Guilty

Benedictino-Cisterciensis Ordinis in Nra hispania
Caramuel. nic nº 1102. lit. a.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE III
13
8 H
36

123. B.

1646 Varsaviæ 10 Martii fl. 10

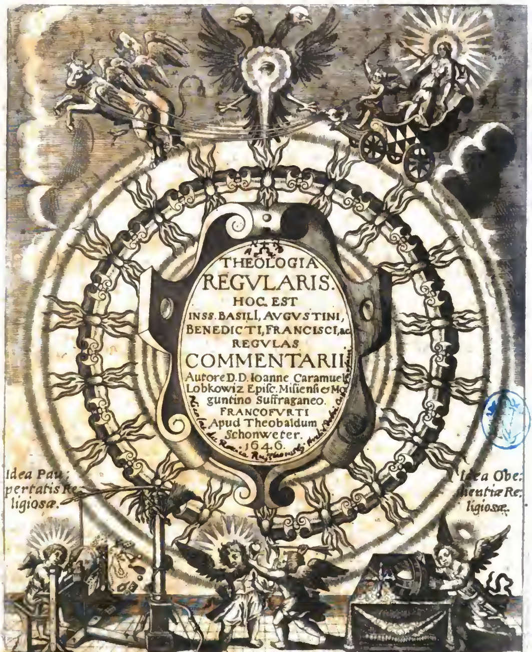
13 – 1. g. 33.

Digitized by Google

THEOLOGIA
REGULARIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
Digitized by Google

IN HAC

REGULARI THEOLOGIA

OCTO SUNT COMMENTARII, QUIBUS

Ordinum omnium, aut ferè obligationes

radicitùs examinantur.

PRIMUS.

IN Regulam S. Benedicti Occidentalium Religioſorum Patriarchæ. Numer. 1. *cui Baſis Melliflui Doctoris ſcholion de præcepto & diſpenſatione.*

SECUNDUS.

In ejuſdem ſanctiſſimi Patris Opuſcula, nimirum, in Ordinem ſeu Methodum converſandi monaſticè. Num. *1780. In Epiſtolam ad S. Remigium;* Num. *1820. In Sermonem de S. Placidi Paſſione,* Num. *1828. In ſermonem habitum in diſceſſu S. Mauri.* Num. *1837. In Epiſtolam ad eumdem miſſam.* Num. *1842.*

TERTIUS.

In Regulam Templarij Ordinis, compoſitam à D. Bernardo, in illâ ipſammet Benedictinam illuſtrante, Num. *1848.*

QUARTUS.

In Regulam S. Baſilii Orientalium Religioſorum Patriarchæ, remiſſivè, Num. *1889.*

QUINTUS.

In Regulam S. Auguſtini, Divini Doctoris, & Hipponenſis Præſulis, multorum Ordinum Legiſlatoris, Num. *1890.*

SEXTUS.

In Seraphicam Regulam S. Franciſci Patriarchæ Minoritarum & Capucinorum, &c. Num. *1981.*

SEPTIMUS.

In Regulam Fratrum & Sororum de Pœnitentiâ, tertij Ordinis S. Franciſci, habitantium in communitate; à Leone Papa X. editam. Num. *2001.*

OCTAVUS.

In Regulam Fratrum Sororumq; pœnitentium, tertij Ordinis S. Franciſci, in domibus ſuis extra communitatem habitantium, à Nicolao Pontifice Maximo editam. Num. *2046.*

RELIQUÆ *Religioſorum Regulæ, cùm ſpeciales non ſint, ſed faſciculi floribus harum hinc inde lectis efformati, non indiguerunt Commentario ſpeciali.*

Omnes ita connexi ſunt, ut ſe mutuò dilucident, & ſinguli ſingulorum intelligentiæ ſervire poſſint. quamobrem utiliter legi univerſi poterunt à Religioſo ſub quâcumq; Regulâ & Ordine Deo militante.

EMI-

EMINENTISSIMO PRINCIPI

ANSELMO CASIMIRO

SANCTÆ SEDIS MOGUNTINÆ ARCHIEPISCOPO,

SACRI ROMANI IMPERII

PRINCIPI ELECTORI,

ARCHICANCELLARIO, &c.

DOMINO SVO CLEMENTISSIMO. S. P.

PRIMAM Apocalypſin Ezechielis, quam Pictor primâ paginâ expreſſi, quam Theologus toto Opere illuſtraturus ſum, hanc apud Te, Princeps Eminentiſſime, contemplabor Politicus, & armorum ſtrepitu, quo ſoleo præpediri, juvabor. Illam ego cum Armis Tuis compono, & ferè nullam differentiam reperiens, infero Arma Tua ad majorem Dei eſſe gloriam, ſiquidem Gloria Dei, prout Ezechieli oſtenſa, Tibi eſt Clypeo, aut Tuo Clypeo eſt ornatui. Animalia contemplatur Ezechiel, Rotas, Triangulos [radio enim infinito poſito Triangulus non differt à Circulo.] omnia in Dei ſtemmate ſibi revelato divinitùs; & nos in Tuo etiam Rotas, Animalia, Triangulos. Quæ inferiùs Theologicis inſpicienda oculis, nunc politicis examinabimus.

SANE cuius ſit iſte Triumphus, non inquirimus, quia ab ipſo Prophetâ monemur: Hæc viſio ſimilitudinis Gloriæ Domini; *ait; Gloriam igitur Dei triumphantem promovent quatuor illa Politica animalia, quæ manus Domini in ſolido ſplendore depinxit. Illa iſtis coloribus Ezechiel:* Facies Hominis & facies Leonis à dexteris ipſorum quatuor; facies autem bovis à ſiniſtris ipſorum quatuor; & facies Aquilæ deſuper ipſorum quatuor. *Quæ verba ad Politicũ Idioma translata, Fidem ſignificant Catholicam, Majeſtatem Hiſpaniæ, ſecuritatem Europæ, & Propagationem Imperij. iſtæ enim ſunt myſticæ illæ Animantes, quæ promovent Divinam gloriam.*

Sanè meritò Fidem Catholicam imagine Hominis ſignificavero; quoniam in hoc ab Heterodoxis ipſa differt, quòd tota ſit rationi conſentanea, cùm tamen illæ irrationales & merè ſenſibiles ſint. Vel dicito, quid aliud Hæreticorum Dogmata, quàm ſenſuales blanditiæ delectationem provehentes, & rationis oculos obnubilantes?

Leone Hiſpaniam expreſſero: non ſolùm ut Leonis Regnum; unde illa fuit à captivitate renata; ſed potiùs ut Regiam ipſius Majeſtatem exponam; & in memoriam revocem, quæ in meo olim Hiſpano ſtemmate ſub hoc eodem ſymbolo ſum meditatus.

Taurus Europam per oceanum transvexit, [ſic veteres, tametſi hieroglyphicè loquuti ſunt.] adeoq; huic illi Principi Regioni eſt ſecuritas incolumitasq;.

Et tandem Aquila Romani Imperatoris ſymbolum; dicitur eſſe deſuper, quòd ſuis alis, ſuis

 armis,

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EM. ROMA

armis, [*penna & tormenta bellica* cañones *æquâ voce apud Hiſpanos nuncupantur*] *Eccleſiæ Catholicæ fidem, Hiſpaniæ authoritatem, & Europæ naufragantis immunitatem protegat, authoritatem, manu-teneat.*

Sed quid Politicæ illæ Rotæ ſignificant? Reſpondebit Moguntinum ſtemma, Tuas ab illis prærogativas inſinuari. Et ego hac ipſa reſponſione eruditior, libentiùs Prophetam ſubaudiam. Cùm aſpicerem animalia, *ait*, apparuit Rota una ſupra terram habens quatuor facies, *Sphæra igitur es, Princeps eminentiſſime, terrenæ ſphæræ inſiſtens, virtutis eminentiâ continens quatuor ſphæras. Sanè terrenæ inſiſtis, terrena enim omnia ad unam Dei gloriã dirigens oſtendis bene demonſtrari ab Euclide non poſſe aliter quam in uno puncto ſphærã ab ſphæra tangi. Triumphalis, Gloriæ Divinæ currus, quẽ Pontifex, Cæſar, Rex, & Europæorum Zelus promovent, quatuor rotis egere videretur, ſed Tu tametſi Rota una ſis, habes quatuor facies, hoc eſt, æqui-vales quaternis.*

Patere igitur, Princeps Optime, ſiquidem multa injuſtè pateris, ut clariùs exprimam, quæ nubibus, fumo & tenebris Propheta exul ſuppreſſit; cùm enim exul Declamator, exulis Prophetæ verbis uſus exulem Principem convenio, videbor convenienti omnia ordine digeſſiſſe.

Rotæ prima prærogativa, quam commendat Ezechiel, eſt, quòd Mari ſit ſimilis. [Aſpectus rotarum, *ait*, & opus earum, quaſi viſio maris.] *& hæc ipſa in Te eminet. Creſcit decreſcit Mare, nam Lunam ſequitur, & tumeſcit illâ medium cælum tenente, & horizontem adſequuta enervatur. Creſcis decreſcis Tu, quoniam Eccleſiam, Empyrei Cæli Lunam, ſequeris, cuius incrementa & detrimenta reputas Tua, nec aliter creſcere vis, quàm creſcente Catholica Fide in Germania.*

Recognoſcit Ezechiel uniformitatem in Rotis. [Vna, *ait*, ſimilitudo ipſarum quatuor] *& Ego in Te uniformem animi ſerenitatem. In toga agis politica, in ſago militaria; jacturas pateris, ſperas triumphum; quarum rerum, tametſi omninò diverſarum, in adamante tui pectoris* una eſt ſimilitudo.

Vult ulteriùs Propheta progredi, & nihil omittere quòd poſſit eſſe Rotæ laudi; illam-que, quòd ſit Rota in medio Rotæ *conſtituta, commendat. Et meritò; non enim omnes Rotæ ſunt in medio Rotæ. multæ enim ſunt extra ſe, & ſola Moguntina ſibi conſtat, ſibi adeſt, & ductu conſcientiæ, quæ eſt cor cordis, movetur.*

Babylonicæ Rotæ per quatuor partes euntes ibant; nec revertebantur, cùm ambularent: *& Moguntina per quatuor partes etiam it; nec pedem ſemel promotum retrahit, nec decretum defendendi Eccleſiam & Imperium retractat. Sanè unum & ſolum Chriſtum ſequitur; quem, cùm impreſſa ipſe reliquerit in quatuor Evangeliis veſtigia, nõ poterit aliter adſequi, quam ſimul quatuor vias ineundo, Agni virtutes in quatuor Canonicis Hiſtoriys expreſſas imitando.*

Et cùm dixit Ezechiel, Statura quoque erat Rotis & Altitudo, & horribilis aſpectus, *me indice nihil aliud voluit politicè ſignificare, quàm eſſe Moguntinæ Rotæ Celſitudinem eminentiſſimam. ſic ego litteram intelligo, & appoſitiſſimè ut exiſtimo. ad verba ſequentia progredior.*

Totum corpus, *ait*, oculis plenum in circuitu ipſarum quatuor. *& hoc ipſum omnes, qui Te cognoſcunt Princeps eminentiſſime. Quatuor legitur habuiſſe oculos Ianus, & Argos centum, & quoniam nec centum ſuffecerunt, circumſpectionem tibi Deus oculoſam providit. Multa agunt alij cæcè, imò & omnia non-nulli, Tu es totus oculus, potentiis lynceis, & ſenſibus aquilineis præditus. Pullus, qui Solem non reſpicit, non eſt Aquilæ, actio, quæ non Iuſtitiæ Solem, non eſt Tua.*

Sed quia jam Rotas & Animalia triumphali currui aptat Ezechiel, nos connexionem obſervemus.

Digitized by Google

vemus. Cùm ambularent, *inquit,* Animalia, ambulabant pariter & Rotæ juxta ea. Et cùm elevarentur Animalia de Terrâ, elevabantur ſimul & Rotæ. quocumque ibat Spiritus, illuc eunte Spiritu & Rotæ pariter elevabantur ſequentes eum; Spiritus enim vitæ erat in Rotis. *Quæ omnia, ut intelligam, debebo ſecundò reſcribere. Videor debere ſic. Cum Animæ Chriſtiani Orbis Politicè (Pontifex, Cæſar, Rex, Publica Salus) quibus vivificatur ipſe, promovent Gloriam Dei, promovet pariter & promovetur ſphæra activitatis Moguntinæ, Princeps Anſelmus Caſimirus. Cum ad majorem Celſitudinem illæ elevantur, etiam iſte ad Celſitudinis eminentiſſimæ faſtigium ſubrigitur; quocumq; enim Spiritus ſancti illas impulſus provehit, illuc Rota Moguntina conducitur, nam & Spiritus in ipſa eſt. Moventur ab animalibus artificiales Rotæ, quoniam carent vita & ſpiritu, nec cieri ab intrinſeco poſſunt; at Moguntina, movetur juxta ea (ſic habet textus) non ab eis, quia vita & ſpiritu prædita non trahitur authoritate aliena, ſed progreditur juxta internum dictamen.*

Sicut Magnetem Acus nautica, ſic Propheticæ Rotæ Animalia, ſic Moguntina Pontificem, Imperatorem, Regem, Bonum publicum, quibus Orbis Chriſtianus animatur perſequitur, ſic ego Rotam Moguntinam. Quia dignatus fuiſti Magnes eſſe, Princeps eminentiſſime, fui Acus nautica Tuo imperio obediens; ſed & voluiſti eſſe Animans & periclitantibus meis litteris vitam infundere, & ego ſtatim Rota fui, parata Tecum mori & vivere, cum progrediente promoveri, cũ ſurgente ſubrigi, cum ſtante quieſcere, & hoc non tam impulſu extrinſeco, quàm devotione interna, nam & ſpiritus vitæ in me eſt, nec patitur ut occaſionem ſerviendi omittam, ſiquidem nulla eſt omiſſa, in qua abs Te potuerim honorari. Ianuarÿ milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi ſexti primam diem ago,

Proſpera lux orta eſt, linguiſque animiſque faventi
Sunt dicenda bono nunc bona verba Deo.

Sanè bona verba, quæ Theologica; & ſi hodie ſtrenæ titulo ſunt Bono Deo dicenda, ſunt Tibi. Tu enim inter Humanos Bonus omnibus, Optimus mihi. Tibi igitur, Princeps eminentiſſime, hanc Theologiam Regularem inſcribo. Illam in octo partes diverſas divido majoris claritatis gratia, ſingulas honoro [Cælitum, ſuperſtitum] Amicorum nominibus; at omnes ſimul Tibi conſecro, ut verum ſaltem in præſentiarum ſit, ideas quæ in Angelis diſtinctæ, identificari (non fugiam ſcholaſtica verba, cum ſupra vulgus ſapio) & uniri in Archangelo. Quod ſi nondum ſatisfeciſſe videar, librum adhuc generoſius inſcribam, dicamq; cum Martiale Anglo,

Inveniant noſtri Patronum ut ubique labores,
Illos lecturis dedico, Me-que Tibi.

Mihi igitur Tuis imperÿs devoto, voluntati ſubdito, diſpoſitioni ſacro, multis titulis Tuo, favere perge, & Iani redeuntes Calendas fauſtas, fœlices, lætus, incolumis videas & agas multis annis. Sic opto, ſic voveo,

Princeps Eminentiſſime

Tuæ Celſitudini

ſempiternùm obſtrictus,

Joannes Caramuel Lobkowitz.

FRON-

FRONTISPICIUM
OPERIS
CONTEMPLATURO.

INTER alias mirabiles Ezechielis Prophetæ apocalypſes, celeberrimam illam judico, quam ad lineas diduxi in Fronte Operis, & penicillo ob oculos repræſentavi. Illam in Epiſtolâ Dedicatoriâ Politicis adumbravi coloribus, nunc eamdem Theologicis repicturus ſum. Turbantur, aſſerente Ezechiele, elementa univerſa; Terra concutitur, Oceani procelleſcunt, confligunt Venti, Ignis invadit, & cardines Cœlorum ſtrident; Inter tot fragores, fulgura, fulmina, attonitus Propheta ſuſpicit Triumphalem currum, Gloriam Dei promoventem. Quatuor illum trahebant animalia; Leo, Homo, Aquila, Vitulus; & abſtrahendo à coloribus, Patriarchæ quatuor, Baſilius, Auguſtinus, Benedictus, Franciſcus; hi enim Dei vivi vivæ imagines ſunt, animæ gratiâ (vita ſupet naturalis eſt ipſa) cœlitus animatæ, Creatoris Gloriam à ſe inſtitutis Rotis aut Religioſis Ordinibus miraculosè promoventes.

Leo ſylveſtrium beſtiarum Imperator, heremi Princeps, animantium Magnas, Magnum Baſilium, repræſentat, qui re & nomine Baſileus, hoc eſt Monachorum in ſylvis, montibus, heremis vitæ ſolitariæ ad laborantium Rex. Princeps ipſe, quia primus converſationem aſceticam reduxit ad Regulas, & curſum Erronum Anachoretarum aut fortè ſarabaitarum reduxit ad Theorias & Tabulas, & Legibus religioſis obſtrinxit.

Homo Dei & ſimilitudo & imago olim, jam nexu ſtrictiore Divinitati conjunctus, etiam Deus eſt; & hac cœleſti apocalyſi Auguſtinum Divinum repræſentat; non enim aliter Doctor Divinus quàm à Dei Imagine poterat imaginari.

Aquila, nubium hoſpes, audentior animantibus reliquis, obtutu illæſo & recto ſolem reſpicit, & vitæ contemplativæ eſt ſymbolum, & Benedicti doctrinalis imago. Aquila ipſe, nam orationi inſiſtens ſub uno Solis radio totum mundum collectum conſpexit; totum inquam, videnti enim Creatorem, (ipſe verus Sol eſt) anguſta eſt omnis creatura. Huius aquilæ pullus aut degener fuit Bernardus, cui S. Hildegardis, *Aquila es aſpiciens in Solem.* [vide lilia Chryſoſtomo Henriquez pag. 337. diſt. 8. cap. 1.] cui etiam dixerat, *Te in hac viſione vidi, ſicut hominem in Sole aſpicere, & non timere, ſed valde audacem.*

Vitulus aræ & aratro aptus, Franciſcum exprimit, divinum cultum cum populi utilitate conjungentem. ſtudentem nimirùm contemplationi actioníque, & Mariæ & Marthæ genius oppoſitos hypoſtaticâ concordiâ componentem. & quidem meritò; quoniam Homo Seraphicus, non niſi ab Angelo debuit repræſentari. Sed quid dico? expreſſum ab Angelo Franciſcum? An non potiùs à Vitulo? minimè, quoniam Franciſcus contemplando operando in Seraphimum transformatur, & hanc ipſam transformationem prædictam Eze-

chieli

Digitized by Google

chieli videbimur. Capite enim Revelationum decimo, currus idem recurrit, quadriga eadem,& enumerat Leonem,Hominem,Aquilam, & Cherubimum Ezechiel. Aliam Ideam putarem, niſi ab eodem admonerer iſtam à primâ non diſtingui. Quid igitur actum de Vitulo? unde huc Cherubimus allatus? ex nullo abyſſi ſinu; ſed eductus ex potentiâ Subjecti, ſi Stagiritæ creditur. Forma ſubſtantialis perfectio educitur de potentiâ Materiæ; & ſi oculis, Forma artificialis è potentiâ Subjecti. & iſte Cherubimus è Vitulo deductus eſt. Dici adnihilato Vitulo creatum Cherubimum non patiar; quia erraviſſet Ezechiel eamdem eſſe ſubſtantiam viventem affirmando. Converſus eſt in Cherubimum Vitulus, ſicut in Seraphimum eſt Franciſcus Minoritarum Pater.

An ſine ordine Ordines? an ſine gradu Patriarchæ? Minimè. Illos Propheta ſic enumerat. *Similitudo vultus Animalium, facies Hominis & facies Leonis à dextris ipſorum quatuor, facies Vituli à ſiniſtris ipſorum quatuor, facies autem Aquilæ deſuper ipſorum quatuor.* Ac ſi diceret, in hieroglyphicâ illa revelatione ſuperiorem locum ceſſiſſe Benedicto, ſiniſtrum Franciſco, dexterum Auguſtino & Baſilio. Sed cur ita? Dabitur Hiſtorica, Hierarchica, & Theologica ratio.

Initium ab Hiſtoricâ ſumens, Eccleſiam Romanam conſidero, Gloriæ Dei ſedem, quæ in triumphum promovetur; conſidero illam totam intentam in Septentrionalem regionem, ut liberetur ab inſtante periculo, quoniam ab Aquilone pandetur omne malum; hodiè à Succiâ univerſa pericula. Sic conſtituta Eccleſia habebit Græciam, Palæſtinam, Ægyptum, & nobiliores Africæ regiones à dexterâ; à ſiniſtrâ Gallias & Hiſpanias; & Italiam à fronte. Igitur à dextris Baſilium Auguſtinumq;, qui orientales illuſtrarunt Regiones; à ſiniſtris Franciſcum qui occiduas; è regione Benedictum, qui Heſperias.

Si ſumam politicum ſtylum, forte ſuperiorem locum Benedicto, dexterum Baſilio & Auguſtino, & ſiniſtrum Franciſco, quòd Regula Benedictina cenſeatur antè alias approbata, & Benedictini omnium Religioſorum antiquiſſimi à ſapientioribus dicantur. Sanè illis cedit locus ſuperior, ſiniſter Franciſcanis, dexter reliquis. Sed hoc non urgeo, uberiùs enim omnia hæc in LIBRA diſputavi.

Si Theologicè placeat diſcurrere, juvari potero S. Gregorij Papæ verbis deſumptis ex homiliâ quæ in Paſchate ſolet cantari. *Notandum vobis eſt*, ait, *quid-nam ſit, quòd in dextris ſedere Angelus cernitur. Quid namq; per ſiniſtram niſi vita præſens? quid verò per dexteram niſi perpetua deſignatur?* Huic igitur hypotheſi inſiſtendo, concludo Baſilianos Auguſtinianoſq; ſub tempus illud caruiſſe dulcedine vitæ præſentis; hac Franciſcanos frui; & Benedictinos à carentiâ & fruitione præciſos conſtituere quemdam conceptum ſuperiorem. Vt poſitam concluſionem intelligas, debet doceri, divites opulentoſq; homines non frui vitâ præſenti, ſed carere illâ potiùs; nam opulentia eſt mors, aut ſi nobilior morte, forma cadaverina. *Vidi*, inquit Propheta Rex, *impium divitem elatum ſuperbum, cum cedris montis Libani celſitudinem propriam conferentem, imò ſuâ opinione excedentem. Acceſſi. & ecce non erat, & non eſt inventus locus ejus.* Huius ergo vanitas, opulentia, ſuperbia, ſunt nomina illius Formæ, quæ conſtituit rem quæ non eſt in rerum naturâ. ut breviùs dicam, eſt Non-exiſtentia ſubjecti. Quid hinc inferam? Paupertatem eſſe vitam, ſiquidem opulentia eſt mors.

Digitized by Google

An omnis paupertas vita eſt? Non puto. multa enim vita exigit, quæ in omni nequeunt paupertate inveniri. Vita eſt motus intrinſecus & ab intrinſeco. ergo paupertas, quæ intrinſeca & ab intrinſeco, erit vita præſens, humana beatitudo, & ſimilitudo cœleſtis. Sanè non eſt paupertas ab intrinſeco, quæ involuntaria; violentia enim eſt ipſa, & illata ab extrinſeco paſſo non conſentiente. Non eſt intrinſeca, quæ retinet diteſcendi potentiam, & dominii habendi veram capacitatem. unde cùm veteris Monachi proprietatem adquirere potuerint, habuerunt paupertatem extrinſecam, quæ vita nominari non poteſt. Pauperrimi fuerunt Baſiliani, pauperrimi etiam Auguſtiniani, at tota hæc ipſorum paupertas concernere videbatur uſum, non dominium. erant ſimilis ſocietatis Junioribus, qui poſſunt dominium adquirere. Hinc eſt, quòd ſub illud tempus nec vota Matrimonium dirimerent, nec redderent venditionem invalidam. Habebant dominium in communi & poterant in particulari. at è contrario Minoritæ, utroque carent. Superſunt Caſſinenſes, utriſque ſimiles, & utriſque diſſimiles; habent enim dominium in communi, in particulari carentes. [*Vide Auguſtinum apud D. Bernardum de præcept. & diſp. capite mihi 42. in ſcholio num. 382*]

Sanè Minoritæ humanâ fœlicitate fruuntur; & quia beatus ille, qui procul negotiis, procul divitiis, procul opibus ſoli ipſi humanitus beati, poſt præſentis vitæ beatitudinem interminabilem ſperant. Græci & Afri caruerunt humanâ quiete, & vitæ tranquillitate domeſticæ rei curis onerati aut obruti. Et Caſſinenſes, dùm divitias in communi habent, curis omninò carere non poſſunt; & quamdiu obruuntur curis non fruuntur huius lucis uſurâ, ſine morbo, ſine difficultatibus.

Hæc omnia, quæ potuerunt uberiùs deduci, & pulchris Patrum teſtimoniis ornari, ſunto breviter dicta, alibi copioſiùs retractanda. Sed quia præter Gloriam Dei triumphantis, & Animalia Patriarcharum ſymbola, Genium reſpicis ſpeculo concavo inſtructum, Solis Dei radios in oppoſitam tabellam reflectentem, quis ipſe, quid illud, expoſiturus ſum. ut ſtudioſæ tuæ curioſitati ſatisfaciam.

Speculum ſignificat Regulam vitæ Religioſæ; unde Auguſtinus in fine ſuæ ſic ait, *Vt autem in hoc libello* (Regulam ſubintelligit) *tanquam in ſpeculo poſſitis inſpicere, ne per oblivionem aliquid negligatis, ſemel in ſeptimanâ vobis legatur.* Hinc eſt, quòd Principes & Patriarchæ (fortè quod ſint non vivæ modò ſed & vitales honeſtè converſandi Regulæ) Specula *Deitatis* dicantur. Divina quidem Protheſis, & Platoni adtributa. non enim poterat non loqui ille divinitùs, quem divinum reddidit Divinitatis contemplatio. Sunto igitur Specula Prælati, Superiores, Antiſtites; Primores, Principes, Monarchæ; ſed cuius? ſi Theologicis verbis liceat uti, infinitæ Aſeitatis. Solus Deus eſt à ſe, & creaturæ tandiu ſunt, quamdiu ab illo dimanant. Omnis homo, ſi bene examines, à conditione ſuâ liber, divinam eſt adeptus imaginem. Deum quidem ſubditus, ſed Princeps nobiliùs repræſentat. Subditus ad Dei imaginem; Princeps, Antiſtes, quoniam Speculum Deitatis eſt, non ſolùm ad imaginem Dei producitur, ſed Dei imago.

Philoſophi Divini Ideas firmavit Gentilium Apoſtolus; qui univerſorum Regum Principem, vitæ Chriſtianæ & Orthodoxæ veram Regulam, Chriſtum Dominum, Patris ſpeculum denominavit. non enim eſſet Chriſtus legitimus univerſorum Rex, ſi ſpeculum Patris

non

Digitized by Google

non eſſet; nec eſſet verè ſpeculum, ſi non eſſet Orthodoxè vivendi Regula univerſalis. Hæc veritas etymo naturali roboratur. Speculum enim ראי Rey, in principe dialecto dicitur, & ſi nec hoc nomen percalles, conſule Iberos, quorum lingua, (apud curioſos fides) eſt Idiomatis Hebraici primogenita. & doceberis nomen Rey, ſignificare Regem; ut ſcias neminem dignè habenas moderari politicas, qui nôn ſit Speculum Divinitatis.

Fortè ſupremam Cœli Principem, Angelorum Reginam, Matrem-Virginem, ideò *Speculum* Juſtitiæ dicimus, quòd decredamus coronâ redimiri poſſe & tamen ſpeculi proprietate carere. Sanè

Si Opticis inſiſtamus Principiis duo notiſſima reperiemus Speculorum genera, quæ ſupra mortalium vulgus ſapiens, invenit & examinavit Æſculapius Cicerone (2. de nat. Deor.) aſſerente. Alia ſunt plana, & alia ſphœrica. Vt Princeps aſſeratur Speculum, adhuc ambigis de qualitate; verum ſit, concavum, convexum, vel rectum? Quæſtioni arduæ & difficili ex Magno ſatisfaciam Alberto. Verè Dei imaginem ſuperior exprimit, ſed infinitam more humano. Eam recipit, eam exhibet, non tamen in propriâ, ſed in minori quantitate. quoniam temporaneus Deum æternum, & imaginat immenſum limitatus. Albertus nunc. *Speculum planum*, ait libri 1. de Anim. tract. 1. cap. 1. *recipit in propria quantitate formas, Rotundum in minori.* Antiſtes ergo, Patriarcha, Legislator, ſpeculum circulare eſt; eius enim vita debet Dei immenſas perfectiones exprimere humanitus, hoc eſt, in minori magnitudine poteſt. Hæc doctrina commendat Antiſtites, qui boni; & degeneres, carpit, corrigit, reprehendit. Vidi Præſides aliquos nec ſubditis nec ſibi bonos: qui ſibi & religioſis utiles eſſent, etiam vidi, ſed paucos. Priores illi, ſpecula circularia non ſunt; hæc enim prærogativa ſolùm competit Legi aut Regulæ illorum, qui in propriis cordibus Deum exprimunt, & mediâ hac expreſſione, quæ eſt ſanctè converſandi Regula, extra ſe figurant Dei imaginem in animis diſcipulorum.

Quid? Poſſunt-ne Specula Idéas prodigere, & tranſeunte actione extra ſuperficiei limites imagines repræſentare? Poſſe, ſi ſint ſphœrica (Timæi cap. 20.) Philoſophus Divinus aſſeruit interprete Marſilio Ficino. Illi ſubſcribunt Proclus (6. de Republ.) Theophraſtus (libr. de Anim.) Iamblicus, Priſcianus; & explicant curioſe Recentiores. Principes igitur & qualeſcumque Antiſtites ſunto rotunda Specula; ſane Specula, ut conſervent & exprimant illam Dei ſupernaturalem imaginem. quam in regeneratione receperunt: Rotunda verò, ut eamdem extra ſe in diſcipulis, in filiis, & in ſubditis forment.

Non omnes Principes iſtam Opticam capiunt. divina eſt, & plùs quàm humanas mentes exigit intelligenda. Hanc liquidò Baſilius, hanc Auguſtinus, hanc Benedictus, hanc etiam Franciſcus ebiberat. Singulorum Genius ſpeculatus gloriam Dei, mentem ſuam (Deitatis Speculum) reduxit ad lineas, & ſcripſit Regulam, quâ velut concavi Speculi virtute Dei imaginem extra ſe producit in ſpirituali tabulâ. Quæ tamen ipſa? Animus rationalis, qui ſub initium à Peripateticis dicitur tabula eſſe raſa, in quâ nîl omninò deſcriptum. In diſcipulorum ergo animis angelicus iſtorum Patriarcharum Genius producit totius Dei imaginem, concipiens immenſos ſanctitatis illimitatæ radios, eoſque ad minorem, Animo tamen proportionalem, quantitatem reducens.

Digitized by Google

Sed aliquid non ſine admiratione ſubjungo. Nullus eſt Religioſus, in quo omnium quatuor Patriarcharum virtutes & dotes non luceant. In divinis omnipotentia adtribuitur Patri, Sapientia Filio, Bonitas Spiritui ſancto; cùm tamen omnipotentes, ſapientes & bonæ, omnes perſonæ ſint. Sic etiam quatuor iſta Animalia Nominis tetragrammati characteres, & ita ſinguli ſingulis Patriarchis conveniunt, ut reliquis ternis non abſint. Primus Dei character eſt, judicii ſeveritas Leonis effigie expreſſa; ſecundus miſericordiæ tolerantia ſignificata per bovem. [nam ut à Bernardo meo (libr. de modo vivendi, ſerm. 18.) doceor, *Per leonem ſeveritatis terror, per bovem verò manſuetudinis patientia figuratur.*] & uterque ſimul, Clementia omnipotens, & Severitas clemens. Tertius providentia eſt per hominis faciem notata. Quartus & ultimus eſt Aquila, Verbum Divinum, Dei eſſe verum filium indigitans; hæc enim volucris notum eſt Filij Dei hieroglyphicum, unde apud Ethnicos Clearcho, Heraclienſium Tyranno, qui ſe Dei Filium dixit, (aſſerente Pierio libri 19. c. 27.) Aquila velut argumentum generis præferebatur.

Hæc omnia in ſingulis debent Patriarchis, hæc omnia in ſingulis debent Regulis ipſorum reperiri. Singuli ſunt jejunijs & pœnitentiis macerati, cœleſtis contemplationis recreati dulcedine, favoribus præventi empyreis; breviùs, omnes & ſinguli ſunt Filij Dei. Sed & ipſorum Regulæ Severæ, Clementes, Providæ, & ut verbo omnia dicam, Verbum ſunt Dei. Hinc radius veritatis dirigitur, quo poſſit pingi Religioſus. quem his coloribus deſcribo. armatam gratiâ Dei eſt Divinitatis imago ab Speculo (Regulam Religioſus (cuiuſcumque ſit ordinis) intelligo) omnes virtutes ſuas recipiens. eſt Leo, Bos, Homo, Aquila Leo quidem, nam magnanimus Dœmonis potentiam retundit, acies inſidianter proſternit. Bovis, quem manſuetudinis ſymbolum voluerunt veteres, prærogativâ præditus, nec effertur proſperis, nec adverſis frangitur, ſed ſemper ſibi ſimilis, permanet mitis & humilis corde. Aquila ipſe eſt, nempe Dei ales æternum ſolem intuitivè viſura. Filius eſt Dei, & volando manet ſtabilis, feſtinat in eodem loco remanens, & dum multum progreditur non proficiſcitur, ſed proficit. adſcendit de virtute in virtutem, nec revertitur, cùm rectam viam à Regulâ delineatam perambulat. Hic ipſe, ſi dum vixerit, bovi ſimilis, obedientiæ jugum ſuſtinuerit, paratus, vel arare terras, vel orare cœlos, ſi nunquam contra gratiæ impulſum & charitatis ſtimulum in moralibus recalcitraverit, (non enim ſubmittens collum aratro, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei *Lucæ 9, 62*) finitâ huius vitæ periodo in Cherubimum convertetur. bos enim ab Ezechiele capite primo Revelationum viſus, ſummè obediens circulum ſuum peregit, & quia laudabiliter illum abſolvit, capite decimo in Cherubimum verſus altâ prædicat voce Religioſos, qui proceſſu temporis, dulcem Decalogi legem percurrerint, & conſilia obſervaverint, in hac vitâ erunt Chriſti miſeriarum compotes, & ſub ultimum anhelitum converſi in Angelos, miſericordiarum Chriſti participes & conſortes reddentur.

THEO-

THEOLOGIÆ REGULARIS

PARS I.

COMMENTARIUS IN REGULAM S. BENEDICTI.

Digitized by Google

HIC

COMMENTARIUS IN DUODECIM LIBROS DIVIDITUR; AGIT

PRIMUS.

De legibus, & ſpecialiter de Benedictinâ. Num. 15.

SECUNDUS.

De Generibus Monachorum vacantium converſationi Religioſa ante Chriſtum. Num. 102.

TERTIUS.

De converſatione Monaſticâ ſub Chriſto. Num. 208.

QUARTUS.

De ſtatu Monaſtico poſt Chriſtum. Num. 270.

QUINTUS.

De Generibus Monachorum in lege gratiæ. Num. 306.

SEXTUS.

De Candidatis Ordinis S. Benedicti. Num. 439.

SEPTIMUS.

De Monachorum Profeſſione, & Stabilitate. Num. 512.

OCTAVUS.

De Votis ſubſtantialibus; nimirùm, Obedientiâ, Paupertate, & Caſtitate. Num. 675.

NONUS.

De Divini Officij ritu, ſolennitate, antiquitate. Num. 1062.

DECIMUS.

De moralibus obligationibus, ſub quibus tenentur DD. Benedictini publicè & privatim Divina Officia recitare. Num. 1290.

UNDECIMUS.

De Regimine Monarchico Communitatis. Num. 1477.

DUODECIMUS.

De Monaſticis Tribunalibus, Litibus, & Iudiciis, Num. 1676.

REVE-

Digitized by Google

REVERENDISSIMO D.

D. MATTHÆO ALDERSCENSIUM ABBATI MERITISSIMO, SUO DOMINO, AMICO, CONFRATRI PLVRIMVM HONORANDO,

JOANNES CARAMUEL LOBKOWITZ. S.

MVlti Homines (præſul Reverendiſſime) integritate vitæ, multi ſtyli puritate laudantur; [nam Nicolaum habuimus, in cuius vita vix quidpiam laude dignum, cum tamen in ſtylo vix periodum dignam reprehenſione reperias; Cæſarium, in quo admireris virtutum elegantiam & ſtyli deſpectum] ſed pauci vitæ & calami elegantia ſunt præditi. Præivit Bernardus noſter, cuius hodie cæleſtem nativitatem colimus, & dulciſſimam illam Ambroſiam, quam ex uberibus virgineis hauſerat, moribus ad Regulam D. Benedicti, & verbis ad Senecæ labium elimatis expreſſit. Sequuti multi, at inter univerſos eius veſtigia ſtrictiùs premunt Alderſpacenſes tui, qui feliciter ſcripſerunt Hominum illuſtrium facinora, & egerunt quæ digna ut à poſteritate legantur. Cælis & Elementis Deus naturalem, moralem Angelis & Hominibus legem impoſuit, & utriuſque expoſitionem Alderſpacenſibus debemus. nam gygantæo labore D. Bartholomæus Madaver trigeſimus-quintus Antiſtes cælos ipſos aggreſſus, divitem inſtrumentorum ſupellectilem, & obſervationes accuratas, etiam inſculptas æri, poſteritati conſecravit. Et illum ipſum cuius gloriam Cæli enarrant, & laudes adnuntiat Firmamentum, contemplati quam multi, ſubtili eloquentia pinxerunt. Primo loco mihi recenſendus eſt Magiſter Adam Vir eximius, quem ſub annum MCCL. floruiſſe conjector, qui Moralem Theologiam, quanta eſt, hexametro verſu complexus non ſine utilitate perlegitur; cuius qui voluerit ſententias cum præſcriptis componere, priſci & noſtri ævi ſummam inveniet armoniam, diſſonantias debitis locis admittentem, aure conſulta, ad majorem commendationem artis. Cum Dei lege jam pridem ab Adamo ediſſerta, à ſe altè ebibita Patavienſium Pontificum vitas Volfangus Abbas XXXIII. compoſuit; conſenſum ſine adulatione, diſſenſum ſine invidia deſcripſit, & multa, quæ notâ digna, evehit deprimit, nec tamen ulla dignus nota; tanta enim fuit prudentia præditus, ut ſciverit aliena facinora verè, & tamen moderatè tractare. Annales Monaſterij ſui à conditione ipſa ad annum M. D. XLIV. quo vita ceſſit, proſequutus, multa de rebus Germanicis ac præcipuè Bavaricis diligenter inſeruit, quæ vix alibi poterunt reperiri. Huic pio & florido jam aſſuetum ſtudio Animum ad ſeveriorem agonem advocavit effrænis Martini Lutheri temeritas, qui depoſito Religionis habitu, ut ſuam apoſtaſiam protegeret, Monachorum ſtabilitatem condemnabat.

Deſcendit

Deſcendit in arenam Volfangus ſtrenuus miles, ſtrinxit calamum, & duobus ſcriptis voluminibus aggerem inundationi oppoſuit; altero Religioſos ab inſultibus Adverſarÿ defendens, armans altero. Illi, TUTORI nomen, quòd ſtatum Monaſticum & ſolennis Profenſionis vinculum propugnaret: Huic, COMMENTARIO IN REGULAM, quod univerſas Benedictinæ Tabulas interpretatus, Ciſtertienſes ſuos in profeſſæ virtutis amore generoſo ſuccenderet. Volfango ſucceſſere nonnulli, quorum ſcripta aut manu ultimâ, aut calamo ſecundo indigent, quoniam ante diem ſublati aut opera non potuerunt perficere; aut ſi perfecerint, exſcribi non curarunt. Acceſſit Iacobus Cõbelius, olim dum apud vivos ageret, ſubditus tuus, jam apud Cælites, ut ſpero, Patronus; qui contemplationis & quietis devotæ ſtudioſus, eamdem Benedictinam Regulam notis aſceticis dilucidavit. cui tam infatigabilis fuit diſcendi amor, ut tot precum & meditationum libellos nitido charactere exſcripſerit, ut vix unus ſit in totâ domo Religioſus, qui aliquo careat.

Hi igitur, Præſul Reverendiſſime, qui Opera perfecerunt, & alÿ multi, qui ultimâ Dei vocatione præventi reliquerunt magni fætûs naſcituri embryones, & ſummi erigendi ædificÿ meras ichnographias tuorum Alderſpacenſium virtutem & doctrinam commendant. Illarum ego admiratione illectus, dum furor Martis Gallici oppida & villas meas exſpoliat, incendit, demolitur; inducias cum Muſis inſtitui, & ſecundo Danuvio limites Bavariæ perluſtravi. Alderſpachium adveni, & in ipſo divina defunctorum doctrina, & docta ſuperſtitum humanitas fuit mihi remora, ne egrederer quin monumenta veterum examinarem. Quieſcunt in clauſtris & Eccleſiâ Illuſtriſſimorum Heroum cineres, quorum epitaphia me juvant Hiſtoriæ promovendæ, & aliorum ſcriptis caſtigandis. Obſervavi in perſonali Religioſorum cultu modeſtiam tantum non puſillanimem, in divino majeſtatem & pompam tantum non ſuperbam & prodigam: utrumque admiror, & utrumque commendo & in utroq; Te authorem & Ducem ſuſpicio. De cuius erga Deum, Ordinem, & Patriam meritis cur Ego multa? nota res eſt. ipſi lapides clamant. Eccleſias multas, tuæ adnexas, erexiſti aut ornaſti, in quibus apparatu divite incolarum devotionem ineſcas; & hoc eventu tam fælici, ut ubi olim ſumma erat rerum divinarum oblivio, tantus hodie ſit populorum concurſus, ut ampliſſimo Eccleſiæ contermino capi non poſſint. Perge igitur, Macte animo, & quæ modeſtia tua in propriâ perſonâ audire reſpuit, in aliena Commentarius hic dabit. Tui illud imago viva eſt; optimum enim Religioſum imaginat, imò & Prælatum optimum & Regulam, ad quam còli debeat, exponit. Illum ſecundis curis auctum & caſtigatum, Tibi debitum minerval ſuſcipe, benignè perlege; Authoremque non jam diligere ſed & amare perge; Vale. Scripſi die XXI. Auguſti, Anno ∞ DC. XLV.

CON-

Digitized by Google

CONTROVERSIA METHODICA,

De ordine, quem in ſuâ Regulâ D. Benedictus obſervat.

ORDINEM duplicem in Scientiarum traditione obſervamus, Naturalem, Doctrinalemque. Ab imperfectioribus ad perfectiora Natura incipit, ut videre eſt in hominis generatione; qui aſſerentibus Viris doctiſſimis, primò ſpuma eſt, ſecundò Embryo inanimis, tertiò vitâ vegetativâ præditus, quartò ſenſitivâ, quintò ſpirituali, orbâ tamen & paupere, ſimili raſæ tabulæ, in quâ nihil deſcriptum eſt. Sextò naſcitur; ſeptimò inſtruitur, & ſucceſſu temporis arbitrij capax redditur; & tandem octavò doctus & Angelo ſimillimus redditur. Quod exemplum tametſi non per omnia adprobem, optimum eſt diviſioni explicandæ. At doctrina à notioribus ad minùs nota. Præponuntur enim per ſe nota principia, in quibus religio ſit hærere, ut demonſtrentur, remotiſſimæ difficultates. De his duobus procedendi modis alij multi, nec juvat pulchrè expoſita iterum retractare.

Naturali Doctrinalique Ordinem Logicum jungendum multi putant, in quo ab univerſalibus ad ſingularia; addendum Phyſicum, in quo à ſingularibus ad univerſalia proceditur.

Sed & alij tantum tempori deferunt, ut ordinem temporaneum addiderit diſtinctum ab antecedentibus. Hunc obſervant Chronologi, & quotquot Annales exarant; hunc qui diſtribuunt ſæcula, aut ab alijs diſtributa deſcribunt.

His poſitis inquiris Primò; quem Ordinem ex præcedentibus S. Doctor obſervaverit in Regulæ compoſitione? Et reſponſio eſt facillima. Nam in Regulâ non reperitur Ordo Naturalis, quoniam Natura ab imperfectioribus incipit, quod non obſervat Legiſlator, cum ſtatim agat de Abbate, quo nemo in Communitate excellentior. Nec Ordo ſervatur Doctrinalis, multa enim obſcura præmittuntur, quæ deberent inferri, ſi huic ſtaretur methodo. Nec ſervatur Phyſicus aut Metaphyſicus, non enim à ſingularibus ad univerſalia, nec ad ſingularia ex univerſalibus proceditur: Nec ratio habetur temporis, præmittuntur enim facienda ab Abbate, ſequitur ejuſdem Electio, cùm tamen hæc debeat, ſi tempus ſpectemus, præcedere. Et tamen bonus ordo ſervatur. Author Synopſeos Regulæ Benedictinæ, quæ Campililienſis Scholæ nomine hoc anno M.DC.XLV. prodijt, pulchram Tabulam edidit, quæ quoniam ad minora folia reduci non potuit, commendamus, non damus, ne autem nihil reponere videamur ſequentem capitum collationem & diviſionem contemplator.

Digitized by Google

DISTRIBUTIO
Benedictinæ Regulæ.

DVplici homo potentia rationali præditus, duplici potentia laborat, & duplici medicina indiget, ut poſſit meritoriè operari, quarum cum neutra ſit illi debita, utraq; Gratia *nominatur. Habet læſam mentem & voluntatem. Hæc recuratur Gratia illa Phyſica, quæ auxilium dicitur, & voluntati adtribuit quòd poſſit operari. Mens recuratur luce, qua videat quid debeat facere aut non facere. Doctrinæ hanc gratiam admiſit Hæreſiarcha Pelagius, nec tamen hæreticè, non enim damnatus quòd indebitas illuminationes divinitùs conceſſas Menti, admiſerit; ſed quòd phyſicum omne adjutorium humanæ voluntati negarit. Gratia phyſica, quæ voluntatem afficit, triplex eſt: Præveniens, Adjuvans, & Subſequens. quas alij diſtinguunt officio, alij verò entitate. Huic ſimilis Gratia Evangelica; lux eſt mentem Chriſtianorum illuminans, eamq; diſponens, adjuvans, perficiensq;. Eidem ſimilis Gratia regularis: Gratia quidem quoniam indebita, & tamen Præveniens, Adjuvans, & Subſequens. Subjectum Diagramma contemplator.*

REGULA S. Benedicti Gratia eſt divinitꝰ nobis cõceſſa, ſeu doctrina indebita à Deo per noſtrũ Legiſlatorem tradita, quæ quidem Regularis doctrina eſt

- Præveniens
  - Diſponens univerſos. — PARS I. Prologus. & Caput I.
  - Inſtruens
    - Abbatem. — PARS II. Caput II. & III.
    - Religioſos. — PARS III. à Caput IV. ad XX.
- Adjuvans
  - Cooperans, omnia media miniſtrans, — PARS IV. à Capite XXI. ad LII.
- Subſequens
  - Conſervans
    - Bona temporalia. — PARS V. à Capite LII. ad LVII.
    - Congregationem ipſam. — PARS VI. à Capite LVIII. ad LXX.
  - Perficiens univerſos. — PARS VII. Caput LXXI. & LXXIII.

Partes ſingulas, & Capita ad eaſdem pertinentia ſigillatim ponamus.

PARS

REGULA Benedictina, quâ præveniens

- Diſponit univerſos

Pars I.

PROLOGUS. *Seculi proponit pericula, clauſtri ſecuritatem. Ponitur n. 1. citatur; 6.7.8.9.13.78.79.80.998.247.527.1478.1898.1935.*

CAPVT I. De Generibus Monachorum. *Quatuor enumerat;* Sa-*rabaitarum, Gyrovagorum, Cœnobitarũ, & Eremitarum, Singula exponit: duo priora deteſtatur, ultimi pericula inſinuat; tertiũ fortiſſimũ appellat, & authorat.* 306.311.317.329.334.337.349.2031.

- Inſtruit
  - Abbatem

Pars II.

CAP. II. Qualis debeat eſſe Abbas? *Proponit Optimi Prælati characterem, num. 1480.1680. citatur 1478. 1502. 1506. 1060. v. 1750.* 1694.1697.1701.1707.1748.1750.1800.1804.2048.1975.

CAP. III. Qualiter ſuos religioſos debeat conſidere, & an eorumdem teneatur ſtare ſententiæ? *ſummam dat Superioribus authoritatem, quam jam Pontificia diplomata & conſvetudines decircinarunt. num. 1603. citatur 480.2008.*

  - religioſos

Pars III.

CAP. IV. Quæ ſint inſtrumenta bonorum operum. *Decernit Monaſterium eſſe virtutum officinam, Religioſos opifices, leges & conſilia, inſtrumenta. num. 1059.* 1060.2031.2033.

CAP. V. De Obedientiâ, *quæ eſt primaria virtus* Communitatum *num.* 691.1793.1815.1912.1975.

CAP. VI. De Taciturnitate, *quæ eſt virtutũ cuſtodia 1288.2018.2033*

CAp. VII. De Humilitate, *ſeu virtutum origine. 676.976.1815.1975.*

CAp. VIII. De officijs divinis in noctibus. 1102. *citatur* 1788.

CAP. IX. Quanti Pſalmi dicendi ſunt in nocturnis horis. 1103. *citatur.* 1111.1122.1124.1152.1157.

CAP. X. Qualiter æſtatis tẽpore nocturna laus agatur *num.* 1208.

Cap. XI. Qualiter Dominicis diebus vigiliæ agantur. *num. 1153. citatur.* 1161.

CAP. XII. Quomodo matutinorũ ſolennitas agatur. *n.* 1211.1217.

CAP. XIII. Qualiter privatis diebus matutini agantur. *n.* 1217.

CAP. XIV. Qualiter in Natalitijs Sanctorum vigiliæ agantur. *num.* 1174.

CAP. XV. Quibus temporibus Allelu-Ja dicatur. *num.* 1254.

CAP. XVI. Qualiter divina opera per diem agantur. *num.* 1262.

CAP. XVII. Quanti Pſalmi per eaſdem horas canendi ſunt. *num.* 1279.

CAP. XVIII. Quo ordine Pſalmi dicendi ſunt. *num.* 1280. *curioſè exponitur à* 1293. *ad* 1317.1973.b.

CAP. XIX. De diſciplina pſallendi. *n.* 1281. *citatur n.* 1693.1816.

CAP. XX. De reverentiâ orationis. *num.* 1282. *Hæc omnia quæ Officium divinum reſpiciunt, aut fallor, aut hodie multò meliùs quàm tempore D. Benedicti tractantur, ſub illud enim tempus major erat Cœnobiorum paupertas, nec tanta commoditas divini Officij celebrandi. Videatur modus orandi & pſallendi num. 1687.*

Digitized by Google

PARS. IV.

REGULA Benedictina, quà adjuvans, cooperans & media benè vivẽdi ſubminiſtrans.

CAP. XXI. De Decanis & Præpoſito Monaſterij. *num.* 1600. 1681. *citatur* 1690. 1800.
CAP. XXII. Quomodo dormiant Monachi *num.* 1622. *citatur num.* 717. 1980. *in Epiſt.*
CAP. XXIII. De excommunicatione culparum. *num.* 1678. 1743. 1800. 1801.
CAP. XXIV. Qualis debet eſſe modus excommunicationis. *num.* 1744. bbb. *citatur num.* 1747. 1801. 1907.
CAP. XXV. De gravioribus culpis. num. 1744. *citatur num.* 1747. 1801.
CAP. XXVI. De his, qui ſine juſſione Abbatis jungunt ſe excommunicatis. *num.* 1745. 1801. 1923.
CAP. XXVII. Qualiter ſolicitus ſit Abbas circa excommunicatos. *num.* 1746. 1923.
CAP. XXVIII. De his qui ſæpiùs correpti non emendaverint. *num.* 1830. 2039. 2040. 2084.
CAP. XXIX. Si debeant recipi Fratres de Monaſterio exeuntes. *num.* 1822.
CAP. XXX. De pueris minori ætate qualiter concipiantur. *num.* 1747. *citatur num.* 1623. 1801. 1804.
CAP. XXXI. De Cellerario Monaſterij qualis ſit. *num.* 1610. *citatur* 1623. 1972. b. c. d.
CAP. XXXII. De ferramentis vel rebus Monaſterij. *num.* 1641. 1684. *citatur num.* 1690. 1800.
CAP. XXXIII. Si debeant Monachi proprium aliquid habere. *num.* 818. 1801. 1813. 1841. 1906. 1908.
CAP. XXXIV. Si omnes æqualiter debeant neceſſaria accipere. *num.* 1619. 1908.
CAP. XXXV. De ſeptimanarijs coquinæ. *num.* 1614. *citatur num.* 893. 1926.
CAP. XXXVI. De infirmis fratribus. *num.* 1624. *qui teneantur ad officium divinum. num.* 1675. E. 2036. 2037. 2082. 1932. 1967. 1980. *in epiſt.*
CAP. XXXVII. De ſenibus & infantibus. *num.* 1618. 1926.
CAP. XXXVIII. De hebdomadario Lectore. *num.* 1615. *citatur* 2021.
CAP. XXXIX. De menſura ciborum. *num.* 1616. *citatur num.* 1744. cc. 2058. 2059. 2071. 1926. 1932. 1934.
CAP. XL. De menſura potûs. *num.* 1617. *citatur num.* 1744. cc. 1926.
CAP. XLI. Quibus horis oporteat reficere Fratres. *num.* 1611. 1817. 2068. 1926.
CAP. XLII. Vt poſt Completorium nemo loquatur. *num.* 128. *de lectione clauſtrali. num.* 615. 2018. 2033.
CAP. XLIII. De his qui ad opus Dei vel ad menſam tardè occurrunt. *num.* 1283. 1612. 1680. b. 1744. c. & d. *& citatur num.* 717. 1800. 1801. 1926.
CAP. XLIV. De his, qui excommunicantur, quomodo ſatisfaciant. *num.* 1744. bb. 1801.
CAP. XLV. De his, qui falluntur in oratorio. *num.* 1285. *citatur num.* 717.
CAP. XLVI. De his qui in aliquibus levibus delinquunt. *num.* 1741. *citatur num.* 1744. e.
CAP. XLVII. De ſignificanda hora operis Dei. *num.* 1284.
CAP. XLVIII. De Opere manuum quotidiano. *num.* 1637. 1685. *citatur num.* 1636. 1690. 1705. 1789. 1800. 1812. 1972. c. 1986.
CAP. XLIX. De quadrageſimæ obſervatione. *num.* 1613. *citatur illuſtratur num.* 1697. *& à num.* 2056. *ad* 2069. 1921. 1926. 1984.
CAP. L. De Fratribus, qui longè à Monaſterio laborant, aut in viâ ſunt. *num.* 1286. *exponitur num.* 703. 1980. *in epiſt.*
CAP. LI. De Fratribus qui non ſatis longe proficiſcuntur. *num.* 1744. cc. 1801.
CAP. LII. De Oratorio Monaſterij. *num.* 1062.

PARS.

REGULA Benedictina, quâ ſubſequens

- Conſerva
  - Bona tēporalia.

PARS V.

- CAP. LIII. De hoſpitibus ſuſcipiendis. *num.* 979. 1652. 1654. 1665. 1974. *§. Quid Deo.*
- CAP. LIV. Quod non debeat Monachus litteras & eulogia accipere. *num.* 819. 1813. 1906.
- CAP. LV. De veſtimentis & calceamentis fratrum. *num.* 1620. *videnda etiam quæ dicuntur num.* 373. 375. 1841. 2058. 2059. *De veſtium antiquarum colore* 1881. *Vide etiam.* 1939. 1972. c.
- CAP. LVI. De menſâ Abbatis. *num.* 1655.
- CAP. LVII. De Artificibus Monaſterij. *num.* 1638. *citatur expenditurq; num.* 266.

- Conſerva
  - Congregationē ipſam.

PARS VI.

- CAP. LVIII. De diſciplina ſuſcipiendorum Fratrum. *num.* 446. *citatur n.* 81. 473. 475. 504. 517. 519. 521. 522. 1688. 2009. 2048. 2049. 2050. 2051. 1909.
- CAP. LIX. De Filijs nobilium vel pauperum quomodo offerantur. *num.* 439. 1831. 2048. 2049. 1909.
- CAP. LX. De Sacerdotibus, qui voluerint in Monaſterio habitare. *num.* 448.
- CAP. LXI. De Monachis peregrinis, quomodo ſuſcipiantur. *num.* 451. *citatur num.* 583. 585.
- CAP. LXII. De Sacerdotibus Monaſterij *n.* 1626. 1686. *citatur n.* 1690
- CAP. LXIII. De Ordinibus congregationis. *n.* 1477. *citat.* 1791. 1792
- CAP. LXIV. De ordinando Abbate. *num.* 1479. *citatur num.* 70. 1478. 1500. 1792. 2029.
- CAP. LXV. De Præpoſito Monaſterij. *num.* 1574. 1575. 1601. 1829. *citatur* 1478. 1582. 1586. 1690. 1720. 1820. 2039. 2040.
- CAP. LXVI. De Oſtiarijs Monaſterij. *n.* 1647. *expenditur num.* 577. 1800.
- CAP. LXVII. De Fratribus in viam directis. *num.* 1648. *citatur num.* 1744 cc.
- CAP. LXVIII. Si Fratri impoſſibilia injunguntur. *n.* 694. *exponitur num.* 1729. *citatur* 1793. 1815. 2083. 1975 1980. *in epiſt.*
- CAP. LXIX. Ut in Monaſterio non præſumat alter alterum defendere. *num.* 1729. 1973. b.
- CAP. LXX. Vt non præſumat quiſquam alium cædere. *num.* 1927. 1973. b.

- Perficit univerſos.

PARS VII.

- CAP. LXXI. Vt obedientes ſint ſibi invicem Fratres. *n.* 692. 1828. *citatur n.* 717. 1792. 1793. 1815. 2039. 2040. 2085. 1973. c. 1975.
- CAP. LXXII. De zelo bono, quem debent Monachi habere. *n.* 693. *citatur* 1793. 1815.
- CAP. LXXIII. De eo, quod non omnis obſervatio juſtitiæ in hac ſit Regulâ conſtitutâ. *num.* 1764. *citatur num.* 1763. & 1889. *integrâ oratione explicatur.*

DISPUTATIONUM INDEX.

OPERIS PROTHEOREMA, modum examinandi morales controverſias præponens. *

PROLOGVS REGVLÆ. *num.* 1.

DISPVTATIO PROOEMIALIS, De argumento & objecto hujus libri *num.* 5.

LIBER I.

Securiſſima conſtituit fundamenta, quibus diſcutiendæ difficultates innitantur.

DISPVTATIO II. De legibus. *num.* 15.
Articulus I. *De lege æternâ* 16.
Articulus II. *De lege naturali.* 19.
Articulus III. *De jure gentium.* 23.
Articulus IV. *De jure humano poſitivo.* 25.
Articulus V. *Ius naturæ nec mutari, nec diſpenſari poſſe humanâ authoritate.* 27.
DISPVTATIO III. De obligatione, quæ ex legibus oriri ſolet. *num.* 29.
Articulus I. *Lex merè pœnalis non obligat in foro interiori.* 30.
Articulus II. *Lex moralis eadem quæ abſoluta; obligat in conſcientiâ* 34.
Articulus III. *Cur lex merè pœnalis non obliget in interiori foro.* 36.
DISPVTATIO IV. De legum materiâ. *num.* 38. De materiâ magnâ. *numer.* 41. De materiâ magnâ partiali. *num.* 47.
DISPVTATIO V. De legum intrinſecis extrinſecisque qualitatibus. *num.* 48.
DISPVTATIO VI. De opinione probabili. *num.* 51.
Articulus I *Probabilis ſententiaq;* 52.
Articulo II. *Licet ſequi opinionem probabilem; non eſt opus ſubſcribere probabiliori. Sunt opiniones omnes æquè tutæ, dummodò ſint probabiles.* 57.
Articulus III. *Conſultationes aliquot circa probabilitatem opini num.* 60.
DISPVTATIO VII. De Regula ſanctiſſimi P. N. Benedicti, *num.* 76.
Articulus I. *Multa ex his, quæ ſunt in Regulâ præcepti rationem non habere.* 77.
Articulus II. *Vtrùm in Regulâ aliqua præcepta reperiantur.* 79.
Articulus III. *Notitia penitioris causâ ſuppone omnia & ſingula quæ ſunt in Regulâ ex Legiſlatoris mente habere vim præcepti. Et utrùm ad ea in conſcientiæ foro obligemur, examine.* 89.
Articulus IV. *Vtrùm Prælato præcipiente in virtute ſanctæ obedientiæ ſervari ea omnia, quæ ſunt in Regulâ, omnia ſubditos obligent ſub peccato mortali.* 94.
Articulus V. *Vtrùm, ſi quiſpiam voveat omnia & ſingula, quæ in Regulâ continentur, ſe ſervaturum, vel ſingula teneatur ſub mortali.* 96.
Articulus VI. *De contemptu rerum regularium.* 97.

LIBER II.

De Monachorum generibus vacantium converſationi Religioſæ ante Chriſtum.

DISPVTATIO VIII. De moralis corporis conſtitutione. *num.* 100.
DISPVTATIO IX. De nominis Μόναχοι, nomenclatore & etymo. Voces סינים *Xaviμ Cinai* ac Μόναχοι non diſtingui. *num.* 108.
DISPVTATIO X. Fuerintne Religioſi aliqui in prædiluviâ Eccleſiâ ante univerſalem cataclyſmum. *n.* 113.
DISPVTATIO XI. De honorificentiſſimis filiorum Dei nominibus à variis gentibus impoſitis Sethiadum congregationi. *num.* 127. De prima Religioſorum congregatione poſt Diluvium, quæ vocabantur אמים Æmim. *num.* 128. De זמזמים Zazumæis, *num.* 131. De רפאים Raphaimis, *n.* 134. De זוזים Zuzimæis, *num.* 136. De נפלים Nephilimis, *n.* 137. De חסידים Aſideis, *num.* 138.
DISPVTATIO XII. De רכבים Recabitis. *num.* 140.
DISPVTATIO XIII. De נזרים Nazaræis. *num* 146. De abſtinentiâ à vino, *num.* 150. De capitis raſione *n.* 152.
Dubium incidens, *Vtrùm hæc Nazaræorum obſervantia obligârit eos ex præcepto, an ſolùm ex conſilio.* 159.
DISPVTATIO XIV. De אשי-אנוש Eſenis, *n.* 161.
DISPVTATIO XV. De filiis Prophetarum, *n.* 165.
DISPVTATIO XVI. Reperio in antiquiſſimis hiſtoriis Politica Monialium noſtrarum ſimulachra, *num.* 172. De Antiquitate Veſtalium, *num.* 181. De Bonzis. *numer.* 183.
DISPVTATIO XVII. De religioſis fœminis habitantibus ad oſtium tabernaculi. *n.* 188.
Articulus I. *De ſpeculis & æneo mari.* 189.

Articulus II. *Ferri argumento ſatiſfit.* 192.
Articulus III. *Satiſfit alteri objectioni.* 194.
Articulus IV. *Baronij ratiocinium eſſe ineſficax.* 196.
Articulus V. *De Virginibus dicatis temple.* 198.
DISPVTATIO XVIII. De ſacrificio filiæ Iephtæ, *n.* 210.

LIBER III.

De Converſatione Monaſticâ ſub Chriſto.

DISPVTATIO XIX. An Chriſtus Monaſticam egerit vitam, *num.* 208.
Articulus I. *Difficultas proponitur.* 212.
Articulus II. *De Chriſti obedientiâ.* 217.
Articulus III. *De Chriſti Domini virginitate*, 226. *& paupertate* 228.
Articulus IV. *An Chriſtus voverit virtutes iſtas.* 235.
DISPVTATIO XX. De voto caſtitatis. *num.* 240.
DISPVTATIO XXI Paupertatis votum non eſſe novum eventum in eccleſiâ, ſed antiquum & à Chriſto inſtitutum. *n.* 251.
DISPVTATIO XXII. Obedientiæ votum antiquiſſimum eſſe in Eccleſiâ: An à Chriſto Domino inſtitutum? quomodò debeat obſervari? *num.* 259.
DISPVTATIO XXIII. Apoſtolos tria Religionis vota emiſiſſe, & eam vivendi formam in primitivâ Eccleſia ſervatam. *num.* 260.

LIBER IV.

De ſtatu Monaſtico poſt Chriſtum.

DISPVTATIO XXIV. De Eccleſiâ Alexandrinâ à D. Marco inſtituta, & deſcripta à Philone *n.* 270.
DISPVTATIO XXV. Dionyſii Areopagitæ & antiquitate Monachorum ſententia. Ante Paulos, Antonios, & Hylariones Monachos reperiri *n* 286.
DISPVTATIO XXVI. Perennitas ſtatus Religioſi oſtenditur. *n.* 295. Primum ſæculum *ibid.* Secundum. *n.* 296. Tertium, *num* 298. Quartum, *num.* 300. De occidentalibus provinciis *num.* 301. Calvinus impugnatur, *num.* 303.

LIBER V.

De Generibus Monachorum in lege Gratiæ.

TEXTUS ex capite I. *De generibus Monachorum*, 306.
DISPVTATIO XXVIII. De Monachis Conventualibus. *num.* 307.
TEXTUS ex eodem capite; *num.* 311.
DISPVTATIO XXVIII. De Monachis Anachoretis. *num.* 312.
TEXTUS ex eodem capite. *num.* 317.
DISPVTATIO XXIX. De Sarabaiticâ lue, quæ virtutis ſpecie genio indulget & vacat uni voluptati, *n.* 318.
DISPVTATIO XXX. De tonſurâ capitis. *n.* 327.
TEXTUS ex eodem primo cap. *n.* 329.
DISPVTATIO XXXI. De ovili divinæ & propriæ voluntatis, *n.* 331.
TEXTUS ex eodem capite, *n.* 334.
DISPVTATIO XXXII. De Monachis circumcellionibus, *num* 335.
TEXTUS ex eodem primo cap. *n.* 337.
DISPVTATIO XXXIII. De laudibus cœnobitarum, *num.* 337.
DISPVTATIO XXXIV. De variis generibus cœnobitarum, *num* 338. De Congregationibus & Reformationibus Benedictinorum, *n* 351.
DISPVTATIO XXXV. Benedictinum & Ciſtertienſem ordinem non diſtingui, *n.* 352.
Articulus I. S. *Robertum & ipſius adſeclas cùm egreſſi fuerunt Moliſmo non mutaſſe Religionem.* 356.
Articulus II. *Non incepiſſe novum Ordinem à ſecundâ Ciſtertij factâ profeſſione*, 365.
Articulus III. *Quid ſit dicendum de exemptione.* 368.
Articulus IV. *De Conſtitutionibus Ciſtertij factis*, 370.
Articulus V. *Vtrùm mutatio habitûs novam conſtituat Religionem.* 373.
Articulus VI. *Obſervatio digniſſima* 375.
Articulus VII. *Objectioni communi demonſtrativa ſatisfactio.* 381.
Articulus VIII. *Rationes poſitivæ*, 383.
Articulus IX. *Appendix difficultas.* 384.
DISPVTATIO XXXVI. De Monachorum ſpeciebus in eodem Monaſterio. *num* 394. De Converſis, *n* 406.
DISPVTATIO XXXVII. Vtrùm Converſi, qui in Belgio ſunt in Benedictinorum Monaſteriis ſint vere Religioſi? *num.* 412.
DISPVTATIO XXXVIII. Vtrùm Converſi & Converſæ, qui (vel quæ) in manibus Abbatiſſæ ſuam ſtabilitatem pollicentur, ſint verè Religioſi *n* 432.

LIBER VI.

De Candidatis Ordinis Sancti Benedicti.

TEXTUS. Caput LIX *De filiis Nobilium vel Pauperum, quomodò ſuſcipiantur* 439.
DISPVTATIO XXXIX. An pueri à ſuis parentibus devoti fuerint verè Novitii. *n.* 440.
TEXTUS. Caput LVIII. *De diſciplinâ ſuſcipiendorum Fratrum.* 446.
TEXTUS. Caput LX. *De ſacerdotibus, qui voluerint in monaſterio habitare.* 448.
TEXTUS. Ex Capite LXI. *De Monachis peregrinis qualiter ſuſcipiantur* 451.
DISPVTATIO XL. Reſolutiones aliquot exponentes difficillima dubia quæ circa Novitiorum regimen approbationemq; moveri ſolent *n.* 452. Circa tempus probationis,

Digitized by Google

bationis, *num.* 463. De Novitiorum approbatione, *n.* 479 Qualitates requiſitæ, ut admittatur aliquis ad profeſſionem, *n.* 478.

DISPVTATIO XLI. expenduntur dubia aliquot circa Novitii profeſſionem. *n.* 479.

LIBER VII.

De Monachorum profeſſione.

DISPVTATIO XLII. expenditur Profeſſionis formula. *num.* 512.

DISPVTATIO XLIII. De ſtabilitate, & Perſeverantiæ promiſſione quæ ex mente D. Benedicti debet ante initium probationis fieri. *n.* 521. Doctrinam hanc fuiſſe communem apud *Anglos*. *n.* 523.

DISPVTATIO XLIV. De ſtabilitate, quæ in profeſſione ipſâ promittitur. *num.* 527.

DISPVTATIO VL. Vtrum Religioſus profeſſus ad alium Ordinem tranſire poſſit. *n* 532.

DISPVT. XLVI. Vtrùm Religioſus Profeſſus tranſire poſſit ad aliud Monaſterium ejuſdem Religionis. *numer.* 558.

DISPVT. XLVII. exponuntur illa profeſſionis verba, *Promitto converſionem morum meorum.* 600.

Articulus I. *Status controverſiæ ponitur.* 602.

Articulus II. *Doctorum Lovanienſium opinio* 604.

Articulus III. *exponitur vera ſententia, & opinio contraria debellatur.* 608.

DISPVT. XLVIII. Vtrum Religioſus Benedictinus teneatur obedire ſuo Prælato ſecundum Regulam ad literam & in rigore ſumptam. *num.* 624.

Articulus I. *Quorumdam Doctorum & Authoris opinio.* 625.

Articulus II. *Quæ conditiones requirantur, ut Communitas bene ordinata audiat?* 636.

Articulus III. *Qui dicantur boni mores & uſus.* 646.

DISPVTATIO IL. Vtrum Religioſus teneatur in perfectionem tendere. *num.* 657.

LIBER VIII.

De Votis ſubſtantialibus.

De Gradibus Humilitatis. 673.

Textus ex capite VII. *Iacobi ſcala donatur myſticâ expoſitione* 676.

Textus ex capite VII. *De timore Dei.* 677.

Textus ex capite VII. *De obedientiâ.* 678.

Obedientia.

Textus. ex capite V. *De obedientiâ.* 691.

Textus. Caput LXXI. *Vt obedientes ſint ſibi invicem Fratres* 692.

Textus. Caput LXXII. *De Zelo bono, quem debent Monachi habere.* 693.

Textus. Caput LXXIII. *Si Fratri impoſſibilia injungantur,* 694.

DISPVTATIO L. De rebus, quæ præcipiuntur propter ſe. *num.* 695. De officio divino prout præcepto, *numer.* 702 De præcepto jejunio *num.* 711. De præcepto ſilentio, *num.* 715. De Caſtitate & Paupertate præceptis, *num.* 716. De aliis præceptis, *num.* 717.

DISPVTATIO LI. De rebus præceptis non propter ſe, ſed propter aliud. *num.* 718.

DISPVTATIO LII. Obſervationes variæ ex quibus pendet penitior hujus voti expoſitio. *num.* 731.

DISPVTATIO LIII. De Abbatibus, Abbatum Patribus. *num.* 761.

DISPVTATIO LIV. Reſolvit caſum difficillimum. *num.* 767.

DISPVTATIO LV. De verborum ſignificatione. *num.* 786 Præceptorum expoſitio, *num.* 796.

DISPVTATIO LVI. De Hoſpitibus. *num.* 802.

Paupertas.

Textus. Caput XXXIII. *Si debeant Monachi proprium aliquid habere.* 818.

Textus. Caput LIV. *Quod non debeat Monachus litteras vel eulogia ſuſcipere.* 819.

DISPVTATIO LVII. Vtrùm Benedictini habeant rerum dominium in communi. *numer.* 820. Manus mortua quæ? *num.* 822. Amortizatio quid? *numer.* 823. Non poſſunt bona aliqua viva mortuis incorporari ſine licentiâ Principis, *num.* 824. De bonis Eccleſiaſticis *num.* 825. Non poſſunt bona Eccleſiaſtica ſæcularia reddi ſine partium concordiâ & Pontificis amortizatione. *num.* 826. An & quo modo res ſæculares poſſint ſacra fieri aut ſacratæ. *num.* 827. Non poſſunt bona ſæcularia Eccleſiaſtica fieri ſine licentiâ Principis. *n.* 828.

DISPVTATIO LVIII. De Bullâ Clementis VIII. circa Religioſorum paupertatem. *num.* 829.

DISPVTATIO LIX. Vtrùm ſinguli Monachi ſint dominii capaces? *num.* 830.

DISPVTATIO LX. De munerum largitione & receptione, *num.* 876.

DISPVTATIO LXI. De loculis Religioſorum. *n.* 898.

DISPVTATIO LXII. Vtrùm qui paulatim modica acceperit, tandem peccaverit mortaliter. *n.* 904.

DISPVTATIO LXIII. Contra Paupertatis votum materia magna; quæ? quando? *num.* 932.

Animadverſio. *De materiâ nullâ morali.* 954.

DISPVTATIO LXIV. De licentia Prælati requiſitâ, *num.* 958.

DISPVT. LXV. De Religioſis inter ſe. *n.* 964.

Caſtitas.

Textus. ex Capite VII. *num.* 976. 978.

Textus. ex Capite LIII. *num.* 979.

DISPVT. LXVI. De Caſtitate illâ virgineâ, quam Deo ſolenniter vovent Religioſi, *num.* 980.

DISPVT. LXVII. De delectationibus moroſis, *num.* 1022.

DISPVT. LXVIII. De ſomniis. *num.* 1051.

DISP.

Digitized by Google

DISPUTATIO LXIX. Vtrùm in rebus veneteis datur materiæ parvitas. *num.* 1052.
DISPUTATIO LXX. De periculo proximo. *num.* 1056.
EPILOGUS. *Omnes virtutes morales quodammodò concatenatas eſſe.* 1059.
TEXTUS. ex capite IV. *Quæ ſint inſtrumenta bonorum operum*, 1060.
EPIMETRON. *De communitate.* 1060. c.

LIBER IX.

De Divini Officii ritu, ſolennitate, antiquitate.

TEXTUS. Caput LII. *De oratorio Monaſterii*, 1062.
[*De Templorum formâ & antiquitate*, 1063.]
DISPUTATIO LXXI. De cultu religioſo. *num.* 1064.
Articulus I. *Quid nomine Religionis ſignificetur?* 1070.
Articulus II. *Quid Cultûs nomine in hac materiâ intelligatur?* 1074
Articulus III. *In quo conſiſtat hujuſmodi cultus.* 1075.
Articulus IV. *Vtrùmſi de hujuſmodi cultu præceptum?* 1080.
TEXTUS. Caput VIII. *De officiis divinis in noctibus.* 1102.
TEXTUS. Caput IX *Quanti pſalmi dicendi ſunt nocturnis horis?* 1103.
DISPUTATIO LXXII. Vtrùm ſit licita & laudabilis vocalis laus? *num.* 1104.
DISPUTATIO LXXIII. An laudabile ſit medium altæ noctis ſilentium temerare? *num* 1109.
DISPUTATIO LXXIV. De temporis diſtributione, *num.* 1111.
DISPUTATIO LXXV. Quo tempore agendum ſit officium nocturnorum? *num* 1118.
DISPUTATIO LXXVI. Cur, unde, à quibus præmittitur canonicis horis ille verſus, *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina?* 1126.
DISPUTATIO LXXVII. Verſus ille, *Domine labia mea aperies, & os meum adnuntiabit laudem tuam*; unde ſumatur? cur? à quibus? *num.* 1129.
DISPUTATIO LXXVIII. De *Gloriâ*, quæ in Pſalmorum & Hymnorum fine dicitur Patri & Filio & Spiritui ſancto. *num.* 1130.
DISPUTATIO LXXIX. De Antiphonis & Invitatorio, *num.* 1134.
DISPUTATIO LXXX. De Hymnorum uſu & antiquitate, *num.* 1137.
DISPUTATIO LXXXI. De Pſalmis. Præcipiuntur cani in Eccleſiâ, à quo? quando? qui? quomodò? *n.* 1138.
DISPUTATIO LXXXII. De Verſibus, Lectionibus & Reſponſoriis. *num.* 1144.
TEXTUS Caput XI. *Qualiter dominicis diebus Vigiliæ agantur.* 1153.
DISPUTATIO LXXXIII. De diei Dominicæ inſtitutione, nomine, & excellentiâ. *num.* 1154.
DISPUTATIO LXXXIV. De ſenario numero Pſalmis Davidicis accommodato. *num.* 1164.
DISPUTATIO LXXXV. De reliquis Matutinorum partibus. *num.* 1166. De Hymno Ambroſiano. *num.* 1167. De Evangelio, *num.* 1168. De Particula *Amen.* 1170. De Antiſtrophe *Te decet laus.* 1171. Poſſint-ne lectiones breviari? *num.* 1172.
TEXTUS. Caput XIV. *Qualiter in Natalitiis ſanctorum vigiliæ agantur.* 1174.
DISPUTATIO LXXXVI. De feſtis Eccleſiaſticis. Vtrùm omnes ſint moraliter æquales dies? *num.* 1175.
Articulus I. *De Gentilium ſolemnitatibus*, 1176.
Articulus II. *De Hebræorum feſtis.* 1181.
Articulus III. *Omnes præcepto divino tenemur feſta celebrare.* 1194.
Articulus IV. *Determinare feſtos dies juris eſt poſitivi.* 1198.
Articulus V. *Sanctorum ſolemnitates quæ? Natalia cur dicta? Exenduntur Pauli Apoſt. ds verba.* 1202.
TEXTUS. Caput XX. *Qualiter æſtatis tempore nocturna laus agatur.* 1208.
DISPUTATIO LXXXVII. Magni faciendam notitiam opportuni temporis. *num.* 1210.
TEXTUS. Caput XII. *Qualiter Matutinorum (jam Laudum) ſolemnitas agatur?* 1211.
DISPUTATIO LXXXVIII. Quid Matutinorum nomine intelligatur? *num.* 1212.
TEXTUS ex capite XII. *num.* 1217.
DISPUTATIO LXXXIX. Cur pœnitentialis Pſalmus Quinquageſimus donetur Antiphonâ, *Allelu-Ia?* 1218.
DISPUTATIO XC. Tempus matutinum aptiſſimum divinis laudibus *num.* 1221.
TEXTUS. Caput XIII. *Qualiter privatis diebus Matutini agantur*, 1227.
DISPUTATIO XCI. De Pſalmorum numero, Capitulo, Litaniâ, & Oratione. *num.* 1228.
DISPUTATIO XCII. De diſcretione temporum. De Pſalmis, qui in Laudibus ſolent cantari. *num.* 1237.
DISPUTATIO XCIII. De Oratione Dominicâ. *numer.* 1238.
TEXTUS. Caput XV. *Quibus temporibus (Allelu-Ia) dicatur.* 1254.
DISPUTATIO XCIV. De hujus vocis הללו־יה *Allelu-Ia* ſignificatione, & uſu in officio Monaſtico. *num.* 1255.
DISPUTATIO VC. Cur jejunii tempore non cantetur *Allelu-Ia.* 1257.
TEXTUS. Caput XVI. *Qualiter divina opera per diem agantur*, 1262.
DISPUTATIO XCVI. De officii diurni antiquitate & ſolennitate. *num.* 1263.
DISPUTATIO XCVII. Vtrùm in primitivâ Eccleſiâ Prima & Completorium fuerint horæ Canonicæ. *numer.* 1265.
DISPUTATIO XCVIII. An prima canenda ſint poſt ſolis ortum, nempe horâ primâ? *numer.* 1273.
TEXTUS. Caput XVII. *Quanti Pſalmi per eaſdem horas dicenda?* 1279.

Digitized by Google

TEXTUS. Caput XVIII. *Quo ordine Pſalmi dicendi ſunt?* 1280.
TEXTUS. Caput XIX. *De diſciplina pſallendi.* 1281.
TEXTUS. Caput XX. *De reverentiâ Orationis.* 1282.
TEXTUS. ex Capite XLIII. *De his, qui ad opus Dei tardè occurrerent.* 1283.
TEXTUS. Caput XLVII. *De ſignandâ horâ operis Dei.* 1284.
TEXTUS. Caput VL. *De his, qui falluntur in oratorio.* 1285.
TEXTUS. Caput L. *De fratribus, qui longè ab oratorio laborant, aut in viâ ſunt.* 1286.
TEXTUS. Caput XLII. *Vt poſt Completorium nemo loquatur.* 1287.
TEXTUS. Caput VI. *De taciturnitate.* 1288.

LIBER X.

De moralibus obligationibus, ſub quibus tenentur DD. Benedictini divina officia recitare.

SECTIO I.

De officio Benedictino publico.

DISPVTATIO IC. Quid ſit officium canonicum Benedictinum publicum? *num*.1290.
Articulus I. *De Pſalmis.* 1283.
Articulus II. *De Canticis* 1297.
Articulus III. *Rubrica ad mentem D. Benedicti.* 1298.
Articulus IV. *De rubricis Breviarij impreſſi.* 1299.
Articulus V. *Vtrùm Abbatum authoritas mutandi, diminuendi, alterandi Pſalmos, Cantica, Lectiones, Reſponſoria poſſe limitari?* 1305.
Articulus VI. *Sit-ne hac Abbatum authoritas de facto limitata?* 1311.
DISPVTATIO C. Qui, & ſub quo onere teneantur publico officio divino ſatisfacere? *num*.1317.
DISPVTATIO CI. De Obligationibus Communitatis. *num*. 1320 De officijs parvis. *num*. 1322. Quis peccet, quando peccat communitas? *num*. 1324. Quo loco teneatur communitas canonicum officium recitare? *num* 1325. Quo loco legendum ſit officium privatum, *num*. 1326. An communitas teneatur cantare horas canonicas, *num*. 1327. Quod tempus ſit ſingulis horis canonicis determinatum? Temporis mathematici & civilis, certi & probabilis diſtinctio valde neceſſaria, *num*. 1328.

SECTIO II.

De officio divino privato.

DISPVTATIO CII. An Sacerdotes teneantur ſub mortifero horas divinas recitare? *num*.1329.
DISPVTATIO CIII. Qui teneantur privatim legere officium divinum ratione Religionis? *num* 1340.
Articulus I. *De Converſis & Novitijs.* 1341.
Articulus II. *De Monialibus & Religioſis nondum provectis ad majores ordines.* 1343.
DISPVTATIO CIV. Vtrum Officij B. Mariæ & Defunctorum privata lectio Dominos Ciſtertienſes obliget ſub peccato mortali? *num*.1360.
DISPVTATIO CV. Vtrùm *Pretioſa*, & clauſtralis lectio ſub culpâ gravi debeat legi? *num*.1365.
DISPVTATIO CVI. An ſatisfaciat ſacerdos, qui ſub miſſâ quam celebrat, legit horas? *num*. 1364.
DISPVTATIO CVII. Quomodo debeat Monachus cum ſocio recitare? *num*. 1365.
DISPVTATIO CVIII. Examinantur difficultates aliquot, quæ reſpiciunt quemlibet in particulari. *num*. 1372.
Articulus I. *De attentione in officiis divinis requiſitâ.* 137..
Articulus II. *De pronuntiatione.* 1380.
Articulus III. *De integritate pronuntiationis quoad ſyllabas & dictiones,* 1383.
DISPVTATIO CIX. De mutatione officij *num*. 1387. Vtrùm Ciſtertienſis recitans officium Romanum ſatisfaciat? *num*. 1392. Vtrum liceat uti Breviario alterius Religionis? *num*. 1394. Vtrùm Ciſtertienſibus Cæleſtinis & reliquis liceat uti Breviario monaſtico? *num*. 1395. An Præmonſtratenſes poſſint uti Breviario alieno ſine culpâ mortali? *num*. 1398.
DISPVTATIO CXIII. De intentione requiſitâ, ut quis obligationi ſatisfaciat. *n*. 1415.
DISPVTATIO CX. An mutatio unius officii in aliud ſit peccatum veniale indiviſibile in genere moris? *n*. 1399.
DISPVTATIO CXI. De quadam utili curioſâq; difficultate. *num*. 1404.
DISPVTATIO CXII. De tempore recitandi officij. *num*. 1411.
Articulus I. *Vtrùm qui extra tempus præſcriptum horas canonicas privatim legerit, peccaverit mortaliter?* 1411.
Articulus II. *Vtrum ille, qui recitat cum magnâ temporis interruptione peccet mortaliter?* 1414.
DISPVTATIO CXIV. De Matutinis & Laudibus veſperi recitatis, *num*. 1417.
Articulus I. *Quâ horâ poſſint legi nocturni & laudes diei ſequentis?* 1418.
ARTICVLVS II. *Vtrùm qui veſperi Matutinas & Laudes recitat duorum dierum obligationi ſatisfaciat?* 1420.
ARTICVLVS III. *Vtrùm, qui recitat Matutinum ſequentis diei ante officium diei præſentis peccet mortaliter?* 1428.
DISP. CXV. An æger teneatur ad officium divinum? *num*. 1429.
DISP. CXVI. An præter ægros etiam illi, qui ſunt valde occupati abſolvendi ſint à legendi officij obligatione? *num*. 1436.
Modus facilis, *ſatisfaciendi officio etiam cum negotia ſunt gravia* 1440.
Dubium. *An poſſit quis ante Matutinorum lectionem celebrare?* 1441.

DISP.

Digitized by Google

DISPVTATIO CXVII. De Monachis extra Monaſterium degentibus. *num.* 1441.

DISPVTATIO CXVIII De parvitate materiæ excuſante à peccato mortali. *num.* 1451.

Articulus I. *exponitur & dividitur materia quantitas.* 1452.

Articulus II. *Partes divini officij extrinſeca ſeu non obligatoria.* 1454.

Articulus III. *Partes intrinſecùs accidentales.* 1458.

Articulus IV. *Parva materia in horis canonicis quæ?* 1461.

Articulus V. *De licentiâ non recitandi, aut commutatione quæ morbo graviter laborantibus concedi ſolet* 1464.

Articulus VI. *An multa negligentia leves in genere divini officij poſſunt conſtituere peccatum mortale?* 1466. *De ſeptem pœnitentia Pſalmis,* 1468. *apud Ciſtertienſes,* 1469. *apud Præmonſtratenſes,* 1473. *De Pſalmis gradualibus,* 1474. *De Pſalmo Lætatus ſum.* 1475.

LIBER XI.

De regimine monachico Communitatis.

TEXTUS Caput LXIII. *De ordinibus congregationis* 1477.

Abbas.

TEXTUS Caput LXIV. *De ordinando Abbate.* 1479.

TEXTUS ex Capite XI. *Qualis debeat eſſe Abbas?* 1480.

TEXTUS ex Capite II. *Quàm ſit difficile animas alienas gubernare.* 1441.

DISPVTATIO CXIX. Variæ in creando Antiſtite limitationes. Vtrum ſit contra immunitatē Eccleſiaſticam Abbates à Regibus denominari? *n.* 1481.

DISPVTATIO CXX. Præſtet-ne Abbates triennales an perpetuos eſſe? *n.* 1491.

DISPVTATIO CXXI. *Poſſit-ne in creatione Antiſtitis dignus anteponi digniori? num* 1503.

DISPVTATIO CXXII De Inſtallatione, confirmatione & Benedictione Abbatum. *n.* 1507.

DISPVTATIO CXXIII. De Ciſtertienſis monaſterij Abbate. *n* 1511.

Articulus I. *Abbas Ciſtertij re & nomine omnium Ciſtertienſium eſt Generalis, (mediatus tamen) à ſummis Pontificibus ſæpiſſimè eſt confirmatus, cujus authoritas intrinſeca nullâ poteſt potentiâ ſeparari.* 1512.

Articulus II *Vtrum hæc paternitas Abbatis generalis in omnes & ſingulos ſit immediata?* 1516.

Articulus III. *Vtrum poſſit viſitare omnia monaſteria, qui dicitur Generalis Abbas?* 1526.

Articulus IV. *De aliorum quatuor Antiſtitum authoritate.* 1536.

DISP. CXXIV. De Abbatis ordinarij & commendatarij differentiâ, juriſdictione, dignitate, expenſis, tripartitâ, concordiâ, & in ſuorum monaſteriorum filiationes authoritate. *n.* 1537.

Articulus I. *Vtrum expediat omnes commendas tolli, & omnia Monaſteria habere ſuos Regulares Abbates?* 1539.

Articulus II. *Vtrum Commendatarius Abbas habeat juriſdictionem aliquam ſpiritualem?* 1543.

Articulus III. *De expenſis Abbatis Commendatarij.* 1550.

Articulus IV. *Quid dicendum ſit de monaſteriis, in quibus Commendatario Tripartita, Pontificis authoritate (quam vocant negativam) conceditur?* 1552.

Articulus V. *Quid in conſcientiâ poſſit fieri, ſi fuerit inter partes concordia?* 1563.

Articulus VI. *Abbas Commendatarius bona ſui monaſterij nec per ſe nec per interpoſitam perſonam poteſt alienare.* 1554.

Articulus VII *Ordinis Viſitatores admittere tenetur, & eorumdem mandatis obedire.* 1557.

Articulus VIII. *Vtrum in eodem monaſterio poſſint duo aut plures Abbates Commendatarij eligi?* 1559.

Articulus IX. *Vtrum in eodem monaſterio poſſit eſſe ſimul Abbas Commendatarius & Regularis.* 1560.

Articulus X. *Vtrum unus & idem Abbas Commendatarius poſſit recipere commendam alterius monaſterij ejuſdem aut alterius ordinis?* 1562.

Articulus XI. *Vtrum Commendatarius Abbas alicujus domûs matris habeat juriſdictionem in filiationes* 1563.

Dubium incidens. *De poteſtate benedicendi & conſecrandi res ſacras, quam Abbates habent.* 1567.

Pro-Abbas.

Quid ſit? Quomodo denominetur, & à quo? & quam ipſe habeat authoritatem? *n.* 15'7. b.

Coadjutor.

A quibus eligatur? ad quid teneatur? quæ poſſit præſtare, & quæ non? *n.* 1579.

Prior.

TEXTUS. Caput LXV. *De Præpoſito monaſterij.* 1574.

DISPVTATIO CXXV. De Prioris ſeu Præpoſiti authoritate & poteſtate. *n* 1576.

DISPVTATIO CXXVI. De authoritate Prioris defuncto Abbate, *n.* 1585.

Supprior.

A quo debeat eligi? quibus præſit? quid & quando poſſit jubere aut inhibere? *n.* 1596.

Decani.

TEXTUS. Caput XXI. *De Decanijs Monaſterij.* 1600.

TEXTUS. ex Capite LXV. *An præſtet Monaſterium per Præpoſitum quàm per Decanos gubernari?* 1601.

Conſiliarij.

TEXTUS Cap. III. *De adhibendis ad conſilium fratribus.* 1603

DIPVTATIO CXXVII. Exhibens aliquot Reſolutiones circa Conſiliarios Abbatis. *num.*1604.

Articulus I. De concilio adhibendo in rebus gravibus. 1605.

Articulus II. De adhibendo in levibus. 1607.

Cellerarius.

Textus. Caput XXXI. *De Cellerario Monaſterij.*1610. [*De juramento fidelitatis ab Oeconomo & aliis Adminiſtris præſtando.*1610.]

Textus. Caput XLI. *Quibus horis oporteat reficere fratres.* 1611.

Textus. ex Capite XLIII. *De his, qui ad menſam tardè occurrerint.* 1612.

Textus Cap. IL. *De Quadrageſima obſervatione.* 1613.

DISPVTATIO CXXVIII. De jejuniis. *n* 16 3.b.

Textus Caput XXXV. *De Septimanariis coquinæ.* 1614.

Textus. Caput XXXVIII. *De hebdomadario Lectore* 1615.

Textus. Caput XXXIX *De menſurâ ciborum.*1616 [*Panis libra propenſa quid?* 1616.]

Textus Caput XL. *De menſurâ potus.*1617. [*Hemina quanta?* 1617.]

Textus Caput XXXVII. *De ſenibus & infantibus* 1618.

Textus. Caput XXXIV. *Si omnes æqualiter debeant neceſſaria accipere?* 1619.

Textus. Caput LV. *De indumentis fratrum* 1620.

DISPVTATIO CXXIX. An ſit contra devotam paupertatem, procurare veſtes neceſſarias, quas negaverit Abbas? 1620. b.

Textus. Caput XXII. *Quomodò dormiant Monachi?* 1622.

Magiſter infirmorum.

Textus. Caput XXXVI. *De infirmis fratribus.* 1624.

Sacriſta.

Textus. Caput LXII. *De Sacerdotibus Monaſterij.* 1626.

DISPVTATIO CXXX. De Proceſſionibus & Miſſis. De Inclinationibus & Genuflexionibus. *n.*1627. De miſsâ, quæ coram Communitate celebratur. *n.* 1631.

DISPVTATIO CXXXI. De collatione ordinum. *num.* 1633.

Articulus I. *De authoritate conferendi minores ordines.* 1633. b.

Articulus II. *De dimiſſoriis ab Abbatibus pro collatione majorum ordinum concedi ſolitis* 1634.

Magiſter Artificium.

Textus. Caput XLVIII. *De opere manuum quotidiano.* 1637.

Textus Caput LVII. *De Artificibus Monaſterij.* 1638. [*De Magiſtro controverſorum.* 1640.]

Textus Caput XXII. *De ferramentis vel rebus monaſterij.* 1641.

Oſtiarius.

Textus Caput XLVI. De Oſtiarijs Monaſterij. 1647.

Textus. Caput LXVII. De Fratribus in viâ directis. 1648.

Magiſter Hoſpitum.

Textus. ex Capite LIII. *Qualis eſſe debeat, qui curam Peregrinorum habeat?* 1652.

Textus. Caput LIII. *De hoſpitibus ſuſcipiendis.* 1654.

Textus. Captu LVI. *De menſâ Abbatis.* 1655.

DISPVTATIO CXXXII. Sit-ne Abbatis menſa in refectorio, an in aulâ. *n.* 1656.

DISPVTATIO CXXXIII. De hoſpitalitate. *n* 1658.

Dubium. *An Domini Benedictini teneantur hoſpites recipere ſub peccato mortali?* 1667.

LIBER XII.

De Tribunali monaſtico.

Abbas quâ Pater. *n.* 1676.

Ordo charitatis, *à Chriſto impoſitus*, *à D. Benedicto expoſitus.* 1677.

Textus ex Capite XVIII. *Matthæi n.*1677.

Textus. ex Capite XXIII. *Charitatis legem, quam Chriſtus dicit, Benedictus indicit.* 1678.

Textus. ex Capite II. *ad Timoth. n.* 1679.

Textus. ex Capite II. *Verba Pauli aſſumit S. Benedictus & ſuis Religioſis imponit.* 1680.

Textus. ex Capite XLIII. *Etiam negligentias publicas fraternè corrigendas.* 1680. b.

Textus ex Capite XXI. *Priorem Decanos fraternè corrigendos.* 1681.

Textus. ex Capite XXXII. *Fraternè corripi debent, qui peccant in curâ rerum temporalium* 1684.

Textus. ex Capite XLVIII. *Ignavi fraternè debent corrigi.* 1685.

Textus. ex Capite LXII. *Sacerdos debet ſæpe corripi antequàm denunciatur.* 1686.

Textus. ex Capite LXV. *Prior debet etiam fraternè admoneri.* 1687.

DISPVTATIO CXXXIV. De correctione fraternâ. *num.* 1688.

Articulus I. *An apud DD. Benedictinos probabiliter correctio fraterna omitti poſſit?* 1689.

Articulus II. *Neceſſariæ aliquot reſolutiones.* 1692.

Articulus III. *Poſſit-ne Religioſus examinare confratrum vitas, & inquirere peccata occulta, ut corrigat fraternè?* 1701.

DISPVTATIO CXXXV. Quomodo fraterna correctio debeat fieri ſecundum mentem D. Pauli. *n.* 1707. Prædica,

Digitized by Google

dica. 1709. Inſta opportunè, 1712. argue, 1713. obſecra, 1714. increpa, 1719.

DISPVTATIO CXXXVI. De paternâ correctione. Qui debeat Abbas procedere admonitus dè ſecreto peccato impœnitentis Religioſi? *n.* 1721.

ABBAS quà Arbiter, ſeu Judex Monaſticus. *n.* 1726.

TEXTUS. Caput LXX. *Vt non præſumat alius alium cadere.* 1727.

DISPVTATIO CXXXVII. An Abbas nullâ præmiſsâ ſolennitate juris poſſit quempiam punire publice? *num.* 1730.

TEXTUS. Caput XLVI. *De his qui in levibus rebus delinquunt.* 1731.

Excommunicatio Monaſtica. *n.* 1742.

TEXTUS. ex Capite XXIII. *De excommunicatione culparum.* 1743.

TEXTUS. ex Capite XXIV. *De excommunicatione majori & minori.* 1744.

TEXTUS. ex Capite XLIV. *De excommunicatione minori.* 1744. b.

TEXTUS. ex Capite XXIV. *Qualis eſſe debeat modus minoris excommunicationis?* 1744. bb.

TEXTUS. ex Caput XXXIII. *Excommunicantur minori excommunicatione, qui ad menſam tardè advenerint.* 1744.

TEXTUS. Caput LI. *Subjacent etiam minori excommunicationi, qui ſine licentiâ comedunt in amicorum domibus.* 1744. cc.

TEXTUS. ex Capite XLIII. *Excommunicantur etiam minori excommunicatione, qui ad choros tardè occurrerint.* 1744. d.

TEXTUS. Caput XLIV. *De excommunicatione majori.* 1744. dd.

TEXTUS. Caput XXV. *De gravioribus culpis.* 1744. e.

TEXTUS. Caput XXV. *De his qui ſine juſſione Abbatis jungunt ſe excommunicatis.* 1745.

TEXTUS. Caput XXVII. *Qualiter ſolicitus futurus ſit Abbas erga excommunicatos.* 1746.

TEXTUS. Caput XXX. *An pueri debeant excommunicari? Qui debeant corripi?* 1747.

Excommunicatio Eccleſiaſtica. *n.* 1747. b.

ABBAS quà judex forenſis. *n.* 1748.

Fugitivi & Apoſtatæ. *n.* 1751.

TEXTUS. Caput XXIX. *Si debeant fratres iterum recipi de Monaſterio exeuntes?* 1750.

Dimiſſi. *n.* 1753.

TEXTUS. ex Capite LXXI. *De dimittendis fratribus.* 1754.

TEXTUS. ex Capite LXV. *De incorrigibili, adeoq; dimittendo Priore.* 1755.

TEXTUS. Caput XXVIII. *De his, qui ſæpiùs correpti non emendaverint.* 1756.

DISPVTATIO CXXXVIII. De dimiſſorijs, quæ incorrigibilibus concedi ſolent. *n.* 1757.

Concluſio Operis. *n.* 1763.

TEXTUS. Caput LXXIII. *Humillima noſtri Legiſlatoris Peroratio.* 1764.

OPERIS
PROTHEOREMA.

MVlti fuerunt Benedictinam Regulam Scholijs proſequuti; pauci illuſtrarunt; ſæpe enim eloquendi fœlicitas, quò ornatiores, eò controverſias difficiliores reddit. Petebat hæc Provincia praxeos Monaſticæ intelligentiam penitiorem; quâ caruêre Commentatores illi, qui aut non fuerunt Monachi, aut ſaltem non Benedictini. Non ſunt addendi ſcopuli & laquei ſemitæ, aliàs difficili; vel invia evadet. Obligationum & onerum multiplicatio non infert ſanctitatem: præſtat enim paucis legibus exactè ſatisfacere, quàm multis tametſi latis cœlitùs diſſonare. Porrò explicanda eſt Regula ex contextu, ex opinione Veterum, intra Theologiæ Moralis limites, & terminos probabilitatis. Timuerant Ciſtertienſes Patres jam olim indoctorum audaciam, qui dum vel remittere, vel intendere obſervantiam deſiderant, tranquillitatem interpellant. Contra hujuſmodi tulerunt primam legem; *Nunc ergo volumus*, inquiunt in Chartæ Charitatis primo, *eiſq; præcipimus, ut Regulam Beati Benedicti per omnia obſervent, ſicuti in Novo-Monaſterio obſervatur: Alium non inducant ſenſum in lectione Sanctæ Regulæ, ſed ſicut Anteceſſores noſtri Sancti Patres intellexerunt, & tenuerunt, & nos hodie intelligimus & tenemus, ita & iſti teneant & intelligant.* Confirmavit & roboravit Eugenius III. Anno M. C. LII. & in diplomatis num. 3. *In omnibus Monaſterijs, de Ordine veſtro,* ait, *ſicut in Ciſtertienſi Eccleſiâ, B. Benedicti Regula perpetuis temporibus obſervetur; & in lectionem illius nullus Ordinis veſtri Profeſſor, præter ſimplicem & communem intelligentiam, quemlibet alium ſenſum inducat, ſed uniformiter, & ſicut quæq; diffinita noſcuntur, intelligatur ab omnibus, & inviolabiliter obſervetur.* Hinc eſt, quòd Regulæ plus deferens, quàm Commentatoribus, nullâ ex causâ voluerim à Benedicti mente deflectere: concedam Abbati æquè ac Monacho authoritatem totam illam, quam Regula expreſsè concedit; Nos enim profeſſos juxta Benedictinam Regulam non poſſe ſecundum illius præſcriptum vivere, ſi non delirium, ſomnium eſt. *Ergo Prælati juſſio vel prohibitio* (verba ſunt Melliflui mei Doctoris de præcept. & diſpenſ. cap. 8.) *non prætereat terminos profeſſionis. Nil mihi Prælatus prohibeat horum quæ promiſi, nec plus exigat quàm promiſi. Vota mea nec augeat ſine meâ voluntate, nec minuat ſine juſtâ neceſſitate.* Omnes obligationes regulares naſcuntur à triplici voto: & hoc à voluntate. Ideò lex contra Regulæ præſcriptum Monacho etiam volenti imponi non debet, invito non poteſt. Valeant igitur omnes illi, qui judicant Religioſos non poſſe non agere contra Regulam, ſecundum quam vivere profeſſi ſunt; valeant inquam, ne introducant novas leges, *ſolùm quippè poteſt à Religioſo exigi arbitror, quod promiſit.* (Bernhard. ibid. cap. 7.) Præter obligationes quæ inferuntur ex votis, quas libro octavo expendam, etiam legitimæ Eccleſiaſticæ obſtringunt Religioſos, qui non ſtatim dicendi ſunt teneri graviter, niſi jus fuerit valdè clarum. Optimè doctiſſimus Villalobos in ſummæ tom. 1. tract. 24. dub. 9. num. 8. *Ami ſe me haza riguroſo,* (ait,) *condenar a nadie a pecado mortal no ſiendo el derecho muy claro.* hoc eſt, *Rigidum omnino meâ ſententiâ quempiam mortiferi peccati reum agere, ubi jus non fuerit valde clarum* [Nota illud *valde clarum,* non enim hic eximius Profeſſor exiſtimat quamcumque claritatem ſufficere.] Ergo, ut Conſcientiæ-conſultus prudenter reſolvat dubia quævis propoſita, ſic debebit procedere. Si quæratur verbi causâ, An peccet Religioſus comedens carnes die Mercurij? examinet primò, An carnes Decalogo ſint interdictæ; quas cùm viderit hoc titulo licere, ad Pentalogum Eccleſiæ ſe conferat; & cùm animadverterit carnes ferijs ſextis & Sabbatis inhiberi tantummodò, ſecundò etiam titulo illas Monacho licere ſciat. Inde tranſeat ad Votum & Regulam. Monachos ex voto à carnibus non abſtinere, certum eſt: Ergò abſtinent jure Regulæ, quia hæc carnes interdicit. Nondum tamen temerè

dicen-

Digitized by Google

dicendum eſt eos ad carnium abſtinentiam teneri; nam etiam diſquirendum, An ille Monaſticæ Regulæ articulus ſit mitigatus conſvetudine præſcriptâ, uſu legitimo, aut diſpenſatione Pontificiâ? Si reperiatur nec uſu, nec privilegio abrogatus, Monachum ad hujuſmodi obſervantiam teneri reſolvendum eſt: ſed non ſtatim de culpâ mortali arguendus transgreſſor. Sed videndum, An Lex illa, ſeu Regula, ſit merè pœnalis? an moralis hypothetica? an moralis ſimpliciter & abſolutè? aut purè conſultiva? aut etiam An materia ſit gravis intrinſecè ratione quantitatis, aut intrinſecè ratione periculi? & juxta hanc notitiam præmiſſam, ferenda eſt moralis ſententia. Quiſquis omiſſo hoc diſcurſu dubia propoſita reſolvit, Judex eſt temerarius, & ſivè abſolvat, ſive liget, imprudenter procedit.

In merè probabilibus Schola conſequentiæ gratiâ illi parti adhæret, quæ elicitur ex proprijs principijs. Conſcientiæ-conſultus benignitati conſulat, neminem reum agat, quem probabiliter aſſerere poſſit innocentem; imò & notet improbabiles eſſe eum peccare, qui ſequitur opinionem probabilem. Perſvadebo num. 59.65.

In dubijs ſtandum eſt pro poſſeſſione, quæ immediatè præceſſerat dubium. Ita *Suarius* de Relig. tom. 2. lib. 4. de vot. cap. 5. num. 7. *Villalobos* in ſumm. tom. 1. tract. 1. diffic. 21. num. 1. *Henriquez* lib. 8. cap. 3. in Gloſſa lit. P. *Thomas Sanchez* in ſumm. tom. 1. lib. 1. cap. 10. n. 11. *Coninck* de Sacram. diſp. 44. dub. 10. num. 86. *Diana* part. 4. tract. 3. Reſol. 2. *Iohannes Sanchez* in ſelectis diſp. 42. num. 7. *Malderus* in 1. 2. quæſt. 19. art. 5. diſp. 87. *Merola* tom. 1. diſp. 3. dub. 2. num. 60. *Sanctarellus* var. reſol. tom. 1. quæſt. 44. num. 9. *Tannerus* tom. 2. diſp. 2. quæſt. 6. dub. 4. num. 47. *Caſtrus Palaus* tom. 1. diſp. 3. puncto 6. num. 6 & alij. Ideò me judice dubia nihil mutant in re, ſed reſolutionem ſuſpendunt, & obligationem examinandi inducunt. Verbi gratiâ, ſi quis dubitet, an habeat legitimam diſpenſationem, ſtandum eſt pro poſſeſſione obligationis ratæ quæ erat ante diſpenſationem dubiam; non enim expedit certam obligationem dubiâ diſpenſatione ceſſare. Sic etiam, ſi dubitet, An detur talis lex, id ipſum tenebitur examinare; ſi poſt examen ſufficiens, dubium perſeveret, ſtandum eſt pro libertate ratâ, quæ erat ante legem dubiam; non enim conſentaneum rationi eſt, libertatem certam dubio præcepto limitari.

De conſvetudine ex profeſſo diſcepto in meâ Baſi Monarchicâ, uberius in Theologia Morali, hîc tamen obiter, & paululùm te moror. Si qua ex conſvetudine fiant, non ſtatim dicenda ſunt obligare ad mortale, cùm non quævis conſvetudo obligat in conſcientiâ; Primò omnes illæ quæ non habent vim Legis, ex congruentiâ conducunt & non obligant. Secundò, non omnes quæ habent vim legis merè pœnalis teſte *Suario* lib. 7. de leg. cap. 16. n. 3. Manet igitur conſvetudinem tunc eſſe obligatoriam, cùm habet vim legis divinæ aut humanæ; nempè illam, quæ certò involuit tacitum votum, aut tacitum præceptum. Conſultò *certò* dixi, quia ſi conſvetudo dubiè involuit legem tacitam, ſtare debemus pro libertate operantium, *Suarius* de legibus lib. 7. cap. 15. *Ludovicus Maĉrarius* in ſummam D. Thomæ: tom. 1. tract. de leg. diſp. 15. ſect. 2. num. 3: *Diana* 1. part. tract. 10. de Legib. reſol. 30. & 4. part. tract. 3. reſol. 58. Et *Ego* inferiùs num. 1358. Si involvat legem probabiliter, poterimus alterutri parti adhærere. Ut votum expreſſum, aut præceptum legitimum teneat, multa requiruntur neceſſariò, ex quibus ſi vel unum deficiat, redditur invalidum: eadem requiruntur in conſvetudine, quia hæc vel eſt votum tacitum, vel tacitum præceptum, vel nihil: nemo autem poteſt tacitè vovere aut præcipere, qui expreſsè non poteſt.

Non aliter, conſvetudine leges abrogantur, non abuſu. Tunc conſvetudo dicitur legem tollere, cùm involuit non quidem dubiè, ſed certò tacitam diſpenſationem: nempè cùm Legislator ſit temerari Legem, quam poteſt tueri, & neminem reprehendit; tunc enim prudenter ille creditur in Lege latâ diſpenſaſſe. Si conſvetudo inferat tacitam diſpenſationem probabiliter, probabile erit legem eſſe abrogatam; & cùm in moralibus (ut probo à num. 57.) ſufficiat mera probabilitas, dicendum erit, poſitâ tali conſvetudine neminem poſſe de peccato argui propter prævaricationem illius legis. Si autem involvat diſpenſationem tacitam & dubiam, ſtandum eſt pro Lege, juxta ea quæ ſupra diximus.

His ideis inſtructus & rectus Commentatorem ago; his in Operis decurſu manducor. Hæc mihi inviolanda principia propono, quæ juratæ legis inſtar, non patientur errare. Non eſt animus

Supe-

Superioribus aut ſubditis faveri aut obverſari: collimo in æquitatem, rationem, veritatem; à quibus ne deflectam, ſæpè Subditos, ſæpè Superiores obſtringo. Ut oſtenderem me nomen dediſſe rationi & Benedicto, præterea nemini. Decreveram Reſolutiones meas puta ratione & Regulæ contextu confirmare, omiſſo Authorum numero, quos frequentiùs allego: natum enim me fuiſſe liberum maximi facio; nec mentem meam ligabit quis vinculis, quæ non ſuppeditaverit Fides aut Æquitas, quarum non tàm diſcipulum quàm mancipium ago. Doctorum authoritates veneror non tamen propter nuda nomina, ſed propter nervoſas rationes quas adducunt; qui ſi ratione careant, tametſi magni, tametſi eximij, poſthabendi ſunt vel uni enthymemati purè probabili. Cæterùm cum multi ſint, qui rationum pondus non capiunt, & moventur Authorum ſolo numero, ut & illis prodeſſem, conſentaneum fuit uti Scriptorum Authoritate, inter quos primas detuli meo Doctori melliſluo, utpotè Benedictino, quem ornavit Deus ſubtiliſſimo ingenio, & ſolidâ pietate: hujus enim aſſerta prudentiſſima præcipuas Concluſiones confirmant. Habet nonnunquam ſingulares ſententias, fateor, ſed ab his ſuperſedi, expoſiturus ſingulas in libro, quem jam edo & inſcribo, Singularia Bernardi.

Nonnunquam Reſolutiones puro Authorum numero ſtabilio; nempè cum vel veritas obvia, vel cum egeret calamo uberiore, ſi rationibus eſſet perſvadenda. E contra etiam nonnunquam meris utor rationibus citato nemine; vel quia ita ſolidæ illæ ſunt, ut ſuppetijs extrinſecis non egeant; vel quia à communi diſcedens multos citare nequeam, & paucos nolim; ſed in hoc opere vix occurret ſententia ſingularis: quæ ſi occurrat, tanto rationum pondere fulcietur, ut prudens diſſentire non poſſit.

PRO-

PROLOGUS
[b]SANCTISSIMI PATRIS BENEDICTI
IN REGULAM.

a. Auſculta, [c]ô Filii, [d]præcepta Magiſtri, & inclina aurem [e] cordis tui & admonitionem pii Patris libenter excipe, & efficaciter comple: ut [f]ad eum per obedientiæ laborem redeas, à quo per inobedientiæ deſidiam receſſeras. Ad te ergo nunc meus ſermo dirigitur, [g]quiſquis abrenuncians propriis voluntatibus, Domino Chriſto vero regi militaturus, obedientiæ fortiſſima, atque præclara [h] arma aſſumis. In primis, [i] ut quiquid agendum inchoas boni, ab eo perfici [k] inſtantiſſimâ oratione depoſcas, ut qui nos jam in [l]filiorum dignatus eſt numero computare, non debeat aliquando de malis actibus noſtris [m] contriſtari. Ita enim ei omni [n] tempore [p]de bonis ſuis (in) nobis parendum eſt, ut non [q]ſolùm ut iratus pater ſuos non aliquando filios exhæredet: ſed nec ut metuendus Dominus irritatus malis noſtris, ut nequiſſimos ſervos perpetuam tradat ad pœnam, qui eum [r] ſequi noluerint ad gloriam.

PROLOGUS) *Legis ferendæ leges ſtatuit Cordubenſis Philoſophus* Epiſt. 69. *illas Benedictus nos ſequitur cùm decernit monaſticas. Nihil aut ineptiùs aut perrigidius videtur eſſe Seneca, quàm lex donata prologo: Prologus benedictus præmittit indictur is Regulas monaſticæ converſationis. Sibi invicem Antipodes apparent, & tamen conſonant armonicâ reſolutione. Legis nomine Seneca (colligo ex ejus verbis ſatis clare) coactivam indictionem, quæ non diſputat ſed jubet, non perſuadet ſed cogit, intellexerat: Regula autem noſtri ſanctiſſimi Legiſlatoris, ſummâ diſcretione compoſitâ, non rigeſcit ſpecie legis coactivæ, ſed mitior adlicit conſultivæ dulcore inſtitutionis. Si in rigore loquamur; lex non eſt, ſed inſtitutio converſationis regularis: unde & Regula nom. n. Ideò, ſi leges debent carere prologo, Regula ſanctiſſimi Patriarchæ nos debet, quæ lex non eſt, ſed methodus nobis conſulta.*

At hic locus conceptui. Regula dicitur vitæ monaſticæ inſtitutio, quod obaudientem recto itinere manuducat ad patriam. Sanè in corpore peregrinamur. Ejus non eſt immenſa latitudo, ſufficiens tamen ut æternum erremus. Sumus qui non eramus. Creatio extraxit nos ex nihilo ad vitam: hujus principium eſt Geneſis, & finis patria. Ad hanc innumerabiles viæ diriguntur, quæ ut cognoſcantur, audiendus eſt Euclides optimè meritus de Mathematicis. Ex uno puncto ad aliud lineæ plurimæ deduci poſſunt, cæterum breviſſimè ductus eſt rectus; eò longiores alii, quo ſunt magis obliqui. Ex geneſi ad patriam viæ plurimæ poſſunt protendi. Ad patriæ gloriam deducuntur virgines, cælibes, conjugati: breviſſimum & perfectiſſimum iter eſt rectum ſeu regulatum, reliqua eò longiora, quò regulæ ſunt minus conjuncta. Ad cælum tendunt ſeculares tranſvolant religioſi, quorum & iter expeditius: nam cum rectitudo ſit major, longitudo protenditur; brevior & minor.

b SANCTISSIMI) *Multa antiqua exemplaria habent* eximii. *Merito Doctoris Theologi titulo donatur D. Benedictus, qui doctrina efficaciâ ad practicam Theoſophiam virtutis ſtudioſos conducit.*

c AUSCULTA) *Supernalis auſcultationis librum ſcripſit Benedictus.* num. 5.

d PRÆCEPTA) *Nomen* Præceptum *non ſemper rigoroſè ſumitur, nam & in ipsâ Regulâ frequentiùs pro* conſilio *& Licentiâ uſurpatur:* Vide ſub libri finem Nomenclatorem Reg. Benedictinæ. *Hic poteſt latè & rigoroſè exponi; latè quidem ſi nomine magiſtri S. Pater dicatur intelligi; rigoroſè autem, ſi non ipſe, ſed ordinarius Abbas.* Vide numer. 79.

e AUREM CORDIS) *Cordi ceu integro homini, membra omnia adſcribuntur. Dicitur videre, audire, loqui, operari, moveri, adeóque illi oculos, aures, linguam, manus, & pedes myſticæ Theologiæ Profeſſores adſcribunt. Ita frequenter ſacra pagina, frequentiùs Patres veteres quos imitatus Bene-*

A   dictus

dictus. Conſidera myſticam cordis compoſitionem, quam in litteris ſacris reperio; habet enim Mentem, Intellectum, Memoriam, Cogitationem, Voluntatem, Senſus, Viſum, Cæcitatem, Tactum, Vocem, Cor, Arbitrium, Pedes, Præputium, Quantitatem, Qualitatem, &c. ut conſtat ex teſtimoniis ſubſequentibus.

Cordis intellectus ſeu contemplatio.] *Luca* 1. 51. Superbos mente cordis ſui.

Cordis memoria ſeu cogitatio.] *Gen.* 6. 5. Cogitatio cordis. *Item Gen.* 8. 21. *Act.* 8. 22. *Ieremiæ* 23. 20. & 30. 24. *Pſalm.* 32. 11. *Luc.* 9. 47. & 4. *Eſdr.* 5. 21. *Eccl.* 27. 7.

Cordis voluntas ſeu deſiderium] *Pſalm.* 80. 13. & 20. 3. & 72. 26. *Rom.* 1. 24. & 1. *Paral.* 29. 18. Voluntatis cordis eorum. & *Rom* 10. 1. Voluntas quidem cordis mei.

Cordis ſenſus] Senſus cordis mei turbati, *Ierem.* 4. 19. & In ſenſum cordis noſtri. *Baruch.* 1. 22. & 4. *Eſdr.* 10. 31.

Cordis viſus.] Illumina oculos cordis. *Eph* 1. 18. In viſu cordis, *Eccl.* 40. 7. Viſio cordis. *Ierem.* 23. 16. *Vnde adhuc in ipſo Prologo Benedictus oculorum cordis meminit dicens,* Qui malignum diabolum aliqua ſuadentem ſibi, cum ipſâ ſuaſione ſuâ à conſpectibus cordis ſui reſpuens, deduxit ad nihilum.

Cordis cæcitas.] *Marc.* 3. 5. *Eph.* 4. 18.

Cordis tactus] *Gen.* 6. 6. Tactus dolore cordis. *Eccli.* 26. 8. *dolor cordis & luctus* 2. *Mach.* 3. 17. Dolor cordis eius. *Iſaia.* 65. 14. Præ dolore cordis. *Eccl.* 25. 31. Plaga cordis mulier. 3. *Reg.* 8. 38 cognoverit plagam cordis. *Eccl* 35. 18. Non plagam videbit cordis.

Cordis vox.] Gemitu cordis mei, *Pſalm.* 37. 9. Dabit tibi petitiones cordis tui. *Pſalm* 36. 4.

Cordis cor.] In medio cordis mei, *Pſalm.* 39. 9. *Proverb.* 4. 21.

Cordis arbitrium.] 4. *Reg.* 12. 4. Arbitrio cordis ſui.

Cordis pedes.] *Eccli* 13. 32. Veſtigium cordis boni. *Iſaia* 57. 17. In viâ cordis ſui. *Eccl.* 11. 9 In viis cordis ſui.

Cordis præputium.) *Deut.* 10. 16. Præputium cordis noſtri. *Rom.* 2. 21. Circumciſio cordis in ſpiritu.

Cordis quantitas.] *Ierem.* 48. 29. Altitudinem cordis 2. *Corint.* 2. 4. Anguſtia cordis. *Ierem.* 17. Latitudinem cordis. 3. *Reg.* 4. 29. *Iere.* 17. 1.

Cordis numerus, ſeu quantitas diſcreta.] Cordis particula. *Tob.* 6. 8. Cordis ſimplicitas *Gen* 20. 5. & 1. *Par.* 29. 17.

Cordis qualitas, Malitia, bonitas moraliter: robur & debilitas phyſicè.) Cordis durities *Eccli.* 16. 11. *Matt.* 19. 8. *Marc.* 10. 5. & 26. 14. & cordis robur. *Eccl.* 7. 8.

Cordis actio. fructus.) *Iſai.* 10. 12.

Cordis Vbi, Locus.) *Pſalm.* 43. 22. Norit abſcondita cordis. 1. *Corint.* 14. 25. Occulta cordis.

Cordis tabula.] *Proverb.* 3. 3. & 7. 3. & 2. *Corinth.* 3. 3.

f V T A D E U M. Vide num. 9. *Quærunt Theologi, An peccata deleri poſſint ſine mutatione peccatoris intrinſecâ? Exiſtimo probabiliter non poſſe dici aut homines de facto juſtificari ſine phyſicâ, aut ſaltem ſine morali poſſe. Videtur S. Doctor favere ſententiæ negativæ, tametſi de potentiâ ordinariâ commodè poſſit explicari.*

g D I R I G I T U R] *In D. Thomæ ſcholâ angeli loquuntur per directionem voluntatis: angelus igitur Benedictus, angeli ipſius diſcipuli, ad quos abrenuntiantes propriis voluntatibus ſermonem dirigit.*

h O B E D I E N T I Æ ** A R M A] *Expertiſſimus noſt inimicus invadit; vincendos ſi inermes, vincendus ſi armatos: obedientiæ ergo fortiſſima atq; præclara arma adſumamus; eſt enim in ſpirituali pugnâ debilis, qui ſibi relinquitur; fortis, qui alieno ſubſidit magiſterio.*

i Q U I D Q U I D A G E N D U M I N C H O A S] *Multas periodos ſimiles in Benedicto, multas in Chryſoſtomo, imò & in ipſo Auguſtino reperies, quas cautè legas. Non petimus, ut Deus actus illos perficiat, quos ſine ipſo elicuimus; nihil enim naturale, aut ſupernaturale ſine Deo poteſt fieri: Non, ut perficiat actus noſtros ſuâ gratiâ, quos ſine gratiâ incepimus; nihil enim meritorium incipitur ſine auxilio ſupernaturali: Petimus igitur, ut actiones illas noſtras, quas dignatus fuit gratiâ excitante prævenire, concomitante etiam & ſubſequente proſequatur.* Vide Reg. Benedictinæ Nomenclatorem, verbo. *Pelagius.*

k I N S T A N T I S S I M A O R A T I O] *Fervens, conſtans, perpetua: qui enim ſemper pauperes & egeni ſumus, cur non ſemper orando ad portas miſericordiæ confugiemus?*

l *Dignatur nos Deus in filiorum numerum computare, tum, quia indignis gratiam dedit ut computari mereremur; tum etiam, quia merentibus dignatur jus in gloriam concedere, quod negare poſſet, ſi vellet. non enim condigna ſunt, ſecluſo pacto, paſſiones hujus mundi ad futuram gloriam.*

m C O N T R I S T A R I] *Verbum eſt metaphoricum & Deo triſtitiam adſcribit eodem ſenſu, quo ſacra ſcriptura pœnitentiam, cum ait,* Pœnituit Deum feciſſe hominem. *Gen.* 6. 6.

o O M N I T E M P O R E] *Iam tunc ſanctiſſimi Benedicti ævo videbatur ſerpere illa hæreſis, quæ à paucis annis in Hiſpaniâ Bæticâ multas civitates inquinavit. Mahomethanorum expreſſâ lege Decalogus ad tempus obſtringit: illi enim qui duodecim ſolidis annis Decalogo bene ſatisfeciſſe dicuntur, ſiunt emeriti, & ab obediendi obligatione liberantur. Bætica noſtra novi hæretici, qui* Illuminati *propter divinas revelationes & illuminationes dicti, eximebantur à Decalogo jure communi & ſpeciali. communi quidem, quando ad ætatem talem bene morati & obedientes perveniebant: ſpeciali, quando ante hanc etiam ætatem propter præclara aliqua virtutis exercitia immunitatem adipiſcebantur. Has etiam tunc ſuborientes ſectas eradicare Benedictus deſiderans definit eum, qui perſeveraverit usq; ad vitæ finem, ſalvum fore; adeoq; omni tempore, omni horâ, omni inſtanti, Deo parendum eſſe.*

p D E B O N I S S U I S] *Sed quid illud,* De bonis ſuis in nobis parendum eſt? *Reſponderet ſtatim Lutheranus; conſultò Benedictum dixiſſe,* In nobis parendum, *non verò,* Nos parituros eſſe, *quia poſteà gratiâ imperatrice & omnipotente, ut loquuntur (quam* bona ſua, *nempe* Dei, *nominant) voluntas movetur paſſivè tanquam mortua, ut divina illa operationes nos humilient. animadvertentes actus omnes meritorios & ſupernaturales fieri quidem in nobis, non à nobis. Sed hunc jam Lutheranorum errorem non ſolum nos, ſed*

&

& ipſius diſcipuli acriter deteſtantur, aut magiſtrum tametſi clariſſimè loquutum obtorquent. Illum Concilium Tridentinum condemnet, & Chemnitius Lutheri verba interpretatus cum concilii ſide tenendâ reſolutione conciliat. *Quam ob rem* illud parendum eſt, *activè exponendum eſſe non dubito, co omninò ſenſu, quo dicimus,* Amandum eſſe nobis Deum, *pro* ſumus Deum amaturi, *nec contra hanc interpretationem* illud in nobis *militat; tum quia Benedicti Grammatica non eſt Ciceroniana, tum quia potuit illud in ſcripſiſſe, quo ſublato ſenſus eſt manifeſtus; puta, ſi activè dicerimus*, Nobis parendum eſt Deo de bonis ſuis, *hoc eſt*, ex gratia ſua.

Sed cur ex bonis ſuis *non ex gratia omnibus una & eadem? cur igitur non* ex bono ſuo? *Quia non habemus Deum ſimplicis miſericordiæ, ſed Deum miſericordiarum, & totius conſolationis, hoc eſt, omnium conſolationum, qui nos multis miſeriis affectos proſequitur multis miſericordiis. Multas gratias Romana eccleſia autore Deo theſaurizat in variis ſacramentis, multas in variis orationibus; quia illæ reſpondere debent neceſſitatibus, & hæ multæ. Optimè igitur Benedictus, qui gratias Dei & miſericordias cognoſcebat, non* bonum, *ſed* bona *nominavit; ſunt enim innumera, & ſi unam diceres, diminutè procederes.*

q N O N S O L U M] *Aut fallor, inquis, aut hæc periodus pœnam damni, quam Theologi vocant, eliminat. Nam dum beatificæ viſionis carentiam pœnæ perpetuæ contraponit, videretur aſſerere carentiam hanc non eſſe pœnam; opponique ſummis Doctoribus, qui in hac ipſâ viſionis Dei carentiâ primam & præcipuam pœnam peccatorum conſtituunt.*

Sed reſpondeo, duas S. Doctorem cognoſcere viſionis Dei carentias, alteram ignotam, notam alteram. Caremus Deo, & quia quanto bono careamus non cognoſcitur, hæc non torquet deſiderium carentia: torqueret, ſi cognoſceretur. Credo Deum, ut iratum Patrem, filios ſuos (quales? adoptivi ſupernaturales filii non ſunt, qui nondum divinitùs regenerati: nec naturales dici poſſunt) originali ſolâ labe infectos exhæredare, negareque illis beatificam viſionem; non tamen credo exhæredibus iſtis concedere advertentiam & cognitionem quâ jacturam ſuam percipientes torqueantur propter gloriam perditam: at, ut metuendus ſolet Dominus, malis (hoc eſt, peccatis) noſtris irritari etiam teneo, condemnareque damni & ſenſus pœnâ, eos qui noluerunt eum conſequi progredientem ad gloriam. Damni quidem, eos non ſolùm divinâ viſione privando, ſed & cognitionem claram & evidentem indulgendo, quâ ſciant quid perdiderint, & ob bonum perditum innaſcente dolore torqueantur: ſenſus autem, eorum animas igni materiali adligando, qui elevatus divinitùs qualitatem aliquam ſpiritualem animæ diſconvenientem gignat.

Hinc conſtat beatificæ viſionis carentiam in parvulis & adultis pœnam eſſe, quia propter peccatum infligitur, non tamen in illis pœnalitatem, aut pœnam ſenſibilem; exponique debere S. Patrem de ſenſibili pœnâ, cum divinæ viſionis carentiam non pœnam *ſed* exhæredationem *appellat.*

r S E Q U I N O L U E R I N T) *Per paſſionem & crucem ad gloriam Chriſtus Dominus; fallitur ergo qui ſe doctiorem ipſo putat; nemo illuc aliàs, nemo illuc aliàs ſibi adulatur, & ſeſe adulterino veritatis ore decipit. qui per gaudia & delicias vult cœlum pertingere, ad quod nemo, quem ſciamus, aliter quàm per miſerias, dolores, & paſſionem pervênit. Liberi ergo ſunt, qui peccato non ſerviunt, vitiis enim dominantes triumphum Chriſti ſequuntur; at qui vitiis ſerviunt, & nolunt Chriſtum ſequi mancipia.*

2. Exurgamus [a] ergo tandem aliquando, [b] excitante nos ſcripturâ, *(Rom. 13.)* ac dicente: *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere.* Et apertis oculis noſtris [c] ad deificum lumen, attonitis [d] auribus audiamus, divina quotidie [e] clamans quid nos admoneat vox *(Pſalm 92.)* dicens: *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Et iterum: *(Apoc. 2.)* [f] *Qui habet aures audiendi audiat, quid Spiritus dicat Eccleſiis.* Et quod *(Pſalm. 33.)* dicit? *Venite [g] filii, audite me, timorem [h] Domini docebo vos. (Ioann. 12.) Currite dum lumen [i] vitæ habetis, ne tenebræ mortis vos comprehendant.* Et quærens Dominus in multitudine populi ſui, cui hæc clamat, operarium ſuum, iterum *(Pſalm. 33.)* dicit: [k] *Quis eſt homo qui vult vitam, & cupit dies videre bonos?* Quod ſi tu audiens reſpondeas: *Ego:* dicit tibi Deus: Si vis habere veram & perpetuam vitam, *(Pſalm. 33. 14.) prohibe linguam [l] tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum; diverte à malo, & fac bonum: inquire pacem, & ſequere eam.* Et cùm hæc feceritis, oculi mei ſuper vos, & aures meæ ad preces veſtras, & [m] antequam me invocetis, dicam. *Ecce adſum.* Quid dulcius nobis hac voce Domini invitantis nos, Fratres chariſſimi? Ecce pietate ſuâ [n] demonſtrat nobis Dominus viam vitæ.

a. EXURGAMUS] vide num. 7.

b. EXCITANTE] *Nunquam Pelagius gratiam excitantem negavit, ſed hanc docuit in ſolâ lege & ſcripturâ conſiſtere: nos duplicem excitatoriam affirmamus; extrinſecam, intrinſecam. Illam ponimus in ſacrâ paginâ & conciliis primariò, & ſecundariò in ſanctorum virorum ſcriptis, colloquiis, & exemplis: hanc in ſupernaturali auxilio interno dormientem animam quodammodo excitante.*

c. D E I F I C U M L U M E N) *Non aliud intelligit, quàm lumen gloriæ, meritò* Deificum *dictum, quòd Deo ſimiles faciat. Vox frequens in Dionyſio, non tamen ita frequens in aliis. Sed quid eſt, ad deificum lumen oculos aperire? Satisfacient veteres Patres ex quorum ſanâ doctrinâ duæ poſſint adſignari cauſæ propter quas impii actiones in Dei ſervitium non collimant, altera ſe tenet ex parte hominis; altera, ſi hæc daretur, teneret ſe ex parte Dei. Non ſufficit lux ut videat, ſi oculos clauſos ho-*

Digitized by Google

ſol homo habeat; nam meridie mero, qui non aperit oculos, cæco ſimilis eſt: non ſufficit oculorum apertio, ſi lux abſit; quia, ſicut ſub mediam noctē fortiſſimi oculi nihil vident, tametſi latiſſimè aperiantur, ſic etiā ſub peccati tenebras nihil omnino videbis, ſi retineas oculos clauſos, vix aliquid ſi vincula diſrumpens tyrannide concupiſcentia iniecta, oculos voluntariò aperias. opus eſt luce ut videas, hancque habere, non eſt currentis neque volentis ſed miſerentis Dei. Illuminat tenebras noſtras clementiſſimus, non niſi clementiſſimè; nullo jure, nullâ lege ſuperiore coactus ſe lucem peccatori communicat; ut quo indigniori factus conſoatur favor eminentior & maior. Hanc doctrinam altè concipiens Benedictus, ſplendori paternæ gloriæ, luci veræ & fonti luminis in diſcipulorum ſuorum cordibus ſubo rienti applaudit, & ne illi hoc ſplendore abutantur, inquit; exſurgamus tandem aliquando, ſiquidem jam Sol Chriſtus noſtris animabus illuxit, cœlitùs hauſtæ inſpirationes intrinſecus utiliſes lectæ Sacræ Scripturæ extrinſecus, nos tametſi lethargico ſopore obrutos excitant proclamantes, Horam eſſe ut de ſomno ſurgamus. Oculos noſtros, quos culpa vitiâ dubiorum & ignorantiarum occluſerat, ad deificum lumen aperiamus. Qui lucem habemus, curramus in luce, ne tenebræ nos comprehendant. Si fugientes gehennæ pœnas, ad vitam volumus venire perpetuam, dum adhuc vacat & in hoc corpore ſumus & per hanc lucis viam vacat implere, currendum & agendum eſt modò, quod nobis in æternum proficiat. Sic D. Benedictus, cujus expreſſi mentem ſi non verba.

d A TONSTIS AURIBUS) Sed cur non potiùs intentis quàm attonitis? nam intenti ſumus, cùm res noſtrâ induſtriâ minores accuratè tractamus; attoniti autem reddimur ſpeculatione objecti noſtrâ induſtriâ majoris. Excellentius ſenſibile obtundet ſenſum, & eminentius cognoſcibile ita obtundit aciem intellectus, ut acui debeat mortificatione & jejunio. Ne magnitudo revelationum extollat me, dicebat aliquando Apoſtolus attonitis animis cœleſtia contemplatus myſteria, datus eſt mihi ſpiritus carnis Satanæ, qui me colaphizet, nam ubi acies mentis objecti eminentiâ retunditur, mortificatione acuitur & reſtituitur.

e. QUOTIDIE) Eſt quæſtio inter Catholicos hæreticoſque exagitans An dentur auxilia ſufficientia? nam tametſi illa olim aliqui negarint Catholici, ſic nomen efficacis uſurparunt, ut etiam illa, quæ ſufficientia vocitamus, comprehenderent. Dari gratias cui poſſimus reſiſtere, quas valeamus rejicere, quibus ſoleamus abuti, olim etiam fuit, ſed jam poſt Tridentinum clariſſimè de fide eſt. Quando autem hæ indulgentur gratiæ, quando hi favores conceduntur? Aliquorum ſententiâ quando urget operandi obligatio; ac noſtri Authoris, diebus (& ſi mavelis, horis) ſingulis. Audiamus, inquit, divina quotidie clamans quid nos admoneat vox dicens; Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Igitur ſi quotidie vox illa clamat, quotidie habemus divinas illuminationes & inſpirationes, quibus excitemur, ut Deo obaudiamus, nempe dicenti, ſi hac die, hoc eſt, ſi aliquo huius diei momento, totâ die clamantis Chriſti vocem vobis audire poteritis adhuc veſtra ſpere et obdurare corda; verba enim Dei, ſive extrinſecus miſericordia omnipotentis inſtillata, nullam hominis voluntatem cogunt, nullam neceſſitatem arbitrii indifferentiam integram & illæſam relinquunt; dando enim bene operandi poteſtatem, non tollunt omittendi & male operandi potentiam. Vos ergo, qui poteſtis, corda tam multis peccatis incruſtata, vel indurare pertinacia, vel dolore pœnitentia conterere, deprecor, nolite obdureſcere; manent enim contritos gloria, induratos ſempiterna ſupplicia.

f QUI HABET AURES) Hanc ipſam reſiſtendi potentiam homini divinitus conceſſam oſtendit S. Pater, & probat ſacra ſcriptura teſtimoniis. Qui habet aures audiendi, audiat, inquit, quid Spiritus dicat Eccleſiis. non ergo illum alloquitur, qui audire non poteſt; is enim ſi fortè auribus, non tamen eſt audiendi auribus præditus: non illum, qui non audire nequit, neceſſaria enim agentia nulla indigent exhortatione: ſed illum, qui in audiendo nullam neceſſitatem patitur; videlicet, illum, qui poteſt audire. Non ergo Dæmones, quos tametſi culpa naturalibus prærogativis non exſpoliaverit, ita infirmavit, ut aures intellectus habeant, & tamen vocem Dei audire non poſſint: non Angelos, qui neceſſariò boni ſuaſionibus noſtris non indigent; ſed Homines, qui nec neceſſariò boni, nec neceſſariò mali; quique ſæpe ſcandalo perverti, converti exemplo vitæ, & ſincera perſuaſione ſolent.

g. VENITE FILII) Teſtimonium quod additur indifferentis inſinuat latitudinem. Venite filii, inquit Magiſter verax, audite me, timorem domini docebo vos. unde colligo poſſe hominem ex communi auxilio venire ad Deum & non venire; & ſi venerit, adhuc poſſe audire & non audire, ſeu potiùs obaudire. Advenit enim ad nos regnum Dei, quod in oratione dominica petimus, quotieſcumque datur nobis auxilium ſupernaturale, ex quo, ſi velimus, paſſionibus & vitiis regnemur. Hoc poſſumus recipere & abjicere: ſi abjicimus, Deum fugimus; ſi admittimus, Deum convenimus: ſed adhuc Deo præſenti liberè non obedire poſſumus; poſſumus enim gratia ipſius utendo divinæ legi obtemperare, & etiam poſſumus non utendo eidem legi divinæ non adquieſcere.

h. TIMOREM DOMINI) Imperitus architectus ille, qui nullis fundamentis appoſitis, erigit arcem eminentem; improvidus Scholaſticæ Theologiæ Profeſſor, qui ſublimes de Trinitate controverſias doceret, fundamenta metaphyſica, quæ in philoſophiis traduntur ignorantes: noſter igitur author notam imperitiæ & incuriæ non fugeret, ſi Theophiliam excelſam nobis traderet nullis fundamentis ſubnixam. Initium Sapientiæ, timor Domini. Theophilia facultas eſt practica, mentem & voluntatem divinæ voluntati confirmans; quæ ideò Sapientia ſuis fundamentis ſecuriſſimè innititur, quorum primum eſt Timor Domini. Et S. Benedictus; Conſtituenda eſt ergo à nobis Dominici Schola ſervitii, in quâ ſucceſſivis æto aſibus Theophiliam docebimus. In prima non niſi prima artus principia. & quia Initium & fundamentum ſublimis huius ſcientiæ Timor Domini, venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos. De timoris filialis (is Domini dicitur) & ſervilis differentia egi in Scholiis Doctoris Mellifui, vide Tabulas.

i. LUCEM VITÆ) Lego in Ioannis Apoſtoli Evangelio 12, 35. Chriſtum dixiſſe, Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tenebris neſcit quò vadat. Dum lucem habetis credite in lucem ut filii lucis ſitis. Et ſtatim occurrunt aliqua quæſtiones

Digitized by Google

ſtiones difficiles, quæ indigent ſolutione. Prima, *velociter an tardè deambulandum ſit; ſunt enim morbi qui tarda & modica, morbi qui non lenta ſed concita deambulatione ſanantur?* Secunda, *An lux illa, cuius meminit Chriſtus, ſit materialis, an ſpiritualis? & ſi ſpiritualis, qualis ſit?* Tertia, *An illæ tenebræ ſint etiam carentia lucis materialis? & ſi carentia, negatio ne an privatio?* Quarta, *Cuinam pericula cavere debeamus, An ſolis proximis, an nobis ſolis, an utriſque?*

Ad primam reſpondet Benedictus, humanam ignaviam increpando & dicendo, Currite. *Sæcularibus; utpotè divitiarum mundialium ſarcinis onuſtis, dicatur* Ambulate; *ipſis enim ambulare ſufficit, currere per onus non licet: At ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus Te, Chriſto Domine; liberis & expeditis quid ergo dicendum erit nobis? non quidem ut lentè ambulemus, ſed ut velociter curramus; ubi enim lentus motus viro ſæculari prodeſſet, noceret deambulatio tarda religioſo; non enim bonus religioſus eſt, qui non habet maiorem cordis & conſcientiæ ſuæ curam, quàm boni ſæculares.*

Secunda bifariam ſatisfacimus; ſenſus enim aſſertionis conſtat, ſive naturaliter, ſive ſupernaturaliter verba exponantur. In naturali ſenſu accipienda venirent, ſi Chriſtus D. nunc dixiſſet. Proficite dum tempus & vitam habetis, ne ſi modo agere pœnitentiam nolitis, mortis tenebræ vos comprehendant, & agatis animam ante quam converti poſſitis, vel aut ſaltem ante quam velitis. *In ſupernaturali, ſi nos admonuiſſet his verbis;* Procedite, convertimini, dum lucem rationis, magiſtros & legitimos confeſſarios habetis, ne ſi renuatis, contingat ut in pœnam peccati, tenebræ vos comprehendant: tenebræ in quam rationis, vel quales patiuntur deliri, qui nullo modo arbitrio poſſunt uti; aut quales indurati, qui uti quidem poſſunt, ſed non volunt: aut magiſterij tenebræ, quales implicant, qualibus implicantur, qui aut magiſtris carent, aut indoctos conſulunt: aut tandem tenebræ confeſſarii, eſt enim extrema animorum caligo, & confuſio, aut carere confeſſario legitima, aut habere moribus inconvenientem. *Huic ultimæ expoſitioni videtur clarius favere ſacer Textus; at quia utraque moribus reformandis eſt utilis, utramque complexus Benedictus* lumen vitæ *dixit, ut tam naturalem, quam ſupernaturalem comprehenderet; cui vitæ lumini opponit* mortis tenebras, *hoc eſt, interitum peccatorum; quia ſicut humores, cum quæ obit, mortaliter peccant contra vitam hominis naturalem, ſic & peccata mortalia interimunt juſtificantem gratiam, quæ eſt vita hominis ſupernaturalis. (Hinc patet, quid ad tertiam dicendum.)*

Ad quartam dari aliquos ita de vitâ alienâ ſolicitos ut proprias miſerias non curent, non ſine dolore reſpondeo. Poſſent iſti ſuavi invidiam & impietatem iam propugnare aliquo virtutis prætextu ad eiusdem vera confugiendo, & dicere ſe feſtinare dum lucem ad notitiam negligentiarum à proximo commiſſarum habent, ne aut ſe comprehendant oblivionis tenebræ, & poſteà non poſſint fraternè corripere; aut proximum tenebræ culpæ, & poſteà tardius, quàm debeant, illum corripuiſſe dicantur. Contra iſtos multa eaq; præclara noſter Lorca, multa alii recentiores, non pauca ego inferius num. 1706. agens de fraternâ correctione. Contra hos noſter Legiſlator ſanciſſimus, dicens ne tenebræ mortis vos comprehendant. *Conſultò poſuit illud* vos, *ne tu poſſis ſubintelligere* illum, *& aſſerere tibi viro privato in confratrum correctione deambulandum dum lucem criminis futuri haberi exiſtimas, ne tenebræ peccati illum (nempe, proximum) comprehendant. Nemo enim ſimplex religioſus poteſt ambulare & diſquirere peccata confratrum occulta, ut fraternè corrigat; ſed ſui curam habens, ita unuſquiſque debet vivere, ut corripi ab alio non debeat. Si contingat grave proximi peccatum audire, ad correctionem ne feſtines: fortè non verum, fortè auctor calumniator, actus, innocens. Si verum eſſe crimen illud non quærenti nec examinanti evidenter conſtiterit, nec tunc feſtines: fortè enim proximus ad* DEVM *converſus illâ correctione non indiget, fortè ab alio utiliter correptus eſt, fortè nunc ipſe correptionis eſt incapax, adeòq; oportebit aliquantiſper hærere & ſpectare, ut ipſa correptio proficiat: fortè & tu incapax, non enim aptè fraternè corriges, ſi indigens correctore.*

k. QVIS EST HOMO] *Quæritur à Theologis, An beatitudinis amor ſit liber, an vere ita voluntatem gloriæ conſideratio abripiat, ut potentiam neceſſitet & conſenſum extorqueat? Videretur alicui non ita certa in beatitudinis amore libertas; quia alias omnes amarent beatitudinem: & ſi omnes non deberet tantâ quæri ſolicitudine homo, qui vellet vitam & dies videre bonos, vivo quod idem proſus eſt, qui beatitudinem deſideraret. Sed reſpondeo ex Doctore Mellifluo, cui & Angelicus, & alii ſubſcribunt, omnem hominem neceſſariò ſibi bonum deſiderare, non tamen omnes neceſſario verum bonum cognoſcere, nec cognitum neceſſariò amplecti. Sunt qui ſibi bonum ultimum proponunt opes, ſunt qui delitias, pauci qui Deum. iſti pauci quæruntur ab eo, qui dicit,* Quis eſt homo, qui vult vitam, & cupit dies videre bonos?

l PROHIBE LINGUAM) *Beatitudinem cupienti Benedictus cæleſte iter oſtendit: iter nimirum trium dierum. Si primo, prohibere linguam à detractione didiciſti, iter tuum feliciter prœmotum eſt. Secundâ diſces abſtinere à peccatis. Tertiâ heroicis vacare virtutibus. Si illis ſtudeas, animi inquires pacem: adſequêris, ſi ſcias. Non bene medium iter egiſſe dicitur, qui non incæpit, ergo nec virtutes in fine itineris repoſitas, nec vitiorum contemptum, donantur qui medium cur, um tenent, dicetur adſequutus detractor: is enim curſum nondum incæpit. Provide ergo tuæ æſtimationi murmurator, nam dum alteri detrahis, te prodis, & te illo, quem incuſas, maligniorem oſtendis: ille enim vel te teſte male currit, ſed currit, tu tamen nondum incæpiſti.*

m ET ANTEQVAM) *Multa contra Pelagium S. Pater meritorum dependentiam à divina gratia propeuens, ſed quid illo ævo graſſabantur Semipelagiani aſſerentes noſtrum eſſe incipere, perficere non niſi* DEI, *uno illus univerſorum colla jugulat, dicens, antequàm invocetur,* Deum adeſſe, *conferreq; gratuita auxilia, ut invocari poſſit.*

n DEMONSTRAT) *Bone Deus! ubi obſcuritas fidei? ubi humana ſcientia incertitudo? demonſtratio non eſt, quæ certitudine aut claritate caret. Si docemur à Deo hominibus, incerti omnino ſumus, homines enim etiam docti & pii decipi & decipere poſſunt: ſi docemur divinitus, tota noſtra doctrina ad fidem ſupernaturalem ſpectat; adeoq; valdum obſcura*

Digitized by Google

ſcura ſit non poteſt vocari demonſtratio. Reſpondeo tamen, *aliud eſſe ſcire rem eſſe veram quam revelavit DEVS, aliud, & omninò diverſum, ſcire DEVM nos alloqui, DEVM nobis arcana revelare. Vera eſſe illa, quæ revelata, abſtrahendo à fide, frequentiùs ſciri non poteſt, at non debemus cogi ut ad cujuscumque teſtimonium DEVM nobis loquutum credamus, hoc enim debet ſufficienter proponi, non ſufficienter proponitur quando poſſet objici ſimilis alia propoſitio, quæ erroris capax. Vt credere tenearis debet tibi non ſolùm credibilitas demonſtrari, debes inſtrui quomodò evidenter videas fidei articulos non ſolùm eſſe credibiles, ſed & credendos.*

Aſſono D. Thomæ 2. 2. q. 1. art. 4. ad. 2. dicenti, Non crederet, niſi videret ea eſſe credenda, vel propter evidentiam ſignorum, vel propter aliquid huiuſmodi. *Vbi illud* credenda, *& illud* evidentiam *adnota. ut ſciat non ſufficere propoſitionem ignobiliorem evidente, nec quâ demonſtrentur articuli fidei credibiles, ſed omninò requiri quâ demonſtrentur credendi.*

Bannez. 2. 2. q. 10. art. 1. dub. 3. concluſ. 2. dicit: Quamvis Gentilis audiat explicitè Evangelium ab aliquo prædicatore verè Chriſtiano, non ſtatim peccat infidelitatis peccatum, ſi non credit, niſi prædicator proferat teſtimonia, quæ ſunt apta, & ſufficiant hominem convincere, eſſe credibile quod prædicatur, & vehementer perſuadere, quod tenetur credere. *Et poſtea concluſ. 4. videtur minus conſequenter docere:* Si Gentili prædicetur Evangelium, & oſtentatur magis credibile, quam omnis alia religio circa cultum veri Dei, tenebitur credere: quod ſi non credat, peccat infidelitatis peccatum...... Quia in re tanti momenti, qualis eſt non errare in cultu veri Dei, tenetur homo ſequi, quod probabiliſſimum eſt omnium dogmatum: aliàs exponit periculo errandi circa finem. *Sed ſumma probabilitas eſt probabilitas, adeoque non excludit omninò periculum errandi.*

Malderus 2. 2. q. 10. art. 1. Quæri hic poteſt ſecundò quomodo oporteat fidem eſſe propoſitam, antequam incurratur peccatum infidelitatis?

Reſpondeo non ſufficere qualemcumque Evangelii prædicationem, ſed opus eſſe, ut fides evidenter facta ſit credibilis....... credibilis, inquam, non quomodocumque, ſed magis quam ſit ulla religio alia veri Dei. *Contra quem urgeo. ſi fides tantum debeat eſſe magis credibilis quam quævis alia religio veri Dei, quo aliæ religiones veri Dei manent credibiles. Tu reſponde, vel in has lineas aliquid ex inadvertentia ſubrepſiſſe concede.*

Reliqui omnes Authores, quos videre potui, pariformiter ſemper loquuntur. Nimirum ſemper de ſua credibilitate, & credibilitatis evidentiâ; ſed argumenta, quibus probant requiri evidentiam credibilitatis, *ſemper etiam probare videntur* credibilitatis *evidentiam.*

3. Succinctis ergo [a] fide, vel [b] obſervantiâ [c] bonorum actuum lumbis noſtris, per ducatum [d] Evangelii, pergamus itinera [e] eius: ut mereamur eum qui nos vocavit in regno ſuo videre. In cujus regni tabernaculo ſi volumus habitare, niſi illuc bonis actibus currendo, minimè pervenitur. Sed interrogemus cum Propheta *(Pſalm. 14.)* Dominum dicentes ei: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Poſt hanc interrogationem, Fratres, audiamus Dominum reſpondentem, & oſtendentem nobis [f] viam ipſius tabernaculi, & dicentem: *Qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam: Qui loquitur veritatem in corde [g] ſuo, qui non egit dolum in linguâ ſuâ. Qui non fecit proximo ſuo malum; qui opprobrium [h] non accepit adverſus proximum ſuum.* Qui malignum diabolum aliqua ſuadentem ſibi, cum ipſa ſuaſione ſua a [i] conſpectibus cordis ſui reſpuens, [k] deduxit ad nihilum, & parvulos [l] cogitatus eius tenuit, & alliſit ad Chriſtum. Qui timentes Dominum, de bona obſervantia ſua, non ſe reddunt elatos: ſed ipſa in ſe bona non à ſe poſſe, ſed à Domino fieri exiſtimantes, operantem in ſe Dominum magnificant, illud cum Propheta *(Pſalm. 113.)* dicentes: *Non nobis Domine, non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Sicut nec Paulus Apoſtolus de prædicatione ſua ſibi aliquid imputavit, *(1. Corinth. 15.)* dicens: *Gratia Dei ſum id quod ſum.* Et iterum *(1. Corinth. 1.)* ipſe dicit: *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Vnde & Dominus in Evangelio *(Matth. 7.)* ait: *Qui audit verba mea hæc, & facit ea, ſimilabo eum viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram. Venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſupra petram.* Hæc complens Dominus, expectat quotidie, his ſuis ſanctis [m] monitis factis [n] nos reſpondere debere. Ideò nobis propter emendationem malorum huius vitæ dies ad [o] inducias relaxantur, dicente Apoſtolo, *(Roman. 2.) An neſcis, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit?* Nam pius Dominus *(Ezech. 18.)* dicit: *Nolo [p] mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat.*

a. SUCCINCTIS ERGO FIDE) *Talares veſtes veteribus in uſu, ideoque iter acturi ſuccingebantur. Tobiæ 5. 5.* Egreſſus Tobias invenit juvenem ſplendidum, ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum. *Et Lucæ, aſſerente Chriſtus ſuis diſcipulis,* Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in mânibus veſtris, & vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando revertatur à nuptiis, ut cùm venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant ei. *Sicut igitur per iter terrenum progreſſuri cinctorio indigent, ut impedimenta removeant; ſic etiam, quia in cœli itinere*

itinere multa ſunt remora, multi obices, plurima impedimenta, cinctorio analoge indigebimus, quod Fides eſt, nam ut apud Iſaiam 11. 5. lege, Fides cinctorium renum ejus. Quæ prærogativa cœleſtis bene dicitur male præcinctas actiones cohibere; multa enim, quæ ni fide inſtrueteris, coercère non poſſet. Quis enim te docuiſſet, qui fornicatur in corpus ſuum peccare, illud pulchritudine & integritate privando? quis virginitatem matrimonio ipſe ad ſpeciei humanæ propagationem & converſationem inſtituta meliorem, ſi fide orthodoxâ careres? Hæc omnia S. Benedictus clarâ mente concipiens, nobis fidem deprecatur, quâ opiniones illas laxas & male præcinctas (quas parum natura lumen inſinuat) ſuccingamus, & obligationes noſtras docti, ſimus virtute ſplendidi, ſtemus in converſionis propoſito, præcincti quidem & quaſi parati ad ambulandum & adſequendum illum, qui dixit, Qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Suam quidem, non alienam. In obedientia enim ſcrupulo ſatisfaciendo ſuperioris imperio voluntas propria crucifigitur; nec ſatisfaceret, ſi obligationes proprias omittendo, & infadando alienis, crucem alterius tolleret, & contemneret ſuam.

b VEL OBSERVANTIA) Hæc Lutheranus, hæc Calvinianus, hæc quicunq; fide ſola excluſis bonis operibus, cœlum adquiri ſomniant, libentiſſimè legunt, voluntq; ſanctum Patrem docuiſſe, vel fidem vel legis obſervantiam ſufficere ad ſalutem, hoc eſt, non requiri utramq;, ſed ſufficere alteram. Tales omnes hæreticorum interpretationes! Adſonant litera, & menti Auctorum contradicunt. Mediam carpunt Auguſtini periodum, mediam Hieronymi ſententiam, & ex elementis imperfectis monſtrum componunt. Dicunt ipſi, Non requiritur legis obſervantia, ſi detur fides. & Benedictus, Fide vel obſervantiâ bonorum actuum ** per ducatum evangelii pergamus: quis neget harmoniam concordiam? ille qui periodum integram legerit, non enim ſolam fidem ſine bonis operibus ad vitam æternam ſufficere affirmat, qui ſubdit, In cujus regni tabernaculo, ſi volumus habitare, niſi illuc bonis actibus currendo, minimè pervenitur. Ergo dicendum eſt, illud Vel non eſſe particulam disjunctivam, ſed exaggerativam, ut cum dicimus, Maximè nos vobis amicos & addictos facit, vel virtus vel doctrina veſtra, hoc eſt, tum virtus, tum etiam doctrina. Terentius in Andr. Vel hoc quis non credat? Virgilius Æneid. 11. Vel Priamo miſeranda manus, id eſt, ipſi etiam Priamo. Cicero pro Murenâ: Vel maximum bellum populum Romanum cum Rege Antiocho geſſiſſe. Vbi vel maximum, ponitur pro longè maximum, aut fortè pro maximum valde. & Cicero Trebat. Quam moroſi ſint, qui amant, vel ex hoc (id eſt, maximè ex hoc) colligi poteſt.

c. OBSERVANTIA BONORUM ACTUUM) Duplicem obſervantiam reperio legis, & bonorum actuum. Actibus enim bonis legem Dei obſervamus; ſed iſtimet actus boni, quibus legem obſervamus divinam, egent obſervatione. Ne ſciat ſiniſtra tua, quid egerit dextera; neſciant concives & confratres, quid ſupra decalogum & regulam devotam præſtes. Dum officii obligationibus ſatisfacis, videant opera tua bona, & glorificent patrem tuum qui in cælis eſt: at dum limitibus legis non capeiris, dum terminos obedientiæ & reſignationis affectu prudenter excedis, neſciant id illi, qui aut poſſunt tibi adulari, aut ſuperbiendi occaſionem præbere. Eques ille Apocalypſeos exibat vincens ut vinceret: ſunt enim qui vincunt vincendi. Si tentationem vincis, & vanè de victoria gloriaris: viciſti quidem, ſed ut vincereris; ſuperaſti concupiſcentiam oculorum, à vita ſuperbia ſuperandus. Cùm autem, & tentationem ſuperas, & in domino ſolo gloriaris, exis vincens ut vincas, ſuperas enim concupiſcentiam & ſuperbiam proſſundas. Huc reſpexiſſe videtur S. Pater inferiùs num. 3. dicens, Timentes Dominum de bona obſervantia ſua non ſe reddunt elatos ſed ipſa in ſe bona non à ſe poſſe, ſed à Domino fieri exiſtimantes, operantem in ſe Dominum magnificant, illud cum Propheta dicentes, Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.

d. DUCATUS EVANGELII) Non omnia itinera iter agentes ducunt. Trivia frequenter ambiguis præficitur ſemita: duceret via, quæ ſimplex eſſet & interrupta. Talis eſt Evangelica: ſimplex ipſa, [illegible] fuco omnique compoſitione carens. Ab Apoſtolis ad nos continua doctrina ſucceſſione producta, nullibi interrupta, ſecuriſſimè nos manuducens.

e. ITINERA EIUS] Obiit Iudas, ut iret in locum ſuum, (quis dubitet?) per iter ſuum. Deus nobis locus, in quem tendimus: Deus nobis iter, per quod ad Deum tendimus: at ad Deum non niſi per Deum vadamus: nam ut eſt apud Epigrammatiſten neſcio quem

Ne ſua deficeret ſcanſuris ſydera, Chriſtus
Ad nos deſcendit cœlitus ipſe via.

Vnde Romana Eccleſia viam iſtam deſcribens, nos ait ad ipſum tendere, ad per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo.

f. OSTENDENTEM NOBIS VIAM] Hæres, cùm contextum obſervas. Propheta non diſquirit viam cæli, cùm dicit; Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? nec viam oſtendit, qui reſpondit, Qui ingreditur ſine macula, qui operatur juſtitiam, qui loquitur veritatem in corde ſuo, &c. Quomodo ergo S. Pater, Audiamus, inquit, Dominum reſpondentem & oſtendentem nobis viam ipſius tabernaculi? Aut fallor, aut hæc Benedictus, quòd Chriſtus, cui ſoli illa omnia competunt, non ſolùm ſit nobis via, lux, ſed dux-via. Ipſe enim Via, veritas & vita: aut ſi mavelis via vera & vivens, aut via veritatis & vitæ: hæc enim textus ipſe expoſitiones patitur. Cùm periculis alienis cautiores reddimur, nobis parant peccatores veritatis & vitæ viam, non tamen vivam veram. Non vivam, quia ſtratam ſcandalis & cadaveribus, hoc eſt peccatis: non veram, quia fallacem & periculoſam. Scandala enim, ſi nobis proſint, animos cautiores reddendo, ſcandala vera non ſunt: tunc enim ſcandali ſortiuntur vocabulum, cùm nos ſcandalizant: id eſt, cùm nos malo exemplo perturbant, & in ſimiles culpas propellunt.

Sanè illis characteribus ſolùm Chriſtum Dominum propriè deſignari, vel ex primis verbis oſtendo. Ipſe unus ingreſſus ſine macula & operatus juſtitiam: nam Adam ut in gratia conditus, ingreſſus eſt ſine macula ſed operatus injuſtitiam eſt: Ioannes Baptiſta, ingreſſus cum macula, ut de inter natos mulierum, Prima Veritas ait, illo majorem neminem ſurrexiſſe. Si ſurrexit, utique ceciderat: non enim ſurgere diceretur ni in culpam ſaltem originalem incidiſſet. Nos miſeri & ex nihilo, unde conditi ſumus, in regionem vivorum originali infecti macul[a]

Digitized by Google

culâ ingredimur, & ingreſſi iniuſtitias millenas operamur. Solus Chriſtus quia originali & actuali caruit, dici poteſt, qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam. Ipſe eſt, qui habitabit in tabernaculo tuo Deus: ipſe, qui requieſcet in monte ſancto tuo: ipſe, qui manuducet omnes virtutum ſtudioſos: ipſe qui illis oſtendat ſeſe viam. Ceterum, ſi characteres ipſi impropria quadam acceptione ſumantur, etiam alios juſtos & ſanctos exprimunt, qui in multa loca tempora & officia ingrediuntur ſine macula & operantur juſtitiam, qui ſuo exemplo ſternunt viam, quam virtutis ſtudioſi peragant. Quorum regina Virgo Parens, in qua nec nodus originalis, nec cortex actualis culpæ fuit.

g. VERITATEM IN CORDE] *Aut fallor, aut Propheta Rex, veritatem cordis à veritate oris diſtinguens, ſtatuit non ſolum ore, ſed & corde poſſe mendacium contra mentem committi. An non hic omnes reſtrictiones mentales condemnantur, quaſi cordis mendacia? qui mentem reſtringit, non mentitur linguâ, non enim hac it contra mentem; ſed mentitur corde, mens enim, quam habet, contra illam it, quam habere deberet. Suſpectæ ſemper fuerunt mihi omnes mentales reſtrictiones, falſa & indefenſibiles ab eo tempore, quo à Benedicto, Bernardo & aliis noſtra Schola Primoribus damnari animadverti, ſed de iis uberius in Morali Theologia intentionali parte.*

h. OPPROBRIUM] *Sed quid ſignificant hæc verba,* Opprobrium non accepit adverſus proximum ſuum? *Vitio vertitur, proximum vilipendere, fratrem contemnere, opprobriis afficere; non tamen vili pendi, contemni, & opprobrium accipere. Cur igitur qui opprobrium accepit, cùm maximè laudari deberet, incuſatur?* Reſpondeo, *eſſe homines, qui opprobrium accipiunt ut proſint; eſſe qui noceant. Illos illud accipere pro proximo, hos contra proximum. Illos charitate fervere, adeoque amare proximum ut ſemet-ipſos; hos invidiâ ſuccendi & iſtum omnino deteſtari, malleque duos perdere oculos, quam quod proximus unum recuperet. Hos Benedictus reprehendit; non quòd acceperint opprobrium, ſed quòd ob malum finem: eſſent enim laude digniſſimi, ſi vellent pro proximi ſalute confundi, qui voluerunt pro illius perditione infamiam & contumeliam pati.*

i. A CONSPECTIBUS CORDIS.] *Cor habere myſticos oculos, aures, linguam, manus, pedes, &c. oſtendi ſuperius num. 1. litera E. Non conſpectum modo, ſed & conſpectus alii num Benedictus adtribuit, ut doceremur noſtrum animum eſſe expoſitum mille periculis, ſi Argi prærogativa careat. Providentia oculis præcincta depingitur, & Ezechielo recte providus habet totum corpus plenum oculis in circuitu.*

k. DEDUXIT AD NIHILUM] Cur non, Reduxit? *Quia lapis in nihilum reduci poteſt, ad nihilum deduci non poteſt. Sola animantes deducuntur; at reduci in nihilum etiam poſſunt, inſenſibiles ſubſtantiæ & inanimes. cumque dæmon vivens ſit, & mortifera illius ſuaſiones eliciantur vitaliter, meritò dicuntur deduci, & non benè reduci dicerentur.*

Sed eſto; labii proprietatem Benedictus ſervaverit: an etiam veritatem dictionis? Dei character creditur creativa & adnihilativa potentia; quomodo igitur Iuſtus dicitur dæmonem & ſuggeſtiones illius adnihilare?

Verè ſi Iuſtus, de quo Benedictus, Via eſt, Veritas eſt, Vita eſt, non niſi Chriſtus eſt: & ſi talis Deus & homo eſt in unitate perſonæ: ſed quia ſequentia hanc expoſitionem non tolerant, dicendum Sacræ ſcripturæ teſtimonium Viam cœli, (hoc eſt, Chriſtus) à D. Benedicto de tribi: & mox exponi qualitatis illius qui dignus viam talem percurrere.

Iuſtus igitur dæmonem, quem Deus poteſt phyſicè moraliter adnihilare ſolet, cùm ita procedit ac ſi ille non eſſet; tunc enim ille in caſſum laborans, oleum & operam perdens non ſolum ita ſe habet ac ſi non operaretur, ſed etiam ac ſi verè non eſſet. Ædificavit domum ſupra petram, vir providus; non timet, ſive procellæ ſint, ſive non ſint. Ædificavit conſcientiæ palatium vir pius, ſupra petram Chriſtum, dæmonem non moratur: invadat non invadat, non curat: reſpectu enim hominis gratiâ ſupernaturali muniti tam potens ille, quàm eſſet ſi in nihilum divinitus redigeretur.

l. PARVULOS COGITATUS] *Lege & relege, qui ſinceram Theoſophiam profiteris. Si vir leviter tentationi cedere, leviter concupiſcentiæ condeſcendere fortè gravi te periculo exponis & mortaliter peccas. Oportet cogitationes tenere in incunabulis etiam cùm parvulæ & infantes ſunt: oportet illas etiam tunc detinere & comprimere, ne ſi permittantur adoleſcere te comprimant, & in miſeriarum ergaſtulo potenter detineant. Lapis lydius actuum moralium Chriſtus: ille adlide cogitatus tuos parvulos: ſi eius legi cohæreant, adoleſcent; ſin in ipſâmet infantia, ſepelientur: vincere enim remiſſum deſiderium poteris, à quo, ſi intendatur, vincaris. Cave tibi pericula: multa enim vel leves actiones, gravem incurrunt cenſuram, cùm exponunt hominem gravi & certo delinquendi periculo.*

m. MONITUS] *Præcepti, Moniti, & Conſilii diſcrimen Scholion Bernardi in Regulam Benedictinam dedit; illud adeas, & aliqua non contemnenda de præceptis, monitis, & conſiliis invenias.*

n. FACTIS NOS RESPONDERE] *Quot in clauſtro reperias, qui non niſi reformationem loquuntur, quorum judicio omnes confratres tepidi, & ſi diis placeat, relaxati: quorum circumciſione lingua & vita indiget reformatione? Oportet ſanctis Dei monitis, factis potiùs quàm verbis reſpondere; ſi enim aliis reformationem & morum converſionem prædices, & tamen tuæ actiones divinæ legi non reſpondeant, Deo & mundo per tonſuram mentiris, & reprobus omninò efficeris.*

o. AD INDUCIAS] *Inter Deum peccatoremque pactam pacem ne quæras, nulla enim inter inimicos. Sed ceſſationem armorum (hanc* inducias *Latinus, Græcus ἀνοχὴν appellat, ab inducenda pacis ſpe, & manuum violentarum quiete) ut dum Deus nos exſpectat, nos eius ſummam admirati clementiam, primò arma deponere, ſecundò veniam petere illaſa libertate cogamur. Memini me legiſſe in Ciceronei. Offic.* Cùm centum & triginta dierum eſſent cum hoſte pactæ induciæ, noctu populabantur agros; quòd dierū eſſent pactæ, non noctiū induciæ. *& memini hæc verba in adverſariis adnotaſſe. Poſitis enim induciis, reperio ſæculares, hypocritas, & religioſos. Illi plerumq; nec Deum timent, nec homines reverentur, noctu diuq; hoc eſt, clam palam pactā armorū ceſſationē temerant, eo*

inſolen-

Digitized by Google

inſolentius, quò certius ſciunt Deum ſummè miſericordem eſſe. Religioſi è contrario, diu noctuque laudibus divinis inſudant, & tam publicè quam privatim divini officij quotidianæ obligationi ſatisfaciunt. At inter hos medius hypocrita, aëre ſuperſtitioſe pendulus, dum publicas actiones colore ſanctitatis inficit, & ſecretas licentiosè elicit, cœlo & terra privatus, neſcit ad utram regionem pertineat. Hic ille, qui cum dierum paucorum (breves enim dies hominis ſunt) pacta fuiſſent inducia, noctu, hoc eſt, ſecreto, offendebat Deum ipſas inducias indulgenti, ratus ſe juri & æquitati ſatisfacere, ſi non peccaret publice, quod dierum eſſent pactæ, non noctium induciæ. Sed hypocrita bifariam videtur peccare; primo, quia Deum ſecrete offendit; ſecundo, quia ſcelus protegit, & illud virtutis ſpecie propugnat.

p NOLO MORTEM] *Duas linguâ firmamus orationes, quas neſcio an poſſimus formare voluntate. Nam mihi probabiliſſimum eſt, non dari poſitivas aliquas nolitiones, ſed idem prorſus eſſe* nolle mortem, *quam* velle non mortem, ſeu vitam. *Hanc nonnumquam poſitionem defendi: hanc in Theſibus anno à victo Abaïlardo quingenteſimo, hoc eſt, Chriſti milleſimo quadrageſimo ſecundo inſinuavi: hanc proprio loco expoſui. Scio enim non dari creatam formalitatem, quæ participata non ſit: & tamen non reperio nolitiones divinas. Nam divini actus debent primario & formaliter terminari objecto infinito & divino, & ſecundariò ad creaturas extendi, & quidem vix reperio quid infinitum dari aut deſignari poſſit, quod primariò Deus deteſtetur nolitione infinitâ. Scio ex aliâ parte in magneticis omnibus corporibus præter adtractivam virtutem voluntati intellectuali analogam, expulſivam analogam noluntati etiam virtutem reperiri, quæ ni ad adtractivam reducatur nolitiones admittendas convincet. Subſiſtat igitur ſubtilis quæſtio Lectoris ingenioſo examini; nos enim alibi retractandam omittimus, ut ad literas Benedictinæ lectionem & contemplationem revertamur.*

4. Cum [a] ergo interrogaſſemus Dominum, Fratres, de habitatore tabernaculi ejus, audivimus habitandi præceptum: Sed & ſi compleamus habitatoris officium, erimus hæredes regni cœlorum. Ergo præparanda ſunt corda [b] noſtra & corpora, ſanctæ præceptorum obedientiæ militatura: & quod minus habet in nobis natura [c] poſſibile, rogemus Dominum, ut gratiæ ſuæ jubeat [d] nobis adjutorium miniſtrare. Et ſi fugientes gehennæ pœnas, ad vitam volumus pervenire perpetuam; dum adhuc [e] vacat, & in hoc corpore ſumus, & per hanc lucis viam vacat implere, currendum, & agendum eſt modò, quod in perpetuum nobis expediat. Conſtituenda eſt ergo à nobis Dominici ſchola ſervitii, in [f] qua inſtitutione nihil aſperum, nihilque grave nos conſtituturos ſperamus. Sed & ſi quid paululùm reſtrictius, dictante æquitatis ratione, propter emendationem vitiorum, & conſervationem charitatis proceſſerit, non illicò pavore perterritus refugias viam ſalutis, quæ non eſt niſi anguſto initio incipienda. Proceſſu verò converſationis & fidei, dilatato corde, inenarrabili dilectionis [g] dulcedine curritur via mandatorum Dei: ut ab ipſius numquam magiſterio [h] diſcedent, in ejus doctrinâ uſque ad mortem in monaſterio perſeverantes, paſſionibus Chriſti per patientiam participemur, ut regni ejus mereamur eſſe conſortes. [i] Amen.

a CUM ERGO *Difficilis locus, ſi quis alius, ſcrupulum, quo urgeor, ad terminos iſtos reduco. Vel nomine* Tabernaculi, *intelleximus cellam, vel cœlum; quia ſæculũ non debere illo intelligi, clarius eſt, quam quod probari debeat. Si cellam; quomodo audiviſſe dicimur habitandi præceptum; vel pueri enim ſciunt ſtatum religioſum non præcipi, ſed conſuli? ſi cœlum; quomodo dicimur futuros eſſe regni hæredes, ſi officium habitatoris compleamus? non enim cœli ſiat hæres, qui jam actualiter in cœlo eſt. Hæreo, fateor; & ſingula contextûs verba quæſtionem implicant nova difficultate.* Audivimus, *inquit, & ſanè ſi teſtimonia illa expendas, quæ num. 3. congeſta ſunt, & audita dicuntur, non reperies poſſe commodè & vitâ religioſâ explicare, nec aliquod inſinuare præceptum.*

R eſpondeo *tamen duas dari arces empireas, quæ noſtræ hodie ſpeculationi proficiant; parvam magnam, temporalem perpetuam, Illamque* cellam *dici, hanc* cœlum. *Empyreum beatarum animarum cella eſt; & cella clauſtralis non niſi ſanctiſſimorum corporum eſt cœlum. Qui in cellâ remanes, te cœlo præparas; nam cœlum corporis inhabitas, ut ad animæ cœlum adſcendas.* Ex cellâ ad cœlum, *teſte Mellifluo Præceptore,* progredimur. *Ergo communicatione idiomatum factum, ut quidquid de cœlo dici ſolent, etiam de cellâ religioſâ dicatur. Tabernaculum Domini cella eſt, quam fugies aut periclitaberis, quoties extra cellam effuſus te ignores, & univerſa quæ te non attinent, examines. Teſte quotidiana experientia omnes Religioſi reperiunt.*

In cella pacem, foris autem plurima bella; *qui igitur quatuor cellæ parietibus voluntarius occluditur, habitat in tabernaculo tuo Domine Deus, & requieſcit in monte ſancto ſuo; ſiquidem prohibit linguam ſuam à malo, & labia ſua non loquuntur dolum; divertit à malo & facit bonum. & quam extra cellam reperire non poſſet, inquirit pacem, & aſſequitur eam.*

Hoc radio inſtructi noſtri Authoris verba citata reſumamus. Cum interrogaſſemus, *videtur dicere Benedictus,* Dominum, Fratres, de habitatore clauſtri, de cellæ religioſæ, in qua tabernaculum ſuum conſtituit Deus, incola, audivere nondum profeſſi habitandi conſilium, profeſſi habitandi præceptum: ubi ſi compleant habitatorum officiũ, hæredes erunt regni cœlorum. *Conſilium & præceptum pro voce* Præceptum *ſubſtitui, quæ alias vigorosè, alias latè uſurpatur: & puto hac periphraſi difficultati ſatisfactum.*

b PRÆPARANDA SUNT) *Præparari corda, ut alienæ voluntati ſubſiſtant, ſæpe videris; qui corpora præparentur ignoras. Doceberis à pulcherrimâ & pientiſſima Iſabella, Luſitanorum Reginâ, quæ corpus etiam ſuum ſanctæ obedientiæ militatura præparavit. Inter delitias & divitias alta*

cùm jejunare & temporum inclementias pati deſiderabat, impediebatur ab aulico Archiatro dicenti eam frigori, aſtui, fami, ſiti, & nuditati non ſufficere defectu aſſuefactionis; cui illa, Patiar, ut miſeriis aſſueſcam, ut poſſim poſteà ſine vitæ aut ſalutis diſpendio mortificationes plures pati. O heroina voce! ô periodus plena eminentiori magiſterio! ſi valetudo dubia, ſalus anceps in cauſa, ut rigori monaſtico ſine incommoditate ſatisfacere nequeas, adſueſce miſeriis & incommoditatibus; præpara cor tuum, illud fortiſſima eaque irrevocabili reſolutione roborando; præpara corpus tuum, illud regulari obſervantia & ſenſuum mortificationi adſuefaciendo; & macte animo. feliciter præceptis univerſis obedies.

c Natura Possibile) ſub illud tempus videbantur voces Poſſibile & Poſſibilitas, non paſſivè ſed activè uſurpari. Occurrunt millena Auguſtini, Pelagij, Iuliani, aliorumque tam Catholicorum quàm Hæreticorum teſtimonia, quibus hæc poſſet doctrina demonſtrari, quæ miſſa facio, ne limites Commentarij tranſgrediar. Senſus contextus eſt; Vt melius obediamus, corda & corpora præparemus; cumque Deus impoſſibilia non jubeat, ſi quid ſit, ad quod exſequendum majori indigeamus potentia, oremus ut illa nobis cælitus indulgeatur. Ex quibus collige primò, Deum abſolutè impoſſibilia non præcipere. Secundò, præcipere nonnunquam aliqua, quæ eſſent impoſſibilia, ſi orationibus noſtris potentiam, quæ deficit, negaret. Tertiò, hanc ſatisfaciendi potentiam oranti non negari. Quartò, ſi illa (poſſibile ſit aut non) humiliter petenti negaretur, hunc ſine peccato opus injunctum omiſſurum; nemo enim ad impoſſibile divina, humanâve lege tenetur.

d Iubeat Nobis) An gratis animabus infunditur Spiritui ſanctorum miniſterio? ſanè ſi & extrinſeca agamus, facilis reſolutio magna ipſa ex parte ab Angelorum favore & liberalitate dependet. Ipſi ad nos viros pios & ſanctos dirigunt, nos exemplo aliorum inſtruunt; & nonnunquam inſpirationibus illuminant: hæc enim omnia frequenter experimur, quæ tamen angelicas vires non excedunt. At ſi agamus de ipſo ſupernaturali Dei auxilio, quod propriè Gratiæ adjutorium nominatur, non facilè credam illud ab Angelis produci, cum videatur vel actionem procedere creativa, vel modo ſi non miraculoſo, ſaltem ſupernaturali. Hunc locum illuſtrat Bernardus ſermon. de triplici genere bonorum in editione Pariſienſi columna 382. dicens. A ſanctis Angelis auxilium quærendum eſt: ſed quale? ut quid? Vt illi (nempe Angeli) ſupereminenti Majeſtati preces noſtras offerant, & referant (hoc eſt, conſequantur & impetrent pro nobis) gratiam.

e Constituenda] Ecce ſe ſe reponit S. Pater, ludum Theophiliæ aperit, nos moralem docturum Theologiam academiam erigit divini ſervitij. Examinet Stoica, An detur tempus, motus, & totum continuus Labyrinthum: An dentur ideæ univerſales, Platonica; An admittendus ſit elementaris ignis, ætherque ſolidus & incorruptibilis peripathetica: in ſolum Dei ſervitium collimatura eſt Benedictina: & ſi ad veritates materiales cognoſcendas deſcendat, ſe ſe remittet tantiſper, ut cognoſcat penitiùs Deum. Tempus & motum ſecunda linea examinat, & dicit, Dum adhuc vacat, & in hoc corpore ſumus & per hanc lucis viam vacat implere, (ecce tempus) currendum & agendum eſt modo (ecce motum) quod in perpetuum nobis expediat. Continui Labyrinthum ingrediens, experientiis millenis pro alterutra parte collatis, concupiſcentias originalis culpæ, ſi non reliquias, ſaltem ſoboles, ſine fine minuendas, nunquam eradicandas aſſerens, bellum vitiis neque ad ipſammet mortem indicit. Vtrum elementaris ignis detur non curat, ſcit enim dari & infundi ſupernaturalem, qui Deus eſt, & per gratiam hominibus communicatur. An cælum Pateticorum ſit ſolidum & peregrinarum impreſſionum incapax non diſquirit, ſibi enim ſufficit, empyreum regionem eſſe perviam, præſentia humanorum ſpirituum divitem, beatis olim corporibus pectendam, & ſi malis etiam interſecandam.

f. In qua] Conſidera ſanctiſſimi Patris diſcretionem: nihil grave, nihil aſperum ſe conſtituturum ſpirat; & proponis ibi ſolùm habenas noſtræ libertatis contrahere, ubi id requiſierit, & quandiu, & quantum requiſierit emendatio vitiorum, & conſervatio charitatis. unde, ſi quando Regula litera ita exponi contingat, ut vel vitia foveat, vel charitati opponatur, tametſi Grammatici faveant, certo ſcias expoſitioni contra mentem Authoris, qui totus in eradicationem vitiorum, totus in Dei cultum & amorem collimat. Hac interpretandi doctus Regula, inferas leges Pontificias, Cæſareas malè exponi, quoties cumque contra divinam dicuntur militare: malè quidem, etſi litera favere videatur.

g. Dilectionis dulcedine] Magis heroica eſſe facinora, quæ difficiliora, adeoque magis eſſe meritoria ſuppono: At inſtas, vel hinc ſequi animos vacillantes, qui cum ſumma difficultate & cordis anxietate Deo ſerviunt plus mereri, quàm ſanctiſſimos viros, qui ad interiorem pacem jam tandem pervenire meruerunt. Sequelam ſuadet: quia illi, ut Deo ſerviant, millenas difficultates ſuperant, hi nullas. Reſpondeo nulli homini conceſſum Deo ſervire ſine aliqua intrinſeca aut ſaltem extrinſeca difficultate. Quot & quantas vel ipſe Chriſtus miſerias tribulationes & anguſtias! quantas Deipara! quantas Apoſtoli, quantas ſancti perpeſſi Doctores! non omnes à ſolo fomite peccati proveniunt, ideoque ubi ille aberat, etiam reperta. Chriſti animam & etiam Deiparæ, quas ſummis donatas privilegiis ſuſpicio, extra ordinem infectæ naturæ conſtitutas afflictas nonnunquam fuiſſe miror & veneror, univerſas alias (ne quidem Adamis & Evæ animas excipiam, tametſi in gratia conditas, actuali aut originali culpa infectas) ita ſupernaturali alexipharmaco curari video, ut ſemper depravata aliqua affectiones remaneant. Baptiſmo originalis culpa, confeſſione actualis deletur, ſed concupiſcentia ad agonem relinquitur: quæ Tridentino aſſerente, benè pugnantibus & per Dei gratiam reſiſtentibus nocere non valet. Malè igitur in argumento aſſumis dari homines ſuarum actionum dominos, quibus paſſiones & affectus obediant: ſanctior enim nobis fuit Paulus, & tamen in ſe ipſo duas leges inter ſe repugnantes videbat. Gratia Dei concupiſcentiam non tollit, ſed

enerv-

Digitized by Google

enervat ; unde licet non admittam dari ſanctum , qui in corpore degens concupiſcentia careat , concedam nihilominus illam fortiorem & potentiorem in uno , in altero multo debiliorem. Si millenas difficultates patitur fervor novitius , coronam obtinebit divinitus , herculeo labori ſuo proportionatam; ſi vero par vas, illa ipſa pugnandi conſuetudo, quæ vincendi peperit facilitatem , laboribus ſummis adquiritur , & quia heroica & nobilis , actiones univerſas nobilitat & reddit dignas præmio majore & nobiliore. Bene igitur ſperet in divina militia tyro & veteranus. Magno præmio donabitur qui imperterritus viam ſalutis ingreditur, & effuſam animam conatur adnuentem, renitentem ad anguſtias itineris religioſi contrahere : majore tamen expertiſſimus miles, qui converſationis proceſſu , fide præcinctus , ſpe excitatus, charitate ſuccenſus , agonum plurium pugil , laboribus continuis exercitus , aſſuefactus conflictui , doctus experientia diuturna , dæmonis inſultus non formidat ; quin imò benignâ opinionum probabilium latitudine Deo auſpice dilatat cor , inenarrabilemque dilectionis perſentiſcens dulcedinem viam divinorum mandatorum percurrit.

h. MAGISTERIO] *Commendat S. Pater novitij fervoris , quem in cordibus noſtris excitaverat , perſeverantiam ; præcipit , ut ſimul in Dei doctrinâ & in monaſterio perſeveremus ; ſed potius ut in Dei doctrinâ. Stabilitas in propoſito & in clauſtro requiritur , ſed illa principaliter, hæc non niſi ut medium ad alteram : unde ſi aliquando (quod clemens Deus avertat) contingat tam depravatos eſſe confratrum mores , ut ſtabilitas doctrinæ & propoſiti exponatur periculo , non venit ſtabilitas loci curanda ; imo iſte omnino deſerendus , ne illud aut illa deſeratur. Ideo cautè noſter Legiſlator ,* In ejus doctrinâ uſque ad mortem in monaſterio perſeverantes , *dixit ;* In monaſterio uſque ad mortem in ejus doctrinâ perſeverantes , *non dixit ; non enim doctrinæ præponendus eſt locus , ſed loco præponenda doctrina.*

Sed quæ doctrina ? ſanè non niſi regularis. Illa, quæ nos erudit, ut paſſionibus Chriſti , ejus virtutes heroicas imitando, & mortificationes tolerando, per patientiam participemur, ut regni ejus mereamur eſſe conſortes.

Cæterum hæc ipſiſſima doctrina qualis ? Theologica ſanè & divina , tradens quaſdam cæleſtes, adeoque errare non patientes regulas, hauſtas divinitus , & ab ipſis nunquam Dei magiſterio diſcedentes.

Hanc igitur , quam Magiſtro Deo doctrinam S. Pater didicit , hanc eandem nos docet ; ne ergo laboremus in caſſum invocata Numinis divini adſiſtentia librum ipſum cum devotione , attentione , & ponderatione lecturi præparemus animum ſequentibus diſputationibus.

DISPUTATIO I.

De argumento objectoque hujus Libri.

5\. *INtentum D. Benedicti in hoc præclaro opere eſt Philoſophiam docere , quæ nos Theophilos reddat. Philoſophia Regnarus eadem ac Vita cœnobitica , unde & Monachi à Gbry eſlomo & Nilo, [citantur à Beyerlinck voce Monachus.]* Philoſophi *vocati ſunt. In hominis* Φιλοσοφὸς *expoſitione conveniunt univerſi Authores, à quibus diſſentire cogor propter rationes, quas* in meo Platone *expendo. Nunc breviter. Philoſophus ut pute, dicitur, quaſi* Φιλίας σοφὸς A morem ſciens, contemplans , meditans. *Inde Philoſophia, ſive* Φιλίας-σοφία *eſt* Amoris-ſcientia, *quia Amorem reſpicit tanquam formale objectum. Hinc Philoſophia naturalis , ſcientia eſt merè ſpeculativa, inveſtigans cauſarum & effectuum amorem ſive connexionem ; agens de appetitu illo innato, quo cauſa in effectus ſuos fertur. Philoſophia intentionalis reſpicit appetitum elicitum ; & amandi facultas dici poteſt , & dividi in profanam divinamque.* Ars amandi profanè , *creaturam reſpicit ceu ſin m ultimum :* Divinè-amandi ſcientia *Deum , & ſi creaturas , non propter ſe , ſed propter ipſum. In illius magiſterio excelluerunt Gentiles , & inter ipſos præcipue Zeno, Socrates, Plato, Cicero, Senec . & alij.*

Addiſcendæ Philoſophiæ gratiâ Benedictus nobilis adoleſcens Romam mittitur. Ibi Divinæ pauci , naturali non multi , profanæ plerique dabant operam ; quos cum per abrupta vitiorum præcipitari cerneret : eum , quem quaſi in ingreſſu Mundi poſuerat , retraxit pedem ; ne ſi quid de ſcientia ejus profana attingeret ipſe quoque poſtmodum in immane præcipitium totus iret. Deſpectis itaque profanarum literarum ſtudiis receſſit , ſcienter neſcius, & ſapienter indoctus. Soli Deo placere deſiderans ſanctæ converſationis non actum modo ſed habitum quæſivit ; imo elicitis multis actibus lucratus eſt : habitum inquam Divinæ Philoſophiæ, nempe illius ſcientiæ , quæ Divinum Amorem docet, & profanum dediſcit. Hanc exponit & expendit in præſenti libello , verè aureo, ſententiarum ubertate Laconico, diſcretione præcipue. De mirabili auſcultatione *inſcribitur, quia non legitur ſine admiratione. Compoſuerat etiam Stagirenſis Ariſtoteles de auſcultatione librum : octoginta talentis vendidit Macedoni* ſtudioſorum invido; illi inquam qui ſolus voluit diſcere, ſolus doceri. Devotè-prodigus nobis Benedictus cõmunicat *de mirabili auſcultatione* librũ , ſed gratis: ne audias invidus ſed ita potiùs docearis ut reliquis prodeſſe poſſis. De auſcultatione liber eſt , videlicet ſupernaturali. In eo agitur de primis ſupernaturalis entis principiis, de cauſis , de motu, de vacuo, tẽpore, continuo , & infinito. Et ut reſumã ſingula, principia entis ſupernaturalis ſunt , intrinſecus materia & forma, extrinſecus verò privatio.

6\. Materia eſt *quiſquis abrenuntians propriis volun-*

Digitized by Google

tantibus Domino Chriſto vero Regi militaturus obedientiæ fortiſſima atque præclara arma aſſumit.

7. Privatio terminus eſt *à quo* procedit motus converſioque tranſnaturalis. Nempe ſomnus ille lethargicus, de quo ſanctiſſimus Patriarcha in prologi §.2. *Reſurgamus ergo tandem aliquando, excitante nos ſcriptura, ac dicente: Hora eſt jam de ſomno ſurgere.*

Sed cur prius in converſione terminus ad quem *quam terminus* à quo *exprimitur? Reſpondeo illum non ſolum natura & nobilitate priorem, hoc eſt, excellentiorem, ſed eſſe totius motus originem: non enim Deum accedimus, quia à peccato recedimus; ſed ideo potius à peccato recedimus, quia accedimus Deum: gratia enim infuſio (hac nos Deo unit) realiter, ut exiſtimat Lorca: aut ſaltem ratione (quod mihi ſolum verum eſt) prior eſt proſcriptione peccati. Oſtendit igitur S. Pater ſe, quia à Doctore Deo eruditur, in ſubtiliſſimum evaſiſſe Theologum, & verbulo decidiſſe graviſſimas difficultates.*

8. Forma terminus eſt *ad quem* generationis incorporeæ; is eſt Chriſtus. Ideo aſſerit ſanctiſſimus noſter Legiſlator eò converſionem dirigi, *ut ad eum per obedientiæ laborem redeas, à quo per inobedientiæ deſidiam receſſeras.* Accinit Sancto Patriarchæ Romana Eccleſia, quæ tum alias, tum præcipuè in Natali Domini ſecreta devotione poſtulat, ut Dei gratia largiente in illius inveniamur forma, in quo cum ipſo eſt noſtra ſubſtantia. Vbi per formam intelligit Chriſti humanitatem.

9. Cauſa efficiens motiva eſt Deus, de qua ait, *Patientia Dei ad pœnitentiam te adducit.* Cauſa ſecunda Deum ſequitur: à Deo prædeterminata incipit & in eum deſinit: Idcirco *Quidquid agendum inchoas boni, à Deo perfici inſtantiſſima oratione depoſcas.* Depoſcendi autem formulam doceris ab Eccleſia Romana in hac pulcherrima oratione voto Patriarchæ ſanctiſſimi correſpondente, videlicet: *Actiones noſtras, quæſumus Domine, adſpirando præveni, & adjuvando proſequere, ut cuncta noſtra oratio & operatio à te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur.* Ecce Deum α & Ω, cauſam primam & ultimam, principium efficiens & finale.

10. Nec deficit Benedictino de auſcultatione libro exemplar & directiva cauſa. *Omnis Chriſti actio,* ait Auguſtinus, *Chriſtianæ eſt imitationi ſecuriſſima.* Vnde ex Evangelico Benedictus: *Qui audit verba mea hæc, & facit ea, ſimilabo eum viro ſapienti* (Chriſto: ipſe etenim eſt ſapientia Patris, atque divinæ mentis actus) *qui ædificavit* (Eccleſiam) *domum ſuam ſupra petram.* Chriſtus Dominus imitationi eſt Monacho, Monachus ſæcularibus inſtitutioni. Chriſtus vita ſua nos dirigit: Religioſus à Chriſto inſtructus vitæ ſuæ exemplo inſtituat ſæculares: nam ut pulchrè dicebat neſcio quis.

Verba movere ſolent duri penetralia cordis,
Aſt exempla trahunt abripiuntque magis.

11. De vacuo diſſerunt cum Ariſtotele ejus interpretes, doctiſſimique expoſitores: eſſe id poſſibile hucuſque demonſtravit nemo. Moralis Philoſophia illuſtrior & excellentior naturali, oſtendit Benedicto duce & præceptore, non dari vacuum naturaliter, ſed divinitus id dari poſſe. *Vacuum eſt ſuperficies carens corpore*: ſic ipſum definiit Ariſtoteles. Homo revera ſuperficies plerumque eſt, non tamen vacans corpore. Annon hunc aptè ſuperficiem dixero, qui dilatato caret corde, nec non profunda humilitate? Ne eſto corpus: trinas tamen habeto dimenſiones? longitudinem, latitudinem atque profunditatem. *In ſpirituali ædificio*, inquit Hugo de animæ clauſtro lib.3. *fundamenti locus in imo, id eſt humilitate quæritur. In latitudine, nempe in charitate diſponitur. In altitudine vero bonorum operum paries erigitur, & divina protectionis tectum ſuperponitur. In longitudine autem patientia perficitur.* Qui igitur trinas habere dimenſiones quis poterit, inquies, qui corporeus non ſit, maxime cum hæc triplex dimenſio conſtituat corpoream quantitatem? Reſpondeo quantitatis ſpecies eſſe duas, quæ à nemine negari poſſunt: datur molis atque virtutis quantitas. Profunditas & molis altitudo corporea eſt, conſiſtit enim in materia: virtutis humilitas atque ſublimitas eſt incorporea, conſiſtit enim in ſpiritu, & mente: non in colore, ſed in corde. *Multi enim humilitatis umbram, veritatem pauci*, ut ait Hieronymus XXVII epiſtola, ſectantur. Vere humiles ſunt, qui docentur à Chriſto eſſe mites atque humiles corde, nempe pauperes ſpiritu, qui Matthæi quinto dicuntur eſſe domini regni cælorum. Vmbratilis atque fucata illa eſt humilitas, quæ in linguâ, quæ in corpore. Hæc, ſi cor non pervadat, in molis quidem, non vero in profundæ virtutis conſiſtit quantitate. Hinc Melliflui mei Bernardi mens penitus innoteſcit *Nec humilitas præter veritatem*, ait in Cantic. *laudabilis eſt*, cur? quia corporea, adulterina, confictitia: quia non eſt humilitas, ſed vana hypocriſis, hoc eſt, humilitatis umbra. Hinc pſalmo lux, & ipſe reciproce lux noſtræ difficultati. *Reſpexit* (inquit Poëta Rex 101. epigrammate) *in orationem humilium, & non ſprevit preces eorum.* Legit Hieronymus, *in orationem vacui.* Vacui igitur qui vere humiles, ut dicebamus: illi ſcilicet, qui vacui & expediti ab impedimentis corporeis, pleni ſunt charitate. Sed de hoc uberius loco aptiori.

12. Doceri vis qui poteris corporeus non eſſe? eſto in actionibus tuis totus ſpiritus, eſto in contemplatione Angelus, in amore Cherub, in magiſterio Seraphim: ſic moraliter carebis corpore, eris ſuperficies vacans corpore, ſed plena Deo: eris inanis atque vacuus in ſuperborum oculis, ſed in divinis dives virtutis quantitate, empyreiſque prærogativis.

13. Omnia tempus habent, & decretis atomis fiunt universa ſub ſole: imò & ſuper ſolem. Interrogas, quo tempore debeas exuere veterem hominem cum actibus ſuis, nempe moraliter corpoream partem. Si non ſufficio tuæ inſtructioni, ſufficiat Caſinenſium Lycurgus. *Currite, dum lucem vitæ habetis, ne tenebræ mortis vos comprehendant.* Tota vita dies unus. Igitur procraſtinare præcipitari eſt. *Qui ad vitam volumus pervenire perpetuam, hodie*, videlicet *dum adhuc vacat, & in hoc corpore ſumus, hæc omnia per hujus lucis vitam vacat implere. Currendum & agendum eſt modo quod nobis in æternum*

num expediat. Ecce curioſa acroaſi Benedictus egit de continuo rerumque infinitate. *Currendum eſt nobis,* quando ? modo, continuo: ſed quamdiu? continuè, ſemper, ſine intermiſſione aliqua: in humilitatis enim via non progredi, regredi eſt. Cur tamen currendum eſt continuè ? quia ex puriſſimis multis virtutibus ſola perſeverantia (hæc eſt gratiæ & charitatis continuatio) conatur laureola æviternæ: vel ſi quæ aliæ virtutes non niſi propter perſeverantiam: ſive quod idem eſt, propter gratiam perſeverantem. Hæc gloria eſt, & multifariam infinita. Objectivè Deus eſt, duratione interminabilis eſt, omnique fine deſtituta.

Auſcultà igitur fili: docearis de auſcultatione mirabili Monaſticas Inſtitutiones: diſcas virtutum principia, cauſas, motus, tempus, quæ ſpiritualis Ariſtoteles Stagirita doctior & eruditior aperiens ludum Theophiliæ Supernaturalis, & Dominici Servitij ſcholam erigens delineat vitæ calamo & operum exemplo confirmat.

 LIBER

Digitized by Google

LIBER PRIMVS.

Securiſſima conſtituit fundamenta, quibus diſcutiendæ difficultates innitantur.

14. *NE cogar ſepius eaſdem reſumere rationes, juvat illas præmittere, ex quibus reliqua dependeant; illas inquam, à quibus petendæ ſunt reſolutiones frequentiſſimæ. Perſtringam eas utili brevitate; non enim eſt animus has difficultates controvertere, ſed explicare: Expendo enim illas ex profeſſo in Theologiâ Morali, in qua de Iuſtitia & Iure, Legibus, & Opinionibus uberius tracto.*

DISPUTATIO II.

de Legibus.

15. SAnctiſſimi Patriarchæ Regula ſeu præcipiat, ſeu conſulat, lex eſt: & adveniente Antiſtitis imperio non ſolum directiva, ſed & coactiva poteſt eſſe. Qualiter ea nos obliget examinaturus, debeo ſolidiſſima fundamenta ſupponere ut machina ſecurior erigatur. *Lex eſt menſura & regula, ſecundum quam aliquis inducitur ad agendum, aut ab agendo retrahitur.* Ita Suarius *lib. 1. de legib. c. 1. n. 1.* ex Doctore Angelico *1. 2. quæſt. 90. art. 1.* Omiſſis aliis diviſionibus, Legis ſumptæ in communi differentiæ ſunt, Æterna, Divina, Naturalis, Humana: quibus adſcribunt aliqui Ius gentium. De ſingulis ſub brevitate diſputabo.

ARTICVLVS I.

De Lege æterna.

16. LEx æterna liberum Dei decretum eſt circa creaturas gubernandas Ita D. Th. 1. 2. *q. 91. art 1. ad 1.* Alenſis & alii, quos citat & ſequitur Suarius *lib. 2. de legib c. 3. n. 3.* Omnes ſubſcribunt D. Gregorio Nazianzeno, qui *Orat. 2. de paſchate,* ſic ait: *Oportebat poſt ſpiritualem, corpoream condere creaturam.* quæ verba reſumit, exponitque *lib. 2. de fide, 12. cap* Damaſcenus, & inquit: *Hoc autem vocabulo OPORTEBAT nihil aliud à me indicatur, quam opificis voluntas: hac enim nec lex, nec ſanctio aliqua congruentior imaginari aut fingi poteſt* Voluntatem unicam moraliter obligat: quoniam neceſſitat potentias reliquas, non quod illis novam neceſſitatem imponat, ſed quod reperiat naturâ ſuâ neceſſitatas. quamobrem præmotionem à libera & neceſſaria abſtractam, non neceſſariam aut liberam, ſed infallibilem vocabimus. Apte Auguſtinus *lib. 83. quæſtionum, quæſt. 27.* ait: *In ſolâ bonâ voluntate ſecundum legem agimus, in cæteris autem ſecundum legem agimur, cum lex ipſa incommutabilis maneat.* Lex hæc naturalia (hoc eſt neceſſaria) dirigit, & manuducit imperio naturali, cui reſiſtere non poteſt creatura; moralia gubernat directione infallibili nullatenus neceſſitante. *Lex æterna* (verba ſunt Auguſtini 22. *contra Fauſtum cap. 27.*) *eſt ratio divina, vel voluntas Dei ordinem naturalem conſervari jubens, & perturbari vetans.* Vetans quidem, aut phyſice, aut moraliter. Si phyſicè, vocatur *Lex æterna phyſica*? *Lex æterna moralis*, ſi moraliter. De phyſicâ *Proverb. 8.* legimus, *Et legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos* & paulo antè, *Quando certa lege & gyro vallabat abyſſos.* Ad moralem ſpectat Decalogus, & omnia divina præcepta, quæ forum interius reſpiciunt.

Lex igitur æterna phyſica eſt decretum Dei liberum prout reſpicit rerum proprietates. Sic lege æterna decretum, gravia deorſum tendere, levia ſurſum, ignem habere Calorem (ſi elementa ſolis proprietatibus & accidentibus diſtingui contra veteres, qui putabant illos diſtingui ſpecie ſupponas, calor non jam ignis proprietas, ſed erit conſtitutiva forma) hominem eſſe riſibilem, adamantem eſſe durum, ceram mollem; ferrum ſolidum, & aquã liquidã: quæ omnia poſita lege non contingentia, ſed neceſſaria ſunt: lex autem ipſa fuit libera Legiſlatori, qui rerũ proprietates etiam aliter potuit decernere. Cur non & ignis ureret medio frigore, ſi Deus voluiſſet? in Babylonico camino ſuæ activitatis obliviſcitur, quoniam hæc illi à lege æterna, quæ activitatem igni in illâ occaſione & tempore largiri noluit.

17. Lex æterna proprietates rerum decernit, non eſſentias: hæc enim neceſſariæ ſunt, & decreto Dei libero ſubſiſtere nequaquam poſſunt. Nequit Deus facere hominẽ eſſe irrationalem, at eum privare poreſt exiſtentia & riſibilitate: ratio eſt, quia riſibilitas & exiſtens non includuntur in prædicatis eſſentialibus, quæ mutari non poſſunt.

18. Hinc intelligendus Auguſtinus, qui frequenter aſſerit nullam eſſe creaturam, quæ poſſit ſubterfugere legis æternæ imperium. Operetur quiſpiam ſeu liberè ſeu neceſſario, bene ſeu male, ſemper correſpondebit decreto efficaci æternæ iſtius ſanctionis: quia ſi peccando contra legem æternam, qua te obligantem ad talem actum moralem.

Digitized by Google

lem, opereris; in eamdem incidis qua permittentem te tuo arbitrio atque præcipiti electioni.

Diſtinguitur æterna lex ab ideis æternis multifariam. Primo, quoniam hæ ad Dei ſcientiam pertinent: ſed lex ad voluntatem. Secundò, quia ideæ eſſentias rerum contemplantur, lex autem rerum gubernat paſſiones, operationes, actus, accidentia, & univerſas proprietates.

A providentiâ lex æterna diſtinguitur unico nomine, in re convenit. Providentia & æterna lex non ſunt duo attributa Dei virtualiter diſtincta, ſed ſimpliciſſima illa volitio prout liberè extenditur ad res creatas.

ARTICVLVS II.

De Lege naturali.

19. ACutiſſimus Vazquez 1.2. *diſp.*150.*c.*3. voluit extra communem Doctorum claſſem ſingularis aſſerere legem naturalem eſſe naturam rationalem ſecundum ſe, ut eſt fundamentum & principium vel honeſtatis actuū humanorum naturæ tali convenientium, vel turpitudinis diſſonantium omnium operationum.

19. b. Fundamentum ipſius eſt ſatis forte: reducam ad formam ſyllogiſticam, ut penitius percalleas. Lex naturalis eſt aliquid: non in Deo; ergo in creaturâ. Conſequētia eſt evidens: probatur minor. Quia ſi lex naturalis in Deo eſſet, cum eſſentia eſſe nequeat, deberet eſſe aut liber, aut neceſſarius actus. Atqui ſolum dantur in divinis duo actus neceſſarii, videlicet cognitio eſſentiæ ex qua Verbū producitur, & amor ille Patris & Filii producentium Spiritum ſanctum: ergo lex naturalis non eſt actus neceſſarius Dei. Sed neque liber eſſe poteſt: & probatur. Quia ſunt aliquæ actiones intrinſecè & ex naturâ ſuâ malæ, ita ut earum malitia nec à prohibitione pendeat, nec a Dei judicio aut voluntate: ſunt etiam aliquæ operationes ex ſuâ naturâ, bonæ & honeſtæ independentes ab omni cauſâ extrinſecâ. Vel videamus. Fingantur aliæ leges, mutentur illa Dei decreta quæ mutari non poſſunt: an poterit odium Dei eſſe bonum, & actus charitatis malus?

Nihilominus hanc difficultatem altius examinare neceſſarium eſt: juvabunt ſequentes concluſiones.

20. *Prima. Malitia eſt duplex: phyſica & moralis.* Malitia phyſica eſt deordinatio phyſica & realis unius entis reſpectu alterius. Sic leonem occidere eſt actio mala phyſicè reſpectu leonis: quia huic beſtiæ malum eſt interimi, & conſervari melius eſſet. Frangere cryſtallum phyſicè & realiter eſt actio mala, nempe ipſi cryſtallo, quæ appetit ſuum eſſe. Neutra eſt mala moraliter; quia neutra eſt contra legem: malitia enim moralis eſt deordinatio actus reſpectu indictæ legis. Sic non audire ſacrum die feriatâ malum non eſt, quoniam non datur lex de miſſa audienda tali die: miſſam non audire in die Dominicâ, culpa eſt, quoniam contra legem.

SECUNDA. *Malitia actuum phyſica eſt ante omnem legem.* Hoc eſt, nihil eſt malum phyſicè quia prohibitum, ſed quia phyſicè eſt deordinatum. Ratio eſt: quia ſublatâ prohibitione, adhuc phyſica malitia remaneret.

TERTIA. *Omnia præcepta naturalia Decalogi dicunt bonitatem phyſicam, moralemque.* Prævaricatio in præceptis eiſdem induit malitiam moraliter & naturaliter. Occidere enim hominem imbibit deordinationem phyſicam: & ſi ſit contra legem, moralem.

Ex his collige odium Dei duas malitias habere: moralem unam, alteram naturalem. Non poteſt fieri quòd odium Dei deordinatum non ſit, quia licet tolleretur Decalogi præceptum primum, odium eſſet phyſica voluntatis humanæ deordinatio: non tamen eſſet moralis, cum lex & obligatio deficeret. Vbi obiter nota eos qui odium Dei malum moraliter citra omnem legis conſiderationē ſtatuunt, abuti voce, & id moralè dicere, quod naturale nominamus.

21. QUARTA concluſio, quæ dubio ſatisfaciat, ſit hæc. *Lex naturalis moralis eſt pars entitativa, non poteſtativa æternæ legis.* Partem entitativam dico, non quod illa divina formalitas, quæ dicitur *divina volitio*, ſit re aut ratione diviſibilis intrinſecùs, ſed quod extrinſecus dividatur terminī ſeu connotati diviſione. Exponitur eſſe decretū Dei liberum indicens amorem Dei & proximi, cum voluntate obligandi. Eſt expreſſâ Angelici Doctoris 1. 2. *q.* 100. *art.* 8. aſſerentis Deum Decalogi legislatorem. Clarius. *Eſt actus liber divinæ voluntatis, non ſecundum totam ſuam latitudinem, ſed qua regulat humanam libertatem cum intentione obligandi conſcientias ad tales aut tales actiones.*

Fundamentum, quod ſtatuerat Vazquez *num* 19.*b.* deſtruo aſſerens hanc legem eſſe decretum Dei liberum juxta reſolutionem quartam. Ad impugnationem, admitto dari res quæ ſint phyſicè & realiter deordinatæ ante omnem legem moralem: nego autem poſſe moralem malitiam intelligi ſine præcepto: unde (ſeu id poſſibile ſit, ſeu non) ſi tollerentur omnes leges, nihil remaneret quod poſſet aſſeri malum moraliter.

22. Datur in natura rationali vis quædam ad decernendum inter operationes convenientes & diſconvenientes, & hæc intellectualis vis vocatur Ratio. Abulenſis *in Mat.* 19. *q.* 30. Sotus *lib.* 1. *de Iuſt. q.* 4. *art.* 1. & alii legem naturalem aſſerunt formaliter in ratione conſiſtere. Cæterum eorum rationes ſolùm convincunt dictamen mentis requiri eſſentialiter, tanquam conditionem neceſſariam: quod nō eſt peculiare legi naturæ, reperitur enim in reliquis præceptis & legibus, quæ non obligant niſi ſufficienter promulgentur, & phyſicè moraliterve cognoſcantur. Ideo lex illa æterna qua moraliter obligans (ſub tali enim conſideratione naturalis moralis lex dicitur) debuit promulgari, & cognoſci: ne eam ignoraremus donati ſumus rationis lumine divinitus inſtructo ut nos erudiat, quid amplecti, quid fugere, quid fugare debeamus. Subſcribo Auguſtino *lib.* 2. *de ſermone Domini in monte*, à quo didici qui deberem de legibus philoſophari. *Nullum animam eſſe*, ait, *quæ ratiocinari poſſit, in cujus conſcientia non loquatur Deus. Quis enim legem naturalem in cordibus hominum ſcribit, niſi Deus?* Ecce Legiſlator non eſt ratio, ſed Deus; ratio autem eſt tabula, in qua Dei digito ſcribitur lex naturalis.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

De Iure Gentium.

23. IVſtitia & injuria nec active neque paſſive in brutis poteſt reperiri : quia cum ratione careant, nequeunt operari moraliter. Hinc conſtat naturæ jus ad bruta non extendi, ac propterea ineptiſſime aliquos juriſconſultos affirmare jus gentium eſſe quod hominibus convenit, naturæ jus quod etiam aliis animantibus. Scio hæc verba, ſi detorqueantur & ad noſtram reducantur ſententiam plauſibiliter defendi poſſe; ſed ego non illa retorta, ſed ut j cent, condemno.

Si rem oculatius ſpecul er, dicam jus gentium eſſe partem non poteſtativam ſed entitativam naturalis. Entitativam quidem extrinſece : Dei enim voluntas intrinſece non habet entitativas aliquas formalitates re aut ratione diſtinctas : ut paulò ante notavi. Ius naturale & ſingulos ſeorſim reſpicit, & omnes in humana politicaque ſocietate Si homines ſeorſim viverent, & nullam haberent communicationem, non daretur jus gentium : hoc enim eſt jus naturale prout omnes homines ſimul reſpicit, & indicit ea quæ expediunt ad omnium quietem, tranquillamque conſervationem.

Sunt aliqui, qui volunt jus gentium eſſe civile non ſcriptum, quibus ſubſcribit Suarius *lib. 2. de leg. cap* 59. *n.* 3. ubi aſſerit gentium jus, humanum poſitivum ſimpliciter vocandum eſſe. Falluntur tamen : quia jus humanum oritur vel à ſanctione ſuperioris legitimi, vel à conventione plurium hominum. Doceri autem velim, quis fuerit ille totius Mundi Imperator, qui leges catholicas tulerit, quibus teneamur æternum obedire. Vere non datur talis. Ergo ad pactum gentium recurras, neceſſarium eſt. Dicas autem, quæ gentes, quando, ubi convenerint in omnibus communi lege. Reſpondent aliqui, conſuetudine & approbatione gentium univerſarum videri conventum in juris gentilis concluſionibus. Sed hoc nõ ſufficit ex variis cauſis.

24. Primo, quia ſi Deus, cum creavit Mundum, ſimul creaviſſet multos homines, ſubeſſent juri gentium ante omnem uſum & approbationem. Quis enim diceret poſſe in tali caſu legatos occidi, atque itinera illis negari, qui bono conſulerent communitatis?

Secundo, quia conſuetudo & approbatio non reperitur æque conſtans : tum propter plurium gentium barbariẽ, tum propter nimiam aliquorum populorum politicam. Sinenſes ſuperſtitiosè vitant peregrinos, vix admittunt legatos, & cuicumque (ſive hoſtis ipſe, ſive amicus) interdicitur venire ad regnum.

Addo eſſe impoſſibile ſecundum communem modum vivendi hominum, quod detur jus humanum obligans gentes univerſas : unde judico non poſſe contingere ſine miraculo, quod vel unus habeat juriſdictionem legitimam in totum mundum, vel quod omnes homines confœderentur & conveniant in talibus ſervandis legibus. Præterea ſi ſemel tale jus humanum univerſale conderetur, cur non poſſent etiam ipſimet conditores illud revoc

are?

Nec juvat recurrere ad præſcriptionem, quia cum & hæc ſit de jure poſitivo, etiam poteſt ex tabulis eliminari.

Debemus ergo aſſerere jus Gentium eſſe Naturalis entitativam partem : quia Lex moralis prout hominem homini comparat, *Naturalis moralis* dicitur : *& Gentium Ius* prout communitati liberæ comparat aliam communitatem, inadæquatè aut adæquatè.

ARTICVLVS IV.

De Iure humano poſitivo.

25. DEcalogi præceptum quartum obligat ſuperiorem & ſubditos. Ille ex vi iſtius præcepti tenetur ſuos dirigere, inſtruere, tueri, conſervare; iſti tenentur obedire.

Superior duplex, Politicus, & Naturalis. Naturalis ſuperior eſt quicumque pater erga ſuos filios, non erga nepotes immediate, niſi ſolum in defectu aut phyſico aut morali filij : puta ſi filius ante diem obierit relictis prolibus, tunc ex natura rei avo nepotes ſubdentur immediate: vel etiam ſi eorum pater deficiat moraliter : hoc eſt, ſi ignaviæ ſtudens aut nolit aut nõ ſciat dirigere ſuas proles. Sed quomodo & quando hoc debeat fieri, jure humano poſitivo exponitur.

26. Authoritas ſuperioris Politici convenit cuilibet Patri-familias morali; videlicet, Hero erga famulos, Regi erga vaſallos, Abbati erga ſuos Religioſos. Varii ſunt modi promovendi ad politicam juriſdictionem Herus fies ſalarii inſtitutione & admiſſione, Rex electione aut ſucceſſione juxta diverſarum regionum conſuetudines. Abbas declaraberis vel liberalitate Pontificis, vel ſubditorum voluntate. Cæterũ ſi ſemel ſis ſuperior legitimus, teneberis dirigere & gubernare ſubditos, & illi tenebuntur obedire: Et hoc non jure humano poſitivo ſed divino morali, quod formaliter conſiſtit in quarto præcepto Decalogi. Sed animadverſione dignum eſt, omnem hominum juriſdictionem brevem & limitatam eſſe : ideo ſuperior non debet oblivisci limitum in promotione ſtatutorum. Alicubi ſuperiores abſolute confirmantur ſine aliqua limitatione, & iſti habent latiſſimam authoritatem. Alibi ſubditi præponunt ſibi unum hominem, aut unam genealogiam ſub conditionibus & legibus intemerandis, ut videre eſt in variis provinciis, quæ non confirmabunt ſuos reges, ni polliceantur prius ſe privilegia avita conſervaturos. Alias inferiores ſeſe ſubiiciunt ſuperiori in his & illis determinatis rebus, & non in aliis : tales ſunt Domini Benedictini, qui creant Antiſtitem, cui ſubſint nõ ſimpliciter & abſolute, ſed ſecundum regulã ſui ſanctiſſimi Legislatoris.

ARTICVLVS V.

Ius naturale nec mutari, nec diſpenſari poteſt humana authoritate.

27. HÆc veritas eſt cognitione digna, & dubiis hoc libro examinandis maxime neceſſaria : ipſa in cauſa, ut plurimæ quæſtiones, quæ ab aliis ex legũ decretis reſolvãtur, à me ex rei natura decidãtur Naturę jus huma-

nitus

Digitized by Google

nitùs eſt indiſpenſabile, quia ita ex ſuo ingenio eſt invariabile, ut mutari vix divinitùs poſſit. In hoc jure abſoluta Dei potentia diſpenſare, ut diximus, ſufficit: non tamen ordinaria, ita Suarius *lib. 2. de leg. c. 14. n. 10.* Si qui in aliquibus caſibus jus naturale humanis decretis ſubjiciunt, non percallent legis divinæ dignitatem.

28. Sæpè naturæ jus obligat ex ſuppoſitione, quam licet alterare: ſed hoc non eſt mutare jus naturæ, ſed tollere juris materiam. Lignum applicitum flammis naturaliter ardere debet, arte non poteſt fieri quod immerſum flammis non ardeat, poteſt tamen amoveri: cæterùm lignum non ardeſcet, ſi ab igne diſtiterit longo intervallo. Non poteſt lex humana facere quòd miles teneatur defendere arcem, quod Prætor licitè permittat in urbe exorbitantias: quia ſicut incumbit militi armis tueri urbem, ſic Prætori eam expedire à graſſantibus & ſceleratis. Attende ergo. Petrus eſt Prætor, & caput civitatis. Quod civibus præſit, aut non, pendet à lege poſitiva: poteſt ipſe deponi & alius ſuffici. Cæterùm quòd ſit Prætor, & negligenter provideat bono publico, non licebit per divinam legem. Non aliter. Poteſt Abbas deponi, ſi juſto Legiſlatori placeat: poteſt monachus ſimplex ad dignitatem promoveri, quia à lege poſitiva pendet, quòd Ioannes ſit Abbas aut non Abbas, daturus eſt DEO rationem de ſibi commiſſis animabus, quas debet exemplo alere, & inſtitutione fovere.

DISPVTATIO III.

De Obligatione, quæ ex Legibus oriri ſolet.

29. LEx triplex; eſt Moralis, Pœnalis, & Mixta. Moralis aliàs vocatur Abſoluta, quòd Pœnalis ab hypotheſibus pendere videatur. Abſoluta igitur lex eſt illa, quæ rē faciendam præcipit morale imperium exprimens, non tamē pœna aliqua condemnans tranſgreſſores. Pœnalis è contrario ea dicitur in qua pœna decernitur, imperium tamen morale non exprimitur. Mixta utrumq; conjungit. Vtrum pœnalis lex ſit, an abſoluta, colliges ex ejuſdem tenore. Prælati lex eſt abſoluta, ſi feratur his, aut ſimilibus verbis: *Præcipio in virtute ſanctæ & ſalutaris obedientiæ omnibus & ſingulis religioſis, ut obſervent jejunium quartis feriis.* Eſſet lex ſecundùm quid ſeu pœnalis, ſi ſanciretur hac verborum ſpecie: *Iubeo ſub pœna tali, quòd omnes jejunent tali die.* Tene mixtæ legis ſpecimen: *Præcipio ſub obedientia formali & tali pœna, ut omnes &c.* Similia præcepta frequentiſſimè occurrunt in communitatibus, & ideò omninò neceſſarium examinare talium legū obligationes appendices exiſtimo.

ARTICULUS I.

Lex merè pœnalis non obligat in interiori foro.

30 POenalis regula vitam dirigit rigore & metu: ſupplicia prævaricatoribus imponit corporalia, & per ſe non obligat conſcientias. *Per ſe* conſultò dixi, quia poterit contingere, quòd temerans legem merè pænalem, mortaliter delinquat ob alias cauſas, quas poſteà recenſebimus. Leges merè pœnales neminem obligare in interiori foro, certum eſt; quia ſi obligarent in conſcientia, non eſſent merè-pœnales ſed mixtæ. Ideò me judice idem eſt quærere, utrùm lex merè pœnalis obliget in conſcientia; ac petere, utrùm lex, quæ in conſcientia non obligat, obliget in conſcientiâ. Vnde qui ſentiunt omnes leges pœnales obligare in conſcientia, deberent aſſerere non dari leges merè-pœnales: ſed omnes pœnales eſſe mixtas, hoc eſt, obligare ad culpam & ad pœnam.

Certè dari leges merè pœnales, quæ non reſpiciant mores, ſed ſolummodò commoditatem, ſentiunt Doctores magni nominis. Præcipuos dabo. Sunt Navarrus *in Man. c. 23. num. 55.* Miranda *in Man. Præl. tom. 2. q. 25 art. 18. concluſ. 2.* Nicodemus de Florentia *in ſpecul. Confeſſ. cap. 53.* Villalobos *in ſumma tom. 1. tract. 2. dub. 22. num. 2.* & Reginaldus *in praxi tom. 1. lib. 15. cap. 6. ſect. 5. num. 50.* Hanc opinionem probabilem judicaverunt Valentia *tom. 2. diſp. 7. q. 5. punct. 6.* Azorius *p. 1. lib. 5. c. 6. q. 4.* Filliucius *tom. 2. tract. 21. cap. 11. n. 420.*

Poterit contingere quod temerans legem merè-pœnalem peccet mortaliter: hæc autem culpa non erit contra pœnalem legem formaliter, ſed contra aliquam legem abſolutam.

31. *Primò* ſi eadem actio præcipiatur à duabus legibus, quarum altera ſit abſoluta, & altera pœnalis: peccabis prævaricator, non quà contra pœnalem, ſed quà contra abſolutam ſive moralem operaris. Præcipit Eccleſia univerſis, ut audiant ſacrum diebus feſtis: id ipſum Mauriſcis (Chriſtiani erant ex Maurorum ſanguine, qui anno 1611. fuerunt pulſi ex Hiſpania) ſub pœna pecunaria à Republica præcipiebatur. Mauriſcus inobediens, licet eſſet paratus ſummam pecuniæ determinatam pendere, peccabat mortaliter: non quà operabatur contra legem ſecularem, quæ erat merè pœnalis; ſed quà contra Eccleſiaſticam, quæ erat abſoluta & moralis. Ideò conſiderare oportet, utrùm quod ſub pœna interdicitur ab una lege, ab altera, aut divina aut humana prohibeatur ſub culpa.

32. *Secundò* eſt examinanda pœnæ qualitas, utrùm ſit talis, cui extra judicium ſine culpa poſſis pro arbitrio ſubjacere. Verbi causâ, interdicitur ſub perditione omnium bonorum ne aliquis occîdat tale animal in ſaltu regio. Vadunt mendicus, dives ſolutus, & quidam etiam dives conjugatus qui proles habeat. Iſti tres eodem conſilio & actu illam occidunt animantem. Operati ſunt contra pœnalem legem, & prout operabantur contra illam, eodem modo ſunt judicandi. Dico eos ex vi legis non peccaviſſe: attamen cùm hac actione perdant bona ſua, eſt locus novæ difficultati. Reſolvo breviter: *Qui* potuerit omnia ſua bona dare Reipublicæ ſine culpa, ille etiam poterit illam animantem occidere, & propoſitæ pœnæ ſub-

Digitized by Google

jacere: non item ille qui donationem talem facere non poſſit. Idcircò affirmo mendicum non peccaviſſe, quia cùm nulla bona haberet quæ perderet, nulli ſe periculo expoſuit. Addo ſolutum illum hominem cùm careret hærede neceſſario, potuiſſe legare totam ſuam ſubſtantiam Reipublicæ, ac ideò ſine culpæ ſcrupulo potuiſſe tali ſe exponere ſententiæ, quia per hanc cogitur facere, quod etiam ante ſententiam licuerat. Cæterùm conjugatus ille, cum habeat filios, & hi ſint hæredes neceſſarii, non poteſt legare omnia ſua bona ærario publico, ac proinde quia libere eſt in cauſa quod omnia ſua bona pereant, ſuam ſubſtantiam dilapidat, reddit ſuos filios exhæredes, peccatque mortaliter. Quod ſi credas filios ante patris mortem nullum jus habere ad bona paterna, atque eum propterea poſſe ante obitum ſua cuicumque donare ſi liceat per leges donare: eadem probabilitate aut improbabilitate poteris aſſerere talem patrem-familias non peccare, etiam ſi id faciat unde ſciat ſe omnem ſuam ſubſtantiam in pœnam perditurum eſſe.

33. Homines honoris proprii prodigi peccant mortaliter in communi ſententia unde ſi pœna ſtatuatur infamiæ, peccabit tranſgreſſor, non quidem ex vi legis, quæ pœnalis ſupponitur, & conſcientia non obligat; ſed quia ultrò ſe exponit ignominiæ. Hinc eſt quod pœnæ, quæ leviter honori noceat, poſſis ſine cu'pa gravi ſubjacere: venialiter enim ſolùm peccat, qui ſuam leviter dedecorat æſtimationem.

33. b. Suæ commoditatis unusquisque eſt dominus, adeoque licitè ſe exponit periculo ſubjacendi ſententiæ, quæ ipſum honore illæſo privet commoditate: puta, ſi in aliqua communitate præciperetur quidpiam ſub aliqua pœna regulari ordinaria, tranſgreſſor non peccaret venialiter, quia regulares ordinariæ pœnæ ne leviter & quidem inficiunt. Tales ſunt leges, quæ negligentibus in choro decernuntur: nempe, ire ad presbyterii gradum, ſi ſerò venias; petere veniam, ſi in lectione fallaris: & pœnalitates iſtis ſimiles, quæ omnibus & frequentiſſimè ſolent imponi. Pœnitentiæ autem extraordinariæ, quas graviores appellat Benedictus, cum pro gravibus culpis ſoleant conſtitui, raro non maculant. Si te exponas periculo ſubeundi talem pœnam, judicandus es ſecundum infamiæ illatæ quantitatem: peccas graviter ſi hæc fuerit gravis, hoc eſt, graviter ignominioſa: venialiter, ſi levis; nullo modo, ſi nulla. Hoc tamen etiam eſt notitiâ digniſſimum, ſi Petrus ſciat ſe non eſſe ſubiturum talem pœnam, vel quia Iudex reverentiæ cauſâ non audebit contra illum procedere, vel quia ipſe poterit ſe bene excuſare, vel tandem quia habet patronos potentiſſimos; non ſe exponit periculo, ac propterea nec peccat. Addo, non eſſe neceſſarium, ut tranſgreſſor legis ſciat evidenter ſe poſſe evadere pœnam impoſitam; quia ut infra videbimus, in moralibus non requiritur aliqua evidentia, ſed ſola probabilitas

33. c Petis, utrum lex mere pœnalis ſit verè lex? Reſpondeo negativè: non eſt lex abſolutè & ſimpliciter, ſed ſolum modò ſecundum quid, hoc eſt extrinſecùs atq; pœnaliter. Addo, poſſe illam ad legem reduci hypotheticam & conditionatam.

ARTICULUS II.

Lex moralis eadem qua abſoluta obligat in conſcientia.

34. Leges civilium Magiſtratuum non obligare in conſcientia docuerunt Gerſon *in 3. p. tract. de vit. ſpirit. lect. 4. alphab. 62.* Almainus *de poteſt. Eccl. cap. 12.* & inter Canoniſtas ſequi videntur hanc ſententiam Decius *in cap. Nam concupiſcentiam circa fin. lect. 1.* & Ioannes Imol. *cap. 2. de Majorat. & obed. & in cap. Cùm contingat. & ſæpè alibi.* Menocha *lib. 1. Illuſtrium quæſtionum cap. 19. n. 1.* Sotus, Caſtro, & alii quos citat Suarius *li. 3. de leg. c. 25. n. 4.* cenſent incertum eſſe an leges civiles obligent in conſcientia, obligare tamen Eccleſiaſticas. Gerſon citatus etiam Eccleſiaſticis legibus negat authoritatem obligandi in interiori foro. Subſcribunt noſtri temporis hæretici, diſſentiunt Catholici Doctores.

35. Dico igitur aliud eſſe legem humanam non obligare in conſcientia, aliud non obligare præcisè quà latam ab hominibus. Qui ingenium colis & ſupra vulgus ſapis, hanc obſecro differentiam obſerves, ne ſis illis ſimilis qui inter rem hoc titulo non obligantem & abſolutè non obligantem non ſufficiunt, aut non volunt diſtinguere; poteſt enim contingere te uno titulo aut jure non obſtructum, obligari alio, æquè ſtricto, tametſi à priori diverſo. Forte Gerſon ſi attente legatur, non aſſerit leges, quæ ab hominibus feruntur, non obligare in interiori foro, ſed non obligare quà ab hominibus latas: & conſequenter quidem, quia in ejus ſententia ſumunt vires à Deo. Secundæ tabulæ præceptum primum indicit reverentiam erga Antiſtites & ſuperiores, illis tenemur obedire: ideò leges humanæ obligant in conſcientia. Vnde, ſi tolleretur decalogi præceptum quartum, ceſſaret etiam obligatio obediendi Principibus, quia oritur ex illa lege. Hæc veritas datis exemplis erit & illuſtrior & clarior. Ex vi voti tenetur religioſus obedire Præpoſito: ſed ſi abſolveretur à voto, remaneret liber ab obediendi obligatione. Etiam: Priori obedis, quoniam hoc indixit tuus Prælatus; ſi contrarium indiceret non teneris. Sic ſimiliter terrenis Principibus, tam Principio, tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus libenter obedimus, quia hoc indixit Deus Decalogi præcepto quarto: quod ſi contrarium Deus diſponeret, non teneremur: tota igitur obligatio indicitur univerſis, ut Prælatis obediant.

Scio adhuc ſuboriri poſſe novam difficultatem, bene enim ſtat quòd moraliter teneamur Deo nobis præcipienti ut ſuperioribus obediamus & tamen iſtis non niſi pœnaliter teneri: nam & votum factum Deo & moraliter obligans poteſt inducere obligationem purè pœnalem, vel ſi moralem non abſolutam ſed hypotheticam. Vel dicito, cur non poſſet Deus hanc legem ferre, præcipio moraliter quòd vel Regi obedias, vel pœnam ab ego mihi eamdem obediendi obligationem poſſem imponere, illamq; aut juramento firmare ſanè in tali caſu teneris Regi merè pœnaliter: at moraliter, aut legi porò ſæculari obedire, aut pœnam acceptare: & ne venialiter quidem peccares, ſi faceres alterutrum: at graviter delinqueres, ſi neutrum. Solemnia Religioſorum vota adhuc ſtrictius obligare videbimus

Digitized by Google

mus inferiùs: quia ipſi majorem obedìendi obligationem acceptarunt, poſſetque dari approbarique ab eccleſia religio in qua voveretur Deo mitior obediendi conditio: puta, ſi profeſſionis formula exprimeretur iſtis verbis. *Voveo Deo me, aut obediturum Prælato, aut acceptaturũ regularem pœnitentiam.* Sed abſtahendo à conditionibus rerum, quæ potuerunt poni, ſi ad hunc rerum ordinem, in quo conditi ſumus, convertam oculos; judico certum, Deum dediſſe hominibus populo præpoſitis authoritatem præcipiendi ſub pœna, & potuiſſe præcipiendi ſub culpa; nimirum, aut ſuam infinitam authoritatem ſecundum recipientis capacitatem delegando, aut præcipiẽdo ea, quæ ſuperiores prudenter jubenda judicaverint, aut fortè etiam diverſis aliis modis: quid autẽ fecerit, qui utramq; authoritatem dare & negare potuit, non ita clarè oſtenditur: omnibus enim probationibus ſimul compoſitis adhuc meridies eſt multò clarior: ſed quia communis Doctorum ſententia tuetur communicâſſe Deum hominibus tam ſæcularibus quàm eccleſiaſticis utramq; authoritatem, dicimus poſſe Pontificem, Imperatores, Reges, & Patres familias univerſos, obſtringere ſuos ſubditos legibus tum purè-pœnalibus, quàm moralibus, imo etiam mixtis.

ARTICVLVS III.

Cur lex merè pœnalis non obliget in interiori foro?

36. Dixi cur lex moralis obliget, ſupereſt examinare, cur non obliget pœnalis lex, quia videtur quartum Decalogi præceptum indicere ut obediamus Præpoſitis, etiam cùm præcipiunt ſub pœna.

Dantur in omnium opinione conſilia & leges mixtæ; quæ ſe reſpiciunt ex diametro. Hæ obligant in foro interiori & exteriori, conſilia in neutro. Extrema poſſunt habere medium, & ideò legibus mixtis & conſiliis interſunt lex merè moralis, & lex merè pœnalis: ſicut moralis mera obligat in conſcientia, & non ſub pœna extrinſeca: ſic etiam lex pœnalis mera obligat ſub pæna, & non ad culpam.

36. b. Sanè Deus jubet ut tuo Antiſtiti obedias præcipienti, non verò conſulenti, ſic nec pœnam minanti. Lex enim pœnalis verè & abſolutè non eſt lex, ſed ſolummodo ſecundum quid, hoc eſt extrinſecùs: in foro enim interiori non niſi conſilium eſt, cui adjungitur pœna. Hinc conſtat quòd Prælatus legem pœnalem indicens, velit ſubdito cõſulere efficaciterque perſuadere, propoſitis & præmio & pœna, talis virtutis exercitium, conſtat etiam eum non velle condere legem moralem.

Concludo igitur aſſerens ſanctiones, quæ merè ſunt pœnales, moraliter eſſe conſilia, phyſicè & extrinſecè eſſe leges: ac proptereà legum nomen illis competere ſecundum quid.

37. Leges pœnales mixtas obligare in conſcientia aſſerui: petis utrùm benigniùs quidpiam reſolvi poſſit? Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia licet Navarrus, Gomezius, Ioannes Andreas, Matthæus Mereſila, Scævola, Decius, & alii citati à Villalobos judicent leges mixtas non obligare in conſcientia: quod etiam valde probabile cenſent Villalobos *in ſum. tom. 1. tract. 2. dub. 22. n. 6.* Filliucius *tom 2. tract. 21. c. 11. n.* 420. Gregorius de Valentia *tom. diſp. 7. quæſt. 5 punct. 6. §. 3.* & tandem Diana *tract.* 10. *de leg. reſol.* 20. eſt tamen notandum quod quæſtio hæc abundet æquivocatione. Vocant authores hi legem mixtam, quam alii purè pœnalem: videlicet quæ exponitur verbis præcipiendi, ut cùm dicitur: *Ego N. præcipio ſub tali pœna temporali &c.* Sed hoc præceptum eſt merè-pœnale, non mixtum, quia mixti hæc eſt formula: *Ego N. præcipio ſub præcepto formali, & ſub pœna tot millium florenorum &c.* & hic eſt certum dari intrinſeci fori obligationem. Nam ſi defendi poſſet legem mixtam non obligare in conſcientia, etiam duæ defendi contradictoriæ poſſent, idem eſt enim dicere, *Lex mixta non obligat moraliter,* ac dicere, *Lex, quæ ſimul obligat moraliter & pœnaliter non obligat moraliter ſed purè pœnaliter:* ubi quis ita cæcus, ut non videat claram contradictionem.

DISPUTATIO IV.

De Legum materia.

38. Actus humani ſunt in duplici differentia, alii ſunt merè interni, externi alii. Hinc oritur occaſio dubii; videlicet, utrùm humana lex non ſolum externos, ſed etiam internos, aut prohibere, aut indicere poſſit.

RESOLVTIONES.

38. b. PRIMA. *Lex purè pœnalis non poteſt attingere actum merè internum.* Conſtat evidenter: quia lex purè pœnalis eſt regula merè-extrinſeca: ergo extrinſeca ſolum poteſt regere, non verò intrinſeca. Confirmatur *ex Leg. Cogitationis pœnam nemo meretur. ff. de pœnis.*

38. c. SECVNDA. *Lex humana quà talis non poteſt præcipere actum purè internum directè.* Ita ferè omnes, quibus ſubſcribit Suarius *lib 3. de leg. cap. 13. num. 2.* Vnde jam communi ore dicitur, *nunquam Eccleſiam de occultis directè judicare.* Hanc veritatem naturali lumine percalluit noſter Hiſpanus Seneca *3. de benef.* ubi ait: *Errat enim ſi quis putat ſervitutem in hominem deſcendere: pars enim melior excepta eſt. Corpora obnoxia ſunt & adſcripta dominis, mens ſui juris eſt.* Accinit Cordubenſi Philoſopho Doctor Angelicus 2. 2. *q.* 104. *art.* 5.

39. Vt meliùs difficultatem calleas, annotato actum omnem externum ex natura ſua eſſe publicè extrinſecèque cognoſcibilem: quod enim is probari non poſſit, eſt per accidens, non quidem defectu actus, quia ipſe capax eſt probationis ſecundum ſe ſpectatus, ſed defectu teſtiũ, qui defuerunt, cùm potuiſſent adſiſtere. Hæc diſtinctio actûs occulti per ſe, & occulti per accidens maximè neceſſaria eſt quã benè tractant Cajetanus 2. 2. *q* 11. *ar.* 3. Caſtro *li. 2. de leg. pœn. c. ul.* Simancas *in cath. inſt. ti.* 42. quos citat & ſequitur Suarius *li. 3. de leg. c.* 13. Lex humana omnes actus externos licèt occultè exercitos poteſt attingere, quia qui occultè fiunt, ſunt ſecreti per accidens, ex ſua autem natura ſunt cognoſcibiles & judicabiles.

Digitized by Google

Dices. Actus, qui per ſe eſt occultus, per ſe habet quod eccleſiæ non ſubſit, ergo actus, qui occultus per accidens ſit, habebit per accidens quod non pertineat ad eccleſiam. *Reſpondeo*, hanc inſtantiam eſſe difficiliorem quam multi putant: illi in Morali Theologia ſatisfacio.

40. TERTIA. *Lex purè humana poteſt indirectè præcipere ſecretos & internos actus.* Hæc concluſio à pluribus ſolet admitti, ſed intelligi à paucis: idcircò conſultum judicavi expendere quid ſit rem requiri ac præcipi indirectè. Illa præcipiuntur indirectè, quæ ſunt neceſſario requiſita & conjuncta, cum opere præcepto directè: videlicet, quæ ſunt conditiones aut eſſentiales circumſtantiæ, ſine quibus illud quod directè præcipitur, ſtare non poteſt. Ideo aptè Suarius *lib. 3. de leg. cap. 13. n. 9.* docet illum actum interiorem poſſe à lege humana indirectè præcipi, qui per ſe connectitur cum exteriori, qui directè præcipitur. Noto illud *per ſe*, quia connexio per accidens non ſufficit ad hoc, ut actus cadat ſub præceptum.

40. b QUARTA. *Voluntas inefficax circa rem interdictam eſt peccatum;* quia eſt aſſenſus illicitus circa rem malam, hoc eſt circa interdictam. Supponit concluſio dari voluntates, quæ ab intrinſeco ſint inefficaces: ſed ſi non dentur, ceſſat quæſtio. An hæ debeant admitti, an exprimantur potiùs voce *velo* quàm *vellem* examino Philoſophus in proprio loco, nunc autem quæſtionem decido ex hypotheſi.

41. QUINTA. *Ve lex humana obliget ſub mortali, requiritur gravis materia.* Ita Driedus *lib. 3. de libert. Chriſt. c. 3. ad 5.* Caſtro *l. 1. de leg. pœn. ca. 5. doc. 4.* Suarius *lib. 3. de leg. c. 25. n. 4.* Sanchez *in ſum. tom. 1. li. 4. c. 12. n. 6.* Ioannes de la Cruz *in directorio part. 1. præc. 1. art. 2. dub. 4. art. 2.* Diana *par. 3. tract. 5 reſolu 24.* Eandem ſententiam videtur tenere Corduba *in ſum. quæ. 118 part. 1.* qui omnes ſubſcribunt meo Bernardo, qui in libro de præcep & diſpenſatione ſic ait. *Traduntur igitur à Prælatis minora mandata, quorum tranſgreſſio leviora ſecundum Regulam parit & peccata, & tamen in Deum nihilominus prævaricatio fit, quoties Abbatis juſſio præteritur.* & poſt, *etſi quippe unus eſt qui offenditur, non tamen unius ponderis quæ jubentur, nec unius ſubinde diſcriminis juſſorum & omnium cenſenda tranſgreſſio.* Igitur peccatorum gravitas non ab Antiſtitis arbitrio, ſed à rei præceptæ pondere & quantitate pendet. Ne autem crederetur Bernardus leviter hanc opinionem adſumpſiſſe eam fortiſſimè probat libri de præc. c 14. *Prælatorum juſſionibus* ait, *tantum tribuendum aſſeritur, quantum ſi divinitùs traderentur*: atqui præcepta Divina in materia levi non obligant ſub culpa gravi: ergo nec Abbatũ præcepta. Ratio quidem hæc efficax eſt, atq; Bernardo digna: quia ſi levis inobedientia in lege Dei culpa venialis eſt & mortalis in Regulâ, non jam Dei lex Regulâ, ſed potiùs Regula lege Dei nobilior & præſtantior eſſet: non jam deberet dici tantum tribuendum Prælatorum juſſionibus, quantum ſi divinitùs traderẽtur, ſed multò plus, quod eſt à veritate alienum. Dicta roborat & expendit idem Doctor ſubſumens, *Nunquid fortè in lege quidẽ divinâ habenda eſt hæc conſideratio gravioris & levioris inobedientiæ, non autem ita & in Regulâ? Sed quis ſane plus dicat tribuendum humanis quàm Divinis traditionibus: pluriſque quod per ſuos Deus, quàm per ſe ipſum imperat, æſtimandum?* Hanc reſolutionem non ſolùm eſſe veram, ſed eſſe juxta mentem D. Benedicti (nequis eum dicat contrariæ ſubſcripſiſſe ſententiæ) oſtendit ex Regula. *Annon denique*, ait, *apud S. Benedictum propria, & diſtincta ab invicem ſententia invenientur, alia de levioribus, alia de gravioribus inſcripta culpis? Quid autem eſt levior culpa, niſi levis inobedientia?* Inobedientia autem eſt levis, quando materia eſt parva. De Prelatis qui volunt in levibus graviter obligare videtur eſſe dictum (Matth 23.) quòd *alligant onera gravia & importabilia:* nempe, cùm in materia parva obligare volunt ſub culpa gravi. Vnde non omittenda cenſeo Driedi verba: *Temeraria mandantium intentiones pro quibuslibet rebus parvi ponderis non obligant ſubditos, ut teneantur obedire ſub pœna criminis illius, quod ſi* (nempe Præſides) *volunt ſubditos incurrere.* Veritas hæc iam rara eſt, ut contraria non ſit probabilis. Angelus, Sylveſter, Cajetanus, Corduba, Anges, qui citari ſolent pro contraria parte, excuſantur & explicantur à Suario ſatis elatè: unde dicendum eſt meam eſſe in hoc puncto ferè omnium DD. opinionem.

41. b. Poſtulas, an ſaltem Deus levia poſſit præcipere ſub culpâ gravi? Reſpondeo authores diſſentire, dumq; in cõtrarias partes eunt, nobis in præſenti ſufficere ſcire quod ne quidem unus dixerit Deum de facto nobis aliquid præcipere grave ſub levi, aut leve ſub peccato gravi. Conſultò nobis dixi, quia præceptum Adamo impoſitũ, quod perſuaſu fœminæ violavit, obſtrinxit illum graviter, & non occurrit ſtatim circumſtantia aliqua ob quam fuerit gravis illa materia.

42. SEXTA. *Superior non poteſt gravia præcipere ſub culpa levi:* quia vel debet ſolummodo conſulere: vel ſi præcipiat, tenebuntur ſubditi obedire juxta quantitatem materiæ, adeòq; ſub peccato mortali. Ita Vazquez 1 2. *diſp. 158. c 4. n. 32* ubi citat Driedum. Contraria autem ſententia etiam eſt probabilis, defenditur à Suario *l. 3. de lig. c. 27. n. 12.* Hinc locus novæ difficultati.

42. b. Quiſpiam Prælatus ſubſcribens opinioni Suarii juſſit rem gravem ſub præcepto, explicans ſe nolle illo præcepto obligare mortaliter, ſed ſolùm venialiter: addit tamẽ ſe jubere cum Intentione obligandi ad mortale, ut omnes ſubſcribant ſuæ ſententiæ, nempe aſſerenti poſſe Prælatum in gravi materia ad culpam lèvem obligare. Poſtulas, quî maneat inferior obligatus.

42. c. Reſpondeo, habere hanc opinionẽ probabilem vel alteram, eſſe actum merè internum, & præcedere omnem extrinſecam operationem: & ſic non poſſe à legislatore humano indici, ac propterea illum ſubditũ non teneri in conſcientia mutare dictamen: quia eſt id intrinſecũ, & bonum. Manente illo dictamine ſubditus inobediens nec mortaliter nec venialiter peccare poterit. Ratio eſt: quia non poteſt peccare venialiter cùm ſupponatur materia gravis, quæ nõ conſiſtit cum culpâ levi: nec poterit peccare mortaliter, quia ipſe exponit mentem ſuam, quæ liberat ſubditum tali obligatione, ac propterea præcepto. Quia ſicut actus agentium Phyſicorum nihil operantur phyſicè ultra virtutem phyſicam quam nominant operandi rationẽ, ita & actus agentium moraliũ nihil operantur moraliter ultra operandi rationẽ aut virtutẽ moralẽ, quæ eſt intentio, *leg. Nõ omnes ff. ſi cer. pet.* & ibi Ias. Dec. & alii quos citat Menochi. *l. 1. con.*

Digitized by Google

no. nu.35. Vnde illa ſanctio ſolùm maneret conſultiva, non verò præceptiva.

De Materia magna.

43. Materiæ quantitas bifariam conſiderari poteſt, abſolutè & relativè. Quantitas parva abſolutè illa eſt, quæ prudentum æſtimatione parvi penditur, talis eſt illa quæ venderetur parvo pretio. Parvum pretium judico abſolutè eſſe medium regalem, hoc eſt quinque groſſos: &, ut numer. 932. b. dicam, qui furaretur groſſos quinque in genere furti, non poterit peccare mortaliter: quia ſi inde ſequantur gravia inconvenientia, peccabit in genere illius inconvenientis quod ſequitur. Verbi gratia. Petrus ægrotus habebat unum Pharmacon emptum quinque groſſis, Paulus furatus eſt, & Petrus defectu iſtius medicinæ moritur: affirmo Paulum peccaſſe mortaliter & venialiter ſimul: venialiter quidem in genere furti, mortaliter in genere homicidii: quia impedire media neceſſaria ad ſalutem, quodammodò occidere eſt. Omnia alia ſimiliter ad pretium reduc, & quantitas etiam innoteſcit. In tempore, qui injuſtè & invitum quempiam detinet (puta ſi Prætor injuſtè capiat quempiam mechanicum) reus erit lucri ceſſantis, & etiam expenſarum, quas alter aliàs non faceret: reus etiam eſt ille Iudex perditæ commoditatis, atque læſæ opinionis, quæ omnia ad æqualitatem ſemper reduci debent. Non dicitur capi injuſtè qui innocens, ſed qui capitur aut non accuſatus, aut ſaltem cùm ſecundum leges politicas deberet non capi. *Ratio* eſt: quia accuſatus innocens debet intercipi, ut examinetur cauſa, dimittendus ſi inveniatur innocuus: ſi reus, condemnandus.

44. In genere meræ incommoditatis illam judico gravem, quam prudentum judicio non patereris parvo pretio: illam graviſſimam, quam nullo pretio poſſis pati. Ægrotum habere graviſſimam incommoditatem reor, quandò ſincerè judicat ſe ita in lectione laborare, ut laborem illum nullo pretio quantumvis infinito aſſumeret. In tali caſu ille habet potentiam phyſicam, ut obligationi ſatisfaciat, imò & moralem, ſed judico ceſſare humanam legem: non enim eſt intentum Legiſlatoris, qui ſemper eſt cenſendus prudentiſſimus, torquere ægrotos, ſed illis favere, ſuaviterque opitulari. Vnde ſemper credidi non ſufficere quamcunque incommoditatem, ut quiſpiam non teneatur legi humanæ correſpondere, ſed requiri graviſſimam. Nomine incommoditatis meræ laborem corporalem intelligo, moleſtiam, famem, ſitim, & ſimilia, ex quibus non poſſit ſequi morbus aut notabile vitæ periculum, aut emergere damnum aliquod: quia ſi aliquid inde ſequatur judicari debet ſecundum conſequentiæ qualitatem. Si ægrotus ſine incommoditate graviſſima poteſt jejunare, tenetur: quod ſi ex jejunio ſequatur quod morbus fiat periculoſior, tenetur non jejunare ratione conſequentis periculi. Tenebitur inquam, juxta qualitatem periculi: graviter ſi ſit periculum damni gravis, leviter ſi levis: certò ſi certum, & probabiliter ſi merè probabile: nullo modo, ſi remotum, aut nullum, aut alicuius mali, quod poſſis tuta conſcientia pati ſi velis. Nullus ægrotus peccat venialiter, imò multum apud Deum meretur, qui cum graviſſima, mera tamen incommoditate ſatisfacit humanæ obligationi. Meram incommoditatem dixi, quia ſi ex iſta actione moleſtiſſima Medici judicio graviter augeretur morbus, deberet abſolutè abſtinere, nimirum ratione periculi: ac propterea ſub peccato mortali aut veniali judicandus ex iis, quæ paulo ante explicavimus.

45. In genere morbi non video materiam moralem ubi non eſt mortis proximum periculum, aut impedimentum aliquod ſatisfaciendi politicis obligationibus. Poteſt quis jejunare licet ſciat inde futurum eſſe ut malè valeat: modò ex morbo non ſequatur evidenter aut mortis grave & proximum periculum (non eſt proximum ubi non eſt certitudo moralis: nec reperitur iſta ubi gravis & probabilis ratio infert formidinem contrariæ partis) aut omiſſio evidens alicuius actionis ad quam tenebaris. Cumque obligationes etiam plerumque inæquales ſint, qui jejunando te debilitas & ineptum reddis officio, examina an ad id tenearis moraliter an ſolùm pœnaliter? & ſi moraliter an leviter? & in omni dubio ita pro conſcientiæ ſolamine & carnis mortificatione, rationes enim quæ jejunia de crudelitate arguunt, ni evidentes & convincentes ſint, prudenter habentur ſuſpectæ.

45. b. Vbi rationes ſunt ſimiles, non ſolùm jejunare poteris ſine peccato, ſed & nociva comedere: quia quintum Decalogi præceptum tam poteſt violari inedia quàm gula; & ubi damnum à jejunio illatum illud non violat, non violabit illud idem aut ſimile aliud damnum ex levitate aut voluntate illatum. Pono exemplum: Petrus laborat febri, vult aquam in acceſſu bibere. Petis, an peccet: Volo doceri, quid ex iſto aquæ hauſtu ſequetur. Si ſolùm ſequatur quod febris ſit moleſtior & laborioſior; non peccat venialiter; quia ipſe eſt dominus ſuæ commoditatis, & ut poteſt diſciplina & jejunio ſe commoditate privare propter Deum, etiam poſſet hauſtu illo aquæ, ſi ex hauſtu illo nihil præter incommoditatem ſequeretur.

45. c. Poteſt ex illo hauſtu ſequi quod febris duret per plures horas; & tunc iterum peto, an iſta febris evidenter futura ſit in cauſa directa, ut omittat aliquam obligationem cui aliàs teneretur ſatisfacere (puta ſi ille ægrotus haberet mediocrem ſalutem, nempe ſufficientem ut poſt diſceſſum febris teneretur aut legere ſuas horas, aut in die feſto audire ſacrum; & propter iſtum hauſtum evidenter ſciret, ſe reddi incapacem ut illi obligationi reſpondeat) tunc obligationis omiſſio illa, voluntaria cenſenda eſt, & juxta huius omiſſionis aut levitatem aut gravitatem venit illa intemperantia judicanda. [Sed hoc ipſum poteſt benignius & ſuaviùs reſolvi.]

46. Poteſt tandem ex illo hauſtu ſequi evidens mortis periculum, & tunc ille peccat mortaliter.

Vnius diei jejunium, officium canonicum, abſolutè & moraliter ſunt materiæ magnæ, quia à prudentibus & doctis viris ſemper eſt ita judicatum: & moralis quantitas dependet non niſi à prudentum hominum æſtimatione. In materia jejunii ſex amygdalas aut quidpiam ſimile, ſicut in materia orationis unum *Ave Maria*, omnes judicant eſſe abſolutè materiam parvam. imò ex doctiſſimorum virorum ſententia inferius *num.* 1461. ſtatuam adhuc

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quindecim ſalutationes Angelicas non eſſe materias eſſentialiter & abſolutè magnam.

De materia magna partiali.

47. Materiæ totius quæcumque pars immediata, quæ tamen non ſit materia eſſentialiter parva (quæ enim ex ſe parva eſt, quod magna ſit à compartibus habere non poteſt: non enim magnitudinis intrinſecæ cenſetur capax) aſſerenda eſt materia magna: non eſt materia magna pars mediata, ſive quod idem eſt, pars partis. Totum morale non habet niſi octo partes: conſtat, quia omnium Philoſophorum decreto octo gradus caloris componunt totum calorem: nullum vidi qui caloris agnoſceret nonum, decimum, aut duodecimum gradus. Nec valet dicere me ipſum in metaphyſicis nonum gradum qualitatis admittere, non enim illum tanquam doctorum calculo & hypotheſi probatum admitto, ſed tanquam diſcurſui meo, quem tunc ibidem formo, facilitatem miniſtrantem: ſcio enim in Ariſtotelis ſententiâ eſſe innumeros proportionales gradus, in Zenonis permultos, hos tamen humanitus ad determinatos redigi, variè à Medicis, variè à Mathematicis, variè etiam nonnunquam à Philoſophis, eſſe tamen communem opinionem Theologorum, qua illos ad octo determinatos reducit: & addo in moralibus nos ſecuriſſimè philoſophaturus, ſi non tam propria aut amicorum placita, quàm communem ſententiam ſupponamus.

47. b. Materia abſolutè parva, eſſentialiter talis eſt, & nunquam erit magna, licèt ſit pars alicuius totius, quod amplectatur materiam magnam. Voves legere Marianum roſarium, hoc eſt, quinquaginta ſalutationes Angelicas: ſi non facias, peccabis mortaliter, quoniam materia magna eſt. Si unam decadem ſalutationum omittas, pluſquam octavam devotæ orationis omittis, & tamen non peccas mortaliter ſed venialiter, quia una decas, ut *num.* 46. dicebamus, eſſentialiter & abſolutè parva materia eſt.

47. c. Quidquid eſſentialiter non ſit parva materia, accedente præcepto fit magna: cenſendusque ſatisfeciſſe qui non omiſerit rem præceptam, nec illius partem.

47. d. Qui omiſerit partem minorem quàm octavam totius, non omiſit partem rei præceptæ, ſed partem partis: ideò deliquit in materia parva, atque peccavit venialiter; niſi fortè tanta illa rei præceptæ pars ſit, ut cenſeatur eſſentialiter magna. Vt hoc altiùs intelligas, adnotato debere dari terminos magnitudinis, ubi & adſignantur parvitatis: nulla enim videtur ſuppetere ratio, quæ hos ponat, illos proſcribat. Igitur in rebus moralibus dantur res eſſentialiter parvæ, res eſſentialiter magnæ, & res mediocres. Si præceptum accedat, non niſi venialiter peccabit, qui omittet rem eſſentialiter parvam, hoc eſt, quindecim aut pauciores ſalutationes Angelicas: nunquam venialiter, quialiquid maius pſalterio. Ecce parvitatis & magnitudinis ſtatutos terminos; inter quos materiam mediocrem & ad alterutrum terminum reducibilem poteris reperire: mortaliter enim peccabit, qui omittat quinquaginta ſalutationes angelicas, ſi vel ſint tota materia devota aut præcepta, aut illius octava aut maior pars (puta, ſi præcepto à Superiore poſito, aut voto à te emiſſo obſtringereris unum roſarium legere: nam tunc fere totam rem præceptam aut devotam omitteres. Vel etiam ſi ſeptem roſaria, quia tunc omitteres pluſquam octavam partem.) at venialiter, ſi nondum ſint octava obligationis pars (puta, ſi voto aut præcepto ad octo roſaria tenereris;) nam quinquaginta angelicæ ſalutationes minus ſunt quàm roſarium, hoc enim ex quinquaginta ſalutationibus & ſex dominicis orationibus coaleſcit.

De materiâ nullâ moraliter.

47. e. Præter magnam, parvam: & mediocrem utrique intermediam admittenda eſt materia quæ ſit alicuius quantitatis phyſicæ, & tamen in prudentum æſtimatione nullius ſit ponderis, nullius quantitatis, nullius conſiderationis moraliter. Qui enim materiæ parvæ omittit minus quam octavam partem, non omittit materiam parvam, & ideò omittit id quod eſt phyſicè aliquid, ſed moraliter cenſetur nihil. De materia moraliter nulla, inferiùs, cùm agam de paupertate, diſputabo *num.* 954. de caſtitate num. 1055. de officio divino, *num.* 1463. & ſæpe alibi.

DISPUTATIO V.

De Legum intrinſecis extrinſeciſque qualitatibus.

48. Lex humana poſſibilis debet eſſe: illa judicatur moraliter impoſſibilis, quæ nimium difficilia præcipit. Vt ſuavis ſit & valida, debet habere has circumſtantias.

48. b. Primò, *debet acceptari liberè à ſubditis; qui ſi coacti acceptaverint, cenſendi ſunt moraliter non acceptaviſſe.* Ita Navarrus *in man. c.* 23. *n.* 41. Emanuel Sà *verb. lex. n.* 1. Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *q.* 25. *art.* 21. *concl.* 1. Valentia *tom.* 2. *diſp.* 7. *quæſt.* 5. *puncto.* 2. Filliucius *tom.* 2. *tract.* 21. *cap. ult. n.* 429. Becanus *in ſumma Theol. p.* 2. *tract.* 3. *cap.* 6. *quæſt.* 8. *n.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 22. *dub.* 13. *n.* 98. Sanctarellus *tract. de hæreſ. cap.* 53. *n.* 21. Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 13. *cap.* 16. *n.* 160. Homobonus *de exam. Eccl. part.* 2. *tractat.* 11. *c.* 7. *q.* 17. Tannerus 1. 2. *D. Th. diſp.* 5. *q.* 5. *dub.* 4. *n.* 130. Cochierus *de juriſd. tom.* 1. *q.* 50. *num.* 8. Contraria opinio videtur diſſonare D. Paulo, qui 2. *Cor.* 13. aſſerit Deum dediſſe hominibus authoritatem in ædificationem, non in deſtructionem. Videretur autem ſuperior deſtruere charitatem, & torquere potiùs quàm gubernare ſubditos, qui obligaret invitos.

Vbi obiter nota, me ſubditorum nomine intelligere ingenuos: illos inquam qui elegerunt ſibi in Regem

aut

Digitized by Google

aut unam ſolàm perſonam, ùt Poloni; aut unum & eius ſucceſſores, ut Hiſpani & alii: nam ſi non ingenui ſed ſerviles ſint, debent ſuæ miſeræ conditionis miſeriam tolerare: illi enim qui legitimè occidi olim potuerunt, ſub quibuſcumque conditionibus poſſunt ſervari, & inter articulos ſervitutis præcipuos videtur eſſe, quod victor illis vel invitis poſſit leges validas ponere. Sed de his uberius in meâ Morali Theologiâ, eorum enim conſideratio non oberit Benedictinis, qui ſerviliter ſubacti non ſunt, ſed liberali & voluntario pacto devincti, legibus & obligationibus examinandis.

49. Secundò. *Subditi qui latam legem juſtam ſine causâ non admittant, peccant mortaliter non acceptando. Ceterùm ſi non accepetur, non obligat: & ſic non peccabit qui contra eam operabitur.* Ita citati authores. Eos mortaliter peccare patet, quia ſine titulo ſuperiorem confundunt: nemo enim negat legem non admittere grave eſſe, adeoque aut non præſumendum aut nunquam ſine gravi cauſa. Legem verò non acceptatam eſſe invalidam, oſtenditur, quia ſuperior habet authoritatem dependentem à populo, qui cenſetur illi pro tunc nullam concedere. Nota tamen leges, quæ ſunt omnino neceſſariæ, novâ acceptatione non indigere: qui enim finem ſibi propoſuit, omnia media præcisè neceſſaria acceptavit.

Tertiò. *Quando certum eſt latam fuiſſe legem, & dubium an fuerit acceptata, ſtandum eſt pro communitatis libertate.* Subſcribo Azotio *part 1. lib. 2. cap. 19 q. 12.* Ratio hæc mihi eſt efficaciſſima. In dubiis potioris pars potior eſt: atqui potior eſt pars communitatis quàm ſuperioris: ergo ſtandum eſt pro communitate. Conſequentia eſt evidens, maior certa in omnium opinione: minorem probo. Quia non fuerunt creatæ communitates propter Præpoſitos, ſed hi creantur propter communitates.

49. e. Accedit ratio magis generalis, quam expendit Azorius. Quia hæc difficultas eſt odioſa & pœnalis, & iuris-conſultus in ea tenetur favere ſubdito: odia enim ſunt reſtringenda, non amplianda.

Hæ duæ conſiderationes tertiâ aliâ, eaque fortiſſimâ roborantur & confirmantur. Nam juxta omnium doctrinam *in dubiis & ambiguis beatus ille qui poſſidet.* Sed tu hoc eodem armatus morali principio, ſic noſtram poſitionem invadis. Standum eſt pro poſſeſſione quæ erat ante dubium: atque ante dubiam acceptationem erat lata lex: ergo ſtandum pro lege, ergo dicendum illam obligatoriam. At reſpondeo concedendo maiorem abſolutè, eſt enim primò vera. Minorem diſtinguo. Ante acceptationem dubiam fuiſſe legem obligatoriam nego, non obligatoriam concedo. Adeoque concedo primam, & nego ſecundam conſequentiam. Concedo ſtandum pro poſſeſſione Legis quæ erat ante acceptationem dubiam: cumque pro tunc lex illa haberet poſſeſſionem lationis non tamen virtutis obligativæ; aſſerendum omnino eſſe fuiſſe quidem latam, non tamen fuiſſe obligatoriam.

Hinc patet quomodò de juramentis votis, præceptis & excommunicationibus ſit philoſophandum: videlicet, cùm ſcis votum aut juramentum emiſſum, & dubitas an emiſſum cum ſcis præceptum poſitum & dubitas an cum intentione obſtringendi conſcientias: cum ſcis excommunicationem fuiſſe publicatam, & dubitas an ſit comminatoria: an ſit lata, an ferenda. Omnia enim hæc dubia analoga ſunt: & eodem omnino modo, aut benignè, aut malè reſolvenda. In primo caſu intentionem jurandi aut vovendi ab intentione ſatisfaciendi diſtinxi; ſunt enim res omninò diverſæ, quas ſine veritatis jactura non confundes. Votum enim (& de juramento pariformiter) ut ſit validum vovendi intentionem requirit, non intentionem ſatisfaciendi: at præcipere non videtur eſſe aliud quàm obligandi voluntatem inti[illegible]are. Sed hæc nimis ſubtilia ſunt, ſecundo alibi calamo pro Theologiæ Scholaſticæ profeſſoribus examinanda.

50. Quartò. *Ceſſante fine adæquato legis in caſu aliquo particulari, ceſſat etiam ejuſdem legis obligatio.* Probatur. Cùm ceſſat finis adæquatus univerſaliter, ceſſat etiam lex ipſa univerſaliter: ergo ſi in caſu aliquo ceſſat legis integer & adæquatus finis, in caſu eodem ſingulari opus eſt ceſſare legis obligationem. Confirmatur, & ut puto fortiſſimè. Nulla lex humana fortior naturali eſt; hæc ceſſat ceſſante fine in particulari: ergo & illa. Minor probatur, quia naturalis lex finis neceſſat nec ceſſare poteſt univerſaliter, & tamen frequentiſſimè ceſſat. Legere enim libros hæreticorum, ut alia omittam, interdicitur jure naturæ ratione periculi, & ubi illud non ſubeſt, interdictio illa tametſi naturalis ceſſat. Vide *num.* 117. & 1056.

Subſcribo Navarro *tom. 4 comment. rubr. de judic. n. 74.* Mexiæ *in pragm. taxæ panis. concluſ. 2. à num. 29. uſque ad* 36. Henriquez. *lib. 11. cap. 17. num. 2. & lib. 10. cap. 15. num. 8.* Comitolo *in reſp. moral. lib. 7. q. 1. num.* 10. Abbati *in c. Quia in inſ. lit. de regul.* Angelo *verb. lex. n. 4. caſ. 7.* Sozæ *in Bulla Clementis VIII. de larg. munerum. fund.* 3. Sà *verb. lex num. 1. & verb. ludus n* 1. Megalæ *in 2. 2. lib. 2. c. 7. q. 2. n. 55.* Granado *in p. 2. contr. 7. tract. 3. part. 1. diſp. 15. ſect. 2.* Dianæ *tract. 10. de legib. reſol. 28,* & judico jam eſſe communem Scholaſticorum ſententiam.

DISPV-

DISPUTATIO VI.

De opinione probabili.

51. PRæpoſui ſolidiſſima certiſſimaque fundamenta, ut ex eis faciliùs benigniuſque poſſem procedere: ſupereſt de probabili opinione agere; quia cùm non ſimus Angeli, ſed homines, vix quatuor rerum habemus evidentiam, & ideò tenemur ſecundum probabiles ſententias operari; vel ſi ſuperbus ſis & contrarium teneas, examina an ob rationem aliquam evidentem à communi omnium hominum opinione diſcedas. Qui ſe hominem eſſe meminerit, non erit ita vecors ut evidentias & demonſtrationes nundinetur, ubi viri doctiſſimi ſe felices judicant ſi partem probabiliorem diſtinguant à minùs probabili.

ARTICVLVS I.

Probabilis ſententia quæ.

52. PRobabile bifariam dicitur: authenticè videlicet, & rationaliter: alia enim Doctorum authoritatibus & teſtimoniis, rationibus alia probantur. Probabilitas rationalis ea quæ intrinſeca: authentica quæ ab extrinſeco provenit, nempe à propugnatoribus.

52. b. De intrinſeca probabilitate ne ſunto judices, qui Theologiam non docti. Cæterùm illa mihi ſunt intrinſecùs probabilia, quæ contra fidem non militant, & habent rationes quibus antagoniſtas torqueant, fundamenta ex quibus objectis ſatisfaciant. Illa probabiliora dico, quæ fortioribus rationibus impugnant adverſarios: quæ ſolidioribus fundamentis atque principiis ſe propugnant.

52. c. Dubitas negativè, cùm ratione omni cares, & ſolùm conſideras duas oppoſitas propoſitiones: Poſitivè autem, cùm habes rationes, inſufficientes tamen ut propugnes concluſionem. Poſitivum dubium, ut à negativo diſtinguant, jam Doctores, & bene, *ſuſpicionem* vocant. Eſt enim ſuſpicioſus ille, qui rationibus levibus præmiſſis infert dubia gravia. Optimè Baſſæus *verb. Conſcientia, num. 5. pag. 199. Antuerp. editionis*, ait, *Suſpicioſum eſt, ſi ex levibus conjecturis inclinetur paululum in alteram partem, ita tamen ut in alteram fortiùs trahatur.* Differt à dubio & ſuſpicione temeritas, quod temerarius judex non jam ex levibus conjecturis dubia gravia infert, ſed determinatum & deliberatum aſſenſum.

52. d. Improbabilitatem intrinſecam definio ſic: Illa ſunt rationabiliter improbabilia, quæ habent paralogiſmos & ſophiſmata, quibus adoriantur contrarios; non autem rationem aliquam gravis momenti: illa inquam, quæ [illegible] ponunt dubia aut improbabilia, ut hoſtium objectis [illegible]ficiant.

[illegible] [Pr]obabilitas extrinſeca pendet ab hominum autho[ritate]. [H]æc notior eſt omnibus, & moraliter loquendo [illegible] Sed quot authores ſufficiunt ut opinio dici poſ[ſit] [probabili]s? Aliquando vidi defendi quatuor Docto[rum opinion]em eſſe [prob]abilem; ſed contrà argumentabar ſic: Per vos quatuor Doctorum ſententia eſt probabilis, ergo & unius. Probo conſequentiam: quia plus quàm quatuor Doctores aſſerunt eſſe probabilem unius Doctoris opinionem; nempe Angelus, *verb. opinio. num.* 2. Navarrus *ſum. lat. cap. 27. num. 288. & tom. 3. de conſcientia cap. 7. num. 286. & 287.* Valentia, 1. 2. *diſp. 2. quæſt. 12. punct. 4. quæſtiunc. 4.* Sà *verb. dubium num. 13.* quos citat & ſequitur Sanchez *in ſum. tom. 1. c. 9. num. 7.* Eandem ſententiam habent Merolla *tom. 1. diſp. 3. c. 4. dub. 1. n. 4.* Filliucius *tom. 2. tract. 21. cap. 4. num. 134.* Villalobos *in ſumm. tom. 1. diff. 4. num. 16. & diff. 7. num. 3.* Baſſæus *in Antuerp. editione verb. Conſcientia. num. 8. §. Vt opinio. pag. 199. diff. 7. num. 3.* Caſtrus Palaus *in opere morali tom. 1. diſp. 2. punct. 1. num. 12.* Sylveſter *verb. opinio. quæſt. 2.* Vazquez. 1. 2. *tom. 1. diſp. 62. cap. 4. num. 12.* Azorius *tom. 1. cap. 7. qu. 6.* Sayrus *Clavi Regiâ lib. 1. cap. 6. num. 8.* Torres *de fide. diſp. 55. dub. 3.* Sanchez *in ſelectis diſp. 44. num. 61.* & alii. Sequitur Portel *in dub. Regul. verb. opinio eligenda. num. 4.* licet cum aliqua limitatione ut inferiùs videbimus (*num. 56.*) Ecce non ſolum quatuor, ſed ſedecim, aut plures aſſerentes unius nobilis authoris opinionem eſſe ſatis probabilem. Nec valet hos authores Doctores non eſſe, quoniam eſſe potuerunt; & laurea non addit ſapientiam, ſed ſolùm extrinſecam authoritatem.

53. b. Nihilominùs ex meis principiis authores non ſunt reducendi ad computum arithmeticum, ſed ad geometricam analogiam. Sunt authores aliqui, quorum unus multis aliis prævalet. Quanti facturi, omnes & ſingulos authores, ſimus, docemur ex eorum famâ, vitâ, acceptione, & quæ majoris facienda eſt, à dignitate, quâ in Academiis excellentiſſimis ſunt functi. Fama ſæpiùs legitima eſt: non raro tamen ab eloquentiâ pendet, urbanitate, humanitate. Vita bene-morata reſolutionum integritati prodeſt, veracitatem perſonat; poteſt tamen nos fallere; tum quia datur adulterina ſanctitas, quæ conſiſtit in aliorum errore; tum etiam, quia verè-ſancti ſæpè non ſunt ſatis docti ut poſsint alios gubernare. Dantur plurimi, qui prudenter obediunt cùm ſubſunt; cùm præſunt, non niſi imprudenter operantur. Cæterùm lectionis dignitas in catholica aliqua illuſtri Academia vix poterit errori ſubjici. Ideo ſcias Reverendiſsimum D. M. N. Petrum de Lorca fuiſſe florentiſsimæ Complutenſium Academiæ primarium Profeſsorem. Hanc dignitatem ſummam obtinuit & conſervavit cum ſummo plauſu multis annis. Neſcio an ipſi poſtponere debuerim P. Vazquez: Fuerunt Belmontani, coætanei, ingenii felicitate atq; facilitate ſimiles, ſimiles magiſterio, nõ abſimiles authoritate. Fuerunt intimi amici, ſed antipodes in opinionibus; & hoc in causâ, quod populo eſſent multis titulis admirationi. Quis etenim non admiraretur videre duas voluntates ſymbolas dirigi ab ideis diſſymbolis & diſsidentibus? Fuerunt in

ludo

Digitized by Google

ludo litterario antagoniſtæ: uterq; in cáuſa quòd alter & plus ſtuderet, & pluris fieret ab univerſis: extra Scholam intimi amici, & ſibi mutuò in rebus tractandis conſiliarij.

53. c. Suarium vidit Salmantica, obtinuit Conimbrica, pientiſſimum & doctiſſimum virum, cui ſimiliter poteris primas deferre: & ex eius vitâ & populorum devotione aut affectu ſperare, ut qui illuſtravit ſuis doctiſſimis ſcriptis veteres Chriſtianæ eccleſiæ Patres, ut Pater olim colendus ſit, cum ſucceſſu annorum nomen junioris exuat. Sumus in miſerrimo mundo, multa ætate, & non virtutis quantitate æſtimantur. Hac pollent Suarij ſcripta, illa carent, ſed aliquando non carebunt.

Baſilium Ponce de Leon ſanguine nobiliſſimum, ingenio tamen præſtantiorem colebamus Salmanticæ, & perdidimus non ſine lachrymis univerſorum. Fuit etiam Bellomontanus, atq; coætaneus Loreæ. Obtinuit ſummo omniū plauſu lectionem primariam in Salmanticenſi Academia. Ipſi in promotionibus Theologicis perennis antagoniſta Reverendiſſimus D. M. N, Angelus Manriquus olim fuit: at in pompa funerea concionem habuit, quoniam voluit oſtendere quanti ipſum faceret. Cumque ad dignitatem eandem adſpiraret, lectionem oppoſitionis (ſic nominant) exordiebatur his verbis: *Hodie*, ait, *totius mundi maxima Vniverſitas luget ob obitum hominis maximi totius orbis terrarum.* Hodie Manriquus ſupereſt, lectionem primariam Theologiæ Scholaſticæ ante menſes paucos Salmanticæ moderabatur; cumq; in prima univerſitate primæ facultatis primum locum obtineat, laude non indiget, eſt enim maior laude. Hodie eſt Pacis Iuliæ (Badoxés) Epiſcopus, dignus adhuc quem eccleſia ad maiora promoveat.

53. d. Hos literarum Principes nullius injuria nominaverim. Leſſium, Thomam & Ioannem Sanchezios, & præcipuè Dianam, & ſiquos alios æquales ipſis videris, illis adnumera, & ſine aliquo ſcrupulo ſequitor contra quoslibet alios Doctores; quia juniorum plures ex his transcribunt quæ nomine divulgant proprio.

54. Alii ſunt authores magnæ authoritatis: Tales cenſeo quotquot ad Theologicam Lauream in Academiis majoribus dignè promoti ſunt: tales, quorum libri plauſibiliter recipiuntur, & leguntur cum utilitate.

55. PRIMA CONCLUSIO. *Si aliqua opinio habeat authorem fama maxima, etiam ſi ſit contra omnes antiquiores, eſt ſententia probabilis.* Fallit hæc regula, dum etiam omnes poſteri contrarium ſentiunt. Ratio eſt; quia Doctor authoritatis maximæ creditur contra omnes antiquiores probabiliter philoſophari, cenſetur enim invenire novam aliquam profundiorem efficacioremque rationem, quæ alios latuerit: quòd ſi rationem hanc publicaverit, & poſteri fallacem, aut nimis debilem judicaverimus; cenſenda erit illa ſententia improbabilis.

55. b. Hanc veritatem profundè percallucrant inſtitutores legum, quas *Ordinationes* nominant in Luſitania. Acurſium declarant eſſe Doctorem authoritatis maximæ. Iubent hunc authorem conſuli, quoties dubio non ſatisfaciunt leges Regni, etiam ſi is author contra omnes antiquiores ſit. Iubent ab Acurſio diſcedere, quoties omnes diſcedunt recentiores.

56. SECUNDA. *Sententia qua habet majorem authoritatem, eſt probabilior. Illa ab extrinſeco cenſenda eſt improbabilis, cujus oppoſita habet plus quàm ſeptuplam authoritatem.* Vnde ſi habes unum authorem pro tua parte, contra ſeptem alios eiuſdem qualitatis, aſſere tuam partem adhuc eſſe probabilem; contra novem non aſſeras. Quia nona pars non eſt materia magna, nec gravis: unde in præſenti cùm authoritas unius ſententiæ ſit nona pars alterius, non eſt gravis authoritas, quæ requiritur ad probabilitatē: quæ enim leviter dicis, probabiliter defendere non potes. Et hoc eſt quod ſentit Portel, quem *num 53.* citavi. Petis, cur minimam gravitatē conſtituam in octava parte? expendi *diſp. 4. n. 47.* Quòd ſi arithmeticè rem decidere velis, puta unum authorem maximæ dignitatis æquivalere quinq; authoribus nominis magni. Verùm iſtæ nō ſunt ſupputationes metaphyſicæ, ſed merè-morales, ſufficientes tamen ad ſecuritatem conſcientiæ. Inter authores maximos & magnos poſſemus claſſes inter-medias addere ſecundum uniuſcuiuſque æſtimationem: ſed facilioris judicii gratia præter paucos quos recenſui *num. 53.* & recolo loco miraculi, omnes Doctores cenſeo moraliter æquales eſſe: ac ideò qui pondus rationum non percallent, poſſunt ſecuriſſimè confidere numero authorum.

56. b. TERTIA. *Ex duabus probabilitatibus, nempe rationali & authentica, alterutra ſufficit ad ſecuritatem conſcientia.* Cæterùm difficilius eſt reſolvere, utrum relictâ probabiliore, poſſim ſequi partem minus probabilem, de quo ſequenti Articulo.

ARTICVLVS II.

Licet ſequi opinionem probabilem; non eſt opus ſubſcribere probabiliori. Sunt opiniones omnes aquè tuta, dummodo ſint probabiles.

57. EST communis omnium Doctorum reſolutio, quæ aſſerit non poſſe judicari temerarios & imprudentes qui operantur ſecundum opinionē probabilem: non enim contra rationem operatur, qui habet rationes graves, aut ſubſcribit ſapientiorum judicio. Qui autem ſecundum rationem operatur, non peccat. Ita Lorca *in 1. 2. tom. 1. diſp. 39. membr 2* Martinez. *in 1. 2. tom 1 q. 19. art. 6.* Alvarez *ibidem, diſp. 80.* Sanctarellus *var. reſol. part. 1. q. 59. n. 4.* Barboſa *in collect. tom. 1. lib. 2. tit. 9. cap. 4 n. 6.* Portel *in addition. ad dubia regul. verb. Opinio. n. 3.* Baſilius Poncius *de matri. lib. 10. cap. 15. n. 4.* Malderus *in 1. 2. q. 19. art. 5 diſp. 68. aſſert. 3.* Filliucius *tom. 2. tract 21. cap. 4. n. 128.* Tannerus *in 1. 2. diſp. 1. q. 4. dub. 2. n. 36.* Emanuel Barboſa *in remiſſ. Doctor. ad ordin. Relig Luſit. lib. 3. tit. 64. n. 10.* Garſias *de benef. tom. 2. p. 11. n. 361.* Villalobos *in ſumm. tom. 1. tract. 1. diffic. 10. num. 2.* Sancius *in pract. diſp. 42. num. 12.* Sanchez *in ſumm. tom. 1. lib. 2. cap 9. n. 14.* Layman *lib. 1. tract. 1. cap 5. §. 2. n. 7.* Diana *de opin. prob. tract 13. reſol. 2.* Baſſæus verb. Conſcientia. *num. 9. pag. mihi. 200.*

58. Hinc conſtat inter opiniones probabiles conſideratas per ſe, non dari magis & minùs tutas: omnes enim ſunt ſecuriſſimæ. Ratio eſt: quia illa opinio eſt tutiſſima, ſecundum quam operans nec mortaliter nec venialiter peccat; atquì qui ſequitur minùs-probabilem neutro modo peccat:

ergo qui ſequitur minùs-probabilem, ſequitur opinionem tutiſſimam. Poteſt per accidens una opinio eſſe tutior alterâ, ſi fuerit benignior & latior, non ſi ſeverior. Vide *num.* 61.

59. Peccare eum qui ſequitur opinionem probabilem, improbabile eſt. Demonſtro ſic: [notantet *demonſtro* dixi, non enim aliter quam demonſtrativè hanc veritatem me oſtenſuram polliceor.] Vel poſſumus ſequi opinionem probabilem, vel tenemur probabiliorem ſequi. Si dicas primum: ergo non peccat qui ſequitur minùs probabilem; quia etiam hæc eſt probabilis, ut de ſe patet. Si ſecundum aſſeras, non effugiſti: Per te enim tenemur ſequi probabiliorem opinionem. Atquì ſententia illa quæ docet ſufficere minùs probabilem, eſt probabilior: ergo tenemur aſſerere & ſentire non peccare eos qui ſequuntur partem minus probabilem. Conſequentia eſt legitima; maior eſt certa: minorem probo. Quia hæc ſententia habet ſolidiora fundamenta, atque rationes nobiliores: nec non multò majori numero authores, atque ideo optimè Diana hanc eſſe aſſerit communem Theologorum ſententiam.

ARTICVLVS III.

Conſultationes aliquot circa probabilitatem opinionum.

PRIMA.

60. Qviſpiam vir pius, dum ageretur de opinione probabili, dixit hæc verba: *O felix Eccleſia primitiva quæ non laborabat tot Doctorum ſententiis!* Conſulor, quid ſentiam de verbis huiuſcemodi.

Reſpondeo in hac propoſitione ſupponi primò, in primitiva Eccleſia non fuiſſe multas Doctorum opiniones; ſecundò, has opiniones eſſe morbos & labores Eccleſiæ. Sed eſt utrumque falſum. ¶ Eccleſia primitiva habuit doctiſſimos homines, qui non omnia didicerunt ab Apoſtolis & Spiritu ſancto: & ideò debuerunt in rebus à ſancto Spiritu non diffinitis ſequi rationem, ac proptereà ſæpiſſimè probabilitatem. Vel dicito, ſi conſuleres Areopagitam Dionyſium de aquâ, quæ infunditur in calicem; nempe, utrùm immediatè convertatur in ſanguinem: cùm hoc ab Apoſtolis diffinitum non ſit, ſive negaret, ſive aſſereret, deberet probabiliter philoſophari: & ſic ſimiliter in aliis controverſiis. ¶ Dicere quòd probabiles opiniones ſint labores atque morbi Eccleſiæ militantis, eſt error manifeſtus: ſunt enim indices facilioris excellentiorisque ſalutis. Non inde Eccleſia infelix, quòd Doctores opinentur paſſim, ſed & inde felicior, quòd benigniùs & faciliùs ſuos poſſit ad Lauream empyream promovere. Damnarentur plurimi, quos ſententiæ probabilitas ſalvat. Ergo & inde Eccleſia Catholica felicior debet dici, quod exuberet ſanctiſſimis & doctiſſimis viris, qui introduxerunt benignas opiniones.

Hæc reſolutio placuit Baſſæo, qui in Florum Antuerpienſi editione, *verb. Conſcientia, num.* 21. *pag.* 104. ſic inquit. [Petis, quare nunc reperiantur tot diverſæ ſententiæ in rebus moralibus? Reſponſio eſt eiuſdem Ioannis Sancii *in ſelect. diſp.* 44. *num.* 70. cui ſubſcribit doctus & eximius Dominus Caramuel *in ſuo tractatu ſuper Regulam D. Benedicti num.* 60. in eo fulgere maximè providentiam. Nam ex opinionum varietate jugum Chriſti ſuaviter ſuſtinetur, poſſet namque evenire plæroſque hominum rebelles ſe prodere, ſi ad aliquid determinatè agendum vel omittendum conſtringerentur, eo modo quo renituntur mandata naturalia Dei implere, quod in illis decretum jam ſit determinatè & abſque opinionum varietate, quid agere oporteat, vel minùs: Providentiâ ergo ſupernâ cautum eſt, unicam tantum viam operationum moralium nos dari, ſed rectam inveniri poſſe actionem, ſive juxta unam, ſive alteram opinionem operentur mortales: ſicut & melius herclè eſt, plures vias ad Madritum ducentes dari, quàm ſi unica tantum reperiretur, nam vel eam nimis latam eſſe oporteret, aut per eam tranſeuntes impediri, & cum moleſtiâ peragrare eſſet opus. Tum non ſolum moleſtiam inveniendam, eſt notum, conſtringendo homines unicam tantum opinionem in ſuis actionibus, ſive omiſſionibus amplexari: verùm non navaturos operam, & conſequenter peccaturos, potiùs quàm ſibi placidam rem deſinerent, vel à ſibi exoſo abſtinere retraherentur: huic damno bonitas divina medens, diverſa ingenia hominibus contulit, quibus diverſa inter ſe judicia rerum ferrent, & ſe rectè operari arbitrarentur. Deo namque nullum emolumentum accreſcit, quod quis operetur juxta unam vel alteram opinionem, ſolum deſiderat mandatum ſuum non infringi. Cum ergo juxta opinionem probabilem operans, Dei præceptum non infringat, Dei non intereſt quidquam quod juxta unam vel aliam opinionem operatio deducatur.] Hucuſque Baſſæus, & meâ ſententiâ ſolidiſſimè.

SECVNDA.

61. Dixit quis: *Non poteſt non condemnari Dominus N. qui deſerens viam tutam, ſubſcribit opinioni probabili.*

Aſſero hæc verba naſci ex merâ proferentis ignorantia; non ex apparenti ratione. Qui enim opinioni probabili ſubſcribit, non deſerit viam tutam, imò ſequitur ſæpiùs tutiorem. Notavi *num.* 58. ſed probo nunc tutiorem viam ſequi illum, qui ſubſcribit ſententiæ benigniori, licèt minùs probabili. Probabilius eſt non requiri in officii divini lectione attentionem intrinſecam, nihilominùs diſputationis cauſâ ſupponamus probabiliùs requiri. Ecce in tali caſu ſententia aſſerens ſtrictior & ſeverior eſſet, ut patet: & eſſet probabilior, quia ſupponitur. Cæterùm ſi tenereris ſequi tutiorem, deberes ſubſcribere benignæ, & aſſerere attentionem internam non eſſe neceſſariam. Ratio eſt; quia licèt reſpectu ſui utraque opinio ſit æquè tuta intrinſecè, hoc eſt, ſi talis, ut æquè te liberet à culpâ veniali aut mortali; ſi juxta illam exactè opereris: nihiloſecius faciliùs eſt operari juxta opinionem benigniorem; & vix poteris ſine peccatis venialibus ſatisfacere officio divino, qui ſentis attentionem intrinſecam requiri: Ergo hæc ſententia per accidens eſt minus tuta, quia eſt obnoxia pluribus levibus culpis, à quibus ſunt immunes qui ſequuntur contrariam. Qui ſentio attentionem & prolationem externas ſolum exigi, ſcio me ſpacio tot annorum totum ſemper

Digitized by Google

per officium divinum legiſſe, adeoque & jurare poſſum me ne quidem venialiter in hoc genere peccaſſe. Non ne hæc ſumma conſcientiæ quies, & animi Christiani ſecuritas? tu verò, qui contrarium ſentis, tuam quæſo conſcientiam examina, & ſincerè reſpondeas, an audeas vel unâ ſolâ die ita legere officium, ut jurare poſſis, te non peccaviſſe venialiter? Certum eſt igitur benigniores ſententias, modò probabiles, tutiores & ſecuriores eſſe.

TERTIA.

62. Quiſpiam vir doctus carpens aliquem, qui fuerat ſequutus opinionem probabilem, ſic inquit: *Certè ſile, non omnes ſententiæ quæ ſunt probabiles apud nos, erunt probabiles apud Deum.*

Hæc propoſitio pluriſariàm poteſt explicari, & cùm ſenſus ſit verborum animus, is venit quærendus.

63. *Primò.* Si intelligat ſic: *Non omnes opiniones quæ putantur probabiles apud nos, cenſebuntur probabiles à Deo*, eſt propoſitio vera: quia non quæcumque opinio eſt probabilis, ſed illa ſolùm quæ habet qualitates expoſitas *num.* 52. *& deinceps.* eſſetque hoc idem ac ſi diceret: Omnes opiniones, quæ reverà ſunt probabiles apud nos, nos excuſabunt apud Deum; non tamen omnes illæ, quæ à nobis vocantur probabiles, tales ſunt: ſed illæ unicæ quæ ab hominibus doctis.

63. b. *Secundò*, ſi velit dicere, ea quæ à nobis probabiliter cognoſcuntur, non cognoſci probabiliter à Deo, etiam verum eſt; quia Deus cùm omnia cognoſcat intuitivè, non poteſt opinari.

64. *Tertiò* (& hoc videntur potius ſonare verba) ſi dicat dari aliquam opinionem, quæ reverà ſit probabilis apud nos, & hanc non ſufficere ut excuſemur apud Deum, falſum eſt. Quia cum Angelus non ſim, ſed homo, non debeo ſequi dictamen intuitivum, ſed rationale, hoc eſt, opinativum. Tunc autem ne venialiter quidem pecco, cum operor juxta legitimum dictamen: & dictamen omne, modò probabile, ſemper eſt legitimum & bonum. Vide ea, quæ dixi *num.* 57. & 58.

Quartam interpretationem addam jam doctior, eamque menti Reſolutoris reſpondenti. Illam in altera hujus libri editione non poſui, quoniam non venerat in mentem meam dari poſſe non ſolùm Catholicum, ſed nec quidem prudentem Calvinianum, qui aſſereret Deum impoſſibilia jubere, & ignorantiam invincibilem non excuſare à peccato. Interim exclamator, ut poſteà ex turbis, quas excitavit didici, erat his erroribus præventus. Sanè ſi invincibilis ignorantia non eſſet hominibus excuſationi, merita ſupernaturalia à caſu & fortuna, non verò à virtute & diligenti ſtudio dependerent. Si obligaremur ad ea quæ ignoramus, ad impoſſibilia obligaremur, mentireturque Spiritus ſanctus, qui Concilij Tridentini lingua uſus ait, *Deus impoſſibilia non jubet* (nota bene) *ſed jubendo admonet*, (non ignorat invincibiliter, qui divinitus admonitus eſt) *& facere quod poſſis; & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.* Tenendum igitur eſt, Poſitionem, quam expoſui, ſenſu ab authore intento, quem quarta hæc dedit interpretatio, fuiſſe hæreticam: & authorem formaliter hæreticum, ni etiam viros doctos ignorantia invincibilis in ipſis articulis fidei ſalvare & excuſare poſſe dicatur; quod ipſum author ille non admittit.

QVARTA.

65. Petrus ſecutus opinionem benignam probabilem, non ſatisfecit mandato ſui Abbatis in caſu, in quo probabiliter non tenebatur obedire, & probabilius tenebatur. Prælatus ſubſcribens ſententiæ ſeveriori judicat illum debuiſſe obedire, ac propterea peccaſſe. Petitur, an poſſit contra illum procedere, & punire tanquam inobedientem.

66. Sublato omni ſcandalo & aliis extrinſecis inconvenientibus, quæ communiter in talibus caſibus reperiuntur, ſi id acciderit ut ponitur, puta ſi ſecretò contigerit, aut coram doctis qui ſcandalum pati non poſſunt ſine cauſâ; Reſpondeo Petrum non peccaviſſe. Addo poſſe Prælatum ſubſcribere alterutri opinioni, ac propterea cenſere Petrum habuiſſe obligationem obediendi, ſed illam invincibiliter ignoraviſſe ductum opinione probabili. Nihilominus temerè judicat Prælatus eum peccaſſe, quia improbabile eſt eum peccare, qui ſequitur opinionem probabilem, ut *num.* 50. oſtendi. Cùm ergo improbabile ſit Petrum peccaviſſe, injuſtus erit ille Antiſtes, qui contra illum procedet: quia ubi non eſt culpa, nec medicinâ eſt opus, nec pœnâ.

Legerat hanc periodum Tytius talis Religionis Prælatus, & coram nonnullis doctrinâ verâ imbutis exclamavit dicens, *Ab eo tempore quo Ioannis Sancii, Dianæ, & Caramuelis opera evulgata, Prælati non ſumus Prælati.* Cui unus ex illis, Doceat obſecro, ait, Domine mi, quid ſit Prælatum eſſe Prælatum. [Nam vel eſt poſſe jubere deſpoticè, bona mala, obligatoria non obligatoria, apta inepta, utilia nociva, & hoc pro arbitrio: aut eſt poſſe facere ut ſubditi ſatisfaciant ſuis obligationibus. Si exiſtimes Prælati authoritatem conſiſtere in eo quod poſſit cogere ſubditos, ut faciant etiam illa quæ mala, nociva, pernicioſa, aut ut verbo dicam, illa ad quæ non tenentur, Prælatum cum Tyranno confundis: Sic enim Tyrannos, non ſic Prælatos definimus: at verò ſi non ſis doctior, nec ſanctior Bernardo, qui libri de præcepto & diſpenſ. cap. 10. ſic inquit, *Quiſquis profeſſus in quovis genere ſalutiſera vitæ, ultrà nec obedientia lege cogendus, nec citra eſt inhibendus, quã ſua ipſum videtur complecti profeſſio, quantò minus contra ...... Ergo Prælati iuſſio vel prohibitio non prætereat terminos profeſſionis; nec ultrà extendi poteſt, nec contrahi citrà*, tenebis debere Prælatum cogere ſubditum non ut habeat novas obligationes, non ut non-obligationibus, ſed ſolùm ut obligationibus ſuis ſatisfaciat

Ergo ſi ipſe non habet obligationem faciendi talem rem, quid curas? cur angeris? cur te non poſſe dici Prælatum aſſeris, niſi etiam illum ad res non obligatorias obſtringas.] Ita ille, & ut opinor optimè; me enim conſule ſuperior curare deberet ut ſubditi obligationibus ſuis exactè ſatisfacerent, non tamen eorundem immunitati invidere, & per fas & nefas eos contra aut ſupra avitas leges tyrannicè obligare. Addo tamen non eſſe frequentem caſum in quo aut Ieſuita aut Benedictinus obſtringatur præcepto probabili.

QVINTA.

67. Provòlvitur quis ad pedes tuos, & tota eius Confeſſio continet hæc verba: *Me reum confiteor, quòd ſecutus opinionem minus probabilem, feci hoc & hoc: ſed ad maiorem ſecuritatem à vobis peto abſolutionem ſacramentalem.*

Eſt confeſſio inſufficiens, & non datur materia capax abſolutionis. Pœnitens potuit eligere alterutram ſententiam, quia nulla lege tenebatur eligere probabiliorem. Si ſemel elegit minùs probabilem, debuit operari juxta proprium dictamen, & bene fecit: ſi ergo nec venialiter peccavit, non poteſt recipere abſolutionem. Igitur tenebatur Confeſſarius in tali caſu petere aliam materiam, quæ eſſet abſolutionis capax.

SEXTA.

68. Materiæ analogia me invitat ut dicam utrùm hæc ſit bona confeſſio: *Ego me accuſo de tali re facta prout Deus ſcit me illam feciſſe & peccaſſe.*

Reſpondeo negativè. Non debes confiteri peccata tua prout Deus illa ſcit, ſed prout tu ſcis: & ſecundum memoriam tuam teneris exponere omnes circumſtantias mutantes ſpeciem. Aſſeris te lapſum fuiſſe in culpam aliquam ſenſualitatis, & te accuſas de ſpecie, quam Deus ſcit: non ſufficit: opus eſt ut dicas ſpeciem prout tu ſcis, quia tu es qui confiteris, Deus non: eſt enim ille, qui medio confeſſario te audit, & mediis verbis ſacramentalibus concedit veniam.

Forum confeſſionis ſimile politico criminali eſt. Actor Mechliniæ exploderetur ſi diceret: *Accuſo Sortem, qui peccavit ut Deus ſcit*; deberet enim dicere: *qui peccavit in tali materia*, determinando omnia illa de quibus alterum reum agit.

SEPTIMA.

69. Prælatus quiſpiam, ut meliùs ſuos regeret, docuit peccare illos mortaliter, qui ſequebantur tales & tales opiniones, quæ revera erant probabiles.

Dico, Prælatis ex D. Paulo. 2. *Cor.* 10. 8. & *ibid. c.* 13. 10. authoritatem conceſſam eſſe cœlitùs, non in deſtructionē, ſed in ædificationem: iſtum tamen Antiſtitem imperio abuti, & ſubditis ponere laqueos. Conceditur ovibus paſtor, ne pereant: hic animarum paſtor curat ut pereant: ergo exuit paſtorem, & induit lupum. O ovile miſerum cui lupus præficitur! Prælatus Magiſter debet eſſe, ideò *Abbas* dicitur, quia אב, teſte Pagnino, ſignificat & *Magiſtrum & Patrem.*

70. Prævidens noſter Legiſlator ſanctiſſimus futurus eſſe aliquos, qui turbarent, & ſcrupulis communitatem torquerent potiùs, quàm erudirent: admonuit illos hiſce verbis, cap. 64. *Ordinatus autem Abbas cogitet ſemper quale onus ſuſcepit, & cui redditurus eſt rationem villicationis ſuæ: ſciatque ſibi oportere prodeſſe magis quàm præeſſe.* ergo ſi nocet malè præeſt. Addit Legiſlator ſanctiſſimus oportere Abbatem eſſe doctum: ergo non eſt eius mens, eum debere fallere ſubditos, quia hoc etiam indoctus poſſet facere. Eſto ergo vir ſapiens, ut veritatem doceat. Nemini nocet ſcire cognoſcereque veritatem, vel ſi fortè aliqui veritas per accidens noceat; non doceri illam poteſt, ſed licitè falli non poteſt. Fortè expediret, ut aliquas veritates ignorares, ſunt enim qui ipsâmet Dei bonitate abutuntur. Sed quod habeas pro luce tenebras, & pro veritate mendacium, nun expediet.

71. Lector caſuum conſcientiæ talis ab Abbate eligātur, qui ſciat bene diſtinguere inter probabilitatem & improbabilitatem, ut diſcipulus jure poſſit Deo dicere: Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm cor meum ignorantiæ rigore compreſſum, opinionem benignitate dilataſti.

72. Eſt ruina religionis fingere obligationes ubi non ſunt; nec ſemper prodeſt obligationes veras multiplicare. Sunt etiam Prælati aliqui, qui præceptis obruunt Religioſos; ſed & ipſi ſeptem dormientes imitantur. Præcepta enim indicunt Antiſtites ut ligent ſubditos & ipſi quieſcant: ſed ſiquidem electi ſunt non ut ſecurè dormiant, ſed ut invigilent communicati, ſolertes ſint & providi, præceptaque moralia aut rarò aut nunquam religioſis imponant. Confidant ſuæ ſeveritati, authoritati, urbanitati, & conſcientias non ligent. Efficaciſſimè imperant, qui urbanè fieri poſtulant, quod & potuiſſent imperare. Lapideus ſubditus qui dulci regimini non ſubeſt. Si exuat humanitatem inferior, & ingratum ſe exhibeat ſuavitati politicæ, luat in corpore, & libera maneat conſcientia. Subjiciat illum Antiſtes exempli & nominis authoritate, terreat ferendā ſententiâ: & tandem ſeverè puniat indocilem & clementiâ abutentem.

OCTAVA.

73. Sortes fecit actionem talem, memoriâ retinet omnes circumſtantias, & de facto non dubitat. Vt ſciat utrùm peccaverit, aut non, recurrit ad libros, & conſulit varias doctores. Petitur utrùm aptè.

74. Reſpondeo, Sortem vel velle ſcire qualiter debeat in poſterum procedere; vel velle examinare, utrùm deliquerit in actione jam factâ. Si vult inſtrui in futurum, bene facit; legat authorum libros, & conſulat homines doctos. Cæterùm actionem præteritam fuiſſe peccati, aut non fuiſſe, non dependet à futuris Authorum Doctorumve reſolutionibus. Examinare oportet quid Sortes ſentiebat, quando talem actum elicuit; utrùm judicabat actionem eſſe malam: quia ſi ipſe cenſebat malā eſſe & fecit, peccavit; quoniam operatus eſt contra dictamen. Si judicavit actionem

eſſe

Digitized by Google

eſſe bonam, ita ut ſincerè proceſſerit, dicendum eſt illum nonpeccaviſſe; ac propterea, ſi erraſſe materialiter: debereq; inſtrui, ut ſit cautior io poſterum.

75. *Si ſincerè proceſſerit* dixi, quia non procedit ſincerè ille qui laborat ignorantiâ affectata. Ignotantia vincibilis noo excuſat à culpa: ſed poſſet Sortes ignorate invincibiliter ſe laborare vincibili ignorantiâ. Prætereà, vix cordatus laborat ignorantiâ viocibili, quia oullus tenetur omnia ſcire, tenetur tamen cùm neſcit, conſulere doctiores. Quod ſi inſtet occaſio operandi aut omitteodi opus, & oeſciat utrum debeat præſtare, nec habeat quem conſulat, tunc tenetur ſequi ſuum dictameo, & poſteà interrogare ſapientiores, ſi evidenter ſciat quod futuro tempore debeat iterum hujuſmodi operationem agere. Puta ſi Sortes juraverit ſe daturum eſſe hodie talem eleemoſynam Paulo: & ſciat Paulum conſumpturũ eſſe illam pecuniam in re illicitâ: ac dubitet Sortes utrùm teoeatur illi talem erogare eleemoſynam ut juraverat, an verò teneatur tollere illi omnem occaſionem peccandi. Noo habet quem conſulat: examinet apud ſe obligatiooem, & ſine ſcrupulo ſequatur dictamen ſuum. Si ſciat evideoter ſe promiſiſſe etiam alteri, qui ſimiliter eleemoſynâ abutitur, ne iterum ſit in tali difficultate, teoebitur, antequam tempus obligationis inſtet, conſulere quempiam, ſi poſſit. Si probabiliter judicet ſe non poſſe iterum reiocidere io ſimilem difficultatem, non tenebitur quempiam coofulere.

DISPVTATIO VII.

De Regula Sanctiſsimi P. N. Benedicti.

76. EXponam monaſticas obligationes, quæ naſcuntur ex Regula oostri Legislatoris. Quæſtio hæc maximè torſit veterum ſinceritatem. Conſulti ſuot optimi & doctiſſimi viri, inter quos Mellifluus noſter Pater ſcripſit ſapientiſſimè, à Monachis ſui temporis ſolicitatus. Exſtat ioter alia ipſius opera Libellus aureus, qui inſcribitur *de Præcepto & Diſpenſatione*, cujus reſolutiones excerpam, & in præſentiarum explicabo, peteos à Lectore Theophilo, ut dignetur legere Bernardi Doctoris Melliflui elimatum ad Regulam Beoedictinam SCHOLION editum à me Lovanii ann. 1643. in quo illius Libelli textus reſtituitur, & examinatur: ibi enim has omoes controverſias, quas præſens diſputatio perſtriogit, ſolidè reſolutas reperiet.

ARTICULUS I.

Multa ex his, quæ ſunt in Regula, præcepti rationem non habent.

77. S*Cripſit Monachorum Regulam* (verba ſunt Gregorii *in Dialog. lib. 2. cap. 36.*) *Benedictus diſcretione præcipuam*: quod aſſerimus & admiramur univerſi. Atqui ſi omnia, quæ in ipſa contioeotur, haberent vim moralis præcepti, non eſſet diſcreta & rationalis, multò minùs diſcretione præcipua: Ergo ſunt in ſancta Regula quàm plurima, quæ per modum conſilii injunguotur. Minorem probo verbis Cardinalis Turris-crematæ *in Prolog. tract. 3.* quia ſi inſtitutor intenderet omnia & ſingula vim habere moralium præceptorum, non præſcriberet Regulam, quâ ſpirituales in viam Paradiſi dirigerentur: ſed potiùs ioſernalem muſcipulam laqueis plenam, quâ periculis illaquearentur. Ita & Ioann. An. *in novell. in Gloſſ. illius cap.*

78. Probari idipſum ab aliquibus aſſolet verbis ejuſdẽ Regulæ. *Auſculta ô fili* (ait noſter Legislator *in Prologo*) *præcepta Magiſtri, & admonitionem pii Patris libenter excipe.* Vnde ioferunt dari in Regula admonitiones, quæ ooo habent vim præcepti, ſed ſunt conſilia puta. Cæterùm ex his verbis nihil pro nobis, aut contra nos convinci poteſt: quia hæc periodus potiùs ad Abbatem ordinarium referri debet, quàm ad Legislatorem. Sit igitur nobis ratio prima ſufficiens: non eſt opus novas quærere, quouſque adverſarii poſitæ ſatisfaciant: maximè cùm hæc reſolutio omnibus habendis io hac diſputatione confirmetur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in Regula reperiantur aliqua præcepta?

79. REſpondeo oihil in tota Regula inveniri à ſola ipſa iodictum, quod obliget ante Abbatis præceptum. Nam in bene diſciplinatis monaſteriis omoia ſolet ſub pœna præcipi, pauca aut nulla ſub culpa. *Sed contrà* ſtatim objicitur prima periodus Regulæ nuper citata. Inde arguis ſic: *Auſculta, ô fili*, ait Legislator; *præcepta Magiſtri*. Ergo clariſſimè exprimit dari præcepta in Regula, quæ auſcultare debeamus.

80. Reſpondeo tamen, optimè noſtrum Legislatorem eſſe loquutum, cùm protulit citata verba; addo interim hæc malè exponi ab adverſariis. *Auſculta ô fili*, ait Benedictus, hoc eſt: Conſulo tibi ut obtemperes præceptis tui Magiſtri, videlicet Abbatis ordinarii: Abbas enim Latinè dicitur, qui Hebraicè אב, *Ab*: &, ut communiter vertunt, hæc vox אב ſignificat *Magiſtrum* & *Patrem*. Vtramque ſignificationem Benedictus conjunxit; & utroque titulo donavit Abbatem ordinarium. *Auſculta ô fili*, dixit, *præcepta* MAGISTRI, *& admonitionem pii* PATRIS *libenter excipe*. Sciebat enim vir ſapiens nihil conſultius Monacho quàm obedientiam eſſe, & ideò hanc coofulit in limine, reliquas virtutes conſulturus: quæ enim magis ſuot neceſſaria, ſemper præponi debeot. Abbas monachorum magiſter eſt: an ſemper? ooo herculè, ſed ſolùm quamdiu Regulæ fuerit bonus diſcipulus; unde aptè noſter Pater mellifluus: *Ego ſic ipſum* (nempe *Abbatem*) *ſequi decrevi ſemper & ubique Magiſtrum, ut nequaquam à Regula, quam teſte ipſo juravi & ſtatui cuſtodire, declinem magiſterio.*

81. *Arguis ſecundò* ex Regulæ cap. 58. ibi dicitur de profeſſionis candidato: *Si habitâ deliberatione promiſerit ſe omnia cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare, tunc ſuſcipiatur in congregatione.* Ergo dantur præcepta in Regula, quæ obligant ſub culpa. Ratio eſt; quia promiſſio non niſi culpam infert, ſi quiſpiam operetur contra illam.

82. Licèt admitteremus verba citata illo ipſo ſenſu quo volunt adverſarii, non probaretur dari in Regulâ præcepta aliqua, quæ ſubditos verè obligarent in interiori foro ante voluntatem Abbatis: ſed ſolum probaretur omnia, quæ continentur in Regulâ, debere ſervari ratione promiſſionis, ac propterea omnes prævaricantes peccare venialiter, aut mortaliter ſecundum materiæ & operationis quantitatem.

83. Cæterùm nec hoc modo obligamur, quia illa Legiſlatoris noſtri verba æquivalent his: *Si re diu conſideratâ voverit & promiſerit ſe ſervaturum eſſe omnia, nempe ſubſtantialia: & accidentalia, ſcilicet illa quæ continentur in Regula, ſi à Prælato indicantur admitti debet: quod ſi noluerit talia promittere, non recipiatur.* Adhuc exponam clarius: *Si habito deliberandi tempore promiſerit ſe omnia cuſtodire ſecundum Regulam, hoc eſt, promiſerit cuncta, tum fuerint imperata, ſervare: tunc ſuſcipiatur, incorporeturque congregationi.* Quod ita debeat intelligi decretum illud, conſtat ex praxi. Mandatur executioni ſub his verbis: **Ego N.** ait qui profitetur, *promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum*, nempe ſubſtantialem ſecundum virtutes eſſentiales, Caſtitatem, Paupertatem, & Obedientiam. Illas tamen non quomodocunque, ſed *ſecundum Regulam Beatiſſimi Patriarchæ.*

84. *Arguis tertiò.* *Ex extravag: Ne Clerici. cap. Rel.* ubi dicitur: *Relatum eſt nobis quod Monachi de N. vivunt ſeculariter, & alios exemplo corrumpunt, ideoque mandamus quatenus eos ad obſervantiam Regulæ appellatione remota compellas.* Atqui nullus cogi poteſt ad quod non tenetur ex præcepto: ergo dantur præcepta in Regula, ad quæ obligamur.

85. Minor eſt abſolutè falſa; quia etiam poſſet quis obligari ad id; ad quod tenetur ex voto aut juramento. Monachi ſi tenentur ad Regulam, tenentur ex vi voti. Qui recenſentur in hoc capite, voverant caſtitatem, paupertatem, & obedientiam: erant tamen incontinentes, prodigi, & libertini: aliàs enim non dicerentur ſeculariter vivere, atque alios corrumpere ſuo exemplo: ergo omni appellatione poſtpoſitâ compelli potuerunt ad morum converſionem ſervandam, quam polliciti fuerant. Erant inobedientes, & ideò compelli debuerunt ad obſervantiam Regulæ quà præceptæ ab ordinario Abbate.

86. *Arguis quartò.* In Regula indicitur caſtitatis, obedientiæ, & paupertatis obſervantia, quæ obligat ſub peccato mortali: ergo ſaltem in Regula reperiuntur hæc præcepta. Ita intellxiſſe videntur Ioannes An. *in Novella*, in cujus capitis gloſſa ſic: *Intellige indiſtinctè quoad tria ſubſtantialia: alia autem non credo eſſe in præcepto, aliàs vix unus Monachus de mille ſalvaretur.*

87. Fallis tamen: & ad argumenti formam reſpondeo concedendo Majorem: Minorem diſtinguo. Paupertas, obedientia, & caſtitas obligant quà præcepta à Regula, nego: quà promiſſa in profeſſione, concedo. Ideo licèt noſter Legiſlator nihil in Regula dixiſſet de continentia, hæc tamen ratione voti obligaret. Hinc ſi monachus à voto caſtitatis (poſſibile ſit aut impoſſibile) abſolveretur, & remaneret religioſus, non teneretur ſervare caſtitatem, ſed poſſet ducere uxorem, deberet tamen continere quotieſcunque ex congrua cauſa caſtitas illi regulariter præciperetur. Cæterùm cùm hæ tres virtutes ſint ſtatui Monaſtico eſſentiales, impoſſibile eſt aliquem non teneri ſervare caſtitatem, & eſſe religioſum, nempe quales nos ſumus. Poſſet enim ſtatui novus Religionis ſtatus, in quo darentur pauciora vota, ſi id eccleſia Romana approbaret.

Probatio

88. Oſtendo efficaciter non dari in Regula præceptum aliquod, quod obliget in interiori foro. Quia ſi daretur quodpiam, maximè illud quod de abſtinentia carnium exponitur capite vigeſimonono: atqui hoc eſt conſilium non præceptum, nulla igitur ſunt præcepta in Regula. Minorem probo. Si daretur præceptum de jejunio, id obligaret in ordine ſub peccato mortali: atqui jejunium & abſtinentia regularis in Benedictinorum ordine non obligant ad culpam gravem in omnium opinione: ergo non dantur de jejunio & abſtinentia ſanctiones præceptivæ in Regula. Majorem probo: quia ex præcepto & materia gravi naſcitur neceſſariò obligatio ſub peccato mortali: atqui hic materia eſt gravis, & nihilominùs obligatio eſt levis: ergo ſignum eſt illam legem potiùs conſultivam, quàm præceptivam eſſe. Materiam eſſe gravem hinc colligo. Iejunia Eccleſiæ obligant ſub mortali: ergo etiam monaſtica, ſi eſſent præcepta, deberent ad culpam gravem obligare. Probo conſequentiam: Ideò jejunia Eccleſiaſtica graviter obligant, quia cenſentur graviter conducere ad vitam Chriſtianam: Atqui jejunia magis conducunt ad vitam monaſticam & pœnitentem: ergo ſi jejunia ſunt gravis momenti reſpectu communis vitæ, cenſenda ſunt momenti gravioris reſpectu vitæ pœnitentis. Suppono id quod ſuperiùs, *n.* 41. oſtendi nimirum non eſſe poſſibile præceptum quod obliget ad culpam levem, ſi materia ſit gravis.

Accinit D. Bernardus *de præcep. & diſp.* ubi clariſſimis verbis definit iſtam concluſionem: *Illum ſanè dico* SECURUM, *qui etiamſi interdum obedientiæ limites præterit, conſilium non reſpuit pœnitentiæ. Regulares enim terminos etſi ſæpè deliquerit,* NON EVADIT, *qui cenſura, quæ ex Regula eſt, diſciplinam non ſubterfugit.* Ergo Regula eſt lex merè pœnalis: quia alioquin non ſufficeret ſubire pœnam præſcriptam, ut prævaricator in conſcientia ſecurus diceretur: aliàs etiam terminos regulares evaderet, qui contra moralem legem operaretur; ſed juxta mentem D. Bernardi non evadit terminos Regulares, qui operatur contra Regulam, dummodo pœnitentiam admittat: ergo Regula non eſt moralis lex, ſed purè pœnalis.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Notitiæ penitioris cauſâ ſuppono omnia & ſingula, quæ ſunt in Regula, ex Legiſlatoris mente habere vim præcepti moralis; & utrùm ad ea in conſcientiæ foro obligemur examino.

89. ADmiſsâ hypotheſi reſpondeo negativè. Ratio eſt; quia ego non promiſi obedire Regulæ, ſed Prælato: & ſic non magis teneor Regulæ obedire, quàm præpoſito alterius Religionis, cui non promiſi obedientiam. Hęc veritas ex profeſſionis forma innoteſcit. Hæc eſt. *Ego N. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundum Regulam Sancti Benedicti Abbatis, &c.* Hanc profeſſionis formam eſſe antiquiſſimam conſtat ex B. Bernardo de præcept. c. 7. *Is qui profitetur, ſpondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam ſed determinatè ſecundũ Regulam, nec aliam quàm S. Benedicti: ut oporteat eum qui præeſt, non fræna ſua laxare voluntati ſuper ſubditos, ſed præfixam ex Regula ſibi ſcire menſuram, & ſic demum ſua imperia moderari circa id ſolum quod rectum eſſe conſtiterit, nec quodlibet rectum, ſed hoc tantùm quod prædictus Pater inſtituit. Sic ſe quippe habet profeſſio: Promitto non quidem Regulam, ſed obedientiam ſecundum Regulam S. Benedicti. Non ergo ſecundum voluntatem Præpoſiti.* Ecce Regula præceptibilis eſt, præcepta non eſt: imò nec quidquam eſt præceptibile præter Regulam, quod non ſit propter Regulam. Angelicè hanc eandem difficultatem tetigit D. Thomas, & explicuit divinitùs *quodlib. 1. art. 20.* ita dicens: *Statuit S. Benedictus Monachum profiteri non quidem obſervare Regulã, ſed quod profitens promittat converſionem morum ſuorum ſecundum Regulam.*

90. Ex his patet, ad ea, quæ ſunt in Regula, in foro interiori Benedictinos non teneri, niſi adſit præceptum Abbatis: unde B. Bernardus de præcepto c. 11. ait. *Cætera quæ leviora dicuntur. Ex his verbi gratia dico eſſe, vel riſum interdictum, vel indictum ſilentium. Hæc ſiquidem ſi contra mãdatum non veniant, peccata non ſunt: accedente autem mandato, ſi quo minus obſerventur, in peccatum reputantur, non tamen in crimen.* Ecce eorum, quæ in Regula, tranſgreſſio ante Abbatis præceptum, ne veniale quidem peccatum eſt. Poſito præcepto peccatum ſæpe, ſæpe crimen (peccatum prout opponitur crimini eſt veniale quia crimẽ non niſi pro mortifero uſurpatur) nempe levioris rei tranſgreſſio, ut ſilentii (placet exemplum poſitum à Doctore mellifluo) erit peccatum veniale: præceptæ excellentioris rei omiſſio, ut officii Divini, aut jejunii, erit crimen, hoc eſt peccatum mortale.

Similem Profeſſionis formam amplexi ſunt Dominicani, qui non promittunt obedire Regulæ, ſed ſecundum Regulam: unde ex vi profeſſionis, & communi ipſorum ſententia, Regula eos obligat in foro exteriore tantummodo: accedenteq; Prælati præcepto, in interiori: Contrariam ſecuti Franciſcani tenentur in interiori ſoro ad ſuam Regulam, cum diſertiſſimis eam promittant verbis: *Ego Frater,* dicunt, *voveo & promitto Deo &c. ſervare Regulam &c.*

91. Nihilominùs explicatione indiget P. N. Bernardus de præc. dicens: *Univerſa non profitentibus quidem monita tantùm ſeu conſilia cenſenda ſunt, nec gravant non obſervata; cùm tamen profitentibus in præcepta; prævaricantibus in crimina fiant.* Et ibidem: *Itaque, ut ſentio, Regula Sancti Benedicti omni homini proponitur, imponitur nulli: prodeſt ſi devotè ſuſcipitur & tenetur: non tamen ſi non ſuſcipitur, obeſt. Quod autem in voluntate ſuſcipientis eſt, non autem in poteſtate proponentis, voluntarium meritò dixerim, non neceſſariũ. Attamen hoc ipſum quod dico voluntarium, ſi quis ex propria voluntate ſemel admiſerit & promiſerit deinceps tenendum, profectò in neceſſarium ſibi ipſe convertit, nec jam liberum habet dimittere, quod ante tamen non ſuſcipere liberum fuit.*

92. In prima authoritate non dicitur, quod ſemper ſint profitentibus in præcepta: ſed quòd cùm fiunt in præcepta profitentibus, prævaricantibus fiant in crimen, quod libenter admitto: & inde infero: Ergo ſi profitentibus non fiant in præcepta (hoc eſt, non præcipiantur ab Abbate) prævaricantibus non erunt in crimen.

92. b. Secunda authoritas pro nobis etiam eſt: probat enim non fuiſſe in poteſtate proponentis Legiſlatoris obligare nos, ſed in noſtra: ergo ad quod nos non obligavimus, non tenemur: non obligavimus nos ſervare Regulam, ſed obedire Prælato ſecundum Regulam: ergo ad hoc tenemur, non ad illud. & ideò obedire Antiſtiti ſecundum Regulam, qui ſemel promiſerit, profectò in neceſſarium ſibi ipſe convertit, nec jam liberum habet dimittere, licet antea potuiſſet.

92. c. Hanc expoſitionem eſſe congruentem literæ & menti noſtri melliflui Patris, ſatis ex dictis conſtat: conſtabitque liquidiùs ſi legas libell. de præcept. ubi inter alia: *Quis ſe ideo perjurum putat quòd* AD PVNCTVM *regulam non obſervat; videtur mihi non ſatis attendere quid juraverit: Nemo quippe cùm profitetur ſpondet Regulam, ſed determinate ſecundum Regulam ſui quiſque converſionem, ſuamq; deinceps converſationem eſſe pollicetur dirigere. Hæc profectò hujus temporis omnibus ferè monachis communis profeſſio eſt.* In hoc teſtimonio multi tollunt illud *ad punctum*, & ſubſtituunt *ad purum*: ſed hæc medicina aliâ ſanè indiget. *Ad punctum* modus loquendi Hiſpanus atque Gallus eſt: Nos dicimus *alpunto*, hoc eſt *ſtatim*: vel *puntualmente*, Galli *punctuellement*, hoc eſt *exactè*. Correctores legant *ad purum*, per me ſtat, ſed non aſſequor dictionis intellectum.

93. Objiciunt etiam aliqui locum difficilem ex eodem libello de præcepto & diſpenſatione: *Denique Regula ipſa tradit,* ait S. Doctor, *octavum humilitatis gradum, ut nihil agat monachus, niſi quod communis monaſterii Regula, vel majorum cohortantur exempla. Ecce ſis proinde Ciſtercienſibus & qui illorum forte ritu non tam vivere ſecundum Regulam, quàm ipſam ex integro purè ad literam (utì ſe ſane profeſſos eſſe putant) tenere curant.*

Hæc verba nudè ſumpta difficilia nonnullis viſa ſunt, quoniã ea non intelligunt, nec retinent antecedentia. Cluniacenſes cũ Ciſtercienſib' comparat: utroſq; aſſerit ſecundum Regulam profiteri, non tamen utroſq; eodem modo obligari, Cluniacenſis profitetur obedientiam ſecundum

Regu-

by Google

Regulam quà receptam in ſuo monaſterio, nimirùm legitimà conſuetudine & uſu moderatam. *Ciſterceienſis diſtrictionem literatoriam profitetur.* Ergo Ciſtercii nullum erat in uſu privilegium, nullus mos, nulla conſuetudo aut diſpenſans aut moderans Regulæ articulos, ſed hæc ad literam ſtudio ſummo ſervabatur. Hinc jam mentem Melliflui Doctoris aſſequemur. [Sequi poſſunt, ait, Benedictini communem Monaſterii regulam, & majorum exempla, uſus, & conſuetudines. Excipe Ciſtercienſes, & qui illorũ conſilio, non tam vivere ſecundum Regulam majorum exemplis & uſu mitigatam, quàm ipſam ex integro, purè, & ad literam ſine diſpenſatione aliqua tenere curant: ad literam, inquam, uti ſe ſanè profeſſos eſſe exiſtimant.] Ex his autem verbis ſequitur Ciſtercienſes putare ſe promiſiſſe obedientiam ſecundum Regulæ literatoriam diſtrictionem: & eos curare hanc ſervare, etiam ante præceptum. Cæterùm aliud eſt ſervare aut curare, aliud eſt moraliter teneri.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Prælato præcipiente in virtute ſanctæ Obedientiæ ſervari ea omnia quæ ſunt in Regula, omnia ſubditos obligent ſub peccato mortali.

94. PRo deciſione hujus quæſtionis notatione eſt digniſſimum, duas eſſe Authorum opiniones circa gravitatem præcepti: alii eam reperiunt in voluntate præcipientis, alii in materiæ quantitate, ſed hæc poſterior certior & plauſibilior eſt. Eam habet Sanchez *in ſum. tom.* 1 *l.* 4. *c.* 11. *n.* 6. Ioannes de la Cruz *in direct. part.* 1. *præc.* 2. *art.* 2. *dub.* 4. *concl.* 2. Hanc ſententiam mente memoriàque tenendam eſſe docet Diana *p.* 3. *tract.* 5 *reſ.* 24. Iuxta primum dicendi modum parva poſſunt ſub gravi culpa præcipi; juxta ſecundum nulla quæ non ſint magna. Vide *n.* 41 42.

95. Stando igitur in primo modo dicendi, aſſero in tali caſu illud præceptum ſubditos ad nullum peccatum nedum veniale obligare, imò eſſe nullum. Ratio eſt manifeſtiſſima; quia ad hocquod præceptum obliget, eſt neceſſarium quod ſit rationabile & juſtum: atqui tale præceptum eſſet irrationabile & injuſtum: ergo nullum Major eſt evidens: Minor conſtat ex iis, quæ *art.* 1. diximus. Quia præcepta monaſtica ſunt directiones ad cælum: atqui ſi hoc præceptum teneret, eſſet occaſio certiſſimæ prævaricationis, & illaquearet potiùs animas quàm expediret: ergo eſſet injuſtum. Secus Philoſophandum eſt, ſi juberet ſolùm aliqua, quæ ſine nimia moleſtia & nimio onere poſſent executioni mandari: quia tunc illud præceptum eſſet poſſibile non ſolùm phyſicè, ſed & moraliter, & idcirco poſſet ſubditos obligare.

95. b. Si ſequamur ſecundum modum ſentiendi, aſſeramuſque cum Doctore Melliſluo & aliis, quos *n.* 41. citavi gravitatem peccati non ſumi ex voluntate præcipientis, ſed ex materiæ quantitate: ſubſcribemus veriſſimæ ſententiæ & valedicemus alteri, quam vix credo probabilem, culpæ magnitudinem non à jubentis voluntate, ſed à quantitate materiæ dependere, eſt à D. Bernardo reſolutum. *Traduntur igitur*, ait, *à Prælatis interdum minora mandata, quorum tranſgreſſio leviora ſecundum Regulam parit & peccata, & tamen in Deum nihilo minus prævaricatio ſit, quoties Abbatis juſſio præteritur*, & poſt: *& ſi quippe unus eſt*, ait, *qui offenditur, non tamen unius ponderis quæ jubentur: nec unius ſubinde diſcriminis juſſorum eſt omnium cenſenda tranſgreſſio.* Ita *lib. de præc.* Ergo peccati gravitas, non à præceptorum varietate, ſed à materiæ gravitate & pondere deſumi debet.

95. c. Suppoſità hac doctrinà certiſſimà aſſero *primò* tale præceptum eſſe juſtum, & obligare, eſt enim poſſibile moraliter, nec nimiùm difficile: addo tamen *ſecundò*, non obligare hoc præceptum ubique ſub peccato mortali, ſed pro quantitate materiæ. Vnde jejunia, Horæ Canonicæ, & quæ majora judicabuntur, obligabunt ſub peccato mortali, minora ut eſt ſilentium, labor manuum, cæremoniæ, & c ſub veniali: quia ut optimè dicit Ioannes de la Cruz *loco cit.* Præcepta Prælati in re levi, & in ordine ad bonam gubernationem obligant ſub peccato veniali, nam eſſet intolerabile, ſi poſſet Prælatus in omni materia etiam leviſſima obligare ſub peccato mortali.

95. d. Hæc reſolutio certiſſima eſt, & probatur à D. Bernardo *tract. de præc. cap* 14. rationibus ſatis conſpicuis. Arguit ſic: *Prælatorum juſſionibus tantum tribuendum aſſeritur, quantum ſi divinitùs traderentur.* Atqui præcepta divina in materia levi non obligant ſub culpa gravi, ut patet: ergo neque Abbatum præcepta. Ratio quidem hæc efficax eſt, atque Bernardo digna. Quia ſi levis inobedientia in lege Dei culpa venialis eſt, in Regula mortalis, non jam Dei lex Regulâ, ſed potiùs Regula lege Dei nobilior eſſet. Vnde ſubſumit meus Bernardus: *Nunquid fortè in lege quidem divina habenda eſt hæc conſideratio graviorum leviorumque inobedientia: non autem ita & in Regula? Sed quis ſanè plus dicat tribuendum humanis, quàm divinis traditionibus, pluriùſque quod per ſuos Deus, quàm quod per ſeipſum imperat, æſtimandum?*

95. e. Hanc reſolutionem, quam in ſe eſſe veram probaverat, addit eſſe juxta mentem noſtri Legiſlatoris: *An non deniq;*, ait, *apud S. Benedictum propria & diſtincta ab invicem ſententia inveniuntur, aliæ de levioribus, aliæ de gravioribus inſcripta culpis? Quid autem eſt levior culpa, niſi levis inobedientia?*

ARTICVLVS V.

Vtrùm ſi quiſpiam voveat omnia & ſingula, quæ in Regula continentur, ſe ſervaturum eſſe, ad ſingula teneatur ſub mortali.

96. HÆc quæſtio eſt confirmatio & dilucidatio præcedentis, ad eam eodem modo reſpondeo, me non poſſe meipſum ſub culpa gravi ad rem levem obligare, etiamſi velim: v. g. ſi promittam, ſi jurem recitare unum *Ave Maria*, & ſit voluntas mea ita ad id obligari, ut mortaliter peccem ſi omittam: reverà non teneor ſub mortali, ſed ſub veniali juxta quantitatem materiæ & ea quæ n. 41. tradidi. Sic ſimiliter etiamſi jurem & voveam ſervare ſingula, ita ut velim me obligare ad hanc obſervantiam ſub

morti-

Digitized by Google

mortifero, non tenebor omnia ſub tali pondere cuſtodire; tandummodò ea, quæ in doctorum opinione judicabuntur magna, qualia ſunt jejunium & officium divinum: ad ea autem quæ ſunt materia parva, tenebor quidem ratione voti, ſed tantùm ſub peccato veniali; quia quando voveo aliqua parva, non teneor ſub culpa gravi adimplere votum. Hæc doctrina expreſſa eſt Soti de juſtitia *lib.7.q 2 a.1.* Aragon. *in a 2. q.88.* Ioannis de la Cruz *in dir part 1 pr.1. ar.2. dub 4 concl* 2. Villaſobos *in ſum tom.2.tract 34. diff.3.nu.5.* Sanchez *in ſum.tom 1 l 4.c.12.n.16.* Hanc etiam ſententiam probabilem judicat Tannerus *2.2.diſp.5.dub 3.n 38.*

96.b. Hic obiter adnotandum eſt juramentum hoc non addere novam obligationem; quia D. D. Benedictinorum profeſſio & votum & juramentum eſt. Votum, quà eſt promiſſio facta Deo; juramentum, quà eſt facta coram Deo: quia ut ex profeſſionis formulâ liquet, promittimus virtutes eſſentiales non ſolùm Deo, ſed & coram Deo, ac Sanctis ejus. Rationem juramenti in profeſſione Benedictinâ cognovit Doctor ille mellifluus, ex iſtiûs doctus, quem nihil latuit. Epiſtolâ ſeptimâ ait, *ſi aequaquam à Regula, quam teſte ipſo* (nempe *Abbate*) *juravi & ſtatu cuſtodire, devium Magiſterio.* & lib. de præc. & diſpenſ. *Quis ſe ideo perjurum putat, quòd ad punctum Regulam non obſervat, videtur mihi non ſatis attendere quid juraverit.* & dixerat: *Nemo ſi cautè profitetur, pollicetur ſe ultrà in nullo transgreſſurum, hoc eſt jam non peccaturum, alioquin aut perjurat, aut ſanctior eſt illo qui ait, In multis offendimus omnes.* Ergo non ſolùm morum converſionem Deo vovimus, ſed coram Deo juravimus.

96.c. Hæc ultima verba Mellifluî mei Doctoris ſunt in causâ ut dubitem, an ſemel aut iterum transgredi præſcriptas Regulas in materia parva ſit peccatum veniale. Hoc eſt, Vtrùm ſi vel ſemel Benedictinus Religioſus non obediat Antiſtiti leve quid imperanti, dicendus ſit peccaviſſe venialiter.

Pro reſolutione hujus difficultatis adnotandum eſt PRIMO non teneri Monachum facere quod non promiſit, quia tota ipſius obligatio naſcitur ex mera profeſſione. SECUNDO nemo negare poterit hanc promiſſionem eſſe poſſibilem; nempe, *Promitto me obediturum eſſe Tibi quotiescumque gravia; juſſeris ſecundum D. Benedicti Regulam, & ut in plurimum obediturum eſſe cùm praeceperis levia.* TERTIO, certum eſt ex vi hujus profeſſionis non peccaturum eſſe venialiter, qui ſemel aut iterum in levibus non obediret. QUARTO, ſic profeſſum fuiſſe D. Bernardum, ſic ſolere prudenter & cautos profiteri, neſcio an non perſuadeant verba hæc, quæ controverſiam excitarunt. Tu interim ſuſpende judicium & ſcholii à me editi *cap.36.* & clavem Moralis Theologiæ junctam *n.339.* ubi hæc omnia ſolvuntur ex profeſſo.

ARTICVLVS VI.

De contemptu rerum & rituum regularium.

97. PEccat eos mortaliter qui ex contemptu minimas obligationes temerant, nempe illos, qui voluntate ſuperba majora etiam contempturâ inflati, parva contemnunt, & aſſeruit mellifluus Doctor *lib. de prac & diſp.* & omnes affirmamus. Quid autem ſit legem contemnere, non ſatis omnes percallemus.

Non debet dici contemptor ſanctæ Regulæ, qui frequentiſſimè ejus ſanctiones violat, ſed qui auſu temerario, & non ex fragilitate. Hoc ut altiùs intelligas, ſuppone me non agere de rebus illis, quas graviter tenentur obſervare ipſimet ſæculares: quia in mortalibus culpis reperitur contemptus ſaltem radicalis. Ago de rebus regularibus, ad quas aliàs non teneremur. De his ab Antiſtite feruntur leges in communitate: ſi hæ ſint (ut communiùs eſſe ſolent) pœnales, teneris in foro exteriori: ſi ſint morales, in conſcientia. Si contra legem moralem opereris, peccabis mortaliter, ſi materia ſit magna: ſi parva, venialiter. Si contemnas, illaqueaberis mortali culpâ. Ita Bernardus *de præcept.c.14* qui ſic ait: *Propheta* (Eſai.53.) *de ipſo* (Chriſto) *teſtatur, quod pro transgreſſoribus rogaverit, ut non perirent. Vbi ſanè notandum eſt, quòd et ſi pro transgreſſoribus, non tamen pro contemptoribus legitur ſupplicaſſe.*

97.b. Actiones leves irregulares, ſi contra præceptum veniant, peccata ſunt: non tamen criminalia: *excepta* (verba ſunt D. Bernardi jam citati) *cùm per contemptum vertuntur in uſum & conſuetudinem: & tunc non peccati ſpecies, ſed peccantis intentio penſatur. Elatio quippe contemnentis, atque impœnitentis obſtinatio in minimis quoque mandatis culpam facit non minimam, & convertit in crimen gravis rebellionis, navum ſatis levem ſimplicis transgreſſionis.* Confirmat ex illo Samuelis *1. Reg.5. Quaſi peccatum hariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatria nolle adquieſcere.* quod exponit ſic: *Non, ait, non adquieſcere; ſed, nolle acquieſcere: ut non juſſionis ſimplex ipſa transgreſſio, ſed voluntatis ſuperba contemptio ſcelus idololatria reputetur. Non eſt enim id iſtum nolle obedire & non obedire. Hoc quippe interdùm erroris eſt, non nunquam & infirmitatis: illud verò, ut odioſa pertinacia aut contumacia nò ferēda.* Sed quomodo intentio examinanda & cognoſcenda veniat, colliges ex verbis ſubſequentibus: *Non ergo qualiſcunque mandati præteritio criminalem facit inobedientiam: ſed repugnare, nolle obedire. Caeterùm quanti abſque illa peſſima & rebelli voluntate non obediunt? Quomodo ſi aquo monachus crimini tribuat inobedientiam, ſi toties ſine crimine transgreditur, quoties in transgreſſi ne defuerit hujuſmodi recalcitrans & contentioſa voluntas?* Et poſtea; *Etſi enim omnis inobedientia inexcuſabiliter ſit culpabilis* (puto pœnaliter) *nulla tamen* (nempe in materia gravi, vel levi ante Abbatis præceptum) *aeternaliter damnabilis, niſi quam remedium pœnitentiae non ſanat. Nulla eſt lethaliter criminalis, niſi quæ contemptum ſuperbia non evitat.* Vbi videtur D. Bernardus aſſerere non peccare mortaliter qui non obedit etiam ſi materia ſit magna, dummodo abſit contemptus. Id tu altiùs examinaveris. Oſtendit poſteà Regulam non eſſe legem moralem, ſed pœnalem: prævaricatores non peccare, dummodo regulari ſubjaceant pœnitentiæ. *Profeſſus quiſque* (ait) *cùm in aliquo fortè regularium mandatorum deliquerit, ſi ad remedium æque regulare confugerit, niſi convincitur transgreſſor mandati non ta-*

 men

men pacti prævaricator: ſolum itaq; cenſuerim fregiſſe votum violaſſe propoſitum, pactum prævaricaſſe, qui peccatum contempſerit & remedium. Nam illum ſanè dico ſecurum, qui etiamſi interdum obedientiæ limitem præterit, conſilium non reſpuit pœnitentiæ. Regulares namque terminos etſi ſæpe deliquerit, non evadit, qui cenſura, quæ ex regula eſt, diſciplinam non ſubterfugit.

98. Ergo omnibus conjunctis & comparatis teſtimoniis ratum remanet non poſſe dici Regulæ contemptorem, qui ex fragilitate eam non ſervat: ſed illum qui culpam ſuam pertinacia propugnat, & non vult pœnæ ſubeſſe regulari.

98. b. Digna hîc obſervatione judico, melliflua illa verba quæ immediatè ſequuntur (cap. 15.) *Inveniuntur in ea* (Regula) *& præcepta obedientiæ, & inobedientiæ remedia, ut ne peccando* (id eſt non obſervando ipſam) *à Regula recedatur.* Ergo ex mente Bernardi Regula eſt lex purè-pœnalis. Quia non obſervando ſanctiones, legi morali non ſatisfacis: non obſervando ſatisfacis merè-pœnali, ſi pœnam ſubeas: quia lex pœnalis ad moralem reducitur hypotheticam & disjunctivam. Verbi causâ, eſt tenor legis abſolutus, *Qui occiderit talem animantem, centum ſcuta ſolvito*: fiet hæc lex moralis ſi aptè exponatur; exponetur aptè, ſi in hæc verba: *Aut ne occidito tale animal, aut ſi quis occiderit, centum ſcutos compenſato.* Ergo, ut legi reſpondeas, elige alterutrum: videlicet, aut animantem non occidere, aut ſubire ſententiam. Ergo ne peccandò quidem, ut ait bene Bernardus, contra ſanctionem legis extrinſecæ & pœnalis, ipſammet legem temeras, niſi fortè non velis pœnæ ſubjacere.

98. c. Conſulemur ergo tandem afflictos monachos, ſcrupulis variis fluctuantes. Dicamus cum Doctore Mellifluo (cap. 15.) *Cui jam ita profeſſo impoſſibile, imò per DEI gratiam non perfacile eſt cavere prævaricationem, ubi non inobedientia, ſed impœnitentia facit prævaricationem. Hoc quippe (ut jam dixi) profitentium nemo ſpondet; ut non jam peccet, & ob hoc non continuò ut quiſpiam aliquo modo non obedit, prævaricatorem ſe conſtituit; niſi qui ſic fortè ſe profeſſum falsò exiſtimat.* Ecce Regula à Bernardo lex merè pœnalis aſſeritur; qui eam non obſervat non peccat, dummodo admittat pœnitentiam: qui neque hanc voluerit ſubire, ſed arrogantiâ ductus præſumpſerit non ſubſiſtere communi correptioni, ille unicus cenſendus eſt prævaricator, & contemptor converſationis regularis.

Sed poſtulas, An ſemper contemptus in rebus parvis regularibus inferat peccatum mortale? Reſpondi in Scholii *num.* 235. 249. 304. 308. 312. 313. 314. librum lege, & multa Bernardo authore digna benignè & ſolidè reſoluta reperies. Aliud enim omnino eſt, ex voluntate magna contemnere paratâ parva contemnere, aliud dicere, *Volo hoc facere, quia levis culpa eſt; ſi eſſet gravis non facerem.* Quia ſi in priore parte reluceat contemptus aliquis, in poſteriore reverentia magna manifeſtatus.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De generibus Monachorum vacantium converſationi religioſæ ante Chriſtum.

99. *SAnctiſſimus noſter Legiſlator inprimo Regularium Inſtitutionum capite, Religioſorum varia nomina & instituta ediſſerit. Exponam Monaſticæ converſationis antiqua ſimulachra, quæ vix paucis ſunt cognita ut inde meliùs Evangelica perfectio cognóſcatur. Solis altitudinem Vranómetræ perfectiſſimè cognoſcunt ex umbræ magnitudine, ut noverunt univerſi qui Aſtronomiam ſaltem à longè ſalutarunt. Benedictinus Ordo non niſi Sol eſt Eccleſiæ militantis. Oriens ſol longiſſimus diffundit umbras: pervenerunt ad Orbis geneſin umbræ Benedictini Solis: aut quid aliud omnes illæ Monaſticæ congregationes, quæ ante univerſalem cataclyſmum, aut univerſalem redemptionem floruerunt, quàm umbræ præviæ & ſymbola Benedictini Ordinis, à quo ferè omnes quibus ditatur Eccleſia Latina profluxerunt? Has antiquas umbras in receſſibus & penetralibus paginæ ſacræ, in probatiſſimorum authorum chronologiis deliteſcentes curioſâ obſervatione metiar, & reducam ad numeros obſervationem: ut ex umbra Solem, prototypon ex ectypo, ex ſymbolo cognoſcam veritatem.*

DISPVTATIO VIII.

De moralis Corporis conſtitutione.

100. CAtholici corporis unitas fides eſt orthodoxa, idcirco Athei, Infideles, & Hæretici ad corpus Eccleſiæ non ſpectant, nec illius membra poſſunt denominari. Peccatores Catholici licèt labibus innumeris ſint inquinati, Athei aut Hæretici dici non debent: Ipſi enim in eâdem habitant Eccleſiâ Militante, tametſi fragilitati indulgentes ita ſe gerant, ac ſi Deum non cognoſcerent, & milites eſſent Antichriſti.

101. Humanum Corpus non ſolùm componitur ex mēbris vivis, ſed & aliqua membra admittit, quæ licèt ab Anima vitales functiones non recipiant, Animæ nihilominùs ſecretiore virtute conſervantur. Omnia hæc ſimiliter verificantur in myſtico. Sunt in eo aliqua membra, quæ & connexionem habent cum Chriſto-Capite, & vitam ab illius ſpiritu, vivificoq; influxu ſuſcipiunt: alia verò ſunt, quæ internam aut externam Fidei profeſſionem ſunt cæteris membris connexa, non tamen vitam ſenſum-ve participant ab auxiliorum præventione: non quòd ipſa gratias auxiliatrices non participent, ſed quod iis abutantur. Tales homines ſimiles judico ſanguini noxio, aut humori ſuperfluo, aut qualitati peccatrici: quia hæc quouſq; à corpore ejiciantur, ipſius creduntur partes, quantumvis inimicæ toti, ipſiq; ruinam minitantes. Non ſecus peccatores, moralis ſunt Corporis humores ſuperflui non ſolùm ſibi ipſis nocivi, ſed & toti communitati: verùm ejuſdem partes ſunt, quouſq; aut Eccleſiæ judicio fuerint per communicationē omninò ſeparati, aut ſpontè proſilierint foras, excommunicatio enim & infidelitas à corpore membra myſtica excidunt, diverſimodè tamen; nimirum, hæc ſimpliciter, illa ſecundum quid.

102. Non eſt opus confutare Pelagianorum dogmata, aſſerentium Perfectos ſolummodo eſſe Eccleſiæ bellatricis membra, non verò Peccatores; quia olim ea efficaciter Sanctus evertit Auguſtinus, & illos ita exoſos reddidit, ut aliquid vel Catholicâ veritate clarius, vel Pelagianorum errore contumelioſius poſſe aſſeri nō crederetur; Divus etiā Hieronymus Iovinianum, qui idem cū Pelagianis aſſerebat, retudit, hujusq; hæreſeos deſtruxit antiqua fundamenta.

103. Hunc noſtrâ ætate errorem Lutherani, & Anabaptiſtæ reſuſcitarunt; ſed ſicut Iovinianus à Pelagianis differebat, non errore, ſed fonte: ſic & ab Anabaptiſtis Lutherani. Pelagius enim Iuſtorum vitam, ex quibus Dei Eccleſiam in hoc mundo perfici exiſtimabat, nullum omninò habere peccatum aſſerebat. Author mihi Auguſtinus *lib. Hæreſeon. Hæreſi 88.* Iovinianus verò gratiam in baptiſmo acceptam amitti non poſſe exiſtimabat, ut Hieronymus in libri ſecūdi limine contra illum docet. Lutherus ſolam infidelitatem peccatum eſſe fatetur, ac proinde totam in Fiducia conſiſtere Iuſtificationem. Anabaptiſtæ deniq; ſolâ baptiſmatis recordatione remitti peccata dogmatizant. [Hæc dico hæreſeon ſeveram doctrinam contemplando; ſcio enim omnes heterodoxos ita eſſe in ſuis deliciis inconſtantes ut ubi allegantur pro una ſententia, pro contraria etiam poſſint. Sed de hoc alibi.]

104. Videte unius erroris ſpurii, quatuor aut plures patres, & omnes illegitimos. Eum Prophetarum Oracula, Apoſtolorum monumenta, Patrum doctrina explodunt apertiſſimè. Videatur Bellarminus *lib. de Milit. Eccleſia*: Petrus Soto *1. part. defenſ. contra Brentium*: Waldenſis *lib. 2. doctr. Fidei, cap. 8. & 9.* Driedus *lib. 4. c. 2.* & alii, quos conſultò brevitatis gratiâ miſſos facio.

105. Corpus hoc Eccleſiaſticum eſt duplex; Regulare, & Sæculare. De hoc alibi: in præſentiarum de Regulari diſputabo. Plura ſunt eaque nobiliſſima encomia, quibus Reſpublica Monaſtica extollitur in ſacris literis. Sæpiſſimè enim dicitur *Regnum Dei*: *Civitas Solis*; *Domus Spiritualis*: *Aula Dei*: *Schola Veritatis*: *Caſtrorum acies*: *Puſillus ovium atq; agnorum grex*: *Navis inſtitoris*: *Vinea electa*: *Corpus Chriſti*: *Reſpublica magna*. Hinc conſtat in hac Republicâ debere reperiri Præpoſitum, Rectorem, Solem, Patrem-familias, Oeconomum, Magiſtrum, Ducem, Paſtorem, Nauclerum, Vinitorem, Caput, & Magiſtratum.

106. Si conſideretur, quà coronat, & malos ſuſtinet expectans illorum pœnitentiam; comparari poterit *Area*, in qua diſcernitur frumentum à paleis, aliisq; inutilibus granis. *Arca Noba*, in qua poſt egreſſum corvi, quo hæretici ſignificantur, animalia munda & immunda remanſerunt: *Convivio nuptiali*, ad quod boni, & mali invitantur, admittunturque: *Sagena miſſa in mare*, ex omni genere piſcium congregandi: *Ovili*, in quo ſunt oves & hœdi: *Decem Virginibus*, quarum prudente, quinque, & toridem fuerunt imprudentes: denique *Magna domui*, in qua quidem ſunt vaſa; ſed alia in honorem, alia in contumeliam.

Hæc eadem Reſpublica, quatenùs monaſticis virtutibus ſit perilluſtris, comparatur *Terra Sanctuarii*: *Civitati robuſtarum gentium*: *Vineæ florenti*: *Horto concluſo*: *Fonti obſignato*: *Officina unguentaria*: *ſpeculo præeminenti*: & aliis, quæ Authores graviſſimi diffusè adducunt.

DISPVTATIO IX.

De Nomine μόναχος. Nomenclator, Etymon. Voces סנים Χαμρὶμ Cinai ac μόναχος non diſtinguuntur.

108 Circa annum Chriſti ccc. xl. primi ſunt auſi Donatiſtæ non de re ipsâ, ſed de ſolo nomine cauſari: Quid ſibi vellet hoc nomen Monachorum, doctos interrogabant, ut notat Auguſtinus in Pſalm. 132. & inferiùs: *Nobis dicunt, oſtendite ubi ſcriptum ſit nomen Monachorum*. Hos ſequuti ſunt Hæretici hujus ſæculi, licèt eis ſeveriores: illi nomini tantùm inſultarunt; hi autem non ſolùm de nomine auſi fuerunt contra Catholicos contendere, ſed etiam rem ipſam odio acerbiſſimo inſectari.

108. b. Magdeburgenſes *Centuria 4. ca. 6.* Monachorum, & Monaſterii nomina noviter excogitata aſſerunt, neque ea uſpiam in ſacris litteris reperiri: addunt genus vitæ Monaſticæ non inſtitutum fuiſſe à Chriſto Domino ſed poſtmodum in Eccleſiam introductum, idq; caſu & errore culpabili. Subjungunt primos authores extitiſſe Antonium, Macharium, & iis ſimiles, poſt annum Chriſti ccc. quibus modò poſſum opponere Sanctorum Patrum innumera decreta, ſed non feſtino: repetam igitur rem à ſuis principiis, & de Monachorum origine diſputans convincam, ab Adamo in Lege veteri incœpiſſe ἰχνογραφίαν Monaſticam Evangelici ædificii adumbrationem perfectiſſimam. Probabo in lege novâ religioſam Rempublicam à Chriſto Domino, & non à puro homine fuiſſe inſtitutam. [*Vide Petri Gal Hiſtoriam Monaſticâ. & Pineda proœmium in Iob. c. 1 n. 9.*]

109. Celebris illa eſt Cratyli, atq; Heracliti opinio relata à Goropio Becano *Hermathena lib. 1.* qui nomina opus eſſe naturæ aſſerebant; unde dicebant rerum propria nomina imaginibus eſſe ſimilia, non ab arbitrio Artificis, ſed à natura expreſſis. Quam ſententiam ſequutus eſt Petrus Nigidius in ſuis commentariis Grammaticis, qui nomina eſſe differit vi & ratione naturę fuiſſe facta. Pugnavit è contrario Hermogenes Platonis magiſter & Parmenidis, Pythagoræ ſectator, qui nomina non naturales rerum ſimilitudines ſed ſigna hominum expreſſa voluntate, à conſenſu proficiſci aſſeruit: ex quo apud diverſas gentes diverſas linguas extitiſſe, & res easdem diverſis vocari nominibus animadvertimus.

Sed horum omnium ſententias à vero deficere communi calculo docent Philoſophi: Nam ſi prior illa Cratyli eſſet vera, rerum omnia nomina apud omnes gentes eſſent eadem; eſſetq; in præſentiarum tota terra labii unius, & ſermonum eorumdem. Si verò è contra teneret Hermogenis placitum, omnis etymologia tolleretur.

110. Socrates virtuti ſtudens & veritati, utramq; reperit in medio: nec nimium nominibus fidendum aſſerens, nec illa omninò contemnenda; ſunt enim ſymbola elementaria rerum, exprimentia earum aliquas prærogativas. Hæc Socratis curioſa opinio licet in omnibus linguis ſit utilis, prçcipuè in Hebræa quæ utpotè artificioſior, ſic & altiore etymo nominum cauſas inveſtigat. Ergo ex ſancti idiomatis fonte puriſſimo nomen μόναχος, quod hæretici explodunt exponamus.

Eſt ergo *Monachus* idem qui μοναστὴς, μονήρης, μοναδικὸς, vel μονάζων, & ut communiter exponunt, dicitur à Monade, hoc eſt ab unitate & ſolitudine; quia Monachus ab aliis ſegregatus vitam agit in ſylvis ſolitariam. Hæc derivatio nominis adriſit Caſſiano *collat.* 18. Nicephoro *lib. 8. c. 4. Hiſt. eccl.* Hugoni *de clauſtro animæ*; quibus adſonat Hieronymus *ſuper Pſalm.* ubi lego: *Si cupis eſſe quod diceris* MONACHUS, *id eſt* SOLUS; *quid facis in urbibus, quæ utiq; non ſunt ſolorum habitacula, ſed multorum*? Leſſius *lib. 2. c. 4. d. 1. n. 2. & 17.* paulò aliter etymon hoc deducit. Monachum dici exiſtimat illum, qui vacat τῇ μονάδι, hoc eſt Unitati, quæ eſt Deus: ſubſcribit Dionyſio *eccleſ. Hierarch. c. 6.*

III. Sa-

111. Sanè hoc etymon commune eſt, & ſuſtineri poteſt, Sentio nihilominùs vocem Μόναχος ἀπὸ τοῦ μόνας non deduci; quia ſi hæc eſſet huius vocis origo non jam Μόναχος ſed Μοναχός deberet dici. Idcirco al iori ſtudio nomen ΜΟΝΑΧΟΣ ab Hæbræo exuo, ut illud χ remaneat radicale. Legerunt ſæpe Græci Iſraelidum libros, & in eis repererunt illo veteres Monachos, qui floruerunt in lege, vocatos fuiſſe סיברים Chinim *Cinaos*, cùmque ſuo more dextrorſum legrrent, curioſâ metatheſi uſi, ubi סיברים viderant, *Monachos* protulerunt: ſunt enim in eadem conſona, & Hebræus ſi expediatur à punctis, nō notat, ſed ſubintelligit vocalia. Conſidera utriuſque nominis æquipollentiam.

M O N A X.
מ ר ב י ס.
M o n i ch.

Radix Μόναχ, ſi ad declinationem reducatur, eſt Μόναχος.

112. Fuerunt סיברים *Cines* Chriſtianorum Monachorum umbræ, & quaſi pingues delineationes, quas perfecit Chriſtus Dominus delineans gratiæ penicillo hanc imaginem Monaſticam; cuius dotes, perfectiones, & prærogativas ſuſpicimus & admiramur.

112. Radix סנמ vix eſt in uſu, ſed ex ea habemus סנמות *Cinnamomum*, ut ſcias ab eadem radice & Charitatis cinnamomum, & Monaſticas gratias exotiri; quoniam ſtatus Religioſus *Eccl.* 24. ſicut cinnamomum & balſamum aromatizans odorem dedit, & quaſi myrrha electa dedit ſuavitatem odoris.

112. c. Calami vocantur סנים *Canim* Exod. 25:31. unde apud Latinos *Canna Arundinem* ſignificat. Sed cur in linguâ ſancta idem eſt Calamo & Monacho nomen? Reſpondeo breviter. Monachi nomine dignus ille non eſt, cuius vita non ſit calamus, qui exempli minio & Chriſti ſanguine tinctus non ſcribat legem Dei in cordibus univerſorum. Non ſolùm debes proficere, ſed & prodeſſe.

DISPUTATIO X.

Fuerint-ne Religioſi aliqui in prædiluvia Eccleſia ante univerſalem cataclyſmum?

113. A Mundi infantiâ, imò ab ipſius exordio fuiſſe inſtitutum monaſticum, Religioſamque militiam, licèt non in ea perfectione, quâ nunc viget, manifeſtum eſt. Nam ſi ad primum omnium Parentem oculos vertamus, neceſſitate quâdam naturæ ſolitarium in toto orbe terrarum reperimus: quam ſolitudinem à natura ipſa indictam utpote ſapientiſſimus ad mores reduxit, & æquo animo ferens, fecit (ut in proverbio eſt) ex neceſſitate virtutem. Non eſt digna ſilentio conjux eius amantiſſima Eva, quæ ſicut peccandi fuit occaſio, ſic individua comes in pœnitentiâ, Hos igitur vitam pœnitentem egiſſe liquet. Ab his tanquam à prima origine duæ illæ ſatis & celebres genealogiæ Filiorum Dei & hominum; duo illi ſpiritualiter hoſtiles exercitus; *Sacer & Profanus*; exordium ſumpſerunt: habuere ſiquidem Genearchæ noſtri duos filios, Caïnum & Sethum, quem dedit eis Dominus pro martyre innocentiſſimo Abele; à quibus univerſitas hominum exorta à Setho, qui *Dei filii*; à Caïno, qui *Hominum filii* dicebantur.

114. Quæris cur duæ iſtæ Phalanges tam diverſis prærogativis, nominibuſque fuerint diſtinctæ? Reſponſio ſatis clara eſt & evidens iis, qui ſacrarum literarum ſtudioſi Paraphraſten Chaldaicum Hieroſolymitanum legerunt. Is enim *in caput* 4. *Gneſ.* exponens homicidii cauſam, quâ exardeſcens Cainus occidit Abelem fratrem ſuum, ait eum dixiſſe: *Non eſt judicium, nec judex, nec ſaculum aliud, nec merces bona pro juſtis, nec pœna pro impiis, nec Dei miſericordiâ creatus eſt mundus, nec eiuſdem miſeratione gubernatur, eò quòd recepta ſit oblatio tua cum beneplacito.* In cujus verba jurantes Caini ſucceſſores, & poſtremi Dei omnipotentiam inficiantes (ut poſt Chriſtum fecêre Gnoſtici, Dorboriani, Manichæi, & ſæpe Calviniſtæ) imò & ipſum Deū contemnentes, & negantes (ut faciunt Athei) mundum non ab aliquo Numine, ſed caſu & fato (ut poſtea Epicuræi dogmatizarunt) effectum aſſerebant; à ſuâ naturâ. & non ab increata aliqua Cauſâ gubernari; Adamum (ſive quod idem Hebræis eſt, *Hominem*) fuiſſe abſolutam mortalium originem, principiumque: ſeque non à Deo tanquam à primo fonte provenire, ſed ab Adamo; vel fortè caſu genito, vel fortè ab innumeris maioribus nato, quod ultimum adriſit Ariſtoteli in Phyſicis mundum & hominum generationes fuiſſe ab æterno deliranti; ideò ab aliis omnibus anathemate meritò damnati, & ut hæretici habiti; *Filii Adami ſive Filii Hominum* denominati ſunt.

115. E contra autem Sethiades dicebant in eodem Paraphraſtæ loco: *Eſt judicium, eſt judex atque ſaculum aliud; merces etiam bona pro juſtis, & pœna pro impiis: Miſericordiâ quoque Dei conditus eſt mundus, atque illius miſericordiâ gubernatur: quia autem maiora fuerunt opera Abelis, operibus Caïni, ſuſcepta fuit oblatio illius cum beneplacito.* Idcirco ante Adamum aliud principium ſine principio cognoſcente, hunceque non à ſe ipſo, ſed ab alio, hocque aliud (nempe, Numen, Deum) non ab alio, ſed à ſe ipſo credentes, firmiter aſſeverabant non ſe ab Adamo, ceu à primo principio, ſed à Deo eſſe: cum quibus Latinus Poëta:

Nobis genus à יהוה *Iove ſummo.* Vnde nomen *Filiorum Hominum* dedignari, *Filii Dei* gloriabantur eſſe, & nuncupari.

116. Cæterùm etſi regulariter lòquendo omnes Caïniades, ut doceor ab Apoſtolo Iuda in Epiſt. verſ. 11. 14. & 15. *Fuerint in epulis ſuis maculæ convivantes, ſine timore ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aquâ, quæ à ventis circumferuntur; arbores autumnales, infructuoſæ bis mortuæ, eradicatæ; fluctus feri maris deſpumantes ſuas confuſiones, quibus procella tene-*

brarum ſervata eſt in æternum. non eſt creditu dignum nullum ex iis pium, juſtum, & ſanctum proceſſiſſe; ſiquidem ex eodem Apoſtolo ibidem conſtat, quod *prophetavit de his ſeptimus ab Adamo Enochus dicens: Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum*. Vbi aliqui putant illud [*de his*] intelligendum eſſe *de hac familiâ Caïnitarum*, ſiquidem Caïni primogenitus Enochus dictus eſt, & aliquis abnepos potuiſſet etiam eodem nomine appellari: quod ſi ut plures, Enochus de quo hîc Apoſtolus, ſit Iáredi filius, ex progenie Sethi; & illud [*de his*] non ad genus ſed ad *prophetare* reducitur, ac ſi dicatur de his rebus prophetaſſe, ſemper veriſimile apparet aliquos Caïnitas a vitam hæreſin execrantes ad catholicam potuiſſe religionē converti. Nec ſine ſcrupulo, nimioque periculo aſſeri poterit omnes Sethiades fuiſſe fideles; quandoquidem varii ſunt ſenſus hominum, & hæreſis ex mentis errore, & non ex genere oriatur. Vnde dicendum credo non eandem fuiſſe diviſionem, quâ genus humanum in *Filios Dei* & *Filios hominum*, cum illâ quâ in Sethiades Caïniadeſq; diſtribuebatur; ſiquidem non omnes Sethiades *Filios Dei* fuiſſe ſatis eſt credibile, ſed miſerè aliquos in hæreticum errorem, & perfidum atheiſmum lapſos: ſicut è contra ex Cainiadibus aliqui (ex quibus fortè Enochus) vias parentum peſſimas, ad veram religionem aſcendentes, relinquere potuerunt. Quamobrem *Filii Hominum* nomen Hæreſeos eſſe & non Generis, dicendum puto; omneſque ſive Sethiades fuerunt, ſive Cainiades, dummodò judicium, & ſæculum aliud negarint, Adamumque independentem ab alio adſtruxerint, & reliquos errores Cainicos dogmatizarint, *Filios Hominum* dicendos eſſe: ſicut è contrario *Filios Dei* nuncupandos, fideles & Catholicos, ſive à Setho, ſive ab ipſo Caïno deſcenderint, *quia non eſt perſonarum acceptor Deus* (ut in veritate comperit Petrus Act. 10. 34.) *ſed in omni gente qui timet Deum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi*.

117. Confirmatur, & meo judicio efficaciſſimè; quia nullâ lege poſitivâ interdictum erat *Filios Dei* intrare ad *Filias Hominum*: atqui peccarunt ingredientes, ut conſtat *ex Gen. 6.* ergo erat interdictum jure naturæ: jure autem naturæ ſolùm interdictum fuit ratione periculi, non ratione generis, ut patet: ergo Filiæ Hominum erant non quæ à Caïno deſcendebant, ſed atheæ, ſive à Setho, ſive à Caïno originem traherent: cum iis enim tractare, expoſitum erat infidelitatis periculo, quandoquidem amor muliebris eò alliciat, ut ſapientes etiam faciat apoſtatare Salomones. ¶ Hinc conſtat ad diſtinguendos *Filios Dei* & *Hominum*, & horum nominum ſignandas cauſas, non eſſe neceſſariū Sethum, & Enoſem (quem Enium alii dicunt) à veteribus appellari DEOS, ut autumat Cyrillus *contra Iulianum lib. 9.* ſubpreſſo fundamento, ſiquidem etiam ſi Sethus & Enos Dii appellati non fuiſſent, qui catholici erant, *Filiorum Dei* titulo debuiſſent inſigniri: atq; ideò vitio Interpretum accidiſſe error, cùm in correctiſſimis Græcis originalibus Alexandrini huius Cyrilli reperiantur verba, quæ inferius ponam, cùm de אנוש Enoſe tractabo *num.* 125.

118. Hoc differentis (fateor) mentem agitat promiſſio & revelatio de Meſſiâ venturo, facta Evæ parienti Caïnum, juxta quam dixit: *Acquiſivi virum* את יהוה IESUM DOMINUM: *propter quod vocavit nomen primogeniti ſui Caïnū, id eſt Poſſeſſionium, ſeu Acquiſitionem*. Quare ergò Deus Homo promittitur in natali Caïni impii? Nativitas Iuſti, quare in peccatoris nativitate revelatur? quia originem tracturus erat à Caïno? non; Nam licèt à peccatoribus deſcenderit, non tamen à Caïno; omnes ſiquidem Caïniades diluvii aquis erant perituri: ſed à Setho Noha, & ab hoc homines univerſi originem poſt diluvium ducunt.

119. Facilè crediderim primis parentibus miſeriam Caïnitarum divinitùs fuiſſe revelatam, & ad temperandum dolorem, quem ex cognitione hæreſeos Caïnææ, & poſterorum perditione prævisâ conceperant: viſcera illa ſummæ miſericordiæ (quæ dant nivem ſicut lanam, & nebulam ſicut cinerem ſpargunt) in natali impiorum coryphæi, Solis juſtitiæ exortum futurū revelarunt, ut primi Parentes cognoſcerent, quòd etſi ingraveſcerent peccata, nihilominùs concedenda eſſet mundo infinitæ virtutis medicina, Agnus ſcilicet quē Ioannes aſſerit eſſe, qui tollit peccata mundi.

120 Omiſſis igitur phalangibus *Filiorum Hominum*, quibuſcum aliquid habere commune, ratione periculi interdicimur; ad Acies *Filiorum Dei* veniamus, quorum nos ſanctimonia vocat, examinanda an regularis, hoc eſt inſtitutis aliquibus ordinata; votis & cæremoniis confirmata fuerit, an non.

121. Adamum verè fuiſſe ſolitarium non dubito: cumq; cum in toto orbe terrarum Monacum videam: quidni Monachum aſſeram? Quod ſi monachiſmus in virtutibus illis conſiſtit, quas Deo vovemus: in Adamo etiam umbrā neſcio quam Monachiſmi, & Religionis inſtituendæ à Chriſto ichnographiam reluxiſſe comperio: ſiquidem ipſe totius telluris Imperator, omnium fuit hominum pauperrimus, & in ſudore vultûs ſui pane ſuo, ſummo labore acquiſito, veſcebatur: fuit ſanè obedientiſſimus legi: nulli hominum poterat ſubjici: univerſi enim jure naturæ ipſi ſubditi naſcebantur, ut patri. Virginitatem obſervare nec debuit nec potuit, utpote genearcha potius generis humani quem juſſerat Dominus creſcere, multiplicari, atque terram replere; ſi enim virgo manſiſſet, ſpecies humana ſimul in ſuo principio ſortita fuiſſet finem, & nos omnes intra poſſibilitatis cancellos deliteſceremus. Cæterùm caſtitatem conjugalem eum diligentiſſimè coluiſſe manifeſtum eſt, cùm ad ſuas filias illi ingredi ratione matrimonii non liceret, & nunquā aliàs peccaſſe reperiatur in divinis literis.

122. *Vixit autem Adamus* (ait Geneſeos litera, capite 5. 3.) *centum triginta annis, & genuit ad imaginem & ſimilitudinē ſuam filium vocavitq; nomen eius Seth*, quem dedit illi Deus (Gen 4. 25.) pro Abele, quem de medio Caïnus ſuſtulerat. *Hic* (ut verbis Ioſephi utar Antiq. l. 1. c. 3.) *à patre* Adamo *educatus, ubi eo ætatis venit, ut jam quid rectum eſſet diſcernere valeret, virtutis ſtudiis ſe totum dedit & cum ipſe vir optimus evaſiſſet, etiam nepotes ſui ſimiles poſt ſe reliquit*. Sicut Deus Adamum ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, & hic Sethum in ſuâ imagine & ſimilitudine, ac proinde Dei, produxerat: ſic etiam Sethus in eâdem imagine & ſimilitudine genuit filios, nepoteſq; ſimiles divinæ legi, operatio-

nuna

Digitized by Google

mentprototypo, *qui quoniam erant omnes bona indole præditi, & patriam abſque ſeditione incolebant, in perpetua felicitate vitam exegerunt, & ſyderalem ſcientiam & cœleſtium rerum cognitionem excogitarunt. Ne autem inventa ſua ex hominum notitia dilaberentur ac prius perirent quàm præcognoſcerentur, ſcientes Adamum univerſalem interitum prædixiſſe, unum incendio, diluvio alterum, excitatis duabus columnis utrique ſua inventa inſcripſerunt; ut ſi lateritiam diluvio delari contingeret, lapidea ſuperſtes hominibus diſcendi copiam faceret, & quæ inſcripta continebat ſpectanda exhiberet: ajunt enim lapideam illam ab iſtis dedicatam, quæ noſtris temporibus exſtat.*

123. Ægyptii Sethiadum gloriæ æmuli (author eſt Siculus Diodorus lib. 1.) Iſidi, Oſiridique conſecrarunt duas alias columnas, in quibus geſta inventaque poſteritati commendarent. Item & apud Babylonios *Epigenes ſeptingentorum viginti annorum*, ait Plinius lib. 7. c. 56. *obſervationes ſyderum cœleſtium laterculis inſcriptas docet gravis auctor inprimis, qui minimum Beroſus, & Cricodemus 480. annorum, ex quo apparet æternus literarum uſus.*

Sethus igitur qui *apud homines* (ut oraculum Eccl. 49. 19. teſtificatur) *gloriam adeptus fuit ſuper omnem animam in origine Adami*, religionis, virtutiſque paternæ hæredem, & fautorem genuit Enoſem (Gen. c. 4. 26. & c. 5. 7) qui cœpit invocare nomen Domini; igitur ſicut poſtea Saturnus apud Virgilium:

> *Is genus indocile & diſperſum montibus altis*
> *Compoſuit, legeſq; dedit*, NUMENQ; *vocare*
> *Maluit, his quoniam* STATUIſſet CARMEN *in Horis*.

124. Is ſanè אנוש *Ἐνὼς Enyos*, & verſo ω in *us* Latinorum more *Enius* (quem *Enos* vulgata appellat ſcriptura) affines ſuos, fratres ſcilicet & illorum filios, & ſi quos ex Caïnitis ad ſuum potuit conſilium revocare, in Militiæ ſpiritualis legibus determinatis inſtituit, ut diſcerent literas, quibus & Caïniades impugnare publicè poſſent, & communi ore divinas laudes perſonare. Qui igitur ſanctiones ipſius אנוש Enii ſequuti ſunt dicebantur, *Aſtra matutina* collaudantia Dominum, & lætificantia reliquos filios Dei: ad quos alluſiſſe certum judico Iobum cap. 38. 7. Hos proprio nomine derivato ab אנוש Enos אנשי *Enoſios* vel *Enios*, ſeu quod idem eſt אשי אנוש *Eſe Enos*, nempe *Viros Enios* antiqui vocaverunt: unde conſtat etymon *Eſenorum*.

125. Enoſis mirandam vitam, & raram ſanctitatem commendat Cyrillus Alexandrinus, libro contra Iulianum nono his verbis: *Hic Enos cœpit invocare nomen Domini Dei; nam quoniam eximiâ virtute præditus erat, meritò laudabatur, & vocabulo Θεῖυ Divini* (non autem Θεῦ *Dei* omiſſo ε diphthongo, ut in uſu erat apud ſcriptores veteres euphoniæ gratia, & patet in antiquioribus libris latinis, in quibus nullæ diphthongi reperiuntur) *ab his qui tunc erant honoratus eſt, nominatus eſt enim Θεῖ@ DIVINUS* (non autem Θεὸ@ Deus) *omnis juſtitia & virtutis exiſtens ſtudioſus. Propagatum autem eſt & ab illo genus uſq; ad Noa tempora; qui erat juſtus ſecundum quod ſcriptum eſt de illo. Igitur genus quod ex Cain paternos mores imitatur nefariam & abominabilem imitando vitam; qui verò ex Enos nati, cui nomen erat Θεῖυ* DIVINI *uſque ad Noa tempora, genitoris ſecuti ſunt veſtigia, boni ſcilicet & juſti. Et cur non tales clareſcerent? neque enim erant promiſcua genera, & ſeparabantur à prophanis pueri, quos & filios vocabant Θεῦ* DEI; *erant enim, ut dixi, de ſanguine Enos qui cognominabatur Θεῖ@* DIVINUS, hoc eſt *Filius Dei*. Hæc ille; quibus ſatis confirmat ea quæ diximus in ſuperioribus.

126. Filios autem Dei, qui ſingulari prærogativâ præditi, abrenunciantes ſæculo ad Enoſis phalangem confugerunt & ſe ejus obſtrinxerunt inſtituto: אנשים *Enoſeos* dici ex pluribus ſacræ paginæ locis liquidò conſtat, & primò Geneſeos 6. 4. ubi eorum commendatur antiquitas, & ab initio fuiſſe dicuntur his verbis: *Iſti potentes, qui fuerunt à ſæculo* אנשי *Enoſii* השם *nomine*. Sic vertit Boldueus *lib. 1. de Eccleſ. ante legem c.* 8. ex quo veniunt plures loci ſacræ paginæ intelligendi hucuſque obſcuri, quia pro Monachis, & Enoſæis, *Homines* in genere transferebamus.

DISPVTATIO XI.

De honorificentiſſimis FILIORUM DEI nominibus à variis gentibus impoſitis Sethiadum congregationi.

127. CRevit Religioſorum numerus vivente Enoſe, & ideò opus eſt illos diſtinguere in diverſas claſſes. Perennarunt ad diluvium uſque, licèt jam tunc & obſoleta obſervantia, & degeneres more. Supervênit vindex Iuſtitia Dei, & univerſali cataclyſmo terribilis univerſam tellurem mundavit. Nohæ lachrymæ ex charitatis igne dimanantes, favores impetrarunt divinos, & terram uſurpatam ab immenſis oceani fluctibus tandem recuperarunt. Egreditur Noha longis emenſis maribus, & ſalutat tellurem orphanam novus hoſpes, incola ſingularis. In ſua familia cultum Dei inſtituit, & avitam religionis obſervantiam collapſam reſtauravit. Creſcente hominum numero & devotione, Religioſorum ordines multiplicati ſunt. Iuvat expendere eorum nomina, & ritus characteriſticos apud nationes varias. Religioſi à Moabitis cognominabantur אמים *Æn im*, ab Amonitis זמזמים *Zamzumim*, à Cananæis רפאים *Raphaim*, ab Hameis, זוזים *Zuzim*, ab aliis רכבים *Recabim*, ſæpe נפלים *Nephilim*, multoties חסידים *Aſidim*, etiam קינים *Cainim. Cinæi*, & metatheſicôs *Monachi*, à Palæſtinis נזרים *Nazarei*, & ab Hiſpanis noſtris, פנים *Panim*. Hoc nomen ultimum licèt minùs cognitum, eſt radius multis ſacræ paginæ locis intelligendis, ſed de eo in meo Hiſpano-ſtemmate ex profeſſio; nunc breviter reliqua nomina explicabo.

De pri-

81. *Arguis ſecundò* ex Regulæ cap. 58. ibi dicitur de profeſſionis candidato: *Si habitâ deliberatione promiſerit ſe omnia cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare, tunc ſuſcipiatur in congregatione.* Ergo dantur præcepta in Regula, quæ obligant ſub culpa. Ratio eſt: quia promiſſio non niſi culpam infert, ſi quiſpiam operetur contra illam.

82. Licèt admitteremus verba citata illo ipſo ſenſu quo volunt adverſarii, non probaretur dari in Regulâ præcepta aliqua, quæ ſubditos verè obligarent in interiori foro ante voluntatem Abbatis: ſed ſolum probaretur omnia, quæ continentur in Regulâ, debere ſervari ratione promiſſionis, ac proptereà omnes prævaricantes peccare venialiter, aut mortaliter ſecundum materiæ & operationis quantitatem.

83. Cæterùm nec hoc modo obligamur, quia illa Legislatoris noſtri verba æquivalent his: *Si re diu conſideratâ voverit & promiſerit ſe ſervaturum eſſe omnia, nempe ſubſtantialia: & accidentalia, ſcilicet illa quæ continentur in Regula, ſi à Prælato indicantur admitti debet: quod ſi noluerit talia promittere, non recipiatur.* Adhuc exponam clarius: *Si habito deliberandi tempore promiſerit ſe omnia cuſtodire ſecundum Regulam, hoc eſt, promiſerit cuncta, tùm fuerint imperata, ſervare: tunc ſuſcipiatur, incorporeturq; congregationi.* Quod ita debeat intelligi decretum illud, conſtat ex praxi. Mandatur executioni ſub his verbis: *Ego N.* ait qui profitetur, *promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum*, nempe ſubſtantialem ſecundum virtutes eſſentiales, Caſtitatem, Paupertatem, & Obedientiam. Illas tamen non quomodocunque, ſed *ſecundum Regulam Beatiſſimi Patriarchæ.*

84. *Arguis tertiò. Ex extravag: Ne Clerici. cap. Rel.* ubi dicitur: *Relatum eſt nobis quod Monachi de N. vivunt ſeculariter, & alios exemplo corrumpunt, ideoq; mandamus quatenus eos ad obſervantiam Regulæ appellatione remota compellas.* Atqui nullus cogi poteſt ad quod non tenetur ex præcepto: ergo dantur præcepta in Regula, ad quæ obligamur.

85. Minor eſt abſolutè falſa; quia etiam poſſet quis obligari ad id, ad quod tenetur ex voto aut juramento. Monachi ſi tenentur ad Regulam, tenentur ex vi voti. Qui recenſentur in hoc capite, voverant caſtitatem, paupertatem, & obedientiam: erant tamen incontinentes, prodigi, & libertini: aliàs enim non dicerentur ſeculariter vivere, atque alios corrumpere ſuo exemplo: ergo omni appellatione poſtpoſitâ compelli potuerunt ad morum converſionem ſervandam, quam polliciti fuerant. Erant inobedientes, & ideò compelli debuerunt ad obſervantiam Regulæ quà præceptæ ab ordinario Abbate.

86. *Arguis quartò.* In Regula indicitur caſtitatis, obedientiæ, & paupertatis obſervantia, quæ obligat ſub peccato mortali: ergo ſaltem in Regula reperiuntur hæc præcepta. Ita intellexiſſe videntur Ioannes An. *in Novella*, in cujus capitis gloſſa ſic: *Intellige indiſtinctè quoad tria ſubſtantialia: alia autem non credo eſſe in præcepto. Aliàs vix unus Monachus de mille ſalvaretur.*

87. Fateor tamen: & ad argumenti formam reſpondeo concedendo Majorem: Minorem diſtinguo. Paupertas, obedientia, & caſtitas obligant quà præcepta à Regula, nego: quà promiſſa in profeſſione, concedo. Ideo licèt noſter Legiſlator nihil in Regula dixiſſet de continentia, hæc tamen ratione voti obligaret. Hinc ſi monachus à voto caſtitatis (poſſibile ſit aut impoſſibile) abſolveretur, & remaneret religioſus, non teneretur ſervare caſtitatem, ſed poſſet ducere uxorem, deberet tamen continere quotieſcunq; ex congrua cauſa caſtitas illi regulariter præciperetur. Cæterùm cùm hæ tres virtutes ſint ſtatui Monaſtico eſſentiales, impoſſibile eſt aliquem non teneri ſervare caſtitatem, & eſſe religioſum, nempe quales nos ſumus. Poſſet enim ſtatui novus Religionis ſtatus, in quo darentur pauciora vota, ſi id eccleſia Romana approbaret.

PROBATIO

88. Oſtendo efficaciter non dari in Regula præceptum aliquod, quod obliget in interiori foro. Quia ſi daretur quodpiam, maximè illud quod de abſtinentia carnium exponitur capite vigeſimonono: atqui hoc eſt conſilium non præceptum, nulla igitur ſunt præcepta in Regula. Minorem probo. Si daretur præceptum de jejunio, id obligaret in ordine ſub peccato mortali: atqui jejunium & abſtinentia regularis in Benedictinorum ordine non obligant ad culpam gravem in omnium opinione: ergo non dantur de jejunio & abſtinentia ſanctiones præceptivæ in Regula. Majorem probo: quia ex præcepto & materia gravi naſcitur neceſſariò obligatio ſub peccato mortali: atqui hìc materia eſt gravis, & nihilominùs obligatio eſt levis: ergo ſignum eſt illam legem potiùs conſultivam, quàm præceptivam eſſe. Materiam eſſe gravem hinc colligo. Iejunia Eccleſiæ obligant ſub mortali: ergo etiam monaſtica, ſi eſſent præcepta, deberent ad culpam gravem obligare. Probo conſequentiam: Ideò jejunia Eccleſiaſtica graviter obligant, quia cenſentur graviter conducere ad vitam Chriſtianam: Atqui jejunia magis conducunt ad vitam monaſticam & pœnitentem: ergo ſi jejunia ſunt gravis momenti reſpectu communis vitæ, cenſenda ſunt momenti gravioris reſpectu vitæ pœnitentis. Suppono id quod ſuperiùs, *n. 41.* oſtendi nimirum non eſſe poſſibile præceptum quod obliget ad culpam levem, ſi materia ſit gravis.

Accinit D. Bernardus *de præcep. & diſp.* ubi clariſſimis verbis definit iſtam concluſionem: *Illum ſanè dico* SECURUM, *qui etiamſi interdum obedientiæ limites præterit, conſilium non reſpuit pœnitentiæ. Regulares enim terminos etſi ſæpè deliquerit,* NON EVADIT, *qui cenſura, quæ ex Regula eſt, diſciplinam non ſubterfugit.* Ergo Regula eſt lex merè pœnalis: quia alioquin non ſufficeret ſubire pœnam præſcriptam, ut prævaricator in conſcientia ſecurus diceretur: aliàs etiam terminos regulares evaderet, qui contra moralem legem operaretur; ſed juxta mentem D. Bernardi non evadit terminos Regulares, qui operatur contra Regulam, dummodo pœnitentiam admittat: ergo Regula non eſt moralis lex, ſed purè pœnalis.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Notitia penitioris cauſâ ſuppono omnia & ſingula, quæ ſunt in Regula, ex Legiſlatoris mente habere vim præcepti moralis; & utrùm ad ea in conſcientiæ foro obligemur examino.

89. **A**Dmiſsâ hypotheſi reſpondeo negativè. Ratio eſt; quia ego non promiſi obedire Regulæ, ſed Prælato: & ſic non magis teneor Regulæ obedire, quàm præpoſito alteriùs Religionis, cui non promiſi obedientiam. Hęc veritas ex profeſſionis forma innoteſcit. Hæc eſt. *Ego N. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundum Regulam Sancti Benedicti Abbatis, &c.* Hanc profeſſionis formam eſſe antiquiſſimam conſtat ex B.Bernardo de præcept.c.7. *Is qui profitetur, ſpondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam ſed determinatè ſecundũ Regulam, nec aliam quàm S. Benedicti: ut oporteat eum qui præeſt, non fræna ſua laxare voluntati ſuper ſubditos, ſed præfixam ex Regula ſibi ſcire menſuram, & ſic demum ſua imperia moderari circa id ſolum quod rectum eſſe conſtiterit, nec quodlibet rectum, ſed hoc tantùm quod prædictus Pater inſtituit. Sic ſe quippe habet profeſſio: Promitto non quidem Regulam, ſed obedientiam ſecundum Regulam S. Benedicti. Non ergo ſecundum voluntatem Præpoſiti.* Ecce Regula præceptibilis eſt, præcepta non eſt: imò nec quidquam eſt præceptibile præter Regulam, quod non ſit propter Regulam. Angelicè hanc eandem difficultatem tetigit D. Thomas, & explicuit divinitus *quodlib.1.art.20.* ita dicens: *Statuit S. Benedictus Monachum profiteri non quidem obſervare Regulã ſed quod profitens promittat converſionem morum ſuorum ſecundum Regulam.*

90. Ex his patet, ad ea, quæ ſunt in Regula, in foro interiori Benedictinos non teneri, niſi adſit præceptum Abbatis: unde B.Bernardus de præcepto c.11. ait: *Cætera quæ leviora dicuntur. Ex his verbi gratia dico eſſe, vel riſum interdictum, vel indictum ſilentium. Hæc ſiquidem ſi contra mãdatum non veniant, peccata non ſunt: accedente autem mandato, ſi quæ minus obſerventur, in peccatum reputantur, non tamen in crimen.* Ecce eorum, quæ in Regula, tranſgreſſio ante Abbatis præceptum, ne veniale quidem peccatum eſt. Poſito præcepto peccatum ſæpe, ſæpe crimen (peccatum prout opponitur crimini eſt veniale quia crimẽ non niſi pro mortifero uſurpatur) nempe levioris rei tranſgreſſio, ut ſilentii (placet exemplum poſitum à Doctore mellifluo) erit peccatum veniale: præcipuæ excellentioris rei omiſſio, ut officii Divini, aut jejunii, erit crimen, hoc eſt peccatum mortale.

Similem Profeſſionis formam amplexi ſunt Dominicani, qui non promittunt obedire Regulæ, ſed ſecundum Regulam: unde ex vi profeſſionis, & communi ipſorum ſententia; Regula eos obligat in foro exteriori tantummodo: accedenteq; Prælati præcepto, in interiori. Contrariam ſecuti Franciſcani tenentur in interiori foro ad ſuam Regulam, cum diſertiſſimis eam promittant verbis: *Ego Frater,* dicunt, *voveo & promitto Deo &c. ſervare Regulam &c.*

91. Nihilominùs explicatione indiget P.N. Bernardus *de præc.* dicens: *Univerſa non profitentibus quidem monita tantùm ſeu conſilia cenſenda ſunt, nec gravant non obſervata; cùm tamen profitentibus in præcepta; prævaricantibus in crimina fiant.* Et ibidem: *Itaque, ut ſentio, Regula Sancti Benedicti omni homini proponitur, imponitur nulli: prodeſt ſi devotè ſuſcipitur & tenetur; non tamen ſi non ſuſcipitur, obeſt. Quod autem in voluntate ſuſcipientis eſt, non autem in poteſtate proponentis, voluntarium meritò dixerim, non neceſſariũ. Attamen hoc ipſum quod dico voluntarium, ſi quis ex propria voluntate ſemel admiſerit & promiſerit deinceps tenendum, profectò in neceſſarium ſibi ipſe convertit, nec jam liberum habet dimittere, quod ante tamen non ſuſcipere liberum fuit.*

92. In prima authoritate non dicitur; quod ſemper ſint profitentibus in præcepta: ſed quòd cum fiunt in præcepta profitentibus, prævaricantibus fiant in crimen, quod libenter admitto: & inde infero: Ergo ſi profitentibus non fiant in præcepta (hoc eſt, non præcipiantur ab Abbate) prævaricantibus non erunt in crimen.

92.b. Secunda authoritas pro nobis etiam eſt: probat enim non fuiſſe in poteſtate proponentis Legiſlatoris obligare nos, ſed in noſtra: ergo ad quod nos non obligavimus, non tenemur: non obligavimus nos ſervare Regulam, ſed obedire Prælato ſecundum Regulam: ergo ad hoc tenemur, non ad illud. & ideò obedire Antiſtiti ſecundum Regulam, qui ſemel promiſerit, profectò in neceſſarium ſibi ipſe convertit, nec jam liberum habet dimittere, licet antea potuiſſet.

92.c. Hanc expoſitionem eſſe congruentem literæ & menti noſtri mellifluí Patris, ſatis ex dictis conſtat: conſtabitque liquidiùs ſi legas libell. de præcepr. ubi inter alia: *Quiſe ideo perjurum putat quòd* AD PVNCTVM *regulam non obſervat, videtur mihi non ſatis attendere quid juraverit. Nemo quippe cùm profitetur ſpondet Regulam, ſed determinatè ſecundum Regulam ſui quiſque converſionem, ſuamq; deinceps converſationem eſſe pollicetur dirigere. Hæc profectò hujus temporis omnibus ferè monachis communis profeſſio eſt.* In hoc teſtimonio multi tollunt illud *ad punctum*, & ſubſtituunt *ad purum*: ſed hæc medicina aliâ ſanè indiget. *Ad punctum* modus loquendi Hiſpanus atque Gallus eſt. Nos dicimus *alpunto*, hoc eſt *ſtatim*: vel *puntualmente*, Galli *ponctuellement*, hoc eſt *exactè*. Correctores legant *ad purum*, per me ſtat, ſed non aſſequor dictionis intellectum.

93. Objiciunt etiam aliqui locum difficilem ex eodem libello de præcepto & diſpenſatione: *Denique Regula ipſa tradit*, ait S. Doctor, *octavum humilitatis gradum, ut nihil agat monachus, niſi quod communis monaſterii Regula, vel majorum cohortantur exempla. Excuſentur proinde Ciſtercienſibus & qui illorum forte ritu certant vivere ſecundum Regulam, quàm ipſam ex integro purè ad literam (uti ſe ſane profeſſos eſſe putant) tenere curant.*

Hæc verba nudè ſumpta difficilia nonnullis viſa ſunt, quoniã ea non intelligunt, nec retinent antecedentia. Cluniacenſes cũ Ciſtercienſib⁹ comparat: utroſq; aſſerit ſecundum Regulam profiteri, non tamen utroſq; eodem modo obligari, Cluniacenſis profitetur obedientiam ſecundum

Regu-

Regulam quà receptam in ſuo monaſterio, nimirùm legitimà conſuetudine & uſu moderatam. *Ciſtercienſis diſtrictionem literatoriam profitetur.* Ergo Ciſtercii nullum erat in uſu privilegium, nullus mos, nulla conſuetudo aut diſpenſans aut moderans Regulæ articulos, ſed hæc ad literam ſtudio ſummo ſervabatur. Hinc jam mentem Melliflui Doctoris aſſequemur. [Sequi poſſunt, ait, Benedictini communem Monaſterii regulam, & majorum exempla, uſus, & conſuetudines. Excipe Ciſtercienſes, & qui illorū conſilio, non tam vivere ſecundum Regulam majorum exemplis & uſu mitigatam, quàm ipſam ex integro, purè, & ad literam ſine diſpenſatione aliqua tenere curant: ad literam, inquam, uti ſe ſanè profeſſos eſſe exiſtimant.] Ex his autem verbis ſequitur Ciſtercienſes putare ſe promiſiſſe obedientiam ſecundum Regulæ literatoriam diſtrictionem: & eos curare hanc ſervare, etiam ante præceptum. Cæterùm aliud eſt ſervare aut curare, aliud eſt moraliter teneri.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Prælato præcipiente in virtute ſanctæ Obedientiæ ſervari ea omnia quæ ſunt in Regula, omnia ſubditos obligent ſub peccato mortali.

94. PRo deciſione hujus quæſtionis notatione eſt digniſſimum, duas eſſe Authorum opiniones circa gravitatem præcepti: alii eam reperiunt in voluntate præcipientis, alii in materiæ quantitate, ſed hæc poſterior certior & plauſibilior eſt. Eam habet Sanchez *in ſum. tom.* 1 *l.* 4. *c.* 12. *n* 6. Ioannes de la Cruz *in direct. part.* 1. *præc.* 2. *art.* 2. *dub.* 4. *concl.* 2. Hanc ſententiam mente memoriâque tenendam eſſe docet Diana *p.* 3. *tract.* 5 *reſ.* 24. Iuxta primum dicendi modum parva poſſunt ſub gravi culpa præcipi, juxta ſecundum nulla quæ non ſint magna. Vide *n.* 41 42.

95. Stando igitur in primo modo dicendi, aſſero in tali caſu illud præceptum ſubditos ad nullum peccatum nedum veniale obligare, imò eſſe nullum. Ratio eſt maniſeſtiſſima; quia ad hoc quod præceptum obliget, eſt neceſſarium quod ſit rationabile & juſtum: atqui tale præceptum eſſet irrationabile & injuſtum: ergo nullum. Major eſt evidens: Minor conſtat ex iis, quæ *art.* 5. diximus. Quia præcepta monaſtica ſunt directiones ad cælum: atqui ſi hoc præceptum teneret, eſſet occaſio certiſſimæ prævaricationis, & illaquearet potiùs animas quàm expediret: ergo eſſet injuſtum. Secus Philoſophandum eſt, ſi juberet ſolùm aliqua, quæ ſine nimia moleſtia & nimio onere poſſent executioni mandari: quia tunc illud præceptum eſſet poſſibile non ſolùm phyſicè, ſed & moraliter, & idcirco poſſet ſubditos obligare.

95.b. Si ſequamur ſecundum modum ſentiendi, aſſeramuſque cum Doctore Mellifluo & aliis, quos *n.* 41. citavi gravitatem peccati non ſumi ex voluntate præcipientis, ſed ex materiæ quantitate: ſubſcribemus veriſſimæ ſententiæ & valedicemus alteri, quam vix credo probabilem, culpæ magnitudinem non à jubentis voluntate, ſed à quantitate materiæ dependere, eſt à D. Bernardo reſolutum. *Traduntur igitur*, ait, *à Prælatis interdum minora mandata, quorum tranſgreſſio leviora ſecundum Regulam parit & peccata, & tamen in Deum nihilominus prævaricatio ſit, quoties Abbatis juſſio præteritur*, & poſt: *& ſi quippe unus eſt*, ait, *qui offenditur, non tamen unius ponderis quæ jubentur: nec unius ſubinde diſcriminis juſſorum eſt omnium cenſenda tranſgreſſio.* Ita *lib. de præc.* Ergo peccati gravitas, non à præceptorum varietate, ſed à materiæ gravitate & pondere deſumi debet.

95.c. Suppoſitâ hac doctrinâ certiſſimâ aſſero *primò* tale præceptum eſſe juſtum, & obligare, eſt enim poſſibile moraliter, nec nimiùm difficile: addo tamen *ſecundò*, non obligare hoc præceptum ubique ſub peccato mortali, ſed pro quantitate materiæ. Vnde jejunia, Horæ Canonicæ, & quæ majora judicabuntur, obligabunt ſub peccato mortali, minora ut eſt ſilentium, labor manuum, cæremoniæ, &c ſub veniali: quia ut optimè dicit Ioannes de la Cruz *loco cit.* Præcepta Prælati in re levi, & in ordine ad bonam gubernationem obligant ſub peccato veniali, nam eſſet intolerabile, ſi poſſet Prælatus in omni materia etiam leviſſima obligare ſub peccato mortali.

95.d. Hæc reſolutio certiſſima eſt, & probatur à D. Bernardo *tract. de præc. cap* 14. rationibus ſatis conſpicuis. Arguit ſic: *Prælatorum juſſionibus tantum tribuendum aſſeritur, quantum ſi divinitùs traderentur.* Atqui præcepta divina in materia levi non obligant ſub culpa gravi, ut patet: ergo neque Abbatum præcepta. Ratio quidem hæc efficax eſt, atque Bernardo digna. Quia ſi levis inobedientia in lege Dei culpa venialis eſt, in Regula mortalis, non jam Dei lex Regulâ, ſed potiùs Regula lege Dei nobilior eſſet. Vnde ſubſumit meus Bernardus: *Nunquid fortè in lege quidem divina habenda eſt hæc conſideratio graviorum leviorumq; inobedientia: non autem ita & in Regula? Sed quis ſanè plus dicat tribuendum humanis, quàm divinis traditionibus, pluriſq; quod per ſuos Deus, quàm quod per ſeipſum imperat; æſtimandum?*

95.e. Hanc reſolutionem, quam ipſe eſſe veram probaverat, addit eſſe juxta mentem noſtri Legiſlatoris: *An non deniq; ait, apud S. Benedictum propria & diſtincta ab invicem ſententia inveniuntur, alia de levioribus, alia de gravioribus inſcripta culpis? Quid autem eſt levior culpa, niſi levis inobedientia?*

ARTICVLVS V.

Vtrùm ſi quiſpiam voveat omnia & ſingula, quæ in Regula continentur, ſe ſervaturum eſſe, ad ſingula teneatur ſub mortali.

96. HÆc quæſtio eſt confirmatio & dilucidatio præcedentis, ad eam eodem modo reſpondeo, me non poſſe meipſum ſub culpa gravi ad rem levem obligare, etiamſi velim: v. g. ſi promittam, ſi jurem recitare unum *Ave Maria*, & ſit voluntas mea ita ad id obligari, ut mortaliter peccem ſi omittam: reverà non tenebor ſub mortali, ſed ſub veniali juxta quantitatem materiæ & ea quæ n. 41. tradidi. Sic ſimiliter etiamſi jurem & voveam ſervare ſingula, ita ut velim me obligare ad hanc obſervantiam ſub

morti-

Digitized by Google

mortifero, non tenebor omnia ſub tali pondere cuſtodire; tandummodò ea, quæ in doctiorum opinione judicabuntur magna, qualia ſunt jejunium & officium divinum: ad ea autem quæ ſunt materia parva, tenebor quidem ratione voti, ſed tantùm ſub peccato veniali; quia quando voveo aliqua parva, non teneor ſub culpa gravi adimplere votum. Hæc doctrina expreſſa eſt Soti de juſtitia *lib.7.q a. 4.1.* Aragon. *in a 2. q.88.* Ioannis de la Cruz *in dir part.1 pr.2. ar.2. dub 4 concl 2.* Villalobos *in ſum tom. 2.tract 34. diff. 3. nu.3.* Sanchez *in ſum. tom 1 l.4.c.12.n.16.* Hanc etiam ſententiam probabilem judicat Tannerus 2.2. *diſp.5.dub.3. n 38.*

96.b. Hìc obiter adnotandum eſt juramentum hoc non addere novam obligationem; quia D. D. Benedictinorum profeſſio & votum & juramentum eſt. Votum, quà eſt promiſſio facta Deo; juramentum, quà eſt facta coram Deo: quia ut ex profeſſionis formulâ liquet, promittimus virtutes eſſentiales non ſolùm Deo, ſed & coram Deo, ac Sanctis ejus. Rationem juramenti in profeſſione Benedictinâ cognovit Doctor ille mellifluus, cælitùs doctus, quem nihil latuit. Epiſtolâ ſeptimâ ait, *ſi nequaquam à Regula, quam teſte ipſo* (nempe *Abbate*) *juravi & ſtatui cuſtodire, deviem Magiſterio.* & lib. de præc. & diſpenſ. *Qui ſe ideo perjurum putat, quòd ad punctum Regulam non obſervat, videtur mihi non ſatis attendere quid juraverit.* & dixerat: *Nemo ſi cautè profitetur, pollicetur ſe ultrà in nullo tranſgreſſurum, hoc eſt jam non peccaturum; alioquin aut perjurat, aut ſanctior eſt illo qui ait, In multis offendimus omnes.* Ergo non ſolùm morum converſionem Deo vovimus, ſed coram Deo juravimus.

96.c. Hæc ultima verba Mellifui mei Doctoris ſunt in causâ ut dubitem, an ſemel aut iterum tranſgredi præſcriptas Regulas in materia parva ſit peccatum veniale. Hoc eſt, Vtrùm ſi vel ſemel Benedictinus Religioſus non obediat Antiſtiti leve quid imperanti, dicendus ſit peccaviſſe venialiter.

Pro reſolutione hujus difficultatis adnotandum eſt PRIMO non teneri Monachum facere quod non promiſit, quia tota ipſius obligatio naſcitur ex mera profeſſione. SECUNDO nemo negare poterit hanc promiſſionem eſſe poſſibilē: nempe, *Promitto me obediturum eſſe Tibi quotiescumq; gravia juſſeris ſecundum D Benedict Regulam, & ut in plurimum obedientum eſſe cùm præceperis levia.* TERTIO, certum eſt ex vi hujus profeſſionis non peccaturum eſſe venialiter, qui ſemel aut iterum in levibus non obediret. QUARTO, ſic profeſſum fuiſſe D. Bernardum, ſic ſolere prudenter & cautos profiteri, neſcio an non perſuadeant verba hæc, quæ controverſiam excitarunt. Tu interim ſupende judicium & ſcholii à me editi *cap.36.* & clavem Moralis Theologiæ junctam *n.339.* ubi hæc omnia ſolvuntur ex profeſſo.

ARTICVLVS VI.

De contemptu rerum & rituum regularium.

97. PEccare eos mortaliter qui ex contemptu minimas obligationes temerant, nempe illos, qui voluntate ſuperba majora etiam contemptura inflati, parva contemnunt, & aſſeruit mellifluus Doctor *lib. de præc. & diſp.* & omnes affirmamus. Quid autem ſit legem contemnere, non ſatis omnes percallemus.

Non debet dici contemptor ſanctæ Regulæ, qui frequentiſſimè ejus ſanctiones violat, ſed qui auſu temerario, & non ex fragilitate. Hoc ut altiùs intelligas, ſuppone me non agere de rebus illis, quas graviter tenentur obſervare ipſimet ſæculares: quia in mortalibus culpis reperitur contemptus ſaltem radicalis. Ago de rebus regularibus, ad quas aliàs non teneremur. De his ab Antiſtite feruntur leges in communitate: ſi hæ ſint (ut communiùs eſſe ſolent) pœnales, teneris in foro exteriori: ſi ſint morales, in conſcientia. Si contra legem moralem opereris, peccabis mortaliter, ſi materia ſit magna: ſi parva, venialiter. Si contemnas, illaqueaberis mortali culpâ. Ita Bernardus *de præcept. c.14* qui ſic ait: *Propheta* (Eſai.53.) *de ipſo* (Chriſto) *teſtatur, quod pro tranſgreſſoribus rogaverit, ut non perirent. Vbi ſanè notandum eſt, quòd etſi pro tranſgreſſoribus, non tamē pro contemptoribus legitur ſupplicaſſe.*

97.b. Actiones leves irregulares, ſi contra præceptum veniant, peccata ſunt: non tamen criminalia: *excepta* (verba ſunt D. Bernardi jam citati) *cùm per contemptum vertuntur in uſum & conſuetudinem: & tunc non peccati ſpecies, ſed peccantis intentio penſatur. Elatio quippe contemnentis, atq; impœnitentis obſtinatio in minimis quoq; mandatis culpam facit non minimam, & convertit in crimen gravis rebellionis, navum ſatis levem ſimplicis tranſgreſſionis.* Confirmat ex illo Samuelis 1. Reg 15. *Quaſi peccatum hariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle adquieſcere.* quod exponit ſic: *Non, ait, non adquieſcere; ſed, nolle adquieſcere: ut non juſſionis ſimplex ipſa tranſgreſſio, ſed voluntatis ſuperba contemptio ſcelus idololatriæ reputetur. Non eſt enim id ipſum nolle obedire & nō obedire. Hoc quippe interdū erroris eſt, nonnunquam & infirmitatis: illud verò, ut odioſa pertinacia aut contumacia nō ferēda.* Sed quomodo intentio examinanda & cognoſcenda veniat, colliges ex verbis ſubſequentibus: *Non ergo qualiſcumq; mandati præterito criminalem facit inobedientiā: ſed repugnare, nolle obedire. Cæterùm quanti abſque illa peſſima & rebelli voluntate non obediunt? Quomodo ita que monacho crimen tribſidatur inobedientia, ſi toties ſine crimine tranſgreditur, quoties in tranſgreſſu ne defuerit hujuſmodi recalcitrans & contentioſa voluntas?* Et poſtea: *Etſi enim omnis inobedientia inexcuſabiliter ſit culpabilis* (puto pœnaliter) *nulla tamen* (nempe in materia gravi, vel levi ante Abbatis præceptum) *æternaliter damnabilis, niſi quam remedium pœnitentiæ non ſanat. Nulla eſt lethaliter criminalis, niſi quæ contemptum ſuperbia non evitat.* Vbi videtur D. Bernardus aſſerere non peccare mortaliter qui non obedit etiam ſi materia ſit magna, dummodo abſit contemptus. Id tu altiùs examinaveris. Oſtendit poſteà Regulam non eſſe legem moralem, ſed pœnalem: prævaricatores non peccare, dummodo regulari ſubjaceant pœnitentiæ. *Profeſſus quiſque* (ait) *cum in aliquo fortè regularium mandatorum deliquerit, ſi ad remedium æque regulare confugerit, etſi convincitur tranſgreſſor mandati non ta-*

LIBER SECVNDVS.

De generibus Monachorum vacantium converſationi religioſæ ante Chriſtum.

99. *SAnctiſſimus noſter Legiſlator inprimo Regularium Inſtitutionum capite, Religioſorum varia nomina & inſtituta edisſerit. Exponam Monaſticæ converſationis antiqua ſimulachra, quæ vix paucis ſunt cognita ut inde meliùs Evangelica perfectio cognóſcatur. Solis altitudinem Vranómetræ perfectiſſimè cognoſcunt ex umbræ magnitudine, ut noverunt univerſi qui Aſtronomiam ſaltem à longè ſalutarunt. Benedictinus Ordo non niſi Sol eſt Eccleſiæ militantis. Oriens ſol longiſſimas diffundit umbras: pervenerunt ad Orbis geneſin umbra Benedictini Solis: aut quid aliud omnes illæ Monaſticæ congregationes, quæ ante univerſalem cataclyſmum, aut univerſalem redemptionem floruerunt, quàm umbræ præviæ & ſymbola Benedictini Ordinis, à quo ferè omnes quibus ditatur Eccleſia Latina profluxerunt? Has antiquas umbras in receſſibus & penetralibus paginæ ſacræ, in probatiſſimorum authorum chronologiis deliteſcentes curioſâ obſervatione metiar, & reducam ad numeros obſervationem: ut ex umbra Solem, prototypon ex ectypo, ex ſymbolo cognoſcam veritatem.*

DISPVTATIO VIII.

De moralis Corporis conſtitutione.

100. CAtholici corporis unitas fides eſt orthodoxa, idcirco Athei, Infideles, & Hæretici ad corpus Eccleſiæ non ſpectant, nec illius membra poſſunt denominari. Peccatores Catholici licèt labibus innumeris ſint inquinati, Athei aut Hæretici dici non debent: Ipſi enim in eâdem habitant Eccleſiâ Militante, tametſi fragilitati indulgentes ita ſe gerant, acſi Deum non cognoſcerent, & milites eſſent Antichriſti.

101. Humanum Corpus non ſolùm componitur ex mẽbris vivis, ſed & aliqua membra admittit, quæ licèt ab Anima vitales functiones non recipiant, Animæ nihilominùs ſecretiore virtute conſervantur. Omnia hæc ſimiliter verificantur in myſtico. Sunt in eo aliqua membra, quæ & connexionem habent cum Chriſto-Capite, & vitam ab illius ſpiritu, vivificoq; influxu ſuſcipiunt talia verò ſunt, quæ in internam aut externam Fidei profeſſionem ſunt cæteris membris connexa, non tamen vitam ſenſum-ve participant ab auxiliorum præventione: non quòd ipſa gratias auxiliatrices non participent, ſed quod iis abutantur. Tales homines ſimiles judico ſanguini noxio, aut humori ſuperfluo, aut qualitati peccatrici: quia hæc quouſq; à corpore ejiciantur, ipſius creduntur partes, quantumvis inimicæ toti, ipſiq; ruinam minitantes. Non ſecus peccatores, moralis ſunt Corporis humores ſuperflui non ſolùm ſibi ipſis nocivi, ſed & toti communitati: verùm ejuſdem partes ſunt, quouſq; aut Eccleſiæ judicio fuerint per communicationẽ omninò ſeparati, aut ſpontè proſilierint foras, excommunicatio enim & infidelitas à corpore membra myſtica excidunt, diverſimodè tamen; nimirum, hæc ſimpliciter, illa ſecundum quid.

102. Non eſt opus confutare Pelagianorum dogmata, aſſerentium Perfectos ſolummodo eſſe Eccleſiæ bellatricis membra, non verò Peccatores; quia olim ea efficaciter Sanctus evertit Auguſtinus, & illos ita exoſos reddidit, ut aliquid vel Catholicâ veritate clarius, vel Pelagianorum errore contumelioſius poſſe aſſeri nõ crederetur; Divus etiã Hieronymus Iovinianum, qui idem cũ Pelagianis aſſerebat, retudit, hujuſq; hæreſeos deſtruxit antiqua fundamenta.

103. Hunc noſtrâ ætate errorem Lutherani, & Anabaptiſtæ reſuſcitarunt; ſed ſicut Iovinianus à Pelagianis differebat, non errore, ſed fonte: ſic & ab Anabaptiſtis Lutherani. Pelagius enim Iuſtorum vitam, ex quibus Dei Eccleſiam in hoc mundo perfici exiſtimabat, nullum omninò habere peccatum aſſerebat. Author mihi Auguſtinus *lib. Hæreſeôn. Hæreſi 88.* Iovinianus verò gratiam in baptiſmo acceptam amitti non poſſe exiſtimabat, ut Hieronymus in libri ſecũdi limine contra illum docet. Lutherus ſolam infidelitatem peccatum eſſe fatetur, ac proinde totam in Fiducia conſiſtere Iuſtificationem. Anabaptiſtæ deniq; ſolâ baptiſmatis recordatione remitti peccata dogmatizant. [Hæc dico hæreſeon ſeveram doctrinam contemplando; ſcio enim omnes heterodoxos ita eſſe in ſuis deliciis inconſtantes ut ubi allegantur pro una ſententia, pro contraria etiam poſſint. Sed de hoc alibi.]

 104. Vi-

104. Videte unius erroris ſpurii, quatuor aut plures patres,& omnes illegitimos. Eum Prophetarum Oracula, Apoſtolorum monumenta,Patrum doctrina explodunt apertiſſimè. Videatur Bellarminus *lib. de Milit. Eccleſia*: Petrus Soto *1. part. defenſ. contra Brentium*: Waldenſis *lib. 2. doctr. Fidei, cap.* 8. & 9. Driedus *lib.* 4. *c.* 2. & alii, quos conſultò brevitatis gratiâ miſſos facio.

105. Corpus hoc Eccleſiaſticum eſt duplex; Regulare, & Sæculare. De hoc alibi: in præſentiarum de Regulari diſputabo. Plura ſunt eaque nobiliſſima encomia, quibus Reſpublica Monaſtica extollitur in ſacris literis. Sæpiſſimè enim dicitur *Regnum Dei*: *Civitas Solis*; *Domus Spiritualis*: *Aula Dei*: *Schola Veritatis*: *Caſtrorum acies*: *Puſillus ovium atq; agnorum grex*: *Navis inſtitoris*: *Vinea electa*: *Corpus Chriſti*: *Reſpublica magna*. Hinc conſtat in hac Republicâ debere reperiri Præpoſitum, Rectorem, Solem, Patrem-familias, Oeconomum, Magiſtrum, Ducem, Paſtorem, Nauclerum, Vinitorem, Caput, & Magiſtratum.

106. Si conſideretur, quà coronat, & malos ſuſtinet expectans illorum pœnitentiam; comparari poterit *Area*, in qua diſcernitur frumentum à paleis, aliisq; inutilibus granis. *Arca Noha*, in qua poſt egreſſum corvi, quo hæretici ſignificantur, animalia munda & immunda remanſerunt: *Convivio nuptiali*, ad quod boni, & mali invitantur, admittunturque: *Sagena miſſa in mare*, ex omni genere piſcium congregandi: *Ovili*, in quo ſunt oves & hœdi: *Decem Virginibus*, quarum prudente, quinque, & totidem fuerunt imprudentes: denique *Magna domui*, in qua quidem ſunt vaſa; ſed alia in honorem, alia in contumeliam.

Hæc eadem Reſpublica, quatenùs monaſticis virtutibus ſit perilluſtris, comparatur *Terra Sanctuarii*: *Civitati robuſtarum gentium*: *Vinea florenti*; *Horto concluſo*: *Fonti obſignato*: *Officina unguentaria*: *ſpeculo præminenti*: & aliis, quæ Authores graviſſimi diffusè adducunt.

DISPVTATIO IX.

De Nomine μόναχος. Nomenclator, Etymon. Voces סבים Χαγιμ Çinai ac μόναχος non diſtinguuntur.

108 Circa annum Chriſti ccc.xl. primi ſunt auſi Donatiſtæ non de re ipsâ, ſed de ſolo nomine cauſari: Quid ſibi vellet hoc nomen Monachorum, doctos interrogabant, ut notat Auguſtinus in Pſalm. 132 & inferiùs: *Nobis dicunt, oſtendite ubi ſcriptum ſit nomen Monachorum*. Hos ſequuti ſunt Hæretici hujus ſæculi, licèt eis ſeveriores: illi nomini tantùm inſultarunt; hi autem non ſolùm de nomine auſi fuerunt contra Catholicos contendere, ſed etiam rem ipſam odio acerbiſſimo inſectari.

108. b. Magdeburgenſes *Centuria* 4. *ca.* 6. Monachorum, & Monaſterii nomina noviter excogitata aſſerunt, neque ea uſpiam in ſacris litteris reperiri: addunt genus vitæ Monaſticæ non inſtitutum fuiſſe à Chriſto Domino ſed poſtmodum in Eccleſiam introductum, idq; caſu & errore culpabili. Subjungunt primos authores extitiſſe Antonium, Macharium, & ejus ſimiles, poſt annum Chriſti ccc, quibus modò poſſum opponere Sanctorum Patrum innumera decreta, ſed non feſtino: repetam igitur rem à ſuis principiis, & de Monachorum origine diſputans convincam, ab Adamo in Lege veteri incœpiſſe ἰχνογραφίαν Monaſticam Evangelici ædificii adumbrationem perfectiſſimam. Probabo in lege novâ religioſam Rempublicam à Chriſto Domino, & non à puro homine fuiſſe inſtitutam. [*Vide Petri Gal Hiſtoriam Monaſticã, & Pineda proœmium in Iob. c.* 1 *n.* 9.]

109. Celebris illa eſt Cratyli, atq; Heracliti opinio relata à Goropio Becano *Hermathena lib.* 1. qui nomina opus eſſe naturæ aſſerebant; unde dicebant rerum propria nomina imaginibus eſſe ſimilia, non ab arbitrio. Artificis, ſed à natura expreſſis. Quam ſententiam ſequutus eſt Petrus Nigidius in ſuis commentariis Grammaticis, qui nomina eſſe differit vi & ratione naturę fuiſſe facta. Pugnavit è contrario Hermogenes Platonis magiſter & Parmenidis, Pythagoræ ſectator, qui nomina non naturales rerum ſimilitudines ſed ſigna hominum expreſſa voluntate, à conſenſu proficiſci aſſeruit: ex quo apud diverſas gentes diverſas linguas extitiſſe, & res eaſdem diverſis vocari nominibus animadvertimus.

Sed horum omnium ſententias à vero deficere communi calculo docent Philoſophi: Nam ſi prior illa Cratyli eſſet vera, rerum omnia nomina apud omnes gentes eſſent eadem; eſſetq; in præſentiarum tota terra labii unius, & ſermonum eorumdem. Si verò è contra teneret Hermogenis placitum, omnis etymologia tolleretur.

110. Socrates virtuti ſtudens & veritati, utramq; reperit in medio: nec nimium nominibus fidendum aſſerens, nec illa omninò contemnenda; ſunt enim ſymbola elementaria rerum, exprimentia earum aliquas prærogativas. Hæc Socratis curioſa opinio licet in omnibus linguis ſit utilis, præcipuè in Hebræa quæ utpotè artificioſior, ſic & altiore etymo nominum cauſas inveſtigat. Ergo ex ſancti idiomatis fonte puriſſimo nomen Μόναχος, quod hæretici explodunt exponamus.

Eſt ergo *Monachus* idem qui Μοναστὴς, Μονήρης, Μοναδικὸς, vel Μοναζόμενος, & ut communiter exponunt, dicitur à Monade, hoc eſt ab unitate & ſolitudine; quia Monachus ab alus ſegregatus vitam agit in ſylvis ſolitariam. Hæc derivatio nominis adriſit Caſſiano *collat.* 18. Nicephoro *lib.* 8. *c.* 4. *Hiſt. eccl.* Hugoni *de clauſtro animæ*; quibus adſonat Hieronymus *ſuper Pſalm* ubi ergo: *Si cupis eſſe quod diceris* MONACHUS, *id eſt* SOLUS; *quid facis in urbibus, quæ utiq; non ſunt ſolorum habitacula, ſed multorum*! Leſſius *lib.* 2. *c* 4. *d.* 1. *n.* 2. & 17. paulò aliter etymon hoc deducit. Monachum dici exiſtimat illum, qui vacat τῇ μονάδι, hoc eſt Vnitati, quæ eſt Deus: ſubſcribit Dionyſio *eccleſ. Hierarch. c.* 6.

III. Sa-

ſum. Sanè hoc etymon commune eſt, & ſuſtineri poteſt. Sentio nihilominùs vocem Μόναχος ἀπὸ τοῦ μόνας oon deduci; quia ſi hæc eſſet huius vocis origo nonjam Μόναχος ſed Μοναχὸς deberet dici. Ideireo al.iori ſtudio nomen ΜΟΝΑΧΟΣ ab Hæbræo exuo, ut illud χ remaneat radicale. Legerunt ſæpe Græci Iſraelidum libros, & in eis reperetunt illo veteres Monachos, qui floruerunt in lege, vocatos fuiſſe סיבנים Chinim *Cinaos*, cùmque ſuo more dextrorſum legerent, curioſâ metatheſi uſi, ubi סיבנים viderant, *Monachos* protulerunt: ſunt enim in eadem conſona, & Hebræus ſi expediatur à puoctis, nõ notat, ſed ſubintelligit vocalia. Coofidera utriuſque nominis æquipollentiam.

M O N A X.
מ ר ב י ס.
M o n i ch.

Radix Μόναχ, ſi ad declinationem reducatur, eſt Μόναχος.

112. Fuerunt סיבנים *Cinei* Chriſtiaoorum Monachorum umbræ, & quaſi pingues delineationes, quas perfecit Chriſtus Dominus delineaus gratiæ penicillo hanc imaginem Monaſticam; cuius dotes, perſectiones, & prærogativas ſuſpicimus & admiramur.

112. Radix סנבם vix eſt in uſu, ſed ex ea habemus סנבמון *Cinnamomum*, ut ſcias ab eadem radice & Charitatis cinnamomum, & Monaſticas gratias exoriri; quoniam ſtatus Religioſus *Eccl.* 24. ſicut cinnamomum & balſamum aromatizans odorem dedit, & quaſi myrrha electa dedit ſuavitatem odoris.

112. e. Calami vocantur סבנים *Canim* Exod. 25:31. unde apud Latinos *Canna Arundinem* ſignificat. Sed cur in linguâ ſancta idem eſt Calamo & Monacho nomen? Reſpondeo breviter. Monachi nomine dignus ille non eſt, cuius vita non ſit calamus, qui exempli minio & Chriſti ſanguioe tinctus oon ſcribat legem Dei in cordibus uoiverſorum. Noo ſolùm debes proficere, ſed & prodeſſe.

DISPUTATIO X.

Fuerint-ne Religioſi aliqui in prædiluvia Eccleſia ante univerſalem cataclyſmum?

113. A Mundi infantiâ, imò ab ipſius exordio fuiſſe inſtitutum monaſticum, Religioſamque militiam, licèt non in ea perſectione, quâ nunc viget, manifeſtum eſt. Nam ſi ad primum omnium Parentem oculos vertamus, neceſſitate quâdam naturæ ſolitarium in toto orbe terrarum reperimus: quam ſolitudinem à natura ipſa indictam utpote ſapientiſſimus ad mores reduxit, & æquo animo ferens, fecit (ut in proverbio eſt) ex neceſſitate virtutem. Non eſt digna ſilentio conjux eius amantiſſima Eva, quæ ſicut peccandi fuit occaſio, ſic individua comes in pœnitentiâ. Hos igitur vitam pœnitentem egiſſe liquet. Ab his tanquam à prima origine duæ illæ ſatis & celebres genealogiæ Filiorum Dei & hominum; duo illi ſpiritualiter hoſtiles exercitus; *Sacer & Profanus*; exordium ſumpſerunt: habuere ſiquidem Genearchæ noſtri duos filios, Caïnum & Sethum, quem dedit eis Dominus pro martyre innocentiſſimo Abele; à quibus univerſitas hominum exorta à Setho, qui *Dei filii*; à Caïno, qui *Hominum filii* dicebantur.

114. Quæris cur duæ iſtæ Phalanges tam diverſis prærogativis, nominibuſque fuerint diſtinctæ? Reſponſio ſatis clara eſt & evidens iis, qui ſacrarum literarum ſtudioſi Paraphraſten Chaldaicum Hieroſolymitanum legerunt. Is enim *in caput* 4. *Geneſ.* exponens homicidii cauſam, quâ exardeſcens Caious occidit Abelem fratrem ſuum, ait eum dixiſſe: *Non eſt judicium, nec judex, nec ſæculum aliud, nec merces bona pro juſtis, nec pœna pro impiis, nec Dei miſericordiâ creatus eſt mundus, nec eiuſdem miſeratione gubernatur, eò quòd recepta ſit oblatio tua cum beneplacito.* In cujus verba jurantes Caini ſucceſſores, & poſteri Dei omnipotentiam ioſicìantes (ut poſt Chriſtum fecère Gnoſtici, Dorſtoriani, Manichæi, & ſæpe Calviniſtæ) imò & ipſum Deũ contemnentes, & negantes (ut faciunt Athei) mundum noo ab aliquo Numine, ſed caſu & fato (ut poſtea Epicuræi dogmatizarunt) effectum aſſerebant; à ſuâ naturâ, & noo ab increata aliqua Cauſâ gubernari; Adamum (ſive quod idem Hebræis eſt, *Hominem*) fuiſſe abſolutam mortalium originem, principiumque: ſeque non à Deo tanquam à primo fonte provenire, ſed ab Adamo; vel fortè caſu genito, vel fortè ab innumeris maioribus nato, quod ultimum adriſit Ariſtoteli in Phyſicis mundum & hominum generationes fuiſſe ab æterno deliranti, ideò ab aliis omnibus anathemate meritò damnati, & ut hæretici habiti, *Filii Adami* ſive *Filii Hominum* dènominati ſunt.

115. E contra autem Sethiades dicebant in eodem Paraphraſtæ loco: *Eſt judicium, eſt judex atque ſæculum aliud; merces etiam bona pro juſtis, & pœna pro impiis: Miſericordiâ quoque Dei conditus eſt mundus, atque illius miſericordiâ gubernatur: quia autem majora fuerunt opera Abelis, operibus Caïni, ſuſcepta fuit oblatio illius cum beneplacito.* Ideirco ante Adamum aliud principium ſine principio cognoſcente, huncque non à ſe ipſo, ſed ab alio, hocque aliud (nempe, Numen, Deum) non ab alio, ſed à ſe ipſo credentes, firmiter aſſeverabant non ſe ab Adamo, ceu à primo principio, ſed à Deo eſſe: cum quibus Latinus Poëta:

Nobis genus à יהוה *Iove ſummo.* Vnde nomen *Filiorum Hominum* dedignati, *Filii Dei* gloriabantur eſſe, & nuncupari.

116. Cæterùm etſi regulariter lòquendo omnes Caïniades, ut doceor ab Apoſtolo Iuda in Epiſt. verſ. 12. 14. & 15. *Fuerint in epulis ſuis maculæ convivantes, ſine timore ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aquâ, quæ à ventis circumferuntur; arbores autumnales, infructuoſæ bis mortuæ, eradicatæ; fluctus feri maris deſpumantes ſuas confuſiones, quibus procella tene-*

brarum

num prototypo, *qui quoniam erant omnes bona indole prædi-ti, & patriam abſque ſeditione incolebant, in perpetua fœlicita-te vitam exegerunt, & ſyderalem ſcientiam & cœleſtium re-rum cognitionem excogitarunt. Ne autem inventa ſua ex ho-minum notitia dilaberentur ac prius perirent quàm prænoſce-rentur, ſcientes Adamum univerſalem interitum prædixiſſe, unum incendio, diluvio alterum: excitatis duabus columnis utrique ſua inventa inſcripſerunt; ut ſi lateritiam diluvio de-leri contingeret, lapidea ſuperſtes hominibus diſcendi copiam faceret, & quæ inſcripta continebat ſpectanda exhiberet: ajunt enim lapideam illam ab iſtis dedicatam, quæ noſtris tem-poribus extat.*

123. Ægyptii Sethiadum gloriæ æmuli (author eſt Siculus Diodorus lib. 1.) Iſidi, Oſiridique conſecrarunt duas alias columnas, in quibus geſta inventaque poſteritati commendarent. Item & apud Babylonios *Epigenes ſeptin-gentorum viginti annorum*, ait Plinius lib. 7. c. 56. *obſerva-tiones ſyderum cœleſtium latercalis inſcriptas docet gravis au-thor inprimis, qui minimum Beroſus, & Cricedemus 480. an-norum, ex quo apparet æternus literarum uſus.*

Sethus igitur qui *apud homines* (ut oraculum Eccl. 49. 19. teſtificatur) *gloriam adeptus fuit ſuper omnem animam in origine Adami*, religionis, virtutiſque paternæ hæredem, & fautorem genuit Enoſem (Gen. c. 4. 26. & c. 5. 7) qui cœpit invocare nomen Domini; igitur ſicut poſtea Saturnus apud Virgilium:

Is genus indocile & diſperſum montibus altis
Compoſuit, legeſq; dedit, NUMENQ; vocare
Maluit, his quoniam STATUISSET CARMEN in Hortis.

124. Is ſanè אנוש *Ἐνῶς Enyes*, & verſo ος in *us* Latinorum more *Enius* (quem *Enos* vulgata appellat ſcriptura) affines ſuos, fratres ſcilicet & illorum filios, & ſi quos ex Cainitis ad ſuum potuit conſilium revocare, in Militiæ ſpiritualis legibus determinatis inſtituit, ut diſcerent literas, quibus & Cainiades impugnare publicè poſſent, & communi ore divinas laudes perſonare. Qui igitur ſanctiones ipſius אנוש Enii ſequuti ſunt dicebantur, *Aſtra matutina* collaudantia Dominum, & lætificantia reliquos filios Dei: ad quos alluſiſſe certum judico Iobum cap. 38. 7. Hos proprio nomine derivato ab אנוש Enos אנשי *Enoſios* vel *Enios*, ſeu quod idem eſt אשי אנוש *Eſe Enos*, nempe *Viros-Enios* antiqui vocaverunt: unde conſtat etymon *Eſenorum*.

125. Enoſis mirandam vitam, & raram ſanctitatem commendat Cyrillus Alexandrinus, libro contra Iulianum nono his verbis: *Hic Enos cœpit invocare nomen Domini Dei; nam quoniam ſummâ virtute præditus erat, meritò laudabatur, & vocabulo Θεῖυ Divini* (non autem Θεῦ *Dei* omiſſo ε diphthongo, ut in uſu erat apud ſcriptores veteres euphoniæ gratia, & patet in antiquioribus libris latinis, in quibus nullæ diphthongi reperiuntur) *ab his qui tunc erant honoratus eſt, nominatus eſt enim Θεῖος* DIVINUS (non autem Θεὸς Deus) *omnis juſtitiæ & virtutis exiſtens ſtudioſus. Propagatum autem eſt & ab illo genus uſq; ad Noë tempora, qui erat juſtus ſecundum quod ſcriptum eſt de illo. Igitur genus quod ex Cain paternos mores imitatur nefariam & abominabilem imitando vitam; qui verò ex Enos nati, cui nomen erat Θεῖυ* DIVINI *uſque ad Noë tempora, genitoris ſecuti ſunt veſtigia, boni ſcilicet & juſti. Et cur non tales clareſcerent? neque enim erant promiſcua genera, & ſeparabantur à prophanis pueri, quos & filios vocabant* Θεῦ DEI; *erant enim, ut dixi, de ſanguine Enos qui cognominabatur* Θεῖος DIVINUS, hoc eſt *Filius Dei*. Hæc ille; quibus ſatis confirmat ea quæ diximus in ſuperioribus.

126. Filios autem Dei, qui ſingulari prærogativâ præditi, abrenunciantes ſæculo ad Enoſis phalangem confugerunt & ſe ejus obſtrinxerunt inſtituto; אנשיים *Enoſeos* dici ex pluribus ſacræ paginæ locis liquidò conſtat, & primò Geneſeos 6. 4. ubi eorum commendatur antiquitas, & ab initio fuiſſe dicuntur his verbis: *Iſti potentes, qui fuerunt à ſæculo* אנשי *Enoſii* השם *nomine*. Sic vertit Bolducus *lib. 1. de Eccleſ. ante legem c. 8.* ex quo veniunt plures loci ſacræ paginæ intelligendi hucuſque obſcuri, quia pro Monachis, & Enoſæis, *Homines* in genere transferebamus.

DISPVTATIO XI.

De honorificentiſſimis FILIORUM DEI nominibus à variis gentibus impoſitis Sethiadum congregationi.

127. CRevit Religioſorum numerus vivente Enoſe, & ideò opus eſt illos diſtinguere in diverſas claſſes. Perennarunt ad diluvium uſque, licèt jam tunc & obſoleta obſervantia, & degeneres mores. Supervenit vindex Iuſtitia Dei, & univerſali cataclyſmo terribilis univerſam tellurem inundavit. Nohæ lachrymæ ex charitatis igne dimanantes, favores impetrarunt divinos, & terram uſurpatam ab immenſis oceani fluctibus tandem recuperarunt. Egreditur Noha longis emenſis maribus, & ſalutat tellurem orphanam novus hoſpes, incola ſingularis. In ſua familia cultum Dei inſtituit, & avitam religionis obſervantiam collapſam reſtauravit. Creſcente hominum numero & devotione, Religioſorum ordines multiplicati ſunt. Iuvat expendere eorum nomina, & ritus characteriſticos apud nationes varias. Religioſi à Moabitis cognominabantur אמים *Æm im*, ab Amonitis זמזמים *Zamzummim*, à Cananæis רפאים *Raphaim*, ab Hametis, זוזים *Zuz im*, ab aliis רכבים *Recabim*, ſæpe נפלים *Nephilim*, multoties חסידים *Aſidim*, etiam קינים *Cai im*, *Cinei*, & metatheſi eos *Monachî*, à Palæſtinis נזרים *Nazarei*, & ab Hiſpanis noſtris פנים *Panim*. Hoc nomen ultimum licèt minùs cognitum, eſt radius multis ſacræ paginæ locis intelligendis, ſed de eo in meo Hiſpano-ſtemmate ex profeſſo; nunc breviter reliqua nomina explicabo.

De pri-

Digitized by Google

De prima Religioſorum congregatione poſt diluvium, qui vocabantur אמיים *Æmim.*

128. TRansfertur humanum genus in Armeniam, & inde in Babyloniam poſt annos aliquot. Confuſo in Babylone labio per orbem terrarum diffunditur. Diſtinxit culpa homines in varios populos dialecto diſſidentes: religio & devotio in cultum unius Dei congregavit. Colebant unum Deum, ſed ritibus & cæremoniis inæqualibus, & hoc in cauſa, ut poſt annos paucos florerent plurimæ Religioſorum hominum congregationes. Sunto *Æmæi* primi, quorum ſtatus explicetur. Audiunt hi Religioſi אמיים *Æmæi* ab אמ *Em*, quod licèt *Matrem* ſonet ſatis communi receptione (ut patet in Hierem. 15. 8. Thargumicâ verſione) *cœtum* tamen *conventumque*, & ſecundum R. Davidem, *Gentem, Familiam, poſtemque* ſignificat; unde ab אמ *Em*, אמי *Æmæus*, erit *Conventualis, Gentilis, Familiaris, Stilites, Liminaris, Oſtiarius*, &c. quod ſi ab אמה *Ama* hoc eſt *ancilla* deducatur, *ſervus* interpretari poterit: *Diffinitor* autem ſeu *menſurator*, ſi ab אמה *Ama*, hoc eſt *Cubitus*, *menſurave* etymon traxerit.

Horum Æmim mentionem facit Menander nunquam hactenus ab ullo ſatis explicitus, his verbis:

Ἐφ' αἰμων ὄμβρων γαῖα.

Transfert Pierius lib. 37. *Amore tellus imbrium peruritur.* neſcio quid cauſæ; ſed ego meliùs: *Terra Æmen ſeu Æmæorum terra imbrium*, hoc eſt *doctrina*, ut patet ex præcedentibus: inibi enim ὄμβρων *imbrem* metaphoricè pro *doctrina* ponit, ut fecit Virgilius in Ecloga, cùm Palæmon Damœtæ & Menalcæ auditis verſibus admirans ait:

Claudite jam rivos pueri, ſat prata biberunt.

Æmæi igitur *Conventuales* dicuntur, ſicut noſtri Monachi, eò quòd in conventibus & cœtibus communione & ſocietate habitarent, eâdem ratione quâ apud S. Benedictum Monachi, qui in monaſteriorum clauſtris habitant, c. 1. Regulæ Cœnobitæ fortiſſimi appellantur.

Gentiles & *Familiares* dicti antonomaſticè, eò quòd in opinione omnium præcipui ſint inter alias familias, genteſque.

Stilites ſunt dicti, ut Simeon, à ſtando, ſiquidem στυλὴ *columna* eſt, eò quòd in ſacris Æmæi ſtarent, ſtantibuſque manibus, hoc eſt extenſis, pſallerent: quem ritum poſtea Ægyptii ab eis mutuati ſunt, apud quos ſacerdotis & viri ſacris initiati inſigne fuit hieroglyphicum, Cynocephalus ſtans extenſis manibus & coronatus, Deam Phœben, quæ illis ſummo in honore fuit, adorans. Hinc Romani Iovem adoraturi ſtabant, ut conſtat ex Martiale:

Multa dum precibus Iovem ſalutat

Stans &c.

ritu ſumpto ab Æmæis. Hoc ſenſu intelligenda veniunt plurima loca, in quibus ſacræ nos literæ ſtare jubent, hoc eſt Deum adorare.

129. Dicebantur prætereà hi ſanctiſſimi viri *Æmæi*, quaſi *Oſtiarii* & *Liminares*; ædes ſiquidem extra muros habebant, ut hodie etiam Clauſtrales Monachi, & patet ex Geneſ. 14. 5. ubi: *Venit Chedor'ahomer, & reges qui cum eo, & percuſſerunt Raphaim in Aſteroth Carnaim, & Zuzim in Ham, & Æmin in Save-Chiriathaim.* reliqui ſanè occiſi ſunt in civitatibus, Raphaimi in Aſterotho-Carnaim, Zuzimæi in Hama, Æmæi verò non in urbe Chariathaima, ſed extra illam in illius *Save*, quod ut conſtat ex eadem Gen 14. 17. erat vallis extra civitatem, quæ vocabatur *Vallis Regis*. cuius nominis formam ſequutæ ſunt congregationes noſtri temporis Monachales, præcipuè Ciſtercienſes, quarum Monaſteriorum nomina à Valle derivantur, ut *Vallis-bona*, & *Bona-vallis*, *Vallis-eccleſiarum*, *Vallis-paradiſi*, &c. in Hiſpania; in Gallia, *Clara-vallis*, *Aurea-vallis* in patria Luxemburgenſi. *Specioſa-vallis* in Germania: & multa alibi.

130. A Laicis habebantur in dubiis ceu *Diffinitores*, & *iudices*; & denique ſummo ab omnibus honore afficiebantur.

Hinc notandum duxi, paucos illos Milites, qui ex Gedeonis exercitu fuerunt ſelecti, fuiſſe Æmæos, quod vel ex ſitu colligi poteſt, cùm biberunt in fluvio divinitùs juſſi; reliquum enim vulgus bibens recubuit, illi verò juſſa Dei & ritus avitos conſervantes, opus à Deo mandatum ſtantes executi ſunt; unde idem fuit jubere Deum Gedeoni ſtantes ſeligere, ac Æmæos: in horum enim virtute dignatus fuit illi tradere civitatem.

131. Ex voce אמיים *Æmim* Græci aliquas derivant, quarum etymon aliunde difficile fuiſſet deducere: tales ſunt:

αἱμιμαντὸν, Irreprehenſus, ſpecie decorus. Quod Æmæi vitam irreprehenſibilem agerent, & morum vitæque ſummam elegantiam haberent.

ἀμεμφὴς Inculpatus, hinc *ἀμεμφία factum irreprehenſibile.* Ob eamdem cauſam.

ἀμελωδιαὸς occurſu difficilis, eò quòd Æmæi difficulter reperirentur, ſiquidem Deo vacantes nuſquam per civitates vagabantur.

ἀμιμητικὸς Æmæus vitâ, hoc eſt vitâ imitabilis. Æmæi ſiquidem fuerant imitatione digni.

ἀμύμων inculpatus: ille nempe cuius vita reliquis eſt inſtitutioni.

αἱμασιαὶ dicuntur *ſaltus*, *loca nemeroſa* & ſimilia: eo quòd Æmæi in vallibus & ſaltibus habitarent.

αἱμονπερετος, quia Æmæi Magiſtri fuerunt reliquorum.

Quibus ſunt ſimiles aliæ plures, quas eſſet ſupervacaneum recenſere.

132. Licèt Æmæorum conventus pluribus in locis fuiſſe crediderim, ex ſacris tamen literis conſtat illos ædificaſſe cœnobium in eo loco, in quo poſtea civitas ער *Ara*; colligo ex Deuteron. 2. 9. ubi *Non pugnes contra Moabitas*, ad Moyſen dixit Dominus, *neq; ineas adverſus eos prælium: non enim dabo tibi quidpiam de terra eorum, quia filiis Lothi tradidi Ar in poſſeſſionem: Æmim primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus & validus.* Eſt ergo ער *Ara* urbs Moabitarum perquam celebris in ſacris literis.

Præter Aram, inhabitabant *Vallem Chiariathaim*, hoc eſt *Vallem lectionum*: nec alius Æmæis locus in ſacra pagina determinatur. Sed cur *Vallis lectionum* illorum dicebatur cœnobiū: Reſponſio in promptu eſt: quod profitebantur phyſicas & theologas ſcientias illaſque diſcipulis

præle-

Google

prælegerent ; ut & hodie in multis monaſteriis faci-mus.

De זמזומים *Zamzumais.*

133. Sicut Monachi à Moabitis אמים *Æmai* appellabantur (Deut. 2. 10.) ſic etiam peculiari vocabulo à Chananæis (Deut. 2. 20.) cognominantur זמזמים *Zamzumim*, cujus etymon ſignificantiamque inveſtigare opus eſt in præſenti. Dicuntur ergo זמזומים *Zamzumim* à verbo frequentativo זמזם *Zamzam*, quod eſt *Multis vicibus contemplari*, ejus enim radix זמם *Zamzam, contemplari, ſpeculari, cogitare*que ſignificat ; unde זמזומים *zamzumim* ſive *zamzumai* potuerunt dici quaſi *contemplativi*, eo quod cœleſtibus contemplandis rebus vacarent, in quo conſiſtit ſtatus vitæ perfectiſſimus.

Porro Contemplatores iſti habitaverunt olim in terrâ Ammonitarum, ut conſtat ex Deut. 2. 20. ubi : *Non dabo tibi*, aſſerit Dominus Moyſi, *de terra filiorum Ammonis: quia filiis Lothi dedi in poſſeſſionem, terra Raphaimorum reputa eſt, & in ipſa olim habitaverunt Raphaimi, quos Ammonitæ vocant Zamzumeos.*

De רפאים *Raphaimis.*

134. Quos Ammonitæ dicebant Zamzumimos, hos & Raphaimos appellabant Cananæi Gen. 14. 5. quaſi *Medices, & Curatores*: mederi enim animabus, & inſtaurare religionem & fidem ; erat illorum inſtitutum : ſic dicti à verbo רפא *rapha*, quod *mederi, ſanare, inſtaurare*que ſignificat. à Græcis fuerunt cogniti, & in magno honore habiti, unde ῥαφαΐζειν, hoc eſt *raphaimari* vel *raphaimum fieri*, pro eo quod eſt *purum eſſe & caſte vivere* uſurpabant. Alias à Græcis Κουρῆτες dicti, hoc eſt *curatores*, & ab Hiſpanis ex ſimili ratione *Curas* dicuntur, qui curam habent animarum. Inter alias cæremonias & ritus, ignem Deo vigilem ſervabant ædituentes, inde *Repizare*, Græcè ῥιπίζειν *ignem accendere*. A Philone Ῥαπευταὶ ; vel potius addito θε augmenti notâ Θεραπευταὶ appellantur, quia Græcè θεραπεία eſt *cultus, obſervantia, medicina, curatio*, idem ferè θεράπευμα & θεραπευσία, unde θεραπευτὴς ſeu θεραπευτὰς, *cultor, medicus, ſanator, ſupplicator*, eò quod ſupplices Monachi iſti orarent. Sic quoque apud Æoles Ῥύφος eſt *incurvum, inclinatum* : vel quod ipſi inclinati rem ſacram agerent, vel quod tanti ut ab aliis deberent inclinatione & reverentiâ coli. Cumque in magna veneratione Raphici haberentur, hinc factum ut per ampliationem quidquid fieret magni, dictum ſit Ῥάπιον, vel potius Ῥάπινον, & Ῥάπις *ſylvoſa planta*, & per translationem *ſylvani*. De his igitur The-Rapeutis ſeu Raphaitis agit Philo de vitâ contemplativâ his verbis : *Septimo die conveniunt in cœtum communem, & juxta ætatis ordinem conſidunt decenti habitu, manus continentes ſub pallio, dexteram inter pectus barbamque, ſiniſtram applicatam lateri: tum progreſſus in medium natu maximus, & dogmatum ejus ſectæ peritiſſimus diſſerit vultu ad gravitatem compoſito, voce moderatâ*, &c. Et poſtea : *Tum ille adſurgens hymnum in laudem Dei primus canit, aut recens à ſe compoſitum aut deſumptum ab aliquo vatum veterum ; extant enim hujus generis carmina priſca verſu trimetro, & hymni cum ſuis accentibus* (ſic vocat noſtras muſicas) *inter ſacra canendi ante altaria vel à ſtantibus, vel à choreas ducentibus, moderatis variis flexibus & reflexibus*, &c. Et infrà : *Vbi omnes conſurrexere, duo chori fiunt in medio cœnaculo, alter virorum, alter fœminarum, cuique ſuus Incentor præficitur honore præſtans, & peritia canendi: deinde cantant hymnos in laudem Dei compoſitos variis metrorum carminumque generibus, nunc ore uno, nunc alternis, non ſine decoris & religioſis geſtibus atque accentibus, modo ſtantes, modo prorſum, modo retrorſum paſſum moventes, ut cumque res poſtulat. Deinde poſtquam uterque chorus ſeorſum explevit ſe his delitiis, velut amore divino ebrii, unum chorum faciunt promiſcuum, ad imitationem illius olim inſtituti in rubri ſinus littore ; quando correpti numine viri pariter ac mulieres in unam choream conglomerati hymnis gratias ſervatori Deo canebant, præcinente viris Moyſe Propheta, Mariamne vero Prophetide hymnus, ad horū maxime imitationem hic Thirapeutarum Therapeutidumque chorus compoſitus, & mixtis ad graves virorum, acutis fœminarum vocibus concinne temperatus, concentum reddit ſuaviſſimum veroque muſicum.*

135. Ad hos alluſiſſe crediderо veteres in fabula illa celebri Curetum (quos alii Idæos Dactylos, & Corybantes nominant) qui ex eorum ſententia Iovem aluerunt, & tinnientibus clypeolis, & ſiſtris, ejus vagitus celarunt, ne audirentur à patre Saturno. Locus certe ſub myſticâ curioſitate intelligendus de Nativitate Chriſti ab Eccleſiâ catholicâ hymnis & pſalmis celebrata, quibus puellum celat Eccleſia, dum illius apud nos manſionem impetrat, & ſententiam à Patre illatam de morte ſubeundâ per aliquos annos differri expoſcit : non quod eum Pater ille ſummus non viderit, cum illi nihil occultum eſſe poſſit; ſed quia piis Eccleſiæ precibus flexus ſeſe in ſpeciem non videntis geſſit, prolatamque ſententiam diſtulit in trigeſimum & ultra à natalitiis annum. Locus alibi uberiore calamo illuſtrandus.

De זוזים *Zuzimais.*

136. Ab Hametis (ut doceor Gen. 14. 5.) qui Militiā ſpiritualem profitebantur, & religioſam agebant vitam, dicti ſunt זוזים *Zuzimai*, habitaveruntq; in civitate Ham. Eſt ergo *Ham* illa, quæ poſtea *Ioſ* 1. 32. dicta fuit *Hamathdor*, non raro *Emath*, & poſtea *Epiphania*, de qua Hieron. de locis Hebr. ait : EMATH *in Eſaia Damaſci civitas quam oppugnavit Rex Aſſyriorum, quæ nomen dedit regioni* EMATH, *quæ poſt montem Libanum verſus Euphratem extenditur.* In hac ergo civitate fuit collegium celeberrimum Zuzimæorum.

Dicuntur igitur זוזים *Zuſim* à radice זוז *zuz* inuſitata, ex quâ ſolum reperitur nomen מזוזה *mezuza, Poſtis, Columna*: eo quod apud Hametas ceu columnæ poſteſq; avitæ religionis & cultus haberentur. Sibi vimineas & ramoſas domus parabant bellarum inſtar, quæ ex ſuo nomine apud Græcis τὰ Ζωσάρια ſunt dictæ : ſoli vivere dicebantur, quia vivebant Deo ; & ideo *vivi vitaleſq;* zozimi appellabantur Græcè Ζώσιμοι veſtis erat præcincta, unde Ζῶσις, & Ζῶσμα cingulum cœpit appellari.

fili-rum tecum ; & ingredimini ſuper terram. Creſcite & multiplicamini ſuper eam. Annotaverunt hoc ſatis ſubtili calamo Ambroſius *de Noba & arcac.* 2r Petru Comeſtor *in Gen c* 31. & Hieronymus Iovinianum religioſæ inſtitutionis acerrimum inimicum adoriens his verbis ; *Quando Noba ingreditur in arcam, tam ipſe quam filij ejus ab uxoribus ſeparantur : quando verò egreditur in terram, junguntur paria : & quod in arca id eſt in Eccleſia, fuerat ſeparatum, in mundi converſatione ſociatur.* Ita *cont. Iovinian. lib* 1. Vide locum ex Bedâ ſatis pulchrum, quem expendit VValdenſis *l.* 3. *a.* 1. *c.* 41 *folio mihi* 431.

141. Moyſes Sephoram Madianitidem uxorem duxerat, & poſtquam in monte Dei Oreb rubum ardentem ſuſpexit qui Eccleſiæ militantis erat ſymbolum, calceamenta deponit, & affectus exuens terræ adhærentes, reliquum vitæ cœlebs tranſigit. Hanc hiſtoriæ circumſtantiam acutè illuſtrat Epiphanius *hæreſ.* 78.

¶ Idem de Ioſue docet Hieronymus *lib.* 1. *contra Iovinian.* Conſule VValdenſem *lib.* 3. *a* 1. *c.* 5. Genebrardum *in Chronogr. fol.* 124. Bellarminum *lib.* 2. *de Monach c.* 21.

Recabitæ caſtitatem colebant integerrimè, quam illuſtriorem reddebant ſubjectione voluntariâ, & contemptu rerum univerſarum. Exſtant plurima teſtimonia, quæ ſatis clare exprimunt ipſorum ſinceram caſtitatem. Tam obedientes fuerunt ſuis legibus, ut nec in minimo auderent eas prævaricari. Nam cùm Hieremias *c.* 35. ex indicto Domini illis vinum propinaſſet, illi validiſſime recuſarunt dicentes; *Ionadab filius Recab pater noſter præcepit nobis dicẽs; Non bibetis vinum uſque in ſempiternum, domum non ædificabitis, ſementem non ſeretis.* ubi gloſſa, *tanquam cogitantes de craſtino:* & rurſus, *Vineas non plantabitis, ut vivatis multis diebus*, gloſſa, *in converſatione ſanctæ vitæ*, ex quo Abulenſis colligit *in c.* 2. *lib.* 1. *Paral p. c.* 21. Recabitis obſervaſſe rigidam rerum penuriam & voluntariam paupertatem; fuiſſe cœleſti contemplationi deditos, à carnis voluptate abſtinuiſſe: ac propterea addit eos fuiſſe illo tempore religioſos noſtris Monachis ſimiles, quorum inſtituto ſunt hæ tres virtutes eſſentiales.

142. Rabanus relatus à Gloſsâ expendit Recabitarum mores verbis digniſſimis: dabo illa ne judicer lectori injurius : *Myſticè Recabitæ ſignant eos qui deſiderio perfectionis tranſcendunt mandata legis Iuſtis enim quibus non eſt lux poſita. ſic probantur non eſſe ſub lege, ſi juſtas leges non ſolum implere, ſed etiam ſuperare contendunt, ut debitis voluntaria addant. Hinc Abraham quæ jure ſibi victoria debebantur, ipſo cujus ſpolia retulerat. ſupplititer offerente, noluit accipere. Hinc David perſequentes ſe flevit. Hinc Elias & Hieremias virgines permanſerunt Hinc filii Ionadab (ipſi ſunt Recabitæ) propter obedientiam patri exhibitam, à Domino laudantur, & futura eis bona promittuntur, qui offerre decimas poſſeſſionum non contenti, imò ſuas poſſeſſiones reſpuentes, ſuas animas Deo obtulerunt.*

134. Audiamus & Hieronymum Epiſt. 13. quæ eſt ad Paulinum, ubi ſic : *Si cupis eſſe quod diceris Monachus, id eſt ſolus &c. — Habemus propoſiti noſtri principes Paulos, Antonios, Hilariones, Macarios, & ut ad ſacrarum ſcripturarum authoritatem redeam, noſter princeps Elias, noſter Eliſæus, noſtri duces filii Prophetarum, qui habitabant in agris, & ſolitudinibus, & faciebant ſibi tabernacula propè fluenta Iordanis. De his ſunt illi filii Recab, qui vinum & ſiceram non bibebant, qui morabantur in tentoriis, qui Dei per Hieremiam voce laudantur.*

144. Supereſt oſtendere Recabitas fuiſſe in lege naturæ, cujus contrarium ſentit Abulenſis, quem ſuperius citavi. Hæc hominum ſodalitas originem duxit à Raguele Moyſeos ſocero, cujus filiam Sephoram Moyſes uxorem duxit *Exod* 2. Hunc plura habuiſſe nomina conſtat ex ſacrâ paginâ : nã noſter Vulgatus, Litera Hebræa & Chaldæa *Exod.* 2. ipſum appellant Raguelem : ſed *tertio & decimo octavo capite* dicitur Iethro, quapropter D Hieronymus *contra Helvid.* illum binomium fuiſſe credidit. Ioſephus *Antiquit. lib.* 2. *cap* 2 aſſerit eum proprio nomine dici Raguelem, ſed cognomento Iethro. ita ipſum appellant Seniores LXXII. *Exod.* 2. Dicebatur etiam Cinæus *Num.* 24 & *Iud.* 1. quia fuerat de Cinæorum ſanctiſſimâ congregatione. Ideo author Hiſtoriæ Scholaſticæ *cap.* 7. cognomen illius dicit fuiſſe Cinæum, agnomen Iethro : tria enim nomina illi adſcribit. Nec approbo Lyrani & Abulenſis opinionem aſſerentium ipſum vocari Hobab: quia Hobab non fuit ſocer Moyſeos, ſed affinis, nempe filius Raguelis, ut patet *Num.* 10. ubi is dicitur fuiſſe apud Moyſen prope montem Sinai, & coactus Moyſeos urbanitate legitur aſcendiſſe & deſcendiſſe cum populo. Iethro autem Moyſeos ſocer *Exodi* 18. reverſus eſt in domum ſuam. At dicunt, Hieronymum de locis Hebraicis Hobab vocaſſe Moyſeos ſocerum ; fateor equidem, ſed librum illum Hieronymum potius interpretatum fuiſſe, quam edidiſſe manifeſtum eſt : fuerat enim Græcè conſcriptus ab Euſebio Hunc autem in hac circumſtantia falli, conſtat expreſsè ex ipſiſſimo Bibliorum textu Quia *Num.* 10. 29. Hobab dicitur filius Raguelis Madianitæ cognatus Moyſeos. Raguel autem ipſe qui Iethro Moyſeos ſocer. Hunc Iethronem magnâ prudentiâ præditum Nyſſenus aſſerit *lib. de Moyſeos vit.* claruiſſe profundiſſimâ mente ad hominũ ingenia cognoſcenda: quæ mentis virtus naturalis, illi tranſnaturali erat ſimilis, quam ſpirituum diſcretionem vocamus.

145. Inſtabis forſitan : Eſto Iethro quem velint : quid huic commune & Recabitis? unde conſtare poterit eos originem traxiſſe à Iethrone, & ad naturæ ſtatum pertinere? Conſtabit id expreſsè ex ſacris literis, ex quibus adducam unum vel aliud teſtimonium ſententiam meam demonſtraturum. In capite primo Iudicum hæc legis; *Filii ergo Cinæi aſcenderunt de civitate Palmarum, quæ eſt Iericho, cũ filiis Iuda in deſertũ ſortis ejus, quod eſt ad meridiẽ Arad, & habitaverunt cum eo.* Hos autem Cinæos fuiſſe poſteros Iethronis patet ex libri ejuſdem quarto capite : *Haber autem Cinæus receſſerat quondam à cæteris Cinæis fratribus ſuis filiis Hobab cognati Moyſeos.* Hobab eſſe Iethronis filium conſtat ex dictis, Iethronem autem fuiſſe Recabum unde & Recabitæ, liquet ex 1. *Paral.* 2. ubi ſic dicitur: *Hi ſunt Cinæi qui venerunt de calore patris domus Recab.*

Digitized by Google

Conſtat igitur Iethronem fuiſſe ex ſocietate Recabitica, aut inſtitutorem, ut reor; aut, ſi malis, ſub illa inſtitutione militantem. Quod ſi hoc ſecundum aſſeratur, adhuc Iethrone antiquior remanet Recabitarum congregatio.

DISPUTATIO XIII.

De נזרים Nazaræis.

146. PEccatum malum naturæ eſt; ideo naturalis lex dictat Deo ſerviendum eſſe, & nemini eſſe licitum procedere contra illius præcepta & voluntatem. Rationalis natura originali culpâ, temporum duratione, exterioris hominis vitio aliquomodò turbata eſt. Hinc natæ ſunt variæ hominum ſententiæ & opiniones, & ſecundū diverſa dictamina variæ ſectæ & ritus colendi Deum. Cæterum licèt aliæ hominum inſtitutiones ab hominibus fuerint inventæ: Nazaræorum ſodalitas non ab homine, ſed à *Domino* inſtituta, aut ſaltem confirmata eſt. Tene textum expreſſum in lege divina *Num.* 6. in quâ ritus & obligationes Nazaræorum explicantur: *Vir ſive mulier cum fecerint votum ut ſanctificentur, & ſe voluerint Domino conſecrare, à vino & omni quod inebriare poteſt abſtinebunt.* Vbi verbum פלא *pala* ſignificat *mirificare*, unde ſic habent Regia: *Vir ſive mulier cum mirificaverit vovendo votum*; & Oleaſter: *Vir vel mulier cum mirificaverint ſe ad vovendum votum Nazaræi.* Profeſſionis tempore à vino & aliis voluptatibus abſtinebant, irraſo procedebant capite, & à commercio humano alieni vacabant uni divinæ Majeſtati. Nazaræi enim dicuntur à radice נזר Nazar, *ſecernere* ſeu *ſeparere*: ut notat aptè Origines *in Thren. Hieremia c.*4. Nazaræorum ſodalitas audiit קרבן-אל Chorban-el *Oblatio Dei*, ſeu *munus Dei*; ita Ioſeph. *libri antiq.* 4. *c.* 4.

147. Fuerunt Nazaræi antiquiſſimi in teſtamento veteri; quia ſanctiones illæ quæ reperiuntur *Num.* 6. potiùs confirmationi, quàm inſtitutioni ſunt hujuſcemodi ſodalitati: *Geneſeos* enim 49. 26. reperio Nazaræos: Iacobus Patriarcha filiis ſuis benedicit, & Ioſephum appellat Nazarenum.

Fuerunt in maximo honore apud Iudæos, & Deo acceptiſſimi judicabantur. Idcirco Iudas 1. *Machab.* 3. Nazarenorum orationibus Deum placare conatur. Certè ipſe Deus non parvi fecit Nazaræos. Populum ſuum donavit pluribus beneficiis, & inter illa recenſet Nazaræos: *Ego Dominus* (Amos 2. cap. dicit Dominus) *qui aſcendere vos feci de terra Ægypti, & ſuſcitavi de filiis veſtris in Prophetas, & de juvenibus veſtris Nazaræos. Numquid non ita eſt filij Iſraël, dicit Dominus? Et propinabitis Nazaræis vinum, & Prophetis mandabitis dicentes: Ne prophetetis.*

Erant Nazaræorum duæ ſectæ: conſtat ex *Num.* 6. Alii perpetui, qui nunquam radebant caput, neque guſtabant vinum aut ulla propriis legibus prohibita: alii erant temporarii, qui expleto tempore, quod ſibi ex voto præſcripſerant, radebāt caput, & comas flammis conſecrabant, obedientes legi, cujus tenor eſt hic: *Cum dies, quos ex voto decreverat, complebuntur, adducet eum ad oſtium tabernaculi fœderis, ut offerat oblationem ejus Domino, agnum anniculum immaculatum in holocauſtum, & ovem anniculam immaculatam pro peccato, & arietem immaculatum hoſtiam pacificam, caniſtrum quoque panum azymorum —— Tunc radetur Nazaræus ad oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ, tolletque capillos ejus & ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum.*

148. Explicat optimè Philo *lib. de ſacrificiis* ritus hujuſcemodi conſecrationis, cujus verba propoſitum dilucidabunt. *Cum aliquis*, inquit, *ſacravit omnium rerum ſuarum primitias ac decimas, non habens amplius materiam in quâ pietatem exerceat, ſeipſum dedicat: ideo magnum hoc votum appellatur. Nihil enim quiſque poſſidet ſeipſo pretioſius, quâ poſſeſſione tunc ceditur. Hujus voti reo præcipiuntur hæc. Primum ne mero utatur, aliove potu ex uvis factitio: deinde ad præſtitutam diem ritè offerret tres votivas victimas; agnum, agnam & arietem. Illum in holocauſtum, illam pro peccato, arietem verò in ſalutis hoſtiam: nam voventi conveniunt hæc omnia; holocauſtoma, quia non ſua ſolum, ſed ſe quoque Deo dicat: pro peccato victima, quia homo cùm ſit, quantumlibet perfectus peccato non caret: pro ſalute autem, quia ſalutem ſuam acceptam refert Deo vero ſalvatori.* Hæc Philo.

149. Non juvat alios ritus expendere, quia conſtant ex capite illo ſexto Numerorum, ubi exponuntur univerſi. Reliqua clara ſunt: miror tamen cæcutire Cajetanum in re perſpicua. Raſionem capitis, quæ *per ſe* erat & in termino voti complebatur, aſſerit Cajetanus *in Act. Apoſt. c.* 18. fieri tantum debuiſſe ad oſtium tabernaculi fœderis cum ſacrificio: quovis vero in loco fieri potuiſſe quæ *per accidens* erant, videlicet ſi infra tempus voti Nazaræus ob morticinum aut alia in illo 6. Num. capite recenſita pollutus fuiſſet. Hoc autem falſum eſſe conſtat, quia purgatio illa non poterat fieri ſine ſacrificio. Dabo legis divinæ tenorem: *In octavâ die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ Sacerdoti in introitu fœderis teſtimonij: facietque Sacerdos unum pro peccato, & alterum in holocauſtum, & deprecabitur pro eo, quia peccavit ſuper mortuo, ſanctificavitque caput ejus in die illo & conſecravit Domino dies ſeparationis illius offerens agnum anniculum pro peccato, ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio ejus.* Quo nihil clarius contra Cajetanum dici potuit.

De abſtinentiâ à vino.

150. Expendamus ergo breviter ſingulas Nazaræorum obſervantias atque mortificationes. Primo, à vino abſtinebant & omni quod inebriare poterat. Abulenſis *quæſt.* 3. *in prædict. locum Num.* hujus obſervantiæ rationem inveſtigans, hanc judicat genuinam eſſe. Nempe Nazaræum ex vi conſecrationis totum ſe Divinæ contemplationi mancipaſſe, ac propterea abſtinere debuiſſe ab omni re quæ poſſet eſſe impedimento modeſtiæ, continentiæ,

con-

contemplationi. Vinum autem decreto Sapientis *Proverb.* 20. pudicitiæ eſt antipes, & contemplationis inimicus. *Luxurioſa res vinum; & tumultuoſa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit ſapiens.* Vbi לץ *Lets* Hebræis *deriſorem* ſignificat & *peſtilentem.* Conſonat Apoſtolus ſexto ad Epheſios, ubi *Nolite inebriari vino*, ait, *in quo eſt luxuria.* In quibus locis nomine Luxuriæ intelligitur quæcumque intemperantia. Ἀσωτίαν dixit Paulus, quæ vox complectitur omne genus laſciviæ: imitatus Sapientem, qui vinum vocavit ἀκόλαστον. Significat hæc vox *prodigum, laſcivum, libidinoſum, paſſionibus ſervientem.* In Regiorum Lexico exponitur *nequam, intemperans*, non in uno morum genere, ſed in omnibus: ideo πρὸς τὰς συνουσίας ἀκόλαστος dicitur, qui in re venerea eſt intemperans; ἀκόλαστος γλῶσσα ſimili ex cauſa effrænis lingua nominatur. Hoc bene Ambroſius percallebat, & ideo 2. *officiorum cap.* 21. legit: *Prodigum eſt vinum.* Vocatur ergo vinum ἀκόλαστον, quia ad prodigilitatem, libidinem, laſciviam, & petulantiam provocat. Tumultuoſam ebrietatem Sapiens jure vocavit, quia inter mala quæ ex vini abuſu oriri ſolent, furor & ira recenſentur: addit tamen: *Qui his delectatur, non erit ſapiens.* Adſonat Græcus Niceratus, qui ait verſu Καὶ οἶνος. *Ac vinum exæſtuans nudat mentem.* aut potiùs *nudat mente.* Nam & utrumque vinũ præſtat: primò enim nudat mentem, unde dici ſolet quòd in vino ſit veritas, & ſecundò nudat hominem mente, cum uſum impedit; unde Plautus *animi impotem* ebrium nominat *in Truc.* & Aleiatus *emblem.* XXIV. olivam ſapientiæ ſymbolum pingit obſeſſam à vite, atque dicentem:

Quid me vexatis rami? ſum Palladis arbos.
Auferte hinc botros, Virgo fugit Bromium.

Ergo merito vinum interdicebatur Nazaræis, qui ex vi inſtituti ſui debebant Theologię & Dei contemplationi, in quâ vera ſapientia ſita, ſtudioſè vacare. Hac conſecratione, ſeparati à periculis, velociori atque breviori itinere adſcendere ambiebant ad empyreum, abſtinere igitur debuerunt à vino & voluptate, quia teſte Homero *in primo epigrammate.*

Οἶνος καὶ τὰ λοετρὰ καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωὴ
Συντεμω πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς ἀΐδην.

Vinum & balnea & circa Venerem amor,
Per velociorem mittit viam in infernum.

Senſum conſidero, non litteram, & hoc diſtichon æquipollens ſuppono.

Balnea, Amor, Vinumque, nihil tolerabile ſuadent,
Illa pudore vacant; Liber, Amorque metu.

Vinum pyrata eſt, qui navem animam in mundi oceano fluctuantem theſauris memoriæ & uſu rationis exſpoliat: eapropter Salom. ut ſapientiam compararet, *cogitavit corpus ſuum à vino abſtrahere.*

151. Nazaræorum converſatio ſeverior fuit quàm Sacerdotum, licet hi perfecti crederentur. Vini potus eo ſolũ tempore quo miniſtrabant in ſanctuario, Sacerdotibus interdicebatur. Exſtat lex Levit. 10. ubi lego: *Dixit quoque Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriare poteſt non bibetis tu & filij tui, quando intratis in tabernaculum teſtimonii, ne moriamini; quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras, ut habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſacrum & prophanum, inter pollutum & mundum* Rationem hujus ſacerdotalis obſervantiæ refert Philo *in libro de ebrietate*, analogam; nempe Sacerdotes debere ſobrios & ſui compotes ad ſacra accedere, & rem divinam non irrationabiliter ſed humanitùs agere. Ecce Sacerdotes determinatis diebus, Nazaræi autem toto tempore, quo tales erant, à vino debebant abſtinere.

De capitis raſione.

152. De comis doctiſſimè ſcripſerunt aliqui, inter quos curioſè ſatis Adrianus Iunius, Proſper Stellartius, Pareja, Alphonſus de Mendoza, & plures alii. Is ultimus *q. 5. expoſitivá.* §. 7. aſſerit indictum eſſe Nazaræis comam nutrire, ut longè eſſent à vicinarum gentium ſuperſtitione, quarum ſacerdotes, ut credidit, raſo capite Idolis ſuis ſacrificabant. In hujus ritus confirmationem citat Theodoretum *quæſt.* 28. *in Levit.* Cyrillum *in Levit.* Lyranum, Eugubinum, Oleaſtrum, & Gancium; miror autem doctum & eruditum virum non legiſſe hos authores. Nullus illorum id aſſerit, ſed ſolùm fuiſſe conſuetudinem apud Gentiles comam nutrire, eamque poſtea Diis, hoc eſt Dæmonibus ſacrificare, Deumque voluiſſe hanc conſuetudinem ad ſe transferre. Et primo Theodoretus, quem ipſe citat, ait: *Moris eſt apud Græcos in pueris capillorum extremitates non attendere, ſed ſinere capillos promitti, & aliquanto poſt tempore eos dæmonibus dedicare.* Gancius verò, Oleaſter, & Eugobinus ejuſdem ſententiæ ſunt, referuntque verba Cyrilli: non autem exprimunt cujus Cyrilli verba adducant: quæ ab illis recenſentur, ſunt hæc: *Gentilium dementiſſima natio ſuas conſuetudines ſecuti, & mutarum pecudum more viventes, offerebant comam dæmoniis, eam nutriri permiſſam: atque alius quidem Nymphis quas Oreades appellabant; alius fluvio, cum viſum eſſet, offerebat; atque religionis loco res apud eos habebatur. Itaque ſapientiſſimus Moyſes, imò per Moyſen Deus cùm intelligeret non facilè Hebræos, quos in Ægypto errores imbuiſſent, deponere poſſe: ſimiles ritus inſtituere decrevit, ſenſim eos à prioribus erroribus disjungens, quibus ritibus non dæmones ultra, ſed Deum omnipotentem quaſi ſub umbrâ & figurâ colerent.* Hæc illi ex Cyrillo: quibus ſuam & Cyrilli ſententiam ſatis explicant: & idem docet Cajetanus. Sententiam tamen, quam impugno, non habere fundamentum patet, quia Nazaræi non erant Sacerdotes, neque offerebant ſacrificium, ſed pro illis Sacerdos, ut colligitur *ex c. 6. Num.* ergo non erat majus periculum in eo quod Nazaræus comam raderet, quàm quod quivis alius de plebe: nec per hoc exponitur cur radere poſſet poſt tempus ſtatutum à voto.

153. Optima ratio illa eſt quam Cyrillus propoſuit, & confirmari poteſt his quæ § 8. adducit idem Alphonſus de Mendoza, & Alexander ab Alexandro *libro 5. dier. genial. cap.* 18. Tiraquellus *de jure Primogenitæ in præf.* Petrus Gregorius *in ſyntag. juris univerſi libro 16. cap.* 1. & Tertullianus qui *lib. de anima* dicit nonnullos fuiſſe, qui totum filii caput pro reatu voverint: alios qui parte crinium, ut avitæ aut publicæ aut privatę adorationi ſatisfacerent.

 Viden-

Videndus eſt etiam Cenſorinus *de die natali in proœm.* Plutarchus *in Theſ.* juvat & illud Euripedis *in Bacchid.*

Sacer capillus eſt, Deo ipſum nutrio.

Quem ritum etiam expreſſit Virgilius hiſce verbis :

—— Hunc ego Diti

Sacrum juſſu fero, teq; iſto corpore ſolvo.

Sic ait, & dextrâ crinem ſecat.

Ecce gentilem nutriendi atque ſecandi comam ritum; hunc in Nazaræis Dominus ab omni ſuperſtitione ac idololatriâ purificavit.

154. Sed non erit abs te ſi dicamus Nazaræos comam nutrire juſſos, ut ſe ingenuos ac libertos Domini profiterentur: coma enim ingenuitatis & libertatis ſymbolum fuit. Conſtat ex illo Ariſtophani proverbio *in Avibus*, videlicet; *Servus cùm ſis, comam geris?* E contra verò apertum atque detonſum caput ſubjectionis, captivitatis, ac miſerrimæ ſortis conditionem ſignificabat. Docet Seneca *lib 2. epiſt.* Hic ritus lucem aliquibus ſacræ ſcripturæ locis, hi & lucem ritui gentilitio. *Deut.* 32.41. dicit Dominus Deus; *Reddam ultionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me retribuam. Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus devorabit carnes de cruore occiſorum, & de captivitate nudati inimicorum capitis.* Ecce minatur hoſtibus captivitatem quam deſcribit per nudatum caput. Clarius Iſaias *cap.* 3. cum filiarum Sion captivitatem deſcriberet, ſic ait: *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & crinem earum nudabit, & erit pro criſpante crine calvitium.* Mich. etiam cap. 1. 16. ſimilitudinem aquilæ concipiens quæ ſenio confecta totius corporis excutit plumas, ſic ait: *Decalvare, & tondere ſuper filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum.* Hinc eſt quod ubi de quodam Nazaræo 1. Reg. 1. legitur: *Novacula non aſcendet ſuper caput ejus*, Chaldæus tranſtulit *Terror non aſcendet*, & alii, *Imperium alicujus.* Aptè caput raſum, terror, & imperium coincidunt; quia capitis raſio ſervitutis indicium eſt, terror effectus.

155. Hinc intelligendus venit locus 4. *Reg.* 2. 23. ubi Eliſæo aſcendenti in Bethel pueri illudunt & dicunt: *Aſcende calve, aſcende calve.* Contra quos egrediuntur *duo Urſi* de ſaltu, & lacerant ex eis plures quàm quadraginta. Legit Brixianus *duo Leones*, ſed cur? Indomitæ beſtiæ egrediuntur & vindices devorant irriſores; expediebat enim, ut illi qui Eliſæum calvum, hoc eſt ſervum, domitum, ac vilem dixerant, à beſtiis generoſis, indomitis, & ſylvæ dominis lacerarentur.

Nazaræi igitur, qui intactam cæſariem conſervabant, completo tempore radebant caput, quaſi in priſtinam ſervilem conditionem redacti.

156. Dum hæc ſcriberem, *Rationale Lexicon*, liber eſt in quo à vocum natura inſero Hebræas ſignificantias, recognovi, & dictavi; nulla enim dictio in toto ſancto idiomate quæ indigitet objectum ſine causâ פרע *Para* ſignificat *libertatem & cæſariem* teſte Hieronymo de Prado *in Ezech. cap.* 24. Ideo Syro-chaldæus פירוע Pertugha *comam* (... Gallus *perruque*) nominat, & פירעון Purghan ... *Hum, Gubernatorem, Dominum.* Legi in Guidonis Fabricii Boderiani Dictionario.

Occurrit locus *Exodi* 32. aptiſſimus ſententiæ explicandæ: ibi ſic: *Videns Moyſes quod nudatus eſſet populus, ſpoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat.* quo loco pro *nudatus* & *ſpoliaverat* hoc verbum bis ponitur. Explicat Moyſes capite ſequenti quomodo & quare ſpoliatus eſſet, dicens: *Nunc ergo depone ornatum tuum, ut ſciam quid faciam tibi: depoſuerunt ergo filii Iſraël ornatum ſuum.* Qualis autem eſſet hic ornatus quem filii Iſraël depoſuerunt, exprimit Chaldæus dicens fuiſſe diademata ſive coronulas, quas capitibus ſuis impoſuerant in monte Oreb in ſignum fœderis cum Deo initi & immunitatis, quâ præ aliis populis gaudebant, ut Dei populus dicerentur & eſſent. Ex quo patet quid voluerit Moyſes cùm *cap.* 32. dixit *nudatum eſſe populum*, hoc eſt excæſariatum, privatum antiquâ immunitate, & priſtinæ ſubjectum ſervituti. Propterea deponere jubet capitis ornamenta, quæ erant libertatis inſignia

157. Hinc facili negotio intelliges, cur *Levit.* 21 prohibeat Deus Sacerdotibus intereſſe, cum morerentur cives ſui; ait enim: *Ne contaminetur Sacerdos in mortibus civium ſuorum, nec radet caput, nec barbam.* Nam cùm capillorum abraſio & capitis nuditas, propria ſint ſigna ſervitutis, qui ſe miſeros, & ſervos confitentur, ſervorum habitum uſurpant. Vult ergo Deus ne Sacerdotes funeribus civium interſint, quæ ſordida ſunt; ne radant caput, quod ſervitutis eſt ſymbolum: dedecet enim ſacros homines tractare immunda. Sint cryſtallo puriores, non ſubdantur dæmoni & peccato: ſed corpore & animo ſint purificati & liberi. Nazaræi ergo quoniam ingenui erant, & Domini liberti, non tondebant cæſariem toto tempore ſeparationis ſuæ: ſic enim habetur Num. 6 *Creſcente cæſarie*, id eſt, *libertate capitis ejus.* completo tamen Nazaræatus tempore radebant, quaſi in priſtinam & ſervilem communium hominum conditionem redacti.

158. Alias hujus rei rationes adducunt Gregorius *lib.* 32. *Moral. c.* 17. *& lib.* 2. *cap.* 16. Cyrillus Alexandrinus *lib* 8. *in Levit.* Hieronymus *in cap.* 2. *Amos.* & alii Patres. Ex his autem illam quam expendit Iſichius, adjungere decrevi, ut Lector eligat quod judicat veritati conformius. Iſichius igitur explicans illud Levitici 13. *Et pilum ejus ſi in album mutatum fuerit*, ſic ait: *Propterea in caput Nazaræi ferrum aſcendere prohibetur in Lege cunctis diebus quibus ex voto Domino conſecratur, quod in capita aliorum ſine culpâ aſcendit, quia quibus ſunt ſuperflui capilli, non ſolum nihil nocet, ſed & lucrum eſt tondere, quibus autem non ſuperflui, damnoſa eſt & indecora capillorum depoſitio, propter naturalis decoris ſpoliationem. Sic quibuſcumque ſuperfluæ cogitationes importunæ ſunt; bene iſtis capillis per tonſionem carent.*

Nazaræus autem ſanctus eſt, & nihil debet habere quod tondeat.

DVBIVM

Digitized by Google

Dubium incidens.

Vtrum hæc Nazaræorum obſervantia obligarit eos ex præcepto, an ſolum ex conſilio.

159. Abulenſis *q.22. in 6.c. Num.* docet Hebræos non teneri ex præcepto, ſed ex conſilio ad ritus hujuſcemodi. Cauſam autem inſtitutionis eam exiſtimat, quod divina providentia omni tempore voluerit ad ſe aliquos homines ſpeciali ratione applicare; & quamvis Hebræorum populum ratione legis peculiariter ſibi elegiſſet, ut patet ex *Exod. 19. & Deut. 7.* ſtrictiori tamen modo voluit aliquos ſibi dicari, ne tota communitas plus æquo ſtringeretur. Voluit autem Deus hunc Nazaræorum ſtatum in lege exprimere, eò quod modus ſpiritualis eſſet adhærendi Deo, ut omnibus palam fieret quomodo poſſent applicari Deo ſi vellent: & propterea non eſt præceptum omnibus conſtitutum, ſed tanquam conſilium propoſitum, non ſecus ac in lege Evangelica, quæ lex perfectionis eſt, plura ſint ſub conſilio nobis propoſita, quæ ſolum pauci amplectuntur, nempe qui volunt. Talia ſunt conſilia de Paupertate Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* de Caſtitate 1. Cor. 7. v. 38. *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.* Simili ergo ratione de Nazaræorum inſtituto philoſophandum eſt. Conſtat ex verbis Legis: *Vir ſive mulier cum fecerit votum ut ſanctificetur, & ſe voluerit Domino conſecrare.* Ergo nemo cogebatur invitus nomen dare huic inſtituto celeberrimo. Igitur non erat ſub præcepto, ſed ſub conſilio fieri Nazaræus: quòd ſi quiſpiam ſemel inſtitutum illud amplecteretur, tenebatur ſub præcepto ritus illos ſervare, qui expenduntur Numerorum ſexto. Ratio eſt: quia illæ ſanctiones præcipiunt ex hypotheſi, nempe ſi quis voluerit: deficiente autem liberâ voventis voluntate, conſultivæ illæ remanent, non præceptivæ.

160. Ex hac Nazaræorum tonſurâ, Apoſtolicâ traditione in Eccleſiam derivatum aſſeritur, ut qui à communi hominum vitâ recedunt, & perfectius conſervationis genus ſuſcipiunt, radantur capite. Legi in Iſidoro *de divin. offic. & in Conc. Aquiſgranenſi cap. 1.* his verbis: *Tonſura Eccleſiaſtica uſus à Nazaræis, ni fallor, exortus eſt: qui prius crine ſervato, denuo poſt vitæ magnam continentiam, devotione completa, caput radebant, & capillos in ignem ſacrificij ponere jubebantur: ſcilicet ut perfectionem devotionis ſuæ Domino conſecrarent. Hujus ergo exempli uſus ab Apoſtolis introductus eſt, ut qui divinis cultibus mancipati Domino conſecrantur, quaſi* Nazaræi, *id eſt,* Sancti Dei, *crine præciſo innoventur.* Nec causeris, quòd noſtri Eccleſiaſti tondeantur in initio, Nazaræi in fine, quia ſigna præteritam futuramque virtutem poſſunt ſignificare, ut in ſpeciali Epiſtolâ ſcripſiſſe me memini, quæ prodibit cum aliis Regularibus.

Nazaræorum florente Hebræâ republicâ ſplendorem & dignitatem ſatis clare oſtendit Hieremias *Thren.* 4. quatuor ſimilitudinibus excellentiſſimis. Eos *nivi* comparat, *lacti, ebori, ſaphiroque*, quibus prærogativis illorum rigida abſtinentia, ſevera converſatio, & perilluſtris pulchritudo penitius commendantur. Quæ omnia de noſtri temporis Monachis expendit Gregorius *libri Moralium tertij capite decimo ſeptimo*, & ſæpe alibi.

DISPUTATIO XIV.

De אנוש--איש Eſenis.

161. Eſeni toto orbe terrarum celeberrimi dicti ſunt ab אנוש Enoſe. Sed quomodo ab Enoſe Eſenus? Bolducus *de Eccl. ante legem l.b.* 1. ad metatheſin appellat, & utramque eſſe eamdem vocem poſſet probare analogia quam conſpicis.

א נ ו ש

ESENVS

Cæterum Gentilia nomina vix aliquando patiuntur metatheſes, idcirco nomen Eſeni potius expono ſic: אנוש – איש *Is Enos*, hoc eſt *Vir Enoſæus*, ille, inquam, qui eſt de congregatione Enoſis.

Multi graves authores exiſtimant Eſenos cum Aſidæis confundi, ducti authoritate utriuſque Ioſephi, quia quotieſcumque Flavius Ioſephus Græcè aliquid de Eſenis narrat, id Ioſephus Gorionides Hebraicè de Aſidæis edifſerit. Aſidæi à ſanctitate & miſericordia dicti ſunt, ſic etiam Eſenorum nomen à ſanctitate deducit Ioſephus Scaliger *lib. 6.* & ſubdit: *Ab aliqua igitur voce patria deductum eorum nomen, quæ ὁσιότητα ſignificet: & quæ alia fuerit præter* חסיא*, id eſt, ὅσιος* Sanctus? *unde manifeſtè Græcum derivatum, ut ὁσιότης* Sanctitas. Huic etymo etiam videtur ſavere Philo de vitâ Theoreticâ, qui illos ὁσίους à ſanctitate denominati ſtatuit: & ſuffragatur Chryſoſtomus *hom. 44 in act. Apoſt.* Nihilominus tenendum eſt, Eſenos quaſi אנוש-- אישי *Eſe Enos* hoc eſt *Viros-Enoſæos* eſſe dictos, & non ab חסיא vel ὁσιότητος denominari; quod inter alia probat & omiſſa aſpiratio, & ipſa ſyntaxis literarum.

162. De Eſenis Ioſephus Gorionides in *lib. de tribus Iudaicorum Philoſophorum ordinibus* ſic ait; *Tertium ordinem tenebant Eſeni*, [noſtrorum Monachorum Præcurſores] *ſive ut quidam Hebræorum vocant*, Asidæi, *id eſt* Pii, [potius, *Miſericordes*] *qui cuncta ad Deum dirigebant*, [ecce perpetuam Dei præſentiam] *immortalem animam dicebant* [eſſe tremendi Dei judicii timorem] *ipſi præter cæteros voluptates quaſi maleficia vitabant*: [hinc collige eorumdẽ vitam fuiſſe duram & pœnitentem] Progreditur & Caſtitatẽ Paupertatẽque illorũ cõmendat hiſce verbis.

C:nti-

Continentiam verò ſervare, neque cupiditati ſuccumbere, virtutem maximam ducebant. Omnes illorum opes in medio erant poſſidebantque omnia communia; & nihil amplius interdum ditior fruebatur, nihil pauper defraudabatur. Vnde *& legem ſibi dixerunt, ut qui diſciplinam ſuam ſectari vellent, bona contubernio publicarent. Ita enim fore, ut vel paupertatis humilitas, vel divitiarum dignitas appareret, ſed per mixtis facultatibus velut inter fratres unum eſſet omnium patrimonium.* Hinc conſtat habuiſſe bona in communi, non in particulari; adeoque fuiſſe ſimiles noſtris Monachis. Similia docet Ioſephus *lib. 2. de bello Iudaico cap. 72.* quibus addit: *Nec veſtitum nec calceum novum niſi veteribus attritu ſumpſerunt, commerciorum nullus inter eos uſus, egentibus præſto fuere eandem ab illis beneficentiam relaturi.* Hæc omnia paupertatem concernunt; videamus quid dicat de vitæ auſteritate. *Religionem*, inquit, *mirifice coluere: frigidâ aquâ ſe quotidie abluentes, inter veſcendum ſummum ſilentium adhibuere.* Caſtitatis obſervantiam commendat iſtis, *Non niſi probatâ continentiâ homines in ſocietatem recepere.* Et habuiſſe ſua ſolennia vota inſinuat dicens. *Receptos autem magnis execrationibus obſtrinxere, ſe, Deum, Fidem, Iuſtitiamque culturos.* Et in eorumdem tribunali habuiſſe locū ſententiam Excommunicationis, conſtat è verbis, quæ ſubjungit; ait enim *Deprehenſos in peccatis ſocietate deturbavere, ac ne cibum delatum caperent, vetuere.* quæ latè proſequitur eo loco, quibus & alia adjunxit *lib. Antiq. 18.*

163. In Eſenis, Aſidæis, reliquiſque veteris Eccleſiæ religioſis exprimitur umbra noſtrorum Monachorum, ut notavit Euſebius Cæſarienſis *lib. 2. hiſt. c. 16.* contra quem fruſtrà ſtomachatur Scaliger *lib. 6. de emendat. temporum,* quia tametſi Chriſtiani non fuerint, ſuis moribus & inſtitutis Chriſtianorum vitam videntur adumbraſſe. Vtrum tamen Eſeni iſti, illi ſint de quibus loquitur Philo, qui ſuo tempore in Ægypto habitabant, inferius cum Cardinali Baronio diſputabo, dum agam de Monachorum origine ſub Evangelio. Modo ſufficit oſtendiſſe Eſenos ſimiles fuiſſe noſtris Monachis. Et quidem Eſenos caſtitatem ſervaſſe, præter Ioſephum docuit etiam Plinius *lib. 5. c. 17.* ubi ſic: *Ab occidentali Aſphaltitæ littore Eſeni quos fugitant uſquequaque nocentes. Gens ſola, & in toto orbe præter cæteras mira; ſine ulla fœmina, omni Venere abdicatâ, ſine pecunia, ſocia palmarum per ſeculorum millia (incredibile dictu) gens æterna eſt: in qua nemo naſcitur, &c.* quod uberius exponit Solinus *c. 44.* Eſenos paupertatem ſervaviſſe, conſtat ex his quæ ex Ioſepho & ex Plinio retulimus; omnia enim habebant in communi, nihil in ſingulari. De obedientiâ quis dubitet, maximè cùm nulla communitas ſublatâ ſubordinatione poſſit aut regi aut perennare? Confirmatur tamen ex juramenti formula, quia inter alia jure-jurando promittebant, aſſerente Ioſepho, ſe, ſi ad principatum promoverentur, nulli injurios, neque veſtitu neque ornatu aliquo ſubditis ſplendidiores futuros: quod etiam conſervamus hodie in noſtro Ordine, in quo Apoſtolica ſanctione interdicitur Prælatis, aut cibis aut veſtibus nobilioribus uti: expedit enim ut ſit ſumma univerſarum rerum pariformitas, atque ſimilitudo.

164. Eligebant etiam decem-viros ſeu decuriones, quorum prudentiâ & judicio omnia negotia gerebantur. Horum videtur perfectiones uſurpaſſe Pater noſter ſanctiſſimus, imo nobilitaſſe legibus utilioribus. De æqualitate veſtium vide caput 55. Regulæ, in quo ſingulis conceditur prout cuique opus eſt. Conſonat ſibi cap. 34. Decanos Eſenorum more inſtituit etiam Benedictus cap. 21 ut conſtet Patriarcham Sanctiſſimum omnium veterum mores laudabiles revocaviſſe. [Vide Sigonium *de Republ. Hebr. c. 51.* Serrarium *in 1. c. Iud.* Proſperum Stellartium *libri Fundaminum & Regularum primi c. 1.*]

Ab his alii Eſeni, vel ut alii volunt Oſeni, hæretici degenerarunt, de quibus ait Epiphanius *lib. 1.* & Philaſtrius *part. 1, hæreſ. 9.* & alii.

DISPVTATIO XV.

De Filiis Prophetarum.

165. VEnio ad Reipublicæ oculos, ad illos ſcilicet qui divino ſpiritu repleti *Videntes* nominati ſunt, eò quod futura & præterita quaſi præſentia renuntiarent. Inter hos fuit Samuel, cujus tempore magni ſunt facti, religioſi. Is primus dici poteſt, qui monaſticam vitam, non ſolum moribus, ſed etiam clauſurâ utili nobilitavit, adeò ut CLAVSTRALIS à Waldenſi *l. 3. doct. fid. ar. 2. c. 4.* nominetur. Conſidera hæc ſacræ ſcripturæ teſtimonia. Sauli Samuel 1. Reg. 10. *Ibis*, inquit, *ad Collem Dei, ubi eſt ſtatio Philiſthinorum, & cum ingreſſus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem Prophetarum deſcendentium de excelſo, & ante eos pſalterium & tympanum & tibiam & citharam ipſoſque prophetantes: & inſiliet in te ſpiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.* Et rurſus: *Venerunt ad prædictum Collem, & ecce cuneus Prophetarum obvius eſt ei: & inſiliit ſuper eum ſpiritus Domini & prophetavit in medio eorum.* Ex his teſtimoniis colligunt citatus Waldenſis, Carolus Sigonius *de Rep. Hebræorum c. 9.* Middendorpius *in Hiſt. Monaſt. c. 1.* fuiſſe Samuelem omnium primum, qui inſtituit conventus monaſticos pſallentium Domino. Idem notarunt Magiſter Hiſtoriarum, & Nicolaus de Lyra *1. Reg. 10.* Cæterum non ſcio quomodo ex citatis ſacræ ſcripturæ verbis ſimilia deducantur. Certe Samuelem non fuiſſe primum qui inſtituit choros laudantium Dominum conſtat ex ſacrâ paginâ: quia Enos Eſenorum fuit Patriarcha, qui primi cultu publico laudarunt Dominum. Poſſent dicere Samuelem fuiſſe inſtitutorem illius congregationis, cujus ſodales *Filij Prophetarum* ſunt dicti: ſed ne leviter viderentur id dicere, deberent ſolidius confirmare: verba enim quæ ex Regum libro primo citantur, non inſinuant Samuelem principium dediſſe hujuſcemodi congregationi.

166. De

Digitized by Google

166. De Prophetarum filiis agit Hieronymus ad Ruſticum monachum: *Filii Prophetarum*, ait, *quos monachos in veteri teſtamento legimus, ædificabant ſibi caſulas juxta fluenta Iordanis, & turbis urbium derelictis, polentâ & herbis agreſtibus victitabant.*

Cur Prophetæ aut Prophetarum filii dicerentur, nonnulli interrogant; quibus facili negotio faciet ſatis, qui advertet nomen hoc *Propheta* in ſacra pagina habere multiplicē ſignificationem: inter alias duæ ſunt, quæ potuerunt hanc difficultatem explicare. PRIMÒ *Prophetia* dicitur paginæ ſanctæ interpretatio ex Sancti Spiritûs inſpiratione. Hoc ſenſu accepit iſtam vocem Petrus *primo ſecunda*, ubi ſic: *Omnis Prophetia ſacra ſcripturæ interpretatione non fit: non enim voluntate humanâ allata eſt aliquando Prophetia, ſed Spiritu Sancto inſpirante locuti ſunt ſancti.* Et eadem vocis acceptione utitur Paulus 1 *Cor.*12. dicens: *Qui prophetat hominibus, loquitur ad ædificationem.* Hoc ſenſu omnes Patriarchæ dici ſolent Prophetæ. Sic Abraham *Gen.*20. Aaron *Exod.*7. & conſonat hæc interpretatio cum proprietate vocis נביא *Nabi* à radice נבא *Naba*. Eſt ergo *Nabi* nuncius, interpreſq; juxta id Exodi.7. *Aaron frater tuus erit Propheta tuus*, hoc eſt, *interpres, legatus, commentator.* SECUNDÒ accipitur *Prophetia* pro divinorum cantuum exercitio. Ita cantores Davidici *Propheta* dicebantur 1. *Par.*25. & 2.*c.*35. inter quos Temanius, Hethanius, & Iduthumius recenſentur.

Sive primam ſive ultimam iſtius nominis ſignificationem admittamus, poterimus aptè Filiorum Prophetarum obligationes atque ritus exponere. Cæterùm probabilius cenſeo, idcò tales dici, quia laudes divinas concinebant: unde prophetare idem erit in præſentiarum atque armonicè pſallere; hos autem cantui enarmonico vacaſſe demonſtrant illa inſtrumenta muſica, quibus erant inſtructi cùm obviam irent Sauli electo Regi.

167. Hinc jam intelliges quid ſibi velint illa ænigmata quæ 1. *Reg.*19. expenduntur: *Miſit Saul ad Ramatham ut raperent Davidem; qui cùm vidiſſent chorum Prophetarum prophetizantium & Samuelem præpoſitum eis factus eſt etiam Spiritus Domini in illis, & prophetare cœperunt etiam ipſi. Quod cùm nunciatum eſſet Sauli, etiam miſit Saul tertios nuncios, qui & ipſi prophetarunt. Et iratus iracundiâ Saul abiit etiam ipſe in Ramatham, & factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens* (hoc eſt tripudiabat) *& prophetabat* (id eſt pſallebat) *uſque dum veniret Naiothum: & expoliavit etiam ipſe veſtimentis ſuis, & prophetavit cum cæteris coram Samuele, & cecinit nudus totâ die illâ & nocte: unde exivit proverbium, Num & Saul inter Prophetas?*

168. Poſt Samuelem horum Religioſorum numerus excrevit, ut conſtat ex 4. *Reg.*11 quia cum Helias Heliſæo valediceret, *Sede hic*, ait, *quia Dominus miſit me uſque in Bethel*: & addit textus ſacer: *Cumque deſcendiſſent in Bethel, egreſſi ſunt filii Prophetarum, qui erant in Bethel.* Et rurſus dixit Helias: *Sede hic, quia Dominus miſit me in Hiericuntē*: & pòſt: *Cumque veniſſent in Hiericuntem, acceſſerunt filii Prophetarum qui erant Hiericunte*: & cùm iterùm ibi dixiſſet: *Sede hic, quoniam Dominus miſit me in Iordanem*, — *ierunt igitur, & quinquaginta filii Prophetarū ſecuti ſunt eos.* Ex quibus liquet, tùnc temporis in illis locis fuiſſe cœnobia Prophetarum. Poſſumus etiam id confirmare ex verbis filiorum Prophetarum ad Heliſæum poſt Heliæ raptum: *Ecce locus, in quo habitamus*, inquiunt, *coram te, anguſtus eſt nobis. Eamus uſque ad Iordanem, & tollamus ſinguli de ſylva materias ſingulas, ut ædificemus ibi locum nobis ad habitandum. Qui dixit: Ite.* 4. Reg 6. devenerant enim ad tantum numerum, ut ab heremo vaſtiſſimâ non caperentur. [Huic reſolutioni ſuffragantur Sozomenus *lib.*1.*c.*12. Nicephorus *lib* 8 *c.*39. Caſſianus *lib.* 2 *c.*15. Dorotheus *in Synopſ.* Macharius *in ſerm ad Monach.* Ambroſius *lib. de Virg.* & Nicolaus Bocrius Iuriſconſ. *in tract. de Eremitis.*]

169. Octo iſti authores nuperrimè citati Monachos noſtros à Prophetis exordium traxiſſe aſſerunt, quibus adſonat mellifluus meus Bernardus *ad Fratres de monte Dei*, ubi ſic ait: *Hæc novitas non eſt novella vanitas, res enim eſt antiquæ Religionis perfecta, fundata in exemplo pietatis. Antiqua hæreditas Eccleſiæ Dei à tempore Prophetarum præmonſtrata.* Monachorum Patriarchas fuiſſe Prophetas docuit, nullius tamen meminit in ſingulari. Clariùs Iſidorus *lib.*2. *de officiis cap.*15. expendit fumoſa ſtemmata Monaſticæ converſationis. *Vnde autem*, ait, *ad Monachos ſtudium defluxit paupertatis? vel quis huius converſationis extitit author? cuius habitum imitantur? Quantum, inquam, attinet ad authoritatem veterum ſcripturarum, huius propoſiti Princeps Helias, & diſcipulus ejus Heliſæus fuerunt, ſive filii Prophetarum qui habitabant in ſolitudine, urbibusque relictis faciebant ſibi caſulas prope fluenta Iordanis.* Ideo Hieronymus citatus nuper in *Epiſtola ad Paulinum* Prophetas veteres vocat *Principes ſuos*, dicens: *Noſter Princeps Helias, noſter Princeps Heliſæus, noſtri Patres filii Prophetarum.*

170. Recabitas non diſtingui à filiis Prophetarum, vel ſaltem hos eſſe quaſi Recabitarum reformatores colligo ex 2. *Reg.*2 11. ubi Helias qui filiorum Prophetarum eſt Princeps, Recabita aſſeritur. In textu ſic: *& accidit ipſis ambulantibus eundo & loquendo: Et en* רכב *Recabita igneus & equi ignei diviſerunt utrumque. Et aſcendit Helias per turbinem ad* שמים Semim *Semios* (hoc eſt, *ad filios Semi*) *& Heliſæus videbat, & ipſe dirigebat clamorem dicens: Pater mi, Pater mi* רכב *Recabita Iſraëlis, Eques, & Princeps ejus.* Locus eſt valde tritus & ideò volui aliquâ ſpeciali interpretatione eum explicare.

171. Hanc translationem admirabilem legerunt Ethnici, & carmine pulchro deſcripſerunt additis circumſtantiis, quibus & hiſtoriam ornarent, & efficerent minùs credibilem. Hinc Phaëthontis illa (hiſtoriam nominem, an fabulam?) ſumpſit exordium. Vnde ſanctus Beda *lib.* 30. *quæſtionum quæſt.*28. ſic ait: *Solent Gentiles pingere & facere ſimulachrum Solis, ut puerum inberbem in curru ponentes, equos eidem quaſi curru in cœlum petente ſubjungunt. Cui præterea pueri aptanti imaginem, quòd Sol quotidie novo ortu natus non ſeneſcit: ut autem eidem currum, & equos tribuant, de miraculo ſumptum eſt Eliæ qui curru equiſque igneis ſumptus eſt in cœlum, quod Ioannes Conſtantinopolitanus autumat. Græcè enim* ἥλιος HELIOS *Sol dicitur, Sicut Sedulius cecinit de aſcenſu Eliæ.*

Quàm benè fulminei prælucens ſemita Cœli
Convenit Eliæ, merito qui nomine fulgens
Hac ope dignus erat: nam ſi ſermonis Achivi
Vna per accentum mutetur littera, Sol eſt.

Audientes Græci ab Iſraëlitis, quos divinas habere literas fama prodebat, prædicari quod Elias igneo curru, & equis ſit ignois ad Paradiſum, non ad Cœleſtia translatus: vel certè hoc ipſum, inter alia, depictum in pariete videntes, crediderunt viciniâ decepti, nominibus Solis, his tranſitum per Cœlos eſſe diſignatum, & miraculum divinitùs factum commutaverunt in argumentum erroris. Quæ verba mutuaſſe videtur à B. Chryſoſtomo, qui *in Homilia de aſcenſu Eliæ* eadem ſcripſit. Accinit Tertullianus *in Apologetico*; quorum litteram tranſcribere non expedit; non enim ſenſu diſcrepant à præcedentibus. Curioſus ibibi, vel in Roâ *Singularium cap. 6. in fine*, poterit legere.

DISPVTATIO XVI.

Reperio in antiquiſſimis hiſtoriis politica noſtrarum Monialium ſimulachra.

172. NEmìnem latet, qui Hebræas litteras didicerit, ignem & virum vocari איש *is* vel *es*, & ut Reuclinus apud Pierium *lib. Hierogl. 18.* obſervat *Eſth*, ex quo nomine educitur fœmininum אשה, à quo Græci *ἑστίαν* ignem dixerunt, Latinique mutato ſpiritu in V. *Veſtam*, quia Veſta ignis eſt. Ovid. *faſt. 6.*

Nec tu aliud Veſtam, quàm vivam intellige flammam.

Adſtipulatur Cicero *de nat. Deorum*, dicens: *Nomen Veſtæ à Græcis: ea eſt enim quæ ab illis ἑστία dicitur: vis enim ejus ad aras & focos pertinet.* & lib. 2. de legibus: *Veſtam quaſi focum Vrbis ut Græco nomine eſt appellata, quod nos propriè idem Græcum interpretatum nomen tenemus.*

Cæterùm quod אשה *ἑστία Veſta* ſit nomen primæ illius mulieris, quæ & prima omnium fuit parens, conſtat ex Geneſeos *c. 2. 23.* ubi Adamus viſa muliere ſibi in ſocietatem à Deo formatâ exclamans ait: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, &c. quocirca vocabitur* אשה *ἑστία* VESTA, *quia de viro ſumpta eſt.* Ex quo colligo, non indigere primam mulierem, ad hoc ut *Veſta* dicatur, additione literæ V, vel converſione ſpiritûs in illam; quia duplex nomen impoſuit Adam uxori ſuæ at conſtat ex ſacris literis, primò *Geneſ. 2. 23.* ubi vocavit illam אשה *Eſtham*, ſecundò *c. 3. 20.* ubi vocavit חוה *Evam*, ſimul *Heva-ſta*. Poſtea decurſu temporis obſoleta diphthongo *Veſta*.

173. Hæc igitur prima mulier eſt illa Pandora celeberrima apud Poëtas, in quam incidunt ad literam quæ hieroglyphicè deſcribit Cælius Aug. in complemento ad Pieri. l. 59. verbo *Pandora*; ſcilicet quod *Adverſam fortunam, generis obſcuritatem, infelicitatem, paupertatem, infamiam, ægritudinem, ſpei fruſtrationem, humanæ ſortis miſeriam, nobis adumbrat*: quæ omnia in rigore ſummo Evæ conveniunt primariæ originalis peccati occaſioni, ex quo genus humanum (anteà eo feliciſſimum, quò & innocentiſſimum) adverſam nactum eſt fortunam, mentis tenebras, inopinatas ruinas, gratiarum pauperiem, nominis infamiam, apud dæmonas ſervitutem. Addit ex Heſiodo Veſtam à Vulcano, igne eſſe genitam, ut eam eſſe אשה *ἑστίαν* non ignoremus, quæ ignorantia omnino tolleretur, ſi obſervaret ex eodem Heſiodo quod Pierius notaverat *libro 41. verb. Pallas*, ubi aſſeruit Pandoram omnium mulierum eſſe primam, hoc eſt Evam.

Hinc veniunt intelligendi Poëtæ, & ſacræ ſpeculatores vetuſtatis, cùm Veſtam perennem atque æternum ignem vocant. Panuphius:

—— —— Ignemque perennem
Ardentem templo in medio ſubmiſſus adorat.

Romæ altera ſpes (ſic vocatur Maro à Cicerone:)

Æternumque adytis effert penetralibus ignem.

& alibi Sinonis nomine:

Vos æterni ignes, & non violabile veſtrum
Teſtor Numen, ait.

Dicitur ergo *Veſta* ignis perennis, quòd ſemper arderet; æternus autem, quòd eſſet vel ab æterno in eorum ſententiâ, qui Mundo principium denegarunt; vel ſaltem quod eſſet à primo mundialis machinæ principio, quod verificatur de ipſâ Evâ, quæ à Mundi exordio fuit; ea enim, ut probavimus, eſt ipſiſſima Veſta.

Hinc Numæ Pompilii Romanorum ſapientiſſimi Regis Veſtæ ædem rotundam conſecrantis, mens intelligenda venit, quæ Plautum ſanè *in Numa* fugit: *Dicitur*, ait, *Numa Veſtæ ædem orbiculari forma igni perpetuo cuſtodiam circumiciſſe, non ut aſſimilaret terræ figuram, tanquam ea Veſta eſſet, ſed univerſi huius Mundi, cuius medium Pythagorici ignem eſſe arbitrantur, idque Veſtam appellant, & Vnitatem.* Fugit etiam Pierium *lib. 4. Hierogl. titulo Terra*, aſſerentem id quod jure optimo negat Plautus, eò rotundam Veſtæ ędem conſtrui, quòd Terræ figura exprimeretur. Numa igitur (ut aliorum omiſſis dicteriis meum intellectum manifeſtum faciam) Veſtæ templum dicavit circulare, quaſi Deæ æternæ, omni principio deſtitutæ; quia circulus principio & fine caret, & pro æterno ſumitur apud Ægyptios, & omnes hieroglyphicæ rei ſtudioſos. Confirmatur id ipſum ex notis Romanis in nummo Fauſtinæ (cuius meminit Pier. l. 39. voce *Æternitas*,) ſigillum eſt ſuper ſphæram ſedentis cum inſcriptione ÆTERNITAS. Item in altero eiuſdem cuſo à L. Buca, in honorem Cæſaris inſculpta ſphœra cum aliis Dictaturæ inſignibus, ex his officium, ex illa durationem auſpicatus inſcripſit, CAESARI DICTATORI PERPETUO.

174. In tanta fuit Veſta devotione, ut jam illi omnis honos debitus & victima judicaretur; unde omnis ara Veſta dicebatur, utpote primariò ſacrata & dicata Veſtæ, ſecundariò

Digitized by Google

cundariò huic vel illi Deo. Hinc facilè Xenophontem intelligas ſecundo rerum Græcarum libro: [illegible] id eſt, *Hac cùm Theramenes audiviſſet, ad Veſtam ſibi prefugium paravit*, hoc eſt, *ad templum*, vel *ad aram*. Similiter apud Tranquillum in Tiberio, & Dionyſium Halicarnaſſæum *antiquitatum* 2. *Veſtam collocatam* pro *templo collocato* legimus.

175. In huius ergo Pandoræ honorem, in Veſtæ laudem, in Evæ primæ omnium mulieris memoriam celeberrimam, primò menti occurrit Veſtalium cœtus ille puriſſimus caſtiſſimuſque, quibus Romulum rem ſacram inſtituiſſe tradit Bartholomæus Marlianus *lib*. 2. *Roman. antiq. c*. 12. Pomponius Lætus *cap* 6. & Feneſtella *de Sacerd. Rom. c*. 2. Prop. *lib*. 4. *eleg* 4. & ex aliis authoribus refert. Plutarchus *in Romulo*, & favet Cicero *de Aruſp. reſponſ*. quorum ſacrificii antiquitatem commendans comparat Veſtali his verbis: *Quod ſacrificium*, nempe Aruſpicum, *tam vetus eſt quàm hoc*; ſcilicet Veſtalium, *quòd à Regibus æquale huic Vrbi accepimus*. Si Vrbi æquale, ergo Romulo.

176. Sanè in hanc ſententiam graviter invehitur Dionyſius Halicarnaſſæus *lib*. 2. ubi inſtitutum hoc attribuens Numæ, Romulo denegavit. *Romulus*, inquit, *nullas virgines Veſtæ Sacerdotes inſtituit, memor fortaſsè matris dedecoris, quæ inter illius miniſteria virginitatem amiſerat, haudquaquam idoneas futuras iuxta leges patrias, ſi quam violaſſe pudorem deprehendiſſet, ne ſibimet refricaret probrum domeſticum*. Et rurſus de templo: *Argumentum huic rei certum, quod Veſtæ ædes ſita ſit extra Romam quadratam, quam Romulus condidit, non futurum, ſi ille author; nam publicum focum ſolent omnes in præcipua Vrbis parte collocare*. Propter hoc communis ſententia Numæ Templi huius ædificium adſcribit non Romulo. Rotundæ figuræ eſſe, ut notavimus ſuprà *n* 173. docent communiter & notat Ovidius *faſt*. 5.

177. In hac igitur æde nullum fuiſſe ſimulachrum, ſed ſolum ignem ſolitum aſſervari citatus docet Ovidius hoc diſticho:

Ignis inextinctus Templo celatur in illo,
Effigiem nullam Veſta, nec ignis habent.

Certè nec per ignem Veſtam hieroglyphicè intelligebant, ita ut is illius eſſet imago & ſimulachrum; ſed potiùs credebant eum eſſe ipſiſſimam Deam, ut conſtat ex eodem Ovidio *faſt*. 6. dicenti.

Nec tu aliud Veſtam quàm vivam intellige flammam.

178. In hoc Templum per diem viros admiſſos, interdictos per noctem docet Dionyſius loco ſuprà citato. Ceterùm ad intima illius ædis & domûs penetrare quovis tempore etiam diurno vetabantur. Notat Ovidius, apud quem Metellus ſacra ab igne erepturus, quando Templum deflagrabat, ſic ait:

Sacra vir intrabo non adeunda viro?

Vnde meritò mirari poteris eſſe homines noſtrâ ætate, qui ſe doctos, & expertos exiſtiment, & tamen noſtras Moniales diſcurrere per integras provincias permittant, cùm legant tam neceſſariam viſam fuiſſe etiam Gentilibus ipſis clauſuram, ut ad penetralia Veſtalium viros intrare non permiſerint.

Ipſarum primum, illudque præcipuum munus fuit, ignem ſervare, quem ſine intermiſſione ali & reparari opus erat; eapropter Cicero 2. *de legibus*: *Virgineſque Veſtales in Vrbe cuſtodiunto ignem foci publici ſempiternum*. Quòd ſi ignis aliquando fuiſſet extinctus, verberibus affligebantur à Pontifice in loco obſcuro, & velo medio interpoſito, ut notavit Plutarchus.

179. Aliud verò illarum munus erat aſſiduè diù noctuque ſacrificare, & mediis noctibus ſacrificiis vigiliarum faciundis exſurgere, unde Seneca de Providentia c. 5. *Quid porrò! ait, Non eſt iniquum nobiliſſimas virgines ad ſacra facienda noctibus excitari; altiſſimo ſomno inquinatas frui?*

Eligebantur autem hæ Virgines à Pontifice Maximo certis conditionibus earum religioni præſcriptis: deducebantur in atrium Veſtale, & ſubſibulo amiciebantur. *Erat autem ſubſibulum*, ut verbis Pierii utar lib. hierogl. 40. titulo Virgines Veſt. *veſtimentum album prætextum, quadrangulum oblongum, quod ipſæ in capite ſacrificantes habebant, idque ſub mento fibulâ comprehendi ſolebat, unde & nomen*. Addit Matronis Romanis eſſe in uſu; & ex figura colligo id capitis muliebris ornamentum eſſe, quod vulgò cognominatur *Toca* Hiſp. Pierius authorem non citat, poterat tamen allegare ſi vidiſſet Alexandrum Sardum *lib*. 1. *de moribus gent. c*. 26.

180 Vtebantur ſubſibulo, quia caput radebant novacula, capilloſque ad arborem Loton ſuſpendebant, quæ propterea dicta eſt Capillata, & apud Romanos maximo in honore habita: de qua Plin. lib. 16 c. 44. *Antiquior eſt Lotus quæ* CAPILLATA *dicitur, quoniam virginum Veſtalium ad eam crinis defertur*. & Feſtus: *Capillarem arborem dicunt, in quâ capillum tonſum ſuſpendebant.*

181. Habebant ſuum Veſtales probationes genus & tempus, elapſoque novitatûs ſpacio profitebantur; & promiſſione factâ neceſſe erat per triginta annos Virgines omnino & puras, à nuptiis abſtinere, ſacris ſervientes legitimiſque cæremoniis ut docent dictus Dionyſius *l*. 3. Plutarchus *in libro cui titulus, An ſen. ſit gerenda Reſp*. & Seneca *de vita beata epiſt*. 29. quod optimè irridet Ambroſius hiſce verbis: *Qualis eſt iſta non morum pudicitia, ſed annorum; quæ non perpetuitate ſed ætate præſcribitur?* At hîc ego conceſſurus Ambroſio caſtitatem perpetuam trigintannali excellentiorem eſſe, malum eſſe vovere Deo aliquot annorum caſtitatem non video.

Alebantur publicis ſtipendiis (docet Livius) ut ab aliis curis vacuæ, Deæ ſacra operarentur.

Veſtalium antiquitas.

Harum illuſtrium Sacerdotum ſocietatem multa authorum teſtimonia comprobant eſſe antiquiſſimam. Ante Numam qui dicitur primus illas Romam adduxiſſe, imò & ante Romulum Vrbis principem & reſtauratorem Veſtales fuiſſe, Mater violata manifeſtat; quapropter certum putat Dionyſius Halic. jam ertatus à Romulo omiſſas, ne ſuæ matris dedecus ad omnium memoriam revocaret. Has ipſas ante Romam conditam in Albâ fuiſſe atq; in Lavinio condito Æneas ibi Veſtæ ædem ſacravit, cui deinde Aſcanius Albâ longâ conditâ templum in monte Albano extruxit.

182. Ab ipſo univerſali cataclyſmo, & Nohæ uxore eas deducit Petrus Gregor. *in ſyntagm. juris univerſi lib. 15. c. 17.* & Iacobus Middendorp. *in Academia Rom.* & Ioan. Roſin. *Roman. antiq. l. 2. c. 12.* ſequutus & munitus authoritate Q. Favii Pict. & tandem Proſper Stellartius *libri Fundaminum & Regularum c. 1.* qui omnes ſubſcribentes Beroſo *lib. 3.* Veſtam affirmant fuiſſe uxorem Iani, quem omnes antiqui Noham eſſe exiſtimarunt, eamque vocatam fuiſſe Titheam, Hebraicè autem *Aretſiam*, (ארץ *Arets* autem terram ſignificat) quòd cunctorum viventium eſſet Mater. Mortuam verò, addunt אשה *iſiae* id eſt *ignem* cognominatam, quia Regina ſacrorum puellas docuerat æternum ignem conſervare.

183. Cæterùm cùm non à Nohæ uxore ſed ab ipſamet Evâ univerſali matre Veſtales originem traxiſſe probaverim, certum eſt non à diluvio, ſed ab ipſâ Mundi infantiâ illas exordium deſumpſiſſe.

Ignem vigilem legimus voluiſſe Deum perpetuò in tabernaculo ſervari, ut conſtat ex lege Moſaicâ Levit. 6. ubi *Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet Sacerdos ſubjiciens ligna manè per ſingulos dies.* Et rurſus: *Ignis eſt ille perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.* Ex hoc loco colligunt aliqui ante Moyſem Veſtales virgines non fuiſſe: non enim dignum Deo exiſtimant ſtatuere ſuæ legis cæremonias juxta ritus gentilitatis: hæc enim multa à divinis ſumpta prophanavit: ille verò non eguit huius ſuperſtitionibus ad ſuas leges, & ſtatuta componenda. Hunc ergo dicendi modum ſecuti aſſerunt dæmonem pro ſua perpetua in Deum malitia inter plura alia hunc ritum divinum imitatum in ſuam ſuperſtitionem convertiſſe, voluiſſeque habere Virginum conventus, igni dicatos conſervando. Huius ſententiæ inter alios reperio Iac. Middendorp. *in Acad. Rom.* Quæ à ſimili poteſt confirmari: apud Indos enim Gymnoſophiſtæ Religioſi habebantur, per quos à Diis res neceſſarias petere ſolebant; eò quòd propter caſtitatem aliaſque virtutes Diis chariores exiſtimabantur. Idem dixero de Athenienſium Hierophantis, de Iovis Cretenſis Prophetis, quos à Curetibus (unde & ipſa Creta denominata eſt, ut notat Bolducus *lib. 1. Eccleſia ante leg.*) exortos veroſimile eſt. Idem de Baalis Sacerdotibus, aliarumque Gentium Religioſis viris, caſtis virginibus, pariſſimiſque diverſarum Dearum Nymphis, de quibus antiqui & noſtri plura doctiſſimè ſcripſerunt, quæ fuſiùs tepeter: moleſtum foret. Catholicis ſimiles hoſque prophanos ritus noſtri Hiſpani in tractu Peruviano repererunt, ubi crebra & ſumptuoſiſſima templa dicata Soli in his ducentenis virgines miniſtrare, tradunt Petrus Cieza, Auguſtinus Zarate, & alii, qui id propriis conſpexerunt oculis; ex quibus ſi aliqua corpus polluiſſet, morte luebat, niſi fortè ſe à Sole concepiſſe ſanctè juraſſet; quia juxta Philoſophos Peruanus à Sole vel Homine poterat Homo generari. *Hominis Solem & Hominem parentes eſſe*, docuit antiqua parœmia; conjunctivam eſſe poſitionem docent Peripatetici, ſed Peruani id aſſerebant disjunctivè. Habebant Mexicani teſte Acoſtâ confeſſariorum formam, & ſuperſtitioſiſſimam ſacræ Euchariſtiæ imitationem. His denique addere poſſumus eos, qui ab iis toto Mundo diſſident, Iaponios & orientales reliquos, apud quos frequentiſſima innumerabilium religioſorum monaſteria reperiri referunt, quos *Bonzos* Iaponicâ linguâ appellant, eorumq; conventus publicis iiſq; copioſiſſimis ſumptibus ſuſtentari, diverſoque habitu, cæremoniiſque gaudere, & juxta hunc religioſiſſimum vivendi modum *Bonzos* & *Bonzas* ante mille annos floruiſſe affirmant.

184. Ex iis quæ diximus faciliùs & firmiùs colligeretur homines ratione naturali, lumineq; dictante proprio cognoviſſe. Numen eſſe aliquod, quia ut docet Cic. 2. de natur. Deor. *Nulla gens tam effera aut barbara reperitur, cui non ſit aliqua Divinitatis opinio*, animadvertiſſeque vel Patrum traditione, vel naturâ magiſtrâ illud ab hominibus eſſe muneribus colendum; pios inſuper, ut piè vivant, debere occaſiones impietatum fugere, & conſequenter à ſceleratis ſeparari. ut Mundo incogniti, Deo uni appareant, de quibus Plutarch. *lib. de co. ſing.* ait, *bene vixit qui latuit.* Ideò conventus Platonicorum in luco fuit: & Monachorum inſtar inter quercus & ulmos Pythagoræorum converſatio. His de quiete & ſolitudine una ſolicitudo, ut doctè expendit Ludovicus Cælius *lib. 25. cap. 36.* Ergo duce naturâ potiùs quàm aſtu dæmonis potuerunt veteres Deum diverſis ritibus & cæremoniis venerari.

185. Cæterùm quamvis concederemus id dæmoni, quod in aliquibus caſibus negare non poſſumus, nihil inconvenientis ſuperinduit, id quod à contrariis exinde objicitur ſequi; nempe Deum ex prophanis ſuperſtitioſiſq; ritibus ſuo in tabernaculo cæremonias uſurpaviſſe; multa enim in Eccleſiâ hodie ex idololatricis prophaniſq; religioſa facta. Probo ex Theodoreto lib. 8. de Evang. veritate ſub finem: *Caſſos gloriâ* (Deos falſos puta) *vanoſq; Deus reddidit, ſuis autem martyribus illorum honorem dedit.* Multa ſuperſtitio invênit, quæ poſtea catholicus purificavit cultus, & uſurpavit. Aquæ luſtralis, quam *benedictam* dicimus, communis & ſanctiſſimus eſt uſus: ſed hunc ab idololatris repertum video. Apud Virgilium:

—— —— corpuſque recenti
Spargit aquâ, ramumque adverſo in limine figit.

Tertullianus *de Baptiſm.* docet quod idololatræ *villas, domus, templa, totaſque urbes aſpergine circumlata aqua expiant paſſim.* Idem docet author lib de morbo ſacro (Hippocrates communiùs creditur) his verbis: *Ipſi terminos templorum Diis deſignamus, ut nullus qui non purus ſit tranſcendat, & ingreſſi reſpergimus, non ut inquinemus, ſed ſi quod etiam priùs ſcelus habemus, purificemus.* Quæ quidem luſtcalis aqua adeò apud Ægyptios, Chaldæos, Græcos, Romanos, Perſas, Arabes, aliaſque nationes communis eſt, ut ſuperfluum judicem allatis ultrà teſtimoniis roborare.

186. Nunc ſalute acceptâ, naufragio ſuperato, ſecundo eventu tabellas pendimus in templis, & in illius honorem, cuius ope ſalutem, vitam, portumve accepimus, ſanctiſſimè obſequii gratiâ conſecramus. Ritus ſanè omni laude digniſſimus, ab idololatris tamen inventus, & poſteà à noſtris ſacer factus. Teſtor Senecam *epiſt. 116.* & Varronem *de Lingua Lat.* qui expreſſè id aſſerunt; notat & Tibull. *Eleg. 3. l. 1.* de Iſide:

Digitized by Google

Nunc, Dea, nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.

Item & Maro *in Catalecticis*:

Non ego thure modò aut pictâ tua templa tabellâ
Ornabo, & puris ſerta feram manibus.

& alia omitto plurima, quæ curioſè in hujus confirmationem argumenti conglomerat Roa *de die Natali ſacro & profano cap.* 1. Confirmatur hæc veritas Cyrilli verbis, quæ recenſentur à Gancio, Oleaſtro, & à me cùm ſuperiùs ago de Nazarenis *diſp.* 13. *n.* 52. quibus expreſſe aſſerit Nazaræorum ritus ab idololatris uſurpatos divinitùs purificatos eſſe.

187. Præterea, quamvis non eſſet poſſibile, prophana à Deo & Eccleſiâ purificari & ſancta effici, cujus oppoſitum nuper efficaciſſimè probavi: non inde concludi poterit poſteriores Veſtales fuiſſe Moyſe, & eas à tabernaculo potiùs, quàm hoc ab illis conſervandi vigilis ignis ritus & cæremonias accepiſſe ſiquidem hæ Veſtales virgines licet inter idololatras idololatræ: inter Gentiles tamen, qui unum Deum naturali lumine coluerunt, gentilizarunt, & ſe illi ſacrantes, ſacrificiis creberrimis diù noctuque aſſiſtentes, vitam egerunt laudatiſſimam: quæ profectò à Gentilibus interdicerentur, ſi contra leges avitas & morem patrium idololatraſſent. Hæ ſunt illæ quas inter Therapeutas vel Raphaimos, quos à primis Mundi annis floruiſſe diximus, annumerat Philoſ. *de vita contemplat.* quem ſuperiùs citavi. Nec valet dicere eas eſſe Raphaimorum uxores, illi etenim caſtè vivebant, ut ibi demonſtravi. Ex quibus ſatis ſuperque liquet, Religioſas fœminas ab ipſo Mundi exordio, ſicut & viros, ſeſe particulari vivendi modo Deo uni conſecraviſſe, quod fuerat probandum.

DISPUTATIO XVII.

De Religioſis fœminis habitantibus ad oſtium tabernaculi.

188. SI divinarum ſcripturarum monumenta, & veterũ Patrum ſcripta debitâ reverentia & æquo ſtudio conſulamus, reperiemus antiquæ Eccleſiæ more non ſolùm Religioſos ante Chriſtum fuiſſe, ſed etiam Religioſas Audi Ambroſium *lib.* 1. *de Virg.* qui illud enarmonicum canticum expendens: *Cantemus Domino; glorioſè enim honorificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit in mare*, Exod. 15. ſic ait: *Maria ſumens tympanum, pudore virgineo choros duxit. Conſiderate, cujus illa ſpeciem tunc gerebat: nonne Eccleſia, quæ religioſos populi cœtus, qui carmina divina concinerent immaculatæ Virgo ſpiritu copulavit? nam etiam in Templo Hieroſolymis legimus fuiſſe Virgines deputatas.* In eadem ſententia ſunt plurimi, qui de eadem viragine ſcripſerunt.

ARTICULUS I.

De Speculis & Æneo mari.

189. FUiſſe Religioſas ante Chriſtum, probant curioſè authores varii expendentes verba Exodi *c.* 38. ubi aſſeritur Moyſes feciſſe *labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi.* Ubi communiter Interpretes affirmant fuiſſe mulieres, quæ ſæculi vanitati & pompæ renunciantes, ſe & ſua miniſterio Domini mancipaverant. Peccatorum illecebras conſecraverant Deo, & habitabant ad oſtium tabernaculi. Ita Abeneſra, cui favere videntur Seniores ſeptuaginta, qui legunt: *Fecit labium æneum & baſim ejus æneam de ſpeculis jejunantium, quæ jejunaverunt apud oſtium tabernaculi.* Chaldæus Interpres: *De ſpeculis mulierum, quæ veniebant ut orarent in oſtio tabernaculi.* Sanè ad Arces fœmineas (erant duæ domus ad oſtium tabernaculi) veniebant oratura, & ibi perennabant: colligo ex ſacro textu carpente Heli Sacerdotem. 1. *Reg* 2. & de remiſſione, condemnante his verbis *Heli autem erat ſenex valdè, & audivit omnia quæ faciebant filii ſui univerſo Iſraeli, & quomodo dormiebant cũ mulieribus, quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi.* Ergo ut optimè norat Ioſephus *lib. antiq.* 5 *c.* 11, mulieres hujuſcemodi prope oſtia tabernaculi habitabant.

190. Hanc de ſpeculis mulierum hiſtoriam difficilem tetigimus, juvat profundiùs explicare. Fecit vas æneum de ſpeculis: ſed quomodo? Ludovicus Iſtella *Exod.* 38. mare æneum his ſpeculis ornatum aſſerit: non enim ſufficiebat intelligere, quomodo potuerit vitrum fundi & cum ære commiſceri. Nihilominus quod huic authori difficile eſt viſum, facili negotio intelliges ex Vitruvio *lib.* 3. *cap.* 7. ubi poſtquam negavit argentum ſpeculis aptam materiam eſſe, eò quòd ſit & minus ſolidum, & lævigationem vix capiat: addit ſtanni frigidam materiam æri admixtam viriles radios ſptè refringere, & objecta quælibet imaginare. Accinit Plinio *lib.* 33. *c.* 9. & *lib.* 34. *c.* 17. Specula igitur illa, quibus Hebrææ mulieres alebant vanitatem, ex ſtanno & ære fuerunt fuſa, atque à ſæculo valedicentibus Templo & Domino conſecrata. Potuit igitur Moyſes vas illud fundere ex ſpeculis Religioſarum. (Hoc pietatis officium Gregorius *homil.* 17. *in Evang.* expendit.)

191. Crevit ſacratarum Deo mulierum numerus, cùm extructo Templo domus capaciſſimæ fuerunt erectæ, in quibus devoræ fœminæ ſine labis ſuſpicione eſſe poſſent. Ita Baronius *tit.* 1. *in Apparatu ad Annales Eccleſiaſt. c.* 37. & probat ex Levit. 27. ubi lege divina tam maſculorum quàm fœminarum ſtatuitur redemptio. Erat autem in voventis arbitrio, aut remanere in templo, aut ſe pretio redimere, quod colligitur ex Samuele 1. *Reg* 1. qui à tenerrima ætate templo miniſtravit nullo ſoluto pretio. Ergo, ſi in voventis arbitrio erat vel ſe redimere, vel miniſtrare, in templo: non potuit non contingere quod multæ remanerent.

ARTICULUS II.

Parti argumento ſatisfacio.

192 Dices, non pendere à voventium arbitrio redimi: ſed redimẽdos neceſſariò fuiſſe omnes illos, qui ſe cultui divino & templo conſecrabant; ac per conſequens aſſeris eſſe inefficacem Achillem, qui præcedenti articulo noſtram ſententiam propugnabat. Aſſumptum probas ex textu Legis, cujus tenor eſt talis: *Homo, qui votum fecerit & ſpoponderit animam ſuam, ſub æſtimationem dabit pretium.* Ecce pretium debere dari aſſeritur. Non poſſe non redimi, probatur ſic: Triplex erat in templo miniſterium Gabaoniticum, Leviticum, & Sacerdotale. Sacerdotalem dignitatem certum eſt ſolis Aaronis ſucceſſoribus conceſſam eſſe, adeò ut Oza, qui cùm laicus eſſet miniſtrare tentavit, perenni leprâ divinitùs percuſſus fuerit; 4. *Reg.* 11. Core etiam, qui Sacerdotium uſurpare voluit, etſi Levites eſſet, comburitur & ſuſpirio hiantis telluris abſorbetur: *Num.* 16. Ad Leviticum miniſterium nemo niſi Levites accedere poterat, aliàs moriebatur: ut patet *Num.* 1. & 8. Supereſt ergo ut Laici ſolùm ad ligna cædenda, & aquam aſportandam pro ſacrificiis & alteris miniſterio ſe poſſent in templo conſecrare. Ad hoc autem miniſterium nullo modo voluit Deus Iſraelitas dicari, quia Gabaonitarum numerus multus erat, & miniſterio illi ſufficiens: fuiſſet inſuper gravare ſanctuarium, quod omnibus miniſtris expenſas omnes providebat. Accedit, quòd neque hæc ſervilis occupatio omnibus competere poterat, cum votum hoc eſſet maſculis & fœminis, pueris & ſenibus, Levitis & non Levitis, & quibuslibet aliis commune.

193. Reſpondeo præter miniſteria illa, quæ in argumento expenduntur, dari particularia officia, quæ erant indifferentia, & competere poterant tum laicis tum eccleſiaſticis. Dabantur Collectores, Proviſores, Cuſtodes, Theſaurarii, Oeconomi, Magiſtri operum, Gabaonitarum directores, & alii ſimiles. Cantores præterea & Muſici ſæpe ex Levitis & aliàs etiam ex plebe eligebantur. Dabantur etiam qui curarent de cibis emendis, condiendis, miniſtrandis. Erant qui ſarciendis & reficiendis veſtibus proſpicerent: quia aliàs fuiſſent in templo ſummæ incommoditates. Interiores tunicę, & reliquæ veſtes exteriores ablui debebant, & huic miniſterio fœminæ videntur innatæ, quarum nobiliores præeſſe poterant, & alias ignobiliores gubernare. In tanto etiam virorum ac fœminarum numero morbi non erant defuturi; laborantibus igitur poterant mulieres miniſtrare, quia ægrotis ſolamen quæri debet, ubi autem non eſt mulier, teſte Sancto Spiritu, ægrotus ingemiſcit. Dabantur itaque plurima miniſteria, in quibus fœminæ & viri poterant in templo ſervire. Idcirco reor omnes potuiſſe ſuam perſonam pretio redimere, nullum teneri. Ille qui decernebat perſonaliter ſervire templo, ſummo Pontifici, aut alii ab illo denominato ſeſe debebat ſiſtere, admiſſuſque injuncto officio ſatisfacere: quod ſi dimittebatur, obligationi ſuæ ſecerat ſatis.

ARTICVLVS III.

Alteri objectioni ſatisfacio.

194. Objicis. Nullus ex Sacerdotibus poterat ſe vovere Domino, ut ſacrificaret quotidie: ergo nullus ſæcularis poterat ſe offerre ut miniſtraret quotidie Domino. Patet conſequentia: quia nulla eſt diſparitatis ratio. Ergo qui ſe vovebant Domino, ſiquidem quotidie miniſtrare non poterant, debebant redimi.

Reſpondeo nihilominùs eſſe rationem diſparem. Sacerdotes habebant determinata officia, quibus annexa erant jura non ignobilis utilitatis. Habebant enim in holocauſto pellem *Levit.* 6. in hoſtia pacifica pectuſculum & armũ dexteram *Levit.* 7. & præter adipem, integram hoſtiam pro peccato, quando non cremabatur extra caſtra. *Lev.* 6. Si quis autem voluiſſet quotidie ſervire in ſacerdotali miniſterio, juri alterius præjudicaſſet. Addo hoc votum videri omninò illi ſimile, quod emiſerat qui conſuluit Navarrum affirmans ſe non poſſe non vocari ad purpuram, quia voverat ſe ſerviturum eſſe Eccleſiæ in Cardinalitia dignitate: cui ipſe reſpondet in conſiliorum libro, vel forte illi, quod Rabbinus emiſerat, quem Thalmudi author divinitus damnari non potuiſſe ineptiſſimè affirmat, nam ſe cælitùs beandum juraverat, & impœnitens non timebat divina ſupplicia, quod putaret, votum à ſe emiſſum debere humanæ divinæ juſtitiæ præjudicare; quod abſurdum omninò eſt.

195 Sanè ſe quotidiano miniſterio vovere Sacerdotes non poterant, poterant tamen Levitæ: non enim habebant à miniſterio jura, ſed ab officio: nempe portionem aliquã determinatam, ſive ſervirent, ſive ſubſtituerent confratrem: ideo ex eo, quod aliquis voviſſet ſe miniſterio quotidiano, non poterant reliqui gravari. Exſtat in hujus rei confirmationem Lex *Deut.* 18. concedens Levitæ, ut poſſit, ſi voluerit, manere in domo ad miniſtrandum: quod propter rationem ſuprà poſitam ſacerdoti nemini concedebatur: hi enim per vices ſuccedebant, 1 *Par.* 25. & 26.

ARTICVLVS IV.

Baronii ratiocinium eſſe inefficax.

196. Vt probent aliqui fuiſſe in veteri Lege Religioſas, utuntur argumento Baronii, deſumpto ex hiſtoria quam legimus 4. *Reg.* 11. ubi Ioſaba, quæ 2. *Par.* 22. dicitur Ioſabetha, filia Regis Iorami liberavit Ioaſium à gladio Ataliæ. Dabo tenorem textùs, ut meliùs circumſtantias percalleas. *Tollens autem Ioſaba filia Regis Iorami ſoror Ochoziæ, Ioaſium filium Ochoziæ, furata eſt eum de medio filiorum Regis, qui interficiebantur, & nutricem ejus de triclinio, & abſcondit eum à facie Ataliæ, ut non interficeretur. Eratq; cum ea ſex annis clam in domo Domini.* Ex quibus verbis colligitur Ioſabam Regis filiam habitaſſe in domo Domini: ergo dabantur Religioſę fœminæ habitarent ad oſtium tabernaculi, ut ſuprà dictum.

197. Ni-

Digitized by Google

197. Nihiloſeciùs ſi rem accuratiùs conſiderem conſequens verum eſt, eſt tamen mala conſequentia. Religioſæ mulieres in domo Domini habitabant, id tamen malè colligit Baronius ex tragœdia citata. Ioſaba virago nobiliſſima Ioaſium à morte liberavit, habitabat in domo Domini, non tamen quà religioſa fœmina, ſed quà uxor Ioiadæ ſummi Pontificis. Conſtat ex 2. *Paral.* 22: ubi eadem narratur clades, ſed his verbis: *Porrò Ioſabetha filia Regis tulit Ioas filium Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorum Regis, cùm interficerentur; abſconditq; eum cum nutrice ſua in cubiculo lectulorum. Ioſabetha autem erat filia Regis Iorami, uxor Ioiadæ Pontificis, ſoror Ochoziæ.*

ARTICVLVS V.

De Virginibus dicatis Templo.

198. DAbantur Religioſæ Virgines in domo Domini, ſed duobus locis diverſis. Virginum aliæ poterant egredi, aliæ clauſuram ſecuriſſimam profitebantur. Probatur ex 2. *Machab.* 3. ubi agitur de relictis virginibus in templo, quæ procurrebant ad Oniam ſummum Pontificem: ubi textus Græcus: *τὰς κατακλείστους τῶν παρθένων.* id eſt *clauſas virginum*, ſive quod idem eſt, *ex virginibus eas, quæ concluſæ erant.* Ergo duo erant conventus virginum, quarum aliis licebat egredi, aliæ debebant clauſuræ leges conſervare, prioribus ſimiles viderentur eſſe noſtræ Beghinæ, & ſanctimoniales poſteriorbus.

199. Iuvat quod Ioſephus *libri 5. capite* 12. recenſet, videlicet fuiſſe in templo duas turres, *Fœmineas* agnomine: ſic dictas, ut putant viri docti, quòd devotæ fœminæ in illis habitarent. Favent expreſsè huic reſolutioni Ambroſius *lib 2. de Virg.* Evodius apud Nicephorum *lib. 2. c.* 3. Nyſſenus *oratione de nativit. Chriſti.* Damaſcenus *lib. 4. c.* 13. Caniſius *lib. 1. de Beata Virgine cap.* 12 Eſponſius *lib. 3. de continentia cap.* 7. Suarius *in 3. p. diſp.* 7 Stellartius *lib. fund. & reg. cap.* 1. Quæ omnia poſſunt confirmari hiſtoriâ Annæ Prophetidis, Phanuelis filiæ, quæ annos octoginta quatuor nata, & ab ipſa adoleſcentia vidua, poſt mortem mariti cui convixerat ſolummodò annis ſeptem, precibus ac jejuniis intenta die ac nocte non diſcedebat de templo. Quod expendens Ambroſius *lib de Viduis* ait: *Vides qualis vidua prædicatur. Vnius viri uxor, ætatis jam probata proceſſit, vivida religioni, & effracta jam corpore, cui diverſorium in templo, colloquium in prece, vita in jejunio, quæ diurnis nocturnisq; temporibus indefeſſa devoti muneris obſequio, cum corporis agnoſceret ſenectutem, pietatis tamen neſciret ætatem.* Hæc fortè notaverat ille Cyrillus, qui dicitur Hieroſolymitanus, cùm *catech.* 10. Annam religioſiſſimam Monialem appellat.

200. Fuiſſe in templo cellas ampliſſimas ab exteriori parte ædificatas, ubi & commodè & ſecurè virgines clauderentur, docent authores plurimi ex Ioſepho *antiquitatum lib 3. cap.* 2. Vnde Ambroſius *lib. 1. de Virginibus* ſic ait: *Etiã in templo Hieroſolymis fuiſſe legimus virgines deputatas: Sed quid Apoſtolus dicit: Hæc in figura contingebant illis, ut eſſent indicia futurorum? Figura enim in paucis eſt, vita in pluribus*, Ex quibus Mediolanenſis Archiepiſcopi verbis colligo primò, Virgines deputatas (ſic Religioſas nominat) in tẽplo ipſo habitaſſe: & hoc erat quod intereat noſtræ ſpeculationis. Secundò colligo illas fuiſſe ſimiles noſtris Monialibus, differre tamen ut ectypus à prototypo: nempe fuiſſe umbram futuræ perfectionis, & inſtitutionis Evangelicæ. Denique pauciores fuiſſe numero quàm noſtras, vel ſaltem ſic Ambroſium ſenſiſſe, cùm ait Religionis Monaſticæ figuram & umbram paucioribus, vitam & veritatem pluribus convenire. An & hodie expediret pauciores ſanctimoniales eſſe? Vt reſpondeam, diſtinguam. Puto enim expedire Reipublicæ & pauperum nobilium ſolamini eſſe loca honeſtiſſima, in quibus quæcumq; Princeps ſub devotionis ſpecie honorificentiſſimè poſſit parentes à ſummis curis liberare. Puto etiam multis expedire virginibus, quæ ſanctiſſimè in monaſteriis vivunt: at illis, quæ meliores fuiſſent ſi nupſiſſent, & illis præcipuè quæ in clauſtro laſciviũt omninò expediret extra clauſtrum benigniorem ſtatum vitæ profiteri, & idem omninò debet dici de Monachis.

DISPUTATIO XVIII.

De Sacrificio filiæ Iphtæ.

201. ADes Iphte Iſraelidum Dux illuſtriſſime, victoriis celeber; ſed & voto celebrior, & excellentior religione. Vadis Iudex ultimâ ſententiâ condemnaturus Ammonitas. Plenus Dei ſpiritu bellipotente circumis Galaadiam, Manaſſiam, Maſphiam, & turmas victrices promoves in Ammoniam. Votum voves Altiſſimo: *Si tradideris filios Ammonis in manus meas, quicunque primus fuerit egreſſus de foribus domûs meæ, mihiq; occurrerit revertenti cum pace à filiis Ammonis, eum holocauſtum offeram Domino.* Sic *Iudic.* 11, 13. Verba ſunt digniſſima ſubtili calamo.

202. Rabbini non exiſtimant Iphtem, filiam ſuam morte verà damnaſſe, ſed civili: hoc eſt illam conſecraviſſe Templo & Deo: quia aliàs ſtultus in vovendo foret, & in reddendo crudelis. Primò textum hujus capitis non intellexiſſe dicendi ſunt illi, qui Antuerpiæ in officina Plantiniana apud B. & I. Moretos anno M. DC XVIII. exemplaria Biblica recognoverunt. In hujus capitis epigraphâ affirmant Iephtem temerè votum feciſſe. Sed doceri deſidero: qui temerè vovere poterat, qui non ex inclinatione naturali, ſed ex divina inſpiratione vovit? *Factus eſt ergo ſuper Iphtem*, dicit textus ſacer, *ſpiritus Domini* ** *& tranſiens ad filios Ammonis votum vovit.* quibus verbis non voti temeritas, ſed religio & ſanctitas ſignificatur: erat enim Iphte vir pius & timens Deum, dignus qui à Paulo *Heb.* 11. inter illius populi ſanctos connumeretur.

203 Confirmatur ſententia Rabbinorum, Hebræa lectione, quæ interprete noſtro Ariâ Montano ſic ſe habet: *Et erit Domino: & aſcendere faciam holocauſtum.* Ac ſi diceret: *Quidquid primum occurrerit è foribus domus meæ, erit Domino ſanctũ, & præterea addã aliquid in holocauſtũ Domino* Sic Rabbi ben Aiioth. Alii exponũt ſic: *Quidquid prius obviam venerit mihi victori ex omnib. reb., quæ in domo mea ſũt:*

vel

Digitized by Google

vel illud conſecrabo Domino: vel ſi res oblatione ſit digna, Deo offeram in holocauſtum. Cæterùm inter ea, quæ cadere ſub votum poterant, filios nec ſacrificari nec vendi permittebat Lex. Filii, ſi voverentur Deo, vel redimebantur pretio, vel ſervitio templi addicebantur. Devoti ſerviebant in miniſterio ſexui, ætati atque induſtriæ oportuno, juxta ea quæ ſuperiùs tractavimus. Nobilium & Procerum filii, utpote quos opera ſervilia dedecebant, ſolenni ritu Deo conſecrabantur ad oſtium tabernaculi, & fiebant Religioſi.

Iphtæ igitur filia, quæ legitur devota Deo, nec potuit nec debuit ignibus addici illegitimis, cùm hoc Levitica jura interdicerent, quia aliàs Iphtæ eſſet multò infelicior Iphigeniâ. Hæc Agamemnonis & Clytemneſtræ filia fuit, & à patre in Aulide cervum Dianæ occidente, addicitur ſacrificio victima. Oraculi occaſione, patris imperio, & aſtu Vlyſſis dum Achilli promittitur, igni crudeli deſpondetur. Diana clementior Agamemnone innocuæ Iuvenis artus candidos violari non permiſit: eam liberavit ab enſe, à flamma, atque cervam ſuppoſuit, docens crudelem Agamemnona, non Deo Virgines, ſed animantes ſacrificandas eſſe. Hujus hiſtoriæ meminit Ovidius transformationum quarto,

Hic pro ſuppoſitâ Virgo Pelopeia cervâ.

& ejusdem operis duodecimo,

Suppoſitâ fertur mutaſſe Mycenida cervâ.

Vnde corrigendus venit Propertius 4. qui venerabilis antiquitatis hiſtorias non percallens eam temerè aſſerit occiſam fuiſſe.

Idem Agamemnonia ferrum cervice puella
Tinxit.

204. Reor Iphigeniæ hiſtoriam eſſe eamdem cum illâ quam nuperrimè expoſui: & ſolùm Iphtæ filiam ab Iphigenia diſſidere circumſtantiis aliquibus, quas Ethnici non percalluerunt. Primò nomina ipſa conveniunt, mutatis aliquibus vocalibus, quarum apud Hebræos vix ulla ratio. Imò nec omnes Hebręi ipſamet nomina propria uniformi compendio vocalizant. Dicitur hic Iſraelidum Iudex יפתח *Iphte*: inde *Iphtigenia* ſeu liberiori linguâ *Iphigenia* vocatur Iphtæ filia. Legerunt Gentiles in contextu עמנח *Aghmon*, litera ע habet vim A & G. & ideo protulerunt *Agamemnon*, erraverunt tamen recentiores aliqui in hoc quod crederent hunc Agamemnona fuiſſe Iphigeniæ patrem, cùm potiùs fuerit Iphtæ infenſiſſimus antagoniſta. Omitto alias circumſtantias hiſtoriæ charactericas, quoniam ſufficiunt iſtę, ut oſtendamus nihil novi aut diverſi authores Ethnicos aſſerere, ſed hiſtoriam Mycenidos (ſic Ovidius Iphigeniam nominat 12. Met.) ex literis ſacris excerpiſſe, additis nonnullis circumſtantiis ad majorem ornatum, ut & fecerunt in aliis aut hiſtoriis aut fabulis Hic ego. Atqui aſſerunt Iphigeniam non maſculaviſſe aras ſanguine, ſed aliam victimam fuiſſe ſuppoſitam: ne igitur videamur crudeliores Gentilibus, prodeſt acquieſcere.

205. Pulcher eſt, ais, ille duarum Virginum paralleliſmus, non tamen evidens. Nec ego id aſſero. Non eſt evidens ratio; eſt tamen ſubtilis & fortis conjecturâ, firmanda attamen ſpeculationibus ſubſequentibus. Primò dico, optimè aliquot Hebraizantes textum ſic reddere: *Aut erit Domino, aut aſcendere faciam illud aſcenſionem.* Hoc eſt, *Aut erit Deo devotum, aut ſacrificabo illud*, nempe ſi capax fuerit ut Deo ſacrificetur. Ratio eſt: quia Vau, non ſolum conjunctio copulativa, ſed ſępe disjunctiva eſt. Sic Exodi 20. Hebræus habet, *Quicumq; maledixerit patri & matri*, pro quo Latinus, *patri vel matri*. Secundò, confirmo eandem veritatem ex ipſius filiæ reſponſione; quia conſultatio & reſponſio nequeunt non correſpondere. Intentum patris cognoſcetur ex verbis filiæ replicantis: *Hoc ſolum mihi praſta, quod deprecor*, ait Iphtæ filia, *dimitte me ut duobus menſibus circumeam montes, & plangam virginitatem meam cum ſodalibus meis.* Hebraicè, *& flebo* בתולי BETHULAI *virginitates meas ego & ſocia mea.* Hebræi enim ut optimè notavit Montanus, ætates propriis nominibus diſtinguunt. בתולה *Betula* dicebatur fœmina jam apta connubio. *Permitte mihi*, ait, *ut illachrymer ætatem meam nuptiis oportunam, damnatam jam miſerrimâ ſterilitate.* Quę verba expendo ſic. Non petit Iphtæ filia tempus ut vitam ſuam plangeret, & ſe ante diem occidendam lugeret. Plangebat propter virginitatem, nec non ætatem nubilem, quam nuptiis dolebat privari. Ergo non capite filia Iphtæ, ſed perpetuâ virginitate condemnabatur. Patet conſequentia: quia deberet ipſa occidi, non jam propter ſterilitatem, ſed propter vitam perdendam illachrymaretur. Tertiò, conſtat eadem veritas ex ejuſdem capitis num. 39. ubi juxta rigorem literæ Hebrææ: *Et fuit à fine duorum menſium, & reverſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei votum ſuum quod voverat*, והיא לא ne ipſa *cognoſceret virum.* Alii, ſed in eodem intellectu, *Et ipſa non cognovit virum.* Vltimò, patet eadem veritas ex illa conſuetudine pia, cujus meminit ſacratus textus: *A diebus in dies* (vel ut Pagnino & aliis, *Annuatim*) *ibant filiæ Iſraelis ad alloquendum filiam Iphtæ Giladæi quatuor diebus in anno.* Ergo non occidebatur Deo, ut perpetuam virginitatem cuſtodiret. Patet: quia aliàs eam annuatim non alloquerentur.

206. At dices, hanc expoſitionem cum vulgata translatione pugnare, in qua: *Eum holocauſtum offeram Domino.*

Reſpondet Lyranus eſſe in contextu verba plurima, ex quibus liqueat qualiter debeant propoſita explicari. Cæterùm licèt ſolùm citata ponerentur, deberent exponi metaphoricè non de naturali morte, ſed ſolùm de civili & morali. Is enim qui religioſæ vitæ ſtudet, cœlo conſecratur, moritur mundo, ut ſoli vivat Deo.

Audio te dicentem vix eſſe probabilem hanc Rabbinorum opinionem, utpote quæ contra univerſos Patres militat aſſerentes Iphtem non morali & politicâ, ſed naturali morte condemnaviſſe filiam ſuam.

Quidquid ſit de probabilitate hujus ſententiæ, aſſero eam, etiam ſi falſa eſſet, non poſſet non confirmare meum aſſumptum; quia eſt opinio Rabbinorum, qui in re ſcripturariâ doctiſſimi celebrantur. Ergo ſaltem Rabbini cùm hanc hiſtoriam expoſuerunt, crediderunt dari Religioſas fœminas templo devotas & ad oſtium tabernaculi

habi-

Digitized by Google

habitantes; alias ènim non aſſererent illam voto diſtinctā & civiliter occiſam eſſe. Accedit, quod hæc hiſtoria, bene aut male explicata, perſuadeat Rabbinorum ſententiā tantam eſſe patriam authoritatem, ut poſſit filios inconſultos voto obligare: unde aliqua eruere poteris, quæ exponendo noſtræ Regulæ capiti LIX. ſervire poterunt, in eo ènim agitur de filiis à parentibus Deo & monaſterio oblatis, quos obſtringi perſeverandi obligatione, qui Rabbinis ſubſcriberet, negare non poſſet.

LIBER TERTIUS.

De converſatione Monaſtica ſub Chriſto.

207. *ORdior contra noſtri temporis Novatores exami are quaſtionem difficillimam: videlicet, utrùm Evangelica Monaſticæ vitæ inſtitutio ſit recèns introducta, an verò ab ipſiſmet Apoſtolis cognita, imò & ab ipſo Chriſto Domino inſtituta. Oſtendam ante Benedictos, Baſilios, Antonios, Hilariones, Paulos, fuiſſe verè Monachos, qui ſe Deo voverint, & ſubſtantiales virtutes intemeratas conſervaverint: ut tandem aliquando oblatratores taceant, & colatur ab omnibus veritas, quæ à ſapientibus negari non poteſt.*

DISPUTATIO XIX.

An Chriſtus Monaſticam egerit vitam.

208. REſpublica Monaſtica ipſi Mundo coæva, cum primis hominibus nata, optimis inſtitutis atq; legibus firma, uſq; ad Chriſti adventum perennavit. Perfecta Reſpublica non fuit, ſed ſimulachrum perfectiſſimæ, nempe imago Chriſtianæ: lex enim, ut docemur à Paulo *ad Heb.7.* nihil donavit perfectione. Religionum præſtantia in plenitudinem temporis ſervata eſt, ut ſtatus Monaſticus haberet authoritatem vetuſtatis à ſæculo, à Chriſto autem & gratiarum & perfectionum plenitudinem. Ita Ambroſius *de Virginibus libro* 1.

209. Fuerat in lege naturæ ante univerſalem cataclyſmum Religionis vinea recèns ſata, poſſeſſio parva, ſed magna ſpes illius ætatis. Incepit feliciter excreſcere, & ſub Enoſe determinatis ritibus Deum colere, ac ſingularibus gratiis prærogativisq; ditari. Fronduit ſub Enochio, qui *Gen.5.* ſemel ac iterum dicitur ambulaviſſe coram Domino. Vineam enim Monaſticam excoluit, quæ ſub Noha fuit admirabilior additā continentis converſationis puritate. Poſt diluvium quaſi florere viſa tempore Eſenorum, Nazaræorum, & Prophetarum, qui ſeveriori vacantes inſtituto, ornaverunt blandis virtutum floribus, & dulcibus gratiarum roſis, pœnitentiæ rigidam aſperitatem.

210. Erant illi antiquiores Monachi, quaſi heremitæ, & rarò habuerunt commoditatem convivendi ſimul: unde Waldenſis *lib.3. a.1. c.6.* abſolutè affirmat illos fuiſſe peregrinos, aut ſi verbis D. Benedicti uteretur, Gyrovagos, non conventuales. Adducit in confirmationem illud Apoſt. ad Hebr.11. *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes & confitentes, quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram.* Cæterùm iſte locus potius de omnibus Iudæis, quàm de religioſis debet intelligi, qui ante Chriſti tempora vitam cum morte commutarunt. In Chriſti venturi fide vitæ valedixerunt, antequam acciperent repromiſſionem, nempe Chriſtum: decreto enim tempore puer natus eſt, & filius datus eſt nobis ſicut locutus eſt Deus ad Patres veteres, Abraham, & ſemini ejus in ſæcula. Antiquiores jure peregrini & hoſpites fuerunt ſuper terram, cujus Chriſtiani ſunt domini. Ambiebant illi, quam contemnimus nos, nam illorum in terra fuit, ſed converſatio noſtra in cœlis eſt.

211. Vitam Monaſticam ad normam nobiliorem, non vocis oraculo, quàm vitæ exemplo promovit Chriſti Præcurſor, Divus Ioannes Baptiſta. Docuit nos contemplationi impalleſcere, mori Mundo, vivere Deo. Contempſit Carnis illecebras, atq; ſubſtantiam delicioſam: tenui contentus cibo, corpore firmus non potuit eſſe, non potuit non eſſe fortior mente, & parte vegetior nobiliore. Ad contemplationis apogæum abſtractus inter homines Angelicam vitam peregit. Ideò ab aliquibus Eccleſiæ Patribus dicitur non Inſtitutor, ſed Princeps Monachorum. Hieronymus ad Euſtoch. epiſt. 22. *Hujus vitæ author Paulus, illuſtrator Antonius, & ut ad ſuperiora conſcendam, Princeps Ioannes Baptiſta.* Accinit Chryſoſtomus *homilia*

Digitized by Google

1. *in Marc. & homil. de Ioann. Bapt* & Iſidorus *de divin. offi. cap.* 15.

ARTICULUS I.

Difficultas proponitur.

212. VInea Monaſtica, licèt videatur ſpecioſa, careret flore & fructu, ſi Chriſto. Floruit olim futuri, nunc fructificat præſentis Chriſti Domini efficaciâ & virtute. Ipſe nobis magiſter sereniſſimus, excellentioris vitæ præcepta inſtituens, virginitatis puritatem in cœlum evexit liberæ voluntatis ſubjectionem ſummis laudibus extulit, rerum temporalium contemptum eulogio felicitatis decoravit, ac omnes ſubſtantiales virtutes fecit ſupernaturalis gloriæ candidatas. Hæc ſunt potiora religionis vota, quę Chriſtus novi ſæculi conditor exemplo docuit, & voce promulgavit. Condidit novum ſæculum, cœlum alterum incorporeis Intelligentiis dives, & ſpiritu nobile. Aptè Hieronymus ad Euſtoch. de cuſtod. virginit. *Statim ut filius Dei ingreſſus eſt ſuper terram, novam ſibi familiam inſtituit, ut qui ab Angelis adorabatur in cœlo, haberet angelos & in terris.* Hi ſunt victores omnium calamitatum, triumphatores naturæ, & ſubactores voluptatis. Hi expeditiores in itinere, ſecuriores in tempeſtate, in infirmitate robuſtiores, ſuperiores periculis, calcant ſenſuum delicias, & ita ante terminum incipiunt beatitudinis ambroſiam prælibare.

213. Sed quomodò Chriſtus Dominus hanc florentiſſimam angelicamq; familiam inſtituit? Exemplo? alicui id videretur impoſſibile ob duas rationes, quæ indigent expoſitione penitiore. *Prima ſit*: Status Religionis eſt ſecuriſſima ad perfectionem via, ſed via; atqui Chriſtus Dominus nunquam fuit in via, ſed in perfectionis plenitudine & termino: ergo dicendum eſt, Chriſtum non fuiſſe Religioſum. *Secunda autem ratio*, Votum teſte Doctore Angelico 2. 2. *q.* 88. *art.* 4. *ad* 8. eſt particularis lex impoſita ex devotione voventis, cujus legis effectus eſt firmare in bono voluntatem; At Chriſti Domini voluntas erat in gratia confirmata: ergo Chriſtus Dominus vovere non potuit. Utramq; rationem videntur roborare argumenta, quibus Reverendiſſ. noſter Lorca *in* 3. *p. D. Th.* probat non fuiſſe impoſitum præceptum Chriſto Domino, qui usque ad mortem, mortem autem crucis factus eſt obediens Patri, non præcipienti quidem, ſed ſuam voluntatem inſinuanti, & quaſi conſulenti generis humani redemptionem. Quia ſi tolli debet præceptum ut Chriſtus remaneat impeccabilis, etiam tolli deberet votum, cùm etiam peccabilis ſit libertas illa quæ contra votum. Quoniam ſi Chriſtus fecit votum, vovit rem liberam: quia nunquam votum facimus de neceſſariis. Ergo potuiſſet Chriſtus nõ ſtare voto, ac propterea non fuiſſet impeccabilis. Ne igitur dicant Chriſtum peccare potuiſſe, qui auferunt præceptum, tenentur Chriſto negare omne etiam votum.

214. Pro difficultatis reſolutione ſupponendum eſt, dari inter alios rerum ordines naturalem, ſupernaturalem, hypoſtaticum, & divinum. Iſti ordines ſunt quaſi ſpecies, quia ſe habent ut numeri, hoc eſt, excellentior includit ignobiliorem. Senſitivus animus eminenter continet vegetativum, uterque clauditur in eminentiâ virtutis rationalis. Non aliter; ſupernaturalis entitas talis audit, eò quòd ſit ſupra omnem naturam, ac ideò eminenter continet perfectiones omnium entitatum naturalium. Ordo unionis hypoſtaticæ continet eminenter omnes virtutes ſupernaturales. Divinus ordo continet omnium rerum creatarum perfectiones, nempe ſimpliciter ſimplices formaliter, & alias eminenter. Hinc conſtat Chriſtum Dominum ratione unionis hypoſtaticæ non potuiſſe non cõtinere ſaltem eminenter omnes ordinis naturalis & ſupernaturalis perfectiones, quarum una ex præcipuis, & fortè à Theologicis Princeps, eſt Religio Monaſtica.

215. Ex hac ratione multi inferunt Chriſtum dici debere Religioſum: continet enim eminenter ratione unionis hypoſtaticæ omnem perfectionem Religionis. Hæc autem ratio ſi ſufficeret, Chriſtus etiam deberet vocari equus ſublatâ omni metaphorâ, quia equi perfectionem continet eminenter. Præterea non ſolùm Chriſtus, ſed Deus deberet vocari Religioſus, quia etiam Deus eminenter continet religioſæ vitæ perfectiones. Atqui nec Deus Religioſus poteſt dici, nec Chriſtus equus, lapis, &c. ergo non ſufficit eminentialis continentia ad verificationẽ formalem. Juvat dicere, ſæpe Chriſtum Dominum dici Leonem, Agnum, Arborem, Vitem, quia tales locutiones ſunt myſticæ, non ſcholaſticæ, verificandæ ſolummodo in ſenſu intentionali, ſeu ſignificativo.

Sit ergo reſolutio Chriſtum Dominum potuiſſe vovere, non obſtantibus rationibus initio poſitis. *Quarum primæ obviam eo*, aſſerens tendere in perfectionem non eſſe de eſſentia voti, ſed eſſe effectũ, quia per hoc eò tendũt non confirmati in gratia; eſſentia enim voti conſiſtit in elevatione materiæ ad objectum virtutis Religionis: actio enim, quæ ante votum vel erat indifferens, vel ad aliam ſpectabat virtutem, voto elevatur ut evadat nobilior & fiat à Religione. *Ad ſecundam* ſimiliter reſpondeo. Votum enim confirmat in bono voluntatem, quam firmam non reperit; cùm autem Chriſti Domini voluntas firmata eſſet in bono ratione unionis hypoſtaticæ, voto non confirmatur. Hæc enim confirmatio non effectus voti primarius, ſed ſecundarius eſt. *Argumenta*, quibus noſter Lorca probat præceptum non poſſe conſiſtere cum Chriſti libertate, aut impeccabilitate, cenſentur inefficacia ab illis qui aſſerunt Chriſtum fuiſſe liberum in ſenſu diviſo, non tamen in compoſito. Hæc ferè omnium ſententia eſt. Equidem primus incepi defendere Dei & hominum etiam in ſenſu compoſito illæſam libertatem. Non quidem componendo actionem cum omiſſione, ſed cum emiſſione expeditam potentiam. Sanè potuit Chriſtus eſſe impeccabilis, & habere votum, & præceptum; quod uberius expendo cùm de humana libertate diſſero *in mea Philoſophia rationali.*

216. His poſitis, inquiram duo. Primum, utrùm Chriſtus virtutes exercuerit monaſticas: Alterum, an ad illarum praxim teneretur ex voto. Cùm autem quærimus, utrùm Chriſtus Monaſticam egerit vitam, non agimus

defen-

de ſenſu eminentiali, non de myſtico ſeu intentionali: ſed de reali & formali: utrùm ſcilicet Chriſtus Dominus formaliter loquendo, nempe in ſenſu rigoroſo hiſtorico egerit vitam religioſam.

ARTICVLVS III.

De Chriſti obedientia.

217. INcipio ab illa excellentiſſima Obedientiæ virtute, quæ homines reddit ſecuros in moralibus difficultatibus.

Reſpectu Patris Chriſtus Dominus de facto obediens fuit, quidquid in contrarium clamet noſter Lorea. Aſſerit Paulus ad Philippenſes 2. *Factus eſt obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen,* Quæ verba de rigoroſa obedientia explicat ſanctiſſimus noſter Legiſlator *in Regul. cap. 7. gradu 3.* Et ad Hebræos 10. idem Apoſtolus adducens verba Pſalmi juxta Latinos 39. & juxta Hebræos 40. ſic ait: Ideò ingrediens mundum dicit: *Hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi, holocauſtomata & pro peccato nō tibi placuerunt, tunc dixi, Ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam Deus, voluntatem tuam.*

218. Eſt magna diverſitas in expoſitione talium authoritatum. Omittam igitur ſingularem Loreiſtarum ſententiam negantium Chriſtum habuiſſe aliquod præceptū, cui moraliter teneretur obedire, tum quia Benedictinus ipſe non debuit contra S. Benedictum docere; tum quia Benedictinus ego non poſſum ipſi contra S. Benedictum ſubſcribere; facili enim negotio poſſumus hæc tria ſimul tueri, videlicet Chriſti Domini impeccabilitatem, & libertatem ſummam indictamque à Patre æterno legem; ſed de hoc uberiùs, cùm de incarnato Verbo.

219. Inter authores etiam, qui admittimus Chriſtum habuiſſe præceptum, quæ eſt ſententia communis, eſt ſumma varietas in exponendis Apoſtoli Gentilium verbis. Carmen illud Davidicum juxta vulgatam editionem ſic habet: *Aures autem perfeciſti mihi*. Hebræa originalia legunt: *Aures autem* כָּרִיתָ Caritha, *perfodiſti* לִּי li *mihi*. Seniores ſeptuaginta legunt: *Corpus autem perfeciſti mihi*: Paulus verò, *aptaſti*. Hæc lectionum diverſitas naſcitur ex ubertate linguæ Hebrææ. Quia אָזְנַיִם *Aznáim* כָּרִיתָ *Caritha* exponi ſolent multifariam. Primò אֹזֶן *Ozen* ſignificat *aurem*. & in hoc ſenſu intellexerunt Regem Pſalmographum Vulgatus, Pagninus, Montanus noſter, & alii innumeri. Secundò *Ozen* ſignificat *Obedientiam*, & juxta hanc ſignificationem cenſendus eſt Davides dixiſſe: *Obedientiæ virtutem infudiſti mihi*, ut ſciamus virtutes Chriſti Domini non acquiſitas, ſed infuſas eſſe. Tertiò אָזְנַיִם *Aznáim* eſt idem ac מֹאזְנַיִם *Moznáim*, hoc eſt, *Statera*. Ideo Pſalmi verſum transfero ſic: *Stateram autem aptaſti mihi*. vel meliùs, *Staterā autem perforaſti me*. Statera eadem quæ crux, unde aptiſſimè in Hymn. Ciſtertienſi, quem poſſumus reſtituere verba aliter ordinando, ut metrum conſtet. Lego ſic:

Beata cujus brachiis
Pretium pependit ſæculi,
Statera facta corporis,
Tulitq; prædam Tartari.

Hinc Iobus intelligendus venit, qui in miſeriis conſtitutus ſuperiorem ſe exhibuit univerſis, dum ait: *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in ſtatera: quaſi arena maris hæc gravior appareret: unde & verba mea dolore ſunt plena.* Hoc eſt: O utinam à ſtateræ crucis bilance alterâ penderent peccata illa quibus iram merui, ab alterâ, à qua ſceli pependi pretium, penderet etiam calamitas iſta quam extrinſecè patior, vel ut vult Pagninus, contritio illa mea, quę dolore me conterit, & pœnitentiâ cruciat. Hæc, nempe contritio, calamitas, dolor, pœnitentia, admixta Chriſti ſanguini, præponderarent culpis, ut guttæ oceanus, & ut omnes arenæ totius maris granulo minutiſſimo. Hinc conſtat, illos qui ſummaria capitibus impoſuerunt, non intellexiſſe Iobi mentem. Lego in periocha capitis: *Oſtendit Iob ſe longè graviora pati, quàm meritus ſit.* Hoc autem eſt falſum: quia labiis ſuis non peccavit Iob: & ſi hoc intendiſſet, quod textûs periocha exprimit, blaſphemus fuiſſet: non enim ex ſe condignæ ſunt paſſiones hujus ſæculi ad futuram gloriam, nec dabitur actio aliqua noſtra quà talis, quæ non ſit minor pœna cujuſcūque venialis culpę: actiones enim noſtræ dum coniunguntur per gratiam meritis Chriſti Domini, tunc præponderāt cuicumque culpæ. Conſonat ſibi patientiſſimus Iob cap. 31. 6. *Appendat me*, ait, *in ſtatera* צֶדֶק Sédech *Iuſtitiæ*, *& ſciat Deus perfectionem meam.* Ac ſi diceret: Ex me Domine nihil omninò ſum, omnes actiones meæ, quà tales, non niſi imperfectę eſſent, non niſi injuſtæ. Chriſtus tuus juſtus eſt, imò & juſtitia eſt. Appendar ergo in Iuſtitiæ hujus staterâ, hoc eſt cruce: quia ſi ſemel tollam crucem & Chriſtum imiter, ſi faciam quod mihi mundus crucifixus ſit & ego mundo, tunc ſciet (in *Hiphil*, tunc ſcire faciet) DEVS ſimplicitatem & perfectionem.

210. Quartò אֻזְנַיִם Azeim *Arma* Sic Rabbi Ionah *Deu.* 23.13. Vbi Rabbi David deducit à radice זון *zun*, ita ut *Aleph* ſit litera miniſterialis. Hinc conſtat *aures*, ſive, quod idē eſt, *obedientiā* (nam audientem eſſe, ſignificat legi obedire) eſſe *arma* homini, quod altè percallebat Benedictus, cùm in prologo diceret: *Chriſto vero Regi militaturus obedientiæ fortiſſima arma aſſumit.* Colligo hinc etiam juſtitiam, cujus ſymbolum ſtatera eſt, eſſe arma Reipublicæ: inermis enim illa eſt, quæ legibus optimis caret. Obſervavit id Xenophon *Oratione de Ageſilai laudibus*, qui conſultus quonammodo phalanx validior poſſet fieri: reſpondit exercitus vires & arma conſiſtere præcipuè in obedientia. Hinc ingredientē in mundum Chriſtum audio: *Oblationem noluiſti.* ait, *arma autem aptaſti mihi* quæ? qualia? Humanitatē. Quid fortius, quid illuſtrius ſole? quid fragilius, quid debilius vitro! nihilominùs vitro Sol armatur, & qui ſolus non urit, addito proportionali vitro tam fortem ignem excitat, ut me experiente ligna incēderit, & Baptiſtâ Portâ aſſerente etiā metalla liquefaciat. Verbum æternum eſt Sol empyreus, lux lucis, fons luminis, & paternæ gloriæ lumen immortale. Habes cor lapideū aut ferreū? rigeſcis frigore peccati & horres

Quàm benè fulminei prælucens ſemita Cœli
Convenit Eliæ, meritò qui nomine fulgens
Hac ope dignus erat: nam ſi ſermonis Achivi
Vna per accentum mutetur littera, Sol eſt.

Audientes Græci ab Iſraëlitis, quos divinas habere literas fama prodebat, prædicari quod Elias igneo curru, & equis ſit igneis ad Paradiſum, non ad Cœleſtia translatus: vel certè hoc ipſum, inter alia, depictum in pariete videntes, crediderunt vicinia decepti, nominibus Solis, his tranſitum per Cœlos eſſe deſignatum, & miraculum divinitùs factum commutaverunt in argumentum erroris. Quæ verba mutuaſſe videtur à B. Chryſoſtomo, qui *in Homilia de aſcenſu Eliæ* eadem ſcripſit. Accinit Tertullianus *in Apologetico*; quorum litteram tranſcribere non expedit; non enim ſenſu diſcrepant à præcedentibus. Curioſus inibi, vel in Roâ *Singularium cap. 6. in fine*, poterit legere.

DISPVTATIO XVI.

Reperio in antiquiſſimis hiſtoriis politica noſtrarum Monialium ſimulachra.

172. NEminem latet, qui Hebræas litteras didicerit, ignem & virum vocari איש *is* vel *es*, & ut Renclinus apud Pierium *lib. Hierogl. 18.* obſervat *Esh*, ex quo nomine educitur fœmininum אשה, à quo Græci ἑστίαν ignem dixerunt, Latinique mutato ſpiritu in V. *Veſtam*, quia Veſta ignis eſt. Ovid. *faſt. 6.*

Nec tu aliud Veſtam, quàm vivam intellige flammam.

Adſtipulatur Cicero *de nat. Deorum*, dicens: *Nomen Veſta à Græcis: ea eſt enim quæ ab illis ἑστία dicitur: vis enim ejus ad aras & focos pertinet.* & lib. 2. de legibus: *Veſtam quaſi focum Vrbis ut Græco nomine eſt appellata, quod nos propriè idem Græcum interpretatum nomen tenemus.*

Cæterùm quod אשה ἑστία *Veſta* ſit nomen primæ illius mulieris, quæ & prima omnium fuit parens, conſtat ex Geneſeos *c. 2. 23.* ubi Adamus viſa muliere ſibi in ſocietatem à Deo formatâ exclamans ait: *Hoc nunc os ex oſſibus meis*, &c. *quocirca vocabitur* אשה ἑστία VESTA, *quia de viro ſumpta eſt.* Ex quo colligo, non indigere primam mulierem, ad hoc ut *Veſta* dicatur, additione literæ V, vel converſione ſpiritûs in illam; quia duplex nomen impoſuit Adam uxori ſuæ at conſtat ex ſacris literis, primò *Geneſ. 2. 23.* ubi vocavit illam אשה *Eſham*, ſecundò *c. 3. 20.* ubi vocavit חוה *Evam*, ſimul *Heva-eſta*. Poſtea decurſu temporis obſoleta diphthongo *Veſta*.

173. Hæc igitur prima mulier eſt illa Pandora celeberrima apud Poëtas, in quam incidunt ad literam quæ hieroglyphicè deſcribit Cælius Aug. in complemento ad Pieri. l. 59. verbo *Pandora*; ſcilicet quod *Adverſam fortunam, generis obſcuritatem, infelicitatem, paupertatem, infamiam, ægritudinem, ſpei fruſtrationem, humanæ ſortis miſeriam, nobis adumbrat.* quæ omnia in rigore ſummo Evæ conveniunt primariæ originalis peccati occaſioni, ex quo genus humanum (anteà eo feliciſſimum, quò & innocentiſſimum) adverſam nactum eſt fortunam, mentis tenebras, inopinatus ruinas, gratiarum pauperiem, nominis infamiam, apud dæmonas ſervitutem. Addit ex Heſiodo Veſtam à Vulcano, igne eſſe genitam, ut eam eſſe אשה ἑστίαν non ignoremus, quæ ignorantia omnino tolleretur, ſi obſervaret ex eodem Heſiodo quod Pierius notaverat *libro 41. verb. Pallas*, ubi aſſeruit Pandoram omnium mulierum eſſe primam, hoc eſt Evam.

Hinc veniunt intelligendi Poëtæ, & ſacræ ſpeculatores vetuſtatis, cùm Veſtam perennem atque æternum ignem vocant. Panuphius:

—— —— Ignemque perennem
Ardentem templo in medio ſubmiſſus aderat:

Romæ altera ſpes (ſic vocatur Maro à Cicerone:)

Æternumque adytis effert penetralibus ignem.

& alibi Sinonis nomine:

Vos æterni ignes, & non violabile veſtrum
Teſtor Numen, ait.

Dicitur ergo *Veſta* ignis perennis, quòd ſemper arderet; æternus autem, quòd eſſet vel ab æterno in eorum ſententiâ, qui Mundo principium denegarunt; vel ſaltem quod eſſet à primo mundialis machinæ principio, quod verificatur de ipſâ Evâ, quæ à Mundi exordio fuit; ea enim, ut probavimus, eſt ipſiſſima Veſta.

Hinc Numæ Pompilii Romanorum ſapientiſſimi Regis Veſtæ ædem rotundam conſecrantis, mens intelligenda venit, quæ Plautum ſanè *in Numa* fugit: *Dicitur, ait, Numa Veſtæ ædem orbiculari forma igni perpetuo cuſtodiam circumjeciſſe, non ut aſſimilaret terræ figuram, tanquam ea Veſta eſſet, ſed univerſi huius Mundi, cuius medium Pythagorici ignem eſſe arbitrantur, idque Veſtam appellant, & Vnitatem.* Fugit etiam Pierium *lib. 4. Hierogl. titulo Terra*, aſſerentem id quod jure optimo negat Plautus, eò rotundam Veſtæ ædem conſtrui, quòd Terræ figura exprimeretur. Numa igitur (ut aliorum omiſſis dicteriis meum intellectum manifeſtum faciam) Veſtæ templum dicavit circulare, quaſi Deæ æternæ, omni principio deſtitutæ; quia circulus principio & fine caret, & pro æterno ſumitur apud Ægyptios, & omnes hieroglyphicæ rei ſtudioſos. Confirmatur id ipſum ex notis Romanis in nummo Fauſtinæ (cuius meminit Pier. l. 39. voce *Æternitas*,) ſigillum eſt ſuper ſphæram ſedentis cum inſcriptione ÆTERNITAS. Item in altero eiuſdem cuſo à *L. Buca*, in honorem Cæſaris inſculpta ſphæra cum aliis Dictaturæ inſignibus, ex his officium, ex illa durationem auſpicatus inſcripſit, CAESARI DICTATORI PERPETUO.

174. In tanta fuit Veſta devotione, ut jam illi omnis honos debitus & victima judicaretur; unde omnis ara Veſta dicebatur, utpote primariò ſacrata & dicata Veſtæ, ſecundariò

ſecundariò huic vel illi Deo. Hine facilè Xenophontem intelligas ſecundo rerum Græcarum libro: *ἀνχύσας*, ait, *ζῶ- τα ὁ Ξενοφῶν ἀπιέναι εἰς τὴν ἑστίαν*. id eſt, *Hac cùm Tiramenes audi viſſet, ad Veſtam ſibi profugium paravit*, hoc eſt, *ad templum*, vel *ad aram*. Similiter apud Tranquillum in Tiberio, & Dionyſium Halicarnaſſæum *antiquitatum* 2. *Veſtam collocatam* pro *tem, lo collocato* legimus.

175. In huius ergo Pandoræ honorem, in Veſtæ laudem, in Evæ primæ omnium mulieris memoriam celeberrimam, primò menti occurrit Veſtalium cœtus ille puriſſimus caſtiſſimuſque, quibus Romulum rem ſacram inſtituiſſe tradit Bartholomæus Marlianus *lib.* 2. *Roman. antiq. c.* 12. Pomponius Lætus *cap* 6. & Feneſtella *de Sacerd. Rom. c.* 2. Prop. *lib.* 4. *eleg* 4. & ex aliis authoribus refert. Plutarchus *in Romulo*, & favet Cicero *de Aruſp. reſponſ.* quorum ſacrificii antiquitatem commendans comparat Veſtali his verbis: *Quod ſacrificium*, nempe Aruſpicum, *tam vetuſtum quàm hoc*; ſcilicet Veſtalium, *quod à Regibus æquale huic Vrbi accepimus.* Si Vrbi æquale, ergo Romulo.

176. Sanè in hanc ſententiam graviter invehitur Dionyſius Halicarnaſſæus *lib.* 2. ubi inſtitutum hoc attribuens Numæ, Romulo denegavit. *Romulus*, inquit, *nullas virgines Veſtæ Sacerdotes inſtituit, memor fortaſſè matris dedecoris, quæ inter illius miniſteria virginitatem amiſerat, haudquaquam idoneas futuras juxta leges patrias, ſi quam violaſſe pudorem deprehendiſſet, ne ſibimet refricaret probrum domeſticum.* Et rurſus de templo: *Argumentum huic rei certum, quod Veſtæ ædes ſita ſit extra Romam quadratam, quam Romulus condidit, non futurum, ſi ille author; nam publicum focum ſolent omnes in præcipua Vrbis parte collocare.* Propter hoc communis ſententia Numæ Templi huius ædificium adſcribit, non Romulo. Rotundæ figuræ eſſe, ut notavimus ſuprà n 173. docent communiter & notat Ovidius *faſt.* 5.

177. In hac igitur æde nullum fuiſſe ſimulachrum, ſed ſolum ignem ſolitum aſſervari citatus docet Ovidius hoc diſticho:

Ignis inextinctus Templo celatur in illo,
Effigiem nullam Veſta, nec ignis habent.

Certè nec per ignem Veſtam hieroglyphicè intelligebant, ita ut is Illius eſſet imago & ſimulachrum; ſed potiùs credebant eum eſſe ipſiſſimam Deam, ut conſtat ex eodem Ovidio *faſt.* 6. dicenti.

Nec tu aliud Veſtam quàm vivam intellige flammam.

178. In hoc Templum per diem viros admiſſos, interdictos per noctem docet Dionyſius loco ſuprà citato. Cæterùm ad intima illius ædis & domûs penetrare quovis tempore etiam diurno vetabantur. Notat Ovidius, apud quem Metellus ſacra ab igne erepturus, quando Templum deflagrabat, ſic ait:

Sacra vir intrabo non adeunda viro?

Vnde meritò mirari poteris eſſe homines noſtrâ ætate, qui ſe doctos, & expertos exiſtiment, & tamen noſtras Moniales diſcurrere per integras provincias permittant, cùm legant tam neceſſariam viſam fuiſſe etiam Gentilibus ipſis clauſuram, ut ad penetralia Veſtalium viros intrare non permiſerint.

Ipſarum primum, illudque præcipuum munus fuit, ignem ſervare, quem ſine intermiſſione ali & reparari opus erat; eapropter Cicero 2. *de legibus*: *Virgineſque Veſtales in Vrbe cuſtodiunto ignem foci publici ſempiternum.* Quòd ſi ignis aliquando fuiſſet extinctus, verberibus affligebantur à Pontifice in loco obſcuro, & velo medio interpoſito, ut notavit Plutarchus.

179. Aliud verò illarum munus erat aſſiduè diù noctuque ſacrificare, & mediis noctibus ſacrificiis vigiliarum faciundis exſurgere, unde Seneca de Providentia c. 5. *Quid porrò!* ait, *Non eſt iniquum nobiliſſimas virgines ad ſacra facienda noctibus excitari; altiſſimo ſomno inquinatas frui?*

Eligebantur autem hæ Virgines à Pontifice Maximo certis conditionibus earum religioni præſcriptis: deducebantur in atrium Veſtale, & ſubfibulo amiciebantur. *Erat autem ſubfibulum*, ut verbis Pierii utar lib. hierogl. 40. titulo Virgines Veſt. *veſtimentum album prætextum, quadrangulum oblongum, quod ipſæ in capite ſacrificantes habebant, idque ſub mento fibulâ comprehendi ſolebat, unde & nomen.* Addit Matronis Romanis eſſe in uſu; & ex figura colligo id capitis muliebris ornamentum eſſe, quod vulgò cognominatur *Toca* Hiſp. Pierius authorem non citat, poterat tamen allegare ſi vidiſſet Alexandrum Sardum *lib.* 1. *de moribus gent. c.* 26.

180 Vtebantur ſubfibulo, quia caput radebant novacula, capilloſque ad arborem Loton ſuſpendebant, quæ propterea dicta eſt Capillata, & apud Romanos maximo in honore habita: de qua Plin. lib. 16 c. 44. *Antiquior eſt Lotus quæ* CAPILLATA *dicitur, quoniam virginum Veſtalium ad eam crinis defertur.* & Feſtus: *Capillarem arborem dicunt, in quâ capillum tonſum ſuſpendebant.*

181. Habebant ſuum Veſtales probationes genus & tempus, elapſoque novitatûs ſpacio profitebantur; & promiſſione factâ neceſſe erat per triginta annos Virgines omnino & puras, à nuptiis abſtinere, ſacris ſervientes legitimiſque cæremoniis ut docent dictus Dionyſius *l.* 3. Plutarchus *in libro cui titulus, An ſen. ſit gerenda Reſp.* & Seneca *de vita beata epiſt.* 29. quod optimè irridet Ambroſius hiſce verbis: *Qualis eſt iſta non morum pudicitia, ſed annorum; quæ non perpetuitate ſed ætate præſcribitur?* At hic ego conceſſurus Ambroſio caſtitatem perpetuam trigintannali excellentiorem eſſe, malum eſſe vovere Deo aliquot annorum caſtitatem non video.

Alebantur publicis ſtipendiis (docet Livius) ut ab aliis curis vacuæ, Deæ ſacra operarentur.

Veſtalium antiquitas.

Harum illuſtrium Sacerdotum ſocietatem multa authorum teſtimonia comprobant eſſe antiquiſſimam. Ante Numam qui dicitur primus illas Romam adduxiſſe, imò & ante Romulum Vrbis principem & reſtauratorem Veſtales fuiſſe, Mater violata manifeſtat; quapropter certum putat Dionyſius Halic. jam etatus à Romulo omiſſas, ne ſuæ matris dedecus ad omnium memoriam revocaret. Has ipſas ante Romam condita n in Albâ fuiſſe atq; in Lavinio condito Æneas ibi Veſtæ ædem ſacravit, cui deinde Aſcanius Albâ longâ conditâ templum in monte Albano exſtruxit.

182. Ab ipſo univerſali cataclyſmo. & Nohæ uxore eas deducit Petrus Gregor. *in ſyntagm. juris univerſi lib. 15. c. 17.* & Iacobus Middendorp. *in Academia Rom.* & Ioan. Roſin. *Roman. antiq. l. 2. c. 12.* ſequutus & munitus authoritate Q. Favii Pict. & tandem Proſper Stellartius *libri Fundaminum & Regularum c. 1.* qui omnes ſubſcribentes Beroſo *lib. 3.* Veſtam affirmant fuiſſe uxorem Iani, quem omnes antiqui Noham eſſe exiſtimarunt, eamque vocatam fuiſſe Tiſbeam, Hebraicè autem *Aretſiam*, (ארץ *Arets* autem terram ſignificat) quòd cunctorum viventium eſſet Mater. Mortuam verò, addunt אשה *iſiæ* id eſt *ignem* cognominatam, quia Regina ſacrorum puellas docuerat æternum ignem conſervare.

183. Cæterùm cùm non à Nohæ uxore ſed ab ipſamet Evâ univerſali matre Veſtales originem traxiſſe probaverim, certum eſt non à diluvio, ſed ab ipſâ Mundi infantiâ illas exordium deſumpſiſſe.

Ignem vigilem legimus voluiſſe Deum perpetuò in tabernaculo ſervari, ut conſtat ex lege Moſaicâ Levit. 6. ubi *Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet Sacerdos ſubjiciens ligna manè per ſingulos dies.* Et rurſus: *Ignis eſt ille perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.* Ex hoc loco colligunt aliqui ante Moyſem Veſtales virgines non fuiſſe: non enim dignum Deo exiſtimant ſtatuere ſuæ legis cæremonias juxta ritus gentilitatis: hæc enim multa à divinis ſumpta prophanavit: ille verò non eguit huius ſuperſtitionibus ad ſuas leges, & ſtatuta componenda. Hunc ergo dicendi modum ſecuti aſſerunt dæmonem pro ſua perpetua in Deum malitia inter plura alia hunc ritum divinum imitatum in ſuam ſuperſtitionem convertiſſe, voluiſſeque habere Virginum conventus, igni dicatos conſervando. Huius ſententiæ inter alios reperio Iac. Middendorp. *in Acad. Rom.* Quæ à ſimili poteſt confirmari: apud Indos enim Gymnoſophiſtæ Religioſi habebantur, per quos à Diis res neceſſarias petere ſolebant; eò quòd propter caſtitatem aliaſque virtutes Diis chariores exiſtimabantur. Idem dixero de Athenienſium Hierophantis, de Iovis Cretenſis Prophetis, quos à Curetibus (unde & ipſa Creta denominata eſt, ut notat Bolducus *lib. 1. Eccleſia ante leg.*) exortos veroſimile eſt. Idem de Baalis Sacerdotibus, aliarumque Gentium Religioſis viris, caſtis virginibus, puriſſimiſque diverſarum Dearum Nymphis, de quibus antiqui & noſtri plura doctiſſimè ſcripſerunt, quæ fuſiùs repetere moleſtum foret. Catholicis ſimiles hoſque prophanos ritus noſtri Hiſpani in tractu Peruviano repererunt, ubi crebra & ſumptuoſiſſima templa dicata Soli in his ducentenis virgines miniſtrare, tradunt Petrus Cieza, Auguſtinus Zarate, & alii, qui id propriis conſpexerunt oculis; ex quibus ſi aliqua corpus polluiſſet, morte luebat, niſi fortè ſe à Sole concepiſſe ſanctè juraſſet; quia juxta Philoſophos Peruanus à Sole vel Homine poterat Homo generari. *Hominis Solem & Hominem parentes eſſe*, docuit antiqua parœmia; conjunctivam eſſe poſitionem docent Peripatetici, ſed Peruani id aſſerebant disjunctivè. Habebant Mexicani teſte Acoſtâ confeſſariorum formam, & ſuperſtitioſiſſimam ſacræ Euchariſtiæ imitationem. His denique addere poſſumus eos, qui ab iis toto Mundo diſſident, Iaponios & orientales reliquos, apud quos frequentiſſima innumerabilium religioſorum monaſteria reperiri referunt, quos *Bonzos* Iaponicâ linguâ appellant, eorumq; conventus publicis iiſq; copioſiſſimis ſumptibus ſuſtentari, diverſoque habitu, cæremoniiſque gaudere, & juxta hunc religioſiſſimum vivendi modum *Bonzos* & *Bonzas* ante mille annos floruiſſe affirmant.

184. Ex iis quæ diximus faciliùs & firmiùs colligeretur homines ratione naturali, lumineq; dictante proprio cognoviſſe. Numen eſſe aliquod, quia ut docet Cic. 2. de natur. Deor. *Nulla gens tam effera aut barbara reperitur, cui non ſit aliqua Divinitatis opinio*, animadvertiſſeque vel Patrum traditione, vel naturâ magiſtrâ illud ab hominibus eſſe muneribus colendum; pios inſuper, ut piè vivant, debere occaſiones impietatum fugere, & conſequenter à ſceleratis ſeparari, ut Mundo incogniti, Deo uni appareant, de quibus Plutarch. *lib. de co. ſing.* ait, *bene vixit qui latuit.* Ideò conventus Platonicorum in luco fuit: & Monachorum inſtar inter quercus & ulmos Pythagoræorum converſatio. His de quiete & ſolitudine una ſolicitudo, ut doctè expendit Ludovicus Cælius *lib. 25. cap. 36.* Ergo duce naturâ potiùs quàm aſtu dæmonis potuerunt veteres Deum diverſis ritibus & cæremoniis venerari.

185. Cæterùm quamvis concederemus id dæmoni, quod in aliquibus caſibus negare non poſſumus, nihil inconvenientis ſuperinduit, id quod à contrariis exinde objicitur ſequi; nempe Deum ex prophanis ſuperſtitioſiſq; ritibus ſuo in tabernaculo cæremonias uſurpaviſſe; multa enim in Eccleſiâ hodie ex idololatricis prophaniſq; religioſa facta. Probo ex Theodoreto lib. 8. de Evang. veritate ſub finem: *Caſſos gloriâ* (Deos falſos puta) *vanoſq; Deus reddidit, ſuis autem martyribus illorum honorem dedit.* Multa ſuperſtitio invênit, quæ poſtea catholicus purificavit cultus, & uſurpavit. Aquæ luſtralis, quam *benedictam* dicimus, communis & ſanctiſſimus eſt uſus: ſed hunc ab idololatris repertum video. Apud Virgilium:

—— —— *corpuſque recenti*
Spargit aquâ, ramumque adverſo in limine figit.

Tertullianus *de Baptiſm.* docet quod idololatræ *villas, domus, templa, totaſque urbes aſpergine circumlata aquæ expiant paſſim.* Idem docet author lib de morbo ſacro (Hippocrates communiùs creditur) his verbis: *Ipſi terminos templorum Diis deſignamus, ut nullus qui non purus ſit tranſcendat, & ingreſſi reſpergimus, non ut inquinemus, ſed ſi quod etiam priùs ſcelus habemus, purificemus.* Quæ quidem luſtralis aqua adeò apud Ægyptios, Chaldæos, Græcos, Romanos, Perſas, Arabes, aliaſque nationes communis eſt, ut ſuperfluum judicem allatis ultrà teſtimoniis roborare.

186. Nunc ſalute acceptâ, naufragio ſuperato, ſecundo eventu tabellas pendimus in templis, & in illius honorem, cuius ope ſalutem, vitam, portumve accepimus, ſanctiſſimè obſequi gratiâ conſecramus. Ritus ſanè omni laude digniſſimus, ab idololatris tamen inventus, & poſteà à noſtris ſacer factus. Teſtor Senecam *epiſt. 116.* & Varronem *de Lingua Lat.* qui expreſſè id aſſerunt; notat & Tibull. *Eleg. 3. l. 1.* de Iſide:

Nunc

Nunc, Dea, nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis,

Item & Maro *in Catalecticis*:

Non ego thure modò aut pictâ tua templa tabellâ
Ornabo, & puris ſerta feram manibus.

& alia omitto plurima, quæ curioſè in hujus confirmationem argumenti conglomerat Roa *de die Natali ſacro & profano cap.* 1. Confirmatur hæc veritas Cyrilli verbis, quæ recenſentur à Gancio, Oleaſtro, & à me cùm ſuperiùs ago de Nazarenis *diſp.* 13. *n.* 52. quibus expreſſe aſſerit Nazaræorum ritus ab idololatris uſurpatos divinitùs purificatos eſſe.

187. Præterea, quamvis non eſſet poſſibile, prophana à Deo & Eccleſiâ purificari & ſancta effici, cujus oppoſitum nuper efficaciſſimè probavi: non inde concludi poterit poſteriores Veſtales fuiſſe Moyſe, & eas à tabernaculo potiùs, quàm hoc ab illis conſervandi vigilis ignis ritus & cæremonias accepiſſe ſiquidem hæ Veſtales virgines licet inter idololatras idololatræ: inter Gentiles tamen, qui unum Deum naturali lumine coluerunt, gentilizarunt, & ſe illi ſacrantes, ſacrificiis creberrimis diù noctùque aſſiſtentes, vitam egerunt laudatiſſimam: quæ profectò à Gentilibus interdicerentur, ſi contra leges avitas & morem patrium idololatraſſent. Hæ ſunt illæ quas inter Therapeutas vel Raphaimos, quos à primis Mundi annis floruiſſe diximus, annumerat Philoſ. *de vita contemplat.* quem ſuperiùs citavi. Nec valet dicere eas eſſe Raphaimorum uxores, illi etenim caſtè vivebant, ut ibi demonſtravi. Ex quibus ſatis ſuperque liquet, Religioſas fœminas ab ipſo Mundi exordio, ſicut & viros, ſeſe particulari vivendi modo Deo uni conſecraviſſe, quod fuerat probandum.

DISPUTATIO XVII.

De Religioſis fœminis habitantibus ad oſtium tabernaculi.

188. SI divinarum ſcripturarum monumenta, & veterū Patrum ſcripta debitâ reverentia & æquo ſtudio conſulamus, reperiemus antiquæ Eccleſiæ more non ſolùm Religioſos ante Chriſtum fuiſſe, ſed etiam Religioſas Audi Ambroſium *lib.* 1. *de Virg.* qui illud enarmonicum canticum expendens: *Cantemus Domino; glorioſè enim honorificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit in mare*, Exod. 15. ſic ait: *Maria ſumens tympanum, pudore virgineo choros duxit. Conſiderate, cujus illa ſpeciem tunc gerebat: nonne Eccleſia, quæ religioſos populi cœtus, qui carmina divina concinerent immaculato Virgo ſpiritu copulavit? nam etiam in Templo Hieroſolymis legimus fuiſſe Virgines deputatas.* In eadem ſententia ſunt plurimi, qui de eadem viragine ſcripſerunt.

ARTICULUS I.

De Speculis & Æneo mari.

189. FViſſe Religioſas ante Chriſtum, probant curioſè authores varii expendentes verba Exodi *c.* 38. ubi aſſeritur Moyſes feciſſe *labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi.* Vbi communiter Interpretes affirmant fuiſſe mulieres, quæ ſæculi vanitati & pompæ renunciantes, ſe & ſua miniſterio Domini mancipaverant. Peccatorum illecebras conſecraverant Deo, & habitabant ad oſtium tabernaculi. Ita Abeneſra, cui favere videntur Seniores ſeptuaginta, qui legunt: *Fecit labium æneum & baſim ejus æneam de ſpeculis jejunantium, quæ jejunaverunt apud oſtium tabernaculi.* Chaldæus Interpres: *De ſpeculis mulierum, quæ veniebant ut orarent in oſtio tabernaculi.* Sanè ad Atces fœmineas (erant duæ domus ad oſtium tabernaculi) veniebant oraturæ, & ibi perennabant: colligo ex ſacro textu carpente Heli Sacerdotem. 1. *Reg* 2. & de remiſſione, condemnante his verbis *Heli autem erat ſenex valde, & audivit omnia quæ faciebant filii ſui univerſo Iſraeli, & quomodo dormiebant cū mulieribus, quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi.* Ergo ut optimè notat Ioſephus *lib. antiq.* 5 *c.* 11. mulieres hujuſcemodi prope oſtia tabernaculi habitabant.

190. Hanc de ſpeculis mulierum hiſtoriam difficilem tetigimus, juvat profundiùs explicare. Fecit vas æneum de ſpeculis; ſed quomodo? Ludovicus Iſtella *Exod.* 38. mare æneum his ſpeculis ornatum aſſerit: non enim ſufficiebat intelligere, quomodo potuerit vitrum fundi & cum ære commiſceri. Nihilominus quod huic authori difficile eſt viſum, facili negotio intelliges ex Vitruvio *lib.* 3. *cap.* 7. ubi poſtquam negavit argentum ſpeculis aptam materiam eſſe, eò quòd ſit & minus ſolidum, & lævigationem vix capiat: addit ſtanni frigidam materiam æri admixtam viriles radios aptè refringere, & objecta quælibet imaginare. Accinit Plinio *lib.* 35. *c.* 9. & *lib.* 34. *c.* 17. Specula igitur illa, quibus Hebrææ mulieres alebant vanitatem, ex ſtanno & ære fuerunt fuſa, atque à ſæculo valedicentibus Templo & Domino conſecrata. Potuit igitur Moyſes vas illud fundere ex ſpeculis Religioſarum. (Hoc pietatis officium Gregorius *homil.* 17. *in Evang.* expendit.)

191. Crevit ſacratarum Deo mulierum numerus, cùm extructo Templo domus capaciſſimæ fuerunt erectæ, in quibus devotæ fœminæ ſine laicis ſuſpicione eſſe poſſent. Ita Baronius *tit.* 1. *in Apparatu ad Annales Eccleſiaſt. c.* 37. & probat ex Levit. 27. ubi lege divina tam maſculorum quàm fœminarum ſtatuitur redemptio. Erat autem in voventis arbitrio, aut remanere in templo, aut ſe pretio redimere, quod colligitur ex Samuele 1. *Reg* 1. qui à tenerrima ætate templo miniſtravit nullo ſoluto pretio. Ergo, ſi in voventis arbitrio erat vel ſe redimere, vel miniſtrare, in templo: non potuit non contingere quod multæ remanerent.

ARTICULUS II.

Parti argumento ſatisfacio.

192 Dices, non pendere à voventium arbitrio redimi: ſed redimendos neceſſariò fuiſſe omnes illos, qui ſe cultui divino & templo conſecrabant; ac per conſequens aſſeris eſſe inefficacem Achillem, qui præcedenti articulo noſtram ſententiam propugnabat. Aſſumptum probas ex textu Legis, cujus tenor eſt talis: *Homo, qui votum fecerit & ſpoponderit animam ſuam, ſub æſtimationem dabit pretium.* Ecce pretium debere dari aſſeritur. Non poſſe non redimi, probatur ſic: Triplex erat in templo miniſterium Gabaoniticum, Leviticum, & Sacerdotale. Sacerdotalem dignitatem certum eſt ſolis Aaronis ſucceſſoribus conceſſam eſſe, adeò ut Oza, qui cùm laicus eſſet miniſtrare tentavit, perenni leprâ divinitùs percuſſus fuerit; 4. *Reg. 15.* Core etiam, qui Sacerdotium uſurpare voluit, etſi Levites eſſet, comburitur & ſuſpirio hiantis telluris abſorbetur: *Num.16.* Ad Leviticum miniſterium nemo niſi Levites accedere poterat, aliàs moriebatur: ut patet *Num. 1.* & 8. Supereſt ergo ut Laici ſolùm ad ligna cædenda, & aquam apportandam pro ſacrificiis & alteris miniſterio ſe poſſent in templo conſecrare. Ad hoc autem miniſterium nullo modo voluit Deus Iſraelitas dicari, quia Gabaonitarum numerus multus erat, & miniſterio illi ſufficiens: fuiſſet inſuper gravare ſanctuarium, quod omnibus miniſtris expenſas omnes providebat. Accedit, quòd neque hæc ſervilis occupatio omnibus competere poterat, cum votum hoc eſſet maſculis & fœminis, pueris & ſenibus, Levitis & non Levitis, & quibuslibet aliis commune.

193. Reſpondeo præter miniſteria illa, quæ in argumento expenduntur, dari particularia officia, quæ erant indifferentia, & competere poterant tum laicis tum eccleſiaſticis. Dabantur Collectores, Proviſores, Cuſtodes, Theſaurarii, Oeconomi, Magiſtri operum, Gabaonitarum directores, & alii ſimiles. Cantores præterea & Muſici ſæpe ex Levitis & aliàs etiam ex plebe eligebantur. Dabantur etiam qui curarent de cibis emendis, condiendis, miniſtrandis. Erant qui ſarciendis & reficiendis veſtibus proſpicerent: quia aliàs fuiſſent in templo ſummæ incommoditates. Interiores tunicę, & reliquæ veſtes exteriores ablui debebant, & huic miniſterio fœminæ videntur aptæ, quarum nobiliores præeſſe poterant, & alias ignobiliores gubernare. In tanto etiam virorum ac fœminarum numero morbi non erant defuturi; laborantibus igitur poterant mulieres miniſtrare, quia ægrotis ſolamen quæri debet, ubi autem non eſt mulier, teſte Sancto Spiritu, ægrotus ingemiſcit. Dabantur itaque plurima miniſteria, in quibus fœminæ & viri poterant in templo ſervire. Ideirco licet omnes potuiſſe ſuam perſonam pretio redimere, nullum teneri. Ille qui decernebat perſonaliter ſervire templo, ſummo Pontifici, aut alii ab illo denominato ſeſe debebat ſiſtere, admiſſusque injuncto officio ſatisfacere: quod ſi dimittebatur, obligationi ſuæ fecerat ſatis.

ARTICVLVS III.

Alteri objectioni ſatisfacio.

194. OBjicis. Nullus ex Sacerdotibus poterat ſe vovere Domino, ut ſacrificaret quotidie: ergo nullus ſæcularis poterat ſe offerre ut miniſtraret quo[...]die Domino. Patet conſequentia: quia nulla eſt diſparitatis ratio. Ergo qui ſe vovebant Domino, ſiquidem quotidie miniſtrare non poterant, debebant redimi.

Reſpondeo nihilominùs eſſe rationem diſparem. Sacerdotes habebant determinata officia, quibus annexa erant jura non ignobilis utilitatis. Habebant enim in holocauſto pellem *Levit.6.* in hoſtia pacifica pectuſculum & armū dexterum *Levit. 7.* & præter adipem, integram hoſtiam pro peccato, quando non cremabatur extra caſtra. *Lev. 6.* Si quis autem voluiſſet quotidie ſervire in ſacerdotali miniſterio, juri alterius præjudicaſſet. Addo hoc votum videri omninò illi ſimile, quod emiſerat qui conſuluit Navarrum affirmans ſe non poſſe non vocari ad purpuram, quia voverat ſe ſerviturum eſſe Eccleſiæ in Cardinalitia dignitate: cui ipſe reſpondet in conſiliorum libro, vel forte illi, quod Rabbinus emiſerat, quem Thalmudi author divinitus damnari non potuiſſe ineptiſſimè affirmat, nam ſe cœlitùs beandum juraverat, & impœnitens non timebat divina ſupplicia, quod putaret, votum à ſe emiſſum debere humanæ divinæ juſtitiæ præjudicare, quod abſurdum omninò eſt.

195 Sanè ſe quotidiano miniſterio vovere Sacerdotes non poterant, poterant tamen Levitæ: non enim habebant à miniſterio jura, ſed ab officio: nempe portionem aliquā determinatam, ſive ſervirent, ſive ſubſtituerent confratrem: ideo ex eo, quod aliquis voviſſet ſe miniſterio quotidiano, non poterant reliqui gravari. Exſtat in hujus rei confirmationem Lex *Deut. 18.* concedens Levitæ, ut poſſit, ſi voluerit, manere in domo ad miniſtrandum: quod propter rationem ſuprà poſitam ſacerdoti nemini concedebatur: hi enim per vices ſuccedebant. 1 *Par. 25. & 26.*

ARTICVLVS IV.

Baronii ratiocinium eſſe inefficax.

196. VT probent aliqui fuiſſe in veteri Lege Religioſas, utuntur argumento Baronii, deſumpto ex hiſtoria quam legimus 4. *Reg. 11.* ubi Ioſaba, quæ 2. *Par. 22.* dicitur Ioſabetha, filia Regis Iorami liberavit Ioaſium à gladio Ataliæ. Dabo tenorem textûs, ut meliùs circumſtantias percalleas: *Tollens autem Ioſaba filia Regis Iorami ſoror Ochoziæ, Ioaſium filium Ochoziæ, furata eſt eum de medio filiorum Regis, qui interficiebantur, & nutricem ejus de triclinio, & abſcondit eum à facie Ataliæ, ut non interficeretur. Eratque cum ea ſex annis clam in domo Domini.* Ex quibus verbis colligitur Ioſabam Regis filiam habitaſſe in domo Domini: ergo dabantur Religioſę fœminæ habitarent ad oſtium tabernaculi, ut ſupra dictum.

197. Ni-

Digitized by Google

197. Nihiloſeciùs ſi rem accuratiùs conſiderem conſequens verum eſt, eſt tamen mala conſequentia. Religioſæ mulieres in domo Domini habitabant, id tamen malè colligit Baronius ex tragœdia citata. Ioſaba virago nobiliſſima Ioaſium à morte liberavit, habitabat in domo Domini, non tamen quà religioſa fœmina, ſed quà uxor Ioiadæ ſummi Pontificis. Conſtat ex 2. *Paral.* 22: ubi eadem narratur clades, ſed his verbis: *Porrò Ioſabetha filia Regis tulit Ioas filium Ochozia, & furata eſt eum de medio filiorum Regis cùm interficerentur; abſconditq; eum cum nutrice ſua in cubiculo lectulorum. Ioſabetha autem erat filia Regis Iorami, uxor Ioiada Pontificis, ſoror Ochozia.*

ARTICVLVS V.

De Virginibus dicatis Templo.

198. DAbantur Religioſæ Virgines in domo Domini, ſed duobus locis diverſis. Virginum aliæ poterant egredi, aliæ clauſuram ſecuriſſimam profitebantur. Probatur ex 2. *Machab.* 3. ubi agitur de relictis virginibus in templo, quæ procurrebant ad Oniam ſummum Pontificem ubi textus Græcus: *τῶν κατακλείστων παρθένων*. id eſt *clauſas virginum*, ſive quod idem eſt, *ex virginibus eas, quæ concluſæ erant*. Ergo duo erant conventus virginum, quarum aliis licebat egredi, aliæ debebant clauſuræ leges conſervare, prioribus ſimiles viderentur eſſe noſtræ Beghinæ, & ſanctimoniales poſterioribus.

199. Iuvat quod Ioſephus *libro 5. capite* 12. recenſet, videlicet fuiſſe in templo duas turres, *Fœmineas* agnomine: ſic dictas, ut putant viri docti, quòd devotæ fœminæ in illis habitarent. Favent expreſsè huic reſolutioni Ambroſius *lib 2. de Virg.* Evodius apud Nicephorum *lib. 2. c. 3.* Nyſſenus *oratione de nativit. Chriſti.* Damaſcenus *lib. 4. c. 13.* Caniſius *lib. 1. de Beata Virgine cap.* 12 Eſponſius *lib. 3. de continentia cap. 7.* Suarius *in 3. p. diſp.* 7 Stellarrius *lib. fund. & reg. cap.* 1. Quæ omnia poſſunt confirmari hiſtoriâ Annæ Prophetidis, Phanuelis filiæ, quæ annos octoginta quatuor nata, & ab ipſa adoleſcentia vidua, poſt mortem mariti, cui convixerat ſolummodò annis ſeptem, precibus ac jejuniis intenta die ac nocte non diſcedebat de templo. Quod expendens Ambroſius *lib. de Viduis* ait: *Vides qualis vidua prædicetur. Vnius viri uxor, ætatis jam probata proceſſit, vivida religioni, & effracta jam corpore, cui diverſorium in templo, colloquium in prece, vita in jejunio, quæ dierum noctiumq; temporibus indefeſſa devoti muneris obſequio, cum corporis agnoſceret ſenectutem, pietatis tamen neſciret ætatem.* Hæc fortè notaverat ille Cyrillus, qui dicitur Hieroſolymitanus, cùm *catech.* 10. Annam religioſiſſimam Monialem appellat.

200. Fuiſſe in templo cellas ampliſſimas ab exteriori parte ædificatas, ubi & commodè & securè virgines clauderentur, docent authores plurimi ex Ioſepho *antiquitatum lib* 3. *cap.* 2. Vnde Ambroſius *lib. 1. de Virginibus* ſic ait: *Etiā in templo Hieroſolymis fuiſſe legimus virgines deputatas: Sed quid Apoſtolus dicit: Hæc in figura contingebant illis, ut eſſent indicia futurorum? Figura enim in paucis eſt, vita in pluribus*, Ex quibus Mediolanenſis Archiepiſcopi verbis colligo primò; Virgines deputatas (ſic Religioſas nominat) in tēplo ipſo habitaſſe: & hoc erat quod intereat noſtræ ſpeculationis. Secundò colligo illas fuiſſe ſimiles noſtris Monialibus, differre tamen ut ectypus à prototypo: nempe fuiſſe umbram futuræ perfectionis, & inſtitutionis Evangelicæ. Denique pauciores fuiſſe numero quàm noſtras, vel ſaltem ſic Ambroſium ſenſiſſe, cùm ait Religionis Monaſticæ figuram & umbram paucioribus, vitam & veritatem pluribus convenire An & hodie expediret pauciores ſanctimoniales eſſe? Vt reſpondeam, diſtinguam. Puto enim expedire Reipublicæ & pauperum nobilium ſolamini eſſe loca honeſtiſſima, in quibus quæcumq; Princeps ſub devotionis ſpecie honorificentiſſimè poſſit parentes à ſummis curis liberare. Puto etiam multis expedire virginibus, quæ ſanctiſſimè in monaſteriis vivunt: at illis, quæ meliores fuiſſent ſi nupſiſſent, & illis præcipuè quæ in clauſtro laſciviūt omninò expediret extra clauſtrum benigniorem ſtatum vitæ profiteri, & idem omninò debet dici de Monachis,

DISPUTATIO XVIII.

De Sacrificio filiæ Iphtæ.

201. ADes Iphte Iſraelidum Dux illuſtriſſime, victoriis celeber, ſed & voto celebrior, & excellentior religione. Vadis Iudex ultimâ ſententiâ condemnaturus Ammonitas. Plenus Dei ſpiritu bellipotente circumis Galaadiam, Manaſſiam, Maſphiam, & turmas victrices promoves in Ammoniam. Votum voves Altiſſimo: *Si tradideris filios Ammonis in manus meas, quicunque primus fuerit egreſſus de foribus domûs meæ, mihiq; occurrerit revertenti cum pace à filiis Ammonis, eum holocauſtum offeram Domino.* Sic *Iudic.* 11. 13. Verba ſunt digniſſima ſubuli calamo.

202. Rabbini non exiſtimant Iphtem, filiam ſuam morte verà damnaſſe, ſed civili: hoc eſt illam conſecraviſſe Templo & Deo: quia aliàs ſtultus in vovendo foret, & in reddendo crudelis. Primò textum hujus capitis non intellexiſſe dicendi ſunt illi, qui Antuerpiæ in officina Plantiniana apud B. & I. Moretos anno M. DC XVIII. exemplaria Biblica recognoverunt. In hujus capitis epigraphâ affirmant Iephtem temerè votum feciſſe. Sed doceri deſidero: qui temerè vovere poterat, qui non ex inclinatione naturali, ſed ex divina inſpiratione vovit? *Factus eſt ergo ſuper Iphtem*, dicit textus ſacer, *ſpiritus Domini* ** *& tranſiens ad filios Ammonis votum vovit.* quibus verbis non voti temeritas, ſed religio & ſanctitas ſignificatur: erat enim Iphte vir pius & timens Deum, dignus qui à Paulo *Heb.* 11. inter illius populi ſanctos connumeretur.

203. Confirmatur ſententia Rabbinorum, Hebræa lectione, quæ interprete noſtro Ariâ Montano ſic ſe habet: *Et erit Domino: & aſcendere faciam holocauſtum.* Ac ſi diceret: *Quidquid primum occurrerit è foribus domûs meæ, erit Domino ſanctū, & præterea addā aliquid in holocauſtū Domino* Sic Rabbi ben Aiioth. Alii exponūt ſic: *Quidquid prius obviam venerit mihi victori ex omnib. reb., quæ in domo mea ſūt:*

vel

Digitized by Google

vel illud conſecrabo Domino: vel ſi res oblatione ſit digna, Deo offeram in holocauſtum. Cæterùm interea, quæ cadere ſub votum poterant, filios nec ſacrificari nec vendi permittebat Lex. Filii, ſi voverentur Deo, vel redimebantur pretio, vel ſervitio templi addicebantur. Devoti ſerviebant in miniſterio ſexui, ætati atque induſtriæ oportuno, juxta ea quæ ſuperiùs tractavimus. Nobilium & Procerum filii, utpote quos opera ſervilia dedecebant, ſolenni ritu Deo conſecrabantur ad oſtium tabernaculi, & fiebant Religioſi.

Iphtæ igitur filia, quæ legitur devota Deo, nec potuit nec debuit ignibus addici illegitimis, cùm hoc Levitica jura interdicerent, quia aliàs Iphtæ eſſet multò infelicior Iphigeniâ. Hæc Agamemnonis & Clytemneſtræ filia fuit, & à patre in Aulide cervum Dianæ occidente, addicitur ſacrificio victima. Oraculi occaſione, patris imperio, & aſtu Vlyſſis dum Achilli promittitur, igni crudeli deſpondetur. Diana clementior Agamemnone innocuæ Iuvenis artus candidos violari non permiſit: eam liberavit ab enſe, à flamma, atque cervam ſuppoſuit, docens crudelem Agamemnona, non Deo Virgines, ſed animantes ſacrificandas eſſe. Hujus hiſtoriæ meminit Ovidius transformationum quarto,

Hic pro ſuppoſitâ Virgo Pelopeia cervâ.

& ejuſdem operis duodecimo,

Suppoſitâ fertur mutaſſe Mycenida cervâ.

Vnde corrigendus venit Propertius 4. qui venerabilis antiquitatis hiſtorias non percallens eam temerè aſſerit occiſam fuiſſe.

Idem Agamemnoniæ ferrum cervice puellæ
Tinxit.

204. Reor Iphigeniæ hiſtoriam eſſe eamdem cum illâ quam nuperrimè expoſui: & ſolùm Iphtæ filiam ab Iphigenia diſſidere circumſtantiis aliquibus, quas Ethnici non percalluerunt. Primò nomina ipſa conveniunt, mutatis aliquibus vocalibus, quarum apud Hebræos vix ulla ratio. Imò nec omnes Hebræi ipſamet nomina propria uniformi compendio vocalizant. Dicitur hic Iſraelidum Index יפתח *Iphte*: inde *Iphtigenia* ſeu liberiori linguâ *Iphigenia* vocatur Iphtæ filia. Ergemini Gentiles in contextu עמון *Aghmon*, litera ע habet vim A & G. & ideo protulerunt *Agamemnon*; erraverunt tamen recentiores aliqui in hoc quod crederent hunc Agamemnona fuiſſe Iphigeniæ patrem, cùm potiùs fuerit Iphtæ infenſiſſimus antagoniſta. Omitto alias circumſtantias hiſtoriæ characterìcas, quoniam ſufficiunt iſtę, ut oſtendamus nihil novi aut diverſi authores Ethnicos aſſerere, ſed hiſtoriam Mycenidos (ſic Ovidius Iphigeniam nominat 12. Met.) ex literis ſacris excerpiſſe, additis nonnullis circumſtantiis ad majorem ornatum, ut & fecerunt in aliis aut hiſtoriis aut fabulis Hiecgo. Atqui aſſerunt Iphigeniam non maſculaviſſe aras ſanguine, ſed aliam victimam fuiſſe ſuppoſitam: ne igitur videamur crudeliores Gentilibus, prodeſt acquieſcere.

205. Pulcher eſt, ais, ille duarum Virginum paralleliſmus, non tamen evidens. Nec ego id aſſero. Non eſt evidens ratio; eſt tamen ſubtilis & fortis conjecturâ, firmanda attamen ſpeculationibus ſubſequentibus. Primò dico, optimè aliquot Hebraizantes textum ſic reddere: *Aut erit Domino, aut aſcendere faciam illud aſcenſionem.* Hoc eſt, *Aut erit Deo devotum, aut ſacrificabo illud*, nempe ſi capax fuerit ut Deo ſacrificetur. Ratio eſt: quia Vau, non ſolum conjunctio copulativa, ſed ſæpe disjunctiva eſt. Sic Exodi 20. Hebræus habet, *Quicumque maledixerit patri & matri*, pro quo Latinus, *patri vel matri.* Secundò, confirmo eandem veritatem ex ipſius filiæ reſponſione; quia conſultatio & reſponſio nequeunt non correſpondere. Intentum patris cognoſcetur ex verbis filiæ replicantis: *Hoc ſolum mihi præſta, quod deprecor*, ait Iphtæ filia, *dimitte me ut duobus menſibus circumeam montes, & plangam virginitatem meam cum ſodalibus meis.* Hebræirè, *& flebo* בתול Bethulai *virginitates meas ego & ſocia mea.* Hebræi enim ut optimè notavit Montanus, ætates propriis nominibus diſtinguunt. בתולה *Betula* dicebatur fœmina jam apta connubio. *Permitte mihi*, ait, *ut illachrymer ætatem meam nuptiis oportunam, damnatam jam miſerrimâ ſterilitate.* Quę verba expendo ſic. Non petit Iphtæ filia tempus ut vitam ſuam plangeret, & ſe ante diem occidendam lugeret. Plangebat propter virginitatem, nec non ætatem nubilem, quam nuptiis dolebat privari. Ergo non capite filia Iphtæ, ſed perpetuâ virginitate condemnabatur. Patet conſequentia: quia deberet ipſa occidi, non jam propter ſterilitatem, ſed propter vitam perdendam illachrymaretur. Tertiò, conſtat eadem veritas ex ejuſdem capitis num. 39. ubi juxta rigorem literæ Hebrææ: *Et fuit à fine duorum menſium, & reverſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei votum ſuum quod voverat,* והיא לא ne ipſa *cognoſceret virum.* Alii, ſed in eundem intellectu, *Et ipſa non cognovit virum.* Vltimò, patet eadem veritas ex illa conſuetudine pia, cujus meminit ſacratus textus: *A diebus in dies* (vel ut Pagnino & aliis, *Annuatim*) *ibant filiæ Iſraelis ad alloquendum filiam Iphtæ Giladæi quatuor diebus in anno.* Ergo non occidebatur Deo, ut perpetuam virginitatem cuſtodiret. Patet: quia aliàs eam annuatim non alloquerentur.

206. At dires, hanc expoſitionem cum vulgata translatione pugnare, in qua: *Eum holocauſtum offeram Domino.*

Reſpondet Lyranus eſſe in contextu verba plurima, ex quibus liqueat qualiter debeant propoſita explicari. Cæterùm licèt ſolùm citata ponerentur, deberent exponi metaphoricè non de naturali morte, ſed ſolùm de civili & morali. Is enim qui religioſæ vitæ ſtudet, cœlo conſecratur, moritur mundo, ut ſoli vivat Deo.

Audio te dicentem vix eſſe probabilem hanc Rabbinorum opinionem, utpote quæ contra univerſos Patres militat aſſerentes Iphtem non morali & politicâ, ſed naturali morte condemnaviſſe filiam ſuam.

Quidquid ſit de probabilitate hujus ſententiæ, aſſero eam, etiam ſi falſa eſſet, non poſſet non confirmare meum aſſumptum; quia eſt opinio Rabbinorum, qui in re ſcripturariâ doctiſſimi celebrantur. Ergo ſaltem Rabbini cùm hanc hiſtoriam expoſuerunt, crediderunt dari Religioſas fœminas templo devotas & ad oſtium tabernaculi

habi-

Digitized by Google

habitantes; alias enim non aſſererent illam voto diſtinctā & civiliter occiſam eſſe. Accedit, quod hæc hiſtoria, bene aut male explicata, perſuadeat Rabbinorum ſententiâ tantam eſſe patriam authoritatem, ut poſſit filios inconſultos voto obligare: unde aliqua eruere poteris, quæ exponendo noſtræ Regulæ capiti LIX. ſervire poterunt, in eo enim agitur de filiis à parentibus Deo & monaſterio oblatis, quos obſtringi perſeverandi obligatione, qui Rabbinis ſubſcriberet, negare non poſſet.

LIBER TERTIUS.

De converſatione Monaſtica ſub Chriſto.

207. *ORdior contra noſtri temporis Novatores examinare quæſtionem difficillimam: videlicet, utrùm Evangelica Monaſticæ vitæ inſtitutio ſit recèns introducta, an verò ab ipſiſmet Apoſtolis cognita, imò & ab ipſo Chriſto Domino inſtituta. Oſtendam ante Benedictos, Baſilios, Antonios, Hilariones, Paulos, fuiſſe verè Monachos, qui ſe Deo voverint, & ſubſtantiales virtutes intemeratas conſervaverint: ut tandem aliquando oblatratores taceant, & colatur ab omnibus veritas, quæ à ſapientibus negari non poteſt.*

DISPUTATIO XIX.

An Chriſtus Monaſticam egerit vitam.

208. REſpublica Monaſtica ipſi Mundo coæva, cum primis hominibus nata, optimis inſtitutis atq; legibus firma, uſq; ad Chriſti adventum perennavit. Perfecta Reſpublica non fuit, ſed ſimulachrum perfectiſſimæ, nempe imago Chriſtianæ: lex enim, ut docemur à Paulo *ad Heb.7.* nihil donavit perfectione. Religionum præſtantia in plenitudinem temporis ſervata eſt, ut ſtatus Monaſticus haberet authoritatem vetuſtatis à ſæculo, à Chriſto autem & gratiarum & perfectionum plenitudinem. Ita Ambroſius *de Virginibus libro 1.*

209. Fuerat in lege naturæ ante univerſalem cataclyſmum Religionis vinea recèns ſata, poſſeſſio parva, ſed magna ſpes illius ætatis. Incepit feliciter excreſcere, & ſub Enoſe determinatis ritibus Deum colere, ac ſingularibus gratiis prærogativisq; ditari. Fronduit ſub Enochio, qui *Gen.5.* ſemel ac iterum dicitur ambulaviſſe coram Domino. Vineam enim Monaſticam excoluit, quæ ſub Noha fuit admirabilior additâ continentis converſationis puritate. Poſt diluvium quaſi florere viſa tempore Eſenorum, Nazaræorum, & Prophetarum, qui ſeveriori vacantes inſtituto, ornaverunt blandis virtutum floribus, & dulcibus gratiarum roſis, pœnitentiæ rigidam aſperitatem.

210. Erant illi antiquiores Monachi, quaſi heremitæ, & rarò habuerunt commoditatem convivendi ſimul: unde Waldenſis *lib.3. a.1. c.6.* abſolutè affirmat illos fuiſſe peregrinos, aut ſi verbis D. Benedicti uteretur, Gyrovagos, non conventuales. Adducit in confirmationem illud Apoſt. ad Hebr.11. *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes & confitentes, quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram.* Cæterùm iſte locus potius de omnibus Iudæis, quàm de religioſis debet intelligi, qui ante Chriſti tempora vitam cum morte commutarunt. In Chriſti venturi fide vitæ valedixerunt, antequam acciperent repromiſſionem, nempe Chriſtum: decreto enim tempore puer natus eſt, & filius datus eſt nobis ſicut locutus eſt Deus ad Patres veteres, Abraham, & ſemini ejus in ſæcula. Antiquiores jure peregrini & hoſpites fuerunt ſuper terram; cujus Chriſtiani ſunt domini. Ambiebant illi, quam contemnimus nos, nam illorum in terra fuit, ſed converſatio noſtra in cœlis eſt.

211. Vitam Monaſticam ad normam nobiliorem, non vocis oraculo, quàm vitæ exemplo promovit Chriſti Præcurſor, Divus Ioannes Baptiſta. Docuit nos contemplationi impalleſcere, mori Mundo, vivere Deo. Contempſit Carnis illecebras, atq; ſubſtantiam delicioſam: tenui contentus cibo, corpore firmus non potuit eſſe, non potuit non eſſe fortior mente, & parte vegetior nobiliore. Ad contemplationis apogæum abſtractus inter homines Angelicam vitam peregit. Ideò ab aliquibus Eccleſiæ Patribus dicitur non Inſtitutor, ſed Princeps Monachorum. Hieronymus ad Euſtoch. epiſt. 22. *Hujus vitæ author Paulus, illuſtrator Antonius, & ut ad ſuperiora conſcendam, Princeps Ioannes Baptiſta.* Accinit Chryſoſtomus *homilia*

de ſenſu eminentiali, non de myſtico ſeu intentionali; ſed de reali & formali: utrùm ſcilicet Chriſtus Dominus formaliter loquendo, nempe in ſenſu rigoroſo hiſtorico egerit vitam religioſam.

ARTICVLVS III.

De Chriſti obedientia.

217. INcipio ab illa excellentiſſima Obedientiæ virtute, quæ homines reddit ſecuros in moralibus difficultatibus.

Reſpectu Patris Chriſtus Dominus de facto obediens fuit, quidquid in contrarium clamet noſter Lorea. Aſſerit Paulus ad Philippenſes 2. *Factus eſt obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Quæ verba de rigoroſa obedientia explicat ſanctiſſimus noſter Legislator *in Regul. cap. 7. gradu* 3. Et ad Hebræos 10. idem Apoſtolus adducens verba Pſalmi juxta Latinos 39. & juxta Hebræos 40. ſic ait: Ideò ingrediens mundum dicit: *Hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi, holocauſtomata & pro peccato nō tibi placuerunt, tunc dixi, Ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam Deus, voluntatem tuam.*

218. Eſt magna diverſitas in expoſitione talium authoritatum. Omittam igitur ſingularem Loreiſtarum ſententiam negantium Chriſtum habuiſſe aliquod præceptū, cui moraliter teneretur obedire, tum quia Benedictinus ipſe non debuit contra S. Benedictum docere; tum quia Benedictinus ego non poſſum ipſi contra S. Benedictum ſubſcribere; facili enim negotio poſſumus hæc tria ſimul tueri, videlicet Chriſti Domini impeccabilitatem, & libertatem ſummam indictamque à Patre æterno legem: ſed de hoc uberiùs, cùm de incarnato Verbo.

219. Inter authores etiam, qui admittimus Chriſtum habuiſſe præceptum, quæ eſt ſententia communis, eſt ſumma varietas in exponendis Apoſtoli Gentilium verbis. Carmen illud Davidicum juxta vulgatam editionem ſic habet: *Aures autem perfeciſti mihi.* Hebræa originalia legunt: *Aures autem* כרית Caritha, *perfodiſti* לי li *mihi*. Seniores ſeptuaginta legunt: *Corpus autem perfeciſti mihi*: Paulus verò, *aptaſti.* Hæc lectionum diverſitas naſcitur ex ubertate linguæ Hebrææ. Quia אזנים *Aznáim* כרית *Caritha* exponi ſolent multifariam. Primò און *Ozen* ſignificat *aurem.* & in hoc ſenſu intellexerunt Regem Pſalmographum Vulgatus, Pagninus, Montanus noſter, & alii innumeri. Secundò *Ozen* ſignificat *Obedientiam*, & juxta hanc ſignificationem cenſendus eſt Davides dixiſſe: *Obedientiæ virtutem infudiſti mihi*, ut ſciamus virtutes Chriſti Domini non acquiſitas, ſed infuſas eſſe. Tertiò אזנים *Aznáim* eſt idem ac מאזנים *Moznáim*. hoc eſt, *Statera.* Ideo Pſalmi verſum transfero ſic: *Stateram autem aptaſti mihi*: vel meliùs, *Staterâ autem perforaſti me.* Statera eadem quæ crux, unde aptiſſimè in Hymn. Ciſtertienſi, quem poſſumus reſtituere verba aliter ordinando, ut metrum conſtet. Lego ſic:

Beata cujus brachiis
Pretium pependit ſæculi,
Statera facta corporis,
Tulitq; prædam Tartari.

Hinc Iobus intelligendus venit, qui in miſeriis conſtitutus ſuperiorem ſe exhibuit univerſis, dum ait: *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in ſtatera: quaſi arena maris hæc gravior appareret: unde & verba mea dolore ſunt plena.* Hoc eſt: O utinam à ſtateræ crucis bilance alterâ penderent peccata illa quibus iram merui, ab alterâ, à qua ſecli pependi pretium, penderet etiam calamitas iſta quam extrinſecè patior, vel ut vult Pagninus, contritio illa mea, quę dolore me conterit, & pœnitentiâ crucior. Hæc, nempe contritio, calamitas, dolor, pœnitentia, admixta Chriſti ſanguini, præponderarent culpis, ut guttæ oceanus, & ut omnes arenæ totius maris granulo minutiſſimo. Hinc conſtat, illos qui ſummaria capitibus impoſuerunt, non intellexiſſe Iobi mentem. Lego in periocha capitis: *Oſtendit Iob ſe longè graviora pati, quàm meritus ſit.* Hoc autem eſt falſum: quia labiis ſuis non peccavit Iob: & ſi hoc intendiſſet, quod textûs periocha exprimit, blaſphemus fuiſſet: non enim ex ſe condignæ ſunt paſſiones hujus ſæculi ad futuram gloriam, nec dabitur actio aliqua noſtra quà talis, quæ non ſit minor pœna cujuſcūque venialis culpę: actiones enim noſtræ dum conjunguntur per gratiam meritis Chriſti Domini, tunc præponderāt cuicumque culpæ. Conſonat ſibi patientiſſimus Iob cap. 31. 6. *Appendat me*, ait, *in ſtatera* צדק Sédech *Iuſtitiæ, & ſciat Deus perfectionem meam.* Ac ſi diceret: Ex me Domine nihil omninò ſum, omnes actiones meæ, quà tales, non niſi imperfectę eſſent, non niſi injuſtæ. Chriſtus tuus juſtus eſt, imò & juſtitia eſt. Appendar ergo in Iuſtitiæ hujus staterâ, hoc eſt cruce: quia ſi ſemel tollam crucem & Chriſtum imiter, ſi faciam quod mihi mundus crucifixus ſit & ego mundo, tunc ſciet (in Hiphil, tunc ſcire faciet) DEVS ſimplicitatem & perfectionem.

210. Quartò אזנים Azeim *Arma*. Sic Rabbi Ionah. *Deu.* 23.13. Vbi Rabbi David deducit à radice זון *zun*, ita ut *Aleph* ſit litera miniſterialis. Hinc conſtat *aures*, ſive, quod idē eſt, *obedientiā* (nam audientem eſſe, ſignificat legi obedire) eſſe *arma* homini, quod altè percallebat Benedictus, cùm in prologo diceret: *Chriſto vero Regi militaturus obedientiæ fortiſſima arma aſſumo.* Colliga hinc etiam juſtitiam, cujus ſymbolum ſtatera eſt, eſſe arma Reipublicæ: inermis enim illa eſt, quæ legibus optimis caret. Obſervavit id Xenophon *Oratione de Ageſilai laudibus*, qui conſultus quonammodo phalanx validior poſſet fieri: reſpondit exercitus vires & arma conſiſtere præcipuè in obedientia. Hinc ingredientē in mundum Chriſtum audio: *Oblationem noluiſti*, ait, *arma autem aptaſti mihi* quæ? qualia? Humanitatē. Quid fortius, quid illuſtrius ſole? quid fragilius, quid debilius vitro? nihilominùs vitro Sol armatur, & qui ſolus non urit, addito proportionali vitro tam fortem ignem excitat, ut me experiente ligna incēdat, & Baptiſtâ-Portâ aſſerente etiā metalla liquefaciat. Verbum æternum eſt Sol empyreus, lux lucis, ſons luminis, & paternæ gloriæ lumen immortale. Habes cor lapideū aut ferreū? rigeſcis frigore peccati & horres

abſentiâ charitatis? Confugiſti ad Verbum, tranſnaturalem Solem, atque nondum caleſis? nondum in contritionis & doloris lachrymas ſolveris? interpone illam cryſtallum puriſſimam, nempe Chriſti Domini humanitatem: mediet inter te & Deum vita Chriſti, Redemptoris paſſio, atque candidiſſimi ſanguinis oceanus infinitus. DEVS per hanc cryſtallum radios armatos cordi tuo communicabit, & ferreum licèt, effundetur quaſi cera cor tuum in medio ventris tui.

Quintò eadem vox ſignificat *corpus*, teſtibus Senioribus ſeptuaginta *Pſalm.* 39. & Paulo *ad Hebræos* 10.

221. Ex quinque his expoſitionibus naſcitur congrua limitatio pro verbo כרה *Cará*, quod *fodere*, *frangere*, ſive *formare* ſignificat, ſumptâ metaphorâ (ut exiſtimat Genebrardus) à figulis, qui vaſorum figuras, ex argilla fingere conſueverunt. Hinc ſeptuaginta Interpretes, *aptaſti*, *formaſti*. Pſalm. 8. *Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem*. & 1. ad Corint. 1. *Sitis perfecti in eadem mente*, id eſt, *aptè cohæreatis in eadem ſententia*. Significat etiam כרה carà *contractum facere*.

222. Ex primâ ergo ſignificatione *perfodere* vel *perforare aurem*, eſt hominem in ſervum perpetuum ſibi addicere, alluſione factâ *ad cap.* 15. *Deut.* ubi ſervo, qui poſt annum remiſſionis eligit manere in domo heri, perforabitur auris ſubulâ vel annulo, quo pacto herus acquirebat dominium perpetuum, & ille perpetuam obedientiam proteſtabatur translatione ſumptâ à tauris & bubalis, quibus pro fræno injicitur circulus in nares, inde ſubula erat quaſi fræni loco atque adeò ſymbolum obedientię. Apud Hiſpanos etiam mancipia ſolent diſtingui à liberis collari ferreo, quod patrio idiomate *Virote* nominant. Vnde phraſis S. Scripturæ orta, *perforare aurem*, eſt idem ac *annulum ponere auri, naribus* aut *collo*, hoc eſt *mancipare, præcipere*. Fiebat autem hæc cæremonia apud ipſam januam, quaſi profiteretur ſervus ſe ab ipſo domûs limine non egreſſurum contra domini expreſſam voluntatem. Eò alluſit Paulus iſto loco: *Ingrediens in mundum ait, Tuus ſum.* hoc eſt: *Optimè tibi morem geram non ſecùs ac ſervus, cui circulo aures perforantur ſub ingreſſum & introitum domûs: Scio enim obedientiam æſtimâ tibi eſſe gratiorem.* Confertur autem Chriſtus ſervo, qui ſponte eligit ſervitutem, ut quanto animi affectu præceptum Patris complecteretur, intelligamus, nimirum filius in corde, ſervus in actione. Huic conceptui favet Apollinarius, qui ſic expreſſit:

Huc ideo veni pater, ut tua juſſa capeſſam.

Vnde alibi de Chriſto dicitur: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.* Et hæc ex textu Hebræo, quibus ſatis clarè obedientia Chriſti Domini eſt demonſtrata. Seniores ſeptuaginta mutarunt vocem *aures* in *corpus*: & retinuerunt illud *perfeciſti*, facientes paraphraſim utriuſque vocis. *Corpus* legerunt & non *aures*; noluerunt exponere vim vocis, ſed ſenſum, nā verbum divinum non aliâ ratione poterat fieri ſervus & obediens patri, niſi carnem aſſumendo: unde reipsâ idem eſt, *perficere corpus*, ut dixit Paulus. Hinc Syrus explicatius, *corpus me induiſti*: undiq; ergo verſiones conſpirant & ſenſus.

223. Sed quia diximus in principio verbum hoc ſignificare *contractum facere*, id altiùs explicemus. Et quidem ſignificatio conſtat ex Oſeæ 3. *Fodi eam mihi quindecim argenteis*, id eſt, *comparavi*. & Geneſ. 50. *in ſepulchro quod fodi*, vel *ſcidi*, id eſt, *emi*: unde poſſemus ſic interpretari: *Corpus meum, quod jure tuum erat, pretio mei ſanguinis mihi vendidiſti, ut cruciatus & dolores, quos in illo perferrem, atque tributum ſervitutis.*

224. Confirmat autem ſuam obedientiam Chriſtus ſequentibus verbis: *Tunc dixi, ecce venio ut facerem voluntatem tuam.* Poſſem id plurimis aliis teſtimoniis & rationibus confirmare, niſi ſupervacaneum judicarem: docet enim Sexta Synodus Generalis in fidei diffinit. duas eſſe in Chriſto voluntates non contrarias, quia voluntas humana divinæ erat ſubjecta; ſic enim ait: *Oportebat carnis voluntatem moveri ſubjiciq; divinæ, juxta ſapientiſſimum Athanaſium.* Ex quo patet Chriſtum Dominum veram obedientiam habuiſſe ad Patrem, jure & facto.

225. Homini autem Chriſtus jure ſubdi non potuit, non quidem propter defectum, ſed propter dignitatem perſonæ, ratione cujus habuit in humanitate dominium & jus ſuperioris ordinis per poteſtatem excellentiæ ſuper omnes homines. Vide Vaſquez *q.* 20. *in* 3. *par.* Et quidem eum non fuiſſe ſubjectum Regibus temporalibus, colligunt Theologi *in* 2. *d.* 44. & Patres communiter ex illo *Matth.* 17. ubi agens Chriſtus de legibus tributorum dixit: *Ergo liberi ſunt filii.* At dices, Chriſtum debuiſſe obedire matri ſuæ: fateor quidem Chriſtum fuiſſe ſubditum matri & Ioſepho *Luc.* 2. ſed id ſponte fecit, jure autem non tenebatur; quia jurisdictio & poteſtas excellentiæ, quam habuit Chriſtus etiam in matrem ſuam, ſuperioris & altioris ordinis erat. Fateor inſuper debuiſſe Chriſtum ex pietate colere matrem, quia tamen præceptum hoc multo altioris rationis erat in Chriſto quàm aliis hominibus, ideò diverſo modo potuit illo præcepto Chriſtus obligari.

ARTICVLVS III.

De Chriſti Domini virginitate & paupertate.

CHRISTUS-VIRGO.

226. FVIſſe in Chriſto puritatem virgineam, de fide eſt; nam quamvis de re iſta nihil reperiatur in ſacris literis expreſſum: tota tamen Evangelii ſeries id teſtatur, univerſaq; Eccleſia & Patrum concors ſententia confirmat, idq; maximè decebat evangelicam puritatem, & congruebat doctrinæ, quam de virginitate erat publicaturus. *Facilè* enim, ut Bernardus in Cantica, *perſuadetur quod dicitur, dum monſtratur factibile quod ſuadetur.* Quod notaverat acutè Ovidius 6. *Faſt.*

Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur.
Cum Iudex, alios quod monet, ipſe facit.

Vnde aptè Auguſtinus: *Tota Chriſti vita homini fuit inſtitutioni.* Sed & Chriſti virginitas ex ſacra pagina colligi poteſt. Conſtat enim eum uxore caruiſſe, conſtat eum non peccaſſe (non enim peccare ipſe poterat) ergo conſtat virginitatem ſervaviſſe.

CHRISTVS PAVPER.

227. Supereſt jam ut ad paupertatis conſilium accedamus: Chriſtum autem paupertatem ſervaſſe, & Evangelica docet hiſtoria, & confirmant oracula Prophetarum. Et ut hoc ſecundum demonſtremus, David *Pſal. 39.* loquens in Chriſti perſona ſic ait: *Ego autem mendicus ſum & pauper, Dominus ſollicitus eſt mei.* Loqui autem Prophetam de Chriſto, ipſe Paulus *ad Hebræos* 10. à nobis pro obedientiâ dudum adductus teſtatur, qui ex hoc pſalmo oracula de Chriſto interpretatur. Et pſalmo 108. *Perſecutus eſt hominem inopem & mendicum*: quod D. Petrus *Act. 1.* interpretatur de Iudâ, aſſerens eum fuiſſe perſecutorem illo teſtimonio ſignificatum, atque adeò mendicum fuiſſe Chriſtum. Quo etiam modo id interpretantur Hieronymus, Auguſtinus, Theodoretus, Arnobius, & alii. Cum his teſtimoniis concordant alia deſumpta ex novo Teſtamento: cùm enim *Matth. 8.* & *Luc. 9.* Scriba quidam dixiſſet: *Magiſter ſequar te quocumque ieris*, Reſpondit Chriſtus: *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos. Filius autem hominis non habet ubi caput ſuum reclinet.* Quibus verbis non ſolùm negat ſe habere domicilium, ſed neque ubi caput reclinaret, & propterea *Domicilio incertum* illum vocavit Tertullianus *lib. de idolol. c. 18.* Naſciturus in diverſorio locum non habuit, jam natus reponitur in ſtabulo & animalium præſepio: vixit in domibus & ex rebus alienis: nunc apud Martham, nunc apud Simonem leproſum, nunc apud Zachæum, nunc in domo Petri, nunc in domo Matthæi hoſpitabatur: equitavit in jumento alieno, ultimam cœnam in domo fecit aliena, denique poſt mortem neque ſepulchrum proprium habuit: & dum prædicaret, *mulieres* (inquit Lucas c. 8.) *eum ſequebantur, miniſtrantes ei de facultatibus ſuis*; quia, ut ait Hieron. in c. 27 Matth. *erat ea conſuetudo apud Hebræos, nec ducebatur in culpam more gentis antiquæ, ut mulieres de ſubſtantiâ ſuâ victum atque veſtitū præceptoribus miniſtrarent.* Quod factum exiſtimat Tertullianus *lib. 4. cont. Marcion.* ut Iſaiæ prophetia impleretur *c. 32. Mulieres opulentæ ſurgite & audite vocem meam, filiæ confidentes percipite auribus eloquium meum.* Quem morem cùm Apoſtoli laudabiliter uſurparent, Nicolaus, Marcion, Simon Magus, Apelles, Montanus, Donatus, Arrius, & alii hæretici perverterunt, ut videre eſt apud Hieronymum *in Epiſt. ad Creſiphont.* Quibus omnibus ſatis ſuperque probatum reor, Chriſtum Dominum quàm exactiſſimè paupertatem ſervaſſe.

Chriſti Domini paupertas qualis.

228. De paupertatis qualitate cum hæreticis & inter Catholicos ſatis anceps eſt dubitatio. Vt breviter, quod in hac ſentio difficultate proferam: *Aſſero primò*, Chriſtum Dominum aliquo tempore habuiſſe proprium aliquarum rerum dominium, etiam in particulari: decebat enim, ut Chriſtus, qui commune omnium erat exemplar & doctor, omnibus exemplum præberet, & his qui perfectam, & his qui minùs rigidam profiterentur paupertatem. Et ſi à nobis inquiras, quodnam hoc fuerit tempus, quo Chriſtus proprium rerum dominium habuit: Reſpondeo, fuiſſe tempus immediatè baptiſmum ſubſequens: illo enim nullos habuit diſcipulos, quibuſcum in communi viveret: & dum aliquos cœpit habere, non ſtatim ita ei à principio adhæſerunt, ut efficerent unum quaſi corpus politicum, quod capax eſſet dominii communis: ac ſubinde Chriſtus, quæ ſibi donabantur ad victum & veſtitum, reverà poſſidebat, & proprium eorum habebat dominium liberumque earum uſum; neque id eſt contra perfectionem Chriſti, qui pro temporis opportunitate non debuit aut potuit alium vivendi modum obſervare.

229. *Exiſtimo ſecundò*, Chriſtum Dominum ſimul cum diſcipulis aliquando rerum dominium habuiſſe, ſaltem in communi: hoc patet *Ioan. 12.* ubi de Iuda dicitur: *Fur erat & loculos habebat, & ea quæ mittebantur portabat.* Si Iudas fur erat, agebat igitur contra juſtitiam ex illis bonis aliquid contra voluntatem Chriſti & aliorum Apoſtolorum uſurpando. & c. 13 quando dixit Chriſtus Iudæ, *quod facis fac citiùs*: exiſtimabant alii diſcipuli, quia loculos habebat Iudas, Chriſtum dixiſſe: *Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, vel ut egenis aliquid daret.* Vnde Auguſtinus de mendac. c. 5. *Videmus & ipſum Dominum habuiſſe loculos, quo ea quæ dabantur mittebantur, ut ſervari poſſint ad uſus pro tempore neceſſitatis.* Et cap. 4. docet idem Ioannes diſcipulos abiiſſe in civitatem, ut emerent eſcas: & c. 6. dixit: *Vnde ememus panes ut manducent hi?* & Matth. 14. *Non habent neceſſe ire; date vos illis manducare.* Et ratio manifeſta id ſuadet; nam dominium nihil aliud eſt quàm facultas libera transferendi res aut conſumendi: Sed Chriſtus non potuit non habere uſum aliquarum rerum conſumptibilium, & illum liberum & independentem ab alio, qui omnino eſſet extra collegium Apoſtolicum: ergo Chriſtus ſimul cum collegio habuit huiuſmodi dominium, imò ſi rerum unico actu conſumptibilium uſus non diſtinguatur à dominio, habuit in illas Chriſtus dominium in particulari. Reverà dominium in communi, neque repugnat perfectioni, neque illius ſtatui; unde Primitiva Eccleſia, quæ videtur profeſſa ſtatum perfectionis, dominium habuit bonorum in communi, ut ſtatim dicam. Quia ergo Chriſtus ſimul cum Apoſtolis Eccleſiam inchoabat, neceſſe fuit ut ea bona quæ in communi omnes habebant, eſſent ſub dominio illius corporis.

230. Sed non minor dubitatio eſt, An hæc Chriſti paupertas tanta fuerit, ut aliquando mendicare compulſus ſit, & mendicus dici potuerit? Eſt enim inter pauperem & mendicum differentia, quod pauper ille dicatur, qui parum habet vel cum labore vivit: mendicus verò qui nihil omnino habet. Vnde Martial. *lib. 11. epigr. 27.*

Non eſt paupertas, Neſtor, habere nihil.

Eandem differentiam aſſignavit Ariſtophanes in Plut.

231. Hoc ſuppoſito Cajetanus *in Matth. c. 5.* Chriſtum aliquando mendicaſſe negat, cuius ſententiam ſecuti ſunt Medina *in 3. part. D. Thom. q. 40. a. 3.* & Caſtro *lib. 10. cont. Hæreſes verb. Mendicitas.* Quorum fundamentum eſt, quia nuſquam legimus Chriſtum mendicaſſe, ſed potiùs mendicis & egenis erogaſſe eleemoſynas. Prætereà adduci ſolet in eius ſententiæ confirmationem, mendicitatem in veteri lege prohibitam fuiſſe Deut. 15. *Omnino indigens & mendicus non erit inter vos.* ¶ Oppoſitam tamen ſententiam

Digitized by Google

tionem eſſe; addit tamen prohibitionem iſtam non fieri egenis, ne mendicent: ſed divitibus, ne in ſubveniendo pauperibus ita parci & avari ſint, ut eos mendicare compellant. Favet huic interpretationi quod eo loco non proponũtur promiſſiones ſed potiùs monitiones ſeu præcepta ad miſericordiam pertinentia. Vnde poſtquam dixit, *Non erit mendicus inter vos*, ſtatim ſubditur, *ut benedicat tibi Dominus*: & reverà ita eſt; nam aliàs mendicos fuiſſe inter Hebræos, certius eſt, quàm ut probatione indigeat: dicitur enim in eodem capite: *Non deerunt pauperes in terrâ veſtra* & *Exod. 23. Non declinabis in judicium pauperis tui.* Quibus in locis eſt nomen אביון *Ebion*, quod *mendicum* ſignificat, ut diximus; & eodem nomine utitur inferiùs in eodem capite cùm dicit: *Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fructus eius, anno autem ſeptimo dimittes eam, & requieſcere facies, ut comedant pauperes populi tui.* Idem conſtat ex *Evang. Luc. 16. & 18. Ioan. 9. & Act. 3.*

ARTICVLVS IV.

An Christus voverit virtutes iſtas.

HAbemus ergo Chriſtum Dominum virginitatis, obedientiæ & paupertatis conſilia ſervaviſſe, nec ſolùm fuiſſe pauperem, ſed & mendicum: supereſt explicemus breviter, an Chriſtus hæc Religionis voto conſecraverit.

235. S. Thomas *2. 2. q. 88. a. 4. ad 3.* videtur ſentire Chriſtum Dominum nullo modo potuiſſe voto obſtringi, ſic enim ibidem ait: *Chriſto non competebat vovere: tum quia Deus erat: tum etiam quia ut homo habebat voluntatem firmatam in bono quaſi comprehenſor exiſtens.* Propter quæ verba aliqui viri docti mordicùs affirmant Chriſtum Dominum non fuiſſe capacem voti: & ſi illis objicias: Fuit capax præcepti, ergo ſimiliter voti: Reſpondent Lorciſtæ negando Chriſto & præceptum & votum. Alii concedentes præceptum, negant votum: dicunt enim intercedere ſummam diſparitatem. Quia eſſentia præcepti eſt inſinuatio voluntatis Superioris cum intentione obligandi: effectus autem illius inſeparabilis in omni ſubiecto, eſt obligatio, quâ transfertur actus ex materia liberâ virtutis in materiam obligatoriam: unde quamvis Chriſtus fuerit confirmatus in bono à principiis intrinſecis, potuit tamen comprehendi ſub lege & præcepto Patris, ut haberet meritum obedientiæ: ſecùs autem de lege voti dicendum eſt, quia votum nequit ſervari ex virtute obedientiæ, eò quòd in voto idem ſit Legiſlator & ſubditus, obedientia verò ſemper ſit ad alterum: & ex alia parte effectus voti eſt firmare voluntatem in bono, Chriſtus autem à nativitate firmus erat, atque ideò votum facere non poterat. Hæc iſti. Ex quorum ſententia manifeſtè ſequitur, Chriſtum Dominum non ſolùm non emiſiſſe votum virginitatis, Paupertatis & Obedientiæ, ſed nec potuiſſe.

236. Oppoſitam ſententiam ſequuntur alii, qui non ſolùm de poſſibili, ſed etiam de facto Chriſtum voviſſe affirmant. Hanc tenet Hilarius in illud Pſal. 131. *Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Iacob.* Vbi docet Hilarius Chriſtum impia & profana docuiſſe, ſi omnis quæ erga humanam ſalutem voviſſet Patri, non expleſſet: & poteſt confirmari illis verbis Pſalmi 21. *Vota mea reddam in conſpectu timentium eum*: quo loco Prophetam loqui de Chriſto, teſtimonia & Evangeliſtarum & Pauli declarant, Eccleſiæque conſenſus confirmat, & fatetur ſapientum Hebræorum opinio; ut refert Genebrardus ibidem: Eſſe autem ſermonem de proprio voto patet ex literâ Hebraicâ & Græcâ: vox enim Hebræa נדר *Neder*, & Græca εὐχὴ, ῆς, ἡ, propriam promiſſionem ſignificat, ut patet ex aliis S. Scripturæ locis, maximè Pſal. 65. *Reddam tibi vota mea*, & Pſalm. 75. *Vovete & reddite.* Quibus in locis ſermo eſt de votis propriis: idque confirmat verbum illud, *reddam* quod voti obligationem indicat. Favet Baſilius & Theodoretus in ſuprà cit. locum *Pſal. 21.* ubi per εὐχὴ non *preces* ſed *promiſſiones* intelligunt. Fateor præter prædictos Patres Auguſtinum & utramque Gloſſam non explicare qualia fuerint eiuſmodi vota: dicunt tamen myſteria corporis & ſanguinis Chriſti, & illorum ſacrificia eſſe vota, quia ex voto ea obtulit Chriſtus in cruce, quod & docet Hieron. eo loco non poſſunt autem vota dici, niſi quatenus voto oblata erant.

In hac dubitatione *dico primò*, Incertum eſſe, utrùm de facto Chriſtus proprium votum emiſerit. Sic intelligo D. Thomam *2. 2. q. 88. a. 4. ad 3.* qui eo loco ſolùm videtur docere non eſſe eandem rationem vovendi in Chriſto & in nobis: quia in Chriſto fuit peculiaris ratio propter quam non indiguit voto, quod optimè probant rationes illius: an verò de facto votum emiſerit, conſultò prætermiſit propter incertitudinem rei.

237. *Dico ſecundò*, Chriſtum non obſtante divinitate perſonæ potuiſſe votum facere, & illo obligari. Patet tum ex his quæ diximus *n. 215.* tum etiam, quia huiuſmodi votum non repugnabat Chriſto ratione naturæ aſſumptæ ſecundùm ſe (ut notum eſt) neque ratione unionis vel perſonæ, ergo. Probatur min. quia talis repugnantia non oritur ex generali ratione cultûs Religioſi, eò quòd Chriſtus ut homo potuit Deum colere, & obedire, & ſatisfacere, & illi obtulit Sacrificium, quod eſt propriè cultus Religioſus; ergo potuit vovere.

238. Rurſus Chriſtus fuit capax obligationis præcepti, ergo & obligationis voti: patet conſeq. quia votum habet vim peculiaris legis. Sed dicunt eſſe diſparem rationem, quia præcepta habent bonum obedientiæ, quod non habet votum, & illius effectus non eſt, firmare voluntatem in bono, ſicut eſt effectus voti: ſed hoc non enervat vim argumenti: nam licèt votum non habeat bonum obedientiæ, habet tamen bonum Religionis, & primariò elevat ipſam voti materiam: non enim ſemper ſit votum ad firmandam voluntatem, ſed ad offerendum Deo obſequium, & conſecrandam ipſam materiam voti elevandamque ad ordinem nobiliorem ex quo habet actus ex voto factus, ut nobilior ſit & perfectior. Firmandæ voluntati prodeſt votum ſecundariò & per accidens: videlicet cùm vacillantem reperit, & ambiguam: cum autem voluntas Chriſti Domini prædeterminata omnino fuerit, ſicut nec vacillare potuit, ſic nec voto firmari.

239. De-

Digitized by Google

239. Denique liberum eſt aſſerere Chriſtum ab inſtanti ſuæ conceptionis voto ſe Deo conſecraſſe ad redimendos homines, & in eum finem ſuas actiones & paſſiones obtuliſſe, ac ſimili ratione perpetuæ virginitatis & paupertatis votum emiſiſſe. Prima huius aſſertionis pars conſtat ex Patribus, quos ſuprà retulimus: ſecunda verò, quia virtutes virginitatis & paupertatis ſunt per ſe amabiles & dignæ Chriſto, ergo & illarum perfectio & conſecratio. Patet; quia illas Chriſtus nobis conſulit, & ſuam matrem virginitatem vovere voluit: quid ergo obſtat quo-minùs ipſe Chriſtus præierit? certè nihil, ſed potiùs per ipſum explicatur optimè liberrima voluntas, quâ ſeſe pro nobis Patri obtulit à principio, & præceptum ſibi impoſitum non ſolùm propoſito, ſed promiſſione voluit acceptare, quod ſi ipſi non fuit impoſitum, ipſe ultrò ſe voluit ad moriendum pro nobis obligare. Sed quidquid ſit de hac re noſtro propoſito non ſufficit, quod ipſe à principio ejuſmodi virtutes coluerit, & eas firmâ ac ſtabili voluntate ſibi propoſuerit ſervandas, & in divinum retulerit honorem & gloriam.

DISPUTATIO XX.

De voto Caſtitatis.

240. MOnachorum inſtituto veluti firmiſſimo propugnaculo militantem Eccleſiam validiſſimè præmuniri, concors eſt Patrum & Catholicorum ſententia. Eapropter tartarei miniſtri invidiâ quâdam inexplebili nullum non movent lapidem, ut eam diruant, & quidquid conatibus propriis nequeunt, hæreticorum cuniculis perficere moliuntur. Primus ergo Ioannes Wiclephus *in Concil. Conſtant. ſeſſ. 8. a. 21.* Monachorum ſtatum non ſolùm à Chriſto inſtitutum negat; verumetiam affirmat prohibitum. Wiclephum communiter ſecuti ſuere noſtri temporis hæretici, & maximè Lutherus, qui modeſtiæ fines & regum terminos excedens, in ſacras Religiones verborum mordacium profluvio irrumpit, & leges, quibus monaſtica ſtatuitur diſciplina, livido abominatur animo & execratur. Audiamus igitur quæ qualiave in Religiones evomat. *Lib. de vot. monaſt.* ſic ait: *Cupio eradicata, extincta, & abolita eſſe omnia monaſteria, quæ utinam Dominus igne & ſulphure cœleſti ad exemplum Sodomæ & Gomorrhæ demergat; adeò ut nec memoria quidem illorum ſuperſit; neque enim ſatis fuerit illis anathema imprecari.* Proh Deum! quid hoſtilius horribiliuſve excogitari poteſt? vel quid aliud ageret ex Monacho inſignis apoſtata, imò & apoſtatarum omnium noſtri ſæculi princeps, niſi ut quem ordinem perfidè deſeruit, rabioſè inſectetur, atque ita vel aliquantulùm nefarium apoſtaſiæ ſuæ crimen cooperiat & extenuet?

Hunc noſtri temporis hæreticorum errorem, qui omnia generaliter vota monaſtica aſpernuntur, diu ante ipſos alii, ſed per partes diſſeminarunt: Iovinianus virginitatis votum negavit, ut docet Hieron. *lib. 1. cont. illum* & Auguſtinus *hæreſ. 82.* Vigilantius vero melius eſſe aſſerebat quemque ſuas opes poſſidere, & ex illis eleemoſynas largiri, quàm relinquere ſimul omnia, ut author eſt Hieronymus *lib. cont. Vigilant.* Denique Monachos in ſuis monaſteriis debere eſſe liberos, neque alicuius arbitrio & voluntati ſubjectos Lampetiani docuere, ut videre eſt apud Damaſcenum *hæreſ 98.* Sed hæc omnia facile eſt & Evangelii teſtimoniis & Sanctorum authoritate convellere. Præcipuum ex Matthæo deſumam. Beati dicuntur *c. 19.* Eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter Regnum cœlorum. Quibus verbis non ſignificantur, qui ſimplici voluntatis propoſito abſtinent à conjugio, nam cùm facultatem habeant ducendi uxores pro arbitrio, eunuchi dici minimè poſſunt: ſed illi ſolummodò, qui voto perpetuo ac præcipuè ſolemni eam à ſe facultatem abdicarunt. Regnum cœlorum *Matth. 19.* caſtis proponitur in præmium, quod datum legitur *Matth. 5.* pauperibus, ut conſtat ex illis verbis: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt Regnum cœlorum:* quibus verbis ſequentibus (nempe *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt Regnum cœlorum*) etiam martyres annumerantur.

241. Non poſſum non cenſere puerilia, quæ hæretici comminiſcuntur exponentes ſymbolum regni cœlorum. *Propter regnum cœlorum*, inquiunt, id eſt *propter Evangelium*: quâ expoſitione omne meritum & mercedem temerario auſu ambiunt eliminare. Contrariam ſententiam docemur ab unanimi Patrum conſenſu. Eam tenet Chryſoſtom⁹, Origenes, Hilarius, & Euthymius eo loco. Auguſtinus *de S. Virginit. c. 24.* Hieronymus *lib. 1. cont. Iovin.* & Cyprianus *de habitu virg.* ubi ſic ait: *Neque ornari jam aut placere aliquàm Domino ſuo ſtudeant, à quo & mercedem virginitatis expectent, dicente ipſo. Sunt ſpadones, qui ſe caſtraverunt propter regnum Dei.* Quid clarius? loquitur Cyprianus de mulieribus, quibus non eſt datum prædicare regnum Dei ſive Evangelium; explicatque *regnum Dei* non prædicationem Evangelii, ſed mercedem virginitatis.

242. Poteſt hæc ſententia confirmari authoritate Pauli *1. ad Tim. 5.* ubi ſic ait: *Adoleſcentiores viduas devita: cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt damnationem habentes, quia primam fidem irritam fecerunt.* Loquitur autem Paulus de viduis adſcriptis Eccleſiæ, ut patet ex *27. can.* Baſilii: *Vidua* (inquit) *adſcripta in numero viduarum, id eſt, inter eas quas Eccleſia alit, ſi iterum nubat, judicio & ſententiâ Pauli ejicienda eſt.* Huius rationem reddit Theodoretus in eum locum: *Quia Chriſto erant dedicatæ & adſcriptæ, ut pudicè in viduitate viverent.* Cùm autem ait Apoſtolus: *Adoleſcentiores viduas devita*, id eſt, *non eligas*, non loquitur de admiſſione ad votum continentiæ, ſed de admiſſione ad numerum earum, quæ ab Eccleſia alebantur, ut docent Chryſoſtomus & Ambroſius ibidem, & Hieronymus *in epiſt. ad Salvin.* quod & docet verbum

Græcum

Digitized by Google

Græcum καταλέγω, quod *in catalogum adſcribi & numerari* ſignificat. Has autem fuiſſe Diaconiſſas in Apoſtolica Eccleſia celebres docent Hieronymus, Primaſius, & Sedulius in eum locum Pauli, quarum meminit Clemens *lib.* 2. *conſtit. Apoſtol. c.* 61. dicens: *Diaconiſſæ ad introitus fœminarum more nauticorum cuſtodum in templo ſimiliter maneant. Nam in tabernaculo teſtimonii eadem ſervabatur forma cum populo Dei.* Meminit & illarum Ignatius *in epiſt. ad Antiochen.* cùm eas his verbis ſalutat: *Diaconiſſas quæ in Chriſto ſunt, & ſacrarum portarum*, ſive, ut alii vertunt, *ſacrorum veſtibulorum cuſtodes agunt.* De harum numero exiſtimant aliqui fuiſſe Pheben Eccleſiæ Diaconiſſam, per quam Paulus ſuam miſit Corintho ad Romanos epiſtolam.

243. Diaconiſſatum xenodochium ſub templi & ſacerdotum regimine alebat viduas pauperes & continentes; vel quia juniores ſuo labore ſuſtentari poterant, ut notavit Hieronymus; vel quia expertas maritale conſortium magis tentari quàm non expertas contingit, ut aſſeruerunt alii. Fortè utrumque reſpexit Concilium Chalcedonenſ. *c.* 15. indicens ne mulier ante quadrageſimum ætatis annum adſcriberetur Diaconiſſis. Hæc verba Theodorus de Balſamo, Canonum Eccleſiaſt. interpres, de virginibus intelligit, quæ minùs voluptate alliciuntur. Viduæ enim provectiori ætate debebant promoveri. Quadragenaria virgo dives eſſe non poterat, quia carenti parentibus nullæ opes ſufficiunt, ut pro ſui ſtatus conditione ſe tractet. Modeſtia ipſa poſtulat ut domeſticos habeat viros digniſſimos & ſummæ authoritatis matronas, quæ non niſi gravi impenſarum onere haberi poſſunt. Eadem de viduis eſt ratio, atque ideo utraſque ad authoritatis conſervationem in monaſteriis vitam degere convenit & conducit.

244. Hæ antiquitùs ſub teſtimonio Epiſcopi & Eccleſiæ ſe Deo vovebant, veſte laicali depoſitâ, & religioſo habitu aſſumpto. Conſtat ex Concil. Carthaginenſ. IV. *can.* 104 ubi ſic habetur: *Sicut bonum eſt caſtitatis præmium, ita & maiori obſervantiâ & præcepto cuſtodiendum eſt. Vt ſi quæ viduæ quantumlibet adhuc in minoribus annis poſita, & maturâ ætate à viro relicta ſe devoverint Domino, & veſte laicali abjectâ ſub teſtimonio Epiſcopi & Eccleſiæ, religioſo habitu apparuerint, poſtea verò ad nuptias ſæculares tranſierint, ſecundùm Apoſtolum damnationem habebunt, quoniam fidem caſtitatis quam Domino voverunt, irritam facere auſæ ſunt. Tales ergo perſonæ ſine communione Chriſtianorum, etiam neque in convivio cum Chriſtianis communicent; nam ſi adulteræ conjuges reatu ſuo ſunt viris ſuis obnoxiæ; quantò magis viduæ, quæ religioſitatem mutaverunt, crimine adulterii notabuntur, ſi devotionem quam Deo ſpontè non coactæ obtulerunt, libidinosâ corruperint voluptate atque ad ſecundas nuptias tranſitum fecerunt? quæ etſi violentiâ irruente ab aliquo præreptæ fuerint, ac poſtea delectatione carnis ac libidinis permanere in conjugio raptori vel violento viro conſenſerint, damnationi ſuperiùs comprehenſæ tenebuntur obnoxiæ: de talibus ait Apoſtolus, cùm luxuriatæ fuerint, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Cui decreto ſubſcribunt 214. Epiſcopi. Idem habetur in Concil. Toletan. IV. & docet Tertullianus *in lib. de Monogam. circa fin*, Innocent. I. *epiſt.* 2. *c.* 13. aliique Patres communiter. Sed reſpondet Calvinus, quod viduæ illæ, de quibus loquitur Paulus non promittebat cœlibatum propter religionem Dei, ſive quia in eiuſmodi promiſſo ac voto aliqua eſſet Dei religio; ſed tantùm propter miniſterium Eccleſiæ, quod non niſi à liberis obiri poterat. Illud igitur erat, quod in primis patravit vidua illa iterum nupta, ſcilicet quòd eccleſiam miniſterio privavit.

245. Sed huic Calvini doctrinæ, præterquam quod eam adductis ex Baſilio & Concilio Carthaginenſi ſufficienter poſſimus impugnare, apertè refragantur illa, quæ Clemens Roman. Apoſtolorum comes ſcripſit de viduis *lib.* 3. *de Conſtit. Apoſtolic.* & locum Pauli allegatum maximè illuſtrant: ſic enim ait; *Viduas eligere oportet non minori ætate quàm ſexaginta annorum, ut quodammodò firmum ſit, extra ſuſpicionem eſſe ſecundi conjugii ratione ætatis: ſin autem adoleſcentior in ſtatum vidualem cooptetur, quæ viduitatem in adoleſcentiâ non ferens, iterum nubat, gloriam ſtatûs vidualis dedécorat, & rationem Deo reddet, non quia iterum nupſit, ſed quia promiſſum non ſervavit, quæ habens* RUPIT CONTRA CHRISTUM (ad verbum Hiſpanè, *eſta tal rompiò con Chriſto*, hoc eſt, *Defecit ab amicitia & debita fidelitate*) *quia cum fide & metu ad ſervandum promiſſum non acceſſit, ſed cum negligentia: quare oportet non temerè neque præcipitanter promittere; iſti enim melius eſſet non feciſſe votum, quàm factum non reddere.* Hæc Clemens. Quòd ſi verum eſſet quod dicit Calvinus, illud primum exprobrare debuiſſet Clemens, quod nempe Eccleſiam privaſſet miniſterio, non verò quod nubendo ſtatûs vidualis gloriam dedecoraret; hæc enim non ſolùm in miniſtrando eccleſiæ ſita eſt, ſed in caſta & cœlibe vitâ viduæ, aliàs gloriâ & décore caruiſſent cæteræ viduæ adoleſcentes, quas Apoſtolus prohibet eligi ad miniſteria illa in eccleſia ſubeunda, quibus viduæ electæ ſexaginta annorum fungebantur.

246. Cœlibatum autem gloriam & laudem eſſe adoleſcentium viduarum idem Clemens docuit paulò inferiùs cùm dicit: *Si qua verò adoleſcens vidua brevi tempore cum viro vixit, & eo omiſſo ſive per mortem, ſive quâ aliâ occaſione cum voto apud ſe de caſtitate viduali ſuſcepto maneat, beata erit, ſimilis illius Sareptanæ apud Sidonem viduæ, quæ Eliam hoſpitio excepit; ſimilis item Annæ Phanuelis ex tribu Aſer, quæ non diſcedebat à templo, nocte ac die perſeverans in obſecrationibus & precibus annos nata octuaginta, vitâ cum viro ſuo actâ annis à virginitate ſua ſeptem, quæ adventum Domini laudibus celebrando confitebatur Domino & omnibus, qui expectabant redemptionem domus Iſraël: quæ ſic vidua fuit, teſtimonium quidem cœpit gloriæ apud homines in terra, & æternæ apud Deum laudis in cœlo.* Hucuſque Clemens. Si verò teſtimoniũ gloriæ & laudis apud Deum tribuitur viduæ cœlibi ab Apoſtolis, quorum doctrina & ſtatuta Clemens ſcripſit, quomodo in voto de caſtitate viduali, non eſt conſtituta religio, quæ Dei cultu continetur? Certè locum Pauli, de viduis contra Chriſtum votique religionem luxuriantibus communiter Patres Eccleſiæ interpretantur, Ambroſius, Sedulius, Beda, Primaſius, Anſelmus, Theodoretus, Theophilactus, Chryſoſtomus & alii Græci, Tertullianus *lib.* 1. *de Monogam.* Hieronymus *in epiſt. ad Gerontiam*

Digitized by Google

Auguſtinus *de bono viduitatis c. 89.* & *in Pſal. 75.* Baſilius *de vera virginit.* Epiphanius etiam *hæreſ.61.* ut probet ſcelus eſſe, ſi quis poſt decretam virginitatem nubat, præſentem Pauli locum adducit. Baſilius verò *in epiſt. ad Amphiloch.* ex hoc loco Pauli probat virgines poſt votum emiſſum incontinentes graviſſimo Dei judicio ſubjici, illarumque crimen maius, quàm huiuſmodi viduarum eſſe: cum hæ veluti ancillæ, illæ tanquam ſponſæ Chriſti in turpe adulterium prolabantur. Eodem modo interpretatur Auguſtinus *de bono viduit. c. 8.*

247. Aliter reſpondent aliqui ex Calvini diſcipulis, Paulum eo loqui de voto aut promiſſione Deo factâ; ſed de fide Baptiſmi & Chriſtianiſmo. Sed reverà, ut alia prætercam, ex ipſis verbis Apoſtoli relatis oſtenditur interpretationem iſtam commentitiam eſſe. Et in primis id probatur ex verbo καταστρηνιάζω vel καταστρηνιᾶν, quod interpres Latinus vertit *luxuriari*, dicitur enim στρηνιᾶν *immodeſtè agere, habenas rumpere*, verbo translato ab animalibus religatis, quæ jugum ſubeunt. Significat ergo verbum hoc, quo uſus eſt Apoſtolus, aliquid moliri contra ſibi injectas quaſi habenas conjugii cum Chriſto ſponſo, quod manifeſtum eſt non poſſe ad fidem baptiſmi referri, quæ non eſt promiſſio, ſed credulitas Sanctæ Trinitatis, & eorum omnium quæ Eccleſia Catholica credit. Pertinent autem habenæ ad vinculum promiſſionis, juxta id Proverb. 6. *Fortis laqueus, labia proprii oris.* Hanc autem ſignificationem verbi καταστρηνιᾶν indicavit Thadæus Apoſtolus, ut docet Clemens *lib. 8. Conſtit. Apoſtol.* verbis hiſce: *Vidua, quæ paulò antè virum amiſerit, ne credatur, quin potius longo temporis intervallo adoleſcentia eius judicetur; ſolent enim* (inquit Thadæus) *appetitus cedere hominibus aliquando, non cohibiti meliore fræno.* Sic vocavit votum Paulus *habenas*, cuius religione interdicta ac vetita libido vehementiùs expeti ſolet. Vnde evenire aliquando videmus, ut qui non facto voto caſtè vixit, jam facto non vivat. Militia eſt vita cœnobitica. Monachum non niſi militem cenſebat noſter Benedictus cùm ait in Prologo: *Ad te ergo nunc meus ſermo dirigitur quiſquis abrenuncians propriis voluntatibus Domino Chriſto vero Regi militaturus obedientiæ fortiſſima atque præclara arma aſſumis.* Contrahere habenas & immittere, verba ſunt militaria, ſignificantq; indicere atque permittere: unde Virgilius *in oper. divini 6.*

Sic fatur lachrymans, claſſique immittit habenas.

Confirmat autem quod hactenus diximus Chryſoſtomus; is enim *homil de adoleſcenti viduâ*, explicans verbum καταστρηνιᾶν, quo Paulus uſus eſt, ſic ait: *Hoc verbo ſignificat in ænigmate, iſtas quæ viros amiſerunt, pro illis Chriſto deſponderi; quomodo autem Paulus hoc verbo ſignificaverit viduas iſtas, de quibus loquitur, pro viris amiſſis Chriſto deſponſas eſſe, niſi hoc ipſo verbo ſignificaverit Chriſto ſponſo tanquam vinculo quodam alligari, ita ut aliis viris obligari non poſſint?* Deinde ut demonſtraret huius deſponſationis lenitatem & æquitatem ita proſequitur: *Cùm luxuriatæ fuerint in Chriſtum tanquam in virum quendam æquum, & non cum imperio eis utentem, ſed potiùs eas liberè vivere ſinentem, nubere volunt.* Eſt itaque viduas iſtas in Chriſtum luxuriari ſecundùm vim translationis verbi Græci, vinculum fidei lene, quo ſunt in Chriſti conjugio liberaliter adſtrictæ, velle convellere. Sed ut Pauli ſententiam de viduis iſtis eodem interprete Chryſoſtomo clariùs adhuc inſpiciamus, audiamus quæ proximâ homiliâ περὶ μονανδρίας dicit; explicans enim eundem Pauli locum ſic ait: *Vides quomodo non eas, quæ viduæ eſſe volunt, ſed quæ nubere volunt poſtquam viduæ factæ ſunt, prohibet Paulus viduas eſſe, & in chorum illum ſanctum cooptari, idq; prudentiſſimo conſilio? Si enim* (inquit) *vis iterum nubere, ne promittas viduitatem; ſiquidem non præſtare quod promiſeris, longè peius eſt quam omnino non promittere. Vt igitur Apoſtolus conjugibus permiſit frequentes coitus, non quòd hanc legem illis ferret, ſed quòd hoc indulgeret: ſic hic propter alterum maius malum ſecundas nuptias imperavit, docens eſſe veniæ accommodatæ ad infirmitatem multorum; infirmitatem dico non potentiæ, ſed voluntatis: ut enim virgo, ſi poſtquam virginitatem promiſit, violari ſe permittat, crimen adulterio gravius auſa ſit: ſic vidua quæ ſemel promiſit, & poſteà pactionem cum Deo factam conculcaverit, in peccatum incidit, & eodem ſupplicio tenebitur, imò ſi dicendum eſt, quod mirum videatur, fortaſſe graviore; non enim par eſt & æquale, ut principio dixi, expertam virum & non expertam in eaſdem tentationes lapſas eſſe.* Inſuper Conſtitutio Apoſtolica *lib. 3. c.* 1. de huiuſmodi viduis loquens, ſcelus dicit eas committere, ſi poſt promiſſionem iterum nubant, ἐπαγγελίαν enim vocavit, quam Paulus *fidem* dixit de eiſdem viduis loquens; fides autem eorum quæ credimus, quamque Deus in Baptiſmo donat, non eſt promiſſio, ſed habitus à Deo infuſus. Conſtat ergo virginitatis & caſtitatis votum jam à tempore Apoſtolorum uſitatum fuiſſe in Eccleſia.

248. Sed probatur rurſus hæc veritas ex eodem Paulo 1. *ad Corint. 7.* ubi ſic ait: *Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, ſed poteſtatem ſuæ voluntatis, & judicavit in corde ſuo, ſervare virginem ſuam, benefacit.* Dixerat autem ſuperiùs, patrem qui turpe ſibi eſſe putaret non tradere ſponſo filiam ſuam jam natu grandem, eſſetq; ipſe ſui juris ac poteſtatis, atque filia nuptias efflagitaret (id enim ſignificat illud, *& ita debet fieri*) ſi nuptum traderet, benefacere. Deinde ſubiungit ſermonem de patre liberè filiam Deo dicante cùm illa nuptias non expetit, ſed potiùs ejuſdē animi & conſilii eſt cum patre idemque votum ſuſcipit; tunc enim pater non habet neceſſitatem nuptum tradendi, ſed potiùs poteſtatem ſuæ voluntatis ad ſtatuendum in corde ſuo, id eſt permittendum filię virginitatem perpetuò ſervare: ſtatuere enim firmiter in corde ſuo, permittere eſt: nō ſecùs ac illud Pſal. 118. *Iuravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ ſuæ.* Sic autem eſſe intelligendū hunc Pauli locum licet conjicere ex Baſilio *can. 17.* qui huius loci rationem ſequutus, S. Benedicto de oblatis a Parentibus cap. LIX acturo prælucet, & ait, non eſſe recipiendam virginem, quam pater Deo dicârit, niſi animus filiæ priùs ſpectatus ſit: quia ſimiliter (ut ego exiſtimo) non habeat in eam pater poteſtatem voluntatis ſuæ, ut fiat quod patri libet ipsâ filiâ invitâ & repugnante. Et *can. 38.* ſancit, non licere ſervis pacta & contractus facere invitis dominis; utrumque verò mirâ brevitate dixit Apoſtolus, *non habens neceſſitatem, ſed poteſtatem ſuæ voluntatis.* Et ita facile eſt intelligere quod ſuprà in eodem capite dixerat idem Apoſtolus, *qui matri-*

matri-

matrimonio jungit virginem ſuam, benefacit; quia habet neceſſitatem jungendi, & non habet poteſtatem ſuæ voluntatis ad non jungendum. Et illud, *ſi nupſerit virgo, non peccat*, ſemper antiquitas de virgine non dicatâ Deo intellexit. Sic Epiphan. *hæreſ. 61.* Ambroſius, Chryſoſtomus, Phot. Theophilact. eo loco. Rurſus Chryſoſtomus *lib. de virginit.* & Ambroſius *de viduis* & *ad virginem lapſ. c. 5.* Hieron. *lib. 1. cont. Iovinian.* ubi ſic ait: *Si nupſerit virgo, non peccat, non illa virgo, quæ ſemel Dei cultui dedicavit.* Sequitur: *ſed qui non jungit, melius facit*; quia ſcilicet non habet neceſſitatem, ſed poteſtatem ſuæ voluntatis, & qui hoc ſtatuit in corde ſuo, id eſt, Deo promiſit. His verbis Pauli Ambroſius *lib. 1. de inſtit. virg.* laudat Euſebium quendam, qui filiam ſuam Ambroſiam Deo voverat, & ſanctam illius oblationem his verbis Apoſtoli probat, *qui ſtatuit in corde ſuo firmus, & judicavit in corde ſuo ſervare virginem ſuam, benefacit.*

249. Sed objiciunt nobis hæretici Cyprianum, qui *in epiſt. ad Pompon.* agens de virginibus Deo dicatis, quæ in delicto fragilitatis fuerant deprehenſæ, ſic ait: *Quòd ſi ſe ex fide Chriſto dedicaverunt, pudicè & caſtè ſine ullâ fabulâ* (nota benè. Honeſta enim virgo illa, de quâ mentiri fama meretur: non autem ſatis caſta de quâ fabellæ impudicæ feruntur) *perſeverent: ſi autem perſeverare nolunt aut non poſſunt, melius eſt ut nubant, quàm ut in ignem delictis ſuis cadãt.* Vbi Eraſmus in margine, *Cyprianus virginibus ſacris permittit nubere.* Reſpondet Pamelius in annotat. ad eum locum, Cyprianum loqui de virginibus non velatis, & quæ tantùm votum ſimplex & non ſolemne fecerant, quod ſex probat conjecturis. 1. quia dicit, *Si ſe Deo conſecraverint*, velatæ autem ſolent Deo ab Epiſcopis conſecrari, & non à ſeipſis ſolùm Deo dicari. 2. quod virgines de quibus loquitur, maſculis cohabitabant. 3. quod habebant balnea promiſcua. 4 quod liberum illis erat nuptias adire. 5. quod quædam earum divites erant. Et denique quod non utebantur certo & determinato habitu, adeò ut idem Cyprianus ſuperfluum earum ornatum determinare fuerit compulſus: quæ omnia virginibus velatis minimè conveniunt. Ex his omnibus Pamelius ſolùm hoc ultimum probat, ſcilicet virgines velatas debere ab aliis habitu diſcerni ex Conc. Carthagin. IV. ſuperiùs à nobis adducto *can. ult.* in illis verbis: *veſte laicali abjectâ*: & ex eo quod Innocent. 1. *epiſt. 2.* virginibus velatis & non velatis aliam atq; aliam, ſi nubant, pœnitentiam injungit: adducitque in eius rei confirmationem plures Eccleſiæ Patres, & tandem concludit, non eſſe mirum quod Cyprianus virginibus non velatis tanquam minus malum nuptias permiſerit, cùm nullis Canonibus earum matrimonia ſeparentur, ſed tantùm pœnitentia imponatur, ut patet ex Synodo Antiochenſi *can.* 19. ex D. Baſil. *can.* 56. ex Synodo Chalchedon. *can.* 16. ex Synodo VI. *can.* 44. Valent. *can.* 2. Sed reverà litera Cypriani eſt manifeſta, neque aliter locutus videtur quàm loquitur Paulus *1. ad Timoth 5.* ſic Hoſius & Turrianus: occaſione enim ſumptâ ex quibuſdam virginibus, quæ poſt votũ continentiæ minus honeſtè ſe gerebant, admonet alias, ut ſi non habent firmum propoſitum perſeverandi, non voveant ſed nubant: hoc enim ſignificant illa verba; *Si autem perſeverare nolunt aut non poſſunt*, id eſt, dum de voto faciendo deliberant, ſi vereantur ſe non perſeveraturas, melius eſt *quod nubant, quàm in ignẽ delictis ſuis cadant.* Deinde *in eadem epiſt. de virginib. Deo dicat.* lapſas jubet ſeparari: & aliquoties repetit, non poſſe eas cum ſtupratoribus ſuis, aut cum aliis inire matrimonia, ſic enim ait: *quod ſi obſtinatè perſeverunt, nec ſe ab invicẽ ſeparant, ſciant ſe cũ hac ſuâ impudicâ obſtinatione, nunquam à nobis admitti in Eccleſiã poſſe.* Sed urgent verbum illud *aut nõ poſſunt*. Sed hoc jam à nobis explicatum eſt: ſimile eſt enim ei, quod dixit Chriſtus *Qui poteſt capere, capiat.* illa enim impotentia moralis eſt & ſignificat ſummam difficultatem. Idem de viduis ſtatuit Gelaſius, ut ſicut ſi fortè continere non poterant, nullatenùs nubere vetebantur: ſic habitâ ſecũ deliberatione promiſſam Deo pudicitiæ fidem deberent cuſtodire. In eandẽ ergo ſententiam Cyprianus de virginib⁹, *Si ſe* (inquit) *Deo dicarunt, perſeverent; ſi verò perſeverare nolunt, ne ſe dedicent: ſed potiùs nubant.* Fateor Pamelii ſolutionem poſſe admitti, imò de facto admittunt verba Auguſtini de bono viduitatis, ubi loquens de virginibus vel viduis, quæ poſt votum nuptias contrahunt, ſic ait: *Qui dicunt taliũ nuptias non eſſe nuptias, ſed potiùs adulteria, non mihi videntur ſatis accuratè ac diligenter conſiderare quid dicant.* Et inferiùs: *Fit autẽ per hanc minus conſideratam opinionem, quâ putant lapſarum à ſancto propoſito fœminarum ſi nupſerint nõ eſſe conjugia, non parvum malum, ut à maritis ſeparentur uxores, quaſi adulteræ ſint, non uxores* Hæc Auguſtinus: & hæc eadem quæ à Carnotenſibus Monachis Mellifluo meo Doctori objecta. Reſpondeo tamen, quod S. Doctor loquitur de virginibus vel viduis, quæ velatæ non ſunt, ſed tantùm ſimplex caſtitatis votum fecerunt, quod tametſi matrimoniũ impediat cõtrahendũ, non tamen dirimit contractũ, ut dicunt Theologi. Peccant autem non ſimpliciter quia nubunt; nubere enim malum non eſt (ut aliqui hæretici voluerunt) ſed potiùs bonum; accidit tamen illo malè uti: peccant ergo iſtæ quia nubunt poſt votum caſtitatis factum, ſuntque nuptiæ iſtæ non injuſtæ per ſe, ſed propter fidem voti fractam, aliàs certæ & ratæ, quamvis per pœnitentiæ medicinam curandæ, aliquâ pœnâ inflictâ digamis juxta *can. Synodi Ancir. 19.* vel juxta *can. 16 Concil. Chalcedon. de virginibus quæ ſeipſas Deo dicarunt* vel juxta *Synod. Valent. can. 2. de puellis quæ ſe Deo voverunt, ſi ad nuptias tranſierint.*

250. Ex his quæ hucuſq; dicta ſunt Encratitæ & Euſtathiani dixerunt omnem Chriſtianum teneri à nuptiis abſtinere & cœlibem vitam agere, ut docet Irenæus *lib. 1. cap.* 30. quod ſimiliter de virginitate & paupertate dixerunt alii hæretici, qui ſe *Apoſtolicos* dicebant, de quibus Epiphan. *hæreſ.* 61. & Auguſtin. *hæreſ* 40. Sed hic error damnatus eſt in Cõcilio Gangrenſi: de quâ re videndus Auguſt. *ſerm. 16.* & *in l. de S. Virginit. c.* 24. & 30. & *ſerm* 18 *de verb. Apoſt.*: Deniq; errorem iſtum damnare poſſumus ex verbis Matth. *c.* 19. in principio huius paragraphi adductis: nam poſtquã Chriſtus dixit: *Sunt eunuchi qui ſe caſtraverunt propter regnũ cœlorum*, continuò ſubdit, *Qui poteſt capere, capiat.* Quæ verba ſic interpretatur Hieronymus contra Iovin. lib. 1. *Proponit agonothetes præmiũ, invitat ad curſum, tenet in manu virginitatis bravium, oſtendit puriſſimum fontem & clamat, Qui ſitit*

Digitized by Google

veniat ad me & bibat, qui poteſt capere capiat. Quæ verba non prohibentis, ut voluit Calvinus: neque præcipientis, ut volunt alii hæretici: ſed potiùs exhortantis ſunt. *Non cogit* (inquit Theophylactus) *virginem eſſe Dominus, neque nuptias deſtruit, ſed virginitatem præfert.* Idem docet Iſidorus *lib. 2. de ſummo bono. c.40.* dicens: *Virginitas admonita tantùm eſt, non juſſa: ſed ideò tantùm admonita quia nimis excelſa.* De quâ re videndus Baſilius *in lib. de virginit.* & Cyrillus Hieroſolymit. *Catecheſ. 12.*

DISPUTATIO XXI.

Paupertatis votum non eſſe novum inventum in Eccleſia, ſed antiquum & à Chriſto inſtitutum.

251. M*Aiorum nobilitatem & divitiarum abundantiam fontem ſeditionum eſſe* dixit Ariſtot. *5. Politic. lib. c. 1.* adcò ut Platoni impoſſibile viſum ſit *lib. 5. de legibus* & *dialog. de juſto* valdè divitem valdè probum eſſe, virtutemque adeò ab opulentiâ diſcrepare, ut utraque in lance ſtateræ poſita ſit, ſemperque in contrariam partem declinet; quod ex divinis literis non erit difficile confirmare; dicit enim Eccleſiaſticus *c. 11. Si dives fueris, non eris immunis à delicto.* & rurſus *cap. 31 Multi dati ſunt in auri caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio ipſorum: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.* Quaſi auri ſpecies & pulchritudo multis ruinæ & perditionis fuerit occaſio, quod magis expendunt alii ex eo, quòd in ſacris Litteris dives, *peccator* nominetur: ſic explicant quod dicitur Pſalm. 81. *Facies peccatorum ſumitis*, id eſt *potentum ac divitum.* Simili ratione interpretantur quod ſequitur: *Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris* (divitis) *liberate.* Opes enim non ſolùm ſuperbiæ, ſed libidini aliiſque vitiis materiam & facultatem miniſtrant, idque ſonat latinum *facultatum* nomen, quaſi *facilitas*; quòd divites facilè, ea quæ difficillima ſunt, aggredi & conficere queant. Quæ cùm probè noſſet Chriſtus Dominus medicus animarum noſtratum, paupertatem, quæ ut ait Salomon *virum humiliat* amplexatus, eam ſuis & exemplo docuit, & verbis non ſemel in Evangelio præcepit: nam *Matth. 19.* cùm adoleſcens Chriſtum interrogaſſet, *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* Chriſtus illi mandata propoſuit; & cùm rurſus ille, ea ſe à juventute ſuâ ſervaſſe aſſeruiſſet; Chriſtus unum illi ad perfectionem dixit deeſſe, deditque conſilium: *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo.* Quem locum Auguſtinus, *epiſt. 89. q. 4.* & *in Pſal. 103. concion. 3.* totum refert ad profeſſionem monaſticam. Circa quod illud eſt advertendum, quod cùm Chriſtus omnia vendere præcipiat, nihil eum ſibi reſervare voluit, ſed omnibus ſpoliati, ut omnibus vacuus vacuum Chriſtum ſequeretur. In largiendo enim omnia divitibus vel pauperibus, ſi non propter Chriſtum, nulla perfectionis ratio eſt: dicit enim Apoſtolus *1 ad Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* Cùm autem vendere jubet, eam abdicationem ſignificat, quæ perpetua & irrevocabilis eſt. Quod ergo adoleſcenti dicitur; *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, perinde eſt ac ſi diceretur: Si vis pugnare ut perfectus athleta, & perfectam victoriam reportare, ac coronâ chariſmatum pulcherrimâ hic donari (pugnare enim & vincere omne genus tentationis ac præmio donari, docuit nos Dominus exemplo ſuo) ingredere inquit, in palæſtram nudus, largire omnia pauperibus, ut huiuſmodi oleo miſericordiæ copioſè unctus, adverſario, cum quo luctaris, non præbeas unde apprehendi poſſis, non incidas, inquam, in deſideria mala & noxia, & in laqueos diaboli.

252. At dicunt aliqui Chriſtum illa verba Matthæi non ſeriò, ſed ironicè dixiſſe. Citatur pro hac expoſitione Hieronymus & Beda in eum locum. Hilarius *can. 19. in Matth.* Ambroſius *in cap. Luc. 18.* Author imperfecti *homil 33.* Auguſtinus *epiſt. 89.* & aliqui Græci, quorum opinionem refert Theophylact. Eandem ſententiam tribuit Chryſoſtomo Eraſmus, falsò tamen, cùm oppoſitum expreſsè teneat. Id autem aſſerunt aliqui ex hæreticis: ſed ſicut fidei profeſſione, ita & fundamento huius aſſertionis diſtincti ſunt. Nam Hieronymus & alii exiſtimant juvenem illum non voto diſcendi, ſed animo tentandi Dominum acceſſiſſe: Beda verò ſententiam ſuam mutavit *Comment. in cap. 10 Marc.* & falli eos affirmat, qui aſſerunt juvenem illum animo tentandi Dominum acceſſiſſe. Hieronymus autem memoriâ lapſus eſt, exiſtimans hunc juvenem eundem eſſe cū Phariſæo illo tentatore, de quo *Marc. 14.* & eum locum citat; cùm tamen Marcus unum ab altero diſtinguat, ut patet *cap. 10.* & 14. unde idem Hieronymus *quæſt. 1. ad Hebid.* & *lib. cont. Vigilant.* locum iſtum longè aliter exponit. Hanc ſententiam falſam eſſe probat optimè Chryſoſtomus: ſed quia illius rationes ex æquo contra hæreticorum ſententiam militant, eas ſtatim referemus.

253. Calvinus ergo juvenem illum mentitum affirmat, cùm ſe mandata omnia à juventute ſervaſſe dixit, & ideò dixiſſe Chriſtum, *Vade & vende omnia quæ habes*, non ut ad id faciendum hortaretur, ſed ut propoſito illo mandato quod implere non poterat, ſciret ſe eſſe mentitum. Quod autem mentitus ſit, probat Calvinus, quia unum ex mandatis eſt diligere Deum ex toto corde; qui autem Deum ex toto corde diligit, paratus eſt omnia relinquere propter illum, neque efficeretur triſtis ex tali mandato ſicut juvenis iſte factus eſt. Sentit ergo Calvinus id quod Chriſtus adoleſcenti dixit, non fuiſſe conſilium ſed præceptum; negat enim omnia conſilia evangelica.

254 Sed

254. Sed hæc optimè refellit Chryſoſtomus, primò, quia cùm tres Euangeliſtæ referant hiſtoriam iſtam, Matt. c. 19. Marcus 10. & Lucas 18. nullus eorum illum reprehēdit. Inſuper cùm Dominus tentatores & mendaces ſeverè excipere ſoleret, hunc adoleſcentem leniter ac manſuetè tractavit; idque confirmatur, nam ſi adoleſcens iſte perfectionem non deſideraſſet, non abiiſſet triſtis audito verbo Domini; ſerio ergo locutus eſt. Denique Deus non diligit hypocritas vel mendaces, dicit autem Marcus, quod Dominus intuitus hunc adoleſcentem, dilexit; non ergo ſimulatè vel falsè locutus eſt.

255. Quod autem dicit Calvinus, verba illa, *Si vis perfectus eſſe vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, præceptum eſſe & non conſilium, error fuit Pelagianorum qui cum eſſent peregrini gyrovagi & pauperes (Pelagius Britanus fuit, & Africam hæreſi ſuâ infecit incōſtans circūcellio) ut ſibi divitum theſauros aperirent, dicebant neminem poſſe ad vitam æternam pervenire, niſi omnia venderet & pauperibus erogaret, quos tamen Auguſtinus *epi.* 89. ut inſanos irridet. Subſcribit Africano Doctori Bellarminus *de Monach. c.* 9. & 20. & Salmeron. 8. *tract.* 52. qui optimè probant contra Eraſmum ſolùm à voto, paupertatis obligationem dependere. Si enim Chriſti verba, ut æquum eſt, expendamus, manifeſtè præcepta à conſiliis diſtinguemus; non enim cùm de præceptis agit, dicit, *Si vis perfectus eſſe ſerva mandata*, ſed potiùs vitam æternam proponit dicens: *Si vis ad vitam ingredi.* At verò cùm de conſiliis eſt ſermo, Si vis (inquit) *perfectus eſſe, vade & vende*; neque vitam æternam proponit ut præmium, ſed potiùs *theſaurum de cœlo* quaſi vitæ æternæ majores divitias polliceatur, nec ſolùm beatitudinem, ſed in ipſa beatitudine excellentiam. Cùm ergo dicit, *Si vis perfectus eſſe*, non loquitur de perfectione ad ſalutem neceſſaria, quæ conſiſtit in plena mandatorum obſervatione, de qua Chriſtus Mat. c. 5. *Eſtote perfecti*, &c. ſed de alia quadam perfectione majori, quæ non eſt ſimpliciter ad ſalutem neceſſaria, ſed ad excellentiorem gloriæ gradum in regno cœlorum; & de hac loquutus eſt Chriſtus eo loco Matthæi. Quod ita eſſe conſtat, quia aliàs omnes Chriſtiani tenerentur vendere omnia, cùm ad præcepta omnes Chriſtiani teneantur; hanc enim differentiam inter præceptum & conſilium conſtituit Auguſtinus *ſerm.* 61. *de temp.* Sed pro majori hujus rei intelligentia notanda eſt doctrina D. Th. 2. 2. q. 184. a. 4. *In ſtatu* (inquit) *perfectionis propriè dicitur aliquis eſſe, non ex hoc quod habeat actum dilectionis perfectæ: ſed ex hoc, quòd obligat ſe perpetuò cum aliqua ſolemnitate ad ea quæ ſunt perfectionis: contingit autem quod aliqui ſe obligent qui non ſervant, & aliqui implent id ad quod ſe non obligarunt: & ideò nihil prohibet aliquos eſſe perfectos, qui non ſunt in ſtatu perfectionis; & aliquos eſſe in ſtatu perfectionis, qui non ſunt perfecti.* Hæc D. Thomas. Ex quibus facilè intelligimus aliquos divites & conjugatos perfectos quidem eſſe, & ſanctos ſecundùm charitatem, ſed non ſecundùm ſtatum perfectionis, de quibus Matthæi *c.* 5. *Eſtote perfecti*, &c. Legendus eſt etiam D. Thom. *opuſculo* 18. *c.* 3. *& ſequent.*

256. At reſpondet Petrus Martyr præceptum illud vendendi omnia, fuiſſe perſonale, illi tantùm adoleſcenti impoſitum, ac proinde ſolùm illi ad perfectionem neceſſariū. Oſiander vero Apoſtolis etiam datum exiſtimat, quia videbat Petrum eorum nomine dixiſſe: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* Cui interrogationi, tanquam illis ſimiliter conſilium illud propoſitum fuiſſet, reſpondet Dominus: *Amen dico vobis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione* &c.

257. Sed quod conſilium illud non ſolis Apoſtolis, verùm cæteris omnibus datum ſit, qui Apoſtolos imitari vellent, probat graviter Sixtus Pontifex in *lib. de divitiis*, exēplo eorum, qui in Actibus Apoſtolorum omnia ſua vendebant, quæ aut per ſeipſos pauperibus largiebantur, aut eorum pretia ſubjiciebant pedibus Apoſtolorum; & dabatur unicuique prout opus erat. Probat deinde Sixtus, quod religionis causâ omnia iſta vendebant, & non ratione perſecutionis, ut nonnulli falsò dixerunt.

258. Hæc confirmari poſſunt ex eo, quòd Chriſtus conſilium illud non propoſuit adoleſcenti quomodocumque ſed ſub conditione, *Si vis perfectus eſſe*: ergo conſilium illud omnibus fidelibus datum eſt, qui volunt eſſe perfecti: dixit enim Chriſtus Matth. 13 *Quod vobis dico, omnibus dico.* Denique idem probat, quod dixit Luc. 14. *Niſi quis renunciaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Quem enim apud Matthæum *perfectum*, apud Lucam *diſcipulum* appellavit, quod magis declaravit Matthæus inquiens, *& ſequere me*, id eſt, eſto meus diſcipulus & imitator. Sed Auguſtinum audiamus, is enim *epiſt.* 89. *q.* 4. explicans locum iſtum, ſic ait: *Qui illius perfectionis de vendendis rebus ſuis conſilium tam grande tamq; præclarum non receperunt, & tamen à damnabilibus immunes criminibus eſurientem Chriſtum paverunt, non ſedebunt quidem cum Chriſto ſublimiter judicaturi, ſed ad ipſius dexteram ſtabunt miſericorditer judicandi.* Hunc perfectionis ſtatum eruditè admodum explicavit S. Nilus Anachoreta *in lib. de Aſceſi ad magnam Diaconiſſam Anciranam*, ait enim, *Et quæ pulchritudo formæ & opes appetuntur & utriuſq; illorum illecebris non irretiri, fortis animi eſt: ſed qui inſtitutum nihil poſſidendi cœperunt, majori adhuc admiratione digni ſunt, ut quos exiſtimatio divitiarum non traxit neq; mentem vanis curis alligari voluerunt: nam cùm cætera alia ſenſui jucunda facilè homines invitent & fallant, multò etiam magis divitiæ hoc faciunt, quòd ad voluptates & honores magnoperè ſint accommodata, & quod inſipientes longa docuit conſuetudo, beatos dicere eos qui opulenti ſunt, cùm propter gloriam & ſplendorem eorum, tum propter voluptates quibus fruuntur.* Et denique concludit: *Excellentes ergo exiſtimandi ſunt, qui tanquam in palæſtra cogitationes illas vicerunt, quæ mentem impellunt ad aſſentiendum opinioni populari de amplectendis opibus quaſi veris bonis, & non relinquendis, quæ omnium ſententiâ magnæ æſtimationis eſſe videntur.*

Hucusq; Nilus.

DISPVTATIO XXII.

Obedientiæ votum antiquiſſimum eſt in Eccleſia: an à Chriſto Domino inſtitutum? quomodo debeat obſervari?

258. TRia eſſe, quæ vitam hominis diviſam ac mundi curis diſtentam potiſſimùm efficiant, ſenſualem ſcilicet voluptatem, rerum poſſeſſionem, ac dominationem, ac dominationem dicitur *Ioan 1. canonica c.2.* Hic eſt triangulus ille, cujus anguli ſunt exorbitantes, & vix rectitudine donari queunt, quem faciliùs deſtruas quàm corrigas: in cujus areâ pericula ſumma continentur. A concupiſcentia carnis & eis incommodis, ſolicitudinibus, laboribus, qui cum conjugio ſolent eſſe conjuncti, & ab Apoſtolo *tribulationes carnis* vocantur, liberat votum continentiæ: ad quod jejunia, vigiliæ, labor, orationes, & cætera omnia, quibus corpus in ſervitutem redigitur, ceſerenda ſũt pertinet enim luxus ad concupiſcentiam, & propterea dixit Apoſtolus: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* Contra oculorum concupiſcentiam eſt votum paupertatis: quia hoc relictis omnibus bonis externis & eorum curâ, jam cor non ſequitur oculum, qui animum deprædari ſolet, ſed *ſufficientiam cum pietate pro magno quaſtu ducit, & cum ſilentio panem ſuum manducare diſcit, & in altiſſima paupertate abundare in divitias ſimplicitatis.* Iiſdem etiam debellatur invidia: nec enim à ſe ſponte relictis, alium abundare, ullus unquam dolebit Sed jam ad id quod hujus loci proprium eſt, tertium ſcilicet malum (ſuperbiam vitæ vocant) accedamus. Contra hanc ſubjectionis & obedientiæ votum, ac propriæ voluntatis omniumque, ut verbis Dionyſii utar, phantaſiarum renuntiatio à monachis adhibetur, quod aliis duobus excellentius eſſe, & monachorum ſtatui magis proprium, docet Ioannes XXII. *in Extravag. quorundam. de verb. ſignif.* his verbis: *Magna eſt paupertas, ſed integritas majus bonum eſt: obedientia maximum, ſi cuſtodiatur illoſa: nam prima rebus, ſecunda carni, tertia verò menti dominatur & animo: quos velut effrænes & liberos, ditioni alterius humilis jugo propria voluntatis aſtringit.* Adſonat Dionyſius: *Monachorum ordo non eſt aliorum dux & magiſter atq; proſagogicus: ſed potiùs convenit illis ſequi ac duci ad ſtudium & ſcientiam eorum, quæ ad ipſius ordinis inſtitutum pertinent.*

Hoc autem votum fuiſſe à Chriſto Domino inſtitutum docent Sancti communiter ex illis verbis *Matth.* 19. ubi poſtquam dixerat: *Vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, continuo ſubjecit perpetuæ obedientiæ conſilium, dicens: *& ſequere me.* Quem locum explicans S. Thomas *2.2.q.186.a 8. ad* 1. ſic ait: *Conſilium obedientiæ includitur in ipsâ Chriſti ſequela: qui enim obedit, ſequitur alterius voluntatem.* Perfecta autem ſequela, quæ in abnegatione ſui ipſius, ſeu perfecta obedientia conſiſtit, neceſſariò includit votum, quo quis ita abnegat ſemetipſum, ut retrocedere non poſſit, aliàs perfecta ſui abnegatio non erit. Hoc idem obedientiæ conſilium jam Dominus tradiderat *Matth.26.* dicens: *Siquis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me.* In hac autem abnegatione, obedientiæ votum eſſe conſtitutum docent communiter DD. maximè Clemens Alexandrinus *l.4. Stromat.* & Hieron. *Matth* 19. exſtatque de re hac decretum in Concil. Senonenſi. *Abnegare* enim, eſt *rejicere & repudiare*, juxta id ad Tit. 2. *abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria*: quod ex aliorum abnegatione explicans Chryſoſtomus ait: *Alios abnegar, eſt illos contemnere atq; deſerere, nullam habere rationem aut curam, pro nihilo ducere.*

Diſtinguit autem D. Thomas *eo Matthæi loco* duplicem abnegationem; alteram, quæ omnibus Chriſtianis ad ſalutem eſt neceſſaria, quâ ſcilicet omnia mortifera crimina abnegantur: alteram, quæ ad perfectionem pertinet, quâ abnegantur illa quibus licitè uti poſſumus. Hæc autem abjicere, ut homo uberiùs Deo vacet, ad perfectionem pertinere ab eodem docemur. Ad hoc obedientiæ votum Deo omni victimâ gratius pertinent ea omnia, quæ ex regula Ordinis fieri præcipiuntur, quamvis & ipſa ad alia vota pertineant: jejunia enim quæ ex regula vel mandato ſuperioris imperata ſunt, ad obedientiam pertinent, & ad continentiam ſimiliter ad illam quidem ut objecta, ad hãc autem ut adjuvantia. Laborare inſuper vel mendicare à ſuperiori imperatum ad obedientiam pertinet ut objectũ, ad paupertatem verò ut adjuvans.

DISPVTATIO XXIII.

Apoſtolos tria Religionis vota emiſiſſe, & eam vivendi formam in primitiva Eccleſia ſervatam fuiſſe aſſeritur.

260. MOnachorum ſtatum à Chriſto Domino fuiſſe inſtitutum hucusq; probavimus: quod verò Apoſtoli hanc perfectionis formam fuerint ſequuti, docet Concil. Meldenſ. *cant.* 9. idque confirmat Concilium Colonienſ. ſet. *c.1. §.10.* quod & teſtimoniis S. Scripturæ & Sanctorum Patrum doctrinâ non eſt difficile demonſtrare. Et primo extat Principis Apoſtolorum confeſſio: quia ſiquidem Dominus *Matth.* 19. dixiſſet adoleſcenti. *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, & ille abiiſſet triſtis, ſtatim ſuo & aliorum nomine ſubjũgit: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Quibus verbis eam perfectionem, quam juvenis ille ultrò ſibi oblatam rejecerat, Apoſtolorum Scholam excepiſſe affirmat: illâ enim voce *omnia*, non ſolum paupertatem profitetur, ſed & continentiam: nam uxores ſimiliter ea voce comprehendi affirmat Hieron. *lib.1 cont. Iovin.* quod ex verbis

Domi-

Domini confirmari poteſt, qui reſpondens Petro uxorum meminit, quaſi ab Apoſtolis relictas (non quidem rejectas ſed potiùs, non adſumptas) demonſtret. Obedientia autem ex illis verbis colligitur, *& ſecuti ſumus te:* te eſt enim Chriſtum ſequi, ei in omnibus obedire, ut interpretatur Theophylactus & alii.

261. Apoſtolos hunc perfectionis ſtatum ex voto fuiſſe amplexos docet S. Thomas 2.2. *q.* 88 *a.* 4. *ad* 3. his verbis *Apoſto i intelliguntur vov ſſe pertinentia a l perfectionis ſtatũ quando Chriſtum relictis omnibus ſunt ſequuti.* Idem confirmat S. Doctor *q.* 188 *a.* 7. quod & docet Auguſtinus *lib.* 17. *de civit. c.* 4 ubi loquens de Apoſtolis ait: *Dixerant potentes illi: Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, hoc votum potentiſſimi voverant. Sed unde hoc eis, niſi ab illo de quo dictum eſt, dant votum voventi? non enim Domino quiſquam aliquid ratum voveret, niſi qui ab illo acciperet, quod voveret.* Hæc Auguſtinus. Eſt autem locus ille, *dans votum voventi*, ex cantico Annæ 1. *Reg.* 2. ſecundum viſionẽ Septuagint. Idem ipſe docet *epiſt.* 89. *q.* 4 *& in Pſal.* 103. Epiphan. *hereſ.* 18. explicans illud Matthæi *c* 19. *Sunt eunuchi, qui ſe caſtraverunt.* Bernardus in illud ejusdem Evangelii. *Ecce nos reliquimus omnia* Chryſoſtomus *homilia* 17. *in Matth.* Baſilius *in Conſtit. monaſt. c.* 19. & alii neoterici.

Conſtat ergo Apoſtolos Paupertatem, Caſtitatem. & Obedientiam ſervaſſe, nec tantum ex libera voluntate, ſed voti vinculo obſtrictos fuiſſe. Vnde Apoſtolos Hieroſolymis Religionem & monachatum exorſos docet Concilium Conſtantinop. in templo SS. Apoſtolorum *can.* 6. D. Thomas 2.2. *q* 88. Volaterran. *l* 1. *Antropolog.* ubi ordinem Canonicorum regularium ab Apoſtolis in monte Sion inſtitutum, & ab Auguſtino inſtauratum fuiſſe dicit. Sed probabilius multi Canonicorum ordinem in ſimplicem & ſolennem diſtinguunt: illum ſimilem Oratoriſtis noſtris, aut fratribus de vita communi aſſerunt, & eſſe antiquiſſimum credunt, hunc vel olim in Laterano ponunt, vel poſt Ciſtertienſem ſumpſiſſe exordium putant. Vtriusq; probabilitatem ſententiæ roborat Poliodorus Virgil. *lib.* 7. *de inventor rerum c.* 3 Alvar. Pala *lib.* 2. *c* 56. Caſtro *verb. votum.* Sotus 7. *de Iuſt. & Iur q.* 5. *a.* 1.

262. Probatur deinde ex his quæ habentur in Apoſtolorum Actis *c.* 2. ubi dicitur: *Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.* Ex quo loco Baſilius *in Reg. f. ſior.* 19. 32. *&* 34. *& ex brevibus* 85. 93. *&* 131. Caſſianus *lib.* 2. *de inſtit. monaſt. c.* 5. Auguſtinus *l.* 3. *de doctr. Chriſt. c.* 6. & *epiſt.* 109. Hieron. *epiſt.* 8. *De vir. illuſt. in Marco*, arctius monaſticæ vitæ genus agnoſcunt, quod ſine ſpeciali voto non fuiſſe fatetur Hieronymus *epiſt.* 8. & *de vir. illuſt. c.* 20. dicens: *Talem apparet primam in Chriſtum credentium fuiſſe Eccleſiam, quales nunc Monachi eſſe nituntur & cupiunt; ut nihil cujusquam ſit proprium, nullus inter eos dives, nullus pauper: patrimonia egentibus dividantur: orationi vacetur & pſalmis, doctrina quoq; & continentia, quales & Lucas refert primùm Hieroſolymæ fuiſſe credentes* Idem docent Iſidor. *l.* 2. *de divin. offic. c.* 15. & D. Pater Bernard, *in lib. de amore.* Poſſumus & id confirmare ex eodem *Act. lib. c.* 4. ubi ſic habetur: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, neq; quisquã eorũ quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia cõmunia* Pater Melliſluus *ad Mil. templi c.* 4. hanc unitatẽ in obedientia, quam omnes exhibebant, conſtituit, cui ſimplicitatẽ addit Clemens Alex. *l.* 1. *Pædag. c.* 5. ex hac autem oritur cõmunitas rerum externarũ, ut docet Auguſtin⁹ *ſerm* 15 *de verb. Apoſt* Erat autẽ hæc perfecta & abſoluta rerum abdicatio; quandoquidem nemo ſuũ aliquid eſſe diceret: quapropter *c* 5. *ſubſeq.* Ananias & Saphyra fraudatores appellantur, & mentitos eos affirmat Petrus Spiritui Sancto; nam cùm agrũ vendidiſſẽt, pretii tantũmodo partem Apoſtolorum pedibus ſuppoſuerunt, quibus Petrus dixit: *Anania cur tentavit Sathanas cor tuũ, mentiri Spiritui Sancto, & fraudare de pretio agri?* è quibus verbis aliqui exiſtimant votum paupertatis clarè colligi: alii è contra, non colligi: alii dubitant. *Dubitat* S. Benedictus, qui c. 57. ubi Ananiæ & Saphyræ mortem corporalem proponit, & videtur de ſpirituali dubitare. *Falſum* autem eſt quod hic aſſerit Cajetanus, nullum in his verbis votum deprehendi, ut mirum non ſit Petrum Martyrẽ illud negare, & ſolùm hic hypocriſim, mendacium, ambitionem & avaritiam agnoſcit: ſed ſi votum non eſt, quomodo dicit Lucas, *& fraudavit de pretio agri?* Græcum enim verbum ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς ſignificat *ſupponere, callide ſuffurari: Agnoſcit* autem bujusmodi fraudem Interlinearis, & Hugo in eo, *quò l votum voverant, neq; conſilium Chriſti, quod ſe profitebantur amplecti, implebant.* Idem docet Hieronymus *Matth.* 19 *& epiſt* 8 *& in epiſt. ad Ruſtic. & ad Paulin.* Chryſoſtomus *hom.* 12 *in Acta.* Cyprianus *de exhort. martyr.* Greg *l* 1. *epiſt* 3. Fulgent. *de debito conjug. c.* 8. & Auguſtinus *ſerm.* 25. *de verb. Apoſt.* & confirmatur hoc verbis ſequentibus *non es hominibus mentitus ſed* DEO. Ex quibus communiter Interpretes colligunt peccatum Ananiæ fuiſſe ſacrilegium: nam ſi eam liberalitatem ex devotione tantùm & libera voluntate exercuiſſet nullâ obligatione interpoſita, nullo modo in Spiritum Sanctum mẽtitus diceretur. Sic Auguſtinus ſuprà, Baſilius *ſer.* 1. *de inſtit. monach.* Fulg. *epiſt. de debito conjug. c.* 8. Athanaſius *ſerm. de paſſion. & cruce.* Gregorius *l.* 1 *epiſt.* 33 Petrus Damianus *epiſt. de cont c.* 3. Nazianzenum audiamus, qui in carmine de Virg. prece ſic ait:

Quis porrò pœnam Ananiæ, Saphyræq; tremendam
Cùm legit, occultos nummos, qui morte luêre,
Non etiam leviter metuit perfringere vota?

263 Deniq; fateor in eo facto fuiſſe peccatum inanis gloriæ & ambitionis, ut dixit Baſilius *ſer.* 1. *de inſt. monaſt.* fuiſſe etiam mendacium, ut conſideravit Hieronymus *epiſt.* 105. *ad Hedib. q.* 1. at pœna illa ſeveriſſima, quæ à Deo mox illata eſt peccatum illud gravius quàm ſimplicis mendacii, hypocriſis aut avaritiæ eſſe oſtendit: dicendũ ergo eſt, peccatum ſacrilegii fuiſſe. quia, ut ait Auguſtinus *in Reg. ſua prima, non licuit ſibi retinere, quod per pactum ad omnes pertinet, & Deo conſecratum eſt, quod Ananias & uxor ejus commiſerant:* qui, ut ait Hieronymus ad Demetriad. poſt votum obtulerunt quaſi ſua & non ejus cui ſemel voverant, partemq; ſibi alienæ ſubſtantiæ reſervaverunt. Nec hic aliquid contra D. Benedictum reſolvimus: ipſe enim non negat illos mortuos animâ ſed corpore. Vt negaverit: potuerũt quidẽ peccaviſſe mortaliter, & per contritionẽ à peccato illo reſurrexiſſe.

264.

Digitized by Google

264. Porphyrius nimiæ ſeveritatis reum Petrum inſimulat, eò quòd eis pœnam mortis inflixerit: ſed Porphyrio reſpondet optimè Author *epiſt. 8. ad Demetriad.* his verbis: *Ananias & Saphyra diſpenſatores timidi, imò corde duplices, & ideò condemnati: quia poſt votum obtulerunt quaſi ſua, & non ejus cui ſemel ea voverant, partemq; ſibi jam alienæ ſubſtantiæ reſervaverunt, metuentes famem quam vera fides non timet: præſentem meruêre vindictam non crudelitate ſententiæ, ſed correctionis exemplo. Deniq; & Apoſtolus Petrus, nequaquam imprecatur eis mortem, ut ſtultus Porphyrius calumniatur: ſed Dei judicium prophetico ſpiritu annuntiat ut pœna duorum hominum ſit doctrina multorum.* Hæc Hieronymus, nam à multis illi hæc epiſtola tribuitur; ſcio ab aliquibus neſcio cui adſcribi Pelagiano: ſcio à Cornelio Ianſenio Iprenſi Epiſcopo ipſi Pelagio adtribui. Hæc verba laudo, reliqua quæ in epiſtola leguntur, non dijudico, nec nomen authoris examino. Idem docet Caſſianus *coll. 6 c. 11.* & adducit in hujus punitionis juſtificationem exēplum illius qui Sabbatho ligna collegerat. Simili etiam ratione defendit Petrum Iſidorus Peluſiota *lib. 1. epiſt. 181. ad Orion. monach.* dicens: *Non crudelitatis atq; amentiæ fuit, quod ſapientiſſimus Petrus eos, qui peccaverunt morte affecit: verùm præſcienti doctrinâ multa hominum peccata præſanantis. Nam cùm tunc Evangelii ſementem facere incepiſſet, ac ſtatim enata zizania conſpexiſſet, ſapienti conſilio ea ſtatim evulſit, ne unà cum tritico aucta futuro igni ad exuſtionem ſervarentur. Ad eundem enim modum divinus quoque Moyſes, legem ab initio ſtatim violatam perſpiciens, etſi ebrium peccatum, ſaxis tamen eum obrui juſſit, qui die Sabbathi ligna collegerat, Deum videlicet hanc ſententiam tuliſſe ſcribens.*

265. Id tandem confirmat, quod dixit Petrus: *Nonne manens manebat tibi, & venumdatum in tua erat poteſtate?* ubi repetitio illa emphaticam & aſſeverantem habet ſignificationem, quâ vim liberi arbitrii oſtendit, & voti rationem manifeſtat; non enim qui eo tempore ad Chriſtum convertebantur res ſuas in communem uſum erogare cōpellebantur, ut verba indicant: & Paulus ſufficienter inſinuat monens Corinthios *2. epiſt. c. 8.* ita indigentibus eleemoſynas impertiri, ut largitio non nimis profuſa videatur, *non enim* (inquit) *ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate in præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat;* fuiſſe enim Gentiles ad Chriſtum converſos liberales in eleemoſynarum largitione docet idem *ad Roma. 15.* Religioſa ergo abdicatio voto firmata erat in primitiva Eccleſia: hoc autem votum liberum fuiſſe indicant tum verba præfata, tum Pauli teſtimonia. Docet autem Auguſtinus *lib. 3 de doctrin. Chriſtia. c. 6.* in Gentilium eccleſiis minimè fuiſſe obſervatum, ut voto ſe Deo dicarent, ſed ſolùm in Eccleſia Hieroſolymitana, quod peculiari quodam Spiritus-ſancti impulſu factum exiſtimant aliqui, ut monaſticæ diſciplinæ poſteris imitandum exemplum relinquerent; unde Auguſtinus *ſerm. 50. de diver.* de his ad ſuos clericos præclaram habuit orationem. Sed audiamus Chryſoſtomum, qui *hom. 12. in Acta Apoſt.* id eruditè explicat his verbis loquens cum Anania: *Quare hoc feciſti? voluiſti habere? oportebat initio habere & non promittere? nunc autem poſtquam conſecraſti, majus ſacrilegium commiſiſti: qui enim aliena rapit, forſan alienarum rerum deſiderio rapit, tibi autem licebat tua retinere, cur igitur ſacra feciſti ea, & poſtea accepiſti?*

266. Hanc hiſtoriam attingit *c. 57. Regul.* Benedictus: ubi ſentit illud mendacium non fuiſſe ſine fraude: ergo illa pecunia non ad ipſos, ſed ad communitatem pertinebat. Chriſtiani igitur Eccleſiæ primitivæ profitebantur paupertatem. *Si quid verò ex operibus Artificum monaſterii* (ait citatus Pater) *venumdandum eſt, videant ipſi per quorum manus tranſigenda ſunt, ne aliquam fraudem præſumāt inferre: memorenturq; ſemper Ananiæ & Saphiræ, ne fortè mortem quam illi in corpore pertulerunt, hanc iſti vel omnes, qui aliquam fraudem de rebus monaſterii fecerint, in anima patiantur.*

267. Verba illa ultima ſunt digniſſima conſideratione; videntur ſcripta dictante eodem Spiritu, quo reliqua: & ſunt confirmata ab ipſiſſimis Doctoribus & Pontificibus, qui S. Regulam ſummis laudibus commendarunt. Exponit Petrus peccantibus Ananiæ & Saphiræ latam à Deo ſententiam, illius tamen, qui cùm iraſcitur, miſericordiæ recordatur. Condemnatur morte corporea ab illo, qui non vult æternam mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat. Videtur veroſimile Petri reprehenſionem eò primò reſpexiſſe, ut eos converteret: ſecundò ut eos puniret, & aliis incuteret terrorem. Ideò pientiſſimus noſter Patriarcha corpoream eorum mortem tantùm ediſſerit, vel quia Spiritu dictante cognovit (quod poſſibile eſt) illos contritos & in Domino obiiſſe; vel ſaltem quia de rebus occultis non voluit judicare. Expendit mortis corporeæ circumſtantias, ſuperſedet à ſpirituali, eorum animas non hominum ſed Dei committens tribunali, in quo judicium fit clementer-ſeveriſſimum.

268. Ex hac Apoſtolorum inſtitutione factum, ut Clerici in Eccleſiis communem vivendi formam ſequerentur, & communi earum alerentur ſumptu, quod facile eſt colligere ex Turriani *lib. 5. in epiſt. Pontifi.* & ex Clemente Romano *lib. 2. de Conſtit. Apoſt. cap. 58.* ubi ſic ait: *Si quis presbyter ex Paracia* (Latini à Græcis nomen mutuati *Diœceſim* dicunt, Hiſpani *Parroquia*) *advenerit excipiatur à Diaconis.* Dicit autem debere excipi κοινωνικῶς, id eſt *more vitæ communis*, ſive ut ratio vitæ communis poſtulat. Eodem verbo uſus eſt Euſebius Alexandrinus in ſermone de Dominico die, exhortans permanendum in Eccleſia usque ad extremum Miſſæ, *ſive* (inquit) *ſit κοινωνικὸς ſive non ſit, debet permanere, quouſque dimittatur Eccleſia*, id eſt, *ſive ſit Clericus vel religioſus,* (hi enim illo nomine dicebantur) *ſive laicus.* Vnde à tempore Apoſtolorum dicta ſunt cœnobia, & Canonici cœnobiorum: inde ſermones Baſilii ad Canonicos in Cœnobiis & ad Canonicas. Ex quo patet quod non ſolùm in monaſteriis & cœnobiis Monachorum communis vita ab Apoſtolorum temporibus ſuſcepta fuerit, ſed etiam à Clericis & Canonicis in Eccleſiis quas Cathedrales vocāt, quod pluribus Antiquorum decretis oſtendit Speculator *lib. 6. de Divin. offic. cap. de 7. dieb. poſt Paſcha.* Et poteſt clariùs demonſtrari ex ipſis ædificiis, quæ ſunt

quaſi

Digitized by Google

quaſi legati Antiquitatis. Hodie ſunt Eccleſiæ multæ Cathedrales, ubi perennant communia loca (puta Refectorium, Dormitorium &c.) Teſtes inter alios ſunto Brugenſes, qui in S. Donatiani Cathedrali admirantur Eccleſiæ antiquitate venerabilis decrepita ędificia, apud quos etiamnum exſtat refectorium, in quo ſolenni concione colitur S. Catharina ob civitatem ab inſidioſa Hollandorum irruptione liberatam. Exſtat etiam Dormitorium diſtinctum cellulis, & alia plurima. Verùm cùm poſtmodum Canonicorum aliqui ex communi Eccleſiæ ſumptu vivere nollent, ſed proprium habere: qui priùs *Cœnonici* aut potiùs *Cœnobici* dicebantur, poſtea *Canonici* dicti ſunt. Sic nomen Canonici explicat Gregorius *in epiſt. ad Auguſt. Anglor. Epiſc.12.q.1. c.quia.* Clerici autem qui ex Eccleſia communiter viventes, nihil proprium habere voluerunt, *Canonici Regulares* vocati ſunt, quia ad Regulam vivendi communiter ex Eccleſiæ ſumptibus, regulam paupertatis ſive nihil habendi proprium ex voto addiderunt: qui quidem Canonici Regulares diu in multis Eccleſiis etiam ad noſtra uſque tempora perſeverant, tametſi juniores multò ipſi, quàm Cathedrales judicentur.

269. Continentiam verò certatim multi arripiebant: adeò, ut unus Philippus Diaconus *Act.21.* quatuor filias haberet, quæ perpetuò virginitatem conſervarunt, ut ex Policrate refert Euſebius *lib.3. hiſt.c.30. & cap.26.* ex Proclo dicit fuiſſe omnes conditas Hieropoli cum patre, quod & docet Dorotheus in Synopſi. Rufinus *c.31.* & Nicephorus Calixtus *lib.2.c.44.* Cælius Diodorus *Hiſtor.lib.3.c.5.* uberi calamo commendat Flaviæ puritatem his verbis: *Flavia inſuper Domicilla eo deſiderio dicandæ virginitatis accenſa fuit in primis ſermonibus Nerei & Achillei, verum Eunuchorum, quos Petrus ad Chriſtianam fidem converterat, ut cum DEO ſuam virginitatem voviſſet à Clemente Romano Petri diſcipulo, ſacro velamine conſecrata eſt, ob cujus cuſtodiam & Chriſti fidem nobile martyrium ſub Trajano Principe conſummavit.* Hucusque ille. Præterea docet Abdias *lib.7. Hiſt. Apoſtol.* Et Chriſtianus Adricomius ad annum Chriſti 41. Matthæum Apoſtolum cùm Evangelium in Æthiopia prędicaret, Iphigeniam Regis filiam Deo dicaſſe, & plusquam ducentis præfeciſſe virginibus, quæ poſtquam illius frater Euphronon (qui ſimul cum ipſa à S. Apoſtolo Baptiſmum receperat) ad regnum pervenit, univerſam Æthiopiam replevit monaſteriis, in quibus die ac nocte Deo vacabant, jejuniis & orationibus intendentes. Paulus inſuper Sanctiſſimæ virgini Teclæ jam viro deſponſatæ omni cupiditate corporeæ voluptatis extinctâ, virginitatiſque amore concepto ſeipſam Deo dicare perſuaſit, ut docet Nyſſenus *hom.l.4. in cant.* cui adſtipulatur Epiphanius *hæreſ 78.* his verbis: *Tecla incidit in Paulum Sanctum, & nuptias exſolvitur, cùm curatorem ſive ſponſum haberet formoſiſſimum, primarium urbis valdè divitem, generoſiſſimum ac illuſtriſſimũ, in vita contemnit terrena Sancta illa, ut cœleſtium potens fiat.* Hanc ſummoperè laudant Patres & vel maximè Græci, eamque protomartyrem & Pauli primogenitam appellant, ut videre eſt apud Iſidor. Peleuſiot. *epiſt. 87. ad Sandalarias, & epiſt. ad Taraſium*, Nazianz. *orat. 1. in Iulian.* & alios quos latè refert Baron. tit. 1. ad ann. Chriſti 47. Vide plura apud Bedam *in Martyr. Maij die 7.* & Euſebium in Chron. Martha præterea poſtquam Maſiliæ propter eximiam vitæ ſanctitatem omnium in ſe animos convertiſſet, Avinionem ſuper Rhodanum pervenit, ubi in honorem Dei Genitricis Mariæ ingentem Baſilicam extruit, multarumque virginum ac ſororum collegium inſtituit, & cum ipſis Deo in monaſterio ſanctiſſimè jejuniis & orationibus ſervivit, ut refert Adricomius ad An. Chriſti. 80. Sed age jam videamus, quomodo Marcus Evangeliſta Alexandriæ monaſticum inſtitutum propagaverit.

Digitized by Google

LIBER QVARTVS:

De ſtatu Monaſtico poſt Chriſtum.

STatus Religioſus à Chriſto Domino inſtituitur ut vidimus, & modò cœleſti influxu conſervatur. Fuerunt Monachi ſummo ſplendori Eccleſiæ juveni, ſunt & ſeniori: quia ſicut Eccleſia non deficiet, ſic nec ejus ornatus. Decor autem quem à Monaſtica converſatione recipit eſt ſummus. Demonſtremus igitur Religioſi Ordinis perennitatem: nempe ſemper fuiſſe, non ſolùm ſub Chriſto, ſed etiam poſt Chriſtum, Viros, qui Deum colerent converſatione ſeveriori.

DISPUTATIO XXIV.

De Alexandrina Eccleſia à D. Marco inſtituta, & deſcripta à Philone.

MArcum Evangeliſtam certas monaſticæ vitæ regulas inſtituiſſe, quas infinita pæne hominum multitudo eſt amplexa, quorum mores & inſtituta Philo Iudæus D. Petri familiaris peculiari libro de vita contemplativa deſcripſit, docet Hieronymus *in Regula monachorum*. Sed cùm liber hic non fuerit à Hieronymo conſcriptus, ſed ex ejus operibus ab alio concinnatus, ejus de hac re ſententiam è libris aliis colligamus. Agens igitur de Marco Evangeliſta in eo quem de Scriptoribus Eccleſiaſticis inſcripſit libro ſic ait: *Conſtituit eccleſiam tantâ doctrina & vita continentiâ, ut omnes ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret. Deniq; Philo diſertiſſimus Iudæorum videns Alexandriæ primam eccleſiam adhuc Iudaizantem*: (Chriſtiani olim ab ethnicis Iudæi vocati, obſervabant enim Dominicam ſimul & Sabbatum) *quaſi in laudem gentis ſuæ librum ſuper eorum converſatione ſcripſit. & quomodo Lucas narrat Hieroſolymæ credentes habuiſſe omnia communia: ſic ille, quod Alexandriæ ſub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit.* Idem docent Euſ. *l.2. Hiſtor. c.15. 16. & 17.* & Epiphanius *hæreſ.29.* Vide Caſſianum apud Hoſium *tit.1.* & quia longum foret totum Philonis librum tranſcribere, præcipua illius capita in ſumma referemus, partim ipſius Philonis verbis utentes, partim ejuſdem præclaras referentes ſententias, quibus noſtrorum Monachorum vitam, qualis tempore Apoſtolorum fuerit eleganter deſcribit. Is ergo cùm ſub Claudio Reipublicæ Iudaicæ Romæ legatum ageret, cum Petro eo tempore Chriſtum nuntiante congreſſum habuit, illiusq; familiaris fuit, ut docet Euſebius *lib. 2. c. 16.* ea propter cùm in Ægyptum veniſſet, Alexandrinam Eccleſiam, quã Marcus Petri diſcipulus plantaverat, vidit arduamq; aſceſim ſeu exercitationem, quam viri illi Apoſtolici ſervabant probavit ipſosq; ut divinos veneratus eſt, prout docet Epiphanius *hæreſ.29.* Conſcripſit autem duplicem librum alterum cui *de vita activa* titulus, in quo de Eſſenis agit qui ſolo uſu matrimoniali ab aliis diſcrepant: alterum *de vita contemplativa*, quod ita ſe habere vel ipſum initium libri *de Therapeutis* hodie inſcripti, primis ipſis dictionib^9 evidentiſſimè confirmat: ſic enim habet, Ἐσσαίων πέρι διαλεχθεὶς, &c. id eſt, *Cùm de Eſſæis jam diſſeruerim, qui poſitam in actione adamarunt ac proſequuti ſunt in omnibus vitam ſtatim & de contemplationem amplexis ductum ſequutus inſtituti operis, ea quæ ad rem facere videntur, dicam.* In hoc ergo ſecundo libro de aliis, quos ipſe Therapeutas vocat, ſermonem habet, pluraq; de illis docet, quæ breviter à nobis referenda ſunt.

271. Primò ergo dicit Philo, quod hi qui huic vitæ inſtituto ſe addicebant, non ex more correpti rerum cœleſtiũ & quaſi furore divino perciti, donec ad contemplationem illam deſideratiſſimam pervenirent. *Addit* quod præ immortalis beatæq; vitæ cupidine quaſi jam hac mortali defuncti, facultates ſuas relinquerent liberis aut cognatis, ultrò eis poſſeſſionem cedendo, atq; etiam ſociis & amicis ſi cognati deeſſent: oportet enim ut qui perſpicaces divitias adeptus eſt, cæcas illas relinquat mentibus cæcutientibus. *Dicit deinde*. Relictis facultatibus & avocamentis omnibus fugiunt ſine reſpectu fratrum, liberorum, parentum, uxorumq;, & deſerunt numeroſas cognationes, ſocietates, amicitias, ipſas deniq; Patrias, in quib^9 geniti ſunt & educati. Demigrant autem non in aliam civitatem, ſed extra mœnia degunt in hortis, aut villis ſolitariis, amantes ſolitudinem non hominum odio, ſed ad cavendos congreſſus cum diſſimilibus, quos ſciunt bonis moribus officere. *Quartò addit*. Hoc genus reperiri in multis orbis Regionibus Græcis & barbaris, ac præcipuè in Ægypto,

ubi

Digitized by Google

ubi numeroſi Conventus per præfecturas ſingulas, maximè circa Alexandriam. Præter monaſteria & uniuſcujusq; ſæmnia, id eſt cellas (quæ frugales admodum contra æſtum & frigora tantummodo contexebantur) aliud quid ſacratius obſervavit Philo, nempe ſeptimi diei devotiſſimam ſolemnitatem. Convenientibus menſa ſacra ſeu altare proponebatur, quod panes & ſalem continebat, quorum participes non paſſim omnes, ſed optimi: illi, inquam, qui miniſterii & obſequii ſui præmiis fruebantur. Progreſſus in medium natu maximus ejuſq; ſectæ peritiſſimus, acumine ad modeſtiam compoſito dogmata ediſſerebat. Locus ipſe addictus erat pudicitiæ, ad quem licèt plurimi undiq; gentium properent, nullus tamen admittitur, niſi quem caſtitatis fides & innocentiæ meritum commendat. Tēperantiæ verò tanquā fundamento in animo jacto virtutes cæteras ſuperſtruunt: neque cibum aut potum quiſquam ſumit ante ſolis occaſum, quòd ſapientiæ ſtudium luci convenire judicent, tenebris verò curam corporis. Nonnulli ex his vix tertio die famem ſentiunt, attenti magis ad diſciplinarum ſcientiam. Nec deſunt qui vix ſexto die deguſtent cibum neceſſarium, aſſueti ſicut cicadæ rore vivere, canticis ſolantes inediam: ſeptimum verò diem ut feſtum ſacratumque honore dignantur eximio, quo poſt curam animi corpus quoque reficiunt. *Subjungit.* In cibatu utuntur pane ſimplici, ſal vicem ſupplet obſonii, qui delicatiores ſunt hyſſopum pro condimento adjiciunt. Potum è fluentis hauriunt, vinum habent pro veneno adferente dementiam: opiparis autem obſoniis ajunt irritari concupiſcentiam, belluam inſaturabilem. Multa deinde dicit Philo de eorum veſtitu, lectiſterniis, in quibus omnis frugalitas & ſimplicitas apparet, de ſodalitiis, hymnis & canticis, lectione ſacra, & aliis, quæ longum eſſet recenſere: conſulat Lector Philonem ipſum locis dudum relatis, & Euſebium *l.2. hiſtor c.16.*

272. Quibus ſuppoſitis, illa quæſtio eſt nobis diſcutienda: an de Iudæis quibuſdam hæc ab eo dicta ſint, an verò de Monachis Chriſtianis. Et quidem Hæretici noſtri temporis, ut eſt eorum odium in Monachorum inſtituta, hæc de Iudæis interpretantur, traduntq; quandam fuiſſe eorum ſectam, quæ *Eſenorum* dicta eſt, de qua Ioſephus *l. 18. Ant c.2. & l.2. de bel. c.7.* eamq; ante Chriſti tempora fuiſſe demonſtrat, cùm de Herode agit *l.15. c.13.* quam quidem Iudæorum ſectam fuiſſe olim celebrem diſputatione XIV. oſtendi. At Philonē de Chriſtianis agere cōmuniter omnes Eccleſiæ Patres & alii interpretes affirmat. Sic Euſebius *li. 2 c.15.16 & 17 Hiſt. Eccl.* qui poſtquam Philonis verba fusè retulit *c.16.* ſubdit: *Hæc Philonis verba clarè & abſq; ulla contradictione de noſtris eſſe dicta putamus, quodq; Philo illic de primus Evangelicæ doctrinæ præconibus, & ritibus olim ab Apoſtolis traditis diſſerens iſta ſcripſerit, cuivis manifeſtum eſt.* Idem docent Nicephorus *l.2. c.15. & l.8. c.39.* Zoſomenus *l.1. c.12. in fine.* Beda *Præf. in Matt.* Caſſianus *l.2. de inſtit. cœnob c.5.* Epiphanius *hær.29.* Hieronymus ſupra *de ſcriptoribus Eccle. in Phil.* Trithemius *eodem loco.* Hiſt. Tripar. *l.1. c.11.* Didacus Covarruvias *l.4. var. Reſol. c.18.* Waldenſis *lib 3. doctri. fidei a.1. c.7.* Matthæus Gal. *de orig. Monach. c.23. & 4.* Baronius *t.1. Annal. anno Chriſti 64.* Caniſius *l.2. de Beata Virg. c.12.* Bellarminus *l.2. de Monach. c.18.* Polidorus Virgil. *de Inve. rerum l.7. c.1.* & alii plures: imò ſunt qui exiſtiment de eiſdem loquutū Ioſephum ſupracitatum *l.18. Ant. c.2. & l.2. de bello Iuda. c.12.* quam rem ut accuratiùs perſcrutemur, neceſſe eſt ab ipſo nomine exordiri.

273. Quod ergo ad nomen ſpectat, juvat *Eſſæos* vel *Ieſſæos* ab *Eſenis* diſtinguere. Suidas verbo *Eſſæi* ſic eos dictos exiſtimat à contemplando, ut idem ſit Eſſæus ac Contemplator. Chryſoſtomus verò *hom 44. in Acta*: *Eſeni* (inquit) *qui etiam Heſſi id eſt Sancti dicuntur: hoc enim vult nomen Eſenorum à vita honeſtate.* Idem docet Philo in libro cui titulus, *quod liber ſit probus*, & Ioſephus Scaliger *l.6.* qui ſubdit: *Ab aliqua igitur voce patria deductum eorum nomē, quæ ὁσιότητα ſignificat, & quæ alia fuerit præter* חסיא *i nec* SANCTVS. *Vnde manifeſtè eſt græcum derivatum aut ὁσιότης* SANCTITAS. Sed an Chriſtiani omnes in principio naſcentis Eccleſiæ hoc nomine fuerint inſigniti, an ſolùm qui religioſam hanc vivendi rationem ſectabantur, dubitare videtur Euſebius ſupra *c.16.* Certè Chriſtianos omnes in principio naſcentis Eccleſiæ *Sanctos* eſſe nominatos, vel Paulus ſatis manifeſtat: is enim *ad Romanos 1. cap.* ſic ait: *Omnibus qui ſunt Romæ dilectis Dei vocatis* SANCTIS. *& c. 15. Proficiſcar Hieruſalem miniſtrare* SANCTIS. *& 2. ad Corint. 13. Salutant vos omnes* SANCTI. Eodem nomine illos appellat *ad Philip. 4.* & Lucas *Act. 9.* quo etiam uſi ſunt Ignatius, Polycarpus, Tertullianus & alii. Sed audiamus Epiphanium, qui loco ſupracitato, *Quandoquidem*, inquit, *in hunc locum delatus ſum; ut dicerē quam ob cauſam* IESSÆI *vocarentur, qui in Chriſtum crediderunt, priuſquā dicerentur Chriſtiani; idcirco diximus Ieſſe Patrem fuiſſe Davidis; & vel nomen* IESSE, *vel ob nomen* IESU *Domini noſtri vocatos fuiſſe* IESSÆOS; *eò quod ex Ieſu diſciplina ſua ducerent originē, ſuiq; eſſent diſcipuli, vel quòd veriloquium nominis Domini illis quoq; congrueret;* IESUS *namq; hebraicâ dialecto vocatur* THERAPEUTES *vel* MEDICUS, *vel* SERVATOR. *Interim hujus nominis, priuſquā Chriſtiani appellarentur, ſortiti fuere nomenclationē: at Antiochiæ, quēadmodū ſuprà meminimus, & ut habet rei veritas: cœperunt diſcipuli & univerſa Eccleſia Dei vocari Chriſtiani. Invenias autē, ò Philologe, & hujus cōfirmationē, ſi Philonis perlegas monumenta: in libro ab eo de Ieſſæis inſcripto, qui horum vitā & encomia proſecutus, etiam eorum nomina in Palude ad Mariā ſub urbana hiſtorico cōplexus eſt ſtylo: neq; de illis aliis vir hic, quàm de Chriſtianis hæc ſcripſit. Cùm namq; verſaretur in ea regione qua parte eam Mareotin vocat, & deductus eſſet in loci iſtius monaſteria, nō parvā ex ore cepit utilitatē: cùm in diebus Paſchalibus illic eſſet, & vitam agendi rationes eorum foret contemplatus: & quomodo quidā Sanctam Paſchalem hebdomadam dilatá refectione corporali traducerent, alii deniq; ſaltem in veſperam cujuſq; diei tenerent jejunium, didiciſſet. Conſcripta ſunt autē hæc omnia ad fidei & vitæ Chriſtianorum aſſertionē. Quemadmodum igitur tunc vocabantur* IESSÆI *adventitii, non ita multò poſt aſſumptionem Servatoris, & à Marco Ægyptiaca regioni annuntiatum Evangelium: ita ſub idem tempus nonnulli egreſſi ſunt rurſum, quaſi quidam Apoſtolorum comites (hi nempe quos dudum ſeſe indicavi appellaviſſe* NAZARÆOS*) cùm eſſent & genere Iudæi, & legi addicti, & circumciſi.*

Digitized by Google

274. Ex his Epiphanii verbis liquet quod Euſebius ſupra non ſatis ſibi conſtare affirmabat, nempe Chriſtianos omnes in principio *Therapeutarum* ſeu *Ieſſæorum* nomine fuiſſe ornatos: poſtmodum verò cùm Chriſtianorum appellatio increbuiſſet, nomen illud ad eos delatum eſt, qui eminentiori & probatiori vitâ fulgebant, cujuſmodi erant Monachi. Sed dubitat Epiphanius de recta Hebræi & Syri vocabuli etymologiâ & impoſitionis causâ: an à Iesse Davidis parente, cujus Servator noſter erat nepos; an potiùs à Servatoris ipſius nomine Iesu, quòd illius eſſent diſcipuli, ita ſint appellati. Conſtat tamen ex ipſo Epiphanio librum Philonis de Therapeutis, de Ieſæis quoque ab ipſo Philone fuiſſe inſcriptum: atq; adeò *Ieſſæos* eſſe eoſdem cum *Therapeutis*, niſi quod illud Syrum, hoc vero Græcum etymon habeat. Fateor Epiphanium Ieſæos nuncupare, quos græca Philonis exemplaria & ex Latinis plura *Eſſæos* vocant, non *Idæos* ut putat Trithemius in vita Philonis, aut *Iudæos*, ut in Hieronymi Philone quibusdam viſum eſt. Nam hæc varietas, ut probat Matthæus Galenus ſuprà, ex ambiguitate literæ *Iod* apud Hebræos eſt exorta, quæ ab aliquibus conſonans, ab aliis verò vocalis reputatur, & ab aliquibus ut E, ab aliis verò ut I profertur. Oritur etiam ex eo, quòd Hebraicum elementum ש *Schin* aliqui pronuntient ut *ſigma* ſeu S ſimplex cum aſpiratione Germanica: alii ut duplex ſigma ſeu Latinum *ſſ*; nam qui Eſſæos appellant Therapeutas, י ut E legerunt, & ש *ſchin* ut ſigma: qui verò Ieſſæos, י *jod* pro conſonante habuerunt, & vocalem E adjiciendam cenſuerunt: at ש *ſchin* eodem modo quo priores ut duplex *ſ* efferendum putaverunt: cujus rei ignorantia aliquibus ſæpe fuit errandi occaſio, quod exemplis explicat Matthæus Galenus: in textu enim græco Novi Teſtamenti, & in Veteri Septuaginta patrem Davidis, *Ieſſe* vel *Ieſai* dici omnibus manifeſtum eſt, & Patres communiter eodem modo illum appellant At in noſtrâ Vulgata veteris Teſtamenti paſſim *Iſai* dicitur, ut omnibus notum, quod aliquibus occaſionem dedit exiſtimandi Patriarcham illum binominem fuiſſe, quod tamen falſum eſt: ſed hujus varietatis ratio ea fuit, quam ſuprà poſuimus, ambiguitas ſcilicet elementorum: nam Septuaginta & alii י *jod* conſonantem fecerunt adjectâ vocali E & duplici ſſ diphthongum autem hebræam AI in græcam *αι* converterunt, quæ vulgò ſonat E. Quo factum eſt, ut Septuaginta legant *Ieſſe*, cùm tamen ſcripſerint Ιεσσαί voce diſſyllabâ non triſyllabâ utpote Hebræi, vulgò autem diſtrahunt diphthongum in duas vocales diſtinctas. Hieronymus verò י *jod* ut vocalem accepit & latinum I ſonare judicavit, & ש ut ſimplex S. cum ſibulo ſuo proferri credidit, poſteriorem verò ſyllabam rectè expreſſit: ſed aliqui ignari hebraiſmi in duas diviſerunt vocales, & triſyllabum nomen effecerunt. Idem eſt de nomine Iſaiæ Prophetæ. Sed ad rem noſtram revertamur; quod enim Ioſephus ſuprà non *Eſſæos* vel *Ieſſæos* ſed *Eſſenos* nominet, vel loco factum eſt, quod nomen quorumdam Samaritanorum hæreticorum, qui Chriſtum præceſſerunt, impoſuerit Scribis, qui tamen & genere & ſententiis à Therapeutis erant diſtincti, ut docet Epiphanius: erant enim ſchiſmatici, & genere Cuthæi. Eſenos verò dicit Ioſephus fuiſſe Iudæos, & perfectiſſimos extitiſſe; ſed cum *Antiq. l. 15. c. 13.* eos Eſſæos appellet, non immeritò exiſtimat Matthæus Galenus Ioſephum callidè primo loco noſtræ Religionis nomen poſuiſſe, poſtea verò Eſenorum vetus ſubjeciſſe, ut hac cautelâ nomina & perſonas confunderet, & ita aliis locis ubiq; tantùm Eſenorum mentionem fieri imponeret. Verum ſcito hanc rationem Matthæi Galeni etſi in omnibus exemplis poſitis efficax quidem ſit veriſſima, in uno nomine Eſenorum claudicare: Hebraicè enim non per י *jod* ſed per א *aleph* ingreditur, & ſuprà probavimus, Eſenos אש—אנוש dicitur hebraico idiomate, quaſi *vir ſeu homo de Enos*, à quo hæc familia feliciſſimè proceſſit, ut vidimus diſp. XIV.

275. Cæterùm Eſſæos ante Chriſti adventum extitiſſe, præter ſuperiùs dicta, illud argumentum convincit, quod *1. Mach. 7.* dicitur, *& convenerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio ſcribarum requirere quæ juſta ſunt, & primi Aſidæi, qui erant in filiis Iſrael: & exquirebant pacem.* De eiſdem etiam mentio fit *2. Mach.* Aſidæos autem eoſdem eſſe cum Eſſæis, ex eo conſtat, quod omnia quæ Ioſephus Flavius græce narrat de Eſſæis, ea ipſa Ioſephus Gorionides hebraicè de Aſidæis dicat: imò in eo libro quem de tribus Iudæorum Prophetarum ordinibus ſcripſit, ſic ait: *Tertium ordinem tenebant Eſſeni, ſive ut quidam Hebræorum vocant, Aſidæi, id eſt, pii*, &c. & ſicut nomen Eſſæorum à ſanctitate deducunt plures, ſic & Aſidæorum, ut patet ex his quæ diximus cùm de Monachis Legis veteris ageremus. Favet deinde, quod Flavius Ioſeph. *l. Antiq. 18. c. 2.* cùm de Iudæorum ſectis diſputare vellet, ait: *Iudæi patriæ ſapientiæ ſtudioſi, jam inde à multis retrò ſæculis in tres ſectas erant diviſi, Eſenorum, Saducæorum, & eorum qui Phariſæorum vocata eſt* & *lib. 15 Antiq. c. 13.* cum de Herode puero ſermonem habuit, de Eſſæis loquitur, ut qui eo tempore vigerent; quorum unus Manachemus nomine futurum regnum eidem Herodi prædixit. Et *l. 17. c. 15.* refert Simonem Eſſæum virum prophetiâ clarum Archelai viſionem interpretatum fuiſſe. Hanc ſententiam ſequitur Ioſeph. Stephanus *in li. Macha. Prolegom. c. 3* & Serrarius in eoſdem Machab. libros.

276 Sed contra determinationem iſtam objiciunt aliqui quòd ſi Eſſæi ante Chriſti adventum extiterunt, quomodo in Evangelio nulla eorum habetur mentio, cùm tamen de Phariſæis, Scribis, Saducæis & Herodianis frequens fiat memoria, maximè cùm Eſſæorum vita & inſtitutio cæteris mirabilior videatur?

277. Præterea: quomodo Ethnici ſcriptores, qui ante Chriſtum de gentium moribus ſcripſerunt, Gymnoſophiſtas quidem, Brachmanos, & quotquot vitæ moribus ubique terrarum excellentes fuere, ſummis efferunt laudibus: de Eſſæis verò, qui prædictos omnes facilè antecellebant, quique ob oculos omnium erant in medio terræ conſtituti, neque verbum ullum fecerunt? Certè apud Trogum Pompeium & ejus abbreviatorem Iuſtinum cùm de Iudæis agunt *c. 37.* Eſenorum memoria ſilentio prorſus obvoluta eſt: quorum nec nomen quidem apud Strabonem & Ariſtiam reperitur. Hæc & his ſimilia reducere in dubium videntur illa quæ de Eſenorum antiquitate differuimus.

278. Ni-

278. Nihilominus tamen difficultates iſtæ non eam vim habent, ut propoſitam aſſertionem ullo modo labefactare poſſint; nam ut omittam quod ſolùm habent vim negativę authoritatis, quam parum habere robori, nemo ignorat: Si primum argumentum probaret aliquid, idem quoad Hemerobaptiſtas & Nazaræos obtineret, quorum ſectas refert Epiphanius & Sigonius *l. 5. de Repub. Hebraeor. c. 11.* quorum tamen memoria nulla eſt in Evangelio: eius rei eam rationem aſſignat Sigonius, quòd ſcribæ, Phariſæi, Saducæi & Herodiani, cùm Chriſtus ſuam doctrinam prædicabat, opponerent illi ſeſe, ac ſæpe tentandi causâ illum variis interrogationibus fatigarent, quos Chriſtus inſectatus, illorum hypocriſin & doctrinam ut parum honeſtæ vitæ congruentem detegere nixus eſt, ſecùs autem de tribus aliis ſectis.

Quod autem dicitur de Ethnicis authoribus, non ita certum eſt, cùm Plinius *l. 5. c. 17* Eſenos antiquiſſimos dicat, & per ſæculorum millia æternam gentem appellet. Idem cum Plinio tradit Solinus *Polyhiſt. c. 36.*

Propria mens.

279. Omiſſis igitur Doctorum teſtimoniis, quæ hanc quæſtionem in utramque partem ſatis reddunt probabilem; Aſſero Eſenos ab Enio vel Enos provenire, & per longam annorum ſeriem continuatos ruinas paſſos, augmenta nactos, aquas diluvii in Noë & filiis ejus tranſiviſſe, hincque *poſt varios caſus, poſt tot diſcrimina rerum* mirum creviſſe in modum, & per orbem terrarum dilatatos, ſemper veræ Religionis & cultûs amantiſſimos: adde prædicante Chriſto hos eius ſtatim doctrinam animo avido recepiſſe, ſequor Abulenſem, qui ex eo quod paulò ante objiciebatur, Eſenos à Chriſto nuſquam reprehenſos legi, colligit libenter eos Chriſti dogmata accepiſſe. Hinc in concordiam veniunt Authores; quia ſi Eſeni erant Chriſtiani, ut cum Abulenſi conjicio, agens de Eſenis Philo, nō poterat non agere de Chriſtianis; unde concludendum, hæc Philonis de Eſenis verba de Chriſtianis intelligenda eſſe: Atque ita intelligit Papias Hierapolitanus Antiſtes, & Ioannis Evangeliſtæ diſcipulus, & Iacobus Ianduenſis in vita Marci, ubi citat Petrum Damaſcenum in eandem ſententiam. Idem docet Cedrenus, qui in ejus rei confirmationem adducit epiſtolam Euſebii ad Marinum. Creſperius *in Summa, verb. Monachi.* Middendorpius *in ſuis monaſt. originib. c. 4.* & alii: & probatur; quia Eſeni illi ſive Therapeutæ, de quibus agit Philo, divino afflati ſpiritu facultatibus omnibus, parentibus, amicis vel etiam indigentibus erogatis, voluntariam amplectebantur paupertatem. Hebræis autem inter præcipua beatitudinis bona, quæ Deus legis obſervatoribus pollicebatur, erant opes & fortunæ, quas Moyſes vocat rerum abundantiam; voluntaria ergo paupertas quam Eſæi ſequebantur nullo modo Hebræis conveniebat: ergo Eſeni jam erant Chriſtiani.

280. Prætereà Philo pro fundamento ſuæ Therapeutiæ Eſenorum continentiam ponit, liberorumque nullam eis fuiſſe curam vel deſiderium: ſed potiùs contempſiſſe amore virtutum, & intimæ notionis Dei. At Hebræis perpetua virginitas maximè voto confirmata, inviſa erat, eò quod gens illa poſteritatis eſſet avara, cuius rei fidiſſimi teſtes eſſe poſſunt virginis ſponſalia conſeſſa, & à Sacerdoribus mandata, non conſilio tantùm, ſed & oraculorum monitis, ut docent Epiphan. *hæreſ. 79.* Damaſcenus *lib. 4. c. 15.* Nicephorus *lib. 5. cap. 7.* Idem confirmat Elizabethæ præſtantiſſimæ matronæ pudor, & cognominis infamia: *Et hic* (inquit Lucas) *menſis eſt ſextus illi quæ vocatur ſterilis.* Teſtis denique pudor ſimilis & gravis nota, quæ Servatoris avos Ioachimum & Annam exercuit, de quibus Epiphanius, Damaſcenus & Nicephorus ſuprà; fuit enim illud nationi Iudæorum perſuaſiſſimum, maledictum eſſe, qui ſemen in Iſrael non procrearet. De neceſſitate autem ſuſcitandi ſemen fratribus & aliis propinquis, qui ſine liberis decedebant, & de opprobrio, quod detrectantes manebat non eſt quod dicamus: exſtat enim de hac re lex *Deut 25.* Ergo Eſeni qui ſemper virtuti vacaverant, tunc ad præcipuas virtutes ſunt promoti cum fuerunt baptizati: quia licèt continentiæ, paupertatis, & obedientiæ ſimulachra & umbræ reperiantur in fœminis habitantibus ad oſtium tabernaculi, & in aliis monaſticis congregationibus; nō tamen erant virtutes confirmatæ voto, ſed ſolùm propoſito libero, & ideò non poterant habere nobilitatem certam, ſicut nec ſecuriſſimam perennitatem; quæ omnia teſtantur aptè ea quæ Philo narrat, de noſtris monachis eſſe aſſerta.

281. Objiciat tamen aliquis, quod his rationibus probari videtur Eſæos, de quibus loquitur Ioſephus, non exſtitiſſe ante genethlian Chriſti Domini, ſed fuiſſe Monachos Chriſtianos, eò quod illos ſimiliter caſtitatem coluiſſe & paupertatem amaſſe affirmet locis ſuprà citatis: nihiloſeciùs eos ante Chriſti tempora floruiſſe docet idem Ioſephus ſæpe-ſæpius: quod & confirmant Plinius & Solinus quos citavi. Propter hæc & alia quæ de ſuis Eſæis Ioſephus narrat, Matthæus Galenus *libro relato c. 5.* mordicùs defendit Ioſephum de noſtris monachis fuiſſe loquutum, ipſum que & Philonem de eiſdem habuiſſe ſermonem: ſed hanc ſententiam falſam eſſe ex eo probari poteſt, quod Ioſephus Eſæos in civitatibus: Philo verò ſuos foris in hortis & villis vivere ſolitos affirmet. Inſuper illos quotidie prandere atque cœnare dicit Ioſephus: hos verò non niſi ſemel in die poſt occaſum ſolis cibum ſumere: imò aliquos uſque ad tertium diem jejunos duraſſe, & alios ſex diebus ſimili modo permanſiſſe tradit Philo.

282. Præterea illis per ſingulos pulmentum apponebatur à coquo: bis verò etiamſi convivarentur, ſalem tantùm cum pane & hyſſopo libare ſatis erat. Rurſum illi licèt immortalitatem animorum faterentur, corporum tamen reſurrectionem negabant, ut docet Ioſephus *lib. 2. de Bello c. 7.* imò animas carnis vinculo exutas ultra Oceanum juxta Græcorum Philoſophiam vel amœnas inſulas inhabitare, vel inferorum tenebris puniri pro cuiuſque operibus credebant, quod à noſtris Eſæis, de quibus loquitur Philo, alienum eſt. Et denique Philo Eſenorum genus apud Alexandriam in magno numero eſſe dicit, imò & in omnibus Ægypti regionibus agere, & ut verbo dicam, ubique gentium atque terrarum, à Græcis & Barbaris id

genus eſſe receptum: ex quo Eſæos illos diverſos eſſe ab Eſſæis Ioſephi manifeſtè patet, imò & Chriſtianos eſſe, quod præcipuum in diſputatione erat. Nam cùm Ioſephus aſſerat *l. 18. Antiq. c. 2.* ſuos Eſæos non alibi quàm in Iudæa, numeroque fuiſſe ſuper quatuor millia, quod & confirmat Philo in eo libro, quem inſcripſit, *quod liber ſit omnis ſapiens*: manifeſtum eſt non de his Philonem eſſe loquutum: ſed de Eſſæis, qui prædicante Marco ab illis erroribus expliciti veram Chriſti fidem ſuſceperunt in Alexandriâ & Ægypto, quò tunc temporis advenerat ipſiſſimus Philo.

283. Solùm in hac re ſupereſt explicemus: ſi Eſæi, de quibus loquitur Philo, Chriſtiani erant & monachi, quorſum in eis obſervationem commendat diei Sabbathi? Sed ad hoc facilè reſpondetur, eo tempore legalia Iudæos ſervaſſe, quod & Apoſtolos feciſſe eorum Acta teſtantur. Vnde Hieronymus ſuprà, *Videns (inquit) Philo Iudæorum diſertiſſimus primam Eccleſiam adhuc Iudaizantem*, (hoc eſt, adhuc Sabbata obſervantem) *quaſi in laudem ſuæ gentis librum ſuper eorum converſatione conſcripſit.*

284. Illud denique advertendum exiſtimo, Philonem non exactè omnia arcana noſtra habuiſſe explorata, eò quod nondum ſatis initiatus admitti non potuerit ad propiùs contemplandum: erat enim maxima ſeveritas diſciplinæ in arcendis prophanis, atque adeò minùs illa conſpicatus vel ſolo relatu edoctus nequivit cuncta, maximè interiorum ſacramentorum addiſcere, & literis mandare.

285. Eſto igitur liquidum Eſenos ante Chriſtum floruiſſe, & poſt Chriſtum ab Apoſtolis converſos eſſe; & ſic omnia quæ de illis dicunt diverſi authores ſecundum diverſa tempora debere intelligi. Potuit contingere, quod in diverſis ſæculis & Provinciis diverſos etiam ritus, cæremonias, vivendi normam, imò & omnes ſententias obſervarent. Sic Ioſephus & Philo conciliantur, quia ipſi viderunt aut notarunt aliqua, alia ex relatione didicerunt: & omnia, quæ Eſeni diverſis in regionibus, & temporibus variis præſtiterunt, in unum videntur congeſſiſſe.

DISPVTATIO XXV.

Dionyſii Areopagitæ de antiquitate Monachorum ſententia expenditur, atque ante Paulos, Antonios, & Hylariones Monachos reperiri.

286. SEd jam teſtibus omiſſis qui vel pietate in patriam & religionem, vel neceſſariâ ipſarum rerum peritiâ, & exactiſſimâ deſtituti veritate, monaſticæ profeſſionis arcana minùs exactè addiſcere & literis mandare potuerunt: accedit fidiſſimus Areopagita teſtis, qui certiorem ſingulorum habuit notitiam, & ad communem poſteritatis eruditionem ac utilitatem tranſmiſit. Is ergo in eo libro quem de Eccleſiaſtica ſcripſit Hierarchia *p. 1. c. 6.* Apoſtolicam ſeu divinam tradit inſtitutionem his verbis: *Porrò initiandorum omnium excellentior & ſublimior ordo Monachorum eſt, ſancta diſtinctio expiatione omni, totâ virtute atque exactiſſimâ ſuarum operationum caſtitate mundata, omnis it m (quantum licet ſibi inſpicere) ſacra operationis ſpecialiter ſpeculatrix & particeps facta, Pontificumque conſummantibus virtutibus tradita, quorum divinis fulgoribus & pontificalibus traditionibus conſpecta, pro ordine ſuo ſanctorum myſteriorum ſacrificia adſcens à ſacrâ eorum ſcientiâ ad exactiſſimam perfectionem divinâ ratione ſubvehitur; unde ſancti præceptores noſtri divinis eos appellationibus ſunt proſequuti, partim Therapeutas, id eſt, cultores, & à ſincero Dei famulatu atque cultu: partim monachos ab individuâ & ſingulari vitâ appellantes, ut quæ illos ſanctis diviſibilium complicationibus in divinam & Deo gratam monendam perfectionem promoveat. Idcirco & perficientem eis indulſit gratiam divina ſanctio, eoſque conſecrante quadam invocatione digna facta eſt, non pontificali quidem (illa enim ſolis in ſacerdotalibus ordinibus fit) ſed ſacerdotali planè, & quæ ab honeſtiſſimis Sacerdotibus.* Vbi notes velim pro confirmatione præcedentis capitis noſtros Monachos dici Therapeutas, & per conſequens eos eſſe, quos ſummis laudibus evehit Philo citato in loco. Deinde nota quod ii Therapeutæ non de ſæcularibus vitiis in Deo gratam atque monendam perfectionem moti ſint, ſed de ſanctis diviſibilium complicationibus, vel ut alii legunt, deſiderabilium, hoc eſt à Iudaiſmo qui & ſancta erat complicatio; vel deſiderabilium rerum, quod in ſpecie Meſſiæ & Redemptionis deſiderio conſiſteret: vel diviſibilium etiam rerum, quòd hæ materiales opes in illo ſtatu judaico permitterentur ad divinam Deoque gratam, monendamque Chriſtianitatis perfectionem promotus, quæ non jam implicata diviſibilibus & materialibus rebus, ſed iis expedita, immaterialibuſque donis ſuffulta erat.

287. Deinde *eodem cap. p. 2.* myſteriorum initiationis Monachorum perſtringens idem Dionyſius ſic ait: *Stat Sacerdos ante ſacrum altare monaſticam imprecationem pſallens; ille autem poſt Sacerdotem adſtat, non utrumque ponens genu, non alterum, non habens impoſita ſacra eloquia capiti; verùm ſolùm ſacerdoti adſtans myſticam ſuper illum invocationem proſequenti. Ea verò finita Sacerdos ad eum accedens, interrogat primùm an renunciet diviſibilibus omnibus, non ſolùm veris, verum imaginibus quoque ac phantaſiis. Deinde exponit illi perfectiſſimam vitam, illud apertè conteſtans oportere illum medio longè antecellere. Vbi verò ille omnia iſta mente promiſerit, conſignans eũ ſigno crucis tondet trinas divinæ beatitudinis perſonas inclamans, exutumq; veſte omni aliã induit, & cum ſanctis aliis qui adſtant viris ipſum ſalutans divinorum myſteriorum participem efficit* &c. Hæc Dionyſius. Quæ omnia pro ſua eruditione myſticis explicat ſenſibus, de quibus ſuo loco.

288. Sed teſtimonia hæc quæ efficaciſſimè probant noſtrum

ſtrum

ſtrum intentum; Novatores irrident & parvi pendunt: dicunt enim ea quæ nomine Dionyſii communiter circumferuntur, opera ſuppoſititia eſſe & non illius verā ac genuinam prolem, quod vel ex locis adductis probat Ioſephus Scaliger *in ſuo Elencho fol.* 233. Monachatúſque ignorum vitæ propoſitū fuiſſe priſco Chriſtianiſmo aſſerit, & propterea Areopagitam illius non meminiſſe. Probat autem; quia cœnobii Monachorum aut eremitarum nulla mentio ante Paulum eremitam repetitur, neque enim id Patres à Iuſtino ad Cyprianum uſque tacuiſſent, multaque de illis apud Eccleſiaſticos exſtarent ſcriptorum teſtimonia, haberentque aliqua monumenta cum Eccleſiis & Epiſcopis, quorum oppoſitum ſatis docet Tertullianus *in Apologet. c.* 42 dicens: *non ſumus ſylvicolæ & exules vitæ.*

289. Arguit præterea *pag:* 232. authoritate Hieronymi, qui primum Monachorum inſtitutorem vult eſſe Paulum eremitam, & in alio loco Antonium in Ægypto, & Hilarionem in Syria; ergo tempore Dionyſii non erant Monachi, ac proinde neque Dionyſius fuit Author eorum librorum quos retulimus, cùm in eis monachorum fiat mentio.

290. Sed hæc argumenta & alia quæ communiter congerunt Hæretici parum roboris habent, & de primo quidem ſatis perſpicuum eſt, cum ſit ab authoritate negativâ. Præterea falſum eſſe quod Scaliger ut certum aſſumit, nullam ſcilicet ante Paulum apud Sanctos Patres Monachorū mentionem repetiri, conſtat ex his quæ de Eſſæis ex Euſebio, Epiphanio, & Caſſiano adduximus. Sed quia Scaliger hos omnes pueriliter hallucinatos aſſerit, breviter aliqua modò referamus, ſuſius acturi in ſequentibus. Et primò quidem Iuſtinus martyr *q.* 110. multos pios viros urbanos, optimaſque fœminas diu ante ſua tempora extitiſſe ſcribit, qui in deſertis locis anachoretas monachoſque quærerent, vitæ eis neceſſaria ſuppeditaturi: erant ergo ante ſua tempora monachi, qui deſertum inhabitabant. Docet inſuper ipſe & Athenagoras in ſua pro Chriſtianis Apologia, Chriſtianos in utroque ſexu innumerabiles olim repertos eſſe, qui in ſacro & perpetuo cœlibatu conſeneſcerent, & incorrupti perſeverarent. Athanaſius etiam in vita S. Antonii, ante Antonium quidem non fuiſſe anachoretas docet: ſed tamen monachos fuiſſe, qui in agris, civitatib⁹ vicinis monaſteria ſua conſtituebant, affirmat expreſſè; additque Antonium cùm monachus fieri vellet ad ſenem quendam acceſſiſſe, qui ab ineunte ætate monaſticam vitam fuerat profeſſus. Non ergo primus Antonius in Ægypto huius profeſſionis author, huiuſq; diſciplinæ memoria ante Cyprianum reperitur. Eſſe autem Athanaſium qui eā vitam conſcripſit, concors eſt Patrum ſententia, ex quibus ſufficiant modò Nazianz. in Athan. Hieronymus *de viris illuſtribus in Antonio.* Auguſtinus *lib.* 8. *Confeſſion. c.* 6. Rufinus *lib.* 1. *Hiſtor. c.* 8. Socrates *lib.* 8. *c.* 18. & alii. Dionyſium inſuper ad ſummum Pontificatum ex monacho aſſumptum docet Damaſus in ejus vita. Sedit autem Dionyſius anno 266. Fit quoque Abbatum & Monachorum mentio in Decretis Eutychiani Papæ, quæ exſtant *tom.* 1. *Concil.* & illum ſequitur Cyprianus *de habitu virgin.* Diſcrimen agnoſcunt inter virgines Dei ſive velatas aut ſanctimoniales, de quibus ſic ait Tertullianus: *O ſacrilegæ manus, quæ dicatum Deo habitum detrahere potuerunt. quid plus aliquis perſecutor feciſſet; ſi hoc à virgine electum* (id eſt voluntariam electionem) *cognoviſſet?* & inferiùs virgines alloquens, *nupſiſti Chriſto, illi tradidiſti carnem tuam.* Similia dicit Cyprianus. Et Tertullianus *in lib. de monogam.* illud Pauli: *Volo juniores viduas nubere;* pulchrè de illis interpretatur, quæ nondum viduitatem erant profeſſæ; & de hoc voto & inſtituto interpretatur illud Matthæi 19. *Sunt Eunuchi qui ſe caſtraverunt propter regnum cælorum.* Idem virginitatis votum eodem ſæculo agnoſcit Origenes *homil.* 23. *in Levit.* & *homil.* 2. *in Num.* & his vetuſtior Clemens Alexandrinus *l.* 3. *ſtromat.*

291. Sed jam reſpondeamus ad locum ex Tertulliano nobis objectum, quod non erit difficile, ſi verba ipſius & mentem expendamus; negat enim eo loco Eccleſiam inviſibilem eſſe, aut Chriſtianos tenebriones in ſylvis latitare, ut eorum mores & ſecreta abſconderentur: ſed potius in urbibus palàm in omnium oculis verſari, idque tantum à maiori parte voluit oſtendere dicens: *Sed alio quoque injuriarum titulo poſtulamur, & infructuoſi in negotiis dicimur, quo pacto* (puta: tales dicimur) *homines vobiſcum degentes, & eiuſdem victus, habitus, inſtructionis, eiuſdem ad vitam neceſſitatis? neque enim Bracmanes aut Indorum Gymnoſophiſtæ ſumus, ſylvicolæ aut exules vitæ* &c. Non tamen propterea negare vult Tertullianus, ullos omnino Chriſtianorum in ſylvis aut deſertis ſæculo renuntiantes degiſſe: Idem enim modò dicere poſſunt Chriſtiani, qui inter Turcas & Perſas degunt, cùm tamen inter illos plures monachos exiſtere certum ſit. Imò cum Tertullianus objectis ſatisfaciat, cenſeo ab adverſariis Chriſtianos dici ſylvicolas & exules, quoniam multi in heremis & extra urbem monaſticam agebant vitam: huius etenim illatæ notæ aliqua debuit eſſe occaſio aut cauſa.

292. Secundum autem argumentum ex Hieronymi authoritate adductum, duo habet, alterum: Paulum primum Monachorum inſtitutorem fuiſſe: alterum verò Antonium in Ægypto, & Hilarionem in Syria fuiſſe primos cœnobitarum inſtitutores: & ut ab hoc ſecundo incipiamus, verba Hieronymi hæc ſunt: *Aſſerunt Antonium huius propoſiti ex parte fuiſſe caput, quod ex parte verum eſt, non enim tam ipſe ante omnes, quàm ab eo omnium incitata ſunt ſtudia.* Vbi ſecundum Hieronymum etiam in Ægypto Antonius non tam inſtitutor quàm propagator monachorum fuit; Si ergo tantum propagator: ergo antequam ipſe propagaret fuerunt alii, inter quos illi, quorum meminit Dionyſius: nam aliàs ipſe Hieronymus *lib.* 2 *cont. Iovinian.* ex propria loquens ſententia Monachorum principia ad Ioannem refert Baptiſtam.

293. Ad primum autem quod in eo argumento dicitur, reſpondemus, quod cùm Hieronymus eo loco quæreret, à quo potiſſimum monachorum herem⁹ ſit habitari cœpta, tandem aliis ſententiis rejectis cum diſcipulis Antonii Amatha & Macario concludit Paulum Thebæum huius rei principem fuiſſe: & quia aliqui dicebāt Eliam fuiſſe huius inſtituti authorē, alii verò Ioannem, reſpondet Eliam pluſquā monachum fuiſſe, & Ioannē antè prophetare cœpiſſe, quàm

Digitized by Google

præceptum relictis, in mendicitate & orbitate & ſolitudine vitam finierint? num fruſtrà fuit & falſa eiuſmodi promiſſio? & poſtquam huic quæſtioni reſpondit, protinus ſubdit: *Vnde autem locupletes viri & fœminæ facultates ſuas conferentes in deſertis locis anachoretas & monachos quæſiverunt, atque penuriam eorum ſuppleverunt, ſicut id ex Priſcorum ſanctorum virorum hiſtoriis intelleximus, ſi non Dominus ipſe Chriſtus promiſſionem ſuam ad exitum ſuum perduxit?* Ex quibus locis ſatis conſtat Iuſtinum martyrem monachos & anachoretas ſuo tempore cognoviſſe, imò & ante eum fuiſſe priſcos ſanctos monachos, quorum hiſtoriæ tunc temporis legebantur, ac proinde ante Paulum & Antonium habemus huius inſtituti authores; neq; mirum quòd Dionyſius Areopagita eiuſdem inſtituti in ſuis de Eccleſiaſticâ Hierarchiâ libris mentionem fecerit: falſum ergo eſt quod dicit Scaliger, monachiſmum ignotum fuiſſe priſco ſæculo vitæ propoſitum.

Agnoſcit etiam & Soter Pontifex, qui eodem ſæculo vixit, virginum conſecrationem & perpetuum virginitatis votum.

TERTIVM SÆCVLVM.

298. In hoc tertio ſæculo non eandem monachorum vel monialium mentionem habemus apud ſacras ſcriptores; cuius rei forſan ea eſt ratio, quod inſtante perſecutione non eadem eſſent examina monachorum, eò quod vivere & Deo vacare non poſſent: fuiſſe tamen plures partim in communi viventes, dubium non eſt; habemus eius rei quaſi triplicatum Salomonis funiculũ, qui facilè rumpi non poſſit. Primus omnium in hoc ſæculo ſeſe nobis offert Origenes: is enim *hom.24. in Num.* agens de Nazaræorum voto, ſic ait: *Alii vitulos aut arietes aut domos aut alia huiuſmodi rationis expertia vota offerunt Deo: ille verò qui appellatur Nazaræus ſeipſum devovet Deo: hoc eſt enim votum Nazaræi, quod eſt ſuper omne votum; nam filium offerre aut filiam* (vide Regulæ caput LIX.) *aut pecus aut prædium, hoc totum extra nos eſt: ſeipſum Deo offerre & non alieno labore, ſed proprio placere, hoc eſt perfectius & præeminentius omnibus votis: quod qui facit, imitator eſt Chriſti.* Et paululum inferiùs: *Qui in caſtitate vovit, corpus ſuum vovit Deo, ſecundum eum qui dixit, virgo autem cogitat quomodo ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Et in cap.15. epiſt. ad Rom. *Quæ ſupra debitum facimus, non facimus ex præcepto, v.g. virginitas non ex debito ſolvitur, neque per præceptum expetitur, ſed ſupra debitum offertur.* Secundo accedat loco Tertullianus, cuius ſententiam plures illius phraſes manifeſtant; in *lib.* enim *de velandis virginibus cap.8.* plura dicit in hanc rem: *Tantò,* ioquit, *magis libera, quantò Chriſti ſolius Ancilla.* & cap. 9. *Si qua virgo eſt, & carnem ſuam ſanctificare propoſuit,* &c. 11. harum profeſſionem ſatis explicat dicens: *Viderit & ipſum continentiæ votum.* ſed apertiùs *c.13. Cùm tantam oblationem Deo offerimus ipſius corporis & ipſius ſpiritus noſtri, cùm illam ipſam naturam conſecramus* &c. & *c.16. Nupſiſti enim Chriſto, illi tradidiſti carnem tuam, illi ſponſaſti maturitatem tuam* & *in lib. de monogam.* tractans locum Pauli 1. ad Timoth.5. *habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt,* explicat, *illam videlicet, à qua in viduitate inventæ & profeſſæ tam, non perſeverant.* & lib. de Reſurrect. carnis: *Virginitas quoque & viduitas Deo adolentur.* Habet plura alia *lib.1. ad vxorem,* & libro exhortatorio ad caſtitatem, & ſæpè alibi, quæ prætermitto.

299. Tertius teſtis eſt Cyprianus *in lib. de habitu virg. prope finem,* ubi ſic ait: *Neque hoc jubet Dominus, ſed hortatur: neque jugum neceſſitatis imponit, quando manet voluntatis arbitrium liberum: ſed cùm habitationes multas apud Patrem ſuum eſſe dicat melioris habitaculi hoſpitia demonſtrat. Habitacula iſta meliora vos petitis: carnis deſideria caſtrantes maioris gratiæ præmium in cœleſtibus obtinetis.* Et in eodem loco, atque etiam *epiſt. 62.* virgines poſt votum emiſſum lapſas, Chriſti adulteras appellat, quod & poſteà fecerunt Chryſoſtomus *epiſt. ad Theodor. monach.* & *homil. 15. in epiſt. ad Hebræos,* Baſilius *de vera virginit.* Ambroſius *ad Suſannam lapſam.* Hieronymus *cont. Iovin. l.1.* & *ad Euſtoch. de cuſtod. virginit.* & *ad Sabinam.* Auguſtinum verò *de bono viduit.* audiamus *c.11.* *Planè non dubitaverim dicere lapſus & ruinas à caſtitate ſanctiore, quæ vovetur Deo, adulteriis eſſe peiores.* Hieronymus verò non ſolùm adulteras, ſed inceſtas eas vocat. Quandoquidem autem de mente Cypriani plura diximus, hæc modo ſufficiant.

At forſitan objiciat aliquis, apud hos Patres non eſſe monaſterii vel monachorum memoriam. Fateor equidem, cuius rationem exiſtimo eam eſſe, quam in principio huius capitis adduxi: nihilominus eorum invenio in hoc ſæculo mentionem, in Actis videlicet Nicomedienſis Eccleſiæ, quæ adducit Baronius *tom. 2. ſub annum Chriſti* 301. quorum fidem omnibus eſſe exploratam aſſeverat. Cùm ergo in illis eſſet ſermo de perſecutione Chriſtianorum, quæ facta eſt ſub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, agitur & de Domnâ, quæ erat ſacerdotum idolorum fautrix maxima, à Cyrillo tamen Nicomedienſis Eccleſiæ Epiſcopo ad Chriſtum converſa eſt anno Chriſti 293. ut eadem Acta teſtantur. Cumque illa à Maximiano quæreretur, & illi renuntiatum eſſet quod Chriſtiana eſſet effecta, ſic dicitur: *Virginem quæri juſſit in Monaſteriis, & diis illius ſervari. Hac cùm reſciviſſet ea quæ monaſterio præerat, in quo erat Sancta: in primis virili ſuſceptâ cogitatione virili tonſu & veſte, ornatâ virgine, & preces cum lacrymis ei præbens viæ cuſtodes & duces, eam clam emittit ex ſacro thalamo.* Ex quo manifeſtè apparet erraſſe Scaligerum & alios hæreticos, qui tantùm à tempore Conſtantini, monachi & monaſterii nomen & rem inventas eſſe dicunt. Eorumque errorem confirmat, quod Ignatius Martyr. *epiſt. 8. ad Philipp.* Collegia virginum commemorat ſuo tempore extitiſſe. Favet etiam quod Euſebius inſtante hac perſecutione plures ex Aſcetis ſive monachis martyrium ſubiiſſe dicit.

QVARTVM SÆCVLVM.

300. Cùm ergo his tetrò annis, gravioribus perſecutionum procellis obortis, quibus non tantùm Chriſtiani ſimul agentes & conventus publicè celebrantes, verùm etiam latentes in penetralibus a'iiſque latibulis quæſiti abriperentur ad necem; illud cæleſte vivendi genus oportuit

L in pau-

in paucis continuari.[1] Feliciori & ſecuriori auſpicio Magnus Antonius monaſticæ profeſſionis normam copioſiſſimo fœtu per totum orbem longè lateque ditavit. Erant quidem ante Antonium Monachi, ut diximus, tam in urbe quàm aliis in locis, qui ut poſteà Paulus, Antoniuſque perſecutionem fugientes in criptis, antris, jugis montium, valliumque convexis receſſibus deliteſcentes inſtar Heliæ à facie Achab & Ieſabel fugientis, angelis ſimilem vitam ducebant, Deumque colebant propenſiùs: quorum plurimos martyrio coronatos docet Euſebius, eorumque aliquos reperiſſe Antonium, & ab illis monaſticæ inſtitutionis accepiſſe erudimenta diximus ſuperiùs. Poſtmodùm tamen ipſemet Antonius in ſolitudine deliteſcens divino afflatus ſpiritu monachos in unum collegit, & in diverſa loca tanquam in diverſis alveariis apum examina diſtribuit, qui ſub eius diſciplina à ſæculi abdicatione ad monaſticam profeſſionem amplexandam fuerant perſuaſi. De quibus Athanaſius in vitâ Antonii: *Erant in monte monaſteria tanquam tabernacula plena divinis choris pſallentium, legentium orantium, tantumque jejunandi & vigiliarum ardorem cunctorum mentibus ſermo eius afflaverat, ut futuræ ſpei aviditate ad mutuam charitatem & miſericordiam indigentibus exhibendam jugi ſtudio laborarent, qui infinitam regionem quandam, & oppidum à mundanâ converſatione ſejunctum, plenum pietatis & juſtitiæ videbantur incolere.* Explicat autem Chryſoſtomus *hom. 8. in cap. 2. Matth.* quàm illuſtrata eſſet Ægyptus his monachorum agminibus, dicens: *Denique ſi quis nunc ad Ægypti venias ſolitudines, paradiſo quovis omnem illam videbit eremum digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus.* Vnde Paula & Euſtochium ad Marcellam ſcribentes Ægyptum fertilem monachorum vocant. Ipſa autem Paula in Bethlehem virorum & mulierum monaſteria erexit, ut in eius epitaphio refert Hieronymus. In Ægypto, Palæſtinâ, Syriâ & Meſopotamiâ plurimos monachos ſe vidiſſe dicit Baſilius *epiſt. 79.* De Ponto verò quod cœnobia habuerit, docet Nazianz. in Monodica Baſilii. Ioannes eremita in Tebaide multis præfuit monaſteriis: Serapinn ferè decem monachorum millia regebat; fuerunt quoque in Cypro huius inſtituti præclari ſectatores, qui D. Epiphanium erudierunt. Denique brevi tempore hoc ipſo ſæculo orbem terrarum hac ſanctâ propagine repleverunt uſq; ad latrones Beſſas & Dacos, de quibus Paulinus in ultimo carmine de reditu Nizetæ; & Hieronymus *ad Heliodorum epiſt. 3.* & *ad Letam epiſt. 2.* agens autem Chryſoſtomus loco ſuprà citato de clariſſimis viris qui in Ægypti ſolitudine floruerunt, & de fœminis idem vitæ genus arripientibus, ait: *Atque hæc non in viris ſolùm, verum etiam in fœminis ſplendere conſpicias ——. Communis enim illis ac viris adverſus diabolum pugna eſt, contraque huius mundi poteſtates; non ita variis aſtrorum choris cœlum refulget, ac Ægypti eremus innumeris monachorum ac virginum diſtinguitur atque illuſtratur habitaculis.* Hucuſque Chryſoſtomus, & *hom. 12. in epiſt. ad Roman.* ſuo ipſe ſæculo gratulatur, quòd plures in Eccleſia virgines ac viduas, quàm coniuges haberet. Baſilius etiam cùm ad Neocæſarienſes adverſus ſubdolos operarios illorum ſubverſores ſcribit epiſt. 63. *Accuſamur* (inquit) *& huius, quòd homines habeamus monachos pietatis ſtudioſos, qui mundo renuntiarint, & univerſis ſæculi iſtius curis, quas Dominus comparat ſpinis fertilitatem verbi impedientibus. Quibuſmodi ſunt, mortificationem Ieſu in corpore circumferunt, ac cruce quiſque ſuâ acceptâ, Deum ſequuntur. Ego verò omnem vitam meam impenderem, ut mihi poſſent talia impingi delicta. —— Nunc autem in Ægypto audio quidem talem eſſe quorumdam virorum virtutem, & forſan in Paleſtinâ quoque ſunt, qui ad Evangelii normam, vitæ ſuæ converſationem perfectam reddunt. Audio & in Meſopotamiâ viros eſſe perfectos, atque beatos. Nos verò perfectis collati pueri ſumus: ſunt autem & fœminæ evangelicam vitam complexæ, quæ virginitatem quidem nuptiis præferunt, ſenſum verò carnis ſervituti ſubiiciunt. —— Apud nos verò qui primis adhuc elementis ad pietatem inſtituimur, & initiamur, minuta ſunt ac rudia.* Hæc Baſilius. Formam autem vivendi monachorum explicat idem Baſilius *ſerm. de inſtitut. monachorum,* & *ſerm. de Aſceſi,* & ſæpe alibi, ubi multa proſequitur monachis neceſſaria, adeo ut aliqui huius inſtituti primas Baſilio tribuant, cùm tamen potiùs fuerit Antonii imitator; fateor ipſum, regulam & formam vivendi monachorum dictaſſe, numerumque eorum aggregaſſe infinitum, ut teſtatur Amphilochius in eius vita. Scripſit & de hac re plura eo tempore Nazianzenus, qui Baſilio ſummâ ſemper fuit amicitiâ coniunctus, de quibus Gregorius Presbyter in vitâ eiuſdem Nazianzeni; *Vnà agebant, ac virtutem converſatione mutuâ adaugebant, exercitationiſq; leges Deo acceptis exercitatoribus, & qui mundum reliquiſſent, conſtituebant.* Hæc de Baſilio ac Gregorio Nazianzeno Gregorius Presbyter. Loquitur etiam copioſè de monachis illius tempore Ephrem Ediſſenus *in ſerm. de vita & exercit. monaſt.* in quo torporem corripit monachorum, qui eo tempore vivebant, & priſcorum fervorem extollit: Epiphanius *l. 3. cont. hæreſ. hæreſ.* 80. denique ne eadem repetamus, ſancti omnes & authores, qui eo tempore ac paulò pòſt vixerunt de quibus inferiùs.

DE OCCIDENTALIBVS PROVINCIIS.

301. In occidentalibus verò Eccleſiis, licèt nunquam defuerint viri ſancti, qui ſeorſum ab aliis vitam agerent ſolitariam: certum tamen, exploratumque eſt omnes fermè illius orbis Provincias, unà cum Inſulis hoc ſæculo plenas fuiſſe agminibus monachorum, quod primum Romana Eccleſia ab Antonio per Athanaſium ſuſcepit, à Romana verò omnes aliæ occidentalis orbis Eccleſiæ mutuatæ ſunt, ut his verbis docet Hieronymus epiſt. 16. ad Principiam: *Nulla eo tempore* (inquit) *nobilium fœminarum noverat Roma propoſitum monachorum, neque audebat propter rei novitatem, ignominioſum* (*ut tunc putabatur*) *& vile in populo nomen aſſumere. Hæc* (ſcilicet Marcella) *ab Alexandrinis prius Sacerdotibus Papaque Athanaſio & poſtea Petro, qui perſecutionem Arianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum Romam confugerant, vitam beati Antonii adhuc tunc viventis, monaſteriorumque in Thebaide Pachomii, & virginum ac viduarum.*

Digitized by Google

duarum didicit diſciplinam, neque erubuit profiteri quod Chriſto placere cognoverat. Præſtitit autem hoc cæteris ampliùs Romana Eccleſia: quia prima omnium intra Vrbem & in ſuburbiis monachorum cœnobia habere voluit, quod & cæteræ nobiliores Eccleſiæ receperunt, ut de Mediolanenſi docet Auguſtinus *l.8. confeſſ. c.6.* & *de moribus Eccleſ. c.33.* ubi ait: *Vidi deverſorium ſanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus unus presbyter præerat, vir optimus & doctiſſimus. Romæ etiam plura, in quibus ſinguli gravitate atque prudentiâ & divinâ ſcientiâ præpollentes cæteris ſecum habitantibus præſunt Chriſtianâ charitate atque libertate viventibus: ne ipſi quidem cuiquam oneroſi ſunt, ſed Orientis more, & Pauli Apoſtoli authoritate, manibus ſuis ſe tranſigunt.* & alia quæ latè proſequitur Auguſtinus eo loco. Ita verò avidè ſanctiſſimum hoc vivendi inſtitutum occidentales Eccleſiæ receperunt, ut Clerici in ſuis Eccleſiis degentes illud fuerint æmulati: docet autem Ambroſius ad Vercellenſes *l. 10. epiſt 82.* Euſebium Vercellenſem Epiſcopum primum omnium monachatum Clericatui coniunxiſſe: is enim cùm apoſtolicâ legatione perfungeretur, in Ægyptum profectus Alexandriæ adverſus Arianos Concilium habuit, cumque monachorum inſtitutum diligentiùs perquiſiſſet, clericali ſtuduit conjungere quod deinde Martinus Turonenſis Epiſcopus in Gallias tranſvexit, ut docet Severus Sulpitius in eius vitâ, docetque eo loco octoginta illius diſcipulos monaſteria ſibi ereaſſe, ubi omnia ſub tanto magiſtro habebant communia, rariſſimeque prodibant in publicum, niſi ad orationem convenirent: Auguſtinus inſuper idem inſtitutum in Africam traduxit, atque ita demum in occidentales Eccleſias longe lateq; diffuſum eſt. Sunt autem adeò certa, quæ de monachis his ſæculis ſcribuntur, ut nihil firmius aut ſincerius dici poſſis; ſcripſerunt enim ea de re, qui eo tempore dignitate, doctrinâ, ac pietate floruerunt. Athanaſius, Baſilius, Gregorius, Nazianzenus, Optatus, Hieronymus, Ambroſius, Ephrem, Rufinus, Chromatius, Paladius, Ioannes Climacus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Paulinus, Sulpitius, Caſſianus, Proſper, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Victor, Olimpiodorus, uterque Gregorius, Romanus & Turonenſis, Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus atq. Evagrius. qui omnes doctiſſima monumenta poſteritati conſignarunt; ſi unum forſan vel alterum excipias, qui in ſuis libris honorificam quidem monachorum memoriam, obiter tamen illam fecerunt, ut vel turpe ſit pro rei magnitudine tantis Patribus refragari.

302. Denique ab hoc ſæculo eum acceſſione ad monachorum numerum, certæ regulæ ac leges à variis eorum Patriarchis ſunt datæ. Ex Græcis enim Baſilius ille magnus monachis inſtituta præfixit, unde meritò in Oriente monachorum omnium Pater eſt appellatus. D. etiam Auguſtinus in Africâ ſuis Regulas conſcripſit. Et denique Benedictus Regulam condidit diſcretione præcipuam, & ſermone luculentam, ut verbis utar D Gregorii: qui omnes eundem Dei cultum, eandem felicitatem, & vitæ finem ſpectantes, quamvis per viam quæ eſt Chriſtus, diverſis tamen ſemitis ſinguli ingrediebantur, diverſis vitæ inſtitutis utebantur, & ſuis ut uterentur, præſcribebant.

CALVINVS IMPVGNATVR.

303. At inſurgit Calvinus, quia ſi vita monaſtica ponenda eſt perfecta diſtinctaq; à vita communi Chriſtianorum, non ergo unus ſed duplex eſt Chriſtianiſmus. Inſuper ſi monachi alii Benedictini dicuntur: alii Auguſtiniani: ergo gloriantur in eo quod execratur Paulus, & diviſus eſt Chriſtus: quod erat Corinthiorum ſchiſma dicentium. Ego ſum Pauli, ego verò Apollo &c.

304. Sed ad primum quidem optimè reſpondent Patres ante Calvinum: Athanaſius enim *epiſt. 9.* ſic ait: *Duæ ſunt viæ & duæ formæ vitæ, una quidem mediocris & ſæcularis, eorum ſcilicet qui in matrimonio ſunt: altera verò evangelica & apoſtolica eademque virginalis longè excellentior, id eſt, monaſtica vita. Si quis ſæcularem, id eſt conjugalem vitam ſuſcipiat, reprehendi quidem non debet, æqualia verò charismata non accipiet, tametſi accipiet quidem charismata; ſiquidem hoc quoque genus vitæ multum fructum affert: at ſi quis caſtam vitam & ſæculari excellentiorem eligat, tametſi in principio quidem aſpera & difficilis eſſe videatur, tamen habet poſt ipſum certamen ac tolerantiam laudabiliora, & admirabiliora charismata; perfectum enim & uberrimum fructum, id eſt centeſimum tulerit.* Hæc Athanaſius. Eandem doctrinam habet Euſebius Cæſarienſis *in epiſt. ad Marinum*, & Baſilius *in ſermone aſcetico de renuntiatione & perfectione ſpirituali.* Ex quibus paret ſanctos Patres duos modos vitæ Chriſtianæ ex uno Chriſtianiſmo, ſicut ex uno fonte duos rivos, non duplicem Chriſtianiſmum erigere, ut ſomniavit Calvinus.

305. Ad ſecundum reſpondemus, Calvinum revera non intellexiſſe, quale fuerit illud Corinthiorum ſchiſma, neque quâ ratione tunc Chriſtus dividi diceretur; Corinthiorum enim ſchiſma & contentiones oriebantur ex eo, quòd alii de baptiſmo Petri, alii de baptiſmo Chriſti gloriarentur, quaſi baptiſma diviſum eſſet in creatorem & creaturam: ſic interpretatur magnus Athanaſius. At monachi noſtri non ita diviſi ſunt: ſic enim iſtis nominibus appellantur, ut idipſum dicant omnes, & eorum ſit idem ſenſus, & eadem ſcientia catholicæ profeſſionis; imò profitentur ſe nihil ſcire, niſi Chriſtum & hunc crucifixum; eſſet autem injurioſum in Chriſtum, ſi non idipſum dicerent omnes, & eorum fides diviſa foret. Novit Eccleſia varios modos diſtinguere colendi Deum, unuſquiſque enim proprium donũ habet à Deo, alius ſic, alius autem ſic. Qui Benedictini dicuntur, ſimul dicuntur Chriſtiani ſecundũ profeſſionem diſciplinæ à D. Benedicto ad Chriſti imitationẽ inſtitutæ, & idem de aliis dicendum eſt; ita quod his nominibus non notatur fidei & mandatorum Dei profeſſio, quæ ſimplex & communis omnium eſt, & unius rationis, ſed profeſſio vitæ, quæ multiplex ac varia eſt, quod optimè colligit Nazianzenus ex illo Chriſti: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* Vnde ſciant Calviniſtæ, oportet Laicos & Regulares non duplicem Chriſtianiſmum facere; hic enim in decalogi obſer-

vatione & fide conſiſtit, utrique autem eandem legem & ipſiſſimam fidem obſervant, & in eis quæ de præcepto ſunt non diſtinguuntur, diſſident autem in eo, quod præceptis Regulares addant conſilia, & ad hæc ſolenni voto obligentur, ad quæ non tenentur ſæculares: inter quos mediâ viâ progrediuntur Clerici ad Ordines majores promoti (ſic enim Subdiaconos, Diaconos, & Sacerdotes vocamus) qui ex conſiliis ſolùm tenentur ad caſtitatem, quam vel implicitè vovent cùm promoventur, vel ex obedientiâ recipientes Ordines ad eam concomitanter obligantur. Cæterùm inter Religiones quamvis alia ſit Benedicti, alia Baſilii, alia Dominici, & alia Franciſci &c. non eſt alia Pauli & alia Apollo, ſiquidem omnibus eſſentialis eſt conſiliorum obſervantia ſeu finis, diſſident in mediis, cæremoniis & ritibus, quia eò pervenit noſtris temporibus monaſticæ vitæ perfectio, ut non ſolùm obligentur conſiliis, ſed etiam ultra hæc, ad media hæc vel illa pro varietate Regularum; ut nihil ſit in noſtrâ voluntate. V. g. omnes monachi tenentur ſervare caſtitatem, ad hæc media ſunt oratio, jejunium, à ſomno abſtinentia, corporalis exercitatio in laboribus &c. de quorum qualitate, tempore & numero poterat voluntas propria conſilium inire ſalvâ Monachiſmi eſſentiâ: hanc propriam voluntatem eradicat Benedictina Regula ſtatuens orationem talibus pſalmis, tot, & tali ordine, tali tono; tali tempore faciendam eſſe abſtinentiam à talibus cibis, & diebus talibus; ſomnum talibus horis concedendo, corpus laboribus tot talibuſque horis exercendo &c. à qua differt Baſiliana in ordine, non in ſubſtantia: omnibus finis eſt vita ſobria, pia & juſta, quam conſequimur per abdicationem propriæ voluntatis.

Pro Autoribus citatis Apologia.

306. At dices, non hos omnes Doctores aut eorum Hiſtorias per omnia probari. Fateor equidem, non enim caret Caſſianus errore. Fuit aliquando, ſi ſcriptoribus credimus, Sulpitius Pelagianus, Theodoretus Neſtorianus, ſed uterque reſipuit. Socratis & Sozomeni hiſtoriæ nævos ſuos habere dicuntur: ſed ipſos ante mille annos Cyrillus, Proſper, Gelaſius, Gregorius primus atque alii deprehenderunt, & damnarunt; neque iſti eorum aut errores aut nævi in his conſtituuntur, quæ ad veritatem monaſticæ hiſtoriæ ab eis proditæ pertinent. Imò & hoc addam: plures ex adductis Patribus, non ſolùm verbis, ſed factis etiam eiuſmodi inſtitutum ornarunt, quippe qui maxima ex parte illud profeſſi ſunt: monachi enim fuere Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Ephrem, Hieronymus, Rufinus, Paulinus, Climacus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Caſſianus, uterque Gregorius, Romanus & Turonenſis, atque Sophronius: quos omnes, ſi vero calculo rem ſupputemus, Magdeburgenſes non multò meliores Idololatris faciunt, ut vel ex hoc ſolùm eorum inſania palàm fiat.

LIBER

Digitized by Google

LIBER QUINTVS,

De Monachorum generibus in Lege gratiæ.

PReparavit liber primus materiam, & inſtrumenta neceſſaria erigendo Monaſtico ædificio: ſecundus expoſuit obſoletas Religionis umbras, & obſervantiæ ſimulachra. Ibi vidimus ſymbola Eccleſiæ militantis, & hieroglyphica ſignificantia militiam Regularem: cujus ſacramenta, leges, ſigna, & arma purificat, reſtituit, ſanctificat, exercet, conſulit Chriſtus Dominus, ut vidimus in tertio Libro. Sæcula Evangelica ſemper floruiſſe inſtitutis Monachorum ſpecies, quæ militant in lege gratiæ: illas præcipuè, de quibus S. Benedictus diſſerit, nec aliarum intermiſſa memoria, quæ poſſit diſcurſum exornare.

TEXTVS. *ex cap. 1.*

De [b] Generibus Monachorum.

MOnachorum quatuor eſſe genera manifeſtum [a] eſt. Primum Cœnobiticum; ——— ſecundum genus eſt Anachoretarum, id eſt Eremitarum: ——— tertium verò Monachorum teterrimum genus eſt Sarabaitarum: ——— quartum verò eſt genus Monachorum, quod vocatur Gyrovagum.

a MANIFESTUM EST] *Manifeſtum dicitur, quod omnibus in confeſſo: dari autem hæc quatuor Monachorum genera ignorat nullus, qui Hiſtoriam Eccleſiaſticam legerit. Tria priora reperiuntur apud Hieronymum epiſt. 22. ad Euſtoch. cap. 15. ex quo plurima Divus accepit Benedictus: in eadem ſententia legitur Auguſtinus ſerm. 21. ad Fratres in eremo. Caſſianus collat. 18. per multa copiata, ſed à 4. præcipuè ad 8. Dari etiam Gyrovagos Monachos, certum eſt omnibus, qui ditioribus Monaſteriis habitant: nam inibi eſt hoſpitum ſumma frequentia, inter quos ſæpe accedunt ſimilia monſtra.*

b DE GENERIBUS] *hoc eſt de differentiis. Non eſt Patris noſtri Sanctiſſimi animus examinare genuinas ſpecies Monachorum, ſed ordines enumerat quatuor, quorum tres non differunt ſubſtantia, ſed ſolum accidente. Hanc dividendi formam Dialectici ſubjecti in accidentia nominant. Cœnobitæ accidit eſſe Anachoretam, & Gyrovagum: Anachoretam facit devotionis intenſio, Gyrovagum remiſſio charitatis. Sarabaitæ mentiuntur ſtatum: & colore hypocritico ſervant ſæculo fidem, quam negant Deo. Hi æquivocè conveniunt cum aliis, hoc eſt, in ſolo nomine.*

De Monachorum generibus in primitiva Eccleſia egit Hieronymus epiſt. 22. & alii.

TEXTUS *ex cap. 1.*

Primum (videlicet Monachorum genus) eſt Cœnobiticum, hoc eſt Monſteriale; militans ſub Regula vel Abbate.

DISPUTATIO XXVII.

De Monachis Conventualibus.

307. SEſe exhibet Nomenclatorem Monaſticum Pater Sanctiſſimus. *Cœnobita* ipſi ſonat idem quod *Monaſterialis*. Non tam etymi, quàm ſubſtantiæ rationem ſequitur: hæ enim voces non idem ſignificant ſed eumdem. Cœnobita ipſe eſt Monaſterialis, non tamen in quantum Cœnobita; poſſet enim is eſſe, quin alterius denominationem ſortiretur. *Cœnobita* dicitur à voce *κοινὸς* quæ eſt *communis*, & *βίος* quæ eſt *vita*, *Κοινοβίτης* qui vivit in communi. Ea propter *Cœnobium*, ut ex Abbate Piamone refert Caſſianus *collat.* 18 *c* 9. non ſolùm habitationis, ſed potiùs vitę & profeſſionis ſignificat uniformitatem. *Cœnobium* non niſi plurium, *Monaſterium* unius etiam habitatio eſt. Teſtor Philonem *in l. de vita contempl.* ubi diſſerens de Monachis Alexandrinis, ſic ait: *Singuli habent ſacras ædiculas, Σεμνεῖα vocant ſive* Monaſteria, *ubi ſolitarii ſanctæ vitæ myſteriis dant operam.* Cùm autem jam receptum ſit, quod *Monaſterium* pro *Cœnobio* uſurpetur, ut notat Caſſianus quem citavi, D. Pater Benedictus ſubſcribens communi expoſitioni, nomina *Cœnobita* atque *Monaſterialis* æquipollere aſſeruit, de re potiùs quàm de nominum rigore ſolicitus. Et ne S. Patrem de terminorum accuſes ignorantiâ dabo Monaſterii expoſitionem textui conſonam ab unitate, quæ gręcè *Μονὰς*, & ſignificat ædiculam, in qua vel unus ſolus habitat, vel in qua multi unà & tamen ſoli, hoc eſt, à populi frequentia diſcreti.

Monachum militem eſſe D. Benedictus aſſerunt & quidem meritò; quia orationis armis dirigit expeditionem in Patriam. Quantùm hoc militiæ genus Virum Monachum decet, tantum Mavortius & ſanguinolentus belli ſtrepitus dedecet: ſed de Monacho ſæculi milite aliàs uberiùs diſputabo.

308. Subditur Monachus ex ſententia noſtri Legiſlatoris aut Regulæ aut Abbati: cur disjunctivè? an non utrique potiùs quàm alterutri? Exiſtimo illud *vel* copulativè ſumi & æquipollere conjunctioni *&*: & ſi disjunctivè ſumi dicendum ſit, reor conſulto Abbatem à Regulâ ſejungi, ut ſciant rigidi Antiſtites, qui præceptis torquent ſubditorum conſcientias, ſe procedere contra mentem Divi Benedicti. Si Monachus ſubjaceat Regulæ, nolit eum ſibi Abbas ſubjicere legibus novis; ſufficiat ipſi Regulam ſervaviſſe. Quod ſi Regulæ nolit ſubſiſtere, ſubſit Abbati non jam quà Patri, ſed quà Iudici, hoc eſt, non jam clementi, ſed ſevero.

309. *Militare ſub Regula* ſecundum phraſim Eccleſiaſticam *obedire* eſt. Plato *lib.* 12. *de legibus ſub initium* agens de obedientia & diſciplina militari ſic ait: *Militia gratiâ meritò magnæ habentur deliberationes, & leges multæ conduntur, illud omnium præcipuum eſt, nequis mas fœminave ſine magiſtratu aut principe quidquam agat, nec civis cujuſcumq; animus ſive jocoſè ſive ſeriò, aliquid facere ſolus, & ſuo duntaxat arbitratu conſueſcat: ſed tam in bello quàm in pace ad Principem magiſtratumq; ſemper reſpiciat, & eum quocumq; ſequatur, atq; ita ad ejus nutum vitam inſtituat, ut vel minima ab eo gubernatus faciat. Stet cùm jubetur, & rurſum juſſus proficiſcatur.* —*Cuſtodiam agat, det ſigna & viciſſim accipiat, & in ipſo prælio nec inſequatur unquam, nec cedat niſi Princeps & magiſtratus ſignificaverit.* Hucusque Plato: quibus ſeveram ſatis militum obedientiam explicuit. Habemus & ejus rei præclara exempla ex antiquitate petita. Quintus enim Fabius Rutilius Magiſter Equitum à Lucio Papyrio curſore Dictatore, virgis cædi juſſus eſt, eò quòd exercitum eduxiſſet adverſus Samnites ſine ejus juſſu, quamvis eos fudiſſet, ut author eſt Valer. Max. *l.* 4. *c.* 2. Eutrop. *l.* 2. & Plinius *de viris illuſtr.* Poſthumium inſuper Tiburtum & Manlium Torquatum filios, etiam ab hoſte provocatos & victores occidi juſſiſſe, eò quod non expectato Imperatoris imperio pugnaſſent, tradit idem Val. Max *l.* 9. *c.* 3. & Oroſ. *l.* 3. *c.* 9. tradit & alia Plutarchus *in Rom. apophtegm.* Eraſm. *l.* 5. *apophteg.* & Fulgoſ. *l.* 1. *rer. memor. ab c.* 1. Hinc ſevera illa ſupplicia in milites contumaces, de quare Gellius *l.* 1. *c.* 14. & Conſtant. Hormenop. *l.* 1. *tit.* 16. Exſtat & de hac re lex *miles agrum. D. de re milit.* apud Martianum. *Eum, qui Centurioni caſtigare ſe volenti reſtiterit, veteres notaverunt. Si vitem tenuit, militiã mutat: ſi ex induſtria fregit, vel manũ Centurioni intulit, capite punitur.* Erat enim vitis Centurionis inſigne, qua milites puniebat. Ea propter de Scipione dixit Plutarchus, quod ſicubi extra ordinem milites Romanos deprehendiſſet, acribus pœnis afficere ſolitus erat, nempe cives viribus, alios virgis cædi jubens: quia vitis pœna honorabilior erat, ut notavit Plinius *l.* 14. *c.* 1. dicens: *Vitis ipſa indelictis pœnam honorat*, quod & advertit Livius. Propter hanc obedientiam exiſtimant aliqui Angelos militum nomen & officium fuiſſe ſortitos, primum dixit David *Pſal.* 102. *Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius ad audiendam vocem ſermonum ejus.* Vtrumque autem expreſſit Zachar. *c* 9. ſecundum interpretationem Hieronymi, *Circumdabo domum meam ex his qui militant mihi, euntes & revertentes*, quâ phraſi celerem obedientiam ſanctorum Angelorum ſignificavit. Eandem ſuorum militum obedientiam explicuit *Matt.* 8. Centurio. *Nam & ego homo ſum*—— *& habeo ſub me milites, & dico huic, vade & vadit: & alii veni, & venit*, quod non ita intelligendum eſt, ut unus eat & alius revertatur: ſed cuicumq; aliquid operis demandetur, idem ipſe eat & revertatur perfectis mandatis, quod indicant, quæ ſequuntur, *& ſervo meo, fac hoc & facit.* Simili phraſi intelligimus ſymbolicè corvum non obiiſſe legationem, neque perfeciſſe mandata. *Gen* 8 quia egreſſus, non eſt reverſus: ſecus de columba, quæ reverſa eſt in arcam.

310. Simili ratione Sacerdotes & templi miniſtri, quia Deo dicati divinæ obſequuntur voluntati, militare dicũ-

ſtant.

tur: ſic interpretatur Forerius illud Iſaiæ 24. *In die illa viſitabit Dominus ſuper militiam cœli in excelſo, & ſuper Reges terræ, qui ſunt ſuper terram*: quod confirmat Forerius *ex cap.* 8. *Num.* ubi ſic habetur: *Ingrediantur* (ſcilicet Levitæ) *ut miniſtrent in tabernaculo fœderis.* Vbi juxta vim vocis Hebrææ, צבא *Saba*, ſic ad verbum: *Ingrediantur militare militiam in cultu tabernaculi Eccleſiæ*: ubi *ingredi ad militandum militiam*, eſt fungi Eccleſiaſtico miniſterio, Eodem modo *Exod.* 38. ubi de fœminis illis religioſis, quæ oblatis ſpeculis excubabant in oſtio tabernaculi, hebraice צבאו SEBAV *militare* dicuntur. Cum ergo Cœnobitarum munus ſit moraliter carere proprio arbitrio arctiſſimaque Superioris obedientiâ gubernari, propriiſſimè D. Pater illâ phraſi uſus eſt, dicens: *militans ſub Regula vel Abbate.*

TEXTUS *ex cap.* 1.

311. Deinde ſecundum eſt Anachoretarum, id eſt Eremitarum, horum qui non converſionis fervore novitio, ſed monaſterii probatione diuturna didicerunt contra Diabolum multorum ſolatio jam docti pugnare: & bene inſtructi fraterna ex acie ad ſingularem pugnam eremi, ſecuri jam ſine conſolatione alterius, ſola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, Deo auxiliante, pugnare ſufficiunt.

DISPVTATIO XXVIII.

De Monachis Anachoretis.

312. ANachoretam Caſſianus *collat.* 18. *c.* 6. interpretatur *ſeceſſorem*, ut notat Craesbeckius noſter hic. Aptè Monachi illi qui in ſolitudinē ſecedunt, ut ignoti omnibus ſeſe cognoſcant, ἀναχωρῆται ſolent dici. Radix eſt verbum græcum ἀναχωρεῖν, hoc eſt, *longè ſecedo.* Ἀνακεχωρηκότα βιβλία dicuntur libri non evulgati. Verè Anachoreta Monachus Liber ſit, in quo morum inſtitutionem legamus, no tamen ſit liber vulgaris cognitus, illis ſcilicet, quibus aut indiget, aut prodeſſe poteſt.

313. Multi reum idiomatis agunt noſtrum Patriacham illuſtriſſimum, quòd cenſuerit has duas voces Ἀναχωρίτης & Ἐρημίτης æquivalentes eſſe, ſed perperam: ſunt enim ſynonymæ in Calepini Latino Lexico, voce *Eremus*: & in Regio Græco, voce Ἀναχωρίτης.

314. *Fervorem novitium* vocat, recentem atque adhuc infirmum defectu conſuetudinis & aſſuefactionis, qualis reperitur in tyronibus & incipientibus, qui feſtinanter viā aggrediuntur, citò tamen deficere conſueverunt juxta id Platonis: *Feſtinantes in principio, ſerius ad finem perveniunt* unde aptè Latinus, *Canis feſtinans cæcos parit catulos.*

135. Secundo advertendum, deceptum fuiſſe Iſidorum *lib.* 2. *de divinis offic.* *c.* 15. ubi diſtinguens Anachoretas ab Eremitis tria facit Monachorum genera, cùm tamen Eremitæ & Anachoretæ idem ſint, ut tradit hoc loco D. Pater Benedictus: quinimo id fatetur Iſidorus *l.* 7. *Ethymol. c.* 13.

136. Circa illa verba, *Sed monaſterii probatione diuturnâ*, notandum quod *D. Thom.* 2.2. *q.* 188. *a.* 8. optimè explicat doctrinam Sanctiſſimi Patris Benedicti quoad hoc ſecundum genus Monachorum: ex quo eam deſumpſit Cardinalis Turrecremata hoc loco. Notat autem S. Doctor id quod eſt ſolitarium, debere eſſe ſibi per ſe ſufficiens; hoc autem eſt, cui nihil deeſt, quod pertinet ad rationem perfecti: & ideò ſolitudo ei competit, qui jam ad perfectum pervenit, neque eget alterius directione, utpote quòd ſpiritu Dei actus non indiget aliis obedire: hoc autem dupliciter poſſe contingere oſtendit S. Thomas: uno modo ex ſolo divino munere, ſicut contigit Ioanni Baptiſtæ, qui fuit repletus Spiritu Sancto adhuc in utero matris ſuæ, & propterea etiam puer erat in deſerto *Luc.* 1. alio modo per exercitium virtutis, juxta id Pauli ad Hebrœos 5. *Perfectorum eſt ſolidus cibus: eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali*, id eſt, ex aſſuetudine & exercitatione habent jam quaſi guſtum temperatū & maturum judicium: Syrus habet, *propter inquiſitiones*, id eſt, ſpeculationes & theorias, de quibus latè Philo *in l. de Therapeut. vel exercitatoribus Alexand.* Illud autem *exercitatos* vertit Syrus, *ſuperarunt ſenſus ſuos*, id eſt, non ſequuntur magiſterium ſenſuum, ſed rejectis ſenſibus per diuturnam exercitationem perfecti evaſerunt. Hoc igitur exercitium vocat D. Pater Benedictus *monaſterii diuturnā probationem* ex continua militia ſub Regula vel Abbate: nulla enim ars eſt, quâ ita hominis virtus & fortitudo exploretur, ac militaris: ſic enim habemus 4. *Reg.* 25. quod Sopher princeps exercitus probabat tyrones de populo terræ. Vbi quod vulgatus dixit, *probabat*, hebraicè habetur *militare faciebat*, quaſi dicat, ea ratione faciebat periculum de cujusq; viribus ac virtute. Septuaginta Interpretes, *qui ordinabat populum terræ*, id eſt, ordine ac diſciplinâ militari exercebat ac inſtruebat, ut ex his intelligas quàm profundè D. Pater hac phraſi uſus ſit, *militare ſub Regula vel Abbate*, quâ & cœnobitarum obedientiam, & probationem eorum, qui ad eremum properare nitebantur, expreſſit.

TEX-

charitatis detegit, verùm ſcrupulari differentiâ, quantum charitatis inſit, manifeſtat. ¶ Chriſtus Dominus frequenter *lapis* dicitur, eſt enim lapis lydius, qui examinat animæ pretium Ergo Prælatus qui vult periculum facere de ſubditorum perfectione, & virtutum ſcrupulos periclitari, jungat ſuos Chriſto lapidi, in quo illi non ſolum examinabuntur; ſed & perfectiores & nobiliores fient.

322. Secundo modo inquit Plinius c.3. Aurum probatur per ignem, ut adulterinum à vero ſecernatur, ipſumq; verum aurum ab omni ſcoria, ſordeque repurgatum longe pretioſius atque clarius evadat: Sic etiam in vero cœnobitâ regularis diſciplina, virtutum exercitus, tentationibus, propriæ voluntatis renunciatione ardeſcens, veluti ignis, omnium ſenſuum præcludit vanitatem, cupiditatũ ſitim reſtinguit, inquietoſque tortoris carnis impulſus, qui ſemper animum excruciant, cohibet. In hoc enim monaſtico fornace ideo potiſſimum verſatur, ut piacula lacrymis diluat, ac corruptam deorſumque proclivem naturam tanquam eques frænet, eâ virtute quæ in mortali carne angelicam vitam ducit: Si enim internis vult recreari gaudiis, & veluti aurum purum ſplendeſcere, neceſſe eſt ut myrrha ſeverioris pœnitentiæ cupiditates inanes cohibeat; amaritudinem enim ſequitur lætitia Dixit equidem optimè Ricardus Pampol tes in Iob. cap. *Anima quæ in amaritudine eſſet non veretur, in gaudio illius non miſcebitur alienus.* Et Propheta Rex: *Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meũ rigabo.* Magnus labor gemitus, ſed non minus utilis; eo enim cœnobita purgat conſcientiam ſuam, & in ſingula peccata jus dicens, illa comburit igne-Deo. Charitas ignis eſt, qui crimina comburit univerſa. Ad hanc divinam flammam è rubo prodeuntem inclyto Iſraelitici populi ductori divinum numen inhibuit acceſſus; quia ſanctus terræ illius locus divina quadam electione mirificis apparitionibus dicatus, nudis erat calcandus pedibus, *Ne appropies* (inquit) *huc, ſolve calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Exod 3 ſed cur ſolvere calceamenta debeo M nachus ut ſim in terra ſancta & participem calorem, radios & ſplendorem gratiæ, quæ ardet & non comburit cor, ſed potius illud fortificat & purius reddit? Sane calceamenta ex animalium pellibus fiunt, ſunt animantis mortuæ exuviæ. Hic Attentione indigeo Vetus homo occidit, cum novus Adam divinitus regeneratur; moritur homo peccati, cum naſcitur homo Dei. Vetus homo diſcedens relinquit exuvias homini novo recens nato, videlicet inclinationes peſſimas, & paſſiones malè ſuadas. Hæ ſunt pedum induviæ, hæ reliquiæ corporis mortui; hæ, quas manibus (hoc eſt, operatione & virtutum exercitio) Moyſes abſtulit; hæ, quas aqua gratiæ Chriſtus abluit, eum ſuorum diſcipulorum pedes; hæ, quas eradicas, quoties fidei maritas opera, & obligationi virtutum exercitia conjungis.

323. Sed ad lapidem Lydium reducit nos iterum Paulus conſtans in tribulationibus. Dediderant Corinthii monita quæ Apoſtolus primum docuerat, & decernit illis ſcribere epiſtolam ſecundam, in cuius cap 6. ſic ait: *In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros in multâ patientiâ, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis*: neceſſario adjungendum putavit, *in charitate nõ fictâ*, ſeu ut græce eſt ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, id eſt *in charitate non hypocriticâ*, quibus verbis Apoſtolus indicat duplex charitatis aurum reperiri, alterum verum & probatum, alterum fictum & adulterinum. Manifeſtius autem verum hoc charitatis aurum expreſſit 2. ad Corinth. 8. *Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſollicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum comprobans*: ubi alii legunt *ingenuum*. Sic enim græcè legimus Καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. Significat autem γνήσιον quod *verum* eſt, ac *germanum*, non *adulterinum* ac *fucatum*, atque ideo tranſtulit Eraſmus *ſinceritatem*, ac ſubinde intelligit Apoſtolus dilectionem ſeu charitatem non fictam, ſed veram. De hac re multa dicunt Authores ſuper *Pſalm. 65. Sapient 3. Proverb. 17. Iob. 23. Eccleſ 2. Malach. 3. 1. ad Corinth. 3. & Apoc 3.*

324. Eſt inſuper ea auri natura, quemadmodum docet Plinius loco ſupra cit ut nihil eius igne deperear; imo quo ſæpius ardet, eo evadat melius: quod notavit Tertullianus *in Scorpiac. adverſ Gnoſticos c. 7.* & Pamelius eo loco, dum explicat illud Zachar. 3. *Vram illos ſicut uritur argentum, & probabo illos ſicut probatur aurum* ſic ait: *Vri argentum, non aurum (quod probatur duntaxat) experientiâ quotidianâ diſcamus* Aurum erat Paulus qui dicebat 2. ad Corinth. 12. *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto: cum enim infirmer, tunc potens ſum.* quaſi dicat, nihil virtutis & conſtantiæ mihi in tribulationum flammis deperit, quin potius tunc fi mior ſum & potentior. Et propterea 1. *ad eoſdem Corinth c. 13.* dixit quod *charitas omnia ſuffert*, ubi græcè στέγει, ſumpta tranſlatione à lignis, quæ impoſitum ſibi ſuſtinent onus, maximè verò à palma, quæ oneri non ſuccumbit, ſed potius inſtar fornicis erigitur Vnde Alciatus in emblemat.

Nititur in pondus Palma, & conſurgit in altum:
Quo magis & premitur, hoc mage tollit onus.

Verbum enim στέγει, ut notat Nomenclator Græcus *in apparatu Regio*, ſæpe ſumitur pro βαστάζω, hoc eſt, *ſufferre, ſuſtinere.* D. Cyprianus *tract de ſimplicitate Prælat.* non legit, *omnia ſuffert*, ſed *omnia diligit*. Verum vulgata editio retinenda eſt, & in eodem ſenſu accipiendum quod ſequitur, *omnia ſuſtinet*. Ac propterea D. Pater Benedictus cœnobitam auro probato comparat, contra verò Sarabaitas in plumbi naturam mollitos ait; ea eſt enim plumbi natura, ut ab igne conſumatur, & incendii illuſtrem virtutem non ſuſtineat Docet id Hermes *lib. 6. Alchym.* quod & notavit Hieronymus in illud Hierem. 6. *Conſumptum eſt plumbum.* Pari ratione Sarabaitæ plumbo ſimiles parvo pœnitentiæ calore diſſolvuntur, & diſſolut ores fiunt in ſuo ordine, quam eſſent in ſæculo.

325. Illuſtrat etiam hunc conceptum Caſſianus loco nuper citato. *Deum imbecillo* (ait) *animo rem ſummæ virtutis affectant, vel neceſſitate ad hanc profeſſionem venire compulſi, dum cenſeri tantummodo nomine monachorum abſq;*

M ullâ

nullâ ſtudioſorum æmulatione feſtinant, cœnobicrum nullatenus expetunt diſciplinam, nec ſeniorum ſubjiciuntur arbitrio, ut eorum traditionibus inſtituti, ſuas diſcant vincere voluntates, neque ullam ſanæ diſcretionis Regulam legitimâ eruditione ſuſcipiunt, ſed tantummodò ad hominum facies, renunciantes ſub privilegio hujus nominis ſuo arbitrio, perſeverant.

326. Quid autem majorem confuſionem Reipublicæ afferre poteſt, quàm quod aliquis uſurpet ſibi vitam aliquam aut Religionis formulam & habitum, ſit autem purè laicus, vel potiùs hypocrita & ſuperſtitioſus? Quapropter optimè *in Concil. Tolet. 4. c. 52. & in c. Clerici 3. de Regularib.* ſtatutum eſt, ut Clerici qui ſe fingunt habitu & nomine monachos & non ſunt, corrigantur ut veri Clerici. Quia ſcriptum eſt *Deut.* 21. non arandum in bove & aſino, nec quemquam induendum veſte ex lana & lino contexta. Quis non videat Phariſæos hujuſcemodi teterrimum monachorum genus adumbraſſe, qui ſeparati ab hominibus hypocriſi, ſuperbiam & ambitionem ſpecie religionis ſimulabant? Ut tradit Ioſephus *l. 2. de bello Iud. c. 7. & l. 18. Antiq. c. 2.* dilatabant philacteria & habitum ſanctitatis, exterminabant facies ſuas ut viderentur jejunantes, cum nihil minus ipſis cordi eſſet quàm religio, ſimiles ſepulchris dealbatis, quæ intus plena ſunt oſſibus mortuorum; fuco religionis bona populi expiſcantes ut inde appareat, quod ait Salvianus *in 4* pallio ſanctitatis plures mentiri: *Licet enim*, inquit, *de converſorum venerabili choro videaris, religionem veſtibus ſimules, licet fidem cingulo adferas, licet ſanctitatem pallio mentiaris, non crederis, & vulgò circumfertur quod habitus non faciat monachum.* Adſtipulatur D. Pater Benedictus in hoc cap. dum ait: *Adhuc ſæculo ſervantes fidem, mentiri Deo per tonſuram noſcuntur.*

DISPUTATIO XXX.

De Tonſura capitis.

327. EX ultimis Sanctiſſimi Patris noſtri verbis manifeſtum eſt capitis tonſuram eſſe Monachi characteriſticon, quâ & monemur noſtræ conditionis & aliorum, quæ ad noſtram pertinent profeſſionem. De hac materia curioſiſſimè Gorop. Becan. Antvverpienſ. *in ſuis Hieroglyph. fol. mihi* 52. Petrus Greg *l. 6. Syntagm. c. 1.* Sixtus Senenſ. 2. *Bibliotheca p, annot.* 244. Stellartius libro integro, & alii plures.

328. Poſtquam Philippus Macedo apud Cheroneam Athenienſium profligaſſet exercitus, eorumque opibus potitus eſſet (ex Antiquorum monumentis id refert Ludovicus Cælius *lib. 19. c. 33. & ult.*) felicitate nimiâ efferri aliquantulum cœpit, ſuæque imbecillitatis & fortunæ inconſtantiæ oblitus, pænè divinum & immortalem ſe judicabat. Attamen cum rerum eventu experientiâque ſe deceptum didiciſſet, ne rationis limites tranſgrediens ad injuſtitiam aut victorum ludibria & ſubjectorum injurias delaberetur, uni ex ephebis id muneris injunxit, ut quotidie ſub ſolis ortum ingreſſus aulam clamaret: Φίλιππε, ἄνθρωπος εἶ. *Philippe homo es*, adeoque conſtanter id ab eo obſervatum ferunt, ut nuſquam omninò vel progrederetur ipſe, vel familiarium aut aliorum operam ſuam requirentium quempiam admitteret, niſi prius audiſſet: Φίλιππε, ἄνθρωπος εἶ. Pulchra equidem hujus prudentis Regis philoſophia; at quoties animo revolvo Eccleſiaſticam in monachorum tonſurâ conſuetudinem, non poſſum non congratulari nobis, quod nequaquam puero, ut Rex ille, indigemus, qui imbecillitatem noſtram in memoriam reducat. Tonſura capitis inceſſanter nos eorum admonere non deſinit, quæ ad perfectionem noſtri ſtatus ſunt neceſſaria. Sed hic operæ pretium erit oſtendere Monachorum tonſuram nec novam eſſe, nec Scripturæ ſacræ contrariam, aut uſui purioris Eccleſiæ diſſonam, ut volunt Hæretici, ex quorum numero ſunt Magdeburgēſes *centuriâ 4. c. 6.* quibus adjungo Calvinum *l. 4. Inſtit. c. 19. §. 27.* qui uſum tonſuræ à tempore D. Auguſtini cœpiſſe exiſtimat. Scripſit etiam & quidam Hortenſius Landus librum de perſecutione barbarum, ubi multa de re iſtâ. Monachorum nihilominùs tonſuram Apoſtolica traditione in Eccleſiâ fuiſſe continuò, manifeſtum eſt: Hujus antiquitatis aſſertor eſt Dionyſius *de Eccleſ. Hierarch. c. 6.* ubi dicit: *Sacerdos ſigno crucis eum conſignatum tondet, omniq; veſte detractâ eum aliâ induit.* Anicetus inſuper ad Epiſcopos Galliæ ſic inquit de Eccleſiaſticis agens: *Qui laicis & ſimplicibus virtutis, honeſtatis, prudentiæ & gravitatis exemplar eſſe debent, ut ſeipſos tanquam ſignum purioris vitæ rudioribus ad imitationem prudenter exhibeant, juxta Apoſtolum comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant.* Ex quibus verbis non ſolùm capitis tonſuram, ſed & illius modum convincimus. Agunt etiam de re iſta Athanaſ. *in l. de virginit.* Paladius *in hiſtor. Lauſiaca c. 41.* Hieronymus *in epiſt. ad Sabinian.* Epiphan. *hæreſ.* 80. Auguſtinus *de opere Monach. c. ult.* Iſidorus *lib. 2. de divinis offic. c. 4* qui dicit tonſuram ab Apoſtolis fuiſſe inſtitutam. Idem docent alii Patres & Concilia, de quibus inferius dicemus. Ex quo liquidò conſtat, Monachorum tonſuram nec novam eſſe, neque caſu introductam, ſed magnâ cum ratione & delectu.

TEXTUS *ex cap. 1.*

329. Qui bini vel terni, aut certè ſinguli ſine paſtore, non dominicis, ſed ſuis incluſi ovilibus, pro lege eſt eis deſideriorum voluptas; cùm quidquid putaverint vel elegerint, hoc dicunt ſanctum, & quod noluerint, hoc putant non licere.

DISPVTATIO. XXXI.

De ovili divinæ & propriæ voluntatis.

330. COpioſam nobis D. Patris Benedicti verba materiam ſuggerunt, ſed ne prolixior ſermo ingratus quoquo modo videatur, breviter ea quæ in hoc capite cõtinentur, perſtringemus. Duo igitur ſunt, quæ in his duobus obſcuris Monachorum generibus graviter improbat S. Pater; alterum in Sarabaitis, alterum verò in Gyrovagis: in his vagationem & inſtabilitatem; in illis proprii conſilii & voluptatis amorem, quæ velut peſſimam Religionis luem docet eſſe fugienda; tradi enim aliquem in manus ſui deſiderii quaſi navim ſine gubernaculo, aut equum indomitum & furentem, deſtitutum chamo & fræno, (ſicut de quibuſdam obcæcatis philoſophis dixit Paulus *ad Rom. 1.*) ſupremum delictorum ſupplicium eſt. *Novit Dominus* (inquit Gregorius lib. 11. moral. c. 7.) *decipientem, quia plerumque anteriora ejus mala conſpicit, & hunc juſto judicio cadere etiam in alia peccata permittit: novit decipientem, quia in manu ſuorum peccatorum dimiſſum, hunc ut ad pejora prorūat, deſerit, ſicut ſcriptum eſt Apoc. 22. qui nocet, noceat adhuc; & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc.* De hac re uberiùs diſſerit Adrianus Pontifex *in Quodl. lib. 5. q. 1. ſine argument.* Graviſſimum imminere periculum illis qui religioſam vitam agunt ſine paſtore, & ſuam veluti ducem ſequuntur voluntatem, optimè oſtendit *epiſt. 4. ad Ruſtic. cap. ſimiliter 4.* Hieronymus. *Mihi quidem placet* (inquit) *ut habeas ſanctorum contubernium, nec ipſe te doceas & abſq; ductore ingrediaris viam, quam nunquam ingreſſus es, ſtatimq; tibi in partem alteram declinandum ſit, & errori pateas.* Et inferiùs c. 6. *Nulla ars abſque magiſtro diſcitur, etiam muta animalia & ferarum greges ductores ſequuntur ſuos. In apibus principes ſunt, grues unam ſequuntur ordine litterato. Imperator unus, judex unus, ſinguli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi, & omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. In navi unus gubernator, in domo unus dominus, in quovis grandi exercitu unius ſignū expectatur. Ne plura replicando faſtidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed vivere debere in monaſterio ſub unius diſciplina patris.* His per omnia ferè ſimilia ſunt, quæ dicit D. Pater Bernardus *ſerm. 77. in cant.* 3. explicans enim illud Cantic. *Per vicos & plateas quæſivi quem diligit anima mea*, ſic ait: *Audiant qui ſine duce & paſtore vias vitæ ingredi non formidant, ipſi ſibi in arte ſpirituali exiſtentes pariter diſcipuli & magiſtri: non ſufficit hoc, etiam coacervant ſibi diſcipulos: cæci, duces cæcorum, quàm multi ex hoc tramite periculosè aberraſſe comperti ſunt, nimirum ignorantes aſtutias Sathanæ & cogitationes ipſius! factum eſt, ut qui ſpiritu cœperant, carne conſummarentur, abducti turpiter, lapſi damnabiliter.* Et tandem concludit: *Seductori dat manum, qui dare diſſimulat præceptori.* Baſilius *in Conſtitut. monaſt. c.* 28. Monachum neque ad punctum temporis poteſtatem ſui habere aſſerit; eò quod ſicut abſente artifice inſtrumentum ſuâ ſponte non movetur, neque membrum ad breviſſimum tempus ab aliquo corpore ſeparatum moveri poteſt ſine corporis moderatore ſpiritu; ſic neque Religionis obſervatori, aliquid agere exſequi ve ſine antiſtitis ſui conſenſu licet.

331. Sed poſtquàm D. Pater Benedictus dixit Sarabaitas eſſe ſine paſtore, ſapienter eorum periculum indigitat nomine ovilis: ait enim, *Non Dominicis, ſed ſuis incluſi ovilibus.* Vbi cœnobia ſive monaſteria, Dominica appellat ovilia. Erat eo tempore ovile, non quale nunc videmus rete vel ſeptis concluſum, ſed potiùs ſtabulum in veſtibulo dom', cujus portæ olim apud locupletiores claudendæ & aperiendæ ſervus præerat, & is nonnumquam catenis alligatus. Vnde exſtat illud Ovid.

Ianitor indignè durâ religate catenâ.

Et propterea dixit Chriſtus *Ioan. 10.* agens de vero paſtore: *Huic oſtiarius aperit*: Quòd ſi ovilia eſſent, ut modò ſunt, neque oſtium habentia, neque janitorem, quomodo paſtori ab oſtiario aperirentur? quapropter non incongruè Beroaldus redarguit Serviū, qui *in Annot. ad Marcum Varro. l. 1. c. 14.* ovilia pro ſeptis & ecõtra poni exiſtimavit.

332. Ad hujus forſan ſimilitudinem locus ille, ubi Romæ centuriata Comitia agebantur, *ovile* dicebatur, ut tradit Ioannes Roſin. *Roman. Antiq. lib. 6. c.* 14. erat autem ſeptum quoddam cancellis concluſum, cinctumque tabulatis, quod poſteà ſumptu magnifico & excellenti marmoreum factum, excelſiſque ornatum fuiſſe porticibus, tradit Alexand. ab Alex. *lib. 2. dierum genial. c.* 18. Sunt itaque noſtra monaſteria vel cœnobia ovilia, ſed non abſque paſtore, circumvallata muris, oſtio & oſtiario munita: at Sarabaitarum collegia ſine paſtore, ſine ſepto luporum incurſibus pervia, unde periculoſiſſimum eorum errorem deprehendes.

333. Hominum genus, pecudum gregi ſimile eſſe, ſatis humanis diviniſque oraculis eſt comprobatum; inter quas nulla eſt, quæ idoneo deſtituta magiſtro tam variis erroribus, tamque multiplici ſit obnoxia periculo, atque ovis; ita ut dicat Ariſtoteles *l. 9. de nat. animal. c. 3.* quod ſi à grege ſemel aberraverit, non ſuâ ſponte redit ad ſtabulum niſi quæratur & compellatur: uſque adeò ei neceſſaria eſt paſtoris cura. Quapropter Propheta Regius *Pſ. 118.* graviſſimum ſuum errorem agnoſcens, dicebat: *Erravi ſicut ovis quæ periit.* Quem locum explicans mellifluus meus Bernardus *ſerm. 85. in cant.* ad illa verba ſponſæ, *In lectulo meo quæſivi per noctem, quem diligit anima mea*, ſic ait: *Quærit anima Verbum, ſed quæ prius à Verbo quæſita ſit.* (ecce pulchram gratiæ prævenientis & comitantis confeſſionem) *alioquin ſemel à facie Verbi egreſſa vel ejecta, non revertitur ut videat bona, niſi requiratur à Verbo. Audi profugam animam & debilē, quid doleat, & quid petat: Erravi* (inquit) *ſicut ovis quæ periit: Quære ſervū tuū. O homo redire vis? ſed ſi in voluntate res eſt, quid opē flagitas, quid aliūde mēdicas, in quo abūdas tu tibi? palā igitur eſt quia vult*

& non poteſt: quamquam non omnino illam animam expoſitam dixerim vel relictam, quæ reverti cupit, & requiri petit. Vade hæc illi? inde ni fallor, quod à Verbo viſitata ſit & quæſita, neque otioſa quæſitio quæ operata eſt voluntatem, ſine qua reditus eſſe non poterat; ſed non ſufficit ſemel quæri: tantus eſt animæ languor, tantaque in reditu difficultas! quid enim ſibi vult? jacet voluntas, ubi facultas non ſuppetit, nam velle adjacet mihi (inquit Paulus) perficere autem non invenio. Quid ergo ille, quem de pſalmo induximus, quærit? non planè aliud, quam quæri; quod non quæreret niſi quæſitus fuiſſet, quod & poſtulat dicens; Quare ſervum tuum, ut qui dedit velle, det & perficere. Idem ex inductâ ſimilitudine eleganter docet Baſilius explicans illud Iſaiæ 13. *Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi ovis, & non erit qui congreget*: ubi ait: *Siquidem ovis nullam habet peculiarem providentiam, ut pergat ad inquirendas altiles paſcuas, ut quietioribus in locis commoretur, & ſibi conquirat potum, niſi ſi quis affuerit paſtor, qui viam ei præmuniat, & præmonſtret ad hæc perquirenda.* Videndus eſt de eadem re Auguſtinus *in Manual. c. 30. & 31. & in lib. medit. c. 31.* Ex quibus manifeſtum eſt, quàm profundè D. Pater Benedictus pernitioſam Sarabaitarum vitam expreſſerit dicens, ipſos quidem ſine paſtore, non Dominicis, ſed ſuis incluſos ovilibus, pro lege ſuam habere voluntatem.

TEXTUS *ex cap. 1.*

334. Quartum verò genus Monachorum eſt, quod vocatur Gyrovagum, qui totâ vitâ ſuâ per diverſas provincias ternis aut quaternis diebus per diverſorum cellas hoſpitantur, ſemper vagi & nunquam ſtabiles, & propriis voluptatibus & gulæ illecebris ſervientes, & per omnia deteriores Sarabaitis. De quorum omnium miſerrimâ converſatione, melius eſt ſilere quàm loqui.

DISPVTATIO XXXII.

De Monachis circumcellionibus.

335. QVarti hujus Monachorum generis Antiquiores Patres non meminerunt; poſteà verò Romæ *Circumcelliones* dicti ſunt, ut ait Abbas Caſſinenſis, quia incertis ſedibus vagabantur, & ut Cynicus Diogenes circumquaque cellulam geſtabant: ſed quia ſolemne eſt vitiis, ad ſe trahere virtutis nomen, ut paucis exclamat Lucret. *de rer. nat.*

——————————— *Sæpius olim*
Religio peperit ſcelerota atq; impia facta.

Ideſt, ſub prætextu Religionis; ideo Gyrogavi ſuum inconſtantiæ ſive inſtabilitatis vitium exemplo & imitatione Chriſti palliabant, qui circuibat per civitates & caſtella: cum tamen nihil monachatus præter nomen habentes, potius ſe eſſe Caini ſucceſſores gloriari debuiſſent, qui vagabundâ inſtabilitate damnatus à Domino audivit: *Vagus & profugus eris ſuper terram.* Vbi vox hebræa נע NA, *commotum, nutantem* ac *trementem* ſignificat, ut animi pariter ac corporis inſtabilitatem denotaret. Tales erant Gyrovagi, qui propriis cupiditatibus & gulæ illecebris ſervientes, ſub monachorum ſpecie venalem hypocriſim circumferebant; de quibus dici poteſt, quod de Sacerdotibus Reliæ, pagos, urbes & domos obeuntibus & ſub Religionis prætextu mendicantibus dixit Tertullianus *in Apolog. c. 13. nimirũ Circuit caupenas religio mendicans mercedẽ templi pro auditu ſacri: non licet Deos gratis noſſe, venales ſunt.* De his ſimiliter Clemens Alexand. *orat. exhort.* ex Menandri ſententiâ: *Nullus mihi placet Deus foris ambulans.*

336. Sed quia, ut dixit Auguſtinus *3. Reg. 13.* & refertur *in cap. nemo quippe 83 diſt.* nemo nocet in Eccleſiâ Dei amplius, quàm qui perversè agens, nomen & ordinem ſanctitatis & ſacerdotis habet, quia delinquentem hunc nullus arguere præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentiâ ordinis, peccator honoratur. Quo majoris boni prætextus ſupponitur, eo magis fatalia & pernitioſa ſunt Reipublicæ mala, quia citius & à pluribus ſuſcipiuntur, & quanto plures hi ſauciati fuerint, tanto difficilius curantur. Ideo Sancti Patres & Concilia, hujuſmodi vagum & pernitioſum Monachorum genus, omnino eliminare ſtuduerunt. Generale ſextum & Conſtantinopolitanum tertium *can. 42.* vagos & falſos Eremitas in monaſterium reduci jubet, aut ſi noluerint, ex urbibus pelli & in ſolitudines mitti, unde nomen fictè trahũt. Concilium autem Toletanum quartum ſic habet: *Religioſi propria Religionis, qui neque inter clericos neque inter monachos habentur, ſive hi qui per diverſa loca vagi feruntur, ab Epiſcopis in quorum conventu commorari noſcuntur, licentiâ eorum coërceantur, aut in clero aut in monaſterio deputentur; præter eos, qui ab Epiſcopo ſuo aut propter ætatem aut propter languorem fuerint abſoluti.* Idem omnino decernit Concil. Toletan. VII. *can. 5.* & Moguntinum primum ſub Carolo Magno *can. 22.* Concilium inſuper Agatenſ. *can. 38. Clericis* (ait) *ſine commendatitiis epiſtolis Epiſcopi ſui, licentia non pateat evagandi*, & ſtatim ſubdit: *In monachis quoque præſentis ſententiæ forma ſervetur; quod ſi verborum increpatio non emendaverit, etiam verberibus ſtatuimus coerceri.* Eadem omnino de hujuſmodi falſis monachis decernit Concil. Vernenſe *can 12.* & renovat Concil Colonienſe *111. c. 17. §. 10.* & Carol. Mag *c. 3. ſuarum Conſtit.* quo loco de Gyrovagis & Sarabaitis Monachis agitur, de quorum omnium miſerrimâ converſatione, ut optimè inquit D. Pater Benedictus in hoc cap. melius eſt ſilere quàm loqui.

TEXTUS.

Digitized by Google

TEXTUS. *ex cap. 1.*

337. His omiſsis, ad cœnobitarum fortiſsimum genus diſponendum, adjuvante Domino, veniamus.

DISPVTATIO XXXIII.

De laudibus Cœnobitarum.

HI ſunt quibus D. Pater Benedictus ſuam Regulam ſuaque præcepta dare diſponit, quos *fortiſſimum cœnobitarum genus* appellat, eò quod cœnobia turrium ac propugnaculorum inſtar in hoc Militantis Eccleſiæ regno erecta, ac divinâ ſpiritualium armorum ſupellectile munita, nefarios hoſtium conatus funditus evertant, ac inferi portas vehementiſſime oppugnent, de quibus pulchrè dicit Iſaias *c.25. Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robuſtarum timebit te; quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeni in tribulatione ſuâ, ſpes à turbine, umbraculum ab æſtu.* Quis neſciat Religionem eſſe gentium robuſtarum civitatem? in quâ continuis laboribus, aſſiduis vigiliis, perpetuis ſtudiis & orationibus generoſus & liberaliter inſtitutus animus cupidinis tædas comprimit? devotione & aſſiduitate cumulatos fructus colligit? animi contentione ac induſtriâ vitia concutit, & evertit? etenim *propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.* Pſal.16. dixit ille, qui ſanctis exercitationibus affectus omnes carnales reſecabat: ſermones ſiquidem Domini, ut dixit Maximus Conſtant. *Centur* 2. hæc quatuor complectuntur, præcepta, doctrinas, minas, & permiſſiones; & omnem duram diſciplinam propter hæc ſufferimus, cujuſmodi ſunt jejunia, vigiliæ, contumeliæ, labores, dolores & ſimilia. Hoc inflexibile Religionis robur, quod undique turbulentis hæreticorum tempeſtatibus agitatur, & potiſſimum nequiſſimis hiſce temporibus à Lutheri ſatellitibus maximo ſcelere invaditur, tanquam inſuetum aliquid, & ab humano genere alienum, improbant atque condemnant. Verum contra procellas & tempeſtates iſtas, Deo juvante ſecurum conſiſtit: nunquam enim Syrtes ullæ, Charybdis aut Scylla tam infeſtæ unquam nautis fuere, ac religioſa cœnobia immaniſſimæ hæreſi. Sed quid mirum, ſi improbi, qui à Religione defecerunt, improbe de illâ loquantur? quid enim in causâ eſt, quod Lutherus ſic de Religione garriat, niſi quia inſulsè arbitratur hac effrænatâ in Regulares rabie nefarium ſuæ apoſtaſiæ crimē operiri? verum munitiſſima gentium robuſtarum civitas divinâ ope ſuffulta, contra omnes incurſus ac oblatrantiū hæreticorum impetus invicta permanſit; audiamus quid de ea ſentiat Doctor Mellifluus, & cuinam potius fidendū ſit, Bernardo an Luthero, judicet Lector. Dicit D. Pater Bernardus *ſerm.17. in Cant.* de religioſis agens: *Hæc quoq; mater noſtra, quæ adhuc peregrinatur habet cælos ſuos, homines ſpirituales, vitâ & opinione conſpicuos, fide puros, ſpe firmos, lat s charitate, contemplatione ſuſpenſos; & hi pluentes pluviam verbi ſalutarem, tonant increpationibus, coruſcant miraculis: hi enarrant gloriam Dei, hi extenti ſicut pelles ſuper omnem terram, legem vitæ & diſciplinæ digito quidem Dei ſcriptam in ſemetipſis: ſtendunt ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus.* Hæc ille, cujus verbis ne verbum addam.

DISPUTATIO XXXIV.

De variis generibus Cœnobitarum.

338. COEnobitarum, qui à P. N. dicebantur fortiſſimi, diverſæ ſunt ſpecies, defendentes Eccleſiam Militantem. Præcipuæ tamen quæ ſequuntur.

Ordo D. Baſilii, Patriarchæ omnium Monachorum Orientalium, inſtituitur ab eodem Baſilio circa annum 350. Fuit in ſuis principiis celeberrimus, eiuſdem ab aliquibus creduntur B. Ephrem, Chryſoſtomus, Gregorius Nazianzenus, Heſychius, Pachomius, Ioannes Damaſcenus, Caſſianus, Eraclides, & apud aliquos D. Hieronymus. Hic ſanctiſſimus vir, Monoton optimorum diſcipulus, primus incepit ſubditos ſcripta lege gubernare.

339. Circa annum 520. (530, Miræo) ne Occidens inviderct Orienti, Benedictus Eccleſiæ lucidiſſimus Sol incepit radios emittere in Italia, & inſtituit Benedictinorum Religionem. Fuit is Sanctiſſimus Occidentalium Patriarcha ex nobiliſſima Familia, & ut ſupputat Arnoldus de Vuione, conſanguineus Philippi ſecundi in xxiv. gradu. In hoc ordine tot floruerunt Heroes ſanctiſſimæ converſationis, tot Martyres, tot Virgines, ut relictis innumeris, quorum vix extant nomina, authoritate Ioannis Papæ xxii. (notat Arnobius) aſſerantur Canonizati excedere quinquaginta & quinque millium numerum. Vix tot Monachos reperire erit in aliis religionibus.

340. Semper in hoc Ordine floruerunt Literæ, & quidquid ſplendoris hodie conſervant ſcientiæ, à Benedictinis obtinuerunt. Non agam de Theologia, quia hæc omnibus aut pluribus ſcientia communis, apud eos feliciſſimos profectus habuit. Agamus de ſcientiis magis exoticis, & raris. Ius Canonicum, & Civile, cui plus debet, quam Abbati Panormitano? Medicina celebrat Conſtantinum Caſinenſem qui ſcripſit *de ponderibus Medicinalibus, de dietis, de urinis.* Grammatica ſcientiarum janua, ab aliis minoris habebatur; nec erat ante Iſidorum perpolita, publicavit ille Etymologiarum libros, quibus rigorem, ac nito-

Digitized by Google

rem verborum doceremur. In Naturali ſcientia faſces omnes ſubmittunt Bonifacio Simonetæ Ciſtercienſi Monacho: in Morali, doctiſſimo Bercorio: in Aſtronomica Campano Lombardo: Contracto Hermano in Arithmetica. Sigisbertus, & noſter Helinandus illuſtriſſimi in ſcribendis Hiſtoriis, habentur inter alios Hiſtorigraphos loco miraculi, quia in dictione ſinceritatem, in ſententiis acumen, in narratione veracitatem conſervarunt. Inter Martyrologiūn ſcriptores, Docti primas deferunt Bedæ, & Vſuardo; Inter Muſas Catholicas nulla numeroſior, & ſuavior, quàm illa quæ dictabat VVillerano, qui metro Canonicam deſcripſit Hiſtoriam. Muſica eſt artificioſa in praxi, ſed artem debet Augienſi Bernoni. Ex Aſtris corporeis ad incorporea contemplanda tranſcendens Guillermus Hiſaurgenſis, in utraque Aſtrologia Phyſica, & Morali evaſit celeberrimus. Inque omnibus Artibus, ac ſcientiis ſimul eruditiſſimum reperies noſtrum Laicum Alanum, quem Chronicum Sig. ad ann. 1288. floruiſſe aſſerit. Ipſe unicus.

Qui duo, qui ſeptem, qui totum ſcibile ſcivit.

Omitto alios quos eſſet longum recenſere.

341. Fuit S. Bruno oriundus ex Colonia Agrippina Canonicus Remenſis Eccleſiæ, & Pariſiis cathedræ cujuſdam Moderator, hic inſtituit Carthuſienſium religionem, ſilentio, pœnitentiâ, clauſurâ nemini aliarum poſtponendam. Ea non habet Regulam peculiarem, ſed utitur ſtatutis ſanctiſſimis, confirmatis à Victore tertio Summo Pontifice, anno 1085. & poſt ab aliis approbatis. Incepit religio hæc apud aliquos anno. 1084, ſed apud multos, 1101.

342. Converſio iſtius Viri ſanctiſſimi fuit rara. Non vacat recenſere. Habes in Hiſtoria Eccleſiaſtica, apud D. Antoninum *2. p. ſue ſumma Hiſtorialis. tit. 15. c. 22. & 3. part. tit. 16 c. 1.* & Caſſanæo *4 part. Catalogi gloria Mundi conſider. 12.* Illeſcas *in ſua Pontif. hiſtoria* 2 *p. lib. 5. c. 35.* Fr. Hieronymo Roman. *lib. de Republ. Chriſtiana, c. 13.*

343. Religio ſanctiſſimi P. Franciſci, quam Minorum Mundus nuncupat, atque Majorum Cœlum, ab eodem Seraphico Patre exordium ſumpſit an. 1206. vel. ut alii ſupputant 1209.

344. Ordo S. Dominici, alias Fratrum Prædicatorum, incepit anno 1214. ſub Innocentio III. tempore Lateranenſis Concilii: Inſtituitur ab eodem D. Dominico, Viro ſanguine, ſed magis virtutibus, atque prærogativis nobili. Sic enumerant annos antiquitatis multi Scotici Authores: ſcio tamen Thomiſtas aliter omninò ſentire, nam multi ex ipſis exordium almi ordinis Prædicatorii ponunt ante ordinem S. Franciſci.

344. b. Eremitæ olim erant, qui hodie Auguſtiniani dicuntur; etiam concionibus ipſi & populi inſtructioni inſudant. Eorum origo non benè cognita; aliqui eos putant non ab ipſo Auguſtino, imò nec ante annum 1256. fuiſſe; contrarium autem videtur definire meus Bernardus in ſerm. S. Andreæ, mihi colum. 124 *ſ uvius quippe eſt*, ait, *Prædicatorum ordo &c.* Cumque conſtet doctorem melliſluum longè ante D. Dominicum ad ſidera tranſmeatum fuiſſe, ſupereſt ut hæc verba de alio Prædicatorum ordine intelligantur. Sed de quo? Vix poteris textum expendere, ſi neges illi ſæculo Prædicatores & Apoſtolos Auguſtinianos. An ipſi Regulares Canonici? non puto; multò enim juniores ſunt ipſi. An-ne Canonici Cathedrales? Hoc ipſum minùs eſſet à veritate alienum: at alii examinent. Hodie noſtri Patres Auguſtiniani ſanctitate & litteris ubique florent, Salmantica ſuſpexit noſtro ævo Patres, Antolines, Mendozani, Cornejum, Ludovicum & Baſilium de Leon. Complutum Patrem Albis: Lovanium eximios viros Paludanum, & Coninck: aliæ univerſitates alios primarios Profeſſores. Hodie florent, & proſunt ubique.

345. Carmelitani (hujus ordinis devotiſſimus ſum, ſingulorum amicus: ideò ſto amicæ & communi ſententiæ, obſto Mirandæ *in Manual. quæſt. 4. art. 5.* nihil iudico: id alii examinent.) Ordinis ſpiritus intenditur ſucceſſu temporis, qui aliàs remitteretur, niſi Deus illum manuteneret gratiâ particulari. Eliæ Inſtitutori ſucceſſit Eliſæus, cujus Spiritus fuit duplò major. In gratiæ Lege Hieroſolimitano Ioanni Albertus, ſi Thereſia, forte & Thereſia videbimus majores alios. (Qui Carmelitarum doctrinam admirari voluerit; legat libros quos temporibus variis ediderunt, Complutenſi Philoſophico curſui, & Theologiæ Salmanticenſi Thomiſticæ ſententiæ, aliàs probabiliores, debent quod ſint inexpugnabiles, ſecuræ, & certæ. Sic loquor, & non ſum Thomiſta. Commendo ſcholam, laudo libros illam, quia nulla melior: illos, quia nullis meliores. Liberè dico: ſi deberem ſcholæ alicui nomen dare, illi potiùs quàm alteri; & in illâ illis potiùs aliis uterer. Sed amo ſentiendi libertatem, & veritatem inveſtigo, quam in ſcholis non reperio. De eorumdem origine & antiquitate doctiſſimi Suarii reſolutionem hic appono. *Eſt valde recepta & ſatis antiqua traditio*, ait tom. de Relig. 4. Libr. 2. cap. 10. *Religionem hanc à temporibus Prophetarum & ſignanter ab Elia inſtitutionem ſuam ducere originem, & quaſi hæreditariam ſucceſſionem in monte Carmelo, à quo nomen etiam accepit: quàm traditionem ut veram ſuſcipiunt, præcipuè quia ſeptē ſummi Pontifices, Sixtus IV. Ioannes XXII. Iulius III. Pius V. Sixtus V. Clemens VIII. in Bullis huic Ordinī conceſſis, de Profeſſoribus hujus inſtituti ita loquuntur. Tanquam Religionis ſpeculum & exemplar claritate fulgente, ſanctorumque Prophetarum Eliæ & Eliſæi & aliorum Patrum, qui montem ſanctum Carmeli juxta Eliæ fontem habitarunt, ſucceſſionem hæreditariâ tenentes, &c. Vnde Sixtus V. huic ordini conceſſit, ut Eliam & Eliſeum tanquam ſuæ inſtitutionis Patronos coleret, Dies feſtos in honorem eorum celebrando, propriaque officia in eorum memoriam recitando, quod ipſa Religio ſtudioſè ſervat, & in ipſo officio nomen & Solemnitatem Patroni Eliæ tribuunt.* Accinuit Suario Caſpar Sanchez *3. Reg. 17. num.* 12. Alcazar *Apocalypſ.* 11. *verſ 3. § nota ergo.* Salianus *anno 3124. num. 11 & anno 3127. num.* 22. Bellarminus *libr. 2. de Monach. cap. 5 & c. p. 39.* Greg. de valent. *in 22. tom. 3. Diſp. 10. q. 4. § 1.* Caniſ *libr. 2. de corruptibilis verbi Dei cap. 2.* Anton-Fernand. *lib. de viſione-*

ſions-

Digitized by Google

ſionibus veteris teſtamenti viſione 9. Iacobus Tirinus *in 3. libr. Reg. cap. 17. & alÿ plures.*

346. Sub Innocentio III. incepit Ordo Sanctiſſimæ Trinitatis inſtitutus ad redemptionem Captivorum.

347. Cœpit Religio noſtræ Dominæ de la merce Barcinono in Aragoniâ, tempore Regis Taymi, ſub Honorio III. & adprobatur à Gregorio IX. anno 1230.

348. Hieronymiani à quodam ſancto viro Thoma & ejus ſociis inſtituuntur in Italiâ. Fundant Lupiana in Toletanâ Diœceſi circa anno 1370.

Ordinis Minimorum fundator fuit S. Franciſcus de Paulô anno 1450. vel, ut aliis placet, 1473. Habeo paratum libr. III. qui inſcribetur *Minimus*, in quo ſingulas artiũ & Facultatum ſtudioſis, Conciones ſingulariter propriis fundamentis conceptus morales eliciendo, dedico; & in eo, quæ modo in ſilentio prætereo, compenſabo.

349. Patribus ſocietatis ſæcularem ſolennitatem hoc anno MDC. XL. celebrantibus congratularus verbis Melliflui mei Bernardi ſerm. 1. in Pentecoſt. *Felices, dixi, vos, qui jam intraſtis* (bis) *quinquag ſimum requiri, & jubilæum annum* nec carpendus qui verba melliflui Doctoris uſurpo, cùm videatur eorumdem prorogativas prævidiſſe, prædixiſſe, imò numeraſſe, nominaſſe. In feſto S. Andræx, *Illa clementiſſima tua pietas & benignitas adoranda,* ait, *delicias ſuas dicit eſſe cum filiis hominum. Iſti ſunt filij hominum, qui ſperaverunt ſub tegmine alarum tuarum, quos elegiſti de plebe, quorum laviſti pedes, quibus tuum Spiritum infudiſti, qui ad m tui nominis* (nempe *Ieſu*) *quadrigis Evangelicis per orbem quadrifidum portaverunt.* Hæc, de quibuſcumque dicta, ſi de Patribus ſocietatis intelligas, ſunt valde vera.

350. Canonici S. Auguſtini, qui ab ipſo leguntur reformati, fortè ſunt Cathedrales, & non Regulares, ut probat Hieronymus Romanus *libr. 6. de Rèpubl. Chriſtianâ. cap. 14.* Inter Regulares Canonicos virtute, ſanctitate, & litteris florent maximè DD. Præmonſtratenſes à S. Norberto fundati. De ipſorum & Norberti laudibus mea Candidi Ordinis Præmonſtratenſis Vrania differir, qua ex profeſſo de ordinis origine, inſtitutione, confirmationes & perenni continuatione tractat.

QUÆSTIO INCIDENS.

Trinitarij & Mercenarii ſunt redemptores captivorum. Sed nonnulli ſubdubitant, An hujuſmodi inſtitutum expediat? Ego quidem cautus ſum omninò non condemnare quod ſanctiſſimi & doctiſſimi Patriarchæ inſtituerunt, prudentiſſimique Papæ confirmarunt. Vt tamen eruditioni ſerviam, adverſariorum rationes proponam, & clariſſimè diluam.

Aliqui captivorum Redemptionem condemnant, & eſſe Reipublicæ pernitioſam contendunt, & rationibus iſtis fundantur.

Dicunt primò, ſe jam inconvenientia maxima, quæ ſub initio non potuerunt prævideri, experiri. Nam, ut ipſi aſſerunt; Pyratæ hac rerum tempeſtate ſolvunt ex Africa piſcatum Homines, & ſunt ditiſſimi jam Mercatores, qui ſolùm tractant de Mancipiis capiendis, emendis, commutandis; ita ut hodie plures capiantur uno menſe, quàm olim tribus annis. Capturi piſcatores, & villicos, qui ad littora habitant maris, ſeſe maximo exponunt periculo, & ſine utilitate non facerent, ut nec faciebant olim. Iam utilitas eſt nota, lucrum multum, & ideò inſolentiſſimè ad Europam appellunt. Hoc hodie miſerum. Antiquitus per accidens viri à quærentibus merces capiebantur; nunc Mauri directè quærunt homines, quia ſciunt eſſe redimendos, & jam ipſis ſumus nos ipſi merces.

347. Addunt ſecundò, ex captivorum redemptione reſultare damnum maximum; nimirùm quod ſumma pecunia contribuatur ſingulis annis Mauro, ut ipſa muniantur, & ſuſtententur naves iterum homines capturæ.

Tertiò, irriſiones, & fraudes, inquiunt, patimur ſæpe à Mahometanis. Sæpe vult aliquis ex noſtris inſtilari in Lege Mahometana, & jubetur expectare Patrem Redemptorem, ut prius redimatur à nobis, & poſtea pecunia cum redimendo in Africa remaneat; unde in irriſionem Eccleſiæ Catholicæ Romanæ ſequitur, quòd Europæa pecunia fiat מכרה *Micro*, ſic incorporationem ipſi vocant.

Quartò, accedit quod pauciores hodie redimuntur, vel potiùs plures ſunt qui non redimuntur, quàm anteà. Quia olim Europæi, utpote nunquam redimendi, vili pretio in Africa habebantur, non cuſtodiebantur tantâ curâ, ita ut fugerent ſæpe ſæpius: vel parvo pretio eùm ab aliis Mauris, tùm à ſeipſis emerentur: propter ſervitia dimittebantur aliquando: iſta omnia jam ceſſaverunt, Divites vix ſe poſſunt redimere, quia jam pauperes venduntur magno pretio.

Capiuntur ſingulis annis plus citra homines mille, redimuntur centeni, ducenteni: aurum Hiſpanicum transfertur ad Africam, ut & Mauri potentiores fiant: quidni hoc ſolenne tributum Mauris denegaretur, & inſtrueretur Claſſis eâdem pecuniâ, quæ cuſtodiret littora? Primò, Maurus eſſet debilior defectu argenti, quod accipit ex redemptione. Secundò, acceſſus ad noſtra littora eſſet difficilior, & accedentibus etiam inutilior, ita ut vix umquam videretur.

At nos captivorum Redemptionem commendamus & dicimus bonam omninò eſſe Reipublicæ, bonam privatis. *Hoc ultimum* probatione non indiget, certum eſt enim, expedire illi qui ſub Turcicâ tyrannide patitur, quod detur talis Ordo, cujus ipſe poſſit auxilio liberari. Nemo enim ignorat, ſervos apud Mahometanos tractari inclementiùs quàm canes, & eſſe expoſitos extremo periculo apoſtatandi: Sunt enim tantæ miſeriæ, quas in captivitate patiuntur, ut multi negaverint Chriſtum, ut vel ſic permitterentur miſerias remiſſiores pati. *Probatur tamen* illud prius, nempe eſſe Reipublicæ utilem captivorum clementem redemptionem: quoniam miles, qui ſe putat à ſuis liberandum ſi in ſervitutem inci-

incidat, curandum ſi in morbum, animoſiſſimus redit, ita ut omnia mortis & captivitatis periculo contemnens multa præſtet, quæ aliàs ne quidem cogitaret.

Sed nec rationes poſitæ in contrarium, convincunt; primò quia omnes illæ, ſi veræ, poſitis pro noſtrâ ſententiâ non præponderant. Secundò; quia ſunt omnino falſæ; omnia enim, quæ lythrum captivorum concernunt, videntur accidere ut anteà aut eſſe valde parva differentia.

Ad primam dico, Mercatorem qui ſolùm homines emere & vendere profiteatur, vix unum eſſe, & qui homines ſicut alias merces venderent ante horum ordinum inſtitutionem etiam fuiſſe non-nullos; adeoque non videri nocivam Patrum Redemptorum pietatem.

Ad ſecundam dico claſſem magnis impenſis exornari, addo lythra, quæ Mauris & Turcis ſolvuntur, non eſſe tanta, ut vel ipſi recipiendo illa poſſit claſſem inſtruere, vel nos illam armare reſervando.

Ad tertium dico illas irriſiones accidere rarò & per accidens, nec ideò pios alios captivos deſerendos, quod unus vel alius Redemptorum beneficio abutatur, alias enim nec dari, eleemoſyna poſſet quoniam non pauci illâ abutuntur.

Ad quartum dico multò plures hodie, quàm anteà redimi, nec contrarium videri veroſimile nec tamen tota iſta pecunia claſſi contra infideles exornandæ ſufficeret. Ut ſufficeret, adhuc iudicaretur crudele jam captivos, extremo animæ perdendæ periculo expoſito deſerere ſub publici boni prætextu.

Hæc dixero, ut ſatisfaciam aliquibus, qui exiſtimant, tum bene in politicis philoſophari, cum vel Eccleſiam totam invertunt, vel ſaltem ſubtuunt ordines religioſos: alibi ea uberius retractabo.

Dè Congregationibus atque Reformationibus Benedictinorum.

351. Totius Ordinis Patriarcha eſt Abbas Caſſinenſis Monaſterij, aut ſaltem fuit olim. Hujus Abbatis auctoritas fuit celeberrima, ut poté cui Epiſcopatus quatuor, Principatus duo, comitatus viginti, civitates triginta tres, & villæ, Portus marini, Inſulæ, Molendina, Territoria, & Eccleſiæ innumerabiles erant ſubiectæ. Ita Arnoldus de Wion; ſed qualis hæc ipſa ſubjectio? Credo natam ex feudo ſpirituali, ac propterea Caſſinenſem Antiſtitem habuiſſe multos Principes ſpiritualiter ſubditos, non ſecus ac Cluniacenſem & Claræuallenſem, quorum priori feudatorij fuerant Reges Aragonici, & poſteriori Luſitanici, ut probavi in mei *Philippi lib. 5. diſp. 2 art* 1. At neſcio utrùm dicam ipſi Arnoldo, qui ſubjectionem ſæcularem videtur innuere. Alij id examinent & nos interim, ſi Spirituales & ſæculares titulos conjungi voluerimus, poterimus audire eundem Arnoldum, qui inſcriptiones veterum monumentorum legit, exque eis titulum Antiſtitis Caſſinenſis tranſcripſit, & hunc litteris commendavit; videlicet *Nos N. Patriarcha ſacræ Religionis. Monaſterij Caſſinenſis Abbas, Dux & Princeps omnium Abbatum, & Religioſorum, Sacri Imperij per Italiam, Cancellarius utriuſque Siciliæ, & Hieruſalem, & Ungariæ. Comes, & Rector Campaniæ, Terra-laboris, Maritimæque Provinciæ, Vice-Imperator, & Princeps pacis.*

Hic ordo dividitur in plures congregationes, quæ non Ordines diverſi, ſed Provinciæ ſunt ejuſdem Ordinis. Prima dicitur Cluniacenſis ab Odone Abbate Cluniacenſi, ut vult Manriquus *in ſanct. lib. 2 diſc. 1. §. 11.* anno 930. Miranda *in Manuali q. 4. art. 2.* anno 913. & Miræus 900.

Camaldulenſis fuit ſecunda, inſtituta à S. Romualdo anno 1012. aut forte ſi Miræo creditur, 940.

Vallis umbroſæ Congregatio erigitur à ſancto Galtero, (alii vocant Galbertum) anno 1040. [Miræo 1060.]

Poſteà ex eodem fonte Ciſtertienſis, à S. Roberto Moliſmenſi Abbate anno 1098. Ex hac Congregatione fuit ſanctiſſimus Pater Bernardus, cujus celebritas & Congregationi dedit famam & nomen; hodie enim dicitur *Ordo ſancti Bernardi*. Ex quo prodierunt Guilielmitæ inſtitutore S. Gulielmo Duce Aquitaniæ. De quibus vide noſtrum Chryſoſtomum Henriquez *in ſuo Guilielmo vindicato*. Et Fulienſes de quibus in ſuo Menologio idem author. Habeo ob oculos dum hæc ſcribo Theſes Theologicas propugnatas Lovanij 28. Novembr. 1639. ſub Doctore Rampemio Magni Collegii Præſide, in quibus Urſmarus Fabri Guilielmita Aloſtanus, ſic inquit. *Varij ordines ex varietate Regularum & conſtitutionum oriuntur: ſic inter alios Guilielmitanus à Ciſtertienſi ſolis ſtatutis diſcernitur.* Unde conſtat meam eſſe eorumdem Guilhelmitanorum ſententiam.

Grandiſmontenſis inſtituitur à ſancto Stephano anno Domini 1130. ita authores nonnulli, ſed Miræus Stephanum devixiſſe ſcribit anno 1056.

Humiliati vocantur illi qui pertinent ad Reformationem Sancti Ioannis de Medâ, quæ incepit in Lombardiâ juxta Mireum anno. 1090. juxta alios 1146. Approbatur ab Innocentio III. anno 1200.

Sylveſtrini à D. Sylveſtro Gozolino, in monte de Fano tribus leucis à Româ, inſtituuntur atque denominantur anno 1232.

Celeſtini à quodam ſancto Viro Petro Morone, qui poſt Celeſtinus Papa V. nominatur, exordium ducunt an. 1294. apud Mirandam. Noſter Manriquez *in ſanctoralis lib. 2. diſc. 2. §. 11.* adſonans Miræo ponit annum 1274. cum tunc temporis ſederet Gregorius X. hunc ſequutus eſt Innocentius V. poſt Ioannes XX vel XXI. poſt Nicolaus III. & Martinus II. deinceps Honorius IV. & Nicolaus IV. poſt quem vacavit Sedes duobus annis, & electus fuit Cæleſtinus: unde vides per viginti annos, octoque Pontifices, contra chronologiam, hujus congregationis initium fuiſſe anticipatum approbatur à Bonifacio VIII. anno ut notat Miræus, 1297.

Ordo Montis Olivetihabitu convenit cum Ciſtertienſibus, inſtituitur in Tuſcana provinciâ à Sancto Bernardo Senenſi ann. 1320. & ann. 1372. confirmatur à Gregorio XI. (alias XII.) apud alios à Ioanne XXII. Habitus decernitur à Guidone Petramala Aretii Epiſcopo in ecſtaſi cœlitus monito.

Con-

Congregatio S. Iuſtinæ de Padua à Ludovico Barbo Viro ſanctiſſimo anno 1408. apud Miræum 1410.

Burſveldenſis à Ioanne Abbate cuiuſdam Monaſterii Germaniæ; creditur incepiſſe circa eadem tempora.

Valliſoletana anno 1520. à Reverendo P. Fratre Garzia de Ciſneros, quæ hodie eſt florentiſſima in noſtra Hiſpania.

Hæ ſunt Sancti Patris noſtri Benedicti illuſtriores Congregationes; omitto alias, quæ pauciora Monaſteria continent, tum quia ad has reducuntur tum quia ſunt plures quàm pro tempore liceret recenſere. Earumdem originem ætatemque bona fide ex Manriquo, Mirandâ, & Miræo, & aliis Hiſtoriographis ſumpſi; altius examinare non vacat: videntur illi bene examinaſſe, ſin minus non eſt rei tanti momenti, quæ nobis remora eſſe debeat.

Has omnes & ſingulas non credidero eſſe Religiones diverſas à Benedictina, ſed eius differentes Congregationes. Si quibus hoc plauſibile videatur, & fuerint ab aliis rebus expediti, probent de aliis, ego ſaltem de Ciſtertienſi demonſtrabo potius quàm probabo.

DISPUTATIO XXXV.

Benedictinum & Ciſtertienſem ordinem nullatenùs diſtingui.

352. EXcitò ſanè, quæ hucuſque dormierat, controverſiam, quæſtionemque, cuius intelligentia erit omnibus, qui Divi Benedicti vexilla ſequuntur, utiliſſima & neceſſaria. Vtrùm ſcilicet Priores noſtri, qui prima poſuerunt Fundamenta Ciſtercii, Robertus, Albericus, Stephanus, (quorum Filius Bernardus quaſi Sol inter Sydera, ita aliorum ſplendores obſcuravit, ut nomen dederit Reformationi, ſicut diximus *diſp. præcedenti num.* 351.) conſtituerint novum Ordinem diſtinctum à Benedictino, an verò ipſum conſervaverint?

353. Contra me video communem pœne omnium opinionem, qui nos credunt à Benedictinis defeciſſe, & novam religionem inſtituiſſe. Dicunt; ſed hucuſque nullam apparentem rationem ſcriptis publicarunt. Contra illos efficaciter probare conabor Benedictinorum nomen nullis aptiùs competere, quàm Ciſtertienſibus; ipſi etenim ſunt, qui verè ſunt Benedictini.

354 Quod ſi Ciſtertienſis Religio ſit novus Ordo, diſtinctus à Benedictino, cùm non fuerit ab æterno; neceſſarium eſt habuiſſe initium: ergo id aliquando. Oſtendant nobis adverſarii, ubi hoc contigerit, ut reſpondeamus. Dum quærunt; ego proponam inſtantias omnes, ut cùm iis ſatisfecerim demonſtrativâ ſolutione, nullus remaneat dubitationi locus.

355. Si Ciſtercienſis eſt nova Religio: vel ſumpſit exordium ab exodo[1] Roberti & Moliſmo; vel à[2] ſecunda profeſſione factâ Ciſtercii; aut à tempore[3] exemptionis, cùm impetrato privilegio immediatè ſubiecti ſunt Summo Pontifici: vel à[4] Capitulo celebrato ſub S. Alberico, in quo novæ ſunt conditæ conſtitutiones: vel ſaltem à[5] mutatione habitùs: vel tandem à[6] concordia Capituli, & Charta Charitatis ſub Sancto Stephano, poſt erectionem aliquot monaſteriorum. Quia præter has temporis inſtantias, nulla poterit excogitari, in quâ habuerit principium Ciſtercienſis Ordo. Ergo ſi demonſtravero, in nullo ex his tempore noſtros defectionem feciſſe à Moliſmenſium Religione, innoteſcet Ciſtercienſes omnes verè eſſe Moliſmenſes, ac proptereà verè Benedictinos. Singulas inſtantias expendimus.

ARTICULUS I.

S. Robertum, & ipſius Aſſeclas, cùm egreſſi fuerunt ex Moliſmo, non mutaſſe Religionem. 1

356. CVm primum langueſceret Ordo Benedictinus in Gallia, qui providentiâ omnia gubernat mittit robur contra infirmitatem, & contra morbum medicinam. Naſcitur ex clariſſimo ſanguine in Campaniæ partibus infans æquaturus Gygantes, & Atlante inſtructior ſuſtentaturus Benedictinorum Syderum illuſtre Cœlum. Si ſis Platonicus, & iſtum infantem contemplêris, in tua doctrina confirmaberis. Species inditas cœlitus habuit: habuit habitum congenitum, & inclinationem quaſi connaturalem imitandi Sanctiſſimum Patrem Benedictum.

357. Vt id præſtare melius atque ſecurius poſſet à Parentibus ad Cellam Monaſterium, virtute, & litteris inſtruendus mittitur: Vbi ſitiens virtutes Sanctiſſimi Patris, habitum Monaſticum ſuſcepit, & ſuæ devotionis ſtabilitatem voto ſolenni confirmavit.

Cœpit poſtmodum clarere, & innoteſcere univerſis, qui ſemper ambulaverat coram Deo de virtute in virtutem, hoc unum deſiderans, ne noſceretur. Eligitur deinde Cellenſis Prior, & poſtmodum ad Sancti Michaëlis Tornodorenſis Abbatiam promovetur; haud dubium, quin propter ſanctimoniam vitæ, prærogativarum ſplendores, radioſque integritatis. Quid poſtea? Ex Tornodorenſi, ad Cellenſe iterum Monaſterium. Quid cauſæ? quia inibi non vigebat obſervantiæ rigor, & Regulæ Statuta neceſſitatis colore aliquo mitigabantur. Quia cùm ſolummodò ambiret vitæ rigorem Monaſticum, erat hoc deficiente tamquam piſcis, cui defecerat aqua. Reſtituitur iterum Tornodorenſibus per litteras Apoſtolicas, quibus nec auſus fuit repugnare.

358. Tandem conſtruxit Moliſmenſe Cœnobium non longè à Lingonenſi Civitate in loco [illegible] & vallæ ſolitudinis, ut inibi Monachi expediti ab omni commercio ſæcula-

ſæcularium, ſemper vacarunt Deo, atque Monaſticæ obſervantiæ. Sed quia non ſufficit mutare locum, ut mores veteres eradicentur; ideo Monachi nec maiorum voluerunt rigorem obſervari Moliſmi, quàm Tornodori. Non in eodem omnes perſiſtebant dictamine, quia multi ardebant Benedictum, & eius veſtigia ſequi deſiderabant. De iis in Exordii cap. 5. lego: *Viri iſti apud Moliſmum poſiti; & ſæpius inter ſe, gratiâ Dei aſpirati, de transgreſſione Sanctæ Regulæ B. Benedicti Patris Monachorum loquebantur, conquerebantur, contriſtabantur, videntes ſe, cæteroſque Monachos hanc Regulam ſervaturos, ſolenni profeſſione promiſiſſe, eamque minimè cuſtodiſſe, & ob hoc periurii crimen manifeſtè incurriſſe. Et propter hoc, Apoſtolicæ Sedis Legati authoritate (uti prælibavimus) ad hanc ſolitudinem, ut profeſſionem ſuam in obſervantia ſanctæ Regulæ adimplerent, veniebant.*

359. Habes modò Natalitii Ordinis Ciſtertii Compendium; cognoviſti ingenium Sanctiſſimi Patris Roberti. Labori nulli parcebat, ut permitteretur ad litteram ſervare Sancti Legislatoris inſtituta: totus erat in rigore Monaſtico reſtituendo: ædificat Moliſmum, ut meliùs ſuæ obligationi ſatisfaciat, & obſervantiæ Regulari: eodem fine ductus, in aptiore loco erigit & Ciſtertium. Ergo ſi Moliſmus eſt eiuſdem Ordinis, cuius & fuerat Cella, & Tornodorum, ut omnes aſſerunt; à fortiori & Ciſtertium. Quia mens Sanctiſſimi Patris Roberti non erat, valedicere S. Benedicto, ſed ſeparari ab iis, qui valedicerent, ut propior ſalutaret. Ac propterea conſtat evidentiſſimè S. Robertum non erexiſſe Religionem novam, ſed ſolùm Monaſterium in quo avita S. Benedicti perfectio perennaret.

360. Confirmatur ex Epiſtola eiuſdem Roberti ad Ducem Burgundiæ, in qua mens Sancti iſtius Viri liquidiùs innoteſcit. Ea talis eſt:

Illuſtriſſimo Duci Odoni, Robertus Abbas Moliſmenſis Eccleſiæ & qui cum eo Domini obſequium concupiſcunt, Salutem, & Felicitatem.

Pietatem & gratiam donatam vobis à Domino agnoſcentes, nolumus abſque beneficio Celſitudinis veſtræ aliquid innovare, quamvis antiquum ſit, & non novum, in virtutis apprehenſionem entrare. Quapropter noveritis nos de aliquorum ſociorum noſtrorum conſenſu, quibus data eſt gratia agnoſcendi ſe ipſos, juxta ſanctiſſima REGULÆ *præcepta, in vera paupertate, & conſcientiæ ſinceritate, vivere ſtatuiſſe. Et quia reliquos in eandem ſententiam reducere non potuimus; eos & eorum regimen dimittere, & cum iis, qui veſtigia noſtra (imò potiùs* S. P. BENEDICTI*) ſequi voluerint, ad eremum migrare decrevimus. Quia verò veſtrum in nos animum ſæpiſſimè experti ſumus, & nunc contra inſurgentes procellas experiri oportet, de omnibus vos certiores facimus: orantes Dominum, & Patrem gratiarum, quod vos, & domum veſtram incolumem ipſe conſervet.*

361. Ex hac Epiſtola colligo in genere, humilitatem, & obedientiam Sanctiſſimi Patris Roberti erga Dignitates ſæcu...s. Immunitatem Eccleſiaſticam laudamus omnes; ſed abuſus quis toleret? Quis enim approbare poterit illorum mores, qui immunitatis invidiâ, contemnunt Eccleſiaſticos? debet virtus in medio conſiſtere; debent Eccleſiaſtici non ſibi arrogare libertates indebitas; quia aliàs ipſiſſimas debitas non conſervabunt. Conſiderent perfectionis exemplar, humilitatis characterem Robertum. Res eſt à natura ipſa conceſſa, tendere in perfectionem; ſtare dictis jurejurando, eſt obligatio naturalis; nihilominùs ut voto ſolemni poſſit ſatisfacere in eremo, petit à Duce facultatem, ut nos inſtrueret, doceretque Principes Supremos venerari.

362. Colligo in ſingulari, mentem Roberti & aliorum fuiſſe, juxta Sanctiſſimæ præcepta Regulæ, & mentem D. Benedicti vivere; non autem Ordinem diverſum inſtituere.

Confirmatur id ipſum iterùm ex litteris Legati Apoſtolici, ubi non ſemel exprimitur mens B. P. Roberti, & ſimiliter eiuſdem etiam Legati. Verba conducentia hæc ſunt:

Hugo Lugdunenſis Archiepiſcopus, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, Roberto Moliſmenſi Abbati, & Fratribus cum eo ſecundum Regulam Sancti Benedicti Deo ſervire cupientibus.

Notum ſit omnibus de Sanctæ Matris Eccleſiæ profectu gaudentibus, vos, & quoſdam filios veſtros Moliſmenſis Cœnobii Fratres, Lugduni in noſtra præſentia aſtitiſſe, ac Regulæ Beatiſſimi Benedicti quam hactenus tepidè, ac negligenter in eodem Monaſterio tenueratis, arctiùs deinceps, atq; perfectiùs inhærere velle, profeſſos fuiſſe, &c.

363. Addet lucem, Liber, cui Epigraphe, *Viri illuſtres Ordinis Ciſtertienſis*, in cuius diſtinct. 1. c. 13. hæc lego. *Anno igitur ab Incarnatione Domini* M. XCVIII. *Dominus Robertus Moliſmenſis Cœnobii in Epiſcopatu Lingonenſi fundati Abbas, & cum eo Fratres, quorum Deus tetigerat corda, malentes cum dilecto Patre ſuo Benedicto pro Deo laboribus fatigari, quam vitæ commodis reſolvi, de Moliſmo egreſſi ſunt.* Et inferiùs. *Eodem itaque anno, quo prædiximus, Duodecimo Kalendas Aprilis, ſcilicet die Natalis Sanctiſſimi Benedicti, quem geminata lætitia tunc celebrem reddiderat ob Dominicam Palmarum, quæ in ipſum occurrerat, lætantibus Angelis, tabeſcentibus Dæmonibus, Ciſtertienſis Domus, ac per hanc, totius Ciſtertienſis Ordinis Religio, per Viros ad Chriſtianam pietatem penitùs expeditos, exordium ſumpſit: prudenti ſanè conſilio, ut qui Canonem divini ſervitii, cunctumque vitæ ſuæ ordinem ſecundum formam in Regula præſcriptam, diſponere decreverant, hoc in eius potiſſimum Natali, qui Legem per Spiritum vivificantem ad multorum ſalutem dederat, fœlici omine inchoarent.* Et paulò pòſt ſubiungitur: *Tractantes qualiter verſiculum illum adimplerent: Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea.* Verba ſunt Sigisberti in Chronico ad annum 1098.

364. Conſtat igitur ex iſtis omnibus, nec Roberti, nec Monachorum, nec Legati Apoſtolici fuiſſe mentem, novum Ordinem erigendi, ſed antiquum conſervandi: liquet noſtros Priores Patres diſcedere à Benedicto non ſolùm non voluiſſe; ſed intimius adhærere ſemper deſideraſſe. Ergo non in egreſſu à Moliſmo, vel in Ciſtertii fundatione

incepit

Digitized by Google

incepit nova Religio, quod adverſarii demonſtrare debe-rent.

ARTICVLVS II.

2 *Non incepiſſe novum Ordinem, à ſecunda Ciſtertii facta profeſſione.*

365. IN Exordii Ciſtertienſis quarto capite aſſeritur, profeſſione ſecundâ primos monachos Ciſtertii, ſuam perſeverantiam confirmaſſe: ideò dubitare quis poſſet, utrùm hæc profeſſio eos extraxerit ab Antiquo Benedictinorum Ordine, & in novo aliquo conſtituerit.

Sed dubitationi lux ex ipſis verbis profeſſionis, quæ colligas ex monumento ſubſequente. *Eodem tempore*, (ſic legitur in Exordii capite citato) *Abbas, qui advenerat, ab Episcopo illius Diœceſis, virgam Paſtoralem cum cura Monachorum juſſu prædicti Legati ſuſcepit, Fratreſque, qui ſecum advenerant, in eodem loco ſtabilitatem regulariter firmare fecit.*

Regulariter firmare dicit; ut ſcias, juſſiſſe profiteri ſecundum Regulam, hoc eſt ratificare, confirmare priſtinam profeſſionem, quam olim fecerant Moliſmi. Juſſit, non emittere nova Deo vota, ſed ſtabilitatem, quam priùs voverant, ratam habere; & jurare iterùm, ſe ſtabiles futuros in obſervantia Regulæ Sanctiſſimi Legiſlatoris noſtri Benedicti.

366. Præterea, Abbati recens electo debebant promittere obedientiam, ut conſtat ex communi eligentium omnium conſuetudine, qui tacitè, vel expreſsè, ſeſe electo ſubmittunt; atqui S. Robertus acceperat authoritatem à Legato: reſtabat igitur, quod eum ut Antiſtitem Ciſtertienſes cognoſcerent, & admitterent, ac factis ſe ſtaturos eſſe firmarent.

Maneat igitur integrum, illam *ſtabilitatis firmationem* non eſſe profeſſionem novam, ſed veteris ratificationem, admiſſionem novi Abbatis.

367. Confirmatur, Abbas habet juriſdictionem Ordinariam erga ſuos, quam poteſt delegare, ſed nullus poteſt ab eo habere ordinariam. Hac doctrinâ ſuppoſitâ, tranſeat ex Moliſmo ad Cluniacenſe Monaſterium de ſui licentia Antiſtitis quiſpiam perpetuò permanſurus, non ut hoſpes, ſed ut Conventualis. Semel admiſſus, jam non ſubditur Moliſmenſi, ſed Cluniacenſis erga eum habet juriſdictionem ordinariam. Vnde hanc? ex mera voluntate Moliſmenſis? minimè: quia jam non ea ordinaria eſſet, ſed delegata. Ex voluntate Cluniacenſis? nullatenùs, quia hæc legitimè non extenditur ad alienigenas: ergo remanet, quod ex trium hæc mutatio dependeat voluntate: ex Moliſmenſis permiſſione: ex Cluniacenſis admiſſione: & firmatione, ſeu ratificatione ſubditi: quia contra ſuam voluntatem non poteſt expelli à proprio Monaſterio, nec tenetur cognoſcere alium Ordinarium, cui non promittit obedientiam. Tunc dicendum hoc modo. Vadit quis Cluniacum, firmat ſtabilitatem ſuam: & nihilominùs non mutat religionem. Ergo ſimiliter noſtri Priores Patres venerunt Ciſtertium, firmaverunt ſtabilitatem ſuam, mutaverunt Cœnobium, ſed non Ordinem. Si igitur Moliſmenſes verè ſint Benedictini, quis audeat hanc prærogativam Ciſtertienſibus noſtris denegare.

ARTICVLVS III.

Quid ſit dicendum de Exemptione. 3

368. EXempti ſumus à Caſſinenſibus, imò à Moliſmenſibus, confiteor. S. Albericus à Paſchali II. exemptionis Bullam impetravit. Subdimur immediatè Pontifici Romano: nulli Benedictinorum poteſtati. Infers hinc, nos non eſſe Benedictinos? Infer igitur, & nullos in mundo Benedictinos reperiri; quia nulla eſt Congregatio, quæ non ſit exempta, & immediatè non ſubdatur Pontifici. Benedictina eſt, Congregatio Sanctæ Iuſtinæ de Padua; quam aliqui vocant Caſſinenſem: Benedictini ſunt, qui militant ſub Congregatione Valliſoletana: & nihilominùs utraque eſt immediata Papæ. Præterea, extra Hiſpaniam reperio Congregationes Benedictinorum varias, immediatè ſubditas Pontifici. Monaſterium Sancti Vedaſti Atrebatenſe, & Sancti Petri Gandavenſe, & Sancti Bertini Audomarenſe, conſtituunt Congregationem, quæ ſubdatur immediatè nulli, niſi Summo Pontifici.

369. Præterea, Si exemptio novum conſtituat Ordinem; ubi ſunt Ciſtertienſes? non adeo multi reperientur in Gallia, & extra hanc, vix aliqui. Hiſpaniæ Obſervantia, Luſitaniæ Congregatio, Aragoniorum Concordia, in noſtra patria habent privilegia exemptionis. Idem eſt in Regnis Italiæ. Et vix reperitur aliqua Communitas, quæ hoc vel illo titulo non habeat exemptionem aliquam.

ARTICVLVS IV.

De Conſtitutionibus Ciſtertii factis. 4

370. QVi legerit caput Exordii quartumdecimum, poterit Ciſtertienſium Ordinem, diſtinctum à Benedictinorum, ex eo aſſerere, quod novas ibi viderit Conſtitutiones. Ad quod

Reſpondeo. Per Conſtitutiones, Religiones non mutari; quia hæ ſolummodo extrinſeca, & accidentalia moderantur, remanente eſſentia. Vel dicant obſecro: quæ Congregatio S. Benedicti reperitur in mundo, quæ non habeat Conſtitutiones differentes? Omnes igitur valedixerunt S. Benedicto; Quis crederet in eadem Congregatione eſſe diverſas Religiones & ordines? Eſſent ſanè, ſi Conſtitutiones Religionem diſtinguerent a Religione; quia vix ſunt duo in eadem Congregatione Monaſteria, quæ eiſdem gubernentur Statutis: quia pro diverſitate loci, temporis, perſonarum, illa debent eſſe diverſa.

371. Sed ſimus erga inimicos liberales. Demus ipſis, Religiones Conſtitutionum differentiâ diſtingui, convenientiâ identificari. Inde hæc erit legitima conſequentia.

Digitized by Google

Ergo Ciſtertienſes non diſtinguuntur à Benedictinis. Patet: quia Conſtitutiones ipſorum nihil aliud fuerunt, quàm quædam optima Legislatoris imitatio. De illis ſtatutis, audi quid dicat Exordium Ciſtertienſe, capite jam citato: *Et quia neque in Regula, neque in vita Sanctiſſimi Benedicti, eum Doctorem legebant poſſediſſe Eccleſias vel Altaria, ſeu oblationes, ſeu ſepulturas, vel decimas aliorum hominum, ſeu furnos, aut molendina, aut villas, vel ruſticos; nec fœminas Monaſterium eius intraſſe, nec mortuos ibidem (exceptâ ſorore ſuâ) ſepeliſſe: ideo hæc omnia abdicaverunt dicentes: Vbi Pater Beatiſſimus Benedictus docet, ut Monachus à ſæcularibus actibus ſe faciat alienum, ibi liquidò teſtatur, hæc non debere verſari in actibus, vel cordibus Monachorum, qui nominis ſui etymologiam, hæc fugiendo, ſectari debent.* Valedicunt ne hæ Conſtitutiones Legislatori Benedicto, quæ ejus Regulam, non ſolùm amplectuntur, ſed & mentem examinant & vitam, ac mores ſectantur? Non ſunt hæc inſtituta contra Regulam, ſed potiùs ipſius exacta obſervatio. Legamus inferiùs, & admirabimur ſtudium, quo ipſiſſimi Ciſtertienſes ſitiebant virtutes S. Benedicti, numquam imitatione ſaturati. *Quia etiam*, dicitur in eodem loco, *B. Benedictum non in civitatibus, neque in caſtellis, aut in villis, ſed in locis à frequentia populi ſemotis Cœnebia conſtruxiſſe Sancti Viri illi ſciebant, ideo ſe æmulari promittebant: & ſicut ille Monaſteria per duo denos Monachos adjuncto Patre diſponebat, ſic ſe acturos confirmabant.* Inter Conſtitutiones alias, ſit tibi celebris illa, quam vocant *Chartam Charitatis*, ex qua nihil contra meam educere potes ſententiam; quia tota eſt in hoc unico, ut omnia Monaſteria ad avitum obſervantiæ rigorem inſtaurentur, inque omnibus ad litteram ſervetur Regula noſtri Sanctiſſimi Legislatoris. Conſtat ex privilegiis Calixti II. & Eugenii III. in quibus reperies hæc verba: *Vt in omnibus Monaſteriis de Ordine veſtro, ſicut in Ciſtertienſi Eccleſia, B. Benedicti Regula perpetuis temporibus obſervetur; & in lectione illius, nullus Ordinis veſtri Profeſſor, præter ſimplicem, & communem intelligentiam, quemlibet alium ſenſum inducat: ſed uniformiter, & ſicut quaque diffinita noſcuntur, & intelligatur ab omnibus, & inviolabiliter obſervetur.* Vbi noveris, ipſiſſimam Chartam Charitatis pro nobis eſſe: Quid de ea in particulari debeat dici, non eſt quod in præſenti expendam, cùm id habeat determinatum locum.

372. Vide: conſidera. Conſtitutiones faciunt, non Benedicto ipſi contrarias, non diſſimiles, ſed æmulantes Patris Sanctiſſimi chariſmata, Dei æmulatione. Promittunt: ſed quid? Sanctiſſimum Benedictum imitari, ſequi. Eſtne hoc ipſum relinquere, & ab illo defectionem facere? Meam in hoc puncto ignorantiam confiteor: Si ſtatutis Ordines conſtituuntur, diſtinguunturque; audeo dicere, hæc à Ciſtertienſibus lata, non ſolùm eos à Benedictinis non diſtinxiſſe, ſed potiùs intimiùs identificaſſe: unde ſi aliàs Benedictini illi non eſſent, horum miniſterio cum Benedictinis jungerentur. Cùm igitur, qui parti contrariæ ſubſcripſerunt, ſua videant arma noſtram ſententiam propugnare, quærant validiora, ut iterùm irruant, ſed vincendi.

ARTICVLVS V.

§. Vtrùm mutatio habitûs novam conſtituat Religionem.

373. QVi in jure axioma receptiſſimum, videlicet: *Non habitus Monachum, ſed Monachus habitum facit*, circumferri audiverit; ſtatim judex integerrimus pro Ciſtertienſibus feret ſententiam. Colorem mutaverunt, non habitum: & licèt mutaviſſent, quid inde? Nil habitui commune & Monachiſmo. Franciſcani habent, vel ſaltem ſolebant habere veſtes albas in Gallia, in Caſtella obſcuras, ex colore ipſis proprio, qui propterea nominatur *Fraylesco*: Et nihilominus non ſunt duæ religiones, ſed eadem. Beggardi in Belgio veſtes habent nigras: & nihilominus, ut plerique aſſerunt, ſunt Franciſcani. Trinitarii in principio albis palliis utebantur, nunc nigris aut griſeis, mutaveruntque colorem, & religionem conſervarunt. Hìc in Belgio etiam, in aliis Carmelitarum Monaſteriis eſt habitus oblongior niger ex materia ſubtiliore, in aliis eſt in uſu color gryſeus obſcurus, & menſura brevior, atque materia vilior: an utrique non ſunt Carmelitæ?

374. Præterea: demus, Religiones reliquas, ob colorem, novas conſtitui. Hoc non habet locum in Benedictina, quæ nullum colorem determinatum petit. *De colore non cauſentur Monachi*, ait Sanctiſſimus Pater in Regulæ capit. 55. Malè igitur cauſa inſtituitur de coloribus, contra Ciſtertienſes. Audite Cluniacenſem Abbatem Petrum: *Quis unquam Paſtor*, ait in Epiſtola ad D. P. N. Bernardum (eſt libri V decima ſexta) *de velleribus ovium ſuarum diſcoloribus diſputavit? quis umquam cauſatus eſt? quis umquam magis albas, quàm nigras ſuas eſſe oves judicavit? quis umquam non utrùm nigra vel alba, ſed utrùm alba vel nigra de eodem grege ſuo eſſent, attendit?* Hodie Benedictini in Hiſpania (vidi ſæpiſſimè) cum ad noſtra Monaſteria deveniunt, accipiunt cucullas albas, ut nobiſcum concelebrent ſolemnes horas: noſque in eorum Monaſteriis ſimiliter utimur nigris. Scio non ſemel Benedictinos albâ, Ciſtertienſes nigrâ cuculla conciones publicas habuiſſe. Ratio? quia neutri, ſi cordati fuerint, de coloribus curant. Immò Ciſtertienſes in concionibus ad populum, aliiſque publicis conventionibus cucullas nigras induere debent, ex præſcripto Capituli Generalis.

Permaneat ergo integrum, mutationem habitûs non potuiſſe efficere, quod ex alia religione eſſemus potius, quàm D. Benedicti.

ARTICVLVS VI.

Obſervatio digniſſima.

375. QVid ſi oſtendam Ciſtertienſes minus mutaviſſe habitum, quàm alias Sancti Benedicti Congregationes? Temporibus illis prioribus, habitu

Digitized by Google

bitus Benedictinorum fuit talis : Toga candida, ſcapulare gryſeum, cuculla nigra. Togam fuiſſe candidam demõſtrant adhuc hodie plurima Benedictinorum Monaſteria, in quibus veſtes interiores omnes ſunt candidæ, prout ipſe non ſemel vidi in aliquibus : & ut alia Monaſteria ſileam, hæc avita conſuetudo adhuc perennat in Provincia Leodiea apud Lobienſes, & in Flandriea apud Brugenſes, Ti. S. Andreæ extra muros, & etiam in multis aliis, ubi & ſanctitas viget, & morum reformatio. Ibidem conſtitutione cautum, nequis ſine particulari licentia audeat relinquere veſtes albas, atque aſſumere nigras.

376. Scapulare fuiſſe gryſeum, Benedictini credunt omnes ; Ideo olim Congregatio Valliſoletana habebat gryſeum, ut & viderunt Avi noſtri, & hodie in frequentibus picturis reperimus. Non mutavit Ordinem, licet mutaverit colorem habitûs, quæ jam utitur colore nigro.

377. Cucullam nigram conſervant hodie Ciſtertienſes extra domum, imò ſæpe domi in Choro præcipuè in Officio defunctorum, & Quadrageſima, ut non à multis annis fiebat Dunis, Alnæ, & in aliis Monaſteriis Ciſtertienſibus, ubi talibus diebus, talibus horis erat in uſu cuculla nigra, talibus candida.

Ornavit Beatiſſima cœlorum Imperatrix Albericum, ſecundum Ciſtertii Abbatem cuculla candidà, non interdixit nigram; illam conceſſit, ut ſuas Laudes concineret : commiſit arbitrio, ut nigram etiam conſervaret. Ciſtertienſis quidem fuit S. Bernardus, & multi putant non fuiſſe albis veſtibus uſum. Extant picturæ antiquiſſimæ, in quibus veſte nigrà induitur, ex ut aliquam proferam in particulari, Hexæ (oppidum eſt Meno adiacens inter Francofurtum & Moguntiam) in S. Antonii eccleſia vidi vetuſtiſſimam, & in ea D. Bernardi cucula & toga nigris induti imaginem mediocris magnitudinis.

Hodie etiam in Germania reperiuntur plurima Ordinis noſtri Monaſteria, in quibus vix eſt in uſu color candidus in multis, B. Virginis feſtivitatibus induuntur Monachi cucullis candidis, nigris reliquo tempore : in multis etiã Cœnobiis candida cuculla vix viſa.

378. Beati Roberti ætate jam utebantur nigris ſcapularibus Benedictini, reſtituit S. Robertus Gryſea : ideo Ciſtertienſes. Gryſei ſæpe à ſcriptoribus antiquis nominantur. Legiſti in Cæſario, *interrogatus de Gryſeis Monachis, id eſt Ciſtertienſibus.* Lege in Manrique Laurea, *lib. 3. diſc. 3 §. 21.* hujus rei curioſam expenſionem Etiam gryſea reſtituit Valliſoletana Benedictinorum reformatio.

379. Succeſſu temporis, ut nullatenus ab aliis Benedictinis colore differrent, potiora Monaſteria acceperunt ſcapulare ac togam nigram. exemplumque ſecutæ ſunt nõnullæ Congregationes. Radio hoc illuſtratur locus difficilis Ioann. Trithemii Abbatis, in libro de Laudibus Carmelitarum. c. 2. *Poteſt enim,* ait, *mutari habitus, integritate Ordinis permanente : ſic enim Ciſtertienſes Gryſeum habitum commutantes: nigrum aſſumpſerunt, religione priſtina nihilominùs perſeverante.* Hinc emanavit diſtinctio Ciſtertienſium in Albos & Nigros, fortè non cunctis cognita; licet de Monachis Albis ſint frequentiſſima teſtimonia. In *indice ſanctarum ædium* exhibito Henrico VIII. Angliæ Regi, cùm à Fide deficeret, leges : *In Comitatu Dorſetiæ, Bindon. titulo Sanctæ Mariæ Monaſterium : albi Monachi Ciſtertienſes.* Item : *In Comitatu Eſſexiæ, Tilti, tit. S. Mariæ. Fundator Mauritius Filius Roberti : Monachi albi Ciſtertienſes.* De Monachis Ciſtertienſibus nigris, non ſemel aut iterum in eodem occurrit mentio. *In comitatu Salopiæ*, lego, *Bildewaſſe. tit. S. Mariæ: Fundator Epiſcopus Ceſtrenſis: Ciſtertienſis nigri Monachi.* Item: *In Comitatu Suffolciæ: Sibbetoni, titulo S. Mariæ Fundator Guillelmus de Chiney, vel de Caneto: Nigri monachi Ciſtertienſes.*

380. Liquidum ergo ex dictis maneat, potiùs alias Benedictinorum illuſtriſſimas Congregationes mutaſſe habitum quàm Ciſtertienſes, veterumq; colores veſtium, potiùs conſervari apud hos, quàm apud illos: ergo ſi illi mutato colore veſtium, Benedictini remanſerunt; cur non remanebunt & illi eodem vix mutato.

ARTICVLVS VI.

Objectioni communi demonſtrativa ſatisfactio.

381. DIces. Omnes Pontifices vocant hanc Religionem Ordinem Ciſtertienſem, idque conſervant Authores graviſſimi : ergo datur Ordo Ciſtertienſis diſtinctus ab aliis Ordinibus.

Reſpondeo, Majorem non eſſe mihi probandam, utpote per ſe notam, reperio enim illam in omnibus ferè privilegiis. Nego autem illatam conſequentiam, nam qui nos Ciſtertienſes nuncupat, nos non negat Benedictinos. Si diceretur in privilegiis, *Ordo Benedictinus*, quis intelligeret de qua illa agerent Congregatione? ſi diceretur *Ordo Benedictinus Ciſtertienſis*, plura verba hærerent inutilia, quia idem brevius & clariùs intelligimus poſito ſolùm nomine *Ciſtertienſium*; bene enim differentiæ nomine intelligimus totam ſpeciem.

382. Si hæc tibi non ſatisfaciat reſolutio, maneat difficultas, ſi velis in priſtino ſtatu. Interrogo. Cluniacenſes quales ſunt? Quales Monachi Sanctæ Iuſtinæ Paduanæ, in quorum Congregatione reperio ipſiſſimum Caſinenſe, & alia antiquiora Monaſteria? Reſpondes, eſſe Benedictinos. Contra ſic Petrus Cluniacenſis Abbas Epiſtola 44. *Non ſolum,* ait, *Monaſtica profeſſione, ſed etiam Cluniacenſis Ordinis ſollicita obſervatione* Et Petrus Galeſinius in annotationibus ſui Martyrologii, 3. Idus Martii. *Ab eo Monaſterio* (agit de Cluniaco) *Ordo Cluniacenſis nomen accepit.* Et S. Antoninus de Florentia in ſua Summa Hiſt. titul. 15. ca. 14. *Inde etiam Ordo S. Iuſtinæ ſumpſit exordium:* Eodemq; modo loquitur Garibay in ſuo Compendio. Ordinem reperis Cluniacenſem, atque S. Iuſtinæ, ergo iſti ſunt Ordines diſtincti à Benedictino. Conſequentia eſt legitima. Vide quid aſſumpto reſpondeas, & tibi dictum puta, quia ſi Cluniacenſium Congregatio vocatur Ordo Cluniacenſis, & tamen eſt Benedictina, erit etiam noſtra, Benedictinorũ Congregatio, quamlibet vocetur Ordo Ciſtertienſis.

EPILOGVS.

NOn mutaverunt Ordinem noſtri Fundatores, quando egreſſi fuerunt ex Moliſmo, ut vidimus; non quando ingreſſi ſunt Ciſtertium, non in ſecunda ſtabilitatis profeſſione: non in Conſtitutionum conditione: nõ habitûs mutatione, non poſtea. Ergo manet liquidum, Ciſtercienſes Monachos verè Benedictinos eſſe, hodieque non magis ab aliis Benedictinis diſtingui, quàm Moliſmenſes à Cluniacenſibus.

ARTICULUS VIII.

Rationes poſitivæ.

383. SAtisfecimus objectis contrariorum, & hoc ſufficeret, ut noſtra pars maneret illibata. Volo meam nunc mentem poſitivis teſtimoniis, & monumentis demonſtrare.

I. Alphonſus Henriquez, numquam ſatis laudatus, primus Luſitanorum Rex, dedit primis Monachis Alcobatiæ Privilegium, in quo reperies iſta verba: *Facio vobis chartam, & cautum, ne quis vos impediat, quod vadatis & condatis Monaſterium Ordinis S. Benedicti de nova reformatione.* Ergo Alcobatia eſt Ordinis S. Benedicti, & Monachi qui primo hunc locum incoluerunt, Benedictini: ergo.

II. Sanctus Ioannes Zirita Ciſtercienſis Abbas, Taroucenſis in inſtitutione Militiæ de Avis, *Ego*, inquit, *Ioannes Zirita Abbas S. Ioannis de Tarouca, in honorem Dei, & P. N. Benedicti, & Reformationis Ciſtercienſis conſtituimus, & ordinamus Militiam Equitum, &c.*

III. Wernerus Weſtphalus Carthuſianus, in Faſciculo temporum, ſexta Mundi ætate ad annum Chriſti 1098. *Ordo Ciſtercienſis*, ait, *incepit per Robertum Abbatem, & Albericum ſucceſſorem ejus, & videntur quaſi ſecundarii Reformatores Ordinis S. Benedicti.*

IV. Quis non viderit in B. P. N. Bernardi operibus *carmina encomiaſtica*, metro hexametra, authore, ut præ ſe fert Epigraphe, *Philotheo Monacho?* nempe, *De vita & moribus D. Bernardi Abbatis Clara-vallis, Congregationis Ciſtercienſis, ex Ordine Beatiſſimi Patris Benedicti.* Ergo D. Bernardus fuit Benedictinus.

V. Hector Boetius in deſcriptione Scotiæ: *Multis inſuper percelebris eſt Moravia Abbatiis, & Cœnobiis, quorum præcipua ſunt Kilos, & Pluſcatre, Benedictini utrumq; Ordinis: Ciſtercienſe illud, hoc Cluniacenſe.*

VI. Antoninus Florentiæ jam citatus: *Quemadmodum arbor una eſt in radice, & trunco, multiplex autem in ramis & fructibus, qui tamen humorem & vitam habent à radice & trunco: ita ſtatus Monachalis in Occidente, ab uno Patre derivatus, à radice Regulæ B. Benedicti habens vigorem, qui tamen procesſu temporis diſtinctus eſt in multos ramos.*

VII. Præterea noſter Bonifacius Simoneta Abbas, *De Fidei perſecut. l. 2. epiſt. 7.* vocat disertis verbis S. Benedictũ *noſtri Ordinis fabricatorem, auriganq;*.

VIII. Cæſarius Haiſterbacenſis *in Dialog. l. 1. c. 1.* dicit ad Apollonium: *Hoc autem fixum teneas, Ordinis noſtri auctorem eſſe Spiritum Sanctum: Inſtitutorem S. Benedictum: innovatorem verò venerabilem Abbatem Robertum.*

IX. Ioannes hujus nominis decimus, Ciſtercii Abbas, vir [illegible] perilluſtris, cujus Innocentius VII. in privilegio quopiam commendat præclata merita, doctrinam optimam, ac virtutes ſingulares: quemque ex utero matris ſuæ in benedictionibus dulcedinis à Domino fuiſſe præventum Bonifacius Simoneta *l. 3. de Fidei perſecut.* aſſerit Vide Henriq; *Faſc. l. 1. diſt. 2. c. 1.* Hic ergo Ioannes, *Hæc profecto*, ait, *Sacra Religio, quæ potius à S. Regulæ obſervantia, S. Benedicti Reformatio dicitur.*

X. Præter hæc, Reperio Ciſtercienſes non Benedictinos modò, ſed veros Benedictinos tunc temporis in Mundo nominari. Audi verba Petri Cluniacenſis quem ſæpiſſimè citavi. Loquitur contra Ciſtercienſes, & ait: *Dicite veri obſervatores Regulæ, quomodo eã vos tenere ſæ[illegible] &c.*

XI. Retractationes majorem authoritatem præ ſe ferũt, quàm aſſertiones: ſolet homo ex debilibus principiis quid aſſerere, non aſſolet niſi ex maximis palinodiam canere. Eſt ſanè Illeſcas Author ſatis authenticus, qui *ſua Hiſtoria Pontificia (tertia impreſſione Burgis, typis Martini de Victoria anno 1577.) lib. 5. c. 15. fol. antepenult.* probat ſatis clarè, Ciſtercienſem Ordinem verè Benedictinum eſſe, retractatque illa, quæ in prima editione ſcripſerat, cùm eſſet opinionis contrariæ.

XII. Fuit Meyrenſe Monaſterium in Hiſpania fundatũ à Vitali, D. Bernardi diſcipulo, auſpiciis Alphonſi Imperatoris Hiſpaniarum, ad annum 1142. Poſtea illud à pedagiis & portagiis abſolvit Ferdinandus Rex, & in privilegio ponit verba, noſtro apta aſſumpto confirmando: *Ego Ferdinandus Dei gratia Legionis Rex religioſam congregationem S. Mariæ de Meyra, quæ ſecundum Canonicam B. Benedicti, ſub Abbatis Vitalis diſciplina relig[illegible] vivit tam honore quàm utilitate juvare propoſui.*

XIII. Quis negavit uſpiam, B. Bernardum de Alcira, fuiſſe Ciſtercienſem? nihilominus in Wionis appendice ad Monaſticum Martyrologium, reperio: *S. Bernardus, Hiſpanus, Maurus, & miraculosè converſus, ad monaſterium Populeti Ordinis S. Benedicti confugiens, Monachus eſt factus.* Vbi benè Monaſterium Populetanum Ciſtercienſe, Benedictinum nominat, quia tale eſt.

XIV. F. Dominicus Gravia Ordinis Prædicatorum *in voce Turturis part. 2. c. 20.* ait: *Ante non multos annos, quando Anglia Fidem cum humanitate exuit, ſex Abbates Benedictini, Fontanenſis, Gervienſis, Riverius, Surlingenſis, Saulienſis, Wallienſis, cum aliis multis Monachis anno* M. D. XXXVI. *propter Fidei Catholicæ defenſionem occiſi.* Benedictinos omnes nominat, quia reverà erant, licet plures eſſent Ciſtercienſes. Quia Fontanenſe, Wallienſe, Saulienſe, & Riverium, ſunt Monaſteria Ciſtercienſia.

XV. Multi Pontifices dicuntur aſſumpti ab Ordine S. Benedicti, qui verè fuerant Ciſtercienſes, quia reverà etiam ipſiſſimi Benedictini.

Benè Clariſ. Miræus *in Auctuario ad annum 1145.* ait: *Vterque Ordo, Cluniacenſis & Ciſtercienſis Sancti Benedicti Regulam ſervat, ideo illi Romani Pontifices, qui ex utroq; Ordine aſſumpti, dicuntur etiam ex Ordine S. Benedicti delecti.*

XVI. Arnoldus de Wion *in Ligni vitæ lib. 4. cap. 14.* ait: *Nonnulla etiam Cœnobia olim fuiſſe Benedictina, quæ nunc ſunt Ciſtercienſia, & è converſo, à nobis non ignoratum: ſed cum permutationis tempus nobis non conſtat, primæ fundationis*

Digitized by Google

onii initia retinuimus, cùm parum r. ferat Benedictini ſint, an Ciſtercienſia, utroq; Ordine, ſub vexille S. Patris N. Benedicti militante.

XVII. Petrus Cellenſis Carnotenſis Epiſcopus in Epiſt. ad Nicolaum Anglum Monachum S. Albani *in l. 6. epiſt. 23. Hi ſunt*, agit de Ciſtercienſibus, *qui moniſtam, noſtri jam in agonia poſiti Ordinis, reformarunt. Hi ſunt, qui Regulam B. Benedicti pœnè combuſtam, ſicut Eſdras veterem Legem, reſtauraverunt.*

XVIII. Philippus Harvengius, ſecundus Abbas Bonæ Spei Præmonſtratenſis Ordinis, Sancto Bernardo familiaris, de Gryſeis, hoc eſt de Ciſtercienſibus, *lib. de conten. Clericorum, cap.* 125. ait: *Illius itaq; Benedicti, ſub qua degunt, Regulæ ſic adhærent, ut in omnibus, quæ illa vel jubet, vel admonet, ad literam perſeverent, æſtimantes quod illam ad unguem non tenerent, niſi tam parvis quàm majoribus ſummam diligentiam adhiberent.* Et immediatè poſt, Ciſtercienſes verè Benedictinos eſſe exponit his verbis: *De hoc autem Cœnobio quod Ciſtercium nominant, in quo noſtris temporibus Regula Benedicti ad veritatem litteræ revocatur, in ſignis illa felici partu Clara-vallis procedit, &c.* Senſit ergo Vir ſapiens, Ordinis Benedictini veritatem apud Ciſtercienſes remanſiſſe, atq; inibi conſervari.

XIX. Curat B. P. Benedictus de augmento ſuæ Religionis auſteriſſimæ, multos invitat incorporeè, ſed alios viſibiliter, ut ad ſuum veniant Ordinem. Attendamus, audiamus, ipſe nobis exponet quis Ordo ſit verè Benedictinus noremus quem cognoſcat ut proprium: Vnde? ex Cæſarii cap. 8 l. 7. Apparuit cuidam Colonienſi Canonico, perſuadet, ut fiat Benedictinus, ſubjungit quod vadat ad Monaſterium Ciſtercienſe. Quid adhuc egemus aliis teſtibus? ſibi intimiores & chariores ipſe nos declarat Benedictus. Præter Deum, qui ubique eſt cauſa princeps, ipſe nos ad Religionem, quam profitemur, vocavit, invitavit, admiſit. Ipſe Ciſtercienſes in novitiatûs tentationibus, & perſeverantię diſcriminibus, periclitantes protegit, ut videre eſt apud Vincentium Belluacenſem *in Speculo Hiſtor. l. 29 à cap. 6 ad 9.* ubi hoc oſtenditur exemplis variis.

Hæc dicta ſint multorum opinione ſuperfluo, ſed mea ex cauſa, ſunt enim aliqui, qui nomina potiùs quàm rem examinantes putant S. S. Benedicti & Bernardi ordines ita diſtingui ut S. S. Dominici & Franciſci. Hi tamen pauci, & imperiti, ſed & debuerunt inſtrui. video hic in Belgio eſſe conſtantiſſimam notitiam hujus veritatis apud omnes Theologos & Iuriſperitos. ita ut à multis maximè notæ viris audiverim meam eſſe omnium litteratorum ſententiā, ab ea q; vel nullos, vel ſolos illiteratos declinare.

ARTICVLVS IX.

Appendix Difficultas.

384. DIces ex principiis Dialecticis; Argumentum quod nimium probat, nihil probat. Atqui allatæ rationes nimium probant: ergo & nihil. Minorem probas: Si haberent vim iſtæ rationes, & Ordo Ciſtercienſis, à Benedictino nullatenùs diſtingueretur, poſſent Monachi Benedictini ad Ciſtercienſes, & hi ad illos liberrimè tranſire, eodem modo ac ad alia ſuæ reformationis Monaſteria. Nec tenerentur habere annum approbationis.

385. Huic difficultati hoc Concluſione ſatisfacio. *Quicumq; Benedictinus, qui legitimè (hoc eſt de ſuorum licentia Superiorum) velit incorporari Ciſtercienſibus, poteſt admitti ſine anno approbationis, non ſecus ac quilibet alius Ciſtercienſis, qui transferretur ex Monaſterio ad aliud.*

386. Deinde, licet ſufficiant rationes poſitæ, ad hanc ſententiam demonſtrandam, addam exempla, ut cognoſcatur non ſolùm hoc eſſe verum, ſed à multis etiam annis fuiſſe in praxi. Noſter Cæſarius antiquitate Venerabilis *l. 4. Dialog. cap.* 46. narrat de quodam Magiſtro Pariſienſi, qui Ciſtercienſis eſſe ſummoperè deſiderabat, timebat nihilominùs rigorem obſervantię, converſationisq; ſeveritatē, præcipuè quoad annum probationis. Satagebat ab iſtis ultimis expediri, utq; novitiatûs anno, minori auſteritati ſubjaceret, ad Monachos devenit nigros, inibique habitū regularem induens, poſt annum, juxta præſcriptum Regulæ profeſſus eſt. Moxq; Conventui valedicens, gratatur in hæc verba: *Gratias ago vobis Domini mei, de beneficiis mihi à vobis exhibitis, quia ad quod veni, hoc apud vos explevi: Modo cum licentia veſtra migro ad Ordinem Ciſtercienſem: non enim veni huc, ut vobiſcum manerem, ſed ut inter vos, tentationes, quas timui, temperarem.* Poſtea narrat, qualiter fuerit à Ciſtercienſibus exceptus: *Veniensq; ait ad quādam domum Ordinis noſtri, non ut Novitius probationem intravit, ſed habitum tantum mutavit.*

387. Ne hoc judices quid obſoletum ac rarum, referam aliud adhuc notabilius exemplum. Scribit idèm Cæſarius *9. cap. ejuſdem 4. libri*, quempiam Henricum Benedictinū defectionem feciſſe ab obedientia, & habitu. Is dum per mundum vagaretur Divini impulſus efficacia tactus, in Domum ſeſe recepit Ciſtercienſem. Mentiebatur habitus ſæcularem, & ut talis adducitur ad novitiatum. *Receptus à Domino Giſilberto Abbate in novitium: mox ut eum per confeſſionem cognoverat nigrum Monachum fuiſſe, cappam illi mutavit in cucullam.* Ecce tranſeunt ad noſtram Religionem libertimè Benedictini: & ſi admittantur, non indigent anno probationis.

388. Ex iis etiam conſtat, quemcumq; Abbatē Ordinis Ciſtercienſis, ni aliunde obſtiterit poſſe eligere Priorē & alios Officiales ex monachis nigris, & quemcumq; Abbatē nigrum, (Cluniacenſem puta, vel alium,) poſſe præficere cuicumq; officio Monachum album: quia omnes ſunt ejuſdem Ordinis, & diſſident ſolum Monaſterio, & ideo ſicut nigri inter ſe commutantur, ita etiam albi & nigri inter ſe: poteruntq; Albi tranſire ad nigros: & è contra. Conſultò illud *ni aliunde* poſui: Scio enim dari ſæpe leges ſpeciales, quæ limitent authoritatē Prælatorum; quod ſi aliqua id inter dicat, monachus niger apud albos (aut contra) promoveri non poterit, non quòd alterius ordinis ſit, ſed quod illa lex ſervari debeat.

389. Conſtat etiam certiſſimè, in quocumque Monaſterio Ciſtercienſi, poſſe eligi in Abbatem, Monachum quemque nigrum; & è contra, in quocumque ex nigris, creari poſſe in Abbatem, Monachum etiam Album: ratio eſt eadem, quia Abbas debet eſſe Monachus

noſtræ

noſtræ Religionis, ut conſtat ex variis Privilegiis Pontificum: atqui quicumque Monachus niger, eſt noſtræ Religionis, ergo quicumque, in Abbatem poterit præfici. Ratio eadem demonſtrat è converſo.

390. Et ne nudæ rationi quamvis fortiſſimæ inniti videar, ſubjiciam varia tam antiqua, quàm recentiora exempla, quæ illam confirment, & praxim etiam teſtatiſſimam faciant.

391. Robertus Montenſis in Appendice ad Sigeberti Chronicon ad ann. 1185. producit hiſtoriam Theobaldi Abbatis Cluniacenſis, cui poſtmodum ad purpureum Epiſcopatum Oſtienſem evecto ſucceſſit filius Comitis de Claromonte. Accipe expreſſa verba Roberti: *Theobaldus*, inquit, *Abbas Cluniacenſis factus eſt Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis [cui ſucceſſit filius Comitis de Claromonte]. Hic prius fuit Abbas cujuſdam Abbatiæ Ordinis Ciſtercienſis, inde tranſlatus eſt ad Abbatiam Flaviacenſem: inde ex ortis quibuſdam cauſis factus eſt Abbas S. Luciani Martyris, primi Epiſcopi Bellu acenſis civitatis, exinde, ut diximus, factus eſt Abbas Cluniacenſis.* Cæſar Baronius diligentiſſimus ſcrutator antiquitatis, eandem rem aliis verbis recenſet. Vide tom. 12. ad ann. 1184. *Primo Rege Gallorum mandante*, ait, Flori acen *ſem præfecturam inivit, iterum ut tulere caſus, S. Luciani Bellu acenſis celebre cœnobium adminiſtravit, tum & Cluniaco præfuit. Demum anno Domini 1183. tot decora tum inſulis dignitatum Lucius III. Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem & Velliternum creat in ſecunda creatione menſe Decembri Anagniæ habita. Romæ quinquennio poſt, anno ſcilicet 1188. ſupremo fungitur die pridie Nonas Novembr. atq; in media Baſilica S. Pauli via Oſtienſi ſepelitur.* Ita Ferdinandus Vghellus Abbas hodie S. Anaſtaſii Ordinis Ciſtercienſis prope Romam *in Vitis Pontificum & Cardinalium Ordinis Ciſtercienſis*. Conſtat autem monaſteria Floriacenſe, S. Luciani, & Cluniacenſe ad Benedictinos nigros pertinere.

392. Ioannes Martinus Murilius, natione Hiſpanus, Monachus Populeti, Ordinis Ciſtercienſis, primum munere Regio illuſtri Abbatiâ Montis Aragonum Ord. S. Benedicti donatus, deinde anno 1409. in quinta creatione S. R. E. titulo S. Laurentii in Damaſo Presbyter Cardinalis renuntiatus eſt à Benedicto XIII. Pſeudo Pontifice, quem in Conſtantienſi Synodo damnatum ut adulterinum dereliquit, atque ea de cauſa in Italiam trajiciens anno 1419. 14. Kal. April. Florentiæ ut Chriſti Vicarium ac verum Pontificem adoravit Martinum V. à quo ob inſignem humilitatem ſub eodem titulo S. R. E. Cardinalis eſt confirmatus & è paulò poſt, 8. ſcilicet Idus Octob. naturæ debitum ſolvit.

Floruit in occaſu ejuſdem ſæculi Petrus Quyckius Religioſus antiquiſſimi ac celeberrimi monaſterii noſtri Dunenſis, ſub Abbate Ioanne Crabbe filius cœnobii xxvii. profeſſus, qui in Abbatem S. Amandi Ordinis S. Benedicti aſſumptus fuit, ac poſtmodum Epiſcopalem infulam urbis Tornacenſis prudenti regimine decoravit, teſte Adriano Butzio, ejuſdem monaſterii Dunenſis religioſo ac hiſtoriographo, D. Petri contemporaneo: cujus opera exſtant in Bibliotheca Dunenſi ſcripta propria manu. Vide & Buſelinum *in Gallo-Flandria*. Sed ne antiquitati nimium immoremur. Superſunt etiamnum vivi teſtes, tranſitum illum reciprocum ad oculum demonſtraturi.

Primus erit Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus Dominus D. Antonius cognomento Wolffrat, Princeps & Epiſcopus Viennenſis, Sacræ Theologiæ Doctor, in quo ſapientia, prudentia, pietas, benignitas, facundia, omnes uno verbo virtutes propriam ſibi collocarunt ſedem. Hic Religioſus monaſterii S. Crucis in Auſtria Ordinis Ciſtercienſis, ſtudiorum causâ Romam miſſus, iiſque in Collegio Germanico feliciter expeditis, in Superiori Auſtria primùm Abbatiæ Hilarienſi Ord. Ciſtercienſis præficitur, exinde Monaſterium Ordinis S. Benedicti Cremiphanium nomine, Germanis *Crempſmunſter*, ſingulari prudentia ac ſuavi authoritate gubernat, quoadusque à gloriosæ memoriæ Ferdinando II. Cæſare Auguſto ad ſervitia & Concilia Imperii admiſſus, Viennenſis Epiſcopus ſalutatur.

393. Idem Cœnobium S. Crucis dedit Virum Reverendiſſimum D. Matthiam Palfium, qui per viam poſtulationis aſſumptus, Archiabbatiam S. Martini in Hungaria Ord. S. Benedicti hoc anno 1639. gubernat.

Agmen claudit R.dus Dominus Petrus Cleron, profeſſione Benedictinus, Lucrenſis Monaſterii filius, atq; olim ibidem Magnus Prior, creatus Abbas Theolocenſis, Congregationis Ciſtercienſis: qui præter dotes alias, ex familia D. Bernardi originem ducit. Degit Bruxellæ hoc anno 1639. ubi eſt Ordini ſummo ſplendori, tum propter Politicæ rei peritiam ſummam, tum etiam propter Theologiæ profundiſſimam ſcientiam. Pollet ingenio facili, florido & nervoſo, teſtes ſumus, quotquot ejus frequentiſſimas argumentationes admiramur.

Tranſitus ille de Ciſtercienſibus ad Benedictinos & vice verſa, non ſolum inter viros locum habuit, ſed & in monaſteriis Sanctimonialium uſu receptus eſt, ac variis exemplis comprobatus. Dabo ex innumeris unum noſtræ ætatis. Maria vanden Berghe Religioſa Ordinis Ciſtercienſis, monaſterii *de Nonnebeſsche* in urbe Gandenſi expreſsè profeſſa, aſſumpta eſt ad regimen Abbatiæ S. Godolevæ Ordinis nigrarum Benedictinarum, quæ olim paucis lapidibus à civitate Brugenſi ſita, nunc verò intra muros urbis tranſlata eſt. Ex quibus omnibus manifeſtè liquet, tranſitum hujuſmodi non tantùm eſſe licitum, ſed etiam frequentiſſimè practicatum.

DISPV-

Digitized by Google

DISPVTATIO XXXVI.

De Monachorum ſpeciebus in eodem Monaſterio.

394. SVmma difficultas eſt, utrùm poſſint dari Monachi diſtincti ſpecie, & an de facto dentur. Dari poſſe, eſt certiſſimum: quia ſpecies deſumitur & à voto, & à fine. Atqui Religioſi poſſunt diverſimodè vovere, & ad diverſos fines ex vi profeſſionis deſtinari: ergo in talibus ratio Religioſi differet ſpecie. Quod poſſit dari differentia in voto, patet: quia Franciſcani ex vi voti, nec poſſunt habere proprium in communi, nec in particulari. Ieſuitæ, ſtante, voti obſervantia, poſſunt habere dominium non in communi ſolùm, ſed etiam in particulari: Reliqui media via procedentes, licet proprium in particulari habere nequeant, poſſunt tamen in communi. Quod etiam poſſit differentia in fine, conſtat, quia aliæ Religiones ordinantur ad vitam contemplativam, aliæ ad activam; & harum aliæ ad captivorum redemptionem, aliæ ad infirmitatum curationem, aliæ ad proximi eruditionem, aliæ ad infirmitates alias ſublevandas. Ex his liquet, dari poſſe in eadem communitate diverſas Monachorum ſpecies; utrùm de facto dentur, reſtat examinandum.

Ad clariorem difficultatis ſolutionem notandum eſt, dubium poſſe verſari inter hujuſmodi Perſonas. Vtrùm ſcilicet Abbas, Choriſtæ, Sacerdotes, Surdi, Converſi, Laici, Donati, Familiares diſtinguantur ſpecie, & quomodo: utrùm ratione voti, an verò tantùm ratione finis. Sumo voces in ſignificatione inferiùs explicanda, ſcio enim eaſdem aliter in aliquibus communitatibus accipi; at ego illas uſurpo in acceptione communiore.

I. CONCLVSIO.

Choriſtæ omnes Ciſtercienſes, quà tales, ſunt in eadem infima Religionis Benedictinæ ſpecie.

395. Probatur: quia ſi diſtinguerentur eorum Profeſſio, maximè penes finem. Atqui nullo horum modo diſtinguitur: Ergo in omnibus Profeſſio eſt ejuſdem ſpeciei. Probatur minor, & primò illam diſtinctionem non tenere ſe ex parte objecti, quia objectum Profeſſionis ſunt tres obligationes eſſentiales: atqui omnes eodem modo tenentur ſervare Caſtitatem, Obedientiam, & Paupertatem; Ergo ex parte objecti Profeſſionis, nulla eſt in illis differentia.

Ex parte etiam finis nullam eſſe patet: quia omnes ex vi Profeſſionis ordinantur ad Officium Divinum in communi, & quidem omnes æqualiter. Ergo ex fine nequeunt diſcriminari.

Conſultò dixi *ad Officium Divinum in communi*, ut notem, eos ex vi Profeſſionis non teneri illud legere in particulari, niſi id Prælatus præcipiat, utrùm alio titulo teneantur in particulari recitare, diſputabimus inferiùs proprio in loco.

II. CONCLVSIO.

Abbas, quà talis, & Choriſta ſunt in eadem ſpecie Religionis.

396. Patet, quia Abbas eodem modo tenetur ſervare Caſtitatem, ac ſubditi, de quo nulla poteſt haberi dubitatio. Eodem modo debet obedire Abbati ſuperiori immediato, ut ipſi Monachi, quamlibet in diverſo genere: verùm hoc non variat formam, ſed tantùm obedientiæ materiam, de qua non diſputo. Paupertatem debet obſervare, & in uſus proprios ſolùm neceſſaria conſumere, nunquam ſuperflua: ergo Abbas, & Choriſtæ non differunt ſpecie Religionis conſideratæ penes objectum, atque finē intrinſecum.

397. Prætetea, ſi hæc conſideretur penes extrinſecum, quis *finis* propriè abſolutè nominatur, ratione officii magis tenetur adſiſtere Choro, quàm alii. Primus debet eſſe in Eccleſia, in Contemplatione, in Lectione, in Capitulo, in labore, qui Monaſterii eſt Primas, quemque omnes alii debent ſequi. Sed licèt magis teneatur ſervare leges Monaſticas, quàm omnes alii, non legitimè inferes, ejus obligationem ab aliorum Choriſtarum obligatione ſpecificè diſtingui, quia magis & minus non variant ſpeciem, ut omnes Philoſophi fatentur.

III. CONCLVSIO.

Sacerdotes non differunt ab aliis Choriſtis in formalitate Religionis.

398. Difficultatem attingo, cujus cognitio maximè & quotidie eſt neceſſaria. Diviſio Monachi in Sacerdotem & non-Sacerdotem, non eſt generis in ſpecies, ſed ſubjecti in accidentia; non ſecùs ac diſtinctio ejuſdem Monachi in album & nigrum: in doctum & indoctum, in magnum & parvum: non eſt Sacerdotium res connexa eſſentialiter cum Monachiſmo: poteſt eſſe Monachus non Sacerdos: Sacerdos, quin Monachus: quia Profeſſio & Sacerdotiū conjunguntur per accidens.

399. Hinc conſtat, reſpectu obligationum Ordinis, Sacerdotes conſiderandos eſſe ac ſi tales non eſſent, eodem modo teneri ad omnes obſervantias quo alii, niſi fortè ſtrictiùs, ratione majoris concomitantis dignitatis, cùm teneantur junioribus præbere exemplum.

Ideò dico, Officia humilia Monaſterii, quæ non-Sacerdotibus ſolent committi, æquè, imò meliùs poſſe committi Sacerdotibus: quia non præjudicat Sacerdotio, quod promoti ad talem dignitatem ſint humiles. Sic ſemper laudavi in labore manuum communi Abbatem eſſe primum, ibique & Capituli Diffinitores & Secretarium, vel quemcumque alium Sacerdotem, vel non-Sacerdotem laborare.

Ad officia humilia communitatis debet eligi aptior, nullo habito reſpectu ad Sacerdotium; quia nulla lege Divinâ

O

Digitized by Google

per attendat, qui ingreſſus eſt Monaſterium, præter officium Altaris. Quia cùm ſit in altari non quà Monachus ſed qua Sacerdos, ibi debet præcedere Diaconum, licet is ſit etiam Sacerdos, & ſenior. Ratio eſt, quia qui canit Evangelium (idem proportionaliter de canente Epiſtolam dico) non id quà Sacerdos, ſed quà Diaconus facit.

Poteſt aliquando Abbas Sacerdotem ad altiorem locum evehere, puta ſuperiorem omnibus non Sacerdotibus, vel ſaltem aliquibus: ſed hoc condemnarem, ſi fieret ſine ratione, quia ad hoc nullam dat S. Pater authoritatem. Conſule *cap. 60. 62. & 63* & videbis Abbatem non debere ſine cauſa conturbare ordinem gregis ſibi commiſſi, & uti liberâ authoritate. quia ratione duce illum poteſt præponere Sacerdotem non-Sacerdotibus, qui dignior eſt aliquâ qualitate notabili: & propter hunc titulum non ſolùm Sacerdotem non-Sacerdotibus, ſed non-Sacerdotem Sacerdotibus ſenioribus poteſt præponere. Puta, ſi præponat Magiſtrum Diſcipulis, Priorem ſubditis, Diffinitorem, Cõſiliarium reliquis.

Nomine Magiſtri intelligo Lectores Theologiæ, & Philoſophiæ quoſcumque, item Caſuum conſcientiæ, & Profeſſores omnes erga ſuos Diſcipulos: expedit enim Magiſtrum Diſcipulo anteponi.

405. Hinc conſtat, miſerè errare illos juniores, qui cùm primùm ad Sacerdotium promoventur, antequam id Prælatus juſſerit, præponunt ſe aliquibus non-Sacerdotibus ſe ſenioribus. Ratio eſt: quia Prælato uni conceditur, cum rationabili cauſa alterare ordinem communitatis: non autem eſt Monachi particularis, ſeniorem poſtponere propria authoritate. Communiùs vidi (& laudo) Abbates uno quaſi menſe à Sacerdotis ordinatione, Neomyſtæ poſtponere omnes non Sacerdotes, ſed hoc ſemper expoſita congruenti cauſâ: puta, ſi talis Neomyſta fuerit concionator, ſi olim fuerit aliorum magiſter, ſi ex magna familia, ſi Prior, aut aliquis magnæ authoritatis domeſticus id poſtulet. Neomyſta autem, qui ſine licentia ſui Prælati præſumit mutare locum profeſſionis: in eo genere, quo peccavit, puniatur, poſtponatur junioribus ad tempus aliquod, ut diſcat eſſe humilis, & nihil indebitum, ſine permiſſione Antiſtitis, ſibi arrogare. Multa alia occurrunt, ſed jam ut puto omnia ſunt deciſa in mea Libra quam de Ciſtertienſium præcedentiâ hoc eodem anno publicavi

Hinc conſtat, cæcos qui nunquam ſunt futuri Sacerdotes, poſſe admitti in Choriſtas, & eſſe verè Monachos, ſi ſemel chorum profiteantur.

DE CONVERSIS.

406. *Converſi* dicuntur, qui valedicentes ſæculo confugiunt ad clauſtra, ut ſerviant Deo in exercitio vitæ activæ, quorum converſatio biſariam commendabilis eſt. *Primò*, quia laqueis atque periculis cunctis expediti, viam mandatorum Domini currunt, & fruuntur cordis ſereniſſima tranquillitate. *Secundò*, quia ſunt in cauſa, quod monachi liberiùs & quietiùs vacent contemplationi.

Converſorum tres differentias communiùs reperimus in noſtris monaſteriis: poſſent eſſe plures, ſi placeret Abbatibus, ex quorum arbitrio illorum inſtitutio pendet. Sunt ergo *Fratres-Laici*, *Siniſtri*, atque *Donati*.

IV. CONCLUSIO.

Dantur in ordine Ciſtertienſi Fratres-laici, qui reverà ſunt religioſi, & vovent ſolenniter tres virtutes monaſticas.

407. Horum profeſſio, ſecundum objectum & terminũ intrinſecum, non differt à profeſſione monachorum: quia tota differentia eſt in termino extrinſeco, ſeu fine, ad quem converſatio ordinatur. Obedientiam, continentiam, & paupertatem promittit Monachus, eaſdem & Frater-laicus pollicetur: diſcrimen in hoc totum, quòd illas Monachus in contemplationem dirigat, Laicus in actionem. Conveniunt Choriſta & Laicus in objecto profeſſionis intrinſeco, quod eſt Caſtitatem, obedientiam, & paupertatem obſervare: differunt in profeſſionis fine. Laicus tenetur mores ſuos convertere agendo, Monachus contemplando.

Sunt monaſteria aliqua, quæ Laicos non habent, in quibus, miniſteriis extrinſecis ſatisfaciunt Choriſtæ: neſcio an laudem, an carpam, utrobique reperio inconvenientia, de quibus alibi uberiùs diſputabo.

V. CONCLVSIO.

Religioſi illi, quos noſtri Hiſpani Surdos, id eſt, Siniſtros nominant, differunt ſpecie à Monachis, & tantum accidentaliter à Laicis.

408. Cur Laici hujuſmodi, *Siniſtri* nominantur? Fortè inde nomini occaſio, quod ultima ſtalla chori ſiniſtri occupent. Vtuntur eiſdem veſtibus, quibus Choriſtæ, videlicet cuculla alba, & nigro ſcapulari: habent in capite coronam ut alii monachi, non tamen cantant in choro, nec ad ordines ſacros promoventur. Horum vix unus in toto Belgio reperitur. Ipſi ſunt verè Fratres-laici, donati veſte Monachorum.

Nonnulli dubitant, utrùm expediat Converſos hos habere veſtes Choriſtarum. Reſpondeo, non debere fieri ſine cauſa. Cauſam ſufficientem credidero, Nobilitatem, vix aliam. Puta, ſi Princeps aliquis voluerit fieri Religioſus, & nihilominus neſciat legere ut Choro ſatisfaciat, non ob id debet ei aditus præcludi Monaſterii, fiat Converſus. Sed quia hæc ſpecies Monachorum, eſt in minori æſtimatione apud ſæculares, poterunt illi concedi veſtes Choriſtarum.

VI. CONCLVSIO.

Donati, non ſunt Religioſi verè & in rigore, ſed ſolùm æquivocè.

409. Eſt alia Converſorum, ſive Laicorum ſpecies, quos vocamus *Donatos*, qui emittunt ſolummodo votum ſimplex obedientiæ in manibus Prælati, & ex vi voti,

non tenentur ſervare paupertatem, caſtitatem. Tales dico verè non eſſe Monachos, ſed ſolùm monaſterii famulos, & ex vi profeſſionis ſuæ poſſe dimitti, non autem exire ſine licentia Superioris. Scio hanc eamdem vocem in aliquibus monaſteriis aliud ſignificare, ſed ſic loqui didici, & ſequor commune Religionis idioma.

Quidam Abbas virtute hujus obedientiæ præſtitę, vetuit cuidam Donato ducere uxorem, & retinere pecuniã, & hoc in monaſterio ubi non erat conſuetudo ſimilia præcipiendi Donatis. Conſultus de hoc mandato reſpondeo, tales Donatos non promiſiſſe ſe Abbati obedituros eſſe in omnibus rebus, & virtutibus, quia tale votum eſſet ſtrictius voto Monachorum, ſed ſolùm voviſſe *obedientiam de bono*, pura *miniſtrando*, & ſic in miniſterio domeſtico teneri obedire Prælato jubenti hoc opus ſervile, vel aliud: non verò jubenti quod contempletur, vel cantent in choro vel non ducant uxorem, vel ſervent paupertatem: ideo cõcludo, illum potuiſſe ducere uxorem, etiam renitente Prælato.

410. Nec ſufficit eum, poſtquam uxorem duxit, non poſſe ſervire monaſterio: hoc, inquam, non ſufficit, quia poteſt Abbas Donatum conjugatum dimittere, non tamẽ ab illo exigere quod non promiſit.

In Monaſterio A. erat moris, quod Donatis, ipſo profeſſionis die, in virtute obedientiæ præſtitæ præciperetur caſtitatis & paupertatis obſervatio. Petis, an tales Donati tenerentur Prælatis talia præcipientibus obedire.

411. Reſpondeo, votum Donatorum ſimplex, in illo monaſterio eſſe hoc: *Polliceor obedientiam in materia miniſterii, continentia, & paupertatis.* Nec refert verbis non exprimi, cùm mens admittentium ſit ſatis clara, uſu & praxi continua confirmata. Ergo cenſendus eſt Donatus ſic voluiſſe profiteri, dum votum obedientiæ emiſit juxta leges talis monaſterii.

Eſt liberum cuicumque Abbati aut Religioni admittere Donatos ſub quibuſcumq; oneribus vel conditionibus; quia in hoc nemini ſit injuria, & judicaverit gravamina eſſe nimia, non admittat talem ſerviendi conditionem. Hæc reſolutio clariùs conſtat ex praxi & Ordinis diſpoſitione. Anno 1213. decretum eſt Ciſtertii in noſtro Generali Capitulo, Donatos (qui in diffinitione vocantur *Familiares*) debere habere tonſuram, & peculiarem habitum: & anno 1213. definitum legimus nullum Donatum aut Familiarem admittendum, niſi ſe ad Continentiæ vota ſimplicia voluerit obligare. Poſſent ſimiliter addere alia gravamina, ſi vellent.

DISPVTATIO XXXVII.

Vtrùm Converſi, qui in Belgio ſunt in Religioſorum monaſteriis, ſint verè Religioſi.

412. Conſultò de Converſis Belgii diſputo: quia in Hiſpania nomine Converſorum (quod ſuperiùs & univerſalius eſt) non utimur, ſed alios vocamus *Fratres laicos*, alios *Donatos*, & iſti in omnium opinione vovent obedientiam ſimpliciter, illi vero profitentur ſolenniter tres illas virtutes eſſentiales, quas omnes Religioſi.

In Belgio *Converſi* nominantur: nunc reſtat inquirere quales converſi ſint, an Laici, an Donati.

Vt probetur illos Donatos eſſe, *Ratio prima* deſumitur ex actis Edmundi à Cruce Abbatis Monaſterii Ciſtertienſis, qui cùm viſitavit juſſu Pontificis (ut conſtat ex Bulla contra Hiſpanos exhibita) non ſolùm ſuas filiationes, ſed alia etiam Ciſtertienſia & aliorum Ordinum Monaſteria & decrevit anno 1593. tam Fratres Converſos, quàm Sorores de furti, aut carnis, aut rei ſimilis crimine convictos, poſt carceris macerationem, & punitionem, demum veſtibus exui regularibus, atque ex monaſterio eliminari ſine ſpe reditus, Vicario tamen Generali conſulto, & conſentiente, qui pro prima vice ejectionem poterit commutare in aliam pœnam, ſi ita expedire judicaverit.

In hoc edicto plurima ſunt digniſſima obſervatione. Nam detur nobis copia authentica, ut fidem adhibeamus: unde enim ſcimus id eſſe verum? hoc dixero, ut in ſimilibus caſibus facili negotio ſe queat Lector à difficultatibus multis expedire, quæ naſcuntur ex Decretis Pontificum, aut Cardinalium; quæ ſi nòn ſint authentica, obligare non poſſunt; aliàs enim liceret unicuiq; fingere ſibi decreta, ut ſuam partem probaret.

Præterea: demus verè decreviſſe Edmundum Converſos non eſſe Religioſos: quid inde? Edmundus erat ſanctus & pius vir, forſan non doctus: & ſi doctus, non Doctor claſſicus, & ſic non potuit facere opinionem probabilem in jacturam tertii, & nullam utilitatem Religionis.

414. Tandem demus, rei medullitùs cognoſcendæ gratiâ, Edmundum non ſolùm fuiſſe Authorem claſſicum, ſed (ſuppono hoc impoſſibile) habuiſſe infallibilem ſciẽtiam veritatis; Rogo: quid contra profeſſionem ſolennem Converſorum in D. Edmundi decreto continetur? Exui habitu religioſo, atque ejici ex Monaſterio non militat contra ſolenne votum? quia etiam Choriſtam poteſt Abbas, aut etiam Sacerdotem imò & Præpoſitum ejicere de Monaſterio, ſi ſcandalum & culpæ exegerint. Sacerdotem ex decreto Beatiſſimi Patris noſtri Benedicti *cap.* 62. Choriſtam *ex cap.* 28. Præpoſitum *ex cap.* 65. & nihilominus hos ſolennem profeſſionem emittere dubitat nemo.

415. Interim hic notandum eſt, hoc decretum D. Edmũdi eſſe nimis rigidum, & contra Regulam, & contra rationem charitatis: quia ovis judicanda eſt contagioſa, non cùm ſemel ceciderit, ſed cum frequenti ſcandalo nociva fuerit aliis. Ideò propter peccata ſecreta nunquam

debet

Digitized by Google

debet publica adhiberi medicina. Præterea ex ſtatuto æterno, atque irrevocabili noſtræ Legis *cap.* 28. debet frequenter corripi pro quâlibet culpâ: *pro qualibet culpa* dixit S. Pater, ut noſceremus omnes non pro unâ Fratres eſſe vitandos, ſed potiùs reducendos: poſteà, ſi monitiones contempſerint, debent excommunicati excommunicatione Monaſticâ, hoc eſt, ſegregari in menſâ, in choro, in manuum labore quotidiano: nihil enim aliud ſonat excommunicatio Monaſtica; nec hîc agit S. Pater de excommunicatione Pontificia. Si adhuc fuerit incorrigibilis, verberibus excipiatur; quod ſi adhuc ſit pertinax, fiant orationes publicæ pro ipſo: quod ſi nec hæ ſuffecerint, ejiciatur de Monaſterio. Ergo contra mentem Sancti Patris eſt, ad ejectionem feſtinare omiſſis mediis, quæ clementiſſimè decrevit.

416. Addo *ſtando uni & ſoli Regulæ* Abbatem ad ejiciendum Monachum non indigere licentia Abbatis Generalis, ſed ſuorum conſilio. hoc indiget, quia jubetur *cap.* 3. *Regulæ* convocare totam communitatem, quando aliqua præcipua agenda ſunt in Monaſterio: & quis neget ex præcipuis eſſe Fratres? Deinceps, ſi conſilio totius communitatis Abbas aliquem ejecerit, vel decreverit ejicere, non poterit Ciſtertij aut alterius Monaſterii Abbas, neque Vicarius aliquis commutare hoc in aliam pœnitentiam, licèt judicet id expedire. Ratio eſt per ſe nota: quia in Monaſteriis noſtris ſolus Abbas habet ordinariam authoritatem, Abbas domûs Matris extraordinariam, hoc eſt, in genere Appellationis & viſitationis; Abbas verò domûs Aviæ immediatè nullam habet. Sic exempli gratiâ, ſi propter culpas ejiceretur ex monaſterio N. aliquis aut Monachus, aut Frater, ſi nemo reclamaret, nullus alter Abbas id poſſet examinare, ſive irritum facere. Ejectus poſſet ab illa ſententia appellare ad Patrem-Abbatem immediatum, inde ad mediatum, & poſteà, ſi opus eſſet, etiam ad Ciſtertienſem: ſed ad hunc nullatenùs omiſſis aliis. Vèrum de hoc, cum ago de authoritate Abbatis Ciſtertii, plura ediſſero, non unicuique pervia, nec omnibus nota; reſumo ea quæ *in Motivi juris quaſt.* 2. *art.* 3. *&* 4. expendi. Conſonat huic reſolutioni, ſicut & aliis meis, noſter D. D. Matthæus Pilart ex Religioſo Dunenſi Abbas Claræ-vallenſis. Videatur *ſui ſpeculi cap.* 18. ubi ex ſolidiſſimis principiis hanc examinat difficultatem. Conſultò dixi *ſtando Regulæ*, ſingulæ enim S. Benedicti Congregationes ſuas habent leges circa hanc ipſam materiam, quas qui acceptarunt, debebunt neceſſariò obſervare. Sed nec ipſæ dicendæ in Regulam noſtram impingere; multa enim illa privilegia concedit, nec inhibet quòd eis cedamus, ſi vivere ſtrictius voluerimus.

417. *Secunda ratio* contra Converſos, deſumitur ex formâ profeſſionis, hoc modo. Illa diſtinguuntur, quæ habent formam diverſam; profeſſiones Monachorum & Converſorum habent formam diverſam: ergo diſtinguuntur. Minorem probant, quia forma profeſſionis Benedictinæ eſt hæc: *Ego N. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundum Regulam S. Benedicti Abbatis*, &c. Forma autem, quam Converſi ſervant, eſt hæc: *Ego Frater N. promitto tibi Domine N. obedientiam de bono uſque ad mortem*, &, ut in aliquibus Monaſteriis eſt in uſu, debet addi: *ſecundum Regulam Beatiſſimi Patris noſtri Benedicti.* Atqui hæ ſunt diverſæ formæ: ergo.

418. Inventor iſtius rationis ſanè non penetraverat difficultatem: quare ad maiorem dico, verè profeſſionem Monachorum diſtingui ſpecie à profeſſione Fratrum-laicorum, non ſecundum objectum, ſed ſecundum finem; quia horum finis eſt vita activa, aliorum contemplativa: in ratione objecti, ſcilicet virtutum Religioni eſſentialium univocè conveniunt, & univocè ſunt Religioſi; ut Homo, & Leo qui in ſententiâ communi univocè ſunt Animalia. Ex hac diſtinctione ſpecifica non bene probatur, Converſos non eſſe verè Religioſos: quia ratio Religionis eſt ipſis generica: ſicut enim Leo ſpecie diſtinctus ab Homine participat rationem Animalis, & hanc univocè: ſic ſimiliter Converſus, licèt ſpecie diſtinguatur à Monacho, participare poterit univocè genericam rationem Religioſi.

419. Præterea: Licèt ſit verum, Converſos à Monachis ſpecie diſtingui, hoc tamen non probat ſufficienter hæc ratio: quia ſupponit formam profeſſionis eſſe verba, quod eſt falſiſſimum: Profeſſio enim eſt contractus politicè Eccleſiaſticus, ſimilis Matrimonio & aliis Civilibus. Materia eſt traditio, Forma eſt acceptatio, quibuſcumque verbis aut ſignis exprimatur: unde antiquitus in multis Religionibus nihil dicebat profitens, ſed ſolum accipiebat veſtes profeſſorum, & judicabatur verè profeſſus; quia in petitione talium veſtium, in donatione & receptione, ratio contractûs ſat intelligebatur. Imò hodiè expreſſè ſolam obedientiam, paupertatem & caſtitatem tacitè profitemur. Et ideò certiſſimum eſt, verba nunquam eſſe formam profeſſionis, ſed formulam, hoc eſt ſolennitatem: unde ſi Frater-laicus uteretur formulâ Monaſteriis Hiſpaniæ, non ideò diceretur Monachus, ſed Converſus: quia intentio ipſius publica, fuit virtutes Religioni eſſentiales dirigere ad vitam activam, non ad contemplativam; & ut ipſe intendebat, ita fuit acceptatus. Eodem modo ſi per errorem, aut etiam cum advertentiâ, Choriſta pronuntiaret formulam Converſorum, modò vellet fieri Choriſta, & Abbas illum quà talem acceptaret, verè eſſet profeſſus: quia daretur vera materia & forma Religioſi contractûs, & differentia eſſet in parva, hacque nullo jure requiſita ſolennitate.

420 Addo, formulas has nullatenus ideo diſtingui, quia Converſus dicit *uſque ad mortem*, Monachus *ſtabilitatem*: uterque enim exprimit virtutem Obedientiæ, uterque explicat ſe non vovere Obedientiam abſolutè, ſed ſecundùm Regulam; ubi ergo eſt diſtinctio? forte in illa particula, *de bono*: an Monachus promittit obedientiam de malo? Maneat ergo ratum, hanc rationem nihil probare. Ergo ex merâ profeſſionis formulâ colligi nequit,

Cæterùm ſi in monaſterio ſit ratum, illos qui Converſi dicuntur, ſimpliciter & non ſolenniter profiteri, ſi & ipſi à ſuo magiſtro ſic inſtruantur, erunt Donati, non verò Religioſi.

Si dubitetur, omnes procedunt imprudenter: & qui promittit id de quo dubitat; & qui recipit, quod ignorat. Quod ſi dari iſtud dubium probari poſſit, & non ſuppetant rationes probabiles pro parte alterutrâ, dicendum eſt, nec converſum eſſe nec Donatum; non enim poteſt contractus iniri de materia non determinata.

Si altera pars dubitaverit, & altera ſatis ſe explicuerit; contractus ſtabit ſecundum alterius determinationem; quia promiſſio & acceptatio relativæ ſunt, & alia eſt alterius expoſitio.

Videant igitur, qui Converſos habent, quomodò illos admiſerint, & ſecundum hoc judicent: quia hæc quæſtio, ut vidimus, à facto pendet.

Dubium alterum.

427. In Monaſterio N. veſtitus eſt donatus A. qui poſt annum profitetur ex errore ſub formulâ Religioſorum. Voluntas Prælati fuit non recipere votum ſolenne, ſed ſimplex: Donatus A. nunquam didicit à Magiſtro, ſe debere votum ſolenne profiteri: poſteà vel ex malitiâ, vel ex errore, promiſſionem ſuam ſecundum formulam monaſticæ profeſſionis emiſit. Petitur, an Frater A. Donatus ſit, an Laicus-religioſus?

Reſpondeo, inter errorem & malitiam plurimùm intereſſe. Si Frater A. voluit deliberatè votum ſolenne emittere, nec eſt Religioſus-laicus, nec Donatus: ſive quod idem eſt, nec obſtringitur voto ſimplici, nec ſolenni. Sanè non ſimplici, quia ipſe tale emittere non voluit: non ſolenni, quia hoc noluit recipere Prælatus.

428. Si autem formulam indebitam ex errore aſſumpſit, dicendus eſt voviſſe votum obedientiæ ſimplex, atque eſſe Donatus non-religioſus. Ratio eſt; quia ipſe voluit votum ſimplex emittere, & eius voluntati aſſenſum præbuit Abbas, ideoque in circumſtantiis eſſentialibus contractus ſimplex fiat his vel aliis verbis, non refert, modò verba & reliquæ omnes circumſtantiæ ſimul ſufficiant contrahentium notificare voluntates: profeſſionis enim ſolennis formula ſimpliciter acceptata, non niſi ſimplex obedientiæ promiſſio eſt.

429. Dicis, hanc reſolutionem habere locum in Ordine Benedictino, in quo forma profeſſionis eſt generica, & ſtantibus eiſdem verbis, poteſt exponi multifariam. Promittitur *morum converſio.* Si hæc promiſſio fiat à Fratre-laico, ſolennis eſt, & includit tres virtutes eſſentiales, & illas ordinat ad exercitia activæ vitæ. Si fiat à Choriſtâ, eaſdem virtutes complectitur, ſed aliò ordinat, nempe ad contemplationem. Si fiat à Donato, eſt promiſſio ſimplex, & ſolum attingit obedientiam in ordine ad miniſterium & obſequium extrinſecum.

430. Sic ſimiliter, cùm promittis *Obedientiam de bono.* Si hanc polliceris duabus aliis virtutibus, continentiæ & paupertati ſociatam: quia hæ tres prærogativæ eſſentialiter connexæ ſunt, & non poteſt una ſolemniter promitti ſine altera. Si illam ſimpliciter promittis, ſolam promittis, ut & Donati faciunt.

431. Cæterùm hanc reſolutionem in aliis Religionibus habere locum negas; quia expreſsè promittunt tres virtutes. Ergo maioris claritatis gratia ponatur caſus ſic: Quæpiam Benedictina Donata, profeſſa eſt in hæc verba: *Ego B. promitto obedientiam, continentiam, & paupertatem*, voluntas recipientis, omnibus circumſtantiis declarata, erat recipiendi Donatam, ac proptereà ſolùm votum ſimplex obedientiæ. Hoc ſuppoſito, ſupereſt examinare profitentis voluntatem. Si voluit ſolenniter vovere, nihil fecit, propter rationem poſitam *num.* 427. Si voluit expreſsè & ex prudenti determinatione, & non ex errore promittere tres iſtas virtutes, dicendum eſt, ad omnes tres teneri voto ſimplici, poſſeque dimitti ſicut alias. Sanè ſi intentum ipſius fuit, facere quod Donatæ debent facere, votum ſimplex obedientiæ emiſit, non autem caſtitatis, aut paupertatis; quia non fit validè, quod ex errore: quamobrem ipſa non tenebitur ad obſervantiam virtutum, quas ex errore protulit, & ex animo noluit profiteri. Litera profeſſionis eſt mortua, ſi deficiat ſincera intentio, à quâ vitam recipiat.

DISPVTATIO XXXVIII.

Vtrùm Converſi & Converſæ, quæ in manibus Abbatiſſæ ſuam ſtabilitatem pollicentur, ſint verè Religioſi.

432. VT meliùs hanc difficultatem haurias, adnotato, non repugnare quod Religioſi & Religioſæ monialibus opitulentur. Curam gerit illarum Confeſſarius, qui eſt verè Religioſus Choriſta, habent Choriſtas Sacellanos, ac ſimiliter poſſunt habere miniſtros Religioſos Converſos, quia hoc nullâ lege interdicitur, & ex naturâ rei fieri liberè poteſt. Hanc veritatem illuſtrabo aliquibus Reſolutionibus.

Resolutio I.

423. *Poteſt Abbatiſſa veſtire in ſuo monaſterio, non ſolùm Moniales & Converſos, ſed etiam Fratres-laicos.* Patet, quia nullo jure decernitur contrarium: & expediens videtur, ut qui debent Monialibus ſervire, apud Moniales agant annum probationis: in illo enim vitæ genere debent probari, quod debeant profiteri.

Reſo-

Digitized by Google

Reſolutio II.

Nullius Religioſi, aut Religioſa poſſunt ſolennem profeſſionem recipere Abbatiſſa; admitere enim profeſſionem, ad Abbates pertinet, aut ad eorum vicarios. Hæc Concluſio eſt declarata in noſtris definitionibus *diſt. 15. c. ultim.*

434. Probatur ſatis clarè. Nemo poteſt profeſſionem recipere, & aliquam perſonam Ordini incorporare, qui caret ſpirituali authoritate: quia hæc profeſſionis ſolennitas, actus juriſdictionis ſpiritualis eſt: atqui mulier eſt talis juriſdictionis incapax: ergo ipſa non poteſt recipere alicuius perſonæ profeſſionem. Conſequentia eſt legitima: major eſt certa: minor eſt expreſſa D. Thomæ *in 4. ſent. diſt. 19. quaſt. 1. art. 1. & diſt. 25. q. 1. art.* 1. Subſcribunt omnes fere Doctores, inter quos felicius eam propugnant Argentina *in 4. diſt. 25. q. 1. art. 3. in ſolut. ad 3.* D. Antoninus 3. *p tit.* 16. *c.* 7. §. 2. Navarrus *in Manual. cap.* 27. *n.* 6 Covarruvias *in cap. Alma mater.* Dominicus Sotus *in 4. diſt.* 20 *q.* 1. *art.* 4. Miranda *tract. de ſacris Monial. q 6. art. 5.* & tandem noſter Camberonenſis Abbas Ioannes Farinatius *diſp. de hac mat. rat. 6.*

435. Fœminas non habere juriſdictionem ab Eccleſia, conſtat *ex cap. mulierem. 33. q. 5.* ubi reſolvitur juxta jus antiquum, mulieres non poſſe ſpiritualia munia exercere. Expreſſiùs id exponitur *cap. de monialibus. de ſent. excommun.*

Mulieres de facto Eccleſiaſtica juriſdictione carent: inquiris tamen, utrùm illa donari poſſint. Pontifex de potentia ordinaria nulli poteſt fœminæ concedere Eccleſiaſticam juriſdictionem: ita communiter omnes Doctores. Aliqui aſſeruerunt, eum de abſoluta potentia poſſe fœminis concedere authoritatem ſpiritualium. Contrarium tamen ſentire videntur doctiores & meliores Theologi: & probant ex *c. nova. de pœnit. & remiſſ.* ubi Innocentius III. graviter reprehendit aliquarum mulierum præſumptionem, quæ volebant concionari, quarum occaſione ſic ait: *Licèt B. V. Maria dignior & excellentior fuerit Apoſtolis univerſis; non illi, ſed iſtis Chriſtus Dominus claves regni cœlorum commiſit.* Ex quibus verbis argumentantur ſic: Nihil poteſt Pontifex decernere contra Chriſti voluntatem; Chriſtus noluit quod mulieres haberent authoritatem Eccleſiaſticam: ergo Pontifex nequit ipſis illam concedere. Minorem probant: Quoniam ſi alicui mulieri voluiſſet talem authoritatem concedere, maxime ſuæ matri, quæ præ omnibus fuit benedicta; huic illam non conceſſit: ergo nulli. Minor conſtat ex Innocentio III. & communi reſolutione Theologorum. Sed hæc ipſa ratio videtur negative concludere. Aliud enim eſt non concedere, aliud & omnino diverſum, interdicere.

Objicies, eſſe quæpiam monaſteria, in quibus Moniales vota emittunt in manibus Abbatiſſæ, & nihilominus valide promittunt.

Reſpondeo, etiam Monialem profeſſionem facere in Choro, & tamen Chorus illam non incorporat communitati: promittere ſolennia vota in manibus Abbatiſſæ, cæremonia eſt, & non pertinet ad ſubſtantiam ſolennis profeſſionis. Unde bene & docte Pater Petrus Marchantius *diſp. 7. q. 3 concl. 2. libelli de poteſt. Epiſc. in Regul. non exemptos,* aſſerit, acceptationem talis profeſſionis non dependere à materiali manuum contactu, aut ab Abbatiſſæ verbis, ſed à Prælati poteſtate & præſentia aut phyſica aut morali, expreſſa per præſentiam nudam alicuius Religioſi, nomine Prælatorum adſiſtentis: iſte enim moraliter Novitiæ profeſſionem nomine Superiorum acceptat, ſiquidem, cum impedire poſſit, illi non contradicit.

Reſolutio III.

Omnium, qui emiſerunt vota in manibus ſolius Abbatiſſa, profeſſio eſt ſimplex, non ſolennis. Nota illud *ſolius*; quia ſi Prælati moraliter profeſſionem acceptent, non emittitur ipſa in ſolius Abbatiſſæ manibus. Hæc reſolutio colligitur ex præcedenti. Ergo nullus Converſus apud Moniales, dici debet Religioſus, ſive quod idem eſt, Frater-laicus, qui non voverit in præſentia Abbatis, aut eius Commiſſarii. Et eodem modo de Converſis fœminis philoſophare.

Reſolutio IV.

Non omnes Converſi aut Converſa Monialium, qui vota emiſerunt in manibus Prælati, cenſendi ſunt Religioſi, atque ſolenniter profeſſi; ſed ſolum illi, qui voluerunt ſolennia vota emittere, qua de facto ſolenniter acceptavit Abbas, de conſilio monialium. Patet, quia etiam Abbas poteſt acceptare vota ſimplicia.

Reſolutio V.

Ex vi voti ſolennis, nullus Religioſus aut Religioſa tenetur obedire Abbatiſſa: Infertur neceſſariò ex dictis. Quia, ut bene notat Sotus *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 4.* & Miranda *tract. de ſacris Monial. q. 6. art. 5. concl.* 3. Abbatiſſæ non ſunt veræ Prælatæ, atque Eccleſiaſtica juriſdictione Præſides: ſed ſunt Matres-familias, & poſſunt ea omnia præcepta ponere, quæ mater ſuis filiabus.

436. Hinc conſtat: obedientiæ promiſſionem, quæ fit Abbatiſſæ vel in profeſſione ipsâ, vel poſt ſolennem profeſſionem, non eſſe determinationem voti obedientiæ, nec votum novum ſimplex: ſed quampiam promiſſionem politicam, in qua poteſt ipſa Abbatiſſa diſpenſare. Ex hac obſervatione conſtat, Abbatiſſam habere maiorem authoritatem in ſubditas, quàm matrem naturalem in filias: quia hæ tenentur obedire genitrici, non tamen ex vi promiſſionis. Conſtat etiam, Abbatiſſam poſſe non ſolùm præcepta imponere, ut poteſt quævis mater aut domina: ſed etiam præcipere in virtute obedientiæ, non quidem ſolenniter devotæ, ſed promiſſæ ſimpliciter: eo modo quo Confeſſarius poteſt, ſi aliquis ſæcularis promiſerit illi obedire in rebus quæ reſpiciunt conſcientiam.

Dices: Si non Abbatiſſæ, cui igitur ex vi ſolennis voti, Moniales tenentur obedire? Reſpondeo, ſuo ordinario Antiſtiti; illi, inquam, qui fuerit Monaſterii Pater; illi ſcilicet qui earum ſolennem profeſſionem admiſit poteſtate ordinariâ: tenentur etiam obedire ſui Prælati Vicariis.

437. Petis

Digitized by Google

437. Petis ſecundò, In quibus rebus ex vi promiſſionis ſimplicis debeant Moniales obedire Abbatiſſæ. Reſpondeo primò, teneri in rebus domeſticis & politicis, hoc eſt, in pertinentibus ad bonum Monaſterii regimen, conſervationem pudoris & authoritatis. Secundo, in Regularibus ex vi illius promiſſionis eas non teneri obedire, niſi expreſſè dicant: *Promitto tibi obedientiam ſecundùm Regulam*, vel alia verba æquivalentia. Ratio eſt clariſſima; quia non promittunt obedientiam Abbatiſſæ qua Prælatæ, ſed quà matri; ipſa etenim Prælata non eſt: quà mater, regularia non poteſt præcipere directè, niſi in ordine ad regimen domeſticum, ſi illi obſervando proſint. Ideò ex naturâ rei, promiſſio obedientiæ facta Abbatiſſæ, ad regularia non extenditur; quamobrem, ut ad ea extendatur, opus eſt ut ſubdita expreſſè ſuam declaret voluntatem.

438. Hæc promiſſio facta Abbatiſſæ, poſſet aliquando eſſe votum ſimplex, puta, ſi diceret ſubdita: *Promitto Deo, obedire tibi Domina Abbatiſſa*. Sed hæc formulam non eſt in uſu.

Addis: Si Abbatiſſa in foro interiori non poteſt indicere regularia, quiſnam de facto gubernat monaſterium? Reſpondeo, Abbatem id regere quoad forum interius, per ſe, cùm fuerit præſens; per Vicarium, & poſitas leges, cùm abſens. Ne autem monaſtica diſciplina pereat, expedit Confeſſarium habere delegatam authoritatem; expedit etiam præcipi Abbatiſſæ, ne permittat aliquam impunè committi negligentiam: ipſa omnes diſciplinæ regulari ſubjiciat, & puniat, ſi obligationibus monaſticis non ſatisfaciant.

LIBER SEXTVS,

De Candidatis Ordinis S. Benedicti.

Ipſa diſcurſus ratio poſtulare videtur, ut antequam Monaſticas obligationes definiamus, aliqua de iis qui ad Ordinem adſpirant, explicemus; quia ſicut novitiatus præcedit profeſſionem, ita etiam dubia, quæ circa novitios occurrunt, aliquot reſolutionibus priùs ſunt explicanda. Quæ reſolutiones non ſolùm Benedictinis proderunt, ſed etiam omnibus aliis Religioſis.

Textus.

De filiis nobilium vel pauperum, quomodo ſuſcipiantur. Cap. LIX.

439. SI quis fortè de nobilibus offert filium ſuum Deo in Monaſterio, ſi ipſe puer minori ætate eſt, parentes eius faciant petitionem, quam ſuprà diximus, & cum oblatione, ipſam petitionem & manum pueri involvant palla altaris, & ſic eum offerant. De rebus autem ſuis aut in præſenti petitione promittant ſub jurejurando, quia numquam per ſe, numquam per ſuſpectam perſonam, nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent, aut tribuant occaſionem habendi. Vel certè ſi hoc facere noluerint, & aliquid offerre voluerint in eleëmoſynam Monaſterio pro mercede ſua; faciant ex rebus quas dare volunt Monaſterio, donationem, reſervato ſibi, ſi ita voluerint, uſufructuario. Atque ita omnia obſtruantur, ut nulla ſuſpicio remaneat puero, per quam deceptus perire poſſit (quod abſit) quod experimento didicimus. Similiter autem & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, ſimpliciter petitionem faciant, & cum oblatione, offerant filium ſuum coram teſtibus.

Digitized by Google

DISPUTATIO XXXIX.

An pueri à ſuis parentibus devoti, fuerint verè Novitii.

440. EX hac ſanctione liquet, olim in uſu fuiſſe, quòd nobilium & pauperum filii offerrentur Monaſteriis, pietatem, urbanitatem, & ſcientias addiſcendi gratiâ. Pietas hominem intrinſecum reſpicit, & hunc ad Deum dirigit, atque ideò primo loco debet numerari. Hæc eſt vel ipſa Charitas, vel potiùs mentis humanæ cœleſtis lux, oriens à Charitate. Eſt verè [illegible] ille, qui hac luce perfunditur; qui hoc ſplendore Charitatis privatur, eſt nemo, eſt nihil. Paulus aptiſſimè: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, ait, Charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero,* NIHIL *ſum.*

441. Homo animal ſociabile eſt, & Monachus non ſociabilis modò, ſed & ſocius; κοινόβιος, hoc eſt, habitans in communitate. Ideò in Monaſteriis debet vigere politica obſervantia, quam ſæculares diſcant, & admirentur. Non poſſunt bene plures convivere, qui inurbanè ſe tractant. Ita noſter Legiſlator judicavit, cùm de minutiſſimis civilitatis circumſtantiis (puta, de reverentia, aſſurrectione, & agnominibus) ſancierit leges.

442. Scientias fuiſſe traditas in monaſteriis Benedictinis, certum eſt: non enim tot homines habuiſſent illuſtres, ſi literas non tradidiſſent. Præcipuos recenſui *num.* 340. illos, inquam, qui ſunt Principes cuiuſque diſciplinæ, præter quos floruerunt innumerabiles Doctores, qui fuerunt Mundo oculi, & ſunt ſydera Empyreo. Florent hodie Viri doctiſſimi, quorum nomina vix abaco prolixo caperentur.

In Monialium Cœnobiis hæc eſt conſtans conſuetudo in Hiſpania. Offeruntur Deo ſatis tenerâ ætate virgines, ut ei ſerviant, & diſcant modeſtiam religioſam. Sæculari habitu in Monaſteriis aliæ veſtiuntur, aliæ religioſo, quouſque vel ſuam ſtabilitatem voveant, vel nubant. Ex habitûs ipſa differentia, conſtat Patrum intentio. Habitum monaſticum ſumunt illæ, quæ ex parentum intentione ſunt permanſuræ in Religione: non ſumunt, quæ tantùm offeruntur ad tempus. Offerre ad tempus filios, juniorum ſpeculatio eſt, & veteribus Benedictinis incognita: quia, ut conſtat ex hoc capite Regulæ, Parentes debebant jurare, ſe numquam illi puero quidpiam quomodolibet daturos eſſe, ne & ipſe haberet occaſionem actiones ſuas mutandi aut alterandi: ergo parentes, quantum erat ex ſe, offerebant filios non ad tempus, ſed in perpetuum. Vide Mirand. *tract. de ſacris Monial. q. 8. art. 2.*

443. Hæc ſanctio utilis eſt & oblatis pueris, & Monaſterio ipſos acceptanti. Pueri lucrantur inſtructionem: Monachi diſcipulos, futuros ſplendori Mundo integro. Ex vi huius legis multis titulis nobis debetur D. Thomas. Landulpho Aquitanenſi Comite & Theodorâ Neopolitanâ nobilibus parentibus naſcitur. Quinquennis, Monachis S. Benedicti Caſſinenſibus cuſtodiendus, inſtruendus, & erudiendus traditur: quouſque Neapolim ſtudiorum cauſa veniens, Fratrum Prædicatorum Ordini adſcribitur, & reddit celebrem Ordinem univerſum. O felix Regulæ Benedictinæ Caput, quod fuiſti in cauſa, ut nobis ille ſapientiæ Dei theſaurus, inſtituendus divinitùs concederetur! Moriturus Doctor Angelicus non obliviſcitur Ordinis Benedictini. In Foſſæ-novæ Monaſterio denaſcitur quinquagenarius, Nonis Martii milleſimi, ducenteſimi, ſeptuageſimi quarti. Fuerunt & alii plures, qui in infantia noſtris Cœnobiis ad inſtitutionem ſunt traditi, & in ſenectute vitâ & ſcriptis floruerunt. Sufficiat ex omnibus unum Angelicum Doctorem ſelegiſſe.

444. Illa verba, *Promittant ſub jurejurando*, nempe parentes pueri, fortia ſunt; & dubitas, Vtrùm parentum votum poſſit filios obligare ad ingreſſum Religionis.

Reſpondeo, illos pueros taliter à ſuis parentibus devotos fuiſſe verè Novitios. Conſtat ex *c. firma. c. addidiſtis. c. monachorum. c. quicumque. c. cùm ſimus.* & ex pluribus aliis. Ita citandus Sylveſter, & Miranda *in Manuali Prælat. q. 20. art. 6. concl. 1.* D. Thomas aſſerit hanc oblationem, eſſe licitam, in 2.2 *q. 189. art. 5. & quodl. 3. q. 5.* Quod limitat benè Sylveſter *verb. Religio. 2. q. 10.* dicens, id poſſe fieri, niſi expreſſa Religionis alicuius lege prohibeatur. Ita apud nos multæ Moniales habent ferè eoſdem annos religionis & ætatis, quæ adhuc infantes fuerunt devotæ Monaſterio. Hoc oblationis genus jam eſt obſoletum inter Monachos; quia experientia docuit, eſſe ſubditum inconvenientibus.

445. Attamen infantes ſic devoti à parentibus, ſine notâ aliquâ, imò laudabiliter, cùm ad ætatem pubertatis veniebant, poterant Religionem illam deſerere, & reverti ad ſæculum, aut tranſire ad aliam Religionem, ſi judicabant cõvenientius. Sic D. Thomas ſtudiorum cauſa legitimè potuit, imò debuit diſcedere, non obſtante parentum oblatione: quia Angelica illa mens Magiſtris ſuis doctior, debebat publicis Vniverſitatibus eſſe admirationi, & mundo magiſterio, quæ ſi in Caſſinenſi monaſterio manſiſſet, fuiſſet minùs culta, & quaſi abſcondita: careretque Eccleſia excellentiſſimis libris, quos perpetuo choro addictus, ſcribere non potuiſſet. Eſt ratio manifeſta: quia licèt Caſſinenſes pro tempore haberent doctiſſimos viros, Doctoris tanti ingenium indigebat expeditiore tempore. Propterea juſtè & legitimè ipſi à Caſſinenſibus perſuaſum reor, ut excoleret ingeniũ Neapoli, & tranſiret ad Prædicatores, ubi & cognoſci, & liberâ perpetui chori obligatione quotidianâ, meliùs Deo Eccleſiæ, & populo ſervire poſſet. Monaſteriũ devotos pueros potuit dimittere, vel ante vel poſt pubertatis annos, ut etiam quoslibet Novitios. Videatur Sylveſter *verb. Religio. 2. quæſt. 10. & 13.* ubi expendit circa oblationem huiuſcemodi, curioſas aliquot difficultates.

TEX-

Textus.

De Diſciplina ſuſcipiendorum Fratrum. Cap. LVIII.

446. Noviter veniens quis ad converſionem, non ei facilis tribuatur ingreſſus. Sed ſicut dicit Apoſtolus, probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt. Ergo ſi veniens perſeveraverit pulſans, & illatas ſibi injurias, & difficultatem ingreſſûs poſt quatuor aut quinque dies viſus fuerit patienter ferre, & perſiſtere petitioni ſuæ; annuatur ei ingreſſus, & ſit in cella hoſpitum paucis diebus. Poſtea autem ſit in cella Novitiorum, ubi meditetur & manducet, & dormiat. Et Senior ei talis deputetur, qui aptus ſit ad lucrandas animas: qui ſuper eum omnino curioſè intendat, & ſolicitus ſit, ſi verè Deum quærit, ſi ſolicitus eſt ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria. Prædicentur ei dura & aſpera, per quæ itur ad Deum: Et ſi promiſerit de ſtabilitate ſua perſeverantiam, poſt duorum menſium circulum legatur ei hæc Regula per ordinem, & dicatur ei. Ecce lex, ſub qua militare vis: Si potes obſervare, ingredere? ſi verò non potes, liber diſcede. Si adhuc ſteterit, tunc ducatur in ſupradictam cellam Novitiorum, & iterum probetur in omni patientia. Et poſt ſex menſium circulum, relegatur ei Regula, ut ſciat ad quid ingreditur. Et ſi adhuc ſtat, poſt quatuor menſes iterum relegatur ei eadem Regula. Et ſi habitâ ſecum deliberatione promiſerit ſe omnia cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare, tunc ſuſcipiatur in congregatione, ſciens lege Regulæ conſtitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi de Monaſterio, nec collum excutere de ſub jugo Regulæ, quam ſub tam moroſa deliberatione licuit recuſare aut ſuſcipere.

Suſcipiendus autem, in oratorio coram omnibus promittat de ſtabilitate ſua, & converſione morum ſuorum, & obedientia coram Deo, & Sanctis eius; ut ſi aliquando aliter fecerit, ab eo ſe damnandum ſciat, quem irridet. De qua promiſſione ſua faciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum Reliquiæ ibi ſunt, & Abbatis præſentis. Quam petitionem manu ſua ſcribat, aut certè ſi non ſcit literas, alter ab eo rogatus ſcribat, & ille Novitius ſignum faciat, & manu ſua eam ſuper altare ponat. Quam cùm poſuerit, incipiat ipſe Novitius mox hunc verſum: Suſcipe me Domine ſecundum eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea. Quem verſum omnis congregatio tertiò reſpondeat adjungentes Gloria Patri. Tunc ipſe Frater Novitius proſternatur ſingulorum pedibus, ut orent pro eo: & jam ex illa die in congregatione reputetur. Res ſi quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut factâ ſolenniter donatione conferat Monaſterio, nihil ſibi reſervans ex omnibus: quippe qui ex illa die, nec proprii corporis poteſtatem ſe habiturum ſciat. Mox ergo in oratoria exuatur rebus propriis, quibus veſtitus eſt, & induatur rebus Monaſterii. Illa autem veſtimenta, quibus exutus eſt, reponantur in veſtiario conſervanda: ut ſi aliquando ſuadente diabolo, conſenſerit ut egrediatur de Monaſterio (quod abſit) tunc exutus rebus Monaſterii, projiciatur. Illam tamen petitionem, quam deſuper altare Abbas tulit, non recipiat, ſed in Monaſterio reſervetur.

447. *HÆc Sanctiſſimi Patriarchæ ordinatio ad literam ſervatur à Ciſtertienſibus: pro cuius clariore intelligentiâ, adnotato, aliud eſſe, recipere inſtruendos pueros, aliud veſtiendos habitu regulari. Inſtruendi recipiuntur etiam quando non habent uſum libertatis: non tamen veſtiuntur habitu Novitiorum, antequam Prelatum ſolicitent, & obtineant. Qui deſiderans ſervire Deo, fugiens mundi pericula confugit ad obſervantiam Ciſtertienſem, examinatur ab Abbate vel ex eius commiſſione, ab aliquo pio atque prudenti viro, utrùm bono ſpiritu ductus veniat ad Religionem, an ex motivo humano; non enim poterit tam ſevera diſciplina ſubjacere, qui ex Deo non fuerit. Aliquibus diebus eſt in cellâ hoſpitum, ſcilicet octo, vel decem. Si cenſeatur habilis & monaſtico habitu dignus, committitur Magiſtro Novitiorum, ut cum aliis Novitiis agat, ad chorum veniat, & bene mores communitatis videat, antequam veſtiatur. Poſtquam veſtitus eſt quaternis menſibus, libera Monachorum committitur approbationi. Regula ipſi diebus ſingulis legitur in Capitulo, ut non laboret ignorantiâ. Si pro tertiâ vice poſt duodecim expletos menſes, à communitate ipsâ admittatur; ſolenniter eum Dominus Abbas incorporabit Monaſterio, vovente eum morum converſionem Monaſticam, nempe ſecundùm tres virtutes ſubſtantiales, Caſtitatem, Obedientiam, & Paupertatem. Circa Novitiorum regimen aliqua ſunt difficultates, quæ expendentur ſequentibus diſputationibus.*

TEXTUS.

De Sacerdotibus, qui voluerit in Monaſterio habitare. Cap. LX.

448. Si quis de ordine Sacerdotum in Monaſterio ſe ſuſcipi rogaverit, non ei citiùs quidem aſſentiatur. Tamen ſi omnino perſtiterit in hac ſupplicatione, ſciat ſe omnem Regulæ diſciplinam ſervaturum, nec aliquid ei relaxabitur, ut ſit ſicut ſcriptum eſt: Amice ad quid veniſti? [a] Concedatur ei tamen poſt Abbatem ſtare, aut benedicere, aut Miſſas canere; ſi tamen juſſerit ei Abbas. Sin aliàs, nullatenus aliqua præſumat, ſciens ſe regulari diſciplinæ ſubditum, & magis humilitatis exempla omnibus det. [a] Si forte ordinationis, aut alicuius rei cauſa fuerit in Monaſterio, illum locum attendat, quando ingreſſus eſt in Monaſterium, non illum, qui ei pro reverentia Sacerdotii conceſſus eſt. Clericorum autem ſi quis eodem deſiderio Monaſterio ſociari voluerit, loco mediocri collocetur: ſi promittit tamen ipſe de obſervatione Regulæ, vel propriâ ſtabilitate.

449. *Sacerdoti roganti ſuſcipi, non citiùs aſſentiendum eſſe, docet noſter Pater Sanctiſſimus, & meritò: quoniam experientia nos docuit. Sacerdotes leviter admiſſos, fuiſſe ſummo oneri communitatibus. Iuvenes in novitiatu libenter video, ſenes non video: quia juvenes habent multa quæ diſcant, quæ ſenes doceri non potuerunt, quouſque dedicerint contraria. Non debet Sacerdos excludi ſi dignus ſit; debet autẽ habere optimas qualitates ut dignus habeatur. Si puer aliquis in novitiatu non ſit humilis, Magiſtri quatuor verbis terrebitur, & humiliabitur verberibus, ſi malus. Si ſuperbiâ efferatur Presbyter, vix eſt capax remedii. Magiſtri non libenter eos puniunt; puniti furiunt, impuniti inſoleſcunt; & ipſa Sacerdotii dignitas, quæ ſanctiores eſt apta eos reddere, abutentibus eſt ſuperbiæ occaſio. atque motivum vanæ gloriæ. Pueris regendis, docendis, inſtruendis Magiſter reperietur aptus in monaſterio qualicumque; gubernandis & docendis ſenioribus; quis in mundo aptus? ipſi ſæpius ſe ſomniant doctiores ſuis Magiſtris: illam vivendi normam, quam olim obſervarunt, aut aptiorem & Deo gratiorem æſtimant, aut ſaltem dediſcere non poſſunt. Ideò in noſtris monaſteriis ſenior rarus admittitur; qui ſi admittitur, in omni patientia & humilitate probandus eſt, & regulari diſciplinæ ſubjiciendus ut reliqui; non enim Deum quærit, qui poſtulat ſanctæ Regulæ leges relaxari.*

450. Vt de Sacerdotibus Benedictus, ſic etiam de reliquis philoſopharer. Ne admittantur ſeniores, aut dignitate, aut ſubſtantiâ, aut ſanguine excellentes, ni prius exhibuerint ſpecimen humilitatis. Nobiliores difficiliùs ſunt humiles; & qui ſincerò humilis non eſt, non eſt aptus monaſticæ converſationi.

Sacerdos, Princeps, aut Magnas, ſi ſemel admittatur, ſit inter alios Novitios; ut reliqui tractetur, pro ſimilibus negligentiis eidem pœna ſubjiciatur cui alii: gradum v[e]ſtitionis ſervet, & ſi humilis & patiens non ſit, eliminetur.

Plus damni exemplo & perſuaſione infert, qui pollet authoritate nobiliore. Ergo Sacerdotes & Principes, aut in monaſterio non ſint, aut agant vitam exemplarem, quæ reliquos inſtruere poſſit. Illorum, qui eminent, operationes millenis oculis reſpiciunt univerſi, imò ad eorum imperium componuntur. Reus ergo erit ille Abbas qui permiſerit domi ſuæ eminere aliquem, qui ſit ſcandalo congregationi.

a *Sacerdotes, ſi cauſa exigat, poſſunt conſtitui nobiliore loco. Expendo* lib. 4. diſp. de Monach. ſpecieb. in eodem monaſterio. concl. 3.

TEXTVS. *ex cap. 61.*

De Monachis peregrinis; qualiter ſuſcipiantur.

451. Si quis Monachus peregrinus de longinquis Provinciis ſupervenerit, ſi pro [a] hoſpite voluerit habitare in Monaſterio, & contentus fuerit conſuetudine loci, quam invenerit, & non forte ſuperfluitate ſua perturbat Monaſterium; ſuſcipiatur quanto tempore cupit. Si qua tamen rationabiliter, & cum humilitate charitatis reprehendit, tractet Abbas prudenter, ne forte ad hoc ipſum, cum Dominus direxerit. Si verò poſtea voluerit [b] ſtabilitatem ſuam firmare, non renuatur talis voluntas, & maximè, quia tempore hoſpitalitatis potuit eius vita dignoſci. Quod ſi ſuperfluus, aut vitioſus repertus fuerit tempore hoſpitalitatis, non ſolùm non debet ſociari corpori Monaſterii: verùm etiam dicatur ei honeſtè [c] ut diſcedat, ne eius miſeria etiam alii vitientur. Quod ſi non fuerit talis, qui mereatur projici, non ſolùm ſi petierit ſuſcipiatur congregationi ſociandus: verùm etiam [b] ſuadeatur ut ſtet: ut eius exemplo alii erudiantur: Et quia in omni loco uni Domino ſervitur, uni Regi militatur. Quem etiam ſi talem eſſe perſpexerit Abbas, liceat eum in ſuperiori [d] aliquantulum loco conſtituere. Non ſolùm autem Monachum, ſed etiam de ſuprà ſcriptis gradibus Sacerdotum, vel Clericorum, ſtabiliri poteſt Abbas in maiori, quàm ingrediuntur loco: ſi eorum talem perſpexerit eſſe vitam. Caveat autem Abbas, ne aliquando de alio [e] noto monaſterio Monachum ad habitandum ſuſcipiat, ſine conſenſu Abbatis eius, aut literis commendatitiis: quia ſcriptum eſt (Marc. 7.) *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris.*

a *Diſtin-*

Digitized by Google

a *Diſtinctio hoſpitis & filii in eodem monaſterio, quæ exponitur* num.563. *An teneantur hoſpites ſervare præcepta primi Abbatis, an ſecundi,* ibid. *ubi reſolvuntur dubia, hac rerum tempeſtate frequentiſſima, & longè neceſſaria.*

b *Monachus qui tranſit ex uno ordine ad alium, non tenetur emittere de novo tria ſubſtantialia vota; quia hæc jam emiſerat in prima Religione uni Deo, non ſuo Antiſtiti, & ita unus Deus per ſe, aut per ſuum Vicarium poteſt illum abſolvere: tenetur tamen promittere omnia illa quæ nondum promiſit (puta ſi ſecunda profeſſio differat à prima in aliqua circumſtantia eſſentiali) tenetur etiam promittere ſtabilitatem in ſecunda religione, & obedientiæ votum determinare, & contrahere ad ſecundum Prælatum.* Vide à num. 541. *Idem à fortiori dicendum eſt de illo, qui non ordinem, ſed monaſterium mutat.* Conſule num.563. & deinceps.

c *In dimittendis illis omnibus, qui nocere poſſint Congregationi, habet D. Benedictus liberrimam reſolutionem. Non debet retinere in clauſtro novitius, hoſpes, aut monachus qui non expediat. Quicumque aliis nocet, urbanè dimittatur, & communitas libera maneat. Sed de hoc uberius, cum de Novitiis ago* num. 470.

d *Poteſt Abbas, ſi cauſa ſubſit, incorporatum hoſpitem ad altiorem gradum promovere. Sed et communius ſecundum tempus ſuæ profeſſionis in primo monaſterio, niſi fortè aut ejus vita, doctrina, aut qualitas majus quid exigere videatur.*

e *De noto monaſterio nullus debet recipi ſine literis commendatitiis ſui Abbatis: de ignoto monaſterio aliter D. Benedictus philoſophatur. Huic difficultati lucem clariſſimam ex D. Bernardo dabimus numero 583.*

DISPUTATIO XL.

Reſolutiones aliquot, exponentes difficillima dubia, quæ circa Novitiorum regimen, approbationemque moveri ſolent

452. RECipere Novitios in quocumque Ordine, ille Prælatus poteſt, cujus anteceſſores hoc fecerunt laudabiliter, modo ipſe non habeat legitimam limitationem Ita Panormitanus Abbas *in cap. Ad Apoſtolicam. de Regula.* Subſcribit Miranda *in Manuali Præl. quæſt. 15. art. 1. concl. 1.* Vterque utitur argumento efficaci. Quia in *capite Finali de Regul l. 6.* aſſeritur, Boniſacium VIII. conſultum de ſimili difficultate, juſſiſſe examinari conſuetudinem. Hæc non eſt petenda ab aliis Ordinibus ſeu Monaſteriis quia ubique ſunt diverſæ leges, ex quibus etiam diverſiſſimæ praxes oriuntur. Conſideratis igitur noſtris legibus, & avitis moribus, hanc materiam Concluſionibus nonnullis illuſtrabo.

PRIMA CONCLUSIO.

Prælatus ſolus, ſtando pura Regula ſine conſenſu Conventus poteſt Novitios veſtire.

PROBATUR 1. quia ſic eſt in uſu. In nullo Monaſterio totius Congregationis Hiſpanæ convocantur Monachi expoſituri, utrùm quis recipi debeat aut non. Abbas unus eum admittit, & congregantur Religioſi, ut ritu ſolenni, ipſis præſentibus, veſtiatur.

Dices, in Hiſpania conſuli Conſiliarios, qui vicem gerunt Communitatis. Reſpondeo, Conſiliarios Abbatis in Hiſpania non ſemper habere vocem deciſivam: & ſi aliquando habeant, non ſunt Vicarii Communitatis, ſed quaſi Abbatis Coadiutores: unde, Abbas Hiſpanus & Cōſiliarii ſimul, æquivalent uni Abbati Germano, aut Belgæ: atque ideo, quæ in Hiſpania poſſunt Abbas & Conſiliarii facere tota communitate invita, hoc poteſt in aliis provinciis Abbas facere, etiā ſuis Religioſis invitis, Abbates enim aliarū provinciarū, non habent aſſeſſores. Præterea, eſto in Hiſpania conſiliarii ſint Cōmunitatis Deputati: quid inde? aut fallor, aut ſequitur veſtire novitium eſſe rem parvi ponderis, & ideò debere omnes Religioſos convocari, aſſumptum probo, quia capite III. Regulæ indicitur ut *quoties aliqua præcipua agenda ſunt in Monaſt. convocet Abbas omnem congregationem, & dicat ipſe unde agitur.* — *Si qua verò minora agenda ſunt in Monaſterii utilitatibus, ſeniorum tantùm utatur conſilio.* Subſumo. Atqui Ciſterc ienſes Hiſpani veſtiunt Novitios & conſilio Seniorum hoc eſt Conſiliariorum ſolummodo: ergo in eorum ſententiâ veſtire novitios res levis eſt, & idcirco fieri poteſt inconſulta ipſa Communitate.

PROBATUR 2. RATIONE. Quia Abbas poteſt proponere ſolenniter quemcunque, ut Communitas admittat aut non: veſtire autem Novitium, nihil eſt aliud, quàm ſolenniter illum proponere Conventui, ut, habitis aliquibus deliberandi menſibus, definiant an admitti debeat, an dimitti.

453. Quiſpiam Abbas conſuluit ſuos Religioſ, utrùm deberet recipere talem Novitium. Petitur, an debeat ſtare decreto ſui Conventûs.

RESPONDEO, ſtando Regulæ rigori talem Antiſtitem ſuos conſuluiſſe non ex obligatione, ſed ex urbanitate; ac propterea videretur incivilis, ſi in tali caſu contra omniū votum admitteret. Cæterùm, ſi juſtitiæ rigorem reſpiciamus, poſſet in tali hypotheſi Antiſtes facere quod vellet; quia illi qui ex urbanitate conſuluntur, & poſſunt non conſuli, conſulti non habent vocem definitivam, ſed merè conſultivam Conſultò reſolvo *ſtando Regulæ rigori*: ſunt enim Benedictinæ congregationes, quæ habent leges & conſuetudines contrarias, quibus prudentiſſimè ſtandum.

In Sancti Vitonis Congregatione (conſtat ex ejus declaratione ad cap. Reg. 58.) nullus veniens recipitur ad ingreſſum Religionis abſque licentia Capituli Generalis, vel Reverendi Patris Præſidentis, aut Viſitatorum, infra annum & hac licentiâ habitâ, non induitur ſine conſenſu majoris partis ſeniorum Monaſterii, in quo actu Prælatus etiam activam vocem habet. Hæc autem obſervantia non naſcitur ex præſcripto Regulæ, ſed ex conſtitutione ſingulari quæ alios non obligat.

454. Etiam Abbates in Congregatione Hiſpaniæ nō recipiunt Novitios ſine Reformatoris licentia, ſic vocant Generalem. Sed hæc licentia, ut attentè obſervavi, reſpicit

dicetur: Quia perſuaſiones & promiſſiones ſunt ex ſe licitæ, & ſolùm malæ, cùm fiunt inordinatè. Perſuadere illi, ut confugiat ad alium Ordinem æquè aptum, actio indifferēs eſt: ut ad Ordinem minùs aptum, aptum tamen, levis injuſtitia eſt: ipſum deducere ad Religionem diſconvenientē, gravis injuria eſt. Si retrahitur mendaciis, fraude, & detractione, hæ omnes circumſtantiæ conſidrrandæ ſunt, & debent omnes reduci ad æquitatem. Vnde, ſi, ut diſſuaderes Petro ingreſſum in tale monaſterium, illud infamaſti, teneberis monaſterio reſtituere, nō Petrum quem retraxiſti, non te, aut alium ejus loco, quia Petrus nondum ad monaſterium pertinebat: Teneberis tamen monaſterio rependere honorem, quem detraxiſti, & Petro libertatem.

458. De illo qui retrahit Novitium, aut Profeſſum, inferiùs diſputabo.

CONCLUSIO QUARTA.

Non omnes venientes ad Religionem, debent veſtiri: poſſunt tamen Conſtat: quia veſtire Novitios quod ex rigore Regulæ ad unum Abbatem pertinet, eſt conſulere ſolenniter Religioſos, utrùm ille debeat admitti, an non. Abbas, quando proponit hominem indignum: ſi inſufficientiam ejus non protegit, non colorat, nec injuſtè excuſat, ſed ſincerè ſuis Religioſis exponit, nemini eſt injurius. Non Novitio, quia is, non obſtantibus ſuis defectubus, aſpirat ad habitum: non communitati, quia hęc libera manet, &, illis non obſtantibus, poteſt illum admittere ſi velit.

CONCLVSIO QVINTA.

Si matrimonium eſt ratum & non conſummatum, liberum eſt cuilibet conjugum, altero etiam invito, tranſire ad Religionem: in qua & poteſt admitti, & profiteri. Secus, ſi matrimonium fuerit ratum & conſummatum.

CONCLUSIO SEXTA.

Ille, cujus parentes ſunt in ſumma miſeria conſtituti, ita ut aliter vivere nequeant niſi per filii obſequium, non poteſt ingredi in Religionem, prætermiſſa parentum incommoditate

Ratio eſt, quia jure naturæ tenetur opitulari parentib⁹ in neceſſitate conſtitutis. Sanè non deficeret, huic obligationi, qui ſe offerret Ordini ſub iſto gravamine, nēpe quod Monaſterium teneretur ſuos parentes alere: quod aliquoties factum eſt, & fieri conveniret, ſi ille, qui ingreſſum poſtulat, præter neceſſarias dotes, haberet excellentem aliquā qualitatem Sic aliquando in Hiſpania vidi excellentes cātores, & doctiſſimos Viros admitti ſub conditione ſimili. Sicut philoſophos de filio, philoſophari etiam debeo de patre habente filios conſtitutos in gravi neceſſitate, quibus ipſe poteſt opitulari.

CONCLUSIO SEPTIMA.

459. *Novitius qui in circumſtantia eſſentiali monaſterium fefellit* (vel fingens literas, vel teſtes falſos exhibens) *& ex vi iſtius erroris admittitur ad profeſſionem, non remanet verè profeſſus.* Hinc conſtat, talem poſſe egredi invitis Religioſis, & etiam invitum dimitti, cùm primum aut ipſe aut alii fraudem cognoverint. Circumſtantias eſſentiales illas voco, quas Communitas ita examinat, ut cognitis illis non admitteret: Apud Ciſtertienſes, & Hieronymitanos in Hiſpania circumſtantia eſſentialis creditur eſſe Iudaiſmus, & publica infamia in materia fidei: unde reor, omnes illos qui prolatis teſtimoniis falſis, probant ſe non eſſe oriundos è Iudæis, nec à Mauris, nec è condemnatis à tribunali Inquiſitionis, non eſſe verè profeſſos, ac proinde poſſe egredi, & etiam dimitti. Ratio eſt: quia profeſſio contractus quidam eſt, & fraus circa materiam ſubſtantialem contractûs, reddit illum invalidum, fit enim à contrahentibus involuntario. Si dicas, non excludi univerſos Iudæos ſed illos qui ab informationes facientibus deprehenſi; ſed hoc ipſum non credo, alii examinent.

DE VOTO RELIGIONIS.

CONCLUSIO OCTAVA.

460. *Si quis vovit ingredi Religionem, ex vi voti non tenetur in illa remanere, ſed ſufficit ingredi.* Ita Hēricus de Gandavo *quodl.3.q.19. & quodl.13 quæſt.15.* & ex recentioribus Ledeſma *in 4. diſt 38.diſp 1 poſt concl.12.* Navarrus *lib.3.conſil.tit.de vot.in prima editione conſil.25 per totum.* Voto ſatisfacit, licet culpa ſua egrediatur, ſi mediocri cura adhibita, ex infirmitate aut parva indole non permanſerit. Ita Diana *part.4.tract.4.reſ.25.* Satisfacit, licet ex mera ignavia nullam curam adhibuerit, ne præceptis Religionis non ſatisfaceret, aut ex mera inconſtantia Religionem desereret, ut reſolvit Azorius *part 1 l.11 c 22.quæſt 9.in fine.* Ratio eſt; quia nullus tenetur facere ex vi voti, id quod ipſe non vovit; atque ideò ſincere examinanda venit voventis mens. Addo, illum qui tantummodo vovit ingredi, non teneri per accidens ſtare voto; quia vovit actionem utilitatis parvæ aut nullius, ex qua ſequuntur inconvenientia maxima, honoris, & authoritatis: quia ſi non vis perſeverare, meliùs eſt non ingredi Religionem, quàm ingredi: fallis enim Abbatem à quo ſolicitas veſtiri, & detrahis tuo honori. Sanè ex duobus contradictoriis non potes vovere ignobilius contempto nobiliori: quia votum non niſi de meliori eſt. Nemo poteſt vovere Matrimonium præ continentia; nemo vovere ingreſſum Religionis merum: quia, ut dicebamus, meliùs eſt non ingredi, quàm ingredi ut poſtea egrediaris. Conſono Cypriano, qui in epiſt. ad Pomp. ſic inquit. *Si autem perſeverare nolunt aut non poſſunt, melius eſt ut nubant.* Vide n.249.

CONCLVSIO NONA.

Votum à pueris aut à puellis, qui uſum arbitrii naturalem habent, ante annos pubertatis emiſſum, eſt validum: poteſt tamen à parentibus, aut à tutoribus irritari. Eſt expreſſa D. Thom. *2.2.q 88 .art.9 & q 189.art.1.*

CONCLVSIO DECIMA.

461. *Si quis voverit Religionem ingredi, & in illa perſeverare, non determinans Religionem in particulari, tenetur priùs examinare, cuinam Religioni ſit aptus, & ad illam venire. Quod ſi ibi non admittatur, tenetur ire ad aliam ſibi convenientem.* Ita D. Thom. 2.2 *q.189. art.3 & 4.*

Dixi, *Religionem aptam & convenientem*: quia ſi in Religione ſibi congruente non admittatur, ad ſibi diſconvenientem non tenebitur ire. Primò, quia non eſt cenſendus voviſſe ſe animæ periculis & equuleo perpetuo: nec ſi voveret, deberet ſervare promiſſionem. Religionem diſconveni-

Digitized by Google

venientem illam dico, in qua prudentum judicio cenſetur futurum eſſe ſaltem probabiliter, ut ille miſeriùs vivat, quàm ſi eſſet in ſæculo. Tunc illud votum non obligaret quia voti ingenium eſt, mentem perficere, & voluntatem firmare; non autem exponere periculis ſummis peccandi.

Concluſio Vndecima.

Qui vovit ingredi talem determinatam Religionem, ſi non admittatur, non tenebitur ire ad aliam. Ita citatus D. Thomas.

Concluſio Duodecima.

462. *Qui vovit ingredi Religionem aliquam determinatam, poteſt intrare ſanctiorem.* Patet, quia etiam profeſſus, poteſt hoc facere: nemini enim præcludi poteſt via ad nobiliorem perfectionem. Vbi nota, non dici ſanctiorem illam quæ ſtrictior, non quę magis contemplativa, neque illam quæ ſecundùm ſe eſt perfectior: ſed illam unicè, quæ eſt apta voventem talem promovere ad majorem virtutum perfectionem. Contemplatio perfectiſſima eſt, non tamen eſt apta omnes perfectiſſimos facere; quia ſi Petrus non poſſet contemplari, & vix poſſet non vacare vitæ activæ; reſpectu illius ſanctior judicanda eſſet vitæ activæ profeſſio, quàm contemplativæ; ſunt enim multi, qui occupati in actione, ſunt ſtrenui: in contemplatione, torpentes & languidi. Et unuſquiſque ante electionem debet ſuas vires, & ſuſcipiendum onus optimè examinare & inter ſe conferre, ne titulo majoris perfectionis ſuſcipiat pondus, cui poſtmodum ſuccumbat.

CIRCA TEMPVS PROBATIONIS.

463. Omitto juris antiqui expoſitionem: non enim eſt animus examinare, quid majores noſtri facere potuerint, ſed quid in præſentiarum facere debeamus.

Concluſio Decimatertia

Probationis tempus eſt annus integer. Si ante anni periodũ profeſſio fiat, eſt nulla. Ita Concil. Trident. *ſeſſ. 25. c. 15.* Annus debet numerari de momento ad momentum, ſecundùm ferè omnes authores, juxta quos, nec ſex horis antequam Novitius compleat decimumſextum annum, nec totidem horis antequam compleatur annus probationis, poterit vota validè emittere. Vide Dianam *part. 3. tract. 2. reſolut. 57.* Hinc ſequeretur, præcepta Eccleſiæ eſſe mathematica, & non moralia, quod nullus admiſerit. Dico igitur, illius profeſſionem eſſe validam, de quo moraliter loquendo eſt verum dicere, quod non habeat minùs quàm ſedecim annos, & quod fuerit Novitius anno integro. Non enim auderem irritã aſſerere illius profeſſionem, cujus probationis tempori deficeret unum minutum horæ. Sanè annus, cui deficit unus ſcrupulus, non eſt mathematicè integer de momento ad momentum: eſt tamen integer moraliter. Sit igitur probationis annus integer moraliter; hoc eſt, ſecundum æſtimationem prudentum.

Sed ſtatim occurrit nova difficultas, quæ examinat, quot & quales poſſint ab anno probationis, aut ætate requiſita partes phyſicè auferri, illæsâ morali illorum integritate? & reſpondeo in hac materia laxiores eſſe ſententias quò ſeveriores. Severiſſima enim eſſet, quæ aſſereret Petri nati minuto quarto poſt undecimam, profeſſi undecimâ vota eſſe, invalida, & tamen laxiſſima etiam eſſet: Petrum enim à profeſſione ſolenni propter unum horæ minutum quartum liberaret. Graviſſima quidem materia eſt, nec ſtatim veniunt à votis abſolvendi profeſſi propter cauſas quæ evadunt cenſuram & judicium morale, quale minutum eſt. Addo omnes authores, quos legerim, ſeveriſſimos, ac proptereà, nõ niſi laxiſſimos in hac eſſe materia. Subjungo videri fortem rationem, quâ aliquando memini me quaſi viginti tres horas ab ætate aut anno probationis ſubripuiſſe, illæsâ, ut exiſtimo, morali integritate. Lector ſit ęquus judex & vires hujus ratiocinii præponderet & liberè ſententiam feret. Arguo ſic. Vbi aliquid in jure Canonico obſcurum & ambiguum reperitur & id ipſum in Civili exponitur clarè, ſtandum eſt juri civili, id ipſum jure Canonico expreſſè decernente, & dicente æquum eſſe Pontifices morem gerere pientiſſimis & prudentiſſimis Imperatoribus, & permittere dubia Iuris Canonici, ſi intra limites eccleſiaſticos exponi non poſſint, ad ſimilitudinem civilium exponantur, quandoquidem & ipſi ſimiliter Imperatores morem Pontificibus geſſerunt & voluerint dubia civilia canonica claritate illuſtrari: atqui hoc dubium intra Canonum limites reſolvi non poteſt: ergo per analogiam reſolvi debet. Conſequentia eſt legitimâ: & præmiſſæ omnes certæ. Subſumo: Atqui in Iure civili *L. A quâ ætate 5. ω. Qui teſtamenta.* requiritur, ut habeat 14. annos completos, qui teſtamentũ validè condere poſſit, & completos habere, qui ultimum diem inchoaverit: teſtari poterit die 4. Maii horâ primâ poſt mediam noctem (inde dies civiles & eccleſiaſticos univerſi numerant) qui natus eâdem die horâ poſt meridiẽ undecimâ. Ergo 22. aut 23. horis ante quàm phyſicè tempus lege determinatum compleat, lege decernitur cõplevisse civiliter: ergo in profeſſione eodem modo eſt philoſophandum. Vide igitur Lector An hoc ratiocinium convincat, & pro tua prudentia procede, curans ne profeſſiones admittas feſtinus, & ne à feſtinantibus admiſſas eâdem feſtinatione condemnes: poterit enim contingere, ut temerarius ſis ubi vis non niſi ſcrupuloſus videri. Ego enim, quia nubes hîc plures quàm rationes offundi video, nil definio, ſed ſolùm rationem ex qua poſſis definire, propono.

In mortis articulo videtur laxa illa recentiorum ſeveritas ceſſare: multi enim tenent Novitium moribundum poſſe ad profeſſionem admitti ante annum probationis completum. Ita Diana *part. 3 tract. 2. de regul. reſol. 17.* ubi citat Beiam, Sanchez, & alios. Hæc opinio benigna eſt, & laudabiliter ſæpiùs reducitur ad praxim, præcipuè apud Benedictinos. Salmanticæ dum ibidem eſſem Theologiæ auditor, veſtiti ſunt duo Novitii ægroti, non in noſtro

Colle-

Digitized by Google

Collegio, ſed foris, in domibus ubi habitabant, qui ante tertiam diem vota emiſerunt, & ut Monachi profeſſi, ſepulti ſunt. Vidi præterea in Monaſterio Spinenſi duos Novitios moribundos, diverſis temporibus admitti ad profeſſionem ante tempus. Et reor ſæpe hoc aliàs eſſe factum, ſed ſolùm recenſeo quæ vidi.

464. Motivum profeſſionis hujuſmodi, erat Bulla Pii V. Sanctiſſimonialibus Dominicanis ſpecialiter conceſſa, quæ reperitur ad longum apud Mirandam *in Man. Prал. q. 22. art* 10. in qua ait concedebatur, aut declarabatur, Moniales hujuſcemodi, in mortis articulo ad profeſſionem poſſe admitti. Hæc Bulla, ſi eſt privilegium, nobis prodeſt: quia omnium Bullas, favoreſque participamus: ſi declaratio eſt, favet non ſolùm nobis, ſed etiam univerſis. Atque ideò aſſero in Ciſtertienſi Ordine Novitios & Novitias poſſe in mortis articulo admitti ad profeſſionem, licèt non ſit completus approbationis annus. Circa literam Bullæ tria adnoto. Primum, Novitium ſic profitentē debere habere ſedecim completos annos: quia hoc expreſsè in privilegio dicitur. An dari etiam poterit implicita alia ratio, quæ junioribus faveat, & non ſolum in novitiatus ſed etiam in ætatis tempore diſpenſet? ſanè nec mihi clara occurrit, nec eſſe impoſſibilem clarè. Secundū Monaſterium non poſſe ſuccedere in bona illius Novitii. Tertium, Monaſterium non debere gravari propter talem Novitium. Ratio eſt: quia qui non ſentit utilitatem, non debet damnum ſentire: atqui Monaſterio non favet in aliquare obitus talis Novitii, neque favere poteſt: ergo neque gravare debet Hinc colligo, Hiſpanos, qui pro ſingulis Monachis defunctis legunt tres Miſſas, pro talibus Novitiis non teneri illas legere.

465. Quod ſi morientis Novitii bona veniant ad Monaſterium, aut venire poſſint putà, ſi ſubſcribamus Megalæ *in 1.2. lib 2. cap.27 num.* 50. Sanchez *in ſumm. tom.2. li. 5. cap.4. n* 16. Zanardo *in d. rect. Theolog. p.2. c 17.* Peirino *in privileg. Minim tom.2. conſt. Pii V. § 2. n.1.* Ioanni Suario *in Enchiridio caſuum conſc. lib.3. verb. de Profeſſ § Monialis Novit.* & Fauſto *in theſaur. Relig. lib.5. q.167. num. 4.* & Dianæ *p.3. tract 2. reſol.17.* aſſerentibus Conventum ſuccedere in bonis Novitii, in articulo mortis ante expletum annum probationis profeſſi, aut a fortiori Mēgalæ citato, & Decio aliiſque affirmantibus bona Novitii diſcedentis ab inteſtato, pertinere ad Monaſterium: ex hac hypotheſi debemus dicere, Monaſterium & Ordinem debere pro illo eaſdem Miſſas ac orationes legere, quas pro aliis Religioſis: patet: quia ex hac hypotheſi ceſſat diſparitatis ratio

Admoneo tamen Abbatem, qui moriòundum incorporare deſiderat, ut videat, num ille Novitius poſſit ſupervivere: quia non licet indignum Novitium ad profeſſionem admittere, niſi cum de ipſius ſalute deſperatur. Profeſſio in tali caſu fiat ſic: Emittat vota Novitius, dum eſt arbitrii capax: recipiat Prælatus cùm ille fuerit in agone nempe cum ſciatur eum moriturum eſſe.

Si mors Novitii indigni inſtet probabiliter, poterit eum Prælatus admittere vel non admittere, nempe ſubſcribens huic vel alii parti.

CONCLUSIO DECIMAQUARTA.

466. *Probationis annus debet incipere à die qua recipit habitum, licet ad annos pubertatis non venerit.* Conſtat ex iis quæ diximus de pueris oblatis Monaſterio.

CONCLVSIO DECIMAQVINTA.

Annus debet eſſe integer. Conſtat ex Concil. Trident Sed annus integer eſt duplex, ſæcularis & eccleſiaſticus. Sæcularis reſpicit dies menſium, ut à Nonis Ianuarii anni 1638. ad Nonas anni 1639. Eccleſiaſticus ſanctorum reſpicit ſolennitates, ut à Paſchate anni 1639. ad Paſcha anni 1640. Profeſſio quid Eccleſiaſticum eſt, & tempore Eccleſiaſtico venit determinanda: probabile tamen etiam eſt illam civili tempore poſſe determinari.

467. Leſſius *lib.2. c.41. dub. 7. n. 59.* cognoſcit annum Eccleſiaſticum: quia dicit eum qui die 24. Februarii veſtitus eſt, anno ſequenti, ſi fuerit biſſextilis, non poſſe die 24. profiteri, ſed debere expectare 25. Clariùs diceret, qui veſtitur die S. Matthiæ, non profiteatur in profeſto S. Matthiæ, ſed in die ejuſdem ſancti ergo profeſſio ſupponit annum Eccleſiaſticum, quia à 24. Febr. ad 24 ejuſdem menſis annus integer civilis eſt non tamen Eccleſiaſticus. Vſus anni Eccleſiaſtici eſt valde conformis menti concilii Tridentini, quod eccleſiaſtica tempore eccleſiaſtico diſcernit. Vide Seſſ 23 cap.13. *Promoti*, ait, *ad ſacrum ſub diaconatus ordinem ſi per annum ſaltim in eo non ſint verſati, ad alterem gradum, niſi aliud epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur.* Ne autem maneret dubio locus, fuit poſitum in capitis titulo, *Annus ſit eccleſiaſticus ante promotionem ad Diaconatus.* & cap.14. ubi *annum integrum* legimus, exponit Ioann Gallemart. *eccleſiaſticum.* Eccleſiaſtica igitur menſurātur tempore eccleſiaſtico. Cæterum tametſi hæc ratio fortiſſima ſit ſtandum eſt communi praxi dicendumq; hanc eamdem ſententiam quam intrinſecè probabiliorem eſſe puto, extrinſecè & authenticè non habere majorem authoritatem illâ quam ex uno & ſolo Caramuele præter (non tamen expreſſè contra) Doctorum torrentem philoſophantem dicentemque ſibi hoc ratione fortiſſima videri comprobari, nolle tamen à communi opinione diſcedere, quoſque alii doctores rem examinantes comites eſſe velint. Interim tu in praxi ſequere opinionem contrariam: nocet enim nonnunquam probabilitas, & vide quid in ſimili quæſtione numero 171. dicatur.

Anno 1582. contigit Gregoriana Calendarii mutatio (vel ut Theologi loquuntur, Reformatio) ille annus fuit annus integer, licèt 355. diebus componeretur. Ideo qui fuerat veſtitus Kalendis Ianuarii 1582. potuit profiteri in anni Eccleſiaſtici revolutione, nempe Kalendis Ianuariis anni 1583

468. In congregatione SS. Vitonis & Hydulphi, ut conſtat ex declaratione capitis 58. Regulæ, profeſſio fit poſt annum completum & diem integrum: ita tamen ut priùs habeatur licentia à Capitulo Generali: ſed iſte dies additur, non ex præſcripto Regulæ, ſed ex conſtitutione ſingulari. Vtrùm illæ conſtitutiones obligent in conſcientia.

Digitized by Google

utrùm omiſſio alicujus circumſtantiæ in illo commentario requiſitæ impediat, aut etiam profeſſionem irritet, pēdet à conſtruentium authoritate & ordinatione, de qua non diſputo: quia ipſi ſunt ſuæ libertatis Domini, & præter conditiones è Concilio poſitas, poſſunt etiam quaslibet ſtabilire, quibus deficientibus, contractus profeſſionis ſit nullus. Hanc diem non eſſe addendam ex neceſſitate juris communis, expreſsè docuit Villalobos *in ſum. tom. 2, tract. 35. diff. 15. n. 4.*

Conclusio decima sexta.

469. *Novitius intra annum probationis poteſt liberè exire & redire ad ſæculum.* Ita omnes: nec eſt probabile contrarium. Si egrediatur ſine licentia, non incurrit aliquam inhabilitatem. Sylveſter & Miranda *in Manual. q. 22. art. 8.* Fuerunt aliqui qui crediderunt Novitium, qui ad ſæculum revertitur, debere ſolvere expenſas factas in monaſterio. Sed cur? an non & ipſe ſervivit? qui judicat Novitium non lucrari victum & amictum, aut labores Novitiorum non novit, aut majoris pendit pecunias quàm deberet. Cenſeo nec ipſum quidpiam debere ſolvere Monaſterio, neq; id illi. Ita Sylveſter *verbo Religio. 5. q. 8.* & probat *ex cap. non ſolùm. de regul. lib. 6.* Cæterùm ſi ante veſtitionem expenſas primi anni compromiſit, ſtandum eſt compromiſſioni. Multi enim ſe obligant ad expenſarum ſolutionem ſi non perſeverent, & tunc ratione promiſſionis tenentur.

DE NOVITIORVM APPROBATIONE.

Conclvsio Decimaseptima.

470 *Qui certò ſcit aliquem Novitium nō expedire Monaſterio, tenetur illi negare ſuam vocem, ſub peccato mortali: non tenebitur tamen ſollicitare alios contra Novitium.* Ratio eſt: quia damnum graviſſimum communitati infert, qui cauſa eſt, ut indignus aliquis ad profeſſionem admittatur. Conſultò *qui certò ſcit* dixi, quia ille tantùm probabiliter ſcit, approbare ipſum poteſt, & reprobare. Major eſt difficultas de dubitantibus, pro quibus reſolutio ſit hæc.

Conclusio decimaoctava.

In dubio tenemur Novitium reprobare. Sanè in hoc caſu bifariam dubitare poteris. Primò, an novitius futurus ſit utilis communitati: ſecundò an nocivus. Non agit concluſio in priori, ſed in ſecundo ſenſu. Et ratio concluſionis eſt quia in dubiis debet præcedere major obligatio, atqui erga communitatem magis obligamur, quā erga Novitium: ergo debemus non exponere communitatem periculo habendi unum hominem diſconvenientem. Minor eſt certa: quia communitati debemus quidquid politicè ſumus, & eam habemus loco matris: Novitio autem nihil debemus. Qui in dubio Novitium approbat, eſt ſui monaſterii degener filius. Quomodo enim pius eſt ille filius, qui ultrò ſuum patrem ruinæ periculo exponit, cùm poſſit illud advertere? Monaſterium exponitur ruinæ, quoties diſcolus & effrænis aliquis juvenis admittitur ad profeſſionem. Vnus ſufficit ut turbetur plurimi, unus ut pax occidat, & jurgia peſſima naſcantur. Non admittatur igitur ille, de quo dubitamus an monaſterio ſcandalo futurus ſit. Cur primâ die Novitius non admittatur ad profeſſionem? ideò profectò, quia ante probationem non ſcimus utrùm expediat, an non. Ergo ſi id poſt annum nondum ſciamus: vel in Novitiatu remaneat quousque dubium decidatur, vel ſaltem dimittatur; injurius enim & ſuo monaſterio & ſibi ille eſt, qui illum Religioni incorporat, qui turbaturus eſt totam communitatē. Dixi quod in novitiatu maneat, quoniam Tridentinum Concilium aliaq; quæ jubent Novitios poſt annum aut admitti aut dimitti, ſupponunt nulla dubia dari: hæc enim non reſolutionem poſtulant ſed examen, quod ſine tempore fieri non poteſt. Sanè de Novitiis ſæculares Doctores ſæpe ſcribunt, ſed cæcè: non enim ſciunt quantum damni pati ſoleat communitas ab unius inſolentia. Ergo ſicut dubitas utrùm ſit venenum in ſcypho, non bibes, ſic à fortiori non admittes illum, de quo dubitas. Si dimittitur, nemini fit injuria, & remanet ſecurum monaſterium: in admiſſione eſſe poterunt inconvenientia.

Conclvsio decimanona.

471. *Abbas ſine ſuorum conſilio poterit quemlibet Novitium dimittere.* Patet, quia tenetur tractare gravia cum ſuis Religioſis, non levia? ideo non poteſt Novitium ad profeſſionem admittere ſine ſuorum conſilio aut conſenſu juxta diverſas opiniones: poteſt autem dimittere: quia in dimiſſione nil reperitur quod ſit grave. Ille enim non erat monaſterii, & ita nihil monaſterio, quod ſuum eſt, adimitur: ipſius etiam nondum eſt monaſterium, ſicque nec illi injuria infertur. Præterea, quando Abbas vult gravia facere, debet ſuos conſulere, non tamen tenetur, ſi velit, illa gravia non facere. Ergo quando Abbas vult admittere profeſſionem alicujus, conſulat ſuos Monachos: non tenetur tamen, ſi noluerit, hoc facere: dimittere autem Novitium, eſt non velle rem gravem facere. Et ideò non indiget ſuorum conſilio. Cęterùm, ſi in aliquo monaſterio lex valida aut conſuetudo præſcripta contrarium indicat, ſtandum omnino eſt conſuetudini aut legi.

Conclusio vigesima.

472. *Approbare Novitios aliàs habiles, eſt materia gratiæ.* Ita Sanchez *in ſumm. tom. 2. lib. 5. c. 4. n. 59.* cujus ſententiam probabilem putat Peregrinus *in comment. ad conſtit. part. 2. c. 5. lit. B. § 1.* Ita etiam omnes illi, qui ſubſcripſere meis ſynthesibus (ſunt plures quàm viginti) & præter illos P. Engelgrave ſocietatis Ieſu Brugenſi Collegii Rector, & alii multi. Hinc ſequitur, non peccaſſe contra juſtitiam illum, qui ſine cauſa Novitium reprobaverit. Probatur. Quia annus probationis æquè conceditur Novitio & monaſterio: atqui Novitius poteſt deſerere Ordinem ſibi convenientem & aptum, & hoc ſine conſcientiæ ſcrupulo dimittere Novitium ſibi convenientem & aptum. Quia aliàs communitas eſſet pejoris conditionis, quàm particularis, quod eſt abſurdum, cùm illa ſemper debeat eſſe conditionis melioris.

Dicen-

Digitized by Google

Dices. Novitium ſine cauſa non poſſe dimitti, quia illi fit magna injuria: perdit enim opinionem ſuam, ſi expellatur. ¶ Dico etiam, quod Religio non lucratur honorem, quando Novitius eam deſerit: & nihilominus eam poteſt Novitius relinquere, cùm voluerit, ſine cauſa: ergo etiamſi non ſubſit cauſa aliqua, poterit eum Religio dimittere, quia in iis quæ à mera gratia pendent, ſtat pro ratione voluntas. Præterea: ſi hæc ratio eſſet efficaciæ alicujus, probaret Novitium non poſſe dimitti, etiam cum cauſa. Quoniam plus opinionis perdit, quando ob cauſam aliquam dimittitur: & ſicut, cùm ſubeſt cauſa, Communitas utitur jure ſuo, & directè non nocet Novitio, ſed ſolùm indirectè, ſic ſimiliter, quando cauſa non ſubeſt, poterit Communitas uti ſuâ libertate, & directè non nocebit Novitio, ſed ſolū indirectè. Ille enim qui vult poſſe ſponte egredi, injuſtus eſſet, ſi nollet poſſe ſponte dimitti. Ergo ſi hoc ſupponitur antequam veſtiatur, nemini fit injuria: quia ſi hæc conditio non placet, aut habitum non poſtulet, aut polliceatur, ſe non eſſe egreſſurum ſine cauſa: & tunc erit in beneficio probationis æqualitas, quia conditio inæqualis, non juſta, ſed iniqua eſt.

Sanè tempore D. Benedicti nullus Novitius aut egrediebatur, aut dimittebatur ſine cauſa: fiebat enim contractus ante probationem, quo Ordinis noſtri Candidatus expreſsè ſtabilitatem rationalem atque prudentem promittebat, & Abbas admittebat, unde, ſicut ex levitate non poterat reverti ad ſæculum, ſic ſimiliter nec poterat ſine cauſa dimitti. Colligitur hic prævius contractus ex Regulæ capite 58. quem expendo inferiùs *n.* 521. ¶ Confirmatur. Cùm Communitas admittit Novitium, ſe exponit periculo quod poſſit deſeri cùm placuerit Novitio: ergo quando is veſtitur, debet ſupponere ſe poſſe expelli, dum placuerit Communitati. ¶ Confirmatur ſecundò. Annus probationis conceditur, ut examinet Novitius, utrùm ipſi Ordo placeat: ergo etiam conceditur, ut examinet Communitas, utrùm ipſi Novitius placeat. Ergo ſicut Novitio ad egrediendum ratio eſt ſufficiens, quòd Religio non placet: etiam Ordini erit æquè ſufficiens ad dimittendum, quòd Novitus non placet. ¶ Ergo manet liquidum, illum nihil contra juſtitiam facere, qui convenientem Novitium reprobat.

473. Poſſet videri contra charitatem procedere, ſi non eſſet alius Ordo aut monaſterium, in quo talis Novitius poſſet eſſe æquè ſanctus: quia ſicut non tenetur Communitas omnes deſiderantes veſtire, ſic nec omnes veſtitos conſervare. Et ſi ratio, quam præoccupo, eſſet efficax; probaret, nemini poſſe habitum Ordinis negari. Quia etiam poſſet dici Communitas eſſe in cauſa, quòd talis non ſit Religioſus, dum aptum & habilem non veſtit. Quādo Communitas aut Abbas dimittit aliquem veſtitum, aut nondum veſtitum, utitur ſua authoritate, quæ eſt libera, & Novitio non ſubeſt: ipſi aditus non præcluditur ad Religionem: ſunt enim & alia Monaſteria & Ordines.

Sorres tibi famulatur, ſcis eum ſanctiorem futurum eſſe apud te, quàm apud alios. Peto, utrùm poſſis illum dimittere. Reſpondebis, eſſe in tua libertate, ſamulos recipere & dimittere: quia habere hos vel illos, pendet à voluntate. Ergo ſicut herus non tenetur retinere ſamulum (ſi illi diſplicet) ut ſanctior ſit: ſic ſi Novitius diſplicet, nō tenebetis illum retinere, ut ſit ſanctior. Sed tu eſto tui juris dominus, ſicut & ille ſui. Vadat ad alium Ordinem, aut aliud cœnobium tui Ordinis: ubique enim ſervimus uni Deo, & qui in moleſtus tibi ſit, alibi poterit eſſe ſanctiſſimus.

474. Confirmatur. Majus jus habet uxor in maritum, poſt matrimonium ratum non conſummatum, quàm Novitius in Ordinem. Ratio eſt conſpicua: quia inter conjuges fuit ratus contractus ante conſummationem matrimonii: inter Novitium & Religionem nullus, ante profeſſionis acceptationem. Atqui ante conſummationem matrimonii poteſt maritus dimittere aut deſerere uxorem innocuam & ingenuam, & ingredi in Religionem: ergo etiam ante profeſſionem, ſine ſpeciali causâ poterit Ordo dimittere Novitios qualeſcunque. Hoc exemplo matrimonii, ut monaſticas obligationes explicet, utitur D. Bernardus bis in eadem Epiſtola ſeptima, paulò ante medium: quia aliàs, annus probationis non eſſet æqualis Novitio & Monaſterio. Poſſet tamen locum habere benignitas, & Novitio ingenuo ſumma præſtari ſecuritas, ſi in veſtitione fieret contractus talis. Nempe, polliceretur Novitius, ſe non eſſe egreſſurum ſine cauſa legitima, & compromitteret Communitas, ſe non eſſe eum dimiſſuram ſine cauſa. Hinc non læderetur probationis indifferentia requiſita; quia ſtante hoc contractu, & poſſet Novitius exire, ſi experiretur ſe inſufficientem tantæ perfectioni; & poſſet illum Communitas dimittere, ſi judicaret eum ſibi non convenire.

475. Hic contractus fiebat tempore D. Benedicti, & expreſsè illum indicit in ſuæ Regulæ cap. 58. *Si promiſerit de ſtabilitate ſua perſeverentiam, poſt duorum menſium circulum legatur ei hæc Regula. — Si adhuc ſteterit, tunc ducatur in ſupradictam cellam Noviriorum, & iterum probetur in omni patientia.* Ecce jubetur Novitius promittere ſtabilitatem ſuam ante probationem; non ſane monaſticam, quia hanc promittit, cùm in profeſſione vota emittit: & hujus promiſſionis meminit inferiùs S. Pater, cùm ait: *Suſcipiendus autem in oratorio coram omnibus promittat de ſtabilitate ſua.* Quæ ergo ſtabilitas hæc & perſeverantia, quam promittunt Novitii ante probationem? Sanè promittunt ſe ita ſtabiles futuros, ut non ſine cauſa legitima ſint egreſſuri; & in virtute hujus promiſſionis, rependit. Communitas etiam promiſſionem tacitam fidelitatis, nempe, ſe non dimiſſuram eſſe illos Novitios ſine cauſa. Si Novitius ante probationem hunc contractum ineat cum Communitate, approbatio eius non jam ad gratiæ materiam, ſed ad juſtitiam pertinebit, & qui cum eum ſine cauſa dimitteret, injuſtus erit, peccabitque mortaliter, ac tenebitur ad reſtitutionem; nempe, ipſi Novitio. Sed ad quam? ut omnibus modis procuret, illum in priſtinum ſtatum, aut ſaltem in æquivalentem reſtituere. *Æquivalentem* dico, vel in prudentum opinione, aut ſaltem in opinione partis læſæ.

476. Petrus fuit cauſa, quod Ioannes Novitius dimitteretur

retur ſine cauſa, cùm priùs initus contractus fuiſſet inter Novitium & Communitatem, juxta mentem D. Benedicti Petrus peccavit mortaliter, & cognoſcens ſe debere Ioanni ſatisfacere vocavit illum, & dixit: Fateor, quod indiſcretè obfui approbationi: ut remaneant omnia in ſtatu æquo ſiquidem jam non deſideras reverti ad Religionem, faciam quod promovearis ad talem dignitatem, tuæ perſonæ & qualitati competentem. Annuit Ioannes, Petrus amicos ſolicitat, & illum promovet. Petitur, utrùm Petrus ſufficienter ſatisfecerit, & an teneatur quidpiam aliud præſtare.

Reſpondeo, Petrum ſatisfeciſſe: quia volenti & conſentienti nulla fit injuria; & Ioannes vult eſſe contentus tali ſatisfactione.

Addo, quòd Petrus non teneretur ad reſtitutionem, ſi Ioannes ipſi debitum ſpontè condonaſſet.

CONCLUSIO VIGESIMA PRIMA.

477. *Qui Novitium ſeducit, & in cauſa eſt, quod ipſe deficiat ab Ordine, eſt injurius Novitio, non Monaſterio.* Nomine ſeductionis, intelligo metum, qui cadere poſſet in conſtantem virum, fraudem, minas, & efficaces perſuaſiones & id genus alia, quæ poſſint auferre libertatem. Probatur: quia licet Novitius voluntariè poſſit egredi, violat tamen Novitii libertatem, quicumq; illum extrahit involuntarium. Involuntarius tunc extrahitur, cum privatur libertate politica. Hinc eſt, quod ſeductor debeat Novitio reſtituere ablatam libertatem, & veritatem aperire. Ita Leſſius *lib. 2. cap. 8. dub. 3. n. 15.* qui affirmat, illum ad nihil ampliùs teneri; quoniam in poſterum non cenſebitur ſeductor damni cauſa, ſed Novitius ſolus, qui ſponte non redit.

QVALITATES

Neceſſario requiſita, ut admittatur quis ad profeſſionem.

478. Cœnobita dicitur à vita in communi, qui Religioſus non bene vivit, niſi bene convivat: ideò claris oculis examinare debemus in Novitio, an ſit talis, qui poſſit vivere in communitate. Sunt plurimi, qui dotes habent excellentiſſimas, neſciunt tamen aliis convivere, ſed ſibi ſolùm complacent, cùm aliis diſplicent. Alii ſunt zelotypi indiſcreti, alii murmuratores, alii minùs pacifici, alii ſuſpicioſi & temerarii judices, alii diſcordiæ authores, & alii ſimilibus aut notabilioribus labibus ſcatent. Omnes iſti inepti ſunt ad vitam communem. Non peto Angelos, ut promoveantur ad profeſſionem: ſcio enim omnes nos eſſe homines, & vivere in carne. Scio juſtum ſepties quotidie ſaltem leviter cadere, & Novitios venire ad clauſtrum ut fiant ſancti: quia, ſi ex ſe tales eſſent, non indigerent Religione. Nihilominus, ſi Novitius ſit ſibi malus, dirigatur, foveatur, inſtruatur: ſi ſit aliis malus, & hanc imperfectionem non eradicet, & ratio. Si Novitius hodie, plusquàm deberet, comedit: craſtina die, Deo auſpice, erit ſobrius & abſtinens. Si hodie ſit fragilis, dummodo nemini ſcandaloſus, cras erit conſtans. Si hodie ſit invidus, cras erit detractor, & turbabit totam Communitatem. Ergo Novitiorum Magiſter omnia toleret, licèt gravia, quæ ſecreta ſunt ſolùm concernunt perſonam Novitii: nihil toleret, quod graviter poſſit officere Communitati.

DISPVTATIO XLI.

Expenduntur dubia aliquot circa Novitii profeſſionem.

479. ILle qui habet qualitates neceſſarias ut monaſterio incorporetur, admitti poterit: ſed à quo? an à Prælato ſolo? an à Religioſis univerſis?

Reſpondeo, ex textu capitis *Nullus 18 q. 2.* ubi Abbas dicitur, *ad quem totius congregationis ſtatus pertinere convenit.* Favet caput *Ad Apoſtolicam, de Regularibus.* ex quo Panormitanus infert, ad Abbatem unum pertinere, recipere Novitios. Confirmatur hæc veritas ex ipſis profeſſionis ritibus, qui ſatis clarè inſinuant, ſolum Prælatum Novitios recipere, & monaſterio incorporare.

DUBIUM PRIMUM.

480. PETIS. Vtrùm Abbas incorporaturus Novitium, teneatur conſulere ſuos Religioſos.

Reſpondet D. Benedictus aſſertivè, qui c. 3. ſic ait: *Quoties præcipua aliqua agenda ſunt in monaſterio, convocet Abbas omnem congregationem & dicat ipſe unde agitur, & audiens conſilium Fratrum tractet apud ſe, & quod utilius judicaverit, faciat.* Atqui admittere Novitios ad profeſſionē, eſt res graviſſima: ergo non poterit eos Abbas admittere ad profeſſionem, quin conſulat univerſos Monachos.

Omnes debent conſuli, qui ſecundùm avitos Ordinis & monaſterii mores habent vocem. In Hiſpania hæc eſt praxis. Approbare poſſunt Novitios & reprobare, omnes Monachi profeſſi quotquot ſunt domi, licèt ſint ægroti, & nequeant comparere perſonaliter: mittitur enim, qui eorum voces excipiat. Qui habitant extra monaſterium, ſi accidat eos illâ die eſſe in Capitulo, habent etiam activam vocem. Hi cum Novitios non tractaverint, ne errori ſe exponant, conſulere tenentur aut Magiſtrum Novitiorum, aut alios, & illorū ſubſcribere opinioni. Fratres illi converſi, quos *Surdos* dicunt, habere vocem in Choriſtarum approbatione vidi, ſed reor per errorem hoc introductum eſſe.

481. Illos, qui ſunt extra monaſterium, Novitios approbare

bare non vidi, poſſent tamen, ſi Novitiorum qualitates cognoſcerent; quia approbare aut reprobare prorſus incognitum, temeritas ſuprema eſt. Omnes activam vocem habent; & ideò nemo, quà abſens, excludendus eſt. Approbatio enim unius Novitii, res maximi momenti eſt, quæ non ſolùm præſentes, ſed etiam Monachos abſentes tangit.

DVBIVM SECVNDVM.

482. Inquiris. Vtrùm Abbas ſolùm teneatur conſulere ſuos Monachos, an debeat etiam eorum ſententiam ſequi? Id ipſiſſimum alii interrogant diverſis verbis: nempe, An Monachorum approbantium aut reprobantium Novitios, voces ſint deciſivæ, an verò ſolùm conſultivæ.

Aliqui textum Regulæ citatum expendunt ſic: *Convocet Abbas omnem congregationem, —— & audiens conſilium Fratrum, tractet apud ſe, & quod utilius judicaverit, faciat.* Ergo tenetur Abbas congregare ſuos, & univerſos audire, non tamen ſequi; quia ſi vellet noſter Legislator, ut ſuo ſum voluntati ſubſcriberet, *quod utilius judicaverint*, diceret; non, *quod utilius judicaverit.*

483. Verba fortia ſunt, & ſi ſincerè loqui velimus, non indigent expoſitione; quia, ut ex illis ſatis clarè colligitur, D. Benedictus non obligat Antiſtites Monaſteriorum ad hoc, ut ſuorum conſilio neceſſariò ſubſcribant, ſed ſolùm ſi utilius judicaverint; unde reor ex mente Divi noſtri Legislatoris, Monachorum ſuffragia non eſſe deciſiva, ſed conſultiva. Ita etiam D. Bernardus epiſt. 252. ubi non ſolùm de Ciſtertienſibus, ſed de univerſis agens Monachis, ait: *Quaſi verò —— emancipatio filii ad Capitulum, & non potiùs ad ſolum ſpectet Abbatem.* Ex quibus verbis arguo ſic. Contractus poteſt caſſari à contrahentibus: ſed mancipatio eſt contractus, & emancipatio iſtius contractûs annullatio; ergo illi qui poſſunt emancipare, poſſunt mancipare, & è converſo. Atqui ex mente D. Bernardi, Abbas ſolus ab invito Conventu poteſt volentem Monachum emancipare: ergo & potuit Conventui invito incorporare eum volentem. Ejuſdem etiam ſententiæ fuerunt XXII. Abbates in Generali Capitulo congregati, ut conſtat ex Charitatis Chartâ, quam ibi condiderunt, in cuius *cap. 5. §. Si autem.* hæc diffinitio reperitur: *Nullus Abbas Monachum cuiuſcumque Abbatis* (puta *monaſterii noti*) *Ordinis noſtri, ſine eius aſſenſu retineat.* Ecce non requirit Charta Charitatis aſſenſum Congregationis, ſed ſolius Abbatis. Subſcribunt D. Bernardo Angli Benedictini, ut expendo & probo *num. 525.* quibus accinit Panormitanus Abbas, qui cùm Benedictinus fuerit, habet ſummam authoritatem, quem citat Miranda *in Manual. q. 15. art. 2.* Leſſius *lib. 2. cap. 41.* Hanc ſententiam veram cenſet citatus Leſſius, quia oppoſitam vocat veriorem. Eam etiam tenet Sylveſter *verb. Religio. 3 q. 13.*

484. Nihilominus liceat mihi dicere, quod ſentio. Sanctiſſimi ſunt Benedictus, Bernardus, & omnes illi XXII. qui ſynodum primam Ciſtertii celebrârunt. Magni exempli & eruditionis Panormitanus Abbas, ſummæ authoritatis tum Congregatio Anglica, tum etiam authores alii, qui hanc opinionem tenent; contrariam autem cenſeo probabiliorem ab intrinſeco: quia ſi de probabilitate authenticâ agamus, nemo non aſſerere poterit, Bernardi ſententiam ita eſſe probabilem, ut noſtra vix probabilis cenſeri debeat. Dico igitur meam ſententiam, ſi authores reſpicias, minus eſſe probabilem quàm contrariam; ſi autem rationes examines & earum fundamenta, eſſe probabiliorem. Ne autem dicamur noſtrum Legislatorem deſerere ſeu impugnare, eius verba juxta rectæ rationis limites breviter reſtringamus. Quia ſi ſemel Benedicto ſatisfecerimus, manebit Bernardo & aliis ſatisfactum, qui contrariam propugnant, quà opinionem S. Benedicti.

485. Reſpondeo igitur, textum illum, *& quod utilius judicaverit, faciat*, intelligendum eſſe de negotiis concernentibus communitatem tantùm, non verò de illis, quæ concernunt quemcumque in ſingulari. Pro quo eſt animadvertendum, rei extrinſecæ proprietatem non pertinere ad ſingulos Monachos, ut de ſe patet: non ſpectare ad Abbatem, ut perperam quiſpiam ex noſtris olim ſentiebat, qui tandem in meliorem frugem ſe recipiens, plurima præſtitit, ut eradicaret zizania ab Antiſtitum cordibus, quę ipſemet ſeminaverat. Certè rerum dominium ad Abbatem ſolum pertinere, improbabile eſt. Omnium, quæ monaſterii ſunt, communitas dominium habet. Prælatus eſt ſolùm œconomus & diſtributor, habet tamen bene diſtribuendi ſummam authoritatem; quæ ſi legitimâ aut lege, aut conſuetudine non limitetur, ſuprema eſt: & etiam in diſpoſitione gravium rerum, qui tenetur ſuos conſulere, non tenetur ſequi, ut conſtat ex textûs tenore, quem citavi.

486. Honori ſuo Monachi profitentes non cedunt, & ideo perpetuò illius domini remanent, & in hoc genere ſunt proprietarii. Cùm Novitius ad profeſſionem admittitur, agitur de honore, quiete, atque ſalute univerſorum; idcircò debent vocem habere deciſivam, & independentem à diſpoſitione ſui Abbatis. Vnde qui rem extrinſecam abſolutè gubernat, ut Novitios dimittat, etiam abſolutiſſimus eſt, ut ſuprà expoſui; ut monaſterio incorporet, non eſt abſolutus, ſed dependet à decreto ſuæ communitatis.

Ad maiorem doctrinæ poſitæ claritatem dico Primò, poſſe Religioſum etiam in honoris materiâ ſuperioris voluntati ſubeſſe: puta, ſi vel hoc ſpecialiter voveat, vel legem latam de hac materiâ voluntarius acceptet, vel religionem intret in qua huiuſmodi ceſſio debet fieri. Dico ſecundò talem juris naturalis ceſſionem non videri à Benedictinis evidenter factam, adeoque illos poſſe honorem illibatum & innocentem contra quemcumque iniquum invaſorem probabiliter ſaltem ſervare, etiam ſi ille Prælatus ſit, & authoritate ſua abutatur infames ad profeſſionem promovendo.

DVBIVM TERTIVM.

487. Solent aliqui mordiciùs procedere contra Novitios in eorum incorporatione, & alios concitare authoritate, poteſtate. Proceduntne bene?

Reſpondeo, hos directè agere contra communitatem, quando

Digitized by Google

quando in aliquem actum conſpirant, & aliquos juniores, qui ſunt communitatis membra, privant libertate politicà, & in ſuam ſententiam ducunt involuntarios. In novitiorum approbatione, nullus minis, promiſſionibus, precibus, aut dignitatis authoritate aliorum mentes inflectat, ſed aut unumquemque committat ſuæ conſcientię aut ſolùm ipſi exponat ſinceram veritatem, ſimulque oſtendat ſe indifferentem eſſe, ne altet timoris causâ vocem aut concedat, aut neget contra dictamen. Cùm autem Novitiorum vita & mores ab omnibus obſerventur, & nemini domeſtico poſſint eſſe incogniti, periculoſum teor quòd aliquis, qui in monaſterio pollet authoritate, exponat ſuam ſententiam: illi enim, qui ipſi adulari deſiderant, ſubſcribent inconſideratè. Huic inconvenienti obviam itur in multis locis, ubi ſanctum eſt intemerandâ lege, ne quiſpiam dictamen ſuum explicet in electionibus, imò qui ſe explicuerit, judicatur paſſione agi, ac propterea caret voce. Prudentes dicunt, vox mea favebit juſtitiæ, ſimiliter & veſtræ faciant.

DUBIUM QUARTUM.

488. QUISPIAM Religioſus in admiſſione unius Novitii dixit ſimilia verba: *Proteſtamur hoc fieri contra dictamen noſtrum.* Conſulor in genere, quid ſentiam de ſimili proteſtatione, cuius cùm mihi ſint ignotæ circumſtantiæ, juvat poſſibiles omnes diſcutere.

489. Dubito, utrùm ipſe loqueretur nomine ſuo, an nomine communitatis; nempe, utrùm illud *proteſtamur* ſit; *Nos talis proteſtamur,* aut ſic; *Nos tales proteſtamur.* Vidi ſemel in proteſtatione de re juſtâ cadere, quempiam; quia non ſuo nomine ſed nomine aliorum proteſtabatur, à quibus non habebat proteſtandi commiſſionem. Si proteſtatio fit ab uno, nomine plurium, petatur a proteſtante illorum plurium authentica commiſſio, quam ſi non exhibuerit, tanquam reus mendacii in publico foro commiſſi puniatur: falſarius enim eſt, & fidem violat debitam publico tribunali, qui loquitur nomine illorum, à quibus non accepit talem authoritatem.

490. Si proteſtans ſuo nomine proteſtetur, habet proteſtandi authoritatem; ſed examinanda eſt materia, quæ ſubeſt huiuſcemodi proteſtationi.

491. Si Novitii admiſſio erat veſtitio, & tamen nulla ſpecialis lex veſtitionem novitii ad Religioſorum adligavit ſuffragia, inepta proteſtatio quæcumque eſt: quia cùm Religioſi in Novitiorum veſtitione aut nullam, aut tantùm conſultivam vocem habeant, poteſt Abbas quemcumque Novitium veſtire inconſulto Conventu, quod ſi eum conſulat, non juris, ſed urbanitatis actus eſt; & ideò non tenetur eos ſequi ex jure, ſed ſolùm ex urbanitate: nec inurbanus dici poterit, qui pauciores ſequitur, dummodo aliquos ſequatur. Ius hominem indifferentem reddit: urbanitas incivilis eſt in indifferentia. Si de jure agitur, iniquus es, qui non ſubſcribis pluribus quamlibet tibi infenſis; ſi de inurbanitate, incivilis es, qui deſeris magis amicos, dum potes illis adhærere.

492. Si novitii admiſſio erat approbatio, prima, ſecunda, aut ultima; aut ſi fortè veſtitio, talibus implicata legibus, ut ſine vocibus deciſivis admitti non poſſet, videam, obſecro, quid talis monachus proteſtabatur. *Proteſtor hoc fieri contra dictamen meum,* ait. quid inde? Abbas non tenetur ſequi unius ſententiam, ſed plurium: & legitimè incorperatur monaſterio, qui ex plurium decreto. Pauciores inclamare non poſſunt (imò debent cohiberi, ſi faciant) quando ex plurium ſententiâ decernitur, talem debere admitti; niſi fortè velint aliquos approbantium reos agere, & vocis incapaces arguere; ſed hæc proteſtatio præcedere deberet ipſam approbationem. Ille qui poſt approbationem aut electionem, aliquam vocem illegitimam fuiſſe aſſerit, audiendus eſt, puniendus tamen propter negligentiam. Omnia in ordine non niſi ordinatè debent fieri.

493. Non cognoſcere modum dandi ſuffragia, ignorantia ſumma eſt; tenentur omnes, qui habitant in communitate, publicas obligationes ſcire, vel ſi neſciant aut dubitent, interrogare. Omnes, nemine dempto, in hoc conveniunt, quod ſtandum ſit pluribus: ſemper id, quod plures decernunt, omnes præſtant. Convocantur ad Capitulum Monachi, ut ſciatur quid Communitas ipſa debeat facere: & plures decernunt, quod ſunt omnes facturi. In Parlamentis hæc eſt praxis. Iudices exhibent ſuas voces, qui communiter ſunt quinque, & aliquando tres. Si ſint quinque, & tres abſolvant reum, quem duo condemnant, abſolutus exponitur per ſententiam, quæ nomine omnium quinque fertur, & quam omnes quinque firmant manu propriâ. ¶ Et ne praxes externas & peregrinas adducam, in electione Prælati ille Abbas ab omnibus admittitur, quem plures elegerunt; nec poterit quiſquam dicere: ipſe non eſt mihi Abbas, non enim eum elegi; ſufficit eum habuiſſe plurium voces legitimas, ut ab omnibus cenſeatur electus, & omnes teneantur ipſum admittere, & audire. ¶ Si aliquis ſæcularis velit contractum facere cum communitate, decretum à pluribus dependet, & quod plures decernunt, univerſi exſequuntur. Fit inſtrumentum publicum, cui omnes ſubſcribunt, nempe etiam illi contra quorum ſententiam illud pactum initur; quia in communitatibus omnes compromittunt in plurium decreto, & reſolutione plurium etiam pauciores ſtare debent. Scio aliquid contrà reperiri in uno Generali Ciſtertienſium Capitulo ſed id ipſum non placet:

494. Sic à fortiori, in incorporatione Novitiorum. Congregantur Religioſi, reſoluturi utrùm debeant approbari ab omnibus, aut rejici. Plures reſolvunt, quid omnes debeant facere. Ergo Novitius, qui fuit approbatus à pluribus, cenſendus eſt approbatus ab omnibus, nempe etiam ab illis qui illi vocem negarunt: quoniam ex reſolutione plurium, approbatur à totâ Communitate: & in virtute iſtius approbationis, eum Abbas incorporat congregationi.

Plurium voces ſequi tenetur Abbas dixi, non meliorum: tum, quia meliores quis cognoſceret? deberent authenticè decerni per meliorum ſuffragia, & daretur vitioſus circulus, aut proceſſus in infinitum neceſſarius, tum etiam quia licèt meliorum & magis qualificatorum voces majorem haberent efficaciam in aliis caſibus, in præſenti nec

debent.

Digitized by Google

debent, nec poſſunt: quia agitur de honore uniuſcuiuſque & ſuæ reputationis non eſt magis dominus Prælatus, quàm ſubditus; non magis ſenior, quàm juvenis.

DVBIVM QVINTVM.

495. In Monasterio N. erant Religioſi quindecim in Capitulo congregati, ut approbarent Fratrem N. novitium. Octo negarunt illi vocem, ſeptem dederunt, quibus Abbas ſubſcripſit. Petitur, an talis Novitius debet expelli, an retinere.

496. Reſpondeo, Abbatem habere vocem activam in talibus approbationibus, ac propterea dicendum eſt, illi Novitio octo voces faviſſe, ac offuiſſe octo alias. Vnde, cùm res ſit in æquilibrio poſita, pendebit ab Abbatis arbitrio, utrùm admitti debeat. Cumque vox Abbatis illi faverit, ut ſupponitur; conſequens eſt, ut faveat etiam definitio, & approbatus declaretur: quia, cæteris paribus, ſemper eſt potior pars Abbatis.

497. Hæc omnia dicta ſunt contra Panormitanum *in cap. Apoſtol. de regular.* citatum à Miranda *in Manual. Prælat. q.24. art. 4.* qui cùm fuerit doctiſſimus, & in jure Benedictino optimè verſatus, non poteſt non facere ſententiam probabilem, ſed eſt probabilior oppoſita, quam explicui & ſemper propugnavi. Panormitani fundamenta expendit curioſè idem Miranda *ubi ſuprà q.15. art.2.*

Abbatem habere activam vocem, certiſſimum eſt. Conſtitutiones Congregationis SS. Vitonis & Hydulphi valde limitant Abbatum ſuorum authoritatem, & ferè omnia remittunt Capitulis, videlicet generali atque particulari; nihilominus expreſsè admittunt Prælatum habere in Novitiorum approbatione activam vocem. Vide quæ dicuntur ad cap. 58. Regulæ.

DVBIVM SEXTVM.

498. Quispiam Abbas ſine ſuorum conſilio, aut ſaltem non ſubſcribens pluribus, Novitium incorporavit monaſterio. Petis, utrùm Abbas ille peccaverit, & talis Novitius ſit reverà profeſſus.

Reſpondeo, eſſe improbabile quod peccaverit Prælatus talis; non enim peccat mortaliter aut venialiter, qui probabili ſententiæ ſubſcribit, ut ſæpe diximus. Sententia autem D. Bernardi probabilis eſt: habet enim pro ſe literam D. Benedicti elatè loquentis. Authores qui contra D. Bernardum agunt, non loquuntur de Benedictinis, ſed de omnibus in communi: & ideò eorum reſolutio apud nos videtur limitari lege particulari.

499. Addo, eſſe probabile illum ſic incorporatum monaſterio, fuiſſe reverà profeſſum, & eſſe probabilius, profeſſum non fuiſſe.

Hinc colligitur, illum poſſe habitum relinquere cùm voluerit, & poſſe etiam dimitti; quia in his quæ ſunt merè probabilia, poſſumus ſubſcribere cuicumque parti.

500. Colligitur ſecundò, ſucceſſorem illius Abbatis poſſe taliter profeſſum dimittere. Sed maior eſt difficultas, utrùm ille ipſe Abbas, qui hunc inconſultæ aut invitæ congregationi incorporavit, poſſit ipſum dimittere.

501. Reſpondeo, hominum eſſe, mutare dictamen; & quando motiva ſunt merè probabilia, mutari ſine difficultate poteſt. Manente priori dictamine, illum non poſſet dimittere; poſſet tamen valedicere Panormitano, & ſubſcribere noſtræ ſententiæ utpote probabiliori, & ex ſuppoſitione quod nobis ſubſcriberet, deberet cenſere illum non eſſe profeſſum, & quem crederet non eſſe profeſſum, benè poſſet dimittere.

502. Monachus ſic dimiſſus, haberet cauſam appellandi legitimam, quia haberet probabilitatem: Superior immediatus poſſet ferre quamlibet ſententiam: & ſi decerneret eum debere in ſuo monaſterio recipi, ferret ſententiam juſtam, utpote probabilem: Abbas, qui eum dimiſerat, ſuæ partis probabilitati inſiſtens, non teneretur mutare dictamen. Lis deberet deduci ad forum exterius: vinceretque ille, qui haberet maiorem poteſtatem. Interim, quoad interius forum, omnia ſemper manerent probabilia. Excipe caſum in quo alterutrum eſſet expreſſum lege validâ aut declaratione Communitatis: quia ſi hæc unitantùm parti vellet inſiſtere, cùm ſit ſuæ libertatis domina, poſſet: & ſi hoc faceret, ceſſaret illa probabilitas, de quâ actum.

DVBIVM SEPTIMVM.

503. Abbas N. præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ ſuis Monachis, ne quis ſine causâ legitima negaret ſuam vocem Novitio N. qui exponebatur approbandus. Petitur utrùm ille, qui ſine cauſa legitima illi negavit, vocem peccaverit, & teneatur ad reſtitutionem.

504. D. Benedictus non vult aliquem Novitium dimitti ſine juſtâ cauſâ, colligo ex illis verbis: *Si perſeveraverit, — — & illatas ſibi injurias & difficultatem ingreſſûs, pòſt quatuor aut quinque dies viſus fuerit patienter portare, & perſiſtere petitioni ſuæ, adnuatur ei ingreſſus.* Et pòſt: *Si promiſerit de ſtabilitate ſua,* & poſtmodum, *Si adhuc ſteterit;* & inferiùs, *Si adhuc ſtat,* & tandem, *Si habitâ deliberatione promiſerit ſe omnino cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare, tunc ſuſcipiatur in congregatione.* Iubet igitur Benedictus Novitium congregationi incorporari, ſi ſuis ſatisfecerit obligationibus.

505. Hæc ſanctio noſtri Legiſlatoris, ut conſtat ex his quæ diximus *diſp. 7.* præcepta non eſt ex ſe, eſt tamen præceptibilis ab Ordinario Antiſtite, qui, ut in caſu ſupponitur, hoc præcepit ſuæ communitati.

Dico igitur in tali caſu, illum, qui ſine cauſâ negat vocem Novitio, peccare mortaliter, nempe contra præceptũ obedientiæ. Novitio autem nullam injuriam inferre, ac proinde non teneri ad reſtitutionem. Vide ea quæ *concl. 20.* dicebamus.

506. Poſſet probabilius à gravi culpâ talis excuſari, ſi bene perpendamus ea quæ diximus citata *concl.* 20 Iubet S. Pater, quod ante probationem promittat Novitius ſtabilitatem ſuam, hoc eſt, ſe non eſſe egreſſurum ſine cauſa, & ex ſuppoſitione quod Novitius non erat egreſſurus ſine cauſa, jubet ſuis ne illũ ejiciant, ſi dignus fuerit remanere. Omnia autem quæ pendent à conditione, hac ſublata,

ſunt nulla. Ergo Benedictino hæc ſanctio non habet vim deficiente conditione, cui innititur: ergo deficiente tali conditione, non eſt præceptibilis communitati.

DVBIVM OCTAVVM.

507. Si aliquis Novitium incorporet abſque commiſſione Prælati, profeſſio erit invalida: ſi autem fecerit ex commiſſione Abbatis, petes, Quid juris?

Dico primò, non requiri mandatum Abbatis, ut malè aut putat, aut loquitur Leſſius *de jure & juſt. lib. 2. cap. 41. dub. 7.* ubi fortè nomine mandati intelligit commiſſionē. Commiſſio debet dari authentica, & poteſt non ſubdito. Datur ſæpe vel Abbati hoſpiti urbanitatis causâ, vel alicui perſonæ notabili: in latiſſimo Ordine tantùm vidi ſemel apud Hiſpanos dari Priori in Monaſterio Caraſſeti: ſemel apud Belgas in Monaſterio Monialium Groningano, in quo eruditiſſimus D. Bernardus Bottyn aliquarum profeſſionem recepit, ex D. Bernardi Campmans Abbatis Dunenſis mandato. Commiſſio authentica cenſetur, quæ publica: hoc eſt, in ſcriptis cum teſtibus, ſi Abbas committens fuerit abſens: vel ſi incorporatio ita publicè fiat, ut Abbas Ordinarius non poſſit cenſeri ignoraſſe: tunc prudentum judicio non fecit ſine commiſſione qui publicè fecit Ordinario Antiſtite ſciente & non reclamante. Menoch. *tom. 1. p. 299 num 88.*

508. Fallitur Sylveſt. *v. Religio 3 quæſt,* 18. Angelus *ver. Profeſſio. n.* 1. dum poſtulat ratificationem Ordinarii Prælati ad valorem incorporationis. Fallitur, inquam: quia incorporatio verus contractus eſt, & qui fit ex legitimâ commiſſione ſemper eſt validus, modò commiſſarius limites in commiſſione præſcriptos non excedat: puta, ſi concederetur illi talis authoritas ſub aliqua conditione aut limitatione omnia enim iſta deberent obſervari.

Si abſque commiſſione ſui Abbatis admiſſus ſit, non remanebit profeſſus, etiam ſi Abbas ratificet incorporationem: quia, ut bene notat Leſſius ex reg. 9. de regulis juris in ſexto, *ratum nemo habere poteſt, quod ſuo nomine geſtum non eſt.* Scio tamen ratificationem in invalidis matrimoniis à nonnullis probabiliter ſumi ut valida ea reddantur, qui eodem modo de profeſſione invalida poterunt philoſophari.

DVBIVM NONVM.

509. Petrus vota emiſit in manibus commiſſarii non habentis legitimam authoritatem. Petitur, an maneat obligatus, & quomodo?

Leſſius probabile judicat manere obligatum voto ſimplici (quia de ſolenni non eſt dubium); mihi ab intrinſeco hoc non eſt probabile: quia intentum voventis non fuit, emittere ſimplicia vota, ſed ſolennia. & ſi ſolennia nō emiſit, nulla emiſit. Moribundus Petrus teſtatur ſe condere teſtamentū, non codicillum: poſteà aliqua ex circumſtantia redditur teſtamentum invalidum, quod haberet valorem ſi fuiſſet codicillus: non tamen ex eo quod teſtamentum validum non eſt, validus codicillus eſt, ſed neutrum eſt. Sic ſimiliter vota ſolennia, quæ ſolenniter ſunt invalida, non habent ſimplicium valorem: ſed ſunt neutra, hoc eſt, nec ſimplicia, nec ſolennia.

DVBIVM DECIMVM.

510. Petis, utrùm Religioſus aliquis particularis poſſit recipere Novitii profeſſionem ex commiſſione legitima Prælati.

Quicumque Religioſus licèt ſit laicus, ex Prælati commiſſione poteſt Novitium incorporare monaſterio. Ita Villalobos *in ſumma tom. 2. tract. 35. difficult.* 20 *num.* 5. Bartholomæus de Vechis *in praxi diſp. 12. dub. 1. num.* 17. Cuchus *in inſt. lib. 3. tit. 1. de Regul. num.* 54. & Diana *pars. 3. tract. 2. de dubiis Regul. reſol.* 70.

Petis etiam, An id ipſum poſſit quicumque ſæcularis? Reſpondeo poſſe, niſi jure ſpeciali impediatur. ubi enim ſpecialia jura reperiuntur, debebunt omnino obſervari.

LIBER SEPTIMVS,

De Monachorum profeſſione.

511. PRofeſſionis expreſſa formula, quæ ex Regulæ præſcripto eſt in uſu apud Benedictinos, ſatis intricata eſt, & commentario indiget, ut bene intelligatur. Hanc ob rem operæpretium judicavi, verba ſingula profeſſionis expendere, ut cognoſcamus penitus quid profeſſi ſumus, quid non profeſſi; & inde penitiùs prævidere poſſimus, qui debeamus dirigi, ut obligationi ſolenni reſpondeamus.

Hinc poterunt Ordinum aliorum Religioſi obligationes ſuas expendere, diſcurſu parallelo. Plerique enim non tam ſervare Regulam, quàm vivere ſecundùm Regulam profeſſi ſunt.

DISPUTATIO XLII.

Expenditur Profeſſionis formula.

512. PRofeſſionis tenorem expoſuit Benedictus *cap. 58.* his verbis: *Suſcipiendus autem in Oratorio coram omnibus promittat de ſtabilitate ſuâ, & converſione morum ſuorum, & obedientiâ coram Deo & Sanctis eius. —— De quâ promiſſione faciat petitionem* (nempe, publicum inſtrumentum in ſcriptis) *ad nomen Sanctorum, quorum Reliquiæ ibi ſunt, & Abbatis præſentis.*

513. Hanc ſanctionem reduxerunt ad praxim Ciſtercienſes, his verbis:

EGo Frater N. (Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus, Acolytus, Clericus, vel Laicus) promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti Abbatis, coram Deo & omnibus Sanctis eius, quorum Reliquiæ hîc habentur in hoc, vel illo loco, qui vocatur N. Ciſtercienſis Ordinis, conſtructo in honorem beatiſſimæ Dei Genitricis ſemperque Virginis Mariæ; nec non Beati N: in præſentia Domini N. Abbatis.

514. Hæc eſt verborum formula, quâ utuntur Monachi Ciſtercienſes extra Hiſpaniam, per univerſum Ordinem: Converſi verò in Belgio ſub hoc verborum tenore vota emittunt:

REverende Domine, promitto Vobis obedientiam in bono, uſque ad mortem. Sed in Generali Capitulo jam eſt diſpoſitum, eos debere uti eâdem formulâ, quâ Monachi, Quod non eſt extendendum ad Donatos, qui, cùm reverà non ſint Religioſi, ſimplici formâ uti debent, non ſolenni.

515. In Hiſpania olim Monachi & Fratres Laici utebantur his verbis:

EGo Frater N. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum, & obedientiam Vobis Reverendo Domino N. Abbati, & ſucceſſoribus veſtris, coram Deo & omnibus Sanctis eius, quorum Reliquiæ hic habentur in hoc loco conſtructo in honorem beatiſſimæ Virginis Mariæ.

Et quidem videtur congruum, quod Converſi, qui eſſentialia ſolenniter vota emittunt, etiam formulâ ſolenni utantur.

516. In Congregatione SS. Vitonis & Hydulphi fit profeſſio monaſtica hiſce verbis:

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen. Anno à nativitate eiuſdem N. ego Dominus N. de tali loco, promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti, coram Deo, & omnibus Sanctis, quorum Reliquiæ habentur in hoc Monaſterio Sancti N. in præſentia Venerandi Patris Domini N. eiuſdem Monaſterii Superioris, & Monachorum eiuſdem Monaſterii, ſub Congregatione Sanctorum N. & N. ad cuius fidem, hanc petitionem manu propriâ ſcripſi, die quo ſuprà.

Hæ profitendi formulæ in nulla circumſtantia eſſentiali differunt; diſſentiunt tamen in accidentalibus, quas breviſſimè expendam.

S Vitonis Congregatio exprimit diem; qui etiam juxta noſtras diffinitiones debet ſubiungi in fine. Quod autem dies, menſis, & annus præponantur aut poſtponantur, perinde eſt.

Qui vota emittit, apud Ciſtercienſes, ſe vocat *Fratrem*, apud Dominos S. Vitonis *Dominum*. Certè, meo judicio, neutrum debet. Ne ſe *Dominum* nominet, quia, ut colligitur ex cap. 63. Regulæ, is eſt Abbatis titulus, quem nullus ſibi debet arrogare particularis. Ex præſcripto Regulæ, maiores debent vocari *Noni*, inferiores *Fratres*; atqui reſpectu ſui ipſius, nemo aut minor aut maior eſt: ergo nec ſe *Nonum* nec *Fratrem* nominet, ſed nomen nudum profe-

rat, dicens *Ego N. &c* Quod ſi velit nomen aliquod addere, potiùs ſe vocet *Fratrem*, quàm *Dominum*. Vide Commentarium citati Capitis num. 1477. & num. 1145. b. Huic NB. Reſolutioni adnuunt Sapientiſſimi Viri Benedictini, inter quos præcipui nudum nomen in epiſtolis ad me datis prudenter ſubſcribunt.

517. Stabilitatem omnes promittimus, & morum converſionem; quid ſtabilitatis nomine intelligendum ſit, oſtendo *diſp. 44. &c.* quid converſionis nomine, expendam *diſp. 47. &c.* de Caſtitate *diſp. 66. &c.* de paupertate *diſp. 57. &c.* de Obedientia *diſp. 50. & ſeqq.*

Hoc vel illo loco, Ciſtertienſes in formula exprimunt, ut ſciamus non eſſe neceſſarium, quod profeſſio fiat in Monaſterio, ſed quod poſſit etiam fieri extra Monaſterium in domo Novitii, ut factum eſt, tum alibi, tum Salmanticæ, dum ibi eſſem auditor.

Dei & Sanctorum nomina ponuntur, teſte D. Benedicto, *ut ſi aliquando monachus aliter fecerit, ab eo ſe damnandum ſciat, quem irridet.*

518. Illud quod olim ab Hiſpanis in profeſſione ſolenni expreſsè dicebatur, nempe *promitto —— obedientiam vobis Domino N. Abbati.* Primò, contra communem uſum Ordinis erat: quia, ut conſtat ex rubricis ordinis communibus, votũ non fit Abbati, ſed Deo, in præſentia tamen Abbatis. Tenorem enim verborum, quibus utuntur Hiſpani, nemo leget, qui non judicabit, ex vi illorum illam promiſſionem fieri ipſi Abbati, quod eſt abſurdum; vota etenim fiunt uni Deo: unde remanet hæc Hiſpanæ formulæ circumſtantia corrigenda: quoniam, quantùm à communi ritu exorbitat, tantùm à ratione deviat & veritate. Nec ipſi Hiſpani hanc hodie ſervant; ſunt enim homines doctiſſimi in variis monaſteriis, qui illam reformarunt: unde jam in recentibus rubricis exponitur communis formula, & obſervatur.

519. Hæc accinit noſtri Legiſlatoris menti expreſſè; ſic enim ait *cap. 58.* agens de inſtrumento profeſſionis condendo; *De quâ profeſſione ſuâ faciat petitionem ad nomen ſanctorum, quorũ Reliquiæ ibi ſunt, & Abbatis præſentis.* Promiſſionem non debere fieri Abbati, ſed Deo præſente Abbate, conſtat tum ex citato Benedicto, tùm clariùs ex noſtro mellifluo Doctore, qui mentem D. Benedicti mutuam accipiens, animavit calamum (*epiſtolâ 7.*) his digniſſimis verbis: *Notum eſt, ſolenniter ac regulariter profiteri quemque in præſentia Abbatis. In præſentia ergo tantùm: non ad nutum ipſius, fit cuiuſque profeſſio. Teſtis adhibetur Abbas, non Dictator profeſſionis: adiutor, non fraudator adimpletionis: vindex, non author prævaricationis.* DICTATOR nomen eſt officii militaris. Locus qui dignè expendi poſſet ſi vacaret. Abbatem eſſe merum teſtem profeſſionis monaſticæ, docuit idem mellifluus Doctor *de præcepto & diſpenſat. c. 24.* ubi ſic: *Sponſio profeſſionis, quando ex more fit in oratorio, de Abbatis vita non ſumit terminum, ſed de præſentia teſtimonium.*

Dabo eumdem *epiſt. 7.* adhuc clarius loquentem. Sic ait: *Præſertim cum in profeſſione regulari ſic promittatur ſtabilitas, ut de ſubiectione Abbati exhibenda nulla penitùs mentio fiat.*

Perperàm ergo faciunt illi, qui hanc periodum. *In præſentiâ Domini N. Abbatis*, eliminant à profeſſione: videntur enim velle corrigere & ſanctionem B. Patris noſtri Benedicti, & declarationem D. Bernardi.

520. In quopiam Benedictinarum monaſterio erat hæc ſolennis profeſſionis formula. *Ego Soror N. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm noſtram reformationem, coram Deo, &c.* Vbi mutantur communis inſtrumenti verba; quia ubi nos, *obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti*, ipſæ promittunt *ſecundùm ſuam reformationem.* Carpendæ ?

Reſpondeo, idem eſſe, promittere obedientiam ſecundùm reformationem A, ac promittere illam ſecundùm Regulam Sancti Benedicti, prout hæc exponitur & recipitur in reformatione illâ: ac propterea fruſtrà innovatur vovendæ converſionis formula, cum in illâ nihil novi exprimatur, quod non contineatur in antiqua.

Vt hoc meliùs intelligas, juvabit legere *libelli de præcep. & diſp. caput vigeſimum.* Ciſtertienſis (ut ibi expendit noſter mellifluus Doctor) profitebatur obedire ſecundùm Regulam ad literam, Cluniacenſis ſecundùm Regulam mitigatam; nihilominùs utebantur eiſdem prorſus verbis: quia unuſquiſque vovebat convertere ſuos mores, & obedire ſecundùm Regulam quà receptam in ſuo monaſterio, cumq; apud Ciſtertienſes ſervaretur ad literam, & apud Cluniacenſes quoad aliqua eſſet mitigata; inde erat quod profitens apud Ciſtertienſes cenſeretur obedientiam ſecundùm totam Regulam polliceri, emittens autem vota apud Cluniacenſes, promittere obedientiam ſecundùm illam partem Regulæ, quæ obſervabatur in illo monaſterio.

Ergo ſimiliter, Moniales reformationis, quibuſcumque verbis utantur, profitentur obedire ſecundùm Regulam, non quà acceptatam & intellectam Ciſtertii, aut Cluniaci, ſed quà receptam in monaſteriis ſuæ reformationis. Ineptè igitur formulam loquendi variant, quæ meliùs & plauſibiliùs loquerentur ut multi.

DISPUTATIO XLIII.

De ſtabilitatis & perſeverantiæ promiſſione, quæ ex mente D. Benedicti debet ante initium probationis fieri.

521. STabilitas bis promittenda eſt ex mente D. Benedicti. Priùs in Novitiatus limine, poſteriùs in ipſa profeſſione. Proderit ſubiungere periphraſin capitis 58. Vbi primò decernit S. Pater modum examinandi eum, qui converſionis cauſa venerit ad monaſterium. Deinde, quarto vel quinto die examinatum deduci jubet ad cellam hoſpitum.

hoſpitum. In hoſpitio, ſecundum mores noſtros, remanet quaſi quindecim diebus, interim videt omnia, quæ fiunt in communitate, ne quid remaneat incognitum. Poſt quindecim aut plures dies, committitur Magiſtro Novitiorum. Is ex præſcripto Regulæ debet eſſe *ſenior talis, qui aptus ſit ad lucrandas animas, qui ſuper Novitium omninò curioſè intendat, & ſolicitus ſit, ſi verè Deum quærit, & ſi ſolicitus eſt ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria. Prædicentur ei dura & aſpera, per quæ itur ad Deum.* Sub diſciplina Magiſtri Novitiorum, quaſi octo diebus experitur Ordinis difficultates. Ad Matutinas horas venit, ad caſuum lectionem, ad acroaſin muſices, & ad reliquos actus communitatis, ad quos admittuntur Novitii. Iubet S. Pater, quod cum Novitiis comedat, & dormiat in ipſo Novitiatu. Ad capitulum non venit, quouſque induatur.

522. *Et ſi promiſerit de ſtabilitate ſua perſeverantiam.* Ecce antequam Novitius veſtiatur, promittere perſeverantiam debet; & poſteà incipere annum probationis. Bene ſe gerenti, poſt duos menſes legitur Regula, & poſt ſex relegitur, poſt quatuor iterum eadem ipſi repetitur lex, ne laboret ignorantiâ. Duo menſes, ſex, & quatuor, annum integrum complent; atqui ante illos duos priores menſes debet fieri promiſſio ſtabilitatis: ergo hæc debet præcedere annum Noviriatûs. Igitur non debent veſtiri Novitii, nec probationis tempus incipere, quin, juxta voluntatem D. Benedicti, voverint ſtabilitatem.

Sed quam ſtabilitatem debent ipſi promittere? certè formula talis promiſſionis non reperitur apud Regulæ commentarores, ſed ex ipſamet Regulâ colligitur ſatis conſpicuè. Poſt duodecim menſes completos, ait D. Pater, *ſi habitâ ſecum deliberatione promiſerit ſe omnino cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare, tunc ſuſcipiatur in congregatione.* Ergo talis ſtabilitas ante Novitiatum ex Benedicti mente debet promitti, quæ relinquat locum prudenti deliberationi, non tamen imprudenti. Ex Divi Patris verbis ratione illuſtratis & hiſtoriis expenſis, promiſſionis tenorem reducerem ad iſta verba.

E*GO N. promitto ſtabilitatem, prudentemque perſeverantiam, proteſtans me non eſſe egreſſurum ex monaſterio ſine cauſa legitima, & occaſione prudentum ſententiâ ſufficienti.*

Ecce noſtri Legiſlatoris & diſcretionem ſummam, & in decernendis rebus maximam æquitatem. A juſtitia deflectimus, quoties à Benedicto. Hodie probationis annus iniquus communitati eſt, ſi aſſeramus Novitium non poſſe ejici, ſine occaſione gravi. Si probationem æquam facias, ut debet fieri, non eris Novitiis rigoroſus. O ſi tandem obſoletos mores reſtitueremus, & obediremus Benedicto! nec Novitiis minus benigni, neque iniqui communitati videremur. Qui ſine cauſâ poteſt egredi, poſſit etiam ſine cauſâ dimitti: hoc æquitas & ratio expoſcit. Providet S. Pater ne Novitius ſine occaſione dimittatur: ne autem cenſeretur iniquus Conventui, jubet eum ante annum probationis polliceri, ſe non eſſe Ordinem deſerturum ſine cauſâ. Vide ea quæ dixi ſuprà *diſp. 40. concl. 19.*

§ Hanc doctrinam fuiſſe communem apud Anglos.

523. Omnes qui ad Religionis Benedictinæ habitum adſpirant, debere promittere ſtabilitatem rationabilem, probavi & expoſui ex verbis noſtri Patris clariſſimis: ſupererat mihi ſcrupulus (fateor) utrum illa ſanctio à me uno taliter expenderetur, an præter textus literam, quam diſertiſſimam cenſeo, darentur etiam alii authores, qui meã expoſitionem confirmarent? Accidit, ut legenti Clementis Reyneri librum de Apoſtolatu Benedictinorum in Angliâ, occurreret Diploma DD. Lanefranci Antiſtitis Dorobornenſis (*in appendicis parte 3. ſcriptura 84. quæ eſt ultima, mihi pag. 211*) quod ſic incipit: *Lanfrancus indignus ſanctæ Dorobornenſis Eccleſiæ Antiſtes, dilectiſſimis Fratribus ſuis Henrico Priori & cæteris, Salutem & benedictionem. Mittimus vobis noſtri Ordinis conſuetudines ſcriptas, quas excerpſimus ex conſuetudinibus eorum Cœnobiorum, quæ noſtro tempore maioris authoritatis ſunt in ordine Monachorum.* Capite 18. agit de Novitiis ſuſcipiendis, & exponit modum quo ſuo tempore reciperentur, ubi inter alia ait: *Veniens aliquis ad converſionem de ſæculo, imprimis, ſicut alii hoſpites, ſuſcipiatur. —— Loquatur cum eo Abbas, vel Prior, vel aliquis ſpiritualis Frater cui iniunctum fuerit. Quodſi deſiderium petentis ex Deo eſſe cognoverit, oſtendatur res Fratribus in Capitulo, quorum* AUDITO CONSILIO, *ſi ſuſcipiendum eum Abbas decreverit, ſtatutâ die —— in Capitulum veniat, in loco ubi proſterni ſolet, ſe proſternat. interrogatus quid dicat, quàm humiliter poterit in his vel ſimilibus verbis petitionẽ ſuam faciat: Dei miſericordiam & veſtram ſocietatem & fraternitatem huius loci requiro, in hoc monaſterio monachus fieri & Deo ſervire deſidero. Reſpondet ei Abbas, vel qui loco Abbatis* ORDINI *præeſt; Societatem & conſortium electorum ſuorum concedat nobis omnipotens Deus: Et reſponſo à toto Conventu* AMEN, *juſſus ſurgere, ſurgat: pronuntientur ei dura & aſpera, quæ in hoc* ORDINE *perferunt, qui piè & regulariter vivere volunt; item duriora & aſperiora, quæ, ſi indiſciplinatè ſe habeat, ſibi poterunt evenire. Quibus auditis, ſi adhuc in propoſito ſuo perſtiterit, & duriora & aſperiora ſe paratum perferre* PROMISERIT, *reſpondeatur ei ab eo qui Capitulum tenet: Dominus Ieſus Chriſtus ſic perficiat in vobis, quod pro eius amore* PROMITTITIS, *ut eius gratiam vitam æternam habere poſſitis: & reſpondentibus omnibus* AMEN, *ſubiungat: Et nos pro eius amore, hoc tenore concedimus vobis, quod tam humiliter & tam conſtanter requiritis.* Poſtea tonderi eum jubet, & veſtiri, non cucullâ, ſed Novitiorum veſtibus.

Hic multa veniunt obſervanda, notabo ſolum illa quæ mea interfuerint. Ecce antequam veſtiatur, promittit Novitius ſe fore paratum perferre monaſtica pœnalitates: Ecce Abbas promiſſionem cognoſcit, admittit, ratificat. Igitur, juxta communem ritum Ordinis, hæc promiſſio debebat fieri, ne temerè, & ſine cauſâ legitima Novitii ad ſæculum reverterentur.

524. Noto etiam illud conſilium, quod à Fratribus petitur: quo audito, Abbas unus decernit, utrũ recipi debeat, aut non. Noto equidem ut confirmer in ſententia, quæ

aſſerit Abbatem, cùm Novitios ad veſtitionem recipit, non teneri conſilium à ſuis petere; & ſi petat, non teneri illorum dictamini ſubſcribere, ſed poſſe decernere, quod Conventui utilius judicaverit. Conſultò dixi, *Cùm Novitios ad veſtitionem recipit*, quia cùm eos recipit ad profeſſionem, debet petere & ſequi conſilium plurium Monachorum, licèt contrarium probabiliter doceat D. Bernardus, cui & Benedictini Angli ſubſcribunt, ut ſtatim videbimus.

Nomine ORDINIS intelligit *Congregationem conventualem*. Hinc clariùs conſtat, quî debeant intelligi, qui diſtinguunt Ordine Ciſtertienſes à Benedictinis. Hi enim à reliquis Benedictinis nõ diſtinguuntur Religione, bene tamen Ordine, ſi *Ordinis* nomine ſolùm intelligas *Conventũ*, ut Abbas Lancfrancus intelligit in præſentiarum. Sed de hoc uberiùs ſuprà, cùm de identitate Ciſtertienſium & aliorum Benedictinorum tractavimus.

525. Videntur Angli Benedictini ſolùm cognoſcere voces conſultivas, etiam in profeſſione: quia paulò inferiùs lego in eodem Diplomate: *Tranſactis pleriſque diebus* (hoc eſt quaſi in fine anni probationis) *ſi vita eius Fratribus, & Fratrum converſatio ſibi placuerit, monendus eſt à Magiſtro ſuo, quatenus roget Priorem & aliquos maiores Fratres, ut & ipſi pro eo intercedant apud Abbatem pro benedictione tribuenda & profeſſione ſuſcipienda.* Ergo voces Prioris & Seniorum in Novitiorum profeſſione, cenſebantur à Benedictinis Anglis vim ſolummodo habere interceſſionis, & non reſolutionis. Additur. *Quod ſi eum benedicere Abbati non placuerit, ſtatutâ die, in Capitulo, finito ſermone, in loco ubi ſolet, ſe proſternat, proſtratuſque pro impetranda benedictione petitionem faciat. Iuſſo eo ſurgere — interrogat Abbas conſidentes Fratres, quid inde ſentiant, & utrùm precibus eius annuendum eſſe concedant. Quibus reſpondentibus ſe libenter concedere, adiungat, Et nos concedimus in nomine Domini.* Ergo ut eum benedicere Abbas valeat, non cenſent eſſe neceſſarium conſulere communitatem. Quod ſi Abbas noluerit eius profeſſionem admittere, ne temerè dicatur dimitti, qui temere non poterat egredi, conſulat ſuos; fortè enim, audito illorum conſilio, dignabitur illum recipere. Hic Anglorum mos eſt quaſi genus appellationis ab Abbate privatim ſumpto, ad eundem in Capitulo ex ſuorum cõſilio decernentem. Sed neque tunc Monachi dicuntur habere vocem decretalem, ſed ſolummodo conſultivam, ut conſtat ex ſequentibus verbis. Dicitur enim de Novitio, qui in Capitulo ab Abbate eſt admiſſus ad profeſſionem: *Vadat ad pedes Abbatis, vel eius qui* ORDINI (id eſt *Conventui*) *præeſt ſi Abbas deeſt. Dehinc reverſus in locum in quo ſtabat, flexu in terram genibus humiliter inclinet antè & ad dexteram & ad ſiniſtram gratiam referens Fratribus pro miſericordia, eorum precibus ſibi impenſa.* Igitur Fratrum voces preces fuerunt, quæ ſollicitaverunt pectus Antiſtitis, ut illum Novitium promoveret: non autem decreta, quæ ipſum cogerent & prædeterminarent. Hinc conſtat, opinionem D. Bernardi eſſe probabiliſſimam, & in praxi communi non ſolùm apud Gallos, ſed etiam apud Benedictinos Anglos ſervatam.

Curioſus, cui vacat, legat totam ſcripturam apud P. Clementem Reynerum in Apoſtolatu Benedictinorum in Anglia, in fine. Eſt liber in folio, excuſus Duaci in Kellamia officina anno 1626. noto omnes has circumſtantias, ut faciliùs ſibi poſſit Lector comparare curioſam Hiſtoriam, quæ proſit intelligendis multis difficultatibus. Protocolon huius ſcripturæ, teſte eodem Reynero, reperitur in Palatio Dunelmenſi Londini.

Dicis, te non teneri obſervare conſtitutiones Anglicanas. Fateor, ſed quando conſtitutiones unius Congregationis præſcribunt ſibi Regulam exactiùs obſervandam, habent ſummam authoritatem in genere ſpeculativo, maximè, cùm hæ Lancfranci conſuetudines ſeu Benedictinæ Regulæ expoſitiones, confirmatæ ſint à Sede Apoſtolicâ. Conſtat ex Diplomate fundationi S. Albani, quod reperitur in Bibliothecâ Roberti Cottoni, teſte Reynero in Appendicis part 1. ſcript. 40. in quo lego: *Glorioſus Rex Offa — hanc Eccleſiam multarum poſſeſſionum libertatumque prærogativâ dotatam tradidit, — atque Monachis — feliciter aptatis juxta inſtitutionem & tenorem Regulæ S. Benedicti, ſub ipſo vivere regulariter ac reverenter ordinavit.* Ecce Regis intentum erat, ut Regula in illo Monaſterio juxta textûs tenorem ſervaretur. Sed ſubiungitur id quod attentè debet legi. *Paulus Cadomenſis Monachus — attulerat ſecum conſuetudines Lancfranci, & ſtatuta Monaſtica à Domino Papa meritò approbata, conſcripta.* Et paulò poſt: *Conſuetudines approbatas & approbandas authoritate Lancfranci quondam Beccenſis Eccleſiæ Monachi, in Eccleſia S. Albani, eliminatis antiquis reprobandis conſtituit obſervari.* Ergo Lancfranci conſuetudines erant juxta tenorem Regulæ, & quà tales tum à D. Papâ approbabantur, tum à Paulo Cadomenſi admittebantur. Hinc Igitur argumentor ſic: Omnes Benedictini Angliæ mihi conſonant in huius capitis expoſitione, qui conſuetudine, conſtitutione, Pontificis confirmatione, & communi omnium approbatione expoſitionem ſuam confirmant; nullum vidi, qui contrarium docuerit: ergo probabilius judico hanc eſſe mentem noſtri Legiſlatoris.

DISPVTATIO XLIV.

De ſtabilitate quæ in profeſsione ipſa promittitur.

527. STabilitas, quæ ſub promiſſionem cadit, duplex eſt: & Ordinis, & monaſterii. Tenetur profeſſus, in Ordine & in Monaſterio perſeverare. Stabilitas in monaſterio, includit ſtabilitatem in Ordine: utramque conjunxit D. Benedictus *in prologo* his verbis: *Proceſſu verò converſationis & fidei dilatato corde, inenarrabilis dilectionis dulcedine curritur via mandatorum Dei: ut ab ipſius nunquam magiſterio diſcedentes, in eius doctrinâ uſque ad mortem*

mortem in monaſterio perſeverantes paſſionibus Chriſti per patientiam participemur, ut regni ejus mereamur eſſe conſortes. Sanè ſtabilitas breviſſimis verbis promittitur: indiget autem multis, ut bene intelligatur. Si perſeverantiam, quam juxta D. Benedicti mentem profitemur, vellemus expreſsè manifeſtam facere, uti deberemus hac formula: *Ego N. promitto vobis me incorporantibus ſtabilitatem in Ordine & in monaſterio ſecundum Regulam Sanctiſſimi Benedicti Abbatis, coram Deo & Sanctis ejus, &c.*

528. Stabilitatis promiſſio directè non fit Deo, ſed hominibus: eſt enim inauditum in Ordine Benedictino, monachos teneri quatuor votis. Ergo præter tria vota eſſentialia, nihil voviſti Deo, igitur ſi quid præter caſtitatem, obedientiam & paupertatem directè promiſeris, homini promiſiſti, non Deo: quia ſi Deo promiſiſſes, jam ligareris quarto voto: votum enim non eſt niſi promiſſio facta Deo. Hæc omnia clarè conſtant ex Doctore mellifluo, qui ſtabilitatis promiſſionem cenſet eſſe pactum, quod profeſſus init cum confratribus & Antiſtite. Ideo *lib. de præcept. cap. 20.* aſſerit, eum qui illegitimè migrat ex monaſterio, *eſſe moleſtum Fratribus, inobedientem Seniori* (hoc eſt, *Antiſtiti*) *ſtabilitatis inſuper prævaricantem pactum: & primam irritam facientem fidem.* Ecce ſtabilitatis promiſſio pactum eſt, cui ſi non ſtes, contra Fratres & Seniorem (nempe Abbatem) delinquis.

Conſultò illud *directè* poſui: aliud enim eſt promittere expreſsè, aliud implicitè: aliud directè & aliud indirectè. Promittitur implicitè, quando expreſsè aliquid, quod côcomitari aliud debet neceſſariò: unde idem eſt promittere implicite ac promittere concomitanter. Promittitur vero aliquid indirectè quando eſt medium unicum & condiſpenſabile ad illud, quod directè promittimus. Et ut ſpecialiter rem totam explicem. Apud Dominos Benedictinos una & ſola promittitur obedientia, ſi formulæ expreſſum rigorem ſpectemus: at quia obedientia ſolennis ſine Paupertate & Caſtitate ſtare non poteſt (nulla enim ex his tribus virtutibus ſolitarie ſumpta ſolenniter voveri poteſt) ubi obedientia ſolenniter vovetur, intelliguntur aliæ duæ virtutes per concomitantiam convoveri, non quidem expreſsè, ſed implicitè. Cùm igitur obedientia ſine ſtabilitate obſervare non poſſit (quo enim ego modo regam abſentem ſubditum, quem ubinam habitet aut degat ignoro?) nec caſtitas ſine Clauſura, [ſtabilitas locum reſpicit, clauſura peregrinorum colloquia] oportet Religioſos utriusque ſexus indirectè promiſiſſe ſtabilitatem ut medium in ordine ad obedientiam, clauſuram in ordine ad caſtitatem: tantam nimirum & talem, quæ ſufficiat his finibus, non majorem unde non credimur ita ſtabilitatem ita clauſuram voviſſe, ut non poſſimus omnino aut è monaſterio egredi, aut externos admittere etiam ex Abbatis aut præcepto aut licentia, ſicut in caſtitate relucet nam Monachus ne quidem de licentia Prælati poteſt uxorem ducere: ſed credimur ſtabilitatem voviſſe ut medium ad obedientiam, clauſuram ut medium ad caſtitatem: adeoque ex vi hujus directi voti poſſumus è monaſterio egredi quoties hæc ipſa egreſſio contra obedientiam non eſt, & poſſumus fœminas in clauſuram introducere quoties hæc ipſa introductio non militat contra caſtitatem aut ſpeciale aliquod mandatum ſuperiorum. Vnde cum ſtabilitas & clauſura ſic expoſitæ, non voveantur propter ſe, nec ut finis, ſed ut medium; non voventur quarto: ... quinto voto, ſed eodem quo vovetur obedientia vovetur omnia illa media quæ ſunt præciſè neceſſaria ad ipſius obſervantiam, inter quæ præcipua eſt loci ſtabilitas: & côſequenter eodem, quo vovetur caſtitas, omnia illa media voventur, quæ ad ejus obſervantiam neceſſaria ſunt, & inter ipſa præcipuè clauſura. Atqui a nec caſtitas aut Paupertas promittuntur ut media ad obedientiam, nec hæ ut medium ad alias, diverſis promittuntur votis, quia ſingulæ promittuntur propter ſe & ut finis, ſaltem comparata cum reliquis.

529. Nihilominùs ſtabilitatis promiſſio directè conſiderata habet vim juramenti, eſt enim facta homini, ſed coram Deo. Eſt contractus initus inter monachum & incorporantes, & confirmatur juramento. Conſultò *incorporantes* dixi: non enim certum eſt, an ſolus Abbas congregationi incorporet, an Abbas ſimul & communitas: utrûque eſt probabile, ſed hoc ultimum judico hoc ævo probabilius: vide ea quæ ediſſero *n. 483.*

530. Hæc doctrina certa eſt, & poteſt clarè perſuaderi. Omnia vota formaliter, hoc eſt in quantum talia, æqualia ſunt, & inducunt obligationes æquales; quod ſi aliqua differentia ſit, eſt omnino materialis; nempe, quia vel unum eſt de re meliori quàm aliud, vel ſaltem quia eſt de re aliàs obligatoria. Exempli gratiâ: Voves audire Miſſam die feriali, & voves jejunare die quæ non eſt jejunii, ſi utrumque votum temeras, duo peccata æqualia committis; quia ſolum peccas contra votum, & hujus ratio æqualis erat in utroque. Voves prætereà caſtitatem: ſi hanc temeras, peccas graviùs, quia contra duas leges ſpecie differentes, nempe contra votum & contra continentiam: hæc pertinet ad Decalogi ſextum, illud ad ſecundum. Cæterum præſcindendo mente legem ſextam Decalogi, adhuc incontinentia & inobedientia eſſent contra votum, & in hac conſideratione, eſſent contra eandem virtutem & legê & inficerentur malitia æquali & parallelâ. Obedientiæ obligatio pendet præciſè à voto, quoniam ſi iſtud deficeret, non teneremur Antiſtiti obedire. Stabilitatis obligatio etiam dependet à promiſſione, quia ſi hanc non promitteres, in monaſterio perſiſtere non teneris. Ergo ſi voto obligaris utramque ſervare virtutem; æquè obligaris ergo ſi utramque non poſſis ſimul ſervare, non teneberis potiùs ſervare obedientiam, quàm ſtabilitatem, quia non eſt major ratio unius, quàm alteriùs! Atqui falſum eſt, quod æquè tenearis utrique (nempe Obedientiæ & ſtabilitati) ergo utraque non vovetur Deo, ut finis & per ſe. Conſequentia legitima eſt, & patet ex dictis ſatis clarè: minorem probo. Licet deficere à ſtabilitate propter obedientiam, non licet deficere ab obedientia propter ſtabilitatem: ergo non teneris æqualiter ſtabilitati & Obedientiæ. Antecedens videtur per ſe notum, quia jubente Prælato teneor egredi ex monaſterio ad negotia gravia & neceſſaria, cui nequeo non obedire prætextu ſtabilitatis. Vnde aptè mellifluus meus Bernardus *epiſt. 78.* aſſerit, *ſine obedi-*

 entiſſi-

entiſſima converſatione ſe fallere, qui de loci ſtabilitate confidit. Vult locum deſeri, ne obediendi obligatio deſeratur.

531. Hæc in forma Scholaſtica roboro & confirmo. Obedire & permanere in clauſtro, ante promiſſionem non obligant: obligant formaliter à promiſſione. Ergo ſi alterutrum altiùs obliget, habuit ſanè altiorem promiſſionem. Ergo ſi promiſſio obedientiæ Divina eſt, hoc eſt, facta Deo, promiſſio ſtabilitatis erit humana, non niſi homini facta, aut ſi divina, alteri ſubordinata. Patet; quia alias hæ duæ obligationes formaliter æquales eſſent in promiſſionis genere, ut probavi. Manet igitur ſtabilitatem ut medium ad obedientiam eſſe promiſſam Deo hoc eſt indirectè, & directè promitti voto humano facto Communitati, firmato tamen ſolenni juramento.

DISPVTATIO XLV.

Vtrùm Religioſus profeſſus ad alium Ordinem tranſire poſſit.

532. MVtare Religionem res graviſſima eſt, & ſine Abbatis, congregationis, & nonnunquam etiam Generalis licentiâ fieri non poteſt: & cùm fit cauſa debet eſſe notabilis. Ita D. Thomas *2. 2 q. 198. art. 8.* ubi hoc ſolidiſſimis rationibus probat. Admittit tamen tres cauſas ſufficientes, ut quiſpiam laudabiliter ad aliam Religionem tranſeat. Eæ ſunt, perfectioris converſationis zelus: religionis, in qua eſt, relaxatio: infirmitas atque debilitas talis, ob quam non poſſit diſciplina ſeveriori, quã profitetur, ſatisfacere. Divi Thomæ ſententiã non admittã ſine expoſitione. Dico itaque non eſſe licitũ tranſire ad aliã ob aliquod inconveniẽs, quando illi⁹ inconveniẽtis remedium poteſt haberi in prima Religione. Qui perfectionem excellentiorem deſideras, ſcito, in tuo ipſo Monaſterio te poſſe eſſe ſanctiſſimum: quod ſi melioris converſationis inſtitutum te alliciat, tranſi ad alia tuæ Religionis monaſteria, in quibus & obſervantia viget, & modus procedendi eſt ſanctior. Nunquam Religio eſt relaxata, quæ non habeat aliquot monaſteria converſationis ſeverioris. Ergo & in tuo Ordine poteris repetire, & remiſſioris diſciplinæ cœnobia, ut tuæ fragilitati & morbis ſatisfacias, ſi valetudinarius ſis, & multa perfectioris, ſi volueris regimini ſubeſſe ſeveriori. ¶ Cæterùm, ſi cauſa ſit legitima, & nullum monaſterium tui Ordinis aptum ſit, ut tuæ neceſſitati ſatisfaciat, tunc ad alium Ordinem tranſire poteris: ſed ut tranſitus ſit legitimus, debent conditiones aliquot concurrere, quas explicabo.

533. Ex cauſis, quas D. Thomas allegat, conſtat, malè dici communiter, tranſitum poſſe fieri ad Religionem ſtrictiorem, non enim id quod eſt magis pœnale, eſt ſemper magis meritorium. Tranſitus poteſt fieri ad ſanctiorem, non abſolutam ſed relativam: ad eam Religionem ſcilicet, quæ prudentum judicio eſt apta reddere ſanctiorem talem Religioſum. Petrus eſt valetudinarius, & deeſt ſalus conſtans, adeſt tamen ſufficiens ut jejunet, eſt ei peſſima conſuetudo indebitis horis comedendi (& ſic de reliquis pœnalitatibus monaſticis philoſophare) videt ſe abſtinentiæ vix poſſe ſatisfacere, & in hoc genere fragiliter committere plura peccata, quæ non committeret, ſi deeſſet jejunandi obligatio. Tunc cenſenda eſt reſpectu iſtius ſanctior illa Religio, quæ tot jejuniis caret: eſt enim apta illum ſanctiorem reddere, quàm prior.

533. Hinc conſtat, infirmitatem & debilitatem, quam exigit D. Thomas in Religioſo ut poſſit ad laxiorem tranſire, non debere eſſe tantam, ut ipſum excuſet ab omni culpa, ſi non ſatisfaciat in prima Religione: ut ſi in caſu poſito aliquis ſtomacho ita laboraret, ut prudentis medici judicio non deberet jejunia monaſtica obſervare. Iſte talis non eſſet ſanctior in Ordine laxiori, quoniam nec ſtrictus eum obligat ad id, quod medici judicio non poteſt. Infirmitas & debilitas, de qua Doctor Angelicus, illa eſt, quæ non eſt ſufficiens auferre obligationem; occaſio tamen, ut accedente vel pravâ conſuetudine, vel animi fragilitate, frequentiùs eam intermittat, ut cum magna renitentia cordis præſtet, ſiquando id faciat. Vndè ſequitur eum in priori Ordine ſæpiùs peccare, qui nunquam peccaret, ſi per tranſitum ad laxiorem Ordinem liberaretur ab iſta obligatione. Hoc eſt quod authores multi exponunt aliis verbis, cùm interrogant, An ad laxiorem Ordinem ſit tranſitus, ſi cauſa ſubeſt. Aſſerit Miranda *in Manual q. 31. art. 5.* ſubſcribens Sylveſtro & Navarro: qui cenſent poſſe contingere, quod laxior Religio reſpectu unius in ſingulari ſit ſanctior & melior. His poſitis obſerva ſequentes Concluſiones.

CONCLUSIO PRIMA.

535. *Qui habet cauſam probabilem ut legitimè ad aliam Religionem tranſeat, debet petere ſaltem licentiam à ſuo priori Prælato: non tamen eſt opus quod talis licentia concedatur.* Eſt communis Doctorum. Ita Miranda *in Man. Prælat. q. 31. art. 2.* Navarrus, & alii, quos eſſet longum recenſere. Iſta licentia debet peti ab ordinario Abbate, aut Prælato. Ita Miranda *ibidem art. 5. & art. 6. concl. 3.* & nomine ordinarii intelligimus illum, qui eam poteſt concedere. Vnde in congregationibus in quibus multorum requiruntur ſuffragia, ut quis ad alium ordinem tranſeat, petit urbanitas quòd ab illis omnibus licentia putatur, quæ alias non dicetur ab ordinario petita ſed ab Ordinarii parte: tunc enim ordinarius eſt homo myſticus, qui è multis coaleſcit.

536. Hîc ſolent aliqui prolixè inquirere, quænam Religiones debeant ſanctiores judicari, quæ ſtrictiores. Odioſa controverſia & inutilis eſt: quia, ut conſtat ex dictis ad illam poteſt Petrus tranſire, quæ reſpectu illius eſt ſanctior, & per accidens poteſt minus ſevera talis eſſe. Petrodegum

legia & diplomata nituntur omnes abuſus tollere, & dirigere forum externus: comparant Religiones abſolutè & ſecundùm ſe, non reſpectu hujus in ſingulari: quia hoc relinquitur judicio prudentiorum: leges enim non poſſunt exprimere circumſtantias omnes in ſingulari. Explico me & dicta altius confirmo. Concedunt Pontificum decreta, ut quis tranſeat ad Carthuſianos: quid ſi Pauli animæ non expediret tantus rigor? poſſetne eum detrimento ſuæ conſcientiæ hanc mutationem facere? Certè nec licitè, nec validè poſſet. Non licitè, quia nemo ſe poteſt licitè exponere periculis peccandi, & ſanctiſſimus Carthuſianorum Ordo periculoſus eſſe ſupponitur reſpectu Pauli. Non validè, quia ſanctiones Pontificum, eo ſenſu & eo caſu habent vim, in quo prudenter ſunt; non tamen, ſi ita exponantur, ut maneant indiſcretæ aut injuſtæ, injurium enim cenſeo eſſe Sedi Apoſtolicæ illum, qui aſſerit quidpiam injuſtè aut indiſcretè à Pontificibus indictum eſſe (notant ex lege, *Salvius Ariſto. ff. de lega. præſt.* Socin jun. *conſ.* 1. *num.* 128. *lib.* 1. & *conſ.* 152. *n.* 23. *lib.* 3. Cravet. *conſ.* 5. *num.* 14. Iacobo Menochio *conſil.* 133. *n.* 6.) Ergo mutatis circumſtantiis ita debent leges in communi latæ exponi, ut ſancientis ingenuitas argui non poſſit.

537. Conſul^o itaq; de ingreſſu aut mutatione Religionis, ſuadeas omnino perſeverantiam in priori: hujuſmodi enim mutationes multis ſunt expoſitæ inconvenientibus, & rarò bene vertunt. Si perſeverantiam illi perſuadere non poſſis, ne illi ſuadeto religionem, quæ ſecundùm ſe eſt perfectior: ſed illam, quæ eſt apta conſulentem efficere ſanctiorem.

538. Si cauſa legitima non ſubſit, poſſe Prælatum ſolùm diſpenſare, ut tranſitus fiat ad Ordinem ſtrictiorem, docet Miranda jam citatus: ut tranſitus fiat ad æqualem Conventûs & Prælati conſenſum poſtulat: ut ad laxiorem ſolum Papam poſſe diſpenſare, peccare tamen ſi diſpenſet. Ita etiam Navarrus & Sylveſter, quos citat. Sed loquendo in ſingulari de noſtro Ordine Benedictino (& de aliis ſtando juri communi) ego non reperio cur Prælatus, qui cum conſenſu ſui Conventûs incorporavit aliquem congregationi, non poſſit etiam excorporare omnibus poſtulantib^o: ideo ſit.

CONCLUSIO SECUNDA.

539. *Abbas nullum invitum poteſt excorporare ab Ordine ſine cauſa. Poſtulantem ſtando uni & ſoli Regulæ poteſt de conſenſu ſua communitatis.* Probatur. Religioſus per profeſſionem acquirit jus ad talem Ordinem; & inter Benedictinos ad tale Monaſterium: & Ordo aut Monaſterium habet jus in perſonam Religioſi. Ergo nec invitum poteſt Communitas dimittere ſine cauſa, nec etiam ipſe poteſt excorporari ab Ordine ſeu Monaſterio ſine cauſa, quando deficit conſenſus ejuſdem Monaſterii.

Conſentientibus partibus poteſt à Monaſterio; imò & ab Ordine expungi, licèt cauſa non ſubſit. Ratio eſt clariſſima: quia promiſſio ſtabilitatis expreſſa, quam faciunt Benedictini, fit Monaſterio directè, non Deo. Ergo iſti met quibus hæc promiſſio facta eſt, poſſunt liberè condonare. Quoniam ſicut Deus poteſt ſine cauſa te abſolvere ab actione illi votâ, ita etiam ego à te, quam mihi promiſiſti.

Remanente promiſſione ſtabilitatis, non votum obedientiæ, ſed ejus determinatio ſæpe multiplicatur, ſuccedentibus variis Abbatibus.

Ad excorporationem requiritur conſenſus Conventûs, non Capituli Generalis, niſi in aliqua Congregatione id majorem authoritatem habeat, quàm apud Ciſterc ienſe: apud quos Generalis Capituli authoritas eſt [illegible] limitata namin multis congregationibus noſtris illud quod Ciſterti habetur non cognoſcitur, non admittitur.

Conſultò in concluſione poſui illud *ſtando uni & ſoli Regulæ*: quia præter Regulam dantur validæ leges in ſingulis congregationibus, quas debet omnino ſervare, qui in hujuſmodi Cõmunitatibus degit: adeoq; ubi lege ſpeciali cautû, ne quis etiam volens permittatur ad aliam ordinem tranſire, ſine cauſa, aut ſaltem ſine Præſidis congregationis licentiâ, qui talem legem acceptarunt, ceſſerunt ſuo jure; & tenentur ſtare legi vel conſuetudini quæ vim legis habere credatur.

CONCLUSIO TERTIA.

540. *Religioſus tranſlatus de una Religione ad aliam, non tenetur iterum profiteri eſſentialia, quæ in priore profeſſus eſt:* Eſt evidens: quia jam ex voto ſolenni obligatur ſervare illas virtutes eſſentiales: & quod ſemel vovit, non eſt opus iterum voveat, cùm promiſſio ſecunda non poſſit majorem obligationem inducere. Cæterùm, ſi eſſet aliqua ſubſtantialis diſtinctio in votorum materia, tunc omnino deberet in ſecunda religione omnia illa vovere quæ in prima non voverat. Nam Ciſtertienſis, ſi ad Cappucinos validè & legitimè tranſiret, non teneretur vovere ſecundò caſtitatem, jam enim iſtam voverat, ſed deberet vovere obedientiam Regulæ S. Franciſci, quia priùs id non voverat, & paupertatem etiam in communi, quam ſimiliter antea non voverat. At ſi Regularis Cononicus ad Præmonſtratenſes tranſiret, vix ſcirem quid poſſet ſecundò ſolenniter promittere, quod non promiſiſſet in prima religione. Eodem enim modo votis tenentur, & eandem Regulam obſervant.

CONCLUSIO QUARTA.

541. *In tali caſu omnes promiſſiones hominibus factæ ſunt repetendæ.* Ratio eſt, quia debet polliceri expreſsè aut implicitè ſtabilitatem ſecundo Ordini, & obedientiam novo Superiori: ſine quibus tranſitus ſtare non poterit. His præſtitis, cenſetur Ordini alteri incorporatus. Sæpè tranſlati Religioſi, in ſecundo Ordine utuntur eadem profeſſionis formulâ, quâ alii Novitii profeſſuri, & quidem laudabiliter: non enim nocet promiſſio Deo iterum repromittere, & prodeſt hæc norma verborum ad Ordinis uniformitatē. Imò, quia varii ſunt hominum ſenſus, tametſi hæc omnia ſolidiſſimè dicta ſint, quia fortè non omnes ita docti ut hãc veritatem concipiat, me conſiliario, ſecunda profeſſio ita omnino fiat, quo fieri ſolet à Novitiis, non aliter ne detur locus diſputationi & inconſtantiæ.

CON-

Digitized by Google

Conclvsio qvinta.

542. *Secunda illa profeſſio, in qua nihil ſubſtantiale additur aut mutatur, non eſt ſolennis profeſſio, ſed ſolennis prioris profeſſionis ſolennis repetitio, & humanarum circumſtantiarum legitima mutatio.* Patet ex dictis.

Conclusio sexta.

543. *Sic tranſiens indiget tempore probationis in Ordine ſecundo.* Patet, quia aliud eſt converſationis monaſticæ difficultates ſpeculari, aliud eſt experiri. Vnde ex natura rei (abſtrahendo à Conciliis & Pontificum ſanctionibus) nec à ſæculo ad Religionem, nec ab una in alteram, ſine tempore deliberationis practicæ, deberet dari tranſitus.

Venientibus à ſæculo ad Religionem, probationis & Novitiatûs tempus determinavit Tridentinum Concilium *ſeſſ.25. de Reg. c.15.* tranſeuntibus ex Ordine ad Ordinem non determinavit, vel ſaltem non determinavit expreſsè.

DVBIVM.

544. Sed inquiris: Quanto tempore debeant ſic tranſeuntes probari. Annum poſtulat Miranda *in Manuali, quæſt.31. art.21.* quod adeò certum credit, ut nulli liceat dubitare. Sed docti hominis pace, non dubitabo, imò contra expreſsè aſſeram, talis Novitiatus nullum tempus eſſe à Concilio aliquo determinatum. Non enim debemus obligationes graves aſſerere, neque operantes gravis peccati arguere (ait Villalobos *in ſumm. tom.1. tract.24. dub.9. n.8.*) ſi jus non fuerit valde clarum, & teſte Miranda nuperrimè citato, in illo capite Concilii Tridentini non fit expreſſa mentio eorum, qui ad Ordinem alium transferuntur. Mentio autem quæ expreſſa non eſt, non ſolùm non valde clara, ſed neque clara eſt. Supereſt modò diluere argumenta in contrarium.

Obiectio Prima.

545. Requiri probationis annum integrum etiam in tali caſu, videtur eſſe expreſſe determinatum à Concilio Tridentino *ſeſſ.25. de Regul. cap.15.* ubi prohibentur, annullantur, irritantur profeſſiones eorum, qui non fuerint Novitii integro anno.

Reſpondeo, ibi agi de profeſſione ſubſtantiali, non verò de accidentali, quæ fit in ſecunda Religione. Clariùs: dico ibi agi de prima profeſſione, quæ fit à venientibus à ſæculo, non verò de ſecundâ, quæ fit à tranſeuntibus ab alia Religione. Conſtat, quia ex vi iſtius ſanctionis, ut omnes explicant, qui ante annum completum profitetur, nulla obligatione ſubſtantiali obſtringitur: Religioſus autem qui tranſit ad aliam Religionem, non poteſt non obligari ad ſubſtantialia, licet illa non voveat: jam enim voverat in Priori Religione. Vnde aliud eſt ingredi Religionẽ, aliud mutare. Vt quis fiat Religioſus, debet probare utrùm poſſit ſubeſſe Antiſtitis imperio, ſervare paupertatem & continentiam ſummam: & an poſſit alia accidentalia præſtare, quæ conducunt ad ritus extrinſecos communitatis; talia ſunt, jejunia, ſilentium, clauſura, & alia id genus. Priora (nempe ſubſtantialia) ſunt difficillima: accidentalia & ſubſtantialia ſecundaria, minoris ſunt difficultatis. In ſecunda Religione probatio frequentiùs non inſtituitur de re eſſentiali, ſed ſolùm de accidentalibus. Ergo nec ex natura rei hæc probatio poſtulat tantum temporis, quantum prior: nec Concilium Tridentinum de illa quidpiam determinavit, verùm id committendum eſt conventioni contrahentium. Ergo tempus illud venit à communitate determinandum, acceptandumque ab illo, qui mutat Religionem: aut è contrario.

546. Quod autem in illo capite Tridentinum non comprehendat omnes probationes, ſed ſolùm quæ fiunt, quãdo ex ſæculo tranſitur ad Religionem approbatam, patet: quia ſi omnes profeſſiones comprehenderet, etiam complecteretur profeſſiones Ordinum militarium, ut ex ſe liquet. Atqui declaratum eſt in rota 11 Decembr. 1570. militarium profeſſiones non comprehendi in hoc capite: ergo non debet hoc caput ita univerſaliter intelligi, ut volebat Miranda.

547. Hæc declaratio non poteſt cenſeri minùs authentica, cùm ſit praxi communi confirmata.

Secunda obiectio.

548. Annus probationis inſtituitur, tum ut veniens ad Religionem experiatur rigores & aſperitates illius Ordinis tum etiam ut illius Ordinis profeſſi probent & experiantur ejuſdem mores & conditionem: eadem ratio militat, cùm Religioſus tranſit ad aliam Religionẽ: ergo in ſecunda debet probari iterum integro anno.

549. Hæc ratio ſumitur ex identitate rationis, ad quam reſpondeo, negando paritatem; quia, ut in ſolutione alterius objectionis dicebam, majori tempore indiget, qui probandus eſt in ſubſtantialibus & accidentalibus ſimul, quàm qui in ſolis accidentalibus. Vt quiſquam fiat Religioſus debet in virtutibus eſſentialibus probari: in accidentalium ſolùm obſervantiâ, ut fiat Ordinis alterius Religioſus.

550. Sed quid ſi concederet quiſpiam rationis paritatem? ſanè concederet propoſitionem aliàs falſam, verùm non ſubeſſet conſequentiæ, quia illa fundatur in hac propoſitione: *Ius, in pœnalibus ex identitate rationis debet extendi ad alios caſus.* quam nego cum Salas *de leg. tract.14. diſp.20. ſect.13. n.29. in fin.* Portel. *in addition. ad dub. Regul. verb. lex n.13.* Ioann. Valerio *in differ. utriuſq. fori. verb. lex. diff.5. n.2.* Bonacina *de leg. s. q.1. punct.8. n.23.* qui citat Sayrum, Suarez, & alios: quibus ſubſcribit Diana *tract. de legibus. reſol.26.*

Obiectio tertia.

551. Iuxta caput *recolentes de ſtatu monach. & cap. in nova 16. quæſt.7.* qui ſimilem vitam cum aliis ſuſcipiunt, ſimilem debent ſentire in legibus diſciplinam, & unuſquiſque debet ſe confirmare in omnibus vitæ & moribus eorũ, cum quibus converſaturus eſt. Sed hoc nec congruenter nec cõmodè fieri poterit, niſi ſupradicti Religioſi tranſlati

de uno

de uno Ordine in alium, ſint Novitii, & concedatur illis annus probationis, quo experiantur & videant ea quæ profiteri volunt. Ergo debent per annum integrum probari.

Reſpondeo, aliud eſſe, debere probari, aliud probari tempore determinato. Ex naturâ rei debent Ordinis, quem de novo aſſumunt, experiri difficultates. Verùm anno integro, nullum jus determinavit hucuſque: ſupereſt ut illud vel contractum ineuntium arbitrio, vel Concilio futuro vel Pontificis decreto aliquo determinetur.

NOTA.

Reſolutio, ut mihi videtur certa eſt, ſed cum contrariam Miranda teneat, erit ut plurimum probabilis, adeoque in praxi omnino diſſuadenda. Expoſitæ enim ſunt graviſſimis tricis & controverſiis profeſſiones probabiles; nam taliter profeſſi, probabiliter poſſunt egredi, probabiliter dimitti, & nunquam habent plus quam ſecuritatem probabilem. Igitur, ſi velint habere ſuæ profeſſionis certitudinem, agant integrum annum novitiatûs.

CONCLUSIO SEPTIMA.

552. *Tranſiens ad aliam Religionem (futurus ſit Prælatus, aut non) præter vota eſſentialia, quæ jam eſt profeſſus in priori, debet illa omnia profiteri, quæ nondum fuerat profeſſus, & ſecundæ Religionis alumni communiter profiteri ſolent.*

CONCLUSIO OCTAVA.

553. *Religioſus, ſi habeat licentiam ab illis omnibus quibus promiſit ſtabilitatem, poterit validè, etiam ſine causâ, tranſire ad aliam Religionem.*

Hinc conſtat, in Religionibus, quæ vovent particularem obedientiam Summo Pontifici, hunc eſſe unum ex incorporantibus Novitios Religioni, ac propterrà ſine illius licentia non poſſe fieri excorporationem. Talis eſt S. Franciſci Religio, neſcio an alia.

Hinc colligo, conſentientibus Superioribus, nempe Provinciali, Generali, & Pontifice, poſſe Fratrem Franciſcanum validè tranſire ad aliam Religionem, etiam ſine cauſâ. Patet; quia in contractu ille Religioſus voluntariè ſe tradidit illis, qui receperunt eum voluntariè: ipſe enim, omnibus circumſtantiis invariatis, potuit ſe Religioni non tradere; & hæc ſub eiſdem potuit etiam hunc non recipere: ergo contractus factus fuit inter Novitium ex unâ parte, & Religionem ac Pontificem ex aliâ: ergo ſicut cõvenientibus omnibus, contractus potuit fieri & non fieri: ſic ſimiliter, ſi omnes conveniant, ipſiſſimus reſcindi poteſt. Atqui ut contractus profeſſionis validè fieret, nulla cauſa requirebatur; ergo ad hoc reſcindatur, nulla omninò cauſa requiritur. Igitur ſi velint omnes contrahentes, dempto nemine, poterunt eum validè caſſare ſine cauſâ. Conſultò dixi *validè*, quia ad hoc ut res fiant *licitè*, petunt ſaltem carere inconvenientibus.

Franciſcanus, qui à ſua Religione validè excorporatur, non manebit ſubjectus S. Franciſci Regulæ, cui obedientiã & expreſſè & directè promiſit. Ratio eſt; quia in Profeſſione debet cenſeri fuiſſe prudens, ac propterea promiſiſſe obedire Regulæ, quamdiu in Ordine remaneret; non enim aptè polliceretur, ſe ſervaturum eſſe Regulam illam & abſolutam paupertatem, etiamſi ad aliam Religionem legitimè tranſiret: ergo eius politica & moralis voluntas non promiſit obedire Regulæ S Franciſci in aliâ Religione.

CONCLUSIO NONA.

554. *Sine causâ nec Pontifex ſolus, nec Prælatus ſolus nec Religioſi ſoli poteſt annullare ſtabilitatis promiſſionem, juxta D. Bernardi ſententiam* & oſtenditur.

Robertus Præmonſtratenſis monachus volebat fieri Ciſtertienſis, & D. Papa præcipiebat. Fortè rationes, quas D. Papa cenſuerat ſufficientes, expertiſſimus in hac materia Bernardus aut nimis affectatas, aut parum ſufficientes judicans, petiit aſſenſum Prælati eius & Conventus, ac eum tandem recepit. Laceſſitur à Præmonſtratenſibus, apud quos *epiſt. 252.* ſe excuſat his verbis: *Sed jam audite, quia iterum vultis audire, quomodo tandem Fratrem Robertum receperim. Dominus Papa præcepit: nempe rogatus ab illo, & eius amicis. Dicebat veſtrum ſeſe & Abbatis ſui aſſenſum prece ſuâ obtinuiſſe: ne quis dicat, quod præcepto extorſit. Negatis: quid ad nos? Ipſe viderit.* Ergo D. Bernardus, cùm cauſæ deficerent, judicavit dicti Roberti excorporationem non poſſe fieri merâ Pontificis authoritate. Cenſuit non ſufficere Abbatis ſui licentiam violenter, nempe præcepto, extortam; ſed requiri liberum aſſenſum Abbatis, & illius qui illum incorporaverat.

Fortè alicui nimis rigida hæc ſententia videbitur; fortè maior Pontificis ſummi authoritas, quàm Bernardo fuit viſa; fortè ſolennitas à ſolâ Pontificis voluntate dependet, adeoque poteſt ſine cauſa, quem velit, excorporare; ſed hoc ipſum alii examinent, mihi enim ſufficit ſententiam mei Melliflui Doctoris propoſuiſſe.

CONCLUSIO DECIMA.

555. *Prælatus ſolus hoc ævo etiamſi cauſa ſit legitima, non poteſt aliquem volentem excorporare ab Ordine & Monaſterio ſine ſuæ Communitatis & Superiorum conſenſu.* Hæc hodie eſt certa: Abbatum enim authoritas eſt limitatior quàm erat tempore D. Benedicti aut Bernardi. Stando enim nudæ Regulæ probabile omnino eſt. Prælatũ conſulendo ſuos religioſos, non teneri illos etiam in hac materia ſequi, ſed poſſe volentem expungere ſine illorum conſenſu. Huic probabilitati ſubſcribens D. Bernardus Fratrem Fromundum Præmonſtratenſem recepit, ac ſuis incorporavit, conſentiente Abbate Fromundi, diſſentientibus eius confratribus. Quod Fromundum receperit, arguitur; & apolyſin conſtruit his verbis: *Iam de Fratre Fromundo non eſt quo nos laceſſatis,* ait in eadem epiſtola 252. *cùm nequaquam eum ſine voluntaria Abbatis ſui conceſſione receperim. Quod quidem nec vos latuiſſe, amara illa epiſtola demonſtrat; in qua nobis de ſola Capituli non expectata conniventia calumniam ſtruitis. Quaſi verò vel in noſtra mutuâ conventione id prohibitum fuerit, vel emancipatio filii ad Capitulum, & non potius ad ſolum ſpectet Abbatem.*

Ex his conſtat, apologiam, quam pro ſe faciebat D.

Digitized by Google

ſunt nulla. Ergo Benedictino hæc ſanctio non habet vim deficiente conditione, cui innititur: ergo deficiente tali conditione, non eſt præceptibilis communitati.

DVBIVM OCTAVVM.

507. Si aliquis Novitium incorporet abſque commiſſione Prælati, profeſſio erit invalida: ſi autem fecerit ex commiſſione Abbatis, petes, Quid juris?

Dico primò, non requiri mandatum Abbatis, ut malè aut putat, aut loquitur Leſſius *de jure & juſt. lib. 2. cap. 41. dub. 7.* ubi fortè nomine mandati intelligit commiſſionẽ. Commiſſio debet dari authentica, & poteſt non ſubdito. Datur ſæpe vel Abbati hoſpiti urbanitatis cauſâ, vel alicui perſonæ notabili: in latiſſimo Ordine tantùm vidi ſemel apud Hiſpanos dari Priori in Monaſterio Caraſſeti: ſemel apud Belgas in Monaſterio Monialium Groningano, in quo eruditiſſimus D. Bernardus Bottyn aliquarum profeſſionem recepit, ex D. Bernardi Campmans Abbatis Dunenſis mandato. Commiſſio authentica cenſetur, quæ publica: hoc eſt, in ſcriptis cum teſtibus, ſi Abbas committens fuerit abſens: vel ſi incorporatio ita publicè fiat, ut Abbas Ordinarius non poſſit cenſeri ignoraſſe: tunc prudentum judicio non fecit ſine commiſſione qui publicè fecit Ordinario Antiſtite ſciente & non reclamante. Menoch. *tom. 1. p. 299 num 88.*

508. Fallitur Sylveſt. *v. Religio 3 quæſt. 18.* Angelus *ver. Profeſſio n. 1.* dum poſtulat ratificationem Ordinarii Prælati ad valorem incorporationis. Fallitur, inquam: quia incorporatio verus contractus eſt, & qui fit ex legitimâ commiſſione ſemper eſt validus, modò commiſſarius limites in commiſſione præſcriptos non excedat: puta, ſi concederetur illi talis authoritas ſub aliqua conditione aut limitatione omnia enim iſta deberent obſervari.

Si abſque commiſſione ſui Abbatis ad miſſus ſit, non remanebit profeſſus, etiam ſi Abbas ratificet incorporationem: quia, ut benè notat Leſſius ex reg. 9. de regulis juris in ſexto, *ratum nemo habere poteſt, quod ſuo nomine geſtum non eſt.* Scio tamen ratificationem in invalidis matrimoniis à nonnullis probabiliter ſumi ut valida ea reddantur, qui eodem modo de profeſſione invalida poterunt philoſophari.

DVBIVM NONVM.

509. Petrus vota emiſit in manibus commiſſarii non habentis legitimam authoritatem. Petitur, an maneat obligatus, & quomodo?

Leſſius probabile judicat manere obligatum voto ſimplici (quia de ſolenni non eſt dubium); mihi ab intrinſeco hoc non eſt probabile: quia intentum voventis non fuit, emittere ſimplicia vota, ſed ſolennia. & ſi ſolennia nõ emiſit, nulla emiſit. Moribundus Petrus teſtatur ſe condere teſtamentũ, non codicillum: poſteà aliqua ex circumſtantia redditur teſtamentum invalidum, quod haberet valorem ſi fuiſſet codicillus: non tamen ex eo quod teſtamentum validum non eſt, validus codicillus eſt, ſed neutrum eſt. Sic ſimiliter vota ſolennia, quæ ſolenniter ſunt invalida, non habent ſimplicium valorem: ſed ſunt neutra, hoc eſt, nec ſimplicia, nec ſolennia.

DVBIVM DECIMVM.

510. Petis, utrùm Religioſus aliquis particularis poſſit recipere Novitii profeſſionem ex commiſſione legitima Prælati.

Quicumque Religioſus licèt ſit laicus, ex Prælati commiſſione poteſt Novitium incorporare monaſterio. Ita Villalobos *in ſumma tom. 2. tract. 35. difficult. 20 num. 5.* Bartholomæus de Vechis *in praxi diſp. 12. dub. 1. num. 17.* Cuchus *in inſt. lib. 3. tit. 1. de Regul. num. 54.* & Diana *part. 3. tract. 2. de dubiis Regul. reſol. 70.*

Petis etiam, An id ipſum poſſit quicumque ſæcularis? Reſpondeo poſſe, niſi jure ſpeciali impediatur. ubi enim ſpecialia jura reperiuntur, debebunt omnino obſervari.

LIBER

Digitized by Google

LIBER SEPTIMVS,

De Monachorum profeſſione.

511. *Profeſſionis expreſſa formula, quæ ex Regulæ præſcripto eſt in uſu apud Benedictinos, ſatis intricata eſt, & commentario indiget, ut bene intelligatur. Hanc ob rem operæpretium judicavi, verba ſingula profeſſionis expendere, ut cognoſcamus penitus quid profeſſi ſumus, quid non profeſſi; & inde penitiùs prævidere poſſimus, quo debeamus dirigi, ut obligationi ſolenni reſpondeamus.*

Hinc poterunt Ordinum aliorum Religioſi obligationes ſuas expendere, diſcurſu parallelo. Plerique enim non tam ſervare Regulam, quàm vivere ſecundùm Regulam profeſſi ſunt.

DISPUTATIO XLII.

Expenditur Profeſsionis formula.

512. PRofeſſionis tenorem expoſuit Benedictus *cap. 58.* his verbis: *Suſcipiendus autem in Oratorio coram omnibus promittat de ſtabilitate ſuâ, & converſione morum ſuorum, & obedientiâ coram Deo & Sanctis eius.* —— *De quâ promiſſione faciat petitionem* (nempe, publicum inſtrumentum in ſcriptis) *ad nomen Sanctorum, quorum Reliquiæ ibi ſunt, & Abbatis præſentis.*

513. Hanc ſanctionem reduxerunt ad praxim Ciſtertienſes, his verbis:

EGo Frater N. (Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus, Acolytus, Clericus, vel Laicus) promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti Abbatis, coram Deo & omnibus Sanctis eius, quorum Reliquiæ hîc habentur in hoc, vel illo loco, qui vocatur N. Ciſtertienſis Ordinis, conſtructo in honorem beatiſſimæ Dei Genitricis ſemperque Virginis Mariæ; nec non Beati N: in præſentia Domini N. Abbatis.

514. Hæc eſt verborum formula, quâ utuntur Monachi Ciſtercienſes extra Hiſpaniam, per univerſum Ordinem: Converſi verò in Belgio ſub hoc verborum tenore vota emittunt:

REverende Domine, promitto Vobis obedientiam in bono, uſque ad mortem. Sed in Generali Capitulo jam eſt diſpoſitum, eos debere uti eâdem formulâ, quâ Monachi, Quod non eſt extendendum ad Donatos, qui, cùm reverà non ſint Religioſi, ſimplici formâ uti debent, non ſolenni.

515. In Hiſpania olim Monachi & Fratres Laici utebantur his verbis:

EGo Frater N. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum, & obedientiam Vobis Reverendo Domino N. Abbati, & ſucceſſoribus veſtris, coram Deo & omnibus Sanctis eius, quorum Reliquiæ hîc habentur in hoc loco conſtructo in honorem beatiſſimæ Virginis Mariæ.

Et quidem videtur congruum, quod Converſi, qui eſſentialia ſolenniter vota emittunt, etiam formulâ ſolenni utantur.

516. In Congregatione SS. Vitonis & Hydulphi fit profeſſio monaſtica hiſce verbis:

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen. Anno à nativitate eiuſdem N. ego Dominus N, de tali loco, promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti, coram Deo, & omnibus Sanctis, quorum Reliquiæ habentur in hoc Monaſterio Sancti N. in præſentia Venerandi Patris Domini N. eiuſdem Monaſterii Superioris, & Monachorum eiuſdem Monaſterii, ſub Congregatione Sanctorum N. & N. ad cuius fidem, hanc petitionem manu propriâ ſcripſi, die quo ſuprà.

Hæ profitendi formulæ in nulla circumſtantia eſſentiali differunt; diſſentiunt tamen in accidentalibus, quas breviſſimè expendam.

S. Vitonis Congregatio exprimit diem; qui etiam juxta noſtras diffinitiones debet ſubiungi in fine. Quod autem dies, menſis, & annus præponantur aut poſtponantur, perinde eſt.

Qui vota emittit, apud Ciſtercienſes, ſe vocat *Fratrem*, apud Dominos S. Vitonis *Domnum*. Certè, meo judicio, neutrum debet. Ne ſe *Domnum* nominet, quia, ut colligitur ex cap. 63. Regulæ, is eſt Abbatis titulus, quem nullus ſibi debet arrogare particularis. Ex præſcripto Regulæ, maiores debent vocari *Noni*, inferiores *Fratres*; atqui reſpectu ſui ipſius, nemo aut minor aut maior eſt: ergo nec ſe *Nonum* nec *Fratrem* nominet, ſed nomen nudum profe-

rar, dicens *Ego N. &c.* Quod ſi velit nomen aliquod addere, potiùs ſe vocet *Fratrem*, quàm *Dominum*. Vide Commentarium citati Capitis num. 1477. & num. 1145. b. Huic Reſolutioni adnuunt Sapientiſſimi Viri Benedictini, inter quos præcipui nudum nomen in epiſtolis ad me datis prudenter ſubſcribunt.

517. Stabilitatem omnes promittimus, & morum converſionem; quid ſtabilitatis nomine intelligendum ſit, oſtendo *diſp. 44. &c.* quid converſionis nomine, expendam *diſp. 47. &c.* de Caſtitate *diſp. 66. &c.* de paupertate *diſp. 57. &c.* de Obedientia *diſp. 50. & ſeqq.*

Hoc vel illo loco, Ciſtertienſes in formula exprimunt, ut ſciamus non eſſe neceſſarium, quod profeſſio fiat in Monaſterio, ſed quod poſſit etiam fieri extra Monaſterium in domo Novitii, ut factum eſt, tum alibi, tum Salmanticæ, dum ibi eſſem auditor.

Dei & Sanctorum nomina ponuntur, teſte D. Benedicto, *ut ſi aliquando monachus aliter fecerit, ab eo ſe damnandum ſciat, quem irridet.*

518. Illud quod olim ab Hiſpanis in profeſſione ſolenni expreſsè dicebatur, nempe *promitto —— obedientiam vobis Domino N. Abbati.* Primò, contra communem uſum Ordinis erat: quia, ut conſtat ex rubricis ordinis communibus, votũ non fit Abbati, ſed Deo; in præſentia tamen Abbatis. Tenorem enim verborum, quibus utuntur Hiſpani, nemo leget, qui non judicabit, ex vi illorum illam promiſſionem fieri ipſi Abbati, quod eſt abſurdum; vota etenim fiunt uni Deo: unde remanet hæc Hiſpanæ formulæ circumſtantia corrigenda: quoniam, quantùm à communi ritu exorbitat, tantùm à ratione deviat & veritate. Nec ipſi Hiſpani hanc hodie ſervant; ſunt enim homines doctiſſimi in variis monaſteriis, qui illam reformarunt: unde jam in recentibus rubricis exponitur communis formula, & obſervatur.

519. Hæc accinit noſtri Legiſlatoris menti expreſſe; ſic enim ait *cap. 58.* agens de inſtrumento profeſſionis condendo; *De quâ profeſſione ſuâ faciat petitionem ad nomen ſanctorum, quorũ Reliquiæ ibi ſunt, & Abbatis præſentis.* Promiſſionem non debere fieri Abbati, ſed Deo præſente Abbate, conſtat tum ex citato Benedicto, tùm clariùs ex noſtro melliſluo Doctore, qui mentem D. Benedicti mutuam accipiens, animavit calamum (epiſtolâ 7.) his digniſſimis verbis: *Notum eſt, ſolenniter ac regulariter profiteri quemque in præſentia Abbatis. In præſentia ergo tantùm: non ad nutum ipſius, fit cuiuſque profeſſio. Teſtis adhibetur Abbas, non Dictator profeſſionis: adiutor, non fraudator adimpletionis: vindex, non author prævaricationis.* DICTATOR nomen eſt officii militaris. Locus qui dignè expendi poſſet ſi vacaret. Abbatem eſſe merum teſtem profeſſionis monaſticæ, docuit idem melliſluus Doctor *de præcepto & diſpenſat. c. 24.* ubi ſic: *Sponſio profeſſionis, quando ex more fit in oratorio, de Abbatis vita non ſumit terminum, ſed de præſentia teſtimonium.*

Dabo eumdem *epiſt. 7.* adhuc clariùs loquentem. Sic ait: *Præſertim cum in profeſſione regulari ſic promittatur ſtabilitas, ut de ſubiectione Abbati exhibenda nulla penitùs mentio fiat.*

Perperàm ergo faciunt illi, qui hanc periodũm. *In præſentiâ Domini N. Abbatis*, eliminant à profeſſione: videntur enim velle corrigere & ſanctionem B. Patris noſtri Benedicti, & declarationem D. Bernardi.

520. In quopiam Benedictinarum monaſterio erat hæc ſolennis profeſſionis formula. *Ego Soror N. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm noſtram reformationem, coram Deo, &c.* Vbi mutantur communis inſtrumenti verba; quia ubi nos, *obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti*, ipſæ promittunt *ſecundùm ſuam reformationem.* Carpendæ ?

Reſpondeo, idem eſſe, promittere obedientiam ſecundùm reformationem A, ac promittere illam ſecundùm Regulam Sancti Benedicti, prout hæc exponitur & recipitur in reformatione illâ: ac propterea fruſtrà innovatur vovendæ converſionis formula, cum in illâ nihil novi exprimatur, quod non contineatur in antiqua.

Vt hoc meliùs intelligas, juvabit legere *libelli de præcep. & diſp. caput vigeſimum.* Ciſtertienſis (ut ibi expendit noſter melliſluus Doctor) profitebatur obedire ſecundùm Regulam ad literam, Cluniacenſis ſecundùm Regulam mitigatam; nihilominùs utebantur eiſdem prorſus verbis: quia unuſquiſque vovebat convertere ſuos mores, & obedire ſecundùm Regulam quà receptam in ſuo monaſterio, cumq; apud Ciſtertienſes ſervaretur ad literam, & apud Cluniacenſes quoad aliqua eſſet mitigata; inde erat quod profitens apud Ciſtertienſes cenſeretur obedientiam ſecundùm totam Regulam polliceri, emittens autem vota apud Cluniacenſes, promittere obedientiam ſecundùm illam partem Regulæ, quæ obſervabatur in illo monaſterio.

Ergo ſimiliter, Moniales reformationis, quibuſcumque verbis utantur, profitentur obedire ſecundùm Regulam, non quà acceptatam & intellectam Ciſtertii, aut Cluniaci, ſed quà receptam in monaſteriis ſuæ reformationis. Ineptè igitur formulam loquendi variant, quæ meliùs & plauſibiliùs loquerentur ut multi.

DISPUTATIO XLIII.

De ſtabilitatis & perſeverantiæ promiſſione, quæ ex mente D. Benedicti debet ante initium probationis fieri.

521. STabilitas bis promittenda eſt ex mente D. Benedicti. Priùs in Novitiatûs limine, poſteriùs in ipſa profeſſione. Proderit ſubiungere paraphraſin capitis 58. Vbi primò decernit S. Pater modum examinandi eum, qui converſionis cauſa venerit ad monaſterium. Deinde, quarto vel quinto die examinatum deduci jubet ad cellam hoſpitum.

hoſpitium. In hoſpitio, ſecundum mores noſtros, remanet quaſi quindecim diebus, interim videt omnia, quæ fiunt in communitate, ne quid remaneat incognitum. Poſt quindecim aut plures dies, committitur Magiſtro Novitiorum. Is ex præſcripto Regulæ debet eſſe *ſenior talis, qui aptus ſit ad lucrandas animas, qui ſuper Novitium omninò curiosè intendat, & ſolicitus ſit, ſi verè Deum quærit, & ſi ſolicitus eſt ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria. Prædicentur ei dura & aſpera, per quæ itur ad Deum.* Sub diſciplina Magiſtri Novitiorum, quaſi octo diebus experitur Ordinis difficultates. Ad Matutinas horas venit, ad caſuum lectionem, ad acroaſin muſices, & ad reliquos actus communitatis, ad quos admittuntur Novitii. Iubet S. Pater, quod cum Novitiis comedat, & dormiat in ipſo Novitiatu. Ad capitulum non venit, quouſque induatur.

522. *Et ſi promiſerit de ſtabilitate ſua perſeverantiam.* Ecce antequam Novitius veſtiatur, promittere perſeverantiam debet; & poſteà incipere annum probationis. Bene ſe gerenti, poſt duos menſes legitur Regula, & poſt ſex relegitur, poſt quatuor iterum eadem ipſi repetitur lex, ne laboret ignorantiâ. Duo menſes, ſex, & quatuor, annum integrum complent; atqui ante illos duos priores menſes debet fieri promiſſio ſtabilitatis; ergo hæc debet præcedere annum Novitiatûs. Igitur non debent veſtiri Novitii, nec probationis tempus incipere, quin, juxta voluntatem D. Benedicti, voverint ſtabilitatem.

Sed quam ſtabilitatem debent ipſi promittere? certè formula talis promiſſionis non reperitur apud Regulæ commentatores, ſed ex ipſamet Regulâ colligitur ſatis conſpicuè. Poſt duodecim menſes completos, ait D. Pater, *ſi habitâ ſecum deliberatione promiſerit ſe omnino cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare, tunc ſuſcipiatur in congregatione.* Ergo talis ſtabilitas ante Novitiatum ex Benedicti mente debet promitti, quæ relinquat locum prudenti deliberationi, non tamen imprudenti. Ex Divi Patris verbis ratione illuſtratis & hiſtoriis expenſis, promiſſionis tenorem reducerem ad iſta verba.

E*Go N. promitto ſtabilitatem, prudentemque perſeverantiam, proteſtans me non eſſe egreſſurum ex monaſterio ſine cauſa legitima, & occaſione prudentum ſententiâ ſufficienti.*

Ecce noſtri Legiſlatoris & diſcretionem ſummam, & in decernendis rebus maximam æquitatem. A juſtitia deflectimus, quoties à Benedicto. Hodie probationis annus iniquus communitati eſt, ſi aſſeramus Novitium non poſſe ejici, ſine occaſione gravi. Si probationem æquam facias, ut debet fieri, non eris Novitiis rigoroſus. O ſi tandem obſoletos mores reſtitueremus, & obediremus Benedicto! nec Novitiis minus benigni, neque iniqui communitati videremur. Qui ſine causâ poteſt egredi, poſſit etiam ſine causâ dimitti: hoc æquitas & ratio expoſcit. Providet S. Pater ne Novitius ſine occaſione dimittatur: ne autem cenſeretur iniquus Conventui, jubet eum ante annum probationis polliceri, ſe non eſſe Ordinem deſerturum ſine causâ. Vide ea quæ dixi ſuprà *diſp. 40. concl. 19.*

§ Hanc doctrinam fuiſſe communem apud Anglos.

523. Omnes qui ad Religionis Benedictinæ habitum adſpirant, debere promittere ſtabilitatem rationabilem, probavi & expoſui ex verbis noſtri Patris clariſſimis: ſupererat mihi ſcrupulus (fateor) utrum illa ſanctio à me uno taliter expenderetur, an præter textus literam, quam diſertiſſimam cenſeo, darentur etiam alii authores, qui meã expoſitionem confirmarent? Accidit, ut legenti Clementis Reyneri librum de Apoſtolatu Benedictinorum in Angliâ, occurreret Diploma DD. Lanefranci Antiſtitis Dorobornenſis (*in appendicis parte 3. ſcriptura 84. quæ eſt ultima, mihi pag. 211.*) quod ſic incipit: *Lanefrancus indignus ſanctæ Dorobornenſis Eccleſiæ Antiſtes, dilectiſſimis Fratribus ſuis Henrico Priori & cæteris, Salutem & benedictionem. Mittimus vobis noſtri Ordinis conſuetudines ſcriptas, quas excerpſimus ex conſuetudinibus eorum Cœnobiorum, quæ noſtro tempore maioris authoritatis ſunt in ordine Monachorum.* Capite 18. agit de Novitiis ſuſcipiendis, & exponit modum quo ſuo tempore reciperentur, ubi inter alia ait: *Veniens aliquis ad converſionem de ſæculo, imprimis, ſicut alii hoſpites, ſuſcipiatur. —— Loquatur cum eo Abbas, vel Prior, vel aliquis ſpiritualis Frater cui iniunctum fuerit. Quod ſi deſiderium petentis ex Deo eſſe cognoverit, oſtendatur res Fratribus in Capitulo, quorum* AUDITO CONSILIO, *ſi ſuſcipiendum eum Abbas decreverit, ſtatutâ die —— in Capitulum veniat, in loco ubi proſterni ſolet, ſe proſternat interrogatus quid dicat, quàm humiliter poterit in his vel ſimilibus verbis petitionẽ ſuam faciat: Dei miſericordiam & veſtram ſocietatem & fraternitatem huius loci requiro, in hoc monaſterio monachus fieri & Deo ſervire deſidero. Reſpondeat ei Abbas, vel qui loco Abbatis* ORDINI *præeſt; Societatem & conſortium electorum ſuorum concedat nobis omnipotens Deus: Et reſponſo à toto Conventu* AMEN, *juſſus ſurgere, ſurgat: pronuntientur ei dura & aſpera, quæ in hoc* ORDINE *perferunt, qui piè & regulariter vivere volunt; item duriora & aſperiora, quæ, ſi indiſciplinatè ſe habeat, ſibi poterunt evenire. Quibus auditis, ſi adhuc in propoſito ſuo perſtiterit, & duriora & aſperiora ſe paratum perferre* PROMISERIT, *reſpondeatur ei ab eo qui Capitulū tenet: Dominus Ieſus Chriſtus ſic perficiat in vobis, quod pro eius amore* PROMITTITIS, *ut eius gratiam vitam æternam habere poſſitis: & reſpondentibus omnibus* AMEN, *ſubiungat: Et nos pro eius amore, hoc tenore concedimus vobis, quod tam humiliter & tam conſtanter requiritis.* Poſtea tonderi eum jubet, & veſtiri, non cucullâ, ſed Novitiorum veſtibus.

Hic multa veniunt obſervanda, notabo ſolum illa quæ mea interfuerint. Ecce antequam veſtiatur, promittit Novitius ſe fore paratum perferre monaſtica pœnalitates: Ecce Abbas promiſſionem cognoſcit, admittit, ratificat. Igitur, juxta communem ritum Ordinis, hæc promiſſio debebat fieri, ne temerè, & ſine cauſâ legitima Novitii ad ſæculum reverterentur.

524. Noto etiam illud conſilium, quod à Fratribus petitur: quo audito, Abbas unus decernit, utrũ recipi debeat, aut non. Noto equidem ut confirmer in ſententia, quæ

Digitized by Google

aſſerit Abbatem, cùm Novitios ad veſtitionem recipit, non teneri conſilium à ſuis petere; & ſi petat, non teneri illorum dictamini ſubſcribere, ſed poſſe decernere, quod Conventui utilius judicaverit. Conſultò dixi, *Cùm Novitios ad veſtitionem recipit*, quia cùm eos recipit ad profeſſionem, debet petere & ſequi conſilium plurium Monachorum, licèt contrarium probabiliter doceat D. Bernardus, cui & Benedictini Angli ſubſcribunt, ut ſtatim videbimus.

Nomine ORDINIS intelligit *Congregationem conventualem*. Hinc clariùs conſtat, qui debeant intelligi, qui diſtinguunt Ordine Ciſtertienſes à Benedictinis. Hi enim à reliquis Benedictinis nõ diſtinguuntur Religione, bene tamen Ordine, ſi *Ordinis* nomine ſolùm intelligas *Conventũ*, ut Abbas Lancfrancus intelligit in præſentiarum. Sed de hoc uberiùs ſuprà, cùm de identitate Ciſtertienſium & aliorum Benedictinorum tractavimus.

525. Videntur Angli Benedictini ſolùm cognoſcere voces conſultivas, etiam in profeſſione: quia paulò inferiùs lego in eodem Diplomate: *Tranſactis pleriſque diebus* (hoc eſt quaſi in fine anni probationis) *ſi vita eius Fratribus, & Fratrum converſatio ſibi placuerit, monendus eſt à Magiſtro ſuo, quatenus roget Priorem & aliquos maiores Fratres, ut & ipſi pro eo intercedant apud Abbatem pro benedictione tribuenda & profeſſione ſuſcipienda.* Ergo voces Prioris & Seniorum in Novitiorum profeſſione, cenſebantur à Benedictinis Anglis vim ſolummodo habere interceſſionis, & non reſolutionis. Additur, *Quod ſi eum benedicere Abbati non placuerit, ſtatutâ die, in Capitulo, finito ſermone, in loco ubi ſolet, ſe proſternat, proſtratuſque pro impetranda benedictione petitionem faciat. Iuſſo eo ſurgere —— interrogat Abbas conſidentes Fratres, quid inde ſentiant, & utrùm precibus eius annuendum eſſe concedant. Quibus reſpondentibus ſe libenter concedere, adiungat, Et nos concedimus in nomine Domini.* Ergo ut eum benedicere Abbas valeat, non cenſent eſſe neceſſarium conſulere communitatem. Quod ſi Abbas noluerit eius profeſſionem admittere, ne temerè dicatur dimitti, qui temere non poterat egredi, conſulat ſuos; fortè enim, audito illorum conſilio, dignabitur illum recipere. Hic Anglorum mos eſt quaſi genus appellationis ab Abbate privatim ſumpto, ad eundem in Capitulo ex ſuorum cõſilio decernentem. Sed neque tunc Monachi dicuntur habere vocem decretalem, ſed ſolummodo conſultivam, ut conſtat ex ſequentibus verbis. Dicitur enim de Novitio, qui in Capitulo ab Abbate eſt admiſſus ad profeſſionem: *Vadat ad pedes Abbatis, vel eius qui* ORDINI (id eſt *Conventui*) *præeſt ſi Abbas deeſt. Dehinc reverſus in locum in quo ſtabat, flexu in terram genibus humiliter inclinet antè & ad dexteram & ad ſiniſtram gratiam referens Fratribus pro miſericordia, eorum precibus ſibi impenſa.* Igitur Fratrum voces preces fuerunt, quæ ſollicitaverunt pectus Antiſtitis, ut illum Novitium promoveret: non autem decreta, quæ ipſum cogerent & prædeterminarent. Hinc conſtat, opinionem D. Bernardi eſſe probabiliſſimam, & in praxi communi non ſolùm apud Gallos, ſed etiam apud Benedictinos Anglos ſervatam.

Curioſus, cui vacat, legat totam ſcripturam apud P. Clementem Reynerum in Apoſtolatu Benedictinorum in Anglia, in fine. Eſt liber in folio, excuſus Duaci in Kellamia officina anno 1626. noto omnes has circumſtantias, ut faciliùs ſibi poſſit Lector comparare curioſam Hiſtoriam, quæ proſit intelligendis multis difficultatibus. Protocolon huius ſcripturæ, teſte eodem Reynero, reperitur in Palatio Dunelmenſi Londini.

Dicis, te non teneri obſervare conſtitutiones Anglicanas. Fateor, ſed quando conſtitutiones unius Congregationis præſcribunt ſibi Regulam exactiùs obſervandam, habent ſummam authoritatem in genere ſpeculativo, maximè, cùm hæ Lancfranci conſuetudines ſeu Benedictinæ Regulæ expoſitiones, confirmatæ ſint à Sede Apoſtolicâ. Conſtat ex Diplomate fundationi S. Albani, quod reperitur in Bibliothecâ Roberti Cottoni, teſte Reynero in Appendicis part 1. ſcript. 40. in quo lego: *Glorioſus Rex Offa —— hanc Eccleſiam multarum poſſeſſionum libertatumque prærogativâ dotatam tradidit, —— atque Monachis —— feliciter aptatis juxta inſtitutionem & tenorem Regula S. Benedicti, ſub ipſo vivere regulariter ac reverenter ordinavit.* Ecce Regis intentum erat, ut Regula in illo Monaſterio juxta textùs tenorem ſervaretur. Sed ſubiungitur id quod attentè debet legi. *Paulus Cadomenſis Monachus —— attulerat ſecum conſuetudines Lancfranci, & ſtatuta Monaſtica à Domino Papa meritò approbata, conſcripta.* Et paulò poſt: *Conſuetudines approbatas & approbandas authoritate Lancfranci quondam Beccenſis Eccleſiæ Monachi, in Eccleſia S. Albani, eliminatis antiquis reprobandis conſtituit obſervari.* Ergo Lancfranci conſuetudines erant juxta tenorem Regulæ, & quà tales tum à D. Papâ approbabantur, tum à Paulo Cadomenſi admittebantur. Hinc igitur argumentor ſic: Omnes Benedictini Angliæ mihi conſonant in huius capitis expoſitione, qui conſuetudine, conſtitutione, Pontificis confirmatione, & communi omnium approbatione expoſitionem ſuam confirmant; nullum vidi, qui contrarium docuerit: ergo probabilius judico hanc eſſe mentem noſtri Legiſlatoris.

DISPVTATIO XLIV.

De ſtabilitate quæ in profeſſione ipſa promittitur.

527. STabilitas, quæ ſub promiſſionem cadit, duplex eſt: & Ordinis, & monaſterii. Tenetur profeſſus, in Ordine & in Monaſterio perſeverare. Stabilitas in monaſterio, includit ſtabilitatem in Ordine: utramque conjunxit D. Benedictus *in prologo* his verbis: *Proceſſu verò converſationis & fidei dilatato corde, inenarrabili dilectionis dulcedine curritur via mandatorum Dei: ut ab ipſius nunquam magiſterio diſcedentes, in eius doctrinâ uſque ad*

mortem

Digitized by Google

mortem in monaſterio perſeverantes paſſionibus Chriſti per patientiam participemur, ut regni ejus mereamur eſſe conſortes. Sanè ſtabilitas breviſſimis verbis promittitur: indiget autem multis, ut bene intelligatur. Si perſeverantiam, quam juxta D. Benedicti mentem profitemur, vellemus expreſsè manifeſtam facere, uti deberemus hac formula: *Ego N. promitto vobis me incorporantibus ſtabilitatem in Ordine & in monaſterio ſecundùm Regulam Sanctiſſimi Benedicti Abbatis, coram Deo & Sanctis ejus, &c.*

528. Stabilitatis promiſſio directè non fit Deo, ſed hominibus: eſt enim inauditum in Ordine Benedictino, monachos teneri quatuor votis. Ergo præter tria vota eſſentialia, nihil voviſti Deo, igitur ſi quid præter caſtitatem, obedientiam & paupertatem directe promiſeris, homini promiſiſti, non Deo: quia ſi Deo promiſiſſes, jam ligareris quarto voto: votum enim non eſt niſi promiſſio facta Deo. Hæc omnia clarè conſtant ex Doctore mellifluo, qui ſtabilitatis promiſſionem cenſet eſſe pactum, quod profeſſus init cum confratribus & Antiſtite. Ideo *lib. de præcept. cap.* 20. aſſerit, eum qui illegitimè migrat ex monaſterio, *eſſe moleſtum Fratribus, inobedientem Seniori* (hoc eſt, *Antiſtiti*) *ſtabilitatis inſuper prævaricantem pactum: & primam irritam facientem fidem.* Ecce ſtabilitatis promiſſio pactum eſt, cui ſi non ſtes, contra Fratres & Seniorem (nempe Abbatem) delinquis.

Conſultò illud *directè* poſui: aliud enim eſt promittere expreſsè, aliud implicitè: aliud directe & aliud indirectè. Promittitur implicitè, quando expreſsè aliquid, quod cōcomitari aliud debet neceſſariò: unde idem eſt promittere implicite ac promittere concomitanter. Promittitur vero aliquid indirectè quando eſt medium unicum & condiſpenſabile ad illud, quod directè promittimus. Et ut ſpecialiter rem totam explicem. Apud Dominos Benedictinos una & ſola promittitur obedientia, ſi formulæ expreſſum rigorem ſpectemus: at quia obedientia ſolennis ſine Paupertate & Caſtitate ſtare non poteſt (nulla enim ex his tribus virtutibus ſolitarie ſumpta ſolenniter voveri poteſt) ubi obedientia ſolenniter vovetur, intelliguntur aliæ duæ virtutes per concomitantiam convoveri, non quidem expreſsè, ſed implicitè. Cùm igitur obedientia ſine ſtabilitate obſervare non poſſit (quo enim ego modo regam abſentem ſubditum, quem ubinam habitet aut degat ignoro?) nec caſtitas ſine Clauſura, [ſtabilitas locum reſpicit, clauſura peregrinorum colloquia] oportet Religioſos utriusque ſextus indirectè promiſiſſe ſtabilitatem ut medium in ordine ad obedientiam, clauſuram in ordine ad caſtitatem: tantam nimirum & talem, quæ ſufficiat his finibus, non majorem unde non credimur ita ſtabilitatem ita clauſuram voviſſe, ut non poſſimus omnino aut è monaſterio egredi, aut externos admittere etiam ex Abbatis aut præcepto aut licentia, ſicut in caſtitate relucet nam Monachus ne quidem de licentia Prælati poteſt uxorem ducere: ſed credimur ſtabilitatem voviſſe ut medium ad obedientiam, clauſuram ut medium ad caſtitatem: adeoque ex vi hujus directi voti poſſumus è monaſterio egredi quoties hæc ipſa egreſſio contra obedientiam non eſt, & poſſumus fœminas in clauſuram introducere quoties hæc ipſa introductio non militat contra caſtitatem aut ſpeciale aliquod mandatum ſuperiorum. Vnde cum ſtabilitas & clauſura ſic expoſitæ, non voveantur propter ſe, nec ut finis, ſed ut medium; non voventur quinto [illegible] quinto voto, ſed eodem quo vovetur obedientia voventur omnia illa media quæ ſunt præciſè neceſſaria ad ipſius obſervantiam, inter quæ præcipua eſt loci ſtabilitas: & cōſequenter eodem, quo vovetur caſtitas, omnia illa media voventur, quæ ad ejus obſervantiam neceſſaria ſunt, & inter ipſa præcipuè clauſura. At quia nec caſtitas aut Paupertas promittuntur ut media ad obedientiam, nec hæc ut medium ad alias, diverſis promittuntur votis, quia ſingulæ promittuntur propter ſe & ut finis, ſaltem comparata cum reliquis.

529. Nihilominùs ſtabilitatis promiſſio directè conſiderata habet vim juramenti, eſt enim facta homini, ſed coram Deo. Eſt contractus initus inter monachum & incorporantes, & confirmatur juramento. Conſultò *incorporantes* dixi: non enim certum eſt, an ſolus Abbas congregationi incorporet, an Abbas ſimul & communitas: utrūque eſt probabile, ſed hoc ultimum judico hoc ævo probabilius: vide ea quæ ediſſero *n.* 483.

530. Hæc doctrina certa eſt, & poteſt clarè perſuaderi. Omnia vota formaliter, hoc eſt in quantum talia, æqualia ſunt, & inducunt obligationes æquales; quod ſi aliqua differentia ſit, eſt omnino materialis; nempe, quia vel unum eſt de re meliori quàm aliud, vel ſaltem quia eſt de re aliàs obligatoria. Exempli gratiâ: Voves audire Miſſam die feriali, & voves jejunare die quæ non eſt jejunii, ſi utrumque votum temeras, duo peccata æqualia committis; quia ſolum peccas contra votum, & hujus ratio æqualis erat in utroque. Voves præterea caſtitatem: ſi hanc temeras, peccas graviùs, quia contra duas leges ſpecie differentes, nempe contra votum & contra continentiam: hęc pertinet ad Decalogi ſextum, illud ad ſecundum. Cæterum præſcindendo mente legem ſextam Decalogi, adhuc incontinentia & inobedientia eſſent contra votum, & in hac conſideratione, eſſent contra eandem virtutem & legē & inficerentur malitia æquali & parallelâ. Obedientiæ obligatio pendet præciſè à voto, quoniam ſi iſtud deficeret, non teneremur Antiſtiti obedire. Stabilitatis obligatio etiam dependet à promiſſione, quia ſi hanc non promitteres, in monaſterio perſiſtere non teneris. Ergo ſi voto obligaris utramque ſervare virtutem; æquè obligaris ergo ſi utramque non poſſis ſimul ſervare, non teneberis potiùs ſervare obedientiam, quàm ſtabilitatem, quia non eſt major ratio unius, quàm alteriùs: Atqui falſum eſt, quod æquè tenearis utrique (nempe Obedientiæ & ſtabilitati) ergo utraque non vovetur Deo, ut finis & per ſe. Conſequentia legitima eſt, & patet ex dictis ſatis clarè: minorem probo. Licet deficere à ſtabilitate propter obedientiam, non licet deficere ab obedientia propter ſtabilitatem: ergo non teneris æqualiter ſtabilitati & Obedientiæ. Antecedens videtur per ſe notum, quia jubente Prælato teneor egredi ex monaſterio ad negotia gravia & neceſſaria, cui nequeo non obedire prætextu ſtabilitatis. Vnde aptè mellifluus meus Bernardus *epiſt.* 78. aſſerit, *ſine obedi-*

Digitized by Google

legia & diplomata nituntur omnes abuſus tollere, & dirigere forum externum: comparant Religiones abſolutè & ſecundùm ſe, non reſpectu hujus in ſingulari: quia hoc relinquitur judicio prudentiorum: leges enim non poſſunt exprimere circumſtantias omnes in ſingulari. Explico me & dicta altius confirmo. Concedunt Pontificum decreta, ut quis tranſeat ad Carthuſianos: quid ſi Pauli animæ non expediret tantus rigor? poſſetnè cum detrimento ſuæ conſcientię hanc mutationem facere? Certè nec licitè, nec validè poſſet. Non licitè, quia nemo ſe poteſt licitè exponere periculis peccandi, & ſanctiſſimus Carthuſianorum Ordo periculoſus eſſe ſupponitur reſpectu Pauli. Non validè, quia ſanctiones Pontificum, eo ſenſu & eo caſu habent vim, in quo prudenter ſunt; non tamen, ſi ita exponantur, ut maneant indiſcretæ aut injuſtæ, injurium enim cenſeo eſſe Sedi Apoſtolicæ illum, qui aſſerit quidpiam injuſtè aut indiſcretè à Pontificibus indictum eſſe (notant ex lege, *Salvius Ariſto. ff. de lega. præſt.* Socin jun. *conſ.* 1. *num.* 128. *lib.* 1. & *conſ.* 122. *n.* 23. *lib.* 3. Cravet. *conſ.* 5. *num.* 14. Iacobo Menochio *conſil.* 133. *n.* 6.) Ergo mutatis circumſtantiis ita debent leges in communi latæ exponi, ut ſancientis ingenuitas argui non poſſit.

537. Conſult' itaq; de ingreſſu aut mutatione Religionis, ſuadeas omnino perſeverantiam in priori: hujuſmodi enim mutationes multis ſunt expoſitæ inconvenientibus, & rarò bene vertunt. Si perſeverantiam illi perſuadere non poſſis, ne illi ſuadeto religionem, quæ ſecundùm ſe eſt perfectior: ſed illam, quæ eſt apta conſulentem efficere ſanctiorem.

538. *Si cauſa legitima non ſubſit, poſſe Prælatum ſolum diſpenſare, ut tranſitus fiat ad Ordinem ſtrictiorem*, docet Miranda jam citatus: ut tranſitus fiat ad æqualem, Conventûs & Prælati conſenſum poſtulat: ut ad laxiorem ſolum Papam poſſe diſpenſare, peccare tamen ſi diſpenſet. Ita etiam Navarrus & Sylveſter, quos citat. Sed loquendo in ſingulari de noſtro Ordine Benedictino (& de aliis ſtando juri communi) ego non reperio cur Prælatus, qui cum conſenſu ſui Conventûs incorporavit aliquem congregationi, non poſſit etiam excorporare omnibus poſtulantib': ideo ſit.

Conclusio secunda.

539. *Abbas nullum invitum poteſt excorporare ab Ordine ſine cauſa. Poſtulantem ſtando uni & ſoli Regulæ poteſt de conſenſu ſuæ communitatis.* Probatur. Religioſus per profeſſionem acquirit jus ad talem Ordinem; & inter Benedictinos ad tale Monaſterium: & Ordo aut Monaſterium habet jus in perſonam Religioſi. Ergo nec invitum poteſt Communitas dimittere ſine cauſa, nec etiam ipſe poteſt excorporari ab Ordine ſeu Monaſterio ſine cauſa, quando deficit conſenſus ejuſdem Monaſterii.

Conſentientibus partibus poteſt à Monaſterio; imò & ab Ordine expungi, licèt cauſa non ſubſit. Ratio eſt clariſſima: quia promiſſio ſtabilitatis expreſſa, quam faciunt Benedictini, fit Monaſterio directè, non Deo. Ergo iſſimet quibus hæc promiſſio facta eſt, poſſunt liberè condonare. Quoniam ſicut Deus poteſt ſine cauſa te abſolvere ab actione illi votâ, ita etiam ego à te, quam mihi promiſiſti.

Remanente promiſſione ſtabilitatis, non votum obedientiæ, ſed ejus determinatio ſępe multiplicatur, ſuccedentibus variis Abbatibus.

Ad excorporationem requiritur conſenſus Conventûs, non Capituli Generalis, niſi in aliqua Congregatione id majorem authoritatem habeat, quàm apud Ciſtercienſe: apud quos Generalis Capituli authoritas eſt [illegible] limitata: nam in multis congregationibus noſtris illud quod Ciſtertii habetur non cognoſcitur, non admittitur.

Conſultò in concluſione poſui illud *ſtando uni & ſoli Regulæ*: quia præter Regulam dantur validæ leges in ſingulis congregationibus, quas debet omnino ſervare, qui in hujuſmodi Cõmunitatibus degit: adeoq; ubi lege ſpeciali cautû, ne quis etiam volens permittatur ad alium ordinem tranſire, ſine cauſa, aut ſaltem ſine Præſidis congregationis licentiâ, qui talem legem acceptarunt, ceſſerunt ſuo jure; & tenentur ſtare legi vel conſuetudini quæ vim legis habere credatur.

Conclusio tertia.

540. *Religioſus tranſlatus de una Religione ad aliam, non tenetur iterum profiteri eſſentialia, quæ in priore profeſſus eſt:* Eſt evidens: quia jam ex voto ſolenni obligatur ſervare illas virtutes eſſentiales: & quod ſemel vovit, non eſt opus iterum voveat, cùm promiſſio ſecunda non poſſit majorem obligationem inducere. Cæterùm, ſi eſſet aliqua ſubſtantialis diſtinctio in votorum materia, tunc omnino deberet in ſecunda religione omnia illa vovere quæ in prima non voverat. Nam Ciſtertienſis, ſi ad Cappucinos validè & legitimè tranſiret, non teneretur vovere ſecundò caſtitatem, jam enim iſtam voverat, ſed deberet vovere obedientiam Regulæ S. Franciſci, quia priùs id non voverat, & paupertatem etiam in communi, quam ſimiliter antea non voverat. At ſi Regularis Canonicus ad Præmonſtratenſes tranſiret, vix ſcirem quid poſſet ſecundò ſolenniter promittere, quod non promiſiſſet in prima religione. Eodem enim modo votis tenentur, & eandem Regulam obſervant.

Conclusio quarta.

541. *In tali caſu omnes promiſſiones hominibus factæ ſunt repetendæ.* Ratio eſt, quia debet polliceri expreſsè aut implicitè ſtabilitatem ſecundo Ordini, & obedientiam novo Superiori: ſine quibus tranſitus ſtare non poterit. His præſtitis, cenſetur Ordini alteri incorporatus. Sæpè tranſlati Religioſi, in ſecundo Ordine utuntur eadem profeſſionis formulâ, quâ alii Novitii profeſſuri, & quidem laudabiliter: non enim nocet promiſſa Deo iterum repromittere, & prodeſt hæc norma verborum ad Ordinis uniformitatẽ. Imò, quia varii ſunt hominum ſenſus, tametſi hæc omnia ſolidiſſimè dicta ſint, quia fortè non omnes ita docti ut hãc veritatem concipiat, me conſiliario, ſecunda profeſſio ita omnino fiat, quo fieri ſolet à Novitiis, non aliter ne detur locus diſputationi & inconſtantiæ.

Con-

de uno Ordine in alium, ſint Novitii, & concedatur illis annus probationis, quo experiantur & videant ea quæ profiteri volunt. Ergo debent per annum integrum probari.

Reſpondeo, aliud eſſe, debere probari, aliud probari tempore determinato. Ex naturâ rei debent Ordinis, quem denovo aſſumunt, experiri difficultates. Verùm anno integro, nullum jus determinavit hucuſque: ſupereſt ut illud vel contrahentium ineuntium arbitrio, vel Concilio futuro vel Pontificis decreto aliquo determinetur.

NOTA.

Reſolutio, ut mihi videtur certa eſt, ſed cum contrariam Miranda teneat, erit ut plurimum probabilis, adeoque in praxi omnino diſſuadenda. Expoſitæ enim ſunt graviſſimis triciis & controverſiis profeſſiones probabiles; nam taliter profeſſi, probabiliter poſſunt egredi, probabiliter dimitti, & nunquam habent plus quam ſecuritatem probabilem. Igitur, ſi velint habere ſuæ profeſſionis certitudinem, agant integrum annum novitiatus.

CONCLVSIO SEPTIMA.

552. *Tranſiens ad aliam Religionem (futurus ſit Prælatus, aut non) præter vota eſſentialia, quæ jam eſt profeſſus in priori, debet illa omnia profiteri, quæ nondum fuerat profeſſus, & ſecunda Religionis alumni communiter profiteri ſolent.*

CONCLVSIO OCTAVA.

553. *Religioſus, ſi habeat licentiam ab illis omnibus quibus promiſit ſtabilitatem, poterit validè, etiam ſine causâ, tranſire ad aliam Religionem.*

Hinc conſtat, in Religionibus, quæ vovent particularem obedientiam Summo Pontifici, hunc eſſe unum ex incorporantibus Novitios Religioni, ac propterea ſine illius licentia non poſſe fieri excorporationem. Talis eſt S. Franciſci Religio, neſcio an alia.

Hinc colligo, conſentientibus Superioribus, nempe Provinciali, Generali, & Pontifice, poſſe Fratrem Franciſcanum validè tranſire ad aliam Religionem, etiam ſine causâ. Patet; quia in contractu ille Religioſus voluntariè ſe tradidit illis, qui receperunt eum voluntariè: ipſe enim, omnibus circumſtantiis invariatis, potuit ſe Religioni non tradere; & hæc ſub eiſdem potuit etiam hunc non recipere: ergo contractus factus fuit inter Novitium ex unâ parte, & Religionem ac Pontificem ex aliâ: ergo ſicut cõvenientibus omnibus, contractus potuit fieri & non fieri: ſic ſimiliter, ſi omnes conveniant, ipſiſſimus reſcindi potest. Atquì ut contractus profeſſionis validè fieret, nulla cauſa requirebatur; ergo ad hoc reſcindatur, nulla omninò cauſa requiritur. Igitur ſi velint omnes contrahentes, dempto nemine, poterunt eum validè caſſare ſine causâ. Conſultò dixi *validè*, quia ad hoc ut res fiant *licitè*, petunt ſaltem carere inconvenientibus.

Franciſcanus, qui à ſua Religione validè excorporatur, non manebit ſubjectus S. Franciſci Regulæ, cui obedientiã & expreſſè & directè promiſit. Ratio eſt; quia in Profeſſione debet cenſeri fuiſſe prudens, ac propterea promiſiſſe obedire Regulæ, quamdiu in Ordine remaneret; non enim aptè polliceretur, ſe ſervaturum eſſe Regulam illam & abſolutam paupertatem, etiamſi ad aliam Religionem legitimè tranſiret: ergo eius politica & moralis voluntas non promiſit obedire Regulæ S. Franciſci in aliâ Religione.

CONCLVSIO NONA.

554. *Sine causâ nec Pontifex ſolus, nec Prælatus ſolus nec Religioſus ſolus poteſt annullare ſtabilitatis promiſſionem, juxta D. Bernardi ſententiam* & oſtenditur.

Robertus Præmonſtratenſis monachus volebat fieri Ciſtercienſis, & D. Papa præcipiebat. Fortè rationes, quas D. Papa cenſuerat ſufficientes, experttiſſimus in hac materia Bernardus aut nimis affectatas, aut parum ſufficientes judicans, petiit aſſenſum Prælati eius & Conventus, ac eum tandem recepit. Laceſſitur à Præmonſtratenſibus, apud quos *epiſt. 252.* ſe excuſat his verbis: *Sed jam audite, quia iterum vultis audire, quomodo tandem Fratrem Robertum receperim. Dominus Papa præcepit: nempe rogatus ab illo, & eius amici. Dicebat veſtrum ſeſe & Abbatis ſui aſſenſum precè ſuâ obtinuiſſe: ne quis dicat, quid præcepto extorſit. Negatis: quid ad nos? Ipſe viderit.* Ergo D. Bernardus, cùm cauſæ deficerent, judicavit dicti Roberti excorporationem non poſſe fieri merâ Pontificis authoritate. Cenſuit non ſufficere Abbatis ſui licentiam violenter, nempe præcepto, extortam; ſed requiri liberum aſſenſum Abbatis, & illius qui illum incorporaverat.

Fortè alicui nimis rigida hæc ſententia videbitur; fortè maior Pontificis ſummi authoritas, quàm Bernardo fuit viſa; fortè ſolennitas à ſolâ Pontificis voluntate dependet, adeoque poteſt ſine cauſa, quem velit, excorporare; ſed hoc ipſum alii examinent, mihi enim ſufficit ſententiam mei Melliflui Doctoris propoſuiſſe.

CONCLVSIO DECIMA.

555. *Prælatus ſolus hoc ævo etiam ſi cauſa ſit legitima, non poteſt aliquem volentem excorporare ab Ordine & Monaſterio ſine ſuæ Communitatis & Superiorum conſenſu.* Hæc hodie eſt certa: Abbatum enim authoritas eſt limitatior quàm erat tempore D. Benedicti aut Bernardi. Stando enim nudæ Regulæ probabile omnino eſt. Prælatũ conſulendo ſuos religioſos, non teneri illos etiam in hac materia ſequi, ſed poſſe volentem expungere ſine illorum conſenſu. Huic probabilitati ſubſcribens D. Bernardus Fratrem Fromundum Præmonſtratenſem recepit, ac ſuis incorporavit. conſentiente Abbate Fromundi, diſſentientibus eius confratribus. Quod Fromundum receperit, arguitur; & apologiam conſtruit his verbis: *Iam de Fratre Fremundo non eſt quo nos laceſſatis,* ait in eadem epiſtola 252. *cùm nequaquam eum ſine voluntaria Abbatis ſui conceſſione receperim. Quod quidem nec vos latuiſſe, amara illa epiſtola demonſtrat; in qua nobis de ſola Capituli non expectata convenientia calumniam ſtruitis. Quaſi verò vel in noſtra mutuâ conventione id prohibitum fuerit, vel emancipatio fil i ad Capitulum, & non potius ad ſolum ſpectet Abbatem.*

Ex his conſtat, apologiam, quam pro ſe faciebat D.

Digitized by Google

Bernardus, conſtare hoc dilemmate. Receptio Fratris Fromundi, ſi eſt illegitima, talis erit vel quia ego non potui eum recipere, vel ipſe non potuit recipi: ſed ego potui recipere, quia in conventione noſtrâ mutuâ, quam vocant *Chartam Charitatis*, mihi præcipitur, quod nullum monachum notum recipiam ſine conſenſu ſui Abbatis; non prohibetur receptio ſine aſſenſu Conventûs vel ſui, vel noſtri: (eſt expreſſus Legis tenor eiuſdem Chartæ capit. 3. §. ſi autem. *Nullus Abbas monachum cuiuſcumque Abbatis Ordinis noſtri, ſine eius aſſenſu retineat.*) Ergo ſive iſta lex juris æquitate extendatur ad vos, ſive non extendatur, non indigui veſtri aſſenſu Capituli, ut veſtrum confratrem reciperem: ſed vel nullius, aut ſaltem ſolius Abbatis. Ergo liquet me illum (ſi aliàs eſſet receptibilis ſecundum ſuas leges) ſecundum meas potuiſſe recipere, & meo monaſterio incorporare. Reſtat perſuadeam, eundem, ſecundùm ſuas leges potuiſſe ad me legitimè tranſire: verùm id patet. Quia emancipatio unius Religioſi non ad Capitulum, ſed ad ſolum pertinet Abbatem. (At nunc Abbates plerique legibus obſtricti, ſiquidem illas acceptare voluerunt, debebant illas obſervare.)

556. Hanc propoſitionem potiùs ſupponit quàm probat noſter mellifluus Pater: ergo ſuo tempore non ſolum apud Ciſtertienſes, ſed etiam apud Præmonſtratenſes erat rata. Poſſum autem ejus probabilitatem demonſtrare hac ſolidiſſimâ ratione. Ille poteſt excorporare aliquem, qui incorporare potuit: atqui Abbas invito conventui poteſt quempiam incorporare: ergo ex conventu invito etiam expungere. Minor eſt probabilis, expreſſa D. Benedicti, cui ſubſcribit Panormitanus Abbas, & alii, ut notavi ſuperiùs, cum de Novitiis diſputarem.

557. Nihilominus, pace D. Bernardi, & ſervatâ tanti Doctoris reverentiâ, contrària ſententia fortè olim probabilis eſſe potuit, & nunc omnino certa eſt, & perſuadetur hoc ultimo argumento. Excorporatio ab eiſdem poteſt fieri, à quibus fuit facta incorporatio: atqui non poteſt Abbas ſine conſenſu ſui Capituli incorporare aliquem congregationi: ergo neque poterit excorporare. Minorem jam probavi ſuperiùs *num.* 482.

DISPVTATIO XLVI.

Vtrùm Religioſus profeſſus tranſire poſſit ad aliud Monaſterium eiuſdem Religionis.

558. NOn ſolùm ſtabilitatem in Ordine, ſed etiam in monaſterio promittit monachus: ſed cui? non Deo directè, ut diximus, ſed communitati. Communitatis membrum eſt, & eſt juris iſtius Dominus proprietarius. Sine cauſâ legitima, invitum non poteſt communitas excorporare, non poteſt ab invitâ communitate excorporari. Sed ſunt reſolutione dignæ aliquæ difficultates.

Conclusio prima.

559. *Nullus Religioſus poteſt egredi ex ſuo monaſterio ſine licentiâ expreſſâ aut implicitâ Abbatis.* Ille dicitur habere licentiam implicitam, qui habet ab Abbate officium, cui non poteſt ſatisfacere quin egrediatur: qui enim promovetur ad tale miniſterium, poteſt univerſa ea facere, quæ anteceſſor ipſius laudabiliter faciebat ſine expreſſâ licentiâ Superioris. Fallit hæc Regula, ſi talis miniſtri ſecundi authoritatem Abbas expreſsè limitaverit. Præter hanc omnes implicitæ licentiæ omninò periculoſæ ſunt.

Conclusio secunda.

560. *Implicitam licentiam habere cenſendus eſt ille, cui injuſtè negatur, aut ſaltem negaretur, videlicet in caſu, in quo Prælatus teneretur illi concedere talem licentiam.* Ratio eſt; quia tu promiſiſti ſtabilitatem prudentem & non temerariam; imprudenter autem remaneres, cùm circumſtantiæ graves poſtulant, ut egrediaris. Cauſæ legitimæ ad gravamen injuſtum reduci ſemper debent. Nullus poteſt cogi in monaſterio perennare expoſitus mortis periculo, aut condemnatus injuſtè ad pœnam gravem, quam ſolum fugiendo poſſit effugere. Pœnam gravem eam dico; quæ graviter honorem lædit, aut infert ſummam incommoditatem: Qui ſic fugit, debet curare ut illa gravamina tollantur ſi poſſit, & cùm ſublata fuerint, reverti ad ſuam communitatem. Ex hac generali doctrina emanant reſolutiones variæ, quæ ſæpius proderunt.

Spirant horrores & cædes exercitus hoſtilis & hæreticus tranſit. Abbas eſt temerarius, & imprudenter confidit ſceleratorum militum clementiæ, quam vult experiri. In tali caſu, dico nullum teneri manere in monaſterio; quia agitur de uniuſcuiuſque vitâ. Vitæ tuæ Deus unus eſt directus Dominus, non tuus Prælatus; & ideò cum vitæ diſpendio illi non debes obedire. Sed in hac ipſâ rerum miſeriâ, nil temerè à ſimplici religioſo tentandum.

561. Si peſtis graviter in monaſterio graſſetur, ita ut probabiliter immineat remanenti mortis periculum, poterit ſibi & ſuæ vitæ conſulere. Probabile periculum dico, non quod timidi hominis, ſed quod conſtantis viri judicio cenſetur eſſe grave. Iudico tamen Magiſtrum infirmorum, paſtores, & alios neceſſarios teneri ratione officii peſte correptis miniſtrare, unumquemque in ſuo genere, etiam cum mortis periculo. Ratio eſt clariſſima; quia dantur officia quæ includunt eſſentialiter tale periculum, & ſub tali onere acceptantur. Non ſufficit mortis periculum militi, ut fugiat; quia militare miniſterium, cui vacat, periculū iſtud ſupponit. Infirmarius ſimiliter, ratione officii, probabili eſt periculo expoſitus, & hoc etiam periculū admiſit, cum officii honorem. Paſtor debet exponere probabili periculo animam ſuam pro ovibus ſuis. Ideò nec Infirmarius, nec

Paſto-

Digitized by Google

Paſtor, poſſunt deſerere graviter laborantẽ. Poſſent tamen per vicarium illius neceſſitati ſuccurrere, & ſaltem in foro interiori ſatisfacerent, ſi illi vicarii, qui ſubſtituuntur, eſſent ſufficientes regendæ animæ & corpori laborantis infirmitate contagioſâ. Paſtor Religioſorum ex rei naturâ eſt Abbas: non Prior, non Paſtor ſæcularium. Officium Magiſtri infirmorum honorificum eſt, & æquum, ut qui donatur tanto honore, non poſſit fugere periculum annexum miniſterio. Ergo Abbas & Magiſter infirmorum, per ſe aut per alium tenẽtur aſſiſtere, ſolari, adjuvare, audire, inſtruere, &c. confratres quoslibet correptos morbo contagioſo, etiam cum periculo mortis probabili. Sed de hoc latius infra, cum de regimine infirmorum.

562. Si injuſtè à ſuo Prælato quis graviter affligatur, ni oriantur majora incõvenientia, poteſt ex monaſterio egredi ſine licentia, ut recurrat ad Superiores, non obſtante decreto Concilii Tridentini *ſeſſ.25. cap 4. de Reg.* Ita ſentiunt Sanctarellus *tract. de Apoſt. c.3. dub.1. n.11.* Navarrus *comm. 2. de Regul. num.61. & comm.3. n.51.* Azorius *tom.1. lib.12. c. 17. num* 40. Rodriguez *tom.1. q.29. art.2. & q.30. art. 4.* & Emanuel Sà *verb. Relig num.71.* Probatur: quia Concilium Tridentinum condemnat omnem recurſum ſchiſmaticum & irrationalem; non autem condemnat, nec condemnare poteſt recurſum laudabilem & neceſſarium. Addo injurios Tridentinæ Synodo eſſe illos, qui credunt eam etiam neceſſarios recurſus & appellationes abſtuliſſe; quia conſequenter debent temerè aſſerere, eam proceſſiſſe contra jus naturale, quod eſt regula infallibilis univerſarum legum. Addo tamen multas leges, quæ eſſent injuſtæ, acceptatione juſtas fieri: qui enim liberè eas acceptat, ſuo jure cedit voluntarius, & ſcienti volenti & cedere potenti nulla infligi poteſt injuria.

Petunt aliqui evidentiam, nempe quod ſubditus evidenter ſciat ſe à Prælato injuſtè & graviter affligi, ſed prudentiores ſolum in rebus moralibus exigunt probabilitatem, ſaltem in illis Religionibus in quibus non tenentur obedire in materia mala probabili. Cæterum communius loquendo, judico huiuſmodi fugam vix poſſe fieri licitè, ob circumſtantias appendices gravia inconvenientia parturientes. Potes propugnare tuam pecuniam, non tamen exponendo te evidenti periculo perdendi vitam: ſic ſimiliter qui probabiliter judicas te injuſtè graviter opprimi, poſſes egredi, ni aliud impedimentum gravius directè & evidenter exoriretur: tali autem fugæ eſt appendix infamia manifeſta, & periculum pœnæ graviſſimæ; quia ſi tu probabiliter cenſes cauſam fuiſſe legitimam, poterit contingere quòd judex cenſeat tuam ſententiam non fuiſſe probabilem, & te condemnet pœnâ, cui ſine infamia, ac proinde ſine culpâ ſubjacere nõ poſſis. Et ideo ſentio talem fugã vix aliquando carere inconvenientibus ac propterea vix culpâ.

Dicta igitur reſumo & concludo aſſerendo primò, *Poſſe egredi ex monaſterio quemcumq; qui certò & evidenter ſcit, ſe aliàs aut occidendum, aut paſſurum tantam honoris aut ſalutis jacturam, quantam ſine peccato acceptare non poſſit, & hoc etiam invito Abbate*; & ratio eſt, quoniam in tali caſu illegitimè eſſet invitus Abbas, & inſolenter contra Decalogum juberet. Secundò *ſi notitia ad probabilitatem, aut mors imminens ad graviſſimam incommoditatem reducatur, poſſe idem omnino præſtare*, quia in moralibus probabilitas evidentiæ certitudini æquivalet. [Excipe Ieſuitas (fortè & Benedictinos) & ſiqui alii ſunt, qui ceſſerunt jure utendi opinionem probabili contra Abbatis ſententiam: de quibus agam num. 694.]

CONCLUSIO TERTIA.

563. *Abbas validè poteſt dare dimiſſorias cuicumque Religioſo petenti etiam ſine causâ.* Conſultò dixi *validè*, quia poſſet contingere, quòd Abbas dimiſſorias concederet illicitè; puta, ſi ſciret illas peti ex intentione mala.

Per dimiſſorias habitas ab Abbate, ille Religioſus non excorporaretur à communitate, nec à tribus votis monaſticis abſolveretur, haberet tamen exemptionem ab obligatione illa humanâ, quam contraxit poſt profeſſionem, dicendo Abbati incorporanti: *Ego N. promitto vobis obedientiam uſque ad mortem.* Ab iſtâ promiſſione unicè per Abbatis dimiſſorias liberaretur. In tali caſu deberet ipſi conſulere aut potius præcipere Abbas, ut iret ad aliud monaſterium, & alteri Abbati ſubeſſet: vel ſi prudentior ſit: deberet illi dimiſſorias concedere ad hunc effectum ſolummodò. Hoc eſt in praxi: ſæpe monachi, qui vadunt habitatum ad aliud monaſterium, abſolvuntur ab obedientia debita Abbati primo, & promittunt obedientiam alteri. In ſecundo monaſterio non habent vocem ex jure, ex urbanitate autem habent in illis caſibus, in quibus hoſpites ſecundum monaſterii ſecundi leges & mores conſueverunt habere aut conſultivam, aut deciſivam. Iſti tales ſunt ſecundi monaſterii conventuales, filii autem primi.

Ad clariorem huius doctrinæ intelligentiam adnotato, in eodem monaſterio dari Filios, Conventuales, Hoſpites. *Filii* dicuntur illi, qui reverà ſunt membra communitatis, nempe illi qui ſunt incorporati monaſterio. Incorporatio fit, vel in profeſſione, cum Novitius incorporatur congregationi: vel poſt profeſſionem, cum aliquis profeſſus, qui eſt ſui juris, quomodocumque volens admittitur ab Abbate volente, & adſcribitur conſentientis corpori communitatis. *Conventuales* dicuntur, qui ex ſui Prælati licentia tranſeunt ad aliud monaſterium, & abſolvuntur ab obedientia promiſſa Prælato prioris monaſterii, & promittunt obedire Antiſtiti Monaſterii, ad quod veniunt. *Hoſpites* autem illi, qui ad tempus in alienis monaſteriis habitant, & non ſunt ſubditi ſecundi Abbatis.

CONCLVSIO QVARTA.

564. *Prælatus, conſentiente maiori congregationis parte & Superiore illo Generali, cuius licentia lege aut conſuetudine præſcriptâ requiritur, poteſt excorporare validè* (hoc eſt, facere quod prioris monaſterij filius non ſit, & poſſit alteri cooptari) *quemcumque Religioſum volentem, etiam ſine causâ.* Conſultò dixi etiam in concluſione iſta *validè*: quia, ut *licitè* excorporatio fiat, debet ſaltem carere inconvenientibus certis & periculis proximis.

 Pater:

Patet; quia incorporatio eſt contractus humanus initus per promiſſionem tacitam aut expreſſam ſubditi, acceptationemque Superioris ſequentis decretum ſuæ communitatis, & voluntatem Generalis, ubi hæc requiritur. Ergo, convenientibus partibus poteſt etiam diſſolvi. D. Benedictus, D. Bernardus, & Capitulum primum generale Ciſtertii celebratum, Abbas Panormitanus & alii, credunt non requiri conſenſum Conventûs, ut monachus quis incorporetur monaſterio, aut ab hoc expungatur. Vide ea quæ dixi præcedentis articuli concl. 10.

Hæc excorporatio, poteſt eſſe duplex: & ab Ordine, & à Monaſterio. Ciſtertienſis excorporatus à ſuo monaſterio, remanet Ciſtertienſis monachus, eximitur tamen ab exercitio obedientiæ, quam debebat tali homini, & ab obligatione habitandi in tali monaſterio.

565. Monachus ſic excorporatus, dicitur eſſe ſui juris quoad hoc: poteſt enim habitare in monaſterio quocumque voluerit, & promittere obedientiam cuicumq. Antiſtiti Ordinis Ciſtertienſis. De aliis pariter philoſophare, niſi fortè particularia jura limitent hanc diſpoſitionem.

566. Vt monachus excorporetur ab Ordine, debent conſentire illi omnes qui fuerunt ad incorporationem neceſſarii. Poterunt tamen ultrò conſentire, nec ex naturâ rei requiritur aliqua cauſa, ut validè excorporatio fiat; ut fiat licitè, cavendum eſt ne ſequantur ex hac excorporatione aliqua inconvenientia.

567. Monachus excorporatus ab ordine, remanet verè Religioſus, obſtrictus tribus obligationibus, quas prodeſit expendere. § De Castitate dubitavit nemo. § In Paupertate occurrit dubium, cui dominium acquirat. Non enim acquirit monaſterio aut Ordini, quia expunctus ſupponitur: non ſibi, quia non eſt capax proprietatis. Ergo cui? Reſpondeo, omnia illa, quæ talis Religioſus habet, pertinere ad eumdem quoad uſum, non verò quoad dominium. Ipſe habet uſum abſolutum illarum omnium rerum, quas ſuâ induſtriâ acquirit, poteſt eleëmoſynas facere ſecundùm ſuam qualitatem, & dona gratuita impertiri ſine alterius licentia, ita Molina *de juſt. tom. 1. tract. 2. diſp.* 240. Villalobos *in ſumm. tom.* 2. *tract.* 35. *difficult.* 39. *num.* 10. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *n.* 113. Salas *tract. de lodo. dub.* 21. *num.* 5. Sanctarellus *tract. de Apoſtaſ. c.* 6. *dub.* 2. *num.* 11. Ioannes Franciſcus Suarius *in enchiridio caſ. conſc. lib.* 3. §. *de voto obedientia.* & Diana *part.* 3. *tract. de dub. Regul. reſol.* 60.

568. Præter Villalobos, omnes citati authores aſſerunt non teneri ad reſtitutionem illos, qui à tali dimiſſo recipiunt pecuniam propter actiones inhoneſtas, quales ſunt luſores, homicidæ, ſceleſti, pellices, &c. Ioannes Franc. Suarius hinc infert, eum qui excorporatur à ſuo Ordine, abſolvi à voto paupertatis; non tamen benè. Ratio eſt; quia bene poteſt conſiſtere, ſceleſtos illos homines recipientes ab eo pecuniam propter actiones illicitas, non teneri ad reſtitutionem, & nihilominùs ipſum eſſe dominii & proprietatis incapacem. Dico igitur, ideò illos ad reſtitutionem non teneri, quia non datur talis pecuniæ proprietarius cui talis reſtitutio fiat, juxta ea quæ ſuprà diximus.

569. Hinc conſtat, furem (ſublato omni dictamine erroneo) qui exſpoliat talem Religioſum, eſſe reum uſus legitimi ablati, non dominii, quoniam res illæ furto ablatæ nullius dominio ſubjacebant. Sequitur etiam neceſſariò, illum furem minùs graviter peccaſſe, quàm ſi abſtuliſſet eandem ſummam à ſæculari.

570. Ab Obedientia voto citatus Suarius aſſerit eum eſſe liberum, quem ſequitur Diana ſubſcribens Soto *lib.* 7. *quæſt.* 1. *art.* 1. Azorio *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 11. & aliis. Sed contrarium eſt verum. Tenetur obedire alicui legitimo Superiori regulari, ſed per accidens non datur cui obediat; quia ſicut ſede Abbatiali vacante Religioſi non tenentur vi voti alicui obedire, & nihilominùs non ſunt liberi ab obedientiæ voto, ſic ſimiliter in præſentiarum. Obſtrictus eſt ille obedientiæ voto, non tamen alicui obedit, quia non datur cui debeat. Non tenetur ſe præſentare Epiſcopo, quia, ut bene notat Diana, illi ſubeſt ſolùm ut alii Clerici, non aliter.

Hinc conſtat iterum, quod in principio huius Diſputationis probavimus; videlicet, promiſſionem ſtabilitatis in propoſito fieri Deo, cùm morum converſionem pollicemur: ſtabilitatis autem in clauſtro promiſſionem, fieri indirectè Deo ratione Obedientiæ, ad quam ipſa requiritur: & directè toti communitati: unde & Abbas ſolus poteſt abſolvere aliquem non à voto obedientiæ facto Deo, ſed ab obedientiæ promiſſione facta ſibi, quæ eſt voti contractio: & de illorum, qui lege requiruntur conſilio poteſt etiam abſolvere à promiſſione ſtabilitatis. Ab hoc abſolvitur D. Bernardus, & mittitur in Claram-vallem. Audi ipſum detractoribus ſatisfacientem *in epiſt.* 7. quæ eſt ad Adamum. *Sed quæris forſitan inquiens mihi: Quid ergo tu de ſtabilitate tuâ facis, quam apud Ciſtertium firmaſti, & nunc alibi habitas? Ad quod reſpondeo. Ego quidem Ciſtertienſis monachus, ibidem profeſſus, ab Abbate meo, ubi nunc habito, miſſus ſum; ſed miſſus in pace, miſſus ſine ſcandalo, ſine diſcordiâ miſſus juxta conſuetudinem & communem inſtitutionem. Quamdiu ergo in eadem, quâ miſſus ſum, pace & concordia perſevero, quamdiu in unitate ſto, communibus privata non præfero, quietus & ſubditus, in quo poſitus ſum, permaneo: ſecura dico conſcientia, quod promiſi; firmiter teneo.* Ecce à ſuo Bernardus Antiſtite, pace & concordia ſuorum abſolvitur ab obligatione habitandi Ciſtertii. Factum id fuit non ſolùm validè, ſed licitè; quia legitima ſuberat cauſa.

Conclusio quinta:

571. *Mortuo Prælato, monachi remanent liberi à determinatione voti obedientiæ, non ab ipſa obedientia.* Ratio eſt; quia ego in virtute voti ſolennis obedientiæ præſtiti, tenebar aliquẽ eligere Prælatum, cui obedirem. Elegi Petrum, verbi gratiâ: hoc mortuo, remaneo liber ab obligatione quam hæc electio induxerat, & potero mihi eligere alium, juxta leges & mores ratos communitatis, in quâ dego.

Conclusio sexta.

572. *Mortuo Prælato, monachi non poſſunt tranſire ad aliud monaſterium ſine licentiâ Capituli conventualis.* & hoc ſtando nudæ Regulæ; quia ſi leges & jura conſideremus, aliquid debebit in hac reſolutione alterari. De hac difficultate conſul-

conſultus fuit olim Melliſluus noſter Pater à Carnotenſibus monachis, quibus dilucidè reſpondet *tract. de prac. & diſp. cap.* 24. morte aut depoſitione Prælati nihil relaxari ſubditis, quo utique licentiùs poſſint eo articulo temporis migrare quò voluerint, altero Abbate necdum videlicet ſubſtituto.

Hanc veritatem probat ſic. *Etenim ſponſio profeſſionis, quando ex more fit in Oratorio, de Abbatis vitâ non ſumit terminum, ſed de præſentia teſtimonium. Profitenti itaq; modus ſit ſua vita non aliena. Attendat deniq; quid inde Legislator ipſe non ſolùm ſenſerit, ſed & tradiderit: ut ſi aliquando, inquit, aliter fecerit (videlicet quàm promittit) à Deo ſe ſciat damnandum, quem irridet.* Hæc ratio fortis eſt, ſed potiùs probat concluſionem quintam quàm ſextam, de qua conſulebatur ipſe Sanctus. Hoc & ipſe advertens, propoſitam rationem clauſit ratiocinio efficaci, deſumpto ex noſtri Legislatoris verbis. D. Benedictus aſſerit monachos nec ſui corporis habere poteſtatem: atqui per mortem Abbatis non acquirit ſui poteſtatem, neque fit ſui juris: ergo mortuo Abbate non poteſt tranſire ad aliud monaſterium ſine facultate.

Præterea. Monachus promittit communitati ſtabilitatem in Monaſterio usque ad mortem. Ita voluit D. P. Benedictus cùm ait: *Perſeverantes in monaſterio uſq; ad mortem.* Ita intellexit D. Bernardus, qui capite allegato eum citat. Ergo ſine licentia communitatis, cui hæc promiſſio fuit facta, non poteſt tranſire ad aliud monaſterium: quia, ſi hoc faceret, non perſeveraret in loco profeſſionis uſq; ad mortem.

Cæterùm, in tali caſu, ni lex aliqua contrarium ſtatuat volentem poteſt communitas mittere ad tempus, vel perpetuum, ad aliud monaſterium: & volentem poteſt expungere non ſolùm à monaſterio, ſed etiam ab Ordine. Patet: quia communitati facta fuit ſtabilitatis promiſſio, & ipſa poteſt hanc obligationem relaxare. Hoc poterit habere locum in monaſteriis nulli congregationi ſubjectis, in ipſis enim raræ ſunt ſuperiorum leges, quæ obligent mortuo Abbate: at in reliquis ſtandum omnino eſt capitulorum Generalium aut Provincialium acceptatis decretis, quæ Regulæ jus limitarunt.

CONCLUSIO SEPTIMA.

573. *Ex monaſterio ubi relaxatè vivitur, ſine licentia ſui Prælati poteſt quis tranſire ad aliud in quo ſeverior diſciplina eſt.* Epiſtola D. Bernardi ſeptima admirabilis eſt; ſed inter alia continet hujus concluſionis commentarium. *Videor*, ait, *contraria loqui rei, quam facio. Quæri etenim à me poteſt, ſi hos damno qui Abbatis ſui non ſolùm conſenſu ſed & juſſu ſuum monaſterium deſeruerunt: quo pacto illos & recipiam & retineam, qui de aliis monaſteriis, fracto ſtabilitatis voto & contempto Seniorum (id eſt Abbatum) imperio, ad noſtrum Ordinem veniunt? Ad quod quidem brevis reſponſio, ſed periculoſa. Vereor namq; diſplicere quibuſdam quod dicturus ſum. Cæterùm mihi magis verendum puto, ne tacendo veritatem illum verſiculum non veraciter cantem Juſtitiam tuam non abſcondi in corde meo: veritatem tuam & ſalutare tuum dixi. Hac ergo ratione illos ſuſcipimus, quoniam non putamus eſſe malum, ſi vota labiorum ſuorum, quæ in locis ſuis potuerunt quidem promittere, ſed nequaquam perſolvere Deo qui ubiq; eſt, ubicumque poterunt reddant, & ſolius ruptæ ſtabilitatis damna, reliquorum Regularium præceptorum integra obſervatione compenſent. Si cui diſplicet hoc & murmuret adverſus hominem quærentem ſalutem ſuam, reſpondebit pro eis ſalutis author: Nonne oculus tuus nequam eſt, quia ille bonus?*

Cùm Prælati licentiam non exigo in dicto caſu, loquor ſecundum Regulas neceſſitatis: quia ex urbanitate requiritur, quod ſaltem licentiam petat, licèt non obtineat; aut, ſi licentiæ petitæ petitio poſſit eſſe illius bono propoſito forſan impedimento, tenebitur cùm primùm ad locum ſecurum venerit, ſcribere ſuo primo Prælato, ne ſolicitus ſit, & ne credat levitatis causâ eſſe factum, quod præſtitum eſt ſancto conſilio. Deberet ſimiliter ſcribere uni aut alteri amico, ut ſimul ſciant ejus defectionis cauſam, ne minùs de motivis inſtructi, nudo defectionis nomine ſcandalizentur. Quæ obligatio ſcribendi naſcitur non ſolùm ex urbanitate, ſed etiam ex æquitate: Iniquum enim eſſet, torquere Abbatem curis, quibus carere nequit, quoſque ſciat, quid factum ſit de ove ſibi commiſſa: Iniquum eſſet, etiam honorem prodigere, quem debent Ingenui majoris facere quàm vitam ipſam: Iniquum tandem eſſet, perturbare & ſcandalizare confratres, inter quos ſi vel unus ſit rigidùs actionis interpres, vix non ſubſcribent univerſi.

574. Ex æquitate illum ad hoc teneri dixi, non ex aliqua lege: quia leges, quæ obligant Religioſos ad non tranſeundum ad alium Ordinem ſine licentia, eædem nihil decernunt de tranſitu ad aliud monaſterium ipſius Ordinis. Ergo qui titulo ſanctioris vitæ tranſit ad aliud ſuæ Religionis monaſterium, validè facit. Si ſuo primo Antiſtiti & confratribus exponat cauſas, non peccat contra aliquã humanam legem, peccat tamen mortaliter contra Decalogi ſanctionem quintam; quoniam ſuum honorem prodigit & cæteros ſcandalizat.

Cùm ago de relaxato monaſterio, proderit exponere, quid tali nomine intelligatur. Non eſt dicendum relaxatum, ubi vota ſervantur, ſed ubi religioſi poſſunt quidem illa promittere, non perſolvere. Nimirùm, ubi malo exemplo & peccandi occaſione illecti, creduntur eſſe in periculo gravi peccandi. Hoc enim ſolum probant verba D. Bernardi, quæ allegavi. Illud in quo aut carnes comeduntur, aut horæ levius decantantur, minùs bonum poteſt dici, non malum, quamdiu nemo in illo impunè permittatur peccare mortaliter.

577. Petrus ex monaſterio Cloriacenſi deformato & relaxato tranſit ad Ciſtertienſe ſpe vitæ ſanctioris, & in hoc benè fecit, ut conſtat ex concluſione. Poſtea ſuæ defectionis cauſas ſcripſit cuipiam confratri amico, non Prælato. Petitur, utrum is ſatisfecerit.

Reſpondeo primò, Petrum non peccaviſſe contra juſtitiam, quia per epiſtolam legatam ad confratrem, tam Prælato, quàm reliquis potuerunt innoteſcere cauſæ, quæ illũ induxerant ad deſerendum tale monaſterium.

Dico ſecundò, ſi prudentum judicio, hoc quod eſt non ſcribere Abbati, ſignum contemptûs ſit, peccavit contra urbanitatem, & reverentiam Abbati debitam; graviter tamen aut leviter juxta illius contemptûs gravitatem aut levitatem. Quia ſi hæc omiſſio fiat ex contemptu levi, erit culpa venialis: mortalis, ſi naſcatur ex contemptu magno.

576 Peto prudentum judicium: quia ſæpe Prælatis non ſcribitur reverentiæ causâ. Nõnulli venerationis ergo ſcribunt ad Abbatis ſocium, aut ad alium, qui noverit ipſum opportuno tempore de re facta informare. In monaſterio, in quo viget is mos (licet minùs laudabilis) non ſcribendi ad Abbatem immediate, ſed per alium, [dummodo in reliquis circumſtantiis civilitas debita ſervetur] Petrus non ſcribendo illi, non peccaret.

577. Supereſt ut probem poſſe Religioſum egredi ex priori monaſterio relaxato, obſervantioris vitæ causâ etiam invito Antiſtite. Ratio eſt clariſſima: quia ſtabilitatis pacto obligatur ad perſeverantiam rationalem, non ad irrationalem; invalida enim promiſſio eſſet, quæ perſeverantiam irrationalem dico, periculoſam ac propterea imprudentem. Inter relaxatos autem vivere, non ſolùm periculoſum, ſed plus quam periculoſum eſt. Dicebat Rex Pſalmographus: *Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro perverſo perverteris*, ex quo, orthodoxè tamen, quis Ethnicus, *Corrumpunt bonos mores, colloquia prava*. Hæc licet clara ſint, libenter tamen audies D. Bernardum hanc difficultatem expendentem. Agit de Religioſo, qui ſine licentia ſui Prælati tranſit ad monaſterium in quo ſanctiſſimi noſtri Legislatoris Regula rigoroſiùs exponitur & ſanctiùs obſervatur. *Præſcribat proinde* (ait cap. 20 de præcep.) *ſtabilitatis pactum omni deinceps remiſſo deſcenſui, contentioſo diſceſſui, vago & curioſe diſcurſui, totius deniq; inconſtantiæ levitati: non tamen his quæ in profeſſionis ſerie ſequuntur, morum videlicet converſioni, & obedientiæ quæ ſecundum Regulam ſit.* Periodus pulchra eſt, ſed eget attentione. *Præſcribere* forenſe verbum eſt, ſignificat habere quietam poſſeſſionem contra aliquem. De præſcriptionibus ſcripſit Baldus tractatum integrum continentem 156. columnas maximas: ego in meo *Philippo Prudenti*, de præſcriptionibus nonnulla expendo, quæ non omnibus nota *lib.* 2 & 3. Hinc verbis D. Bernardi dabo periphraſim & ſimul commentarium. (Stabilitatis pactum præſcribat, & ſit in quieta ſuæ perſeverantiæ poſſeſſione contra remiſſum deſcenſum; deſcendere enim ad vitam minùs obſervantem ex remiſſione ſpiritus non debes, bene tamen ex fervore intenſiore, putà, ſi prudentum judicio expediat tuæ ſaluti ſpirituali deſcendere ad converſationem benigniorem, juxta ea quæ diximus *n.* 552. ſtabilitatis etiam pactum præſcribat contra contentioſum diſceſſum, ne is habeat locum. Ipſa contentio maximum damnũ eſt, & vix erit obſervantia utilis, ſi ex contentione parta. Contentio ſæpiùs charitatem extinguit, nec proficere ille deſiderat, qui contentioni vacat, quæ vix hominem permittit Deo. Pactum illud deniq; præſcribat contra vagum & curioſum diſcurſum, atque totius inconſtantiæ levitatem, quia vagandi curioſitas expreſsè contra Regulam eſt, quæ ſeveriſſimè carpit gyrovagos atque circumcelliones de quibus egimus *n.* 331.] Tanti enim quietem & recollectionem monachorum faciebat Benedictus, ut *capite* 63. juſſerit omnes artes in monaſteriis exerceri, *ne ſit neceſſitas monachis vagandi foras: quia non expedit animabus eorum.* ubi annota illa ſequentia verba: *Hanc autem regulam volumus ſæpius in congregatione legi, ne quis Fratrum ſe de ignorantia excuſet.* Alia ſufficit ſemel indici, ſed clauſuræ regula debet ſæpiùs repeti, ut altiores radices mittat in cordibus diſcipulorum. Libro titulum *Regulæ* impoſuit, & aliis capitibus ordinavit plurima utilia Monaſticæ converſationi; ſed cum primum induxit ſubditis ne egrederentur foras, vocavit hanc ſanctionem *Regulam*, ut doceremur totam Religioſæ converſationis obſervantiam, imò totam Regulam Benedictinam conſiſtere eſſentialiter in collectione, quam ſi auſeras, non remanebit Ordo, ſed Ordinis turpe cadaver.

578. Cæterùm, pactum illud non poteſt præſcribere contra morum converſionem & obedientiam, quæ ſecundum Regulam ſit. Vnde, ſi perſeverantia in tali loco noceat tuis moribus, qui ex voto convertendi ſunt, debes diſcedere, vel ſaltem potes. Debes, inquam, ſi ſis in proximo, hoc eſt, in evidenti periculo peccandi: potes, ſi in probabili. Potes etiam, ſi in tali monaſterio Regula, quam promiſiſti, non ſervetur in articulis, qui obligant ſub mortali. Religioſi eſt tendere in perfectionem: & aſſequi virtutes regulares. *Si hæc ibidem* (ſubjungit Mellifluus Claræ-vallenſis Abbas) *pro improprietate nimirum otiq; irreligioſitate cohabitantium obtinere fortè nequiveris, duce ſpiritu libertatis tranſire indubitanter ſuadeo ad locum alium, ubi non impediatur homo reddere Deo vota ſua, quæ diſtinxerunt labia ſua. Equidem cum ſancto ſanctus eris, & cum perverſo perverteris.* Conſonat ſibi epiſt. 68. ubi aſſerit G. Flaviacenſem monachum Claræ-vallenſibus adnumeratum cuſtodire morum converſionem & obedientiſſimam converſationem, *ſine qua ſeſe fallit, qui de loci ſtabilitate confidit.*

CONCLUSIO OCTAVA.

579. *Ex bene ordinato monaſterio ſine licentia Abbatis nullus debet tranſire ad aliud titul. majoris perfectionis.* Eſt expreſſa D. Bernardi jam citati: *Sanè, de religioſis ac bene ordinatis monaſteriis* (ait cap. 20.) *nullus profeſſorum meo conſilio, ne arctioris quidem vitæ deſiderio, ſine licentia ſui Senioris* (hoc eſt, *Abbatis*) *egredietur.* Hanc doctrinam apprimè percalluit & tenuit idem mellifluus Doctor: ideo noluit recipere Caziazenſem monachum ſine licentiâ ſui Abbatis, ut conſtat *ex epiſt.* 253.

580. Conſultò dixi *nullus debet*, quia ipſemet Bernardus, qui nulli conſulit egredi ex monaſterio bene ordinato ad aliud ſanctius in eodem capite 20. ſubjungit: *Tutius tuam ſine dubio ad id quod putaſti melius, ſecutus es conſcientiam, quàm ſi in priori bono & loco conſcientiam permaneres, quamquam ſecure id poſſes.* Ergo in bene ordinato monaſterio ſecurè potes remanere, nec teneris egredi ſpe converſationis ſeverioris licet tutiùs poſſis.

Sed inquiris, An ex bene regulato monaſterio ad aliud ſan-

ſanctus ejuſdem Ordinis tranſiret poſſit ſine Abbatis licentia?

Reſpondeo huic quæſtioni eſſe ſimilem, quæ inquirit, An ex uno Ordine (omnes bene regulati ſunt) poſſit quis tranſire ad ſanctiorem? ubi noto omnia quæ de tranſitu ex ordine ad ordinem dicuntur, poſſe benigniùs intelligi & tranſitu ex monaſterio ad aliud ſanctius: benigniùs quidem: quia gravior omnino res eſt mutare ordinem, quàm monaſterium. Noto etiam, in ſingulis ordinibus & monaſteriis ſæpe eſſe ſpecialia privilegia, quæ debent omnino examinari ante quàm quæſtio aliqua in ſingulari reſolvatur.

CONCLVSIO NONA.

581. *Qui egreſſus eſt ex bene ordinato monaſterio ſine licentia ſui Antiſtitis ad aliud magis regulare ignotum tamen, non tenetur reverti.* Hæc concluſio ſtando puro juri Regulæ eſt certa & clara: addo tamen *primò* in comitiis Provincialibus poſſe ſtatui, ut nemo nequidem ad ignotum monaſterium confugiat: & Religioſos, ſi hoc ſtatutum acceptarint, obligandos ad ipſius obſervantiam. Addo *ſecundò*, tale ſtatutum non fuiſſe latum in primis Generalibus comitiis, in quibus fuit S. Bernardus, ut videbimus nu. 592. Addo *tertiò*, me non ſcire tale eſſe ſtatutum ab aliquibus latum.

Sanè noſtra concluſio fundatur in æquitate. Quia nullus poteſt cogi, ut ex altioribus ad inferiora, aut ex ſanctioribus ad minùs ſancta repedet, maximè cùm ipſe voverit tēdere in perfectionem. Vtramque concluſionis partem concluſionis partem conjunxit S. Doctor his verbis: *Egreſſus tamen* (nempe à bene ordinato monaſterio) *ſi melius invenerit aut legerit, meo nihilominus jam conſilio non regrediatur ad inferius bonum, quod reliquerat & contempſerat pro meliori; præſertim, ſi illud melius tale fuerit, quod ejus primæ profeſſioni congruere videatur.* Addit, quod notandum bene: *Ipſe nempe viderit, qua ratione, quave intentione altiora ſeu arctiora præſumpſerit*: (ergo licet ſine ratione, ſine bona intentione; aut alias ad quid illud *Ipſe viderit?*) *nam ad inferiora vel remiſſiora, me conſulente, nequaquam apoſtatabit, ſi non tamen in loci vicina revocetur: quia de noto monaſterio nec retineri quis regulariter poteſt, nec recipi ſine conſenſu Abbatis.*

CONCLVSIO DECIMA.

582. *Si aliquis vadat ad monaſterium propinquum ſine licentia ſui Prælati, debet non recipi.* Eſt expreſsè diffinita in Regula *cap. 61.* ubi ſic: *Caveat autem Abbas, ne aliquando de alio noto monaſterio Monachum ad habitandum ſuſcipiat ſine conſenſu Abbatis ejus, aut literis commendatitiis, quia ſcriptum eſt: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Et in his verbis fundatur noſtri mellifluì Doctoris reſolutio. Interim, ſi titulo majoris perfectioni ſincerè & non affectatè fiat, non erit condemnandus ille tranſitus, (nempe ad monaſterium ignotum,) niſi ab aliqua alia circumſtantia vitietur. ſed erit admirandus: quia, ut docet Bernard. epiſt. 96. *Rariſſima avis in terris eſt, qui de gradu quem fortè in religione ſemel attigerit, vel parum adſcendat.* Admonendus autem eſſet qui ſic vellet tranſire, ne certa pro incertis, ne ſecura pro dubiis relinqueret, & ne ſine prudentum judicio gliſceret quidpiam agere, ſine ſui Prælati permiſſione.

CONCLVSIO VNDECIMA.

583. *Qui ad ignotum monaſterium migraverit, etiam ſine licentia prioris Abbatis, ſtando nuda Regula, poteſt à ſecundi loci Antiſtite recipi: Et licet ex levitate primum monaſterium reliquerit, poteſt quiete & tranquille in ſecundo degere: & ſicut tenebatur ſine licentia ſui Abbatis non egredi ex primo, ſic jam ſine licentia ſecundi Abbatis non poterit egredi ex ſecundo.* Eſt expreſſa D. Benedicti. Sic eum intelligit D. Bernardus *lib. de præcept. cap. 20.* cui ſubſcribit noſter Craesbeeck. *in com. Reg. c. 61.* Eſt concluſio tam certa, ut, cùm Frater G. ex Flaviacenſi monaſterio migrans ſine ſui Prælati licentia ad Claramvallem confugiſſet, & ibidem ſtabilitatem ſuam eſſet profeſſus, Dominus H. Flaviacenſis Antiſtes & monachi univerſi negare non poterint, ignoti monaſterii monachos poſſe recipi. Arguebant D. Bernardum, & controvertere volebant, non jam utrum incogniti cœnobii Religioſus potuerit incorporari Claræ-valli, quia hoc erat eis tatum ex Regula; ſed potius, utrùm Flaviacenſe Cœnobium deberet ignotum dici reſpectu Clarævallis. De hoc argumento ſunt duæ Mellifluì Abbatis epiſtolæ, nempe 67. & 68. in ſecunda ſic ait: *Et vos quidem, quoniam de ignoto monaſterio monachum regulariter poſſe ſuſcipi negare nō poteſtis, veſtrum nobis notum eſſe contenditis.* Ideo Caziazenſis ille monachus, cujus Bernardus meminit *epiſt.* 293. volebat longiùs ire, ſi non fuiſſet receptus in Claravalle: quia cùm ſolùm haberet dimiſſorias ad illum effectum, ad aliud monaſterium propinquius migrare licitè non poterat benè tamen ad remotum & ignotum, juxta præſcriptum Regulæ.

Sanctio hæc D. Benedicti eſt juſtiſſima, quâ plurimis inconvenientibus itur obviam, quæ ex praxi contraria naſcebantur. *Vbique ſervimus eidem Deo* ait S. Benedictus, & monacho nihil pernicioſius, quàm vitam vagam agere ac inconſtantem: ergo ille, qui ſine cauſa antiquum monaſterium deſeruit & inter ignotos habitat, ibi remaneat, concedente hoc ipſo Legiſlatore: quia ex contraria diſpoſitione ſequeretur, vel talem Religioſum debere longum iter agere, vel non reverti. Homo levis (talis non poteſt non eſſe, qui deſerit ſuos ſine licentia Superioris) & pauper (apud peregrinos monachus, licet velit, dives eſſe non poteſt) iter longum facturus, ſe exponit ſummis inconvenientibus: quà pauper, debet ſibi forte injuſtis diligentiis neceſſaria quærere, quà levis, poterit in ipſo itinere periclitari. Ergo expedit ei in ſecundo monaſterio manere, & non reverti ad primum.

584. Sed dicis. Non poterit in conſcientiæ ſecuritate ſub ſecundo Abbate eſſe, & ſecundo conventui ſtabilitatem profiteri, qui frangit fidem primo Antiſtiti, atque communitati. Ergo tenetur reverti: ergo ſecurus in conſcientia in ſecundo monaſterio remanere non poterit.

585. Reſpondeo: Religioſum, qui migrat ex ſuo monaſterio ut ad ignotum aliquod confugiat, licet levitas in

actu-

Digitized by Google

actione ſit condemnanda, & fortè etiam carpendæ veniât à quæ circumſtantiæ appendices, non tamen poſſe dici infidelem, & pacti prævaricatorem. Promiſit primo monaſterio ſtabilitatem non qualemcumq; , ſed ſecundum Regulam Divi Benedicti: promiſit Abbati primo obedientiam, non abſolutam, ſed juxta ſanctiones ipſius Regulæ. Ergo promiſſis ſatisfacit & ſtat dictis, cum vel monaſterium non mutat, vel mutat ſecundum Regulæ clarum decretum. Mutat equidem ſecundùm Regulæ ordinationem, qui vadit ad eos, à quibus poteſt recipi: poteſt tamen à quibuscumque, ſi ſit ſui juris; ab ignotis tantùm, ſi ſui juris non fuerit. Textûs conſpicui ſpeciem dabo *ex cap.61.* de peregrinis monachis. *Caveat autem Abbas*, ait Divus Pater, *ne aliquando de alio noto monaſterio Monachum ad habitandum ſuſcipiat ſine conſenſu Abbatis ejus, aut literis commendatitiis.* Ex quibus argumentor ſic. Exceptio firmat Regulam in contrarium. Monachi peregrini debent recipi: & illi, qui fuerint noti monaſterii, non ſine conſenſu ſui Abbatis: ergo qui ex mente noſtri Legislatoris fuerint ignoti monaſterii, poterunt recipi, etiam ſine conſenſu ſui Abbatis.

586. Dum hæc expenderem, incidi in cap.20. libelli illius Melliflui, qui *de præcepto* inſcribitur, & admiratus ſum D. Bernardi ingenium. Accinit meæ ſententiæ, & ut videas non eſſe expreſſam circumſtantiam hucusque, quam noſter Bernardus non admittit, ero ipſius amanuenſis, & quæ in capitis fine doctiſſimo eloquio dictavit, fideliter ipſi tranſcribam.

587. *Salva igitur cuique ſua manet* (ait Bernardus) *in cœnobiis benè ordinatis profeſſio: tantum ſi ſana fuerit & integra. Cæterùm quisquis inquietus ſit, & ita credere non poteſt, ſed magis credens & cedens ſtimulanti conſcientiæ, exit, & quærit ubi ſolvat vota ſua, quæ ſuo loco, ſuo utiq; judicio voverat quidem, ſed non ſolverat: ſicut non laudo quod egreditur, ita ut egrediatur non conſulo, ſi tamen ad remotum ignotumq; Monaſterium migraverit. Cur ita? tum propter Pauli ſententiam, quæ beatum manifeſtè pronuntiat, qui ſeipſum non judicat in eo quod probat: tum ex noſtri authoritate Magiſtri, qui talem & ſuſcipi jubet, & retineri: inventum quoq; bonum & utilem ſuaſione allici, profeſſione ligari. Denique ſuadeatur ei, inquit, ut ſtet, & ne forte prioris ſui monaſterii memor, remordente (ut aſſolet) conſcientia incipiat denuo de rupta ſtabilitate cauſari, generalem ſuper hujuſmodi ſcrupulo conſolatoriam profert ſententiam dicens: ubiq; enim uni Deo ſervitur uni Regi militatur. Porrò de vicino prohibet, quod jubet de peregrino, ne vicinitas inter monaſteria fomes ſcandali, rixæ materia ſit, ſi alterutrum recipere monachos acquieverint, abſq; mutuo dumtaxat aſſenſu. Quod toties equidem experimur, quoties talis uſpiam monachorum ſuſceptio planè non niſi contra decretum regulare præſumitur. Quod ſi etiam poſt hæc Fratris ita regulariter ſuſcepti inquietiorem fortè animum pulſaverit recordatio ſcandali, quod diſcedens Fratribus quos deſeruit fecit, & quia oporteat emendari ſuo redditu, quod ex diſceſſu deliquerit, prudenter advertat qui hoc cogitat, ſcandalum ſcandalo non benè emendari. Qualis denique emendatio erit, ſi, ut aliis ſcandalum tollas, alios ſcandalizes? Quanquam profectò & tolerabilius ſcandalum illud ſit & venialius, quod factum eſt intentione proficiendi in melius, quàm quod facere cogitas ad deterius apoſtatando. Sed antè quoque (licet non ſine ſcandalo) tutiùs tuam ſine dubio ad id quod putaſti melius, ſecutus es conſcientiam, quàm ſi in priori bono & loco contra conſcientiam permaneres, quàmquam ſecurè id poſſes, ſi ſanè hinc eandem tui ipſius conſcientiam reddere ſecuram poſſes. Quapropter quod de manducante & non manducante decernit Apoſtolus, uſurpemus & nos in noſtra hujus diſputatiunculæ concluſione, ut & qui propriâ impellente conſcientiâ ſuum deſerit locum ne ſuum (quod putant) deſerat votum, non deſerentem non ſpernat, & qui ſecurâ conſcientiâ fraternum ſcandalum timens, Fratres non deſerit, deſerentem non judicet. Et de his me accipite ſanè quod ſentio reſpondiſſe, ſine præjudicio ſaniùs ſentientis.*

Hanc doctrinam ſic à D. Bernardo expoſitam, minùs ſecuram putant aliqui, quia videtur repugnare Concilio Agathenſi ſub Cæſareo Epiſcopo Arelatenſi (refertur 21. *q.* 4. *cap. Monachum*) ibi enim præcipitur, quod Monachus migrans de uno monaſterio ad aliud ſine licentia ſui Abbatis Abbati ſuo tradatur. Ex quo teſtimonio argumentantur ſic. Concilium univerſaliter loquitur, nec diſtinguit inter monachum qui tranſit ad monaſterium vicinum, & eum qui ad remotum: ergo uterque debet tradi ſuo Antiſti. Ergo quidquid D. Benedictus ſtatuerit, decreto huj⁹ Concilii revocatur.

588. Reſpondeo, hoc decretum non agere de Benedictinis, ſed de Baſilianis & antiquioribus monachis, ſi ſunt vera quæ chronologizant Perez & Stellartius. Reverendiſſimus Perez *in comment. Regulæ c. 61. ſub fin.* aſſerit, hoc Concilii decretum eſſe ſanctum anno 506. Stellartius *lib. fundaminum cap.27. tabul. ord. nig. mon.* affirmat D. Benedictum nobili Aniciorum ſtemmate clarum, anno 480. Nurſiæ natum fuiſſe, erigere monaſterium incepiſſe anno circiter 529. ætatis ſuæ 49. Ergo decretum Concilii Agatenſis latum fuit, antequam eſſent Benedictini: ergo non agit de Benedictinis, ſed de antiquioribus illis monachis, qui partim ſine regula, partim ſine debita degebant ſubjectione.

589. Sed dices, Concilium non ſolùm agere de Monachis ſuo tempore exiſtentibus, ſed etiam de futuris.

Reſpondeo, hoc nec verum eſſe, nec ſufficiens. Non eſſe verum, conſtat: quia præcepta ſemper ſunt odioſa, nec debent extendi. Non eſſe ſufficiens, etiam liquet: quia ex hypotheſi, quod Concilii mens eſſet generaliter obligare omnes monachos, Regula diſpenſat cum Benedictinis, quæ cùm ſit è multis Pontificibus approbata, ſine ſcrupulo ſervari poteſt: non enim eſt cenſendus Pontifex non diſpenſare in mandatis ſuorum anteceſſorum, qui confirmat leges oppoſitas illis mandatis. Sanctio autem Benedictina, quæ à pluribus confirmatur Pontificibus, Agathenſis Concilii decreto ſi opponitur, contradictoria eſt. Igitur eſt dicendum, vel Concilium non agere de Benedictinis, vel ſaltem illius decretum abrogatum fuiſſe à Pontificibus ſequentibus, qui Regulam noſtram confirmarunt.

590. Petis, utrùm hæc diſpoſitio Regulæ de ignoto monaſterio, quam hucusq; expendimus, ſit revocata à Iu-

lio II.

lio II. Rom. Pontifice ſaltem quoad obſervantiam Caſtellæ. Quia, ut conſtat ex privilegio conceſſo anno 1437. (num.12) nullus obſervantiæ Religioſus poteſt tranſire ad alium Ordinem aut noſtri Ordinis aliud monaſterium, ſine licentia petita & obtenta. Et qui ad nullum dicit, etiam remota videtur excludere.

591. Reſpondeo, in omni dubio ſic exponenda eſſe Pontificum privilegia, ut Regula mater cenſeatur ſupponi, & non revocari, niſi id expreſsè à Pontifice exprimatur. Ergo intelligendus eſt Iulius Pontifex de monaſterio vicino, non de remoto juxta præſcriptum Regulæ: non enim expreſsè & evidenter dicit contrarium. Confirmatur. Nullus debet exſpoliari poſſeſſione legitima & pacifica ante expreſſam & certam ſententiam: quia, ut Petrus plectatur, non ſufficit quod probabiliter credamus eum eſſe condemnatum, ſed debemus id ſcire certò & evidenter. Atqui Regula habet authoritatem à multis Pontificibus firmatam: ergo antequam expreſsè & evidenter aliquid ejus caſſetur à Pontifice, non debet intelligi annullatum.

592. Confirmatur iterum, & evidenter meo judicio. Olim in Chartæ charitatis *cap.5.§ ſi autem.* decernitur universaliter nullum Abbatem poſſe cujuſcumque alterius Abbatis monachum recipere, ſine conſenſu alterius Abbatis. Charta hæc, ut jacet, ſine aliqua limitatione confirmatur à Calixto II. & Vrbano II. aliiſque Pontificibus, & admittatur ab ipſo D. Bernardo *epiſt.* 252. Nihilominus illam Chartæ univerſalem aſſertionem Bernardus limitat, & exponit de Monaſterio noto, negat de ignoto (ita *epiſt.* 67. & 68.) ergo ſi Iulius II. loquitur, ut Charta charitatis, ita ipſe intelligi debet, ut Charta intelligitur à D. Bernardo.

Scio totam hanc de ignoto Monaſterio doctrinam nonnullis diſplicuiſſe ſuperioribus: puto tamen eſſe utilem ſubditis, & evidenter demonſtrari. Ille, cui ipſa diſpliceat, invehatur contra S. Benedictum, qui res ita diſpoſuit: non contra me, qui illum expono & ad mentem Mellifluі Doctoris illuſtro. *Sed objiciunt:* Si poſſent religioſi ad ignotum monaſterium tranſire, nullus religioſus teneretur in ſuo Monaſterio manere, omnes poſſent diſcedere, univerſi ad ignotum monaſterium confugere. Sed reſpondemus, idem per idem urgeri, & per modum inconvenientis ipsā concluſionem protrudi. *Addunt:* Hac libertate religioſis conceſſâ, nulla omnino eſſet inter abbates & Communitates pax: atqui hæc &c. ergo &c. Nego majorem. Illa enim inconvenientia inter notas perſonas ſuboriuntur, nunquam inter ignotas. *Addo tamen* conſonans numero 381. contrariâ lege in Generalibus comitiis latâ hanc qualemcunq, libertatem poſſe reſtringi.

DVBIVM.

593. Supereſt modò difficultas, cujus reſolutio maximè neceſſaria eſt. Petis, quæ ſint monaſteria illa, quæ *nota*, appellat Benedictus.

594. Reſpondeo, illa eſſe quæ *vicina*, quæ *propinqua*, quorum Abbates habent frequentem communicationem. E contrario dicenda ſunt *ignota*, quæ *remota* ſunt: nempe illa quæ congregatione, idiomate, aut regno ita diſſident, ut eorum Abbates vix, aut nunquam concurrant perſonaliter, nec ſe ſalutent per literas. Non ſufficit monaſterii nomen noſcas, ut notum id tibi eſſe cenſeas, opus eſt illud frequentaſſe, & præter communes rationes, etiam amicitiam particularem profiteri. Hæc omnia uberius expendit noſter Pater Mellifluus. *Et vos quidem*, ait epiſt. ſexageſima-octavâ ad Dominum H. Flaviacenſem Abbatem, & eos qui cum eo ſunt, *quoniam de ignoto monaſterio monachum regulariter poſſe ſuſcipi, negare non poteſtis, veſtrum nobis notū eſſe contenditis. Negamus, non creditis. Verùm ſi non creditis ſimpliciter negantibus, credite vel jurantibus. In veritate, quæ Deus eſt, vobis dicimus, nec novimus vos, nec noſcimus: ignotorum ſcripta ſuſcepimus. ad ignotos reſcripſimus. Senſimus quidem ſtimulationes & inquietationes veſtras, ſed necdum ſtimulatores & inquietatores ipſos agnovimus. Vos tamen ad convincendum nos de ſimulata ignorantia, invictiſſimum argumentum inducitis, non poſſe videlicet ignotos eſſe nobis, quorum, & Abbatis ſcilicet, & ipſius monaſterii nomen in noſtris poſuimus literis, quaſi mox ut rerum vocabula ſcimus, etiam res ipſas noverimus. Multum ergo valet mihi Michaelis, Gabrielis, Raphaelis nomina noſſe, quando ex ſolo auditu vocabulorum, etiam de ipſorum beatorum ſpirituum cogitatione jam beatus ſum. Non mediocriter, inquam, profeci: quia didici ab Apoſtolo paradiſum, & tertium cœlum nominare, ſi etiam non raptus cum Apoſtolo, ſolis ex nominibus ſecreta cœleſtia jam novi, & audivi ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui. Stultus ego, jam ſciens nomen Dei mei, neſcio quid adhuc ſuperfluè quotidie gemo, fruſtra ſuſpirans & dicens cum Propheta: Vultum tuum Domine requiram. & illud: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei! &: oſtende nobis faciem tuam, & ſalvi erimus.*

595. Epiſtolâ autem 66 videbatur monaſteria ignota deſcribere per diſtinctionem idiomatis, aut epiſcopatûs: ſic enim loquitur Abbati H. Flaviacenſi, poſtulanti Fratrem G. quem Bernardus nolebat tradere: *Multis terrarum ſpatiis & diverſis provinciis, & diſſimilibus linguis ab invicem diſtamus. Nec ſolum epiſcopatibus abſumus, ſed etiam in eodem archiepiſcopatu non degimus. Putamus autem quòd non de cuicumq, notis, ſed tantum de nobis notis monaſteriis monachos ſuſcipere prohibemur: alioquin, cùm nullum monaſteriū ſit, quod alicui notum non ſit, nullum nobis relinquitur, de quo quis regulariter ſuſcipiatur. Quomodo ergo illud implebitur, quod à Beato Benedicto vel præcipitur, vel permittitur: peregrinum videlicet monachum non ſolùm debere ſuſcipi ad habitandum pro hoſpite quanto cupit tempore, ſed etiam inventū utilem ſuaderi ad manendum omni tempore?* &c.

596. Ex his colligo, illa monaſteria eſſe ignota, quorum Abbates ſe non viſitant, nec habent particularem amicitiā. Sunt monaſteria aliqua, quæ ad nullam congregationem pertinent, ſed vel Epiſcopo ſummo Romano, vel aliis ſunt ſubdita. Si loquamur de iſtis, videtur colligi ex epiſt. 65. D. Bernardi, debere remota atq; incognita ea dici, quæ Epiſcopatu diſſident, aut ſaltem archiepiſcopatu: cæterùm utrum ita D. Bernardus ſenſerit, alii viderint. Certè monaſteria illa quæ differunt congregatione aut archiepiſcopatu, & nihilominus magno commercio & communione fre-

quententur, qualia ſunt noſtrum Dunenſe, & Valcellenſe non auderem ignota nominare.

CONCLUSIO DUODECIMA.

597. *Summus Pontifex ex D. Bernardi ſententia non poteſt valide dare alicui Religioſo aut Prælato licentiam, ut ſine cauſa non ſervet promiſſam loci ſtabilitatem.* Patet: quia loci ſtabilitas confratribus & monaſterio promiſſa eſt: non Deo non Pontifici.

598. Eſt expreſſa, ut conſtat ex epiſt. 7. Quiſpiam enim Abbas ſuum monaſterium deſeruerat, ut commodiùs genio indulgeret & voluptati; abduxerat ſecum duos ſocios, quorum alter reverſus ad ſuum monaſterium invito Antiſtite, alter permanſerat apud eum. Excuſant ſe, & exponunt licentiam Summi Pontificis concedentis ut extra clauſtrum habitent, contra voluntatem ſuę congregationis. Rigidè contra talem Antiſtitem ſcribit Doctor Mellifluus, laudat Fratrem qui eum deſeruit, condemnat obſiſtentem, & de Apoſtolica licentia ſic ait: *O frivolum ſatis remedium, quod non eſt aliud niſi more protoplaſtorum cauteriatis conſcientiis texere perizomata, videlicet ad velamentū, non ad medicamentum!* Verba ſunt fortia, & contextus conſtat ſimilibus ſæpiùs repetitis.

Confirmatur hæc veritas. Petrus promiſit Ioanni mille ſcuta: acceptavit Ioannes, & fit contractus publicus, ſeu obligatio de ſumma hujuſmodi: aſſeretnè aliquis, poſſe ſine cauſa Pontificem abſolvere Petrum à tali obligatione? profectò nemo. Sic ſimiliter, invito Conventu monachus abſolvi non poteſt ſine cauſa à ſtabilitatis promiſſione: ratio eſt: quia hæc promiſſio rata eſt, contractu inito inter monachum & integram congregationem. Ergo, ſi deeſt cauſa legitima, non poterit Summus Pontifex Religioſum eximere ab hac obligatione. Cæterum, nec cauſa quælibet, legitima cenſenda eſt: ſed illa quę fuerit graviter conducens ad aliquid, in quod Summus Pontifex directam authoritatem habet. Vide ea quæ poſui n. 554. ſub finem quia fortè ſummus Pontifex majorem authoritatem habet quàm tempore S. Bernardi creditum. & fortè non culpat Mellifluus Doctor, quod talem Pontifex licentiam ſine cauſa conceſſerit, ſed quòd tunc eam conceſſerit, cùm erant rationes negandi. Aliud enim eſt, non eſſe cauſam concedendi; aliud & omninò diverſum, eſſe cauſam non concedendi.

CONCLUSIO DECIMATERTIA.

599. *Qui ex uno monaſterio ad aliud tranſit, antequam ſecundo incorporetur, debet probari.* Patet: quia in ſecundo cœnobio ſunt aliqua accidentalia, per quæ aliud à priori differt, quæ omnia debet incorporandus experiri. Hoc eſt in praxi. Et conſtat ex epiſt. 67. ubi Doctor Mellifluus monachos aliorum monaſteriorum recipiebat, non tamen omiſsâ probatione. De G. Flaviacenſi in epiſt. citata ſic ait: *Cujus nos videntes conſtantiam, audientes cauſam, & nullam contra eum calumniam, adnuimus introitum,* PROBAVIMUS *ſuſceptum, adſtrinximus* PROBATUM, *tenemus profeſſum.*

Probationis tempus non eſt à jure aliquo determinatū, & ideò relinquitur prudentis Antiſtitis determinationi. Vide ea quæ dixi articulo antecedenti concluſ. 6. D. Peralta Monachus Ciſtercienſis, profeſſus extra Obſervantiam, incorporabatur Cœnobio Vallisbonæ circa annum 1630. habuitq; quindecim dies novitiatûs. Quibus expletis mittebatur Salamanticam, ubi ſumma cum laude S. Theologiam annis aliquot profeſſus eſt.

DISPUTATIO XLVII.

Exponuntur illa Profeſſionis verba,

Promitto — converſionem morum meorum.

600. FVit anceps difficultas, quæ ab annis multis malè torſit Doctores florentiſſimos: elaborarunt plurimi in exponenda morum converſione, quæ ſolenniter vovetur Deo. Extat de hac materia ſolidiſſima Doctorum quorundam reſolutio, jam à multis annis ad petitionem Aquiſcinctenſium publicata, cui ſubſcripſerunt DD. Iudocus Tiletanus, Michael Bayus, Ioannes Hendenius, Ioannes Heſſelius, Auguſtinus Hunæus, Thomas Gozæus, Cunerus Petri, Cornelius Ianſenius S. Th. Doctores; & D. Wolmarus Bernardts, Canonici juris Profeſſor ordinari⁹. Scripſit de eodem argumento eximius D. Ioannes Schinckelius, conſultus à Reverendo adm. Domino D. Henrico Zypæo, Abbate ſancti Andreæ, cujus & ingenium veneror, & nomine, cùm occaſio ſe offeret, hanc controverſiā honorabo.

601. Stabilitatem in Ordine, & in monaſterio promiſimus, certè coram Deo, non tamen directè ipſi Deo, ſed congregationi: & hoc juramento nos diſpoſuimus, ut apriùs & meliùs voveremus: meliùs enim ille vovere dicitur, qui ante votum ita ſua diſpoſuit, ut exactè poſſit ipſimet voto ſatisfacere. Cæterùm, ſtabilitas in monaſterio optima diſpoſitio eſt, ut quis Religioſus ſervet paupertatem, obedientiam, & caſtitatem.

Poſt ſtabilitatem, morum converſionem Deo vovemus. Promiſſionis verba ſunt brevia, obligatio ex illis emanans eſt graviſſima, & non æquè nota omnibus.

ARTICULUS I.

Status controverſiæ exponitur.

602. CVm quærimus, ad quid teneatur Religioſus ex vi voti ſui, nihil aliud inquirimus, quàm quid Deo voverit; quia ad nil aliud tenetur ex vi voti, quàm ad reddendum Deo quod vovit: unde Mellifluè Bernardus lib. de præcepto: *Quiſq; profeſſus, ait, in quolibet genere ſalutiferæ vitæ, nec ultrà obedientia lege cogendus eſt, nec citrà eſt in-*

hiben-

habendus, quàm ſua ipſius profeſſio complectatur. Dicitur homo vovere illud, quod voluntario Deo promittit, idque poteſt fieri vel ſola mentis promiſſione, vel expreſſione verborum. Solennia vota mentaliter olim fiebant ante Concilium Tridentinum, jam fieri non poſſunt ſine verbis. Verba autem vel adæquata ſunt & ſpecifica, non poterunt contrahi voventis intentione, ac propterea omnes vovebũt eodem modo. Puta, ſi verba omnes circumſtantias determinent, nihil remanebit ab intentione limitandum, Sic ſi diceres, *Voveo virgineam caſtitatem* voveres omnimodam, & lingua non poſſet determinari ab intentione; quia in ſe erat ſatis determinata. Si diceres, *Voveo caſtitatem*, verba eſſent generica, includerentq; vel virgineam vel cõjugalem, & deberent intrinſecè determinari à vovẽtis propoſito: extrinſecè à circumſtantiis loci, temporis, & Religionis. Si monachus Caſtitatem voverit, cenſendus eſt virginalem voviſſe. Eques S. Iacobi Religioſus eſt, ſed militaris, & olim caſtitatem virginalem vovebat, hodie conjugalem: ideò antiquitùs dicens *Promitto caſtitatem*, vovebat puritatem virgineam, hodie ſub eiſdem verbis promittit non niſi conjugalem, & ideirco hodie uxorẽ poteſt ducere, qui antea non poterat.

603. Cùm igitur hæc verba *Promitto—converſionem morum meorum* ſint valde generalia, & multifariam poſſint exponi, veniunt non ab arbitrio profitentis, ſed à legibus determinanda.

ARTICULUS II.

Opinio Doctorum prædictorum.

604. CRedunt citati Doctores, ex vi voti Benedictinos teneri ſervare ſubſtantialia Regulæ. Hæc ſunt in eorum opinione imprimis illa, quæ omnibus Regulis ab Apoſtolica Sede approbatis eſſentialia ſunt; quæ pulchrè expreſſit Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 1. & 2. de Refor.* Nec quidquam id novi præcipit, ſed tantum præcepta Patrum, Baſilii, Auguſtini, Benedicti, Franciſci, & ſummorum Pontificũ, Concilii Lateranenſis & aliorum ad memoriam revocat, & ſanctione confirmat. *Præcipit, ut omnes Regulares tam viri quàm mulieres ad Regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptũ vitam inſtituant & componant, atque in primis quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus Regulæ, & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum reſpectivè eſſentiam, nec non ad communem vitam, victum & veſtitum conſervanda pertinentia, fideliter obſervent.*

605. In D. Benedicti Regula hæc judicant eſſe eſſentialia. Celebrare divinum officium, quod nullâ ratione omitti poteſt: eſt primaria Benedictinorum obligatio, ideo à Divo Benedicto appellatur *Opus Dei*. Secundò, dare eleemoſynas, quod diſtrictè in Regula præcipitur, dum agitur de pauperum hoſpitalitate: Quia D Benedictus Religionem ſuam inſtituit ad vitam contemplativam, ita tamen ut ſimul conjunxerit, ſine impedimento contemplationis, vitam activam. In quantum ergo Religio eſt contemplativa, præcipitur opus Dei; in quantum activa, præcipitur hoſpitalitas, ita tamen ut conventus per hoſpites non diſtrahatur. Vnde, ſicut in Religionibus quæ ordinãtur ad ſuſcipiendum ægros, leproſos, &c. aut ad ſepeliendũ mortuos, aut ad ſtudendum, prædicandum, redimendum captivos, aut ad militandum pro Eccleſia, non poteſt officium Religionibus illis reſpectivè proprium omitti abſque violatione prædicti præcepti illarum Religionũ, ita non poterunt Benedictini Divinum officium & largitionem eleemoſynarum omittere, quin violent præceptũ ſubſtantiale Regulæ D. Benedicti.

606. Vovent quoque Benedictini expreſsè præ quibuſdam aliis ſtabilitatem & morum ſuorum converſionem; quorum prius violatur, ſi monachus apoſtatet aut deſerat monachatum, aut abſque Prælati ſui licentia ſine neceſſitate exeat è monaſterio. Secundum violatur, ſi deditus vitæ pravæ, nulla cura & ſtudio ſuis moribus convertendis invigilet, aut expreſsè nolit mores ſuos dirigere ſecundùm Regulam.

607. Eximius D. Schinckelius abſtinentiam à carnibus inter eſſentiales Regulæ obligationes enumerat, ſed cum limitatione: credit illum monachum peccare moraliter, non qui ſemel aut iterum, ſed qui ex conſuetudine mores ſuos per virtutem abſtinentiæ non convertit.

ARTICVLVS III.

Exponitur vera ſententia, & contrariæ opinio debellatur.

608. ACutiſſimè diſcurrunt hi Doctores, ſed cùm ſupponant aliqua, quæ falſa eſſe ſuperiùs videmus, ſequitur quod conſequenter multa ipſi doctè aſſerant, quę indoctè admitterem.

Primò, falsò aſſeritur Benedictinos teneri ſub gravi culpa ad ſubſtantialia Regulæ; non enim tenentur ſub mortifero ad alia quam ad ſubſtantialia profeſſionis, ut colligitur ex ipſo Tridentini Concilii teſtimonio, quod citant. Certè obligationes profeſſionis, & Regulæ, diverſæ ſunt: quia, licet in Regula nihil de caſtitate decerneretur, manerent monachi ex vi voti ſolennis (hoc vocatur profeſſio) ad caſtitatẽ obligati: non enim poteſt ſtare ratio voti ſolennis ſine obligatione caſtitatis.

609. Benedictini non profitemur aliquam Regulam abſolutè, ſed conditionatè; hoc eſt, profitemur ſervare Regulam D. Benedicti cùm Abbas juſſerit; ſive quod idẽ eſt, profitemur obedire Prælato indicenti illa quæ ſunt in Regula. Profeſſio ſic ſe habet: *Promitto obedientiam ſecundùm Regulam*, non autem, *Promitto obedire Regulæ*. Hæc omnia expendit D. Bernardus libello de præcepto, ex quo reſolvo ſatis clarè *diſp. 7.*

610. Ex hac obſervatione, facili negotio docebimur, qui debeant intelligi verba Conc. Tridentini. Illud præcipit, ut omnes Regulares ad Regulæ (quam profeſſi ſunt) præſcriptum vitam inſtituant: atqui Benedictini profeſſi ſunt obedire Regulæ, ſi hæc indicatur ab Antiſtite: ergo debent inſtituere vitam expeditam, promptam & liberam ad obediendum Regulæ quoties à ſuo Prælato præcipiatur

T 2 Cùm

Cum igitur de facto in monaſteriis bene ordinatis Regulæ obſervantia indicatur extrinſecè, hoc eſt, ſub pœna, debent ita ſuum animum inſtituere, ut curent pœnali præcepto ſatisfacere, cum intentione admittendi pœnam quoties non ſatisfecerint. Hinc eſt, quod tam eſſentialia Regulæ quàm accidentalia, non obligent in interiori foro.

611. Converſationem juſtam, ſobriam & piam Regula intendit, ut Divus Bernardus aſſerit variis locis. Illud propriè intentum (ſeu finis) dicitur propter quod omnia: illud inquam, ad quod diriguntur univerſa: quo aſſequuto reliqua prodeſſe non poſſunt. Audiamus Bernardum. *Qui ſecundum Regulam vivere ſtatuunt*, ait lib. de præcept. c. 20. *etſi non ad unguem (ut dicitur) totam cuſtodiunt, & ſi qua pro ſui clauſtri ritu vel mutant vel prætermittunt, à regulari tamen omnino profeſſione non diſcedunt, donec tamen ſobriè & juſtè & pie pro ſuorum moribus vivere non deſiſtunt.* & epiſt. 7. *Si quis cæterorum ad Regulæ cupiat tranſire puritatem, ſed propter ſcandalum non audeat, puto quia non peccat, dum tamen in ſuo ſtudeat loco ſobrie & juſte & pie converſari.* Ergo has tres virtutes eſſentialiter profeſſio reſpicit, alias accidentaliter.

612. Admirare vitæ monaſticæ divinam harmoniam. Vita ſobria, juſta & pia inſtituitur conſule Benedicto, ut Decalogi leges ſerventur. Regula exponitur, ut piam, juſtam & ſobriam converſationem aſſequamur. Verumtamē doceri velim quænam ſint iſtæ tres virtutes, quæ ſunt finis Regulæ, & reſpiciunt præcepta Dei ut finem.

613. Finis Regulæ, teſte Bernardo, eſt vita ſobria, juſta & pia. Vita autem ſobria quæ? eadem, quæ continens, caſta, pura, & illibata. Auguſtinus. *Steuch. de pere. Philoſ. lib. 10. cap. 79.* identificat ſobrietatem & continentiam uni tertio, nempe Dei cultui: *Sobrietas*, ait, *& continentia eſt Dei cultus*: ergo, ſecundùm communem opinionem, ſobrietas & continentia ſunt eadem virtus inter ſe, ad cultum tranſnaturalem ordinata. Vitam juſtam dicit pauperem aut quia divites vix unquam ſunt juſti, aut quia juſti vix diteſcere poſſunt. Antiquitas unum divitem juſtum cognovit *μόνον*, qui & admirationi coætaneis fuit, & proverbio poſteris. Lego in veteri Iuſtitiæ ſimulachro,

Cur pauperculus? in terris juſtiſſimus eſſe
Qui cupiat, multas nemo parabit opes.

Pietas tandem non niſi obedientia eſt, nempe illa virtus ſpecialis, quâ quiſpiam ſubditur Parenti, Prælato, Superiori. Ita D. Thomas 2. 2. q. 80. *art.* 1. Vnde apud Virgilium *Pius* dicitur, quoniam in ſummis periculis ſtetit voluntati ſui parentis.

614. Igitur juſta, ſobria & pia, non niſi pauper; caſta & obediens vita. Hæc nos adiuvat, ut ſatisfaciamus præceptis divinis: huic regulares pœnalitates & obſervantiæ favent. Qui Regulam ad unguem non ſervat, à regulari profeſſione non diſcedit, quamdiu caſtam, pauperem & obedientem pro ſuorum moribus vitam agere non deſiſtit. Ergo ſubſtantiales monachi Benedictini obligationes cum his tribus virtutibus obligant: non tamen abſolutè, ſed ſecundum Regulam noſtri Sanctiſſimi Legiſlatoris.

615. Monachalis ſanè Ordo contemplativus eſt, & choro addictus; non tamen inde ſequitur, ad chorum teneri ſingulos ſub culpa aut gravi aut levi, tenentur enim venire ſi eis præcipiatur; ordinariè præcipitur ſub pœna, & ita reus erit decretæ pœnitentiæ qui abſuerit, tenebiturq; in interiori foro, cùm id ei Prælatus juſſerit ſub præcepto obedientiæ.

616. Præceptum de hoſpitalitate ridiculum eſt, & ab omni probabilitate alienum. Non quærunt hoſpites Benedictini, qui homines fugiunt: ideò in eremis habitant extra vias, quò difficilis ſit aditus peregrinantibus. Illos, qui ad ſe divertunt, nec urbanè, nec religiosè dimittere poſſunt, præcipuè ſi fuerint amici. Peregrini recipiuntur, & liberali pietate tractantur, ſed per accidens, quoniam aliter fieri non poteſt. Puta, ſi hora intempeſtâ, in media eremo aliquis nobis accidat, qui non recipi urbanè non poſſit. Præterea, ſi hoſpitalitas eſt præceptum formale ad quod tenentur ſub mortali, quomodo in aliquibus ſanctiſſimis monaſteriis, quibus viget obſervantia, hoſpitalitas eſt omnino incognita? Quomodo proſequimur veneratione & reverentia cœnobia florentiſſima, in quibus lege Capituli Generalis ſanctum, ne admittantur hoſpites? Quis crederet, omnes illos Religionis Antiſtites huc uſq; fuiſſe cæcos, & hanc graviſſimam obligationem ante hac non cognoviſſe, neq; modo cognoſcere? Dico igitur, ita eos teneri ex Regula ad hoſpitalitatem, ut ad alias obſervantias. Eleemoſynarum munificentiam ſemper laudo, hoſpites divites dimitti non laudo, ſi inurbanè id fiat; ſi recipiantur qui urbanè dimitti potuiſſent, turbatur monaſterii requies ſine cauſa. Oſtiarius indiget ſumma diſcretione. Sit modeſtus erga divites, erga pauperes munificus & liberalis.

617. Et etiam ſi finis Ordinis eſſet hoſpites recipere, & choro aſſiſtere, particulares monachi ad neutrum tenerentur ſub mortali ex hoc præciſè titulo. Ratio eſt clariſſima; quia Religionis finis obligat congregationem, non tamen ſemper in interiori foro, quod probabo clariſſimè. Finis Ordinum militarium eſt pugnare pro Eccleſia, ut de ſe patet; ipſi autem non tenentur ſub culpa ire ad bellum, licèt ſint ſchiſmatica & hæretici: quia, ut videmus, milites ſæculares defendunt Eccleſiam in communibus neceſſitatibus, & vix aliquando milites Religioſi. Quòd ſi dicas, hoc naſci ex eorum negligentiâ, & credas eos peccare cùm domi remanent tempore belli, condemnaberis eorum expreſſiſſimis legibus.

618. *Milites-Chriſti* Ciſtercienſes ſunt, & militant ſub viſitatione & correctione Abbatis Alcobatiæ, fuerunt olim in Mauros fulmina, ſed tenebantur eos aggredi, ut modo tenentur, nempe in foro exteriori. Dabo tenorem legis. *Tria vota obligant ſub culpa gravi: præter hæc nihil ſub mortali obligat.* Ita tranſtuli ex illo libro Luſitanico, cui Epigraphe *Regras, Statutos, e Diffiniçoes da Ordem e Cavalaria de noſſo Senhor Ieſu Chriſto.* titul. 29. Ergo ſicut Religiones militares non tenentur militare in foro interiori: ſic etiam alii Ordines (ſi alio non teneantur titulo) non debent cenſeri obligati moraliter ad aliquid ratione finis. Confirmatur quia etiā S. Dominicus Religionem inſtituit, cujus finis eſt evangelizare, unde & *Prædicatorū Ordo* dicitur: hi autē non tenentur concionari ſub culpa; quia præter tria eſſentialia vota, nihil eos obligat in conſcientia. Ita D. Thomas.

619. Eſto,

619. Eſto igitur tatum, hoſpitalitatem non eſſe Ordinis Benedictini finem; & eam, licèt finis eſſet, non poſſe moraliter & in foro interioti Benedictinos obligare.

Igitur Benedictinus monachus non Homini, ſed Deo cotam ipſo Deo & hominibus, promittit ſolennem & monaſticam converſionem morum ſuorum ſecundùm Regulam; hoc eſt, pollicetur directè ſe ſervaturum eſſe caſtitatem ſecundùm præſcriptum Regulæ Benedictinæ, vover ſe ſervaturum paupertatem ſecundum decreta eiuſdem Regulæ: & tandem promittit, ſe obedientem futurum eſſe Abbati ſecundum eiuſdem Regulæ limites & diſpoſitionem. Has tres virtutes eſſentiales non ſimpliciter, ſed ſecundum Regulam voveri etiam ſenſit D. Bernardus lib. de præcept cap. 20. *Nemo quippe cum profitetur*, ait, *ſpondet Regulam, ſed determinatè ſecundùm Regulam, ſui quiſque converſionem, ſuamque deinceps converſationem ſeſe pollicetur dirigere*. Ergo non ſolùm obedientiam ſecundum Regulam, ſed etiam ſecundùm eandem Regulam, converſionem (boc eſt, caſtitatem & paupertatem) pollicetur; & compromittit ut medium omnia illa ſine quibus hæc tria obſervari non poſſunt.

620. Hinc eſt, quòd Benedictinus in genere continentiæ, paupertatis, & obedientiæ illa poſſit facere, quæ Regula noſtra permittit; illa non poſſit quæ interdicit. Alia non vovit, & ideò ad plura non tenetur. Ex dictis conſtat, quòd ſi, ſtante ſolenni voto in ſuo rigore, Regula mutaretur ſubſtantiales voti obligationes, quia ſunt ſecundùm Regulam. Verbi causâ, Benedictus non admittit propriū, nec uſum ſine licentiâ Antiſtitis; decernit virgineam puritatem: ſi Deus vel Summus Pontifex mutaret iſtam legem, & faceret quòd ſolus uſus, & non proprietas à noſtro Legiſlatore interdiceretur; ſi faceret, quod indiceretur caſtitas coniugalis: ſtante illæſo voto profeſſionis monaſticæ, poſſet monachus Benedictinus habere proprium ut PP. Ieſuitæ, nondum ſolenniter profeſſi: & poſſet ducere uxorem, ut Ciſtertienſes milites, qui etiam ſunt Religioſi.

621. Illa quæ ſubiunguntur de ſtabilitatis voto, ad nos non pertinent, qui non obligamur quatuor votis, ſed tribus. Non vovimus directè Deo ſtabilitatem in clauſtro, ſed in propoſito; quia illam directè promiſimus congregationi. *Vide num. 128.*

622. Votum convertendi mores, jàm expoſui; ſed quia oppoſitæ ſentent[illegible]rbores illud reſumunt, & nos cum illis reſumamus. [illegible]orum convertendorum votum, ſolenne eſt: ſolennis autem voti, niſi expreſſè aliquid addatur, objectum tantùm complectitur tres virtutes monaſticas quas vocant ſubſtantiales: in ſolenni Benedictinorum voto nihil exprimitur diſtinctum ab his tribus virtutibus: ergo ſolùm de illis venit intelligendum.

623. Ad id quod de carnis abſtinentia ſubſumitur, reſpondeo; illam ex vi Regulæ nulli præceptam eſſe, ſed præceptibilem: ideò teneri noſtri inſtituti Religioſos abſtinere à carnibus quando Prælatus jubet. Hoc tempore Abbas ter in hebdomada illas non interdicit, & ideo licitè veſcuntur carnibus talibus diebus; reliquis diebus eas interdicit ſub pœnâ, non ſub culpâ; ac propterea ſubiacebit Regulari diſciplinæ, & decretæ pœnitentiæ, qui eas comederit ſine licentiâ. Quòd ſi contingat alicubi legitimè carnes interdici in virtute obedientiæ, tunc tenebuntur abſtinere à carnibus, & qui ſemel carnes comederit, peccabit mortaliter: licèt eas comedat ſecretò & ſine ſcandalo. Peccabit mortaliter, inquam, qui interdictionem carnium legitimã violabit: ut obiter ſcias, non ſemper poſſe Prælatum has interdicere ſuis Religioſis. Ratio eſt; quia ipſi ex D. Bernardi reſolutione (*lib. de precep. cap. 20.*) tenentur Antiſtiti obedire ſecundùm Regulam, quà receptam legitimèque diſpenſatam. Carnes autem ex uſu & non ex abuſu comeduntur, cùm ex legitimâ diſpenſatione: ſed de hoc loco aptiori, cùm de cibis & potu diſſeremus.

DISPUTATIO XLVIII.

Vtrùm Religioſus Benedictinus teneatur obedire ſuo Prælato ſecundùm Regulam, ad literam & in rigore ſumptam.

624. PRomiſiſti coram Deo ſtabilitatem ſecundùm Regulam, baneque congregationi. Voviſti Deo Caſtitatem, Paupertatem, & Obedientiam: & ſingulas ſecundùm Regulam. Dubitas, utrùm voveris obedientiam ſecundum Regulam ad literam ſumptam, vel ſanè ſecundùm eam quà receptam in monaſterio illo, in quo degis? Hoc eſt, An poſſit Abbas quilibet priſtinum & obſoletum vivendi modum reſtituere, & invitos ſuos Religioſos reformare juxta tigorem Regulæ?

ARTICULUS I.

Quorundam Doctorum & Authoris opinio.

625. REgula ſervatur ad literam in tuo cœnobio, aut non: ſi primum, te felicem, & tuos beatos! quæ enim in vita hæc aut converſatio beatior, aut ſtatus felicior illo, in quo reddis Deo vota tua, prout diſtinxerunt labia tua! Si aliqua minùs obſerventur, examinare oportet; utrùm illa ſint ſubſtantialia profeſſioni; contra quam præſcribere nequaquam potes. *Nam ſi hac ibidem* (verba ſunt mei Bernardi lib. de præcept. cap. 20.) *pro improbitate nimirum atque irreligioſitate cohabitantium, obtineri fortè nequiverint; duce ſpiritu libertatis tranſire indubitanter ſuadeo ad locum alium, ubi non impedientur homo reddere Deo vota ſua.* Talis communitas irreligioſa eſt, & indigna nomine communitatis. Poterit etiam contingere, quod in aliquo

Digitized by Google

aliquo cœnobio exoleverint aliquæ regulares obſervantiæ, uſu contrario prævalente. Puta, ſi comedantur carnes, ſi ſilentium non ſervetur, aut alia ſimilia permittantur. Interrogo, utrùm iſti mores contrarii legitimè introducti ſint, an non. Si legitimè ſunt introducti, monaſterium benè ordinatum dici debet: Non eſt malum obligationes fugere, non eſt malum diſpenſationem im[illegible]ate: licèt eſſe melius illas non fugere, iſtam non quæ[illegible] malum tantùm eſt obligationibus non ſatisfacere. Si regularia, quæ deberent ſervari, (illa, inquam, de quibus nec diſpenſatio legitima eſt, neque præſcriptio rationalis) non ſerventur propter abuſum ſubditorum, aut propter remiſſionem Abbatis, monaſterium huiuſmodi irregulare dici debet.

626. His poſitis, difficultati ſatisfacio. Dico igitur. PRIMÒ. *Qui vota emiſit in monaſterio relaxato* (in eo, inquam, ubi promiſſionis ſubſtantialia non ſervantur: quod Deus qui hucuſque avertit, in poſterum avertat) *ſi habuit intentionem vovendi, tenetur ſervare tres illas virtutes eſſentiales: nec illi ſufficiens excuſatio eſſe poterit, quod illas alii non obſervent.*

627. Ratio eſt clariſſima: quia, ſtante voto, debent ſtare illa omnia quæ eſſentialiter ex eo naſcuntur: atqui ex voto ſolemni Religionis, naſcitur obligatio ſervandi tres virtutes monaſticas; ergo non poteſt contingere quòd votum monaſticum ſtet, & deficiat talis obligatio.

628. Conſultò dixi, *ſi habuit intentionem vovendi*; quoniam votum ſine intentione vovendi, promiſſio vera non eſt, ſed mendacium; quia contra mentem loquitur, qui dicit ſe illa vovere, quæ reverà non vovet. Certè lingua non vovet, ſed animi voventis index eſt: patet, quia animus ſine lingua ſufficit vovere Deo virtutis alicuius praxim; lingua ſine animo & voventis voluntate, non ſufficit.

629. Poſtulavi intentionem vovendi, non ſatisfaciendi: quia, ſi ſolemnis profeſſionis verba proferens voluiſti vovere, licèt velles non ſatisfacere obligationi, verè voviſti; & dictis ſtare teneris.

630. SECUNDÒ. *Qui vota emiſit in monaſterio irregulari* (hoc eſt, ubi contra Regulam abuſus irrepſerunt) *tenetur reformationi ſubiacere, & obedire Antiſtiti, uſus illegitimos eliminanti.*

Verbi causâ. In monaſterio N. Ciſterⅽienſi comeduntur carnes feriis quartis, quod eſt contra præſcriptum Regulæ, quia licet ex indulto diſpenſationeque Pontificis ſanctio hæc mitigetur, & poſſimus carnes comedere Dominicis, feriis tertiis & quintis, à nullo conceditur quòd feriis quartis. In tali caſu, conſuetudo hæc illegitima cenſeri debet. Tu ſequere maiorum exempla, & vitæ ſingularitatem. Comede carnes cum aliis, ſi velis; quia nullâ lege poſitivâ aut morali ibi interdicuntur: ſcito tamen eas ab Abbate debere interdici ſub pœna, & poſſe ſub culpa; tu enim illi promiſiſti obedientiam ſecundùm Regulam, ut privilegiis & moribus præſcriptis limitatam: ipſa autẽ, quâ carnes feriis quartis interdicit, nunquam fuit mitigata.

631. Ex prædictis omnino clarum evadit, quàm periculoſè illi ſe fallant, qui, cùm in ſua profeſſione Deo voverint [illegible] [illegible] morum ſuorum & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti, exiſtimant tamen ideò ſe ex voto ſuo non obligari ad vitam communem, quia illa tempore profeſſionis ſuæ non ſervabatur in monaſterio; & quia nõ intendebant (ut putant) ſe ad aliud obligare vi voti, quam ad id, quod videbant in monaſterio obſervari. Cùm enim in iis, quæ claris & ſpecialibus verbis deliberateque prolatis vovent, non differat intentio ab expreſſione verborum, clarum eſt, omnes dictos Religioſos intendiſſe Deo vovere quod verbis expreſſerunt; multitudo autem peccantiũ & violantium votum ſuum, neminem à peccato excuſat. Similes autem ſunt tales Religioſi illis conjugibus, qui putant ſe non violare fidem uxori promiſſam, ſi cum aliis mulieribus congrediantur, eò quòd plures coniuges ſui pagi vel oppidi adulteri ſint; aut iis, qui putant ſe non perjuros eſſe, dum jurant ſe non ſimoniacè obtinuiſſe beneficiũ quod ſimoniacè acquiſiverunt, proptereà quòd illi, inter quos habitant, ſimili ſimoniâ pervenerint ad beneficium, & ſimiliter perjuri ſint. Turpiter hi abutuntur verbis S. Bernardi *lib. de precept. c.* 20 dicentis: *Quiſquis tenet, quod teneri invenerit bonum ubi profitetur, profectò vivit ſicut promittit; quia non aliud procul dubio promittit quàm quod habere præterea vita videtur, cum quibus vivere deinceps diſponis & eligit.* Et iterum: *Quia non eſt omnibus una cordis intentio, poteſt indubitanter, ſine detrimento ſalutis & ſine damno profeſſionis, operis quoque non una ubique obſervatio celebrari.*

632. Legunt D. Bernardum, & nolunt intelligere, ne benè agant. Iuvabit eius verba expendere: *Quiſquis tenet, quod teneri invenerit bonum ubi profitetur, profectò vivit ſicut promiſit.* Ergo, qui tenet quod teneri invenerit malum ubi profitetur, ſanè is non vivit ſicut promiſit. Atqui abuſus & illegitimæ conſuetudines, malæ ſunt: ergo licet illas inveneris ubi profeſſus es, illas tenere non poteris; aut ſi teneas, non vives ſicut promiſiſti. Vere abuſus non tenes, cùm illos non propugnas, cùm Prælato reformaturo non reſiſtis, cùm habes animum promptum, & decernis obedire illi, dum juſſerit abuſum tolli. Loquitur Doctor Mellifluus de monaſteriorum variis uſibus, non de abuſibus & relaxatione. Si aliquid in monaſterio fiat contra tenorem Regulæ, diſpenſante Summo Pontifice, bonum eſt, & uſus monaſticus vocari poteſt: ſi fiat contra Regulam, & nulla adſit diſpenſatio legitima, illa conſuetudo irregularis eſt, abuſus eſt. Hinc intelligitur idem Bernardus, cùm eodem capite ſic ait: *Si quid pro ſui clauſtri ritu vel mutant, vel prætermittunt*, nempe rationabiliter, hoc eſt, causâ legitimâ poſcente, Pontificeque diſpenſante; *à regulari tamen profeſſione non diſcedunt, donec tamen ſobriè, & iuſtè, & piè pro ſuorum moribus vivere non deſiſtunt.* Et infrà: *Exceptis, inquit, Ciſtertienſibus, de cætero neminem obedienter degentem moveat regularis ſolemniſque profeſſio, in quâ non ſit de totâ Regulâ promiſſio, in his duntaxat monaſteriis, in quibus Ordo & diſciplina ſervatur cum bonis conſuetudinibus.* (hoc eſt, ſine abuſibus.) Salva igitur cuique manet in cœnobiis bene ordinatis profeſſio, tantum ſi ſana fuerit intentio, & recta. Cùm igitur non vivere in communi, comedere carnes feriis quartis, & ſimilia (ſi fiant) abuſus ſint, abſq; legitimâ diſpenſatione aut causâ introducti, ſequitur

tur, Religioſos ad huiuſmodi obſervantias compelli poſſe, nec à D. Bernardo excuſari: maximè, cùm Concilium Tridentinū præcipiat ſervari in monaſteriis ſubſtantialia vota, nec non ad communem vitam & victum pertinentia. Sequitur etiam, non poſſe Religioſos ſuam ignaviam tueri contra reformatores ex eo, quòd tempore profeſſionis illa non ſervabantur: quia tale monaſterium irregulare erat, & potuit, imò debuit reformari: in illo enim caſu habet locum admonitio Concilii Tridentini *ſeſſ. 25. c. 1.* (cui conſonant caput. *Cùm ad monaſterium, de ſtat monach.* & caput. *Cùm Paulus 1. quæſt. 1*) aut jubentis aut ſaltem exhortantis Capitula Generalia, Provinciales & Viſitatores, ut abuſus tollant, & ſtatum monaſticum ad Regularem puritatem, legitimoſque mores reducant.

633. TERTIÒ. *In bene ordinato monaſterio* (nempe ubi ſine legitimo uſu nihil fit contra Regulam) *poteſt Abbas præcipere moraliter quamcumque regularem obſervantiam, prout communiter in monaſterio illo fit: non autem poteſt revocare obſoletas, de quibus habet communitas legitimam diſpenſationem.* Deducitur hæc concluſio ex ſupradictis de profeſſione in genere: Videndum igitur nunc eſt, an forma, ſub qua vovent Benedictini obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti, ſit ſpecialis an generalis, poſſitque variis ſpeciebus & modis talis obedientia præſtari. Quia igitur rectè & verè ſecundum Regulam S. Benedicti is dicitur vivere, qui eſſentialia Regulæ quidem obſervat, aliqua tamen accidentalia pro ſui clauſtri ritu legitimo mutat vel prætermittit; ſicut homo vocatur & eſt, etiam cui raſa eſt bárba & crines, aut amputatus digitus, perſpicuum eſt, quod obedire ſecundùm Regulam S. Benedicti, ſit genus, complectens primò eos, qui obediunt ſecundùm Regulam, perfectè & plenè obſervantes ad literam quidquid in illa continetur, quomodo vel teſte D. Bernardo ſe profeſſos exiſtimabant Ciſtertienſes: ſecundò illos, qui Regulæ accidentalia vel prætermittunt vel mutant; ut quædam circa genera ciborum, veſtium, modum cubandi, quales ſunt illi Cluniacenſes, qui tamen eſſentialia diligenter obſervant, &, ut Bernardus loquitur, monaſteria habent bene ordinata, in quibus ſobriè, juſtè & piè vivitur, & in quibus ordo & diſciplina ſervatur. Sicut enim vivere ſecundùm Evangelium, eſt generale, & multis modis impletur: aliter enim ſecundùm Evangelium vivunt, qui & præcepta Chriſti obſervant & cõſilia, aliter, qui conſiliis prætermiſſis ſola præcepta accuratè adimplent. Item aliter præcepta obſervant, qui gravia crimina & peccata evitant, venialia autem (quæ non parvi momenti ſunt) non ſtudent ſolicitè evitare; aliter, qui multâ ſolicitudine quotidie ſatagunt ſibi à venialibus cavere; omnes tamen illi ſecundùm Evangelium vivunt: ſic ſanè S. Bernardus *lib. de præcept. & diſp.* in regulari & ſolenni profeſſione Benedictinorum ait non fieri de totâ Regulâ profeſſionem, ſed promitti tres illas eſſentiales virtutes ſecundum Regulam quâ legitimo uſu receptam in Communitate. Qui legitimum uſum dico, abuſus omnes & pravas conſuetudines elimino. Vovit Petrus obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti. Videndū eſt, quam ſpeciem regularis obedientiæ in voto ſuo intenderit amplecti, quæ intentio judicanda eſt ex ritu, converſatione & obſervantiâ eorum, apud quos vovit; ſi enim apud Ciſtertienſes voverit, judicandus eſt voviſſe obedientiam ſecundum Regulam, prout illud Ciſtertienſes ſervatur, & tenetur ex vi profeſſionis ad illa omnia, quæ in Regulâ continentur, prout in illo monaſterio obſervantur: tenetur, inquam, cùm Abbas illa præceperit, & non conſtiterit per aliquem Abbate ſuperiorem in illis diſpenſatum. Et qui apud Cluniacenſes profitetur obedientiam ſecundum Regulam S. Benedicti, intelligendus eſt regularem obedientiam profeſſus, prout Ordo Cluniacenſis obſervat. Vnde ex vi voti non tenetur, etiamſi illi Abbas præcipiat, obſervare rigorem Ciſtertienſium; quia apud Cluniacenſes legitimè vovens, non intendit eum rigorem vovere, nec eius partem. Sed ideò fortè Ordinem Cluniacenſem eſt amplexus, quia rigor Ciſtertienſis non eſt viſus imbecillitati ſuæ congruere. Vnde S. Bernardus de variis obſervantiis bene ordinatorum monaſteriorum Ordinis S. Benedicti, *Omnes*, inquit, *ſecundùm Regulam profitemur, una quidem oris ubique promiſſio, ſed quia non eſt omnibus una cordis intentio, poteſt indubitanter, & ſine impedimento ſalutis & ſine damno profeſſionis, operis quoq; ubiq; non una obſervatio celebrari.* Et iterum de Cluniacenſibus loquens, *Qui*, inquit, *ſecundum Regulam vivere ſtatuunt, & ſi qua pro clauſtri ſui ritu mutant vel prætermittunt, à regulari tamen ritu aut profeſſione non diſcedunt, donec tamen ſobriè & juſtè & piè pro ſuorum moribus vivere non deſiſtunt.*

634. Neque illi rectè interpretantur D. Bernardum, qui ajunt eum tantùm loqui de monachis, qui parati ſunt omnia ſervare quæ continentur in Regulâ, Abbate id præcipiente; nam ſi de his ſolis loqueretur, verum eſſet quod omnibus in profeſſione eſſet eadē cordis intentio, eò quòd omnes intenderent puram Regulam ſervare, Abbate præcipiente; nec eſſet illa differentia inter intentionem Ciſtertienſium & Cluniacenſium, quòd hi poſſint aliqua Regulæ prætermittere Abbate diſpenſante, vel ex cauſâ conivente, illi verò non; nam & Ciſtertienſes & omnes alii monachi, Abbate legitimè diſpenſante, poſſunt quæcumq; prætermittere. Cum ergo D. Bernardus cognoſcat differentiam inter Ciſtertienſes & Cluniacenſes, hæc tantum juxta mentem ipſius in eo conſiſtit, quod Ciſtertienſes profiterentur obedire ſecundum Regulam ad literam ſumptam: Cluniacenſes verò profiterentur obedientiam non ſecundum illam partem, quæ pro clauſtri moribus erat in uſu. Confirmatur: quia aliàs, nec Cluniacenſibus volentibus ſe obſtringere ad Ciſtertienſem puritatem (eligentibus nimirū præ illis conſuetudinibus magis rigorē Regulæ diſſuaderet Bernardus mutationem inſtituti ex hac causâ quod videlicet certum relinquere pro dubiis tutum non eſſet (*Forſan enim*, inquit, *hoc tenere poteſt, illud non poterit*:) ex hac, inquā, cauſa non diſſuaderet Bernardus mutationem, ſi putaret, Cluniacenſes ex profeſſione ſua obligatos ad eam Regulæ puritatem Abbate præcipiente, ad quam obligabantur Ciſtertienſes; ſed votum urgeret, nec impotentiam vel imbecillitatem ponderaret: Atqui votum non urget, ſed imbecillitatem ipſam ponderat: ergo ſignum eſt, quod materia Profeſſionis erat diverſa. Vtrique profitebantur obedire Prælato ſecundum Regulam, diverſimodè tamen

expoſi-

Digitized by Google

expoſitam, & variis moribus interpretatam. Cluniacenſis, qui ſecundum partem Regulæ voverat Antiſtiti obedire, forſitan non potuiſſet, ſecundum totam Regulam, ergo prudenter mellifluus Abbas imbecillitatem profitentis urget, ne certa pro incertis deſerat: quia, qui perfectè poterit ſatisfacere mitigatæ Regulæ, rigoroſæ forſitan non poterit.

635. Poteſt etiam fieri, quod per longam Abbatis & Ordinis ac Viſitatoris conniventiam, vel tandem per legitimam diſpenſationem aliqua accidentalia in monaſterio bene ordinato abolita ſint, quæ in aliis monaſteriis bene obſervantur, nec hæc tenetur monachus vi voti ſui recipere, præſertim ſi hoc monaſterium eſt ingreſſus, quia nolebat v. c. abſtinere à carnibus. Cæterum, ſi aliquid ſit abuſu introductum, poterit, imò debebit Abbas abolitum reſtituere & renovare cum potuerit: ni fortè abuſus tranſiverit in conſuetudinem legitimam, præſcripſeritque contra ſenſum literalem, de quo ſubiungam aliquid in fine præſentis controverſiæ.

An expediat abuſus tollere, & mores avitos revocare, ſi ita omnes monachi ſint diſpoſiti, ut ex renovatione maior ſit oritura turbatio quàm fructus, prudens Abbas magnâ ſolicitudine diſpicere debet. Vna certè ex conditionibus legis condendæ vel abolitæ revocandæ eſt, quod ſubditis, attenta eorum diſpoſitione, ſit poſſibilis futura & utilis.

Religioſus itaque profeſſus ſecundum Regulam S. Benedicti in quolibet ſub Regulâ viventium monaſterio, obligatus eſt virtute & ratione voti ſui ad ea obſervanda, quæ ad regularis vitæ obſervantiam pertinent, & ſubſtantiam, quæ Synodus Trident. locis ſuprà citatis explicat, obedientiam, paupertatem & caſtitatem, quas virtutes ita tenetur ſervare, ut nullo titulo illas licitè temerare poſſit. Tenetur inſuper vivere in communitate (*Vide num. 528.*) ratione pacti & promiſſæ ſtabilitatis: quod etiam juſſit Synodus Tridentina *ſeſſ. 25. cap. 1.* Hæ ſunt baſes & fundamenta converſationis regularis. Vota ſunt tantæ perennitatis, ut nec ab Abbate, nec ab alio Ordinis Superiore poſſint diſpenſari: quin potiùs ubi in iſtis, aut in mediis proximè conducentibus ad illa, reperitur facta relaxatio vel mutatio, ea per Abbatem corrigenda eſt, & quilibet Religioſus in eam correctionem prompto ac lubenti animo debet conſentire, & ad eam rite perficiendam cooperari: ſuo enim voto, quo ſe ad aliqua certa in communitate ſervanda vovens, directè adſtrinxit, adſtringitur etiam indirectè ad omnia ea, ſine quibus aut non poſſunt, aut ut plurimum & regulariter non ſolent vota obſervari à communitate Religioſorum: & ad ea vitanda & declinanda, quæ plurimum periculi adferunt, vel occaſiones præbent non ſervandi: qui enim vovit caſtitatem, tenetur ex conſequenti ea, quæ in periculum proximum caſtitatis violandæ deducunt, præcavere: & vigore præcepti de aliquo peccato vitando, tenemur vitare occaſiones proximas iſtius peccati.

Quartò. *In corporalibus obſervantiis & conſtitutionibus, quas Regula præſcribit, poteſt Abbas aut Superior pro cauſis, locis, perſonis & temporibus diſpenſare; & ubi vel per Superiorem, vel per longam diſſuetudinem aliqua obſervantia exoleverunt, non poſſunt inviti Religioſi per Abbatem ad eas renovandas urgeri, donec tamen regularis vita in ſobrietate, pietate, juſtitia & bono ordine ſervetur.* Hæc veritas habet potiſſimum locum in monaſteriis, in quibus quando profeſſio facta eſt, eas exoleviſſe conſtabat. Religioſos ergo non debet ſolicitos reddere & inquietos regularis profeſſio, quod non integram præſtent, & ad unguem ſecundum omnes regulares conſtitutiones obedientiam, dummodò ſerventur ſubſtantialia profeſſionis monaſticæ, & pia, ſancta ac regularis vita teneatur. Quòd ſi conſuetudines & abuſus irrepſerint, qui diſſonãt à regulari & monaſticâ vitâ, ad eorum correctionem debent ſe alacres, promptos ac manſuetos exhibere. Quòd ſi abuſus contra Deum non ſint, non tenentur poſitive monachi eorum abolitionem procurare. Abuſus ille dicitur eſſe contra meram Regulam, non contra Deum, qui nec Decalogo, nec præceptis Catholicæ Eccleſiæ contrariatur. Talis eſt de comedendis carnibus feriis ſecundis, & huic ſimilia.

ARTICULUS II.

Quæ conditiones requirantur ad hoc, ut Communitas bene ordinata audiat.

636. HÆc difficultas politico-Chriſtiana eſt, & valde generalis: reperies reſolutiones varias pro ingenio & voluntate authorum ſæpius exorbitantes. Placuit, omiſſis eorum placitis, quibus nec licet ſubſcribere, nec juvat reſpondere, quæſito ſatisfacere.

637. Vt bene ordinatum monaſterium diſcernas, examinare oportet quænam conſuetudines ſint cenſendæ laudabiles & vitæ regulari congruentes, quænam cum vitâ regulari & monaſticâ pugnantes, & diſciplinam, ordinem bonum, vitamque ſobriam & piam potius deſtruentes, quàm ædificantes. Nam ſecundum doctrinam D. Bernardi, uſus boni ſive obſervantiæ & conſuetudines bonæ demum judicandæ ſunt, cum à regulari vitâ non diſcordant, id eſt, cum regularem vitam non impediunt nec deſtruunt, nec bono ordini aut diſciplinæ contrariantur, ſed hæc potius promovent. Priuſquam ergo reſpondeamus, videndum eſt quidnam requiratur, ut aliqua ſocietas vel communitas in genere dicatur bene ordinata.

638. Primò & ante omnia requiritur finis bonus, quem illa communitas intendat: quia enim finis pyratarum & latronum malus eſt, ſemper inordinata eſt ipſorum ſocietas: & quia exercitus Principis juſtè bellantis finis eſt exercere juſtitiam, ideò ex fine huiuſmodi exercitus bene ordinatus eſt. Vnde Suidas (*in Valentino Iun.*) *Imperatoria acies ſtat non in armis, ſed in juſtis cauſis.* Ob hanc rem *Proverb.* 21. Gubernaculis bella tractanda eſſe dicuntur: belli autem gubernacula, juſtitia, fortitudo, & benignitas ſunt.

639. Secundò requiritur, ut quæcumq; finem impediunt, extirpentur. Vnde exercitus non eſt bene ordinatus etiam bello juſto, ſi hoſtes ſinantur in medio eius verſari; quia ſi impunè aut munitionibus adpropient, aut caſtra permeent, ruinam ultimam inferre poterunt. Quam bellè Polybius lib. 4. *Quid magis inſidum,* ait, *quàm vicinus hoſtis?*

640. Ter-

Digitized by Google

640. Tertiò requiritur, ut media ad finem utilia & commoda habeantur: ſicut exercitus in bello juſto non eſt bene ordinatus, ſi inermis ſit, aut commeatibus careat; quia non habet media neceſſaria ut aut in hoſtem irruat, aut in expeditione perſeveret. Paulus Iovius hiſtor. lib. 13. *Nullâ re magis, quàm commeatûs inopia exercitus vincitur.* Accinit Livius decad. 3. libr. 2. *Facilè ſuperatur,* ait, *qui ſeneſcit in dies, qui non commeatus, non ſupplementum, non pecuniam habet.* Quæ omnia confirmat Dion. lib. 5. *Ab armis omnia pendent, quibus qui prævalet, ejus legibus omnes neceſſariò obtemperant.*

641. Quartò, neceſſarium eſt, ut in certis ac determinatis modis & mediis cõveniant, & inter ſe membra communitatis & cum capite conſpirent. Vnde Plutarchus in Arato: *Vires inexpugnabiles ſunt,* ait, *quoties unanimi ordine exercitus componuntur, atq; reguntur.* Quamvis enim ad eundem finem variis viis & bonis perveniri poſſit, ſicut à viatoribus, diverſis ſemitis iiſque omnibus bonis pervenitur ad civitatem eandem, ubi nulla via determinatè neceſſaria eſt ad eam; attamen, ut perveniat ad ſuum finem communitas, debet ei certa & determinata via præſcribi; ſi enim quilibet pro libitu ſuo medium amplectatur, Communitas turbabitur, diſpergetur, & omne robur ſuum diſperſa perdet; nec unus alterum confortabit, ſed potiùs impediet; ſiquidem omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus contra ſe diviſa non ſtabit. Quemadmodum in exercitu, ſi unus velit his armis uti, & hac parte, hac horâ hoſtes impugnare; alius verò aliâ parte, aliâ horâ, aliis armis, planè inefficax erit inſultus & diſſipabitur. Sic igitur, ut monaſterium, quod exercitus quidam ſpiritualis eſt Caſtrorum acies adverſus ſpirituales hoſtes, ſit bene ordinatum, Primò requiritur bonus finis; finis autem monaſterii eſt, implere eſſentialia Profeſſionis: ſed illa poſſunt ordinari ad commodum præſentis vitæ, & non ad proficiendum in obſervatione mandatorum Dei, ſicut quædam manent virgines ut evitent difficultates & commoda conjugii, & intrant monaſteria, ut lautiùs vivant. Veluti Socrates olim Philoſophus, teſte Hieronymo, & alii plurimi divitias contempſerunt; nullus tamen Chriſtianus eas monaſticè contemnit, qui intuitu boni temporalis. Veros pauperes deſcripſit D. Gregorius 2. *lib. moralium* his verbis; *Sunt nonnulli iſtorum,* ait, *qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt.* Si non fiat propter Dominum quod vovetur, non eſt bonus finis monaſticæ converſationis, ſed tantummodo eſt bonum temporale & caducum, ut eleemoſyna data ad acquirendam gratiã apud homines.

Finis itaque vitæ monaſticæ bonus, eſt impletio votorum ordinata ad profectum in obſervatione mandatorum Dei, ſicut Dominus ait adoleſcenti: *Si vis perfectus eſſe vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, & veni ſequere me:* oſtendens paupertatem non eſſe utilem, niſi ad ſequelam Chriſti ordinetur & ad perfectionem, quæ utique in obſervatione mandatorum Dei conſiſtit, obtinendam. Quandocumque itaque ſic vivitur in monaſterio, ut non ordinentur vota ad meliùs implenda Dei præcepta, monaſterium non eſt bene ordinatum, etiamſi opere præſtentur ea, quæ ſunt promiſſa; quia non eſt bonus finis à Religioſis intentus. Tunc verò non ordinantur vota ad obſervanda Dei mandata, quando in monaſterio paſſim & ex conſuetudine aliquâ, quæ contra Deum ſunt, committuntur, & impunita remanent; non enim quærit pervenire ad aliquam civitatem, exercitus ille, qui voluntariè quotidie eligit ambulare viam quæ à civitate abducit, & ne ad eam perveniat, impedit: unde ſi omnes alicuius monaſterii monachi, vel tanta pars ut ad perficiendam ſuam voluntatem prævaleat aliis, aliquem articulum fidei deſerant, vel ſimoniacè quos recipiunt, admittant, vel ebrioſi ſint, non eſt bene ordinatum monaſterium, etiamſi omnia vota & ſtatuta exactè obſerventur.

642. Præterea requiritur, ut impedimenta finis amoveantur; unde ea quæ occaſionem præbent criminum vel violationis votorum inprimis debent abjici, ut colloquia cum hominibus indiſciplinatis & ſcurris, lectiones impudicorum poetarum, converſatio cum mulieribus, ebriis, &c.

643. Vlteriùs neceſſarium eſt ut habeant media ad finem bonum monaſticæ vitæ neceſſaria & utilia; nimirùm bonas leges & conſuetudines (quæ vim legum habent) caſtigationes, admonitiones, &c.

644. Denique quamvis multis mediis perveniatur ad eundem finem, ut nullum determinatè ſit neceſſarium, aliquod tamen in genere requiritur. Ideò cùm teneantur Religioſi in bono monaſterio ſimul profeſſi communem vitam ducere, debet aliquis certus & unus modus omnibus determinatus eſſe. Nam hoc eſt etiam Regulæ eſſentiale, quod habeat præſcriptum aliquem modum ad adimpletionem votorum & Dei mandatorum utilem: quamvis quod hic ſit modus qui nunc eſt, non ſit eſſentiale, imò nullus determinatè modus eſſentialis cenſeatur. Nec iſtud ſolùm in monaſteriis uſu venit, ſed etiam in ipſa communitate Eccleſiæ: eſſentiale enim, & jure naturæ & divino neceſſarium eſt, ut homo Chriſtianus aliquando jejunet, aliquo tempore Deum particulariter colat. Sicut Auguſt. *in epiſt. ad Caſul.* & Doctores tradunt circa tertium præceptum Decalogi. Imò quia Chriſtiani ſunt unum corpus, cujus membra debent ſe mutuò juvare neceſſarium eſt jure naturæ ut aliquando ſimul Deo publicè cultum exhibeant, & proinde ex jure naturæ debent (& fortè ſub obligatione gravi) certos habere dies jejuniis & feſtis deditos; quod autem potiùs hæc dies deputetur quàm alia, ad vacandum Deo, non legis naturæ eſt, ſed poſitivæ. Sicut igitur in communitate Chriſtianâ res ſe habet, ita & in ſocietate eorum qui voto obligati ſunt ad arctiorem ſervitutem Deo præſtandam, debent eſſe media arctiora præſcripta & definita, utilia ad impletionem votorum & præceptorum Dei. Debet igitur eſſe in monaſterio bene ordinato arctior determinatio jejunii, ſilentii & ſimilium, quibus Deus colitur, quàm in tota Eccleſia Chriſtianorum.

expoſitam, & variis moribus interpretatam. Cluniacenſis, qui ſecundum partem Regulæ voverat Antiſtiti obedire, forſitan non potuiſſet, ſecundum totam Regulam, ergo prudenter mellifluus Abbas imbecillitatem profitentis urget, ne certa pro incertis deſerat: quia qui perfectè poterit ſatisfacere mitigatæ Regulæ, rigoroſæ forſitan non poterit.

635. Poteſt etiam fieri, quod per longam Abbatis & Ordinis ac Viſitatoris conniventiam, vel tandem per legitimam diſpenſationem aliqua accidentalia in monaſterio bene ordinato abolita ſint, quæ in aliis monaſteriis bene obſervantur, nec hæc tenetur monachus vi voti ſui recipere, præſertim ſi hoc monaſterium eſt ingreſſus, quia nolebat v.c. abſtinere à carnibus. Cæterum, ſi aliquid ſit abuſu introductum, poterit, imò debebit Abbas abolitum reſtituere, & renovare cum potuerit: ni fortè abuſus tranſiverit in conſuetudinem legitimam, præſcripſeritque contra ſenſum literalem, de quo ſubiungam aliquid in fine præſentis controverſiæ.

An expediat abuſus tollere, & mores avitos revocare, ſi ita omnes monachi ſint diſpoſiti, ut ex renovatione maior ſit oritura turbatio quàm fructus, prudens Abbas magnâ ſolicitudine diſpicere debet. Vna certè ex conditionibus legis condendæ vel abolitæ revocandæ eſt, quod ſubditis, attenta eorum diſpoſitione, ſit poſſibilis futura & utilis.

Religioſus itaque profeſſus ſecundum Regulam S. Benedicti in quolibet ſub Regulâ viventium monaſterio, obligatus eſt virtute & ratione voti ſui ad ea obſervanda, quæ ad regularis vitæ obſervantiam pertinent, & ſubſtantiam, quæ Synodus Trident. locis ſuprà citatis explicat, obedientiam, paupertatem & caſtitatem, quas virtutes ita tenetur ſervare, ut nullo titulo illas licitè temerare poſſit. Tenetur inſuper vivere in communitate (*Vide num. 528.*) ratione pacti & promiſſæ ſtabilitatis: quod etiam juſſit Synodus Tridentina *ſeſſ. 25. cap. 1.* Hæ ſunt baſes & fundamenta converſationis regularis. Vota ſunt tantæ perennitatis, ut nec ab Abbate, nec ab alio Ordinis Superiore poſſint diſpenſari: quin potiùs ubi in iſtis, aut in mediis proximè conducentibus ad illa, reperitur facta relaxatio vel mutatio, ea per Abbatem corrigenda eſt, & quilibet Religioſus in eam correctionem prompto ac lubenti animo debet conſentire, & ad eam ritè perficiendam cooperari: ſuo enim voto, quo ſe ad aliqua certa in communitate ſervanda vovens directè adſtrinxit, adſtringitur etiam indirectè ad omnia ea, ſine quibus aut non poſſunt, aut ut plurimum & regulariter non ſolent vota obſervari à communitate Religioſorum: & ad ea vitanda & declinanda, quæ plurimum periculi adferunt, vel occaſiones præbent non ſervandi: qui enim vovit caſtitatem, tenetur ex conſequenti ea, quæ in periculum proximum caſtitatis violandæ deducunt, præcavere: & vigore præcepti de aliquo peccato vitando, tenemur vitare occaſiones proximas iſtius peccati.

Quartò. *In corporalibus obſervantiis & conſtitutionibus, quas Regula præſcribit, poteſt Abbas aut Superior pro cauſis, locis, perſonis & temporibus diſpenſare; & ubi vel per Superiorem, vel per longam diſſuetudinem aliqua obſervantia exoleverunt, non poſſunt inviti Religioſi per Abbatem ad eas renovandas urgeri, donec tamen regularis vita in ſobrietate, pietate, juſtitia & bene ordine ſervetur.* Hæc veritas habet potiſſimum locum in monaſteriis, in quibus quando profeſſio facta eſt, eas exoleviſſe conſtabat. Religioſos ergo non debet ſolicitos reddere & inquietos regularis profeſſio, quod non integram præſtent, & ad unguem ſecundum omnes regulares conſtitutiones obedientiam, dummodò ſerventur ſubſtantialia profeſſionis monaſticæ, & pia, ſancta ac regularis vita teneatur. Quòd ſi conſuetudines & abuſus irrepſerint, qui diſſonãt à regulari & monaſticâ vitâ, ad eorum correctionem debent ſe alacres, promptos ac manſuetos exhibere. Quòd ſi abuſus contra Deum non ſint, non tenentur poſitive monachi eorum abolitionem procurare. Abuſus ille dicitur eſſe contra meram Regulam, non contra Deum, qui nec Decalogo, nec præceptis Catholicæ Eccleſiæ contrariatur. Talis eſt de comedendis carnibus feriis ſecundis, & huic ſimilia.

ARTICULUS II.

Quæ conditiones requirantur ad hoc, ut Communitas bene ordinata audiat.

636. HÆc difficultas politico-Chriſtiana eſt, & valde generalis: reperies reſolutiones varias pro ingenio & voluntate authorum ſæpius exorbitantes. Placuit, omiſſis eorum placitis, quibus nec licet ſubſcribere, nec juvat reſpondere, quæſito ſatisfacere.

637. Vt bene ordinatum monaſterium diſcernas, examinare oportet quænam conſuetudines ſint cenſendæ laudabiles & vitæ regulari congruentes, quænam cum vitâ regulari & monaſticâ pugnantes, & diſciplinam, ordinem bonum, vitamque ſobriam & piam potius deſtruentes, quàm ædificantes. Nam ſecundum doctrinam D. Bernardi, uſus boni ſive obſervantiæ & conſuetudines bonæ demum judicandæ ſunt, cum à regulari vitâ non diſcordant, id eſt, cum regularem vitam non impediunt nec deſtruunt, nec bono ordini aut diſciplinæ contrariantur, ſed hæc potius promovent. Priuſquam ergo reſpondeamus, videndum eſt quidnam requiratur, ut aliqua ſocietas vel communitas in genere dicatur bene ordinata.

638. Primò & ante omnia requiritur finis bonus, quem illa communitas intendat: quia enim finis pyratarum & latronum malus eſt, ſemper inordinata eſt ipſorum ſocietas: & quia exercitus Principis juſtè bellantis finis eſt exercere juſtitiam, ideò ex fine huiuſmodi exercitus bene ordinatus eſt. Vnde Suidas (*in Valentino Iun.*) *Imperatoria acies ſtat non in armis, ſed in juſtis cauſis.* Ob hanc rem *Proverb. 21.* Gubernaculis bella tractanda eſſe dicuntur: belli autem gubernacula, juſtitia, fortitudo, & benignitas ſunt.

639. Secundò requiritur, ut quæcumq; finem impediunt, extirpentur. Vnde exercitus non eſt bene ordinatus etiam bello juſto, ſi hoſtes ſinantur in medio eius verſari; quia ſi impunè aut munitionibus adpropient, aut caſtra permeent, ruinam ultimam inferre poterunt. Quam bellè Polybius lib. 4. *Quid magis inſidum, ait, quàm vicinus hoſtis?*

640. Ter-

640. Tertiò requiritur, ut media ad finèm utilia & commoda habeantur: ſicut exercitus in bello juſto non eſt bene ordinatus, ſi inermis ſit, aut commeatibus careat; quia non habet media neceſſaria ut ant in hoſtem irruat, aut in expeditione perſeveret. Paulus Iovius hiſtor. lib. 13. *Nullâ re magis, quàm commeatûs inopia exercitus vincitur.* Accinit Livius decad. 3. libr. 2. *Facilè ſuperatur*, ait, *qui ſeneſcit in dies, qui non commeatus, non ſupplementum, non pecuniam habet.* Quæ omnia confirmat Dion. lib. 5. *Ab armis omnia pendent, quibus qui prævalet, ejus legibus omnes neceſſario obtemperant.*

641. Quartò, neceſſarium eſt, ut in certis ac determinatis modis & mediis cōveniant, & inter ſe membra communitatis & cum capite conſpirent. Vnde Plutarchus in Arato: *Vires inexpugnabiles ſunt*, ait, *quoties unanimi ordine exercitus componuntur, atq; reguntur.* Quamvis enim ad eundem finem variis viis & bonis perveniri poſſit, ſicut à viatoribus, diverſis ſemitis iiſque omnibus bonis pervenitur ad civitatem eandem, ubi nulla via determinatè neceſſaria eſt ad eam; attamen, ut perveniat ad ſuum finem communitas, debet ei certa & determinata via præſcribi; ſi enim quilibet pro libitu ſuo medium amplectatur, Communitas turbabitur, diſpergetur, & ōmne robur ſuum diſperſa perdet; nec unus alterum confortabit, ſed potiùs impediet; ſiquidem omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus contra ſe diviſa non ſtabit. Quemadmodum in exercitu, ſi unus velit his armis uti, & hac parte, hac horâ hoſtes impugnare; alius verò aliâ parte, aliâ horâ, aliis armis, planè inefficax erit inſultus & diſſipabitur. Sic igitur, ut monaſterium, quod exercitus quidam ſpiritualis eſt Caſtrorum acies adverſus ſpirituales hoſtes, ſit bene ordinatum, Primò requiritur bonus finis; finis autem monaſterii eſt, implere eſſentialia Profeſſionis: ſed illa poſſunt ordinari ad commodum præſentis vitæ, & non ad proficiendum in obſervatione mandatorum Dei, ſicut quædam manent virgines ut evitent difficultates & commoda conjugii, & intrant monaſteria, ut lautiùs vivant. Veluti Socrates olim Philoſophus, teſte Hieronymo, & alii plurimi divitias coñtempſerunt; nullus tamen Chriſtianus eas monaſticè contemnit, qui intuitu boni temporalis. Veros pauperes deſcripſit D. Gregorius 2. *lib. moralium* his verbis; *Sunt nonnulli iſtorum*, ait, *qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interiùs appetunt, exteriùs cuncta derelinquunt.* Si non fiat propter Dominum quod vovetur, non eſt bonus finis monaſticæ converſationis, ſed tantummodo eſt bonum temporale & caducum, ut eleemoſyna data ad acquirendam gratiã apud homines.

Finis itaque vitæ monaſticæ bonus, eſt impletio votorum ordinata ad profectum in obſervatione mandatorum Dei, ſicut Dominus ait adoleſcenti: *Si vis perfectus eſſe vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me*: oſtendens paupertatem non eſſe utilem, niſi ad ſequelam Chriſti ordinetur & ad perfectionem, quæ utique in obſervatione mandatorum Dei conſiſtit, obtinendam. Quandocumque itaque ſic vivitur in monaſterio, ut non ordinentur vota ad meliùs implenda Dei præcepta, monaſterium non eſt bene ordinatum, etiamſi opere præſtentur ea, quæ ſunt promiſſa; quia non eſt bonus finis à Religioſis intentus. Tunc verò non ordinantur vota ad obſervanda Dei mandata, quando in monaſterio paſſim & ex conſuetudine aliquã, quæ contra Deum ſunt, committuntur, & impunita remanent; non enim quærit pervenire ad aliquam civitatem, exercitus ille, qui voluntariè quotidie eligit ambulare viam quæ à civitate abducit, & ne ad eam perveniatur, impedit: unde ſi omnes alicuius monaſterii monachi, vel tanta pars ut ad perficiendam ſuam voluntatem prævaleat aliis, aliquem articulum fidei deſerant, vel ſimoniacè quos recipiunt, admittant, vel ebrioſi ſint, non eſt bene ordinatum monaſterium, etiamſi omnia vota & ſtatuta exactè obſerventur,

642. Prætereà requiritur, ut impedimenta finis amoveantur; unde ea quæ occaſionem præbent criminum vel violationis votorum inprimis debent abjici, ut colloquia cum hominibus indiſciplinatis & ſcurris, lectiones impudicorum poetarum, converſatio cum mulieribus, ebriis, &c.

643. Vlteriùs neceſſarium eſt ut habeant media ad finem bonum monaſticæ vitæ neceſſaria & utilia; nimirùm bonas leges & conſuetudines (quæ vim legum habent) caſtigationes, admonitiones, &c.

644. Denique quamvis multis mediis perveniatur ad eundem finem, ut nullum determinatè ſit neceſſarium, aliquod tamen in genere requiritur. Ideò cùm teneantur Religioſi in bono monaſterio ſimul profeſſi communem vitam ducere, debet aliquis certus & unus modus omnibus determinatus eſſe. Nam hoc eſt etiam Regulæ eſſentiale, quod habeat præſcriptum aliquem modum ad adimpletionem votorum & Dei mandatorum utilem: quamvis quod hic ſit modus qui nunc eſt, non ſit eſſentiale, imò nullus determinatè modus eſſentialis cenſeatur. Nec iſtud ſolùm in monaſteriis uſu venit, ſed etiam in ipſa communitate Eccleſiæ: eſſentiale enim, & jure naturæ & divino neceſſarium eſt, ut homo Chriſtianus aliquando jeiunet, aliquo tempore Deum particulariter colat. Sicut Auguſt. *in epiſt. ad Caſul.* & Doctores tradunt circa tertium præceptum Decalogi. Imò quia Chriſtiani ſunt unum corpus, cujus membra debent ſe mutuò juvare neceſſarium eſt jure naturæ ut aliquando ſimul Deo publicè cultum exhibeant, & proinde ex jure naturæ debent (& fortè ſub obligatione gravi) certos habere dies jejuniis & feſtis deditos; quod autem potius hæc dies deputetur quàm alia, ad vacandum Deo, non legis naturæ eſt, ſed poſitivæ. Sicut igitur in communitate Chriſtianã res ſe habet, ita & in ſocietate eorum qui voto obligati ſunt ad arctiorem ſervitutem Deo præſtandam, debent eſſe media arctiora præſcripta & definita, utilia ad impletionem votorum & præceptorum Dei. Debet igitur eſſe in monaſterio bene ordinato arctior determinatio jejunii, ſilentii & ſimilium, quibus Deus colitur, quàm in tota Eccleſia Chriſtianorum.

645. Hæc dicta ſunto in communi, pro cognoſcendis, diſtinguendiſque communitatibus, quæ bene ordinatæ debent dici. Benedictinorum monaſterium regulare & bene ordinatum dicendum eſt, in quo nullùs impunè aut Dei leges violat, aut temerat præcepta Eccleſiæ. In quo nulli permittitur non obedire, aut rerum habere proprietatem. In quo tandem lege pœnali indicitur, ut tota Regula ſervetur, exceptis his, quæ legitimâ diſpenſatione aut uſu contrario validè recepto exoleverunt. Illud, inquam, in quo non cógnoſcitur abuſus ullus.

ARTICVLVS III.

Qui dicantur boni mores & uſus.

646. PRimò, quidquid fit ſecundùm expreſſam diſpoſitionem Regulæ, laudabili uſu recipitur, & continuatur.

647. Secundò, quidquid piè præter Regulam inſtituitur, eſt laudabile, & licèt annis pluribus fiat, non habebit vim legis, niſi introducatur à ſcientibus ſe non eſſe obligatos, potentibus legem inducere, habentibusque voluntatem ſe obligandi. Ita per annos plurimos conſtanti conſuetudine recitavimus B. Mariæ officium, ſed hodie, ut diffinivit Generale Capitulum celebratum Ciſtertii anno 1618. ex conſuetudine laudatiſſima id legimus, non autem ex gravi obligatione.

648. Tertiò, illa quæ fiunt contra Regulam diſpenſante Summo Pontifice, laudabiliter & ordinatè fiunt: ſic hodie comedimus carnem ter in hebdomada, nec hoc eſt contra Regularem diſciplinam; quia rigor ille abſtinentiæ, qui carnes abſolutè interdicit (*capite Reg.* 36. & 39.) ob juſtas cauſas, mutatis perſonis, temporibus, locis, & circumſtantiis, potuit, & fortè debuit mitigari.

649. In aliquorum opinione non ſolùm Summus Pontifex, ſed etiam Reformator Hiſpaniæ Generalis de conſilio Provincialis Capituli poteſt diſpenſare in aliquibus, ex privilegio conceſſo à Iulio II. anno 1437, ad petitionem Abbatum obſervantiæ. *Vt dicti Religioſi*, ait Pontifex nu. 14. *eò quietiùs & liberiùs fervori devotionis & ſanctæ contemplationi intendere valeant, volumus, ac ipſis motu & authoritate ſimilibus concedimus, quod Abbas Reformator dicta obſervantia pro tempore exiſtens & Provinciale Capitulum hujuſmodi, ſalvis ipſius Ordinis Ciſtertienſis Regula ſubſtantialibus, quæcumque circa Regulam & obſervantiam prædictam occurrentia, ambiguitates, obſcuritates & dubia declarandi, dilucidandi interpretandi, & diſpenſandi.* Videntur multis verba clariſſima, & ſonare latiſſimam juriſdictionem: ego illa tam limitata eſſe reor, ut non reperiam, quod aliquid Reformatori concedatur. Hoc ut ſuadeatur, adnotandum eſt primò, hanc diſpenſationem concedi, non Reformatori ſeorſim, ſed Reformatori & Capitulo: eſſet enim intollerabile, quod pro unius hominis dictamine aut arbitrio, mores totius obſervantiæ mutarentur. Notandum eſt ſecundò, Capitulum illud (quod in monaſterio *de Palaceulos* celebrari conſuevit) nō poſſe diſpenſare in Regulæ ſubſtantialibus, ſed ſolùm in accidentariis. Vnde ſecundo dubio locus, ſecundæ controverſiæ, ut ſciamus quænam ſint ſubſtantialia Regulæ, quænam accidentalia. Doctores ſupranominati ex Tridentina Synodo colligunt eſſe eſſentialia Regulæ tria vota, vitam communem, victûs amictûſq; conformitatem. Diſſentio tamen ab illis: quia tria vota non ſunt eſſentialia Regulæ, ſed profeſſioni. Ad vitam communem tenemur ex pacto ſtabilitatis ſecundum Regulam, directè & expreſsè à nobis communitati, & indirectè Deo promiſſo & à Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. confirmato. Veſtium uniformitas præter Regulam eſt, quia Benedictini nec figuram, nec colorem veſtium determinatū habent: illarū enim color, magnitudo & diſpoſitio relinquitur arbitrio Abbatis.

650 Supereſt victus, quem eſſentialiter determinari à D. Benedicto credidit eximius D. Ioann. Schinckelius, aſſerens inter eſſentialia Regulæ debere numerari abſtinentiam à carnibus. [De cibis vix libenter audio differentes Hiſpanos, præcipuè nobiles, qui eos judicant eſſe minùs quàm res accidentales. Vir ingenuus de cibis non requitur: quoniam ſi in illis ſit delectus, uſurpat officium mācipiorum, quorum intereſt de cibis murmurare.] Dico igitur, legem Benedictinam de cibo & potu, præcipuè apud ingenuos viros, accidentariam eſſe, & minoris faciendam, quàm ſanctiones de veſtibus: quoniam, ut omnes novimus, vir cordatus decentia veſtimēta majoris quàm opulentam menſam facit. Certè abſtinentia minor eſt in genere boni, quàm in genere mali intemperantia; quoniā hæc non ſolùm contra Deum & legem, ſed etiam contra appetitum naturalem.

651. Quid ergo eſt eſſentiale Regulæ, cujus diſpenſatio, alteratio, mutatio non committitur arbitrio Capituli nec Reformatoris Generalis? Cognoſcam id ex fine & motivo conceſſionis. Concedit Iulius Pontifex, quod Capitulum accidentalia Regulæ poſſit mutare & diſpenſare, *ut dicti Religioſi* (verba ſunt ejusdem Pontificis) *eò quietiùs & liberiùs fervori devotionis & ſanctæ contemplationi intendere valeant*, Ergo finis Pontificis eſt fervor in devotione quieta & contemplativa. Igitur univerſa illa capita, quæ tractant de officio divino, omnia quæ de ſilētio, de vitandis colloquiis inutilibus, & his ſimilibus, cenſenda veniunt fini huic eſſentialia. Accidentalia, quæ per ſe non ordinantur ad monaſticam contemplationem, ſive ad Dei opus. Hæc poterit tollere, mutare, diſpenſare, ſi judicet hoc expedire, ut Religioſi quietiùs & meliùs meditentur. Cæterùm quæſivi, examinavi, & vix apicem reperi in tota Benedictina Regula, cuius mutatio aut diſpenſatio poſſit augere fervorem, & intendere contemplationem. Dicam tamen aliquid quod poterit omninò prodeſſe. Nempe, honeſtam aliquam recreationem fervori aliquando ſervire: etiam remiſſionem rigoris, quæ ex medici conſilio per modum medicinæ conceditur. Addo hæc ipſa, aut non eſſe contra diſcretam Regulam, aut ex vi huius privilegii concedi poſſe.

652. Poteſt Abbas diſpenſare, ſi cauſa legitima ſubſit, in quibuscumque Regulæ obſervantiis, pro tempore quo cauſa durat. Patet: quia Religioſi tenentur ſervare illa ſolùm ſub pœna: atqui poteſt Prælatus tollere pœnam.

Digitized by Google

nam. Cùm autem pœna tollitur, conſequenter tollitur pœnalis lex.

653. Dices: in Regula reperiri præcepta de charitate & caſtitate, & in iis non poſſe Abbatem diſpenſare. Reſpondeo, nunquam poſſe dari cauſam legitimam ut quis non amet Deum, coteaſtus non ſit, atque ideò nihil kine contra nos, qui aſſerimus poſſe Prælatum validè & licitè diſpenſare, quoties legitima cauſa poſtulat.

654. Diſpenſatio duplex eſt, implicita & expreſſa. Tunc Pontifex aut Abbas expreſsè diſpenſant, cùm expreſſis verbis aut literis claris id faciunt: tunc implicitè, cùm prudentum æſtimatione creduntur diſpenſare. Puta, ſi quippiam fiat in communitate, exigente cauſâ probabili, quod directè contra aliquod præceptum Regulæ, & hoc tam publicè, ut non poſſit ignorari ab Antiſtite: tunc cenſetur is illam actionem approbare; quia cùm poſſit corrigere & de facto non corrigat, cenſetur diſpenſaſſe.

655. Immemorialis conſuetudo, uſus contra Regulam præſcribens eſt. Immemorialis conſuetudo debet eſſe de rebus aliàs indifferentibus, (nempe de illis, quæ nullo alio jure, divino aut eccleſiaſtico indicta ſunt aut interdicta) pura de ſilentio, de comedendis carnibus diebus non interdictis ab Eccleſia, & aliis hujuſcemodi. Debet eſſe bona fide introducta; & ante plurium profeſſionem. Si has qualitates habeat, præſcribit contra Regulam, & æterna diſpenſatio eſt.

656. Illa ſtatuta Regulæ, quæ vel à Pontifice, vel per immemorabilem conſuetudinem abolita cenſentur, non poſſunt pro Abbatis arbitrio, ſine conſenſu communitatis, revocari. At laudandus omnino Abbas erit, qui ſuaviter ſubditorum eo animos inducat, ut rigorem obſoletum, ubi legitimè revocetur acceptent.

DISPVTATIO XLIX.

Vtrùm Religioſus teneatur in perfectionem tendere.

657. OMnes Religioſi tenentur in perfectionem tendere. Dicit Navarrus *capite, Quia periti, 12. q. 1. nu. 10.* hanc doctrinam eſſe terribilem multis Religioſis, ſed perperam; quia qui dixit Matth. 11. 29. *Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*, etiam diceret, Iugum meum terribile eſt, illud non eſt meum. Errat in hoc Navarrus, quòd carpat Religioſos, qui non conantur in charitate proficere pluſquam boni clerici vel laici: ejus error inde oritur, quòd non percalluerit iſtam difficultatem. Tenentur Religioſi in perfectionem tendere: tenentur etiam ſæculares: diverſitas non eſt in obligatione, ſed in modo. Omnes homines tenentur in perfectionem tendere: conveniunt univerſi in hoc, quòd teneantur proficere ſatisfaciendo ſuis obligationibus, non alienis. Ideò formaliter diſcrimen nullum eſt, ſed tota differentia eſt ratione materiæ; quæ non ſolùm diſtinguit Religioſos à laicis, ſed etiam laicos à ſeipſis. Ratio eſt; quia cùm unuſquiſque debeat proficere ſatisfaciendo ſuis obligationibus, & filius-familias debebit proficere obediendo, Pater nutriendo, educando, Magiſter docendo, Prætor judicando, famulus ſerviendo, Medicus curando, Paſtor adminiſtrando Sacramenta, & Religioſus reddendo Altiſſimo vota ſua, quæ diſtinxerunt labia ſua. Hæc omnia vera ſunt, & patebunt clariùs ex dicendis. Expendam aliqua, ex quibus clariſſimè conſtabit, proficiendi obligationem formaliter ſumptam eodem modo competere omnibus Chriſtianis, & totam differentiam (quæ aliàs magna eſt) eſſe præciſè materialem. Pro reſolutione iſtius difficultatis, eſto

658. PRIMA Concluſio. *Religioſus, qui non tendit in perfectionem per obſervantiam ſua Regula, quando graviter ipſum obligat, eſt in ſtatu æterna damnationis.* Sic D. Thomas *2. 2. q. 184. art. 5. ad 2.* quod clariùs reſumit Cajetanus *ibidem*. Bartholomæus à S. Fauſto *in ſpecul. diſputat. 34. prologi numer. 2.* Dabo etiam aliam propoſitionem parallelam, quæ æquè ſit vera, & à nemine negari poſſit. *Conjugatus qui non tendit in perfectionem per obſervantiam ſua legis, quando hac ipſum graviter obſtringit, eſt in peccato mortali.* Vtraque aſſertio eſt neceſſaria; quia Religioſus eſt in ſtatu æternæ damnationis, qui non proficit per obſervantiam, ad quam tenetur graviter. Probatur; quia ille qui dicitur non proficere, vel facit opus obligatorium, vel non facit; ſi non facit, peccat mortaliter, ac propterea eſt in ſtatu æternæ damnationis. Si facit & non proficit, ſignum eſt quod non ſit in gratia; ſi enim eſſet in gratia, per obſervantiam legis proficeret in charitate; qui autem in gratia non eſt, eſt in ſtatu æternæ damnationis. Et hæc ratio æque probat de conjuge, ſi tantummodo materia mutetur; quia & laicus peccat mortaliter, qui gravi obligationi non ſatisfacit; & eſt in ſtatu peccati gravis, qui quando ſatisfacit, non proficit.

659. SECUNDA Concluſio. *Ille etiam eſt in ſtatu æterna damnationis, qui per executionem obſervantia levis non proficit.* Patet; quia cujuſcumque legis leviter obligantis obſervantia, meritoria eſt; ergo quicumque Religioſus aut ſæcularis non proficit cùm levia obſervat, caret gratiâ; ſi enim hanc haberet, proficeret in charitate.

660. TERTIA Concluſio. *Religioſus non aliter tenetur in perfectionem tendere, quàm agendo vitam regularem.* Ita Bartholomæus de S. Fauſto *diſput. citata num. 4.* Cur non adderes; Conjux tenetur tendere in perfectionem agendo vitam conjugalem, & non aliter? An non & tenetur famulus agere vitam miniſterialem.

661. Maneat igitur ratum, omnes homines debere in perfectionem tendere, ſed Religioſos teneri proficere excellentiori modo, nempe per exercitia virtutum illuſtriorum, & magis animum Deo conjungentium.

662. Addo hoc ex citato Bartholomæo Ciſtertio-Fulienſi Religioſo, illum qui non proficit, eſſe in ſtatu peccati mortalis modo explicato, licèt non ex eo ſolùm quòd non tendat in perfectionem: ſed ex eo tantùm, quòd vel legi gravi non ſatisfaciat, vel anteà non ſatisfecerit. Hinc eſt, quod nullus Religioſus poſſit dici non proficere, qui ſe accommodat regulari inſtituto, & vitat omnes culpas graves.

663. Quarta Concluſio. *Quicumque eſt in gratia, ſemper proficit, ſaltem extenſivè.* Conſultò dixi *ſaltem extenſivè*: quia in mea ſententia, Gratia, Charitas, ſicut & aliæ ſpirituales qualitates poſſunt bifariam creſcere, nempe intenſivè & extenſivè: rationalis enim animus licèt formaliter ſit indiviſibilis, in ratione potentiæ virtualiter diviſibilis eſt: Hoc perſuadeo, cùm intenſione qualitatum. Supereſt ut oſtendam aliquem non poſſe eſſe in gratia, & non proficere in hac prærogativa.

664. Veniamus ad profeſſionis tuę ſolennitatem. Promiſiſti ſtabilitatem. In quo? in Religione, in Paupertate, in Obedientia, in Caſtimonia, his obligationibus ſatisfacis perpetuò, comedens, bibens, dormiens. Patet; quia dum permanes in Religione, ſtabilitati ſatisfacis: atqui remanes in Religione etiam quando comedis & dormis; & ita ſemper creſcis in gratia ſaltem extenſivè. Te creſcere in gratia dum comedis, non dubitas: quia & actualiter es liber, & poſſes obedientiam Prælato denegare, proprietate allici, cedere ſenſualitati: quibus quia liberè non cedis, meritum habes. De ſomno tibi maior videtur difficultas: ſed eſt eadem. Non eſt ſeverior Deus erga peccata, quàm munificus erga ſervitia, imò ſi haberet magis & minus & attributa non eſſent æqualia, maior eſſet miſericordia, rigor minor. Atqui, ſi quiſpiā vigilans daret occaſionem directam alicujus peccati in ſomno committendi, hoc eſſet imputabile: ergo, quando aliquis vigilans ponet directam cauſam alicuius operis virtuoſi exhibendi in ſomnis, dicetur meritum habuiſſe. [Nota illud *daret*, quia forte talis occaſio directè dari non poteſt.] Atqui Monachus, dum vadit dormitum, eſt in actuali exercitio ſtabilitatis, obedientiæ, caſtitatis & paupertatis, nihil directè facit dormiens quod opponatur his virtutibus: imo & ſomnum ponit, qui directè opponitur vitiis contrariis: ergo & dormiens meretur. Omitto & ſomnum capi ad corporis ſuſtentationem, ut obediamus Regulæ, quæ nos dormire iubet, & modum decernit: ut poſſimus die ſequenti aliis obligationibus ſatisfacere, quibus cohoneſtatur ipſe ſomnus. Vnde non ſolùm ea quæ in ſomnis fiunt, ſed & ipſe ſomnus, ſi bene regulatus fuerit, in cœlo coronabitur. Hinc patet, Monachum, ni committat peccatum mortale, ſemper in gratia creſcere: unde hęc eſt conſequentia legitima: Non creſcit in gratia, ergo eſt in peccato mortali, ut ſtatuit prima reſolutio.

665. Dicis. Poſſet aliquis conſervare gratiam præteritam, & nullum opus bonum aut malum facere: puta, quia vel non operaretur, vel ſaltem faceret actum indifferentem: Atqui tunc non proficeret, & non peccaret: ergo datur ſtatio in perfectione aſſequenda, & hæc ſine peccato.

666. Reſpondeo ex dictis, ſtationem in curſu virtutum omnino eſſe impoſſibilem. Ratio eſt; quia, ut bene dicit melliflus Pater, *In virtutum itinere non progredi, regredi eſt.* Quando facis opus indifferens in uno genere facis ſimul plura meritoria in aliis, & mereris augmentum gratiæ, non quà operaris actionem indifferentem, ſed quà bonam. Imò, juxta illuſtrium virorum ſententiam, quando peccas venialiter in uno genere, in uno actu, potes mereri in aliis. Quando actualiter leve mendacium dicis, actualiter perſeveras in Religione, actualiter vel virtualiter es paratus reſiſtere cuicumq; carnis tentationi, es paratus obedire Præpoſito: quà mentiris, peccas: quà in alio genere & alio actu obedis caſtus es, & in Religione perſeveras, habes meritum, lauteamque adipiſceris.

667. Addam id quod minùs doctis forſan inauditum. Eſſe probabile, in pura omiſſione dari meritum. Salmanticæ Doctiſſimus Magiſter Borgia Benedictinus, in Gymnaſio Academiæ majori, cuidam ingenioſo Iuveni ex PP. Ieſuitarum familia præſidebat anno 1630. defendenti in pura omiſſione dari meritum. Supponebatur primò, dari omiſſiones puras, quod eſt probabiliſſimum: Supponebatur ſecundò, tunc peccare quempiam, quando purè omittit actionem debitam quando eſt debita; unde & conſequenter doctiſſimè inferebant, & mereri (ſi aliàs fuerit in gratia, quia hæc ſemper merito debet ſupponi) ſi purè omittat actionem interdictam, quando eſt interdicta. Atqui ſemper eſt interdictum Monacho egredi ex Monaſterio ſine licentia, ſemper eſt interdictum eſſe proprietarium, ſemper interdicitur eſſe laſcivum: Ergo *quia potuit facere mala, & non fecit, ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino.* Vbi nota illud *ideò*, quia bona Chriſtiani (hæc ſunt charitas, gratia) ſtabiliuntur, radicantur, & creſcunt in Domino; ideò tamen quòd potuerit facere mala & non fecerit, quia pura omiſſio peccati, reputatur ad meritum. Ergo in puris omiſſionibus (ſi hæ dantur) poteſt haberi augmentum gratiæ.

668. Subjicio & aliud rarius. Eſt probabile, non ſolùm poſſe dari ſimul duos actus meriti & demeriti, ut diximus; ſed poſſe eumdem actum non ſolùm eſſe bonum & malum ſimul: ſed eſſe meritorium & demeritorium. Eſt opinio Reverendiſſimi D. Manriqui Generalis Ordinis Ciſtertienſis, Doctoris Theologi, olim Primarii Salmanticenſis Vniverſitatis Profeſſoris, hodiè Epiſcopi Pacis-Iuliæ (vulgò *Badaxós*) in tractatu Humanorum actuum. Vbi docet primò; eundem numero actum poſſe eſſe ſimul bonum, malum indifferentemque. Secundo, quemcunque actum Charitatis eſſe meritorium, imò non poſſe dari actum Charitatis ſine merito. Tertiò, levē vanam gloriam eſſe peccatū veniale. Quartò (& hic nodus difficultatis) poſſe aliquē elicere actum amo-

Digitized by Google

amoris ſupernaturalis, ut majoris fiat apud Angelos Dei, ita ut in hoc ſecundo ſit aliqua levis vana gloria. Tunc ille actus eſſet ſimul bonus & malus, peccatum & virtus, Quoad ſubſtantiam bonus & meritorius; quia procedebat à Reginâ virtutum Charitate: quoad modum & rationem ſecundariam finis, prout vanè-glorioſè Angelos reſpicit, eſſet peccatum veniale. Vide igitur qualiter in ſententiâ magni illius Doctoris poſſit dari meritum in ipſis peccatis venialibus. Sed quidquid ſit de hac ſententiâ alibi examinandâ, ſaltem non poteſt dari actus venialis, quem non concomitentur ſimul actus virtutum plurimarum, per quos Monachus ſemper proficiat.

669. QUINTA Concluſio. *Qui actualiter non vult proficere (id eſt, qui purè omittit volitionem formalem proficiendi) nec peccat mortaliter nec venialiter.* Explico conceptum. Aliud eſt velle non proficere, aliud nolle proficere, & aliud non velle proficere.

670. *Velle non proficere* eſt formalis volitio, cujus objectum eſt non profectus, qui neceſſariò conjungitur peccato (ut vidimus) quamobrē mortaliter is peccat, qui amat non-profectum; amat enim aut ipſum peccatum, aut aliquid cum eo neceſſariò conjunctum. Quoniam ſicut tota ratio proficiendi eſt charitas, ſic culpa eſt tota ratio non proficiendi. Ergo qui non-profectum diligit, amat peccatum formaliter aut concomitanter.

671. *Nolle proficere* eſt odium formale, quo profectum perſequeris; ergo qui tale habet, charitatem adoritur, & peccat mortaliter.

672. *Non velle actualiter proficere* eſt carentia actualis amoris erga profectum; iſte non eſt formaliter debitus, niſi cùm obligat præceptum princeps primæ tabulæ: reperitur tamen ſemper virtualiter in animo, quouſque vel velit non-proficere, vel proficere nolit.

Sed hæc fortè nimis ſubtilia ſunt: ad clariora & morum inſtructioni utiliora veniamus.

LIBER OCTAVUS.

De Votis ſubſtantialibus.

T*Rium Virtutum (videlicet Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ) devotio ſubſtantialis eſt; has devovimus Deo, cùm mores monaſticè convertere profeſſi ſumus; converſio enim Monaſtica non aliter fieri debet, quàm per iſtas virtutes: Circa quarum obſervātiam occurrunt quæſtiones difficiles, communes omni Religioſo. Examinabo illas potiùs ſincerè quàm ſeverè; non enim eſt animus agere hypocritam & inclementem, ſed veracem. Nullibi contra dictamen loquar; quod ſi alicubi propriam opinionem non expreſſero, eam ipſummet ſilentium clariſſimè manifeſtabit. Neminem ſine causâ clariſſimâ reum agam: non enim prodeſt novas obligationes fingere, cùm vix ſatisfacimus ratis.*

DE GRADIBUS HUMILITATIS.

673. HUmilitas origo eſt & fons univerſarum virtutum, ideò antequàm monaſticas exponam, proderit cōſiderare Humilitatē. Sed cur ante virtutes univerſas. Quoniā ille qui vota emiſit, renatus & ablutus ſecundo baptiſmate, factus mēte parvulus ut poſſit ingredi in cœlū anguſta porta. Sanè à Viris doctiſſimis Profeſſio alter baptiſmus dicta, nōſolū ob annexas indulgētias ſed ob heroicū ſummæ virtutis actū apud Alfōſū Rodriguez exercitii ſpiritualis part 3. tract. 2. c. 4. *Tanti Deo, ait, actus ille eſt, quo quis ſe totum ipſius obſequio per hæc tria Religioſa vota mancipat, ut tres Sancti pariter Theologi, aſſerere non dubitent, hominem conſequi remiſſionem omnium peccatorum, ita quidem certò, ut ſi tunc morieum contingeret, immunis planè à pœnis purgantis ignis, non minùs rectà in cælum, quam recens baptizatus aliquis, evolaret. Quem idcircò SS. Hieronymus, Cyprianus, Bernardus alterum baptiſmum appellant. Neque verò id fieri per viam indulgentiarum exiſtimandum eſt (etiam plenariam peccatorum veniam Novitis citò confeſſi, paneq; cœleſti paſti, ipſo Religionis ingreſſu unà cum religioſo habitu accipiant) ſed eſt hoc facinus natura ſua tam eximium, atque heroicum, ut ſine indulgentia etiam cunctæ pœnarum, quæ peccando contraxerant, nomina expungat.*

Baptiſmus igitur aqua illa eſt, de quâ ſcriptum, *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Et profeſſio nihil omnino aliud quam ſecundus baptiſmus. Religioſus ergo cum vota emittit, abluetur, & tranſit in angelum: ergo ut ſciat in angelicâ dignitate perſiſtere, docendus eſt virtutem Angelicam. Nullus diabolus humilis, nullus angelus ſuperbus eſt. Vnde collige humilitatem eſt Angelorum proprietatem, & ſi vis, etiam in quarto modo, Angelo enim beato convenit, & quidem omni (dæmones ab angelica dignitate exciderunt) ſoli (hominibus ſi ipſa competit, nunquam priùs quam fuerint angelica innocentia donati) & ſemper (cum enim ipſa, etiam angelica perfectio deperditur.)

Magni omnino facienda à nobis hæc Angelica virtus.

Origo virtum, ait Gregorius 27. Moral. *in nobis eſt humilitas. Ipſa veraciter pullulat, quæ in radice propria, id eſt, in charitate perdurat: à qua nimirum ſi abſcindatur, non creſcit; quia vivificantem ſe in intimis humorem charitatis perdit.*

674. Aliæ virtutes diſcuntur humano magiſterio; humilitas virtus eſt transhumana, quæ indiguit Præceptore Deo. *Diſcite à me*, ait Deus-Homo apud Auguſtinum de verbis Domini, *non mundum fabricare, non cuncta viſibilia & inviſibilia creare, non in ipſo mundo miracula facere, non mortuos ſuſcitare.* Quid ergo? *quia mitis ſum & humilis corde.*

675. Interpres Chriſti Benedictus hanc devotâ ponderatione expendit *ſuarum inſtitutionum ſeptimo*, quod vix indiget commentario. Expendam nihilominus aliqua, quæ proderunt aliorum Theorematum reſolutioni.

TEXTVS. *Ex cap. 7.*

Iacobi ſcala donatur myſticâ expoſitione.

676. CLamat nobis ſcriptura divina Fratres dicens: (Luc. 14.) *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Cùm ergo hæc dicit, oſtendit nobis omnem exaltationem genus eſſe ſuperbiæ. Quod ſe cavere Propheta indicat dicens: (Pſal. 130.) *Domine non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei. Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.* Sed quid? *Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltavi animam meam; ſicut ablactatus ſuper matre ſua, ita retribues in animam meam.* Vnde, Fratres, ſi ſummæ humilitatis culmen volumus attingere, & ad exaltationem illam cœleſtem, ad quam per præſentis vitæ humilitatem aſcenditur, volumus velociter pervenire; actibus noſtris aſcendentibus, [a] ſcala illa erigenda eſt, quæ in ſomno Iacob apparuit (Geneſeos 20.) per quam ei deſcendentes Angeli, & aſcendentes monſtrabantur. Non aliud ſine dubio deſcenſus ille & aſcenſus à nobis intelligitur; niſi exaltatione deſcendere, & humilitate aſcendere. Scala verò ipſa erecta, noſtra eſt vita in ſeculo, quæ humiliato corde à Domino erigitur ad cœlum. [b] Latera enim ejuſdem ſcalæ noſtrum dicimus eſſe corpus & animam, in quibus diverſos gradus humilitatis, vel diſciplinæ vocatio divina aſcendendos inſeruit.

SCALA. a) *Humilitatis ſcalam altè conceperat Chromatius Epiſcopus (de octo Beatitudinibus cùm ait:) Sicut impoſſibile eſt extra ordinem ſecundo ſiſtere gradui, niſi adſcenderis primum: ſic homo mitis eſſe non poterit, niſi priùs pauper ſpiritu (hoc eſt, humilis) fuerit factus.*)

LATERA. b) *Dexter locus æſtimationis eſt, & excellentiæ: ideò Chriſtus reſurgens à mortuis ad dexteram Patris reſidet in throno ſuæ majeſtatis. Scala hæc componitur duobus lateribus, videlicet corpore & animo. Ne ſit à dextris corpus, quia anima hærebit à ſiniſtris. O illam miſeram (dicam Hiſpanus) quæ tuberit malos ſiniſtros: nempe, illam quæ habuerit malas inclinationes: ſed hoc alibi expendo.*

Neſciat ſiniſtra tua, quæ faciat dextera tua, audis Chriſtum dicentem; hoc eſt, Non debet corpus conſulere, animæ negotia tractaturus. Illud ſuo luxui providet, & ſubjiciet te ruinæ gravi, ne ſubjaceat vel leviſſimæ incommoditati. Conceptus alibi explicandus.

Compoſuit mellifluus meus Bernardus librum integrum de humilitate; in Concionibus meis de excellentiſſima iſta virtute curioſè tracto: idcirco gradus ſingulos hic breviſſime percurram, & ſolùm minùs obvia notabo.

TEXTVS. *Ex cap. 7.*

De Timore Dei.

677. PRimus itaque humilitatis gradus eſt, ſi timorem [c] Dei ſibi ante oculos ſemper ponens, oblivionem omnino fugiat: & ſemper ſit memor omnium, quæ præcepit Deus; & qualiter contemnentes Deum, in gehennam pro peccatis incidunt, & vitam æternam, quæ timentibus Deum præparata eſt, animo ſuo ſemper revolvat. Et cuſtodiens ſe omni horâ à peccatis & vitiis, id eſt, cogitationum, linguæ, oculorum, manuum, pedum, vel voluntatis propriæ, ſed & deſideria [a] carnis amputare feſtinet. Æſtimet ſe homo de cœlis ſemper à Deo [b] reſpici omni horâ, & facta ſua in omni loco ab aſpectu Divinitatis videri, & ab Angelis [b] omni hora Deo renuntiari. Demonſtrat nobis hoc Propheta, cùm in cogitationibus noſtris, ita Deum ſemper præſentem oſtendit dicens: (Pſalm. 7.) *Scrutans corda, & renes Deus.* Et item: (Pſalm. 93.) *Dominus novit cogitationes hominum.* Et item dicit: *Intellexiſti cogitationes meas à longe.* Et (Pſ. 75.) *quia cogitatio hominis confitebitur tibi.* Nam ut ſollicitus ſit circa cogitationes ſuas perverſas,

dicat

Digitized by Google

dicat ſemper humilis Frater in corde ſuo: (Pſ. 17.) *Tunc ero immaculatus coram eo, ſi obſervavero me ab iniquitate mea.* Voluntatem verò propriam ita facere prohibemur, cùm dicit Scriptura nobis: Et (Eccl. 18.) à voluntatibus tuis avertere. Et item, rogamus Deum in oratione ut fiat voluntas ejus in nobis. Docemur ergo meritò noſtram non facere voluntatem, cùm cavemus illud, quod dicit ſancta Scriptura (Proverb. 16.) *Sunt viæ quæ videntur hominibus rectæ, quarum finis uſq; ad profundum inferni demergit*: & cùm item cavemus illud, quod de negligentibus dictum eſt: (Pſal. 52.) *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in voluptatibus ſuis.* In deſideriis verò carnis, ita nobis Deum credamus ſemper eſſe præſentem, cùm dicit Propheta Domino. (Pſal. 37.) b *Ante te eſt omne deſiderium meum.* Cavendum ergo ideo malum deſiderium, quia mors ſecus introitum delectationis poſita eſt. Vnde Scriptura præcipit dicens: (Eccleſ. 18.) *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Ergo ſi oculi Domini (Proverb. 15.) ſpeculantur bonos & malos, & Dominus (Pſalm. 13.) de cœlo ſemper reſpicit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum, & ſi ab Angelis b nobis deputatis die noctuque Domino factori noſtro, opera noſtra nuntiantur, cavendum eſt omni horâ Fratres, ſicut dicit in Pſalmo (52.) Propheta, ne nos declinantes in malum, & inutiles factos aliquâ horâ aſpiciat Deus, & parcendo nobis in hoc tempore, quia pius eſt, & expectat nos converti in melius, dicat nobis in futuro: (Pſal. 49.) *Hæc feciſti, & tacui.*

DESIDERIA. a] *Carnis deſideria qui amputat, feſtinet; quia ſæpe, agens in agendo repatitur. Peccaſti ex fragilitate, ex levitate? meditare peccatoris diſcrimina, Chriſti Domini miſericordias, peccati turpitudinem; hujus tamen quæ turpis diutius contemplationi inhæreret, vix expedit. O quoties minus cautè incipis ſenſualia gaudia deteſtari! O quoties hæc altè concepta rapuerunt voluntatem! Herculè carnis deſideria amputare poteris, ſi feſtines; ſi moroſè hæreas, illa periculoſius radicabis. Aptè Gregorius in Regiſt. Oculi noſtri (cordis intelligo) etſi jactentur in aliquam fœminam, in nullam figantur. In hac enim materia, illa cogitatio prodeſt, quæ luxum abominatur feſtina; non poterit non nocere, ſi hæreat, ſi in moroſa ſpeculatione detineatur.*

ADEO. b) *De Divina præſentia & Angelorum miniſterio latè diſputo eùm de reverentia orationis ad caput Regulæ 20.*

DEI. c) *Initium ſapientiæ timor Domini eſt, & idcirco Præceptor noſter ſapientiſſimus, moralem docturus Theologiam, à Dei timore exordium ſumit. Cogitationes, proles hominu ſunt, ideò Conceptus nominantur; hæ ſacrificandæ Deo ſunt, ut Deum timere judiceris. Sanè Abraham antequam gladium ſtringeret immolaturus filium, non audivit Dominum dicentem ſibi, (Nunc cognovi quòd timeas Deum.)*

T. E X T. V S. *Ex cap. 7.*

De Obedientia.

678. Secundus a humilitatis gradus eſt, ſi quis propriam non amans voluntatem, deſideria ſua non delectetur implere, ſed vocem illam Domini factis imitetur dicentis (Ioann. 6.) *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus, qui miſit me.* Item dicit Scriptura: *Voluntas habet pœnam, & c neceſſitas parit coronam.*

679. Tertius b humilitatis gradus eſt, ut quis pro Dei amore omni obedientia ſe ſubdat Majori, imitans Dominum, de quo dicit Apoſtolus: (ad Philipp. 2.) d *factus obediens* Patri *uſque ad mortem.*

680. Quartus humilitatis gradus eſt, ſi in ipſa obedientia duris, & contrariis rebus, vel etiam quibuſlibet irrogatis injuriis tacita conſcientia patientiam amplectatur, & ſuſtinens non laſſeſcat, vel diſcedat dicente ſcriptura: (Matth. 24.) *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Item (Pſ. 26.) *Confortetur cor tuum; & ſuſtine Dominum.* Et oſtendens fidelem pro Domino univerſa etiam contraria ſuſtinere debere, dicit ex perſona ſufferentium: (Pſal. 43.) *Propter te morte e afficimur totâ die: æſtimati ſumus ut oves occiſionis.* Et ſecuri de ſpe retributionis divinæ ſubſequuntur gaudentes & dicentes: (Rom. 8.) *Sed in his omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.* Et item alio loco ſcriptura: *Probaſti nos* (inquit Pſ. 65.) *Deus: igne nos examinaſti, ſicut igne examinatur argentum. Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro.* Et ut oſtendat ſub Priore nos debere eſſe, ſubſequitur dicens; *Impoſuiſti f homines ſuper capita noſtra.* Sed & præceptum Domini in adverſis, & in injuriis per patientiam adimplentes (Matth. 5.) qui percuſſi in maxillam, præbent & aliam: auferenti tunicam, dimittunt & pallium; angariati milliario, vadunt & duo: cum Paulo Apoſtolo (2. Corinth. 11.) falſos Fratres ſuſtinent, & perſecutionem: & (1. Corinth. 4.) maledicentes ſe, benedicunt.

681.

aliquo cœnobio exoleverint aliquæ regulares obſervantiæ, uſu contrario prævalente. Puta, ſi comedantur carnes, ſi ſilentium non ſervetur, aut alia ſimilia permittantur. Interrogo, utrùm iſti mores contrarii legitimè introducti ſint, an non. Si legitimè ſunt introducti, monaſterium benè ordinatum dici debet. Non eſt malum obligationes fugere, non eſt malum diſpenſationem im[illegible]te: licèt eſſe melius illas non fugere, iſtam non quæ[illegible] malum tantùm eſt obligationibus non ſatisfacere. Si regularia, quæ deberent ſervari, (illa, inquam, de quibus nec diſpenſatio legitima eſt, neque præſcriptio rationalis) non ſerventur propter abuſum ſubditorum, aut propter remiſſionem Abbatis, monaſterium huiuſmodi irregulare dici debet.

626. His poſitis, difficultati ſatisfacio. Dico igitur. PRIMÒ. *Qui vota emiſit in monaſterio relaxato* (in eo, inquam, ubi promiſſionis ſubſtantialia non ſervantur: quod Deus qui hucuſque avertit, in poſterum avertat) *ſi habuit intentionem vovendi, tenetur ſervare tres illas virtutes eſſentiales: nec illi ſufficiens excuſatio eſſe poterit, quod illas alii non obſervent.*

627. Ratio eſt clariſſima: quia, ſtante voto, debent ſtare illa omnia quæ eſſentialiter ex eo naſcuntur: atqui ex voto ſolemni Religionis, naſcitur obligatio ſervandi tres virtutes monaſticas: ergo non poteſt contingere quòd votum monaſticum ſtet, & deficiat talis obligatio.

628. Conſultò dixi, *ſi habuit intentionem vovendi*; quoniam votum ſine intentione vovendi, promiſſio vera non eſt, ſed mendacium; quia contra mentem loquitur, qui dicit ſe illa vovere, quæ reverà non vovet. Certè lingua non vovet, ſed animi voventis index eſt: patet, quia animus ſine lingua ſufficit vovere Deo virtutis alicuius praxim; lingua ſine animo & voventis voluntate, non ſufficit.

629. Poſtulavi intentionem vovendi, non ſatisfaciendi: quia ſi ſolemnis profeſſionis verba proferens voluiſti vovere, licèt velles non ſatisfacere obligationi, verè voviſti; & dictis ſtare teneris.

630. SECUNDÒ. *Qui vota emiſit in monaſterio irregulari* (hoc eſt, ubi contra Regulam abuſus irrepſerunt) *tenetur reformationi ſubjacere, & obedire Antiſtiti, uſus illegitimos eliminanti.*

Verbi causâ. In monaſterio N. Ciſtertienſi, comeduntur carnes feriis quartis, quod eſt contra præſcriptum Regulæ, quia licet ex indulto diſpenſationeque Pontificis ſanctio hæc mitigetur, & poſſimus carnes comedere Dominicis, feriis tertiis & quintis, à nullo conceditur quòd feriis quartis. In tali caſu, conſuetudo hæc illegitima cenſeri debet. Tu ſequere maiorum exempla, & vitæ ſingularitatem. Comede carnes cum aliis, ſi velis; quia nullâ lege pœnali aut morali tibi interdicuntur: ſcito tamen eas ab Abbate debere interdici ſub pœna, & poſſe ſub culpa; tu enim illi promiſiſti obedientiam ſecundùm Regulam, ut privilegiis & moribus præſcriptis limitatam: ipſa autē, quà carnes feriis quartis interdicit, nunquam fuit mitigata.

631. Ex prædictis omnino clarum evadit, quàm periculoſè illi ſe fallant, qui, cùm in ſua profeſſione Deo voverint ſtabilitatem, converſionem morum ſuorum & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti, exiſtimant tamen ideò ſe ex voto ſuo non obligari ad vitam communem, quia illa tempore profeſſionis ſuæ non ſervabatur in monaſterio; & quia nō intendebant (ut putant) ſe ad aliud obligare vi voti, quam ad id, quod videbant in monaſterio obſervari. Cùm enim in iis, quæ claris & ſpecialibus verbis deliberateque prolatis vovent, non differat intentio ab expreſſione verborum, clarum eſt, omnes dictos Religioſos intendiſſe Deo vovere quod verbis expreſſerunt; multitudo autem peccantiū & violantium votum ſuum, neminem à peccato excuſat. Similes autem ſunt tales Religioſi illis conjugibus, qui putant ſe non violare fidem uxori promiſſam, ſi cum aliis mulieribus congrediantur, eò quòd plures coniuges ſui pagi vel oppidi adulteri ſint; aut iis, qui putant ſe non perjuros eſſe, dum jurant ſe non ſimoniacè obtinuiſſe beneficiū quod ſimoniacè acquiſiverunt, propterea quòd illi, inter quos habitant, ſimili ſimoniâ pervenerint ad beneficium, & ſimiliter perjuri ſint. Turpiter hi abutuntur verbis S. Bernardi *lib. de præcept. c.* 20 dicentis: *Quiſquis tenet, quod teneri invenerit bonum ubi profitetur, profectò vivit ſicut promittit; quia non aliud procul dubio promittit quàm quod habere præter eum vita videtur, cum quibus vivere deinceps diſponit & eligit.* Et iterum: *Quia non eſt omnibus una cordis intentio, poteſt indubitanter, ſine detrimento ſalutis & ſine damno profeſſionis, operis quoque non una ubique obſervatio celebrari.*

632. Legunt D. Bernardum, & nolunt intelligere, ne benè agant. Iuvabit eius verba expendere: *Quiſquis tenet, quod teneri invenerit bonum ubi profitetur, profectò vivit ſicut promiſit.* Ergo, qui tenet quod teneri invenerit malum ubi profitetur, ſanè is non vivit ſicut promiſit. Atqui abuſus & illegitimæ conſuetudines, malæ ſunt: ergo licet illas inveneris ubi profeſſus es, illas tenere non poteris; aut ſi teneas, non vives ſicut promiſiſti. Vere abuſus non tenes, cùm illos non propugnas, cùm Prælato reformaturo non reſiſtis, cùm habes animum promptum, & decernis obedire illi, dum juſſerit abuſum tolli. Loquitur Doctor Mellifluus de monaſteriorum variis uſibus, non de abuſibus & relaxatione. Si aliquid in monaſterio fiat contra tenorem Regulæ, diſpenſante Summo Pontifice, bonum eſt, & uſus monaſticus vocari poteſt: ſi fiat contra Regulam, & nulla adſit diſpenſatio legitima, illa conſuetudo irregularis eſt, abuſus eſt. Hinc intelligitur idem Bernardus, cùm eodem capite ſic ait: *Si quid pro ſui clauſtri ritu vel mutant, vel prætermittunt*, nempe rationabiliter, hoc eſt, causâ legitimâ poſcente, Pontificeque diſpenſante; *à regulari tamen profeſſione non diſcedunt, donec tamen ſobriè, & juſtè, & piè pro ſuorum moribus vivere non deſiſtunt.* Et infrà: *Exceptis*, inquit, *Ciſtertienſibus, de cetero neminem obedienter degentem moveat regularis ſolemniſque profeſſio, in quâ non ſit de totâ Regulâ promiſſio, in his duntaxat monaſteriis, in quibus Ordo & diſciplina ſervatur cum bonis conſuetudinibus.* (hoc eſt, ſine abuſibus.) Salva igitur cuique manet in cœnobiis bene ordinatis profeſſio, tantum ſi ſana fuerit intentio, & recta. Cùm igitur non vivere in communi, comedere carnes feriis quartis, & ſimilia (ſi fiant) abuſus ſint, abſq; legitimâ diſpenſatione aut causâ introducti, ſequi-

[illegible]tur

Digitized by Google

tur, Religioſos ad huiuſmodi obſervantias compelli poſſe, nec à D. Bernardo excuſari: maximè, cùm Concilium Tridentinũ præcipiat ſervari in monaſteriis ſubſtantialia vota, nec non ad communem vitam & victum pertinentia. Sequitur etiam; non poſſe Religioſos ſuam ignaviam tueri contra reformatores ex eo, quòd tempore profeſſionis illa non ſervabantur: quia tale monaſterium irregulare erat, & potuit, imò debuit reformari: in illo enim caſu habet locum admonitio Concilii Tridentini *ſeſſ. 25. c. 1.* (cui conſonant caput. *Cùm ad monaſterium, de ſtat. monach.* & caput. *Cùm Paulus. 1. quæſt. 1.*) aut jubentis aut ſaltem exhortantis Capitula Generalia, Provinciales & Viſitatores, ut abuſus tollant, & ſtatum monaſticum ad Regularem puritatem, legitimoſque mores reducant.

633. TERTIÒ. *In bene ordinato monaſterio* (nempe ubi ſine legitimo uſu nihil fit contra Regulam) *poteſt Abbas præcipere moraliter quamcumque regularem obſervantiam, prout communiter in monaſterio illo fit: non autem poteſt revocare obſoletas, de quibus habet communitas legitimam diſpenſationem.* Deducitur hæc concluſio ex ſupradictis de profeſſione in genere: Videndum igitur nunc eſt, an forma, ſub qua vovent Benedictini obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti, ſit ſpecialis an generalis, poſſitque variis ſpeciebus & modis talis obedientia præſtari. Quia igitur recte & vere ſecundum Regulam S. Benedicti is dicitur vivere, qui eſſentialia Regulæ quidem obſervat, aliqua tamen accidentalia pro ſui clauſtri ritu legitimo mutat vel prætermittit; ſicut homo vocatur & eſt, etiam cui raſa eſt barba & crines, aut amputatus digitus, perſpicuum eſt, quod obedire ſecundùm Regulam S. Benedicti, ſit genus, complectens primò eos, qui obediunt ſecundùm Regulam, perfecte & plene obſervantes ad literam quidquid in illa continetur, quomodo vel teſte D. Bernardo ſe profeſſos exiſtimabant Ciſtertienſes: ſecundò illos, qui Regulæ accidentalia vel prætermittunt vel mutant; ut quædam circa genera ciborum, veſtium, modum cubandi, quales ſunt illi Cluniacenſes, qui tamen eſſentialia diligenter obſervant, &, ut Bernardus loquitur, monaſteria habent bene ordinata, in quibus ſobriè, juſtè & piè vivitur, & in quibus ordo & diſciplina ſervatur. Sicut enim vivere ſecundum Evangelium, eſt generale, & multis modis impletur: aliter enim ſecundùm Evangelium vivunt, qui & præcepta Chriſti obſervant & cõſilia, aliter, qui conſiliis prætermiſſis ſola præcepta accuratè adimplent. Item aliter præcepta obſervant, qui gravia crimina & peccata evitant, venialia autem (quæ non parvi momenti ſunt) non ſtudent ſolicitè evitare; aliter, qui multâ ſolicitudine quotidie ſatagunt ſibi à venialibus cavere; omnes tamen illi ſecundùm Evangelium vivunt: ſic ſanè S. Bernardus *lib. de præcept. & diſp.* in regulari & ſolenni profeſſione Benedictinorum ait non fieri de totâ Regulâ profeſſionem, ſed promitti tres illas eſſentiales virtutes ſecundum Regulam quà legitimo uſu receptam in Communitate. Qui legitimum uſum dico, abuſus omnes & pravas conſuetudines elimino. Vovit Petrus obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti. Videndũ eſt, quam ſpeciem regularis obedientiæ in voto ſuo intenderit amplecti, quæ intentio judicanda eſt ex ritu, converſatione & obſervantiâ eorum, apud quos vovit; ſi enim apud Ciſtertienſes voverit, judicandus eſt voviſſe obedientiam ſecundum Regulam, prout illud Ciſtertienſes ſervatur, & tenetur ex vi profeſſionis ad illa omnia, quæ in Regulâ continentur, prout in illo monaſterio obſervantur: tenetur, inquam, cùm Abbas illa præceperit, & non conſtiterit per aliquem Abbate ſuperiorem in illis diſpenſatum. Et qui apud Cluniacenſes profitetur obedientiam ſecundum Regulam S. Benedicti, intelligendus eſt regularem obedientiam profeſſus, prout Ordo Cluniacenſis obſervat. Vnde ex vi voti non tenetur, etiamſi illi Abbas præcipiat, obſervare rigorem Ciſtertienſium; quia apud Cluniacenſes legitimè vovens, non intendit eum rigorem vovere, nec eius partem. Sed ideò fortè Ordinem Cluniacenſem eſt amplexus, quia rigor Ciſtertienſis non eſt viſus imbecillitati ſuæ congruere. Vnde S. Bernardus de variis obſervantiis bene ordinatorum monaſteriorum Ordinis S. Benedicti, *Omnes*, inquit, *ſecundum Regulam profitemur, una quidem oris ubique promiſſio, ſed quia non eſt omnibus una cordis intentio, poteſt indubitanter, & ſine impedimento ſalutis & ſine damno profeſſionis, operis quoq; ubiq; non una obſervatio celebrari.* Et iterum de Cluniacenſibus loquens, *Qui*, inquit, *ſecundum Regulam vivere ſtatuunt; & ſi qua pro clauſtri ſui ritu mutant vel prætermittunt, à regulari tamen ritu aut profeſſione non diſcedunt, donec tamen ſobriè & juſtè & piè pro ſuorum moribus vivere non deſiſtunt.*

634. Neque illi rectè interpretantur D. Bernardum, qui ajunt eum tantùm loqui de monachis, qui parati ſunt omnia ſervare quæ continentur in Regulâ, Abbate id præcipiente; nam ſi de hiis ſolis loqueretur, verum eſſet quod omnibus in profeſſione eſſet eadẽ cordis intentio, eò quòd omnes intenderent puram Regulam ſervare, Abbate præcipiente; nec eſſet illa differentia inter intentionem Ciſtertienſium & Cluniacenſium, quòd hi poſſint aliqua Regulæ prætermittere Abbate diſpenſante, vel ex causâ conivente, illi verò non; nam & Ciſtertienſes & omnes alii monachi, Abbate legitimè diſpenſante, poſſunt quæcumq; prætermittere. Cum ergo D. Bernardus cognoſcat differentiam inter Ciſtertienſes & Cluniacenſes, hæc tantum juxta mentem ipſius in eo conſiſtit, quod Ciſtertienſes profiterentur obedire ſecundum Regulam ad literam ſumptam: Cluniacenſes verò profiterentur obedientiam non ſecundum illam partem, quæ pro clauſtri moribus erat in uſu. Confirmatur: quia alias, nec Cluniacenſibus volentibus ſe obſtringere ad Ciſtertienſem puritatem (eligentibus nimirũ præ illis conſuetudinibus magis rigorẽ Regulæ) diſſuaderet Bernardus mutationem inſtituti ex hac causâ quod videlicet certum relinquere pro dubiis tutum non eſſet (*Forſan enim*, inquit, *hoc tenere poteſt, illud non poterit*:) ex hac, inquã, causa non diſſuaderet Bernardus mutationem; ſi putaret, Cluniacenſes ex profeſſione ſua obligatos ad eam Regulæ puritatem Abbate præcipiente, ad quam obligabantur Ciſtertienſes; ſed votum urgeret, nec impotentiam vel imbecillitatem ponderaret: Atqui votum non urget, ſed imbecillitatem ipſam ponderat: ergo ſignum eſt, quod materia Profeſſionis erat diverſa. Vtrique profitebantur obedire Prælato ſecundum Regulam, diverſimodè tamen

expoſi-

Digitized by Google

expoſitam, & variis motibus interpretatam. Cluniacenſis, qui ſecundum partem Regulæ voverat Antiſtiti obedire, forſitan non potuiſſet, ſecundum totam Regulam, ergo prudenter mellifluus Abbas imbecillitatem profitentis urget, ne certa pro incertis deſerat: quia, qui perfectè poterit ſatisfacere mitigatæ Regulæ, rigoroſæ forſitan non poterit.

635. Poteſt etiam fieri, quod per longam Abbatis & Ordinis ac Viſitatoris conniventiam, vel tandem per legitimam diſpenſationem aliqua accidentalia in monaſterio bene ordinato abolita ſint, quæ in aliis monaſteriis bene obſervantur, nec hæc tenetur monachus vi voti ſui recipere, præſertim ſi hoc monaſterium eſt ingreſſus, quia nolebat v.c. abſtinere à carnibus. Cæterum, ſi aliquid ſit abuſu introductum, poterit, imò debebit Abbas abolitum reſtituere & renovare cum potuerit: ni fortè abuſus tranſiverit in conſuetudinem legitimam, præſcripſeritque contra ſenſum literalem, de quo ſubiungam aliquid in fine præſentis controverſiæ.

An expediat abuſus tollere, & mores avitos revocare, ſi ita omnes monachi ſint diſpoſiti, ut ex renovatione maior ſit oritura turbatio quàm fructus, prudens Abbas magnâ ſolicitudine diſpicere debet. Vna certè ex conditionibus legis condendæ vel abolitæ revocandæ eſt, quod ſubditis, attenta eorum diſpoſitione, ſit poſſibilis futura & utilis.

Religioſus itaque profeſſus ſecundum Regulam S. Benedicti in quolibet ſub Regulâ viventium monaſterio, obligatus eſt virtute & ratione voti ſui ad ea obſervanda, quæ ad regularis vitæ obſervantiam pertinent & ſubſtantiam, quæ Synodus Trident. locis ſuprà citatis explicat, obedientiam, paupertatem & caſtitatem, quas virtutes ita tenetur ſervare, ut nullo titulo illas licitè temerare poſſit. Tenetur inſuper vivere in communitate (*Vide num. 528.*) ratione pacti & promiſſæ ſtabilitatis: quod etiam juſſit Synodus Tridentina *ſeſſ. 25. cap.* 1. Hæ ſunt baſes & fundamenta converſationis regularis. Vota ſunt tantæ perennitatis, ut nec ab Abbate, nec ab alio Ordinis Superiore poſſint diſpenſari: quin potiùs ubi in iſtis, aut in mediis proximè conducentibus ad illa, reperitur facta relaxatio vel mutatio, ea per Abbatem corrigenda eſt, & quilibet Religioſus in eam correctionem prompto ac lubenti animo debet conſentire, & ad eam ritè perficiendam cooperari: ſuo enim voto, quo ſe ad aliqua certa in communitate ſervanda vovens directè adſtrinxit, adſtringitur etiam indirectè ad omnia ea, ſine quibus aut non poſſunt, aut ut plurimum & regulariter non ſolent vota obſervari à communitate Religioſorum: & ad ea vitanda & declinanda, quæ plurimum periculi adferunt, vel occaſiones præbent non ſervandi: qui enim vovit caſtitatem, tenetur ex conſequenti ea, quæ in periculum proximum caſtitatis violandæ deducunt, præcavere: & vigore præcepti de aliquo peccato vitando, tenemur vitare occaſiones proximas iſtius peccati.

QUARTÒ. *In corporalibus obſervantiis & conſtitutionibus, quas Regula præſcribit, poteſt Abbas aut Superior pro cauſis, locis, perſonis & temporibus diſpenſare; & ubi vel per Superiorem, vel per longam diſſuetudinem aliquæ obſervantiæ exoleverunt, non poſſunt inviti Religioſi per Abbatem ad eas renovandas urgeri, donec tamen regularis vita in ſobrietate, pietate, juſtitia & bono ordine ſervetur.* Hæc veritas habet potiſſimum locum in monaſteriis, in quibus quando profeſſio facta eſt, eas exoleviſſe conſtabat. Religioſos ergo non debet ſolicitos reddere & inquietos regularis profeſſio, quod non integram præſtent, & ad unguem ſecundum omnes regulares conſtitutiones obedientiam, dummodò ſerventur ſubſtantialia profeſſionis monaſticæ, & pia, ſancta ac regularis vita teneatur. Quòd ſi conſuetudines & abuſus irrepſerint, qui diſſonāt à regulari & monaſticâ vitâ, ad eorum correctionem debent ſe alacres, promptos ac manſuetos exhibere. Quòd ſi abuſus contra Deum non ſint, non tenentur poſitive monachi eorum abolitionem procurare. Abuſus ille dicitur eſſe contra meram Regulam, non contra Deum, qui nec Decalogo, nec præceptis Catholicæ Eccleſiæ contrariatur. Talis eſt de comedendis carnibus feriis ſecundis, & huic ſimilia.

ARTICULUS II.

Quæ conditiones requirantur ad hoc, ut Communitas bene ordinata audiat.

636. HÆc difficultas politico-Chriſtiana eſt, & valde generalis: reperies reſolutiones varias pro ingenio & voluntate authorum ſæpius exorbitantes. Placuit, omiſſis eorum placitis, quibus nec licet ſubſcribere, nec juvat reſpondere, quæſito ſatisfacere.

637. Vt bene ordinatum monaſterium diſcernas, examinare oportet quænam conſuetudines ſint cenſendæ laudabiles & vitæ regulari congruentes, quænam cum vitâ regulari & monaſticâ pugnantes, & diſciplinam, ordinem bonum, vitamque ſobriam & piam potius deſtruentes, quàm ædificantes. Nam ſecundum doctrinam D. Bernardi, uſus boni ſive obſervantiæ & conſuetudines bonæ demum judicandæ ſunt, cum à regulari vitâ non diſcordant, id eſt, cum regularem vitam non impediunt nec deſtruunt, nec bono ordini aut diſciplinæ contrariantur, ſed hæc potius promovent. Priuſquam ergo reſpondeamus, videndum eſt quidnam requiratur, ut aliqua ſocietas vel communitas in genere dicatur bene ordinata.

638. Primò & ante omnia requiritur finis bonus, quem illa communitas intendat: quia enim finis pyratarum & latronum malus eſt, ſemper inordinata eſt ipſorum ſocietas; & quia exercitus Principis juſtè bellantis finis eſt exercere juſtitiam, ideò ex fine huiuſmodi exercitus bene ordinatus eſt. Vnde Suidas (*in Valentino Iun.*) *Imperatoria acies ſtat non in armis, ſed in juſtis cauſis.* Ob hanc rem *Proverb.* 21. Gubernaculis bella tractanda eſſe dicuntur: belli autem gubernacula, juſtitia, fortitudo, & benignitas ſunt.

639. Secundò requiritur, ut quæcumq; finem impediunt, extirpentur. Vnde exercitus non eſt bene ordinatus etiam bello juſto, ſi hoſtes ſinantur in medio eius verſari; quia ſi impunè aut munitionibus adpropient, aut caſtra permeent, ruinam ultimam inferre poterunt. Quam bellè Polybius lib. 4. *Quid magis inſidum, ait, quàm vicinus hoſtis?*

640. Ten-

640. Tertiò requiritur, ut media ad finem utilia & commoda habeantur: ſicut exercitus in bello juſto non eſt bene ordinatus, ſi inermis ſit, aut commeatibus careat; quia non habet media neceſſaria ut aut in hoſtem irruat, aut in expeditione perſeveret. Paulus Iovius hiſtor. lib. 13. *Nullâ re magis, quàm commeatûs inopia exercitus vincitur.* Accinit Livius decad. 3. libr. 2. *Facilè ſuperatur,* ait, *qui ſeneſcit in dies, qui non commeatus, non ſupplementum, non pecuniam habet.* Quæ omnia confirmat Dion lib. 5. *Ab armis omnia pendent, quibus qui prævalet, ejus legibus omnes neceſſario obtemperant.*

641. Quartò, neceſſarium eſt, ut in certis ac determinatis modis & mediis cõveniant, & inter ſe membra communitatis & cum capite conſpirent. Vnde Plutarchus in Arato: *Vires inexpugnabiles ſunt,* ait, *quoties unanimi ordine exercitus componuntur, atq; reguntur.* Quamvis enim ad eundem finem variis viis & bonis perveniri poſſit, ſicut à viatoribus, diverſis ſemitis iiſque omnibus bonis pervenitur ad civitatem eandem, ubi nulla via determinatè neceſſaria eſt ad eam; attamen, ut perveniat ad ſuum finem communitas, debet ei certa & determinata via præſcribi; ſi enim quilibet pro libitu ſuo medium amplectatur, Communitas turbabitur, diſpergetur, & omne robur ſuum diſperſa perdet; nec unus alterum confortabit, ſed potiùs impediet; ſiquidem omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus contra ſe diviſa non ſtabit. Quemadmodum in exercitu, ſi unus velit his armis uti, & hac parte, hac horâ hoſtes impugnare; alius verò aliâ parte, aliâ horâ, aliis armis, planè inefficax erit inſultus & diſſipabitur. Sic igitur, ut monaſterium, quod exercitus quidam ſpiritualis eſt Caſtrorum acies adverſus ſpirituales hoſtes, ſit bene ordinatum, Primò requiritur bonus finis; finis autem monaſterii eſt, implere eſſentialia Profeſſionis: ſed illa poſſunt ordinari ad commodum præſentis vitæ, & non ad proficiendum in obſervatione mandatorum Dei, ſicut quædam manent virgines ut evitent difficultates & commoda conjugii, & intrant monaſteria, ut lautiùs vivant. Veluti Socrates olim Philoſophus, teſte Hieronymo, & alii plurimi divitias contempſerunt; nullus tamen Chriſtianus eas monaſticè contemnit, qui intuitu boni temporalis. Veros pauperes deſcripſit D. Gregorius 2. *lib. moralium* his verbis; *Sunt nonnulli iſtorum,* ait, *qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interiùs appetunt, exteriùs cuncta derelinquunt.* Si non fiat propter Dominum quod vovetur, non eſt bonus finis monaſticæ converſationis, ſed tantummodo eſt bonum temporale & caducum, ut eleemoſyna data ad acquirendam gratiã apud homines.

Finis itaque vitæ monaſticæ bonus, eſt impletio votorum ordinata ad profectum in obſervatione mandatorum Dei, ſicut Dominus ait adoleſcenti: *Si vis perfectus eſſe vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me*: oſtendens paupertatem non eſſe utilem, niſi ad ſequelam Chriſti ordinetur & ad perfectionem, quæ utique in obſervatione mandatorum Dei conſiſtit, obtinendam. Quandocumque itaque ſic vivitur in monaſterio, ut non ordinentur vota ad meliùs implenda Dei præcepta, monaſterium non eſt bene ordinatum, etiamſi opere præſtentur ea, quæ ſunt promiſſa; quia non eſt bonus finis à Religioſis intentus. Tunc verò non ordinantur vota ad obſervanda Dei mandata, quando in monaſterio paſſim & ex conſuetudine aliquâ, quæ contra Deum ſunt, committuntur, & impunita remanent; non enim quærit pervenire ad aliquam civitatem, exercitus ille, qui voluntariè quotidie eligit ambulare viam quæ à civitate abducit, & ne ad eam perveniatur, impedit: unde ſi omnes alicuius monaſterii monachi, vel tanta pars ut ad perficiendam ſuam voluntatem prævaleat aliis, aliquem articulum fidei deſerant, vel ſimoniacè quos recipiunt, admittant, vel ebrioſi ſint, non eſt bene ordinatum monaſterium, etiamſi omnia vota & ſtatuta exactè obſerventur.

642. Prætereà requiritur, ut impedimenta finis amoveantur; unde ea quæ occaſionem præbent criminum vel violationis votorum inprimis debent abjici, ut colloquia cum hominibus indiſciplinatis & ſcurris, lectiones impudicorum poetarum, converſatio cum mulieribus, ebriis, &c.

643. Vlteriùs neceſſarium eſt ut habeant media ad finem bonum monaſticæ vitæ neceſſaria & utilia; nimirùm bonas leges & conſuetudines (quæ vim legum habent) caſtigationes, admonitiones, &c.

644. Denique quamvis multis mediis perveniatur ad eundem finem, ut nullum determinatè ſit neceſſarium, aliquod tamen in genere requiritur. Ideò cùm teneantur Religioſi in bono monaſterio ſimul profeſſi communem vitam ducere, debet aliquis certus & unus modus omnibus determinatus eſſe. Nam hoc eſt etiam Regulæ eſſentiale, quod habeat præſcriptum aliquem modum ad adimpletionem votorum & Dei mandatorum utilem: quamvis quod hic ſit modus qui nunc eſt, non ſit eſſentiale, imò nullus determinatè modus eſſentialis cenſeatur. Nec iſtud ſolùm in monaſteriis uſu venit, ſed etiam in ipſa communitate Eccleſiæ: eſſentiale enim, & jure naturæ & divino neceſſarium eſt, ut homo Chriſtianus aliquando jejunet, aliquo tempore Deum particulariter colat. Sicut Auguſt. *in epiſt. ad Caſul.* & Doctores tradunt circa tertium præceptum Decalogi. Imò quia Chriſtiani ſunt unum corpus, cujus membra debent ſe mutuò juvare neceſſarium eſt jure naturæ ut aliquando ſimul Deo publicè cultum exhibeant, & proinde ex jure naturæ debent (& fortè ſub obligatione gravi) certos habere dies jejuniis & feſtis deditos; quod autem potiùs hæc dies deputetur quàm alia, ad vacandum Deo, non legis naturæ eſt, ſed poſitivæ. Sicut igitur in communitate Chriſtianâ res ſe habet, ita & in ſocietate eorum qui voto obligati ſunt ad arctiorem ſervitutem Deo præſtandam, debent eſſe media arctiora præſcripta & definita, utilia ad impletionem votorum & præceptorum Dei. Debet igitur eſſe in monaſterio bene ordinato arctior determinatio jejunii, ſilentii & ſimilium, quibus Deus colitur, quàm in tota Eccleſia Chriſtianorum.

Digitized by Google

645. Hæc dicta ſunto in communi, pro cognoſcendis, diſtinguendiſque communitatibus, quæ bene ordinatæ debent dici. Benedictinorum monaſterium regulare & bene ordinatum dicendum eſt, in quo nullus impunè aut Dei leges violat, aut temerat præcepta Eccleſiæ. In quo nulli permittitur non obedire, aut rerum habere proprietatem. In quo tandem lege pœnali indicitur, ut tota Regula ſervetur, exceptis his, quæ legitimâ diſpenſatione aut uſu contrario validè recepto exoleverunt. Illud, inquam, in quo non cógnoſcitur abuſus ullus.

ARTICVLVS III.

Qui dicantur boni mores & uſus.

646. PRimò, quidquid fit ſecundùm expreſſam diſpoſitionem Regulæ, laudabili uſu recipitur, & continuatur.

647. Secundò, quidquid piè præter Regulam inſtituitur, eſt laudabile, & licèt annis pluribus fiat, non habebit vim legis, niſi introducatur à ſcientibus ſe non eſſe obligatos, potentibus legem inducere, habentibusque voluntatem ſe obligandi. Ita per annos plurimos conſtanti conſuetudine recitavimus B. Mariæ officium, ſed hodie, ut diffinivit Generale Capitulum celebratum Ciſtertii anno 1618. ex conſuetudine laudatiſſima id legimus, non autem ex gravi obligatione.

648. Tertiò, illa quæ fiunt contra Regulam diſpenſante Summo Pontifice, laudabiliter & ordinatè fiunt: ſic hodie comedimus carnem ter in hebdomada, & hoc eſt contra Regularem diſciplinam; quia rigor ille abſtinentiæ, qui carnes abſolutè interdicit (*capite Reg.* 36. & 39.) ob juſtas cauſas, mutatis perſonis, temporibus, locis, & circumſtantiis, potuit, & fortè debuit mitigari.

649. In aliquorum opinione non ſolùm Summus Pontifex, ſed etiam Reformator Hiſpaniæ Generalis de conſilio Provincialis Capituli poteſt diſpenſare in aliquibus, ex privilegio conceſſo à Iulio II. anno 1437, ad petitionem Abbatum obſervantiæ. *Vt dicti Religioſi*, ait Pontifex nu. 14. *eò quietiùs & liberiùs fervori devotionis & ſanctæ contemplationi intendere valeant, volumus, ac ipſis motu & authoritate ſimilibus concedimus, quod Abbas Reformator dictæ obſervantiæ pro tempore exiſtens & Provinciale Capitulum hujuſmodi, ſalvis ipſius Ordinis Ciſtertienſis Regulæ ſubſtantialibus, quæcumque circa Regulam & obſervantiam prædictam occurrentia, ambiguitates, obſcuritates & dubia declarandi, dilucidandi interpretandi, & diſpenſandi.* Videntur multis verba clariſſima, & ſonare latiſſimam juriſdictionem: ego illa tam limitata eſſe reor, ut non reperiam, quod aliquid Reformatori concedatur. Hoc ut ſuadeatur, adnotandum eſt primò, hanc diſpenſationem concedi, non Reformatori ſeorſim, ſed Reformatori & Capitulo: eſſet enim intollerabile, quod pro unius hominis dictamine aut arbitrio, mores totius obſervantiæ mutarentur. Notandum eſt ſecundò, Capitulum illud (quod in monaſterio *de Palaçuelos* celebrari conſuevit) nō poſſe diſpenſare in Regulæ ſubſtantialibus, ſed ſolùm in accidentariis. Vnde ſecundo dubio locus, ſecundæ controverſiæ, ut ſciamus quænam ſint ſubſtantialia Regulæ, quænam accidentalia. Doctores ſupranominati ex Tridentina Synodo colligunt eſſe eſſentialia Regulæ tria vota, vitam communem, victûs amictûſq; conformitatem. Diſſentio tamen ab illis: quia tria vota non ſunt eſſentialia Regulæ, ſed profeſſioni. Ad vitam communem tenemur ex pacto ſtabilitatis ſecundum Regulam, directè & expreſsè à nobis communicati, & indirectè Deo promiſſo & à Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. confirmato. Veſtium uniformitas præter Regulam eſt, quia Benedictini nec figuram, nec colorem veſtium determinatū habent: illarū enim color, magnitudo & diſpoſitio relinquitur arbitrio Abbatis.

650 Supereſt victus, quem eſſentialiter determinari à D. Benedicto credidit eximius D. Ioann. Schinckelius, aſſerens inter eſſentialia Regulæ debere numerari abſtinentiam à carnibus. [De cibis vix libenter audio differentes Hiſpanos, præcipuè nobiles, qui eos judicant eſſe minùs quàm res accidentales. Vir ingenuus de cibis non requirit: quoniam ſi in illis ſit delectus, uſurpat officium mancipiorum, quorum intereſt de cibis murmurare.] Dico igitur, legem Benedictinam de cibo & potu, præcipuè apud ingenuos viros, accidentariam eſſe, & minoris faciendam, quàm ſanctiones de veſtibus: quoniam, ut omnes novimus, vir cordatus decentia veſtimēta majoris quàm opulentam menſam facit. Certè abſtinentia minor eſt in genere boni, quàm in genere mali intemperantia: quoniā hæc non ſolùm contra Deum & legem, ſed etiam contra appetitum naturalem.

651. Quid ergo eſt eſſentiale Regulæ, cujus diſpenſatio, alteratio, mutatio non committitur arbitrio Capituli nec Reformatoris Generalis? Cognoſcam id ex fine & motivo conceſſionis. Concedit Iulius Pontifex, quod Capitulum accidentalia Regulæ poſſit mutare & diſpenſare, *ut dicti Religioſi* (verba ſunt ejuſdem Pontificis) *eò quietiùs & liberiùs fervori devotionis & ſanctæ contemplationi intendere valeant.* Ergo finis Pontificis eſt fervor in devotione quieta & contemplativa. Igitur univerſa illa capita, quæ tractant de officio divino, omnia quæ de ſilētio, de vitandis colloquiis inutilibus, & his ſimilibus, cenſenda veniunt fini huic eſſentialia. Accidentalia, quæ per ſe non ordinantur ad monaſticam contemplationem, ſive ad Dei opus. Hæc poterit tollere, mutare, diſpenſare, ſi judicet hoc expedire, ut Religioſi quietiùs & meliùs meditentur. Cæterùm quæſivi, examinavi, & vix apicem reperi in tota Benedictina Regula, cuius mutatio aut diſpenſatio poſſit augere fervorem, & intendere contemplationem. Dicam tamen aliquid quod poterit omninò prodeſſe. Nempe, honeſtam aliquam recreationem fervori aliquando ſervire: etiam remiſſionem rigoris, quæ ex medici conſilio per modum medicinæ conceditur. Addo hæc ipſa, aut non eſſe contra diſcretam Regulam, aut ex vi huius privilegii concedi poſſe.

652. Poteſt Abbas diſpenſare, ſi cauſa legitima ſubſit, in quibuscumque Regulæ obſervantiis, pro tempore, quo cauſa durat. Patet: quia Religioſi tenentur ſervare illa ſolùm ſub pœna: atqui poteſt Prælatus tollere pœnam.

Digitized by Google

nam. Cùm autem pœna tollitur, conſequenter tollitur pœnalis lex.

653. Dices: in Regula reperiri præcepta de charitate & caſtitate, & in iis non poſſe Abbatem diſpenſare. Reſpondeo, nunquam poſſe dari cauſam legitimam ut quis non amet Deum, aut caſtus non ſit, atque ideò nihil kine contra nos, qui aſſerimus poſſe Prælatum validè & licitè diſpenſare, quoties legitima cauſa poſtulat.

654. Diſpenſatio duplex eſt, implicita & expreſſa. Tunc Pontifex aut Abbas expreſsè diſpenſant, cùm expreſſis verbis aut literis claris id faciunt: tunc implicitè, cùm prudentum æſtimatione creduntur diſpenſare. Puta, ſi quippiam fiat in communitate, exigente cauſâ probabili, quod directè contra aliquod præceptum Regulæ, & hoc itam publicè, ut non poſſit ignorari ab Antiſtite: tunc creditur is illam actionem approbare; quia cùm poſſit corrigere & de facto non corrigat, cenſetur diſpenſaſſe.

655. Immemorialis conſuetudo, uſus contra Regulam præſcribens eſt. Immemorialis conſuetudo debet eſſe de rebus aliàs indifferentibus, (nempe de illis, quæ nullo alio jure, divino aut eccleſiaſtico indicta ſunt aut interdicta) puta de ſilentio, de comedendis carnibus diebus non interdictis ab Eccleſia, & aliis hujuſcemodi. Debet eſſe bona fide introducta; & ante plurium profeſſionem. Si has qualitates habeat, præſcribit contra Regulam, & æterna diſpenſatio eſt.

656. Illa ſtatuta Regulæ, quæ vel à Pontifice, vel per immemorabilem conſuetudinem abolita cenſentur, non poſſunt pro Abbatis arbitrio, ſine conſenſu communitatis, revocari. At laudandus omnino Abbas erit, qui ſuaviter ſubditorum eo animos inducat, ut rigorem obſoletum, ubi legitimè revocetur accepent.

DISPVTATIO XLIX.

Vtrùm Religioſus teneatur in perfectionem tendere.

657. OMnes Religioſi tenentur in perfectionem tendere. Dicit Navarrus *capite, Quia portio,* ta. *q.*2.*nu.* 10. hanc doctrinam eſſe terribilem multis Religioſis, ſed perperam; quia qui dixit Matth. 11. 13. *Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve,* etiam diceret, Iugum meum terribile eſt, illud non eſt meum. Errat in hoc Navarrus, quòd carpat Religioſos, qui non curant in charitate proficere plusquam boni clerici vel laici: ejus error inde oritur, quòd non percalluerit iſtam difficultatem. Tenentur Religioſi in perfectionem tendere: tenentur etiam ſæculares: diverſitas non eſt in obligatione, ſed in modo. Omnes homines tenentur in perfectionem tendere: conveniunt univerſi in hoc, quod teneantur proficere ſatisfaciendo ſuis obligationibus, non alienis. Ideò formaliter diſcrimen nullum eſt, ſed tota differentia eſt ratione materiæ; quæ non ſolùm diſtinguit Religioſos à laicis, ſed etiam laicos à ſeipſis. Ratio eſt; quia cùm unusquiſque debeat proficere ſatisfaciendo ſuis obligationibus, & filius-familias debebit proficere obediendo, Pater nutriendo, educando, Magiſter docendo, Prætor judicando, famulus ſerviendo, Medicus curando, Paſtor adminiſtrando Sacramenta, & Religioſus reddendo Altiſſimo vota ſua, quæ diſtinxerunt labia ſua. Hæc omnia vera ſunt, & parebunt clariùs ex dicendis. Expendam aliqua, ex quibus clariſſimè conſtabit, proficiendi obligationem formaliter ſumptam eodem modo competere omnibus Chriſtianis, & totam differentiam (quæ aliàs magna eſt) eſſe præcisè materialem. Pro reſolutione iſtius difficultatis, eſto

658. PRIMA Concluſio. *Religioſus, qui non tendit in perfectionem per obſervantiam ſuæ Regulæ, quando graviter ipſum obligat, eſt in ſtatu æternæ damnationis.* Sic D. Thomas 2. 2. *q.* 184. *art.* 5. *ad* 2. quod clariùs reſumit Cajetanus *ibidem.* Bartholomæus à S. Fauſto *in ſpecul. deſponsat.* 34. *prologi numer.* 2. Dabo etiam aliam propoſitionem parallelam, quæ æquè ſit vera, & à nemine negari poſſit. *Conjugatus qui non tendit in perfectionem per obſervantiam ſuæ legis, quando hæc ipſum graviter obſtringit, eſt in peccato mortali.* Vtraque aſſertio eſt neceſſaria; quia Religioſus eſt in ſtatu æternæ damnationis, qui non proficit per obſervantiam, ad quam tenetur graviter. Probatur; quia ille qui dicitur non proficere, vel facit opus obligatorium, vel non facit; ſi non facit, peccat mortaliter, ac propterea eſt in ſtatu æternæ damnationis. Si facit & non proficit, ſignum eſt quod non ſit in gratia; ſi enim eſſet in gratia, per obſervantiam legis proficeret in charitate; qui autem in gratia non eſt, eſt in ſtatu æternæ damnationis. Et hæc ratio æque probat de conjuge, ſi tantummodo materia mutetur; quia & laicus peccat mortaliter, qui gravi obligationi non ſatisfacit; & eſt in ſtatu peccati gravis, qui quando ſatisfacit, non proficit.

659. SECUNDA Concluſio. *Ille etiam eſt in ſtatu æternæ damnationis, qui per executionem obſervantiæ levis non proficit.* Patet; quia cujuſcumque legis leviter obligantis obſervantia, meritoria eſt; ergo quicumque Religioſus aut ſæcularis non proficit cùm levia obſervat, caret gratiâ; ſi enim hanc haberet, proficeret in charitate.

660. TERTIA Concluſio. *Religioſus non aliter tenetur in perfectionem tendere, quàm agendo vitam regularem.* Ita Bartholomæus de S. Fauſto *diſput. citata num.* 4. Cur non addere; Conjux tenetur tendere in perfectionem agendo vitam conjugalem, & non aliter? An non & tenetur famulus agere vitam miniſterialem.

Digitized by Google

661. Maneat igitur ratum, omnes homines debere in perfectionem tendere, ſed Religioſos teneri proficere excellentiori modo, nempe per exercitia virtutum illuſtriorum, & magis animum Deo conjungentium.

662. Addo hoc ex citato Bartholomæo Ciſtertio-Fulienſi Religioſo, illum qui non proficit, eſſe in ſtatu peccati mortalis modo explicato, licèt non ex eo ſolùm quòd non tendat in perfectionem: ſed ex eo tantùm, quòd vel legi gravi non ſatisfaciat, vel anteà non ſatisfecerit. Hinc eſt, quod nullus Religioſus poſſit dici non proficere, qui ſe accommodat regulari inſtituto, & vitat omnes culpas graves.

663. Quarta Concluſio. *Quicumque eſt in gratia, ſemper proficit, ſaltem extenſivè.* Conſultò dixi *ſaltem extenſivè*: quia in mea ſententia, Gratia, Charitas, ſicut & aliæ ſpirituales qualitates poſſunt bifariam creſcere, nempe intenſivè & extenſivè: rationalis enim animus licèt formaliter ſit indiviſibilis, in ratione potentiæ virtualiter diviſibilis eſt: Hoc perſuadeo, cùm intenſione qualitatum. Supereſt ut oſtendam aliquem non poſſe eſſe in gratia, & non proficere in hac prærogativa.

664. Veniamus ad profeſſionis tuæ ſolennitatem. Promiſiſti ſtabilitatem. In quo? in Religione, in Paupertate, in Obedientia, in Caſtimonia, his obligationibus ſatisfacis perpetuò, comedens, bibens, dormiens. Patet; quia dum permanes in Religione, ſtabilitati ſatisfacis: atqui remanes in Religione etiam quando comedis & dormis; & ita ſemper creſcis in gratia ſaltem extenſivè. Te creſcere in gratia dum comedis, non dubitas: quia & actualiter es liber, & poſſes obedientiam Prælato denegare, proprietate alligi, cedere ſenſualitati: quibus quia liberè non cedis, meritum habes. De ſomno tibi maior videtur difficultas: ſed eſt eadem. Non eſt ſeverior Deus erga peccata, quàm munificus erga ſervitia, imò ſi haberet magis & minus & attributa non eſſent æqualia, maior eſſet miſericordia, rigor minor. Atqui, ſi quiſpiã vigilans daret occaſionem directam alicujus peccati in ſomno committendi, hoc eſſet imputabile: ergo, quando aliquis vigilans ponet directam cauſam alicuius operis virtuoſi exhibendi in ſomnis, dicetur meritum habuiſſe. [Nota illud *daret*, quia forte talis occaſio directè dari non poteſt.] Atqui Monachus, dum vadit dormitum, eſt in actuali exercitio ſtabilitatis, obedientiæ, caſtitatis & paupertatis, nihil directè facit dormiens quod opponatur his virtutibus: imo & ſomnum ponit, qui directè opponitur vitiis contrariis: ergo & dormiens meretur. Omitto & ſomnum capi ad corporis ſuſtentationem, ut obediamus Regulæ, quæ nos dormire jubet, & modum decernit: ut poſſimus die ſequenti aliis obligationibus ſatisfacere, quibus cohoneſtatur ipſe ſomnus. Vnde non ſolùm ea quæ in ſomnis fiunt, ſed & ipſe ſomnus, ſi bene regulatus fuerit, in cœlo coronabitur. Hinc patet, Monachum, ni committat peccatum mortale, ſemper in gratia creſcere: unde hæc eſt conſequentia legitima: Non creſcit in gratia, ergo eſt in peccato mortali, ut ſtatuit prima reſolutio.

665. Dicis. Poſſet aliquis conſervare gratiam prætermittam, & nullum opus bonum aut malum facere: puta, quia vel non operaretur, vel ſaltem faceret actum indifferentem: Atqui tunc non proficeret, & non peccaret: ergo datur ſtatio in perfectione aſſequenda, & hæc ſine peccato.

666. Reſpondeo ex dictis, ſtationem in curſu virtutum omnino eſſe impoſſibilem. Ratio eſt; quia, ut bene dicit melliſluus Pater, *In virtutum itinere non progredi, regredi eſt.* Quando facis opus indifferens in uno genere facis ſimul plura meritoria in aliis, & mereris augmentum gratiæ, non quà operaris actionem indifferentem, ſed quà bonam. Imò, juxta illuſtrium virorum ſententiam, quando peccas venialiter in uno genere, in uno actu, potes mereri in aliis. Quando actualiter leve mendacium dicis, actualiter perſeveras in Religione, actualiter vel virtualiter es paratus reſiſtere cuicumq; cuenis tentationi, es paratus obedire Præpoſito: quà mentiris, peccas: quà in alio genere & alio actu obedis caſtus es, & in Religione perſeveras, habes meritum, lauream que adipiſceris.

667. Addam id quod minùs doctis forſan inauditum. Eſſe probabile, in pura omiſſione dari meritum. Salmanticæ Doctiſſimus Magiſter Borgia Benedictinus, in Gymnaſio Academiæ majori, cuidam ingenioſo Iuveni ex PP. Ieſuitarum familia præſidebat anno 1630. defendenti in pura omiſſione dari meritum. Supponebatur primò, dari omiſſiones puras, quod eſt probabiliſſimum: Supponebatur ſecundò, tunc peccare quempiam, quando purè omittit actionem debitam quando eſt debita; unde & conſequenter doctiſſimè inferebant, & mereri (ſi aliàs fuerit in gratia, quia hæc ſemper merito debet ſupponi) ſi purè omittat actionem interdictam, quando eſt interdicta. Atqui ſemper eſt interdictum Monacho egredi ex Monaſterio ſine licentia, ſemper eſt interdictum eſſe proprietarium, ſemper interdicitur eſſe laſcivum: Ergo *quia potuit facere mala, & non fecit, ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino.* Vbi nota illud *ideò*, quia bona Chriſtiani (hæc ſunt charitas, gratia) ſtabiliuntur, radicantur, & creſcunt in Domino; ideò tamen quòd potuerit facere mala & non fecerit, quia pura omiſſio peccati, reputatur ad meritum. Ergo in puris omiſſionibus (ſi hæ dantur) poteſt haberi augmentum gratiæ.

668. Subjicio & aliud rarius. Eſt probabile, non ſolùm poſſe dari ſimul duos actus meriti & demeriti, ut diximus, ſed poſſe eumdem actum non ſolùm eſſe bonum & malum ſimul: ſed eſſe meritorium & demeritorium. Eſt opinio Reverendiſſimi D. Manriqui Generalis Ordinis Ciſterrienſis, Doctoris Theologi, olim Primarii Salmanticenſis Vniverſitatis Profeſſoris, hodiè Epiſcopi Pacis-Iuliæ (vulgò *Badaxós*) in tractatu Humanorum actuum. Vbi docet primò; eundem numero actum poſſe eſſe ſimul bonum, malum indifferentemque. Secundo, quemcunque actum Charitatis eſſe meritorium, imò non poſſe dari actum Charitatis ſine merito. Tertiò, levè vanam gloriam eſſe peccatũ veniale. Quartò (& hic nodus difficultatis) poſſe aliquẽ elicere actum amo-

amoris ſupernaturalis, ut majoris fiat apud Angelos Dei, ita ut in hoc ſecundo ſit aliqua levis vana gloria. Tunc ille actus eſſet ſimul bonus & malus, peccatum & virtus. Quoad ſubſtantiam bonus & meritorius; quia procedebat à Reginâ virtutum Charitate: quoad modum & rationem ſecundariam finis, prout vanè-glorioſè Angelos reſpicit, eſſet peccatum veniale. Vide igitur qualiter in ſententiâ magni illius Doctoris poſſit dari meritum in ipſis peccatis venialibus. Sed quidquid ſit de hac ſententiâ alibi examinandâ, ſaltem non poteſt dari actus venialis, quem non concomitentur ſimul actus virtutum plurimarum, per quos Monachus ſemper proficiat.

669. QUINTA Concluſio. *Qui actualiter non vult proficere (id eſt, qui purè omittit volitionem formalem proficiendi) nec peccat mortaliter nec venialiter.* Explico conceptum. Aliud eſt velle non proficere, aliud nolle proficere, & aliud non velle proficere.

670. *Velle non proficere* eſt formalis volitio, cujus objectum eſt non profectus, qui neceſſariò conjungitur peccato (ut vidimus) quamobrē mortaliter is peccat, qui amat non-profectum; amat enim aut ipſum peccatum, aut aliquid cum eo neceſſariò conjunctum. Quoniam ſicut tota ratio proficiendi eſt charitas, ſic culpa eſt tota ratio non proficiendi. Ergo qui non-profectum diligit, amat peccatum formaliter aut concomitanter.

671. *Nolle proficere* eſt odium formale, quo profectum perſequeris; ergo qui tale habet, charitatem adoritur, & peccat mortaliter.

672. *Non velle actualiter proficere* eſt carentia actualis amoris erga profectum; iſte non eſt formaliter debitus, niſi cùm obligat præceptum princeps primæ tabulæ: reperitur tamen ſemper virtualiter in animo, quouſque vel velit non-proficere, vel proficere nolit.

Sed hæc fortè nimis ſubtilia ſunt: ad clariora & morum inſtructioni utiliora veniamus.

LIBER OCTAVUS.

De Votis ſubſtantialibus.

TRium Virtutum (videlicet Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ) devotio ſubſtantialis eſt; has devovimus Deo, cùm mores monaſticè convertere profeſſi ſumus; converſio enim Monaſtica non aliter fieri debet, quàm per iſtas virtutes. Circa quarum obſervātiam occurrunt quæſtiones difficiles, communes omni Religioſo. Examinabo illas potiùs ſincerè quàm ſeverè; non enim eſt animus agere hypocritam & inclementem, ſed veracem. Nullibi contra dictamen loquar; quod ſi alicubi propriam opinionem non expreſſero, eam ipſummet ſilentium clariſſimè manifeſtabit. Neminem ſine causâ clariſſimâ reum agam: non enim prodeſt novas obligationes fingere, cùm vix ſatisfacimus ratis.

DE GRADIBUS HUMILITATIS.

673. HUmilitas origo eſt & fons univerſarum virtutum, ideò antequàm monaſticas exponam, proderit cōſiderare Humilitatē. Sed curante virtutes univerſas. Quoniā ille qui vota emiſit, renatus & ablutus ſecundo baptiſmate, factus mēte parvulus ut poſſit ingredi in cœlū anguſta porta. Sanè à Viris doctiſſimis Profeſſio alter baptiſmus dicta, nō ſolū ob annexas indulgētias ſed ob heroicū ſummæ virtutis actū apud Alfōſū Rodriguez exercitii ſpiritualis part 3. tract. 2. c. 4. *Tanti Deo, ait, actus ille eſt, quo quis ſe totum ipſius obſequio per hæc tria Religioſa vota mancipat, ut tres Sancti pariter Theologi aſſerere non dubitent, hominem conſequi remiſſionem omnium peccatorum, ita quidem certò, ut ſi tunc morienum contingeret, immunis planè à pœnis purgantis ignis, non minùs rectà in cælum, quam recens baptizatus aliquis, evolaret. Quem idcircò SS. Hieronymus, Cyprianus, Bernardus alterum baptiſmum appellant. Neque verò id fieri per viam indulgentiarum exiſtimandum eſt (cùm plenariam peccatorum veniam Novitiis citò confeſſi, paneq; cæleſti paſti, ipſo Religionis ingreſſu unà cum religioſo habitu accipiant) ſed eſt hoc facinus natura ſua tam eximium, atque heroicum, ut ſine indulgentia etiam cuncta pœnarum, quæ peccando contraxerant, nomina expungat.*

Baptiſmus igitur aqua illa eſt, de quâ ſcriptum, *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Et profeſſio nihil omnino aliud quam ſecundus baptiſmus. Religioſus ergo cum vota emittit, abluetur, & tranſit in angelum: ergo ut ſciat in angelicâ dignitate perſiſtere, docendus eſt virtutem Angelicam. Nullus diabolus humilis, nullus angelus ſuperbus eſt. Unde collige humilitatem eſt Angelorum proprietatem, & ſi vis, etiam in quarto modo, Angelo enim beato convenit, & quidem omni (dæmones ab angelica dignitate exciderunt) ſoli (hominibus ſi ipſa competit, nunquam priùs quam fuerint angelica innocentia donati) & ſemper (cum enim ipſa, etiam angelica perfectio deperditur.)

Magni omnino facienda à nobis hæc Angelica virtus.

dicat ſemper humilis Frater in corde ſuo: (Pſ.17.) *Tunc ero immaculatus coram eo, ſi obſervavero me ab iniquitate mea.* Voluntatem verò propriam ita facere prohibemur, cùm dicit Scriptura nobis: Et (Eccl.18.) à voluntatibus tuis avertere. Et item, rogamus Deum in oratione ut fiat voluntas ejus in nobis. Docemur ergo meritò noſtram non facere voluntatem, cùm cavemus illud, quod dicit ſancta Scriptura (Proverb.16.) *Sunt viæ quæ videntur hominibus rectæ, quarum finis uſq; ad profundum inferni demergit*: & cùm item cavemus illud, quod de negligentibus dictum eſt: (Pſal.52.) *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in voluptatibus ſuis.* In deſideriis verò carnis, ita nobis Deum credamus ſemper eſſe præſentem, cùm dicit Propheta Domino. (Pſal. 37.) b *Ante te eſt omne deſiderium meum.* Cavendum ergo ideo malum deſiderium, quia mors ſecus introitum delectationis poſita eſt. Vnde Scriptura præcipit dicens: (Eccleſ. 18.) *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Ergo ſi oculi Domini (Proverb.15.) ſpeculantur bonos & malos, & Dominus (Pſalm.13.) de cœlo ſemper reſpicit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum, & ſi ab Angelis à nobis deputatis die noctuque Domino factori noſtro, opera noſtra nuntiantur, cavendum eſt omni horâ Fratres, ſicut dicit in Pſalmo (52.) Propheta, ne nos declinantes in malum, & inutiles factos aliquâ horâ aſpiciat Deus, & parcendo nobis in hoc tempore, quia pius eſt, & expectat nos converti in melius, dicat nobis in futuro: (Pſal.49.) *Hæc feciſti, & tacui.*

DESIDERIA.a] *Carnis deſideria qui amputat, feſtinet; quia ſæpe, agens in agende repatitur. Peccaſti ex fragilitate, ex levitate? meditare peccateris diſcrimina, Chriſti Domini miſericordias, peccati turpitudinem: hujus tamen quæ turpis diutius contemplationi inhærere, vix expedit. O quoties minus cautè incipis ſenſualia gaudia deteſtari! O quoties hæc alte concepta rapuerunt voluntatem! Herculè carnis deſideria amputare poteris, ſi feſtines; ſi moroſè hærens, illa periculoſius radicabis. Aptè Gregorius in Regiſt. Oculi noſtri (cordis intelligo) etſi jactentur in aliquam fœminam, in nullam figantur. In hac enim materia, illa cogitatio prodeſt, quæ luxum abominatur feſtina; non poterit non nocere, ſi hæreat, ſi in moroſa ſpeculatione detineatur.*

ADEO.b) *De Divina præſentia & Angelorum miniſterio latè diſputo olim de reverentia orationis ad caput Regula 20.*

DEI.c) *Initium ſapientiæ timor Domini eſt, & idcirco Præceptor noſter ſapientiſſimus, moralem docturus Theologiam, à Dei timore exordium ſumit. Cogitationes proles hominu ſunt, ideò Conceptus nominantur; ita ſacrificandæ Deo ſunt, ut Deum timere judiceris: Sanè Abraham antequam gladium ſtringeret immolaturus filium, non audivit Dominum dicentem ſibi, (Nunc cognovi quòd timeas Deum.)*

TEXTVS. *Ex cap. 7.*

De Obedientia.

678. Secundus a humilitatis gradus eſt, ſi quis propriam non amans voluntatem, deſideria ſua non delectetur implere, ſed vocem illam Domini factis imitetur dicentis (Ioann.6.) *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus, qui miſit me.* Item dicit Scriptura: *Voluntas habet pœnam, & c neceſſitas parit coronam.*

679. Tertius b humilitatis gradus eſt, ut quis pro Dei amore omni obedientia ſe ſubdat Majori, imitans Dominum, de quo dicit Apoſtolus: (ad Philipp.2.) d *factus obediens* Patri *uſque ad mortem.*

680. Quartus humilitatis gradus eſt, ſi in ipſa obedientia duris, & contrariis rebus, vel etiam quibuſlibet irrogatis injuriis tacita conſcientia patientiam amplectatur, & ſuſtinens non laſſeſcat, vel diſcedat dicente ſcriptura: (Matth. 24.) *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Item (Pſ.26.) *Confortetur cor tuum; & ſuſtine Dominum.* Et oſtendens fidelem pro Domino univerſa etiam contraria ſuſtinere debere, dicit ex perſona ſufferentium: (Pſal.43.) *Propter te morte e afficimur totâ die: æſtimati ſumus ut oves occiſionis.* Et ſecuri de ſpe retributionis divinæ ſubſequuntur gaudentes & dicentes: (Rom.8.) *Sed in his omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.* Et item alio loco ſcriptura: *Probaſti nos* (inquit Pſ.65.) *Deus: igne nos examinaſti, ſicut igne examinatur argentum. Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro.* Et ut oſtendat ſub Priore nos debere eſſe, ſubſequitur dicens: *Impoſuiſti f homines ſuper capita noſtra.* Sed & præceptum Domini in adverſis, & in injuriis per patientiam adimplentes (Matth. 5.) qui percuſſi in maxillam, præbent & aliam: auferenti tunicam, dimittunt & pallium; angariati milliario, vadunt & duo: cum Paulo Apoſtolo (2.Corinth.11.) falſos Fratres ſuſtinent, & perſecutionem: & (1.Corinth.4.) maledicentes ſe, benedicunt.

681.

681. SECUNDUS a) *Ex Dei timore ad obedientiam tranſitus immediatus; non potes dici bene Prælato obtemperare, qui Deum non times: ſicut non potes ad ſecundum gradum deveniſſe, qui non tranſiſti primum. Hoc argumentum efficaciſſimum eſſet contra Adamum Monachum, quem honorat noſter melliſluus Pater Epiſtolis duabus, (ſexta videlicet & ſeptima) qui malè jubenti Abbati obediens ſe periculis ſummis expoſuit, & defectionem fecit à ſua congregatione. Optimè Heſiodus in operib. Bonus ille eſt, qui benè indicenti obedit: ergo qui malè indicenti obedit, malus eſt. Inſufficienter ergo ſe excuſat Adamus monachus apud Bernardum. Quoniam nec indicentis authoritas, nec jubentis imperium efficere poterit, ut mala licitè patrentur. Bis peccas (ait Pub. Mim.) cùm peccandi obſequium accommodas. Sed fortè Adamum neceſſitatem, non niſi hypotheticam; neceſſarium enim omninò, ut vel ſatisfacias voto, vel pecces.*

TERTIUS b) *Non ſufficit obedire, ſed eſt opus obedire propter Deum; non ergo voto ſatisfacit, qui Prælato obedit contra Deum, hoc enim nec vovit, nec potuit.*

NECESSITAS c) *Neceſſitatem vocat obedientiam, & indiget expoſitione. Obedientia non inducit neceſſitatem ſimpliciter, ſed infallibilitatem ex ſuppoſitione. Infallibilitas hæc etiam vocatur neceſſitas à Doctore melliſluo libello de præcept. & diſp. c. 2. Vel ſi excuſaverit indiscreta ſatisfaciendi promptitudo, fuit enim poſteà vir egregius & multorum religioſorum parens.*

FACTUS EST d) *Hunc locum de verâ obedientiâ expoſuit Benedictus. Hinc quæſtioni politicæ ſolutio manifeſta. Quiſpiam Ciſtercienſis defendit Compluti in actu Univerſitatis majori, Chriſtum Dominum habuiſſe verum & rigoroſum præceptum, latum à Patre. Hæc aſſertio eſt contra noſtrum Lorcam, quem primarium Profeſſorem olim Complutenſis Academia celebravit, quem hodie Magiſtrum Ciſtercienſes communius profitemur. Hinc iſte inurbanitatis accuſabatur: non enim judicabatur expediens, contra communem Magiſtrum ſententias in tam celebri ſchola propugnare. Sanè, me conſule, maximi facias Lorcam, cujus ingenii facilitatem & magiſterium nemo non admirabitur; majoris tamen Benedictum: ideò à probabiliſſima Lorcæ abſtine opinione, & aſſerere Chriſtum Dominum habuiſſe verum præceptum moriendi: aliàs enim ut Lorca urbanus ſis, inurbanus eris Benedicto.*

AFFICIMUR e) *Sic conſtanter legunt omnia manuſcripta. Fortè reſtituendum eſt; Propter te affligimur tota die, ut conſonet Vulgato dicenti Propter te mortificamur tota die: &c.*

HOMINES f) *Hinc conſtat malè illum præeſſe, qui exuerit humanitatem. Qui ſubditis inhumanus eſt, ſecundum Deum Præſes non eſt: homines enim hominibus præfecit Deus, non triferas & irrationales animantes.*

682. Quintus humilitatis gradus eſt, ſi omnes cogitationes a malas cordi ſuo advenientes, vel mala à ſe abſconsè commiſſa, per humilem confeſſionem Abbati non celaverit ſuo. Hortans nos de hac re Scriptura dicit: (Pſalm. 36.) *Revela Domino viam tuam, & ſpera in eum.* Et item dicit: (Pſalm. 117.) *Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in ſeculum miſericordia eius.* Et item Propheta: (Pſalm. 31.) *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitias meas non operui. Dixi, pronuntiabo adverſum me injuſtitias meas Domino: Et tu remiſiſti impietatem cordis mei.*

683. Sextus humilitatis gradus eſt, ſi omni vilitate, vel extremitate ſit contentus Monachus: & ad omnia quæ ſibi injunguntur, velut operarium malum, & indignum ſe judicet, dicens cum Propheta: Pſalm. 72 *Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi: ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.*

684. Septimus humilitatis gradus eſt, ſi omnibus ſe inferiorem, & viliorem non ſolùm ſua lingua pronuntiet, b ſed etiam intimo cordis credat affectu, humilians ſe, & dicens cum Propheta: (Pſalm 71) *Ego ſum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis.* (Pſalm. 78.) *Exaltatus ſum, & humiliatus, & confuſus.* Et item: (Pſalm. 118.) *Bonum mihi quod humiliaſti me: ut diſcam mandata tua.*

685. c Octavus humilitatis gradus eſt, ſi nihil agat Monachus, niſi quod communis Monaſterii Regula, vel Majorum cohortantur exempla.

686. *Circa quintum humilitatis gradum oportet adnotare, D. Benedictum loqui ex hypotheſi, non autem ſimpliciter & abſolutè. Sæpe accidit dari Prælatos, qui carent politicis prærogativis, nempe maturitate, prudentia, circumſpectione, gravitate. Sæpe aut favore Principum, aut Confratrum errore promoventur aliqui, quibus expediret potiùs regi, quàm regere; potiùs audire quàm audiri. Si fortè (quod Deus avertat) non ſubſis, cui poſſis totum cor tuum exponere (non enim teneris ſecreta expendere publicaturo) elige tibi in Monaſterio ſeniorem aliquem, cujus te modeſtia componat, vita inſtruat, conſilium dirigat, inſtructio moderetur. Huic cor tuum explica: ſed & hoc moderatè. Sunt aliqua juventutis delicta, & ignorantiæ, quorum non juvat meminiſſe: In dubiis tace; quia indicta dici poterunt, ſi poſteà expediat; quæ ſemel dicta, non poterunt indicta reddi.*

PRONUNTIET b) *Auguſtinus de verbis Apoſtoli (habetur 22. q. 2. Cum humil.) Cum humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris, quod evitaras. Aliud de ſe ſentire & humiliter loqui, bifariàm malum eſt. Eſt primò ſuperba quapiam æſtimatio, ſecundò commentitia confeſſio.*

MAIORUM c) *Sed qui in communitate Majores debent nominari? Certè non ſemper ſeniorum vita eſt merum reformandorum ectypon, hos enim ſola debet dirigere illorum converſatio, qui ſubſint Regulæ ſinceræ expoſitioni.*

687.

687. Nonus humilitatis gradus eſt, ſi linguam ad loquendum prohibeat Monachus: & taciturnitatem habens, uſque ad interrogationem non loquatur, monſtrante Scripturâ: (Proverb. 10.) *Quia in multiloquio non effugietur peccatum:* & quia (Pſalm. 139.) *vir linguoſus non dirigetur ſuper terram.*

688. Decimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſit facilis, ac promptus in riſu, quia ſcriptum eſt: (Eccleſ. 21.) *Stultus in riſu exaltat vocem ſuam.*

689. Vndecimus humilitatis gradus eſt, ſi cùm loquitur Monachus, leniter, & ſine riſu cum gravitate, & pauca verba, & rationabilia loquatur; & non ſit clamoſus in voce, ſicut ſcriptum eſt: (Eccl. 20.) *Sapiens verbis innoteſcit* a *paucis.*

690. Duodecimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſolùm corde Monachus, ſed etiam corpore humilitatem ſe videntibus ſemper indicet, id eſt, in opere, in Monaſterio, in Oratorio, in horto, in via, in agro, vel ubicumque ſedens, ambulans, vel ſtans, inclinato ſit ſemper capite, defixis in terram b aſpectibus, reum ſe omni hora de peccatis ſuis exiſtimans, jam ſe tremendo judicio Dei præſentari æſtimet, dicens ſemper illud, quod Publicanus ille Evangelicus fixis in terram oculis dixit: (Lucæ 18.13.) *Domine, non ſum dignus* d *ego peccator levare oculos meos ad cœlum.* Et iterum cum Propheta: (Pſalm. 118.) *Incurvatus ſum, & humiliatus uſquequaque.* Ergo his omnibus humilitatis gradibus aſcenſis, Monachus mox ad charitatem Dei perveniet, quæ (1. Ioann. 4.) *perfecta foras mittit* c *timorem*, per quam univerſa, quæ priùs non ſine formidine obſervabat, abſque ullo labore velut naturaliter ex conſuetudine incipiet cuſtodire, non jam timore gehennæ, ſed amore Chriſti, & conſuetudine ipſa bona, & delectatione virtutum: quæ Dominus jam in operario ſuo mundo à vitiis, & peccatis Spiritu Sancto dignabitur demonſtrare.

PAUCIS. a) *Aliquando non ſine acumine expenebam ſic. Sapiens ex ſolis verbis innoteſcit paucis hominibus, ſed ex operibus nulli non innoteſcit. Verba cordis ſunt indices, qui aliquando & fallere poſſunt & falli: opera ſunt nuncii veridici, qui animi penetralia expandunt. Ex verbis vix pauci veram ſapientiam inferunt; quia hæc non in verborum, ſed in morum relucet elegantia* Bernardus de interiore domo. *Qui linguam ſuam & ventrem cuſtodire non poteſt, monachus non eſt*: Citatur ab Alphonſo Rodriguez exercitii ſui part. 3. tract. 6. cap. 4.

IN TERRAM. b) *Reſpice finem, ut media diſponas competentia. Finis tibi quà corporeo terra eſt, quà ſpirituali cœlum: corporis ergo oculis terram attentè meditare, qui terra es & in terram ibis; incorporeis, divitias tranſnaturales illas, quas tibi Redemptor præparavit.*

TIMOREM c) *Quomodo foras timorem mittit charitas, cùm iſta ſapiens ſit, & ſapientiæ principium ſit timor? Genereſus ille timor, qui filiorum eſt proprius, eſt & ſapientiæ fons & ſocius charitatis. Timor ſervilis eſt gratia anceps, & foras mittitur veniente gratia.*

d NON SUM DIGNUS) *Bonarum mentium eſt ibi etiam aliquando culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt.* Magnus Gregorius in epiſt. ad Auguſtinum. Reſp. 10. Nota illud aliquando, ſi enim ſemper non bonæ illæ, ſed ſtupidæ & imprudentes eſſent. Sed & hoc ipſum alibi uberius explicabo.

OBEDIENTIA.

690.b. SVbordinatio eſt virtutum politicarum princeps; Reſpublicæ ſine paupertate & caſtitate æternæ fiunt, nulla ſine obedientiâ. Statum publicum ſæpe divitię tuentur, ſovent matrimonia legitima, quem independentia deſtrueret. Non poteſt perennare Reſpublica, quæ ex æqualibus membris coaleſcit. Corpus myſticum tunc benè diſpoſitum eſt, cùm ſimile evadit naturali. Habeat unum caput Communitas, quod cæteris præſideat membris; ne membrorum ordinem alteret, non enim moveri poterit, ſi ſuperponat pedes humeris; reptabit, ſi pedibus manus ſupponat. Homines ſumus Angelorum imagines: hi conſtituunt Rempublicam felicem, & omnes differunt ſpecie. Non dantur duo Angeli æqualis perfectionis: ne dentur homines æqualis dignitatis; ſed aut nullam authoritatem habeant, aut ordinatam bene.

Placuit igitur Obedientiæ neceſſitatem & obligationem expendere ante virtutes reliquas; quoniam illa communis eſt omnibus, & hæ ſolùm ſunt neceſſariæ Religioſis. Sæculari & Monacho communis eſt ſubordinatio, neuter enim eſt exlex Nihilominùs Obedientia ſtrictiùs Religioſum obligat quàm ſæcularem, firmatur enim ſecundæ Tabulæ Lex prima perennitate voti. Subinde inobedientes Cives (ni fortè & ipſi fidelitatem Magiſtratui juraverunt) peccant dumtaxat contra ſecundam Tabulam, ſed contra utramque Monachi, qui per inobedientiam quartum præceptum Decalogi temerant, & ſecundum; negant enim honorem debitum Patri Monaſtico, & nomen Dei in vanum aſſumunt, ſcientiæ immenſæ mentientes, &, contra divinam authoritatem pejerantes.

Obedientiam bifariam Religioſi promittunt; alii Regulæ, alii ſecundum Regulam Prælato. Hos ultimos non teneri ad Regulæ obſervantiam ante ſuperioris præceptum certum eſt; ex vi enim voti obedire ſuis Prælatis debent, moraliter aut pœnaliter, prout lex ab eiſdem lata fuerit moralis aut pœnalis. Illi autem, qui Regulæ obedientiam promittunt tenentur obedire Regulæ. Sed quî? Graviter, leviter, pœnaliter? Hujus difficultatis deciſio adeò eſt implicata & incognita, ut Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 198.

art. 9. conſulendum ſummum Pontificem ſuadent. Eamdem declarationem Angelus (verb. *Præceptum*) in D. Auguſtini Regulâ deſiderat. Dolet Navarrus *cap.* 23. *numero* 48. hoc dubium non fuiſſe in Concilio Tridentino propoſitum & reſolutum. Et Sylveſter (verb. *Lex*) ſe adhibuiſſe laborem, nec tamen aliquid certi exploraſſe potuiſſe teſtatur. Hac olim Minores controverſiâ vexati declarationem obtinuerunt, quæ incipit, *Exivit de Paradiſo*. Et Thomas à Ieſu *in expoſitione Regularum, part. 2. dub. 8. pag. 132.* celebrem hanc Clementinam recenſet, & ſubiungit; *& utinam hujus Pontificis & aliorum circa ſuam Regulam declarationibus poſteà factis, adhuc eorum conſcientiæ ſedarentur.* Dum igitur hanc alii controverſiam examinant, nos faciliùs, quid voverimus, & qualiter obedire teneamur, demonſtrabimus, non enim, ut oſtendimus, tenemur Regulæ; ſed Prælato, ſi præcipiat ſecundum Regulam.

T E X T V S. *Ex cap. 5.*

De Obedientia.

691. PRimus Obedientiæ gradus eſt, a Obedientia ſine mora. Hæc convenit his, qui nihil ſibi Chriſto charius aliquid exiſtimant, propter ſervitium ſanctum, quod profeſſi ſunt, ſeu propter metum gehennæ, vel gloriam vitæ æternæ, mox ut aliquid imperatum à majore fuerit, ac ſi divinitùs imperetur, moram pati neſciunt in faciendo. De quibus Dominus dicit: Obauditu auris obedivit mihi. Et item dicit Doctoribus: Qui vos audit, me audit. Ergo hi tales relinquentes ſtatim quæ ſua ſunt, & voluntatem propriam deſerentes; mox ex occupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes, vicino obedientiæ pede jubentis vocem factis ſequuntur. Et veluti uno momento prædicta Magiſtri juſſio, & perfecta diſcipuli opera in velocitate timoris Dei ambæ res communiter citiùs explicantur, quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit. Ideo anguſtam viam arripiunt, unde Dominus ait: Anguſta via eſt, quæ ducit ad vitam, ut non ſuo arbitrio viventes, vel deſideriis ſuis, & voluptatibus obedientes; ſed ſemper ambulantes alieno judicio & imperio, in cœnobiis degentes, Abbatem ſibi præeſſe deſiderant. Sine dubio hi tales illam Domini imitantur ſententiam, quâ dicit: Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me. Sed hæc ipſa obedientia tunc erit acceptabilis Deo, & dulcis hominibus; ſi quod jubetur, non trepidè, non tardè, non tepidè, aut cum murmure, vel cum reſponſione nolentis efficiatur: quia obedientia quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur. Ipſe enim dixit: Qui vos audit, me audit. Et cum bono animo à diſcipulis præberi oportet: quia hilarem datorem diligit Deus. Nam cum malo animo obedit diſcipulus, & non ſolùm ore, verùm etiam in corde ſi murmuraverit; etſi impleat juſſionem, tamen acceptum jam non erit Deo, qui cor reſpicit murmurantis. Et pro tali facto nullam conſequitur gratiam: Imò pœnam murmurantium incurrit, ſi non cum ſatisfactione emendaverit.

Reperio periocham hujus capitis in definitionibus Germanicis latis anno 1595. ubi hæc lego. Non ſint (*Religioſi*) rebelles aut inobedientes ſuis Abbatibus, Prioribus, aliiſq; Superioribus, quia, qui illos ſpernit, Chriſtum (qui hoc dixit) ſpernit, ſed illis, uti ſanctè promiſerunt, ſubjiciantur & obediant, non ſervili, ſed filiali timore & reverentiâ. Contra eos non murmurent, propter quod meritum obedientiæ perderent apud Deum, qui cor reſpicit murmurantis, ſed ſi quid contra officii ſui & æquitatis rationem commiſerint, priùs reverenter & privatim eos moneant, ſi non abſtinuerint; deferantur ad eos, à quibus corrigi debent. At ne inobedientiam ſuam Abbatum ſuorum indignitate vel alio prætextu tegant, præceptis Abbatis (inquit D. Benedictus) in omnibus obediendum eſt, & ſi ille aliter, (quod abſit) agat; memor illius præcepti Domini, omnia quæcumque dixerint vobis facite, ſecundum autem opera illorum nolite facere.

a *Connectuntur caput quintum & ſeptimum mirabili quidem concordia. Primus humilitatis gradus capite ſeptimo aſſeritur Dei timor & abnegatio propria voluntatis; cum tamen quinto cap. Obedientia conſtituatur pro primo humilitatis gradu. Hæc tria conjunxit Benedictus, ut doceremur nullam Obedientiam bonam eſſe ſine timore Domini; præſtat enim obedire Deo quàm hominibus. Non debent, ait S. Pater cap. 71. Abbatis imperio privata imperia*

præponi;

præponi; ergo à fortiori Abbatis ſanctiones non debent divinas adorire. Pulchrè Gregorius citandus num. 695. ſubditos admonet, ne ita velint ſubeſſe ſuperiori, ut faciant defectionem à Deo. Ne Prælatus contra leges ſe ſuperiores quidpiam imperet: & ſi ipſe contra illas præſumat procedere, ſubditus non obediat. Prælato ſuperiores eas leges dico, quas ipſe non poteſt abrogare, quibus ſubditi in cordis foro tenentur obedire.

Venit Propheta N. ad Ieroboam Regem, Idolorum Patronum, (3. Reg. 13.) carpit ſeverè ejus amentiam, prædicit Idololatriæ excidium, & indignabundus valedicit. Turbatur Rex, & ſuavitate ſumma ipſum pacare cupiens, ſic ait: Eja Pater concede animum tuum tranquillitati, ſi Idola colerés, mentireris; quoniam contra dictamen ires; mentirer ego ſi non colerem, qui ſubſcribo dictamini. Superſedeamus à quæſtionibus, & tractemus alitera. Fatigat te ætas ſenilis major, quam additus itineris labor reddit intolerabilem: ad mea igitur palatia venias ut teracrees, & vacillanti animo vires reſtituas. Epulabimur ſimul; & donabo te munere permagnifico.

Angitur Propheta in bivio conſtitutus. Indicis Rex terrenus, quæ æthereus interdixerat: præponens tamen Deum hominibus reſpondit adjicienti & ſubornanti Regi: Si opum tuarum me participem redderes, & mihi tua arcis cederes dimidium; ſi diviſum imperium mecum habere decerneres, non te ſequerer nec tuæ adquieſcerem authoritati: contrarium ſtatum indixit mihi Dominus.

Sit tibi exemplo Anonymus iſte Propheta: Si enim Divinis humanas præponas traditiones, miſerrimè peribis. Sic confirmationi huic conceptui Propheta ipſiſſimus, qui cùm poſteà contra Dei præceptum amici perſuaſione & imperio ſuccumberet, à Leone interficitur (3. Reg. 13. 24.) Equidem ſi contra Dei legem Prælato obedias, in ipſo perfectionis itinere, quod peragis, à Leone interficieris; ab illo inquam, qui circuit quærens quem devoret, eos interimit qui obediunt homini timerantes legem Divinam.

TEXTVS. ex Cap. 4.

291. b. Voluntatem propriam odire. Præceptis Prælati in omnibus obedire, etiam ſi ipſe (quod abſit) aliter agat, memores illius Dominici præcepti; Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite. Non velle dici ſanctum antequàm ſit; ſed priùs eſſe ut veriùs dicatur. Præcepta Dei factis quotidie adimplere.

Prævidebat Pater ſanctiſſimus eorum fragilitatem & miſeriam, qui ad dignitates ſuperiores promoti. Ferè omnes divina doctrinæ fluenta ſuis ovibus propinant Antiſtites, ferè omnes legem Dei ſincerè tradunt & exponunt, & non multi exemplo præeunt, & virtute antecedunt. Et quia Præſidis exemplo Monachus componitur omnis, huic voluit ſanctus Pater occurrere imminenti periculo, ſuadens ne ſubditi indiſciplinatis ſuperiorum moribus inficiantur, ſed eiſdem condolentes doctrinam eorum ſanctam amplecterentur.

Conſultò præceptorum Dei meminit, cùm obedientia Abbati debita: hæc enim ipſi debetur quà Patri familiæ, quà Abbati; illi ex Decalogi præcepto quarto: huic ex ſecundo. In quarto enim præcipit Deus obedire Præpoſitis, in ſecundo reddi ſibi vota, quæ humanitùs fuerint diſtincta.

TEXTVS. Cap. 71.

Vt obedientes ſint ſibi invicem Fratres.

692. Obedientiæ bonum non ſolùm Abbati exhibendum eſt, ſed etiam ſibi invicem ita obediant Fratres, ſcientes per hanc obedientiæ viam, ſe ituros ad Deum. Præmiſſo ergo Abbatis, aut Præpoſitorum, qui ab ipſo conſtituuntur, imperio (cui non permittimus privata imperia b præponi) de cætero omnes juniores prioribus ſuis omni charitate, & ſollicitudine a obediant. Quod ſi quis contentioſus reperitur, corripiatur. Si quis autem Frater pro quavis minima cauſa ab Abbate, vel à quocumque priore ſuo corripitur quolibet modo; vel ſi leviter ſenſerit animum prioris cujuſcumque contra ſe iratum, vel commotum, quamvis modicè; mox ſine mora tamdiu proſtratus in terra ante pedes ejus jaceat ſatisfaciens, uſque dum benedictione ſanetur illa commotio. Quod ſi quis contempſerit facere, aut corporali vindictæ ſubjaceat, aut ſi contumax fuerit, de Monaſterio expellatur.

Digitized by Google

OBEDIANT a) *Patriarcha ſanctiſſimus in præſentiarum Vrbanitatis Doctor eſt; non enim ſanctitas dici poterit quæ fuerit inurbana. Injuſtitia non eſt ſanctitas: Injuſtus dicitur, qui alteri negat quod ſuum eſt; inurbanus, qui honorem debitum proximo negat: ſunt ſorores igitur inurbanitas & injuſtitia. Incivilitas culpa eſt, & gravis eſſe poterit, ſi materia ſit magna: inurbanitas etenim, proximi extrinſecus contemptus eſt. Tunc conſtat materiam politici contemptus eſſe gravem, quando honos qui debetur & negatur prudentum æſtimatione magnus eſt: cùm immeritò ſubjicis proximum pudori & confuſioni tanta, ut conſens juſtè mallet perdere gravem ſummam pecuniæ, quàm talia pati. Sed de hoc inferiùs, cùm Monaſtico-Politicas quæſtiones tractabo.*

PRIVATA b) *Eſt confirmatio conceptus, quem expendi num. 690. Nec debent privata imperia publicis, nec publica divinis anteponi.*

EXPELLATUR c) *Hinc liquet poſſe, imò debere dimitti contumaces: in quorum dimiſſione nec ingratus poteſt eſſe Prælatus dimiſſo, nec communitati. Communitati ingratus non eſt, qui eam ſcandalo frequenti liberat. Contumaci etiam placet, quem abſolvit onere intolerabili: pondus enim converſationis regularis, ſuave quidem eſt humilibus & mitibus corde, deprimit autem arrogantes, ſuperbos, pertinaces. De hoc inferiùs, cum de foro judiciali.*

Proderit ſubjungere D. Thomæ Abbatis Salernitani legem latam anno 1618. in Specioſa-vallenſi Monaſterio, quæ eſt illuſtratio hujus præſentis capitis. Iubet ergo ut Patres & Fratres honore ſe invicem præveniant, ut ſeniores junioribus non ſint injurii, neque hi in illos inſolentes. Compellent ſe invicem reverenter in omnibus colloquiis, proprio ſuo nomine, non corrupto, non barbarè aut ſcurriliter prolato, præmiſſo titulo Patris, ſi ſeniorem alloquantur: Fratris, ſi juniorem.

TEXTVS. *Cap. 72.*

De zelo bono quem debent habere Monachi.

693. Sicut eſt zelus amaritudinis malus, qui ſeparat à Deo, & ducit ad infernum: ita eſt zelus bonus qui ſeparat à vitiis, & ducit ad Deum, & ad vitam æternam. Hunc ergo zelum ferventiſſimo amore exerceant Monachi, id eſt, ut honore ſe invicem præveniant. Infirmitates ſuas, ſive corporum, ſive morum patientiſſimè tolerent: obedientiam ſibi certatim impendant. Nullus quod ſibi utile judicat, ſequatur, ſed quod magis alii. Charitatem Fraternitatis caſto impendant amore; Deum timeant; Abbatem ſuum ſincera, & humili charitate diligant; Chriſto omnino nihil præponant: qui nos pariter ad vitam perducat. Amen.

Plurimi zelo laborant indiſcreto, qui cenſurant alienam vitam, & temerè proximum judicant, ac ſæpius ſub ſpecie virtutis calumniantur. Similia monſtra ſæpe perturbant monaſteria. Me judice bifariàm peccant: primò, quia ſunt aliis ſcandalo: ſecundò, quia ſcandalum virtute veſtiunt.

Zelus res eſt laudabilis, ait Nazianzenus Orat. 14. modò intra fines ſuos conſiſtat. Linea eſt recta quæ duobus terminis hinc inde clauditur, prudentia & amore. Si amor zelo deficiat, eſt invidus: ſi prudentia, indiſcretus. uterque malus eſt & exuberat amaritudine. Is eſt ille zelus, qui, Benedicto teſte à Deo ſeparat, & in infernum manuducit. Zelum, ut bonus ſit, imò ut beni ſint, ferventiſſimo amore exerceant Monachi. Animadvertant tamen dari indiſcretum zelum, qui naſcitur ex amore imprudenti: ille, inquam, impatiens, qui nec ſuas, nec aliorum infirmitates tolerat. Ergo cum te vel alium diligis, & virtutes deſideras, prudenter agas: ſcias te eſſe hominem & illum tibi ſymbolum: imperfectiones tuas & alienas patienter tolera, & corrigere pedetentim feſtina. Omnia patienter atque prudenter facias: Patienter quidem, ne turberis: prudenter, ne tuos conturbes.

O quot in Monaſteriis zelo laborant indiſcreto: multi bona voluntate & malo judicio gubernantur, quorum voluntas nec adæquata eſt bona: quia ſi adæquata bona atque ſincera eſſet, humilitatem diligeret, ac ſubeſſet judicio ſapientiorum. Si dum virtutis zelo & deſiderio ageris, conſilia ſapientiorum contemnis, non jam zelus ille tuus indiſcretus eſt, ſed in invidiam tranſit; naſcitur enim à malo dictamine & pejore voluntate.

Monachi igitur diligenter atque patienter imperent & obediant. Diligenter agit qui diligit; quoniam Amor ignorat negligentiam. Prudenter aliis imperas, prudenter conſulis, cum eos per convenientia media dirigis. cum eos patienter toleras & corrigis blanda ſeveritate: confratrem tanquam te diligis, cum ſanctiones Antiſtitis majoris facis quàm reliquorum aut conſilia aut imperia: cum Chriſto nullum antepónis.

TEXTVS. *Caput 68.*

Si Fratri impoſſibilia injunguntur.

694. Si cui Fratri aliqua fortè gravia, aut impoſſibilia injunguntur, ſuſcipiat quidem jubentis imperium cum omni manſuetudine, & obedientia. Quod ſi omnino virium ſuarum menſuram viderit pondus oneris excedere, impoſſibilitatis ſuæ cauſas ei, qui ſibi præeſt, patienter, & opportunè ſuggerat, non ſuperbiendo, aut reſiſtendo, vel contradicendo. Quod ſi poſt ſuggeſtionem ſuam, in ſua ſententia Prioris imperium perduraverit, ſciat junior ita ſibi expedire: & ex charitate confidens de adjutorio Dei obediat.

Impoſſibile

Digitized by Google

Impoſſibile bifariam ſumitur. Moraliter & phyſicè. Impoſſibilia phyſicè ſunt, quæ fieri non poſſunt: talia ſunt, audire colores, videre odores, & ſimilia. Illa autem ſunt moraliter impoſſibilia, quæ phyſicè quidem poſſibilia ſunt, ſed non poſſunt fieri ſine ſummo tædio ac difficultate. Imprudens eſſet Prælatus, qui phyſicè impoſſibilia injungeret: quod ſi talia præciperet, ſubditus nec teneretur nec poſſet obedire, quia non datur potentia ad impoſſibile: ſi enim hæc daretur, non jam præciperetur impoſſibile ſed poſſibile. Iubet noſter Legiſlator ſubditum obedire Prælato impoſſibilia præcipienti: ergo jubet quod ſubditus faciat impoſſibilia, ſi præcipiat Prælatus: ergo agit in hoc capite de impoſſibilibus quæ fieri poſſunt: nempe de impoſſibilibus moraliter, hoc eſt, de difficillimis.

Ideò ſi tibi quidpiam regulare difficillimum à legitimo Superiore imperetur, erga eum te modeſtè excuſa: quod ſi excuſationem non admittat, confide de adjutorio Dei, ac hilari ſubmiſſione obedi. Vide n. 747.

Sed hoc unicum caput multa complectitur, quæ non poſſunt expendi modo, reſumetur ſub finem operis, & curis ſecundis illuſtrabitur.

DISPVTATIO L.

De rebus quæ præcipiuntur propter ſe.

SVppono id quod ſuperiùs diſp. VI. ſtatui, nimirùm Regulam neminem obſtringere moraliter, ne quidem ad ſubſtantialia: qualia ſunt Caſtitas, Paupertas, Obedientia: licet enim ad iſta graviter obligemur, non quidẽ gravis hæc obligatio oritur a Regula, ſed à voto. Nec hoc eſt ſpeciale in ordine Benedictino nam & ordinis Dominicani Regulæ ex natura ſua non obligant ad mortale aut veniale, D. Thomas 2.2. q. 186. art. 9 ad 3. Caietanus ibidem ad 4: dubium. Et Alphonſus Rodriguez in exercitii Perfectionis tractatu III. cap. x. *Ajo, ſi quidem aliud præter Regulam non eſſet, contra illum facere peccatum non fore: ſin conſtitutiones regulæ-ve materiam voti alicuius continent atque explicant, peccatum ſanè fore, non ex vi earum, ſed ex vi voti quod obligat ſub peccato.* Ita etiam vir pius & doctus de Regulis ſocietatis.

Hac igitur poſitione præmiſſa, addo omnia illa, quæ contenta in Regula, tametſi ante Abbatis præceptum non habeant quod obligent moraliter, poſſe tamen à ſuperiore præcipi, & tunc iam moraliter obligatura, graviter aut leviter ſecundum materiæ quantitatem. Poſſe, inquam, à ſuperiore præcipi, & hoc ipſum bifariam, nimirum aut propter ſe, aut propter aliud. Illud dicitur præcipi propter ſe, quod jubetur ut finis, nempe cùm jubetur abſolutè. Illud jubetur propter aliud, quod jubetur ut medium ad aliquem determinatum finem. Hæc præcepta à multis confunduntur, quæ co[illegible]o diſſident, & poſtulant reſolutiones differentes. Ideireò in hac diſputatione abſolutas ſanctiones expendam: in ſequenti diſſeram de relativis.

RESOLVTIO I.

695. *Prælato aliquid præcipienti contra Regulam, nullus tenetur obedire.* Eſt certa: quoniam contra Regulam, nullam habet Abbas authoritatem. Si illud quod contra Regulam indicitur, non ſit etiam contra aliam legem nobiliorem, poterit inferior facere vel non facere: puta ſi juberet quòd comederet carnes feriâ quartâ, à quibus ex Regula abſtinemus. Quod ſi Abbas non ſolùm præciperet contra Regulam, ſed etiam contra præcepta Dei aut Eccleſiæ, teneretur ſubditus non obedire. Prodeſſunt huic reſolutioni D. Gregorii verba (habentur in 2. quæſt. 7. Admonendi) dicentis: *Admonendi ſunt ſubditi, ne plus quàm expedit, ſint ſubjecti, ne cùm ſtudent plus quàm neceſſe eſt hominibus ſubjici, compellantur vitia illorum venerari.*

696. Nomine Regulæ intelligo illam quà legitimè acceptatam in communitate: unde non eſſet cenſendus jubere contra Regulam Prælatus, qui nunc præciperet comedi carnes die Dominica: quia Regula quà à nobis admiſſa non decernit contrarium: eſſet tamen contra Regulam, ſi ſano robuſto juberet comedere carnes feriâ quartâ, quas lex quà à nobis acceptata interdicit. Cæterùm, ſi æger aut debilis nollet carnes comedere feriâ quartâ, poſſet eum Abbas obligare: quia ſecundùm Regulam ægri & debiles carnibus uti debent.

697. Dices. Mitigatio Regulæ, privilegium eſt: Atqui poſſum cedere privilegio, cùm gratia nulla concedatur nolentibus. Ergo ſi cedam, remanet Regula ſecundum literam. Igitur ſi præcipiat mihi Antiſtes carnes comedere die Dominica, & ego cedam diſpenſationis privilegio, remanebit mihi literatoria Regula prohibens carnes, ac propterea potero non obedire.

698. Reſpondeo: multa in inſtantia aſſumi, quæ indigent majori examine. Nullam gratiam fieri nolenti certum eſt, ſicut neque volenti fit iniuria: ſed ſicut non ſufficit quæcumque voluntas ut iniuria non fiat, ſic nec quæcumque nolitio ſufficit ut gratia non teneat. Tibi iniuria non fit, cùm de licentia tua id adimitur quod potes dare: iniuria autem fieret, ſi, te permittente, adimeretur vita aut quidpiam aliud quod perdere non poſſes. Gratia tibi non fit, quando conceditur quod non vis nec teneris admittere: Gratia fit, cùm conceditur id quod teneris admittere licèt non velis. ¶ Privilegiorum alia ſunt publica, alia privata. Privata, quæ uni ſoli: publica: quæ conceduntur toti communitati. Privilegium, quod tibi uni conceditur, non admittere, & ſemel admiſſum dimittere etiam potes. Si id communitati concedatur, communitas poteſt admittere, & ſemel admiſſo poteſt cedere. Cæterum, ſicut unus particularis non poteſt admittere gratiam publicam communitate invitâ, ſic nec cedere gratiæ. † Mitigatio Regulæ quoad carnes, privilegium eſt, ſed publicum: conceſſum communitati, non

Digitized by Google

tibi uni? Ideò illa poteſt huic privilegio cedere, tu non potes: Ergo teneris obedire Prælato tuo præcipienti contra rigorem Regulæ, ſi præcipiat ſecundùm Regulam legitimè authenticeque mitigatam. Vel ſi dubites diplomatum tenorem conſule, & videbis tibi ſecundariò & per accidens illud concedi, quà hujus corporis parti: ergo corpus eſt quod poterit cedere, non tu.

699. Accedit, quòd tenearis obedire Prælato ex vi voti, voves autem ei obtemperare ſecundùm Regulam quà legitimè receptam in tuo monaſterio. Vt conſtat ex his quæ ex D. Bernardo dixi *diſſ. 7.* Vnde qui teneris comedere carnes die Dominicâ Prælato præcipiente; ſi die Dominicâ piſces comedi Prælatus jubeat abſolutè, (hoc eſt ſine cauſa) non teneberis ei obedire. Addidi conſultò *ſine cauſa*, quia ſi cauſa aliqua Regularis (hoc eſt, quæ ſit in Regula) adſit, poterit Abbas indicere abſtinentiam propter illam. Sed vix talis cauſa poteſt accidere.

699. b. Corollarium. *Hinc patet Religioſos non profiteri nec teneri obedire ſecundum Regulæ rigorem, qui in libris reperitur: ſed ſecundum communitatum bonos mores, ab ordine & eccleſia approbatos:* quod definitum eſt in comitiis Germanicis celebratis anno 1595. in Bavaria Præſide Edmundo à Cruce Ciſtertii Abbate ubi ſic. *Regulam D. Benedicti, ſecundum quam profeſſi ſumus, prout à ſanctiſſimis noſtris primis Patribus recepta eſt, & à S. Sede Apoſtolica approbata & moderata* (nota ſingula verba,) *accuratè & integrè quilibet noſtrum obſervet, maximè verò vota, quæ diſtinxerunt labia noſtra, videlicet promptam obedientiam, perpetuam caſtitatem, & paupertatem voluntariam. Quanta namq; eorum reddendorum, profeſſis omnibus incumbat neceſſitas, certa pariter & tremenda illa D. Benedicti ſententia profeſſionis noſtra formam continens declarat, cum inquit: Suſcipiendus in Oratorio coram omnibus promittat de ſtabilitate ſuâ, & converſione morum, & Obedientiâ, coram Deo & Sanctis eius, ut ſi aliquando aliter fecerit, ab eo ſe damnandum ſciat, quem irridet.*

RESOLVTIO II.

700. *Prælato præcipienti directè & per ſe aliquod bonum, ſed extra Regulam, poteſt Monachus obedire, ſed non tenetur.* Non teneri conſtat: quia ex vi voti debet judicari: atqui ſufficienter hoc in profeſſione explicatur & limitatur ad Regulam Monachus ergo extra Regulam nihil tenetur facere. Non tenetur obedire, ſed poterit: quia ſi ultra Regulam aliquid fecerit, nihil contra Regulam aut aliquam virtutem operabitur. Hæc concluſio expreſsè eſt D. Thomæ *in quodl.* 10. *ar.* 10. ſecuti Divum Bernardum dicentem: *Nihil præcipiat Prælatus eorum quæ non vovi, nihil prohibeat eorum, quæ non promiſi: non augeat, neq; diminuat votum meum.* Ita de diſpenſ. & præcept. ſæpè & clariùs cap. 7. in fine.

RESOLVTIO III.

701. *Abbati præcipienti aliquid ſecundùm Regulam, Monachus tenetur obedire.* Patet ex vi profeſſionis. Non tamen inobediens ſemper peccat mortaliter, ſed pro quantitate materiæ: quia qui in re parva fuerit inobediens Prælato legitimè præcipienti, ſolùm peccabit venialiter. Materia magna in mea ſententia non dicitur, quæ non ſit octava pars operis conſummati: neque parva, quæ ſit minor uno *Pater noſter* in tempore, aut lectione. (De materia magna & parva diſſero *diſſ.* 4.)

De officio Divino prout præcipitur à Prælato.

RESOLVTIO IV.

702. *Prælato præcipienti recitare Officium divinum in choro, teneris obedire ſub peccato mortali, & tunc excuſaberis à peccato mortali ſi omiſeris ſolùm materiam parvam:* quanta ſit parvitas materiæ in officio divino, diffinio ex his ipſis principiis proprio loco. Vnde ſi abſis à Choro communi die integro, vel parte octavâ totius divini officii, peccabis mortaliter. Nota, quod ſi ex vi huius præcepti deficias à Choro culpabiliter vel inculpabiliter, non teneberis poſteà legere privatim: quia illud mandatum eſt de lectione publica, non de privatâ. Teneberis autem privatim legere ex alio capite: puta, ſi habeas majores ordines aut aliam ſimilem obligationem.

RESOLVTIO V.

703. *Prælato præcipienti recitare officium divinum extra Chorum, ille qui in Choro non recitaverit, tenetur obedire.* Patet, quia eſt expreſſum in Regula cap. 50. Si Prælatus jubeat id recitari genibus flexis extra Chorum, peccabit venialiter qui non poſuerit hanc circumſtantiam: peccare illum patet: quia ſic ordinatur in eodem capite: venialiter, quia eſt circumſtantia parvi momenti. Præterea, ab hac circumſtantia ex cauſa rationabili poſſent Monachi excuſari, ita ut nec venialiter peccarent, etiam Abbate præcipiente, v.g. ſi eſſent in itinere: & hunc caſum etiam D. Benedictus excipit, dum dicit in fine ejuſdem capitis: *Qui in itinere directi ſunt, non eos prætereant horæ cōſtituta, ſed ut poſſunt agant ibi, & ſervitutis penſum non negligant reddere.*

RESOLVTIO VI.

704. *Prælato præcipiente alicui Sacerdoti legere officium Divinum, tenebitur is duplici titulo, Obedientiæ, & Sacerdotii.* Sed cùm uterque titulus etiam ſit Obedientiæ, licèt graviùs peccet, non tenebitur hanc aggravantem circumſtantiam in confeſſione exprimere: patet, quia eſt aggravans in eadem ſpecie.

RESOLVTIO VII.

705. *Prælato præcipienti recitare horas, quas quiſpiam jam ſemel in Choro cum aliis recitaverat, nullus tenetur obedire.* Ratio eſt: quia nullus tenetur privatim repetere, quæ bene in Choro cum aliis recitavit. Memineris quod hic agimus de rebus præceptis propter ſe, quia ſi detur ratio aliqua regularis propter quam id tanquam medium præcipiatur, obedire tenebitur.

RESOLVTIO VIII.

706. *Si Prælatus præcipiat alicui, ut vadat ad Chorum cantaturus Matutinas cum aliis, licèt privatim eas legerit, tenetur ire.* Ratio eſt manifeſtiſſima: quia officium ipſius eſt aſſiſtere Choro, recitaſſe autem privatim, non prodeſt ad hoc, ut excuſetur ab obligatione cantandi publicè.

RESOLVTIO IX.

707. *Præcipitur Petro, quod vadat ad Chorum, vadit & non cantat, ſatiſfacit precepto?* Reſpondeo affirmativè, quia non præcipitur ipſi cantus. Sed hic debeo paululum hærere. Fortè verba ſignificabunt plus quàm ſonant. Fortè hoc mandatum, *vade ad Chorum*, æquivalet huic *vade & canta;* Quam ob rem exiſtimo hanc concluſionem locum habere quando probabiliter conſtât ſuperiorem non præcipere cantum ſed meram externam aſſiſtentiam: vidi enim aliquem ob raucedinem exemptionem prætendere, & prudenter ad præſentiam obſtringi.

RESOLVTIO X.

708. *Præcipitur eidem ut cantet in Choro, & non canit; peccatnè mortaliter?* Peccat, niſi à parvitate materiæ excuſetur. Quod ſi omitteret unam integram horam, vel octavam partem totius officii, licèt legeret ſuppreſsâ voce; peccaret mortaliter; quia jam frangeret præceptum in materia magna. Suppono, quod non habeat aliquam infirmitatem, propter quam poſſit cantum omittere.

RESOLVTIO XI.

709. *Rogas; utrùm prudenter præcipiatur alicui, ut vadat ad Chorum, aut ut cantet.* Reſpondeo tum cauſa eſſe laudabile; quia, ſi ſubditus ſit negligens, debet aliquibus modis coerceri, ut ſuo officio & occupationi ſatisfaciat: ſed ego non ponerem tale præceptum, niſi prius cognoſcerem non ſufficere omnes pœnitentias corporales. Non tamen tenentur Abbates eſſe tam benigni, atque ideò poſſent ſtatim in principio adhibere iſtam ſpiritualem medicinam.

RESOLVTIO XII.

710. *Qui non poteſt cantare in Choro, debet ſaltem aſſiſtere.* Quia licèt ſuppreſsâ voce recitet, facit corpus communitatis, & ſuâ præſentiâ illum actum cohoneſtat.

RESOLVTIO XIII.

Prælato præcipienti mutari Cantica, & ordinem, aut numerum Pſalmorum, & breviari lectiones aut reſponſor a, &c. non tenetur obedire. Patet: quia talia mandata ſunt ſecundum Regulam. Habet locum hæc regula etiam ſi Abbas id præciperet illicitè, modò validè. fallit ſi eccleſia illo capite expuncto res ita diſponeret ut Prælatus præciperet illicitè & validè.

De jejuniis prout præceptis.

RESOLVTIO XIV.

711. *Si Prælatus præcipiat ſervari aliquod jejunium Ordinis, id obligabit ſub peccato mortali.* Patet: quia eſt ſecundùm Regulam, & materia gravis. Quod jejunia Ordinis ſint ſecundùm Regulam, eſt manifeſtum; quòd ſint materia gravis, probo. Sunt magis neceſſaria quàm jejunia Eccleſiaſtica; Atqui hæc ſunt materia gravis, & obligant ſub peccato mortali in omnium opinione; ergo & jejunia Ordinis dicunt materiam magnam, & ſi præcipiantur, obligabunt ſub peccato mortali. Probatur major. Jejunia Eccleſiaſtica ordinentur ad vitam Chriſtianam, Monaſtica ad vitam pœnitentem & Religioſam, & magis conducunt ad hanc quàm ad illam; poſſet enim quis facilius Chriſtianus eſſe ſine jejuniis, quàm pœnitens, & Religioſus. Vix enim intelligitur ſine jejunio pœnitentia. Ergo &c.

RESOLVTIO XV.

712. *Si præcipiat Prælatus jejunia Eccleſiaſtica ſervari, qui ea fregerit, licèt peccet contra præceptum Eccleſiaſticum, non peccabit contra Monaſticum,* quia de ieiuniis Eccleſiaſticis ſancta Regula diſponit nihil. (Duo ſuppono, I. illud eccleſiaſticum jejunium præcipi purè propter ſe non propter aliquid aliud regulare; quæ hypotheſis totam hanc diſputationem tranſcendit: II. non coincidere cum alio jejunio ordinis, ut plerumque contingit.) Imò ſi præcipiatur propter aliquid regulare conſiderari poterit prudentiſſima DD. Ciſtertienſium lex lata Cæſareæ in Provinciali Germanorum capitulo anno 1626. Vbi Patres congregationis Monaſteriis prælati, *Declaramus*, inquiunt, *ea quæ in Regula noſtra ſuperiorum præceptis aut conſtitutionibus præcipiuntur & alia ſunt juris divini vel eccleſiaſtici, ex vi præcepti Regulæ, Superioris aut conſtitutionis, nullam novam obligationem inducere.*

RESOLVTIO XVI.

713. *In diem, quâ aliàs eſt jejunii Monaſtici, incidit vigilia alicuius ſancti: præcipitur ab Abbate hoc jejunium propter ſe, ſubditus ſervavit formam Monaſticam, non Eccleſiaſticam; quale peccatum peccavit?* Reſpondeo contra Eccleſiam, non contra obedientiam: peccavit eodem modo, quo peccaret in eadem actione aliquis ſæcularis: vel ipſe, ſi nihil præcepiſſet Abbas. Ratio eſt; quia Abbas ſolùm poteſt præcipere jejunia Monaſtica, & ſupponitur ſubditus tali die fregiſſe jejunium Eccleſiaſticum, Monaſticumque ſervaviſſe. Nota, jejunium Eccleſiaſticum & monaſticum differre in ciborum quantitate, qualitate & modo; ut expendam inferius, n.1613.b.

RESOLVTIO XVII.

714. *Præcipitur alicui ſine cauſa jejunium Monaſticum, die Dominica verbi gratiâ: aut alia die qua non erat Monachis dies*

diei jejunii. Quæritur, an debeat obedire. Reſp. Negativè, quia eſt ſupra Regulam. (Nota illud ſine cauſa, quoniam ceſſat dubitatio, ſi cauſa legitima, detur.)

De Præcepto ſilentii.

RESOLVTIO XVIII.

715. Silentium, ſicut & alia quæ ſunt in Regula; deficiente præcepto non poteſt obligare ſubditum in foro interiori, atque ideò, qui non obſervaverit ſilentium, debet excipi ſupplicio corporali. Si tamen adſit præceptum Abbatis, obligabit ſub peccato, ſecundum quantitatem materiæ, unde in dormitorio, ubi tota die eſt ſilentium, qui contra præceptum Abbatis per tres horas garriret, peccaret mortaliter. Fortè qui & paucioribus, nam tametſi naturalis dies 24. horis componatur, moralis creditur habere pauciores, unde qui 12. illum æquinoctialibus conſtituunt, eum qui octavâ ejusdem parte, hoc eſt horâ & mediâ operatur die feſto arguunt de mortali. quod videtur poſſe etiam de ſilentio impræſentiarum probabiliter dici. Nomine *præcepti* intelligo illud quod ponitur ex virtute obedientiæ, quia præceptum formale, quod fert quà Paterfamilias, non poteſt attingere ſilentium, quis enim uſpiam dixit, poſſe Patremfamilias indicere ſilentium propter ſe ſuis filiis? *Si garriret* dixi, quia ſi eſſet neceſſarium loqui, puta propter hoſpitem, vel propter aliam cauſam, non peccaret: quia neceſſitas & urbanitas ſunt fortiores ipſo præcepto Monaſtico.

Sed quia poſt completorium in tota domo ſilentium obſervandum, prudenter inveſtigas quâ horâ illi finis ponendus ſit, nimirùm quâ matutinâ poſſimus loqui, & ceſſet illud regulare ſilentii obſervandi præceptum? Reſpondeo Regulæ S. Benedictini ſolere adjungi utilem diſcurſum, qui inſcribitur, *B. Bernardi Abbatis Claravallenſis de vita ſpirituali nobile documentum.* Ita in editione Pariſienſi anni 1616. ita in aliis. Sed in huius Diſcurſus periodis multæ ſunt valdè utiles & doctrinales; & duas exſcribam. *De nullo prorſus*, ait, *ſiniſtre loquaris, quantumcumque ſit verum vel manifeſtum, niſi in confeſſione: & hoc ubi non potes aliter manifeſtare peccatum tuum.* Sentit ergo poſſe in confeſſione complicem manifeſtari, ſi aliter peccatum non poſſit: ſed hoc non urgeo non enim à te propoſitam controverſiam concernit. Addit inferiùs. *Fuge loquutoria quantùm potes. Melius eſt enim ſilere, quàm loqui. Poſt completorium non loquaris, quouſque finita ſit miſſa ſequentis diei.* Sed utra miſſa? matutinalis, major-ve? non declarat Bernardus, & nos in re dubia mediam opinionem eligimus, & quoniam utrique miſſæ capitulum intereſt, finem ſimul & capitulo & ſilentio nocturno imponimus. Firmabo hoc definitionem Germanicæ Congregationis proponendo: quæ hoc dubium anno 1597. declaravit his verbis. *Omni tempore ſilentium ſervetur, & ubique poſt completorium uſque ad egreſſum capituli diei ſequentis: Silentii huius cuſtodia valde eſt neceſſaria religioſo, quia (ut inquit D. Iacobus) ſi quis putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam à malo, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.* Conſonant aliorum Antiſtitum reſolutiones D. Ioann. Martinus Clari-loci Abbas viſitans Specioſam-vallem anno 1608. Sic inſcribit. *Silentium omni tempore & loco, at præſertim à completorio ad exitum uſque capituli, & in cunctis locis regularibus ſtrictiſſimè teneatur.* & anno 1615. D. Nicolaus Bouchetat ibidem *Silentium*, ait *quod juſtitiæ cultus eſt, & religionis noſtræ potiſſima clavis, exactè ſervetur in omnibus locis regularibus: ubique verò poſt completorium uſque ad egreſſum capituli diei ſequentis.*

De caſtitate, & Paupertate quà præceptis.

RESOLVTIO XIX.

716. Poterit Prælatus præcipere ſuis Monachis Paupertatem & Caſtitatem; & tunc proprietarius, aut incõtinens non ſolum peccabit contra votum ſpeciale Paupertatis aut Caſtitatis, ſed etiam contra votum Obedientiæ; unde illud peccatum duobus titulis eſſet contra votum ſolenne: ſed duobus titulis vel eſt eadem malitia, vel ſaltem gravitas eſt extenſiva, nec eſt neceſſarium hanc aggravantem circumſtantiam exprimi in confeſſione; non ſecus ac qui die Paſchatis miſſam omitteret, ad quam duplici præcepto tenetur, ſpeciali & communi: communi, quia eſt dominica; ſpeciali, quia Paſchatis. Lege inferiùs. Nam mihi vota ſecundum ſe conſiderata & abſtracta ab aliis præceptis, non diſtinguuntur ſpecie, ſed ſolùm materialiter: ac proinde numero tantummodo. Et probabiliùs eſt duas malitias numero diſtinctas non poſſe in eodem actu repetiri.

De aliis præceptis.

RESOLVTIO XX.

717. In aliis quibuscumque rebus dum adeſt præceptum Prælati & eæ ſunt ſecundùm Regulam, tenet præceptum: prævaricator peccabit mortaliter aut venialiter ſecundum quantitatem materiæ; unde in rebus minoribus peccatum erit veniale, in majoribus mortiferum. Res minores eſſe credidero ſequentes. Dormire cum veſtibus, vel ſine veſtibus quando quiſpiam iturus eſt ad Matutinas, de quo cap. 22. (Vbi notandum eſt, in illorum ſententia qui docent ceſſante fine in ſingulari adæquatè, ceſſare etiam legem eos, qui non ſunt ituri ad Matutinas, non teneri ad iſtam obſervantiam, quia littera eſt per ſe ſatis clara. at teneri in contraria ſententia, ſed fortè non eſt adæquatus finis ille, qui in Regula expreſſus; fortè etiam mortificationis & modeſtiæ (dormiebat omnes in eadem aula, & indecens omninò eſſet, ſi viderentur nudi) rationem habuit Legislator, quam non expreſſit.) Occurrere tardè ad aliquam horam Divini officii, aut aliquem actum communitatis, de quo cap. 43. Falli in Oratorio, de quo cap. 45 obedientia mutua cap. 71. & alia ſimilia. Etiam res illas inter minores judicavero, quæ conducunt ad regimen politicum Monaſterii, ut, quod non ingrediantur in talem locum, vel in cubicula, non egrediantur ad hoſpites,

non

non veniant ad portam, quæ, ſi propter ſe injungantur, vix ulla ſunt: ſi propter alium finem, ille eſt conſiderandus; quoniam ratione hujus poſſunt eſſe graviſſima & obligate ſub mortali.

DISPVTATIO LI.

De rebus præceptis non propter ſe, ſed propter aliud.

718. EGimus hucusque de rebus quæ præcipiebantur propter ſe, quarum multæ, quæ ex vi Regulæ non ſubjacent authoritati Abbatis, poſſent ſubjacere reductivè: quia licèt non reperiantur in Regula, poſſunt ordinari conducere ad ſatisfaciendum ipſi Regulæ. Ideò ſupponere oportet, Prælatum poſſe non ſolùm præcipere illa omnia quæ ſunt in Regula, ſed etiam illa, quæ poſſunt conducere ad impletionem ipſius Regulæ. Vnde dico Prælatum non ſolum poſſe præcipere Caſtitatem, ſed & abſtinentiam quacumque die, etiam Dominicâ, ſi prudēter judicaverit illam eſſe neceſſariam tali ſubdito, ad cuſtodiam Caſtitatis.

RESOLVTIO I.

719. *Omnia quæ præcipiuntur propter aliud, ſi finis exprimatur, habent à fine ſpeciem.* De hoc nullus dubitabit, qui legerit authores diſputantes de bonitate & malitia humanorum actuum.

RESOLVTIO II.

720. *Nihil contra Regulam debet præcipi in ordine ad impletionem præcepti Regulæ.* Patet: quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Ad hujus reſolutionis majorem claritatem adnotato, nulla præcepta Regulæ, prout à Beatiſſimo Patre ſtatuuntur, ſibi invicem contradicere, & ideò nunquam eſſe neceſſarium frangere unum, ut aliud impleatur: unde, cùm Abbas poſſit uti mediis bonis aut indifferētibus, imprudēter procederet, ſi juberet aliquid contra Regulā ut aliud Regulæ Præceptum ſtrictiſſimè cuſtodiretur. Sic exempli causâ Capite 42. præcipitur, ut poſt Completorium nemo loquatur uſque ad horam primam ſequentis diei, incluſivè ut communiter interpretamur. (vide num. 715.) Sanè conduceret ad obſervantiam hujus præcepti, quod Monachi usque ad illam horam non egrederentur ex cubiculo. Quid ſi ergo Abbas jubeat, quod ex cubiculo nullus illorum egrediatur? Non poteſt id jubere; quia cap. 47. præcipitur, quod ſurgant horâ matutinâ & vadant ad Chorum cantaturi laudes matutinas.

720. b. Sed occurrit dubium omninò neceſſarium. *An Abbas contra Regulam poſſit aliquid præcipere in ordine ad obſervantiam votorum aut charitatis?*

Reſponſurus volo primò exactè examinari, an omninò neceſſarium ſit Regulæ materiam violari ut charitas conſervetur: nam ſi illa materialis violatio neceſſaria non ſit, ceſſabit dubium, reſolvemusque liberrimè, irregulare illud præceptum imponi non poſſe.

Si abſolutè regularis illa obſervantia opponatur charitatis cuſtodiæ, & ad illius obſervantiam conducat omiſſio adhuc iniquitam, an cōducat ad conſervandam, an verò ad augendam charitatem. Si concurrat primo modo, certum omnino eſt tale Abbatis præceptum (nempe inhibens actionem materialiter regularem, & tamen per accidens charitatis deſtructivam) obligare graviter, licet irregulare videatur. Si concurrat ſecundo poſſemus dubitare & ambigere, an maioris faciendum illud augmentum charitatis, quod unâ die & per accidens poterat reſultare, ſtrictâ Regulæ obſervantiâ, quæ exponitur periculo ſi ſubſit diſpenſationi & præcepto contrario. Sed his non obſtantibus reſolvit in favorem charitatis P. Noſter Bernardus de præcepto & diſpens. numer. 5. ubi ſic ait. *Porrò inventa atq; inſtituta fuerunt, non quia aliter vivere non liceret, ſed quod ita magis expediret, nec planè ad aliud quàm ad lucrum & cuſtodiam charitatis. Quamdiu ergo charitati militant, immobiliter fixa ſunt, mutariq; omninò ne ab ipſis quidem præpoſitis ſine offenſa poſſunt. At ſi e contrario contraria fortè, aliquando charitati viſa fuerint, his duntaxat quibus hoc poſſe videre datum eſt, & providere creditum eſt: nonne juſtiſſimum eſſe liquet ut quæ pro charitate inventa fuerunt, pro charitate quoq; ubi expedire videtur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodius demutentur? Sicut è regione iniquum procul dubio foret, ſi ſtatuta pro ſola charitate, contra charitatem tenerentur. Tenent ergo fixam firmamq; immobilitatem etiam apud Prælatos quæ ex ſtabili neceſſario ſunt, ſed quatenus charitati deſerviunt. Nunquid autem hoc ego vel ſolus ſentio, vel primus dico? An non hoc ipſum & Papa Gelaſius ſenſit? Ait ſiquidem: Vbi neceſſitas non eſt, inconvertibilia maneant patrum Sanctorum decreta. Leo quoq; Papa, ubi, inquit, neceſſitas non eſt, nullo modo ſanctorū Patrum inſtituta violentur. Et infert, ergo neceſſitas fuerit ad utilitatem Eccleſiæ, qui poteſtatem habet ea diſpenſet. Ex neceſſitate enim fit mutatio legis.*

RESOLVTIO III.

721. *Quando Abbas jubet aliquid quod eſt extra Regulam ſed in ordine ad aliud quod eſt in Regula, peccabit inobediens graviter aut leviter ſecundum quantitatem materiæ, non medij, ſed finis.* Me explico. Conducit ad ſervandam caſtitatem, Petrum non intrare talem locum, præcipit id Abbas; non poteſt intrare. Sed debemus hic, ſicut in omnibus aliis rebus, parvitatem non debere menſurari penes medium; quia poteſt ingredi pro parvo tempore, & nihilominus ſuum in parvo illo tempore caſtitatis candorem graviter maculare: unde concluditur, quantitatem materiæ dependere à fine. Ideò ſi ille in locum vetitum ab Abbate ne peccet contra caſtitatem, ingrederetur peccaturus mortaliter, frangeret votum Obedientiæ; ſi au-

tem intraret peccaturus venialiter, etiam contra idem obedientiæ votum peccaret venialiter; quod ſi alia de cauſâ ingrederetur, nullatenùs peccaret. [Pro hac me reſolutione Baſæus *in floribus pag.* 582. *r.* citatque huius Commentarij *num.* 50. *&* 51.]

722. Hîc obiter notandum eſt: Prælatum, cùm præcipit medium propter aliquem finem, non præcipere ipſum finem, neque entitatem abſolutam medii, ſed entitatem medii relativam, hoc eſt, ipſum medium quà tale. Ideò in caſu poſito, ſi tibi indicitur ne ingrediaris talem locum, quia cognoſcit Prælatus tibi inibi imminere proximum peccandi periculum; nec peccabis contra obedientiam cùm alibi laſcivus fueris, nec cùm ſine periculo illum locum adiveris; ſed ſolùm, cùm ingreſſus fueris peccaturus operatione extrinſecâ, vel cum gravi externo tamen periculo peccandi.

723. Petrus ingreſſus eſt talem locum cum intentione peccandi in genere, quod cavebat lex. Iuxta noſtram hypotheſim, intravit ut eſſet cum amaſia. Petis, quando peccet mortaliter contra obedientiam; an quando intrat, an quando peccat mortaliter in genere adulterii. Reſpondeo, illum peccare contra obedientiam, cùm primùm incipit eſſe in periculo proximo extrinſeco peccandi extrinſecè.

724. Vt hanc difficultatem meliùs penetres, adverte dari duo pericula proxima; aliud periculum conſentiendi, aliud faciendi. Conſenſus eſt actus merè internus, nec ſubeſt hominum authoritati. [Suppono probabiliſſimam illam ſententiam, quæ actus merè internos humano iudicio non ſubdit.] Non punitur civiliter, qui merè internè voluit alium occidere; ſed ille, qui externè fecit, aut procuravit. Eſt in periculo conſentiendi & non faciendi ille, qui remanet in occaſione, in qua ſcit ſe conſenſurum eſſe, non tamen facturum, propter impedimentum tale.

725. Non dantur præcepta humana de actibus merè internis, neque externa propter merè-interna poſſunt præcipi humanâ authoritate. Ergo non poteſt tibi interdici acceſſus ad talem domum vel locum, ne aſſenſum merè internum præbeas adulterio; Poteſt tamen legitimè interdici, ne extrinſecè adultereris, aut ne te exponas periculo evidenti extrinſecè & moraliter (illud eſt quod dicitur proximum) adulterandi.

726. Periculum proximum peccandi opere externo, eſt quid extrinſecum morale; ac proptereà authoritati humanæ ſubjacet. Cenſetur enim ponere extrinſeca media moraliter infallibiliter conducentia ad talem actum, qui proximo periculo extrinſecè ſe exponit.

RESOLVTIO IV.

727. *Quando Prælatus jubet aliquid quod eſt in Regula propter aliud quod non eſt in Regula, ad quod aliàs non teneraris, poteris ipſi non obedire.* Ratio eſt maniſeſtiſſima; Medium totum eſt ad finem, ergo ſicut res irregularis eſt verè regularis, ſi ordinetur ad Regularem, & teneris illam facere; ſic res regularis fit irregularis, ſi ordinetur ad aliam irregularem; non enim eſt major ratio unius, quàm alterius. Exempli gratiâ; Abbas jubet talem monachum venire ad Chorum, ut delectet ſe vocis artificioſâ ſuavitate; in tali caſu dico, Religioſum non teneri in foro interiori venire ad Chorum, quia non reperitur in Regulâ quod Monachi ſuarum vocum harmoniâ debeant delectare Abbatem, ſed laudare Deum. Vnde illud medium (hoc eſt venire ad Chorum) quod propter ſe poteſt præcipi, propter finem irregularem (talis eſt ille qui non eſt in Regulâ) nunquam injungi poteſt.

Nihilominùs nemini ſuaderem in tali caſu non obedire præcepto Prælati; primò, quia poteſt Prælatus habere in præcepto duos fines: ſufficit autem alterum eſſe Regularem ad hoc, ut præceptum teneat, ut in exemplo poſito. Præcipis tibi Antiſtes ut ad Chorum venias, tum ut tuæ obligationi ſatisfacias, tum etiam ut auditores tuæ vocis ſuavitate recrees. Ecce duos fines eidem operi, & propter primum redditur indictio obligatoria, quæ talis non eſſet, ſi tantùm reſpiceres ſecundum. Prælatus non tenetur fines ſuos exponere: &, dum unum exprimit, poſſumus prudenter præſumere illum habere ſimul alios excellentiores. Sed tenet reſolutio, quando Prælatus finem irregularem præcepto ſuo præfigit, & ſimul explicat ſe non intendere alium finem. Tunc, ut dixi, ex vi voti non tenereris obedire; deberes tamen, ſi inde ſequerentur ſcandala, quæ eſſent vitanda: quod ſi non faceres & ſequerentur inconvenientia, peccares quidem non contra votum Obedientiæ, ſed in genere illorum inconvenientium, quæ tuâ culpâ ſequerentur: quæ, ſi bene conſiderentur, etiam aliquando poterunt eſſe ſcandala recepta & non data. Cæterùm, qui obediet, ſequetur ſecuriorem partem.

RESOLVTIO V.

728. *Quando Abbas præcipit medium propter determinatum finem, licèt quiſpiam delinquat contra finem, ſi non delinquat contra medium, nihil facit contra obedientiam.* Pâtet in exemplo poſito. Interdicitur ingreſſus in talem locum, ne quis committat tale peccatum. Petrus eò non ingreditur, ſed committit illud peccatum alibi: non peccat contra Obedientiam. Ratio eſt per ſe nota: quia non interdicitur abſolutè peccatum tale, ſed prout provenit à tali medio: & peccatum Petri ab illo medio non provênit.

RESOLVTIO VI.

729. *Quando Abbas jubet aliquid extra Regulam, & dicit ſe jubere non propter ſe, ſed propter aliquem finem ſecretum, quid faciendum?* Dico primò, Prælatum non teneri explicare finem, propter quem aliquid præcipit. Addo, ſubditum poſſe credere finem eſſe magnum, & regularem, vel ſaltem ex antiquâ experientiâ poſſe probabiliter inferre, qui finis ſit Prælato propoſitus. Dico ſecundò, ſi probabiliter cognoſcas finem, ut frequentiùs accidit, ſuppone illum fuiſſe expreſſum ab ipſo Abbate: in rebus enim moralibus ſufficit probabilitas. Si dubites, utrùm propter hoc, an propter illud, tale præceptum fuerit poſitum, ſuppone quod propter utrumque, & ſic nulli

errori

errori erit locus. Tandem, ſi non poſſis aſſequi aliquem determinatum finem, ſuppone quod propter totam Regulam illud mandatum impoſitum fuerit, & ita quotieſcumque illud violabis ut aliquid leve facias contra Regulam, peccabis venialiter: quotieſcumque ut aliquid grave, peccabis mortaliter. Sed ſi illud frangas, ut facias actionem irregularem (hæc eſt quæ non interdicitur in Regula) vel ut ſatisfacias cuipiam præcepto Regulæ, non peccabis venialiter. Inhæreamus propoſito exemplo.

730. Interdicitur ab Abbate ingreſſus in talem locum, & non potes colligere cur interdicatur. Si ingrediaris, ut per breve tempus horis indicti ſilentii garrias, peccabis venialiter: ſi ut frangas jejunium, mortaliter. Si ut fureris rem parvi pretii, venialiter: ſi ut rem magni momenti, mortaliter: ſi ut committas peccatum veniale contra Regulam, peccas venialiter: ſi ut mortale, peccas mortaliter. Si, ut agas aliquid neceſſarium, vel non interdictum in Regula, ſecluſo imperitiorum ſcandalo, non peccas venialiter. Ratio eſt manifeſtiſſima. Quia ſi talis ingreſſus poteſt interdici, maximè propter aliquod præceptum Regulæ, atqui hîc nullum frangitur, ut ſupponitur: ergo & nulla eſt obligatio. Ceſſante enim fine legis adæquato in uno particulari, ceſſat obligatio talis legis quoad illum particularem, ita Seaccia, Navarrus, Mexia, Henriquez, Comitolus, Abbas, Angelus, Soſa, Megala, Granadus: quod licèt ubique ſit verum, à fortiori in noſtro caſu, ubi aliquid, quod eſt præter Regulam, non poteſt præcipi propter ſe, ſed propter Regulam. Vide ſup. *num.* 50.

730. b. Sed quia communius loca interdicta ſunt cellæ & officinæ, videndum, quid ſpecialiter dicendum ſit. Germanorum definitiones ſic habent. *Nullus alterius cellam ingrediatur præter Præſides, quod Iunioribus ſub Regularis diſciplinæ, Sacerdotibus ſub gravioris culpæ pœnâ prohibetur, ne ſi parùm timorati fuerint, nugis, confabulationibus aut ſimilibus actibus indecentibus aliorum ſtudium & quietem turbent; ob tamq. cauſam, & ſub iiſdem pœnis nullam ſecularem perſonam in ipſum dormitorium ſine unius Præſidis permiſſione, & ex aliquâ neceſſitate, quiſque introducere præſumat.* Hiſpanorum definitiones ingreſſum in cellas non prohibent ſub mortali.; eſt tamen moris, quòd Abbas illum prohibeat in virtute obedientiæ: & quidem quicumque ingrederetur, peccaret mortaliter, ſi ſequeretur ſententiam, quæ aſſerit legem obſtringere graviter etiam ubi ceſſat finis adæquatus: at qui teneret opinionem contrariam, ut finis adæquatus legis ceſſaret, poſſet ſine peccato ingredi. Sed quando ceſſabit ille finis? deberet priùs ille bene cognoſci, quàm de ceſſatione diſputari. Et quidem me conſule finis præcipuus eſt bonum monaſterii regimen, & peccandi impedimentum: qui, ſi bene examinetur, ceſſare non poteſt. Videtur enim lege illâ caveri non ſolum ne peccent religioſi, ſed ne habeant peccandi occaſionem, etſi velint.

Explicuimus res irregulares præceptas propter regulares: item præceptum regularium propter irregulares: Reſtat exponamus præceptum alicujus rei regularis propter regularem.

RESOLVTIO VII.

731. Quando Abbas moraliter præcipit aliquid regulare propter aliud etiam regulare, quale eſt Petrum dormire veſtitum ut tempeſtivè vadat ad horas matutinas, quorum utrumque eſt in Regula: Dico, illum poſſe dormire ſine veſtibus, ſi probabiliter crediderit ſe tempeſtivè iturum ad Matutinas. Patet ex reſolutione præcedenti. Quod ſi credat ſe non poſſe ire tempeſtivè ad Chorum, peccabit ſecundùm materiæ quantitatem. Si vadat poſt gravem Matutinorum partem, mortaliter: venialiter, ſi ante decantatam partem gravem. Sed gravis quanta? Mihi octava, ni minor quindecim angelicis ſalutationibus ipſa ſit. Prætereà, ſi dormiat veſtitus & tamen tempeſtivè non vadat, nec peccat mortaliter, nec venialiter: quia jam ſatisfecit præcepto, quo non obligabatur ire tempeſtivè ad Chorum: licèt autem de facto non vadat, verè tamen poteſt, quod intendebat præceptum. *Vide num.* 722. [Nota hic præceptum impoſitum ut quis bonum actum aut faciat aut facere poſſit: ergo & è converſo poteſt poni non ſolùm ne malus actus fiat, ſed etiam ne fieri poſſit. quâ obſervatione inſtructus meliùs intelliges num. 730. b. ſi relegas.]

DISPVTATIO LII.

Obſervationes variæ, ex quibus pendet penitior hujus voti expoſitio.

732. PRæmittam unam aut alteram reſolutionem certiſſimam, mox aſſumendam ad probationem aliarum, quæ à multis non ſatis certæ exiſtimantur.

RESOLVTIO I.

733. *Suades alicui ſeculari, ne obediat suo Abbati: Licèt agas contra obedientiam erga tuum Abbatem, non peccas contra votum;* quia non promiſiſti alios futuros ipſi obedientes, ſed te futurum, ut ante diximus.

RESOLVTIO II.

734. *Eodem modo obligatur ad obedientiam Monachus, quo Frater Laicus.* Patet: quia in votis eſſentialibus conveniunt univocè: ſunt enim verè Religioſi Laici: & tenentur ſuis etiam Prælatis obedire. Nomine *Fratris Laici* intelligo converſum ſolenniter profeſſum, non verò profeſſum ſimpliciter.

RESOLVTIO III.

735. *Donatus habet votum ſimplex Obedientiæ*: Sed non tenetur, ſi peccaverit, in confeſſione aperire, utrùm ſit Donatus, aut Converſus, aut Monachus; quia votum ſimplex, & ſolenne ſolùm differunt ſolennitate, non verò eſſentia. Ita multi apud Dianam de circumſt. aggrav. *reſolutione* 4. Vide inferiùs *n*.999.

RESOLVTIO IV.

736. *Perſuades alicui Confratri, ne obediat Abbati tibi & illi communi. Quæritur, an pecces contra obedientiam.* Reſpondeo te non peccare formaliter, ſed objectivè. Hoc eſt, Facis alium eſſe inobedientem, ac proinde in confeſſione non teneris manifeſtare te Religioſum eſſe, quia in hoc, eodem modo peccaſti, qui eandem inobedientiam Monacho eidem perſuaderet. Ratio eſt ſatis conſpicua; quia non voviſti Deo & Prælato Fratris obedientiam, ſed tuam, ideò licèt in hac perſuaſione pecces contra juſtitiam, utpote qui facis Fratrem tuum inobedientem eſſe, non tamen peccas formaliter contra votum Obedientiæ; nunquam enim promiſiſti te talia non perſuaſurum eſſe.

Dixi te peccare contra votum objectivè, & hanc circumſtantiam æquè in te & in ſæculari damnandam, & ut hoc bene intelligas aſtum proponamus & conſideremus. Antonius ſæcularis homo & propriæ ſalutis incurius perſuadet Romoaldo religioſo, ne Prælato obediat. Dico Antonium non violare votum formaliter, ſed objectivè. Non formaliter; quia illa perſuaſio non opponitur directe voto, quæ opponeretur, ſi ille voviſſet talis perſuaſionis abſtinentiam. At objectivè; quia obiectum illius perſuaſionis eſt voto interdictum. Adeoque Antonius non violat votum, ſed ſuadet alteri ut violet illud. Quid ſi Antonius eſſet religioſus? eſſet quidem eodem omninò modo judicandus, quo ſæcularis. Quia tametſi teneatur voto obedientiæ, non tenetur huius virtute ab illa mala perſuaſione ceſſare, ſed Prælato obedire, quam ob rem ſcandaloſa illa perſuaſio erit mortaliter peccaminoſa, & ſacrilega obiectivè, quia erit perſuaſio ſacrilegii. Vide nu. 982.

RESOLVTIO V.

737. *Scio Abbatem cùm primùm occurrerit, præcepturum mihi eſſe aliquid in virtute ſanctæ Obedientiæ; fugio præſentiam ejus, & quantum in me eſt, curo ne mihi occurrat. Quæritur, an peccem?* Reſpondeo. Nullatenus: quia aliud eſt fugere obligationes, & præcepta; aliud, illa frangere: hoc ſecundum eſt interdictum, non primum; non enim teneor facere, ut mihi Abbas aliquid præcipiat, ſed ſolùm obedire cùm præceperit.

RESOLVTIO VI.

738. *Vt præceptum Obedientiæ ſit æquum, requiritur, quod imponatur à legitimo Abbate, & ſit de rebus contentis in Regula vel conducentibus ad contenta in Regula. In Rebus quæ expreſſa ſunt in Regula, prout communiter explicatur, non eſt opus acceptetur à ſubditis; in rebus quæ ſunt in ſummo rigore Regulæ contra communem uſum, & in rebus quæ non ſunt regulares, ſed ad regulares reducuntur ut media ad finem, indiget acceptatione.* Omnia ſingulatim expendam.

739. Soli legitimo Abbati deberi obedientiam, conſtat; quia teneor obedire ex vi profeſſionis, ſed non promiſi obedientiam Abbati intruſo, neque anti-Abbati; ergo ſolùm Abbati Legitimo debeo ſubjacere. Priori debetur reverentia & obedientia in foro exteriori, & Subpriori ſimiliter: & deficiente Abbate, ille quem Abbas Præſidem domûs conſtituerit, habet authoritatem delegatam ab Abbate, & iuriſdictionem ſecundùm Abbatis delegationem; qui Abbas & poterit ſuum Priorem, vel digniorem aliquem ſenem, Præſidem in ipſius abſentia nominare. Prior in Abbatis abſentia non remanet Pro-abbas, nec habet delegatam authoritatem gubernandi monachos quà tales, hoc eſt, regendi eos ex vi voti, & obligandi eos in virtute obedientiæ; quia hæc authoritas aut remanet apud neminem, aut apud illum, quem Abbas elegerit Pro-abbatem: qui ſi nullum elegerit, ut communiter in Belgio fit, nec Prior nec alius habebit talem authoritatem.

Si Abbas non creaverit Pro-abbatem Priore majorem, Prior in abſentia Abbatis, licèt nulla illi nova authoritas concedatur, remanet Caput Monaſterii, atque illius familiæ Pater; poteſt imponere præcepta ad domûs politicam gubernationem, quæ poneret Pater-familias ſæcularis, & illa præcepta obligant ſub culpa gravi, ni materiæ parvitas excuſet; ita tamen, ut qui talia præcepta non obſervat in materia gravi, non peccet mortaliter contra votum ſed contra quartum præceptum Decalogi, atque ideò non teneatur in confeſſione manifeſtare ſe eſſe Religioſum; peccat enim ut filius-familias ſæcularis.

740. Prætereà materia circa quam verſatur Abbas, eſt Regula, circa quam verſatur Prior, Abbate abſente, eſt gubernatio domûs politica, atque ita de utroque diverſimodè eſt philoſophandum. Quod Priorem, debemus ſupponere, quod Regula non ſit in rebus. Ideò dico, Priorem poſſe omnia illa præcipere, quæ conducunt ad utilitatem, authoritatem pacemque Monaſterii: interdicere munerum largitionem, primo titulo: Officii ſolennitatem, modeſtiam, aſſiſtentiam in Choro, & communes obſervantias ſecundo titulo; quia eſt contra Communitatis authoritatem, & ſplendorem, quod in ipſa aliqua permittatur relaxatio: eodem Monaſticæ authoritatis conſervandæ titulo, poterit interdicere egreſſum ex monaſterio, colloquia cum advenientibus mulieribus, imò cum peregrinis viris: quis enim aſſeret, non ædificari ſæculares, cum ad noſtra Monaſteria veniunt allocuturi aliquem, & vident quod hæc colloquia non permittantur, eo tempore quo Religioſus debet aſſiſtere communitati, aut choro? cùm vident omnem præcluſum aditum, ſine licentia? non poſſe unum ad alterius ire cubiculum, ſine expreſſo conſenſu ſuperioris? Ideò hoc titulo omnia hæc iniungere poterit Prior, ſed ut Pater-familias. Poterit etiam eodem iure interdicere, quæ contra hæc aut ſimilia militant. Tertius titulus aſſignatus erat pax.

caius.

cuius utilitatem nemo novit, qui non fuerit expertus controverſias, rixas, ſcandala, murmurationes. Vnde concludo, Priores poſſe præcipere ſub præcepto ad Decalogi quartum pertinente, omnia illa quæ ordinantur ad utilitatem, authoritatem, & pacem communitatis. Deficiente Priore ſuccedit Subprior in regimine & in eadam Patrisfamilias authoritate.

741. Dixi, in præcipiendis rebus, quæ expreſsè continentur in Regula prout communiter recepta, non eſſe neceſſariam acceptationem præcepti: Ratio eſt; qui a quãdo abſolutè promiſi obedientiam ſecundùm Regulam, iam tunc acceptavi illa omnia quæ in ipſa continentur; & Lex ſemel acceptata ſemper obligat, nec indiget ſecundâ acceptatione; maximè, quia præcepta Prælati non ponunt legem novam, ſed notificant iam acceptatam.

742. Vnde addo, quod ſi Prælatus præcipiat aliquid ſecundùm Regulam quà uſu receptam, & illud præceptum nolint ſubditi recipere, illos peccare, & præceptum tenere; quoniam illud iam eſt in profeſſione acceptatum, & non requiritur nova receptio, ſed obedientiæ promptitudo.

743. Dixi *ſecundum Regulam quà uſu receptam*, ut diſtinguerem inter uſum, & abuſum, illa enim omnia, quæ per relaxationem ſunt introducta, debent reformari, cùm ſint deformationes Ordinis; illa quæ ſunt introducta legitimè, puta Pontificis authoritate, debent conſervari. Ideò quando Prælatus præciperet aliquam obſervantiam regularem, quæ aliquo privilegio, aut legitima conſuetudine eſſet alterata, expectandus eſſet conſenſus maioris partis communitatis; quia, ſi communitas nolit cedere Privilegio aut uſui legitimo, nihil poterit Abbas diſponere. Pono exemplum. In Regula interdicuntur carnes, ſed noſtri Ciſtercienſes ex Privilegio Pontificis, uſu legitimo per longos annos confirmato, poſſunt ter in hebdomada illis veſci: aliquis Abbas fert legem in ſuo monaſterio de carnibus non comedendis; dico hanc legem nullo modo obligare ante acceptationem.

744. Sed hic occurrit difficultas. Vtrùm lex illa obliget, ſi maior pars communitatis illam acceptaverit? Reſpondeo, tunc obligari totam communitatem, & tam acceptantes, quàm non acceptantes poſſe cogi in communi ad obſervationem legis taliter acceptatæ. Addo; ſi aliquis ex non acceptantibus frangeret hanc legem in particulari, ſecluſo ſcandalo, non peccaret: Ratio: quia ille acceptavit legem in communi, non in particulari; ad hoc enim ſufficit quod eam recipiant plures; ad illud, opus eſt, ut ab ipſomet individuo recipiatur. Accedit, quòd regulares univerſæ obſervantiæ pœnaliter obligent; quamobrem poterunt ſecretè ſine ſcrupulo culpæ aut pœnæ violari.

Suppono in huius num. 744. reſolutione corpus myſticum unius communitatis non habere niſi unam voluntatem moralem, prædeterminandam tamen phyſicè à plurium vocibus. Non enim requiritur ex natura rei, ut prædeterminatio duas tertias partes communitatis ſequatus, ni lege aut concordia validâ ſtatutum id ſit, nam ſtando communitatis, ſeu myſtici hominis naturæ & ingenio, eſt illa pars, quæ maior.

744. b. *Petis*, An in omni materià debeat pauciores ſtare plurium decreto? *Reſpondeo* videndas eſſe leges & vitæ cõmunis fundamentales contractus, quibus, ſi aliquid ſpeciale decernatur, tenendum eſt: At ſi in ipſis nihil ſpeciale decretum, aſſero ſingulos religioſos vitam communem profeſſos debere conſentire & approbare omnia & ſingula, quæ in capitulo legitimè congregata communitas è plurium vocibus ſtatuat, modò materia ſit, quæ vitã communem concernat, non tamen qualemcumq; vitam communem, ſed illam; quæ inſtituta ſecundum Regulam, iuxta quam ſinguli profeſſi ſunt.

745. Quando Prælatus præcipit eã quę ſunt in Regula in ordine ad regularia, ſive expreſſo, ſive ſuppreſſo fine, præceptum requirit tacitam aut expreſſam Communitatis acceptionem; nam non debent fieri per media difficillima, quæ poſſent fieri per ſuavia, & Prælati non acceperunt authoritatem ad gravamen ſubditorum, ſed ad regimen. Hi, ſi jugum non reſpuant, ſed mediorum ſummã difficultatem, non veniunt condemnandi. Ita authores omnes, qui dicunt leges non receptas non obligare.

746. Nec valet dicere Abbas, ſubditum iam illam legem in profeſſione acceptaſſe: quia acceptavit Regulam directè, & indirectè illa omnia quæ neceſſariò conducunt ad obſervantiam Regulæ: ſi eſſet medium unicum, non deberet nec poſſet Monachus clamare. At ſemper ſuppetunt plurima, nec ullus in profeſſione admiſit media ſummè gravia, ſed neceſſaria ſolùm: quæ autem ſummè moleſta ſunt, non ſunt neceſſaria, dum adſunt ſuaviora. Quod ſi ſemel acceptatũ fuerit tale præceptum, obligabit ut alia.

747. Vt ſcias quàm modeſtè debeas procedere cùm Leges rerum irregularium non admittis; proderit relegere Caput 68. Regulæ, ubi Legislator permittit Monacho privato, ut legem privatam (nempe ipſi impoſitam & non Communitati) ſi illam impoſſibilem, hoc eſt, nimis difficilem iudicet, non acceptet: hæc autem, ſi acceptata non fuerit, non obligat. Addit tamen, illum debere obedire, ſi Prælatus, non obſtante ipſius excuſatione, iterum iuſſerit. Ergo privata lex, quæ indiget acceptatione, ſemel lata, ſi non obſtante non-admiſſione iterum feratur à Prælato, obligat in conſcientia.

748. Dubitas, utrùm hæc doctrina debeat extendi etiam ad communes leges, nempe ad illa præcepta quæ imponuntur toti Communitati. Reſpondeo negativè; quia caput illud Regulæ non agit de Communitate, ſed de privato Monacho, & cùm obligatio materia odioſa ſit: non debet expreſſa Legislatoris verba ampliari. Igitur præceptum de re quæ non eſt in Regula, nec eſt medium unicum ad aliquid contentum in Regula, impoſitum toti Communitati, & non admiſſum, in conſcientia non obligat, licèt pluries feratur. Illud præceptum judicatur à Communitate non admitti, quod, dùm ponitur; expreſſè & modeſtè à pluribus Religioſis reiicitur ob moralem impoſſibilitatem: quod ſi lex feratur, & nullus aut ſaltem pauciores contradicant; cenſenda eſt admiſſa, & ipſos etiam non admittentes obligat. Quod ſi à lata Lege communi circa materiam irregularem non neceſſariam, de qua ſemper agimus, plures ſe excuſent, dicendum eſt Legem illam non

admitti, ac propterea nec illos paucos obligare, qui illam volebant admittere.

Ratio eſt clariſſima, deſumpta ex natura ipſius Communitatis. Acta Communitatis ſunt publica, à nemine in ſingulari fiunt, ſed ab omnibus ex plurium conſilio. Conveniunt in unum ſinguli, ut ſciant quid omnes ſimul debeant facere, compromittuntq; in plurium opinione; quod plures decernunt, omnes faciunt, etiam illi, qui fuerant oppoſitæ ſententiæ. Lex publica à paucioribus admiſſa, publicè & in cõmuni admiſſa non eſt, nec obligat Cõmunitati, imò nec illos paucos qui eam volebant admitti, ipſi enim ex vi cõpromiſſionis debent ſtare pluriũ reſolutioni.

Cùm Lex publica à Communitate non admittitur, adhuc reſtat via, quà poſſit eam tueri Legiſlator: eandem legem ſingulis privatim imponat, iterum jubeat ſe excuſanti; & ſic obliget in particulari & ſeorſim ſingulos, qui nõ poterat omnes in communi.

Hinc prudenter procedunt Monachi, qui modeſtè ſe excuſant, cum Lex publica fertur, quæ moraliter apparet impoſſibilis. Procedunt imprudenter, qui Prælato, hujuſmodi excuſationem non admittenti, iterumque eandem Legem ferenti nolunt acquieſcere. Quoniam, ut vidimus, Prælatus qui non poteſt invitam Communitatem obligare, poteſt obſtringere ſingulos etiam invitos, juxta Cap. 68. Regulæ. Ergo imprudenter Legem rejiciunt in communi, quam tenentur ſeorſim admittere, quando fertur in particulari, nempe cùm identidem Prælatus præcipit Caput 68. Regulæ ſervari.

Cùm Lex ſingulis ſeorſim ponitur, ſingulos ſeorſim obligat, non omnes in communi: unde, non obſtantibus omnibus illis legibus privatis, (ſunt enim tot præcepta, quot Monachi) omnes per modum Communitatis legitimè congregati poſſunt contrarium facere. Dabo exemplum, ut hæc doctrina evadat clarior & utilior. Præcipit Prælatus ſeorſim ſinguli Religioſis in virtute obedientiæ ne viſitent occurrentes hoſpites ſine expreſsâ licentiâ, & hoc non præcipitur Communitati, ſi adveniat aliquis hoſpes, quem Communitas ſuâ viſitatione dignum judicet, poterit ipſum, datâ occaſione, legitimè congregata (puta cùm egreditur ruſticatum modeſtæ recreationis gratia) viſitare, aut, ſi malit, ex Capitulo unum deputare, qui eum viſitet nomine totius Communitatis, & ille poterit ire ad hoſpitem, non obſtante præcepto ſui Prælati: ratio eſt clariſſima; quia cùm Prælatus interdicit illi ut adeat hoſpites, reſpicit illum ut perſonam privatam, & jubet ne proprio nomine hoſpites viſitet. At dicere, quòd Prælatus permittat communitati ut unum illuſtrem hoſpitem per ſe aut interpoſito internuntio viſitet, & quòd præcipiat ſingulis ne communitatis nomine hoſpitem adeant, eſt contradictorios terminos involvere. Ergo idem eſt præcipere Petro, ne talem rem faciat nomine communitatis: ac præcipere communitati, ne talem rem faciat per Petrum, ergo ſi gravari ſe videat novis legibus, poterit reclamare communitas, ſed ſi modeſta voluerit Prælato cõdeſcendere, legem illam acceptat, & tenebitur acceptationi ſtare.

Communitas legitimè debet eſſe congregata ut aliquid validè faciat; non enim ſufficeret quodcumque conciliabulum: nam Monachi qui congregantur illegitimè, non conſtituunt commune corpus, ſed remanent plures ſingulares. Suppoſui & ſuppono hanc actionem non eſſe interdictam toti Communitati: nam ſi communitati interdicta illa eſt, ceſſat quæſtio.

749. *Si aliquid contra Regulam præcipiat Abbas, licèt hoc præceptum acceptetur, non obligat.* Quia nec id ille potuit præcipere, nec inferiores acceptare. Dabo melliflui Doctoris verba clariſſima: *Eſto proinde,* ait cap. 7. de præc. *Regula literæ cedat pro tempore charitati, cum ratio neceſſitatis vel charitatis exegerit: abſit tamen, ut hominis cuiuſpiam ſubdatur voluntati. Super Fratrum ſanè tranſgreſſiones, non ſuper Patrum traditiones conſtituitur, qui Abbas eligitur: mandatorum cuſtos, & ultor vitiorum. Arbitror namque ſanctas illas obſervantias, Prælatorum prudentiæ & fidei creditas, non tamen voluntati. Hinc eſt, quod idem Legulator in iis quæ Abbati diſpenſanda reliquit, cautè nunquam (ut nemini) voluntatem, ſed aut conſiderationem, aut diſpenſationem, aut providentiam, aut certè arbitrium, ſeu aliquid huiuſmodi ponit: volens nimirum providum fidumque diſpenſatorem rationis, ſi quid fortè diſpenſat, ſequi judicium, non ſui placitum voluntatis. Vnde intimatur ei non ſemel, quod de omnibus judiciis ſuis Deo redditurus ſit rationem. Lego profectò in Regula: Hæc conſideratio penes Abbatem ſit: & hoc vel illud eſſe in providentia vel arbitrio ſeu diſpoſitione Abbatis. Vt autem pro ſua voluntate aliquid mutet, me ibi legiſſe non recolo, quinimò in omnibus, inquit, omnes magiſtram ſequantur Regulam, nec ab ea temerè devietur à quoquam. Ergo nec ab ipſo Abbate. Omnes inquit, magiſtram ſequantur Regulam: nemo ergo ſuam voluntatem. Vbi ſanè nec Abbatem excipi puto.* Accinit & Bernardo & meæ Reſolutioni Gregorius (2. quæſt. 7. Admonendi) qui ait: *Admonendi ſunt ſubditi, ne plus quàm expedit ſint ſubjecti, ne cum ſtudent plus quàm neceſſum eſt, hominibus ſubjici, compellantur vitia eorum venerari.*

RESOLVTIO VIII.

750. *Si Communitati quidpiam Abbas præcipiat contra Regulam, ſed uſu receptum (ut comedere carnes die Dominica) licèt illud præceptum recipiatur, ex multis capitibus non obligat:* primò, quia præceptum in contradictoriis quando alterutrum interdicit, & alterutrum præcipit, ut obliget, debet eſſe de meliori bono atqui meliùs eſt jejunare quàm non jejunare, meliùs eſt obedire Regulæ, quàm uti privilegio: ergo illud præceptum non eſſet de meliori bono Præterea, invito nullus fit favor. Poterit autem Cõmunitas renuntiare privilegio, & ſi in caſu præſenti renũtiet; nõ poterit comedere die Dominica carnes, ac proinde, ſi illud ei præcipiatur, injuſtè præcipietur & contra Regulã. Sed hãc reſolutionẽ intellige de Cõmunitate; quia de ſingulis aliter philoſophandũ eſt. Vide *n.* 698. Hinc collige communitatem quæ velit reformari & carnium abſtinentiam reſtituere non poſſe ab Abbate impediri, ni dentur cauſæ graves; quas eſſe poſſibiles non apparet.

751. Poteſt ſubditus renuntiare Privilegio comedendi

carnes

Digitized by Google

carnes, in particulari: non poteſt renuntiare Privilegio veſcendi carnibus in communi, juxta ea quæ diximus *n.* 698. hoc enim non conceditur ipſi, ſed Communitati. Poteſt obligari ut veniat ad menſam communem, & ut in ea communibus utatur cibis, daret enim aliis ſcandalum; qui præ reliquis vellet juſtus eſſe, & ſibi occaſionem vanæ gloriæ peccaret igitur tam ſubditus, qui ſic eſſet ſingularis, quàm Prælatus qui hoc permitteret. Peccaret ſanè venialiter aut mortaliter, iuxta quantitatem ſcandali, ſeu vanæ gloriæ, majorem, vel minorem.

751. b. Sed ſtatim occurrit dubium, & ſanè difficile, quo ambigitur, quid ſit cedere privilegio comedendi carnes in particulari? Hæc enim ceſſio videretur impoſſibilis. Privilegium enim communitati conceſſum eſt, non privato: hic enim ideò illum participat, quia communitatis eſt membrum: ergo eſſe membrum communitatis eſt tota participandi ratio. Ergo ſicut non poteſt intelligi, quod aliquis careat virtute diſgregativa viſus & tamen habeat albedinem, ſic non poterit illum eſſe membrum privilegiatæ communitatis, & tamen privilegio carere.

Reſpondeo nullum poſſe Religioſum privare ſe privilegio comedendi carnes diebus ab eccleſia permiſſis, poſſe tamen ſe ipſa comeſtione privare: & hoc erit ſe virtualiter privare privilegio, nam & illud habebit, & ita ſe habebit ac ſi careret illo. Cæterùm poſſet ſpeciali ſe voto obſtringere, non quidem ad abſtinentiam publicã ſingularitatis & ſcandali malitiâ infectam, moleſtam reliquis religioſis, quam imprudenter toleraret ſuperior: ſed ad abſtinentiam ſecretam quæ neminem offendere poſſet.

752. Vnde, ſi ſubditus eſſet Grangiarius, & habitaret extra Monaſterium; aut in ipſo, & ratione officii deberet comedere ſolus, ac cibi præpararentur ſine aliorum ſcandalo, non diceretur ſingularis, & hoc titulo poſſet ab Abbate tolerari: ſed & poſſet eum aliis titulis obligare ad comeſtionem carnis, puta ratione infirmitatis. Hæc ratio etiam eſt ſufficiens reſpectu Communitatis. Poſſet in die Paraſceves toti Communitati præcipere eſum carnium, ſi judicio prudentis Medici hoc judicaretur neceſſarium: quia Regula expreſsè permittit eſum carnium infirmis & omninò debilibus. In tali caſo obligaret præceptum, nec indigeret aliqua nova acceptatione: ægros enim veſci carnibus ſecundùm Regulam Benedictinam eſt.

RESOLVTIO IX.

753. *Abbas præter Authoritatem Abbatialem Eccleſiaſticam, habet Authoritatem Patris-familias: & ſecundùm hanc poterit præcipere ſub præcepto formali illa omnia, quæ diximus Priorem poſſe in Abbatis abſentia.* Sed notandum eſt, hanc authoritatem non à voto naſci, ſed à gubernatione domus ac perinde extendi etiam ad Novitios: qui, quamdiu tales ſunt, verè ſunt filii-familias in tali Monaſterio, & ut tales aluntur: unde, quando aliquid præcipitur in virtute ſanctæ Obedientiæ, non obligat Novitios: quando aliquid in communitate præcipitur virtute Patriæ Authoritatis, obligat univerſos, tam profeſſos quàm novitios, & omnes eodem modo, hoc eſt, ſub obligatione ad quartum Decalogi præceptum pertinente. Differt præceptum Obedientiæ, à præcepto Patriæ Authoritatis; primò, in hoc, quod illius tranſgreſſio ſit contra votum Obedientiæ; huius non: ſecundò in hoc, quod illud à ſolo Abbate poſſit imponi ſubditis, hoc verò ab Abbate, & in abſentia ipſius, ab illo qui Monaſterium gubernat: tertiò in materia, quia Obedientia reſpicit totam Regulam, & ea quæ conducunt ad illam: Patria authoritas reſpicit politicam gubernationem domus, ut diximus, *n.* 746.

RESOLVTIO II.

754. *Quæritur, an Abbas teneatur ſervare ſua præcepta.* Nota illud *ſua*, & explico, & reſpondeo, horum alia eſſe communia, alia particularia. Communia ſunt ea, quæ ponuntur pluribus ſub ratione aliqua communi etiam ipſi Abbati: particularia, quæ ponuntur uni aut alteri; vel pluribus ſub ratione non communi ipſi Abbati, ut quando præceptum imponitur Converſis: quæ ratio non convenit Abbati, quia Abbas non eſt Converſus.

754. b. Dico primò: Præceptum poſitum Petro, Paulo, Novitiis, Converſis & Iunioribus, non obligat Abbatem: quia Abbas non eſt talis Petrus, nec Paulus; nec Novitius, nec Iunior, nec Converſus.

754. Dico ſecundò Præceptum impoſitum Sacerdotibus, Profeſſis, Senioribus, Præſidibus, ſi tale ſit, & taliter latum ut ferri à tota communitate credatur, iuxta ea quæ ſtatim ſubjiciemus, obligare etiam Abbatem: Ratio eſt; quia & ipſe eſt Sacerdos, Monachus, Profeſſus, & ratione officii eſt Senior, & Præſes Monaſterii.

754. d. Addo tertiò Prælatum, qui ſine cauſa tale præceptum non obſervat; peccare mortaliter, ſi fuerit materia magna: ita Granadus *part.* 2. *contr.* 7. *tract.* 3. *p.* 2. *diſp.* 17. *ſect.* 5. *n.* 24. Suarez *de legibus lib.* 3 *cap.* 35. *num.* 8. & 20. Sayrus *in clavi regia lib.* 2. *c.* 9. *n.* 2. Malderus *part.* 2. *quæſt.* 96. *tract.* 5. & alii.

754. e. Noto quartò; Abbatem poſſe ſecum diſpenſare, quando poteſt cum aliis. Ita Filliucius *tom.* 2. *tract.* 21. *cap. ult. num.* 426. Azorius *part* 1. *lib.* 3 *cap.* 11. *quæſt.* 1. Salas *de legibus diſp.* 14. *ſect.* 2. *n.* 19. & 20. & *diſp.* 20. *ſect.* 12. *num.* 140. Leſſius *lib* 2. *c.* 35. *dub.* 5. *n.* 34.

754. f. Sed antequàm ulteriùs progrediamur, nonnihil hic adhuc immorandum.

Puto enim illam Propoſitionem, *legiſlator tenetur ſuis legibus*, nec concedi, nec negari: ſed debere diſtingui, nam aliquando eſt vera, & aliquando falſa. Legiſer enim ille, qui leges poteſt ferre independentes ab omni acceptatione, nõ obligatur ſuis legibus; quarũ ipſe eſt dominus, illæ enim ſuæ dignitati & authoritati ancillantur: Illũ autẽ nonnulli ratione uniformitatis obſtringunt, leviter tamen, nõ enim exiſtimant dari poſſe gravẽ in uniformitate materiam. At hæc ipſa levis obligatio, non videtur benè poſſe probari; quia primarius finis legum in tali caſu non eſt bonum publicum, ſed ſuprema Legiſlatoris libertas, qui fert leges hominibus, quos occidere poteſt aut ponit, & tunc uniformitas ipſa noceret: non enim ulla debet eſſe inter ſervum & dominum. De Legiſero autem à com-

communitate dependente ſic debebimus philoſophari. Dicemus aliud eſſe legem proponere, aliud lege obſtringere; ſuperiorem neminem obſtringere lege, ſed omnibus & ſingulis à ſe inventam & conceptam proponere: quam poſteà totum corpus (caput & membra, ſuperior & ſubditi) per modum unius hominis myſtici ſingulis tam capiti quam membris indicant. Tunc ſuperior lege obſtringitur: ſua quidem materialiter, at formaliter lege communitatis; quæ ſicut non potuit ſine communitate ferri, non poterit ſine communitate abrogari. At quia communitas jus diſpenſandi Capiti cenſetur indulſiſſe, ideò Prælatus poterit erga ſe diſpenſare ex cauſa, quando erga aliū poſſet. Ex cauſa dixi; quia diſpenſare ſine cauſa ille poteſt, qui legem abrogare.

754 g. Nota hanc doctrinam veriſſimam & ſubtiliſſimam; & ſcias obiter, pauca eſſe in communitatibus Religioſis præcepta à toto corpore lata adeoque ſuis (nempe illis quæ ſua ſint formaliter) non teneri Prælatos.

754 h. Nota ſecundo, lege à tota communitate latâ ſingulos etiam voto teneri; quia, quę ab omnibus, etiam à Prælato fertur, cui ſinguli profeſſionis iure obſtringuntur: at Prælatum, in tali caſu teneri gravi lege, non voto, nō enim obedientiam ipſe communitati, aut confratribus unquam promiſit.

RESOLVTIO XI.

755. *Non tenentur Regulares ex obedientia ſervare leges Synodales Epiſcoporum.* Hoc verum eſt, etiamſi adſit ſcandalum, quod ſi adſit, & ipſi nihilominus eas non obſervent peccabunt contra quintum Decalogi præceptum ratione ſcandali, non verò contra Obedientiam: ita noſter Lorca cui adjungit plures alios Authores, Diana *tract. de legibus reſol.* 11. Sed & hanc ſententiam ſecutus eſt Suarez, & Pontius de Leon, quem habuimus Salmanticæ & Cathedraticum primarium, & ſuæ ætatis miraculum, Granadus, Zalas, Zanardus, Portel, noſter Llamas, quorum loca invenies apud citatum Dianam. Dantur caſus expreſſi in jure, in quibus Religioſi tenentur obedire Epiſcopis, eos invenies apud Maldetum, *in p. 2. q. 9. ar. 5.* apud Genedum *in 9 canon q. 46.* Barboſam *de poteſt. Epiſc. part. 5. alleg.* 105. Sed in iis caſibus tenentur obedire Epiſcopis ratione Sacerdotii, aut alterius ordinis, aut ut plurimùm ratione Chriſtianitatis, ac proinde inobſervantes non peccant cō tra ſolenne votum obedientiæ, Vide interim, quæ dicturus ſum numero 1613. XI.

RESOLVTIO XII.

756. Acturi de Legibus Civilibus, quæ non militant contra exemptionem, audiamus Mag. Lorcam, qui part. 2 tom. 1. tract. de leg. diſp. 25. memb. 4. ait: *Eſt dubium, utrū Clerici obligentur legibus civilibus ſola æquitate naturali, ratione conformitatis cum aliis hominibus, an ipſa vi & efficacitate legum. Mihi apparet probabilius obligari ſecundo modo, quoniam, licèt ad aliqua exempti ſunt, quoad leges non videntur exempti, quare non ſolùm virtuti directivæ, ut aliqui opinantur, ſed virtuti etiam coactivæ ſubſunt, quamvis hæc coactio, punitio, & executio legum fieri non debeat per Principes ſeculares, ſed per Principes Eccleſiaſticos, per eos autem cō pelli debent ad legum civilium obſervationem.*

RESOLVTIO XIII.

757. Præcepta merè pœnalia obligant in conſcientia? Suppliciis extraordinariis ubique perditur honos: ideo qui ſe exponit evidenti periculo perdendi honorem ſubſtantialem gravem, aut vitam, peccabit: non tamen ſi ſecretò id faciat, ita ut non ſit evidens pœnę luendæ periculum: quia eo ipſo quòd lex ponat pœnam, obligat in foro exteriore: & ſi pœna non ſit ſubſtantialis & magni dedecoris, aut pecunię ſummæ, aut capitis, poterit ſe quis periculo luendi illam exponere ſine peccato gravi. Vide ea quæ de lege pœnali diximus *lib. 1. à n. 36.*

758. In noſtro autem Ordine, qui ſe expoſuerit evidenti periculo habendi levem pœnitentiam, puta comedendi panem & aquam, vel in pavimento, vel proſtrationis, vel flagellorum, aut rei alterius ſimilis, non peccabit venialiter: quia iſtæ pœnitentiæ nec levem infamiam pariunt, cum ſæpè imponantur ſine culpa, ſolummodo modeſtiæ & obſervantiæ gratiâ. Quod ſi aliquis ſe exponat evidenti periculo majoris pœnitentiæ, ut comedendi per tres dies panem & aquam, aut alterius minùs communis pœnæ, peccabit venialiter; quia non poſſumus negare, quin aliqua inde ſequatur ignominia, ac dedecus mediocre; niſi velimus dicere perdi tunc honorem ſolùm accidentalem, ſubſtantialem non lædi. Quòd ſi ſe expoſuerit pœnæ gravi, (puta carceri, aut aliis pœnitentiis, quæ pro gravioribus culpis ſolent imponi, ſi ipſæ ut ferè contingit, honorem ſubſtantialem proſcribant peccabit mortaliter, Cæterùm, ſi alicui actioni impoſita fuerit pœna gravis, & nihilominus probabiliter judices futurum eſſe, ut non luas talem pœnam, (puta, ſi ſecretò feceris, ſi ſcias eſſe pœnam comminatoriam & nullatenus executioni mandandam, vel Abbas ſit tibi particulariter addictus, vel alio quovis modo) & rem cui annexa eſt talis pœna committas, non peccabis venialiter: nam aſſerendi peccati ratio ceſſat.

RESOLVTIO XIV.

759. *Abbas in ſuis legibus poteſt diſpenſare ſine cauſa.* Ita noſter Lorca *p. 2. tom. diſp.* 27. Pontius *de Matrim. l. 8. cap. 24. n. 7.* Eos ſequuntur innumeri. Prodeſt revocare in memoriam omnia & ſingula, quæ 754. f. ſunt dicta. non enim præcepta *ſua* ſunt, quæ acceptatione indigent: nam hæc ipſa à Prælato & tota communitate per modum unius cenſentur lata Vocantur igitur *ſua*, omnia illa, quæ independenter ab acceptatione in communitate feruntur.

Communitas igitur hoc eſt Abbas & Religioſi ſimul ſumpti in ſua, & Abbas etiam analogia ſervata ſine cauſa diſpenſans in ſua lege non peccat venialiter, ſecluſo ſcandalo: quod ſi ſcandalum adfuerit, peccabit mortaliter, aut venialiter ſecundùm ſcandali magnitudinem. Patet: quia nullo jure tenetur ſuas leges conſervare, & ſi teneretur, cùm hoc ſit materia gravis, non peccaret venialiter, ſed mortaliter. *Addo*, præcepta in communitate rarò eſſe neceſſaria. Invigilet Abbas, Prior, & Seniores Decani: qui peccaverit, luat, patiatur homo exterior, non imponantur laquei homini interiori. Illi Abbates ſæpe præ-

cepta

Digitized by Google

cepta fulminant, qui indulgere genio deſiderant, & committere uni Deo regimen Monaſterii; ſi enim invigilarent ſuper grege, non indigerent talibus mediis; cùm experientia doceat, ſufficere pœnas corporeas. *Quod ſi credas* Abbatem non poſſe in ſua lege diſpenſare ſine cauſa legitima, ſubſcribam tibi urbanè, ut te faciliùs ad opinionem meam reducam. An non ſemper erit ſufficiens diſpenſationis cauſa, tranquillitas, ſecuritasque communitatis? An non debet providere Antiſtes, ne periculosè fiant per plura, quę ſuaviùs poſſent per pauciora? Tollat igitur leges morales, merè-pœnales ferat; iſtæ enim ſuaviùs & utiliùs conducunt ad obſervantiam vitæ monaſticæ.

RESOLVTIO XV.

760. *Ceſſante cauſâ diſpenſationis, non ceſſat diſpenſatio: niſi forte data fuerit pro tempore durationis ipſius cauſa.* Ita omnes communiter. Ratio eſt aeris. Quia poſitâ diſpenſatione, ſum liber à lege non ad tempus & conditionatè, ſed ſimpliciter & abſolutè: nam ſi diſpenſatio datur pro tempore, quo illa cauſa duraverit, non eſt quæſtio. Petrus autem qui ſemel eſt liber à lege abſolutè & ſimpliciter, indiget novó præcepto, ut legi ſubjaceat; atqui ceſſatio cauſæ non eſt novum præceptum, ut de ſe patet: ergo, ceſſante cauſâ, perennat adhuc diſpenſatio. Ideò Legislator cum diſpenſat, hac frequenter utitur cautelâ. *Diſpenſo, ſi cauſa eſt vera, pro tempore quo duraverit ipſamet cauſa;* Quia aliàs, ſi ipſi Prælati diſpenſationem in favorem proprium non limitant, quorſum contra ſemetipſos ſubditi deberent illam limitare? [Diſpenſatio alia expreſſa alia implicita; illa verbis claris expreſſa, hæc ex claris dictis aut quæ dicerentur illata. Vide num. 958. Poſſunt dari verba, quæ ſonent diſpenſationem, & tamen ipſam non concedi. Vide num 963.b.

DVBIVM I. INCIDENS.

760 b. Quæris, An tumultuaria & præcipitantia aliquorum Abbatum mandata, qui animosè & calidè (ne tyrannicè & callidè dicam) ſubditos ſuos gubernant, ſi in virtute ſanctæ obedientiæ ferantur & materia ſit gravis, obligent ſub peccato mortali?

Materia eſt odio expoſita, & obnoxia periculis, in qua veritatis uſus ſit bonus, & intolerabilis abuſus. Conſidera Reſolutiones ſubſequentes.

1. Prima. *Tota præcipiendi regularis authoritas accreſcit Abbatibus ex libera profeſſione ſubditorum.* Patet; quia Abbates non condiderunt homines, in quos exercerent tyrannidem: ſed ſunt creati ab hominibus, qui voluerunt ſanctè & prudenter regi.

Secunda. S. *Abbas incidat in amentiam vel phreneſin, nō poterit ſubditos obſtringere lege morali.* Puto hanc fore omnium ſcriptorum ſententiam. Infero. *Ergo ſi quid impetu per ſe primò imperet, non obligabit.* Oſtendo; quia actus per ſe primi non ſunt liberi nec obligatorii. Confirmo. Quia maior eſt poteſtas, quâ quis ſe poteſt obſtringere juramento illâ quâ ſubditum poteſt præcepto: at homo qui aliàs juraret validè, iuramento actu per ſe primo elicito non obſtringitur: ergo homo, qui alias validè præciperet, non obſtringitur præcepto elicito actu per ſe primo, & indeliberato. Cognoverunt altè & ſapienter hanc veritatē Patres Congregationis Ciſtercienſis Germanicæ, anno enim 1616. celebrantes comitia Generalia Cæſareæ; legem enim hanc prudentiſſimam in ſtatutis ſuis poſuerunt. *Porro Prælati non faciant præcepta obligantia ad mortale ex ira aut paſſione, maximè contra ſubditos turbatos, & ſi fecerint, irrita ſint & inania. facta tamen maneant quoad quaſcumq; pœnas temporales. Nec faciant etiam quieto animo præcepta concernentia totam Communitatem niſi in ſcriptis extra neceſſitatis articulū, facta tamen valeant quoad pœnas tēporales. Præcepta autem in ſcripto facta, cenſētur facta ſine ira & omni paſſione.*

DVBIVM II. INCIDENS.

760. c. Quæris etiam, An Congregationum ſtatuta obligent ſub mortali?

Reſpondeo me legiſſe multa, in quibus expreſsè ponitur non eſſe intentionem Congregationis obligare conſcientias. Id expreſsè habemus in Præmonſtratenſium ſtatutis, id in definitionibus Ciſtercienſium apud Hiſpanos. In Speciosæ-vallenſi monaſterio anno 1642. à Ciſtercienſium Provinciali capitulo deciſum & definitum fuit, *ſtatuta per ſe & communiter extra contemptū non obligare ſub culpa ſed ſub pœna.* Ergo exiſtimo hanc Regulam generalē poſſe ſtatui, nimirū, *quod illa moraliter non obligent, niſi ſpecialiter in illis caſibus, in quibus à legiſlatoribus moraliter obligantes exponantur.*

DISPVTATIO LIII.

De Abbatibus Abbatum Patribus?

761. ABbates Abbatum Patres in ordine Ciſtercienſi vocantur illi, qui habent filiationes: talis eſt Ciſtercienſis erga Claræ-vallenſem, Pontigniacenſem, &c. Claræ-vallenſis erga Dunenſem, Cambronenſem, &c. De his reſtat aliquid ſub brevitate dicendum.

RESOLVTIO I.

762. *Abbas-Pater Monachis filiationis nihil poteſt injungere, etiam de licentia ordinarii Abbatis.* Patet, quia non eſt Abbas ordinarius, neque immediatus, ſed ſolum mediatꝰ in gradu appellationis. Ex promiſſione Abbatis ordinarii nulla alteri datur authoritas, nulla iuriſdictio; nam ſicut ſæcularis, etiam permittente Abbate, non poteſt quidquā præcipere in Monaſterio, ita nec Abbas domûs Matris; quia reſpectu domûs Filiæ in omnibus primis inſtantiis eſt extraneus; ita diſponunt noſtra privilegia, & ratio manifeſta confirmat. Si enim Abbas Ciſtercienſis aliquid poſſet Dunenſibus Monachis iniungere, maximè quia eſt Abbas illorum; atqui eſt Abbas remotus mediante Claræ-vallenſi, & Dunenſi, ergo remote tantùm poterit præcipere, hoc eſt, mediante utroq; Abbate. Sed de hoc plura, cùm de poteſtate Domini Ciſtercienſis.

763. Addo, ſi Abbas Dunenſis Claræ-vallenſi, verbi

gratiâ, non ſolùm det licentiam aliquid immediatè jubendi, ſed etiam ſuam deleget authoritatem, poterit tunc Claræuallenſis in virtute delegationis ea omnia diſponere, quæ diſponeret quicumque Monachus peregrinus, qui eamdem delegationem obtineret.

RESOLVTIO II.

764. *In præceptis Abbatis inferioris, non poteſt diſpenſare Abbas Superior ſine cauſâ.* Patet; quia quoad hæc Abbas ſuperior ſolùm habet authoritatem in genere Appellationis, aut Viſitationis; & utrumque eſt genus juſtitiæ, neutrum gratiæ: juſtitia autem non datur ſine juſtâ cauſâ.

RESOLVTIO III.

765. *Si cauſa diſpenſationis ſit talis, ut Abbas teneatur diſpenſare, & non diſpenſet, peccat; quia facit contra obligationem ſuam, & tunc ſubditus non indigebit recurſu ad Abbatem ſuperiorem, ut in foro interiori operetur; pro foro tamen exteriori debet in forma juris facere ſuam appellationem à denegata juſtitia, & ſcribere Abbati ſuperiori, qui examinatis cauſis per ſe vel per vicarium ſuum, & non aliter, poterit diſpenſare.* Sed in ſimilibus opus eſt magnâ prudentiâ & circumſpectione, quia ſubiecta ſunt majoribus inconvenientibus, quàm utilitatibus. Quæ inconvenientia quia difficulter evitari poſſunt, & ut ſubditi diſcant obedire, judico moraliter loquendo vix unquam poſſe Abbatem Superiorem in præceptis inferioris diſpenſare.

Multa congeſta reperis in concluſione, & examinare vis ſingula ne errandi periculo te exponas.

765. b. *Petis primò*, An quando de diſpenſationis cauſâ agimus, debeamus tantam ſupponere, ut ſit evidens quòd Abbas debeat diſpenſare; an ſufficeret ſi ſit probabile? *Petis ſecundò*, An appellare poſſint, qui habent legem contrariam? *Petis tertiò*, An diſpenſaturus debeat evidenter cognoſcere dari cauſas ſufficientes; an ſufficiat, ſi hoc ipſum probabiliter ille cognoſcat?

Reſpondeo; Caput LXVIII. Regulæ me ad multos ſcrupulos redigere tametſi ſcrupuloſus non ſim; adeoque ab illo præſcindendo *Dico primò*, Peccare Abbatem, qui non diſpenſat, quando evidenter videt ſe debere concedere diſpenſationem, non tamen quando obligationem videt probabiliter. *Dico ſecundò*, Quando ſuperior negat diſpenſationem in rebus regularibus, & negando peccat; tunc inferiorem monachum tutâ conſcientiâ ſupponere conceſſam; creditur enim Regula non obligare moraliter, & ſi obligaret Eccleſia teneretur ſupplere. *Dico tertiò*, Poſſe ſubditum appellare ad Superiores, ni ceſſerit appellandi iure, aut acceptaverit abſtinendi ab appellatione præceptum. *Dico quartò*, Superiorem non poſſe Abbatem inferiorem ob negatam diſpenſationem condemnare, ubi jus ſit probabile; in probabili enim materiâ nemo juſtè damnatur. poſſe tamen, modò id in inferioris Abbatis confuſionem non vergat, ex probabili cauſâ concedere ſimplici ſubdito diſpenſationem illam, quam negaverat Abbas inferior.

Conſultò volui à Capite illo ſexageſimo-octavo abſtrahere, quoniam ſub finem operis videbimur multa ex illo aboriri, quibus magna poſſent oppleri volumina.

RESOLVTIO IV.

766. *Abbas ſuperior poteſt præcipere inferiori Abbati omnia illa, quæ conducunt ad hoc ut ſit bonus Abbas.* Puta in generali, ut frequentet chorum, ut præbeat bonum exemplum, non ſit prodigus, non dilapidet bona Monaſterii, non urgeat nimiis præceptis communitatem, invigilet gregi, peccantes pœnitentiis cohibeat, & in his ſit ſummè rigoroſus; non quòd pœnitentiæ debeant eſſe nimis rigidæ, ſed quòd obſervantia regularis diſciplinæ ab omnibus, nemine dempto, rigidiſſimè conſervetur.

Loquendo autem in ſingulari hic & nunc, vix reperitur aliquid, quod Abbas Superior poſſit præcipere Abbati inferiori. Quid enim? Quod admittat talem v. c. novitium? non quia admittere novitios eſt materia gratiæ, non juſtitiæ, opponet etiam gravamen monaſterii, &c. Quid igitur? quod talem rem emat, talem donet? Abbas Superior non eſt Dominus ſubſtantiæ extrinſecæ. Concludendum igitur eſt, Abbatem Superiorem, extra tempus Viſitationis, nihil ſingulare debere præcipere Abbati inferiori; tum quia præcepta ſingularia petunt exactiſſimam notitiam circumſtantiarum, quas abſens vix poteſt cognoſcere; tum etiam, quia regimen domûs non ad Superiorem, ſed ad Abbatem Ordinarium ſpectat.

DISPVTATIO LIV.

Reſolvit caſum difficillimum.

767. ABbas quidam poſuit tale præceptum: *Iubeo tibi ut facias hoc* (erat materia gravis, & expreſſa in Regulâ) *quoties habueris à Deo auxilium efficax ad illud exequendum.* Quæritur, an hoc præceptum obliget.

Objecit quidam amicus hanc quæſtionem; ſicut & alias multas, quæ in præſenti opere examinantur, eſſe omnino ſuperfluam & inutilem; non enim contextum concernit. Et ego breviter, magis ſuperfluam eſſe ejuſdem cenſuram reſpondeo. Librum ſcribo ſubtili calamo: non concluſiones modò, ſed & fundamenta examino: & præſentem propono controverſiam, ut actuum liberorum cognoſcatur natura, ſine quorum natura, nec virtus poteſt nec peccatum cognoſci: omnes enim actiones aut bonæ aut malæ moraliter, in indifferentiâ libertatis fundantur.

PRIMA SENTENTIA.

768. Videbitur alicui quod non. Quia præcepta debent dari de rebus liberis, non de neceſſariis; Atqui poſito Dei auxilio efficaci, neceſſarius eſt actus: Ergo non poteſt de tali actu dari præceptum. Non poſſe dari præcepta de

neceſ-

neceſſariis, eſt per ſe notum: Ideò nullus poterit mandare quòd Petrus habeat mentem, quòd habeat voluntatem, vel quòd occupet ſpatium, habeat ubi, ſit in loco, &c. Quòd autem actus ille præceptus ſit neceſſarius poſito efficaci auxilio Dei, probatur: quia ille actus petitur in ſenſu compoſito, hoc eſt, ſuppoſito auxilio: ſed in ſenſu compoſito ille actus non eſt liber: ergo neceſſarius.

769. Secundò. Illud eſt præceptum, cujus tranſgreſſores peccant, atqui tranſgreſſores hujus non peccant, ergo non eſt præceptum. Minorem probas, quia præceptum tale nullus tranſgrederetur.

770. Tertiò. Illud eſt præceptum, in quo aliquis poteſt diſpenſare: atqui in hoc nullus poteſt diſpenſare: ergo non eſt præceptum. Probas minorem. Quia diſpenſare eſt dare facultatem ad omiſſionem actûs præcepti; ſed, poſito efficaci auxilio, nullus Prælatus poteſt dare facultatem ſubdito omittendi actum, ad quem determinat efficaciter ipſum auxilium: ergo nullus Prælatus poteſt diſpenſare.

771. Quartò. Si poſſet Abbas injungere tale præceptum, poſſet etiam dicere: Iubeo tibi, facias hoc quod eſt in Regulâ, quoties habueris auxilium ſufficiens: omittas illud quod interdicitur in Regula, quoties habueris ad illud agendum phyſicam & efficacem prædeterminationem. Conſequentia eſt clara: quia non eſt major ratio unius quàm alterius. Atqui ſi talia præcepta ponerentur, ſemper peccarent ſubditi: & multiplicarentur ipſis laquei: ergo hæc præcepta nequeunt imponi: ergo neque alterum, cùm nulla ſuppetat ratio diſparitatis.

772. Quintò. Si Prælatus hoc poteſt præcipere, ergo & quivis Deo vovere, jurare, promittere ſe facturum talem actum virtutis, quoties habuerit auxilium efficacis gratiæ: Atqui hoc ſecundum non poteſt ſubditus: ergo neque Prælatus primum. Minorem probas. Quia promiſſio (incipio ab ultimo) eſt de poſſibili, non de futuro: non bene enim mihi promitteres ſolem craſtinâ die oriturum eſſe: nam hoc eſt futurum. Prætereà: polliceri eſt faciliùs quàm præſtare, ut dicitur *Exodi* 19.8. & omnes novimus: atqui in d[illegible]to caſu difficiliùs eſſet polliceri, faciliùs præſtare: ergo talis caſus eſt impoſſibilis: ergo hoc nullus poteſt promittere. Hanc minorem probas. Illa ſunt facíliora, ad quæ eſt agens magis determinatum, atqui promiſſioni nulla determinatio ſupponitur, executioni ſupponitur efficax: ergo in tali caſu faciliùs eſſet præſtare, difficiliùs polliceri. Sic ſimiliter philoſophari poſſes de voto, & juramento.

RESOLVTIO.

773. Ad hujus difficultatis ſolutionem dico, illud eſſe verè præceptum, & ſi ſubditus illud violaret, peccaret mortaliter. Ratio eſt efficax: quia omnia requiſita ad morale obligatoriumq; præceptum, in tali juſſione reperiuntur. Requiſita ſunt hæc. Præcipientis authoritas, materia legitima & probabilis, & in obediente libertas. Præcipientis authoritas, ac materiæ legitimæ & regularis gravitas, atque poſſibilitas præſupponitur. Libertas in obediente facilè poteſt comprobari: quoniam auxilium efficax non tollit libertatem: ſi enim tolleret, nulla actio eſſet meritoria, quia meritum non datur ſine libertate, & nulla actio fit ſine efficaci auxilio.

SOLVUNTUR ARGUMENTA contrariæ Partis.

774. Ad primum Reſp. Negando minorem: ad probationem nego etiam minorem. Ratio eſt: quia auxilium efficax, ſive quod idem eſt, prædeterminatio phyſica, in ſenſu compoſito non neceſſitat, ſed infallibilitat libertatem, & facit ut infallibile ſit quòd operabitur liberè illud opus. Hic eſt modus facilis defendendi auxilii aut prædeterminationis efficaciam, quæ aliàs vix ſunt defenſabilia.

775. Ad ſecundum dico, non requiri quòd dentur tranſgreſſores, qui peccent, ad hoc, ut præceptum ſit tale: quia licèt nullus peccaret, præcepta Naturæ vere eſſent talia. Requiritur ad rationem præcepti potentia peccandi in ſubdito: In dato autem caſu ſubditus poſſet non exequi, ac perinde peccare: ergo eſt præceptum legitimum & verum.

776. Ad tertium, Negarent innumeri majorem, ſed eam admitto: quia mihi omnis lex conſiſtit in actu Legiſlatoris libero: nego autem minorem, quia in hoc præcepto diſpenſare poterat, qui id poſuit. Ad probationem dico, diſpenſare eſſe dare facultatem quantum eſt ex parte diſpenſantis ad omiſſionem rei præceptæ: atqui in noſtro caſu, ſi præcipiens diſpenſaret, quantum eſt ex parte Prælati poſſet ſubditus omittere moraliter actum, ad quem determinat auxilium efficax: quantum verò eſt ex parte ſuâ poſſet omittere phyſicè ut dicebamus: ergo non urget argumentum: quia etiam poſito auxilio, in ſenſu compoſito poteſt ſubditus omittere illum actum.

777. Ad quartum. Si ſufficeret rei poſſibilitas ad hoc ut homines hominibus juberent, non eſſet difficile admittere illas duas illatas conſequentias: unde Deus præceptum poſuit Adamo in tempore, cùm ab æterno decreviſſet dare ipſi tantùm auxilium ſufficiens, & poſito hoc auxilio fuit inobediens, quia poterat obedire, ac proptereà peccavit. Vnde ſi Deus ferret talem legem obligaret univerſos & prævaricator delinqueret. Vel dicito. Si per impoſſibile, Deus hodie decerneret in poſterum nulli dare auxilium efficax, an eſſemus liberi à Decalogo, à Lege naturæ, à lege æterna! Sanè per negationem concurſûs efficacis à Lege non eximeremur: Sed remaneret Lex obligans eum ſolo auxilio ſufficienti: Proinde quantum eſt ex hoc capite poſſet Prælatus Regularis talia præcepta imponere. Verùm cum Prælatus ex profeſſione ſubditi totam ſuam in eum acceperit juriſdictionem, & ſubditus noluerit præparare ſibi laqueos, aut obligationes, quibus annexa eſt infallibilis prævaricatio: inde eſt quòd Prælatus non poſſit ſimilia imponere. Inter iſtum caſum & noſtrum ſumma eſt diſparitas: quia hujus argumenti præcepta ſunt prorſus inutilia, imò nociva ſemper: at præceptum illud (de quo agitur) eſſet utile & proficuum. Ideò nunquam cenſebitur ſubditus promiſiſſe obedientiam in iſtis: nulla autem eſt ratio cur non promittat obedientiam in primo. Sed Deus, ut dixi, cujus authoritas non dependet à ſubditorũ promiſſione, ex hoc capite non limitatur: unde poſſet

quælibet præcipere negatò efficaci auxilio, & ſuppoſito ſolùm auxilio ſufficienti. Hæc pro nunc ſufficiant: ſed huic quarto argumento dabo ſolutionem & clariorem & faciliorem in fine huius quæſtionis; ubi ad ejus efficaciã percipiendam nonnulla prælibabimus.

778. Ad argumentum ultimum. Admitto ſimilia vota, juramenta, & promiſſiones eſſe validas; quia ſicut præcepta tenent, cur non tenerent juramenta? Ad illud quod ſubſumitur: videlicet, faciliùs eſſe polliceri, quàm præſtare, diſtinguo: ſemper? nego; plerumque? concedo. Addo in noſtro caſu eſſe æquè facile promittere & exequi, quia ſicut nihil præſtamus ſine efficaci auxilio, ſic eodem nihil omninò promittemus.

779. Dicis. Ad hoc, ut ſubditus teneatur obedire præcepto conditionato, debet cognoſcere utrùm ponatur talis conditio, an non. Atqui nullus poteſt cognoſcere, quando ſit auxilium efficax, aut quando non: ergo præceptum quod ſupponit illud, ſupponit circumſtantiam incognoſcibilem: ergo non poteſt habere rationem præcepti formalis. Patet major. Quia ſi tibi præciperetur hoc modo: *Si veniat Petrus, dices hoc.* & non poſſes cognoſcere adventum Petri, non tenereris illi præcepto ſatisfacere, etiamſi Petrus veniret.

780. Reſpondeo diſtinguendo maiorem. Debet ſubditus in tali caſu illam circumſtantiam, quæ ſupponitur, cognoſcere à priori aut à poſteriori, concedo; ſemper à priori nego. Atqui nemo poteſt cognoſcere utrùm ſit, aut non ſit auxilium efficax distinguo: à priori? tranſeat. à poſteriori? nego: & ideò nego conſequentiam.

781. Dixi, ſufficere quod ſuppoſita conditiò cognoſcatur à poſteriori: ut in exemplo argumenti, ſi non videres Petrum, & tamen audires, & à poſteriori ab effectu vocali illum cognoſceres, tenereris illi præcepto ſatisfacere: quia jam poneretur conditio, & tibi ea ſufficienter eſſet cognita, licèt à poſteriori.

782. Addidi, auxilium efficax cognoſci à poſteriori, hoc eſt, ab ipſo opere, quando actualiter fit, quia ex opere evidenter infertur auxilii & prædeterminationis efficacia.

783. Dicis. Conditio ut cognita eſt prior quàm obligatio in præceptis conditionatis, obligatio eſt prior opere: atqui hic eſſet prius opus quàm conditio ut cognita: ergo hic nulla poſſet dari obligatio. Probatur minor: quia efficacia, ut cognita, eſt poſt opus; & conditio ſuppoſita, eſt prædeterminationis efficacia, quà nota.

784. Satisfactio eſt facilis. Nullus actus exterior fit in inſtanti, ſed in tempore, itaque in primo inſtanti naturæ intellige auxilium efficax, in ſecundo immediato intellige primum eſſe operis, in tertio auxilium ut cognitum, in quarto immediato opus quà ſatisfacis ipſi præcepto. Inſtantia in ſententia Ariſtotelis immediata penetrantur, & ſic uni inſtanti temporis coexiſtere aſſolent plura inſtantia naturæ. Quod ſi Zenonis veriſſimam ſententiam teneam, juxta quam ſemper philoſophor, quæcumque actio ſenſibilis plurima inſtantia continet. & ita eadem eſt ratio quia in quarto inſtanti datur præcepti ſatisfactio.

785. Ex his deducitur alia ad quartum argumentum ſolutio, & facilior, & melior. Dico, neminem poſſe præcipere hoc modò: *Fac hoc, ſi habueris ſufficiens auxilium*: quia eſſet conditio incognoſcibilis: non enim poſſet cognoſci à priori, ut de ſe pates: non à poſteriori, cùm nullus eſſet auxilii ſufficientis effectus. Nec vale dicere, effectum auxilii ſufficientis eſſe carentiam effectûs, quia etiam deficiente tali auxilio datur talis carentia. puta ſi nullum auxilium ſit in voluntate. Quod ſi dicas carentiam actus, quæ eſt quando deficit utrumque auxilium, ad præſentiam auxilii ſufficientis tranſire in privationem, licèt hoc aliquomodo ſit verum, illa tamen privatio eſt etiam incognita: quomodo ergo ſcire potero, utrùm carentiam aut privationem actûs habeam? Nec ſatis eſt ad cognoſcẽdum auxilium ſufficiens, quod deficiat opus tempore præcepti (puta, ſi tempus determinaretur) quia non tenetur Deus dare auxilia ſufficientia: illa enim ſunt gratuita, & etiam inſtante præcepto poterit illa denegare. Maneat ergo integrum, auxilium efficax poſſe cognoſci à poſteriori; ſufficiens prorſus eſſe incognoſcibile.

DISPVTATIO LV.

De Verborum ſignificatione.

786. POteſt Abbas conſulere ſuis ſubditis, & illis etiam præcepta imponere tam moralia quàm pœnalia. Sanè moralia præcepta fert biſariam, nempe quà Abbas, & quà Pater-familias.

Sanctiones merè-pœnales conſilia ſunt, aut ſaltem monita: cur ergo præcepta nominantur? Reſpondebo ex Bernardo legum ſtudioſis prodero: non enim paſſim intelliguntur pœnales leges. Lex pœnalis conſtat duabus propoſitionibus hypotheticos & ſubjunctivè, ut n. 97 aſſerui. Hæc eſt pœnalis lex: *Qui ad horas Matutinas non venerit, diſciplinæ regulari ſubjaceat.* Hæc legis formula æquivalet huic clarioribus verbis expreſſæ: *Aut ad horas Matutinas venito, aut pœna regulari ſubjaceto.* Hic reperies duas propoſitiones indictivas: Prima eſt, *Ad horas Matutinas venito*, & eſt conſilium cui adjungitur pœna, ut notavi n. 36. Secunda eſt, *Pœna regulari ſubjaceto*, hæc propoſitio etiam eſt conſultiva, teſte D. Bernardo *de præcept. cap.* 14. ubi leges hæc verba tanto ingenio digniſſima; *Illum ſanè dico ſecurum, qui etiam ſi interdum obedientiæ limites præterit, conſilium non reſpuit pœnitentiæ.*

Ex his duobus conſiliis neutrum determinatè & in ſingulari obligat, nihilominus lege morali indicitur, ut alterutrum admittatur. Licitè & ſine ſcrupulo venialis culpæ aberit à Matutinis qui volet ſubire pœnitentiam: licitè etiã & inculpabiliter poterit non ſubire pœnitentiã, qui choro adſiſtet. Alterutrũ faciens, præcepto pœnali ſatisfacit. *Regulares namq; termines* (verba ſunt Bernardi jam citati) *non*

evadit

evadit, qui cenſura, quæ ex Regulâ eſt, diſciplinam non ſubterfugit: Non ſatisfacis, ſi neutrum facias. Lex ergo pœnalis, prout utramque propoſitionem complectitur, eſt lex moralis ex duplici conſilio coaleſcens.

Hinc conſtat, mereri apud Deum illos, qui non ſervant Regulam præceptam pœnaliter; quia terminos diſciplinæ regularis non evadunt, dum volunt Regulæ imponenti pœnam obedire. Meretur, qui ſe abſentat à choro, licèt plus mereretur ſi adeſſet. Meretur quidem, quia ipſi lex eſt, vel ire ad chorum, vel ſubeſſe cenſuræ, quamcumque partem eligat, legi ſatisfacit: ſatisfactorius autem actus factus ab homine gratiam habente, etiam eſt meritorius; ergo qui vult choro deeſſe, ſi & velit regulari pœnitentiæ ſubeſſe, ſatisfacit legis obligationi. Hæc breviter notata ſunto, alibi uberiùs reſumenda.

787. Interrogas, qui cognoſcere poſſis, Vtrùm Abbas jubeat ſub culpâ, an ſub pœnâ? An quà Prælatus, an quà Pater?

Nihil certius in Iure, quàm æquivoca & generica ſemper eſſe ad benigniorem ſpeciem contrahenda, & favorabiliùs explicanda: ſic quando Ius favet Religioſis, Religioſorum nomine intelliguntur & Novitij; quando contra Religioſos decernit; intelliguntur ſolùm Profeſſi. Ita in præſenti: ſi Prælatus aliquid jubeat in favorem tertij, ille, cui fit talis favor, poteſt extendere tale mandatum ſecundùm maximam verborum ſignificationem, tam quoad ſubſtantiam, quàm quoad modum. (Ita Emanuel Sà *de verborum ſignif. n. 1. & 3.* Salas. *diſt. 21. ſect. 3.* Layman *l. 1. tract. 4. c. 18. n. 8.*) quod ſi ſit præceptum pœnoſum, poteſt contrahi ad minimam verborum ſignificationem. [*L. 1. §. generaliter. ff. de legatis præſtand. l. de pretio ff. de publ. in rem act.* & Suarius *l. 6. c. 5. & c. 6. n. 4.* & alii.] Vtrobique tamen notandum eſt, quod verba politicè explicentur, & juxta commune Lexicon communitatis; ſi enim quiſpiam rigorem Scholaſticum verborum quæreret, certum eſt, quod ſæpè contra mentem Prælati operaretur, qui ſuæ domûs regimen politicè tractat, non verò ſecundùm ſubtilitates academicas. Verba, quæ communiùs uſurpant Abbates, ſunt hæc: *Conſulo, Facias, Impero, Mando, Præcipio,* & ſimilia. Singulorum Monaſticum rigorem expendamus. Sed interim notandum eſt, noſtras leges non eſſe juxta methodum aliarum legum explicandas, nam leges Civiles non obligant ex virtute voti, nec eſt in uſu, quod obligent in foro exteriori, niſi pœna explicetur; è contra verò noſtræ leges Monaſticæ & obligare poſſunt ex vi voti, & frequentiùs obligant in foro exteriori; licèt pœna non explicetur, quia ſupponitur pœna arbitraria; ſic tota Regulâ obligat in foro externo; & licèt hoc non exprimatur in Regulâ; eſt tamen certiſſimum & ſuperiùs demonſtratum; idcirco aſſero quaſcumque leges particulares non obligare in foro interiori, niſi Prælatus id explicet. Ratio eſt manifeſtiſſima. In quocumque genere ſuprema & nobiliſſima ſpecies eſt menſura omnium aliarum, ita communiter Philoſophi. Atqui inter Leges Monaſticas Regula S. P. Benedicti eſt omnium optima atque illuſtriſſima, eſt ergo omnium aliarum Legum regulâ & menſura. Atqui hæc non obligat in foro interiori, niſi id novo præcepto exponat Abbas, ut ſæpe diximus; Ergo Abbatum leges, niſi explicent voluntatem ſuam aliquibus verbis id ſufficienter demonſtrantibus, non obligabunt ſubditos in foro interno. Interrogas, quomodò ſe debeat Abbas explicare, quomodo intelligi. Reſpondebo ex Regulis Iuris ad materiam noſtrarum Legum applicatis.

788. Verba *Moneo, hortor, rogo, conſulo, vellem* (diſtinguo *vellem* à *volo*) non dicunt præcepti obligationem, ſed ſolùm directionem per modum admonitionis; & conſilii: ideoq; talia verba non obligant in ſoro interiori, nec exteriori; non facientes nequeunt dici prævaricatores, nec contra eos debet procedi aliquibus pœnis; quia ipſis nihil erat præceptum, ſed ſolùm propoſitum conſilium, de quo dicitur, *Qui poteſt capere, capiat,* hoc eſt, *qui vult.*

789. Verba de præſenti, ex quibus innoteſcit voluntas obligandi, ut; *Decernimus, ſancimus, determinamus, legem ferimus, condimus, intendimus; volumus, ſtatuimus, ſtabilimus, ordinamus,* conſtituunt veriſſimum præceptum. Item quando verba ſunt ex genere ſuo præceptiva; ut *Præcipimus, jubemus, obligamus, mandamus:* vel aliter. *Præcipitur, jubetur; mandatur; tenentur; obligantur, debeant facere, neceſſe eſt ut faciant, non poſſit non fieri:* vel in præceptis negativis. *Prohibemus, vetamus, interdicimus, non liceat, non fiat.* Item quæcumque verba imperativa, qualia ſunt; *Facito, dicite; caveant, non audeant, abſtineant à tali re,* & his ſimilia. Ita Vaſquez *diſp. 158. c. 3.* Suarez *l. 3. c. 15. & c. 26. n. 7.* Valentia *part. 2. diſp. 7. puncto* 6. §. 6. Sylveſter *verb. Præceptum. quæſito 2.* Azor *p. 1. l. 5. c. 6. quæſito 5.* Panormitanus, Felinus, Caſtro, & alii apud Salas *de Legibus diſp 10. ſect. 9. n 49. 51.* Eman. Sà. *verbo Lex. n. 5. & Clavem Regiam. l. 3. c. 7. n. 27.*

790. Diſtinximus ſuperiùs inter ſe has præcipiendi formas: *Volo facias hoc,* & *Vellem faceres hoc.* quibus modò addo: *Vellem feciſſes hoc,* & *Voluiſſem feciſſes hoc.* In prima formula exprimitur ratio præcepti, quia exponitur voluntas, & mandatum Antiſtitis. Secunda pertinet ad tempus optativum, atque ideò penes communem acceptionem idem eſt, *Vellem fieret hoc,* atque. *opto, deſidero quod hoc fiat:* in his autem verbis non reperitur ratio præcepti, ſed ut plurimùm modeſtæ petitionis, aut urbani conſilii. Quod aptiùs hæc verba per modùm petitionis explicentur, quàm per modùm conſilii, facili negotio probabitur; quia ſubditus quà talis nec Prælato præcipere poteſt, nec conſulere, ſed ut plurimùm ab illo neceſſaria expoſtulare: poteſt autem congruè uti iſtâ verborum formulâ; ergo in illâ mera eſt modeſtæ petitionis ratio. Probatur minor. Subditus dicturus Prælato: *Subveniat mihi Dominatio veſtra in tali neceſſitate:* an non modeſtiùs ageret ſi uteretur his verbis: *Vellem quod mihi V. D. ſubveniret in hoc aut illo.* Aliæ formulæ de præterito ſunt; & ideo nec rationem præcepti, nec conſilii, aut petitionis poſſunt induere, cùm ad præteritum potentia, vel nulla, vel ſaltem humana nunquam detur.

791. Cognito ergo præcepto, reſtat examinare quale illud ſit. Ideò dico, verbis præpoſitis, quibus imponebatur præceptum, nondum eſſe explicatam voluntatem Prælati,

Digitized by Google

lati, utrùm tale ſit pro foro interiori, an pro exteriori, quia verba, cùm ſint generica, utrumque poſſunt ſignificare. Quid igitur dicendum eſt? præceptum his verbis genericis latum, quale eſt judicandum?

Cenſendum eſt eſſe merè pœnale, & obligare ſolummodo in foro exteriori. Ad probationem iſtius reſolutionis, habeo duas rationes efficaces. Prima eſt communis, alia ſpecialiſſima. Communis eſt. In ambiguis favores ſunt ampliandi, atqui verba generica ſemper ſunt favorabiliùs exponenda. Ergo quando eſt dubium, utrùm præceptum ſonet culpam vel pœnam, debemus credere id obligare ſub hac, non ſub illa.

792. Rationem ſpecialem deſumam ex his quæ paulò ante diximus. Præcepta, & leges particulares debent explicari ſecundùm uſum communem exponendi leges, in tali Republica, ergo Abbatum præcepta debent explicari juxta communem praxim Monaſticæ noſtræ Reipublicæ: atqui noſtram primariam legem (hæc eſt ſanctiſſimi Legiſlatoris Regula) quæ loquitur genericè, dicimus obligare ſub pœna, non ſub culpa: ergo de ſecundariis Legibus (hæ ſunt præcepta Abbatum) ſi eæ etiam genericè loquatur, ſimiliter loqui debemus. Maneat ergo ratum, præcepta Abbatum, ſi genericè ferantur, non obligare in interiori foro.

793. Quando Prælati volunt obligare in foro interiori, non loquuntur genericè, ſed ſpecificè: frequentiùs utuntur iſtis formulis. *Præcipio in virtute præcepti formalis*, & *Præcipio in virtute ſanctæ obedientiæ*. Hæ duæ formæ à multis confunduntur, ſed differunt toto cœlo, inducuntque varias obligationes. Abbas duplicem authoritatem habet, aliam politicè Naturalem, aliam Monaſticam. Ex vi primæ tenetur ſubditus illi obedire, dicente Deo in Decalogo *Hono a Patrem tuum*. Ex vi etiam ſecundæ tenetur obedire ſubditus, quia in profeſſione dixit: *Promitto Obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti Abbatis*. Sic quando præcipit in virtute præcepti formalis, hoc eſt obligantis in conſcientia, intelligendus eſt uti authoritate Patriâ, nam quà Pater imponere poteſt præcepta quæ obligent etiam in conſcientia: & qui præcipienti ut ſic, in materia gravi non obedit, peccat mortaliter, non contra votum præſtitum, ſed contra quartum præceptum Decalogi, ac proinde non tenetur explicare in confeſſione ſe eſſe Religioſum: quia licèt peccaverit, non tamen contra votum Obedientiæ. Quod ſi utatur veſtibus Monaſticis, tunc, ne Confeſſarius credat eum contra Obedientiam operatum, deberet dicere; Non ſatisfeci voluntati Prælati præcipientis non in virtute Obedientiæ, ſed præcepti formalis.

794. Quando autem Abbas præcipit in virtute ſanctæ Obedientiæ, nulla eſt quæſtio; ſi materia ſit gravis, obligat ſub peccato mortali, ſed in diverſo genere, videlicet in genere voti temerati. Hic tamen adnotari debet, Abbates aliquando declarare, ſe nolle obligare in foro interiori, quando utuntur his verbis; & poſitâ tali declaratione, hæc præcepta obligabunt juxta declarationis proprietatem. Sic in fine diffinitionum antiquarum Hiſpaniæ, quæ adhuc ſunt in uſu, dicitur eſſe mens Diffinitorum, nunquam obligare in conſcientia, licèt Obedientiæ nomine utantur: ideòque prævaricantes puniuntur Pœnâ corporeâ, hac regula, ut maiori pœnæ ſubjaceant, qui non ſatisfaciunt præceptis obedientiæ; minori, qui temerant præcepta formalia: & minimæ, qui agunt contra præcepta generica: nulli verò, qui contra conſilia.

795. Poteſtatem Abbatis quà Patris, vocavi *Naturalem politicè*: quia participat juris utriuſque rationem. De jure Naturæ eſt, quod filii-familias obediant ſuo Patri: de jure politico, quod talis vir ſit in tali communitate Præpoſitus, & Pater.

Præceptorum expoſitio notanda.

DVBIVM I.

796. Quidam Abbas in ſuo Monaſterio cum authoritate ſufficienti, & cauſa legitima impoſuit præcepta his verbis: *Præcipio in virtute ſanctæ Obedientiæ, quod omnes jejunent feriis quartis. Item, quod omnes ſurgant ad Matutinas.* Petitur, utrùm hoc ultimum obliget in conſcientia, & quomodo.

797. Benè petitur de hoc ultimo, quia de primo nulla eſſe poteſt dubitatio. Dico igitur, illud ultimum non obligare in conſcientia, niſi contrarium exponat viſitator. Ratio eſt: quia vel ibi ſunt omnia verba neceſſaria ad ſenſum integrum, vel aliunde petenda, ut is compleatur. Si primum dixeris, eſt ſolùm Conſilium: quia in his verbis *Omnes ſurgant ad Matutinas*, non relucet aliqua ratio præcepti moralis. Si ibi [illegible] committitur, aliquid debet ſuppleri. Quare? quia aliàs non ſubſiſteret ſenſus. Ergo illa præciſè debent ſubſtitui è primo, quibus ſenſus ſubſiſtat, non debent ſuppleri quæ nō ſint neceſſaria: ergo in data periodo debet ſuppleri illud *Præcipio*, ut ſit integra Oratio, *Item præcipio, quod omnes ſurgant ad Matutinas*, nec eſt opus ſupplere illud *in virtute ſanctæ Obedientiæ*, quia ſine eo ſenſus ſubſiſtit integerrimus. Ergo illud ſecundum eſt præceptum in genere, ac proinde ex prælibatis obligat in foro exteriori.

Ideò doctiores Abbates, quando volunt plura mandata ponere, in ſingulis exprimunt virtutem obedientiæ, vel ſaltem in fine declarant, ſe nomine præcepti intelligere ubique præceptum Obedientiæ. Et hoc eſt in praxi.

DVBIVM II.

798. Quidam Viſitator condidit varias leges ſub diverſis formulis: in aliis dicebat *Præcipimus*, in aliis *Conſulimus*, in aliis exprimebat virtutem obedientiæ, in aliis vim præcepti formalis, tandem in fine addidit hæc verba: *Hæc omnia cuſto[d]iri præcipimus in virtute ſanctæ Obedientiæ*. Inquiritur, utrùm omnia, & ſingula obligent ſub obedientia.

Reſpondeo negativè. Quia hoc præceptum ultimum non explicat priora: ut enim illa explicaret, debuiſſet dicere: *Eſt noſtra voluntas, quod ſingula hæc præcepta obligent in virtute ſanctæ Obedientiæ.* Hoc ultimum eſt novum præceptum, quod imponitur Communitati, & præcipuè Præpoſito, qui præcipitur in virtute Obedientiæ, quod

Digitized by Google

quod omnia faciat cuſtodiri, prout in ſtatuto Viſitatoris continentur, ita ut tranſgreſſores puniantur ſecundùm peccati qualitatem. Quod ſi Abbas tranſgreſſores tales ſecundùm diſcretionis regulas non puniret, peccaret mortaliter contra hoc ipſum loco ultimo poſitum obedientiæ præceptum.

DVBIVM III.

799. Quidam Abbas præceptum poſuit, in hæc verba: *Præcipio talem rem ſecundum maximum meæ authoritatis, nolo tamen obligare in conſcientia.* Quale eſt? Reſpondeo eſſe meram verborum, & ſententiarum colliſionem. Si non in conſcientia, quomodo ſecundùm maximum authoritatis, cùm authoritatis maximum in eo ſit, quod obliget in foro conſcientiæ? Propterea dicendum eſt, tale præceptum fuiſſe nullum; habere tamen rationem conſilii, quoniam exprimit voluntatem Prælati. Relege n.42.

DVBIVM IV.

800. Dixit Prælatus ſuddito: *Ego præcipiam tibi hoc.* Remanetnè ſubditus cum aliqua obligatione? Reſpondeo, illum obligari conſilio, eo modo quo conſilium ſolet dici obligatio, & ex decentia debere illud facere: videtur enim Prælatus monere, dum ſe præcepturum minitatur. Cæterùm, quoadùſque Prælatus id præcipiat, non tenetur ſub ratione præcepti.

DVBIVM V.

801. Dixit ſubdito Antiſtes: *Quomodo non facis hoc, cùm illud præceperim tibi in virtute Obedientiæ? & fallitur Abbas, quia nunquam præceperat, & hoc innoteſcit etiam ſubdito; interrogat is utrùm teneatur obedire.* Reſolutio eſt eadem cum præcedenti. Sicut *Præcipiam* non eſt actualiter præcipere, ſic etiam *Præcipi* eſt voluntatis præteritæ, non verò præſentis inſinuatio, ac proinde de præſenti non præcipit; quod ſi conſtet, ut ſupponitur, eum tale nunquam anteriùs præcepiſſe, nullum erit præceptum. Hæc tamen verba ſuperinduunt rationem conſilii, quia interrogatio de re cognita, eſt genus non inaſſuetæ monitionis.

DVBIVM V.

801.b. Vt altius vim præceptivarum legum percipias, verba Antonii Perezii proponis, qui in Prologum Regulæ Benedictinæ num.122. ſic inquit. *Age ultimam ne dicam germanam, huic nodo ſolutionem adhibeamus. Sanè etenim Doctor ſanctiſſimus nihil grave, nihil aſperum in ſua Regula conſtituere ſperavit, quatenus ab his quæ inſtituta omnia acerba & gravia reddunt (utique præcepta, & Eccleſiaſtica cenſuræ) quoad eius fieri potuit, abſtinere ſtuduit. Licet enim Divus Pater noſter Bernardus dicat inſtitutiones Regulæ profitentibus eſſe præcepta, & prævaricantibus crimina, quia tamen generalis regula eſt; (quam ex Clemente V. in Clementina, exivit de paradiſo, de verborum ſignificatione, deſumpſere Theologi pariter & Iuriſperiti) illa tantum præcepta eſſe & mandata quæ per verbum præcepti, aut inhibitionis vel æquipollentis præcepto aut inhibitioni, obligant ſub reatu culpæ: verba autem præcepti eſſe, præcipio, mando, iubeo, prohibeo, inhibeo, veto interdico. æquipollentia vere eſſe, debeant, teneantur, neceſſario, neceſſe eſt, non licet, non poteſt: verbum Bernardi (cui omne ſubſcrit ere neceſſarium pariter atque glorioſum eſt) intelligendum venit iuxta regulam iſtam. Non enim licet commendari præcepta, ubi ſpecies præcepti non eſt, maxime quod altera præcepta, multa in Regula continentur, quæ conſilii, admonitionis, conſuetudinis, correctionis, animadverſionis, atque ſimilium rationem habent. Quia igitur præceptor noſter præceptis non abundavit, ſed (quoad eius fieri potuit) abſtinuit, ideo convenienter dicere potuit, ſe gravia & aſpera in Regula non conſtituturum. Gravia enim & aſpera monaſticæ inſtitutionis non alia habentur, nec ſunt, quam præcepta formalia & cenſuræ, quibus innodamur ob illa quæ tanto pretio digna non apparent. Quare conſtitutio & regula, quarum violatio ad pœnam duntaxat temporalem obligat, ſuavis & lenis cenſetur, quæ vere ad ſpiritualem, acerba, niſi violatio ſit ut crimen læſæ maieſtatis, qualis eſt veterum ſolemnium, ſimiliumque tranſgreſſio.* Ex his bene conſideratis verbis quæris: *Primò*, An nulla eſſe præcepta in Regula Benedictina Perezius adlegatus teneat? *Secundò*, An id bene inferat ex tenore legis; & verbis contextus? *Tertiò*, An contrarium D. Bernardus ſenſerit?

Ad primum *dico Perezium his lineis docere veterũ ſolenniũ tranſgreſſionẽ* (quæ contra Decalogum eſt) *& ſimilium* (hoc eſt, obligationũ à Decalogo impoſitarũ) *eſſe moraliter peccaminoſã: at tranſgreſſionẽ puræ Regulæ eſſe malã pœnaliter.* Conſtat ex contextu, & præcipuè ex ultimis verbis allegatis [Puram Regulam tranſgredi dicitur, qui violando illam nihil contra Dei aut eccleſiæ cõmunia præcepta operatur.]

Ad ſecundum *dico, optimè ex verbis Perezii venari mentẽ Legiſlatoris.* Sic enim faciendum duxi in tota hac diſputatione, quam *de verborum ſignificatione* inſcripſi, & ſic fecerunt Ioannes Medina *Codice de ieiun. quæſt.7.* Alphonſus de Caſtro *li.1. de lege pœnali. c.4. documento 4.* Sylveſt. *verb. præceptũ q.2.* Armilla *ib. n.7.* Navar. *in Summa. c.23. n.30.* Covarr. *in regula peccatum 2.p. §.15. n.2. & 3.* Vazquez. *2. diſp.158. n.20. & 21* & alii plurimi, quos Perezius ſequitur.

Addo, *etſi in Regula ſingulis periodis reperirentur verba iubeo & Præcipio, non poſſe adhuc Monachos obligari moraliter.* Probavi ſuperius n.89. ubi legis in titulo, *Notitiæ penitioris causâ ſuppono omnia & ſingula, quæ ſunt in Regula ex Legiſlatoris mente habere vim præcepti, & utrùm ad ea in conſcientiæ foro obligemur, examino,* & ſtatim, *Admiſſa hypotheſi reſpondeo negativè.* Et ratio eſt, quia tenemur vi promiſſionis & non aliter quàm promiſimus, & nõ niſi ad illa quæ promiſimus. Nec tamen promiſimus obedientiam Regulæ, ſed Prælato præcipienti ſecundum Regulam.

Infero *Non bene rimavi Perezium An teneamur moraliter ad Regulam ex verbis præcipiendi & hortandi.* Patet, quoniã iam diximus; non iri nos obſtrictum, etſi in periodis ſingulis præcipiendi verbum inſereretur.

Non ſubticebo tamen aliquã magnã conſequentiã, quæ ex Perezii opinione diducitur. [Illa poteſt Prælatus præcipere quæ præcepta in Regula, non quæ conſulta. At Perezio aſſerente præter ſolennia vota, & ſimilia, quæ aliàs extrã graviter obligarent, nihil in Regula Benedictina præcipitur: ergo nihil poterit Abbas in virtute de votæ obedientiæ præcipere, quod aliàs non obliget ex præcepto Decalogi.] Conſequentia eſt legitima, maior omnino vera, minor ex Perezio deſumpta. Tu igitur ne nimium inferas, minorem Perezianam remitte, & tene dari multa in

Regu-

Digitized by Google

Regulâ D. Benedicti, quæ præcepti vim habent, & ideò poſſunt ab Abbatibus præcipi, & ſi in præcepta veniant profitentibus, prævaricantibus ventura in crimina.

Ad tertium dico, *D. Bernardi verba eſſe ſimilia illis quæ ultimâ lineâ periodi præcedentis poſuimus*. addo, *D. Bernardum verbis à Pererio citatis non docere Regulam obligare moraliter ante præceptum Abbatis, ſed omnino contrarium.* Vide ſuperiùs num. 91. Et locum D. Bernardi ſecundo calamo illuſtratum in Scholio ad Regulam Benedictinam. & aſſere D. Bernardum non agere ſolùm de votis, ſed de omnibus præceptis regulæ.

DISPVTATIO LVI.

De Hoſpitibus.

802. MOnachi Ordinis noſtri habitantes in aliis Monaſteriis, vel incorporantur Communitati, vel non. Si ſemel incorporentur Communitati, jam non dicuntur Hoſpites, ſed Filii Monaſterii, & per legitimam incorporationem abſolvuntur ab Obedientiâ præſtita priori Prælato, & ſolùm ſecundo tenentur obedire, atque in omnibus rebus eidem fortunæ ſunt expoſiti, cui Monachi ſecundi Monaſterii; ac proinde non poterunt redire ad primum, ſine licentiâ iſtius ſecundi Abbatis.

803. Si communitati non incorporentur, ſed ad tempus ibidem, vel perpetuò veniant habitatum, ſemper in ſecundo Monaſterio ſunt hoſpites, & peregrini, tenentur obedire priori Prælato ex rigore juſtitiæ, ſecundo verò non niſi ex decentiâ, & non contemnendâ urbanitate, ac proinde, ſublato ſcandalo, nunquam in foro interiori. Quòd ſi Abbas primus deleget ſecundo ſuam authoritatem, erunt tales Monachi ſubditi Abbati utrique: primo, ut Ordinario: ſecundo, quà Vicario, & delegato primi.

804. Hic dubium obſervatione dignum. Hoſpiti præcepta eſt taliſtes ab Abbate ſuo Ordinario; Abbas, apud quem hoſpitatur, jubet illi contrarium; rogas, cui debeat obedire.

805. Hic eſt caſus maximè neceſſarius, & hodie accidit in pleriſque Monaſteriis, in quibus reſident reliquiæ Martyrum, qui paſſi ſunt in Monaſteriis deſtructis, & devaſtatis ab Hæreticis: illi, inquam, qui fugientes ab ore gladii religioſum ſanguinem ſitientis, ad alia ſui Ordinis cœnobia ſeſe receperunt, & ſub aliis Abbatibus degunt. Hi plerumque habent inſtructiones à ſuis Abbatibus; cum de ratione veri Paſtoris ſit, ſemper oves gubernare, ſemper dirigere, hi tales vident in Monaſteriis, in quibus habitant, leges ſuis legibus contrarias, utraſque juſtas. Conſulunt me, utras teneantur ſervare.

806. Et quidem videntur ipſis ſervandæ eſſe leges Abbatis primi, propter rationes primo aſpectu apparenter efficaces. Prima eſt. Quando concurrunt duæ Leges contrariæ, debet illa præferri, quæ à majori & digniori, reſpectu obedientis, eſt lata. ideò lex lata à Deo, præponitur omnibus legibus Humanis: Atqui, reſpectu talis Religioſi, major eſt primus Abbas quàm ſecundus: ergo tenetur ſervare præcepta primi Abbatis. Probatur minor. Quia primus Abbas eſt ejus Ordinarius, ſecundus verò ut plurimùm Proordinarius.

807. Secunda. Quando opponuntur Leges, illa prævalet, quæ obligat ſub graviori. Ergo præponenda eſt Obedientia Congruentiæ: Atqui legibus prioris Abbatis tenetur talis Monachus obedire ex obedientiâ, legibus ſecundi de congruo: ergo illæ ſunt anteponendæ.

808. His non obſtantibus Concludo, tales Hoſpites & Peregrinos, in concurrentiâ & oppoſitione duarum Legum, ſi utramq; ſervare non poſſint, debere ſervare legem ſecundi Monaſterii. Primò, quia hoc non eſt contra voluntatem Abbatis prioris Monaſterii, non enim eſt credibile, eum voluiſſe quod Monachus ſuus eſſet Abbati ſecundi Monaſterii moleſtiæ; & Fratribus ſcandalo. Ideò hîc, vel nullibi, habet locum epicheia. Præterea, ſupponamus Abbatem prioris Monaſterii dixiſſe. Ego præcipio tibi, quod in ſecundo Monaſterio facias hoc, licet illius Monaſterii Abbas contrarium diſpoſuerit: dico, Monachum Hoſpitem adhuc non teneri obedire ſuo Ordinario, ſed Abbati ſecundi Monaſterii: primò, ex Vrbanitate: ſecundò, ex Neceſſitate (Vrbanitatē Neceſſitati præpoſui, quia Vrbanitas eſt de genere Neceſſitatis, imò neceſſitatū maxima, animo nobili & ingenuo magis neceſſaria, quàm cibus corpori: quia ſine hoc perditur vita, ſine illa honos. Verùm illud patitur ſuas difficultates, & exceptiones alibi explicādas.)

809. Maximæ inurbanitatis actum exercere illum judico erga ſecundum Abbatem, qui juſtis ejus legibus & ſtatutis alia cujuſcumque præponit: & ideo tales Monachos, in tali caſu, à præceptis Abbatis Ordinarii excuſabam. Hoc argumentum in meâ ſententiâ, quæ majoris facit honeſtatem politicam quàm vitam naturalem, ſummam vim habet: ſed multi pretium honoris non percallent: Ideò pro his aliâ utar ratione, etiam efficaciſſimâ.

810. Præcepta Eccleſiaſtica cum damno maximo non obligant: ideò dicimus poſſe agricolam colligere meſſem die feſto, ſi immineat grave periculum illam perdendi: poſſe ſartores, barbitonſores, piſtores & ſimiles laborare diebus feſtis, in caſu imminentis periculi, ratione cujus amitterent cum gravi ſuo damno & detrimento acceſſum emptorum & reſponſalium ad ſuas officinas. Tunc ſic. Non poteſt talis hoſpes non obedire ſecundo Abbati ſine periculo maximi damni, ergo tenetur illi obedire. Probo antecedens. Secundus Abbas videns hoſpites in ſuo Monaſterio non ſubjacere communi diſciplinæ, poteſt id ægrè ferre, tum ratione imminentis ſcandali puſillorum, tum propter periculum introductionis novarum conſuetudinum & relaxationis conſuetæ obſervantiæ, ac ideò poſſet tales viros dimittere ſine ullo ſcrupulo; quia, quos gratioſè recepit, non tenetur ingratos & ſuis non convenientes cum tali periculo detinere. Atqui hæc dimiſſio eſſet in magnum damnum Hoſpitis: ergo hoſpes non tenetur ſub tali periculo priori Abbati obedire.

811. Nec

Digitized by Google

812. Nec eum laudarem, qui ſecundo Prælato manifeſtaret Ordinarii ſui voluntatem; quia certum eſt nullum hominem velle ſuam domum ab exteris gubernari; certum etiam eſt, unumquemque ægrè ferre, quod aliena præcepta ſuis præponantur: & ex tali manifeſtatione poſſet ſequi vel quod non admitteretur, vel quod dimitteretur admiſſus, vel ſaltem quod minùs amicè tractaretur.

812. Sciant ergo exules & peregrini Monachi, qui furias Hæreticorum evaſerunt, ubicumque ſint, ſe debere tueri Prælatorum juſtas partes, imò hos contra ipſorum ſubditos defendere, ſi ratio poſtulaverit: non enim à ſubditis, ſed ab Abbate admiſſi ſunt, ideò nunquam (obſecro) appareant ingrati. Statuta ſecundi Abbatis laudent, Monaſterii ſecundi obſervantiam venerentur, de priori nil dicant comparativè, niſi in maximam ſecundi commendationem. Suum venerentur Ordinarium, ipſi obediant in omnibus, non verò contra edicta ſecundi, ad quorum obſervantiam ſub periculo tanto tenentur. Sciant Abbatem ſecundum eſſe hominem non angelum, atque ideò ut hominem coli debere: colitur, cùm lex ipſius ſummâ obedientiâ commendatur.

813. *Nec rationes in oppoſitum* probabant quidpiam, quia ſemper debet lex dignioris, legi minùs-digni, & lex fori interioris Legi fori exterioris præponi, ſi in illa majori & ſtrictiori lege non adſit diſpenſatio: atqui in caſu præſenti diſpenſat Vrbanitas & Neceſſitas in Lege majori, & remanet minor, ergo huic præſtanda eſt obedientia.

814. Qualiter ſe debeant exhibere Viſitatores erga tales Hoſpites, eſt facile explicatu: quia ſicut illi ordinariè non ſubduntur Abbati illius Monaſterii, ita neque extraordinariè Viſitatori, licet is ſit Pater utriuſque Monaſterii, primi & ſecundi. Exempli gratiâ, Eſt Dunis Monachus Fontanenſis, ſupervenit D. Claræ vallenſis Dunas viſitaturus, qui eſt Pater utriuſque Filiationis. (Dunenſe Cœnobium in Flandria, & Fontanenſe in Anglia immediatè à Claravalle dimanarunt) dico quod Claræ-vallenſis Abbas viſitans monaſterium Dunenſe, directè nihil poſſit juridicè cognoſcere contra Fontanenſem, ſed ſolùm contra Dunenſes, licet ſint abſentes, & hoſpites in quovis alio Monaſterio. Ratio eſt: quia extraordinaria authoritas non eſt major Ordinariâ, atqui Ordinaria Domini Dunenſis authoritas non comprehendebat illum Fontanenſem Hoſpitem, ergo neque authoritas Claræ-vallenſis: cùm ſit extraordinaria. Nec obeſt, quod Fontanenſe ſit etiam filiatio Claræ-vallis, quia D. Claræ-vallenſis dum non viſitat Fontanenſe Cœnobium, in Fontanenſes non habet immediatā authoritatē; at viſitare Dunenſe eſt nō viſitare Fōtanenſe Cœnobiū: ergo in Fōtanēſes, dū Dunas viſitat, nullā authoritatē habet. Idē dicēdū eſt de quibuſcūq; ſeu Viſitatoribus à Capitulo ſeu Hiſpaniæ ſeu Galliæ deſignatis.

P A V P E R T A S.

815. PAupertas duplex eſt, nobilis, & illiberalis. Hanc invexit Fortuna, illam in corde magnanimo fixit generoſitas. Paupertas nobilis ingenua eſt, quoniam ingenuos facit. Ingenuè pauperes dicuntur Pauperes ſpiritu, quia dum nihil habent omnia poſſident, quoniam omnia contemnunt. Non conſiſtit Paupertas in rerum effectivâ carentiâ, ſed in affectivâ. Illiberalis pauper eſt, qui rerum poſſeſſione caret, quarum deſiderio non caret: liberalis & ſpiritualis pauper dici debet, qui licet divitias habeat domi, non habet in corde. Vnus enim affectus erga divitias conſtituit vilem paupertatem. Optimè Adamus (ſi & ipſe Hebraicæ linguæ inventor, ut multi aſſerunt) eſſentiam paupertatis, illiberalitatemque cognoverat, cùm eam אבוי *Aboi*, hoc eſt *Concupiſcentiam* nominavit, quia ſolus pauper & miſer ille eſt, qui plures opes concupiſcit. Quàm aptè neſcio quis!

Quis dives? qui nulla cupit. Quis pauper? avarus.

Ignobilis paupertatis pericula meditans idem Nomenclator, eam dixit חסרון *Heſron*, hoc eſt *fraudem*, à radice חסר *Haſar*, quæ in *Pihel* ſignificat *Circumvenire & Defraudare*: quoniam illiberales pauperes, cùm opes ambiunt, nulli fraudi aut corruptioni parcunt, ut divites fiant. Tales illi de quibus Calphurn. Flaccus, Controverſiâ 7. *Pauperes*, inquit, *erant, & ideò potuere corrumpi:* & mox, *Negas potuiſſe corrumpi? pauperes fuerunt.* Nominalem ergo jam video, ſed etymon quæro in Lingua rationali. In aliis.

Conveniunt rebus nomina ſæpe ſuis;

in Hebræa ſemper; quia illis nomina impoſuit Adamus Iehovâ Præſide. nec erraſſe dicendus eſt, qui dirigebatur infallibiliter à Deo.

816. Pauperes ſpiritu donavit nomine חלכאים *Helcaim*. Legunt acutè Maſorethæ חל כאים *Hel Caim* per duas dictiones, *Conventum Contritorum*. Vt doceamur veros & ingenuos Pauperes reperiri in Conventibus, in communitatibus: nempe, eos, qui corda pœnitentiâ contriverunt, corpora incommoditatibus macerant, ut innocentiam recuperent, quam per peccatum perdiderunt.

817. Tanti Deus facit liberam paupertatem, ut eam David audeat *Dei fortalitium* nominare. Conquerebatur Deo afflictus Rex de ſuis hoſtibus Epigrammatis 59 verſ. 12, Cui in ecſtaſi Omnipotens: Quid deſideras David, ti. ca tuis hoſtibus? Ecce & poſſum, & volo opitulari & favere tibi. Deſtruam? annihilabo? Deo Propheta Rex me interprete: *Nullatenus, heu me! Deus! fiam videri in inimicis meis. Ne occidas eos: ne fortè obliviſcatur populus meus: promoveri facias eos* בחילך behelca *in fortalitio tuo, ſeu in voluntaria paupertate.*

T E X T V S. *Caput 33.*

Si debeant Monachi proprium aliquid habere.

818. PRæcipuè hoc vitium radicitùs amputetur de Monaſterio, ne quis præſumat aliquid dare, aut accipere ſine juſſione Abbatis, neque aliquid habere proprium, nullam omnino rem, neque co-

Digitized by Google

dicem, neque tabulas, neque graphium, ſed nihilomnino: quippe quibus nec corpora ſua, nec voluntates licet habere in propria poteſtate. Omnia verò neceſſaria à Patre Monaſterii ſperare; nec quidquam liceat habere quod Abbas non dederit, aut permiſerit. Omniaque omnibus ſint communia, ut ſcriptum eſt, nec quiſquam ſuum eſſe aliquid dicat, aut præſumat. Quod ſi quiſquam hoc nequiſſimo vitio deprehenſus fuerit delectari, admoneatur ſemel & iterum; ſi non emendaverit, correptioni ſubjaceat.

Quò ſæpiùs ſanctam Regulam lego, eò vehementiùs admiror Legiſlatoris ſuavitatem. Vocat vitium Proprietatis nequiſſimum, & meritò; quoniam ignobile peccatum eſt. & non ſolùm contra votum, ſed contra humani pectoris politicam generoſitatem. Multos nobiles & ingenuos homines fragiles vidimus, multos inobedientes, fures ac latrones vix paucos. Luxus nobilibus innatus morbus eſt, vix capax medicinæ; ſtemmatum ſplendor eos inflat, & ſæpe reddit arrogantes & indociles: nobilitas autem cùm vera, ſemper eſt liberalis, adeò eſt ſuperba, ut nec ſubjaceat Avaritiæ; hæc enim nequiſſima magnanimo pectore eſt indigna.

Nequiſſima avaritia eſt, ejus proles eſt proprietas, quæ & æquè ignobilis. Hæc vitia radicitùs Prælatus amputet, ſummo rigore. Verùm quali rigore clementiam adhibente, induente ſuavitatem ſi quiſpiam, inquit Benedictus, deprehenſus fuerit hoc nequiſſimo vitio delectari, admoneatur ſemel & iterum; ſi non emendaverit, correptioni ſubjaceat.

Admonebiturnè publicè an privatim? ipſa admonitio publica, correptio eſt: Ergo ſi ante correptionem debet ſemel & iterum admoneri, opus eſt admoneatur privatim.

Admoneamini etiam Antiſtites, in ſimilibus caſibus veſtros ſubditos admonituri. Non omnia ſtatim ad forum juſtitiæ debent deferri. Oportet multa videre non videntes, multa non audientes audire. Capituli parietes ne omnia videant, præcipuè ſi gravia. Peccantes ſuaviter accerſite, clementer inſtruite & apud reliquos in honore & opinione conſervate. Antequam in Capitulo aliquem condemnetis, eum ſemel admonete, iterùm privatim corrigite, publicas pœnas minitamini: prodeſt ſæpe ferenda ſententia, quæ noceret lata. Me judice, pede tardiſſimo reum quempiam agite, punite ob proprietatem, aut aliud crimen, ex quo ſubſequatur infamia. Quid Abbati proderit habere infamem Religioſum? Quantæ laudi erit Patri filium infamaſſe, cujus honorem tueri poterat, cujus peccata obtegere, & vitam mediis ſeveris ſecretò emendare? Quantæ utilitati erit ipſi ſubdito, fuiſſe factum infamem? Plurima bona propter authoritatem fiunt, quæ aliàs non fierent. Negotio facilis ſuis miſeriis indulget, qui nil perdere poteſt. Nihil infamis poteſt perdere, qui, opinione dilapidatâ, cenſetur perdidiſſe univerſa.

TEXTVS. Cap. 54.

Quod non debeat Monachus literas vel eulogia accipere.

819. Nullatenus liceat Monacho nec à Parentibus ſuis, nec à quoquam hominum, nec ſibi invicem, literas aut a eulogia, vel quælibet munuſcula accipere, aut dare ſine b præcepto Abbatis ſui. Quod ſi etiam à Parentibus ſuis ei quidquam directum fuerit, non præſumat ſuſcipere, niſi priùs indicatum fuerit Abbati. Quod ſi juſſerit ſuſcipi, in Abbatis ſit poteſtate cui fortè directum fuerat, ut non detur occaſio maligno. Qui autem aliter præſumpſerit, diſciplinæ regulari ſubjaceat.

EULOGIA a) *Græcè Εὐλογία id dicitur quod Hiſpanicè Encomiendas, e beſa manes.*

PRÆCEPTO b) *Præceptum ponitur pro licentia: quia loquendo juxta rigorem Scholaſticum, ad hoc ut licitè ſubditus aut literas aut munera quævis recipiat, non requiritur Abbatis juſſio, ſed ſufficit permiſſio.*

De munerum largitione & receptione egit Clemens VIII. in particulari Bulla, de qua diſp. 58 num. 820.

Ad pleniorem hujus capitis intelligentiam, legi diſp. 60. *num.* 876. *& deinceps.*

Hoc caput expenit lex lata apud Germanos Ciſtertienſes ann. 1591 *per hæc verba.* Ad Regulæ præſcriptum nullus litteras ſcribat, nec recipiat, nihilq; det, mittat aut accipiat ſine Abbatis aut Prioris ſcitu & permiſſione, nec ullus particulare ſigillum habeat, ſed cum opus fuerit, parvo ſigillo prioratus litteræ, ſi quas Fratres ſcribant, claudantur; qui aliter præſumpſerit, niſi ſit officiatus diſciplinæ regulari ſubjaceat.

DISPVTATIO LVII.

Vtrùm Benedictini habeant rerum dominium in communi.

820. HÆc quæſtio univerſalis eſt, & proderit omnibus ſemel examinata. Ad illam reſpondet Navarrus *in Comm.* 2. *de Regul num.* 3. 34. *& in Apolog q.* 1. *monito.* 24. *& alibi*, nullos Religioſos habere rerum dominium in communi; quia credit bonorum mobilium & immobilium dominium, non ad Congregationes Monaſticas, ſed ad ſolum Chriſtum pertinere. Conſentit Major *in* 4. *d.* 24. *q.* 6. & probant, Quoniam hæc bona paſſim in jure *Patrimonium Chriſti* vocari ſolent.

Miror in re tam gravi authores tam doctos definire ex motivo

motivo tam levi. Etiam quæ dantur pauperibus non Religioſis, Chriſto Domino dari dicuntur; nihilominus dominii titulo pertinent ad hujuſcemodi pauperes. Quis enim mortalium dixit unquam, argenteum à te largitum pauperi, non eſſe pauperis, ſed Ieſu-Chriſti? Eleëmoſynæ Chriſto dicuntur dari. S. Ioann. Chryſoſtomus, Homil. 8. ad Coloſſ. *Non pro dolore pauperum hæc dico*, ait, *ſed pro veſtra ſalute. Peribunt, qui Chriſtum non aluerunt* S. Salvianus lib. 4. contra avaritiam: *Non enim vile ac deſpicabile putes, ſi ſubſtantiam tuam miſeris atq; egentibus derelinquas. Chriſtum in illis facis hæredem, & hæreditatis emolumenta percipies. Quæcumque enim Chriſto reliqueris, per Chriſtum omnia poſſidebis.* Quibus conſonant authores univerſi: qui non debent in metaphyſico rigore intelligi, ſed in politico; eo enim ſenſu, quo occidere legatum eſt legantem moraliter occidere, eo ipſo largiri eleemoſynas, eſt Chriſtum alere. Muneribus quidem noſtris Chriſtus verè non alitur; ſed pro ſuâ clementiâ ita ſe habet erga munificos, ac ſi eleemoſynis ipſorum aleretur.

RESOLVTIO.

Communis ſententia aſſerit, Religioſos omnes (excipe Capucinos & Minores de obſervantiâ) habere rerum non ſolùm uſum, ſed & dominium in communi.

Hanc concluſionem probat Leſſius *lib. 2. de juſt. & jur. cap. 4. dub. 5.* aliquibus authoritatibus, quę Navarrum non urgent, aſſerentem *dominium regulare* vocari Ius adminiſtrandi. Ergo neceſſarium eſt, relictis teſtimoniis, rationibus uti.

Igitur contra Navarrum & Majorem arguo ſic. Si Monaſticæ congregationes ſunt dominii incapaces, ergo vel ratione voti paupertatis, vel ratione alicujus legis eos reddentis inhabiles ad dominium. Non ratione legis alicuius: ergo ratione voti. Atqui votum paupertatis non obligat congregationem, ſed ſolummodò particulares; ergo. Minorem probo. Hujuſcemodi votum ſolùm obſtringit emittentem; ſed id non emiſit communitas: ergo non obligat communitatem. Minorem demonſtro: Quoniam nulla eſt Benedictinorum aut ipſis ſimilis, congregatio, quæ per modum communitatis paupertatem promiſerit. Cùm igitur hanc virtutem privatim promittant Religioſi, non communitas; dicendum eſt, eam non congregationem, ſed ſingulos ſeorſim obligare.

Pro majori hujus rei intelligentia, adnotato, alia eſſe bona Sacra, alia Eccleſiaſtica, alia Sæcularia, alia Sæcularium, alia Eccleſiaſticorum.

Bona Sacra dicuntur, loca & bona illa quæ immediatè Deo dantur, dicanturque cultui divino, ut calices, ornamenta, lampades, & alia hujuſmodi, cùm conſecrantur uni Deo, nempe cùm dantur Deo & non communitati.

Hinc conſtat, aliud eſſe dare calicem aureum Deo ad uſum talis Templi, aliud eſſe, dare Monaſterio. Quia ſi calix Deo detur, etiam ſi liqueſiat & conſecrationem perdat & maneat aurum impolitum, pertinebit tamen jure dominii ad Deum, & non poterit communitas illud convertere in domeſticos uſus; ſed tenebitur illud impendere in rebus pertinentibus ad cultum divinum. Quod ſi calix ille aureus donetur Monaſterio, poterit id illum vendere, & pretium in uſus domeſticos convertere ſine conſcientiæ ſcrupulo.

Ex his colligo, debere diſtingui ſacrata à ſacris. Nempe *Sacrata* dicuntur illa, quorum uſus pertinet ad Deum. dominium ad homines; *Sacra* verò, quorum uſus & dominium pertinet ad ſolum Deum.

Bona Eccleſiaſtica ſunt illa, quæ pertinent ad Eccleſiaſticas perſonas adæquatè, hoc eſt, non ſolùm quoad immediatum dominium, ſed etiam quoad ſupremum, quod *de ſobirania* noſtrates vocant,

Bona Sæcularia ſunt ea, quorum dominium totaliter pertinet ad ſæculares; illa ſcilicet, quorum dominium immediatum & ſupremum eſt penes ſæculares.

Bona Eccleſiaſticorum & non Eccleſiaſtica ſunt illa, quorum immediatus Dominus eſt Eccleſia aliqua; ſupremus verò eſt Princeps ſæcularis.

Bona Sæcularium & non ſæcularia illa, quæ reſpiciunt ſæcularem aliquem tamquam immediatum Dominum, Eccleſiam autem aliquam ut ſupremum.

Dominium quid? quotuplex?

821. Dominium eſt jus in re aliqua tanquam in propria, & dividitur in generale & particulare. Dominium generale, eſt dominium omnimodû in univerſis: & hoc uni Deo competit, Domino univerſorum. Ipſe modis omnibus univerſæ creaturæ dominatur. Particulare, eſt dominium à Deo participatum, & finitum, quod ad aliqua extenditur, & non ad omnia, & iſtud pertinet ad creaturas intellectuales; irrationales enim non ſunt capaces alicujus Dominii.

Dominium particulare eſt duplex; nempe proprietatis, & juriſdictionis. Dominium juriſdictionis eſt jus gubernandi legibus. Dominium proprietatis eſt jus diſponendi de aliquâ re tanquam de ſuâ, hoc eſt, vendendi, dandi, commutandi, mutuandi, oppignorandi. Dominium proprietatis dividitur in perfectum & in imperfectum. Ille dicitur dominus imperfectus, qui vel habet rei proprietatem & non emolumentorum; vel horum & non ipſius rei: perfectus autem Dominus ille eſt, ad quem proprietas pertinet non ſolùm rei principalis, ſed etiam uſusfructuum. Dominium imperfectum dividitur in utile & directum. Directum dominium dicitur, quod eſt rei ipſius: tale habet Princeps in feudis, qui locavit agrum in agro, & filius-familias in peculio adventitio. Dominium fructuum dicitur utile, tale habet uſu-fructuarius, feudatarius, emphyteuta. Dominium directum non eſt inutile, ut multi credunt; quia dantur leges, quæ definiunt, quando & qualiter debeat dominium directum cum utili conſolidari, quas non juvat in præſentiarum recenſere. Dominium perfectum dividitur in politicum & particulare. Politicum eſt, quod extraordinarium, ex vi cujus poteſt Princeps bona unius hominis dare alteri, vel abſolutè auferre, ſi hoc graviter conducat ad conſervationem authoritatemque Reipublicæ. Particulare, idem eſt quod ordinarium, & tale eſt apud ſingulos particulares in bona, quorum dicuntur habere proprietatem. & eſt duplex, Actuale & Potentiale. Dominium actuale eſt quod habet unuſquiſque in ſuis bonis; potentiale autem, quod habet in

aliorum bona, quæ poteſt emere, vel recipere gratis, ſi legitimè ſibi donentur. Hinc conſtat, hunc librum jure dominii actualis pertinere ad ſuum dominum, jure dominii potentialis ad omnes & ſingulas perſonas; omnes enim aut poſſunt eum recipere gratis, aut emere.

Petis, ſintnè ſoli Homines, an etiam Angeli, capaces dominii limitati. Leſſio *lib. 2. de juſt. & jur cap. 4. num. 3.* videntur Angeli non habere proprium dominium, niſi ſuarum actionum. Cæterùm, non video apparentem aliquam rationem, quæ probabiliter convincat Angelos non poſſe habere dominium in inferiores creaturas, ſi illas, vel illarum aliquas Deus ipſis ſubjecerit. Cùm autem ex potentia actus non inferatur neceſſariò, reſpondeo, non conſtare, utrùm Michael, exempli gratiâ, habeat aut non habeat dominium verum & proprium in talibus aut talibus creaturis. Igitur ut omnia quæ diximus, complectamur, conſidera hanc categoriam.

DOMINIVM
- Generale & infinitum, quod uni Deo convenit & naſcitur à creatione; ſi enim nos non creaviſſet, hujuſcemodi dominio generali careret.
- Particulare, Quod hominibus competit, & fortè Angelis.
  - Iuriſdictionis, ſive gubernandi poteſtas.
  - Proprietatis, & eſt poteſtas perdendi & conſervandi.
    - Perfectum ſeu adæquatum.
      - Politicum & ad Rempublicam ſpectat.
      - Privatum & pertinet ad particulares.
        - Actuale.
        - Potentiale.
    - Imperfectum ſeu inadæquatum, aut partiale.
      - Directum in rem ipſam.
      - Vtile in fructus rei.

Manus mortua quæ?

822. Videmus homines in agone aliquid apprehendere, quod niſi extrahas antequam artus frigeſiant, vix poſteà poteris. Hinc adagio politico, tenaces, avari, & qui nihil ſolent amicis impertiri, *manus mortua* denominantur. Vndè translationi occaſio. Omnia bona vinculata, quoniam immutabilia ſiunt, dicuntur in mortuam manum incidiſſe: incidunt enim in genealogiæ aut communitatis manum, quæ illa non poteſt commutare.

Amortizatio quid?

823. Quod talia bona reddantur invendibilia, eſt directè contra omnes particulares, qui hanc conſtituunt Rempublicam, ſine quorum conſenſu, aut ſaltem Principis, nemo bona aliqua incommutabilia indiviſibiliaque facere poteſt. Ratio eſt; quia ſinguli homines qui ſunt vera membra hujus regni, habent jus dominii potentialis, ergo nullus poteſt ab illis hoc jus auferre, niſi ipſi, vel Princeps. Sanè ipſi poſſunt, etiam ſine causâ, quoniam poſſunt cedere ſuo jure: non tamen ſine Principe, quoniam & ipſe Princeps ſupremus habet jus dominii potentialis in talia bona, & ſi ipſe etiam non cedat jure ſuo, etiamſi omnes particulares jure ſuô cedant, bona illa non reddentur invendibilia, indiviſibilia & vinculata; quoniam invendibilia bona ſunt illa quæ à nemine emi poſſunt; quæ ſi ab uno poſſint emi, non debent vocari invendibilia.

Princeps ſupremus ſine ſubditis poteſt reddere aliqua bona incommutabilia & invendibilia: Primò, de conſenſu Procuratorum, in quorum ſententiam omnes vaſalli compromiſerunt, vel ſolus; ſi in ſuam ſolam ſententiam particulares compromiſerint. Secundò ſolus, (nimirum in Rebuſpublicis, in quibus Principis decreta à populi acceptatione non dependent) cùm ex cauſa gravi utens jure dominii politici vinculat hæc bona & firmat in talis aut talium poſſeſſione, & concomitanter privat univerſos jure dominii potentialis circa hujuſmodi bona: ex quo ſequitur, neminem poſſe illa emere, neminem poſſe illa recipere, etiam à gratis dante.

Hæc bonorum vinculatio, quâ indiviſibilia, invendibilia & incommutabilia ſiunt, vocatur *Amortizatio*, quoniam hæc ſanctio multos moraliter occidit. In politico idiomate lis ſopita dicitur, quæ in foro eſſe deſiit reverſura: mortua autem, cùm ita deſierit, ut nunquam iterum tractanda ſit. *leg. cum lite. ff. judic. ſolut.* Hæres mortuus dicitur, qui eſt exhæres. *Speculat. in titul. de fer. §. 1.* Exul, captus ab hoſtibus, plexus in ſtatua, & ſimiles, cives mortui dicuntur. *leg. cum ſtatuo. §. ſi ambo, ff. de donat. cauſ. mort.* Etiam Monachus mortuus ille dicitur, qui dimiſſus, aut ejectus, aut excommunicatus, aut quoquo alio modo exemptus. *Leg. ſi. C. de epiſc. & cleric. § ſecundum. in Aut. de nupt.* ſimili modo emptores, mortui dici poſſunt, reſpectu illorum bonorum, quæ non poſſunt emere: venditores mortui, ſeu venditores manûs-mortuæ illi, qui vendere non poſſunt. Vnde, bonorum vinculatio, non niſi emptorum & venditorum politica occiſio quæpiam eſt: ac perinde bona ipſa vinculata & incommutabilia, poſſunt mortua dici; quoniam vendi non poſſunt.

Non

Digitized by Google

Non poſſunt bona aliqua viva bonis mortuis incorporari ſine licentiâ Principis.

824. Commutabilia bona, ſi incommutabilibus connectantur, incommutabilia ac mortua fiunt: puta, ſi fundus talis legitimè incorporetur majoratui, imbibet prærogativas majoratûs, & reddetur mortuus ac invendibilis. Hæc autem incorporatio non poteſt fieri ſine licentiâ Principis; quod probo ſic.

Nullus poteſt dare alteri majus dominium in re aliquâ, quàm ipſe habebat: quia vaſallus Regis Hiſpaniæ poteſt vendere jus proprietatis quod habet in ſua domo, non tamen poteſt vendere jus ſupremi dominii; nam id non eſt venditoris, ſed Principis.

Majoris claritatis gratiâ, ſupponamus Comitem Petrum emere à Ioanne cive Bruxellenſi unam domum in eodem emporio. *Primò*, Ioannes non potuit vendere Comiti Petro dominium generale & infinitum, quod ſupponitur ad Deum ſolummodo ſpectare. *Secundò*, nec ipſe Ioannes vendidit dominium juriſdictionis, nec politicum; non enim illa ad ſe, ſed ad Regem Hiſpaniæ pertinebant. *Tertiò*, nec vendidit dominium potentiale, quia hoc pertinet ad ſingulos in ſolidum & ad Principem, qui vel ex ſuorum conſenſu poterit omnium nomine cedere juri dominii potentialis, etiam ſi cauſa deſit; vel ſolus, ſi cauſa id exigat, & authoritas ſuppetat, poterit privare omnes jure potentialis dominii reſpectu domûs hujuſcemodi. *Supereſt*, quod Ioannes ſolùm Petro vendiderit dominium proprietatis perfectæ & actualis. Ergo ex vi iſtius contractus, domus illa non remanet amortizata; erit enim domus Comitis non Comitatus: ut igitur ad Comitatum pertineat, opus eſt ut incorporetur Comitatui & reddatur invendibilis; reddetur, ſi omnes priventur jure dominii potentialis reſpectu ejuſdem domus, ita ut in poſterum nemo eam poſſit vendere, aut emere; hoc autem non poteſt fieri ſine Principe.

Hinc conſtat, diſtinguendum eſſe inter bona manusmortuæ, & amortizata. Bona amortizata ſunt bona incommutabilia, quæ nec emi nec vendi poſſunt: tales ſunt Majoratus, & omnes indiviſibiles poſſeſſiones, quæ tranſferuntur ad poſteros quaſi ab inteſtato. Bona manusmortuæ ſunt bona quæ reverà ſunt commutabilia, poſſidentur tamen ab habente bona amortizata: talis erat in exemplo nuperrimè poſito illa Bruxellenſis domus, quæ non ad Comitatum, ſed ad Comitem Petrum pertinebat.

De Bonis Eccleſiaſticis.

825. Quodcumque Benedictinorum Monaſterium (Idem dicito de quâcumque congregatione habente bona in communi) habet verum perfectum privatum & actuale dominium proprietatis in omnia illa bona, tam mobilia quàm radicalia, quæ ſua dicuntur. Dominium juriſdictionis immediatæ pertinet ad Abbatem domus, quæ eſt mater ejuſdem Monaſterii; hic enim ex natura rei, ni dentur ſanctiones legitimæ quæ aliter diſponant, habet dominium juriſdictionis in omnes filiationes, ut videbimus inferius ſuo loco. Dominium juriſdictionis ſupremæ pertinet ad Pontificem Maximum; ad quem ſpectat etiam dominium Politicum perfectum, ratione cujus poterit, ſi detur cauſa gravis id exigens, bona unius Monaſterii dare alteri ejuſdem vel alterius Ordinis vel alii Eccleſiæ. Cauſam gravem id exigentem poſtulo, ut Pontifex poſſit bona unius Monaſterii dare alteri, ut præcludam aditum adulatoribus, & oſtendam dignitatem Pontificiam ad bonum publicum Eccleſiæ eſſe inſtitutam, non autem ad confuſionem & turbationem ſingularium. Non poſſe Pontificem pro arbitratu ſuo ſine cauſa, bona unius Cœnobii ſibi adſumere, vel alteri aut Monaſterio aut Eccleſiæ dare (Eccleſiæ nomine etiam Epiſcopos intellige & S.R.E. Cardinales) docet Leſſius *de juſt. lib. 2. c. 4. num. 19. §. Contrà.* ſubſcribens communi Doctorum opinioni. Quoniam ad hoc ut Pontifex Summus poſſet ſine cauſa bona mei Monaſterii auferre, deberet habere in bonis dicti Monaſterii jus dominii actualis, quale habet ſæcularis in ſuis bonis, & quale ipſemet Pontifex in bonis Capucinorum & Fratrum Minorum de Obſervantia. Cæterùm, in bonis aliarum Religionum, dominium actuale non ad Summum Pontificem pertinet, ſed ad communitatem.

Bonorum Eccleſiaſticorum dominium potentiale ad neminem ſpectat; nullus enim illa vendere aut emere poteſt; cùm ſint à ſuo Supremo Domino, hoc eſt, à Pontifice amortizata: quæ ſi contingat legitimè vendi ſæcularibus, eo ipſo quòd legitimè commutabilia reddantur, fiunt bona Eccleſiaſticorum, & non remanent ampliùs Eccleſiaſtica.

De dominio Imperfecto non eſt opus aliquid addere, quia id nihil eſt aliud quàm pars Perfecti, ex dictis cognoſcenda.

Non poſſunt bona Eccleſiaſtica, ſæcularia fieri, ſine partium concordia & Pontificis amortizatione.

826. Eſt lege naturali ſanctum, *ne quis aliena invito Domino diripiat, vendat aut commutet*: conceſſum *ut de proprio diſponat.* Hæc eſt ſolidiſſima veritas, in qua nititur doctrina de amortizatione, quam ediſſerunt multi & pauciſſimi intelligunt. Reus agitur Philoſophus à vulgaribus quòd omnia diſtinguat: ipſe condemnat eos quia omnia confundunt. Diſtinctio in rebus Scholaſticis iniuria nemini; quia ſi loqueris in eo ſenſu quem admittit, tua aſſertio conceditur; ſi in contrario, negatur. Si in neutro, veniet exponendus & diſtinctione alia explicandus. Illa quæ in rebus diſtinguuntur, etiam ſunto ideis diſtincta. Vt igitur bene calleas præſentem controverſiam, memoria retine ſanctionem naturalem & dominii prædictas diſtinctiones, quibus præpoſitis propono caſum.

Monaſterium N. dedit effectivè Comiti Petro ſæculari fundum verè Eccleſiaſticum, quem excorporavit à bonis Monaſterii ſine Pontificis authoritate. Petitur, an donatio ſit valida, & quis ſit illius fundi Dominus.

Reſpondeo, illum fundum, quem à dicto Monaſterio recepit Comes Petrus, etiam dum ab ipſo Petro poſſidetur, titulo ſupremæ iuriſdictionis ſeu dominii *de ſoberania*, ut loquimur Hiſpanicè, pertinere non ad Regem, ſed ad ſolum Pontificem. & hoc non ſolùm probabitur, ſed demonſtrabitur. Quoniam, ſi nemo poteſt alienare quod ſuum non eſt, non potuit prædictum Monaſterium dare

Comiti Petro, aut ejus Regi dominium ſupremum in illo fundo; hoc enim non ad Monaſterium, ſed ad Pontificem Romanum pertinebat: Ergo opus eſt quod Pontifex cedat Regi dominium illud ſupremum, vel aliàs id non tranſibit ad Regem, ſed in Pontifice manebit. Hoc argumentum etiam demonſtrat, Monachos non potuiſſe dare aut Comiti aut ejus Regi dominium politicum, quod non habebant ipſi ſed Pontifex, & bona Pontificis (hæc ſunt aliena) non poſſunt donare tales Monachi privatâ authoritate.

Dominium proprietatis potentialis in illum fundum habebat Comes Petrus; non enim poteſt Pontifex privare proprio dominio ſæculares; ac propterea dicendum eſt, Petrum verè potuiſſe aut gratis recipere, aut pretio emere fundum hujuſmodi. Potentialis proprietatis dominio in illo fundo carebant dicti Monachi, quia ille fundus, ut ſupponitur, erat Eccleſiaſticus & incommutabilis, & vinculatus manuimortuæ: ergo Monachi nec eum potuerunt dare, nec vendere. Attende obſecro. Non ſufficit te eſſe viſivum ut Angelum videas, ſicut nec te eſſe auditivum ut colorem audias, quia & inaudibilis color, & Angelus eſt inviſibilis: viſus enim nihil videre poteſt inviſibile, nec auris audire inaudibile, & ſic ſimiliter de aliis potentiis. Ergo non ſufficit Comiti Petro ſe habere poteſtatem emendi illum fundum, ſi ipſe erat invendibilis; Monachi enim, ut probavi, vendere illum non poterant. ¶ Accedit, quòd probabiliùs debeat dici, Petrum Comitem nullum jus proprietatis potentialis habere in dictum fundum: ratio eſt, quia ille fundus olim fuit ſæcularis & commutabilis; ergo ut fieret Eccleſiaſticus, indiguit amortizatione Regis; ergo & Comes Petrus eſt emptor politicè mortuus, hoc eſt, non habet emendi aut recipiendi poteſtatem.

Ex dictis igitur manifeſtum eſt, fundum illum, quem aut accepiſſe aut emiſſe dicitur Comes Petrus, defectu amortizationis concedendæ à Pontifice, non mutaviſſe poſſeſſorem, ſed jure actualis dominii pertinere ad dictum Monaſterium, jure ſupremæ juriſdictionis & authoritatis politicæ ad Pontificem Romanum; ac per conſequens donationes, venditiones, & commutationes hujuſcemodi eſſe nullas, ſi fiant ſine Pontificis authoritate.

Sunt aliqua Monaſteria quæ habent Privilegia à Summis Pontificibus conceſſa alienandi, donandi, & vendendi ſæcularibus quæcumque bona radicalia aut mobilia, cùm judicaverint expedire propriæ commoditati, ex vi quorum valeret donatio facta à Monaſterio in favorem dicti Comitis Petri.

Hic obiter notandum eſt, id quod fortè non omnes Iuriſperiti animadvertunt, nempe bona Eccleſiaſtica indiviſibilia, quæ per amortizationem Pontificis tranſeunt ad ſæculares, non tranſire indiviſibilia, hoc eſt, cùm primùm ſæcularia fiunt, dividi poſſe. Perſuadeo ſic. Ideò bona Eccleſiaſtica ſunt indiviſibilia, quia cùm fuerunt data Eccleſiæ, amortizati ſunt à Rege emptores ſæculares, amortizati ſunt à Pontifice emptores & venditores Eccleſiaſtici; atqui cùm bona Eccleſiaſtica ſæcularia fiunt, Pontifex donat Eccleſiaſticos jure proprietatis potentialis, ut de ſe patet; cedit privilegio amortizationis conceſſæ à Rege; qui ſi non cederet, illa bona non poſſent emi à ſæcularibus ergo ſublatis iſtis amortizationibus, illa bona remanent diviſibilia atque commutabilia, ut alia non vinculata bona quæ habet, quæ poſſident viri ſæculares.

An, & quomodo res ſæculares poſſint ſacra fieri, aut ſacrata.

827. Ex eiſdem principiis cognoſces quid facias cùm Christo ipſi & uni domum aliquam dedicas, hoc eſt, donas. Poſt donationem illa domus novo titulo debetur Deo. Deus habebat in illa domo dominium generale infinitum intrinſecum & ab æterno, incipit à donationis tempore eſſe dominus domus illius novo titulo, nempe jure proprietatis actualis atque particularis; unde jam illa domus jure actualis dominii non ad te, ſed ad Deum unum pertinebit tanquam ad verum dominium, & ad ſummum Pontificem tanquam ad Prodominum ſeu Dei Vicarium, qui illam pro arbitrio dare aut alienare non poterit, ni detur cauſa ex qua probabiliter colligatur Chriſtum Dominum ſi inter nos degeret, illam alienaturum eſſe.

Omnes qui habebant anteà dominium proprietatis potentialis in illam domum, habebunt & poſt conſecrationem; ac propterea ſi ex causâ ſufficienti illam ſummus Pontifex vendat, poterunt eam à Pontifice emere illi omnes, qui à te poterant ante conſecrationem.

Per meram domus dedicationem ſeu donationem Chriſto Domino factam, non perdit Rex aut quilibet ſupremus Dominus juriſdictionis aut politicæ authoritatis titulum. Ratio eſt; quia ex vi iſtius dedicationis tu tranſtuliſti in Chriſtum quidquid juris habebas in ſupradicta domo; atqui non habebas dominium ſupremæ, nec dominium politicæ authoritatis; ergo illud transferre non potuiſti. Manet igitur, domum illam non eſſe totaliter ſacram, ſed ſecundùm quid. tamq; nullam poſſe fieri totaliter ſacram ſine licentia proprii Regis; ſine licentia, inquam, quam vel olim dederit vel poſteà dabit.

Templa ſunt loca totaliter dicata Deo, quæ ſubſunt Deo ſoli & prætereà nemini. In eis habet jus dominii Pontifex, non ut Dominus ſed ut Prodominus. Hinc conſtat templa eſſe loca ad quæ poſſunt omnes confugere tanquam ad aſilum, in quibus ſæculares aut Eccleſiaſtici judices nullam juriſdictionem habent. Nullum poteſt Catholicus Hiſpaniæ Rex vinculis mandare Londini, Rex Angliæ nullum Madriti poteſt capere; quia ſicut nec Londini Catholicus, ſic nec Madriti Rex Angliæ ſupremam aut politicam juriſdictionem habet. Ergo & ſimiliter nullus Rex, ſi rei naturam ſpectemus, poterit quempiam à templo extrahere, quia in eo nullam juriſdictionem ſupremam aut politicam habet; eſt enim Templum locus adæquatè mortuus, qui debet cenſeri ac ſi non eſſet: unde qui eſt in Templo, non ſolùm cenſendus eſt eſſe in territorio alterius Regis, ſed etiam (& hoc benè conſidera) cenſendus eſt non eſſe in Mundo; eſt enim in loco qui nullo titulo ſubeſt homini, ſed uni Deo. Si quiſpiam Hiſpanus confugiat ad Angliam, eſt liber: cæterùm, ſi id cauſa exigat, poterit Angliæ Rex aut eius Vicarius negare favorem confugienti, & permittere ut in Anglia capiatur: non ſecus Summus Pontifex, ipſe eſt Pro-deus, ex cauſa legitima favorem & adſiſtentiam aliquibus ſceleratis denegat, permittens quod ab Eccleſia ipſa extrahantur. Poſitâ autem

hac

Digitized by Google

hac Pontificiâ permiſſione, poſſunt & ab Eccleſiis extrahi, & ſententia condigna iudicari.

Hinc conſtat, aliter dominari Pontificem in templis, aliter in bonis Eccleſiaſticis. In vinculatis enim Eccleſiæ Romanæ bonis habet dominium ſupremæ authoritatis, ac dominium politicum, nec non privatum actuale: in eadem bona nulli habent dominium potentiale, ni Pontifex ipſe concedat. In bonis Monaſterii N. Ordinis Ciſtertienſis v.g. Pontifex habet dominium juriſdictionis ſupremæ, politicæque diſpoſitionis. Dominium actualis proprietatis ad Monachos in communi pertinet, non ad Pontificem: cùmque agamus de bonis indiviſibilibus & vinculatis, dominium potentiale nullus habet. In Templo dominium Generale & particulare, tam juriſdictionis quàm proprietatis privatæ aut publicæ, convenit uni & ſoli Deo. Pontifex inibi nullum dominium proprium habet, eſt tamen Prodeus, hoc eſt, Vicarius habentis inibi dominium omnibus titulis.

Non poſſunt bona ſæcularia Eccleſiaſtica fieri ſine licentia Regis.

828. Nomine Regis intelligo eum, qui habet clavum regiminis, ſupremamque juriſdictionem.

CONCLVSIO PRIMA.

Stando juri naturæ non poteſt fundus ſæcularis, Eccleſiaſticus fieri ſine licentiâ Regis. Eſt evidens; quoniam nemo poteſt, Deo aut Eccleſiæ dare, quod ſuum non eſt; ergo Petrus cùm donat fundum Eccleſiæ, poterit ei validè dare dominium quod habet ipſe, non illud quod habet Rex, nõ illud quod habent univerſi. Atqui Rex habet in illo fundo dominium ſupremæ juriſdictionis, atque dominium politicæ anthoritatis; univerſi in eundem fundum habemus dominium potentiale; Petrus autem ſolummodo habet proprietatem actualem: poterit ergo Petrus donare Eccleſiæ hanc privatam actualem proprietatem quæ ad ſe pertinet; non poterit proprietatem politicam, ſupremamque juriſdictionem, quæ pertinet ad Regem; non poterit dominium largiri potentiale, quod pertinet non ad Petrum unum, ſed & ad univerſos. Ergo ex vi privatæ donationis ille fundus erit fundus Eccleſiæ non tamen Eccleſiaſticus.

CONCLVSIO SECVNDA.

Stando juri Eccleſiaſtico non poteſt fundus ſæcularis Eccleſiaſticus fieri ſine Regis licentia. Patet, quia nec de licentia Summi Pontificis, nec ex vi alicuius Canonis licet aliena rapere & Eccleſiæ largiri. Dominium autem ſupremum & politicum non pertinet ad Petrum, ſed ad Regem; ac proinde illud non poterit Petrus cuipiam aut vendere aut donare Rege invito. Ita ſentiunt Olibanus *tract. de jure fiſci cap.7.n.31.* & juniores juris-conſulti ſubſcribentes Arnolfo Ruzeo, Petro Peckio, Carolo Degraſſalio, & Chopino.

CONCLVSIO III.

Sufficit Regis licentiam fuiſſe olim conceſſam, ſi legitimè non ſit revocata, aut moraliter eſſe deſierit. Ideò ſicut Pontifex conceſſit aliquibus communitatibus, ut poſſint quæcumque bona radicalia dare ſæcularibus, & hoc perpetuo privilegio; ſic ſimiliter Reges poſſunt in perpetuum concedere, ut ſine novâ licentiâ bona quælibet incorporentur Eccleſiaſticis-amortizatis. Tale privilegium de facto Conſtantinus Imperator, & alii Monarchæ conceſſerunt: id videntur non conceſſiſſe Reges, Galliæ, Valentiæ, Luſitaniæ, & Maioricarum, ſine quorum licentia nulla bona ſæcularia. Vide Dian. *1.p.tract.2.reſ.104.* & *3.part.tract.1.reſ.14.* & *part.4 tract 1.reſ.57.* qui contrariæ ſubſcribit.

CONCLVSIO IV.

In amortizatione requiſita ut bona ſæcularia fiant Eccleſiaſtica non habet locum legalis aliqua præſcriptio. Ratio eſt: quia legibus non debent iudicari qui ipſis non ſunt ſubiecti: ergo ſæcularis Principis lex non poteſt favere Pontifici, quoniam iſte ſæculari non ſubditur, nec venit ſæculari iure iudicandus. Leges igitur de præſcriptionibus latæ à Monarchis ſæcularibus, Pontifici Summo non favent: Atqui neque leges de præſcriptionibus Eccleſiaſticæ: ergo. Probatur minor, quia tales leges nequeunt directè attingere bona quæ non ſint Eccleſiaſtica: quæ autem illegitimè dantur Eccleſiaſticis, antequam præſcribant non ſunt bona Eccleſiaſtica.

SVFFICIAT

hæc breviter, ediſſeruiſſe, ut dominii natura & ingenium amortizationis cognoſcatur. Subtiliſſima materia eſt, in quâ non multi deſudarunt, & integro libro indigeret. Cùm per occupationes liceat, reſumam uberiore calamo.

DISPVTATIO LVIII.

De Bulla Clementis VIII. circa Religioſorum paupertatem.

829. ANguntur aliquando ſcrupulis non-nulli videntes Bullam Clementis octavi rigidiſſimè multa diſponere, & aliter illa ſervari. In eorum gratiam volui examinare, qualiter ea obliget, ut habita obligationis notitia, poſſint ſcrupulos omnes deponere.

Ad reſolutionem igitur difficultatis, aſſerendum eſt primò, Leges tam Civiles, quàm Pontificias, ante populi conſenſum, acceptationemque nullo modo obligare. Ita docuit noſter *Navarrus in man. c. 23. n.41. Cochler. de juriſdict. to.1.q.50 n.8. Tanerus in p.2. D. Thomæ d.1 q 5. dub 4. n.130. Valentia tom 2.diſp 7 q 5.punct.2. Emanuel Sà verbo: lex num.1. Miranda in man. Pral. to. 2.q.25 art, 21.concl.2. Fillnecius tom 2.tract 21 cap.ult.num.429. Leſſius libr. 2 c 22. dub.13.n.98 Sanctarellus tract.de hæreſi.c. 23. num.33. Beranus in ſumma Theolog.part.2.tract 3,c.6.q. 8.n.2 Reginaldus tom.1 libr 13 c 16.n.160. Homobonus de exam. Eccl.p. 2.tract.*

Digitized by Google

n. 817. q. 17. *Azor p. 1. l. 5. c. 4. q. 1.* *Villalobos in ſumma tom. 1. tract. 2. dub. 16. n. 6.* & alii plures.

Hanc ſententiam ante omnes docuit D. Paulus 2. *Corinth. 13.* ubi aſſerit Chriſtum dediſſe poteſtatem Principibus Eccleſiæ non in deſtructionem ſed in ædificationem, ex qua aliqui doctè argumentantur ſic. Atqui eſſet ſummum gravamen Chriſtianorum, ſi ſtis renitentibus obligarent leges, & hinc non ſequeretur ædificatio virtutum, ſed morum deſtructio, & pacis exterminatio: Ergo leges Eccleſiæ non obligant non acceptatæ.

Aſſerendum eſt ſecundò, hanc conſtitutionem non eſſe acceptatam à Prælatis Religionum. Ita docuit Stephanus Gratianus *in ſuis diſceptationibus forenſ. tom. 2. c. 202. n. 47.* Megala *part. 2. l. 2. c. 27 q. 3 n. 61. & conſ. 33. n. 17.* Ioannes Valerus. *verbo. Munera n. 106.* Homobonus *de caſ. reſerv. p. 3. c. 3. & in Examine Epiſc. part. 1. tract. 7. c. 50. q. 123.* Tancrus *in 2. 2. diſp. 6. q. 3. dub. 4. num. 107.* Scortia *in conſtitut. Pontif Epit. 159. Theorem. 399 in fin.* Peirin. *de Religione. tom. 1. c. 2. q. 2. §. 6.*

Hæc veritas probatur ratione. In hac Bulla præcipitur, quod debeat quotannis legi in Capitulis omnium Religionum, & ſcribi in libris inſtitutorum, & Conſtitutionum uniuſcujuſque: Id in Ordine noſtro non fit; ergo non acceptaverunt talem Bullam. Ad probationem Minoris, aſſero me viſitaſſe plurima Monaſteria in Hiſpania, Gallia, Belgio, ſed in eis nec talis Bullæ memoriam, aut aliquod veſtigium reperiſſe; unde colligo, illam non ſolùm hodie non eſſe in uſu, ſed nec olim fuiſſe acceptatam. Quin immò dum illam aliquando curioſitatis gratiâ quærerem, obſervari multis neque de nomine cognitam eſſe.

Præterea. Non ſolùm non eſt recepta hæc Bulla, ſed multa contra eam ſancita reperio legibus Religionum, & ne egrediar ex noſtra, anno M DC XXII. in Capitulo noſtro Generali Hiſpaniæ, Diffinitores, ac deinde in ſingulis Monaſteriis Reformator, plurima præcepit in virtute ſanctæ Obedientiæ contraria iſti Bullæ, quorum ſingula, vix aliquo mutato, conſervantur, ac de novo mandantur: Hæc omnia demonſtrant iſtam Pontificii Conſtitutionem non fuiſſe receptam. Quod ſi aliquis crediderit leges, & præcepta contra iſtam conſtitutionem lata fuiſſe injuſta, legat Chriſtophori Martinez Apologiam, ubi illorum valor; & æquitas, ſatis curioſè comprobantur.

Quod ſi velis illas Ciſtercienſium Hiſpanorum leges cum Clementina conciliare, ita ut nulla ſit diſſonantia vel contrarietas, aſſere illam nihil de novo mandaſſe, ſed paupertatem, prout tunc erat in uſu, confirmaſſe. Standum igitur veritati, cenſeo hanc Clementinam nec à nobis, nec ab aliis fuiſſe receptam. Unde ſit

RESOLUTIO.

Clementis VIII. Conſtitutio de largiendis muneribus non obligat in foro interiori, nec exteriori. Probo. Omnis lex Pontificia, quæ non eſt recepta, non obligat: Atqui hæc Bulla non fuit recepta: Ergo non obligat. Conſequentia eſt legitima: Majorem, atque Minorem probavi.

Hæc reſolutio tollit omnes illas quæſtiones, quas per Librum integrum Soſa, & alii laudabiliter pertractant, quia ſuppoſito quod ea Bulla non obliget, remanet ſatisfactum omnibus difficultatibus occaſione illius ſubortis. Sentio tamen illos libros eſſe utiles, dantur enim ſæpe aliæ conſtitutiones ſimiles, quæ poſſunt exponi iuxta illa quæ ab eis authoribus tractata.

DISPUTATIO LIX.

Utrùm ſinguli Monachi ſint Dominii capaces.

830. HÆc quæſtio magis implexa eſt quàm hucuſque apparuit: Plurima involuit difficulter evolvenda. Proderunt Reſolutiones ſequentes.

RESOLUTIO I.

Frater Laicus nō eſt magis capax dominii, quàm Monachus. Patet, quia uterque adſtringitur ſolenni paupertatis voto.

Laici Fratres nomine non intelligo converſum ſimplici voto obſtrictum, ſed ſolenni. Hoc noto; quia in Belgio & Germaniâ magnæ ſunt æquivocationes circa converſorum nomen obligationes quæ. Sed de hoc deſtructiùs iam ſuperiùs tractavi. Vide num. 406. & 412.

RESOLUTIO II.

Abbas non eſt Dominus bonorum Monaſterii, ſed merus diſpenſator, & communitatis abſolutus œconomus. Patet: quia eſt verè Monachus, & Monacho quà tali dominium rerum monaſterii non convenit.

Hanc veritatem omnes Abbates ſciunt, tametſi aliqui diſſimulare videantur. Nicolaus Boucherat Ciſtertii Abbas illam ubique, dum viſitaret, proclamavit, & legibus ſeveris indixit in Speciosâ-valle extat charta viſitationis ab ipſo factæ anno 1615. & in ipſa hæc brevis ſed valde utilis concio. *Sapiens recogitet* (Abbas) *ſe bonorum Monaſterii non Dominum & Poſſeſſorem, ſed adminiſtratorem dumtaxat eſſe conſtitutum. &c.*

RESOLUTIO III.

831. *In manuſcripta ſua habet verum dominium Religioſus.* Ita Ioannes Valerus *in ſuis diff. verbo. Munera. num. 106. & verb. Reg diff. 8. num. 2.* Ubi expreſsè aſſerit manuſcripta eſſe ſui Authoris, ac proinde illum poſſe illa deferre quocūque vadat, etiam ſi tranſeat ad aliam Religionem nullâ obtentâ, aut petitâ licentia, nullis relictis eorum copiis. Eſt difficultas utilis, & ideò profundiùs explicanda.

Manuſcripta bifariam poſſunt cōſiderari: primò, prout continent tot folia chartæ: ſecundò, prout continent ideas interni hominis. Non aſſero, quod Religioſus habeat directum dominium in manuſcripta cōſiderata primo modo, quia certum eſt quæcumq. talia acquiri Monaſterio. Dico autem, Monachū habere verè dominium directū in manuſcripta ſecundo modo ſumpta, & indirectum in eadem ſecundùm primam acceptationem. Directum dominium in forma probo ſic.

832. Manuſcripti, in quantū eſt idea, totū eſſ., eſt eſſe imaginem, quia idea nihil eſt aliud quàm mētalis imago. Atqui nō eſt imago cōmunitatis, non Abbatis, ſed tantummodo Hominis interioris diſcurrentis & philoſophantis; Ergo manuſcriptū, quantū Idea eſt, nō pertinet ad Abbatem, neque ad Communitatem, ſed ſolùm ad authorem.

833. Dicis, hinc ſequi Regem Hiſpaniæ, verbi gratia, habere verum ac directum dominiū in picturam ſuam, quæ

Digitized by Google

eſt in officina Artificis, quod manifeſtè eſt falſum. Sequelam probas in ſimili forma. Totum *eſſe* picturæ quà talis eſt eſſe imaginem, Atqui hæc pictura eſt imago ſolius Regis, Ergo in quantum eſt imago, eſt ſolius Regis: ergo ſolvendo aliquid pro linteo & coloribus, poterit Rex eam retinere, nullaque pictori fiet injuria, cùm totum id commutetur quod eſt in tabula præter imaginem.

834. Reſpondeo negando illam ſequelam; Rex enim nullum dominium habet in illam picturam, quia hæc pertinet tota ad artificem tam pro materiali, quàm formali. Ad probationem, concedo majorem, nego minorem nam in rigore loquendo, illa pictura non eſt imago Regis, ſed ideæ pictoris, quia huius ideæ eſt imago perfecta & naturalis: Regis autem largo quodam modo, mediato, indirecto & metaphorico. Atque ideò, in rigore juſtitiæ, picturæ dominium habet pictor quia eſt Dominus materiæ, & formæ quà talis, cuius totum *eſſe*, eſt ad ideam artificis.

835. Inſtas. Ergo qui contemplatur picturam, fit dominus formæ picturæ. Probas conſequentiam. Quia pictura quà talis eſt ſimilis ideæ contemplantis, ergo totum ſuum eſſe habet ad talem ideam: ac proinde picturæ forma pertinebit ad mentem ſpeculatricem.

836. Reſpondeo negando primam conſequentiam. Ad probationem diſtinguo illud ſubſumptum: Pictura qua talis eſt ſimilis ideæ contemplantis, ut cauſa, concedo ut effectus, nego. Ergo totum ſuum eſſe habet ad talem ideam, ſimiliter diſtinguo, ut cauſa, concedo: ut effectus, nego: ergo picturæ forma pertinebit ad contemplantis mentem, eodem modo diſtinguo: ut ad effectum, concedo: ut ad cauſam, nego. Hinc autem nihil probatur, quia effectus non habet dominium in cauſam, ſed cauſa in effectum, unde ſi pictura dominii fuiſſet capax, habuiſſet dominium in contemplantis actum, non ſub ratione entis, ſed ſolùm ſub ratione imaginis. Maneat igitur inconcuſſa illa ratio, quâ directum dominium Religioſi in ſua manuſcripta comprobavimus.

837. Confirmatur hæc mea ſententia ex declaratione iſtius Clementis VIII, qui (ut notat *Homobonus in Exam. Eccleſ. p. 1. tract 7. c. 22. q. 100. Coriolanus de caſ. reſerv. part. 2. caſ 16. n. 19.*) aſſeruit Monachos poſſe alienare ſua manuſcripta, abſque peccato contra Bullam de largitione munerum, quam publicarat: atqui ſi manuſcripta pertinerent ad Communitatem, Pontificis aſſertio fuiſſet falſa Ergo manuſcripta pertinent ad Authorem, non ad Communitatem. Minorem probo. Quia hæc ſæpe ſunt maximi valoris, & ex Clementis Bulla Religioſi vix res parvi valoris poſſunt elargiri.

838. Probavimus manuſcripta pro formali, prout dicunt rationem imaginis, directè pertinere ad authorem, reſtat probandum eadem, ſumpta pro materiali prout dicunt chartam & atramentum, pertinere etiam ad authorē tametſi indirectè. Probo ſic. Ad illa extenditur dominium indirectè, quibus dominium directum indiget ad ſui conſervationem: Atqui talis idea indiget chartâ & atramento ad ſui conſervationem, ut de ſe patet: ergo qui habet dominium directum in huiuſcemodi ideas, habebit etiam in atramentum & chartam indirectum. Majorem probo. Petrus eſt dominus ſuæ vitæ, non quòd illam poſſit alteri dare, ſed quòd nullus habeat directum dominium in illā præter ipſum, non eſt dominus ciborum pertinentium ad Paulum: verùm ſi aliquando contingeret quod eius vita non poſſet ſubſiſtere ſine talibus cibis, haberet in illos jus atque dominium indirectum (forte & directum, id non diſputo.) Sic ſimiliter in noſtro caſu. Si ideæ illæ & imagines poſſent ſubſiſtere ſine charta, monachus non haberet in hanc jus ſive dominium indirectum: at ſubſiſtere nequeunt ſine charta: Ergo Author, qui in illas habet jus directum, opus eſt habeat indirectum in chartam.

Obiicis. Religioſis condere teſtamentum omni iure interdicitur: at ſi haberent rei alicuius proprietatem, de illa poſſent in teſtamento iuxta ſuam ultimam voluntatē diſponere, ergo nihil omninò habent. Aliàs enim quis interdicere poſſet Viro docto ut ſcripta ſua amico vel cognato legaret?

Reſpondeo certum eſſe Religioſos non poſſe teſtamentum conficere, ſed hanc ipſam certitudinem non carere ſuis difficultatibus. Nam ſtatuto ordinis S. Antonii Viennenſis liberum ſit in mortis articulo aliquid relinquere ſervitoribus ſuis, & ad pias cauſas aſſerente Renato Choppino Monaſticōn lib. 1. pag. 134. Et cum teſtandi incapacitas vel in proprietatis voto, vel in rerum incommutabilitate fundetur, videtur extra controverſiam Religioſorum non poſſe legare pecunias, illarum enim non eſt dominus, nec actiones ipſas naturales quarum eſt dominus, quoniā ipſæ donabiles non ſunt. At ſcripta ſua vivus donare poteſt probabiliter (alii enim negant) ergo & probabiliter legare poterit. Sed & poterit etiam uti contrariâ probabilitate ſuperior, & illa retinere non obſtante iure Legatarii. Sed de hac materia uberiùs & diſtinctius alibi. SANE Patres capucini nihil dicuntur poſſidere in particulari, nihil in communi, at videntur ſuorum manuſcriptorum domini. Habeo præ oculis Iacobi Bolduci Oggium Chriſtianum, & inhibet Ludovicus XIII. Galliæ & Navarræ Rex ne hunc librum vendat aut videndum curet aliquis, præter eum vel illos quibus ipſe conceſſerit licentiam. & in virtute huius privilegii ſibi conceſſi non Capucinorum Religio, ſed ipſemet Iacobus Boldue conſenſit ut ad quatuor annos proximos Laurentius Aniſſon illum imprimeret, reſervans ſibi authoritatem concedendi alteri ſimilem licentiam poſt illos quatuor annos. Iacobus ergo Boldue, & non Ordo Capucinorum erat dominus illius libri legitimus.

COROLLARIVM I.

839. *In diſcipulos, quà tales, habet verum dominium Religioſus.* Eſt evidens: & naſcitur ex præcedenti. Diſcipulus in monaſterio, quà talis, non eſt communitatis, non Abbatis, ſed Lectoris ſolummodo. Et quà talis comparatur ad Magiſtrum, ut Filius ad Patrem ut effectus ad Cauſam. Probatur. Diſcipuli, quà tales, ſunt effectus ſolius directivæ cauſæ, & illam ſolummodò reſpiciunt; Ergo directrix cauſa, quæ eſt Magiſter, verè habet dominium in ſuos diſcipulos, quà tales. Hinc ſequitur. Magiſtrum etiam Religioſum habere dominium indirectum in diſcipulos, non

Digitized by Google

quà corporeos, ſed quà ſpirituales: patet, quia ideas, quas Magiſter delineavit in Diſcipulorum intellectu, velut in chartâ, non egent corpore ad ſui conſervationem; egent tamen animâ. Videant ergo Diſcipuli quid debeant Præceptoribus.

840. Hæc ratio poteſt, paucis mutatis, etiam concluſionem antecedentem perſuadere. Lauream evangelicam ſcripſit Manriquus, verbi gratiâ; Author iſtius libri non fuit Manriqui Monaſterium: Ergo is liber quà compoſitus non dicetur Monaſterii, ſed Manriqui. Ergo is liber pertinet ad Manriquum, non ad ſuam communitatem.

841. Dicis, eſſe certum in jure, quod quidquid à Religioſo acquiritur, monaſterio acquiritur. Tibi ego. Hoc axioma intelligendum eſſe de ſupellectile & rebus ſimilibus. Dantur enim plurima, quæ acquiruntur à Monachis, quorum communitas eſt incapax. Cum Petrus intemperantiâ ſuâ adquirit capitis dolorem, non adquirit communitati, ſed ſibi, ſic ſimiliter, cùm impalleſcit chartis, ſed reddit dominum difficultatum, non communitatem: ſicut enim in priori caſu communitas non dolet capite, ex eo quod Petrus laboret, ſic ſimiliter nec communitas eſt diſcipulorum Magiſtra, nec Theologiam docta, nec cathedræ moderatrix, ex eo quod particularis aliquis talis ſit: In Monaſteriis dantur notionalia & communia: hæc ad totum conventum, illa ad ſingulares perſonas pertinent Religioſorum diſcipuli & manuſcripta notionalia ſunt: & ad authorem pertinent, ac in illa communitas nullam authoritatem habet.

842. Hinc conſtat, peccare Antiſtitem, qui ſine cauſa ſcripta alicuius ſubditi vel igni mandat, vel edit alieno nomine, ſine authoris licentia, *ſine cauſa* dixi: quia ſi detur cauſa, poterit ſine ſcrupulo alterutrum facere. Ratio eſt clariſſima, nullus poteſt auferre à Petro gladium eius, ſine cauſa: quod ſi is vellet quempiam occidere, jam daretur cauſa ſufficiens, ut etiam invitus enſe propriolegitimè privetur. Sic ſimiliter, ſi dentur inconvenientia gravia orta ex alicuius ſcriptis, poterit illum Prælatus talibus ſcriptis privare, ut occurrat imminenti damno. In tali caſu, ſcripta Petri ſuberunt Prælato per accidens, debet enim ita ſuos gubernare, ut tollat quæcumque impedimenta, & quàm-optimè conſulat bono communi

843. Addis, ſcripta Petri eſſe talia quæ nemini Monacho obſint, ſed ſcandalo ſint ſæculari. Videbuntur alicui in tali caſu hæc ſcripta ab Antiſtite damnari non poſſe, quia Antiſtes non eſt rector & gubernator ſæcularium. ¶ Sed dico nihilominus huiuſmodi ſcripta poſſe, immò debere damnari: quia Religiones, ut ſæcularibus proficiant & faveant, primariò aut ſecundariò inſtitutæ ſunt, qui autem ſcandalo eſt ſæculari, peccat contra Religionem: omnia autem peccata, & præcipuè illa quæ contra Religionem fiunt, Antiſtites vitare debent. Damnanda eſſe ſcripta aſſerui ſi ſcandalum dent ſæculari, ut diſtinguam inter ſcandalum receptū & datū, nam, ut divinitùs ait Magnus Gregorius, 7. in Ezech. *Si de veritate ſcandalum accipitur, melius permittitur quàm ut veritas relinquatur.* Cui conſonat Beda venerabilis (c. qui ſcandalizaverit. de reg. juris.) *Vtilius eſt, ſcandalum naſci, quàm quod veritas relinquatur.*

844. Sicut Antiſtes ſcripta nociva lectoribus poteſt damnare, ſic à fortiori ipſamet bona ſcripta ſi authori nociva. Scientia inflat, & valemus aliquos plus quatuor ſyllogiſmis tumeſcere, quàm rana æſopica cùm invidebat magnitudini bovis. Tunc Prælatus morbo ſpirituali ſubditi medeatur, tollat omnes morbi cauſas, & huiuſmodi ſcripta retineat apud ſe, aut edenda poſt authoris obitum, aut ſi is humiliatione & pœna ſeveriore indigeat, evulget ea nomine Communitatis, vel ſi conſultiùs judicet, alterius Religioſi.

845. Dubitant aliqui, utrum ſit mentiri edere libros alieno nomine, & an id aliquando licitè & ex cauſa legitima fiat. Reſpondeo nomina eſſe ad placitum, & poſſe permittere alterationes. Primò non mentitur author qui ſua opera evulgat nomine Communitatis: imò inde laude majori eſt dignus, quòd laudem non ambiat. Doctiſſimus Pater N. (non nomino, ne ſim injurius amico, quem magni facio) publicavit curſum Philoſophicum & primum Theologici tomum ſub nomine Collegii Carmelitanorū Complutenſis & Salmanticenſis. Nec mentitur, quia bene ſcimus libros à Collegiis non componi. Multi poſſunt ſervire materiæ libri præparandæ, forma autem debet ab una mente provenire præcipuè in re ſcholaſtica. Vnde cùm dicitur *Collegii Salmanticenſium Carmelitarum Curſus*, non aſſeritur à Collegio compoſitus, ſed ab aliquo Anonymo Doctore illius Collegii.

846. Major eſt difficultas cùm liber editur nomine alterius. Verbi cauſâ, ASTRUM INEXTINCTUM edebatur priùs nomine D. Sciopii qui revera compoſitus fuit à D. Romano Haye Ochſenhuſano in Suevia Benedictino Monacho. MARTEM GALLICVM ſub *Armacani* nomine D. Janſenius Epiſcopus Iprenſis edidit. Solertiſſimus Aſtronomus Scheinerus Ieſuita publicavit ſolarium macularum inventionem ſub nomine Apellis. Placuit illis ſic nominari: & nomina ab arbitrio pendent.

COROLLARIVM II.

847. Nullus Religioſus poteſt edere Libros ſine licentia ſui Ordinis Eſt decretum jure & legibus communitatum: & licèt eſſet difficultas exlex, reſolvi poſſet ex jure naturali. Quoniam nullus eſt Dominus honoris communis: atqui ex uno libro pendet graviter fama & opinio totius communitatis: ergo communitas debet per cenſores ſuos examinare, utrùm expediat quod talis liber publicetur. Nullus igitur Religioſus (ni cauſæ ſufficientes dentur) poterit libros edere ſine licentia Religionis.

848. Quid ſi edat? Aſſeram illum non peccare contra paupertatem, ſed contra obedientiam, & quintum præceptum Decalogi. Quà pauper, libros edere ſine licentia potuit: quà obediens, non potuit, quoniam hoc contra leges quibus tenetur obedire. Addidi circumſtantiam quinti præcepti, quia contra illud peccat, ſi honorem ſuæ communitatis jacturæ & contemptui exponit.

RESOLVTIO IV.

849. *Monachus habet verum dominium naturale in ſuis*

ſi'tor

filios. Ius eſt duplex; Politicum, & Naturale. Illud pendet ab Hominum conſtitutione: occurrente cauſâ alteratur, mutatur, eſtque diverſum pro diverſitate Provinciarum. Illud ubique eſt idem, immutatum, & immutabile. Patria poteſtas politica potuit à legibus, ut tollerentur abuſus, limitari, naturalis non potuit. Quia Naturæ jus non ſubjacet extrinſecis conſtitutionibus. Plura reperio in jure de filiis Sacerdotum, & de ſpuriis non pauca: illa omnia aut abolere, aut limitare videntur authoritatem patriam quà politicam, non quà naturalem; leges enim potuerunt primum facere, non ſecundum. His poſitis, aſſero monachum in filios ſuos per profeſſionem perdidiſſe omnem authoritatem civilem & politicam, conſervaſſe naturalem contra quam nil potuit operari profeſſionis ſolemnitas, nil votorum emiſſio.

850. Præterea. Si Religioſus poſt profeſſionem habeat filios, hi ſunt ſpurii, ſunt illegitimi, & ex thoro damnato: nihilominùs, naturaliter loquendo, ſunt verè filii: licèt Pater contra leges peccaverit accedendo ad non ſuam, nihilominùs acquiſivit verum, ac immediatum dominium naturale in prolem, quæ eſt illius peccatoris, non verò cōmunitatis, aut Antiſtitis.

851. Poſſemus plura ſimilia recenſere, ſed brevitatis gratiâ dicendum eſt, monachos per paupertatis votū nullius rei perdidiſſe jus & dominium naturale, ſed ſolùm politicum: impoſſibile enim eſt cedere dominio naturæ, quia licèt Pater cedat Paternitatem naturalem alteri, hic alter non erit Pater naturalis filii: & filius numquam erit filius naturalis alterius, ſed ſui Patris. Hinc conſtat, Religioſum procurantem & acquirentem prolem, non peccare contra paupertatem, ſed contra caſtitatem.

RESOLVTIO V.

852. *Monachus eſt verè naturalis dominus ſuarum actionum naturalium.* Actiones Naturales intrinſecæ ſunt, intelligere, velle, meminiſſe: extrinſecæ, videre, audire, loqui, comedere, dormire, &c. Iſtarum omnium Monachus eſt cauſa naturalis, ac proinde habet in eas dominium naturale, ita ut eas eliciendo non operetur contra Paupertatem.

RESOLVTIO VI.

853. *Actiones merè-internæ, nulli hominum ſubditæ ſunt authoritati, ſunt enim ſolius agentis, ac proinde Prælatus non poteſt diſponere de actionibus interioribus ſubditi.* Probatur. Si Religioſus deberet actiones merè-interiores ſubjicere Abbati; hoc faceret in quantum pauper, aut in quantum obediens, aut in quantum caſtus: Atqui nullo modo tenetur: ergo. Primò, non tenetur quà caſtus, quia plures actiones interiores non reſpiciunt luxuriem; tales ſunt diſcurſus, ratiocinatio, theologizatio: ſecundò, nec illas, quorum objecta ſunt peccata contra Caſtitatem: quia omnes actiones quæ militant contra Caſtitatem, ſunt ſemper peccaminoſæ; atqui cognitio, & ſpeculatio peccatorum contra Caſtitatem, ſæpiùs eſt utilis, laudabilis, ac neceſſaria, quomodo enim poſſemus mala fugere, ſi ea non noſceremus! quomodo confiteri præterita peccata, ſi in memoria ſpiritualia eorum idôla non conſervaremus?

854. Præterea, actiones interiores non tenetur ſubjicere Prælato quà pauper, quia tum peccat quis contra paupertatem, quando uſurpat ſibi dominium cuius eſt incapax; atqui actuum interiorum dominium tale eſt, ut ſolum reſpiciat operantem, & id non poſſit commutare (quia actus intrinſeci non alienantur, non venduntur, non oppignorantur, non donantur) ergo hoc titulo non tenetur illas ſubjicere Prælato. Addo, ſi per impoſſibile, Abbas haberet potentiam phyſicam non ſolùm tollendi à monacho veſtes & alia extrinſeca, ſed etiam internos actus, tollendo illos peccaret contra juſtitiam: hæc enim docet, dandum eſſe unicuique quod ſuum eſt: atqui actiones internæ ſunt ſuarum cauſarum, ergo operans debet eas poſſidere.

855. Tandem, eaſdem interiores actiones non tenetur ſubjicere Prælato quà obediens (hîc examinabimus difficultatem in rigore ſummo, quia, hoc ſervato, Monachus non ſubjicitur Prælato quà caſtus neque quà pauper, ſed ſolum quà obediens) Probatur. Illa poteſt politicè præcipere Prælatus, propter quæ contempta, poteſt corripere politicè inobedientem; propter omiſſionem actûs merè-interioris non poteſt inobedientem politicè corripere: ergo non poteſt circa actus merè intrinſecos politicè quidpiam diſponere. Demonſtratur minor. Correctio politica fit per denuntiatorem & teſtes, iſque deficientibus, non poteſt fieri; atqui contra actus merè-intrinſecos nullus Iudex poterit taliter procedere: Ergo nullus Index propter omiſſionem actûs merè-interioris poterit aliquem politicè corripere.

856. Noveris hic obiter methodum correctionis politicæ, quia licèt Prælatus ſine teſtibus poſſit corrigere ea ad quæ Monachus tenetur in foro exteriori, non tamen illa ad quæ graviter tenetur in foro interiori. Bene poterit Prælatus extra formam juris dicere, habe talem pœnitentiam, quia loquebaris, ibi enim non agitur de honore Religioſi, ſed de commoditate; & hanc etiam poterit Prælatus innocenti Religioſo indicere, ſolummodo ut mortificetur. Cæterùm non poterit, ſi deficiant teſtes, illum corrigere publicè, licèt evidenter ſciat quod fuerit inobediens, proprietarius aut, incontinens: quia hîc ageretur de honore ſubditi, quem poſſidet, non debet autem ante ſententiam juridicam re poſſeſſa privari.

857. Sed ſupponamus doctrinæ liquidioris cauſâ, Abbatem poſſe (& hæc doctrina omnibus Legiſlatoribus æquè communis) de inobedientia extra formam juris corripere. Syllogiſmus præcedens erat. Illa poterit præcipere politicè Prælatus, de quorum omiſſione poteſt corrigere, atqui propter omiſſionem interioris actûs corrigere non poteſt: Ergo illum non poterit præcipere. Probo iterum iſtam Minorem. Illa poteſt corrigere, quæ poteſt cognoſcere, unde in iure *cognoſcere de aliqua cauſa*, eſt contra illam procedere: Atqui (ut de ſe patet) actus intrinſecos non poteſt cognoſcere: ergo propter illos neminē poterit corrigere. Petis, utrùm extra fori & juris ſolēnitates poſſit Prælatus publicè corrigere peccata ſecreta venialia. Poteſt, ſi ex tali publicatione nec levis ignominia oriatur cōtra Religioſū. Poteſt tamē accidere q̄ Prælat' publicās ſe

erectam culpam venialem, peccet non venialiter ſolùm, ſed & mortaliter. Eſt doctrina valde utilis, & explicabitur cũ agam de Regulæ ſtatutis judicialibus.

RESOLVTIO VII.

858. *Actiones naturales extrinſeca titulo dominii pertinẽt ad operantem, titulo obedientia poterunt ſubjici Prælato: unde qui contra mandatum Prælati aliquam exercuerit, non erit proprietarius.* Ratio ex dictis eſt maniſeſtiſſima, quam penetrant etiam indocti; ille etenim qui juſſus tacere loquitur, ab omnibus vocatur inobediens, à nullo proprietarius.

RESOLVTIO VIII.

859. Quæritur, *An artefacta pertineant ad artificem, an ad communitatem.* Quæſtio eſt difficilis & indiget majori examine? qui illud adhibuerit, neque abſolutè negabit, neque concedet abſolutè. Pro deciſione ergo iſtius difficultatis.

Dico primò. Converſi (Profeſſos ſolenniter intelligo) ex vi ſuæ profeſſionis tenentur ad actiones vitæ activæ, ſecundum capacitatem ſuam, & Abbatis diſpoſitionem; Omnes actiones ſuæ artis obtulerunt communitati; ac proinde artefacta quæ fiunt à Converſis, ſunt communitatis; ipſi enim non ſunt magiſtri in officina, ſed miniſtri. Et ut metaphyſicè acutè procedamus, Converſus Aurifex, verbi gratia, quà Converſus aurifex, eſt miniſter communitatis, & ſervit Monaſterio, vota enim emiſit in ordine ad exercitia artium extrinſeca; Igitur quà Converſus artifex ordinatur ad ſervitium Monaſterii. Ergo & artefacta ordinantur ad ſervitium Monaſterii. Patet conſequẽtia; aliàs enim non eſſet effectus ſimilis ſuæ cauſæ: Quia, applicando ſingula ſingulis, ſicut ab artificioſa mente artificis procedit effectùs artificioſa delineatio, ſic ab ordinatione mentis artificioſæ debet procedere artificioſæ delineationis ordinatio, ergo ſicut cauſa quà talis eſt ad ſervitium Monaſterii, ſic ſimiliter effectus, quà tales debent ſervire Monaſterio.

860. Præterea efficaciùs & breviùs. Artefactum eſt Artificis. Atqui Artifex, quà talis, eſt Monaſterii; Ergo Artefactum eſt Monaſterii. Quia ſi ignis eſt Petri; ejus erit & ſplendor.

861. De Monachis eſt maior difficultas. Hoc diſcrimen reperio inter Aurificem Monachum & Converſum Aurificem, quod Converſus quà Aurifex eſt Converſus: alius verò non eſt Monachus quà Aurifex, ſed quà Choriſta. Ratio eſt; quia Religioſus eſt genus morale ad Monachum & Converſum: Differentiæ contrahentes ſunt Chorus, & Ars. Monachus eſt Religioſus Choriſta. Converſus eſt Religioſus Artifex. Vnde artefacta naſcuntur à Converſo per ſe, à Monacho per accidens. Tam eſſentiale eſt Converſo artificere, quam Medico mederi. Artificere comparatur Monacho, ut mederi Aurifici, aut aurificere ipſi Medico. Ideo Converſus tenetur artificere pro Communitate, non cantare: Monachus è contrario tenetur cantare, & contemplari in choro, non autem aurificere. Ideo

862. Dico ſecundò. *Artefacta, quæ fiunt à Monachis, quà talia non pertinent ad communitatem.* Probatur. Artefactũ quà tale pertinet ad Artificem ut effectus ad cauſam: Atqui Monachus Artifex, quà Artifex non pertinet ad communitatem: Ergo neque illud artefactum.

863. Præterea. Ratio propter quam artefacta elaborata à Converſis pertinent ad Communitatem, eſt, quia Converſi, quà artifices: ad eamdem pertinent: quà Artifices enim, ſunt Converſi. Atqui hic eſt ratio contradictoria, ergo contradictoria reſolutio, juxta illud pronuntiatum certiſſimum. Sicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ita & negatio negationis, Probatur minor Monachi quà Artifices non ſunt Monachi, neque ad Monaſterium ipſum pertinent, quia Monachus Artifex eſt qualis Muſicus Principis, Medicus: qui ratione prioris officii eſt de familia Principis, nõ ratione ſecundi. Vt ergo deveniamus ad praxim.

864. Dico tertiò. *Horis quibus Converſus tenetur operari pro Communitate* (ſunt in mea ſententia ut plurimùm duodecim, numquam plures) *non poterit aliquid facere quod det Amico extraneo.* Ratio eſt, quia quà artifex pertinet ad monaſterium, & iis horis tenetur operari in actu ſecundo: ergo quidquid tunc fecerit, pertinebit ad communitatem ex natura ſua, & ideò non poteſt alienare.

865. Addidi illam temporis determinationem: quia non video cur Converſus (qui per duodecim horas laboraverit ut ſerviret Monaſterio, & in ſomno conſumpſerit tempus neceſſarium) non poſſit unam aut alteram horam quam conſumpturus erat in fabulis, occupare in amici obſequium, ſine licentia expreſſa Abbatis, ſi non adſit mandatum in contrarium: quia vel non eſt neceſſaria talis licentia, vel ſupponitur interpretativa; eſſet enim rigor nimius, & auſteritas maxima, quod Converſo ſolicitè ſervienti, denegaretur hæc facultas.

866. Determinavi operum tempus, cùmque videam mancipia non ultra horas duodecim perſeverare, cur ad majus pondus condemnarem Converſos, qui ſunt famuli, & non mancipia Monaſterii? Modò addo, in iis duodecim horis debere comprehendi tempus quod conſumunt in audienda Miſſa, & Lectione, ita ut Miſſa, Lectio, & quotidianus manuum labor tale tempus non ſuperet: ſed & hoc prudentiâ, & benignitate moderandum eſt.

865. Addidi (*niſi adſit mandatum Abbatis*) quia poteſt Abbas artificibus interdicere praxim ſuarum artium, ut conſtat ex Regulæ cap. 57. ſed tunc operaretur contra Obedientiam, non contra Paupertatem, qui aliquid contra mentem Prælati operaretur horis liberis ad petitionem alicuius amici ſæcularis.

868. De Artefactis à Converſis in die feſto eadem erit reſolutio atque de factis à Monachis, quia ſicut Monachus non vovit vitam activam, ſic nec Converſus vitam activà operaturam diebus feſtis: unde ſi aliquid diebus feſtivis egerit, peccavit contra tertiũ Decalogi præceptum, de cætero ut Monachus eſt judicandus. De Monacho

869. Dico quartò. *Poteſt Monachus* (niſi Abbas contrariũ præceperit) *induſtria ſua horis vacantibus ſervire amicis puta pingendo, tranſcribẽdo, calãdo.* Ratio eſt: quia illæ actiones non ſunt Monachi quà Monachi, illud tempus eſt vacans

Digitized by Google

vacans, licentia Superioris præſumitur, ideoque niſi contrarium conſtet, poterit hujuſcemodi facere. Ita Bonacina *in tract. vari. diſp. 3. punct. 2. n. 5.* Scortia *in Bulla Pontif. epit. 158. theor. 396.* Diana *tract. de paupert. relig. reſol. 6.* Si Abbas contrarium decreverit, ſciat ſe teneri ad obedientiam in tali materia, cùm ſit in Regulæ c. 57. expreſſum, quod Abbas poſſit prohibere, ne Artifices in Monaſterio operentur. Nec valet dicere illud caput intelligendum eſſe de Converſis, quia multis eſt evidens hos non fuiſſe tempore S. Benedicti, ideoque omnia quæ continentur in Regula, non debere de talibus interpretari.

870. In his omnibus intelligo arteſacta quà talia, non ago de materia; ſi illam dederit ille amicus (puta, argentum, aurum, colores, ſericum, &c.) tenebit reſolutio: quod ſi hæc ſumantur à communitate ſine licentia tacita, vel expreſſa, peccabit Artifex contra paupertatem juxta materiæ aſſumptæ gravitatem; quod ſi materia nullius ſit valoris moralis, non peccabit.

Petrus Monachus egregius pictor pinxit imaginem vendibilem mille florenis, illam dedit ſæculari contra voluntatem Abbatis, contrarium in virtute obedientiæ præcipientis; qualiter peccavit?

Primò, vide quanti materia colorum & tabulæ fiat, & ſecundùm harum rerum valorem illum argue, non ſecundum valorem artis, quod ſi materialia ad amicum pertinebant, & nihilominus contra voluntatem Prælati dederit, non eſt cenſendus proprietarius, ſed inobediens. Contra obedientiam autem peccavit, me judice mortaliter; quia longo tempore pingere contra mandatum Abbatis, eſt actio notabilis.

Hinc conſtat, duos Monachos, qui contra Prælati mandatum pingunt tabulas quas donant ſæculari, etiamſi alter delineet precioſiſſimas, alter viliſſimas, ſi æquale tempus inſumant, peccare æqualiter. Ratio eſt; quia peccatum non conſiſtit in valore picturæ, ſed in quantitate temporis expenſi in arte pingendi contra voluntatem Abbatis.

Nec valet, dicere illos habuiſſe pingendi licentiam, ſed non dandi; ſi enim bene conſideres, in tali caſu non habuerunt licentiam pingendi tabulas dandas, ergo quas dandas pinxerunt, pinxerunt equidem contra obedientiam.

Si Monachus pictor ſuas picturas vendat, pecuniam adquirit Monaſterio; ipſe enim eſt incapax dominii pecuniarum.

Poterit gratis ſcribere, pingere, &c. orare, celebrare pro Paulo, licèt ſciat eum venditurum eſſe manuſcripta, aut recepturum eleemoſynam pro orationibus; quia ipſe non dat Paulo pecunias, ſed ſuæ induſtriæ aut orationis extrinſecos actus, & hos gratis; quos ni contrarium Prælatus juſſerit, liberrimè donare poteſt. Vide 880. & 881.

Dices: Monachum non poſſe habere dominium in pecuniam, nec in rem commutabilem pro pecunia: atqui manuſcripta & arteſacta ſunt commutabilia ſæpe magnâ pecuniâ, ut conſtat ex hiſtoriis: ergo Monachus nec in manuſcripta, nec in arteſacta ſua dominium habet.

In pecuniam & res extrinſecas materiales certum eſt monachum nec habere, nec poſſe habere dominium, cæterùm in multa habet dominium quæ ſunt commutabilia pretio; verbi gratiâ, in res unico actu conſumptibiles, ut dicemus *num. 871* etiam in ſuas actiones corporales, ut expendimus *num. 852. & 858.* utræque autem ſunt precio commutabiles. Pingere, ſcribere, delineare, cælare, ſunt ſimul actiones ſpirituales & corporeæ, & utroque modo titulo dominii pertinent ad operantem (vide *num. 852.*) poſſunt Prælato ſubjici ratione obedientiæ (*num. 858.*) ſed nullo titulo pertinent ad Monaſterium. Quia ſicut loquens contra Abbatis imperium eſt inobediens, non tamen proprietarius: ſic ſimiliter, pingens contra obedientiam, peccat contra votum obedientiæ, non contra votum paupertatis. [Nota obiter inter manuſcripta, picturas, & reliqua arteſacta, non reperiri differentiam, quæ judicium alteret: cumque Clemens VIII. declaraverit Religioſos in manuſcripta adquirere verum dominium, videtur idem omnino de picturis, & arteſactis declaraſſe. Vide *num. 831. & 837.*]

RESOLVTIO IX.

871. *In res unico actu conſumptibiles acquirit dominium Religioſus.* Ita Ioannes XII. *in extravagant. ad conditorem. §. quod autem de verbor. ſignif.* ubi ſic ait: *Quia in rebus uſu conſumptibilibus, uſus & dominium non diſtinguuntur, ſed cui conceditur unum, conceditur utrumq.* Hanc etiam ſententiam ſequitur Hieronymus Cenedo *de paupertate Religioſa dub. 17. n. 9. & dub. 32. n. 8. & 12.* Petrus de Aragon. *in 2. 2. q. 62. art. 1.* Turrecremata *in ſumm. lib. 2. c. 112. ad 10.* Sylveſter *verb. Dominium. §. 3.* D. Antoninus *p. 4. tit. 12. c. 4. § 10.* Sarmiento *de reddit. part. 1. cap. 1.* Hanc etiam tametſi Capucinus probabilem judicat Baſæus in Florum *pag. 256. a.* ubi me citat, ſed contrariam aſſerit probabiliorem. Quæ quidem clariſſima ſententia probatur non inefficaciter ex *lege 2. ff. de uſufructu earum rerum, quæ non conſumuntur.*

Authores opinionis contrariæ, ita eam defendunt ut hanc ut plurimùm judicent etiam probabilem. Ex hac veritate præpoſita, ſunt hæ Concluſiones appendices.

872. PRIMA. *Poſſe Religioſum ſine licentiâ ſui Prælati, quin contraveniat voto Paupertatis, largiri rationem ſuam, ſeu pitantiam pauperi, aut amico.* Ita authores citati. Ratio eſt: quia jam acquiſivit verum dominium in hujuſcemodi rationem, etenim fuerat conceſſus uſus, qui non diſtinguitur ab ipſo dominio, uſus inquam, non ille qui habetur re illæsâ, ſed corruptivus qui eſt actus dominii uſuarii. Hanc concluſionem limitat Diana *de Paup. relig. reſ. 28.* ad res quæ præbentur in quantitate determinata, ut eſt caro, ova, & ſimilia: non verò ad eas quæ dantur ſine taxâ, ut panis, cereviſia, (vinum, ubi eſt abundantia) ſed hæc limitatio non placet: quia ſicut in iſtis non conceditur prodigus uſus, ſed rationalis: ita qui ex his quæ poſſet comedere daret amico vel pauperi, non peccaret contra paupertatem. Quantum poſſit comedere, jam habet à naturâ determinatum, & ita licet communitas in aliquibus rebus non ponat taxam, illam poſuit & ratio, & communis uſus. Hæc opinio eſt utilis in praxi dupliciter, nam ſpe eleemoſynæ faciendæ docentur Religioſi eſſe abſtemii, &

frugales. Quod ſi aliquis hujuſcemodi in uſus illicitos expenderit, viderit ipſe cui præcepto vel voto contra veniat: ego certè video illum non delinquere contra virtutem paupertatis.

873. SECVNDA. *Non poterit talem donatiunculam ſua rationis facere, ſi contrarium juſſerit ei Abbas.* Patet: quia ipſe vovit obedientiam ſecundùm Regulam, & hæc c. 54. damnat talem actionem his verbis: *Nullatenus liceat Monacho, neque à Parentibus ſuis, neque à quoquam hominum, nec ſibi invicem, litteras aut eulogias, aut qualibet munuſcula accipere, aut dare ſine præcepto Abbatis ſui.* Noto obiter hujuſcemodi donatiunculas non ſolum poſſe prudenter interdici, ſed in multis eſſe locis interdictas de facto. Sunt enim apud Germanos Ciſtercienſes inhibitæ ſpeciali lege, latâ in Comitiis anno 1595. ubi ſic. *Non liceat fratribus quidquam cibi vel potûs de ſuâ portione ſeorſim reſervare, ſed reliquia à miniſtris colligantur, & reponantur pauperibus eroganda, vel in communem uſum monaſterij expendenda.* Igitur cavetur, ne à menſâ communi aliquid privatim ſervetur, aut alio mittatur. Cavetur etiam ne à menſis privatis, nam & ipſæ caventur. *Privata menſa fratrum officiariorum inhibeantur, cogatq; Abbas omnes legitimè non impeditos ad unum ſimul refectorium communis refectionis ſumendæ gratiâ convenire.*

Conſonant omnes DD. Abbates in ſuis viſitationibus. D. Clari-locenſis anno 1608. viſitavit religioſiſſimum Speciosæ vallis Monaſterium, & hanc legem indixit, *Nemo ex pane cibo potu-ve reſiduo quidquam diſtribuat, aut aliò aſportet, vel referri mandet; ſed reliquia omnes pauperibus eroganda.* Sed nota, quod talis peccabit contra Obedientiam, non verò contra Paupertatem.

874. TERTIA. *Si Monachis non detur portio determinata, ſed ponantur cibi communes in menſa, ut unuſquiſq; comedat quod voluerit, ſtando voto Paupertatis, poſſet Monachus accipere in ſuo orbe aliquid, quod aliàs comederet, & mittere ad amicum, vel pauperem: ſtando urbanitati, non poſſet,* (& vix reperitur obligatio non-naturalis urbanitate major.) Ita video ex menſis Principum orbes ad famulos antiquiores, ac digniores mitti (puta ad Capellanos, Oeconomos) ſed quando adſunt convivæ nihil mittitur; eſt enim inurbanitatis genus, quod cibi ante adventum Convivarum efferantur. Quod ſi comederent quatuor vel quinque Monachi ſimul, & omnes vellent aliquid mittere ad communem amicum, nil facerent contra Paupertatem, aut contra Vrbanitatem.

875. QVARTA. *Si Grangiario determinetur congrua pro ſingulis annis, & ipſe plus inſumpſerit, erit gravamini Monaſterio; ſi minus, poterit, ſine Monaſterij gravamine, de reſiduo pauperibus, amiciſq; ſubvenire.* Vera eſt, nec à me, tamen unquam meis permittenda, nec conſulenda amicis; multa enim prævideo inconvenientia, quæ poſſunt facilè caveri hanc ipſam poteſtatem regulari præcepto limitando. Probatur ex dictis: quia ſicut portio eſt congrua unius diei, ſic congrua eſt portio totiùs anni. Ita Ludov. Beja *in reſp. caſ conſc. p. 4. caſ. 32.* Cenedus *de paupert. dub. 32 n. 9. & 15. num. 17. n. 9.* & Ioannes Valerus *in diff. utriuſq; fori verbo, Munera. n. 73.* poſtque omnes Diana *tr. de paup. reſ. 19.* & Peirinus *de Religioſo ſubdito tom. 1. q. 2. c. 2. §. 6.* Confirmatur ex Dianæ *Reſol 32.* & authoribus, quos ibi allegat.

875. b. Inquiris primò. *An religioſus poſſit licitè habere ſuperflua conſentiente Prælato?* Reſpondeo in tali caſu Prælatum potiùs, quàm ſubditum argui debere. D. Ioannes Abbas Cæſarienſis in Monaſteriis ſibi ſubditis non permittebat ſuperflua Religioſis concedi, & hoc cum ſeveritate notabili. Dabo legem latam in Viſitatione monaſterii N. anno 1624. ubi hæc verba. *ex cellis quoque impertinentia, columbæ, aves, canes, aliæque nugæ & vanitates, laſciviores etiam imagines & picturæ paſſim exſtantes, nihilq; niſi materiam diſtractionum generantes, per præſides nullo habito reſpectu (è cubiculis univerſis) tollantur.*

Vt igitur dubio reſpondeam, non puto eſſe ſuperflua quæ ad regularem communemque recreationem inſtituta: puto ſuperflua eſſe quæ ad privatam: & ſic avicula & alias nugas, quæ ſolent à multis religioſis magnis curis, imo aliquando expenſis conſervari, quas D. Cæſarienſis meritò interdixit, arguo ſuperfluitatis, nec debere à Prælatis concedi.

At aves, quas ratio œconomica nutriendas ſuadet, imo etiam aliquæ quæ communitatis recreationi regulari ſervirent, cum nutrirentur ex causâ rationabili, ſuperfluæ dicendæ non eſſent. [Hinc infer qui debeas in rebus pretioſioribus philoſophari.] Caſſinenſes hujuſcemodi etiam aves interdicunt in illuſtr. *Cap VI.* Regulæ, non tamen habentes proprietatis ſed levitatis & ſcurrilitatis incuſant.

875. c. Inquiris ſecundo. *An poſſit Religioſus eſſe Iudex forenſis, & jus pronuntiare de Prælati licentiâ?* Reſpondeo poſſe: ſed decere, ut negotia forenſia per ſæculares agantur. Solebant in Monaſterio Speciosæ-vallis Religioſi ab Abbate deputati judicare vel potiùs conciliare ſubditos ſæculares: at anno 1624. Monaſterii ejuſdem Viſitator, tulit ſanctionem ſubſequentem. *Suademus,* inquit, *etiam atque monemus, ne in poſterum juriſdictio temporalis à Religioſis, ut hactenus factum, ſed per virum aliquem directum, & ſi fieri poteſt, Iuriſconſultum adminiſtretur.*

Conſultò *ſuademus & monemus* dixit prudens Abbas, non *præcipimus:* ſæpe enim meliùs ex æquitate, quàm ex legum rigore ruſticorum cauſæ terminantur. Iura enim Miniſtrorum ſunt tanta, ut litigantes exhauriri contingat, unde expedit, ut Abbates ſubditos ruſticos tractent filialiter, nec permittant cauſas ad ſtrepitum juris venire, quæ amicabiliter poſſunt componi: quod ſi debeat pronuntiari ex juris rigore ſententiâ, id decentiùs fiet à ſæculari.

DISPV.

DISPVTATIO LV.

De munerum largitione & receptione.

876. Circa hanc materiam occurrunt difficultates frequentiſſimæ, quarum ſæpe ſunt difficiles reſolutiones. Aliquos malè torſit Clementina quam expoſui *diſp. 58.* plus urget Benedictina Regula, juxta quam ſit

RESOLVTIO I.

Religioſus non tenetur acceptare munera ab amicis oblata, quia cap. 54. hæc acceptatio abſolutè interdicitur, nec jubetur acceptare petitâ licentiâ, ſed ſimpliciter prohibetur acceptare ſine præcepto Abbatis, ubi videtur inſinuare S. Legiſlator, non expedire quod petatur recipiendi licentia, & ideò ad aliquid acceptandum exigit Abbatis præceptum, non licentiam. Quod ſi præcepti nomine, nonniſi licentiam velis intelligere, non urgebo hanc inſtantiam. Sit ſecunda, quia licentia eſt gratia, & gratia non ſit invito, ideo nullus tenetur petere licentiam.

877. Hæ rationes ſunt claræ & efficaces: firmentur nihilominùs ſcriptorum aliquot authoritate: hanc ſententiam tenuit Suarius *tom. 3. de relig. l. 8. c. 15. n. 45.* Rodriguez *in exercit. ſpir. p. 3. tract. 3. c. 15.* Sanchez *in ſum. tom. 2. l. 7. c. 19. n. 74.* Villalobos *in ſumm. tom 2. tract 35. dub. 32. num. 6.* Peirinus *de Relig. tom. 1. c. 2. q. 2. §. 4.* Facundez *de præc. tract. 2. l. 8. c. 6. n. 18.* Scortia *in Bulla Pont. Epit. 158. theor. 397.* Laymanus *in Theolog. mor. lib. 4. tract 5. c. 3. q. 8. n. 62.* Bonacina *de contr. diſp. 3. q. 2. punct. 2. n. 6.* & alii.

RESOLVTIO II.

878. *Poteſt Religioſus petere ab amico, ut det talem eleemoſynam tali pauperi, vel talem pecuniam tali amico.* Liquet ex antedictis; quia ex voto Paupertatis obligatur nihil dare, non verò obligatur non petere à Petro, ut ipſe det. Subſcribunt omnes authores jam citati.

RESOLVTIO III.

879. Dabat Petrus munus cuipiam Religioſo. Is Petro: Nolo (1.) acceptare, ait, ſed nihilominus propter me (2.) da Ioanni, & inſinua illi (3.) quòd ad inſtantiam meam facias. Peccavit?

Reſpondeo negativè. quia primum potuit facere ex Reſolutione prima, ſecundum ex ſecunda, in tertio nihil malitiæ reperitur. Hanc Concluſionem in terminis tenent omnes illi authores quos citavi *Reſol. 1.* & præter eos has tres ultimas reſolutiones tuentur Soſa *in explicatione Bullæ §. 3. n. 73.* Bartholomæus de S. Fauſto *in theſ. relig. l. 8. q. 213.* Galeti *in marg. v. verb. relig. n. 9.* Sanchez *de matrim. t. 1. l. 6. n. 7.* Naldus *in ſum. in verb. religio n. 11.* Cenedus *de paup. dub. 29. n. 4.* Gratianus *in decep. forenſ. tom. 2. c. 202. n. 17.* Tutrianus *in 2. 2. tom. 1. diſp. 85. dub. 3.* & alii.

RESOLVTIO IV.

880. *Monachus poteſt celebrare Miſſas pro quocumq. amico ſine licentia Prælati, dummodo non recipiat eleemoſynam.* Hæc ſententia in noſtrâ Religione Benedictinâ eſt clara, eſt certa: quia non habemus particulares obligationes celebrandi quotidie, quod autem facimus ex devotione, poſſumus cuicumque applicare. Sed de applicatione Miſſarum alibi.

Interim in Religionibus, in quibus Monachi tenentur Miſſas legere pro communitate, non poterunt eas pro amico dicere cum communitatis detrimento: puta, ſi amicus recipiat novam eleemoſynam, aut velit non devotioni, ſed obligationi ortæ ex aliquo pretio ſatisfacere: & ſub hac limitatione intelligatur reſolutio ſubſequens.

RESOLVTIO V.

881. *Poteſt celebrare Miſſas ad intentionem cujuſcumq. amici, licèt ſciat hunc amicum recipere ſtipendium pro illis.* Ita Soſa *in explic. Bullæ §. 3. n. 74.* cui ſubſcribit Diana *tract. de paup. reſ. 9.* Ratio quâ utitur Soſa, eſt efficaciſſima, quia Monachus nihil dat amico quod non ſit ſpirituale: quod alter accipiat ſtipendium, aut non, eſt Monacho per accidens, ideoque nullus locus ſcrupulo.

881. b. Sed reſumis & urges hanc rationem his verbis. Nihil dat Religioſus amico, quod ſpirituale non ſit, hoc eſt, ſupernaturale; hoc enim hic nomine ſpiritualis intelligitur. At ille amicus pro hoc ipſo ſpirituali recipit ſtipendium: ergo committit ſimoniam; non enim poteſt ſtipendium recipi pro re ſpirituali. Nec valet dicere, quòd ille amicus laborem vendat: non enim ipſe poteſt ſuum, nec alterius. Non ſuum, quia ipſe nullomodo laborat: non alterius, quia religioſus non dat amico materialem laborem, ſed valorem ſupernaturalem: aut ſi laborem dat, falſum eſt dicere, quòd nihil dat amico, quod non ſit ſpirituale: labor enim veniendi ad Eccleſiam, induendi ſe, & legendi, materialis & non ſpiritualis eſt.

881. Reſpondeo primò nomine ſpiritualis non ſolùm ſupernaturale, ſed etiam naturale intelligi: ſpiritualis eſt intellectus, voluntas, & eorum actus. Ire, redire, legere, & ſimiles actus purè materiales non ſunt, nam cùm liberi ſint & propter finem facti, mixti ſunt è corporeis & incorporeis coaliti. Ergo ſi Religioſus hos omnes ſpirituales actus cedit ſuo amico, habet ille quos poſſit vendere: non enim committitur ſimonia in quarumcumq. ſpiritualium rerum venditione, ſed in ſolâ venditione rerum ſupernaturalium, aut etiam ſi velis moralium.

881. d. Reſpondeo ſecundò condeſcendendo & permittendo ut nomine ſpiritualis ſupernaturale intelligatur, & dicendo nomine etiam ſtipendii in miſſis intelligi eleemoſynam, nec eſſe ſimoniam actum virtutis pro actu virtutis commutare: ut ſi exempli gratiâ, contraherem tecum dicens: commenda me Deo, & ego te etiam commendabo: Lege pro me unam miſſam, & ego tres

Eccle-

Eccleſias viſitabo pro te: Roſarium pro me recita, & ego dabo unam eleemoſynam pauperi; & ſiquidem tu pauper es, dabo tibi.

RESOLVTIO VI.

882. Petiit Petrus à quodam Monacho viginti Miſſas, pro earum ſtipendio offerens tot florenos: reſpondit Religioſus: (1.) Ego legam Miſſas pro te gratis, ſub hac tamen conditione, quod iſtud ſtipendium, (2.) quod non accepto, (3.) des gratis tali amico meo. Quid dicendum? Reſpondeo, *Omnia eſſe licita.* Primum ex *reſolut.* 16. *&* 27. ſecundum ex 13. tertium ex 15. ſolùm remanet illa ratio conditionis expreſſæ, quæ poſſet inducere novam difficultatem. Dico, non eſſe illicitum facere conventionem in rebus ſpiritualibus: puta, ſi Petrus ex conventione celebret Miſſam pro Paulo ſub conditione oneroſa, quod Paulus recitet pro ipſo Pſalmos pœnitentiales, ut ante paucas lineas dicebamus. Sic ſimiliter potuit ille Monachus celebrare pro Petro ſub hac conditione, quòd Petrus illius intuitu faceret opus miſericordiæ, largiendo talem pecuniam amico, vel pauperi.

RESOLVTIO VII.

883. *Poteſt probabiliter aliquis dare Religioſo quamcumq; pecuniam ad uſum Religioſi liberè & prout voluerit diſpenſaturi, reſervans ſibi dominium talis pecuniæ.* Ratio eſt, cùm uſus & dominium diſtinguantur realiter, poteſt illud retineri, & hic alienari. Religioſus autem utens tali pecuniâ, non peccat contra paupertatem. Ita Soſa *in explic. Bullæ* §.2. *n.* 73. *& n.* 78. Sanchez *in ſumm. tom.* 2. *l.* 7. *c.* 19. *n.* 51. Fauſto *in theſ. relig. l.* 8. *q.* 109. *num.* 2. Diana *de paup. relig. reſ.* 42. Aliquibus videtur laxa hæc ſententia, imò ipſi Dianæ *de paup. relig. reſ.* 10. quamvis *reſ.* 42. illam non laxam, ſed probabilem judicet. Nec poteſt inconſequentiæ excuſari, quia alibi agit de dominio, alibi de uſu: uſus autem potiùs ad Obedientiam reducitur, quàm ad Paupertatem contra quam militat dominium: de Prælati enim licentia, Religioſi habent rerum uſum: dominium verò permanentium, nec de Prælati voluntate. Quid intelligatur nomine opinionis laxæ deberent explicare, facilioris reſponſionis gratiâ: quia vel opinio laxa nimis, eſt idem ac parùm probabilis, aut idem ac certa aut ſummè probabilis, latiſſimos tamen campos aperiens & ſcrupulos innumeros tollens. Si hoc ſecundum intelligant nomine opinionis laxæ, gaudeo meam hanc opinionem laxam eſſe, dummodo enim opinio aut certa ſit aut probabilis, de benignitate non eſt accuſanda, niſi ſolùm in eorum ſententia, quibus odioſa veritas. Si nomine opinionis laxæ intelligant opinionem improbabilem, eſt aliud: ſed nullus eam cordatè poterit talem dicere, contra quam nullus major Soſâ, Sanchez, Fauſto, Diana invehitur, quam ratio fortiſſima corroborat, cui & ego qualemcumque (ſi alicubi ſine formidine) hîc tribuo authoritatem. Ratio eſt hæc. Peccatum contra paupertatem eſt proprietas: & ubi hæc non relucet, hæc virtus conſervatur illæſa. Atqui in præſenti caſu nulla datur proprietas: ergo nullum peccatum contra Paupertatis promiſſionem. Suppono quod Prælatus non jubeat contrarium, quia, ut dixi, *Reg. cap.* 54. interdicitur munerum receptio & oblatio. & uſus etiam eſt munus, ideoq; contra Abbatis præceptum nihil poteſt recipi quoad uſum: unde addo, accipientem rei uſum & non proprietatem, contra Abbatis juſſionem, peccare contra Obedientiam, non verò contra Paupertatem.

Dices, ex his colligi, Paupertatis votum benignius eſſe, quàm multi exiſtimabant: fateor, utinam & adhuc id benignius fieri poſſet! quia experientia docet, creſcentibus obligationibus, creſcere culpas: Non ſunt præcepta in cauſa, nihilominus ſunt in occaſione ſaltem remota, unde ego nullum præceptum ponerem, tollerem quæ poſſem: vidi doctiſſimos in hac ſententiâ, utinam nulli ſequerentur contrariam! faciliùs Deo ſervire poſſent.

884. Quod de pecunia dixi, poteſt intelligi de quâcumque re non conſumptibili unico actu: quia de hac ex meis principiis aliter debeo philoſophari. Dixi *reſolutione* 12, in rebus unico actu conſumptibilibus Religioſum acquirere verum dominium, quia in iis non diſtinguitur uſus à dominio: ergo, ſtando huic ſententiæ, non poterit aliquis dare Religioſo cibos ad uſum, conſervans ſibi dominium: ſi enim dat uſum, non poterit dominium non dare: & in tali caſu, ſi hos Religioſus acciperet ſine licentiâ tacitâ vel expreſsâ, eſſet proprietarius, peccaretque mortaliter aut venialiter ſecundùm muneris ponderationem: de quo poſtea.

885. Addo, te non teneri ex meis principiis philoſophari, ſicque poſſe ſubſcribere Bartholomæo Salon. *in* 2. 2. *tom.* 1. *q.* 61 *tr. de dominio. q.* 5 *art.* 2 *concl.* 1. *corol.* 3. Turriano *in* 2. 2. *tom.* 2. *diſp.* 31. *n.* 21. & Tannero *in* 2. 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *d.* 2. *n.* 22. aſſerentibus in rebus unico actu conſumptibilibus dominium diſtingui etiam ab uſu, & ideò non ſolùm pecuniæ uſum, ſed & uſum comeſtibilium poteris accipere ſine licentiâ, quin pecces contra Paupertatem, ſed conſequenter debes negativè reſpondere concluſionibus propoſitis in reſolutione 9. diſputationis præcedentis.

885. b. Poſui iſtam poſitionem benignam ductus grandium hominum authoritate, à quibus habet quòd probabilis ſit. Ego autem, ut defendam, illam debebo limitare. Dicam, uſum eſſe duplicem: nam & utimur re illam conſumendo, & utimur etiam illæsâ. Primus uſus, eſt actus dominii uſurarii: ſecundus dominii utilis. Puto Petrum ſibi reſervato dominio uſuario, poſſe mihi concedere uſum pecuniæ utilem: non autem credam mihi poſſe uſum uſuarium ſeu deſtructivum concedere ſibi dominium uſuarium reſervando, cùm ſint ſibi mutuò connexa. Tu igitur religioſe, poteris uti pecuniâ, quam tibi dedit Petrus ſibi reſervando dominium uſuarium: nimirùm, poteris uti, non tamen uſuariè, hoc eſt, conſumendo aut deſtruendo: quia uſus deſtructivus eſt actus ſecundus dominii directi & proprietarii: unde neceſſariò dicendum, aut telicitè illam pecuniam conſumpſiſſe & fuiſſe proprietarium dominum: vel ſi proprietarius dominus non fuiſti, conſumpſiſſe illam peccaminosè. Puto pecuniam conſumi, cùm donatur, cùm luditur, cùm dilapidatur, aut etiam cum in commeſſationibus prodigitur: non item cùm commutatur: manet enim in re emptâ virtualiter, ipſa pecunia,

Hæc

Digitized by Google

Hæc ſubtilia & difficiliora, quàm putant; qui ſe omnia ſcire putant; à quibus ſe facili negotio Benedictinus Abbas, pecuniarum receptionem hujuſmodi ſeverè interdicendo, evolvet.

RESOLVTIO VIII.

886. *Non peccat contra Paupertatem, qui inſcio Abbate ab externis pecuniam accipit & libros emit, dummodo habeat eos in cubiculo expoſitos, & omnibus objectos: Idem à fortiori dicendum eſt, ſi accipiat ipſos libros.* Ita Diana *tract. de paup. relig. reſolut. 26.* qui ſequitur Azorem, Fabium, Coriolanum, Homobonum, ac alios. Dixi *non peccat*, qui hæc concluſio eſt ſatis probabilis, licèt contraria ſit probabilior. A fortiori dicendum eſſet, etiam non peccare, qui libros aut ſupellectilia mutua accepiſſet. Sed hæc omnia ſummis ſunt expoſita periculis, adeoq; omninò interdicenda. Inter Germanicæ congregationis leges, notabilis & utilis eſt hæc, *Prohibitur, ne Religioſi etiamſi Officiarii ſint, quicquam mutuò dent, vel accipiant ſine licentiâ ſuorum Abbatum, aliàs mutuum quod ab eis datum vel acceptum fuerit, nullam vim habent.*

RESOLVTIO IX.

887. *Non peccat contra Paupertatem Religioſus accipiens ab amico pecuniam in eleëmoſynas diſtribuẽdam nomine ejus, qui dedit, electurus pauperes pro arbitrio.* Conſtat ex Reſol. ſeptima, quam deſundunt Fauſtus *in theſ. relig. l 8 q. 109. num, 2.* Sanchez *in ſumm. to. 2. l 7 c. 30. n. 4.* Diana *de paupert. reſol. 29. & alii.* Ratio eſt; quia non accipit dominium, nec uſum, ſed ſolùm eſt inſtrumentum cauſæ principalis, cooperans, in actum charitatis ex hac ſententia, quam ipſe etiam ſequitur, in Floribus. pag. 505. h. me citat eruditiſſimus P. Baſæus, & alios.

RESOLVTIO X.

888. *Religioſus, qui ex cibis ordinariis Monaſterii ſolet clandeſtinè aliquid ſumere, & hoc frequentiſſimè, ut conſumat in actualem uſum, ſui, aut alterius Confratris, non frangit votum Paupertatis.* Eſt expreſſa Soarii *de relig. tom 3 lib. 8. c. 11. num. 41.* Habeo ad hoc aſſerendum motiva plura, quorum aliqua producam, poſtquam verba reſolutionis explicavero,

889. Conſultò dixi *ex cibis ordinariis*; nam ſi cibi eſſent extraordinarii, aliter deberes philoſophari, cùm ex hoc maximum damnum inferatur Monaſterio, quia tales ſæpiùs conſervantur pro hoſpitibus, & eſſet Monaſterio dedecori, quod adveniens hoſpes non poſſet tractari pro qualitate ſuæ pèrſonæ, jubente id expreſsè Regula cap. 53. Sunt etiam cibi extraordinarii, qui ad aliquam Communitatis ſolennitatem, aut recreationem reſervantur; eſſet enim res magni ponderis, quòd propter gulam unius particularis, recreatio publica denegaretur.

890. Addidi, *ut conſumat in actualem uſum*, ut indicarem illos cibos non poſſe remitti ad extraneos, & debere uno vel altero actu conſumi; unde, ſi quis vini dolium integrum clanculò ſubriperet, peccaret contra paupertatem, non enim illud erat uno aut altero actu conſumpturus. Quæ autem quantitas in cibis ſimul ſumptis ſufficiat ad peccatum mortale, nec auſus eſt determinare Diana *tract. de paup. reſ. 30.* nec ego poſſem diffinire: quia debet conſiderari rei quantitas, valor, finis; quæ omnia debet conſcientiæ conſultos ſedulò examinare, & neminem condemnare ſine evidenti ratione: ad condemnationem enim in foro interiori opinio probabilis non ſufficit, cùm licita ſint quæ fuerint probabilia. Sequor in hac concluſione citatum Suarium. Tannerius 2. 2. *diſp. 7. q 3. dubio 4. num. 106.* ſatis probabiliter ait, *Nullam Prelati ſeveritatem ejuſmodi acceptiones quoad ſubſtantiam rei acceptata, iniquas reddere poſſe.* Sunt verba maximè notanda à Confeſſariis.

891. Probatur igitur noſtra Concluſio. Clandeſtina ciborum ſumptio non eſt Prælato involuntaria, quà ſubreptio eſt, ſed quà clandeſtina eſt: Atqui iſte modus non eſt contra Paupertatem; ergo talis ſumptio non eſt contra Prælati voluntatem: Sed illud quod fit, permittente Prælato, in hoc genere eſt licitum; ergo hæc ciborum ſubreptio eſt in conſcientia licita. Prælatis non diſplicere hanc ciborum ſubreptionem quoad ſubſtantiam, ſed ſolùm quoad modum, conſtat, quia Monachi tractandi ſunt ut filii, & commune eſt filiis à ſuis parentibus clanculò cibos ſubripere, quod ſub terminis noſtræ reſolutionis, à nemine cenſetur eſſe grave.

892. Præterea. Diverſæ ſunt hominum complexiones, diverſæq; eorumdem neceſſitates, quæ exteriùs non poſſunt cognoſci; ideò pientiſſimus Benedictus in ſua Regula vix audet *cap. 39. & 40* ciborum determinare quantitatem. Ideò dum labor Communitatis eſt maximus, quis damnabit eum, qui accipit aliquid clanculò, ut poſſit meliùs & ſuaviùs Deo Communitatique ſervire? Accedit expreſſa mens Patris Sanctiſſimi *Reg. c 40.* dicentis addendam eſſe ciborum quantitatem, ſi labor fuerit major quod non ſolùm in communitate, ſed etiam in quovis ſingulari habet locum: ratio eſt; quia ſicut communitas, ex eo quod hodie laboret pluſquam heri, poteſt habere aliquid amplius refectionis, ſic Monachus particularis, ſi hodie faciat aliquid majoris laboris, majoris ponderis, quàm alia die, poterit & aliquid amplius aſſumere ſibi in jentaculum, aut refectionem.

893. Leges debere extendi ad caſus ſimiles, docent communiter DD. & in praxi multos caſus difficiles, per alios ſimiles ſolent explicare. Atqui ex mente S Patris c. 38. poteſt Lector menſæ ante lectionem ſumere aliquid, ut meliùs & faciliùs legat. Et. c. 35, agens de Monachis ſervientibus Communitati: *Imbecillibus*, ait, *procurentur ſolatia, ut non cum triſtitia hoc faciant.* & mox addit: *Septimanarii autem ante unam horam refectionis accipiant ſuper ſtatutam annonam ſingulos biberes, & panem, ut horâ refectionis ſine murmuratione, & gravi labore ſerviant Fratribus ſuis.* Et cap 34. dicit *danda eſſe omnia, non in æquali menſurâ, ſed pro ſingulorum neceſſitate*: Ergo ſi rationabilis accidat cauſa, poterit Monachus ex diſpoſitione Regulæ aliquid accipere.

894. Dices. Poteſt, ſed humilietur & petat à Prælato. Bene: ergo jam iniquitas non eſt in acceptione, ſed in modo; accepit enim clanculò, quæ publicè deberet ſumere licentia petita & obtenta: ergo ſi quid mali eſt, reducetur ad

Digitized by Google

Obedientiam, non ad Paupertatem; unde, ſi non ſit poſitum præceptum, & factum detegatur, ut plurimùm luet in foro exteriori: ſi ſit poſitum Tannerus injuſtum nominat, ego illud non laudo, quia ſatis probabiliter opponitur & patriæ benignitati, & maternæ Regulæ, quam profitemur.

895. Addo, Novitios eſſe quoad hoc verè filios-familias, & ſi clanculò aliquid accipiant & comedant, non eſſe furti arguendos; cùm enim ferant pondus communitatis, cur & benignitas non debeat identidem ad illos extendendi?

894. b. Sed inquiris, An famuli ſint etiam filii familias quoad hoc, & poſſint ſine peccato clam cibos ſubripere? Reſpondet Thomas Sanchez *Conſiliorum moralium libr. 1. cap 1. dub e. num. 17.* per hæc verba, *ex dictis fit famulos nunquam vel rarò peccare mortaliter, ſi accipiant, ut edant cibaria communia ex domo Herorum: tum quia dominus non eſt invitus, tum etiam, quia alii ex ordinario cibo ſumptus excuſantur, minus enim horâ conſuetâ comedunt. Sic Navarra ibi nu. 221 & refert Navarrus c. 17. Hiſp. n. 139. Latina nova. n. 138. Sed Navarrus non ita abſolutè loquitur, ut Navarra, ſed dicit nos peccare mortaliter, ſed venialiter, quando credunt illa Dominum conceſſurum eſſe ſi ab eo peterent, licet nollent, ut ſe inſcio accipiant, quia tunc eſt tantum furtum quoad modum. Inde quando famulis tribuitur certa, ac determinata portio, id eſt, eles da racion, cum credatur dominum nolle eos aliquid furari, nec ab hoc excuſetur ex aliâ parte, id quod illis daturus erat ad manducandum, cenſendum eſt de his furtis ac ſi fierent ab iis, qui non ſunt famuli, niſi eſſent tam modica, ut credatur dominum velle. Similiter quando minimè crederetur dominum velle, etiam ſi illis non detur cibus ſub certâ quantitate & portione; ſi tamen ipſis cibaria congruentia impertiuntur, nec ob ea quæ furantur, aliquid excuſatur ex cibo, iudicandum eſt ſimiliter ac ſi talia furta fierent ab iis, qui non ſunt famuli, niſi, ut dixi, eſſent tam modica, ut rationabiliter deberet dominum velle,*

RESOLVTIO XI.

896. Tranſeo ad res non comeſtibiles. Monachus de licentiâ implicitâ ſui Superioris dedit vel accepit aliquid magni pretii, ſed clanculò, præſciens hunc modum Prælato diſplicere. Quæritur, an peccaverit. Reſp. cum ſaltem contra Paupertatem nec mortaliter nec venialiter peccaſſe. Ratio eſt; quia cùm ſupponatur adfuiſſe licentia implicita Superioris, malitia non poteſt conſiſtere in quantitate ablatæ materiæ, quæ gravis eſt & ad peccatum mortale ſufficiens, ſed ſolùm in modo clandeſtino. Modus autem eſt contra Prælati voluntatem, adeoq; contra Obedientiam, & cùm hæc ante præceptum nullius ſit obligationis in interiori foro, dico illum in exteriori tantùm eſſe condemnandum. Ita Tannerus *in 2. 2. diſp. 6. q 3 dub. 4. n. 165.* Fagundez *de precept. tract. 2 lib. 8. c. 6 n. 3.* Mendoza *q 8. concluſ. 8.* Navarrus *comm. 2 n. 20. de regul.* Suarius *de relig. tom. 3. lib. 8 cap. ee. n. ee.* Graffius *deciſ. p. 1. l 3. c. 5. n. 34.* Miranda *in man. Pral. tom. 1. q. 28. art. 16. concluſ. 2.* Cenedus *de paupert Rel. dub. 18. n. 14.* Debet tamen in foro exteriori condemnari ſeverè; quoniam ſi ſemel admitteretur hæc excuſatio, nullus eſſet fur, qui rerum ſubſtantias ſubriperet; omnes enim fingerent ſibi licentias implicitas, & aſſererent ſe peccaſſe quoad modum.

897. Hic alii dubitationi locus. Petrus accepit aliquid cum licentiâ implicitâ ſui Abbatis, quod deinde, ne diſpliceat Abbati, abſcondit, ne in Viſitatione cubiculi reperiatur. Vt decidatur hæc quæſtio, opus eſt diſtinctione: quia, vel Petrus vult abſcondere directè rei ſubſtantiam, ne ſciat Abbas ſe illam habere. vel vult celare ſolùm modum, ne ſciat rem illam clanculò, & ſine licentiâ expreſsâ eſſe acceptam. Si intendat celare rem ipſam quoad ſubſtantiam, eſt proprietarius, nec contrarium judico probabile. Si verò velit quidem, quod Prælatus rem illam videat, dummodo neſciat eam clandeſtinè ad Monaſterium eſſe adductam, ſed ideò occludat & occultet, quòd Prælatus eam videre nequeat. quin & hoc cognoſcat, dicendus eſt directè occultare non ſubſtantiam rei, ſed clandeſtinum illum modum, & nec eſſe proprietarius. Hæc doctrina ſic explicata eſt utilis ad tollendos ſcrupulos à conſcientiis indoctiorum. Vellim eam retineant Confeſſarii ad benigniùs judicandum. Sub tis terminis defendit illam Sanchez *in ſum to. 2. l. 7. c. 19. n. 61.* Mendoza *q 8. poſt concl. 4.* Rodriguez *qq. reg. to. 3. q 29. ar. 5. concl. 5.* Peirinus *de relig. tom. 1. c. 2. q. 2. §. 4* Bartholomæus à ſancto Fauſto *in reſol. relig libr. 8. q. 126. n 3.* Sed in foro exteriori Prælatus non ſit tam ſubtilis; puniat graviter, ſi quos repererit modi ſolicitos, ſubſtantiæ incurios: quia Eccleſia de occultis non judicat, & intentiones hominum occultæ ſunt.

QUÆRIS an peccent Religioſi & quicumque alii Eccleſiaſtici, qui permittunt ſuo nomine aliqua emi à ſecularibus cum vectigalium detrimento?

Hanc quæſtionem à Caſſinenſibus tactam video, ſed deciſam non video. Ipſi exponentes caput XXXIII. Regulæ ſic inquiunt. *Nemo præſumat quicquam emere, in quibuſvis civitatibus aut locis nomine Laicorum, aut etiam ab eis accipere, ut id aſportet abſq; gabellarum ſolutione Quod ſi quis non obſervaverit, ſi quidem fuerit in dignitate conſtitutus, per depoſitionem puniatur. Si verò fuerit ſimplex Monachus degradetur, habitâ conſideratione gravitatis criminis: ſed ſi fuerit commiſſus, aut expellatur, aut graviſſimis pœnis ſubiaceat;*

Dico igitur, hujuſmodi religioſum eſſe illius furti complicem, ne dicam cauſam principalem moraliter, ſiquidem ejus nomine fraus illa cuditur contra rempublicam, adeoque peccare eodem modo quo ſæcularis in cujus utilitatē fraus committitur: moraliter quidem, ſi lex fuerit moralis: & ſi pœnalis, pœnaliter. nam ſunt circa tributa & gabellas diverſæ leges: aliàs enim ſub culpâ obligant, aliàs ſub pœnâ.

DISPV.

DISPVTATIO LXI.

De loculis Religioſorum.

898. POteſt laudabiliter Abbas permittere Burſarium in Monaſterio, qui habeat pecuniam, quam quiſque Religioſus ſuâ induſtriâ à devotis, aut ab amicis comparaverit, modò ipſi Religioſo non tribuatur niſi ad uſus licitos, & de licentia Prælati. *Item* Poterit Abbas licitè permittere quod Religioſus habeat quoad uſum (non quoad proprietatem) reditus annuos in uſus honeſtos, revocabiles tamen ad ſuam voluntatem.

899. Primum eſt in uſu in ſanctiſſimis aliis Religionibus, & admiſſum in noſtra: ſecundum raro vidi in noſtra: tantùm enim cognovi tres, qui haberent reditus annuos. Religioſos habere loculos, eſt hodie in uſu, & præceptis Capituli, & Generalium, & Viſitatorum ſingulis annis confirmatum, ac ſatis utile: de cujus uſûs æquitate, & præceptorum eum confirmantis juſtitia acutè & efficaciter ſcripſit Reformator Martinez anno 1630. unde collige, hoc non eſſe contra aliquod Pontificium decretum; vel ſi eſt, eo ipſo illud decretum non fuiſſe acceptatum. Neque hîc aliquid decernitur contra Concilium Tridentinum. quia, ut omnes DD. aſſerunt, id non condidit novum jus, ſed antiquum confirmavit. (nempe. *caput.* Monachi, &c. cum ad Monaſt. de ſtatu Monachorum.) ubi interdicuntur tantùm peculia, loculi, & reditus, quæ ſine Prælatorum licentia, aut in uſus profanos, aut irrevocabilia aſſerebantur non ſine maxima jactura morum: uſus enim irrevocabilis videtur ſonare proprietatem: reliquùm, reditus & loculi revocabiles à Prælato, nec conſumendi ſine licentia ejuſdem, nullatenus interdicuntur. Ita Villalobos *in ſumma. p. 2 tract. 35. dub. 30. n. 2.* Navarrus *comm 2. n. 15 & 18. de regul.* Sanchez *in ſumm. to. 2 l 7. c 22. n. 11.* Sà *verb. Relig. 48.* Miranda *in man. Pral. tom 1. q. 28. art. 8* Tannerus *in 2. 2. diſp. 6. q. 3. dub. 4. n. 108.* Faber *de reſt. in 4 ſent. l. 4. diſt. 15 q. 2. diſp 45. cap. 5. n. 125.* Riccius *part. 4. deciſ 340. n 12.* Hieronymus Cenedus *de paup. relig. dub. 9. n. 4 & ſeq.* Graffius *in ſuis deciſ. part. 1. l 3. c. 5. n. 56.* Bartholomæus à S. Fauſto *in thes. relig. lib. 8. q 30.*

900. Probatur primò, ex Bulla Clementis VIII. ubi Pontifex facit differentiam, & diſtinguit inter bona Communitatis, & inter bona particularium Religioſorum: Ergo datur talis diſtinctio.

901. Præterea. Loculi nihil involvunt proprietatis, ergo poſſunt permitti. Probatur antecedens: Quia proprietas eſt penes Monaſterium, uſus ſine licentia non permittitur, hæc non datur niſi in fines bonos: ergo nil mali reperitur.

902. Loculos eſſe utiles & Communitati & Religioſo particulari, demonſtro. Communitati quidem: quia ex eis ſubvenitur Religioſis in cauſis legitimis, quibus aliàs deberet ſubveniri ex bonis Monaſterii: Religioſo autem, quia liberiùs audebit petere, imo & faciliùs conſequetur licentiam utendi pecunia induſtria ſua acquiſita, quàm pecunia ipſius Communitatis.

903. Vel dicant mihi Authores oppoſitæ opinionis, utrùm aliud ſit habere loculos quàm quod ſubditus dicat Prælato, ſibi obventuras neceſſitates, in quibus ſublevandis conſumenda eſſet pecunia, & ne monaſterio ſit gravamini, ſe petere licentiam congregandi ex ſtipendiis Miſſarum vel ex quæſtu certæ artis ſummam pecuniarum deponendam apud ipſum Abbatem aut alium ad hoc conſtituendum pro ejus arbitrio, cum plenaria reſignatione illis carendi, ſi Abbati viſum fuerit. Si hoc ſit habere loculos, quis condemnet? imo quis non laudet Monachos opere manuum lucrari neceſſaria? Si ſit quid aliud in opinione contrariorum habere loculos, ipſi ſe explicent: vix enim crediderò poſſe loculos, prout à me ſunt expoſiti, à quoquam Doctorum condemnari. Hæc opinio præter utilitates poſitas, docet Religioſos eſſe induſtrios, nunquã ignavos, & ſemper optimè occupatos: fugat otium, quod plurium peccatorum eſt principium; beat homines juxta illud Pſalm. 127. *labores manuum tuarum quia manducabis. beatus es & bene tibi erit.*

Accedit, quod habuiſſe loculos Chriſtum & alios Apoſtolos probaverimus *num.* 229. unde ſi & illi, nos ſine ſcrupulo etiam poſſumus

NOTA.

903 b. Legum optimi interpretes ſunt mores. & ſic prodeſt nonnihil addere, ut ex nationum diverſarum praxi hæc doctrina liquidiùs cognoſcatur.

903 c. Apud Hiſpanos nulli Religioſo Ciſtertienſi permittitur retinere pecunias, ſed oblatas & receptas regulariter, hoc eſt, de Abbatis licentia, tenetur unuſquiſque in manus Depoſitarii ab Abbate denominati conſignare: qui Depoſitarius non poteſt illas expendere aut dare ſine expreſſa ejuſdem Abbatis licentia. Viſitatores, Depoſitarii librum & computum examinant; quia & religioſi non permittuntur reclamare aut obloqui & tamen congruum eſt, ut in harum pecuniarum diſtributione æquitas & modeſtia ſervetur. In monaſteriis nemini permittitur habere in loculis ultra octuaginta imperiales, at in collegiis major benignitas neceſſaria eſt.

903. d. Apud Germanos reperio etiam de loculis Religioſorum legem. Ciſtertienſes illas, quas in Bavariâ prædeceſſores noſtri anno 1595. tulerunt, examina, & reperies inter alias ſanctiſſimè ſtatutas, hanc. *Sit arca communis conventus deputata, in qua pecuniæ omnes ex piorum eleemoſynis pro celebrandis miſſis, confeſſionibus audiendis & aliis Eccleſiaſticis officiis ex penſionibus perſonarum utriuſq; ſexus conceſſis, ex veſtibus divenditis, ornamentis, aliiſq; rebus profeſſioni monaſticæ indecentibus, & undecunque ad*

earumdem perſonarum manus, aut quocumq; provenerint, retinentur & ſervabuntur. Ipſa verò arca in loco tuto cuſtodietur, clauditur quæ ſub tribus diverſis clavibus, quarum unam Abbas, ſecundam Prior, & tertiam Senior à conventu deputatus habebit; pecunia inde non extrahetur, niſi in eorum trium præſentiâ vel pro minutis rebus, Fratrum infirmorum ſolatiis vel pro comparandis Eccleſiæ ornamentis, vel pro urgentibus Monaſterii neceſſitatibus. Qui contra facere auſus fuerit, velut proprietarius puniatur.

903.e. In virtute hujus legis D. Ioannes Martinus Clari-loci Abbas in monaſteriis ſuis poſuit hanc legem, *ſiquid ipſis* (nimirum Religioſis) *oblatum à Reverendo Prælato recipere conceſſum fuerit, id ſtatim communi burſæ incorporetur, ut minutioribus tam illius cujus intuitu obtig-rit, quàm aliorum indigentium neceſſitatibus inde ſuccurratur.* Vide Viſitationem Speciosæ-vallis factam anno 1608. Et nota, eum qui loculorum æquitatem, ſuperiùs demonſtratam defenderet, cum duplici hominum genere pugnaturum; nempe, cum ignorantibus & cum ignavis. Primò enim indocti, dum rem non capiunt & doceri non volunt, vociferationibus caput noſtrum obtundunt, & proprietatem in loculis, hoc eſt, in meridie tenebras, amaritudinem in melle inclamant. Secundò ignavi, tametſi rem intelligant, ne ex decentiâ vitam induſtriam agere teneantur, non volunt facere quod ſentiunt, ſupponentes hac doctrinâ mores univerſos mutari. Nam ubi loculi permiſſi, accenditur devotio populi, ſunt conciones frequentes, miſſæ quotidie, & ſucceſſivæ horæ non inſumuntur fabulis, ſed unuſquiſque liberas in arte aliquâ honeſta iuxtà capacitatem & ingenium exercet, & ſic victus & amictus adquiritur, ſi non omnino neceſſarius, decentior. Vbi non permittuntur loculi, ceſſat illud virtutis calcar, (diſtinguimus caritatem à fine etiam in actibus ſupernaturalibus) & multi reperiuntur Religioſi omninò deſides, omninò inertii; ſalus plebis negligitur, rariùs celebratur, tota die garritur, & Abbas expenſis, quæ poſſent excuſari, gravatur. imò quod miſerabilius adhuc eſt, hæc ipſa ignavia nominibus ſanctis inveſtitur. Contemnunt populi ſalutem, quia, ut aiunt, contemplativam vitam profeſſi non debent ſe immiſcere activæ: miſſas rarò celebrant, quòd indecens videatur quotidie ad altaris ſacrificium accedere: fabulantur tota die ſine temporis aut loci diſcrimine, quia rationales ſunt, & loqui ſit diſcretio, ſervare ſilentium indiſcretio etiam belluis communis, quæ ideò *alogæ* dictæ, quod loqui non valeant: dedignantur aliquam artem exercere aut addiſcere, quia id nimis mechanicum, & contra authoritatem ordinis Benedictini: nec Abbati condolent nec Conventui, à quibus etiam ſuperflua habere volunt, & ita pauperes dici, ut nulla re vel minima careant aut egeant.

903 f. Rem igitur prudens Lector conſideret; virtuti faveat, & ita in hac materia iudicet, ut nihil contra paupertatis iuratam devotionem indulgeat, ſed ſi loculos viderit huic ſolenni virtuti cõgruos, multarum aliarum eſſe compotes, illos in ſuis ipſe monaſteriis conſulat & admittat, præcavendo ne ſit aliquis error in illis aut exceſſus; qui enim ſubſtantialiter boni, poſſent damnari quoad modum aut exceſſum. Primò enim loculi mali ſunt, ſi pecuniarum acquiſitarum ſine Abbatis licentia, ſecundò, ſi ipſimet religioſis permiſſi; tertiò, ſi expendendi ſine licentia Abbatis; quartò, ſi irrevocabiles; quintò, ſi nimii, & naſcant in avaritiæ & cupiditatis fomenta; nemini enim permittendi eo fine, ut habere dicatur aut videatur, hic enim finis vilis eſt; ſed permittendi ut vel ſic Prælatus habeat unde faciliùs poſſit libros ſingulis aut alia ſimilia procurare.

DISPVTATIO LXII.

Vtrùm, qui paulatim modica acceperit, tandem peccaverit mortaliter.

904. Eſt quæſtio celeberrima, non ſolùm Regularibus, ſed etiam ſæcularibus ſcitu utilis, ne dicam, neceſſaria: Hic varie digladiantur authores. Ipſis mentem meam adjungam aſſertis ſubſequentibus.

905. ASSERTUM I. *Plurima peccata venialia non poſſunt facere unum mortale.* Hæc concluſio eſt certiſſima. Hic tamen obiter notandum eſt, cautè eſſe legendos veterum libros, in quibus ſæpe reperitur, ex ſeptem, aut ſaltem ex multis venialibus fieri unum mortale, quod verum eſt, ſi explicetur debitè; accipiatur ut ſonat, eſt hæreticum. Ex venialibus peccatis fiunt mortalia, non ut à materia, non ut à forma, quia venialia neque materialiter neque formaliter continentur in mortalibus; fiunt tamen hæc à venialibus ut à diſpoſitione remota. *Remotam* dico, quia diſpoſitio proxima illa eſt, quam immediatè ſequitur forma, ad quam diſponit; peccatum autem veniale licèt diſpoſitio ſit ad mortale, non tamen immediata & proxima: nam ſepties in die cadit juſtus venialiter, ſed mortaliter aut rarò, aut nunquam. Ideò difficultas non eſt de peccatis venialibus quà talibus, ſed de materia iſtorum peccatorum, utrum materia objectiva plurium venialium peccatorum, conſtituat materiam gravem, ita ut ſit tandem materia peccati mortalis.

906 Pro majori claritate hujus quæſtionis, adverte eam non eſſe ſingularem in materia furti, ſed per omnia præcepta diſcurrere; quod quia rarum & inauditum, venit profundiùs demonſtrandum.

907. Petrus paulatim furatus eſt pluries modica, ergo hæc materia eſt materia magna; quid enim numerus magnus eſt quàm plures unitates? cur non ſimiliter, ſi Petrus pluries laboravit in die feſto, licet ſingulæ vices dicant materiam parvam, omnes ſimul non poterunt continere tres horas, (aut ſaltem ſeſqui horam) quæ eſt materia peccati mortalis? Petrus in recitando miſit hic ibi aliquem verſum, quod ſi pluries fecerit, cur non poterit octavam officii partem omiſiſſe, & proinde peccaſſe mortaliter? Sæpiùs interdiu comedit aliquid in parva quantitate, cui illæ ciborum particulæ, ſi conjungantur, non ad octavam partem devenient congruæ ſuſtentationis? cur non poterimus ſimiliter in aliis caſibus philoſophari?

In his omnibus reſolutio eſt eadem, ſed petit attentionẽ, ne malè intellecta in abuſus aliquos deducat ignorantem.

Digitized by Google

908. ASSERTUM II. *Numerus non eſt plures unitates, ſed tertium reſultans ex pluribus conjunctis unitatibus*; unde acutè Ariſtoteles docet, bis ter non eſſe ſex; quia ſenarius ſpecie differtà ternario, ideò ſenarius eſt numerus unus reſultans ex materia duorum ternariorum. Sic ſimiliter in Geometria. Triangulus non eſt tres lineæ, ſed figura reſultans ex unione linearum trium.

909. ASSERTUM III. Ex realibus venio ad moralia; quia vel hæc ſunt realia, ut ego credo: vel ſaltem tunc meliùs expoſita, cùm ſequuntur principia metaphyſica. Dico ergo. *Plures materiæ parvæ morales, non ſunt una magna moralis, ſed plures parvæ.* Materia magna moralis eſt una, quæ componitur ex pluribus parvis: & ſi una non ſit, non eſt materia magna. Probatur Illud quod reſultat ex unitatibus, niſi ſit unum, non eſt numerus; illud quod ex lineis, ni etiam ſit unum, non eſt figura: ergo ſimiliter, quod reſultat ex materiis pluribus modicis, ni habeat unitatem, nunquam erit materia magna, ſed erit plures parvæ.

910. ASSERTUM IV. *Unitas materiæ moralis deſumitur ab actu voluntatis, non à re phyſica.* Hinc patet, duo eſſe peccata, velle eundem hominem occidere diverſis actibus, Puta, ſi Petrus vellet interficere Ioannem, & poſteà voluntatem hanc retractatam iterùm excitaret: quia licèt Ioannes in eſſe phyſico ſit unus, prout in voluntate Petri, eſt duplex: fuit enim objectum duorum actuum: nempe, duorum moraliter, non phyſicè, quia actus ut ſint duo peccata debet diſtingui moraliter. *Hinc patet* eſſe probabilem ſententiam, quæ tenet eſſe unum peccatum, velle unico voluntatis actu occidere duos: quia, licèt hi ſint plures in genere phyſico, in voluntate ſunt per modum unius: nam unius actus non datur niſi unum objectum: licèt velle occidere duos ſit majus peccatum quàm velle occidere unum, non tamen eſt duplex peccatum. Quare in mea ſententia, quæ tenet circumſtantias, maximè aggravantes, nõ eſſe in confeſſione aperiendas, ſufficeret illi in confeſſione dicere, volui ſemel occidere: quia non voluerat bis, ut ſupponitur: quod autẽ voluerit occidere unum, aut quatuor, actum aggravat, ſed non multiplicat, & ita ſolùm eſt extenſio materialis, nec eſt opus explicetur. Hæc doctrina eſt communis in omnibus peccatis, ſed uſus ſum hoc exemplo, ut confirmarem meam ſententiam etiam authoritate Suarii, *in 3. p. tom. 4. diſp.* 22 *ſect. 5. n.* 35. cui ſubſcripſit Megala *in p. 1. l. 5. c.* 12: *n* 4 quod & Vazquez probabile judicat: *in 3. p. t. 4. q.* 91. *art.* 10. *dub. 4. num. 8.* & alii: ac propterea volens unico voluntatis actu occidere Patrem ſuum & unũ Sacerdotem, deberet in confeſſione dicere: Volui ſemel occidere, & erat in hoc actu circumſtantia Parricidii & Sacrilegii: nec tenéretur explicare, utrùm idem eſſet Pater qui Sacerdos, an diverſus: quia Parricidium, & Sacrilegiũ; ſunt circumſtantiæ mutantes ſpeciem ideoque neceſſariò manifeſtandæ Confeſſario. quod autem iſte Sacerdos & Pater diſtinguantur in eſſe phyſico vel non, eſt quid peccato materiale. Doctrinam ab illis verbis *Hinc patet* traditam eſſe probabilem ſuppoſui ob authores, quos obligari, & rationis allatæ fortitudinem: ſed ſemper me torquet ſcrupulus, ne illi certitudinem probabili majorem concedam, non enim video, cur unus actus non poſſit eſſe ſimplex phyſicè & duplex moraliter. Mittitur Petrus Romam & conſtituitur duorum hominum Procurator in negotiis diverſiſſimis & inconnexis; an non ipſe eſt phyſicè unus homo, duplex moraliter? an non legantes duo ita ſe habebunt Romæ, ac ſi realiter præſentes eſſent? Rem conſidera; ſed dum clariora non ſuppetunt, eſſe probabilem propoſitam doctrinam concede.

911. ASSERTUM V. *Plures materiæ parvæ ſunt, quæ objiciuntur ſucceſſivè pluribus actibus liberæ voluntatis.*

912. ASSERTUM VI. *Plures materiæ parvæ, quando objiciuntur ſimul unico actui, non ſunt plures materiæ parvæ, ſed unum objectum & una materia reſultans ex pluribus parvis.* Patet utrumque ex aſſerto 4. quia unitas, & pluralitas objecti deſumenda eſt ex pluralitate morali actuum formalium; unde, iis multiplicatis, objectum in eſſe objecti multiplicari neceſſarium eſt. Actus formales voluntatis multiplicantur moraliter, vel mutato objecto, vel interpoſitâ retractatione phyſicâ aut morali.

912. b. Dices hoc ſextum Aſſertum ſupponere unum actum voluntatis phyſicum non poſſe eſſe moraliter duplicem aut multiplicem, quod nondum demonſtratum. Nam, ſi ponatur, ut poni probabiliter poteſt, unum phyſicè actum, ſolere eſſe moraliter multiplicem, cur debeat Aſſertum admitti non vides; poſſet enim probabiliter dici, quando plures materiæ parvæ objiciuntur ſimul uni actui phyſico, manere adhuc plures parvas materias, & eſſe multa objecta moralia; quoniam ille actus, tametſi phyſicè ſimplex, moraliter multiplex eſt, & ideò unum morale objectum habere non poteſt.

912. c. Reſpondeo tamen hoc Aſſertum clariùs exponi ſupponendo actum ſimplicem phyſicè non poſſe eſſe duplicem aut triplicem moraliter, non tamen ob iſtâ ſuppoſitione dependere; poteſt enim etiam defendi in contrariâ ſententiâ: qua quomodocumq; hypotheſis illa ſe habeat, certum eſt me poſſe concipere decem homines diſparatos, & poſſe etiam connexos; diſparatos quidem, ſi actibus diſparatis; connexos non aliter quàm uno actu. Vnde hæ duæ poſitiones univerſaliter ſunt admittendæ, I. *Materiæ parvæ actibus diſparatis conceptæ, unum objectum non conſtituunt:* II. *Materiæ, quæ unum objectum conſtituunt, non niſi uni-co actu poſſunt concipi*, addẽdumq; illas parvas materias, cùm unico actu concipiuntur, tranſire in unam, vel quòd recipiant unitatem ab actu concipiente qui unus phyſicè eſt: vel, ſi hoc non ſufficiat, quòd non ſolùm concipiantur ipſæ, ſed concipiatur præter ipſas connexio, & damnum grave illatum illi, qui illas res perdidit: & hinc unitatem deſumere.

913. ASSERTUM VII. *Plures materiæ parvæ, quæ ſeparatim objiciuntur diverſis actibus voluntatis, non faciunt peccatum mortale, ſed venialia plura.* Demonſtratur. Quia ſi daretur ibi peccatũ mortale, vel id eſſet aliquis ex his actibus, qui reſpiciunt materiam parvam, vel aliquis ex ipſis compoſitus: neutrum eſt: ergo. Probatur minor quoad priorem partem: actus qui ſemel eſt peccatum veniale, & terminatur ad materiam parvam, nunquam erit mortale: ergo ſi illi actus ſeorſim ſumpti ſunt peccata venialia, quicumq; illorum remanebit veniale, etiam ſi aliis venialibus ipſe ſuccedat: quia tempus non mutat eſſentias peccatorum. Probatur eadem minor quoad poſteriorem partem, ſcili-

cet ex pluribus venialibus non componi unum mortiferum peccatum: quia, ut in Aſſerto I. diximus, peccata venialia non ſunt materia aut forma mortalium, ſed ſolùm occaſio remota, & remota diſpoſitio.

914. Assertum viii. *Quando unus actus terminatur ad plures materias parvas (nempe ſufficientes ut conſtituant unam magnam, & conſiderat illas per modum unius, facit ex illis unam magnam, ac proinde voluntas, quæ idem objectum attingit, nec vult illud reſtituere, eſt peccatum mortale.* Quod actus is faciat ex illis omnibus materiis parvis unum objectum, conſtat ex aſſertis præpoſitis; quod iſtud unum objectum ſeu una materia ſit magna, eſt evidens; quia ſupponuntur tot materiæ parvæ, ut poſſint facere unam magnã. Quod ſit peccatum mortale, eſt manifeſtum; quia eſt actus interdictus circa materiam magnam.

915. *Hinc ca*[illegible] *um plurium reſolutio:* Petrus habuit pluries delectationes parvas materia ſenſualitatis, & ſingulæ harum correſpondebant diverſis voluntatis actibus, non uni. Sunt plura peccata venialia, non mortale; quia ſunt plures per modum plurium, non per modum unius; ut enim ex illis pluribus fieret una magna delectatio, deberent habere unitatem ab actu uno voluntatis ad omnes ſimul per modum unius conceptas terminato, qui non eſſe ſupponitur. Accedit, quod ex multis levibus delectationibus in meâ ſententiâ non poſſit fieri delectatio gravis; nam ſenſualitatis gravitas in intenſione conſiſtit, & ex duabus qualitatibus remiſſis non poteſt componi una intenſior.

916. Sic ſimiliter, qui actibus ſeparatis atq; independentibus pluries in die jejunii comedit modicam quãtitatem, nec habuit actum voluntatis omnia conjungentem, non fecit peccatum mortale, ſed plura venialia. Unde, ne noceat potus, poterit comedere aliquid modicum, puta ſex amygdalas ſacratas, vel aliud ſimile; hoc enim eſt materia parva moraliter, &, causâ poſitâ, vix ulla. Quod ſi parvum exceſſum fecerit, puta ſi comederit octo vel decem, peccabit venialiter quoties illas comederit; & ni faciat in fraudem jejunii, volens uno actu ſimul, illa comedere ſucceſſivè, non peccabit mortaliter. Ita Villalobos *in ſum. to. 1. tr. 23. diff. 8. n. 14.* Homobonus *de Exam. Eccl. p. 2. tr. 8. c. 7. q. 20.* Reginaldus *in praxi. tom. 1. l. 4. c. 24. d. 4. n. 27.* apud quem hoc etiam tenet Sylveſt. Med. & Armill. ſed de hoc fuſius alibi. [De jejuniis agam inferius numer. 1613. b.]

917. Non ſecus (& hoc cognitione eſt digniſſimum) Petrus pluries modica furatus eſt, ita ut talia furta eſſent actus diverſi voluntatis; peccavit pluries, ſed venialiter: nec erit peccatum mortale, quouſq; uno actu omnes allas parvas materias comprehendat, per modum unius.

918. Assertum ix. *Vinitor* (vel alius quicumq; *Mercator*) *qui decernit à ſingulis ſumere modica, peccat mortaliter:* quia unico actu ambit materiam magnam.

Assertum x. *Quando ipſe actualiter accipit modica, peccat mortaliter, non tamen pluries, ſed ſemel:* quia ſicut latro, qui vult furari pecuniam totam, quæ reperitur in una theca, & ſucceſſivè extrahit, licèt faciat plures actiones phyſicas, non committit furta plura, ſed unum: ſic vinitor, quãdo actualiter furatur ab hoc & ab illo, licèt faciat diverſas actiones in genere phyſico, continuat nihilominus eandem in genere moris, & ideò non ſunt plures actus furti, ſed unus.

919. Assertum xi. *Talis quando actualiter modica accipit, non peccat venialiter.* Patet ex dictis: quia ſi ille actus eſt peccatum mortale, nequit in eodem genere eſſe veniale. Præterea, illa parva materia non objicitur ſeorſim actui voluntatis, ſed conjuncta aliis parvis: & ſic ille actus voluntatis, quem reſpicit illa materia parva, eſt peccatum mortale, non tamen diſtinctum à priori, ſed illud prius moraliter perſeverans. Et ne egrediamur ab exemplo præmiſſo: Si latro ita thecam effringeret ut nõ poſſet pecunias extrahere niſi per partes, & has modicas: quæro, an extrahendo totam centum manuum motibus, cõmiſerit centum venialia, an unum mortale tantummodò. Secundum dices: ergo de vinitore aut alio quocumq. mercatore eodem omnino modo philoſophare. Hinc caſui difficili ſolutio.

920. Talis Mercator per viginti annos à diverſis modica furatus, à multis magna uſurpans, quorum multa ſufficerent ut peccaret mortaliter, tandem venit ad confeſſionem, & ait: *Furatus ſum materiam gravem.* Rogas, utrùm debuerit alias circumſtantias aperire.

921. Reſpondeo, illum ſufficienter ſe explicaſſe: quia reliqua, quæ omiſit, non erant confeſſioni neceſſaria. Nam furandi modus, furantis officium, non pertinent ad confeſſionem: furtum enim lege interdicitur quoad ſubſtantiam, non quoad modum: unde reſtitutio non deberet fieri in eodem loco, in eodem officio, neq; in eadem die: quia iſta omnia, ſicut non ſunt de eſſentia reſtitutionis, ſic nec fuerunt de ſubſtantia furti. Reſtitutio autem, prout fieri poteſt, debet eſſe in favorem earumdem perſonarum, quæ paſſæ fuerunt detrimentum.

922. Durationis tempus, quamvis fuerit diuturnæ, non tenebatur aperire: quia eſt circumſtantia aggravans, & hæ non ſunt eſſentia confeſſionis, ut innumeri authores tenẽt apud Dianam *circumſtantiis aggravantibus reſol. 1.* Temporis durationem non eſſe de eſſentia confeſſionis, docuit in ſingulari Vazquez *in 3. p. tom. 4. quæſt. 91. ar. 4. dub. 2.* quam ſententiam etiam tenuit Navarrus, & Zerola *in praxi pœnit. c. 12. q. 15.* & Diana *de circumſt. aggr. reſol. 30.*

923. Quod abſtuleris ab uno aut à diverſis, non teneris exprimere: quia hæc circumſtantia, ſi eſt aggravans, non eſt de eſſentia confeſſionis. Imo eſt circumſtantia diminuens: nam minus peccatum eſt furari ab octonis patacones ſingulos, quàm octo patacones ab eodem. Vide Dianam *de paup. relig. reſol. 34. §. Dico tertio.*

924. Assertum xii. Petrus diverſis peccatis venialibus abſtulerat à Paulo plura modica, quæ poſteà cognoſcit eſſe multa, & per puram omiſſionem non reſtituit: Quæritur, an peccet. Suppono primò, illa furta fuiſſe peccata venialia, ac proinde fuiſſe independentia, & diverſis actibus amata; poſteà addis cognitionem intellectûs omnia ſimul conjungentis, quam ſequitur ſuſpenſio voluntatis. His cõſideratis dico, in opinione eorum, qui docent non dari puram omiſſionem liberam, quæ eſt ſatis probabilis, illum nondum peccare: quia nondum intelligitur actus voluntatis, ſine quo non intelligitur peccatum. Ad-

miſſâ

Digitized by Google

miſsâ autem puræ omiſſionis libertate, quæ etiam eſt probabilis, dico in tali caſu dari actum voluntatis non phyſicum ſed interpretativum, ac proinde non peccare, aut non peccare novo peccato. Explico ſimul hoc, & probo. Quia vel ante iſtam omiſſionem habuerat intentionem reſtituendi, aut habuerat intentionem non reſtituendi, vel neutram. Si habuerat intentionem reſtituendi, iſta pura omiſſio creditur moralis perſeverantia prioris actûs, ac proinde debemus credere, quod ſi operaretur voluntas tunc, etiam vellet reſtituere, maximè cùm non inſtet præceptum reſtituendi ſtatim. Si antè habuerat immediatè intentionem non reſtituendi, peccavit mortaliter, quando habuit talem intentionem; reliquùm, cùm purè actum voluntatis omittit, cenſetur à prudentibus in priori intentione perſeverare, ac ideo non peccat novo peccato, ſed antiquum continuat. Major eſt difficultas, ſi antè neutram voluntatem habuiſſet; quia ſi inſtaret reſtituendi præceptum & omitteret purè reſtitutionem, cenſeretur velle non reſtituere: quod ſi non inſtaret præceptum, videretur nullo modo operari, & ita nec peccaret, nec mereretur. Sed hæc ſunt merè Theologica, & alterius loci.

925. Quod ſi cognoſcat Petrus, ſe accepiſſe vanis vicibus multa parvi valoris à Ioanne, & habeat intentionem non reſtituendi, peccat mortaliter. Ratio eſt; quia illæ multæ materiæ parvæ ſumunt unitatem objectivam ab iſto ultimo actu intellectus, & ſic faciunt unam materiam magnam: poſteà ſequitur actus voluntatis, quæ vult totam illam materiam, Domino invito, retinere; cùmque ſit actus vetitus circa materiam magnam, erit peccatum grave. Nõ tamen erit propriè peccatum mortale furti, ſed injuſtæ retentionis: quæ peccata, licèt ſint contra eamdem legem, ſunt nihilominus in multis diſſidentia.

926. In rebus tranſeuntibus, quæ non ſunt in damnum tertii, ſicut non obligat reſtitutio, ſic actus ille ultimus non eſſet peccatum mortale. Ex hypotheſi, quod intentio fiat additione partis ad partem, proponitur curioſa inſtantia: Petrus ſæpiùs leviter delectatus eſt in materia ſenſualitatis, ita ut illæ omnes delectationes ſimul, ſi fuiſſent junctæ, potuiſſent complere materiam magnam in hoc genere: nihilominus ipſe pluries peccavit venialiter, nunquam mortaliter. Poſt gaudet ſe habuiſſe illas leves delectationes: conſulor, an peccet mortaliter. Reſpondeo, eum vel gaudere quòd habuerit plures illas delectationes ſeorſim ut plures, vel velle quòd habuiſſet omnes ſimul per modum unius, & eâdem vice; utrumque enim eſt poſſibile, & quæ habuiſti ſucceſſivè, poſſes velle habuiſſe ſimul. Si ille gaudet ſe diſcretè, & ſeorſim habuiſſe tales delectationes, complacet ſibi de peccatis pluribus venialibus, ac proinde venialiter peccat: quod ſi vellet habuiſſe totam illam delectationem ſimul & continuè, vellet ſe feciſſe peccatum mortale, ac proptereà peccaret mortaliter; mortaliter enim peccat, quem pœnitet non peccaſſe mortaliter.

927. Poſui duos caſus; ultimo non erat annexa reſtitutio, erat primo; ut videas qualiter in aliis debeas philoſophari. Vnde, ſi inſit reſtituendi obligatio, ſequere reſolutionem illam; iſtam tamen, ſi obligatio reſtituendi non adſit. Hinc ad ſtatum religioſum.

928. Religioſus N. accipit plura modica à Communitate, ita ut in ſingulis peccet venialiter contra virtutem Paupertatis, & poſteà unico actu vult non reſtituere illa omnia. Peccatnè mortaliter? Neceſſarium eſt ante reſolutionem, bene intelligere quæſtionem. Plures actus ſuppono, qui ſint peccata venialia; quia, ſi quiſpiam acciperet pluries aliquid comeſtibile, cùm ſupponatur voluntas tacita prudentis Prælati, illi actus non eſſent peccata venialia; vel ſi eſſent, non eſſent in genere furti, ſed in genere inobedientiæ: quia in illa modici cibi ſumptione clandeſtina, eſſet Prælatus involuntarius quoad modum, non verò quoad ſubſtantiam, & ita qui peccaret venialiter in ſimilibus actibus, non delinqueret contra Paupertatem, ſed contra Prælati reverentiam, atque ideo, ut plurimùm, ceu filiusfamilias in quarto præcepto decalogi. Vnde talis Religioſus nõ teneretur ad reſtitutionem. Primò, quia nil injuſtè accepit, qui in genere furti non peccavit; ſecundò, quia cùm eſſent comeſtibilia, potuit acquirere verum dominium de licentia implicita Prælati, ut ſuprà diximus; ergo in tali caſu nulla eſt reſtituendi obligatio.

929. Tota ergo difficultas in eo eſt, ut ſciamus, an qui plura parva accepit, debeat reſtituere; ita ut in illis actibus venialiter peccaret contra Paupertatem, videlicet involuntario Abbate non ſolùm quoad modum, ſed etiam quoad ſubſtantiam actus. *Reſpondeo affirmativè.*

929. b. Vbi obiter notandum eſt, hic nullum authorem boni nominis à me diſſidere; quia licèt aliqui eos moderniores in turmas dividant, ipſi tamen inter ſe non differunt. Quoniam quando aſſerunt Religioſos non teneri ad reſtitutionem illarum rerum quas paulatim ſumpſerunt, agunt de rebus conſumptibilibus, in quibus debet intelligi quoad rei ſubſtantiam licentia prudentis Prælati, nam nõ intelligere talem licentiam, eſſet procedere contra Prælati authoritatem & diſcretionem; nullus enim debet præſumere illum non eſſe prudentem, non eſſe Patrem, eſſe parcum, eſſe tyrannum: ſanè tyrannidis eum condemnarem, qui nollet ſubditos ſuos accipere fruſtum panis, cùm volunt, hoc enim nec interdicitur ipſis mancipiis: Idcirco, ſi viderem aliquem monachum non ſumentem jentaculum, propter abſtinentiam laudarem; ſi non ſumeret propter paupertatis votum, condemnarem illum de judicio temerario, & contra illum hoc ratiocinium efformarem. Non ſumis jentaculum ne agas contra votum paupertatis? ergo præſumis tuum Prælatum fore invitum quoad ſubſtantiam jentaculi; ergo præſumis illum eſſe imprudentem, & non Patrem, ſed potiùs parciſſimum Tyrannum; quia nondũ de Tyrannis legi, quod negarẽt cibos filiis ſuis.

929. c. At dices non tenere exemplum, poſſet enim Prælatus eſſe invitus quoad panis ſubſtantiã, nec tamen avarus aut tyrannus haberi, nam tenetur curare ut abſtemii ſint ſubditi, & ideò illis interdicere ut extra loca & horas regulares, ne fruſtum quidem panis habeant.

929. d. Et quidem cùm inſtas contra me, meam ſententiam confirmas; nam ſi ægre fert Abbas, quod Paululus non jejunet, non eſt invitus quoad ſubſtantiam panis qui comeditur, ſed circa locum & horam quâ comeditur, quia ſi eumdem ille panem meridie in refectione comediſſet, non reprehenderetur à Prælato. At horam locumq. non militare contra paupertatem, ſed eſſe concomitantias circumſtantias manifeſtum eſt.

Digitized by Google

930. Authores, qui ad reſtitutionem in talibus caſibus regulares obligant, agunt de actibus, qui in genere furti & paupertatis fuerunt peccata venialia, & ſic inter illos nullum reſtat diſſidium.

931. Vt de Religioſis philoſophatus es, loquere de famulis, ſervis, & ancillis; quia etiam ſunt filiifamilias, comedunt cùm inveniunt, luunt cùm inveniuntur luunt ſanè, non quòd comederint, ſed quòd non petierint ab œconomo: nullus enim dicet, ſe velle, quod ſui famuli aut filii non comedant. Quod ſi ipſe Paterfamilias ſemper punit inobedientiam, non furtum; dicendum eſt, tales non delinquere contra ſeptimum præceptum decalogi, ſed contra quartum. Atqui contra hoc illa irreverentia non eſt gravis, ergo nec erit peccatum mortale, nec obligatio aliqua reſtitutionis.

Non cito authores, quia omnes video probabiliter in hac eſſe ſententia, & ideo non eſſe citandos.

Hanc doctrinam contraxit, citavit, & propugnavit Baſæus Florum ſuorum paginâ 331.

DISPVTATIO LXIII.

Contra Paupertatis votum materia magna, quæ? quando?

932. ORdior maximè neceſſariæ difficultatis ſolutionē. Nunc fortè aptior ut ſcribam, & ſecundis curis edita recognoſcam, quòd hæc ipſa alieno exarem calamo ſummam paſſus rerum omnium iacturam. Solebas, amice lector, ſummum in me reprehendere verum temporalium contemptum, & vel inde præſumere me de furtis tractaturum aut benigniùs aut laxiùs, ut potè qui nullā recureos de damnis, quæ à latronibus & furibus aliis inferuntur, iudicare non poſſem. Sed jam experientia magiſtra me doctiorem, me aptiorem reddidit, ut poſſim hanc ipſam materiam retractare. Lovanii etiam ad lauream Doctoralem admiſſus, & aliquot florenorum millibus, quæ congeſſeram, ſubreptis furto, in curſus medio ubi impetus ſolet eſſe velocior, manſi ſine alis, nec tamen vel ideò turbatus. Quæſivi mutua, quæ deerant; curſum conſumavi, fidem ſervavi, Francofurti etiam Epiſcopus denominatus, in Vicarium Eminentiſſimi Principis Electoris electus, notabilem pecuniæ ſummam pro impenſis Romanis, pro conſecratione & juribus requiſitam congero, & in manus militum incidenis Apoſtolicus reddor, & Herbipolin ſine perâ ſine duplici tunicâ lætus & hilaris ingredior teſtis mihi infortunii Reverendiſſ. D. Euſſerſthallenſis, itineris ſocius, & miſeriarū particeps, ſimiliter etiam ſpoliatus. Et quidem in his duabus occaſionibus, ut alias minoris momenti & conſequentiæ omittam, multa florenorum millia perdidi. Illa abſtulerunt homines ſcelerati ab invito; vellem ut reſtituerent, fateor; non tamen ita invitus ſum, ut velim eos teneri ad reſtitutionem ſub mortali. Non tanti mihi tria vel quatuor florenorum millia, quàm una ſola anima, quæ Chriſti ſanguine redempta eſt. Peccaverint ex erroneâ conſcientiâ illi, mihi & ipſis condoleo, o utinam illud redimere peccatum poſſem vel majori iacturâ. Quid ergo hic facturus homuncio, judicaturus homines qui res terrenas magni faciunt, cùm illas ego vix aut ne vix quidem faciam parvi? Quo idioma acturus ſum cum viris, qui tanti unum aureum æſtimant, ut & ejus intuitu latronem poſſe occidi doceant, qui iniuſte læſus tametſi multa florenorum millia perdiderim, non puto perdidiſſe rem gravem? Ridebo è meo dolio Diogenes Alexandros, pauper divites, aut fortè dives pauperes, & controverſiam iſtam ex alienis principiis ad mea climatis pertractabo.

932.b. Dico igitur in furti materiâ debere poni duos terminos, alterum magnitudinis, alterum parvitatis. Materiam magnam eam dico, quæ eſt ſufficiens ad conſtituendum peccatum grave. Bifariam autem ſumitur magnitudo materiæ, *abſolutè* videlicet & *reſpectivè*.

932.c. Aſſero igitur, loquendo ſimpliciter & abſolutè, dimidium regalem, hoc eſt moneta Belgica duos vel tres ſtupheros, eſſe materiam reſpectu univerſorum parvam: vide *numerum* 43. quatuor autem florenos ſeu ſedecim regales pleriq; judicant materiam magnam: unde, conſequenter loquendo, nec minor materia trium ſtupherorum erit gravis, nec major quatuor florenis levis. Inter hos terminos remanent probabiles ſententiæ recentiorum.

933. Si materiæ gravitas ſumatur reſpectivè, dicendum eſt, majorem quantitatem requiri ut damnum illatum diviti ſit peccatum mortale, quàm illatum pauperi. Qui vult authores conſulere, inveniet, quot capita, tot ſententias. Curioſus legat Navarrum *in Man. c. 17. n. 3.* Cordubam *in ſumm. q.* 109. Aragonium & Bannez. *in 2.2. q. 66. art.* 6. Salonium, Toletum *lib. 5 c. 6. n* 3 Medinam *in 2. p. q. 88. art. 8.* Valentiam *tom. 3. diſp. 5. quæſt. 10. punct. 6.* & alios quos citat Diana *de religioſa paupertate reſ. 36. in princ.* Agendo igitur de his qui non à ſuis parētibus, ſed ab extraneis furantur.

934. DICO PRIMÒ. *Ablatio injuſta dimidii regalis, ni ſequatur aliud detrimentum, nunquam eſt peccatum mortale in materia furti.* Dixi *in materia furti*, quia poſſet inde ſequi magna incommoditas poſſeſſori legitimo, & licèt dimidius regalis non eſſet materia gravis in genere furti, eſſet occaſio damni aut incommodi magni, & ita non haberet ſpeciem à ſua materia, ſed ab illato detrimento: unde ſi id eſſet in genere commoditatis, pertineret ad Decalogi præceptum quintum, & ſic de aliis.

935. DICO SECUNDÒ. *Injuſta quatuor florenorum ablatio ſemper eſt materia gravis.* Non habeo rationem alicujus momenti, qua probem nūquam eſſe materiam peccati venialis furari quatuor florenos, ſed nec ſuppetit ratio, qua abnegem: ideoq; ſubſcribo ſententiæ cōmuniori, propoſui enim in totâ hac diſputatione dicta à variis ad ſtili conſequentiam redigere, nō tamen ſententiam propriā ſtatuere.

936. DICO TERTIÒ. *Quantitas minor florenis quatuor & major dimidio regali, aliquando eſt gravis, aliàs levis, penes damni illati quantitatem.* Poſitis illis duobus terminis, de quibus jam diffinivimus, intermedia debent judicio prudentis viri ſubjacere. Bonacina *de contr. diſp. 2. q. 8. p. 1. n. 7.* diſtinguit inter perſonas illuſtres, divites, artifices, & pauperes. Sed hæc diſtinctio non ſatisfacit: quia in hac quæſtione non eſt attendenda qualitas, ſed quantitas.

937.

Digitized by Google

937. DICO IGITUR QUARTO. *Quando quantitas eſt major dimidio regali, & minor ſedecim, judicanda eſt gravis reſpectivè, ſi ſit octava pars redituum unius diei: ſi minor, erit levis.* Ideò qui furaris unum florenum ab eo qui habet annuatim mille ducatos, peccas mortaliter: quia cùm ipſe dietim habeat florenos 7½, unus florenus erit major octavâ parte. Sed Princeps qui habet ſex millia ducatorum, habet diebus ſingulis 180. regales plus citrà, quorum octava pars erit 22½; unde qui ab illo acciperet tres florenos, non peccaret mortaliter, quia hæc quantitas eſt minor octavâ parte diurnæ ſuſtentationis.

938. Dicis. Ergo qui à Principe habente duodecim millia ducatorum annuatim, ac proinde dietim florenos nonaginta, furaretur decem florenos, non peccaret mortaliter. Ex principiis poſitis nego conſequentiam: quia illa materia, licèt non ſit gravis reſpectivè (ſupponitur enim minor octavâ parte diurnæ congruæ) eſt magna abſolutè: eſt enim major quatuor florenis, qui conſtituunt ſimpliciter magnam quantitatem, ultra quam quidquid ſit, ſemper erit materia magna.

939. Hinc fortè colliges, peccare mortaliter eum, qui furatur dimidium regalem ab habente unum florenum dietim, quoniam furatus eſt dietæ octavam partem. Sed malè: quia ſicut quatuor florenorum aut major quantitas nunquam eſt materia parva: ſic ſimiliter medii regalis aut minor quantitas, nunquam eſt magna.

Ab habente binos florenos diebus ſingulis, unus regalis non poteſt injuſtè accipi ſine lethali culpa, minor quantitas poteſt. Et hujuſcemodi adnumero quarto generi à Bonacina *de contr. diſp. 2. q. 8. punct. 1. n. 7.* deſignato. Ad hoc ut duo regales non ſint gravis materia, eſt neceſſarium quòd illorum dominus habeat annuatim ducatos ſexcentos, ſeu dietim ultra quatuor florenos. Tres regales judicarem grave nocumentum habenti octingentos ducatos annuatim, hoc eſt, dietim ſex florenos. Tres floreni non eſſent grave nocumentum Principi habenti diebus ſingulis ultra vigintiquatuor. Quatuor florenos apud quemcumq; crederem magnam materiam; quia, abſolutè & ſimpliciter loquendo, hujuſcemodi gravis judicatur.

Gravitas iſta relativa, prout à me deſignatur, eſt utilis non ſolùm huic materiæ, ſed etiam cunctis aliis: ubique enim dico partem octavam totius, eſſe materiam gravem; levem, octavâ ipsâ minorem.

940. Gravitas abſoluta habet terminos abſolutos parvitatis, & magnitudinis. Hoſque debere deſignari patet: quia aliàs diceres furantem unum ſtupherum à Sacerdote paupere, peccare mortaliter, cùm is non habeat niſi octo ſtupheros pro ſtipendio Miſſæ, & hos non diebus ſingulis: quæ materia, ex natura ſua eſt incapax talis gravitatis. Sic dico, eum qui fuerit furatus à mendico habente unum ſtupherum, non peccaſſe mortaliter in genere furti: quia unus ſtupherus eſt ſimpliciter materia levis. Dixi *in genere furti*: quia ſi inde ſequeretur illum mendicum totâ die non comedere, eſſet peccatum in genere incommoditatis contra Decalogi præceptum quintum, & contra hoc poſſet eſſe grave, ſi damnum conferetur grave.

941. Signato parvitatis termino, conſequens eſt debere etiam poni terminum magnitudinis: cum non ſit major ratio unius, quàm alterius: præterea, quia ſi non daretur terminus magnitudinis, ſequeretur furantem à Rege aliquo ſeptem millia ducatorum, non peccare mortaliter. Sequela probatur. quia reperiuntur Reges habentes annuatim ultra milliones viginti duos, (vel, ut Merſennus loquitur, ultra vigintiduillionem) ac proinde dietim ſexaginta millia ducatorum, cujus pars octavâ eſt 7500. major quantitate furatâ. Arqui nullus eſt tam in ſentiendo præceps, qui dicat ſeptem millium ducatorum furtum non eſſe peccatum mortale: ergo neceſſariò debemus dare terminos magnitudinis & parvitatis.

942. Termini iſti mihi ſunt ſatis clari in genere, &, ut credo, præteritâ ratione ſatis demonſtrati: reliquum, in ſpecie non ſunt mihi ſatis evidentes. Me explico. Dico, quod licèt mihi ſit evidens dari terminos abſolutæ magnitudinis & parvitatis: non eſt evidens ubinam debeant aſſignari. Parvitatis terminum ad minorem quantitatem nunquam reducerem, forſitan alij reducent ad majorem. Furtum ut culpa gravis ſit, duo poſtulat, & materiæ ablatæ quantitatem notabilem, & quod hæc auferatur ab invito domino: nullus enim propriè fur dicitur, qui rem accipit à permittente. Si agamus de filijsfamilias, quantitas quatuor florenorum gravis eſt: ſed patres minùs ſunt involuntarii erga filios, quàm erga extraneos. Ideò placuit (ut de filiis agam) aſſerere tunc filium peccare mortaliter, cùm peregrinus etiam peccaret mortaliter, ſi auferret ab eadem perſona dimidiam illius ſummæ partem. Magnitudinis limes erant quatuor floreni. Ex quibus principiis

DICO QUINTO, *Filius, qui à patre ſuo furatur octo florenos, peccat mortaliter.* Aliis hoc videtur ſeveriſſimum: debet tamen dici, vel nulla eſt dicendi conſequentia. Poterit etiam peccare mortaliter aliquando in minori quantitate, ſi Pater non fuerit opulentus. Idcirco

943. DICO SEXTO. *Filiusfamilias, qui à patre ſuo furatus fuerit minus quàm octo florenos, reſpectivè veniet judicandus: ſi ablata quantitas compleat reditûs diurni quartam partem, peccabit mortaliter: non, ſi quintam.* Poſuimus communes terminos reſpectivos in octava parte. Patres erga furta filiorum minùs invitos eſſe quàm erga exterorum, eſt per ſe notum: quantum minus ſint involuntarii, quis ſciat? ſaltem mihi ſatis videtur congruum, Patrem duplò majorem habere curam filii, quam famuli: unde, ſi octava pars unius dietæ erat famulo aut peregrino furanti gravis quantitas: ni duplum filius ſubripiat, non eſt de culpa gravi condemnandus: ergo non peccabit mortaliter filius, qui ſine ſui patris licentia ſumet minus quàm unius dietæ quartam partem, modò illa pars non veniat ad octo florenorum quantitatem; nam hanc judico ſimpliciter, & abſolutè magnam erga filios.

944. DICO SEPTIMO. *Monachus eſt verè filiusfamilias Monaſterii.* Ideò de monacho, ut de filio familias, debes philoſophari. Ita Ledeſma *in addit. ad ſumm. tom. 2. c. 4.* & Cenedus *in tract. de paup. relig. dub. 20. n. 10.*

Digitized by Google

(*ſicut mos eſt parentum*) *præſumitur pro conditione ſuâ & ſtatu indulgere filio minutiores ſumptus, & multò magis maritus uxori: ſecus ſi res eſſ t magni valoris.* Vbi furtum cognoſcit, & à veniali excuſat, quod vel inviti non credendi parentes ſint, vel non ſit materia quæ digna ut prudenter inviti eſſe poſſint. & nota Religioſos in omnibus ut filios familias decet, habendos & tractandos eſſe.

955. Eodem modo quo de furtis de aliis omnibus philoſophare. Sic in divino officio omittere unum aut alterum verbum, non eſt peccatum veniale; imò nec unum verſum, quia moraliter nihil eſt.

In materia etiam venerea gravis erit octava pars delectationis completæ; materia levis, minor octavâ parte: materia moraliter nulla, quæ moraliter loquendo non ſit ſenſibilis. Sic etiam in aliis.

956. Sit hæc regula. Quidquid eſt minus minimâ monetâ Reipublicæ, eſt politicè nihil. Patet; quia illud non habet pretium publicum & civile.

957. In rebus pretio non commutabilibus octava pars totius eſt minima materia magna: octava pars octantis, ſeu ſexageſimaquarta totius, eſt minima materia parva. Ergo ſicut id quod eſt minus octavâ parte totius, non eſt materia magna, ſed minor magnâ; ſic ſimiliter, quidquid eſt minus ſexageſimâ-quartâ totius, non erit materia parva, ſed minus parva; nempe erit aliquorum phyſicè, quod cenſeatur nihil moraliter. Debes ex mandato legitimo eſſe in Eccleſia per duas horas, & fuiſti tantùm centum minutis (hora habet ſexaginta) peccaſti mortaliter: ſi fuiſſes 110. minut. peccaviſſes venialiter: ſi 119. nedum venialiter; licèt enim mathematicè 120. differat à 119. hi tamen numeri ſenſibiliter & moraliter non diſtinguuntur.

957. b. Hæc omnia, quæ de materiâ nullâ ſtatui, conſonant Capiti *Revera. de conſ. diſt. 2.* & *l. ſi oleum. §. ultim. ff. de dolo.* & *l. Senatus. 8. de legib.* ubi habetur, *Quòd parum & nihil in jure æquiparantur*; unde videtur originem traxiſſe commune Politicorum axioma, quod aſſerit, *Parum pro nihilo reputari.*

DVBIVM INCIDENS.

957. c. Egi de materiâ parvâ & nullâ, hac diſput. LXIII. & diſp. LXIV. ſequenti acturus ſum de licentiâ expreſsâ & implicitâ, videtur bene interſeri quæſtionem quæ utramque diſputationem conjungens, claudat præcedentem, & viam alteri aperiat. Inquiris, An probabiliter defendi poſſit Mendozæ ſententia aſſerens nõ peccare mortaliter Religioſum qui contra expreſſam Prælati licentiam aut juſſionem duos regales argenteos expendit. Proponã priùs partem aſſerentem utens verbis Ludovici de Mirandâ *in Manualis q. 28. art. 17.* & poſteà proprium judiciũ adjungam.

Pater Fr. Ildefonſus de Mendoza Auguſtinianus in quodlibetis. quodlib. 8. (ait Miranda) ſalvo meliori judicio & ſub aliorum cenſurâ dicit, quod Religioſus pauper (hoc eſt, voto paupertatis obſtrictus) qui inconſulto Prælato, & ſine ipſius licentia recipit, retinet, expendit, & conſumit quantitatem duorum argenteorũ, non peccat mortaliter, etiam palam dicente ſibi Prælato, ne eos expendat, aut conſumat. Et ratio ipſius eſt, quia quantumvis neget licentiam, & palam dicat, ne id fiat, adhuc ſubditus in re tam parvæ quantitatis, & tam parui momenti cenſetur operari cum licentiâ, rationabiliter præſumptâ. ream licet Prælatus, ut præmiſſum eſt expreſsè eam ſibi neget, non tamen rationabiliter, ſed prorſus irrationabiliter: Valdè enim (inquit) durum, atque irrationabile eſt, quòd velit Prælatus habere Regioſum ſibi ſubditum, tanquam vile mancipium & ſervum, cùm longè aliter ſe res habeat ac debeat habetur: quapropter dicit, quod ſicuti mulier, ſi maritus nullo modo ſibi permitteret facere Eleemoſynas, etiam parvas, non peccaret contrafaciendo, & erogando aliquas in parvâ quantitate, cum maritus debeat rationabilter, uxori talem licentiam concedere, & ſi eam negat, irrationabiliter negat, ac proinde nec curandum de illius negatione, ſive nolitione, ut tenet communis Theologorum Schola, agendo de eleemoſynâ, ſic (inquit prædictus Mendoza) dicendum eſt, de Religioſo, qui recipit, retinet, expendit, aut conſumit duos argenteos abſque licentiâ Prælati, & eo inconſulto, aut etiam negante illam.

Et reſpondeo Mendozam fuiſſe virum doctiſſimum, nec occurrere cur ejus opinio debeat dici improbabilis.

NOTA.

957. d. Multa monetarum nomina fortaſſe leges, quæ non intelliges, nam in diverſis provinciis acceptio eſt varia. Hanc diſputationem ſcripſi Salmanticæ, edidi Lovanii, & recudo Moguntiæ, & nomina Belgica retineo. *Scutum* igitur habet regales tredecim, *Ducatum* undecim, *Philippicum* decem. *Ducatonum* duodecim, *Pataco* novem, & tres ſtupheros ſeu albos, *Florenus* quatuor regales, *Capitellum* duos regales, *Regalis* quinque ſtupheros, aut triginta quatuor marabetinos. Hæc addidi, ne in computu hæreres aut pretio, cum me legeres computantem.

DISPVTATIO LXIV.

De licentia Prælati requiſita.

958. IN expendendis bonis Monaſterii requiritur Abbatis licentia: ſed qualis? licentia eſt multiplex: nempe, *ſcripta, expreſſa, implicita,* & *interpretativa.* Licentia *ſcripta* dicitur, quæ in ſcriptis: *expreſſa* eſt, quam diſertis verbis dedit Abbas ſine ſcriptura: *Implicita* illa eſt, quæ ab aliquibus *virtualiter expreſſa* dicitur, quæ probabiliter, aut evidenter colligitur ex alia expreſſa, v. g. Nominat aliquem Abbas Patrem Monialium, Grangiarium, aut mediorum collectorem: is non poſſet egredi ex Monaſterio ſine licentia Abbatis, ſed habet implicitam; quia cùm domi non poſſet gubernare Moniales, nec adminiſtrare bona Grangiæ, nec conjungere reditus, eo ipſo quòd habeat tale officiũ, debet credere ſibi implicitè datam fuiſſe licentiã obeundi ſuam miſſionem: niſi enim hoc crederet, procederet ut minùs-cordatus. Licentia *tacita* ſive interpretativa illa eſt, quã præſumitur daturus Abbas, ſi peteres.

959. Dico igitur, licitè poſſe monachum operari cum qualibet ex iis licentiis, ſcriptâ, expreſsâ, implicitâ,

Digitized by Google

tacitâ, aut interpretativâ. Addo primò, non eſſe neceſſarium, quod licentia implicita evidenter ſequatur ex expreſſa; ſed ſufficere, quod inferatur probabiliter; quia in moralibus raræ ſunt evidentiæ, & ſufficiunt illationes merè-probabiles. Eſt lege cautum, verbi gratiâ, nullum Religioſum poſſe habere pecuniam apud ſe, eligeris in Cellerarium, non ſequitur evidenter, & ex natura rei, quod habiturus ſis pecunias; poteris enim officio ſatisfacere, etiam ſi pecunia fuerit penes Prælatum, vel potiùs apud neutrum, ſed in arca communi ſub tribus, aut pluribus ſeniorum clavibus, ut ſit in Hiſpania, ubi ſecretis ſuffragiis eliguntur Clavigeri, ſine quibus nemini in arcam aditus. Quod ſi, iis non obſtantibus, videris prædeceſſori tuo in eodem officio licuiſſe habere penes ſe pecuniam, poteris probabiliter credere idem etiam tibi licere, quouſque contrarium declaratur.

960 Addo ſecundò, licentiæ interpretativè te non debere habere evidentiam Moralem, ſed ſufficere opinionem probabilem cum formidine contrariæ partis: ita Sanchez *in ſumm. tom. 2. l. 7. c. 39. n. 13.* & ex eo Diana *de paup. relig. reſ. 31. § ſed circa:* Vnde collige, verè erraſſe Molinam, & Ledeſmam petentes moralem certitudinem, cùm ad bonitatem actuum moralium ſufficiat probabilitas etiam moralis.

961. Rogas, unde poſſis bene interpretari voluntatem Abbatis, & credere te habere ipſius tacitam, aut interpretativam facultatem. Reſpondeo, ex multis capitibus: primò, ſufficeret te vidiſſe aliis tibi ſimilibus, in occaſione ſimili, talem licentiam concedi. *Tibi ſimilibus* dixi, ſi enim eſſet licentia conceſſa diſſimilibus, non ſufficeret ad interpretationem quia multa conceduntur ſenioribus, infirmis, debilibus, ſacerdotibus, Monachis, quæ non concederentur junioribus, ſanis, robuſtis, Diaconis, Converſis: plura in hac occaſione, quæ non concederentur in alia; quæ omnia ſunt ponderanda.

962. Secundò, conſiderandum eſt ingenium Superioris; quia quando is eſt ſuavis, dulcis, humanus, facilior eſt interpretationi locus.

Tertiò, Iuvabit cognoſcere analogiam inter Abbatem, & ſubditum, nam ſi profiteantur particularem affectum, habebit interpretativam licentiam plurium rerum.

Quartò, erit utile examinare naturam ipſius etiam licentiæ; ſi enim ſit in utilitatem Monaſterii, cur veniret Monacho ingenuo deneganda? Nota tamen interpretativam cum adeſt Prælatus aut adiri poteſt, à viris doctis meritò non admitti. poterit tamen etiam tunc tolerari, quando ſciretur ſaltem probabiliter non diſplicere Prælato ut ſubditus utatur licentiâ illâ implicitâ ſeu interpretativâ. Patet Alphonſus Rodriguez in exercitii perfectionis tract. III. cap. XIII. ſic inquit. *Advertunt præterea aliud Authores circa tacitam ſeu interpretativam licentiam; videlicet, quod ad hoc ut Religioſus dare aliquid aut figere aut accipere tenereque poſſit, non ſufficiat noſſe licentiam à Superiore, ſi peteretur continuò conceſſum iri, ſed quod ſcire inſuper oporteat Superiorem per id gratum ratumq; habiturum, quòd ſe etiam inconſulto, rem illam des, accipias, retineas.* C[illegible] libenter ſubſcribo.

963. Hæc omnia conducunt ad tollendos ſcrupulos, & ut ſit vera ſententia dicentis, *Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve;* quia aliàs Religio eſſet jugum, quod neque nos, neque Patres noſtri ferre potuiſſent. In iis omnibus conveniunt ferè omnes authores. videantur Homobonus *de Exam. Eccl. p. 1. tr. 7. c. 32. q. 130.* Bartholomæus à S. Fauſto *in theſ. relig. l. 8. q. 162.* Diana *de paupert. relig. reſ. 31.*

De licentiâ expreſſâ, quæ ſit invalida moraliter.

963. b. Dari implicitam licentiam etiam ubi interdictio expreſſa reperitur, oſtendimus; & conſequentiâ doctrinæ dicendum dari interdictionem implicitam etiam ubi datur licentia expreſſa. puta ſi hæc ſit extorta mendacio aut circumſtantiæ tales ſint, quæ certiſſimè impedirent, ſi dictæ. In definitionibus Germanicæ Congregationis quæ latæ fuerunt in Bavaria anno 1595. Præſide Edmundo à Cruce Ciſtercii Abbate hæc lego. *Cùm Abbas alicui negaverit aliquid, ab alio id petere non præſumat; ſi quid etiam Cellerarium re uſaverit, & id à Priore poſteà poſtulaverit, caveat ne celate Cellerarium illud ſibi renuiſſe; ſimiliter quod Prior non conceſſerit, ſi ab Abbate petieris, ullatenus omittas dicere Abbati Priorem id negaſſe, aliter ſe doli reum eſſe noverit.* Ergo, qui à Priore negatam ab Abbate poſtulat & expreſsè impetrat, non putet ſe habere licentiam; quia Abbatem omnino circumvenit, qui credendus eſt non voluiſſe aut Priorem confundere, aut tollere ſubordinationem: ergo cum maximè expreſſam, imò ſcriptâ ſi velit, habeat, ſciat ſe licentiâ carere; illa enim licèt expreſſa & conceſſa phyſicè, eſt nulla & negata moraliter. ſcitur enim, non jam probabiliter, ſed evidenter, aut Prælatum eſſe imprudentem, aut nolle concedere licentiam, quæ diſciplinæ monaſticæ noceat, aut Priorem confundat.

Hæc lex tam utilis, ne neceſſariam dicam, credita, ut eadem illam Congregatio anno 1626. in Comitiis habitis in Cæſareenſi Monaſterio reſcripſerit & confirmarit diſtinct. V. quæ de votis eſt §. De paupertate. notaritque eſſe antiquiſſimam in Ordine, utpote ex libro Vſuum deſumptam.

DISPV-

DISPVTATIO LV,

De Religioſis inter ſe.

964 OMnia, quæ habent Religioſi filii eiuſdem Monaſterii, ſunt eiuſdem domini, nempe Communitatis, & ita dum alter alteri concedit ea quæ habet ad uſum, nõ mutatur dominium, ſed remanet apud priſtinum dominium. Ex quibus principiis certiſſimis ſit Concluſio.

965. *Religioſus poteſt dare quæcumq; alteri filio eiuſdem domûs, quin peccet contra Paupertatem.* Ita docuit expreſsè noſter Llamas *in Meth.p.4.c.9.§.12.* Vnde non ſolùm libros cuiuſcumque pretii, & veſtes quaſcumque, ſed etiã picturam cujuſcumque valoris, licèt excederet pretium millium ducatorum, poſſet Monachus dare Confratri. Ratio eſt manifeſtiſſima, quia hic nullum detrimentum fit bonis Monaſterii, nam ipſius illæſum dominium conſervatur. Vſus non eſt contra Monaſterium, quid enim huius refert, quod talis pictura ſit in cubiculo Ioannis, aut Pauli? ſolùm hic iniuria fit Prælato, ſine cuius licentiâ dantur munera, cùm ſit expreſſum in Regulæ cap.54. ſine Abbatis licentia nulla munera nec à Confratribus accipienda eſſe: atque ideò qui talem picturam, aut aliam rem ſummi valoris dederit contra Prælati præceptum Obedientiæ, peccabit ſanè mortaliter, ſed non contra Paupertatem. Qui in talibus rebus contra Abbatis præceptum Obedientiæ non operatur, peccat contra Regulam in foro exteriori, in quo eſt puniendus: & . cœna corporalis ſufficit ad conſervationem diſciplinæ. Ipſum Llamas ſequutus eſt Fagundez *de præcept. Eccl. tract.2.lib.8.c.6.n 4. & 5. & 6.* Et ſanè credo hanc concluſionem demonſtrari.

966. Aliqui illam limitant. *Religioſum poſſe hoc facere*, dicunt, *modò ſibi reſervet ad uſum neceſſaria*: quia ſi non reſervaret, ſequeretur grave damnum Communitati, quæ deberet ſtatim ipſi de neceſſariis providere.

967. Sed hæc limitatio non eſt univerſalis, quia poſſet quis velle pati incommoditates ex defectu datę rei provenientes, quin aliquid à Communitate peteret, & in tali caſu nullum damnum emergere monaſterio.

968. Præterea nullum damnum ſubſtantiale ſequitur monaſterio ex eo quòd aliquid ematur Petro, quod non deberet aliàs emi; quia in genere dominii tam dives monaſterium eſt quàm antea, puta ſi antea haberet 20. ſcuta, & modo habet æquivalentis pretii veſtem, quâ Petrus utitur. Nec juvat dicere, quòd iſta teretur, quia etiam tereretur alia quam dedit ſuo confratri. Damnum igitur ex mutuis fratrum muneribus ſequi non poteſt, ac proinde nec aliquid, quod ſit contra virtutem Paupertatis.

969. Fateor eſſe Prælato incommodum commutare pecuniam pro rebus quæ maneant in communitate, quoniam pecunia utilior ipſiſmet rebus eſt. Vnde non in proprietatis genere judicandus eſt talis Religioſus, ſed in genere incommoditatis, in præcepto quinto decalogi. Incommoditas ut cenſeatur gravis & non poſſe inferri ſine mortifero, extraordinaria debet eſſe; homo enim labori eſt natus; Abbas creatur non ſomno, ſed curis, & officii jure debet habere de rebus ſingulis curas graves, quæ graviter augeri non poterunt, niſi extraordinariæ reddantur.

970. A fortiori hæc concluſio tenenda eſt de commodatione, mutuatione, imò commutatione rerum: & de commutatione ſcias eſſe probabile, Monachum non ſolùm poſſe veſtes, libros, & alia quæ habet ad uſum, commutare cum confratribus, ſed etiam cum ſæcularibus, modò in commutatione rigor juſtitiæ plùs citra conſervetur. Vnde, qui daret ſæculari unam togam pro uno libro ſimilis valoris, non peccaret mortaliter. Ita tenent Lopez, & Rodriguez citati à Sanchez *in ſumm.tom.2.lib.7.c.19.n.67.* & Bartholomæo à S. Fauſto *in theſ.relig.l.8.q.158.n.2.* Ita etiam Ledeſma *in addit. ſumm.tom.2.c 4.dub.7.* Ioannes de la Cruz *de ſtatu relig. l 1.c.3.dub.3.concl.2.* Peirinus *de Relig. tom.3.c.2 quæſt.2.§.2.* Diana *de pauper.reſ.38*

971. Quando Religioſus clanculo aliquid accipit ab alio licèt ſummi valoris id ſit, non committit furtum, quia dominium remanet apud eundem dominum. Poterit hæc ſubreptio eſſe mortale peccatum ex capitibus multis, ſed non contra virtutem paupertatis. Primò, ſi ſit obedientiæ præceptum impoſitum contra actiones ſimiles, tunc enim peccabit, ſed contra votum Obedientiæ. Secundò, ſi illud ſubripit à ſuo Confratre, ut det extraneo, tunc enim peccabit contra Paupertatem, non qua ſubripit ab uno, ſed qua largitur alii: quia licèt in acceptatione non mutetur dominium, mutatur tamen in donatione. Tertiò, ſi inde ſequeretur gravis Confratri incommoditas, & vix poteſt non ſequi non ſolùm incommoditas, ſed & grave damnũ, ſanè incommoditas, nam ille careret neceſſariis, ſanè damnum, quia craſtinâ die poſſet Prælatus illam rem petere ab eo, cui dederat, & illum punire tanquam proprietarium, quia de occultis non iudicat Eccleſia, & ſic Prælatus prudenter poſſet ſuſpicari, rem illam non fuiſſe furto ablatam, ſed potiùs ab eo donatam exteris. Tandem, quia talem rem vel accipit à confratre cum animo relinquendi eam in cubiculo ſuo expoſitam oculis omnium, vel cum animo occultandi, ita ut ignoret Prælatus ubi illa ſit. Si primum, ſe exponit periculo ut puniatur, ceu fur & latro, & parvipendatur à confratribus, & ideò ſibi infert damnum magnum in honoris materia, quem ſi ſubſtantialis ipſe ſit, ex quinto Decalogi præcepto debemus conſervare. Si habet animum occultandi, jam rei ſubſtantiam occultat Prælato, & eſt verè Proprietarius, non quòd à cõfratre ſubripuerit, ſed quòd occultet Prælato: niſi fortè dicat ſe occultare non ſubſtantiam rei, ſed modum, nempe illam minus-ingenuam circumſtantiam. [De modi occultatione vide *n.*897.]

meas à longè. (Pſalm.75.) *quia cogitatio hominis confitebitur tibi.* Nam ut ſolicitus ſit circa cogitationes ſuas perverſas, dicat ſemper humilis Frater in corde ſuo (Pſalm.17.) *Tunc immaculatus ero coram eo, ſi obſervavero me ab iniquitate mea.*

Festinet a] *In concupiſcentia belle fugere & feſtinare vincere eſt. Vide quæ notavi num.677. in Comm. a.*

Dicit b] *In Pſalmo XCIII. Deo Propheta Rex, Intellexiſti cogitationes meas à longè agens Benedicte interprete de caſtitate. Deus omnes reſpicit, bonos & malos, iuſtos & peccatores: diſcrimen tamen in hoc eſt quod continentes reſpiciat à lõgè, & prope ſit caſtis & mundis. Qui Deum ab incontinentibus remotum perſonat, Virginibus propinquum aſſerit Regius Poeta (144.18.) Propinquus eſt Dominus, ait, omnibus legentibus eum in veritate. Illis, qui legunt atque iterum legunt Deum (tales ſunt Religioſi, qui iuxta Ciceronem à religendo dicti) ipſe Deus propinquus & affinis eſt, teſte Lucâ 8. 21. Propinquus eſt Deus Religioſis; non tamen omnibus, ſed iis unicè qui religunt eum in veritate, in caſtitate, in puritate. Illis qui non mentiuntur per tonſuram, ſed ſtant ſolennibus dictis, atque premiſſis ſatisfaciunt.*

977. *Voluis Chriſtus ſemel oſtendere quanti Virgineam puritatem faceret D. Bernardi. Apparet illi in ecſtaſi de ligno pendens. Solvit clavis extenſa brachia, & famulum fidelem amplectitur, lateris vulnus pretioſiſſimum prabens & dicens (teſtis mihi Zamora Monarch. part.7. lib.6. in ſymb. S. Bern. §.19.) BIBE BERNARDE. Propinat hauſtum ſanguinis propinquus Dominus Viro puriſſimo, ut eius puritatem plusquam humanam commendaret. Et melliſluus Doctor Chriſti pendentis conſanguineus: eſt enim Caſtitatis vera & genuina præmium, eſſe propinquam Crucifixi: ipſa etenim crux etiam eſt, ac perenne martyrium.*

TEXTVS. *ex Cap.7.*

978. IN deſideriis verò carnis, ita nobis Deum credamus ſemper eſſe præſentem, cùm dicit Propheta Domino: (Pſ.37.) *Ante te eſt omne deſiderium meum.* Cavendum ergo ideò malum deſiderium quia mors ſecus introitum delectationis poſita eſt. Vnde ſcriptura præcipit dicens: (Eccleſ. 18.) *Poſt a concupiſcentias tuas non eas.*

Post a] *Concupiſcentia morbus inevitabilis, univerſos homines concomitatur. Fallit, qui aſſerit ſe adamantinum eſſe: componitur homo carne & oſſibus, & periclitaretur ſæpiſſimè, ni viſitatio Dei ſpiritum humanum cuſtodiret. Laſcivus appetitus omnium eſt comes, non tamen apud omnes idem. Sequitur bonos, præcurrit peccatoribus. Iuſti ſua deſideria fugiunt, ſuum corpus deſerunt, ut tranſveant in paradiſum. Corporea pars, quia remanere renuit fugientem ſequitur Animum, quem non adſequitur. Peccatores à ſenſu manuducti, ſibi ſcopum proponunt appetitum, & terminum concupiſcentiam. Contra hos loquitur Divinus Spiritus, cum ibi. Audi imò potius obaudi: Poſt concupiſcentias tuas ne ite, Cur? quia expedit præcedere concupiſcentiam. Si ipſa ſequatur, quam totam deſerere non potes, fuge & aſſimulare capreæ, quæ ſpirat auræ. Audi Dei legem, auræ tamen ſpiritu divino plena, & ſic velocior ipſum te fugies, & à te ipſo liber, ſecuriſſimus ad patriam venies.*

Breves dies hominis ſunt: & ſi peccator fuerit, incompleti. Viri ſanguinum & doloſi (Pſ.54.24.) non dimidiabunt dies ſuos, quia in delectationis introitu poſita eſt mors, quæ ipſos tranſglutiat. Iuſtis interitus eſt verè introitus ad gloriam: peccatoribus autè ipſe introitus delectationis, eſt verè interitus: unde meritò dicitur mors ſecus introitum delectationis poſita.

TEXTVS. *Ex cap. 53.*

979. VT ergo nuntiatus fuerit hoſpes, occurratur ei à Priore, vel à Fratribus cum omni officio charitatis: & primitùs orent pariter, & ſic ſibi ſocientur in pace: quod pacis oſculum non priùs offeratur, niſi oratione præmiſſa propter illuſiones diabolicas.

Oſculum pacis urbanitatis petebat olim, quæ iam in variis provinciis exolevit. Erat civilitas periculis multis obnoxia, quam pietatis Magiſter Benedictus non eſt auſus intermittere ſed admiſit, correctis tamen circumſtantiis. Præmitti voluit orationem: ſciebat enim Pater Sanctiſſimus, hanc eſſe dæmonis eliminatricem Dæmon, qui multa patitur, multa tolerat, multa expectat, nec orationem patitur, nec orantes to erat, nec lucrum apud eos expectat. Fugit quos fugare non poteſt.

Hic obiter notari velim quanti facienda ſit urbanitas Vel non agas cum hominibus, vel ita agas ut nullum offendas. Melliſluus Doctor ſtuduit habitûs & corporis compoſitioni, ne intuentes offenderet. Fugit hominum commercium S. Benedictus, & deſiderat neſcire ſecularia. Hoſpites non quærit: venientes tamen hilari animo de votaq; libertate recipit, audit verba quæ timet, offert pacis oſculum, quod recuſaret, ſi per patrios mores liceret: nemo enim inurbanus eſſe proximo poteſt. Iniquus, qui negat alteri quæ ſua ſunt, & non niſi alterius omnia illa ſunt, quæ debentur ex urbanitate. Sed de hoc uberius in parte Politico-Monaſtica.

DISPV-

ſtatum peccantium, (ita tamen ut poſſit omittere circũſtantias non mutantes ſpeciem.) non verò ſuum, atque id eò ſi ſit in habitu ſæculari, non tenetur dicere ſe eſſe Religioſum: ratio èſt, quia ipſe non peccavit formaliter contra votum, imo neque contra ſextum præceptum Decalogi, ſed contra quintum formaliter, & contra ſextum objective: fuit enim illis ſcandalo & occaſioni ut peccarent contra ſextum. Præterea. In hoc ſcandalo, ſeu perſuaſione, nulla voluptas ſenſualis reperitur, nulla venerea delectatio, neque in hanc aſſenſus, ſed ſolùm reperitur malitia voluntatis animam alterius occidentis, & hoc eſt contra quintum. Hinc habes ſolutionem ad caſum ſequentem.

Petrus ut ſolicitaret quamdam religioſam, uſus eſt induſtria amici ſæcularis, & tandem induſtria religioſi: cõſuleris, uter gravius peccarit ſæcularis, an religioſus, ſiquidem uterque æqualiter concurrit ad religioſæ illius prævaricationem. Reſponde, utrumque peccaſſe æqualiter, quia neuter habuit rem veneream, ſed fecit quod Religioſa haberet.

CONCLVSIO V.

987. *Mulier quæ ſine delectatione propria, ſenſuali & ſine periculo aſſenſus in propriam delectationem* (fortè id abeſſe non poteſt, fortè nec ipſa delectatio) *tactibus polluit alium vel aliam, ut alter, vel altera habeat delectationem, peccavit ſanè mortaliter*: Sed in quo genere, contra quot leges & regulas, debemus aperire.

988. Primò, ſi ipſa fuit alii ſcandalo, eſt malitia contra quintum decalogi præceptum; ſi non fuit alii ſcandalo, ut poteſt contingere, exuet iſtam malitiam.

Secundò, eſt inſtrumentum alienæ pollutionis, & ſic peccaret contra ſextum, ſed huius peccati alius eſſet cau ſa principalis.

Tertiò, ſi eſſet Monialis, non operaretur contra votum Caſtitatis. Ita Llamas *in ſumm p.3.c.8.ſ.16.* Diana *de Circumſt. aggr. reſol.61.* remittit Viris doctis examinandum, utrùm hæc opinio ſit probabilis, & pro ſua pietate noluit eam condemnare. Verùm, ſi res examinetur, non ſolùm probabilis, ſed etiam evidens eſt hæc ſententia, conſervatis principiis præcedentibus. Argumentor ſic.

989. Poterit Monialis cooperari ut Ioannes reddat debitum uxori propriæ, quin contra votum Caſtitatis procedat, quia ipſa non vovit Caſtitatem alterius, ſed propriã Ergo eadem de cauſa poterit cooperari, ut Ioannes incidat in pollutionem, quin frangat votum Caſtitatis, cùm ipſa non voverit vitare pollutionem alterius, ſed propriã: vel deſigna diſparitatis cauſam.

990. Dices; aliam eſſe actionem licitam, aliam vetitã, & ideò poſſe primum, non verò ſecundum.

Non ſufficit, nam hic non dubitamus, utrùm Monialis mortaliter peccet, cùm hoc in principio expreſsè à nobis fuerit declaratum; ſed tota difficultas eſt, an violet verũ Caſtitatis; ideòque diſparitatem nullam eſſe probo. Non minùs interdictum eſt Moniali nùbere, quàm mollitiem committere. Atqui quando cooperatur, ut Ioannes reddat Vxori debitũ, nihil facit contra ſuã Caſtitatẽ, ſed cõtra Caſtitatem Ioannis; Ergo ſimiliter, quando cooperatur Monialis ad hoc, quod Ioannes habeat pollutionem, nihil facit contra Caſtitatem ſuam, ſed contra Caſtitatem tertii: & diſcrimen tantùm eſt in hoc, quod in primo caſu operetur contra Caſtitatem Ioannis non debitam, & ſic nullo modo delinquat, in ſecundo contra debitam: non enim eſt Caſtitas marito debita in genere ſolvendi debiti, ſed eſt debita in genere habendæ pollutionis, unde in ſecundo caſu peccat contra Caſtitatẽ Ioannis, non in primo.

991. Ideo concludit doctè noſter Llamas, debere hanc Monialem in confeſſione dicere: *Actu alium pollui religioſum, vel ſecularem*, quia ſicut operata eſt contra Caſtitatem alterius, ita contra alterius votum: non tamen tenetur dicere, utrum ille quem polluerit, eſſet vir, aut mulier; quia mollities aut pollutio non eſt diverſæ ſpeciei in viro & in muliere: præterea, non tenetur exponere ſtatum ſuum, nempe utrùm eſſet Religioſa, vel ſæcularis, quia nihil fuerat operata contra ſuam Caſtitatem.

992. Ioannes autem ſi veniat ad confeſſionem, poſſet dicere: *Alienis tactibus pollutus ſum*, non explicans cuius fuerint hi tactus, viri an mulieris, ſæcularis an religioſæ: quia Caſtitas Monialis non eſt in tali caſu violata.

993. Audivi ſæpe doctos, aſſerentes hunc caſum eſſe merè metaphyſicum, nec unquam dari in praxi, quia non eſt intelligibile, quod aliqua polluat alium tactibus, & ipſa non patiatur etiam delectationem, vel ſaltem ſit in ſummo periculo præbendi aſſenſum.

994. Hoc eſt aliud, & doctè animadverſum. Ergo jam non operatur illa Monialis contra ſuam Caſtitatem, qua polluit Ioannem, ſed quà tactibus illis delectatur, & delectationi præbet aſſenſum, vel eſt in ſummo periculo præbendi ergo, ſublatis his circumſtantiis, contra Monialis Caſtitatem nil remanet.

995. Quod hæ circumſtantiæ omnes poſſint tolli, cognoſcunt illi qui audierunt varias confeſſiones; nam ſi ſæpe mulier in actu Venereo merè paſſivè ſe habet & ut lapis quod fœminis nimis deditis Veneri eſt frequentiſſimum: cur non earum aliqua poſſet ſtudens proprio lucro, non propriæ voluptati, etiam ſine delectationis periculo Amaſium polluere, & peccare mortaliter non contra ſuam ſed contra debitam Amaſii Caſtitatem?

CONCLVSIO VI.

996. *Si vera eſſet ſententia diſtinguentium inter Caſtitatẽ, & Pudicitiam: ita ut illa actum Venereum, iſta oſcula & tactus reſpiciat, dicendum eſſet per oſcula, amp exus, & tactus non per ſe Caſtitatem, ſed pudicitiam.* hæc voto non eſt firmata, ſed illa. Vnde ſi in illis tactibus eſſet periculum cõmixtionis, eſſet periculum violandæ Caſtitatis, non violatio: quod ſi ſequeretur commixtio, tunc de facto violaretur ipſamet Caſtitas. Citant D. Thomam q. 151. art. 1. quem videntur non intellexiſſe.

CONCLVSIO VII.

997. *Votum implicitum, & expreſſum, differunt modaliter*, hoc eſt ſolùm in expreſſione. Ratio eſt: quia ſunt de eodem objecto, & ſub obligatione ipſiſſima: unde eodem tenemur modo ſervare Obedientiam, Paupertatem, & Caſtitatem: licèt illam expreſsè voverimus, & has implicitè.

Ee CON.

CONCLVSIO VIII.

998. *In Subdiacono, Diacono, Sacerdote, & Religioſo, Caſtitatis votum eſt eiuſdem ſpeciei.* Quia eſt votum tacitum, aut expreſſum de eadem virtute Caſtitatis.

Hinc conſtat, Sacerdotem Religioſum, qui Carnis peccatum commiſit, ſufficienter ſe explicare, ſi dicat, quamcũq; ex iſtis circũſtantiis tantũ: puta ſi dicat: Sum Religioſus, vel habeo Ordines; quia omnes iſtæ circumſtantiæ inferunt votum Caſtitatis, & non diverſum in ſpecie. Sicut enim ille qui pluries promiſit atque firmavit juramento, aut chirographo debitum aliquod, non fecit debitum eſſe majus; ſic qui ſæpiùs Caſtitatis vota emiſit (nempe in profeſſione, in Subdiaconatu, in Diaconatu, in Sacerdotio) non fecit majus debitum, ſed ipſiſſimum ſæpiùs firmavit. Sic ſimiliter mulier, quando vadit ad confeſſionẽ, non tenetur exprimere ſe habuiſſe copulam cum Religioſo Sacerdote, ſed ſufficit, ſi dicat ſe illam habuiſſe cum Sacerdote, vel cum Religioſo vel cum Subdiacono, &c. vel in genere, cum viro ſacris ordinibus initiato. Ita docent, Villalobos *in ſumm. tom 1. tr. 9. c. 37. n. 13.* Sanchez *de matr. l. 7 diſp. 27. n* 27. Henriquez *l 5. de pœn c. 5 n. 6. in Gloſ. littera* G. Pitigianus *in 4. ſentent. tom. 2. diſt. 16. q. 1. art. 5.* Diana *de circumſt. aggr. reſ. 3.* Ita etiam Medina, Azorius, & Rodriguez apud Villalobos jam citatum. Hanc ſententiã probabilem etiam putarunt Ioann de la Cruz *in direct. con, c. p. 1. prae. 6. art. 6. dub.* 8 *concluſ* 3 Leſſius *l* 4. c. 4. *dub.* 13. *n.* 87 & Fagundez *de præcept. Eccl. tract* 2. *l* 4 *c. 3. n. 4.* Baſæus *in Floribus pag.* 614. *b.* ubi me etiam citat.

CONCLVSIO IX.

999. *Votum ſimplex, & ſolenne ſolum differunt ſolennitate,* hoc eſt modo, non re: atque ideò ſunt idem apud Dominum. Probatur. Actus miſericordiæ, patientiæ, aut alterius virtutis publicus, & ſecretus non differunt eſſentia, ſed ſolùm publicitate: ergo ſic ſimiliter voti religioſa actio, ſive ſolenniter fiat ſive non, erit in eſſentia eadem & ſolùm differet humana, extrinſecaque publicitate.

999. b. Revoca ad memoriam caſum præteritum, & ex hac Concluſione dic, Religioſum Sacerdotem ſufficienter ſe explicare in confeſſione, ſi dicat: Aſtrictus ſum voto caſtitatis, & habui cum muliere copulam. Sufficienter ſe explicare mulierem, ſi dicat: Habui rem cum aſtricto caſtitatis voto, & neuter tenebitur exponere circumſtantiã Ordinis, aut Religionis. Ita noſter acutiſſimus Llamas *in ſumm. p. 3 c 8. §. 14.* Sanchez *de matr. tom 1. l. 7. diſp.* 27. *n.* 27. Villalobos *in ſumm. tom. 1. tract* 9. *dub* 37. *n* 13. Henriquez *lib. 5 de pœnit. c. 5. n. 6. in Gloſſ litt.* G Fagundez *de præcept. Eccleſiaſt. tract. 2. l. 4 c. 3 n. 6.* Megala *in 1 p. l. cap.* 11. *n.* 1. Filliucius *tom. 2 tract.* 30 *c. 9. num.* 224. & 125. Diana *de circumſt. aggr. reſol* 4. Azevedo *in ſumm. l. 1. cap. 4. nume.* 35. Baſæus *in Florum editione ſecunda pag* 614. *b.* ubi me citat inter alios. Eodem modo philoſophare ſi copula fuerit cum muliere, aut viro ſodomitica.

1000. Hinc collige à fortiori votũ Caſtitatis emiſsũ in ſæculo, & emiſsũ in novitiatu, & emiſsũ in Profeſſione, & emiſsũ poſt Profeſſionem, & id quod eſt annexum Sacerdotio, eſſe ejuſdẽ ſpeciei: unde qui millies Caſtitatẽ voviſſet in ſæculo, multoties in anno novitiatús, tranſiens per varias Religiones ſæpe promiſiſſet ſolenniter, & jure vel injuriã, ſæpius ad ordines eſſet promotus, ſi peccaſſet contra Caſtitatem, dicere poſſet in confeſſione: Talem actionem feci qui ligor voto Caſtitatis; nec teneretur dicere, quale eſſet illud votum, aut quoties iteratum. Ita Sanchez *de matr. tom. 2 l. 7. diſp* 27. *n.* 25. & 35. Diana *de circumſt aggr. reſol.* 4. *in fin.* & *ibid. reſ.* 9. & apud eos Azorius, Rodriguez, & Henriquez. Item Fagundez *de præc. Eccl. tract.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *n* 11. & apud eum Sanchez, & Llamas. Ita etiam Filliucius *tom. 2. tract. 30. c. 7. n. 26.* & *alii*.

CONCLVSIO X.

1001. *Epiſcopus, Generalis, aut Abbas, ſi ſecretò peccent mortaliter, non tenentur aperire ſtatus circumſtantiam.* Conſultò dixi *ſecretò*; quia ſi eſſet publicitas, non deeſſet ſcandalum: ſcandalizamur enim peccatis Antiſtitum, licèt toleremus peccata privatorum. Pro peccatis ſecretis habe Villalobos *in ſumm. to. 1. tr. 9. dub. 36. n. 14.* Sanchez *de ma. to. 2. l. 7. diſp. 27. n. 33.* Henriquez *l. 5. c. 5 n. 6. Gloſſ. litt.* G. Coninck *de ſacr. diſp. 7. dub* 4 *n.* 18. Filliucium *to. 2. tr. 30. c. 7. n.* 117. Dianam *de circumſt aggr. reſol.* 6. De peccatis publicis explica authores qui ſubſcribunt oppoſitæ ſententiæ, & ſic inter calamos reperietur diſcrimen, inter authorum animos diſſidium nullum.

1002. Monachus Epiſcopus non ſolùm non tenetur dicere ſe eſſe Epiſcopum cùm confitetur fornicationem verbi gratiâ, ſed nec debet dicere ſe eſſe Religioſum, cùm ſufficiat dicere, Peccavi in tali ſpecie luxuriæ contra votum quod habeo, Caſtitatis.

Notandum tamen hanc eandem circumſtantiam, tametſi in confeſſione aperienda non ſit, eſſe aggravantem intra eamdem ſpeciem, graviùs enim tenentur voto & regula qui in maioribus conſtituti. Dabo Germanæ Congregationis doctiſſimam definitionem, quæ hanc delucidat veritatem his verbis. *Abbates, quoniam eò magis trium votorum vinculis tenetur, quod in regulari converſatione debent eſſe ſecundum Apoſtolum forma facti gregis, ſtudeant diligenter ut Religioſis ſua pietate, continentia, ſobrietate, & religionis zelo, ceteriſq; virtutibus, quæ Prælatos decent, præluceant, eoſq; tanquam Patres filios ament, ac in omni charitate, exemplo vitæ, verbo doctrinæ rerumq; neceſſariarum ſubventione, tanquam boni Paſtores paſcant.* Lata fuit anno 1595 in Monaſterio Furtenfeldenſi in Bavaria præſide D. Edmundo à Cruce Ciſtertii Abbate: poſt quem D. Nicolaus Boucherat etiam Abbas Ciſtercii hanc eamdem veritatem docuit, & anno 1615. in viſitatione cœnobii Specioſæ-vallenſis ſic inquit. *Abbas eò magis trium votorum vinculis tenetur, quòd in regulari converſatione debeat eſſe ſecundum Apoſtolum forma factus gregis* Conſonant cap. LXV. Benedictinæ Regulæ ubi de Præpoſito, *Quantum Prælatus eſt ceteris, tantum eum oportet ſollicitiùs obſervare præcepta Regulæ.* Ecce Prior ſtrictiùs tenetur obſervantiæ quàm ſimplex Religioſus, adeoque ſtrictiùs quàm ipſe aut quicumque alius, tenebitur ipſemet Abbas.

CON-

CONCLVSIO XI.

1003. *Novitius non peccat contra votum caſtitatis.* Patet; quoniam illam non vovit. Mulier rem habens cum Novitio non tenetur hanc circumſtantiam explicare: eadem die ſi rem habeat cum Clerico minorum ordinum, quia in neutro eſt caſtitatis obligatio ſub aliquo voto. Ita Diana *de circumſt. aggr. re. 7.* & apud eum Megala. Unde miror noſtrum Llamas *in ſum. p. 3. c. 8. §. 14.* aſſeruiſſe hoc ultimum, & negaviſſe primum. Quia ſicut ſe habet Novitiatus ad Religionem, ita Minores Ordines ad Majores. Atqui ſecundum illum Minores Ordines non ſuperinduunt circumſtantiam in confeſſione aperiendam: ergo nec Novitiatus.

1003.b. Obiicis. Strictiùs Religioſi tenentur ad virtutes ſubſtantiales quàm ad Regulam: atqui hanc Novitii ſine culpa non temerant: ergo nec illas. Minorem probas ex Hiſtoria, quam recenſent Gerardus de Francheto *in vitis Fratrum Prædicatorum approbatis à ſuo Generali ann.* 1266. & Beyerlinckius *in Theatro, verbo Religio pag. 167. E.* De quorum teſtimonio Novitius poſthumus ſocio apparuit, ſe in purgatorii loco pati aſſeruit, quia Regulam violaverat non reddens ſoccos veteres cum receperat novos.

Reſpondeo *primò* illam hiſtoriam continere multas circumſtantias impoſſibiles, & eſſe fide indignam, ut cognoſcet qui apud alterutrum authorem leget.

Secundò adhuc ſi eſſet authentica non torquere nos, quia non dicimus incontinentem & furem Novitium nō peccare, ſed non peccare contra votum. Ille iuvenis de quo Franſchetus & Beyerlinckius, ſoccos furatus erat ab invito Prælato, cui tenebatur reddere, imò & poſtumus reddidit: ergo erat in purgatorio quà fur, non quà ſacrilegus. Hic obiter: peccat Novitius cum aliquid retinet contra Regulam, ſed contra Decalogum, quia omnia quæ ſine licentia retinet, retinet Domino involuntario. (Nomen ſoccorum non bene intelligo; puto hoc vocabulo ſaltem debere rem intelligi tanti valoris, quæ ſit ſufficiens ad peccatum veniale.)

CONCLVSIO XII.

1004. *Qui virginitatem amiſit, non tenetur hanc circumſtantiam explicare.* Admittitur à Baſſeo *in Florum editione ſecunda pag. 634.* ubi etiam me citat. Hanc concluſionem, aliàs certam, difficilem reddiderunt aliqui, qui non bene intellexerunt, quid importaret ratio Virginitatis. In rigore Virginitas non eſt quid ſingulare contra Luxuriam ſed eſt flos atque virtutum inviolatio: unde Virgo ille dicitur, qui non fuerit violatus. Sic Virginem in primo præcepto decalogi dicas illum, qui nunquam contra illud peccaverit: qui nunquam in vanum juraverit, erit virgo in decalogi lege ſecunda: qui nunquam violaverit feſtivitatē, erit virgo in tertia, & ſic de aliis. Hinc facili negotio Authores explicantur. Virgilius de Paſiphae:

Ah Virgo infælix, quæ te dementia cœpit?

1005. Cur ergo tantus Poeta Virginem nominat, quā conſtat habuiſſe tunc tres liberos? quia erat Virgo, ſi non in genere fornicationis, ſaltem in genere beſtialitatis; & quæ ad Tauri concubitum feſtinabat, hunc ultimum florem modò perdere ſatagebat.

1006. Auguſtinus: *Quanta ſit*, ait, *grandis differentia inter vacuum ventrem, & refertum, inter rubentem faciē, & ora pallentia: inter ſalvam virginem, & labra crapulis diſſoluta.* Vbi vides S. Doctorem admiſiſſe in genere crapulæ Virginitatem. Ideò quæcumque hominis virtus intellectûs, ſeu voluntatis, ſi nondum ſit violata, *Virgo* dicitur. Cicero in Orat. *Philoſophia caſta, verecunda, incorrupta, virgo.* Sic intelligo, *Philoſophia virgo*, hoc eſt, quæ nūquam fuit experta errorem. Ideò conſultiſſimè Nomenclator Hebræus בתולים *Bethulim* dixit *Virginitates*, non *Virginitatem*, ut doceret curioſos, Virginitatem eſſe multiplicem, non unam, inque omnibus Animæ habitibus multifariam reperiri poſſe. Iuvat Gregorius in Ezech. dicens: *Flos eſt virginitas, flos martyrium, flos actio bona.* Vnde ſicut ille dicitur in materia venerea habere florem, qui nuuquam in illo genere peccavit: ſic in teſtimonio habebit florem, qui nunquam Chriſtum abnegaverit: habebit florem in aliqua virtute, qui nunquam ſubjacuerit vitio contrario.

1007. Supponitur politicè *Virginitas* pro inexperta Venere, quia hic flos eſt magis ſenſibilis, & facilior cognitu: non quia præſtantior: etenim in omnium hominum ſententia eſt dignius, non perdidiſſe Gratiæ florem, quàm nō perdidiſſe florem carnis.

1008. Hinc colligitur, cæteris paribus, in quocumque genere gravius peccatum eſſe perdere florem, quàm deinceps delinquere contra eandem legem. Probat Hieronymus in quadam Epiſt. ratione ſatis efficaci: *Virginitas*, ait, *in eo facilior eſt, quia carnis incentiva non novit: & viduitas in eo ſollicitior, quòd præteritas in eo recolit voluptates.* Ergo ſimiliter virgini in genere vindictæ, facilior erit eiuſdem vindictæ continentia, quia virginitas talis vindictæ delectationem nondum cognovit, vindictæ continentia delectationes iraſcibilis partis expertas refrænavit. Atqui tum gravius quis peccat, cùm faciliùs poſſet non peccare: ergò graviùs peccat virgo, quàm alius. Atqui nullus mortalium unquam dixit, debere eum, qui primum homicidium fecerit, hanc circumſtantiam explicare, ergo nec ille, qui primam copulam habuit, tenebitur manifeſtare primam. Hæc ratio non ſolùm probat hanc circumſtantiam non eſſe explicandam in confeſſione, quando vir amittit virginitatis florem, ſed etiam quando mulier amittit.

1009. Viros non teneri hanc circumſtantiam explicare, mordicus defendit noſter Llamas *in ſumm. p. 2. c. 8. §. 17.* Henriquez *l. 2. de pœn. c. 8. n. 2.* Filliucius *tom. 1. tract. 29. c. 3. n. 74.* Diana *de circumſt. aggr. reſ. 20.* Nunnes *in addit. ad 3. to. 2. q. 9 art. 2. dub. 3. concl. 5.*

1010. Mulieres, etiam cùm liberè peccant, non teneri virginitatis circumſtantiam exponere, docuit Vazquez *opu. de reſt. cap. 3. §. 1. dub. 1. n. 6. & in p. 2. diſp. 112. c. 1. nu. 1.* Sanchez *de matr. l. 7. diſp. 4. n. 5.* Sotus *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 4.* Leſſius *l. 2. c. 10. dub. 6. n. 5.* Coninck *de ſacram. diſp. 7. dub. 4. n. 19.* Item Megala, & Navarrus apud Salas *in part. 2. to. 2. tract. 3. diſp. 14. n. 5.* Hanc etiam ſententiam *in p. 2. diſp. 19. q. 8. n. 150.* probabilem vocat Tanerus.

1011. Ex hac doctrina conſtat, Monialem moroſè delectatam de juvene, non teneri explicare ſe virginem eſſe vel non eſſe: unde imprudenter Confeſſarius procederet, ſi de hac circumſtantia interrogaret; & illa interrogata non teneretur reſpondere.

1012. Infero ſecundò, Iuvenem qui delectatur moroſè de virgine, licèt incidat in pollutionem, & habeat voluntatem copulæ de futuro, dummodò nolit inſerre vim, imò ſi de facto cum illa conſentiente rem habeat, non teneri in confeſſione exponere virginitatis circumſtantiam.

1013. Infero tertiò. Peccantem cum virgine ſodomiticè, non teneri dicere illam eſſe virginem. Ita Diana *de circumſt. aggr. reſ.* 11. §. 2. imò neque teneri exponere ſe ſodomiam habuiſſe cum muliere, ut ipſe docet Diana *ibidē. reſ.* 2. & Bonacina *de matr. q.* 4. *p.* 11. *n.* 9. Ratio eſt, quia Sodomia cum muliere aut cum viro ſolùm differunt in genere entis, non in genere moris, non ſecùs ac furari aurum vel argentum: frangere jejunium pane, vel piſcibus.

1014. Quando vis infertur virgini, ſunt plurima conſideranda. Fornicatio, violentia & damnum inde ſubſequutum, quia habebit corrupta ignobiliorem conjugem, quàm haberet ſi eſſet illibata: debent etenim huiuſmodi damna compenſari.

CONCLVSIO XIII.

1015 *Rem habuiſſe cum filia confeſſionis non eſt circumſtātia explicanda, ſive illa ſit actualiter filia ſive fuerit.* Eſt mere probabilis, oppoſita ſententia benignior, non tamen omnino certior, nam ſiquis dicat confeſſarium, ſpiritualem Patrem eſſe, me urgeret multum. Sed hoc in morali Theologia reſumpturus huius ſententiæ probabilitatem ſic oſtendo, Quoniam illa paternitas non inducit cognationem ſpiritualem ergo. Nec in ullo iure contrarium reperitur. Ita Vazquez *in* 3. *p. tom.* 4 *q.* 91. *art* 1. *dub.* 2. *n.* 20. Vega *in ſumm. cap* 31. *caſ.* 9. Ita in terminis docuerunt Pontius, Azotius, Bonazina, & alii apud Dianam *de circumſt. aggr. reſ.* 12. Hæc ſententia non ſolùm eſt vera quoad filias confeſſionis, ſed à fortiori, quoad filios; nam contra naturam non eſt conſanguinitas. Ita Diana *ibidem reſ.* 56. ubi & citat Pontium, Acunnam, Peirinum, Fagundez, Portel, &c. Vbi laudandus eſt Baſæus, qui in Floribus pag. 374. k. hanc ſententiam propugnat, affirmans inceſtum, qui confeſſario & pœnitenti intereſt non eſſe verum, ſed metaphyſicum, hoc eſt, aut ens rationis, aut Platonis idem quæ à parte rei reperiri non poſſit, me ipſe citat & ſequitur, & ego ab eo citatus opinioni conſentio.

CONCLVSIO XIV.

1016. *Tactus impudici facti in eccleſia non habent diverſam malitiam in ſpecie, quam debeas in confeſſione manifeſtare.* Probatur. Eccleſiæ violatio non eſt de iure naturæ quia ſi eſſet, quocumque peccato mortali violaretur: ſed de iure poſitivo: ergo ſolùm violabitur in caſibus à jure expreſſis: atqui in iure ſolùm exprimitur ſanguinis, & ſeminis effuſio. Eccleſiæ igitur iis ſolùm, & non aliis violantur. Atqui tactus impudici, ni ſequatur pollutio, non ſunt effuſio ſeminis, ergo Eccleſiam non violant. Ita Vazquez *in* 1. 2 *tom.* 2. *q.* 77 *art* 6. *diſp* 98 *n* 4. Sanchez *de matr. tom* 3. *l.* 9 *diſp.* 15. *n.* 21. Fagundez *præc.* 2 *l.* 4. *c.* 4 *n.* 31 Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 15. *punct.* 1. § *præterea*. Henriquez *lib. de pæn.* 5. *c.* 7. *n* 5. *tom.* 1. *tract* 17 *reſp.* 12. *dub.* 1. & alii.

1017. Rogas, utrùm fornicatio, & pollutio, aut, quæcumque alia non-naturalis carnis commixtio habita ſecrete in Eccleſia, ſit ſacrilegium, & hoc debeat in confeſſione explicari. Reſpondeo eſſe probabile quod non: ita docuerunt Vazquez *in part.* 2 *to.* 1 *q.* 72 *art.* 7. *diſp.* 98. *c.* 3 *n.* 6. Baſilius Pontius *de matr. l.* 18 *c.* 10. *n.* 15. & Diana *de circum. aggr. reſ* 26. *in fin.* Baſæus *in ſecunda Florum editione pag.* 614. *d.* ubi etiam me citat. Vbi notes obiter, illos duos Viros priores fuiſſe ex maximis, ita ut ſecuriſſimè ſequi illos poſſis. Dianam diligentia & ſtudium etiam magnis adſcripſit, & fortè ipſi plus debet eccleſia, plus ethica Chriſtiana, quàm aliis. Sed ad rationem, quâ hi authores ſuā probant ſententiam, deveniamus. Actus interiores ſunt liberi à directa gubernatione Eccleſiæ, illoſque nequit interdicere, quia nequit cognoſcere. ut omnes Doctores boni nomini aſſerunt. Atqui actus exteriores ſecreti prout tales, participant eandem rationem, nàm illos non poteſt Eccleſia cognoſcere: Ergo de iſtis non veniunt intelligenda jura.

1018, Dices, actibus exterioribus eſſe accidentale ſecretum, ſi enim quiſpiam eos vidiſſet, poſſet publicare. An non eodem modo actus internos, ſi quis vidiſſet, poſſet publicare? & Angeli, & dæmones vident, & ſæpe publicant. Vnde ſic multi philoſophandum docent, ſic concludunt. Actus externi ſecreti, ſi eſſent publici, cognoſcerentur ab Eccleſia; ergo ſi iſti eſſent publici, poſſent interdici: non ſunt, ergo interdici nequeunt. Vide, utrùm conſequentia ſatis legitimè inferatur, pro ſcientia tua in hac doctrina judica, iſta enim omnia ſequi ex hac ſententia, colligitur ex meis principiis Sed nihilominus, quidquid ſit de efficacia huius rationis, quæ videtur difficilis, de quo nihil diffinio, ſententia illa Pontii & Vazquez, eſt in praxi probabilis ratione authorum; ex quibus Vazquez & Pontius, negant huiuſmodi ſecretam ſeminis emiſſionē inſici malitia ſacrilegii, non quòd ſecretam interdicere non potuerit Eccleſia, ſed quod noluerit.

CONCLVSIO XV.

1019. *Tempus non variat ſpeciem peccati carnalis: puta ſi rem habeat die Veneris ſancto, aut alio.* Ratio eſt, quia nulla eſt ſpecialis interdictio. Ita Vazq. *in* 3. *p. t.* 4. *q* 91. *ar. dub.* 4. *n.* 24. & omnes ferè recentiores.

CONCLVSIO XVI.

1020. *Tactus & oſcula, quæ ſequuntur copulam, non ſunt nova peccata, ſed præcedentis continuatio, & terminus unde qui poſt fornicationem iterum tangit, & oſculatur fœminam, ſi non habeat alterius copulæ intentionem, continuat primum peccatum, & non committit novum.* Ratio eſt; quia fornicatio non eſt res indiviſibilis metaphyſicè, ita ut incipiat in principio copulæ, & finiatur in fine. Sed poteſt incipere quatuor menſibus, aut annis ante copulam, modò ille non retractet propoſitum, continuari epiſtolis, & tandem extendi poſt copulam, dummodo nec intentio alterius,

neque

neque aliquod periculum ſit pollutionis. Hæc ſententia fuit olim Navarri *c. 6. n. 7.* eam poſt docuerunt Azorius *p. 1. l. 4. c. 4. in fine.* Sancius *diſp. 6. n. 3.* Henriquez *in ſumm. l. 5. c. 4. n. 5. in Gloſſ. litt. V.* Zanardus *in direct. Theol. part. 1. tract. de pœn. c. 18.* Zerola *in praxi de pœn. c. 12. q. 47.* Poſt quos omnes Flores ſuos ſecundis curis auctos P. Baſæus Antuerpiæ edidit, me citat. *pag. 131. g.* & ſuo nomine hujus probabilitatem opinionis adauget.

CONCLVSIO XVII.

1021. *Coiens cum viro, & ſuper cubans ſicut ſuper mulierem, non tenetur hanc circumſtantiam aperire, ſed ſolùm dicere, tangendo alterum pollutus ſum.* Ita quidam vir doctus apud Llamas *in ſumm. p. 3. c. 8. §. 1.* Ita Diana *in circumſt. aggr. reſol. 52.* Ratio eſt: quia illa actio non mutat ſpeciem pollutionis, ſed ſolùm eſt vel nulla, vel aggravans, ac proinde non de neceſſitate confeſſionis. Dubitas utrùm teneatur ſtatum complicis aperire? vide *concluſ. 5.*

CONCLVSIO XVIII.

1021. b. *Pollutio nocturna proveniens ex peccato mortali, non aufert impedimentum Euchariſtiæ de neceſſitate poſt peractam pœnitentiam. Si homo nocte fornicatur, & mane (ipſum) pœniteat, poteſt poſt pœnitentiam humiliter accedere ad ſacramentum.* Sunt verba formalia Iacobi de Graſiis à Capuâ *Deciſionum aurearum libr. 2. cap. 87. num. 10.* ubi citat Sotum *in 4. ſentent. diſtinct. 12. quæſt. 1. art. 7. colum. penult. propoſ. 3.* Monet non iri acceſſum ad Euchariſtiam, ſi inde ſuboriri poſſit ſcandalum: culpat de veniali illum, qui ſine aliquâ urgente & honeſtâ causâ intra horam, vel certè eâdem die accederet. putat habere honeſtam cauſam, qui accedit ut ſatisfaciat præcepto, vel ut ſuæ conſulat famæ.

DISPVTATIO LXV.

De delectationibus moroſis.

1022. De hac materiâ olim uberiùs, ſtylo tamen metaphyſico, aptiore Scholaſticis quàm Confeſſoribus. Fuerunt aliqui, qui crederent non dari peccatum in delectationibus moroſis, & probarent argumento fortiſſimo, quod indiget expoſitione.

1022. b. Non magis illicita eſt ſoluto copula venerea, quàm eſus carnis die Veneris, aut hauſtus aquæ laboranti febribus periculoſis. Atqui licèt quis die Veneris mente concipiat præſentes carnes, fingat ſe illas comedere, & hac ideâ moroſè delectetur: non peccabit mortaliter, ut benè docent Tannerus *in 1. 2. D. Thom. diſp. 4. q. 8. dub. 7. num. 137.* Laymanus *in Theol. mor. libr. 1. tract. 3. dub. 3. num. 5.* Malderus *1. 2. D. Thom. quæſt. 74. art. 10.* Leſſius *lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 114.* Vaſquez *1. 2. diſp. 110. cap. 1.* quos citat & ſequitur Diana *3. part. tract. 5. reſ. 5.* Ergo laſciva moroſitas non eſt peccaminoſa graviter.

1022. c. Confirmatur. Laborat Petrus periculoſo morbo, ita ut judicio prudentis Medici certò ſit moriturus ſi bibat aquam in febris acceſſu. Famuli, ne bibat, bibunt coram eo, ac fontibus artificialibus eum fallunt & recreant. Ægrotus interim credit ſe Danubium bibere, & quaſi actualiter biberet excitat guſtum & fallit appetitum. Omnia hæc præſtat, & à nemine mortalium condemnatur. Ergo ſimiliter ſolutus poteſt cogitare ſe fœminâ pulcherrimâ uti, & excitare ſenſum hac ideâ, appetitum imagine conceptâ fallere, quin peccet in hac moroſitate: vel detur diſparitatis ratio.

Hac ratione torquebam aliquando Eximium Dom. N. Virum doctiſſimum, qui rationis pondere preſſus mihi ipſi dixit, deſipere eos qui in rebus moralibus quærunt perennem conſequentiam, & ideò, amiſsâ paritate, negabat conſequentiam. Quis tamen non videat, potius ipſum deſipere, qui de omnino paribus diverſimodè philoſophatur?

1022. d. Alii quærebant diſparitatem ex doctrinâ quam tradit nuperrimè citatus Diana, qui delectationem de carnibus cogitatis in die Veneris, cenſet non eſſe materiam culpæ gravis, quoniam leges humanæ non prohibent actus internos. Cæterùm hæc ſolutio non eſt ſufficiens: quia ægroti illa actio non eſt merè interna, nec aquæ hauſtus lege humanâ interdicitur, ſed Decalogi præcepto quinto, ut norunt univerſi. Non enim eſt Medicus, qui aquam illi ægroto interdicit, ſed Medicus eſt naturæ interpres, declarans morbum eſſe talis ingenii, ut armatus uno aquæ hauſtu ſit vitam eliminaturus.

Præterea, licèt fornicatio ſolâ humanâ lege interdiceretur, delectationes graviter moroſæ eſſent peccata mortalia. Ergo ut argumento ſatisfiat, & hanc difficultatem percalleamus, ex ſolidis principiis, quæ ſuperiùs expoſui, teneor aliter philoſophari.

Difficultatis diſſolutio.

1023. Delectatio alia eſt exterior, alia interior. Hæc eſt duplex, ſpeculativa & Practica: hanc ſubdivido in efficacem, & in inefficacem. Sanè hæc diſtinctio omnino admittenda vel invitis nonnullis, qui pingui mente philoſophati, omnia damnanda putant quæ dicta altiùs. Eam admiſit me citato Pater Baſæus *pag. 233. a.* juxta Antuerpienſem editionem.

Delectatio exterior, corporea eſt, nempe illa extrinſeca, quæ conſiſtit in ſpirituum naturalium commotione & alteratione, nata ab objecto, vel à phantaſia. Vbi obiter notandum venit, omnes ſenſationes extrinſecas ab objectis cauſari poſſe, à phantaſia non omnes: quia deficiente colorato, non poteſt facere phantaſia, quod revera videas, benè tamen quod reverà ſenſualitas, & iraſcibilis

tacitâ, aut interpretativâ. Addo primò, non eſſe neceſſarium, quod licentia implicita evidenter ſequatur ex expreſſa; ſed ſufficere, quod inferatur probabiliter; quia in moralibus raræ ſunt evidentiæ, & ſufficiunt illationes merè-probabiles. Eſt lege cantum, verbi gratiâ, nullum Religioſum poſſe habere pecuniam apud ſe, eligeris in Cellerarium, non ſequitur evidenter, & ex natura rei, quod habiturus ſis pecunias; poteris enim officio ſatisfacere, etiam ſi pecunia fuerit penes Prælatum, vel potiùs apud neutrum, ſed in arca communi ſub tribus, aut pluribus ſeniorum clavibus, ut fit in Hiſpania, ubi ſecretis ſuffragiis eliguntur Clavigeri, ſine quibus nemini in arcam aditus. Quod ſi, iis non obſtantibus, videris prædeceſſori tuo in eodem officio licuiſſe habere penes ſe pecuniam, poteris probabiliter credere idem etiam tibi licere, quouſque contrarium declaratur.

960 Addo ſecundò, licentiæ interpretativè te non debere habere evidentiam Moralem, ſed ſufficere opinionem probabilem cum formidine contrariæ partis: ita Sanchez *in ſumm. tom.* 2. *l.* 7. *c.* 39. *n.* 13. & ex eo Diana *de paup. relig. reſ.* 31. *§ ſed circa.* Vnde collige, verè erraſſe Molinam, & Ledeſmam petentes moralem certitudinem, cùm ad bonitatem actuum moralium ſufficiat probabilitas etiam moralis.

961. Rogas, unde poſſis bene interpretari voluntatem Abbatis, & credere te habere ipſius tacitam, aut interpretativam facultatem. Reſpondeo, ex multis capitibus: primò, ſufficeret te vidiſſe aliis tibi ſimilibus, in occaſione ſimili, talem licentiam concedi. *Tibi ſimilibus* dixi, ſi enim eſſet licentia conceſſa diſſimilibus, non ſufficeret ad interpretationem quia multa conceduntur ſenioribus, infirmis, debilibus, ſacerdotibus, Monachis, quæ non concederentur junioribus, ſanis, robuſtis, Diaconis, Converſis: plura in hac occaſione, quæ non concederentur in alia; quæ omnia ſunt ponderanda.

962. Secundò, conſiderandum eſt ingenium Superioris; quia quando is eſt ſuavis, dulcis, humanus, facilior eſt interpretationi locus.

Tertiò, Iuvabit cognoſcere analogiam inter Abbatem, & ſubditum, nam ſi profiteantur particularem affectum, habebit interpretativam licentiam plurium rerum.

Quartò, etiam utile examinare naturam ipſius etiam licentiæ; ſi enim ſit in utilitatem Monaſterii, cur veniret Monacho ingenuo deneganda? Nota tamen interpretativam cum adeſt Prælatus aut adiri poteſt, à viris doctis meritò non admitti. poterit tamen etiam tunc tolerari, quando ſciretur ſaltem probabiliter non diſplicere Prælato ut ſubditus utatur licentiâ illâ implicitâ ſeu interpretativâ. Pater Alphonſus Rodriguez in exercitii perfectionis tract. III. cap. XIII. ſic inquit. *Advertunt præterea aliud Authores circa tacitam ſeu interpretativam licentiam; videlicet, quod ad hoc ut Religioſus dare aliquid aut ſigere aut accipere tenereque poſſit, non ſufficiat noſſe licentiam à Superiore, ſi peteretur continuò conceſſum iri, ſed quod ſcire inſuper oporteat Superiorem per id gratum ratumq; habiturum, quòd ſe etiam inconſulto, rem illam des, accipias, retineas.* Cui libenter ſubſcribo.

963. Hæc omnia conducunt ad tollendos ſcrupulos, & ut ſit vera ſententia dicentis, *Iugum meum ſuave eſt. & onus meum leve*; quia aliàs Religio eſſet jugum, quod neque nos, neque Patres noſtri ferre potuiſſent. In iis omnibus conveniunt ferè omnes authores. videantur Homobonus *de Exam. Eccl. p.* 1. *tr.* 7. *c.* 32. *q.* 130. Bartholomæus à S. Fauſto *in theſ. relig. l.* 8. *q.* 162. Diana *de paupert. relig. reſ.* 31.

De licentiâ expreſſâ, quæ ſit invalida moraliter.

963. b. Dari implicitam licentiam etiam ubi interdictio expreſſa reperitur, oſtendimus; & conſequentiâ doctrinæ dicendum dari interdictionem implicitam etiam ubi datur licentia expreſſa. puta ſi hæc ſit extorta mendacio aut circumſtantiæ tales ſint, quæ certiſſimè impedirent, ſi dictæ. In definitionibus Germanicæ Congregationis quæ latæ fuerunt in Bavaria anno 1595. Præſide Edmundo à Cruce Ciſtercii Abbate hæc lego. *Cùm Abbas alicui negaverit aliquid, ab alio id petere non præſumat; ſi quid etiam Cellerarius re uſaverit, & id à Priore poſteà poſtulaverit, caveat et celare Cellerarium illud ſibi renuiſſe; ſimiliter quod Prior non conceſſerit, ſi ab Abbate petierit, nullatenùs omittat dicere Abbati Priorem id negaſſe, aliter ſe doli reum eſſe noverit.* Ergo, qui à Priore negatam ab Abbate poſtulat & expreſsè impetrat, non putet ſe habere licentiam; quia Abbatem omnino circumvenit, qui credendus eſt non voluiſſe aut Priorem confundere, aut tollere ſubordinationem: ergo eam maximè expreſſam, imò ſcriptâ ſi velit, habeat, ſciat ſe licentiâ carere; illa enim licèt expreſſa & conceſſa phyſicè, eſt nulla & negata moraliter. ſcitur enim, non jam probabiliter, ſed evidenter, aut Prælatum eſſe imprudentem, aut nolle concedere licentiam, quæ diſciplinæ monaſticæ noceat, aut Priorem confundat.

Hæc lex tam utilis, ne neceſſariam dicam, credita, ut eadem illam Congregatio anno 1626. in Comitiis habitis in Cæſareenſi Monaſterio reſcripſerit & confirmarit diſtinct. V. quæ de votis eſt §. De paupertate. notaritque eſſe antiquiſſimam in Ordine, utpote ex libro Vſuum deſumptam.

Digitized by Google

DISPVTATIO LV,

De Religioſis inter ſe.

964. OMnia, quæ habent Religioſi filii eiuſdem Monaſterii, ſunt eiuſdem domini, nempe Communitatis, & ita dum alter alteri concedit ea quæ habet ad uſum, nō mutatur dominium, ſed remanet apud priſtinum dominium. Ex quibus principiis certiſſimis fit Concluſio.

965. *Religioſus poteſt dare quæcumq; alteri filio eiuſdem domûs, quin peccet contra Paupertatem.* Ita docuit expreſsè noſter Llamas *in Meth.p.4.c.9.§.12.* Vnde non ſolùm libros cuiuſcumque pretii, & veſtes quaſcumque, ſed etiā picturam cujuſcumque valoris, licèt excederet pretium millium ducatorum, poſſet Monachus dare Confratri. Ratio eſt manifeſtiſſima, quia hic nullum detrimentum fit bonis Monaſterii, nam ipſius illæſum dominium conſervatur. Vſus non eſt contra Monaſterium, quid enim huius refert, quod talis pictura ſit in cubiculo Ioannis, aut Pauli? ſolùm hic iniuria fit Prælato, ſine cuius licentiâ dantur munera, cùm ſit expreſſum in Regulæ cap.54. ſine Abbatis licentia nulla munera nec à Confratribus accipienda eſſe: atque ideò qui talem picturam, aut aliam rem ſummi valoris dederit contra Prælati præceptum Obedientiæ, peccabit ſanè mortaliter, ſed non contra Paupertatem. Qui in talibus rebus contra Abbatis præceptum Obedientiæ non operatur, peccat contra Regulam in foro exteriori, in quo eſt puniendus: & pœna corporalis ſufficit ad conſervationem diſciplinæ. Ipſum Llamas ſequutus eſt Fagundez *de præcept. Eccl.tract.2.lib.8.c.6.n.4. & 5. & 6.* Et ſanè credo hanc concluſionem demonſtrari.

966. Aliqui illam limitant. *Religioſum poſſe hoc facere*, dicunt, *modò ſibi reſervet ad uſum neceſſaria*: quia ſi non reſervaret, ſequeretur grave damnum Communitati, quæ deberet ſtatim ipſi de neceſſariis providere.

967. Sed hæc limitatio non eſt univerſalis, quia poſſet quis velle pati incommoditates ex defectu datæ rei provenientes, quin aliquid à Communitate peteret, & in tali caſu nullum damnum emergere monaſterio.

968. Præterea nullum damnum ſubſtantiale ſequitur monaſterio ex eo quòd aliquid ematur Petro, quod non deberet aliàs emi; quia in genere dominii tam dives monaſterium eſt quàm antea, puta ſi antea haberet 20. ſcuta, & modo habet æquivalentis pretii veſtem, quâ Petrus utitur. Nec juvat dicere, quòd iſta teretur, quia etiam tereretur alia quam dedit ſuo confratri. Damnum igitur ex mutuis fratrum muneribus ſequi non poteſt, ac proinde nec aliquid, quod ſit contra virtutem Paupertatis.

969. Fateor eſſe Prælato incommodum commutare pecuniam pro rebus quæ maneant in communitate, quoniam pecunia utilior ipſiſmet rebus eſt. Vnde non in proprietatis genere judicandus eſt talis Religioſus, ſed in genere incommoditatis, in præcepto quinto decalogi. Incommoditas ut cenſeatur gravis & non poſſe inferri ſine mortifero, extraordinaria debet eſſe; homo enim labori eſt natus; Abbas creatur non ſomno, ſed curis, & officii jure debet habere de rebus ſingulis curas graves, quæ graviter augeri non poterunt, niſi extraordinariæ reddantur.

970. A fortiori hæc concluſio tenenda eſt de commodatione, mutuatione, imò commutatione rerum: & de commutatione ſcias eſſe probabile, Monachum non ſolùm poſſe veſtes, libros, & alia quæ habet ad uſum, commutare cum confratribus, ſed etiam cum ſæcularibus, modò in commutatione rigor juſtitiæ plùs citra conſervetur. Vnde, qui daret ſæculari unam togam pro uno libro ſimilis valoris, non peccaret mortaliter. Ita tenent Lopez, & Rodriguez citati à Sanchez *in ſumm.tom.2.lib.7.c.19.n.67.* & Bartholomæo à S. Fauſto *in theſ.relig.l.8.q.158.n.2.* Ita etiam Ledeſma *in addit. ſumm.tom.2.c 4.dub.7.* Ioannes de la Cruz *de ſtatu relig.l 1.c.3.dub.3.concl.2.* Peirinus *de Relig. tom.1.c.2 quæſt.2.§.2.* Diana *de pauper.reſ.38*

971. Quando Religioſus clanculo aliquid accipit ab alio licèt ſummi valoris id ſit, non committit furtum, quia dominium remanet apud eundem dominum. Poterit hæc ſubreptio eſſe mortale peccatum ex capitibus multis, ſed non contra virtutem paupertatis. Primò, ſi ſit obedientiæ præceptum impoſitum contra actiones ſimiles, tunc enim peccabit, ſed contra votum Obedientiæ. Secundò, ſi illud ſubripit à ſuo Confratre, ut det extraneo, tunc enim peccabit contra Paupertatem, non qua ſubripit ab uno, ſed qua largitur alii: quia licèt in acceptatione non mutetur dominium, mutatur tamen in donatione. Tertiò, ſi inde ſequeretur gravis Confratri incommoditas, & vix poteſt non ſequi non ſolùm incommoditas, ſed & grave damnū, ſanè incommoditas, nam ille careret neceſſariis, ſanè damnum, quia craſtinâ die poſſet Prælatus illam rem petere ab eo, cui dederat, & illum punire tanquam proprietarium, quia de occultis non iudicat Eccleſia, & ſic Prælatus prudenter poſſet ſuſpicari, rem illam non fuiſſe furto ablatam, ſed potiùs ab eo donatam exteris. Tandem, quia talem rem vel accipit à confratre cum animo relinquendi eam in cubiculo ſuo expoſitam oculis omnium, vel cum animo occultandi, ita ut ignoret Prælatus ubi illa ſit. Si primum, ſe exponit periculo ut puniatur, ceu fur & latro, & parvi pendatur à confratribus, & ideò ſibi infert damnum magnum in honoris materia, quem ſi ſubſtantialis ipſe ſit, ex quinto Decalogi præcepto debemus conſervare. Si habet animum occultandi, jam rei ſubſtantiam occultat Prælato, & eſt verè Proprietarius, non quòd à cōfratre ſubripuerit, ſed quòd occultet Prælato: niſi fortè dicat ſe occultare non ſubſtantiam rei, ſed modum, nempe illam minus-ingenuam circumſtantiam. [De modi occultatione vide *n.897.*]

meas à longè. (Pſalm.75.) *quia cogitatio hominis confitebitur tibi.* Nam ut ſolicitus ſit circa cogitationes ſuas perverſas, dicat ſemper humilis Frater in corde ſuo (Pſalm.17.) *Tunc immaculatus ero coram eo, ſi obſervavero me ab iniquitate mea.*

FESTINET a] *In concupiſcentia bello fugere & feſtinare vincere eſt. Vide quæ notavi num.677. in Comm. a.*

DICIT b] *In Pſalmo XCIII. Deo Propheta Rex, Intellexiſti cogitationes meas à longè agens Benedicto interprete de caſtitate. Deus omnes reſpicit, bonos & malos, iuſtos & peccatores: diſcrimen tamen in hoc eſt quod continentes reſpiciat à longè, & prope ſit caſtis & mundis. Qui Deum ab incontinentibus remotum perſonat, Virginibus propinquum aſſerit Regius Poeta (144.18.) Propinquus eſt Dominus, ait, omnibus legentibus eum in veritate. Illis, qui legunt atque iterum legunt Deum (tales ſunt Religioſi, qui iuxta Ciceronem à religendo dicti) ipſe Deus propinquus & affinis eſt, teſte Lucâ 8. 21. Propinquus eſt Deus Religioſis non tamen omnibus, ſed iis unicè qui religunt eum in veritate, in caſtitate, in puritate. Illis qui non mentiuntur per tonſuram, ſed ſtant ſolennibus dictis, atque promiſſis ſatisfaciunt.*

977. *Voluit Chriſtus ſemel oſtendere quanti Virgineam puritatem faceret D. Bernardi. Apparet illi in ecſtaſi de ligno pendens. Solvit clavis extenſa brachia, & famulum fidelem amplectitur, lateris vulnus pretioſiſſimum præbens & dicens (teſtis mihi Zamora Monarch. part.7. lib.6. in ſymb. S. Bern. §.19.) BIBE BERNARDE. Propinat hauſtum ſanguinis propinquus Dominus Viro puriſſimo, ut eius puritatem plusquam humanam commendaret. Fit mellefluus Doctor Chriſti pendentis conſanguineus: eſt enim Caſtitatis vera & genuina præmium, eſſe propinquam Crucifixi: ipſa etenim crux etiam eſt, ac perenne martyrium.*

TEXTVS. *ex Cap.7.*

978. IN deſideriis verò carnis, ita nobis Deum credamus ſemper eſſe præſentem, cùm dicit Propheta Domino: (Pſ.37.) *Ante te eſt omne deſiderium meum.* Cavendum ergo ideò malum deſiderium quia mors ſecus introitum delectationis poſita eſt. Vnde ſcriptura præcipit dicens: (Eccleſ. 18.) *Poſt a concupiſcentias tuas non eas.*

POST a] *Concupiſcentia morbus inevitabilis, univerſos homines concomitatur. Fallit, qui aſſerit ſe adamantinum eſſe: componitur homo carne & oſſibus, & periclitaretur ſæpiſſimè, ni viſitatio Dei ſpiritum humanum cuſtodiret. Laſcivus appetitus omnium eſt comes, non tamen apud omnes idem. Sequitur bonos, præcurrit peccatoribus. Iuſti ſua deſideria fugiunt, ſuum corpus deſerunt, ut tranſvolent in paradiſum. Corporea pars, quia remanere renuit fugientem ſequitur Animum, quem non adſequitur. Peccatores à ſenſu manuducti, ſibi ſcopum proponunt appetitum, & terminum concupiſcentiam. Contra hos loquitur Divinus Spiritus, cum ibi. Audi imò potiùs obaudi: Poſt concupiſcentias tuas ne ito, Cur? quia expedit præcedere concupiſcentiam. Si ipſa ſequatur, quam totam deſerere non potes, fuge & aſſimulare capreæ, quæ ſpirat aure. Audi Dei legem, aure tamen ſpiritu divino plena, & ſic velocior ipſum te fugies, & à teipſo liber, ſecuriſſimus ad patriam venies.*

Breves dies hominis ſunt: & ſi peccator fuerit, incompleti. Viri ſanguinum & doloſi (Pſ.54.24.) non dimidiabunt dies ſuos, quia in delectationis introitu poſita eſt mors, quæ ipſos tranſglutiat. Iuſtis interitus eſt verè introitus ad gloriam: peccatoribus autè ipſe introitus delectationis, eſt verè interitus: unde meritò dicitur mors ſecus introitum delectationis poſita.

TEXTVS. *Ex cap.53.*

979. VT ergo nuntiatus fuerit hoſpes, occurratur ei à Priore, vel à Fatribus cum omni officio charitatis: & primitùs orent pariter, & ſic ſibi ſocientur in paec: quod pacis oſculum non priùs offeratur, niſi oratione præmiſſa propter illuſiones diabolicas.

Oſculum pacis urbanitatis petebat olim, quæ iam in variis provinciis exolevit. Erat civilitas periculis multis obnoxia, quam pietatis Magiſter Benedictus non eſt auſus intermittere ſed admiſit, correctis tamen circumſtantiis. Præmitti voluit orationem: ſciebat enim Pater Sanctiſſimus, hanc eſſe dæmonis eliminatricem Dæmon, qui multa patitur, multa tolerat, multa expectat, nec orationem patitur, nec orantes tolerat, nec lucrum apud eos expectat. Fugit quos fugare non poteſt.

Hic obiter notari velim quantiſa ienda ſit urbanitas Vel non agas cum hominibus, vel ita agas ut nullum offendas. Mellifluus Doctor ſtuduit habitûs & corporis compoſitioni, ne intuentes offenderet. Fugit hominum commercium S. Benedictus, & deſiderat neſcire ſecularia. Hoſpites non quærit: venientes tamen hilari animo devotaq; libertate recipit, audit verba quæ timet, offert pacis oſculum, quod recuſaret, ſi per patrios mores liceret: nemo enim inurbanus eſſe proximo poteſt. Iniquus, qui negat alteri quæ ſua ſunt, & non niſi alterius omnia illa ſunt, quæ debentur ex urbanitate. Sed de hoc uberius in parte Politico-Monaſtica.

DISPV-

ſtatum peccantium, (ita tamen ut poſſit omittere circūſtantias non mutantes ſpeciem.) non verò ſuum, atque id eò ſi ſit in habitu ſæculari, non tenetur dicere ſe eſſe Religioſum: ratio ēſt, quia ipſe non peccavit formaliter contra votum, imo neque contra ſextum præceptum Decalogi, ſed contra quintum formaliter, & contra ſextum obiective: fuit enim illis ſcandalo & occaſioni ut peccarent contra ſextum. Prætereà, In hoc ſcandalo, ſeu perſuaſione, nulla voluptas ſenſualis reperitur, nulla venerea delectatio, neque in hanc aſſenſus, ſed ſolùm reperitur malitia voluntatis animam alterius occidentis, & hoc eſt contra quintum. Hinc habes ſolutionem ad caſum ſequentem.

Petrus ut ſolicitaret quamdam religioſam, uſus eſt induſtria amici ſæcularis, & tandem induſtria religioſi: cōſuleris, uter gravius peccarit ſæcularis, an religioſus, ſiquidem uterque æqualiter concurrit ad religioſæ illius prævaricationem. Reſponde, utrumque peccaſſe æqualiter, quia neuter habuit rem veneream, ſed fecit quod Religioſa haberet.

CONCLVSIO V.

987. *Mulier quæ ſine delectatione propria, ſenſuali & ſine periculo aſſenſus in propriam delectationem* (fortè id abeſſe non poteſt, fortè nec ipſa delectatio) *tactibus polluit alium vel aliam, ut alter, vel altera habeat delectationem, peccavit ſanè mortaliter*: Sed in quo genere, contra quot leges & regulas, debemus aperire.

988. Primò, ſi ipſa fuit alii ſcandalo, eſt malitia contra quintum decalogi præceptum; ſi non fuit alii ſcandalo, ut poteſt contingere, exuet iſtam malitiam.

Secundò, eſt inſtrumentum alienæ pollutionis, & ſic peccaret contra ſextum, ſed huius peccati alius eſſet cauſa principalis.

Tertiò, ſi eſſet Monialis, non operaretur contra votum Caſtitatis. Ita Llamas *in ſumm p.3.c 8.§.16.* Diana *de Circumſt. aggr. reſol.*65. remittit Viris doctis examinandum, utrùm hæc opinio ſit probabilis, & pro ſua pietate noluit eam condemnare. Verùm, ſi res examinetur, non ſolùm probabilis, ſed etiam evidens eſt hæc ſententia, conſervatis principiis præcedentibus. Argumentor ſic.

989. Poterit Monialis cooperari ut Ioannes reddat debitum uxori propriæ, quin contra votum Caſtitatis procedat, quia ipſa non vovit Caſtitatem alterius, ſed propriā Ergo eadem de cauſa poterit cooperari, ut Ioannes incidat in pollutionem, quin frangat votum Caſtitatis, cùm ipſa non voverit vitare pollutionem alterius, ſed propriā: vel deſigna diſparitatis cauſam.

990. Dices; aliam eſſe actionem licitam, aliam vetitā, & idcò poſſe primum, non verò ſecundum.

Non ſufficit, nam hic non dubitamus, utrùm Monialis mortaliter peccet, cùm hoc in principio expreſsè à nobis fuerit declaratum; ſed tota difficultas eſt, an violet votū Caſtitatis; ideòque diſparitatem nullam eſſe probo. Non minùs interdictum eſt Moniali nùbere, quàm mollitiem committere. Atqui quando cooperatur, ut Ioannes reddat Vxori debitū, nihil facit contra ſuā Caſtitatē, ſed cōtra Caſtitatem Ioannis; Ergo ſimiliter, quando cooperatur Monialis ad hoc; quod Ioannes habeat pollutionem, nihil facit contra Caſtitatem ſuam, ſed contra Caſtitatem tertii: & diſcrimen tantùm eſt in hoc, quod in primo caſu operetur contra Caſtitatem Ioannis non debitam, & ſic nullo modo delinquat, in ſecundo contra debitam: non enim eſt Caſtitas marito debita in genere ſolvendi debiti, ſed eſt debita in genere habendæ pollutionis, unde in ſecundo caſu peccat contra Caſtitatē Ioannis, non in primo.

991. Ideò concludit doctè noſter Llamas, debere hanc Monialem in confeſſione dicere: Actu alium pollui religioſum, vel ſecularem, quia ſicut operata eſt contra Caſtitatem alterius, ita contra alterius votum: non tamen tenetur dicere, utrum ille quem polluerit, eſſet vir, aut mulier; quia mollities aut pollutio non eſt diverſæ ſpeciei in viro & in muliere: præterea, non tenetur exponere ſtatum ſuum, nempe utrùm eſſet Religioſa, vel ſæcularis, quia nihil fuerat operata contra ſuam Caſtitatem.

992. Ioannes autem ſi veniat ad confeſſionem, poſſet dicere: Alienis tactibus pollutus ſum, non explicans cuius fuerint hi tactus, viri an mulieris, ſæcularis an religioſæ: quia Caſtitas Monialis non eſt in tali caſu violata.

993. Audivi ſæpe doctos, aſſerentes hunc caſum eſſe merè metaphyſicum, nec unquam dari in praxi, quia non eſt intelligibile, quod aliqua polluat alium tactibus, & ipſa non patiatur etiam delectationem, vel ſaltem ſit in ſummo periculo præbendi aſſenſum.

994. Hoc eſt aliud, & doctè animadverſum. Ergo jam non operatur illa Monialis contra ſuam Caſtitatem, quà polluit Ioannem, ſed quà tactibus illis delectatur, & delectationi præbet aſſenſum, vel eſt in ſummo periculo præbendi ergo, ſublatis his circumſtantiis, contra Monialis Caſtitatem nil remanet.

995. Quod hæ circumſtantiæ omnes poſſint tolli, cognoſcunt illi qui audierunt varias confeſſiones; nam ſi ſæpe mulier in actu Venereo merè paſſivè ſe habet & ut lapis quod fœminis nimis deditis Veneri eſt frequentiſſimum: cur non earum aliqua poſſet ſtudens proprio lucro, non propriæ voluptati, etiam ſine delectationis periculo Amaſium polluere, & peccare mortaliter non contra ſuam ſed contra debitam Amaſii Caſtitatem?

CONCLVSIO VI.

996. *Si vera eſſet ſententia diſtinguentium inter Caſtitatē, & Pudicitiam: ita ut illa actum Venereum, iſta oſcula & tactus reſpiciat, dicendum eſſet per oſcula, amplexus, & tactus non per ſe Caſtitatem, ſed pudicitiam.* hæc voto non eſt firmata, ſed illa. Vnde ſi in illis tactibus eſſet periculum cōmixtionis, eſſet periculum violandæ Caſtitaris, non violatio: quod ſi ſequeretur commixtio, tunc de facto violaretur ipſamet Caſtitas. Citant D. Thomam q. 151. art. 11. quem videntur non intellexiſſe.

CONCLVSIO VII.

997. *Votum implicitum, & expreſſum, differunt modaliter*, hoc eſt ſolùm in expreſſione. Ratio eſt: quia ſunt de eodem objecto, & ſub obligatione ipſiſſima: unde eodem tenemur modo ſervare Obedientiam, Paupertatem, & Caſtitatem: licèt illam expreſsè voverimus, & has implicitè.

CONCLVSIO VIII.

998. *In Subdiacono, Diacono, Sacerdote, & Religioſo, Caſtitatis votum eſt ejuſdem ſpeciei.* Quia eſt votum tacitum, aut expreſſum de eadem virtute Caſtitatis.

Hinc conſtat, Sacerdotem Religioſum, qui Carnis peccatum commiſit, ſufficienter ſe explicare, ſi dicat, quamcũq; ex iſtis circũſtantiis tantũ: puta ſi dicat: Sum Religioſus, vel habeo Ordines; quia omnes iſtæ circumſtantiæ inferunt votum Caſtitatis, & non diverſum in ſpecie. Sicut enim ille qui pluries promiſit atque firmavit juramento, aut chirographo debitum aliquod, non fecit debitum eſſe majus, ſic qui ſæpiùs Caſtitatis vota emiſit (nempe in profeſſione, in Subdiaconatu, in Diaconatu, in Sacerdotio) non fecit majus debitum, ſed ipſiſſimum ſæpius firmavit. Sic ſimiliter mulier, quando vadit ad confeſſionẽ, non tenetur exprimere ſe habuiſſe copulam cum Religioſo Sacerdote, ſed ſufficit, ſi dicat ſe illam habuiſſe cum Sacerdote, vel cum Religioſo vel cum Subdiacono, &c. vel in genere, cum viro ſacris ordinibus initiato. Ita docent, Villalobos *in ſumm. tom 1. tr. 9. c. 37. n. 13.* Sanchez *de matr. l. 7 diſp. 27. n 23.* Henriquez *l 5. de pæn c. 5 n. 6. in Gloſ. littera* G. Pitigianus *in 4. ſentent. tom 2. diſt. 16. q. 1. art. 5.* Diana *de circumſt. aggr. reſ. 3.* Ita etiam Medina, Azorius, & Rodriguez apud Villalobos jam citatum. Hanc ſententiã probabilem etiam putarunt Ioann de la Cruz *in direct. con, c. p. 1. prac. 6. art. 6 dub.* 8 *concluſ* 3 Leſſius *l 4. c. 4. dub. 13. n. 87* & Fagundez *de præcept. Eccl. tract 2. l 4 c 3. n. 4.* Baſæus *in Foribus pag.* 614. *b.* ubi me etiam citat.

CONCLVSIO IX.

999. *Votum ſimplex, & ſolenne ſolum differunt ſolennitate,* hoc eſt modo, non re: atque ideo ſunt idem apud Dominum. Probatur. Actus miſericordiæ, patientiæ, aut alterius virtutis publicus, & ſecretus non differunt eſſentia, ſed ſolùm publicitate: ergo ſic ſimiliter voti religioſa actio, ſive ſolenniter fiat ſive non, erit in eſſentia eadem & ſolùm differet humana, extrinſecaque publicitate.

999 b. Revoca ad memoriam caſum præteritum, & ex hac Concluſione dic, Religioſum Sacerdotem ſufficienter ſe explicare in confeſſione, ſi dicat: Aſtrictus ſum voto caſtitatis, & habui cum muliere copulam. Sufficienter ſe explicare mulierem, ſi dicat: Habui rem cum aſtricto caſtitatis voto, & neuter tenebitur exponere circumſtantiã Ordinis, aut Religionis. Ita noſter acutiſſimus Llamas *in ſumm p. 3 c 8. ſ 14.* Sanchez *de matr. tom 1. l. 7. diſp. 27 n. 27.* Villalobos *in ſumm. tom. 1. tract 9. dub 37. n 13.* Henriquez *lib. 5 de pœnit. c 5. n. 6. in Gloſſ litt.* G Fagundez *de præcept. Eccleſiaſt. tract. 2. l. 4 c. 3 n. 6.* Megala *in 1 p. l cap. 11. n. 1.* Filliucius *tom. 2 tract. 30 c. 9. num. 124. & 125.* Diana *de circumſt. aggr. reſol 4.* Azevedo *in ſumm. l. 1. cap 4. nume. 15.* Baſæus *in Florum editione ſecunda pag* 614. *b.* ubi me citat inter alios. Eodem modo philoſophare ſi copula fuerit cum muliere, aut viro ſodomitica.

1000. Hinc collige à fortiori votũ Caſtitatis emiſſũ in ſæculo, & emiſſũ in novitiatu, & emiſſũ in Profeſſione, & emiſſũ poſt Profeſſionem, & id quod eſt annexum Sacerdotio, eſſe ejuſdẽ ſpeciei: unde qui millies Caſtitatẽ voviſſet in ſæculo, multoties in anno novitiatûs, tranſiens per varias Religiones ſæpe promiſiſſet ſolenniter, & jure vel injuriâ, ſæpiùs ad ordines eſſet promotus, ſi peccaſſet contra Caſtitatem, dicere poſſet in confeſſione: Talem actionem feci qui ligor voto Caſtitatis; nec teneretur dicere, quale eſſet illud votum, aut quoties iteratum. Ita Sanchez *de matr. tom. 2 l. 7. diſp 27. n. 25. & 35.* Diana *de circumſt aggr. reſo 4 in fin. & ibid. reſ. 9.* & apud eos Azorius, Rodriguez, & Henriquez. Item Fagundez *de præc. Eccl. tract 2. lib. 4. c. 3. n* 11. & apud eum Sanchez, & Llamas. Ita etiam Filliucius *tom. 2. tract. 30. c. 7. n. 26. & alii.*

CONCLVSIO X.

1001. *Epiſcopus, Generalis, aut Abbas, ſi ſecretò peccent mortaliter, non tenentur aperire ſtatus circumſtantiam.* Conſultò dixi *ſecretè*, quia ſi eſſet publicitas, non deeſſet ſcandalum: ſcandalizamur enim peccatis Antiſtitum, licèt toleremus peccata privatorum. Pro peccatis ſecretis habe Villalobos *in ſumm. to. 1. tr. 9. dub. 3 . n. 14.* Sanchez *de ma. to. 2. l. 7. diſp. 27. n. 33.* Henriquez *l. 5. c. 5. n. 6. Gloſſ. lit.* G. Coninck *de ſacr. diſp. 7. dub 4 n.* 18. Filliucium *to. 2. tr. 30. c. 7. n. 117.* Dianam *de circumſt aggr. reſol.* 6. De peccatis publicis explica authores qui ſubſcribunt oppoſitæ ſententiæ, & ſic inter calamos reperietur diſcrimen, inter authorum animos diſſidium nullum.

1002. Monachus Epiſcopus non ſolùm non tenetur dicere ſe eſſe Epiſcopum cùm confitetur fornicationem verbi gratiâ, ſed nec debet dicere ſe eſſe Religioſum, cùm ſufficiat dicere, Peccavi in tali ſpecie luxuriæ contra votum, quod habeo, Caſtitatis.

Notandum tamen hanc eandem circumſtantiam, tametſi in confeſſione aperienda non ſit, eſſe aggravantem intra eamdem ſpeciem, graviùs enim tenentur voto & regula qui in maioribus conſtituti. Dabo Germanæ Congregationis doctiſſimam definitionem, quæ hanc delucidat veritatem his verbis. *Abbates, quoniam eò magis trium votorum vinculis tenentur, quod in regulari converſatione debent eſſe ſecundum Apoſtolum forma facti gregis, ſtudeant diligenter ut Religioſis ſua pietate, continentia, ſobrietate, & religionis zelo, cæteriſq; virtutibus, quæ Prælatos decent, præluceant, eoſq; tanquam Patres filios ament, ac in omni charitate, exemplo vitæ, verbo doctrinæ rerumq; nec. ſſariarum ubventione, tanquam boni Paſtores paſcant.* Lata fuit anno 1595 in Monaſterio Furtenfeldenſi in Bavaria præſide D. Edmundo à Cruce Ciſtertii Abbate: poſt quem D. Nicolaus Boucherat etiam Abbas Ciſtercii hanc eamdem veritatem docuit, & anno 1615. in viſitatione cœnobii Specioſæ-vallenſis ſic inquit, *Abbas eò magis trium votorum vinculis tenetur, quòd in regulari converſatione debeat eſſe ſecundum Apoſtolum forma facti gregis.* Conſonant cap. LXV. Benedictinæ Regulæ ubi de Præpoſito, *Quantum Prælatus eſt cæteris, tantum eum oportet ſolicitè obſervare præcepta Regulæ.* Ecce Prior ſtrictiùs tenetur obſervantiæ quàm ſimplex Religioſus, adeoque ſtrictiùs quàm ipſe aut quicumque alius, tenebitur ipſemet Abbas.

CON-

Digitized by Google

CONCLVSIO XI.

1003. *Novitius non peccat contra votum caſtitatis.* Patet; quoniam illam non vovit. Mulierem habens cum Novitio non tenetur hanc circumſtantiam explicare: idem dic ſi rem habeat cum Clerico minorum ordinum, quia in neutro eſt caſtitatis obligatio ſub aliquo voto. Ita Diana *de circumſt. aggr. re.7.* & apud eum Megala. Vnde miror noſtrum Llamas *in ſum. p.3. c.8. §.14.* aſſeruiſſe hoc ultimum, & negaviſſe primum. Quia ſicut ſe habet Novitiatus ad Religionem, ita Minores Ordines ad Maiores. Atqui ſecundum illum Minores Ordines non ſuperinduunt circumſtantiam in confeſſione aperiendam: ergo nec Novitiatus.

1003.b. Obiicis. Strictiùs Religioſi tenentur ad virtutes ſubſtantiales quàm ad Regulam: atqui hanc Novitii ſine culpa non temerant: ergo nec illas. Minorem probas ex Hiſtoria, quam recenſent Gerardus de Francheto *in vitis Fratrum Prædicatorum approbatis à ſuo Generale ann. 1266.* & Beyerlinckius *in Theatro, verbo Religio pag.167. E.* De quorum teſtimonio Novitius poſthumus ſocio apparuit, ſe in purgatorii loco pati aſſeruit, quia Regulam violaverat non reddens ſoccos veteres cum receperat novos.

Reſpondeo *primò* illam hiſtoriam continere multas circumſtantias impoſſibiles, & eſſe fide indignam, ut cognoſcet qui apud alterutrum authorem leget.

Secundo adhuc ſi eſſet authentica non torquere nos, quia non dicimus incontinentem & furem Novitium nõ peccare, ſed non peccare contra votum. Ille iuvenis de quo Franſchetus & Beyerlinckius, ſoccos furatus erat ab invito Prælato, cui tenebatur reddere, imò & poſtumus reddidit: ergo erat in purgatorio quà fur, non quà ſacrilegus. Hic obiter: peccat Novitius cum aliquid retinet contra Regulam, ſed contra Decalogum, quia omnia quæ ſine licentia retinet, retinet Domino involuntario. (Nomen ſoccorum non bene intelligo; puto hoc vocabulo ſaltem debere rem intelligi tanti valoris, quæ ſit ſufficiens ad peccatum veniale.)

CONCLVSIO XII.

1004. *Qui virginitatem amiſit, non tenetur hanc circumſtantiam explicare.* Admittitur à Baſæo *in Florum editione ſecunda pag.634.* ubi etiam me citat. Hanc concluſionem, aliàs certam, difficilem reddiderunt aliqui, qui non bene intellexerunt, quid importaret ratio Virginitatis. In rigore Virginitas non eſt quid ſingulare contra Luxuriam ſed eſt flos atque virtutum inviolatio: unde Virgo ille dicitur, qui non fuerit violatus. Sic Virginem in primo præcepto decalogi dicas illum, qui nunquam contra illud peccaverit: qui nunquam in vanum iuraverit, erit virgo in decalogi lege ſecunda: qui nunquam violaverit feſtivitatẽ, erit virgo in tertia, & ſic de aliis. Hinc facili negotio Authores explicantur. Virgilius de Paſiphae:

Ah Virgo infœlix, quæ te dementia cœpit?

1005. Cur ergo tantus Poeta Virginem nominat, quã conſtat habuiſſe tunc tres liberos? quia erat Virgo, ſi non in genere fornicationis, ſaltem in genere beſtialitatis, & quæ ad Tauri concubitum feſtinabat, hunc ultimum florem modò perdere ſatagebat.

1006. Auguſtinus: *Quanta ſit*, ait, *grandis differentia inter vacuum ventrem, & refertum, inter ructantem faciẽ, & ora pallentia: inter ſalivam virginem, & labra crapulis diſſoluta.* Vbi vides S. Doctorem admiſiſſe in genere crapulæ Virginitatem. Ideò quæcumque hominis virtus intellectus, ſeu voluntatis, ſi nondum ſit violata, *Virgo* dicitur. Cicero in Orat. *Philoſophia caſta, verecunda, incorrupta, virgo.* Sic intelligo, *Philoſophia virgo*, hoc eſt, quæ nũquam fuit experta errorem. Ideò conſultiſſimè Nomenclator Hebræus בתולים *Bethulim* dixit *Virginitates*, non *Virginitatem*, ut doceret curioſos, Virginitatem eſſe multiplicem, non unam, inque omnibus Animæ habitibus multifariam reperiri poſſe. Iuvat Gregorius in Ezech. dicens: *Flos eſt virginitas, flos martyrium, flos actio bona.* Vnde ſicut ille dicitur in materia venerea habere florem, qui nunquam in illo genere peccavit: ſic in teſtimonio habebit florem, qui nunquam Chriſtum abnegaverit: habebit florem in aliqua virtute, qui nunquam ſubiacuerit vitio contrario.

1007. Supponitur politicè *Virginitas* pro inexperta Venere, quia hic flos eſt magis ſenſibilis, & facilior cognitu: non quia præſtantior: etenim in omnium hominum ſententia eſt dignius, non perdidiſſe Gratiæ florem, quàm nõ perdidiſſe florem carnis.

1008. Hinc colligitur, cæteris paribus, in quocumque genere gravius peccarum eſſe perdere florem, quàm deinceps delinquere contra eandem legem. Probat Hieronymus in quadam Epiſt. ratione ſatis efficaci: *Virginitas*, ait, *in eo facilior eſt, quia carnis incentiva non novit: & viduitas in eo ſollicitior, quia præteritas in corde colit voluptates.* Ergo ſimiliter virgini in genere vindictæ, facilior erit eiuſdem vindictæ continentia, quia virginitas talis vindictæ delectationem nondum cognovit, vindictæ continentia delectationes iraſcibilis partis expertas refrænavit. Atqui tum gravius quis peccat, cùm faciliùs poſſet non peccare: ergò graviùs peccat virgo, quàm alius. Atqui nullus mortalium unquam dixit, debere eum, qui primum homicidium fecerit, hanc circumſtantiam explicare, ergo nec ille qui primam copulam habuit, tenebitur manifeſtare primam. Hæc ratio non ſolùm probat hanc circumſtantiam non eſſe explicandam in confeſſione, quando vir amittit virginitatis florem, ſed etiam quando mulier amittit.

1009. Viros non teneri hanc circumſtantiam explicare, mordicus defendit noſter Llamas *in ſumm. p.2. c.8. §.17.* Henriquez *l.2. de pœn. c.8. n.2.* Filliucius *tom.2. tract.29. c.3. n.72.* Diana *de circumſt. aggr. reſ.20.* Nunnes *in addit. ad 3. to.2. q.9. art. 2. dub.3. concl.5.*

1010. Mulieres, etiam cùm liberè peccant, non teneri virginitatis circumſtantiam exponere, docent Vazquez *opu. de reſt. cap.3. §.5.1. dub.2. n.6. & in p. 2. diſp.112. c.2. nu.2.* Sanchez *de matr. l.7. d.* [illegible] *p.4. n.5.* Sotus *in 4. diſt.18. q.2. art.4.* Leſſius *l.2. c.10. dub.6. n.5.* Coninck *de ſa*[illegible] *diſp.7. du. 4. n.19.* Item Megala, & Navarrus apud Salas *in part. 2. to. 2. tract.3. diſp.14. n.5.* Hanc etiam ſententiam *in p. 2. diſp.* [illegible] *q.8. n.150.* probabilem vocat Tanerus.

Digitized by Google

neque aliquod periculum ſit pollutionis. Hæc ſententia fuit olim Navarri *c. 6. n. 7.* eam poſt docuerunt Azorius *p. 1. l. 4. c. 4. in fine.* Sancius *diſp. 6. n. 3.* Henriquez *in ſumm. l. 5. c. 6. n. 5, in Gloſſ. litt. V.* Zanardus *in direct. Theol. part. 1. tract. de pœn. c. 18.* Zerola *in praxi de pœn. c. 12. q. 47.* Poſt quos omnes Flores ſuos ſecundis curis auctos P. Baſæus Antuerpiæ edidit, me citat. *pag. 131. g.* & ſuo nomine hujus probabilitatem opinionis adauget.

CONCLVSIO XVII.

1021. *Coiens cum viro, & ſupercubans ſicut ſuper mulierem, non tenetur hanc circumſtantiam aperire, ſed ſolùm dicere, tangendo alterum pollutus ſum.* Ita quidam vir doctus apud Llamas *in ſumm. p. 3. c. 8. §. 1.* Ita Diana *in circumſt. aggr. reſol. 52.* Ratio eſt: quia illa actio non mutat ſpeciem pollutionis, ſed ſolùm eſt vel nulla, vel aggravans, ac proinde non de neceſſitate confeſſionis. Dubitas utrùm teneatur ſtatum complicis aperire? vide *concluſ. 5.*

CONCLVSIO XVIII.

1021. b. *Pollutio nocturna proveniens ex peccato mortali, non aufert impedimentum Euchariſtiæ de neceſſitate poſt peractam pœnitentiam. Si homo nocte fornicatur, & mane (ipſum) pœniteat, poteſt poſt pœnitentiam humiliter accedere ad ſacramentum.* Sunt verba formalia Iacobi de Graſſis à Capuâ *Deciſionum aurearum libr. 2. cap. 87. num. 10.* ubi citat Sotum *in 4. ſentent. diſtinct. 12. quæſt. 1. art. 7. column. penult. propoſ. 3.* Monet nonnulli acceſſum ad Euchariſtiam, ſi inde ſuboriri poſſit ſcandalum: culpat de veniali illum, qui ſine aliquâ urgente & honeſtâ causâ intra horam, vel certè eâdem die accederet. putat habere honeſtam cauſam, qui accedit ut ſatisfaciat præcepto, vel ut ſuæ conſulat famæ.

DISPVTATIO LXV.

De delectationibus moroſis.

1022. DE hac materiâ olim uberiùs, ſtylo tamen metaphyſico, aptiore Scholaſticis quàm Confeſſoribus. Fuerunt aliqui, qui crederent non dari peccatum in delectationibus moroſis, & probarent argumento fortiſſimo, quod indiget expoſitione.

1022. b. Non magis illicita eſt ſoluto copula venerea, quàm eſus carnis die Veneris, aut hauſtus aquæ laboranti febribus periculoſis. Atqui licèt quis die Veneris mente concipiat præſentes carnes, fingat ſe illas comedere, & hac ideâ moroſè delectetur: non peccabit mortaliter, ut benè docent Tanerus *in 1. 2. D. Thom. diſp. 4. q. 8. dub. 7. num. 137.* Laymanus *in Theol. mor. libr. 1. tract. 3. dub. 3. num. 5.* Malderus *1. 2. D. Thom. quæſt. 74. art. 10.* Leſſius *lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 114.* Vaſquez *1. 2. diſp. 110. cap. 1.* quos citat & ſequitur Diana *3. part. tract. 5. reſ. 5.* Ergo laſciva moroſitas non eſt peccaminoſa graviter.

1022. c. Confirmatur. Laborat Petrus periculoſo morbo, ita ut judicio prudentis Medici certò ſit moriturus ſi bibat aquam in febris acceſſu. Famuli, ne bibat, bibunt coram eo, ac fontibus artificialibus eum fallunt & recreant, Ægrotus interim credit ſe Danubium bibere, & quaſi actualiter biberet excitat guſtum & fallit appetitum. Omnia hæc præſtat, & à nemine mortalium condemnatur. Ergo ſimiliter ſolutus poteſt cogitare ſe fœminâ pulcherrimâ uti, & excitare ſenſum hac ideâ, appetitum imagine conceptâ fallere, quin peccet in hac moroſitate: vel detur diſparitatis ratio.

Hac ratione torquebam aliquando Eximium Dom. N. Virum doctiſſimum, qui rationis pondere preſſus mihi ipſi dixit, deſipere eos qui in rebus moralibus quærunt perennem conſequentiam, & ideò, amiſsâ paritate, negabat conſequentiam. Quis tamen non videat, potiùs ipſum deſipere, qui de omnino paribus diverſimodè philoſophatur?

1022. d. Alii quærebant diſparitatem ex doctrinâ quam tradit nuperrimè citatus Diana, qui delectationem de carnibus cogitatis in die Veneris, cenſet non eſſe materiam culpæ gravis, quoniam leges humanæ non prohibent actus internos. Cæterùm hæc ſolutio non eſt ſufficiens: quia ægroti illa actio non eſt merè interna, nec aquæ hauſtus lege humanâ interdicitur, ſed Decalogi præcepto quinto, ut norunt univerſi. Non enim eſt Medicus, qui aquam illi ægroto interdicit, ſed Medicus eſt naturæ interpres, declarans morbum eſſe talis ingenii, ut ægrotus uno aquæ hauſtu ſit vitam eliminaturus.

Prætereà, licèt fornicatio ſolâ humanâ lege interdiceretur, delectationes graviter moroſæ eſſent peccata mortalia. Ergo ut argumento ſatisfiat, & hanc difficultatem percalleamus, ex ſolidis principiis, quæ ſuperiùs expoſui, teneor aliter philoſophari.

Difficultatis diſſolutio.

1023. Delectatio alia eſt exterior, alia interior, Hæc eſt duplex, ſpeculativa & Practica: hanc ſubdivido in efficacem, & in inefficacem. Sanè hæc diſtinctio omnino admittenda vel invitis nonnullis, qui pingui mente philoſophati, omnia damnanda putant quæ dicta altiùs. Eam admiſit me citato Pater Baſæus *pag. 233. a.* juxta Antuerpienſem editionem.

Delectatio exterior, corporea eſt, nempe illa extrinſeca, quæ conſiſtit in ſpirituum naturalium commotione & alteratione, nata ab objecto, vel à phantaſia. Vbi obiter notandum venit, omnes ſenſationes extrinſecas ab objectis cauſari poſſe, à phantaſia non omnes: quia deficiente colorato, non poteſt facere phantaſia, quod reverà videas, bene tamen quod reverà ſenſualitas, & iraſcibilis

potentia cooperentur; in hoc enim iraſcibilis, & concupiſcibilis diſtinguuntur ab aliis ſenſibus, quòd non ſolùm à cauſa extrinſeca alterentur, ſed etiam ab intrinſeca, videlicet à laſcivo aut irato phantaſmate.

Delectatio interior eſt illa, quæ independenter ab omni ſenſu exteriori operatur, & hæc eſt duplex, phantaſia, & intellectus. Illa eſt materialis, immaterialis iſte. Phantaſiam ſequitur Appetitus ſenſitivus, & Intellectum Voluntas: hæc libera eſt, ille neceſſarius.

1024. Tunc Intellectus & Phantaſia verſantur circa objecta ſpeculativè, quando naturas rerum ſpeculantur in communi, puta eſſentiam ſenſualitatis, in quo conſiſtat ratio vindictæ, quomodo fiat ſpirituum carnalium alteratio. Tunc operans operatur practicè quando habet executionis intentionem: quæ eſſe poterit vel abſoluta, vel conditionata. Abſoluta vocatur efficax, quia quantum eſt ex ſe talis eſt; quod ſi aliquando talis non ſit, hoc accidit ab extrinſeco poſito impedimento; & verba in diffinitionibus poſita non dicunt exercitium, ſed virtutem operationi ſufficientem. Voluntatis efficacia conſiſtit in hoc actu: *Volo talem rem abſolutè.* Conditionatus actus ſemper eſt optativus aut ſubjunctivus, adhibens conditionem poſſibilem vel impoſſibilem: poſſibilem, ut: *Vellem rem habere cum tali, ſi non eſſet conjugata; ſi non eſſet in tali domo, cui debeo reverentiam; ſi eſſet conjux alterius, & non Petri, qui eſt amicus meus: ſi non eſſet monialis.* Conditiones impoſſibiles ſunt, *ſi non eſſet peccatum; ſi non eſſet mater mea; ſi non eſſet filia illius.* quia iſtæ, & ſimiles conditiones moraliter ſunt impoſſibiles, & in opinione multorum, etiam realiter.

1025. *Dico igitur*, ut ab hoc ultimo incipiam, delectationes interiores practicas, ſeu intentiones abſolutas ſumere ſpeciem à toto objecto; unde ſi objecta fœmina, ſit conjugata & fecerit votum caſtitatis; talis abſoluta intentio erit peccatum mortale, & habebit circumſtantiam adulterii, & ſacrilegii.

1026. *Dico ſecundò.* Delectationes merè interiores conditionatæ voluntatis, non ſumere ſpeciem à circumſtantia denegata; & ideò hic actus: *Vellem rem habere cum tali, ſi eſſet mea*, eſt actus virtutis, quia contrarius eſſet peccaminoſus; delinqueret enim qui aſſenſu diceret: *Ego non haberem rem cum illa, licèt eſſet uxor mea, atque debitum peteret.* Ex eodem principio: *Ego vellem rem habere cum tali, ſi non eſſet conjugata*, eſt peccatum mortale, ſed aſſenſus in ſimplicem fornicationem, quia ibi non amatur injuria. Sic etiam: *Ego vellem rem habere, ſi non eſſet peccatum* non eſt actio mala, quia præciditur tota malitia. Sic ſimiliter de omnibus actibus merè intrinſecis philoſophare: ſumunt enim ſpeciem ab objecto, ad quod non pertinet circumſtantia, quam eliminat actualis ſuppoſitio.

1027. Hic tamen annotato, actum appetitûs materialis non eſſe liberum, & ideo in illo rationem culpæ reperiri non poſſe, hæc enim unicè conſiſtit in motu libertatis. Vnde non rarò ſcrupuloſis contingit, credere ſe aſſenſum præbuiſſe cùm generosè reſtiterunt: idcirco operæ pretium judico characterticon appetitûs corporei amplius aperire.

1028. Nota primò, appetitum ſenſitivum ſequi objectum propoſitum à phantaſia, non tamen propoſitum ab intellectu: ſicut è contrario, Voluntas non ſequitur phantaſma, ſed verbum. Ideò ſi cognoveris intellectum non operari ſed phantaſiam, ſcias appetendi actum fuiſſe materialem, ac propterea non liberum. Quod ſi phantaſia non operabatur & appetitus reperiatur, ille eſt ſpiritualis, ac perinde liberrimus.

1029. Phantaſia non operatur per ſuppoſitiones, & conditiones; non cognoſcit præterita qua talia; non cognoſcit futura, prout futura: & ideò intentio conditionata ſemper eſt ſpiritualis, & libera.

1030. In intentione abſoluta phantaſia non cognoſcit circumſtantias inſenſibiles, puta rationem adulterii, ſacrilegii, &c. & ſic quando hæ offeruntur, operatur intellectus, & proinde ejus pediſequa voluntas. Vix autem intellectus cognoſcit aliquod objectum, in quo non exprimat aliquam circumſtantiam inſenſibilem, & ſic moraliter non poteſt eſſe æquivocatio.

1031. Diſtinguitur etiam actus libertatis, ab actu appetitus, quod illi deſpoticè poſſit poni terminus, non iſti.

1032 Præterea videtur docere experientia, voluntatem reſidere in capite, & appetitum materialem in pectore. Sed hæc notata hîc ſint, alibi uberiùs illuſtranda.

1033. *Dico tertiò*, delectationes merè ſpeculativas ex ſe non eſſe peccaminoſas. Dixi *ex ſe*, quia cognitâ ſpeculantis fragilitate, eſſe poſſent peccaminoſæ ratione periculi alicujus. Sic laudabiliter Doctores, Ethici, Medici, Patres, Sancti peccatorum eſſentias contemplati, adhibuerunt remedia, & documenta utilia.

1034. Reſtat delectatio corporea: hæc ſemper eſt mala, quia ex natura ſua eſt inceptio incontinentiæ. Ideò qui liberè delectatur ſenſualiter, ita ut habeat voluptatem, quæ ſit octava pars voluptatis completæ, peccabit mortaliter, venialiter tamen, qui minorem.

1035. In hac, ſublato omni periculo, non attendenda eſt temporis duratio, ſed delectationis intentio. Vnde ſi quiſpiam in delectatione levi perſeveret per longum tempus, peccabit venialiter: ſi in gravi per breve (ſuppoſito aſſenſu libero, ſine quo nullus condemnatur) mortaliter.

1036. Petrus patiebatur moroſitatem quam probabiliter judicabat levem, liberè perſeveravit in illa, quæ tandem continuo augmento facta fuit gravis. Peccavitnè mortaliter? Reſpondeo, ſi illud augmentum fuit cognitum & nihilominus perſeveravit liberè, peccavit mortaliter. Quòd ſi ipſe ſe permiſit delectationi parvæ quà parvæ, & poſteà per diſtractionem, & inadvertentiam accidit, quod illa creverit; non peccavit mortaliter, niſi rediens ad ſe, liberum iterum aſſenſum præbuerit. Ratio eſt; quia nullum eſt peccatum, quin volitum, & nihil volitum, quod non fuerit præcognitum.

1037. Ioannes permittit ſe moroſitati levi, cum intentione ceſſandi antequam illa ſit magna. Peccatnè mortaliter? Sublato omni periculo, reſpondeo negativè. Sed periculum ubi eſt notorium, & vix evitabile. Quod ſi Ioannes cognoſcat aliàs credidiſſe ſe tali levi moroſitati, & ceſſaviſſe poſtmodum ſine affectu aliquo ſenſualitatis ulterio-

ulterioris, probabiliter judicare poterit, ſe etiam in præſenti majori moroſitati non aſſenſurum eſſe. Sed hoc licèt dicatur, eſt ſanè theoricum, ac propterea vix poſſibile in praxi; quod ſi aliquando accidat in terminis propoſitus, teneat reſolutio explicata.

1038. Egimus de delectationibus ſeorſim ſumptis; modò corporeas incorporeis jungamus. Dubitas, utrùm extrinſecæ ſumant ſpeciem ab intrinſecis, & ſint de objecto à voluntate propoſito?

1039. Fateor ignorantiam meam. Nunquam intelligere potui, quomodo actus ille moroſus poſſet ſumere ſpeciem ab objecto amato à voluntate. Ideò ſequi decrevi Vazquez *in p. 2. tom. 2 diſp. 112. c 2.* Sayrum *in clavi reg. l. 9. c. 7. n.* 10. Reginaldum *tom. 2. l 12. c. 2. n. 13. &* Dianam *de circumſt. aggr. reſol.* 48. aſſerentes, tales actus moroſè extrinſecos nullatenus ſumere ſpeciem ab interioribus, quod probabile etiam judicavit Leſſius *lib. 4. c. 3. dub 15. n* 123. Filliucius *tom 2. tract 21. c. 8 n.* 301. *&* Bonacina *de matr. q. 4. punct* 8. *n* 19. & poſt ipſos Baſæus in florum ſuorum *pag* 234. & ubi me citat & defendit. Hos quidem ſequor, non eorum authoritati innitens, ſed rationi ſequenti, propter quam, licèt omnes contrarium ſentirent, ſecuriſſimè tuerer iſtam ſententiam.

1040. Ratio, quæ me convincit, hæc eſt. Si actus hi externi ſumerent ſpeciem ab objecto intrinſecus propoſito, ſumerent ſanè vel ut à cauſa, vel ut ab effectu, vel ut ab objecto, vel ut à fine conſequendo: aut determinent ipſi poſſibilem ſpeciem aliam. Atqui nullibi unde ſumunt; Ergo. Probabitur minor per partes.

1041. Si quærimus moroſæ delectationis quà peccaminoſæ directam cauſam, reperiemus eſſe aſſenſum in illam, non aliam: ſed aſſenſus in moroſitatem, diſtinguitur à mentis ſpeculatione, ergo ab hac nullam ſumit ſpeciem, ut à cauſa directa. Non ut à cauſâ indirectâ; quia indirectæ cauſæ non ſpecificant. Et dato, quod actus ille mentis ſpeculativæ repræſentantis pulchritudinem fœminæ, eſſet cauſa directa moroſitatis exterioris, inde ego potiùs deducerem illum ab hac ſpeciem ſumere, quam è contrario: quia in libertate cauſæ continentur directi effectus, non verò in libertate effectuum cauſæ; quia cùm hæ ſint priores, ſunt independentes ab illis, & ſic cauſæ effectibus non ſunt imputabiles: imputantur attamen directi effectus cauſis; cumque moroſitas ex cogitatione pulchritudinis indirectè naſcatur, nec hæc imaginatio à moroſitate ſpeciem ſumit, nec ab imaginatione moroſitas.

Cogitationem illam non eſſe effectum ipſius moroſitatis, eſt evidens; nam frequentius eſt prior, & quod ſemel eſt prius, nunquam eſt effectus; is enim ſemper eſt poſterior propriâ cauſâ: unde liquet, hujuſcemodi moroſitatem non ſumere ſpeciem ab imaginatione ut ab effectu.

1042. Prætereà, nec ipſa cogitatio eſt objectum moroſitatis; tum quia illa eſt interior, hæc exterior, tum etiam, quia potentia tactûs eſt tactiva, & cogitatio non eſt tangibilis.

1043. Nec objectum cogitationis eſt objectum ſensûs extrinſecùs corporei; quia tactus non ſequitur cogitationem: hic enim ſine illâ, & hæc ſine altero repetitur frequentiùs. Vnde ſi contingat illa ſimul operari; eſt per accidens: quia ſicut viſui & auditui contingit per accidens quod ſimul operentur, ita tactui & tali cogitationi eſt accidentale, quod conjungantur, cùm poſſint ſeorſim perſiſtere: ut patet in ſomnis, in quibus ſenſualitas ſæpe excitatur, cogitatio autem & voluntas quieſcunt; ſolumque operatur phantaſia & appetitus materialis.

1044. Prætereà, Tactus non poteſt attingere talis cogitationis objectum; quia illud eſt abſens, & tactus ſolùm ſentit præſentia. Ergo dicendum eſt tactum percipere qualitatis laſcivæ mollitiem, non verò objectum intrinſecæ cogitationis.

1045. Tandem ab objecto illius cogitationis non ſumit moroſitas ſpeciem ut à fine, ſi cogitatio ſit merè ſpeculativa: quia tunc actioni nullus finis proponitur. Neque ſumit ſpeciem à fine, ſi voluntas fuerit inefficax, & conditionata: quia quandò videtur finis impoſſibilis, tunc nulla ponuntur media à voluntate: atqui conſequutio finis conditionati illo tempore eſt impoſſibilis: ergo pro illo tempore nullum medium poteſt ordinari ad talem finem. Loquamur in ſingulari doctrinæ facilioris causâ. Dices: *Si non eſſet peccatum, haberem rem cum Bertha.* Interim moroſè delectaris, aut incidis in pollutionem: hæc delectatio, hæc pollutio, quomodo hic & nunc eſt medium? Ergo ad finem impoſſibilem: quia copula alienæ ſine peccato tibi eſt impoſſibilis. Sic ſimiliter dicis: *Si non eſſet Monialis,* &c. tibi ille finis eſt impoſſibilis, qui non potes facere eam non eſſe Monialem: ergo eſt impoſſibile, ponere media in talem finem. Quod ſi poſſibile ſit illam non eſſe Monialem, tamen per illud medium (hoc eſt per mollitiem) non eſt poſſibile. [Baſæus in Florum ſuorum *pag.* 235. verbo, Delectatio. *num.* 12. citat hunc eumdem numerum 1045. & hanc meam opinionem corroborat authoritate Bonacinæ, Azorii, Cajetani, Sylv. Filliucii, Laymani, Sanchezii, Navarri, Reginaldi.]

1046. Poſtremò, in voluntate efficaci abſolutâ non poſſum intelligere quomodo mollities ordinari poſſit ut medium ad rem habendam cum Ioanna, quia potiùs ordinatur ad non habendam: nam per pollutionem deciditur illud, quod per copulam Ioannæ deberet communicari.

1047. Ex his patet, moroſas has extrinſecas delectationes nullatenùs ſumere ſpeciem ab actibus intrinſecis, & eſſe omnes in genere pollutionis inceptæ; & non completæ: ubi obiter minùs acutè video proceſſiſſe Dianam qui (*reſol. 48. §. Hæc opinio. tract. de circumſcript. aggr.*) dicit moroſitatem non differre à ſimplici fornicatione: quia hæc petit mulierem realiter, non mente conceptam, & moroſitas poteſt eſſe de concepta muliere, vel viro. Vnde dicendum eſt, dari duos independentes actus in voluntate: alium, aſſenſum in talem moroſitatem, & hunc eſſe peccatum grave aut leve penes delectationis gravitatem aut levitatem: alium eſſe ſpeculationē aut intentionem, & eſſe

eſſe bonum aut malum ſecundùm obiectum ſuum, independenter ab omni genere moroſitatis: ideo quoad Deum idem eſt hos actus eſſe ſimul, & unum eſſe hodie, alium anno ſequenti.

1048. Ex iis patet, ſufficienter ſe explicare in confeſſione, qui dixerit: Moroſè (graviter, aut leviter) fui delectatus: quia in actu exteriori nulla relucet objecti mente concepti circumſtantia.

Poſteà examinet actus merè ſpirituales, & videat an præbuerit aſſenſum obiecto vetito, & ſic illos explicet, juxta ea quæ in principio de actibus ſpeculativis, & practicis diſſeruimus.

Satisfit argumento, quod in principio ponebatur, ad probandum moroſas delectationes non eſſe peccata mortalia.

1049. Iam igitur ad rationem pro parte contraria militantem nego poſitam paritatem; quia laſciva moroſitas eſt inchoatio pollutionis, teſte Galeno citato à Diana *part.3. tract.5 reſol.1.* & probatur; quia ſi moroſitas perſeverat & creſcat, tandem ſemen decidet; ergo delectari ſenſualiter, eſt incipere ſemen movere. Delectatio autem quæ capitur ex carnibus conceptis die Veneris, non eſt inchoatio comeſtionis; quia licèt hæc delectatio creſcat & perſeveret, carnes illas non comedet: ergo eſt ſumma diſparitas in caſu utroque. Eodem modo de ægro philoſophor; videre enim aquas & alios hilariter bibentes, nec non cogitare & ſupponere ſe oceanos illimitatos bibere, non eſt idem ac incipere bibere; quoniam cogitatio hujuſcemodi nunquam erit ſufficiens, ut ex vi talis delectationis hauſtus ille mortifer bibatur.

Qui moroſè delectatur de cibo illicito, aut de potu eum intentione non bibendi, habet delectationem ſpeculativam, quæ conſiſtit in mente, non in guſtu. Ideò hæc delectatio non eſt peccaminoſa. *Vide n.1033.* Quando moroſè delectatis de concepta muliere, quà uti non vis, examina utrùm illa moroſitas conſiſtat in intellectu, & ſit merè ſpeculativa; ſi talis ſit, eodem modo de illa ac de cibo aut potu cogitatis philoſophare. Sed ſæpiùs contingit moroſitatem hanc in tactu conſiſtere, & qui aſſenſum huic præbet, conſentit in pollutionem inchoatam; quæ ſi ſit graviter inchoata, erit peccatum mortale. Et cùm agimus de moroſis delectationibus, de illis, quæ in ſenſu exteriori conſiſtunt, diſputamus.

Aliquot Reſolutiones appendices.

1050. I. Petrus ratione contemplatrice ideat diverſas mulieres diverſorum ſtatuum, ut illarum objecto excitetur ad rem habendam cum uxore propriâ. Reſpondeo, eum non peccaſſe; nam iſta omnia non ſunt illicita, quia in intellectu ſpeculativo non datur peccatum, & finis erat licitus.

II. Ioannes ſpeculativè proponebat ſibi varia objecta, ut majorem delectationem haberet in mollitie: quomodo peccavit? Reperio tria conſideratione digna: finem, entitatem medii, & ordinationem medii ad finem. Finis eſt delectabilior pollutio, non mutat ſpeciem major aut minor delectatio; & ideo non eſt opus in confeſſione hanc circumſtantiam aperire. Entitas medii erat licita, quia eſt actus ſpeculativus, qui nullo modo interdicitur. Ordinatio medii ad finem eſt mala, ſed malitiâ finis; quia ſicut materia exiſtit exiſtentiâ formæ in ſententia probabili, ita etiam in eadem medium, ſi aliàs indifferens, inficitur non propriâ, ſed malitiâ finis. Ideo in confeſſione dicat, *Commiſi mollitiem.* & ſufficit.

III. Quidam furabatur ut mœcharetur. Veniens ad confeſſionem dixit: Furatus ſum toties; toties mœchatus, & ſubticuit ordinem furti ad mœchiam. Dubitas, utrùm ſufficienter ſe explicuerit. Reſpondeo affirmativè: ita etiam Diana, *in tract. de circumſt. aggr. reſ.23.* ubi citat & ſequitur alios authores. Ratio eſt manifeſta; quia licèt illud furtum habeat malitiam fornicationis, non tamen habet malitiam fornicationis diſtinctam à malitia finis; eſt etenim malum malitiâ propriâ in genere furti, & malitiâ finis in genere luxuriæ: & ideò pœnitens explicuit omnes circumſtantias mutantes ſpeciem: omiſit unius circumſtantiæ aggravantem extenſionem in eadem ſpecie, quam non tenebatur explicare.

IV. Quiſpiam Monachus intentione conditionatâ eliciebat hunc aſſenſum: *Rem haberem cum Ioanna, ſi eſſet uxor mea.* interim liberè delectabatur. Conſulis, qualiter peccaverit. * Reſpondeo in ſpeculatione eum non peccaſſe; peccaſſe aſſero in moroſitate juxta ipſius intentionem: unde, ſi moroſitas fuit magna, mortaliter: quia licèt conditionato aſſenſu non velit habere rem illicitam cum tali fœmina: abſoluto alio efficaci concomitante vult habere delectationem moroſam, quæ ipſi eſt interdicta. Vtrùm in tali delectatione peccet contra votum, dixi ſuprà.

V. Cajus, utilis aut inutilis ſpeculationis gratiâ, concipit mente magnam mulieris pulchritudinem, modum aliquem peccandi, aut aliquod objectum ſenſuale, ita ut intendat merè illud ſpeculari: interim contra voluntatem ipſius ſenſus moroſè excitatur, & renitente voluntate polluitur: rogas, utrùm talis peccaverit? videtur quod ſic: nam potuiſſet ceſſare ab illa cogitatione, & ſic non pollueretur. ¶ Reſp. tamen eum non peccaſſe, ſi non præbuit aſſenſum in pollutionem, nec ſe expoſuit aſſentiendi periculo. Ratio eſt; quia cogitatio non eſt cauſa *per ſe* illius pollutionis: & ideò qui vult cogitationem expreſsè & directè, non videtur velle implicitè & indirectè pollutionem, quæ in tali cogitatione nullatenus ut in principio continetur, ſed potiùs ſubſequitur per accidens. Et ſic in ſimilibus philoſophare.

DISPV-

Digitized by Google

DISPVTATIO LXVIII.

De ſomniis.

1051. ANgit ſæpe indoctiores dæmon illuſionibus variis in ſomnio, ut inquietè vacillent excitati: aliàs iſta noctis phantaſmata proveniunt à ſpecierum confuſâ alteratione. Re examinatâ non reperitur libera atque directa illorum cauſa. Non eſt cauſa directa nocturnæ pollutionis, calidarum rerum comeſtio: quia hæc utplurimùm poſſet ſuperfluitates generare, non tamen directè decidere. Eodem modo ebrietas non ordinatur ex natura ſua ad deciſionem ſeminis nocturnam.

Addo (& hoc examinanti non erit mirum) tactus, oſcula, & cogitationes turpes, moroſaſq; delectationes, licèt ſint peccata mortalia, non eſſe cauſam directam nocturnæ pollutionis. Ita Sancius *in ſuis ſelectis. diſp* 1. *n.*15. & *diſp.*23. *n.*29. Ratio hujus authoris eſt efficaciſſima. Quia quæcumq; cauſa eſt potentior atque activior, quando eſt præſens, quàm quando eſt abſens: Atqui moroſitas delectationis, tactus, oſcula, non cauſaverunt pollutionem dum eſſent præſentia: ergo multò minùs abſentia poterunt cauſare.

Ex iis patet, pollutionem prævisâm in ſomnis ſed non volitam, licèt procedat à cauſa mortaliter peccaminoſa, in genere luxuriæ non eſſe peccatum mortale: ratio eſt; quia non amatur in ſe, ut ſupponitur; non amatur in cauſa, quia nulla datur directa talis pollutionis.

1051 b. Rogas, utrùm aliquomodo poſſit amari ſine peccato. Reſpondeo affirmativè. Quia omnia quæ non ſunt mala, poſſunt amari à voluntate ſine peccato, quà non mala: quia peccatum eſt actus circa objectum malum moraliter: ergo quis vetet te deſiderare habere talem pollutionem nocturnam, eo modo quo ipſa non eſt peccatum? Clariùs, quis vetet te appetere illam habere, ut habetur quando non eſt peccatum? haberi enim aliquando ſine peccato, certum eſt in omnium opinione. Imò poterit huic deſiderio imponi finis bonus: ut ſi quis deſideret humores ſuperfluos ſine actu libertatis decidi, ut meliùs poſſit ſervare caſtitatem. Quia ſi in pollutione ſine libertate non eſt peccatum, & talis conducit ad faciliorem caſtimoniam, cur non poterit aliquis ſine culpa rem non malam in finem bonum exoptare? Ita reſolvit Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſ.* 87. ubi & citat Sanchez, Sancium, Tannerum, Villalobos, Filliucium, Reginaldum, Ioannem de la Cruz, Laymanum, Granadum, & Fernandez. Quibus adde Iacobum de Graſſis à Capuâ, qui *in Deciſionum Aurearum lib.*2. *cap* 87 *num* 12. ſic inquit: *Deſiderare ut ſibi dormienti illa* (pollutio) *contingat, quò levetur natura per ſolam viam naturalem, non eſt peccatum mortale: dummodò non procuretur, nec ad id ullam cauſam præbeat, qui eam cupit.* & citat Navarrum *cap.*16. *num* 57. *poſt medium*, Sylveſtrum, Angelum, & Cajetanum.

1051. c. Sic ſimiliter non condemnaveris eum qui die jejunii diceret: Vtinam comediſſem aliquid ex oblivione naturali inculpabili, ut faciliùs poſſem ſervare formam jejunii Eccleſiaſtici! Quia is nihil mali deſiderat: comeſtio enim ex oblivione, aut inadvertentiâ inculpabili non eſt mala, atque ideo poteſt ſine peccato amari.

1051. d. Non ſecùs, ſi adderet: Vtinam haberem ignorantiam invincibilem talis præcepti humani, ut liberè poſſem hoc facere! Quia non eſt peccatum habere ignorantiam invincibilem, nec eſt peccatum, agere contra legem humanam ex invincibili ignorantiâ.

DISPVTATIO LXIX.

Vtrùm in rebus Venereis detur materiæ parvitas.

1052. REducunt ad dubium aliqui rem certam & claram; qui, quantum capio, verbis ſolùm diſcrepant à vera ſententia. Aliud eſt inquirere, an in fornicatione detur materia parva: aliud & omnino diverſum, an in re venereâ. Sanè in fornicatione materia parva dari nequit: quoniam quæcumque fornicatio, licèt parva ſit, gravis eſt: nec de hoc quiſquam mortalium dubitat. Sic ſimiliter dicere poſſemus: non dari parvitatem materiæ in homicidio: quoniam qualecumque homicidium, mortiferum peccatum eſt. Non aliter in genere blaſphemiæ nihil leve reperire quis poterit. Et, ut univerſaliùs loquar, idem eſt ac ſi diceremus, non dari materiam levem in genere peccati mortalis: quidquid enim culpa mortalis eſt, gravis etiam materia eſt.

1051. b. Quæſtio igitur eſt, Vtrùm in re Venereâ detur materia parva: hoc eſt, Vtrùm ſit dabilis aliqua ſenſualis delectatio, quæ ita ſit levis, ut ex ſe non inferat peccatum grave.

Conſultò *ex ſe* dixi: quia licèt contingeret nullam dari delectationem moroſam ſine culpa mortali, non ſtatim veniret materiæ parvitas deneganda: moroſitas enim, quæ ex ſe eſſet levis, poſſet cenſeri gravis, ratione periculi, aut alterius circumſtantiæ adjacentis. Conſideratâ ergo moroſitate venereâ ſecundùm ſe, peto, Vtrùm aliquando aut ſit, aut poſſit eſſe levis?

Negativam ſententiam nunquam intelligere potui, nec illam auderem contra mediocriter doctos propugnare. Eam vidi aliquoties defendi, nunquam bene; ideo ſubſcribo Sancio *de matr. lib.* 9. *diſp.*46. *num.*9. 27. & 40. Zanardo *in direct. Confeſſ. part.*1. *de Sacram. matr. c.* 41. *quæſt* 28. Salas *in* 1. 2. *diſp.*6. *ſect.* 21. *num.*141. Villalobos *in ſumm. tom.*2. *tract.*40. *dub* 9. *num.*8. Maldero *in* 1. 2. *q.* 74. *art.* 10. Quibus etiam favere videntur Seraphinus Freitas *in addit. ad tract. de Confeſſ. ſolicit. quæſt* 7. *n.*33. Sancius *in ſelectis diſp.*11. *num.*22. Miranda *in Manualis Prælatorum Regularium, quæſt.*28. *art.*10. *concl* 1. ubi in omnibus rebus ex-

cepto juramento aſſertivo reperit materiam levem, & ait, *Certiſſimum eſt* (nonne conſtanti animo & ſine aliquâ formidinis ſpecie loquitur?) *quod in omni materiâ, excepto perjurio, parvitas materiæ excuſat à peccato mortali.* Ergo etiam in venereâ, hæc enim perjurium non eſt. & ut probet, ſubjungit. *Hæc Concluſio eſt communis omnium Theologorum reſolutio cum D. Thomâ 2. 2. quæſt. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. quæſt. 59. art 4. & quæſt. 66. art. 6. Eſt etiam communis reſolutio Iuriſperitorum ſuper c. unum. d. 25. & c. etſi. de ſimoniâ. & l. ſcie. de reſtitutione in integrum.* Citari etiam poteſt Marchantius *in quæſtionibus Paſtoral. ad Decalogum c. 6. q. 2.* Sed & D. Antoninus Diana pro ſuâ in mea ſcripta benevolentiâ nonnullos mihi in ſuis litteris Authores ſuggeſſit, quos addam cum meas chartas recognoſcere poſſim. Dabo tamen doctiſſimum Patrem Baſæum, qui *in Florib. verb. Impudicitiâ pag. 372. num 7. b.* citaverat me *in Commentarii hujus diſp. 69. num. 1052.* aitque. *Inter hos* (non conjugatos) *etſi* (oſcula) *non ſint cenſenda peccata mortalia, tamen increpandi ſunt, qui hoc faciunt, tanquam operis arguentis animum nimis mollem & libidini deditum.* Et Sylvium *2. 2. quæſt. 154. art. 4. concl. 6* etiam pro ſuâ ſententiâ adlegat. Sed & verb. *Peccatum I. num. 7. pag 520.* ſic infit *An in rebus venereis detur parvitas materiæ excuſans à mortali? Affirmant Sanchez de matrim. libr. 9. diſp. 46. num 9. Navarrus prælud. 9. num. 12. Clavis Regia lib. 8. cap 6. num. 1. Salas 1. 2. d. 6 ſ. 21 n. 149. Vazquez 1. 2. diſp. 108. n. 9. P. Soto de doctr. ſ. l. 26 & hanc ſententiam probabilem ſpeculativè docet Malderus, quia ſi in cæteris datur materia parvitas, cur non in hoc? quidquid ſit de ſpeculativâ probabilitate hujus ſententiæ, negativa eſt juſt: ea autem communior & tutior in praxi. Sanè pro majori hujus quæſtionis elucidatione non gravabor hic apponere verba doctiſſ. D. Ioannis Caramuel in Comment. in Reg. S. B. n. d. diſput. 69. & 70. Levis tactus, &c.* (verba mea habes in ſuo loco) & *paulo ſuperius* (num. 1053. b) *fatetur idem author* (nempe Caramuel) *periculoſum eſſe aſſerere dari materiam parvam, quia* (inquit) *qui putat hanc vel illam actionem ſenſualem eſſe levem, dum illam eliceit, ſæpe ſe exponit periculo ulterioris, &c.* Hucuſq; Baſæus, qui cum ſuam opinionem communiorem & tutiorem nominet, dicendus omnino eſt noſtrâ dicere communem & tutam. Conſtat igitur ex præmiſſis Authorũ teſtimoniis dari laſcivas actiones, quæ ſint leves.

1052. c. Probatur primò à pari. In cæteris præceptis datur materia parva: ergo etiam in præcepto continentiæ.

Das diſparitatis rationem, quòd fragilitas humana ſit maxima, & periculum videatur evidens. Sed hæc ratio nec eſt vera, nec ſufficiens. Sanè non vera: quoniam non video, cur non poſſit Petrus leviter fœminæ pedem pede comprimere, quin ſe exponat evidenti periculo conſenſus in ulteriorem actum. Quis credat non eſſe poſſibile quod Paulus ex levi & ſenſuali curioſitate adſpiciat tranſeuntem fœminam, quin velit ulterius progredi, & liberiùs peccare? Prætereà eſto, detur tale periculum concomitans, quod revera non datur. Eſto, non poſſis digitum mulieris ſtringere vel leviter, ſine periculo evidenti conſenſus: an ideo neganda eſſet materia parva? minimè. Sanè dicendũ eſſet, levem tactum habere duas malitias diſtinctas, alteram intrinſecam, alteram extrinſecam. Intrinſeca eſſet malitia levis, utpote quæ ſumeretur ab actûs quantitate, quæ reverà eſt levis: extrinſeca eſſet gravis, quoniam ſumeretur à periculo, quod ſupponitur evidens & grave. *Evidens* dixi: non enim eſt proximum ſi ſit probabile: quoniam ſi illud probabiliter ſubſit, probabiliter etiam non ſubeſt.

1052 d. Prob. ſecundò. Non poteſt eſſe intrinſecâ materia gravis moraliter, quæ entitativè eſt parva: atqui poteſt dari cõmotio venerea, quę entitativè ſit parva: ergo poteſt dari ſenſualitas, quæ ſit materia parva. Major eſt vera: Leges enim non poſſunt obligare graviter, ſi materia ſit levis, ut probavi *num. 41.* Minorem efficaciter probo. Datur commotio venerea gravis, datur & inſenſibilis: ergo poterit dari talis, quæ ſit inſenſibili major, & gravi minor. Patet conſequentia: nam datis duobus extremis, etiam media debent deſignari. Quod dentur commotiones venereæ inſenſibiles conſtat clariſſimè. *Primò,* quia contingit quempiam aliquando ſine advertentiâ habere aliquam humectatem: hæc autem inſenſibiliter ſtillat, quæ ſine commotione venereâ ſtillare non poteſt: ergo datur venerea commotio, quæ ſit verè inſenſibilis. *Secundò,* Galenus *in Medicinali arte.* cui ſubſcribunt Ioannes Argenterius *comm. 1. pag. mihi 110.* Nicolaus Bieſius *ibidem. à pag. 14. ad 29.* diſtinguit inter corpus ſanum & neutrum. Neutrum in tertio modo, idem eſt quod ægrotũ medicè. Morbum medicum dicunt humorum deordinationem tam levem, quæ ab ægro percipi non poſſit. Tali morbo laborant univerſi aliquibus diebus antequam infirmentur graviter. Senſibilem morbum illum appellant, qui eſt quantitatis ſenſibus proportionatæ: habent enim ſenſitivæ potentiæ ſuos terminos magnitudinis & parvitatis. Vtrumque morbum poſſemus diffinire ſic: Morbus medicus, ſeu neutrius corporis ille eſt, qui ſubjacet ſpeculationi Medicæ & non praxi, quoniam ab ægro non percipitur quando eſt, ſed innoteſcit à poſteriori gravior factus. Morbus ſenſibilis ille dicitur, qui à dolente percipitur quando eſt, & ſubeſt medicinæ praxi. Ex qua doctrinâ arguo ſic. Magis ſenſibilis eſt dolor quàm luxuries: atqui dantur dolores medici, hoc eſt inſenſibiles: ergo in re venereâ dabuntur etiam commotiones medicæ, quæ ſenſu percipi non poſſint. Majorem probat luxuriæ ipſa moroſitas, quæ tarda eſt & quodammodo doloris antipeſis namque eſt vivax, acutus & celeri tactum luxuries moroſè afficit, quem dolor acutè & celeriter pungit: unde vix videmus dormientes à luxurie excitari, dolentes econtrà vix quieſcere & dormire. Verum.

1052. e. Admittis dari commotionem veneream inſenſibilem, & nihilominus negas dari materiam parvam: quia commotio medica ſeu inſenſibilis, non jam parva, ſed materia nulla eſt, quidquid autem laſcivum & ſenſibile ſit, erit materia magna.

Concedo commotiones medicas ſeu inſenſibiles non eſſe culpabiles venialiter: illud autem quod ſubſumitur, gratis aſſeritur. Quia ſi dolor medicus augeretur ſucceſſivè & continuè, quouſq; eſſet dolor magnus: debuiſſet neceſſariò priùs fuiſſe parvus quàm magnus: ergo ſimiliter, ſi commotio venerea medica continuè creſcat & fiat magna,

Digitized by Google

gna, fuiſſe parvam ; ergo impoſſibile eſt negare levem quantitatem.

1052. f. Reſolutioni noſtræ refragantur aliqui, quorum fundamentis eſt ſatisfaciendum. *Primò* dicunt ſententiam hanc non eſſe probabilem : quoniam, ſi talis eſſet, non deberet à quopiam docto interdici. Atqui Claudius Aquaviva juſſit Societatis Theologis, docerent non dari in re venerea quantitatem parvam : ſententia ergo c[illegible]ratia non eſt probabilis.

Reſpondeo negando majorem : nam opiniones probabiles interdici poſſunt, & ſolent laudabiliter, cùm cauſa exigit. Virginem v. c. cum peccato conceptam fuiſſe, probabile eſt : ſed defendi non poteſt, ob rationes & cauſas legitimas, quibus ductus decrevit Pontifex, ut ſententia benignior doceretur & defenderetur : ergo ſimiliter aliæ opiniones, licèt probabiles ſint, proſcribi poſſunt. Quid ſi etiam Aquaviva non condemnet materiæ parvitatem in re venerea, ſed in fornicatione ? Hoc examinent quibus vacat, & quorum intereſt.

1053. Dices malè pro mea ſententia citari Sanclum : is enim author ea, quæ priùs leviter dixerat, re meliùs expenſâ retractavit *in ſumm. tom. 2. lib 5. cap. 6 num. 12.*

Reſpondeo, hujus ſententiæ probabilitatem non pendere à reſolutione Sancii : nam, ut vidimus à multis præter Sancium defenditur. Sed neq; Sancius dicendus eſt ſententiam priorem retractaſſe : illam enim tenuit dum liberè ſcripſit : contrariam autem non ob rationem aliquam ſolidiorem, ſed præcepto Generalis coactus *in ſumm. tom. 2.* amplexus eſt. Retractationes ſancii docti judicant ab alio factas. Beyerlinckius *verbo. Mollities §. Quid ſit.* [*Non defuerunt, ait, qui ob ſanitatem fieri abſq; gravi peccato poſſe docuerint. Adſcribitur hæc ſententia Thomæ Sanchez in tract. de Matrim. in primâ illius editione : at in poſterioribus videtur Auctor, aut alius ejus nomine ſententiam ſuam hic retractaſſe, & cōmunem aliorum amplexum eſſe.*] Ecce dubitat, an Sancius, an alius opiniones primæ editionis immutaverit.

1053. b. Inſtas iterum : Diana Vir doctiſſimus edidit reſolutiones benigniſſimas, nihilominus *part. 5. tr. 5. reſol. 1.* putat periculum eſſe, aſſerere dari in re venerea parvam & levem quantitatem.

Dabo duas ſolutiones. Prima Dianam ſexcenties admittere quantitatem levem in materiâ venereâ, ſemel aut iterū negare. Sumus optimi amici, & ſuis me ſæpe honorat litteris, & meas libenter legit : at quia ſemel ſcripſerat, multis Romanis hanc opinionem diſplicere, ſed à ſe licet contra ſe in mei gratiam aliquando verbis puris defendi, reſcripſi epiſtolam, quam inter alias dabo ſpeciali volumine, quod *Epiſtolæ Morales* inſcribetur. Agi in illâ ipſi gratias debitas, illamq; non meam ſolùm ſed & ſuam eſſe opinionem probavi teſtimoniis clariſsimis. Totam ſubſtruxi hoc ſyllogiſmo : Vbicumq; datur veniale, quod conſenſus ſemiplenitatione non excuſ[illegible] levitas materiæ ; At Diana in re venereâ ſexcenties admittit peccata venialia, quæ ob ſemiplenum aſſenſ[illegible] non excuſat : ergo ille ſexcenties admittit materiā parvam in re venereâ. Et minorem ejuſdem teſtimonia demonſtrant. Hęc dicta ſint, ut oſtendatur Dianam nobiſcum conſentire, quem ſtudioſus Lector legat & accuratè examinet.

Secunda ſit, quòd non cōceſſo ſed condonato nobis Dianam eſſe contrariū, ejus ingenium veneror : ejus induſtriâ multas opiniones evaſiſſe probabiles, quę antea non erant, aſſero : vocoq; invidum, qui non confirmet. Addo tamen, cum tametſi magnû, ûnum Authorem eſſe : nec ipſius, nec Tanneri, Caſtri, Baſilii, Pōtii, Leſsii, Rebellii, & Aquavivæ authoritatem tantam, ut ob illam contraria pars non judicetur probabilior, &, ſi rationem conſulamus, certa. Periculoſum eſt, ait Diana, aſſerere dari materiam parvam. Fateor : [quia qui putat hanc vel illam actionem ſenſualem eſſe levem dum illam elicit, ſæpe ſe exponit periculo ulteriori : unde, ſi hoc ſit alterius rei etiam levis, erit remotum : non enim datur proximum, ſi materia ſit parva, ut inferiùs videbimus : ſi periculū ſit evidens & rei gravis, erit peccatū mortale :] ideo doctiſſimè Malderus docet, ſpeculativè poſſe admitti materiam parvam, practicè autem (hoc eſt ratione periculi frequenter imminentis) nō poſſe : nam actio ex ſua natura levis, poterit eſſe peccaminoſa graviter, ſi graviter ſit periculoſa. Ego autē loquor de malitia intrinſeca actionū, omni alio periculo præciſo. [Illa verba [ ] parentheſi quadratâ clauſa, nimirū a *quia* ad *mortale*, citātur laudanturq, à Baſæo *in Flor. ib. verb. Peccatū 1. pag. 520. n. 7.*

A ratione argumentaris ſic. Nulla eſt tam parva fornicatio, quæ non ſit peccatum mortale : ergo nulla eſt tam parva delectatio laſciva, quæ non ſit culpa gravis. Probat Filliucius conſequentiam : Quia delectatio ſortitur morem actûs, atqui actus eſt mortiferè peccaminoſus : ergo & quæcumque delectatio.

Negatâ primâ conſequentiâ, ad Filliucii probationē reſpōdeo diſtinguēdo majorē. Delectatio levis ſortitur morem actûs, nego : gravis, cōcedo. Cōcedo ſubſumptā minorem : & eodem prorſus modo diſtinguo conſequens. Si Filliucius agat de delectatione gravi, cōcedo : ſi de levi, nego.

1054. Arguis iterū. Omnis delectatio venerea ſecundùm Galenū eſt inchoatio quędā pollutionis : atqui omnis actus inchoat' pollutionis eſt mortalis : ergo quæcūq; delectatio.

Reſp. diſtinguendo. Omnis delectatio venerea eſt pollutionis inchoatio remota vel proxima, levis vel gravis, parva vel magna, concedo. eſt ſemper inchoatio proxima, gravis & magna : nego. Similiter, omnis actus pollutionis, qui graviter eſt inchoatus, erit peccatum mortale ; non autem qui fuerit inchoatus leviter. Vnde ſequitur, quamcumque delectationē gravem, eſſe mortaliter peccaminoſam : non quamcumque levem. Et verò, ſi hæc ratio eſſet efficax, nec egeret diſtinctione, etiā ſequens eſſet demonſtrativa : Vnus hauſtus vini eſt principium ebrietatis, omnis enim ebrietas incipit ab uno hauſtu : atqui ebrietas eſt peccatum mortale : ergo & unus hauſtus. NOTA. Dari in rebus venereis materiæ parvitatem, aſſerui : ſed petis ; quænam ſint actiones illæ laſcivæ, quæ cenſeantur leves.

1055. Aliqui aſſerunt manuum levem contactum, pedis impulſum, oſculum, & ſimilia, ſublato ulteriori periculo, non eſſe gravia. Ego à delectationis quantitate culpæ magnitudinem metior, & ex meis principiis ſic philoſophor. Illa delectatio, quâ octies major ſufficeret ſemen decidere, eſt gravis. & mortaliter peccaminoſa : quæcumque eâ minor, eſt levis. Patet ; quia ex meis

 princi-

principiis, quæ ſuperiùs efficaciſſimè probavi, completi operis octava pars eſt materia minima peccati gravis. Ergò delectatio, quæ eſt minor octavâ parte delectationis completæ (ni aliud periculum ſubſit) erit culpa venialis. Delectationem completam eam dico quæ ſemen decideret, ſi remaneret.

Petis ſecundò, Vtrùm in re venerea debeat admitti etiam materia nulla: nempe quæ phyſicè ſit aliquid, & prudentum opinione nihil.

Reſpondeo affirmativè. Quia commotio medica, quamdiu inſenſibilis remanet, verè & realiter commotio venerea eſt: ſed, ſicut nec leviter ſenſibilis eſt, ita nec leviter peccaminoſa.

Præter commotiones medicas aut inſenſibiles, etiam aſſero ſenſibilem, quæ ſit minor ſexageſimâ-quartâ parte completæ delectatonis, eſſe materiam nullam: nempe moroſitatem illam, quæ moraliter eſt inſenſibilis. Probatur: quoniam non eſt cenſenda moraliter interdicta delectatio illa, quæ moraliter loquendo nec percipi nec cognoſci poteſt.

Po[illegible]calamum monens doctum & pium lectorem me ſemper loqui de delectatione ipſâ parvâ à periculo incitementi & conſenſûs ulterioris præcisâ, quia ubi datur conſentiendi in rem gravem, proximum & indubitatum periculum centies dixi non abeſſe peccatum mortale.

DISPVTATIO LXX.

De periculo proximo.

1056. NOlo finem imponere huic materiæ, quin aliquid de periculo proximo dicam, ad tollendos imperitiorum ſcrupulos.

Primò, periculum, ut cenſeatur proximum, debet eſſe evidens phyſicè aut moraliter: ſi enim tantùm ſit probabile, periculum morale non eſt: nam probabiliter etiam cenſere poteris, periculum nullum ſubeſſe. Rationes evidentes aſſenſum prædeterminant: ſi ſint merè probabiles, mentem non cogunt, ſed opinio eligenda committitur opinioni voluntatis.

Secundò, materia debet eſſe gravis: nulla enim evidentia poteſt dari phyſica aut moralis, ſi materia ſit levis. Ratio eſt: quia materia levis nunquam tam tyrannicè prædominatur voluntati. Ideò fur facilius abſtinebit à furto unius quadrantis, quàm à furto millium ſcutorum. [Hanc periodum ad litteram tranſcripſit Baſæus in ſuos Flores, mihi *pag. 520. i.*]

Si iveris ad talem domum decies, & quinquies peccaveris & quinquies non peccaveris, eſt probabile, ſi reverraris, te peccaturum eſſe, & eſt æquè probabile te non peccaturum eſſe. Ergo non eſt periculum proximum.

At ſi toties cecideris, ut improbabile videtur, quòd fortiter veſtiturus ſit, & moraliter certum, quòd cades: peccabis omnino, ſi illi te periculo exponas.

Periculum cognoſcitur ab experientia: quod & optimè notavit Suarius *de charit. diſp 9. ſect 2. n. 8.* ubi ſic ait: *Periculum eſt in determinata materia, in qua aliquis fragilem ſe expertus eſt.* Examinare enim, utrùm periculum ſit proximum, nihil eſt aliud, quàm conſulere experientiam, & videre utrùm tuæ futuræ conſtantiæ faveat gravis experientia: illa dicenda eſt gravis, quam non vincit alia pluſquam ſeptuplò major: & hoc cæteris paribus.

Quid ſi mutentur circumſtantiæ? tollitur periculum proximum, ſi non poſſit judicium ſumi ab experientia: puta, ſi octies ſolus iveris ad domum talem, & ſemper fueris lapſus, & velis eò reverti cum ſocio prudenti & modeſto, credo jam te non exponi evidenti & proximo periculo: quoniam qui certò moraliter ſciebas te peccaturum eſſe, ſi ſolus ires; nondum certò noſti quid ſis facturus præſenti tali ſocio, & ideò, quoadusque experiaris, pro te ferre favorabilem ſententiam potes.

1057. Hinc lux obſcuriſſimis difficultatibus. Dubitant aliqui, An Chirurgus expertus ſe, dum inhoneſtis partibus corporis medetur, in pollutionem conſentire: An Parochus, qui audiens confeſſiones, voluptate allicitur & objectis turpibus aſſenſum præbet: An, inquam debeant ab illis actionibus abſtinere: an contra illos effulminetur illa ſententia rigidiſſima Eccleſ. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Cæterùm, Authores valdè confusè hoc tractant, ex quorum fundamentis nec prudenter aſſerere, nec etiam negare poſſumus.

Caſtrus Palaus *in opere morali tomo 1. tract. 2. diſp. 2. punct. 9. §. 3. num. 11. & 13* ſic ait: *Chirurgus poteſt verenda fœmina curare cum periculo conſenſus, nec Parochus eſt obligatus deſerere officium, etſi experiatur ſe voluntariè pollui occaſione deſumptâ ex auditis in confeſſione: ſufficit enim ſi proponat ampliùs non conſentire.* Ex his verbis collige, non agi de ſentiendi periculo, ſed de periculo conſentiendi: non enim eſt crimen ſentire ſed conſentire.

Addidi illud, *niſi mutatis circumſtantiis*: quoniam his mutatis, omnia mutari neceſſum eſt. In caſu poſito Chirurgus indifferenter ſe habebat cùm à laborantibus accerſeretur, hoc eſt, nullâ prævià diſpoſitione aut intentione non-peccandi accedebat. Sedecim vicibus medicatus eſt, ex quibus tantùm ſemel ſe continuit & non præbuit aſſenſum. Dico, illum non poſſe reverti manentibus iiſdem circumſtantiis, hoc eſt, non poſſe reverti ſine diſpoſitione prævia & intentione non peccandi. Quod ſi proponat ampliùs non conſentiet[illegible] hoc propoſitum fortificat ejus voluntatem & [illegible] eliminat: non enim evidenter ſequitur, voluntatem fortem & præmunitam eſſe in proximo & certo periculo, in quo erat cùm debilis eſſet. Periculi quantitas, non abſoluta ſed relativa eſt: objectum enim, quod hunc tyrannicè abripit, illum remiſsè adlicit, & alterum fortaſse fugat.

Eſſes

Digitized by Google

Eſſes in periculo proximo, ſi mulierem in tuo lecto permitteres. Permiſit Bernardus, & ſollicirantem hoc modo confudit. Dormiebat caſtiſſimus adoleſcens, cùm puella ejus amore capta, inſidias ſtrueret virginitati: noctis ſilentio audentior reddita lectum ingreditur, excitatus cognoſcit fraudem, ſe profundè dormire ſimulat, & remanet in lecto tanquam lapis. Ecce voluntatis fortis miracula: ſicut ergo credendum non eſt, pericula omnibus eſſe æqualia; ſic nec cenſenda ſunt æqualia uni & eidem diverſimodè diſpoſito. Non igitur condemnandus eſt ille Chirurgus, qui nondum experrus eſt, utrùm adhibito propoſito reſiſtendi ſit peccaturus.

Quid ſi adhuc cum voluntate fortificatâ ut quatuor, nempe præventâ propoſito non peccandi intenſo ut quatuor, ſemper peccaverit? Debet aut non reverti, aut voluntatem ſuam adhuc intenſiùs præmunire.

Sancius *in ſelectis diſp.*21 *n* 9. hanc quæſtionem tractat, & admittit hanc voluntatis fortificationem excuſantem à culpa: quoniam, poſito non-peccandi propoſito intenſiori, periculum evidens non eſt, & ideò non debet dici voluntarium.

Villalobos *in ſumma tom.*2.*tract* 40.*diff.*16.*n.*5. Megala *in* 1.*p.lib* 4.*cap.*4.*n.*6. Leſſius *lib.*4 *cap.*3 *dub.*14.*n.*98. Ioannes de la Cruz *in directorio conſcient.part* 1.*prac.*6. *art* 8. *dub.*9.*concluſ.*2. & alii quos ſequitur Diana *p.*3 *tract.*5.*reſ.*3. malè citantur pro ſententia contraria, quod clarè convincitur ex eorum principiis ſuppoſitiſque fundamentis. Dabo rationem, quam ex omnibus collegit Diana. Ob nullam rem poteſt quis ſe exponere formali periculo peccandi, nam qui amat periculum, peribit in illo *Eccl c.*3.

Ex hac ratione, cuius utramque propoſitionem admitto, conſtat, eos ſolùm dicere nemini licere ſe exponere formali periculo: unde exactè definiunt non eſſe proximum, quod non ſit formale. Formale idem eſt quod certum, ſicut enim poſita formâ effectus formalis neceſſario ſubſequitur, ita poſito formali periculo, effectus etiam ſubſequetur. Vnde qui probabiliter putas effectum nullatenus ſubſequuturum eſſe, debes eâdem probabilitate aſſerere periculum non eſſe formale; quoniam, ſi tale eſſet, inferret effectum non probabiliter ſed certò-moraliter.

Hinc collige erroneum eſſe dicere, quod quis poſſit ſe exponere proximo & formali periculo ſine gravi peccato nec dari unum authorem, qui contrarium aſſerat; nam Caſtrus Palaus & Sancius, qui citantur à Diana, cùm propoſitum non-peccandi petunt, non concedunt quod quis ſe periculo formali committat, ſed ſuggerunt modum quo periculum tolli poſſit. Ex his principiis occurrit nova difficultas. Petrus tenetur graviter, ire ad talem locũ, audire confeſſiones, alicui fœminæ mederi, aut aliquam ſimilem actionem agere, quam omittere non poteſt ſine culpa mortali (puta, vel quia eſt voto aut juramento obſtrictus, vel præcepto legitimo obligatus) examinat experientiam, & reperit eſſe periculum proximum conſentiendi in molliriem. Hoc periculum non evadet ſi conducat ſocium; nam actus merè internos præſentium reverentia non cohibet: quid igitur facturus eſt? an tenebitur ex cauſa neceſſaria ſe credere periculo formali.

Videretur aſſerere Sancius *in ſelectis diſp.*21.*n.*9. ubi ſic ait: *Quoties aliquis ex cauſa neceſſaria vel urgente ſe exponit periculo peccandi, non ob id delinquit; dum, quando ſe objicit tali periculo, determinatam habeat voluntatem non peccandi, cùm in tali caſu involuntarium ſit periculum.* Mens authoris ſatis cognoſcitur, ſed periodus indiget limâ.

Dico ergo primò in caſu noſtro, *peccare mortaliter eum, qui omittit illam actionem ad quam tenetur graviter, etiam ſuppoſito periculo conſentiendi in mollitiem.*

Dico ſecundò, *peccare illum mortaliter, qui ſe exponit periculo formali, etiam datâ cauſâ neceſſariâ & urgente, quæ poſtulet illam actionem.*

Dico tertiò, *Nulla cauſa aut lex præcipit aut præcipere poteſt ut te exponas proximo peccandi periculo.* Hæc concluſio eſt dilucidatio præcedentium. In caſu poſito teneris ire ad talem locum in quo eſt periculum proximum, & teneris non te credere tali periculo, quoniam utrumque ſimul potes facere, ſi addas voluntatem non-peccandi, quam antea non habueras: aut ſaltem intenſiorem, ſi ante remiſſam habueris; efficis enim quod non ſit proximũ periculum, ubi ante fuit; & ideò illam actionem non ſolùm potes, ſed & teneris facere.

Res exemplo clariſſimo manifeſtabitur. Iacet puer ante portam tuam, nec tranſire potes quin eum occidas, inſtat tamen præceptum eundi ad eccleſiam: Dico te teneri & illum puerum non occidere, & domo egredi; utrumque enim potes facere; puta ſi puerum priùs amoveas, & poſtea tranſeas. Sic ſimiliter in alio caſu; tenebaris illum locum adire, & tenebaris te non exponere periculo, quoniam utrumque poteris: nempe fortificatione & præventione voluntatis tollendo priùs illud periculum, & hoc jam ſublato, eundo & ſatisfaciendo obligationi.

1058. Petis, utrum poſſit ſe aliquis exponere probabili peccandi periculo. Noſter Lorca *in* 2.2.*ſ* & 3. *diſp.*28. *nu.*9. & Lopez *in inſtruct part.*1 *cap.*21.§.*ad tertiam ration.* negant: ſed videntur inſiſtere aliis principiis. Ego nullam actionem prudentem peccati arguo, nec imprudens cenſendus eſt, qui ſequitur partem probabilem: ita efficaciſſimè ſuperiùs *n.*57. ubi notavi, tunc probabiliter deeſſe periculum, quando probabiliter adeſt, & ſi tibi ſit probabile, quod nullum ſit peccandi periculum, non video quid te urgeat aut cogat ne poſſis licitè operari S. Gregorii Papæ verba in homilia illa quæ legitur in die Reſurrectionis. *Nos ergo*, inquit, *in eum qui eſt mortuus credentes, ſi odore virtutum referti cum* OPINIONE *bonorum operum Dominum quærimus, ad monumentum profectò illius cum aromatibus venimus.* Sanè ad Chriſtum venimus, non ſolùm cùm opera elicimus, quæ evidenter ſint bona, ſed etiam cùm opinamur (hoc eſt probabiliter credimus) nos bene operari. Ergo à Deo non credit, qui probabiliter putat ſe non credere: ergo non vult recedere, qui ſe exponit periculo, quod probabiliter putat aut nullum eſſe aut leve.

Digitized by Google

qui. Riſum multum, aut excuſſum non amare. Lectiones ſanctas libenter audire. Orationi frequenter incumbere. Mala ſua præterita cum lachrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. De ipſis malis de cætero emendare. Deſideria carnis non perficere. Voluntatem propriam odire. Præceptis Abbatis in omnibus obedire: etiamſi ipſe (quod abſit) aliter agat, memores illius dominici præcepti: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. Non velle dici ſanctum antequam ſit: ſed prius eſſe, ut veriùs dicatur. Præcepta Dei factis quotidie adimplere. Caſtitatem amare. Nullum odire. Zelum & invidiam non habere. Contentionem non amare. Elationem & jactantiam fugere. Seniores venerari. Iuniores diligere. In Chriſti amore, pro inimicis orare. Cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire. Et de Dei miſericordia nunquam deſperare. Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis, quæ cùm fuerint à nobis die noctuque inceſſabiliter adimpleta, & in die iudicii reconſignata, illa merces à Domino nobis recompenſabitur, quam ipſe promiſit: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum.

1060. *Lecto quarto hoc capite innumeri terrentur religioſi, nec melliſluum Doctorem intelligunt, qui Monachum extra Regula limites poſſe cogi non putat. Nolmi Prælatus prohibeat inquit de præcept. & diſp. cap. 8 horum quæ promiſi; nec plus exigat quàm promiſi. Vota mea nec augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate. Ergo qui aſſeruerit nihil ſibi extra Regulam præcipi poſſe, admittere tenebitur dari aliquas virtutes, quæ in Regula non contineantur. Qui ergo intelligendum cap 4. ubi inſtrumenta bonorum operum recenſentur, & vix aliqua virtus omittitur? Qui caput 7. ubi innumeræ virtutes recenſentur? Qui caput 68. ubi ne impoſſibilia quidè excipiuntur à juriſdictione Abbatis? Ergo ſi omnia poteſt præcipere, quæ ſunt in Regula, nihil eſt, quod non poſſit præcipere: quia nihil eſt quod cap. 4. aut 7. aut ſaltem 68. non comprehēdatur.*

Pro dubii ſolutione notandum, in Regula nihil eſſe præceptū ſed præceptibile, non tamen omnia quæ in illa reperiuntur, præceptibilia eſſe cenſenda ſunt: multa enim religioſis ſolent conſuli quæ non juberi: talis eſt abſtinentia à vino: & obſervantia ſimiles. Hinc collige illa, quæ in capite 4. expenduntur, ni aliàs obligent, habere vim ſolius conſilii, non quidem dati, ſed dabilis: quia ex vi capitis 4. non remanent præceptibilia, ſed conſulibilia.

Illud quod ex cap 68 adducitur, reſolvitur ex his quæ expendimus nu. 694. & 747 quia ibi non agit D. Benedictus de rebus impoſſibilibus. quæ non ſpectant ad Regulam, ſed de rebus regularibus aut ad regularia conducentibus, ſi per accidens valde difficilia reddantur.

EPIMETRON
DE COMMVNITATE.

1060. SVbſtantiales obligationes perſtrinxi, & qualiter illis ſinguli obligentur expoſui: ſupereſt expendere an votis illis tota etiam obſtringatur Communitas. Quæſtio hæc olim facilior erat, ſed horum ſcrupulo, illorum ambitione, & aliquorum ignaviâ, difficilior evaſit. Re autem benè examinata certæ ſunt excluſiones ſequentes; ita inquam certæ, ut contrariæ vix cenſeantur probabiles.

RESOLVTIO I.

1060. d. *Communitas per modum communitatis non poteſt vovere caſtitatem.* Demonſtratur, quia poſſibilia ſub votum cadere poſſunt, non verò neceſſaria. Hinc non poterit Petrus promittere Deo futurum ſe eſſe rationalem, quia nequit talis non eſſe: poterit vovere reformationem, quæ ipſi libera eſt, & prorſus voluntaria. Communitas per modum unius corpus unum eſt, & ſub hac conſideratione voluptatibus inquinari non poteſt. Singula communitatis membra per modum plurium poterunt ſextam Decalogi legem opere externo temerare, omnia ſimul per modum unius nequeunt, quia communitas quà talis corpus morale eſt, & caſtitatis conſummata violatio eſt actio phyſica, quæ à morali principio procedere non poteſt.

RESOLVTIO II.

1060. e. *Communitas poteſt vovere paupertatem.* Si voveat, religioſi non habebunt rerum dominium in communi; huic tamen voto rerum dominium in particulari minimè obverſatur. Strictiùs tenentur Capucini & Minores dicti de obſervantia, qui neque particulare neque commune habent dominium: particulari enim carent, ut alii Religioſi; privanturque dominio in communi, ſtatuto aut ſingulorum voto; aut fortè voto totius communitatis [Hinc patet, dari religionem, in qua admittitur dominiū in communi & in particulari utrumque enim habet ſocietas reſpectu diverſorum: dari, in qua neutrum ſit qualis Capucinorum: dari, in qua ſit dominium in communi & paupertas in particulari: poſſe dari è converſo, in qua ſit paupertas ſolennis in communi, & dominium in particulari. Sed de hoc aliàs.]

RESOLVTIO III.

1060. f. *Communitas poteſt vovere obedientiam.* Patet; quia eſt actio poſſibilis, & laudabilis, nec aliqua aſſignabitur ratio quæ hanc potentiā impugnet. Probatur quia poteſt vovere omnes illas virtutes, quæ à corpore myſtico obſervantur, & ab eodē violari poſſunt. Poteſt cōmunitas ad elee-

ad eleemoſynas, reſtitutionem ſe obligare jure jurando & voto. † Maiot difficultas eſt, utrum de facto ſimilibus votis obſtringatut.

RESOLVTIO IV.

1060.g. *Nulla Benedictina communitas obſtringitur voto paupertatis* Demonſtratur. Dominium perfectæ proprietatis & paupertatis votum (quale D D. Benedictini emittunt) conſiſtere non poſſunt; alias enim ſinguli poſſent rerum dominio frui illæſo paupertatis voto. Atqui omnes communitates Benedictinæ, habent rerum dominium in communi: ergo non voverunt paupertatem. Minorem probo *diſp.57. à n.* 820.

Hinc conſtat communitatem poſſe eleemoſynas notabiles facere, etiam alienando & vendendo bona radicalia cum gravi divitiatum detrimento, dummodo modeſtè neceſſaria conſervet. Hic avari ſcrupuloſi notent neminē ad inclementiam cogi poſſe titulo ſanctitatis. Vtrum cōmunis vitæ pactum ab omnibus caſſari poſſit, prolixior controverſia eſt. Si poſſit, poteſt Benedictina communitas omnia bona alienare dando, mutando, dilapidando, eodem jure quo ſe poteſt diſſolvere. Si cōmune confraternitatis vinculum etiam ex omnium decreto nequeat ſolvi, adhuc locus remanet bonorum alienationi cum notabili eorundem jactura. Suppono (exempli gratia) Monaſterium A indigere decem-mille ducatis annuis, & viginti millibus frui. Cur non poterit ex plurium Monachorum decreto omnia ſuperflua expendere, nempe largiendo eleemoſynas, aut fundatorum conſanguineis favendo, imò ſingulorum parentes adjuvando dementiæ gratitudinis & obſervantiæ gratia! Si oboriantur neceſſitates publicæ (ut bella, peſtilentia, fames, & calamitates huiuſmodi) quis arguet communitatem, quæ vendet agros ſuperfluos, ut populo laboranti ſuccurrat? Vnus ille qui putabit ſibi ne orbem quidem ſufficere.

1060 h. Vendere, alienare, dare, commutare illa omnia quæ non fuerint preciſè neceſſaria, communitas poteſt, Abbas non poteſt; nam omnia ſubſunt dominio conventûs, non Abbatis: hic obſtringitur fidelitatis juramento, communitas verò, quia domina abſoluta eſt, nemini tenetur bona ſua temporalia ſubjicere; imo ſi Generali Capitulo de facto ſubjecerit, non poteſt cogi ut ſuperflua retineat cum pauperum & laborantium detrimento: quod ſi communitas habeat legitimam Superiorem, poteſt dirigi in electione pauperum, dirigi quidem ſed non cogi, quia (ſi datur) communitatis ſuperior non eſt rerum dominus, ut univerſi noverunt, cum ex omnium ſententia proprietas ad ſolam communitatem pertineat.

1060. i. Leſſius *de juſt. lib. 2. cap.* 16. *n* 33. putat Religioſum de Superioris conſenſu poſſe lucrari & perdere ſummam etiam notabilem, cui nequaquam ſubſcribo, niſi Superiori communitas talem etiam authoritatem commiſerit. Talis licentia ab Abbatibus concedi non poteſt ſine permiſſione conventus: ratio eſt, quia licet conventui dominium rerum alienate ſiue alterius conſenſu. Antiſtiti non licet, cum tantummodo ſit conventus OEconomus & merus bonorum adminiſtrator, qui etſi authoritatem ſummam habeat, ut bene fideliterque adminiſtret, nullam tamen, ut malè: cæterum, ludo divitias exponere, nequaquam fidelem bonamque earum adminiſtrationem judico. Vide n. 830. 11.

1060. k. Petis, Vtrùm communitas poſſit rēm momēti notabilis alienare (puta fundum, domum, ſylvam, &c.) etiam invito Abbate!

Facilè ex dictis quæſtio reſolvitur. Nam Abbas, ut fructus Monaſterii expendat, talem habet poteſtatem, qualem ipſi communitas, patriæ mores, & Superiorum leges conceſſerint? ut ſine communitatis decreto alienet radicalia bona, nullam habet. Cùm dubitatur, an fundus aliquis alienandus ſit, convocanda communitas eſt. & ex plurium ſuffragiis reſolvendum, Abbas habet ſimplex ſuffragium (niſi fortè lex aliqua particularis ei duplex cōcedat) in caſu æqualium ſuffragiorum eſt arbiter, aliàs quæſtio reſolvi debet ex plurium decreto, etiam contra Abbatis dictamen. Ratio eſt, quia circa immobilium bonorum alienationem Abbatis vox non eſt porior voce ſimplicis religioſi, ſicut & circa res illas, quæ fiunt deciſivis vocibus Religioſorum.

1060. l. Si Petro v.g. domum quandam petenti Communitas legitimè congregata eam conceſſerit, cenſeo hoc ipſum decretum eſſe donationem & mutationem dominii: ratio eſt, quòd donatio non conſiſtat formaliter in diplomate & publico inſtrumento; ſed in reſolutione communi, quæ inſtrumento publico teſtata redditur: Ergo ſi communitas ſemel Petro domum conceſſerit, illam nec communitas nec Abbas retinere poterit, quia aliàs rem alienam domino invito retinerent.

Si dominii mutatio ſit de ſututo (tàlis eſt cùm fundus commutandus, vendendus, aut donandus ſtatuitur) tenetur Abbas ſtare communitatis decreto, quod, niſi ab ipſa caſſetur, inviolabile eſt: Ab ipſa verò caſſari dicitur, cùm in alio actu communitatis abrogatur. *Non ſecus* in Noviтiis ad profeſſionem admittendis. Aſſerui Antiſtitem poſſe dimittere novitios inconſulto conventu (*n.* 471.) addidi illos non poſſe ad profeſſionem promoveri ſine cōſilio & aſſenſu conventus (*n.* 482.) Quid ſi poſt conſultationem Abbas vellet Novitium à conventu approbatum dimittere! Invito conventu non poſſet! quia cum voces ſint deciſivæ, ſtandum eſt communi decreto, quod ſemel latum à ſolo conventu caſſari & annullari poterit. Alias enim non eſſent deciſivæ ſed merè conſultivæ voces Religioſorum. Abbas autem qui in Noviriorum approbatione aut aliis caſibus probabiliter crediderit voces religioſorum non eſſe deciſivas, poterit ſequi ſuum dictamen non obſtante communitatis decreto, juxta ea quæ dixi *n.* 498. cæterum, communitatem non eſſe directam & abſolutam rerum dominam improbabile eſt. [Reperimus etiam aliquas communitates legibus Superiorum acceptatis obſtrictas, & ſentio communitates tales debere iuxta præſcriptas leges vivere, nec poſſe rem validè vendere contra legem quæ actum validè invalidet.]

RESO-

Digitized by Google

RESOLVTIO V.

1060. m. *Nulla cõmunitas Benedictina obſtringitur obediẽtia voto.* Demonſtratur. Nemo obſtringitur voto, quod non emiſit expreſsè aut implicitè, phyſicè vel moraliter; atqui nulla communitas alterutro modo obedientiæ votum emiſit: ergo nulla eo obſtringitur. Minorem explico, ex legibus & decretis Pontificum conſtat, quod Abbates fidelitatem communitati promittere & jurare teneantur; Abbati autem obedire ſinguli tenentur, non quia id promiſerunt Abbati, ſed Deo; aliàs enim verum votum non eſſet, ſed ſolùm humanæ fidelitatis obligatio relaxanda ad nutum Abbatis. Communitas autem ut talis, nec Deo nec Abbati obedire promiſit, ut conſtat ex communi Ordinis praxi; neque contrarium ab aliquo poterit probabiliter oſtendi. Hinc conſtat invalida eſſe omnia præcepta, ſiqua ex vi obedientiæ præſtitæ imponantur toti communitati; Abbas enim qui ſingulos ex vi voti poteſt obſtringere, univerſos per modum unius ſumptos non poteſt. Hinc naſcuntur corollaria, quæ ob brevitatis ſtudium curioſis inferenda committo.

RESOLVTIO VI.

1060. n. *Quæcumque communitas ſubeſt ſuo capiti vi quarti præcepti Decalogi.* Patet; quia licèt Abbati non ſit obedientia promiſſa, ei tamen debet obedire communitas cùm illa præcipit quæ bonum publicum reſpiciunt, & à Patrefamilias præcipi ſolent. Vide *num.* 740. ubi de authoritate Patris-familias ago. Vide etiam *num.* 748. ubi admitto Abbatem poſſe imponere leges communitati nempe obligantes, non jure religionis, ſed jure quartæ legis Decalogi; atque addo tales leges non obligare communitatem niſi acceptentur, conſonans mihi *num.* 48.

RESOLVTIO VII.

1060. o. *Vbi ſunt pauciores tribus non eſt communitas.* Conſono mihi *num.* 1325. k. *pag.* 591. Vbi ſunt plures, quot comparate neceſſarium eſt, ut communitas integra cenſeatur? Reſpondeo; debere duas partes eſſe præſentes. *Leg. Nulli, leg. Plane ff. Quod cujus univerſ.* quod pulchrè edіſſerit Panormitanus Abbas *ad legem. Quod major.* & *cap.* 2. *de his quæ fiunt à maj. part. capituli.* qui cùm doctiſſimus & Benedictinus fuerit, temerè proſcribi non poteſt. Panormitanum ſequitur Suarius mox citandus.

RESOLVTIO VIII.

1060. p. *Præſentium major pars eſt moraliter ſanior, & omnes in ejus ſententiam compromittunt.* Vide *num.* 748. Probatur *ex l. g Quod major. ff. Ad municipalem.* Huic ſententiæ ſubſcribit Felinus *in cap. Cùm omnes, de Conſt. num.* 7. & Suarius *lib.* 7. *de legib. cap.* 9. *num.* 13.

Quædam Cõmunitas legitimè congregata aliquẽ contractum inivit ex plurium decreto: petitur, an teneantur omnes illi ſubſcribere, an ſoli illi qui præbuerunt conſiliũ.

Dubium hoc ex mera ignorantia naſcitur, quia contractus non fiunt à dimidio corpore, ſed à toto; hoc autem ex plurium conſilio deciſivo. Omnes compromittunt in voces plurium, atque ideo quod plures decernunt, omnes volunt; nec eſt qui ſine ſchiſmatis notâ, poſſit diſſentire. Contractui aſſentientium nomina ſubſcribantur, hoc eſt, aut nullius aut omnium; quia ſi plures diſſuadeant, nemo conſentit; ſi ſuadeant plures, conſentiunt univerſi. Contractus non fiunt à multis religioſis quà multis, ſed à communitate quà unâ; hanc autem univerſi conſtituunt; tam qui conſilium ſanius, hoc eſt communius, tribuere; quàm qui minùs ſanum. Id apud omnes Senatores, Deputatos, & quaſcumque communitates religioſas & ſæculares eſt in praxi, & inſuper tam ratum & notum, ut in controverſiam probabilem reduci non poſſit.

Multa de Cõmunitatis obligationibus, exemptionibus, & authoritate expoſui aliis in locis, quæ erit utile ſimul connectere; huc manuducet te Index verbo *Communitas.*

QVÆSTIO INCIDENS

De peccatorum, quæ contra vota militant, gravioritate.

1060. q. OBedientiam, Continentiam, Paupertatem, eſſentiales omni Religioſo virtutes aſſeruimus, & quia non omnia etiam eſſentialia æquè perfecta ſunt, quænam ex illis melior, quodnam ex peccatis oppoſitis ſit gravius, inveſtigas. Ideò non iam de gravitate agis in titulo, omnia enim hujuſcemodi peccata, ſi magna ſit materia, ſunt gravia; ſed agis de gravioritate, & quodnam ſis graviſſimum omnium inquiris.

Huic controverſiæ multi variè, & ideò audiendi omninò ſunt, antequam ipſa decidatur.

Anno 1595. Antiſtites Ciſtertienſes Germani videntur noluiſſe reſolvere quæſtionem, commendant enim charitatem, & omne mortale crimen, qualecumq; illud, ſanctiſſimis verbis dehortantur. Sic inquiunt. *Noſtra omnium vera & benè ordinata reformatio eſſe debet, ſumere initium ab iis, ad quorum obſervationem in primis obligamur, & nobis ad æternam ſalutem conſequendam magis neceſſaria ſunt. Itaq; cùm omnis noſtra Religionis Monaſticæ profeſſio & obſervantia regularis eò maximè tendat, ut perfectionem (quæ charitas eſt) nobis acquiramus, & acquiſitam magis ac magis augere ſtudeamus, hoc unum viribus omnibus adniti debemus, ut Dominum Deum ſuper omnia toto corde diligamus. Ad hoc enim, cum Chriſtiani omnes obligantur, tum verò nos eò magis, quò ad hanc obligationem nobis cum illis communem, ſecundam voto firmatam adjunximus, nos totos Deo devovendo, & propter eum omnibus, quibus uti licuiſſet, renunciando, ut expeditius in viâ mandatorum eius curramus.* Auſi tamen comparationem inſtituere videntur reſolviſſe ſummam culpam incontinentiam eſſe. Dabo formalia verba. *Quoniam Deo nihil magis diſplicet in perſonâ ſibi dicatâ, quàm carnis immunditia, turpiſſimi hujus flagitii gravitatem, quia multi non attendunt, nec fortaſſis ſatis ſevera cenſura & correctione in eos animadvertitur, licentioſiùs immundas & deteſtandas carnis paſſiones & ſpurcitias ſectantur cum maxima Dei offenſa, priorum ſcandalo, & ordinis vituperio. &c.*

At anno 1636. Geórgius Abbas Cæſarienſis viſitans idem ipſum Cœnobium, videtur omnium irregularium criminum peſſimum proprietatis peccatum iudicaſſe, at enim: *Quoniam Religionis baſis, cui perfectionis fabrica innititur, eſt*

eſſe bonum aut malum ſecundùm objectum ſuum, independenter ab omni genere moroſitatis: ideo quoad Deum idem eſt hos actus eſſe ſimul, & unum eſſe hodie, alium anno ſequenti.

1048. Ex iis patet, ſufficienter ſe explicare in confeſſione, qui dixerit: Moroſè (graviter, aut leviter) fui delectatus: quia in actu exteriori nulla relucet objecti mente concepti circumſtantia.

Poſteà examinet actus merè-ſpirituales, & videat an præbuerit aſſenſum objecto vetito, & ſic illos explicet, juxta ea quæ in principio de actibus ſpeculativis, & practicis diſſeruimus.

Satisfit argumento, quod in principio ponebatur, ad probandum moroſas delectationes non eſſe peccata mortalia.

1049. Iam igitur ad rationem pro parte contraria militantem nego poſitam paritatem; quia laſciva moroſitas eſt inchoatio pollutionis, teſte Galeno citato à Diana *part.3. tract.5 reſol.*1. & probatur; quia ſi moroſitas perſeverat & creſcat, tandem ſemen decidet; ergo delectari ſenſualiter, eſt incipere ſemen movere. Delectatio autem quæ capitur ex carnibus conceptis die Veneris, non eſt inchoatio comeſtionis; quia licèt hæc delectatio creſcat & perſeveret, carnes illas non comedet: ergo eſt ſumma diſparitas in caſu utroque. Eodem modo de ægro philoſophor; videre enim aquas & alios hilariter bibentes, nec non cogitare & ſupponere ſe oceanos illimitatos bibere, non eſt idem ac incipere bibere; quoniam cogitatio hujuſcemodi nunquam erit ſufficiens, ut ex vi talis delectationis hauſtus ille mortifer bibatur.

Qui moroſè delectatur de cibo illicito, aut de potu cum intentione non bibendi, habet delectationem ſpeculativam, quæ conſiſtit in mente, non in guſtu. Ideò hæc delectatio non eſt peccaminoſa. *Vide n.1033.* Quando moroſè delectaris de concepta muliere, quâ uti non vis, examina utrùm illa moroſitas conſiſtat in intellectu, & ſit merè ſpeculativa; ſi talis ſit, eodem modo de illa ac de cibo aut potu cogitatis philoſophare. Sed ſæpiùs contingit moroſitatem hanc in tactu conſiſtere, & qui aſſenſum huic præbet, conſentit in pollutionem inchoatam; quæ ſi ſit graviter inchoata, erit peccatum mortale. Et cùm agimus de moroſis delectationibus, de illis, quæ in ſenſu exteriori conſiſtunt, diſputamus.

Aliquot Reſolutiones appendices.

1050. I. Petrus ratione contemplatrice ideat diverſas mulieres diverſorum ſtatuum, ut illorum objecto excitetur ad rem habendam cum uxore propriâ. Reſpondeo, eum non peccaſſe; nam iſta omnia non ſunt illicita, quia in intellectu ſpeculativo non datur peccatum, & finis erat licitus.

II. Ioannes ſpeculativè proponebat ſibi varia objecta, ut majorem delectationem haberet in mollitie: quomodo peccavit? Reperio tria conſideratione digna: finem, entitatem medii, & ordinationem medii ad finem. Finis eſt delectabilior pollutio, non mutat ſpeciem major aut minor delectatio; & ideo non eſt opus in confeſſione hanc circumſtantiam aperire. Entitas medii erat licita, quia eſt actus ſpeculativus, qui nullo modo interdicitur. Ordinatio medii ad finem eſt mala, ſed malitiâ finis; quia ſicut materia exiſtit exiſtentiâ formæ in ſententia probabili, ita etiam in eadem medium, ſi aliàs indifferens, inficitur non propriâ, ſed malitiâ finis. Ideo in confeſſione dicat, *Commiſi mollitiem*, & ſufficit.

III. Quidam furabatur ut mœcharetur. Veniens ad confeſſionem dixit: Furatus ſum toties; toties mœchatus, & ſubticuit ordinem furti ad mœchiam. Dubitas, utrùm ſufficienter ſe explicuerit. Reſpondeo affirmativè: ita etiam Diana, *in tract. de circumſt. aggr. reſ.*23. ubi citat & ſequitur alios authores. Ratio eſt manifeſta; quia licèt illud furtum habeat malitiam fornicationis, non tamen habet malitiam fornicationis diſtinctam à malitia finis; eſt etenim malum malitiâ propriâ in genere furti, & malitiâ finis in genere luxuriæ: & ideò pœnitens explicuit omnes circumſtantias mutantes ſpeciem: omiſit unius circumſtantiæ aggravantem extenſionem in eadem ſpecie, quam non tenebatur explicare.

IV. Quiſpiam Monachus intentione conditionatâ eliciebat hunc aſſenſum: *Rem haberem cum Ioanna, ſi eſſet uxor mea*, interim liberè delectabatur. Conſulis, qualiter peccaverit. * Reſpondeo in ſpeculatione eum non peccaſſe; peccaſſe aſſero in moroſitate juxta ipſius intentionem: unde, ſi moroſitas fuit magna, mortaliter: quia licèt conditionato aſſenſu non velit habere rem illicitam cum tali fœmina: abſoluto alio efficaci concomitante vult habere delectationem moroſam, quæ ipſi eſt interdicta. Vtrùm in tali delectatione peccet contra votum, dixi ſuprà.

V. Cajus, utilis aut inutilis ſpeculationis gratiâ, concipit mente magnam mulieris pulchritudinem, modum aliquem peccandi, aut aliquod objectum ſenſuale, ita ut intendat merè illud ſpeculari: interim contra voluntatem ipſius ſenſus moroſè excitatur, & renitente voluntate polluitur: rogas, utrùm talis peccaverit? videtur quod ſic: nam potuiſſet ceſſare ab illa cogitatione, & ſic non pollueretur. ¶ Reſp. tamen eum non peccaſſe, ſi non præbuit aſſenſum in pollutionem, nec ſe expoſuit aſſentiendi periculo. Ratio eſt; quia cogitatio non eſt cauſa *per ſe* illius pollutionis: & ideò qui vult cogitationem expreſsè & directè, non videtur velle implicitè & indirectè pollutionem, quæ in tali cogitatione nullatenus ut in principio continetur, ſed potiùs ſubſequitur per accidens. Et ſic in ſimilibus philoſophare.

DISPV-

DISPVTATIO LXVIII.

De ſomniis.

1051. ANgit ſæpe indoctiores dæmon illuſionibus variis in ſomnio, ut inquietè vacillent excitati: aliàs iſta noctis phantaſmata proveniunt à ſpecierum confusâ alteratione. Re examinatâ non reperitur libera atque directa illorum cauſa. Non eſt cauſa directa nocturnæ pollutionis, calidarum rerum comeſtio; quia hæc ut plurimùm poſſet ſuperfluitates generare, non tamen directè decidere. Eodem modo ebrietas non ordinatur ex natura ſua ad deciſionem ſeminis nocturnam.

Addo (& hoc examinanti non erit mirum) tactus, oſcula, & cogitationes turpes, moroſaſq; delectationes, licèt ſint peccata mortalia, non eſſe cauſam directam nocturnæ pollutionis. Ita Sancius *in ſuis ſelectis. diſp* 1. *n.*15. & *diſp.*23. *n.*29. Ratio hujus authoris eſt efficaciſſima. Quia quæcumq; cauſa eſt potentior atque activior, quando eſt præſens, quàm quando eſt abſens: Atqui moroſitas delectationis, tactus, oſcula, non cauſaverunt pollutionem dum eſſent præſentia: ergo multò minùs abſentia poterunt cauſare.

Ex iis patet, pollutionem prævisam in ſomnis ſed non volitam, licèt procedat à cauſa mortaliter peccaminoſa, in genere luxuriæ non eſſe peccatum mortale; ratio eſt; quia non amatur in ſe, ut ſupponitur; non amatur in cauſa, quia nulla datur directa talis pollutionis.

1051. b. Rogas, utrùm aliquomodo poſſit amari ſine peccato. Reſpondeo affirmativè. Quia omnia quæ non ſunt mala, poſſunt amari à voluntate ſine peccato, quà non mala: quia peccatum eſt actus circa objectum malum moraliter: ergo quis vetet te deſiderare habere talem pollutionem nocturnam, eo modo quo ipſa non eſt peccatum? Clariùs, quis vetet te appetere illam habere, ut habetur quando non eſt peccatum? haberi enim aliquando ſine peccato, certum eſt in omnium opinione. Imò poterit huic deſiderio imponi finis bonus: ut ſi quis deſideret humores ſuperfluos ſine actu libertatis decîdi, ut meliùs poſſit ſervare caſtitatem. Quia ſi in pollutione ſine libertate non eſt peccatum, & talis conducit ad faciliorem caſtimoniam, cur non poterit aliquis ſine culpa rem non malam in finem bonum exoptare? Ita reſolvit Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſ.* 87. ubi & citat Sanchez, Sancium, Tannerum, Villalobos, Filliucium, Reginaldum, Ioannem de la Cruz, Laymanum, Granadum, & Fernandez. Quibus adde Iacobum de Graſſis à Capuâ, qui *in Deciſionum Aurearum lib.*2. *cap* 87 *num* 12. ſic inquit: *Deſiderare ut ſibi dormienti illa* (pollutio) *contingat, quò levetur natura per ſolam viam naturalem, non eſt peccatum mortale: dummodò non procuretur, nec ad id ullam cauſam præbeat, qui eam cupit.* & citat Navarrum *cap.*16. *num* 57. *poſt medium*, Sylveſtrum, Angelum, & Cajetanum.

1051. c. Sic ſimiliter non condemnaveris eum qui die jejunii diceret: Vtinam comediſſem aliquid ex oblivione naturali inculpabili, ut faciliùs poſſem ſervare formam jejunii Eccleſiaſtici! Quia is nihil mali deſiderat: comeſtio enim ex oblivione, aut inadvertentiâ inculpabili non eſt mala, atque ideo poteſt ſine peccato amari.

1051. d. Non ſecùs, ſi adderet: Vtinam haberem ignorantiam invincibilem talis præcepti humani, ut liberè poſſem hoc facere! Quia non eſt peccatum habere ignorantiam invincibilem, nec eſt peccatum, agere contra legem humanam ex invincibili ignorantiâ.

DISPVTATIO LXIX.

Vtrùm in rebus Venereis detur materiæ parvitas.

1052. REducunt ad dubium aliqui rem certam & claram; qui, quantum capio, verbis ſolùm diſcrepant à vera ſententia. Aliud eſt inquirere, an in fornicatione detur materia parva: aliud & omnino diverſum, an in re venereâ. Sanè in fornicatione materia parva dari nequit: quoniam quæcumque fornicatio, licèt parva ſit, gravis eſt: nec de hoc quiſquam mortalium dubitat. Sic ſimiliter dicere poſſemus: non dari parvitatem materiæ in homicidio: quoniam qualecumque homicidium, mortiferum peccatum eſt. Non aliter in genere blaſphemiæ nihil leve reperire quis poterit. Et, ut univerſaliùs loquar, idem eſt ac ſi diceremus, non dari materiam levem in genere peccati mortalis: quidquid enim culpa mortalis eſt, gravis etiam materia eſt.

1052. b. Quæſtio igitur eſt, Vtrùm in re Venereâ detur materia parva: hoc eſt, Vtrùm ſit dabilis aliqua ſenſualis delectatio, quæ ita ſit levis, ut ex ſe non inferat peccatum grave.

Conſultò *ex ſe* dixi: quia licèt contingeret nullam dari delectationem moroſam ſine culpa mortali, non ſtatim veniret materiæ parvitas deneganda: moroſitas enim, quæ ex ſe eſſet levis, poſſet cenſeri gravis, ratione periculi, aut alterius circumſtantiæ adjacentis. Conſideratâ ergo moroſitate venereâ ſecundùm ſe, peto, Vtrùm aliquando aut ſit, aut poſſit eſſe levis?

Negativam ſententiam nunquam intelligere potui, nec illam auderem contra mediocriter doctos propugnare. Eam vidi aliquoties defendi, nunquam bene: ideo ſubſcribo Sancio *de matr. lib.*9. *diſp.*46. *num.*9.27. & 40, Zanardo *in direct. Confeſſ. part.*1. *de Sacram. matr. c.* 41. *quæſt* 28. Salas *in* 1.2. *diſp.*6. *ſect.* 21. *num.*141. Villalobos *in ſumm. tom.*2. *tract.*40. *dub* 9. *num.*8. Maldero *in* 1.2. *q.*74. *art.*10. Quibus etiam favere videntur Seraphimus Freitas *in addit. ad tract. de Confeſſ. ſolicit quæſt* 7. *n.*33. Sancius *in ſelectis diſp.*11. *num.*22. Miranda *in Manualis Prælatorum Regularium, quæſt.*28. *art.*10. *concl* 1. ubi in omnibus rebus ex-

cepto

cepto iuramento aſſertivo reperit materiam levem, & ait, *Certiſſimum eſt* (nonne conſtanti animo & ſine aliquâ formidinis ſpecie loquitur?) *quod in omni materiâ, excepto perjurio, parvitas materiæ excuſat à peccato mortali.* Ergo etiam in venereâ, hæc enim perjurium non eſt. & ut probet, ſubjungit. *Hac Concluſio eſt communis omnium Theologorum reſolutio cum D. Thomâ 2. 2. quæſt. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. quæſt. 59. art 4. & quæſt. 66. art. 6. Eſt etiam communis reſolutio Iuriſperitorum ſuper c. unum. d. 25. & c. etſi. de ſimoniâ. & l. ſcio. de reſtitutione in integrum.* Citari etiam poteſt Marchantius *in quæſtionibus Paſtoral ad Decalogum c 6. q 2.* Sed & D. Antoninus Diana pro ſuâ in mea ſcripta benevolentiâ nonnullos mihi in ſuis litteris Authores ſuggeſſit, quos addam cum meas chartas recognoſcere poſſim. Dabo tamen doctiſſimum Patrem Baſæum, qui *in Florib. verb. Impudicitiâ pag. 372. num 7. b.* citaverat me *in Commentarii hujus diſp. 69. num. 1052.* aitque. *Inter hos* (non conjugatos) *etſi* (oſcula) *non ſint cenſenda peccata mortalia, tamen increpandi ſunt, qui hoc faciunt, tanquam operis arguentis animum nimis mollem & libidini deditum.* Et Sylvium *2. 2. quæſt 154. art. 4. concl 6* etiam pro ſuâ ſententiâ adlegat. Sed & verb. *Peccatum* I. *num. 7. pag 120.* ſic infit *An in rebus venereis detur parvitas materiæ excuſans à mortali? Affirmant Sanchez. de matrim. libr. 9. diſp. 46. num 9. Navarrus prælud. 9. num. 12. Clavis Regia lib. 8. cap 6. num. 1. Salas 1. 2. d. 6 ſ. 21 n. 149. Vazquez 1. 2. diſp. 108. n. 3. P. Soto de doctr. ſ. l. 26 & hanc ſententiam probabilem ſpeculativè docet Malderus, quia ſi in cæteris datur materiæ parvitas, cur non in hoc? Quidquid ſit de ſpecu ativâ probabilitate huius ſententiæ, negativa eſt juſti en ... munior & tutior in praxi* Sanè pro majori hujus quæſtionis elucidatione non gravabor hic apponere verba ... D. Ioannis Caramuel *in Comment. in Reg. l. B n. d. diſput. 69. & 70. Levis actio. &c.* (verba mea habes in ſuo loco) *& paulo ſuperius* (num. 1053. b) *fatetur idem author* (nempe Caramuel) *periculoſum eſſe aſſerere dari materiam parvam, quia* (inquit) *qui putat hanc vel illam actionem ſenſualem eſſe levem, dum illam elicit, ſæpe ſe exponit periculo ulterioris, &c.* Hucuſq, Baſæus, qui eum ſuam opinionem communiorem & tutiorem nominet, dicendus omnino eſt noſtrã dicere communem & tutam. Conſtat igitur ex præmiſſis Authorũ teſtimoniis dari laſcivas actiones, quę ſint leves.

1052. c. Probatur primò à pari. In cæteris præceptis datur materia parva: ergo etiam in præcepto continentiæ.

Das diſparitatis rationem, quòd fragilitas humana ſit maxima, & periculum videatur evidens. Sed hæc ratio nec eſt vera, nec ſufficiens. Sanè non vera: quoniam non video, cur non poſſit Petrus leviter fœminæ pedem pede comprimere, quin ſe exponat evidenti periculo conſenſûs in ulteriorem actum. Quis credat non eſſe poſſibile quod Paulus ex levi & ſenſuali curioſitate adſpiciat tranſeuntem fœminam, quin velit ulteriùs progredi, & liberiùs peccare? Præterea ſi eſt, detur tale periculum concomitans, quod revera non datur. Eſto, non poſſis digitum mulieris ſtringere vel leviter, ſine periculo evidenti conſenſûs: an ideo neganda eſſet materia parva? minimè Sanè dicendũ eſſet, levem tactum habere duas malitias diſtinctas, alteram intrinſecam, alteram extrinſecam. Intrinſeca eſſet malitia levis, utpote quæ ſumeretur ab actûs quantitate, quæ reverà eſt levis: extrinſeca eſſet gravis, quoniam ſumeretur à periculo, quod ſupponitur evidens & grave. *Evidens* dixi: non enim eſt proximum ſi ſit probabile: quoniam ſi illud probabiliter ſubſit, probabiliter etiam non ſubeſt.

1052. d. Prob. ſecundò. Non poteſt eſſe intrinſecè materia gravis moraliter, quæ entitativè eſt parva: atqui poteſt dari cõmotio venerea, quę entitativè ſit parva: ergo poteſt dari ſenſualitas, quæ ſit materia parva. Major eſt vera: Leges enim non poſſunt obligare graviter, ſi materia ſit levis, ut probavi *num. 41.* Minorem efficaciter probo. Datur commotio venerea gravis, datur & inſenſibilis: ergo poterit dari talis, quæ ſit inſenſibili major, & gravi minor. Patet conſequentia: nam datis duobus extremis, etiam media debent deſignari, Quod dentur commotiones venereæ inſenſibiles conſtat clariſſimè. *Primò*, quia contingit quempiam aliquando ſine advertentiâ habere aliquam humectatem: hæc autem inſenſibiliter ſtillat, quæ ſine commotione venereâ ſtillare non poteſt: ergo datur venerea commotio, quæ ſit verè inſenſibilis. *Secundò*, Galenus *in Medicinali arte.* cui ſubſcribunt Ioannes Argenterius *comm. 1. pag. mihi 110.* Nicolaus Bieſius *ibidem. à pag. 14. ad 29.* diſtinguit inter corpus ſanum & neutrum. Neutrum in tertio modo, idem eſt quod ægrotũ medicè. Morbum medicum dicunt humorum deordinationem tam levem, quæ ab ægro percipi non poſſit. Tali morbo laborant univerſi aliquibus diebus antequam infirmentur graviter. Senſibilem morbum illum appellant, qui eſt quantitatis ſenſibus proportionatæ: habent enim ſenſitivæ potentiæ ſuos terminos magnitudinis & parvitatis. Vtrumque morbum poſſemus diffinire ſic: Morbus medicus, ſeu neutrius corporis ille eſt, qui ſubjacet ſpeculationi Medicæ & non praxi, quoniam ab ægro non percipitur quando eſt, ſed innoteſcit a poſteriori gravior factus. Morbus ſenſibilis ille dicitur, qui à dolente percipitur quando eſt, & ſubeſt medicinæ praxi. Ex qua doctrina arguo ſic. Magis ſenſibilis eſt dolor quàm luxuries: atqui dantur dolores medici, hoc eſt inſenſibiles: ergo in re venereâ dabuntur etiam commotiones medicæ, quæ ſenſu percipi non poſſint. Majorem probat luxuriæ ipſa moroſitas, quæ tarda eſt & quodammodo doloris antipes: is namque eſt vivax, acutus & celeritactum luxuries morosè afficit, quem dolor acutè & celeriter pungit: unde vix videmus dormientes à luxurie excitari, dolentes econtra vix quieſcere & dormire. Verum

1052. e. Admittis dari commotionem veneream inſenſibilem, & nihilominus negas dari materiam parvam: quia commotio medica ſeu inſenſibilis, non jam parva, ſed materia nulla eſt, quidquid autem laſcivum & ſenſibile ſit, erit materia magna.

Concedo commotiones medicas ſeu inſenſibiles non eſſe culpabiles venialiter: illud autem quod ſubſumitur, gratis aſſeritur. Quia ſi dolor medicus augeretur ſucceſſive & continuè, quouſq; eſſet dolor magnus: debuiſſet neceſſariò prius fuiſſe parvus quàm magnus: ergo ſimiliter, ſi commotio venerea medica continuè creſcat & fiat magna,

Digitized by Google

gna, fuiſſe parvam ; ergo impoſſibile eſt negare levem quantitatem.

1052. f. Reſolutioni noſtræ refragantur aliqui, quorum fundamentis eſt ſatisfaciendum. *Primò* dicunt ſententiam hanc non eſſe probabilem : quoniam, ſi talis eſſet, non deberet à quopiam docto interdici. Atqui Claudius Aquaviva juſſit Societatis Theologis, docerent non dari in re venerea quantitatem parvam : ſententia ergo contraria non eſt probabilis.

Reſpondeo negando majorem : nam opiniones probabiles interdici poſſunt, & ſolent laudabiliter, cùm cauſa exigit. Virginem v. c. cum peccato conceptam fuiſſe, probabile eſt: ſed defendi non poteſt, ob rationes & cauſas legitimas, quibus ductus decrevit Pontifex, ut ſententia benignior doceretur & defenderetur: ergo ſimiliter aliæ opiniones, licèt probabiles ſint, proſcribi poſſunt. Quid ſi etiam Aquaviva non condemnet materiæ parvitatem in re venerea, ſed in fornicatione? Hoc examinent quibus vacat, & quorum intereſt.

1053. Dices malè pro mea ſententia citari Sancium : is enim author ea, quæ priùs leviter dixerat, re meliùs expensâ retractavit: *in ſumm. tom. 2. lib 5. cap. 6 num. 12.*

Reſpondeo, hujus ſententiæ probabilitatem non pendere à reſolutione Sancii : nam, ut vidimus à multis præter Sancium defenditur. Sed neq; Sancius dicendus eſt ſententiam priorem retractaſſe: illam enim tenuit dum liberè ſcripſit: contrariam autem non ob rationem aliquam ſolidiorem, ſed præcepto Generalis coactus *in ſumm. tom. 2.* amplexus eſt. Retractationes ſancti docti judicant ab alto factas. Beyerlinckius *verbo. Mollities §. Quid ſit.* [*Non defuerunt, ait, qui ob ſanitatem fieri abſq; gravi peccato poſſe docuerint. Adſcribitur hæc ſententia Thomæ Sanchez in tract. de Matrim, in primâ illius editione: at in poſterioribus videtur Auctor, aut alius ejus nomine ſententiam ſuam hic retractaſſe, & cõmunem aliorum amplexum eſſe.*] Ecce dubitat, an Sancius, an alius opiniones primæ editionis immutaverit.

1053. b. Inſtas iterum : Diana Vir doctiſſimus edidit reſolutiones benigniſſimas, nihilominus *part. 3. tr. 5. reſol. e.* putat periculum eſſe, aſſerere dari in re venerea parvam & levem quantitatem.

Dabo duas ſolutiones. Prima Dianam ſexcenties admittere quantitatem levem in materiâ venereâ, ſemel aut iterũ negare. Sumus optimi amici, & ſuis me ſæpe honorat litteris, & meas libenter legit: at quia ſemel ſcripſerat, multis Romanis hanc opinionem diſplicere, ſed à ſe licet contra ſe in mei gratiam aliquando verbis puris defendi, reſcripſi epiſtolam, quam inter alias dabo ſpeciali volumine, quod *Epiſtolæ Morales* inſcribetur. Agi in illâ ipſi gratias debitas, illamq; non meam ſolùm ſed & ſuam eſſe opinionem probavi teſtimoniis clariſsimis. Totam ſubſtruxi hoc ſyllogiſmo: Vbicumq; datur veniale, quod conſensûs ſemipleni ratione non excuſatur, admittitur levitas materiæ; At Diana in re venereâ ſexcenties admittit peccata venialia, quæ ob ſemiplenum aſſenſum non excuſat: ergo ille ſexcenties admittit materiã parvam in re venereâ. Et minorem ejuſdem teſtimonia demonſtrant. Hæc dicta ſint, ut oſtendatur Dianã nobiſcum conſentire, quem ſtudioſus Lector legat & accuratè examinet.

Secunda ſit, quòd non cõceſſo ſed condonato nobis Dianam eſſe contrariũ, ejus ingenium veneror : ejus induſtriâ multas opiniones evaſiſſe probabiles, quę antea non erant, aſſero: vocoq; invidum, qui non confirmet. Addo tamen, eum tametſi magnũ, ũnum Authorem eſſe: nec ipſius, nec Tanneri, Caſtri, Baſilii, Põtii, Leſsii, Rebellii, & Aquavivæ authoritatem tantam, ut ob illam contraria pars non judicetur probabilior, &, ſi rationem conſulamus, certa. Periculoſum eſt, ait Diana, aſſerere dari materiam parvam. Fateor: [quia qui putat hanc vel illam actionem ſenſualem eſſe levem dum illam elicit, ſæpe ſe exponit periculo ulteriori: unde, ſi hoc ſit alterius rei etiam levis, erit remotum: non enim datur proximum, ſi materia ſit parva, ut inferius videbimus: ſi periculũ ſit evidens & rei gravis, erit peccatũ mortale:] ideo doctiſſimè Malderus docet, ſpeculativè poſſe admitti materiam parvam, practicè autem (hoc eſt ratione periculi frequenter imminentis) nõ poſſe: nam actio ex ſua natura levis, poterit eſſe peccaminoſa graviter, ſi graviter ſit periculoſa. Ego autẽ loquor de malitia intrinſeca actionũ, omni alio periculo pręciſo. [illa verba [ ] parentheſi quadratâ clauſa, nimirũ à *quia* ad *mortale*, citãtur laudanturq; à Baſæo *in Flor. verb. Peccatũ I. pag. 520. n. 7.*

A ratione argumentaris ſic. Nulla eſt tam parva fornicatio, quæ non ſit peccatum mortale : ergo nulla eſt tam parva delectatio laſciva, quæ non ſit culpa gravis. Probat Filliucius conſequentiam : Quia delectatio ſortitur morem actûs, atqui actus eſt mortiferè peccaminoſus: ergo & quæcumque delectatio.

Negatâ primâ conſequentiâ, ad Filliucii probationẽ reſpõdeo diſtinguẽdo majorẽ. Delectatio levis ſortitur morem actûs, nego: gravis, cõcedo. Cõcedo ſubſumptã minorem: & eodem prorſus modo diſtinguo conſequens. Si Filliucius agat de delectatione gravi, cõcedo: ſi de levi, nego.

1054. Arguis iterũ, Omnis delectatio venerea ſecundũm Galenũ eſt inchoatio quędã pollutionis: atqui omnis actus inchoatus pollutionis eſt mortalis: ergo quæcũq; delectatio.

Reſp. diſtinguendo. Omnis delectatio venerea eſt pollutionis inchoatio remota vel proxima, levis vel gravis, parva vel magna, concedo: eſt ſemper inchoatio proxima, gravis & magna: nego. Similiter, omnis actus pollutionis, qui graviter eſt inchoatus, erit peccatum mortale; non autem qui fuerit inchoatus leviter. Vnde ſequitur, quamcumque delectationẽ gravem, eſſe mortaliter peccaminoſam : non quamcumque levem. Et verò, ſi hæc ratio eſſet efficax, nec egeret diſtinctione, etiã ſequens eſſet demonſtrativa: Vnus hauſtus vini eſt principium ebrietatis, omnis enim ebrietas incipit ab uno hauſtu: atqui ebrietas eſt peccatum mortale: ergo & unus hauſtus. NOTA. Dari in rebus venereis materiæ parvitatem, aſſerui : ſed petis ; quænam ſint actiones illæ laſcivæ, quæ cenſeantur leves.

1055. Aliqui aſſerunt manuum levem contactum, pedis impulſum, oſculum, & ſimilia, ſublato ulteriori periculo, non eſſe gravia. Ego à delectationis quantitate culpæ magnitudinem metior, & ex meis principiis ſic philoſophor. Illa delectatio, quâ octies major ſufficeret ſemen decidere, eſt gravis, & mortaliter peccaminoſa ; quæcumque eâ minor, eſt levis. Patet ; quia ex meis

princi-

Digitized by Google

principiis, quæ ſuperiùs efficaciſſimè probavi, completi operis octava pars eſt materia minima peccati gravis. Ergò delectatio, quæ eſt minor octavâ parte delectationis completæ (ni aliud periculum ſubſit) erit culpa venialis. Delectationem completam eam dico quæ ſemen decideret, ſi remaneret.

Petis ſecundò, Vtrùm in re venerca debeat admitti etiam materia nulla: nempe quæ phyſicè ſit aliquid, & prudentum opinione nihil.

Reſpondeo affirmativè. Quia commotio medica, quamdiu inſenſibilis remanet, verè & realiter commotio venerea eſt: ſed, ſicut nec leviter ſenſibilis eſt, ita nec leviter peccaminoſa.

Præter commotiones medicas aut inſenſibiles, etiam aſſero ſenſibilem, quæ ſit minor ſexageſimâ-quartâ parte completæ delectationis, eſſe materiam nullam: nempe moroſitatem illam, quæ moraliter eſt inſenſibilis. Probatur: quoniam non eſt cenſenda moraliter interdicta delectatio illa, quæ moraliter loquendo nec percipi nec cognoſci poteſt.

Poſt calamum monens doctum & pium lectorem me ſemper loqui de delectatione ipsâ parvâ à periculo incrementi & conſensûs ulterioris præcisâ, quia ubi datur conſentiendi in rem gravem, proximum & indubitatum periculum centies dixi non abeſſe peccatum mortale.

DISPVTATIO LXX.

De periculo proximo.

1056. NOlo finem imponere huic materiæ, quin aliquid de periculo proximo dicam, ad tollendos imperitiorum ſcrupulos.

Primò, periculum, ut cenſeatur proximum, debet eſſe evidens phyſicè aut moraliter; ſi enim tantùm ſit probabile, periculum morale non eſt: nam probabiliter etiam cenſere poteris, periculum nullum ſubeſſe. Rationes evidentes aſſenſum prædeterminant: ſi ſint merè probabiles, mentem non cogunt, ſed opinio eligenda committitur opinioni voluntatis.

Secundò, materia debet eſſe gravis: nulla enim evidentia poteſt dari phyſica aut moralis, ſi materia ſit levis. Ratio eſt: quia materia levis nunquam tam tyrannicè prædominatur voluntati. Ideò fur faciliùs abſtinebit à furto unius quadrantis, quàm à furto millium ſcutorum. [Hanc periodum ad litteram tranſcripſit Baſæus in ſuis Flores, mihi *pag.520. é.*]

Si iveris ad talem domum decies, & quinquies peccaveris & quinquies non peccaveris, eſt probabile, ſi reverraris, te peccaturum eſſe, & eſt æquè probabile te non peccaturum eſſe. Ergo non eſt periculum proximum.

At ſi toties cecideris, ut improbabile videtur, quòd ſurſitet veſtiturus ſit, & moraliter certum, quòd cades: peccabis omnino, ſi illi te periculo exponas.

Periculum cognoſcitur ab experientia: quod & optimè notavit Suarius *de charit. diſp. 9. ſect. 2. n.8.* ubi ſic ait: *Periculum eſt in determinata materia, in qua aliquis fragilem ſe expertus eſt.* Examinare enim, utrùm periculum ſit proximum, nihil eſt aliud, quàm conſulere experientiam, & videre utrùm tuæ futuræ conſtantiæ faveat gravis experientia: illa dicenda eſt gravis, quam non vincit alia pluſquam ſeptuplò major: & hoc cæteris paribus.

Quid ſi mutentur circumſtantiæ? tollitur periculum proximum, ſi non poſſit judicium ſumi ab experientia: puta, ſi octies ſolus iveris ad domum talem, & ſemper fueris lapſus, & velis eò reverti cum ſocio prudenti & modeſto, credo jam te non exponi evidenti & proximo periculo: quoniam qui certò-moraliter ſciebas te peccaturum eſſe, ſi ſolus ires; nondum certò noſti quid ſis facturus præſenti tali ſocio, & ideò, quoadusque experiatis, pro te ferre favorabilem ſententiam potes.

1057. Hinc lux obſcuriſſimis difficultatibus. Dubitant aliqui, An Chirurgus expertus ſe, dum inhoneſtis partibus corporis medetur, in pollutionem conſentire: An Parochus, qui audiens confeſſiones, voluptate allicitur & objectis turpibus aſſenſum præbet: An, inquam, debeant ab illis actionibus abſtinere: an contra illos efiulminetur illa ſententia rigidiſſima Eccleſ. 3 *Qui amat periculum, peribit in illo.* Cæterùm, Authores valdè confusè hoc tractant, ex quorum fundamentis nec prudenter aſſerere, nec etiam negare poſſumus.

Caſtrus Palaus *in opere morali tomo 1. tract. 2. diſp. 2. punct. 9. §.3. num. 11. & 13* ſic ait: *Chirurgus poteſt verenda fœmina curare cum periculo conſenſus, nec Parochus eſt obligatus deſerere officium, etſi experiatur ſe voluntariè pollui occaſione deſumptâ ex auditis in confeſſione: ſufficit enim ſi proponat ampliùs non conſentire.* Ex his verbis collige, non agi de ſentiendi periculo, ſed de periculo conſentiendi: non enim eſt crimen ſentire ſed conſentire.

Addidi illud, *niſi mutatis circumſtantiis*: quoniam his mutatis, omnia mutari neceſſum eſt. In caſu poſito Chirurgus indifferenter ſe habebat cùm à laborantibus acceſſeretur, hoc eſt, nullâ præviâ diſpoſitione aut intentione non-peccandi accedebat. Sedecim vicibus medicatus eſt, ex quibus tantùm ſemel ſe continuit & non præbuit aſſenſum. Dico, illum non poſſe reverti manentibus iiſdem circumſtantiis, hoc eſt, non poſſe reverti ſine diſpoſitione prævia & intentione non peccandi. Quod ſi proponat ampliùs non conſentire, hoc propoſitum fortificat ejus voluntatem & [illegible] eliminat: non enim evidenter ſequitur, voluntatem fortem & præmunitam eſſe in proximo & certo periculo, in quo erat cùm debilis eſſet. Periculi quantitas, non abſoluta ſed relativa eſt: objectum enim, quod hunc tyrannicè abripit, illum remiſsè adlicit, & alterum fortaſse fugat.

Eſſes

Eſſes in periculo proximo, ſi mulierem in tuo lecto permitteres. Permiſit Bernardus, & ſollicitantem hoc modo confudit. Dormiebat caſtiſſimus adoleſcens, cùm puella ejus amore capta, inſidias strueret virginitati: noctis ſilentio audentior reddita lectum ingreditur, excitatus cognoſcit fraudem, ſe profundè dormire ſimulat, & remanet in lecto tanquam lapis. Ecce voluntatis fortis miracula: ſicut ergo credendum non eſt, pericula omnibus eſſe æqualia; ſic nec cenſenda ſunt æqualia uni & eidem diverſimodè diſpoſito. Non igitur condemnandus eſt ille Chirurgus, qui nondum expertus eſt, utrùm adhibito propoſito reſiſtendi ſit peccaturus.

Quid ſi adhuc cum voluntate fortificatâ ut quatuor, nempe præventâ propoſito non peccandi intenſo ut quatuor, ſemper peccaverit? Debet aut non reverti, aut voluntatem ſuam adhuc intenſiùs præmunire.

Sancius *in ſelectis diſp.*21 *n.*9. hanc quæſtionem tractat, & admittit hanc voluntatis fortificationem excuſantem à culpa: quoniam, poſito non-peccandi propoſito intenſiori, periculum evidens non eſt, & ideò non debet dici voluntarium.

Villalobos *in ſumma tom.*2. *tract.* 40. *diff.*16. *n.*5. Megala *in* 1. *p. lib.* 4. *cap.* 4. *n.*6. Leſſius *libr.* 4 *cap.* 3 *dub.*14. *n.*98. Ioannes de la Cruz *in directorio conſcient. part* 1. *prac.*6. *art* 8. *dub.*9. *concluſ.*2. & alii quos ſequitur Diana *p.*3 *tract.*5. *reſ.* 3. malè citantur pro ſententia contraria, quod clarè convincitur ex eorum principiis ſuppoſitiſque fundamentis. Dabo rationem, quam ex omnibus collegit Diana. Ob nullam rem poteſt quis ſe exponere formali periculo peccandi, nam qui amat periculum, peribit in illo. *Eccl. c.*3.

Ex hac ratione, cujus utramque propoſitionem admitto, conſtat, eos ſolùm dicere nemini licere ſe exponere formali periculo: unde exactè definiunt non eſſe proximum, quod non ſit formale. Formale idem eſt quod certum, ſicut enim poſitâ formâ effectus formalis neceſſario ſubſequitur, ita poſito formali periculo, effectus etiam ſubſequetur. Vnde qui probabiliter putas effectum nullatenus ſubſequuturum eſſe, debes eâdem probabilitate aſſerere periculum non eſſe formale; quoniam, ſi tale eſſet, inferret effectum non probabiliter ſed certò moraliter.

Hinc collige erroneum eſſe dicere, quod quis poſſit ſe exponere proximo & formali periculo ſine gravi peccato nec dari unum authorem, qui contrarium aſſerat; nam Caſtrus Palaus & Sancius, qui citantur à Diana, cùm propoſitum non-peccandi petunt, non concedunt quod quis ſe periculo formali committat, ſed ſuggerunt modum quo periculum tolli poſſit. Ex his principiis occurrit nova difficultas. Petrus tenetur graviter, ire ad talem locũ, audire confeſſiones, alicui fœminæ mederi, aut aliquam ſimilem actionem agere, quam omittere non poteſt ſine culpa mortali (puta, vel quia eſt voto aut juramento obſtrictus, vel præcepto legitimo obligatus) examinat experientiam, & reperit eſſe periculum proximum conſentiendi in mollitiem. Hoc periculum non evadet ſi conducat ſocium; nam actus merè internos præſentium reverentia non cohibet: quid igitur facturus eſt? an tenebitur ex cauſa neceſſaria ſe credere periculo formali.

Videretur aſſerere Sancius *in ſelectis diſp.*21. *n.*9. ubi ſic ait: *Quoties aliquis ex cauſa neceſſaria vel urgente ſe exponit periculo peccandi, non ob id delinquit, dum, quando ſe objicit tali periculo, determinatam habeat voluntatem non peccandi, cùm in tali caſu involuntarium ſit periculum.* Mens authoris ſatis cognoſcitur, ſed periodus indiget limâ.

Dico ergo primò in caſu noſtro, *peccare mortaliter eum, qui omittit illam actionem ad quam tenetur graviter, etiam ſuppoſito periculo conſentiendi in mollitiem.*

Dico ſecundò, *peccare illum mortaliter, qui ſe exponit periculo formali, etiam datâ causâ neceſſariâ & urgente, quæ poſtulet illam actionem.*

Dico tertiò, *Nulla cauſa aut lex præcipit aut præcipere poteſt ut te exponas proximo peccandi periculo.* Hæc concluſio eſt dilucidatio præcedentium. In caſu poſito teneris ire ad talem locum in quo eſt periculum proximum, & teneris non te credere tali periculo, quoniam utrumque ſimul potes facere, ſi addas voluntatem non-peccandi, quam antea non habueras: aut ſaltem intenſiorem, ſi antè remiſſam habueris; efficis enim quod non ſit proximũ periculum, ubi ante fuit; & ideò illam actionem non ſolùm potes, ſed & teneris facere.

Res exemplo clariſſimo manifeſtabitur. Iacet puer ante portam tuam, nec tranſire potes quin eum occidas, inſtat tamen præceptum eundi ad eccleſiam: Dico te teneri & illum puerum non occidere, & domo egredi; utrumque enim potes facere; puta ſi puerum priùs amoveas, & poſtea tranſeas. Sic ſimiliter in alio caſu; tenebaris illum locum adire, & tenebaris te non exponere periculo, quoniam utrumque poteris: nempe fortificatione & præventione voluntatis tollendo priùs illud periculum, & hoc jam ſublato, eundo & ſatisfaciendo obligationi.

1058. Petis, utrum poſſit ſe aliquis exponere probabili peccandi periculo. Noſter Lorca *in* 2. 2. *ſ.* & 3. *diſp.*28. *nu.* 9. & Lopez *in inſtruct. part.*1 *cap.*21. §. *ad tertiam ration.* negant: ſed videntur inſiſtere aliis principiis. Ego nullam actionem prudentem peccati arguo, nec imprudens cenſendus eſt, qui ſequitur partem probabilem: ita efficaciſſimè ſuperiùs *n.*57. ubi notavi, tunc probabiliter deeſſe periculum, quando probabiliter adeſt, & ſi tibi ſit probabile, quod nullum ſit peccandi periculum, non video quid te urgeat aut cogat ne poſſis licitè operari S. Gregorii Papæ verba in homilia illa quæ legitur in die Reſurrectionis. *Nos ergo*, inquit, *in eum qui eſt mortuus credentes, ſi odore virtutum referti cum* OPINIONE *bonorum operum Dominum quærimus, ad monumentum profectò illius cum aromatibus venimus.* Sanè ad Chriſtum venimus, non ſolùm cùm opera elicimus, quæ evidenter ſint bona, ſed etiam cùm opinamur (hoc eſt probabiliter credimus) nos bene operari. Ergo à Deo non recedit, qui probabiliter putat ſe non errare: ergo non vult recedere, qui ſe exponit periculo, quod probabiliter putat aut nullum eſſe aut leve.

qui. Riſum multum, aut excuſſum non amare. Lectiones ſanctas libenter audire. Orationi frequenter incumbere. Mala ſua præterita cum lachrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. De ipſis malis de cætero emendare. Deſideria carnis non perficere. Voluntatem propriam odire. Præceptis Abbatis in omnibus obedire: etiamſi ipſe (quod abſit) aliter agat, memores illius dominici præcepti: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. Non velle dici ſanctum antequam ſit: ſed prius eſſe, ut veriùs dicatur. Præcepta Dei factis quotidie adimplere. Caſtitatem amare. Nullum odire. Zelum & invidiam non habere. Contentionem non amare. Elationem & jactantiam fugere. Seniores venerari. Iuniores diligere. In Chriſti amore, pro inimicis orare. Cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire. Et de Dei miſericordia nunquam deſperare. Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis, quæ cùm fuerint à nobis die noctuque inceſſabiliter adimpleta, & in die iudicii reconſignata, illa merces à Domino nobis recompenſabitur, quam ipſe promiſit: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum.

1060. *Lecto quarto hoc capite innumeri terrentur religioſi, nec melliſluum Doctorem intelligunt, qui Monachum extra Regulæ limites poſſe cogi non putat. Nil mi Prælatus prohibeat inquit de præcept. & diſp. cap. 8 horum quæ promiſi; nec plus exigat quàm promiſi. Vota mea nec augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate. Ergo qui aſſeruerit nihil ſibi extra Regulam præcipi poſſe, admittere tenebitur dari aliquas virtutes, quæ in Regula non contineantur. Quî ergo intelligendum cap 4. ubi inſtrumenta bonorum operum recenſentur, & vix aliqua virtus omittitur! Quî caput 7. ubi innumeræ virtutes recenſentur? Quî caput 68. ubi ne impoſſibilia quidē excipiuntur à juriſdictione Abbatis? Ergo ſi omnia poteſt præcipere, quæ ſunt in Regula, nihil eſt, quod non poſſit præcipere: quia nihil eſt quod cap. 4. aut 7. aut ſaltem 68. non comprehēdatur.*

Pro dubii ſolutione notandum, in Regula nihil eſſe præceptū ſed præceptibile, non tamen omnia quæ in illa reperiuntur, præceptibilia eſſe cenſenda ſunt: multa enim religioſis poſſunt conſuli quæ non juberi: talis eſt abſtinentia à vino: & obſervantiæ ſimiles. Hinc colligo illa, quæ in capite 4. expenduntur, ni aliàs obligent, habere vim ſolius conſilii, non quidem dati, ſed dabilis: quia ex vi capitis 4. non remanent præceptibilia, ſed conſiliabilia.

Illud quod ex cap 68 adducitur, reſolvitur ex his quæ expendimus nu. 694. & 747 quia ibi non agit D. Benedictus de rebus impoſſibilibus. quæ non ſpectant ad Regulam, ſed de rebus regularibus aut ad regularia conducentibus, ſi per accidens valde difficilia reddantur.

EPIMETRON
DE COMMVNITATE.

1060. SVbſtantiales obligationes perſtrinxi, & qualiter illis ſinguli obligentur expoſui: ſupereſt expendere an votis illis tota etiam obſtringatur Communitas. Quæſtio hæc olim facilior erat, ſed horum ſcrupulo, illorum ambitione, & aliquorum ignaviâ, difficilior evaſit. Re autem benè examinata certæ ſunt excluſiones ſequentes; ita inquam certæ, ut contrariæ vix cenſeantur probabiles.

RESOLVTIO I.

1060. d. *Communitas per modum communitatis non poteſt vovere caſtitatem.* Demonſtratur, quia poſſibilia ſub votum cadere poſſunt, non verò neceſſaria. Hinc non poterit Petrus promittere Deo futurum ſe eſſe rationalem, quia nequit talis non eſſe: poterit vovere reformationem, quæ ipſi libera eſt, & prorſus voluntaria. Communitas per modum unius corpus unum eſt, & ſub hac conſideratione voluptatibus inquinari non poteſt. Singula communitatis membra per modum plurium poterunt ſextam Decalogi legem opere externo temerare, omnia ſimul per modum unius nequeunt, quia communitas quà talis corpus morale eſt, & caſtitatis conſummata violatio eſt actio phyſica, quæ à morali principio procedere non poteſt.

RESOLVTIO II.

1060. e. *Communitas poteſt vovere paupertatem.* Si voveat, religioſi non habebunt rerum dominium in communi; huic tamen voto rerum dominium in particulari minimè obverſatur. Strictiùs tenentur Capucini & Minores dicti de obſervantia, qui neque particulare neque commune habent dominium: particulari enim carent, ut alii Religioſi; privanturque dominio in communi, ſtatuto aut ſingulorum voto; aut fortè voto totius communitatis [Hinc patet, dari religionem, in qua admittitur dominiū in communi & in particulari utrumque enim habet ſocietas reſpectu diverſorum: dari, in qua neutrum ſit qualis Capucinorum; dari, in qua ſit dominium in communi & paupertas in particulari: poſſe dari è converſo, in qua ſit paupertas ſolennis in communi, & dominium in particulari. Sed de hoc aliàs.]

RESOLVTIO III.

1060. f. *Communitas poteſt vovere obedientiam.* Patet; quia eſt actio poſſibilis, & laudabilis, nec aliqua aſſignabitur ratio quæ hanc potentiā impugnet. Probatur quia poteſt vovere omnes illas virtutes, quæ à corpore myſtico obſervantur, & ab eodē violari poſſunt. Poteſt cōmunitas

ad elec-

RESOLVTIO V.

1060. m. *Nulla cõmunitas Benedictina obſtringitur obediẽtiæ voto.* Demonſtratur. Nemo obſtringitur voto, quod non emiſit expreſsè aut implicitè, phyſicè vel moraliter; atqui nulla communitas alterutro modo obedientiæ votum emiſit: ergo nulla eo obſtringitur. Minorem explico, ex legibus & decretis Pontificum conſtat, quod Abbates fidelitatem communitati promittere & jurare teneantur; Abbati autem obedire ſinguli tenentur, non quia id promiſerunt Abbati, ſed Deo; aliàs enim verum votum non eſſet, ſed ſolùm humanæ fidelitatis obligatio relaxanda ad nutum Abbatis. Communitas autem ut talis, nec Deo nec Abbati obedire promiſit, ut conſtat ex communi Ordinis praxi; neque contrarium ab aliquo poterit probabiliter oſtendi. Hinc conſtat invalida eſſe omnia præcepta, ſiqua ex vi obedientiæ præſtitæ imponantur toti communitati; Abbas enim qui ſingulos ex vi voti poteſt obſtringere, univerſos per modum unius ſumptos non poteſt. Hinc naſcuntur corollaria, quæ ob brevitatis ſtudium curioſis inferenda committo.

RESOLVTIO VI.

1060. n. *Quæcumque communitas ſubeſt ſuo capiti vi quarti præcepti Decalogi.* Patet; quia licèt Abbati non ſit obedientia promiſſa, ei tamen debet obedire communitas, cùm illa præcipit quæ bonum publicum reſpiciunt, & à Patrefamilias præcipi ſolent. Vide *num.* 740. ubi de authoritate Patris-familias ago. Vide etiam *num.* 748. ubi admitto Abbatem poſſe imponere leges communitati nempe obligantes, non jure religionis, ſed jure quartæ legis Decalogi; atque addo tales leges non obligare communitatem niſi acceptentur, conſonans mihi *num.* 48.

RESOLVTIO VII.

1060. o. *Vbi ſunt pauciores tribus non eſt communitas.* Conſono mihi *num.* 1325. *k. pag.* 591. Vbi ſunt plures, quot comparare neceſſarium eſt, ut communitas integra cenſeatur? Reſpondeo, debere duas partes eſſe præſentes. *Leg. Nulli, leg. Plane ff. Quod cujus univerſ.* quod pulchrè ediſſerit Panormitanus Abbas *ad legem. Quod major.* & *cap.* 2. *de his quæ fiunt à maj. part. capituli.* qui cùm doctiſſimus & Benedictinus fuerit, temerè proſcribi non poteſt. Panormitanum ſequitur Suarius mox citandus.

RESOLVTIO VIII.

1060. p. *Præſentium major pars eſt moraliter ſanior, & omnes in ejus ſententiam compromittunt.* Vide *num.* 748. Probatur *ex l. g. Quod major. ff. Ad municipalem.* Huic ſententiæ ſubſcribit Felinus *in cap. Cùm omnes, de Conſt. num.* 7. & Suarius *lib.* 7. *de legib. cap.* 9. *num.* 13.

Quædam Cõmunitas legitimè congregata aliquẽ contractum inivit ex plurium decreto: petitur, an teneantur omnes illi ſubſcribere, an ſoli illi qui præbuerunt cõſiliũ.

Dubium hoc ex mera ignorantia naſcitur, quia contractus non fiunt à dimidio corpore, ſed à toto; hoc autem ex plurium conſilio deciſivo. Omnes compromittunt in voces plurium, atque ideo quod plures decernunt, omnes volunt; nec eſt qui ſine ſchiſmatis notâ, poſſit diſſentire. Contractui aſſentientium nomina ſubſcribantur, hoc eſt, aut nullius aut omnium; quia ſi plures diſſuadeant, nemo conſentit, ſi ſuadeant plures, conſentiunt univerſi. Contractus non fiunt à multis religioſis quà multis, ſed à communitate quà unâ; hanc autem univerſi conſtituunt; tam qui conſilium ſanius, hoc eſt communius, tribuere; quàm qui minùs ſanum. Id apud omnes Senatores, Deputatos, & quaſcumque communitates religioſas & ſæculares eſt in praxi, & inſuper tam ratum & notum, ut in controverſiam probabilem reduci non poſſit.

Multa de Cõmunitatis obligationibus, exemptionibus, & authoritate expoſui aliis in locis, quæ erit utile ſimul connectere; huc manuducet te Index verbo *Communitas.*

QVÆSTIO INCIDENS

De peccatorum, quæ contra vota militant, gravioritate.

1060. q. OBedientiam, Continentiam, Paupertatem, eſſentiales omni Religioſo virtutes aſſeruimus, & quia non omnia etiam eſſentialia æquè perfecta ſunt, quænam ex illis melior, quodnam ex peccatis oppoſitis ſit gravius, inveſtigas. Ideò non iam de gravitate agis in titulo, omnia enim hujuſcemodi peccata, ſi magna ſit materia, ſunt gravia; ſed agis de gravioritate, & quodnam ſit graviſſimum omnium inquiris.

Huic controverſiæ multi variè, & ideò audiendi omninò ſunt, antequam ipſa decidatur.

Anno 1595. Antiſtites Ciſtertienſes Germani videntur noluiſſe reſolvere quæſtionem, commendant enim charitatem, & omne mortale crimen, qualecumq; illud, ſanctiſſimis verbis dehortantur. Sic inquiunt. *Noſtra omnium vera & benè ordinata reformatio eſſe debet, ſumere initium ab iis, ad quorum obſervationem in primis obligamur, & nobis ad æternam ſalutem conſequendam magis neceſſaria ſunt. Itaq; cùm omnis noſtra Religionis Monaſticæ profeſſio & obſervantia regularis eò maximè tendat, ut perfectionem (quæ charitas eſt) nobis acquiramus, & acquiſitam magis ac magis augere ſtudeamus, hoc unum viribus omnibus adniti debemus, ut Dominum Deum ſuper omnia toto corde diligamus. Ad hoc enim, cum Chriſtiani omnes obligantur, tum verò nos eò magis, qui ad hanc obligationem nobis cum illis communem, ſecundam voto firmatam adjunximus, nos totos Deo devovendo, & propter eum omnibus, quibus uti licuiſſet, renunciando, ut expeditius in viâ mandatorum eius curramus.* Auſi tamen comparationem inſtituere videntur reſolviſſe ſummam culpam incontinentiam eſſe. Dabo formalia verba. *Quoniam Deo nihil magis diſplicet in perſonâ ſibi dicatâ, quàm carnis immunditia, turpiſſimi hujus flagitii gravitatem, quia multi non attendunt, nec fortaſſis ſatis ſevera cenſura & correctione in eos animadvertitur, licentioſius immundas & deteſtandas carnis paſſiones & ſpurcitias ſectantur cum maxima Dei offenſa, priorum ſcandalo, & ordinis vituperio. &c.*

At anno 1636. Georgius Abbas Cæſarienſis viſitans idem ipſum Cœnobium, videtur omnium irregularium criminum peſſimum proprietatis peccatum iudicaſſe, ait enim: *Quoniam Religionis baſis, cui perfectionis fabrica innititur, eſt*

Digitized by Google

paupertas, quæ deſideria noſtra à caducis abſtrahit, & in unũ ſummum bonum deducit, adhortamur omnes in Domino, ut nullã omninò rem quocunq; propria induſtria, parſimonia aut alio titulo pro ſe recipiant, teneant aut donent aut diſponant ſuperioribus inſciis. Fundatur hæc opinio fortiſſimis Regulæ verbis, nam capite 33. dicitur, *Quod ſi quiſquam hoc nequiſſimo vitio deprehenſus fuerit delectari, admoneatur ſemel & iterum, ſi non emendaverit, correptioni ſubjaceat.* Nequiſſimum vitium vocat S. Patet, quod omnium peſſimum. Conſonuere Patres Congregationis Germanicę, qui in Comitiis Provincialibus anno 1626. paupertatis votum præpoſuerunt.

Anno 1608. Ioannes Martinus Abbas Clarilocenſis in ejuſdem Monaſterii viſitatione obediẽtiam ſummam virtutem, inobediẽtiam ſummam culpam eſſe pronuntiavit. *Inprimis hortamur ut omnes & ſinguli...... in via mandatorum Dei & S. matris Eccleſiæ alacriter & indefeſſè currant, votaq; obedientiæ, continentiæ, & voluntariæ paupertatis, quæ diſtinxerunt eorum labia, Domino Deo fideliter reddant.* Vbi loco principe ponitur obedientia. Cui quidem ego viderer ſubſcripſiſſe ſuperiùs num. 690 b. dicens *Subordinatio eſt virtutum politicarum Princeps. Reſpublica ſine caſtitate & paupertate æterna ſiunt, nulla ſine obedientia,* & agens de illâ in primo loco.

Anno 1615. D. Nicolaus Bocherat, in viſitatione ejuſdẽ Monaſterii, extra ſolennes ipſas obligationes ſũmã reperit; *Silentiũ, inquit, iuſtitiæ cultus eſt, & Religionis noſtræ clavis.*

Anno 1618. D. Thomas Salernitanus Abbas ſobrietatem præpoſuit, putanſq; nullum vitium cum ebrietate & crapulâ comparari debere. In eodem Monaſterio ſic pronuntiavit ius. *Cultus divini devotio maximè à ſobrietate pendet.* Quam ſententiam viro magno digniſſimam videtur doctus à S. P. Benedicto, qui c. 39 ait, *Nihil ſic cõtrariũ eſt omni Chriſtiano, quomodo crapula, ſicut ait Dominus noſter. Videte, ne graventur corda veſtra in crapula & ebrietate.* & capite 2. urget illud, *Vinum apoſtatare facit ſapientes.*

Sed & anno 1595. Antiſtites ſuperiùs citati in ſuæ Congregationis generalibus definitionibus poſuerunt hanc periodum. § De officio divino *Præcipuum penſum noſtrum eſt, ut in ſanctitate Domino ſerviamus, divinum officium, tam diurnum quàm nocturnum...... celebratur.* Cui viderer aſſenſum præbuiſſe ſuperiùs num 1108. ubi dixi, *Quotidiana divinorum officiorum decantatio religioſis congregationibus maximè familiaris eſt, ac inter eorum ſtudioſa opera ferè primatum tenet.*

Hinc conſtat dari ſeptem, inter Ciſtertienſes, ſententias. Prima docet virtutem omnium maximam & neceſſariſſimam eſſe charitatem, cui omne peccatum grave opponitur. Secunda præponit Caſtitatem utpote virtutem candidiſſimam, cui Luxuries opponitur. Tertia Paupertatem in ſublimi conſtituit, cui vitium opponitur Proprietas. Quarta obedientiæ primas defert, & ſeveriſſimo iudicio Inobedientiam condemnat. Quinta virtutum omnium Taciturnitatem Reginam ſtatuit, & Garrulitatem deteſtatur. Sexta commendat Abſtinentiam, condemnat Crapulam & ebrietatem. Et tandem ſeptima loco primo Officium divinum enumerat, cujus omiſſionem de maximo peccato appellat. Omnes & ſingulas conſideras, magnorum Hominum teſtimonio ſuffultas, & inquiris, Vtram ego reliquis ſentiam præponendam virtutem, utrum ego præ reliquis peccatũ deteſtandum? & quia me Iudicem eligis, inquiris, Quænã ex iſtis ſeptem prępoſitis ſententiis ſit vera? Et reſpondeo omnes omninò veras eſſe, ſi virtutes & vitia diverſimodè conſiderentur. Dico igitur

Primò. Si agamus de excellentiâ finali, Charitas excellentiſſima omnium virtutum eſt, eò enim collimat tota vitæ regularis ſeveritas, ut Charitas conſervetur & augeatur.

Secundò. Si agamus de vitâ communi (hæc eſt eadem quæ cœnobitica) dicendum obedientiam eſſe multorum unitatem, quâ per inobedientiam ſublatâ, non manebit communitas ſed hominum inconcinna congeries congregata per accidens.

Tertiò. Si de animæ & corporis puritate ſit ſermo, primas Caſtitati deferam, quia illam violans corpus ſuum phyſicè, animam moraliter maculat, utrumq. privans divinitus conceſſo honore.

Quartò, ſi tranquillitatem reſpiciam, proſcribam omnẽ avaritiam, ubi enim rerum diviſa eſt proprietas, lites ſunt plurimæ & graviſſimæ difficultates. Taciturnitatem adjungam, quia ſicut furta ſic detractiones homines generoſos inquietant, detractio enim eſt honoris furtum, & furtum, divitiarum detractio. Et quidem honos non ſemper divitiis præponendus. datur enim ſubſtantialis & accidentarius, ille vitâ nobilior, iſte ignobilior opibus, ipſo enim qui dives ſit carere non poteſt.

Quintò. ſi Dei cultum reſpiciam, Divinum officium enumerabo primo loco. qui enim à caſtitate habent quod ſint Angelicorum ſpirituum ſimiles, à laudandi Dei miniſterio habent quòd ſint commilitones & ſocii. Magna eſt Angelorum terreſtrium, ſeu Monachorum dignitas, quæ ſi deſit ſobrietas deprimitur, cultus enim ſine devotione eſt nonnunquam irreverens. & devotio pendet à ſobrietate.

Videris paucis conciliatas periodis noſtrorum Ciſtertienſium ſententias, ſed adhuc notitiam uberiorem ambiens, peccata contra vota conſideras, & inquiris, quodnam ex ipſis in genere peccati ſit gravius? Reſpondeoque culpam graviſſimam eſſe incontinentiam, hac proprietatem minus graves, inobedientiam ultimam. Et oſtenditur. Quoniam in genere ſacrilegii, perjurii & voti violati iſta tria crimina univocè, imò & ſpecificè conveniunt, & ſecundo præcepto opponuntur. at quia concomitanter ſecundariæ reperiuntur, penes illas eſt exponenda inæqualitas. Incõtinens, eſt ſacrilegus & fornicator, Proprietarius, ſacrilegus & fur, Inobediens purè ſacrilegus. Præciſo voto adhuc fornicatio gravior furto eſt: cũ tamen voto præciſo nulla ſit monacho obediendi obligatio. Crapula & ebrietas, ſi tantę, ut peccaminoſæ mortaliter ſint, minus adhuc graves erunt inobediẽtiâ, hæc enim nequit ſine ſacrilegio committi, illæ poſſunt. Divinum officium niſi adſit præceptum non obligat. videtur in communi nõ niſi pœnaliter præceptum, at in particulari etiam graviter, nimirum ab Eccleſia, non tamen cuicumq. ſed ad ordines majores promoto. Et tandem loquacitas ut peccatum ſit, aut debet eſſe interdicta & tunc erit inobedientia; aut detractoria & tunc erit gravis leviſ-ve, non ſecundũ durationis intrinſecæ, ſed ſecundum illati damni quantitatem.

LIBER.

LIBER NONUS.

De Divini Officii ritibus, ſolennitatibus, antiquitate.

CHoriſtæ non niſi Angeli terreſtres ſunt, ſimillimi Empyreis illis Intelligentiis, quas jure optimo dicerem Choreutas ſupernaturales. Habet Eccleſia in terris Cœlos ſuos, qui laudent Dominum. Hi ſunt illi verè Theoſophi, qui ſe diſcunt, & in ſe Deum. Fruſtrà Deus in rebus extrinſecis quæritur, qui nō niſi in corde Theophili invenitur. Ibi cōtēplatione & laude Dei gratia alitur; ibi charitas contritione nutritur. Hucuſq; Religionis Benedictinæ candidatum depinxi, ejus obligationes catholicas expoſui, quæ naſcuntur à votis: supereſt, ut illas expendam quæ exoriuntur à fine. Is eſt Divina laus, cujus inſtitutiones definit calamo curioſo Benedictus, quas edisſeram ſequentibus diſputationibus.

TEXTVS. *Cap. 52.*

De Oratorio Monaſterii.

1062. ORatorium hoc ſit quod dicitur: nec ibi quidquam aliud geratur, aut condatur. Expleto opere Dei, omnes cum ſummo ſilentio exeant, & agatur reverentia Deo: ut Frater, qui ſibi fortè peculiariter vult orare, non impediatur alterius improbitate. Sed & ſi alter vult ſibi forte ſecretiùs orare, ſimpliciter intret, & oret, non in clamoſa voce, ſed in lachrymis, & intentione cordis. Ergo qui ſimile opus non facit, non permittitur expleto opere Dei remorari in oratorio, ſicut dictum eſt, ne alius impedimentum patiatur.

De Templorum forma & antiquitate.

1063. *Eccleſiarum antiquitatem commendant aliqui curioſè: ego ad infantem Mundum contemplabundus veniens reperio veſtigia templi erecti ab Adamo. Hinc ad Mundi geneſin diſtantia maxima: medium Authorum negligentia nebulis impeditur, & ideò oculis lynceis indigemus aut teloſcopiis perfectiſſimis: illos autem & hæc largientur ſacræ Literæ, ſi debito ſtudio legantur.*

Fuiſſe locum determinatum, in quo ſanctiſſimus Genearcha Adamus & ejus Filii ſacrificarent, conſtat ex Geneſeos capitis quarti tertio, ſi rigorem idiomatis Hebraici ſequamur. Textus divinus ſic: Fuit autem in fine dierum, ut adduceret Cain de fructu terræ oblationem ipſi IEOVÆ: Ebel quoque etiam ipſe adduxit de primogenitis pecudum ſuarum & de adipe earum. Sequor in translatione Hebraicam veritatem, conſultis Sancto Pagnino, Aria Montano & Vatablo. Verbum הֵבִיא *& Adducere locum aliquem determinatum indigetant, ut de ſe patet: ergo Oratorio erat Adami tempore locus aliquis determinatus.*

Sed iſte qualis? an in aperto rure, an muro circumcinctus? Fuiſſe Adami Oratorium cinctum muro non negabit qui legat dixiſſe Cainum fratri ſuo; verſ. 8 Egrediamur foràs. Erant intra Sacellum; quia aliàs non poſſent velle egredi foràs. Oratorii iſtius murum conſtructum æſtimo lapide crudo & impolito. Docet hæc ædificandi ratio illa rudiora ſecula, quibus nondum cognita Architectonica curioſitates. Legitur Cainus ædificaſſe civitatem, certè nec lateribus, quorum uſus invenitur Geneſeos 11. 3. nec terra coagulata (Hiſpanus Tāpias nominat) hoc enim inventum recens eſt. Ergo prioribus illis ſeculis, crudis lapidibus connexis luto, muri fabricabantur. Si docerè velis ichnographian, reor Sacelli hujus figuram fuiſſe circularem, quoniam quadrata templa non fuerunt in uſu apud antiquos, ut conſtat ex numiſmatum & columnarum decrepitis delineationibus. Addo Adami Oratorium non fuiſſe fornicatum, nec contignatione aliquâ tectum; quia aliàs nec ignis cœlitùs deſcendere potuiſſet, nec fumus cœlum verſus attolli. Adami nec non Abelis ſacrificia igni cœleſti abſumi colligo ex capitis citati verſu quarto, qui Theodotione interprete; Ἐνεπύρισεν, &c. Inflammavit Dominus ſuper Abel & ſacrificium ejus, ſuper Cain nō inflammavit. Conflagratione miraculoſâ teſtabatur Deus ſe ſacrificium accepraſſe, quod & feciſſe legitur ſæpe alibi. Expoſuit igne cœlitùs immiſſo ſibi placere Gedeonis victimam Iudic. 6. 2. Manuæ Iudic. 13. 20. Aaronis Levit. 9. 20. Eliæ 3. Reg. 18. 38 Davidis 1. Paralip. 21. 26. Salomonis 2. Paralip. 7. 1. & Nehemiæ 2. Mach. 1. 32. Vidit Cainus oblationem ſui fratris divino igne comburi, & ſuam contemni, ideò exſpes & invidus fratrem occidit & parentes deſeruit. Ergo ſatis veroſimile apparet illud Oratorium fuiſſe ſub dio, expoſitum cœli clementia.

Ab Adamo homines juniores edocti, ſemper habuerunt determinata aliqua loca, in quibus hoſtiâ, prece & cantu Deum privatim colerent, uſq; ad Enochum, is enim fuit primus quò cæremoniis & ritibus publicis cœpit Deum collaudare.

Ideò in Monaſteriis Benedictus unit Oratorium erigi, in quo Deus, qui ubique regulari obſervantia colitur, harmonico applauſu celebretur. In Oratorio choros alternos & amœbæos inſtituit, in quibus Monachi vacent Divino cultui. Hujus circumſtantias per varia capita exponit noſter Benedictus, hunc ego clariorem & illuſtriorem reddam quæſtionibus aliquot examinatis.

Digitized by Google

DISPVTATIO LXXI.

De cultu religioſo.

1064. ANtè quàm ad ſingulas veniam controverſias, duo mihi declaranda; primum quid *Religionis*, ſecundum quid *Cultus* nomine communiter intelligatur. Religionem, quæ à Græcis Θρησκεία dicitur, à Thracibus (his Orpheus cultûs & adorationis ritus atque præcepta indixit) diligentes authores originem traxiſſe affirmant. Ita Plutarchus *in Alexandro*, & Nazianzenus *in oratione prima & tertia contra Iulianum, & in Iambicis.* Ferunt Deorum cultum & cæremonias viguiſſe in Thracia, Orpheum tradidiſſe rituum anagogicas inſtitutiones, & divinum officium voviſſe Θρησκείαν, quod à Thracibus inventum eſſet. Veroſimiliùs & utiliùs philoſophatur Auguſtinus *lib. 10. de Civit. c.* 1. deducens vocis etymon à verbo *θρησκεύω, colo, celebro, venero.* Alii non ſine conceptu confugiunt ad labium primitivum, & juxta Arabicæ dialecti proprietatem aſſerunt Θρησκείαν dici à voce תרוס, à radice רוס *nutrire, alere.* Aptè Religionem Θρησκείαν, ſeu *alimentum* nominant, quæ mentem alit, cor nutrit, & recreat totum animum.

1065. Θρησκεία latinè dicitur *Religio*; ſed de hujus vocis origine ſunt opiniones variæ. Cicero *lib. 2 de Natura Deorum*, & Iſidorus *lib. 10. Etymolog. c. 17.* Religionem à relegendo dictam affirmant, quaſi quæ ad divinum cultum pertinent, ſemel atq; iterum legat, *qui enim quæ ad cultum Dei pertinent pertractarent & tanquam relegerent, ſunt dicti Religioſi à relegendo*, inquit citatus Cicero.

Maſurius Sabinus relatus à Gellio *lib. 4. noct. Atticar. c.* 9. Religionem à relinquendo dici exiſtimat. Religioſum enim illud eſt, quod propter ſanctitatem aliquam remotum ac ſeparatum eſt à communi uſu. Idem docet Sulpitius relatus à Macrobio *lib. 3. c.* 3. & Gellio ſupracitato, & ſequitur Servius *Æneid.* 8. probatque Gellius ex illo Virgilii *Æneid. 8.*

Eſt ingens gelidum lucus prope Ceritis amnem
Relligione Patrum latè ſacer: undiq; colles
Incluſere cavi, & nigrâ nemus abiete cingunt.

Vbi expendit illud, *incluſere*, & *nigrâ nemus abiete cingunt*, ut ſepoſitum quid ac ſeparatum intelligas.

1066. Sypontinus tamen *in Cornu copia & Epigramm. 22. Martialis.* Religionem ab eligendo dici tradit; quia Deum, quem diligimus, eligimus. Et hanc ſententiam ſecutus fuit *Aug. 10 de Civitate c. 4.* cùm de Deo loquens ſic ait: *Ipſe finis noſtræ beatitudinis ipſe omnis appetitionis eſt finis, hunc eligentes* (lege potiùs *religentes*) *amiſeramus negligentes, unde & Religio dicta perhibetur.* Sed hanc retractavit Auguſt. *lib. 1. Retract. c. 13.* & rectè quidem; nam eligere vel re-eligere Deum negligenter amiſſum, ad virtutem pœnitentiæ pertinet, non ad Religionem, niſi forſan accidentaliter & ſecundariò: neque *religionis* vox ex vi ſuæ ſignificationis indigetat *eligere quod neglectum erat*; ſed potiùs quod electum erat iterum eligere.

1067. Communis ergo & vera ſententia eſt, quam tradit Lactantius *lib. 4. de vera Sapientia c. 28.* Religionem à verbo religandi deduci. *Hac*, inquit, *conditione gignimur, ut generati Deo juſta & debita obſequia præſtemus, hunc ſolum noverimus, hunc ſequamur, hoc vinculo pietatis obſtricti Deo & RELIGATI ſumus, unde & ipſa RELIGIO nomen accepit.* Et addit: *Diximus nomen RELIGIONIS à vinculo pietatis eſſe deductum, quòd hominem Deus ſibi RELIGAVERIT, & pietate conſtrinxerit, quia nos ſervire ei ac domino, obſequi ut parenti neceſſe eſt.* Hanc ſententiam probat Auguſtinus *lib. de vera Relig. c. ultimo, & 10. de civitate c. 4.* Divus Pater Bernardus *lib. de nat. & dignitate divini amoris c. 15.* Et Hieronymus *ad c. 9. Amos n. 7.* explicans illa verba. *Faſciculum ſuum ſuper terram fundavit*, ſic ait: *Faſciculum vocat univerſitatem electorum, de qua Luc. 12. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum. Ille faſciculus una Domini religione conſtrictus eſt, unde & ipſa à RELIGANDO, & in faſcem Domini vinciendo nomen accepit.* Hujus faſciculi meminit Sacra Scriptura 1. Reg. 25. *Si ſurrexerit homo perſequens & quærens animam tuam, erit anima Domini mei quaſi in faſciculo viventium.* id eſt, ſervabitur, ut Deus ſervat animas electorum ſuorum.

1068. Sed in explicanda hac origine diſſenſio eſt; nam Lactantius, Auguſtinus, & Bernardus ideò Religionem à religando dictam affirmant, quia nos pietatis vinculo Deo obſtricti & religati ſumus. Hieronymus verò, quia ipſos homines ſeligat & quaſi in unum congreget ad colendum Deum. Hieronymum ſequitur Abulenſis *q. 49 in cap. 12. Exodi.* Sed quia hæc Hieronymi explicatio magis ad Religionem prout ſignificat ſtatum accommodata eſt, quæ tamen ſignificatio non eſt primaria, ſed potiùs à priori derivata, ideò illa Lactantii interpretatio magis placet. Religio enim ex vi primariæ ſignificationis id habet, quod nos Deo uniat, ex quo conſequenter fit, ut qui eundem Deum colunt, aliquo modo uniantur magis vel minùs juxta rationem cultus.

1069. Sed adhuc inter Lactantium & Bernardum ex una parte, & Auguſtinum ex altera, differentia eſt; nam Lactantius & Bernardus intelligunt religionem iſtam ab illo vinculo naturali, quo homines ex vi naturæ & conditionis propriæ naturæ adſtringuntur Deo, & illius obſequio obligantur. Auguſtinus verò Religionem ex eo dictam ſignificat, quia nimirum vinculo novum vinculum ſuperaddit, quod explicat S. Thomas *opuſculo 12.* ex eo quòd omnis creatura priùs in Deo quàm in ſeipſa exiſtat; cùm verò à Deo procedit, quodammodo ab eo diſtare incipit per creationem, & ideò rationalis creatura ad ipſum Deum debet religari, cui conjuncta fuerat: ſed cùm creaturæ in Deo ſint ipſemet Deus minimè poſſunt dici alligari, niſi ut ſunt ab illo diſtinctæ

unde

Digitized by Google

unde primum vinculum Religio dici non poteſt. Creatura ergo rationalis, quæ per naturalem ac debitam ſubjectionem ad Dei cultum ligata eſt, per voluntariam ſubjectionem religatur. Vide D. Thomam 2.2.q.81.a.1.

ARTICVLVS I.

Quid nomine Religionis ſignificetur.

1070. SEd jam ad veram ſignificationem Religionis accedendum eſt, ut quæ noſtro inſtituto minùs neceſſaria ſunt, removeamus. Primò ergo Religio ſignificat ſtatum; ſed hæc ſignificatio primaria non eſt, ſed ſecundaria ex priori derivata, de qua inferiùs: imò in hac ſignificatione non eodem modo utuntur Sancti hac voce: nam Cyrillus Alexandrinus *lib. 3. in Ioannem c. 25.* & alii communiter, univerſalem Eccleſiæ Catholicæ ſtatum ac profeſſionem Religionem Chriſtianam appellant, & hoc modo vox iſta communis eſt omni Chriſtiano, qui Sathanæ renuntiat in Baptiſmo, ligaturq; per fidem ad illius proteſtationem, operibus latriæ exhibitam. Alio modo magis proprio & ſingulari hæc vox convenit aliquibus fidelibus, qui non ſolùm præceptis ligati ſunt Deo, ſed conſiliis, & quodam vitæ magis arcto inſtituto ac profeſſione religati ſunt: qui ſibi nomen Religioſorum veluti magis proprium adſciverunt.

1071. Propria ergo hujus vocis ſignificatio eſt, quam adducit Auguſtinus *lib 83. qq q. 31.* ubi dicit: *Religio eſt virtus, quæ ſuperioris cujuſdam naturæ, quam divinam dicimus, curam cæremoniaſq; affert.* Sunt autem hujus virtutis elicitæ actiones, adoratio, oratio, devotio, Sacrificium, Sacramentum, votum, juramentum: ideoque Religionis nomen his actionibus, illarum cæremoniis, legibus, doctrinis, templis, quibus exercentur, & rebus aliis, quibus Deus colitur, attribui ſolet. De Cæremoniis quidem Exod *12. Si dixerint filii veſtri, quæ eſt hæc religio?* videlicet, quid eſt iſte cultus, vel cæremonia? & inferiùs: *hæc eſt Religio Phaſe.* Chaldæus: *hic eſt ritus.* Septuaginta: *Lex.* Simili ratione *num.* 19. cùm ſermo fit de ſacrificio vaccæ ruſæ, dicitur: *hæc eſt religio victimæ*, id eſt, Cæremonia, ſive lex cæremonialis. Et Exod. 29. *erunt mihi Sacerdotes religione perpetua.* id eſt, firmâ & ſtabili. Et in hac ſignificatione uſus eſt hoc nomine Virgilius:

——— Rivos deducere nulla
Relligio vetuit.

1072. Id eſt, *detergere*; nam diebus feſtis rivos veteres ſordidatos detergere licebat, novos ſodere non licebat: nulla ergo lex primum prohibebat. Et in eadem ſignificatione Angelorum cultum religionem appellavit Paulus *ad Coloſ. 2.* dicens; *nemo vos ſeducat in religione Angelorum.* Quem locum in hunc ſenſum explicant Bellarminus, Turrianus & Theodoretus, qui in cjus rei confirmationem adducit canonem 35 Concilii Laodiceni, ubi dicitur: *non poteſt Chriſtianus derelicta Eccleſia abire, & ad Angelos abominandæ idololatriæ congregationes facere.* Fateor, Bartholomæum Carranzam in ſua Summa Conciliorum non *Angelos*, ſed *Angulos* (aptiùs *Angellos*) legere, quaſi Concilium occultam idololatriam, quæ in angulis, ubi erant idola, fiebat, voluerit vetare. Cæterùm Concilii textus *Angelos* habet, & ſic legunt Theodoretus & alii. Cultum ergo, cæremonias & alia, quibus ſuperſtitioſè ab idololatris angeli ſive dæmones colebantur, nomine Religionis comprehendit Apoſtolus. Hinc religioſa templa, religioſæ domus, & religioſa loca. Vnde Virgil. Æneid. 2.

——— Limina relligioſa Deorum.

Et Cicero de Aruſp. Reſpon. *Facere aliquam domum religioſam.* Denique cultus ipſe, modus actionis, & quidquid ad religionem pertinet, ac honeſtatis rationem participat, hoc nomine donatur; diverſimodè tamen, ut tradunt Doctores. Imò & juris-jurandi religio, quia ad Deum pertinet juramentum, eodem nomine appellatur. *l. 3 de jurejurando.* & juramenti ultor dicitur *l. 2. de rebus creditis.*

1073. Illud tandem in hac voce probare non poſſum, quod Henrico Stephano, Stucheo, & aliis viſum eſt, quod ſicut apud Latinos vox *Sacer* in bonam & malam partem accipitur, & apud Hebræos ברך *barach* in Paal, vel potiùs *berech* ſeu *berach* in Piel *benedicere* ſignificat Gen. 24. 34. Pſal. 10. 3. & *maledicere* Reg. 21. 10. & Iobi 1. 5. & 11. ſic & vox *Religio* accipiatur fauſtè & infauſtè. Ex quo *religioſos* dies triſtes & omninò infames, in quibus res aliqua non poterat felix exordium ſumere. Hoc, inquam, probare nõ poſſum; *religioſum* enim ſanctum & Deo placitum dictum eſt. Neque obſtat locus Auſonii in Auguſto *c* 6. cùm dicit: *Illuc intreire, niſi neceſſariò & caſtè, religio eſt* Ex Plinii *lib 28 Nævos in facie tendere, religioſum habent etiam nunc multi.* Nã in his & ſimilibus locis *religio* & *religioſum* ſignificant non *infauſtum*, ſed *prohibitum* propter obſervantiam, quæ pœnam comminatur violanti religionem. Et forſan hac ratione poſſet dici, *religioſum*, ominoſum & metuendum. Sic intelligo Ciceronem *lib. 9. Epiſt. ad Atticum.* Habet & hæc vox alias ſimiles ſignificationes ex priori deductas propter habitudinem ad illam, etiamſi aliquid immediatè ordinatum ad Deum non videatur continere; qua ratione Caliſtratus *in l. Divus Adrianus ff de re judicata.* Iudicis integritatem & anxiam curam religionem appellat, dicens: *Comparatione adverſariorum, teſtibus pecunia corruptis, religionem Iudicis circumventam eſſe.* Et in eodem ſenſu uſus eſt hac voce Cicero 7. *in Verrem*, ubi ait: *Nam qui ſibi hoc ſumpſit, ut corrigat mores aliorum ac peccata reprehendat, quis huic ignoſcat ſi qua in re ipſe ab religione officii declinarit?* id eſt, à debito officii munere. Sibi eſt ſimilis *in oratione Atheniens & de claris orat.* Accinit Plinius *in Epiſt. lib. 4. ad Cornel. Tacit.* Similitudine ductâ ex cura & ſolicitudine, quæ in divino cultu adhibenda eſt. Simili ratione anxietatem, metum & formidinem nomine religionis intelligunt antiqui. Sic Virg. Æneid. 8,

Iam tunc relligio pavidos terrebat agreſtes
Dira loci.

Et Cicero 1 *Philipp. ut inexpiabiles religiones in Rempublicam inducerentur*, id eſt, anxietates & formidines. Simili ratione vox iſta tranſlata eſt ad ſignificandum ſcrupulum juxta illud Terentii in Andria: *At mihi unus ſcrupulus etiam reſtat, qui me male habet.* Cui Pamphilus: *Dignus es odio cum tua religione*, id eſt, cum tuo timore & ſcrupulo. Ex quibus facilè intelliges, quod dicit Auguſtinus 10. *de Civitate c.* 1. Religionem non ſolius Dei cultum ſignificare, ſed etiam officium, quod hominibus cognatis & affinibus, vel aliâ ratione nobis conjunctis exhibetur. Ex eo enim quod di-

vinus honor officium eſt maximè debitum, per quandam analogiam omne debitum officium nomine religionis ſignificatur. Vnde D.Thomas 2.2.q.81 *a.1.ad 2.* expendens hanc Auguſtini doctrinam, religionis nomine latè uſum fuiſſe aſſerit. Omnes ergo hujuſmodi ſignificationes per quandam extenſionem à principali & propria ſignificatione, quæ ſolius Dei cultum reſpicit ſunt derivatæ.

ARTICVLVS II.

Quid nomine Cultûs *in hac materia intelligatur.*

1074. AVguſtinus 10. *de Civit.c.*1. felici calamo tetigit hanc quæſtionem. CULTUS DEI (ait) *variis nominibus appellatur. Si tantummodo* CULTUS *ipſe dicatur, non ſolùm Deo deberi videtur, dicimur enim etiam colere homines, quos honorifica vel recordatione vel præſentia frequentamus, nec ſolùm ea, quibus nos religioſa humilitate ſubjicimus, ſed quædam etiam quæ nobis ſubjecta ſunt coli putantur, nam ex hoc verbo agricolæ, ruricolæ, coloni, & incolæ vel accolæ vocantur, & ipſi es Deos non ob aliud appellant cælicolas, niſi quòd cælum colant, non utiq; venerando, ſed inhabitando, tanquam cæli quoſdam colonos, ſed quia & aliarum rerum dicitur* cultus, *ideò latinè uno verbo ſignificari cultus Deo debitus non poteſt, nam & ipſa religio, quamvis diſtinctiùs, non quemlibet, ſed Dei cultum ſignificare dicitur, unde iſto modo interpretati ſunt noſtri, eam quæ græcè* [illegible] *dicitur.* Hæc Auguſtinus, ex quibus ſatis liquet *Cultum* non uno modo dici, nec mirum quidem, nam *colere* eſt tractare, exercere, unde omnia colimus, quibus ſtudemus, ut literas, arma, terram, ludos & ſimilia. Dicimus etiam & Deum colere, & rectè quidem, nam inſtar agri fertilis & optimi *Dei-cultus* fructus fert ad vitam æternam uberrimos. Cùm ergo Religionis materia unicâ voce ſignificari non poſſit, geminato nomine ſignificamus, hoc ſcilicet *divinus cultus.* Veteres autem hujuſmodi cultum *rem divinam* appellaſſe, ſatis indicit locus Ciceronis pro Milone. *Patera, qua ad res divinas utebatur.* Eſt & locus Plauti in pænulo: *Cùm ab re divina redi ro.* Et alibi: *Pauris verbis rem divinã facito.* Ideò quando in Scripturis vel Patribus invenitur hoc nomen abſolutè vel aliud ſimile, ex ſubjecta materia vel circumſtantiis judicandum eſt utrùm pro divino cultu vel alio inferiori accipiatur, quod propter hæreticos eſt obſervandum.

ARTICVLVS III.

In quo conſiſtat hujuſmodi cultus.

1075 CErtum eſt, cultum iſtum in actionibus humanis conſiſtere, quatenus illæ aliquomodo cedunt in gloriam & honorem Dei. Qui ſint autem hujuſmodi actus explicuit Ariſtoteles 1. *Rethoric.c.5.* dicẽs: *Honoris partes ſunt Sacra, memorationes, decantationes carminum, aut ſolutæ orationis ad laudem recitatio, præmia, delubra, primi conſeſſus, ſepulchra publici ritus: unde inclinari, loco cedere, munera deferre, &c.* quæ omnia ſolùm materialiter differre poſſunt, ſi ejuſdem excellentiæ teſtimonia exiſtant. Non meminit Ariſtoteles interioris cultus, quia de eo, qui inter homines exhibetur, erat illi ſermo: homines autem ſolùm exteriori cultu mutuo ſe colunt.

1076. Quomodò verò hujuſmodi cultus ad Dei famam & honorem ſpectet, explicuit Plato in libro, qui [illegible] inſcribitur, ubi cùm dixiſſet cultum Dei eſſe ſcientiam petendi & dandi, & Euthyphron ex eo intuliſſet, cultum Dei commercaturam vel negotiationem mutuam inter Deum & homines eſſe: reſpondet, Religionem nequaquam poſſe dici propriè mercaturam, quia (ut notum eſt omnibus) nihil habemus boni, quod divinitùs nobis non detur. *At verò,* inquit, *quid commodi aut utilitatis percipiunt Dii ex donis illis atque muneribus, quæ à nobis accipiunt?* quaſi diceret, *nihil.* Contrà autem, ut in omni contractu, ita in mercatura oportet ut operum, impenſarum atque damnorum, ita utilitatum atque commoditatum eſſe ſocietatem atque communionem: Atqui cùm nulla in Deum ex religionis materia redundent commoda, non poteſt dici mercatura. Accedit Lucretius *lib.* 1. ubi agens de divina natura ſic ait:

Ipſa ſui pollens opibus, nihil indiga noſtri.

Accedunt & divina decreta *Iob.*35. *Si juſtè egeris, quid dabis ei? aut quid de manu tua accipiet?* Et regius Propheta in Dei perſona Pſalm. 49. *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Si eſuriero, non dicam tibi; meus eſt enim orbis terræ & plenitudo ejus.*

1077. Quod ſi quis objiciat, Deum ab hominibus glorificari ac ſanctificari, ac gloriam & honorem ejus propagari & illuſtrari: Reſpondet Soctates, hoc non eſſe ita intelligendum, quaſi aliqua honoris & gloriæ ad Deum fiat acceſſio, qui cùm ſit immenſus, infinitus, & omnibus numeris perfectus & abſolutus, nihil ut eſſentiæ, ita & gloriæ ejus addi vel demi aut detrahi poteſt, ſed quia Dei gloria atque honor magis ac magis hominibus innoteſcit. Ecce quomodo, ex ſententia Platonis, gloria & honor ſint externa Dei bona. Dicendum igitur eſt, ex honore Deo exhibito Deum nihil prorſus habere in ſeipſo, niſi denominationem quandam extrinſecam apud nos, quia aliquando augetur in noſtra cognitione. Vnde S.Thomas 2. 2. *q.81.a.7.* dicit, nos exhibere Deo honorem nõ propter ſeipſum, ſed propter nos. Vbi Cajetanus notat illud *propter* nõ denotare cauſam finalem, ſed terminum utilitatis. Has omnes circumſtantias contemplabantur Ægyptii Sacerdotes, cùm definierunt cultum, orationem, & honorem Deo exhibitos aquilæ hieroglyphico ſignificari, ea etenim ales honores Soli tribuit, hoſque tantummodo videndo, in quorũ præmium habet, quòd ſemper impunè & ſucceſſivè clariùs eum videat, & poſt ſenectutem renovetur. Sol honorem recipit ab Aquila. Quem? videri. Sic & monaſticè. Sol juſtitiæ Deus honorem recipit ab oratione, intrinſecum nullũ, extrinſecum illuſtrem. Qualem? ſolùm cognoſci, ut pòſt liquidiùs cognoſcatur. Obſequium Rationalis Aquilæ, mentis contemplatricis, maximi facit Deus, præmio proſequitur miraculoſo, concedit ei per reſurrectionem innovari: non ſolùm ei, ſed & omnibus propter ipſam, cùm tamen nulla Deo accreſcat utilitas, niſi cognoſci ſolùm.

Digitized by Google

1078. Ex his colligo, actus tam internos quàm externos eſſe poſſe proximam materiam Religionis, cùm in utriſq. poſſit reperiri ſufficiens honeſtas, ad fundandam rationem cultus. Comprehendit autem materia religionis convenientem de Deo æſtimationem, & actus alios, quibus illa manifeſtatur, & utrumque eſt proxima materia Religionis, quatenus ex utroque Dei gloria conſurgit.

1079. In hoc autem libro, in quo cum D. Patre Benedicto de Religione nobis ſermo inſtitutus eſt, de cultu interno aut pauca aut nulla diſſeremus, quia de illo vix quidpiam Legislator. Is verò, qui extrinſecus eſt, tametſi multipliciter contingat, ut docuit Ariſtoteles ſuperiori articulo relatus, præcipuè tamen duobus modis fuit in uſu inter homines, ſcilicet per actionem ſacrificii, & orationem publicam: & quamvis prior modus primarius ac præcipuus ſit juxta doctrinam Pauli *ad Hebræos 5. Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Tenetur enim populus publico cultu, ritu, & cæremoniis Deum colere, & ut rerum omnium creatori ac Domino honorem & cultum debitum exhibere, id autem per ſingulos homines decenter fieri minimè poterat, cùm plures rudes ſint & ignari. unde neceſſarium fuit idoneum aliquem eligere, qui præ cæteris hoc poſſet præſtare, & hoc eſt, quod dicit Paulus: *pro hominibus conſtituitur.* In eo autem quod addit *ut offerat dona & ſacrificia*, præcipuum explicat munus ſacerdotis. Dona appellat ea, quæ ſponte offerebantur à populo, ut erant hoſtiæ, quæ dicebantur pacificæ *Levit. 3.* Sacrificia verò ſeu victimæ ex præſcripto legis mactabantur, *Levit. 4.* Quamvis ergo hic cultus religioſus præcipuus fuerit, imò ſecundus, fuerit ſemper priori conjunctus; in præſenti tamen de publico cultu, qui oratione & laude fit, cum D. Patre Benedicto nobis agendum eſt. Cùm autem oratio duos habeat reſpectus, alterum quatenus cedit in bonum & commodum petentis, alterum verò quatenus eſt honor & cultus Dei, à quo aliquid poſtulatur, & manifeſtum ſit, ſecundùm priorem reſpectum non pertinere ad Religionem, quia hæc, cùm ſit pars juſtitiæ, eſt ad alterum cui debitum ſolvit: penes ſecundum reſpectum ad Religionem pertinet, & ſub illa ratione conſideratur Deus ut perſona cui honor defertur, & in hoc ſenſu in præſenti libro de oratione, cultu & religione diſputabimus.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm ſit aliquod præceptum de hujuſcemodi cultu.

1080. MIſſam facio quorumdam Philoſophorum ſententiam, quam refert Lactantius *lib 2 divin. inſtit. c. 3.* qui omnem cultum & venerationem ſuperioris Numinis reprobabant, hi enim dicentes ſe eſſe ſapientes, adoriebantur rationem naturalem, quæ dictat Deum venerandum ac colendum eſſe.

1081. Alii verò hæretici ex variis principiis omnem orationem inutilem dixerunt. Quidam enim omnia ex neceſſitate evenire exiſtimantes hunc fatalem ordinem minimè à Deo poſſe mutari credebant. Hunc errorem impugnant S. Thomas 2. 2. *q. 83. a. 2. & 3. & ad c. 3. Dionyſii.* Caſtro *verbo oratio. hæreſ. 3.* Boëtius *lib 5 de Conſolatione proſ. 3.* Sed cùm, poſito iſto errore, ea neceſſitas ex inevitabili ordine cauſarum oriatur, & inter ipſas una cauſa poſſit eſſe oratio, non video quomodo id ſequatur per locum intrinſecum, cùm poſſit dici orationem eſſe unam ex prædictis cauſis ad effectum, & ita ſolùm ſequitur, quod, ſi effectus eſt neceſſariò eventurus mediâ oratione, homo neceſſariò debeat orare, & Deus eadem neceſſitate teneatur concedere quod petitur. Fateor, id ſine fundamento dici, quia ſupponitur in iſto errore Deus agere ex neceſſitate naturæ. ſi ergo aliquem effectum facturus eſt, non minori neceſſitate aget poſitâ oratione, ac ſine illa: cùm oratio non ſit cauſa per ſe influens in effectum, ſed tantùm moraliter movens Deum ad effectum.

1082. Alii aliter orationem inutilem adſtruebant, quia, licèt concederent liberas & contingentes cauſas, negabant tamen divinam providentiam. Ex quo errore manifeſtè ſequitur orationem inutilem eſſe. Qui providentiam negant, neceſſariò negant Deum habere cauſalitatem proximam in hæc inferiora, & ſcientiam particularium quæ hîc aguntur. In hoc errore fuerunt Epicuræi, Stoici, & aliqui ex Peripateticis.

1083. In eodem errore ſcilicet orationem eſſe inutilem, fuit Pelagius, ut docet Auguſtinus *hæreſ. 88. & epiſt. 106.* ex alio tamen principio, quia exiſtimavit hominem non indigere auxilio divino ad bene agendum, neque ad ſalutem: ex quo inferebat, orationem non eſſe neceſſariam aut utilem ad hujuſmodi beneficia impetranda. Iſte error antiquiſſimus eſt, & Ioſeph. *lib. 1. Antiq.* illum refert ad Nembroth, qui ſuos ſubditos docebat nihil petere à Deo, ſed omnia referre in proprias vires, de quibus forſan Eccleſiaſt. 16. *Non exoraverunt pro peccatis ſuis antiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confidentes ſua virtuti.* Et aliquid ſimile videtur tribuere Origeniſtis Epiphan. *epiſt. 66. ad Ioan. Hieroſol.*

1084. Hos omnes errores in hoc loco ex profeſſo diſcutere ſupervacaneum duxi, cùm in propriis locis à citatis authoribus fuſiùs impugnentur. Waldenſis *lib. 3. c. 1.* Wiclephum in eo errore fuiſſe affirmat ut orationem contemneret, quia exiſtimabat Deũ non moveri verbis noſtris, ſed ſolùm intueri opera, juxta quæ præmium vel pœnam retribueret. Sed hic iterum rationem aſſerendi non video. Eſto ſola opera bona reſpiciat Deus: cur oratio damnanda? an non & ipſa bonum opus? Exiſtimat Waldenſis *lib. 1. c. 13.* Wiclephum errorem iſtum hauſiſſe ex philoſophis, qui, ut refert Hieronymus ad illa verba *Matth. 6. Scit enim pater veſter cæleſtis, quia his omnibus indigetis*, ita colligebant: Si novit Deus quibus indigemus antequam oremus, fruſtrà ſcienti loquimur.

1085. Sed ſpecialiter huic hæretico tribuit Waldens. *lib. 3. tit. 1. c. 1.* quòd damnârit uſum orandi vocaliter, quem errorem habuerunt Taboritæ & aliqui ex Bohemis apud Æneam Sylvium *lib. de origin. Bohemor.* Sed forſan iſti non tam orationem vocalem, quàm cantus & modum canendi damnarunt, de quibus inferius. Hunc tamen errorem tribuit Prateolus *in Elencho hæreſ. ex Lindano* aliis hæreticis.

dicitur vegetativus, ad quem naturalis ſequitur inclinatio ſe conſervandi, unde in homine eſt præceptum naturale de conſervanda vita, & fugienda morte. Secundus gradus eſt communis homini cum brutis, & dicitur animalis, quem naturalis ſequitur inclinatio ad conſervandam propriam ſpeciem: & quia per concubitum vagum nec ordinatè proles ſuſcipi aut inſtrui, nec ſpecies propagari poteſt, oritur lex matrimonio. Ex quo ſequitur, fornicationem ſimplicem eſſe contra legem naturæ: & quia, ſicut natura inclinat animalia ad ſuſcipiendam prolem, ita etiam ad alendam ſuſceptam: fit, quod exiſtat aliud præceptum naturale de educandis filiis & rectè inſtituendis. Ex quo præcepto rurſus infertur: primo, matrimonia lege naturæ eſſe indiſſolubilia: nam ſi pro arbitrio diſſolvi poſſent, proles rectè educari ac inſtitui minimè poſſet. Imò & ſequeretur, matrimonia non eſſe neceſſaria, aut certè non dari matrimonia. Infertur ſecundò. Parentes debere providere filiis ſuis, & illis theſaurizare. juxta illud Pauli. 2. ad Corinth. 12. *Non debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.* [Semper pono præceptum poſitivum, quia eo ſublato non intelligo dari peccatum, nimirum in materia virtutis non præceptæ.] Tertius gradus vitæ & omnium ſupremus eſt rationalis, conſtatque operibus intellectûs & voluntatis, & ſecundum hunc gradum vitæ ſunt in homine plura præcepta naturalia. Nam primò ex parte intellectus præcipit natura, ut homo diſcat ea, quæ neceſſaria ſunt ad rationabiliter vivendum: & ex parte voluntatis, quod diligat Deum ſuper omnia, & omnia alia propter Deum. Et denique, quod in omnibus operibus ſenſibus imperet. Ex parte vero ſocietatis præcipit, ut quod quis ſibi vult non fieri, alteri non faciat: hoc eſt primum fundamentum juſtitiæ, qua ſocietas conſervatur. Ex his ergo manifeſtè patet, quomodo præcepta legis naturalis numero ſint plura, quamvis omnia contineantur ſub illo præcepto univerſali: ***Bonum eſt ſequendū, & malum vitandum.***

1093. Ex dictis colligo primò: quod non ſolum ſunt de lege naturæ ea quæ ſunt prima & immediata principia: ſed etiam illa, quæ ex primis per evidentem conſequentiam educuntur.

1094. Colligo ſecundò: quod ſicut in concluſionibus ſcientiarum inveniuntur plures gradus, & illæ concluſiones ſunt potiores, quæ propiùs accedunt ad ſua principia: ita etiam in præceptis naturalibus, quæ propiùs accedunt ad primum principium, dicuntur magis pertinere ad naturam.

1095. Colligo tertiò: omnes actus virtutum generali ratione, in quantum ſunt conformes rectæ rationi, eſſe de lege naturæ, quod probat S. Thomas ſupracitatus *a.* 3. quia ſunt conformes rectæ rationi, ſed homo naturaliter inclinatur ad operandum ſecundùm rationem, quæ eſt eius propria forma, ſicut ignis naturaliter inclinatur ad calefaciendum, ergo omnes actus virtutum generali quâdam ratione ſunt homini connaturales. Advertenter dicimus, generali quadam ratione, in quantum ſunt conformes rationi, Nam ut docet S. Thomas loco citato, ſi actus virtutum conſiderentur in quantum reſpiciunt, particularia objecta, & continentur in propriis ſpeciebus, non eſt neceſſe omnes eſſe de lege naturæ, cum plures hac ratione pertineant ad virtutem ex diſpoſitione legis poſitivæ. Cũ ergo dicimus in concluſione orationem jure naturali utilem, non loquimur generali ratione ſicut ſe habent actus virtutum: ſed particulari ratione, ſicut pertinent ea, quæ ex primo & univerſaliſſimo principio legis naturæ educuntur, eſt enim ex præceptis, quæ immediatius ex eodem primo & univerſaliſſimo principio oriuntur.

1096. Cæterum, advertendum eſt: quòd cùm dicimus orationẽ eſſe de jure naturali, nõ loquamur de ratione naturali nudè ſumpta, ſed de illa elevata & illuminata per fidem infuſam. Et ratio eſt, quia ſermo nobis eſt de oratione ſupernaturali: lumen autem naturæ non poteſt dictare hujuſmodi obligationem. Fateor cum S. Thoma 2. 2. *q.* 85. *a.* 1. quod homo ſuperiori alicui ſubdatur propter defectus, quos in ſeipſo experitur, in quibus & ab illo opem petere & adjuvari poſſit ac dirigi, cùm autem ſolus Deus ſuperior ſit, qui poſſit & opem ferre & in proprium finem dirigere, fit, ut ratio naturalis dictet, illum eſſe orandum, & per orationem petendum eſſe auxilium & opem. Cum ratione igitur ſic dictante de agendis dicimus neceſſariam habere connexionem præceptum orandi.

1097. Advertendum eſt, quod, ut conſtat ex his quæ dicta ſunt, humana natura ſit quodãmodo medium quoddam inter animantia conſilii expertia, & puriſſimas illas mentes ab omni corporis ſecretas ſocietate. Illis ſuperior & perfectior eſt, his autem inferior & minus perfecta. Quoniam illa quidem ſenſibus dumtaxat utentia nulla prorſus ratione ad intelligentiam & cognitionem progredi queunt hæ verò ſine ullo ſenſuum adminiculo ac miniſterio ſimpliciſſimis notionibus, quæcumque illis ſubjecta ſunt, cõprehendunt. Homines denique poſſunt quidem ad rerum intelligentiam provehi, eò quòd mente & ratione pollent: ſed quoniam immortalis eorum, ſimplex ac cæleſtis animus, mortalis ac terreſtris domicilio corporis eſt concretus: fit, ut ad rerum cognitionem ſine ſenſuum miniſterio minimè poſſit pervenire.

1098. Ex dictis ergo liquidò conſtat noſtræ concluſionis ratio: nam cùm homo duplici conſtet natura, corporea ſcilicet & ſpirituali, nec poſſit ſpiritualia niſi per ſenſibilia intelligere: utriuſque actibus Deum colere & oratre æquum eſt, cùm utriuſque ſit author. Inſuper cùm non ſit animal ſolitarium, ſed ſociale, expedit, ut ſubmiſſionem & reverentiam, quam Deo defert, aliis oſtendat: hæc autem cùm per vocalem orationem & petitionem fiat, per quam internam exprimit orationem, fit ut utrumque conveniens ſit: Imo moraliter loquendo non facilè poteſt homo Deum revereri & laudare, niſi ſigna aliqua reverentiæ exhibeat, licet interdum per ſpiritum poſſit Deum laudare ſine demonſtratione corporis. Hac de re videndi ſunt Cyrillus *de adora. in ſpirit. & verit.* & Lactantius *lib.* 6. *divin. inſtitut. c.* 25. & 44. Vbi poſt multa de re hac ita concludit: *Verbo ſacrificari oportet Deo, ſiquidem Deus verbum eſt, ut ipſe confeſſus eſt, ſummus ergo colendi ritus eſt, ex ore juſti hominis ad Deum directa laudatio.* Eandem con-

 cluſio-

Digitized by Google

cluſionis partem confirmant Sanctorum teſtimonia ſuperiùs allata, & Oſeæ 14. *Reddemus vitulos labiorum noſtrorũ* Vbi Hieronymus; reddituros ſe dicunt labiorum vitulos, & Dei laudes perenni voce cantaturos. Eccleſ. 39. *Confitemini illi in voce labiorum veſtrorum.*) & ad Hebræos 13. (*Offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo*, id eſt, *fructum labiorum confitentium nomini eius.*

1099. Diximus conſultò in concluſione, *ſi debita intentione fiat*, ad excludendam calumniam hæreticorum: non enim oramus voce ſenſibili ad excitandum Deum, ut ipſi fingunt, vel quia putemus ipſum indigere ſignis ſenſibilibus, ut noſtras cogitationes & deſideria cognoſcat: non enim tam humiliter de Deo ſentimus. Oramus ergo voce, ut nos ipſos ad devotionem excitemus, & ut per certa horarum intervalla admoneamur, & quantum in hoc deſiderio profecerimus innoteſcat, & denique, nè quando oratio tepere cœperit, frigeſcat. Sic Auguſtinus epiſt. 121 c. 9.

1100. Sed dubitabit aliquis. Vtrùm hic religioſus cultus qui per orationem Deo exhibetur, non ſolùm ſit utilis, ſed etiam ad ſalutem neceſſarius. *Reſpondeo affirmativè.* Subſcribo D. Thomæ 2. 2. *q.83. a. 3. ad 2.* Vbi dicit orationem eſſe in præcepto, & loquitur de præcepto juris divini quod fundari non poteſt niſi in hac neceſſitate medii. nam Chriſtus Dominus non tradidit poſitiva præcepta, niſi fidei & Sacramentorum: explicuit tamen ea clariùs, quæ in jure divino naturali & in ipſa gratia erant incluſa: oſtendit ergo orationem eſſe præceptam, quia neceſſaria eſt unde exiſtimat S. Thomas illa verba *Matt. 7. Petite & accipietis* præceptum continere, quod inſinuat illa vocum multiplicatio: & licèt Auguſtinus *libro 2. de ſerm Domini*, illa exiſtimet idem ſignificare, tamen doctior effectus *lib. 1. Retract.* c. 19. ſententiam correxit, & dixit eſſe exaggerationem. Rurſus Matth. 6. *Sic orabitis patrem veſtrum: Pater noſter &c.* quæ verba non conſilium, ſed præceptum continere, docet Eccleſia dicens: *præceptis ſalutaribus moniti, & divina inſtitutione formati &c.* Eandem neceſſitatem docet Auguſtinus *de eccleſiaſt. dogmat. c. 56.* dicens: *Nullum credimus ad ſalutem niſi Deo invitante venire: nullum invitatum ſalutem ſuam niſi Deo auxiliante operari: nullum niſi orantem auxilia promereri.* & lib. de natura & grat. c. 43. *Deus impoſſibilia non iubet, ſed jubendo admonet facere quod poſſis, & petere quod non poſſis.* Quæ verba probat *Trid. ſſ. c. 11.* Vbi petitionem auxilii, ſine quo non poſſunt impleri mandata, eſſe neceſſariam docet. & idem Africanus Doctor *lib. 2. de bono perſeverant. c. 16.* dicit: *Deũ alia danda non orantibus, ſicut initium fidei, alia non niſi orantibus præparaſſe, ſicut uſque in finem perſeverantia.* Ergo, ſicut perſeverantia eſt medium neceſſarium ad ſalutem, ita & oratio. Eandem neceſſitatem agnoſcit Chryſoſtomus *ſerm. de Moyſe*, in illa verba *Lucæ* (*oportet ſemper orare.*) In eadem ſententia eſt Hieronymus *in epiſt. ad Cteſiphontem*, ubi ex eo, quod Pelagius tollit neceſſitatem gratiæ, colligit quod tollat orationem. Sentit ergo Hieronymus eodẽ modo orationem ad ſalutem eſſe neceſſariam, atque auxilium divinum, id autem ad ſalutem neceſſarium eſſe, de fide eſt.

1101. Sed quæret aliquis, utrum neceſſitas hæc oriatur ex ſe & ex intrinſeca ratione orationis, vel ex lege & pacto. Reſpondetur, neceſſitatem iſtam fundari in ipſa natura rei, docet enim ratio naturalis hunc cultum eſſe Deo debitum, quia conſentaneum eſt, ut qui alio indiget, ſe ſaltem poſtulando diſpònat. Deus (naturæ & fidei lumine innoteſcit) omnium bonorum naturalium & ſupernaturalium Dominus poteſt hominibus opitulari: ergo niſi amentes ſimus, ab illo ſperanda ſunt, ab illo petenda, quæ fuerint noſtræ ſaluti neceſſaria. Neceſſariam prætereà reddit orationem divina providentia, nam licèt Deus potuerit ſua beneficia conferre etiam non orantibus, imò, juxta probabilem ſententiam, etiam nolentibus, communiter tamen ſine oratione illa non confert, ideò præcepto ſalutari nos admonuit, & divina inſtitutione formavit, dũ voluit quod auderemus dicere: *Pater noſter.* Potuit omnibus conferre divitias, ſalutem, proſperitatem, permiſit tamen nos laboribus & neceſſitatibus, ut ipſa diſcrimina nos quodammodo cogerent ad illum confugere, eiusq; clementiam implorare.

Conſtat igitur ex dictis, neminem teneri ſub mortifero orare ex vi legis naturæ *Primò*, ſi non occurrat obligatio ſatisfaciendi præcepto, *Secundò*, nec quando occurrit, ſi ſit leviter obligatorium, *Tertiò*, nec quando occurrit obligatorium graviter, ſi habeat omnia neceſſaria ad obediendum & obediat ſine gravi difficultate. Conſtat tamen *Quartò* debere orare & petere à Deo favorem eùm inſtat præceptum de re gravi, & ipſe eſt in tentatione gravi & in periculo præbendi aſſenſum. Ipſa enim lex quæ præcipit materiam illam circa quam tentatur, præcipit ponere omnia media neceſſaria, ut actus fiat, & ſanè unum ex mediis neceſſariis ut actus ille præceptus fiat, oratio eſt.

TEXTVS. *Cap. 8.*

De officiis divinis in noctibus.

1102. Hyemis tempore, id eſt, à Calendis Novembris uſque ad Paſcha, juxta conſiderationem rationis, hoctavâ horâ noctis ſurgendum eſt, ut modicè amplius de media nocte pauſetur, & jam digeſti ſurgant. a Quod verò reſtat poſt vigilias, à fratribus, qui pſalterii, vel lectionum aliquid indigent, meditationi inſerviatur. A Paſcha autem uſque ad ſupradictas Calendas Novembris, ſic temperetur hora vigiliarum agenda, ut parviſſimo intervallo, quo fratres ad neceſſaria naturæ exeant, cuſtodito, mox Matutini, qui incipiente luce agendi ſunt, ſubſequantur.

QVOD

a QUOD VERO RESTAT) *Hæc verba aliquibus inintelligibilia ſunt, & ut multi judicant, indigent aut reſtitutione aut correctione. D. Rudiſindus Barlo S. Theol. Doctor, Ordinis Benedictini per Angliam Præſes, Vir doctiſſimus ſeriedum hanc judicat egere aut medicina aut correctione. Legit ſic Quod verò (tempus) reſtat poſt vigilias, à fratribus, niſi pſalterii vel lectionis aliquid indigent, meditationi inſerviatur. Nempe, ut mihi relatum eſt à fide dignis, qui eum conſuluerat, delebat illud (qui) & ſubſtituebat (niſi.) Hæc textus alteratio aliquibus plauſibilis fuit, ſed mea ſententia acute inventa, non tamen neceſſaria. Velim ſcire qualis ſit hæc mutatio in opinione Authoris, quoniam vel eſt correctio, vel ſaltem reſtitutio. Correctionem in Regulæ textu non admitto, admittam tamen rationabilem reſtitutionem: hæc autem ex collatione exemplarium veterum haberi debet. Doceri velim, in quo antiquo exemplari id legerit reſtituter. Dicet, ſe neceſſitate ipſa compelli ſic textûs tenorem alterare. Nego tamen dari hujuſcemodi neceſſitatem. Et ſanè adquieſceret D. Rudiſindus, ſi vidiſſet mores Benedictino-Ciſtertienſis Ordinis in noſtra Hiſpania. Tempore quod intercedit Laudibus & Prima, licitum eſt ſenioribus ad ſuas cellas reverti: Novitii verò & juniores (tales audiunt qui non habent quinque profeſſionis annos, quia creduntur Pſalteri lectione indigere, congregati in cubiculo prope Calefactorium præparato (quod Hiſpanicè vocatur La lamparilla) meditantur Pſalmos, mandantque memoriæ. Iſte juniorum conventus, actus communitatis eſt, cui præſidet majoris Miſſæ hebdomadarius, ſine cujus licentia nullus poteſt diſcedere ex illo loco. Cum auditur ſignum præparatorium ante Primas, advenit Magiſter noviciorum, qui lectiones eorum recipit, & videt quantum ſinguli memoriæ tradiderint. Ecce ad literam praxi mandatur textus Regulæ: ecce ſatis clarè exponitur, literæ rigore conſervato. Indicitur Junioribus, Pſalmorum meditationi ſtudeant, & divinum officium curent memoriæ retinere, ut illi exactiùs ſatisfaciant. Hæc eſt ex pœnalitatibus, quas juvenes Ciſtertienſes patiuntur moleſtiſſima, aliorum ordinum religioſis incognita: tolerabilis tamen, quia non perpetua, ſed quinquennis. Iſte ſtudendi mos poſt Matutinas antiquiſſimus eſt atque omnino in uſu, ut conſtat ex Gileberto Abbate ſerm. 23. in Can. Tom. 3. fol. 106.*

Errant etiam, qui in expoſitione hujus capitis noſtro Craesbeckio ſubſcribentes exiſtimant dici Pſalterii aut lectionum aliquo indigere eum, quem fortè imprudentem vel negligentem Pſalmi alicujus pars in communi ſynaxi præterierit, non enim hunc indicit S. Pater omiſſa privatim ſupplere; ſed Pſalmos & lectiones memoria percipere, ut ex corde (hoc eſt Hiſp. de coro) juxta præſcriptum Regulæ ſufficiat recitare. Quod & ipſe Craesbeckius in comm. hujus capitis bene annotavit.

b. OCTAVA HORA] *Eadem eſt, quæ ſecunda à media nocte nam ecce ſtatora numerantur à ſolis occaſu æquinoctiali. At Caſſinenſes ab ea hora qua vadunt cubitum has horas enumerandas ducunt, ita ut octava ipſis non ſit hora noctis ſed ſomni. Dabo verba formalia. nam in hujus capitis expoſitione ſic inquiunt.* QUIA DISCRETIO inter potiſſimas virtutes maximè commendatur, propterea arbitramur, ſatis conſuli omni naturæ, ſi octo horæ à fine commeſtionis ſecundæ menſæ uſque ad horam matutinam concedantur. Atquoniam omnia ferè monaſteria noſtra, & præſertim quæ in civitatibus ſita ſunt, maximum habent populi concurſum, cui ſatisfacere quoquo modo tenemur, in divinorum officiorum & Miſſarum celebratione, atque ubi id ſæpè non poſſit pro dormitione pulſari hora prima noctis nec exinde ſurgi hora octava, iuxta Regulam, ut minus quam poſſumus ab ea recedamus, declarando, ordinamus, ut à fine menſæ ſecundæ, ſive cœna ſive ientaculum ſit, ad minus prædictarum octo horarum ſpatium concedatur, uſq; ad matutinam ſinaxim. Ita quod cùm cœnatur, tranſacto ad minus unius horæ ſpatio, pulſetur pro dormitione, reſiduumque dictarum horarum ſpatium ſit pro dormitione. Cum verò jejunatur, à jentaculo, ſi id in ſero fiat, ſurgentes habeant itidem prædictarum octo horarum ſpatium, uſq; ad matutinam ſinaxim, ſive immediate, ſive aliquo interpoſito temporis ſpatio, pro dormitione pulſetur, ſic enim dicemur octava hora ſurgere iuxta Regulã. Reliquarum verò horarum diſpoſitio, in arbitrio Prælatorum ſit, habita tamen ratione locorum, perſonarum & temporum. Sint autem ſoliciti Prælati ac Decani, quod pulſatâ dormitione fratres per dimidiæ horæ ſpatium ad cellas ſe recipiant ac dormitum eant, alioquin, legitimo ceſſante impedimento, ſemel & iterum corripiantur, deinde etiam pœna addatur, ſeverioriq; correctione ſubdantur.

c. MATUTINI) *hora eſt, quæ hodie vocatur laudum, & poſt vigilias decantatur.*

TEXTVS. *Cap. 9.*

a Quanti pſalmi dicendi ſunt nocturnis horis.

1003. Hyemis tempore, præmiſſo in primis verſu, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me feſtina.* In ſecundo ter dicendum eſt: *Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.* Cui ſubiungendus eſt tertius pſalmus, & gloria. Poſt hunc nonageſimus quartus, cum Antiphona aut certè decantandus. Inde ſequatur Ambroſianum. Deinde ſex pſalmi cum Antiphonis. quibus dictis, dicto verſu, benedicat Abbas. Et ſedentibus omnibus in ſcamnis, legantur viciſſim à Fratribus in codice ſuper d analogium tres lectiones: inter quas tria Reſponſoria canantur. Poſt tertiam verò lectionem, qui cantat, dicat *Gloria.* quam dum incipit Cantor dicere, mox omnes de ſedilibus ſurgant ob honorem, & reverentiam ſanctæ Trinitatis. Codices autem legantur in vigiliis tam veteris teſtamenti, quàm novi, divinæ authoritatis: ſed & expoſitiones earũ, quæ à nominatiſſimis Doctoribus orthodoxis, & catholicis Patribus factæ ſunt. Poſt has verò tres lectiones cũ reſponſoriis ſuis, ſequantur reliqui ſex pſalmi c cum *Allelu-Ia* canendi. Poſt hos lectio Apoſtoli ſequatur, b ex corde recitanda, & verſus, & ſupplicatio Litaniæ id eſt, Kyrie eleyſon, & ſic finiantur vigiliæ nocturnæ.

1106. Sed inter religionis actûs, ea pars, quæ divinum cultum per orationem vocalem reſpicit, ſemper in Eccleſia Catholica ſervata eſt, utpote Deo gratiſſima & accepta, quæ, ut nunquam in ea deficiat, perſonas eccleſiaſticas in id muneris deputavit, quibus ex officio convenit Deo gratias rependere & ipſius perpetuas laudes prædicare. Habemus ejus rei appoſitiſſimum ſymbolum apud evangelicum prophetam Iſaiam, nam is cùm *cap.6.* divinam domum à ſummo cœlo uſque ad extrema terræ limina pertingentem muſicis canticis divitem retuliſſet, ſic ait: *Plena erat domus majeſtate ejus, & quæ ſub ipſo erant replebant templum; Seraphim ſtabant ſuper illud, ſex alæ uni, & ſex alæ alteri, & clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c. plena eſt omnis terra gloriâ ejus.* Hoc enim templum, magnum eſſe mundi ſpectaculum, disertè docet Auguſtinus *5. Confeſſ. c.5.* & Bernardus *ſerm. 18. in Cantic.* ut omittamus Platonem & Philonem locis ſupracitatis. Hæc autem domus plena eſt majeſtate Domini, adeò ut tumidi philoſophi divinitatis præſentiam minimè potuerint ignorare. Vniverſalis tamen Eccleſia in triumphantem & militantem cælitùs diſtributa, in ipſius authorem continuas congerit laudes. de illa quidem dicit Propheta: *Seraphim ſtabant ſuper illud,* id eſt, circum vel juxta illum; id enim ſignificat vox על *al.* Conſtat ex Davidis Pſalmo CXXXVI. *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus dum recordaremur Sion:* neque enim Hebræos ſuper flumina Babylonis, ſed juxta illa ſediſſe credendum eſt: neque ſuper ollas carnium *Exod.16.* Cherubim ergo ſtabant juxta Deum, quibus ſimiles ſunt Religioſi; ſunt etenim Angeli Eccleſiæ militantis, & Deo propinquiores, concelebrant laudes divinas.

1107. Ad eas olim regius Vates invitabat dicens, *Pſal. 32. Exultate juſti in Domino, rectos decet collaudatio.* Illud enim *exultate* non eſt *utcumque laudare*, ſed cum lætitia magna. Propoſitio autem ב *Beth* accuſativum indicat ſicut [*æmulari in malignantibus*] *pſalm 36.* & [*admirari in doctrina*] *Marci 6.* Vnde Hieronymus cum Chaldæo, *Laudate juſti Dominum,* id eſt, *Glorificate illum,* &c. Has divinas laudes appellat idem propheta, *vitulum novellum Deo gratiſſimum.* Pſalm.68. & quas noſter Vulgatus Oſeæ 14. *Vitulos labiorum* dixit, Septuaginta *fructum labiorum* dixerunt. Et Paulus ad Hebr.13. *Perpetuam ergo offeramus hoſtiam laudis, id eſt, fructum labiorum confitentium ejus.*

1108. Sed inter Eccleſiaſticos miniſtros hæc quotidiana divinorum officiorum decantatio Religioſis congregationibus maximè familiaris eſt, ac inter eorum ſtudioſa opera ferè primatum tenet; eſt enim præcipuus ſcopus, quò tendit hæc ſpiritualis ſchola atque monaſtica inſtitutio. Ea propter Dionyſius de *Cœleſt. hierarch. c.6.* monachos θεραπευτὰς appellat propter divinum cultum, cui addicti ſunt, nam Eccleſiæ volucres & Dei præcones eſſe debent. Hinc Bernardus Serm. 11. *Invenitur in Eccleſia vox laudis, ut quod in cœlis facturi ſumus cum Angelis, hic jugiter in Dei laude laude meditemur in terris.* Et Auguſtinus *de doctrin. Chriſt. Deus, cùm de illo nihil dignè poſſit dici, admiſit hujus vocis obſequium, & verbis noſtris in laude m fuſis gaudere voluit.* Vnde Ethnici, quibus Deus hanc gratiam non fecerat, ſilentio tantùm exiſtimabant cælicolas laudandos eſſe, quod Harpocratis ſymbolum denotabat. At Eccleſia Spiritu ſancto illuminata, ubi religiones ſecundùm evangelicum ordinem inſtituit, quas rei ſpiritualis gratiâ admiſit, eaſdem divinis laudibus mancipavit; intelligens ſanè hanc eſſe potiſſimam contemplationis functionem. Concentum Eccleſiæ militantis, & ſilentium Gentilium conjunxit aptè Pſaltes Rex carmine: *Te decet hymnus Deus in Sion.* Sed, *Te decet ſilentium,* legunt alii; quia Deo eſt gloriæ à Catholicis coli, ipſi eſt gloriæ à Gentilibus non coli. Gentes aſſerunt ſuos Deos corporeos & calamitatibus ſubditos eſſe. Colat ergo Deum noſtrum, Gentium ſilentium; quia ei competere talia non poſſunt, colat eum Romanæ Eccleſiæ vox, quæ in puritate & veritate dogmatum de Deo prædicat ſinceras laudes,

Hoc rectè perpendens D. Pater Benedictus, quomodo monaſtica congregatio in hoc munere ſe exerceat, per plura capita decernit, & primò *de divinis officiis in noctibus.* Habet hoc per antonomaſiam divina laus, ut *operis Dei* vel *officii divini* nomen ſibi vendicet, eo quòd tota pro cultu Dei ſit inſtituta, vel quia magnum & præexcellum quid eſt: ſicut enim Græci ſapientes, ut aliquid magnum & præclarum ſignificent, *ſacrum* illud appellant, ut ſacram anchoram, ſacram lineam: ſic ſcriptores ſacri, cùm rem inſignem & præexcelſam ſignificare volunt, divinam appellationem ſolent adhiberi; ſic Pſalmo 79. dicuntur, *cedri Dei*, id eſt, proceræ & magnæ. Ezech.1. *Viſio Dei.* Ionæ 3. *Civitas Dei,* & denique *currus Dei, terror Dei*; & alia plura, quæ paſſim occurrunt in S.Scriptura. Simili ratione D. Pater Benedictus divinas laudes *Officium divinum,* & alibi *opus Dei* vocat, tum quia Deum reſpicit, tum etiam quia eſt excellentiſſimum & nobiliſſimum inter hominum politicas occupationes. Hoc enim nomine uſus eſt Fabianus primus *epiſt.2. ad omnes Epiſ.* & *in cap. Dolentes de celebrat. miſſ.* & *in Concil. Aquiſgran. 1. tempore Ludovici c.131.* dicitur etiam *Eccleſiaſticum officium.* In *Clement. 1. de Celebrat. miſſ.* quia per Eccleſiam eſt approbatum & traditum, ut conſtat ex *cap. in die, de Conſ. d.5.* Item habetur in duobus præcedentibus cap. ex *Concil. Agath. c.30.* & *Gerund. c.10.* Sed nomen *divinum*, quod illi tribuit D. Pater, excellentius eſt, & ipſius dignitatem magis exprimens; nam licèt omnia, quæ ad pietatem ſpectant, poſſint dici opus Dei, laus tamen divina jure optimo hunc ſibi honorem præſcripſit, eo quòd omnino ad cultum Deum pertineat.

Digitized by Google

DISPVTATIO LXXIII.

An laudabile ſit medium altæ noctis ſilentium temerare.

1109. ANtequam noſtri Legiſlatoris textum explicem, Wiclephum hæreticum impudentiſſimum adoriar, quem citat *VValdenſ. tract. 3. de Sacramental. lib. 3. c. 25. & 26.* Wiclephus igitur fuſiùs *Tract. ſuo 2. de ſerm. Domini in mont. c. 16. & 17.* explicans textum Matth. c. 24. *mediâ nocte clamor factus eſt*, graviter reprehendit monachos & alios eccleſiaſticos viros, eoſque fatuos appellat, quòd matutinas celebrent vigilias: *Noctem*, inquit, *nobis fuiſſe datam ad requiem & ſoporem, nec debere nos eam vigiliis inſumentes, gravem reddere religionem Chriſtianam.* Irridetque nos, quaſi id colligamus ex illo Pſalmi 118 *Mediâ nocte ſurgebam ad confitendum tibi*, & ſic argumentemur; Pſalmiſta ſic ſemel fecit ad ſummum, ſemel populus Iſraeliticus in medio noctis exivit ex Ægyptiacâ captivitate, & etiam Chriſtus Dominus nocte mediâ oravit; ergo & nos debemus illâ horâ regulariter ſurgere.

Hunc errorem ante Wiclephum tenuit Vigilantius, qui has vigilias execrabatur, contra quem acriter diſputat Hieronymus *epiſt 53. ad Ripar. & ſeq. quæ incip. Multa in orbe monſtra*, ipſumque non Vigilantium appellandum dicit, ſed Dormitantium, & in eodem errore multo ante Vigilantium fuit Marcion, ut refert Epiphanius *lib. 1. contra hæreſes. hæreſ. 42.* quia inter alia loca Evangelii, quæ ad ſuam dementiam depravaverat, unus eſt ille *Luc. 12.* de ſecunda & tertia vigilia, pro quibus ille poſuit veſpertinam vigiliam, quaſi diurnæ fuerint vigiliæ à matutino in veſperam, & non nocturnæ à veſpera in tertiam vigiliam progreſſum habentes. Vnde Epiphanius *confut. 35.* illum beſtialem & ſtolidum appellat. Contra hos hæreticos eſt Concilium Carthaginenſe 4. *c.* 49. & habetur apud Gratianum. *d. 91. c. clericus victum.* Et Aquiſgranenſe *c.* 130. & *in c. Eleutherius. ead. d. & d. 61. c. final.* Iſidorus *lib. 8. Ethymol. c. 5* & Patres communiter, qui propterea eos *nictages*, id eſt, ſomniculoſos vel lethargicos appellandos cenſent, de quibus *text. in c. quidam autem 24.*

1110. Vnde ad Wiclephum reſpondemus, nos minimè niti illo argumento; ſcimus enim Iſraëliticum populum non fuiſſe mediâ nocte ex Ægypto, cùm legamus *Exod. 12. Nullus veſtrûm egrediatur oſtium domus ſuæ uſque manè.* Fateor, eo tempore populum exterminatorem Angelum evaſiſſe, cùm intra domos agni ſanguine conſignatas maneret. Audi Ambroſium, dum explicat illud Pſalmi 118. *Mediâ nocte ſurgebam ad confitendum tibi*, de quo ſuprà locutus eſt Wiclephus: *Vt tempus hoc*, inquit, *habile tentationibus, ita etiam tempus eſt pœnæ, quod ex lectione divinæ ſcripturæ poſſumus edoceri; non enim otiosè Dominus Deus noſter, cùm poſſet quocumque momento primitiva Ægyptiorum extinguere, hoc tamen tempus doloris & luctui peccatorum opportunius judicavit*; non dicit populum eductum, ſed primogenita extincta. Nunc veniamus ad David; non enim ex unico facto illius regulariter de nocte conſurgimus, ſed ex frequenti & continuo exemplo: *Lavabo*, inquit Pſalmo 6. *per ſingulas noctes lectum meum, & lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* quod optimè expendit Caſſiodorus explicans illud Pſalmi 118. *Memor fui nocte nominis tui Domine*, & Hilarius eo loco, & Hieronymus in epiſt. ad Euſtoch. *Semper ingemina: ſuper lectum meum in noctibus quæſivi quem diligit anima mea, eſto cicada noctium, lava per ſingulas noctes lectum tuum, &c.* Audi & eundem Pſalmiſtam Pſalmo 19. *Bonum eſt confiteri Domino & pſallere nomini tuo altiſſime, ad annuntiandum manè miſericordiam tuam per noctem*, ubi Hieronymus: *Chriſtianorum & monachorum eſt maximè in noctibus peccata ſua confiteri.* Et demum Hilarius in Pſalm. 11. *Non vacat totis noctibus ſomno, neque otioſus lecto continetur, ſed ad confitendum Deo non ſolùm nocte, ſed etiam nocte mediâ conſurgit, meminit hoc eſſe tempus, quo primitia Ægyptiorum meritiſſimâ impiæ obſtinationis clade percuſſa ſunt; his ergo horis non laxatur in ſomnum, ne cladi Ægypti admiſceatur; hoc noctis tempore, introeunte ſponſo, ſapientes virgines in nuptias cum lampadibus introibunt; vigilat ergo, ne cum ſtultis mereatur excludi: hoc tempore orantibus Paulo & Syla catenæ vincula reſolvuntur: non dormit itaque cùm vinctus ſit, neque eum habet totius nocturni temporis ſomnus, neque ob levio officiu ſui requie media noctis obripit, ſurgit ad confitendum Deo, &c.* Sed age, concedamus David ſemel tantùm mediâ nocte ſurrexiſſe, optimè Hieronymus epiſtolâ citatâ, quæ incipit, *Multa in orbe monſtra*, quod ſemel factum bonum eſt, non poteſt malum eſſe, ſi frequentiùs fiat, aut ſi aliqua culpa vitanda eſt, non ex eo quod ſæpe, ſed ex eo quod aliquando fit, culpa eſt.

DISPVTATIO LXXIV.

De Temporis diſtributione.

1111. H*Yemis tempore*, ait S. Pater, *id eſt, à Kal. Novembris uſque ad Paſcha, juxta conſuetudinem rationis, octavâ horâ noctis ſurgendum eſt, ut modicè ampliùs de media nocte pauſetur, & jam digeſti ſurgant.*

1112. Hæc

1112. Hæc verba D. Patris adeò difficilia ſunt propter diverſas diei ac noctis computationes, ut qui iſtas minùs conſideraverit, in ſenſus longè alienos à mente D. Patris incidat, neceſſe ſit. Errat Cardinalis, qui octavam horam ſumendam exiſtimat ſecundùm proportionem ad tempus Kalendarum Novembris; errant alii, qui Cardinali ſubſcripſerunt. Igitur pro hujus rei intelligentia ſupponendum eſt, diem diverſimodè ab Authoribus computari. Primò dividitur dies in naturalem & artificialem. Dies naturalis dicitur, qui integro ſolis circuitu perficitur; nam licèt vulgus ſolam ſolis præſentiam ſuper terram, diem appellare conſueverit, ut ait Plinius *lib 2. c. 77.* & Amalarius *de ordine Antiphon c. 6.* noctem tamen ſub diei naturalis appellatione comprehendi docent Iſidorus *lib. 5 Ethymolog. c. 30.* & *de nat. rerum c. 1.* Beda *de diviſion. temp. c. de d e.* & *lib. de ratione comput. c 3.* & *de rat. temp. c. 3.* & *de temporibus c. 7.* Anſelmus *lib. 1. de imag. mund. c. 3.* & patet ex illo *Geneſ. 1. factum eſt veſpere & manè dies unus,* A termino enim lucis diurnæ dicitur ibidem, *Factumq; eſt veſpere,* & à termino nocturnarum tenebrarum ſubjungitur, *& manè.* Sic Magiſter *in 2. d. 13* & S. Thomas *1 p q. 74. a 3. ad 6.* & Cajetanus *3. p. q. 51. a. 4. ad 1.* Vnde Baſilius *homil 2. Hexam.* explicans prædicta verba, ait: *Vt igitur principium creationis honorem diei adſcriberet, finem prius diei memorat, deinde noctis, quippe quæ ſemper ſequitur ipſum diem* Idem Ambroſius *lib. 1. Hexam. c. 10.* quem tranſcripſit Euthym. *lib. 1. in Geneſ. c. 2.* Continet ergo dies naturalis 24. horas æquales, ſive æquinoctiales, dicunturque æquales, quia ſemper ſunt ejuſdem magnitudinis ſeu durationis: unde, ſicut dies naturalis continet 360. gradus æquatoris, ita quoque una hora æqualis complectitur 15 gradus æquatoris; nam ex integra æquatoris revolutione efficitur dies naturalis. Dicuntur verò æquinoctiales, quia ad uniformem motum æquinoctialis circuli referuntur, & tanta eſt cujuslibet horæ duratio, quanta eſſe ſolet horæ, quæ eſt pars duodecima tam diei quam noctis in æquinoctio.

1113. Principium diei variè à variis admiſſum. Plinius *lib 2. c. 77.* omnium ferè ſententias breviſſimis verbis complectitur. *Ipſum diem,* ait, *alii aliter obſervavère. Babylonii inter duos ſolis exortus; Athenienſes inter duos occaſus: Vmbri à meridie in meridiem, vulgus omne à luce ad tenebras: Sacerdotes Romani & qui diem definivère civilem, item Ægyptii & Hyparchus à media nocte in mediam.* Vmbris ſubſcribunt Arabes & quotquot per ephemerides erronibus cæleſtibus leges dixère. Athenienſes didicère ab Hebræis, quibus erat veſpere & manè dies unus: Ægyptiis ſubſcripſimus Europæi, qui incipimus à media nocte. Ex aſtronomis Hipparcus olim, & à duobus ſæculis Nicolaus Copernicus conſtituerunt diei initium in ſeptentrionali meridiano. Iſta de naturali.

1114. Dies verò artificialis computatur ab ortu ſubſtantiæ ſolis ſupra horizontem uſque ad illius occaſum, dividitur in duodecim horas inæquales, ſive contineat plures æquinoctiales, ſive pauciores; totum enim illud ſpatium in duodecim horas ſecandum eſt. Inæquales verò dicuntur per comparationem ad horas nocturnas ejuſdem diei; ſive ad horas alterius diei, vel ad æquinoctiales, quæ dividunt diem naturalem; tantùm enim in æquinoctio congruunt hujuſcemodi horæ horis æquinoctialibus tam in die quàm in nocte; ſed tamen inter ſe æquales ſunt, ut notat *Ioan. Stofler. in lib. de fabrica & uſu aſtrolabii p. 2. propoſ. 6.* Clavius ad *c. 3. ſphera Ioan. de ſacro boſco p. 2.* & idem *de noctium diſtinct.* Dies enim æſtivus ubi continet ex horis naturalibus quindecim, & nox novem, ſi in duodecim horas diſtinguatur, continebit quælibet hora 75. minuta: & ſi nox ejuſdem diei in duodecim horas similiter dividatur, quælibet illius hora tantùm 45. minuta complectetur, cùm tamen hora diei naturalis ſemper habeat 60. Sic Auguſtinus *de vera Religione c. 43.* Beda *de rat. comput. c. 1.* & *de rat. temp. c. 2.* Rodiginus *lib. 12 lect. antiq. c. 9.* ubi plures Authores refert in hanc ſententiam, neque eſt incognita in jure *l 1 ff. de manumiſſ.* Hæc autem diei artificialis diviſio fundamentum expreſſum habet in S. Scriptura, dixit enim Chriſtus Ioan. 11. *Nonne duodecim horæ ſunt diei?* quod non niſi de horis inæqualibus & die artificiali poteſt intelligi, ut docent communiter Interpretes, & Ioan 1. *Hora autem erat quaſi decima.* & cap. 5. *Heri horâ ſeptimâ reliquit eum febris.* & Matth. 20. *Circa undecimam verò exiit.* Vnde conqueruntur operarii, quod unâ tantùm horâ fecerint, & ſicut illi integrum acceperint denarium. De horis autem diei naturalis, licèt aliqua teſtimonia ſoleant adduci, nullum tamen, quod viderim, ita urget, quin de horis artificialibus poſſit intelligi.

1115. Nox apud veteres dividi ſolebat in quatuor partes, æquales quidem inter ſe, majores verò vel minores juxta noctium longitudinem vel brevitatem, ſingulæ autem tres horas continebant. Sic Modeſtus de vocabulis rei militaris: *Et quia,* inquit, *impoſſibile videbatur in ſpeculis vigilantes, ſingulos permanere; ideò in quatuor partes ad clepſydram ſunt diviſæ vigiliæ, ut non ampliùs quàm tribus horis nocturnis neceſſe ſit vigilare.* Idem Vegilius *de re milit. lib 3. c. 8.* Suidas. Quod adeò certum eſt non ſolùm apud prophanos, ſed etiam eccleſiaſticos Authores, ut probatione non indigeat. Videndi ſunt Cicero *lib. 3. epiſt. epiſt. 7.* Cæſar *lib 1. de bello Gallico,* & de his loquitur Plinius *lib. 2. c. 29.* Ptolemæus etiam paſſim *in magno ſyntagmate Aſtronomico lib. 4. c 6.* & *lib. 5. c 3.* & *5.* & *Livius* frequenter, item Almanſor inſignis aſtronomus *propoſ. 117.* Auguſtinus ad *c. 5. Num.* & *ſerm. 14. de verb. Domini.* Hieron. *epiſt. 139. ad Cyprian.* & ad *Pſalm. 89 ad cap. 14 Matth.* & *37 Iob.* Has noſtri *cuſtodias,* alii *excubias* vocant: *Sed meliùs,* Auguſtinus inquit, *vigiliæ nocturnæ dicuntur* Item Euthym. *ad Pſalm 129.* Iſidorus *lib 1. de eccleſiaſt. officiis c. 19.* Has quatuor noctis partes antiqui primâ vigiliam, ſecundam, tertiam & quartam appellabant, ut ait Cenſorinus *de die natali c 23.* Fit mentio primæ vigiliæ Treno 2. *Conſurge in nocte in principio vigiliarum tuarum.* & Livius lib. 1. decad. 3. *Delige centenos viros ex omni pedite atque equite, cum quibus ad me vigiliâ primâ venias.* Plinius lib. 2. c. 70. *Canopus in Arabia Novembri menſe primâ vigiliâ occiduus, ſecundâ ſe oſtendit.* Secundæ & tertiæ Luc 12. *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit.* Et de utraque Lucanus lib. 3.

Tertia jam vigiles commoverat hora ſecundos,

1116. Quar-

1116. Quarta autem, quæ matutina & ultima dicitur, Exod. 14. *Factum eſt in vigilia matutina.* 1. Reg. 11. Matth. 14. Marci 6. Accinit Plinius *lib. 10. cap. 21.* Has noctis partes Chriſtus aliis nominibus diſtinguit Marci 13. *Neſcitis enim quando Dominus, ſero, an mediâ nocte, an galli cantu, an manè.* Vnde Arnobius ad Pſalm. 129. primam cuſtodiam à veſpere incipere ait, ſecundam ad medium noctis attingere, tertiam pullorum tranſire cantum, & denique quartam eſſe vigiliam matutinam, quæ in ortum luminis adimpletur.

1117. Eccleſia ergo Catholica, quæ eſt velut caſtrorum acies ordinata, cui à communi hoſte perpetuæ tenduntur inſidiæ, ac ſimilitudinem militarium excubiarum à Chriſto Domino edocta eccleſiaſticis perſonis excubias agendas inſtituit, maximè in nocte, ut docent Hilarius ad illa verba Pſalmi 118. *Memor fui nocte nominis tui Domine* & Ambroſius *lib. 7. in Lucam* ad illa verba: *Quis veſtrûm habet amicum, & ſi mediâ nocte importunè ad fores amici pulſans pati repulſam videatur, tamen ſi perſeveraverit pulſans, dabit ille, cujus implaratur auxilium, quidquid voluerit.* Idem habet Amalarius *de ord. Antiphon. c. 4.* Waldenſis *de Sacramental. c. 26.* nam cùm eſſet à Chriſto Domino inſtructa, & exemplis illius erudita, qui non ſemel legitur in oratione pernoctaſſe *Matth. 14. Marci 6. Luca 6. & 11.* ſtatuit nocturnas vigilias in laudem Dei à fidelibus celebrandas, tam ob ingruentes tyrannorum timores, quàm ob carnis petulantiam & dæmonum infeſtationes coërcendas. Omitto Dominum ſæpiſſimè nos ad vigilandum cohortari Matth. 24. 25. & 26. Marc. 13. Luc. 11. & 12. & Sapientiæ 18. *Oportet ſemper orare & non deficere.* ubi notavit Heſich. *orare* eſſe verbum militare; nam in S. Scriptura *orare & arma capere* pro eodem ſumuntur. In quam rem expendi poteſt illud Sapientiæ 16. n. 31. *Sed non diu permanſit ira tua, properans enim homo ſine querela deprecari pro populis (Græca, propugnavit pro populis) proferens ſervitutis ſuæ ſcutum orationem.* Et adduci poteſt illud Pſalmi 76. *Nocte contra eum* (ſive coram eo decertans orationibus) *& non ſum deceptus.* Sed & hoc digniſſimum conſideratione. Vltimum verbum, quod Chriſtus ſuis Apoſtolis ante paſſionem dixit, fuit, *vigilate:* quod autem illis dixit, nobis dictum voluit. *Matth. 13.*

1117. Sed cum horas inæqualeſque (Planetarias æquinoctiales) in hac diſputatione diſtingui audias, quibus fuerit uſus S. Pater, & quibus nos uti debeamus inveſtigas. Reſpondeoque, me librum de Horologiis edidiſſe Lovanii apud Bouretum anno 1644. & inſcripſiſſe *Solis & Artis adulteria*, & hanc incidentem quæſtionem *part. I. lemmate XIII.* reſolviſſe hiſce verbis. [*Nemo* bonus amicus, qui ſuis non prodeſt, nemo Patriæ amans, qui publici boni incuriys non providet ſuorum utilitati; ego quidem, ſic hucuſque ſcripſi, ut Patriæ & Ordini ſervivetim prout potui: in illius obſequium *Philippum*, *Reſponſionem Joannem Bargantinum* (libri ſunt pro Rege noſtro ſcripti) in iſtius *Commentarium in Reg. S. Benedicti*, *Scholion in eandem*, *S. Bernardi Triumphos*, & alia opuſcula ſimilia publicavi. At nunc occurrit difficultas Monaſtica, quæ tametſi malè torqueat innumeros, ex dictis facillimè reſolvi poterit. *Inquiritur*, An horæ, quas computat S. Benedictus pro divino officio, lectione, labore manuum, refectione, & aliis actibus Communitatis ſint planetariæ, an verò communes & æquinoctiales?

Fuerunt, qui illas reduxerunt ad planetarias, & rem omninò facilem difficilem reddiderunt, aſſerentes primam unâ horâ poſt verum Solis ortum lectum iri, Tertiam à momento ortui & meridiei medio; Sextam in ipſo meridie; Nonam atomo meridiei & occaſui mediâ; Veſperas unâ horâ ante occaſum; & poſt occaſum Completorium. Matutinas unâ horâ Planetariâ poſt mediam noctem, laudes ſub auroram, cum Sol lineam crepuſculinam attingit.

Si hoc verum, nemo bonus Benedictinus, quin excellens aſtronomus: quia horæ hæ ſingulis diebus & locis, ob Solis motum & diverſam ſphæræ obliquitatem mutantur, & quidem aut deberent exorbitare Monaſtica horologia, aut à Viris Mathematicis regi.

Sed eſto Sciatericis uterentur exactis: vel ſi malis, tempus ab Angelis determinaretur: adhuc hæc Planetaria horarum diſtributio Regulæ Scopo, & Legiſlatoris intento repugnaret. Neminem turbari, neminem gravari, neminem oriari jubet S. Benedictus, & frequenter inculcat talem debere eſſe converſationem religioſam, qualem nec inficiat ignavia, nec nimia difficultas officiat: atqui admiſſis horis planetariis, tepor, torpor, ignavia & ſimul anxietas, oppreſſio & nimia difficultas admittitur: igitur horæ Monaſticæ non ſunt planetariæ & iniquæ, ſed æquæ omninò, & ut vulgus loquitur, æquinoctiales. Vt minor probetur, ſuppono ſomni legem eſſe ſeveriſſimam & indiſpenſabilem: veſtibus carere potes, ſomno non potes, Suppono etiam in republicâ benè gubernatâ tot horas ſomno indulgendas, quot regulariter omnibus ferè ſufficiant, (nam propter unum aut alterum, non debent leges communes alterari, cum illorum fragilitati aut morbo ſubvenire poſſit rationabilis & prudens diſpenſatio) ſunto ſeptem juxta illud,

Septem horas dormiſſe ſatis Juveniq; ſeniq;.

nam & multos videris, quibus vitam adimas, ni octo aut novem concedas. Quibus poſitis intelligere velim, quì illæsâ naturæ regulâ poſſit obſervari Monaſtica, in regionibus quibus Polus 60. aut pluribus gradibus ſubrigitur: nam in illis æſtivæ dies ad XVIII. XX. & etiam XXIII. horas adſcendunt. Quis igitur tantus Arithmeticus, ut ex unâ aut alterâ horâ nocturnâ poſſit extrahere horas XII. officiis & miniſteriis nocturnis deſignatas? aut ſi pauciores ſufficere exiſtimes, inſtitue computum me duce. Si poſt occaſum Solis Completorium canitur, horâ abſolvetur; neceſſaria naturæ, mentalis meditatio, conſcientiæ examen, & interioris hominis nocturna compoſitio alteram videntur exigere; ſomno non tam ſeptem, ſed ſex horas indulgeamus; Matutinæ, in catadromo agitetur pſalmodia, tres horas exigunt, laudes unam: omnia ſimul duodecim aut plures complent, quas ſi in duabus aut tribus invenire poſſis, magnus Arithmeticus es.

Tenendum igitur horas monaſticas non eſſe Planetarias

Digitized by Google

rias ſed æquales & æquinoctiales, ita diſpoſitas ut viginti-quatuor totum circulum compleant, & ſexta diurna in meridiem, nocturna incidat in mediam noctem.]

Hucuſq; ego in Opere citato: addo tamen illas æquales horas, quæ debent canonico officio ſervire, tales fuiſſe, quales ante annos paucos admiſſæ ab illo Authore Hiſpano, qui publicavit librum qui inſcribitur, *el buen Republico*; conſidera lineas ſequentes.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
7.	8.	9.	10.	11.	12.	1.	2.	3.	4.	5.	6.

In primâ ſunt horæ æquinoctiales à meridie & mediâ nocte, in ſecundâ Eccleſiaſticæ ſeu Planetariæ æquales illis correſpondentes. Vnde ſicut Æquinoctium Eccleſiaſticum diſtinguitur omninò à cæleſti. hoc enim 20. Martij aut fortè alicubi 19. at illud 21. diem conſtanter tenet. Sic etiam ortus ſolis cæleſtis & Eccleſiaſticus diverſi ſunt; hora illius juxta ejuſdem Solis varias declinationes, & varias ſphœræ obliquitates alteratur, hic conſtans eſt; horâ enim ſextâ à mediâ noctè Sol Eccleſiaſticè oritur, & horâ ſextâ pomeridianâ Eccleſiaſticè incidit.

Si horæ Canonicæ ſuis temporibus exactè celebrari deberent, hac poſſent lege gubernari.

Dies	*Ortus* VI. 12.	Prima VII. 1.	VIII. 2.	Tertia IX 3.	X. 4.	XI. 5.	Sexta XII. 6.	I. 7.	Q II. 8.	Nona III. 9.	IV. 10.	Veſp. V. 11.	*Occaſ.* VI. 12.
Nox.	*Occaſ.* Compl. VI. 12.	Q VII. 1.	Q VIII. 2.	Q IX. 3.	Q X. 4.	Q XI. 5.	Noct. I. XII. 6.	II. I. 7.	III. II. 8.	Q III. 9.	Q IV. 10.	Laud. V. 11.	*Ortus* VI. 12.

Horâ ſextâ æquinoctiali oritur Eccleſiaſticè Sol. ſeptimâ canenda eſſet Primâ, nonâ Tertia, duodecimâ eſt meridies, & eſſet canenda Sexta, tertiâ Nona, (ſunt, qui putent horas minores, nempe Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, non debere incipere, ſed finiri horis à nobis deſignatis; contra quos nihil occurrit,) quintâ Veſperæ, ſextâ occidit Eccleſiaſticè Sol, & eſſet cantandum completorium. Refectio habebatur diebus, quibus non jejunabatur, poſt ſextas, hoc eſt, horâ primâ, in diebus jejunii poſt nonas, hoc eſt, horâ quartâ, in quadrageſima poſt Veſperas, hoc eſt horâ ſextâ. Matutinorum Vigilia prima cantabatur ſub mediam noctem hoc eſt horâ duodecima, ſecunda primâ, tertia ſecundâ. Laudes verò horâ quintâ. pro quiete & ſomno habebant inter Completorium & Nocturna horas quinque, inter hæc & laudes horas dicas. ante nonam horam unam. quam obſervatam fuiſſe etiam ante prandium cùm poſt nonas comederetur in Monaſterio Laudenſi, narravit mihi ſæpe R.mus D. Bernardus Campmans laborum in eodem Monaſterio particeps cum eſſet junior.

Hæc erat antiqua Eccleſiæ diſpoſitio, eam tantiſper alteravit S. Benedictus in Regulâ. ſed jam uſus prævaluit, & horæ aliter diſponuntur, nec ubique eodem modo. quam ob rem cenſeo mores conventuales antiquos, hoc eſt, præſcriptos, circa cantum & prandium debere in quovis cœnobio conſervari. (Nota tamen obiter Caſſianenſes in cap. XLVIII. num. 2. docere horam nonam eſſe in ipſo meridie; unde habuerint, alii viderint.)

DISPVTATIO LXXV.

Quo tempore agendum ſit officium Nocturno.

1118. VT propiùs ad rem accedamus, de tempore, quo nocturna laus agenda ſit, dubitatio eſt non modica inter authores. Multi enim affirmant, quod, quando tria nocturna dicebantur, diſtribui ſolebant tribus diſtinctis vigiliis, ut primum in prima vigilia, ſecundum in ſecunda, tertium in tertia diceretur: Laudes verò in quarta jam prope auroram; at quando unum tantùm Nocturnum dicendum erat, bis tantùm ſurgebatur, ſemel in media nocte ad Nocturnum, & iterum in quarta vigilia ad Laudes: quod videtur inſinuaſſe Hieronymus *epiſt. 22 ad Euſtoch.* dicens: *Bis & ter in nocte ſurgendum eſt*: cui accedunt Auguſtinus *ſerm. 14. de verb. Dom.* Euthym. ad *Pſalm.* 229. quod propter diverſa Nocturnorum tempora accipiunt. Guillelmus Durantus *in Rational divin. offic. lib. 5. c. 3. n 3. & 9.* Thomas Wald. *de Sacramental. c. 24. & 28.* Francolinus *de horis Canon. c 2. n. 14.* & ſæpe repetit id eo libro. Navarrus *de orat. c. 3. n. 28.* Durantus *de ritib. lib. 3. c. 5.* Theodorus Peltanus *lib. de trib bonorum oper. generib. lib. 3. c. 8. § preces matutinæ* & *§. multa hic dicit.* Sot. *de Iuſt. & Iur. lib. ult. q. ult. art. 1. conſ. 5.* D. Thomas *in primam ad Corinth 14. lect. 6.* Iſidorus *de divinis officiis c. 110* & Amalarius *de eccleſiaſt. offic. c 7.* Et in ejus rei confirmationem adducunt aliqui, quod dicitur *Eſdræ 2. c. 9.* Populum Iſraël adoraſſe Deum quater in die, & quater in nocte.

1119 Nihilominus tamen unus, quem viderim, Azorius *lib. 10. ſuarum Inſtit. c. 2.* ſententiam iſtam in dubium revocat, & ab antiquis Patribus minimè affirmari dicit, quod Juniores ab illis dictum referunt: ſed tantùm ab illis dividi noctem in quatuor militares vigilias vel cuſtodias, ut diximus ſupra, & quod eccleſiaſtici inſtar militarium excubiarum cantare conſueverint Pſalmos in tres partes diſpertitos, ita ut ſimul cum trinis Pſalmorum partibus trinæ S. Scripturæ Lectiones & trina Reſponſoria recitentur, quæ tamen, quamvis conſequenter decantentur, reſpondeant tribus militaribus vigiliis. Fatetur tamen, Laudes ſive Matutinas à Monachis & aliquibus Clericis à Nocturnis dividi, & per diverſa tempora terminari. In quam rem teſtes adducit Amalarium *de ord. antiph. c. 7.* Hugonem de S. Vict. *lib. 2. de Eccleſ. offic. c. 1. & 9.* & *in ſpeculo Eccleſ. c. 3.* Radulphum *in libro de Canon. obſervat. propoſ. 14.* Si ſincerè loquamur contra Azorium, aut pro Azorio, verba Hieronymi nil probant; quia non loquitur de oratione publica, ſed de meditatione privata, ſicut neque Amalarius, qui ſolùm neceſſitatem orationis & vigiliæ proponit. Iſidorus poteſt Azorii expoſitioni ſubjacere, poteſt Hugo; non tamen D. Thomas, cujus verba ſunt fortia, clariſſimeque contra Azorium: *Antiquitùs,* ait Doctor Angelicus, *dicebantur Nocturna diviſim ſecundùm tres vigilias noctis*; nec ſat illi viſum eſt dicere *diviſim*, ſed addidit, *nunc autem dicuntur ſimul*: quod ſi loqueretur de diviſione morali atque ſignificativa, & non de phyſica, non ſubjungeret, illa nunc ſimul dici. Igitur ſenſit D. Thomas olim, inter Nocturna, temporis intervalla fuiſſe, illaque accini ſolita variis horis. Waldenſis etiam clariſſimè eſt in hac ſententia, & adducit quendam Florianum *lib. 1. de offic. c. de Matut.* dicentem: *Tunc & vigilias tribus horis diſpertimus, ut non ſolùm verbo, ſed & facto tres vigilias prædicemus.* Et ita reverà exiſtimo aliquando hanc conſuetudinem viguiſſe, maximè diebus feſtis: ſed quanto tempore duràrit, mihi incompertum eſt; certum eſt tamen tempore Caſſiani, quem paulò poſt quadringenteſimũ Domini annum claruiſſe conſtat, moris fuiſſe Laudes in Orientis partibus cum ipſis vigiliis pariter conſummari, licèt in Galliæ monaſteriis poſt modicum temporis intervallum celebrarentur, ut ipſe docet *lib. 3. de inſtitut. monaſt. c. 4.*

1120. Sed poſtquam Nocturna inter ſe & ſimul cum Laudibus recitari cœperunt, dubium eſt de tempore quo recitanda ſunt, de qua re nihil ab Eccleſia certum & diffinitum habemus. Græci Patres communiter exiſtimant mediâ nocte ſurgendum ad nocturnas vigilias. ſic Athanaſius *lib. de virginit. prop. fin.* Baſilius *in reg. ſuſ. interrog. 37.* Chryſoſtomus *hom. 42. ad popul.* & *26. in Acta*, quibus ex Latinis accedunt Hilarius *ad Pſalm. 118.* Ambroſius *ibid. ſerm. 8.* & *ſerm. 19.* & *lib. 7. in Luc.* & Hieronymus *epiſt. 8. ad Demetriad. c. 8.* & *epiſt. 27. c. 10.* Eorum præcipua fundamenta ſunt, quod Paulus & Silas in Actis *c. 16. 25.* eâ horâ laudabant Dominum, & denique authoritas Pſalmi 118. *Mediâ nocte ſurgebam ad confitendum tibi.*

1121. Sed licèt hæc conſuetudo laudabilis ſit & à pluribus recepta, Nocturna tamen in tertia vigilia recitanda affirmant alii, & conſuetudinem hanc in pluribus Eccleſiis receptam, refert Anton. *3. p. tract. 13. c. 4. § 4.* Albertus de Ferrariis & alii agentes de horis Canonicis: & hanc conſuetudinem Romæ receptam ſignificat Amalarius *in lib. de ord. antiph.* in cujus rei confirmationem adducit illud David: *Præveni in maturitate & clamavi.* & ſubdit: *aut juxta conſuetudinem noſtræ fragilitatis ſurgamus in gallicinio.* quod de ſecundo gallicinio intelligendum eſſe indicant cætera verba. Vide *Bellarm. Tract. de orat.* Et hæc eſt expreſſa ſententia D. Patris Benedicti in Capite, cùm dicit ſurgendum eſſe horâ octavâ noctis, ut modicè amplius de media nocte pauſetur. Sequutus eſt noſter D. Pater Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem; periculoſum enim eſt tranſgredi terminos Patrum. Quid autem intelligat D. Pater per mediam noctem, facilè eſt colligere ex his quæ diximus; cùm enim noctem artificialem in duodecim partes juxta antiquam partitionem diviſerimus, initiumque ab occaſu æquinoctiali ſumpſerimus, hoc eſt, ab hora ſexta poſt meridiem, octava hora noctis erit ſecunda poſt mediam noctem; ſeptimâ enim horâ, quæ apud Hiſpanos eſt *launo*, totâ pauſetur, & in octava ſignorum intervallo facto quaſi horæ dimidiæ alacri animo & corpore, non pigro divinæ laudis officium incipiendum eſt; & ita hunc textum intellexerunt antiqui Romani, & nos Ciſtercienſes obſervamus: & juvat quod dicit Waldenſis de Sacramental. c. 24. n. 4. *Omnes ſimul cum Laudibus ad unam iſtorum vigiliam redacti ſunt, cùm pondus illud laboris, tot ſcilicet vigiliarum, infirma caro jugiter & continuò ſuſtinere non poſſet: quidam devoti in prima noctis vigilia totum officium decantant; plurima verò pars Eccleſiæ, ut Cathedrales tenentes eccleſias, Monachi nigri, & fratres Canonici ad ſecundam mediæ noctis vigiliam ſurgunt. Alii autem ut Monachi albi & cæteri religioſi in tertia noctis vigilia galli cantum obſervant, clerici denique cum populo per majores parochiales eccleſias quartâ vigiliâ canunt de manè, ut evangelica regula, quæ de diverſis non obſervatur: ab omnibus ſaltem integrato officio poſſit à ſingulis.* Hæc ille. Nocturna, ſi competenti horâ eſſent celebranda, deberent poſt mediam noctem in tertia vigilia celebrari: nam tempus pro Matutino ſive Laudibus celebrandis, eſt manè, ut communiter probant Doctores. Anton. *3. p. tract. 13. c. 4. § 4.* Navarr. *in manual. de orat. c. 3. n. 39.* Alcuinus *de divin. offic. c. de cœna Dom.* & colligitur ex ordine Romano antiquo in Rubrica de officiis divinis à cœna Domini uſque ad octavas Pentecoſtes. Ergo ſi Laudes continuato cantu ſtatim poſt Nocturna celebrandæ ſint, non aliâ ratione id poſſe fieri certum eſt, quàm officium nocturnum circa finem tertiæ vigiliæ inchoando; nam cùm in hymnis Nocturnorum frequens noctis mentio habeatur, ſignificeturque in illis, aliquam noctis partem ſomno & refectioni membrorum tributam, tranſactam eſſe, & in Laudum hymnis expreſſa fiat mentio de lucis adventu, tale tempus eligendum eſt, ſi Laudes continuè poſt Nocturna celebrandæ ſunt, ut Nocturna in nocte, & Laudes manè concinantur; quod fiet, ſi Nocturna in tertia vigilia inchoëntur. Fateor quidem plures Religioſorum Eccleſias tempus mediæ noctis ad Nocturna retinere, ſcimus & plures Canonicorum ſæcularium.

tarium eccleſias ſub ſolis ortum officium nocturnum ſolere incipere. verùm ſicut illud diligenti ſtudio adſcribendum, ita hoc temporum fragilitati condonandum putamus; beati autem (Benedictinos intellige) tenuêre medium.

1122. Neque obſtant objecta in contrarium; nam quod de hora Dominicæ reſurrectionis aliqui objiciunt, falſum eſt, cùm Chriſtum manè in aurora ſurrexiſſe communis ſit Latinorum ſententia cum Auguſtino *lib 4. de Trinit. c. 6.* & multis aliis in locis, & Scholaſticorum cum S. Thoma *3. p. q. 51. art. 4. & q. 52. art. 4. & q. 53. art. 2. ad 3.* & patet ex illo Marci ultimo: *Surgens Ieſus manè primâ Sabbathi,* &c. Vnde ſi hoc fundamentum alicujus eſſet momenti, potiùs Nocturna in tertia vigilia dicenda eſſent. Ad alia autem facilè reſpondéri poteſt, *medium* intelligendum eſſe, non per æqualem diſtantiam terminorum extremorum, ſed per ſolam intra dictos terminos incluſionem, ut in propoſito declarat Turrecremata *ad c. 6. in fin. diſt. 61.* Idem docet S. Thomas *3. p. q. 51. art. 4. ad 2.* Quod verò de Paulo & Syla dicitur, minùs difficultatis habet, non enim dicitur tantum *mediâ nocte,* ſed *circiter,* quod in tertiâ vigiliâ locum habet; idem enim dicit D. Pater Benedictus, *modicè ampliùs de media nocte pauſetur; pauſare* enim pro *quieſcere & ſomnum capere* uſurpat, & præpoſitionem *de* pro *poſt*, vel ut Hiſp. loquitur *deſpues*, in quo perſpicere licet noſtrum Hiſpanicum idioma meritò *Romance* eſſe vocatum, quia phraſes noſtræ reſpondent ſæpe Romano ſermoni jam vitiato & temporum negligentiâ corrupto, qualis eſt iſta, de quâ loquimur, *modicè ampliùs de media nocte.* hiſpanicè diceremus: *Repoſeſe aſta poco deſpues de media noche.* quæ periodus ad litteram explicat verba noſtri Legiſlatoris. Puritas enim Latini ſermonis vitiata eſt injuriâ bellorum, & barbarorũ commercio, maximè Gothorum.

1123. Maneat ergo certum cum D. Patre, tertiam vigiliam aptiſſimam eſſe ad Nocturna celebranda; octava autem hora noctis in tertia vigilia eſt, ut à nobis explicatum manet. Illud autem, *Et jam digeſti ſurgant,* quod aliquos imperitos offendit, rectè intelligentibus utiliter prolatum eſt; Idem enim eſt cum illo quod dixit Hieronymus: *Ad orationem tibi nocte ſurgenti non indigeſtio ructum faciat, ſed inanitas.* Certè Ambroſius ad Pſalmum 118. v. 62. *In nocte cibo fervere corpus, ſomno reſolvi mentis vigorem, ſopore laxari, libidinem irrepere, perturbari cor,* aſſerit; Celebre enim eſt illud adagium, quod ex Heraclito exponit Galenus in libro quod animi mores ſequantur corporis temperaturam, *Anima ſicca ſapientiſſima.* cui conſonat Clemens Alexand. *lib. 2. Pædagog.* Vbi ſiccam animam jubat ſapientiſſimum & perſpicax eſſe docet.

1124. *Quod verò reſtat poſt vigilias,* ait S. Pater, *à fratribus, qui Pſalterii vel lectionum aliquid indigent, meditationi inſerviatur.* Non dormire aut in lecto quieſcere jubet, ut aliquibus viſum eſt, ſed meditationi inſervire. Certè ſponſa ſponſum dilectum quæſivit, ſed non invenit; quia ſi credimus Philoni Carpatio, Anſelmo & aliis, quæſivit in lectulo voluptatis corporeæ, ubi minimè invenitur dilectus ſponſus, qui in excubiis ſacris & orationibus crebris, non in ſomni tepôre, ſed in vigiliarum oratione, & compunctione invenitur; optimè enim Philo *lib. 2. Allegor.* explicans illud Exodi 33. *Omnis quærens Dominum, egrediatur,* ſic ait: *Si quæris Dominum anima, à te ipſa egreſſa quære illum: donec enim manes in molibus corporeis aut mentis opinationibus, non es apta ad quærendas res divinas.* & alter Philo Chriſtianus (Ambroſium dico) lib de Iſaac & anima c 5. *Multi ſunt qui in otio quærunt Chriſtum & non inveniunt.* Manna enim manè colligendum erat *Exod. 16.* ne calore ſolis diffluerent; evigilandum enim eſt in rebus divinis, & *prævenire oportet ſolem ad Dei benedictionem* Sap. 16. Vbi forſan alluſit Sapiens ad vulgarem opinionem de tempore matutino precibus ac ſacrificiis opportuno. Et quidem Gentiles matutinas ſalutationes Diis gratiſſimas exiſtimaſſe, ſatis indicat Arnob. lib. 7. adverſ. gent. *Quid ſibi volunt,* inquit, *excitationes illæ, quas canitis matutini collatis ad tibiam vocibus? obdormiſcunt enim ſuperi, remeare ut ad vigilias debeant?* Et Sen. epiſt. 96. *Vitemus ſalutationibus matutinis fungi, & foribus aſſidere templorum, humana ambitio iſtis officiis capitur. Deum colit qui novit.* Simili ratione loquitur Apuleius lib. 11. *mileſiæ fabulæ.* & Ioſephus Scaliger *ad lib. 1. Tibulli. eleg. 3.* Cautè David manè Dominum exorabat *Pſalm. 5.* & in matutinis meditabatur *Pſalm. 62.* & oratione Dominum præveniebat *Pſalm. 87.* Hujus rationem reddit Chryſoſtomus homil. 26. in Act. *quia tunc purior anima leviorq́; ſublimia videt, & aſtrorum choreas profundum ſilentium,* &c. & inferiùs: *tunc officina ſpiritualis tibi ſerviat ut reformetur anima.* Alludit Chryſoſtomus ad opifices, qui noctu ad fabrilia opera ſurgunt. Ex quibus arguit optimè Ambroſius *ad Pſalm. 118. v. 62.* Si ſtudentes doctrinis ſæcularibus perparum ſomno indulgent, multò magis qui Deum cupiunt cernere, non debent ſomno corporis impediri, niſi quantum ſatis eſt; turpe quidem eſt (ut Clemens Alex. 2. Pædag. 9) ſomnum non ſecus ac publicanum dimidium vitæ tempus nobiſcum dividere. Legimus David inſtituiſſe, ut univerſa Levitarum tribus & Sacerdotes per ſuas vices diu noctuq́; circa cultum divini numinis verſarentur. Teſtis eſt *Ioſeph. 7. Antiq. c 11.* & huc forſan referendum eſt illud Pſalmi 133. *Qui ſtatis in domo Domini in atriis domus Dei noſtri, in noctibus;* ſic enim voces iſtas continuandas docent Hieronymus & alii ex Hebræo. Vnde ſic Chaldæus: *Qui ſtatis in vigiliis domus ſanctuarii Domini, & laudatis per noctes.* Neque improbabile aliqui judicant, cùm ſacrificium agni Veſpertinum fieret occidente ſole, quod per noctem totam agnus fruſtatim incenderetur Levit. 6. Hinc Caſſianus lib. 3. inſtit. c 5. *Nonnulli ignorantes completis matutinis hymnis, rurſus revertuntur ad ſomnum, quod non oportet, ne purificationem noſtram ſupplici confeſſione & antelucanum acquiſitam vel emergens quadam redundantia humorum naturalium polluat, vel illuſio corrumpat inimici, vel certè intercidens etiam puri ac ſimplicis ſomni refectio interrumpat ſpiritus noſtri fervorem, ac tepefactos ſomni torpore, per totum diei ſpatium inertes deinceps ignavoſq́; traducat.* & lib. 2. c. 13. *Nec ulteriùs quiſque poſt purificationem vigiliarum nocturnarum in requiem ſomni iterum reſolvatur, donec ſuperveniente die nocturnæ meditationi operatio divina ſuccedat, ne fortè puritatem noſtram pſalmus & oratio*

orationibus acquiſitam, invidus diabolus quadam ſomni illuſione contaminet. Ex quo Auguſtinus in regula: *Poſt matutinas orationes ad ſomnum reverti non liceat.* Sanè Benedictioni ex Laudibus ad Primas non dormiunt, ſed meditantur. Iuniores ſimul, memoriæ mandando Pſalmos, ſeniores ſeorſim & ſingulatim ſuæ privatæ devotioni aut neceſſitati ſatisfaciunt. Vide quæ notavi *ſuprà*.

A Paſcha, ſubjungit S. Pater, *uſque ad ſupradictas Kalendas Novembris, ſic temperetur hora vigiliarum agenda, ut parviſſimo intervallo, quo fratres ad neceſſaria naturæ exeant, cuſtodito, mox matutini, qui incipiente luce agendi ſunt, ſubſequantur.* Ex his verbis patet manifeſtè, vigilias nocturnas à Laudibus, quas Matutinas vocant, diviſas eſſe diviſimq; celebrari & terminari ſicut reliquæ horæ canonicæ, & conſequenter octo ſunt horæ canonicæ, quod optimè probat ipſe *c.16.* & ſic intelligendi ſunt textus *c.1. de Celebrat. miſſ.* & *c. presbyter q.1.* qui ex Regula noſtri Patris ſanctiſſimi tranſcripti ſunt. Hunc horarum numerum eſſe monaſticum, & in uſu apud Religioſos, aſſerit Amalarius *de ord. antiph. c.7. in princ.* Radulphus *de Canon. obſerv. propoſ. 14.* ubi notat, ſæculares conjungere vigilias matutinas Laudibus, & utrumque abuſivè Matutinas appellare. Et Hugo de S. Vict. *in ſpeculo Eccleſ. c.3.* & *lib. de eccleſiaſt. officiis c.1. & c. 9. in fin.* Vbi de vigiliis agens, *Hoc officium*, inquit, *ſecundùm uſum monachorum oratione ſicut cætera terminatur, in quo primariam dicuntur ſervare inſtitutionem; noſtra autem conſuetudo humanæ infirmitati parcens & labori, officio prædicto Laudes matutinas continuat, & oratione unâ duo claudit officia.*

In Monaſteriis obſervantiſſimis ſic ſatisfit & menti D. Benedicti & Monachorum neceſſitatibus. Remanent in ſilentio poſt nocturna ſerialia in ſuis ſtallis genuflexi, &, qui vult, egreditur ſine licentia; poſt medium horæ quadrantem auditur ſignum, & inchoantur Laudes.

DISPVTATIO LXXVI.

Cur, unde, à quibus præmittitur canonicis horis ille verſus:

Deus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me feſtina.

1126. **V**Niverſos mentis compotes ſolitos eſſe invocare Deum in cujuſvis vel parvi operis principio, dixit Plato *in Timæo.* Ex quo Demoſthenes, *epiſt 1.* & confirmat Cicero *2. de legibus* & *orat. in Vatin.* & Homerus *Odyſſ. lib. 1.*

——— Qui ſemper ſacra Deorum
Ante alios fecit, cumulans altaria donis.

Hujus rei contemptum videtur S. Scriptura obſervaſſe in Cain, ut expendit Ambroſius lib. de Abel & Cain ad illa verb. Gen.4. *Factum eſt. poſt multos dies obtulit Cain de fructibus terræ*, ubi ait: *Duplex culpa, una quod poſt dies obtulit, altera quod ex fructibus, non ex primis fructibus; Sacrificium autem & celeritate commendatur & gratiâ.* Quod ſi gentilium Sapientes, dæmones eos, quos colebant, orare cupientes dixerint:

A Iove principium nobis, hinc optimus orſus:

multò magis nos veri Dei cultores, tum à Deo incipere, tum in Deum deſinere oportet, quod in jambicis ſuis verſibus demonſtravit acutè Nazianzenus.

Cuncta auſpiceris, finias cuncta in Deo.

Hic enim ordo tum ſermonis omnis, tum negotii præſtantiſſimus eſt, ut Dei memoria præcedat, ac rurſum eadem eorum fine tanquam ſigillum quoddam imponatur; ipſe enim *in Apoc.1.* dictus eſt *Principium & Finis*: Principium, ut qui ortum nobis dederit: finis autem, ut perfectionis author, & ad quem, ut Dionyſius ait, omnia ſe convertunt, ac deinde ut principalem conſervatorem & finem appetunt, quod duplici illâ litterâ græci alphabeti (nempe Α & Ω) ſignificavit Ioannes, & optimè explicat Tertullianus de Monogam. c.5. & ex illo Iſidorus lib. 1. Etymol. cap.3. *Sic oſtendit*, inquit, *in ſe eſſe & initii decurſum ad finem, & finis recurſum ad initium, ut omnis diſpoſitio in eum deſinat, per quem cœpta eſt.* Machabæos ſe.ies & ſecundâ ſorte bella geſſiſſe, ſæpe legimus in eorum libris, *manu quidem pugnantes, ſed cordibus orantes*, lib.2.c.15. obſervavi tamen bis ſuperatos, ſemel ab Antiocho Eupator, lib.1. c.6. & iterum ibidem c.8. ubi Iudas interiit: tunc autem Machabæi non dicuntur orationem ante certamen præmiſiſſe; etenim divini nominis invocatio, ipſiuſque auxilium robuſtos eos facit, qui priùs languido pavidoque animo fuerant. Quod unà cum doctrina Apoſtoli 1. *Corinth.10.* mente recolens D. Pater, omnia in Dei nomine facienda, principiumq; totius officii docet ab illius adjutorio ſumendum, dicens: *Hyemis tempore præmiſſo inprimis verſu: Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina.*

1127. Hoc in Nocturnis proprium eſſe monachorum principium docet Durantus *in rational. divin. offic. lib 5. c.2.* & ad antiquos Patres refert Strabo *de rit. Eccleſiaſt. c.25.* forſan propter doctrinam Abbatis Iſaac, quam adducit Caſſianus *collat.10.c 10.* de qua ſtatim; antiqui enim illi eremi apud Ægyptum incolæ, diſcipulos maximè novitios, docebant verſiculum iſtum frequenti iteratione, etiam in mediis occupationibus & exercitiis corporalibus ardenti affectu in Deum quaſi ſagittam in ſcopum jacere, unde *Orationis jaculatoriæ* nomen: novellis enim tyronibus Dei contra adverſarios auxilio maximè opus eſt. Quod autem in principio vigiliatum præmittendus ſit, non invenio, niſi apud D. Patrem in hoc loco, ex quo à Carthuſianis & aliis monachis deſumptus eſt. Abbas Iſaac

Digitized by Google

Iſaac apud Caſſianum loco ſupracitato adeò verſiculum iſtum extollebat, ut aſſereret ad perpetuam Dei memoriā poſſidendam, hanc nobis inſeparabiliter propoſitam eſſe debere formulam pietatis, eò quòd exprimat omnes affectus, atque omni ſtatui, & contra omnes hoſtium incurſus ſatis propriè & convenienter aptetur, & præ ſe ferat contra diſcrimina univerſa invocationem Dei, piæ humilitatis confeſſionem, exauditionis fiduciam, ſolicitudinis & timoris perpetui vigilantiam, conſiderationem propriæ fragilitatis, confidentiam præſentis ſempèrque adſtantis præſidii, &c. Certè qui ſemper & in omnibus deſiderat adjuvari, fatetur quod non ſolùm in rebus duris & triſtibus, ſed etiam in ſecundis & lætis indigeat adjutore Deo. Et poſt longam per capitalia vitia & alia pericula inductionem, contra quæ præſentis versûs recitatio plurimum conducit, hortatur ut verſiculum iſtum in quolibet opere ſeu miniſterio vel in itinere conſtituti concinere nō deſinamus, ſed & illum dormientes & reficientes, & in ultimis vitæ neceſſitatibus meditemur; hunc contemplantibus nobis ſomnus irrepat, donec inceſſabili ejus exercitatione firmati, etiam per ſoporem eum decantare conſueſcamus, ut expergefactis primùm occurrat, vigilantiū cogitationes anticipet univerſas, de noſtro ſurgentes cubili curvationibus genuum tradat, atque illinc deinceps ad omne opus actumque deducat, ac omni tempore nos comitetur: hunc meditemur ſecundùm præcepta Legislatoris ſedentes in domo, ambulantes in itinere, dormientes & conſurgentes: hunc ſcribamus in limine & in januis cordis noſtri, hunc in parietibus domûs noſtræ & penetralibus pectoris collocemus, ita ut hæc adoratione procumbentibus ſit acclivis decantatio, & exinde conſurgentibus atque ad omnes uſus vitæ neceſſarios incedentibus fiat erecta & jugis oratio. Hæc & plura alia Sanctus Abbas, & c.11. docet, hoc verſu paupertatem ſpiritus comparari, per quam nos nihil præſidii, nihil virium habere cognoſcentes, de aliena largitate quotidianum poſcamus auxilium.

1128. Abulenſis *ad c. 20. Num.* exiſtimat, quod ex eo, quod Moyſes cùm elevaretur Arca, dicere ſolebat, *Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius.* Num. 35. invaluerit in Eccleſiā conſuetudo, ut in principio horarum canonicarum præmittatur verſiculus, *Deus in adjutorium meum intende*, quod antea docuerat Amalarius *lib. de eccl. offi. c. 2*, Sed illa verba potiùs deſumpta videntur ex principio *pſal* 69. Verùm, quidquid ſit de hac re, illud certum eſt, veteres Eccleſiæ Patres ſemper in neceſſitatibus divinum hoc auxilium imploraſſe, cujus rei exemplum nobis dare poteſt Abraham, qui, cùm ſolicitus eſſet de quærenda uxore filio ſuo Iſaac, in quo facta fuerat illi repromiſſio de Chriſto venturo, ſtatim hoc divinum auxilium ante oculos proponit Gen. 24. *Dominus cœli & terræ, qui eduxit me de domo patris mei, & dixit mihi: Tibi dabo terram hanc, ipſe mittet angelum ſuum tecum, & accipies uxorem filio meo.* Simili ratione Iacob c. 32. cùm ex Meſopotamia veniret, audiſſetque Eſau, quem inimiciſſimum putabat, quadringentis equitibus ſtipatum ad ſe venire, timuit valdè, noverat enim ejus ferociam, ſævumque & ad cædes hominum perverſum ingenium, ſibique infenſiſſimum ob paternam benedictionem prærreptam, & primogenituræ dignitatem ablatam, ac timens valde ad divinum præſidiū confugit dicens: *Deus Patris mei, &c. Domine qui dixiſti: revertere in terram tuam, minor ſum cunctis miſerationibus tuis* (hebraicè, *parvus ſum à miſericordiis tuis*, eſt enim Hebræis mos propoſitione מן *Mem*, quæ ſignificat *ab*, poſitivis adiuncta facere comparationem, neque alia comparativorum forma apud eos reperitur: neque enim dicerent, *melior ſum te*, ſed, *bonus præ te*: neque, *minor te*, ſed *parvus præ te*. Sic illud: *multi filii deſertæ*, id eſt, *plures*: & illud, *bonum eſt confidere in Domino*, id eſt, *melius*] *Erue me de manu fratris mei, quia valde eum timeo*, ubi interlinearis: *Sic orat iuſtus, ut ſpem timore moderetur, & timorem ſpe conſoletur, ſignificans, ut noſtra & domeſticorum ſaluti ratione conſulamus, & tamen Dei auxilium invocemus.* Eodem modo Iudith c. 9. volens populum ſuum ab Aſſyriorum oppreſſione liberare, ad divinum confugit præſidium dicens: *Domine Deus Patris mei Symeon, qui dediſti ei gladium in defenſionem alienigenarum, ſubveni, quæſo te, & reſpice caſtra Aſſyriorum.* Denique Abdias: *Auditum audivimus à Domino, & legatum ad gentes miſit*, ubi Septuaginta, quod notavit Hieronymus, non *legatum* ſed *munitionem* legunt, *poſſumus*, inquit, *dicere, quod ipſe legatus noſter ſit, & ipſe munitio.* Et forſan ea propter Propheta Regius dicebat Pſal. 34 *Apprehende arma & ſcutum, & exurge in adjutorium mihi*, ubi Auguſtinus: *Magnum ſpectaculum eſt, videre Deum armatum pro te.* Cùm igitur orationis tempore ſpirituales nequitiæ maximè infeſtent, diſtrahere ac perdere conentur, ut docet Alcuinus eo loco: meritò Monachi ſtatim in principio vigiliarum, benignitatem liberatoris Dei, ſolitum favorem, & celerem opem implorant, qui & libenter occurrit: deſiderat enim vocari.

DISPVTATIO LXXVII.

Verſus ille: *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam*, unde deſumatur, cur, à quibus.

1129. GEnebrardus *ad pſalmum 50.* Hebræos inquit ordinaſſe, ut in cuiuſque precationis principio verſus iſte recitaretur, tum quia commodus ad mentis præparationem impetrandam, tum etiam quia incipit ab אדני *Adonai*, quo nomine Abraham *Gen.* 15. primus altiſſimum invocavit in oratione: Sic enim habetur in libro, cui apud eos titulus ברכות Berachot. Et rectè quidem, *nam ſine divina ſapientia* (ut ait Gloſſa) *neque huma-*

Digitized by Google

humana menti aliquid cogitare, neque os proferre poteſt. Sic faciebat D. Eligius *homilia* imitatus Paulum, qui ad *Eph.* 6. poſtulabat impetrari ſibi aliorum precibus apertionem oris, & à Coloſſenſibus c.4. petebat *orari pro ſe, ut ipſi Deus aperiat oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti*, & ex hoc loco probat Auguſtinus *lib. 2. contra duas epiſtolas Pelag. c.2.* nihil operis habere hominem, ſed totum eſſe à Domino, & in eam rem adducit illud Proverb. 16. *Domini eſt gubernare linguam.* Sic etiam intelligit illud, pſalm. 80. *Aperi os tuum & implebo illud* &c. eodem Proverb lib. c.8. ubi nos dicimus: *Hauriet ſalutem à Domino*, Septuaginta dixerunt: *Præparatur voluntas à Domino.* Et in hoc loco petit David ſua à Domino labia aperiri, quod explicat Ianſenius *ad c.16. Proverb.* quod licet ſit in poteſtate hominis per gratiam excitati ac præventi, cogitare piè quid loquatur: tamen id benè loqui valeat, egere novo auxilio gratiæ, quo Deus linguam gubernet ac moderetur; & ea propter Eſther *c.14.* petebat tribui ſermonem compoſitum in ore ſuo in conſpectu leonis: orationi autem maximè inſidiari diabolum, docet Climacus *grad.* 28. Itaque divinum præſidium eo tempore maximè neceſſarium eſt. Sed quomodo labia ſibi aperiri petit, labiis ipſis jam apertis? fortè quia perfectius & diutiùs aperiri ſibi vult? vel potiùs, quia ita promptè exaudit Deus, ut antequam clamemus exaudiat, quod olim dixerat Iſaias c.65.? Audiſſe enim Dominum tacitam Moyſis cogitationem, & ea ſe vehementer urgeri, habemus Exod. 32. *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos.* Quod eodem modo ſignificavit David pſalmo 9. *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua.* Sed reverà propriè loquendo, deſiderium non eſt oratio, donec accedat annuntiatio per ſermonem, ſaltem internum, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.83. a.1.* Sed quia à Deo tacitè ac mente petimus quod deſideramus, ipſum deſiderium dici ſolet oratio, & in hoc ſenſu D. Pater Bernardus *ſerm 73. in can.* deſiderium vocem appellat, & *ſerm. 6.* dixit: *Non expectat Deus verba, ſed ſolis cogitationibus advertatur.* Sed quia ante orationem anima præparanda eſt, ne ſimus quaſi homines qui tentant Deum, hæc autem præparatio, ut diximus, ab ipſo Deo eſt, optimè Hieronymus in loco: *Præparaſti cor eorum, audiat auris tua.* Alii ex Hebræo: *præparas cor eorum, attendere facis aurem tuam.* Regia & Complut. *præparationi cordis eorum attendit auris tua.* Symacus in accuſativo legit, ſed *propoſitum* dixit. Caſſiodorus *concupiſcentiam.* Verùm ſive dicas *deſiderium* ſive *concupiſcentiam*, certum eſt, ut ait S. Thomas, illud bonum eſſe ex gratia & præparatione Dei. Et quia oratio eſt veluti oſtium, per quod in animā ingreditur Spiritus Sanctus & vitalis flatus ſanctorum affectuum, ab intimis præcordiis ad cœlum mittitur, non ſecus ac externa labia oſtium ſunt vitalis ac corporeæ reſpirationis, quorum inſtar anima ſeſe aperiens, & gratiæ deſideria ex intimis emittit, & gratiam de cælo cum divino attrahit ſpiritu, iuxta illud *pſalm* 118. *Os meum aperui & attraxi ſpiritum, quia mandata tua deſiderabam.* Vt igitur oratio perfecta ſit, oratione impetrandum eſt, & proptereà non ſemel, ſed ter repetendum hunc verſum: *Domine labia mea, &c.* in principio vigiliarum præcipit D. Pater eique ſubjungendum pſalmum tertium, quem in ſenſu tropologico his aptari, qui pugnam ſuſtinent viſibilium aut inviſibilium inimicorum, ſententia eſt graviorum interpretum, nempe Auguſtini, Hieronymi, Euthymii, Remigii, D. Thomæ & aliorum, & in eius fine adjungendū dicit: *gloria Patri*, de quo ſit ſequens controverſia.

DISPVTATIO LXXVIII.

De *Gloria*, quæ in pſalmorum atque hymnorum fine dicitur Patri & Filio & Spiritui Sancto.

1150. HÆc glorificatio Trinitatis, quæ ab Antiquis *hymnus glorificationis* dicta eſt, ſemel cum fidei profeſſione, eſt actus Religionis, quo Deum laudamus. Ratione primi profitemur in Deo eſſe trinam hypoſtaſin ſive perſonarum diſtinctionem contra Sabellium, qui dicebat Deum eſſe patrem & filium & ſpiritum ſanctum, negabat tamen eſſe diſtincta ſuppoſita, ſed unum, quòd ratione diverſorum effectuum his nominibus vocaretur, ut referunt Baſilius *epiſt. 64 ad Prudentiores & doctiores Cæſarea*, & Hilarius 2. *de Trinitate.* Nos hunc errorem deteſtamur dicentes *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto*, quibus verbis inſinuamus perſonarum diſtinctionē, æqualitatēque earumdem contra Arium profitemur, & earum unitatem in natura, dum non repetitâ gloria, ſed unica tantum tres glorificamus. Quot notat Athanaſius *orat. cont. Sabellii gregales*, & ad illa verba *Matth. 28. Baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Per hoc quod non in nominibus, ſed unico tantùm nomine poſito dicitur unitatem eſſentiæ notari, docet Ambroſius *lib. 1 de Spirit. Sanct. c.14 & lib. 2. in Luc. c.3.* & omnes quos vidi. Hugo ad *pſal. 65.* dicit, quòd cùm olim *gloria* ter diceretur *Gloria Patri, Gloria Filio, Gloria Spiritui Sancto*, propter Arianos inſtitutum ſit, ut ſemel tantùm dicatur. Nec ſolùm nos hic verſiculus ab hæreticis diſtinguit: ſed inſuper etiam contra Iudæorum & Paganorum errorem Chriſtianam ſignificat veritatem. Vnde Baſilius *lib. 2. contra Eunom.* dogma proprium Chriſtianum diſtinguens à Iudæo & Pagano dicit eſſe articulum Trinitatis; nam ut doctè Damaſcenus *l.2. de fide* c.7. Fidem noſtram Trinitatis, eſſe mediam inter Paganorum errores, & falſam fidem quam modò Iudæi habent, aſſerit. Iudæi etenim nunc unum Deum in perſona & natura colunt, Pagani plures Deos in natura & perſonis: at Chriſtiani unum Deum in natura, pluralitatem in perſonis adorant, & ſic eos à Iudæis & paganis

Digitized by Google

nis dogma diſtinguit. Dixi errorem ſeu falſam fidem quã modò Iudæi habent: nam olim ante Chriſti adventum Iudæi unum Deum colebant, non exprimendo an eſſet una perſona vel non, & ita vera fides erat unius Dei in natura: modo verò ut ſe Chriſtianis opponant, unum etiã in perſonâ profitentur, & ſic errant. Contra Hæreticorũ ergo & Paganorum errores & indiſtinctionem Iudæorum noſtra laus, quam Deo deferimus, hoc carmine decantatur, ut unà cum laude appareat qualem Deum laudemus & cuius ſimus profeſſionis.

De ſecundo autem certum eſt, laudis confeſſionem in duobus exprimi, ſcilicet in verbo gloriæ, & in tribus perſonis quas diſtinctè nominamus. In verbo gloriæ, quia Deum gloriâ & celebritate dignum enunciamus: in perſonis verò, quia Filius eſt gloria Patris, & Pater gloria Filii, & idem de Spiritu Sancto dicendum eſt. Vnde Ariani facientes Filium creaturam, & Macedoniani Spiritum Sanctum, Dei gloriam infinitè minuebant; quod egregiè notavit Ambroſius *ſerm. ad pſalm.* 118 *verſ.* 1. Alii demum Filium & Spiritum Sanctum unam perſonam aſſerentes, dicebant: *Gloria Patri & Filio Spiritui Sancto*, omittentes poſtremam conjunctionem &. Contra quorum errorem extat epiſtola Vigilii ad Eleutherium c. a. *illud autem* (inquit) *novelli indicamus erroris. quod cum in fine pſalmorum ab omnibus Catholicis ex more dicatur, Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto, aliqui (ſicut indicas) ſubductâ unâ ſyllabâ, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, dicendo: Gloria Patri & Filio Spiritui Sancto. Quamvis ergo ipſa nos ratio doceat, quod ſubductâ una ſyllaba perſonam Filii & Spiritus Sancti unam quodammodo eſſe deſignatur, tamen ad errorem talium convincendum, ſufficit, quod Dominus Ieſus Chriſtus deſignans in invocatione Trinitatis credentium debere baptiſma celebrari, dixit: Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Sed cum æqualibus diſtinctionibus Patris & Filii & Spiritus Sancti juſſerit nominari, conſtat illos omninò à doctrina Domini deviare, qui aliquid huic confeſſioni voluerunt derogare.*

1131. Secundò advertendum eſt, communem ſententiam eſſe, Flavianum monachum Antiochenum verſiculum iſtum compoſuiſſe, ut docent Nicephorus *lib.* 9. *hiſtor.* c. 24. Sozom *lib.* 3. *c.* 9. Theodoret. *lib.* 2. *c.* 24 Tripart. *lib.* 4. *c.* 35 idque Flavianum feciſſe juvante Chryſoſtomo, docet Theodoretus lib. 18 c. 15. Nam cùm monachi in fine pſalmodiæ confeſſionem de Deo facere conſuevisſent, cùm multæ tunc hæreſes vigerent de Trinitate inter eos non conveniebat: Vnde quidam eorum dicebant: *Gloria Patri in Filio*, alii, *Gloria Patri per Filium*, alii, *Gloria Patri & Filio in Spiritu Sancto.* & quia Baſilius his formulis loquendi in glorificatione utebatur, calumniam paſſus eſt, quaſi hæc ſimul ſtare non poſſent. Contra Baſilius pluribus probat *in lib. de Spiritu Sancto ad Amphiloch.* hanc particularum varietatem non arguere eſſentiæ diverſitatem, tum S. Scripturæ authoritate, tum etiam antiquorum Patrum conſuetudine, qui in glorificatione Sanctiſſimæ Trinitatis utroque modo dicendi uſi ſunt, ex quibus refert Clementem Roman. & Alexandrin. Irenæum, Dionyſium, Alexa. Africanum, Athenogenem, Gregor. Thaumaturg. Firmilianum, & Meletium Ponticum. Et ne quis diceret eiuſmodi veterum morem exoleviſſe, c. 29. latè probat tunc temporis ſic omnibus ferme locis orari ſolitum.

Flavianum non fuiſſe eiuſmodi formulæ glorificationis authorem vel illud oſtendit, quod Athanaſius *lib. de virgin.* virgini indicit, ut ſurgens a menſa gratias agat, ter repetens: *Miſerator & miſericors Dominus, eſcam dedit timentibus ſe: Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto* Et ſubdit: *ſerva iſta, & fac glorificationes in menſa, eritq; tibi cibus & potus ſanctificatus.* Et Caſſian. *lib.* 2. *de Inſtit. Monaſt.* c. 27. Significat hunc modum canendi gloriam Sanctiſſimæ Trinitatis eſſe ex apoſtolica traditione, quod ex liturgia Iacobi confirmari poteſt, ubi ſacerdos ingrediens ad altare primam orationem inchoat dicens: *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto, Trino & uni.* Ex quo non videtur probandum, quod ſuperiùs dixit Nicephorus, Flavianum Antiochenum authoritate Chryſoſtomi fuiſſe huius glorificationis authorem: niſi fortè dicat uſum accinendi illam in fine pſalmorum à Flaviano incepiſſe quod ipſe indicat *lib.* 9. *c.* 24. cum Sozomeno *lib.* 3. *c.* 19. Vnde quamvis antiquior fuerit, propter Arianiſmum videtur aucta, & uſus addendi illam in fine pſalmorum Antiochiæ incepit. Flavianus ergo in Monachorum conventu conſubſtantialitatem & æqualitatem perſonarum profitens, in Pſalmorum fine cantavit publicè *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto*: quod poſtea Catholici Antiochiæ uſurparunt.

132. Strabo *de rebus Eccleſiaſticis* c. 25. & alii plures à Concilio Nicæno exiſtimant fluxiſſe huiusmodi glorificationem quod falſum eſſe optimè probat Baronius *Tract.* 4. Licèt enim fides Sanctiſſimæ Trinitatis, quam hymnus iſte continet, in Concilio Nicæno planè & apertè contineatur, quod indicat Hieronymus *epiſt. ad Damaſ.* quæ extat *T.* 1. *Concil.* Hymnus tamen ipſe minimè ex præſcripto Concilii deſumptus eſt.

1133. Falſum etiam eſt ab Oriente fluxiſſe, ut in fine cuiuſque pſalmi *Gloria Patri* caneretur; licèt enim huiuſmodi glorificatio ab exordio naſcentis Eccleſiæ, ipſis Apoſtolorum temporibus in Eccleſia à Chriſtianis caneretur, nondum tamen uſu receptum erat in Oriente ut caneretur in fine cuiuſque pſalmi, ſed in fine hymnorum recens conſcriptorum, ut in Eccleſia Mediolanenſi fecit Ambroſius more Orientalium, ut docet Auguſtinus 9. *confeſſ. c.* 7. vel in fine Antiphonarum, ut docet Caſſian. quod vero in fine cuiuſque pſalmi dicatur *Gloria Patri*, &c. Eccleſiæ Antiochenæ peculiaris fuit uſus, quem Occidentales approbarunt; quod vel verba Caſſiani ſatis probant lib. 2. de nocturn. orat. mod. c. 8. *Illud etiam*, inquit, *in hac provincia vidimus, ut uno cantante; in clauſula pſalmi omnes aſſtantes concinant cum clamore, Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto. nuſquam per omnem Orientem audivimus, ſed cum omnes ſilentio, ab eo qui cantat, fini pſalmo orationem ſuccedere: hac verò glorificatione Trinitatis, tantummodo ſolere antiphonam terminari.* Hæc Caſſianus. Damaſus autem decrevit, ut in tota Eccleſia non in fine pſalmodiæ, ſed in fine cuiusque pſalmi diceretur, quod hortatu Hieronymi feciſſe

Digitized by Google

ciſſe conſtat ex epiſtola Hieronymi citata, cuius hæc verba: *Precatur cliens tuus, ut vox iſta pſallantium in ſede tua Romana diu noctuq; canat, & in fine pſalmi cuiuslibet ſive matutinis ſive veſpertinis horis coniungi præcipiat Apoſtolatûs tui ordo: Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto, ſicut erat in principio & nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum, Amen. Iſtud carmen laudis in omni pſalmo coniungi præcipiat, ut fides 318. Epiſcoporum Nicæni Concilii in veſtro ore pari conſortio declaretur.* Et licèt dubitatio ſit de epiſtola illa, utrùm ſit Hieronymi, quod aliqui negant: communior tamen ſententia aſſerit, ſic Alcuinus *de divin. offic. c. de celebrat. miſſar.* Amalarius *lib. 4. de div. off. c. 19 & 20.* & eſt ſatis probabile, nam huiuſmodi conſuetudinem in Romana Eccleſia Damaſum introduxiſſe anno 370. tempore Valentiniani, docet Platina in eius vita, & ita more ſervatum fuiſſe conſtat ex epiſtola Vigilii Papæ ad Eleutherium c. 2. qui ſedit ferè ducentis annis poſt Damaſum, & poſt alios centum, meminit huius conſuetudinis in noſtra Hiſpania Concilium *Tolet. 4. ſub Honor. 1.* ubi *c.* 13. & 14 ſub anathemate decretum eſt, ut huic verſiculo addatur, *Honor Domino*, hoc modo: *Gloria & honor Patri & Filio & Spiritui Sancto*, eò quòd pſalmo 28 dicatur: *Afferte Domino gloriam & honorem*, conſuetudo tamen Romana prævaluit, quam obſervandam præcipit Concilium Vaſenſe 2. c. 5.

DISPVTATIO LXXIX.

De Antiphonis & invitatorio.

1134. SVbiungit Legiſlator Sanctiſſimus. *Poſt hunc* (nempe pſalmum *Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me*) pſalmus xciv. (is eſt, *Venite exultemus Domino*) *cum Antiphona, aut certè decantandus.* Sanè illud, *aut certè* utiliter poſuit Benedictus, ad modificandam vel corrigendam antecedentem orationem; quare hoc loco, *aut certè*, idem eſt ac *interdum*, id eſt, diebus ſolemnibus, in quibus inchoatur ab eo modulatio ſive cantus vocis armonicæ, hoc eſt, ab Invitatorio; ſic enim vocamus eam Antiphonam, qua invitamur ad divinas preces, & quaſi mutuò accendimur & inflammamur: quod ideò admonendum duxi, quia Hiſpanus interpres ad hymnum refert hoc verbum contra omnes codices, quod licuit conſulere, nam hymnum vocat Ambroſianum.

1135. *Antiphona*, juxta proprietatem Græcæ linguæ, vox reciproca eſt, alternatim canentium ordine commutato, ut docent Iſidorus *lib. 6. Ethymol. c. 19.* Alcuin. *de divin. offic. c. de Celebrat. miſſar.* Rabanus *de Inſtitut. Cleric. lib. 1. cap. 33.* Vnde totus pſalmus quatenus alternatim à duobus choris reciprocè canitur, antiphona dici poteſt, & idē dico de hymno: Sed modò ex appropriatione vocis Antiphona dicitur, brevis ſententia, quæ pſalmo præcinendo præmittitur, & communiter continet aut verſum aliquem eiuſdem pſalmi, aut ſententiam utilem ad laudem Dei, Virginis, vel Sancti, vel ſpiritualem affectum, aut ſimile quid. Inventam autem docet Amalarius *lib. 4. de offic. eccl. c. 7.* ad ornatum, & ut ſecundùm illius modulationem ſumatur cantus totius pſalmi, & totus chorus illam inter pſallendum imitetur. Conſonat Innocent. III. *lib. 2. myſter. miſſ. c. 18.* Guillelmus Durant. *lib. 5. Rational. c. 2. n. 26.* Rudulph. Tungrenſ. *prop. 12.* Polidorus Virgil. *lib. 6. de invention. rerum c. 2.* hunc canendi morem per antiphonas à veteri teſtamento originem habuiſſe dicit, quia David conſtituit ſeptem choros canentium Domino 2. *Reg. 6.* & Eſdras duos magnos choros *Nehymiæ* 12. Sed, ut ait Navarrus *de orat. c.* 12. *n.* 34. & ego propriis oculis vidi in civitatibus Germaniæ ubi habere ſynagogas permiſſi, Hebræorum mos non eſt alternatim, ſed confusè ſimul omnes canere. Præterea ex pluralitate chororum non ſequitur alternatio cantûs, ſed poſſunt omnes ſimul canere in diverſis partibus ſine communicatione, ut fit in longa proceſſione, & ut factum videtur in reductione Arcæ per David, & in Dedicatione templi per Eſdram, & poſſunt conſtitui plures chori in eadem parte, qui ſibi invicem ſuccedant in cantu. Vnde nihil concludit.

1136. Antiphonarum originem aliqui referunt ad illud *Iſaiæ* 6. ubi, *duo Seraphim clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum* Sic Iſidorus ſuperiùs & Conradus Bruno *lib. 5. de Caremon. c. 2* Francolinus c. 3 Radulphus *prop* 12. Sigibertus & alii. Apud Græcos primus author Antiphonarum creditur D. Ignatius Ioannis diſcipulus Is enim, cùm viſio Angelorum Sanctam Trinitatem alternâ vice collaudantium fuiſſet obiecta, formam illam Eccleſiæ Antiochenæ tradidit, & ex illa in omnes Orientis eccleſias propagata eſt. Sic Gregorius Patriarcha Alexand. *in vita S. Ioan. Chryſoſt.* Socrates *l. 6. c. 8.* Tripart. *lib. 10. c. 9.* Nicephor. *lib. 13. c. 8.* Amalarius ſuprà. Strabo *de rebus eccleſ. c* 28. Radulphus Tungrenſ. *de Canon. obſ prop.* 12. Receptam verò in Oriente Baſilii tempore docet ipſe *epiſt. 63. ad Clericos Neocæſar.* Eſt & Antiphonarum mentio ante mille annos in *Concil. Agathen.* c. 30. Sub antiphonis comprehenditur invitatorium quod in principio vigiliarum præmitti ſolet, & in hoc ſenſu loquitur D. Pater, cùm dicit pſalmum 94. cum antiphona decantandum.

Digitized by Google

DISPVTATIO LXXX.

De Hymnorum uſu & antiquitate.

1137. POſt Invitatorium, Hymnum Ambroſianum cōcinimus indicente Regula c. 9. Hymni vocantur carmina Ambroſiana, quia in Eccleſia Mediolanenſi tēpore Ambroſii decantari cœperunt, ex qua ad Eccleſias occidentales eiuſmodi conſuetudo derivata eſt. Et quidem Ambroſium plures hymnos conſcripſiſſe, author eſt Auguſtinus 1. *lib. Retract.* 15. c & Concil. Tolet. 4. c. 12. *A nonnullis*, inquit, *hymni magno ſtudio in laudem Dei, Apoſtolorum & Martyrum triumphos compoſiti eſſe noſcuntur, ſicut ſunt hi, quos beatiſſimi Doctores Hilarius atque Ambroſius ediderunt.* Et ipſe Ambroſius hymnorum ſuorum meminit Orat. in Axent. de Baſilicis non tradend. *Hymnorum meorum*, inquit, *carminibus deceptum populum ferunt, Arianiſci icet.*

Quid ſit hymnus, optimè explicuit Auguſtinus ad pſal. 72. dicens: *hymni cantus ſunt, laudes Dei continentes.* Idem Iſidor. *lib. 5. etymolog. c. 19. Hymnus eſt canticum laudantiū quod de græco in latinum laus interpretatur, pro eo quod ſit carmen lætitiæ & laudis, propriè autem hymni ſunt continentes laudem Dei.* Eam enim differentiam inter pſalmos & hymnos conſtituit Hieronymus relatus à Conrado Bruno *l. 2. de Ceremon. c. 2.* quod hymnis laudem Deo canimus, ipſius fortitudinem, maieſtatem, & mirabilia opera, ac divina in nos collata beneficia laudibus, qualia ſunt Davidis illa carmina, quibus præponitur vel poſtponitur *Alleluia*: pſalmis autem quid faciendum, quid omittendum ſit, decantamus: Sed ex uſu Eccleſiæ vox *hymni* accommodata eſt ad ſignificandum carmen eccleſiaſticum non canonicum, ſed in Eccleſia compoſitum & ab ea receptum ad laudandum Deum in officio eccleſiaſtico. Pſalmi ergo David, maximè qui laudatorii ſunt, hymni dici poſſunt: & de facto dicuntur 2. *Paralip.* 7. Vbi prius dicitur: *Stabant Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit David ad laudandum Dominum*, & ſtatim ſubditur: *Hymnos canentes per manus ſuas.* Etiā Eſdræ 3. *Statuerunt Levitæ, ut laudarent Deum per manum David, & concinebant in hymnis & confeſſione Domini.*

Hymnorum antiquitatem in Eccleſia ſatis probat Paulus *ad Epheſ. 5. & ad Coloſſ.* 3 Vbi hymnos ut diſtinctos à pſalmis enumerat. Et Philo *lib. de vit. contempl.* de antiquis Chriſtianis agens, *non ſolum*, ait, *contemplantur, ſed etiam cantica & hymnos in Dei laudem componunt vario metrorum & carminum genere.* Accinit Euſebius *lib. 2. hiſt. c. 16.* Chriſtum poſt ſacram cœnam hymnum dixiſſe, teſtatur *Matth. c. 26.* & *Marc. c. 14.* refert & Dionyſius *de divin. nomin. c. 4.* hymnos à beato Hierotheo eſſe compoſitos: & corpus Sacratiſſimæ Virginis cum hymnis fuiſſe delatum, docet Nicephor. l. 2 c. 22. & in Concil. Antiocheno ante annos 1300. damnatus fuit Paulus Samoſatenus, quia pſalmos & hymnos, quos Chriſtiani illius temporis in honorem Chriſti decantabant, ut recentioris memoriæ compoſitos rejecerat, ut conſtat ex epiſtola Epiſcoporum qui huic Concilio interfuerant apud Euſeb. l. 7. c. 24.

Probatur etiam hymnorum uſus *in Concil. Turonenſ. 2. can. 24.* Et author ille vetus, cuius meminit Euſebius *li. 5. hiſt. eccleſiaſt. c. 17.* contra Artemonem, cuius hæreſim Paulus Samoſatenus inſtauraverat, objicit tot pſalmos, tot hymnos à fratribus fidelibus antiquitùs præſcriptos, qui Chriſtum Verbum Dei, verum Deum eſſe, concentu quodam concelebrant. Videndus eſt Socrates *l. 6. c. 8.* hiſto. tripart. *l. 10. c. 8.* Auguſtinus *lib. 22. de Civit. c. 8. & ſerm. 55 de temp.*

DISPVTATIO LXXXI.

De Pſalmis. Præcipiuntur cani in Eccleſia: à quo, quando, qui, quomodo.

1138 POſt Ambroſianum ſex pſalmos dicendos ſtatuit cum Antiphona. Dicuntur autem Pſalmi illi tantùm, qui in S. Scriptura continentur ſub libro pſalmorum Davidis, ſive ab illo ſint compoſiti, ſive non; hoc enim ad præſens inſtitutum parum refert. Hos ergo, & præter eos 150. Davidis, nullos alios eſſe in Eccleſia decantandos ſtatuit Concilium Bracharenſe primum *can.* 30. his verbis: *Extra pſalmos veteris teſtamenti aliquid poeticè in Eccleſia canere vetatur.* Quæ tamen Conſtitutio interpretanda eſt ex Concilio Laodiceno *can.* 59. Vbi conſtitutum legimus, oportere plebeios, vel (ut aliqui legunt) privatos & vulgares aliquos pſalmos legi in Eccleſia, & hanc interpretationem confirmat Martinus Bracharenſis cap. 68. Quod præter alias cauſas; forſan ideò factum eſt, quòd olim hæretici ad imitationem Eccleſiæ pſalmos ſuos cōponere ac cantare conſueverant. Sic de Alexandro & Valentino Tertull. *lib.* 1. de Hierace Hæreſiarcha. Epiphan. *hær.* 67. & denique de Donatiſtis Auguſtinus *epiſt.* 119. *c.* 18.

1139. De antiquitate verò canendi pſalmos in Eccleſia non eſt cur immoremur: extat enim de hac re locus Pauli 1. ad Corinth. 14. *Cum convenitis, quiſque veſtrum pſalmum habet* Et ad Ephes. 5. *Implemini Spiritu Sancto loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis, hymnis & canticis.* & ad Coloſſ. 3. & ſæpe alibi.

Miratur Chryſoſtomus *homil. 6. de pœnit.* quare, præ cæteris veteris novique teſtamenti S. Scripturis, librum pſalmorum Doctores Chriſtiani omnes ſic adamarint, atque hunc ferè ſolùm verſari voluerint; *Eccleſiis*, inquit, *pernoctantibus primus & medius, & noviſſimus eſt David, diluculo quæruntur hymnorum modulationes, & primus & medius*

dius & noviſſimus eſt David. *Si ſempe in funeralibus defunctorum, primus & medius & noviſſimus eſt, & poſteà in monaſterii ſancti choris angelicu, primus & medius & noviſſimus eſt David.* *In Canebile Virginum Mariam imitantium primus & medius & noviſſimus eſt David.* *In de ertis viri crucifixi colloquentes Deo, primus & medius & noviſſimus eſt David.* Videndi etiam ſunt Dionyſius *de Eccleſiaſtica Hierarchia c.4.* Tertull. *de velandis virginib. ad fin. & lib. 2. ad uxor. in fin.* Athanaſ. *apolog. de fuga ſua.* Hieronymus, qui ſæpè de hac re loquitur, maximè *epiſt. 4 ad Ruſt. & 17. ad Marcell. & in Epitaphio Paulæ c. 10.* Auguſtin *lib. Confeſſion. c.6. & 7.* Socrates *lib. 2. hiſtor. c. 8.* Sozomenus *lib. 3. c. 5.* Theodoret. *lib. 2. c. 13.* Nicephorus *lib. 9. c. 6.* Ruffinus *lib. 2. hiſtor. c. 35.* Gregor. Turonenſis *lib. 1. de hiſt. Franc.* Aageus de B. Aphrodiſio, & omnes Sancti communiter. Sed inter omnes videndus Caſſianus *lib. 2. & 3. de Inſtitut. monaſt.* Vbi totus eſt in recitandis pſalmis, qui, dum horæ canonicæ celebrantur, cantari debent. Fructum autem qui ex eorum lectione provenit, optimè explicat Baſilius *ad pſalm. 1.* Iſidor. *lib. 3. de ſumm. bon c. 7.*

1140. De modo verò, quo antiqui huiuſmodi pſalmos recitare ſolebant, non eadem fuit conſuetudo. Caſſian. *lib. 2. de inſtitut. cœnobior. c. 5. 8 10. & ſeq.* refert in Ægypto, & omni Oriente hunc morem viguiſſe, ut unus in medium cantaturus procederet, cæteri verò ſedilibus humillimis inſidentes, ad vocem pſallentis omni cordis intentione dependerent. Sed reverà Caſſianus loquitur de ſolo ritu Monachorum illius temporis: nam Socrates *lib. 6. hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 8.* alternâ vice cantandi conſuetudinē B. Ignatio acceptam refert his verbis: *Iam vero dicamus, unde conſuetudo hymnorum, qui in Eccleſia alternis decantantur, initium ceperit, Ignatius Antiochia, quæ eſt in Syria, tertius à Petro Apoſtolo Epiſcopus, qui cum Apoſtolis ipſis multum verſatus eſt, viſionem vidit Angelorum, Sanctam Trinitatem hymnis alterna vice decantantium: & formam canendi in ea viſione expreſſam Eccleſiæ Antiochenæ tradidit, unde illa traditio in omnibus Eccleſiis recepta eſt.* Idem habet Caſſiodorus *in Tripart. lib. 10. c. 9.* & Nicephor. *lib. 13. cap. 8.*

1141. Neque obſtat, quod Caſſiodorus *li. 5 hiſt tripart. c. 32.* & Theodoret. *lib. 2. hiſt. eccle c. 24.* hanc conſuetudinem ad Flavianum & Diodorum Monachos Antiochenos referant, qui floruerunt tempore Conſtantii Imperatoris, & primos, pſallentium choro in duas partes diviſo, hymnos Davidicos alternis cantandos tradidiſſe dicant, quæ ſolennitas primùm Antiochiæ incepta, uſque ad ultimas orbis partes pervagata eſt, nam poſſumus dicere Ignatium primùm Eccleſiæ hunc modum alternatim canendi ſimpliciter tradidiſſe: Flavianum verò & Diodorum eūdem illum modum pſalmis Davidicis accommodaſſe, quos deinde plures Orientis Eccleſiæ ſecutæ ſunt. Quod ex his, quæ tradit Baſilius *epiſt. 63. ad Clericos Neo. Cæſarienſes*, poſſumus confirmare, ubi dicitur, quod jam in omnibus Eccleſiis huiuſmodi obtinuerant, quod populi de nocte conſurgentes, & in Sacris ædibus convenientes, poſt factam orationem ad pſalmodiam inſtituerentur: & nunc quidem in duas partes diviſi alternis ſuccinentes canerent nunc verò uni ex ipſis hoc muneris dato, ut quod canendum eſſet prior ordiretur, reliqui ſuccinerent, ac in pſalmodiæ varietate precibuſque interſertis ſubinde, noctem ſuperarent, & addit, hoc pſallendi more uſos fuiſſe tunc Ægyptios, utramque Lybiam, Thebanos, Palæſtinos, Arabes, Phœnicas, Syros, & qui ad Euphratem habitant. Sed illud inſuper addo, in urbe Conſtantinopolitana primùm hanc alternis canendi hymnos conſuetudinem inter Catholicos introduxiſſe B. Ioannem Chryſoſtomum, ut docent Caſſiodor. *lib 10 hiſt. tripart.* Nicephor. *lib. 13. c. 8.* Sozom. *lib. ſimiliter 13 c. 8.* Socrates lib. 6. Nam cùm Ariani noctu congregati, & in cœtus diſtributi alternatim hymnos & carmina in ſectæ ſuæ laudem compoſita publicè modularentur, D. Chryſoſtomus veritus ne aliquis ex Catholicis ſimplicioribus eiuſmodi cantibus ab Eccleſia abduceretur, populum ſuum ad conſimilem canendi modum excitavit: ſed abrogatis ab Imperatore Arianorum cœtibus, fideles perpetuò ita perſeveraverunt. Hæc de Eccleſia Orientali.

1142. In Occidentali autem Eccleſia plures aſſerunt B. Damaſum inſtituiſſe, ut in Eccleſia diu noctuq; pſalmi alternatim canerentur. Sic Martinus Polonus *in ſupplemento Chronicorum Platina.* Onuphrius *in vita ipſius*, & habetur *in lectionibus Breviarii Romani*, Guillelmus Durant. *in Rationał c. 35. & 36.*

1143 D. Ambroſius hunc cantandi modum, Græcorū exemplum imitatus, Eccleſiæ Latinæ tradidit. Ita Iſidor. *l. 1. de eccleſiaſt. offic c. 7.* quem ſecutus eſt Rabanus Maurus *lib. 2. de Inſtitut. clericorum. c. 50.* Radulphus Tungrenſis *de canon. obſerv. prop. 12.* Idem docet Paulinus Nolanus epiſcopus *in vita S. Ambroſii.* Meminit & huius inſtituti Auguſtinus *lib. 9. Confeſſ. c. 6. & 7.* Vnde quod de B. Damaſo dicitur, intelligendum eſt, non quod ipſe primus modum canendi pſalmos alternatim introduxerit, ſed, cùm eſſet Summus Pontifex, præcepit omnibus Eccleſiis, ut diu noctuque pſalmos canerent, & ut, illo modo à S. Ambroſio primùm in Occidente adinvento, in pſalmis canendis uterentur: & revera authores magis B. Damaſo tribuunt factum ipſum, (ut ſcilicet pſalmi diu noctuque in Eccleſiis canerentur) quàm modum vel qualitatem facti; Sic enim Beda *in Martyrolog. 12. Decemb. die*, Wolfridus Strobo *de rebus Eccleſ. c 25.* & Pontificalis *In vita ipſius Damaſi* nulla alternationis facta mentione dicunt: *Hic conſtituit ut pſalmi diu noctuq; canerentur per omnes Eccleſias, & hoc præcepit presbyteris, Epiſcopis, ac Monaſteriis.*

DISPV

Digitized by Google

DISPVTATIO LXXXII.

De Verſibus, Lectionibus, & Reſponſoriis.

1144. SVbiungit Patriatcha Sanctus: *Dicto verſu, benedicat Abbas, & ſedentibus omnibus in ſcamnis, legantur viciſſim à fratribus in codice ſuper analogium tres lectiones, inter quas tria Reſponſoria canuntur.* Tria in his verbis explicanda occurrunt: primo de verſibus agendum eſt, & eorum ratione. Secundò de lectionibus, & tertiò de Reſponſoriis.

1144.b. Ad primum ergo accedentes, *verſus* à vertendo dicitur, ut ſcribit Alcuinus *de divinis officiis c de celebrat. miſſæ.* Amalarius verò *de ord. Antiphon.* dicit, verſum eſſe illum cantum, per quem revertitur intentio mentis in aliam intentionem, quaſi quædam compoſitio officialis diſponens mentem ſuavi cantilena divino affectu ad alium v.g. de pſalmodia ad lectionem, & in principio cantûs, qui dicitur verſus, vertit ſe chorus: ita *lib. 4 de officiis Eccleſiæ. c. 12.* Poſt lectionem per quotidianas noctes illud tempus ad memoriam reducit, quando merces remunerabitur poſt labores præſentis ſæculi. Appellat autem lectionem in hoc loco, quod nos modo dicimus capitulum. Et quando lib. 45. dicit: Verſus in nocturnali officio præcedit lectionem, in cæteris ſequitur, primo loco intelligit lectiones ut nos modò loquimur; in ſecundo, *Capitulum.* Idem eodem loco docet. Verſus hoc habent ſingulare, ut excitent corda cantantium ad requirendam faciem Domini in oratione, ideò ſæpiſſimè orationem præcedunt. Et poſt hymnos, verſus præcedit Magnificat & Benedictus, quia ſic debemus eſſe vigilantes & intenti ad verba hymnorum memoratorum, ut in oratione.

1144.c. Frequentiùs verò ſolent huiuſmodi verſiculi ex S. Scriptura deſumi, ſemperque ſunt ab Eccleſia compoſiti vel approbati, & non eſt dubium, quin contineant divinas laudes, & Eccleſiaſticum officium exornent. Codicem appellat librum, quem vulgò *lectionarium* dicimus; Analogium verò fortè *Analogium* lignum, cui imponitur, & vulgo dicimus *faciſtol* ſive *atril*; nam Græci ἀναλογεῖον vocant *ſuggeſtum*, vulgò *el pulpito* ἀναλογίζομαι, quod eſt *diſputo* vel *rationem ſubduco.* Poteſt verò lignum prædictum ἀναλόγιον *analógium* dici ab ἀνα, quod eſt *ſuper* & λόγιον, *eloquium* aut *ſermo ſacer*, quaſi locus ex quo declamatur ſermo ſacer. Aliqui malunt legere ἀναλεγεῖον *Analegium* à verbo λέγω, quod eſt *legere*, agit enim P. Sanctiſſimus de ligno, cui ſuperponuntur libri, ut commodius legantur.

1145. Addit deinde *Benedicat Abbas.* Lecturus enim lectionem, poſtulat benedictionem, dicens: *Domine iube benedicere*, ut in *Can. denique, ubi Gloſſa. & in Can. placuit. 77. diſt.* Quod explicans Petrus Damianus in eo lib qui inſcribitur *Dominus vobiſcum. c 2. Lecturus*, inquit, *magna humilitatis gratiâ, non à Sacerdote, ſed ab eo cui Sacerdos juſſerit, ſe poſtulat benedici dicens: Domine jube benedicere: Sacerdos, ut tantæ humilitatis vicem reddat, non ſubjecto cuiq; delegat benedicendi officium, non per ſemetipſum benedictionem dare præſumit, ſed potius à Deo, qui ſuper omnia benedictus prorogetur, expoſcit.*

1145.b. At illud expendendum ſupereſt. Cùm benedictionem poſtulat, non *Dominum* illum vocat, ſed *Domnum*; adimit litteram quandam, ut non plenum ac abſolutum dominium homines habere ſignificet, quod eſt divinæ naturæ proprietas: ſed moderatum & diminutum ſicut diſpenſatores Dei. Sic hanc vocem *Domnus* communi labio explicant Benedictini. Imitantur Chriſtianos Maronitas Syros, qui monti Libano conterminam provinciam incolunt quorum Archiepiſcopus fuit mihi Magiſter ſatis puero Madriti anno M DC XVI. quoniam Libanenſes Catholici Deum vocant מריא MORIO, nomine tetragrammato, hoc eſt, *Dominum.* Reliquos autem Dominos vocant מרא *More*, quaſi *Domnos*, unâ literâ ablatâ: homines enim dominium non niſi à Deo participamus, cuius imperium eſt integrum, noſtrum verò non niſi limitatum, & ut proprius loquar, diminutum. Beyerlinckius paulo aliter hanc dictionem exponit. Scribit *Dominus Deus* & contractiore labio legit *Domnus.* Ita in theatro verbo *Dominus* §. *Imperatores.* Imitantur Latinos Græci & dicunt non ſolùm κύριος ſed κυρὸς, & ut multis placet ſub eodem conceptu. Perez *in ſuis comm.* ubique legit *Domnum*, non *Dominum*; judicat enim illam litteram à compendiosè ſcribentibus omiſſam eſſe, debere tamen pronunciari, ac propterea in hac voce nullum latere Sacramentum. At contra Perezium non ſolùm eſt conſtans ſcriptura, ſed etiam communis univerſorum vox. Ideò qui veritati ſtudes, ſubſcribe meæ reſolutioni & lege Oppianum ubi

Καὶ μεγάλη μεγάλῳ φυτεύσατο Δόμνα Σεβήρῳ

& grandis grandi genuerat Domna Severo.

Vbi carminis & idiomatis ratio oſtendit debere Δόμνα legi non Δόμινα. Vide Iacobum Merlonum Horſtium in Adnotationibus in epiſt. 72 S. Bernardi & me in Theolo. Morali n. 109. & 110. In lectionibus tamen diurnis, hoc eſt, in Capitulis non petitur benedictio à majori, ut docet Amalar. Fortunat. *de eccleſ. offi. c. 3.*

1146. Antiquis mos erat, ut dum Lectio recitaretur, ſederent omnes, ut docet Amalar. *l. 3. de eccleſ. offi. c. 11 & lib. 4 c. 3.* Ideò addit D Pater: *Sedentibus omnibus in ſcamnis.* Vſum autem antiquum recitandi lectiones in divinis officiis, probat Rabanus *l. 2. de inſt. cleric. c. 52.* & addit poſt Iſidorum *l 1. de eccl. offi. c. 10* Iudæos ex veteri Patrum inſtitutione, præfinitis diebus, ex lege & Prophetis lectiones recitare ſolitos, quod non obſcurè colligitur ex illo Actor. 13. *Voces Prophetarum, quæ per omne Sabbatum leguntur, judicantes impleverunt.* Vbi advertendum quod non ſolùm legebantur Prophetæ, ſed etiam lex, ut dicitur eodem libro c 15. Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus qui cũ prædicẽt

Digitized by Google

inSynagogis, ubi per omne Sabbatum legitur. Sed quia, quæ ille tradit, adumbrabant per omnia Chriſtum, & quaſi prædicebant, qui fuit præcipuus Prophetarum ſcopus, & ipſe alioqui Propheta fuit: ideo c.13. inter Prophetas numeratur.

1147. Sed quid eſt, quod dicit: *per omne Sabbatum?* nunquid ſingulis diebus ad audiendam legem & Prophetas cōveniebant Iudæi? certè id videtur colligi ex prædictis locis Actorum, cùm quilibet dies Sabbatum vocetur: exiſtimo tamen diem ſeptimum, qui quietis eſt, Sabbatum appellari. Ratio quæ movet eſt, quod dicatur *Luce* 4. Ieſus ingreſſus Synagogam die Sabbathi: ubi, ſi ſermo eſſet de quolibet, otioſa eſſet illa particularis Sabbathi expreſſio, idq; confirmo ex eo, quod dicit Philo de legation. ad Caium, *Sciebat Tyberius Iudæos habere oratoria, & convenire in ea maximè ſeptimo quoque die, quandò publicè patriam doceantur philoſophiam.* Et Elias in Tyſbi principio ferè hebdomadarum anni legem fuiſſe à Iudæis diſtributam in ſectiones 53. quas vocant פרסות Peraſoth: & denique Ioſephus *lib. 2. cont. Apion.* circa medium, *Moyſes*, inquit, *non ſemel legem ſuos audire voluit, ſed in unaquaque ſeptimana, alia opera relinquentes, ad legem audiendam congregari, eāque perfectè diſcere.* Idem eſt audire legem per omne Sabbatum, ac in unaquaque ſeptimana, quia Sabbatum pro heptimeri ſeu ſeptimana ſæpiùs uſurpatur, ut colligitur ex verbis peccatoris, qui bis in Sabbato, hoc eſt, in ſeptimana jejunabat. Fateor, Synagogæ nomine, ſcholam intelligi non raro, in qua ſingulis diebus philoſophiam Rabbinicam, & Iudaicam Theologiam juventus docebatur: ſed loca adducta, de Synagogica Eccleſia, nōn de Synagogico Muſæo aptè explicantur. Quòd ſi obiicias Germanorū Iudæorum mores, diebus ſingulis ſub veſperum pſalmos cantantium, adhuc nomen ſabbati videbitur non deberi cuicumque diei attribui, ſed ſeptimo, nam aliàs multæ eſſent æquivocationes, quas debent ſcriptores vitare.

1148. D. Auguſtinus in expoſitione ad primam Ioan. epiſtolam meminit Lectionum, quæ in Eccleſia certis diebus recitari ſolebant, conſtat etiam ex Greg VII. *in cap. in omn. de conſecrat d.* 5. qui allegat vetuſtiorem conſuetudinem, cuius meminit Gelaſius *in cap. Sancta Romana d.* 15. Vbi tradit, has lectiones partim ex S. Scriptura, partim ex homiliis Sanctorum deſumi, & ſimiliter ex eorum geſtis, ut ſtatuit *Concil Charta*, 3. *c.* 47. de qua re latiſſimè Radulphus Tungrenſis *de Canon. obſerv. prop.* 10. & 11. & Hieronymus lectiones per totum anni circulum ex Prophetis & Apoſtolis colligit, in libro qui *Lectionarius vel Comes S. Hieronymi* inſcribitur apud Pameli. *tit. 2. Liturgicon.* cuius meminit Microl. *de eccleſ. obſerv. c* 15. Honorius *in gemma animæ l.* 1. *c.* 8. Berno *de quibuſdam rebus ad offic. Miſſæ c* 2.

1148. b. In Concilio etiam Laodicenſi c. 17. dicitur, expedire ut pſalmi non dicantur continuè, ſed aliqua lectio ſacra interponatur. Fuit autem in hac re diverſitas quoad numerum; nam cùm res hæc non ad materiam, ſed formam & ritum orandi pertineat, quæ multùm ex humano pendet arbitrio, magnam varietatem habuit in Eccleſia, ut notarunt Socrates *lib.* 5. *hiſt.* c. 21. & Nicephorus *lib.* 12. *c* 34. Nam in Concilio Laodicenſi poſt unumquemque pſalmum lectio interponenda dicitur, ſed uſus aliter obtinuit: & D. Pater Benedictus in hoc capitulo poſt ſex pſalmos, tres lectiones legendas ſtatuit. Anaſtaſius Nicænus q. 90. ex Maximo monacho, has lectiones ſignificare dicit divinam voluntatem, in qua oportet omnes erudiri, ut diſcamus ſecundùm illam vitam inſtituere.

1149. In fine lectionis Lector dicit: *Tu autem Domine miſerere noſtri*, quia ſecundum Rupertum *lib.* 1. *de divin. offic.* neque ipſum bonum officium prædicandi ſine alicuius vel levis culpæ pulvere peragi poteſt. Expedit igitur, ut qui in ipſo divino officio ſaltem leviter peccat, non intermittat miſericordiam implorare. Eſt ſanè Ruperti minus rigor, corrigo illud *poteſt*, lego, *ſolet*. Sine culpa levi, officio divino ſatisfacere poſſumus, & ſæpius facimus, licèt ſoleamus aliquando leviter delinquere in reverentia extrinſeca, aut in pronuntiatione: actus enim interni non ex præcepto, ſed ex mero conſilio debent poni. Imò corrigo aliter & lego *ſemper ſolet*, ut inſinuem, legi ſine veniali culpâ officium ſolere ſæpiùs, ſed non ſemper. & quidem ſufficit vel ſemel peccaviſſe, ut ſemper veniam & miſericordiam petamus.

1150. Finitâ lectione, reſpondet chorus, *Deo gratias*. Notat bene Rupertus c. 14. id nōn ad ultimam Lectoris precem, ſed ad totam lectionem referendum: addit, nos gratias Deo agere, quia doctrinæ ſuæ panem frangere dignatur, ne ſpirituali fame moriamur.

1151. Inter Lectiones tria Reſponſoria ex Regulæ præſcripto cani debent. Hæc ab Italis manaſſe, eoque nomine appellata fuiſſe, quod uni canenti chorus integer reſpondeat, docuit Iſidorus *lib.* 6. *Etymolog c.* 19. & Rabanus *lib.* 1. *de offic. eccl. c.* 8. & *lib* 2. *de inſtitut. Cleric. c.* 35. Rurſus idem Rabanus *lib.* 1. *de inſtitut. Clericor. c.* 33. Reſponſoriū dictum exiſtimat, quod uno deſinente, alter reſpondeat. Sed Alcuinus *de Divin. offic. c. de celeb. Miſſæ.* quod à capite repetatur, Reſponſorium dictum ait. Meminit & Reſponſorii Hilarius *ad pſal.* 65, & Greg. Turon. *in hiſt. Fran. lib.* 8. *c.* 3. Illud tamen addendum ex Amalario *de ordin. Antiphon. c.* 4. Reſponſoria recitari poſt Lectiones, propter diſciplinam eccleſiaſticam, quæ non tantùm auditores legis exoptat, ſed & factores; per Lectiones enim doctrinam, per Reſponſoria verò bona opera exiſtimat ſignificari.

1152. Explicuit deinde D. Pater, unde petendæ ſint Lectiones, dicens: *Codices autem legantur in vigiliis, tam veteris teſtamenti quàm novi, divinæ authoritatis: ſed & expoſitiones earum, quæ à nominatiſſimis Doctoribus orthodoxis, & Catholicis Patribus factæ ſunt.* Huic determinationi favet Gelaſius *in cap. Sancta Romana. diſt.* 15.

Vide ſuprà *n.* 1148.

TEX

Digitized by Google

TEXTVS. *Caput* II.

Qualiter Dominicis diebus vigiliæ agantur

1153. DOminico die a temperiùs ſurgatur ad vigilias, in quibus vigiliis teneatur menſura, id eſt, modulatis (ut ſuprà diſpoſuimus) ſex Pſalmis, & Verſu, reſidentibus cunctis diſpoſitè & per ordinem in ſubſelliis, legantur in codice (ut ſuprà diximus) quatuor Lectiones cum Reſponſoriis ſuis, ubi tantùm in Reſponſorio quarto dicatur à cantante c *Gloria*. Quam cum incipit, mox omnes cum reverentia ſurgant. Poſt quas Lectiones ſequantur ex ordine alii ſex Pſalmi cum Antiphonis, ſicut anteriores, & verſu. Poſt quos iterum legantur aliæ quatuor Lectiones cum Reſponſoriis ſuis, ordine quo ſuprà. Poſt quas iterum dicantur tria Cantica de Prophetis, b quæ inſtituerit Abbas: Quæ Cantica d cum *Alleluja* pſallantur. Dicto etiam Verſu, & benedicente Abbate, legantur aliæ quatuor Lectiones de Novo Teſtamento, ordine quo ſuprà. Poſt quartum autem Reſponſorium incipiat Abbas Hymnum: *Te Deum Laudamus*. Quo perdicto, legat Abbas Lectionem de Evangelio, cum honore & tremore, ſtantibus omnibus. Quâ prælectâ, reſpondeant omnes, *Amen*. Et ſubſequatur mox Abbas hymnum: *Te decet laus*. Et datâ benedictione, incipiant matutinos. Qui ordo vigiliarum omni tempore, tam æſtatis, quàm hyemis æqualiter in die Dominico teneatur, niſi fortè (quod abſit) tardiùs ſurgant, & aliquid de Lectionibus breviandum eſt aut Reſponſoriis; quod tamen caveatur omnino, ne proveniat. Quod ſi contigerit, dignè inde ſatisfaciat Deo in oratorio, per cujus evenerit neglectum.

a TEMPERIVS reſtituo *Temperiùs*.

b *Quia Abbati commiſit totius Pſalterii ordinationem, conſequenter vult ab eo Cantica deſignari, ut doceamur Breviarii noſtri legitimas rubricas eſſe Antiſtitis ordinationem. Vide num.* 1298.

c *De* GLORIA *quæ Trinitati dicitur, egi num.* 1130.

d *De* ALLELV-IA *tractè inferiùs, num.* 1218.

Proderit apponere congregationis Germanicæ Definitionem circa materiam quam expono. Vigiliæ, *inquiunt Patres illi*, pulſabuntur diebus ſolenniorib⁹ primâ poſt mediam noctem horâ; Dominicis & feſtis duarum miſſarum ſecundâ, & privatis tertiâ, ut decentiùs abſque præcipitatione divina officia celebrari, & poſt ipſa Religioſi quædam habeant intervalla, in quibus ſtudiis, meditationibus, & aliis ſpiritualibus exercitiis vacare, vel Miſſas celebrare poſſint. Nihilominùs ubi minor congregatio vel alia occaſio legitima requiret, & præſertim in hyeme Viſitatoris diſcretioni facultas ſuper hoc diſpenſandi relinquitur; non ita tamen ut Religioſis liceat poſt vigilias dormitum redire, ne (quod monet D. B. Bernardus) cum matutino tempore meditari debent, & videre quàm dulcis eſt Dominus, corda & corpora eorum ſomno occupata, expandantur tentationibus adverſariis, qui circuit quærens quem devoret. *Ita in comitiis celebratis ann.* 1595.

DISPVTATIO LXXXIII.

De die Dominicæ inſtitutione, nominibus & excellentiis.

1154. DIes Dominica (ut verbis Leonis utar *epiſt. 79. & refertur c. quod die. q. 75. & epiſt. 8. ad Dioſcor. c. 1.*) tantis divinarum diſpenſationum myſteriis conſecrata eſt, ut quidquid à Domino eſt inſigne conſtitutum, in hujus diei dignitati ſit geſtum. In hac mundus ſumpſit exordium, *Baſil. homil. 2. in exam.* In hac, Hebræi mare Rubrum ſicco pede tranſierunt *In 6. Cæſarienſi refert Beda epiſt. de celeb. Paſcha.* In hac, per Reſurrectionem Chriſti, & mors interitum & vita introitum ſumpſit. In hac, Apoſtoli à Domino prædicandi omnibus gentibus Evangelii tubam ſumunt, & inferendum univerſo mundo Sacramentum Regenerationis accipiunt. In hac (ſicut B. Ioannes Evang. teſtatur *cap. 20.*) congregatis in unum diſcipulis, januis clauſis, cùm ad eos Dominus introiſſet, inſufflavit, & dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* In hac denique, promiſſus Apoſtolis Spiritus Sanctus advenit. Accedat & Beda venerabiliter *in lib. de offic. c. 1.* de Dominico die loquens: *Apparet*, inquit, *hunc diem etiam in SS. Scripturis eſſe ſolemnem; ipſe eſt enim dies primus ſæculi, in ipſo formata ſunt elementa mundi, in ipſo creati ſunt Angeli, in ipſo quoque à mortuis reſurrexit Dominus, in ipſo de cælis ſuper Apoſtolos deſcendit Spiritus ſanctus, Manna eodem die in eremo primum de cælo data eſt.* Sic Auguſtinus *ſerm. 152. de temp.* & probat Origen. *ex Exod 16.* & idem Beda *lib. de diviſion. temp. c. de feria* addit, quod in ipſo die Dominico manifeſtata ſint myſteria Chriſti & Eccleſiæ in Pathmos inſula Ioanni Evangeliſtæ.

1155. Audiamus Græcos Patres in 6. Synod. general. c. 6. ex additis: *In eo die (Dominico) Manna in eremo pluit:*

in eo naſci dignatus eſt Chriſtus: in eo ſtella Magis refulſit: in eo de quinque panibus & duobus piſcibus quinque millia hominum pavit, in eo baptiſma in Iordane recepit: in eo ipſe pius Redemptor humani generis, ſponte pro ſalute noſtra à mortuis reſurrexit. Conſonat Sedulius *lib. 4. Carm.* dicens:

Cœperat in terra poſt triſtia Sabbata felix
Irradiare dies, culmen qui nominis alti
A Domino dominante trahit, primuſq; videre
Promeruit naſci mundum, atq; reſurgere Chriſtum.

Eapropter *Concil. Trid. ſeſſ. 1.* Sacrificium Miſſæ quolibet ſaltem die, in quo Deus lucem condidit, & à mortuis reſurrexit, & Spiritum ſanctum in diſcipulos effudit, peragendum monet, fieriq; debere obſecrationes, poſtulationes & gratiarum actiones præcipit, prout Spiritus ſanctus per Apoſtolum docuit. Vnde non immeritò Ignatius *epiſt. ad Magneſ.* diem Dominicam Reginam & principem omnium dierum nominat. Et Hieronymus *ſerm. 34. de Reſur.* omnium dierum matrem, quam triplici nomine appellatam apud Antiquos reperio, maximè apud Chryſoſtomum *ſerm. 5. de Reſurrect.* Dicitur enim primò *dies Dominica*, propter Chriſti reſurrectionem: unde Auguſtinus *ſerm. 251. de temp. Dominicam ergo diem*, inquit, *Apoſtoli & Apoſtolici viri, ideò religioſâ ſolemnitate habendam eſſe ſanxerunt, quia in ea Redemptor noſter à mortuis reſurrexit, quiq; ideo Dominicam appellarunt, ut à terrenis operibus vel mundi illecebris abſtinentes, tantùm divinis cultibus ſerviamus.* Quem per omnia tranſcripſit Alcuinus *de divin offic. c. de die Sancto.* & Rabanus *de inſtitut. clericor. c. 42.* Hanc diem ſpiritu prophetico ſpectaſſe David, Ignatius Martyr exiſtimat, cùm eos Pſalmos, qui ad reſurrectionem & beatitudinem pertinent, *pro octava* inſcripſit: & in eundem ſenſum explicant Chryſoſtomus & alii illud *Pſal 117. Hæc eſt dies quam fecit Dominus.* Vbi Auguſtinus lib. 2. qq. ex utroque teſtam q. 95. *Vnum diem fecit, ex quo cæteris curriculum ſortirentur, ac per hoc ipſa die ſurrexit, quam fecit.* Igitur in rei tantæ memoriam, hæc dies, *Dominica* eſt appellata, cujus celebritatem à Chriſto acceptam tradit Iuſtinus *apolog. 2.* in honorem verò Dominicæ reſurrectionis obſervatam fuiſſe ab Apoſtolis docet Ignatius *jam citatus*, Auguſtinus *ſerm. 241. de temp.* Baſilius *de Spir. S. c. 27.* Origenes *contra Celſum*, Tertullianus *de coron. milit.* & *lib. 2 ad uxor.* & *in Apolog. c. 16.* Hieronymus *contra Vigilant.* & alii plures. Inter Chriſti diſcipulos Theologus (ſic Ioannes per excellentiam dicitur) primus, diei Dominicæ cultum notavit *Apocal. 1.* Eapropter eam in Eccleſia celebrandam ſtatuit non revolutione anniverſariâ, ſed recurrente primâ hebdomadæ die. Optimè *lib. 14. in Ioan. ſub init.* Rupertus ait: *Hæc eſt verè feſta dies, verè beata dies, nobilitas anni, menſis decus, arma dierum, pulchritudo hujus diei paradiſus reſtornit calum purpuratum, Angeli candidati, homines exhilarati ſunt.* Fortè melius *alma dierum.* Et plura de hac re *lib. 3. de divin. offic. c. 9.* Denique S. Thom. *2. 2. q. 103. a. 3. ad 4.* Sabbatum, quod ſignificabat primam creationem, mutatum eſſe aſſerit in diem Dominicum, in quo commemoratur nova creatura, inchoata in reſurrectione Chriſti. Dicitur ſecundò, *dies panis*. Et non deſunt qui exiſtiment nomine *panis* quemcumque cibum intelligi juxta conſuetudinem S. Scripturæ, quam notat Hieronymus *1. Reg. 2 & lib. 2. in Iſaiam. c. 3.* & ita *diem panis* dictam Dominicam, propter convivia, quæ ſatis religioſè in primitiva Eccleſia maximè his diebus fieri conſueverant in memoriam ejus, quod Chriſtus in ultima cœna fecerat. [de his conviviis lege Ioannem Guill. Stuch. *verum convival. fol. 117. pag. 2.*] Conveniebant enim Chriſtiani ſimul, & unà cœnabant ſimulq; Sacratiſſimam percipiebant Euchariſtiam, utramque ſimul menſam jungentes, communem & Sacram; & quidem Apoſtolorum tempore Sacra Synaxis priùs celebrari ſolebat, mox communi menſâ omnes excipiebantur, quod tradit Chryſoſtomus *hom. 27. in c. ad Corinth 11.* his verbis: *Statis diebus menſas faciebant communes, & peractâ Synaxi, poſt Sacrorum communionem, inibant convivium, divitibus quidem cibos afferentibus, pauperibus autem & qui nihil habebant etiam vocatis, & omnibus communiter veſcentibus:* Quomodo autem hujuſmodi cœnæ celebratæ fuerint, docet Tertull. *in Apologet. c. 39.* dicens: *Cœna noſtra de nominatione ſui oſtendit, vocatur enim ἀγάπη, id quod eſt penes Græcos* dilectio. *Quantiſcumq; ſumptibus conſtet, lucrum eſt pietatis nomine facere ſumptum, ſiquidem inopes quoque refrigerio iſto juvamus:* & poſtquam Ethnicorum convivia damnavit, ſubdit de Chriſtianorum: *Nihil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittit: non priùs diſcumbitur quàm oratio ad Deum prægustetur: editur quantum eſurientes capiunt: bibitur quantum pudicis eſt utile: ita ſaturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe: ita fabulantur, ut qui ſciant Dominum audire.* Aptè *diem panis* (is eſt Dominicus) vocavit Tertullianus ἀγάπην, quia ἀγάπη Græcis eſt *dilectio, charitas, benevolentia:* unde ἀγάπας ποιεῖν, *convivia pauperibus dare.* Legi in Apparatûs regii Lexico. Eadem commendant Cyprianus *lib. 3. ad Quir. c 3.* Auguſtinus *lib. 20. cont. Fauſt. c. 4. & c. 20* & alii. Sed cùm temporum injuriâ Chriſtiani, non ut decebat, hæc convivia celebrarent, communi ſenſu Eccleſiæ factum eſt, quod Sacris menſis communes cibi minimè miſcerentur, ut docet Auguſtinus *epiſt. 118. ad Ianuar.* & Agapæ pleniſſimè vetantur in *Concil. Laodic. can. 28. can. non oportet. d. 42.* & inſtauratur hæc conſtitutio *in 6 Synod. c. 74. Conc. I. African. circa tempor. Bonifacii I. cap. 27.* Antiſiodor. *c. 1.* & antè vetuerant Paulus 1. ad Corinth. 11. *Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Eccleſiam Dei contemnitis?* & infrà, *Si quis eſurierit, domi manducet.* Ex quo factum eſt, ut poſtquam fideles omnes excepiſſent doctrinam, poſt preces, poſt Sacrorum communionem, ſolutâ concione, divites & abundantiores, alimenta & edulia domibus ſuis afferentes, pauperes vocarent, communeſq; facerent menſas, communia prandia & convivia. Sed cùm hæc convivia ſive ἀγάπαι non ſolùm diebus Dominicis fieri conſueviſſent, ratio hæc minimè convincit, ut propterea *dies panis* ſit appellata maximè cùm conſuetudo illa non diù viguerit in Catholica Eccleſia.

1156. Sed ſi mea conjectura in re antiqua alicujus momenti ſit, exiſtimo nomen hoc ex veteri conſuetudine

deriva-

Digitized by Google

derivatum ; Chriſtiani enim in principio naſcentis Eccleſiæ omnes, qui Miſſæ intererant, poſt pacem acceptam communicari ſolebant; *erant enim perſeverantes in oratione & communicatione fractionis panis.* Actor.2. Ex quo Dionyſius *de Eccleſ. Hierarch. c.3.* Chriſtianos his verbis invitari conſuetum aſſerit; *Feſtinate Fratres ad communionem.* Poſteà creſcente fidelium multitudine, & eorum pietate frigeſcente, contracta eſt ad ſolos dies Dominicos communicandi conſuetudo. *can. non iſto. can. quotid. de conſecrat. d. 5.* idque monet Auguſtinus *ad Ianuar. epiſt.* 118. *& de eccleſiaſt. dogmat. c. 53.* Quod eùm in diſſuetudinem abiiſſet, ordinatum eſt fidelibus ter in anno communicandum, in Natali Domini, Reſurrectione, & Pentecoſte. Sic Fabianus, ut refert Burchardus *lib. 5. c.17.* Quod & confirmatum fuit in Concil. Agathenſi *c.18.* & poſteà inſtauratum à Ludovico Pio apud Angeſinum *lib. 2. c. 45.* uſu tamen receptum, ut pro communione, quæ fieri ſolebat ſingulis diebus Dominicis, daretur panis benedictus; ſic Durantus *lib. 4. Rational. divin. offic. c.53.* & Balſam. *ad can. 2. Synodi Antiochena.* Sed hujus conſuetudinis antiquior extat memoria; meminit enim illius Pius I. qui vixit temporibus Antonini, in decreto quod extat *in codice 5. Librorum lib. 2. c. 117.* & apud Burchardum *lib.5 c.27.* & *Ivon. p.2. cap 37* vbi dicitur: De oblationibus, quæ offeruntur à populo, vel de panibus quos deferunt fideles ad Eccleſiam, presbyter partes convenientes inciſas habeat in vaſe nitido & convenienti, ut poſt Miſſarum ſolemnia, qui ad communicandum non fuerint diſpoſiti, εὐλογίας omni die Dominico & feſto exinde accipiant. Meminit & hujus conſuetudinis Nazianz. *orat.19.* & Auguſtinus *epiſt.34.* & *lib.2. de peccat. mérit. & remiſſ* dicit, his diebus Catechumenis Eulogiam dari conſuetam, Euchariſtiam verò denegari; quod & docuerat *lib 1. eod. tract. c.20.* Et *ſerm.215.* dicit, oblationes, quæ in altari conſecrantur, offerre & erubeſcere debet homo idoneus, ſi de alienâ oblatione communicaverit. Idem Paulinus *epiſt 1. ad Secur.* & *epiſt 25. ad Alipium* & in *Concil. Flor. ſub Eugenio 4.* legimus in ipſius ſemet exordio proximâ Dominicâ quindecim Græcos Sacerdotes Imperatoris juſſu Miſſam ſolemniter celebraſſe, & panem benedictum per Patriarchæ dexteram more Græcorum accepiſſe. Dicebatur autem hujuſmodi panis εὐλογία, eò quòd conferebatur in Eccleſia & colligebatur, ex quo collecta illa, quæ ad ſublevandam tenuiorum inopiam fiebat, hoc nomine etiam εὐλογία dicebatur; hanc enim fieri ſolitam die Dominicâ, ſatis indicat Leo *ſerm 2. 3. & 5. de Collect.* qui nominatim explicat eſſe inſtituta Apoſtolica, & exprimit diem Dominicam. Sed expreſsè Paulus 1 *ad Corinth 16. Per unam Sabbati unuſquiſq; veſtrûm &c. Vna autem Sabbati & prima Sabbati* appellabatur dies, quæ nunc *Dominica.* Matthæus enim & Marcus, uterque *c.ult.* primam Sabbati appellant eam diem, in qua Dominus reſuſcitatus innotuit; Lucas autem *c.ult.* & Ioan. *penult.* eam diem *unam Sabbati.* Hieronymus *contra Vigilant.* Lyranus, Cajetanus, Abulenſis, & omnes interpretes tam Græci quàm Latini, nullo excepto (quem viderim) per *unam Sabbati* vel *primam Sabbati* non aliam niſi Dominicam diem intelligunt; eo enim die, hujuſmodi collectæ fieri ſolebant. Vtrumque explicuit Remigius eo loco dicens: *Vnam Sabbati appellat diem Dominicam, quæ apud Iudæos una Sabbati, vel una Sabbatorum, vel prima Sabbati vocabatur, quæ nunc ob reverentiam Dominicæ Reſurrectionis, Dominicus dies appellatur, in quo præcepit omnem plebem convenire ad Eccleſiam, & congregare eos, prout valuerint, ad opus illorum, qui erant Hieroſolymis.* Erantq; in Eccleſia gazophylacia, in quibus res oblatæ conderentur, quæ Cyprianus *ſerm. de operib. & eleemoſyn.* קרבן *Corbon* Hebraicè, aut potiùs Chaldaicè קרבנא *Corbona* appellat. Paulinus epiſt. 32. *Menſam.* Tertullianus ſupra, *arcam.* Denique Clemens Romanus *lib.4.* Conſtit. Apoſtol. *cap. 8.* εὐλογίαν nominavit. Vt igitur ad noſtrum propoſitum redeamus, eapropter *panis* nomine diem Dominicam vocatam exiſtimo, quod omnibus Dominicis panis benedictus populo miniſtraretur.

1157 Denique *Dies lucis* dicitur; eò quòd reſurgente Domino, fugatis tenebris ignorantiæ & peccatorum caligine, ut exclamat Propheta Iſaias cap.9. *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam; habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt iis.* Vnde non immeritò divinæ ac cæleſtis Reipublicæ, atque immortalis vitæ principium ſtatumque exprimit futuræ reſurrectionis, ut docet Auguſtinus ad Ianuar. his verbis: *Illa enim prima vita, quæ à peregrinatione redeuntibus, & primam ſtolam accipientibus redditur, per unam Sabbati, quam diem Dominicum dicimus, figuratur.* Dies enim futuri ſæculi, nullos alios dies ſibi ſuccedentes habet, nec ſolis occubitu extinguitur, & ideò ille ſolus *unus* nominandus eſt, ut ſucceſſore carens, finiſque neſcius, nec jam nocte interciſus, ſed perpetuo fulgore coruſcans, neque unquam occumbentem ſolem habens; ex quo forſan effectum eſt, ut illum quem Mathematici *diem ſolis* appellant, veteres *diem lucis* & Dominicum dicant recentiores. Ita Petrus Bong. *de numeror. myſter. n 24* & ante eum Ambroſius *ſerm. 61. in Penteceſt. Quod eam ortus Sol juſtitiæ Chriſtus illuminet.* Eſt enim Chriſtus lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, cui à mortuis reſurgenti dies iſte dicatus eſt: & eapropter in eo ſtantes oramus, in ſignum futuræ reſurrectionis, quæ in corpore Chriſti præmonſtrata eſt, ut docet Tertull. *de Coron. Milit.* Auguſt. ſæpè, Iſidorus, Rabanus *de Inſtit. Cler. c 42. & alii.*

1158. Lætus quidem dies ille, in quo mundo exulantibus tenebris lux oriri viſa, dicente Domino: *Fiat lux.* Lætus, in quo clauſus abyſſi fontibus & cæli catharactis, exſiccatâ terrâ, columba ramum olivæ virentibus foliis retulit in arcam. Lætus, in quo Deus oblato à Noë ſacrificio reconciliationis, arcum in nubibus conſtituit. Lætus denique, in quo Iſraëlitæ ab Ægyptiaca ſervitute liberati, mare Rubrum ſicco veſtigio calcarunt, ſolo maris viridem herbam ferente, ut dicat ille,

Proſilit herboſus violento è gurgite campus.

Et Sapiens cap.19. *Campus germinans de profundo nimio.* Vnde graminium mare ab herbarum multitudine dicitur. At quid lux illa materialis ad cæleſtem illam & increatam lucem, quæ ex paterna luce procedens in temporis plenitudine mundum illuminare dignata eſt, ut

meritò

Digitized by Google

meritò cæleſtes & divini Spiritus Deo gloriam, hominibus pacem & gaudium magnum nuntiatum miſſi ſint? Quid de Ægyptiis & Pharaone victoria illa habita, ſi comparanda cum ea veniat in qua Chriſtus, ſpoliato inferno, deſtructâ morte, devicto Lucifero, ſpoliis onuſtus ad nos rediit? Vnde hac die completa eſt noſtra ſalus, deletum chirographum affixum cruci, ſublata legis maledictio, ligatus Sathanas & detruſus in barathrum, ut verè *Dies lucis* & *Dies ſolis* poſſit dici; hæc enim dies eſt, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.

Eccleſia Catholica huic diei honorem & reverentiam tribuens, à terrenis operibus & mundi illecebris in ea abſtinendum, & divino cultui incumbendum præcipit *in 6. Conc. gener. in Concil. Turon. c. 6. Conſtantinopol. 6. c. 8. Chalcedon. c. 40. Laodicenſ. c. 29. Conſtantienſ. c. 6. & Lateranenſ. ult. ſſ. 20.* Sed audiamus ſummos Eccleſiæ Patres; & primò *1. lib. 11. Regiſt. epiſt. 3.* Gregorium. *Dominico die*, inquit, *à labore terreno ceſſandum eſt, atque omni modo orationibus inſiſtendum, ut, ſi quid negligenter per ſex dies agitur, per diem reſurrectionis Dominicæ precibus expietur.* Sed quid ex præceptis Apoſtolorum & eorum Conſtitutionibus *lib. 2. c. 63.* referat Clemens Roman. audiamus; *Dominico*, inquit, *die diligentiùs convenite, laudem Deo laturi qui per verbum cuncta condidit, & illud ad nos miſit, atque mori permiſit, & à mortuis excitavit.* Similia habet *cap. 20. & lib. 7. c. 36. & c. 24. & c. 31.* Qui plura deſiderat, legat Creſpetium *in ſumma Eccleſiæ. verb. Dominicus dies.*

1159. Horum veſtigiis pientiſſimis inhærens noſter Divinus Legiſlator, peculiari capite Dominicæ diei obſervationem commendat dicens: *Dominico die temperiùs ſurgatur ad vigilias.* Sanè *temporius* legendum eſt, ut alii codices habent, id eſt, *matutiniùs, citiùs*; non enim idem ſignificant hæc duo, ut voluit Cardinalis: neque reperio primitivum *temperi*, à quo temperius, ut vult Smaragdus, maximè in eâ ſignificatione deducatur; *temperiùs* enim id videtur ſignificare quod *temperantiùs*, ut colligitur ex Cicerone lib. 9. epiſt. famil. *Memini te Phar. canam narrare: temperiùs fiat: cætera eodem modo.* Cæterùm *temporiùs* id quod *celeriùs* ſignificare, colligitur ex Columella lib. 8. c. 4. *Eſca bis dividenda, ut manè non protinùs à cubili laxiùs evagentur, & ante crepuſculum propter cibi ſpem temporiùs ad officinam red. ant.* Ovidius Tr[illegible]ormationum 14.

——— Modo ſurgis Eoo
Temporiùs Cælo; modò ſeriùs incidis undis.

Alias *temporiùs* & *ſeriùs* contraria eſſe docuit Columella *lib. 2. c. 18.* Igitur eo die citiùs ſurgendum eſt ad divinas laudes, ut quo majora ſunt beneficia ſuſcepta, eò creſcat & gratiarum actio & vox laudis; ſic intellexit Hugo ad illud Pſalm. 70. *Adjiciam ſuper omnem laudem tuam; ut divino officio & orationi* (inquit) *tempus adjiciatur, non detrahatur.* Ea propter Deus cùm *Num. 28. n. 3.* ſingulis diebus duplicem agnum, unum manè & alterum veſperi ſibi immolari præcepiſſet, quod *juge Sacrificium* dicebatur, in Sabbato geminari voluit, & præter juge Sacrificium, alios duos agnos propter Sabbatum immolari præcipit *n. 9.* ſignificans in Sabbato, in quo feriantes à negotiis prophanis abſtinemus, ſacrificiis & divinorum operum contemplationi vacandum eſſe: quod & ipſa Sabbati conſecratio ſatis indicat, dicitur enim Geneſ. 2. *Et benedixit diei ſeptimo, & ſanctificavit illum.* quo loco *benedicere* (ut notavit Philo de mundi opificio) *laudare, commendare, & approbare* ſignificat. Quid autem ibi ſignificet *Sanctificare*, optimè explicuit Chryſoſtomus, ſcilicet divino cultui ſegregare, ſeu dicare, & obſervandum conſtituere, quaſi Deus ſuo otio honorandum, & præcepto Sanctum & inviolabilem ſervari ſtatuerit; quod expendens Philo de vitâ Moyſis, *Quis*, inquit, *Sacrum illum diem, per ſingulas hebdomadas recurrentem non honorat remiſſione laborum, feriaſq; afferentem Patri-familias cum Domeſticis, non ingenuis tantùm, verùm etiam mancipiis, & jumentis inſuper; nam his inducias laboris affert omnibus manſuetis animantibus creatis in miniſterium hominum, & à natura additis eorum ſervitio; affert etiam arboribus & ſtirpibus omnibus; nec ramum enim, nec frondem, nec folium demere fas eſt, nec fructum quidem ullum decerpere; immunitas enim in unum diem conceſſa his omnibus, velut publico præconio interdictum eſſet, hæc attingere.* Vnde *Exodi* 31. ad obſervantiam antiquiſſimi præcepti denuò populus provocatur, dicente Domino: *Vide ut Sabbatum meum cuſtodiatis.* Vbi expendendum eſt illud *meum.* Certè *Sabbatum meum*, inquit, id eſt, meas ferias & delicias; diem enim, in quo ego ab opificio mundi olim quieveram, vobis volui mecum eſſe communem, ut vel hac ratione meam beatitudinem, quæ in mei ipſius contemplatione conſiſtit, vobis quodammodo impertirer, ut à laborioſis ſæculi curis eo die vacantes divina opera, judicia, & conſilia, quæ ego mecum pertractabam, meditemini. Hinc apud Iudæos, ut ex Philone refert Euſebius *lib. 8. de Præparat. c. 2.* Sacerdos vel aliquis de ſenioribus per totum Sabbatum uſque ad veſpertinum crepuſculum legem recitabat & exponebat, ut populus contemplationi & divinæ ſapientiæ ſtudio vacaret.

1160. Ex his patet, Sabbati ſanctificationem non tantùm in labiorum motu & armonico concentu conſiſtere. Inſtituta eſt recreandi animi causâ & ob bonum commune, tam corporeum quàm ſpirituale. Plato de legibus ſecundo, generi humano laboribus variis fatigato, & doloribus preſſo, ſolemnia ſacra faſtoſque ad Deorum cultum induxit, ut varietas in ipſiſmet miſeriis delectaret. Aptè quidem vitam ſine feſtivitatibus, longam eſſe viam ſine diverſoriis, dicebat Democritus apud Stobæum *ſerm. 13. de Parcit.* in quam rem Tibullus *libr. 2. de agri luſtrat. Elegiâ 1.*

Luce ſacrâ requieſcat humus, requieſcat arator,
Et grave ſuſpenſo vomere ceſſet opus.
Solvite vincla jugis: nunc ad præſepia debent
Plena coronato ſtare boves capite.
Omnia ſint operata Deo: non audeat ullus
Laniſicam penſis impoſuiſſe manum.

Non tantùm in ſubſidium humanæ infirmitatis laboribus preſſæ, ſed potiùs divini amoris ſignum, & dignitatis honorificum teſtimonium fuit, ut terreſtribus ſudoribus intermiſſis, animus ad majora & cæleſtia conſide-

rand

Digitized by Google

randa raperetur, & ſicubi à legum præſcripto aberratum eſſet, retractaret in poſterum cautior. Ea propter D. Pater Dominicâ die temporiùs ſurgendum monuit, ut creſcente die, creſcant & divinæ laudes, & beneficiorum recordatio,

DISPVTATIO LXXXIV.

De ſenario numero Pſalmis Davidicis accommodato.

1161. ADdidit Legiſlator ſanctiſſimus: *In quibus vigiliis teneatur hac menſura* (id eſt, forma vel ratio, quam aliquando *diſciplinam* vocat) *modulatis, ut ſuprà diſpoſuimus, ſex Pſalmis & dicto verſu, reſidentibus cunctis diſpoſitè & per ordinem in ſubſelliis, legantur in codice, ut ſuprà diximus, quatuor lectiones cum Reſponſoriis ſuis, ubi tantùm in Reſponſorio quarto dicatur à cantante Gloria*. Senarii numeri perfectionem eò maximè in ſacris litteris commendatam voluit Auguſtinus *lib.4. de Trinit.* & *lib 4. de Geneſ. ad litter.* quod Deus ſex diebus perfecit opera ſua, & die ſexto fecit hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. Sed non eò ſolùm ſenarius & ſacer perfectus perhibetur, quod hoc die conditæ ſunt univerſæ rerum ſpecies, ut exiſtimavit Guiliel. Hamer. ſecutus Gregorium *lib 35. Moral. c 20.* Sed etiam ea de cauſa Deus opera ſua perfecit, quod Senarius perfectus eſt & ſacer: itaque, etiamſi iſta non eſſent, ille perfectus eſſet: niſi autem ille perfectus eſſet, iſta ſecundùm eum perfecta non fierent: quod ſatis inſinuavit Hugo de S. Victore *lib. de ſacris legis naturalis & ſcripta*, dicens: *Senarius, quia ex partibus ſuis conſtat, ſignum perfectionis eſt: & idcirco voluit Deus ſex diebus complere opera ſua, ut oſtenderet, ſe in his qua fecerat, nec ſupervacaneum aliquid poſuiſſe.* Deinceps Anaſtaſius Sinaita *lib.1. Hexam.* & alii notant Chriſtum Dominum mortem ſubiiſſe anno Mundi 5541. & idcirco aſſerunt paſſum fuiſſe ſexto die ſeculi (hoc eſt poſt annum quinquies-milleſimum) ſextâ horâ ejuſdem diei (id eſt poſt quinquageſimum annum centenarii) ſextâ feriâ uſualis hebdomadæ (nempe die Veneris) horâ diei ſextâ. Vnde aſſerunt *Senarium* numerum eſſe ex multis titulis Chriſtianum. Mortem Chriſti Domini in eodem anno 5541. conſtituunt Orientis & Schytiæ Chriſtiani apud I. Keplerum in Ephemeridibus.

Ideò Pythagoricis, Cabaliſtis, & aliis Gentilibus Rabiniſque, nec non Doctoribus Catholicis Senarius numerus eſt ſacer. Hac ideâ dives noſter Legiſlator ſanctiſſimus Pſalmos reduxit ad Senarium, ut ſacra ageret numeris ſacris.

1162. De Lectionibus & earum origine & antiquitate, diximus ſuperiùs, conſuetudinemq; ſedendi dum recitantur ex Amalario adduximus, quæ confirmari poterit ex Clemente Romano *lib.2. Apoſt. Conſtitut. c 57.* Vbi dicit, presbyteros ex utroque latere Epiſcopi ſedere conſuevisſe, idque poſſumus ulteriùs confirmare ex eo, quod dicitur *Act.13.* de Paulo & Barnaba, quod ingreſſi Synagogam die Sabbatorum ſederunt: poſt lectionem autem legis & Prophetarum, miſerunt Principes Synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem, dicite; ſurgens autem Paulus & manu ſilentium indicens doctiſſimam concionem habuit, Ergo quamdiu lectio & prophetia celebrabantur, more majorum ſedebant. Vnde expendendum illud *ſederunt*, & rurſus poſt lectionem legis & Prophetarum *ſurgens* Paulus. Ex quo Ambroſius *in Lucam*. Hæc traditio Synagogæ eſt, quam nos vult Apoſtolus docere, quia Chriſtianis ſcribit, ex gentibus non ex Iudæis factis, ut ſedentes diſputent ſeniores in cathedris, juniores in ſubſelliis. In quam rem olim in choro fuiſſe ſubſellia, colligitur etiam ex Athanaſio *epiſt. ad ſolitar. vitam agentes*, ubi dolet Arianos thronum, ſubſellia, menſam ligneam, tabulas Eccleſiæ Alexandrinæ, foras elata combuſſiſſe ante veſtibulum magnæ plateæ, & exclamans concludit, *quis hac audiens non fleverit?* Denique hæc ſubſellia in Eccleſia fieri conſueviſſe, teſtis Iulianus Apoſtata, qui, ut refert Sozomenus *lib. 5. c.15.* & Nicephor. *lib. 14 c. 20.* cùm inſtituiſſet delubra gentilium tum apparatu tum ordine Religionis Chriſtianæ adornare, in idolorum templis ſubſellia & primarios ſuggeſtus fieri curavit. Ideò autem ad lectiones ſedendum exiſtimat Iſidorus *lib. 1. de eccleſ. offic. c. 10.* quem pee omnia tranſcripſit Rabanus Maurus *lib.2. de Inſtitut. Clericor. c. 52.* quia lectio eſt audientium ædificatio: unde oportet ut quando pſallitur, pſallatur ab omnibus: cùm oratur, oretur ab omnibus: at cùm lectio legitur, facto ſilentio, æquè audiatur ab omnibus. Vnde & Diaconus clarâ voce ſilentium indicere ſolebat, ut docet Iſidor. ſuprà, & Ambroſ. præfat. in Pſalmos. *Quantò* (inquit) *laboratur in Eccleſiâ, ut fiat ſilentium, cùm lectiones leguntur.* Idem ſignificat Auguſtinus *lib 22. de Civit. c.8.* & meritò quidem: ibi enim paſcitur animus, dum divinam & incircumſcriptam majeſtatem omnia in ſe continentem audimus, dum illius fortitudinem, qua in manu valida & brachio extento humanum genus redimere dignatus eſt, dum illius in nos collata beneficia & ſtupenda opera mente revolvimus: hæc autem tranquillum animum & à perturbationibus liberum requirit: unde Pythagoricum illud, quod Plutarchus Numæ Pompilio adſcribit: *Adoraturi ſedeant:* & illud quod præco clamabat, quando Pontifex captabat auguria, *Hoc age; Vnum age:* ex quo *ſedere* apud Plautum & *conſilium capere* vel potiùs *dare*, pro eodem: dixit enim ſervus ille apud ipſum: *ſine juxta aram ſedeam, & dabo meliora conſilia.* In ſacris verò literis, illi qui Iſabellæ impulſu contra Nabothum teſtimonium falſum dixerunt, ſediſſe dicuntur, forſan ex trito more, quo ſedentes perhibebant teſtimonium: quo ſignificabatur, illos pacato animo & ſine affectibus munus illud præſtare.

1163 *Subſellia* autem dixit: nam ut author eſt Varro, à ſedendo *ſedes* & *ſella* dicta ſunt, à quibus *ſubſellia*: ſed de his ſatis Crinitus *lib.2. de honeſt. diſcip. c 3* & Franciſcus Marius *li.3.* Beroaldus *in Apuleium li.1* & Iſidorus *de orig. li.10. c.11.*

1164. De Reſponſoriis verò, quæ poſt lectiones dicenda, ſimulque de glorificatione Sanctiſſ. Trinitatis, ſatis dictum ſuperiùs. Illud inſuper adverte, Græcos huic glorificationi addidiſſe, *& nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum Amen*, omittentes, *ſicut erat in principio*, ut Filii æternitatem minimè probarent, quod tradit Strabo *de rebus eccleſiaſt. c.25.* & quia nos illam ponimus, reprehendunt. Sed in favorem Latinorum extat Concilium Vaſenſe *can. 4.* ubi dicitur: *Quia verò non ſolum in Sede Apoſtolica, ſed etiam per totum Orientem & totam Africam propter hæreticorum aſtutiam, quâ Dei Filium non tempus cum Patre feciſſe, ſed à tempore cœpiſſe blaſphemant, in omnibus clauſulis poſt Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto, dicatur etiam, ſicut erat in principio & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, Amen. Et nos in univerſis eccleſiis noſtris dicendum decrevimus* Illud denique advertendum, quod dicit Caſſian *lib. 2. de Inſtit. cœnob. c. 8.* hujuſmodi glorificationem dici ſolere, dum de lætis agitur; at cùm de triſtibus, in Pſalmis omittitur & Reſponſoriis. Ritus eſt antiquiſſimus, & nunc in uſu. In officio defunctorum *gloria* non dicitur, nec in feriis ultimis hebdomadæ pænoſæ. Sed de hac re latè Amalarius *lib.4. de Eccleſ. offic. c.20.* & *lib.1. c.12.* Rupertus *eod. tit. c.2.* Alcuinus *feriâ quartâ & cœnâ Domini.*

1165. Lego in contextu Regulæ: *Poſt quas lectiones ſequantur ex ordine alii ſex Pſalmi cum Antiphonis ſicut anteriores, & verſus; poſt quos iterum legantur aliæ quatuor lectiones cum Reſponſoriis ſuis, ordine quo ſuprà.* Sicut die Dominico duodecim vult cantari Pſalmos, ſic & aliis diebus per hebdomadam; de qua re fuſiùs inferiùs diſputabo.

DISPVTATIO LXXXV.

De reliquis Matutinorum Partibus.

1166. Poſt octavam lectionem dicenda ſunt ex præſcripto Regulæ tria Cantica deſumpta ex aliquo Propheta, juxta arbitrium Abbatis. *Canticum*, ut author eſt Euſebius Cæſarienſis, Theologia eſt in rectis dogmatibus poſita, quam anima perfecti viri per ſeipſum meditata Deo conſecrat. Quod aliter diffiniat Hilar. *præfat. in pſal. 25.* & aliter Hieronymus *in c.5. epiſt. ad Epheſ.* Sunt autem Canticorum quatuor genera, quibus fideles uti ſolent, ut notavit D. Pater Bernardus in ſententiis. Vnum eſt victoriæ; tale ſubmerſo Pharaone cum Moyſe Hebræi decantarunt, & Delbora occiſo Syſarâ & victis inimicis. Alterum exhortationis, quale Hebræi terram promiſſionis intraturi cecinerunt *Exod. 14. & 15.* Aliud lætitiæ, ſicut illud quod Anna cantavit propter filii ſuſceptionem *Iud. 5.* & aliud gratitudinis, ut eſt illud quod modulatus eſt David, manu Saulis ereptus *1. Reg.* Fuit enim antiquis Hebræis conſuetudo, pro perceptis beneficiis Deum laudare, aut gratias rependere periodis metro deſtinctis, quas nos dicimus cantica. Aliqui in teſtamento veteri octo, aliqui decem, alii plura reperiri dicunt, in novo quinque.

Eſt Canticum Pſalmis antiquius, fuit etenim author illius Moyſes, ejuſque uſus uſque ad tempora David perſeveravit, qui primus omnium cœpit Pſalmos conſcribere. Fateor minimè me potuiſſe percipere differentiam, quam aliqui inter pſalmos, hymnos & cantica conſtituunt: & ipſe Auguſtinus *lib. 9. Confeſſ. c. 6. & 7.* pro eodem accipere videtur *Hymnum* & *Canticum*, cùm dicit, hymnum eſſe laudem Dei cum cantico, uti & Paulus *1 Corinth 14.* *Pſalmum* pro omni eo, quod in Dei laudem contini poteſt. 2. verò *Paralip. 7.* vocatur hymnus, cum dicitur, *ſtabant Levitæ in organis carminum Domini*, & paulò pòſt, *hymnos David canentes per manus ſuas.* Idem habetur *1. Eſdræ 3.* De qua re videndi ſunt interpretes *ad Epheſ. 5.* maxime Hieronymus & Hilarius, Enthym. & alii in princ. pſalmorum. Iſidor. *lib. 6. de orig. c. 19.* quæ licèt veriſſima ſint, ex Eccleſiæ nihilominus conſuetudine nomen *Canticum* accommodatum eſt, ad ſignificanda particularia cantica, quibus divinas laudes pro occaſionum varietate celebramus; ea verò quæ modulanda ſunt, Abbatis prudentiæ commendat, ut temporibus & feſtivitatibus congruentia conſtituat.

De Hymno Ambroſiano.

1167. Hymnus *Te Deum Laudamus* ab Ambroſio & Auguſtino compoſitus creditur, ut probatur in prooemio Melliloquii, de quo S. Datius Mediolanenſis Epiſcopus *in ſuo Chronico lib.1 c 10* à B. Ambroſio cunctis fidelibus urbis adſtantibus & videntibus in nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis Auguſtinus baptizatus & confirmatus eſt, in quibus fontibus, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis, Hymnum *Te Deum Laudamus* cunctis qui aderant audientibus & videntibus ediderunt, qui ab univerſa Catholica Eccleſia uſque hodiè tenetur ac religioſè decantatur. Vide Gregor. *lib.3. Dialog. c.4.* Hunc Hymnum illicò recepit Eccleſia, adeò ut D. Pater Benedictus, qui ſexaginta poſt Auguſtinum vixit annis, illius mentionem faciat in hoc capite. Vide Radulphum Tungrenſem *de Canon. obſervat. pro. 13.*

De Evangelio.

1168. Summam deberi Evangelio reverentiam vel illud indicat, quod ſit verbum Dei; unde & honor illi exhibendus eſt & tremor, ut caſto corpore & corde mundo proferatur: Evangelica namque lectio, quæ fons hortorum eſt & puteus aquarum viventium (*Cantic. 4.*) non aliunde fluit impetu, niſi de Libano, id eſt, de corde caſto & ore candido; *Libanus* enim deducitur à radice לבן *laban*, hoc eſt, *candeſcere, dealbari.* Vitiorum autem ſordes, dum arctant conſcientiam, os etiam premere neceſſe eſt, ex quo aquæ vivæ minimè cum impetu profluunt. Legat igitur Abbas cum honore, unde & frons ſignari ſolet, ubi

ſedes

Digitized by Google

ſedes eſt verecundiæ: legat & cum tremore, recolens ſe in virtutum montem adſcendiſſe juxta illud Iſaiæ 40. *Supra montem adſcende tu, qui evangel zas Sion.*

1169. Addit inſuper, *ſtantibus omnibus*: nam, ut docet Clemens Romanus *lib. 2. Conſtit. Apoſt. c. 61.* cùm Evangelium legitur, omnes Presbyteri, Diaconi, & laici aſſurgere debent cum magno ſilentio. Exſtat & in eam ſententiam decretum Anaſtaſii ad omnes Germaniæ & Burgundiæ Epiſcopos, his verbis: *Significaſtis quoſdam, in Ecclesia quando leguntur Evangelia, ſedere.* & inferiùs, *quod nullatenus deinceps fieri authoritate Apoſtolicá mandamus; ſed dum ſancta Evangelia in Eccleſia recitantur, Sacerdotes & cæteri omnes præſentes, non ſedentes, ſed venerabuntur curvi, in conſpectu ſancti Evangelii ſtantes Dominica verba attentè audiant, & ſuppliciter adorent.* Can. *Apoſtelica. de Conſecrat. d. 1.* [Nota illud *venerabuntur curvi*, ut ſcias ſine causâ ab hac Eccleſiæ conſtitutione recedere cæremonialia, quæ ad *Gloria tibi Domine*, ſignari pectus jubent, inclinari interdicunt.] Quod decretum in hanc rem adducunt Rabanus *de inſtit. Cleric. cap. 33.* Strabo *de Eccleſ. c. 22.* Amalarius *lib 3. c. 18.* Beda *in Martyrolog. 6. Kal. Maij.* Albert. Magn. *in tract. de miſſ.* Marianus Scot. & Platina *in vit. Anaſtaſii* & alii, & probat conſuetudinem Iſidor. Peleuſiota *lib 1. epiſt. 136.* & contrarium Alexandrinorum morem in Epiſcopo damnat Sozom. *libr. 9. hiſtor. trip. cap. 39.*

De Particula AMEN.

1170. Incongruè aliquibus conſtitutum videtur, ut poſt Evangelicam lectionem reſpondeatur, *Amen*; eò quòd non omnibus Evangelii finibus videatur congruere. Quibus ut reſpondeamus, ſupponendum eſt vocem iſtam אמן *Amen* Hebraicam eſſe, cujus non una, ſed duplex eſt ſignificatio apud Authores, quod notavit mellifluus Pater Bernardus *ſerm. 7. in cœna Domini.* Aliquando enim affirmat. & hanc ſignificationem ſecuti Symachus, Aquila, & Theodotion vertunt πεπιστωμένως, id eſt, *verè & feliciter.* Sic etiam Origenes *tract. 35. in Matth.* & *in epiſt. ad Roman. cap. ultimo.* Hieronymus *epiſt. 137. ad Marcel.* & *in c. 1. epiſt. ad Galat.* Iſidorus *lib. 6 orig. c. 19.* Ambroſius *lib. 1. de his qui initiantur myſteriis cap. 9.* Germanus *in Theoriâ rer. Eccleſ.* Auguſtinus variis in locis. Idque conſtat ex Evangelio, ubi ſæpè Chriſtus aliquid affirmans dicit: *Amen dico vobis*, aut geminando, *Amen Amen dico vobis*, hoc eſt, *Verum enim vero dico vobis*, vel *Reverà*, Hiſpanè *en realidad de verdad.* ut quod dicitur, verius affirmetur, vel quod promittitur, nullâ dubitatione vacillet. Aliquando verò vox orantis vel optantis eſt, & eam ſignificationem ſequuntur ſeptuaginta Interpretes, qui vertunt γένοιτο, id eſt. *fiat*, vel ut *in ſuo Pentaglotto* interpretatur Schiodleius, *Faxit Deus, verum ſit hoc, certò eveniat.* In hoc ſenſu utitur illâ Iulius I. *in reſcript. contra Oriental pro Athanaſ. cap. 1.* Hieronymus *in epiſt. ad Marcel.* & *epiſt. 134. ad Sophron.* Iuſtin. Martyr *apolog. 2.* Auguſtinus *epiſt. 178.* & *lib. 2. de doctrin. Chriſt. c. 10. & 11.* & *tract 4. in Evang. Ioan.* Quod & in veteri Teſtamento factum fuiſſe, quando Moyſes Dei mandata enarrabat, patet *Deuteron.* 27. & *Paralip. 16.* qui mos diu permanſit in Eccleſia, ut cùm populus frequens preces & cætera, quæ in Eccleſia recitabantur, audiret, reſponderet, *Amen*, quaſi dicens, *Quod rogas Dominum, hoc & optamus.* Ea-propter Eccleſia hac particulâ ſolet claudere hymnos & precationes ſuas; unde Auſonius in Ephemeride:

Conſona, quem celebrant modulati carmina David
Et reſponſoris ferit aëra vocibus, AMEN.

Ex his patet, quare Apoſtolus 1. *ad Corinth. 14.* aſſerat, eum qui peregrinum idioma non percipit, non poſſe precanti, aut benedicenti reſpondere *Amen*; quia neque affirmare neque optare poteſt quis, quod prorſus non intelligit. Sed de hac voce plura Angelus Caninius *de loc. novi Teſtam. c. 5.* & Pagninus *in theſauro.* Igitur in propoſito, cùm non poſſit finiri Evangelium ſine una ex his ſignificationibus, non incongruè in fine Evangeliorum reſpondemus, *Amen*, ut nos vel prædicta fideliter credere, vel quæ promittuntur propitia, obtinere velle, optando & orando monſtremus.

De Antiſtrophe Te decet laus.

1171. Voluit nos Divinus Inſtitutor docere noſtrarum vigiliarum finem, & totius orationis ſcopum: ideò jubet Antiſtrophe *Te decet laus*, quâ Trinitati gloriam, hymnum & laudem deferimus, tertium nocturnum claudi. Sic Paulus poſtquam remiſſionis Peccatorum & redemptionis beneficium commemoravit *1. ad Corinth* 1. in divinas laudes erumpit dicens: *Regi autem ſæculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.* Nec refert, an hæc verba intelligenda ſint de Chriſto, ut voluit Cyrillus *lib. 12 theſauri. c. 10.* dicitur enim de illo *Luc. 1.* quod *regnabit in domo Iacob in æternum*, ut hæc ſententia ad illius divinitatem mentem erigat: an verò de tota Trinitate, ut Theodoretus & Anſelmus; vel de ſolo Patre, ut voluit Ambroſius. Extat enim Theologorum regula, quod dictio excluſiva addita nominibus eſſentialibus & attributis, non excludat aliquam ex divinis perſonis. Eſt autem proprium Dei attributum, quod Rex ſæculorum ſit; quod explicans Dionyſius *de divinis nominibus cap. 5. 7.* & 10. ait, *Ex eo quia eſt, ſæculum eſt, eſſentia & ens, & tempus & generatio, & quod generatur, & quod quomodocumque ſubſiſtit, & idcirco dicitur Rex ſæculorum, utpote in quo & circa quem totum eſſe & ens, ſubſiſtensque verſatur.* Eſt enim Deus principium & quaſi Pater æternitatis, temporum, & ſæculorum; in quo ſenſu ex Arato dixit Paulus Actor. 17. *In ipſo vivimus, movemur, & ſumus.* Secundò eum vocat immortalem, Græcè ἀφθάρτῳ, id eſt, incorruptibili. Sic legit Syrus, & ſequitur Auguſtinus *lib. 2. cont. Fauſt. Manich. c. 7.* & *contra Adimant. Manichæum c. 28.* Sed reverà idem eſt eſſe immortalem & incorruptibilem, nam ut dixit Philo *in libro, quod mundus eſt corruptibilis*, hominum hæc eſt inæqualitas, tum

incrementa, tum decrementa in utramque partem recipientium, ſicut & alias mutationes in contrarium: Deus autem ſemper eſt ſibi par & ſui ſimilis, neque in deterius neque in melius proficiens. Mutatio autem, inquit Anſelmus, mors quædam eſt rei, quæ mutatur & deſinit eſſe quod fuit, & incipit eſſe quod non fuit. *Inviſibilem* verò dicit, eò quòd naturaliter minimè videri poſſit: dicit enim Apoſtolus eiuſdem epiſt. c. 6. *Solus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſſibilem, quam nullus hominum vidit, ſed neque videri poteſt.* Soli Deo Græcè σοφῷ, id eſt, ſoli Sapienti Deo; ſic legunt Chryſoſtomus & alii Græci, uno excepto Theodor. Etſi enim Deus fons ſapientiæ, & ut dixit Sap. eccleſiaſt. 1. *Omnis ſapientia à Domino Deo eſt.* Huic ergo ſæculorum Regi, huic immortali, incorruptibili, inviſibili, ſoli Sapienti Deo debetur honor & gloria, & ad illum omnia referenda ſunt: is enim propter ſemetipſum laude & gloriâ dignus eſt: cætera ſiqua ſunt, quia divinorum munerum aliquam veluti particulam delibarunt. Ergo beatiſſimam Triadem decet Laus & gloria in ſæcula ſæculorum Amen.

Poſſintne Lectiones abbreviari.

1172. Breviari lectiones imperat P. Sanctus cùm excitatoris negligentiâ tardiùs ſurgitur. Brevitas hæc lectionum non eſt intelligenda quoad numerum, ut benè notavit Cardinalis, quia ſemper duodecim dicendæ, ſed quoad ſingularum quantitatem. Certè diſplicent aliqui expoſitores, qui aſſerunt non eſſe licitum per Regulam quidpiam ex Lectionibus aut Reſponſoriis ſubtieere: ſed ſolùm ea debere breviari in tali caſu, hoc eſt cantari feſtinanter. Si litteram bene perpendas, non dicit S. Pater in dato caſu feſtinandum, ſed breviandum aliquid de lectionibus & reſponſoriis. Hæc breviari aut ſubticeri non vidi: Lectiones ſæpè decurtantur non ex cauſa ſolùm, ſed etiam ex arbitrio præſidis, qui hoc verbo *Tu autem*, lectorem admonet, ut lectionem illâ periodo abſolvat, præcipuè cum ſermo aliquis legitur continuus, qui nondum eſt ab Abbate aut de ipſius conſilio à cantore diſtributus in partes.

1173. In officio publico malim multas lectionis clauſulas ex Præſidis indicto ſubticeres, quàm feſtinanti labio periodos præcipitares. Non eſt contra ſolennitatem homiliæ brevitas: dedecet autem lectio præceps. Ergo ſi contingat ſeriùs ſurgere, ſolennitas ſit eadem quæ aliis diebus, ſed lectiones ita brevientur ut Prima debito tempore incipiatur. *Vide diſp. 101. art. 12 num. 2338. concl. 6. & 7.*

TEXTVS. *Caput* 14.

Qualiter in natalitiis Sanctorum vigiliæ agantur.

1174. In Sanctorum verò feſtivitatibus, vel omnibus ſolemnitatibus, ſicut diximus Dominico die agendum, ita agatur: excepto quod Pſalmi, aut Antiphonæ, vel Lectiones ad ipſum diem pertinentes, dicantur: modus autem ſuprà ſcriptus teneatur.

DISPVTATIO LXXXVI.

De Faſtis eccleſiaſticis.

Vtrùm omnes ſint moraliter æquales dies.

1175. VNum diem omni ali eſſe parem, refert Seneca *epiſt. 12.* Heraclitum dixiſſe, Heſiodumq; reprehendit, quod naturam unam eandemq; dierum eſſe ignoraverit, ut notat Plutarchus *in Camil.* Quæ licèt vera ſint ſpectatâ diei naturâ, tamen eſſe inter dies diſparitatem moralem & politicam, & diſcrimen jure divino & humano, ſolùm hæretici negant. Lutherani enim & Calviniſtæ nullum inter illos diſcrimen agnoſcunt ſecundum myſterium & ſignificationem, ſed omnes æquales eſſe dicunt. Fuit autem hic error Waldenſium, quos poſtea ſequuti ſunt Wicleph & Ioannes Hus relati à Waldenſi *tit. 3. tit. 16. c. 14.* qui ſuam ſententiam probant ex Paulo *ad Rom 14* dicente: *Alius judicat diem inter diem, alius judicat omnem diem*, id eſt, alius putat unum diem eſſe ſanctum, alius prophanum, alius verò putat omnes æquales eſſe. Et ad Coloſſenſ. 2. *Nemo vos judicet in cibo aut potu vel parte diei feſti.* Et deniq; Galatas reprehendit c. 4. *Dies obſervatis & menſes & annos, timeo vos, ne fruſtrà laboraverim in vobis.*

ARTICVLVS I.

De Gentilium ſolemnitatibus.

1176. NVlla tamen unquam extitit tam barbara natio, quæ vel verum Deum ratione naturali aſſecuta, vel dæmonum illuſionibus decepta omnigenum deorum ſibi monſtra confinxit, non aliquem illis cultum exteriorem decreverit, ac feſtos dies quotannis inſtituerit celebrandos, inſtitutoſq; piè ac religioſè obſervaverit. Conſtat id ex Lactant. *lib. 1. di vin. Inſtit. c. 4* & Engub. *lib. 3. de peren. Phi oſ.* Auguſtino *l 2. de Civit. c. 4* & *lib. 6. c. 8.* & *l 8. c. 12. 23. & 24.* Et ut à Gentilibus dæmonum illuſione deceptis incipiamus, inter Æthiopes qui antiquiſſimos ſe glori-

glorianturesse, & primùm Deos coluiſſe contendunt, quod Diodor.*lib.*4.probare videtur, quidam ſempiternos Deos poſuerunt; alii mortalis & corruptibilis naturæ participes; eſt enim eorum regio ampliſſima, ac ſubinde varia apud ipſos ſacra infinitaque portenta poſuere; ſemper tamen honores & cultus ei præſtandos intellexere.

1177. Ægyptii,apud quos primum Deorum genus extitiſſe volunt,ut tradit Diodor. *lib.*1.*rer. antiq. c.* 2. & Euſeb. *lib.*2.*de præparat.euan.c.*1. duos Deos imprimis coluerunt, Oſiridem, poſtea verò magnam aliorum turbam cõmenti ſunt,adeo ut non ſolùm homines,& animalia rationis expertia,ſed olera & allia pro Diis habuerint. Ex quo Mercurius in Aſclipio(quem Apuleius in latinum tranſtulit) viſibilia & contrectabilia ſimulacra, quibus ineſſe quoſdam ſpiritus ſive ad nocendum, ſive ad hominum deſideria complenda aſſeruit: quapropter eis divini honores & cultus deſerebantur; de qua re Auguſtinus 8. *de Civit.c.*23.

1178. Phænices inſuper plura de Diis & rerum principio tradiderunt, Dagonaque & Chamum coluerunt, de quibus plura Sachuniaton Phœnicum lingua conſcripſit, & in græcam tranſtulit Ioſephus Hebræus, ut placuit Cyrill.*lib.*6.*in Iulian.*ſive ut alii volunt, Philo. Tradit enim Euſebius *lib.*2.*de præpar. evang.c.*3. Athlantides Africanos gloriari à ſe Deorum genus emanaſſe, primoſque Deum coluiſſe Οὐρανὸν id eſt *Cælum*, quod apud ſe regnaſſe prædicabant,& Deorum omne genus procreaſſe, ut latè Diodorus *lib.* 4. *Bibliot.rer.antiq.* Phryges inſuper Cybelen matrem venerati ſunt: denique Perſæ Iovem, Mitram ſeu ſolem, tellurem & vento, coluerunt, ut refert Strabo *lib.* 15. Sol *Mitra* dictus, non tamen ab omnibus notus hoc nomine. Statius *l.*1.*Teb.*

> *Indignata ſequi torquentem cornua Mitram.*

Accinit Mantuanus,

> *Tunc veteres Divi, Phœbus quem Perſica Mitram*
> *Lingua vocat.*

1179. Fuerunt & apud Græcos ſolemnitates & feſta plura, & primò *Hecatonbea* à ſolemni ſacrificio Hecatõbe. Sic dicta, quòd in ea centum conſtruerentur aræ, totidemque oves mactarentur, ut author eſt Alexand. ab Alexand. *lib.*3.*dier. genial.c.*22. quod ſi hoc ſacrificium ab Imperatore fieri contigiſſet, centum Leones, centumve Aquilæ, aliave id genus animalia centena. Erant etiam & *Hyacinthia* feſta in honorem Apollinis, ſic dicta ab Hyacintho puero ab eo dilecto, de qua re ſic Ovid. inter alia:

> *Nec genuiſſe pudet ſparten Hyacinthon, honorq;*
> *Durat in hoc ævi, celebrandaq; more priorum*
> *Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.*

Plynteria etiam celebrantur Athenis in honorem Cereris, ut docet Iulius Pollux *li.*8. adeoque neceſſarium hoc feſtum Civitati putabant, ut nullus Athenienſium etiam ſumma coactus neceſſitate aliquid die illa operari auderet,

ut author eſt Xenophon *lib.*1.*rer. græc.* Erat & ſolennitas *Dyamaſtygoſis*, id eſt flagellationis apud Lacedæmonios maximè celebris, in qua ante aram nobiles etiam adoleſcentes flagellis affligebantur, parentibus adhortantibus ut ſeveriùs & duriùs vapularent: de qua Tertullianus *in Apolog.* & *in lib.ad martyr.* & Lucianus *in Anacharſi.* Feſtum denique *Apollinis Tymbræi* adeo ſolenne fuit Græcis & Troianis, ut interbellum per inducias ſtatuerint, ne exercitus tum ſacrificio abſtinere cogerentur, ut tradit dict. Cretenſis *lib.*4.*de bell.Troian.*

1180. Sed jam ad Romanos veniamus, qui ſe veriorem de ſacro exiſtimarunt notitiam adeptos. Cùm enim Numa annum in duodecim menſes diſtribuiſſet, eundem etiam in certa dierum genera diviſit, ita ut alii eſſent feſti, quos *otioſos* poſſumus dicere, alii profeſti, quos *negotioſos* alii denique Diis dicati erant, ut Macrob. *l.* 1. *Saturnal.c.* 16. Vocabantur autem *feſti à feriis*, ut aliqui volunt, unde & *feriati* dicti ſunt, vel certè *feſti*, quaſi *feſſi*, quia homines feſſi vel defeſſi reliquorum dierum operibus ac labore, his refici ac recreari ſolerent *Profeſti* dicebantur qui hominibus ad rem privatam publicamque adminiſtrandam conceſſi erant; ſic dicti quòd procul eſſent à Religione numinis divini. ut ait Feſtus. *Interciſi* erant deorum hominumque communes, quia quibusdam eorum horis fas erat, quibusdam verò neſas erat jus dicere. Erant & feſta *Parilia* vel *Palilia* nuncupata duodecimo Kal. Maii, qui Vrbis Romanæ natalis fuit. Erant & *Lupercorum* à poetis ſæpe repetita & 15. Kal. Mar.celebrata, quorum ſuperſtitio diu Romæ viguit, ut author eſt Plutarchus *in Ant. Caraiala* Erant & feſta *Liberalia* 16. Kal. April. in quibus togæ pueris dabantur, de quo Ovid. 3. faſtor. in fine.

> *Reſtat ut inveniam, quare toga libera detur*
> *Luciferis pueris, Candide Bacche tuis, &c.*

De his ſæpe Cicero *in epiſt. ad Attic.* dicebanturque *libera ia*, quòd eo die Sacerdotes per totum populum liberi ſederent, & coronati hedera ſacrificarent. Denique ut alia taceam, *Bacchanalia* ſingulis menſibus agi conſueverant, quæ poſteà ſublata à Poſthumio Conſule propter dedecus: de qua re qui plura deſiderat, legat Macrob. *loc. ſuprà cit.* Ioannem Guillel. Stuch. *de ſacrificiis Gentilium*, Girald. & alios, Ex quibus hoc unum licet colligere nimirum dies feſtos apud gentiles eos nuncupari, in quibus conſuevere ſacrificia quaſi naturali inſtinctu Diis offerre, vel in illorum honorem ludos exercere, quæ autem hiſce diebus Sacerdotes fieri prohiberent, quæ permitterent, fuſiùs enarrat Columell. *de re ruſt.* c 22.

ARTICVLVS II.

De Hebræorum faſtis.

1181 HEbræos jam accedamus, qui falſorum deorum figmenta abhorrentes, verum & unicum Deum interiori animi cultu pariter & exteriori venerati ſunt. Quod ut ex lege veteri demonſtremus ſupponendum eſt

Digitized by Google

primo, apud illos anni computationem quoad res civiles à menſe תשרי *Thiſri* correſpondente Septembri noſtro fieri ſolitam: quoad feſtivitates verò & alia ſacra, à menſe ניסן *Niſan*, qui Martio noſtro reſpondet; unde priori ſupputatione relictâ, de hac ſecunda intelligenda ſunt, quæ dicemus.

1182. Notandum præterea; apud Hebræos menſium exordium juxta lunæ inchoationem finitionemve computandum, ita ut primus dies inchoationis lunæ ſit primus menſis, atque ita reliqui ſecundùm lunæ mutationem. Quo ſuppoſito, primus cuiuſque menſis dies, feſtivus fuit apud Iudæos, dicebaturque græcè *Νεομηνία Neomenia*, id eſt, *Novilunium*, ſive *Nova Luna*: νέον enim *novum* & μὴν *menſem* ſeu μήνη *Lunam* ſignificat, unde Νεομηνία idem quod *Nova Luna*. In quo decepti ſunt Lyranus *Num*. 8. & Abulenſis ibidem *q*. 9. *&* *Levit*. 23 *q*. 5. qui νέον *novum &* μήνη *defectum* interpretantur. Hoc die nō erat ceſſandum ab opere ſervili, ſed dumtaxat ab aliis diverſus erat quantum ad ſacra, quia in eo offerebantur Domino in holocauſtum duo vituli de armento iuxta inſtitutum *libri Num c*. 28. Vbi obiter notanda Iudæorum ſtultitia, qui in ſuo Thalmud. *ord*. 4 *tract*. 6. *diſtinct*. 1 Deum aſſerunt hædi ſacrificium præcepiſſe ad expiandum ſcelus à ſe commiſſum, cùm lumen iniuſtè à luna ablatum ſoli attribuit, qua de re acutè Sixtus Senenſis *in ſua Bibliotheca*, & Burgenſis *in ſuo ſcrut*. 2. *p*. *diſt*. 6. *c*. 8. Fuit autem *Neomenia* feſtum inſtitutum in memoriam beneficii divinæ gubernationis, ut docet S. Thomas 1. 2. *q* 102. *a* 4. *ad* 10.

1183. Septimus præterea hebdomadæ dies ſanctificatus erat Domino, ita ut in eo Iudæi neque cibos neque alia neceſſaria alimenta pararent, ſed pridiè paratis veſcerentur, Sic enim I. ex Exod. 20. *Memento ut diem Sabbati ſanctifices, ſex diebus operaberis, ſeptimo autem die ſabbatum Domini Dei eſt, non facies omne opus in eo*, &c. Ratio inſtitutionis erat memoria beneficii creationis, ut ait S. Thomas ſuperiùs. Sed præter hæc feſta cuicumque menſi communia, erant & aliæ feſtivitates particulares, tum lege, tum majorum & ſeniorum decreto ſtatutæ.

1164. In Primo menſe Niſan, qui noſtro Mattio reſpōdet, erat feſtum פסח Pheſach, id eſt, *tranſitus*, vulgò dicitur *Phaſe* & à nobis *Paſcha*. Conſtat huius feſti inſtitutio ex Levit. 23 *Menſe primo quarta decima die menſis ad veſperum Phaſe Domini eſt, & quinta decima die menſis huius ſolemnitas azymorum Domini eſt, ſeptem diebus azyma comedetis, &c*. Ratio inſtitutionis fuit memoria illius beneficii, cum Deus occidit primogenitos Ægyptiorum, & Angelus Hebræorum domus non tetigit, earum poſtibus agni occiſi ſanguine ſignatis.

1185. Sed hic obſervandum, quod quartus decimus dies menſis non erat ſolemnis, niſi tantum à veſpera ſecunda, quia in ea agnus immolabatur, unde poterat vocari paſcha propter agnum, ſed non feſtum, ideò neque à laboribus vacabatur, ſed totus erat profeſtus, & ita dicitur Marci 14. *Primo die azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli, quo vis eamus & paremus tibi, ut manducemus Paſcha? & mittit duos ex diſcipulis, & dicit eis, ite in civitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, &c*. Quòd ſi dies ille fuiſſet feſtus, nec diſcipulis parare, nec homini illi lagenam aquæ bajulare in civitatem licuiſſet. Solùm igitur poſterior eius veſpera erat ſancta, & dies ille *Paſcha*, non tamen *feſtum Paſcha*, ut ſuprà diximus, poterat appellari, unde & Ioannes: *ante diem feſtum Paſcha*, feſtum ergo azymorum die ſequenti, decimâquintâ videlicet incipiebat, durabatque ſeptiduo: duos verò dies ſolemnes habebat, in quibus ab omni opere ſervili ceſſabatur. *Exod*. 12.

1186. Tertio inſuper die tertii menſis סיון *Sivan*, qui noſtro Majo reſpondet, feſtum erat שבועות *Sabuoth*, id eſt, *hebdomadarum*, quod ſeptem hebdomadis à die primo ſolemnitatis azymorum excluſivè expletis celebrabatur, & græcè Πεντηκοστή *Penteceſtes* ſeu quinquageſimus, videlicet dies, nominatur. Conſtat id ex Levitici cap. 23. *Numerabitis ergo ab altera die Sabbati in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas uſq; ad alteram diem expletionis hebdomadæ prima, id eſt, quinquaginta dies, & ſic offeretis ſacrificium novum Domino*. & inferiùs, *& vocabitis hunc diem celeberrimum atq; ſanctiſſimum omne opus ſervile non facietis in eo. Legitimum ſempiternum erit in cunctis habitaculis & generationibus veſtris*. Ratio autem inſtitutæ feſtivitatis ea fuit, ut populus Deo pro lege in tabulis contentâ grates referret. Colligitur id ex c. 16. *Deuter*. ubi hac feſtivitate conſtituta ſubditur, *& recordaberis quoniam ſervus fueris in Ægypto, cuſtodieſque ac facies quæ tibi præcepta ſunt*.

1187. Septimi menſis תשרי *Thiſri*, qui Septembri correſpondet, primus dies Iudæis erat maximè ſolemnis, appellabaturque השנה - ראש Ros-aſana, *Caput* ſive *principium anni*. Menſis enim ille, ut diximus, erat anni principium quoad res politicas & civiles, exiſtimaruntque aliqui ex Hebræis eo menſe mundum habuiſſe principium, ſed de hoc alibi. Fuit ergo ea feſtivitas inſtituta Levit. 23 *Loquere filiis Iſrael, menſe ſeptimo prima die menſis erit vobis Sabbatum memoriale clangentibus tubis, & vocabitur ſanctum, omne opus ſervile non facietis in eo*. Ratio inſtitutionis fuit memoria Iſaaci ab immolatione liberati ariete *Gen* 22 in eius locum ſuccedaneo: ideoque die illa tubis arietinis clangebatur.

1188. Decima eiuſdem menſis feſtivitas erat כפורים-יום *Iom kiphurim*, id eſt, *Dies expiationum aut expurgationum*, vulgò dicta *Sabbatum magnum*: ſic Levit. 23. *decimo die menſis huius ſeptimi dies expiationum erit celeberrimus & vocabitur ſanctus, affligetiſq; animas veſtras in eo, & offeretis holocauſtum Domino: omne opus non facietis in tempore diei huius, quia dies propitiationis eſt, ut propitietur vobis Dominus Deus veſter. Omnis anima quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis ſuis*. Ratio inſtitutionis fuit memoria beneficii, quo Deus indulſit idololatriæ peccatum in vituli adoratione commiſſum.

1189. In hac expiationis feſtivitate obſervandum pro omnibus feſtis, interdum præcipi ut abſtineatur ab omni opere: interdum non ſimpliciter ab omni opere, ſed ab omni opere ſervili. Cum dicitur ſimpliciter *ab omni opere* intelligitur eo die neque ignem incendi, neque cibos parari poſſe, quod ut in Sabbato, ſic & in hac expiationis feſtivi-

Digitized by Google

feſtivitate erat ſervandum; nam dicitur Levit. 23. *Omne opus non facietis in eo: Sabbatum Domini eſt*, & de hoc feſto *Omne opus non facietis in tempore diei huius*. Quo loco ſicut & *Num.* 19. in multis codicibus additur *ſervile*, ſed abundat, neque eſt in Hebræo aut græco, & inſuper colligitur ex ſequentibus. *Qui operis quidpiam fecerit, delebo eũ de populo ſuo.* Cùm de cæteris ſolennitatibus lex agit, additur, *omne opus ſervile*. Hinc cùm *Deut.* 16 de extremo Azymorum die dicitur, *Non facietis opus*, ſubaudiendum *ſervile*, quod & antè explicaverat *Levit.* 23. Ideoque dicunt 70. Interpretes, *Non facietis omne opus, præter ea quæ fient animæ*, id eſt, *ciborum præparationes*. Quæ verba myſticè ſumpta utilem conceptum ſuggerunt; Nullum etenim opus ſolennibus diebus agendum niſi negotium animæ; cùm juſtum ſit reliquis diebus opera molientem corporea, feſtis ſpiritualia ſolummodo moliri.

1190. Hoc eodem menſe celebrari conſueverat feſtum סכות *Su beth*, id eſt, *Tabernaculorum*, idque ſeptiduo. Qua de re Levit. 23. *A quinto decimo die menſis huius erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino.* Et poſt pauca feſtivitatis huius ratio ſubditur, *Vt diſcant poſteri veſtri, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Iſrael, cùm eduxerim eos de terra Ægypti Ego Dominus Deus veſter.* Dicebaturque ſolennitas hæc græcè σκηνοπηγία *Scenopegia*, de qua Ioannes *c.* 7. *Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorũ Scenopegia &c.* Dies vero feſtivitatis huius ערבה *Araba*, id eſt, *Salices*, appellabantur: quia Iudæi manibus ramum myrti, ſalicis, palmæ aut citri deferebant, ut docet Ioſeph. *lib* 3. *Antiq c.* 10. & Moyſes Ægypt. *lib.* 3 *Doctoris dubitant. c.* 44 Neq; intelligendum quod primo tantum die huiuſmodi ramos geſtarent, in quo deceptus fuit Abulenſis *Levit* 23 *q.* 18. neq; ſeptimo tantum, ut alii, ſed toto ſeptiduo quod patet ex ipſo textu Levit. 23 *Sumetiſq; vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpatuſq; palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo veſtro, celebrabitiſq; ſolennitatem ejus ſeptem diebus per annum* Cùm verò anteà dixiſſet feſtum Tabernaculorum ſeptem diebus peragendum, modò cùm ramos primo die ſumi præcipit, meritò, ne quis putaret eo tantùm die ſumendos, addidit *celebratiſq; ſolennitatem ejus ſeptem diebus*. Cùm vero dicitur: *Sumetis fructus arboris*, nomine fructuum intelligendi ſunt rami, eiuſcemodi fructuum feraces.

1191. Dies poſt hoc ſeptiduum octavus & huius menſis vigeſimus ſecundus, cæteris erat longè celebrior dicebaturq; עצרת Aſereth *Cœtus ſeu congregatio*, de quo Levit. 23. *Dies quoq; octavus erit celeberrimus atq; ſanctiſſimus, & offeretis holocauſtum Domino, eſt enim cœtus atq; collectæ, omne opus ſervile non facietis in eo.* Duplex autem *dies cœtus* apud Iudæos extitit, alter erat ſeptim⁹ azymorũ, alter is de quo in propoſito loquimur; & de hoc D. Thomas ſic ait, 1. 2. q. 102 a. 4 ad 10. *Octavo die celebrabatur aliud feſtum, ſcilicet cœtus atq; collectæ, in quo colligebantur à populo ea, quæ neceſſaria erant ad expenſas divini cultus, & ſignificabatur adunatio populi, & pax præſtita in terra promiſſionis.* Idem docent Lyran. *Levit.* 23. & Abulenſ. *ibi l. q.* 26. & 27. quod vanè & acriter impugnat Burgenſis *addition. ad illud c. Lev.* primò, quia ſeptimus azymorum dies ſimiliter *dies cœtus* dicebatur, nulla tamen in eo colligebatur pecunia; collectio etenim iſta pecuniarum in uſus templi primo menſis duodecimi die per totam terram promiſſionis fieri conſueverat. Probabiliſſimum igitur eſt, *diem cœtus* vocari, quia in eo omnes ſimul tabernaculis relictis convenirent in templum, gratias Deo ſolennibus ſacrificiis relaturi, quòd poſt nimis prolixam quadraginta annorum peregrinationem omnes Tribus in terram promiſſionis tandem advenirent incolumes, & optata diu quiete fruerentur. Simili de cauſâ dies extremus Azymorum nomine ſimili fuit appellatus; quia nimirum licèt trepidi & feſtinantes Ægypto fuiſſent elapſi, omnes nihilominus ſoſpites in unum eundemq; exercitum conveniſſent. Iuvat inſuper, quòd ubi nos dicimus *diem cœtus* ſive *collectæ*, ſeptuaginta Interpretes ſemper utantur nomine ἐξόδιον *exodium*, quod *exitum* vel *finem* ſignificat, & propriè canticum, quod hiſtriones ſcenâ exeuntes canebant. Vnde celebrem illam gratiarum actionem, qua cœtus filiorum Iſrael terminabat duas illas Azymorum & Tabernaculorum feſtivitates atque è loco ſancto in ſuas urbes revertebatur, non immeritò ἐξόδιον appellatur.

1192. Vigeſimà quintâ noni menſis כסלו *Kisleu*, qui reſpondet Novembri, erat feſtum חנכה *Anuca*, id eſt, *dedicationis templi*. Poſtquam enim Iudas Machabæus inſignem 1. *Machab.* c. 4. contra duces à Rege Antiocho Epiphane in Iudæam miſſos obtinuiſſet victoriam: templũ triennio antè ab eodem rege prophanatum, & porcino ſanguine pollutum mundari curavit, & omnia legitima reſtaurari, ut latiùs *c. ſuprà citato* & à Ioſepho *l.* 12. *Antiq. c.* 11. narratur; atque in huius rei memoriam feſtivitatem ſupradictam quotannis per dies octo à poſteris celebrandam inſtituit, quæ græcè ἐγκαίνια dicebatur, ut patet Ioan. 10. 22. *Facta ſunt encænia in Hieroſolymis & hyems erat.*

1193. Denique duodecimo menſe אדר *Adar*, qui apud nos Februarius, feſtum פורים *Phurim*, id eſt, *Sortium* celebrabatur. Ratio inſtitutionis extat *libri Eſther* c. 9. in memoriam ſcilicet ultionis, quâ ſe Mardochæus & Iudæi ſuſpenſo Aman de inimicis vindicârunt. Solùm hìc advertendum, menſes apud Hebræos ſecundum lunæ revolutionem ſolitos numerari, & quoniam luna 29. diebus & horis 12 curſum ſuum abſolvit, hinc unus menſis 29 diebus alius 30. conſtabat, atque ita eorum annus 354. dies cõplectebatur, deficientibus ad rationem anni ſolaris undecim diebus, unde ut annum ſuum ſolari æquarent, habuerunt annos aliquot emboliſmicos, quorum nunc ſecundo, nunc tertio menſis decimus tertius addebatur, qui diebus & minutis illis conſtabat, qui ex annis lunaribus redundabant, quo anno ſepties intercalato, intra novemdecim annorum ſpatium anni Lunares æquabantur ſolarib⁹ in quolibet enim novemdecim annorum curriculo intercalatio fiebat tertio, ſexto, octavo, undecimo, decimoquarto, decimo ſeptimo, & decimo nono. Ille ergo menſis additus appellabatur ואדר *Veadar*, & quotieſcumque addebatur, decimo tertio eiuſdem die & ſequenti decimoquarto feſtum *Phurim* & non in *Adar* obſervabatur.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS. III.

Omnes præcepto divino feſta colere tenentur.

1194. EX dictis igitur ſatis compertum, plurium feſtorum in Veteri Teſtamento obſervantiam inſtitutionis fuiſſe divinæ, & conſtat etiam ex *Deut.5. Exod.12. & 30. & Ezech.20.* Notandum nihilominus, præceptum Decalogi de Sabbato ſervando non ſolum cærimoniale fuiſſe, ſed etiam morale; cærimoniale quidem, quatenus determinabat tempus, quo feriandum erat & divino cultui vacandum: morale verò, quatenus ſtatuebat, ut homo qui corpore conſtat & animâ, aliquo ſaltem tempore ferietur corpore & anima divinæ laudi, contemplationi & venerationi intus, ut ita videlicet corpus labore fatigatũ requie terrena non careat, & ipſa mens ab externis occupationibus libera divinæ legis meditatione ſeſe reficiat, Deoque debitum cultum cum gratitudine deferat, à quo tot beneficia citra meritum accepit. Ita docet D. Thomas 1.2.*q.*100.*a.3. ad* 2 & 2.2 *q.*122 *a.*4. & Deus ipſe per Regium prophetam inſtigat, dicens: *Vacate & videte, quoniã ego ſum Deus.*

1195. Hinc colligo præceptum de feſtorum obſervatione ea ex parte, quâ tempus aliquod divino cultui dicari expoſtulat, ad legem non ſolum naturalem, ſed & evangelicam pertinere. Prima pars huius aſſertionis ex eo probatur, quod omnia præcepta moralia ſint etiam legis naturalis, ut docet D. Thom. 1.2.q.100.a.1. ex Paulo ad Ro. 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt.* De qua re videndus Soto *lib.2 de Iuſtit. & jur.q.*3.*a.*1. & Lactant. *lib.1 divin.inſtit.c.4. & ſequent.* & alii ſuperiùs relati, idque omnia pœnè ex variis authoribus in principio huius diſputationis adducta confirmant.

1196. Probatur ſecunda: quia ſi præceptum hoc ad jus naturale & moralem veteris teſtamenti legem pertineat, evidenter ſequitur etiam eſſe divinum evangelicæ legis, cum hæc ea ſolummodo præcepta contineat, quæ naturalia & moralia ſunt, & quæ divina Sacramenta concernunt, ut docet S. Thomas 1.2. *q.*108.*a.*1. & 2. & *quodlib.* 49. & 13. licèt enim cærimonialia, & legalia veteris legis promulgato evangelico ceſſaverint, moralia tamen non abrogata à Chriſto, ſed potiùs confirmata fuerunt, non quidem in virtute veteris legis, ſed legis naturalis & moralis inſtituti. de Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.*

1197. Ex his ulteriùs colligitur vera Concilii Triburienſis interpretatio, quod *c. licet de feriis.* declaravit, veteris & novi teſtamenti pagina ſeptimum diem humanæ quieti lege ſpeciali fuiſſe deputatum, veteri enim lege, quà cærimonialis erat, determinatè ſeptima dies cultui divino deputabatur, quà verò lex eadem erat moralis, præcepto de diei ſeptimæ obſervatione nil aliud mandabat, niſi indeterminatè aliquod quodcunque tandem tempus deſignari, quo fidelibus ab operum ſervilium exercitio foret ceſſandum, ut ſe Deo colendo liberiùs impenderent cumque quà moralis, ut ſuprà diximus, ea Lex in evangelicam tranſierit, patet quid Concilium verbis allegatis ſignificatum voluerit. De hac re videndus Burgenſis 1. *par. ſui ſcrut.*

ARTICVLVS IV.

Determinare feſtos dies, juris eſt poſitivi.

1198. ID ex antedictis, ut ea conſideranti patet, clariſſimè ſequitur; Si enim nec naturalis nec evangelica lex ullos dies, quibus divino cultui vacandum ſit, determinatè præſcribat & cæremonialis, cui id competebat, evangelii promulgatione ceſſaverit: conſequens eſt id munus juri poſitivo relinqui. Hinc factum, ut dies omnes, quibus religionis causâ feriamur, jure Pontificio ſint inſtituti, ut inter multos alios probat S. Thom. 2.2 *q* 122. *a.* 4. Anton. 2.*p. tract.*9. c.7. & horum feſtorum fit mentio *Cap.* 1. *de Conſecrat.d.3.c.2 & c.ult. de feriis* quibus capitibus probatur, Epiſcopos poſſe in memoriam alicuius martyris & cuiuslibet ab Apoſtolica ſede in ſanctorum numerum relati, diem feſtum inſtituere, quod jam inde ab initio Eccleſiæ Epiſcopos ſemper feciſſe probat Thomas Waldenſis *de Sacramental.*c 142. & alii, qui noſtris temporibus contra hæreticos ſcripſerunt, & patet ex Clemente Rom. *l.*8.*Conſtit. apoſt c.*33. ubi dicit: *In diebus Apoſtolorum vacent: magiſtri enim veſtri fuerunt ad docendum vos de Chriſto, vobiſq; Spiritum Sanctum dederunt. —— In die Stephani protomartyris item vacent, ac reliquis diebus Sanctorum martyrum, qui Chriſtum ſua vita antepoſuerunt.* Explicat enim meo judicio hæc conſtitutio locum Pauli *ad Hebræos* 13. dicentis: *Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis loquuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitũ converſationis, imitamini fidem.* Id clariùs patebit, ſi utriusque verba conferamus. Paulus dicit: *Mementote præpoſitorum veſtrorum*, Apoſtolica Conſtitutio præcipit vacare in diebus apoſtolorum, quia magiſtri & Præpoſiti noſtri fuerunt, vacare, inquam, ut ſuppetat otium ad eorum memoriam ſtudio divini cultûs & vitæ apoſtolicæ contemplatione celebrandam. Paulus iterum dicit, *qui vobis loquuti ſunt verbum Dei*, Apoſtolica Conſtitutio, *veſtri enim magiſtri fuerunt ad docendum vos de Chriſto.* Paulus denique: *quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.* Apoſtolica Conſtitutio; *Qui Chriſtum vita ſua antepoſuerunt.* Exitus enim converſationis illorum non alius fuit, quàm Chriſtum vitæ ſuæ anteponendo, mortem ſtrenuè pro ejus confeſſione ſubire. Ecce quàm pulchrè & quaſi ad amuſſim Apoſtolus & apoſtolica Conſtitutio conſonent. Vtrumque locum imitatus Ignatius epiſt. ad Antiochenos ait: *Petri & Pauli fuiſtis diſcipuli, ne deperdatis depoſitum (id eſt imitemini illos) mementote Eubodii ſanctiſſimi Paſtoris veſtri, qui primus poſt Apoſtolos gubernacula veſtra eccleſiæ ſortitus eſt: non ſimus puderi patri, ſimus genuini filii, id eſt proprii non adulterini.* Eodem modo loquitur S. Ephrem. lib.1. de lucta ſpirit. c.2. *Obſecro vos fratres imitatores eſtote Patrum, qui ſanctiſſima ſua inſtitutione templum Dei puriſſimum extiterunt: horum converſationem diligite, horum exempla ſectamini: feſtinemus*

mus fieri imitatores inſtitutionis eorum. Atque hanc antiquam Eccleſiæ conſuetudinem confirmat, quod Symeon Metaphraſtes in vita Ioannis Apoſtoli, meminerit feſtiuitatis ſtatim poſt eius diſceſſum in illius honorem celebratæ, quod etiam de Matthæo Apoſtolo narrat Abdias Babylonicus *lib.7. de certamine.* Denique his ſimilia conſtat ex Baſilio *in 4. martyres, & in Mamantem martyrem, & pſalmum* 114. Cypriano *epiſt 5. ad presbyteros & Diaco.* Nazianzeno *orat.3.* Chryſoſtomo *hom. 19. ad populum Antioch.* Cyrillo Alexand. *l.9 in Ioan. c.18.* & omnibus aliis Patribus. Exſtant & ea de re plura Conciliorum Decreta. Concilium Africanum c.13. decernit, ut legantur Martyrum paſſiones, cùm eorum anniverſarii dies recoluntur. Concilium Gangrenſe c.20. anathemate damnat eos, qui memorias martyrum perturbant, & miniſteria quæ in eorum baſilicis celebrantur. Similia ſtatuit Concilium Carthaginenſe primum c.2. Et his clariùs Concilium Agathenſe ſub Cæleſt. 1. c.63. & Nicænum II. quod eſt Generale ſeptimum, & Conſtantinopolitanum II. quod eſt generale quintum, ac plurima alia, quæ longum eſſet recenſere.

1200. Hanc autem feſtorum inſtitutionem docet Iſidorus *c.34. de eccleſiaſt officiis.* eò collimare, ut ſanctorum vita in memoriã revocata ad imitationem nos provocet, ipſique precibus noſtris ſollicitati nos meritis & orationibus adjuvent. Vnde Hieronymus adverſus Vigilant. *Dicis, inquit, in libello tuo, quod dum vivimus, mutuò orare poſſumus, poſtquam autem mortui fuerimus, nullius ſit pro alio exaudienda oratio, præſertim cùm martyres ultionem ſui ſanguinis obſecrantes impetrare nequiverint. Si Apoſtoli & martyres adhuc in corpore conſtituti poſſunt orare pro cæteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſolliciti, quantò magis poſt victorias, coronas & triumphos? Vnus homo Moyſes ſexcentis millibus armatorum impetrat à Deo veniam, & Stephanus imitator Domini ſui, & primus martyr in Chriſto perſecutoribus veniam deprecatur, & poſtquam cum Chriſto eſſe cæperint, minus valebunt?* Paulus *Apoſtolus 276. dicit ſibi in navi animas condonatas, & poſtquam reſolutus eſſe cœperit cum Chriſto, ora clauſurus eſt, & pro his qui toto orbe ad ſuum evangelium crediderunt, mutire non poterit?*

1200.b Poteſt hæc doctrina confirmari à ſimili; Etenim ſi Angeli apud Deum intercedant pro nobis, cur non æquè & ſancti maximè cùm illis ſint æquales in gloria, ut aſſerit Chriſtus ipſe *Luc. 20,36.* Angelos autem pro nobis orare ex *Tobia 17. cap.* conſtat, ubi Raphael ad Tobiam: *Manifeſto, inquit, vobis veritatem, & non abſcondam à vobis occultum ſermonem: quando orabas cum lacrymis & ſepeliebas mortuos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Et Ioannes *Apocal. 5.* vidit *quatuor animalia & 24. Seniores habentes ſinguli cytharas & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorum, & c.8.* Vidit Angelum ſtantem ante altare, habentem thuribulum aureum, & data eſſe illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod erat ante thronum Dei. Et *Zachar. 1.* Angelus orat pro populo Iudæorum in captivitate conſtituto. Atque ut miſſis Angelis ad homines veniamus; Onias ſummus Sacerdos *2. Macha. 15.* à morte ſua Iudæ Machabæo orans pro populo Iudæorum apparuit, & cum ipſo alius quiſpiam, de quo Onias ad Machabæum: *Hic eſt fratrum amator & populi Iſrael, hic eſt qui multum orat pro populo & univerſa ſancta civitate, Hieremias Propheta Domini.* Denique Cyprianus epiſt. 1. ad Cornel. *Memores noſtri invicem ſimus concordes atq; unanimes utrobiq; pro nobis ſemper oremus, preſſuras & angustias mutuâ charitate relevemus, & ſi quis noſtrum prior divinæ dignationis celeritate præceſſerit, perſeveret apud Dominum noſtra dilectio, pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio.*

1201. Huc etiam facit, quod hoc ipſo quo ſancti à nobis precibus honorantur, etiam in ipſis honoretur Deus; nam qui martyrem colit, colit & ipſum Deum, qui ei martyrii gratiam conceſſit, unde Auguſtinus 20 de Civit. c.3. *Donatius in nobis, nos quoq; ipſi vovemus & reddimus ei. Beneficiorum eius, ſolennitatibus, feſtis, & diebus ſtatutis dicamus ſacramusq; memoriam, ne volumine temporum ingrata ſubrepat oblivio, & ſacrificamus hoſtiam humilitatis & laudis in ara cordis igne fervidã charitatis.* Rectè itaque veneramur ſanctos, cùm primò in ipſis tantarum virtutum & gratiæ largitorem laudemus Deum, qui eos à nobis procul dubio vult honorari, quos ipſe tanquam amicos maximis honoribus dignatur, ut docet Chriſtus Ioan.12. *Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum pater meus.*

ARTICVLVS V.

Sanctorum ſolennitates quæ? Natalitia cur dicta? Expenduntur Pauli Apoſtoli verba contra nos num. 276. obiecta.

1202. IN his ergo ſanctorum ſolennitatibus, quomodo ſint agendæ vigiliæ D. Pater diſponit. Verùm quia non omnibus ſanctis ob nimiam eorum multitudinem eſt aſſignata ſolennitas, ideò poſtquam dixit *in ſanctorum verò feſtivitatibus*, addit *vel omnibus ſolennitatibus*, ut ſignificet ſe non de omnibus ſanctorum feſtis, ſed de præcipuis & ſolennioribus loqui. *In his ergo, ſicut diximus Dominico die agendum, ita agatur; excepto quod pſalmi aut Antiphona, vel lectiones ad ipſum diem pertinentes dicantur: modus autem ſupradictus teneatur.*

1203. Ratio autem, cur D. P. Benedictus & Eccleſia paſſim huiuſmodi ſanctorum feſtivitates appellat *natalitia*, hæc eſt, quòd per mortem, quã catholicæ Veritati perhibuerunt teſtimonium, aut virtutum ſuarum curſum compleverunt, in meliorem vitam, æternam nempe, fuerint renati, ut de omnibus vivã in ſe fide credentibus docet Chriſtus Ioan. 11. *Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit vivet.* Vnde & patria cæleſtis *Viventium regio* eſt appellata.

1204. Iam ad objectiones reſpondendum, & ad primã ex Paulo *ad Rom.* 14. dico: perperàm ab hæreticis locum iſtum contra nos adduci, cùm conſtet concedentibus etiã ipſorum aſſeclis Melanchthone, Bucero, Beza, ſermonem eſſe Apoſtolo de feſtis & ieiuniis Iudæorum, nondum enim Sanctorum feſta & jejunia Eccleſia Chriſtianis injunxerat: ita ut iuxta D. Hieronymum ſenſus loci illius ſit: A-

lius

ARTICVLVS. III.

Omnes præcepto divino feſta colere tenentur.

1194. EX dictis igitur ſatis compertum, plurium feſtorum in Veteri Teſtamento obſervantiam inſtitutionis fuiſſe divinæ, & conſtat etiam ex *Deut.5. Exod.12. & 30. & Ezech.20.* Notandum nihilominus, præceptum Decalogi de Sabbato ſervando non ſolum cærimoniale fuiſſe, ſed etiam morale: cærimoniale quidem, quatenus determinabat tempus, quo feriandum erat & divino cultui vacandum: morale verò, quatenus ſtatuebat, ut homo qui corpore conſtat & animâ, aliquo ſaltem tempore ferietur corpore & anima divinæ laudi, contemplationi & venerationi intus, ut ita videlicet corpus labore fatigatū requie terrena non careat, & ipſa mens ab externis occupationibus libera divinæ legis meditatione ſeſe reficiat, Deoque debitum cultum cum gratitudine deferat, à quo tot beneficia citra meritum accepit. Ita docet D. Thomas *1.2.q.100.a.3. ad 2* & 2 2 *q.122 a.4.* & Deus ipſe per Regium prophetam inſtigat, dicens: *Vacate & videte, quoniã ego ſum Deus.*

1195. Hinc colligo præceptum de feſtorum obſervatione ea ex parte, quâ tempus aliquod divino cultui dicari expoſtulat, ad legem non ſolum naturalem, ſed & evangelicam pertinere. Prima pars huius aſſertionis ex eo probatur, quod omnia præcepta moralia ſint etiam legis naturalis, ut docet D.Thom. 1.2.q.100.a.1. ex Paulo ad Ro. 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt.* De qua re videndus Soto *lib.2 de Iuſtit. & jur.q.3.a.1.* & Lactant. *lib. 1 divin.inſtit.c.4. & ſequent.* & alii ſuperiùs relati, idque omnia pœnè ex variis authoribus in principio huius diſputationis adducta confirmant.

1196. Probatur ſecunda: quia ſi præceptum hoc ad jus naturale & moralem veteris teſtamenti legem pertineat, evidenter ſequitur etiam eſſe divinum evangelicæ legis, cum hæc ea ſolummodo præcepta contineat, quæ naturalia & moralia ſunt, & quæ divina Sacramenta concernunt, ut docet S. Thomas 1.2. *q.108.a.1.* & 2. & *quodlib.* 49.& 13. licèt enim cærimonialia, & legalia veteris legis promulgato evangelico ceſſaverint, moralia tamen non abrogata à Chriſto, ſed potiùs confirmata fuerunt, non quidem in virtute veteris legis, ſed legis naturalis & moralis inſtituti. de Matth.19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.*

1197. Ex his ulteriùs colligitur vera Concilii Triburienſis interpretatio, quod *c.licet de feriis.* declaravit, veteris & novi teſtamenti pagina ſeptimum diem humanæ quieti lege ſpeciali fuiſſe deputatum, veteri enim lege, quà cærimonialis erat, determinatè ſeptima dies cultui divino deputabatur, quà verò lex eadem erat moralis, præcepto de diei ſeptimæ obſervatione nil aliud mandabat, niſi indeterminatè aliquod quodcunque tandem tempus deſignari, quo fidelibus ab operum ſervilium exercitio foret ceſſandum, ut ſe Deo colendo liberiùs impenderent cumque quà moralis, ut ſuprà diximus, ea Lex in evangelicam tranſierit, patet quid Concilium verbis allegatis ſignificatum voluerit. De hac re videndus Burgenſis *1.par. ſui ſcrut.*

ARTICVLVS IV.

Determinare feſtos dies, juris eſt poſitivi.

1198. ID ex antedictis, ut ea conſideranti patet, clariſſimè ſequitur; Si enim nec naturalis nec evangelica lex ullos dies, quibus divino cultui vacandum ſit, determinatè præſcribat & cærimonialis, cui id competebat, evangelii promulgatione ceſſaverit: conſequens eſt id munus juri poſitivo relinqui. Hinc factum, ut dies omnes, quibus religionis causâ feriamur, jure Pontificio ſint inſtituti, ut inter multos alios probat S. Thom. 2.2 q.122. a.4. Anton. 2.p. tract.9. c.7. & horum feſtorum fit mentio *Cap. 1. de Conſecrat.d.3 c.1. & c.ult. de feriis* quibus capitibus probatur, Epiſcopos poſſe in memoriam alicuius martyris & cuiuslibet ab Apoſtolica ſede in ſanctorum numerum relati, diem feſtum inſtituere, quod jam inde ab initio Eccleſiæ Epiſcopos ſemper feciſſe probat Thomas Waldenſis *de Sacramental.c 142.* & alii, qui noſtris temporibus contra hæreticos ſcripſerunt, & patet ex Clemente Rom. *l.8.Conſtit.apoſt.c.33.* ubi dicit: *In diebus Apoſtolorum vacent: magiſtri enim veſtri fuerunt ad docendum vos de Chriſto, vobiſq; Spiritum Sanctum dederunt.* —— *In die Stephani protomartyris item vacent, ac reliquis diebus Sanctorum martyrum, qui Chriſtum ſuæ vitæ antepoſuerunt.* Explicat enim meo judicio hæc conſtitutio locum Pauli *ad Hebræos 13.* dicentis: *Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis loquuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitũ converſationis, imitamini fidem.* Id clariùs patebit, ſi utriusque verba conferamus. Paulus dicit: *Mementote præpoſitorum veſtrorum,* Apoſtolica Conſtitutio præcipit vacare in diebus apoſtolorum, quia magiſtri & Præpoſiti noſtri fuerunt, vacare, inquam, ut ſuppetat otium ad eorum memoriam ſtudio divini cultûs & vitæ apoſtolicæ contemplatione celebrandam. Paulus iterum dicit, *qui vobis loquuti ſunt verbum Dei,* Apoſtolica Conſtitutio, *veſtri enim magiſtri fuerunt ad docendum vos de Chriſto.* Paulus denique; *quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.* Apoſtolica Conſtitutio; *Qui Chriſtum vita ſua antepoſuerunt.* Exitus enim converſationis illorum non alius fuit, quàm Chriſtum vitæ ſuæ anteponendo, mortem ſtrenuè pro ejus confeſſione ſubire. Ecce quàm pulchrè & quaſi ad amuſſim Apoſtolus & apoſtolica Conſtitutio conſonent. Vtrumque locum imitatus Ignatius epiſt. ad Antiochenos ait: *Petri & Pauli fuiſtis diſcipuli, ne deperdatis depoſitum (id eſt imitemini illos) mementote Evodii ſanctiſſimi Paſtoris veſtri, qui primus poſt Apoſtolos gubernacula veſtræ eccleſiæ ſortitus eſt: non ſimus pudori patri, ſimus genuini filii, id eſt proprii non adulterini.* Eodem modo loquitur S. Ephrem. lib.1. de lucta ſortit.c.a, *Obſecro vos fratres imitatores eſtote Patrum, qui ſanctiſſima ſua inſtitutione templum Dei puriſſimum exſtiterunt: horum converſationem diligite, horum exempla ſectamini: feſtine-*

mus

Digitized by Google

mus fieri imitatores inſtitutionis eorum. Atque hanc antiquam Eccleſiæ conſuetudinem confirmat, quod Symeon Metaphraſtes in vita Ioannis Apoſtoli, meminerit feſtivitatis ſtatim poſt eius diſceſſum in illius honorem celebratæ, quod etiam de Matthæo Apoſtolo narrat Abdias Babylonicus *lib.7.de certamine.* Denique his ſimilia conſtat ex Baſilio *in 4. martyres, & in Mamantem martyrem, & pſalmum* 114. Cypriano *epiſt.5. ad presbyteros & Diac.* Nazianzeno *orat.3.* Chryſoſtomo *hom.19.ad populum Antioch.* Cyrillo Alexand. *l.9 in Ioan.c.18.* & omnibus aliis Patribus. Exſtant & ea de re plura Conciliorum Decreta. Concilium Africanum c.13. decernit, ut legantur Martyrum paſſiones, cùm eorum anniverſarii dies recoluntur. Concilium Gangrenſe c.20. anathemate damnat eos, qui memorias martyrum perturbant, & miniſteria quæ in eorum baſilicis celebrantur. Similia ſtatuit Concilium Carthaginenſe primum c.2. Et his clariùs Concilium Agathenſe ſub Cæleſt.1.c.63. & Nicænum II. quod eſt Generale ſeptimum, & Conſtantinopolitanum II. quod eſt generale quintum, ac plurima alia, quæ longum eſſet recenſere.

1200. Hanc autem feſtorum inſtitutionem docet Iſidorus *c.34.de eccleſiaſt. officiis.* eò collimare, ut ſanctorum vita in memoriā revocata ad imitationem nos provocet, ipſique precibus noſtris ſolicitati nos meritis & orationibus adjuvent. Vnde Hieronymus adverſus Vigilant. *Dicis*, inquit, *in libello tuo. quod dum vivimus, mutuò orare poſſumus, poſtquam autem mortui fuerimus, nullius ſit pro alio exaudienda oratio, præſertim cùm martyres ultionem ſui ſanguinis obſecrantes impetrare nequiverint. Si Apoſtoli & martyres adhuc in corpore conſtituti poſſunt orare pro cæteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſoliciti, quantò magis poſt victorias, coronas & triumphos? Vnus homo Moyſes ſexcentis millibus armatorum impetrat à Deo veniam, & Stephanus imitator Domini ſui. & primus martyr in Chriſto perſecutoribus veniam deprecatur, & poſtquam cum Chriſto eſſe cœperint, minus valebunt? Paulus Apoſtolus* 276. *dicit ſibi in navi animas condonatas, & poſtquam reſolutus eſſe cœperit cum Chriſto, ora clauſurus eſt, & pro his qui toto orbe ad ſuum evangelium crediderunt, mutire non poterit?*

1200.b Poteſt hæc doctrina confirmari à ſimili; Etenim ſi Angeli apud Deum intercedant pro nobis, cur non æquè & ſancti maxime cùm illis ſint æquales in gloria, ut aſſerit Chriſtus ipſe *Luc.*30.36. Angelos autem pro nobis orare ex *Tobia* 17. *cap.* conſtat, ubi Raphael ad Tobiam: *Manifeſto*, inquit, *vobis veritatem, & non abſcondam à vobis occultum ſermonem: quando orabas cum lacrymis & ſepeliebas mortuos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Et Ioannes *Apocal.*5. vidit *quatuor animalia & 24. Seniores habentes ſinguli cytharas & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorum, & c.*8. Vidit Angelum ſtantem ante altare, habentem thuribulum aureum, & data eſſe illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod erat ante thronum Dei. Et *Zachar.*1. Angelus orat pro populo Iudæorum in captivitate conſtituto. Atque ut miſſis Angelis ad homines veniamus; Onias ſummus Sacerdos 2.*Macha.*15. à morte ſua Iudæ Machabæo orans pro populo Iudæorum apparuit, & cum ipſo alius quiſpiam, de quo Onias ad Machabæum: *Hic eſt fratrum amator & populi Iſrael, hic eſt qui multum orat pro populo & univerſa ſancta civitate, Hieremias Propheta Domini.* Denique Cyprianus epiſt. 1. ad Cornel. *Memores noſtri invicem ſimus concordes atque unanimes utrebique pro nobis ſemper oremus, preſſuras & anguſtias mutuâ charitate relevemus, & ſi quis noſtrum prior divinæ dignationis celeritate præceſſerit, perſeveret apud Dominum noſtra dilectio, pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio.*

1201. Huc etiam facit, quod hoc ipſo quo ſancti à nobis precibus honorantur, etiam in ipſis honoretur Deus; nam qui martyrem colit, colit & ipſum Deum, qui ei martyrii gratiam conceſſit, unde Auguſtinus 20 de Civit. c.3. *Donatius in nobis, nos quoque ipſos vovemus & reddimus ei. Beneficiorum eius, ſolennitatibus, feſtis, & diebus ſtatutis dicamus ſacramusque memoriam, ne volumine temporum ingrata ſubrepat oblivio. & ſacrificamus hoſtiam humilitatis & laudis in ara cordis igne fervidâ charitatis.* Rectè itaque veneramur ſanctos, cùm primò in ipſis tantarum virtutum & gratiæ largitorem laudemus Deum, qui eos à nobis procul dubio vult honorari, quos ipſe tanquam amicos maximis honoribus dignatur, ut docet Chriſtus Ioan.12. *Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum pater meus.*

ARTICVLVS V.

Sanctorum ſolennitates quæ? Natalitia cur dicta? Expenduntur Pauli Apoſtoli verba contra nos num. 276. obiecta.

1202. IN his ergo ſanctorum ſolennitatibus, quomodo ſint agendæ vigiliæ D. Pater diſponit. Verùm quia non omnibus ſanctis ob nimiam eorum multitudinem eſt aſſignata ſolennitas, ideò poſtquam dixit *in ſanctorum verò feſtivitatibus*, addit *vel omnibus ſolennitatibus*, ut ſignificet ſe non de omnibus ſanctorum feſtis, ſed de præcipuis & ſolennioribus loqui. *In his ergo, ſicut diximus Dominico die agendum, ita agatur; excepto quod pſalmi aut Antiphonæ, vel lectiones ad ipſum diem pertinentes dicantur: modus autem ſupradictus teneatur.*

1203. Ratio autem, cur D.P. Benedictus & Eccleſia paſſim huiuſmodi ſanctorum feſtivitates appellat *natalitia*, hæc eſt, quòd per mortem, quâ catholicæ Veritati perhibuerunt teſtimonium, aut virtutum ſuarum curſum compleverunt, in meliorem vitam, æternam nempe, fuerint renati, ut de omnibus vivâ in ſe fide credentibus docet Chriſtus Ioan. 11. *Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit vivet.* Vnde & patria cæleſtis *Viventium regio* eſt appellata.

1204. Iam ad objectiones reſpondendum, & ad primā ex Paulo *ad Rom.* 14. dico: perperàm ab hæreticis locum iſtum contra nos adduci; cùm conſtet concedentibus etiā ipſorum aſſeclis Melanchthone, Bucero, Beza, ſermonem eſſe Apoſtolo de feſtis & ieiuniis Iudæorum, nondum enim Sanctorum feſta & jejunia Eccleſia Chriſtianis injunxerat: ita ut iuxta D. Hieronymum ſenſus loci illius ſit: A-

 lius;

lius, id eſt, Iudæus judicat alium præ alio eſſe feſtum ex legis præſcripto, puta Sabbatum, Neomeniam &c. alius, id eſt, Gentilis iudicat omnem diem eſſe æqualem & æquè ſanctum. Hac expoſitio probabilis eſt propter Hieronymi authoritatem.

1205. At cùm Paulus in præcedentibus & ſequentibus non de feſtis, ſed de ciborum agat delectu, probabilius videtur debere de cibis explicari. Pro quo ſupponendum, Iudæis quorumdam ciborum perpetuam abſtinentiam fuiſſe præceptam Levit. 11. ut à carne ſuilla & omni animali, quod ruminat nec ungulam dividit: aliàs verò, certis diebus jejunabant, & à cibis quibuſdam abſtinebant, ut in Paſchate à fermentato, & cum voto ligabantur, vino, uvis &c. *Num.* 6. Agens ergo Apoſtolus de hac ſecunda abſtinentia, ait, Iudæus in fide Chriſti adhuc infirmus uno die à certis cibis abſtinet, aliis diebus non item: Gentilis autem judicat omnem diem eſſe æqualem, & quolibet die omni cibo indifferenter utitur, gaudens evangelii libertate; & uterque benefacit.

1206. Ad ſecundum dico, clariùs conſtare Apoſtolum de Iudæis feſtis & jeiuniis loqui, ut, præter contextum totius epiſtolæ, indicant illa verba; *Neomenia & Sabbatorum*, hæc enim Iudaica feſta ſunt, non Chriſtiana. Confirmat etiam quod ſequitur, *quæ ſunt umbra futurorum: corpus autem Chriſti.* Senſus igitur eſt: *Nemo ergo vos judicet*, id eſt, *reprehendat* vel *damnet*. Circa quod optimè Auguſtinus *epiſt.* 59. notat conjunctionem illativam, *ergo* ſignificare hæc colligi ex præcedentibus, quibus dixerat nos circumciſos circumciſione non manu facta in baptiſmo, & fidem ac converſationem noſtram debere eſſe in Chriſto uno, ac proinde non eſſe audiendos Iudaizantes, qui ciborum delectum, & feſta in lege præſcripta, cæteraſque legis veteris cæremonias Chriſtianis obſervandas dicebant. Quare autem dicat *in parte diei feſti*. & non, *in die feſto*, non eſt eadem omnium ſententia, exiſtimo ego *in parte* idem eſſe, quod Hiſpanus diceret *en eſta parte*, id eſt, *in hoc puncto, vel negotio, vel in hac materia*, Eſtque conſueta Pauli locutio, ſic 2. ad Corinth. 11. *Quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte*, id eſt, *in hac materia*. Et *c.* 4. *Ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte.*

1207. Ad tertium, Ambroſius, Anſelmus & Auguſtinus *epiſt.* 119. *& in Enchirid. c.* 79 id quod obiicitur de gentilium ſuperſtitione, & diebus fauſtis & infauſtis per Aſtrologiam judiciariam explicat: ſed idem Auguſtinus *in Comment.* licèt primò hanc explicationem adducat, eam tamen præfert, quæ de feſtis Iudæorum eſt, ut quæ totius epiſtolæ ſcopo magis conveniat, quam ſequuntur Hieronymus, Chryſoſtomus & alii Latini & Græci, ut ſenſus ſit, *Dies obſervatis* Iudaicos, ut Sabbata, menſes & Neomenias & ſeptimum menſem (qui ferè totus erat feſtivus) *& tempora*, ſcilicet veris propter Paſcha, æſtatis propter Pentecoſten, Autumni propter feſtum expiationis, hyemis propter Encænia: *annos* propter ſeptimum remiſſionis, & quinquageſimum Iubilæi, ubi per Synecdochen omnes obſervantias & cæremonias Iudæorum intelligit: unde patet contra hæreticos nullo modo his locis Chriſtianorum feſta, ſed Iudæorum ſolummodo, damnari. Feriemur igitur & ceſſemus à labore corporeo, ut divinis officiis adſiſtamus, Chriſtumque & in eo fidei Chriſtianæ teſtes integerrimos concelebremus. Nec nos moleſtiæ & miſeriæ humanæ converſationis diſtrahant, imò, ut ait, Philo in Flaccum, *Tunc graviùs feruntur moleſtiæ, quando per eas non datur feſtos dies celebrare, fruique remiſſione ac animi tranquillitate.*

TEXTVS. *Cap.* 10.

Qualiter æſtatis tempore nocturna laus agatur.

1208. A Paſcha a autem uſque ad Calendas Novembris omnis (ut ſuprà dictum eſt) pſalmodiæ quantitas teneatur: Excepto, quod lectiones in codice propter brevitatem noctium minimè legantur ſed pro ipſis tribus lectionibus una de veteri Teſtamento memoriter dicatur, quam breve reſponſorium ſubſequatur, & reliqua omnia, ut dictum eſt, impleantur, id eſt, ut numquam b minus à duodecim pſalmorum quantitate ad vigilias nocturnas dicantur, exceptis c tertio, & d nonageſimo quarto pſalmo.

1209. a *Nonnulli de barbariſmo incuſant Benedictum dicentem à Paſcha, cùm potiùs videatur dicendum: à Paſchate. Correctio hæc ex ignorantia mera naſcitur. Paſcha vox Hebræa eſt, nempe* פסח *Hieronymus* PASCHA, *quod Hebraicè dicitur* פסח PHASE, *non à paſſione, ut pleriq; arbitrantur, ſed à* פסח PESACH *tranſitu denominat, eo quod Exterminator videns ſanguinem in foribus Iſraelitarum, pertranſierit nec percuſſerit eos. Verba autem peregrina liberrimè latinizamus. Reperitur enim & Paſcha, æ. apud alios Authores notante A. Calepino qui aſſerit, quædam ex recentioribus Genitivum Paſchatis efferre manifeſtè errore, cùm ſola Græca verbalia in* μα *terminata, à prima perſona* [illegible] [illegible] *derivata, in* ατος *mittant Genitivum. Ergo meliùs dicitur à Paſcha quàm à Paſchate. Hoc nomen Paſcha vult eſſe indeclinabile capite* 8. 10. 15. *&* 41. *& Hebræa nomina non debere declinari, ſentiunt curioſi interpretes, inter quos præcipuus eſt noſter Vulgatus, qui declinat pauciſſima.*

b *Hoc eſt, ut nunquam pauciores quàm duodecim pſalmi in vigiliis nocturnis dicantur.*

c *Pſalmus* 3. *Domine, quid multiplicati ſunt qui tribulant me?*

d *Pſalmus* 94. *Venite exultemus Domino.*

DISPVT

DISPVTATIO LXXXVII.

Magni faciendam eſſe notitiam opportuni temporis.

1210. Rectè quidem veteres Pittaci ſententiam ſummoperè laudarunt. qui, ut temporis idoneam opportunitatem commendaret, dicebat, *γνῶθι καιρὸν*, id eſt, *Noſce tempus*, ac ſi diceretur, Noveris diſtinguere ac captare rerum gerendarum rationem & opportunitatem. In quam rem Lycurgus apud Plutarchum in Apophthegma. *Rectè eruditi temporis rationem habent*, id eſt, ſtudioſè obſervant, quid per temporis opportunitatem agendum, omittendumvè ſibi videatur. Hinc Comicus rerum omnium primum eſſe tempus aſſeruit, eò quòd illius opportunitas in rebus agendis primas partes teneat: & eò forſan referenda eſt Pythagoræ ſententia, qui tempus *Univerſi animam* dixit, & primam cauſam, à qua omnibus bonum adeſt, *καιρὸν*, id eſt, *Opportunitatem*. Inde Stoici, ut docet Cicero *lib. 4. offi.* non minimam ſapientiæ partem eam appellabant, quæ rerum & earum, quæ aguntur aut dicuntur loco ſuo collocandarum rationem edoceret: locum autem actionis, opportunitatem temporis eſſe dicebant, cuius ignorantia non mediocrem miſeræ noſtri generis conditioni malorum acceſſionem affert. In quam rem Boetius (ut ad noſtros accedamus) *lib. 2. de Conſol. met. 6.*

Signat tempora propriis
Aptans officiis Deus.
Nec, quas ipſe coercuit,
Miſceri patitur vices.

Huius ergo temporis & opportunitatis cognitio adeò publicis magiſtratibus neceſſaria eſt, ut ſine ea nullam ſibi felicitatem aut proſperitatem queant comparare. Ideo enim Deus eam provinciam illis commiſit, ut curent, cõſervent, tueantur & foveant opportuna paſcua & ſalutiferos imbres, quibus puſilli gregis fatuitas & debilitas compenſetur. Sunt enim agri colendi & pecoris paſcendi, curæ ſociæ. *Georg. 1.*

Quid faciat lætas ſegetes, quo ſidere terram.
Vertere Mæcenas, ulmiſq; adiungere vites
Conveniat, quæ cura boum, qui cultus habendo
Sit pecori &c.

1210. b. Horum igitur omnium erga homines, populum, paſcua, oves, opificia ſua providentiam accuratiſſimã & ſuaviſſimam habeant, neceſſe eſt; cuius rei exemplum appoſitiſſimum habemus in vigilantiſſimo illo omnium paſtorum Iacobo *Gen. 33.* qui, cùm Eſau frater itineris ſocium ac comitem ſe offerret, reſpondit, *Noſti Domine mi quod parvulos habeam teneres, & oves & boves fœtas mecum quas ſi plus ambulando fecero laborare, morientur cuncti greges unâ die. Præcedat Dominus meus ſervum ſuum, & ego ſequar paulatim veſtigia ejus, ſicut videro parvulos meos poſſe.* Ea propter Divus Pater Benedictus, æſtatis tempore agrorum labores, & maximè brevitatem noctium conſiderans, in Nocturnis vigiliis unicam tantùm Lectionem memoriter recitandam conſtituit, cui Reſponſoriũ breve ſubiungitur. *Reliqua tamen omnia*, inquit, *ut dictũ eſt, impleantur, id eſt, ut nunquam pauciores, quam XII. pſalmi in vigiliis canten tur, excepto tertio & 94. pſalmo*, id eſt, ultra tertium & 94. Quæ omnia ex dictis ſuperiori capite ſunt manifeſta.

TEXTVS. *Caput 12.*

Qualiter matutinorum ſolennitas agatur.

1211. In matutinis Dominico die, in primis dicatur pſalmus a ſexageſimus ſextus ſine antiphona b in-directum. Poſt quem dicatur c quinquageſimus cum alleluya. Poſt quem dicatur d centeſimus decimus ſeptimus, & e ſexageſimus ſecundus. Inde f benedictiones & g laudes: h lectio de Apocalypſi una ex corde, reſponſorium, i Ambroſianum, verſus, k Canticum de Evangelio, l litaniæ, & completum eſt.

a *Deus miſereatur noſtri & benedicat nobis.*

b *In-directum, hoc eſt uno tono ſine melodia.*

c *Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam.*

d *Confitemini Domino, quoniam bonus.*

e *Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.*

f *Benedictiones nominat trium puerorum Canticum, videlicet Benedicite omnia opera Domini Domino.*

g *Laudate Dominum de cœlis, Pſalm. 148. Cantate Domino canticum novum, Pſal. 149. Laudate Dominum in ſanctis ejus. Pſalm. 150. Iſti tres Pſalmi recitantur ad laudes diebus ſingulis, à quibus illa hora denominatur, & dicitur Laudes à D. Benedicto.*

h *Lectio, id eſt, Capitulum. Ex corde, Hiſpani de coro, hoc eſt, memoriter.*

i *Ambroſianum vocat Hymnum, quoniam Hymnos pleroſq; compoſuerat Ambroſius. Vide n. 1037.*

k *Benedictus Dominus Deus Iſrael.*

l *Litania, hoc eſt, Kyrie-eleiſon.*

Digitized by Google

DISPVTATIO LXXXVIII.

Quid Matutinorum nomine intelligatur.

1212. MAtutinum, ut ab ipſo nomine ſumam exordiũ, à manè dictum eſt: *mane* autem non à Diis manibus, ut aliqui dixerunt, ſed potiùs quia in ipſo manat cum ſole dies ab oriente, ut voluit Varro, quaſi medium inter obſcuras noctis tenebras & claram diei lucem, vocatur. Ita Iſidorus *lib. 5. ethymol.* c. 31. & colligitur ex Anſelmo *lib. 2. de imagine mundi c. 4.* vel potiùs Honorio Auguſtodunenſi, cuius librum illum exiſtimat Trithemi' *de Script. eccle.* vel certè, quia officium matutinum fit ſub lucis initium, à ſtella matutina, id eſt, Lucifero, qui oritur inchoante manè, ſic dictum aſſerit Iſidorus *lib. 6. ethymolog. c. ult.* Vnde, cùm Matutinum participet medium utriuſque extremi, connumerari poteſt inter officium diurnum, ut fit *in c. 1. de Celebrat. miſſar. & c. presbyter. 91 diſt.* Ideoque ſic aptè editur in Diurnalibus. Poteſt etiam cenſeri nocturnum: ea enim eſt natura temporis matutini, ut non ſolùm diverſas, ſed contrarias etiam denominationes admittat, atque adeò dies & nox poſſit dici. Dies quidem, quia dies Artificialis in principio auroræ incipere dicitur, ut docet Ambroſius *libro 1. exam. c. 9* Iſidorus *lib. 5. etymol. c 31.* S. Thomas *in 4. d. 13. q. 1. art. 2.* Richardus *a. 2 q. 3.* & Durandus *a. 2. q. 2.* Nox verò, quia nondum ſubſtantia ſolis ſupra horizontem orta eſt & eouſque non ſolùm nox, ſed media nox dici poteſt, ut ex Greg. notat S. Thomas *3. p q. 51. a. 4. ad* 2. & Caietanus ibidem. Et hac ratione idem S. Doctor ſupracitatus *q. 53. a. 2. ad* 3. & *q. 83. a. 2. ad* 4. cum Auguſtino *lib. 4. de conſenſu Evang.* c. 24. explicat apparentem contradictionem, quæ habetur *Marci* 16. & *Ioan.* 20. nam primo loco dicuntur mulieres veniſſe ad monumentum orto jam ſole, cùm tamen in ſecũdo dicantur veniſſe cùm adhuc tenebræ eſſent, dicitur enim ſol ortus, ante ortum ſubſtantiæ illius, cùm ſcilicet claritas radiorum eius incipit apparere. Vbi obiter advertendum, quod licèt Iſidorus & Anſelmus ſupracitati diſtinguant inter tempus matutinum & diluculum, communiter tamen tempus matutinum pro toto eo tempore accipi ſoleat quod interfluit à principio auroræ ad ortum ſubſtantiæ ſolis. Sic Plinius *libro 7. c. 53.* & *lib. 10. c. 43.* & Hieronymus ad *Oſea* 11. pro eodem accipit ortum auroræ, diluculum, & principium diei, quod dicitur manè inter noctem & ſolis viciniam, imò idem ſupracitatus Iſidorus differentiam conſtituit inter *Gallicinium* & *intempeſtum*, quæ tamen eadem eſſe ſentit Varro *lib. 5. de ling. lat. in prin.* Vide de hac re Ægidium Romanum 2 *p. exam* c. 2. & 3. & Willelmum *de oper. 6. dier. c* 12. Amalarium *de ordin. antiphon.* c. 6.

1213. Secundò advertendum, quod licèt apud antiquos Patres & in rigore, per orationes matutinas ſolùm intelligamus illas, quæ ſtatim illuceſcente die ſeparatim à nocturnis precibus fiebant, & hodie *Laudes* appellantur, aliquando pro toto compoſito ſumi ſoleant. Matutinorum nomine *Laudes* intelligi, patet *ex c. 1. de celebrat. miſſ.* & *ex c presbyter. 19. d.* & *in c. idſemper de conſecr d. 5.* & *in c. convenit. eadem diſt.* & ita accepiſſe D. Patrem Benedictum, patet *ex c. 8.* ubi dicit: *A Paſcha uſque ad Kal. Novembris ſic temperetur hora vigiliarum agenda, ut parviſſimo intervallo cuſtodito, mox Matutini, qui incipiente luce agendi ſunt, ſubſequantur.* Et idem habetur c. 12. & 16. atque in eodem ſenſu loquitur hoc capite. Secundum, quod ſcilicet pro ſolis aliquando Nocturnis accipiantur, patet ex totius Eccleſiæ Romanæ communi labio. In omnibus breviariis, quæ vidi, Nocturna vocantur Matutina, Hiſpanè *Maytines*, quo nomine nunquam Laudes intelligunt. Didicimus ita loqui à Concilio Turonenſi ſecundo circa tempora Pelagii I. ubi c. 19. ſic dicitur: *Ad Matutinum ſaltem duodecim pſalmi expediantur: quia Patrum ſtatuta præceperũt, ut ad duodecimam duodecim pſalmi dicantur cum Alleluia, quod etiam Angelo oſtendente didicerunt.* Cuius ſtatuti perfecta intelligentia habetur ex Caſſian. *l. 2. de Inſtit. Monach. c. 4.* cuius verba adduximus; ex quibus apparet, quod, quam horam Caſſianus veſpertinam appellat, Concilium appellet duodecimam: & quod Caſſianus Nocturnum, Concilium vocet Matutinum, quæ conſuetudo in nocturnis officiis uſque hodie perſeverat, & confirmat Gregorius VII. *in c. in die de conſecrat. d. 5.*

1214. Matutinum tempus ſtatim poſt mediam noctem incipere, ſententia eſt graviſſimorum Partum, ſic Greg. Nicænus *orat. 2 de Paſcha.* Euthymius ad illud Matt. 28. *Veſpere autem Sabbati*, ubi ait: *Omne diluculum poſt ſextam noctis horam incipitur. quando primum galli canunt. Idemq; quoque tempus ſcripſit Marcus dicens, & valdè manè unâ ſabbatorum veniunt ad monumentum orto jam ſole: valdè manè, principium eſt diluculi: verùm, ſi valdè manè erat, quomodo dixit orto jam ſole? quia tunc propriè ſol oritur, etſi nobis nondum appareat, demoratus adhuc circa profundiſſimas extremasq; Orientis partes, & paulatim exſurgens: cuius teſtimonium eſt gallicinium: nam galli primi inter omnia animantia ſentientes illius calorem, repentè clamant, ejusque præſentiam hominibus prænuntiant.* Hucusque Euthymius. Et reverà nocturna *Matutinum* vocari, valdè uſitatum eſt modò; cuius rei eam exiſtimo rationem, quod ea oratio, quæ in aurora fit & nos *Laudes* dicimus, ſpeciale nomen *Laudum* habeat, ſatius autem eſt eas nomine ſpeciali, quã communi appellare: denominationem enim fieri à nomine ſpeciei, potiùs quàm à nomine generis, probat Gloſſa *in Rubri. C. de rerum permut.* & Paul. de Caſtro *in Rubric. ff. de verb. oblig. q. 2* Quare autem *Laudes* appellentur, dixit Hugo de S. Vict. *in ſpecul. eccleſ. c 3. & lib. 2. de eccl. ſ. offic. c.* 10. Theſaur. Sacerd. 3 *p. tit. de off. div. c.* 38. quia potiſſimũ laudem divinam ſonant. Idem docet Durãt. *in Rati. l. 5. c. 4.*

1215. Ter-

1215. Tertium denique, *Matutini* ſcilicet nomine Nocturna ſimul cum Laudibus comprehendi, magis uſitatum eſt; ſic Hugo de S. Victor. *lib. 2. de eccleſ. offic. c. 2. & 8.* & Author Regulæ Monach. falsò adſcriptæ Hieronymo *cap 33.* Beda *de meditatione paſſionis Christi per ſeptem horas.* Et colligitur ex Concilio Cabilonenſi II. *cap. 59.* Sed tunc denominatio à fine ſumitur, ubi totius horæ perfectio & complementum exiſtit, *per text. in l. penult. in fine. C. de his, quibus ut indig.* ubi Iuſtinianus; *Nihil etenim actum eſſe credimus, dum aliquid ſupereſt addendum.* & eſt Regula Iuris: quandoquè finem ſpectandum eſſe. *L. non intelligitur. §. ſi quis palam. ff. de jur. fiſci. l. fin. Communis prad.* Neque hæc Matutini denominatio ita abuſiva eſt, ut putavit Radulphus de Rivo *de Canon. obſervat. prop 14.* Quia Nocturna modò, ut habet Romana conſuetudo, non concluduntur oratione & *Benedicamus Domino*, aut oratione Dominicâ, ut cæteræ horæ canonicæ, ſed conjunguntur cum Laudibus ad unam horam canonicam, quæ appellatur Matutinum conſtituendam; & hanc rationem reddit Hugo de S. Victore; inquirens enim cur Nocturnum officium non terminetur oratione prout aliud quodlibet officium diurnum, reſpondet, in officio nocturno non intervenire ſeparationem, ſed ſimul cum Laudibus perſolvi.

1216. Nocturna nihilominus apud Monachos à Laudibus oratione & aliis omnino ſeparantur, quod & ex Regula S. Patris Benedicti fieri manifeſtum eſt; ac propterea apud ipſum, Matutinorum nomine non Nocturna, quæ Vigilias ſemper appellat, ſed Laudes intelliguntur, de quibus hoc capite, in quo, poſtquam egit de nocturnis vigiliis, ordinem ſervandum in reliquis horis decernit.

TEXTVS. *Ex cap. 12.*

1217. In Matutinis Dominico die dicatur Pſalmus ſexageſimus ſextus ſine Antiphona in-directum. Poſt quem dicatur quinquageſimus cum Allelu-ja.

Sanè hæc vox, in-directum, adverbium eſſe videtur, idem ſignificans quod conſecutivè & nullâ Antiphonâ interpoſitâ; qua expoſitio ex parte colligitur ex c. 17. ubi vocat Pſalmos directaneos, qui ſine Antiphona vel Invitatorio recitantur; ſic ergo decantandum dicit Pſalmum 66 Deus miſereatur noſtri. Poſſunt & hoc modo verba ſancti Patris exponi: Alij Pſalmi obliquè & variè inflexâ melodiâ cantantur; Pſalmus 66. in directum, εὐθυτονῶς, id eſt, ſine armonica declinatione debet intonari.

Hunc Hilarius Pſalmum brevem, ſed Evangelicâ prædicatione abſolutum dicit; congruè verò in principio Laudum matutinarum ponitur, ut à Deo miſericordiam & benedictionem poſtulemus, quâ ipſum laudare poſſimus; quia, ut dixit Athanaſius Marcellino, priùs eſt Dei benedictio, qua quaſi pluvia terram noſtra mentis irrigat, & inde nos quaſi fructum, Deum laudibus & hymnis cumulamus. Sic poſtquam Angelus, qui cum Iacob luctabatur Geneſ. 32. illum benedixit, ſtatim Iacob à benedictione illuminatus dixit: Vidi Dominum facie ad faciem. Vt ergo tenebris faceſcentibus diluculo à Deo illuminemur, pſalmus iſte divinam priùs implorat benedictionem, & mox ſubjungit: Illuminet vultum ſuum ſuper nos.

DISPVTATIO LXXXIX.

Cur Pœnitentialis Pſalmus L. donetur Antiphonâ *Allelu-Ia*.

1218. HVic Pſalmo *Miſerere mei Deus*, *Allelu-Ia* additur: quia, licèt ut pœnitentialis lamentum contineat, annexum tamen habet interiorem jubilum de remiſſione peccatorum; unde Hilarius ad Pſalmum 66. doctrinæ ordine advertit Prophetam primò divinam implorare miſericordiam, quia ex copia bonitatis ſuæ miſericordiam in peccatorum remiſſione largitur, & peccatorum remiſſio non probitatis eſt meritum, ſed ſpontaneæ indulgentiæ voluntas, bonitatis divitiis exuberans. Vnde cùm Propheta in principio hujus quinquageſimi Pſalmi divinam miſericordiam implorasset, ſubdidit: *Auditui meo dabis gaudium & lætitiam*; nullum enim gaudium majus conſcientiæ pœnitenti obvenire poteſt, quàm de remiſſione peccatorum. *Aqua frigida* (inquit *Proverb. 25.* Sapiens) *animæ ſitienti; & nuntius bonus de terra longinqua*, ſive, ut Hebræa, *auditus bonus*; vel ut Græca, *ἀγγελία ἀγαθή*, id eſt, *annuntiatio bona.* Lacrymæ enim pœnitentis non ſolùm Deo, ſed & ipſi pœnitenti gratiſſimæ ſunt, utpote quæ poſt jacturam recuperationem, poſt pugnam victoriam, poſt mortem vitam, poſt famem ſitimq; edendi & bibendi voluptatem, & denique poſt majorem moleſtiam majus adferunt gaudium, prout optimè probat Auguſtinus *8. Confeſſ. c. 3.*

1219. Fit autem prædicto loco comparatio inter aquam frigidam reſpectu hominis ſitientis, & nuntium bonum venientem de terra longinqua, ut habent Hebræa & Græca: unde & per ſimilitudinis particulam explicanda ſunt; cui ſimile eſt, quod eodem capite legitur; *Sicut frigus nivis in diebus meſſis, ita legatus fidelis ei, qui miſit eum, animam illius requieſcere facit.* Quid gratius tempore ardentis æſtûs ardoribus & labore preſſis, quàm glaciei & nivium frigus, quo labor fit facilis, & animus æſtuantium reparatur? ſic nuntiatio bona animam præ deſiderio laborantem, tranquillam & pacatam efficit, vel ut habent Hebræa, *animam ejus reſtituit*, quaſi jam collapſam & languidam. Phraſis Hebræa eſt, quam Hiſpanè aſſequas fortaſsè me-

Digitized by Google

liùs: *Como ſuele la nieve vencer violencias del eſtio; aſi del miſmo modo vencen las buenas nuevas el ſobreſalto, que tenia tiranizado el coraçon. Muere, e de miedo una perſona, quando receloſa de un ſuceſo, ſe deſvela y congoxa; y una nueva felez es ſuficiente para volverla el alma al cuerpo.* Ecce nuncium ſecundum *animam reſtituit*, ut dicebat Hebræus. Quod autem meliùs nuntium audiri poteſt, quàm captivum in libertatem reſtitui, vinctum diſſolvi, exulem in patriam reduci, cæcum viſum recipere, regni denique cœleſtis effici hæredem? Sed in propoſito elegans eſt Auguſtini interpretatio, qui gaudium & lætitiam docet oboriri, dum Deus hominem intùs illuminat, eique intùs illabitur ad benè & fructuosè laudandum; ſic enim corroboratur, ut congrua dicturus interno ſapere præſentiat: idque numeratur inter pœnitentiæ effectus; unde rectè ſubjungitur: *& exultabunt oſſa humiliata.* Spiritus enim triſtis exſiccat oſſa, ut dixit Sapiens *Proverb* 17. bona autem fama, ut legunt Hebræa, impinguat oſſa.

1220. Sed quomodo David, qui 2. *Reg. c.12.* ex ore Nathan audierat translatum peccatum ſuum, modò in futuro dicit: *Auditui meo dabis gaudium & lætitiam*, quaſi remiſſum non fuerit? S. Thomas exiſtimat Prophetam excitare ſeſe ad lætitiam & gaudium ex memoria remiſſionis peccati, quam ex ore Nathan audierat; id enim, quod factum ſcitur, ſolet ex quodam voluntatis affectu & complacentia, ut fiat, peti, ac ſi factum non eſſet. Optimè igitur D. Pater hunc Pſalmum cum *Allelu Ia* canendum præſcribit, cùm ſit Pſalmus lætiſſimus, qui exuberat amaritudine & lachrymis convertendis in jubilum gloriæ & laudis æternæ.

DISPVTATIO XC.

Tempus matutinum eſſe aptiſſimum divinis laudibus.

1221. CIrca litteram dubium non eſt, quin Canticum trium puerorum, quod D. Pater *Benedictiones* appellat, & Pſalmi 148. 149. & 150. quos *Laudes* nominat, aptiſſima ad benedicendum Dominum ſint inſtrumenta; ideo Athanaſius Marcellino eos enumerat ut opportunos his, qui Deum laudare velint, & cognoſcere quibus in rebus laudandus ſit, & quibus verbis illius laudes ſint depromendæ. Similiter Apollinarius convenientiſſimè ejuſmodi cantica in matutinis orationibus aſſerit collocari: quia illis univerſa, quæ in cœlo & quæ in terra ſunt, ad benedicendum & laudandum Deum provocantur. Pſalmus præterea 117. congruenter Laudibus diei Dominicæ inſeritur, quia agit de reſurrectione Dominica, cujus eo die memoria recolitur; imò eadem de cauſa in Aurora Laudes matutinas Eccleſia celebrat, ut docent Iſidorus *lib.1. de Eccleſ. offic. c.23.* Hugo Victorinus *lib.2. eod. tit. c.10.* Hiſtoria Scholaſt. *c.135.* Rabanus *de inſtit. Cleric. lib.2. c.2.* & alii communiter, eſtque ſententia Cypriani *de orat. Domin in fine*, ubi dicit: *nam & manè orandum eſt, ut Reſurrectio Domini matutinâ oratione celebretur*; quod ad Apoſtolorum tempora eſſe revocandum, ſatis indicat Ian. qui *lib.10. epiſt 103. & 104.* antelucanas horas appellat. Favet Tertullianus *in Apologet. c.2.* Euſebius *lib.3. hiſtor. Eccleſ. c 32.* Oroſius *lib.7. c.12.* Nicephor. *lib.3. hiſt c.17.* Idem docet Hieronymus Matthæi ultimo ad illa verba: *& valdè manè unâ Sabbatorum.* In hunc ſenſum explicat Auguſtinus *epiſt.49. ad Deo grat.* illud Ionæ ult. *& paravit Dominus vermem in aſcenſu diluculi*, de Chriſto, qui vermis dicitur *Pſal.21.* & matutinus, quia diluculò ſurrexit; & Euſeb. Emiſſ. *homil.8. de Paſcha* luctam Iacob cum Angelo, quæ in aurora facta eſt, *Geneſ 32.* & rurſum Auguſt. Dionyſium ſecutus illud Pſalm.58. *Ego autem cantabo fortitudinem tuam, & exaltabo manè miſericordiam tuam*, de Chriſti reſurrectione, quæ manè contigit poſt mortis veſperam juxta eundem Prophetam *Pſal.29. Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia:* ubi Auguſtinus legit, *exultabo miſericordiâ tuâ*; cui adſtipulatur Apollinarius, *Manè verò miſericordiâ lætabor tuâ.* Eodem modò Hieronymus *ad Hedibiam q.3. & 6.* & Caſſiodorus intelligunt illud Pſalmi 56. *Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara, exurgam diluculò*, vel, ut habent Hebræa, *excitabo auroram*, quia Chriſtus auroram veluti moroſam prævenire vellet, quod reipsâ contigiſſe, & ſolem antelucanum erupuiſſe, vult Chryſologus *ſerm 82.*

1222. E quibus omnibus colligunt communiter ſancti, tempus matutinum precibus & ſacrificiis aptiſſimum eſſe; ſicut enim aurora prima pars eſt diei, ita primam curam ſignificat, & primum negotium peragendum, *Magnum* (inquit Athanaſius) *certaminis decus, è lecto ipſo Deo ſiſtere ſeipſum, & prævenire in gratiarum actione ſolem.* Idem probat Chryſoſtomos in Scholiis ad Pſalm. 5. ex illo Sapientiæ c 16. *quod ab igne non poterat exterminari, ſtatim ab exiguo ſolis radio calefactum tabeſcebat, ut notum omnibus eſſet, quoniam oportet prævenire ſolem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.* Argumentum eſt à ſimili; oportebat enim manna colligere ante ſolis ortum, ne illius calore tepefactum liqueſceret; quo Hebræi inſtruebantur, ut colligentes eximium illud agnoſcerent beneficium, ſimulque gratias agerent, alias *ingrati ſpes tanquam hybernalis glacies tabeſceret*: Spes enim ex ingrati animi vitio nata, vana eſt: & fruſtrà ab illo expectat nova, qui nullam pro acceptis gratitudinem rependit. Non ita Iob: ſed *conſurgens diluculò offerebat holocauſta c.1.* Vbi eadem res diverſis vocibus ſignificata magnam diligentiam ac ſolicitudinem ſignificat; ſic tamen, ut de ipſo diluculo & aurora accipi debeat; verbum enim שכמ *ſacam*, pro quo noſter *conſurgens* dixit, *manicare* ſignificat, quod junctum *diluculo* idem eſt, ac *manè diluculo*, vel *va de manè*. שכמ *ſekem* teſte Pagnino ſignificat *cor*; unde *Sophon.* 3 9. & *Oſea* 6.10. שכמ אחד *ſekem ehad*, hoc eſt, *uno animo uno corde, eâdem ſententiâ*, ſive quod idem ſonat, *unanimiter, concorditer.* Hinc oritur verbum שכמ *ſakam*, id eſt, *anima-*

Digitized by Google

animari, cordatum fieri, ſententiam ferre. Certè Iobo eris ſimilis, ſi diluculò ישכבמ *iſkam*, hoc eſt ſurrexeris; ſi fueris animatus recipiendo in te Chriſtum, qui vera eſt & tranſnaturalis vita; ſi cordatior fias, qui hucuſque excors, indoctus; omnis enim peccator, teſte Doctore Africano, ignorans eſt, & tu hucuſque non niſi peccator miſer fuiſti. tandem Iobo eris iterum ſimilis, ſi conſurgens diluculò contra te ipſum ſententiam feras, & tibimet pœnas indicas, ut poſtea ſanctiùs atque perfectius opereris. Hæc erant exercitia Chriſtianorum in primitivæ Eccleſia, de quibus non incongruè aliqui exponunt Philonem *lib. de vita contemplat.*

1223. Has ritûs congruas circumſtantias ipſimet laudârunt Gentiles, imò ſuo modo executioni mandârunt. Diis Matutinas ſalutationes eſſe gratiſſimas, docet Herodot. *lib.e Mag. & Perſ.* juxta quos in more ſemper fuit primo diluculo Diis canere, & hymnos ac laudes offerre. Fuit & opinio Apolonii Tyanæi, ſummo diluculo cum Diis agendum eſſe, ut docet Philoſtrat. *lib.1 c.12* In quam rem Tibullus *lib.1. eleg.3.* agens de Iſidis ſacerdotibus,

Bisq; die reſoluta comas tibi dicere laudes.

1224. Vbi Scaliger notat ſacerdotes Iſidis primâ horâ aperire templum & Deam ſalutare ſolidos, & ad horam octavam redire, Deam componere templumq; claudere, quod forſan erat ex jugi Moſaico ſacrificio mutuatum. *Exodi* 29. De quo *Amos* 4. *Afferte victimas veſtras.* Erat enim Iudæis oratio matutina ac ſacrificium, inter ſolenniora illius diei Probat autem hanc conſuetudinem Scaliger ex Apuleio. *Mileſiæ fabulæ lib.11.* ubi dicit: *Rebus jam ritè conſummatis, incoata lucis ſalutationibus religioſi primam nuntiantes horam perſtrepunt.* & inferiùs: *illicò. Dea matutinis perfectis ſalutationibus, ſummo ſtudio percunctabar ſingulos.* Et rurſus: *ritè apertionis ſolenni celebrato myſterio. ac matutino peracto ſacrificio* In quam rem facetè Arnob. *lib. 7. contra Gent.* relatus ibidem à Scaligero, explodens ejuſmodi ſacrificia ait: *Quid ſibi volunt excitationes illæ, quas canitis matutini, collatis ad tibiam vocibus? obdormiſcunt enim Superi —— ut ad vigilias veniant.* Ianum etiam lego cultum apud Gentiles adoratione matutinâ, Horatius *lib.2. ſerm.*

Matutine Pater, ſeu Iane libentiùs audis.

Sed ad veterem Eccleſiam redux reperio Davidem contemplantem miſericordiam Dei in matutinis. Pſalmo 5. & 62. Illud verò mirandum, quod dicit Pſalm.87. *Et ego ad te Domine clamabo, & manè oratio mea præveniet te.* Certè D. Pater Bernardus explicans illud Proverb.8. *Qui manè vigilaverint ad me, invenient me,* aſſerit orationem noſtram Deum minimè prævenire ſerm.69. in Cant. *Vides, inquit, quomodo de amore ſuo non ſolùm certum te reddat: ſed etiam de ſolicitudine ſua, quam pro te gerit, ſi te ſenſerit ſolicitum ſui. vigilas tu, vigilat & ille. Conſurge in nocte in principio vigiliarum, accelera quantumvis, etiam ipſas anticipa vigilias, invenies eum, non prævenies. Temerè in tali negotio vel priùs aliquid tibi tribuis vel plùs. nam ille te magis amat & antè.* Eapropter Nicephorus, Euthymius, & alii Græci, exiſtimant in verbo προφθάσει præpoſitionem abundare, & legendum eſſe φθάσῃ πρὸς σε, ut ſenſus ſit, *oratio mea ad te veniet:* Sed noſter Vulgatus *præveniet* dicit, ſignificans noſtram orationem prævenire Deum.

1225. Propterea Ianſenius verbum *prævenire* referendum dicit ad tempus matutinum, non ad Deum, ut ſenſus ſit, *Et matutinum tempus oratio mea præveniet tibi.* Sanè poteſt huic expoſitioni favere originale Hebræum: quia affixa non ſemper ſunt accuſativi caſus, ſed ſæpe dativi, ut cùm dicitur לך leca *vade tibi,* meliùs Hiſpanicè *vete.* Exiſtimat quidem, & verè, nullam orationem legitimam eſſe, quàm Spiritus Domini non prævenit.

Sed reverà verba Pſalmi, *manè oratio mea præveniet te,* juxta Vulgati Interpretis lectionem, non poſſunt alium ſenſum gignere, niſi quod oratio ipſum Deum præveniat: & verbum *præveniet* non ad tempus matutinum, ſed ad Deum referendum eſſe, ſatis indicat pronomen *te.* Sed ex parte Bernardi ſtat Concilium Arauſicanum 2. *can.14.* ubi dicitur: *Nullus miſer de quacumque miſeria liberatur, niſi qui Dei miſericordiâ prævenitur, ſicut dicit Pſalmiſta Pſalm 78. Citò anticipent nos miſericordia tua, & Pſalm.58. Deus meus miſericordia ejus præveniet me.* Reſpondeat itaque ipſe Bernardus, qui rationem dedit dubitandi: is *tractatu de dilig. Deo* ſic Deum alloquitur: *Sed enim in hoc eſt mirum, quod nemo te quærere valet, niſi qui priùs invenerit: vis igitur inveniri ut quæraris, quæri ut inveniaris: potes quidem quæri & inveniri, non tamen præveniri: Nam etſi dicimus, manè oratio mea præveniet te, non dubitem tamen, quod tepida ſit oratio, quam non prævenerit inſpiratio.* Dicendum eſt ergo cum D Patre Bernardo, omnem orationem actumque bonum & meritorium, præveniri à Dei auxiliatrice gratia; ipſam tamen orationem prævenire Deum, quatenus ad augmentum gratiæ habitualis diſpoſitio eſt. Hæc veritas clarior evadet, ſi ſuppouamus, quod vix poteſt negari: ultimam nempe diſpoſitionem oriri à forma ſubſtantiali.

1226. Antelucanam orationem commendat Ambroſius ſerm.43 *Cùm diluculò ſurgimus, ait, debemus priuſquam procedamus cubiculo, gratias agere Salvatori, &, ante omnes actus ſæculi, actus habere pietatis, qui nos quieſcentes & dormientes in lectulis cuſtodivit: hoc autem ut faciamus, non ſolùm docemur ratione, ſed etiam admonemur exemplis, nonne videmus minutiſſimas aves. cum illuceſcentem diem aurora producit, in quibuſdam nidorum cubiculis variâ dulcedine perſonare, & id ſtudiosè agere priuſquam procedant, ut creatorem ſuum, quia loqui non poſſunt, ſuo cantu demulceant. ita ut videatur ſibi devotiùs gratias agere, qua dulciùs perſonavit?* Et inferiùs. *Si es devotior imitare luſciniam, cui quoniam ad dicendas laudes dies ſola non ſufficit, nocturna ſpatia pervigili cantilenâ decurrit.* Videndus idem Ambroſius in illud Pſalmi 118. *Præveni in maturitate & clamavi.* Baſilius *epiſt 63. ad Cleric. Neocæſar.* Chryſoſt. *homil.30. in Gen. & 42. ad popul. Antiochen.*

TEXTVS.

TEXTUS. *Cap.* 13.

Qualiter privatis diebus a *Matutini agantur.*

1227. Diebus autem privatis a Matutinorum ſolennitas ita agatur, ideſt, b ſexageſimus ſextus Pſalmus dicatur ſine Antiphona, ſubtrahendo modicè ſicut Dominica, ut omnes occurrant ad c quinquageſimum, qui cum Antiphona dicatur. Poſt quem alii duo Pſalmi dicantur ſecundùm conſuetudinem, id eſt, ſecundâ feriâ, d quintus, & e trigeſimus quintus. Tertiâ feriâ, f quadrageſimus ſecundus, & g quinquageſimus ſextus. Quartâ feriâ, h ſexageſimus tertius, & i ſexageſimus quartus. Quintâ feriâ, k octogeſimus ſeptimus, & l octogeſimus nonus. Sextâ feriâ, m ſeptuageſimus quintus, & n nonageſimus primus. Sabbatho autem o centeſimus quadrageſimus ſecundus, & p canticum Deuteronomii, quod dividatur in duas *Glorias.* Nam cæteris diebus canticum unumquodque die ſuo ex Prophetis, ſicut pſallit Eccleſia Romana, dicatur. Poſt hæc ſequantur q Laudes, deinde lectio una Apoſtoli memoriter recitanda, Reſponſorium, r Ambroſianum, Verſus, ſ canticum de Evangelio, t litania, & completum eſt. v Planè agenda matutina, vel veſpertina non x tranſeat aliquando, niſi in ultimo ordine oratio Dominica omnibus audientibus dicatur à Priore, propter ſcandalorum ſpinas, quæ oriri ſolent, ut y conventi per ipſius orationis ſponſionem, qua dicunt, dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, purgent ſe ab hujuſmodi vitio. z Cæteris verò agendis ultima & pars ejus orationis dicatur, ut ab omnibus reſpondeatur, *Sed libera nos à malo.*

a *Matutinorum ſolennitas hic à D. Benedicto ea Hora vocatur, quam hodie nominamus Laudes, propter Pſalmos 148. 149. 150 qui ab eodem D. Patre Laudes appellantur.*

b *Is eſt, Deus miſereatur noſtri & benedicat nobis. Hunc Pſalmum 66. moroſè dicendum S. Benedictus conſtituit (quia ſubtrahi idem eſt omnino quod protrahi) ut omnes occurrant ad quinquageſimum Pſalmum (nempe Miſerere mei Deus) & expreſſius infrà, ubi negligentes, & qui ad hunc Pſalmum non occurrerint ſeorſim & in ultimo loco conſtituendos decernit, ut vel ſic pudore ſuffundantur.*

Sed hinc oritur curioſa difficultas. Utrùm hodie Pſalmus 66. debeat protrahi atque cantari graviùs. Si Laudes à Vigiliis ſecernas, reſpondeo affirmativè; eſt enim expreſſa Legiſlatoris mens in cauſa rationabili. Si immediatè poſt Vigilias Laudes cantantur, finis ſanctionis ceſſat, quia omnes jam ſunt in choro, ac proinde non debent expectari. Ceſſante fine ceſſare legem docent graviſſimi Doctores (vide num. 50) Ideo is Pſalmus ſolet in-directùm intonari eâdem gravitate & ſyllabarum pretenſione, quâ Pſalmi reliqui cantantur.

c *Miſerere mei Deus.*

d *Verba mea auribus percipe Domine.*

e *Dixit injuſtus.*

f *Iudica me Deus & diſcerne cauſam meam.*

g *Miſerere mei Dei, miſerere mei.*

h *Exaudi Deus orationem meam cùm deprecor.*

i *Te decet hymnus Deus in Sion.*

k *Domine Deus ſalutis meæ.*

l *Domine refugium tu factus es nobis.*

m *Notus in Iudæa Deus.*

n *Bonum eſt confiteri Domino.*

o *Domine exaudi orationem meam: auribus percipe obſecrationem meam.*

p *Audite Cæli quæ loquor.*

q *Laudate Dominum de cælis.*

r *Hymnus D. Ambroſii. Splendor Paternæ gloriæ.*

ſ *Benedictus Dominus Deus Iſraël.*

t *Kyrie eleiſon.*

Notat curioſè Cardinalis, hos Pſalmos à D. Patre in Matutinis conſtitutos, eò quòd in ſingulis ponatur manè aut quidpiam ſimile; quo clariſſimè dignoſcitur Pſalmum illum ad horam Matutinam pertinere.

v *Particula Planè idem eſt quod Tamen, verumtamen.*

x *Tranſeat, hoc eſt, peragatur.*

y *Omnia exemplaria, quæ vidi, habent conventi, ſed quo ſenſu? reſtituo, convicti. Convincimur enim inimicis ignoſcere promiſſione illâ, quæ veniam divinitùs promittis ignoſcentibus, & injurias confratri condonantibus.*

z *Cætera agenda ſunt cæteræ divini officii partes ſeu horæ, in quibus ſuppreſſâ voce dicitur Oratio Dominica.*

& *Vocat ultimam partem, Et ne nos inducas in tentationem, ad quam Chorus reſpondet, Sed libera nos à malo.*

Ignoſcendum inimicis ante Solis occaſum, ſi fortè contingat, aliquas rixas inter religioſos ſuboriri præcepit, cujus legi jungo commentaria verba Abbatum Germaniæ, quæ ex eorundem Definitionibus deſumo. Sic enim anno 1595. decreverunt.

Cùm per charitatem, quæ inter eos continua eſſe debet, dicantur fratres, fraternam in Domino pacem ſervent, illis ſit cor vnum & anima vna, ut ſint vnanimes in domo Dei. Quod ut fiat, Seniores juniores ſuis bonis moribus & exemplis edoceant, eorumque defectus amore Dei & ſalutis eorum cum charitate & modeſtiâ corripiant; juniores viciſſim Seniores ſuos revereantur & honorent, & ſi qui eorum in verbum contentioſum & injurioſum inciderint, cogantur ante ſolis occaſum invicem reconciliari; qui ſi recuſaverint, vel poſtmodum verbo tantum & non animo reconciliati apparuerint, ſuſpenſi ſint à divinis, ac in pane

& aquâ

& aquâ jejunent, ſedeantq; omnium ultimi tàm in choro quàm in menſâ, donec reconciliati fuerint, aut ſi ultrà duos dies diſtulerint, mittantur in carcerem, in eoque re-ſineantur quouſque reconciliari humiliter petierint: & protervię ſuæ pœnas luant.

DISPVTATIO XCI.

De Pſalmorum numero, Capitulo, Litaniâ & oratione.

1228. EX Legiſlatoris doctrina manifeſtum eſt, Pſalmos duodecim in vigiliis nocturnis decantandos: hinc forſitan II. Turonenſe Concil. poſt eum aliquot annis (& ut ſupputo 30.) celebratum, *cap. 9.* ſic ait: *Ad Matutinum ſaltem duodecim Pſalmi dicantur cum Alleluia, quod etiam Angelo oſtendente didicerunt; Si ad duodecimam duodecim Pſalmi, cur ad Matutinum non item duodecim explicentur? Veſpertinam* autem appellat Concilium *duodecimam*, quia duodecimâ & ultimâ diei horâ debet perſolvi. Quod ſatis explicuit Caſſianus *lib. 2. de Conſtitut. monaſt. c. 4.* ubi ſic habet: *Per univerſam Ægyptum & Thebaidem duodenarius Pſalmorum numerus, tam in veſpertinis, quàm in nocturnis ſolennitatibus cuſtoditur.* qui modus antiquitùs obſervatus, idcirco per tot ſæcula in cunctis illarum provinciarum monaſteriis intemeratus uſque hodie perdurat, quia non humanâ inventione decretus à Senioribus dicitur, ſed cælitùs Angeli miniſterio Patribus declaratus. Et capite ſequenti enarrans, quomodo Angelus in veſpertinis officiis apparens poſtquam duodecimum Pſalmum cum Allelu-Ia decantaſſet, ab univerſorum oculis repentè ſubtractus finem officio & cæremoniis impoſuerit, capi. demum ſexto ſubjungit: *Exinde venerabilis Patrum Senatus intelligens Angeli magiſterio congregationibus Fratrum generalem canonem, non ſine diſpenſatione Domini conſtitutum, decrevit hunc numerum tam in veſpertinis quàm in nocturnis conventiculis cuſtodiri.* Quod & confirmat textus *ex cap. in die de conſecrat. d. 5.* Vbi Gregorius VII. ait, quod omnibus diebus per annum, exceptis feſtis, duodecim Pſalmi & tres lectiones ad nocturnos ex antiquo more recitentur. Forſitan ut correſpondeant duodecim horis noctis, & per totam noctem Deum orare videamur. Addit inſuper Concilium, quod illi, qui quotidie tres tantummodo Pſalmos & totidem lectiones celebrare deſiderant, non ex Regula Sanctorum Patrum, ſed ex faſtidio & negligentia id facere comprobentur. De *Allelu-Ia* verò, cum quo ejuſmodi ſex Pſalmi ſunt decantandi, ſuo loco dicemus. Concludit Legiſlator;

1229. *Poſt hac Lectio Apoſtoli ſequatur ex corde recitanda, & verſus, & ſupplicatio Litania (id eſt, Kyrie eleyſon) & ſic finiantur Vigilia nocturna.* Lectionem Apoſtoli appellat, quam nos *Capitulum* vocamus; ſic enim habet Radulphus Tungrenſ. *de Can. obſerv. prop. 8. In lectionibus tam majoribus qua in nocturnis vigiliis leguntur, quàm parvulis qua dicuntur ad alias horas, & Capitula appellantur, laudem Dei agimus & pronuntiamus.* Et *prop. 13. ad vigilias noctis leguntur lectiones magna; ota ad Laudes & Veſperas, & ad quinque parvas horas dicuntur parva lectiones, quas Benedictus in ſua Regula appellat Lectiones, communi tamen uſu ſaculari appellantur Capitula.* Hæc illi. De his Capitulis mentio fit in Concil. Agathenſ. *cap. 30. Can. convenit. de conſecrat. d. 5. Et quia convenit ordinem Eccleſiæ æqualiter ab omnibus cuſtodiri,* & paulò poſt: *Et in concluſione matutinarum vel veſpertinarum, poſt hymnos capitula de Pſalmis dicantur, & plebs collectâ oratione ad veſperam ab Epiſcopo cum benedictione dimittatur.* Vbi videtur de his Capitulis loqui, quamvis modò non dicantur poſt hymnos; nam in Laudibus & Veſperis ante hymnos dicuntur, neque communiter ex Pſalmis ſumuntur, licèt ſemper ex ſacra Scriptura. Has lectiones recitandas eſſe *ex corde* dixit, hoc eſt, *memoriter*; nam *mens* & *cor* frequenter pro memoria uſurpantur, ut apud Virgilium:

——— *Manet altâ mente repoſtum*
Iudicium Paridis.

1230. Subjiciam curioſam & brevem expoſitionem. Audis Hiſpanum, *eſto yo digo muy de coraçon*, hoc eſt, *loquor ut ſentio.* Iubet igitur Pater ſanctiſſimus nos loqui ex corde, ne carpamur à Chriſto, & judicemur ex illis eſſe contra quos dictum, *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Præcurrat linguam mens, & voces priùs ſint cordis incolæ quàm ex corde proferantur.

1231. Poſt Lectionem & Verſum, ſupplicationem Litaniæ dicendam præcipit D. Pater; Græci autem λιτανείας appellant, quas Latini *Rogationes* ſive *ſupplicationes.* Vbi obſervandum ex Strabone *de reb. eccleſ. c. 28.* non ſolùm dici Litaniam illam recitationem, quâ Sancti in adjutorium infirmitatis humanæ invocantur, ſed omnia quæ facimus ſupplicantes. Litaniâ autem Sanctorum nominum poſtea creditur in uſum aſſumpta. Hieronymus ſequutus Euſebium Cæſarienſ. Martyrologium per anni circulum conſcripſit ab Epiſcopis Chromatio & Eliodoro ad hoc requiſitus, quia Theodoſius religioſus Imperator in Concilio Epiſcoporum laudaverat Gregorium Cordubenſem Epiſcopum, quòd quolibet die miſſas exponens, martyrum, quorum natalitia occurrebant, nomina plurima commemoraret.

1232. Inter Litanias & exomologeſim diſſidium eſt, quod exomologeſis ex ſola confeſſione peccatorum agatur; talis eſt illa Davidis oratio *Pſalm. 50 verſe.* Litaniæ verò, ut miſericordiam & favores in neceſſitatibus à Patre clementiæ poſtulemus. Hinc D. Benedictus exponens quid per *Litania ſupplicationem* intelligat, ſubjungit orationem illam jaculatoriam, quam à Græcis didicimus, utiliterq; conſervamus; videlicet *Kyrie eleyſon.*

1233. Obiter tamen adnotato, nomen *ſupplicationis* quodammodo ex gentilibus retineri, nam uti apud eos *feria legitima* erant, ita & *indicta*; hæ autem, quia paupertas anti-

qua Romanorum ex collatione ſacrificabat, aut certè de bonis damnatorum: uode *ſupplicia* dicuntur *ſupplicationes*, quæ fiebant ex ſupplicio: ſacræ enim res de rebus execrandorum fiebant. Vnde perperàm Valla *lib. 5. c. 11 Adora e*, inquit, *ab ore, quod eſt ore precor componi.ur, ſupplicare autem à plico, quod genu po; litemq; aut cervicem plicamus, cùm à potentiore aliquo magnum quidpiam precamur.* Sed quod ſuperiùs diximus, colligitur ex Sext. Pompeio, Ioſepho Scaligero, & Nonio Marulo verbo. *Supplicium.*

1234. Sed jam ad Litaniam accedamus. *Κύριε, Domine, ἐλέησον, miſerere. Χριστὲ ἐλέησον*, id eſt, qui unctus es non oleo viſibili, ſed plenitudine divinitatis, miſerere. Hanc Litaniam Latini imò & Syri Græcè efferunt, eò quòd quædam Græcè meliùs, quam Latinè ſonent, & ut unum ejus populum eſſe oſtendamus, & unum Deum utrumque populum credere.. Hanc rationem adducit Alcuinus *de divinis officiis*: alias adducit Auguſtinus *epiſt. 278. cont. Paſcent.* & Turrecremata *can. Iacob. de Conſecrat. d. 1.*

Hanc precandi formulam aliqui referunt ad tempora Arriani epicteti, idque colligunt ex ejus *lib. 2. c. 7.* ſed eam longè antiquiorem fuiſſe in Eccleſia, conſtat ex liturgiis Iacobi & Marci, qui longo temporis intervallo Arrianum præceſſerunt. Exſtat de hac formula Decretum Concilii Vaſenſis ſub Leone I. *canon. 5.* in hæc verba: *Et quia tam in ſede Apoſtolica, quàm etiam per totas Orientis atque Italiæ Provincias, dulcis & nimis ſalubris conſuetudo intromiſſa eſt, ut Κύριε ἐλέησον frequentiùs cum grandi affectu ac compunctione dicatur, placuit etiam nobis, ut in omnibus Eccleſiis noſtris illa conſuetudo ſancta, & ad Matutinum, & ad Miſſas, & ad Veſperas Deo propitiante intromittatur.* Favet & Greg. *lib. 7. epiſt. 63.*

1235. Nunquam in hoc opere mentio fit precum earum, quas vulgò *Orationes*, vel *Collectas* vocamus, quibus modò ſinaxis & preces finiri conſueverunt, ſed omnes abſolvit & terminat Dominica oratio, quam Litaniam appellant. Sunt qui exiſtiment has Collectas comprehendi illis verbis, *Miſſæ fiunt*, vel *Miſſæ fiant*: quia Caſſianus Collectas videtur appellare *Miſſas*: ſed ut hoc illis demus, apud D. Benedictum nil aliud valet ille loquendi modus, quàm *finiantur & terminentur*, ut in hoc cap. & ſeq. Caſſianus *Miſſam* vocat ipſam precem vel ſinaxim, quam dicimus horam Canonicam. Quis autem eas orationes compoſuerit quas Collectas vocamus, dubium eſt: ſolùm reperio, quod Concilium Francofordienſe Generale ſub Carolo Magno in confutatione hæreſis Helipandi, teſtetur Gregorium authorem, & ad probationem quatuor ejuſdem Gregorii Collectas adducit, duas feriâ ſecundâ & quartâ poſt Dominicam Palmarum, tertiam in Aſcenſione Domini, & quartam in feſto S. Crucis ſolitam recitari, reliquas etiam creditur edidiſſe. Cæterùm, quicumque author is fuerit, ſtylo, eloquentiâ atque pietate eſt commendabilis: allicit enim divina laus mentes purâ condita ſuavitate. Lingua mentis eſt index, mentis ergo illibatæ character, pura lingua.

1236. Audivi Hiſpanos aliquos monaſticæ rei peritiſſimos, mihi perſuadere conantes, orationes illas, quas *Collectas* dicimus, fuiſſe etiam in officiis divinis Benedicti temporibus: imò & S. Patriarcham illarum meminiſſe *cap. 20.* his verbis: *Brevis debet eſſe & pura oratio niſi fortè ex affectu divinæ gratiæ protendatur. In conventu tamen omninò brevietur oratio.* Cæterùm inibi Patriarcha ſanctus non agit de oratione publica, ſed tacita, quæ fit in fine Horarum. Hanc jubet omnino brevem eſſe. Obaudiunt Rubricæ, quæ *Pater & Ave* jubent ſuppreſsâ voce dici: quibus perlectis. *facto ſigno à Priore* (id eſt, à Præſide) *omnes pariter ſurgunt.*

DISPVTATIO XCII.

De diſcretione temporum. De Pſalmis, qui in Laudibus ſolent decantari.

1237. PRovidentiam, quam Socrates *in Men* negotiorum humanorum ducem appellavit, & *Animæ oculum* Ariſtoteles 4. *Ethic. 5.* Poëtæ veteres de Iovis capite exortam non ſine ſale fabulantur. Per hanc omnia circumſpicienda, atque in omnem partem oculi intendendi ſunt, ut monſtremus vitæ magiſtram & conſiliorum omnium inventricem meritò nominari. Ad rem Sophocles:

——— Nihil homini prudentiâ
Contingere melius, aut poteſt magis utile.

Hanc Ariſtoteles 3. *Polit 3.* non ſubditorum, ſed eorum qui aliis præſunt, propriam eſſe jure optimo aſſeruit. Nam ſi cuilibet de plebe optimum eſt prudenter & cordatè agere; quid Reipublicæ moderatori utilius, ad quem pertinet exorbitantia ad perpendiculum menſuramq; reducere, & bene cohærentia in ſuo ſtatu rectè gubernando conſervare? In hanc rem alibi etiam nautæ ſimilitudinem adducit: & aſſerens prudentiam eſſe principi neceſſariam ad Rempublicam adminiſtrandam, *ſicut gubernator* (inquit) *pro ratione ventorum mutat navigationis ſubſidia, non uno modo navem dirigens, ſic Reipublicæ moderator.* Quâ ſimilitudine antea uſus fuerat Plato in eo Dialogo, qui Πολιτικός, ἢ περὶ βασιλείας inſcribitur. Sed Dio Nyſſenus *orat. 3. de Regno* ex ſolis ſimilitudine prudentem colligit Principis gubernationem. Sol enim & facit & diſcernit horas, ac tempora diſtinguit; Si enim ſemper decurreret Auſtralem tropicum, ſemper brevis dies horridam ac triſtem brumam efficeret, perpetuâque glacie tabeſceret: & plantæ frondibus ac fructu orbatæ lugerent Si verò ſemper altiore curſu tropicum Borealem deſcriberet, ſemper æſtivus eſſet, univerſa ardore nimio exſiccarentur, fructuſq; generari ac nutriri minimè poſſent; alio enim tempore

pore arbores floreſcunt, & vernas induunt divitias: alio eas exuunt, cum folia videlicet & omnem ornatum. Vnde temporis viciſſitudo & varietas neceſſaria eſt, ut ſuaviſſimum ac pulcherrimum hoc Mundi ſpectaculum ad debitam poſſit perfectionem perduci. Non ſecus in Republica benè ordinata omnia tempus habent, & res ſuo cuique debentur loco & tempori. Reipublicæ ſic decenter & moderatè compoſitæ felicitatem & diuturnitatem adducit Prudentia, ut optimè ille;

Omnia ſuo percepta recreant tempore.

Non minima ſapientiæ pars illa eſt, quam Stoici appellabant *ſcientiam rerum earum, quæ aguntur aut dicuntur, loco ſuo collocandarum.* Actionis locum, tempus & opportunitatem præmeditanda eſſe docuerunt, quòd horum ignorantia non mediocrem generi humano malorum acceſſionem attulerit. Vide Cicer. 1. *de offic.* cui Ovidius conſonat:

Temporibus medi ina ſavet, data tempore proſunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Herculè ſi omni tempore foret jejunandum, deficerent vires: ſi ſemper orandum, humanæ conditionis infirmitas perpetuæ & nunquam intermiſſæ orationi nequaquam ſufficeret. Sit ergo in Republica, maximè Monaſticâ, tempus orationi dicatum, ſi & matutinum, prudenter tamen & cum delectu. Diebus potiſſimùm Dominicis, quos ob reverentiam Dominicæ Reſurrectionis Apoſtoli religioſâ ſolennitate ſanctificarunt, à terrenis operibus, mundique illecebris abſtinendum, divinoq; tantùm cultui inſiſtendum eſt. Matutina laus diebus feſtivis ſolennior ac prolixior eſſe debet quàm privatis. quibus operi manuum inſudandum. Prudenter ergo D. Pater poſt modum diebus Dominicis matutinas laudes decantandi ſtatutum, hoc jam capite quomodo privatis diebus ſint agendæ, decernit.

DISPVTATO XCIII.

De oratione Dominica.

1238. DIvus Pater conſtituit, ut ſub Matutinorum & Veſperarum finem ab eo, qui præſidet congregationi, Oratio Dominica, *Pater noſter*, altâ voce dicatur, quam Auguſt. *ſerm 126. de temp.* & Tertull. *in lib. de fuga in perſecut.* LEGITIMAM nuncupant; idemque Auguſt. *ſerm.* 129. CÆLESTEM. A Concilio verò Tolet. IV. teſtimoniis Cypriani, Auguſtini, & Hilarii probatur QVOTIDIANA vocari: præcipiturque, ut quia quotidiana eſt, à presbyteris & cæteris clericis quotidie dicatur, imò Clem. Roman. *lib. 7. Conſtit. Apoſt. c 25.* ex traditione Apoſtolorum ter in die à Chriſtianis monet dicendam. Verùm D. P. Benedictus quamvis in fine omnium horarum Canonicarum Dominicam orationem recitari præcipiat, in Laudibus tamen & Veſperis altâ voce à Chori Præſide dicendam præſcribit: in cæteris autem horis ultimam ſolùm partem altiùs efferendam, ut ab omnibus reſpondeatur, *ſed libera nos à malo.* Rationem verò, cur eam altâ voce efferri velit, aſſignat, *propter ſcandalorum ſpinas, quæ oriri ſolent, ut convicti per ipſius orationis ſponſionem, quâ dicunt,* DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA SICVT ET NOS DIMITTIMVS DEBITORIBVS NOSTRIS, *purgent ſe ab hujuſmodi vitio.*

Patres communiter *debita* interpretantur *peccata*, eſtque communis locutio, quam ſatis declarat Chriſtus *Matth. 6.* ubi id explicans addit, *ſi remiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater cæleſtis peccata veſtra.* Et Lucas *cap. 11.* pro ὀφειλήματα *debita*, poſuit ἁμαρτίας *peccata.* Cur autem peccata, debita appellentur, rationes varias Patres adducunt ſed quæ meo judicio in idem redeunt. Venantius Fortunatus, & Tertullianus, uterque de oratione Dominica ait, *Debita peccata dicuntur, quia debentur & requirenda ſunt.* Ambroſ *lib. 5. de ſacr. c. 4.* & Auguſt. *ſerm. 28. de verb Dom.* aſſerens turpibus actionibus nos diaboli debitores conſtitui, *Cautionem*, ait, *noſtram habebat inimicus, ſed Chriſtus eam cruci affixit, & ſuo cruore delevit.* Et idem *ſerm. 126. de temp. Debita*, inquit, *peccata intelliguntur, nam debitum contrahitur, quoties aliquis deliquit, quod ſolvi vel in hac vita, vel in gehenna neceſſe eſt;* delinquens enim apud Iureconſultos pœnæ ſe obligare dicitur, *l. Impiratores. ff. de Iure fiſci.*

1239 Peccatorum autem à Deo remiſſionem poſtulamus, quia illi ſoli competit propriâ hæc authoritate remittere, nec tamen ipſe nos vult iis abſolvere, niſi oratione noſtrâ ſolicitatus. Explicat id optimè Chryſoſt. *Matth. 18.* ad illa verba, *Miſertus autem Dominus*, ſic loquens: *Volebat peccata dimittere, tamen non priùs id facere, niſi debitor ſupplicaret, ut donum non modo ſuum, verùm etiam petitionis illius eſſe videretur, quod fecit, ut coronam quoque ſervus conſequeretur, totum tamen ad Dominum meritò refertur.*

1240. Dubitant aliqui, utrùm hæc orationis Dominicæ verba ab omnibus poſſint ſincerè pronuntiari. Pelagius negativè reſpondet. Ratio ipſius eſt; quod plurimi ſint ſancti & juſti, qui carent peccatis, quorum proinde veniam & remiſſionem nequeunt poſtulare. Ideo hæc verba & hujuſmodi alia non veraciter, ſed humiliter dicenda judicavit. Cæterùm, intelligere nequeo humilitatem veram ſine veracitate. Tędet nos mentitæ humilitatis, cur non & mentientis etiam tædeat? Fulciuntur Pelagiani duobus teſtimoniis, quorum aliud deſumitur ex Canticis, ubi dicitur Sponſæ, *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te:* Alterum ex *Ioan. 1. can. c. 5. Omnis qui eſt ex Deo, non peccat.*

1241. Verùm error is damnatus eſt *in Concil. Milevit. can. 6.* quod Heſſelius Chartaginenſe nominavit, & *can. 7.* dicitur, *Placuit, ut quicumq; dixerit, verba ipſa Dominicæ orationis, ubi dicimus,* DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA, *ita à Sanctis dici, ut humiliter non veraciter hoc dicatur, anathema ſit.* Et in Concilio Africano *can. 81. 82. & 83.* accuratè damnantur, qui dixerint hæc humiliter & non

veraciter dici, vel non pro ſeipſis, ſed pro aliis, qui ſunt in populo peccatores. Idem docet Innocentius I. *epiſt. ad Concil. Chartag. quæſt. 25. inter epiſt. ad Innocent.* Et Cæleſtinus I. *epiſt. 1. ad Epiſc. Gall.* & eſt communis Patrum ſententia. Auguſtinus latiſſimè *lib. de nat. & grat.* maximè *c. 36.* & *à 60. uſque ad 69.* & *lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 6 7. & 13.* & *c. 36. de perfect. Iuſtit. epiſt. 29.* Hieronymus *epiſt. 106.* & *de bono perſeverant. c. 8. cont. Iovin. & Matth 5* Cyprianus ſuprà. Fulgentius *de fid ad Pet.* & *lib. 1. ad Monimum.* Quæ veritas oritur ex communi Theologorum doctrina, quam tradit Concilium Trident. *ſeſſ. 6. c. 11.* & *can 13.* neminem totâ vitâ poſſe peccata etiam venialia vitare, niſi ex ſpeciali Dei privilegio; quod colligunt Patres ex illo *Iacob 3. in multis offendimus omnes.* Vbi expendendum verbum *offendimus.* Non enim dixit, *offendistis,* ut orare dicatur pro aliis peccatoribus de populo. *Proverb. 24. Septies in die cadit juſtus. Eccleſiaſt. 7. Non eſt homo, qui non peccet.* & *1. Ioan. cap. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Vbi advertendum, quod verbum πλανάω, pro quo noſter vertit, *ſeduco,* vim maximam habeat; primò enim ſignificat non quomodocumque *fallere,* ſed alicui ſimplici ſe magnum aliquid eſſe ſuadere. Sic *Hierem. 20. n 7. Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum.* Clariùs. Me hanc provinciam recuſantem, illi adminiſtrandæ idoneum fore dixiſti; quod ſi ut iſti falsò queruntur, ego ſum ſeductus, tu me ſeduxiſti, cùm non meâ ſponte hoc munus obierim, ſed te fuerim vocantem ſequutus. Et Pſeudo-Apoſtoli teſte Paulo *ad Rom. 16.* exurgent, *qui per dulces ſermones & benedictiones ſeducent corda innocentium.* Vbi Anſelmus, *inſidioſâ & blandâ adulatione eorum peccata alleviant, & tanquam ſanctos benedicunt.* Et explicans illud Pauli *ad Rom. 7. n 11. Peccatum per mandatum occaſione acceptâ, ſeduxit me,* inquit; *Etiam ſi quis homo fecerit ſecundum juſſa legis, ſi vult ſibi tribuere & non Deo, ſuperbiendo plus peccat.* Significat ſecundò, non utcumque, ſed adulando & blandè alliciendo decipere. Sic notavit Anſelmus ad locum Pauli *ad Rom. 8.* & *Iob. 31. n. 27. Et lætatum eſt in abſcondito cor meum.* Septuaginta Interpretes, *ſeductum:* Ribera *Oſea 2. Lactatum.* Cùm igitur hæc falſa perſuaſio ex ſuperbia & amore ſui oriatur, meritò Ioannes verbo illo utitur, quod utrumq; ſignificat. Denique Hieronymus explicans illud *Oſea 7. factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta, non habens cor,* notat cæteras aves etiam cum vitæ periculo pullos ſuos protegere; at *Sola,* inquit, *columba ablatos pullos ſuos non dolet, non quærit, non ſentit; & ideo huic comparatur Ephraim, quòd ſe vaſtatam non ſentiat, ſed negligens ſuæ ſalutis tutam exiſtimet. hujuſmodi gentem odit Dominus (Apocal. 3) incipiam te evomere de ore meo, quia dicis, Dives ſum & nullius egeo; & neſcis quia miſer es & miſerabilis, cæcus & claudus.*

1242. Ad Pelagii fundamenta reſpondeo, illa ſponſi verba expoſita fuiſſe à Paulo *ad Epheſ. 5.* quem non debuerat temerè deſerere Pelagius. Conſultò Apoſtolus non dixit Eccleſiam eſſe glorioſam, & reipsâ non habere maculam, aut rugam: ſed Chriſtum ſeipſum tradidiſſe pro Eccleſia, ut ſanctificaret illam, & lavacro aquæ in verbo vitæ mundaret. Eò enim potiſſimùm ſpectavit Chriſtus, ut Eccleſia eam ſanctitatem retineret, & Chriſto ſponſo ſiſteretur penitus innocens & immaculata.

1243. Reſpondetur ſecundò, Paulum ibi minimè fuiſſe locutum de Eccleſia militante, ſed triumphante, de qua conſequenter ille ex Canticis locus, & non de priori intelligendus eſt. Sic Auguſtinus *de peccatorum merit. & remiſſ. c. 5.* Hieronymus *Hierem. 31.* Bernardus *ſerm 3. de feſtivit. omnium Sanctor.* & alii. Sed Clemens Rom. *lib. 2. Conſtitut. Apoſt c 61.* Chryſoſtomus & Theophil. in eum locum, & Concil. Tolet. IV. *cap. 1.* intelligunt de Eccleſia militante, & ad argumentum reſpondent, Eccleſiam verè dici abſque macula & ruga reſpectu fidei & doctrinæ, quæ eò refertur, ut omnem penitus maculam à fidelium animis abſtergat: & quia baptiſmus, qui aditus eſt ad Eccleſiam, omnem penitus labem abſtergit; ac denique quia plures continet juſtos, qui illam gratiæ cæleſtis pulchritudine exornant.

1244. Ad ſecundum reſpondetur cum Auguſtino *lib. de perfect. Iuſt. contra Celeſt c. 18.* quod qui nati ſunt ex Deo, & in Chriſto manent, non peccant; ſcilicet quatenus ex illo ſunt & in illo manent; ſecùs autem, ſecundùm quod de homine illo nati ſunt, per quem peccatum intravit, quia ſine illius infirmitate non ſunt; & ex infirmitate naturæ oriri peccata, docet ibidem Auguſtinus. Vnde Apoſtoli verba his æquivalent: *Qui ex Deo eſt, non peccat, quâ ſemen Dei manet in illo.*

1245. Circa ſecundam ejuſdem orationis partem. ſcilicet, *ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris,* advertendum eſt, quod particula *ſicut* poteſt eſſe nota ſimilitudinis, & ſic petimus à Deo, ut eo modo, quo nos injurias remittimus his, à quibus læſi ſumus, ita & ipſe nobis peccata remittat. Poteſt etiam eſſe conditionalis, & hoc ſenſu videtur à Chriſto expoſita *Matth. 6. cap.* cùm ſtatim ſubjungit, *ſi dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater cæleſtis delicta veſtra: Si autem non dimiſeritis hominibus, neque Pater cæleſtis dimittet vobis peccata veſtra.* Agnovit hoc Cyrillus Hieroſol. *Catecheſi 5.* dicens: *Cum Deo igitur pacta inimus, quandò petimus remitti nobis peccata, ſicut & nos proximis debita remittimus.* Et paulò inferiùs, *exigua, levia, & facilia ad remittendum ſunt noſtra in proximum peccata; quæ verò fiunt à nobis contra Deum ea ſunt maxima. ac ſolâ indigentia benignitate.*

1246. Sed dubitant aliqui, an is qui in peccato obduratus eſt, & in actuali odio inimici, poſſit verè & ex animo orationem iſtam dicere; videtur enim virtute moneri, ne quis remiſſionem ſuorum delictorum poſtulet, niſi priùs inimicorum ſuorum injurias remittat. Inſuper dubitatur, utrùm qui injurias remittit, exiſtens tamen in peccato mortali, impetret hac ratione delictorum ſuorum veniam.

1247. In hac re breviter aliquibus propoſitionibus reſpondeo; id enim ex profeſſo diſputare, pertinet ad materiam de gratia, charitate, & pœnitentia. Sit ergo

PRIMA PROPOSITIO: Loquendo de remiſſione injuriæ, quæ eſt in præcepto, *nulla peccata remittuntur, niſi illa præcedat.* Patet, quia cum complacentia peccati

no

non ſtat animæ juſtificatio, qui autem non vult implere præceptum de injuriis remittendis, in peccato exiſtit.

1248. Obiicies; ergo qui ſic orat verè peccat, orans contra Chriſti intentionem, & ponens voluntarium obicem remiſſioni. Abulenſis *Matt.6. q.116.* refert quoſdam dicentes, eos peccare mortaliter, qui ita orant: alii dicunt eos debere omittere clauſulam illam *ſicut & nos dimittimus* &c. Et Caſſianus *collat. 9. c. 22.* refert aliquos ſic facere conſueviſſe, quorum meminit Chryſoſtomus *hom. 14. in Matth. in opere imperfecto.* Alii denique exiſtimant, totã orationem eſſe recitandam, ne mutiletur precandi forma à Chriſto inſtituta.

Reſpondetur tamen diſtinguendo, nam vel obſtinatus in peccato, & in eo permanens, poſtulat ſibi remitti peccatum non obſtante illâ indiſpoſitione, & perſeverando in illa; & tunc inverecundè & præſumptuosè orat, & contra Chriſti intentionem, ac proinde graviter peccat: at verò ſi oret animo petendi à Deo diſpoſitionem ut emolliat cor ſuum, bene orat, habet enim aliquod deſiderium diſponendi ſe ad remiſſionem peccati.

1249. Sed urges; qui ſic orat mentitur, cùm non remittat injurias, quas tamen ſe remiſiſſe dicit. Reſpondetur, illum minimè mentiri, non enim dicit, *ſicut ego dimitto*, ſed *ſicut nos dimittimus*, quod ad Eccleſiam referendum docet Sanctus Thomas 2.2 *q,83.a.16 ad* 3. Aliqui, licèt ad privatam perſonam referant, orantem illum non mentiri dicunt, quia illis verbis non exprimit actum, ſed debitum, ac ſi diceret: *Dimitte nobis peccata noſtra, ſicut & nos dimittere debemus debitoribus noſtris.* Sed quis non videat expoſitionem hanc eſſe contra mentem Inſtitutoris? Hac oratione, teſte Patriarcha noſtro, convincimur ignoſcere inimicis: ergo in ea non agitur de debito, ſed de actu, quia is eſt liber, illud neceſſarium: Si enim de debito ageretur, nullo modo convinceret. Ideo aſſero illum, qui odio fratrem perſequitur, nec deſiderat miteſcere, toties ferre contra ſe ſententiam, quoties recitat hanc orationem. Mentiri autem dici non debet: non enim aſſerit ſe fratri remiſiſſe, ſed ſibi ita remitti à Deo poſtulat, ut à ſe fuerat remiſſum fratri.

1250. SECVNDA PROPOSITIO: *Remiſſio iniuriarũ facta proximis non infert infallibilem remiſſionem peccatorum* Hæc eſt contra aliquos hæreticos, quos ſuppreſſo nomine refert Auguſtinus 21. *de Civit.* c.22 & 27. qui dicunt ſolam remiſſionẽ iniuriarum ſufficere ad abolenda omnia peccata per orationem Dominicam, quâ petimus à Deo talem remiſſionem nobis quotidie indulgeri, ſicut Oratio Dominica quotidie recitatur, dum tamen nos proximis dimiſerimus injurias ex corde. Concluſio noſtra eſt manifeſta, nam de fide eſt, peccata non remitti ſine pœnitentia, ſed remiſſio iniuriarũ non eſt pænitentia, ergo non habet vim remittendi peccata.

1251. Sed objiciunt, quod eodem verborum tenore quo Chriſtus *Matth.6.* dixit, *ſi non dimiſeritis hominibus, nec pater veſter cœleſtis dimittet vobis peccata veſtra*, etiam dixerit, *ſi dimiſeritis hominibus peccata eorum, & pater veſter cœleſtis dimittet vobis delicta veſtra.* Sed ad retentionem injuriarum ſequitur infallibiter non remiſſio criminum, ut diximus in prima Propoſitione, ergo è cõtra ad remiſſionẽ iniuriarum ſequitur infallibiter remiſſio peccatorũ.

1252. Pro reſolutione huius difficultatis ſupponendum eſſe regulam S. Scripturæ, Locutiones negativas abſolutè & ſine exceptione ulla eſſe intelligendas: affirmitivas verò ſub conditione implicita, niſi aliundè ſit obex. Vtriuſque exemplum habemus Marci ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.* Prior promiſſio affirmativa eſt, & tamen certum eſt multos credentes & baptizatos damnari: Intelligenda eſt ergo, ſi non deſint alia neceſſaria. Simili ratione intelligendum eſt illud *Eccleſiaſt 29: Eleemoſyna extinguit peccatum.* & illud Ioannis: *Quidquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Secunda verò, quia negativa eſt, abſolutè & ſine conditione debet intelligi. Ex his patet, quid ad objectionem dicendum, negamus enim paritatem rationis, ut patet ex dictis. Confirmatur hæc doctrina ex phyſicis. *Hæc propoſitio eſt vera: Albedo non poteſt eſſe ſine corpore*: inde autem non ſequitur, quotieſcumque corpus datur, detur etiam albedo. Ergo ſimiliter ex eo quod Deus non remittat peccata illi, qui non remittit proximo, infallibiter recipere veniam à Deo. Ignoſcere enim proximo eſt neceſſaria diſpoſitio, præter quam requiritur pœnitentia, dolor, rectum propoſitum, & ſi fieri poſſit ſatisfactio.

1253. Vrget aliquis: videtur quod nihil peculiare tribuamus remiſſioni iniuriarum, ſimili enim ratione dici poſſet, niſi à furto vel fornicatione abſtineatis, &c. Reſpondeo quod non remittere fratribus injurias, ſecum affetat peculiarem repugnantiam & ſpecialem obicem ad impetrandum à Deo remiſſionem peccatorum: contra verò remittere fratribus offenſas, ſpecialem habet congruentiam ad movendam divinam voluntatem, ut ignoſcat excitando in nobis veræ contritionis motum. Hanc cõcluſionem quoad primam partem docent Nyſſenus *lib. de orat.* & Leo Magnus *ſerm. de martyr. in fin.* Auguſt. *in Enchirid. c.73.* poſtquam negativam propoſitionem Matthæi protulit, ſubdit: *Ad tam magnum tonitru qui non expergiſcitur, non dormit ſed mortuus eſt: & tamen mortuos ſuſcitare potens eſt ille:* Sed ſufficiat pro hac re Eccleſiaſticus, qui *cap. 28.* ait. *Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? Ipſe cùm caro ſit reſervat iram & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Memorare noviſſimorum & deſine inimicari.* Secunda verò pars probatur; quia qui ex amore Dei remittit offenſas ſibi illatas, potenter flectit divinam benignitatem, ut ſibi remittat ſcelera commiſſa; non enim illa patietur in miſerendo ab homine ſe ſuperari. Vnde Chriſtus Luc. 6. dicit: *Dimittite & dimittemini.* Et *Eccleſiaſt. 28. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſolventur.* Pro his omnibus videndus eſt Abbas Iſaac apud Caſſian. *collat. 9.* Vrgentur ergo hac precandi formula, qui imparati ſunt ad ignoſcendum; Vnde ſapienter D. Pater Benedictus Dominicam orationem omnibus audientibus dicendam ſtatuit, *propter ſcandalorum ſpinas*, id eſt, lites & contentiones, quæ ſunt ſcandalorum cauſa

ſolentque inter fratres oriri, & pacem ac continuam charitatem interrumpere. Dicitur autem in Laudibus, quæ ſunt principium diei, ne aliqua vitiorum radix uſque ad ſolis occaſum permaneat: veſperè autem ne pernoctans vitium divino conſpectui ingratos Religioſos reddat; ſed convicti per ipſius orationis ſponſionem ſeu conditionẽ adjunctam, ab huiuſmodi vitio purgentur. Simili modo loquutus eſt Cyprianus *de orat. Domin. Certâ nos* (inquit) *ſponſione & conditione conſtringens, ut ſic nobis dimitti debita peſtu emus, ſecundum quod & ipſi debitoribus noſtris dimittimus &c.* Et Cyrillus Hieroſolym. *Catecheſ.* 5. qui his verbis nos pacta cum Deo inire aſſerit. Auguſtinus *de verb. Domin. Vide quid dicas, ait: ſi dimiſeris, bene convenis ut dimittatur tibi: ſi non dimittis, quomodo eum convenis?* Hæc de Dominica oratione notaſſe ſufficiat.

TEXTVS. *cap.* 15.

Quibus temporibus Allelu-Ia dicatur.

1254. A Sancto a Paſcha uſque ad Pentecoſten, ſine intermiſſione dicatur Allelu-Ia, tam in pſalmis, quàm in Reſponſoriis. A Pentecoſte autem uſque ad caput Quadrageſimæ omnibus noctibus cum ſex poſterioribus pſalmis tantum ad Nocturnos dicatur. Omni verò Dominica extra Quadrageſimam Cantica, Matutina, Prima, Tertia, Sexta, Nonaque cum Allelu-Ia dicantur, Veſpera verò cum antiphona. Reſponſoria verò numquam dicantur cum Allelu-Ia, niſi à Paſcha a uſque ad Pentecoſten.

a *Vide ea quæ dixi in commentario Capitis* 10. *nota a.*

b *Feria quarta cinerum vocatur Caput Ieiunii, ſeu Caput Quadrageſimæ, hæc autem non incipit ante primam Dominicam. Hoc caput doctrinam cærimonialem, non ſubſtantialẽ continet, fortè olim Romanæ Eccleſiæ conſonam, ſed omnino diſſonam. Nec reos judico, qui textus huius diſpoſitionem alterarunt, ut conſonaret Eccleſiæ univerſalis Rubricis; nam videretur diſſonantia valde ſenſibilis, ſi Benedictini Allelu-Ia concinerent, dum ab huius vocis lætitia reliqui Catholici abſtinerent. Idcirco judico Benedictinos in civitatibus degentes, præcipuè in provinciis hæreſi laborantibus, poſſe imò & debere ſequi Romanas Rubricas, ne ſcandalo ſint indoctioribus: cæterum qui in eremo habitant, poſſunt Solennitatum Evangelia, Orationes, Allelu-Ia, Evangelium ſecundum Miſſæ legere aut omittere juxta antiquam Ordinis diſpoſitionem. Ratio eſt: quia in eremo ceſſat concurſus populi, ac propterea ſcandali quæcumque ratio, Vide num.* 1255.

Nota quod ubi ſunt leges aut conſuetudines legitimæ debent ſanctè ſervari.

DISPVTATIO LXCIV.

De huius vocis הללויה Allelu-Ia ſignificatione, & uſu in officio Monaſtico.

1255 ALlelu-Ia vox hebræa eſt, non græca, ut exiſtimavit Beda relatus à Durant. *lib.* 2 *de ritib.* c. 20. Hebræi cum leni aſpiratione הללו···יה *Halleluia* legunt, ſed Græci ad aſpirationis molliendam aſperitatem ἀλληλοῦ-ια & eos imitati Latini *Allelu-Ia* proferunt. Quam vocem primo uſurpatam legimus à Davide, ſed ſolenniter decantatam primò ab Aggæo juxta vaticinium Tobiæ c. 13. docet Epiphanius *de vit. prophet.* in *Aggæo.* Hanc autem vocem Eccleſiam retinuiſſe docet Auguſt. *epiſt.* 178. *in controverſ. habita cum Paſcent. Arriano. Sciendum* (inquit) *eſt,* Amen & Allelu-Ia, *quod nec Latino, nec barbaro licèt in ſuam linguam transferre, hebræo cunctas gentes vocabulo decantare.* Huius rei rationem reddit Hieronymus *epiſt* 137. *ad Marcell.* cur ſcilicet Eccleſia hanc vocem retinere voluerit, ſicut & nonnullas alias, ut *Amen*, *Oſanna*, *Abba*, *Maranatha*, *Racha*, *Ephod*, & his ſimilia; videlicet, ne Eccleſia primùm ex Iudæis congregata omnia ad credentium ſcandalum innovaret; poſtea verò non potuiſſe dicit, ſemel ſuſcepta verba mutare. Auguſtin. *libr* 2. *de doctr. Chriſtian. cap.* 11. ſic ait: *Hebræa verba non interpretata ſæpè invenias in libris, ſicut eſt,* Amen, Allelu-Ia, Racha & Osanna, *& ſi quæ ſunt alia, quorum partim propter ſanctiorem auctoritatem, quamvis interpretari potuiſſent, ſervata eſt antiquitas, ſicut eſt* Amen & Allelv-Ia: *partim verò in aliam linguam transferri non potuiſſe dicuntur, ſicut alia duo quæ poſuimus.* Auguſtinum ſequitur Iſidorus *lib.* 6. *etymol. cap.* 19 & *de divin. offic. cap.* 13. Denique Remigius *de cele. rat. miſſ.* addit, quod id Angeli cantare audiri ſunt *Apocal.* 19. Adde, quod vox iſta vim importat cuiuſdam ineffabilis lætitiæ, ac propemodum vires humanas excedentis propter notionem verbi הלל *ha'al*, quod non tam verbi atque nominis rationem habet, quam interjectionis; Vnde D. Thomas poſt Gloſſam *ad cap.* 19. *Apocal.* vocem iſtam *laudem* ſignificare dicit, aut potius *ineffabilitatem ipſius lau-*

laudis, quod & textus Apocalypſis ſignificare videtur, cùm poſt vocem *Allelu-Ia* ſubjicit, *laus & gloria & virtus Deo noſtro &c* Ex quo provenit, quod aliâ linguâ ſatis exprimi non poſſit. Sed ad aliqualem huius vocis intelligentiam ſupponendum eſt, Cardinalem Turrecrematam plures huius nominis referre etymologias & ſignificationes ex Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino & Beda, quæ neque in prædictis Patribus reperiuntur, neque illis dignas judico. Idem Germanus Altiſiodorenſis *in Theodoria rei eccle.* Communis notatio eſt הללו־יה *Allelu-Ia* nomen eſſe compoſitum ex הללו *hallelu*, *laudate*, & יה *Ia Dominum.* Sic Theodoretus *ad pſalm.* 146. Auguſtin. *tractat* 8. *in epiſt. Ioann.* & *ſerm.* 151. *de temp.* &, *in pſalm.* 105. & 148 Ambroſius *ad pſalm.* 118. & Iſidorus *lib.* 1. *de eccleſiaſt. offic.* *cap.* 13 Hieronymus *epiſt.* 136. יה *Ia* recenſet inter decem DEI nomina, & dicit illius ſolius eſſe nomen & extremam ſyllabam in *Hallelu-Ia*, non tamen explicat, quid valeat illic, ſed *lib.* 8. *in cap.* 26 *Iſai.* dicit, ſignificare *inviſibilem* Hebræi verò ſignificare *Deum creatorem mundi*, quibus conſentit Vatablus, ſed addit Rabbi-Salomon ſignificare *eundem & timendum*, quaſi hac voce moneamur ita Deum laudare, ut ſimul timere & revereri debeamus.

1256. Hoc ſuppoſito D. Pater Benedictus ſic ait: *A Sancto Paſcha uſque ad Pentecoſten ſine intermiſſione dicatur* ALLELU-IA *tam in pſalmis quàm in Reſponſoriis; à Pentecoſte autem uſque ad caput Quadrageſimæ omnibus noctibus cum ſex poſterioribus pſalmis tantum ad Nocturnos dicatur. Omni verò Dominica extra Quadrageſimam Cantica, Matutini, Prima, Tertia, Sexta, & Nona cum* ALLELU-IA *dicantur, Veſpera verò cum antiphonis.* Sozomenus *lib.* 7. *hiſt. eccleſ. cap.* 19. *lib.* 9. *hiſtor. tripart. cap* 39. & Nicephorus *lib* 12. *cap.* 34. Dicunt Romanos ſemel tantùm ſingulis annis primâ Paſchalis feſtivitatis die *Allelu* Ia canere conſueviſſe. Hieronymus in principio libri adverſus Vigilantium, illum redarguit, quia affirmabat *Allelu-Ia* nunquam in Paſchate cantari in regionibus Africanis: ſed Auguſtinus *epiſt.* 86. *ad Caſulanum*, in Eccleſia omnibus 50. diebus poſt Paſcha usque ad Pentecoſtem *Allelu-Ia* decantari dicit. & *epiſt.* 119. *ad Ianuar.* *cap.* 15. uſu receptum aſſerit omnibus diebus Dominicis *Allelu-Ia* ad altare canere. & *cap.* 17. *Vt autem* (inquit) ALLELU-IA *per illos ſolos dies* 50 *in Eccleſia cantetur non uſquequaque obſervatur, nam & in aliis diebus variè cantatur alibi, ipſis autem diebus ubique.* Sed magis ad noſtrum inſtitutum Iſidorus *lib.* 1. *de eccleſ. offic. cap.* 13. ait: *Non omni tempore, ſed tantùm Dominicis diebus, & quinquaginta poſt Domini reſurrectionem Allelu-Ia cantatur pro ſignificatione futuræ reſurrectionis ac lætitiæ: verùm apud nos ſecundum antiquam Hiſpaniarum traditionem præter dies jejuniorum & Quadrageſima omni tempore canitur Allelu-Ia; ſcriptum eſt enim, Semper laus ejus in ore meo.* Quibus conſonat D. Pater, qui omni Dominica extra Quadrageſimam Cantica, Matutinum, Primam &c. cum *Allelu-Ia* dici jubet; præmiſerat autem paulò antè, *à Pentecoſte uſque ad caput Quadrageſimæ.* Caput Quadrageſimæ dies cinerum eſt: unde in libris antiquis pro Septuageſima, Sexageſima & Quinquageſima antiphonæ ſunt *Allelu-Ia.* Prohibet Concilium Toletanum IV. in Quadrageſima & diebus jejunii *Allelu-Ia* cantari, cuius rationem reddit, quòd non ſit tempus gaudii, ſed mæroris, quod latè proſequitur Auguſtinus. Mellifluus Abbas *ſermone* 1. *in Septuageſ.* Ivo Carnotenſis *ſerm. de ſacris.* Iuniorum obſervantia Quadrageſimæ adjunxit tres hebdomadas, quæ cùm ſint pœnitentiæ & mæroris iuxta conſtitutionem Concilii Toletani, carere debent *Allelu-Ia.* Sunt dies aliquot jejunii celebres in profeſtis aliquarum ſolennitatū, in quibus cantatur Allelu-Ia, ut ſecuturæ ſolennitatis feſtivâ lætitiâ, quam *Allelu-Ia* tum cantatum prænuntiat, jejunii luctus temperetur. Cæterum hæc Concilii Toletani Sanctio non eſt ab omnibus admiſſa, quia adhuc hodie Benedictinorum Cænobia plurima, in Septugeſima, Sexageſima, & Quinquageſima cantant in horis Allelu Ia

DISPVTATIO XCV.

Cur jeiunii tempore non cantetur Allelu-Ia.

1257. SEd dubitabit aliquis, cùm vox *Allelu-Ia* ſignificet *Laudate Dominum*, & ab ea laude nunquam ceſſandum ſit: cur intra Septuageſimam & jejunii tempora Septuageſimam & jeiunii tempora intermittatur, maximè cùm à tempore Septuageſimæ Eccleſia ſingulis diebus in divinis officiis canat, *Laus tibi Domine Rex æterna gloriæ*, quod nihil aliud eſt, quàm *Allelu-Ia.*

1258. Huic difficultati reſpondit Cornelius Ianſſenius *in Concor. cap.* 110. ſed revera non ſolvit. Alii reſpondere conantur ex Auguſtino *ad pſal.* 106. ubi dicit, *Certis quidem diebus cantamus* ALLELU IA, *ſed omni die cogitamus*, quibus ſignificat Auguſtinus divinam laudem etſi non in ore carnis, in ore tamen cordis debere eſſe. Sed hoc non enervat difficultatem, cur enim ore carnis quibusdā diebus canitur, ſecus verò aliis? Ex dictis ſuperiùs non eſt difficile reſpondere. Diximus enim vocem iſtam vim quandam gaudii & exultationis ſuprà laudem ſignificare, unde Moyſes *Levit.* 19. חלולים *Halulim* vocavit *fructus laudabiles Domino*, pro quibus eum inſigni gaudio laudandus erat. Favet & quod dicitur *pſalm.* 146. *Laudate Dominum, quoniam bonus eſt pſalmus*, id eſt, *jocundus & lætus.* Imò tantam quandoque lætitiam hoc verbum importat, ut de inſaniente dicatur, ſicut de David *Reg.* 21. *n.* 13. & in *eccleſiaſt. c.* 2. *n.* 2 dicitur: *Riſum reputavi errorem* Hebræa חלל Halal *riſui dixi, inſanis*, vel *in amire facis.* Eccleſia ergo diebus mæroris & pœnitentiæ, Deum

voce

Digitized by Google

voce communi laudat: diebus verò exultationis, voce exultationis & lætitiæ, quæ gratiſſima laus eſt & perfectiſſimi affectûs in Deum explicatio.

1259. Aliam rationem adducit Amalarius Fortunatus lib. 4. c. 2. quod latinâ linguâ, cùm humilior ſit quam hebræa, admoneamur nos debere informari ad humiliorem converſationem plùs Quadrageſimæ tempore, quàm alio. Latè Auguſtinus: *Propter hæc duo tempora*, inquit, *unum quod nunc eſt in tentationibus & tribulationibus huius vitæ, alterum quod tunc erit in ſecuritate & exultatione perpetua inſtituta etiam nobis eſt celebratio duorum temporum ante Paſcha & poſt Paſcha: illud quod eſt ante Paſcha ſignificat tribulationem in qua modo ſumus: quod verò nunc agimus poſt Paſcha, ſignificat beatitudinem in qua poſtea erimus. Ante Paſcha ergo quod celebramus, hoc & agimus: poſt Paſcha autem quod celebramus, ſignificamus quod nondum tenemus, propterea illud tempus in jejuniis & orationibus exercemus, hoc verò tempus relaxatum jejuniis in laudibus agimus: hoc eſt enim Allelu-Ia quod cantamus, quod Latinè interpretatur nos noſtis, Laudate Dominum.*

1259. b. Meminit huius vocis Dionyſius Areopagita *lib. eccleſ. Hierar. c. 4. p. 3. ad finem ſic: Porrò ſacrum diviniùs inſpiratorum Prophetarum melos, aiunt qui hebraica norunt, laudem Dei ſignificare, ſive* LAUDATE DOMINUM. Et Iuſtinus Mar. q. 50. *ad orthodoxos Allelu-Ia & Oſanna* exponit: *Nos Deum* (inquit) *collaudantes utimur voce* OSANNA & ALLELU-IA: ALLELU-IA *autem idem eſt, quod* COLLAUDATO CONCINE, OSANNA *verò* MAGNITUDO EXCELLENS.

1259. c. Dixit autem D. Pater tempore Paſchali ſine intermiſſione cantandum *Allelu-Ia*, quia in omnibus pſalmis, verſibus, antiphonis & Reſponſoriis vult *Allelu-Ia* dici, eo quòd illo tempore figurentur dies ſempiternæ lætitiæ, in quibus ſine intermiſſione lætandum erit. Deniq; concludit D. Pater, *Reſponſoria verò nunquam dicantur cum* ALLELU-IA, *niſi à Paſcha uſq; ad Pentecoſten.* Quibus, quia manifeſta ſunt, nihil addendum putamus.

1259. d. Sed advertendum, quod tria tempora diſtinguat D. Pater, alterum in quo ſemper dicendum eſt *Allelu-Ia*, ſcilicet à Paſchate uſque ad Pentecoſten ob lætitiam Dominicæ Reſurrectionis & ſpem noſtræ futuræ. Inſuper in memoriam reducit laudem Domini, & electorum lætitiam, in qua non oportet aliquid ſiniſtrum ſonare, ſed totum dextrum & gaudio plenum, quale eſt in futura vita. Docuit hoc Rupertus *lib. 2. de divin. offic. c. 35.* dicens, *Quoniam* (ALLELU-IA) *futuræ beatitudinis quaſi proprium eſt vocabulum, ideo eo tempore magis frequentatur, quo reſurgens Dominus eiuſdem beatitudinis ſpem nobis propinavit.*

1260. Secundum tempus eſt à capite jejunii uſque ad Paſcha, in quo *Allelu-Ia* minimè cantatur. Teleſphorus enim nonus poſt B. Petrum in ſede Romana, conſtituit, ut per ſeptem hebdomadas abſtinentia ſervetur, quod adhuc multi obſervant, maximè in Italia. Hoc autem tempus quinquageſimam appellarunt, quia ex eo die quinquaginta ſunt uſque ad ſanctam reſurrectionem. Poſtmodum Melchiades Papa natione Afer, trigeſimus quartus poſt ſanctum Petrum, conſtituit, ne quis præſumeret prima vel quinta feria jejunare: prima propter Domini reſurrectionem, quintâ, quia in ea cœnavit Dominus cum diſcipulis ſuis, & in ea adſcendit in cælum. Tunc autem placuit fidelibus, octo hebdomadas conſecrare jejunio, à quibus ſingulis ſi primam & quintam feriam de abſtinentia ſubtrahas, ut Melchiades inſtituit, quadraginta tantùm dies remanent abſtinentiæ ad imitationem Chriſti Domini. Placuit autem primam Dominicam *Sexageſimam* nominare, non propter Sexagenarium dierum numerum, ſed propter uſum loquutionis, quo ſequentem hebdomadam *Quinquageſimam*, & alteram *quadrageſimā* dicimus: *Septuageſimam autem ideo celebrari cœptam*, inquit Albinus de divinis officiis *ut dierum decimas Deo redderemus, & nihilominus primam & quintam feriam & Sabbatum poſſemus à jejunio relaxare* (primam & quintam propter rationem ſuprà dictam) *Sabbatum verò, quia eo die requievit Dominus in ſepulchro.* Hæc Albinus. Sed revera Eccleſia Catholica in Septuageſima ab officiis Eccleſiaſticis remov et *Allelu-Ia*, tunc enim noſtrum exilium ac primi parentis ruinam incipit recolere, ut per illos dies peregrinationem præſentis vitæ, & ærumnas ad memoriam revocantes, jejuniis & orationibus ad patriam redire ſtudeamus. Meritò ergo his diebus, qui luctui & pænitentiæ dicati ſunt, *Allelu-Ia* quæ vox lætitiæ eſt, removetur, & Eccleſia triſtitiæ ac doloris cantus recitat dicens, *Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me.* Sumpta ſunt autem hæc verba ex *pſal. 17.* & exiſtimat Bonaventura ea dici in perſona patrum, qui annis ſeptuaginta fuerunt in captivitate Babylonica, quâ & noſtra captivitas myſticè deſignatur. Sed ea D. Petrus Act. 2. de Chriſto interpretatur dicens, *Quem Deus ſuſcitavit ſolutis doloribus inferni, juxta quod impoſſibile erat, teneri illum ab eo.* Sed quidquid ſit de ſenſu literali, cùm Eccleſia primi hominis formationem, reatum, exilium ac mortis debitum ab hoc die repræſentare incipiat, mihi dubium non eſt, verba hæc ſaltem in ſenſu accommdatitio de illo ab Eccleſia decantari. Exiſtimo autem hoc loco dolores mortis & dolores inferni idem eſſe, eò quòd ante Chriſti reſurrectionem omnes qui moriebantur ad infernum deſcenderent, licèt non ad eandem inferni partem, ideoque pro eodem accipiebant *mori & ad infernum deſcendere.* Significat autem graviſſimos & periculoſiſſimos dolores, quales patiuntur, quibus imminet ex mundo ad locum mortuorum diſceſſus, qui infernus eſt. Chaldæus explicat de dolorib. parturientis, quibus S. Scriptura graviſſimos dolores conſuevit comparare propter mortis periculum illis adnexum, & favet Græcum nomen ὠδὶν, ὠδῖνος, ἡ: ut explicant Nicephorus ibi & Baſilius ad *pſalm. 114.* Meritò ergo D. Pater his diebus pænitentiæ & luctus *Allelu-Ia* removendum docet.

1261. Tertium tempus uſq; ad caput Quadrageſimæ, in quo *omnibus noctibus cum ſex poſterioribus pſalmis tantum ad Nocturnos dicatur* ALLELU-IA. Gaudia enim vitæ præſentis breviſſima ſunt, lachrymæ, labores, miſeriæ & ærumnæ plurimæ, adeo ut nullus ſit ita felix, cui moriendi potius quam vivendi ſpecies ſæpè non animo ſubeat, ſic

enim

enim calamitates & miſeriæ vitam perturbant, ut cùm brevis ſit, adeo longa pluribus videatur, ut mors optatiſſimum refugium calamitoſæ vitæ judicetur

1261.b. In libro illo, quo Deus cibavit Prophetam *Ezechiel. 2. ſcripta erant lamentationes, & carmen, & va.* Vbi Hieronymus, Dionyſius, Hugo & aliqui ex Hebræis, per *Carmen* non triſte aliquid, ſed lætum intelligunt, ſed illud ſemel, & inter lamentationes & Væ collocatur: rurſus lætitia in ſingulari (*carmen*) *lamentationes* autem & *va* in numero multitudinis, ut humanam vitam ab omni ferè lætitiæ genere alienam, miſeriis & calamitatibus refertam ſignificaret.

1261.c. Huius rei aptiſſimum exemplum habemus in patientiſſimo propheta Iob, cui, ſi divitias ſpectes, *fuit poſſeſſio ſeptem millium ovium & trium camelorum*, quibus adjunge: *quingenta quoque juga boum & quingenta aſina.* Si ſervorum numerum, *familia multa nimis.* Si magnitudinem *erat vir ille magnus inter omnes Orientales.* Si amorem & fraternam filiorum charitatem; *ibant filii ejus, & faciebant convivia per domos unusquiſque in die ſuo & mittentes vocabant tres ſorores ſuas, ut comederent & biberent cum eis:* eſt enim ſuavis inter fratres concordes amor, ut dixit Menander. Sed ecce inconſtantiam mundi. *Cùm in orbem tranſiſſent dies convivii,* quid factum? proſperitas in adverſitatem, divitiæ in ſummam inopiam, familia & comitatus inſolitudinem, nobilitas & magnificentia domûs in vile ſterquilinium, ſalus in infirmitatem, convivia denique in mortuorum exequias convertuntur. *Verſa eſt in luctum cythara mea, & organum meum in voces flentium* dixit ille *c. 30.* & olim Amos 8. *Dies feſti veſtri convertentur in lamentationem & luctum*, cuius ſententiæ meminit Tobias *c. 2. cùm eſſet dies feſtus Domini, & eſſet prandiũ bonum in domo illius.* Sed quid mutatio hæc? Sunt mundi gaudia, quæ hoc ſolo, quòd mundi ſunt, in lacrymas & lamenta tranſeunt, quod ſignificant verba ipſa, *Cumque in orbem tranſiſſent* verbum יקף IACAPH, *gyrare & circũdare* ſignificat, ut citiſſimè gaudia tranſiſſe intelligamus. In quam rem Richardus de S. Vict. *ſuper cant. p. 2. c. 20. Cũ mundi gaudia fundamentum ſuum & baſim habeant in rebus mutabilibus & infirmis, hinc quidem fit, ut firmitatem nullam in ſe contineant & ſtabilitatem* Quod ſapienter conſiderans Salomon *Eccleſiaſt. 2.* dicebat, *riſum reputavi errorem, & gaudio dixi quid fruſtra deciperis?* id eſt, riſum ab errore oriri judicavi, & ei inſaniam ſuam objeci: ſed & lætitiæ dixi, quorſum falleris? græcè, *περίφορα*, quam vocem Hieronymus *Circumlationem* explicat; ejus autem qui in eodem loco vehementer circumfertur, oculi hallucinantur, & mens quodammodo turbatur & ſtupet: quod illis accidit, qui tot huius vitæ miſeriis ac calamitatibus exagitati rident; ſtupor enim incredibilis eorum animos opprimit, ut mala non videant. Aliqui conjungunt cum inſania; inſanientis enim eſt in miſeriis ridere & gaudio geſtire, cùm gaudium ipſum innumeris ſit mixtum miſeriis, & fucata boni ſpes ſenſibus humanis blanditur, cùm interim humano animo vis maxima malorum impendeat & ſpes ipſa momento temporis evaneſcat. Vnde non immerito aliqui Hebræi legunt hoc loco: *Riſui dixi miſtum* ut ſignificetur gaudium in hoc mundo purum non eſſe, ſed miſtum, & dilutum, ſicut olim de Iudæis dixerat Iſaias *c. 1 Vinum tuum mixtum eſt aquâ.* Hoc ſignificavit Propheta Rex *pſalm. 125.* dicens: *In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti ſumus ſicut conſolati.* ubi particula ſimilitudinis ſecundum Hieronymum ibi & *ad cap. 30. Iſai.* gaudii imperfectionem & conſolationis ſimilitudinem importat. Idem Hilarius eo loco. Sed lectio Hieronymi magis ad propoſitum. *facti ſumus ſicut ſomniantes.* ſolent enim qui vehementi aliquâ cupiditate affecti ſunt votorum ſuorum ſe compotes per ſomnium viſere & veluti ſentire, mox tamen evigilantes, vana deprehendunt, quæ ſe dormientes poſſidere ſomniarunt. Talia ſunt gaudia hujus mundi, quæ dum poſſeſſa exiſtimantur, citiſſimè evaneſcunt. *Auget autem miſerias & calamitates huius vitæ* ait Dion. Carthuſ. *quod cùm mortalium alios meliores, alios pejores ſtatus vitæ arbitremur, videmus plerosq; in meliori ſtatu dolere, in deteriori gaudere.* Cuius rationem reddit Plato in Dialogo cui epigraphe Ἀλκιβιάδης, dicẽs: *Honorata illa inprimis Reipublicæ cura, per quãtas rapitur anxietates, quæ tametſi gaudia habeat, inflãmationis in modũ trepida ſemper eſt, atque ſtimulis repleta: repulſas patitur acerbas, & millies morte pejores, namque quis poſſet eſſe beatus vulgi vivens arbitrio, tametſi faveatur ei & plaudatur?* Conſonat Chryſoſtomus *hom. 18. ad pop. Antioch.* dicens: *Et ſi ad ipſummet regnum adſcendamus, in illo quoque viventem multis circumventum moleſtiis inveniemus, & tanto plures triſtitiæ neceſſitates habentem, quantò maiori quoque rerum faſtu circumdatus eſt.* Vt meritò Artabanus dixerit, quod ſi ſua ſinguli homines mala in medium conferrent, alterum altero commutaturi, inſpectis aliorum calamitatibus & miſeriis, libenter unusquiſque ſuas ſibi rurſus acciperet, quas prius attulerat. Ex quibus infert Chryſoſtomus loco ſupra citato; *Cùm igitur nec Regnum vitam ſine triſtitia reddere poſſit, quid aliud hoc præſtare poterit?* Itaque ſi gaudium & lætitia præſentis vitæ brevis eſt, & marceſcit celerrimè, breve etiam ſit lætitiæ canticum, hancque mundialis lætitiæ brevitatem myſteriis gravida exprimat devotio enarmonica Benedictinæ Religionis, prolixâ duodecim Pſalmorum periodo breve ſubiungens

Allelu-ia.

TEXTVS. *Cap. 36.*

Qualiter divina opera per diem agantur.

1262. Vt ait Propheta: [b] *Septies in die laudem dixi tibi.* Qui ſeptenarius ſacratus numerus à nobis ſic implebitur: Si Matutinæ, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, Completoriique tempore

pore noſtræ ſervitutis officia perſolvamus: quia de his horis dicit b Propheta: *Septies in die laudem dixi tibi.* Nam de nocturnis vigiliis idem ipſe Propheta ait: c *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.* Ergo his temporibus referamus laudes Creatori noſtro ſuper judicia juſtitiæ ſuæ, id eſt, a Matutinis, Primâ, Tertiâ, Sextâ, Nonâ, Veſperâ, Completorio, & nocte ſurgamus ad confitendum ei.

a Ecce, octo Horas diſtincte D. Benedictus enumerat, Matutina illa eſt, quæ Laudes dicitur. Hanc aliqui credunt eſſe Vigiliarum partem, ſed ſatis clare eam à Vigiliis diſcrevit.

b David Pſalmo 118. verſu 164.

c Pſalmo 118. verſu 62. Aſſonant alia teſtimonia, quibus uti ſolent interpretes. Media nocte clamor factus eſt: ecce ſponſus venit, exite obviam ei. Matth. 25. 6. Apud Marcũ (13. 35.) ait Chriſtus Dominus. Vigilate ergo: neſcitis enim quando Dominus domus veniat, ſerò an media nocte, an galli cantu, an manè, ne cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate. Inſtantia facta mediâ nocte aſſeruntur etiam efficaciſſima Luc. 11. 5. Legetur quoque Actorum 16. 25. miraculoſa hiſtoria, Lucæ doctrinam confirmans Mediâ autem nocte Paulus & Silas orantes, laudabant Deum, & audiebant eos, qui in cuſtodia erant. Subitò verò terræ motus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris, & ſtatim apertæ ſunt omnia oſtia, & univerſorum vincula ſoluta ſunt. His teſtimoniis roboratur eorum devotio, qui mediâ nocte ſurgunt ad laudandum Deum. Nunc qualiter res Divina interdiu ſit peragenda, ex noſtri Patris doctrina declarandum eſt.

DISPVTATIO XCVI.

De Officii diurni antiquitate & ſolennitate.

1263. WAldenſes & Wicleffiſtæ inconſtantes hæretici Horas divini officii condemnârunt, negarantque Eccleſiaſticam diſcernendi temporis authoritatem; tum quia contemplantes Dei immutabilitatem aſſeruerunt illum orationibus moveri non poſſe; tum quia conſulentes converſationi libertinæ pro arbitrio aut orare aut ceſſare voluerunt. Contra hos itaque Horarum Canonicarum uſum in veteri ac nova Eccleſia diu & conſtãter viguiſſe demonſtrabo.

1264. Et primò quidem certum eſt in Lege veteri fuiſſe miniſtros ex Levitarum familiis conſtitutos, qui divinis laudibus in templo decantandis intenderent, ut patet 1. *Paral. 6. 9. & 25.* quibus *c. 23.* præcipitur ſtare manè ad confitendum & canendum Domino, & ſimiliter ad veſperam. Item *pſalm. 54. Veſperè & manè & meridie narrabo & annuntiabo, & exaudiet vocem meam.* Sunt & teſtimonia ex *pſal. 118. Mediâ nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Memor fui nocte nominis tui Domine, & cuſtodivi legem tuam. Prævenerunt oculi mei ad te diluculò.* &c. *Septies in die laudem dixi tibi.* Ex quibus D. Pater hoc capite numerum Horarum Canonicarum convenienter collegit. Daniel cap. 6. *Ingreſſus domum ſuam & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Hieruſalem tribus temporibus in die flectebat genua ſua & adorabat, confitebaturque coram Domino Deo ſuo.* & paulò pòſt, *Tribus temporibus per diem orabat obſecratione ſua.* quem locum Tertullianus, Cyprianus, Hieronymus, Iſidorus & alii explicant de tertia, ſexta & nona Horis Canonicis. Iudæos obſervaſſe Horas matutinas, colligitur ex variis locis. Primam quidem, quia 1. *Paralip. c. 23.* præcipitur Levitis ſtare manè in templo ad confitendum Domino. Vnde etiam Propheta *pſal. 87. Mane oratio mea præveniet te.* & *pſal. 5 Mane exaudies vocem meam.* De Sexta verò habemus *Act. 10.* ubi de Petro dicitur, quod *aſcendit ad ſuperiora, ut oraret circa horam ſextam.* De Nona *ibid. c. 3. Petrus & Ioannes aſcendebant in templum ad Horam orationis nonam*, ſive ut habent Græca, *ad illam Horam orationis, quæ erat nona.* Erant igitur & aliæ orationis Horæ præter Nonam. Et *c. 16. Paulus & Sylas media nocte orantes laudabant Deum.* Solet etiam adduci locus *ex lib. 2. Eſdræ c. 9.* ubi dicitur, quod *quater in die & quater in nocte confitebantur & adorabant Dominum Deum ſuum.* Illum allegat Amalarius *lib. 4. de eccleſ. offic. c. 3.* Archidiacon *in c. Presbyter. 91. diſt.* Guillelmus Durant. *in Rational. lib. 5. c. 1. n. 2.* Ex quo colligunt octonarium numerum in templo uſitatum, ſecuti Ven. Bedam, qui *lib. 3 Expoſit. allegor. in Eſdram c. 28.* addit particulam *in nocte*, quæ tamen non eſt in textu; qui ſic ſe habet: *Et conſurrexerunt ad ſtandum, & legerunt in volumine legis Dei ſui, quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum ſuum.* Vbi nulla mentio de quadripartita oratione noctis, ſed ſolùm quod quater ſtabant in tẽplo ad legendum, & quater ſimiliter orabant; per diem tamen. Horas denique canonicas fuiſſe perpetuò in uſu docent communiter Doctores & Patres. Tertullianus *in Apolog.* Baſilius *in Reg. fuſior. diſp. 37. & epiſt. 1. ad Gregorium Nazianzenum.* Cyprianus *de orat. Dom.* Hilarius *ad pſalm. 118.* Ambroſius *ibid. & in Luc. lib. 7.* Chryſoſtomus *homil. 26. in Acta. & orat. 4.* & *42. ad pop.* Auguſtinus ſæpe, & maximè *ad pſal. 32.* Hieronymus *epiſt. 7.* Caſſianus *lib. 2. inſtit.* & alii communiter, quos brevitatis causâ omittimus.

Et ne hujus conſuetudinis deſint exempla, ex veteri Sanctorum hiſtoria unum alterumve adducam. Philo Iudæus *in lib. de vita contempl.* agens de monachis Alexandr. diſcipulis B. Marci Evangeliſtæ, *Quotidie*, ait, *bis precari ſolent, mane ac ſub veſperam, oriente ſole petentes diem verè felicem, utque mentes eorum cœleſti repleantur lumine: occidente verò, ut anima exonerata ſenſibus, in tota mole rerum ſenſi.*

Digitized by Google

ſenſibilium veritatem inveſtiget: medium verò matutini veſpertiniq; temporis totum meditationi tribuunt. Et paulò pòſt, *Itaque non ſolùm contemplantur, ſed etiam Cantica hymnoſq; in Dei laudem componunt.* Idem tradit Sozomenus *lib. 6. hiſt. c. 33. & 34.* qui hanc fuiſſe generalem apud omnes monachos diſciplinam teſtatur. Refert inſuper Ado Trevirenſ. *ſub 5. Idus Ianuar. in vit. Iuliani & Baſiliſſa,* quod cùm multitudo Sacerdotum & Eccleſiæ Chriſti miniſtrorum igne conſumpta eſſet ſub Diocletiano & Maximiano, horâ tertiâ, ſextâ & nonâ pſallentium chori fuerint auditi, qui etiam matutinos & veſpertinos hymnos cecinêre. Et 10. *Kal. Auguſti* narrat S. Apollinarem D. Petri diſcipulum apud Ravennam Presbyteros, Diaconos & Clericos ordinaſſe, quibuſcum die noctuque pſalmos decantaret.

DISPVTATIO XCVII.

Vtrùm in Primitivâ Eccleſiâ Prima & Complectorium fuerint Horæ Canonicæ.

1265. HAnc quæſtionem ſpecialiter expendendam ſuſcipio, quòd ſpecialis in ea ſit difficultas & controverſia. Francolinus parti negativæ adhæret *cap. 19. de Horis canon.* ubi cùm quinque, videlicet, Nocturnas vigilias, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperamque in ipſo Eccleſiæ initio Canonicas fuiſſe aſſeruiſſet, Primam ac Complectorium poſtea demum dicit introducta fuiſſe, occaſionem præbente tam quorumdam Epiſcoporum ſtatuto, quo Clerus & populus veſperè ac manè varias unà cum oratione Dominica & ſymbolo preces perſolvere jubebantur: quàm ipsâ S. Scripturâ, quæ plerumque cùm meminit orationis faciendæ, *veſpere & mane* conjungit. Et in hanc ſententiam adducit Guillel. Durant. *in rational. l. 5. c. 2.* Waldenſ. *tit. 3. de Sacrament. c. 21.* Radulphum de Rivo *de Canon. obſervat. prop. 14.* & Wolſtid. *de reb. eccl. c. 25. in princ.* Idem docet Marcell. *c. 21. nu. 12.* & *c. 24. n. 9.* & *c. 16. n. 20.* qui ait tempore D. Hieronymi Primam nequidem cognitam fuiſſe, quinimò Caſſiani tempore tantummodo inſtitutam *c. 24. n. 13* & reverà Caſſianus *l. 3. de inſtit. cœnob. c. 4.* id expreſſè affirmat; ait enim: *Sciendum tamen eſt, hanc Matutinam, quæ nunc obſervatur in occiduis vel maximè regionibus, Canonicam functionem noſtro tempore, in noſtro quoq; monaſterio, Bethlehem ſcilicet primitùs inſtitutam ubi Dominus noſter Ieſus Chriſtus natus ex Virgine humanæ infantiæ ſuſcipere incrementa dignatus eſt &c.* Loqui autem illum de Prima, patet ex ipſo contextu; poſtquam enim, *ſupra 3. cap.* egiſſet de Matutina poſt Vigilias nocturnas ante ſolis ortum celebrari ſolita, in qua decantatur *pſ. 62. Deus Deus meus ad te lucè vigilo*, quam *Laudes* dicimus, *in dicto c. 4.* de altera Matutina ſermonem inſtituit, quam ſuo tempore dicit primitùs adinventam, ac ſtatim à ſolis ortu cum tribus pſalmis, ceu Tertia, Sexta &c. decantari. Ex quo patet, Caſſianum nullam aliam Horam intelligere potuiſſe niſi eam, quam *Primam* vocamus, quâ in re erravit Iſidorus *l. 2. de eccleſ. offi. c. 23.* qui hic per *Matutinam Laudes* intelligit. Hoc Caſſiani teſtimonium manifeſtum eſt, nec verò ſimiliter credi poteſt deceptum fuiſſe in eo, quod ait ſe vivente in monaſterio ſuo hunc morem fuiſſe introductum, cùm ut teſtis oculatus teſtimonium reddat; & ei fidem adhibet Iſidorus ſupracitatus, atque hanc illius ſententiam recipit Aquiſgranenſe Concilium I. *cap. 129.* Potuit verò in hoc decipi Caſſianus, quod morem hunc nullibi priùs quàm in monaſterio ſuo exiſtimet viguiſſe. Et certè res dubia eſt, licèt enim Scriptura ſacra & Patres frequenter meminerint orationis, quæ manè ſeu in aurora facienda eſt: quia tamen Laudes ſimiliter ſub auroram & manè dicuntur, & dies artificialis (ut latiùs *diſp. 74.* ediſſeruimus) dupliciter poſſit accipi, ab Auroræ initio, videlicet, aut à ſolis ortu ſupra horizontem, ita ut priore modo *mane* ſit in ipſo crepuſculo, poſteriore in ipſo ſolis ortu: ideo difficulter diſcernitur, an de *Prima* vel *Laudibus* loquantur.

Probabiliùs tamen judico Primam diu ante tempora Caſſiani fuiſſe inſtitutam, imò ab Apoſtolis in Eccleſia Romana obſervatam. Poteſt id ex doctrina Patrum probari. Et primò ex Clemente Romano, qui *lib. 8. Conſtit. Apoſt. c. 34.* ſic ait: *Precationes facite mane, Tertia hora, ac Sexta & Nona & Veſpere atque ad gallicantum. Mane gratias agentes, quòd illuminârit nos nocte ſublata & reddito die.* Verùm ad hunc locum reſpondet Marcellus *c. 14* per *Mane* Laudes matutinas, per *gallicantum* nocturnas precationes intelligendas, adducitque in ejus rei confirmationē Chryſoſtomum, qui *ſerm. cui tit. Quod diſpenſatio rerum per teipſum exequenda eſt, & homil. 59. ad popul. Antioch. & in epiſt. 1. ad Timoth. c. 5. homil. 14.* de monachorum moribus agens, eiſdem penè verbis ponit ad gallicinium non matutinas Laudes, ſed preces nocturnas; Ergo apud Clementem Rom. *gallicinium* orationem nocturnam, *oratio* verò *matutina* Laudes & non Primam eo tempore incognitam ſignificat.

1266. Sed; quidquid ſit de gallicantu, Clementem Romanum per *Mane* intellexiſſe *Primam horam* ſatis colligitur ex verbis ſubjunctis: *Mane gratias agentes, quod illuminarit nos nocte ſublata & reddito die*, quæ ratio magis propriè Primæ accommodatur, quàm Laudibus, quæ plerumq; abſolvebantur ante diē perfectam, adeo ut paſſim plurimi uſq; in ſolis ortū ſe ad quietem reciperent. Sic Cenſorinus *de die natal. c. 27. Mane* inquit, *dicitur, cùm lux videtur ſolis.* Et Nonius Marcel. *Manum*, inquit, *unde* MANE, *dicitur* CLARUM. Ex quo Paulus à Feſto citatus, MANARE SOLEM *ſolebant antiqui dicere, cū ſolis orientis radii ſplendorem jacere cœpiſſent, atque ideo primum diei tempus*

Oo 2 MANE.

necenſi pro Veſperis, & *cùm pergimus cubitum* pro Completorio. Cyprianus *lib. de orat.* enumeratis aliis orationis horis, ſubdit: *recedente item ſole ac die cedente neceſſariò rurſus orandum eſt,* ubi de Veſperis & Completorio utroque verbo loquutus eſt, nam de nocturnis precibus poſtea loquitur. Denique Iſidorus *lib. de offic. eccleſ.* c. 21. & D. Pater Benedictus hoc capite. Quibus omnibus exiſtimo illius antiquitatem abundè eſſe probatam.

DISPVTATIO XCVIII.

An Primæ canendæ ſint poſt ſolis ortum; nempe horâ primâ.

1273. VTrùm *Prima* ſit hora diurna an nocturna, valde difficile eſt definire propter plures Canoniſtas, qui *in c. 1. de celebr. miſſar.* Primam & Completorium ſimul cum Matutinis ad nocturnas horas pertinere dicunt. Sic Hoſtienſis, Ioan. Andreas, Anton. de Butrio, Panormitanus & alii, quibus ſubſcripſit Roſella *verb. Hora Canon.* §. 13. quorum præcipua fundamenta ſunt; Primum, propoſita Chriſti parabola *Matt.* 20. Vbi dicitur Paterfamilias operarios conduxiſſe primo manè, deinde horâ tertiâ, ſextâ &c. quo loco per *primum manè* non niſi prima hora Canonica intelligi poteſt, quæ Tertiam Horam immediatè præcedit, & ita intellexerunt Hugo de S. Vict. ſupracitatus, & Amalarius *lib. 4. de eccleſ. offic. c.* 2 Hieronymus *epiſt.* 146. *ad Damaſ.* & *lib.* 2 *cont. Iovinian. prope finem.* Ambroſius *lib. 7. in Luc.* c. 15. Auguſtinus *ſerm* 59. *de verb. Dom.* & Origenes *tract.* 10 *in Matth.*

1274. Patet, quia prima Hora canonica multis collocanda videtur in prima hora diei artificialis à qua denominatur: dies autem artificialis incipit manè, hoc eſt, à ſolis ortu, ut placet multis, vel, ut alii malunt, ab ipſomet crepuſculo ante ortum ſolis, ut indicat *Varro lib. 3. de lingua Latina*, Idem colligitur ex illo Ioan. 20. *Vna autem Sabbathi Maria Magdalena venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum.* Idem colligitur ex Hieronymo ſi forſan illius ſit Commentarius ſecundus *ad Pſal.* 119. ubi agens de Prima Hora Canonica, dicit eam primo manè dicendam eſſe.

1275. Nihilominus probabilius judico Primam horâ integrâ poſt ſolis æquinoctialis ortum celebrandam eſſe, quod ſatis indicat Clemens Romanus *libro* 8. *Conſtitut. Apoſt. c.* 34. qui poſtquam dixit: *Precationes facite manè, tertiâ &c.* dicit paulò infrà: *Manè, quoniam illuminavit nos Dominus expulſa nocte, & inducto die.* Et Caſſianus *lib.* 3 *de inſtitut. cœnob. c.* 4. agens de hac Hora, quam dicit ſuo tempore in monaſterio Betlehem inventam, & celebrari inſtitutam, cantandam eſſe aſſerit poſt ſolis ortum cum tribus pſalmis. Idem docet Rabanus *lib. 2. de inſtitut. cleric. c.* 3. Amalarius *de ord. Antiph. c.* 6. inquit: *Officium primum diei inchoamus ab ortu ſolis.* Et Hugo de S. Vict. *in ſpec. eccleſ. c.* 3. dicit, Horæ Primæ officium celebramus, quia mulieribus venientibus orto jam ſole ad monumentum, Angeli annuntiaverunt Chriſtum reſurrexiſſe. Et probatur: quia Prima Hora canonica à prima diei artificialis hora denominanda eſt; ſed prima diei artificialis hora eſt poſt ſolis ortum; ergo. Minor, in qua eſt difficultas, probatur primò; quia Horæ canonicæ diurnæ omnes univocè & eodem modo denominari debent, ſcilicet Prima à prima, Tertia à tertia, &c. Sed ſi Prima denominaretur à prima hora diei, quæ eſt ante ortum ſolis, nō univocè cum aliis, ſed æquivocè diceretur: ergo Minorē probo; quia aliæ Horæ non ſic denominantur: aliàs enim Meridies non eſſet in Sexta, contra omnia iura & omnium Doctorum ſententiam. Prætereà, Horam Matutinam, quam nos Laudes appellamus, D. Pater Benedictus capite ſuperiori inter diurnas Horas enumeravit, quod & fecit Hugo de S. Vict. *lib. 2. de eccleſ. offi. c.* 1. & Caſſian. *lib. 3. de inſtit. cœnob. c.* 3. Sed Laudes in aurora recitantur, & non multò ante ortum ſolis finiuntur: ergo Prima, quæ poſt Laudes aliquo temporis ſpatio interpoſito celebratur, nō niſi poſt ſolis ortum ponenda eſt.

1276. Diurnum officium ab ea hora incipiendum alicui videretur, qua Paterfamilias operarios in vineam ſuā conduxit, quam eſſe Eccleſiam docet Hugo Victorinus *lib. 2. de officio eccl. cap.* 1. tempus autem quo eos conduxit fuit ante ſolis ortum, nempe primo manè.

Reſpondeo, illud *primo mane* in parabola operariorum *Matt.* 20. *c.* non ſignificare Primam, ſed potiùs Laudes Matutinas, ut expreſsè docet Caſſian. ſupracitatus. Pro quo ſupponendum eſt, Patremfamilias exiſſe quidem primo manè ad conducendum operarios, tamen ipſos non primo mane cœpiſſe operari in vinea, ſed priùs conventionem factam & in vineam miſſos fuiſſe, ac ſtatim primâ horâ diei & ortûs ſolis laborare cœpiſſe, quare rectè à Patribus dici poſſunt primâ horâ vocati, id eſt, in primam horam.

1277. Ad ſecundum Reſp. concedendo Primam Horam conſtituendam in principio diei artificialis, ut ſuperiùs diximus, negamus tamen diem artificialem ante ortum ſolis habere principium; unde Cenſorinus *de die natal.* c. 27. *Mane* (inquit) *dicitur, cùm videtur lux ſolis.* Idem Nonius Marcell. & Paulus apud Feſtum, *mane à manare ſolis.* Et ita interpretatur Beda *de diviſion. temp. c. de die.* & Anſelmus *lib. 2. de imag. mund. c.* 3.

Sed quia locus *Ioan.* 20. difficultatem habet, advertendum eſt, quod cùm manè nihil aliud ſit, quàm diei artificialis principium, dies artificialis dupliciter ſumi poſſit. Vno modo ab initio auroræ, & ſic accipit D. Thom *in 4. diſt.* 13. *q.* 1 *a.* 2. *quæſtiunc.* 4. Richardus & alii poſt Iſidorum

habet ſex actualiter cantantes in choro, licèt in monaſterio ſint plures quam duodecim, ſi alii ſint aut morbo impediti, aut regularibus negotiis occupati.

e Synaxis; Græco Σύναξις ἀπὸ τοῦ συνάγω quod eſt congregare. Ergo Synaxis erit Conventus, congregatio, & quilibet communicantis actus poterit σύναξις nominari.

f Lectio, hodie audit Capitulum.

g Ambroſianum, id eſt Hymnus ſeu Carmen D. Ambroſii.

h Canticum de Evangelio eſt illud carmen Marianum quod incipit Magnificat Anima mea Dominum.

i Miſſæ ſunt collectæ illæ ultimæ officii, nempe oratio correſpondens diei, & ſi quæ tunc fiebant Confeſſorum aut Martyrum commemorationes.

TEXTVS. Cap. 18.

Quo ordine pſalmi dicendi ſint.

1280. In primis ſemper diurnis horis dicatur verſus a *Deus in adjutorium meum intende*, & *Gloria*. Inde Hymnus uniuſcuiuſque horæ. Deinde primâ Horâ Dominicâ dicenda quatuor Capitula b pſalmi centeſimi octavi decimi. Reliquis verò horis, id eſt, Tertiâ, Sextâ, & Nonâ, terna Capitula ſupradicti pſalmi centeſimi octavi decimi dicantur. Ad Primam autem ſecundæ feriæ dicantur tres pſalmi, id eſt, primus, ſecundus, & ſextus, & ita per ſingulos dies ad primam, uſque ad Dominicam dicantur per ordinem terni pſalmi uſque ad nonum decimum pſalmum: ita ſanè, ut c nonus pſalmus, c & ſeptimus decimus dividantur in binas *Glorias*, & ſic fiat, ut ad vigilias Dominica ſemper à vigeſimo incipiatur. Ad Tertiam verò, Sextam, & Nonam ſecundæ feriæ novem Capitula, quæ reſidua ſunt de centeſimo octavo decimo pſalmo, ipſa terna per eaſdem horas dicantur. Expenſo igitur pſalmo centeſimo octavo decimo duobus diebus, id eſt, Dominicâ, & ſecundâ feriâ, tertiâ feria jam ad Tertiam, Sextam, vel Nonam pſallantur d terni pſalmi à centeſimo nono decimo uſque ad centeſimum vigeſimum ſeptimum, id eſt, pſalmi novem. Quique pſalmi ſemper uſque ad Dominicam per eaſdem horas itidem repetantur: hymnorum nihilominus, lectionum, vel verſuum diſpoſitione uniformi cunctis diebus ſervata: & ita ſcilicet, ut ſemper Dominica à centeſimo octavo decimo incipiatur. Veſpera autem quotidie quatuor pſalmorum modulatione canatur. Qui pſalmi incipiantur à centeſimo nono, uſque centeſimum quadrageſimum ſeptimum, exceptis his qui in diverſis horis ex eis ſequeſtrantur, id eſt, à centeſimo decimo ſeptimo, uſque ad centeſimum vigeſimum ſeptimum, & centeſimo trigeſimo tertio, & centeſimo quadrageſimo ſecundo. Reliqui omnes in Veſpera dicendi ſunt. Et quia minùs veniunt tres pſalmi, ideo dividendi ſunt, qui in numero ſupradicto fortiores inveniuntur, id eſt, centeſimus trigeſimus octavus, & centeſimus quadrageſimus tertius, & centeſimus quadrageſimus quartus. Centeſimus verò ſextus decimus, quia parvus eſt, cum centeſimo quinto decimo conjungatur. Digeſto ergo ordine pſalmorum veſpertinorum, reliqua, id eſt, lectiones, reſponſoria, hymni, verſus, vel cantica, ſicut ſuprà taxavimus, impleantur. Ad Completorium verò quotidie iidem pſalmi repetantur, id eſt, quartus, nonageſimus, & centeſimus trigeſimus tertius. Diſpoſito ordine pſalmodiæ diurnæ, reliqui omnes pſalmi, qui ſuperſunt, æqualiter dividantur in ſeptem noctium vigilias, partiendo ſcilicet qui inter eos prolixiores ſunt pſalmi: & duodecim per unamquamque conſtituantur noctem. Hoc præcipuè f commonentes, ut ſi cui fortè hæc diſtributio pſalmorum diſplicuerit, ordinet ſi meliùs aliter judicaverit: dum omnimodis id attendatur, ut omni hebdomada Pſalterium ex integro numero centum quinquaginta pſalmorum pſallatur, & Dominico die ſemper à capite repetatur ad vigilias. Quia nimis iners devotionis ſuæ ſervitium oſtendunt Monachi, qui minus Pſalterio cum Canticis conſuetudinariis per ſeptimanæ circulum pſallunt, cùm legamus, Sanctos Patres noſtros uno die ſtrenuè impleviſſe, quod nos tepidi utinam ſeptimana integra perſolvamus.

a De hoc verſu plurima diximus ſuperiùs n. 1026. & multa Caſſian. collat. 10. c. 19. ubi inter alia: Qui jugiter ſuum invocat protectorem, ait, certus eſt ſemper eſſe præſentem. Nec mirum. Deum parentem benigniſſimum invocanti adeſſe auxiliatorem, ſuorum enim voces ſic accipit Deus, ut vota eorum irrita cadere non ſinat, ſed eadem impleat prout vel ſe petentium labia videntur. Voluntate labiorum ejus non fraudaſti eum, dixit David pſal. 20. & poſt hæc verba ſubjungit, Selah, ut non ſatis pro dignitate miremur divinam munificentiam: non enim clamare opus eſt, ut emiſſa vota percipiat, nam 1. Reg. 1. tantummodo (Anna) orantis labia movebantur, & vox penitùs non audiebatur. Iudith præterea c. 13. Cum labiorum motu inſibilatio erat. Iſai. 26. In tribulatione murmuris, ex Hebræo, incantationis, eſt enim oratio veluti quædam incantatio divina ſed de h c plura aliàs. Addit Caſſi habet inſidiarū formidinē, conſiſtetur enim omnio po

ſi a

Digitized by Google

ſine ſui defenſoris auxilio liberari. & inferius huius verſiculi oratio, in adverſis ut eruamur, in proſperis ut ſervemur, ne excidamur, inceſſabili jugitate fundenda eſt, & plura alia, quæ longum eſſet recenſere.

b *Capitula appellat D. Pater Ogdoaſtica Pſalmi 98. qui incipit, Beati immaculati in via. Pro quo adverte, Davidem ſeptem pſalmos compoſuiſſe præmiſſis dictionibus ordine alphabetico vel ſingulis hemiſtichiis, ut pſal. 24. 110. & 111. vel ſingulis verſibus ut pſal. 33. 36. & 144. quomodo componitur Metropadia, Samuelis Proverb. 31. ab illis verbis, Mulierem fortem &c. vel ſingulis Ogdoaſtichis ut pſal. 118. de quo ſermo eſt D. Patri Benedicto Vnum ergo Ogdoaſtichū, quem à reliquis dividit Alphabeti littera ſive elementum, Capitulum vocat: & tantum ad hunc ordinem oſtendendum præfiguntur Hebraica Alphabeti elementa in prædictis locis & lamentationibus Hieremiæ, ut optime D. Thomas, Iſido rus & alii notaverunt.*

c *Pſalmus nonus quem D. Pater præcipit dividi, apud Hebræos diviſus eſt, non tamen ſicut à nobis: illi enim pſalmū decimum incipiunt ab illo verſu, Vt quid Domine receſſiſti longe &c. nos autem diviſionem incipimus ab illo: Exurge Domine, non confortetur homo. Pſalmus autem decimus ſeptimus, qui à nobis dividitur à verſu vigeſimo ſexto, Cum ſancto ſanctus eris, apud illos integer eſt uſque ad verſum 51.*

d *Hi novem pſalmi ex illis 15. ſunt, qui vocantur Cantica aliàs Carmina aſcenſionum. Quia licet vox latina gradus & græca Ἀναβαθμὸς ſeu Ἀναβασμὸς aſcenſū quàm deſcenſum ſignificet, unde Ἀναβαθμοὶ apud Dionem Coc. ſunt Gemoniæ, illa videlicet ſcala ſeu gradus Romæ ex quibus damnati præcipites deturbabantur: vox tamen Hebræa* המעלות *Ammaloth à radice* עלה *Ala ſignificat Aſcenſum. Theodoretus hos pſalmes ad reditum Hebræorum ex captivitate Babylonica pertinere exiſtimat. Nam cùm Palæſtina monto ſa ſit, ad eam è Babylone aſcendebatur. Vnde dicitur Eſdra lib. 1. c. 7. In primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone. Alii probabilius exiſtimant hos pſalmos compoſitos fuiſſe, ut canerentur in aſcenſione quindecim graduum templi, tot enim gradus fuiſſe in illo docet Hieronymus hoc loco. & in c. 5. Micheæ. & in 1. epiſt. ad Galat. Auguſtinus in pſalm. ult. Lyranus, & alii. Sed, quidquid ſit ea de re, ſi myſticum ſenſum ſpectemus, exiſtimo aſcenſiones iſtas ſymbolum fuiſſe aſcenſionis electorum, qui de virtute in virtutem aſcendunt, donec videant Deum Deorum in Sion, juxta id pſal 83 Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. Sic Nazianzenus orat. 28. & Elias Cret. ibid. à n. 19. Vt novos ſubinde progreſſus faciens, velut Iſaac magnus tandem fiat, de virtute ad virtutem ambulans, & Cantica graduum canens atque aſcenſiones in corde ſuo ponens. Congrue autem eiuſmodi pſalmi ad Tertiam, Sextam & Nonam à D. Patre deputati ſunt, ut ſint Eccleſiaſticis perſonis veluti recordatio ſuæ deſtinationis, quam Abbas Moyſes apud Caſſianum collat. 1. c. 4. cordis puritatem, quæ in virtutum culmine ſita eſt, eſſe aſſeruit. Pſalmi Graduales præter Horas Canonicas ſolent legi in pluribus Communitatibus: dubitas, an peccarent qui omitterent? Reſpondebo inferiùs lib. 10. n. 1474.*

e *Excipit D. Pater à Veſpertinis Horis pſal. 133. Ecce nunc benedicite Dominum &c. quia ad Completorium magis pertinere videbatur propter eius doctrinam, & maxime illius verſiculi tertii In noctibus extollite manus veſtras in ſancta. Pſalmum verò 142 jā antea pro Laudibus Sabbathi deſtinaverat.*

f *Ex his verbis licet humilitatem maximam D. Patris advertere. quippe qui pſalmorum diſtributionem non ſolùm in judicantis arbitrio poſuerit, ſed addiderit: hoc præcipue commonentes, ut vel diſcipulus facile intelligat, quàm parum ſibi & ſuæ induſtria vel ingenio confidat. At quis audeat tanti Patris ordinem & diſpoſitionem infringere, & non potiùs eum firmiter ſervare? Secundò expendendum, quod omnibus modis adtendum dicit, ut omni hebdomadâ pſalterium ex integro pſallatur, cuius & rationem reddit.*

Petis: utrum ſine aliquo ſcrupulo poſſit Benedictinus quicumque Abbas, ordinem & numerum Pſalmorum alterare, & utrum idipſum poſſit in officio privato aliquis Religioſus. Libro ſequenti ſatisfaciam, diſputat. 99. per totam.

TEXTVS. Cap. 19.

De diſciplina pſallendi.

1281. Vbique credimus divinam eſſe præſentiam, & oculos Domini in omni loco ſpeculari bonos & malos. Maximè tamen hoc ſine aliqua dubitatione credamus, cùm ad opus divinum aſſiſtimus. Ideo ſemper memores ſimus, quod ait Propheta: *Servite Domino in timore.* Et iterum: *Pſallite ſapienter.* Et, *In conſpectu Angelorum pſallam tibi.* Ergo conſideremus qualiter oporteat nos in conſpectu divinitatis, & Angelorum eſſe, & ſic ſtemus ad pſallendum, ut mens noſtra concordet voci noſtræ.

TEXTVS. *Caput* 20.

De reverentia orationis.

1282. Si cum hominibus potentibus volumus aliqua ſuggerere, non præſumimus niſi cum humilitate, & reverentia: quantò magis Domino Deo univerſorum cum omni humilitate, & puritatis devotione ſupplicandum eſt? Et non in multiloquio, ſed in puritate cordis, & compunctione lachrymarum

marum nos exaudiri ſciamus. Et ideo brevis debet eſſe, & pura oratio, niſi fortè ex affectu inſpirationis divinæ gratiæ protendatur. In Conventu tamen omnino brevietur oratio, & facto ſigno a Priore, omnes pariter ſurgant.

Diſciplina vox eccleſiaſtica eſt, aptam in omni vita rationem agendi ſignificans, quamq; bene vivendi & bonorum morum obſervationem ex Valerio cap. de re milit. atq; Suetonio in Cæſar. poſſumus explicare. Eſt enim propriè eruditio, quàm à magiſtro diſcipulus accipit, denominaturq; à diſcendo, ac involvit reſpectum ad docentem, & prout in illo eſt, dicitur doctrina. Sed quia ex duplici parte conſtamus (inquit Baſilius de Conſtit. cap 4.) duplex quoque virtutum ſtudium eſſe debet, idque cum ſtrenuitate tum corporis tum animæ, utq; animus præſtat corpori, ſic cultus iſte interioris hominis, cultui exterioris antecellit. Vnde Richardus de S. Vict. ad cap. 2. Cant. illum perfectè virtutis eſſe dicit, qui virtute ſpiritus voluptates carnis & voluntates cordis potenter reprimit, juxta doctrinam Pauli ad Epheſ 1. non enim vir, ſed viri idolum eſt, qui extrinſecùs tantùm gerit hominis figuram ementitâ ſpecie decipiens, ſimilis Phariſæis hypocritis, de quibus Chriſtus Mat. 23. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis, intus autem pleni eſtis rapina & immunditiâ, de quibus plura ibidem & Luc 11. Vnde Hugo Victorianus de præparat. ad contemplat. c. 32. diſciplinam corporis abſq; diſciplina cordis inutilem eſſe aſſerit, id eſt, inſtitutionem ac eruditionem externam, ad hæc & mortificationem ſine interna diſciplina inutilem eſſe: in hac enim priùs exerceri oportet, ut utramq; ſanitatem corporis & animæ nanciſcamur. Via enim vitæ caſtigatio eſt diſciplinæ, dixit Sapiens Proverb. 6. n. 23. Hebraicè, via vitarum. & c. 4. n. 13 Tene diſciplinam ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua. Vbi expendendum eſt verbum teno, Hebraicè חזק *Azaq, quod roborare & fortificare ſignificat, & in Kal firmam apprehenſionem vel retentionem cum apprehenſione. Exempla ſunt, Gen. 47 n. 13. Oppreſſerat fames terram, 2. Reg. 14. n. 5. Cùm roboraſſet ſe regnum in manu eius. Iudic. 19. n. 5. Apprehendit vir concubinam ſuam. Iob. 18. Roborabit contra eum ſitientem, id eſt, cupientem rapere & fraudare, id eſt, latronem vel comatum, id eſt, fortem & latronem. In quibus locis eſt verbum iſtud & alibi ſæpe. Vnde hoc loco non ſignificat, utcumque apprehendere diſciplinam, ſed tenaciter & fortiter, ne caſſo robore deficiat, unde Baianus: Robuſtus eſto in diſciplina, & ne langueſcas, quia ipſa eſt vita tua, Hebraicè, vita tua animæ ſcilicet & corporis, ſpiritualis & corporalis, temporalis & æterna. Docet enim Caſſianus lib. 1. collat. 7. Exteriorem diſciplinam interioris eſſe inſtrumentum, hæc enim finis & ſcopus eſt: illa autem corporis medium & ſagitta. Igitur jejunia, (inquit) vigiliæ, & nuditas &c. non perfectionis inſtrumenta ſunt, quia non in ipſis conſiſtit diſciplina illius finis, ſed per illa pervenitur ad finem. Vtraque tamen, extrinſeca & intrinſeca, Dei dono amica ſunt, ut dixit Socrates in Phædro. Ex quo optimè Theophylactus ad cap. 12. epiſt. ad Hebr. diſciplinam Gymnaſium appellat, quod Chriſtianos quaſi athletas exerceat, firmet, roboret ac perficiat. Cùm Ergo Divus Pater Benedictus extrinſecam Horarum canonicarum diſciplinam per plura capita propoſuiſſet, hoc capite intrinſecam pſallendi diſciplinam proponit, dicens: Vbique credimus divinam eſſe præſentiam, & oculos Domini in omni loco ſpeculari bonos & malos, quæ verba exponemus Diſputatione ſubſequenti.*

TEXTVS. *Cap. 43.*

De his qui ad opus Dei tardè occurrerint.

1283. Ad horam divini officii, mox ut auditum fuerit ſignum, relictis omnibus (quælibet fuerint in manibus) ſumma cum feſtinatione curratur, a cum gravitate tamen, ut c non ſcurrilitas inveniat fomitem. Ergo nihil operi Dei præponatur. Quod ſi quis ad nocturnas vigilias poſt Gloriam pſalmi b nonageſimi quarti (quem propter hoc omnino protrahendo, & moroſè volumus dici) occurrerit, non ſtet in ordine ſuo in choro, ſed ultimus omnium ſtet; aut in loco, quem talibus negligentibus ſeorſum conſtituerit Abbas: ut videatur ab ipſo, vel ab omnibus, uſque dum completo opere Dei, publicâ ſatisfactione pœniteat. Ideo autem eos in ultimo, aut ſeorſum judicavimus debere ſtare, ut viſi ab omnibus, vel pro ipſa verecundia ſua emendentur. Nam ſi foris remaneant, erit fortè talis, qui ſe, aut recollocet, & dormiat, aut certè ſedeat foris, vel fabulis vacet, ne detur occaſio maligno: ſed ingrediatur intùs, ut nec totum perdat, & de reliquo emendetur. Diurnis autem horis qui ad opus Dei poſt verſum, & Gloriam primi pſalmi, qui poſt verſum dicitur, occurrerit, lege, qua ſuperiùs diximus, in ultimo ſtet loco: nec præſumat ſociari choro pſallentium uſque ad ſatisfactionem, niſi fortè Abbas licentiam dederit permiſſione ſuâ; ita tamen ut ſatisfaciat reus ex hoc.

a *Nota quanti fecerit modeſtiam D. Benedictus. Modeſtè & tempeſtivè ad chorum venias, quod ſi utrumque ſimul nequeas præſtat tardiùs modeſtus tamen chorum adeas, quàm citiùs immodeſtus.*

b *Nempe, Venite exultemus Domino, jubilemus Deo ſalutari noſtro. Protrahi debet is Pſalmus, hoc eſt ſolenniùs & graviùs cantari, ut omnes ſaltem ante illius finem conveniant, ac ſimul Hymnum concinant, Nocturnoſq; incipiant.*

c *Aptiùs legeres, Vt ſcurrilitas non inveniat fomitem, ſed non-ſcurrilitas conſtanter retinent antiqua manuſcripta.*

TEXTVS. *Cap.* 47.

De ſignificanda hora operis Dei.

1284. Nuncianda a hora operis Dei die noctuque ſit cura Abbati, aut ipſe nunciet, aut tali ſolicito Fratri injungat hanc curam, ut omnia horis competentibus compleantur: pſalmos autem, vel antiphonas poſt Abbatem ordine ſuo, quibus juſſum fuerit, imponant. Cantare autem, & legere non præſumat, niſi qui poteſt ipſum officium implere, ut ædificentur audientes. Quod cum humilitate, & gravitate, ac tremore faciat, & cui juſſerit Abbas.

a *Hic video Interpretes hallucinari. Nuntiare horam non eſt pulſare campanas, ut exiſtimant aliqui: ſed præſcribere tempora Divino officio. Quibusnam horis ſingula debeant fieri Abbas enunciet, aut committat hanc curam ſeniori alicui prudenti & ſolicito, qui ita omnia diſponat ut competentibus horis compleantur.*

Sæpe vidi temporum determinationem ab Antiſtite ſolo decerni; nonnunquam eam committi aut primo Cantori, aut Suppriori, nunquam alicui qui non eſſet magnæ in choro authoritatis. Sanè Cantor videtur meliùs poſſe horas indicere, utpote qui tenetur ex officio noſſe quantitatem temporis duplicibus, ſemiduplicibus feſtivitatibus debitam ac proportionatam. Confuſio enim in horis Canonicis determinandis luitur temporis magno diſpendio. verbi gratia in Quadrageſima horâ duodecimâ ingrediuntur Monachi refectorium, inter Nonã & Veſperam fluere debet quadrantis intervallum, quod ut fiat, temporiùs inchoanda ſunt Tertia die ſolenniore, quàm ſimplici: & pro qualitate officii mutanda eſt temporis diſtributio.

Ex indicto Abbatis, aut illius cui curam hanc commiſerit, Frater Horologiarius & pulſabit campanas, & excitabit Religioſos quos contingit requieſcere: Horologii & campanarũ curæ injungitur robuſto aut Choriſta aut Converſo, nunquã pueris, quibus nec vires ſufficientes ſunt ut majora cymbala moveant, nec conſtantia animi ut nocturno tempore in locis ſolitariis eſſe poſſint & inter ſepulchra imperterriti tranſire.

In maioribus cœnobiis labor ille dividitur, & alius noctu, alius interdiu pulſat cymbala, ne dum alii otiantur, alii graventur nimis.

TEXTVS. *Caput* 45.

De his qui falluntur in oratorio.

1285. Si quis, dum pronuntiat pſalmum, aut reſponſorium, aut antiphonam, vel lectionem a fallitur, niſi per ſatisfactionem ibi coram omnibus humiliatus fuerit, maiori b vindictæ ſubiaceat; quippe qui noluit humilitate corrigere, quod negligentiâ deliquit. Infantes c vero pro tali culpa vapulent.

a *In oratorio ille falli dicitur, qui dictionem pro dictione pronuntiat, mutans indictum ordinem & diſpoſitionem. Fallitur etiam, qui in accentu labitur. Petis, utrum dicatur ille falli qui in cantu errat. Vtrumq; vidi à viris doctis propugnari. Prævalet tamen in Hiſpania opinio negans. Ideo in Obſervantia Ciſtercienſi ji qui errat in litera, petit veniam, ut dicitur, hoc eſt, coram omnibus ſe humiliando juxta ordinis cæremonias ſatisfacit: ille autem qui in ſolo cantu errat, non petit in choro veniam, ſed in Capitulo Antiſtitis prudentia ſubjacet. Prudentia inquam, dum enim quis non errat ex negligentia ſed ex ignorantia, docendus eſt, non corrigendus. Eſſe autem plurimos, qui etiam adhibitâ ſummâ diligentiâ non poſſunt exactè vocis ſuæ metiri melodiam, experientia quotidiana comprobat, & frequentiſſima exempla confirmant: fruſtra etenim labor adjungitur, cùm natura non favet.*

b *Vindicta ſumitur pro pœna.*

c *Vapulent, ſed quomodo? Decentia poſtulat, ut in tergo aliter faciunt, non Religioſi, ſed Magiſtri ſæculares. Quid ſi adhuc reus maneat incorrigibilis?*

Incorrigibilis Novitius non debet magnis ſuppliciis coerceri ſed dimitti. Eum expelli oportet, qui etiam in levibus cum protervitatis aut contumaciæ nota peccat, vel eſt aliis ſcandalo. Vide num. 478.

TEXTVS. *Caput* 50.

De Fratribus qui longè ab oratorio laborant, aut in via ſunt.

1286. Fratres qui omnino longè a ſunt in labore, & non poſſunt occurrere horâ competenti in oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ita eſt, agant ibidem opus Dei ubi operantur, cum tremore divino flectentes genua. Similiter qui in itinere directi ſunt, non eos prætereant horæ conſtitutæ: ſed, ut poſſunt, agant ſibi, & ſervitutis penſum non negligant reddere.

adſo-

alter agentes & laborantes coniungit S. Pater, eiſque indicit ut, Divini officii obligationi ſatisfaciant; non quidem eum exactè ac ſi in cœnobio eſſent, ſed ut poſſunt. Hæc potentia non eſt intelligenda phyſica, ſed moralis. Sanè non phyſica, quoniam ſi de illa Benedictus ageret, non diceret ſibi agant ut poſſunt, Hiſpanè, Hagan de manera que puedan cumplir con eſta obligacion. potentia enim phyſica non dependet ab humana diligentia. Agit igitur D. Pater de potentia morali, ac ſi Hiſpanicè diceret, Los que eſtubieren en camino no dexen de cumplir con ſu officio, por lo menos recenle como pudieren, hoc eſt, quâ horâ quâ connexione & præviſione moraliter loquendo poſſint. Illa moraliter fieri nequeunt ab iter-agente, quæ eſſent gravi impedimento itineri determinato. Idcirco adhuc ex hypotheſi quod particulares Monachi teneantur Divini officii horas ſtatis temporibus recitare, cenſeo iter-agentes ad hoc non teneri, ſed ſatisfacere ſi eas legant manè aut veſperi, aliàs enim non poſſent iter agere. Multi exiſtimant determinationem temporis obligare legentes non ſolum in communi, ſed etiam in particulari, & ideo exiſtimant peccare venialiter omnes illos, qui ſine cauſa lectionem differunt poſt meridiem: nihilominus certum cenſeo nec venialiter illos peccare, ubi enim non eſt lex, neque prævaricatio poteſt eſſe, legem autem non dabis, vi cuius obligemur in lectione privata legere Primam tali horâ, & Completorium tali, omnes enim quæ adduci poſſunt, aptiùs de officio publico & communi quam de privato intelliguntur. Quinimò Regula ipſa Benedictinos operantes & iter-agentes ab obligatione hac abſolvit, dummodo intra ſpatium diei politici perſolvant horas tempore quo poſſunt. Nomine operantium & laborantium intelligendi illi ſunt, qui ex commiſſione Abbatis ſtudent, excipiunt confeſſiones, prædicant, aut ſimile quid operantur. Vide quæ diximus num. 412.

b Genua flecti præcipit, quod non pertinet ad eſſentiam Divini officii, ſed eſt ſolemnitatis circumſtantia: unde quicumque Religioſus, qui Prælato jubente in virtute ſanctæ obedientiæ genibus flexis officium legere, legerit alio modo, peccabit venialiter. Ratio eſt, quia præcepto legendi ſatisfacit quoad modum, non enim peccabit graviter, ſed leviter, qui defecerit in circumſtantia aut modo accidentali.

c Fortè legendum eſt. Qui in itinere directi ſunt, non eos prætereant horæ conſtitutæ, ſed, ut poſſunt, agant ibi. Si admittas hanc lectionem, quæ contextui congruentior eſt, clarior ſententia Sanctiſſimi noſtri Patris evadet.

Si hoc caput intelligendum veniat de omnibus Religioſis tã promotis ad maiores ordines quam non promotis, aſſerendum eſt poſſe Antiſtitem præcipere ſingulis lectionem privatam. Ceterũ mira ſunt Eugenii IV. verba in Privilegio conceſſo Ciſterienſibus ann. 1437. in quo exponuntur multa dubia circa Regulam D. Benedicti: & num. 24. aſſeritur de Officio privatim legendo à Converſis, & nondum promotis ad maiores ordines nihil in Sanctâ Regulâ exprimi. Hoc cur debeat non admitti, non video: ſi aſſeratur, addendum eſt Antiſtitem officium privatum non poſſe præcipere Converſis, nec Monachis qui non ſunt in ſacris. Dicendum autem eſt ſententiam Pontificis Eugenii IV. ſaltem eſſe probabilem, licet contraria ſit probabilior, erant enim pauciſſimi ſacerdotes tempore D. Benedicti, & cenſeo illa quæ de Monachis dicuntur debere de univerſis intelligi.

TEXTVS. Cap 42.

Vt poſt Completorium nemo loquatur.

1287. Omni tempore ſilentio debent ſtudere Monachi, maximè tamen nocturnis horis. Et ideò omni tempore ſive jejunii, ſive prandii; ſi tempus fuerit prandii, mox ut ſurrexerint à cœna, ſedeant omnes in uno loco, & legat unus collationes, vel vitas Patrum, aut certè aliud quod ædificet audientes, non autem Heptateuchum, aut Regum. Quia infirmis intellectibus non erit utile illâ horâ hanc Scripturam audire, aliis verò horis legantur. Si autem jejunii dies fuerit, dictâ Veſperâ, parvo intervallo, mox accedant ad lectionem collationum, ut diximus, & lectis quatuor, aut quinq; foliis, vel quantum hora permittit, omnibus in unum occurrentibus, per hanc moram lectionis, ſi quis fortè in aſſignato ſibi commiſſo fuerit occupatus, occurrat. Omnes ergo in unum congregati compleant. Et exeuntes à Completorio, nulla ſit licentia denuò cuiquam loqui aliquid. Quod ſi inventus fuerit quiſquam prævaricari hanc taciturnitatis regulam, graviori vindictæ ſubjaceat: excepto, ſi neceſſitas hoſpitum ſupervenerit, aut fortè Abbas alicui aliquid dixerit. Quod tamen & ipſum cum ſumma gravitate & moderatione honeſtiſſimè fiat.

En Pythagoricam Vniverſitatem. Omni tempore Benedictum habeamus Præceptorem. Eſto acroaſis, Omni tempore debent ſtudere Monachi, cui tamen facultati? ſilentio. Theologiam in choro profitentur, extra hunc ſilentio vacent: expedit enim quod labia quæ Deum celebrant, verba inutilia & ſcurrilia non effutiant, imò nec ſancta proferant, niſi horis lege publica determinatis.

Connectit cum Divinis officiis ſilentium Divus Pater, quæ videntur eſſe omnino contraria, coincidunt tamen ſi exactè perpendantur. Meminerat verſûs Davidici Te decet hymnus Deus in Sion, ubi non pauci nec indocti legunt, Te decet ſilentium Deus in Sion. quoniam apud Deum ſilentium & encomium ſunt ſymbola. Tanti facit Deus religioſum ex Regulæ indictatæ tem in cubili, quàm enarmonicè canentem in choro. Nam qui Deo ſilentium regulare devovit, offert illi ſacrificium longè gratiſſimum.

Si quæras tempus ſilentii poſt Completorium incipientis, qualiter & quandiu obligat Religioſos, remittam te ad num. 715. ubi id expoſui.

TEXTVS. *Caput 6.*

De Taciturnitate.

1288. Faciamus quod ait Propheta: *Dixi cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam: obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.* Hic oſtendit Propheta, ſi à bonis eloquiis interdum propter taciturnitatem debet taceri: quanto magis à malis verbis propter pœnam peccati debet ceſſari? Ergo quamvis de bonis & ſanctis ad ædificationem eloquiis, perfectis diſcipulis propter taciturnitatis gravitatem rara loquendi concedatur licentia: quia ſcriptum eſt: *In multiloquio non effugies peccatum.* Et alibi: *Mors, & vita in manibus linguæ.* Nam loqui & docere Magiſtrum condecet, tacere & audire diſcipulo convenit. Et ideo ſi qua requirenda ſunt; à Priore, cum omni humilitate, & ſubjectione reverentiæ requirantur. Scurrilitates verò, vel verba otioſa, & riſum moventia, æterna clauſura in omnibus locis damnamus, & ad tale eloquium diſcipulum os aperire non permittimus.

Taciturnitatem Divinæ laudi adjunxi, quoniam bene tacere, Deum Opt. Max. laudare eſt, Divinitatis enim infinita Majeſtas ſilentio devoto commendatur. Apte David pſalmo 64. Te decet, ait, hymnus Deus in Sion. legunt alii, Te decet ſilentium. Hoc carmen expoſui numero 118. addam Davidis menti novam lucem, & textui novum commentarium. Silentium legunt aliqui, ubi alii Hymnus, quoniam qui bene ſilet, bene canit. Bene ſilet, qui ſine cauſa legitima non loquitur.

Tempore ſilentii garrire, contra legem eſt, qui facit, reus eſt pœna, non culpa, quoniam leges regulares moraliter obligare non poſſunt, niſi accedente morali præcepto Abbatis. De ſilentio quà præcepto egi numero 715. ubi aliqua notatu digna.

LIBER

LIBER DECIMVS.

De moralibus obligationibus, ſub quibus tenentur D D. Benedictini Divina Officia recitare.

SECTIO I.

De Officio Benedictino publico.

1289 E*Xaminavimus hucusq; divini officii hiſtoricas difficultates, ex quarum deciſione textus Regulæ evaſit evidentior & clarior: ſupereſt, reſolvamus illa moralia dubia, quæ ex illis oriri poſſunt. De hac materia Viri doctiſſimi diſputavere, ſed juxta Canones communes, quorum reſolutiones ſæpe nobis non proſunt, quibus ſunt Canones particulares, unde præcipuè reſolutiones dependent. Agam de Officio Divino ſecundum ſe, non quà ab Abbate præcepto; nam de hujusmodi Abbatis ſanctione diſputavi* numer. 702.

DISPVTATIO IC.

Quid ſit Officium Canonicum Benedictinum publicum.

1290. CAnonicum officium eſt certus ordo Pſalmorũ, Antiphonarum, Verſuum, & orationum octo horas formaliter aut virtualiter conſtituens, à Romana Eccleſia tacitè aut expreſsè approbatus. Expreſsè approbatur, cùm diplomate ſuo Pontifex in officii uſum disertè conſentit: tacitè verò, cùm longo temporis decurſu officium legitur, nec Pontifice nec Cardinalium congregatione, quæ præeſt ritibus, contradicente.

1291. Fuerunt olim aliqua Religionum officia tacitè ſolùm approbata, ſeu tolerata, imò ut conſtat ex Pii V. diplomate conceſſo anno 1568. *etiam in provincias paulatim irrepſerat prava illa conſuetudo, ut Epiſcopi in Eccleſiis quæ ab initio communiter cum cæteris veteri Romano more Horas Canonicas dicere ac pſallere conſuevisſent privatum ſibi quisque Breviarium conficerent, & illam communionem uni Deo una & eadem formula preces & laudes adhibendi, diſſimillimo inter ſe ac pene cuisque Epiſcopatûs proprio Officio diſcerperent.* Eccleſia autem omnia illa Officia, quæ vel ab ipſa prima inſtitutione non fuerant expreſsè approbata, vel ſaltem conſuetudine laudabili ante annum 1368. recepta, dato diplomate reprobavit. Quo non obſtante, adhuc plurima Breviaria uſus retinuit, quæ paulatim obſoleſcunt.

1292. Olim legebatur in Anglia Sariſberium Officium quod ſuadente Infante Ferrando Ioannis I. filio à Luſitanis etiam receptum perduravit ad mortem Regis Emanuelis, cujus filius Alfonſus S. R. E. Cardinalis, Abbas Alcobatiæ Ordinis Ciſtertienſis, primus Officium Romanum in Regnum illud invexit. *Vide meum* PHILIPPUM, *in procemio libri 5. num. 3. pag.* 165. In aliis Hiſpaniarum regnis Maurorum tyrannide ſubactis vulgare erat Officium Meſarabicum (Semiarabicum Latinus diceret) ſcriptum dialecto Hiſpano-arabicâ, quæ tum temporis erat apud noſtrates ſola in uſu. Erat autem Hiſpano-arabica dialectus, tertia lingua Caſtellanam & Africanam commiſcẽs, utrâque ditior, non tamen eloquentior; nimia enim labii barbari aſperitas dulcorem Heſperii nullatenus aſſequebatur. Hoc officium in linguam latinam tranſlatum per multos annos in noſtris Provinciis perduravit.

1293. In præſentiarum pauciora ſunt Divina Officia; Breviaria enim plurima exoleverunt. Antiquiora illa erant valde incorrecta, & hoc in cauſa, ut Romanum ab omnibus ferè fuerit admiſſum. Ordo Benedictinus literis & ſanctitate clarus Officium correctius conſervavit, & nondum Romanum admiſit.

ARTICVLVS I.

De Pſalmis.

QVos, & quot Pſalmos requirat eſſentialiter forma Benedictini Officii, decernent concluſiones ſubſequentes.

PRIMA *ſtando Regulæ rigori, & abſtrahendo à decretis omnibus recentioribus, ſiqua ſunt, quæ illam limitant & emit-*

ſunt. Sufficiens eſt publico Benedictino officio, quod coaleſcat ex centum quinquaginta Pſalmis per hebdomadam ordine determinato, ita ut Pſalmorum periodus in Matutinis diei Dominicæ iterum incipiatur.

Secunda. *Nullus Pſalmorum ordo Officio Benedictino publico eſt eſſentialis.*

Tertia. *Nulla feria, nulla hora Benedictini Officii publici poſtulat Pſalmorum numerum determinatum.*

Omnia hæc Aſſerta expreſſa ſunt in Regulæ capite XVIII. Diſpoſuerat Pſalmorum ordinem D. Pater ſumma cum diligentia, & illicò ſubjunxit: *Hoc præcipuè commonentes, ut ſi cui fortè hæc diſtributio Pſalmorum diſplicuerit, ordinet ſi melius aliter judicaverit, dum omnimodis id attendatur, ut omni hebdomada Pſalterium ex integro, numero centum quinquaginta Pſalmorum pſallatur, ut Dominico die ſemper à capite repetatur ad vigilias.* Mentem ſuam penitiùs explicat, & rationem expendens, *Nimis iners*, inquit, *devotionis ſuæ ſervitium oſtendunt Monachi, qui minùs Pſalterio cum Canticis conſuetudinariis per ſeptimanæ circulum pſallunt, cum legemus ſanctos Patres noſtros uno die ſtrenuè implevisse, quod nos tepidi utinam ſeptimanâ integrâ perſolvamus.*

Hinc conſtat, Pſalmorum ordinem à D. Benedicto diſpoſitum, nec eſſentialem eſſe, nec requiſitum neceſſariò ut officium ſit Benedictinum. Idque ipſemet evidenter inſinuat hiſce verbis, *Præcipuè commonentes*, quæ verba ſunt digniſſima ponderatione. Admonet nos non leviter ſed præcipuè, ut ſervemus Pſalmorum ordinem à ſe deſcriptum; admonet etiam illum, cui digeſtio hæc diſplicuerit, ut pro arbitrio Pſalmos ordinet, dummodo centumquinquaginta in hebdomada quæcumque legat. Vt alterutrum facias Magiſter noſter admonet, hoc ultimum tamen *præcipuè*. Nec ſolùm permittit ut aliter Pſalmodiã diſponas, ſed mavult ſequaris ordinem à te quàm à ſe ſtatutum, altè nimirum perpendebat Vir prudens, hunc vel illũ ordinem in Pſalmodia ex natura rei nec ad devotionem exigi, nec ad ſolennitatem.

Quarta. *Spatio Hebdomadæ nullus Pſalmus neceſſariò eſt repetendus in Officio publico Benedictino.* Patet; quia etſi nullus Pſalmus relegatur, ſpatio hebdomadæ leguntur centum quinquaginta Pſalmi, quod unicum deſiderat noſter Lycurgus.

1294. Dices; primum Aſſertum videri nimis rigidum, & à Regulæ contextu alienum, nam agens de Pſalterio, *Nos tepidi*, ait, *utinam ſeptimana integra perſolvamus!* Notas illud *Vtinam*, quod conſulentis potiùs, quàm abſolutè diſponentis eſt: nullus enim abſolutè præcipiens dicit, *Vtinam facias hoc*, ſed *Præcipio tibi, facias hoc.* Ergo nec indicitur DD. Benedictinis, ut Pſalterium integrum in hebdomada legant, ſed conſulitur. Ac proinde D. Benedictus deſiderat ut Officium ſui Ordinis Pſalmos centũ & quinquaginta complectantur, non tamen abſolutè diffinit. Quod ſi aliquis verba illa ſuperiora objiciat, *Omnimodis attendatur, ut omni hebdomada Pſalterium ex integro, numero centum-quinquaginta Pſalmorum pſallatur*, reſpondes verbis poſterioribus poſſe limitari anteriora, non autem è converſo; ac propterea ex illo *Vtinam* quod in fine additur, conſtare Benedictini officium poſſe hebdomadâ integrâ habere pauciores adhuc quàm centum & quinquaginta Pſalmos.

1295. Tibi ego. Aſſerui officium publicum juxta Rubricas Benedictinæ Regulæ eſſe illud, quod ſaltem in hebdomada complectitur centum & quinquaginta Pſalmos diſpoſitos quomodocumque: hunc numerum eſſentialiter requiri non dixi; non enim quod Benedictus deſiderat in officio Divino, eſſentialiter credo requiri, ſed quod verbis claris indicit: conſulit enim quicumq; Legiſlator meliora, decernit neceſſaria; ergo Pſalmorum numerus, qui à Regula non decernitur, non eſt neceſſariò requiſitus. Nihilominus textum Regulæ relegens probabilius judico requiri eſſentialiter centum & quinquaginta Pſalmos in hebdomada, ut officium ſit juxta mentem D. Benedicti: nõ enim ipſe permitteret Monachos ſuos eſſe nimis inertes, quales in illius opinione ſunt qui ſaltem hebdomadâ integrâ Deo Pſalterium integrum non perſolvunt, unde dicit, *Nimis iners devotionis ſuæ ſervitium oſtendunt Monachi qui minùs Pſalterio cum Canticis conſuetudinariis per ſeptimanæ circulum pſallunt.* Illud *Vtinam* quod expendiſti, probabiliùs aliter poſſumus interpretari. Non condit Benedictus officii divini Rubricas cùm ait, *Quod nos tepidi utinam ſeptimana integra perſolvamus*: ſed eas priùs abſolutè condiderat, ac poſtea deſiderium inſinuat, quo accuratè eas cupit obſervari.

1296. Stante illæsâ officii Benedictini eſſentiâ, hebdomada pauciores quàm centum & quinquaginta Pſalmos complecti non poteſt, & idcirco Rubricæ quæ pauciores Pſalmos per hebdomadæ circulum diſtribuunt, non ſunt Benedictinæ, ac proinde quidquid à talibus diſponitur, officium Benedictinum dici non poteſt.

Conſulit inſtanter (hoc ſignificat illud *Commonentes præcipuè*) D. Pater illi, cui diſplicuerit communis ordo, ut pro ſua prudentia diſponat aliter. ſed an Abbati, an cuilibet Religioſo?

Publici officii diſpoſitio ex mente noſtri Legiſlatoris ad unam & ſolum Antiſtitem ſpectat. Abbas unicus, & in Prioratibus abſolutis ac nulli Abbati ſubditis Præpoſitus poteſt ordinem Pſalmorum alterare, eſſet enim confuſio ſumma, ſi unuſquiſque Religioſus pro libitu poſſet ordinem ſtatutum invertere. Pſalmorum ordinem à Prælato diſpoſitum, nec Prior, nec Præpoſitus invertere ſine ejuſdem licentia expreſſa aut interpretativa præſumat.

ARTICVLVS II.

De Canticis.

1297. Præter Pſalmos etiam Cantica diebus ſingulis officium publicum Benedictinum eſſentialiter requirit, quæ c. 18. *conſuetudinaria* dicuntur, quia quotidie concini conſueverunt, & canticorum quidem, quæ duodecim lectionum diebus modulanda ſunt, numerum determinat, eorumdem qualitatem Antiſtitis arbitrio determinandam relinquens. Agens enim de tertio nocturno c. 11 *Dicantur*, ait, *tria Cantica de Prophetis, quæ inſtituerit Abbas.* Itaque Abbatis eſt, pro publici officii tertio nocturno Cantica determinare.

De

Digitized by Google

De Canticis ad Laudes dicendis in fortè illa verba quæ pro ordine & numero Pſalmorum attulimus ob rationis paritatem etiam ad Cantica volueris extendere, aliter eſt ſentiendum, nam cap. 12. eorum determinationem nequaquam Abbatis committens arbitrio indicit abſolutè ut diebus ſolennibus (hoc eſt, XII. lectionum) dicatur trium puerorum Canticum, Sabbato aſſignat Deuteronomicum, *Audite Cœli quæ loquor*. cuius loco pro aliis diebus ſumentur Cantica ex Breviario Romano. ita cap. 13. ubi & vult Laudum horam ſemper terminari Cantico Zachariæ *Benedictus Dominus Deus Iſrael*. Capite 17. jubet ut diebus ſingulis Veſperæ Mariano Cantico claudantur. Simeonis illud, quod ab aliquibus in fine Completorii legitur, non indicitur à Benedicto, ac propterea illæsâ officii Benedictini eſſentiâ poſſet id expungi.

ARTICVLVS III.

Officii Benedictini publici Rubrica juxta mentem ſanctiſſimi Legulatoris.

1298. DIebus Dominicis & omnibus Sanctorum feſtis Officium Divinum ad Vigilias.

Deus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me feſtina. Gloria Patri, &c.

Hymnus, quem deſignarit Abbas.

In primo nocturno. Pſalmi quos & quot decreverit Abbas Poſt quos dicetur Verſus, Benedictio, & quatuor Lectiones cum ſuis Reſponſoriis: illæ & hæc qualia & quanta determinaverit Antiſtes.

In ſecundo nocturno. Dicentur ſimiliter Pſalmi quot & quos determinarit Abbas: ſequetur Benedictio, legenturque aliæ quatuor Lectiones cum ſuis Reſponſoriis ad arbitrium Abbatis.

In tertio nocturno. Cantica tria quæ inſtituerit Abbas, Verſus, Benedictio, quatuor Lectiones in novum teſtamẽtum (puta ex Commentatio Evangelico alicuius Patris) & Reſponſoria totidẽ ex Antiſtitis diſpoſitione. Hymnus *Te Deum Laudamus*. Euangelium. Hymnus *Te decet laus* Collecta poſt Evangelium videtur ex devotione adjuncta.

In vigiliis ferialibus duo nocturni hoc modo diſpoſiti.

Deus in adjutorium, &c. Hymnus ad Abbatis arbitrium.

In primo nocturno. Pſalmi quos & quot voluerit Abbas Verſus & Benedictio. A Calendis Novembris ad Paſcha tres Lectiones cum tribus Reſponſoriis, reliquo tempore una brevis cum ſuo Reſponſorio ad Antiſtitis placitum

In ſecundo nocturno. Pſalmi qui & quot placuerint Abbati. Antiphona *Allelu Ia*, Capitulum, & *Kyrie eleiſon*.

Laudum hora, *Matutinorum* dicitur à D. Benedictino, & ex præſcripto Regulæ has habet conſtitutivas partes.

Deus in adjutorium, &c. Pſalmorum numerus & qualitas ex Abbatis arbitrio. Diebus duodecim Lectionum, Canticum, *Benedicite omnia opera Domini Domino*. Feriâ ſecundâ, tertiâ, quartâ, quintâ, & ſextâ Canticum ut in Breviario Romano. Sabbatho Canticum Deuteronomii *Audite cœli quæ loquor*. Capitulum indeterminatè, ut plurimum ex Apocalypſi Aliquis Hymnus, Verſus, Canticum Evangelicum *Benedictus Dominus Deus Iſrael. & Kyrie eleiſon. Pater noſter* clarâ voce.

Ad Primam, Tertiam, Sextam, Nonam.

Deus in adjutorium, &c. Hymnus aliquis. Pſalmi quos & quot Abbas decreverit. Capitulum aliquod. Verſus. *Kyrie eleiſon. Pater noſter*, & aliqua Collecta. Omnes iſtæ horæ minores ſunt ſimiles.

Pretioſa non fuit inſtitutum à D. Benedicto: ideo ſtando Regulę dicendum eſt ex devotione, non ex morali obligatione legi.

Pro Veſperis diſponitur officium ſic:

Deus in adjutorium, &c. Pſalmi quos juſſerit Abbas. Hymnus, Verſus, Canticum (ſemper eſt Marianum) *Kyrie eleiſon. Pater noſter* integrum clarâ voce.

Ad Completorium.

Deus in adjutorium, &c. Pſalmi aliquot quos determinaverit Abbas. In hac hora non jubet Pater Sanctus dici quidquam præter Pſalmos, in quorum diſpoſitione debet advertere prudens Antiſtes, ut Pſalterium ſaltem integrum legatur in hebdomada.

Hinc conſtat, quanti fecerit Benedictus ordinarium Antiſtitem, quandoquidem non dubitaverit ei committere totius ferè Divini officii abſolutiſſimam diſpoſitionem.

ARTICVLVS IV.

De Rubricis Breviarii impreſſi.

1299. OMnes Benedictinorum Congregationes ſequũtur in Pſalmodia ordinem à Regula præſcriptũ legunt diebus ſingulis Verſus, Antiphonas, Hymnos, & Collectas deſignatas in Rubricis Breviarii impreſſi. Illa; quæ arbitraria reliquit Pater Sanctus, iam Breviarii cõmunes Rubricæ determinarunt. Quæris, utrum, non obſtante Breviarii diſpoſitione, poſſit quicumq; Abbas aliter officium publicum ordinare.

Breviarii Rubricæ non ſunt dogmata fidei, à quibus nulla ex cauſa liceat recedere: ſunt autem diſpoſitiones practicæ procedentes aliàs ab habente, aliàs à non habente legitimam authoritatem; imò, ſtantibus iiſdem Rubricis, eſt ſũma varietas reſolutionũ, procedens tum ex ipſarum contrarietate, tum ex diverſis legentiũ apprehenſionibus. Quibus etiam incommodis Rubricæ Romanæ ſunt obnoxiæ, licèt accuratiùs compoſitæ, ut conſtabit ex Directoriorum collatione.

Cæterùm communes Divini officii Rubricas contingit multifariâ inverti & alterari. *Primò*, ſi in choro caneretur ex Breviario proprio officium alteriùs diei, vel ſanè aliud officium quàm deberet; puta, ſi die ſancti Petri caneretur cõmune Apoſtolorũ *Secundo*, ſi Benedictinus canat officium alius congregationis, ut ſi Ciſterſienſis aliqua Cõmunitas Cluniacenſe legat, aut Moliſmenſis chorus Ciſtertiẽſe. *Tertiò*, ſi Benedictinorum aliquod Monaſterium canat officium Romanum. *Quartò*, ſi officium alterius Ordinis. *Quintò*, ſi Pſalmos, Antiphonas, &c. ex propria diſpoſitione, juxta ea quæ ſupra diximus.

1300. Re-

1300 *Reſpondeo ad Primum.* Communitas quæ ſine cauſa & licentia violat Rubricas legitimas, mutando non quidem Breviarium, ſed officium diei, hoc eſt, legendo aliud officiũ ſui Breviarii peccat venialiter. Ratio eſt; quia ſatisfacit obligationi quoad ſubſtantiam, & deficit quoad modum. Conſultò dixi *ſine cauſa*; quia eum cauſa laudabiliter poterit mutare officium. Sic in aliquibus Sanctorum ſolennitatibus, vidi ab habentibus officium proprium legi commune, quoties libri officia propria continentes erant pejori charactere conſcripti ſeu malè ordinati, melius enim eſt, magnificè & devotè commune recitare, quàm proprium vacillanti labio & hæſitante linguâ proferre. Dixi *ſine licentia*, quia de licentia Abbatis (niſi eius poteſtas ab Eccleſia limitata fuiſſe probetur) poteſt officium duodecim lectionum mutari, cùm talia officia in nulla re differant quæ non ſit commiſſa ipſius arbitrio. Pro feriali reperio Laudum determinata Cantica, quæ ideo non poterunt ab Abbate mutari: alia ſunt mutabilia, ut ex Regulæ contextu conſtat: Ergo Communitas, quæ cùm Abbatis licentia die Sabbati feriali legit duodecim Lectionum officium, vel feriale alterius diei, dummodo recitet Deuternomii Canticum, non peccat venialiter. Patet; quia nihil mutat, quod non poſſit mutari Antiſtitis diſpenſatione.

Ad ſecundum eodem modo reſpondeo Quia ſi in Ciſtertio officium Cluniacenſe ſine licentia legeretur, verè Divinum officium legeretur, quamvis non quale deberet: ergo illa Communitas non eſſet rea officii Divini, ſed talentatis. Delinqueret igitur in circumſtantia aut modo, non in præcepti ſubſtantia: nec peccaret venialiter ſi impetraret licentiam.

Ad tertium judico omnibus & ſingulis permiſſum Romanam Eccleſiam imitari, tum quia hoc melius eſt, quã ab illa differre, tum quia idipſum Summi Pontifices deſiderarunt: unde reor, ſublato ſcandalo & reliquis inconvenientibus, Communitatem qualemcumque ſine particulari licentia poſſe uti Breviario Romano.

1301. Verùm dicet aliquis, uſum Breviarii Romani interdictum eſſe Communitatibus, quæ habuerint propriũ à ducentis annis, idque conſtare ex privilegio impreſſo in limine ejuſdem Breviarii Romani.

Reſpondeo, Romanum Pontificem Paulum IV. maximè deſideraſſe ut tota Eccleſia eſſet labii unius & ſermonum eorumdem. In quem finem incepit Breviarium reſtituere, quod ante diem ſublatus non perfecit. Poſt eum Pius V correxit, reſtituit, publicavit. In allegato privilegio jubet ut omnes tam in officio communi quàm in particulari utantur Breviario correcto & reſtituto. Poſtmodum agens de Benedictinis & aliis qui habebant Breviaria plus quam a ducentis annis, ſubjungit: *Illis tamen—inveteratum illud jus dicendi & pſallendi ſuum officium, non adimimus: ſic eiſdem, ſi fortè hoc noſtrum, quod modò pervulgatum eſt, magis placeat, dummodo Epiſcopus & univerſum Capitulum eo conſentiant ut id in choro dicere & pſallere poſſint, permittimus.* Vbi nullum reperitur præceptum interdicens Communitatibus exemptis admiſſionem officii Romani. Eccleſiæ Cathedrales ex conſenſu Epiſcopi & Capituli poſſunt uti Romano. Monachales exemptæ Epiſcopo ſubjectæ non ſunt, & conſentiente Capitulo poſſunt legere officium Romanum. Capitulum, cuius conſenſum poſtulat Pius V. eſt Capitulum Eccleſiæ Romanum officium recepturæ, non ergo Generale, ſed conventuale. Si Abbas non contradicat, cenſetur concedere licentiam tacitam, & præbere aſſenſum interpretativè. Scio tamen poſſe Conventuale à Generali lege obſtringi, quam ſi acceptet ordo debebit omninò obedire.

Quid ſi Abbas contradicat? Poteritne Communitas etiam tunc admittere officium Romanum? Ita credo. Nam in tali caſu Abbas iniuſtè contradiceret. Communitati enim permittitur à Pio V. uſus Romani Epiſcopo & Capitulo conſenſum præbente. Eccleſiæ exemptæ non indigent conſenſu Epiſcopi; ergo ſolùm remanet conſenſus Capituli requirendus, quia Pontifex Abbatis nõ meminit.

1302. Dices, Epiſcopi nomine intelligendum eſſe Epiſcopum vel Abbatem, unumquemque in ſua Eccleſia: unde ſicut Eccleſia Cathedralis non poteſt admittere Romanum Breviarium ſine conſenſu Epiſcopi, ſic nec Monaſtica ſine conſenſu Abbatis.

Reſpondeo tamen, voces debere ſumi in rationali ſignificatione, nullus autem audivit Abbates dici Epiſcopos; ergo Epiſcopi nomine non ſunt intelligendi. Ergo ſi Cõmunitas aliqua Benedictina velit recipere Officium Romanum, Abbas non poteſt contradicere. Excipe Congregationes illas, in quibus Monachi nequeunt congregari valdè inconſultis ſuis Superioribus, quia non conſtituũt Capitulum Monachi congregati invalidè. Excipe illas etiam, quarum Antiſtites poſt annum 1568. hoc Communitatis jus Pontificis favore limitarunt.

Ad quartum. Cuiuſcumque Religionis officium, eſt officium Divinum, & ideo ſi Auguſtiniana Communitas cantaret Ciſtertienſe, non peccaret mortaliter, ſed venialiter. Rationem clariſſimè explicavi in reſponſione ad primum & ſecundum.

Ad quintum. Ex hypotheſi quod Benedictinæ Communitates teneantur graviter ad Officium Divinum, dico eã quæ ſine legitima licentia canit Pſalmos & Antiphonas pro arbitrio, ſequens methodum articulo tertio deſcriptã, peccare mortaliter. Ratio eſt: quia non ſatisfacit Divino officio. Minorem probo. Divinum officium Benedictinum conſtat illis omnibus partibus, quas decrevit noſter Legiſlator, quarum alias determinavit, ut *art 3.* vidimus, alias commiſit Abbatis ſolius judicio determinandas. Pſalmi igitur determinati ab Abbate, ſunt pars Divini officii, qui autem à Communitate, aut ab alio quocumque decernuntur, non conſtituunt officium Canonicum Benedictinum. Ergo non eſt officium Divinum illud, in quo determinantur à Communitate ſine Abbatis licentiâ illa quæ Regula vult determinari à ſolo Abbate. Hinc eſt, quod Communitas ſine Abbatis licentiâ, tacitâ vel expreſsâ, nõ poſſit Pſalmos, aut Cantica mutare, nec breviare Lectione aut Reſponſoria, hoc enim Abbati uni conceditur, nõ corpori ſed capiti.

1303 *Addo tamen* quemcumque chori Monaſtici præſidem

ſidem ex commiſſione Abbatis, cujus authoritas non ſit contracta aut diminuta, poſſe mutare Pſalmos, Cantica tertii nocturni, & facere illa omnia, quæ Regula committit diſcretioni Abbatis; Illa enim omnia Abbas cenſendus eſt facere, quæ per ſuos miniſtros voluntariè determinat & facit.

1304. Si qua Communitas legat Horas juxta Breviarium Franciſci Quignonii S. R. E. Cardinalis, aut juxta alius Breviarii formam ab Eccleſia aboliti, non ſatisfacit; Ratio eſt: quia non legit officium Divinum: Breviaria enim reprobata à Pontifice officium Canonicum non continent. Poterit tamen contingere per accidens, quod talis Communitas ſatisfaciat, puta ſi legat in Breviario Quignoniano officium, quod etiam in alio Breviario ab Eccleſia approbato reperitur.

ARTICVLVS V.

Utrùm Abbatum authoritas mutandi, diminuendi, alterandi Pſalmos, Cantica Lectiones, Reſponſoria, &c. poſſit limitari.

1305. NVllus præter Pontificem, nec Generalis Abbas, nec Capitulum Generale aut Provinciale poteſt modificare, aut limitare authoritatem, quam Regula Abbati concedit. Ratio eſt: quia Abbas Cluniacenſis verbi gratiâ, promiſit ſuis Superioribus obedientiam ſecundùm Regulam D. Benedicti, non contra Regulam: ergo non poteſt illi injungi ne faciat quæ Regula permittit: nam tale Superiorum mandatum eſſet expreſsè contra Regulam.

1306. Dices: poſſe Generalem per accidens limitare Abbatis authoritatem Regularem, nempe limitando ipſam Regulam: Generali enim ſui Ordinis videtur commiſiſſe Benedictus ſuæ Regulæ expoſitionem, modificationem, mutationem.

Reſpondeo. Generalis Benedictini Ordinis ſi talis daretur, & Congregationum quarumcumque primarii & communes Antiſtites non ſuperſunt ſed ſubſunt Regulæ, ideoque nihil poſſunt in ea innovare aut limitare. Regula ſubeſt Pontificis approbationi: cumque vota ſolennia nequeant fieri juxta Regulam non approbatam, hinc eſt, quod nullus poſſit ſolenniter profiteri obedientiam juxta articulum non approbatum, nec poſſit excludere articulum ſemel approbatum. Poteſt Pontifex ex Regula Benedictina expungere quaſcumque clauſulas poteſt & addere: illud tamen quod remaneret, & non aliud, eſſet Regula Benedictina.

Cæterùm, ex mutatione Regulæ ſequeretur Abbatum authoritatem aut juriſdictionem limitari: illa enim mutatio profeſſuros reſpiceret, non profeſſos: hi enim polititi ſunt obedire ſecundùm Regulam quà approbatam, non quà approbandam.

1307. Altiùs id explico. Mitigatum eſt caput 36 & 39. Regulæ quoad quadrupedum interdictionem, comedimus licitè carnes ter in hebdomada, & alicubi quater. Si vellet Pontifex reſtituere Regulæ expunctas clauſulas: poterit, & hæc non permitteret carnes Religioſis: ſed quibus? ſanè profeſſuris, non nobis qui profeſſi ſumus obedientiam ſecundùm Regulam D. Benedicti prout ſervabatur tempore noſtræ profeſſionis, quando carnium interdictio ad illam non pertinebat: ſupponitur enim expuncta legitimâ Pontificis authoritate.

Sic ſimiliter. Si Romanus Pontifex reprobet illum Regulæ articulum, in quo conceditur Abbatibus Pſalmorum mutatio, determinatio Canticorum, &c. reprobatio hujuſcemodi reſpiceret profeſſuros Monachos, ſed non profeſſos: nam ad id quod non promiſerunt, nequeunt obligari, ipſi autem ita promiſerunt obedire ſecundùm Regulam, ut ſimul promiſerint obedire non quomodocumque ſecundùm Regulam, ſed ſecundùm Regulam eis permittentem mutare Pſalmos, Antiphonas, Cantica, &c. de licentia Abbatis.

1308. Poteſt Pontifex concedere alicui ſeu Abbati, ſeu Generali Capitulo authoritatem jubendi Abbatibus, ne à communibus Rubricis Breviarii diſcedant. Si privilegium tale (fortè nondum conceſſum eſt) concederetur, reſpiceret ſolùm profeſſuros. In tali caſu Abbas, qui profeſſus eſſet poſt privilegii hujuſmodi acceptationem in Monaſterio, ubi ſimiliter omnes vota emiſiſſent poſt eandem acceptationem, deberet obedire Capitulo mutationem communium Rubricarum prohibenti, & ſi illas mutaret, peccaret quidem juxta quantitatis materiam, mutaret tamen validè, ſi juxta *art. 3.* nam præcepta non tollunt internam poteſtatem. Indicitur tibi ne occidas hominem: ſi inobediens fueris, illicitè quidem, ſed verè occides: ſic in caſu poſito, Abbas ille illicitè quidem, ſed verè & validè Rubricas Officii mutaret. At diceremus tunc Abbatem rubrica mutare invalidè, cum illud Pontificium Diploma, non ſolùm declararet peccare contra obedientiam illum Antiſtitem, ſed & nullius eſſe roboris aut valoris diſpoſitionem Pſalmorum, quam inſtitueret: quia in tali illa caſu non eſſet officium ab Eccleſiâ approbatum.

1309. Poteſt & Summus Pontifex concedere Congregationis Comitiis aut qualicumque Antiſtiti facultatem privandi Abbates pro arbitrio, poteſtate conceſsâ illis à Regula ad mutandum aut alterandum Pſalmos, Cantica, &c. Hoc tamen privilegium ſolùm profeſſuros reſpiceret, non verò jam profeſſos. Monachorum emittentium vota poſt hoc privilegium profeſſio exponi poſſet his verbis: *Promitto obedientiam ſecundùm Regulam concedentem mihi poteſtatem mutandi Pſalmodiam, Cantica, &c. de licentia mei Abbatis, quoties ipſe non prohibetur à ſuis Superioribus concedere talem licentiam.* Hoc Pontificem facere poſſe conſtat, quia Regula in quantum approbata ſubeſt placito Summi Pontificis: poteſt ipſe approbare & reprobare articulos, cùm voluerit aut judicârit neceſſarium. Non poſſe novo privilegio olim profeſſos obligare, probatur. Nam cogi nequeunt ultra terminos ſuæ profeſſionis: novas autem obſervantias non vovent profeſſi.

1310. Petis. Utrùm poſſit caſſare Pontifex articulos Regulæ ſemel à Romana Sede approbatos. Videretur quòd non: quæ enim ſemel fuerunt bona, ſemper remanent bona: atqui non eſſent approbata, ſi bona non eſſent: ergo

Digitized by Google

nequeunt ſemel approbata caſſari aut reprobari: nam tantùm reprobari dicuntur quæ ſunt mala.

Reſpondeo, poſſe Pontificem caſſare & reprobare pro placito articulos politicos cujuſcumque Regulæ. Nec contrarium convincitur ratione expoſitâ. Nam diſtinguenda eſt major, & in ſenſu abſoluto concedenda, in relativo neganda. Quæ ſemel fuerunt bona ſecundùm ſe, ſemper ſecundum ſe erunt bona, quæ tamen olim fuerunt bona Petro, mutato tempore & circumſtantiis, poſſunt illi eſſe mala, & poterunt à Summo Pontifice caſſari & reprobari. Præterea, bonæ etiam conſtitutiones poſſunt caſſari validè, quia earum confirmatio & perennitas à perennitate favoris & conceſſionis Pontificis dependet.

ARTICVLVS. VI.

Sitne hæc Abbatum Authoritas de facto limitata.

1311. REperio in Breviario Ciſtercienſi privilegium Domini Archi-Abbatis (ſic Dominum Ciſtercienſem nomino, non quòd ſit communis immediatus, ſed quia eſt Abbas primi Monaſterii, unde & reliqua mediatè aut immediatè profluxerunt) quo cautum eſt ne quis in poſterum typographus aut Breviaria imprimat aut vendat ſine bibliopolæ illius conſenſu, quem ipſe in privilegio deſignavit. Hoc privilegium eſt merè politicum, non contra Religioſos ſed contra ſæculares, atque ideò inniti debet authoritati Regis Galliæ. Ideirco

1312. *Si Abbas Ciſtercij talem authoritatem impetraverit à Rege Galliæ, poterit id jubere.* Patet; quia Rex poteſt facere, & delegare cuicumque in ſuis regnis ſimilem poteſtatem. *In ſuis regnis* dixero, ut ſciamus in alienis (puta in Hiſpania, Germania, Belgio) ubi Rex Galliæ nihil poteſt diſponere, ejus delegatum, quà talem, nullam authoritatem obtinere. unde noſtri bibliopolæ, non obſtante quocumque Abbatis Generalis decreto, poterunt imprimere & divendere talia exemplaria.

1313. Dubito, utrùm Ciſtertii Abbas habuerit privilegium à Rege Chriſtianiſſimo mandandi typis libros omnes Monaſticos. Tale privilegium eſſe conceſſum Generali Capitulo, aut Domino Ciſtercienſi, videtur ſuadere diploma quo Catholicus Rex concedit Ciſtercienſibus, ut poſſint ſuos libros Monaſticos imprimere: interdicitque ne quis ſine eorum licentiâ, aut imprimere, aut impreſſos alibi audeat inferre in Hiſpaniam: unde veroſimile videri poſſet, eos etiam hanc, aut ſimilem aliquam gratiam à Chriſtianiſſimo Rege impetraſſe.

1314. Deſtruit attamen hanc conjecturam, privilegium illud, quod libris præpoſuit typographus, quo interdicitur, ne quis ante decennium illos imprimat ſine permiſſu Sebaſtiani Cramoiſij bibliopolæ Pariſienſis de Ciſtercienſi Ordine bene meriti. Hujuſmodi enim privilegium non exhiberetur ad impreſſoris petitionem, ſi eſſet conceſſum Ordini cum clauſula perennitatis. Verùm hanc controverſiam miſſam facientes, ad alia magis utilia deſcendamus.

1315. In Breviariis ultimis reperio hoc diploma Domini Petri Nivellii. *Nos F. Petrus Nivellius Sacræ Theologiæ in facultate Pariſienſi Doctor, Abbas Ciſtertii, Regis Chriſtianiſſimi in ſupremo Burgundiæ Senatu Conſiliarius, & univerſi Ordinis Ciſtercienſis Caput ac Superior Generalis, ejuſdemq; Capituli Generalis plenariâ fungens poteſtate —— prout noſtra paterna & Capituli Generalis quâ plenariâ fungimur authoritate, præſentium ſerie —— mandamus —— in virtute ſalutaris obedientiæ univerſis & ſingulis noſtri Ordinis Ciſtercienſis chariſſimis noſtris in Chriſto fratribus Abbatibus, Abbatiſſis, Prioribus, & aliis utriuſque ſexûs perſonis Regularibus, quatenus nullis aliis* (puta libris) —— *uti præſumant; ut quod antiquiſſimo Eugenij III. decreto ſancti Patres noſtri de Officijs & rituum uniformitate hactenus ſanxerunt, faciliùs & exactiùs quàm antea ab omnibus inviolabiliter valeat obſervari.*

1316. In hoc diplomate multa obſervanda veniunt, quæ latiùs deberent expendi, perſtringam illa ſumma cum brevitate. *Primò* cùm ſibi arrogat D. Nivellius Capitis & Superioris Generalis titulos, notandum eſt *Capitis* nomine nihil aliud intelligi quàm primi Monaſterii Abbatem; quòd ſi nomine *Capitis* aliud præſumat, abutitur & titulo & authoritate. *Superior Generalis* dici poteſt, non tamen immediatè; nam Ciſtercii Monaſterio immediatè præeſt, quatuor primariis & paucis aliis mediatè, aliis verò remotè. Scio aliquibus Viris Magnis diſplicuiſſe nomen *Generalis mediati*, inter quos unus ex Primoribus ad Reverendiſſimum D. Euſſersthalenſem ante aliquot annos ſic ſcripſit. *Sciat ex D. Caramuel, nullius ſe poſſe indignationem incurrere ſi abſtineat à nomine Generalis mediati, quia dum non debere Generalem nominari contendimus, nolumus tanto viro opponi, & tamen diſtinctionem illam mediati & immediati pauci intelligunt.* Sed iis non obſtantibus ſicut falſum eſt eum eſſe omnium Generalem immediatum, eſſe Abbatem mediatum Generalem manifeſtum eſt; tametſi videatur hic titulus cautè dari, ne per abuſum in immediati Patris ſignificationem torqueatur.

Fungi ſe plenariâ Capituli Generalis authoritate veteres Ciſtercii Abbates non dixerunt, nec in eorundem viſitationibus aut decretis ſimilem titulum reperias. Illâ ſe fungi D. Nivellius affirmat; & ſi hoc verum, ſuperflua eſſent generalia Comitia, ſi totum authoritas penes unum hominem particularem remaneret: fruſtrà Abbates conſluerent & congregarentur, ſi vir privatus plenariè omnia, quæ Capitulum, præſtare poſſet. Committit aliquando Capitulum Abbati Ciſtercienſi negotia aliqua, & delegat limitatiſſimam authoritatem; nempe circa occurrentia, quæ in futurum Capitulum differri non poſſunt: authoritatem autem plenariam nec delegavit hucuſque, nec poterit, ut perſuadebo aptiore loco. At quis cæcus non videat Breviarii editionem in ſequens Capitulum Generale differri poſſe? *Mandamus*, inquit, *univerſis*, cæterùm ſolùm Abbatibus, ſuis filiis, poteſt quidquam præcipere, nihil Abbatibus nepotibus, extra cœnobium Ciſtercienſe nihil Monachis particularibus. Libri regulares ab Abbate ordinario determinari debent, cujus authoritatem ſolus Pontifex, non tamen aliter quam Pontificis decreto

Ciſter-

Ciſtertienſis Dominus, aut Generale Capitulum poteſt limitare, ut *artic. 5.* demonſtravi. Hoc bene perealluit D. Nivellius, ac ideò meminit decreti Eugenii III. quod reperies apud Henriquez *pag. 52.* conceſſum anno 1152. ad petitionem Ciſtertienſium. ubi *num. 5.* ſic ait: *Eaſdem penitùs obſervantias, eandem cantum, & eoſdem libros, qui ad Officium Eccleſiaſticum pertinent, per univerſas Eccleſias veſtri Ordinis teneatis.* Hic ego juxta dicta antecedenti articulo aſſero, poſſe limitare Abbatis ordinarii authoritatem illum, cui Pontifex talem poteſtatem commiſerit. Domino autem Ciſtertienſi aut Capitulo conceſſam non video, nec hoc poteſt colligi ex Pontificis verbis, qui ſi quid limitat, ipſe limitat, & non committit alii limitandum. *Primò* jubet Eugenius omnibus Monaſteriis ut habeant eaſdem obſervantias, puta eadem jejunia, & mortificationes. Vult libros eſſe eoſdem, & eundem cantum; ſtantibus tamen eiſdem libris die Dominicâ canitur officium quod non canitur feriâ ſecundâ; cur ergo ſtantibus eiſdem libris & cantu non poterit Abbas Pſalmos alterare, mutare Cantica, breviare Lectiones & Reſponſoria, & id genus alia præſtare? *Secundò,* non vult Eugenius Regulam mitigare aut mutare, ſed confirmare ejus rigorem & expoſitionem literariam, conſtat ex his verbis: *In omnibus Monaſteriis —— B. Benedicti Regula perpetuis temporibus obſervetur, & in lectionem ipſius nullus Ordinis veſtri Profeſſor, præter ſimplicem & communem intelligentiam, quemlibet alium ſenſum inducat.* Ergo non eſt cenſendus limitaſſe Abbatum potentiam, quam ipſa Regula concedit. Cantica mutari à Prælatis vidi, Pſalmos alterari non vidi, poſſunt tamen, licèt non ſit in uſu, niſi clara interdictio oſtendatur. nam Privilegia, quæ non præjudicant alteri, nequeunt per non-uſum amitti. Ita Suarius *lib. 8. cap. 34. num. 17.* Felinus *c. cùm acceſſiſſent. de præſcript. num. 26. & 27.* Reginaldus, & alii.

Hæc de Congregatione Ciſtertienſi ſint dicta, de aliis analogicè philoſophare: nec credas Abbatis ordinarii authoritatem erga te limitari, quonſque id expreſsè conſtet ex literis Summi Pontificis ante profeſſionem tuam publicatis. Scio eſſe aliquas Congregationes erga quas Generalia Comitia ſummam authoritatem habent: alias, erga quas nullam; ſcio dari monaſteria Summo Pontifici immediatè ſubjecta, quibus omnino proſui. Ius regulæ generale exponendo, quod ſinguli Doctores poſſunt juxta leges ſpeciales contrahere, ſi in ſingulari debeant de hac ipſâ materiâ judicare.

Non tamen gravabor adjungere illuſtrium aliquot Virorum de hac materia conſultorum opinio. Cardinalis Turrisremata exponens Cap. XVIII. Regulæ Benedictinæ, ſic inquit, *Hæc ultima verba (nimirùm* Hoc præcipuè commonentes, ut ſi fortè hæc diſtributio Pſalmorum diſplicuerit, ordinet ſi meliùs aliter judicaverit*) ſive causâ humilitatis ſive conceſſionis S. Pater Benedictus dixerit,* (non igitur conceſſionis causâ eſſe dicta) *tutiùs eſt ſervare ordinem datum per eum.* [Nota bene, ſi tutiùs ergo tutum eſt facere contrarium; non enim unum eſſet tutius, ni & alterum etiam eſſet tutum.] *Nullus planè Abbas vel Monachus illam ſibi præſumptionem debet aſſumere ut aliter diſponat ordinem pſalmodiæ, quàm ipſius S. Viri diſcretionis ſtudio & laboribus exſtitit ordinatum.* Sed qui licentiâ ſibi regulariter conceſſâ utitur, & pſalmos ordinat ut melius judicat, non diſponit aliter ordinem pſalmodiæ, ſed facit, quod à S. Viro diſcretionis ſtudio exſtitit ordinatum. prudens enim erat S. Pater, nec ipſi erat ordo pſalmorum tanti, ut vellet ad talem in particulari lege regulari obligare. Conſonat Cardinali Smaragdus, nam in ejuſdem capitis expoſitione ſic inquit; *Hanc autem Pſalmorum diſtributionem, non totum officium B. Benedictus in judicantis poſuit arbitrio.* [Nota bene. Ergo ſenſit Smaragdus poſſe Abbatem numerum & ordinem pſalmorum mutare.] *hoc præcipuè commonens, ut qui vult hanc pſalmorum diſtributionem ſecundum ſuam tenere diſpoſitionem, teneat; qui autem aliter melius judicaverit, illam* (nempe, quam ſibi invenerit) *tenens, iſtam,* (nempe, à D. Benedicto poſitam) *ſine culpâ dimittat. Nos autem hortamur* (aliud eſt hortari aliud jubere) *eum, qui ſecundum hanc promiſit ſe vivere Regulam, in quantum valet firmiter teneat, & conſervet eam, & confidens de Dei miſericordiâ, credat quia cuſtodientibus eam patebunt regna cæleſtia.* Sed qui pſalmos mutat, ſicut Regula ſancta concedit, vivit equidem ſicut promiſit.

Hanc vult doctrinam Bertels non eſſe tenendam abſolutè, ſed cum aliquâ limitatione: ſic enim Cap. 18. exponit. *Quod autem Benedictus ait, Hoc præcipuè commonentes, &c. cum reſtrictione intelligenda ſunt; nec enim omnibus id committitur, ut pro ſuo nutu quiſque diſtributionem pſalmorum ordinet, puta Prioribus, Decanis, aut aliis Officiatis: imò nec ſuaderem Abbatibus, niſi iis, qui exemptionis privilegio gaudent: ſed tutius eſt ſervare Ordinem datum per Benedictum Patrem, nam præſumptioni & vanæ-gloriæ adſcriberetur Abbati illi, qui aliter diſponeret ordinem pſalmodiæ, quàm ipſius S. Viri diſcretionis ſtudio & laboribus exſtat ordinatum.* Ergo Bertels ſuadere id vult Abbatibus, qui exemptione gaudent. poſſunt igitur. Nota illud *tutius* & reliqua quæ ſequuntur, exſcripta enim ſunt ex Cardinalis Commentario, & favent ſuperiori ſententiæ: non enim aut gloriæ vanæ aut præſumptionis argui poteſt, qui facit, quod ſibi à Regulâ ſanctâ permittitur. [Alia occurrunt, aut in citatis periodis ponderanda, aut ex aliis authoribus exſcribenda; ſed miſſa facio, quod brevitati ſtudens putem dicta ſufficere.]

DISPUTATIO C.

Qui & ſub quo onere teneantur publico officio Divino ſatisfacere.

1317. DIco primò. *Monachi omnes (ſive hi in ſacris ſint ſive non) tenentur officia divina tam parva quàm canonica in choro communi, horâ communi recitare; nec abeſſe poſſunt ſine licentia Superioris.* Nomine Monachorum intelligo etiam Abbates, Præpoſitos, & Communitatis Adminiſtros, de quibus Germana Ciſtertienſium Congregatio anno 1595. tulit hanc prudentiſſimam legem. *Abbates & Officiarij, niſi legitimo impedimento detenti, quotidie præcipuis divini officij horis interſint; diebus verò Dominicis & feſtivis eiſdem horis, tam diurnis, quàm nocturnis, nunquam deſint, meminerintq; illius Hieremiæ quo pronunciatur. Maledictus qui facit opus Dei negligenter.*

Quo jure? jure Regulæ, ac propterea ſub nullo peccato, ſed ſolùm in exteriori foro. Ideirco qui deficit non eſt cenſendus alicujus vel levis culpæ reus, ſed ſubjiciendus pœnæ corporeæ & regulari. Vide quæ de obligationibus Regulæ *diſp. 7.* expoſui. De Monialibus eodem modo debes philoſophari.

Hic obiter notandum, Canonicos & reliquos Clericos alicui Eccleſiæ deputatos potiùs teneri ad officium commune quàm Monachos Benedictinos. Id colligo primò ex ſtipendio quod ratione officii datur Clericis, non autem Monachis; unde apparet initus fuiſſe contractus inter Clericos & Eccleſiam. Secundò, ex pœna utriuſque, dum ſe abſentant, injuncta. Nam *cap. 9. Si quis Presbyter. diſt. 9.* jubetur Clericus *à clero deponi, qui ad quotidianum officium pſallendi matutinis & veſperis horis* (hoc eſt, *antemeridianis & poſtmeridianis*) *non convenerit.* Monachus autem negligens tam rigidæ ſententiæ non ſubjacet: unde probabiliter poſſunt cenſeri culpæ inæquales quibus imponuntur tam inæquales pœnitentiæ. Lairuelz *in Optica Regular. ſpeculo 19. inſtruct. 11.* & Landmeter *in comment. Reg. B August. cap. 2. §. Dico tertiò.* aſſerunt, eum qui ſemel aut iterum ſe abſentat à communi officio, peccare tantùm venialiter, ſubſcribentes Cajetano *verb. Hora can.* addunt tamen eum peccare mortaliter, qui per modum unius proponit ſe notabili tempore ab officio abſentare ſine cauſa legitima. Sed utrumq; improbabile eſt, & ne diſcedam ab Ordine Præmonſtratenſi, de quo loquuntur expreſſiùs iſti authores, probo eos nec leviter nec graviter teneri; quia lex quæ eis iadicit lectionem eſt merè pœnalis, ut admittit Landmeter jam citatus, qui dicit primò, hanc legem habere vim Statuti. Statuta autem Præmonſtratenſium in conſcientia non obligant, declarante id Generali Capitulo, ut conſtat ex Epiſtola Statutis præfixa, & communi Norbertinorum opinione. Ex hypotheſi quod ſanctio hæc merè pœnalis ſit, obligat in exteriori foro, & non inducit intrinſecam obligationem.

Arguit Landmeter. Abſentare ſe à choro ſine cauſa longo tempore (puta anno integro) eſt materia gravis; ergo eſt peccatum grave.

Reſpondeo ex doctrina ejuſdem diſtinguendo antecedens. Eſt materia gravis moraliter obligatoria, nego: non obligatoria, concedo: Ratio eſt; quia non quæcumque materia gravis eſt materia peccati mortalis, ſed quæ eſt gravis & moraliter obligatoria. Explicatur. Seculares non frequentant chorum, quod grave eſt; interim non peccant: quia non habent obligationem frequentandi. Ergo Præmonſtratenſes, qui teſte Landmetro quaſi ex Statuto, hoc eſt, pœnaliter, tenentur choro adſiſtere, rei erunt pœnæ Regularis ſi ſe abſentent ſine cauſa legitima, non tamen vel leviter delinquent.

Secundò. *Qui in choro ex officio ſunt occupati quærendis Antiphonis aut Pſalmis, organis aut aliis inſtrumentis pulſandis, ſi ex recitatione ſequatur (ut frequentiùs ſequi neceſſarium eſt) minùs aptè talia exhiberi, non tenentur cantare elatâ voce, nec ſubmiſſâ legere, ſed tenentur adhibere omnem diligentiam, ut præparent cantanda quæ canentium oculis debitis temporibus exponant; vel ut inſtrumenta ſua præparent ad excellentiùs ludendum.* Ratio eſt manifeſtiſſima; quia perſonale officium in Religione potiùs obligat quàm commune: ergo quando utrique non poteſt ſatisfieri, ſatisfaciendum eſt majori obligationi; ergo ſi cantans non poſſis quærere Antiphonas, ſubtice & illas quære; præſtat enim ut te tacente habeat Communitas omnia debitis temporibus expoſita, quàm te cantante libris legitimè expoſitis careat. Urgentior eſt ratio pro ludente inſtrumentis armonicis; qui, ut bene muneri ſatisfaciat, totus requiritur, & vix poterit ſimul recitare literam, & ludere artificiosè. Quod ſi poſſit utrumque ſimul præſtare, faciat. Huc videntur reſpexiſſe Patres noſtri anno 1595. in Provincialibus Comitiis quæ celebraverunt in Bavariâ Edmundo à Cruce Præſide, ubi inter alia hanc definitionem ſtatuerunt. *In choro nullus privatim dicat officium ſuum, aut aliud quippiam legat, ne ſuas canendi partes ipſi choro debitas ſubtrahat, & alios canentes offendat ac turbet, ſed ſi quis urgente cauſa divinum officium in choro proſequi non poſſit, petitâ & acceptâ Præſidis licentiâ egrediatur, & officium ſuum orando perſolvat.*

Tertiò. *Illi ſunt exempti à cantu, etiam in ipſo choro, qui præmeditantur dicenda ut meliùs dicant, etiamſi anteà habuerint copiam temporis ad præmeditandum.* Ratio eſt; quia ſi illud tempus huic præmeditationi deſtinatum perdiderint, errarunt; & errarent iterum ſi ſe periculo æquivocationum exponerent legentes non præmeditata: conducit enim ad ſplendorem Divini officii, quòd nullus in cantu, nullus in pronuntiatione labatur. Cenſeo laude dignos juniores, qui dum chorus alter canit, ſequentem verſum meditantur, ut meliùs pſallant. Similiter Lectionem, Reſponſorium, aut Verſum cantaturum laudo, ſi omiſſis aliquibus verſibus ſe diſponat ut ſine linguæ lapſu cantet.

Quartò. *Illi etiam, qui in ipſo choro ſunt, ſi ex aliqua cauſa*

diſtent

diſtent à confratribus, ita ut modeſtè vox conjungi nequeat (plerumque nimis diſtat à Communitate Organiſta; qui follos elevat; qui miniſtrat altari, & qui cymbalum pulſat) pro illo tempore non ſolùm non tenentur cantare, ſed potiùs tenentur non cantare. Patet; quia ſi canerent, officerent modeſtiæ & authoritati regulari: quis enim non videat canente conventu eſſe indecens quod à longè vociferetur alius?

1318. Rogas, quid facturi ſint in ſimilibus caſibus promoti ad ordines majores? Reſpondeo, eos duplici jure ad Divinum officium teneri, nempe ratione ordinum, & Religionis. Vt ordinum obligationi ſatisfaciant, ſufficit ut ſubmiſsè recitent, quod ſi non poſſint, obligationes publicas non intermittant, quia hæ pro tunc ſunt maximæ; notent tamen defectus, ut omnia reſumant; pro quibus ſi hæc determinatè ſcire nequeant, legant unum aut alium Pſalmum ad æquivalentem quantitatem.

1319. Rogas, utrùm taliter omiſſa, moraliter teneantur reſumere promoti ad ſacra? hoc eſt, utrùm tales peccent, ſi non relegant ea quæ omiſerunt ut eidem officio Divino & publico meliùs ſatisfacerent? Reſpondeo laudandos qui relegant, & non arguendos eſſe qui omittant; poſſunt enim ab obligatione repetendi verſus illos omiſſos abſolvi, modo illos non ex malitia aut ex cauſa privata omiſerint, ſed ex publica neceſſitate. Ita Laymanus *in tract. moral. lib.4. tract.1. c.5. num.7.* Sylveſter *verb. Hora quæſt.7.* Lairuelz *in Optica Regul. ſpec. 19. inſtruct.14.* Molfeſius *in ſumm. tract. 5. cap. 1. n. 21.* Azorius *part. 1. lib. 10. cap. 13 quæſt.20.* Naldus *verb. Officium divin. n 7.* Aragonius *in 2.2. quæſt.83. art.12.* Reginaldus *tom.2. lib. 8. cap.13. n 188.* Villalobos *in ſumma tom.1. tract.24. dub.16. num.14.* Ioannes de la Cruz *in directorio conſcientiæ part.1. præcept.3. art.3. dub 7. concluſ.1.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. tom. 1. contr. diſp 7. num* 12. & noviſſimè Diana *tract. de horis can. reſolut* 11. Ratio eſt clara & efficax; quia non poteſt intelligi Petrum bene cantaſſe totas Veſperas in choro communi, & non ſatisfeciſſe ordinum obligationi: cantavit autem bene totas Veſperas, ex. gr. cùm fuit in choro illâ horâ, & nihil omiſit: quod deberet facere, nihil fecit quod deberet non facere. Nihil omiſit quod deberet facere Organiſta ſi luſit debitè; vel junior ſi miſſus eſt quæſitum libros communitati neceſſarios.

Citatus Servatius Lairuelz aſſerit eum qui exiguo tempore (puta duorum vel trium Pſalmorum) Sacramentalem confeſſionem excipit, non teneri illos Pſalmos reſumere. Fallitur tamen; nam audire confeſſionem non eſt publico officio ſervire; unde, qui pulſantem campanas, ludentem organo, portantem libros, cantanda exhibentem, à lectione, ſi aliter choro publico ſervire nequeat, abſolvi ab obligatione reſumendi; confitentem & audientem non abſolvo; quia neutrum eſt miniſterium officii Divini, ſed res omnino accidentaria.

Quintò. *Prælati Regulares ratione officij tenentur præbere bonum exemplum Religioſis; choro adſiſtere, & actibus communitatis.* Occupationum titulo coguntur ſæpe choro abeſſe; nihiloſecius qui ſemper non poſſunt choro adſiſtere, tenentur ita negotia domeſtica diſponere, ut poſſint aliquas horas frequentare, non tamen tenentur ſub peccato gravi, niſi fortè ex eorum negligentia & ignavia ſcandalum magnum ſequatur. Ita Raphaël de la Torre *2. 2. tom.1. contr.*10. *diſp.1. num.10.* Diana *de hor. can. reſol.14. & 38.* Vbi obiter notandum eſt, peccatum illud non conſiſtere in abſentia à choro, quæ nec leviter peccaminoſa eſt, ſed in ſcandalo quod datur: unde videndum omnino eſt quale ſcandalum detur & quantum.

Sextò. *Si aliquis Monachus (n ſi fortè immineat inde dedecus & ignominia) abſit ab actibus communitatis ſine licentia & ſine cauſa, non peccat venialiter.* Patet; quia ſolùm in foro exteriori tenetur communitatis actus frequentare, juxta ea quæ ſæpiuſculè dixi: Eſſet tamen pœnis coërcendus, & in genere exteriore obligandus.

DVBIVM INCIDENS.

1319. b. Quæritur, Quem obſtringat hæc obligatio recitandi in choro? An omnes in particulari? & ſi non, An omnes in communi? & quid ſit omnes in communi obligare?

PRIMVS DICENDI MODVS eſt aliquorum, qui exiſtimant omnes exiſtentes in choro, dum Officium perſolvitur, obligari ſub mortali ad attentionem, & ad cæteras circumſtantias, quæ in officio divino majori obligant. Quæ ſententia ſupponit primò ſingulos obligari ad attentionem in officio privato, ſecundò communitatem non ſolum debere legere officium in communi, ſed etiam attendere in communi. Et hæc ſententia ſequentibus rationibus probari ſolet.

Prima, Quia cum pronuntiandi & attendendi præceptum chorum obliget, ex conſequenti manifeſtum videtur, quòd omnes etiam exiſtentes in choro obligare debeat. Nam cum certum ſit, quòd non obligat chorum in abſtracto & univerſali: fatendum erit, obligare membra & partes chori, quales ſunt ibi exiſtentes. *Sed hæc ratio* non urget, quia ſicut bene intelligimus omnes ſimul unius Monaſterii Benedictini Religioſos habere dominium in communi, cum tamen nullus illud habeat in particulari; benè poſſumus intelligere eoſdem habere obligationem recitandi in communi, quin hæc obligatio obſtringat aliquem in particulari. Accedit quod hic dicendi modus ſupponat ſingulos in particulari habere obligationem attendendi, quam nos ſemper negamus.

Secunda, Quia ſi non obligaret ſingulos, ſæpè contingeret, ut officium divinum in choro abſque attentione & intentione celebraretur: & ſic idem eſſet, ac ſi non perſolveretur. Antec. patet; Quia ea eſt hominum conditio, ut in his, in quibus arctè non obligantur, facilè deficiant: & ſic fieri poſſet, omnes non attendere. *Sed non urget*, quia etiam in donationibus requiritur intentio donandi, nec inquiritur cùm Communitas aliquid donat vel vendit, an ſinguli intentionem habeant.

Sed & occurrunt rationes fortes, quæ hujus modi dicendi inſufficientiam probant. *Primò* enim, ſi agamus de officio Mariano, cùm omnes in particulari ab hac conditione à Sede Apoſtolicâ excepti ſint; autem videtur, eo ipſo quo choro aſſiſtant, eos tam ſtrictè & arctè obligare:

quia jam eſſent melioris conditionis non aſſiſtentes choro, neque officium Virginis recitantes, cum ab his periculis & laqueis liberentur.

Secundò agendo de Canonico, Quia per hanc ſententiam à choro viri timorati & præcipuè ſcrupuloſi arcerentur. Et præterea laquei conſcientiis injiciendi non ſunt, dum ſalvâ veritate ac Dei honore fieri poteſt.

SECVNDVS MODVS DICENDI eſſe poteſt, officium obligare in choro totam Communitatem, neminem verò in particulari: illi enim, qui ad majores ordines promoti ſunt, tenentur ad perſonalem lectionem alio titulo. Vnde ſi privatim legant, poterunt in choro eſſe nec tamen cantare aut recitare. Hæc ſententia ut nos inſtruat ſubjungit, præceptum legendi officii impoſitum Communitatibus eſſe ſimile multiplicationis præcepto Geneſ. 1. homini impoſito; nimirùm, *Creſcite & multiplicamini*, juxta cujus intelligentiam D. Thomas 2. 2. *q.* 152. *art.* 2. ad primum cenſet, aſſerit, hoc præceptum Domini non obligaſſe omnes & ſingulos homines, ſed tantum ipſam multitudinem. Vbi diſtinguit inter debitum & obligationem præceptorum: quod aliud eſt debitum non à ſingulis, ſed à totâ multitudine adimplendum, & tunc non quilibet de multitudine tenetur: aliud verò, quod à ſingulis impleri debet. Eodem modo videtur philoſophandum eſſe in præſenti, nempè, quod illud præceptum, ut officium in choro perſolvatur, non obligat ſingulos, ſed tantùm totam communitatem, neminem verò in particulari.

SED OBJICIES: Quia prædictum præceptum, *Creſcite, &c.* licèt neminem determinatè obliget, obligat tamen indeterminatè omnes, ita, ut tempore neceſſitatis tenerentur illud homines adimplere. Igitur ſimili modo, ſaltem tempore, quo pauci choro aſſiſtunt, omnes ad attentionem tenebuntur: aliàs periculum eſſet, ut officium divinum in choro ſine attentione celebraretur.

Huic objectioni P. Thomas à Ieſu *in expoſitione Regularum parte 3. dub. 4. pag.* 203. reſpondet, [Quod licet verum ſit illud præceptum obligare ſingulos tempore neceſſitatis, ut bona & major pars Theologorum fatetur, quia illud omnes ex vi ſuâ, licet non determinatè, obligat tamen indeterminatè: tamen præceptum recitandi Officium B. Mariæ neminem Religioſum utentem Breviario Romano (& eodem modo philoſopharis de Canonico, ſi putes Iuniores non promotos ad ordines majores, non teneri illud legere in particulari) determinatè aut indeterminatè in particulari obligat ſub mortali: imò expreſsè voluit Pius V. ſingulos ab hâc obligatione eximere: & ideò tempore etiam neceſſitatis non obligantur ſub mortali ad attentionem: ſed ſatis eſt quod obligentur ſub incurſione culpæ venialis ad eam attentionem, quæ ex naturâ rei annexa eſt officio divino.] Hujus inſufficientiam ſolutionis cognoſcens addit ſecundam idem Author, & ait, [Quòd tempore neceſſitatis obliget exiſtentes in choro, ut illud perſolvatur, non verò obligat ad attentionem: quod eſt dicere, quod hoc præceptum, ut officium hujuſmodi fiat in choro, obligat totam communitatem in choro aſſiſtentem, ut recitet illud; non tamen obligat ſingulos in particulari, ſicut præceptum, *Creſcite, &c.* At ſi ita pauci adeſſent choro, ut ſine illis commodè non poſſet recitari, tunc tenerentur illi omnes ad recitandum, licet non ad attentionem, ſub culpâ mortali. Et hæc ſecunda illi ſolutio videtur eſſe melior & aptior.

Sed neutra ad rem. PRIMA enim *malè ſupponit* dari attendendi præceptum quod ſingulos mortaliter obliget in officio privato; nam ſolùm dari legendi obligationem inferiùs oſtenſurus ſum. *Malè addit* Communitatem ad attentionem teneri ſub veniali. quoniam Communitatis obligationes ſi non ſint ſtrictiores ut multi exiſtimant, ſunt æquales obligationibus privatis. Ergo ſi lectionis privatæ non aliter ſatisfit quam legendo & attendendo, ſic etiam ſatisfiet communi. & ſi ab hac attentionem ſine mortali abſtuleris, cur non potiùs ab oratione privatâ? Vnde ſi Communitas tenetur legere officium Marianum aut Canonicum, omnia illa debet ponere, quæ ſunt neceſſaria ut veram orationem emittat, quod ſi ipſa ſine attentione legens verè orat, verè etiam aliquis orabit privatim tametſi intrinſecâ attentione careat.

SECVNDA non eſt melior primâ. Quia vel tam requiritur ad orationem attentio, quàm pronunciatio, vel non. Si dicas ſecundum, mihi ſubſcribis: ſi primum, ubi pauci fuerint in choro non ſolùm ad pronunciandum ſed ad attendendum ſinguli tenebuntur. Sit igitur VERA OBJECTIONIS SOLVTIO, omnes tempore neceſſitatis, nimirum quando valde pauci in choro ſunt teneri facere, quæ faciunt in privata lectione, qui privatim tenentur. unde ſi iſti teneantur legere & attendere, etiam illos in caſu teneri: quod ſi iſti ſatisfaciant legendo & non attendendo, etiam illos ſimiliter ſatisfacturos.

Quod ſi quis adhuc urgeat quod Pius V. licet in particulari omnes ab hâc obligatione abſolvat, loqui tamen ibi videtur de illis, qui particulariter extra chorum recitant, non verò de eis, qui choro aſſiſtunt. Et quòd authores, qui juniores à lectione eximunt, intelligendi ſunt non de communi ſed privatâ.

Reſpondendum eſt, abſolutè ablatam fuiſſe à Pio V. omnibus in particulari prædictam obligationem, ut ex ipſâ Bullâ patet: & ſolùm conſtat voluiſſe hoc concedere ſine præjudicio earum Eccleſiarum, in quibus prædictum officium dici conſueverat. Et ſic dicendum eſt, per illa verba noluiſſe Summum Pontificem ſingulos in choro nova lege obſtringere ſed relinquere ut anteà. Vnde concludimus officium divinum in communi cum tantâ eſſe reverentia legendum quantâ in particulari, adeoque omnia illa quæ quis tenetur ponere in privatâ lectione, eſſe à Communitate ponenda. Iunior, qui choro intereſt, ſi non tenetur in particulari, poterit licitè eſſe diſtractus, aut non omnia legere, ſupponens omnia ſuppleri ab aliis; quod ſi legere privatim teneatur, iterum poterit licitè attentionem & lectionem omittere in choro, cum intentione reſumendi extra chorum. Et de Officio Mariano eodem omnino modo philoſopheris. At ubi pauci in choro ſunt, debet unuſquiſque ſuam partem legere,

(&

(& deberet attendere, ſi attentio obligaret in lectione privatâ) quia aliàs nec chorus ipſe ſatisfaceret.

Obiicies iterum. Si Papa relinquit Congregationibus antiquum morem & conſuetudinem ab eis in choro ſervatam: ergo in illis Congregationibus, in quibus antea officium Virginis ſingulos chori obligabat, etiam nunc, cum retinenda ſit eadem conſuetudo, eodem modo obligabit.

Reſpondeo, duas fuiſſe legendi Mariani officii obligationes, alteram legendi in communi, alteram in particulari. Hanc fuiſſe à Pontifice ablatam, relictam alteram in priſtino vigore & rigore. Addo, quod ſi Pontifex Religioſis concederet ne legerent in particulari, eodem ipſos modo, quo nunc, manſuros obligatos ad lectionem officii Canonici in communi.

Tertius dicendi modus docet, quod illa obligatio recitandi officium in choro nec comprehendat ſingulos, ut primus modus aſſerebat; nec Communitatem, ut præcedens affirmabat: ſed tantum ipſum Prælatum. Pro quo oportet notare, Præceptum verbi gratiâ recitandi officium divinum, triplici viâ poſſe obligare Communitatem. Primò ita, ut ſingulos comprehendat & obliget. Secundò, ut obliget tantum Prælatum ipſum, non ſolùm ut recitet ipſe, ſicut & alii, ſed etiam ut faciat Officium divinum publicè in choro ſive Eccleſiâ recitari: quo ſenſu verè poteſt dici, quod obligatio perſolvendi publicè officium in choro ſpectet ad Prælatum. Tertiò poteſt præceptum Communitatem non pro ſingulis, ſed tantum pro totâ Communitate obligare, ut ſupra in ſecundo modo dicendi aſſerebamus: in quo ſenſu dicere poſſumus, Communitatem jam exiſtentem, in choro teneri ad canendum vel recitandum publicè Officium, licèt nemo in particulari teneatur cum aliis recitare aut canere.

Sed hic modus ſuſtineri non poteſt, quoniam ſi Prælato præcipiente Officium in choro dici, nemo obediret, ſed omnes legerent privatim; eſſet verum primò omnes ſatisfeciſſe obligationi legendi privatim: Secundò Communitatem non ſatisfeciſſe obligationi legendi in communi: tertiò Abbatem non peccaviſſe, quia ponitur feciſſe quod potuit, ſed illos religioſos peccaſſe, qui in causâ ne officium publicè legeretur, non ſolùm in genere obedientiæ, ſed etiam in genere officii divini, illis enim & non Prælato imputabitur illa divini officii omiſſio, ut num. 1324. confirmatur.

DISPVTATIO CI.

De obligationibus Communitatis.

1320. Communitates teneri ſub peccato gravi legere Divinum officium aſſerunt authores communiter; nullum legi qui aſſerat contrarium, nullum, qui hanc obligationem demonſtret. Videatur Suarius *libr. 4. de Horis canonicis, cap. 10.* Ne igitur ſingularis videar, ſupponam ex communi ſententia non poſſe Communitatem aliquam Benedictinam omittere officium Divinum ſine culpâ mortali. Ex hac hypotheſi naſcuntur reſolutiones ſubſequentes.

CONCLVSIO.

Eodem modo judicanda eſt Communitas in officio publico, quo Sacerdos in officio privato. Patet; quia ſicut tenetur Sacerdos ſub culpa gravi Divino officio ſatisfacere, ita etiam ſupponitur ſub gravi onere Communitatem obligari. Hinc conſtat materiæ parvitatem, quæ ſufficit ad excuſandum à mortifero Sacerdotem, debere etiam Communitatem excuſare. Ita Bonacina *de hor. can. diſp. 1. quæſt. 3. punct. 1. num. 3.* Diana *ibid. reſol. 51.*

1321. Ex hac concluſione univerſali procedunt appendices, quas reperi apud doctos Authores.

Prima. *Communitas quæ ſine cauſa legitima recitat Horas extra tempus præſcriptum, non peccat mortaliter.* Ita Bonacina *tract. de horis can. diſp. 1. quæſt. 3. punct. 3. num. 7.* Gavantius *in comm. rubr. Miſſal. tom. 2. ſect. 1. cap. 5. & 6. num. 9.* Valentia *tom. 3. diſp. 6. quæſt. 2. punct. 20.* qui intelligendi ſunt ſublato gravi ſcandalo; quia ſi hoc ſit grave, non poterit excuſari à mortali: verùm vix tale in ſimili materia judico poſſe dari. Nulla Communitas cenſenda eſt ſine cauſa alteraſſe officii tempora, quæ propter honeſtam recreationem horâ unâ vel alterâ officium differt aut anteponit. Recreatio enim honeſta actus etiam regularis eſt, & cùm ferrei non ſint Monachi, neceſſarius, ut meliùs aliis obligationibus ſatisfacere poſſint, quod quidem apud ſanctiſſimos monachos in uſu eſt.

Secunda. *Communitas, quæ invertit ordinem officij, modò totum legat ad quod tenetur illâ die, non peccat mortaliter.* Ita Bonacina & Gavantius *ubi ſuprà, cap. 5. tit. 8. num 3.* Diana *reſol. 16.*

In reliquis omnibus rebus de Communitate ipsâ ut de ſingulis philoſophator.

DE OFFICIIS PARVIS.

1322. Meritò quis dubitet, qui teneatur Communitas legere Officium B. Mariæ, & officium defunctorum: An ſub eodem onere, quo ſinguli particulares, an ſub majori.

Pius V. in diplomate conceſſo Ciſtertienſibus Hiſpanis anno 1568. non eſt auſus definire an Communitas ad hæc officia ex inſtituto, an ex conſuetudine teneretur:

& ideò

& ideò disjunctivè loquitur concedens centum indulgentiæ dies quoties privatim aut publice Officium B. Mariæ juxta Ordinis inſtitutum ſeu conſuetudinem legeretur: quoties verò Officium Defunctorum, aut pœnitentiales Pſalmi, dies indulgentiæ quinquaginta. Conjungit Pius V. parvis officiis ſeptem Pſalmos, & lectioni publicæ privatam. Illo igitur tempore æquè dubium erat apud Ciſtertienſes, utrum Communitas teneretur legere hæc parva officia, ac utrùm teneretur Monachus particularis. Credebant itaque æquè obligari Communitatem legere officia parva in communi, ac Religioſum particularem in communi, aut ſaltem in particulari. Et ulteriùs eodem modo ſe credebant ad officiorum parvorū, quoad ſeptem Pſalmorum lectionem obligari. His præmiſſis Concluſiones ſequentes proderunt dubio declarando.

I. *Communitas non tenetur legere officia parva jure Regulæ.* Patet. Nam in noſtra Regula nihil decernitur de officiis parvis; hæc enim pluſquam quingentis annis poſt inſtitutionem Regulæ fuerunt admiſſa. Devotiſſimus B. Mariæ fuit melliſluus Bernardus, ſed ſuo tempore nec officium Marianum, nec defunctorum in Clara-valle legebatur.

II. *Non datur inſtitutum Ordinis indicens hujuſmodi officia.* Probatur. Nullum eſt in Regula ſtatutum tale, nullum in charta Charitatis, nullum in aliquo vetuſto autographo: ergo. Vel ſi dari talem legem quis aſſerit, nobis illam oſtendat.

III. *Communitas tenetur legere officia parva jure conſuetudinis.* Conſtat ex Pii V. citato privilegio, ubi ſemel & iterum aſſeritur Ciſtertienſes teneri aut ex inſtituto Ordinis, aut ex conſuetudine: atqui non ex inſtituto: ergo ex conſuetudine. Minor conſtat ex *reſol.* 2.

1323. Supereſt examinandum, qualiter hæc conſuetudo obliget. Hujus difficultatis reſolutio declarari nequit ex obligatione privata: poteſt enim Communitas introducere morem recitandi cum animo obligandi non ſe, ſed ſingulos: poteſt inſuper è contrario eundem introducere cum animo obligandi ſe ad lectionem communem, & non ſingulos ad particularem. Poteſt etiam in talis conſuetudinis introductione, eſſe Communitatis animus obligandi ſe & ſingulos; & poteſt eſſe nec obligandi ſe, nec ſingulos. Ergo antequam reſolvi poſſit qualiter Communitas aliqua obligetur ad parva officia, deberet innoteſcere qualiter hæc conſuetudo fuerit introducta, & in Religione perennaverit.

Seniores aliquos in Hiſpania conſului, qui abſolutè aſſerebant ſe conſuetudinis hujus exordium ignorare, ſcire tamen eam non excedere quadringentos annos. Aliqui in Belgio aſſerunt ſe à majoribus audiviſſe, conſuetudinem recitandi officia parva hoc modo introductam eſſe. Inceperunt Monaſteria diteſcere, & Monachi promoveri ad ordines majores, ac ſimul ruſtica exercitia ceſſare: ne igitur Monachi vacantes à labore manuum torpeſcerent otio, decretum eſt ut minora officia recitarent. Alii aſſerunt parva hæc officia non fuiſſe in uſu apud Benedictinos antequam veſcerentur carnibus, ſed in locum abſtinentiæ regularis introducta eſſe: plurimi enim à carnibus abſtinere non poterant, & omnes hæc officia poterant recitare. Idcirco, addunt, Pontifices Summos abſtinentiam à carnibus in parva officia commutaſſe. Hoc tamen mihi videtur improbabile: exſtant enim innumera Pontificum diplomata carnes Monachis indulgentia, nec in ullo dicitur, avitam abſtinentiam in aliquam lectionem commutari, quod non dici non poſſet, ſi Pontifices non diſpenſaſſent in abſtinentia à carnibus, ſed eam in alicujus officii lectionem commutaſſent.

Sanè ſi pro manuum labore parva officia Majores noſtri ſuſtinuerint, ſequitur hæc non obligare ad culpam, & propterea ſine venialis ſcrupulo poſſe omitti. Ratio eſt: quia ſi quotidianus manuum labor commutatus fuerit in lectionem hujus officii duplicis, lectio hæc graviùs obligare non debet quàm antea manuum labor Communitatem totam obligabat: atqui ille non obligabat in foro interiori, ut omnibus conſtat: ergo nec lectio duplicis parvi officii, quæ in locum laboris ſubrogatur. Patet conſequentia: quia aliàs non bene diceretur manuum labor fuiſſe in parva officia commutatus.

Ecce, aliqui hanc originem parvis officiis tribuunt, alii qualis ea fuerit aſſerunt ſe neſcire, nullus noſtrûm vidit quo animo hæc officia majores noſtri legere inceperint: ergo probabiliùs eſt Communitates Ciſtercienſes non teneri in foro interiori hæc officia recitare. Probo conſequentiam: quia certum non eſt hanc conſuetudinem eſſe introductam ab habentibus animum ſe obligandi ſub peccato mortali: igitur aut probabile eſt, aut dubium. Si probabile, contrarium etiam eſt probabile, ut ex ſe patet: imò contrarium eſt probabilius, quia aliqui ſunt qui aſſerant pro manuum labore hæc officia fuiſſe ſubſtituta, & nemo qui aſſerat ſibi conſtare, hanc conſuetudinem fuiſſe introductam ut legem moralem & gravem. Si dubium ſit, ergo ſtandum eſt pro libertate: nam teſte Suario *lib.* 7. *de legibus cap.* 15. *num.* 13. & Diana *tract. de legibus reſolut.* 30 cùm dubitatur, utrùm conſuetudo introducta ſit ex intentione ſe obligandi graviter, an ex devotione, præſumendum eſt talem conſuetudinem eſſe ex mera devotione natam.

Videtur favere huic reſolutioni Generale Capitulum celebratum Ciſtertii anno 1618. quod definit officia parva non obligare ſub mortali. Communiter id de lectione privata intelligimus, ſed definitionis litera generica eſt, & æquè publicæ ac privatæ lectioni poteſt appropriari.

Si in aliquo Monaſterio hæc parva officia habuerint congruam fundationem: puta, ſi datus fuerit Communitati cenſus vel fundus aliquis ſub onere legendi officia parva, remanebit illa Communitas obligata ex vi contractûs, non verò univerſa Religio.

Quis peccet quando peccat Communitas.

1324. Ea quæ à principio hujus libri noni aſſeruimus in cauſa ſunt, ut prudenter inquiramus, quiſnam peccet cùm dicitur peccare Communitas: ſicut enim decreta Communitatis nullius ſunt Religioſi in particulari, ſed omnium in communi: ſic ſimiliter Communitatis culpæ viden-

videntur committi ab omnibus in communi, & à nemine in particulari. Cumque à Deo in particulari & non in communi judicandus ſis, cenſes Communitatis crimina nec ad te, nec ad alium quempiam ſpectare.

Reſpondeo primò, Communitatis culpas imputari Capiti, nempe Abbati, qui ſciens & volens tales negligentias permittit; illi inquam, qui exorbitantias tolerat, quas poteſt reformare.

Si negligentiæ tales inſcio aut invito Abbate committantur, imputabiles illi aut illis ſunt, qui in cauſa ut eæ perpetrentur.

Similis ſententiæ ſubjacent qui perſuaſione, adſiſtentiâ, favore, authoritate ſimilibus culpis cooperantur.

Verbi causâ. Sit veniale peccatum canere matutinas poſt ſolis ortum; ſi jubeat Abbas id fieri, culpa hæc imputabitur ipſimet Abbati: quod ſi Prior aut alius jubeat, & jubenti & Abbati aut aliis id permittentibus imputabitur, non verò Religioſo particulari, qui chorum adire paratus èſt, quandocumque datur ſignum; non enim permittere dicitur, qui impedire non poteſt. De culpa etiam veniali illum arguerem, qui Communitatem debet excitare, ſi propriâ authoritate ex ſufficienti advertentia Religioſos excitaret tantummodo poſt ortum ſolis. Tali negligentiæ imponi debet pœna ex præſcripto Regulæ *capite 11.* Similiter levis culpæ Superiorem reum agerem, qui imprudenter tales negligentias impunitas relinqueret. Conſultò *imprudenter* dixi; quia politica prudentia poſtulat ut Superior multorum ignorantiam & inadvertentiam ſimulet, nec ſtatim omnia corrigat, quæ ſciviſſe dignoſcitur; nam erga ingenuos ipſamet negligentiæ condonatio efficaciſſimum eſt remedium.

Quo loco teneatur Communitas Canonicum Officium recitare.

1325. Horæ Canonicæ publicæ dici debent in Eccleſia. Colligitur *ex Clement. 1. de celebr. Miſſ.* Ita inter alios Cajetanus *in ſumm. verb. Hora. cap. 5.* Thomas Sanchez *Conſil. lib. 7. cap. 2. dubio 44.* Sotus *lib. 10. de juſt. quæſt. 5. art. 4. ſub finem.* Sine privilegio nullus alius locus eſt aptus. Ita iidem. Hinc ſequitur peccare graviter Communitatem, quæ in ſua Eccleſia Officium Canonicum non legit, licet id in Capitulo aut alio loco ſimili perſolvat: nam extra Eccleſiam huic obligationi ſatisfacere non poteſt.

1325. b. Hinc radius frequentiſſimæ difficultati. Hæreticorum tyrannidi ſubjacent ſæpe Religioſorum monaſteria, & Benedictina præcipuè, quæ cùm ſita ſint extra mœnia faciliùs occupantur. Prælatus & Religioſi ſimul confugiunt ad tutiora loca, & cùm plerumque habeant domos refugii, in quibus quietè & pacificè degunt quamdiu graſſantur inimici: Petitur an teneantur ibidem officio Divino ſatisfacere?

Reſpondeo ex dictis negativè: nam officium fieri debet in Eccleſia, & non alibi; atqui, cùm Communitas ad aſylum confugit, non poteſt officium legere in ſua Eccleſia: ergo libera eſt ab obligatione illud recitandi.

1325. c. Major difficultas eſt de obligationibus aliis, quæ non reſpiciunt locum, ſed ipſammet Communitatem. Ad Pſalmos Pœnitentiales, Graduales, abſtinentias, & jejunia eodem modo tenetur Communitas extra Monaſterium, ac intra; niſi fortè extra Monaſterium excuſetur ratione gravaminum, quæ in Monaſterio non occurrunt. Patet; quia hæ obligationes Congregationem reſpiciunt independenter è loco. Ideò Communitas cùm recreationis gratiâ vadit ruſticatum die jejunii monaſtici, eodem modo à carnibus in ſylva ac in Monaſterio abſtinere tenetur.

1325. d. Difficile tamen eſt exponere, quando extra Monaſterium cenſeantur degere Religioſi per modum Communitatis: non enim ſemper illic eſt Communitas, ubi ſunt plures particulares. Dico igitur *primò*, ſunt per modum Congregationis Religioſi, dum egrediuntur ſimul ad campos regularis recreationis causâ; nam egreſſus ille eſt actus Communitatis. *Secundò*, cùm congregantur extra Monaſterium electuri Abbatem, vel res communes tractaturi, ut approbaturi Novitios, bona alienaturi, vel facturi aliquid quod ſine Communitatis nequeat fieri decreto. *Tertiò*, cenſeo non componere corpus commune congregatos *per accidens*, puta, ſi alter veniat ad domum refugii viſurus Prælatum, alter daturus rationem & computum, alter petiturus licentiam aut tractaturus negotia privata & perſonalia &c. *Quartò*, adnoto non poſſe extra Monaſterium Religioſos congregari *per ſe*, ſi in Monaſterio Communitas ipſa remaneat. *Quintò*, Religioſos extra Monaſterium congregatos *per accidens* non teneri ad onera Communitatis.

De Ordine Ciſtertienſi.

1325. e. Reſolutiones iſtæ viderentur alicui non habere locum in Ordine noſtro Ciſtertienſi, cui Vrbanus Papa V. anno 1363. conceſſit Privilegium ſubſequens.

VRBANVS *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Abbati, & Conventui Monaſterij Ciſtertienſis Cabilonenſis Diœceſis, cæteriſq; Abbatibus & Conventibus Ciſtertienſis Ordinis ubilibet conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Sacra veſtra Religionis, in quâ devotum Deo redditis famulatum, promeretur honeſtas, ut petitionibus veſtris, in his præſertim, quæ ad conſolationem animarum veſtrarum cedere valeant, favorabiliter annuamus. Cùm itaque (ſicut exhibita Nobis pro parte veſtrâ petitio continebat) frequenter contingat, quòd vos propter guerrarum diſcrimina, quæ in Monaſteriorum veſtrorum partibus frequenter ingruunt, tutè reſidere in ipſis Monaſteriis non valentes, ad caſtra & fortalitia ipſis Monaſterijs veſtris vicina recurrere, & in eis ad tempus morari oporteat: Nos veſtris in hâc parte ſupplicationibus inclinati, ut liceat vobis in ſingulis caſtris & fortalitijs ipſis, in locis tamen ad hoc congruis & honeſtis, erigere altare portatile, ſuper quo, quamdiu ibidem occaſione prædictâ moram traxeritis, ſinguli veſtrum qui fuerint in ſacerdotio conſtituti, Miſſas & alia divina officia etiam altâ voce celebrare, cum debitâ reverentiâ & honore (jure Parochialium Eccleſiarum, & cujuslibet alterius ſemper ſalvo) liberè va-*

Digitized by Google

ceatis, devotioni veſtræ auctoritate Apoſtolicâ de ſpeciali gratiâ indulgemus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avinioni V. Idus Octobris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Ex hoc Privilegio colligitur non licuiſſe aliàs in grangiis aut refugiis ſatisfacere officio publico & ſolenni, quia ſi licuiſſet fruſtra hoc diploma peteretur & concederetur.

1325. f. Simile fuit Dunenſi Monaſterio conceſſum, quod quia breve, utiliter ſubjungi poterit.

ALexander Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis Filiis Abbati & Conventui Monaſterij de Dunis Ciſtertienſis Ordinis, Morinenſis diæceſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Devotionis veſtræ precibus inclinati auctoritate vobis præſentium indulgemus, ut in Civitatibus, Villis, Grangiis, & Domibus veſtris liceat vobis cum familiis veſtris Divina officia celebrare, ſine juris præjudicio alieni. Nulli ergo hominum, &c.

Eſt conceſſum ab Alexandro IV. ut conſtat ex Bullario minori Monaſterii folio 21.

Vt literam bene percalleas adnotato eſſe licitum cuicumque homini legere aut cantare horas Canonicas in quacumque aulâ, ſi hoc fiat ex merâ devotione, non verò ſi fiat ad ſatisfaciendum legi indicenti Communitatibus ut in Eccleſiis Canonicas horas perſolvant; ergo hoc privilegio conceditur Dunenſibus, ut legendo Canonicum officium in Civitate, Villâ, Grangiâ, aut Refugio ſatisfaciant legi præcipienti ut officium legatur in Eccleſiâ: Patet, quia aliàs eſſet nullius valoris hoc privilegium.

Ex vi iſtius Diplomatis poteſt Conventus Dunenſis, cùm recreationis gratiâ ad aliquam grangiam aut domum ſuam ſitam extra Monaſterium divertit, ibi perſolvere horas Canonicas per modum Communitatis, quin teneatur horas ſic lectas iterum in Eccleſiâ repetere.

1326. g. Hinc dubio locus. Si Dunenſes bellorum cauſâ propriam Eccleſiam ad tempus dèſererent & habitarent in refugio, aut aliquâ grangiâ, ſeu villâ ſibi ſubditâ; tenerenturne moraliter perſolvere Divinum officium? Videretur quod ſic; quia dicta *num. 1325. b.* limitantur diplomate hoc ſpeciali: nam Communitas illa debet perſolvere horas ſuas, ubi poſſit præcepto Eccleſiæ ſatisfacere; atqui etiam extra ſuam Eccleſiam in refugio, villâ, aut grangiâ poteſt: ergo & tenetur. Minor conſtat ex favore Alexandri.

Reſpondeo nihilominus Conventum Dunenſem non teneri perſolvere Horas Canonicas extra ſuam Eccleſiam: poſſe tamen. Ex potentiâ male infertur obligatio, quoniam illa potentia naſcitur ex privilegio & favore, cui cedere poteſt Conventus, quoniam favores nunquam conceduntur invitis. Ergo cum ſemel Communitas ſuo Privilegio ceſſerit, non poterit canonice legendi præcepto extra ſuam Eccleſiam ſatisfacere, ad quam ſi redire non poſſit ratione belli ut ſupponitur, non tenebitur per modum Communitatis recitare.

1325. h. Præterea; diſpenſatione aut commutatione uti poſſumus, ſed non tenemur: & eſſecta deſinit, cum obligatio principalis. Commutat tibi Summus Pontifex ſingula jejunia in eleemoſynam quatuor florenorum. Si jejunes non teneberis hanc ſummam elargiri, & eâ die quâ hanc tribuas pauperibus à jejunio abſolvêris. Incidis in grave morbum, non teneris jejunare, quoniam non potes: an teneberis dare determinatam eleemoſynam? potes ſanè, ſed non teneris, quia in illam cōmutatum eſt jejunium quod aliàs obligaret. Ergo ſimiliter: in officium legendum extra Eccleſiam commutatum eſt officium legendum in Eccleſiâ, ergo tenetur Communitas Dunenſis in Eccleſiâ vel ſaltim extra Eccleſiam legere, quotiens legere in ipsâ Eccleſiâ poſſet, aliàs non: ratio eſt eadem, quia actionis impoſſibilis ac propterea non obligatoriæ non datur obligatoria commutatio.

DVBIVM INCIDENS.

1325. i. In Monaſterio A erant viginti Religioſi &, defuncto Prælato, de alterius creatione agebatur. Quindecim habebant vocem activam in futura electione, quinq; non. Decernitur electio facienda Bruxellæ urgente legitimâ cauſâ (ſufficiens eſt tempore belli periculum imminens Regis Commiſſariis, ſive Monaſterium ſitum ſit prope inimicos, pura, in patria quam nominant *contributionis*) vocales Religioſi eò ſe conferunt, remanent in Monaſterio non-vocales. Quæritur, an teneantur non-vocales Canonicas horas perſolvere, & Monaſticis obligationibus ſatisfacere.

Videri poſſet alicui quod ſic: quia non ſolùm quinque, ſed & tres poſſunt facere Communitatem; ergo remanet Communitas in Monaſterio: ergo debet ſatisfacere ſuis obligationibus.

Iudico nihilominus ex hypotheſi quod habeant vocem electivam, & quod ille electionis conventus ſit actus Communitatis, improbabile eſſe, pro eo tempore illos teneri ad lectionem publicam: quia nullum Monaſterium habet duas Communitates, ut ex ſe patet: Monaſterium enim non eſt duo corpora, ſed unum: ergo vel hoc remanſit in Monaſterio vel ivit Bruxellam. Si primum dicatur, debet conſequenter dici reliquos non poſſe Bruxellæ Prælatum eligere, cùm is debeat eligi à corpore Communitatis, quæ aſſeritur Bruxellæ non eſſe. Si ſecundum dicatur: ergo in Monaſterio non remanſit Communitas, ſed quinq; perſonæ privatæ; ergò ſicut illi quinq; nec poſſunt Abbatem eligere, nec radicalia bona vendere, ſic nec poſſunt officio Divino ſatisfacere? Ergo ſi in choro legant, ſatisfaciunt privatæ, non verò publicæ obligationi. § Conſtat ex dictis quid reſpondendum ſit ad rationem dubitandi.

Locutus ſum ex ſuppoſitione, & quidem olim ego putabam, Religioſorum ſuffragia in Belgio habere robur aliquod. Cæterùm experientiâ propriâ inſtruor dignitates ibi contra ſpem Religioſorum ſolere conferri, adeoque ne arguam Reipublicæ Primores, dicam eò res deveniſſe, ut Religioſi vix vocem conſultivam habeant (jure an injuriâ alii examinent) nec eſſe illos per modum Communitatis Bruxellæ, cùm voces ſuas dant, quia cùm ipſæ electivæ non ſint, non ſunt dicendi Abbatem ſuum eligere, ſed &c.

DVBI-

Digitized by Google

DVBIVM ALIVD.

1325. k. In Monaſterio N. octo Religioſi in choro ſuperiori legerunt Veſperas, aliis octo in inferiori recitantibus Completorium. Petitur, an duas Horas perſolverint. Videri poſſet alicui quod ſic: quia uterque chorus eſt locus Divino officio deſtinatus.

Reſpondeo negativè. Quia in eodem Monaſterio non dantur duæ Communitates. Ergo ſi Communitas cantet Veſperas, quicumque alibi congregantur, non component corpus Communitatis.

DVBIVM III.

1325. l. Dum cantarentur Veſperæ convocavit Abbas Religioſos omnes Vocales in Capitulum, tractaturus negotia, quorum reſolutio non poterat haberi ſine conſenſu ſuæ Communitatis. Fit in Capitulo contractus aliquis: Petitur an ſit validus.

Reſpondeo in illo Monaſterio non dari duas Communitates, ſed unam. Ergo aut hæc erat in Choro aut in Capitulo. Si in Choro, contractus fuit nullus: ſi in Capitulo, Veſperarum lectio fuit privata, & tenebitur Communitas iterum Veſperas legere, ut obligationi ſatisfaciat. {Concedo tamen poſſe totam Communitatem uni vel pluribus concedere procuratorium ineundi contractus reales, non verò cantandi, aut jejunandi: quoniam hæc obligatio characterica & perſonalis alteri delegari non poteſt.}

1325. m. Sed petes, ubi in hoc caſu erat Communitas, in Choro an in Capitulo? Si ad utrumque locum non clanculò ſed more ſolito, nempe publicè fuerint convocati: qui priùs fuerunt congregati, conſtituerunt Communitatem, nec alibi alius Communitatis actus poterit inſtitui priuſquam iſte deſierit.

DVBIVM IV.

1325. i. Conventus die Iovis poſt prandium Regularis recreationis causâ per modum Communitatis excurrit ad campos, Abbas interim domi remanens & aliqui Seniores Veſperas cecinerunt. Petitur, an reverſa Communitas teneatur iterum Veſperas cantare.

Reſpondeo, Regularem recreationem eſſe verè actum Communitatis, & verè tunc temporis Communitatem in ſylvis fuiſſe, non in Monaſterio, & illos qui cum Abbate cecinerunt Veſperas, fuiſſe plures per modum plurium, ac ideò privatum Officium & non commune recitaſſe. Reverſa igitur Communitas legat iterum Veſperas. & hoc bene perpendant Antiſtites: quia hæc difficultas occurrit ſæpe, & contrariam ſententiam vix cenſeo probabilem. Abbas igitur, qui voluerit domi cantare veſperas, non mittat ſuos per modum communitatis ſed per modum plurium: hoc enim ſine inconvenienti fiet, duobus modis: vel, ſi nemo cogatur petere remanendi licentiam, vel ſingulis nominatim egredi jubeatùr. Sed hoc ipſum lector conſideret: quia ratio hæc non ſtat tanti, ut contra communem & præſcriptum Monaſteriorum uſum teneamur operari. quia contraria opinio tametſi à ratione non videatur probabilis, eſt ab authoritate & conſuetudine plauſibilis, atque defendi poteſt.

DVBIVM V.

1325. k. Petis, quod ſufficiant in choro, in refectorio, in manuum labore, ut dicatur Communitas.

Reſpondet Carolus Macignus *tract. de Horis Canonicis cap. 56. num. 24.* & Diana *part. 2 tract. 12. reſol. 31.* quatuor Canonicos ſufficere ad chorum communem conſtituendum, qui tenebuntur pariformiter de religioſis loqui: credo tamen tot requiri ad Communitatem quot ad Collegium: ad hoc autem requiruntur tres in omnium opinione. Aliqui cenſent duos ſufficere, quibus non auſim ſubſcribere. *Dices*, in tali caſu debere neceſſariò choros ita dividi ut alter duos, alter unum Religioſum contineat: unum autem non poſſe chorum efficere probas, quia unus non poteſt conſtituere communitatem. *Reſpondeo* falſum eſſe in tali caſu debere unum & duos pſalmodiam alterare, quia ſi darentur Petrus Ioannes & Franciſcus, poſſent Petro & Ioanni cantantibus, Ioannes & Franciſcus reſpondere. Præterea, eſto verum id ipſum quod objicitur, & dicito, In verſibus, lectionibus, & collectis quot cantant? Annon præcinenti omnes reſpondent? ergo non eſt contra eccleſiaſticos mores uni cantanti reliquos reſpondere. Præterea eſto nequeat unus ſolus in choro canere: eſto non poſſit Petro & Ioanni Ioannes & Franciſcus reſpondere, quæ omnia probabiliter dici non poſſunt, cur non cantabunt aut legent omnes ſimul omiſſâ chororum diſtinctione, quæ eſt ſolennitati accidentaria & deficere poteſt.

DVBIVM VI.

1325. l. Quæris, an Novitii faciant corpus Communitatis: nempe, an tres vel plures Novitii non clàm ſed publicè ſigno regulari convocati, poſſint in choro communi Divino officio ſatisfacere.

Reſpondent nonnulli affirmativè, eò, quòd in fa[illegible]rabilibus ſemper Novitii cenſeantur Religioſi: negativè alii, quòd nondum incorporati ſint. Sed de hoc uberiùs alio loco.

Quo loco legendum ſit Officium privatum.

1326. Analogia materiæ poſtulat ut de privatæ lectionis loco, antequam de ipſamet lectione, diſputemus. Suppono dari obligationem recitandi privatim, & ex hac hypotheſi

Dico, omnem locum eſſe aptum recitationi privatæ. Ita Sotus *lib. 10. de juſt. quæſt. 5. art. 4. ſub finem*. Thomas Sanchez *Conſiliorum lib. 7. cap 2. dub. 44.* Sed hic ultimus cùm *num. 2.* locum valde indecentem excipiat, & mox *num. 4.* loca ſecreta non excludat, etiam dum venter exoneratur, deberet exponere, quid nomine *loci indecentis* intelligat. Probatur aſſertio. quia nulla lex aliquem locum determinat pro officio privato.

Dum cibus egeritur poteſt quis ſine [illegible]eniali culpa Canonicas Horas recitare. Ita Navarrus *cap. quando. c. 5. art 8.* Ioſephus Angles *in floribus quæſt Theol. mater. de orat. fol. 329.* Sanchez *ubi ſuprà*, & alii contra Sotum, quem ſuperiùs citavi, aſſerentem non poſſe in ſecreto loco officium

legi ſine aliqua culpa. Probatur. Quia in illo loco poteſt quis præſtare omnia requiſita; poteſt enim habere attentionem & devotionem extrinſecam, & bene pronuntiare: ergo & ſatisfacere; nam bene ſatisfacit, qui ponit omnia requiſita. Nec ille locus poteſt eſſe cauſa non ſatisfaciendi; quia ibi Petrus aliis præceptis majoris momenti ſatisfacit, ergo & obligationi legendi. Conſequentia eſt clara; non enim major ratio eſt unius quàm alterius. Minorem probo. Quia in illo loco concomitanter ſatisfacit Stabilitati, Caſtitati, Paupertati, &c. voluntate habituali: & quod fortius & efficacius eſt, etiam operatione actuali ſatisfacit Decalogo indicenti omnes actiones neceſſarias ad ſuſtentationem individui; tum etiam Regulari ſtatuto indicenti modum ſatisfaciendi hujuſcemodi neceſſitatibus. Ergo ſecretus locus non eſt indecens ad legendum privatim. D.ri leges publicas de locis ſecretis, certum eſt; civiles occurrunt aliquando, Regulares frequentiùs. In Regulæ D. Benedicti cap. 8. *A Paſcha autem uſque ad ſupradictas Kalendas Septembris ſic temperetur hora Vigiliarum agenda, ut parviſſimo intervallo, quo Fratres ad neceſſaria naturæ exeant, cuſtodito, mox Matutini, qui incipiente luce agendi ſunt, ſubſequantur.* In libro uſuum Ciſtercienſium cap. 72. §. de Dormitorio. *Intrantes autem domum neceſſariam quantùm poſſunt abſcondant vultus in capuciis ſuis, & ita aſſideant manibus ante ſe plicatis, & cucullâ ad pedes dimiſſâ, &c.*

An Communitas teneatur cantare Horas Canonicas.

1327. *Cantare* ille dicitur qui pſallit in tono convenienti Antiphonis ſecundùm punctorum variationem regulariter determinatam. *Cantus* dividitur in enarmonicum & Gregorianum. Canunt ſecundùm normam Gregorianam, qui ſine diminutione intervallorum præcinenti uniſonant, aut æquiſonant: canunt verò enarmonicè qui conſonant in diverſis diſtantiis. Hiſpani Enarmonicum *Canto de organo* dicunt, & Gregorianum *Canto llano*.

Ille *in directum legit*, qui in eodem puncto cantat; qui canendi modus ab Hiſpanis vocatur *Entonar*, Intonare.

Tandem ille *legit ſimpliciter*, qui eâdem voce quâ communiter loquimur, nempe voce cui nulla poſſit aut conſonare aut diſſonare.

Petitur, quî debeat Communitas Officium Canonicum perſolvere, legendo, cantando, an intonando. Conſultò de Communitate ſolùm dubito; quia particulares ſatisfaciunt cùm ſimpliciter legunt, nec tenentur privatim cantare aut intonare. Ad quæſtionis hujus deciſionem manuducent ſubſequentes reſolutiones.

Prima. *Standum eſt Religionis & Monaſterij conſuetudini.* Religionis quidem: nam Diſcalceati Canonicas Horas intonant; ſimiliter fit in aliquibus parvis Monaſteriis aliorum Ordinum.

Secunda. *Nulla Communitas Religioſa tenetur Horas armonicè perſolvere.* Patet; quia ſufficit ſequi diſpoſitionem Gregorianam. Hic cantus inarmonicus multum diſplicuit Caſſinenſibus, à quibus proſcribitur in expoſitione Capitis XIX. hac lege ſeveriſſimâ. *Prohibemus*, inquiunt, *fieri organa in poſterum de novo in Monaſteriis noſtræ Congregationis, abſque permiſſione Capituli Generalis. Si qua tamen ſunt Monaſteria, quæ ea habuerint, non niſi in feſtis duplicibus, quæ obſervantur in diverſis monaſteriis, & civitatibus, pulſentur: & hoc per alios quàm fratres noſtros, quibus interdicimus, tam prælatorii organorum, quàm aliorum muſicorum inſtrumentorum pulſationem: imò etiam eis inhibemus, ut nec addiſcere, nec alios docere poſſint. Et idem de cantu figurato intelligimus, videlicet neque ipſi addiſcere, neque alios docere, neque extra chorum eo uti poſſint, ſine licentiâ Superioris, ſub pœnâ de quâ ſupra: quoniam ex hujuſmodi vanâ levitate plurimos labi vidimus, in ſuarum perniciem animarum. In choro autem aliis diebus à præſcriptâ hebdomadâ ſanctâ, cantum figuratum penitus inhibemus.* Sed an jure hæc omnia conſtituta ſint, ii viderint.

Non omnino abſunt à Caſſinenſibus Germani, qui in ſtatutis latis Cæſareæ in Provincialibus Comitiis anno 1626. hæc habent. *In divinis officiis & celebratione miſſæ, Organorum & Muſicæ (quam inter Miſſarum ac Veſperarum ſolemnia tantum, & ad ſalve Regina, itemq; ad* TE DEUM LAUDAMUS, *in quinque ſummis feſtivitatibus, in nullâ verò divini Officii horâ toleramus,) ſit moderatus uſus, caveaturque ne illi aliquid quod levitatem vel laſciviam redoleat, miſceatur.*

Tertia. *Benedictina Communitas, quæ parva eſt, non tenetur cantare; debet tamen intonare ſeu in directum legere; & peccabit venialiter, ſi ſimpliciter legat abſque rationabili cauſa.*

Quarta. *Magna Communitas Benedictina tenetur canere; peccabitq; venialiter ſi cantum ſine cauſa intermittat; poteſt tamen uti alterutro, nempe Armoniaco ſeu Gregoriano.*

Probantur hæ duæ Reſolutiones ultimæ. Quia Prælatus tenetur curare ne in ſuo Monaſterio aliquid agatur contra Regulam: contra Regulam autem eſſet, ſi magna Communitas cantum omitteret, & ſi parva officium ſimpliciter legeret: peccaret igitur Prælatus, qui huic non ſatisfaceret obligationi. Peccaret quidem ſed non mortaliter; quia cantus non eſt res præcepta, ſed rei præceptæ circumſtantia; nam Communitas magna quæ Horas non caneret, ſed legeret, peccaret venialiter.

Hujus venialis culpæ non ſunt reæ Communitates illæ, quæ ex rationabili cauſa cantum aut tonum omittunt. Semel in Monaſterio maximo correptus fui morbo, qui ita graſſabatur ut nec famulo parceret. PP. Ieſuitæ ſubmiſerunt nobis aliquot famulos, quibus ſextâ die ſimilitet morbo correptis debuerunt alii miniſtrare: Patres Franciſcani aliquos Converſos, qui Deo auſpice incolumes ægrotis ſummâ cum laude ſerviverunt. Interim Horæ canonicæ nequidem intonabantur; jubebantur duo vel tres ſimpliciter legere, & fortè qui privatim vix tenerentur. Nemo tamen de negligentia Communitatem illam arguit; quia ad impoſſibile nemo tenetur.

Præter morbum etiam ſtudia excuſant. Collegia noſtra magna ſunt: Horas nec canunt, nec intonant, ſed ſimpliciter legunt, ut ſtudioſi meliùs poſſint literis Divinis, vel etiam humanis vacare.

Actua-

Aſtuales occupationes etiam excuſant. Puta, ſi die ſolenni Prima, Sexta & Nona intonaretur, ut Tertia & Miſſa fierent magnificentiùs.

QVINTA. *Nulla magna Communitas intuitu diſciplinæ ſeverioris & ſublimioris perfectionis poteſt cantu Gregoriano intermiſſo Canonicas Horas intonare.* Patet; quia cantus indicitur ex decreto Regulæ, cui ſatisfacere meliùs eſt, quàm non ſatisfacere.

Hæc Concluſio ponitur contra nonnullos reformationis ſtudioſos, qui & ipſi reformatione egerent, nam & indiſcretione laborant. Carnes proſcribendas ingeminant, & laudo, modò cum ipſis etiam piſces pretioſi, & extraordinariis aromatibus conditi proſcribantur. At cantum Gregorianum, cur? ſic cecinerunt Patres noſtri ante S. Gregorii tempora, tametſi ab illo nomen habeat: nec debet reformationis titulo intermitti, illi enim reformatiſſimi ſunt, qui meliùs ſatisfaciunt avitis legibus; adeoque nec eſſet reformata Capucinorum Communitas, ſi cantum Gregorianum admitteret; nec Benedictina, ſi omitteret; nam utraque diverſis obſtringitur legibus, quibus laudabiliùs faciet ſatis.

Huc reſpiciebat Nicolaus Boucherat, Ciſtertii Abbas, qui anno 1615. viſitans ſanctiſſimum Specioſæ-vallis Monaſterium tulit hanc legem: *Divinum officium diurnum pariter & nocturnum quotidie integrè devotè & attentè, non præcipitanter, curſim, & oſcitanter, nec etiam è contrario nimia eum protractione; ſed diſtinctè clarè cum intermediis pauſis & punctis non incipiendo verſum ante finem alterius decantetur, & norma pſallendi à S. P. N. Bernardo præſcripta accuratè obſervetur.*

Sed inquiris, quænam ſit iſta pſallendi norma à D. Bernardo tradita?

Reſpondeo è traditione iam ſcriptâ conſtare S. Patrem canendi legem ſuis Claræ-vallenſibus indixiſſe, Deo & Angelis gratam, quæ ad hos terminos reduci poterit. *Pſalmodiam non nimium protrahamus, ſed rotundè, & vivâ voce cantemus. Metrum, & finem Verſus ſimul intonemus, & ſimul dimittamus. Punctum nullus teneat, ſed ſtatim dimittat. Poſt metrum, bonam pauſam faciamus. Nullus ante alios incipere, & nimis currere præſumat, aut poſt alios pneuma trahere, vel punctum tenere. Simul cantemus, ſimul pauſemus ſemper auſcultando. Quicunque incipit Antiphonam, aut Pſalmum, aut Hymnum, aut Reſponſor. aut Alleluja, unam, aut duas partes ſolus tractim dicat, aliis tacentibus: & ab eo loco quo ille dimittit, alii incipiant, non repetentes quod ille jam dixit. Similiter teneatur dum Cantor incipit Antiphonas, Alleluja, & Reſponſoria. Hoc ubique ſervetur, ne iterum rediceat quod jam ab altero dictum eſt: dum Hymnum, Alleluja, & Reſponſoria cantamus, in clauſulis aliquantulum expectemus. Maximè tamen in Feſtivis diebus. Deinde ſuper Cantica vos moneo fratres chariſſimi purè ſemper, ac ſtrenuè divinis ſemper intereſſe laudibus. Strenuè quidem, ut ſicut reverenter, ita & alacriter Domino aſſiſtatis: non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra tranſilientes, non fracta, & remiſſa voce ut muliebre quiddam, & balba de nare ſonantes, ſed virili (ut dignum eſt) & ſonitu, & affectu voces ſancti Spiritus depromentes. Purè verò, ut nil aliud, dum pſallitis cogitetis. Antiquum etiam Ordinis Statutum ita dicit. Viros decet virili voce cantare, & non more fœmineo tinnulis, vel (ut vulgo dicitur) falſis vocibus veluti hiſtrionicam imitari laſciviam. Et ideo conſtituimus mediocritatem ſervari in cantu: ut & gravitatem redoleat, & devotio conſervetur.*

Quod tempus ſit ſingulis Horis Canonicis determinatum. Temporis Mathematici & Civilis, Certi & Probabilis diſtinctio valde neceſſaria.

1328. Nulla Congregatio eſt, quæ non habeat rituum & uſuum librum, tempora Horis Canonicis prædeſtinantem. Legislator noſter Sanctiſſimus Horis prædeterminat tempora in Regula *cap. 8.* Vigiliarum Horam determinat his verbis: *Hyemis tempore, id eſt à Kalendis Novembris uſque ad Paſcha, juxta conſiderationem rationis horâ octavâ noctis ſurgendum eſt, ut modicè ampliùs de media nocte pauſetur.* & cap. 11. *Dominico die temporiùs ſurgatur ad vigilias.* Laudes cantari debent cùm dies clareſcit, Cap. 8. *Mox Matutini* (ſic *Laudes* Benedictus nominat) *qui incipiente luce agendi ſunt, incipiantur, &c.* [Videtur ſequi horologia Menſis Martii.]

Stantibus eiſdem legibus ſumma eſt praxis varietas propter Horologiorum varietatem. Petis quando dicendum ſit eſſe verè horam determinatam. Hæc quæſtio licèt de ſingulis horis excitetur, frequentiùs de duodecima nocturna ventilatur, videlicet quando dicenda ſit eſſe hora noctis duodecima. Hæc doctrina non ſolùm Communitati proderit, ſed ſingulis etiam privatim. Nam die Sabbathi à media nocte poſſunt carnes comedi, & Horæ diurnæ diei dominicæ validè recitari. Ante hanc horam officium perſolviſſe teneris.

Dico igitur PRIMÒ. *Nullum Horologium eſt infallibile, ideo nulli neceſſariò eſt ſtandum.* Demonſtrat ipſamet experientia; eſt enim ita difficile horam exactè adſequi, præcipuè noctu, ut Tycho Brahæus Coriphæus Aſtronomiæ ceſſerit ſatis antequam modum inveniret quo horas nocturnas metiretur exactè. Nec rotis, nec calybi, nec tritæ arenæ, nec calcinato plumbo, nec exſtillato vivo argento pepercit, interim intentum non obtinuit. Lege *Prægymnaſmatum lib. 1. cap. 2. §. Quin & ego. pag. 149.* & miraberis ſummam diſcernendi nocturni temporis difficultatem.

SECVNDO. *Omnia Horologia habent vim opinionis probabilis, niſi ita exorbitent, ut eorum error clarè & evidenter cognoſcatur.* Hinc conſtat neminem debere ſequi hoc potiùs quàm aliud; nam in merè probabilibus eſt licita quæcumque pars. Ex hac Reſolutione ſequitur poſſe carnes comedi die Iovis uſque ad noctis duodecimam, ſequendo tardius Horologium; poſſe comedi à media nocte, quæ Sabbatho & Dominicæ intereſt, ſequendo velocius. Interſtitium temporis, quod ab Horologio primo ad ultimum interjicitur, commune eſt; quia probabiliter ad antecedentem, & æquè probabiliter ad ſequentem diem reduci poteſt. Nec ego primus, qui horologia Philoſophorum probabilibus ſententiis adſcribo, lego in Claudii

Digitized by Google

Cæſaris Apocolocyntoſi, quæ nomine L. Annæi Senecæ circumfertur, (num. 31.) *Horam non poſſum tibi certam dicere, faciliùs inter Philoſophos, quàm inter horologia conveniet*; unde non poſſum ſine admiratione legere Iuniorum aliquot reſolutiones, qui horologiis fidem neceſſariò adhibendam ſupponunt. Ne poſſet Rhenanus in cōmentario hujus libelli, qui ut exaggeraret Philoſophorū diſcordiam, quaſi argumentum ſumeret ab impoſſibili, ne diceres

Nam prius incipient turres vitare columbæ,

Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas.

hoc enim videretur poeticum & alienum à Critici ſeveritate, enumeratis variis uſque repugnantibus Philoſophorum opinionibus, ſubjunxit; *Proinde neutiquam abſurdum erit ſi jocum Senecæ vertimus, ut dicamus. Faciliùs inter horologia convenire, quam inter Philoſophos.* Supponebat igitur Rhenanus eſſe humanitus impoſſibile ad uniformem concordiam horologia reducere.

Tertiò. *Horologia accurata hora quadrante à veritate ſæpiùs deviant.* Imò dum actualiter hæc ſcribo in noſtro Dunenſi Monaſterio ſito intra mœnia Civitatis Brugenſis, experior tribus quadrantibus aliquot Horologia, quæ bene regulata dicuntur, ab aliis diſſidere: ergo temerarius non erit, qui cenſuerit Vrbis Horologia quæ à ſtolidis ſæpius diriguntur, integro quadrante exorbitare. Ideo quadrante horæ antequam ſonet duodecima, incipit dies ſequens probabiliter; & æquè probabiliter antecedens dies finitur quadrante poſtquam ſonuerit hora. Qui in pago aut in eremo fuerit, ubi ſolùm eſt unum Horologium bene regulatum, probabiliter poteſt credere illud pluſquam horæ quadrante à veritate exorbitare.

Hæc dixi de horâ phyſicâ prout communiter cognoſci poteſt, cujus exactus computus vix Viro in Aſtronomiâ doctiſſimo ſolet contingere. Quid ſi Petrus haberet horologium exquiſitiſſimū mediæ noctis tempus præciſè indigens? Reſpondeo, adhuc in tali caſu tempus non debere mathematicè & metaphyſicè, ſed civiliter ac moraliter accipi.

Dies notabiliter incepiſſe dicitur, cum ejus octava pars effluxit, nempè poſt mediam noctem horâ tertiâ. Dies leviter eſt inchoata cum harum trium horarum effluxit quaſi octava pars, nempè horâ 0. min. 21. ſec 30. Non puto præcepta Politica, ſive Eccleſiaſtica illa ſint, ſivè ſæcularia, tàm exactè poſſe tempus decernere, ut reus ſit qui ſublatis aliis inconvenientibus, opus præceptum differat uno quadrante; quia aliàs Eccleſia rebus faciendis Mathematica tempora indiceret, non moralia; quod eſt contra univerſorum opinionem.

Hæc ultima Concluſio meo Bandeio, tametſi optimo amico diſplicuit; cauſam Horologiorum animoſiùs ſuſcepit; ſed & fervorem ipſius ego ſequentibus litteris remiſi.

MORIS eſt apud Iuriſperitos, ut ſi ingenium doctrinamque velint oſtendere cauſæ periclitanti & tantum non injuſtæ faveant; aurâ enim ſecundâ & ſedato oceano vel imperitus nauta pinum dirigit, ſed qui confligentibus ventis, & procelloſis fluctibus tumultuantibus poteſt, non niſi experitiſſimus eſt; adeoq; juſtam cauſam & notam defendere ille poteſt, qui Iuſtiniani volumina viderit licèt non aperuerit; at ignotam & injuſtè ſimillimam deducere, explanare, probare, & tandem reddere victricem nullus, niſi doctiſſimus. Dolenti capiti opem remediumque feret qualibet anus, at laboranti ardore ſanguinis & febri pertinaci, ille ſolus qui altè calleat regulas & fundamenta medicinæ. Ergo & Tu, mi Leander, ab ingenio laudaberis, quòd cauſæ Horologiorum deſperatæ, imò & perditæ volueris tanto conatu & niſu opitulari, & jam jam mandandam oblivioni defendere. Bene gubernata Horologia dixi horæ quadrante exorbitare & captioſus in verbis, ingenioſus in circulis, me obſides, me torques, me exerces. *Si bene gubernata*, inquis, *qui exorbitant? & ſi exorbitant, qui bene gubernata vocantur?* Et reſpondeo, me bene gubernata illa dicere, quæ minùs male, quòd ſi omnia male gubernari aſſeras, conſentiam illicò, & ceſſabit diſſenſionis occaſio. At, ut video, plus campanis in clauſtro, quàm in univerſitate defertur. Verùm illis quid debes? An illarum ideò patronum agis, quòd ſub mediam noctem ſomnum tuum frangant, lecto amoveant, & choro ſiſtant! an quòd totâ die tua interrumpant ſtudia, & à litteris abſtrahant? Sanè tibi illæ doctrinam invident, nec dignæ, quæ tuâ doctrinâ protegantur. Sed non adquieſcis; detraxi illis honorem, & ut reſtituam coagis. O diligens Horologiorum advocate, timeo ne honoris illa prætenſa reſtitutio, futura ſit majoris confuſionis occaſio. Campanas igitur, jam clientes tuas, conſoleris; ne ægrè ferant argui de quadrantis horæ exorbitantiâ ſuadeas; ne in causâ ſit ipſa vexatio, ut ille quadrans creſcat, & mediam horam pertingat aut excedat.

Sed ut video; actor es nimis pertinax, & reſpondere omnino debeo, & meæ ſententiæ rationes & momenta producere.

Suppono igitur primò, Horologia Tychonica fuiſſe optima, quæ haberi potuerunt. Vix fuit mechanicæ Aſtronomiæ deditiſſimus, qui nullis unquam pepercit expenſis, ut inſtrumenta perfectiſſima haberet, & quidem Automata haberi debere inter præcipua manifeſtum eſt.

Suppono ſecundò Ioannem Kepplerum trium Cæſarum Mathematicum & Tychonis pro tempore alumnum & amicum, in horarum doctrinâ doctiorem univerſis illis cuſtodibus, qui in turribus habitant, & civica horologia regunt.

Has duas ego poſitiones aut negari, aut in dubium verti non patiar; ſunt enim nimis claræ & conſpicuæ. Sed arguam ſic. Tychonica horologia fuerunt præſtantiora omnibus civicis; Ioannes Kepplerus omnibus ſacriſtis & Cuſtodibus doctior & diligentior: atqui horologia Tychonica recta à I. Kepplero, civica ab eo correcta pluſquàm horæ quadrante ſæpe, imò & aliquando tribus aut circiter exorbitant. Ergo ſine campanarum injuriâ dici poteſt, Horologia, quæ bene gubernata dicuntur, intra quadrantis horæ terminos excedendo deficiendo luxari. Probaturus minorem aliquas ejuſdem I. Keppleri obſervationes producam, in quibus ipſe Horologia cum cælis, campanas cum ſtellis comparavit.

Anno 1598. die 21. Februarii ſtylo novo, mane contigit eclipſis Lunæ, quam obſervavit Kepplerus Gratii, & deſcripſit his verbis (Opticæ pag. 368.) *Quo tempore tintin-*

Digitized by Google

nabulum Vrbis ſonabat horam tertiam, diſtabat ſpica à vertice grad. 16. 40 quadrante ligneo ſpithamali. Hac Spica altitudo adderet horæ urbis minuta 24. [atteode bene. Horæ quadrans 15. minutis conficitur, & hic horologium, propter inſtantem eclipſin, ut ſolet, accuratiùs directum, 24. min. hoc eſt quaſi mediâ horâ exorbitat.] *Horâ ergo urbis* 4.30. (hoc eſt cæleſti 4 54.) *nondum internoſcere potui defectum: ſed potuit fieri propter nubes, ut tunc inceperit. Nam minùs duobus quadrantibus poſt, Luna nondum ex dimidio obſcurata, planè erecta ſtetit. Paulò poſt quintam* (urbicam, hoc eſt cæleſtem 5. 24.) *dimidia diametrus defecit, Lunâ jam inclinatâ. Paulo ante ſextam* (urbicam, hoc eſt revera cæleſt. 6.20.) *tenuiſſimo cum lumine ſe poſt nubes ſubduxit, adeò ut videretur adhuc decreſcere, & Lumen omne perditura. Caleret ergo initium paulò ante quintam; ultima phaſis circiter 20. minutis poſt ſextam. Et fuit id circa medium.* Nam *Wandesburgi* (ubi tunc agebat Tycho) *obſervata eſt non penitus deficere. Referunt autem Tychonici medium hujus Eclypſeos* (Principis obſervatione adjuvante calculos, nam finis ſub terrâ fuit) *ad horam 6.5. Huennæ.*

Anno 1601. die 9. Decembris veſpere obſervavit I. Kepplerus aliam Lunæ eclipſin, & *utebamur* (inquit) *horologio Tychonico. Initium curſus fortuitum erat. Adhibuimus & quadrantes magnos, notandis appulſibus ſiderum in meridiem. Locus Solis fuit in 17.48. Sagittary.* Ergo cum horologium illud inducerem horam 5.51. erant in meridiano Marchab & Scheath Pegaſi; unde horâ eruitur 5 38. diſcrimine ab Automato quaſi minutorum 13. Rurſum cùm idem horologium indicaret horam 8. 51. erat in meridiano lucida Ariatis, quod horam veram dedit 8. 38. rurſum ecce minutis 13. diſcrepantibus: ita Automati momenta componit cum cælo. [An non horæ quadrante hic à cælo Tychonicum Horologium deviat? ſanè ſi 13. min. à 15. min. diſtinguas nimis exactus es; & illud nimis omoioo exorbitans, etſi Tychonicum & à doctiſſimo Aſtronomo directum.] Igitur horâ Automati 5.35. hoc eſt, cæleſti 5. 22. notatur merum initium. Automato 6. 56. hoc eſt, revera 6. 43. Circulus per contra vergebat in cornu Tauri & Capellam. Aberat ergo adhuc à Medio quaſi minutis 10. horariis. [Iterum cæli & Horologii eſt 13. min. diſcrimen.] Automato 7.7. hoc eſt, horâ 6.53. ut ipſemet Kepplerus exprimit [ecce jam 14. min. differentiam; an multum jam diſtat à quadrante ſive minutis 15.?] Incedebat circulus hic medio loco inter humeros Erichthonii verſus polarem. Ergo Medium circiter. Rectè: jam enim medium, vel peragebatur, vel certè peractum erat.

Pragæ, idem Ioannes Kepplerus anno 1602. die 4. Iunii veſpere obſervavit finem Eclipticos in hunc modum. Horologium (inquit) Tychonicum ad manus erat, minuta & ſecunda indicans. Illud, utcumque initio rurſus capto, accommodatam ad Solis occidentis altitudinem graduum 4 40. Erat ergo vera hora 7.24. [horam 7.58. reponit Goteſridus Wendelinus ex calculo. ubi videris in horâ etiam ſolari non convenire Aſtronomos, eſſeque inter Kepplerum Wendelinumque, viros doctiſſimos, differentiam minut. 34. quæ videtur intolerabilis omnino.] Occaſus Solis per calculum, ut etiam ex proportionali argumentatione Altitudinis annotatæ priùs; Luna orta eſt in craſſis nubibus. Horâ 8.43. Primò viſum luminis Lunæ veſtigium, Horâ 8. 54. de rotundâ circumferentiâ Lunæ ſextans aberat. Hora 9.0. Nondum omnis deſierat. Hora 9.2. viſa circumferentia, ſed pallida. Deſierat ſanè uno minuto poſt, Horâ ſcil. 9.3. Calculus Tychonicus exhibuit finem horâ 9 19. idque per horarium, Æquationem temporis, Semidiametros Lunæ & umbræ, differentiam meridianorum Pragæ & Huennæ, à Tychone conſtitutum; quæ mutari poſſunt, ſalvâ Hypotheſi, ipſos articulos oppoſitionum repræſentante. Hæc ille, oratione, ut apparet, deſperationis pleniſſimâ: quod hiatu tam immani, videat diſcrepare Tychonis calculum à cælo.

Pragæ, Kepplerus horologio Tychonico rurſus eſt uſus anno 1603. die 24. Maii veſp. quod eum indicaret horam 9.12.30. Arcturus erat in Meridiano: unde vera hora colligitur 9.54. ferè: ita Tychonicis momentis addit identidem minuta 42. [hoc eſt, quaſi tres horæ quadrantes. Audis bene? tres quadrantes non niſi 45. min. complectuntur.] Sic enim & Automato 10.42 ex culminatione capitis Serpentis horam aſſignat 11.24 (iterum differentia min. 24.) & quoniam ſtellæ iſtæ ſatis altæ attolluntur in verticem: audeo illis fidere. Igitur automato 10.10. hoc eſt, horâ 10. 52. (addit iterum 42. min.) vibratio Lunæ (inquit ipſe Kepplerus) in meis oculis, perſpicillis ſemotis frangebatur. Si ergo tunc frangebatur Luna, profectò id fuit initiũ; confirmaturq; ex eo, quòd Automato 10.42. Culminante capite Serpentis, hoc eſt, horâ cæleſti 11. 24. jam deerant quinque digiti. (Ecce iterum examinata, & reperta eadem 42. min. differentia.) Cœperat ergo deliquium ſaltem ante min. 30. ut minimũ: omninò ex horâ 10.54. Rurſum Automato 10.51. h.e. (addendo illa 42) horâ 11:33. deficiebat dimidium: & Automato 11.9. ſeu horâ 11.51. aberat dimidiũ circũferentiæ: digiti nempè, ſupra 7.15. de abfuturis totis octo: (Nam & pag. 217. Opticorũ Paralipomenon clarè affirmat viſam marginẽ partis obſcuratæ, quamvis plus tertiâ parte reſtaret, id eſt, pluſquam digiti 4 adhuc lucerent. Dixerunt ergo ſpectatores obſcuræ partis circulum anguſtiorem,) planè ſit relatum in horam 10.52: vel 54. & medium ad horam 12 17. vel 18. pertineat: ſic docentibus calculis, ſic dictantibus circa id momentum Phaſibus.

Sed & anno 1603. die 18. Nov. veſpere Ioan. Kepplerus ſcribit cœpiſſe eclipſin Pragæ 10. min. poſtquam culminaſſet dexter humerus Aquarii: Cùm jam ante mediam horã lumen palleſcens, in illâ parte notaretur: cumq; Sol fuerit 10 gr. 25 55. Scorpii, horâ arguitur 6.21. Recognovit hanc ipſam Keppleri obſervationem Wendelinus, & ait *Revera fuit 6.30. ſi dimenſis obſervatio mea fuit legitima: & eſt Kepplero ſolemne anticipari initia, aut certè in ſtellâ peccatum eſt, quæ alia fuerit.* (ergo Kepplerus Wendelinuſq; in horâ, quam ab ipſomet hauſerunt, differunt 9. minut. hoc eſt, horæ medio quadrante.)

Anno etiam 1617. die Auguſti 16. ſub veſperum Lincii Ioan. Kepplerus invenit plus dodrante in umbrâ, cum jam per urbem ſonuiſſet ſeptima, h.e. (correcto horologio per Azimutũ & altitudinẽ Lunæ) eſſet hora cæleſtis 7.14 [Vbi noto illud *jam ſonuiſſet*, ergo jam ante. da vel unũ minutũ,

ſipiura

Digitized by Google

ſi plura non velis, & à 14. aufer & habebis 13. ſed illud jam apud Wendelinum tria minuta complectitur, ait enim.] Quoniam ergo jam modico ante ſonuerat ſeptima, fuerit ſavè momentum urbicum 7. 3. ita horiſonio addenda fuerint minuta 11. vel (prout ipſemet Kepplerus concipit) 10. circiter: ut proin dodrans ipſiſſimus defecerit horâ urbicâ 7.0 cælesti 7. 10. Emicuit rurſum horâ urbicâ 9.0. cum recepiſſet quadrantem lucis, hoc eſt horâ cæleſti 9. 10. Medium ergo fuit horâ urbicâ 8. 0. quæ fuit cæleſtis 8.10. ad ſummum. Iam verò horiſonio 9. 15. id eſt, 9. 25. lucebat dimidium circuli, minus dimidio diametri. Horiſonio 9 30. hoc eſt horâ cæleſti 9 40. lucebat dodrans. Denique autem horiſonio 9 45. hoc eſt 9. 55. erat adhuc quadrans digiti in umbrâ: ac paulò pôſt viſa eſt integra, horâ cæleſti 9. 56. Apparet hinc Hercium inter & Lincium media eſſe minuta horaria 39. ad ſummum: quod plane cum ſuperiori obſervatione congruit; quæ Leodium Lincio dedit occidentalius minutis 37. Eſt enim Hercium occidentalius Leodio minutis 2. 15. ſatis accuratè definitis [Ecce perpetua eſt 10. min. differentia inter Horologium & Cælum.]

Colligamus igitur temporum exorbitantias, erudiciſſime Leander, & videamus bona fide, quanto labore & curâ à Kepplerus errores oſtenderit Horologiorum. Igitur digneris attendere. Anno enim 1598. exorbitatio Horologii Vrbici 24. minutorum fuit; Anno 1601. Horologii Tychonici error minutorum 13. imò etiam 14. Anno 1602. differentia temporis inter Kepplerum Wendelinumque ad 34. min. excurrit: & anno 1603. ad 9. Anno 1603. inter Horologium Tychonicum & Cælum erat diſcrimen 42. minutorum. Et tandem Anno 1617. civitatis Horologia 11. min. defecerunt. Minimus error 9. minutorum fuit, maximus 42. differentia 33. ejus dimidium 16. 30. quæ ſi addas minori extremo habebis 25. Igitur ex hac obſervationum diſcutione colligitur *Horologia præſtantiſſima ſi à viris mathematicis regantur, ſolere exorbitare per 25. minuta, vel plura.* Ergo civicis Horologiis, quæ decrepita, aëri & cæli inclementiis expoſita, & ab ſtupidis recta, nemo erit iniurius, ſi majores exorbitantias tribuat. An jam illis errorem luxationemque 30. minutorum adfingeres? ſic puto. Sed nec hoc deſidero, vel extorqueo; maneant 17. ſaltem, & vera mea illa Concluſio, quam voluiſti impugnare, ſupponaturq. *Civitatum publica Horologia, tametſi accurata & bene gubernata credantur, luxari hinc inde hora quadrante, nec ſolere horas diſtinguere perfectiùs.* Maneas etiam & Tu, ut tuis ſcrupulis occaſionem præbeas veritatem altiùs examinandi, & tuo Angelicæ ingenio Ordinem & Patriam illuſtres, & valetudine, fortiore quàm nunc, fruaris, quod opto, multis annis. Lovanii 3. Non. Ianuar. 1643.

SECTIO II.

De Officio Divino privato.

Communes obligationes expoſui; ſupereſt jam expendere particulares; quia utraque viciſſim ſibi proſunt ad intelligentiam penitiorem. Ita comparatur tota Communitas ad officium publicum, ut particularis (ſi teneatur legere) ad privatum. Hæc veritas obſidetur multis difficultatibus, quæ breviter perſtringi debent.

DISPVTATIO CII.

An Sacerdotes teneantur ſub mortifero Horas Divinas recitare.

PRIMA SENTENTIA.

1329. DOctores aliqui, teſte Servatio de Lairuelz *in Optica Regularium, ſpeculo 58. inſtruct. 1. pag. mihi* 207. aſſerunt Eccleſiaſticas leges eſſe merè pœnales, nec mortaliter obligare, niſi expreſsè aſſeratur ſanctionem aliquam moralem eſſe. Hanc opinionem citatus Servatius cenſet eſſe probabilem: nam contrariam, cui ſubſcribit, vocat probabiliorem.

Sanè ſi ea probabilis eſſet, teneremur aſſerere non peccare eos, qui non ſolùm ſemel aut iterum, ſed etiam ſemper omitterent Divinum Officium: præterea eos non peccare, qui nunquam audirent Miſſam, nunquam jejunarent, ſemper carnes comederent: & tandem quinque illa præcepta Eccleſiæ, quæ moralia paſſim audiunt, eſſent merè pœnalia, nec quempiam intrinſecè obligarent.

Vidi anno 1638. quempiam hæreſeos notâ inuri, quòd ſubſcriberet huic opinioni. Sanè inciderat in manus ſeveri & imperiti Iudicis, qui neſciebat diſtinguere inter lepram & lepram. *Primò* igitur dicendum eſt, hanc aſſertionem non eſſe contra fidem, in cujus dogmatibus non reperitur Sacerdotes peccare graviter, ſi ſemper Canonicas Horas omittant: niſi forte hæc conſuetudo in contemptum tranſeat, aut ſcandalum magnum inducat. *Secundò* hanc eſſe improbabilem Servatius de Lairuelz non dicit: utrùm talis ſit, judicent alii.

SECVNDA SENTENTIA.

1330. P. Gordonius, & ante eum Richardus, Angelus, & Gerſon, quorum meminit Leſſius, & Lairuelz *jam citatus* condemnant conſuetudinem omittendi officium, non verò

Digitized by Google

verò unius aut alterius diei negligentiam. Hanc à fortiori probabilem debet cenſere Lairuelz, imò aſſerit eam poſſe defendi tanquam benigniorem & conformiorem Iuri antiquo *Diſtinct.91. & 92.*

Vt hujus opinionis fundamenta percalleas, adnotato *Primò*, poſſe Eccleſiam jubere Petro ut quotidie legat, ita ut unoſolo præcepto lectiones totius vitæ comprehendat. (Eodem modo de jejunio, Miſsâ audiendâ, &c. philoſophare.) *Secundò*, Poteſt indicere ut ſingulis diebus legat; ſtatuens videlicet, aut plura præcepta formalia, aut ſaltem unum quod virtute ſit multiplex ac multis æquivaleat. *Si unum* tantùm & ſimplex præceptum eſt legendi Horas, complectitur materiam ſatis magnam, nempe lectiones totius vitæ. Hæc politicè cenſetur eſſe decem annorum, ſi in miſeriis conſtitutus quis ſit; quindecim, ſi in proſperitate. Ergo ſi lectio decem aut plurium annorum cadat ſub uoum præceptum, qui omitteret integro anno ſuum Officium, non omitteret partem magnam reſpectu totius præcepti operis, quia unum reſpectu decem aut plurium non eſt materia magna; in toto enim non admitto pactem relativè gravem & notabilem, quæ ſit octante minor. *Non aliter*, ſi Petrus Deo promitteret ſe lecturum eſſe millies Pœnitentiales Pſalmos ſucceſſivis diebus, non eliceret mille vota, ſed unum ſimplex, cujus materia Pſalmos illos millies complecteretur; Peccaret ergo leviter, ſi tribus menſibus hanc lectionem omitteret; quia nonaginta dies non ſunt octava pars mille dierum. *Sic etiam*, ſi quis voveret abſtinentiam à carnibus, totâ vitâ abſtinere deberet, & peccaret graviter ſi illis veſceretur octavâ vitæ parte, leviter ſi nonâ vel decimâ. Hinc eſt quod aliqui cenſeant Dominos Benedictinos non peccare mortaliter ſi aliquando edant carnes, peccare tamen mortiferè ſi ex conſuetudine, hoc eſt, ſi eas edant octavâ vitæ parte: putant enim eos teneri ad abſtinentiam voto ſimplici reſpiciente vitam integram per modum objecti adæquati.

Poſſe dari præceptum quod per modum unius complectatur lectionem totius vitæ, certum eſt: An de facto detur meritò quis poteſt inquirere. Alii aliter, ego reſpondeo negativè. Adde tamen etiam illo præcepto poſito dati poſſe res relativè leves, quæ abſolutè ſint graves; ut patet in materia furti, nam tametſi reſpectu primogeniti Regis mille ſcuta videantur eſſe materia levis reſpectivè, abſolutè ſunt materia magna: unde ſimiliter officium divinum unius ſeptimanæ tametſi reſpectu lectionis totius vitæ parva res ſit, ſecundum ſe conſideratum res notabilis eſt, nam totum Pſalterium complectitur. quod materiam eſſe levem, quis dicet? vide *num.1461.*

TERTIA SENTENTIA.

1331. Contrahunt vela nonnulli authores, & aſſerunt Canonicum officium annuum eſſe, hoc eſt, dari præcepta quorum ſingula complectantur officia totius anni per modum unius. Ergo ex eorum ſententia qui omittet lectionem Horarum diebus 46. in anno, peccabit mortaliter; venialiter qui paucioribus. Ratio eſt: quia 46. dies pluſquam octava pars anni ſunt, 45. autem minus octava parte,

Hanc ſententiam probat & Breviarii diſpoſitio & communes Rubricæ; quia in Breviario continetur illud quod præcipitur legi; atqui continetur Officium totius anni: ergo officium annuum ab Eccleſia præcipitur. Ergo qui ſpacio unius anni totum Breviarium legerit, puta, ſi ultimo menſe reſumat omiſſas ferias, Eccleſiaſtico præcepto faciet ſatis, ita ut nec venialiter ſit peccaturus.

QVARTA SENTENTIA.

1332. Aliquis cenſere poſſet menſtruam eſſe Divini officii obligationem, ita ut totius menſis lectio cadat ſub unum præceptum: nec deficeret veræ-ſimilis ratio propugnaturo hanc opinionem. Quia Breviarii diſpoſitio Lunam reſpicit, ut patet in Mobilibus feſtis, quæ à Martii plenilunio dependent: ergo motus Lunæ metitur periodum Canonicam Divini officii. Atqui Lunæ motus eſt menſtruus: ergo & menſtrua officii Canonici obligatio.

Iuxta hunc dicendi modum deberemus aſſerere, eum non peccare venialiter qui viginti aut pluribus diebus non legeret, dummodo omiſſa ante menſis Lunaris exitum reſumeret.

Deberemus etiam aſſerere, non eſſe peccatum mortale omittere officium Divinum bis aut ter in menſe, mortiferam tamen eſſe omittendi conſuetudinem; ut, ſi quis plucies Horas omitteret quàm tribus diebus.

Huc poſſunt revocari Angelus, Richardus, & Petrus Aragonius, quod inferiùs citabo. Quia admittentes poſſe Sacerdotes ſine mortali crimine duobus aut tribus diebus officium omittere, non autem pluribus, aſſerere tenentur materiam præceptam majorem eſſe lectione dierum viginti-quantuor, minorem lectione dierum triginta: ergo menſtruam. Patet; quia *quatuor* eſt pars notabilis numeri *triginta*, & *tres* pars levis eſt numeri *viginti quinque* aut majoris: ſuppono ſemper octavam partem eſſe minimam materiam magnam: minimam quidem, quia eâ minor, magna eſſe non poteſt.

SENTENTIA QVINTA.

1333. Officium Canonicum eſſe hebdomadale ſentiunt alii, & probant ratione ſpecialiſſimâ. Nam officium Divinum conſiſtit in Pſalterii canonica diſtributione; atqui hæc eſt hebdomadica: ergo. Minorem probant. Quia in Breviario tam Romano quàm Monaſtico Pſalmi omnes hebdomadis periodo leguntur.

Si agamus de Benedictino Officio hæc ratio fortis eſt, quia roboratur verbis noſtri Legiſlatoris, qui capite ſuæ Regulæ decimo octavo ſic ait: *Hoc præcipuè commonentes, ut ſi cui fortè hæc diſtributio pſalmorum diſplicuerit, ordinet ſi melius aliter judicaverit; dum omnimodis id attendatur, ut omni hebdomadâ pſalterium ex integro numero centum-quinquaginta pſalmorum pſallatur.* Hactenus Pater ſanctiſſimus. Ecce hebdomadicum officium inſtituit, dividendum in ferias ad Antiſtitis placitum. Et mox ſe explicans, *Nimis iners*, ait, *devotionis ſuæ ſervitium oſtendunt Monachi, qui minus pſalterio cum canticis conſuetudinariis per ſeptimana circu*

circulum pſallunt & poſtea: *quod nos tepidi utinam ſeptimanâ integrâ perſolvamus.* Hæc verba altâ mente concipiens quinta hæc ſententia, affirmat obligationem Divini officii Benedictini non eſſe quotidianam, ſed hebdomadalem: teneriqúe Dominos Benedictinos ſpatio hebdomadis legere ſeptem ferias, & in quacumque octo Horas.

Qui huic ſententiæ ſubſcriberet, deberet dicere has ſeptem ferias non eſſe phyſicas, ſed morales, ac repreſentativas, & earum diſtinctionem non pertinere ad eſſentiam Benedictini officii: Ratio eſt; quia ſicut in officio quotidiano ſufficit ſpatio vigintiquatuor horarum omnes Horas ſimul vel ſucceſſive legere: ſic ſimiliter ſi officium eſſet hebdomadicum, ſufficeret omnes ferias legere ſimul aut ſucceſſivè, dummodo totum officium ante hebdomadis ſequentis initium abſolveretur.

Deberet inſuper aſſerere non peccare mortaliter eum, qui duobus aut tribus diebus non legeret, imò nec eum qui ſex, ſi Sabbato officium totius hebdomadis perſolveret. Ratio eſt clariſſima. nam officium quotidianum poteſt licitè legi horâ ultimâ: ergo ſi id eſſet hebdomadicum, poſſet legi die ultimâ: vel da diſparitatem. Forte huc reſpiciebant *verbo Hora can.* §.10. Ricardus apud eundem Angelum, & Petrus Aragonius *quæſt.83. art.11.* & alii, qui aſſerunt non peccare mortaliter Choriſtas Religioſos, qui bis aut ter officium ſuum nec publicè nec particulariter legunt. nam ſi loquantur ex hypotheſi, quod illi Religioſi ſint Benedictini, etiam promoti ad ordines, reſumpturi tamen ferias illas omiſſas ante Sabbati finem, ſequuntur hanc ſententiam. Si autem agant hi authores de his qui bis aut ter omittunt ſuas Horas non reſumpturi ante finem hebdomadæ: propugnant opinionem quartam, quam nuperrimè expoſui.

Ille qui hebdomadici officii omitteret unam feriam, (hoc eſt, nec die currente nec alio totius hebdomadis, eam legeret) peccaret mortaliter. Patet; quia una feria eſſet ſeptima pars divini officii, & ſeptima pars eſt materia gravis: qui verò omitteret tres vel quatuor Horas unius feriæ, & alias ferias recitaret exactè, non peccaret mortaliter; quia illæ Horæ non eſſent octava officii pars, & ex noſtra hypotheſi quidquid octavâ parte minus, eſt materia levis. Huic opiuioni videtur ſubſcripſiſſe Roſella (quem citat Lairuelz *pag.205.*) qui non putat eſſe peccatum grave omiſſionem, quæ non ſit totius officii Divini.

SEXTA SENTENTIA.

1324. Multi aſſerunt omnes Sacerdotes teneri ſub peccato gravi quotidie legere officium Divinum. Præceptum enim licèt materialiter & phyſicè ſit unum, moraliter & virtute eſt multiplex, & æquivalet multis, quorum ſingula pro ſingulis diebus eſſent lata. Rationes, quæ pro prioribus aſſeruntur, non probant modò, ſed demonſtrant potuiſſe Eccleſiam & Horas Divinas indicere ſub pœna, & præcipere per modum unius objecti Officium Canonicum annorum plurium, juxta unum vel alium modum ſentiendi: cæterum dari talia præcepta nunc de facto, non probant adverſarii, & ex mera potentia id malè inferunt; quia ex hac ad actum eſt inepta conſequentia.

Sacerdotes tam ſeculares quàm religioſos teneri ad officium Divinum conſtat ex capite 9. *Si quis Presbyter. de celebratione Miſſarum.* & ex cap. *Dolentes. eodem titul.* & *cap. Final. diſt.92.* Has ſanctiones debere intelligi de officio quotidiano, patet ex eodem cap. *Si quis Presbyter.* ubi depoſitione condemnatur, *qui ad quotidianum officium pſallendi non convenerit.* Quæ verba cùm ferè omnes eodem modo intelligant, in exoticum ſenſum retorqueri non poſſunt.

Inſtas, Canonici Officii obligationem eſſe merè pœnalem; quia in Concilio Lateranenſi celebrato ſub Leone Decimo decernitur, Clericum beneficiatum lectionem officii ſine cauſa omittentem, non poſſe recipere fructus ſui beneficii pro eodem tempore, ſed teneri eos pauperibus erogare. Hæc lex, ne obſoleta diceretur, confirmata fuit à Pio V. in Bulla cujus meminerunt Binsfeldius Treviſenſis Suffraganeus *in Enchiridio, part.4 cap.12. concl.2.* & Lairuelz *in Optica Regularis ſpeculo 58. inſtruct.5 pag.206* ejuſdem Bullæ copiam publicavit Navarrus *in Manual. cap.25. num.122.* Et ex his legibus Decretiſque Pontificum hoc modo argumentaris.

Illa eſt Lex merè pœnalis, quæ pœnam exprimit: Lex indicens officii Canonici lectionem pœnam exprimit, ut patet ex dictis: ergo eſt merè pœnalis.

Reſpondeo diſtinguendo majorem. Tantùm Legem merè pœnalem pœnam exprimere, nego: pœnam exprimi tam à Lege merè pœnali quàm à mixta concedo. Progredior concedendo minorem & negando conſequentiam. Quia Lex, de qua agimus, mixta eſt, nempe moralis & pœnalis ſimul.

1335. Huic ſententiæ tenentur ſubſcribere omnes illi, qui aſſerunt omittere totius diei officium eſſe ſimplex peccatum mortale: eò quòd detur præceptum, quod diurnum officium reſpicit per modum unius. Ita Portel *in dubiis regularium verbo. Hora Canonica.* Navarrus *cap.7. n.6. de oratione.* Flaminius Pariſienſis *de reſign. Benef. lib.1.q.9. num.*8. Reginaldus *tom.2. l.18. c.11 ſect.3. num.145.* Molfeſius *in ſumma tomo 1. tract.15. n 9.* Ortizius *in ſumm. c.3. n 71.* Vazquez *opuſc. de benef. cap.4. §.2. dub.5. n.70.* Suarez *de religione tom.2. lib.4. c.25. n.28.* Valentia *tom. 3. diſp. 6. q.2. punct.*10. Azorius *part 1. li .10 c.7 q.4.* Graffius *part.5. lib.2. c.51. n 14.* Sà *verbo. Hora. n.14.* Vega *in ſumm p.1. cap. 128. caſu* 3. Rodriguez *in ſumm. tom 1. c.140. n. 26.* Petrus Ledeſma *in ſumm tract.9. c.4. concluſ.14. diff.1* & alii quos brevitatis gratiâ tranſeat.

Hinc ſequitur neminem teneri exprimere in confeſſione quas Horas omiſerit, ſed ſolùm dicere ſe omiſiſſe officii notabilem partem. Ratio eſt; quia circumſtantiæ aggravantes non ſunt neceſſariò in confeſſione explicandæ. Ita Diana *de Horis Canonicis reſol.9.* ſubſcribens innumeris authoribus.

SEPTIMA SENTENTIA.

1336 Tandem plurimi cenſent officium Divinum eſſe horarium: hoc eſt, Horas ſingulas cadere ſub diſtinctum præce-

Digitized by Google

præceptum; peccareque mortaliter illum, qui unam Horam omiſerit, & committere octo peccata mortalia qui omiſerit officium totius diei. Sunt authores ſatis illuſtres, qui hanc ſententiam propugnant; præcipuos recenſebo. Eam tuetur Leonardus Leſſius *lib 2. cap 37. dub.9. num 53.* quem ſequitur Tabiena *verbo Hor. quæſt.* 18. Tuſchus *de viſit. lib.1. cap.20. num.19.* Eandem ſententiam videtur tenuiſſe Toletus *lib.2. cap.12. num 1.*

RESOLVTIO.

1337. Suppono primò dari legem moralem de legendis Horis Canonicis; hoc ſuppoſito quæritur quæ materia ſit objectum præceptum ab hac lege: nempe, Vtrùm detur ſimplex ſanctio quæ reſpiciat totam hominis vitam; An verò dentur tot ſanctiones quot anni; An totquot menſes, aut dies; An tandem diſtinctis Horis diſtincta præcepta correſpondeant. Cognito legis objecto dicendum eſt materiam, quæ illud excedit, eſſe novum peccatum; leve tamen ſi exceſſus ille levis ſit, grave ſi gravis ſit. Addendum eam, quæ ex naturâ ſuâ non ſit gravis, & tamen minor octavâ parte illius, eſſe materiam levem; & eam quæ minor illius ſexageſimâ quarta parte, eſſe materiam nullam. Verbi gratiâ, ſi Canonicum officium eſſet annuum, ut tertia ſententia aſſerit, diceremus eum peccare mortaliter, qui omitteret officium totius anni; diceremus etiam committere duo peccata mortifera, qui omitteret ſeſquianni aut biennii Horas: peccare venialiter, qui uno menſe non legeret, & ne venialiter quidem qui quatuor aut quinque diebus à Canonica lectione abſtineret. niſi fortè aliqua ex his omiſſionibus eſſet materiæ tantæ, quæ abſolutè ſufficeret ad peccatum mortale. Et ſi inquiras. Quanta illa debeat eſſe; nimirum quâ minor non ſit magna; reſpondeo hanc difficultatem eſſe obſcuram & gravem, reſolvi tamen *num.1461.*

1338. His poſitis cenſeo præferendam eſſe ſextam ſententiam, dicendumq́; obligationem legendi diariam eſſe, & committere tantùm unum peccatum mortale qui omittit integri diei officium. Hoc probant rationes & teſtimonia plurima, quæ reduci poſſunt ad illa quæ expendi, cùm expoſui ſextam opinionem.

Prima ſententia an probabilis ſit, eſto aliorum judicium; quia ei ego non auderem ſubſcribere.

Reliquæ opiniones conveniunt in hoc quod aſſerant dari legem moralem Horas Divinas indicentem: differunt in deſignanda materiæ præceptæ quantitate.

Secunda ſententia cognoſcit præceptum quod reſpiciat & complectatur lectiones totius vitæ: aſſerit, ſed non probat.

Tertia Rubricas reſpicit, hæ tamen non ſimplex ſed virtualiter multiplex præceptum reſpiciunt. & ſunt inventæ, ut doceamur qui poſſimus ſatisfacere legendi præceptis, quæ ſibi toto anno ſuccedunt. Hinc ad tertiæ ſententiæ fundamentum: In Breviario continetur illud quod præcipitur legi, diſtinguo, Illud quod præcipitur multis præceptis, vel ſaltem uno quod virtualiter ſit multiplex, concedo; illud, quod uno & ſimplici præcepto, nego. & conceſsâ minori ſimiliter nego conſequentiam.

Quarta opinio innititur levi fundamento: Luna enim non quælibet ſed Martia faſtos mobiles & Paſcha determinat non Divini officii quantitatem.

Quinta videretur plauſibilis, ni in communem Eccleſiæ praxin impingeret: ſed etiam condemnando, quoniam conſuetudo eſt optima legum interpres; & quidem illa apud DD. Benedictinos obtinuit, ut ſingulis diebus legant & non aliter; nec potui reperire in hiſtoriis antiquis radium aliquem, unde poſſem probabiliter colligere olim fuiſſe vel unum, qui hanc quintam opinionem tenuerit; adeoque me conſule ne ſis tu primus.

Sextam elegi; *Septima* non reſpondeo, quia innititur Doctorum teſtimonio potiùs, quàm rationi efficaci. Hanc ſeptimam ſententiam debellant illa quæ dicam *num. 1451.* quia præcepta de legendo officio Divino ſunt gravia, & vix talia eſſent ſi Horæ ſingulæ caderent ſub diſtinctum præceptum.

1339. *Objicis primò* ex Leſſio ibi citato. Singulæ Horæ ſunt diverſæ orationes & diſtincta officia; atqui ad ſingula obligamur ſub peccato mortali: ergo ſingularum omiſſio erit diſtinctum peccatum mortale.

Reſpondeo negando majorem; quia Horæ non ſunt diverſæ orationes præceptæ, ſed præceptæ orationis Canonicæ, quæ una & ſimplex eſt, variæ partes. Vna eſt enim oratio, quæ præcipitur, nempe Diurna, compoſita octo diverſis Horis. Vel ſi mordicùs tuæ adhuc ſententiæ inſiſtas, dicam ex tuâ ſequi ſententiâ ſingulos etiam pſalmos eſſe diverſas orationes, imò & ſingulos verſus, quod prudenter teneri non poteſt.

1340. *Objicis ſecundò.* In actu omittendi totum officium ſunt virtualiter octo omiſſiones volitæ; ergo ſunt octo peccata mortalia.

Nego antecedens; quia eſt unica & totalis omiſſio, & omiſſio unius Horæ, eſt pars moralis integræ & completæ omiſſionis.

Suarius *de Relig. tom.2. lib.4. cap.25. num.19.* cenſet plures Horas omittere eſſe circumſtantiam aggravantem neceſſariò in confeſſione aperiendam; ſed non adquieſco; credo enim debere ſolum explicari illas, quæ differunt morali ſpecie.

DISPV-

DISPVTATIO CIII.

Qui teneantur privatim legere Officium Divinum ratione Religionis.

PRobavimus diſput. præcedenti omnes Sacerdotes (his Subdiaconos & Diaconos adnumerat opinio communiſſima) teneri ratione ſacerdotalis Ordinis ad lectionem Officii etiam privatam. Supereſt examinemus an præter hos etiam reliqui religioſi privatim legere teneantur.

ARTICVLVS I.

De Converſis & Novitiis.

1341. CONverſi Ciſtertienſes non tenentur recitare Canonicum officium nec privatim nec publicè. Patet; quia nec ſunt choro mancipati, nec voverunt Deo privatam aliquam lectionem: quod ſi detur Religio in qua Converſi voveant aliquas preces legere, tenebuntur ad illas ratione quarti voti, alias non; quia finis profeſſionis ipſorum non eſt contemplati aut legere, ſed operari, miniſtrare & ſervire. Ita Sotus & Sylveſter *verbo. Hora Can. num.3.* quos citat & ſequitur Laituelz *in Optica ſpeculo 58. Inſtruct.5.* Capitulum noſtrum Generale celebratum anno 1618. declaravit Horas Converſorum non inducere obligationem gravem: addidit tamen reum eſſe levis culpæ, qui omiſerit. Hoc ſecundum multa debet ſupponere, ut rationabiliter poſſit defendi. Eſſet enim verum ex hypotheſi, quòd dari poſſint ſanctiones leviter obligantes etiam ubi materia eſt gravis; & quod converſis poſſit indici moraliter horarum lectio. Verùm cùm certum ſit illos vi profeſſionis ſuæ non teneri lectioni ſed labori, cumque probabilius oppoſito non poſſe dari obligationem levem ubi materia eſt gravis, obligationis enim moralitas ſumitur à præcepto, & gravitas à ſolâ materiæ magnitudine, dicendum eſt ne venialiter quidem delinquere Converſum cùm non recitat ſuas Horas quotidianas: quod clarè convincunt rationes, quas in principio expendi.

1342. Novitios à fortiori abſolvo ab onere officii legendi; & quoad hoc ſubſcribo Soto, Sylveſtro, & Servatio de Laituelz jam citatis. Ratio eſt, quia ſicut de facto nondum ſunt Religioſi, ſed erunt, ſic etiam nondum tenentur ad communitatis onera, ſed tenebuntur; ergo quouſque vota emiſerint, non ſunt ſubjiciendi obligationi Horas Canonicas legendi.

Confirmatur utraque reſolutio, nempe nec Converſos nec Novitios teneri moraliter ad lectionem Horarum; quia potiori jure tenentur jam profeſſi; atqui hi non tenentur ſub culpâ: ergo nec reliqui. Minor conſtabit ex dicendis articulo ſequenti.

Aliqui putant Converſos teneri ſaltem ad alias preces & orationes recitandas, quæ communiter dici ſolent juxta mores & ſtatuta Religionis: ſed nec hoc verum judico, quia ſolùm tenentur orare ut reliqui Chriſtiani; profeſſio enim eos miniſterio & manuum operi mancipat, non orationi.

ARTICVLVS II.

De Monialibus, & de Religioſis nondum provectis ad majores ordines.

1343. SVppono non dari præceptum Antiſtitis Officium Divinum indicentis, quia Officii omiſſio, ſi fit contra Abbatis imperium, apud DD. Benedictinos eſt mortaliter peccaminoſa; Omnes enim Moniales & Religioſi Choriſtæ licèt nondum ad Ordines promoti tenentur ſub peccato gravi legere Canonicum Officium, cùm illud indixerit Abbas, juxta ea quæ ediſſerui ſuperiùs à *num.702.* cùm de Divino Officio, ſed quà præcepto diſputavi.

Ex hypotheſi quod Abbas illis non indixerit Canonici officii recitationem, eos *Prima ſententia* ad privatam lectionem obligat quoties non ſatisfecerint publicæ. Ita Aragon. a.2.*q 85.* Azotius *part.1.lib.10.c.6.q.1.* Bellochius *in praxi de caſ.reſerv. part 2.q.15.n.8.* Conradus *in Reſp.caſ. conſc.part.1.q.240.* Diana *de Horis can.reſol.1.* Emanuel Sà *verb. Hora can.n.1.* Gavantus *comment. in rubr. Miſſalis tom.2. ſect.1.c.4.n.10.* Graſſius *dec.parc.1. lib.2 c.50.n 6.* Gabriel *in 4. d 15. q 8. art.2.* Ioannes de la Cruz *in direct. conſc. part. 3. precept 3. art. 3. dub. 4. concl.1.* Leſſius *lib. 2. c.37.* Layman *in Theol mor. lib.4 tract.1.c 4.n.2.* Macignus *tract. de hor. can. c 13. n. 28.* Maldetus *in 22.tract. 10. c.2. dub 3.* Navarrus *c.25. n 97.* Paludanus *in 4. diſt.15. q.5. art.1.* Portel *in dub. reg. verb. Hora can. n. 3.* Rodriguez *tom. 2. q 10. art 8.* Sotus *lib.10. q.5. art.3.* Toletus *lib.2. c.2.*

Omnes hi authores in gravitate obligationis conveniunt, differunt tamen in hoc, quod Leſſius & nonnulli alii judicent poſſe Prælatos diſpenſare, quod alii negant.

1344. *Secunda ſententia* aſſerit non peccare mortaliter Religioſum qui bis terve omittit officiũ Divinum, modò id nec ex conſuetudine nec ex contemptu faciat. Ita Angelus *verbo Hora canonic.* §.10. Richardus ab ipſomet Angelo citatus, Petrus Aragonius *quæſt.83. art.11.* quibus à fortiori ſubſcribere debet Hieronymus Rodriguez ſtatim citandus, quibus & ipſe ſubſcribo licèt cum benigniore latitudine, ut ſtatim videbimus. Diſplicet tamen, quod ab his authoribus additur, nempe peccare illos venialiter, qui bis aut ter Horarum lectionem intermittunt, & peccare mortaliter ſi ſæpiùs faciant. Diſplicet inquam, quia Officium Divinum materia gravis eſt, & ideò nequit obligare ſub levi: prout oſtendi *num.42.* Non placet iterum, quia quod ſemel fit ſine peccato gravi, ſi ſæpiùs repetatur eo modo quo priùs, non erit culpa gravis: ergo ſi ſemel poteſt omitti Officium Divinum ſine mortali culpa, cur non poterit ſingulis diebus eo modo omitti quo eſt omiſ-

ſum

Digitized by Google

ſum primâ die? ergo in tali caſu omitteretur quotidie ſine culpa mortali.

1345. Dices. Poteſt Petrus bis aut ter auferre aſſem unum à proximo invito ſine culpa gravi, non tamen id poterit facere centies. Ergo ſimiliter licèt poſſit bis aut ter Divinum officium omittere ſine culpa gravi, peccabit mortiferè ſi centies faciat.

Reſpondeo hanc inſtantiam fundari in natura reſtitutionis, quæ hic locum non habet. Non poteſt Petrus centies aſſem auferre ab invito, quia tenetur ad reſtitutionem, & centum aſſes poſſunt eſſe materia gravis, quam reſtituendi obligatio reſpicit. Verùm alia ratio eſt quoad officium Divinum, non enim teneris cras legere, quæ hodie omiſiſti; ergo officii materia ex multiplicatione non creſcit, nec coaleſcit in unum; non enim reſultat una omiſſio centum officiorum, ſed remanent centum omiſſiones diſparatæ.

1346. Maneat igitur integrum juniores non teneri ad officium Divinum, aut ita quotidie teneri, ut ſi ſemel omittant, etiam graviter peccent. Huic aſſerto lucem dabunt ſubjectæ concluſiones.

RESOLVTIO I.

Iuniores ſi tenentur legere privatim, graviter tenentur. Patet conſequentia; quia materia eſt magna, & in magna intelligi non poteſt levis culpa. Eſſe materiam magnam conſtat, quia aliàs nec Sacerdotes graviter obligarentur.

RESOLVTIO II.

Si tenentur legere privatim, debent quotidie legere; & ſi ſemel omittant, peccabunt mortaliter. Conſtat ex his quæ diximus.

RESOLVTIO III.

Si tenentur, aliquo titulo tenentur. Patet; quia omiſſio Divini officii aut eſt mala ex ſe, aut quia interdicta. Primum dici non poteſt, inde enim ſequeretur omnes ſeculares & quotquot officium Divinum non recitant peccare mortaliter, quod eſt abſurdum. Quod ſi ſecundum dixeris, oſtende legem indicentem junioribus ut Canonicum officium legant.

1347. Leſſius *lib. 2. cap. 37. dub. 9. num 49.* aſſerit Religioſos non initiatos ſacris teneri ad lectionem Horarum, difficile tamen eſſe diffinire quo titulo obligentur. *Difficultas eſt*, ait, *quo jure teneantur* Ergo ſine difficultate aſſeritur eos habere gravem obligationem, & difficultas tota in eo conſiſtit, ut ſciatur titulus unde profluat gravis illa obligatio. Sanè imprudens forem, ſi aſſererem obligationem ratam ex jure incognito. Si difficile eſt cognoſcere quo jure illi teneantur privatim recitare, herculè difficilius erit cognoſcere utrùm teneantur; cognitio enim obligationis procedit ex certiſſima & evidenti cognitione juris aut facti, hoc eſt, legis aut conſuetudinis. Lex debet evidenter cognoſci; quia ſi hæc eſſet tantùm probabilis, obligatio quæ ex illa dimanaret, probabiliter negari poſſet.

Quæramus ergo titulum, qui Monachos obligat; cum bene examinemus, ut poſteà ex eo in notitiam obligationis deveniamus; Apoſtolo enim (*Roman. 4. 15.*) teſte, ubi non eſt lex (formalis aut virtualis) prævaricatio eſſe non poteſt: quia ut bene ait Villalobos in ſummæ tom. 1. tract. 24. dub. 9. num. 8. *A mi ſe me haze riguroſo condenâr à nadie à pecado mortal no ſiendo el derecho muy claro.* Hoc eſt, *Me judice ſummus eſt rigor condemnare quempiam de peccato mortali, ubi jus non fuerit valde clarum.* Ecce, & bene conſidera, ut peccati gravis aliquem arguas, non ſufficit lex dubia; quia favores ſunt ampliandi, & libertas eſt favor. Nec etiam ſufficit probabilis lex; nam ſi jus ſit tantùm probabile, probabiliter poterit reus excuſari. Opus eſt ut jus ſit *valde clarum*, hoc eſt tam evidens, ut non poſſit probabilem exceptionem pati.

RESOLVTIO IV.

1348. *Iuniores non tenentur ſub culpâ legere privatim, ratione profeſſionis.* Eſt contra Hieronymum Rodriguez *in comp. quæſt. regul. reſol. 98. num 5.* Probatur ſatis clarè: quia ratione ſuæ profeſſionis deputantur officio publico non privato: Choriſtæ igitur (ipſa nomenclatura præ ſe fert) tantùm debent in choro ſatisfacere officio Divino: ergo illud privatim legere non tenentur ratione profeſſionis. Vel, ſi quis aliter ſenſerit, rationem afferat, cur teneatur ex vi profeſſionis legere privatim qui choro non interfuit, non verè privatim operari, qui non interfuit communi manuum labori: nec privatim comedere aut ludere, qui ſe à refectione & recreatione communi abſentavit. Certè neminem in hoc caſu teneri privatim laborare, comedere, aut ludere manifeſtius eſt, quàm ut debeat probari: ergo ea quæ monachus in communi non fecit, reſumere non tenetur in particulari: ac proinde qui in choro communi officium non legerit, non tenebitur legere privatim.

RESOLVTIO V.

1349. *Choriſtæ Benedictini juniores non tenentur ſub culpâ legere privatim, jure Regulæ.* Patet; quia licèt Regula *capit. 50.* indicat privatam lectionem, hæc ſanctio fortaſſis non obligat juniores: & ut obliget, ipſa ſicut & omnes aliæ regulares non obligat in interiori foro, juxta ea quæ diximus *lib. 1. diſp. 7.* In Regula noſtra non dantur moralia præcepta, ſed ſolummodo præceptibilia: idcirco junior Benedictinus teneretur privatim legere & quidem ſub gravi culpa ſi accederet præceptum Abbatis. Ita ſuperius *num. 703.*

Conſultò illud *fortaſſis* poſui, reperio enim Eugenii IV. Diploma cujus memini num. 1286. quod debet curioſus Theologus attentè legere. Verba ſunt hæc *num. 14. Item quòd Capitulum Provinciale poſſit ordinare, quo modo dicant Officium Fratres Converſi, & Monachi, qui non ſunt in ſacris* (puta, *concedimus*) *cum de utriſq;* (nota bene) *nihil in dictâ Regulâ (S. Benedicti) exprimatur.* Quæ quidem verba fortiſſima ſunt, nec video quomodo poſſint aliter eludi quàm arguendo de ignorantiâ Pontificem qui Diploma con-

 ceſſit,

ceſſit, Abbates omnes, qui acceptarunt: quod, an velis vel poſſis facere, tu videris.

RESOLVTIO VI.

1350. *Non obligantur jure ſuſtentationis.* In hoc differunt Religioſi à Canonicis. Hi recipiunt ſtipendia ut choro interſint, Religioſi non item. Religioſo dantur neceſſaria, non quia legit, ſed quia eſt filiusfamilias cui dari debent alimenta, imò quia profeſſus eſt ſolennem paupertatem, quam ſervare non poterit ſi præcisè neceſſaria non ſubminiſtrentur. Imò multi ſe judicant melioris conditionis cum ſubſunt tyranno, quàm cùm patri. Nam cùm Abbas negat neceſſaria, paupertatis votum mitiùs obligat: nullus enim potuit vovere carentiam veſtis aut alimenti neceſſarii.

Tædet me legere & audire aliquos de Religioſis minùs ingenuè diſputantes, & legendi obligationem eruentes ex precio alimentorum. Hoc ſi foret verum, ſatis vili precio, & miſero præmio Monachi ſummum onus ſuſciperent. Oſtendant tamen, obſecro, adverſarii, in quo archivo viderint talem Monaſterii & Fundatoris conventionem: & quouſque hanc oſtendant, non tenemur adquieſcere.

1350. b. Vt id meliùs percalleas duo mihi ſunt oſtendenda. Primum Fundatores non dediſſe fundos aut reditus cum illo onere, ſecundum noſtra monaſteria vix habere aliquos Fundatores.

Vt primum oſtendam, ſuppono eleemoſynam ſecundum ſe eſſe Deo gratam, & poſſe dari cum obligatione orandi, & ſine illa. Sine illâ quidem ſæpe, nam cum occurrenti mendico ſtipem donas, non oneras obligatione legendi roſarium pro te, aut aliâ ſimili. Cùm ita traditur eleemoſyna ut recipiens ad aliquid præſtandum teneatur (aliquibus de ſimonia eſt ſuſpecta, non mihi) debet claris verbis & conditionibus tradi, ita ut ille, qui recipit, ſciat ſe illam recipere non gratis, ſed cum onere: hoc eſt, clariùs loquendo, ſe non recipere eleemoſynam, ſed ſtipendium. Hanc ergo claritatem debet eruere ex Fundatorum donationibus, qui voluerit illam obligationem propugnare. Vt erueris: Fundatores non erexerunt Monaſteria, ut officium legeretur privatim ſed publicè.; ergo non ut commendarentur Deo privatim ſed publicè. ergo ex fundatione malè omnino ſuadebitur obligatio privata. ¶ Hinc patet vigere apud Benedictinos inter alias virtutes maximè gratitudinem: ſemper orant, ſemper celebrant pro Fundatoribus & Benefactoribus, tametſi non teneantur ex contractu, ſed ſolummodo titulo decentiæ, quæ non poteſt obligare mortaliter.

1350. c. Vt ſecundum oſtendam, initia noſtrorum Cœnobiorum proponam: & monſtrabo creviſſe illa Religioſorum diligentiâ. Monaſterium Dunenſe ante viginti annos erat reædificandum Brugis, quod & aliqui impedire volebant titulo fundationis, & R.mus D. Bernardus Campmans generosè conceſſit, ut unuſquiſque caperet quæ dederat, nec quidpiam ab aliquo mortali captum: nam illa, tametſi opulenta communitas, labore & bonis Religioſorum paulatim accrevit, ita ut Fundatorem vix habeat. Antuerpienſe S. Salvatoris Cœnobium fundatur à Petro Pot, viro ſancto: at jam Hollandi bona illa poſſident, & Religioſi viſitant ex bonis hæreditate aut induſtriâ adquiſitis. Quod ipſum de Specioſâ-valle & aliis multis, quæ cognoſco, poſſem certò affirmare.

RESOLVTIO VII.

1351. *Nullo præcepto juris communis aut particularis ad onus tale obligantur.* Patet; quia contrariæ ſententiæ aſſertores hac viâ non procedunt: ſciunt enim nullum ſe poſſe aſſignare. Sola igitur conſuetudo remanet, ex qua hæc obligatio ſit declaranda.

Caietanus dubitat, an de facto ſit talis conſuetudo, item Medina Complutenſis *codice de orat. tract. 6.* Armilla *verb. Hora can.* Alfonſus de Caſtro *lib. 1. de leg. pœn. cap. 8.* Vega *in ſumm. tom. 1. cap. 128. c. 7.* Villalobos *in ſumma tom 1. tract 24. dub 9.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. concluſ. 6. diſput. 2. numero 11.* & apud eum viri docti & pii.

1352. Ego verè de aliis Religionibus judicare non poſſum, nec qualis apud eas ſit hæc conſuetudo declarare: video viros doctiſſimos conſultos de jure Ciſtertienſi miſerè aberrare: quia externi nec mores noſtros nec leges ſufficienter noverunt: idcirco ne cæcus de coloribus diſputem, de aliarum Religionum ſtatutis & obligationibus libenter dubito, magiſtrum non ago libenter. Ergo quidquid ſit de aliis Ordinibus, in Ciſtertienſi, cujus plurima vidi monaſteria, & cum Monachis Regionum diverſarum egi, atque de hac conſuetudine ſæpiuſculè conſului, reperio conſtantem atque perennem eſſe: quia vix tres vel quatuor in ampliſſimo ordine audivi, qui de ea re dubitarent. Ideo intrepidè affirmo apud Ciſtertienſes eſſe conſtantem conſuetudinem privatim legendi.

1353. Si aliarum Religionum juniores non habeant conſtantem legendi conſuetudinem, erunt melioris conditionis quàm Ciſtertienſes: ſi habeant, ſuberunt eidem reſolutioni.

1354. Suppoſitâ nihilominus antiquâ & conſtanti conſuetudine, adhuc remanet quæſtio, Vtrùm hæc obliget ſub culpa gravi: non enim quævis avita conſuetudo habet vim legis, ſed ſolum illa quæ legitimè & non per errorem eſt introducta: nam, prout optimè notat citatus Villalobos, ut conſuetudo obliget, debet introduci non per ignorantiam à credentibus ſe eſſe obligatos, ſed à cognoſcentibus ſe non eſſe obligatos, potentibus & volentibus ſe obligare graviter. Verùm Choriſtæ veteres tali animo recitaverint extra chorum, Deus ſcit, nos neſcimus, ac proinde qualiter introducta ſit hæc conſuetudo, ignoramus. Si igitur

RESOLVTIO VIII.

Conſuetudo hæc non obligat ſub culpa gravi. Probo illam exemplo: nam videtur prioribus illis ſæculis ſolere officium extra chorum omitti, nam B. Bertramus (hiſtoriam ad longum recenſet Chryſoſtomus Henriquez in Monologio

logio 4. Iulii) erat grangiarius, & die Aſſumptionis Dominæ petiit licentiam ut ſuam grangiam adiret, ne lectiones in choro, quæ aliquam continebant doctrinam ſibi ingratam, audiret. ergo ipſe non erat extra chorum recitaturus. Patet conſequentia. Quoniam, ſi eſſet recitaturus, non conſequeretur intentum, privatim enim omnia illa legeret, quæ in choro noluerat audire.

Si dicas B. Bertramum non omiſiſſe officium ſed mutaſſe, dices quod probare non poteris, omiſiſſe enim ex hiſtoriâ conſtat: utrùm aliud ſubſtituerit non conſtat. Manet igitur illam legendi privatim conſuetudinem ita fuiſſe receptam, ut eâ non obſtante potuerit ſanctus iſte Grangiarius omittere lectiones aut fortè officium ſine culpâ, aut ſaltem ſine mortali.

Confirmatio ipſiſſimam Reſolutionem ratione efficaciſſimâ, quâ utitur ipſe Villalobos: nempe. Ad introducendam conſuetudinem, quæ habeat vim legis, neceſſaria eſt in introductoribus authoritas: atqui pueris, imberbibus, & fœminis nullus dedit talem authoritatem: ergo vix poſſunt introducere conſuetudinem, quæ habeat vim legis.

1355. Hanc rationem roborat & confirmat alia, ſed pro Religioſis Ciſtertienſis Ordinis tantummodo. Majori pollebant authoritate, majori judicio, diuturniore experientiâ Seniores noſtri, quàm juniores: atqui conſuetudo quæ ab ipſis introducta eſt de recitandis officiis B. Virginis & Defunctorum, non habet vim legis graviter obligantis, ut Capitulum Generale diffinivit anno 1618. ergo nec conſuetudo recitandi privatim.

1356. Expendo ulterius. Conſuetudo recitandi officia parva non habet vim legis moralis graviter obligantis: ergo vel quia introducta eſt per errorem, vel quia introducta eſt à non habentibus animum ſe graviter obligandi.

Si primum dicas, occurro ſtatim. Magis obnoxii ſunt errori & ignorantiæ pueri & mulieres, quàm docti & ſenes: atqui ſecundùm te conſtat Seniores, aliàs doctos & in regulari re bene verſatos, conſuetudinem legendi officia parva per errorem introduxiſſe & continuaſſe: ergò à fortiori dicendum eſt imberbes pueros, & mulieres per errorem introduxiſſe conſuetudinem recitandi privatim: legebant igitur extra communitatem abſque animo ſe obligandi, ſed credentes ſe jam eſſe obligatos.

1357. *Si ſecundum dicas*, etiam favebis meæ reſolutioni. Superiorum exemplum componit mores inferiorum. unde de ſæcularibus Poeta neſcio quis, *Regis ad exemplum totus componitur orbis*, & de religioſis etiam alter, *Præſidis exemplo Monachus componitur omnis*: Præſumendum igitur non eſt in monaſteriis noſtris fuiſſe mores irregulares, maximè priſco illo tempore, quod in recentiorum opinione fuit aureum. Ergo nihil agebant juniores, niſi quod communis Monaſterii regula & Majorum hortabantur exempla; ſic enim *Capite 7. Gradu 8.* diſponitur. Atqui Majores & Seniores introducebant conſuetudinem legendi officia parva ſine animo obligandi ſe graviter: ergo juniores fuerunt Seniores ſuos imitati; ac proinde introduxerunt conſuetudinem legendi privatim ſine animo obligandi ſe ad peccatum grave.

1358. Probo reſolutionem efficaciùs. Cùm non ſciamus certò qualiter introducta ſit hæc conſuetudo, ſupereſt ut in hac materia aut philoſophemur probabiliter, aut ſaltem dubitemus: ſi philoſophamur probabiliter, juniores ab omni morali obligatione abſolventur, quia ad hoc mera probabilitas ſufficit. Si verò dubitamus, etiam debent abſolvi: quia ſecundùm Suarium *lib. 7 de legibus, cap 15. num. 15.* Ludovicum Macratium *tom. 1. in ſumm. D. Thom. tract. de legib. diſput. 15. lect. 2 num. 3.* & Dianam *tract. de leg. reſol. 30.* & iterum *part. 4 tract. 3. reſol 58.* dum ambigitur an conſuetudo introducta ſit animo ſe obligandi, an ex mera devotione, præſumendum eſt non eſſe obligatoriam.

Maneat igitur liquidum Religioſos juniores Ordinis Benedictini nondum ſacris initiatos non teneri ad lectionem privatam; quibus Ordinum aliorum juniores adjunge, qui non vi expreſſæ legis, ſed conſuetudine ad talem lectionem obligari dicuntur.

1358 b. Hanc ſententiam tuetur Alfonſus de Caſtro *lib 1. de legib. pœn. cap. 8.* quam ſine aliqua limitatione probabilem judicat Vega *in ſumma tom. 1 cap. 128. caſ. 7.* & Hieronymus Rodriguez *in compend. quæſt. regul. reſol 98. num. 5.* Servatius Lairuelz *in Optica regul. ſpeculo 58. inſtruct. 4.* inſinuat Villalobos: non enim poteſt nobis non ſubſcribere, qui docet oppoſitam ſententiam eſſe rigidam, & habere authores qui Choriſtas de culpa gravi arguant ex jure, quod non eſt valde clarum.

1358 c. Nota tamen obiter Servatium Lairuelz *in Catechiſmo* hanc opinionem retractaſſe. Sed ſi bene expendas, palinodia illa nullius eſt roboris, quia violenter reſilit, ut conſtat bene ſpeculanti. Aſſeruerat *in Optica citato loco* dari apud DD. Præmonſtratenſes immemorialem conſuetudinem non legendi antequam ad majores ordines promoverentur: ergo aut non debet negare ſe vidiſſe hanc conſuetudinem, aut debet dicere ſe loquutum contra mentem: quod non ſolùm docto & religioſo, ſed etiam ingenuo homine eſt indignum.

RESOLVTIO IX.

1358. d. *Monialis, aut junior Religioſus, cui Abbas in virtute obedientiæ præceperit legere officium Canonicum, ſi id omittat, aut notabilem ejus partem, peccabit mortaliter.* Patet ex his quæ dixi ſuperiùs *num. 703.* omittere dicitur, qui nec legit publicè nec privatum.

DVBIVM I.

1359. e. Poſtulas, an contra noſtram Reſolutionem militet Definitio Patrum illorum Ciſtertienſium, Germanicæ Congregationis Antiſtitum, qui anno 159[illegible]. Comitia in Bavariâ celebrarunt, pronuntiaruntque ſequentem legem.

Quib-

Digitized by Google

Quilibet Religioſus Ordinis noſtri ex Regulâ & ipſius Ordinis præceptis, tum etiam requirentibus piorum fundatorum eleemoſynis quibus ſuſtentatur, ac ratione ordinum quibus eſt inſignitus, ad quotidianam illam divini officij perſolutionem tenetur: proinde quando in choro vel extra ipſum fuerit, ſedulò caveat, ne quid de eo omittat, quod integrè Deo, Eccleſiæ & Monaſterij benefactoribus de jure debet. Qui enim accipit beneficium, præſtare tenetur officium.

1358. f. Reſpondeo hæc verba debere exponi disjunctivè, & ſi ſic exponantur non militant contra noſtram ſententiam: quod ſi, ut copulativè intelligantur, adhuc velis, non contendam. Dicam illos in ſuo ſenſu prudenter abundaſſe, eorumque ſententiam non aſſeri à me eſſe improbabilem, adeoque prudentiſſime in tabulas potuiſſe redigi & legibus ferendis ſervire.

DVBIVM II.

1358. g. Inquitis, Quid debeamus reſpondere Caſſinenſibus, qui in expoſitione Capitis XVIII. ſic inquiunt. *Pater noſter ſanctiſſimus Benedictus, nullum ex Monachis excipit à Divino officio dicendo: Ideoq; ordinamus, quod quilibet Monachus profeſſus officium dicat, etiamſi non ſit in ſacris.*

Reſpondeo me *num* 1349. oſtendiſſe fuiſſe Eugenium IV. in eâ ſententiâ, quæ docet S. Patrem nihil inſtituiſſe circa juniorum lectionem. & quidquid ſit de hac Eugenii ſententiâ illo capite XVIII. hanc materiam à Legiſlatore non tangi certum eſt. unde dico D. Benedictum neminem excipere à Divino officio ſolenni & publico, adeoque etiam juniores hoc ſtatuto Caſſinenſium obſtringi, quia Regulâ non obſtringebantur. Vel ſunto obſtricti regulariter. nihil contra noſtram reſolutionem: quia regularia non obſtringunt conſcientias, ut ſæpiſſimè probatum eſt.

DVBIVM III.

1359. Fratri N. conceſſit Abbas licentiam *primò* ut ſemper omitteret officium Marianum & Defunctorum: *ſecundò* ut diebus ferialibus omitteret officium Canonicum: *Petitur*, Vtrùm teneatur legere diebus feſtivis. Videtur quod ſic: Quia exceptio firmat regulam in contrarium: ergo qui diſpenſat ne legat diebus ferialibus, videtur jubere ut reliquis legat.

Reſpondeo tamen *primò* Abbatem illum potuiſſe diſpenſare in officiis parvis: obligant enim ſolùm in foro exteriori, ut dilp. ſeq. explicabitur. *Addo ſecundò* potuiſſe diſpenſare in officio Canonico etiam ex hypotheſi quod Religioſi juniores teneantur graviter. *Cæterùm* ex diſpenſatione in una re malè infertur præceptum reliquatum. An qui concedit licentiam ut te abſentes à Veſpetis, cenſendus eſt tibi ſub obedientia indicere ut Completorio interſis? Minimè, quoniam cùm diſpenſatur in aliquo, juris quoad hoc ceſſat obligatio, reliquis in priſtino ſtatu remanentibus. Ergo Prælatus qui diſpenſat ut junior non legat ferialibus diebus, non eſt cenſendus præcipere ut legat feſtis, ſed obligationem hanc relinquere in priſtino ſtatu.

DISPVTATIO CIV.

Vtrùm officii Beatiſſimæ Virginis Mariæ, & Defunctorum privata lectio DD. Ciſtercienſes obliget ſub peccato mortali.

1360. MVlti aſſeruerunt, plures dubitarunt: ſed jam ſcrupulus eſt ſublatus declaratione Generalis Capituli celebrati Ciſtertii anno 1618. ubi Ciſtercienſes Abbates unanimi conſenſu diffinierunt non obligare ſub mortali.

Convenerunt in hoc Capitulo Viri doctiſſimi & graviſſimi tot, tanti, ut vix aliàs Generale Capitulum à tam illuſtribus Patribus credatur celebratum.

Hæc Capituli Generalis declaratio doctiſſima vix cognoſcitur in Hiſpania: nec miror, quia inter Hiſpaniæ & Galliæ Religioſos nulla eſt communicatio: ideò pleriqne Hiſpani declarationem hanc ignorant, licèt ab aliquibus annis ſic data.

1361. Verùm hanc Generalis Capituli reſolutionem adoriri quis poſſet hoc argumento. Vel Capitulum definivit ſpeculativè particulares non teneri privatim legere hæc officia: vel conceſſit practicè, ut (quidquid ſit de præterito) in poſterum non obligarentur. Neutrum potuit facere: ergo. ¶ Quod non potuerit nos abſolvere à recitandi onere, ſatis clarè probatur. Quia nos aliàs obligatos vel abſolveret authoritate propriâ vel Pontificio privilegio: illa non ſufficit, hoc non habet: ergo hujuſcemodi conceſſio eſt nulla. Quod authoritate propriâ Capitulum non poſſit diſpenſare in officio Divino ſi ſubſit obligatio (ſi hæc deficit, diſpenſatione non eſt opus) inde colligo, quòd nunquam præſumet diſpenſare in Canonico, ut omnibus notum. Ergo ſi Canonici & Mariani officii æqualis eſſet obligatio, poſſet æquè diſpenſare in utroque: atqui in utroque non poteſt: ergo in neutro. Quod autem privilegium non habeat, cujus virtute ab officiorum parvorum lectione abſolvat, certiſſimum eſt: quia licèt particularium Antiſtitum privilegia ſecreta eſſe ſoleant, privilegia Generalis Capituli latere non poſſunt. Oſtendunt aliqui diploma conceſſum à Iulio II. anno 1437. in quo committitur Abbati Generali & Capitulo omnia alterare, invertere & modificare exceptis ſubſtantialibus Regulæ, & ex illo ſic argumentantur. Officium B. Mariæ & Defunctorum non ſolùm ad ſubſtantialia Regulæ non pertinent, ſed neque ad ipſam Regulam: ergo in dictis officiis poteſt Generalis & Capitulum validè diſpenſare, Verùm hæc ratio non urget, quia diploma illud Pontificium non eſt conceſſum Comitiis Generalibus, quæ aguntur

Digitized by Google

tur Ciſtertii, ſed Provincialibus, quæ ab Abbatibus Hiſpanis nunc in Monaſterio de Palaçuelos prope Valleſoletum celebrantur. Vel eſto conceſſum ſit utrique Capitulo (multi enim contendunt quæ conceduntur uni membro, toti eſſe corpori conceſſa) nondum reperiam potuiſſe Capitulum Generale diſpenſare, nam Pontifex hoc Privilegium conceſſit iſtis verbis. *Vt dicti Religioſi eò quietiùs & liberiùs fervori devotionis & ſanctæ contemplationi intendere valeant, volumus ac ipſis motu & authoritate ſimilibus concedimus, quod Abbas Reformator dictæ Obſervantiæ pro tempore exiſtens & Provinciale Capitulum hujuſmodi, ſalvis ipſius Ordinis Ciſtertienſis Regulæ ſubſtantialibus, quæcumque circa Regulam & Obſervantiam prædictam occurrentia, ambiguitates obſcuritates & dubia declarandi, dilucidandi, interpretandi & diſpenſandi plenam ...... & liberam authoritate apoſtolicâ habeant facultatem & etiã poteſtatem.* Igitur ex Pontificis mente, non poteſt in contemplatione, ſed in aliis in ordine ad contemplationem diſpenſari. cùm ergo contemplationis nomine Divinum officium intelligendum ſit (agitur enim de contemplatione externâ & vocali, nam de occultis Eccleſia non judicat) quî in Mariano, quod etiam Divinum eſt, poſſit Generale diſpenſare Capitulum non penetro. Et noto obiter illud Iulij Diploma dici conceſſum anno 1437. ſed hunc errorem eſſe deſumptum à Chryſoſtomo Henriquez, qui ſic, *Privilegium XVII. conceſſum Iulio Papâ II. anno 1437.* cum tamen diploma ipſum claudatur his verbis, *Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1506.*

1362. Reſpondeo tamen breviter, Capitulum Generale celebratum Ciſtertii non habere authoritatem ordinariam aut delegatam à Pontifice, cujus virtute poſſit Monachos abſolvere ab obligatione recitandi: ac ea propter aſſero decretum Generalis Capituli anno 1618. promulgatum, non fuiſſe diſpenſationem practicam, ſed ſpeculativam diffinitionem. Non concedit Capitulum, ut non recitent privatim parva officia Monachi aliàs obligati: ſed declarat nunquam fuiſſe ſub gravi culpa obligatos ad ea recitanda. Vt hanc declarationem penitùs intelligas aſſerta ſubſequentia expendito.

Primum. *Aliud eſt propoſitionem eſſe certam, aliud eſſe probabilem.* Patet; quia in veritate & certitudine nulla eſt mutatio; in probabilitate eſt continua. Opiniones multæ, quæ olim judicabantur temerariæ, evaſerunt jam probabiles; & exoleverunt plurimæ, quæ olim probabiles erant.

Secundum. *Homo non tenetur ſequi verum, ſed probabile.* Conſtat ex dictis *diſp 6.*

Tertium. *Generalis Capituli declaratio non habet certitudinem & infallibilitatem.* Patet; quia ejus declaratio non eſt diffinitio Pontificia, ſed prudentum virorum reſolutio, determinantium rem quæ aliter ſe poteſt habere, ac forſan aliter ſe habet.

Quartum. *Hæc declaratio habet maximam probabilitatem.* Quis enim negare poterit, ducentorum aut plurium Antiſtitum authoritatem eſſe magni momenti? omnes fuerunt ſenes, plures doctiſſimi, nonnulli ad Lauream Doctoralem promoti; ergo ſufficiunt ad probabilem opinionem faciendam. Hic rurſus obiter notandum: communem eſſe omnium ſententiam, nunquam fuiſſe congregatos Ciſtertii Viros tam graves & doctos quàm anno illo 1618. nec unquam in noſtro Generali Capitulo tam gravi negoria fuiſſe determinata. Hoc dixi, ne quis crederet Patres in hac reſolutione leviter proceſſiſſe.

Quintum. *Probabilior eſt hæc pars, quàm contraria.* Demonſtratur. Dubitabant univerſi, utrùm teneremur ad hæc officia ſub mortali: nullus opinabatur, quia nullus agebatur ratione, ſed mero dubio. Si qua apparebat obligatio, erat ex conſuetudine. Petimus qualiter hæc fuerit introducta. Non debebat hoc ab exteris aut peregrinis peti aut inquiri, quid enim hi ſciunt de noſtris moribus, præcipuè antiquis? Petendum igitur erat à noſtris Religioſis; nec à junioribus, ſed à Majoribus & Senibus. Prudenter ergo proceſſit Ordo, cùm Majores & Seniores Antiſtites conſuluit Comitia celebrantes. Conſulti Abbates, qualiter hæc conſuetudo introducta eſſet, Reſpondent non obligare ſub mortali, hoc eſt, hanc conſuetudinem proceſſiſſe à mera devotione. Reſolutio igitur Generalis Capituli probabilior eſt contrariâ, utpote facta à doctioribus & dignioribus viris.

Sextum. *Impoſſibile eſt, quòd hæc ſententiâ aliquando ſit probabilior contraria.* Licet evidentiſſimè. Nam in his quæ pendent à traditione, antiquiores majorem habent authoritatem quàm recentiores; hi enim aut nihil ſciunt, aut ſi quid ſciunt, à majoribus acceperunt. Atqui majores noſtri in Capitulo congregati declarârunt, quomodo hæc conſuetudo fuerit introducta, & deinde perennaverit, contrarium non vidimus; illis ergo credere debemus, quia hujus conſuetudinis origini propinquiores fuerunt. Quiſquis igitur contra Seniorum noſtrorum declarationem aliquid in hac materia aſſeruerit, cenſendus eſt temerarius.

Septimum. *Hæc declaratio non ſolùm eſt probabilior contraria, ſed & habet aliquod genus evidentiæ ſeu certitudinis moralis.* Probatur. Eſt mihi moraliter certum exſtare etiamnum illam Græciæ metropolin, quæ Conſtantinopolis vocatur, ſed unde mihi talis certitudo? non aliunde, quàm quòd cùm variis egerim, qui illam ſe vidiſſe aſſererent; & nullum audierim, qui ſe diceret ſcire, dirutam eſſe. Sic ſimiliter mihi moraliter certum eſſe dico, hanc conſuetudinem privatim recitandi parva officia fuiſſe introductam à non habentibus animum ſe obligandi graviter; quia Seniores & Majores noſtri, quibus hæc veritas meliùs potuit eſſe nota, id anno 1618. unanimi conſenſu affirmârunt; neminem vidi qui aſſerat ſe contrarium ſcire. Hanc certitudinem confirmat Ciſtertienſis Ordinis ſolicitudo, quæ acta Capituli ſemper à Catholica Sede fecit confirmari. Confirmatio autem Pontificis non poteſt non addere ſecuritatem.

NOTA.

1363. Ex hac declaratione conſtat Majores noſtros noluiſſe introducere conſuetudinem, quâ obligarentur legere parva hæc officia ſub peccato mortali: voluiſſe tamen

ſe obligare ſub veniali. Sed hæc ultima voluntas eſt inefficax; quia etſi voluerit, non potuerunt, cùm non ſit poſſibilis obligatio levis, ubi materia eſt gravis. Vide *num. 42 num. 96. & num. 799.* Marianum autem officium & Defunctorum gravem materiam continent, ut ex ſe patet. Eſto igitur liquidum hæc duo officia nedum ſub levi culpa Dominos Ciſtertienſes obligare.

1363. b. *Petis*, Vtrùm hæc declaratio faveat etiam Hiſpanis, qui credunt ſe non eſſe ſubditos Generali Capitulo, ut ſunt alii noſtri Ordinis Religioſi.

Reſpondeo, id non obſtare, quo minùs illis hæc declaratio proſit: quia hæc non eſt diſpenſatio practica, ſed ſpeculativa Reſolutio ſeniorum & doctorum Abbatum; & hæc ſubditis & non ſubditis favet; Hiſpani enim non introduxerunt novam conſuetudinem, ſed continuarunt antiquam, quæ in Ordine erat ante Reformationem; hanc ergo declarant Patres fuiſſe introductam à non habentibus animum obligandi ſe ſub mortali.

D. MANRIQVI

De Officio Mariano ſententia.

1364. Multa Deo debet quicumque homo; plura tamen, qui excellentiſſimos Magiſtros ſortitur; & quoniam ego ſummos, ſumma debeo. In Mathematicis habui D. Laurentium Caramuel, cujus Ephemerides cum commendatione leguntur; ejuſque in meâ Bibliothecâ manuſcriptâ conſervo multa opera ſub hoc diſticho:

Hunc Natura Patrem, dedit hunc Fortuna Magiſtrum;
Prima mihi multum, plura ſecunda dedit.

In linguarum inſtitutione Illuſtriſſimum Ioannem Efronitam, Maronitam natione, Montis-Libani Archiepiſcopum; virum omninò Magnum; oppreſſum tamen æmulorum potentiâ in cauſâ montis Granatenſis, quem Sanctum nominant, cujus laminas fuit interpretatus, putabatque non eſſe ſanctarum reliquiarum indices, ſed cujuſpiam Mahometani ibi ſepulti pugillares. [Rem alii examinent, aut examinaverint; ego enim ſub illud tempus puellus non poteram mihi perſuadere Arabicam linguam ab illo, qui illam cum applauſu docebat, ignorari; ſcitique ab aliquibus, qui, qui vix Hiſpanè auderent, & nihilominus volebant zelo indiſcreto illa oſſa in altaria protrudere.] Habui in Theologicis Profeſſorem, nomine & ſcientiâ Angelum, nobilitate Manriquum, Ordinis noſtri apud Hiſpanos Generalem, tunc Theologiæ Moralis, poſteà Scholaſticæ Primarium Lectorem, jam Pacis-Iuliæ Epiſcopum, ingenio fortiſſimum, ab infantia in arenâ litterariâ inſtitutum, cujus florido ſtylo cathedræ & ſuggeſta multum debent. Hunc amo, veneror: & quia ipſi debeo quod theologicè audeam, viderer ingratus, ſi in hoc loco doctrinam ejuſdem non proponerem, cum noſtræ contraria videatur.

Ipſe igitur Annalium Ciſtertienſium Tom. I. anno MCIII. Cap. III. ſic inquit.

1364. b. SVPEREST DE OFFICIO B. VIRGINIS, quod hac eâdem occaſione temporeque, à noſtris Patribus admiſſum, ſunt qui exiſtiment; quaſi notæ perennis ſervitutis, perenni etiam obſequium reſponderet: & qui ſe habitu Mariæ matris mancipia profitebantur, exhiberent obſequio. Nos in hâc re duo certa comperimus: alterum eſt, ipſius penſi antiquitas, ab Ordinis initio perſolvendi; [*imò ſub initium fuit interdictum, & vix poſt ducentos annos ab exordio Ciſtertij in choro permiſſum.*] alterum, nunquam interrupta continuatio, ad nos uſque producta; neque inter varios cæterarum rerum caſus, occaſuſque imminuta, [*Anno 1542. fuit diminuta lectio in Hiſpaniâ*] aut deficiens, ſed ſemper creſcens. Vtrumque breviter in hoc Capite explicabimus; poſteriùs in ſequentibus etiam inveniemus.

1364. c. Officium parvum B. Mariæ Virginis ante natum Ciſtertio, præveniensque, inde nobis fatendum eſſe apparet, quod in Concilio Claromontano, ſub Vrbano II. celebrato, tribus ante Ciſtertium exortum annis, præceptum [*tam ſæcularibus laicis, quàm clericis*] legimus, *ut horæ de B. Maria Virgine dicantur, & ejus officium diebus Sabbatorum ſolenniter celebretur.* [*Hoc ultimum jubet Concilium; nec verbum habet de Virginis horis quotidianis.*] Horæ, inquam, B. Mariæ ab Eremitis inſtitutionis B. Petri Damiani ante quadraginta annos frequentari ſolitæ, & tunc etiam ad clericos extenſæ, ut ad anno Chriſti 1095. Cardinalis Baronius adnotavit. [*ſed malè.*] Idque favoris ipſius adipiſcendi, pro expeditione Hieroſolymitana, quæ, ipſo Vrbano adnitente, parabatur. Porrò eaſdem B. Mariæ horas complures Monachos ſtatim admiſiſſe, diebus ſingulis devotè recitandas, compertum eſt. quòd Carthuſianis, tunc recens inſtitutis, & adhuc de perſeverantiâ dubitantibus, ipſe etiam Petrus Apoſtolorum Princeps intimaverat, cæleſti ad eos reſponſo in hunc tenorem. *Perplexi eſtis, fratres, utrùm hoc in loco permanere, vel ex eo excedere debeatis. Sed ego dico vobis verbis omnipotentis Dei, beatiſſimam Dei Genitricem Virginem perpetuò vos in hoc deſerto loco conſervaturam, ſi in ejus honorem quotidie legere velitis preces ejus horarias.* Hæc ſanctus Petrus ad Patres Carthuſianos. Nec dubium, monitos oraculo cæleſti, admiſiſſe conſilium, cui ſuam poſteà deberent confirmationem.

1364. d. Eaſdem horas receptas à Cluniacenſibus, eorumdem ſtatuta non multò pòſt ſub B. Petro Mauritio Abbate edita ſatis clarè demonſtrant, quæ ſic habent in Bibliothecâ Clunia. ſtatut. 68. *Statutum eſt, ut ſicut ex conſuetudine alia hora ſanctiſſimæ Virginis Matris Domini in Eccleſiâ infirmorum, quæ in honorem illius conſecrata eſt,* [*ergo nec in choro, nec à communitate*] *quotidie decantantur, & ejuſdem ibi Completorium cantaretur.* [*non ergo anteà integra.*] Si autem Petri Venerabilis temporibus hæc conſuetudo inter eos jam invaluerat; conſequitur ante aliquos annos introductam, ab ipſo, ut minimum celebrato Concilio, habuiſſe initium. Deniq; Monaſterio Tagumenſi eædem:

horæ

horæ admiſſæ, ſed mox omiſſæ, minabantur exitium, niſi reſumptæ pacem retuliſſent. Quod B. Petrus Damianus, qui eius reſumptionis auctor extitit, teſtatur, dum ita ait apud Baronium anno 1069 *Verùm (ne Lectorem diutiùs protraham) fratres illi hæc, quæ dixeram (nempè eos pati propter omiſſum officium B. Virginis) non dubiis erumpentibus ſignis, vera probantes, in arcto ſiti; tandem ad eos redeunt, pavimento ſe humi iter ſternunt, ac perceptâ pœnitentiâ, nunquam ſe de cætero neglecturos ſolita Dei Genetricis præconia, unanimiter pollicentur. Mox itaque (ut fatear) ita poſt coruſcationes, atque tonitrua, tandem cæli ſerenitas rediit, ut nunc uſque hodie fratres jucunda pacis otio perfruantur.* Hactenus Cardinalis Petrus Damianus. [*inferiùs Dubio V. habebis hiſtoriam, & Cenſuram.*] Ex quibus omnibus non obſcurè colligas, Marianum Officium ſub his temporibus inter Monachos frequenti uſu receptum.

1364. e. Quamvis autem nobis compertum non ſit, à Moliſmenſibus etiam recitari; non tamen credimus in Eccleſiâ B. Virginis, à beato Roberto in ejus honorem erectâ, rectâque per ſanctos Monachos, atque ipſi ſummè addictos, inhabitatâ, minus aliquid in ejus obſequium fieri, aut renui penſum cunctis imperatum, cunctis impoſitum, quod alii multò minùs devincti non detrectabant. Probabiliter ergo conjectamur, officium Virginis ante Ciſtertium natum, in Moliſmo recitari inceptum, per Patres noſtros, atque inde traductam conſuetudinem, non ſecus ac Eccleſiarum cunctarum, ſub nomine Mariæ dedicationem. Vnde etiam fit, ut Ciſtertienſi Ordini ante natum officium ſine ipſo aliquamdiu, ſed Ordo ſine Mariæ Officio nunquam fuerit. Crediderim tamen ab hoc anno, ut minimum, novo veſtium accepto beneficio, acceptatum de novo continuatumque devotiùs à noſtris Patribus. [*Omnia hæc aliter; Roberti enim zelus univerſa ad mores D. Benedicti reſtituit, & Marianum officium proſcripſit cum novis nonnullis obſervantiis.*]

Porrò quanto fervore ſemel admiſſum, & quàm ſine ullâ prorſus interruptione ad noſtra uſque tempora, ubique & ſemper recitatum fuerit, non aliter manifeſtiùs demonſtrabimus, quàm ſi deductâ ſæculorum currentium ſerie, oſtendamus per ſingula, non ullum ab hoc penſo fuiſſe immune. Certè B. Patris noſtri Bernardi tempore, adeoque ab ipſo Ordinis initio recitari conſuetum à cunctis Monachis habemus in Exordio magno expreſſum. Inde enim beatus Chriſtianus, ſociuſque, cùm Ciſtertium ſub Rainardo Patre pergerent, & competenti horâ (quæ erat illorum Sanctorum obſervantia) Sextam ſimul alternis decantaſſent, ſtatim eo penſo perſoluto, ſeparati ad invicem, [*cur ſeparati ab invicem, niſi quia ſimul legere non permittebantur.*] Sextam de Dominâ noſtrâ recitarunt. Exordii verba, quo major dictis fides, in medium proferam lib 1. c. 40. *Cùm verò die quadam iter agerent* (ſcilicet ſanctus Chriſtianus, & ſocius ejus) *& ſecundum æſtimationem temporis, regularem Sextam horam ſimul dixiſſent, retraxit ſe Monachus, qui cum Viro Dei ibat, ut horam de Dominâ noſtra ſecretò ſinguli per ſe pſallerent.* Non ergo dubium ſub Rainardo Patre (hujus enim mandato Chriſtianus adventabat Ciſtertium) qui immediatè Stephano ſucceſſit, & B. Patre Bernardo coævus fuit, officium Virginis Ciſtercienſibus in uſu, nec à Sanctioribus tantum recitandum, ſed ab omnibus [*ita tamen privatim, & extra chorum, ut nec duo ſimul illud legere permitterentur.*] Nec enim Monachus ſocius retraxit ſe, ut Chriſtianus horam de Dominâ noſtrâ ſolus pſalleret, ſed ut uterque, ſeu quod plus aliquid ſonat, etiam ut ſinguli, quaſi ea eſſet ſingulorum obligatio per totum Ordinem. Ad idem ſæculum pertinere noſcitur teſtimonium Cæſarii de Canonico illo Leodienſi, cui per oraculum olim ad Bernardum, per Bernardum ad Ordinem converſo, poſt S. Patrem ad Superos tranſlatum, dum ſub Goſevino Ciſtertii quinto Abbate, Alnæ propè Leodium Priorem ageret, apud Cæſ. lib. 1. Dialog. c 6. *Cum unus Monachorum de confeſſione ſignum faceret, illeque ſextam de Domina noſtra* [*nempe ex privata devotione*] *pſalleret, innuit ei ut modicum expectaret, &c.* Cùm, inquam, Sextam Dominæ noſtræ pſalleret, quam interrumpere, nedum non recitare, profanum duxit. Nec multò poſt intra idem tamen ſæculum, anno ſcilicet 1194. gliſcente devotione in eandem Virginem, ſtatutū lego Cæſ. ibidem, *quod horæ B. Mariæ (quæ hactenus à ſingulis ſeorſim recitabantur)* [*igitur anteà non recitabantur in communi*] *in infirmitorio dicerentur omni tempore;* [*Ergo nondum in choro & in Eccleſia*] quod ad Cluniacenſiū Patrum imitationem à noſtris factum probat ſtatutum ipſorum, de quo ſuprà.

1364. f. Secundo ſæculo penſum continuatum, idem ipſe Cæſarius planè convincit, qui libros dialogorum evulgavit vigeſimo ſecundo illius anno, in quibus ejuſdem officii frequens mentio, item tunc in infirmariâ cantari ſoliti; [*non ergo in choro*] non tamen ideo à ſingulis omiſſis, ſi fortè ei intereſſe minus poterant. Vnde illud celebre de Monacho Hiſpano qui *in obſequio B. Virginis ita fervens & devotus, ita in horis ejus decantandis moroſus, & intentus erat, ut non ſolum in ſingulis verſibus, ſed etiā in ſingulis verbis memoriam ipſius haberet, & ſic horam hora maximo labore continuaret.* Ita Cæſarius lib. 7. c. 51. de ſancto illo Monacho, quem non fruſtravit affectus in Matrem Virginem. Nam idem ibid. *Cùm annos decem & ſeptem fuiſſet in Ordine* (proſequitur idem Auctor eodem loco) *graviter infirmatus eſt, & miniſtrabat ei ſocius ſuus de licentiâ Prioris. Sciens autem eum ſanctum Virum, & in ſervitio Dei Genetricis devotiſſimum, ut aliquid ſibi diceret ad ædificationem intuitu mutuæ charitatis flagitavit. Cui, cùm ille nihil negare poſſet, nec vellet, reſpondit: Heri Domina noſtra viſitavit me, & quia die ſeptimo ad Dominum fuerat migraturus prædixit.* Hactenus in Sancto illo Cæſarius, quædam alia adjiciens cautè legenda; quæ tamen ipſa in diſcipulo inveniuntur inter miracula, atque favores Matris Virginis. [*Sunt tamen ipſa talia, ut ex illis colligere quis poſſit, privatam officii Mariani lectionem fuiſſe ſub illud tempus valde raram.*]

1364. g. Eodem ſæculo, nec multis elapſis annis, Chriſti nimirum 1237. inter alia in Capitulo ſtatuta, duæ promulgatæ leguntur diffinitiones, ex quibus conſtat continuatio ejuſdem penſi. Altera, quâ Beati Patris Bernardi commemoratio diebus ſingulis ad horas Marianas jubetur fieri. Altera, quâ ipſæ horæ permittuntur extra Conventum ſimul recitari, etiam poſt divinum Officium abſo-

lutum; atque en verba prioris ſtatuti in diffinitionibus ejuſdem anni. *Commemoratio Beati Bernardi fiat ad horas Beatæ Mariæ ad Veſperas & Laudes, & in Litaniâ nominetur.* Poſterioris verò in diffinit. ejuſ. anni, hæc quæ ſequuntur. *Abbatibus & Monachis extra terminos* [puto, Monaſterij] *conſtitutis, ſi Conventus defuerit,* [non igitur, ſi affuerit] *& eis, qui circa defunctum vigilant, liceat ſimul cantare horas de ſanctâ Mariâ.* [ergo nec intra Monaſterii terminos, nec extra præſente conventu licebat duos ſimul horas Marianas.] Hæc anno Chriſti 1237. ſed & poſt hunc decem & ſeptem elapſis annis, Chriſti nimirum 1254. commemoratio S. Patris Roberti injuncta cunctis continuationem Mariani Officii etiam convincit. anno 1254. *Pro reverentiâ* (inquit) *beati Roberti Domus Ciſtercienſis, & Ordinis primi Inſtitutoris, ordinat Capitulum generale, ut in ſingulis ipſius Ordinis domibus, poſt Beatum Bernardum in Litaniâ nominetur, & in Laudibus & Veſperis beatæ Virginis Mariæ privatim de eo fiat commemoratio* [privatim, *non ergo publicè & in communi.*]

1364. h. Sæculum tertium teſtimonia alia commendant, præcipiente Capitulo anno 1307. *quod quotieſcumque Officium divinum canitur in Conventu, poſt commemorationem quotidianam beatæ Mariæ, ad Veſperas, & ad Laudes de beato Benedicto & Bernardo commemorationes alij ſubſequantur; tamen de beato Roberto ad horas beatæ Mariæ ſpecialiter debet fieri commemoratio conjuncta.* Ergo tranſlatis Benedicto atque Bernardo, ad divinum Officium, ſolus Robertus in Mariano relictus eſt, anno Domini 1307. in quo & uſque ad hunc diem perſeverat. Tam longè autem abfuit ſæculum iſtud ab imminuendis aut omittendis Mariæ horis, ut potius anno 1318. ſingulis commemorationem ejus addiderit, quæ hactenus recepta communi uſu; idque verbis affectum ſpirantibus, atque in affectu pietatem & devotionem. Anno 1338. *Cum beatiſſima Dei Genetrix Maria, omni laude digniſſima, à nobis, quorum eſt advocatrix ſpecialiſſima, ſemper & ubique debeat congruis laudibus venerari, ſtatuit & ordinat Capitulum Generale, quod poſt horas conſultas ipſius Virginis glorioſa* [hic jam incipio videre conſuetudinem legendi illas] *dicatur ab omnibus perſonis Ordinis Antiphona, Miſſus eſt Angelus Gabriel, Verſus, Ave Maria, Collecta, Omnipotens ſempiterne Deus, qui glorioſæ Virginis Matris Mariæ corpus & animam, &c. & poſt Collectam dicatur, Dulce nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, & beatiſſimæ Matris ejus ſit benedictum in ſæcula ſæculorum, Amen.* Nec illud etiam omittendum cenſeo, quod Radulphus Rivius Tungrenſis Eccleſiæ Decanus, ad Canonicos Windeshenſes, annos ejus ſæculi octuageſimo octavo, plus minuſve, ut teſtatur Pamelius in præf. ſuæ copilat. in fin. reliquit ſcriptum. Dum enim eos de divinis Officiis ſeriè inſtrueret, ac ritus ceremoniaſque doceret, cùm primùm ad Marianum officium venit, nihil aliud docendos exiſtimavit, quàm quod Ciſtercienſes, & Carthuſienſes Monachos velut Magiſtros & anteſignanos imitarentur. Lib. de can. obſervant. propoſit. 15. ad finem. *Ad horas,* inquit, *beatæ Mariæ obſervandæ ſunt proſtrationes & ceremoniæ, quarum uſum loca veſtra congruè recipere poſſunt à Carthuſienſibus, & Ciſtercienſibus.* Hæc tertio ſæculo in aliis deficiente, ſed in obſequiis Virginis Mariæ & ejus recitandis horis planè perſervido.

1364. i. Sed illuſtriora & graviora adhuc in quarto, de cujus initiis, mediiſque Pontifices, de noviſſimis habemus idoneas teſtes, ipſas ſingularium domuum viſitationes, quæ hodieque in multis perſeverant. Eugenius quartus Hiſpanis præ aliis favens (quod olim cunctis Capitulum Ciſtertii) anno 1437. ſingulis congregationis noſtræ Abbatibus, vivæ vocis oraculo conceſſit, tom. 1. privil. 10. n. 18. nempè, *quod quilibet Abbas poſſit diſpenſare cum ſuis Monachis, ut cum non aſſiſtunt choro, vel etiam cùm ſint extra Monaſterium, poſſint licitè poſt Completorium dicere ſimul hora beatæ Virginis.* Quin Sixtus IV. Officium Marianum divino penè adæquat, dum anno 1475. vel Abbatiis in commendam commiſſis præcipit. tom. 1. privil. 103. n. 3. *Sollicitè & debitè in eiſdem Monaſterijs & locis commendatis, divinum Officium tam in horis Canonicis, quàm beatæ Mariæ, more ſolito, devotè & integrè, ejuſdem Ordinis ceremonijs ſervatis, competentibus & debitis horis perſolvere, &c.* Ita Pontifices. [*Neutrum ego privilegium apud Chryſoſtomum Henriquez reperio.*] Aſt cenſorum Ordinis, & inter alios Petri de Ceccio Claræuallis Abbatis, qui Innocentii VIII. commiſſione, & totius Ciſtercienſis Capituli auctoritate, anno M.CDXCI. viſitavit. Hiſpaniam; duo hodie (fortaſſis etiam plura) perſeverant mandata; alterum in Monaſterio Nucalenſi Aſtoricenſis Diœceſis; in Regno Legionenſi alterum in monaſterio ſanctæ Columbæ; illo virorum, hoc ſanctimonialium; utroque filio domûs Morerolæ, de quibus infra. Prioris mandati exemplar in tabulâ Nucalenſi ſic ſe habet. In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, ad noſtræ & totius Chriſtianæ Religionis ædificationem, *Nos Frater Petrus Abbas Claræuallis Ciſtercienſis Ordinis in Diœceſi Lingonenſi, per expreſſum mandatum ſanctiſſimi Domini noſtri Summi Pontificis & plenariam Capituli Generalis noſtri Ciſtercienſis Ordinis auctoritatem,* [Plenaria igitur Capituli authoritas illi competit cui illud committit, non Ciſtercienſi Abbati neceſſario] *perſonaliter viſitantes & reformantes devotum Monaſterium B. Mariæ de Nucalibus, &c. pro ejuſdem loci & perſonarum in utroque regimine proſperiori ſucceſſu, ea quæ ſequuntur, ſtatuenda decrevimus. In primis cum operi Dei, ſecundum noſtri Legiſlatoris doctrinam, nihil ſit præponendum, hujus loci perſonas regulares omnes divinis mancipatas obſequiis, benignè in Domino hortamur & monemus, ut in ipſo ſervitio divino peragendo, ſeſe devotas, ferventes, compoſitas & diſciplinatas exhibeant; diebus ſingulis omnes & ſingulas horas, tàm diurnas quàm nocturnas, & tàm de beatâ Mariâ, quàm de tempore, ac defunctis horis competentibus integraliter perſolvendo. Horas videlicet ipſas de beatâ Mariâ recitando cum bonâ & competenti pauſâ in medio, & in fine verſuum pſalmodiæ, in virtute ſalutaris obedientiæ ſtatuentes, ut horæ ipſæ de beata Maria nullo unquam die quantumcumque ſolenni intermittantur. Quas horas de cætero incipiant, quemadmodum eis monſtravimus, &c.* Nam latè proſequitur ceremonias & circumſtantias, quibus idem Officium celebrandum. Sanctimonialibus verò ſanctæ Columbæ ſimile præceptum reliquit ſub hoc tenore. In tab. ſanctæ Columbæ. *I hibemus autem.*

Digitized by Google

autem, ut de cætero quocumque die quantumcumque ſolenni, intermittantur horæ de beata Maria; ſed ſemper in choro [nihil de officio privatim legendo extra chorum] *conjunctim* [ne lege *conjunctioni*] *cum horis diei dicantur.* Et poſt pauca. *Maximè autem horæ beatæ Mariæ Virginis paulò moroſius de cætero dicantur, & reverentiùs incipiantur.* Hactenus ceoſoria lima Clarævallis Petri, nullâ occaſione intermiſſionem admitteos Mariani penſi, non ſolùm ſigillatim, [*ubi vel verbum de penſo ſolvendo ſigillatim?*] verùm in choro, & ab omnibus ſimus perſolvendi.

1364. k. Sæculum quintum, quo proximius noſtro, eo patentius, cootinuati Mariani officii penſum pandit, & io ipſo recolendæ, & verè ſanctæ memoriæ Pius V. privilegio conceſſo Hiſpaniæ Monachis, quod cunctis aliis per orbem fidem facit. Iodulget namque pœnam centum dierum. quo devotius adimpleant, quæ aliàs faciunt; atque ex ioſtituto, ſeu conſuetudine, non tantum propriâ, ſed communi totius Ordinis, facere tenentur ſub his verbis tom. 3. privil. 9. n. 1. *Cupientes nihilominus, ut dilecti filij, & dilectæ in Chriſto filiæ, reformati Monachi, & Moniales, aliaq; utriuſque ſexûs perſonæ regularu obſervantiæ regnorum Hiſpaniarum Ordinis Ciſtertienſis, qui ut accepimus, ergà beatam Virginem ſingularem gerunt devotionis affectum, ultra ſeptem horas canonicas Dominici Officij, ſecundum formam dicti Ordinis Ciſtertienſis, eò ferventiùs ac majori cum devotione & fructu beatæ Mariæ Virginis, & defunctorum Officia,* [hîc deſunt aliqua, quæ convincunt Manriquum] *juxta Ordinis inſtitutum ſeu conſuetudinem recitent, quo ex hoc cæleſtis dono gratiæ conſpexerint ſe uberius refectos; de Omnipotentis Dei miſericordiâ, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, eiſdem Monachis & Monialibus toties, quoties juxta inſtitutum, ſeu conſuetudinem dicti Ordinis beatæ Mariæ Virginis officium,* [hîc iterum aliqua omiſſa; ſine quibus ratio urget, cum quibus urgetur] *tam in choro, quam extra chorum recitaverint, pro qualibet vice centum dies de eis injunctis, aut alias quomodolibet debitis pœnitentijs, auctoritate Apoſtolicâ, tenore præſentium miſericorditer in Domino relaxamus.* Hæc Pius V. in lib. actor. capituli obſervant. repetens & inculcans Marianum Officium, non utrumque, ſed ex proprio inſtituto, aut coofuetudioe in Ciſtertienſi familiâ recitati. [*nempe ſub eâdem omnino obligatione, quâ ſeptem Pſalmi, ut ſtatim videbimus.*] Nec tacendum, quod hoc eodem ſæculo, anno ſcilicet 1572 eodem Officio in Hiſpaniâ paululum imminuto, mutatoque, quippè omiſſo in diebus B. Virginis, in reliquis, breviatâ pſalmodiâ tertiæ, ſextæ & nonæ, per meditationes, ut duobus partita diebus recitaretur: [*cur ergo ſuperiùs §. 1. dictum, nunquam fuiſſe Marianam lectionem imminutam?*] reformator, quo agente id factum eſt, per immaturam mortem de medio raptus, [*multi ſancti ante diem ſublati ſunt*] & ſtallum ejus in choro perculſum fulmine, [*etiam ſancti fulmine perculſi leguntur.*] divinam iram viodicem nuntiarunt. Certè occaſionem dederunt timoratis, ut novitate abjectâ laxiori, ad antiquum recitandi morem, quaſi moniti à Deo reverterentur.

1364. l. Demùm hoc ipſo, quo nunc degimus, ſæculo, cùm Breviarium monaſticum prodiiſſet, pro omnibus ſingulisqoe Congregatiooibus, quæ B. Patrem Benedictum Magiſtrum habent, nec deeſſent, qui opinarentur Mooachos Ciſtercienſes, eo admiſſo ab officio Deiparæ immunes, ſolis Canonicis horis ſatisfacere; Gregorius XV. quæſitus, declaravit. Extat in archiv. S. Ma. de Palazuelos. *Quod Ordinis prædicti Religioſi, ſive utantur Breviario Romano, ſive monaſtico Benedictino, juſſu felicis recordationis Pauli Papæ V. Prædeceſſoris noſtri reformato, ab obligatione quam habent ex antiquiſſimâ ipſius Congregationis conſuetudine recitandi quotidie Officium parvum B. Mariæ ſemper Virginis, ac diebus ferialibus Officium defunctorum, nequaquam liberi cenſeantur, &c. Datum Romæ apud ſanctam Mariam majorem ſub annulo Piſcatoris, die decimâ octavâ Octobr. 1622. Pontificatûs noſtri anno ſecundo.* Hæc Gregorius XV. ante quindennium; quo nihil potuit expreſſiùs declarari. [*At illi aliquid fortè expreſſius requirebunt; non enim ſententiam mutarunt, ut dicemus.*]

1364. m. Ergo ſive ab acceptâ veſte candidâ, [*non hoc*] ſive, quod præfero, etiam ante Ciſtertium, Moliſmi cæperit, [*nec hoc*] ex tunc uſque ad hanc noſtram tempeſtatem, non unquam, ſine Mariano penſo Ciſtertium fuit. Neque id lege aut ſtatuto aliquo cautum; [*notetur hoc benè; ut mera devotio potiùs inferatur, quàm conſuetudo habens vim legis*] nam quæ adduximus, ſupponunt, non præcipiunt: ſed receptum perpetuâ conſuetudine, vel Claramontenſis Concilii, atque præcepti in ipſo lati acceptatione: [*falſum præceptum, ſictitia acceptatio.*] quod ſummè velim eos animadvertere (extraneos tantum alloquor, neque enim ulli dubium inter noſtrates) qui dum Monialium confeſſiones audiunt, ambigunt de hujus officii obligatione. [*& meritò; nam illæ ne ad canonicum quidem tenentur.*] Quod ex ſolâ ignorantiâ hiſtoriæ, (nam doctrinæ, [*addo ſoli: hiſtoria enim ſine doctrinâ nihil eſt, nihil doctrina ſine hiſtoriâ*] cur credam?) oriri poteſt: [*ſed hiſtoriam & rationes videbimus*] ſive enim ea conſuetudine introducta ſit, rationabili in ſiis, & ſpecialibus addictis, quis negabit? Vltra quingentos annos [*ducentos aut trecentos computo; ſed ex mera devotione*] continuata, nec quaſi ex voluntaria devotione (ut Pſalmi pœnitentiales in ſextis feriis [*imò ſic; ut diploma allegatum & ab Amanuenſe Manriquæo corruptum demonſtrabit.*] ſed ex debito [*nullo quidem*] Ordinis, (quod communis coosenſus antiquorum, atque indulta Pontificum [*nullus, nulla, nullibi*] affirmant) tàm religiosè à cunctis perſoluto, ut nec dividere horas à Canonicis, nec ſimul recitare poſſe putarent, ſine Capituli, aut Romani Pontificis diſpenſatione: [*ubi pœnalis aut levis lex eſt, aut putatur, diſpenſatio prudenter petitur & conceditur.*] aut nulla prorſus conſuetudo erit, quæ vim legis obtineat, ad obligandum, aut hæc obtinet. [*ſed cur hæc tam univerſaliter dicta?*] Si verò non ex ſolâ conſuetudine, ſed ex præcepto Claramontenſis Concilii à noſtris acceptato, [*quod non eſt, non acceptatur; & illud concilium Mariani officij quotidie recitandi non meminit*] habuit originem, nullus de obligatione dubitabit, qui benè ſenſerit de Eccleſiæ poteſtate. Ego hæc omittere piaculum duxiſſem, nec cenſui alibi opportuniùs inſerenda.

HVCVSQVE ILLE. *Ejus textum brevibus notis, parentheſi*

quadratâ, nimirum [ ] *clauſis, & diverſa expreſſis charactere interrupi. Nunc, quæ breviſſimè notata, paulo liberius & ubeirius tractabo.*

EIVSDEM SENTENTIÆ CENSVRA.

1364.n. Hæc omnia noſter Angelus, ſed minùs clementer, quàm Angelus. qui licèt in multis diſpliceat, in hoc placet, quòd Moralem illam Generalis Capituli definitionem non citet, cujus aliquam ipſe habuiſſe notitiam exiſtimo, tametſi authenticam non fuiſſe putârit. nam D. Martinus Gutterrez ab illo Romam miſſus, & poſt eum in Reformationis Generalem creatus, hanc mihi & aliis tradidit, & D. Angelo Manriquo potiùs debuit. Nos igitur, quibus liquido conſtat Definitionem veram eſſe, ſcrupulus ſupereſſe non poteſt, ſed ſtandum omnino dictis *num. 1362*. In materiâ enim facti plus deferendum eſt integro Ordinis Ciſtercienſis Capitulo, quàm uni peculiari Doctori, licèt magno; cùm & ipſe expreſsè doceat in hac materiâ hiſtoriæ potiùs, quàm rationi eſſe ſtandum. nam, ſic infit. *Quod* (nimirum erroris periculum aut præcipitium) *ex ſolâ ignorantiâ hiſtoriæ (nam rationi cur eredam?) oriri poteſt.* Exiſtimo ſuam illum ſententiam attemperaturum, cum primum in Capituli Generalis incidat definitionem.

Nos igitur debere poni PRIMÒ, *Non poſſe in dubium verti, quòd Generalis definitio Capituli futura ſit æternùm probabilior*, aſſerimus; & SECVNDÒ, *Examinabimus Angelici viri doctrinam*, & reſolvêmus, *An quæ aliàs evidenter falſa non eſt, ita probetur, ut poſſit probabiliter vera vocari.* Quod nullo alio modo conſequemur commodiùs, quàm ſi ſingulas periodos oppoſitæ ſententiæ percurramus, ſuperaddamuſq; quidquid dignum obſervatione occurrat.

Ad Articulum, Supereſt.

1364.o. In paragrapho 8. qui primus eſt, tria Aſſerta reperio, quæ puto omnino falſa. PRIMVM, *Officium parvum B. Virginis quod hac eadem occaſione temporeq; à noſtris Patribus admiſſum, ſunt qui exiſtiment. quaſi notam perennis ſervitutis.* SECVNDVM. *Certum eſt, hujus penſi ſolvendi antiquitatem computari ab ipſo initio Ordinis.* TERTIVM. *Certum eſt nunquam interruptam continuationem, ſed ad nos uſque productam, neque inter varios caſus cæterarum rerum caſus, occa uſq; imminutam, ſed auctam.* Sanè

ASSERTVM illud PRIMVM, ſi ſuperſtites Mantiqui diſcipulos aut amicos concernat, fortè eſt verum; quæcumque enim Magiſter ſentit, ſentiunt aliqui, qui illum ſequuntur; fateor tamen nullum audiviſſe legiſſe, qui conſentiat, puroque illos debuiſſe in margine à Manriquo adſcribi, ſi eſſent aliqui. Sed quoniam hæc non multum referunt, veniamus ad

ASSERTVM SECVNDVM, quod ille putat certò verum, & ego certò falſum. Exſtat enim inter vulgata Petri Abailardi Opera Epiſtola, quæ quoniam me juvat, hoc dilucidat punctum, & multa interſerit, quæ antiquis Ciſtercienſium moribus dignoſcendis utilia, debuit apponi impræſentiarum: at quia longa erat & præter hanc ipſam difficultatem alias adjungit, debuit in loco aptiore collocari. Ex eâ nunc ſupponam tempore D. Bernardi Officium Marianum non legi; eamque in fine libri ponam & notis competentibus elucidabo. [*Vide num. 1765.* ubi ponitur contextus Abailardi.]

1364.p. ASSERTVM TERTIVM non urgeo; ſcio tamen ante nonnullos annos apud Hiſpanos Ciſtercienſes diſpoſitum, ut in B. Virginis ſolennitatibus omitterentur ejus Horæ, & alias ad tertiam ſextam nonamq; in officio Mariano pſalmi diſcerentur die Dominica & Lunæ, quæ in Canonico die Martis, & item in Mariano die Martis, Iovis, & Sabbati, quæ in Canonico die Dominicâ, & tandem in Mariano die Mercurii & Veneris, quæ die Lunæ in Canonico. & legi ſatyricum carmen à Gallo, ut putamus, Poëtâ Ciſtercienſi compoſitum, Hiſpanos, quod B. Virginis fimbrias (ſic loquitur) decircinaverimus, eloquenter incuſans. E quibus infero contra noſtrũ Manriquum fuiſſe Marianæ devotionis officium jam minutũ, jam auctum. Quod, tametſi hìc negaverit, articulo *ſæculum quintum*, concedit.

Ad Articulum, Officium.

In Articulo ſequenti, docet Manriquus, QVARTÒ, *Marianas horas quaſi annu quadraginta ante Ciſtertium incapiſſe.* QVINTÒ, *in Claremontanâ Synodo, trib° ante Ciſtertij exordiũ annis, preceptũ, ut legerêtur.* SEXTÒ, *fuiſſe extenſas ad Clericos.*

QVARTVM, non ita verum, ſed Manriquo ipſi favebit quod hic addam: Obligationem ipſe ab antiquitate deducit, & exiſtimat ſub annum nongenteſimum ſexageſimum, quaſi quadraginta ante Ciſtertium annis natam; & quidem multò ipſa antiquior, & ſi favet antiquitas, ratio Manriqui adhuc reddetur fortior ex dicendis. Libro enim, qui *Cæremoniale Benedictinum* dicitur, in quo præter cæremonias chori, laudabiles Monaſteriorum Germaniæ conſuetudines & conſtitutiones deſcribuntur [impreſſ. Dilingæ 1641] *part. 1. cap. 6. §. 17.* qui de Officio B. Mariæ quotidie dicendo eſt, ſic lego. *Officij B. Mariæ Virginis inſtitutionem nonnulli ad Gregorium VII. Pont. Max. plures ad Vrbanum II.* [his ſubſcripſit Manriquus] *referunt. Verùm conſtat aliud dè multò ante Vrbani Pontificatum in Monaſterijs fuiſſe uſitatum; præſertim cum legamus Gregorium III. & Zachariam Summos Pontifices, qui vixère ante annum 752. præcepiſſe Caſinenſi Congregationi, ut omni tempore unà cum officio Divino recitarent & Officium B. V. Id inſtitutum poſterus temporibus ferè obliteratum per B. Petrum Damianum Cardinalem & Epiſcopum Oſtienſem in uſum revocari cœpit Gregorio VII. Pontifice Maximo ac demùm ab Vrbano II. Pont. Max. in Claromontenſi Concilio decretum, ut ſacris initiati omnes, ad ſacrum cultum DEIPARÆ Virgini exhibendum quotidie penſum perſolvant horarium.* Hanc tamen auctam antiquitatem non ſufficere, ut aliqua obligatio eſſe moralis oſtentatur, ex infra dicendis patebit.

QVINTVM videtur, nonnihil remitti à Cæremoniali Congregationis Germanicæ; quod enim Mantiquus *præceptum* fuiſſe dicit, id Patres Benedictini aſſerunt fuiſſe *decretum*, ut conſtat ex verbis quæ ablegavi. Et quidem inter *Præcipere* & *Decernere* magnam ſæpe differentiam invenimus, ſed ne ſit logomachiæ excuſabili locus, litteram Concilii producamus. *Mandatũ eſſe omnibus Chriſtianis, ut diebus ſingulis Sabbati officium B. Virginis recitarent.* Ita habet Franciſcus Belleforeſtius lib. 4. Ann. Francicorum ex ſcripto codice Abbatiæ S. Dionyſii. Quæ P. Seratius Ieſuita

latinè

Digitized by Google

latinè reddidit (gallicè enim fuerant) & Baronius addidit ad ann 1095. num 33 & quidem de Mariano officio in toto illo Concilio nil aliud. Videat igitur verax & Chriſtianus Lector, qua fide Cæſar Baronius hoc Mandatum expoſuerit his verbis. *Petrus, qui ſicut Author fuit, ut in Monaſterio ſuo Officium Dei Genitricis dicendum aſſumeretur, ita ex eodem fonte emanaſſe dignoſcitur, ut illud ipſum toto Chriſtiano orbe Occidentalis Eccleſia non à Monachis tantùm & Clericis, ſed etiam à Laicis, viris atque mulieribus, quotidianis penſis perſolvatur, monente Vrbano Papâ, ut ſuo loco dicemus.* Ecce Vrbanus Papa teſte Manriquo *præcipit* teſtibus Patribus Benedictinis *decernit*, teſte Baron. ad ann. 1056 num. 6. *monet*. cum tamen in textu *mandaſſe* legatur. Ecce à Baronio quotidiana penſa, quæ in ipſo textu ſabbatina. Vnde ſincerè judico nihil de parvo Officio, quod apud Germanos *Curſus* dicitur, & cum Canonico legi ſolet, in Concilio illo ſub Vrbano inſtitutum, ſed de Canonico, quod etiam hodie ſabbatinis diebus in B. Virginis honorem ſolet legi, fuiſſe actum, mandatumq; ut ab univerſis tam laicis quàm Clericis, diebus Sabbati, ob inſtantem neceſſitatem legeretur. Ceſſavit neceſſitas illa, adeoq; & obligatio, nemo enim prudens dicet hodie ſæculares moraliter teneri ad Marianum officium ſabbatinis diebus recitandum; cum tamen lex illa æque illis ac Clericis fuerit impoſita.

Sed quid dicemus de Manriquo? Nimis illũ Baronio, quẽ frequenter & fæliciter aliàs corrigit, in hac materiâ confidiſſe. eſt enim hominũ miſeria, ut quę favent, ſine examine; quæ obverſantur, vix poſt examẽ admittimus. Subſcripſit Baronio Manriquus, adeoq; lapſus ubi Cardinalis erravit.

Sextum Assertum extenſionem ad Clericos ponebat, ſed jam hanc ipſam extenſionẽ non tangam, quia textum Concilii vidimus, conſpeximuſque ibi de penſo Mariano quotidie ſolvendo non agi. Relego illud *Clericos*, nam apud Baron. hæc vox & ſententia ad ann. 1056. num. 6. & ad 1095. n 51. & video Patres Benedictinos congregationis Germanicæ Baronio ſimiliter nimis fidentes erraviſſe, quod in ipſis minùs mirum eſt. Sed noto etiam eoſdem *Clericorũ* vocabulo, ſacris initiatos intellexiſſe, ut docerent nos obiter, quod poterit nonnunquã prodeſſe, nomẽ *Clerici* in favorabilib⁹ etiã primâ cenſurâ inſignitos; at in odioſis, nunquã iſtos, raro ad gradus promotos, frequentiùs in ſacris cõſtitutos ſignificare. Relege verba cæremonialis, quę produxi.

1364. q. Objicis ex dictis, omnes Benedictinos ad officium Marianum quotidie recitandum teneri. Et probas, quoniam ut ex Cæremonialis citatis periodis evidenter colligitur, quotidiana ejus lectio Caſſinenſi Congregationi à Gregorio III. & etiam Zachariâ præcepta fuit. Et hac veritate ſuppoſitâ ſic arguis. [Mons Caſſinus Ordinis Benedictini caput, nomine totius Ordinis citari & nominari ſolet; ergo quidquid injunctum aut conceſſum Caſſinenſibus, reliquis cenſeri debet injunctum aut conceſſum. At Pontifices illis quotidianam lectionem injunxerunt: ergo & omnibus Benedictinis: ergo & Ciſterſienſibus, qui non minùs ſunt Benedictini, quàm alii. Ergo nos, omneſque alii, graviter ad hoc penſum tenemur; materia enim gravis eſt, & legitimum præceptum ſupponitur.]

Reſpondeo illationẽ illam, quæ loco majoris ponitur, vacillare; Caſſinenſes enim unam conſtituunt Congregationem diſtinctã à reliquis, non ſecus ac Cluniacenſes; aut Ciſterſienſes; unde omnia illa, quæ aſſumuntur & inferuntur, liberrimè negari debent. Vt minori reſpondeam, dico illos Summos Pontifices potuiſſe pręcepiſſe ſub pœnâ, imò probabiliter ſub culpâ levi, & etiam ſub gravi; & hoc dico conſiderando legem; quia conſiderando materiam video potuiſſe condemnaſſe ſingulas omiſſiones, aut non ſingulas ſed ſolam omittendi conſuetudinem; & convertendo oculos ad perſonas, quibus præceptum ponitur, adverto imponi potuiſſe toti & ſoli communitati, nec tamen ſingulis in particulari. Quid igitur elici poterit etiam contra ipſos Caſſinenſes, quos ſpecialiter lex ipſa concernit in materia tam dubiâ. cui non aliunde lux, quàm ex diplomatis contextu. At ubi illud? Caſſinenſis eſt Angelus Maria Cherubinus, & quidem omnes Bullas, quas potuit, collegit, & ſi hæc extaret, illum effugere non poſſet; & tamen illam in ejus Bullario non reperio. Hæc omnia prudentiſſimè conſideraſſe videntur Patres Benedictini Germanicæ Congregationis, qui poſtquam meminerunt Gregorii & Zachariæ præcepti Caſſinenſium Congregationi impoſiti part. 1. c. 6. §. 17. ſic inquiunt. *Id* (Marianum Officium) *communi conſenſu ſuſceptum ac obſervatum diu fuit. Et adhuc viget conſenſus ille, eſtq; communis ferè* [multi ergo ſentiunt contrà; nam ſi pauci, eſſet omnino cõmunis: nam poteſt eſſe communis contra quam ſit communior.] *opinio piorum Religioſorum, qui non facilè, nec ſine aliquo* [non igitur gravis peccati] *ſcrupulo ac moleſtiâ patiuntur ſibi hoc Officium quotidianum excidere, niſi valdè impeditis: quod ſignum eſt alicujus obligationis ex communi ſenſu & conſcientia acceptæ* [ſi alicujus tantum, ſanè pœnalis, aut venialis; non tamen mortalis.] *Quapropter hæc attentius conſiderantes, & ſeriò perpendentes nonnulli cordatiores ac religioſiores Monachorũ Præfecti, quorumdam prædeceſſorum ſuorum vel aliorum Monaſteriorum, non ferendam hâc in parte negligentiã, aut conniventiã meritò dolent, averſanturq;, & quâ poſſunt, emendare ſatagunt; qui hæc & hujuſmodi Officia olim à ſuis anteceſſoribus piè ac Religioſè inſtituta, & jam longo uſu & conſuetudine roborata, & ſtabilita & in ſuis Eccleſiis ac Monaſteriis ſtudioſè & ſtrictè obſervata, paulatim exoleſcere, negligi, relaxari, ac demum penitùs oboleri, magno cultûs & honoris divini diſpendio, ac ſalutis ſuæ, ſuorumq; diſcrimine, nec non ſuorũ monaſteriorũ tum in ſpiritualib⁹, tum in temporalib⁹ detrimento permiſère.* [& quidem meritò hanc negligentiã ęgrè ferunt; quia etiam leges pœnales, & quę ex merâ devotione fiunt, debent manuteneri.]

Objicis etiam Carthuſianorũ mores, quos noſter Manriquus ſub finem hujus articuli producit. Et reſpondeo laudando potiùs, quàm examinando; quî ipſi teneantur non quæro, nos illorũ tamen legibus ſuppono non obſtringi.

Ad Articulum. Eaſdem Horas.

1364. r. Duo hic addit Manriquus: Septimvm *Marianum officium legi ex conſuetudine apud Cluniacenſes ſub Petro*, hoc eſt, tempore D. Bernardi. Octavvm, *in Tagumenſi Monaſterio etiam lectum.*

Septimvm Assertvm, nõ videtur multùm favere poſſe intento. nam ex eodem teſtimonio duo conſtant, primum, horas Marianas in choro non ſolere legi, minùs ergo extra.

extra chorum: ſecundum, nec in infirmorum Eccleſiâ integras, quoniam ante Petrum illectum completorium, & fortè nec tunc horæ nocturnæ lectæ. Vt conjector, ægrotos, aut etiam valetudinarios Venerabilis Pater à canonico officio liberabat, & ne abſolutè otioſi eſſent, Marianum injungebat, aut conſulendo, aut commutando. aliàs enim, cur ægroti potiùs, quàm ſani hoc debuerint officium recitare non video.

Octavvm Assertvm nihil urget: Tagumenſes enim penſum Marianum præceptum contempſerunt, quod ex eiſdem libris, quos citat Manriquus, oſtendam. Et quidem nemo ignorat aliud eſſe officium non præceptum omittere, aliud omittere præceptum. Hoc ultimum faciebant Religioſi illi, quorum S. Petrus Damianus meminit. de quibus nec plura impræſentiarum, quoniam inferiùs, uberiùs multò, eandem ſumus materiam reſumpturi, *dub.5. num.1364. oo.*

Ad Articulum, Quamvis autem.

1364. s. Progreditur Manriquus, & prioribus duo Aſſerta adjungit Nonvm, *Probabile eſſe à B. Roberto Marianas horas recitatas Moliſmi.* Decimvm, *Ciſtertij poſt novum veſtium acceptum beneficium devotiùs continuatum.* Et quidem

Nonvm eſſe falſum clariſſimè ſuperiùs oſtendimus: Roberti enim pietas & humilitas omnia illa proſcripſit, quæ non fuerant à S. Benedicto inſtituta: Relege dicta à *num. 1364. n.* ubi pono & expono Epiſtolam Petri Abaïlardi.

Decimvm etiam falſitatis ibidem obſervatæ convincunt: quoniam D. Bernardi tempore, poſt mutationem veſtium annis aliquot, horæ Marianæ nec legebantur Clarâ-valle, nec in aliis noſtræ Religionis Monaſteriis. Omnia *num.1364. n* jam vidimus.

Ad Articulum, Portò.

1364 t. Ponit Manrique vndecimò, *Marianas horas ab exordio Ciſtertij admiſſas, ſine ullâ prorſus interruptione ad noſtra tempora continuatas.* Et contrà ego, quid à Majoribus meis audierim oſtendam, & hæc vera eſſe teſtimoniis à Manrique citatis demonſtrabo.

Dico igitur, Primò *apud Ciſtertienſes cautum ne in chorô horæ Marianæ legerentur, & quia Communitatis novi m res à particularium communione ſuboriri contingit, præceptum, ne duo ſimul illas recitarent.* Secvndò, *ſingulis privatim & ſine ſocio illas recitandi poteſtatem relictam. imò & à multis devotè lectas, ſed privatim* Tertiò, *tandem Cluniacenſium ritu, ut in infirmitorio à valetudinarijs* (fortè qui non poterant Canonicas, aut jure diſpenſationis non debebant) *legerentur injunctum.*

Primvm probant illa Exordii Ciſtertienſis verba. *Cùm verò die quâdam iter agerent, & ſecundum æſtimationem temporis regularem* (hoc eſt, Canonicam) *ſextam horam ſimul dixiſſent. ſubſtraxit ſe Monachus, qui cum viro Dei ibat, ut horam de Dominâ noſtrâ ſecretò ſinguli per ſe pſallerent.* Cur ſubſtracti ſeparatique? Cur ſecretò? cur ſinguli per ſe? cur non publicè, & uterque ſimul? cœcus ſim, ſi non videam, illas horas non potuiſſe publicè & ſimul legi. aliàs enim qui ſimul ſextam canonicam legerant, etiam legiſſent ſextam de Beatâ. Confirmat hoc Capituli Generalis definitio anni 1234. quæ ſic habet. *Abbatibus & Monachis extra terminos* (puto, Monaſterii) *conſtitutis, ſi conventus defuerit* (non ergo ſi adfuerit) *& eis qui circa defunctum vigilant, liceat ſimul cantare horas de ſanctâ Mariâ.* (ergo ante hanc diſpenſationem non licebat) Hoc teſtimonio utitur Manriquus, §. *Eodem ſeculo*, ſed contra ſe omninò militante.

Secvndvm, eadem, quæ citavi, & illa quæ ex Cæſario adducit.

Tertivm confirmat Statum illud anno 1194. ab Ordine Ciſtertienſi latum, cujus etiam Cæſarius ibi citatus meminit.

Ad Articulum, Secundo ſæculo.

1364. u. Addit dvodecimò Hiſpanum illum Monachum horas Marianas recitaſſe. Cur non? At deberet probare illas in choro, & non ex devotione merâ ſed ex obligatione legiſſe. Sed illa quæ cautè legenda dicit & omittit, adjungam. *Quia præ cunctis mortalibus*, ait Angelorum Imperatrix, *mihi intenſiùs ſerviviſti, & ego tibi faciam quod nondum alicui feci, collumque meum brachiis ſuis ſtringens dedit mihi oſculum.* Regulari homini oſculum regulare dari oportuit, & hoc brachiis datur non ore. Vide Caſſinenſes, qui *Oculi* nomine amplexum intelligunt, ut noto *num.1654. o.* nec cautè legam Virgineo amplexu fuiſſe mortalem honoratum. Sed ad rem venio, & priora verba urgeo. Monachus iſte Hiſpanus ſuam erga Deiparam devotionem non aliter legitur oſtendiſſe, quàm horas Marianas privatim recitando, ergo vix alii illas privatim recitabant: aliàs enim, cur præ cunctis mortalibus B. Virgini dicendus eſſet ſerviviſſe, ſi non faceret, quod alii non facerent? Si non in ſubſtantiâ diſcrimen, ſed in modo conſtituas, nihil reponam, quoniam ex affectu & non ex hiſtoriâ loqueris.

Ad Articulum, Eodem ſæculo.

1364. x. Nihil eſt omnino, quod urgeat. Commemorationes B. Mariæ, Roberti, & Bernardi, tunc inceperint, aut non, non diſquirimus: de quotidiano enim Mariano penſo diſputamus: & exiſtimo non obſcurè colligi fuiſſe interdictum ante, aliàs enim Generale Capitulum non jam *Monachis liceat*, ſed *Monachis præcipitur*, diceret. Sed hoc jam paulò antè exactivè.

Ad Articulum, Sæculum tertium.

1364. y. Sub id tempus, hoc eſt quaſi ducentis à Ciſtertio erecto annis Marianas horas cepiſſe à Communitate legi exiſtimo ſed ex devotione, & ſine animo ſe obligandi graviter, ut Generale Ciſtertienſe Capitulum anno 16 8. declaravit. Vnde teſtimonia quæ citat *Manriquus* lectionem

Digitized by Google

nem probant; religioſorum animum ſe graviter obligandi non probant.

Ad Articulum, Sed illuſtriora.

1364. z. Hinc ulteriùs non eſt agendum cum Manriquo de conſuetudine ipsâ legendi horas Marianas, de obligatione connexâ. Gravem eſſe reſolvit, & hanc probat Eugenii IV, teſtimonio, qui horas illas legi poſſe poſt Completorium omnes ſimul concedit. Si inferatur. Ergo datur gravis obligatio quoad ſubſtantiam, ſiquidem ſine diſpenſatione Apoſtolicâ non potuerunt licite alterari quoad modum. Reſpondebo, homines ſolere diſpenſationem petere à legibus etiam pœnalibus, & à moralibus, quibus putant ſe leviter obſtrictos. Cumque Ordo putaret ſe aut pœnaliter, aut moraliter-leviter ad penſum iſtud obligatum, potuit prudenter illam diſpenſationem petere & impetrare.

Hanc eamdem gravitatem confirmat Sixti IV. præcepto, lato anno 1475. Reſpondeo tamen Sixtum agere clariſſimè de choro, & communitate non tamen in particulari.

Noto obiter utrumque Privilegium deſiderari in editione Antuerpienſi, quam exornavit Chryſoſtomus Henriquez anno 1630.

Eamdem confirmat tertiò verbis Clarævallenſis Abbatis in quibus, *Semper in choro conjunctim cum horis diei dicantur*, lego. *Extra chorum dicantur*, non lego. Ergo hæc & ſimilia teſtimonia non probant debere penſum Marianum recitari extra chorum.

Ad Articulum, Sæculum quintum.

1364. aa. Hucuſque ne verbum videramus de conſuetudine legendi privatim illas horas; & exiſtimo pauca poſſe reperiri ab aliis, quæ Manriquum ſugerint, aut horum teſtimonia; concludendum eſſe diſcurſum illum debilem, non ratione Authoris & formæ, ſed materiæ; multa enim fortiſſimè dicturus erat, ſed materiam non habuit. Ad quintum ego ſeculum cum Manriquo devenio, Pium V. audio, exclamoque ſæpe ob amanuenſium negligentias homines magnos incuſari. Si quis errorem illum, quem demonſtraturus ſum, Manriquo adtribuat, me ſentiet adverſarium; falli enim potuit, ſed decipere noluit. nam juſſit periodos exſcribi, quas adjungeret, recepit infideliter exſcriptas, adeoque contra Pontificis illas mentem & veritatem explicavit. Pium V. apud Manriquum jam audieritis, apud me igitur ſecundò audiatis, repono enim verba juxta tomum Privilegiorum editorum Antuerpiæ, in quo hoc eſt trigeſimum ſextum, & aſſeritur anno 1578. conceſſum. Verba igitur Pontificis, quæ corrupit Amanuenſis Manriqui ſunt hæc. *Cupientes nihilominùs, ut dilecti filij & dilectæ in Chriſto filiæ, Reformator, Monachi & Moniales, alijque utriuſque ſexûs perſonæ Regularis obſervantiæ Regnorum Hiſpaniarum, tàm reformati quàm reformandi Ordinis Ciſtercienſis, qui, ut accepimus erga B. Virginem ſingularem gerunt devotionis affectum, ultra ſeptem horas Canonicas officij Dominici ſecundum formam dicti Ordinis Ciſtercienſis, eò ferventiùs ac majori cum devotione & fructus B. Mariæ Virginis & Defunctorum officia, ac ſeptem Pſalmos pœnitentiales hujuſmodi juxta Ordinis inſtitutum, ſeu conſuetudinem hujuſmodi recitent, quò ex hoc cæleſtis dono gratiæ conſpexerint ſe veriùs refectos, de omnipotentis Dei miſericordia, ac B. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, eiſdem & pro tempere exiſtentibus Reformatori, Monachis & Monialibus, ac a ys utriuſque, exûs perſonis dictæ Regularis Obſervantiæ Regnorum Hiſpaniarũ tàm reformatis quàm reformandis Ordinis Ciſtercienſis hujuſmodi, ac illorum ſingulis toti s quoties juxta inſtitutum ſeu conſuetudinem dicti eorum Ordinis B. Mariæ Virginis ac defunctorum Officia, nec non ſeptem Pſalmos pœnitentiales hujuſmodi, tàm diſjunctivè quàm copulativè. & tàm in Choro quàm extra chorum recitaverint, toties quoad B. Mariæ videlicet, & pro quâlibet vice, quâ illud per eos & eorum ſingulos etiam quotidie recitabitur, centum dies; quo verò ad Defunctorum officia, & ſeptem Pſalmos pœnitentiales hujuſmodi, ſimiliter pro quâlibet vice in illis ſcilicet diebus, quos dictus Ordo ſtatuit, quinquaginta dies de eis injunctis, aut aliàs quomodolibet debitis pœnitentijs, auctoritate Apoſtolicâ tenore præſentium miſericorditer in Domino relaxamus.*

1364. bb. Ecce Summus ille Pontifex, non ſolùm de Mariano officio, ſed etiam de defunctorum horis, & Pſalmis pœnitentialibus agit. Ad hæc Religioſos Ciſtercienſes tria obſtringi ex conſuetudine aut ſtatuto ſupponit ac definit, ut doceat; ſi ex conſuetudine, non ex ſeveriore quàm quæ ſtatuti vires habeat; ſi ex ſtatuto, non aliter quàm per conſuetudinem introducto. & nemo ignorat ſtatuta debiliora eſſe Regulis; cumque noſtra pœnaliter purè, (aut fortè venialiter, quod non admitto) obliget, manet ſtatuta leniùs quàm venialiter & pœnaliter obligatura; nempe ſub pœnâ levi.

Prætereà. Cùm Pontifex eodem omnino modo de Mariano Officio, quo de mortuorum horis, quo de Pſalmis pœnitentialibus philoſophetur (ad omnia enim indiſcriminatim dicit nos aut ex conſuetudine aut ex ſtatuto teneri) conſequens eſt, ut hujus Diplomatis virtute tam teneamur Pſalmos pœnitentiales, quàm penſum Marianum perſolvere. Atqui ad Pœnitentiales non obligamur venialiter: ergo nec ad Marianum penſum. Major controverti non poteſt, minor à Manriquo admittitur, qui Articulo ultimo ait, *Quaſi ex voluntariâ devotione, ut Pſalmi pœnitentiales in ſextis ferijs.* ergò & eſt conſequentia admittenda dicendumque Marianas horas ex devotione voluntariâ à multis annis decantari.

1364. cc. Nec omittam liberè dicere, quid ſentio de Generale illo, qui ſedit anno 1572. cujus morte immaturâ abrepti ſtallum fulmine perculſum eſt; quid de Manriquo. Dico hunc ultimum meritò confugere ad miracula, hæc enim valde utilia ad firmandos articulos, qui rationibus probari non poſſunt. tunc enim homo ad ſacra & aſylum confugit, cum aliter ſervari nequit. Conſtat igitur Virum hunc Magnum, tametſi ſummâ erga Virginem devotione præventum, non fuiſſe ita cœcum, ut ignoraret poſitas rationes eſſe debiles, debereque miraculo cæleſti confirmari. Dico illum primum ante diem obiiſſe, ſicut

Digitized by Google

alios; quos miſericorditer Deus abſtulit, ne malitia illorum mutaret intellectus, aut animas fictio deciperet: multos enim ſanctos in juventute abreptos legimus. Nec fulmen illud, ipſius ſtallum tangens, nos lædit; cùm virorum ſanctiſſimorum non bona ſolùm, ſed & perſonas aliquando fulminibus ictas legamus. Quoniam ſi mores ſine fide conſideremus, reperiemus in antiquis Ethnicorum hiſtoriis, quas Poëtæ corruperunt, Æſculapium, medicinæ inventorem, adeoque de genere humano benemeritum, aliosque cæſos fulmine; ſi mores orthodoxâ fide animatos, etiam Chriſtianos multos actos fulmine obiiſſe, & tamen non ſine ſanctitatis opinione. Coloniæ ſub Ludovico Imperatore anno Domini 857. orta ſumma tempeſtas univerſos turbavit; pauci tamen confugerunt ad templum imploraturi Dei miſericordiam. Armatur Divinæ juſtitiæ arcus, fulmen exploditur. ſed in quos? non in illos, qui licitabantur in foro, ſed in illos qui orabant in Eccleſiâ. terret omnes, proſternit ſex, & tres interimit, aſſerente Sigeberto Aventino 4. Annalium, & ejus Continuatore referente, Clericus quidam in Leodienſi templo ad imaginem Chriſti preces faciens fulmine ictus interiit. Unde judico fulmina habere ſuas ſecretas, jam naturales, jam ſupranaturales cauſas, nec ex illis aliquod forte argumentum deduci.

Sed eſto fulminis illius impetus non fuerit fortuitus, hoc eſt, juxta regulas naturæ ordinarias; non fuerit virtutis indicium, & erraverint veteres qui cæleſti authoratos oraculo credebant illos, quorum ſepulchra fulmine fuiſſent tacta: fuerit indicium pœnæ. Reus ille fuerit: at cujus culpæ? crederem ob negligentiam aliquam culpabilem commiſſam in regimine Ordinis potiùs punitum, quàm ſub juſto Deo ob actionem aut bonam, aut fortè indifferentem, mulctari, nam diſpenſationes ipſæ, ſi ex cauſâ fiant, bonæ ſunt; præcipuè ſi concernant actiones bonas, quæ omitti poſſunt ſine cauſâ, quale eſt Marianum officium, & omnia illa quæ ex devotione in conſuetudinem tranſierunt, & nunc cum laude continuantur.

Ad Articulum, Demum hoc ipſo.

1364. dd. Producit poſteà Gregorii XV. declarationem, quâ definit Ciſtertienſes Monachos lectione Monaſtici Breviarii non liberari ab obligatione legendi B. Mariæ officium quotidie, & Defunctorum horas ſingulis diebus ferialibus. Sed Magni hominis pace hæc declaratio Pontificia non urget. Non dicimus nos habere obligationem, penſi Mariani perſolvendi, & tamen Monaſtici Breviarii lectione liberari; quia de hoc ſtatim. Non dicimus nos nullam omnino habere obligationem; quoniam omnes pœnalem admittimus, & multi ſatis probabiliter venialem, ſubſcribentes Generalis Capituli definitioni, quam ſæpiùs adlegare opus fuit. Dicimus ex Gregorianâ illâ declaratione ut plurimum colligi, obligationem legendi horas Marianas non fuiſſe Monaſtici Officii permiſſione ſublatam; non tamen colligi fuiſſe de novo impoſitam vel auctam, ſed manere ac ſi Breviarium Monaſticum non fuiſſet editum. Ergo tranſire jubetur, academico more, Gregorii authoritas, quæ poſitam quæſtionem non tangit.

Ad Articulum, Ergo.

1364. ee. Meſſem jam ultimo paragrapho colligit Vir doctiſſimus, quem ſequar, ut capiam ſpicas deciduas; putatque ſuperiùs poſita ita eſſe clara, ut poſſint Ectheſes ſubſequentes inferri.

Ectheſis I. *Probabile eſt, quòd ab acceptâ veſte candidâ, ſed probabilius, quòd ante Ciſtertij exordium, etiam Moliſmi, noſtri Majores penſi Mariani perpetuò ſolvendi obligationem admiſerunt.* At nos Marianum officium eſſe ſub illud tempus Moliſmi & Ciſtertii interdictum vidimus ſub initium, ubi dedimus epiſtolam Petri Abailardi.

Ectheſis II. *Probabile eſt conſuetudinem hanc legendi quotidie horas Marianas habere vim legis, fundarique in præcepti lati in Claromontenſi Concilio acceptatione.* Et negamus. Improbabile enim eſt poſitivè, quod Claromontenſe Concilium quotidianum penſum injunxerit, quia littera docet contrarium ut vidimus *num. 1364. p.* mandat enim ut diebus ſabbatinis legatur. Et improbabile ibi voce *Mandamus* præceptum perpetuum intelligi, quoniam illa lex imponitur viris etiam & fœminis ſæcularibus; ergo, ſiquidem laici hodie non tenentur has horas recitare, lex illa ſi in perpetuum, non niſi conſultiva fuit; & ſi præceptiva, fuit ad tempus, ut & preces aliæ, quæ ob cauſam introducuntur, & intermittuntur ceſſante. Nam tunc expeditio Hieroſolymitana exornabatur, cujus non erat felicitas æternis ſuffragiis impetranda. Improbabile eſt etiam negativè, nos admiſiſſe illius Concilii legem, non enim reperitur hiſtoria (nam doctrinæ cur credam? ut ait Manriquus) ex quâ id poſſit deduci probabiliter. Ratio enim, quâ utitur Manriquus, circularis omnino eſt. Obligationem enim gravem probabiliter ab illo Concilii præcepto vult eruere. nullus enim, ut ait, de obligatione dubitabit, qui bene ſenſerit de Eccleſiâ. Cùm tamen ejuſdem præcepti acceptationem ex gravi illa obligatione deducat, quæ aliter gravis eſſe non poſſet.

Ectheſis III. *Moniales tenentur graviter ad Virginis Marianum curſum.* Rotundè nego. Puto enim *primò*, non eſſe hanc neceſſariam conſequentiam [Religioſi tenentur, ergo & Religioſæ] poſſet enim dari conſuetudo, quæ vigeret inter illos, & non cognoſceretur inter illas: poſſent & ipſæ præſcripſiſſe contra aliquam legem, aut impetraſſe diſpenſationem, quin illi aut præſcripſiſſe, aut impetraſſe venirent neceſſariò dicendi. Puto *ſecundò* ipſas ſub mortifero, ne quidem ad canonicas horas teneri. quod clariſſimè probo *num. 1355.* unde noſtri potius monendi venirent, quàm extranei, qui hanc quæſtionem frequentiùs in medium relinquunt.

Ectheſis IV. *In conſuetudinis viribus examinandis veritatis notitia ex ſolâ cognitione hiſtoriæ (nam doctrinæ cur credam?) oriri poteſt.* Puto ſimul ab hiſtoriâ & do-

Digitized by Google

& doctrinâ; quòd ipſe negare non vult. A doctrinâ habemus, *Primo*, quòd non omnis conſuetudo aut actuum interrupta frequentia conſcientias obliget.

Secundò, quod ſola conſuetudo illa conſcientias ſtringat, quæ habet vim legis; non cujuſcumque, ſed moralis. Poſſunt enim & ſolent dari conſuetudines, quæ habeant vim legis merè pœnalis.

Tertiò, requiri ut conſuetudo in legem virtualem tranſeat (hoc eſt habere vim legis) ut præter continuationem actuum, introducta ſit à ſcientibus ſe non eſſe obligatos, potentibus & volentibus ſe obligare. Quæ enim introducuntur per errorem, aut ex devotione, aut à non potentibus ſe obſtringere, aut à potentibus nolentibus tamen, obligatoriæ non ſunt.

Quartò, quòd in dubio, ſtandum eſt pro poſſeſſione libertatis, quæ eſt ante conſuetudinem dubiam; credendumque eſſe ex devotione introductam, nec obligationem inducere. In his omnibus doctrinæ credendum. ſic enim teneo doctus à graviſſimis Viris, quos hic in Comment. diſputatione præcedenti, & in Theologiâ Morali tractans, An contra Decalogum præſcribere poſſit conſuetudo; nimirum num. Hucuſque à doctrinâ conductus, poterit hiſtoria comite ſactum examinare; ut fecimus.

Ecthesis V. *Quotidiana Mariani officij lectio nullâ fuit lege aut ſtatuto præcepta (nam quæ adduximus, ita Manriquus, ſupponunt, non præcipiunt) ſed receptam perpetuâ conſuetudine.* Primam partem libenter audimus, ſecundam non omnino negamus. quia licet non ſit tam antiqua perſolvendi penſum conſuetudo, ut conjectatur, ſatis antiqua eſt, ut ſuperiùs oſtendi.

Ecthesis VI. *Pſalmos pœnitentiales legendi conſuetudo antiquiſſima eſt, continuata tamen ex voluntaria devotione.* Vera omnino.

Ecthesis VII. *Penſum Marianum legendi conſuetudo etiam eſt antiquiſſima, nec continuata ex voluntariâ devotione (ut Pſalmi pœnitentiales in ſix is ferijs) ſed ex ordinis debito.* Debitum pœnale non negamus, veniale poſſe probabiliter concedi reſolvimus; deberet tamen Manriquus debitum grave ad mortale obligans aliquâ ſuadere ratione. *Id*, inquit, *communis conſenſus antiquorum, & indulta Pontificum affirmant.* Et ego, unum ſolum Authorem antiquum poſtulo, qui dicat Marianas debere horas legi, ſub peccato mortali. & quidem ſi nullus talis eſt, quo jure conſenſum D. Manriquus producat, videant alii. Sed contrà ego Ordinis Ciſtercienſis conſenſum oppono. Generale nimirùm Capituli Generalis decretum, quod definit illas non obligare ſub mortali. Sed neque gravem obligationem Pontificum indulta affirmant; quæ eodem Authore teſte ſupponunt, & nihil præcipiunt. Sed quid ſupponunt? obligationem culpæ gravis? nullatenus. contrarium enim, ut vidimus, clarius meridie; horas enim Marianas cum Pœnitentialibus componunt.

1364.ff. Ecthesis VIII. *Aut nulla conſuetudo erit, quæ vim legis obtineat, aut hæc erit.* Quare hæc? Quare nulla alia? Illa erit, quæ prærequiſita illa omnia habuerit, quæ doctrina nos docuit, cum Ecthesin IV. exponeremus. *Conſuetudo*, ait Hierocles, *eſt lex non ſcripta, optimi Legislatoris inſcriptum nomen habens, videlicet omnium comprobationem.* & quidem ad miraculum bene: Nulla enim conſuetudo obligatoria eſt, quæ implicita & inſcripta non ſit lex; traditioni ſimilis, quæ articulus eſt fidei non ſcriptus. At hodie omnes traditiones Apoſtolicæ ſcriptæ ſunt, & ut opinor omnes mores. & in Belgio Albertus, in aliis Provinciis alii Principes, ad canones & litteras conſuetudines antiquas reduxerunt & diſtinxerunt; & graves à levibus, obligatorias à non obligatoriis diſtinguentes, legem tacitam tulerint, ex vi cujus ipſæ haberent vim legis. Dico igitur Conſuetudinem obligatoriam eſſe legem inſcriptam & implicitam; addo, dari nonnullas, validas, morales, & graves; & concludo inter ipſas penſum Marianum perſolvendi morem, tametſi veterem, non eſſe.

Ut hanc veritatem confirmem, reſumam argumentum, quod ſuper *num. 1358. a.* propoſui, & materiâ mutatâ & alteratâ formâ ſic inquam. Vel ſtandum Ordinis declarationi, vel non. Si ſtandum; ad Mariani officii lectionem graviter non tenemur, Ordo enim anno 1618. non eſſe hanc conſuetudinem graviter obligatoriam in Generalibus Comitiis declaravit. Si non ſtandum; ſciendum cur non ſtandum. Contrarium enim vel evidenter oſtenditur, vel probabiliter, vel tota controverſia in dubium reducitur. Non audebis evidentias in re valde obſcurâ promittere, in quâ ſupra conjecturas nemo ſapit; in quâ Manriquus, aliàs veritatis inventor vindexque, vix conjectatur. dabis ergo vel probabilitatem vel dubium. Si probabilitatem, probabiliter tenebimur, adeoque probabiliter non tenebimur; nam probabilitas utramque partem contradictionis afficit. at ſi talem ego probabilitatem admiſero, urbanus, ſed non ſcholaſticus ero: Cur illam concedere debeam video; ſed cur debeam non video. Nec tamen dubium ſufficit; quoniam, ſi hæc conſuetudo (de cujus antiquitate & continuatione non diſputamus, utraque enim eſt certa) eſt formaliter dubia; hoc eſt, introducta ſed ex cauſâ dubiâ & incertâ; dicenda erit introducta ex merâ devotione, aſſerente Suario *libr. 7. de legibus cap. 15. num 13.* Dianâ *tract. de legib. reſolut. 30.* & iterum *part. 4. tract 3. reſol. 58.* Ludovico Macrantio *tomo 1. in ſumm. D. Thom. tract. de legib. diſput. 15. ſect. 2. num. 3.* & me ſuperiùs *num. 1358. a* Sed neque hoc dubium admitti poterit. Impoſſibile enim illud ubi prudentis Superioris authoritas, adeoque pluſquam impoſſibile ubi totius Religionis intervenit. Vide quæ in meâ ego ad hanc rem morali Theologiâ reſolvi agens de conſcientiâ dubiâ, num.

DUBIUM I.

Ex doctrinâ præmiſſâ oriuntur dubia aliqua, quæ egent expoſitione.

Digitized by Google

1364. gg. Sit primum. Vtrùm hæc Capituli Generalis declaratio faveat Religioſis Ciſtercienſibus Obſervantiæ in Hiſpaniâ? Et ratio dubitandi eſt, quia ſe illi credunt exemptos à Iuriſdictione Generalis Capituli, nec volunt ab ipſo dependere.

Reſpondi olim, cum primo hunc librum ederem, hoc ipſo non ſtante, hanc illis declarationem prodeſſe; quoniam ipſa non eſt diſpenſatio practica, ſed ſpeculativa definitio ſeniorum & doctiorum Abbatum, quæ tam ſubditis quàm non ſubditis favet. Hiſpani enim, ut tunc mihi probabiliter videbatur, non introduxerunt novam conſuetudinem, ſed continuarunt antiquam, quæ erat in ordine ante reformationem, quam quidem conſuetudinem declararunt Patres illius Generalis Capituli (hoc eſt, totus Ordo) non eſſe introductam ab habentibus animum obligandi ſe ſub mortali. At jam examinata Reſolutione D. Manriqui, ſtatuo illos non introduxiſſe novos mores aut conſuetudines in hac materiâ, adeoque veteres illos, illas, in quibus Ordo non reperit gravem obligationem, obſervare.

Scio eſſe cōmunem apud illos ſententiam, quæ affirmat B. Virginis Defunctorum horas graviter obligare: ſed an vera, ipſi viderint. Nullibi doctiores Theologos habet noſter Ordo, ſed nec inter ipſos aliquis qui poſſit componi cum Manriquo, quia tamen in hac materiâ ſummam erga Virginem devotionem oſtendit, nihil probat. Res mihi videtur clariſſima, an errem in re tam examinatâ, an errent ipſi, viderint eruditi Lectores.

Petis etiam, Vtrùm Germanicæ Congregationis Religioſi teneantur legere privatim Officium B. Virginis Mariæ? Ratio dubitandi eſt, quoniam in Statutis latis Cæſareæ in Comitiis Provincialibus anno 1626. hæc verba legimus, *Et illas ipſas horas B. Mariæ Virginis, & Defunctorum Officium, qui ſuas preces extra chorum recitant, omittere ſedulò caveant, ſcientes ſe hoc Deo, dilectiſſimæ ejus Matri, Ordinis noſtri Patronæ & Protectrici, atque benefactoribus ſuis de jure debere. Qui enim accipit beneficium, præſtare tenetur Officium.*

Reſpondeo teneri Germanos jure ſtatuti, hoc eſt, pœnaliter; non enim ipſi majorem ſtatutis vim tribuunt, *vide num. 760. c.* Nec debent reduci ad limam ultima illa verba, *Qui enim accepit beneficium, præſtare tenetur officium.* Primò quoniam Legiſlatorum eſt præcipere, non probare; hoc enim ſecundum ob nimiam Secretariorum eruditionem nonnunquam irrepit, qui ſimpliciter præcepta exornando difficiliora & obſcuriora reddunt. Secundò, quoniam ſi illa ratio manutenenda ſit, exponi congruè poteſt, ſumma enim beneficia à Beatiſſ. Virg. Maria recepimus, & qui illis fruimur præſtare tenemur officium gratitudinis, aut ingrati cenſeri; Non enim ab hominibus beneficium aliquod accepiſſe nos conſtat ſub obligatione Mariani officii recitandi. Quòd ſi in aliquo Monaſterio aliqua dotatio particularis ſit, erit examinanda, nec dicenda religioſos aliter quàm in choro obligare, quouſque contrarium apertiſſimè liqueat.

DVBIVM II.

1364. hh. Inquirit P. Thomas à Ieſu in expoſitione Regularum cap. 7. part. 3. dubio 4. An poſt Breviarii Romani uſum in Ordine dici debeat Officium B. Virginis ſicut antea conſueverat? Et quia eſt quæſtio omni Religioni communis volui deciſionem adjungere.

Sic inquit ipſe. [Hæc difficultas expeditam & facilem habet reſolutionem, nam Pius V. in Bullâ, quam circa Breviarii Romani Officium edidit, in primis licet ademerit omnibus recipientibus Breviarium Romanum obligationem recitandi in particulari Officium B. Virginis: hoc tamen ita fieri voluit, ut in illis congregationibus, in quibus antea in choro prædictum Officium perſolvebatur, adhuc hæc laudabilis conſuetudo permaneret: ut patet ex illis verbis: *Hoc autem concedimus ſine præjudicio ſanctæ conſuetudinis illarum Eccleſiarum, in quibus Officium B. Mariæ Virginis in choro dici conſueverat, ita, ut in ipſis ſervetur ipſa laudabilis conſuetudo celebrandi more ſolito.* Hæc Pius V. ſatiſque colligitur ex prædictis verbis contra Navarrum, qui Miſcellan. 70. de oratione cenſet, olim fuiſſe juris communis præceptum recitandi Officium B. Mariæ: nam Pius V. ſolùm hanc conſuetudinem vocat, ac proinde in jure de tali præcepto non conſtat, licèt jure particulari Religionum aut Congregationum eſſet de hoc præceptum. Et certè in noſtrâ Religione dum Carmelitanum retineremus, Officium B. Virginis non aliter, ac modo Officium Romanum, Religioſos omnes tam in particulari, quàm in communi obligabat.] Hucuſque Pater Thomas.

DVBIVM III.

1364. ii. Aliqua diximus ſuperiùs de Breviario Monaſtico, nimirùm *num. 1364. dd.* illa in memoriam revocas, & inquiris, An Benedictini & Ciſtercienſes utentes illo, ab obligatione (pœnali aut veniali, quæcumque illa ſit, conſtat enim gravem & mortaliter obligatoriam non eſſe) legendi horas Marianas liberentur?

Stat pro negativâ parte Gregorii XV. declaratio, quam D. Manriquus ad ann. 1103. cap. 3. produxit, & nos ex ipſo ſuperiùs *num. 1364. l.*

Stat pro affirmativâ D. Ludovicus Bernaldus de Quiros, S. Theologiæ Doctor eximius, Cathedraticus ſacræ Scripturæ Primarius, Ciſtercienſis Ordinis Generalis emeritus, qui Salmanticæ non obſtante illâ Pontificis declaratione publicè & laudabiliter Monaſtico Breviario (noſtro gravius id eſt) utebatur, ut ab illâ penſum Marianum ſolvendi obligatione eſſet liber. Nec ignoramus ſemel in Generali Capitulo fuiſſe Theſes impreſſas, in quibus id licitè fieri negabatur, & tamen ſuppreſſas, & hac expunctâ opinione recuſas, & ſtatutâ die defenſas. Nec credibile pium & ſanctum ſenem mutaviſſe Breviarium, & faciliore relicto recepiſſe moleſtius, ni putaſſet hac ſe viâ ab illo onere exemptum. nec credibile hanc opinionem improbabilem viſam & tamen in ipſo & ejuſdem amicis ſine reprehenſione publicâ, aut privatâ obloqutione à viris ſanctis toleratam. Huic enim optimo ſeni diſcipulus & amicus valde ſpecialis fui, nec unquam audivi quòd eum aliquis ob penſi Mariani omiſſionem & Breviarii mutationem carperet.

1364.

1364. kk. Sed legibus & non exemplis tractandum inſtas, & reſpondeo, in rebus moralibus ſanctorum hominum exempla eſſe leges. & addo in privilegiis Apoſtolicis multa eſſe examinanda, quæ non omnibus in ſingulis nota. Fortè ſciebat D. Ludovicus illud non eſſe authenticum, ſed à ſuis inimicis confictum. ſed cur hoc credam? inimicos non habuit, omnibus in honore & amore. Fortè ſciebat eſſe diploma ſubreptitium, quod potiùs putem; aut ſi ex certâ ſcientiâ promanans, & hoc verum exiſtimo, religioſos in choro concernere, non verò lecturos privatim.

Hanc ultimam ſpeculationem firmabo inſtantiâ à Benedictinis deſumptâ. Ipſi in Cæremonialis Congregationis Germanicæ part. 1. cap. 6 §. 17. aſſerunt; *Gregorium III. & Zachariam Summos Pontifices, qui vixere ante annum 752. præcepiſſe Caſſinenſi Congregationi, ut omni tempore unà cum Officio divino recitarent & Officium B. Virginis.* Addunt ex S. Petro Damiano Monachos olim divinitus afflictos ob Officii Mariani omiſſionem, ſubdunt, *non debere videri mirum ſanctiſſimum & ſapientiſſimum Pontificem Pium V. hujus, ut opinor, exempli conſideratione permotum, tàm providè ac ſolicitè ſanxiſſe, ne hæc ſancta & laudabilis conſuetudo in Eccleſiis & monaſteriis, ubi antiquitùs obtinuerat, prætextu Officij Romani, negligeretur, aut omitteretur. Prætereà Vrbanus VIII. de conſilio SS. Rituum Congregationis 2. Ian. 1627. decrevit, etiam mutato proprio Breviario, & Romano acceptato, adhuc eos teneri ad quotidianam Officij B. Virginis recitationem, qui antea ex conſuetudine tenebantur. Igitur quamvis juxta Rubricam Romanam, quam ſalvâ Regulâ S. Benedicti, in noſtris Horis, divinisq; Officijs ſequimur, complures dies excipiantur, quibus Officium B. Mariæ Virginis tutò omitti poteſt, tamen maximus Chriſto Domino in Matre ſuâ honor exhibetur, ejuſque apud Filium interpellatio plurimùm poteſt. nec non præſenti auxilio cultoribus ſuis in neceſſitate adeſt: idcirco ad conciliandum nobis magnæ Patronæ hujus favorem, & ut illud, quod alibi circa Regulæ rigorem pro temporum ratione remittimus. (cùm non ignoremus illud olim nonnullis monaſterijs in diſpenſatione circa comeſtionem carnium à Summo Pontifice injunctum fuiſſe) quodammodo compenſemus, ſtatuimus ut dictum Officium, exceptis Vigiliâ Nativitatis Domini, & triduo ultimo majoris hebdomadæ; ac Sabbatis, quando fit Officium de B. Mariâ Virgine, quotidiè à noſtris Monachis recitetur; ita ut quibus diebus à rubricâ Romanâ Officium B. V. remittitur, dicatur à Sacerdotibus privatim pro opportunitate, à Iunioribus ſimul congregatis in Capitulo, vel alio loco aut Oratorio à Superiore deputato. Quando verò rubrica Romana Officium hoc præcipit dicendum, recitetur ab omnibus in Choro.*

In quibus hæc omnino obſervanda. *Primum*, Pontifices illos Gregorium II. Zachariam, Vrbanum II Gregorium VII. Pium V. Vrbanum VIII. ita induci, ut priores omnibus Officium Marianum injunxerint, duo poſteriores declaraverint etiam mutato Breviario præter Romanas rubricas ad quotidianam lectionem univerſos teneri. *Secundum*, hanc ultimam obligationem ita admitti & exponi, ut non ſingulos ſed communitatem, nec tamen hanc in choro, ſed ubi ipſa maluerit concernat. *Tertium*, Benedictinos dicere ſe tuta conſcientiâ in hac materiâ ſequi rubricas Romanas poſſe. Relege illa verba: *Quamvis juxta rubricam Romanam, ... complures dies excipiantur, quibus Officium B. Mariæ tutò omitti poteſt, &c.* Et ex his tribus obſervatis inferendum Gregorii XV diploma ſimiliter intelligendum. Quibus poſitis argumentor ſic. Monaſticum Romani Officii privilegia participat, atqui æquè de utroque declararunt Pontifices non liberare ab obligatione legendi horas B. Mariæ: ergo eodem omnino modo de utroque philoſophandum eſt. At qui utuntur Monaſtico (Benedictini Germani, & alii) tutò omittere poſſunt privatim ubi Romanæ rubricæ permittunt: ergo & alii. Aut etiam è converſo, ſi placeat.

DVBIVM IV.

1364. ll. Inquiris, An rimari poſſimus cauſam ob quam introductum eſt penſum Marianum? Cauſam perennem inquiris, quoniam cauſâ ad tempus ſubortâ, non videretur poſſe manuteneri obligationem (pœnalis aut venialis ſit ipſa) perennantem. Vnde patet quod ad Vrbanum II. reduci non debeat, quoniam expeditio illa, quæ parabatur contra Mahometanos, ad tempus fuit.

Prima ſententia aſſerit laborem manuum in Marianam lectionem commutatum; inceperunt enim Monaſteria Monachorum induſtriâ & Dei munificentiâ diteſcere, nec labor agreſtis erat opus; adeoque ne torperent otio Religioſi, admiſſa parva Officia, tanquam manuum labor. [Si probaretur hæc ſententia, eſſet plauſibilis, nam benignius eſt horâ legere quàm totâ die in campo laborare.]

Secunda carnium antiquam abſtinentiam in lectionem minorum Horarum (ſic Officia B. Virginis & Defunctorum dicimus) commutatam. Sed quis prudens commutationem illam peteret? quis oblatam admitteret? pro unâ carnis particulâ rarò dandâ tantam obligationem admittere, grave & indecens.

Tertia generaliùs loquitur, docetque nos illa omnia, in quibus à Regulæ antiquo rigore deficimus, horum Officiorum quotidianâ lectione compenſare. Et hanc videntur habere Germani Patres Benedictini, ut conſtat ex eorumdem verbis, quæ Dubio præcedente citavi.

Quarta meram devotionem cognoſcit; &, ut exiſtimo, omnino eſt vera.

Si hanc ultimam ſequamur ſententiam res manifeſta eſt, & obligatio decentiam potiùs reſpicit & uniformitatem quàm mores, adeoque extrinſecùs potius, quàm intrinſecus. *Si primam*, dicemus tam ſeverè obſtringi jam Monachos ad legere Marianum Officium, quàm olim ad manuum laborem in campo cumque jam obſoletus labor moralem obligationem non induxerit, nec illam hodie fore à precibus Marianis inducendam in campo. addemus Communitates, quæ veterem illum rigorem reſtituunt, non habere obligationem horas minores recitandi. *Si ſecunda* placeat, qui die lunæ carnes comedet, & qui die dominicâ Marianas horas intermittet, æquè peccabunt. adeoque neque venialiter; abſtinemus enim à carnibus jure Regulæ, quæ forum interius non tangit. Et juxta

 illum

iſtum dicendi modum reformata illa monaſteria, quæ à carnibus abſtinent, non tenebantur recitare horas parvas. Erat *tertia ſent ntia* duarum præcedentium connexio, & ideò nihil occurrit ſpeciale.

1364. mm. At tu eruditionis gratiâ vis ſecundam ſupponi, & inquiris, An Religioſi diebus illis, quibus à carnibus abſtinent, perſolvere penſum teneantur? Et ut neges duas rationes proponis.

Prima eſt. Tota obligatio naſcitur ex commutatione & carnes comedendi licentiâ: atqui diebus Veneris (ut dies Lunæ, Mercurii, & Sabbati omittam, de quibus pariformiter philoſophandum) nullâ commutatione, nulla diſpenſatione, nulla licentia fruimur; ergo nec tenemur ad commutationis gravamen.

Secunda: Quia Communitas abſtemia, quæ carnibus non veſcitur, paulo ante dicebatur ab hac legendi obligatione libera; ergo quæ illis veſcitur erit etiam libera pro diebus, quibus abſtinet, cùm non ſit diſparitatis ratio: nam ſicut abſtinentia perpetua proſcribit lectionem perpetuò, ita hebdomadalis abſtinentia proſcribet per hebdomadam.

Reſpondeo tamen ſtando ſecundæ ſententiæ, illos qui cedunt jure comedendi carnes, non teneri recitare hæc officia; teneri illos, qui una aut altera die aut hebdomada abſtinent jure illo reſervato. commutatio enim ita fuit facta, ut Monachi adquirerent comedendi carnes tertiò in hebdomada licentiam, & incurrerent obligationem horas Marianas quotidie recitandi. bene enim ſtat ut juſtè alterna ſervitus in quotidianam aliam duplo leniorem commutetur; ut ſi Petrus teneretur feria ſecunda, quarta & ſexta Eccleſiam leuca diſtantem viſitare, & adquireret diſpenſationem, ut alteram quadrante diſſitam quotidie inviſeret. non poſſet quidem Petrus dicere die dominica, Ego hodie non fruor diſpenſatione, non habebam obligationem viſitandi diebus dominicis Eccleſiam leuca diſſitam, ergo nec incurro obligationem viſitandi diſſitam per quadrantem. quia unius diei onus in dies duos à diſpenſatione dividitur. Ergo ſimiliter dicendum eſſet licentiam comedendi ſemel carnes concedi ſub onere legendi multis diebus virgineas illas horas, aut etiam pro defunctis orandi. [Sed quis eſſet ita carnis amaſius, ut vellet terni officii lectione tota vita torqueri intuitu comedendi carnem? generoſiùs de noſtris Majoribus ſentio. Multa apud ipſos devotio obtinuit, quæ caro non potuit.] Hinc patet quid reſpondendum ſit ad poſitas rationes dubitandi.

DVBIVM V.

1364. nn. Hanc etiam materiam concernit quæſtio, quæ non paucos Abbates timoratos exercuit, & inquirit, An ſtudioſi debeant authoritate Superiorum ab officio divino, ſi in ſacris non ſint; aut à Mariano ſaltem, ſi ad ordines majores promoti, ratione ſtudiorum liberari?

Prima ſententia eſt ſeveriſſima, docetque trium Officiorum lectionem juxta Breviarii rubricas debere ſtudioſis injungi in virtute ſanctæ Obedientiæ; ut qui aliàs illa, aut ſaltem Officia minora omittere ſine mortali poſſent, perſolvere ſub mortali teneantur. Sic enim coercendam putat juventum negligentiam, quam ebibunt, cùm ſiccis Philoſophiæ ſpeculationibus vacant. quoniam areſcit animus apud Ariſtotelem, & indiget multis precibus, ut devotus permaneat. Hæc ſententia aliquot Doctorum Duacenorum fuit, quos D. Adrianus Canciller Dunenſium Abbas conſuluit; quam ipſa obſervandam putavit poſtmodum illorum reſponſione perterritus, definierunt enim *Maledictum ſtudium, propter quod omittitur Officium divinum.* Et quidem, ſi agatur de officio graviter obligatorio & indiſpenſabili, ſuſtinebo ſeveritatem opinionis; at ſi non jam de indiſpenſabili, ſed de illo quod ſubeſt prudentis Superioris conſilio, cur cum diſpenſatione ſine maledictione omitti non poſſit, non video. Sunt aliqui qui minoris pretio putant ſe animas emiſſe, quàm Chriſtus, & ideò ſe ſanctiſſimè loqui, cùm cruces, quas fugiunt, humeris alienis imponunt. Malunt ſeveri videri quàm veri, & contradictionem evidentem admittunt, ne careant occaſione torquendi. Vel dicito, quid aliud eſt, *Maledictus, qui diſpenſat, cùm diſpenſare poteſt,* quàm, *Superior non poteſt diſpenſare, cum poteſt?* Hic autem terminorum contradictio certiſſima & clariſſima eſt.

Secunda ſententia huic oppoſita docet Studioſos, ut meliùs dare operam ſcientiis poſſint debere à regulari legendi horas obligatione liberari, nec facilè ad ordines majores promoveri antequam curſum Theologicum abſolverint, ne ratione ordinum novam incurrant legendi obligationem. Videtur exemplo Societatis firmari, in qua omnium ſententia non tenentur legere canonicas horas non promoti, nec ſolent ante finem Theologiæ promoveri.

Tertia eſt media, nec vult Studioſis aliquam diſpenſationem concedere, nec lectionem moraliter præcipere, ſed eos in communi jure relinquere, ac ſi non eſſent ſtudioſi; diſponens ut ſtudiorum ratione non teneantur ad lectionem graviùs (& hoc contra primam) nec leviùs (& hoc contra ſecundam opinionem.)

Hactenus Patres Benedictini Germani, qui in Cæremonialis ſui Part.1. cap.6 §.17. qui ſecundam ſententiam impugnant hiſce verbis.

3. *Porrò quam vanus & inanis apud pleroſque fuerit prætextus ille, qui minuendu aut relaxandu id genus officiys, & inſtitutu obtendi ſolet, quo ſcilicet ſtudiys, lectionibus, aliyſque utilioribus exercitiys ſpiritualibus aut corporalibus liberiùs & impenſius vacent Religioſi, docuit rei eventus, & probat a ſatis ſuperq; experientia, ubi ſublatu illis, nihilo magis ac anteà vigere ſtudia, aliaque ejuſmodi exercitia frequentari cernuntur; ſed otio ſubinde, vanis colloquiys, ac rebus futilibus (ne quid dicam gravius) bonas horas malè perdi, quæ ſanctis & ſtatis Officiys, ac precibus olim ſalubriter impendebantur: ut illud omittam quod non minùs doctè, quàm piè monent.* Dominicus à Soto *de Iuſt l.6. q.5. art.3. & poſt eum* Navarrus *lib. de Orat. cap.21. Officio divino perſolvendo nulla ſenus impediri, quin potiùs promoveri, ac feliciùs & jucundiùs expedire ſive ſtudia ſive alia quæcumq; exercitia Clericorum & Monachorum, quod ſuo ſe experimento probâſſe teſtantur.*

Narrat

Narrat B. Petrus Damianus *l. 6. Epiſt. 32. quomodo monaſterium divinitùs afflictum fuerit ob intermiſſum B. Virg. Officium; eodemq; tandem reſtituto calamitas depulſa ſit: ex quo perpendant quorum intereſt, quanto ſuo diſcrimine & damno Monachi illi Officium Deiparæ Virgini nuncupatum triennio dumtaxat apud ſe receptum & ſervatum exploſerint; ut hoc facto Chriſti Matrem, & Matrem veræ pacis à ſuo monaſterio abieciſſe dicantur: ac per hoc nemo miretur ſanctiſſimum & ſapientiſſimum Pontificem Pium V. hujus, ut opinor, exempli conſideratione permotum, tam providè ac ſollicitè ſanxiſſe, nec hæc ſancta & laudabilis conſuetudo in Eccleſiis aut Monaſterijs ubi antiquitus obtinuerat, prætextu Officij Romani negligeretur aut omitteretur* (ecce nec præceptum additur, nec diſpenſatio conceditur) *Præterea Vrbanus VIII. de conſilio SS. Rituum Congregationis 2. Ian. 1627. decrevit, etiam mutato proprio Breviario & Romano acceptato adhuc eos teneri ad quotidianam Officij B. Virginis recitationem, qui ante ex conſuetudine venerabantur* (nimirum, teneri ut antea, quia Vrbanus nec obligationem intendit, nec remittit.

1364. o o. Tota hæc opinio ſubſtruitur illâ hiſtoriâ, quam B. Petrus Damianus recenſet, quæ quoniam multis fuit errandi occaſio, & digna eſt quæ ſciatur, hì addendam cenſui.

Epiſtola quæ citatur eſt trigeſima ſecunda libri tertii, quæ inſcribitur, *Ad fratres præcepti tranſgreſſores*, ut bene advertit Baronius ad ann. 1056. num. 4. ex quâ hæc propoſito videntur conducere.

Dicam & aliud quod in præfato contigit Monaſterio Gamugenſe. Statutum erat, atque jam per trienaium ferè ſervatum, ut cùm horis Canonicis quotidie B. Mariæ ſemper Virginis officia dicerentur. Erat autem quidam inter eos Gozo, habitu monachus, reproba quidem vita, ſed dicatis & aculeata facundia. Hic cepit conqueri, ſatis ſuperque ſufficere, quod ſanctus præcepit Benedictus, nec nova adinventionis pondus debere ſuperponi, nec nos eſſe antiquis Patribus ſanctiores, qui videlicet hæc ſuperſtitioſa & ſupervacua judicantes, pſallendi nobis metam, omnemque vivendi regulam præfixerunt. Quid plura? contra Reginam præliari viſus eſt, & confecit. Ad hoc nimirùm fratres verſutâ machinatione pellexit, ut ſolitas B. Mariæ laudes ulteriùs non efferrent. SED ô divinum judicium à noſtra pravitatis intuitu non dormitans! Mox enim adverſus præfatum Monaſterium tot adverſitatum grandines, tot undiq; bellorum atque conflictuum exortæ ſunt tempeſtates, ut ipſis quoque Monachis minaces gladij necem exitum intentarent. Fiunt undique deprædationes, undique rapinæ, conflagrantur cum ſegetibus areæ familiares, ac ſervi ſancti loci crudeliter trucidantur, & non jam imago mortis, ſed ipſa mors graſſatur, adeò, ut tæderet jam monachos vivere, dum nequaquam poſſent in procinctu certaminis amicum quieti ſuæ profeſſionis officium cuſtodire.

Non parvis expenſis ad Teutonum partes Imperator expetitur; pragmatica Sanctiones cum titulis advehuntur. Sed tandem eſt in omnibus quippe ſtudijs non fructus, ſed labor ſupervacuus. Vnde cum ego petitione Fratrum ſæpè pulſarer, quatenus ſequeſter accederem, & ſi poſſibile eſſet, pacis inter eos fœdera continuarem, hâc rogantibus voce reſpondi: Chriſtus, inquam, *eſt pax noſtra, de quo etiam de Virgine recens nato angelitus dictum eſt: Gloria in excelſis Deo & in terra pax. Quia ergo Matrem veræ pietatis de ſuo Monaſterio projecerunt; dignum eſt, ut inquietis calamitatum tribulationumq; procellis atq; turbinibus agitentur: Verùm (ne Lectorem diutiùs protraham) fratres illi hæc quæ dixeram, non dubijs erumpentibus ſignis vera probantes, in arcto ſiti, tandem ad cor redeunt, pavimento ſe humiliter ſternunt, ac perceptâ pœnitentiâ, nunquam ſe de cætero neglecturos ſolita Dei Genitricis præconia, unanimiter pollicentur. Mox, itaq; (ut fatear) ita poſt coruſcationes atque tonitrua tandem cæli ſerenitas rediit, ut nunc uſq; hodie Fratres jucunda pacis otio perfruantur, & de ſcylleâ voragine ſe delatos ad portum gubernante filio Virginis gratulentur. Impletum eſt ergo quod per Prophetam dicitur: Revertimini ad me, & ego revertar ad vos; dicit Dominus.*

Lego; relego; & caſum totum, prout narratur, admiror. An præſtat nihil ex devotione facere, quàm ſemel inceptum omittere? minimè. Quoniam, quæ ex devotione facimus, libera omnino ſunt; laudabiliter fient, & poterunt ſine culpâ intermitti. Si hæc vera, & tam vera ut in controverſiam probabilem reduci non poſſint, cur cauſaretur B. Virgo, quòd horæ ipſius à Benedictinis omitterentur, quas ipſi nullo jure tenebantur perſolvere? Exiſtimo non potuiſſe aut à B. Dei Genitrice deſeri, aut à Virginis filio Deo puniri, ſi ex ſolâ devotione tribus annis ſolutum, Marianum officium omiſiſſent. At ex pœnâ ipsâ divinitùs illatâ obligationem legendi infero, & in omiſſione tranſgreſſionem contemplor. Sed cujus legis? An purè pœnalis? Minimè. Pœnales enim Religionum leges, ad pœnitentiam regularem obligant; eſſetque injuſtus, qui ſupra-regularem infligeret; &, ut certum eſt, Gamugenſes luebant ſummas, nec multò minores excidio. An erat lex moralis levis, obligans ſub veniali? Non admittam. Tum quia mihi non videtur ſatis benè fundari illa ſententia, quæ ſuperiorem docet poſſe ſub levi culpâ materiam etiam magnam præcipere; tum quia veniales culpæ, quibus nemo caret, non ita cœlum divinæ miſericordiæ excitant, ut procellæ & tempeſtates ſuboriantur Videre igitur videor illorum hominum obligationem gravem, & contemptam. Gravem? ſed quo jure? Conſuetudinis? minimè. Tribus enim annis talis conſuetudo non præſcribitur. Tenendum igitur eſt; aut habuiſſe Mariani penſi perſolvendi præceptum obligans ſub mortifero; aut ſi leve aut veniale; ita contempſiſſe, ut contemptûs ratione tranſgreſſio redderetur mortalis; [conſultò poſui illud *ita*, quia non quicumque contemptus in materia levi gravis eſt, ſed qui ita levem vilipendit ut paratus ſit ſimiliter pendere gravem] aut tandem, & hoc congruentius litteræ, arguendos de præcepti gravitate & contemptu. Huic veritati demonſtrandæ aliqua, quæ intercipiam, conducent.

PRIMÒ Epiſtolæ titulus, *Ad fratres præcepti tranſgreſſores*: qui aut ipſi Gamugenſes ſunt, aut quod ego credo alij, qui non potuerunt bene cum Gamugenſibus componi, ni & iſti etiam eſſent tranſgreſſores præcepti.

SECVNDÒ, illud *ſtatutū erat*, nō jam devotionē, ſed obligationem inſinuat; & ſi cum titulo Epiſtolæ vox æquivoca (etiā præcepta moralia gravia, ſolent ſtatuta vocari) componi debeat, ſtatuta fuerat Mariani officii lectio lege gravi.

TER-

Tertiò, illa periodus, *Nos non ſumus ſanctiores antiquis noſtris Patribus, qui videlicet hæc* (nempe Mariana officia) *ſuperſtitioſa & ſupervacanea indicarunt*, à Gozone aſſeritur, & à Gamugenſibus admittitur; & tamen hæretica & Patribus injuria eſt. Hæreticum enim & impium Marianas preces arguere de ſuperſtitione, hæreticum illas ſupervacaneas & inutiles credere; & hos intolerabiles errores Patribus antiquis adfingere, injurium & omninò crudele.

Quartò, illa S. Petri Damiani verba. *Matrem veræ pietatis de ſuo monaſterio projecerunt.* Videntur inſinuare contemptum; projecerunt enim, ſi ejus interceſſionem inutilem, aut ejus cultum ſuperſtitioſum aut ſupervacaneum judicarunt; aut fortè, ſi gravem & ſub mortali legendi conditionem admiſerunt, admiſſam rejecerunt: non tamen ſi ex merâ devotione incepta noluerunt continuare.

Quintò, illud quod ſequitur, *Dignum eſt, ut inquietis calamitatum tribulationumq; procellis atque turbinibus agitentur*, gravem culpam inſinuat; gravis enim erat culpa in Deum, ob quam Deus miſeros illos dignè mulctabat graviſſimâ illâ pœnâ

Sextò noto illud *Pellicentur*, & non tam novum votum, quàm prioris renovationem ſubaudio.

Hæc cum veroſimilia ſint, ita debemus B. Virginis devotionem defendere, ut nec illam crudelem nec ingratam fingamus. Læſi eſt honoris potentiſſima vindex, nec honos læditur cùm hodie omittitur, quod heri ex devotione in ejus honorem canebatur. Vnde ſtatuo ſecundam ſententiam, vera aut falſa ipſa ſit, malè hac Gamugenſium hiſtoriâ fundari.

1364. pp. Sentio igitur tertiam eſſe defendendam ſententiam, præcipuè in locis ubi Ordo collegia prudenter inſtituta non habet; ſi enim, qui ad ſtudia mittuntur non legerent ſuas preces, quid facerent? Volo mihi in hac materiâ credi; omnes qui extra collegia habitant, ſæculares aut religioſi ipſi, vix ſtudent. adeoque pecunia, quæ ſic impenditur, prodigitur; non enim adquiruntur ſcientiæ, & virtus tenera periclitatur. Sed nec collegia ſtatim approbo, ſi nomen ædificii ſit, non gymnaſii. Non eſt collegium prudenter inſtitutum, ubi pulchritudo ædificii admirationem, non verò authoritatem doctrina conciliat Profeſſorum. nec illud, ubi ſtudioſo viſitare & viſitari, manere, excurrere, tacere, loqui, hos vel illos authores legere, aut ſimilia quæcumque libertatis indicia permittuntur; ſed ubi ſub ferulâ coërcetur juvenilis audacia, nec hora libera conceditur, quæ non ſit alicui exercitio præſcripta. Somno, menſæ, colloquia, debent eſſe horæ competentes & ſufficientes ſtatutæ; ſi congruentes meditationi matutinæ, miſſæ audiendæ aut legendæ, terno legendo Officia, & examini conſcientiæ addantur, manebunt horæ decem, quas qui bene impenderit in litteris, in doctiſſimum virum evadet. Quòd ſi aliquis ultra illas ſtudere voluerit (rarus ille) ne horas ſomni decercinet (naturalia enim naturæ negari non poſſunt) permitti poterit prudenter nonnihil à colloquio & recreatione communi, & non nihil à regulari legendi obligatione ſubſtrahere. Vnde verbo omnia colligens, reſolvo *generalem nec debere nec prudenter poſſe diſpenſationem concedi; poſſe particularem, ſi ſacra ſcientiarum fames illam videatur poſtulare.*

NOTA.

Omnia hæc, quæ hucuſque, clarè probant poſſe Marianas horas ſine peccato à Ciſtercienſibus omitti; at eſſe omittendas non probant, non ſuadent, non tolerant. Oportet quidem aut ſummas tribulationes pati, aut Deiparæ Virginis patrocinio foveri; *nam quemadmodum continua reſpiratio* (verba do Germani Conſtantinopolitani Patriarchæ) *non ſolùm eſt ſignum vitæ, ſed etiam cauſa; ſic ſanctiſſimum Mariæ nomen, quod in Dei ſervorum ore aſſiduè verſatur, ſimul eſt argumentum, quod ſit vera vita.* Sanè per trecentos, plus minus annos hæc legendi devotio continuata poſtulat, ut in poſterum ferventiùs continuetur, non alicujus obligationis intuitu, ſed meræ devotionis affectu. Sanctiſſimam Redemptoris matrem amat meus Manriquus, amo & ego. ille habere unde illam orare quotidie teneantur deſiderat, ego unde velim. Laudandus affectus in utroque, ut opinor; in utroque ſinceritas. Manriquus obligationem adſtruxit, quia ita ſenſit, ſi contrarium ſentiret etiam contrarium diceret. Ego ſimiliter obligationem illam nego, quia bene illam probari non video; ſi viderem, aſſererem. Sequor totius Ordinis Ciſtercienſis decretum, quod habere probabilioris opinionis virtutem, nemo mihi negaverit, conceſſuro aliàs, præſcindendo ab hoc Capituli Generalis Oraculo. D. Manriqui ſententiam eſſe ſummè probabilem, ratione Authoris, quo Majorem in Europâ non video; ratione Aſſeclarum, qui videntur eſſe omnes Ciſtercienſes Hiſpani; ratione argumentorum, quæ tametſi ſolutionem habeant, non tamen ſemper quæ impugnari non poſſit.

DISPVTATIO CV.

Vtrùm *Pretioſa* & clauſtralis lectio ſub culpâ gravi legi debeat.

1365. Pretioſa vocatur ille Communitatis actus, in quo poſt lectionem Martyrologii ſuccinitur verſus Pſalmi 115. *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.* Nonnulli crediderunt eos peccare mortaliter, qui illud omitterent; & his rationibus videntur convincere intentum.

Prima. Eſt materia ſufficiens ad peccatum grave: ergo peccabit mortiferè qui illud omittet. Antecedens probatur.

tur. Eſt majus Primâ vel Tertiâ; atqui hæc continent materiam gravem; ergo & *Pretioſa*.

Secunda. Vel *Pretioſa* eſt Hora diſtincta ab aliis, vel eſt complementum *Primæ*: Si primum dicatur; infertur rectè, qui omittit *Pretioſa*, omittit integram Horam, ergo peccat mortaliter: patet conſequentia; quia omittere Horam integram eſt peccatum grave. Si ſecundum; ergo ille qui omiſerit *Pretioſa*, omiſit majorem partem *Primæ*; ergo etiam peccavit mortaliter, non ſecùs ac ille qui omiſerit Nocturnum integrum in Matutinis, aut in Completorio omnes Pſalmos.

Tertia. Hæc Hora eſt inſtituta in anniverſariam memoriam & venerationem Sanctorum, in Defunctorum levamen; atqui ſi quis illam omitrat, privat Sanctos anniverſario honore, & animas fidelium refrigerio: ergo peccat mortaliter. Patet conſequentia; quia Beatorum cultus, & purgantium animarum ſuffragia non debent parvipendi; Ergo omiſſio hujus *Pretioſa* eſt culpabilis, & eum non ſit materia levis, erit graviter peccaminoſa.

His tamen non obſtantibus opinio hæc meo judicio improbabilis eſt: & quæſtio debet hoc modo reſolvi.

CONCLVSIO I.

Pretioſa *non eſt Hora officij Divini*. Patet; quia juxta omnium ſententiam non ſunt plures Horæ Canonicæ quàm octo imò juxta aliquos, pauciores; atqui ſi *Pretioſa* eſſet Hora ab aliis diſtincta, non tantùm eſſent octo, ſed novem: ergo dicendum eſt, non conſtituere Horam Canonicam. Confirmatur, aut potiùs demonſtratur. Divus Benedictus per plura capita ſuæ Regulæ canonicas Horas enumerat, præſcribit, explicat; atqui non meminit hujus *Pretioſa*: ergo non eſt Hora canonica. Imò quicquid id ſit, inventum fuit longo tempore poſt D. Benedictum.

CONCLVSIO II.

Pretioſa *non eſt pars alicujus Horæ canonicæ*. Hæ duæ Concluſiones diruunt rationem ſecundo loco oppoſitam. Probatur hæc ſecunda. Quia ſi eſſet pars & complementum alicujus Horæ, maximè Primæ; non hujus: nullius ergo. Minorem probo. Si eſſet pars Primæ, nunquam laudabiliter ſepararetur ab ipſa Prima; atqui ſæpe legitur poſt Sextam aut Nonam, Miſsâ etiam matutinali nonnunquam interpoſitâ: ergo non eſt pars nec complementum Horæ Primæ.

CONCLVSIO III.

Non eſt pars Divini officij. Probatur PRIMÒ, Quia Canonicum officium componitur immediatè octo Horis, & mediatè Horarum partibus; atqui *Pretioſa* nec eſt Hora Canonica, nec pars Horæ: ergo nec mediatè nec immediatè componit officium Divinum.

SECVNDÒ, Omnes divini Officii partes enumerantur ſufficienter in Regula, ſed in ea nulla fit mentio hujus *Pretioſa*: ergo.

TERTIÒ, & hæc ratio eſt valde efficax. Communitas debet legere Officium divinum in Choro & in Eccleſia; ſed legere debet *Pretioſa* in Capitulo, non autem in Choro: ergo illud non pertinet ad divinum Officium. Probo antecedens; quia ſi aliquando *Pretioſa* extra Capitulum legitur, id non ex lege, ſed ex indulgentia aut remiſſione aliqua contingit.

CONCLVSIO IV.

Communitas tenetur legere Pretioſa *jure conſuetudinis, eodem modo ac Officium B. Mariæ, Pſalmos pœnitentiales, &c.* Vide itaque quæ de his ſuperiùs diximus, & iſthinc intelliges, qualiter Communitas ad *Pretioſa* obligetur.

CONCLVSIO V.

Particulares Ordinis Benedictini Religioſi non tenentur legere Pretioſa *in officio privato*. Probatur, quia non tenentur jure Regulæ, ut ex ſe patet: non jure conſuetudinis, quia, ut oſtendi *num.* 1234. Beatæ Mariæ Officium, Horæ pro Defunctis, Pſalmi pœnitentiales introducti ſunt à nolentibus ſe obligare graviter, & non potentibus ſe obligare leviter, quia materia erat magna. Non obligat jure alicujus conſtitutionis; quia nulla datur, quæ expreſſis verbis Martyrologii & *Pretioſa* lectionem indicat privatim recitanti. Sacerdotes teneantur jure Ordinum inferiùs explicabo.

Dixi ad *Pretioſa* Benedictinos non teneri jure Regulæ; quia ipſum non fuit à S. Benedicto inſtitutum, ſed ab officio Romano translatum. Conſono Caſſinenſibus, qui exponentes Caput XVII. ſic inquiunt. *Secundum antiquam noſtram conſuetudinem, dictâ Primâ, immediatè proceſſionaliter exeundo de Eccleſiâ, commemorationem facimus de Fratribus defunctis, Familiaribus, & Benefactoribus noſtris, cum Pſalmo: De profundis, & oratione, Deus veniæ largitor, & pergimus ad Capitulum ubi pronunciantur in Martyrologio feſta Sanctorum occurrentium, & dicitur Pretioſa, more Romanæ curiæ. Vltimò legitur una lectio Regulæ, & datur benedictio more Romanæ curiæ, & audiuntur culpæ, præterquam in Dominicis diebus, vel feſtis de præcepto Eccleſiæ, aut de conſuetudine Civitatum, in quibus legitur principium Evangelij, cum aliquâ particulâ homiliæ. In Dominicis diebus infra Octavas, legitur de homiliâ feſti, & non Dominicæ.*

Argumentis ſatis.

1365. b. Supereſt ut contrariæ partis rationibus & argumentis ſatisfaciam.

Ad primam reſpondeo, prætermiſſo antecedenti negando conſequentiam; quia non ſufficit ſola materia magna ad peccatum mortale, ſed præter eam obligatio requiritur. Patet in exemplo. Hodie, verbi causâ, non legiſti Pſalterium, quod quidem materia magna eſt, nec tamen deliquiſti moraliter; quia ad illius lectionem non tenebaris. Sic ſimiliter, lectio hujus *Pretioſa* aſſeritur magna materia, eſto. ergo qui omittet peccabit moraliter? diſtinguo conſequens, ſi habeat obligationem illud legendi, concedo: ſin alter, nego. Probent igitur adverſarii, ad lectionem hujus *Pretioſa* illos teneri, qui privatim recitant, & convincent omittentes mortaliter peccare.

Ad ſecundam nego utramque illius dilemmatis partem; quia, ut conſtat ex concluſione prima & ſecunda, *Pretioſa* nec eſt Hora Canonica, nec Horæ pars. Plura ibi ſubjunguntur aut falſa aut dubia, nec illa examino, quoniam deſtructo fundamento reliqua corruere neceſſe eſt.

Ad tertiam. Dico malè vocari Horam, quia revetà non eſt, ut ex prima & ſecunda concluſione conſtat; & idcirco aſſero primum antecedens eſſe de ſubjecto non ſupponenti, ac propterea nec Propoſitionem eſſe, ſed meram verborum colliſionem.

Neque plus urget inſtitutionis ratio ibidem adducta, videlicet, quod *Martyrologij & hujus* Pretioſa *recitatio inſtituta ſit in Sanctorum anniverſariam memoriam & venerationem, & in defunctorum levamen.* Reſpondeo enim eum diſtinctione: Eſt inſtituta ex mera devotione, concedo; ex animo obligandi, nego. *Atqui ſi quis omittat hanc Horam, privat Sanctos anniverſario honore, & animas fidelium refrigerio,* Phyſicè tranſeat, moraliter nego. quia non quæcumque carentia, ſed illa quæ eſt actûs debiti, conſtituit privationem moralem Sic in opinione illorum qui admittunt puram omiſſionem, dicitur carentia actûs tranſire in privationem cùm primùm incipit eſſe carentia actûs debiti. Ideoque loquendo moraliter, Beatus Franciſcus hoc die, qui ejus memoriæ recolendæ non eſt aſſignatus, non cenſetur privari honore ſolenni (licèt à nemine ullus ei exhibeatur) quia non eſt ei debitus: ſecùs vero ſi id quartâ Octobris contingeret, tunc enim ſolennis ei cultus debetur ex præcepto Eccleſiæ. Vlteriùs, ſi in arguentis lexico *parvi pendere* ſit idem quod *contemnere*, concedo Sanctorum commemorationem & ſuffragia animarum non debere parvi pendi; grave enim peccatum eſſet tales orationes omittere, ſi fieret ex contemptu. Si verò *parvi pendere* idem ſit quod *omittere* Reſpondeo illa poſſe *parvi pendi*, hoc eſt, *omitti* quotieſcumque nulla fuerit obligatio hanc omiſſionem interdicens: ſed quia *parvi pendere* potiùs videtur ſignificare contemptum quàm omiſſionem, ideo aſſumpto probationis admiſſo nego conſequentiam: non enim dicendus eſt Sanctos contemnere, qui in eorum honorem orationes non recitat, quas ſola devotio proponit, & non indicit obligatio.

Hæc dicta ſint de junioribus Benedictinis etiam ſi ponatur eos teneri mortaliter ad Officium divinum, quod ſuperiùs negavi *num 1355.*

Si de Sacerdotibus aut aliis ad majores Ordines promotis ſit ſermo, neſcio an exſurgat nova quæſtio, au ſufficiat præcedentis deciſio. Puto enim apud Romanos *Pretioſa* non eſſe Officii Canonici partem, & oſtendo, quoniam ab ipſis nec feriâ quintâ nec ſextâ hebdomadis majoris legitur, cùm tamen in eiſdem totum officium divinum legatur: Sanè ſi non ſit Divini officii pars, non video cur debeamus dicere illam moraliter eſſe obligatorum.

De lectione Clauſtrali.

1365. c. Completorio quotidie lectio præmittitur; quæ dicitur *Clauſtralis*, eò quod in clauſtro legatur. Quæritur an hæc obliget in conſcientia.

Reſpondeo Communitatem ad eam obligari ut ad reliquos Regulares actus, privatim neminem. *Primò*, quia illa lectio per totam Hiſpaniam fit in lingua vernacula, & tamen officii Divini partes ſunt latinæ. Lectio igitur illa non eſt pars officii Divini. *Præterea*, non eſt in uſu ut qui abfuit, eam repetat: ergo non tenetur. Patet conſequentia; quia conſuetudinis vis deſinit per non uſum: unde, ſi fuit conſuetudo obligans jam deſiit: ſi non (& hoc eſt certum) nunquam obligatio ſubfuit.

Major eſt difficultas de lectione illa privata, quæ incipit *Fratres: ſobrij eſtote.* & præmittitur officio privato. Hanc tamen non eſſe partem officii Divini probo. Sacerdotes Ciſtertienſes in Hiſpania, qui interſunt lectioni clauſtrali, nunquam hanc legunt, & nihilominus ſe cenſent integrè ſatisfeciſſe ſuæ obligationi: atqui lectio illa in lingua vernacula non eſt pars officii Divini; ergo neque lectio alia. Ratio eſt, quia nemo ſatisfacere poteſt officio Divino, legendo id quod non eſt officium Divinum. Accedit, quòd apud Romanos feriâ quintâ & ſextâ hebdomadæ ſanctæ omittatur, cum tamen eiſdem diebus legatur totum officium Divinum.

QVÆSTIO INCIDENS.

Inquiris, An Completorium pertineat ad diem conſequentem, an ad antecedentem?

Reſpondeo pro die antecedente ſtare communem totius Eccleſiæ ſententiam, ita enim inſtructi ſumus, ut illud ad diem antecedentem pertinere putemus, & eſſe diei ultimam horam: at pro die ſequente ſtat Antonius Ricciardus Brixianus in Commentariis ſuis ſymbolicis, in quibus verbo Hora 56. ſic inquit. *Completorium pertinet ad diem ſequentem.* citatque Michaelem Timotheum *in Divin. offic. quæſt. 6. tract.* 8. quorum ſententiam eſſe probabilem, præter ordinarios Cenſores, etiam ſanctum Inquiſitionis Tribunal judicavit, quoniam ſub libri initium hanc Typographi admonitionem lego, *Optime Lector, ne mireris, ſi in opere tanto & tam vario offendes nonnullos errores, quos nobis quoad fieri potuit vigilantibus cavere penè impoſſibile fuit: ſunt tamen ejuſmodi, quos facillimè & cognoſcas & emendes. Invenies etiam* (nota bene) *ſenſus aliquos aliquâ ex parte mutilos, non certè Authoris incuriâ, ſed ſacri Officij ita procurante diligentiâ.* Vnde puto hoc poſſe ratiocinium formari. Sacræ Inquiſitionis tribunal illum librum examinavit, & quæ ſibi diſplicuerunt correxit, ita ut ſæpe mutilas & laceras ſententias reliquerit: at hanc reliquit: judicavit igitur ipſam probabilem. Cæterùm an talis ipſa verè ſit, aliis judicandum relinquo; ego enim non libenter à communi diſcederem.

Et quoniam Antonii Ricciardi meminero, author eſſem, ut omnes illum Concionatores compararent; eſt enim liber ſufficiens, qui materiam miniſtret omni materiæ & argumento: quod omittendum non duxi, nec alibi opportuniùs moneri poſſe judicavi.

DISPV-

DISPVTATIO CVI.

An ſatisfaciat Sacerdos, qui ſub Miſſa, quam celebrat, legit Horas.

HIc caſus eſt frequens & dignus reſolutione, ut clariùs procedatur, exemplum propono. Petrus cantat Miſſam majorem, & dum chorus ſolenniter Kyrie-eleyſon & Allelu-Ia, Subdiaconus Epiſtolam, & Evangelium Diaconus caneret, legit aliquas canonicas Horas, (puta, Tertiam, Sextam, Nonam) petitur, Vtrùm eas Horas eali loco, & tempore legerit validè & licitè.

Dico primò, Petrum dum chorus aut miniſtri canunt, non teneri tacere: ſed poſſe orare vocaliter, & aliqua pia recitare, ut excitet extrinſecam devotionem in Deum. Probatur. Quia communiter (communiter dico, quia vix aliquando non fit) Sacerdos ſeu ſecularis ſeu religioſus, dum ſedet cum miniſtris ante Evangelium, garrit de rebus quibuſcumque ut faceret quis in aliis occaſionibus & temporibus, & à nemine arguitur; vel ſi à me aut aliquo privato notetur, ſaltem vix corrigitur à Superioribus. Ergo ſignum eſt quod non ſubſit tanta obligatio ibidem tacendi, aliàs enim ſimilis actio non tranſiret impunè. Accedit, quòd noſtro tempore Pontifex N. ut viderunt innumeri, fere totâ miſsâ garriret; quod tametſi bonum dici non debeat, ipſius exemplum ſufficit, ne ex naturâ rei graviter eſſe malum dicatur. Conſultò dixi *ex naturâ rei*, quia Eccleſiaſtico de externâ attentione præcepto, aut ille non tenebatur, aut non graviter.

1365.d. Præterea, licet indifferentia eo tempore tractari nequeant, quo jure interdictum eſt agere de piis & conducentibus ad ſalutem; quod ſi miniſterio ſacrificio conducat venerabilis ſilentii gravitas, ſequetur eſſe indecens illic loqui miniſtris, non tamen loqui Deo. Ergo in ſimilibus intervallis poterit orare vocaliter. Si hoc poſſit, cur non legere ſuas Horas, cùm orationes canonicæ ſint meliores quàm privatæ à particularibus quibuſcumque compoſitæ? qui officium recitat, utitur labio totius Eccleſiæ; qui Ludovici Granatenſis vel alterius orationes, utitur labio viri particularis. Aptiores ergo, & Deo gratiores ſunt orationes canonicæ quibuſcumque privatis. Quod ſi hæ orationes Deo placeant; cur non ſatisfacient obligationi legendi? non enim à loco aut tempore redduntur invalidæ: nam lex legendi Horas ſolùm præcipit canonicum officium legere: quod ſi quis fecerit, non potuit non ſatisfacere ſuæ obligationi.

Objicis Concilii Provincialis Mediolanenſis VI. [Prov. 1. part. 2. tit. de vitâ & honeſt. pag. 8. vel juxta editionem anni 1599. parte 1. concil. 6. pag. 307. a.] decretum. Ibi enim. *Clericus, qui Miſſæ ſacrificio miniſtrat, dum eam functionem obit, ne preces horarias, ne vel aliud quidquam de libro aliove officio recitet; ſed toto intimæ pietatis ſtudio ad miniſterium attentus ſit, quod tunc piè & religioſè exſequi debet.*

Reſpondeo eſſe Eccleſiæ peculiaris decretum, quod extra diœceſin Mediolanenſem non obſtringit: ex eo tamen colligitur, melius omnino eſſe in miſsâ rei divinæ uni & ſoli vacare, & poſteà penſum noſtrum perſolvere; quod nemo negat. Obiter tamen noto ſæcularibus, qui hæc myſteria non ita capiunt, conſulendum, ut aliquid in Eccleſiâ legant, roſarium ſaltem, dum Miſſæ officia celebrantur; aliàs enim multum tempus perderent à Deo diſtracti, quod etiam in eodem libro præcipitur.

DISPVTATIO CVII.

Quomodo debeat Monachus cum ſocio recitare.

1365. e. ALiqui rem facilem & certam iterum reduxerunt in dubium. Dico igitur non eſſe neceſſarium quod Antiphonæ & Reſponſoria ſimul ab utroque dicantur, ſufficit quod ab alterutro. Recitationem Lectionum non debent alternare; alteruter eas legat, urbanitas tamen poſtulat quod Verſus, Antiphonæ, Collectæ, Lectiones, & ſimilia à juniore dicantur. Reſponſorii prima pars à ſeniore dicitur, Verſus à juniore, & rurſum à ſeniore Repetitio. Ita Villalobos *in ſumm. tom. 1. tract. 24. dub. 11. num. 4.* Senior poteſt etiam dicere in fine cujuslibet horæ Verſus illos, quos Abbas in fine officii Canonici & Mariani; nempe, *Fidelium Defunctorum, &c.* & *Dulce nomen, &c.* item ad Laudes & Veſperas clarâ voce Orationem Dominicam: cùm enim hæc in officio publico ad chori Præſidem ſpectent, erga ſeniorem inurbanus eſſet junior ſocius, ſi eorum ſibi recitationem arrogaret; jubente tamen ſeniore citra inurbanitatis notam id facere poterit. Communitatem parvam ad legendas Antiphonas D. Benedictus non obligat: conſtat expreſsè ex Regulæ *cap. 17.* ergò à fortiori à legendis Antiphonis abſolvit duos vel tres, qui privatim officium legunt. uſus tamen obtinuit, ut etiam in privatâ lectione omnes Antiphonas legamus neſcio tamen an ipſe poſſit contra Regulam obligare moraliter.

1366. Pſallimus alternis vocibus ex conſuetudine, imitantes Angelos qui ſæpe auditi amœbæa reboantes. Inquiri poteſt; Vtrùm ſufficiat alternare Pſalmos, ita ut alter primum & tertium, ſecundum & quartum legat alter. Reſpondeo negativè, quoniam non eſt in uſu.

Petis; Vtrùm quis poſſit alternare hemiſtichia, hoc eſt ſemiverſus. Reſpondeo ita quidem legi Pſalmum 135. feriâ 4. ad Veſperas, cujus verſuum principia legit junior, & ſenior verſus omnes concludit epodo, *Quoniam in æternum miſericordia ejus*: ſed id in lectione privata: in qua nullus alius Pſalmus ita dividitur. Pſalmus, *Venite exultemus* à ſolo Invitatorio ſæpius dicitur, choro competentem epodon ad ſingulos verſus reſumente. Cæterùm reliquorum omnium Pſalmorum verſus leguntur alternatim.

Obiter hic notandum pro officio publico, me in monaſterio quodam maximo vidiſſe in ſolennibus vigiliæ Paſchalis Veſperis choro unum Verſum præcinente duos ab organo ſuccini, ita jubente Abbate Vito doctiſſimo propter hoſpites majoris notæ; ne officium in horam (jam enim ob ſolennem ejuſdem prolixitatem ſerum erat) nimis intempeſtam protraheretur. Abbas iſte fuit Rmus D. Martinus Guttierrez, ſed quia ſemel tantum id fecit, neſcio an poſſit in conſequentiam trahi.

DVBIVM I.

1366. b. Inquiris. Vtrùm qui recitat cum habente privilegium utendi Breviario breviori, vel legendi ante tempus (ſuppoſito quod detur lex determinans tempora pro officio privato) ſuæ obligationi ſatisfaciat?

Reſpondeo affirmativè cum Portelio *in dubijs reg. verb. Hora canon. num. 8.* Henriquez *lib 7. cap. 30. num. 4.* Ratio eſt manifeſtiſſima; quia quidquid alteri relativo conceditur, neceſſariò conceditur correlativo. Correlativa enim ſunt ſimul cognitione. Non poteſt permitti excommunicato ut loquatur tibi, quin & tibi ut audias excommunicatum: ergo

1366. c. Confirmatur. Non eſt intelligibile quod duo debitè recitent unum officium Divinum, & uno ſatisfaciente alter non ſatisfaciat. Probatur. Si Petrus & Paulus legant ſimul, non erit verum dicere quòd Petrus legerit totum officium Divinum, quia ſupponitur legiſſe cum ſocio, & qui legit cum ſocio, non recitat totum, ſed ſolummodo dimidiam partem. nec erit verum dicere, quod Paulus totum officium legerit ob eandem cauſam. Ergo nec Petrus nec Paulus, ſed illa communitas quæ coaleſcit ex utroque totum officium legit. Hinc ſic. Ergo vel dicta communitas legit officium ſibi conveniens, vel non; ſi legit officium ſibi conveniens, ſatisfecit debitè: ergo neuter peccavit venialiter. Si legit officium Divinum ſed ſibi non conveniens, ſatisfecit quoad ſubſtantiam, & quoad modum deliquit, ergo & peccavit venialiter. Ergo uterque peccavit venialiter, quia ſupponimus eodem conſilio conveniſſe ut legerent Horas, & utrumque æque potuiſſe hanc actionem impedire. Quis autem non videat eſſe abſurdum aſſerere illum peccare venialiter, qui attentè & devotè totum officium legit? quis ignoret ſocii obligationes alteri compatari per accidens? Manet igitur neutrum peccaviſſe venialiter.

1366. d. Confirmatur Si recitans cum habente diſpenſationem utendi Breviario breviori, non ſatisfacit; ergo nec recitans cum blæſo & balbutienti ac ſemiproferente verba ſatisfaciet, hoc nemo admittet; ergo nec illud ex quo deducitur. Conſequentiæ bonitas conſtat, quia blæſus habet diſpenſationem omittendi magnam officii partem non ſolùm à natura, ſed etiam ab Eccleſia, cujus præcepta ſunt prudentia, & cujuslibet capacitati accommodata: imprudens enim eſſet Pontifex, qui balbutienti indiceret exactam omnium verborum prolationem. [Nota tamen nomine Breviarii brevioris intelligere verè officium Canonicum, non verò orationes aliquas, in quas illud dicatur commutari. Vide quæ dicturus ſum dubio ſequenti.]

Hinc conſtat ſæcularem Clericum & Religioſum, aut duos Religioſos diverſorum Ordinum ſine venialis culpæ ſcrupulo poſſe ſimul recitare juxta Rubricas alterutrius Breviarii.

DVBIVM II.

1367. Objici poteſt contra reſolutionem præcedentem inſtantia hæc certè non contemnenda. Argumentum quod nimium probat, nihil probat; atqui rationes poſitæ nimium probant, ergo nihil probant. *Probatur minor.* Confeſſarii Ordinis S. Hieronymi, qui totâ die aut majori ejus parte audierint pœnitentes, nec non Theologiæ Profeſſores, qui multis horis quotidie vacant literis, ex Pontificio privilegio ſatisfacere poſſunt obligationi legendi Officium, ſi recitent cum Prælati licentia ſepties *Pater* & *Ave*, & ſemel *Symbolum*. Atqui ſi eſſet vera ſuperior reſolutio, quicumque cum talibus recitaret, etiam ſatisfaceret; ergo reſolutio eſt falſa. Non ſatisfaceret autem officio Divino illorum Confeſſariorum ſocios, licèt cum illis legant, ita probatur; quia illud privilegium conceditur prudenter in levamen Confeſſarii aut Lectoris ſummo labore afflicti; quæ ratio locum non habet in ſocio, ut ex ſe patet; ergo nec ad illum debet privilegium illud extendi.

1368. *Probatur ſecundò eadem minor.* Ægroti, cùm nimis anguntur in officii lectione, petere poſſunt à ſuis Prælatis, ut obligationem Horarum contrahant ad minorem quantitatem. Sit itaque. exempli gratiâ, Antonius æger, & ex diſpenſatione legitima ſatisfaciat recitando unicum *Ave Maria*; An propterea etiam ſocius, qui cum eo legerit, ſatisfaciet? Hoc nimium eſt, ut concedatur; tale tamen ut deſtruat reſolutionem poſitam, ſi negetur.

1369. Respondeo nihilominus breviter. Aliud eſt inſtituere novum officium Canonicum brevius, quod Petro liceat recitare: aliud eſt abſolvere Petrum ab obligatione recitandi. Non inſtituit Pontifex pro Confeſſariis & Profeſſoribus Hieronymianis, ſi inſtituit, officium Canonicum novum, ex ſymbolo, ſeptem orationibus Dominicis, & totidem Salutationibus Angelicis compoſitum, ſed eos abſolvit ab obligatione recitandi officii, ſub hoc onere tamen quod ſymbolum & ſepties *Pater* & *Ave* legant. Eodem modo de laborante febribus philoſophare. Illud *Ave Maria*, quod tenetur legere, non eſt officium Divinum. Conſultò illud *ſi inſtituit* poſuit; quoniam memini me id olim verè in uno Authore legiſſe, at nec nomen retineo, nec apud alios, quos evolvo, reperio.

1370. a. Inſtas ulteriùs. In dictis caſibus S. Theologiæ Lector Hieronymianus legens ſemel Symbolum, & ſepties *Pater* & *Ave*, ſatisfecit obligationi officii Divini; ergo legit officium Divinum, ergo Symbolum & ſeptem illa *Pater* & *Ave* erant officium Divinum; ſupponitur enim nihil aliud legere. Satisfeciſſe obligationi recitandi Divinum officium probas; quia non peccavit, peccaſſet tamen, ſi illi obligationi quæ gravis eſt, non ſatisfeciſſet. Et eodem prorſus modo de ægroto ratiocinaris.

1370. b. Huic inſtantiæ ex dictis ſatisfacio, negando S. Theologiæ Lectorem Hieronymianum, qui legerit ſemel Symbolum & ſepties *Pater* & *Ave* ſatisfeciſſe obligationi recitandi Divinum officium; & admitto eum non peccaſſe; ac propoſitionem illam, *Peccaſſet tamen ſi recitandi obligationi, quæ gravis eſt, non ſatisfeciſſet*, diſtinguo. Si maneret talis obligatio, concedo; ſi tolleretur, nego. Sanè ille Theologiæ Lector non ſatisfacit Divino officio & nihilominus non peccat, quia recitando ſymbolum & ſepties *Pater* & *Ave*, obtinet diſpenſationem Pontificiam, quâ abſolvitur ab obligatione officii Divini recitandi. Nec aliter de ægroto loquendum; petit diſpenſationem ab Antiſtite, jubet is ut legat unicum *Ave Maria*; hoc eſt, concedit diſpenſationem ex hypotheſi, quod legat unum *Ave Maria*. Æger ſemel legens Angelicam ſalutationem, non ſatisfacit Divino officio, quia Mariana ſalutatio non eſt officium Divinum; lectione tamen hujus Salutationis lucratur diſpenſationis efficaciam, quâ conceditur, ut officium Divinum legere non teneatur.

Hinc conſtat ſocium, qui legit cum tali Theologiæ Profeſſore, aut ægroto, non ſatisfacere Divino officio; quoniam nec Profeſſor, nec æger illi ſatisfaciunt; non enim legunt, ut diximus, Divinum officium, ſed orationes aliquas ad modum conditionis requiſitas, ut abſolvantur ab obligatione Canonicum officium legendi.

DUBIUM III.

1371. Petrus vir gravis, & magnæ authoritatis ſocium habet quicum recitet Horas canonicas, nempe famulum vel inferiorem, vel talem ſaltem cui nec teneatur nec debeat ſubſcribere. Die feriali Petrus vult legere de Sancto, ſocius tenetur ex officio ipſi ſervire, & cum eo legere. Petitur, utrùm in tali caſu ſocius mutando officium peccet venialiter.

Reſpondeo negativè. Quia vel Petrus habet cauſam rationabilem, vel non. Si Petrus ex cauſa rationabili & gravi mutavit officium, non peccavit venialiter, juxta ea quæ ſuperiùs diximus, ac propterea nec peccavit ſocius, qui fruitur ſenioris privilegio, ut nuper oſtendimus.

1371. b. Major eſſet difficultas, ſi Petrus peccaret venialiter, hoc eſt, mutaret officium ſine cauſa. Reſpondeo, etiam in tali caſu ſocium ne venialiter quidem peccare; poteſt enim piè & prudenter credere Petrum non mutare officii rubricas ſine gravibus motivis & cauſis.

Quid ſi ſocius evidenter ſciret Petrum non habere cauſam rationabilem, ſed ex mera ignavia aut negligentia alterare rubricas, nempe, ut breviùs abſolvat & faciliùs ſubſtantiæ præcepti ſatisfaciat? Conſultò *evidenter* dixi; quia ſi tantùm probabiliter ſciret, etiam probabiliter ſciret contrarium.

Reſpondeo in dato caſu Petrum peccare venialiter, ſocium tamen poſſe ſine ſcrupulo peccati venialis procedere. Patet; quia ſocius habet cauſam rationabilem ut officium mutet, quam ſupponitur non habuiſſe Petrus. Probatur. Quia ſocius aſſeritur teneri legere cum Petro, & non habere authoritatem decernendi quid debeat legi; ergo volens nolens debuit Horas legere à Petro determinatas, ac proinde cauſam rationabilem habuit ut à rubricis diſcederet.

DISPUTATIO CVIII.

Examinantur difficultates aliquot, quæ reſpiciunt quemlibet in particulari.

1372. Officium publicum entitativè non diſtinguitur ab officio privato, ſed merâ ſolennitate; idcirco quidquid Abbas, aut ille penes quem eſt Rubricas Canonicas indicere diſpoſuerit in officio communi, id ipſum tenetur exſequi quicumque Religioſus in officio privato. Verbi causâ, Si in feſto Martyris juſſerit Abbas cantari in tertio Nocturno canticum Deuteronomicum, quilibet illius ſubditus tenetur canticum illud dividere in tres ſectiones, & legere etiam privatim: Ratio eſt, quia ſi legeret juxta Breviaria impreſſa, legeret contra inſtitutum Regulæ, quæ jubet, non ut ſequatur illas Rubricas, ſed ut obediat ſuo Prælato etiam Cantica mutanti. Proinde, qui ſine licentia tacita vel expreſſa Abbatis obſervans Breviarii rubricas, recitaverit aliter quàm Communitas, legit quidem Divinum officium, non tamen ut debebat, & ideo peccavit venialiter. Conſultò addidi *ſine licentia tacita*, quoniam videntur prudentes Antiſtites tacitè concedere particularibus, ut privatim ſequantur rubricas impreſſi Breviarii; eſſet enim difficile examinare diebus ſingulis quid actum ſit in Communitate.

1372. b. Poteſt præterea unuſquiſque in lectione privata abbreviare lectiones; nam in uſu eſt eas breviare in choro, & quidquid licet in officio publico, licet in privato.

Qui privatim legit, poteſt omittere omnes Antiphonas; quia concedit id Regula Communitatibus parvis, & à fortiori privatim legentibus. (At hoc non eſt in uſu. An uſus obtinuiſſe & præſcripſiſſe dicendus? An & in luxiſſe legem moralem? non occurrit ratio fortis ut credam.)

Non poteſt mutare Pſalmos authoritate privatâ. Niſi forte

 verba

Digitized by Google

verba illa cap. 18. *Hoc præcipuè commonentes, ut ſicuti fortè hæc diſtributio Pſalmorum diſplicuerit, ordinet ſi meliùs aliter judicaverit*, dirigantur ad Abbatem in officio publico, & in privato ad quemlibet privatum.

Ex commiſſione Abbatis (nempe illius cujus regularis authoritas limitata non ſit) poterit mutare, invertere, determinare Pſalmos, Hymnos, Cantica, &c. dummodo ſequatur rubricas à D. Benedicto determinatas, quas *diſp. 10a. art. 3.* expoſui.

ARTICVLVS I.

De attentione requiſita in Divinis officiis.

1373. SEmper mihi viſa fuit improbabilis illorum opinio, qui aſſerunt verè attentionem requiri; ſufficere tamen virtualem. Ratio eſt. Quia attentio intrinſeca indirectè præcipi non poteſt, cùm vox & attentio intrinſeca non ſint connexæ neceſſariò: illud autem indirectè præcipitur (ut ſuprà diximus) quod neceſſariò rei illi connectitur, quæ præcipitur directè. Ergo attentio intrinſeca vel non præcipitur, vel præcipitur directè; ergo eodem modo præcipitur atque pronuntiatio; atqui non ſufficit pronuntiatio virtualis, ergo nec attentio. Ergo iſtam attentionem virtualem eliminare neceſſe eſt, & aſſerere formalem actualemque directè & neceſſariò requiri, vel nullam.

Legit has lineas doctiſſimus Dominus Antonious Diana, & me admonuit per litteras, ſibi nimiùm rigidam ſententiam videri, imò & injuriam ſanctiſſimis & ſapientiſſimis Viris, qui tenuerunt illam eamdem, quam arguo de improbabilitate. Reſpondi optimo amico eſſe duas opiniones circa authoritatem Eccleſiæ, quarum altera docet poſſe ab illa actus purè internos judici, negat altera; utramque probabilem, tum ob rationes graves, tum ob authores, quos ipſemet Diana collegit. Stando ſecundæ ſententiæ aſſerui eſſe improbabile quod aliqua attentio exigatur directè ab Eccleſiâ, hoc enim ipſum deſtrueret hypotheſin. aſſerui ſecundò eſſe neceſſarium quod exigatur indirectè attentio illa quæ ſufficiat ad pronuntiandum; & tertiò nullam aliam probabiliter requiri poſſe. At ſtando primæ, dixi potuiſſe Eccleſiam internam attentionem præcipere directè, & tunc ita obligandos nos ad attentionem ut ad pronuntiationem. cum autem improbabile ſit ſufficere pronuntiationem virtualem, judicavi etiam improbabile attentionem virtualem ſufficere. Adjunxi hæc mihi eſſe omnino clara, nec putare aliquem boni nominis authorem habere opinionem contrariam. Qui enim dicunt attentionem actualem aut virtualem ſufficere & alterutram requiri non loquuntur in altera ex noſtris hypotheſibus; nam prima ex præmiſſis aſſerebat legem Eccleſiæ poſſe exprimi his verbis, *Iubeo, ut legatis actu extrinſecè, & attendatis actu intrinſecè*, Secunda, iſtis, *Iubeo ut legatis actu extrinſecè, & attendatis actu ſimiliter extrinſecè* at illorum opinio, cùm neutra lege componi & conſiſtere poteſt; ut enim eſſet vera, debuit Eccleſia hanc ſanctionem tuliſſe, nimirum, *Iubeo actualem extrinſecam lectionem officii, & intrinſecam attentionem actualem aut virtualem.* & illam disjunctionem *vel*, qui probabiliter ſuaderi queat, non video. quamobrem, ſi rationes ſpectem, manet illa opinio improbabilis; ſi authores, dico non eſſe evidens, cui nam ipſi hypotheſi inſtiterint, adeoque nullos contra nos militare. quod ſi aliqui, ſalvâ illorum authoritate dicam nullâ ratione forti adeò nec probabili illam virtualem ab ipſis attentionem protrudi; quòd ſi errare videar, doceat obſecro, quænam ſit illa fortis ratio, à qua attentio illa virtualis habet, quod probabiliter defendi poſſit multos enim hucuſque libros vidimus, ſed in illis nondum illam vidimus.

1373. b. Sed his miſſis, ſto ſecundæ illi ſententiæ, illamque Concluſionibus nonnullis illuſtro.

Concluſio I. *Requiritur attentio extrinſeca.* Propтereà dico, quòd ſi Petrus ludat aleis, ita ut non attendat ad ludum, ſed ad Deum, & interim recitet cum maximâ devotione, non ſatisfaciat præcepto & ſuæ obligationi; quia in *c. Dolentes de celebrat. Miſſarum*, præcipitur, ut Officium Divinum celebretur ſtudioſè pariter ac devotè; ſed non præcipit Eccleſia devotionem intrinſecam: ergo extrinſecam, & actio illa Petri eſt extrinſeca diſtractio. Minorem ſequenti Concluſione probabo.

1374. Rogas: Vtrum qui deambulat, qui veſtitur, habeat attentionem extrinſecam. Reſpondeo affirmativè; quia tales actiones prudentium judicio, experientiis probato, fiunt ex conſuetudine, & non requiruntur attentionem. Secùs verò, qui pingit, flores ſerit, componit, & ſimilia.

Concluſio II. *Intrinſeca attentio non poteſt directè præcipi ab Eccleſiâ.* Ratio eſt, quia nemo poteſt præcipere, quod non poteſt punire: non poteſt punire tranſgreſſores, ſi non poſſit judicare: nec judicare poteſt, quod non poteſt cognoſcere. Atqui Eccleſia non poteſt cognoſcere actus internos ergo nec poterit præcipere. Hinc ortum habuit illud axioma veriſſimum affirmans *de occultis Eccleſiam nullâ ratione judicare*, Vide *diſput. 4.* ubi de legum authoritate in operationes internas diſputo. Hinc conſtat, quod licèt aliquis voluntariè diſtraheretur, imò licèt cum objecto peccaminoſo (puta, ſi moroſè delectaretur de re illicita) adimpleret præceptum & contra obligationem Divini officii non peccaret mortaliter. *Contra hanc obligationem* dixi; quia ſi diſtractio illa aliàs eſſet peccaminoſa ſuam etiam malitiam conſervaret, non augeret. Ideò qui contemplans ideam amaſiæ officium recitat, peccat contra ſextum decalogi præceptum, & nullo modo contra Divini officii obligationem.

1375. Prætereà; apud omnes Oratio dividitur in Vocalem, & Mentalem; atqui rationes differentiales non ſunt communes. ergo Oratio Vocalis non requirit aliquam attentionem mentalem, quia alias à Mentali nullatenus diſtingueretur. Patet conſequentia, quia mentalis oratio poteſt fieri omnino ſine voce: oratio autem quæ voce & mente componitur, non vocalis purè, ſed mixta eſt.

Nec ſufficit dicere, quod attentio interior indirectè præcipiatur; quia indirectè ſolum poteſt exigi, (nota hoc bene, nam à multis etiam doctis confunditur) quæ eſt

præ-

præciſè neceſſaria ratione operis exterioris, hoc eſt, ratione pronuntiationis, & quando eſt neceſſaria: ſed quando quis recitat cum ſocio, vel in choro, nulla ad pronuntiationem eſt præcipuè neceſſaria; ergo nulla nedum indirectè exigitur in tali caſu. Probatur minor. Illa eſt præciſè neceſſaria, ſine qua pronuntiatio non poteſt poni; ergo quando ponitur pronuntiatio, certum eſt attentionem neceſſariam eſſe poſitam: atqui quando quis recitat cum ſocio, vel in choro, certum eſt cum omnia juxta morem & conſuetudinem eſſe recitaturum: ergo non debet ponere particularem attentionem: cùm verò ſolus legit, ſatis eſt eam adhibeat, quæ ſufficiens ut omnia proferat, & adimpleat obligationem debitè proferendi.

1376. Dices illam authoritatem ex c. *Dolentes.* quam expliavimus de devotione exteriori, intelligendam eſſe de interiori, & ita à Gloſſa explicari: Reſpondeo, quod licèt per impoſſibile interna præciperetur, non teneremur obedire, quia Legislator excederet limites ſuæ juriſdictionis. hæc enim, ut probavimus *diſp.4.* non extenditur ad interiora: ſed nullo modo Legislator, ut conſtat ex contextu, attentionem intrinſecam præcepit. Quod Gloſſa explicet de attentione internâ nil refert; quia eſt exponenda de præciſè neceſſaria, quando eſt neceſſaria, ut paulò antè dixi; quod ſi Gloſſographus agat de alia attentione, dicimus non eſſe aſſequutum animam textûs, nec litteræ rigorem explicâſſe. ipſe eſt unicus author, & non impedit, quo minùs alii aliter gloſſare poſſint, & explicare.

1377. Addes: In eodem capite præcipitur verus actus Orationis: atqui externus ſine interno non eſt vera Oratio: ergo præcipitur internus.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem. Præcipitur verus actus orationis, externæ concedo, internæ nego. Atqui actus externus ſine interno non eſt vera Oratio, diſtinguo. mentalis? concedo; vocalis! nego. Ergo præcipitur internus. nego conſequentiam. ¶ Probas minorem. Oratio Eccleſiaſtica eſt collocutio cum Deo, ergo requirit actum internum. Diſtinguo antecedens, Eſt collocutio interna, nego; externa, concedo: ac proinde nego conſequentiam.

1378. Licèt hæ rationes ad probandam concluſionem ſufficiant quia tamen non omnes comprehendunt rationum efficaciam & pondus, placuit eamdem ſententiam authoritate roborare. Eam reperio apud Angelum *verb. Hor. n.17.* Antonin. *3.p. tit.13. c. 4.* §.8. Ægidium Koninck *de ſacr. in 3. p. q. 83. art.6. n. 291.* Durandum *i. 4. q. 15.12.* Dianam *tr. de Horis can. reſol.2.* Henriquez *lib. 9. c. 21. n.3.* Ioannem Valerum *in differentiis utriusq; fori verb. Hora ca non. diff.1.* Layman *in Theol. morali lib.4. tract. 1. c.3. n.10.* Medinam *codice de Orat. q. 14.* Paludanum *in 4. diſt.15. q.1. art 2. concl.4.* Victorellum *in ſumm. Toleti lib.2. c.13.* Quibus probabiliter ſubſcribit Batæus *in Floribus pag.355. m. p.* ubi etiam me citat.

1379. Petes, quinam dicantur habere attentionem extrinſecam.

Reſpondeo eos, qui nihil extrinſecum faciunt, quod ſit incompatibile cum attentione. Qui inter recitandum Horas lavat manus, ſe veſtit aut exuit, deambulat, iter agit, aut facit alia quæ ex conſuetudine ſolent fieri & non indigent attentione & advertentiâ aliquâ, dicitur habere attentionem extrinſecam. Ita Sotus *lib.10. de juſt. & jure. q.5. art. 4.* Lairuelz *in Optica Regul. ſpec.59. inſtr.3.* Qui verò pecunias aut alia numerat, confabulatur, ludit, vel aliquid extrinſecum operatur quod ſine attentione præſtari non poſſit, aſſeritur eſſe diſtractus extrinſecè ac ideo non ſatisfacit.

1379. b. Quid ſi careat attentione extrinſecâ ex inadvertentia? Dico, probabile eſſe eum nec peccare, nec teneri repetere ſic lecta, ſed verum non eſſe. Probabile quidem, quia aſſeritur à Gregorio de Valent. *2.2. diſp.6 q.2. punct. 10.* Navarro *in Manual. c.25. n.107.* & Lairuelz *in Optica ſpec. 59. inſtr.5.* Non eſſe verum, quia eodem modo tenetur quis attendere extrinſecè, quo legere; atqui ſi ex inadvertentia lectionem omiſerit, tenetur legere omiſſa cùm primùm adverterit: ergo ſi inculpabiliter & involuntariò fuerit diſtractus extrinſecè, tenebitur ea repetere quæ legerit ſine attentione extrinſeca.

1379 c. Dices. Eccleſiaſticâ lege duo juberi; nempe, & lectionem & attentionem extrinſecam: ergo qui legerit ſine attentione extrinſeca, non tenebitur legere iterum quæ jam legerat, ſed tenebitur ponere attentionem illam quam omiſerat; puta, vel conſiderando mentaliter ſuas Horas, vel ſervando decentiam extrinſecam tempore competenti.

Reſpondeo, non dari duas ſanctiones Eccleſiaſticas, quarum una indicat lectionem & altera attentionem extrinſecam; attentio enim & lectio cadunt ſub unam & ipſiſſimam obligationem. Si præcepta eſſent diverſa, ſufficeret ſeorſim lectionem & attentionem præſtare; debent autem ſimul conjungi; quia præcipitur oratio vocalis, non ut ſic, ſed quà attenta & devota: & ideò eſſentialiter attentio requiritur, ut huic obligationi ſatisfiat. Poteſt id exemplo phyſico confirmari. Cùm parietem album intueris, reſpicis parietem *ut quod*, albedinem *ut quo*: ſublato colore nec *ut quod*, nec *ut quo* paries reſpici poteſt. Similiter, oratio vocalis *ut quod* & devotio externa *ut quo* ſatisfaciunt præcepto. Sublatâ devotione extrinſecâ remanet oratio, quæ nec *ut quod* nec *ut quo* ſatisfacit; quoniam quà indevota non præcipitur, & quà non præcepta præcepto ſatisfacere non poteſt.

1379. d. Lairuelz *in Optica Reg. ſpeculo 57. inſtr.8.* aſſerit præſtare ſilere quàm indevotè & ſine reverentia recitare. Sed indiget expoſitione. Præſtat tacere quàm legere cum irreverentia; meliùs tamen eſt legere ſine reverentia quàm omnino non legere: ſæpe autem quis legit ſine reverentia quin cum irreverentia legat.

1379. e. Hæc doctrina præcepto de audiendâ Miſſa etiam debet applicari, quia dummodo quis habeat attentionem extrinſecam, hoc eſt, non fabuletur; non rideat, huic præcepto ſatisfaciet. Ita Ægidius *num.297. ubi ſuprà.* Laymanus *ubi ſuprà tract.7. cap.3. num.2.* & omnes conſequenter debent eodem modo de Miſſa, ac de Horis Canonicis philoſophari.

1379. f. Rogas. An Petrus, qui conſtitutus in latere altaris, aut tergo illud, aut certè tergus eidem obvertens, recitat aliquas orationes dum ſacrum audit, ſatisfaciat necne? Reſpondeo, non eſſe difficultatem in recitatione, quia hæc

hæc non impedit devotionem extrinſecam, ſed difficultas ſolùm eſt in ſitu, & loco. Ideò dico, quòd in Hiſpania, ubi omnes ſacrum audituri ſemper ſunt ante altare, is qui tali modo, & tali in loco eſſet, judicaretur non audire Miſſam; in Belgio verò, & Gallia, conſuetudo contraria prævalet, cumque ibidem in uſu ſit tali loco & ſitu audire Miſſam, talis juxta mores Belgii habebit præſentiam moralem; ideoque quod condemnarem in Hiſpano, non auderem condemnare in Belga: quia præſentia moralis pendet ex uſu Patriæ, prudentumque æſtimatione.

1379. g. Nec prætermittendum quod aliqui, licèt concedant attentionem extrinſecam ad ſatisfaciendum Eccleſiaſtico præcepto ſufficere, aſſerant nihilominus inſufficientem eam eſſe ad meritum. Verùm hæc aſſertio planè improbabilis eſt, cùm includat contradictionem evidentem; quicumque enim qui conſtitutus in gratia legi morali ſatisfacit, citra controverſiam meretur; atqui ille, qui cum ſola attentione extrinſeca legit Horas, ſatisfacit ex illorum & mea ſententia præcepto morali de legendo officio: ergo citra controverſiam meretur ſi in gratia ſit conſtitutus.

ARTICVLVS II.

De Pronuntiatione.

1380. **D**Iximus pronuntiationem ſolam ſufficere ad ſatisfactionem præcepti; jam inquirendum qualis eſſe debeat iſta pronuntiatio.

Reſpondeo ſufficere, quod is qui Horas recitat, eas voce, & ore proferat, ſive à ſeipſo, aut ab alio audiatur, ſive non. Ratio eſt, quia non eſt præceptum de auditione ſed de prolatione; ergo ſi prolatio ponatur ſeclusâ auditione, nihil fit contra præceptum. Quid opus eſt multiplicare obligationes non præceptas, cùm ſit ſatis difficile ſatisfacere præceptis? Agamus igitur quod lex jubet, & quando non præcepta omittimus, non credamus nos in peccatum labi; ideoque cùm lex Eccleſiaſtica ſolam lectionem Horarum, & non auditionem præcipiat, non eſt aſſerendum eam ad ſatisfaciendum requiri. Hæc eſt ſententia Azorii *part. 1. lib. 10. cap. 11. q. 4.* quam etiam probabilem putat Filliucius *tom. 2. tract. 23 cap. 3. n 117.*

1381. Dices. Quando aliquis recitat ſolus, neceſſarium eſt ut ſeipſum poſſit audire, quia vox debet eſſe audibilis: ergo ſaltem ab ipſo orante. Ita Suarez.

Reſpondeo. Contrariæ opinionis aſſertores ſecundâ conſequentiâ cogi nobiſcum ſentire: non negamus requiri in recitatione vocem, imò eam unicè neceſſariam aſſerimus: ſed quæcumque vox eſt audibilis, licèt de facto non audiatur; nam in hoc quod eſt *audiri de facto*, non conſiſtit vocis eſſentia; dummodo ſit vox, qualiſcumque illa ſit, eſt audibilis & ſufficiens ut obligationi ſatisfaciat. Quòd vox de facto audiatur vel non, eſt per accidens; vel ex impedimento medii, vel ex læſione ſensûs; & hoc non cadit ſub præceptum.

1381. b. Rogas, quid requiratur ut ſit vox. Reſpondeo, linguam & labia moveri; anhelitus enim neceſſariò ſequitur. Ratio eſt, quia vox nihil aliud eſt quàm reſpiratio fracta certo modo per labia, & linguam; atqui non poſſunt labia, & lingua moveri, quin frangatur reſpiratio; ergo nec moveri poterunt, quin ſit vox. Quomodocumque igitur articulent, eſt vox, ergo & pronuntiatio audibilis, ac proinde præcepto ſatisfaciens.

1382. Ex argumento Suarii conſtat illum nobiſcum ſentire *tom. 2. de Relig. l. 4. cap. 7. num. 6.* Hancque quæſtionem non eſſe moralem, ſed merè phyſicam, unicè quærentem, in quo conſiſtat vox; quia ſi reverà hæc datur, eſt neceſſarium quod ſit audibilis, non ſolùm à recitante, ſed & à quibuſcumque: & ſi de facto non audiatur, id ex diſtantia aut alio impedimento provenit, & ideò in communi opinione ſi audibilis eſt, ſatisfacit præcepto: in mea, & authorum quos citavi, omnis vox eſt audibilis. Citat me & ſequitur P. Baſæus in ſuorum Florum *pag. 313. c.* ſed videnda ſunt etiam privilegia, quia poſſumus horas meditari ſine vocis concurſu, ut proprio loco declarabo.

ARTICVLVS III.

De integritate Pronuntiationis, quoad ſyllabas, & dictiones.

1383. **E**Gimus de pronuntiationis eſſentia, quæ unicè præcipitur; & ſi hæc unicè cum extrinſeca reverentia ponatur, nullum erit peccatum veniale; ſi integraliter non ponatur, peccatum erit juxta quantitatem omiſſæ prolationis. Cùm autem hæc omiſſio multifariam poſſit accidere, multifariàm venit examinanda.

I. Concluſio. *Qui ita profert officium, ut ſolet communiter quando loquitur, licèt ſyncopas faciat, & abſcindat ſyllabas non peccat venialiter.* Probatur. quia qui ex natura ſua eſt blæſus, vel minùs in pronuntiatione expeditus, non poteſt obligari ad impoſſibile, ſed ad lectionem humano modo & moraliter poſſibili faciendam.

II Concluſio. *Qui cum notabili abſciſſione ſyllabarum ita profert verba, ut tamen retineant ſuam ſignificationem, adimplevit præceptum quoad ſubſtantiam, & ſolum peccavit in aliquo accidenti, ac ideo ut plurimùm venialiter.*

III. Concluſio. *Quòd ſi tali ſyllabarum abſciſſione notabiliter ſenſus verborum invertatur, illa verba judicanda ſunt quaſi non pronuntiata.* Ratio eſt; quia ſignificatio eſt forma orationis vocalis, & pronuntiatio materia: atqui illæ voces habebunt ſemimateriam, aliam vel nullam formam: ergo continget mutatio in alia re ſubſtantiali; unde juxta quantitatem abſciſſarum dictionum debebit ille judicari.

1384. Dixi, Verba malè prolata, ſi ſignificatio non remaneat, eſſe quaſi nō pronuntiata; nō verò, eſſe moraliter non pronuntiata, ut perperàm aſſeruerunt alii: quia majus peccatum cōmittit, qui omittit officium, quàm qui notabiliter ſyllabas abſcindendo recitat: ergo dicendum non eſt officium divinum moraliter à tali non eſſe lectum, ſed eſſe quaſi non lectum, hoc eſt, defectuosè recitatum, ideoque teneri illud repetere.

1385. Sed inſtabis hinc inferendo: Ergo qui notabiliter abſcin-

abſcindendo ſolvit penſum ſuum, licet integrum penſum non ſolverit, aliquid ſolvit; ſi enim aliquid non ſolviſſet, æquale eſſet peccatum omittentis, & malè recitantis; atqui quod ſemel eſt ſolutum, non debet iterum ſolvi: ergo talis non tenebitur ad repetitionem totius officii Divini, ſed ad repetitionem partis. Ad cujus ergo?

Reſpondeo, eſſe conſultiùs omnia repetere; nam repetere præciſè omiſſa eſſet impoſſibile, cùm ſæpè ſint conſonantes ſine vocalibus; & ii repetitis adhuc non reperitur ſignificatio quæ defuerat, quæ tamen neceſſaria eſt; per accidens itaque tenebitur omnia repetere, quia in ſemivocibus omiſſis non poteſt conſiſtere ſignificatio.

1386. Exemplo familiari difficultas hæc evadet clarior. Injungitur Petro ſternere lectum pro ægroto, qui ut juſſa adimpleat, componit pulvinaria, coopertoria ſuperponit, ſed obliviſcitur ſindonum: debet eas addere, nam aliàs lectus non erit compoſitus: ſed quomodo id faciet? ſuperponet? minimè; quia locus ille ſindonibus non convenit. quid ergo? interponat ſi potuerit, & ſufficiet; quod ſi nequiverit interjicere, iterum à principio lectum componat. § Similiter, ſemiverba pronuntiaſti? interpone complementa, ſi poſſis, & ſufficit; verùm cùm oratio ſit ens ſucceſſivum, & jam illæ partes evanuerint, nullâ vi humanâ poterunt illis complementa adjungi, & ideò neceſſarium erit iterum relegere: quòd ſi ad præteritum habeas potentiam, & poſſis omiſſa adjungere ſemiprolatis, ſufficiet: ſed hæc potentia in communi ſententia nulli, in mea Deo conceditur, præterea nemini.

IV. Concluſio. *Si abſcindens ſyllabas ſatisfaciat, etiam qui cum eo recitat ſatisfacit.* Poteſt quiſpiam abſorbere ſyllabas ſine peccato, aut cum veniali juxta primam, atque ſecundam concluſionem; & in hoc caſu aſſero ipſius ſocium ſimiliter dijudicandum eſſe.

Sequor in his omnibus præviam rationem & æquitatem; aſſeclas habeo Filliucium *tom. 2. pract. 23. cap. 7. n. 242.* Azorium *p. 1 lib. 10. cap. 4. quæſt.* 11. Villalobos *in ſumm. tom. 1. tract 24. dub. 10. num. 7.* & alios.

V. Concluſio. *Nemo tenetur auſcultare ſocium, ſed ſuos quiſq; verſus correctè legere, & non incipere antequam alter deſierit.* Ratio eſt manifeſta. Nullum eſt præceptum de auſcultatione; atqui ubi non eſt lex, nulla eſt obligatio: ergo nemo tenetur auſcultare ſocium, ſed ſolùm expectare. Quòd ſi non expectet, peccabit mortaliter, aut venialiter juxta materiæ quantitatem. Hoc ultimum (nimirum quod debeat expectare) placet omnibus, & præcipuè Baſæo, qui in ſuorum Florum pag. 351. f. hunc locum adlegat & adprobat.

DISPVTATIO CIX.

De mutatione Officii.

1387. Quæritur, an liceat officium mutare, id eſt, utrùm quando legi debet officium de Dominica, poſſit aliquis legere de Sancto, Feriâ, aut è converſo.

Reſpondeo, *quod licèt quiſpiam deditâ operâ quærat officium totius Breviarij breviſſimum, & ſemper illud recitet; illum adimplere præceptum quoad ſubſtantiam, & deficere quoad modum, ac proinde peccare venialiter, non mortaliter.*

1388. Ita docent expreſſè Azorius *p. 1. l. 20. cap. 10. q. 2.* Armilla *verbo Hora can. n. 7.* Binsfeldius *in Enchir. Theol. p. 4. cap. 9. concl. 7.* Cajetanus *verbo Hora cap. 2.* Filliucius *tom. 2. tract. 23. c. 7. num. 227.* Laymanus *lib. 4. tract. 1. c. 5. n. 4.* Leſſius *de juſt. l. 2. c. 37. dub. 12 n 77* Medina *de oratione q 10. d. 10.* Medina *in ſumma l. 1. c. 14. §. 11.* Rodriguez *in ſumm. tom. 3. c. 195. n 3* Servatius de Lairuelz *in optica ſpeculo 59 pag. 214. inſtruct. 12.* Sylveſter *verbo Hora num. 15.* Sotus *libr. 10. q. 5 n. 4.* Valentia *tom 3. diſp. 6. q. 2. punct.* 10. Vega *in ſum. tom. 1. cap. 128. caſ. 17* Zerola *in praxi Epiſc. p. 1. verb. Hora n. 6.* & alii. Hanc opinionem ſaltem probabilem (contrariam probabiliorem judicat) aſſerit P. Baſæus *in ſuorum Florum pag. 351. g.* ubi me citat & iſtum Commentarii locum.

Omnes iſti Authores indefinitè loquuntur, at Antoninus Diana ſemel Reſurrectionis officium excipit, cùm priùs etiam univerſaliter fuiſſet loquutus. An conſequenter, an rationabiliter, tu videris. Interim Epiſtolas meas morales & inter ipſas, quæ de hac materiâ ſcriptæ, legas.

Probatur: nam de ſubſtantia præcepti tantùm eſt quòd Horæ perſolvantur, quod autem ſint de Sancto vel de Feria ſolùm pertinet ad Breviarii rubricas, & officii modum accidentalem: ergo qui omnes Horas legit, cujuſcumque officii illæ ſint, implet præceptum, quoad ſubſtantiam, & ſi mutet officium, ſolùm eſt differentia quoad modum, ac proinde peccatum veniale.

Rogas: utrùm ſi id aliquis faciat non ut breviùs recitet, ſed propter devotionem, ſit ab hoc veniali peccato liber, ita ut in mutatione officii neque venialiter delinquat.

Reſpondeo negativè, quia nulla laudabilis devotio, imò nulla devotio contra obedientiam, & mutatio officii, licèt venialis, obedientiæ prævaricatio eſt. Hæc reſolutio eſt contra citatum Lairuelz, qui aſſerit mutare officium ex devotione non eſſe peccatum veniale, cui ne ſubſcribas.

1389. Mutatio officii fiet ſine peccato apud DD. Benedictinos, ſi cum licentia Abbatis; quoniam Breviarii Benedictini rubricæ, ſicut & aliæ monaſticæ conſtitutiones, non à Generali Capitulo, non ab Abbate Ciſtertienſi, ſed ab Ordinario & immediato Antiſtite dependent. Fallet hæc regula ubi Abbas perdiderit illam authoritatem quam conceſſerat Regula.

Si Capitulum juſtè & validè præcipiat alicui Abbati ne

in Monaſterio ſuo rubricas Breviarii alteret, & ipſe nihilominus eas mutet, peccabit venialiter; quia in re levi temerat legem, quæ ſupponitur juſta; cæterùm Monachi omnes illius Monaſterii tenebuntur legere non juxta Breviarii Rubricas, ſed juxta diſpoſitionem proprii Abbatis. Ratio eſt, quia licèt in tali caſu Rubricas Abbas illicitè alteret, alterat tamen validè, & Religioſi illius monaſterii non ſunt Domino Ciſtercienſi aut Generalibus Comitiis immediatè ſubditi, ſed Ordinario Abbati, & is ratione officii poteſt validè Rubricas alterare.

1390. Conſultò dixi, *Si Capitulum juſtè & validè præcipiat*; multi enim prudenter dubitant, utrùm tale præceptum juſtè & validè poſſit imponi; Generale enim Capitulum hucuſque apud nos vix habet immediatam aliquam authoritatem; & quilibet Abbas eſt ſui cœnobii Prælatus immediatè abſolutus, & ejus Religioſi pendent à Generali Capitulo tantùm mediatè, hoc eſt, mediante ſuo Ordinario, & Ordinarii ſui Patre, & forte multis aliis.

1390. b. Quod ſi Generale Capitulum non ſolum habeat ab Eccleſiâ authoritatem inhibendi Abbatibus ne rubricas communes alterent, ſed etiam privandi eos poteſtate alterandi, dicendum eſt Abbatem ab eo tali poteſtate privatum invalidè rubricas mutare aut alterare.

Abbas cujus authoritas quoad hoc limitata non eſt, cùm privatim recitat, poteſt ſibi Rubricas determinare. Patet; ſicut enim poteſt aliis Breviarii diſpoſitionem indicere, ita & ſibi, quia & ipſe eſt pars Communitatis.

1391. Non poteſt cenſeri alterare officii Divini circumſtantias ſine licentia implicita, qui alterat ex cauſa ſaltem rationabili & mediocri; puta, ſi iter agens legat officium quod ſcit memoriter, pro alio quod non novit memoriter: aut etiam ſi ſtudioſus, Lector, Concionator, Oeconomus, & alii qui magnas habent occupationes, legat officium brevius pro longiori, ut meliùs obligationibus aliis ſatisfaciant.

1391. b. Cauſa mediocris etiam excuſat Religioſos alios non Benedictinos, quia licèt Superiorum ſuorum licentia non ſit ſufficiens ut Breviarii Rubricas ſine veniali culpa alterent, ſufficiens tamen eſt cauſa mediocris. Quoniam ſicut cauſa gravis (talis eſt morbus, aut ſumma occupatio nata ex obligatione naturali, quæ ſemper eſt major poſitivâ, &c.) efficit, ut poſſis ſine veniali culpa Divinum officium quoad ſubſtantiam omittere; ſic ſimiliter cauſa mediocriter gravis (*hanc vocant non urgentem ſed rationabilem*) efficiet ut ſine peccato veniali poſſis omittere aliquid quod in Divino officio eſt leve, vel in quantitate, verbi gratia, unum aut alterum Pſalmum: vel in qualitate, ut ordinem aut diſpoſitionem Rubricarum.

Utrùm Benedictinus recitans Officium Romanum ſatisfaciat.

1391. c. In primis Certum eſt, apud DD. Benedictinos ſine authoritate Conventualis Capituli (quidquid ſit de aliis Religioſis) non poſſe in choro legi horas divinas juxta formam, diſpoſitionemq; Romanam, ſed difficultas in eo verſari videtur, An cum conventualis Capituli licentiâ poſſint? Poſſe certum eſt, niſi poteſtas regularis lege validâ ſupremâ fuerit limitata. Unde in ſingulis Congregationibus lege Superiorum Antiſtitum examnandę ſunt, & in ipſis quid de hac materiâ reſolvatur.

1392. Extra Chorum ſine peccato gravi poſſe omnes uti Breviario Romano docuerunt Portelius *in dubiis reg. verb. Hora can. num 9.* Rodriguez *in ſumm. tom. 3. c. 191.* Leſſius *l. 2. c. 37. dub. 12. num. 74.* Emanuel Sà *verb. Hora. num. 6.* & poſt eos Diana *ibid. reſol. 10.* Sed hi authores aſſeruntid non poſſe fieri citra culpam levem.

Nihilominus aſſerendum judico *Dominos Benedictinos ſine culpa levi poſſe uti Breviario Romano, imò ſæpiuſculè melius recitare, quando ſequuntur formam Pii V. quàm dum ſancti Benedicti diſpoſitionem.*

Ratio eſt, quia vel ſunt promoti ad Subdiaconatum, vel non: ſi non, neceſſarium eſt inquirere utrùm teneantur ad officium divinum privatim recitandum, (*vide Art. 3.*) Si non tenentur ad lectionem privatam, quocumque Breviario utantur æquè facient ſuprà debitum. Si verò ad privatam recitationem teneantur; ſub peccato mortali teneri neceſſarium eſt, non ſub veniali; & ut ſic, meliùs adimplebunt obligationem ſuam recitando Ciſtercienſe officium, quàm Romanum, atque ideò legentes Romanum, juxta opinionem probabilem peccabunt venialiter, quia illa eſt quædam mutatio accidentalis, nec quidpiam contrarii ſtatuit Pius V. Quod ſi tacitè videtur ille Pontifex ſingulis extra chorum concedere uſum Breviarii, ut putat Diana *de Hor. can. reſol. 10.* & alii à me conſulti in hac difficultate, non improbabiliter dici poſſet, nec peccare venialiter; quia id cum licentia tacita poſſet fieri ſine ullo peccato.

1393. Si loquamur de promotis ad Ordines majores, Subdiaconis, videlicet, Diaconis, & Sacerdotibus: affirmo hos meliùs ſatisfacere legentes Officium in Breviario Romano, quàm Benedictino. Probatur. Tales duplici titulo tenentur ad lectionem Officii, titulo Monachiſmi ad Benedictinum, titulo Sacerdotii ad Romanum. Sufficit alterutri titulo ſatisfacere per ſe, ut alteri ſatisfiat per accidens; nullus enim tenetur duo Officia Divina recitare. Ulteriùs. Ergo Benedictinus in ſacris conſtitutus tunc meliùs ſatisfacit, quando per ſe majori & per accidens minori obligationi faciet ſatis: ergo quando leget Officium Romanum. Probatur conſequentia: quia obligatio moralis orta ex profeſſione ad Horas privatim legendas vel eſt nulla, vel ſi eſt aliqua, ſolùm à piis aſſerta, & nuſquam veriſimili ratione confirmata, & ut plurimùm dubia: de obligatione ad officium Divinum ex Sacerdotio (idem ſemper dico de Subdiaconatu, aut Diaconatu) nullus in præſentiarum ambigit; ergo hæc obligatio eſt certior, evidentior, & major.

Sed dicet aliquis; licèt quis ob Sacerdotium Romanum per ſe teneatur ad officium Romanum, ob Sacerdotium tamen Benedictinum tenebitur primariò & per ſe ad officium juxta rubricas Benedictinas. ¶ Hanc Sacerdotii diſtinctionem non intelligo, nec cognoſco Benedictinos Sacerdotes diſtinctos à Romanis; quia Sacerdotii æquè

acciden.

Digitized by Google

accidentalis eſt Monachiſmus, ac corpori hic locus. Et proinde obligationes Sacerdotii non veniunt ex Monachiſmo diffiniendæ, cùm Sacerdotium ſit omnino diſtinctum à Monachatu: & ubicumque is reperitur infert obligationes ſuas independenter à Sacerdotio; & è converſo.

Nota hîc obiter Benedictinos Caſſinenſes in triduo ante paſcha dicere officium ſecundum curiam Romanam, prout ipſe habent in ſuis conſtitutionibus ad Cap. XIII. Regulæ S. Benedicti.

Vtrùm liceat uti Breviario alterius Religionis.

1394. Religiones aliquot Breviariis utuntur peculiaribus, quæ formâ & rubricis plurimùm differunt. Inquiritur, exempli gratiâ, An poſſit Carmelitanus uti Breviario Ciſtercienſi ſine culpa.

Reſpondeo Carmelitano injunctam eſſe lectionem Officii Canonici Carmelitani. Hoc præceptum reſpicit officium Divinum tanquam objectum eſſentiale, *Carmelitani* verò circumſtantiam, ut modum appendicem. Ergo dicendum eſt illum ſatisfeciſſe quoad præcepti ſubſtantiam, non verò quoad modum, ac propterea non peccaſſe mortaliter ſed venialiter. Confirmant hanc reſolutionem ea quæ ſæpè attigimus, præcipuè *num. 1387.*

Vtrùm Ciſtercienſes, Caleſtini, & reliqui uti Breviario Monaſtico poſſint, aut debeant;

1395. Anno 1612. prodiit Breviarium Monaſticum Pauli V. Pont. Max. authoritate recognitum, pro omnibus ſub Regula ſanctiſſimi Patris Benedictini militantibus. Petitur utrùm non ſolùm Monaſteria, ſed etiam perſonæ ſingulæ uti poſſint hoc Breviario.

Reſpondeo affirmativè. Demonſtro ex Pauli V. diplomate impreſſo in limine Breviarii. Ibi paulò antè finem. *Caterùm ut pradicti Religioſi ad Breviarium & Libros Chorales, ut prafertur, reformatos unanimiter recipiendo eò alacriùs inducantur, quò ſpiritualibus etiam donis ſe magis refectos eſſe competerint, etiam providere volentes: Omnibus & ſingulis pradictis Religioſis, ut Breviarium hujuſmodi ſic reformatum recitando, eaedem privilegia, gratias, & indulgentias, ac peccatorum remiſſiones conſequantur, qua fel. record. Pius Papa V. pradeceſſor noſter recitantibus Breviarium Romanum conceſſit authoritate & tenore pradictis indulgemus.* Ecce omnibus & ſingulis hoc Breviarium conceditur: poteſt igitur eo uti quilibet in officio privato. Hoc utebatur Salmanticæ noſter Reverendiſſimus P. M. D. Ludovicus Bernaldo de Quiros Ciſtercienſium Vicarius Generalis, & in facultate Scripturaria Primarius Cathedraticus, alii item Viri docti & pii: ergo ſcrupulo culpæ venialis nullus locus.

Monaſtico Breviario omnes & ſinguli Benedictini poſſunt uti, nulli tenentur; quia, ut liquet ex tenore diplomatis, Paulus V. non jubet, ſed indulget; favor autem fieri nequit recuſanti & invito.

1396. Dices: hoc Breviarium Summus Pontifex non indulſit, ſed indixit; & probas ex Epiſtola Abbatum & Generalium Præſidentium eidem præfixâ, quæ incipit. *Cùm primùm accepimus per Procuratores Generales totius noſtri Ordinis Roma, de Sanctiſſimi Domini noſtri mandato effectum eſſe, ut omnium Congregationum, qua ſub Regula Sanctiſſimi P. N. Benedicti Deo famulantur, unicus ſit Deum in Canonico Officio laudandi modus.* Ecce inquies, *de mandato* dicunt: ergo ſummus Pontifex mandaverat.

Certè ſi Abbates illi uſum Monaſtici Breviarii exiſtimant indictum à Paulo diplomate citato, aut illud non legerunt, aut certè non intellexerunt: aliam fortè habuerunt inſtructionem ſecretam, de qua certiores reddi univerſos non foret inutile.

Suppoſito nihilominus, quod Paulus V. indixiſſet nobis hoc Breviarium, adhuc non teneremur eo uti. Ratio eſt, quia Pontificiæ leges non obligant quando non acceptantur. *Probavi num. 48.*

Sed quid de illis dicendum, qui illud acceptaverunt? tenenturnè ſemper eo uti? poteruntnè de ſuorum Antiſtitum licentiâ rubricas alterare? *Reſpondeo* affirmativè. Quia, ut conſtat ex eadem Abbatum & Præſidum Generalium Epiſtola, ſi quid Paulus jubeat, jubet *ſalvâ Regulâ Sanctiſſimi noſtri Inſtitutoris.* Atqui Regula concedit omnibus Prælatis poſſe mutare rubricas, *oſtendi num. 1298.* ergo etiam admiſſo Monaſtico poterit Abbas Pſalmos, Cantica, lectiones, &c. juxta præſcriptum Regulæ invertere, alterare, mutare. Patet, quia ſi hoc non poſſet Antiſtes, non remaneret ſalva & illæſa Regula noſtri Legiſlatoris, quam vult illæſam Pontifex ſervari.

1397. Breviario Monaſtico eædem gratiæ, quæ Romano, conceſſæ ſunt. Ideo etiam ex hypotheſi, quòd particulares teneantur Officia parva recitare, ſi Monaſtico Breviario utantur, erunt immunes ab hac obligatione. Qui verò ex devotione leget officia parva, lucrabitur centum dies indulgentiæ: qui ſeptem Pſalmos, quinquaginta.

An Pramonſtratenſes poſſint uti Breviario alieno ſine culpa mortali.

1398. Dominos Præmonſtratenſes non poſſe uti alieno Breviario ſine mortali culpa, probant aliqui ex Decreto D. Petri Goſſetii Abbatis Generalis (exſtat in Epiſtola, quæ data fuit anno 1621. & præfigitur initio Breviarii) ubi reperio hæc verba: *Decernentes ex tunc prout nunc eos qui officium Divinum quotidie recitandi pracepto ſeu jure ſeu conſuetudine ſeu alio quovis modo in ordine tenentur, hujuſmodi dumtaxat Breviarij uſu & obſervatione ſatisfacere poſſe.* Ex quibus verbis argumentatur ſic. Qui tenentur legere Officium Divinum apud Præmonſtratenſes, ſi utantur alio Breviario, non ſatisfaciunt, ut conſtat ex Decreti verbis: ergo peccant mortaliter. Patet, quia mortale peccatum eſt, non ſatisfacere obligationi recitandi.

Sed non obſtante hoc D. Goſſetii decreto aſſero *primò* Præmonſtratenſes ad ordines majores provectos poſſe ſine culpa veniali uti Breviario Romano in privata lectione: juxta ea quæ dixi in hujus Articuli initio.

Yy 2 Add

Digitized by Google

Addò *ſecundò*; eos, qui in dicto ordine tenentur moraliter Canonicas Horas recitare, non poſſe uti Breviario alterius Religionis ſine culpa veniali; quia licèt quoad ſubſtantiam ſatisfaciant præcepto, ei tamen quoad modum ſatisfacere non poſſunt ſine Præmonſtratenſis Breviarii uſu & obſervatione, ut optimè decrevit citatus Præmonſtratenſium Generalis.

Hinc patet DD. Præmonſtratenſes eodem modo teneri uti ſuo Breviario, atque alios Religioſos, & Decretum Abbatis Generalis allegatum nullas obligationes novas addidiſſe.

DISPVTATIO CX.

An mutatio unius Officii Divini in aliud, ſit peccatum veniale indiviſibile in genere moris.

1399. INdiviſibile in genere moris illud eſt, quod moraliter non poteſt dividi, videlicet, quod ita parvum eſt, ut minus eſſe non poſſit. Res omnes magnitudinis terminos habent: ignis ille indiviſibilis eſt, quo non poteſt eſſe minor, quamvis actuet materiam diviſibilem; ſimiliter peccatum illud eſt moraliter diviſibile, cujus pars etiam eſt peccaminoſa; illud autem indiviſibile, cujus pars non eſt peccaminoſa, vel quòd partes phyſicas non habeat, vel ſaltem quòd non habeat morales. Canonicum officium in octo partes immediatè dividitur: in ſexaginta quatuor mediatè. Sexageſima-quarta pars, eſt materialiter & phyſicè dividua, moraliter dividi non poteſt; quia omiſſio partis minoris ſexageſimâ-quartâ non eſt peccatum veniale. Probo cùm ago de materia nulla *num. 47. pag. 22. num. 954. 1055. & 1462.* ergo ſexageſima-quarta officii pars eſt moraliter indiviſibilis.

Suppoſitâ hac doctrinâ quæris, An mutatio Divini officii (puta, ſi die feriali de Sancto legas aut è converſo) ſit culpa indiviſibilis, an diviſibilis, hoc eſt, An ſit ita levis, ut ſtante aliàs deliberatione & indifferentiâ æquali, non poſſit in genere officii Divini dari minor. Conſultò in genere officii Divini inquiro, non etiam materias alias vacat examinare.

Prima ſententia.

1400. Aſſerunt aliqui eſſe culpam diviſibilem, & probant.

Primò. Quia in mutatione officii datur magis & minus; ergo non eſt culpa malitiæ inviſibilis. Patet conſequentia, quia in indiviſibili magis & minus nequeunt reperiri. Antecedens probatur. Major mutatio eſt unius Dominicæ in feriam ſecundam, quàm ejuſdem in aliam Dominicam; major item, unius Officii proprii in feriale, quàm in commune: ergo datur magis & minus.

Confirmatur, vel potiùs iterum probatur antecedens. Plus mutat, qui in Dominica legit totum Officium de feria, quàm qui mediam partem de feria & reliquum de Dominica legit; puta, ſi Horas antemeridianas legat de feria, pomeridianas verò de Dominica.

Sententia vera.

1401. Mutatio Officii eſt culpa moraliter indiviſibilis, nec recipit magis & minus; nulla enim datur mutatio major alterâ. Hæc opinio poterit hoc argumento perſuaderi. Hujus levis peccati ratio non conſiſtit in eo, quòd officium illud, quod eâ die à leviter propterea peccante ſupponitur recitari, ſit alteri diſſimile, quod eâdem die licèt legere: ſed in hoc, quòd legatur officium, quod debet illâ die non legi; unde ſi ſtante officii diverſitate tolleretur hoc, *debere illâ die non legi*, nullum eſſet peccatum. Dabo exemplum. Quædam Sanctorum officia permiſſa ſunt in Breviario, non tamen indicta. Aliquâ igitur die, quâ ſimilia Sanctorum officia permittuntur, legendum ſit, verbi gratiâ, officium de feria: quod ſi hinc inferas, ergo quodcumque eſt diſſimile illi feriali officio, eſt illicitum; negabo conſequentiam, & dabo inſtantiam ex illo officio de Sancto, quod eâ die ſupponitur in Breviario permitti. Patet itaque *eſſe illicitum* in hoc caſu non naſci ex officiorum diſſimilitudine, ſed ex eo, quod officium non ſit determinatum in Rubricas pro tali die. Vnde ſi aliquod officium de Sancto pro illa etiam die permittitur, poteſt legi, quamvis plurimùm differat ab officio feriali. Ex his ulteriùs ad propoſitum; ergo ille peccabit graviùs, qui pro officio hujus die leget officium magis illicitum, non verò qui magis differens. Atqui non datur unum officium ſtrictiùs interdictum alio: ergo nec magis illicitum. Patet conſequentia; quia eſſe interdictum & eſſe illicitum (ut jam diximus) ex eo naſcitur, quòd licet officium ſit verè Divinum, non eſt tamen illi diei aſſignatum, & hoc æquè convenit omnibus officiis, in quæ poteſt fieri mutatio.

Contrariæ ſententiæ fundamentis occurrit.

1402. Nego itaque primum antecedens, & Probationis aſſumptum; non enim, ſi moraliter loqui velimus, major mutatio eſt officii Dominicalis in feriale, quàm in aliud Dominicale; quia, ut diximus, mutatio moralis, ſive mutationis culpa non conſiſtit in hoc, quod die Dominicâ, v. g. legatur officium, quod à dominicali officio differt; ſed in eo, quòd legatur officium, quod non conceditur pro die dominica: quod ſi aliud etiam officium concederetur, adhuc manente differentiâ omnimodâ, poſſet alterutrum legi.

1403. Confirmatio tangit difficultatem novam, & certè ſatis ancipitem. Qui ſentiunt dari octo præcepta de officio Divino, & omiſſionem ejuſdem non unum, ſed octo

eſt

eſſe peccata mortalia: conſequenter dicere debent eum, qui legit Horas aliquas de Dominica, & reliquas de Sancto, non peccaſſe mortaliter, quia ſingulis præceptis ſatisfecit quoad ſubſtantiam: tot autem peccata venialia commiſiſſe, quot Horas mutavit, & legit contra Rubricas Ego verò oppoſitis fundamentis innitor, ideoque exiſtimo illum peccaſſe mortaliter, (ſaltem materialiter) quia non legit officium Divinum, ſed duo ſemiofficia, quæ non poſſunt ita connecti, ut unum officium Divinum conſtituant; quia ex aliquot Horis de Dominica & aliis de feria, ſi conjungantur, non exurget officium Divinum approbatum à Sede Apoſtolica.

DISPVTATIO CXI.

Vtilis & Curioſa Difficultas.

1404. PEtrus qui legere tenebatur officium Divinum Ciſterienſe feriale certâ horâ, uſus Breviario Præmonſtratenſi, legit de D. Bernardo ut in Communi Confeſſorum, & quidem horis indebitis cum interruptionibus ad peccatum veniale ſufficientibus, omiſit præterea levem officii partem, & leviter contra attentionem & intentionem debitam deliquit, Quæritur; *Vtrùm commiſerit peccatum mortale, an veniale*; & ſi veniale, *An ſimplex, an multiplex*.

1405. Non commiſiſſe in hoc caſu unum peccatum grave probari poteſt hac ratione; quia multæ materiæ parvæ differentes ſpecie non poſſunt coaleſcere in unam materiam magnam. Vnde licèt is, qui vult furari mille aſſes, etiamſi furari velit mille materias parvas, mortaliter peccaturus ſit (quia, videlicet, omnes illæ ſunt ſub eadem ſpecie) non tamen peccabit mortaliter, qui leviter mentiri, aſſem unum furari, verbum unum otioſum eloqui, partem parvam officii Canonici omittere, brevi ſpacio non intereſſe Miſſæ, & alia millena levia vellet committere, dummodo ea aut differant ſpecie, aut nequeant moraliter identificari: ergo cùm iſta omnia quæ in caſu ſupponuntur omiſſa, ſint levia, & contineantur ſub diverſis ſpeciebus, & fortaſsè generibus, conſequens eſt, ut Petrus non peccaverit mortaliter; quoniam omnes illæ materiæ parvæ non poſſunt in unum coaleſcere, nec ita moraliter uniri & identificari, ut conſtituant unam materiam magnam. ¶ Hæc ratio ſi non ſubſiſtat ulteriori examini fortis videbitur; nihiloſeciùs debilis eſt, ut patebit ex doctrina ſuppoſita. Ego autem decerno eum non peccaſſe mortaliter; & ex hac hypotheſi, quam ultimo loco perſuadebo, ſequitur ut examinem, *An ille* (ſiquidem ſupponitur peccaſſe leviter) *cõmiſerit unum, an plura peccata venialia.*

1406. *Prima ſententia* aſſerit commiſiſſe novem peccata levia. Primum, quia uſus eſt Breviario alterius Religionis (juxta ea quæ diximus *num. 1394.*) Secundum, quia die feriali legit de Sancto (*vide num. 1387.*) Tertium, quoniam legit de D. Bernardo in communi Confeſſorum, cùm D. Bernardus ſit Doctor. Quartum, quoniam legit de communi, cùm Mellifluo Doctori debeatur officium proprium; & quia probabile eſt peccare venialiter, qui interrumpit lectionem ſine cauſa, & ſupponitur ſic accidiſſe; ideo dicitur peccaſſe quintò. Sextò, quia leviter deliquit in materia pronuntiationis (*vide num. 1383.*) ſeptimò, quia contra debitam intentionem; octavò, quia contra attentionem deliquit: & nonò denique, quia legem certa Horis tempora determinantem prævaricatus eſt. Vide ea quæ expendo *num. 1373. & 1415.*

Probatur. Singula ſeorſim eſſent levia peccata, connectuntur per accidens, nec conſtituunt unam materiam; ergo remanent plura peccata. Minorem probat ratio in initio poſita, quia ſicut ex levi mendacio & omiſſione parvæ materiæ in lectione canonica non poteſt exurgere unum ſimplex peccatum, ſic nec ex omnibus iſtis defectibus, quoniam omnes ſpecie differunt.

1407. VERA SENTENTIA tenet eum commiſiſſe unicum ſolummodo peccatum veniale; & probat ſic. Quia præter quintum, ſeptimum, & nonum, qui defectus non ſunt (non enim de intentione, aut continuatione, aut tempore lex datur, quæ obliget privatim recitantes) omnes alii defectus, ſi ſeorſim ſoli exiſterent in diverſis diebus & actibus, differrent ſolùm numero, non ſpecie: ergò cùm in eodem actu concurrunt, non diſtinguuntur ſpecie. Atqui in eodem ſubjecto non poſſunt dari (imò nec concipi) accidentia diſtincta numero (ut ſuppono cum Schola Thomiſtica, & in meis Metaphyſicis ſatis efficaciter ſuadeo) ergo in illo actu datur ſolùm una imperfectio venialis. Conſultò *in illo actu* dixi, quoniam legere officium Divinum eſt actus moraliter ſimplex, cùm ſit ſimplex ſimplicis præcepti ſatisfactio.

Imperfectiones illas, ſi ſeorſim exiſtant, numero tantùm differre probo; quoniam ſunt contra eandem & ſimplicem legem, quæ indicit integram Officii lectionem, attentam externè, & externè devotam. Atqui peccata ſumunt ſpeciem à lege: ergo ſi lex eſt eadem; malitiæ, quæ contra illam ſunt, nequeunt differre ſpecie. Ergo omnes illæ imperfectiones conſtituunt unum peccatum gravius in genere venialis.

1408. Sed inſtas. Omnes illæ imperfectiones non differunt ſpecie; ergo poſſunt conſtituere unam materiam gravem: peccatum igitur mortale erit, tot leves imperfectiones in officio Divino committere. Probatur conſequentia. Ideò furari mille aſſes eſt peccatum grave, quia reſpicit per modum unius plures parvas materias, quæ non differunt ſpecie: atqui etiam defectuoſa illa officii Divini lectio, quæ in caſu proponitur, reſpicit per modum unius plures materias parvas, quæ non differunt ſpecie: ergo reſpicit & omittit materiam gravem; ac proinde eſt peccaminoſa graviter.

Reſpondeo ex multis materiis parvis ſemper fieri materiam majorem, non ſemper gravem; quia gravis materia poſtulat determinatam quantitatem. Verbi gratiâ, in genere lectionis Canonicæ: Octava Divini officii pars eſt materia gravis, levis autem quidquid minus eſt octavâ parte: quinque ergo ſexageſimæ partes ſunt plures materiæ parvæ, & licèt coaleſcant moraliter, non efficient unam materiam gravem, ſed partem duodecimam totius, quæ etiam eſt levis, licèt major ipsâ ſexageſimâ. Ideò qui omittet quinque ſexageſimas Officii partes dicetur peccaſſe venialiter, graviùs tamen quàm qui unam omitteret. Ergo omnes iſtæ imperfectiones poſſunt imperfectionem illam majorem reddere; non tamen inde ſequitur, quod illam reddent ſemper mortiferam & gravem. An aliquando? hoc pendet ab ulteriori examine.

1409. Dico igitur primò, nec intentionem, nec attentionem intrinſecam cadere ſub præcepto (*probo illud num. 1415. hoc autem num. 1373.*) Idem de lectionis continuatione dixero (*vide num. 1414.*) Idem de Horarum horis (*num. 1481.*)

Dico ſecundò, Attentionem & devotionem externam eſſe eſſentiales partes orationis vocalis, unde illa quæ ſine devotione & reverentia extrinſeca dicuntur, moraliter cenſentur non dicta; ſicut & illa quæ ita abſorbentur, ut non maneat vocum debita ſignificatio.

Dico tertiò, Mutationem officii ideò eſſe peccatum leve, quia eſt lectio Divini officii non tamen debiti; unde, ſi per impoſſibile aliud officium, in quod mutatio fit, eſſet illi diei debitum, non peccaretur venialiter. Ideò ſi ſatiſfaciens Officio quoad ſubſtantiam, deficiat in circumſtantia *debiti*, non minùs peccabit legens in ſuo Breviario, quàm in alieno; quia omnes iſtæ differentiæ ſunt merè materiales, & malitia ſolùm conſiſtit in hoc, quod legat verè officium Divinum, ſed indebitum; & diei v.g. feriali non minùs eſt indebitum officium de Sancto ex ſuo Breviario, quàm Officium quodcumque ex Breviario alterius Religionis.

Ergo licèt ex ſententia probabili ſupponeretur poſſe plura accidentia numero diſtincta eſſe in eodem ſubjecto, inde tamen non ſequeretur dari in hoc actu novem peccata levia, ut dicebat prima ſententia; ſed ſolummodo duo. Sed & hæc duo identificabuntur moraliter. Proſequere.

Me judice ſi omiſeris ſexageſimam officii partem, & aliam ſexageſimam legeris quidem ſed ſine reverentia extrinſeca, cenſendus es moraliter omiſiſſe duas ſexageſimas partes; quia legere ſine attentione & reverentia extrinſecis, moraliter non legere eſt. Ergo qui non legit ſextamdecimam officii partem, & aliam decimam ſextam irreverenter legit; cenſendus eſt octavam officii partem omiſiſſe, ac ideo peccaſſe mortaliter.

1410. Conducit ad difficultatis dilucidationem, officii qualitatem cum quantitate comparare. Mutatio officii defectus in qualitate eſt, & imperfectio indiviſibilis; qualitas enim, teſte D. Thomâ & ejus diſcipulis, ſecundùm ſe non habet partes; ideo entitativè nec creſcere nec diminui poteſt, eò quòd præter intenſionis & extenſionis augmenta, quæ quidem extrinſeca illi ſunt, alia non norit. Ergo defectus in qualitate officii culpa venialis eſt, ſed indiviſibilis, quâ minor in eodem genere eſſe non poſſit (ſed hoc uberiùs demonſtravi *num 1401.*) Peto jam; Indiviſibile additum parti facit majus? Negat id Peripateticus, ſed Zenonicus aſſero. Sit ergo defectus in qualitate Officii, quaſi omiſſio ſexageſimæ quartæ partis, quæ etiam moraliter indiviſibilis eſt; licèt phyſicè ſit diviſibilis.

1410. b. Ex hac doctrina aliqui philoſophantur hoc modo. Aſſerunt totum officium Canonicum moraliter eſſe diviſibile in octo partes, quarum quælibet ſit etiam materia gravis. Addunt, Quamlibet octavam partem eſſe moraliter diviſibilem in octo alias, quarum quælibet ſit materia levis, ut ſæpiùs alibi explicavimus. Quæcumque ex his partibus eſt ſexageſima quarta officii Divini; indiviſibilis tamen moraliter; quoniam quidquid fuerit minus parte ſexageſimâ quartâ, erit moraliter nihil. Inferunt; Ergo ſi culpabilis mutatio Officii eſt materia moraliter indiviſibilis, æquivalebit uni ſexageſimæ-quartæ recitationis parti. Ille igitur qui mutaverit officium & omiſerit quatuor ſexageſimas-quartas partes, cenſendus erit omiſiſſe quinque partes ſexageſimas-quartas. Tandem ſi quis omittat ſeptem tales partes & mutet etiam officium, dicendus erit omiſiſſe octo ſexageſimas-quartas partes (ſive quod idem eſt, octavam partem totius Divini officii) ac propterea peccaſſe mortaliter.

Reſpondeo tamen duas reperiri malitias in quocumque peccato, aliam extenſivam, aliam intenſivam. Illa deſumitur à quantitate objecti, hæc à circumſtantiis: & ſic confundi non poſſunt. Hinc ad inſtantiam argumenti. Ille qui omiſerit ſeptem ſexageſimas-quartas partes Officii, & legerit de Sancto cùm deberet de feria, commiſit unum ſimplex peccatum veniale magnum & extenſum ut $\frac{7}{64}$, intenſum verò ut $\frac{1}{64}$, non tamen eſt grave, quoniam gravitas conſiſtit non in intenſione actûs mera, ſed in magnitudine objecti, cùm vel totum, vel ſaltem $\frac{8}{64}$, hoc eſt octava pars omittitur.

DISPV-

Digitized by Google

DISPVTATIO CXII.

De tempore recitandi Officii.

NOn inquiro utrùm Officium diei Dominicæ, v. g. legi poſſit die Lunæ, quia jam oſtendi *diſp.* 101. obligationem Officii eſſe diariam, atque ideo debere ſingulis diebus legi: ſed dubito utrùm Horæ etiam ſingulæ habeant tempus ſimiliter determinatum.

ARTICVLVS I.

Vtrùm qui extra tempus præſcriptum Horas Canonicas privatim legerit, peccaverit mortaliter.

1411. NOn eſſe peccatum mortale legere omnes Horas quandocumque libuerit, dummodo intra diem naturalem, qui viginti-quatuor horis conſtat, eſt ſententia Navarri, Ledeſmæ, Sylveſtri, Angeli, Armillæ, Tabienæ Caietani, Nievæ, D. Antonini, Gabrielis, Vigueri, Soti, Medinæ, & aliorum, quos citat & ſequitur Thomas Sanchez *tomo 2. Conſ. Moral. lib. 7. cap. 2. dub. 36. n. 1.* additque ne venialiter quidem peccare, qui ex rationabili cauſa omnes Horas ſimul legit tempore aut matutino aut veſpertino (puta, ſtudiorum aut aliarum occupationum gratiâ) ſubſcribens Navarro *cap. quando. cap. 3.* & Majori *4. diſt. 14. quaſt. 1.* & aliis.

1411. b. Major eſt difficultas; an deficiente cauſâ teneamur ſub veniali Horas privatim legere temporibus determinatis.

Praxis virorum gravium & timoratæ conſcientiæ reſpondet negativè; quia vix pauci determinatas horas in lectione privata obſervant, unde etiamſi lex aliqua olim fuiſſet de legendo officio horis determinatis, hæc jam eſſet abolita per contrarium uſum. Sed neque ſanctio invenitur, quæ horas & tempora officio privato conſtituat; Probâtur; vel id decernunt conſtitutiones eædem, quæ horas publico officio præſcribunt, vel aliæ; neutræ ergo. Primò, non aliæ; vel qui contrarium opinatur, legem oſtendat obligatoriam, quæ horas prædeſtinet particulari officio. Secundò, illæ ſanctiones quæ tempora Officii publici determinant, minimè ſe ad privatum extendunt; aliàs enim teneremur eâdem horâ matutinas recitare privatim, quâ publicè; quod nemo admittet. Præterea, *caput Solent. de conſec. diſtinct. 1.* non minùs indicit horam Veſperis Quadrageſimalibus, quàm alii canones reliquis Horis: atqui hoc caput non debet exponi de officio privato: ergo nec canones. Minorem probo ex Caietano *2. 2. q. 147. artic. 7.* Palacios *in 4. diſt. 15. diſp. 8. fol. 130 pag. 4.* Navarro *cap. Quando. cap. 3.* Thomâ Sanchez *tom. 2. Conſ. lib. 7. cap. 2. dub. 36. num. 5.* qui aſſerunt poſſe Veſperas Quadrageſimales legi privatim poſt prandium ſine ſcrupulo venialis peccati.

1411. c Subjungit Sanchez rationem, quæ ſi efficax eſt, probabit omnes Horas manè aut veſperi pro libitu legentis privatim recitari poſſe. oſtendit enim poſſe Veſperas Quadrageſimales poſt prandium legi ex Rubrica Breviarii novi *feriâ 4. ciner.* ubi quidem dicitur has legendas eſſe ante prandium; id tamen, ut ait, non eſt ponere præceptum quod ſingulos privatim obſtringat. Ergo in Matutinorum Rubrica eodem modo philoſophari oportet, nempe aſſerendo eam non includere præceptum, quod obliget privatim recitantes.

1412. Dices; ſaltem apud Domlnos Benedictinos dari legem de horis in officio privato ſervandis; nam Regulæ capite quinquageſimo dicitur: *Qui in itinere directi ſunt, non eos prætereant horæ conſtitutæ, ſed ut poſſunt agant ibi, & ſervitutis penſum non negligant reddere.*

Reſpondeo, dicto loco horarum nomine non intelligere S. Benedictum horas diei ſed Canonicas, & jubere iter agentibus legere eas *ut poſſunt*, hoc eſt, quando poſſunt, dummodo non negligant.

Præterea licèt ageret de horis temporis, nil contra nos ſequeretur, quia inde ſolùm eſſet conſequens poſſe ab Ordinario Abbate illud præcipi proficiſcentibus, non autem eſſe jam præceptum: ut enim probavi ſuperiùs Diſp. 7. non dantur præcepta in Regula, ſed ſolummodo præceptibilia. Ergo hæc circumſtantia obligaret, ſi accederet præceptum Abbatis.

1413. Si alicui, qui ad chorum venire non poſſet, juberet Abbas horis debitis legere, non teneretur ſub mortali illam circumſtantiam ſervare, ſed ſatisfaceret etiam ſi aliis horis recitaret; ratio eſt, quia vel D. Benedictus allegato capite agit de horis temporis, quibus debet officium privatum recitari, vel non. Si non; nec venialiter contra Regulam peccabit ille; qui non obedierit præcepto de re, ut aſſeritur, per Regulam non indicta. Si verò tempus præſtituat recitationi privatæ; qui accedente legitimo Prælati præcepto non obedierit, ſed aliis horis recitaverit integrum officium, peccabit venialiter. Nam circumſtantia temporis non pertinet ad ſubſtantiam præcepti ſed ad modum, & ideò cùm materia non ſit gravis, nec peccatum erit mortale.

Poterit tamen aliquis etiam tali caſu à veniali culpa liberari, ſi ſubſit cauſa rationabilis, quæ iter agentibus, laborantibus, & ſtudentibus vix deficere poteſt. Ergo tales benè ſatisfacient, dummodo legant omnes Horas.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ille, qui recitat cùm maxima temporis interruptione, peccet mortaliter.

1414. QVæſtio hic occurrit ſimilis præcedenti: Non deſunt qui aſſerant eos peccare graviter, qui ſemilectam Horam non repetunt ab ipſo principio; ſed interro-

terrogo, contra quam legem? quia peccatum eſt diſſimilitudo vitæ, & regulæ. Vbi præceptum indicens, quod particulares debeant legere ſine interruptione?

Ex naturâ rei nihil reperitur quod urgeat, quia ſicut Pſalmi ſunt partes Horarum, ita & hæ Officii; atqui neceſſarium non eſt, ut poſt unam Horam immediatè ſequatur alia; ergo neque opus eſt, ut unum Pſalmum alius immediatè ſubſequatur. ¶ Præterea ſicut quævis Hora eſt oratio independens ab aliis, ſic etiam quivis Pſalmus, ut notat Leſſius, imò ſinguli penè verſiculi habent ſuum pondus, & completam ſignificationem, & ſunt per ſe vel precatio, vel laudatio, vel ſententia non habens cum aliis neceſſariam connexionem. Hinc ego. Ergo ex rei natura non exigitur, verſiculum unum immediatè legi poſt alium: neque hæc immediatio exigitur ab aliquo præcepto; ergo nulla remanet ad talem immediationem obligatio: atque ideo nullum erit peccatum ſi in privata lectione fiat interruptio, licèt ſit plurium horarum, & ſine ulla cauſa: & conſequenter poterit poſtea à verſu ſequenti progreſſus fieri, & ita lectioni totius Pſalmi finis imponi.

Quod ſi ſemel præceptum detur de immeditatione verſûs poſt verſum, pſalmi poſt pſalmum, vel certè hæc contineatur in præcepto communi (quod tamen non intelligo) tunc dicendum reor hanc interruptionem non mutare eſſentiam officii Divini, & ex ſe eſſe minoris conſiderationis, ideoque ut plurimum eſſe peccatum veniale. Ita docuit Aragonius *2. 2. q. 83. art. 12.* Barbos. *in collect. tom 1. l. 3. tit. 41. c 9. n. 17.* Fernandez *in ſuo exam. Theol. p. 3. c. 13. §. 7. num. 1.* Ledeſma *in ſumm. p. 2. tract. 9. c. 1.* Leſſius *lib 2. c. 37. dub. 10 n. 57.* Rodriguez *tom. 1. c. 143. concluſ. 3. num. 3.* Vega *in ſumma tom 1. c. 128. c. 21.* Villalobos *in ſumm. tom. 1. tract. 24. dub. 11 n. 4.* Zenardus *in ſuo directorio part. 2. c. 23.* & alii plures.

DISPVTATIO CXIII.

De intentione requiſitâ, ut quis obligationi ſatisfaciat.

1415. EOdem ex capite venit explicanda hæc difficultas, quo præcedens. Si quiſpiam recitaverit horas Canonicas (idem puta de auditione Sacri) propter devotionem cum intentione non ſatisfaciendi præcepto, & cum animo legendi iterùm, ut obligationi ſatisfaciat; dico eum primâ recitatione, velit nolit, ſatisfeciſſe præcepto, & non ſecundâ; ac perinde non teneri iterum Horas ſuas repetere. Ita Aragonius *22. q 83. art. 3.* Diana *tract. de Hor. can. reſol 37.* Filliucius *tom. 1. tract 23. c. 8. q. 1. n. 252.* Garzia *de benef tom 1. p. 3. c. 1. n 198.* Henriquez *l 9. c. 15. n. 9.* Leſſius *l. 2. c. 37. dub. 10. n. 59.* Molfeſius *in ſumm. tom. 1. tract. 5 c. 2. n. 40.* Naldus *in ſumm. verb. Div. offic. n. 3. & 8.* Portelius *in addition. ad dub. reg. verb. Hor. canon. num. 5.* Sanchez *in ſumm. tom. 1. l. 1. c 13. n. 16.* Squilante *de Oblig. Cler. p. 1. dub. 22.* Valentia *tom 3 diſp. 6. q. 2. punct. 10.* Vazquez *opuſc. de benef. c. 4. §. 1. dub. 17. num. 114.*

Probatur hæc ſententia primò. Intentio eſt actus merè internus occultus, ſoli Deo, & operanti cognitus; ergo de illo non poteſt Eccleſiaſticum eſſe præceptum: cùm de occultis Eccleſia non poſſit judicare.

Dices. Intentionem præcipi indirectè: Hic ego: ergo ea ſolùm præcipitur, quæ ſufficit operis executioni; Atqui hæc non eſt intentio ſatisfaciendi, ſed faciendi, quæ ſi opus fiat, velimus nolimus debet adeſſe: Ergo nil nobis de intentione ſatisfaciendi injungi poteſt.

Prætereà quamvis poſſet, non tamen injungitur, non præcipitur: aut qui aſſerunt oſtendant mihi præceptum de intentione.

Vlterius. Ad hoc ut quiſpiam peccet contra præceptum, non requiritur, quod habeat intentionem peccandi, ſed ſufficit, quod rem vetitam faciat, & quam cognoſcat eſſe interdictam. Imò etiamſi proteſtetur ſe non habere intentionem peccandi, & nihilominus actum illum mandet executioni, peccat citra controverſiam: ergo ſimiliter, ſi reverà actus eſt præceptus, dummodo facias, ſatisfacies præcepto, licèt habeas intentionem non ſatisfaciendi tunc, ſed poſteà: quia actiones merè extrinſecæ non ſunt humanitùs ex intentione, ſed ex ſeipſis judicandæ. Sicut enim ignem ſtupæ applicans cum intentione non comburendi, comburit; & ſi in hydriam infundas ſufficientem aquæ quantitatem cum intentione quod hydria non recipiat, non impleatur; ipſa nihilominus recipiet, adimplebitur: & ſi corpus dealbes cum intentione quod non ſit aliis corporibus albis ſimile; ipſum tamen dealbatum iis erit ſimile licèt nolis. Sic ſimiliter, ſi ponas actum præceptum cum intentione quod non correſpondeat legi, velis nolis, correſpondebit, ac per conſequens ei ſatisfaciet.

1416. Loquutus ſum hucuſque de illo qui recitat officium (Miſſam audit) cum intentione non ſatisfaciendi pro tunc, ſed relegendi iterum ut ſatisfaciat. Quod ſi aliquis adeò eſſet impius, ut dum legeret intentionem haberet non ſatisfaciendi, & non relegendi: dico primò, eum ſatisfeciſſe præcepto Eccleſiaſtico de recitandis Horis & proinde non teneri repetere: ratio eſt quia jam fecit quod Eccleſia præcipit.

Dico ſecundò, peccaſſe mortaliter voluntate, quia volebat non ſatisfacere præcepto.

1417. Hunc caſum reſolvendum proponis. Dantur in quis duo dies, quorum officium idem omninò, vel ſaltem leviſſimè diverſum. Sub primi veſperum legis primò matutinas & laudes de craſtino, & ſecundò totum officium currentis diei. *Et inquiris* utra lectio obligationi currentis diei fecerit ſatis? prima an ſecunda? nam ſi ſecunda, intentioni aliquid non deferri non poteſt. *At exiſtimo* primam lectionem ſatisfeciſſe obligationi illius diei, ſecundam obligationi diei ſequentis. [Nota caſûs iſtius reſolutionem, quia multas poterit utiles illationes, ſi bene conſideretur, parturire.]

DISPV-

DISPVTATIO CXIV.

De Matutinis & Laudibus Veſperi recitatis.

SVppono poſſe Veſperi legi ſequentis diei Vigilias & Laudes. Quæ ſententia ita vera eſt, ut contraria ſit improbabilis. Hoc tamen ſuppoſito adhuc irreſolutæ remanent frequentiſſimæ difficultates.

ARTICVLVS I.

Quâ horâ poſſint legi Nocturni & Laudes diei ſequentis.

1418. DIvus Thomas *quodlib. 5. art. 28.* aſſerit ſequentis diei Matutinas & Laudes dici poſſe die antecedenti de ſero. Sed inquiri poteſt quæ diei hora ſit illa quæ ab Angelico Doctore *de ſero* nominatur.

1418. b. Apud Dominos Benedictinos teperio hotam *de ſero* eſſe ante Completorium, nam expreſſe Cap. 41. *A ſancto paſchâ uſque ad Pentecoſten ad ſextam reficiant fratres; & ad ſeram cœnent.* Atqui conſtat nunquam poſſe completorium cantari ante cœnam, nam Cap. 42. dicitur diebus jejunii poſt veſperas, reliquis verò poſt cœnam debere legi Collationes aut vitas Patrum & mox cantare Completorium. Cumque ex Regulæ eodem capite 42. conſtet in Collatione impendi horam integram (*Mox accedant ad lectionem Collationum, ut diximus; & lect. quatuor vel quinque folys, vel quantum hora permittit, &c.*) cumque in cantando Completorio quaſi horam impendamus, & olim D. Benedicti tempore ad minimum dimidia hora conſumeretur. cumque cœna conventualis aliâ dimidia indigeat; ſequitur D. Benedictum *ſera* nomine intellexiſſe tempus illud, quod pluſquam duabus horis integris antecedit horam eundi cubitum. Sed iſta quæ? ex capite 41. conſtat ante noctis tenebras debere abſolvi omnes communitatis actus (ibi, *hora ſic temperetur, ut cum luce diei omnia fiant*) atqui tenebræ communiter ingruunt una horâ poſt occaſum ſolis: ergo plus quam integræ horæ ſpacio ante occaſum ſolis hyemalis eſt ſeta, ſeu hora cœnæ. Nec erit difficile definire quænam horæ *ſera* reſpondeat in æſtate. Præcipitur capite 8. ut horâ octavâ noctis (hæc eſt ſecunda poſt mediam noctem) ſurgant ad nocturnas vigilias: ergo concedendo communitati ſeptem horas quietis (pauciores communitati non ſufficiunt, regulæ enim communes nemini debent eſſe intollerabiliter) horâ ſeptimâ in æſtate ibant ad dormitorium religioſi; ergo cœnabant horâ quintâ. Hora igitur quæ à Doctore Angelico vocatur *de ſero*, juxta Benedictinos mores eſt in æſtate & hyeme (ſumma enim apud ipſos in æquinoctialibus horis uniformitas) paulo ante quintam.

1418. c. Suarius ex aliis fundamentis paulò aliter D. Thomam exponit: & *libr. 4. de Horis canon. cap. 27. num. 12.* affirmet poſſe ſine ullâ formidine diei Matutinas ſequentis diei dimidiâ horâ ante ſolis occaſum, & hoc etiam in hyeme. Et addit aliquos ſine fundamento timere & ſcrupulis angi in hac difficultate. Hinc collige regionum ſeptentrionalium incolas in hyeme poſſe non longo poſt meridiem intervallo diei ſequentis Matutinas legere, quoniam non ita diu poſt meridiem illic ſol occidit.

Poſtea *num. 14.* ſubjungit doctrinam generalem, nempe poſſe Nocturnos legi horâ quartâ pomeridianâ etiam in æſtate, idque quia diſtantia uſque ad mediam noctem eadem eſt; quæ ratio ſi efficax ſit, de quavis poli altitudine debet intelligi.

Ratio itaque, quæ convincit Suarium eſt hæc. Teſte Doctore Angelico Matutinæ legi poſſunt *de ſero*, hoc eſt, ab hora Completorii: hæc ordinariè & juxta communem Eccleſiæ conſuetudinem eſt inter tertiam & quartam poſt meridiem: ergo horâ quartâ poſſunt dici Nocturni alterius diei.

Verùm, Ratio quæ aſſumitur plus probat, quam exponitur in conſequentia: quia ſi Nocturni poſſunt legi *de ſero*, hoc eſt hora Completorii, poterunt dici immediatè poſt tertiam, aut ſaltem à medio quartæ, quia aſſumente in præmiſſis Suario, Completorium juxta communem Eccleſiæ conſuetudinem legitur inter tertiam & quartam. Thomas Sanchez *Conſiliorum lib. 7. cap. 2. dub. 37.* aſſerit Matutinas & Laudes ſequentis diei poſſe dici horâ ſecundâ pomeridianâ. Nullum vidi qui has horas magis anticiparet.

1419. Petes. An horas anticipare & recitare Veſperi Matutinas & Laudes diei ſequentis ſit peccatum veniale.

Si ſubſit cauſa rationabilis, negativè reſpondent univerſi: etiam ſi non detur cauſa ſufficiens qui (ſive in hyeme ſive in æſtate) horâ integrâ ante occaſum ſolis Matutinas & Laudes recitat, nec venialiter quidem peccare aſſeritur à Thoma Sanchez *jam citato*. Cæterùm, ſi rem examinemus, conſuetudo prævaluit, & ejus vi hodie poteſt fieri quod olim non poterat; atqui conſuetudo legendi Matutinas horâ ſecundâ aut tertiâ veſpertinâ non eſt introducta ab habentibus rationabilem cauſam, & à plurimis, ut certum eſt, ſine cauſa aliqua in præſentiarum continuatur: ergo poſſumus ſine cauſa Veſperi Matutinas & Laudes recitare. Minor oſtenditur bifariàm. Primò quia conſuetudines contra leges morales introducuntur ab hominibus malæ conſcientiæ, qui non ſunt cenſendi ſemper habuiſſe cauſam rationabilem. Secundò, quia ſi hæc conjectura non ſufficiat, dubium eſt qualiter hæc conſuetudo ſit introducta, & multi non imprudenter dubia interpretantur in favorabiliorem & benigniorem partem. Vide *num. 1358.*

ARTICVLVS II.

Verùm, qui Veſperi Matutinas & Laudes recitat, duorum dierum obligationi ſatisfaciat.

Digitized by Google

1420. ANte quæſtionis reſolutionem *Suppono primò* dari duos immediatos dies, in quibus officium ſit, aut poſſit eſſe, de Communi Martyrum, aut Confeſſorum. Tales ſunt in Calendario Ciſtertienſi Aprilis ultimus & penultimus; hic enim D. Roberto Abbati, Ordinis noſtri Inſtitutori, ille B. Petro Martyri ſacer eſt. In utriuſque officio ad dictas Horas eoſdem Pſalmos & Antiphonas legimus, & ſolùm eſt differentia in lectionibus. Nonſecus in Iunio, cujus undetrigeſimus dies ſacer eſt D. Petro, ultimus D. Paulo: utrique utpotè Apoſtolo, debentur ad Matutinas & Laudes iidem Pſalmi. Tandem vigeſimus octavus Decembris dies celebrat Sanctorum Innocentium, & immediatè ſubſequens S. Thomæ Martyris ſolennitatem. Poſt Paſcha plerumque tranſlata ſunt aliqua Officia, quæ ſolent eſſe ſimilia, & legi ſucceſſivis diebus.

Suppono ſecundò poſſe ſine peccato gravi mutari officium Canonicum ex Feriali in ſolenne, aut è contrario. Expendo id & probo *num. 1387.*

His poſitis dubium proponitur. Sunto Feriæ ſecunda & tertia duobus Martyribus, aut Confeſſoribus ſacræ authoritate publicâ (hoc eſt, ex præſcripto rubricarum Breviarii) aut ſaltem privatâ (nempe ſi Petrus duobus illis diebus decreverit legere officium ejuſdem Martyris aut Confeſſoris) Petitur, An Petrus, ſi ſub Veſperum ſecundæ feriæ legat Matutinas & Laudes, diei utriuſque obligationi ſatisfaciat, ita ſaltem ut non peccet mortaliter, nec ferià tertiâ teneatur iterum eaſdem Horas legere? Conſultò dixi, *ità ſaltem ut non peccet mortaliter*, quoniam ſi mutet officium ſine cauſa, non poteſt non cenſeri hæc actio venialiter peccaminoſa.

Sententia aſſerens.

1421. Opinio prima affirmat ſimplicem Matutinarum & Laudum lectionem, ſi fiat ſub Veſperum, duorum dierum obligationi ſatisfacere; & probat.

Quia unâ & eâdem actione poteſt Petrus ſimul ſatisfacere duobus præceptis numero diſtinctis eodem tempore concurrentibus. Concurrunt in caſu duo diſtincta numero circa officium Divinum; Ergo poteſt unicâ & ſimplici actione utrique ſatisfacere.

Major eſt certa, Nam datur præceptum de audienda Miſſa diebus Dominicis, datur etiam aliud de audienda in Feſto S. Petri. Quod ſi S. Petri ſolennitas in Dominicam incidat, tenebitúrne audire duas Miſſas? minimè. Sed hoc clariùs conſpicitur in negativis, quibus ſeorſim obedire non ſolùm non debes, ſed nec potes; naturâ enim recogente utrique debes ſimul ſatisfacere. Dabo exemplum. Quinto Decalogi præcepto interdicitur homicidium; & hoc etiam interdicitur lege morali humanâ. Dic obſecro; ſi ſemper ex præſcripto legis Divinæ teneor non-occidere, quando potero humanæ legi ſatisfacere? Et ne quæramus materias exoticas & peregrinas, etiam in officio Divino reperiemus penetrationes præceptorum. Petro Benedictino mandatur ut diebus ſingulis Officium legat ſub peccato mortali: promovetur ad ordines majores, hi inducunt novam legendi obligationem à prima diſtinctam, & ita gravem ut ſola ſufficiat ipſum obligare ſub mortali: tenebiturne legere duo officia? negant omnes, quia duæ illæ obligationes ſunt numero diſtinctæ, & utrique lectione ſimplici poteſt ſatisfieri.

Probatum eſt, poſſe unam & eandem lectionem duobus præceptis concurrentibus ſaecere ſatis: ſupereſt, ut probetur illa duo præcepta diſtingui numero, ac ſimul concurrere.

Diſtinctionem merè-numericam omnes admittent, qui conſideraverint objectum præceptorum; utrumque enim ordinatur ad officium Divinum. Concurrentiam non admittent tam facilè: probatur tamen. Obligatio legendi Matutinas & Laudes pro feria ſecunda incipit ab occaſu Solis in Dominica & uſque ad horam duodecimam noctis diei ſequentis protenditur; obligatio autem eaſdem Horas legendi pro feria tertia incipit ab occaſu Solis feriâ ſecundâ, & extenditur uſque ad mediam noctem feriæ tertiæ. Ergo duæ hæ obligationes ſex vel octo horarum ſpatio concurrunt, nempe ab occaſu Solis (vel antè) uſque ad noctem mediam. Sunt igitur concurrentes obligationes & diſtinctæ numero; atque ideo poterit Petrus eâdem actione utrique ſatisfacere.

Sententia negans.

1422. Huic ex diametro opponitur alia ſententia, aſſerens non poſſe eâdem recitatione ſatisfieri utrique obligationi, & probat.

Primò, quia in rebus moralibus neceſſarium eſt agere prudenter & circumſpectè; ergo non debet aſſeri Petrum ſic poſſe ſatisfacere, quoniam ex hac aſſertione multi ſequerentur abuſus & negligentiæ; plurimi enim ſi ſcirent ſe laudabiliter poſſe binis diebus ſemel tantùm Matutinas & Laudes legere, non legerent bis; idque eſſet magnæ relaxationis occaſio.

Secundò, quia aſſertiones morales periculoſæ ſunt & temerariæ, ſi gravi authoritate careant; atqui nec unus author propugnat aſſerentem ſententiam: ergo eſt improbabilis.

Tertiò, quoniam præcepta poſitiva pendent à legislatoris voluntate; certumque eſt Summum Pontificem voluiſſe Religioſos & Sacerdotes omnes recitare ſingulis diebus Officium, nec toleraſſe Matutinarum & Laudum anticipationem in Canonicæ obligationis fraudem.

Quartò, quia lectio matutinorum ex ſe indifferens eſt ut uni vel alteri diei ſatisfaciat; determinatur tamen ab applicatione & intentione legentis: unde ſi Petrus velit ſatisfacere obligationi feriæ ſecundæ, jam iſta lectio hac applicatione ita modificatur, ut alteri feriæ ſatisfacere nequeat.

Satisfit rationi pro prima ſententia militanti.

1423. Qui ſententiam poſteriorem defendunt, negare nequeunt fortem eſſe rationem illam unicam, quâ prior armatur. Debent concedere, eâdem numero actione duobus præceptis numero diſtinctis, ſi eodem tempore occurrant, poſſe ſatisfieri. Hæc duo præcepta, diſtingui putonnmero

nemo

Digitized by Google

nemo ambigit: negatur tamen, ea ſimul concurrere. quia præceptum de legendis Matutinis diei craſtinæ non incipit ab occaſu ſed à nocte media: ſi Petrus legat veſperi, ſolutionem anticipat Eccleſiâ connivente.

1424. Cæterùm, ſi bene examines, hæc ſolutio eſt arbitraria; quia vel Petrus Veſperi legens ſequentis diei Matutinas, præcepto ſatisfecit, vel non; ſi non, ergo tenebitur eaſdem Horas repetere die craſtinâ, quod nemo tamen admittet: ſi ſatisfeciſſe dicatur, ergo dabatur tunc præceptum cui ſatisfaceret; probatur conſequentia: audiens Miſſam Sabbato non ſatisfacit pro Dominica; & ratio eſt, quia cùm nondum ſit Dominica, nondum incipit præceptum illud obligare: ergo ſi Petrus Sole occidente Matutinas ſequentis diei legit, & ſatisfacit, ſignum eſt diem ſequentem incipere Eccleſiaſticè ab occaſu Solis & Horas triginta aut plures complecti, hoc eſt, diem ſequentem incipere ſex aut pluribus Horis antequam præcedens finiatur. Hanc eſſe Eccleſiæ mentem omnes Sanctorum ſolennitates oſtendunt, incipiunt à Veſperis, & finiuntur poſt Completorium alterius diei. Confirmat Doctor Angelicus, qui *quodlib. 5. artic. 28.* ait: *Quantum ad Divinum officium & ſolennitatem ſolennitatem, dies incipit à Veſperis.* Ergo ſingulis diebus tenetur legere Petrus Horas Nocturnas & Diurnas: hæc tamen eſt inter dies differentia, quod dies pro Diurnis Horis complectantur intervallum temporis à media in mediam noctem, pro Nocturnis verò ab occaſu primi ad mediam noctem diei ſubſequentis.

Occurritur rationibus alterius ſententiæ.

1425. Prima ratio timet abuſus & motum aliquam deformationem, ſed perperàm; quoniam ſequi opinionem probabilem, nec abuſus, nec relaxatio, ſed virtus eſt; virtus enim eſt obligationi ſatisfacere, & qui operatur probabiliter, ſatisfacit obligationi. Malè igitur exploditur ſententia aſſirmans quà benigna, cùm opiniones ſolùm quà improbabiles explodi debeant: cæterùm eam eſſe improbabilem in primis oſtendendum eſt.

Secunda ratio autbores potiùs reſpicit quàm ſyllogiſmos; ſed eſto, nemo ſubſcribat aſſerenti ſententiæ, quis hucuſque propugnavit negantem? An aliquando hæc difficultas in controverſiam deducta eſt? Ergo æquè ſingularis erit qui negat, atque ille qui aſſerit; quouſque authorum numerus alterutri parti faveat.

Tertia reſtificatur certum eſſe, Pontifices voluiſſe ad duplicem Matutinorum recitationem in caſu poſito obligate: ſed unde hoc ſcitur? qui Pontifices demonſtrant ur hac de re conſulti? quando & cui intentionem ſuam explicârunt? Annon eodem modo dici poſſet in Feſto S. Petri, ſi in Dominicam incidat, duas debere Miſſas audiri, eò quòd certum ſit hanc eſſe voluntatem Pontificis? Dicitur equidem, ſed non probatur.

1426. Quarta ratio multa ſupponit minùs certa. Requirit intentionem ſatisfaciendi, quod falſum eſt, ut oſtendi *num 1415.* nec ſufficit.

Primò, quia inde ſequeretur eum, qui vel Miſſam audiret, vel Officium ſine intentione legeret, debere iterum & Miſſæ adſiſtere, & Canonicum officium recitare.

Sequeretur *Secundò*, actus merè internos & ſpirituales Eccleſiæ ſubjici, quæ de occultis non judicat; quoniam intentio eſt actus merè internus, ut nullus ambigit.

Tertiò, ſi omnia admittantur, quæ videntur ſupponi, adhuc nihil inde concluditur: Ratio eſt, quia eodem prorſus modo poſſet quis de Miſſa audienda in ſolennitate S. Petri, quæ in Dominicam incidiſſe ſupponitur, philoſophari. Appoſitè diceret, Miſſæ auditionem ex natura ſua indifferentem eſſe, ut ſatisfiat præcepto alterutri, debere tamen determinari ab intentione audientis, unde ſi ab eo determinetur ad ſatisfaciendum ſolennitati S. Petri, jam hæc Miſſæ auditio affecta hoc modo intrinſecè illam determinante ad primam obligationem, non poterit ſatisfacere ſecundæ.

Vltimò, Fundamenta debent eſſe certiora concluſione, quæ eſt certa propter illa fundamenta, teſte enim Stagiritâ *Propter quod unumquodque eſt tale, illud eſt magis tale*; atqui ſententia negans, quemadmodum conſtant ex quarta ratione, ut ſerucatur, ſupponit intentionem requiri; ergo magis certum eſſe debet intentionem requiri, quàm unicam ſimplicem lectionem non poſſe duorum dierum obligationi ſatisfacere. Atqui intentionem requiri ita eſt certum, ut contrarium ſit certius juxta ea quæ ediſſero *num. 1415.* Ergo ita certa eſt ſententia negans, ut eâ ſit certior contraria.

Reſolutio.

1427. Diſſolvi utriuſque partis argumenta, necdum controverſiam reſolvi. Satisfeci rationibus dubitandi, ſed nondum dubio. Poſtulas cenſuram meam. Quamcumque partem elegero, videbor ſingularis. Totius Eccleſiæ praxis favet parti neganti, licèt non expreſsè. Aſſerens rationi innititur; cui multi cùm ſatisfaciunt, ſibi non ſatisfaciunt. Cæterùm an ſit probabilis ſententia affirmans, eſto aliorum judicium. Scribent juniores, novæ rationes invenientur, novæ reſolutiones; & ſic olim hæc quæſtio decidetur, quæ in præſenti vix poteſt.

NOTA.

1427. b. Nulla urbanitas ſufficit ut agnus à lupo, ſi iſte fortior, evadat; nulla, ut doctus ab imperito, ſi iſte audax. Expertiſſimus Dominus N. (etiam Medicis debitor ſum, qui gratias Deo robuſtâ valetudine prædītus illis non utor) multa ſemel injuriarum plauſtra exoneravit, quòd in Commentario aſſeruerim, poſſe hominem legendo ſemel Matutinas, duorum dierum obligationi ſatisfacere. Aderat ex diſcipulis meis præcipuus D. Joannes Richart, qui, ſi ingenio favor Superiorum accedat, Ordinem noſtrum illuſtrare poterit, & in univerſitate cum magno plauſu & opinione promoveri. Ipſe igitur ſuaviter pugnax ſuppoſuit primò nec librum nec authorem à Medico lectum aut viſum, ſed illa effundi ex aliorum inſtinctu, qui alienâ abutuntur audacia; nempe Medicorum, quoniam Theologorum

non poſſunt. Fatetur Medicus, ſe nec vidiſſe Authorem nec librum, ſed audiviſſe à neſcio quo, hac utrumque opinione inquinari. Docuit illum Ioannes nec debere temerè judicare, nec hominem damnare inauditum, librum illectum; oſtenditque talem in libro non doceri ſententiam, ſed ſolùm ab invidis affingi. Obſtupuit Medicus; ſuamque ſtupiditatem ad ſtuporem admiratus cautior eſſe proponit, & intimam cum illo contrahens neceſſitudinem, vult utriuſque partis fundamenta doceri. Proponit Eruditus Adoleſcens, quæ hucuſque expenſa; & uno aut altero (ſyllogiſmo dicam an fulmine?) partem negativam proſternit. Majori, inquit, ſolicitudine debet Eccleſia procurare ut Chriſtiani à peccato mortali egrediantur, quàm ut legant officium; nam ſine hoc ſalvari poterunt, & in illo non poſſunt. Atqui quando præcipit annuam confeſſionem, eſt contenta unâ confeſſione pro duobus annis: ergo quando quotidianam matutinorum lectionem à fortiori unâ pro duobus diebus debet eſſe contenta. Minorem probavit legendo è Theſibus defenſis Lovanij 3. die Iunij 1642. ſub eximio Domino Guilielmo ab Angelis has lineas videlicet. *Ad peccatorum mortalium confeſſionem faciendam obligat nos præceptum divinum in articulo mortis, Eccleſiaſticum autem omnes & ſolos mortaliter peccantes ad eamdem ſemel in anno inſtituendam adſtringit. hæc obligatio non extinguitur poſt elapſum annum, poteſt tamen eâdem confeſſione ſatisfieri anni præcedentis & currentis præcepto. Tenemur etiam circumſtantias omnes peccatorum ſpeciem mutantes in confeſſione exprimere, non ita intra eamdem ſpeciem notabiliter aggravantes.* Probavit quidem ſic; quoniam opinio, quæ in unâ univerſitate ſine contradictione defenditur, improbabilis dici non poteſt. *Confirmavit*, quia magis neceſſaria eſt Religioſo Confeſſio menſtrua, quàm lectio matutinorum quotidiana; at ubi mortaliter ad menſtruam confeſſionem tenetur, unâ confeſſione duorum menſium obligationi ſatisfacit, ut docet Salas *d.20. de legib. num.98.* & ex eo Laurentius Foret. S.I. in Theſibus propugnatis Dilingæ anno 1620. Ergo & unâ matutinorum lectione obligationi duorum dierum. *Volui* id adnotare, ne nihil addidiſſe huic dubiæ Quæſtioni viderer.

ARTICVLVS III.

Vtrùm recitans Matutinum ſequentis diei ante officium diei præſentis peccet mortaliter.

1428. RESpondeo negativè. Ita Vazquez *opuſc. de benef. cap.4. §.1. art.2. num.66.* Suarius *de relig. tom.2. lib.4. cap.24. num.3.* & Reginaldus *tom.2. lib 18. num 180.* Ratio eſt, quia ſatisfacit ſubſtantiæ præcepti, & ſolùm in accidenti aliquo delinquit.

Addo, ſi detur rationabilis cauſa; ut ſi voceris ad chorum, vel à majore ut Matutinum cum eo recites, libertimè illud poteris legere, licèt non perſolveris officium diei præſentis, nec peccabis venialiter. Ratio eſt, quia non poteſt intelligi, quod ſatisfacere obligationi ſit peccare venialiter; atqui dum inferior vocatur à Superiore, vel ad chorum ut legat; facit quod eſt obligationis ſuæ, ſi obediat: ergo non peccat venialiter.

Ex his conſtat quid dicendum ſit ſi quis invertat ordinem officii Divini ejuſdem diei, quia ſi præponat Matutinis pomeridianas horas, & hoc ſine aliqua cauſa, peccabit venialiter: ſi cum cauſa rationabili, non peccabit. Ita noſter Hiſpanus Villalobos, *in ſumm. tom.1. tract 24. dub.13. num.1.* Bonac. *tract. de Horis canon. diſp.1. quæſt.3. punct.4. num.5.* Reginaldus *tom.2. l.18. cap 12. num 166.* Leſſius *l.2. cap.37. dub.12. num.80.* Squillante *de oblig. Cleric. part.1. dub.24. num.47.* Ratio eſt manifeſta, quia Horarum Ordo non eſt de ſubſtantia officii.

Quid ſi legat matutinas diei craſtinæ ante matutinas diei hujus? Reſpondeo aliud eſſe legere matutinas diei craſtinæ ante Veſperas præſentis diei, aliud legere ante præſentis diei matutinas. Quid ad primum dicendum ſit hoc articulo clarè reſolvi, quid ad ſecundum inſinuavi ſuperiùs *num 1417.*

DISPVTATIO CXV.

An æger teneatur ad Officium Divinum.

1429. DVplex poteſt occurrere dubium ægroto. Vnum, an poſſit non legere; aliud, an teneatur non legere. Examinemus priùs, quibus caſibus teneatur omittere; poſteà, quibus legere & omittere ipſi liberum ſit, exponemus. Dico itaque

Primò. *Si conſtet certò & evidenter lectionem Horarum grave damnum illaturam eſſe, tenetur non legere*: quia jure naturæ cautum in Decalogi præcepto V. ne quis ſibi magnum inferat damnum. [*Gravis damni* nomine mortem intelligo, & quodcumq; malum, quod ſine peccato homo ſibi infligere non poteſt. Notetur hæc vocis acceptio, ne debeat ſæpius repeti & explicari.]

II. *Si dubitet, utrùm ſine gravi ſalutis detrimento poſſit recitare, vel non, conſulat Medicum, aut hoc deficiente, illum qui curam habet infirmorum*: quia utplurimùm ad hoc officium eligitur, qui iſta probè intelligat, vel ſaltem probabiliter creditur meliùs hæc intelligere quàm alius, ſiquidem tenetur ratione officii majorem curam adhibere. *Quod ſi poſt conſultationem adhuc anxius remaneat, ſi recitet peccabit mortaliter*, quia nemini licet ſe exponere gravis damni periculo. Ita Bonacina *tract. de Horis can. diſp.1. q.6 punct 2. num 5.* quem ſequitur Diana *de Horis canon. reſol 28.*

1430. Dices cum Fillincio, Villolobus & Suario *lib.4. de Hor. can. cap.27. num.20.* in tali caſu ad Abbatem recurrendum eſſe; nego, quia quando neceſſitas ipſa diſpenſat,

non

non eſt opus authoritate Superioris. Subinfers. Ergo inutile eſt Privilegium conceſſum Abbatibus circa diſpenſationem in Horis Canonicis. Nego conſequentiam, & vim talis Privilegii explico.

Privilegia ſemper aliquid concedere, manifeſtum eſt; aliàs enim Privilegia non eſſent. exemplum dabo: ex natura rei poteſt Confeſſarius abſolvere in articulo mortis à quibuſcumque peccatis reſervatis; in Bullæ ſanctæ Cruciatæ id iterum conceditur; Si inferas, Ergo nihil novi: negant conſequentiam nonnulli, & ſatis probabiliter dicunt, ex jure communi abſolutum in mortis articulo à reſervatis, ſi convaleat, teneri eadem iterum apud legitimos Confeſſarios confiteri: quòd ſi abſolutionem acceperit in virtute Bullæ ſanctæ Cruciatæ, etiam ſi convaleat poſtea, non teneri denuò illorum peccatorum apud alios confeſſionem facere. Et hoc eſt quod ea Bulla concedit.

Dico ſimiliter Si in dubio, aut morbo quis omittit officium, aut differt, non peccat; quòd ſi morbus evaneſcat, aut dubium (puta, ſi manè angatur febri, & veſperi ſit liber, ac ſine damno legere poſſit) debet legere. Verùm ſi in morbo, aut dubio petat diſpenſationem à Prælato, & ipſe concedat; licèt à meridie convaleat, & à febri liberetur, non tenebitur legere; Ratio eſt, quia pro illa die jam habet à Papa legitimam diſpenſationem, & aliàs nec Prælati authoritas, nec gratia Summi Pontificis ei quidquam prodeſſet. Addo etiam prodeſſe diſpenſationem poſſe quando horarum lectio præſumeretur illatura graviſſimam incommoditatem citra mortis periculum.

SUPEREST, ut exponam, quinam ſint illi qui poſſunt Officium omittere, non tamen omittere tenentur. Quicumque ægroti, qui ob recitationem officii non exponuntur gravi mortis periculo, ſed tantùm ſummæ moleſtiæ, non tenentur legere Horas, poſſunt tamen.

Non teneri probo: Eccleſia eſt ſummè prudens & rationabilis; ejus intentum non eſt torquere ægrotos, ſed conſolari: ergo cenſenda eſt noluiſſe obligare ægros ad legendum cum nimia moleſtia. Hic obiter carpo illos, qui majoris obſervantiæ causâ credunt Eccleſiam etiam tali caſu ægrotos obligare; tales enim Authores ut videantur timorati, ſunt temerarii judices & Eccleſiæ ipſi injurii; ſupponunt quippe, eam non agere matrem ſed novercam: nulla mater, ſi bona ſit, filios morbo laborantes torquet; nulla cogit ut ea faciant, quæ ſine moleſta ſumma exequi non poſſunt. Quæ tametſi apud omnes vera, veriora apud DD Benedictinos, quorum Regula nimium laborem aut minimam incommoditatem in omni lege aut actione proſcribit.

1431. Ægrotos autem hujuſcemodi poſſe tali caſu recitare officium, probatur. quoniam ſunt domini ſuæ commoditatis, & hanc poſſunt offerre Deo, atque ita etiam cum nimia moleſtia Officium legere. Verumtamen tales impropriè dicentur ſatisfacere Officio, ſi legant; illi enim ſoli ſatisfacere dicuntur, qui obligationi correſpondent; hi verò nullam Officii legendi obligationem habent; ac proinde, ſi legant, faciant opus ſupererogationis.

1432. Circa tædio nimis prolixo laborantes potiùs locum habere videtur Abbatis diſpenſatio. Ideò dico

I. *Qui certò aut probabiliter ſcit ſe tadium nimium & moleſtiam ſummam paſſurum eſſe in lectione Canonica, & certò vel probabiliter exiſtimat non poſſe oriri ex illa lectione proximum mortis periculum, poteſt non legere, & ſi malit, poteſt legere.* Conſtat ex his quæ jam diximus.

II. *Si certò ſciat Petrus nullum grave nocumentum ex lectione obventurum eſſe, dubitet tamen an legere poterit ſine nimia moleſtia, tenetur legere ſub culpa gravi.* Conſultò dixi *ſi certò ſciat*; quia qui probabiliter ſcit non imminere ſibi ex lectione grave nocumentum, probabiliter etiam illud timet; non enim una pars poteſt eſſe probabilis, quin etiam ſit probabilis contraria.

In tali dubio teneri Officium legere jam dixi, & breviter *probo*. Nam nulli gravi periculo ſe exponit Petrus cùm recitat; ergo debet obligationi ſatisfacere. *Confirmatur.* Nemo poteſt uti diſpenſatione dubia. Atqui hic lex & obligatio legendi eſt rata, ut patet; quia ſupponitur Petrus habere habitualem obligationem recitandi; & dubia eſt diſpenſatio, quia fundatur in nimia & ſumma incommoditate, quæ ſupponitur dubia: Ergo non poteſt uti hujuſmodi diſpenſatione. Majorem probo: Nullus in dubio eliminari debet à poſſeſſione, unde apud Juriſconſultos dicitur *Beatus qui poſſidet* communi axiomate. Atqui lex & obligatio recitandi in caſu poſita eſt in praxi & uſu certo; ergo diſpenſatio dubia non ſufficit: ut à lege rata & certa abſolvatur. [Fortè in tali caſu non eſſet dubia diſpenſatio ſed lex ipſa. videtur enim dubitari an tali agro ſit: poſita. Hoc tu examina, nam multa mihi occurrunt.]

1433. Dices. Cùm Petrus dubitat an ſibi ex lectione grave damnum immineat, tenetur non legere: ergò etiam cùm dubitat, an ſibi inde immineat nimia incommoditas.

Reſpondeo negando conſequentiam; imò ipſa diſparitas ſententiam noſtram confirmat. Petrus non poteſt violare obligationem certam colore diſpenſationis dubiæ. Atqui certum eſt ipſum non poſſe vitam ſuam prodigere: ergo nec poterit actionem elicere cui mors annectitur. Ergo, ſi dubitet num grave damnum ex lectione orturum ſit, imprudenter legeret; quia exponeret ſe imprudenter imminenti periculo. Verùm longè diverſa eſt quæſtio, cùm de commoditate agitur; quia omnes tenentur obedire Eccleſiæ, ſi abſque nimia incommoditate poſſint: Ergo hæc lex rata & certa vigebit donec incommoditas prudenter innoteſcat; nullus verò prudenter cognoſcit cùm dubitat: ſed tunc demum, cùm evidenter aut probabiliter philoſophatur.

III. *Qui dubitat, num ſibi Horas lecturo immineat incommoditas nimia, (tanta, nempe, ut ipſum valeant excuſare à peccato) poteſt petere & obtinere validè & licitè diſpenſationem.* Probatur; quia qui dubitat, legitimè ad Prælatum ſuum tanquam ad Magiſtrum & Pædagogum confugit: & ipſe Prælatus pro ſimilibus caſibu ex favore Pontificis habet authoritatem benignè interpretandi.

IV. *Ægrotus, qui non poteſt recitare totum Divinum officium, non tenetur recitare partem.* Totum, inquam, ſaltem phyſicè, moraliter vel ſubſtantialiter: Ille dicitur officium totum phyſicè recitaſſe, qui nec ſyllabam omiſit;

Digitized by Google

ille totum moraliter legit, qui aliquid quidem omiſit, minus tamen ſexageſimâ quartâ officii parte; pendet hoc à materia parva & nulla, de quibus ſuperiùs. Ille denique legit totum officium ſubſtantialiter, qui nullam officii partem ſubſtantialem omiſit, quæ eſſet notabilis.

1434. Diana *tract.12. de Horis canon. reſol.29. & tract.3. de conſcientia dubia. reſol.67* citans Bonacinam *de Horis canon. diſput.1. quæſt 6. punct.1. num. 4.* Caſtrum Palaum *tom.2. diſp 2. punct. 6. num. 10.* aſſerit nôn teneri eum legere, qui non poteſt legere majorem partem.

Rodriguez *in Summa part.1. cap.144.* & Garcia *de Benef. tom.1. part.3. cap.1. num.222.* illum, qui non poteſt legere Matutinum ſaltem cum Laudibus, ab obligatione recitandi abſolvunt.

1435. Pro quæſtionis hujus deciſione examinandum eſt, Vtrùm lectio Divini officii octo præceptis numero diſtinctis ſingulas Horas ſigillatim reſpicientibus, an verò ſolum unico præcipienti ſimul octo Horas, ſubjaceat. Si primum dicatur, ſequitur eum, qui ſaltem Matutinas poſſet ſolvere, illas teneri legere; Ego verò cùm ſentiam non dari plura præcepta ſed unicum (ut notavi *num 1335.*) aſſero conſequenter Petro v. g. illo præcepto injungi, ut totum officium perſolvat. Ergo poteſt, vel nōn. Si poteſt, ſatisfaciat; ſin minùs, omittat: non enim datur præceptum in dicens lectionem unius Horæ. Confirmatur. Ad impoſſibile nemo tenetur; ergo quando aliquis non poteſt ſatisfacere præcepto, non tenetur. Atqui præceptum eſt de legendo toto officio, non de parte; ergo quando aliquis non poteſt ſatisfacere toti præcepto, non tenetur ſatisfacere parti; hæc enim non præcipitur, ut ex ſe patet.

Dices. Quando quis omittit partem notabilem Divini officii, peccat graviter: ergo non ſolùm indicitur illi lectio totius officii, ſed & ſingularum partium.

Reſpondeo concedendo antecedens, & negando conſequentiam. Ratio eſt, quia ſi ſingulæ partes præciperentur, jam non eſſet unum præceptum, ſed octo numero diſtincta; cujus oppoſitum oſtendi. Sanè qui omittit Veſperas, peccat mortaliter: non quia temeravit præceptum Veſperarum lectionem indicens, diſtinctum à cæteris lectionem aliarum Horarum indicentibus; ſed quia temeravit legem præcipientem ut totum Canonicum officium legeret; ille enim qui omittit Veſperas, non legit totum ſuum officium, ac propterea peccat mortaliter.

DISPVTATIO CXVI.

Vtrùm præter ægros, etiam illi, qui ſunt valde occupati, abſolvendi ſint ab obligatione legendi officii.

1436. Reſpondeo occupationum pondus & qualitatem conſiderandam eſſe. In Salmanticenſi & ſimilibus Academiis, item in quibuſdam Cathedralibus Eccleſiis, Cathedræ ſeu Canonicatûs candidatus ſeu prætenſor (ut ajunt) viginti-quatuor Horis ſe præparat, ut horâ integrâ habeat memoriter orationem ſcholaſticam, & exponat controverſiam quam ſors obtulit, & horâ alterâ argumentis competitorum ſatisfaciat. Cenſeo talem his viginti-quatuor Horis ad officii lectionem non teneri. Ratio eſt, quia illic agitur de ſummo honore, de pretio magno, fortè de commoditate totius vitæ, de authoritate integræ Religionis, tempus eſt breve & totum neceſſarium. Nec die primo tenetur anticipare Horas Canonicas, quia expedit non ſudare ante curſum; ſi enim ante initium laſſus fuerit, per illas viginti-quatuor Horas perſeverare non poterit. Quid ſi aliquis utrumque poſſit? non tenetur. & hoc non ſolum probatur, ſed clarè demonſtratur. Nemo ambigit, quin meliùs ſe poterit præparare viginti-quatuor Horis, quàm viginti-duabus; meliùs ſi ſtudeat ſedulus, quàm ſi ſit laſſus; atqui Lectio aut Canonicatus non dabitur ſatiſfacienti, ſed meliùs ſatisfacienti: ergo talis prætenſor tenetur non ſolùm curare ut faciat bene, ſed ut melius faciat. Si ſuas Horas illâ die legat, non jam habebit viginti-quatuor Horas, ſed viginti-duas, ut ſe præparet; ſi legat antequam puncta deſignentur, deſcendet laſſus in arenam; ergo non tenetur. Hic obiter Lector, ſi contrarium cenſeas probabilius, ne loquaris, obſecro, quouſque ſemel ad lectiones ſimiles in tali Academia adſpiraveris: aut deſipio, aut ſententiam contrariam probabilem eredunt inexperti. Argumentaturi ſemper pollent robuſtiſſimo ingenio, & bene muniri debet competitor ut prævaleat. Addo hujuſcemodi Competitorem poſſe alios impendere, qui pro illo tempore, quo neceſſarii fuerint, nil aliud tenebuntur agere. Hinc collige, qualiter de occupationibus actualibus tibi philoſophandum ſit.

1436. b. In hâc materiâ benignior adhuc eſt ſententia Suarii *lib.4. de Horis canon. cap.25. num.35.* ubi, *Si Scholaris velit, aut, publicam actionem litterariam per integrum diem habere, & recitare non poſſit, non tenetur actionem dimittere etiam ſi abſque peccato poſſit.* Sunt verba tanto Doctore digna, & conſequentias plurimas parturiunt, quas alibi expendam.

1436. c. De habitualibus major eſt difficultas, quia illæ vix tantæ, ut deſit recitandi locus. Verum in his hæc mihi Regula; Conſidero laborem minimum, qui eſt ſufficiens excuſare à jejunio, & quo alius minor à jejunio excuſare non poteſt, hunc vocemus laborem A. His poſitis dico. *Ille, cu ius occupationes tam incompatibiles ſunt cum lectione Horarum, quàm labor A. cum jejunio, non tenetur legere.* Conſtat evidenter à pari.

1437. Difficilius autem erit determinare, quales & quantæ occupationes eſſe debeant, quę aliquem à lectione excu-

excuſent. Circa occupationum qualitatem notandum, eas debere eſſe ex officio; quæ verò dicuntur ex officio, complectuntur omnes illas, quæ ad charitatem publicam ſeu privatam pertinent; unicuique enim incumbit ex officio ſervire Reipublicæ cùm poteſt, & quantum poteſt, unicuique favere proximo graviter periclitanti. Circa occupationum quantitatem ſic philoſophor. Nunquam vidi ſervos aut mancipia operari plus quàm horis duodecim, unde & diem politicum non viginti-quatuor, ſed duodecim æquinoctialibus horis conſtare aſſerui; illi enim qui famulos ultra duodecim horas quotidie occupant, tyranni potiùs quàm Domini cenſendi ſunt. Conſultò *quotidie* dixi, quia ut notavi alibi, talia poſſent aliquando negotia occurrere, ut major requireretur adſiſtentia; ſed tunc illa occupatio non ordinaria & habitualis, ſed extraordinaria & actualis diceretur. Verè homo (licet ſubditus ſit) ferreus non eſt aut adamantinus, ſed carneus, indiget ſeptem aut octo Horis ut dormiat; & multi indigent pluribus. Eget inſuper unâ vel alterâ ut prandeat, & cœnet. Habet homo communes tam animi quàm corporis neceſſitates; nec unus qui utriſque careat. Corporalibus neceſſitatibus ſubveniendum eſt, quia naturalia impediri non poſſunt: Animo etiam concedi debet honeſta relaxatio, quia ſingulis diebus obſervantiſſimis Religioſis aliqualis conceditur, & major ſemel in hebdomadâ. Homo, cùm animal ſociabile ſit, inacceſſibilis & intractabilis eſſe non poteſt; amicos debet inviſere, & eos admittere quoties poſtulat aut moralis indigentia & neceſſitas, aut politica urbanitas. Debet ab abſentibus conveniri per litteras, & ipſis ſatisfacere. Hæc omnia talia ſunt, ut ſine vitæ naturalis aut civilis diſpendio intermitti non poſſint. Ergo prudens eſto, nec tibi effingas illegitimas, nec opem neges legitimis neceſſitatibus. Igitur qui tot miſeriis laboras, rigidus & temerarius eris, ſi diem politicum ultra duodecim horas extenderis. Contede te tuo officio horis duodecim, duodecim aliis ſatisfacias naturæ, fortunæ, & amicorum legitimæ neceſſitati: potius enim vitam nulli inimicam, nulli ſcandaloſam, honeſtam & illibatam, quàm ſanam conſervare teneris. Crudelis Volaterrano videor, qui apud Beyerlinckium *in Theatro magno, verb. Zeta.* mancipia ad plures, ſed ingenuos ſolùm ad ſex laboris horas quotidie obligat. ait enim.

Sex horæ tantùm rebus tribuuntur agendis.

conſonans Græco anonymo apud quem lego;

1. Ἓξ ὧραι μόχθοις ἱκανώταται, αἱ δὲ μετ' αὐτὰς
Γράμμασι δεικνύμεναι ζῆθι λέγουσι βροτοῖς.

Quod diſtichon apud Antonium Ricciardum Brixianum ſic translatum reperio,

1. *Sufficit in ſextam labor horam, deinde ſequentes*
Vt vivas numeri littera ζῆθι monet.

ζῆθι ſignificat *vive* & comprehendit Z. H. Θ. I. hoc eſt, *ſextam, ſeptimam, octavam, nonam.* quaſi his horis ſibi unuſquiſque vivere debeat, nec debeat ultra horam ſextam laborare. An ſaltem ultra nonam reſumpturus laborem ſit, non urgeo.

Volaterrano videtur ſubſcripſiſſe Suarius, qui ut vidimus, ſtudium ab horarum lectione excuſabat ratione habendæ actionis publicæ per totam diem, hoc eſt per duas aut tres horas matutinas & totidem Veſpertinas juxta mores Vniverſitatum. Ergo ſiquidem Suarius excuſat eum, qui ultrò oſtentationis gratiâ, ſex horis diſputat aut eloquitur, probabilior erit ſubſequens Concluſio.

1438. *Qui ex officio ſibi legitimè injuncto ſingulis diebus duodecim horis integris occupatur. non tenetur legere officium divinum.* Neſcio an ſint multi qui in officio ſibi injuncto tantum tempus impendant. Pientiſſimus Pater Franciſcus Suarius, cujus vita fuit omnibus exemplo, ingenii vivacitas admirationi, Reverendiſſimo D. Ludovico Bernaldo de Quiros Ciſtertienſium Reformatori Generali, & apud Salmanticenſes Primario ſacræ lectionis Cathedratico, amico & Domino meo ſingulariſſimo dixit ſæpiuſculè, ſe ferè omnibus diebus ſtudere octodecim horis. Terreor cùm audio tam conſtantem laborem, & ſtudioſam pertinaciam; ſed ſtatim dubito, an ſex reſiduis horis potuerit dormire, comedere, Miſſam legere, & Horas recitare. Fortè ſingulis diebus legebat officium de Reſurrectione, quod Viri occupatiſſimi laudabiliter faciunt; ſed hoc Diana reprehenderet, alii incriminarentur, & de viro ſancto nihil non ſancti dici debet: fortè ad illas octodecim horas reduci & computari debet tempus illud, quo contemplationi ſtudebat, & illud quo horas recitabat. Quid fecerit, alii examinent: ego autem ſine ſcrupulo ſubſcriberem tanto Doctori.

Sæpè occupationes non ſolùm tempus ſubripiunt, ſed & hominem frangunt; tales autem inter morbos recenſendæ ſunt; & ſi ex illis naſcatur inhabilitas ſumma (puta nimius capitis dolor) paucæ etiam horæ ſufficerent, ut excuſareris ab officio. Petis, quantus debeat eſſe dolor capitis, qui poſſit dici morbus excuſans ab horarum lectione? Reſpondeo debere tantum eſſe, quantus in ſtomacho ſufficeret ut à jejunio te excuſaret.

1439. Suarius *lib. 4. de Horis canon. cap. 27. num. 33.* aſſerit eum qui habet officium, quicum non conſiſtit Horarum lectio, debere vel illud relinquere, vel petere diſpenſationem. Verumque tamen falſum eſt, & ex ipſius Suarii doctrina propugnari non poteſt. Nam, aſſerente eodem Authore, qui oſtentationis gratiâ vult integro die actionem publicam litterariam facere, poteſt omittere officium Divinum ut ea meliùs fiat; nec tenetur propoſitam actionem intermittere. Atqui Petrus potius tenetur officio quàm velleitati ſatisfacere: ergo, cui licèt potiùs officium Canonicum omittere, quàm actionem oſtentationis ultrò admiſſam, poterit etiam omittere potius officium, quàm conditionem ſeu dignitatem illam, quam habet.

Præterea, ſi occupatio ſit publica (puta ſi Petrus ſit aut Concilii Præſes, aut Regni Gubernator, aut pauperum Proviſor, aut Magiſter ægrotum, &c) non poteſt Petrus præponere privata publicis, nec cenſendus eſt juſſiſſe Pontifex ut communibus particularia præponat, ſervire debet Reipublicæ & Patriæ quando, & quantum poteſt, nec ei Officium legendum alicui debet eſſe impedimento.

Proba-

Probatur id clariſſimè, *primò* quia ſicut Pontifex non poteſt indicere Horarum lectionem in damnum ſalutis privatæ, ſic nec in damnum ſalutis publicæ: ergo ſicut Petrus non tenetur obedire Eccleſiaſticæ legi cum ſalutis gravi detrimento, ſic nec cum gravi detrimento Reipublicæ.

Secundò, quia Pontifex noluit præcipere officii Canonici lectionem in propoſitis caſibus; quod probo evidenter. Summa eſſet imprudentia, velle quod Suarius non ſcriberet doctiſſima illa volumina quæ illuſtrant Eccleſiam militantem; Imperitia eſſet, malle quod Petrus Horas legeret, quàm audiret confeſſiones; rigor iniquus eſſet Paulum ita lectione impedire, ut ægro graviter periclitanti opitulari non poſſet: tyrannis, titulo recitationis præcipere Ioanni, ne faveat & ſerviat Reipublicæ adſiſtentia indigenti; Atqui Eccleſiæ & Pontifici eſt injurius, qui ita Ius Canonicum explicat, ut Legiſlatores habendi ſint rigidi, tyranni, & imprudentes: ergo dicendum eſt Pontifices noluiſſe in talibus caſibus ad Horarum recitationem obligare. Nempe, cùm ex officio ſuo aliquis habet occupationes ita graves, ut non conſiſtant cum Horarum lectione. Conſentit Eruditiſſimus Pater Baſæus *in Floribus pag. 358. e.* affirmans excuſare ab horarum lectione infirmitatem gravem; & occupationem honeſtam, neceſſariam, incompatibilem, quæ commode differri non poſſit abſque ſcandalo aut peccato, aut detrimento ſui vel proximi. & in confirmationem citat me in hoc Comment. diſp. 96. Conſonamus Antonio Perezio qui in Cap. 50. Regulæ numer. 1. ſic inquit. *Scita & conſtans apud omnes eſt doctrina Scholaſticorum dicentium, quod dum gravis aliqua & diuturna ſimul ingruit occupatio, quæ abſque offenſione aliorum prætermitti non poteſt, aut in aliud tempus commode differri, juſtam excuſationem afferat recitandi officium Divinum: ſecus vero quando brevis vel levis eſt, & talis quod ab una in aliam poſſit commode transferri horam, & hoc citra notabile præjudicium alterius. Ita Henriquez quadlib. 4. q. 12. Major in 4. d. 22 q. 6. Navar. de orat. c. 11. Azor l. 10 c. 13. q. 15. Quare quoniam hujuſmodi eſt communis & regularis Monachorum occupatio in agris, atque etiam in itineribus; utpote quæ non neceſſario omne diei tempus prærequirunt ſibi: præcipit ſanctus Pater fratribus in viam directis, ut in ea ſemper Divinum officium perſolvant utut potuerint: fratribus autem qui in agro ſunt, non ſolum præcipit ut divinum in eo recitent Officium, verum quod id faciant genua flectentes, & cum reverentia & tremore illuc in ipſo agro, dummodo adeo longe à Monaſterio ſint, ut (de ſententia Abbatis) ad Oratorium commode non poſſint occurrere horis competentibus, in quibus Divinum Officium perſolvendum eſt. Alias præcipit ut etiam cum ſit terrus tinæ laboris ad Oratorium occurratur, ut in eo reddatur Deo ſervitutis penſum.*

Modus facilis ſatisfaciendi Officio etiam cum negotia ſunt gravia.

1440. Sanè viros Reipublicæ regimini addictos & gravibus negotiis implicatos facili negotio abſolverem ab accidentariis officii Divini circumſtantiis, modò ſubſtantialia perſolverent. Hoc facilè præſtabunt qui ita tempus diſtribuent, ut Miſſam celebraturi ſe præparent lectione Matutinarum & Laudum: cùm celebraverint, Primam incipiant, & Deo gratias agant legendo ad Nonam incluſivè. Cùm vadunt cubitum, perſolvant Veſperas & Completorium; nec alias orationes ex devotione recitent, antequam ſatisfecerint Officio Canonico; in eo enim orationes devotiſſimæ reperiuntur, nec laudandus qui id omittit, ſi potuerit legere intermiſſis reliquis devotionibus. ¶ Decentia non obligat, poſtulat tamen, ut quotidie Miſſam audiant, qui non ſunt Sacerdotes, & hujuſcemodi poterunt Horas ſuas, dum Miſſa legitur, recitare. Ecce modum quo Canonico Officio ſatisfacies ſine diſpendio temporis, qui ſtudiis vacas, aut negotiis obrueris.

An poſſit quis ante Matutinorum lectionem celebrare.

1441. Laudo illos qui celebraturi ſe præparant lectione Matutinorum & Laudum, eos qui has Horas poſt Miſſam legunt non accuſo: non enim eſt peccatum mortale Miſſam ante Matutinorum lectionem celebrare, ita docente Soto *lib. 10. de juſtit. quæſt. 5. art. 4. & 4. ſent. diſt. 13. q. 2. art. 2. in fin.* Medinâ *in ſumm. lib. 1. cap. 16. §. 2.* Navarro *cap. quando.* Sylveſtro *verb. Miſ. 1. quæſt. 6.* (ita citatur à Soto, licèt Navarrus citet eum pro ſententia contraria) & Bartholomæo à Ledeſma *de ſacram. Euchariſt. dub. 39.* Thomas Sanchez *Conſiliorum lib. 7. cap. 2. dub. 38. num. 3.*

Si cauſa rationabilis detur, nec erit peccatum veniale celebrare antequam legeris Matutinas. Ita citatus Sanchez *num 5.*

Imò etiam nullâ datâ causâ, non eſt peccatum veniale celebrare ante Matutinorum lectionem. Eſt contra citatos Sotum, Ledeſmam, Medinam, & Sanchez, quos arguo inconſequentiæ. Nam ratio quæ probat non eſſe peccatum mortale, celebrare ante Matutinorum lectionem, convincit etiam non eſſe peccatum veniale: & probo. Ideo (verba ſunt Thomæ Sanchez expreſſa) non eſt peccatum mortale, *quia Sacrum non dependet ab horis Canonicis.* Ergo non mutat ordinem qui celebrat non-lectis Matutinis: ergo neque peccat venialiter.

1441. b. Hinc colliges, aliquem morbo laborantem, qui aut ſpeculativè à medico aut practice à Prælato abſolvitur ab Officii Divini lectione, poſſe celebrare etiam ſi non ſit Horas lecturus. Ita Sotus. Ledeſma, & Sanchez *jam citati.* Patet, quia Miſſa non dependet ab Horis.

Eadem ratio perſuadet à fortiori non eſſe mortale aut veniale celebrare antequam legeris Primam, etiam ſi nulla cauſa ſubſit. Ita Sanchez *Conſiliorum lib. 7. cap. 2. dub. 40. num. 3.* Armilla *verb. Miſſa. num. 3.* Angelus *num. 42.* Viguerus *lib. Inſtitut. cap. 5. §. 5. verſ. 4.* Margarita Confeſs. *fol. 162.* Navarrus *cap 21, num 83.* Sotus *lib 10. de juſtit. quæſt. 5 art. 4* Bartholomæus Ledeſma *de Euchariſt. dub. 39.* & omnes juniores.

Eadem ratione etiam convincitur celebraturum Miſſam majorem non teneri priùs legere Matutinas. Eum ſaltem à culpa gravi abſolvit Thomas Sanchez *Conſil. lib. 7. cap 2.*

Digitized by Google

cap.2. dub 39. & apud eum quidam recentior valde doctus, dicens ſic ſenſiſſe Sotum & aliquos Thomiſtas.

NOTA.

1442. Qui morbo aut occupatione inevitabili impeditur tempore quo Hora aliqua ſolet legi, probabiliter excuſari poteſt à lectione illius Horæ. Ita Vmbertus, quem refert & ſequitur Turrecremata *cap. Presbyter. diſt.91. n.6.* Alexandrinus & Coſmas citati à Navarro *cap. quando. cap. 11.* Petrus de Ledeſma *in ſumm. Sacramentorum de pœnit. cap 8. fol.491.* Canus *in relect. de pœnit. part.5 verſ. Sed quid ille* & Thomas Sanchez *Conſil. lib.7. cap.2. dub.43. n.7.*

Hæc ſententia probabilis eſt; nam defenditur à gravibus authoribus, & habet fundamenta probabilia, licèt contraria ſint probabiliora. Supponit *primo* dari octo diſtincta præcepta de octo Horis; *ſe undò* certa tempora deſtinata eſſe lectioni Horarum privatæ: & utrumque doctè poteſt defendi.

1442. b. Petis: quæ tempora dicantur deſtinata lectioni privatæ. Reſpondeo inſiſtendo hujus opinionis principiis, Matutinas ſolere legi ab hora quâ laudabiliter ſurgimus, uſque ad horam decimam ante-meridianam (nullus enim tenetur veſperi legere Matutinas ſequentis diei, licèt morbum occupationeſve prævideat) addo ſolere minores Horas dici ante meridiem; Veſperas etiam in Quadrageſima ante meridiem, exceptis Dominicis; aliàs à meridie in occaſum; & hinc ad mediam noctem Completorium. Ita communiter legunt qui putant ſe debere horas determinatas obſervare.

Ægrotus ergo qui quartanâ laborat (& idem dico de habente inexcuſabilem occupationem) nec tenetur tempus prævenire, nec tenebitur legere Horam aliquam eo tempore, quo non conſueverit legi.

1442. c. Hæc opinio eſt tuta in praxi: conſulenda ægrotis, iter-agentibus, & hominibus valde impeditis ob negotia occurrentia horis determinatis. repugnat expreſsè meis principiis, ideo tamen non deſinit eſſe probabilis.

Sed dices, debere eum, ſiquidem morbum aut occupationem prævidet, velle potiùs prævenire quàm præveniri, hoc eſt, debere legere horas ſummo mane antequam vel febris ingruat, vel illud negotium ſuperveniat.

Ad hoc ipſum negabunt propoſitæ ſententiæ defenſores, & ſe poterunt tueri ſic. Gravior, neceſſarior eſt, & ſtrictiùs omninò obligat annua communio, quàm quotidiana horarum lectio; quia graviùs peccat ille, qui illam omittit, quàm qui hanc, præcipuè ſi habeat peccata publica & mortalia; atqui nemo tenetur ante tempus communicare, etſi morbum aut occupationes provideat: ergo. Minorem poterunt probare verbis Petri à S. Ioſeph Ciſtertio Fulienſis Religioſi, viri doctiſſimi, qui Ideæ Sacramentalis lib.2. cap.8. reſol.3. ſic inquit, *Nota tertiò eum, qui prævidet impedimentum ſuperventurum in paſchate, ita ut tunc communicare non poſſit, non teneri tempus illud prævenire, & anticipare communionem.* Eamdem poterunt confirmare; quia ille qui prævidet ſe morbum habiturum die Dominicâ, non tenetur die Sabbati, aut miſſam aut officium illius dominicæ audire vel legere: ergo neque ille, qui prævidet ſe poſt meridiem aut in morbum aut in graviſſimas occupationes incidurum, tenebitur veſperas ante meridiem legere. Patet ob identitatem rationis. Ideò enim habiturus morbum aut inevitabilem occupationem die Dominicâ non tenetur die Sabbati aut legere dominicale officium, aut audire miſſam, quia utrumque præceptum alligatum eſt diei Dominicæ: ergo ſimiliter, ſi legendi veſperas præceptum non ſolum eſt adligatum diei, ſed etiam horæ, nemo validè extra illum diem, nemo validè extra illam horam ſatisfacere poterit: nemo igitur tenebitur prævenire. An poſt illam horam poſſit legere, hoc eſt, An poſſit validè legere matutinas poſt meridiem ſtando horum authorum judicio jam dixi *num.1336.*

Obiter adnoto ferè omnes authores jam citatos tempus Horis Canonicis præſcribere, ut qui ſine cauſa illas debito tempore non perſolverit, mortaliter peccaviſſe aſſeratur, & non teneri eaſdem Horas indebito tempore perſolvere. Sanchez hanc ſententiam limitat ad impedimenta neceſſaria (puta, morbi aut occupationis) affirmans primò non peccaſſe mortaliter, qui ſine cauſa Matutinas non legerit ante meridiem, teneri tamen poſt meridiem eas legere; ſecundò illum, qui æger aut legitimè occupatus fuerit uſque ad meridiem, ita ut non potuerit ullam Horam legere, ne venialiter quidem peccaſſe, & poſt meridiem ſolùm teneri Veſperas & Completorium legere; & hoc ſecundum etiam Vmbertus, Alexandrinus, Coſmas, Cardinalis Turrecremata, Petrus de Ledeſma, & Canus jam citati admittunt.

DISPVTATIO CXVII.

De Monachis extra monaſterium degentibus.

1443. Qvicumque Monachi non promoti ad ordines majores, qui degunt extra Monaſterium ad tempus vel in perpetuum, cum licentia, vel ſine illa, Apoſtatæ, vel Fugitivi, non tenentur ad officium Divinum, etiam ex hypotheſi quod juniores ad horas teneantur ſub mortali. Ratio eſt manifeſtiſſima; quia vel Monachi tenentur ad officium particulare, vel non tenentur. Si non teneantur (ut ſuprâ demonſtravimus) aſſertio eſt per ſe nota. Si teneantur in Clauſtro recitare, tenentur propter conſuetudinem; atqui extra clauſtrum non datur talis conſuetudo; ergo nec talis obligatio. Minorem probo. De illis quæ rarò accidunt nulla eſt conſuetudo: atqui exitus junioris Monachi extra monaſterium cum licentia, vel ſine illa, eſt quid rariſſimum; ergo nulla de tali re conſuetudo eſſe

Digitized by Google

poteſt. Ita Bonacina *tract. de Horis canon. d.1. q.2. p.3. n.6.* ſaltem de Apoſtata, fugitivo, ejecto ad tempus, vel in perpetuum; ſed ratio id etiam extendit ad dimiſſum ad tempus, ut jam vidimus.

De promotis ad majores ordines non habentibus Breviarium.

1444. Quicumque obligatus ad officium Divinum, ſi ultrò perdat Breviarium (puta, ſi navigaturus non conferat libros lectioni Divinæ neceſſarios) peccavit ſemel uno actu mortaliter, qui ſimul reſpicit totam illam materiam, quam omnibus diebus illis omittit, quibus caret Breviario, nec officium Divinum recitat.

Nullus carens Breviario (quomodocumque id contigerit) tenetur legere officium Divinum. Patet, quia non poteſt, & nemo ad impoſſibile tenetur.

Si noverit memoriter officium alterius diei, non tenetur illud legere; quia lex cum obligat, non ut legat officium alterius diei, ſed ut legat præſentis diei officium. Ita Diana *de Horis canon. reſol.30.* Quod ſi memoriter currentis diei officium ſciat, tenetur illud legere. Ita omnes

Quicumque Religioſus Ordinis habentis Breviarium particulare, ſi Sacris initiatus ſit, tenebitur uti Breviario Romano, ſi illud inveniat. Quia quomodocumque philoſophemur, major eſt obligatio majorum ordinum, quàm Religionis & juxta majorem obligationem teneremur legere Romanum Officium, prout ſuperiùs oſtendimus. Sed & hoc aliqui etiam probabiliter negare poterunt.

Si inveniat Breviarium alterius ordinis in quo nec ſit officium diei currentis juxta formam ſui ordinis, nec juxta Romanas rubricas, non tenetur eo uti. Crebrò tamen contingit, quòd in diverſis Breviariis aliqua officia coincidant: idcircò ſi in alieno Breviario repetiat officium, quod illa die vel ſua Religio, vel uſus Romanus recitat, tenetur illud legere.

Si quis habeat Diurnale, tenetur recitare omnes Matutinorum Pſalmos & reliqua, quæ ad nocturnos pertinent, ut poteſt ex Diurnali, quia in Diurnali à Laudibus Horæ ſunt integræ. Ita Sanchez *in ſumm. tom.1. lib.2. cap.19. n.8.* qui hanc rationem affert; nempe Lectiones & Reſponſoria eſſe materiam parvam (accidentalem potiùs) quæ non eſt ſufficiens ad moralem integritatem officii divini tollendam. Hoc clariùs conſtabit ex dicendis inferiùs. Sed probabiliter excuſari etiam poterit.

DVBIVM I.

1445. Petrus non habet librum, in quo legat Horas, novit aliqua memoriter, ita tamen ut non poſſit ſatisfacere, offert ſe ſocius, qui omnia ſcit memoriter. Quod ſi Petrus cum illo recitare velit, poterit exactè ſatisfacere; petitur an teneatur cum illo ſocio recitare officium.

Reſpondeo negative. quia recitare cum ſocio eſt favor unicuique conceſſus, & nemo tenetur uti favoribus invitus. Ita alter Sanchez *in ſelectis diſp.41. num.2.*

Quod ſi antea ſemper recitaverit cum illo ſocio? Nec tunc tenetur cum illo recitare; favores enim talis ſunt ingenii, ut nunquam cogant, aliàs eſſent gravamina, ergo qui illuc uſque illo favore uſus eſt, poterit non uti, cùm voluerit.

DVBIVM II.

1446. Paulus ingreſſurus navim majoris commoditatis causâ contulit ſecum Diurnale, ſubſcribens Thomæ Sanchez *in ſumma tom.1. libr.2. cap.19. num.8.* aſſerenti, legentem ea, quæ continentur in Diurnali, officio Divino ſatisfacere: poſtquam ſolverunt è portu mutavit dictamen, & ſecutus Ioannem Sanchez *in ſelectis diſp.17. num.2.* aſſerentem, in Diurnali non contineri integrum Divinum officium, ac proinde carentem Breviario, licèt Diurnale habeat, non teneri legere officium: illud non legit; Petitur num peccet?

Vt exactè reſpondeam, opus eſt omnes circumſtantias expendere. Paulus *primò* Sanchii ſententiam ſequebatur, & benè faciebat, quia eſt gravis Author, & probabilis illius ſententia. Ex vi hujus dictaminis potuit ſine culpa gravis ſcrupulo relinquere Breviarium, & Diurnale conferre. *Secundò* aſſeritur Paulus mutaſſe dictamen, & hoc humanum eſt & rationale. Homo non eſt ſuarum opinionum mancipium; cùm probabile dictamen mutat, utitur ſuâ cœlitùs conceſsâ libertate, & bene facit. Fidei dogmatibus, demonſtrationibus, ac principiis per ſe notis ſubeſt ingenium, probabilibus ſententiis ſupereſt: ideo quàm liberè ſententiam approbavit, tam liberè etiam poteſt dimittere cum voluerit. Potuit igitur Paulus ſine conſcientiæ ſcrupulo mutare dictamen, & valedicens uni Authori alterius probabilem ſententiam ſequi. *Tertiò* dicitur Paulum noluiſſe uti Diurnali, & defectu Breviarii multis diebus Horas non recitaſſe. Nec tamen malè fecit, quia operabatur juxta conſcientiæ dictamen, quod erat & probabile & prudens, Sanchii authoritate ſubnixum.

1447. Quid ſi Paulus cùm habuit primum dictamen, ſimul etiam habuerit intentionem illud mutandi, & eligendi poſtea ſententiam contrariam? Iuxta probabilem ſententiam, impoſſibile eſt habere intentionem mutandi dictamen, quia ipſum velle mutare, quodammodo mutare eſt. Velle amare objectum, aut formaliter eſt amare objectum, aut ſaltem interpretativè: unde qui ſequi vult aliquam ſententiam, aut formaliter, aut ſaltem interpretativè illi ſubſcribit. Propterea non crederem eùm perſeverare in priori dictamine, qui deſiderat oppoſitum: & probo. Idem eſt velle ſequi aliquam ſententiam, atque ei moraliter & interpretativè ſubſcribere; atqui ille qui interpretativè ſubſcribit illi ſententiæ, interpretativè & moraliter valedicit contrariæ: ergo quàmprimum quis vult mutare ſententiam, moraliter loquendo jam mutat. Ergo Paulus cùm omiſit Breviarium & Diurnale contulit, moraliter & interpretativè adhæſit ſententiæ aſſerenti Diurnale non ſufficere. Ideoque operatus eſt contra dictamen prudens in materia gravi, & peccavit mortaliter.

Hæc dicta ſunto in opinione admittentium actus voluntatis virtuales & interpretativos, quos permulti negant.

Digitized by Google

gant. Quod ſi partem probabiliorem ſequaris, & aſſeras non dari interpretativas volitiones, ſine mutatione reali & phyſicâ, ſi iniquas omnes puras omiſſiones proſcribas & affirmes phyſicè mutari voluntatem quotieſcumque operatur liberè, ſuppoſitionem debes admittere: & conſequenter aſſerere omnia eſſe licita. Quoniam potuit Paulus habere primum dictamen, & juxta id omittere Breviarium. Potuit etiam velle mutare dictamen, qui hoc nullâ lege interdicitur.

1448. Dices. Quando Paulus ingreſſus eſt navim, voluit mutare dictamen? ergo voluit non legere. Patet, quia ex mutatione dictaminis inferebatur lectionis omiſſio. Ergo peccavit graviter: Quia mortiferè peccat qui vult non legere cùm poteſt, & Paulus antè quàm è portu ſolveret, poterat conferre Breviarium & legere.

Multa hîc confunduntur, quæ expenderem, ni timerem cenſeri nimis prolixus. Reſpondeo itaque Concedendo Paulum cum ingrederetur navim, voluiſſe mutare dictamen: & diſtinguo conſequens. Voluit ergo non legere, hoc eſt, omittere horarum lectionem, quam tunc judicaturus erat obligatoriam, nego: illam quam tunc judicaturus erat non-obligatoriam, concedo. Ergo peccavit graviter, nego ſubſumptam conſequentiam: ut enim actio non ſit peccaminoſa, correſpondere debet prudenti dictamini, non futuro aut præterito, ſed illi quod eſt præſens quando fit.. Omiſſio autem officio Divini licèt eſſet contra dictamen prius, erat tamen ſecundùm dictamen quod habiturus erat Paulus cùm lectionem erat omiſſurus.

At quia & poſſunt purè omiſſiones negari (mihi nugæ ipſæ ſunt) & tamen voluntas etiam interpretativa concedi, dicendum videtur, eum qui vult mutare dictamen nondum mutaſſe phyſicè, ſed virtualiter, moraliter, aut interpretativè atque adhuc non poſſe cum tali intentione navim ingredi ſine breviario.

DUBIUM III.

1449. Abbas quiſpiam Benedictinus carens Breviario proprio, invenit Breviarium alterius Ordinis, petitur an eo uti teneatur.

Ratio dubitandi eſt, quia poteſt id approbare pro ſe & ſuis ſubditis, juxta ea quæ *d ſp* 102. diximus. Ergo invenit Breviarium, quo poſſit exactè officio Divino ſatisfacere.

Reſpondeo nihilominus Abbatem illum non teneri uti Breviario alterius Religionis, & demonſtro ſatis clarè. *Primò*, quia mutandi rubricas non omnes Abbatibus poteſtatem concedunt, adeoque poſſet probabiliter credere ſe illas mutare non poſſe. *Secundò*, ut poſſit mutare, non tenetur. Quandiu ipſe non mutaverit communes Breviarii Benedictini rubricas, juxta illas tenetur recitare; non tenetur ergo legere officium alterius Religionis, quia id non eſt conforme Rubricis Benedictinis.

DUBIUM IV.

1450. Ambroſio Religioſo Benedictino non habenti Breviarium Ordinis ſui, & invenienti Breviarium alterius Religionis, dixit Prælatus: Volo quod hodie tale ſit officium, quale reperitur in Breviario invento. Petitur, an Ambroſius teneatur legere in Breviario invento.

Reſpondeo affirmativè, quia nullius Breviarii rubricæ graviter differunt à Benedictinis in materia, quæ non ſubſit arbitrio Abbatis. Conſtat ex his quæ *diſp* 102. explicavimus. Ergo officium illud poſitâ approbatione Abbatis factum fuit Benedictinum. Et poſito quod eſſet Benedictinum pertinens ad currentem diem, debuit ab Ambroſio & aliis ejus Confratribus recitari. Addo tamen potuiſſe Ambroſium noſtræ opinioni non ſubſcribere, & excuſari probabilitate opinionis contrariæ.

DISPUTATIO CXVIII.

De parvitate materiæ excuſante à peccato gravi in officio Divino.

1451. QVando agimus de parvitate materiæ, ſupponimus eam fuiſſe omiſſam liberè cum pleno aſſenſu, quia materia levis, ſi eum imperfectâ deliberatione omittitur, nec eſt materia peccati venialis nec mortalis. Addimus debuiſſe omitti ſine rationabili cauſa, nempe ex mera ignavia aut negligentia.

ARTICULUS I.

Exponitur & dividitur materia Quantitas.

1452. NOmine *Quantitatis*, magnitudinem & parvitatem comprehendo: & Quantitatem divido in ſubſtantialem, accidentalem, & virtualem ſeu finalem. Omnes has differentias explicabo.

Materia eſſentialis officio Divino illa eſt, quâ ſublatâ non remanet tale, & cujus parte ſublatâ non remanet integrum quoad ſubſtantiam. Materia accidentalis eſt, quæ Canonicum officium ita complet, ut tamen ad illius eſſentiam nequaquam pertineat, & quâ ſublatâ officium adhuc remanet integrum quoad ſubſtantiam.

Materia accidentalis eſt duplex, alia obligatoria, alia non-obligatoria. Illa Canonicum officium accidentaliter complet; hæc exornat, vel mentem recitaturi præparando & diſponendo, vel Deo gratias agendo, vel pro defectibus commiſſis veniam & gratiam implorando. In hoc autem diſtinguitur obligatoria à non-obligatoria, quòd illa accidat officio integro quoad ſubſtantiam, & compleat accidentaliter: iſta verò accidat Divino officio quâ ſubſtantialiter & accidentaliter completo, ideoque

 illud

illud ne accidentariò quidem complet, ſed exornat extrinſecùs.

1453. Præter quantitatem materiæ formalem & intrinſecam, datur alia extrinſeca, & finalis, quam judicio digniſſimam expoſitione. Pauca verba poſſunt eſſe graviſſimi momenti propter publicam, & politicam ſignificantiam. Videmus ex uno oriri ſæpè magna bona. Illa igitur verba extrinſecè & virtualiter ſunt gravia, quæ notabilia accidentia parturiunt. Quid brevius, quam dicere *ita*, vel *non*? Cæterùm interrogatus legitimè & publicè (hoc eſt, à judice legitimo in re gravi & publica) ſincerè debes reſpondere, & hoc ſub peccato mortali. Verba illa *ita* vel *non* intrinſecè non ſunt magnæ materiæ, imò dici poſſent eſſe nullius moraliter. Extrinſecè verò ſunt materiæ magnæ, quia ex illis pendent deciſiones graviſſimæ, conducentes graviter ad publicam utilitatem.

Hinc conſtat, non debere contemni Euchariſticæ communionis præceptum; obligat enim ſub peccato mortali, etiam in opinione aſſerentium poſſe quempiam communione ſacrilegâ Eccleſiæ præcepto ſatisfacere; quia licèt accipere accidentia illa prout ſenſibilia ſunt in ſe & intrinſecè non ſit res magni ponderis, ipſa tamen extrinſecè & politicè gravida ſunt graviſſimis attributis & moralibus circumſtantiis. Nam inprimis, illa accidentia ſunt inſenſibilis gratiæ ſignum ſenſibile, & inviſibiliter ſubſtantiis Chriſti ſymbolum; eorum receptio eſt Catholicæ religionis profeſſio; quæ omnia momenti ſunt maximi, & in accidentium quantitate breviſſima reperiuntur virtualiter.

Sic etiam quando res magnæ præcipiuntur ob levem finem, leviter obligant: ut ſuperius expoſui *num. 718. diſp. 71.* ibi enim *Reſolut. 1.* aſſerui media ſumere ſpeciem à fine; & addidi regularia ob finem irregularem præcepta reddi irregularia. Itaque ſicut res leves graviter conducere poſſunt ad conſecutionem finis, ſic etiam poſſunt dari res graves, quæ leviter ad eandem conducant. Ideoque ſicut in primo caſu res illæ, aliàs leves, habent à fine quod ſint graves moraliter; ſic etiam in ſecundo, res iſtæ, aliàs graves, habebunt à fine quod ſint leves moraliter, vel quòd finis ipſe ſit levis, vel quòd ipſæ leviter ad gravem conducant.

ARTICULUS II.

Partes officij Divini extrinſeca ſeu non-obligatoria.

1454. HUjus generis ſunt apud Præmonſtratenſes illi tres Pſalmi, *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi. Niſi Dominus ædificaverit domum. & Voce meâ ad Dominum clamavi.* qui cum tribus Collectis ex decreto ſtatutorum Ordinis *diſt. 1 cap. 2.* recitari debent ante Matutinas: quos qui omittet, nec mortaliter nec venialiter peccabit. Ita Lairuelz *in Optica Regul. ſpecul. 18. inſtruct. 7.* qui in eo diplicet, quòd ſubjungat eoſdem non poſſe omitti ſine culpa veniali. *Ejus ratio hæc eſt.* Quia licèt hujuſmodi trium Pſalmorum recitatio non obliget moraliter ex vi ſtatuti, tenentur tamen Religioſi ſub peccato vi Capitulorum Generalium Ordinationum à Viſitatoribus emanatarum, quibus non obtemperare ad minimum eſt veniale. *Reſpondeo tamen* Capitula Generalia & Viſitatores, cùm ſtatutorum ſanctiones ferunt, non condere jus novum, ſed antiquum exponere, confirmare, intimare: ergo niſi expreſsè dicant ſe quidpiam præcipere in virtute obedientiæ, non ſunt cenſenda ſtatutorum obligationem aggravaſſe: quod ſi aliquid legitimè præciperent, hoc obligaret non ſolùm leviter, ſed & graviter ſi foret materia magna.

Non aliter philoſopheris de orationibus, quæ in aliquibus Breviariis reperiuntur, & dicuntur ante vel poſt officium Canonicum, aut Miſſam, (tales ſunt in omnibus Breviariis *Pater, Ave, & Credo*; tales in Ciſtercienſi, quæ impreſſæ reperiuntur ſub finem) illæ enim non ſunt moraliter obligatoriæ, & ideo, qui eas omittet, nec venialiter peccabit.

1455. Illud *Pretioſa in conſpectu Domini, &c.* quod manè legitur, & Clauſtralis illa lectio quæ Completorium antecedit, accidentaria ſunt & extrinſeca officio Divino, cujus Horis, aliàs ſubſtantialiter & accidentaliter perfectis, devotionis causâ adnectuntur. Omitti igitur poſſunt ſine culpa veniali. *Vide diſp. 105.*

Antiphonæ quæ ad Pſalmos dicuntur, item Lectionum & Reſponſoriorum partes in officio Romano ſunt leviter obligatoriæ, & accidentariò complent & adintegrant Officium divinum. Secùs in Benedictino officio, quia ex Decreto Regulæ *cap. 11.* conceditur Lectiones & Reſponſoria breviare, & *cap. 18.* quod *num. 1297.* explico, Monaſteriis parvis (& à fortiori Religioſis privatim legentibus) conceditur omnes Antiphonas omittere. Ergo fortaſſis ne venialiter quidem peccabit Religioſus Benedictinus, qui in privata ſui Breviarii lectione omitteret omnes Officii Antiphonas, & Lectionum aut Reſponſoriorum partes. Conſultò dixi *Fortaſſis*, quia pro hac ego ſententiâ forti ratione munior, authore careo. Conſultè etiam dixi *ſui Breviarij*, quia ſi Benedictinus promotus ad majores ordines uteretur Breviario Romano, nec breviare Lectiones, nec Antiphonas omittere poſſet ſine culpa veniali; niſi fortè omitteret materiam talem, quæ moraliter nulla judicaretur. puta, ſi tantùm omitteret octo vel decem verba; tunc enim ne venialiter quidem peccaret.

1456. Particularia Monaſteria ad Laudes & Veſperas plerumque agunt commemorationem alicujus Sancti tutelaris, & hæc fieri debet poſt officium, nec obligat in foro interiori.

Congregationes particulares commemorationes aliquas faciunt extra officium, quæ ſimiliter non ſunt obligatoriæ. Apud Ciſtercienſes, v. g. poſt ſingulas ferè Horas fit commemoratio B. Mariæ, quæ incipit *Spiritus ſanctus in te deſcendet Maria, &c.* & hæc commemoratio planè accidentaria eſt Horæ divinæ jam completæ tam ſubſtantialiter quàm accidentaliter; illam exornat non complet, & ideo omitti poterit ſine veniali. Imò de facto omittitur poſt Matutinas duodecim Lectionum, nam in iis Evangelium Collecta ſequitur, & hanc Laudes; Item hyemali tempore in Dunenſi & aliis Monaſteriis graviſſimis leguntur Vigiliæ, Laudes & Prima ſimul, & poſt Primam

fit

Digitized by Google

ſit hujuſmodi commemoratio, non poſt Laudes. Cardinalis Bellarminus Benedictinum Officium recognovit, & Monaſticum Breviarium evulgavit, in quo hæc commemoratio etiam omittitur: ergo non eſt pars officii Benedictini.

1457. Petis, Vtrùm hæ rationes quæ dicuntur eſſe non-obligatoriæ, vocari debeant officii partes. Cùm de re conveniamus, facili negotio conveniemus in modo loquendi. Dico eas nec eſſe nec dici debere partes intrinſecas, quoniam nec officium ſubſtantialiter conſtituunt, nec accidentariò complent: ſed accidunt officio ſubſtantialiter & accidentaliter completo, ac illud exornant extrinſecùs, nempe concludendo ſi ſequantur, & ſi præcedant præparando: unde partes extrinſecæ ſunt vocandæ; quia ſicut thorax eſt pars hominis quà veſtiti, ſic hujuſcemodi orationes ſunt partes Officii quà extrinſecè completi & exornati.

ARTICVLVS III.

Partes divini Officij intrinſecùs-accidentales.

1458. Attento Lectore hic indigeo. nec volo tempora & materias in re, de qua tracto, confundi. imò ut clariùs procedatur deſidero, ut Lector me ſedulâ advertentiâ ſequatur, ſupponens Benedictinum Officium conſiderari duobus modis; Altero quà præceptum à Regulâ, altero quà noſtro ævo ab Eccleſiâ præceptum. Conſiderando igitur

Officium Divinum juxta præſcriptum ſolius Regulæ.

1458. b. Exiſtimo, à Verſu *Deus in adjutorium meum intende* uſque ad Collectam in XII. lectionum Matutinis, & aliàs uſque ad ultimum *Benedicamus Domino* extendi id quod verè eſt officium Divinum obligatorium: quidquid viam præparat; quidquid ſubſequitur, extrinſecè accidit officio completo: & neutrum in conſcientia obligat.

Nam *Pater, Ave* & *Symbolum*, quæ Vigiliis præmittuntur, non eſſe Vigiliarum partes conſtat evidenter ex Regulâ. Cap 9. dicitur: *Hyemis tempore præmiſſ in primis verſu; Deus in adjutorium meum intende, &c. in ſecundo ter dicendum (eſt verſus) Domine labia mea aperies, &c.* Similiter *Pater* & *Ave* præponuntur Diurnis Horis ex mera devotione, dicente noſtro Legislatore Cap. 18. *In-primis ſemper Diurnis Horis dicatur verſus. Deus in adjutorium meum, &c.* Nota illud *In-primis* hoc eſt *In primo loco*. Ergo Horæ tam nocturnæ quàm diurnæ non ab oratione Dominica, ſed à verſu, *Deus in adjutorium, &c.* exordium ſumunt.

Eodem modo de Virginis commemoratione *Spiritus ſanctus in te deſcendet, &c.* de *Pater* & *Ave* philoſophare, quæ ex devotione Horis Divinis poſtponuntur. Nam Cap. 9. aſſerit Vigilias feriales debere finiri *lectione Apoſtolicâ recitandâ memoriter, & litaniâ, hoc eſt Kyrie eleyſon.* Finem Laudum exponit hiſce verbis Cap. 12. *Dicatur Ambroſianum* (id eſt *Hymnus*) *Verſus, Canticum de Evangelio* (nempe *Benedictus*) *Litania, & Completum eſt.* Eadem verba reſumit cap. 13. poſt medium. Et Capit. 17. ait ad Veſperas poſt quatuor Pſalmos debere dici, *Lectionem, Reſponſorium, Ambroſianum, Verſum, Canticum de Evangelio* (nempe *Magnificat*) *Litanias, & Orationem Dominicam.* Et addit Completorium analogicè eſſe finiendum. Ergo quidquid poſt Collectam in Matutinis 12. lectionum, & aliàs poſt ultimum *Benedicamus Domino* dicitur in quacumq; hora, non eſt pars intrinſeca Divini officii, ne quidem accidentalis.

Omnes partes intrinſecæ Divini officii in conſcientia obligant, ſed diverſimodè. Accidentariæ ſemper leviter, Subſtantiales graviter dum materia eſt magna.

Lectiones & Reſponſoria in Matutinis non ſunt partes ſubſtantiales officii Divini. Ita Sanchez *in ſumm. tom 1. lib. 1. cap. 19. num. 8.* ubi aſſerit eum qui legerit quod Diurnale continet, Divinum officium quoad ſubſtantiam perſolviſſe.

Commemorationes illæ, quæ in Laudibus & Veſperis fiunt inter primum & ſecundum *Benedicamus Domino*, non ſunt officio ſubſtantiales; ſæpe enim reperiuntur Horæ hujuſcemodi ſine aliqua ſimili Commemoratione.

Hinc colligè peccare venialiter omittentem Lectionem, Reſponſoria, & Laudum Veſperarumque Commemorationes illas, quæ ante ſecundum *Benedicamus* dici ſolent. Hinc intelliges cur D. Benedictus permiſerit Præſidi in Choro, [& a fortiori cuicumque privatim] Lectionum abbreviationem, quia videlicet non ſunt de officii ſubſtantia, & æquum cenſuit accidentalia diminui, ut ſubſtantialia melius perſolverentur.

Antiphonas judico non eſſe de eſſentia Divini officii, quia ſi eſſentiales forent, non conceſſiſſet Legislator *Capite 17.* parvis communitatibus licentiam illas omittendi: non minùs enim communitates parvæ quàm magnæ Divino officio quoad ſubſtantiam ſatisfacere tenentur. Ergo qui in officio Romano omnes Antiphonas omiſerit, non mortaliter ſed venialiter peccabit. Ergo & peccabit venialiter magna communitas Benedictina, quæ omittet omnes Antiphonas. Patet conſequentia, quia ſine cauſa & ſine diſpenſatione omittet id, quod pertinet intrinſecè, non ad ſubſtantiam, ſed ad accidentia officii Divini.

1459. Eſſe de Feria vel de Sancto, eſt taleitas officii Divini, nec ad ipſius ſubſtantiam pertinet. ideo qui ſine cauſa mutaverit officium, peccabit venialiter. vide ea quæ expendi *num. 1387. & deinceps.*

Omittere omnes partes intrinſecè accidentales eſt unum & ſimplex peccatum veniale. *Vnum* quidem, quia contra unam legem, & conſiſtens in uno voluntatis actu omittentis totam illam materiam per modum unius. *Veniale*, quia eſt omiſſio partium accidentalium, quibus abſtractis officium Canonicum adhuc integrum remanet quoad ſubſtantiam.

1460. Dices. Omnes partes accidentales ſimul ſumptæ materiam conſtituunt majorem octavâ Divini officii parte; atqui, juxta noſtra principia, octava pars eſt materia magna; ergo omnes illæ accidentales partes non poſſunt omitti ſine mortali culpa.

Reſpondeo, accidentia non eſſe entia ſimpliciter ſed entis entia; non exiſtunt, nec durant, nec ubicantur, exi-

Digitized by Google

ſtentiâ, duratione, & ubi ſubjecti: idcirco etiam carent quantitate & magnitudine propriâ, & extenduntur ſubjecti quantitate. Hinc eſt, quod accidentia moralia, ſi conſiderentur ſecundùm ſe, careant morali magnitudine; quantificantur enim in ordine ad ſubjectum, ad quod, quia accidentaliter conducunt, graviter conducere non poſſunt. Ergo quæ rei præceptæ accidunt, & ad ejus ſubſtantiam & eſſentiam non pertinent, non obligant ſub culpa gravi. Peccabit igitur venialiter, qui omittet omnia quæ accidentariò complent officium Divinum, illa inquam quibus ſublatis id adhuc manet integrum & ſubſtantialiter completum.

Cæterùm ſi ad noſtra tempora convertamus oculos, & examinatis Pontificum indultis & præceptis,

Officium divinum quà indictum ab Eccleſiâ

conſideremus, habebimus ubi hætere poſſimus, non tamen rationes evidentes, quæ nos à poſitis neceſſariò removeant.

1460. b. Dico, *Poſſe ab Eccleſiâ directè primariò & eſſentialiter precipi orationes illas, qua à Regula indirectè ſecundariò & accidentaliter.* Sed ex potentiâ ad actum non eſt efficax argumentandi forma. Clariſſimis verbis uti debet Pontifex, ne confirmare Regulæ ſanctionem credatur; quoniam ubicumque ſubticeat ſe abrogare Regulæ textum, juxta illum interpretandus eſt. Tu amice Lector, juxta diverſarum Congregationum Privilegia & Conſtitutiones intende aut remitte illa quæ ſecundum Ius commune Benedictinum dicta.

ARTICVLVS IV.

Parva materia in Horis Canonicis, quæ?

1461. QVidquid, exceptis his quæ officio Canonico accidentalia ſunt, eidem ſubſtantiale eſt; & quicumque id omittit ſine cauſa legitima reus eſt peccati mortalis.

Sed inquires; utrùm qui omittit officii Canonici notabilem partem, peccet mortaliter; deinde, quanta debeat eſſe omiſſio, ut notabilis ſit nominanda.

Reſpondeo, in oratione vocali dandos eſſe magnitudinis & parvitatis terminos, ſicut in rebus aliis. Huic reſponſioni declarandæ aut confirmandæ proderit lectio Diſputationis LXIII. quæ examinat, *Qui & quales ſint magnitudinis termini in genere furti*, & Diſput. IV. num. 43. *De legum materiâ*, & Diſput. LXIX. ubi inquiritur, *Vtrùm in rebus Venereis detur materia parvitas.* Materia eſſentialiter & ſimpliciter levis illa eſt, quâ minor nec gravis eſt, nec eſſe poteſt; materia eſſentialiter & ſimpliciter gravis eſt illa, quâ majorem nunquam continget eſſe levem. His poſitis, ſit Reſolutio.

1461. b. PRIMA. *Quidquid minus eſt quindecim Angelicis ſalutationibus, eſt materia eſſentialiter parva.* Hæc lectio, ſi præcipiatur directè & propter ſe, graviter obligare non poteſt. Hæc non cadit ſub votum aut juramentum mortaliter obligatorium.

Vix poſſibile eſt terminos intrinſecos in abſoluta materia deſignare, ut notavi *num. 942.* idcirco quindecim ſalutationum Angelicarum lectionem materiam ſimpliciter parvam eſſe cenſeo, terminum parvitatis eſſe non aſſero, quia fortaſſe etiam plurium lectio erit materia parva. Certè quidquid hac quantitate fuerit minus, leve eſt: quod probabile judicat ſapientiſſimus Vir, Pater Ioannes de Ionghe è Societate Ieſu, Lovanienſis Sacræ Theologiæ Profeſſor. Addam P. Ignatii Derkennis è Societate Ieſu etiam Lovanienſis S. Theologiæ Profeſſoris, Viri doctiſſimi de hac ſententia judicium. *Reſpondeo*, ait, *difficilem videri determinationem termini intrinſeci, ejus nempe qui aut ultimè conſtituat materiam parvam, ita ut omnis major magna ſit, aut primò conſtituat magnam, ita ut omnis minor parva ſit. Certè poſitiva nulla occurrit ratio pro affirmativa parte quæſiti* (nempe convincens lectionem quindecim Salutationum eſſe materiam levem) *ſed neque pro negativa: quare benigniorem partem aſſerenti faciliùs accedam, quàm ipſe poſitivè determinem: & dico, potiùs non videri improbabile, quàm videri non-improbabile.*

1461. c. SECVNDA. *Quidquid majus eſt integro Pſalterio, eſt materia eſſentialiter magna;* hoc eſt, talis ingenii, ut ſine crimine mortifero liberè omitti non poſſit. Fortè etiam minor quantitas erit materia eſſentialiter gravis, ſed non ſuppetit ratio quæ cogat terminum magnitudinis in materia minori collocare. Subſcribo P. Ignatio Derkennis, qui in conſultatione jam citata, vult omiſſionem integri Pſalterii gravem eſſe, licèt uno & ſimplici præcepto viginti Pſalteria per modum unius præcipiantur.

1461. d. TERTIA. *Materia omiſſa, ſi ſit major quindecim Angelicis ſalutationibus, minor verò Pſalterio integro, ex ſe eſt indifferens ut ſit magna vel parva. Nempe magna, ſi fuerit aut orationis vocalis præcepta octava pars, aut octavâ major: levis, ſi octavâ parte fuerit minor.* Conſono his quæ ſuperiùs dixi *numero 937. 1055. & ſæpe alibi.* Vt autem hanc doctrinam generalem Divino officio applices manuducet Reſolutio.

QVARTA. *Qui omittit aliquam Divini officij ſubſtantialem partem, quæ ſit aut parva ſimpliciter & abſolutè, aut parva relativè, non peccat mortaliter, ſed venialiter.* Sic etiam, *Qui omittit ſubſtantialem partem relativè magnam, hoc eſt octavam aut octavâ majorem, peccat mortaliter.* Infertur hæc concluſio evidenter ex principiis, quæ ſæpe expendimus, & frequenter uſurpavimus. (*Vide ea quæ dixi num. 47. & deinceps.*)

1462. Vt hæc doctrina meliùs & clariùs innoteſcat, nota Canonicum officium moraliter coaleſcere ex octo partibus. Sed æquales iſtæ, an inæquales? quæ? quales? quantæ?

Prima ſententia affirmat componi octo partibus inæqualibus, nempe octo Horis Canonicis. Qui huic ſententiæ ſubſcribunt, dicere debent peccare eum mortaliter, qui unam brevem Horam omittit; omittit enim immediatam & gravem partem officii Divini, quod ſupponitur eſſe obligatorium; nam ſi omittens, moraliter non teneretur legere, omnis controverſia ceſſaret. Eſt ſententia

D. An-

D. Antonini *3. part. tit. 13. cap. 4. n. 54.* Navarri *in Manual. cap. 25. num. 97.* Toleti *lib. 2. inſtitut. cap 10. 12. & 13.* Gregorii de Valentia *2. 2. diſp. 6. q. 2. part. 10.* Azorii *lib. 1. cap. 7. q. 1. 2. 3. & 4.* Iacobi de Graffiis *lib 2. cap. 49. num. 11.* Sylveſtri *verbo. Hor. canon.* Servatii Lairnelz *in Optica Regul. ſpeculo 58. inſtruct. 1. pag. 205.* Eidem ſubſcribit, licèt ex diverſis principiis, Leonardus Leſſius *lib. 2. cap. 37. dub. 9. n. 13.* Tabiena *verb. Hora. quæſt 18.* Fuſchus *de viſit. lib. 1. cap. 20. num. 19.* Toletus *lib. 2. cap. 12. num. 1.* Hæc ſententia quamvis apud eos, qui utuntur Breviario Romano, ſit plauſibilis, ſi agamus de Benedictino officio vix probabilis eſt, quia *Tertia* v. g. ſecundum Monaſticas rubricas, eſt quaſi media pars *Tertiæ* ſecundùm rubricas Romanas. Condemnabit igitur Benedictinum omittentem Tertiam, qui ſæcularem Sacerdotem condemnat dimidiam partem Tertiæ omittentem.

Sententia altera affirmat Canonicum officium componi immediatè ex octo æqualibus partibus entitativis, ac propterea peccaturum eum venialiter, qui omitteret Sextam vel Nonam; quoniam Sexta, exempli gratiâ, nondum eſt octava pars officii Divini. Doctiſſimi Patres Ioannes de Jonghe & Ignatius Derkennis, ſupracitati probabilem cenſent hanc ſententiam licèt ex aliis fundamentis. Sane probabiliter dicitur non peccare graviter, qui horam tertiam omittit in officio Romano: ergo eâdem probabilitate aſſeretur nec peccare mortaliter qui omittit Tertiam & Sextam in Benedictino: Ratio eſt, quia horæ minores Romanæ ſunt penè duplo longiores horis minoribus Benedictinis.

1463. Petes. Vtrùm omittere decem Pſalmos in Nocturnis Vigiliis ſit peccatum mortale.

Inſiſtendo primæ ſententiæ reſpondetur negativè: quia hi Pſalmi non ſunt pars officii Divini immediata, ſed pars Horæ Matutinæ, quæ Canonici officii eſt octava. Pars autem octavæ partis non obligat ſub culpa gravi.

Subſcribendo ſecundæ ſententiæ dici debet peccare mortaliter, qui omittit in Matutinis decem Pſalmos: conſequentia patet, quia, ſi reſpiciamus officii Divini entitativam quantitatem, decem Pſalmi excedunt officii octavam partem. Pars autem Canonici officii octava aut major, eſt gravis, & omitti non poteſt ſine culpa mortali.

Materia nulla.

Sicut quantitas minor officii octante non eſt materia magna, ſed omni magnâ minor: ſic etiam quantitas minor octante octantis, ſive, minor ſexageſima-quartâ parte totius officii non eſt parva materia, ſed minor parvâ: nempe aliqua, quæ phyſicè ſit aliquid, ſed moraliter loquendo nihil.

ARTICVLVS V.

De licentia non recitandi aut commutatione quæ morbo graviter laborantibus concedi ſolet.

1464. EXcitas difficultatem curioſiſſimam, cujus reſolutio ſit cōmentario innumeris aliis controverſiis.

Eſto æger Petrus; cum ita urgeat morbus, ut, ſi negaretur diſpenſatio, teneretur legere ſuas Horas; non teneretur, ſi illam concederet Prælatus. Hic commutat ei officium legitime in recitationem unius *Ave-Maria.* Poſitâ hujuſcemodi commutatione ſic argumentaris: Vel tenetur Petrus legere illud *Ave* ſub culpa, vel non; Si tenetur, ergo jam unum *Ave* non eſt eſſentialiter materia parva; nam ſi talis eſſet, non obligaret ſub mortali. Si affirmem Petrum non teneri illud *Ave* ſub mortifero legere, infers: ergo Prælatus fecit quod obligatio totius officii Divini, quæ ante diſpenſationem erat gravis, fieret levis. Igitur hoc *præceptum eſſe grave aut leve*, non pendet à rerum pondere, ut reſolvimus *num. 42.* Sed ab Antiſtitis authoritate.

Reſpondeo in tali caſu Petrum, qui ſupponitur non recitaſſe officium Divinum, peccaſſe mortaliter, ſi omiſerit illud *Ave Maria.* Conſultò *in tali caſu* dixi, quia ſi Petrus eſſet ita ægrotus, ut etiam ſine licentia ſui Antiſtitis poſſet officium omittere, non eſſet idem caſus, nec Petrus teneretur diſpenſationem petere, & ſi peteret, etiamſi non lègeret orationes à commutante injunctas, non peccaret. Vtrumque declarabo.

1465. Cùm diſpenſat Prælatus injungens ægro aliquam orationem parvam, non efficit ut ea ſit officium Divinum, ſed diſpenſat ſub onere legendi illam orationem parvam. Hoc benè expendi *num 1369.* Dicit Prælatus. *Ego commuto tibi legendi officij obligationem in lectionem unius* AVE-MARIA. Hæc verba æquivalent his; *Ex hypotheſi quod légas unum* AVE-MARIA, *ego abſolvo te ab obligatione Divini officij recitandi:* Æger nec ſub levi culpa nec ſub gravi tenetur illud *Ave* recitare, ſed non fruitur diſpenſatione quouſque recitet, quia conceſſiones conditionatæ effectum non habent, antequam conditio ponatur.

Hinc ad noſtrum caſum. Petrus non lègit illud *Ave-Maria*, nec poſtea officium Canonicum. Quà omittens illud *Ave-Maria* nec leviter quidem peccavit, ſed non obtinuit effectum illius diſpenſationis iſtud *Ave* ut præviam diſpoſitionem poſtulantis; poſtea omittit officium, & peccat mortaliter, quia illud omittit ſine diſpenſatione. Vide *num. 1370 b.*

Hic modus philoſophandi certiſſimus eſt; Prælatus enim poteſt diſpenſare abſolutè, &, ſi decentia poſtulet, poterit diſpenſationem concedere conditionatè, ut huc uſque explicuimus. Quando jubet ut Petrus legat unum *Ave* pro officio Canonico, non facit ut illud *Ave* ſit officium Canonicum, & ita ægrotus ſatisfaciat; ſed facit ut poſitâ lectione illius ſalutationis Angelicæ Petrus non teneatur Divinum officium recitare.

Petrus verè non ſatisfacit Divino officio in tali caſu, & nihilominus non peccat, quoniam poſitâ diſpenſatione ceſſat obligatio recitandi & hac ceſſante, nequaquam imputabilis eſt officii omiſſio. Certè Petrum legentem unum *Ave-Maria* ſatisfacere Divino officio prorſus improbabile eſt, quia illud *Ave* poſito etiam Pontificis favore non efficitur Divinum officium, ſed fit conditio prævia & requiſita neceſſariò, ſine qua diſpenſatio effectum non habebit.

Proba-

Probatur. Si illud *Ave-Maria* ex Pontificio Privilegio fieret officium Divinum, ſequeretur quòd non ſolum ægrotus, ſed etiam reliqui legentes illud *Ave-Maria*, legerent officium Divinum; ergo quoad ſubſtantiam præcepto ſatisfacerent, peccarentq; ſolùm venialiter, quia deficerent quoad modum. Conſequentia conſtat ex his, quæ ſæpe diximus, præcipuè *num. 1300. num. 1350. num. 1390.* Et tamen eſt abſurda, ut ex ſe patet. Quis enim audeat dicere, poſſe omnes uno *Ave* quoad ſubſtantiam Divino officio ſatisfacere, dum æger aliquis obtinuerit talem diſpenſationem? Ergo ægrotus, cùm recitat illud *Ave-Maria*, non ſatisfacit Canonicæ Horarum obligationi.

Dices Prælatos in commutationibus non eſſe tam ſeveros ac rigidos, ſed potiùs velle quod æger fruatur diſpenſatione etſi illud *Ave Maria* non legat. Et reſpondeo à te omnem tolli commutationem calumque, quia ſi res ita accidat, ut à te proponitur ceſſat quæſtio, & æger ſive legat ſive non legat illud *Ave-Maria*, poterit Divinum officium omittere.

ARTICVLVS VI.

Proponitur caſus particularis.

1466. PEtrus die Dominicâ omiſit officii canonici evangelium, & partem aliquam ex initio Matutinorum, ita ut omnia omiſſa ſint quantitatis præcisè ſufficientis ad materiam magnam; nempe tantæ, ut eâ minor non eſſet materia magna. Habuit intentionem repetendi, & ideo quando omiſit non peccavit mortaliter. Celebravit Sacrum. Tandem nihil aliud legit. Petitur, *Vtrùm peccaverit leviter, an graviter.* Videretur alicui, quod graviter. Quia omiſit materiam præcisè magnam; ergo mortaliter peccavit.

Reſolutio.

Pro difficultatis hujus ſolutione notandum, eodem tempore, eâdem actione, eodem labore poſſe quempiam ſatiſfacere duobus præceptis. Indicitur mihi audire Sacrum die Dominicâ; indicitur audire die Aſſumptionis Dominæ. Ergo ſi eadem dies ſit & Dominica & Aſſumptioni ſacra, teneborne audire duas Miſſas? minimè. quoniam eâdem actione, hoc eſt, unius Miſſæ auditione poſſum utrique præcepto ſatisfacere.

Clariùs adhuc & fortiùs. Interdicitur carnium comeſtio feriis ſextis; interdicitur in vigilia Dominicæ Nativitatis. Incidat in eandem diem feria ſexta & Nativitatis vigilia. Non peto, An tenear; peto, An poſſim bis eâdem die abſtinere à carnibus & cibis vetitis. Ergo liquet, unâ & ſimplici actione (ſeu poſitiva ea ſit, ſeu negativa) poſſe hominem duplici obligationi ſatisfacere.

1467. Ex hac hypotheſi, quæ verè ſolidiſſimis rationibus innititur, ad quæſitum reſpondeo, dicens. *Petrum non peccaſſe mortaliter.* Ratio eſt: quia in Sacro legit *Evangelium, Pater, & Symbolum Apoſtolorum*: quorum lectione & ſatisfecit Sacri, & officii Divini obligationi Ergo jam non eſt dicendum, Petrum omiſiſſe octavam Divini officii partem, ſed octavâ minorem. Siquidem reſumpſit octantis omiſſi magnam partem, nempe *Orationem Dominicam, Symbolum, & Evangelium.*

Confirmatur. Si hæc (nempe, Evangelium &c.) extra Miſſam legeret, evaderet in caſu propoſito à peccato mortali; atqui licet in Miſſa legerit, potuit eâdem illâ lectione etiam obligationi officii Divini ſatisfacere; Ergo. Major ſupponitur, quia aliàs non diceretur Petrus omiſiſſe partem præcise ſufficientem ad materiam gravem; Minor conſtat ex dictis: Conſequentia infertur neceſſariò.

Hinc colligo, eum qui audit Miſſam, etiam auditione Evangelii & orationis Dominicæ ſatisfacere partialiter officio Divino. Ratio eſt, Quia legentes ſuas horas non tenentur in Veſperis & Laudibus ipſimet ore proferre ſuum *Pater*, nec in Matutinis *Evangelium*; ſed ſufficit audire, ut ex D. Benedicti Regula, & conſtanti conſuetudine expreſſè conſtat.

At dices, hoc eſſe cum Deo de rebus parvis licitari. Et reſpondeo, aliud eſſe agere de legendo aut non legendo uno *Ave-Maria*, aliud & omnino diverſum, agere de cognoſcendâ obligatione: quia hæc cognitio non eſt res minoris momenti, cum ſummam Theologiæ notitiam ſupponat, & ad multa dubia illuſtranda conducat.

De ſeptem pœnitentia Pſalmis.

1468. PRudens eſt in hac materia Cajetani *in ſumm. verb. Hora* ſententia. Standum eſſe ait, conſuetudini cujuſque loci. Verùm hæc reſolutio doctrinalis non eſt, ignoramus enim Eccleſiæ conſuetudines, & eas deſideramus doceri.

Apud Ciſtercienſes.

1469. Anno à Natali Domini MCXCIV. decrevit noſtrum Generale Capitulum, ut omni feriâ ſextâ Conventus à Capitulo per clauſtrum ad Eccleſiam procederet, & in ea proſtratus diceret Litaniam, preces & orationes ordinarias. Finis hujus proceſſionis declaratur eſſe Hieroſolymitanæ expeditionis impetrandus à Deo Opt. Max. felix ſucceſſus, obtinenda victoria contra Saracenos, conſervanda pax inter Franciæ & Angliæ Monarchas Sereniſſimos. Ita plurimi, quibus conſonat *Vſuum liber* poſt ſituum finem. Heuquevillenſis editionis, quæ prodiit anno 1628, paginâ 297.

Conſtat ex hoc decreto neminem Ciſtercienſium teneri legere privatim Pſalmos pœnitentiales. Quoniam hæc lex non indicitur particularibus, ſed ſolummodo Communitatibus. Igitur ne venialiter quidem peccavit qui omiſerit hos Pſalmos cum Litania & precibus adjungi ſolitis. Confirmant aliqui ex definitione Generalis Capituli celebrati anno 1618. aſſerentis neminem teneri ſub mortali legere pœnitentiales Pſalmos. Sed hæc confirmatio nec neceſſaria eſt, nec fortis: Sanè non eſt neceſſaria, quia id ſatis conſtat ex ipſa inſtitutione facta anno 1194. Fortis autem non eſt, quia ibi non agitur de pœnitentialibus Pſalmis, qui ſingulis ſextis feriis dici ſolent: ſed de his, qui pro cujuslibet Religioſi Patre aut Matre defunctis dicuntur. & hi declarantur neminem graviter obligare.

Adde

Adde quod §. II. cùm de Pſalmis pœnitentialibus feriis ſextis recitari ſolitis agitur, dicitur illos non ſolum non obligare ad mortale, ſed neque ad veniale. Vide infeniùs *num.* 1840.

1470. Teneturnè Communitas hos Pſalmos legere? Videtur quod non, quia ceſſavit finis. De expeditione Hieroſolymitana jam non agitur; Saraceni, qui Hiſpaniam obtinebant & imminebant Galliæ, jam Hiſpanorum virtute victi, ſubacti, imò & anno 1611. in Africam abacti ſunt; Anglia jam defecit à fide, nec Gallorum & Anglorum confœderationes ſunt exoptandæ. Igitur dicendus eſt ceſſaviſſe adæquatus finis hujus conſtitutionis.

Reſolutio.

1471. Leviter admittuntur communia onera, & ſæpe ſine cauſa notabili; multiplicantur ac creſcunt quotidie, & quæ ſemel introducta, perennant. Non audent Religioſi quidpiam agere ad tempus majoris devotionis gratiâ, quoniam experientiâ docentur æternare gravamina, quæ Majores noſtri ex cauſa inſtante introduxerunt. Vidimus cauſas ceſſaſſe, videmus effectus non ceſſare. Non expedit multiplicare obligationes, cùm regulares tot & tantæ ſint, ut indigeant toto homine. Huc reſpiciebat Ciſtertienſe Generale Capitulum anno 1618. cùm Monialibus interdixit recipere legata pia ſub onere legendi aliquas preces, quoniam obligationes ad tempus admittuntur; & gravatur Communitas, quia æternæ evadunt.

Generali Capitulo non ſubjiciuntur Communitates Conventuales: ergo illis nihil poteſt Capitulum injungere.

Abbates, qui Capitulum celebrant, illi ſubduntur. Illud ipſis potuiſſet injungere, ut curarent hos Pſalmos in ſuis Communitatibus legi. *Vt curarent* conſultò dixi, quia id Abbates moraliter præcipere non poſſunt, cùm nec contineatur in Regula, nec ad obſervantiam rerum regularium ordinetur. Neque conſtat dari præceptum Generalis Capituli indicens Abbatibus, ut curent in ſuis Monaſteriis hos Pſalmos diebus decretis recitari: Nam ſtatutum Capituli celebrati anno MCXCIV. non imponitur Abbatibus ſed Monaſteriis, quæ Capitulo non ſubjiciuntur; niſi forte dixeris illis verbis Abbatum obligationem denotari.

1472. Cenſeo igitur Communitates Ciſtertienſes potiori jure teneri manuum laborem, & clauſtri lectionem non omittere, quàm ſeptem pœnitentiales Pſalmos: atqui de Prælati licentia clauſtralis lectio & manuum labor aliquando intermittitur: ergo & pœnitentiales Pſalmi omitti poterunt, ſi placuerit Prælato.

Nec juvat ad conſuetudinem recurrere, quia etiam datur conſuetudo legendi in clauſtro & operandi propriis manibus; atqui hæc conſuetudo ſubeſt arbitrio Antiſtitis: ergo etiam conſuetudo recitandi Pſalmos pœnitentiales.

Accedit, quod hæc conſuetudo non poſſit habere vim legis, quia eſt introducta à volentibus ſe accommodare moribus Ciſtertienſis Cœnobii, & ex decentia obedire decreto Capituli noſtri Generalis: non eſt autem introducta à ſcientibus ſe non eſſe obligatos, & volentibus ſe obligare moraliter; ergo non habet vim legis moraliter obligantis. Vel ſi quis opinatur contrarium, oſtendat jus, aut legem, aut quidpiam ſimile ex quo gravis naſcatur obligatio: quamdiu hoc non oſtenditur, ſtandum eſt pro libertate.

Apud Præmonſtratenſes.

1473. De hac materia accuratè Servatius Lairuelz *in Optica Regul. ſpecul. 18 inſtruct. 8.* & Statutorum liber *Diſt. 1. cap. 3.* Omnes ſine formidine abſolvunt ſingulares perſonas; nemo enim debet hos Pſalmos extraordinarios privatim recitare. Communitati adſiſtere, eum recitantur, tenetur quilibet particularis in foro exteriori, non ſecus ac in aliis actibus communitatis. Receptiſſima tamen eſt inter Norbertinos ſententia, quæ aſſerit Ordinem teneri ad hos Pſalmos, & peccare mortaliter Antiſtitem, qui vel ſemel permiſerit eos non recitari. Vtrùm hoc ſolidè probari poſſit, alii examinent.

De Pſalmis Gradualibus.

1474. A Gradibus hi nomen aſſumunt, quòd in templi gradibus ſolerent concini. Nominis Etymon expoſui *lib. 9. num. 1280. in Comment. Capit. 18. litera d.* Recitantur in aliquibus Eccleſiis ſemel in hebdomada, nempe feriis quartis. Non eſt in uſu apud Ciſtertienſes eorum lectio, & ideo intermitti poterunt ſine veniali. In Breviario Monaſtico Pauli V. Summi Pontificis authoritate recognito indicitur ut in Quadrageſima, feriâ quartâ cujuslibet hebdomadæ non impeditâ aliquo feſto duodecim lectionum dicantur; in choro ante Matutinum currentis diei, & extra chorum pro temporis opportunitate.

Omnes qui utuntur Breviario Romano excuſantur nunc à lectione privata officii Mariani & Defunctorum, nec non Pſalmorum pœnitentialium & Gradualium, ut conſtat ex Pii V. diplomate, dato 7. Idus Iulii 1568. ubi lego. *Quòd verò Rubricis noſtri hujus Officij praſcribitur, quibus diebus Officium B. Mariæ ſemper Virginis, & Defunctorum, item ſeptem Pſalmos pœnitentiales, & Graduales dici & pſalli oporteat: Nos propter varia hujus vitæ negotia, multorum occupationibus indulgentes, peccati quidem periculum ab ea præſcriptione removendum duximus, &c.* Debuiſſe olim hæc omnia ab illis legi colligo tum ex eadem Bulla, tum etiam ex privilegio ab eodem Pio Hiſpanorum Obſervantiæ conceſſo, anno 1568.

Vtentes Breviario Monaſtico participant ſimilia privilegia; nam Paulus V. in diplomate conceſſo Kal. Octobr. 1612. ſic ait; *Omnibus & ſingulis prædictis Religioſis, ut Breviarium hujuſmodi ſic reformatum recitando, eadem privilegia, gratias, & indulgentias, ac peccatorum remiſſiones conſequantur, quæ fel. record. Pius Papa V. Prædeceſſor noſter recitantibus Breviarium Romanum conceſſit, authoritate & tenore prædictis indulgemus.*

Conſuetudinem recitandi Pſalmos Graduales ſuſpicor nunquam viguiſſe apud Ciſtertienſes; quia Pius V. etiam

Digitized by Google

aſſerit eos qui ſequebantur Romanas Rubricas, officium Marianum, officium Defunctorum, Pœnitentiales & Graduales Pſalmos recitare debuiſſe, ſe autem eos abſolvere à peccati periculo propter hujus vitæ negotia. Poſtea converſus ad Ciſtertienſes, illis concedit indulgentiæ dies centum, quoties Marianas Horas recitaverint, quinquaginta, quoties Defunctorum officium aut Pſalmos Pœnitentiales legerint juxta Ordinis conſuetudinem ſeu inſtitutum; quod ſæpius ingeminat, non tamen meminit Pſalmorum Gradualium, ergo ſenſit Pontifex Graduales hos Pſalmos non debere recitari à nobis, aliàs illorum meminiſſet; eos enim exprimendo quoties egit de officio Romano, & ſubticendo quoties de Ciſtertienſi, inſinuavit clariſſimè recitatos fuiſſe olim juxta Romanas, nunquam juxta Rubricas Ordinis Ciſtertienſis.

De Pſalmo Lætatus ſum.

1475. CEnſent aliqui Ciſtertienſes teneri legere in choro hunc Pſalmum, quia Ioannes XXII. Avinioni, 12. Kalend. Iulias anno 1328. de Cardinalium conſilio Ciſtertienſibus conceſſit Privilegium, in quo repeziunt hanc ſanctionem. *Et quia in Miſſarum ſolenniys ad Deum conſueverunt preces effundi devotius, de eorundem Fratrum conſilio ordinamus, quod in ſingulis Miſſarum celebrationibus poſt dictum à celebrante Pater noſter reſponſioneq́; ſequutâ, anteaquàm in Miſſa ulterius procedatur, illud Canticum* Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, *totum cum* Gloria Patri, *à Religioſis Clericis & alys literatis præſentibus cum devotione dicatur. Et pòſt dicantur* Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon, Pater noſter; *& pòſt iſti verſiculi ſubſequantur; Verſ.* Domine ſalvos fac Reges. Exaudi nos in die qua invocaverimus te. *Verſ.* Salvum fac populum tuum & benedic hæreditati tuæ. Rege eos, & extolle illos in æternum. *Verſ.* Fiat pax in virtute tua. Et abundantia in turribus tuis. *Verſ.* Domine exaudi orationem meam. Et clamor meus ad te veniat. *Verſ.* Dominus vobiſcum. Et cum ſpiritu tuo. *Orationes verò*, Eccleſiæ tuæ Domine preces benignus admitte, &c. *Et illam*, Hoſtium noſtrorum quæſumus Domine elide ſuperbiam, &c. *dicat Celebrans conſequenter.* Ecce ordinatione & ſanctione Pontificiâ (hoc ſonat illud *ordinamus*) præcipitur communitatibus ut ſub finem Miſſæ perſolvant iſtum Pſalmum.

1476. Reſpondeo, hoc non eſſe præceptum ſed privilegium, non ſanctionem ſed indulgentiam: indulgentiæ autem & privilegia non conceduntur invitis, nec inducunt actiones neceſſariò præſtandas. Et ad hujus Pſalmi recitationem, nequaquam vult Religioſos cogere ſed animare, ideo ſubjungit, *Nos enim Chriſti fideles ad exequendum ſupradicta promptiùs, donis volentes ſpiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis; tam ipſis Celebrantibus & eis adſiſtentibus obſervantibus ſupradicta, quàm alys preces tunc Deo devotas fundentibus, pro præmiſſis diebus & Miſſis ſingulis, quibus hæc fecerint, viginti dies de omnipotentis Dei miſericordia, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, authoritate confiſi de injunctis ſibi pœnitentys relaxamus.*

Indulget, animat, ſuadet; non præcipit. Cæterùm, ne remaneret ſcrupulus, ſubjunxit; *Diſcretionem veſtram monemus, hortamur & rogamus.* quæ verba præcipientis non ſunt. Conſulit igitur Summus Pontifex Ciſtertienſibus recitationem Pſalmi *Lætatus* & ſubjunctarum precum, concedit indulgentiæ dies viginti cùm fecerint, non præcipit tamen ut faciant.

LIBER

LIBER VNDECIMVS.

De Regimine Monarchico Communitatis.

R Empublicam gubernat aut Princeps, aut Primores, aut Populus. Has regiminis differentias expendit libro tertio Tacitus, & ex eo multi. Tres hos regendi modos Reſpublica Monaſtica intermiſcet. **Monarchia eſt;** *non enim tolerat plura capita ne hydra cenſeatur, nec duos Antiſtites, quia hi* **Cœli Regularis Soles ſunt,** Καὶ θέλωσι δύο ἥλιοι γινέσθαι, κίνδυνος πάντα συμφλεχθῆναι διαφθαρῆναι & ſi duo Soles velint eſſe, periculum eſt, ne incendio omnia perdantur. *Verba ſunt Sereni, in quibus illud velint eſſe adnoto, ut doceat imminere ruinam Reipublicæ non ſolùm cùm dominantur multi Principes, ſed etiam cùm volunt dominari. Inconvenienti huic occurrens S. Pater, Capite 65. ſuarum Inſtitutionum præcipit ne ſint duo Abbates; quia ubi Prior haberi vult alter Abbas, armatur tyrannide, diſſenſiones ſeminat, & ſcandala nociva nutrit. Vt Monarchia perennior ſit, nonnunquam debet induere Ariſtocratiæ formam, aliquando Democratiæ. Vtramq; conjungit noſter Ligurgus: cum enim Abbatem unum Capite 65. ſuæ Reipublicæ præficit, Monarchiam inſtituit; & cùm eum in rebus arduis omnium conſilio Capite 3. ſubjicit, hanc condit imperio populari; remittens tamen ad decretum Optimatum negotia levia, ut ex eodem Capite ſub finem colligitur.*

TEXTVS. *Cap. 63.*

De a ordinibus congregationis.

1477. Ordines a ſuos in Monaſterio ita conſervent, ut b converſionis tempus, & vitæ meritum diſcernit, utque Abbas conſtituerit. Qui Abbas non conturbet gregem ſibi commiſſum, nec quaſi liberâ utens poteſtate, injuſtè diſponat aliquid; ſed cogitet ſemper, quia de omnibus judiciis, & operibus ſuis redditurus eſt Deo rationem. Ergo ſecundùm a ordines quos conſtituerit, vel quos habuerint ipſi Fratres, ſic accedant ad pacem, ad communionem, ad c Pſalmum imponendum, in choro ſtandum. Et in omnibus omnino locis ætas non diſcernatur in ordine, nec præjudicet: quia Samuel, & Daniel pueri Presbyteros judicaverunt. Ergo exceptis his, quos, ut diximus, altiori conſilio Abbas prætulerit, vel degradaverit certis ex cauſis, reliqui omnes ut convertuntur ita ſint. Vt, verbi gratia, qui ſecundâ diei horâ venerit, in Monaſterio juniorem ſe noverit illius eſſe qui prima diei hora venit, cujuslibet ætatis, aut dignitatis ſit. Pueris verò per omnia diſciplina teneatur. Iuniores igitur priores ſuos honorent, priores juniores ſuos diligant. In ipſa autem appellatione nominum, nulli liceat alium puro appellare nomine; ſed priores juniores ſuos e Fratres nominent, juniores autem priores ſuos d Nonos vocent, quod intelligitur paternâ reverentiâ. Abbas autem quia vices Chriſti agere d creditur, Dominus, & Abbas vocetur; non ſua aſſumptione, ſed honore, & amore Chriſti. Ipſe autem cogitet, & ſic ſe exhibeat, ut dignus ſit tali honore. Vbicumque autem obviant ſibi Fratres, junior à priore benedictionem petat: tranſeunte majore, minor ſurgat, & det ei locum ſedendi: nec præſumat junior conſidere, niſi ei præcipiat ſenior ſuus, ut fiat quod ſcriptum eſt: Honore invicem prævenientes. Pueri, vel adoleſcentes in oratorio, vel ad menſas cum diſciplina ordines ſuos conſequantur; foris autem, vel ubiubi, cuſtodiam habeant, & diſciplinam, uſque dum ad intelligibilem ætatem perveniant.

a *Ordines in communitate tot ſunt, quot Monachorum ſpecies. Eas determinavi & expoſui diſp. 36. per totam. Solent autem eſſe quinque ordines Religioſorum. Primus eſt Novitiorum, de quibus Liber ſextus. Secundus Donatorum, ſic vocamus voto ſimplici obſtrictos: tertius Laicorum, nempe Converſorum, qui ſolenniter vovent tres virtutes in ordine ad vitam activam. Quartus Choriſtarum. Quintus Sacerdotum: quibus omnibus Antiſtes præſidet tanquam verus Pater & myſticus Archimandrita. Vide à numero 394.*

c *In omni conſeſſu ſeniores debere præcedere, ni ratio aliqua gravis contrarium efflagitet, docet D. Benedictus, & expendi ſuperiùs num 403. ubi aliqua, quæ proderunt Lectori diligenti. Edidi ſpeciale volumen quod inſcripſi,* De DD. Ciſtertienſium & aliorum omnium Benedictinorum reſpectu DD. Aroaſienſium & reliquorum Canonicorum Regularium præcedentiâ LIBRAM. *& in illo hoc Caput uberiùs & clariùs expoſui.*

c IMPONERE PSALMVM (*Hiſpanè Levantar el ſalmo) ille dicitur, qui primum hemiſtichium præcinit.*

d *Cur Religioſi vocentur* NONI, *multi dubitârunt; placet hæc conjectura. Monaſteria magna in Decurias diſtribuit D. Pater, Decurio in Regula dicitur Decanus, reliqui novem* NONI *ſi ſtylo cultiori operam des, Novemviri potiùs vocabis, ſeu potiùs* SVBDECANOS; *ac ſi Decanus nominaretur* DECIMVS, *&* NONVS *ille eſſet qui immediatè ſequeretur Decanum. De Domno egi num. 1141. b.*

e *Hanc periodum non omnes bene intelligunt. Hiſpani mancipia, ſervos & viles famulos vocant Vos, ut cùm dicunt, Id a tal parte, y hazéd eſto. Hoc eſt; Vos ſervi, eatis ad talem locum, & faciatis hoc. Hoc etiam modo Sacerdotes tractant non ſolùm Donatos & Converſos, ſed etiam Choriſtas & Diaconos. Sunt qui tueantur hunc incivilitatis modum titulo mortificationis, ſed malè, quia inde ſequeretur tot tortores eſſe in communitate quot Sacerdotes: quis autem non videat eſſe contra omnem æquitatem Iuniores à Sacerdote quolibet mortificari? Quis aſſerat non eſſe contra noſtram legem? nemo ſanè qui legerit Cap. 70. ubi indicitur ne quis præſumat alium cædere; quis autem ingenuus & prudens non malit ſubire potiùs colaphum, quàm inurbanitatem? Hanc autem expreſſe noſtri Legislatoris menti contraire, demonſtrant Regulæ conſtitutiones, & præcipuè hoc Caput 63. ubi plurima de urbanitate. Mala non ſunt patranda ut eveniant bona: non ſunt tolerandi inciviles, ut reliqui mortificentur.*

Licèt ex ſe inurbanitas ſit inconveniens notabile, habet tamen etiam concomitantes circumſtantias, quæ illam diſſolutam & intolerabilem reddunt. Sæpe contingit aliquos anno uno aut altero à profeſſione ad Sacerdotium evehi: æquumne eſt, ut Diaconos, Subdiaconos, & reliquos Choriſtas ſeniores ſe, tanquam mancipia tractent? Annuam, cùm virtus & diſſolutio eundem apud me locum obtinebunt. Sæpe Sacerdos, cùm indiget Iunioris operâ, illum titulo Reverentiæ tractat; qui ſi non faciat quod Sacerdos deſiderat, aut prout deſiderat, ſtatim inurbanè tractatur. Annon hæc ſtyli repentina mutatio prætergreſſa diſcretionis terminos accedit ad vindictam ignobilem & inhumanam? Laudent qui voluerint: ego ſanè non auſim, nec ſimilia facientes in communitate tolerarem. Corruit diſciplina cùm laborat civilitas; quia deſpiciunt legem, obligationes temerant, & contemnunt ſanctiones, qui ſe contemptibiles judicant: qui verò impunè contemnuntur, vix ſe poſſunt dignos honore judicare.

Miniſtri Communitatis qui.

ABBAS habet in monaſterio authoritatem temporalem & ſpiritualem. Hanc delegat PRIORI ſeu PRÆPOSITO, SVPPRIORI, CANTORI, DECANIS, MAGISTRO NOVITIORVM, SACRISTÆ, & aliis: illam CELLERARIO, RECEPTORI, MAGISTRO ARTIFICVM ſeu CONVERSORVM, OSTIARIIS, &c. utramq; CONSILIARIIS. Hi habent ſuos Miniſtros quos dirigunt, gubernantque: ſingulorum munia, jura, & obligationes explicabo.

A B B A S.

1478. ALiqui ſibi videntur cultè loqui, cùm vel à communi loquendi modo differunt, aut obſcurè loquuntur. Criſis in judicio conſiſtit, nec laudandus qui phraſin mutat ſine cauſa. Suſpiciendi ſunt Critici, non tamen cenſendus de eorum numero, qui exoticis verbis abutitur, ſed qui dialectum perficit, vocum examinat energiam & acumen, & proprietatem inveſtigat.

Hæc ſint admonitioni aliquibus, qui Antiſtites Benedictinos malunt *Prælatos* vocare quàm *Abbates*: ut cenſeantur plus legiſſe, obſervaſſe, adnotaſſe quàm cæteri, qui vocabus utuntur, quas à majoribus hæreditariò receperunt. Putant ſe adulari Antiſtiti, dum illum *Prælatum* nominant; quos, ſi eſſent critici, puderet deprimere Abbatis excellentiſſimam authoritatem. Abbates noſtros aliquando Prælatos nomino, non tamen ut ſimiles commendem; ſed ut loquar genericè, vel ne verba eadem ſæpiùs repetam; ſcio enim generalius eſſe nomen *Prælati* quàm Abbatis. Non carpo qui Abbates *Prælatos* nominant, quia reverà tales ſunt; carpo, qui putant genus nobilius eſſe ſpecie, & Prælatum nobiliorem Abbate.

Mendicantium PP. Superiores vocantur etiam Prælati, & tamen in omni conſeſſu cedunt Superioribus Benedictinis. Imò ſi valedicentes politicæ verborum latitudini, velimus rigori vocum inſiſtere, *Prælatus* idem eſt qui *Præpoſitus*. Prior ſeu Præpoſitus in monaſteriis noſtris eſt ſubditus, cujus electio & depoſitio ſpectat non ſolùm ad arbitrium, ſed ad nutum Abbatis. *Ad nutum* dixi, quia & eligi, & electus deponi poteſt ſine cauſa. Itaque tu, qui Criſin profiteris, Antiſtitem tuum *Prælatum* nominas? cur non *Priorem?* ſi bene examines, Priori potiùs competit nomen *Præpoſiti* & *Prælati*, confirmante noſtro Legislatore, qui capite 65. de Priore ait, quòd *quantum Prælatus eſt cæteris, tantùm eum oportet ſolicitè obſervare præcepta Regulæ.*

1478. b Nomen ABBAS ſublime eſt, & honorificentiſſimum: dabo præcipuas ejus acceptiones.

ABBAS Latinè, qui Hebraicè אב *Ab*, & Chaldaicè אבא *Abba.*

Abba. Chriſti Domini prænomen eſt, ita nos docente D. Benedicto Cap. 2. Regulæ, ubi agens de Abbatis miniſterio ait: *Chriſti enim agere vices in monaſterio creditur, quando ipſius vocatur prænomine, dicente Apoſtolo* (*Rom.* 8.) *Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus* ABBA *Pater.* Hoc nomen illuſtriſſimum commune eſt Chriſto, & Monaſtico Antiſtiti: utrique convenit, ſed diverſimodè; quod enim Chriſti Domini prænomen eſt, Antiſtitis Ordinarii eſt cognomen. Tum quia priùs Chriſto quàm puro homini convenit Animarum Archimandritam eſſe, tum quia Chriſtus gubernat, ordinat, operatur; Abbates ſequuntur Ducem Chriſtum, ſubditos congubernant, coordinant, cum æterno paſtori cooperantur.

Secundo אב *Ab,* ſolet exponi PATER, & ſic accipitur à noſtro Legiſlatore ſub initium Prologi. Suadet ſubdito obtemperare Abbati, & ait: *Inclina aurem cordis tui, & admonitionem pij* PATRIS *libenter excipe, & efficaciter comple.* Vide *num.* 80. Hæc vocis acceptio communiſſima eſt, nec indiget confirmatione.

Tertiò exponitur *Amans, diligens, ſolicitus.* & aptè, quoniam אב *Ab* dicitur à radice אבה *Aba,* id eſt, *Amare.* Adnotat D. Benedictus hanc Antiſtitis prærogativam, Cap. 64. *Oderit vitia,* ait, *diligat Fratres.* Ne autem amor vitietur aliquâ circumſtantiâ, æquitas eum comitetur, & commendet æqualitas dicente eodem Patriarchâ, *Nulla ab eo* (nempe Abbate) *perſona diſcernatur. Non unus plus ametur quàm alius, niſi quem in bonis actibus aut obedientia invenerit meliorem.* Audit *diligens*, qui ſolicitus eſt & qui amat; quia vix ſine dilectione ſedula diligentia eſſe poteſt.

Quartò. Charitas reciproca eſt, amatur qui diligit, qui ſuſpicit alios, honoratur. Ovidius:

——— *Vis ut ameris: Ama.*

Abbas quia Fratres diligit, univerſorum amorem in ſe convertit. Cauſale Aſſumptum mente retine, & lege Regulæ noſtræ Caput 64. ubi Abbati Legiſlator, *Studeat plus amari quàm timeri.* Qui amari ſtuduit, nondum obligationi ſati fecit; cur? quia debet ſtudere plus diligi, & intenſius amari. Diligetur à ſubditis, ſi ita Fratribus de neceſſariis provideat, ut diligentia teſtatam faciat dilectionem.

Quintò, ABBAS nomen majeſtatis eſt & dominii, dicente Divo Benedicto Cap. 2. *Abbas, qui præeſſe dignus eſt monaſterio, ſemper meminiſſe debet quod dicitur, & nomen Majoris factis implere.* & Cap 63. *Abbas autem, quia vices Chriſti agere creditur, Dominus & Abbas vocetur.* Neque hæc vocis acceptio aliena eſt à rigore idiomatis primarii, quia Doctores Hebræi אב *Ab* nominant quemcumque virum Magnum & Eminentem.

Sextò. Abbas *Magiſter* dicitur, quoniam debet eſſe Stella, quæ ſubditos ad Chriſtum deducat. Debet eſſe Præceptor qui inſtituat, dirigat, & legem Dei ſubditos doceat. Ideo D. Benedictus in ipſo Inſtitutionum Prologo, *Auſculta,* ait, *ò Fili præcepta Magiſtri,* hoc eſt, Abbatis. Vide *numero* 80.

Septimò. Legimus אבי *Abi* (radix eſt eadem) quod interpretantur aliqui *Pater mi,* alii *Abba mi,* plures *Voluntas mea.* Cur ergo Abbas *Voluntas* dicitur? quia ſolus ipſe voluntas eſſe debet. Cùm vota emittit Religioſus, voluntatem abdicat, uſurus deinceps non ſuo dictamine, ſed voluntate Abbatis: ipſe enim eſt voluntas moralis reliquorum.

Tandem Abbatem Φιλόξενον expono *diſp.* 133. *num.* 1667. hoc eſt *Pauperum amatorem, Hoſpitalem, &c.*

Omitto alias hujus nominis excellentias, quas alibi calamo uberiore expendam, has enim perſtrinxiſſe ſufficit, ut ſciamus imperitos & indignos Abbatis nomine illos eſſe, qui Abbatis nomen dedignantur.

TEXTUS. *Caput 64.*

De ordinando Abbate.

1479. In Abbatis ordinatione illa ſemper conſideretur ratio, ut hic conſtituatur, quem ſibi omnis concors congregatio ſecundùm timorem Dei, ſive etiam pars, quamvis a parva congregationis ſaniori conſilio elegerit: vitæ autem merito, & ſapientiæ doctrina eligatur qui ordinandus eſt, etiamſi ultimus fuerit in ordine congregationis. Quod ſi etiam omnis congregatio vitiis ſuis (quod quidem abſit) conſentientem perſonam pari conſilio elegerit, & vitia ipſa aliquatenus in notitiam pervenerint Epiſcopi (ad cujus diœceſim pertinet locus ipſe) vel Abbatibus, aut Chriſtianis vicinis claruerint, prohibeant pravorum prævalere conſenſum, & domui Dei dignum conſtituant diſpenſatorem, ſcientes ſe pro hoc recepturos mercedem bonam, ſi illud caſtè, & zelo Deo faciant, ſicut è diverſo peccatum ſi negligant. Ordinatus autem Abbas cogitet ſemper quale onus ſuſcepit, & cui redditurus eſt rationem villicationis ſuæ: ſciatque ſibi oportere prodeſſe magis, quàm præeſſe. Oportet ergo eum eſſe doctum lege divinâ, ut ſciat ſic unde proferat nova, & vetera; caſtum, ſobrium, miſericordem, humilem, & ſemper ſuperexaltantem miſericordiam judicio, ut idem ipſe conſequatur. Oderit vitia, diligat Fratres. In ipſa autem correptione prudenter agat, & ne quid nimis; ne dum nimis cupit eradere eruginem, frangatur vas. Suamque fragilitatem ſemper ſuſpectus ſit, memineritque calamum quaſſatum non conterendum. In

quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia: ſed prudenter, & cum charitate ea amputet, prout viderit cuique expedire, ut jam diximus, & ſtudeat plus amari, quàm timeri. Non ſit turbulentus & anxius, non ſit nimius & obſtinatus, non ſit zelotypus, & nimis ſuſpicioſus: quia numquam requieſcet. In ipſis imperiis ſuis ſit providus, & conſideratus, ſive ſecundùm Deum, ſive ſecundùm ſæculum ſint. Opera, quæ injungit, diſcernat, & temperet, cogitans diſcretionem ſancti Iacob dicentis: Si greges meos plus in ambulando fecero laborare, morientur cuncti una die. Hæc ergo, aliaque teſtimonia diſcretionis matris virtutum ſumens, ſic omnia temperet, ut & fortes ſint qui cupiant, & infirmi non refugiant. Et præcipuè ut præſentem Regulam in omnibus conſervet, ut dum bene miniſtraverit, audiat à Domino, quod ſervus bonus, qui erogavit triticum conſervis ſuis in tempore ſuo: Amen dico vobis, ait, ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

a SANIORI CONSILIO.] *Verba ſunt difficilia; &, niſi bene examinentur, verè ſchiſmatica apparent. Si pauci ſaniore conſilio quempiam eligant, ille ſit Abbas: ſed quis reſolvet utra pars nitatur conſilio ſaniore? ſi hoc vocibus reſolvendum ſit, dabitur proceſſus in infinitum; ſi à pluribus decernendum, ergo & electio Abbatis.*

Ferè omnes exiſtimant D. Benedictum aſſeruiſſe illum debere eſſe monaſterii Antiſtitem, qui ſaniori, etiam minoris partis, conſilio electus fuerit. Verùm non ita exponenda eſt litera, niſi fortè quis velit menti Legiſlatoris contraire. Non comparat D. Pater partem minorem majori, ſed partem toti. Dicit illum eſſe declarandum Abbatem, quem vel tota Communitas elegerit, vel ſaltem pars ſanioris conſilii, licèt parva, hoc eſt, pars cui plures ſubſcripſerint, licèt pauci. exemplo res clarior evadet. Dentur viginti activæ voces. Si omnes Petro faveant, nulli eſt quæſtioni locus. Si ipſi faveant quatuor, Ioanni ſeptem, Paulo ſex, & Ambroſio reliqua, vult inſtitutor ſanctiſſimus præponi Ioannem; quamvis enim ſit parva Congregationis pars quæ illum elegit, numeroſior tamen eſt aliis, & propterea ſanior præſumitur.

Ita debere exponi mentem noſtri Legiſlatoris definitum eſt ab Innocentio IV. in diplomate conceſſo anno 1248. ad inſtantiam Guilielmitarum, apud Henriquez pag. 455. Diplomatis hujus num. 17. reperies hæc fortiſſima verba: Obeunte verò Generali Priore veſtro, vel ſuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibidem qualibet ſubreptionis aſtutiâ ſeu violentiâ præponatur, niſi quem Fratres communi conſenſu, vel Fratrum MAJOR PARS *conſilii ſanioris ſecundùm Deum & B. Benedicti Regulam providerit eligendum. Ergo pars conſilii ſanioris, cujus meminit Benedictina Regula, eſt ex parvis major, hæc enim ſemper creditur melior.*

Ordo Ciſtertienſis paulò aliter hanc legem explicat. Sanior pars illa dicitur, quæ coaleſcit ex viris integræ opinionis & famæ, quibus opponuntur crimino ſi. Ideo in communitate qualicumque ſtandum eſt conſilio paucorum qui ſunt integra fama, contra reſolutionem plurium criminoſorum, quos à conſiliis quibuſcumque proſcribit. Do textum ex novellis Definitionibus, §. De criminoſis & teſtibus. Ibi ſic: Criminoſi vel qui publicas egerint pœnitentias (nempe condemnati juridicè & convicti de peccato gravi) prohibentur ad conſilia in Ordine evocari: qui ſi fortè ſe immiſcuerint & contradixerint aliis famæ ſanioris, proborum & ſaniorum teneatur conſilium contradictione talium non obſtante. Ergo D. Benedicti verba debent periphraſi hac exponi. Ille erit Abbas, quem ſibi tota congregatio concordi conſilio præfecerit, vel pars ſanior & integræ opinionis, licèt parva ſit, non obſtante quod infames ſint plures & velint electionem turbare. Criminoſi ergo voce activâ carens (imò etiam paſſivâ) in Abbatum creatione, quamobrem vel ipſis invitis debet cenſeri Abbas legitimus, qui fuerit ab ingenuis & ſaniorís famæ & opinionis viris, licèt multò paucioribus denominatus.

Hæ duæ expoſitiones ſibi non contradicunt, ſed ſibi mutuò opitulantur. Dico ergo

Primò, Eſt legitimus Abbas qui concordi animo ab omnibus eligitur ſecundùm Deum. Conſultò dixi ſecundùm Deum, quia ſi tota congregatio vitiis ſuis (quod abſit) conſentientem perſonam pari conſilio elegerit, tali conſilio electus non erit legitimus Antiſtes, ut conſtat ex Regulæ præſentis capite.

Secundò, Si duo eliguntur, alter à probis & ingenuis, alter ab infamibus criminoſis; ſtandum eſt ſaniori decreto, & non obſtante ſceleratorum, licèt plurium, contradictione cenſendus eſt Legitimus Abbas, quem congregationis pars quamvis parva, ſaniori conſilio elegerit. Conſtat ex Definitione Ciſtertienſi.

Tertiò Excluſis ab electione infamibus & criminoſis, ſi ingenui & probi diſcordes ſint, & duos aut plures elegerint, ille cenſeatur verus Abbas qui ſaniori conſilio, hoc eſt, pluribus vocibus fuerit electus, quamvis iſti plures ſint parva pars conventus, qui ex infamibus & ingenuis componitur. Conſtat ex Innocentio. Addam exempla uberioris intelligentiæ causâ. Sunto in monaſterio Ballenſi viginti Religioſi, quorum decem propter ſcelera aut alias rationes voce carent, ex vocalibus quatuor eligunt Fromaricum & ſex Petrum, Legitimus Abbas erit Petrus, cui favit ſanioris conſilii pars, hoc eſt, habens plures voces legitimas, licèt ſit parva reſpectu totius congregationis, quæ ſupponitur ex viginti coaleſcere. Non aliter ſi In monaſterio Aurienſi nemo ſit qui voce activâ careat, ſed ex triginta Vocalibus ſex eligant Ioannem, novem Petrum, quinque Antonium, decem Franciſcum: dicendus eſt hic ultimus eſſe Abbas, utpote ſaniori conſilio electus, nempe à pluribus quàm quicumque alius licèt iſti decem ſint parva pars congregationis.

In exemplari Regulæ, quod anno 1616. Pariſiis ſumptibus Sebaſtiani Cramoiſii fuit editum, neſcio an etiam in aliis lego, SENIORI CONSILIO; *ſed ſi Typographi error non eſt, videretur à noſtro Legiſlatore eſſe præponi, qui à Senioribus fuiſſet electus. Si vacet confer manuſcripta, & veram lectionem ſcrutare.*

TEXTVS.

TEXTVS. *Ex Capite II.*

Qualis debeat eſſe Abbas.

1480. Abbas qui præeſſe dignus a eſt Monaſterio, ſemper meminiſſe debet quod dicitur, & nomen Majoris factis implere. Chriſti enim b agere vices in Monaſterio creditur, quando ipſius vocatur prænomine, dicente Apoſtolo: *Accepiſtis Spiritum adoptionis, in quo clamamus* b *Abba Pater.* Ideoque Abbas nihil c extra præceptum Domini (quod abſit) debet aut docere, aut conſtituere, vel jubere: Sed juſſio ejus vel doctrina fermentum divinæ juſtitiæ in diſcipulorum mentibus conſpergatur. Memor ſit ſemper Abbas, quia doctrinæ ſuæ, vel diſcipulorum obedientiæ, utrarumque rerum in tremendo Dei judicio facienda erit diſcuſſio. Sciatque Abbas culpæ Paſtoris incumbere, quidquid in ovibus paterfamilias utilitatis minus potuerit invenire. Tantum iterum liber erit, ſi inquieto, vel inobedienti gregi Paſtoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus univerſa fuerit cura exhibita: Paſtor earum in judicio Domini abſolutus, dicat cum Propheta Domino: *Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo, veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi: ipſi autem contemnentes ſpreverunt me.* Et tunc demum inobedientibus curæ ſuæ ovibus pœna ſit eis prævalens ipſa mors.

Ergo cùm aliquis ſuſcipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina ſuis præeſſe diſcipulis, id eſt, omnia bona, & ſancta factis ampliùs, quàm verbis oſtendere, ut capacibus diſcipulis mandata Domini verbis proponat; duris verò corde, & ſimplicioribus, factis ſuis divina præcepta demonſtret. Omnia verò quæ diſcipulis docuerit eſſe contraria, in ſuis factis indicet non agenda: ne aliis prædicans, ipſe reprobus inveniatur; ne quando illi dicat Deus peccanti: *Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu verò odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos poſt te. Et qui in Fratris tui oculo feſtucam videbas, in tuo trabem non vidiſti.* Non ab eo perſona in Monaſterio diſcernatur. Non unus plus ametur quàm alius, niſi quem in bonis actibus, aut obedientia invenerit meliorem. Non præponatur ingenuus ex ſervitio convertenti, niſi alia rationabilis cauſa exiſtat. Quod ſi ita juſtitiâ dictante, Abbati viſum fuerit, & de cujuslibet ordine id faciat; ſin alias, propria teneant loca. Quia ſive ſervus, ſive liber, omnes in Chriſto unum ſumus, & ſub uno Domino æqualem ſervitutis militiam bajulamus. Quia non eſt apud Deum perſonarum acceptio. Solummodo apud ipſum in hac parte diſcernimur, ſi meliores aliis, in operibus bonis, & humiles inveniamur. Ergo æqualis ſit omnibus ab eo charitas: una præbeatur omnibus ſecundùm merita diſciplina.

a DIGNVS.] *Non ergo requiritur quod dignior ſit, ſed ſufficit eum eſſe dignum. Vide ea quæ expendo diſp. 122. à num. 1503.*

b CHRISTI.] *De nomine* אבא *Abba, quod Antiſtiti imponitur, variis locis diſpute, latè numero 80. uberiùs numero 1478.*

c EXTRA, *id eſt, contra; conſilia enim extra Dei præcepta ſunt, & nihilominus licitè & validè ab Abbate imperantur. Si Abbas quidpiam contra Deum præcipiat, non poteſt ſubditus obedire, ut ſe num. 191. in comm. Si aliquid contra Regulam præcipiat Abbas, vide num. 691. ſi ſit extra regulam, num. 700.*

TEXTVS. *Ex Capite 2.*

Quàm difficile ſit animas alienas gubernare.

1481. a Meminiſſe debet ſemper Abbas quod eſt, meminiſſe quod dicitur, & ſcire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Sciatque quàm difficilem, & arduam rem ſuſcepit, regere animas, & multorum inſervire moribus. Et alium quidem blandimentis, alium verò increpationibus, alium ſuaſionibus: & ſecundùm uniuſcujuſque qualitatem, vel intelligentiam, ita ſe omnibus conformet, & aptet, ut non ſolùm detrimenta gregis ſibi commiſſi non patiatur, verùm etiam in augmentatione boni gregis gaudeat. Ante omnia ne diſſimulans, aut parvi pendens ſalutem animarum ſibi commiſſarum, non b plùs

gerat

Digitized by Google

gerat ſollicitudinem de rebus tranſitoriis, & terrenis, atque caducis: ſed ſemper cogitet, quia animas ſuſcepit regendas, de quibus & rationem redditurus eſt. Et ne cauſetur de minori fortè ſubſtantia, meminerit ſcriptum: *Primum quærite regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Et iterum: *Nihil deeſt timentibus eum.* Sciatque, quia qui ſuſcepit animas regendas, præparet ſe ad rationem reddendam. Et quantum ſub cura ſua Fratrum ſe habere ſcierit numerum, agnoſcat pro certo, quia in die judicii ipſarum omnium animarum eſt redditurus Domino rationem ſine dubio, additâ & ſuæ animæ. Et ita timens ſemper futuram diſcuſſionem Paſtoris de creditis ovibus, cùm de aliis ratiociniis cavet, redditur de ſuis ſollicitus. Et cùm de admonitionibus ſuis emendationem aliis ſubminiſtrat; ipſe efficitur à vitiis emendatus.

a MEMINISSE.] *Dupliciter interpretatur verbum hoc: ſignificat enim* recordari *&* mentionem agere. *Iuxta priorem acceptationem deberet hæc periodus exponi ſic.* Meminerit Abbas obligationis, quam habet; Paternæ authoritatis, quam habere dicitur: illius, ut ſolicitus ſit; hujus ut maritet ſollicitudini amorem & candorem Paternum. Non ſolùm curæ & amoris meminerit, ſed de curis, de amore. Oportet ut ſubditi ſe curari & amari non præſumant modò, ſed & audiant, imò & experiantur & videant: deſpondeant enim animum (nonnunquam animam) qui ſe contemni præſumunt.

Sumam ſecundum calamum, & eadem verba novâ ideâ manuductus reſcribam. Meminiſſe debet Abbas obligationis nec non Paternæ authoritatis. Cur non ſcire debet potiùs, quàm meminiſſe? Quia obligationes officij non debet diſcere jam Abbas. non debet doceri jam promotus: debuit priùs didiciſſe & ſciviſſe: meminerit ergo & reducat ad memoriam poſtquam fuerit electus. Antiſtitem pingebant veteres cæcum ſed ſeptum libris, ut oſtenderent Antiſtites ſcientiâ & libris egere, non adquirendâ & legendis, ſed adquiſitâ & lectis: idcirco cæcus pingebatur, non enim egebat oculis, qui omnia viderat.

b PLVS.] *Sumitur adverbialiter & ſignificat potius. Vnde non ſolùm dixit Benedictus, Ne Abbas majorem curam habeat de rebus tranſitorijs, ſed Ne potius curam habeat. Quia cum potior hominis pars anima ſit, poſtulat curas & ſolicitudines potiores.*

Hæc omnia, quæ toto hoc capite S. Benedictus peroraverat, videntur Antiſtites Congregationis Germanicæ feliciter reſumpſiſſe unâ ſolâ periodo, in Definitionibus enim ſic inquiunt. Poteſtas Abbatum in ædificationem eſt, & non in deſtructionem, ideoque non faciant quicquam, aut fieri conſentiant quod in Ordinis & Monaſteriorum ſuorum damnum, aut etiam in ſuorum Religioſorum vituperium, contemptum & pernitiem cedat: non ſolùm (inquit Apoſtolus) digni ſunt morte qui ea faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus.

Lege, ſi vacat, B. P. N. Bernardi librum de Conſideratione ad Eugenium, ſecundum præcipuè, & authoritatem Prælati optimè diductam & dilucidatam reperies.

DISPVTATIO CXIX.

Variæ in creando Antiſtite limitationes. Vtrùm ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam Abbates à Regibus denominari.

1481. b. ALiqui ſeverioris Theologiæ ſectatores tunc ſolùm docti ſibi eſſe videntur, cùm Reges & Principes incuſant, neſcientes hos eſſe ſuſpiciendos, nec poſſe reos agi ſine cauſa. Idcirco exordior controverſiam utilem tam Regibus quàm Religioſis.

Abſoluta Abbatum electiones; & concomitantia inconvenientia.

Abbates hodie in diverſis provinciis multifariàm creantur. Ex natura rei Monachis ſolùm competit Abbatem ſibi eligere, admittere, ordinare. & ita etiam hoc tempore fit in aliquibus Germaniæ & patriæ Leodienſis monaſteriis non pertinentibus ad Regem Hiſpaniarum.

Hic electionis modus laborat graviſſimis inconvenientibus: præcipua recenſebo. Ante electionem adhuc Abbate ſuperſtite nulla in communitate concordia; norunt omnes favore amicorum quæſtionem eſſe decidendam, & ſolùm ſtudent aucupandis vocibus & amicis. Petrus ſi non habeat in monaſterio officium, ad Abbatiam adſpirat, obſervat ſingulorum actiones; & eum quocumque ita agit, ut ea ſolùm commendet quæ illi placent, vituperet quæ diſplicent. Si quis proclametur, arguatur, corrigatur, Petrus ſe ad meſſem præparat, conſolans correctum reddit incorrigibilem: arguit de paſſione Præpoſitum, de ſeveritate & audaciâ; Abbatem de ignavia & remiſſione, qui præpoſuit indignum. Infert conſequentias præcipites; Si modò, ait, ita audeat, & obſequatur ſuis paſſionibus, quid ageret ſi foret Antiſtes! Tandem omnes dedecorat, omnes agit reos, & judex temerarius nullam actionem non condemnat, ut ſolus videatur dignus Abbatiali dignitate. Hic ſi eſſet Abbas, inquit, foret nimis ſeverus, alter nimis remiſſus; hic prodigus, iſte parcus, ille tyrannus & inclemens, alter incivilis; nec unus dignus in cœnobio. Intereà

dum

Digitized by Google

dum hæc aguntur, Paulus qui Prioris officio fungitur, ſimilia imò pejora molitur, abutens nominis authoritate. Se ſucceſſorem & hæredem Prælati ſeneſcentis ſomniat, neminem vult habere inimicum, & omnibus connivet; amicis adulatur, blanditur, pollicetur aurea ſæcula; inimicos terret, ut velint nolint reſipiſcant. Si controverſiæ fuerint, cadet cauſâ qui illi ſuffragium non obtulerit, & ſolus ille, qui vendiderit, prævalebit. Supprior minores Priore vires habet, ideoque omnem diligentiam adhibet, ut animos juniorum alliciat. Oeconomus ſubornat clanculò aliquos, quos amicos facit ex mammona iniquitatis, ergo amicos iniquos. Novitiorum Magiſter, & Moralis Theologiæ Doctor cenſent nec filios nec diſcipulos ingenuos eſſe, qui non favent. Quid ſi Abbas ad aliquam partem inclinet? inconvenientium multiplicabitur ſcaturigo.

Hæc omnia poſſibilia ſunt, & eò magis timenda, quò ſecretiùs aboriantur: nec leges bonæ dicendæ, quæ non eliminant inconvenientia poſſibilia. In ipſamet Antiſtitis creatione majores ſunt difficultates, ſi numeroſa ſit communitas, majora pericula ſi parva. Pauci faciſſimo negotio conveniunt. quid ſi conſpirent? quid ſi cõmuni conſilio indignum eligant? prævidit, timuit, imò & obviam ire optavit Benedictus. *Quod ſi etiam* (ait cap. 74.) *omnis congregatio vitijs ſuis (quod quidem abſit) conſentientem perſonam pari conſilio elegerit, & vitia ipſa aliquatenus in notitiam pervenerint Epiſcopi (ad cujus diœceſim pertinet locus iſte) vel Abbatibus aut Chriſtianis vicinis claruerint, prohibeant pravorum prævalere conſenſum, & domui Dei dignum conſtituant diſpenſatorem, ſcientes ſe pro hoc recepturos mercedem bonam, ſi illud caſte & zelo Dei faciant, ſicut è diverſo peccatum, ſi negligant.* Hoc inconveniens timendum eſt in monaſteriis parvis, non in majoribus: nam quadraginta aut plures homines bene educatos in malum conſpirare, moraliter eſt impoſſibile.

Poſt electionem etiam ſimilia aut graviora inconvenientia concurrunt: Abbas enim ſciens ſe ſubditorum eſſe creaturam, ſolet obedire creatoribus. Hinc nominatio, aut nullibi, acceptio perſonarum; remanet electus Antiſtes eligentium mancipium, & eorum qui vocem denegarunt, carnifex & tortor. Illis connivet, iſtos perſequitur: idcircò quies exulat, & religioſa converſatio periclitatur.

Prima electionum limitatio.

1482. Vt his periculis irent obviam aliquæ Congregationes, decreverunt Abbates in Provincialibus Comitiis eligendos eſſe ſuffragiis ſeu Abbatum ſeu Diffinitorum. Verùm hæc limitatio inconvenientiis aut eiſdem, aut potioribus ſcatet. *Primò* cùm Religioſi non habeant vocem electivam, & ab eligendis & ab electis contemnuntur: ab eligendis quidem; quia Prælaturæ candidati, cùm non ſint promovendi Confratrum vocibus, eos parvi-pendunt, & ſolis Capitularibus ceu electuris adulantur. Nihil etiam fiunt ab electis; quia nullus eorum Confratribus vel minimùm obſtringitur, ſed poteſt dicere, *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos.*

Secundò contraitur Benedictinæ Regulæ titulo majoris perfectionis: Regulæ autem contraire nullatenus laudandum. Antecedens patet, quia vult Legiſlator Abbatis electionem fieri à ſubditis, ſed fieri deſiderat ſine magnis inconvenientibus: ergo ſicut laudandus non eſſet medicus, qui tolleret ægrum ne febri laboraret: ſic nec illa lex laudanda, quæ tollit electiones, ne laborent abuſibus, cùm hi potiùs tollendi ſint, & electiones manu-tenendæ.

Secunda limitatio.

1483. Congregationes aliquæ Abbates eligunt hoc modo. Capitulum Provinciale duos nominat, quorum alter eligitur à Religioſis. Hæc limitatio ſicut & præcedens locum habet in illis monaſteriis, quibus præficiuntur Abbates temporarii, ſic eos nomino, quorum dignitas non eſt perpetua, ſed triennalis, aut quadriennalis ſecundùm jura diverſarum Congregationum. Ratio eſt, quia Generale Capitulum quod celebratur Ciſtertii, raro celebratur, ultimum enim fuit anno 1628. hodie numeramus 1645. ergo ſi expectaretur Capitulum Generale, Abbatia vacaret multis annis. Hæ duæ limitationes practicabiles ſunt in Congregationibus, quæ ſingulis trienniis aut quadrienniis Comitia Provincialia celebrant.

Hic modus patitur inconvenientia plurima, & aliqua ſpecialiſſima, quæ faciliùs eſſet intelligere quàm explicare. Nam illi duo denominati à Provinciali Capitulo, vel ſunt filii ejuſdem monaſterii, vel filii alterius monaſterii, vel alter filius & alter non-filius. Denominari duos alterius monaſterii, dedecori eſt illi Communitati, quæ vi denominationis hujuſmodi declaratur non habere virum Abbatiæ capacem. Periculo exponitur authoritas Provincialis Capituli, cùm non ſemel viderimus tertium aliquem à Conventu creari & confirmari. Si duo denominentur à Provinciali Capitulo, quorum alter non ſit illius monaſterii filius; electio non eſt cannonica, quia Conventus libertate politicâ privatur: quis enim dubitet tali caſu Confratrem eſſe anteponendum? Dices poſſe contingere illius monaſterii filium indignum eſſe tali dignitate, & alienigenam digniſſimum. Eſto. An non eſt ſummum inconveniens indignos à Capitulo denominari? Si duo proponantur alter dignus & alter indignus, ubi politica libertas? An non exponitur illa communitas periculo indignum eligendi? An non excuſabitur vocalis Religioſus, qui cenſebit ſolummodò eligibiles (hoc eſt dignos) à Capitulo denominari? potiùs ergo incuſandum erit Provinciale Capitulum, quod indignum denominavit. Denique ſi denominati filii ſint ejuſdem Monaſterii, vel ſunt optimi totius congregationis, vel non, vel alter ex optimis tantùm. Si non ſint optimi, imprudentes ſunt denominantes: ſi verò alter non ſit ex optimis, injurii ſunt optimis qui intermittuntur: ſi uterque ſit ex optimis, injuria fit alterutri, quoniam alteruter cauſâ cadet, & ille alteri Monaſterio præfici potuiſſet. Hoc ut intelligas, adnotato ex Monaſteriis majoribus adſumi Religioſos in Abbates Monaſteriorum, quæ aut non habent filios, aut non habent capaces. Itaque claritatis gratiâ ſupponamus, quod Petrus, Paulus, Ioannes, Franciſcus filii ſint Vallis-Paradiſi

diſi (Monaſterium celebre eſt in Hiſpania) & examinatis illorum meritis eum inter ſe habeant ordinem, quem deſignavi. Ex eodem Monaſterio adſumendus ſit Abbas Montis de Ramo (Cœnobium eſt in Galłecia) quomodo igitur in Provinciali Capitulo fient denominationes? Si pro Valle-Paradiſi denominantur Petrus & Paulus, & pro Monte de Ramo Ioannes & Franciſcus, indignior digniori neceſſariò anteponetur. Nam ſi Petrus in Monaſterio Vallis-Paradiſi eligitur, remanebit Paulus ſine Abbatia, qui nihilominus ſupponitur dignior Franciſco & Ioanne, quorum alter futurus eſt Abbas Montiſramenſis. Si Petrus cum Ioanne, & Paulus cum Franciſco denominentur, Petrus etiam exponitur periculo remanendi ſine mitra, vir tamen dignior Paulo & Franciſco, quorum alter infallibiliter abbatizabit. Ergo hæc limitatio maximis etiam inconvenientibus laborat.

Tertia limitatio.

1484. Religioſi quandoque duos vel tres denominant, è quibus Capitulum Provinciale eligit unum. Hic modus majoribus periculis exponitur; quoniam quà Religioſis concedit liberam denominationem, obnoxius eſt inconvenientibus *num. 1479.* recenſitis. Quà duos ſimul denominat, patitur inconvenientia, quæ ponderavimus *numero 1483.*

Quarta limitatio.

1485. In multis Monaſteriis electio fit hoc modo. Religioſi ſuffragiis ſuis eligunt aliquos, & Rex determinat quiſnam ex illis præficiendus ſit Communitati. Hic modus ſuis etiam inconvenientiis non caret. Quis enim tam ſtolidus, qui non habeat unum aut alterum amicum, ac propterea, ſi velit, non poſſit habere aliquas voces? Rex non cognoſcit perſonas eligibiles, debet à Conſilio inſtrui. Conſiliarii ab aliis, cujus inſtructionis, quæ à tot mediis dependet, fidelitas periclitatur. Præponi poteſt qui validiores habet amicos, cùm ſolus ille deberet, qui prærogativas habet illuſtriores.

Reſolutio.

1486. Hæc ſunt inconvenientia quæ experimur: accidunt more humano, hoc eſt, nec ubique, nec ſemper; verumtamen nonnunquam accidunt. Quænam ex illis majora ſint, alteri judicandum relinquo. Quemlibet verò ex propoſitis modum ſequere, dummodo actiones tuas regulent Reſolutiones ſubſequentes.

PRIMA. *Iure Regulæ electio eſt libera, & conceditur Religioſis ſine aliqua limitatione.* Patet ex ipſomet Regulæ textu. Clariſſima ſunt iſta verba: *In Abbatis ordinatione illa ſemper conſideretur ratio, ut hic conſtituatur quem ſibi concors Congregatio ſecundum timorem Dei, ſive etiam pars (quamvis parva), Congregationis ſaniori conſilio elegerit.* Ita in limine capitis 64.

1487. SECVNDA. *Si agamus de Religioſis jam profeſſis: Pontifex non potuit ſine cauſa hujuſmodi electiones limitare.* Ratio eſt; quia qui profitentur ſecundum D. Benedicti Regulam; profitentur vitam communem ſecundùm Caput 64. quod ipſis concedit poteſtatem eligendi activam & paſſivam ſine ulla limitatione. Ergo Pontifex dum hoc Caput expunxit, limitavit, reſtrinxit, jus novum conſtituit profeſſuros obligaturum, ſed non obligans profeſſos. Si verò agamus de profeſſuris, potuit hanc Regolæ immunitatem alterare & immutare ſine cauſa.

1488. TERTIA. *Poſſunt Religioſi cedere ſuo juri, & ſine cauſa admittere quamcumque reſtrictionem, imò & poſſunt ſuam electionem ſubjicere Regis declarationi.* Patet, quia libertimè eligere privilegium eſt, quod à Regula ipſamet conceditur, & nemo ignorat quemlibet poſſe privilegio cedere, præſertim cùm ex illa ceſſione nihil ſequitur, quod militet contra jus naturale.

1489. QVARTA. *Ex cauſa ſufficienti poteſt Pontifex non ſolùm Abbatum electiones, ſed & omnes Regulares obſervantias ac leges immutare.* Probatur. Pontifex habet authoritatem juriſdictionis; &, ſi cauſa legitima adſit, poteſt privilegia quæcumque revocare. Probatur ſecundò: Quilibet Religioſus eſt profeſſus ſecundùm Regulam ſe dirigentem ad morum converſionem & perfectionem charitatis: quòd ſi mutatis temporibus aliqua Regulæ periodus converſioni & charitati officiat, à Summo Pontifice poteſt immutari. Atqui experientia nos docuit, quod electio libera fons eſſet graviſſimorum inconvenientium, quietis perſecutrix, pacis eliminatrix; ergo Pontifex Ordini Benedictino debuit ſuccurrere, & electionis jura limitare.

1490. QVINTA. *Catholicum Hiſpaniarum Rex, cùm ex electis à Conventu unum denominat, nihil facit contra Eccleſiaſticam immunitatem.* Primò, quoniam Religioſis hoc non diſplicet, aliàs enim lite contra ſuam Regiam Majeſtatem agerent. Nec dicendi ſunt hanc litem omittere timoris reverentialis cauſâ: nam ſæpe Reges conveniuntur, & ſi titulo legitimo careant, condemnantur. Secundò, quia cauſæ ad id faciendum ſunt graviſſimæ, & Pontifex ipſe permittit. Si cauſas quæris, præter alias quæ univerſales ſunt & coegerunt etiam alibi hanc libertatem limitari, unam dabo, quæ eſt momenti maximi. Abbatialis authoritas ſæpe eſt affecta ſæcularibus dignitatibus; nam reperies Abbates Toparchas, Comites, Marchiones, Duces, Regum Conſiliarios, Provinciarum Procuratores, Proviſores; ergo non debet Rex permittere ut ad politica hæc & merè ſæcularia munia ſe inconſulto aliqui promoveantur. Præterea non poteſt aſſeri, fieri id ſine permiſſione Pontificis, qui ſæpe confirmat à Rege Catholico denominatos.

QVÆSTIO INCIDENS.

An in Abbatum electionibus committi poſſit ſimonia?

1490. b. Occaſio hanc addendi quæſtionem mihi fuit Germanica Congregatio, quæ inter alias prudentiſſimas definitiones, quas anno 1595. præſide Edmundo à Cruce Abbate Ciſtercii in provincialibus Comitiis tulit, poſuit hanc,

hanc, *Nullus muneribus, aliiſque corruptionibus aut pollicitationibus ſe eligi procuret in Monaſterij vacantis Abbatem, aliàs præterquam quod electio de ipſo per ſimoniam facta ipſo jure irrita eſt & nulla, talis electus, & ſic eligentes ſunt excommunicati, & ad futuram electionem activâ paſſivâque voce privati declarantur.*

1490. c. Reſpondeo Abbatiam non poſſe emi pecuniis aut rebus naturalibus, bene tamen moralibus virtutibus ſimilibuſque, imò in Theologiæ Moralis *num. 869.* admitto iſtum contractum, *Elige me in Provincialem & te in Priorem eligam*, non eſſe ſimoniacum, tametſi multis inconvenientibus ſubjectum; & reſolutionem firmo authoritate Aragonij, Soti, Victoriæ, Sanchezii & Dianæ.

Inſtas, Qui talem contractum iniviſſe probantur, ſolent ut ſimoniaci caſtigari: ergo aut judices iniqui, aut ipſi rei. Reſpondeo, ſolere Iudices habere opinionem contrariam, adeoque ſine iniquitate procedere, fortè neſcientes aliam (hoc eſt, noſtram) probabiliter defendi poſſe, & tunc excuſandos omninò, ſi invincibilis ignorantia credatur; at quia eſt in materia officii videtur potius eſſe craſſa. Addo non obſtante opinionis noſtræ ſecuritate poſſe contra ambitioſos illos procedi, ſi non tanquam ſimoniacos, ſaltem tanquam ſubornatores & ſubornatos, corruptores & corruptos, & graviter in eos animadverti. Subjungo, dari ſimoniam divinam, & eccleſiaſticam; & poſſe etiam Monaſticam. Prior committitur, cùm venduntur res verè & realiter ſacræ & ſupernaturales; eccleſiaſtica, cùm venduntur res eccleſiaſticæ ſacræ & ſupernaturales, quæ tametſi verè & realiter tales non ſunt, ita ſe habent ex Eccleſiæ hypotheſi ac ſi eſſent tales: Poſſet committi tertia, ſi Religio aliqua decerneret rem talem habendam tanquam ſacram & ſupernaturalem, puniendumq; ſimoniacorum pœnâ qui eam venderet. Nec curanda ſumma eſſet aut ratio aut paritas, quia res quæ ab arbitrio dependent, pro libertate ſtatui ſolent, ut patet in Canonicatuum materia, ubi multæ difficiles, imò oppoſitæ quæſtiones Legiſlatoris libero decreto ſalvantur.

DISPVTATIO CXX.

Præſtetnè Abbates triennales an perpetuos eſſe.

1491. HAnc quæſtionem docti ſæculares tractarunt, neſcio an doctè, quia eam inſpicientes extrinſecùs, intrinſeca inconvenientia aſſequi nequiverunt. Pater Yepez Hiſtoriographus Ordinis Benedictini duobus locis hanc controverſiam movet, & vix eſt Chronologus, qui eam non tetigerit. Ego quid hac in re ſentiam, conclusionibus aliquot explicabo.

CONCLVSIO I.

1492. *Abbates eſſe triennales non expedit bonorum temporalium adminiſtrationi.*

Probatur *primò*, quia depauperantur monaſteria ſucceſſione Abbatum. Nam hic amat agriculturam, quam alter judicat ſumptuoſam & minimè lucroſam eſſe. Hic ſummis expenſis boves, equos, mulas, aratra & inſtrumenta neceſſaria comparavit, ſtabula erexit: alter cùm ſit alterius opinionis, animalia vendit, inſtrumenta negligit, ſtabula aut jubet dejici, aut ſinit concidere. Vnus plantat vineas, alter hortos, alius neutrum curat, & hodie armentis ac gregibus aditum ad loca patefacit, quæ heri curioſè colebantur.

1493. *Secundò*. Debita antiqua vix recipiuntur, vix ſolvuntur. Rarò recipiuntur, quia debitores ſolvere debent novis hominibus, qui nihil crediderunt, vendiderunt, mutuarunt. Vix aut ne vix quidem purgat Abbas ſucceſſor debita anteceſſoris; aſſerit monaſterium pro illo tempore plus ſolito gravari, ſe nihil recepiſſe, imò ſe velle conveniri in Comitiis, hoc eſt (ut verbo dicam) fateri quidem debitum, ſed ſolvendum à ſucceſſore poſt tres annos.

1494. *Tertiò*. Periclitantur annoſa ædificia. Tecta non ſine magnis expenſis reparantur; nec paries inclinat, nec murus vacillat, nec tectum dehiſcit, quod non credatur perſeverare poſſe ſaltem ad tres annos; hinc plurimi curas ſimiles transfundunt in ſucceſſorem. Vnde ruinæ oriuntur maximæ; & ſucceſſor impenſis magnis reſtituit, quæ anteceſſor pretio villori potuit conſervare.

1495. *Quartò*. Ædificia nova (quia diverſam ideam referunt) non cohærent, nec certè ichnographiæ reſpondent: quiſque ſequitur ſuum dictamen, & aut nova dejicit, aut ea proſequitur ſine proportione.

Quintò. Fructus malè venduntur, quia ſæpe in fine triennii vili pretio vendit, quos poſt menſes paucos ſucceſſor magno eſt empturus.

His inconvenientibus obviam itur, ubi perpetui ſunt Abbates. *Primò*, quia multis annis continuatur unum & idem domus regimen. *Secundò*, melior eſt debitorum ratio; nam ille ipſe recepturus eſt hodie debitum, qui à quatuor vel ſex annis credidit; & reſtituturus quæ ipſemet recepit. *Tertiò*, inclinantia ædificia ſtatim reparat, ne cogatur poſtea ferre majores expenſas. *Quartò* ædificia nova fiunt ſecundùm unam & candem ideam. *Et tandem* fructus ſtato tempore venduntur, non enim nunc recipiet pretium minus juſto, qui judicat ſe etiam fore Abbatem poſt tot menſes, & eoſdem juſto venditurum.

CONCLVSIO II.

1496. *In monaſterio, in quo Abbates temporanei ſunt, non eſt poſſibile ſemper præfici digniorem.*

Demonſtratur, quia ſi hodie dignior eligitur, temporis peractâ periodo ſuccedet alius, qui ſupponitur dignior non eſſe.

Nec juvat recurrere ad reëlectiones, quoniam & hæ tot inconvenientibus obnoxiæ ſunt, ut ſæpe introductæ fuerint, & ſæpiùs abrogatæ. Poſitis reelectionibus, ingenuitas Provincialis Capituli periclitatur. Vocales enim illius Capituli etiam capaces ſunt dignitatum, poſſunt ergo & ipſi amico favere ſpe denominationis aut promotionis alicujus. Cautum eſt Hiſpanorum Ciſtertienſium decreto, ne Viſitator poſſit in ſequenti Capitulo eligi in Generalem. Cur? Ne exponatur periculo adulandi Abbatibus & exorbitantias permittendi nam, cùm ſciat ſe ad Generalatum promoveri non poſſe, ſic Deo duce actiones ſuas ordinat, ut nec ſpe nec metu dirigantur. Ergo ſi expedit Viſitatorem nihil ſperare ab Abbatibus, ut illos integerrimè judicet: expedit etiam hos nihil ſperare ab eligendo in Congregationis caput, ne digno amicum anteponant.

Hæc fortia ſunt in eorum opinione, qui digniores cenſent præferendos, cùm agitur de Prælaturis; nec minùs etiam fortia in contraria ſententia. Eſto, poſſit dignus Conventui præfici omiſſo digniore: an fortè ideo juſta lex, quæ declarat digniorem neceſſariò omittendum, aut poſtponendum minùs digno? Sed petes occaſione hinc arreptâ, an dignus dignioribus præfici poſſit. Sequenti diſputatione ſatisfaciam huic quæſito.

CONCLVSIO III.

1497. *Eiſdem monaſteriis ſæpe præficiuntur indigni.*

Conſtat, quia contingit Comitiorum favore plurimos ex eodem monaſterio denominari, plurimos promoveri. Contigit aliquando in Obſervantiæ Comitiis ex monaſterio N. novem Vocales eſſe, præter hos reperiebantur in eodem monaſterio quatuor, qui olim fuerant Abbates, decem qui in variis occaſionibus denominati: ergo viginti-tres Abbatiâ digni. Quis credat tot eſſe Prælaturâ dignos etiam in florentiſſima communitate?

CONCLVSIO IV.

1498. *Abbatum authoritati officit eſſe triennales.*

Patet, quia indiſciplinati eum contemnunt quem ſciunt poſt menſes paucos redigendum ad communem ordinem, & monachum fore particularem.

Ipſimet etiam Abbates ſibi obſunt, quia timentes Succeſſoris judicium adblandiuntur illis & connivent, quibus ſe judicant olim ſubdendos eſſe. Manus manum lavat, & interim ſordeſcit aqua.

Exulant hæc dum perpetua eſt Antiſtitis authoritas: quia nec ſperant indiſciplinati, nec Antiſtes timet, unde tam hic quam illi accuratè obligationibus ſuis reſpondent.

CONCLVSIO V.

1499. *Monachorum ſolamini expedit aut Antiſtites triennales eſſe, aut Religioſos facili negotio ad alia Cœnobia tranſmitti.*

Religioſum angi, torqueri, affligi, triſtitiâ offundi, cogitationibus obrui, vitam denique tædioſam & difficilem agere, poſſibile eſt: idque ex cauſa duplici, primò ſi plus æquo affligatur, ſecundò ſi fragilis ſit & ſincerè credat injuſtè ſe affligi. Hic, ſi Prælaturæ triennales eſſent, recuperaret animos ſpe fati benignioris, ſciret anno ſequenti ſe liberandum ab eo, quem ut tyrannum incuſat, imò ſomniat (cur non hoc?) fore ut anno ſequenti ipſemet præſit, & compeſcat tyrannum. Quod ſi Abbas perpetuus ſit, Religioſus hujuſmodi in miſeram deſperationem agitur, mala impatienter tolerat, pejora timet, nec quietem ſibi aut tranquillitatem pollicetur. Id non ſolùm poſſibile eſt, ſed frequenter accidit; Antiſtites homines ſunt, nec omnibus placere poſſunt. Ergo aut Abbates triennales ſint, aut Religioſi facili negotio commutentur.

1500. Dices, nullum Ordinis regimen ſine inconvenientibus dari, ergo, ſiquidem aliqua toleranda ſunt, toleretur quod unus aut alter Religioſus ſolamine totâ vitâ careat.

Reſpondeo, inconvenientia duplicis eſſe generis, alia ſubſtantialia, alia merè accidentalia. Nulla lex poteſt omnia accidentalia eliminare; erit ergo ſaltem æquior illa, quæ eliminat notabiliora. Cæterùm lex, quæ vel unum inconveniens ſubſtantiale permittit, iniqua eſt. Religioſos verò tædioſam, triſtem, & difficilem vitam agere, eſt inconveniens ſubſtantiale. Audi D. Benedictum. *Oderit* (ait Cap. 64. agens de Abbate) *vitia, diligat fratres. In ipſa autem correctione prudenter agat, & ne quid nimis, ne dum nimis cupit eradere eruginem, f. angatur vas. Suamque fragilitatem ſemper ſuſpectus ſit, memineritque calamum quaſſatum non conterendum.* Confugerunt illi ad clauſtra, ut Deo quietè ſervirent, ergo concedenda eſt hæc quies, tollendaque omnia quæ quieti hujuſmodi officere videantur. Maximi faciunt authores religioſæ vitæ tranquillitatem: ſuadent afflicto Monacho non ſolùm tranſitum ad aliud Cœnobium ejuſdem Religionis, ſed etiam ſi neceſſarium ſit ad Religionem laxiorem: tanti enim animi tranquillitas facienda eſt, ut tolli debeant univerſæ circumſtantiæ politicæ & humanæ, quæ huic tranquillitati contrariantur. Ita Bartholomæus de Vecchis in praxi noviriorum *diſſert. num. 7.* & Diana *part. 3. tract. 2. Reſol. 43.* Haud ergo expedit negare dimiſſorias Religioſo qui propter ignaviam, pravum habitum, & inæqualem affectum erga Prælatum, degit in continua triſtitia, angitur profeſſionis emiſſæ pœnitentiâ, & quietè deſiderat vivere in alio Cœnobio ejuſdem Religionis.

1501. Neque hinc timendum honori Antiſtitis aut religioſi; utriuſque enim cauſa poteſt eſſe probabilis, & uterque ſanctiſſimè & juſtè procedere. Cùm dimiſſoriæ petuntur & conceduntur, ſi ſalutis corporeæ titulus quæſitus videatur, non illico ad morum iniquitatem eſt recurrendum, cùm faciliùs & aptiùs ad morum inæqualitatem recurratur. Cur uterque (nempe Abbas & ſubditus) non poſſet dicere: *Verè Dominus talis, eſt vir probus & bonus; ſed nequivimus convenire, quia converſatio ipſius ſancta eſt*

ſed

Digitized by Google

ſed aſpera, & in hoc mea diſſona: Sanè nobis voluntas eadem eſt, ſed differimus opinione. Hæc ratio ſufficiens & urbana eſt; neutri indecora. Non eſt inglorium eſſe converſationis aſperæ (Hiſpani *mala condicion* nominant) vidimus enim integerrimos aliàs Viros aſperitate converſationis laborare.

1502. Nec impenſæ timendæ, quia agitur de re præcisè neceſſaria, & præſtat aliquam temporalium rerum, quàm ſpiritualium & animarum jacturam facere. Huc reſpiciebat Benedictus cùm dixit (*cap.2.*) de Abbate. *Non plus gerat ſollicitudinem de rebus tranſitorijs & terrenis atque caducis, ſed ſemper cogitet, quia animas ſuſcepit regendas, de quibus & rationem redditurus eſt. Et ne cauſetur de minori fortè ſubſtantia, meminerit ſcriptum: Primum quærite regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Quis unquam Abbas inclinantem vidit ædificii murum, qui illum paupertatis titulo permiſerit corruere, nec appoſitis fulcris non providerit de ſecuritate? Religioſi cujuſcumque animus impenſis infinitis à Chriſto Domino erectus eſt poſt lapſum. Hunc Chriſtus credidit ſeduli Antiſtitis ſolicitudini, qui ſi labi permittat, reddet rationem creditori. Præſtat impenſas magnas fieri, quàm ædificia tranſnaturalia labi.

Accedit, quòd ſæpiùs ſine expenſis poſſint Prælati ſubditos afflictos conſolari. Commutari poſſunt Religioſi; & ſi fiat, neutrum Monaſterium gravabitur. Eſto ergo in commutandis Monachis ſumma facilitas: aut Abbates ſunto triennales.

DISPVTATIO CXXI.

Poſſitnè in creatione Antiſtitis dignus anteponi digniori.

1503. SVppono primò, indignum promoveri non poſſe. Indignum voco, qui caret prærogativis à noſtro Legiſlatore ſexageſimo-quarto capite recenſitis. *Oportet ergo eum eſſe doctum in lege Divina, ut ſciat unde proferat nova & vetera: caſtum, ſobrium, miſericordem, humilem, & ſuper-exaltantem miſericordiam judicio, ut idem ipſe conſequatur.* Hic dubio graviſſimo locus. An videlicet, ſufficiat creare in Antiſtitem Virum doctum, caſtum, ſobrium, miſericordem, humilem; an verò opus ſit creare doctiorem, magis caſtum, magis ſobrium, profundiùs humilem, & benigniorem.

Prima ſententia.

Digniorem debere præeligi docet Fernandez *in Inſtr. confeſſ. p.2. cap.4. num.11.* Navarr. *libr.2. cap.2. num.159.* Rebell. *p.1. lib.3. quæſt.4. concl 5.* Portel *in dub. reg. verb. elect. num.6.* Turrianus *tom.2. in 2.2. diſp.22. dub.4. num.1.* & Diana *part.2. tract.15. Miſcellaneæ Reſol.61.*

Sententia altera.

Secunda opinio affirmat ſufficere, quod eligatur dignus prætermiſſo digniori. Hanc ſine aliqua limitatione probabilem cenſet Filliucius *tom.3. tr.41. cap.4. num.187.* Certam judicat Ioannes Valerus Carthuſianus (quem Diana in Authorum Indice *Virum doctiſſimum & eminentiſſimum* appellat) non tamen eam univerſaliter admittit, ſed in aliquibus caſibus determinatis; ſequitur enim Cajetanum *verb. electio Prælati.*

Propria mens.

1504. Agunt communiter Authores de digno & indigno, nec ab omnibus exponitur quid ſit indignum eſſe; qualem præterea teneamur abſolutè intermittere, qualem comparativè. Omnis dignitas practicum miniſterium eſt; nec poteſt legitimè operari qui ideis convenientibus caret. Primò igitur examinandæ ſunt prærogativæ practicæ, non qualeſcumque, ſed illæ unicè quæ ſunt praxeos radices. Secundò conſiderandæ veniunt dotes concomitantes. Verbi gratiâ. Vacat Præſidis dignitas in Parlamento; adſpirat Petrus; inquiro; An habeat legum ſcientiam; quia ſi hac careat, indignus judicandus eſt. Inquiro inſuper, An habeat experientiam, authoritatem, integritatem; quia & hæ virtutes neceſſariæ ſunt. Tranſeo deinde ad dotes quæ perſonam exornant; & examino generis excellentiam, hominis ætatem, plauſum populi, amicorum favorem, & ſiqua ſunt quæ neminem dignum reddere poſſunt, ſed poſſunt quemcumque aliàs dignum reddere excellentiorem.

Diffinitio prima. *Indignus ille eſt cui deficit aliqua prærogativa ſubſtantialis.* Probatur clariſſimè exemplis. Ad Archiatrum Romæ agendum indignus cenſendus erat Iulius Cæſar quamvis totius ferè Orbis Imperator. Ad exercitûs præfecturam indignus Plato licèt ad miraculum ſapiens: quia nec hic rem militarem, nec ille calluit medicinam.

Diffinitio ſecunda. *Indignus ille etiam eſt, qui licèt habeat dotes & prærogativas neceſſarias, non tamen habet in gradu requiſito.* Verbi gratia. Si Archiatri officium poſtulet Medicinæ notitiam perfectam ut quatuor, non quicumq; Medicus cenſebitur hoc officio dignus, quia multi notitiam habent remiſſiorem.

Diffinitio tertia. *Dignus eſt, qui habet prærogativas requiſitas in gradu & perfectione debita.* Conſtat ex duabus præcedentibus. Bifariàm poteſt contingere virum eſſe digniorem; nempe eſſentialiter, & accidentaliter.

Diffinitio quarta. *Dignior ſubſtantialiter ille dicitur, qui in aliqua ſubſtantiali dote excedit omnes alios dignos.* Agitur de eligendo Protomedico; Petrus peritus eſt Medicinæ *ut duo,* Ioannes *ut quatuor,* Paulus *ut quinque:* dico Petrum eſſe indignum vacante dignitate, ad quam ex ſuppoſitione requiritur ſcientia *ut quatuor;* Ioannem eſſe dignum, & Paulum ſubſtantialiter digniorem.

Diſſinitio quinta. *Inter ſimpliciter dignos dignior accidentaliter ille dicendus eſt, qui præ reliquis præditus eſt dotibus, quæ ad miniſterium non conducunt.* Vt in exemplo poſito, ſi Franciſcus habeat ſcientiam Medicam *ut quatuor*, & interim calleat Muſicam, dicendum eſt non eſſe ſubſtantialiter Ioanne digniorem, ſed digniorem accidentaliter. Exceſſus hic accidentalis ſolùm habet locum cùm ſubſtantialia æqualia ſunt, quia ſi ſit in ſubſtantialibus moralis (hoc eſt notabilis) diſparitas, malè recurritur ad accidentarias qualitates; cùm unus ſubſtantiæ gradus omnibus accidentibus præſtet.

His diſſinitionibus inſtructior animus liquidiùs poterit & penitius controverſiam propoſitam examinare.

CONCLVSIO I.

1505. *Stando Iuri naturæ in nullâ dignitate debet dignior neceſſariò præponi.*

Patet, quia naturæ decreto indicitur, ne miniſterium committatur indigno, puta tali qui nequeat ſatisfacere ſuæ obligationi. Rei natura non poſtulat quod præficiantur digniores, quia ille exceſſus (ſive ſubſtantialis ſit ſive accidentarius) nullo modo neceſſarius eſt, & jus naturæ ſolum præcisè neceſſaria requirit, ut patet hoc exemplo, Laborat Petrus fame, Paulus ſiti; & uterque eſt in extrema neceſſitate: habet Antonius vinorum & ciborum varia genera, hic tamen non tenetur præbere ipſis præſtantiſſima, ſed ſatisfacit quàm primum ſufficientia ſubminiſtrat. Nec crudelis erit, ſi Petro dederit panem, Paulo aquam, cùm hæc ſufficiant ut utriuſque neceſſitati ſuccurratur. Non aliter, ſi Communitas careat ſuperiore, deſignandus, qui præſit: nec opus eſt denominare excellentiorem, ſed ſufficit convenientem.

CONCLVSIO II.

Dignior debet eligi, quotieſcumque Electores compromiſerunt ſe hoc præſtituros eſſe.

Solent aliquando Vocales, antequam ad electionem procedant, jurare ſe electuros eſſe digniorem. Poſito hoc promiſſorio juramento non video qui poſſint dignum eligere omiſſo digniori. Ratio eſt, quia tale juramentum eſt juſtum & obligat in foro interiori.

Qui contra juramentum à Communitate præſtitum, digniori dignum antepoſuit tenetur ad reſtitutionem, quia poſſeſſorem legitimum dignitate privavit.

Vt hoc meliùs intelligas notato idem eſſe, communitatem jurare ſe in Antiſtitem digniorem eſſe electuram, atque dare de facto Prælaturam digniori, electio enim quæ ſequitur, eò tendit ut dignior cognoſcatur; & patet, quia ſi præſtito tali juramento dignior divinitùs revelaretur, non eſſet opus electione, ſed ex prioris juramenti virtute illi uni dignitas iſta deberetur.

CONCLVSIO III.

Debet dignior præeligi, ubicumque hoc eſt lege ab Inſtitutoribus decretum.

Si Petrus legat mille ſcuta danda pauperibus, teſtamenti executor non tenetur eligere pauperiores. Ita Bartolus *in l. Vnum ex familia. §. in fine. de lege 2.* Baldus *in leg. cum quidam ad fin. de leg. 2. & in Republ. l. 1. num. 31. verſ. item quæritur. 2. de ſacroſancta Eccleſ.* Cardinalis Mantica *de conject. ult. volunt. lib. 5. tit. 5. num. 6.* & Diana *part. 2. tr. 15. Reſolut. 8.* Quid ſi Petrus ultimâ voluntate decerneret eroganda eſſe pauperioribus? Tenebitur ad reſtitutionem executor, ſi diſtribuerit inter minùs pauperes. Ita Diana *ut ſupra §. Notandum eſt.* In Collegio de Villagarcia Fundatorum liberalitate ſex florenorum millia dantur Cantoribus in ſtipendium. An propterea Patres Ieſuitæ tenentur optimos totius Hiſpaniæ exquirere ut hæc ſtipendia diſtribuant? Minimè. quia inſtituta ſunt pro Cantoribus illi Eccleſiæ ſervientibus, licèt pluribus aliis ſint indoctiores. Ergo in quacumque dignitate conſideranda eſt inſtitutio, quia ſi lege humanâ legitimâ non decernitur danda digniori, dari poterit minus digno.

CONCLVSIO IV.

1506. *Iure Regulæ non tenentur Domini Benedictini digniorem eligere in Prælatum.*

Conſtat expreſsè ex ipſo textu, nam ſub Capitis 2. initium legitur. *Abbas qui præeſſe dignus eſt Monaſterio.* Non bene, inquirit epigraphe, *Qualis debeat eſſe Abbas*, reſpondet Legislator, quòd debet eligi in Abbatem, *qui præeſſe dignus ſit*: non igitur requirit quod ſit *dignior*. Confirmatur ex Capite 64. ſub cujus medium aſſerit D. Benedictus doctum, caſtum, miſericordem & humilem poſſe creari in Antiſtitem. Ergo non indicit eligendum eſſe digniorem, ſi enim hoc vellet, aſſereret denominandum in Abbatem ſolum illum, qui doctior, purior, benignior & humilior foret. Clariùs paulò antè. Commendaverat Chriſtianis vicinis Monaſterii curam, & poſtulat, ut ſi quando contingat indignum eligi, *prohibeant pravorum prævalere conſenſum, & domui Dei dignum conſtituant diſpenſatorem.* Vbi iterum adnoto D. Benedictum *dignum* dixiſſe, non *digniorem.* Confirmatur ex Divo Gregorio in Epiſtola ad Caſtorium, quam dabo *num. 1588. d.* qui cùm Benedictini Ordinis Pontifex, & antiquus ſit, habere debet trifariàm certiſſimam authoritatem.

Hinc conſtat poſſe Benedictinos eligere in Prælatum quemcumque dignum etiam intermiſſo digniore (exceptis illis Monaſteriis in quibus ſit inter electores concordia de digniore eligendo: & in quibus viget lex aliqua Provincialis) Hanc doctrinam extendunt ad omnes Prælatos Mendicantium Ioannes Valerus *in differens. utriuſque fori. verb. electio. diff. 1. num. 2.* Filliucius *tom. 3. tract. 45. cap. 4. num. 187* Caietanus *verb. electio Prælati.*

CONCLVSIO V.

Quando in Comitiis Provincialibus denominantur duo, ex quibus alterum eligant Religioſi; ibi ſine conſcientiæ ſcrupulo poſſunt eligere quemcumque.

Probatur. *Primò*, quia neuter eſt indignus: ſi enim dignus non eſſet, minimè à Capitulo Provinciali denominaretur;

retur; imò Capituli Provincialis judicium etiam contra tuam ſententiam habere debet vim probabilioris opinionis; nam ſi Petrum denominatum à Provinciali Capitulo indignum judicas præſumis temerè contra Diffinitores, qui probi, ſenes, & multi ſunt, & faciliùs eſt unum, quàm plures falli.

Secundò. quia ſi deberent Religioſi eligere digniorem, ſæpe non eſſet locus electioni; vidi enim aliquoties denominari viros ſummè inæquales. ergo vel dicendum eſt Abbates eligi à Provinciali Capitulo, vel datur optioni locus poſt denominationem. Ne igitur dicamus Religioſos à Provinciali Capitulo neceſſitari, & ſpoliari arbitrio, tenendum eſt poſſe alterutrum ex denominatis in Abbatem creari.

Hæc reſolutio locum habet in Obſervantia Hiſpaniæ, ubi bini à Provinciali Capitulo pro ſingulis Cœnobiis nominantur.

CONCLVSIO VI.

Catholicus Hiſpaniarum Rex Abbatias, quas poteſt conferre, non tenetur dare digniori.

Ante electionem inquiritur quiſnam ſit dignior, poſt electionem innoteſcit, & ille eſt qui habet plurium voces. Tum quia certum, faciliùs decipi pauciores quàm plures; tum quia placere pluribus, ſubſtantialis prærogativæ circumſtantia eſt non contemnenda. Dico igitur non teneri Regem Catholicum conferre Prælaturam habenti plures voces. Ratio eſt clariſſima. Quia ſi illum teneretur eligere, neceſſariò à Religioſorum vocibus prædeterminaretur, & determinatio Regia non eſſet favor, ſed mera factî notificatio. Poſitâ Religioſorum electione, adhuc dubitatur uter à Rege Catholico ſit anteponendus: ergo Rex habet jus eligendi quem maluerit, dummodo ex iis unum eligat qui voces habuerunt in electione regulari.

DISPVTATIO CXXII.

De Inſtallatione, Confirmatione, & Benedictione Abbatum.

1507. Seu ante ſeu poſt Antiſtitis obitum electio fiat, nullam confert authoritatem actualem electo ante legitimam Inſtallationem. Inſtallari idem eſt quod ſumere poſſeſſionem: per quam ille, qui jus habebat in rem, incipit habere jus in re, actualemque juriſdictionem à confirmatione (benedictione, ubi hæc fit) & reliquis ſolennitatibus dependentem. Eſt ergo *Inſtallatio* quædam poſſeſſionis *Initiatio*, quâ ſigilla, claves, & reliqui Abbatis characteres, publicâ authoritate alterantur, mutantur, innovantur. Poſt Inſtallationem Confirmatio requiritur, quam Benedictio donat perennitate. Oportet de ſingulis ſub brevitate diſputare.

Inſtallatio.

1508. Solebant olim Archidiaconi arrogare ſibi jus inſtallandi Abbates, & Religioſi majoris tranquillitatis causâ ipſis non contradicere: ſed ambitioſos ſe id jure facere aſſerentes decrevit Ordo Ciſtercienſis convenire in Pontificio tribunali. Condemnati fuerunt Archidiaconi anno 1234. ſub Gregorio IX. qui ad petitionem Ciſtercienſium, ſententiam privilegio expreſſo roboravit, cujus § 5 continet verba hæc valde notanda. *Archidiaconi*, ait Pontifex, *inſtallandi electos ipſos vendicare ſibi jus injurioſè contendunt, contra indulta Sedis Apoſtolicæ non modicè venientes. Volentes itaque quieti veſtræ conſulere, & veſtris gravaminibus in hac parte paternâ ſolicitudine providere, ne talia præſumantur de cætero, * * authoritate præſentium diſtrictiùs inhibemus: eâdem authoritate nihilominus decernentes, ut ſi contra prædictam inhibitionem noſtram à quoquam fuerit propriâ temeritate præſumptum, ſit irritum & inane, & ſi aliquæ ſententiæ latæ fuerint, nullum robur obtineant firmitatis.* Nota illud *injurioſè contendunt*, ut intelligas eſſe contra Ciſtercienſium jura inſtallationem ab aliquo fieri, qui ab Ordine non ſit ad hoc denominatus. Quicumque Conventus habere debet proprium & ſpeciale ſigillum: & habere debet ſpeciale ſigillum quicumque Abbas. Sic diſpoſuit Benedictus XII. anno 1334. num. 2. in Inſtallatione ſigillum Communitatis (hæc enim non mutatur) remanet: ſed mutatur ſigillum Abbatis.

Iuramentum.

1509. Inſtallatus apud Ciſtercienſes præſtare debet juramentum. Sed quomodo? in cujus manibus? & quando? Reſpondeat Benedictus Duodecimus; qui proprio motu anno 1334. reſolvit hoc dubium à noſtris Abbatibus conſultus. In privilegio quod Chryſoſtomo Henriquez eſt LXIII. num. 3. hæc lego. *Quilibet Abbas monaſterij ſive alterius loci conventualis adminiſtrationi principaliter præſidens ejuſdem Ordinis, & etiam Abbas Ciſtercienſis, qui eſt pro tempore, antequam Abbatiæ ſuæ vel adminiſtrationi ſuæ ſe immiſceat; juramentum præſtare ad ſancta Dei Evangelia teneatur; quilibet ſcilicet inferior in manibus Patris Abbatis, qui electionem de ipſo factam confirmare habebit, & ipſe intra ſui proprij Conventus ſepta necnon ipſe Abbas Ciſtercienſis qui eſt pro tempore, ſuo Conventui & prænominatis tribus nec non monaſterij de Pontigniaco dicti Ordinis Antiſiodorenſis diœceſis Abbatibus, ſi apud ipſum monaſterium Ciſtercienſe præſentes extiterint.* Proſequitur Summus Pontifex expendens materiam Iuramenti his verbis: *Iurabit, quod poſſeſſiones vel jura ad ſuum monaſterium vel alium Conventualem locum ejus pertinentes non vendet, nec alienabit, nec impignorabit, neque de novo infeudabit, nec per aliquem modum donabit, niſi per modum inferius deſignatum.*

Et

Et hoc idem illi qui nunc ſunt Abbates monaſteriorum, ſeu aliorum locorum Conventualium ipſius Ordinis, regimini Præſidentes teneantur juramentum præſtare infra ſex menſes poſtquam Statutum & Ordinatio hujuſmodi publicata fuerint, &c.

Aliæ Congregationes Benedictinæ Staturis ſimillimis reguntur, nec credo dari aliquam quæ non petat fidelitatis juramentum ab electo Abbate antequam confirmari permittat.

Confirmatio.

1509. b. Electiones & Confirmationes Abbatum fuiſſe à principio liberas, & ab Epiſcopis independentes conſtat, tum ex ipſamet Regula quæ Capite 64. ſolùm concedit Epiſcopis caſſare illius creationem, qui de ſceleratorum, hoc eſt infamium conſilio (quod abſit) eligeretur, ut licentiùs peccarent.

Temporis ſucceſſu indebitam ſibi quidam Epiſcopi authoritatem vendicarunt, contra quos impetravit Ordo noſter privilegium à Gregorio IX. anno 1234. cujus præcipui articuli ſunt hi.

Primus, Nullus Epiſcopus vel alia perſona electiones Abbatum Congregationis Ciſtertienſis impediat, aut depoſitionibus eorum ſe intermiſceat.

Secundus, Licet Abbatibus benedictionem ab alieno Epiſcopo recipere, ſi proprius requiſitus eos benedicere renuerit.

Tertius, Nulli Epiſcopo licet modum electionis, aut electi qualitates cognoſcere; nec electionem confirmare.

Quartus, Interdicitur Epiſcoporum Capitulis, ne requirant electos Abbates ſibi præſentari, aut aliquo modo eos approbare.

Benedictio.

1510. Conceſſit Gregorius IX. ut jam diximus, Abbatibus noſtris, ut renuente proprio Epiſcopo poſſint à quocumque alio recipere benedictionem. Experiebamur aliqua inconvenientia, & idcirco ad Apoſtolicam Sedem confugimus, quæ Ciſtertienſi Congregationi privilegium illuſtriſſimum dedit anno 1489. ſub Innocentio VIII. cujus concluſiones ſunt hæ.

Prima, Conceditur Abbati Ciſtertii & quatuor primis Coabbatibus intra monaſteria Ordinis uti inſigniis Pontificiis, & minores Ordines conferre.

Secunda, Eccleſias & Monaſteria ſui Ordinis, dummodo ex homicidio polluta non ſint, reconciliare.

Tertia, Pallas altaris, Corporalia, & alia Eccleſiaſtica ornamenta benedicere, & calices conſecrare.

Quarta, Altaria noviter conſtructa, aut tranſlata in dictis locis conſecrare.

Quinta, poſt officium Divinum ſolennes benedictiones elargiri.

Sexta, conceditur Abbati Ciſtertienſi ut omnes noſtræ Congregationis Religioſos, Coabbatibus ut ſuos ſubditos poſſint ad Subdiaconatum & Diaconatum promovere.

Septima, ut poſſit celebrare aut audire Miſſas antequam eluceſcat dies.

Octava, & hoc eſt quod noſtra ſpecialiter intereſt, permittitur Abbati Ciſtertii ut omnes Abbates & Abbatiſſas benedicat, non obſtantibus quibuſcumque ordinationibus, conſtitutionibus, & ſtatutis Apoſtolicis. Hoc plurimum conceſſum eſt etiam D. Claræ vallenſi, qui Abbates in ſua linea benedicit, & cùm præſens non eſt, benedicendi poteſtatem delegat.

DISPVTATIO CXXIII.

De Ciſtertienſis Monaſterii Abbate.

1511. HAnc controverſiam decidi in meo MOTIVO IVRIS (*quæſt.2. pag.22.*) quam hic opportunè & utiliter mejudico reſumpturum. Igitur in Abbate Ciſtertii duas perſonas conſidero; eſt enim & dicti monaſterii Abbas, & Ciſtertienſis Congregationis Caput. Quà Abbas, eandem authoritatem habet quam reliqui; quà Caput Congregationis noſtræ, aliquam etiam authoritatem habet; ſed qualis ea ſit, necdum ab omnibus examinatum. Multis prodero cùm unius hominis potentiam explicabo. Diſcent Religioſi particulares cui potiùs teneantur obedire, Congregationis Capiti, an ordinario Abbati. Intelligent Abbates qualiter ſuis Superioribus debeant obtemperare. Dominis Præmonſtratenſibus & aliis Rebuſpublicis monaſticis occaſionem præbebo, ut examinent an de Præmonſtrati Antiſtite debeant analogicè philoſophari. Neutri parti patrocinor, nemini æmulor, ſed Abbatis Ciſtertienſis authoritatem metior, circumſcribo, terminο, inveſtigans unam & ſolam veritatem.

ARTICVLVS I.

Abbas Ciſtertij, re & nomine, omnium Ciſtertienſium Generalis, à Summis Pontificibus ſæpiſſimè eſt confirmatus; cujus authoritas intrinſeca nullâ potentiâ auferri poteſt.

1512. ADam primus homo, à quo genus humanum, tanquam à primo fonte dimanavit, Pater Univerſalis dicitur, qui univerſorum eadem ex cauſa Generalis. Hanc porrò Generalitatem habet ex natura rei, non à jure, ideo nullâ potentiâ poteſt hac Generali Paternitate privari. Authoritas hæc dependet à facto, imò ipſa nihil eſt aliud quàm relatio, cujus fundamentum eſt, prima Rationalium generatio. Rationem Generalis ac Univerſalis Patris, nemo ab ipſo Adamo poteſt tollere, qui non poſſit tollere ipſum *genuiſſe* homines univerſos: ad quod è medio tollendum requiritur Potentia ad præteritum, quæ nulli creaturæ competit, & Deo in communiori ſententia denegatur.

1513. Sic

Digitized by Google

1513. Sic ſimiliter, Paternitas Abbatis Ciſtertienſis non dependet à favore extrinſeco concedente ipſi Generalem Paternitatem, ſed eſt ex natura rei, & eſt relatio fundata in generatione ſpirituali præterita, & poſita ratione fundandi, neceſſariò debet relatio ea dimanare, quia ipſe ſecundùm Deum omnes nos genuit. Qui igitur poterit facere, ipſum nos non genuiſſe, etiam facere poterit, eum non eſſe noſtrum Univerſalem Patrem; atqui nulla potentia hoc efficere poteſt; ergo nec iſtud.

1514. Authoritas extrinſeca ab intrinſeca diſtinguitur; illa enim eſt merus intrinſecæ authoritatis uſus, qui juſtis de cauſis poteſt limitari, & de facto à Pontificibus eſt limitatus; ideo qui aliquo privilegio à Ciſtertienſi Abbate ſunt exempti, negare non poſſunt ſe verè eſſe ipſius Filios, ſed ſolùm poſſunt dicere, ſe à jure juſtis de cauſis emancipatos non teneri ipſi obedire; quia ſicut filius-familias, licèt per contractionem matrimonii de jure emancipetur à tutela Patris, hoc eſt, à Filiatione extrinſeca, ſeu ab uſu Filiationis intrinſecæ, qui in eo conſiſtit, quod in omnibus & per omnia à patre dirigatur; nihilominus non emancipatur à Filiatione intrinſeca, cùm remaneat Filius, quod leges impedire non poſſunt: ita etiam in Filiis ſpiritualibus, qui ex rei natura tales ſunt, ut Monachi, poteſt Ius limitare obligationes, quæ pertinent ad Filiationem extrinſecam; cæterùm, intrinſecam Filiationem tollere non poteſt.

1515. Hanc veritatem intellexerunt illi antiquiores Summi Eccleſiæ Pontifices, qui frequenter Abbatem Ciſtertienſem Ordinis Generalem appellarunt. Innocentius VIII. in Privilegio, quod exhibuit anno 1489. apud Henriquez num. 122. ſic ait: *Ioannem Abbatem, tamquam Caput Ordinis, & Patrem Abbatem veſtrum, ac totius Ordinis veſtri Generalem recipiatis* (univerſos & ſingulos alloquitur, ut conſtat ex Privilegii initio) *ut decet, Abbatem Generalem, &c.* Huic loquendi modo ſubſcribit etiam Pius IV. anno 1563. ubi *Abbas Generalis nuncupatur. Et alij Superiores dicti Ordinis, eorumq; Vicarij* (ait num. 4.) *juxta ipſius Ordinis inſtituta, Monaſteria, Prioratus, & loca prædicta, ac illorum perſonas, tam in capitibus quàm in membris viſitare liberè, & licitè valeant.* Similiter, cùm occaſio ſe offert, alii Summi Pontifices loquuntur.

Authoritas extrinſeca ſeu politica duplex eſt, Ordinaria & Extraordinaria; hæc ſi cum illa comparetur mediata ſolet dici, quoniam ordinaria eſt immediatior. Extraordinaria autem ſecundùm ſe ſumpta iterum dividitur in mediatam & immediatam. Hæc eſt quâ nulla extraordinaria immediatior: illa verò inter quam & ſubditum datur adhuc immediatior authoritas extraordinaria. Hinc radius ſequentibus difficultatibus.

ARTICVLVS II.

Vtrùm hæc Paternitas Abbatis Generalis in omnes, & ſingulos ſit immediata.

1516. CVrioſam quæſtionem movet titulus, ubique maximè neceſſariam, maximè incognitam. Vidi viros doctiſſimos, Ordinis noſtri Religioſos Abbatiali dignitate, & Magiſterio Theologico illuſtres, omnibus in rebus eruditos, qui cùm de hac quæſtione interrogarentur, reſpondebant ſe illam nunquam examinaſſe. Duos ſolùm reperio, qui de hac re ſcripſerint, ſed nondum publicarunt. Primus argumentis deſumptis ex moribus aliarum Religionum, probat ſatis remiſsè & inefficaciter authoritatem noſtri Generalis immediatam: *remiſsè* dixi; quia legibus aliarum Religionum, nec natura rerum, nec Ciſtertienſis Religio eſt gubernanda. Alius neſcio quâ via procedat, quia licèt attentè exemplar legerim, non potui intelligere rationum pondera, neque authoris intentum: vires meas tractatus ille (ingenuè fateor) excedebat. Rogabant amici, qui poterant imperare, ut refutarem: ſed adquieſcere non potui. Quomodo enim ea condemnarem, quæ non intelligebam? ideo nec laudo nec vitupero: at meam in hac re ignorantiam condemno.

1517. Concluſio. Mihi certum ſemper eſt viſum, *Ciſtertij Abbatem non habere ubique immediatam juriſdictionem, & authoritatem Generalem: nempe nec Ordinariam, nec immediatè extraordinariam.*

Ratio eſt evidentiſſima. Authoritas & juriſdictio ſunt Paternitatis proprietates: ſed hæ, docente Metaphyſicâ, ſapiunt naturam ſubjecti; ergo qualis fuerit Paternitas, talis erit authoritas & juriſdictio; Atqui Paternitas non eſt ubique immediata: ergo nec juriſdictio. Probatur minor. Non omnia monaſteria immediatè orta ſunt ex Ciſtertio, ſed ſolùm ſedecim, quæ nominatim recenſet Alexander III. in Privilegio conceſſo ad petitionem Monachorum Ciſtertienſium anno 1164. & fortè pauca alia. Quia, ut optimè notat noſter R.mus Iongelinus, Fundationum & Filiationum Ordinis diligentiſſimus inveſtigator in *Notitia Abbatiarum Ordinis Ciſtertienſis*, omnes Filiationes Ciſtertii ſunt numero quaſi centum, ex quibus aliæ dimanarunt: in linea Firmitatis reperit viginti plus citra: in Pontigniaca ſerie quadraginta-duo: in Claravallenſi 350. in Morimundenſi 250. Atqui loqueretur ineptiſſimè, qui Adamum diceret univerſorum Generalem & immediatum Patrem, cùm immediatè ſolùm genuerit Cainum, Abelem, Sethum, & ipſorum Sorores, & ſi qui fuerunt innominati in Bibliis Fratres. Enos verò, Cainan, Noë, & nos omnes, filii Adami reverà ſumus, ſed mediatè; orti ſcilicet ab ipſius filiis & nepotibus: unde verè abnepotes. Ergo ſimiliter de Ciſtertienſibus philoſophandum. Monachi Ciſtertii, quatuor primi Abbates, & pauci alii, Filii ſunt Abbatis Ciſtertienſis; alii verò Nepotes, Abnepotes. In illos igitur habet Abbas Regularis Ciſtertii plenariè-immediatam authoritatem: in nos omnes mediatam: & propterea ſolùm in genere appellationis, & viſitationis: ſed de hoc inferiùs, quia etiam ſuas exceptiones patitur examinandas.

1518. *Dices.* Semel admiſſo, (quod evidentiſſimo argumento roboratur & demonſtratur,) Abbatem Ciſtertii eſſe aliquorum monaſteriorum mediatum Abbatem, negari non debet poſſe habere authoritatem immediatam à Pontifice ſupplente, vi Clavium, defectus, quos patitur ex rei natura. Atqui eam habet; Ergo judicandus eſt Abbas univerſorum immediatus.

1519. Reſpondeo, majorem illam proportionem trifariàm intelligi poſſe. Primò ita, ut aſſerat Pontificem poſſe ſupplere defectus Paternitatis intrinſecæ, & præficere Ciſtertio Abbatem, qui ſit omnibus totius Congregationis Religioſis Pater intrinſecè immediatus. Secundò, ut aſſerat, poſſe Pontificem delegare ei ſuam in talibus authoritatem extrinſecè-immediatam, *Extrinſecè* dico, quia authoritatem intrinſecam, quâ conſtituitur, delegare non poteſt, ita ut habeat juriſdictionem in omnes immediatam. Tertiò, ita ut ſine hac delegatione augeat authoritatem Abbatis Ciſtertii, quantum augmentabilis eſt in ſuo genere.

1520. Si primam conſiderationem ſequamur, dico: Sicut Pontifex non poteſt facere Adamum eſſe univerſorum immediatum & Generalem Patrem, ſic ſimiliter non poſſe facere, nec ſupplementum dare, ut Ciſtertii Abbas genuerit ſpiritualiter omnes alios Abbates immediatè, cùm reverà eorum plures mediatè genuit ſint, ut jam vidimus: quia hoc eſt ex natura rei, & omni modo à poſitivo jure independens: Ergo Summus Pontifex non poteſt Ciſtertii Antiſtiti concedere intrinſecè-immediatam authoritatem in omnes.

1521. Si ultimam ſpeculemur, dico, quod licèt augeatur mediata authoritas Abbatis Ciſtertii quantum augmentabilis eſt in ſuo genere, numquam erit immediata. Ratio eſt per ſe nota: quia ſicut Paternitas Adami ſi perficiatur uſque in infinitum, non fiet immediata: & Leo, licèt in infinitum perficeretur, non fieret homo: ſic authoritas quæ ex rei natura eſt mediata, nunquam reddetur immediata.

Solùm ergo reſtat media, ut videlicet Summus Pontifex ex Clavium poteſtate deleget ipſi immediatam, plenariamque authoritatem, & juriſdictionem in ſingulos: & in tali caſu aſſero, Ciſtertii Abbatem omnia illa ſingulis poſſe injungere, quæ Pontifex; non plura. Quænam verò poſſit Pontifex, alibi examino.

1522. Ex his non ſequitur, Ciſtertii Abbatem poſſe de facto nobis illa injungere quæ poteſt Pontifex: ſed ſolùm infertur, fore ut poſſit, dum exercuerit vices Legati Pontificii, & ipſius nomine habuerit integerrimam authoritatem. Hanc modò non habet, illas non exercet; & ſic immediatè in Abbates nepotes nihil poteſt agere: unde remanet ſatisfactum objectioni minori.

Reſpondetur aliquibus authoritatibus.

1523. Poſſet nihilominus aliquis inſurgere contra ſupradictam reſolutionem, *Primò* authoritate Innocentii VIII, qui videtur non tam concedere, quàm diffinire Ciſtertii Abbatis plenariam authoritatem, in Privilegio conceſſo anno 1487. quod inter Privilegia Chryſoſtomi Henriquez exſtat num. 114. ubi loquitur: *Volumus, ac ordinamus, quod Abbas monaſterij Ciſtertij, & pro tempore exiſtens, ceſſante Capitulo Generali, cùm penes eum omnis authoritas hujuſmodi Capituli remaneat ac etiam ab ipſo Capitulo Deputandi, omnia & ſingula facere & exequi poſſint* Diffinit ergo Summus Pontifex, quòd penes Abbatem Ciſtertienſem omnis authoritas Capituli Generalis remaneat: hæc in omnes, & ſingulos eſt immediata: ergo & illa.

1524. Reſpondeo, concedi Abbati Ciſtertii, ut omnia illa, & ſingula facere & exequi poſſit, dum omnis Capituli authoritas penes eum remanet: ſed dum non remanet illa totalis Capituli authoritas (hoc eſt, dum ab Abbatibus ipſi non delegatur illa poteſtas) non concedi. Atqui licèt ipſe & quatuor Coabbates ſæpe petant, limitate impetrant: & univerſalem authoritatem nunquam. Ergo nil convincitur hoc teſtimonio. Præterea, licèt haberet Capituli authoritatem, non haberet immediatam: quia noſtræ Religionis Capitulum eſt immediatè ſupra Abbates, & iis meditantibus pertingit ad Religioſos.

1525. Argumentantur alii teſtimonio adducto ex Privilegio conceſſo Abbati Ciſtertii ab Innocentio VIII. anno 1489. quod reperitur apud Henriquez num. 122. in quo præcipitur omnibus & ſingulis Abbatibus, Abbatiſſis, Prioribus, Commendatariis, ac quibuſcumque Regularibus perſonis Ordinis Ciſtertienſis, ut Ioannem Ciſtertii Abbatem tanquam Caput dicti Ordinis & Patrem ac Abbatem ſuum recipiant, & ab ipſo, aut ipſius Commiſſariis ſe permittant viſitari, &c. Ergo omnia monaſteria viſitari poſſunt ab Abbate Ciſtertii, quia ipſe eſt immediatus univerſorum Pater.

Reſpondeo, hoc Privilegio nihil probari, & licèt probaretur plurimum, illud non favere Abbati Ciſtertienſi moderno, ſed illi Ioanni, cui perſonaliter & nominatim conceditur; quia in hoc diſtinguuntur Privilegia perſonalia ab aliis perpetuis, quod illa nominatim, vel abſolutè concedantur determinato Viro; in iis autem addatur clauſula perenniratis, ut illud Innocentii in altero argumento citatum, *Abbas monaſterij Ciſtertij, & pro tempore exiſtens.* aut *Abbas & ſucceſſores ejus*, ut alias dicitur. quando enim privilegium tantummodo Ioanni, vel Petro, vel Abbati Ciſtertienſi petenti conceditur, eſt tantùm perſonale, & ſucceſſoribus prodeſſe non poteſt.

Præterea ſi admittatur hoc teſtimonium & proſit univerſis Ciſtertii Abbatibus, militabit contra me quamdiu malè explicabitur; pro me cùm illuſtrabitur ſincero commentario. Nam in eodem dicitur Abbas Ciſtertii eſſe Ordinis Caput; quod concedimus. Additur, illum eſſe Patrem & Abbatem omnium: (nempe aliquorum immediatum, & aliorum non item) Ex poteſtate viſitandi, poteſtas immediata non ſequitur: imò ſequitur oppoſitum; nullus enim monaſterium viſitare dicitur, in quo habet juriſdictionem ordinariam immediatè. Sed qualis ſit poteſtas viſitandi Abbatis Generalis, ſuo loco declarabitur. Bulla Pii IV. conceſſa anno 1563. de viſitandi poteſtate ſolùm agit: ipſa autem, & aliæ ſimiles ſunt eodem modo exponendæ.

ARTICVLVS III.

Vtrùm poſſit viſitare omnia monaſteria, qui dicitur Abbas Generalis.

1526. POteſtas Patria cognoſcitur frequenter in Iure, Avia poteſtas ignota, quia Avus non habet juriſdictionem immediatam in nepotes, niſi deficiente Patre cùm in ejus locum ſubrogatur. Nomine *defectûs* abſen-

tiam

tiam realem, vel moralem intelligo juxta regnorum varias leges. Poteſtas patria in eo ſita eſt, ut quiſpiam gubernet filios antequam emancipentur, & curet de emancipatis, non curâ ordinariâ ut antea, ſed cùm poſtulaverit occaſio.

Paternitas ſpiritualis naturali ſimilis, ex rei natura ipſiſſimas proprietates habet. Abbas Ciſtertii in Monachos ſuos habet authoritatem, quam Pater in filios-familias: in quatuor Abbates, & alios Antiſtites filios, quam Pater in filios emancipatos: ordinariè enim nec tenetur, nec poteſt illos corrigere; ſed quando coëgerit neceſſitas, vel ratio poſtulaverit, vel determinaverit uſus, poterit illos viſitare. Abbates autem nepotes viſitare non poteſt, niſi in defectu reali, vel morali Claræ-vallenſis in ſua linea (& reſpectivè aliorum:) puta ſi ipſe deficiat; ſi nolit viſitare; ſi iniquè viſitaverit & judicaverit; tunc enim habet locum reclamatio Monachorum contra Claræ-vallenſem, ad Ciſtertienſem, tamquam Antiſtitem ipſi immediatè ſuperiorem.

1527. Abbas Claræ-vallenſis in ſuas Filiationes immediatas eamdem habet authoritatem, quam Ciſtertii Abbas in ſuas; quia authoritas patria utrobique eſt eadem: & ſicut Adamus eamdem ex rei natura habuit authoritatem in Cainum, Abelem, & Sethum, quam Noë in Sem, Cham, & Iaphet; ſic eamdem prorſus in Claram-vallem Ciſtertium, quam Clara-vallis in Villarium, & hoc in monaſterium Grandipratenſe. Vnde ſi proprius Abbas gravaret & injuſtè affligeret aliquem Monachum hujus ultimi monaſterii; quantum eſt ex natura rei, ſublatis aliis privilegiis, exceptionibus, & moribus, de quibus infrà, deberet venire viſitatum Villarienſis Abbas. Quo perperàm judicante, ad Claræ-vallenſem eſſet inſtituenda appellatio. Hoc non ſatisfaciente officio ſuo, ad Ciſtertii Abbatem, tamquam ad primum Caput. Hunc ordinem ſervari rerum natura poſtulat, quæ inverti non poteſt, aut mutari; quia cùm Avus non habeat authoritatem immediatam niſi deficiente filio, ſi ipſe Avus contempto filio tranſiens ad nepotem, judicat, diſponit & agit, ſanè operatur expers authoritatis, & quæ facit, ſunt nulla. Hunc ordinem ex rei natura ita debere diſponi, nullus unquam dubitare potuit, ideo ejus probationi non immoror.

1528. His ſtabilitis, debeo fateri jure poſitivo poſſe fieri, ut filius patrem judicet, & nepos avo præponatur, ut pater in civitate in qua Prætor (ſic eum nomino, apud quem ſumma eſt regiminis authoritas, quique omnibus civibus præeſt) habet patrem, vel avum: quia ex officii natura ipſis præponitur. Sic concedendum eſt, poſſe quemcumque Abbatem habere ex privilegio particulari extrinſecè immediatam in omnes authoritatem. Quod de facto nullus alius hanc habeat præter Abbatem Ciſtertienſem, eſt certo certius; utrùm is habeat, inveſtigandum. Quod ordinariam non habeat, articulo anteriore oſtendimus: utrùm habeat extraordinariam in genere judicativo per viſitationem (quæ authoritas non eſt ordinaria, ſed ſolùm in certo caſu, pro certo tempore, ſecundùm certum uſum & mores) ita ut per ſe, & immediatè omnia monaſteria poſſit viſitare, breviter examinabo.

Concluſio. *Ciſtertij Abbas ſolùm ſuos Abbates Filios poteſt viſitare: Filij viſitant Nepotes: ſed deficientibus Filijs realiter, vel moraliter, habet Avus in Nepotes plenariam eamque immediatam authoritatem, nec contrarium aliquo Privilegio ipſi Ciſtertij monaſterij Antiſtiti conceditur.* Hæc concluſio ſufficienter manebit demonſtrata, ſi teſtimoniis in contrarium poſitis ſatisfecerimus.

1529. Objicitur primò, teſtimonium Innocentii VIII. allegatum articulo præcedenti. Reſpondeo breviter & efficaciter, eſſe privilegium perſonale, & ſucceſſoribus prodeſſe non poſſe.

1530. Secundò objicitur teſtimonium ejuſdem Innocentii, quo concedit anno 1487. ut omnes Abbates, & Priores coram Abbate Ciſtertii, ſi fuerint vocati, comparere teneantur, & ipſi obedire. Sed ego: Ergo ſi non fuerint vocati, non obligantur ex vi hujuſce privilegii. Cæterùm nec ex longinquis & remotis Regionibus, nec quâcumque causâ vocari poſſe, (etiam ſi eo modo, quo adverſarii volunt, intelligi deberet hoc privilegium) manifeſtum eſt: quia cui non ſuppeterent media congrua ad iter illud modeſtè peragendum (quales ſunt plurimi) & via nimis longa foret (quò autem hæc major fuerit, eò majores faciendæ erunt expenſæ, quæ ſi fiant ſine urgentiſſima cauſa, prodigalitati, non juſtitiæ ſunt adſcribendæ) nequaquam comparere teneretur.

Præterea, ſi litteram conſideremus, reperiemus nihil tale ipſi Abbati conceſſiſſe Pontificem; quod ut clariùs conſtet, ejus verba perpendamus. *Abbates, & Priores*, ait, *& alij dignitates, adminiſtrationes & officia obtinentes, ac aliæ perſonæ dicti Ordinis poſtquam de mandato Abbatis & Capituli Generalis prædictorum, vel aliorum, ad quos juxta ſtatuta, & conſuetudines, hujuſmodi pertinet, aut pertinebit in futurum, ad comparendum coram ipſis, in quibuſvis contra eos tentandis cauſis, in locis, etiam quantumcumque remotis citati fuerint, coram eis, prout congruerit, legitimè parere debeant ac teneantur, Iuri & Iuſtitiæ parituri.* Verba Innocentii ad litteram ſunt hæc, ex quibus conſtat quidquid in eis conceditur, nec Abbati ſine Generali Capitulo concedi, nec alterutri ſeorſim, ſed ambobus ſimul junctis. Præterea etiamſi dicatur hoc privilegium alterutri ſeorſim concedi, aſſerendum erit conſequenter, nihil novi concedi illo privilegio, ſed jus commune authoritate Innocentii ſolummodo roborari; non enim præcipitur ſimpliciter, ut juſſi comparere compareant; ſed ut juſſi comparere, prout congruerit, legitimè parere debeant ac teneantur Iuri & Iuſtitiæ parituri, hoc eſt, comparere juſſi, ſi congruerit & legitimè juſſum fuerit, pareant, ſintque ſemper parati parere Iuri ac Iuſtitiæ, non verò arbitrio, aut violentiæ. Hanc eſſe mentem Summi Pontificis jam ſatis patet, & nihil inde contra Concluſionem.

1531. Hæc ſunt teſtimonia, hæ authoritates, quibus ab adverſariis probatur Abbatem Ciſtertienſem, ſi non habeat in omnes Monachos Religionis authoritatem Patris in filios familias, ſed ſolùm in eos qui ſunt Ciſtertii: eum ſaltem habere talem in omnes Abbates authoritatem, qualem pater-familias in filios ab ordinaria patris authoritate nondum emancipatos, ideoq; ei univerſos Abbates

immediatè eſſe ſubditos. Sed contra horum minùs firmam reſolutionem teſtimoniis ſubjunctis poſſumus invehi.

1532. Primò, verbis Bullæ à Pio II. conceſſæ ad petitionem Generalis Capituli, quæ propterea maximæ eſt authoritatis, quia cùm ſit impetrata ab omnibus in Capitulo, non eſt ſubreptitia judicanda; publicata eſt anno 1459. & determinat ſervandam eſſe methodum antiquam Ordinis, ut videlicet Abbas Ciſtertii & quatuor Coabbates viſitent, ſed unuſquiſque in linea ſuæ generationis. Verba formalia non gravabor adducere. *Viſitatio quoque monaſteriorum, & locorum eorumdem, ac eis ſubjectorum, quæ in Commendam tenentur, & pro tempore obtineri contigerit, ad Abbatem Ciſtertienſem & quatuor primos, cuilibet in ſua generatione juxta formam antiquorum privilegiorum eidem Ordini conceſſorum pertineat.* Vbi obiter illud *antiquorum* conſiderari velim, tum ut ſciamus antiquiſſimum in Religione fuiſſe, Abbates omnes in lineis ſuarum filiationum viſitare, tum etiam, ut miremur Dominum Henriquez vix dimidiam privilegiorum partem publicaſſe, cùm nulla potiùs, vel omnia publicare debuiſſet. Omnia non potuit, (quia illi, quia habent, curioſè conſervant, & juſtè retinenda apud nos judicant, quia ſunt claves noſtræ immunitatis, & nullum penetrale ſecurum eſt, ſi omnibus expoſitæ ſint claves) ergo nulla debuit publicare.

1533. Secundò, his verbis Privilegii, quod Pius IV. Ordini conceſſit anno 1563. *Abbas Generalis nuncupatus, & alij ſuperiores dicti Ordinis, eorumq; Vicarij juxta ipſius Ordinis inſtituta, Monaſteria, Prioratus, & loca prædicta, ac illorum perſonas, tam in capitibus, quàm in membris viſitare liberè & licitè valeant.* Vbi omnes primarii Coabbates definiuntur eſſe viſitatores, ſed juxta Ordinis inſtituta & privilegia, illa ſcilicet de quibus Pius II. nupertimè; hoc eſt, unuſquiſque in ſuis filiationibus, quia aliàs ſumma eſſet confuſio.

Meam mentem, ordinemque ſuperiùs exhibitum declaravit dilucidè Iulius II. anno 1506. ad petitionem Ferdinandi Aragoniorum Regis, & numero Privilegii quinto jubet, quòd, *Quodlibet dictorum monaſteriorum de Obſervantia, per Abbatem triennalem immediatè regeretur, & gubernaretur, poſt quem per Abbatem Reformatorem, ſoli Abbati Ciſtertij pro tempore exiſtenti ſubeſſent gradatim.* Ergo Ciſtertienſis non eſt immediatus.

1534. Hinc intelligendus venit Eugenius Papa IV. qui in Privilegio conceſſo motu proprio, anno 1431. num. 10. ſic ait: *Dilectus filius Abbas monaſterij Ciſtertienſis Lingonenſis Diœceſis pro tempore exiſtens cùm perſonaliter in partibus illis fuerit* (puta Hiſpaniæ) *dicta monaſteria reformata, & reformanda, in eiſdem ſpiritualibus, ac temporalibus viſitare, gradatim tamen poſt dictum Reformatorem, poſſit.* Cur poſt Reformatorem? quia antè nihil habet viſitandum; nam ipſe, licèt poſſit viſitare monaſteria, in his tamen poteſt ſolùm inquirere de actionibus ſuorum immediatè ſubditorum: atqui nec Monachi, nec Abbates illi immediatè ſubditi ſunt, ſed ſolus Reformator; ergo de hujus actionibus unicè debet inquirere, & quod ipſe injuſtè geſſerit moderari, ita ut ſi remiſſus fuerit, intendat; remittat ſi fuerit æquo intenſior; & conſervet ſi fuerit temperatus: ſi tranſgreſſores legum impunitos Reformator dimiſit, puniat ipſe: & ſic de aliis indirectè poteſt agere: directè verò de perſona Reformatoris. Ideo ſi viſitaret ante Reformatorem, fruſtrà viſitaret; quia non poteſt directè inquirere de Abbatum, vel Monachorum moribus.

1535. Ex his patet primò, Abbatem Ciſtertienſem poſſe monaſteria Abbatum-nepotum viſitare, ſed indirectè, ita ut in eis non examinet directè vitas nepotum aut monaſterii mores, ſed ſolummodo qualem ſeſe exhibuerit Abbas-filius cùm viſitavit, & hoc non revidendo ſententiam (id enim eſſet contra ſecretum debitum, & nimis oneroſum) ſed interrogando utrùm aliqua pars læſa ſit à filiis, & petat ſatisfactionem: quod ſi nullus appellet, nihil poteſt facere, imò non vocatus non deberet monaſteria ingredi jure viſitationis.

Secundò, authoritatem extrinſecè ex natura rei quoad viſitationes, nullatenus fuiſſe per Privilegia aut Bullas immutatam ſeu alteratam; ſed hucuſque incolumem illæſamque conſervari, & confirmatam plurium Pontificum authoritate.

1536. Rogas, quænam ſit authoritas Reformatoris Caſtellæ. Reſpondeo ex Iulio II. ſuprà citato, omnes & ſingulos Monachos immediatè ſubeſſe Abbatibus ſuis, & hos Reformatori: unde & Monachi Reformatori ſubſunt, ſed mediatè.

ARTICVLVS IV.

De aliorum Antiſtitum authoritate.

1536. b. EGi de authoritate Abbatis Ciſtertienſis, ſubjungam aliqua de aliis Abbatibus. Ciſtertium (Gallicè *Ciſteaux*) fundatur à Burgundiæ Duce Odone I. approbantibus Galthero Cabilonenſi, & Hugone Lugdunenſi Præſulibus anno à Chriſto nato 1098. ſub Vrbano II. Pontifice, & Philippo II. Gallorum Rege. Vocantur Coabbates quatuor Antiſtites, qui præſunt quatuor lineis, quæ à Monaſterio Ciſtertienſi emanarunt.

FIRMITAS

Prima Ciſtertii filia eſt, fundata anno 1113. Hinc linea Firmitatenſis, quæ complectitur illuſtria Monaſteria per Galliam & Italiam.

PONTIGNIACVM

Erigitur anno à Chriſto nato 1114. Pertinent ad ejus lineam magnifica Cœnobia per Galliam, Italiam & Hungariam; eſt filia Cœnobii Ciſtertienſis ſecunda.

CLARA-VALLIS

Fundatur 1115, ad cujus lineam ſpectant Monaſteria Regnorum Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Sueciæ, Norvvegiæ, & multa in Gallia, Belgio, Italia, Germania, Hiſpania, Dania, &c. creditur tertia filia Ciſtertii.

Dantur Reges Abbatum feudatarii, nempe non ſpiritualiter ſed temporaliter. Caſtella & Legio feuda ſunt ſpiri-

Digitized by Google

ſpiritualia Cœnobli Cluniacénſis; conſtat ex diplomate Alfonſi VI. quod exhibeo in mei *Philippi Prudentis. libr.5. diſp.2. quæſt. unic. art.1. num.2. pag.216.* ubi non ſine utilitate legar. Aragoniam eſſe feudum ſpirituale ejuſdem monaſterii conſtat ex regni authographis. & his quæ ibidem ediſſero *num.4.* Regum aliorum exemplo invictiſſimus Afonſus I. Luſitanorum Rex ſub feudi titulo regnum ſuum ſubjecit Clarævallenſi monaſterio: extat, in hujus rei teſtimonium, diploma ipſius Regis Afonſi in Aleobatia, publicatum ab Antonio Brandao *in Monarchia Luſit. part.3. lib.10. cap.12.* & à me *in Philippi pag.218.* Ex vi hujus inveſtitionis anno 1580. putabant aliqui Lupinum le Mire Clarævallenſem Præſulem eſſe debere Monarcham Portugalliæ; controverſiam expendo operis citati *lib.5. diſp.2.* & demonſtro totum Abbatis jus eſſe purè ſpirituale, & ad merè temporalia extendi nec debere nec poſſe. Cæterùm ſummo honori eſt Clarævallenſi monaſterio habere Reges feudatarios.

Congregationes aliquæ, quæ dicuntur exemptæ, non tenentur in aliquibus caſibus Domino Ciſtertienſi ſubeſſe, ut patet ex privilegiis peculiaribus: ſed à Domini Clarævallenſis juriſdictione nulla monaſteria Apoſtolica Sedes ſubſtraxit, nullas conceſſit exceptiones: unde Congregationum Ciſtertienſium Antiſtites, qui contra Abbatis Ciſtertii ſanctiones excipere poſſunt, contra leges Clarævallenſis vix poſſunt; vix enim, aut ne vix quidem, datur Abbas filius, qui contra Clarævallenſem aliquo privilegio aut præſcriptione procedere poſſe cenſeatur. Ideo ſemper Clarævallenſis authoritatem (& idem de tribus Coabbatibus dixero) minùs limitatam aſſerui, ſubſcribens Viris in re monaſtica bene verſatis.

MORIMVNDVS

Conſtruitur anno æræ Dionyſianæ 1115. Eſt domus filiationibus dives, complectitur monaſteria plurima in Hungaria, Bohemia, Polonia, Sileſia, Germania, Italia, & Cypro inſulâ. Subſunt huic monaſterio invictiſſimi Ordines militares, de Calatrava, Alcanrarâ, Monteſâ, de Avis, & de Chriſto; & eſt quarta filia Ciſtertii.

Ex His quatuor Cœnobiis quaſi ex quatuor Paradiſi fluviis illuſtria millena dimanarunt, quorum deſcriptionem & ſeriem exhibet noſtri R.mi Gaſparis Iongelini Euſſerthallenſium Abbatis meritiſſimi Liber, cui epigraphe, *Notitia Abbatiarum Ordinis Ciſtertienſis per univerſum orbem.*

QVÆSTIO INCIDENS.

An una Eccleſia poſſit à ſua Matre emancipari & cooptari alij Eccleſiæ.

1536. c. Dari adoptionis jura in bene gubernatis rebuſpublicis manifeſtum eſt, & exiſtimo utiliter ad communitates noſtras tranſlata. Poteſt Petri filius à Franciſco adoptari, & ex vi hujus adoptionis, deinceps erit moraliter filius Franciſci non Petri: Potuit Specioſa-vallis (Monaſterium celeberrimum & reformatiſſimum eſt in Principatu Moguntino & Herbipolenſi diœceſi conſtructum) quæ filia erat Eccleſiæ Maulbrunenſis, adoptari à Cæſareâ, ut conſtat ex ſequenti Diplomate.

NOs Frater Ioannes Abbas Ciſtertienſis totuſque Conventus Diffinitorum & Abbatum Capituli Generalis, univerſis præſentes litteras inſpecturis notum volumus eſſe, quod cùm quædam Abbatia Ordinis noſtri dicta de Valle ſpecioſâ Herbipolenſis Diœceſis propter onera debitorum contracta, multis temporibus retroactis collapſa plurimùm, ad ſtatum tam miſerabilem deveniſſet, quod licet Conventus diſperſus fuiſſet per viginti domos, & ampliùs minimè reſpiraret, imò ſublata videretur quodammodò facultas & fiducia reſurgendi, Venerabilis Coabbas noſter de Mulenbrunn, cujus erat filia dicta domus, non valens ei occurrere, nec volens ejus excidium ſuſtinere, de Conſilio & pleno Conſenſu venerabilium Patrum de Morimundo, de Lucellâ, de Novo-Caſtro Abbatum Patrum ſuorum unà cum ſuo Conventu, & Patribus ſupradictis, precibus inſtantiſſimis ac devotiſſimis ſupplicavit Venerabili Domino Truturno Abbati & Conventui de Cæſareâ Auguſtenſis Diœceſis, ut propter Deum & Ordinis reverentiam ſuccurrere dignaretur domui deſolatæ, ſperans quod per ipſorum ſollicitudinem, & vigilantem induſtriam reſurgere poſſet aliqualiter dicta domus, ſi tamen apponerent efficaciter adjutre em. Quâ ſupplicatione moti pietatis affectu Abbas & Conventus de Cæſarea ſupradicti manum appoſuerunt, & primo anno omnia debita dictæ domûs currentia ad uſuras de pecuniâ eis mutuatâ totaliter perſolverunt, quod Spes penitùs ſublata revixit, & domus reſurgere jam cœpit. Quod videns Pater Abbas de Mullenbrunne, coram nobis in Generali Capitulo congregatis de conſenſu pleno ſui Conventus & PP. prædictorum, videlicet, de Morimundo, de Lucellâ, de Novo Caſtro Abbatum, volens iſtis beneficijs aliqualiter reſpondere renuntiavit tam pro ſe, quàm pro ſuo Conventu, & Succeſſoribus eorumdem, Paternitati domus Vallis ſpecioſæ, quam pacificè & quietè domus de Mullenbrunne longi temporis præſcriptione habuerat, & quam poſſederat ab antiquo, transferens eandem Paternitatem cum omni jure quo ipſe & domus ſua eam habuerat, cum omnibus appendicijs & juribus quæ ipſi competebant in dictâ domo Vallis-ſpecioſæ, vel competere videbantur, renuntians nihilominùs tam pro ſe quàm pro ſuo Conventu, purè ſimpliciter & præcisè omni Iuris auxilio Canonici vel Civilis, beneficio reſtitutionis in integrum, & omni planè actioni per quam dicta Paternitatis tranſlatio, ſive pura donatio tam ſolenniter facta in Capitulo Generali, poſſit vel debeat impediri aliqualiter vel infringi. Cùm igitur Capitulum Generale conſueverit ſe exhibere negotijs gratioſis & favorabilibus gratioſum, tranſlationem & donationem Paternitatis domûs ſpecioſæ Vallis, ab Abbate & Conventu de Mullebrunne factam Abbati & Conventui de Cæſareâ, non ſolùm concedimus, approbamus, verùm etiam à Generali Capitulo datam præſentis ſcripti teſtimonio valituram in perpetuum confirmamus. Inhibentes firmiter & diſtrictè, authoritate Capituli Generalis, nec aliqua perſona hujus Ordinis, hunc proceſſum per diffinitivam Ordinis ſententiam approbatum, audeat aliquatenùs immutare, aut Monaſterio de Cæſareâ ſuper Paternitate domûs Vallis-ſpecioſæ futuris temporibus aliqualiter perturbare. In horum igitur evidens argumentum,

rum, & notitiam pleniorem præſentes litteras aſſignamus ſupradicto Abbati & Conventui de Cæſareâ ſigillo Generalis Capituli fideliter roboratas. Actum & datum in Ciſtertio Anno Domini M. CC. LXXXII. tempore Capituli Generalis.

Si volueris ſcire cauſas, rationes, motiva, circumſtantiaſque quibus de Transfiliatione deberet judicare denominatus Arbiter aut Iudex, lege quæ de Adoptione & Emancipatione viri docti ſcripſerunt, & illorum deciſiones per materiæ analogiam attempera huic quæſtioni, quam uberiùs ſpeciali loco tractabimus.

Subjiciam tamen duas lineas deſumptas ex Concordatis Congregationis Ciſtert. Germanicæ, quæ in Comitiis Provincialibus habitis in Speciosæ-vallenſi Monaſterio anno 1642. nam num. 49. ſic lego. *Monaſteria de facto reſtituta ac deinceps reſtituenda declarat Capitulum Provinciale, ut ea in futurum ejus lineæ cenſeantur, illique ut Patri immediato jure filiationis in ordine conſueto ſubjecta, per quem talibus monaſteriis poſt reſtitutionem proviſum fuit.*

DISPVTATIO CXXIV.

De Abbatis Ordinarii & Commendatarii differentia, juriſdictione, dignitate, expenſis, tripartita, concordia, & in monaſteriorum Filiationes authoritate.

1537. A Duobus annis prodiit *Motivum Iuris*, in quo de Eminentiſſimi D. Cardinalis Ducis de Richelieu dignitate & authoritate diſputavi; egi quæſtione primâ de Antiſtite Commendatario. Varium fuit Prudentum de illo libello judicium. Credebant aliqui nihil debuiſſe de Commendis ſcribi; ut citiùs obſoleſcerent & oblivioni mandarentur; urgebant alii ut ſecundo calamo Abbates Commendatarios obligationes ſuas edocerem.

1538. Certè ſi ſufficeret de Commendis non agere, ut eæ exoleſcerent, abſtinendum eſſet à controverſia hujuſmodi: cæterùm ſive ſcribamus ſive non, ſunt, eruntque plurima monaſteria commendata; proderit ergo cognoſcere mentem committentis Pontificis, & obligationes Abbatis Commendam admittentis. Ne dentur tales commendæ ſæculari, vel ſi dantur, nunquam ex legi. Conſiderent, qui Ciſtertienſes Abbatias commendationis jure occupant, Reſolutiones ſubſequentes.

ARTICVLVS I.

Vtrùm expediat omnes Commendas tolli, & omnia monaſteria habere ſuos Regulares Abbates.

1539. VTilitas bifariàm poteſt conſiderari, nempe reſpectu Monaſterii Commendati, & Reipublicæ. Ergo etiam bifariàm poſſet quis dubitare; An nimirum expediat monaſteriis, omnes Commendas tolli, & an id expediat bono publico.

Si de Monaſteriis agamus, certum eſt nulli Commendationem hanc conducere; quia communiter loquendo Monaſteria hujuſmodi ſunt greges ſine paſtore. Quod ſi ex vigilantia alicujus Commendatarii Abbatis contrarium contingat, ſcito illud fieri ad tempus & per accidens; unde unius diligentia & ſtudium non debet eſſe in cauſa, ut communem Abbatum Commendatariorum ignaviam commendemus.

1540. Præterea etiamſi Abbas Commendatarius vigilans ſit, & religionis ſtudioſus, vix nihilominus utilis erit ſuo Monaſterio: omnia quæ ab illo fient, meliùs, ſuaviùs & exactiùs fierent à Regulari. Vel ſi contrarium ſentis & experientiæ defectu huic veritati non ſubſcribis; vade, obſecro, ad quodlibet Commendatarium Monaſterium, elige reformatiſſimum, Religioſorum animos examina, difficultates occurrentes penitiùs inveſtiga, & tertiâ die reperies Abbatem vel ut Tyrannum fugi, vel timeri ut Dominum; raro coli ut Patrem. Reperies eum non amari ab omnibus, imo ſæpe vix ſuſtineri poſſe à paucis: ſi enim obſervantiam ſectetur, erit nimis rigidus experientiæ defectu; ſi inſectetur (& hoc frequentiùs accidit) erit ſcandalo Communitati. Verè his rationibus dirigebatur felicis memoriæ Pontifex Innocentius VIII. qui motu proprio anno 1489. contra Commendatarios Abbates invehitur & fulminat ſententiam illam, quam contemplari poteris apud noſtrum Henriquez Privilegio 123. per totum.

1541. Si agamus de Republica, fortè aliquando Commendatio non ſolum erit utilis, ſed neceſſaria. Magis neceſſarius eſt Chriſtianæ Reipublicæ Epiſcopus quàm Abbas, imò quàm Monaſterium. Provincia carere Monaſteriis poteſt, Epiſcopo non poteſt, ergo is (ſi aliter non poſſit modeſtè ſuſtentari) poteſt eligi Commendatarius, nempe à Pontifice, & ex illius determinata conceſſione certam congruam recipere ex Monaſterii bonis: & ita, dato duplici inconvenienti, obviam itur majori.

1542. Si Pontifex ex redditibus Monaſterii A. deſignaverit congruam aliquam vel penſionem Commendatario Abbati, aut alteri perſonæ, & hoc ſine cauſa legitima, peccabit quidem mortaliter, & donatio non tenebit. Patet ex dictis *diſp. 17. num.* 820. quoniam bona Monaſterii A. quo ad proprietatis dominium non pertinent ad Pontificem ſed ad Communitatem: ſubſunt tamen Pontifici juriſdictionis titulo; ideoque eodem modo poteſt Pontifex bona illius Communitatis Religioſæ dare alteri, quo Rex bona unius ſubditi alteri donare poteſt: atqui hoc non poteſt Rex ſine cauſa legitima; ergo nec Pontifex Commendis aut penſionibus gravare Religioſas Communitates poterit, ſi deſit cauſa.

Petis,

Digitized by Google

Petis, quàm gravis hæc cauſa eſſe debeat, ob quam Pontifex legitimè poſſit extorquere tripartitam aut ſummam aliquam ex Monaſteriis. Facilis reſolutio eſt, ſi de Eccleſiaſticis & ſæcularibus legibus analogicè philoſophamur. Bona extrinſeca magis reſpicit ſæcularis Dignitas quàm Eccleſiaſtica, ut à nemine negari poteſt; Eccleſiaſtica enim authoritas directè ſpiritualia reſpicit, & indirectè temporalia. Ergo majorem authoritatem habet Rex in bona vaſalli, quàm Pontifex in bona Religionum, ac proinde cauſa, quæ non fuerit ſufficiens, ut Rex exſpoliet vaſallum; nec erit ſufficiens ut Pontifex communitatem aliquam bonis ſuis privare poſſit.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Commendatarius Abbas habeat juriſdictionem aliquam ſpiritualem.

1543. PRima ſententia affirmat, & probat: *primò*, Romanus Pontifex delegare poteſt cuilibet perſonæ aliàs capaci ſuam in foro conſcientiæ authoritatem: atqui ferè omnes illi qui creantur Abbates Commendatarii, capaces ſunt talis juriſdictionis; ergo habent. Aſſumptum patet, quia ut plurimùm ſunt Epiſcopi, vel Cardinales.

1544 *Secundò*. Illud monaſterium aut eſt acephalum, aut habet caput. Si poſteriùs concedas, infero: Ergo Abbas Commendatarius eſt caput commiſſi monaſterii, ac proinde habet regularem authoritatem. Si prius: ergo culpabilis eſt Pontifex, qui permittit, imò efficit, ut illa communitas ſit deſtituta capite.

Tertiò. Philoſophorum omnium ſententiâ, Ab actu ad potentiam legitima illatio eſt: atqui ſæpiùs vacant Commendatarii regulari regimini, ut multi viderunt: ergo id poſſunt facere. Ergo negandum non eſt, eis in commendatum monaſterium competere ſpiritualem authoritatem.

Nihilominus dicendum, Abbates commendatarios ex vi Officii nullam prorſus conſequi authoritatem ſpiritualem; addo, contrariam opinionem eſſe omnino improbabilem.

Dixi *ex vi Officij*, non tamen inconſultò: poſſet ſiquidem Summus Pontifex ipſis aliàs capacibus ſubdelegare authoritatem, quà merentur, non quà Commendatarii, ſed quà Pontificii Legati.

Reſolutionem probo. Effectus formalis in iis omnibus debet reperiri, quos actuat atque perficit forma: ergo ſi ſpiritualis authoritas ſit formalis effectus officii & dignitatis commendatarius; quis dubitet, ceu individuam comitem debere eum tali dignitate perpetuo reperiri, nuſquam poſſe ab illa ſeparari? atqui conſtat evidenter ſæpe reperiri Commendatariam dignitatem ſine hujuſmodi Juriſdictione: ergo hæc non eſt illius appendix, aut effectus formalis.

Minorem probo. Multi ſæculares Viri, & interdum mulieres, habent Commendas Monachorum. Hi non ſunt capaces juriſdictionis regularis: ergo Abbas Commendatarius quoad forum internum nullam prorſus habet authoritatem; eſt enim monaſterii Protector, ſeu Oeconomus; vel ſi habeat aliam curam, quàm rei extrinſecæ, cur in Commendam non traduntur etiam Franciſcanorum Guardianatus?

1545. Rationibus verò in contrarium adductis, facili negotio occurritur. *Et ad primam* dico, poſſe Summum Pontificem ſuam delegare authoritatem, ſed perſonæ capaci; hinc autem non ſequitur eum feciſſe; hoc enim debuiſſet ſufficienter probari. Quia ſi non habeat à Pontifice authoritatem evidentem, ſed ſolùm probabilem, probabile etiam eſt, tali authoritate eum deſtitui, & ſic ei nullâ ratione Monachi obedire tenerentur. Quod ſi ipſis clarè innoteſceret delegata authoritas, deberent ei non quà Abbati commendatario, ſed quà Vicario, Legatoq; Summi Pontificis obaudire.

1546. Petes, Vtrùm Religioſi teneantur obedire Abbati commendatario, habenti à Pontifice Iuriſdictionem ſpiritualem, & ſub his verbis aliquid regulare præcipienti: *Præcipio vobis ſummâ Abbatis authoritate, ut illud faciatis.*

Reſpondeo negativè, quia ipſe exprimit ſe illud præcipere eâ, quâ caret, ſpirituali authoritate.

Ad ſecundam aſſertivè dico, monaſterium illud eſſe acephalum, & capite carere. Quid inde? poteſt Romana Sedes juſta de cauſa veri Antiſtitis electionem ſuſpendere: quod ſi illa defuerit, ſuſpenſio foret accuſanda, cumque ſit in materia gravi, non poſſet permitti ſine culpa.

1547. Petes, quænam ſint ſufficientes cauſæ, ut, electione veri Abbatis ſuſpenſâ, monaſterium committi poſſit patrocinio irregulari.

Reſpondeo longâ experientiâ doctus, ex talibus Commendis inconvenientia & damna plurima oboriri: imò ſtrictioris diſciplinæ omnimodam prævaricationem. Id ſæpe vidimus, & non rarò videmus: Deinde nullum eſt ſub Abbate commendatario monaſterium ſuffultum eâ reformationis nobili prærogativâ, quod non eſſet obſervantius, ſub Abbate regulari. Nec ſufficit Commendatarii zelus, cùm deficiat authoritas, experientia, & ſæpiuſculè exemplum. Defectu authoritatis nihil poteſt diſponere ſeu reformare; defectu experientiæ neſciret facere etiamſi poſſet, defectu tertii, ſcandalo eſt Communitati. Quapropter in ea ſis ſententia, ut nuſquam utilitatem his inconvenientibus proponendam credas; jacturæ enim hominis, quà incorporei, non poſſunt fortunæ maximæ præponderare: tùm cauſam Commendæ legitimam eſſe affirmes, quando majora aliàs inconvenientia ſequerentur, puta ſi monaſterio immineret periculum, poſſet alicui Principi Commendari, qui illud, ne ab hæreticis deſtrueretur, milite nomine, & authoritate eſſet defenſurus. Vel ſaltem ſi Reſpublica præcisè indigeret mediis Monaſterii ad Congruam alicujus perſonæ magis utilis Communitati.

1548. *Ad tertiam* jam venio rationem. Majori ſatisfacio aſſerendo, ea quæ faciunt, poſſe fieri, ſed eo modo quo fiunt; atque ideo qui phyſicè res agunt ſine authoritate, etiam poſſe eas agere phyſicè, ſed moraliter nec validè nec licitè. Minorem concedo, & conſequens diſtinguo, in ſenſu phyſico concedens, non in morali.

Addo, poſſe ſæpe Abbatem Commendatarium corrigere Monachos ſuos, ſed tantùm ex charitate fraterna, non

autem ratione officii: ſiquidem hujus virtute, ſolùm tenetur Commiſſa cœnobia à prædonibus defenſare, & vacare politico rerum regimini.

1549. Ex his colligo, Abbatem Commendatarium poſſe regulari œconomo præſcribere modum ſervandum in exponenda monaſterii ſubſtantia, eo jure, quo œconomo ſuo ſæculari. Patet, quia Religioſus Procurator, nihil eſt aliud, quàm Vicarius Abbatis Commendatarii, & idcirco nihil poterit diſponere contra illius expreſſam authoritatem. Secundò, poſſe, imò debere proſpicere, ne in monaſterio morum relaxatio introducatur, cùm ipſe ſit Pater-familias in temporalibus, & cauſa, quod domus careat capite regulari.

ARTICVLVS III.

De expenſis Abbatis Commendatarij.

1550. ABbatem Commendatarium debere ex mediis Monaſterii omnia neceſſaria recipere, in confeſſo eſt. Eadem expendere poterit, quæ ordinarius, iſque modeſtus Abbas. Patet, quia merè eſt rei domeſticæ cuſtos, & ſede vacante ejuſdem Cœnobii Procurator, ideoque non decet illum majores expenſas facere, quàm ſi eſſet Abbas regularis, imò multò minores, cùm Commendatarii Abbatis miniſterium, longè ignobilius ſit miniſterio Abbatis regularis, nec tanta ejus authoritas, vel perſonæ qualitas, ut prolixiores faciat ſumptus, aut numeroſiorem alat famulatum.

Dices. *Congruam* metimur perſonarum qualitate; atqui Commendatarii Abbates ſæpe ſunt Epiſcopi, aut Cardinales: ergo majoribus expenſis indigent, & majori famulatu.

1551. Multi probabiliter dicunt ex ſacrificio Miſſæ poſſe quempiam congruam elicere ſuſtentationem. Si hinc inferrem: ergo Epiſcopus, Cardinalis, Rex, exigere poſſunt plures aureos: nonne reſponderes, & optimè, eleēmoſynam Miſſæ eſſe illi congruam, non ut Epiſcopo, Cardinali, Regi, verùm ut Sacerdoti; ideoque non majorem congruam poſſe Regem exigere, quàm pauperem & mendicum.

Dictum puta. Commendatarii ſint Epiſcopi, Patriarchæ, Cardinales. Altari ſerviunt, de altari victitent, congruam exigant à Monaſterio: ſed quà Epiſcopi? quà Cardinales? minimè gentium. Eliciant eam ſolummodo quà Abbates; hi enim, non illi aluntur expenſis Monaſterii.

ARTICVLVS IV.

Quid dicendum ſit de Monaſterijs, in quibus Tripartita, Pontificis authoritate (quàm negativam vocant) eſt confirmata.

1552. MOnaſteria Commendatariis commiſſa tripartiri ſolent annuos reditus. Quorum pars una expenditur in uſus communes; altera, in reſtauranda, vel renovanda Monaſterii fabricâ; tertia cedit Abbati. Hæc mediorum diviſio alicubi Monachorum concordiâ inſtituta eſt; alibi authoritate Summi Pontificis præcipientis ne Commendatarius Abbas audeat ultra trientem ad proprios uſus conſervare, unde diras incorporeas fulminat in eos, qui hanc ſanctiſſimam legem temeraverint.

1553. Suppoſitâ hac Pontificum ſanctione, certum eſt, impunè non poſſe tranſgredi præſcriptos limites: dubium, an pertingere poſſit. Non ſubſcribo affirmanti, imò aſſero me non vidiſſe hactenus, qui affirmet. Efficacibus motivis inſtruor, ut negem moralem hanc potentiam Abbatibus commendatariis. Lex enim merè negativa, non concedit denuò, quod priùs fuerat ipsâ rei naturâ, aut jure communi denegatum: verbi gratiâ. Decernitur publicâ lege, omnes eos, qui ultra centum aureos furati fuerint, ſuſpendio pœnas daturos: an ideo cenſendum Rempublicam præbere facultatem, ut unuſquiſque abripiat vel furetur quantitatem minorem? Minimè. Quod ergo? Indicit capitis pœnam tranſgreſſuro terminos diffinitos, reliqua relinquit ſubſiſtere juri communi.

Nec aliter. Aliqui Commendatarii Abbates, imò & nonnulli Regulares, modeſtiam prophanitate commutantes, bona & proprietatem monaſteriorum prodigo rerum abuſu dilapidabant; annuunt Summi Pontifices Monachorum votis, & contra eos, qui ultra tertiam partem abſumerent, diras ſeveras fulminant. Nec ideo dicendum, conceſſiſſe trientem annonæ; ſed id commiſiſſe juri communi, ut videlicet eum expendant, ſi fuerit neceſſarium, ſin minùs cedat Communitati. Idcirco ex vi hujuſmodi diviſionis, qui trientem ſine cauſa acceperit, peccat quidem contra Iuſtitiam, non tamen ſubjacet excommunicationi.

Quod ſi alicui Commendatario validè concedatur uſus certæ aut proportionatæ quantitatis, tum poterit illam expendere liberrimè, quomodocumque voluerit, dummodo officii obligationi ſatisfaciat, propter quam ea datur.

Major difficultas eſt de Abbate Regulari. Nemo, quod ſciam hactenus aſſeruit, Ordinarium Abbatem Tripartitâ uti poſſe; imò his ultimis annis obſervavi duos laude digniſſimos ceſſiſſe avitæ conſuetudini, ideoque ea quibus non indigebant, & judicabant minus neceſſaria, conſueverant vel non recipere, vel quæ ex præſumpta neceſſitate receperant, remittere, quàm primùm cognoſcebant eſſe ſuperflua; neque enim intelligere poterant, uſu, aut conſuetudine contra votum paupertatis poſſe præſcribi.

ARTICVLVS V.

Quid in conſcientia poſſit fieri, ſi fuerit inter partes Concordia.

1553.b. COncordiam voco, contractum inter Abbatem & Conventū, non firmatum authoritate Pontificiâ, ſed tantùm utriuſque partis aſſenſu & voluntate.

Dico primò, hanc nullatenus fieri poſſe, & ſemel factam non tenere, etſi juramento firmetur. Si Abbas ſit regularis, in luce meridiana lis eſt, ſuo ingenio expoſita, nec egena lucis

lucis adventitiæ. Ratio eſt, quia nullius contractûs virtute eximi poteſt Prælatus ab obligatione & obſervantia paupertatis: ſuperflua ergo accipere non poteſt, etiam offerente totâ Communitate.

Dico ſecundò, Si ſit Commendatarius, ſimiliter illam Concordiam eſſe invalidam, ac proinde trientem annonæ Communitatem largiri non poſſe, nec Commendatarium accipere. Tum quia Monachi non poſſunt bona Monaſterii dilapidare, & largitiones tam exorbitantes facere; tum etiam, quia cùm maximè has largitiones faciunt, vellent ſe non feciſſe, donantque inviti, unde in foro morum creduntur nihil donaſſe.

Solvit è portu navis, & ſecundis ventis campſoribus credidit lintea, volucrem impulſum luctatura. Illi ne audirent avari Trapezitæ, impulsûs prodigi, ordiuntur navim vehementiùs agitare. Timet Nauclerus, utque inſtans periculum effugiat, & ab inſtanti naufragio liberetur, præcipitat ſarcinas in mare, ut id acquieſcat, navis evadat. Tumultuanti munera præbuit Oceano, invitus tamen: ſi enim periculum retentis mercibus effugere ſperaſſet, nunquam eas iniquo Collibiſtæ Neptuno crediſſet. Eodem modo, ſi poſſent Monachi conſervare pacem (quæ eſt vita morum) retentis bonis Monaſterii: non eſſent prodigi, neque rem politicam dilapidarent. Darent Commendatario neceſſaria abundè, ſuperflua negarent: at cùm animadvertant illum controverſias & procelloſas quæſtiones excitaturum, malunt ſæpe (& meritò) proventuum trientem perdere, quàm pacem: largiuntur phyſicè, ſed in conſcientiæ foro involuntarii.

Dixi *hanc eſſe invalidam, licèt juriſjurandi authoritate confirmetur*: tum quia, ſi ſecundùm ſe fuerit illicita, non cohoneſtabitur à juramento, ſed fiet magis iniqua: tum etiam, quia eſt commune, non obligare juramentum, ſi fiat metu imminentis gravis incommodi, qui creditur cadere in Virum conſtantem: & metus hujuſmodi contractus omnes reddit irritos juxta communiſſimam ſententiam.

Quòd ſi aliquis Commendatario adulaturus voluerit ſomnia loqui, & aſſerere metum illum communitatis eſſe levem; licet armetur falſitate, difficultati tamen ſuccumbet: quia etiam metus levis in contractibus tollit moralem libertatem. Ita docuit Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 4. diſp. 9. num. 4.* Rebellius *part. 2. lib. 1. quæſt. 5.* ſi adjungas ea quæ docet *num. 9. & 10.* Leſſius *lib. 2. cap. 17. num. 46.*

ARTICULUS VI.

Abbas Commendatarius bona monaſterij nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam poteſt alienare.

1554. Communitatem habere rerum omnium Dominium, & Abbatem Commendatarium ſolùm eſſe monaſterii adminiſtratorem, omnibus eſſe manifeſtum: unde probabo, nihil ultra congruam decentemque ſuſtentationem à proventu monaſterii accipere poſſe. Inde etiam certiſſimâ conſequentiâ infero, nil poſſe vendere, nil alienare, hocque à fortiori: quia major requiritur authoritas ad venditionem fundi, quàm ad fructuum abuſum: ſed his non poteſt abuti, ergo nec vendere. Sed à priori. Ille tantummodo proprietatem legitimè vendit, qui eſt proprietarius Dominus: Commendatarius non eſt Dominus, ergo non poteſt vendere.

1555. Neque diffiteor aliquot monaſteria maximos abuſus perpeſſa, & plurima damna recepiſſe ab Abbatibus commendatariis: tot, inquam, ut neceſſarium fuerit à Summis Pontificibus procurare remedia, qui anathematis pœnâ non admittentes inuſſerunt. Multi credebant ſe rei temporalis abſolutiſſimos Dominos, & ideo diſſolutiſſimè amicis, conſanguineis, nepotibus, monaſterii domos & agros largiebantur, vendebant, alienabant. Ne porrò hæc ulterius acciderent, providit Pius II. Pontifex Max. hac lege. *Perpetuo Conſtitutionis edicto, ac ex certa ſcientia ſtatuimus, decernimus, & declaramus, quod omnia bona monaſteriorum, & aliorum locorum dicti Ordinis* (Ciſtercienſis) *ſint communia, & quod vaſa argentea & clenodia, ac alia quæcumq; bona ad decorem & ornamentum Abbatis & Conventûs cujuslibet monaſteriorum eorumdem maneant & conſerventur in quolibet monaſterio Ordinis antedicti: quodq; vaſa, clenodia, & bona prædicta per Commendatarios iſtorum monaſteriorum, vel eorum Officiarios vendi, aut alienari non poſſint, ſeu debeant quoquomodo.* Ubi advertas non ſolùm ea inſtrumenta, quæ pertinent ad uſum commendatarii Abbatis, ab eo non poſſe alienari, aut vendi: ſed neque ea, quæ ad uſum Communitatis. Idem confirmat anno 1475. Sixtus IV. dum ait;

1556. *Inhibentes nihilominus eiſdem perſonis, ſive Commendatarijs Sæcularibus & Regularibus, monaſteria & loca hujuſcemodi in Cōmendam pro tempore obtinentibus, præſentibus & futuris, ſub eiſdem ſententijs & pœnis, ne bona mobilia aut immobilia hujuſmodi, ſeu aliqua alia, ad prædicta monaſteria ſeu loca Commendata ſpectantia, quovis modo alienare, aut de novo infeudare, ſeu extra manus Deputatorum, ſeu pro tempore per Conventus ipſorum monaſteriorum Deputandorum manus, ponere præſumant.* Et paulò infrà. *Inſuper volumus, & perpetuo obſervanda Conſtitutionis edicto, authoritate, & ſcientiâ ſimilibus ſtatuimus & ordinamus, quòd ſi contingat aliquod monaſteriū ejuſdem Ordinis de novo alicui Archiepiſcopo vel Epiſcopo, vel cuicumque alteri etiam dignitate prædito, quavis authoritate Commendari, per illius Patrem Abbatem, ſeu ipſius, vel ejuſdem Ordinis Commiſſarium, præſente ipſius monaſterij Commendatario, aut ejus legitimo Procuratore, de bonis ipſius monaſterij fiat inventarium, cujus duplum* (id eſt, copiam) *unum teneat Commendatarius, & aliud apud Conventum ejuſdem Ordinis maneat: ipſeq; Commendatarius antequam poſſeſſionem regiminis, & adminiſtrationis bonorum dicti monaſterij recipiat, juramento ſolenni, bona ipſa fideliter tractare, conſervare, & defendere juris: & juramentum ſolenniter ab Abbatibus ipſius Ordinis in eorum aſſumptione præſtari ſolitum, videlicet quod bona mobilia aut immobilia dicti monaſterij, contra ſtatuta dicti Ordinis, non vendet, aut alienabit, aut impignorabit, ſeu de novo infeudabit per ſe, vel alium, quocumque titulo, ſeu colore, ſub pœnis & ſententijs prædictis, & infraſcriptis, præſtet.*

Hæc ita placuit recenſere, ut univerſi videant, eos Theologos, qui aliquid contrarium dogmatizant, Iuris communis, & particularis, imò & rerum naturæ penitùs eſſe imperitos, & ſolùm adulationis cauſâ coram Commendatariis garrire de ipſorum authoritate & dominio, quod nullum eſſe demonſtravi.

ARTICVLVS VII.

Abbates Commendatarij Ordinis Viſitatores recipere tenentur, & illorum mandatis obedire.

1557. Crediderim Viſitatores Ordinis ex natura rei poſſe cognoſcere de Commendatariis, in quantum peccaverint contra monaſterium: tam ſi aliis fuerint ſcandalo, quàm ſi extrinſecam ſubſtantiam non adminiſtraverint fideliter. Verùm, quia rationis pondus non omnes valent conſiderare, adjiciam Pii II diffinitionem ex Privilegio Ciſtercienſibus conceſſo anno 1459. in quo ſic ait. *Viſitatores ejuſdem Ordinis, Officiarios prædictos, ad obſervationem ſtatuti, decreti & declarationis hujuſmodi, per cenſuras Eccleſiaſticas, & alia opportuna Iuris remedia, ſublato cuiuſvis appellationis obſtaculo. Apoſtolicâ authoritate compellere valeant, ac teneantur.* Quod ſi quiſpiam nomine *Officiary* noluerit intelligere Abbates Commendatarios, qui nihil revera aliud ſunt, quàm Monaſterii Officiarii; audiat Innocentium VIII. qui anno 1489. univerſis & ſingulis Abbatibus, Abbatiſſis, Prioribus, Commendatariis, &c. Apoſtolicam dicit Benedictionem, his verbis. *Mandamus, quatenus receptis præſentibus literis, ceſſantibus quibuſcumque exceptionibus, dilationibus & ſubterfugiis, ipſum Ioannem Abbatem* (Ciſtercienſem) *tamquam Caput dicti Ordinis, & Patrem Abbatem veſtrum, ac totius Ordinis veſtri Generalem recipiatis, &, ut decet Abbatem Generalem, cum debitis honore & reverentia tractetis, & ab ipſo, ac ab ipſius Commiſſarijs, Vos, & Monaſteria veſtra viſitari, corrigi & reformari, juxta dicti Ordinis ſtatuta, privilegia & diffinitiones, benignè ſuſcipientes, ipſius in omnibus obediatis.* Quid clarius? Quid certius? Quid ſanctius! Quid politicæ gubernationi utilius aut inſtitui, aut diffiniri potuiſſet?

1558. Et licèt ex vi hujus privilegii, ad omnia & ſingula Ordinis ſtatuta ſervanda Commendatarii ab Ordinis Viſitatoribus compelli poſſent, ad majorem tamen authoritatem aliqua indulta ſingularia pro immunitate Ciſtercienſium conceſſerunt, vel potius confirmarunt Summi Pontifices: quia quidquid in hac materia concedi poteſt in ſpeciali, jam ab Innocentio Pontifice conceſſum & explicatum vides in communi. Poſſunt item cogi, ad reſarcienda tecta, ad reædificationem & proviſionem Monaſterii juxta Privilegium Pii II. conceſſum anno 1459. ubi (*vide numero 5.*) debent Monachis neceſſaria tribuere ſtrictiori obligatione quàm Abbates Regulares, quia hoc in ſua creatione promittere debent ſub juramento, ibidem num. 6. & privilegio Sixti IV. num. 2. dato anno 1475. Subſidia & contributiones per Capitulum Generale impoſita teneri ſolvere, declaravit idem Sixtus IV. ibidem num. 6. ſpoliis, & rebus Monachorum è vita decedentium ſe non debere immiſcere, ordinavit Pius V. anno 1567. initio privilegii.

Nullo modo impedire poſſunt quod Conventus claudantur; Monachorum numerum taxare, Novitioſq; recipere, benedicere, aut rejicere nequeunt. Ita Sixtus V. in privilegio conceſſo anno 1586. num. 4. ubi fit mentio alterius privilegii Sixti IV. quod Sixtus V. poſtmodum clavium authoritate confirmat & roborat.

Videbis jam ſtatutis noſtris Abbates Commendatarios ſubjacere, & authoritate Pontificiâ conſtringi, & obligari; vidiſti Viſitatoribus Ordinis eos obedire debere, & de omnibus aliis curare & providere, de quibus agerent, ſi eſſent Abbates Regulares. Habent inſuper aliqua particularia gravamina in officio, quæ non haberent, ſi eſſent Ordinarii, ut illa ferè omnia, de quibus nuperrimè egimus: ſed & illa ſunt neceſſaria ad cohibendam aliquorum tyrannidem. Leges ſunt, & ideo non propter juſtos poſitæ.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm in eodem monaſterio poſſint duo aut plures Abbates Commendatarij eligi.

1559. Commendatarius, idem qui Oeconomus, idem qui Adminiſtrator. Monaſterium quod habet plures poſſeſſiones, ſicut & miniſtros differentes, ita etiam Commendatarios plures de diverſis rebus curam habentes inſtituere poteſt. Non poſſunt eſſe duo Abbates Commendatarii, qui totius ſubſtantiæ curam gerant. Ratio eſt. Quia ſi darentur, vel eſſent æquales, vel alter alteri ſubordinaretur; & tunc ſubordinatus non eſſet Abbas, ſed tantummodo Abbatis Miniſter. Quod ſi aſſeras utrumque eſſe æqualem, & neutrum alteri ſubeſſe; conſiſtere non poſſunt, & monſtrum potiùs, quàm corpus myſticum, componeretur.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm in eodem Monaſterio poſſit eſſe ſimul Abbas Commendatarius & Regularis.

1560. Argumentum pro negativa hæc poſſent adferri.

Primò. Monaſterium numquam, niſi Sede vacante ſeu mortuo Abbate ordinario, in Commendam tribuitur, & ni abſolvatur à Commenda, numquam habet Abbatem Regularem.

Secundò. Communitas verum & Regularem habens Paſtorem inutiliter Commendaretur ſæculari; ergo.

Tertiò. Abbas commendatarius eſt rei temporalis abſolutiſſimus diſpenſator. Regularis ex natura rei ſimiliter eſt abſolutiſſimus: Atqui duo in eadem re non ſubordinati Præpoſiti quotidie eſſent confuſioni; ergo dari non poſſunt.

Dices, poſſe unum alteri ſubordinari, ita ut ſine illius licentia nihil expenderet, & ita poſſet alter remanere abſolutiſſimus, alter ſubordinatus.

Reſpon-

Reſpondent, hoc ita poſſe fieri: ſed in tali caſu non darentur duo Abbates, ſed unus tantùm, & ille qui ſubordinaretur, eſſet miniſter alterius: quia de eſſentia officii Abbatialis eſt, ut præ cæteris in Monaſterio ſupremam habeat juriſdictionem.

His TAMEN non obſtantibus contrarium diffiniendum docet experientia, quia hodie Sereniſſimus Princeps Ferdinandus Auſtriacus, Belgii noſtri Prorex ac Gubernator, eſt Abbas Commendatarius Regalis Cœnobii de Alcobatia Ordinis Ciſtertienſis in Regno Luſitaniæ, & nihilominus habent ejuſdem domûs Religioſi alium adhuc Abbatem Regularem, qui Congregationis Ciſtertienſis per regnum Luſitaniæ eſt Præſes Generalis. Idem frequentiùs in uſu eſt in Italia, ubi in plurimis Monaſteriis, quæ vel Epiſcopis vel Cardinalibus commendata ſunt, videre eſt alios Abbates Regulares, mitrâ, baculo, ac reliquis pontificalibus ornamentis utentes.

Ex fundamento Concluſionis cognoſcitur negandum eſſe aſſumptum rationis *primæ*, pro parte negativa: ſed ad *Secundam*, Nego Majorem, quia omnia illa utilia dici poſſunt, quæ fiunt ad meliùs; ergo ſicut utiliter creantur Religionum Protectores ita poſſent & ſingulorum monaſteriorum creari, idque in illo caſu eſſet officium Abbatis commendatarii. Inconvenienti poſito in ratione *tertia*, facili negotio obviam itur. Deberet enim tunc Pontifex providere paci & quieti monaſterii; intentumque aſſequeretur, ſi alibi etiam faceret, quod in Alcobatiæ monaſterio, ubi determinata pars mediorum communium Pontificiâ authoritate conceditur Commendatario pro labore Commendæ & Patrocinii, & in hac portione ipſe eſt abſolutiſſimus; reliqua pertinent ad monaſterium, in quibus eſt abſolutiſſimus Abbas ordinarius ſeu Regularis, & ſic dantur duæ poteſtates abſolutæ, non in eadem re, ſed omnino diversâ.

ARTICVLVS X.

Vtrùm idem Abbas Commendatarius poſſit recipere Commendam alterius monaſterij, ejuſdem, vel alterius Ordinis.

1562. Reſpondeo affirmativè, quia contra hoc nihil ſtatutum jure communi aut particulari, & ex rei natura per Commendam unam nemo redditur inhabilis ad aliam; quia illa authoritas eſt temporalis, &, quantum eſt e[illegible]e, indifferens, ut ſit in Laico, aut non.

[illegible] hac ſententia non diſſentit Eminentiſſimus Domi[illegible]s Cardinalis de Richelieu, qui ſimul in Commendam habet plura ac magnifica diverſorum Ordinum Cœnobia.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm Commendatarius Abbas alicujus domûs Matris habeat juriſdictionem in Filiationes.

1563. Iuriſdictio in Filiationes eſt ſpiritualis, quia poteſt Abbas Pater viſitare Abbates Filios authoritate ſimili illius, qui dicebat, *In Ieſu Chriſto ego vos genui.*

Et principaliter debet cognoſcere ſtatum ſpiritualem monaſterii, temporalem verò acceſſoriè & per accidens, ita ut hunc cognoſcat ratione prioris: atqui Abbas Commendatarius non eſt verè Abbas, ſed tantùm quidam nobilis Oeconomus & Adminiſtrator, nullamque ſpiritualem authoritatem habet in Filios: ergo non poterit Commendatarius Abbates Filiationum viſitare in ſpiritualibus, utpote non ſubditos: ſolùm enim poteſt habere curam de ipſorum modeſtia & obſervantia eo modo, quo Rex, fovendo extrinſecè vel ſaltem ſpecialem aliquam à Pontifice gratiam impetrando; verùm hæc non pertinebit ad officium Commendatarii, ſed Legati Apoſtolici. Ex his neceſſariò ſequitur, non poſſe Abbates Commendatarios viſitare temporalem & Oeconomiam Filiationum, quia hæc authoritas eſt attributum ſpirituale: cumque illi ſpiritualem poteſtatem non habeant, nec illam habere poterunt.

1564. *Dices.* Iuriſdictio ordinaria in res temporales monaſterii eſt appendix à ſpirituali: atqui illam habet Commendatarius, licèt careat alterâ, ergo ſimiliter philoſophari debemus quoad filiationes.

Reſpondeo. Authoritatem Filiationis erga rem extrinſecè temporalem non promanare ab authoritate temporali monaſterii Matris, ſed à ſpirituali ipſius Filiationis; quia eo ipſo quo quis habet authoritatem abſolutam ad aliquem finem, cenſetur eam habere etiam erga ea, quæ ſunt media ex rei natura, aut jure determinata ad illum finem: atqui res temporales ſunt media à jure particulari (juxta Privilegia, &c.) determinatè inſtituta ad talem finem: ergo qui habuerit juriſdictionem ſpiritualem, habebit etiam temporalem: cumque Commendatarius illam non habeat, opus eſt ut etiam alterâ deſtituatur. Authoritatem porrò monaſterii temporalem ex eo habet, quòd directè ea tradatur à Pontifice: ex ea verò non oritur juriſdictio temporalis in Filiationes: ergo hanc non habet.

Ex his patet, nullo modo Abbatem Commendatarium primi monaſterii (puta Ciſtertii, aut Præmonſtrati) poſſe dici Abbatem Commendatarium Generalem; quia in temporalia Filiationum bona nullam omnino habet juriſdictionem. Præterea, Viſitationem Filiationum ad Commendatarium non pertinere, expreſſiſſimè decernit Pius II. in privilegio dato 1459. ubi num. 3. ſic ait: *Viſitatio quoque monaſteriorum, & locorum eorumdem, ac eis ſubjectorum, quæ in Commendam teneantur, & pro tempore teneri contigerit, ad Abbatem Ciſtertij, & quatuor Primos, cuilibet in ſua generatione, juxta formam antiquorum privilegiorum Ordini conceſſorum, pertineat.*

1565. *Dices*, poſſe petere juriſdictionem illam à Summo Pontifice.

Reſpondeo. Petat; Concedatur: nec tunc habebit authoritatem Commendatariam Generalem, quæ nulla eſt: ſed erit tantummodo Abbas Commendatarius, etiam monaſteriorum ſuæ Filiationis, & tali modo habebit ſub ſe plurima monaſteria Commendata.

Digitized by Google

Addo, quod neque de potentia abſoluta poſſit Pontifex illi tribuere authoritatem Generalem, diſtinctam à Commendataria ordinaria. Ratio eſt manifeſta. Nam illa quæ indirectè fiunt, impoſſibile eſt quod fiant ſublatâ ratione fundandi. Verbi gratiâ. Indirectè producitur æqualitas, & ideo eſt impoſſibile quod detur ſublato fundamento: in opinione probabili indirectè præcipitur attentio interior in divino officio; ideoque eſt impoſſibile, quod iis præcipiatur talis attentio, quibus non præcipitur idem officium.

Iuriſdictio in Filiationes eſt indirecta ab ordinaria ſpirituali emanans; quando itaque hæc conceditur, indirectè illa tribuitur: ergo hac ordinariâ ſpirituali negatâ dari non poterit.

1566. *Dices ſecundò.* Concedat Pontifex directè hanc authoritatem temporalem in res extrinſecas & temporales monaſteriorum ſuæ filiationis, imò ſuper ipſos Abbates ſuæ filiationis quoad rem temporalem, ita ut ipſi Abbates Ordinarii remaneant, & Electus ſit ipſorum Viſitator: tunc ipſe Electus non erit Abbas Commendatarius ſuæ filiationis; ergo Commendatarius Generalis.

Reſpondeo, admittendo poſſe Pontificem eligere talem Viſitatorem, ſed ille erit ſolummodo Legatus Pontificis, non Abbas Commendatarius Generalis; quia authoritas Patris Abbatis in filiationes à nemine poteſt produci in phyſicis, concedi in moralibus, ſublatâ ratione fundandi ipſam Paternitatem.

Confirmatur. Pontifex poteſt dare poteſtatem abſolvendi à peccatis, imò dat ſemper quando creat Sacerdotes, tunc enim dat poteſtatem Sacerdotalem directè, & abſolutoriam indirectè. Dare igitur alicui hanc ſecundam ſine prima non poterit, quia hæc indirectè datur, & nequit ſine primâ conſiſtere, ideoque repugnat dari actionem quæ in illam tendat: actio enim indirecta debet in aliquid tendere directè. Similiter, licèt Pontifex præcipiat attentionem cum oratione, hanc directè, illam indirectè, non poteſt attentionem ſolam exigere; quia hæc aut non debet peti, aut debet indirectè peti. Ad noſtrum intentum.

Poteſtas moraliter paterna in mediatè ſubditos ſuæ filiationis, v. g. Domini Ciſtertienſis Archi-Abbatis in monaſteria lineæ Claræ vallenſis (quæ illi mediante Clarâvalle ſunt) naſcitur ab ordinaria, quam Pater Abbas Ciſtertii habet in Ciſtertienſes: ergo cui daretur hæc ordinaria, daretur illa ſecunda: nulli hæc ſecunda, ſine prima.

DVBIVM INCIDENS

De poteſtate benedicendi & conſecrandi res ſacras.

1567. SI reſpicimus nudum jus commune, hoc eſt, abſtractis omnibus privilegiis, moribus & conſuetudinibus, certum eſt hanc authoritatem Abbatibus nullo modo competere: conſtat ex *cap. Abbates*, ſi jungas gloſſam *verb. Tonſuram.* quod & doctiſſimè notarunt Aloyſius Riccius *in praxi tom.1. reſol. 461. num.2.* Piaſecius *in praxi part.1, cap.2. art.4. num.14.* Suárius *de relig. tom.4. lib.2. cap.30. caſ.2.* Diana *part.3. tract.2. reſol.15. § Sed hæc.* Si verò reſpiciamus praxim, notandum eſt, conceſſa fuiſſe particularia privilegia, in quibus fundata conſuetudo prævaluit aſſerente Armillâ *verb. Calix.* Aſcanio Tamburino *de jure Abbat. tom.1. diſp.23. quæſt.13.* Baſeo *verb. Abbas.* Barboſâ *de poteſt. Epiſc. part.2. allegat.26. num 36.* Dianâ *ubi ſuprà.* Mirandâ *in Manual. Prælat. tom.2. q.40. art.4.* Portelio *in dubiis Regular. verb. Abbas. num.3.* Riccius *in collect. part.4. col. 951.* licèt in praxis *tom.5.* videatur ſentire contrarium. Rodriguez *in ſumm. tom.3. cap.14. num.2.* quibus ego ſubſcribo, ſtatuens concluſiones ſequentes.

1567. b. PRIMA. *Omnes Abbates poſſunt conſecrare calices, lapides ſeu aras portatiles, pyxides, & omne ornamentorum genus non ſolùm pro ſuis Eccleſiis, ſed etiam pro aliis.* Hoc ut probetur, ſupponendum eſt Clementem VII. conceſſiſſe Abbatibus Dunenſibus privilegia quæ ſequuntur.

CLEMENS *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecte filie Ioanni Abbati monaſterij de Dunis, Ciſtertienſis Ordin. Morienſis Diœceſis, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Vt ex ſincerè devotionis affectu, quem ad Nos & Romanam Eccleſiam habere dignoſceris, favorem tibi Apoſtolicum ſentias accreviſſe. benedicendi calices, pallas altaris, corporalia, & veſtes ſacerdotales in tuo dumtaxat monaſterio tibi & ſucceſſoribus suis, dummodo tibi & eiſdem ſucceſſoribus munus benedictionis impenſum fuerit, authoritate præſentium concedimus poteſtatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtra conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum apud Bellicardum Arelatenſis Diœceſis 17. Kal. Octobris, Pontificatûs noſtri Anno duodecimo.*

Simile Privilegium conceſſit Innocentius VIII. anno 1489. ad petitionem Ioannis Abbatis Ciſtertienſis, dato diplomate, in quo *num.3.* confertur prædicto Abbati & quatuor Coabbatibus authoritas benedicendi corporalia, pallas, ornamenta, vaſcula ad reponendum ſacram Euchariſtiam, imagines, &c. & conſecrandi calices, *tam de dicto ordine* (verba ſunt formalia) *quàm ſi ad vos aliunde nonnunquam deferantur.* Hujus privilegii ſummarium poſui *num.1550.* Hæc gratia directè non favet omnibus Abbatibus, ſed tantummodo quinque, nempe Ciſtertienſi & quatuor Coabbatibus: per extenſionem autem hodie illis omnibus favet, qui utuntur inſignibus Pontificalibus.

Hæc extenſio legitima eſt. *Primò*, quia fundatur in communicatione privilegiorum, quæ omnibus Ordinibus conceſſa eſt. *Secundò*, quia conſuetudo prævaluit, & ſiqui olim ea præſtare non poterant, poſſunt hodie; quoniam jam præſcripſerunt. Vbi obiter notandum eſt, conſuetudinem facilius derogare legi, quàm introducere. Ratio eſt, quia nequit cenſeri Legiſlator ignorare ea, quæ publicè & frequenter fiunt contra ſuam legem; ergo ſi non contradicat, conſentire dicetur. Si dicatur conſentire, debet credi in lege diſpenſaſſe. Ergo cum omnes Abbates,

qui

qui habent Pontificalium uſum, jam à multis annis conſecrent & benedicant calices, lapides, ornamenta &c. dicendum eſt, vel olim id eos legitimè feciſſe, vel non. Si illud: ergo & hodie legitimè præſtabunt; eorum enim authoritas non eſt novo aliquo jure limitata: ſi hoc ultimum dicatur (nempe olim ſibi arrogaſſe illegitimè, conſecrandi & benedicendi authoritatem) adhuc hodie legitimè poterunt facere, tum ratione communicationis, tum etiam ratione conſuetudinis, quæ conſtans eſt, &, ignorante Pontifice, perſeverare non potuit.

Tunc ſic. Pontifex dari talem conſuetudinem ſcivit, & impedire noluit: ergo oſtendit ſibi placere hujuſcemodi Abbatum actiones.

Huc reſpiciens Emmanuel Rodriguez *tom.7. qq. Regul. quæſt.28. art.2.* ut certum ſupponit non ſolùm Abbates perpetuos Ciſtertienſes, ſed etiam triennales Hiſpanos poſſe conſecrare Aras ſive altaria portatilia pro ſuis monaſteriis, filiationibus, Prioratibus, Grangiis, imò pro Eccleſiis amicorum, dummodo id faciant in ſuis monaſteriis. Sed & extra ipſa ſi accedat ordinarii licentia. Vtrumque eſſe in uſu & non eſſe à Ciſtertienſium privilegiis alienum teſtatur R.mus noſter Angelus Manriquez in Pontificalis Hiſpano-Ciſtertienſis prologo.

1567. c. SECVNDA. *Poſſunt etiam campanas conſecrare.* Ita Tamburinus *de Iure Abb. tom.1. diſp.23. quæſt.12.* Renatus Choppinus *in Monaſt. lib. 1. tit. 2. num. 18.* & Diana *part.3. tract.2. reſol.15. § Quoad.* Favet Naldus *in ſumm. verb. Abb. num.4.* & declaratio Cardinalium facta Romæ 10. die Novembr. 1614. quam ipſe citat. Probatur hæc concluſio ex conſuetudine perenni, fundatâ in Privilegiis Vrbani II. & Pauli III.

1567. d. TERTIA. *Altaria integra, ſeu lapides magnos permanentes, Abbates conſecrare non poſſunt, ſtando regulis juris communis.* Vel qui negat, oſtendat vel unum canonem illis faventem. *Iure conſuetudinis* non omnes hoc poſſe, patet; quia non datur talis conſuetudo, aut ſaltem datur in paucis monaſteriis. *Ex privilegio* Altaria de novo conſtructa ſeu tranſlata, reſtaurata aut immutata, in quibuslibet locis chriſmate ſacro ab aliquo Catholico Epiſcopo priùs recepto, conſecrare directè poteſt D. Ciſtertienſis & quatuor primi Abbates, concedente Innocentio VIII. anno 1489. Vide diplomatis copiam apud Henriquez *pag.190. Iure communicationis* poterunt hæc præſtare illi omnes, qui fuerint capaces, ſi illis conceſſa ſit gratia participandi hæc privilegia. Conſultò dixi, *qui fuerint capaces*, ut carpam eorum ignorantiam, qui exiſtimant hæc privilegia ad Priores & alios Prælatos Mendicantium Ordinum extendi poſſe. Idem doctè obſervavit Miranda *in Man. Prælat. tom.2. quæſt.40. artic.4.* & ex eo Diana *ubi ſuprà.* Noſtri monaſterii Antiſtes poteſt Altaria conſecrare ex vi privilegii quod ſequitur.

CLEMENS *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Ioanni Abbati monaſterij de Dunis Ciſtert. Ordin. Morinenſis diœceſis, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Perſonam tuam nobis & Apoſtolicæ Sedi devotam paternâ benevolentiâ attendentes, illa tibi libenter concedimus, quæ tibi & monaſterio tuo ſalubriter cognoſcimus expedire; Tuis itaque ſupplicationibus inclinati, ut tu & ſucceſſores tui Abbates monaſterij de Dunis Ordinis Ciſtertienſis, Morinenſis diœceſis, qui fuerint pro tempore, Altaria, Calices, Veſtimenta, & alia ad divinum Officium in eodem monaſterio ſpectantia, quæ de jure benedici debent, benedicere valeatis, jure Ordinarij in omnibus ſemper ſalvo, tibi concedimus per præſentes. Nulli ergo, &c.*

1567. e. QVARTA. *Eſt in uſu, quod dicti Abbates, cùm induuntur Pontificali ornatu, ſolennem benedictionem elargiantur.* Innocentius VIII. in citato diplomate conceſſit Ciſtertienſi Antiſtiti & aliis quatuor Primoribus, ut hujuſmodi benedictiones darent in quibuslibet monaſteriis, domibus, atque locis noſtri Ordinis utriuſque ſexûs. Hoc etiam concedit *C. Abbates. de privilegijs num.6.* teſte Baſſeo *verb. Abbas. num.6.* & Sylveſtro quem citat. Domino noſtro Dunenſi ſpecialiter conceſſa ſunt hæc privilegia.

CLEMENS *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filijs Ioanni Abbati & Conventui monaſterij de Dunis Ciſtertienſis Ordinis* ——— *Veſtris itaque ſupplicationibus inclinati, ut tu fili Abba & ſucceſſores tui, Abbates dicti monaſterij, ſuper quibuslibet altaribus Eccleſiarum partium Flandriæ, ſuper quibus Miſſam & alia divina Officia poſſunt Epiſcopi celebrare, hujuſmodi Miſſam & officia ſtatutis & conſuetudinibus Eccleſiarum, in quibus Altaria ipſa ſita fuerint, contrarijs juramento, confirmatione Apoſtolicâ, vel quacumque firmitate aliâ roboratis nequaquam obſtantibus, celebrare poſſitis, vobis & eiſdem ſucceſſoribus tenore præſentium indulgemus. Nulli ergo, &c.*

CLEMENS ——— *Veſtris in hac parte ſupplicationibus inclinati, ut tu fili Abba, & ſucceſſores tui Abbates dicti monaſterij, qui pro tempore fuerint, mitrâ, annulo & alijs pontificalibus inſignijs liberè uti, nec non in dicto monaſterio, ac Prioratibus eidem monaſterio ſubjectis, ac Parochialibus & alijs Eccleſijs ad vos communiter vel diviſim pertinentibus, quamvis vobis pleno jure non ſubſint, benedictionem ſolennem poſt Miſſarum, Veſperarum & Matutinorum ſolennia, dummodo in benedictione hujuſmodi aliquis Antiſtes vel Sedis Apoſtolicæ Legatus præſens non fuerit, elargiri poſſitis, Fel. record. Alexandri Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit Abbates, & alijs quibuſcumque conſtitutionibus Apoſtolicis in contrarium editis nequaquam obſtantibus, vobis & eiſdem ſucceſſoribus authoritate Apoſtolica de ſpeciali gratia tenore præſentium indulgemus. Nulli ergo, &c.*

Similes favores impetraverunt alii; prævaluit tandem conſuetudo, & jam omnes ubicumque ſolenniter celebrent, ſolennes benedictiones elargiuntur.

1567. f. QVINTA. *Indulgentias ex opere operato non poſſe concedere Abbas quà talis.* Conſultò *ex opere operato* dixi, ut ſcias in monaſterio dari etiam theſaurum humanum, qui etiam dives & opulentus eſt. Theſaurus ſanguinis Chriſti uni Summo Pontifici eſſe credimus; ille unus poteſt concedere ex illo gratias, indulta, favores; bona autem communitatum opera, & illa particularium qui ſatisfactione non indigent, nequaquam pereunt; recondūtur

enim in theſauro ſpirituali monaſterii, diſpenſanda ad arbitrium Abbatis. Hic eſt illius theſauri Oeconomus, & poteſt ex cauſa probabili concedere petentibus aliquam ſui theſauri partem. Et nota *primò*, ſufficere probabilitatem cauſæ, ut favor teneat; non enim requiritur evidentia, ut actiones humanæ legitimæ & prudentes evadant. *Secundò* dicendum eſt, theſaurum hunc humanum ac ſimpliciter finitum eſſe. *Tertiò*, non poſſe moraliter contingere quod aliquando ſit omninò exhauſtus. Ratio eſt, quia licèt ſupponatur caſus poſſibilis, in quo omnes particulares ſeorſim indigerent ſatisfactione ſuorum operum, adhuc theſaurus monaſticus diteſceret quotidie actibus totius communitatis, quæ, quia per modum unius non peccat, ideo per modum unius non excommunicatur, nec indiget ſatisfactione; meretur tamen, ut ſuo loco videbimus. *Quartò*, Prælati non dicuntur concedere indulgentias, quia hoc nomen jam videtur nihil aliud ſignificare, quàm ſatisfactionem ex opere operato, quam ipſi concedere non poſſunt: dicuntur autem concedere confraternitatis Privilegium, hoc eſt, indulgere ut talis benefactor ſit particeps omnium fructuum ſpiritualium, qui fuerit in theſauro incorporeo. Hujus chartæ formula reperitur in noſtris definitionibus. Sicut Prælatus poteſt concedere Petro quod ſit compos meritorum totius communitatis modo expoſito; ſic etiam quicumque Chriſtianus poteſt Petrum ſeu vivum ſeu defunctum reddere participem ſuarum orationum, mortificationum, &c. applicando ipſi ſatisfactionis tantam partem.

1568. Pontificis munificentiâ nonnumquam delegatur Abbatibus authoritas aperiendi theſaurum illum Eccleſiaſticum, quem reddunt immenſum Chriſti merita. Videmus Epiſcopos aliquando concedere indulgentias, non tamen authoritate propriâ, ſed delegatâ. Etiam Abbates quidam donati leguntur hoc favore. Dunenſis monaſterii Antiſtes ex Clementis ejuſdem privilegio poteſt concedere indulgentias loco & tempore in diplomatibus ſequentibus expreſſo.

CLEMENS ——— *Tuis itaque ſupplicationibus inclinati, ut quotieſcumque in monaſterio tuo de Dunis Ciſterciensis Ordin. Morinenſis Diœceſis, Miſſas altâ voce celebrari, aut verbum Dei publicè in tua vel ſucceſſorum tuorum præſentia proponi contigerit, tu & ſucceſſores præfati omnibus Chriſtifidelibus verè pœnitentibus & confeſſis tunc ibidem præſentibus quinquaginta dies de injunctis iis pœnitentiis relaxare valeas, & valeant dummodo nullus Sedis Apoſtolicæ Legatus aut aliquis Antiſtes præſens ibidem fuerit, tibi & ſucceſſoribus ipſis plenam & liberã authoritate Apoſtolica concedimus tenore præſentium facultatẽ, Datum apud Bellicadrum Arelatenſis Diœceſis 17. Kal. Octob. Pontificatûs anno 12.*

CLEMENS ——— *Cùm itaque hodie tibi & tuis ſucceſſoribus Abbatibus tui monaſterij duxerimus concedendum, quod Mitrâ, annulo, & aliis Pontificalibus inſigniis uti liberè valeatis: Nos tuis ſupplicationibus inclinati, tibi & eiſdem ſucceſſoribꝰ ut quotieſcumq; vos in Pontificalibꝰ celebrare contigerit, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis ibidem præſentibus quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxare poſſitis, tenore præſentiũ indulgemus. Nulli ergo, &c.*

1568. b. Præter hæc privilegia, exſtat diploma Alexandri IV. in quo non jam delegatur Abbati authoritas concedendi indulgentias, ſed ab ipſo Summo Pontifice conceduntur Eccleſiam viſitantibus; circa quo quia multæ difficultates motæ, placuit ſubjungere materiæ ſimilitudine id poſtulante.

ALEANDER *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis filiis Abbati & Conventui Monaſterij de Dunis Ciſtert. Ord. Morinenſis Diœceſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniam ad peccandum omnis ætas de facili labitur, & vitium à primæva natura veſtigiis imitatur, multa propoſita ſunt opera pietatis, ut poſſint à peccato reſurgere, qui de commiſſis cupiunt pœnitere. Inter quæ opera ſanctorum Eccleſias cum devotione ac reverentia viſitare, & ibi ſuper hujuſmodi commiſſis eorumdem ſanctorum implorare ſuffragia, tantò ſalubrius creditur, quantò illud in Chriſti oculis acceptabilius reputatur. Cùm igitur, ſicut aſſeritis Eccleſiam Monaſterij veſtri in B. Mariæ Virginis honore conſtructam, nondum conſecratam intendatis facere conſecrari, nos devotis populis conſtituendi ſibi pro ſuis peccatis Virginem ipſam apud Deum propitiam advocatam volentes materiam exhibere, omnibus Chriſti fidelibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui Eccleſiam ipſam in die quâ eadem Eccleſia conſecrabitur, & uſque ad octo dies proximè ſequentes duxerint viſitandam, unum annum & 40. dies: illis verò qui ad eam in Anniverſario die conſecrationis hujuſmodi deinceps cum reverentia & devotione acceſſerint annuatim, centum de omnipotentis Deè miſericordia, & BB. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus authoritate confiſi de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus. Datum Lateran. 5. Idus Martij, Pontificatûs noſtri anno VII.*

Exſtat in Bullario minori Monaſterii Dunenſis fol. 30. a.

1568. c. Circa hoc Privilegium occurrunt dubia digna examine. Et *primò* petitur; utrùm fuerit obſoletum merâ cœnobii Dûnenſis translatione, an vero conceſſas has indulgentias lucrari poſſint fideles viſitante novam Eccleſiam Brugis reſtauratam? *Secundò*; an nova Eccleſia debeat viſitari in anniverſario conſecrationis Eccleſiæ veteris, an verò in anniverſario novæ conſecrationis. *Tertiò*; an in die conſecrationis novæ Eccleſiæ & per octo ſequentes ex vi hujus diplomatis lucraturi ſint annum & quadraginta dies indulgentiarum?

Reſpondeo ad primum privilegium vigere & ut puto clariſſime veritatem monſtrabo. Abbas bifariam poteſt conſiderari materialiter & formaliter, hoc eſt ſecundum perſonam & dignitatem; primo ipſe modo mortalis eſt, ſed non ſecundo; morientibus enim & ſuccedentibus variis perſonis manet immortalis Abbatis dignitas. Non aliter bifariam etiam conſiderari poteſt Eccleſia, materialiter & formaliter; primo modo caduca & mortalis, ſecundo immortalis æterna. Privilegia conceſſa Abbati (ni perſonalia eſſe exprimantur) non moriuntur, quoniam Abbas formaliter ſumptus non moritur, ergo nec conceſſa Eccleſiæ (ni illis numero muris indulta exprimantur) quoniam Eccleſia formaliter ſumpta æterna eſt, non ſecus ac Abbatialis dignitas. *Ad ſecundum* viſitandam in anniverſario dedicationis novæ. *Ad tertium* lucraturos eſſe,

Digitized by Google

PRO-ABBAS.

1568. d. ABbatis poteſtas ordinaria eſt, duplex tamen; Iuriſdictionis & Dignitatis. Dignitatis authoritas donat illum inſignibus Pontificalibus, loco in Conciliis, & aliis nobiliſſimis prærogativis: authoritas Iuriſdictionis praxim reſpicit & monaſterii regimen in ſpiritualibus & temporalibus.

Quidquid ſit de authoritate Dignitatis, quam multi aſſerunt delegari non poſſe, Iuriſdictio delegabilis eſt; & ſi ſuppetant rationes deleganda.

Contingit in monaſteriis degere Viros optimis dotibus illuſtres, quibus majoribus verè officiis & honore dignis ſors invida ſupremam negavit dignitatem. Hi rariſſimè vel nunquam conſtituuntur Priores, tum quia majoribus negotiis impliciti non ambiunt Prælaturas: tum etiam ratione ætatis jam provectæ; Prior enim robuſtæ debet eſſe valetudinis, & omnes Communitatis actus frequentare. expedit Priorem eſſe ætatis mediocris, ne ratione juventutis deſpiciatur, aut ratione ſenectutis officio ſuo nequeat ſatisfacere. Vir igitur ſupradictis dotibus præditus frequenter denominatur Proabbas ab Antiſtite iter facturo; ſi videlicet negotiis urgentibus ultra quindenam abeſſe cogatur. Prior aliquando denominatur Proabbas, ſi qualitates habeat requiſitas. Poteſt ipſi delegari authoritas abſolvendi Monachos & Converſos ab excommunicationis ſententia, quam injiciendo manus violentas in ſeipſos incurrerint, Gregorio IV. aut concedente aut declarante anno 1234. & ad petitionem Ciſtercienſium Innocentio IV. confirmante. Cæterùm, ne Priores aliquam exemptionem ſibi competere ſomniarent, ſi ipſis ſolis authoritas hæc eſſet delegenda, Alexander IV. ſtatuit, ut ab hac excommunicatione poſſet abſolvere quicumque Sacerdos ex commiſſione proprii Abbatis. Ita anno 1255.

1568. e. Proabbas ab Abbate ſolo eligitur, Monachis inconſultis. Non habet ratione officii ordinariam aliquam juriſdictionem, ſed extraordinariam. Poteſt ex delegatione ea omnia, quæ Abbas ex officio. Non ſedet in loco Abbatiali, ſed in proximo: jubere poteſt in virtute obedientiæ, & obligare Religioſos ex vi voti emiſſi: tandem omnia illa præſtare, quæ juridicè poteſt Prælatus.

Variis nominibus in variis monaſteriis appellatur, aliàs *Præſidens*, aliàs *Vicarius*, *Commiſſarius* nonnunquam, *Proabbas* ſæpiùs: nomina ſunt diverſa, ſed perſonam eamdem deſignant.

Ceſſat Proabbatis authoritas, ſimul atque Abbas revertitur ad monaſterium, quo præſente non eſt opus Proabbate. Quid ſit reverti vide *num.* 1579.

1568. f. *Proabbatis* (vel ut ipſi loquuntur *Præſidis*) denominatio apud Hiſpanos frequens eſt; apud Belgas & Germanos non item: nec ideo venit condemnanda; contingit enim aliquos eſſe bonos Priores, indignos tamen Abbatiali dignitate. Faciliùs eſt regi, quàm regere: Prior præſente Abbate regitur, abſente regit: igitur ſi Prior talis ſit qui regere non poſſit, Proabbas eligatur, cui ſubſit Prior, Supprior, & univerſi Conventuales. Vide *num.* 739.

COADIVTOR.

1569. IN provinciis, quæ Abbates habent perpetuos, reperio *Coadjutores*. Adjutor eligitur eodem prorſus modo quo Abbas, vel Monachorum vocibus, vel favore Monarchiæ.

Ex vi ſui officii actualiter nullam authoritatem habet. Non ordinariam; quia hæc eſt penes unum & ſolum Abbatem. Non delegatam; quia ex vi electionis nulla ei authoritas ſeu conceditur ſeu delegatur. Futurus eſt tamen, ſi ſupervivat, monaſterii Abbas.

1570. Non tenetur Abbas, qui Coadjutorem habet, illi aliquam authoritatem ſpiritualem aut temporalem delegare: non poteſt tamen, Coadjutore prætermiſſo, pro tempore abſentiæ ſuæ denominare Proabbatem, quia illi ratione ſui officii incumbit onus Abbatiale, cùm Ordinarius moraliter aut phyſicè devixerit. Devivere dicitur phyſicè, qui moritur; moraliter, qui vel in perpetuum reſignat, vel in perpetuum delegat. Ergo hujuſmodi Antiſtes vel nemini Abbatialem authoritatem deleget, vel Coadjutori: ratio eſt, quia ſicut nec alteri reſignare, ſic nec alteri delegare eam poteſt. Coadjutor ex vi ſui officii non debet habere eminentiorem gradum, niſi aliter Antiſtes diſpoſuerit, dans operam civilitati.

1572. Mortuo Abbate Coadjutor debet à Communitate admitti, & priuſquam admiſſus fuerit, inſtallari non poteſt. Patet, quia contingere potuit eum poſt denominationem commiſiſſe crimina, quæ reddant indignum, imò Abbatiæ incapacem. Communitas illum non poteſt non admittere ſine notabili cauſa. Hæc ſi ſit certa, Religioſi ad novam electionem procedant juxta antiquos monaſterii mores, aut impetrando Commiſſarios ab aula, ubi fieri conſuevit; aut addendo illas ſolennitates, quæ in Prædeceſſoris electione ſubſtantiales & requiſitæ cenſebantur. Crimen certum eſt quod publicum; & tale, quod nullâ tergiverſatione celari poteſt. videlicet cùm vel in judicio legitimo convincitur, aut ita publicè & manifeſtè peccat, ut probabiliter excuſari non poſſit. Cùm de Coadjutoris ingenuitate dubitatur, poteſt Communitas admiſſionem ſuſpendere (& hoc frequenter practicatur) quonſque Coadjutoris vita examinetur, & à legitimis Iudicibus condemnetur, aut abſolvatur. Convictum Coadjutorem non tenebitur Communitas in Abbatem admittere, imò nec poteſt; quia ipſo condemnationis jure declaratur indignus. Si declaratur innocuus, tenetur Communitas ſtare electioni, & ipſum admittere in Abbatem.

BRIOR.

Digitized by Google

P R I O R.

1573. PRÆPOSITUM noſter Lycurgus nominat, quem nos *Priorem*. Nomen *Præpoſiti* in aliquibus cœnobiis avita converſatio retinuit, propter venerabilem antiquitatem; in pluribus jam omnino exolevit. Reperio etiam, ſed raro, monaſteria in quibus ſunt Præpoſitus, Prior, Supprior, & Præſes. Apud Benedictinos ſunt Priores ſubditi & abſoluti. Priores ſubditi illi ſunt, qui merè ſpiritualia tractant juriſdictione delegatâ: abſolutus, qui de ſpiritualibus & temporalibus poteſt agere ordinariâ & propriâ authoritate. Antiſtites Ciſtertienſium cœnobiorum Hiſpaniæ (quæ *Eremitoria* à Martino V. Pontifice dicuntur, eò quòd in eremo ſint ædificata) in Obſervantiæ inſtitutione, Priores, non verò Abbates vocabantur. Conſtat ex ejuſdem Papæ privilegio conceſſo anno 1426. ad petitionem Martini de Vargas Primi Reformatoris. Ibi *num* 12. ſic lego. *Unumquodque dictorum Eremitoriorum, vel locorum aſſumendorum, ſuum per illius Monachos eligendum, & per eoſdem Fratrem Martinum & Succeſſores confirmandum Priorem pro tempore habeat, per triennium duntaxat in ejus officio permanſurum, quo triennio elapſo ille qui fuerat Prior, vel alius de novo eligatur; &, ut præmittitur, confirmetur.* Sub idem tempus plurima S. Benedicti cœnobia ſolùm erant Prioratus; Valliſoletanum non erat Abbatiale, conſtat ex privilegio Eugenii IV. conceſſo anno 1437. num. 9. ſic etiam alia. Succeſſu temporis ferè omnes Priores abſoluti donati ſunt dignitate Abbatiali. Idcirco non eſt animus de officio Prioris abſoluti diſſerere, quia vix ab Abbatiali diſtinguitur, præcipuè quà reſpicit Monachos, & ideo omnia quæ de Abbatibus dixero, facili negotio abſolutis Prioribus aptabis *Vide num. 740.* & tene ex definitionibus latis in Capitulo Provinciali celebrato in Bavariâ anno 1595. unam vel alteram periodum. *Priores & Prioriſſæ prioratuum Conventualium, quia Prælati ſunt & Prælatæ, ſecundum poſt Abbates & Abbatiſſas locum ubique tenebunt, & immediatè ſequentur: & quæ de illis ſtatuta ſunt, de ipſis quoque intelligi debent, tandemque in perſonas regulares ſibi ſubditas auctoritatem & juriſdictionem habent.*

TEXTUS. *Cap. 65.*

De Præpoſito monaſterij.

1574. Sæpiùs quidem contingit, ut per ordinationem Præpoſiti, ſcandala gravia in monaſteriis oriantur: dum ſint aliqui maligno ſpiritu ſuperbiæ inflati, exiſtimantes ſe ſecundos Abbates eſſe, aſſumentes ſibi tyrannidem, ſcandala nutriunt, & diſſenſiones in congregatione faciunt, & maximè in illis locis, ubi ab eodem Sacerdote, vel ab eiſdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipſis etiam & Præpoſitus ordinatur. Quod quàm ſit abſurdum, facilè advertitur: quia ab ipſo initio ordinationis materia ei datur ſuperbiendi: dum ei ſuggeritur à cogitationibus ſuis a exutum eum eſſe à poteſtate Abbatis ſui: quia ab ipſis eſt ordinatus, à quibus & Abbas. Hinc ſuſcitantur invidiæ, rixæ, detractiones, æmulationes, diſſenſiones, b extraordinationes; &, dum contraria ſibi invicem Abbas, Præpoſituſque c ſentiunt; & ipſorum neceſſe eſt ſub hac diſſenſione animas periclitari: & hi qui ſub ipſis ſunt, dum adulantur partibus, eunt in perditionem. Cujus periculi malum illos reſpicit in capite, qui talis inordinationis ſe fecerunt authores. * * * *

1575. d Quod ſi aut locus expetit, aut congregatio petierit rationabiliter cum humilitate, & Abbas judicaverit expedire; quemcumque elegerit cum conſilio Fratrum timentium Deum ordinet ipſe ſibi Præpoſitum. Qui tamen Præpoſitus illa agat cum reverentia, quæ ab Abbate ſuo ei injuncta fuerint: nihil contra Abbatis voluntatem, & ordinationem faciens: quia quantò prælatus eſt cæteris, tantò eum oportet ſollicitiùs obſervare præcepta Regulæ.

a *Animæ ornamenta virtutes ſunt, quibus illa exuitur cùm negat Monachus obedientiam Prælato. Exutum dixit qui exemptum dicere poterat: maluit exutum dicere, eò quòd Prior, qui ſe ſomniat ab Antiſtitis juriſdictione exemptum, gratia dotibus exuatur.*

b EXORDINATIONES *vix Cicero diceret, vox tamen eſt ſignificantiſſima; Hiſpanè Deſordenes, exorbitantias.*

c *Legite & perpendite Domini Præpoſiti bene-morati. O quàm difficile Præpoſituræ ſatisfacere! Non ſatisfacit adæquatè ſuo muneri Prior cùm obedit Antiſtiti, quoniam & hoc Religioſi particulares faciunt: idem velle quod Abbas, bonum eſt, ſatis non eſt: nam ratione officij Prior voluntatem ſuam Antiſtitis arbitrio, & mentem ſuam ejus dictamini ſubmittere tenetur. Notate bene hanc periodum, & me legite inferiùs diſp. 125. à num. 1580.*

Egi de authoritate Prioris ſuprà num 739. ubi curioſa aliqua, quæ poterunt multùm prodeſſe.

1575. b. PETIS, An teneatur Abbas præficere Conventui digniorem; an ſufficiat, dignum?

Reſpondeo, Abbatem Conventum bene gubernare, qui

dignis

Digitized by Google

dignis delegat ſuam authoritatem, illum malè, qui indignis. Eum, qui dignus eſt, ſufficientes habere qualitates, ut ſit Prior, conſtat expreſsè ex Regulæ cap. 21 ubi, cùm aliquis Decanus obit aut deponitur, Abbati indicitur, ut in ejus locum ſubroget non digniorem, ſed dignum; dabo formalia verba, *Alter in loco ejus, qui dignus eſt, ſuccedet.* & poſtea hanc ſanctionem etiam ad Priorem extendit, *Et de Præpoſito eadem conſtituimus.*

1575. e. PETIS SECVNDÒ, An Abbas teneatur habere Priorem? Reſpondeo non teneri, quoties ipſe ſufficit regimini: quòd ſi ipſe unus & ſolus non ſufficiat, committat curas uni aut pluribus. Ille unus, cui delegatur Regularis authoritas gubernandi moraliter, vocatur Proabbas; ille, cui committitur gubernandi pœnaliter, vocatur Præpoſitus ſeu Prior: illi autem plures, quibus eadem cura committitur, appellantur Decani.

1575. d. PETIS TERTIÒ, An Prior eligi à religioſis debeat, an à ſolo Abbate? Reſpondeo textum eſſe clariſſimum & in uſu. Religioſi enim debent omnino conſuli, non tamen vocem habere deciſivam ſed conſultivam. Sic obſervatur in Hiſpaniâ, ſic in Germaniâ, ſic in Belgio, ſic in Galliâ. Firmat hanc ipſam conſuetudinem regula, firmant definitiones, In Germanicis latis anno 1595. hæc habes. *Ipſi* (nempe Priores) *& cæteri Officiarij non eligantur à Fratribus, ſed ut eſt in Regulâ, ipſos omnes Abbas deputet, & conſtituat ex conſilio Seniorum, qui de eorum moribus & capacitate teſtimonium certius dare poterunt. Priores, & Subpriores ſint in officiorum ſuorum functione ſolliciti; caveant id committere, quod in alijs reprehendere debent in correctionibus gravioribus utantur conſilio ſeniorum; & in ipſorum fratrum conventu fideliter prudenterque regendo idem ſemper ſentiant cum Abbate ſuo, qui in eorum laboribus cognoſcendis memor erit, quod qui benè præſunt, duplici labore digni ſunt.*

DISPVTATIO CXXV.

De Prioris ſeu Præpoſiti authoritate & poteſtate.

1576. ABſolnti Prioris poteſtas ex Abbatiali eſt inveſtiganda, cui in omnibus ferè aſſimilatur. Prior ſubditus, eſt primus ab Abbate, & ratione ſui officii nullam ordinariam juriſdictionem habet, delegatam habebit cùm placuerit Antiſtiti, & non aliter. De ejus authoritate egi *diſp. 12. num. 740.* utile tamen eſt illa reſumere & penitiùs explicare.

CONCLVSIO I.

Prior abſente Abbate nihil poteſt præcipere in virtute ſanctæ Obedientiæ. Patet, quia ipſe non eſt Cœnobii Abbas; nec Proabbas, ſed ſolùm actuum Regularium Director: unde illius præcepta ſunt merè pœnalia, nec obligant in interiori foro. *Vide num. 739.* Cæterùm, ſi Abbas pro tempore abſentiæ deleget ei Abbatialem juriſdictionem, ipſe non ſolùm remanet Prior, ſed Proabbas, & poteſt in virtute obedientiæ præcipere juxta ea quæ ſuperiùs expendimus.

CONCLVSIO II.

1577. *Abſente Abbate leges morales poteſt condere, quæ obligent in conſcientia.* Patet: quia remanet Reipublicæ illius caput, & ſubditi tenentur obtemperare Capiti jure Decalogi, cujus lex quarta indicit, ut filius obediat Patrifamilias, famulus hero, diſcipulus Magiſtro, & ſubditus ſuperiori. Hæc lex moralis non obligat ratione voti, nec ſacrilegus dicendus eſt, qui eam temeraverit. Lege *num. 739.* & vide quid in Comitiis Germanicis præſide Edmundo à Cruce Ciſtercienſium Abbate de hac materiâ reſolutum ſit. *Clauſtrales Priores auctoritate Abbatum ſuorum vel Superiorum Ordinis inſtituti, in his, quæ ad ſpirituale & regulare regimen Monaſteriorum vel Commendatorum, vel alijs Eccleſiis unitorum pertinent, vel etiam ubi præſentes non erunt Abbates, eam quoque quam ipſi Abbates auctoritatem habent, prout illi ſacri Concilij decreto tribuitur, exceptis dumtaxat quæ Abbatialis dignitatis ſunt. In omnibus ergo quæ ad diſciplinæ Regularis obſervantiam, & ad fratrum directionem pertinent, ordinandi, diſponendi, corrigendi & puniendi auctoritatem habent, eiſque fratres obedire debent.*

In Monaſterio N. abſente Abbate accidit infortunium graviſſimum, quod ſciri non poterat ſine detrimento opinionis notabili: Prior in Capitulo interdixit ſub præcepto formali, nequis illud narraret alicui. Petrus omnia & ſingula ſcripſit Ioanni ejuſdem monaſterii Religioſo alibi commoranti. Paulus eadem narravit cuipiam ſeculari. Petitur, An peccaverint.

1578. *Dico primò* præceptum Prioris fuiſſe legitimum & obligatorium, ſupponimus enim fuiſſe honoris materiam, in qua ſilentium requiri ſciunt omnes qui Politica tractant.

Aſſero ſecundò utrumque peccaviſſe mortaliter; Paulum quidem, quia ſecretum Reipublicæ evulgavit contra legem legitimam, jacturæ exponens Monaſticam authoritatem; miſerias enim Communitatis exteris & peregrinis dicere, ipſiſſimam infamare eſt: Petrum autem, quia licèt illud infortunium Confratri revelaverit, revelavit tamen Confratri non obſtricto Prioris præcepto, ac propterea expoſuit periculo ſecretum, ac conſequenter honorem totius communitatis.

Addo tertiò neutrum temeraviſſe votum, quia neuter Priori tenebatur obedire ex vi voti, ſed ex vi filiationis politicæ; abſente enim Antiſtite Prior remanet Politicus Cœnobii Pater.

1579. *Petis,* Quidnam ſit eſſe Abbatem abſentem. An cenſendus ſit abſens quoties limina monaſterii tranſgreditur.

Digitized by Google

Reſpondeo. Præſentia duplex eſt; phyſica & moralis. Viſitator, v. g. præſens eſt phyſicè quamprimùm Monaſterium ingreditur, non tamen moraliter fit præſens donec ſe præſenter in Capitulo & à Religioſis admittatur. Non aliter Abſentia in phyſicam & moralem dividitur. Abbas eſt abſens phyſicè, cùm non eſt in ipſo Monaſterio: moraliter autem abſens eſt, cùm regulariter diſcedit, hoc accidit cùm Religioſis valedicit, & audito iter agentium ſuffragio, quod ab Hebdomadario ſolet dici, iter aggreditur. Ideo apud Hiſpanos Ciſtercienſes Prior remanet Paterfamilias Abbate ad Comitia Provincialia egrediente; quia tunc diſcedit regulariter à Monaſterio, & moraliter cenſetur abſens. Si Abbas non egreditur ſolenniter, cenſendus moraliter remanere; nec dicendum eſt Priori accreſcere aliquam ſpiritualem authoritatem, quoniam hanc non habet præſente Antiſtite, ut hucuſque explicavimus.

In variis Monaſteriis, pro gentium moribus, variæ ſunt in Abbatum diſceſſu ſolennitates. Dico igitur illum Antiſtitem abeſſe moraliter, qui valedixit ſuæ Communitati, & ab ea juxta Regularis civilitatis regulas dimiſſus eſt: aliàs abeſſe ſolùm phyſicè, moraliter autem remanere.

Petis ſecundò. Quando Abbas moraliter reverti dicatur. Opinor moraliter eſſe reverſum; vel cùm ſolenniter rediens recipitur, vel cùm ſine ſolennitate reverſus præſidet in primo actu Communitatis. Ergo licèt domi ſit realiter, non eſt cenſendus moraliter præſens quouſque ſe publico conventui in aliquo actu Communitatis præſentaverit.

CONCLVSIO III.

1580. *Nihil poteſt facere contra Abbatis ſui voluntatem.* Aſſertionem explico & confirmo. In Monaſterio N. juſſit Abbas veſperas horâ ſecundâ cantari; aſſero. Priorem ante Abbatis obitum non poſſe jubere quod cantentur horâ tertiâ; ſed poſt Abbatis obitum poſſe ſine ſcrupulo tempus ab eo præfixum mutare. Ratio eſt clariſſima. Ideo Abbate ſuperſtite non poteſt quidquam decernere contra Abbatis ſanctionem, quia ſolùm habet authoritatem delegatam, nec cenſendus eſt Abbas Priori delegaſſe poteſtatem invertendi ſuas leges: unde quidquid Prior contra Abbatis ſanctionem efficit, præſtat ſine authoritate, non ſecus ac ſi eſſet Monachus particularis. Cæterum mortuo Antiſtite ceſſat authoritas ab ipſo delegata, & tota remanet apud Communitatem, quæ tenetur Priorem tolerare, ſi extet aliqua lex obligatoria; puta lata à Generali Capitulo, & à Communitatibus acceptata. Ergo poſt Antiſtitis obitum ſi Prior toleretur, fruitur authoritate delegatâ, non ab Abbate, qui ſupponitur defunctus, ſed ab Ordine aut à Communitate. Obligatur igitur Communitatis & Ordinis legibus, non verò decretis Abbatis jam defuncti. Hæc doctrina maximè neceſſaria eſt, nam aliqui Priores legibus Communitatis prætermiſſis malunt ſequi ſtatuta Antiſtitis antecedentis, in quo bifariam errant, primò obedientes ſanctionibus jam obſoletis & illegitimis, ſecundò temerando legitimas Conventûs leges.

CONCLVSIO IV.

1581. *Abbati præcipienti, ut faciat injuſtè aliquam actionem ſui officij, tenetur Prior non obedire: eandem actionem non poteſt omiſſis injuſtis circumſtantijs validè facere.* Legant hæc attentè qui habent authoritatem delegatam, quoniam hæc doctrina convenit univerſis. Abbas juſſit Priori ut in officio publico Matutinas omitteret, Oeconomo ut contractum aliquem illegitimè iniret: & hujuſmodi alia.

Dico primò, Priorem & Oeconomum teneri non obedire.

Secundò, nec Priorem poſſe jubere ut dicantur Matutinæ illâ die, nec Oeconomum poſſe legitimum contractum facere. Ratio eſt clariſſima, quia Prior curam gerere debet officii divini, dum Abbas ei delegat authoritatem: qui verò jubet ne cantentur Horæ, non eſt cenſendus delegare poteſtatem convocandi ad chorum ſuam Communitatem. Prior igitur in tali caſu ſe gerat ut Monachus particularis, ſit paratus venire ad chorum cùm fuerit vocatus; faciat illa omnia quæ faciunt prudentes Conventuales; & ſciat ſe quà Monachum multa poſſe præſtare contra Antiſtitem in tali caſu, ſed quà Priorem nihil; quoniam tota Prioris authoritas delegata eſt, & pendet à voluntate delegantis, maximè cum Regulæ cap. LXV. indicatur, *Vt Præpoſitus illa agat cum reverentiâ quæ ab Abbate ſuo ei injuncta fuerint, nihil contra Abbatis voluntatem aut ordinationem faciens.* Hinc lux præcepto, quod afferebamr fuiſſe Oeconomo impoſitum. Si is habet commiſſionem faciendi contractum ſub tali conditione, non habet commiſſionem contrahendi aliter; ergo ſi conditio iniqua ſit, à contractu abſtineat, cùm non habeat commiſſionem aliter contractum ineundi.

Confirmat hanc Reſolutionem textus expreſſus noſtræ Regulæ, *Omnia*, ait D. Benedictus cap. 31. *quæ ei* (nempe Cellerario) *injunxerit Abbas ipſe habeat ſub curâ ſuâ: à quibus eum prohibuerit, non præſumat.*

CONCLVSIO V.

1582. *Abbati præcipienti aliquid probabiliter, privatus Religioſus poteſt non obedire: Prior autem debet obtemperare.* [Fortè quoad privatum Religioſum aliquid ſtrictius diœcemus ſub finem cum caput Regulæ LXVIII. calamo ſecundo exponamus.] Vt hanc aſſertionem intelligas, adnota dari plurimos caſus in quibus probabilitas liberat ſubditum privatum ab obediendi obligatione, è quibus duo præcipui ſunt. *Primus*, cùm eſt probabile Abbatem eſſe intruſum; *Secundus*, cùm Abbas eſt legitimus, præcipit tamen aliquid, quod probabiliter eſt iniquum. In utroque caſu particularis Monachus poteſt ſequi opinionem alterutram, & ſi ſubſcribat parti ſeveriori, poterit non obtemperare: ratio eſt, quia cùm ſententiæ ſunt merè probabiles neminem obligant; ergo ſublato ſcandalo

Digitized by Google

dalo poteſt privatus Religioſus ſubſcribere alterutri juxta ea quæ probavi ſuperiùs *diſput 6. num.51.*

In utroque tamen caſu Prior obedire tenetur; & probatur primò quoad PRIOREM CASVM, quoniam Religioſus, cùm admittit Prioris officium ab Abbate probabiliter intruſo, ſubſcribit ſententiæ aſſerenti eum eſſe legitimum Antiſtitem, quia ipſummet *admittere officium* eſt confiteri ſuperioris legitimam authoritatem: Prior igitur, quia prudenter ſenſit Abbatem ſuum eſſe legitimum, non poteſt non obtemperare, nec poteſt ſubſcribere opinioni contrariæ quamdiu officium retinet & utitur authoritate delegatâ.

IN SECVNDO etiam caſu, non obſtante probabilitate iniquitatis, Prior obedire tenetur; quia poteſt quis cedere juri ſequendi opinionem alterutram, & poteſt ſe obligare ad unam partem. Sic in Conceptionis Marianæ controverſiâ, licet utraque pars ſit probabilis, laudabiliter ſe multi obſtringunt juramento & vovent ſentire & docere ſecundum piorem opinionem. In probabili vitæ diſcrimine etiam ſi licitum ſit ſibi proſpicere: hoc tamen non poſſunt facere Miles, Magiſter infirmorum Abbas, Medicus, & alii ſimiles, quia ceſſerunt ſuo juri; ideoque Miles tenetur adverſarios aut expectare aut adoriri etiam cum probabili periculo vitæ; Magiſter infirmorum & Medicus cum officium admittunt, etiam immunitati ſuæ cedunt, debentque adſiſtere ægrotis graviter laborantibus; Abbas etiam tenetur aut mitram deſerere, aut nullum deſerere, imitari archimandritam Chriſtum, qui ex poſuit vitam ſuam pro ovibus ſuis; ſed de hoc uberiùs *num.560 & deinceps.* Sic ſimiliter Prior, cùm officium admiſit, ceſſit juri habendi indifferentiam opinionum, & obligavit ſe ad ſubſcribendum Abbatis ſui ſententiis. *Primò*, quia Abbas & Prior moraliter ſunt una perſona, & qui admittit Prioris officium invehere non debet in unam & eandem perſonam contradictionem voluntatum. *Secundò*, quia Prior tenetur obedire Antiſtiti ſecundum Regulam, & hæc præcipit ne Prior habeat dictamen diverſum à dictamine Abbatis. *Suſcitantur*, ait D. Benedictus *capite 65 invidiæ, rixæ, detractiones, æmulationes, diſſenſiones, exordinationes; ut dum contraria ſibi Abbas, Præpoſitusq; ſentiunt, & ipſorum neceſſe eſt ſub hac diſſenſione animas periclitari.*

1583. Hinc conſtat miſerè oberrare Priores illos, qui non ſequuntur ſuos Abbates, quia arguentur de proditione, infidelitate, ingratitudine atque incivilitate. Sequitur miſeriùs oberrare Antiſtites, qui hujuſcemodi Priores ſuſtinent & permittunt.

Hæc omnia, quæ de Priore dixi, aptentur Reliquis Communitatis Miniſtris, quia etiam delegatâ authoritate utuntur, & ordinariam nullam habent. Decani, Cellerarius, Oeconomus, in probabilitate opinionum tenentur moraliter ſubſcribere ſententiæ Abbatis; contravenientes peccabunt graviter aut leviter juxta materiæ quantitatem.

1584. *Objicies.* Habere hanc vel illam opinionem eſt actus merè internus, nec ſubeſt Antiſtitis juriſdictioni, ita reſolvi ſuperiùs *num.38.* dicens actiones ſpirituales & merè intrinſecas homini ſubjectas non eſſe; ita *num.42.* ubi expreſsè aſſerui neminem poſſe cogi, ut certam aliquam opinionem ſequatur. Malè igitur & inconſequenter aſſeritur, Priorem, Suppriorem, Decanos, Receptorem, Oeconomum, in probabilitate opinionum teneri ſequi opinionem Abbatis.

Inſtantia apparet fortis, non urget tamen. *Primò*, quia ſi probabilitas ſit de juriſdictione, nempe ſi Abbas habeat authoritatem merè probabilem, debent ei obedire quicumque eum confitentur Abbatem; Miniſtri prænominati id confitentur, quia quiſe aſſerit habere authoritatem delegatam, debet etiam aſſerere dari Abbatem delegantem. Contradictoria ergo admittit Præpoſitus, Decanus, aut Oeconomus, qui aſſerit ſe habere hujuſcemodi officium, & addit Abbatem eſſe intruſum.

Secundò, Si Abbas aſſeratur legitimus & probabilia imperet, imperat ſibi ipſi non alii; quia ipſe & Miniſtri ſunt moraliter eadem perſona, unde ſicut Petrus peccaret, ſi contra dictamen Rationis etiam purè probabile operaretur; ſic etiam Præpoſitus, qui quà talis non habet dictamen proprium, ſed delegatum ab Abbate: ergo quale Abbas delegaverit tale debet habere, ac proinde peccat ſi operetur contraria; quoniam operatur contra legitimum dictamen.

Hinc argumento lux & dubitationi ſatisfactio. Habere hanc vel illam opinionem eſt actus merè internus, concedo; ergo non ſubeſt Antiſtitis juriſdictioni, diſtinguo; Antiſtitis indicentis ſibi nego; indicentis alii, concedo. Homo enim actus internos alii non poteſt indicere; ſibi poteſt, imò de facto indicit quoties decernit talem ſententiam eſſe habendam. Ergo ſicut poſito Rationis decreto indicenti talem ſententiam eſſe eligendam, non poteſt phyſicè eſſe in eodem homine phyſico contrarietas dictaminum; Sic ſimiliter poſito Abbatis decreto opinionem A, eligenti, non poteſt moraliter dari contrarietas dictaminum in eodem Abbate morali: atqui omnes qui delegatam authoritatem habent à delegante Abbate, moraliter ab eo non diſtinguuntur:

ergo.

Digitized by Google

DISPVTATIO CXXVI.

De authoritate Prioris, defuncto Abbate.

1585. PRioris authoritatem delegatam eſſe aſſerui, nec hoc in controverſiam revocabit ille, qui vel Regulam legerit. Cap. 65. decernitur ne à Communitate eligatur, ne fortè ſe putet eſſe ſecundùm Abbatem; ſed denominandus dicitur à ſolo Antiſtite. Hanc ob rem ſtatim poſſes dubitare, An Abbate defuncto ceſſet tota Prioris & Adminiſtrorum authoritas? Reſpondeo quæſtionem hanc duplici poſſe modo exponi. Primò ſupponendo in Communitate eſſe viros prudentes, nullum diſcolum, omnes ſanctos; & hac ſuppoſitione præmiſſa Prioris authoritatem ex naturâ rei debitam conſiderabimus. Secundò ſupponendo è contrario optimas congregationes habere nævos ſuos, & quid in tali caſu poſſit aut debeat fieri, ne diſcoli prævaleant, Hypotheſis altera explicabit. Sit igitur

PRIMA HYPOTHESIS.

1585. b. Quæ viſa mihi fuit olim una & ſola tenenda, quia turbatas Communitates non videram, putabamque viros probos & pios Abbate mortuo conſervare legitimum etiam dictamen, adeoque ſtando nudæ Regulæ præſcindendo ab omni limitatione, & ſupponendo nullam ſubeſſe limitandi cauſam, mentem meam Concluſionibus ſequentibus dilucidavi.

CONCLVSIO I.

Mortuo Antiſtite ceſſat ex naturâ rei tota Prioris authoritas quæ ab ipſo defuncto delegata. Hoc tam clarum eſt, ut contrarium ſit improbabile.

Hæc concluſio eſt contra Sylveſtrum *verb. Prælatus* §. 3. & noſtrum Llamas *1. part. Methodi cap. 2.* §. 11. aſſerentes, Vicarios & Priores mortuo Abbati ſuccedere tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus. Dicunt, ſed nec leviter probant. Puto ipſos loquutos in ſecundâ hypotheſi, quam ſtatim ponemus.

1586. Vt autem concluſio liquidiùs innoteſcat, adnotato alibi Abbates à Communitate, alibi à Generali Capitulo denominari; alibi illi ipſi, qui Abbatem eligunt, eligunt & Priorem. Si hoc ultimum fiat, expreſſè violatur Regula quæ contrarium diſponit. *Sunt aliqui*, ait Cap. 65. agens de Priore, *maligno ſpiritu ſuperbia inflati, exiſtimantes ſe ſecundos Abbates eſſe, aſſumentes ſibi tyrannidem ſcandala nutriunt, & diſſenſiones in congregatione faciunt, & maximè in illis locis ubi ab eodem Sacerdote, vel ab eiſdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipſis etiam & Præpoſitus ordinatur. Quod quàm ſit abſurdum facilè advertitur, quia ab ipſo initio ordinationis materia ei datur ſuperbiendi.* Ideò ſi ſine titulo legitimo fiat, invalide fit, & Prior nec Abbate ſuperſtite nec defuncto habet aliquam authoritatem: omnia mandata ipſius naſcuntur ex mera violentia & tyrannide. Sine titulo legitimo, Abbatis electores Priorem eligunt, ubi hoc non faciunt ex vi Privilegii Pontificis, aut conſuetudinis immemorialis. Si legitimè Prior erectur & confirmetur à quibus Abbas, tenebit reſolutio Sylveſtri & noſtri Llamas; quia ſic ab Abbate nullam authoritatem participat, ſic nullâ deſtituitur cùm Abbas deponitur, diſcedit aut devivit. Cæterùm in tali caſu non creſceret Prioris juriſdictio objectivè (non enim plura poſſet præſtare quàm anteà) ſed eadem poſſet præſtare abſolutè, quæ anteà ſubordinatè. Vnde ſi Electores dederint ipſi moralem authoritatem, morali fungetur poſt Antiſtitis obitum: pœnali verò, ſi pœnalem. Nulla tamen ob merum obitum Abbatis illi adcreſceret authoritas quæ vota ſolennia reſpiceret, aut Eccleſiæ claves: eſſet tamen per accidens Paterfamilias, & ejus juriſdictio & poteſtas inniteretur in quarto præcepto Decalogi. Hæc etiam locum habent in aliis ordinibus, qui habent Priores ſuffragiis deciſivis electos & habentes ordinariam juriſdictionem. Vt igitur de Benedictinis agam, ſi Aquicinctenſe excipiam, de quo in meæ Libræ *num. 123.* non ſcio dari Monaſterium cujus Prior habeat authoritatem ab alio quàm à ſolo Abbate, & delegatam quidem ac revocabilem ad delegantis voluntatem; ideò ſive Abbates à Capitulo eligantur, ſive à Conventu, ſive ab utroque. Prior juxta Regulæ decretum ab uno Abbate eligitur, qui ſi hac de re ſuos conſulat, non tenetur eos ſequi. Hinc eſt quod abſente Abbate maneat Prioris authoritas, quia & Abbas delegator manet; mortuo tamen, depoſito, aut cedente, Prioris authoritatem deſinere neceſſarium eſt, quia delegatus deſinit cùm ceſſat officium delegantis.

1587. Objicit Llamas Definitionem Ciſtertienſem Obſervantiæ Hiſpaniæ, ubi habetur, ut ait citato loco, quod Prior Abbati abſenti (& à fortiori, mortuo) ſuccedat in omnibus temporalibus & ſpiritualibus, exceptis his, quæ Abbatiali dignitati ſunt ſpecialiter conceſſa.

Sed hæc definitio non urget; Primò quia cùm Provincialis ſit, firmat regulam in contrarium; unde admittens eam in eo ſenſu quo noſter Llamas explicat, arguo ſic. Ideò apud Hiſpanos Prior authoritatem ſpiritualem & temporalem Abbate abſente aut mortuo habere aſſeritur, quia ſic decernitur Provincialis Capituli definitione: ergo ſi hoc à Capitulo non decerneretur, Prior non haberet. Ergo in omnibus Monaſteriis in quibus lege Comitiorum expreſſè non ſtatuitur, Priorem habiturum eſſe authoritatem poſt Abbatis obitum, Prior poſt mortem Abbatis nullam habet.

Præterea nec in Hiſpania Prior ſuccedit Abbati defuncto in omnibus ſpiritualibus aut temporalibus, ſed ſolùm in his, quæ cum dignitate Abbatiali non ſunt neceſſariò connexa. Cæterùm, imponere præcepta obedientiæ eſſentialiter eſt connexum cum Abbatiali dignitate; & ideo

abſente

abſente Abbate aut defuncto non poteſt Prior imponere talia præcepta. Et hæc eſt ſententia omnium Hiſpanorum; ſic Novitii in omnibus Monaſteriis inſtruuntur, ſic à Magiſtris meis fui edoctus, ſic vidi ubique practicari. Torquet igitur Llamas verba definitionis contra obſervantiæ praxim, interpretationemque communem.

At quia diximus eſſe veroſimile quod Llamas & Sylveſter loquuti ſint in ſecunda hypotheſi, dicamus etiam Hiſpanorum Ciſtertienſium definitionem illam eodem referendam, & juxta tradenda in hypotheſi ſecundâ explicandam.

1588. Omnem curam & adminiſtrationem competere Conventui ſede vacante tradiderunt Doctores illuſtriſſimi. Sit Antesignanus Panormitanus Abbas, qui cùm Benedictinus fuerit, habet authoritatem ſummam in decernendis hujuſmodi difficultatibus. Ipſe igitur *Lucerna Iuris cap. ea qua de ſtat. Monach.* ſic ait. *Nota ſingulariter hanc ſolutionem. Et ſic videtur temperandum dictum Archidiaconi in cap. 2. de teſtam. lib. 6. ubi ſimpliciter dicit quod Monaſterio vacante datur Adminiſtrator: & allego pro hoc Innocentium in cap. Cùm dilectus, de conſuetud. ubi ſpecificè loquens de Monaſterijs dicit Capitulum ſuccedere, vacante Monaſterio, in adminiſtratione. Ad idem ad hoc text. in Clement. Ne in agro. eodem tit. & cap. Si de regul. libr. 6. & tenet Lan. & poſt eum Ioannes de Lign. in d. Clement. Ne in agro. ubi dicit Conventum ſuccedere in adminiſtratione. Et ſic ſatis poteſt teneri præcedens diſtinctio Ioannis Andreæ, ut regulariter ſuccedat Capitulum in temporalibus.* Spiritualium etiam curam Capitulo tribuit, verum non omnium, quia multarum rerum ſpiritualium curam non poteſt gerere capitulum, cùm hæc ſit conceſſa ſoli Abbati; talia ſunt, audire confeſſiones, denominare confeſſarios, reſervare caſus, &c. Poteſt tamen habere curam ut officium Divinum debitis temporibus congruâ ſolennitate concinatur, Miſſæ legantur horis competentibus, vota ſerventur, & nihil irreligioſum committatur. Accinunt Panormitano Laurentius Foererius *in diſp. de Abbatib. cap. 1. theſi 15.* Gaſparus Denichius *de jure perſ. theſi 124.* Romanus Haij *in Aſtri inextincti quæſt. 7. num. 77. & deinceps.* Aſcanius Tamburinus *de jure Abbatum tom. 2. diſp. 1. quæſt. 4. num. 5.* Sylv. *verb. Prælatus. num. 2.* Ioannes Trull *de Canon. Reg. lib. 2. cap. 17.* Bidermannus *diſp. de cenſur. theſ. 10.* & Layman. *in qq. Can. de Prælat. elect. quæſt. 46.* Pro Ciſtertienſibus *vide num. 1597. c.* Sed & hi ipſi authores non videntur conſtantes; multa enim in eis lego, quæ huic opinioni proſint, multa quæ videantur contraria.

CONCLVSIO IV.

1588. b. *Sede vacante Ordinaria authoritas non tranſit ex naturâ rei ad Abbatem Patrem*, hoc eſt, *non tranſit ad Abbatem Monaſterij ex quo illud vacans proceſſit.* Verbi causâ. Vacantis Claromariſcenſis authoritas ordinaria non tranſit ad Claræ-vallenſem.

Ad hujus concluſionis intelligentiam, nota juriſdictionem eſſe duplicem, propriam, & delegatam. Illa competere dicitur ex jure ſeu ex natura rei; hæc ex commiſſione. Propria dividitur in ordinariam & extraordinariam: illa regimen ordinarium & quotidianum reſpicit, hæc viſitationes & alios extraordinarios caſus. Ordinaria ſemper immediata eſt. Extraordinaria in genere authoritatis mediata eſt, quoniam immediatior eſt ordinaria. In genere extraordinariæ dividitur in mediatam & immediatam. Illa competit Claræ-vallenſi reſpectu Claromariſci, hæc Ciſtertienſi reſpectu ejuſdem Claromariſcenſis Monaſterii. Certè reſpectu Claromariſcenſium Claræ-vallenſis Abbas habet extraordinariam immediatam authoritatem, quia in genere authoritatis extraordinariæ nullus eſt immediatior: Dominus Ciſtertienſis habet in Claromariſcum authoritatem extraordinariam mediatam. Ideò, mortuo Claræ-vallenſi, tempore ſedis vacantis, Dominus Ciſtertienſis per accidens habet authoritatem extraordinariam immediatam, quia inter ipſum & Claromariſcum nulla extraordinaria authoritas mediat; Mortuo autem Domino Claromariſcenſi, Monaſterium hoc non ſubeſt magis immediatè Claræ-vallenſi Antiſtiti, quia ante illi immediatè-extraordinariè ſubdebatur; nec ei ordinariè ſubjicitur, quia ſicut non datur Monaſterium biceps, ſic nec caput quod habeat duo corpora, idem enim Abbas non poteſt eſſe ordinarius duabus Communitatibus. Ergo dicendum eſt morte Claromariſcenſis D. Claræ-vallenſem non accepiſſe nedum per accidens novam authoritatem; ſed occaſionem exercendi antiquam.

1588. c. Hinc intelligenda eſt Charta charitatis, in cujus Capite 4. hæc lego: *Si qua domus noſtri Ordinis fuerit deſtituta Abbate, Major Abbas de cujus domo illa exivit, omnem curam ordinationis habeat domus illius, donec in ea Abbas alius eligatur.* ORDINATIONEM vocant Abbatis electionem, ut uterentur Benedictino Lexico; ſic enim debet dici, ut conſtat ex Capite 64. ſanctæ Regulæ cui Epigraphe, *De ordinando Abbate*, hoc eſt, *eligendo*. Eodem ſenſu ſumit D. Gregorius Papa hunc vocem *Ordinare*, ut videre poteris. Volebant aliqui hæc verba retorquere contra ſancientium mentem & avitam omnium traditionem; idcircò ne quis crederet præterea quæ futuri Abbatis electionem tangunt, poſſe Abbatem Majorem alia præſtare in illo vacante Monaſterio. Generale Capitulum æternâ conſtitutione definivit periodum prædictam de Cœnobii ordinario regimine non eſſe interpretandam. *Licèt ergo contineatur in Charta charitatis prædicta quod ſi qua domus ejuſdem Ordinis Abbate proprio fuerit deſtituta, Major Abbas, de cujus domo illa exivit, ordinationis ejus habeat omnem curam, donec in illa Abbas alius eligatur, &c. Hoc autem ex conſuetudine & uſu dicti Ordinis generali ſic interpretandum duximus, ut videlicet adminiſtratione vacantis Monaſterij remanente penes Conventum ejuſdem domûs, ſi qua fortè emerſerint difficilia, propter quæ Ciſtertium ad prædictos quatuor primos Abbates, vel aliorum Monaſteriorum Conventus ad ſuos Patres duxerint recurrere; dicti Abbates ipſi curam habeant & diligentiam in conſilio & auxilio poſtulantibus, prout eorum requirat neceſſitas, impendendo. Et licèt adminiſtrationem penes ſingulorum Monaſteriorum vacantium Conventus ſecundum morem ſervatum hactenus, diximus remanere; ſigillum tamen prædicti Monaſterij Ciſtertij, eo vacante, Prior*

Fff 3 ipſius

ipſius Monaſterij cuſtodiat conſignatum & clauſum ſicut hactenus fieri conſuevit. In aliis verò Monaſteriis vacantibus ſigilla eorum Patres Abbates (nempe Major & vacantis Monaſterii filii) *ſigillis aliquorum Abbatum ſignata teneant & incluſa.* Hucuſque Liber definitionum *diſt.1.cap.2.* ex Clementis IV. diplomate.

CONCLVSIO III.

1588. d. *Monaſterij vacantis ordinaria authoritas non tranſit ad Epiſcopum, nec ad Cathedralem Eccleſiam, licèt illud exemptum non ſit.* Ita Romanus Haij *num.19. & 78. diſput.7.* Et perſuadetur omnibus rationibus, quas hucuſque expedimus; confirmabiturque verbis S. Gregorii, quæ habentur *cap. Abbas in Monaſterio 18 quæſt.2. & libr.4. Epiſt.41.* ſcribens Caſtorio Epiſcopo Ariminenſi ſic ait: *Luminoſus Abbas Monaſterij SS. Andreæ & Thomæ in Ariminenſi civitate conſtituti quas nobis lachrymabiliter preces effuderit, indita textus petitionis informat. Proqua re Fraternitatem tuam hortamur, ut obeunte Abbate Monaſterij ipſius Eccleſia tua in deſcribendis providendiſq;, adquiſitis adquirendiſve ejuſdem Monaſterij rebus nullâ ſe occaſione permiſceat; Abbatem verò eidem Monaſterio non alium, ſed quem* DIGNVM *moribus atque actibus Monaſticæ diſciplinæ, communi conſenſu Congregatio tota poposcerit, te volumus ordinare.* Nota obiter illud *dignum*, ut ſcias D. Gregorium in Monaſterio Benedictino non juſſiſſe digniorem ordinari; quod proderit confirmandæ ſententiæ quam tenui *num. 1106.*

CONCLVSIO IV.

1589. *Mortuo Abbate ceſſat ex naturâ rei omnium Miniſtrorum authoritas.* Puta, Receptoris, Oeconomi, &c. Oſtenditur, quia omnes habent authoritatem delegatam, & hæc evaneſcit mortuo delegante.

CONCLVSIO V.

Tota temporalis authoritas ex naturâ rei debet manere penes communitatem. Colligitur evidenter ex dictis, quia Communitas, quæ eſt omnium rerum temporalium domina proprietaria, elegerat Abbatem, qui quà temporalia reſpiciebat erat bonorum legitimus adminiſtrator, nec non primarius & irrevocabilis Oeconomus: hoc defuncto remanet ſine bonorum adminiſtratore, & eligere debet aut Abbatis jam defuncti miniſtros, aut alios in eorum locum ſubrogare. *Vide num. 1588.*

CONCLVSIO VI.

1590. *Poteſt Communitas conſideratâ ejuſdem poteſtate ſecundum rei naturam, præcedende à legibus & limitationibus, vacante ſede Abbatiali vendere, alienare, emere, & commutare quæcumque bona radicalia aut mobilia, quæ poſſet aliàs vendere de conſenſu Abbatis.* Eſt certa, quia eſt proprietaria Domina, & hæc omnia proprietarius facere poteſt.

Vtrùm poſſit dare literas dimiſſoriales, dixi ſuperiùs *num 171. concluſ.5. & num.181. concluſ.6.*

CONCLVSIO VII.

1591. *Abbate mortuo ex naturâ rei ceſſat ferè omnis authoritas ſpiritualis.* Perſuadetur, quia ſi hæc permaneret, maximè apud Priorem; atqui apud hunc non remanet, quia nec Prior remanet: ergo. Prioris authoritatem merâ morte Abbatis deſinere, jam probavi *Concluſ.1.*

Dices. Abbatis authoritatem remanere penes Communitatem; ſed hoc eſt impoſſibile, quia aut remanet ut ordinaria, aut ut delegata: ut delegata remanere non poteſt, non enim extat delegans: ergo aut non remanet, aut remanet ut ordinaria. Hoc non; ergo. Probatur minor. Primò, quia Communitas vix eſt capax talis authoritatis. Secundò, quia promiſimus omnes obedientiam Antiſtiti, nemo Communitati: ergo penes Communitatem non remanet authoritas præcipiendi aliquid in virtute obedientiæ; ergo hæc authoritas apud neminem eſt. Vide *num 1588.*

CONCLVSIO VIII.

1592. *Mortuo Antiſtite tenetur Communitas quàm primum eligere ſibi Præſidem ſeu Deputatum.* Patet, quia experimur ſumma inconvenientia dum morale corpus caret capite. Hic Electus nullam habebit authoritatem ſpiritualem; temporalem verò ad tempus, talem & quantam communitas velit illi committere.

CONCLVSIO IX.

1593. *Vacante ſede Abbatiali poteſt quicumque Religioſus eligere ſibi in confeſſarium, quemcumque Sacerdotem totius orbis terrarum.* Imò *& ipſum poteſt facere quilibet ſecumque iter agens aut in monaſterio degens non habet à ſuo Abbate legitimam limitationem.* Hoc ſecundum communiter ferè omnes. Cenſendus eſt habere limitationem ille, qui eſt in Monaſterio ubi ſunt Confeſſarii aliquot expreſsè & nominatim deſignati; Abbas enim qui hos ſingulatim approbat, omnes alios excludit.

Probatur noſtra concluſio; quoniam omnes Sacerdotes ſunt eligibiles ab illo cui non deſignantur determinati confeſſarii: atqui mortuo Abbate nemo eſt qui confeſſarios approbet, nemo qui limitet: ergo à fortiori in tali caſu poteſt audiri ſacramentaliter à quovis Sacerdote.

CONCLVSIO X.

1594. *Eodem ſedis vacantis tempore non dantur caſus Abbati reſervati.* Patet, quia ſicut præcepta, ita & reſervationes omnes ceſſant moriente reſervante. Vnde & conſtat peccata reſervata ab Abbate, & commiſſa ante mortem ejuſdem, poſſe à quolibet ſimplici ſacerdote remitti. Ratio eſt, quia mortuo Abbate nulla limitatio remanet, &, non poſſe remitti, non ſolùm præterita ſed & præſens limitatio eſt.

Eodem

Eodem modo de ſede Epiſcopali vacante philoſophari oportet, quia omnes caſus, quos ſibi Epiſcopus reſervat, ceſſant eodem moriente.

CONCLVSIO XI.

1595. *Caſus reſervati ſtatuto Religionis vel Epiſcopatûs non ceſſant morte Epiſcopi vel Abbatis*; quoniam ſtatuta poſt mortem durant *cap. final. de offic. leg.* Sed abſolutio petenda eſt à ſucceſſore, vel à Capitulo Generali aut Epiſcopali ſede vacante; ita Piaſecius *in praxi noviſſ. Epiſc. part. 2. cap. 1. art. 3. num. 2c.* Gavantus *in Enchirid. verſ. Caſus reſerv. num 16.* Rubeus *in aphoriſm. Epiſc. verſ. Caſus reſerv. num. 4.* Ægidius Trullench *in Bulla Cruc. lib. 1. §. 7. cap 2. dub. 2. num. 6.*

CONCLVSIO XII.

Caſus reſervati ab Abbate ceſſant, qualitercumque ceſſet ipſe, hoc eſt, non ſolum morte ipſius, ſed etiam depoſitione, reſignatione, ceſſione, aut ceſſatione. Ita Iacobus de Granado *in 1 2. Divi Thomæ conſtit. 7. tract. 1. diſp. 7. num. 6.*

Hucuſque diſcurrimus ſequendo primam illam hypotheſin, quâ urbanitas & benignitas mentem noſtram prævenerat. Progrediamur igitur, & ponatur

SECVNDA HYPOTHESIS.

1596 Nimirum Communitates conſtare ex hominibus bonis maliſque; adeoque talibus, qui omnia turbent & procellis confundant, ni compeſcantur ſeverâ authoritate, nam dum mali volunt univerſa male agere, & illis volunt boni reſiſtere, perditur quies & charitas, & fit multarum miſeriarum abortus. Sit igitur

ASSERTVM I.

1596 b. *Comitia Provincialia quæ independenter à Monaſterijs omnes Abbates nominant, decernere directè poſſunt quiſnam debeat in Monaſterio præſidere poſt obitum legitimi Abbatis.* Vnde Capitulum quod habet jus eligendi Abbatem, poteſt etiam deſignare Communitatis Præſidem tempore ſedis vacantis Tale eſt Capitulum Generale Hiſpaniæ in quo eligitur Abbas Monaſterii de Palaçuelos, qui & obſervantiæ Reformator; item Complutenſis & Salmanticenſis Collegii Abbates. Ergo & ab eodem Provinciali Capitulo poteſt eorum Vicarius eligi, ſi eos obire contigerit ante Capitulum triennii ſequentis.

Cæterùm, in Monaſterio ubi Capitulum Generale aut Provinciale non poteſt Abbatem eligere abſolutè, non video cur poſſit eligere directè Communitatis Præſidem defuncto Abbate: ideo reor omnia Capitulorum decreta, quæ Priorem aut quempiam alium Communitati acephalæ præficiunt pro vacantiæ tempore, debere bene examinari; & ad indirectam poteſtatem reduci.

ASSERTVM II.

1596. c. *Comitia (Generalia aut Provincialia ipſa ſint) quæ nequeunt denominare Abbates independenter à Monaſterijs, poſſunt imò & debent indirectè diſponere de regimine Monaſterij ſede vacante.* Tale eſt Capitulum Generale, quod celebratur Ciſtertij; & tamen ſæpiùs decrevit Priorem manſurum & gubernaturum ut anteà Anno 1618. ſic. *Capitulum Generale declaravit morte Abbatum Officia Priorum non ceſſare, & ideò amoveri non poſſe per Conventum; quod ita obſervari mandat.* tale etiam eſt Provinciale Germaniceæ Congregationis, à quo Anno 1595. Edmundo à Cruce Abbate Ciſtertii Præſide ſunt decreta ſequentia.

Abbate defuncto Prior & Conventus ſtatim ejus obitum Patri ſuo Viſitatori immediate ſignificabunt, eumque rogabunt ut ad novi Abbatis electionem venire feſtinet; & Prior interim cum aliquot magis idoneis à Conventu deputatis fratribus vacantis Monaſterij curam habebit, donec ille venerit, qui ſi fuerit impeditus, ſuas vices ad electionem faciendam Abbati Monaſterio vacanti viciniori committet.

Vbi monaſteriorum Protectores, eorum occurrente vacatione, in eis prætextu cuſtodiæ & protectionis miniſtros ſuos, etiam milites præſidiarios cum maximis incommoditatibus & damnis collocare ſolent, conceditur Conventibus monaſteriorum hujuſmodi, ut in eo caſu non exſpectato ſuo Viſitatore, nec ejus Commiſſario abſque ulteriore dilatione ex ſe ipſis deligant unum, qui præfatæ electioni præſideat, juxta formam ab ordine præſcriptam & receptam, quod tamen citra præjudicium dicti Viſitatoris fiat. Deficiente verò Viſitatore, Vicarius Provincialis locum & auctoritatem ejus in omnibus ſupplebit.

Nemini liceat poſt mortem proprij Abbatis contra promiſſam ſtabilitatem in alio monaſterio profiteri; nam ut habetur in Regulâ, ſi ſuſceptus eſt in Congregatione, ſciat lege Regulæ conſtitutum, quod ei non liceat ex illâ die de Monaſterio egredi, niſi contingente legitimâ causâ ad certum tempus cum Præſidentis Monaſterij licentiâ, ut ex eâdem Regulâ conceditur: & quiſque Religioſus debet obedientiam ei promittere, quem ſanior pars in Abbatem elegerit, & ſuperior confirmaverit.

ASSERTVM III.

Nulla eſt Benedictina congregatio, quæ periculis propriis docta, non tulerit aliquam ſimilem definitionem. Pater, & quidem diſcurrendo per ſingulas; nullam enim vidi, quæ ſimili decreto careat.

1596 d. Ex his Aſſertis Concluſiones nonnullas inferam, illis quæ in Hypotheſi I. ſunt poſitæ, materiâ ordine & numero correſpondentes, ut meliùs differentia videatur.

CONCLVSIO I.

Mortuo Abbate ceſſat tota Prioris ſeu Præpoſiti authoritas quà ab ipſo delegata. At nova eidem Priori conceditur à Capitulo Generali, hoc eſt, ab Ordine univerſo. Prima pars optimè

Digitized by Google

optimè probata eſt, *num. 1586.* nunc ſecunda ſuadetur. Quia mortuo Abbate illud monaſterium manet ſubditum juriſdictioni Ordinis, & habet Præſidem nomine Ordinis; qui Præſes (nempe Prior) ubi perdidit authoritatem ab Abbate emanantem (à defuncto nulla emanare poteſt) recepit extraordinariam ab Ordine & diſtinctam à primâ.

CONCLVSIO II.

Sede vacante Ordinaria regendi Monaſterij authoritas non tranſit ad Abbatem Patrem, ſed ad totum Ordinem. Patet, quia hujus intereſt providere ne in Monaſterio Abbate deſtituto aliqua inordinatio committatur.

CONCLVSIO III.

Monaſterij vacantis authoritas ordinaria non tranſit ad Epiſcopum, nec ad Cathedralem Eccleſiam licèt illud exemptum non ſit. Probatur *num. 1588. d.*

CONCLVSIO IV.

Mortuo Abbate ceſſat ex naturâ rei omnis Adminiſtrorum authoritas quæ ab Abbate derivata; at manutenentur omnes ab Ordine, qui concedit illis novam eamque diſtinctam authoritatem, ex vi cujus exerceant ſua officia, Priori tamen ſubordinati. Conſtat à rationis paritate: quia omnes rationes, quæ probant Prioris officium debere continuari, æquè probant debere etiam officia Oſtiarii, Magiſtri, Cellerarii, & aliorum.

CONCLVSIO V.

Tota temporalis circa expenſas ordinarias authoritas manet penes Priorem. Patet; quoniam ipſe Ordinis authoritate eſt Monaſterii Pater & Caput, & debet illud conſervare & gubernare.

CONCLVSIO VI.

Poteſt Communitas, ſi accedat expreſſus conſenſus Ordinis, hoc eſt, Capituli Generalis, etiam ſede vacante vendere, emere, alienare & commutare quæcumque bona radicalia aut mobilia, quæ poſſet aliàs vivente Abbate; aliàs non poteſt. Patet; quoniam ipſa habet rerum verum dominium, & Abbatis defectum Ordo ſupplere poteſt.

CONCLVSIO VII.

Abbate mortuo ceſſat ex naturâ rei omnis ſpiritualis Abbatialis authoritas; at in Priore manet ſpiritualis patria, & præter hanc quæcumque alia à Capitulo Generali illi fuerit conceſſa. Conſtat clariſſimè ex iis quæ ſæpe diximus.

CONCLVSIO VIII.

Mortuo Antiſtite non poteſt Communitas eligere ſibi Præſidem. Probatur. Quia cum jam habeat ab Ordine Præſidem, nec duos habere poſſit, ſuperflua omnino eſſet quæcumque adderetur electio.

CONCLVSIO IX.

Vacante ſede Abbatiali non videtur poſſe quemcumque Religioſum eligere ſibi confeſſarium, ſed manſures ultimò approbates ab Abbate. Ratio eſt, quia credendus eſt Ordo manutenere omnia, quæ neceſſaria ſunt ad bonum regimen Communitatis, & quidem Confeſſariorum diſcretio omnino neceſſaria eſt.

CONCLVSIO X.

Sedis vacantis tempore non dantur caſus Abbati reſervati. Hanc pono; quia reſervationes non omnino commendo, præcipuè ſi frequentes & inconſideratæ ipſæ ſint: non video tamen, cur non poſſit dici caſus Abbati reſervatos manuteneri ab Ordine ob conſervationem obſervantiæ & modeſtiæ.

CONCLVSIO XI.

Caſus reſervati ſtatuto Religionis vel Epiſcopatûs non ceſſant morte Epiſcopi vel Abbatis. Quoniam reſervationes durant reſervatore durante; atqui moriente Epiſcopo aut Abbate nec Epiſcopatus nec Ordo moritur; ergo caſus ab Epiſcopatu vel Ordine reſervati ab Antiſtitis morte non pendent. Vide *num. 1594. b.*

CONCLVSIO XII.

Caſus reſervati ab Abbate, ceſſant qualitercumque ceſſet ipſe; hoc eſt ſi moriatur, deponatur, aut reſignet. Pateretur hæc Concluſio aliquam limitationem in Ordine, qui lege publicâ ſtatuiſſet contrarium. Vide *num. 1594. c.* ſed tunc eſſent caſus Abbati non ab ipſo Abbate, ſed à religione reſervati.

Vera ex his Hypotheſibus admitti debeat?

1596. c. Prima quidem, ſi in communitate multi docti, univerſi prudentes, nulli diſcoli. Omnes ego tales credebam aliquando, ſed tunc temporis omnino imprudens, aut ſi mavelis inexpertus. Sancte Deus, quid eſt acephala communitas? concipio bene, doctus ſum, verbo exprimam; Confuſum ipſa chaos, ſanctorum ergaſtulum, & malemoratorum paradiſus. Legebam olim in Quevedo, Dæmonem quempiam Monaſterio præfectum, inducendarum tentationum incurium, remeaſſe ad ſuos ſedis vacantis tempore, quaſi præſentia ipſius eſſet tempore electionis ſuperflua; ubi enim diſſoluti permittuntur diſſolvi, Dæmones ſunt neceſſarii. Ridebam viri nugatoris ingenium, maledicentiam condemnabam; at experientiâ didici, non malè ſed benè dixiſſe. Oportet equo indocili frænum poni, habenas communitati orphanæ, ne ille, ne hæc, temerariâ reſolutione in præceps ruat. Igitur, quicumque in Republicâ authoritatem habeas, cura ne communitas mortuo antiſtite maneat irregularis & exlex; ſcias non eſſe vel unam, in quâ non ſint aliqui viri boni ſancti & pii, qui tanto tempore debebunt macerari ſtultorum ineptiis, quanto illa careat capite. Multa dicturus eram, pauca dixi; prudenti enim ſufficiunt pauca, & paucis ego plura dixero cùm hunc librum recudo, ut aſſeram

omnia

Digitized by Google

omnia quæ in prima hypotheſi de ſede vacante ſunt dicta, eſſe ſpeculativè vera, falſa practicè. nullâ enim in regione ideæ Platonis reperiuntur, nullâ in provinciâ circumſtantiæ, quibus ego communitatem Abbate carentem exornari putabam; vel inde deceptus, quod nunquam de quopiam mala ſuſpicer. Iſabella Belgarum Princeps multis diſplicuit, à quibus arguebatur quod eſſet nimis bona: & ego quidem mihi ipſi diſplicio cum ea relego, quæ de ſede vacante ſcripſi, & doleo quod nimis bonus fuerim, judicans omnes eſſe bonos, cum deberem ſupponere nullibi omnes eſſe bonos, nec malos, ſed ubicumque bonos & malos immiſceri, & egere legibus, ne illi corrumpantur, ne iſti inſolentes fiant.

Nec contra hanc meam reſolutionem illa militant quæ de Abbatiâ Claro-maricenſi, & Aureæ-vallenſi proponi ſolent, in quibus videtur Communitas vacante ſede gubernaſſe: non militant inquam contra hanc reſolutionem illa, quia & ipſa à diverſis diverſimodi ſolent narrari, & ut video unuſquiſque hiſtoriam & veritatem attemperat affectui & tempori.

1597. *At dices.* Vbi jam tota illa dicendi conſequentia, quæ à Caramuelistis jactabatur? hic hic eorum præcurſor recurrit & palinodiam cantat. Et reſpondebitur tuæ inſtantiæ Auguſtinum Caramuele doctiorem libros retractationum edidiſſe, in quibus ſummam ipſe doctrinam oſtendit eum ſummâ humilitate conjunctam. unde nihil contra Caramuelem, ſiquid leviùs poſitum, ſecundo calamo graviùs voluerit retractare. At additur nihil nunc dici, quod fuerit in primâ editione negatum; nihil hodie negari, quod ante aſſertum. Loquebatur in una hypotheſi Caramuel, impugnabatur in alterâ, nec intelligebatur ab hoſtibus, nec eos intelligebat. jam tandem logomachiâ ſublatâ omnia vera, & diverſitas non eſt in doctrinâ ſed in communitatis ſtatu. Vel ſi adquieſcere nolis, in ſimili materiâ te conſulam. Peto à Te, An gladius iſte, qui Anſelmi eſt, debeat ipſi reſtitui? reſpondes debere, ſi prudens ille ſit. Eſſe amentem & furibundum addo; & jam non ſolùm non debere reſtitui, ſed debere non reſtitui concludis; nec tamen putas te mutaſſe dictamen. Sic ego. Conſulebatur Caramuel, An Communitas deberet habere clavum regiminis defuncto Abbate? reſpondit ipſam eſſe dominam, illi omnem authoritatem & poteſtatem temporalem ex rei naturâ debitam. Inſtas, omnem Communitatem acephalam amentem eſſe, & ſummo expoſitam dementiæ periculo, & dicis, ne gladius illi detur, etſi ejus ſit, quo abuſura credatur; ſed potiùs cohibeatur aut jure, aut etiam vi, ne vim inferat, & bonos afficiat martyrio & ſceleſtos permittat contra Deum & homines graſſari.

SVPPRIOR.

1598. Eligitur ſecundus Prior, qui primo abſente regat Communitatem. Eo præſente nihil poteſt diſponere, ſicut nec Prior præſente Abbate. Aliqua delegari ſolent Priori, aliqua etiam Suppriori, quibus ſuperiores non ſe immiſcent, non quia non poſſunt, ſed quia nolunt.

Hoc officium difficillimum eſt, habet occaſiones plurimas in quibus Religioſos torqueat, vix unam in qua ipſis faveat. Si agitur de choro, intemerandis regulis regitur; ſi de recreatione, ab aliis gubernatur; prævaricantes tenetur punire, non poteſt præmio afficere diligentes. Rem fateor, Cenſeo Suppriorem non minori diſcretione indigere, quàm Abbatem.

Aſſerunt univerſi Suppriorem carere juriſdictione ordinariâ, habere tamen delegatam: ſed à quo?

Putarunt aliqui Priorem Suppriori ſubdelegare authoritatem. Sed hæc ſententia erronea eſt, quia ſicut Prior authoritatem immediatè ab Abbate participat, ſic etiam Supprior, exercendam tamen Priore abſente.

Supprior cùm vocatur *Superior*, neſcio an loquatur Vrbanitas an adulatio, quoniam hoc nomen potiùs Antiſtiti adaptatur. *Præſes* nonnumquam dicitur, ſed circumſtantiæ ſunt notandæ: diminuunt enim ſignificantiam. Appellatur *Vicarius* aliquando, quod abſente Priore non Prioris, ſed ſicut Prior vices gerat Abbatis: *ſicut Prior* conſultò dixi, quia is non habet moralem aliquam authoritatem, poteſt pœnitentias imponere, non autem obligare conſcientias, niſi fortè agat Patremfamilias abſente Abbate, juxta ea quæ *num. 739*.

Supprior omnia poteſt præſtare, quæ Prior, ſi præſens eſſet: Idcirco omnia, quæ de Priore diximus, de Suppriore proportionaliter veniunt intelligenda.

DECANI.

1599. Communitatem in Decurias diviſit S. Benedictus, quarum cuilibet unum præfecit, quem vocavit *Decanum*. Eccleſiaſtica vox eſt, pro qua Latini *Decurionem*.

Decani non denominabantur in Monaſteriis parvis, ut conſtat ex ipſamet Regula Cap. 21. aſſerente debere Decanos eligi, ſi congregatio fuerit major.

Experientia probavit non expedire quod ſint plures Præſides independentes, quales erant Decani; nam ſubordinatio ſumma Rempublicam perennem facit. Idcirco Decanorum exolevit authoritas & quæ olim per ipſos fiebant, hodie fiunt à Priore, & Suppriore.

Digitized by Google

TEXTUS. *Cap. 21.*

De Decanis Monaſterij.

1600. Si major a fuerit Congregatio, eligantur de ipſis Fratres boni teſtimonii, & ſanctæ converſationis, & conſtituantur Decani, qui ſollicitudinem gerant ſuper decanias ſuas in omnibus, ſecundum c mandata Dei, & præcepta Abbatis ſui. Qui Decani tales eligantur, in quibus ſecurus Abbas partiatur onera ſua. Et non eligantur per ordinem, ſed ſecundum vitæ meritum & ſapientiæ doctrinam.

MAIOR a.] *Occurrit hic difficultas, quanta, videlicet, debeat eſſe Congregatio, ut audiat Major. Ioannes de Turrecremata in expoſitione hujus Capitis aſſerit quoſdam opinari eam dici Majorem, quæ ad minus triginta Religioſis conſtat; & his ipſe ſubſcribit. Cæterùm, facilis eſt reſolutio, dicendumq; Conventuum alios eſſe incompletos, completos alios, & hos ſubdividi in parvos, magnos, & majores. Conventus incompletus ille eſt, qui præter Abbatem & Præpoſitum non habet integram Decuriam Religioſorum: ideoq; incompletus dicitur, quia Monaſticis Ordinationibus ſatisfacere non poteſt. Qui duodecim Religioſos, hoc eſt, Abbatem, Præpoſitum, & decem alios habet parvus dicitur, nec dividi poteſt in Decanias. Qui in duas Decurias eſt diviſibilis, magnus aſſeritur; major, qui in plures. Benè igitur reſolvit Cardinalis, Conventum, ut ſit Major, debere habere ultra triginta Religioſos.*

DECANI b.] *Decuriones olim eligendi erant ab Abbate, ex ipſis tamen Religioſis. Ex quibus? An ex Decuria ſola, an ex tota Communitate? Hoc ſecundum videtur æquius, quia poſſet contingere dari Decuriam in qua nec unus requiſitas haberet qualitates ut reliquis reficeretur.*

MANDATA DEI *omni humanæ voluntati debent præponi, ſed præter hæc remanent plurima merè arbitraria, in quibus, licèt privatus Monachus poſſit probabilitatem ſequi, Miniſtri debent ſequi unam & ſolam Antiſtitis diſpoſitionem; vide ea qua diſputatione præcedenti perſuaſi. [Fortè hæc ipſa probabilitas limitabitur inferiùs cum ſub finem Caput LXVIII explicemus.]*

d *Non debet eligi in Decanum Senior, quia cani ſunt ſenſus hominis, & qui ſanctior eſt & prudentior, non debet intermitti quàm junior. Debetne Abbas Decaniis præficere digniores? Reſpondeo negativè; ſufficit enim ut poſt Decani obitum aut depoſitionem alter in loco ejus, qui dignus eſt, ſuccedat.*

Caſſinenſes in hujus Capitis expoſitione ſic inquiunt. *Non conſtituantur ulli Decani, qui moribus, & litteraturâ ſufficientes non ſint. Si qui autem inter Decanos reperiuntur, qui ad ſuum munus peragendum inſufficientes ob aliquam infirmitatem ſint, nullum habeant regimen: ſed cenſeantur, ſi fuerint emeriti, inter Decanos cum titulo, ſin minus, deponantur, & alij ſufficientes in eorum loco ſubſtituantur, qui omnes in ſtudio Regularis diſciplinæ ſint ſolliciti, & in corrigendis fratrum exceſſibus. Nec ad Prælatos deferant niſi graviores exceſſus, ut ſuprà dictum eſt, qui ſuperiori medico indigerent, graviter ipſi puniendi, ſi ſecùs fecerint, etiam per depoſitionem, ut ad tale officium minus idonei.*

TEXTUS. *Ex Capite 65.*

An præſtet Monaſterium per Præpoſitum quàm per Decanos gubernari?

1601. Ideoque nos prævidemus expedire propter pacis charitatiſque cuſtodiam, in Abbatis pendere arbitrio ordinationem Monaſterii ſui: & ſi poteſt fieri, per Decanos ordinetur (ut antè diſpoſuimus) omnis utilitas Monaſterii, prout Abbas diſpoſuerit; ut dum pluribus committitur, unus non ſuperbiat.

Verba hæc S. Benedicti dubitationi propoſitæ ſatisfaciunt, ex quibus colligo ſubſequentes Reſolutiones. Prima; Si detur Religioſus dignus, qui poſſit præponi cæteris ſine elationis aut ſuperbiæ periculo, qui ſciat fovere charitatem & invigilare diſciplinæ, aptiùs & utiliùs Conventus per Præpoſitum regetur, quàm per Decanos. Secunda; Si Prior ſit ſchiſmaticus, ſuperbus, elatus, ſuſpicioſus, rixarum author, & fautor diſſenſionum; ſi habeat proprias opiniones, etiamſi probabiles, dummodo contra Abbatis ſententias, deponatur, & Communitas per Decuriones gubernetur, ut dum cura & authoritas multis committitur, unus non ſuperbiat. Tertia; Eſt contra mentem D. Benedicti dari in eadem Communitate Priorem & Decanos.

Hæc ultima reſolutio eſt chariſſima: ſi enim ideo eliguntur Decani, quia expedit quod unus non ſuperbiat; ergo quando datur Præpoſitus (eligi non debet elatus) nequaquam Decanis eſt opus.

Bra

Præterea, aut Decani præſente Priore poſſunt jubere, indicere, & diſponere; aut abſente tantùm. Si hoc ultimum, intentum habeo: ſi primum, ergo communitas quotidie turbaretur ex multitudine præceptorum ſæpiùs contradicentium. Prior igitur habeat authoritatem præcipiendi pœnaliter, delegatam à ſuo Prælato, & hanc in omnes & ſingulos Religioſos. Decanus abſente Priore vel cùm non datur Prior, in illos quibus expreſſè præficitur.

Petes, An Abbas poſſit aliquem eximere à poteſtate Præpoſiti & Decanorum. Poteſt; id tamen facere non debet ſine cauſa notabili, & vix poteſt eſſe ſufficiens aliqua ad talem exemptionem, quin etiam ſufficiens ſit ad depoſitionem Præpoſiti aut Decani. Ideo in tali caſu (puta ſicut Prior aut Decanus malignè adverſaretur, aliàs vir benignus & prudens erga reliquos) potiùs Priorem aut Decanum deponerem, quàm privatum Religioſum eximerem; quoniam exemptiones hujuſmodi maxima inconvenientia pariunt.

CONSILIARII.

1602. Si res graves tractandæ ſint, tot ſint Abbati Conſiliarii quot in Monaſterio Religioſi, paucis illis excluſis, qui voce activâ aut conſultiva carent. Carent, qui ob demerita hac pœnâ ab Antiſtite excepti.

Congregare univerſos grave eſt, & communitati non ſolùm moleſtum, ſed etiam dedecoroſum convenire ſine cauſa notabili; ideo ſi levia occurrant, convocet Abbas communitatis commiſſarios, quorum conſilio audito, quod meliùs judicaverit, faciat; hi debent juramentum ſecreti & fidelitatis præſtare, ſi ſequamur Ciſtertienſium declarationem. Vide Diffinitiones Generales quas *Novellas* vocant, §. *De officialibus inſtit. & juram. præſtandis.* ubi ſic dicitur: *Omnibus & ſingulis Abbatibus injungitur, quatenus officiales, præſertim majores, de cætero faciant & ordinent cum conſilio Seniorum monaſteriorum ſuorum ſervatis regularibus inſtitutis. Ad Abbatis tamen Conſilium nullus præſumat accedere per ipſum Abbatem proprium non vocatus, non obſtante conſuetudine quavis contrariâ, quæ reprobatur & penitùs annullatur. Statuitur, ut Monachi per Abbates ad conſilium vocandi, ad requiſitionem Abbatis jurare teneantur, quod ſecretum & conſilium tenebunt, & illud nullatenus revelabunt.*

TEXTVS. *Cap. 3.*

De adhibendis ad conſilium Fratribus.

1603. Quotiens aliqua præcipua agenda ſunt in Monaſterio, convocet Abbas omnem congregationem, & dicat ipſe unde agitur. Et audiens conſilium Fratrum, tractet apud ſe, & quod utilius judicaverit, faciat. Ideo autem omnes ad conſilium vocari diximus, quia ſæpe juniori Dominus revelat, quod melius eſt. Sic autem dent Fratres conſilium cum omni humilitatis ſubjectione; ut non præſumant procaciter defendere quod eis viſum fuerit, ſed magis in Abbatis pendeat arbitrio; ut quod ſalubrius eſſe judicaverit, ei cuncti obediant. Sed ſicut diſcipulis convenit obedire Magiſtro, ita & ipſum providè, & juſtè concedet cuncta diſponere. In omnibus igitur omnes magiſtram ſequantur Regulam, neque a temerè ab ea devietur à quoquam. Nullus in Monaſterio ſequatur proprii cordis voluntatem. Neque præſumat quiſquam cum Abbate ſuo protervè, intus, vel foris Monaſterio contendere. Quod ſi præſumpſerit, regulari diſciplinæ ſubjaceat. Ipſe tamen Abbas cum timore Dei, & obſervatione Regulæ omnia faciat, ſciens ſe procul dubio de omnibus judiciis ſuis æquiſſimo judici Deo rationem redditurum. Si qua vero minora agenda ſunt in Monaſterii utilitatibus, Seniorum tantùm utatur conſilio, ſicut ſcriptum eſt; (Eccleſ. 23.) *Omnia fac cum conſilio, & poſt factum non pœnitebis.*

TEMERE a.] *Ex his verbis colligitur, haud dicendum eſſe cum Regula contravenire qui omittit ea quæ exponuntur in Regula, ſi id non temerè faciat. Quid autem ſit temerè Regulam violare, alibi expendo, & ideo opus non eſt impræſentiarum huic immorari. Lege interim, quæ diximus numero 720. b.*

DISPVTATIO CXXVII.

Reſolutiones aliquot circa Conſiliarios Abbatis.

1604. Prudentia duplex apud Politicos; propria & aliena. Propriam habere dicitur, qui ſuas actiones moderatur dictamine ſolius rationis: alienam, qui utitur conſiliatiis. Liberè dicam, diſtinctionem non approbo, quia propriam prudentiam non reperio. Prudentia vel ipſo Lipſio, qui diſtinctionem limat, affirmante, *lumen* eſt; hoc autem debet eſſe in objecto. Non ſufficit lux quæ in potentia viſiva, imò neque hæc requiritur: ſufficit enim dari viſivam virtutem circa objectum lumine perfuſum. Ergo ſimiliter non ſufficit prudentiæ lumen ſi ſit intrinſecum, & non illuſtret materiam ipſam quam curioſè diſquitimus & contemplamur. Iudex illuſtrarur mentis acumine, materia ipſa conſiliis: ſi hæc ſimul jungas conſtitues Prudentiam, quæ eſt ſagacis mentis habitus reſpiciens praxim politicam plurium conſiliis illuſtratam. Prudentia vis animi eſt conſtans & invincibilis, armis potentior, & legionibus fortior. Valerius Flac. IV. Argon.

—— Non ſolis viribus aquum

Credere; ſæpè acri potior Prudentia dextrâ.

Eadem Animi vis, ſi conſilio careat, inermis eſt & debilis, caduca & labilis, nam Horatio 3. Oda. aſſerente.

Vis conſili expers mole ruit ſuâ.

Abbas igitur ut prudens ſit mente polleat, & conſulat ſuos Religioſos.

ARTICVLVS I.

De Conſilio adhibendo pro occurrentia rerum gravium.

1605. Conventum faciant univerſi, qui? illi omnes ad quos pertinet res ipſiſſima quæ examinatur. Quod ut melius intelligas, lege ſequentes Concluſiones.

PRIMA. *Donati & Familiares non debent ab Abbate conſuli.* Probatur, quia, ut dixi ſuperiùs *num.409.* non ſunt Religioſi. Abbas qui crederet probabiliter Converſos Religioſos non eſſe, eâdem probabilitate poſſet eos intermittere & ſolùm conſulere Choriſtas: nos verò qui aſſerimus Laicos Converſos verè & ſolenniter vota emiſiſſe, cenſemus eos eſſe conſulendos, quoties propria eorum cauſa agitur.

SECVNDA. *Abbas, ut Novitios veſtiat, neminem tenetur conſulere ex vi Regula.* Probavi *num.452. Concluſ.1.* Conſultè dixi *ex vi Regula*, quia ſunt Congregationes aliquæ in quibus conſtitutione ſanctum, ne veſtiantur Novitii inconſultis Monachis. *Novitios inconſultis Monachis poteſt dimittere*, probavi ſuperiùs *num.471.* Præterea ut Novitii ad profeſſionem promoveantur, *non ſolùm tenetur ſuos conſulere, ſed & plurium decretum ſequi.* Ita *num.480. 482. &c.*

TERTIA. *Vt Novitius Choriſta ad profeſſionem promoveatur, Converſi non ſunt conſulendi.* Probatur, quia tunc non agitur cauſa converſorum, ipſi enim non debent Choriſtas judicare.

QVARTA. *Vt Novitij Converſi profeſſio ſolennis admittatur, conſulendi ſunt omnes Choriſtæ.* Conſtat ratione, & uſu confirmante. *Conſuli poſſunt etiam Converſi reliqui, non tamen debent.* Poſſunt equidem, quoniam ipſi ſæpe meliùs rem extrinſecam Monaſterii cognoſcunt quàm religioſi, & in hac cauſa *bene reſtéq; poſſunt* cenſere, & præbere conſilia ſalutaria.

Cenſeo in Converſorum approbatione ultima, Choriſtarum voces eſſe deciſivas, & conſultivas Converſorum. Vt credam pertinere ad Choriſtas decernere an Converſus debeat profiteri, eiſdem rationibus convincor, quibus ſuperiùs *num.484.* in ſimili cauſa fui convictus. Vt autem credam Converſos poſſe non conſuli, & cùm conſuluntur non habere voces deciſivas, manuducor ratione efficaciſſimâ deſumptâ ex ipſamet natura ſtatûs. Nam Converſi ſunt famuli communitatis Religioſæ, ideo non ſunt conſulendi ex jure ſed ex congruentia; nullus enim Dominus tenetur famulos ſuos conſulere ut alios famulos recipiat; quod ſi conſulat, humanus eſt, & non tenetur illos ſequi.

1606. QVINTA. *Non poſſunt immobilia bona vendi ſine Conventûs facultate.* Patet, quia bona debent alienari à ſuo Domino, Abbas autem non eſt Dominus, ſed Communitas. Nec hoc eſt contra Regulam, juxta quam vota emiſimus, ut fuerit contra veterum mores; nos enim profeſſi ſumus juxta mores præſcriptos. & hic mos jam obtinuit, & diplomatibus multis confirmatur.

1606. b. Hic occurrit dubium curioſum & valde neceſſarium. nempe, *An noſtri converſi habeant rerum proprietatem, in communi*; hoc eſt, *An Monaſterij bona pertineant ad conventum choriſtarum ſolummodo, an verò ad congregationem, Choriſtas & conver ſos compl ctentem?*

Reſpondeo, ſecularis Domini bona titulo dominii & proprietatis non pertinere ad ſæculares famulos; & ita etiam bona Religioſi Domini non pertinere ad famulos etiam Religioſos, quales ſunt Fratres Laici, qui apud nos *Converſi* nominantur.

Hinc ſequitur eos non debere conſuli, poſſe tamen, cùm aguntur res Monaſterii, & in hujuſmodi quæſtionibus habere, aut nullam aut purè conſultivam vocem. Ita decreverunt Ciſtertienſes in Generalibus Definitionibus *diſt. 9. cap.3.* ubi ſanciunt *ne Converſi ad electionem Prioris nec ad alia communia Ordinis conſilia aliquatenus admittantur.*

1606. c. Vides Abbatem in rebus gravibus non ſolùm à conſilio ſed etiam à decreto religioſorum dependere; & inquitis, An hæc ipſa dependentia ſit ex præſcripto Regulæ, an ex conſuetudine aliquâ, quæ contra regulam præſcripſe-

ſcripſerit? hoc eſt, I. An ſtando contextui Regulæ teneatur Abbas convocare omnes Religioſos, an ſufficiat convocare aliquos? II. An ſtando ejuſdem Regulæ contextui, debeat ſequi conſilium ſuorum Religioſorum, an ſufficiat illos audire, & poſteà, quod melius judicaverit facere? Reſponderunt jam olim tibi Abbates Ciſtertienſes Germani, qui in ſuis Provincialibus comitiis celebratis in Fürſtenfeldenſi Monaſterio apud Bavaros anno 1595. loquuti ſic. *Ex præcepto Regulæ quoties aliqua præcipua agenda ſunt, convocare debet Abbas omnem congregationem, & ex conſilio Fratrum, quod expediens fuerit, facere. Quod præceptum caveant tranſgredi Abbates, nec monaſteriorum bona ullo modo diſtrahere, minuſque diſſipare, ne in dilapidationis crimen incidant.* Conſonuit Ioannes Abbas Cæſareenſis, qui anno 1624. in viſitatione Specioſæ-vallis ſic dixit. *Ex præcepto quoque Regulæ ordinamus & ſtatuimus, ut quoties aliqua præcipua pro monaſterij utilitatibus agenda ſunt, Abbas ſuos Conſiliarios ſeniores convocet, & ex eorum conſilijs quod expediens fuerit faciat.*

1606. d. At tu contra totum Provinciale Capitulum, & contra Cæſareenſem Abbatem inveheris, diciſque ab ipſis citari Regulam contra Regulæ textum. Omnem congregationem cùm aguntur gravia convocandam dicit illud, & in hoc conſonat S. Benedicto; addit Abbatem debere ex Fratrum conſilio procedere, & in hoc opponitur Regulæ. Indicit iſte, ut Seniores Abbas convocet quoties præcipua agenda, & præcipit ut ex eorumdem conſiliis faciat, & utrumque eſt contra textum Regulæ, à quo habemus *Primò*, Quòd quoties aliqua præcipua agenda ſunt in monaſterio debeat convocare Abbas totam congregationem, & dicere ipſi unde agitur. *Secundò*, Quòd ſi qua minora agenda ſint in monaſterii utilitatibus ſufficiat uti Seniorum conſilio. *Tertiò*, Quod Abbas auditis omnibus, quod utilius judicaverit (nempe ipſe Abbas) poſſit facere. *Ergo* Cæſareenſis Abbas impegit in hoc primum; & tam ipſe, quàm Provinciale Capitulum Germanorum in tertium.

Sed reſpondeo utramque legem eſſe ſanctam, nec militare contra Regulam Benedictinam. hæc enim bifariàm poteſt conſiderari. uno modo prout lata à D. Benedicto, altero prout à nobis admiſſa & voto obedientiæ firmata. Superiorum ſanctiones Regulæ ſecundo modo ſumptæ debent correſpondere, nam bene in eodem Provinciali Capitulo præcipitur, *Vt Regulam D. Benedicti ſecundum quam profeſſi ſumus, prout à ſanctiſſimis primis noſtris Patribus recepta eſt, & à S. Sede Apoſtolicâ approbata & moderata, accuratè & integrè quilibet noſtrum obſervet.* Hæc verba citaveram *num.699.* ſed in illis jam noto, illos Patres, qui Comitia Provincialia celebrarunt & has leges ſanxerunt, diſtinxiſſe inter Regulam quà latam à D. Benedicto, & quà approbatam ab Eccleſiâ, à noſtris Majoribus acceptatam, & à Summis Pontificibus moderatam; & juſſiſſe ut omnes obedirent illi ſumptæ ſecundo modo, non primo. Hinc ergo ad argumentum. Citari Regulam dicebas à Patribus contra Regulæ textum: & diſtinguo. citari contra textum ſimplicem, concedo; contra ſolennem, nego. nos enim non tenemur textu ſimplici ſed ſolenni, hoc eſt, à nobis acceptato & admiſſo, conſuetudine longâ præſcripto, ſolenni profeſſione firmato, & à Pontificibus modificato. & quidem ſanctiones illæ (nimirum Provincialis Capituli, & Cæſareenſis Abbatis) ſecundum Regulam modificatam latæ ſunt, & ideò ſunt obligatoriæ; nec tamen obſtringerent, ſi contra præſcriptas conſuetudines & uſus legitimos, & ſupra ſolennem profeſſionem, textui ſimplici Regulæ correſponderent. *Vide citatum num.699.*

1606. e. Sexta. *Nullus Antiſtes poteſt introducere abſtinentiam à carnibus, ita ut & Converſos obliget, eis inconſultis.* Patet, quia non minus habet jus in talia alimenta converſus quàm choriſta: ergo ubi legitimè comeduntur carnes, neuter poteſt ad abſtinentiam cogi, neuter inauditus condemnari. Sic ſimiliter de controverſiis ſingularibus, quæ converſos immediatè & directè reſpiciunt, debes philoſophari.

ARTICVLVS II.

De Conſilio pro rebus levibus.

1607. CVm res minoris ponderis tractandæ ſunt, omnes non congregantur, ſed omnium nomine Communitatis commiſſarii conveniunt, qui *Conſiliarij* nominantur. Sed hi quot? qui? quales?

Multifariàm hoc Caput exponunt congregationum variæ conſtitutiones. Video in aliquibus Monaſterii Conſiliarios eſſe Seniores, non electos ſuffragiis, ſed ſolùm diſcretos antiquitate. In aliis ſolus Abbas conſiliarios convenientiores eligit. In multis omnes Religioſi vocibus deciſivis eligunt Abbatis conſiliarios, qui frequentiùs quatuor ſolent eſſe.

Ætas ſola non ſufficit ut aliquis utiliter audiatur, & ideò exiſtimo hanc periodum *Si qua verò minora agenda ſunt in Monaſterij utilitatibus, Seniorum tantùm utatur conſilio*, æquivalere huic, *Si qua minoris ponderis & momenti occurrant, ſolummodò Senes conſulantur*, non enim rarum eſt & inauditum Senes vocari *Seniores*. Virgilius in Operis Divini ſexto, de Charonte.

Iam Senior, ſed cruda Deo viridiſq; ſenecta eſt.

Vbi *Senior* poſitivè ſine ulla comparatione exprimitur. Ergo conſulantur aliqui ſenes cùm negotia minoris ponderis tractantur. Confirmant id verba ejuſdem D. Benedicti, qui Capite 21. agens de Decanis (aptè hi eſſent Abbatis Conſiliarii) ſic ait; *Non eligantur per ordinem, ſed ſecundum vitæ meritum, & ſapientiæ doctrinam.* Ergo, ſive Abbas, ſive Religioſi Conſiliarios eligant, prudentiam & vitæ integritatem reſpiciant, non ætatem.

1608. Obiter occurrit quæſtio difficillima. An Conſiliarii debeant Abbati conſulere juxta mentem propriam, an juxta mentem Communitatis. Pono caſum, Abbas dubitat an talis res facienda ſit; & Petrus Abbatis Conſiliarius etiam faciendam ſentit; ſcit tamen evidenter contrarium ſentire pleroſque Religioſos. Conſulitur Petrus ab Abbate. Inquiritur, An debeat reſpondere quod ſentit, an id quod ſentiunt Religioſi. Hoc ultimum tenuit quiſpiam Doctor amicus mihi ſingularis, qui cùm eſſet Abbas

acriter reprehendit Conſiliarios loquentes contra mentem conventûs. Ego nullibi velim ut cœcus procedere, ideò antequam aliquid reſolvam, præmittam quædam Reſolutioni neceſſaria.

Dico igitur in hac materia duas opiniones reperiri, Altera affirmat Conſiliarios eſſe Communitatis deputatos, Altera aſſerit Conſiliarios eſſe quaſi Prælati Coadjutores. Secunda cenſetur verior in Reformatione Ciſtertienſi, quod & notavi *num. 452. §. dices.* Primam tuentur etiam viri docti, & in re Monaſticâ ſatis verſati Qui primæ ſubſcripſeris, dicito *primò* Conſiliarios merè Legatos eſſe & Communitatis nuncios.

Secundò addo eos teneri Abbati ſuo conſulere juxta Communitatis mentem cùm certò & infallibiliter ſciunt quid ſentiant plures Religioſi: & hoc etiam contra proprium dictamen. Vnde in caſu poſito Petrus tenetur contra ſuam ſententiam conſulere Abbati, ne domum diſtrahat; Ratio eſt clariſſima, quoniam in tali caſu ipſe eſt Legatus & Communitatis Commiſſarius, & non loquitur nomine proprio, ſed nomine totius Communitatis.

Tertiò Conſiliarium, qui voluntatem Communitatis non certò ſed probabiliter cògnoſcit, poteſt alterutrum facere, quia probabilitas neminem cogit.

Quartò, Conſiliarium, qui dubitat quodnam ſit decretum Conventûs, debere Religioſos conſulere, & ſi non poſſit, teneri ſequi ſuum dictamen intrinſecum. Rátio eſt, quia in dubiis beatus qui poſſidet. ergo ſi dictamen Communitatis ſit dubium, ſequatur dictamen clarum & prudens, quod ipſe poſſidet. Dictamen enim certum dubio & ancipiti præponi debet. Aut fortè poſſet dicere, ſibi nondum eſſe notum quid communitas ſentiat, ſed examinaturum: quod ubi periculum non eſt in morâ bonum eſt.

Si Conſiliarius non ſit Communitatis Commiſſarius, ſed agat perſonam propriam, ſuum in reſpondendo dictamen ſequi debet; & hoc ſecundum poſteriorem ſententiam.

Puto eſſe liberum Abbati declarare quales velit habere Conſiliarios & tunc ceſſare quæſtionem; puto ipſos, ni contrarium declaretur ab Abbate prudentiùs ſecundam ſententiam ſequuturos.

QVÆRITVR circa Conſiliariorum numerum & qualitatem. Et *primò*, An debeant eſſe Monaſterii ſeniores? *Secundò*, An in numero aliquo determinato? *Tertiò*, An debeant ex illis adſumi qui ſunt Communitatis adminiſtri?

Reſpondeo nihil omninò eſſe in Regulâ, quod expreſſè hanc quæſtionem decîdat; ſed multa, quæ implicitè, è quibus *ad primum* reſpondeo ſeniorum nomine prudentiores intelligi, quia de Decanis ſic inquit S. Pater cap. XXI. *Non eligantur per ordinem, ſed ſecundum vitæ meritum, & ſapientiæ doctrinam.* & eadem eſt de Conſiliariis ratio. *Ad ſecundum* dico Conſiliarios debere paucos eſſe; ipſi enim conſuluntur, ne multi fatigentur. Sed quot? varii ſunt apud diverſos mores. Apud Ciſtert. Gallos videtur nullus fuiſſe numerus determinatus, ſed licere Abbati conſulere illos quos velit; vide verba Definitionum, quæ adlegari *num. 1602* apud Hiſpanos quatuor ſunt, à Monachis electi, quibus Priorem, Doctores Definitores & ſiqui viri magni in Monaſterio ſunt, non tamen Adminiſtros adjunge, & hinc reſponde *ad tertium*. cæterùm apud Caſſinenſes omnia aliter. proderit paucas lineas adſcribere, ut ex illis innoteſcat, qui hunc ipſi Regulæ textum intellexerint. Sic enim in ſuis Conſtitutionibus. *Declaramus, Seniores* (nempe, qui conſuli ab Abbate debent) *eſſe Priorem Clauſtralem, Decanos, Magiſtros Novitiorum, & Cellerarium, cum quibus etiam ſolis, Prælati negotia Monaſteriorum, ſuis Monaſteriis per Capitulum Generale unitorum, ſive applicatorum, occurrentia, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, liberè poſſint expedire: non obſtante, ſi eorum adminiſtratione data fuerint Abbatibus & Conventibus Monaſteriorum illorum, quibus unita ſive applicata ſunt.*

C E L L E R A R I V S.

1609. TAlis à D. Benedicto ille dicitur qui in temporalium rerum regimine eſt Vicarius Abbatis. Vicarius, inquam; quia nullam ordinariam authoritatem habet; delegatam participat, qualem, quantam, & quandiu diſpoſuerit Abbas. Vnde de illo in Regulæ Cap. 31. *Omni congregationi ſit ſicut Pater; curam gerat de omnibus: ſine juſſione Abbatis nihil faciat.*

T E X T V S. *Cap 31.*

De Cellerario monaſterij: quales ſit.

1610. Cellerarius monaſterii eligatur de congregatione ſapiens, maturis moribus, ſobrius, non multum edax, non prodigus, ſed timens Deum, qui omni congregationi ſit a ſicut Pater. Curam gerat de omnibus; b ſine juſſione Abbatis nihil faciat, quæ jubentur cuſtodiat, Fratres non contriſtet. c Siquis autem Frater ab eo fortè aliquid irrationabiliter poſtulat, non ſpernendo eum contriſtet, ſed rationabiliter cum humilitate malè petenti deneget. Animam ſuam cuſtodiat, memor ſemper illius Apoſtolici præcepti: quia qui bene miniſtraverit, gradum bonum ſibi acquirit. Infirmorum, infantum, ho-

ſpitum,

Digitized by Google

ſpitum, pauperumque cum omni ſolicitudine curam gerat, ſciens ſine dubio, quia pro his omnibus in die judicii rationem redditurus eſt. Omnia vaſa monaſterii, cunctamque ſubſtantiam ac ſi altaris vaſa ſacrata, conſpiciat; nihil ducat negligendum, neque avaritiæ ſtudeat, neque prodigus ſit, aut exſtirpator ſubſtantiæ monaſterii: ſed omnia menſuratè faciat, & b ſecundùm juſſionem Abbatis. Humilitatem ante omnia habeat, & cui ſubſtantia non eſt quæ tribuatur, c ſermo reſponſionis porrigatur bonus, ut ſcriptum eſt: Sermo bonus ſuper donum optimum. Omnia quæ ei injunxerit Abbas, ipſe habeat ſub ſua cura, à quibus eum prohibuerit, non præſumat. Fratribus conſtitutam annonam ſine aliquo typo, vel mora offerat, ut non ſcandalizentur, memor divini eloquii, quid mereatur, qui ſcandalizaverit unum de puſillis. Si congregatio major fuerit, d ſolatia ei dentur, à quibus adjutus, & ipſe æquo animo impleat officium ſibi commiſſum. e Horis competentibus dentur quæ danda ſunt, & petantur quæ petenda ſunt, ut nemo perturbetur, neque contriſtetur in domo Dei.

SICVT PATER a.] *Cellerarius Congregationis Pater non eſt, quia Pater familias eſt Abbas, & in ejus abſentia Prior, Supprior; aut ille qui Monaſterium gubernat. Verè Cellerarius Monaſterij Pater non eſt, ſed ſicut Pater eſſe debet; & ſupponere minimum Religioſum ut filium, non ut famulum eſſe tractandum. Si hanc veritatem Cellerarius altâ mente conſideret, eum nemo experietur parcum, avarum, aut crudelem. Illa omnia petenti Monacho negare poteſt, quæ ab ingenuo & prudente Patre filijs ſuis negarentur; illa concedere, quæ filijsfamilias laudabiliter concedi ſolent.*

SINE IVSSIONE b.] *Sumit ſæpe Benedictus nomina Præceptum, Iuſſio, Mandatum, pro licentia. Cellerarius igitur ſine Abbatis licentiâ nil faciat, quia cùm ejus authoritas ordinaria non ſit, ceſſat ceſſante commiſſione delegantis.*

SIQVIS c.] *Hæc periodus maximè perpendenda eſt. Cellerario quidem Benedictus loquitur, inſtruit tamen Abbatem, Præpoſitum, & Officiales univerſos. Si ſubditus licentias imprudenter poſtulet quæ concedi nequeunt, neget eas Antiſtes; ſed ipſamet negatio condiri debet ſuavitate. Vtatur quibuſcumque verbis qui concedit quod petitur: nam Prælatus dum adquieſcit ſubdito, durus eſſe vix poteſt, quod ſi talis appareat, tollerabilis eſt: cæterùm cùm debet petenti & ſollicitanti contradicere, utatur eloquentiâ humili, & benevolâ civilitate.*

d SOLATIA *vocantur Coadjutores, eò quòd videantur non adjuvare ſolùm, ſed conſolari quodammodo. Cellerarius ratione ſui officij Infirmorum, Infantum, Hoſpitum, Pauperumque cum omni ſollicitudine curam gerit. Si Communitas ſit numeroſa, tanta inquam, ut ipſe non ſufficiat unus, Oeconomica cura dividitur. Eliguntur ab Abbate Receptor, Oeconomus, Veſtiarius, Grangiarij, Magiſter infirmorum, Magiſter hoſpitum, Oſtiarius, & Eleëmoſynarius: qui Adminiſtri Communitatis nominantur.*

De Iuramento fidelitatis ab Oeconomo & alijs Adminiſtris præſtando.

Communitas habet jus ex natura rei, ut exigat fidelitatis juramentum ab eo, qui Cellerarius aut Adminiſter eligitur (ſive electio ab uno Abbate, ſive à vocibus Religioſorum pendeat.) Hoc juramentum emitti conducit ad authoritatem & quietem conventûs, modum expoſuerunt Ordinis Ciſtercienſis Definitiones Generales quas *Novellas* vocant, §. *De officialib. inſtit. & jurament. præſt*, ubi legitur: *Officiales Ordinis cùm inſtituuntur jurare tenentur, quod nullum apponent repugnationis obſtaculum, nullum præſtabunt defenſionis ſubſidium, quando ad juſſionem Abbatum dimittant officia abſque contradictione quacumque, aliàs nullatenus valeant promoveri. Omnes quoque Novitij antequam ad Profeſſionem recipiantur, jurare teneantur, quod ſtatutum hujuſmodi eis luculenter expoſitum obſervabunt. Abbates autem, qui officiales inſtituerint, vel Novitios ad profeſſionem receperint, non præſtito ab eis & eorum quolibet hujuſmodi juramento, tamdiu extra ſtallum Abbatis maneant, donec exegerint juramenta, vel officiales amoverint non jurantes. Receptos autem abſque juramento Novitios in baſſo Choro teneant donec præſtiterint juramentum. Et hæc diffinitio cum forma viſitationis annis ſingulis in Capitulo recitetur. Monachi vel Converſi cùm mittuntur ad meſſes vel redditus ſuſcipiendos, & ad alia quævis domûs negotia exercenda, jurare ſolenniter* (hoc eſt *publicè*, non enim eſt juramentum quartum votum ſolenne) *teneantur, quod domûs ſubſtantiam cuſtodient & recuperabunt fideliter, & alia injuncta officia tam ſolicitè quàm utiliter præſtabunt: Qui verò jurare renuerint, per proprios Abbates irremiſſibiliter ultimi omnium collocentur, ac panis & aquæ pœnitentiâ quamdiu in contumacia vel inobedientia perſeveraverint, percellantur; & nihilominus die quâlibet in Capitulo recipiant diſciplinam, & ſi officiales fuerint, deponantur.*

PETIS, cur indicatur Adminiſtris, ut juramentum fidelitatis præſtent? annon ſufficeret, quod Abbas eis id juberet ſub præcepto obedientiæ?

Reſpondeo, præceptum ab Abbate impoſitum ſufficere, ut Adminiſtri jure religionis teneantur ad fidelitatem, imò & ad hanc tenebantur ratione voti paupertatis. Cæterùm obedientiæ præceptum non reddit Communitatem ſatis ſecuram, cùm, ipsâ inconſultâ, poſſit illud à Prælato relaxari; ergo ad hoc ut ita maneant obligati, ut nec ab Abbate abſolvi poſſint, opus eſt ut ipſi Conventui præſtent juramentum ſervandæ fidelitatis, cujus formulam reducerem ad hæc verba.

Ego N. promitto coram Deo Communitati hujus Monaſterij N. quòd bona tam radicalia quam accidentalia conſervabo, cuſtodiam, & fideliter adminiſtrabo, debita recuperabo & mei officij munia diligenter præſtabo. Promitto etiam coram Deo me dimiſſurum eſſe hoc officium ad Abbatis imperium ſine mora, contradictione, appellatione, aut defenſione. Ita me Deus adjuvet, &c.

Vidiſti

Vidiſti juramenti formulam, & doceri deſideras ad quid in rigore teneatur. Reſpondit anno 1595. Edmundus à Cruce Ciſtertii Abbas in Provincialibus Germanorum Comitiis præſens & præſes, per hæc verba. *Nullos contractus vel pacta, nullaq; conventiones, emptiones Procurator Monaſterij ſive regularis, ſive ſæcularis, niſi de Abbatis, Prioris & Seniorum domûs conſilio & aſſenſu inire, nec aliquem ſuper ijs de rebus in judicio convenire poteſt, nec debet, ſub pœnâ nullitatis omnium quæ aliter fient. Exſtant in Definitionibus Germanicæ Congregationis.*

TEXTUS. *Caput* 41.

Quibus horis oporteat reficere Fratres.

1611. A ſancto Paſcha uſque ad Pentecoſten ad ſextam reficiant Fratres: & ad ſeram cœnent. A Penteeoſte autem totâ æſtate, ſi labores agrorum non habent Monachi, aut nimietas æſtatis non perturbat, quartâ & ſextâ feriâ jejunent uſque ad nonam; reliquis diebus ad ſextam prandeant. Quæ prandii ſexta, ſi opera in agris habuerint, aut æſtatis fervor nimius fuerit, continuanda erit: & in Abbatis ſit providentia. Et ſic omnia temperet, atque diſponat, qualiter animæ ſalventur, & quod faciunt Fratres, abſque ulla murmuratione faciant. Ab Idibus autem Septembris, uſque ad caput Quadrageſimæ, ad nonam ſemper reficiant. In quadrageſima verò uſque ad Paſcha ad veſperam reficiant. Ipſa autem veſpera ſic agatur, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes: ſed luce adhuc diei omnia conſumentur. Sed & omni tempore ſive cœnæ, ſive refectionis hora ſic temperetur, ut cum luce diei fiant omnia.

Olim horæ officij Divini immobiles, mobilis refectionis hora; at jam contrà, eâdem ferè horâ reficitur Communitas, & ſolùm divinum officium alteratur. Iubet Eccleſia, ut quadrageſimale jejunium durius reliquis ſit, ut comedamus poſt veſperas, hoc eſt horâ ſextâ veſpertinâ; nam & D. Benedictus jubet ipſam horam Veſperam ſic agi, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes, & in Italiâ ante ſextam in quadrageſimâ non eſt nox; horâ enim integrâ poſt verum ſolis occaſum crepuſculina lux eſt ſufficiens, ne lumine lucernæ egeamus. At hodie hora ipſa refectionis manet immobilis, retrotrahuntur veſperæ, leguntur que ante prandium. & quæ inſtituta ut adaugeretur pœnalitas, ſunt notoriæ commoditatis cauſa; Habent enim univerſi Eccleſiaſtici per totam quadrageſimam tempus pomeridianum liberum, ut ſuis ſtudijs aut negotijs vacare poſſint.

Horæ iſtæ quales? Eccleſiaſticæ ſunt an Mathematicæ? Quales antiquitùs eæ fuerint demonſtrari non poteſt, videtur probabiliùs Mathematicas tametſi æquales fuiſſe. nam ſi Veſpera ſic canendæ erant, ut ante occaſum ſolis comêderent, dicente Benedicto, Veſpera ſic agatur, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes, apparet horas has fuiſſe Mathematicas, nempe illas quæ vulgò Planetariæ vocantur, quales ille liber continet, qui el buen republico *inſcribitur; nempe æquales. [Vide num. 1117.] Iam uſus prævaluit, & horæ hæ aliter diſponuntur, nec ubique eodem modo; quamobrem cenſeo mores antiquos & præſcriptos circa prandij horam debere in quovis cœnobio conſervari.*

TEXTUS. *Ex Capite* 43.

De his qui ad menſam tardè occurrerint.

1612. Ad horam verò refectionis, qui ante verſum non occurrerit, ut ſimul omnes dicant verſum & orent, & ſub uno ſimul omnes accedant ad menſam: qui per negligentiam ſuam, c aut vitium non occurrerit, uſque ad ſecundam vicem propter id corripiatur. Si denuo non emendaverit, non permittatur ad menſæ communis participationem, ſed ſequeſtratus à conſortio omnium, reficiat ſolus, ablatâ ei portione ſuâ vini uſque ad ſatisfactionem & emendationem. Similiter autem patiatur, qui ad illum verſum non fuerit præſens, qui poſt cibum dicitur. Et ne quis præſumat ante ſtatutam horam, aut poſtea quidquam cibi, aut potûs ſumere. Sed & ſi cui offertur aliquid à Priore, a & accipere renuerit: b horâ, quâ deſideraverit, hoc quod priùs recuſavit, aut aliud, omnino non accipiat uſque ad emendationem congruam.

a *Nomen* PRIORIS *quod aliquoties in Regula occurrit, non ſignificat determinatè Præpoſitum, ſed eum qui in aliquo actu communi aut privato præſidet: ideò Prioris nomine intelligendus venit ipſe Antiſtes, aut quicumque qui in ipſius abſentia alios gubernat.*

b *Non accipere quæ à Præſide mittuntur, incivilitas eſt, præſcripta*

ſcripta à D. Benedicto Magiſtro urbanitatis. Non eſt poſſibile multos convivere, ſi civilitas exulet: hac enim univerſos conciliat.

c *Videtur Benedictus diſtinguere inter negligentiam & vitium; ita ut negligentia inadvertentiam culpabilem ſonet: vitium verò, actum factum cum integra deliberatione. Fortè etiam negligentia culpam actualem ſonat, & vitium conſuetudinem.*

TEXTVS. *Caput 49.*

De Quadrageſimæ obſervatione.

1613. Licèt omni tempore vita Monachi Quadrageſimæ obſervationem debet habere: tamen quia paucorum eſt iſta virtus, ideo ſuademus iſtis diebus Quadrageſimæ omni puritate vitam ſuam cuſtodire, id eſt, omnes pariter negligentias aliorum temporum his diebus ſanctis diluere. Quod tunc dignè fit, ſi ab omnibus vitiis nos temperemus, orationi cum fletibus, lectioni, & compunctioni cordis, atque abſtinentiæ operam demus. Ergo his diebus augeamus nobis aliquid ad ſolitum penſum ſervitutis noſtræ: orationes peculiares, ciborum & potus abſtinentiam: & unuſquiſque ſupra menſuram ſibi indictam aliquid propriâ voluntate cum gaudio ſancti Spiritus offerat Deo, id eſt, ſubtrahat corpori ſuo de cibo, de potu, de ſomno, de loquacitate, de ſcurrilitate, & cum ſpiritualis deſiderii gaudio ſanctum Paſcha expectet. Hoc ipſum quod unuſquiſque offert, Abbati ſuo ſuggerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate. Quia quod ſine permiſſione Patris ſpiritualis fit, præſumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi. Ergo cum voluntate Abbatis omnia facienda ſunt.

Litera clara eſt nec indiget illuſtratione. Solent Abbates committere Confeſſariis inſtructionem & curam animorum. Si hoc Abbas fecerit, ſatisfaciet ſubditus, qui devotionis ſuæ propoſitum communicarit Confeſſario: aliàs ex rei natura Abbas univerſorum ſpiritualis Pater eſt, & ab omnibus conſuli debet, diſcretè tamen; quia non ſemper Abbates ſunt taciturni & diſcreti.

DISPVTATIO CXXVIII.

De jejuniis.

1613. b. IEjunia alia ſunt Ordinis, alia Eccleſiæ: iſta Monachos, niſi ex cauſa legitima excuſentur, obligant ſub culpa gravi; illa verò ſub nulla, ſed ſolùm in foro exteriori. In prandio forma eadem ſervatur: in jejuniis Monaſticis collocationis qualitas & quantitas multò benignior. Collatio introducta eſt per conſuetudinem, & ideò de eâ nulla debet dari determinatio generalis, ſaltem quoad qualitatem, ſed erit unicuique liberum ſequi mores patrios, qui à nemine reprehendi ſolent. Communis hominum conſuetudo admittit octo uncias plus minus ſolidæ quantitatis; puta panis, fructuum. Ita Fagundez *de precept. Eccl. ſ. tract. 4. libr. 1. cap. 4. num. 13. & 19.* qui citat Suarium, ſubſcribit Dianà *de jejun. reſol. 5.* De qualitate eſt major difficultas. In Belgio eſt in uſu halecem & butyrum comedere; in Germania major latitudo, obſervantia major in Hiſpania, & ideò omnes poſſumus facere illa omnia, quæ communiter fiunt in hac materia à viris prudentibus & piis; ſublatis carnibus, piſcibus, lacticiniis, & ovis (ova multi ægrè amovent) reliqua quomodolibet parata nullibi auderem condemnare.

Iejunium Monaſticum eſt ex devotione, non ex obligatione, & ideò in collatione non determinatur quantitas, ſed materia juxta conſuetudinem communitatis. Meridiè conceduntur cibi communes, nempe carnes aut piſces juxta publicas obligationes. Veſperi plerumque eliminantur ova, piſces, & admittuntur nonnumquam lacticinia. Hinc poſſunt exoriri aliquæ difficultates.

I. Si quis Monachus voveat aliquâ die jejunare, & non determinet formam jejunii, intelligendus eſt voviſſe jejunium juxta formam Monaſticam.

II. Iejunium indictum à Confeſſario, niſi is contrarium explicet, aut mens ipſius aliunde certò cognoſcatur, ſemper eſt Monaſticum. Liquet; quia in ambiguis debet prævalere benignitas.

III. Ante vigeſimum-primum annum ætatis nullus Benedictinus tenetur ad jejunia Eccleſiæ. Patet; quia Eccleſia eos ante hoc tempus non obligat, & Ordo de jejuniis hujuſmodi nihil diſponit.

IV. A die profeſſionis tenentur ſervare jejunia Monaſtica, obligatione tamen extrinſecâ, & exterioris fori, ut jam notavimus. Et, ſi adſit mandatum Abbatis, etiam ante 21. annum tenentur hæc jejunia ſervare ſub peccato mortali.

V. Sexagenarii non tenentur ad jejunia Eccleſiaſtica. Hanc concluſionem de omnibus hominibus intelligit noſter Llamas *in ſumm. part. 3. c. 5. §. 10.* ubi aſſerit Pium V.

 conſul-

Digitized by Google

conſultum de hac re ita reſpondiſſe vivâ voce. Idem docet Molfeſius Ortiz, Ioſeph, Angles, Sanchez, Portel, apud Dianam *de jejun. reſolut.*20. De Monachis à fortiori intelligenda venit, quia continuis laboribus conſumpti, vigiliis perpetuis macerati, in illa ætate vix poſſunt vivere. Vnde ante ſexageſimum ætatis annum, ſi ſit prudentis Medici judicio rationabilis cauſa, à jejuniorum obligatione talis Monachus debet abſolvi. Idem dixero de jejuniis ordinis, quia hic agitur de neceſſitate, & eadem quæ diſpenſat in jejuniis Eccleſiæ, à fortiori diſpenſat etiam in Monaſticis. Hæc omnia confirmat Caput 27. Regulæ abſolventis ſenes & infantes à canonicis horis comedendi & cœnandi. Iubet quod horas præveniant, ne nimis moleſtum illis ſit expectare horam conventualem.

V.I. In die jejunii liberum eſt quâcumque horâ ſumere quemcumque hauſtum uſualem; licèt ſit ad ſedandam famem. Hanc concluſionem certiſſimam in dubium volebat nuperrimè vocare Reginaldus, ſed ex ratione debili. Quidquid non poteſt fieri aliquâ lege (aut vi ejus lege) eſt interdictum; ſed potus nuſquam eſt interdictus, ergo quicumque poteſt bibere. Ita Vega *in ſumm. tom.1. cap.14. caſ.32.* Molfeſius *in ſumm. tom.1. tract.10. cap 3. n 25. lib 4. cap 2. dub 11. num 10.* Filliucius *tom.2. tract.27. p.2. q.10. num.24* Homobonus *de Exam. Eccleſ. p.2. tract.8. cap.2. quæſt.20* atque expreſſius Fagundez *de præc. Eccleſ. tract.4. lib.1. cap.3. num.19.* & noviſſimè Diana *de Iejunio reſol.23.*

Dixi *hauſtum uſualem*, ut diſtinguerem inter quintas eſſentias, diſtillationes, & vinum. Ideò dico; Vinum, Aquam, Siceram, Cereviſiam, Aquam ardentem (quam alii Brandewijn nominant) Heliam Anglicanam, Hydromel, Hiſpanicum Aloxam, Cinnamomi aquam, & ſimilia pertinere ad potum uſualem. Diſtillationes præcipuè ex carnibus, quintæ eſſentiæ, juſcula, ſorbitiunculæ ſumuntur non per modum potûs, ſed per modum cibi, non enim ſunt potus politicus, nec compatiuntur cum jejunio.

De Chocolato major eſt difficultas, quia in India eſt potus uſualis, ut conſtat ex communi omnium relatione, quibus debemus credere, ſicut credimus eſſe Conſtantinopolim, quam nunquam vidimus, ergo de Chocolato dico.

In iis regionibus ubi eſt in communi uſu, poſſe ſumi, quin frangatur Iejunium. Ratio eſt maniſeſtiſſima, quia ſupponitur eſſe potus uſualis. Interrogas. Vbinam ſit in communi uſu? Reſpondeo eſſe abſolutè in India: nullatenùs in utraque Germania, neque aliis ſeptentrionalibus Provinciis, quibus vix cognitum. In Hiſpania noſtra multi credunt eſſe potum uſualem, & ideò multi ſapientes & cordati ſumunt etiam in diebus jejunii: ego ſaltem vidi eſſe hauſtum ſatis frequentem, præcipuè in magnis Civitatibus, & florentiſſimis academiis. Ex iis ergo. Si quis probabiliter judicaverit eſſe potum in Hiſpania uſualem, diebus jejunii ibi ſumere poterit. Prætereà, Vinum in multis partibus Septentrionalibus non eſt potus uſualis, ſicut nec cereviſia in Hiſpania. nec Sicera, nec Aloxa in Belgio, Anglia, Germania. Qui probabiliter crediderit cereviſiam frangere jejunium in Hiſpania, non autem in Belgio, & vinum frangere jejunium in Scytia non in Hiſpania, non poterit uti Chocolato, & ſi utatur in die jejunii extra prandium, condemnandus eſt juxta materiæ quantitatem. Quòd ſi probabiliter credas nullibi frangi jejunium cereviſiâ, licèt bibatur tanta quantitas ut contineat hordei materiam gravem; credere etiam debes nullibi etiam per Chocolatum: quia ſicut ſufficit cereviſiam eſſe potum uſualem in utraque Germania ad hoc ut in reliquis provinciis, in quibus vix nomine cognita, poſſit interdiù bibi obſervato jejunio; ſufficiet etiam Chocolatum eſſe potum uſualem in India, & quaſi-uſualem in Hiſpania, ut liberè in aliis provinciis bibi poſſit.

Multi propugnant Chocolatum declarationibus Pontificum: ſed volui ex rei natura quæſtionem hanc examinare.

Huc pertinent verba valde notanda Caſſinenſium ad Caput XXXV. Reg. S. Bened. explicantium quid ſit *ſumere ſingulos biberes & panem*, dicentiumque eſſe idem ac ſumere *mixtum*, hoc eſt, ut ipſi exponunt, tantum vini quantum capere poteſt unus Scyphus, cum quo in refectorio bibitur, & duas uncias panis: Hoc jus concedentium omnibus Officiariis qui nequeunt primæ menſæ intereſſe; & tandem definicotium hoc ipſum in jejuniis de præcepto fieri poſſe cum licentiâ Superioris Monaſterii, quod eſt valde notabile.

V.II. Quiſpiam eſt in communitate tempore prandii, recedit aliqua de cauſa menſâ cùm jam incepiſſet comedere (puta ſi deficiat ſervitor, ſi mittatur aliquo à Præſide, vel id poſcat natura vel ratio) rogas, Vtrùm poſſit iterum redire ad menſam.

Dico primò, nos non debere judicium ferre juxta actum interiorem, quia ſive habeat intentionem revertendi, ſive non habeat, eadem eſt quæſtio, quia intentio eſt actus merè ſpiritualis qui nullatenus præcepto ſubditur; Addo ſecundò: Si revertatur antequam alii ſurgant, poſſe prandium ſuum conſumare. Ita Leſſius, aſſerens, quod ſiquis ſurrexerit animo non redeundi poterit nihilominus redire ad commenſales. *lib.4. cap 2. dub.2. num.11.* ita etiam Laymanus *in Theolog. mor. lib.4. tract 8. c.1. num.6.* Villalobos *in ſumm. tom.1. tract 23. diff 6. num.2.*

Prætereà ſi jam ſurrexerunt alii & nondum pertranſiit quaſi ſeſquiquadrans horæ, poterit etiam redire ad menſam Si longius tempus pertranſierit & commenſales jam ſurrexerint; ſi illud quod prius comedit fuerit ſufficiens ad ſuſtentationem, non poterit redire ad menſam; ita Portel. *in add. ad dub. reg. verb. jejun. num.10.* quod ſi non fuerit ſufficiens ad ſuſtentationem, poteſt comedere; quia ſemper poteſt ſumere neceſſaria.

Si quiſpiam comederit in menſa cum aliis, & pòſt privatim edat aliquid, niſi à parvitate materiæ excuſetur, frangit jejunium. Patet; quia moraliter non eſt eadem refectio: & duæ refectiones ſunt interdictæ.

V III. Aliquid poteſt ſumi ne noceat potus, & hoc ſæpiùs in die, ſine violatione jejunii, modò materia parva ſit. Quantum? Reſpond, *num .916.*

Sumere collationem manè & nocturno tempore cœnare ſine cauſa, eſt peccatum veniale; cum cauſa rationa-

bilis

bili nullum. Cauſa rationabilis eſt ſtudium, negotia, lectio, concio, iter; Ita plerique Authores. Layman, Fernandez, Toletus, Filliucius, Leſſius, Villalobos, Diana. *de jejun. re,ol.33. qui loca citat.* Ratio eſt manifeſtiſſima, quia jejunium non mutatur quoad ſubſtantiam ſed quo ad modum.

IX. In vigilia Nativitatis poteris facere collationem ſecundùm uſum Patriæ & Communitatis, non aliter. quia magna quantitas non ubicumque recepta.

Inciderat Natalis Domini in feriam ſecundam, unde ratio videbatur ceſſare; conſultus Doctiſſimus P. Mag. Baſilius de Leon Cathedraticus primarius in Vniverſitate Salmanticenſi, reſpondit poſſe illa die Sabbati fieri in Hiſpaniâ collationem in magna quantitate, cui ſubſcribo.

X. Iejunium indictum ab Epiſcopo, non obligat Regulares: pro ratione eſt exemptio. pro authoritate Suarius *de legibus l.4.* c.20. *num.8.* Azorius *part.1. l 7. c 30 q.2.* Fagundez. *prec.4. lib.1. c.7. n.4.* noſter Llamas *in ſumm. p.1. c.5. § 28.* Contrarium dicere debemus de feſtis, quia ea ſi indicantur ab Epiſcopo obligant Religioſos, nam de illis ita diſpoſuit Concilium Tridentinum, non verò de jejuniis.

Hæc lex Concilii Tridentini in Ordine noſtro recepta eſt, & in Comitiis & Viſitationibus præceptis novis confirmata. Reverendiſſimus D. Thomas, Abbas Salemitanus anno 1618. Specioſæ vallis Monaſterium viſitans ſic pronuntiat. *Porrè quia ex Concily Tridentini decretis, quibus parere tenemur, dies feſti quos in ſuis diœceſibus Epiſcopi ſervandos præſcripſerint, etiam à Regularibus, licèt exempti ſint, obſervandi ſunt, ideò admod. Rever D. Abbas ei quoque Decrete obediet, maximè in obſervatione S. Kiliani diœceſi Herbipolenſi ſolennis.*

Sed & univerſaliùs Germanorum Comitia, habita in Bavariâ anno 1595. inter quorum prudentiſſimas Definitiones, ſequentes lineas reperimus; *Cum Annunciationis feſtum celebrabitur, & quoties ipſa diœceſis propter aliquod ſolemne feſtum ſancti alicujus feriatur ab operibus & jejunat, ferientur quoque & jejunent qui ſunt in Monaſterys ordinis noſtri.*

Vbi nota in hac ſanctione duos articulos valde diverſos reperiri; alterum de feſtorum, alterum de jejuniorum obſervantiâ. Primum neceſſariò fuit poſitum, & obligat ſub peccato mortali ex vi Tridentini Concilii, alterum obligat merè pœnaliter ex vi hujus Definitionis.

Poſtulas. An in Specioſæ-vallenſi Monaſterio debeat obſervari ſolennitas S. Martini, Patroni totius Moguntinæ Ditionis? Ratio dubitandi eſt; quia hoc Monaſterium in Principatu Moguntino inter Heilbrunam & Mariandaliam ſitum eſt.

Reſpondeo Principatûs & Archiepiſcopatûs Moguntini eſſe diverſos terminos; multa enim ſubſunt ſæculariter Principi Electori, quæ eccleſiaſticè Epiſcopo-Principi Herbipolenſi, & inter alia etiam territorium in quo Specioſa-vallis. Puto tamen hujus Cœnobii Religioſos ad Moguntinæ diœceſis feſtivitates non teneri, ſed debere Herbipolenſes obſervare; dabo tamen legem D. Nicolai Boucherat pronuntiatam ibidem, anno 1617. his verbis. *Caveant in poſterum omittere celebrationem feſtorum S. Michaëlis & S. Martini. Quoties etiam ipſa diœceſis propter aliquod feſtum ab operibus feriatur, ferientur etiam omnes qui ſunt in Monaſterio domeſtici & familiares?* Fortè ille Moguntini Archiepiſcopatûs & Principatûs diſtinctionem neſciebat, fortè Herbipolenſis illas Diœceſis ſolennitates obſervabat.

XI. Si in Civitate receptum fuerit univerſaliter aliquod jejunium, obligat Regulares habitantes in ea: ideò ad jejunia Civitatis Brugenſis tenetur Dunenſe Monaſterium, non verò Cœnobium S. Andreæ.

TEXTVS. *Caput 35.*

De Septimanarys Coquinæ.

1614. Fratres ſic ſibi invicem ſerviant, ut nullus a excuſetur à coquinæ officio, niſi aut in ægritudine, aut in cauſa gravis utilitatis quis occupatus fuerit: quia exinde major merces acquiritur. Imbecillibus autem procurentur ſolatia, ut non cum triſtitia hoc faciant, ſed habeant omnes ſolatia ſecundùm modum congregationis, aut poſitionem loci. Si major congregatio fuerit, Cellerarius excuſetur à coquina, vel qui (ut diximus) majoribus utilitatibus occupantur. Cætera verò ſibi ſub charitate invicem ſerviant. Egreſſus de ſeptimana Sabbato munditias faciat. Lintea, cum quibus ſibi Fratres manus aut pedes tergunt, lavet. Pedes verò tam ipſe qui egreditur, quàm ille qui intraturus eſt, omnibus lavent. Vaſa miniſterii ſui munda & ſana Cellerario reconſignet. Qui Cellerarius item intranti conſignet, ut ſciat quid dat aut quid recipit. Septimanarii autem ante unam horam refectionis accipiant ſuper ſtatutam annonam ſingulos biberes, & panem, ut horâ refectionis ſine murmuratione & gravi labore ſerviant Fratribus ſuis. In diebus tamen ſolennibus uſque ad Miſſas ſuſtineant. Intrantes, & exeuntes Hebdomadarii, in oratorio mox matutinis finitis Dominicâ, omnium genibus provolvantur poſtulantes pro ſe orari. Egredientes autem de ſeptimana, dicant hunc verſum; Benedictus es Domine Deus, qui adjuviſti me, & conſolatus es me. Quo dicto tertiò, accipiat benedictionem egrediens. Subſequatur ingrediens, & dicat: Deus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me feſtina. Et hoc idem tertiò repetatur ab omnibus; & acceptâ benedictione ingrediatur.

a *Hæc verba tam ſeverè interpretantur Ciſtertienſes, ut ne Propoſitum quidem eximant. In Hiſpania obſervantia per hebdomadam ſervit ut alij Religioſi; in alijs Monaſterijs ſaltem feriâ quintâ & ſextâ ſeptimanæ ſanctæ, ne dicatur exemptus contra decretum Regulæ quæ nullum excuſat. Caſſinenſes ſic explicant.* (Nullus excuſetur.) Ergo nec Prior clauſtralis, maximè cùm Prælatus erit in Monaſterio: excepto Cellerario, de quo infra in eodem Capitulo. Qui Prior ad menſam quoque, etiam abſente Prælato legere & ſervire debet.

TEXTUS. *Cap 38.*

De Hebdomadario Lectore.

1615. Menſis Fratrum edentium lectio deeſſe non debet; nec fortuito caſu qui arripuerit codicem, legere audeat ibi; ſed lecturus totâ hebdomadâ, Dominicâ ingrediatur. Qui ingrediens poſt miſſas & communionem, petat ab omnibus pro ſe orari, ut avertat ab ipſo Deus ſpiritum elationis. Et dicatur hic verſus in oratorio tertiò ab omnibus, ipſo tamen incipiente: Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Et ſic acceptâ benedictione ingrediatur ad legendum. Summumq; fiat ſilentium ad menſam, ut nullius muſſitatio, vel vox, niſi ſolius legentis ibi audiatur. Quæ verò neceſſaria ſunt comedentibus, ſic ſibi invicem miniſtrent Fratres, ut nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen opus fuerit, ſonitu cujuſcumque ſigni potiùs petatur, quàm voce. Ne præſumat ibi aliquis de ipſa lectione, aut aliunde quidquam referre ne detur occaſio: niſi fortè a Prior pro ædificatione voluerit aliquid breviter dicere. Frater autem hebdomadarius accipiat mixtum priuſquam incipiat legere, propter communionem ſanctam, & ne fortè grave ſit ei jejunium ſuſtinere. Poſtea autem cum coquinæ, & ſervitoribus reficiat. b Fratres autem non per ordinem legant, ſed qui ædificent audientes.

a PRIOR *idem qui Præſes. Ipſi datur facultas obſcuriora in refectorio expendendi & difficiliora explicandi: verùm non eſt in uſu.*

Ille, qui in refectorio præſidet apud Hiſpanos Ciſtertienſes, nonnunquam librum poſtulat & lectionem proſequitur: & ita utitur jure ſibi conceſſo, & ad ædificationem aliquid addit, non quidem temerè & inconſideratè, ſed ex eodem authore. Hic modus aptè exponit Regulam, & obviam it innumeris inconvenientibus. Præſes, qui taceret, videretur parvipendere hoc Caput; qui ex tempore concionaretur, ſuos auditores, & ſe ludibrio exponeret; qui præmeditata expenderet, multum temporis & laboris conſumeret: ergo ut nec Regulam nec Fratres nec ſuam quietem contemnat, ſi refectionem ſuam ante alios abſolverit, librum poſtulet, cùm voluerit, & quando voluerit, & in ſuo loco lectionem ſuſceptam incepto tono proſequatur.

b *Hæc periodus in cauſa eſt ut multi à lectione eximantur; nam qui neminem à ſervitio refectorij excuſat, eximit à lectione univerſos qui non habent legendi cantandiq; dexteritatem.*

TEXTUS. *Caput 39.*

De menſura Ciborum.

1616. Sufficere credimus ad refectionem quotidianam tam ſextæ, quàm nonæ omnibus menſis coacta duo pulmentaria, pro diverſorum infirmitatibus, ut fortè qui ex uno non potuerit edere, ex altero reficiatur. Ergo duo pulmentaria coacta Fratribus omnibus ſufficiant. Et ſi fuerint inde poma, aut naſcentia leguminum, addatur & tertium. Panis libra una propenſa ſufficiat in die, ſive una ſit refectio, ſive prandii, & cœnæ. Quod ſi cœnaturi ſunt, de eadem libra tertia pars à Cellerario reſervetur, reddenda cœnaturi. Quod ſi labor fortè factus fuerit major, in arbitrio & poteſtate Abbatis erit, ſi expediat aliquid augere, remotâ præ omnibus crapulâ, ut numquam Monacho ſubripiat indigeries. Quia nihil ſic contrarium eſt omni Chriſtiano, quomodo crapula, ſicut ait Dominus noſter: Videte ne graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate. Pueris verò minori ætate non eadem ſervetur quantitas; ſed minor quàm majoribus, ſervatâ in omnibus parcitate. Carnium quadrupedum omnino ab omnibus abſtineatur comeſtio, præter omnino debiles & ægrotos.

De

Digitized by Google

De ciborum quantitate & qualitate vix ulla eſſent dicenda, ni recentiores aliqui expeditas reſolutiones implicaſſent. Inſtitui hac capita intermittere, quoniam ſibimet ſunt commentario, nec indigent expoſitione penitiore. Rebus tamen turbatis reduci ad controverſiam video tot difficultates, ut inopem reddideris me copia, & nutum ubertas ipſa diſputationis. Idcirco inſtitui edere Librum integrum de Abſtinentia Monaſtica, in quo de cibis vetitis, & quantitate rationabili. Examinabo Medicus, & Theologus, ſintnè piſces carnibus praponendi? omneſnè, an ſolùm quadrupedum carnes hujus decreto Capitis interdicantur? Qui teneantur ab illis abſtinere; & cujus peccati reus qui carnes regulariter vetitas ſine licentia manducaverit? Ter, an quater in hebdomada comedi poſſint?

Petis, An carnium comeſtio abrogari poſſit à Capitulo Generali, vel Ordinario Abbate invitis Religioſis. Reſpondi n. 632. legitimum carnium uſum profeſſis interdici non poſſe. Qui ſint legitimi uſus & conſuetudines expoſui num. 635, 636, 646, 655, 1330. pag. 597. Poſſit autem profeſſuris interdici, ſi Ordo cederet privilegys Pontificum, qui carnes conceſſerunt.

QVÆSTIO INCIDENS.

De Panis libra propenſa.

Curioſam potiùs quàm neceſſariam judico illorum diligentiam, qui cognoſcendæ quantitati libræ Benedictinæ operam navant. Placet reſolutio D. Iacobi du Breul monaſterii S. Germani à Pratis Religioſi *in ſupplemento antiquitatum Vrbis Pariſiacæ pag. 91.* aſſerentis libram Benedictinam continere triginta tres uncias & dimidiam, hoc eſt excedere duas libras mercatorias. Hanc expoſitionem confirmat libra plumbea quæ ſervabatur apud Foſſatenſes quondam Monachos, nunc verò Canonicos, & teſte Stellartio *in libri Regularium cap 30.* totidem uncias communes appendebat. Panis cœnobii S. Medardi Sueſſionenſis anno 1571. erat triginta duarum. Hodie apud Hiſpanos communes panes pendunt ſimiliter triginta duas. & hæc panis quantitas famulis datur, quibus certa portio decernitur. Confirmat iſtam reſolutionem Caſſinenſium Declaratorium, ubi legitur. *Cùm pondus libra (ut habuimus à Monaſterio Caſſinenſi) ſit unciarum triginta trium & ſemis: ut vix tantum panis unus Frater die unâ manducare poſſit, volumus conſuetudinem noſtram ſervari, ut ſcilicet apponatur panis quantum ſatis eſt.* Expedit aut dari panem ſine menſura (vel ut loquuntur Caſſinenſes, *quantum ſatis eſt*) aut in tanta copia ut cuilibet abundè ſufficiat: dedeceret enim Patrem-familias panem ſuis filiis limitare.

QVÆSTIO ALTERA.

De Carne quadrupedum.

Hoc multi nomine non intelligunt aves, & exiſtimant hac regulariter comedi poſſe. at Caſſinenſes in hujus Cap. expoſitione. *Quadrupedum & multò magis volatilium; quam prohibitionem ſervare volumus etiam in itinere conſtitutos.* Sed de hoc uberiùs libro illo particulari.

TEXTVS. *Caput 40.*

De menſura Potus.

1617. Vnuſquiſque proprium habet donum ex Deo, alius ſic, alius verò ſic. Et ideo cum aliqua ſcrupuloſitate à nobis menſura victus aliorum conſtituitur. Tamen infirmorum contuentes imbecillitatem, credimus heminam vini per ſingulos ſufficere per diem. Quibus autem Deus donat tolerantiam abſtinentiæ, propriam ſe habituros mercedem ſciant. Quod ſi aut loci neceſſitas, aut labor, aut ardor æſtatis amplius popoſcerit, in arbitrio Prioris conſiſtat: conſiderans in omnibus ne ſubrepat ſatietas, vel ebrietas. Licèt legamus vinum omnino Monachorum non eſſe; ſed quia noſtris temporibus id Monachis perſuaderi non poteſt, ſaltem vel hoc conſentiamus, ut non uſque ad ſatietatem bibamus, ſed parcius: quia vinum apoſtatare facit etiam ſapientes. Vbi autem neceſſitas loci expoſcit, ut nec ſupra ſcripta menſura inveniri poſſit, ſed multo minus, aut ex toto nihil, benedicant Deum qui ibi habitant, & non murmurent. Hoc ante omnia admonentes, ut abſque murmuratione ſint Fratres.

Hoc caput variè exponitur pro gentium moribus, regionumq; commoditatibus. Vinum Regula concedit; ſæpè negat rerum penuria, ſæpiùs regionis inclementia. In quantitate abuſus, non ſolùm cùm excedis, ſed etiam cùm videris excedere. Teneris conſervare vitam, non quidem utcumque, ſed honeſtè: ideo aliquando à vino abſtinere expedit licèt ſaluti neceſſariò, ſi honeſtatem dedeceat, & obſit famæ integritati. Sed in hoc ſtandum judice patria moribus: quoniam quæ non decent Hiſpanum, Germanum aliquando commendant.

QVÆSTIO INCIDENS.

De Hemina quantitate.

1617. b. Venerabilis Petrus du Mas monaſterii Caſæ-Benedicti Reformator: *Hemina (ſicut à quibuſdam expoſitoribus Regula accipimus) eſt quadam menſura continens unam libram cum quarta parte alicujus liquoris. Et eſt quaſi tertia pars quarta Pariſienſis. Qua menſura ſatis eſt conſona & ſufficiens Religioſis. Ideo hanc menſuram volumus & ordinamus cuilibet Religioſo monaſterio noſtri dare.* Smaragdus

DISPVTATIO CXXVII.

Reſolutiones aliquot circa Conſiliarios Abbatis.

1604. PRudentia duplex apud Politicos; propria & aliena. Propriam habere dicitur, qui ſuas actiones moderatur dictamine ſolius rationis: alienam, qui utitur conſiliariis. Liberè dicam, diſtinctionem non approbo, quia propriam prudentiam non reperio. Prudentia vel ipſo Lipſio, qui diſtinctionem limat, affirmante, *lumen* eſt; hoc autem debet eſſe in objecto. Non ſufficit lux quæ in potentia viſiva, imò neque hæc requiritur: ſufficit enim dari viſivam virtutem circa objectum lumine perfuſum. Ergo ſimiliter non ſufficit prudentiæ lumen ſi ſit intrinſecum, & non illuſtret materiam ipſam quam curioſè diſquirimus & contemplamur. Iudex illuſtratur mentis acumine, materia ipſa conſiliis: ſi hæc ſimul jungas conſtitues Prudentiam, quæ eſt ſagacis mentis habitus reſpiciens praxim politicam plurium conſiliis illuſtratam. Prudentia vis animi eſt conſtans & invincibilis, armis potentior, & legionibus fortior. Valerius Flac. IV. Argon.

—— Non ſolis viribus æquum
Credere; ſæpè acri potior Prudentia dextrâ.

Eadem Animi vis, ſi conſilio careat, inermis eſt & debilis, caduca & labilis, nam Horatio 3. Oda. aſſerente.

Vis conſili expers mole ruit ſuâ.

Abbas igitur ut prudens ſit mente polleat, & conſulat ſuos Religioſos.

ARTICVLVS I.

De Conſilio adhibendo pro occurrentia rerum gravium.

1605. COnventum faciant univerſi, qui? illi omnes ad quos pertinet res ipſiſſima quæ examinatur. Quod ut melius intelligas, lege ſequentes Concluſiones.

PRIMA. *Donati & Familiares non debent ab Abbate conſuli.* Probatur, quia, ut dixi ſuperiùs *num.409.* non ſunt Religioſi. Abbas qui crederet probabiliter Converſos Religioſos non eſſe, eâdem probabilitate poſſet eos intermittere & ſolùm conſulere Choriſtas: nos verò qui aſſerimus Laicos Converſos verè & ſolenniter vota emiſiſſe, cenſemus eos eſſe conſulendos, quoties propria eorum cauſa agitur.

SECVNDA. *Abbas, ut Novitios veſtiat, neminem tenetur conſulere ex vi Regulæ.* Probavi *num.452. Concluſ.1.* Conſultò dixi *ex vi Regulæ*, quia ſunt Congregationes aliquæ in quibus conſtitutione ſanctum, ne veſtiantur Novitii inconſultis Monachis. *Novitios inconſultis Monachis poteſt dimittere*, probavi ſuperiùs *num.471.* Præterea ut Novitii ad profeſſionem promoveantur, *non ſolum tenetur eos conſulere, ſed & plurium decretum ſequi.* Ita *num.480. 482. &c.*

TERTIA. *Vt Novitius Choriſta ad profeſſionem promoveatur, Converſi non ſunt conſulendi.* Probatur, quia tunc non agitur cauſa converſorum, ipſi enim non debent Choriſtas judicare.

QVARTA. *Vt Novitij Converſi profeſſio ſolennis admittatur, conſulendi ſunt omnes Choriſtæ.* Conſtat ratione, & uſu confirmante. *Conſuli poſſunt etiam Converſi reliqui, non tamen debent.* Poſſunt equidem, quoniam ipſi ſæpe meliùs rem extrinſecam Monaſterii cognoſcunt quàm religioſi, & in hac cauſa *bone rectèq; poſſunt* cenſere, & præbere conſilia ſalutaria.

Cenſeo in Converſorum approbatione ultima, Choriſtarum voces eſſe deciſivas, & conſultivas Converſorum. Vt credam pertinere ad Choriſtas decernere an Converſus debeat profiteri, eiſdem rationibus convincor, quibus ſuperiùs *num.484.* in ſimili cauſa fui convictus. Vt autem credam Converſos poſſe non conſuli, & cùm conſuluntur non habere voces deciſivas, manuducor ratione efficaciſſimâ deſumptâ ex ipſamet natura ſtatûs. Nam Converſi ſunt famuli communitatis Religioſæ, ideo non ſunt conſulendi ex jure ſed ex congruentia; nullus enim Dominus tenetur famulos ſuos conſulere ut alios famulos recipiat; quod ſi conſulat, humanus eſt, & non tenetur illos ſequi.

1606. QVINTA. *Non poſſunt immobilia bona vendi ſine Conventûs facultate.* Patet, quia bona debent alienari à ſuo Domino, Abbas autem non eſt Dominus, ſed Communitas. Nec hoc eſt contra Regulam, juxta quam vota emiſimus, ut fuerit contra veterum mores; nos enim profeſſi ſumus juxta mores præſcriptos, & hic mos jam obtinuit, & diplomatibus multis confirmatur.

1606.b. Hic occurrit dubium curioſum & valde neceſſarium, nempe, *An noſtri converſi habeant rerum proprietatem, in communi*; hoc eſt, *An Monaſterij bona pertineant ad conventum choriſtarum ſolummodo, an verò ad congregationem, Choriſtas & converſos complectentem?*

Reſpondeo, ſecularis Domini bona titulo dominii & proprietatis non pertinere ad ſæculares famulos; & ita etiam bona Religioſi Domini non pertinere ad famulos etiam Religioſos, quales ſunt Fratres Laici, qui apud nos *Converſi* nominantur.

Hinc ſequitur eos non debere conſuli, poſſe tamen, cùm aguntur res Monaſterii, & in hujuſmodi quæſtionibus habere, aut nullam aut purè conſultivam vocem. Ita decreverunt Ciſtertienſes in Generalibus Definitionibus *diſt.9. cap.3.* ubi ſanciunt *ne Converſi ad electionem Prioris nec ad alia communia Ordinis conſilia aliquatenus admittantur.*

1606.c. Vides Abbatem in rebus gravibus non ſolùm à conſilio ſed etiam à decreto religioſorum dependere; & inquiris, An hæc ipſa dependentia ſit ex præſcripto Regulæ, an ex conſuetudine aliquâ, quæ contra regulam præſcripſe-

Digitized by Google

ſcripſerit? hoc eſt, I. An ſtando contextui Regulæ teneatur Abbas convocare omnes Religioſos, an ſufficiat convocare aliquos? II. An ſtando ejuſdem Regulæ contextui, debeat ſequi conſilium ſuorum Religioſorum, an ſufficiat illos audire, & poſteà, quod melius judicaverit facere? Reſponderunt jam olim tibi Abbates Ciſtercienſes Germani, qui in ſuis Provincialibus comitiis celebratis in Fürſtenfeldenſi Monaſterio apud Bavaros anno 1595. loquuti ſic. *Ex præcepto Regulæ quoties aliqua præcipua agenda ſunt, convocare debet Abbas omnem congregationem, & ex conſilio Fratrum, quod expediens fuerit, facere. Quod præceptum caveant tranſgredi Abbates, nec monaſteriorum bona ullo modo diſtrahere, minuẽque diſſipare, ne in dilapidationis crimen incidant.* Conſonuit Ioannes Abbas Cæſarenſis, qui anno 1624. in viſitatione Specioſæ-vallis ſic dixit. *Ex præcepto quoque Regulæ ordinamus & ſtatuimus, ut quoties aliqua præcipua pro monaſterij utilitatibus agenda ſunt, Abbas ſuos Conſiliarios ſeniores convocet, & ex eorum conſilio quod expediens fuerit faciat.*

1606. d. At tu contra totum Provinciale Capitulum, & contra Cæſarenſem Abbatem inveheris, dicíſque ab ipſis citari Regulam contra Regulæ textum. Omnem congregationem cùm aguntur gravia convocandam dicit illud, & in hoc conſonat S. Benedicto; addit Abbatem debere ex Fratrum conſilio procedere, & in hoc opponitur Regulæ. Indicit iſte, ut Seniores Abbas convocet quoties præcipua agenda, & præcipit ut ex eorumdem conſiliis faciat, & utrumque eſt contra textum Regulæ, à quo habemus *Primò*, Quòd quoties aliqua præcipua agenda ſunt in monaſterio debeat convocare Abbas totam congregationem; & dicere ipſi unde agitur. *Secundò*, Quòd ſi qua minora agenda ſint in monaſterii utilitatibus ſufficiat uti Seniorum conſilio. *Tertiò*, Quod Abbas auditis omnibus, quod utilius judicaverit (nempe ipſe Abbas) poſſit facere. *Ergo* Cæſarenſis Abbas impegit in hoc primum; & tam ipſe, quàm Provinciale Capitulum Germanorum in tertium.

Sed reſpondeo utramque legem eſſe ſanctam, nec militare contra Regulam Benedictinam. hæc enim bifariàm poteſt conſiderari, uno modo prout lata à D. Benedicto, altero prout à nobis admiſſa & voto obedientiæ firmata. Superiorum ſanctiones Regulæ ſecundo modo ſumptæ debent correſpondere, nam bene in eodem Provinciali Capitulo præcipitur, *Ut Regulam D. Benedicti ſecundum quam profeſſi ſumus, prout à ſanctiſſimis primis noſtris Patribus recepta eſt, & à S. Sede Apoſtolicâ approbata & moderata, accuratè & integrè quilibet noſtrum obſervet.* Hæc verba citaveram *num. 699.* ſed in illis jam noto, illos Patres, qui Comitia Provincialia celebrarunt & has leges ſanxerunt, diſtinxiſſe inter Regulam quà latam à D. Benedicto, & quà approbatam ab Eccleſiâ, à noſtris Majoribus acceptatam, & à Summis Pontificibus moderatam; & juſſiſſe ut omnes obedirent illi ſumptæ ſecundo modo, non primo. Hinc ergo ad argumentum. Citari Regulam dicebas à Patribus contra Regulæ textum: & diſtinguo. citari contra textum ſimplicem, concedo; contra ſolennem, nego. nos enim non tenemur textu ſimplici ſed ſolenni, hoc eſt, à nobis acceptato & admiſſo, conſuetudine longâ præſcripto, ſolenni profeſſione firmato, & à Pontificibus modificato. & quidem ſanctiones illæ (nimirum Provincialis Capituli, & Cæſarenſis Abbatis) ſecundum Regulam modificatam latæ ſunt, & ideò ſunt obligatoriæ; nec tamen obſtringerent, ſi contra præſcriptas conſuetudines & uſus legitimos, & ſupra ſolennem profeſſionem, textui ſimplici Regulæ correſponderent. *Vide citatum num. 699.*

1606. e. Sexta. *Nullus Antiſtes poteſt introducere abſtinentiam à carnibus, ita ut & Converſos obliget, eis inconſultis.* Patet, quia non minus habet jus in talia alimenta converſus quàm choriſta: ergo ubi legitimè comeduntur carnes, neuter poteſt ad abſtinentiam cogi, neuter inauditus condemnari. Sic ſimiliter de controverſiis ſingularibus, quæ converſos immediatè & directè reſpiciunt, debes philoſophari.

ARTICVLVS II.

De Conſilio pro rebus levibus.

1607. Cum res minoris ponderis tractandæ ſunt, omnes non congregantur, ſed omnium nomine Communitatis commiſſarii conveniunt, qui *Conſiliarij* nominantur. Sed hi quot? qui? quales?

Multifariàm hoc Caput exponunt congregationum variæ conſtitutiones. Video in aliquibus Monaſterii Conſiliarios eſſe Seniores, non electos ſuffragiis, ſed ſolùm diſcretos antiquitate. In aliis ſolus Abbas conſiliarios convenientiores eligit. In multis omnes Religioſi vocibus deciſivis eligunt Abbatis conſiliarios, qui frequentiùs quatuor ſolent eſſe.

Ætas ſola non ſufficit ut aliquis utiliter audiatur. & ideò exiſtimo hanc periodum *Si qua verò minora agenda ſunt in Monaſterij utilitatibus, Seniorum tantùm utatur conſilio*. æquivalere huic, *Si qua minoris ponderis & momenti occurrant, ſolummodò Senes conſulantur*, non enim rarum eſt & inauditum Senes vocari *Seniores*. Virgilius in Operis Divini ſexto, de Charonte,

Iam Senior, ſed cruda Deo viridiſq; ſenectа eſt.

Vbi *Senior* poſitivè ſine ulla comparatione exprimitur. Ergo conſulantur aliqui ſenes cùm negotia minoris ponderis tractantur. Confirmant id verba ejuſdem D. Benedicti, qui Capite 21. agens de Decanis (aptè hi eſſent Abbatis Conſiliarii) ſic ait; *Non eligantur per ordinem, ſed ſecundum vitæ meritum, & ſapientiæ doctrinam.* Ergo, ſive Abbas, ſive Religioſi Conſiliarios eligant, prudentiam & vitæ integritatem reſpiciant, non ætatem.

1608. Obiter occurrit quæſtio difficillima. An Conſiliarii debeant Abbati conſulere juxta mentem propriam, an juxta mentem Communitatis. Pono caſum. Abbas dubitat an talis res facienda ſit; & Petrus Abbatis Conſiliarius etiam faciendam ſentit; ſcit tamen evidenter contrarium ſentire pleroſque Religioſos. Conſulitur Petrus ab Abbate. Inquiritur, An debeat reſpondere quod ſentit, an id quod ſentiunt Religioſi. Hoc ultimum tenuit quiſpiam Doctor amicus mihi ſingularis, qui cùm eſſet Abbas

Digitized by Google

aerirer reprehendit Conſiliarios loquentes courra mentem conventùs. Ego nullibi velim ut cæcus procedere, ideò antequam aliquid reſolvam, præmittam quædam Reſolutioni neceſſaria.

Dico igitur in hac materia duas opiniones reperiri. Altera affirmat Conſiliarios eſſe Communitaris deputatos, Altera aſſerit Conſiliarios eſſe quaſi Prælati Coadjutores. Secunda cenſetur verior in Reformatione Ciſtertienſi, quod & noravi *num.452. §. dices.* Primam tuentur etiam viri docti, & in re Monaſticâ ſatis verſati Qui primæ ſubſcripſeris, dicito *primò* Conſiliarios merè Legatos eſſe & Communitatis nuncios.

Secundò addo eos teneri Abbari ſuo conſulere juxta Communitaris mentem cùm certò & infallibilirer ſciunt quid ſentiant plures Religioſi: & hoc etiam contra proprium dictamen. Vnde in caſu poſiro Petrus tenerur contra ſuam ſententiam conſulete Abbati, ne domum diſtrahar; Ratio eſt clariſſima, quoniam in tali caſu ipſe eſt Legatus & Communitatis Commiſſarius, & non loquitur nomine proprio, ſed nomine rotius Communitatis.

Tertiò Conſiliarium, qui voluntatem Communitaris non certò ſed probabilıter cògnoſcit, poteſt alrerutrum facere, quia probabilitas neminem cogit.

Quartò. Conſiliarium, qui dubitar quodnam ſit decretum Conventùs, debere Religioſos conſulere, & ſi non poſſit, teneri ſequi ſuum dictamen intrinſecum. Râtio eſt, quia in dubiis beatus qui poſſidet. ergo ſi dictamen Communitatis ſit dubium, ſequatur dictamen clarum & prudens, quod ipſe poſſidet. Dictamen enim certum dubio & ancipiti præponi debet. Aut fortè poſſet dicere, ſibi nondum eſſe notum quid communitas ſentiat, ſed examinarurum: quod ubi periculum non eſt in morâ bonum eſt.

Si Conſiliarius non ſit Communitatis Commiſſarius, ſed agat perſonam propriam, ſuum in reſpondendo dictamen ſequi debet; & hoc ſecundum poſteriorem ſententiam.

Puto eſſe liberum Abbati declarare quales velit habere Conſiliarios & tunc ceſſare quæſtionem; puto ipſos, ni contrarium declaretur ab Abbate prudentiùs ſecundam ſententiam ſequuturos.

QVÆRITVR circa Conſiliariorum numerum & qualitatem. Et *primò*. An debeant eſſe Monaſterii ſeniores? *Secundò*. An in numero aliquo determinato? *Tertiò*. An debeant ex illis adſumi qui ſunt Communitatis adminiſtri?

Reſpondeo nihil omninò eſſe in Regulâ, quod expreſsè hanc quæſtionem decidat; ſed multa, quæ implicitè, è quibus *ad primum* reſpondeo ſeniorum nomine prudentiores intelligi, quia de Decanis ſic inquit S. Pater cap. XXI. *Non eligantur per ordinem, ſed ſecundum vitæ meritum, & ſapientiæ doctrinam.* & eadem eſt de Conſiliariis ratio. *Ad ſecundum* dico Conſiliarios debere paucos eſſe; ipſi enim conſuluntur, ne multi fatigentur. Sed quot? varii ſunt apud diverſos mores. Apud Ciſtert. Gallos videtur nullus fuiſſe numerus determinatus, ſed licere Abbati conſulere illos quos velit; vide verba Definitionum, quæ adlegari *num.1602.* apud Hiſpanos quatuor ſunt, à Monachis electi, quibus Priorem, Doctores Definitores & ſiqui viri magni in Monaſterio ſunt, non tamen Adminiſtros adjunge, & hinc reſponde *ad tertium*, cæterùm apud Caſſinenſes omnia aliter. proderit paucas lineas adſcribere, ut ex illis innoteſcat, qui hunc ipſi Regulæ textum intellexerint. Sic enim in ſuis Conſtitutionibus. *Declaramus, Seniores* (nempe, qui conſuli ab Abbate debent) *eſſe Priorem Clauſtralem, Decanos, Magiſtros Novitiorum, & Cellerarium, cum quibus etiam ſolis, Prælati negotia Monaſteriorum, ſuis Monaſteriys per Capitulum Generale unitorum, ſive applicatorum, occurrentia, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, liberè poſſint expedire: non obſtante, ſi eorum adminiſtratione data fuerint Abbatibus & Conventibus Monaſteriorum illorum, quibus unita ſive applicata ſunt.*

C E L L E R A R I V S.

1609. TAlis à D. Benedicto ille dicitur qui in temporalium rerum regimine eſt Vicarius Abbatis. Vicarius, inquam; quia nullam ordinariam authoritatem habet; delegatam participat, qualem, quantam, & quandiu diſpoſuerit Abbas. Vnde de illo in Regulæ Cap. 31. *Omni congregationi ſit ſicut Pater; curam gerat de omnibus: ſine juſſione Abbatis nihil faciat.*

T E X T V S. *Cap 31.*

De Cellerario monaſterij: quales ſit.

1610. Cellerarius monaſterii eligatur de congregatione ſapiens, maturis moribus, ſobrius, non multum edax, non prodigus, ſed timens Deum, qui omni congregationi ſit a ſicut Pater. Curam gerat de omnibus; b ſine juſſione Abbatis nihil faciat, quæ jubentur cuſtodiat, Fratres non contriſtet. c Siquis autem Frater ab eo fortè aliquid irrationabiliter poſtulat, non ſpernendo eum contriſtet, ſed rationabiliter cum humilitate malè petenti deneget. Animam ſuam cuſtodiat, memor ſemper illius Apoſtolici præcepti: quia qui bene miniſtraverit, gradum bonum ſibi acquirit. Infirmorum, infantum, hoſpitum,

ſpitum, pauperumque cum omni ſolicitudine curam gerat, ſciens ſine dubio, quia pro his omnibus in die judicii rationem redditurus eſt. Omnia vaſa monaſterii, cunctamque ſubſtantiam ac ſi altaris vaſa ſacrata, conſpiciat; nihil ducat negligendum, neque avaritiæ ſtudeat, neque prodigus ſit, aut exſtirpator ſubſtantiæ monaſterii: ſed omnia menſuratè faciat, & b ſecundùm juſſionem Abbatis. Humilitatem ante omnia habeat, & cui ſubſtantia non eſt quæ tribuatur, c ſermo reſponſionis porrigatur bonus, ut ſcriptum eſt: Sermo bonus ſuper donum optimum. Omnia quæ ei injunxerit Abbas, ipſe habeat ſub ſua cura, à quibus eum prohibuerit, non præſumat. Fratribus conſtitutam annonam ſine aliquo typo, vel mora offerat, ut non ſcandalizentur, memor divini eloquii, quid mereatur, qui ſcandalizaverit unum de puſillis. Si congregatio major fuerit, d ſolatia ei dentur, à quibus adjutus, & ipſe æquo animo impleat officium ſibi commiſſum. e Horis competentibus dentur quæ danda ſunt, & petantur quæ petenda ſunt, ut nemo perturbetur, neque contriſtetur in domo Dei.

SICVT PATER a.] *Cellerarius Congregationis Pater non eſt, quia Pater familias eſt Abbas, & in ejus abſentia Prior, Supprior; aut ille qui Monaſterium gubernat. Verè Cellerarius Monaſterij Pater non eſt, ſed ſicut Pater eſſe debet; & ſupponere minimum Religioſum ut filium, non ut famulum eſſe tractandum. Si hanc veritatem Cellerarius altâ mente conſideret, eum nemo experietur parcum, avarum, aut crudelem. Illa omnia petenti Monacho negare poteſt, quæ ab ingenuo & prudente Patre filijs ſuis negarentur; illa concedere, quæ filijsfamilias laudabiliter concedi ſolent.*

SINE IVSSIONE b.] *Sumit ſæpe Benedictus nomina Præceptum, Iuſſio, Mandatum, pro licentia. Cellerarius igitur ſine Abbatis licentiâ nil faciat, quia cùm ejus authoritas ordinaria non ſit, ceſſat ceſſante commiſſione delegantis.*

SIQVIS c.] *Hæc periodus maximè perpendenda eſt. Cellerario quidem Benedictus loquitur, inſtruit tamen Abbatem, Præpoſitum, & Officiales univerſos. Si ſubditus licentias imprudenter poſtulet quæ concedi nequeunt, neget eas Antiſtes; ſed ipſam oe negatio condiri debet ſuavitate. Vtatur quibuſcumque verbis qui concedit quod petitur: nam Prælatus dum adquieſcit ſubdito, durus eſſe vix poteſt; quod ſi talis appareat, tollerabilis eſt: cæterùm cùm debet petenti & ſollicitanti contradicere, utatur eloquentiâ humili, & benevolâ civilitate.*

d SOLATIA *vocantur Coadjutores, eò quòd videantur non adjuvare ſolùm, ſed conſolari quodammodo. Cellerarius ratione ſui officij Infirmorum, Infantum, Hoſpitum, Pauperumque cum omni ſollicitudine curam gerit. Si Communitas ſit numeroſa, tanta inquam, ut ipſe non ſufficiat unus, Oeconomica cura dividitur. Eliguntur ab Abbate Receptor, Oeconomus, Veſtiarius, Grangiarij, Magiſter infirmorum, Magiſter hoſpitum, Oſtiarius, & Eleëmoſynarius: qui Adminiſtri Communitatis nominantur.*

De Iuramento fidelitatis ab Oeconomo & alijs Adminiſtris præſtando.

COmmunitas habet jus ex natura rei, ut exigat fidelitatis juramentum ab eo, qui Celleratius aut Adminiſter eligitur (ſive electio ab uno Abbate, ſive à vocibus Religioſorum pendeat.) Hoc juramentum emitti conducit ad authoritatem & quietem conventûs, modum expoſuerunt Ordinis Ciſtertienſis Definitiones Generales quas *Novellas* vocant. §. *De officialib. inſtit. & jurament. præſt*, ubi legitur: *Officiales Ordinis cùm inſtituuntur jurare tenentur, quod nullum apponent repugnationis obſtaculum, nullum præſtabunt defenſionis ſubſidium, quando ad juſſionem Abbatum dimittant officia abſque contradictione quacumque, aliàs nullatenus valeant promoveri. Omnes quoque Novitij antequam ad Profeſſionem recipiantur, jurare teneantur, quod ſtatutum hujuſmodi eis luculenter expoſitum obſervabunt. Abbates autem, qui officiales inſtituerint, vel Novitios ad profeſſionem receperint, non præſtito ab eis & eorum quolibet hujuſmodi juramento, tamdiu extra ſtallum Abbatis maneant, donec exegerint juramenta, vel officiales amoverint non jurantes. Receptos autem abſque juramento Novitios in baſſo Choro teneant donec præſtiterint juramentum. Et hæc diffinitio cum forma viſitationis annis ſingulis in Capitulo recitetur. Monachi vel Converſi cùm mittuntur ad meſſes vel redditus ſuſcipiendos, & ad alia quævis domûs negotia exercenda, jurare ſolenniter* (hoc eſt *publicè*, non enim eſt juramentum quartum votum ſolenne) *teneantur, quod domûs ſubſtantiam cuſtodient & recuperabunt fideliter, & alia injuncta officia tam ſolicitè quàm utiliter præſtabunt: Qui verò jurare renuerint, per proprios Abbates irremiſſibiliter ultimi omnium collocentur, ac panis & aquæ pœnitentiâ quamdiu in contumacia vel inobedientia perſeveraverint, percellantur; & nihilominus die quâlibet in Capitulo recipiant diſciplinam, & ſi officiales fuerint, deponantur.*

PETES, cur indicatur Adminiſtris, ut juramentum fidelitatis præſtent? annon ſufficeret, quod Abbas eis id juberet ſub præcepto obedientiæ?

Reſpondeo, præceptum ab Abbate impoſitum ſufficere, ut Adminiſtri jure religionis teneantur ad fidelitatem, imò & ad hanc tenebantur ratione voti paupertatis. Cæterùm obedientiæ præceptum non reddit Communitatem ſatis ſecuram, cùm, ipsâ inconſultâ, poſſit illud à Prælato relaxari; ergo ad hoc ut ita maneant obligati, ut nec ab Abbate abſolvi poſſint, opus eſt ut ipſi Conventui præſtent juramentum ſervandæ fidelitatis, cujus formulam reducerem ad hæc verba.

Ego N. promitto coram Deo Communitati hujus Monaſterij N. quòd bona tam radicalia quam accidentalia conſervabo, cuſtodiam, & fideliter adminiſtrabo, debita recuperabo & mei officij munia diligenter præſtabo. Promitto etiam coram Deo me dimiſſurum eſſe hoc officium ad Abbatis imperium ſine mora, contradictione, appellatione, aut defenſione. Ita me Deus adjuvet, &c.

Vidiſti

Vidiſti juramenti formulam, & doceri deſideras ad quid in rigore teneatur. Reſpondit anno 1595. Edmundus à Cruce Ciſtertii Abbas in Provincialibus Germanorum Comitiis præſens & præſes, per hæc verba. *Nullos contractus vel pacta, nullaq; conventiones, emptiones Procurator Monaſterij ſive regularis, ſive ſæcularis, niſi de Abbatis, Prioris & Seniorum domûs conſilio & aſſenſu inire, nec aliquem ſuper ijs de rebus in judicio convenire poteſt, nec debet, ſub pœnâ nullitatis omnium quæ aliter fient. Exſtant in Definitionibus Germanicæ Congregationis.*

TEXTVS. *Caput 41.*

Quibus horis oporteat reficere Fratres.

1611. A ſancto Paſcha uſque ad Pentecoſten ad ſextam reficiant Fratres: & ad ſeram cœnent. A Pentecoſte autem totâ æſtate, ſi labores agrorum non habent Monachi, aut nimietas æſtatis non perturbat, quartâ & ſextâ feriâ jejunent uſque ad nonam; reliquis diebus ad ſextam prandeant. Quæ prandii ſexta, ſi opera in agris habuerint, aut æſtatis fervor nimius fuerit, continuanda erit: & in Abbatis ſit providentia. Et ſic omnia temperet, atque diſponat, qualiter animæ ſalventur, & quod faciunt Fratres, abſque ulla murmuratione faciant. Ab Idibus autem Septembris, uſque ad caput Quadrageſimæ, ad nonam ſemper reficiant. In quadrageſima verò uſque ad Paſcha ad veſperam reficiant. Ipſa autem veſpera ſic agatur, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes: ſed luce adhuc diei omnia conſumentur. Sed & omni tempore ſive cœnæ, ſive refectionis hora ſic temperetur, ut cum luce diei fiant omnia.

Olim hora officij Divini immobiles, mobilis refectionis hora; at jam contrà, eâdem ferè horâ reficitur Communitas, & ſolum divinum officium alteratur. Iubet Eccleſia, ut quadrageſimale jejunium durius reliquis ſit, ut comedamus poſt veſperas, hoc eſt horâ ſextâ veſpertinâ; nam & D. Benedictus jubet ipſam horam Veſperam ſic agi, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes, & in Italiâ ante ſextam in quadrageſimâ non eſt nox; horâ enim integrâ poſt verum ſolis occaſum crepuſculina lux eſt ſufficiens, ne lumine lucernæ egeamus. At hodie hora ipſa refectionis manet immobilis, retrotrahuntur veſperæ, leguntúrque ante prandium. & quæ inſtituta ut adaugeretur pœnalitas, ſunt notoria commoditatis cauſa; Habent enim univerſi Eccleſiaſtici per totam quadrageſimam tempus pomeridianum liberum, ut ſuis ſtudijs aut negotijs vacare poſſint.

Horæ iſtæ quales? Eccleſiaſticæ ſunt an Mathematicæ? Quales antiquitùs eæ fuerint demonſtrari non poteſt, videtur probabilius Mathematicas tametſi æquales fuiſſe. nam ſi Veſperæ ſic canendæ erant, ut ante occaſum ſolis comederent, dicente Benedicto, Veſpera ſic agatur, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes, apparet horas has fuiſſe Mathematicas, nempe illas quæ vulgò Planetariæ vocantur, quales ille liber continet, qui el buen republico *inſcribitur; nempe æquales. [Vide num. 1117.] Iam uſus prævaluit, & horæ hæ aliter diſponuntur, nec ubique eodem modo; quamobrem conſeo mores antiquos & præſcriptos circa prandij horam debere in quovis cœnobio conſervari.*

TEXTVS. *Ex Capite 43.*

De his qui ad menſam tardè occurrerint.

1612. Ad horam verò refectionis, qui ante verſum non occurrerit, ut ſimul omnes dicant verſum & orent, & ſub uno ſimul omnes accedant ad menſam: qui per negligentiam ſuam, ᴄ aut vitium non occurrerit, uſque ad ſecundam vicem propter id corripiatur. Si denuo non emendaverit, non permittatur ad menſæ communis participationem, ſed ſequeſtratus à conſortio omnium, reficiat ſolus, ablatâ ei portione ſuâ vini uſque ad ſatisfactionem & emendationem. Similiter autem patiatur, qui ad illum verſum non fuerit præſens, qui poſt cibum dicitur. Et ne quis præſumat ante ſtatutam horam, aut poſtea quidquam cibi, aut potûs ſumere. Sed & ſi cui offertur aliquid à Priore, a & accipere renuerit: b horâ, quâ deſideraverit, hoc quod priùs recuſavit, aut aliud, omnino non accipiat uſque ad emendationem congruam.

a *Nomen* PRIORIS *quod aliquoties in Regula occurrit, non ſignificat determinatè Præpoſitum, ſed eum qui in aliquo actu communi aut privato præſidet: ideò Prioris nomine intelligendus venit ipſe Antiſtes; aut quicumque qui in ipſius abſentia alios gubernat.*

b *Non accipere quæ à Præſide mittuntur, incivilitas eſt, proſcriptâ*

ſcripta à D. Benedicto Magiſtro urbanitatis. Non eſt poſſibile multos convivere, ſi civilitas exulet; hac enim univerſos conciliat.

c *Videtur Benedictus diſtinguere inter negligentiam & vitium; ita ut negligentia inadvertentiam culpabilem ſonet; vitium verò, actum factum cum integra deliberatione. Fortè etiam negligentia culpam actualem ſonat, & vitium conſuetudinem.*

TEXTVS. *Caput 49.*

De Quadrageſima obſervatione.

1613. Licèt omni tempore vita Monachi Quadrageſimæ obſervationem debet habere: tamen quia paucorum eſt iſta virtus, ideo ſuademus iſtis diebus Quadrageſimæ omni puritate vitam ſuam cuſtodire, id eſt, omnes pariter negligentias aliorum temporum his diebus ſanctis diluere. Quod tunc dignè fit, ſi ab omnibus vitiis nos temperemus, orationi cum fletibus, lectioni, & compunctioni cordis, atque abſtinentiæ operam demus. Ergo his diebus augeamus nobis aliquid ad ſolitum penſum ſervitutis noſtræ: orationes peculiares, ciborum & potus abſtinentiam: & unuſquiſque ſupra menſuram ſibi indictam aliquid propriâ voluntate cum gaudio ſancti Spiritus offerat Deo, id eſt, ſubtrahat corpori ſuo de cibo, de potu, de ſomno, de loquacitate, de ſcurrilitate, & cum ſpiritualis deſiderii gaudio ſanctum Paſcha expectet. Hoc ipſum quod unuſquiſque offert, Abbati ſuo ſuggerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate. Quia quod ſine permiſſione Patris ſpiritualis fit, præſumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi. Ergo cum voluntate Abbatis omnia facienda ſunt.

Litera clara eſt nec indiget illuſtratione. Solent Abbates committere Confeſſarijs inſtructionem & curam animorum. Si hoc Abbas fecerit, ſatisfaciet ſubditus, qui devotionis ſua propoſitum communicarit Confeſſario: aliàs ex rei natura Abbas univerſorum ſpiritualis Pater eſt, & ab omnibus conſuli debet, diſcretè tamen; quia non ſemper Abbates ſunt taciturni & diſcreti.

DISPVTATIO CXXVIII.

De jejuniis.

1613. b. IEjunia alia ſunt Ordinis, alia Eccleſiæ: iſta Monachos, niſi ex cauſa legitima excuſentur, obligant ſub culpa gravi; illa verò ſub nulla, ſed ſolum in foro exteriori. In prandio forma eadem ſervatur: in jejuniis Monaſticis collocationis qualitas & quantitas multò benignior. Collatio introducta eſt per conſuetudinem, & ideò de eâ nulla debet dari determinatio generalis, ſaltem quoad qualitatem, ſed erit unicuique liberum ſequi mores patrios, qui à nemine reprehendi ſolent. Communis hominum conſuetudo admittit octo uncias plus minus ſolidæ quantitatis; puta panis, fructuum. Ita Fagundez *de precept. Eccl-ſ. tract. 4. libr. 1. cap. 4. num. 13. & 19.* qui citat Suarium, ſubſcribit Diana *de jejun. reſol. 1.* De qualitate eſt major difficultas. In Belgio eſt in uſu halecem & butyrum comedere; in Germania major latitudo, obſervantia major in Hiſpania, & ideò omnes poſſumus facere illa omnia, quæ communiter fiunt in hac materia à viris prudentibus & piis; ſublatis carnibus, piſcibus, lacticiniis, & ovis (ova multi ægrè amovent) reliqua quomodolibet parata nullibi auderem condemnare.

Iejunium Monaſticum eſt ex devotione, non ex obligatione, & ideò in collatione non determinatur quantitas, ſed materia juxta conſuetudinem communitatis. Meridiè conceduntur cibi communes, nempe carnes aut piſces juxta publicas obligationes. Veſperi plerumque eliminantur ova, piſces, & admittuntur nonnumquam lacticinia. Hinc poſſunt exoriri aliquæ difficultates.

I. Si quis Monachus voveat aliquâ die jejunare, & non determinet ſormam jejunii, intelligendus eſt voviſſe jejunium juxta ſormam Monaſticam.

II. Iejunium indictum à Confeſſario, niſi is contrarium explicet, aut mens ipſius aliunde certò cognoſcatur, ſemper eſt Monaſticum. Liquet; quia in ambiguis debet prævalere benignitas.

III. Ante vigeſimum-primum annum ætatis nullus Benedictinus tenetur ad jejunia Eccleſiæ. Patet; quia Eccleſia eos ante hoc tempus non obligat, & Ordo de jejuniis hujuſmodi nihil diſponit.

IV. A die profeſſionis tenentur ſervare jejunia Monaſtica, obligatione tamen extrinſecâ, & exterioris fori, ut jam notavimus. Et, ſi adſit mandatum Abbatis, etiam ante 21. annum tenentur hæc jejunia ſervare ſub peccato mortali.

V. Sexagenarii non tenentur ad jejunia Eccleſiaſtica. Hanc concluſionem de omnibus hominibus intelligit noſter Llamas *in ſumm. part. 3. c. 5. §. 10.* ubi aſſerit Pium V.

 conſul-

conſultum d. hac re ita reſpondiſſe vivâ voce. Idem docet Molfeſius Ortiz, Ioſeph, Angles, Sanchez, Portel, apud Dianam *de jejun. reſolut.* 20. De Monachis à fortiori intelligenda venit, quia continuis laboribus conſumpti, vigiliis perpetuis macerati, in illa ætate vix poſſunt vivere. Vnde ante ſexageſimum ætatis annum, ſi ſit prudentis Medici judicio rationabilis cauſa, à jejuniorum obligatione talis Monachus debet abſolvi. Idem dixero de jejuniis ordinis, quia hic agitur de neceſſitate, & eadem quæ diſpenſat in jejuniis Eccleſiæ, à fortiori diſpenſat etiam in Monaſticis. Hæc omnia confirmat Caput 27. Regulæ abſolventis ſenes & infantes à canonicis horis comedendi & cœnandi. Iubet quod horas præveniant, ne nimis moleſtum illis ſit expectare horam conventualem.

V I. In die jejunii liberum eſt quâcumque horâ ſumere quemcumque hauſtum uſualem; licèt ſit ad ſedandam famem. Hanc concluſionem certiſſimam in dubium volebat nuperrimè vocare Reginaldus, ſed ex ratione debili. Quidquid non poteſt fieri aliquâ lege (aut vicelege) eſt interdictum, ſed potus nuſquam eſt interdictus, ergo quicumque poteſt bibere. Ita Vega *in ſumm. t. m. 1. cap. 14. caſ. 32.* Molfeſius *in ſumm. tom. 1. tract. 10. cap. 3. n. 25. lib. 4. cap. 2. dub. 11. num.* 10. Filliucius *tom. 2. tract. 27. p. 2. q. 10. num. 24.* Homobonus *de Exam. Eccleſ. p. 2. tract. 8. cap. 2. quæſt. 20* atque expreſſius Fagundez *de præc. Eccleſ. tract. 4. lib. 1. cap. 3. num. 19.* & noviſſimè Diana *de Iejunio reſol. 23.*

Dixi *hauſtum uſualem*, ut diſtinguerem inter quintas eſſentias, diſtillationes, & vinum. Ideò dico; Vinum, Aquam, Siceram, Cereviſiam, Aquam ardentem (quam alii Brantewijn nominant, Heliam Anglicanam, Hydromel, Hiſpanorum Aloxam, Cinnamomi aquam, & ſimilia pertinere ad potum uſualem. Diſtillationes præcipuè ex carnibus, quintæ eſſentiæ, juſcula, ſorbitiunculæ ſumuntur non per modum potûs, ſed per modum cibi, non enim ſunt potus politicus, nec compatiuntur cum jejunio.

De Chocolato major eſt difficultas, quia in India eſt potus uſualis, ut conſtat ex communi omnium relatione, quibus debemus credere, ſicut credimus eſſe Conſtantinopolim, quam nunquam vidimus, ergo de Chocolato dico.

In iis regionibus ubi eſt in communi uſu, poſſe ſumi, quin frangatur Iejunium. Ratio eſt manifeſtiſſima, quia ſupponitur eſſe potus uſualis. Interrogas. Vbinam ſit in communi uſu? Reſpondeo eſſe abſolutè in India: nullatenùs in utraque Germania, neque aliis ſeptentrionalibus Provinciis, quibus vix cognitum; In Hiſpania noſtra multi credunt eſſe potum uſualem, & ideò multi ſapientes & cordati ſumunt etiam in diebus jejunii: ego ſaltem vidi eſſe hauſtum ſatis frequentem, præcipuè in magnis Civitatibus, & florentiſſimis academiis. Ex iis ergo. Si quis probabiliter judicaverit eſſe potum in Hiſpania uſualem, diebus jejunii ibi ſumere poterit. Præterea. Vinum in multis partibus Septentrionalibus non eſt potus uſualis, ſicut nec cereviſia in Hiſpania, nec Sicera, nec Aloxa in Belgio, Anglia, Germania. Qui probabiliter crediderit cereviſiam frangere jejunium in Hiſpania, non autem in Belgio, & vinum frangere jejunium in Scytia non in Hiſpania, non poterit uti Chocolato, & ſi utatur in die jejunii extra prandium, condemnandus eſt juxta materiæ quantitatem. Quòd ſi probabiliter credas nullibi frangi jejunium cereviſiâ, licèt bibatur tanta quantitas ut contineat hordei materiam gravem; credere etiam debes nullibi etiam per Chocolatum: quia ſicut ſufficit cereviſiam eſſe potum uſualem in utraque Germania ad hoc ut in reliquis provinciis, in quibus vix nomine cognita, poſſit interdiù bibi obſervato jejunio; ſufficiet etiam Chocolatum eſſe potum uſualem in India, & quaſi-uſualem in Hiſpania, ut liberè in aliis provinciis bibi poſſit.

Multi propugnant Chocolatum declarationibus Pontificum: ſed volui ex rei natura quæſtionem hanc examinare.

Huc pertinent verba valde notanda Caſſinenſium ad Caput XXXV. Reg. S. Bened. explicantium quid ſit *ſumere ſingulos biberes & panem*, dicentiumque eſſe idem ac ſumere *mixtum*, hoc eſt, ut ipſi exponunt, tantum vini quantum capere poteſt unus Scyphus, cum quo in refectorio bibitur, & duas uncias panis: Hoc jus concedentium omnibus Officiariis qui nequeunt primæ menſæ intereſſe; & tandem definientium hoc ipſum in jejuniis de præcepto fieri poſſe cum licentiâ Superioris Monaſterii, quod eſt valde notabile.

V I I. Quiſpiam eſt in communitate tempore prandii, recedit aliqua de cauſa menſâ cùm jam incepiſſet comedere (puta ſi deficiat ſervitor, ſi mittatur aliquo à Præſide, vel id poſcat natura vel ratio) rogas, Vtrùm poſſit iterum redire ad menſam.

Dico primò, nos non debere judicium ferre juxta actum interiorem, quia ſive habeat intentionem revertendi, ſive non habeat, eadem eſt quæſtio, quia intentio eſt actus merè ſpiritualis qui nullatenus præcepto ſubditur; Addo ſecundò: Si revertatur antequam alii ſurgant, poſſe prandium ſuum conſumare. Ita Leſſius, aſſerens, quod ſi quis ſurrexerit animo non redeundi poterit nihilominus redire ad commenſales. *lib. 4. cap. 2. dub. 2. num. 11.* ita etiam Laymanus *in Theolog. mor. lib. 4. tract. 8. c. 1. num. 6.* Villalobos *in ſumm. tom. 1. tract. 23. diff. 6. num. 2.*

Præterea ſi jam ſurrexerunt alii & nondum pertranſiit quaſi ſeſquiquadrans horæ, poterit etiam redire ad menſam. Si longius tempus pertranſierit & commenſales jam ſurrexerint; ſi illud quod prius comedit fuerit ſufficiens ad ſuſtentationem, non poterit redire ad menſam; ita Portel. *in add. ad dub. reg. verb. jejun. num. 10.* quod ſi non fuerit ſufficiens ad ſuſtentationem, poteſt comedere; quia ſemper poteſt ſumere neceſſaria.

Si quiſpiam comederit in menſa cum aliis, & pòſt privatim edat aliquid, niſi à parvitate materiæ excuſetur, frangit jejunium. Patet; quia moraliter non eſt eadem refectio: & duæ refectiones ſunt interdictæ.

V I I I. Aliquid poteſt ſumi ne noceat potus, & hoc ſæpiùs in die, ſine violatione jejunii, modò materia parva ſit. Quantum? Reſpond. *num. 96.*

Sumere collationem manè & nocturno tempore cœnare ſine cauſa, eſt peccatum veniale; cum cauſa rationa-

bilis

Digitized by Google

bili nullum. Cauſa rationabilis eſt ſtudium, negotia, lectio, concio, iter ; Ita plerique Authores. Layman, Fernandez, Toletus, Filliucius, Leſſius, Villalobos, Diana. *de jejun. re,ol.33. qui loca citat.* Ratio eſt manifeſtiſſima, quia jejunium non mutatur quoad ſubſtantiam ſed quo ad modum.

IX. In vigilia Nativitatis poteris facere collationem ſecundùm uſum Patriæ & Communitatis, non aliter. quia magna quantitas non ubicumque recepta.

Inciderat Natalis Domini in feriam ſecundam, unde ratio videbatur ceſſare ; conſultus Doctiſſimus P. Mag. Baſilius de Leon Cathedraticus primarius in Vniverſitate Salmanticenſi, reſpondit poſſe illa die Sabbati fieri in Hiſpaniâ collationem in magna quantitate, cui ſubſcribo.

X. Jejunium indictum ab Epiſcopo, non obligat Regulares: pro ratione eſt emptio. pro authoritate Suarius *de legibus l. 4. c. 20. num. 8.* Azorius *part. 1. l 7. c 30. q. 2.* Fagundez. *prac. 4. lib. 1. c. 7. n. 4.* noſter Llamas *in summ. p. 1. c. 5. § 28.* Contrarium dicere debemus de feſtis, quia ea ſi indicantur ab Epiſcopo obligant Religioſos. nam de illis ita diſpoſuit Concilium Tridentinum, non verò de jejuniis.

Hæc lex Concilii Tridentini in Ordine noſtro recepta eſt, & in Comitiis & Viſitationibus præceptis novis confirmata. Reverendiſſimus D. Thomas, Abbas Salemitanus anno 1618. Speciosæ-vallis Monaſterium viſitans ſic pronuntiat. *Porrò quia ex Concilÿ Tridentini decreto, quibus parere tenemur, dies feſti quos in ſuis diœceſibus Epiſcopi ſervandos preſcripſerint, etiam à Regularibus, licèt exempti ſint, obſervandi ſunt, ideò admod. Rever D. Abbas ei quoque Decreto obediet, maximè in obſervatione S, Kiliani diœceſi Herbipolenſi ſolennis.*

Sed & univerſaliùs Germanorum Comitia, habita in Bavariâ anno 1595. inter quorum prudentiſſimas Definitiones, ſequentes lineas reperimus ; *Cum Annunciationis feſtum celebrabitur, & quoties ipſa diœceſis propter aliquod ſolemne feſtum ſancti alicujus feriatur ab operibus & jejunat, ferientur quoque & jejunent qui ſunt in Monaſteriys ordinis noſtri.*

Vbi nota in hac ſanctione duos articulos valde diverſos reperiri ; alterum de feſtorum, alterum de jejuniorum obſervantiâ. Primum neceſſariò fuit poſitum, & obligat ſub peccato mortali ex vi Tridentini Concilii, alterum obligat merè pœnaliter ex vi hujus Definitionis.

Poſtulas, An in Speciosæ-vallenſi Monaſterio debeat obſervari ſolennitas S. Martini, Patroni totius Moguntinæ Ditionis ? Ratio dubitandi eſt ; quia hoc Monaſterium in Principatu Moguntino inter Heilbrunam & Mariandaliam ſitum eſt.

Reſpondeo Principatûs & Archiepiſcopatûs Moguntini eſſe diverſos terminos ; multa enim ſubſunt ſæculariter Principi Electori, quæ eccleſiaſticè Epiſcopo-Principi Herbipolenſi, & inter alia etiam territorium in quo Speciosa-vallis. Puto tamen hujus Cœnobii Religioſos ad Moguntinæ diœceſis feſtivitates non teneri, ſed debere Herbipolenſes obſervare ; dabo tamen legem D. Nicolai Boucherat pronuntiatam ibidem, anno 1617. his verbis. *Caveant in poſterum omittere celebrationem feſtorum S. Michaëlis & S. Martini. Quoties etiam ipſa diœceſis propter aliquod feſtum ab operibus feriatur, ferientur etiam omnes qui ſunt in Monaſterio domeſtici & familiares?* Fortè ille Moguntini Archiepiſcopatûs & Principatûs diſtinctionem neſciebat, fortè Herbipolenſis illas Diœceſis ſolennitates obſervabat.

XI. Si in Civitate receptum fuerit univerſaliter aliquod jejunium, obligat Regulares habitantes in ea : ideò ad jejunia Civitatis Brugenſis tenetur Dunenſe Monaſterium, non verò Cœnobium S. Andreæ.

T E X T V S. *Caput 35.*

De Septimanariis Coquinæ.

1614. Fratres ſic ſibi invicem ſerviant, ut nullus a excuſetur à coquinæ officio, niſi aut in ægritudine, aut in cauſa gravis utilitatis quis occupatus fuerit: quia exinde major merces acquiritur. Imbecillibus autem procurentur ſolatia, ut non cum triſtitia hoc faciant, ſed habeant omnes ſolatia ſecundùm modum congregationis, aut poſitionem loci. Si major congregatio fuerit, Cellerarius excuſetur à coquina, vel qui (ut diximus) majoribus utilitatibus occupantur. Cætera verò ſibi ſub charitate invicem ſerviant. Egreſſus de ſeptimana Sabbato munditias faciat. Lintea, cum quibus ſibi Fratres manus aut pedes tergunt, lavet. Pedes verò tam ipſe qui egreditur, quàm ille qui intraturus eſt, omnibus lavent. Vaſa miniſterii ſui munda & ſana Cellerario reconſignet. Qui Cellerarius item intranti conſignet, ut ſciat quid dat aut quid recipit. Septimanarii autem ante unam horam refectionis accipiant ſuper ſtatutam annonam ſingulos biberes, & panem, ut horâ refectionis ſine murmuratione & gravi labore ſerviant Fratribus ſuis. In diebus tamen ſolennibus uſque ad Miſſas ſuſtineant. Intrantes, & exeuntes Hebdomadarii, in oratorio mox matutinis finitis Dominicâ, omnium genibus provolvantur poſtulantes pro ſe orari. Egredientes autem de ſeptimana, dicant hunc verſum: Benedictus es Domine Deus, qui adjuviſti me, & conſolatus es me. Quo dicto tertiò, accipiat benedictionem egrediens. Subſequatur ingrediens, & dicat: Deus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me feſtina. Et hoc idem tertiò repetatur ab omnibus; & acceptâ benedictione ingrediatur.

De ciborum quantitate & qualitate vix ulla eſſent dicenda, ni recentiores aliqui expeditas reſolutiones implicaſſent. Inſtitui hac capita intermittere, quoniam ſibimet ſunt commentaria, nec indigent expoſitione penitiore. Rebus tamen turbatis reduci ad controverſiam video tot difficultates, ut inopem reddiderit me copia, & mutum ubertas ipſa diſputationum. Idcirco inſtitui edere Librum integrum de Abſtinentia Monaſtica, in quo de cibis vetitis, & quantitate rationabili. Examinabo Medicus, & Theologus, ſintnè piſces carnibus praponendi? omneſnè, an ſolùm quadrupedum carnes hujus decreto Capitis interdicantur? Qui teneantur ab illis abſtinere; & cujus peccati reus qui carnes regulariter vetitas ſine licentia manducaverit? Ter, an quater in hebdomada comedi poſſint?

Petis, An carnium comeſtio abrogari poſſit à Capitulo Generali, vel Ordinario Abbate invitis Religioſis. Reſpondi n. 632. legitimum carnium uſum profeſſis interdici non poſſe. Qui ſint legitimi uſus & conſuetudines expoſui num. 635, 636, 646, 655, 2330. pag. 597. Poſſet autem profeſſuris interdici, ſi Ordo cederet privilegiis Pontificum, qui carnes conceſſerunt.

QVÆSTIO INCIDENS.

De Panis libra propenſa.

Curioſam potiùs quàm neceſſariam judico illorum diligentiam, qui cognoſcendæ quantitati libræ Benedictinæ operam navant. Placet reſolutio D. Iacobi du Breul monaſterii S. Germani à Pratis Religioſi *in ſupplemento antiquitatum Vrbis Pariſiaca pag. 91.* aſſerentis libram Benedictinam continere triginta tres uncias & dimidiam, hoc eſt excedere duas libras mercatorias. Hanc expoſitionem confirmat libra plumbea quæ ſervabatur apud Foſſatenſes quondam Monachos, nunc verò Canonicos, & reſte Stellartio *in libri Regularium cap 30.* totidem uncias communes appendebat. Panis cœnobii S. Medardi Sueſſionenſis anno 1571. erat triginta duarum. Hodie apud Hiſpanos communes panes pendunt ſimiliter triginta duas. & hæc panis quantitas famulis datur, quibus certa portio decernitur. Confirmat iſtam reſolutionem Caſſinenſium Declaratorium, ubi legitur. *Cùm pondus libra (ut habuimus à Monaſterio Caſſinenſi) ſit unciarum triginta trium & ſemis: ut vix tantum panis unus Frater die unâ manducare poſſit, volumus conſuetudinem noſtram ſervari, ut ſcilicet apponatur panis quantum ſatis eſt.* Expedit aut dari panem ſine menſura (vel ut loquuntur Caſſinenſes, *quantum ſatis eſt*) aut in tanta copia ut cuilibet abundè ſufficiat; dedeceret enim Patrem-familias panem ſuis filiis limitare.

QVÆSTIO ALTERA.

De Carne quadrupedum.

Hoc multi nomine non intelligunt aves, & exiſtimant hac regulariter comedi poſſe. at Caſſinenſes in hujus Cap. expoſitione. *Quadrupedum & multò magis volatilium; quam prohibitionem ſervare volumus etiam in itinere conſtitutes.* Sed de hoc uberiùs libro illo particulari.

TEXTVS. *Caput 40.*

De menſura Potus.

1617. Vnuſquiſque proprium habet donum ex Deo, alius ſic, alius verò ſic. Et ideo cum aliqua ſcrupuloſitate à nobis menſura victus aliorum conſtituitur. Tamen infirmorum contuentes imbecillitatem, credimus heminam vini per ſingulos ſufficere per diem. Quibus autem Deus donat tolerantiam abſtinentiæ, propriam ſe habituros mercedem ſciant. Quod ſi aut loci neceſſitas, aut labor, aut ardor æſtatis amplius popoſcerit, in arbitrio Prioris conſiſtat: conſiderans in omnibus ne ſubrepat ſatietas, vel ebrietas. Licèt legamus vinum omnino Monachorum non eſſe; ſed quia noſtris temporibus id Monachis perſuaderi non poteſt, ſaltem vel hoc conſentiamus, ut non uſque ad ſatietatem bibamus, ſed parcius: quia vinum apoſtatare facit etiam ſapientes. Vbi autem neceſſitas loci expoſcit, ut nec ſupra ſcripta menſura inveniri poſſit, ſed multo minus, aut ex toto nihil, benedicant Deum qui ibi habitant, & non murmurent. Hoc ante omnia admonentes, ut abſque murmuratione ſint Fratres.

Hoc caput variè exponitur pro gentium moribus, regionumq; commoditatibus. Vinum Regula concedit; ſæpè negat rerum penuria, ſæpiùs regionis inclementia. In quantitate abuſus, non ſolùm cùm excedis, ſed etiam cùm videris excedere. Teneris conſervare vitam, non quidem utcumque, ſed honeſtè: ideo aliquando à vino abſtinere expedit licèt ſaluti neceſſariò, ſi honeſtatem dedeceat, & obſit famæ integritati. Sed in hoc ſtandum judice patriæ moribus: quoniam quæ non decent Hiſpanum, Germanum aliquando commendant.

QVÆSTIO INCIDENS.

De Hemina quantitate.

1617. b. Venerabilis Petrus du Mas monaſterii Caſæ-Benedicti Reformator: *Hemina (ſicut à quibuſdam expoſitoribus Regula accipimus) eſt quadam menſura continens unam libram cum quarta parte alicujus liquoris. Et eſt quaſi tertia pars quarta Pariſienſis. Quæ menſura ſatis eſt conſona & ſufficiens Religioſis. Ideo hanc menſuram volumus & ordinamus cuilibet Religioſo monaſterio noſtri dare.* Smaragdus

Digitized by Google

verò parciùs. *Hemina*, ait, *libram appendit unam.* Foſſatenſes habebant pondus plumbeum Heminæ quantitatem determinans, quod appendebant uncias viginti quinque.

Heminæ menſura magna eſt ſi libra Benedictina habeat uncias triginta tres & mediam, ut Caſſinenſes reſolverunt in præcedentis Capitis explicatione. Continebat igitur Hemina vini uncias viginti quatuor, quarum quadraginta octo continet poculum. Confirmat hoc commentarius quo S. Iuſtinæ Congregatio hoc Caput 40. illuſtrat. Ibi lego. *Quia (ut monaſterio noſtro Caſſinenſi præcipimus) Hemina vini eſt multò plus quàm communi neceſſitati unius Monachi ſufficiat. Ideo de vino damus unicuique quantum ſufficit: ita tamen ut juxta Regulam ebrietas vel ſatietas non ſubrepat.* Vbi vini copia ſuppetit, vidi concedi quadrantem poculi (Hiſpanus diceret *la quarta parte de una azumbre*) in refectione qualibet, ita tamen ut modeſtiam appetitus induat, & nemini negetur, ſi aliquando indiguerit, major quantitas, dummodo extra horas communes non bibat. Cæremoniale Benedictinum Burſfeldenſe *diſt.3.cap.28.* aſſerit non plenè cognoſci qualis menſura ſit hæc Hemina; admonet tamen conſiderandam vini virtutem, quæ in Hiſpania eſt potentior, debilior in Germania.

Sanè Benedictus nec libenter cibi & potûs menſuras præſcripſit, nec ego libenter præſcribo. Laudo Caſſinenſes, apud quos Heminæ menſura non habet menſuram, nam dari dicitur quantum vini ſufficit ſaluti & ſiti juxta regulas decentiæ religioſæ.

1617. c. Hominibus ingenuis non eſt eiborum quantitas determinanda, quam nec determinari vidimus ingenuorum mancipiis: quæ ſi determinetur, tanta ſit ut abundet. Scandalizantur imprudentes, cùm audiunt D. Benedictum duo pulmenta, duarum librarum communium panem, & ferè integrum vini poculum ſuis Religioſis indulſiſſe; prudentes Benedicti providentiam & diſcretionem commendant. Viri enim modeſti & graves non comedunt nec bibunt plus in opipara menſa quàm in miſera, quia nunquam ultra neceſſitatem. Cibi igitur ſine limitatione dentur; vel, ſi taxa adhibeatur, talis ſit, quæ cuicumque ſufficiat. Inepti ſunt textores ſententiarum, qui judicant hanc conſequentiam formalem; *Apponitur: ergo comeditur.* Apponitur ſuperabundans quantitas, ut unuſquiſque utatur prout prudenter judicaverit ſibi expedire.

1617. d. Abſtinentiæ rigidæ ex ſe bonæ ſunt, ſi non vitientur à circumſtantiis comitantibus; puta ſi Petrus, qui habet pſallendi officium, ita abſtineat ut vel non poſſit pſallere, vel non ut decet: condemno talem abſtinentiam, quia ipſe debet ſatisfacere officio perſonali, & ſufficienti cibo uti ne debilitatis causâ reddatur ei pſalmodia aut impoſſibilis aut nimis oneroſa. Prudentia igitur & modeſtia ita cibos determinet, ut corpori neceſſarios non neget, nec concedat ſuperfluos; qui ita fecerit, ſe reficit juxta indictum Regulæ Benedictinæ.

1617. e. Omnia hæc quæ de ciborum menſurâ dixi aliquibus Religioſis non placent, qui deſiderarent habere comeſſandi & potitandi rigidum & ſeverum præceptum, ut virtutis ſpecie valedicere poſſent modeſtiæ & ſobrietati. Eos compeſcendo Antiſtites Germanicæ Congregationis, meam ſententiam confirmant. Ediderunt in Comitiis Definitiones Præſide Edmundo à Cruce nomine Capituli Generalis anno 1595. & cibos potumque quales & quantos modeſtia & neceſſitas poſtulet, juſſerunt miniſtrari. Clara & utilis eſt littera, digna quæ addatur & legatur.

Detur Fratribus honeſta & competens portio cibi & potûs, habitâ ſemper ratione temporum, dierum & locorum. Sicubi defectum aliquem in hoc compererit Vicarius vel Viſitator Provincialis, de eo convenienter ordinabit, graves pœnas Abbatibus & Prælatis id negligentibus infligendo. Servent autem fratres in omnibus ſobrietatem, & temperantiam, ſine quibus caſtitatis virtus cuſtodiri nequit.

Refectionem ordinariam ultra præſcriptum ejus terminum non protrahant, nec ad eam perſonas ſæculares admittant. & quod prohibet D. Benedictus, nullus præſumat ante ſtatutam horam, vel poſt ipſam quicquam potûs vel cibi ſumere, ſed poſt utramque refectionem abſtineant omnes ab intermediis, diurnis, nocturniſque compotationibus & commeſſationibus, ne per ejuſmodi compotationes & commeſſationes corda graventur crapulâ & ebrietate. Qui ebrius fuerit, toto ſequenti die nihil ei, niſi panis & aqua detur in ſuâ refectione, quam in terrâ flexis genibus coram refectionis præſide ſumat, & diſciplinæ regulari ſubjaceat.

Vicarius cujuſque Provinciæ poterit moderari tenorem præfati ſtatuti, & diſpenſare de ipſâ abſtinentiâ à carnibus prædictis diebus & temporibus, exceptis feriâ quartâ & ſtatutis Eccleſiæ diebus, pro locorum, temporum & perſonarum conditione ac neceſſitate, conſideratâ difficultate providendi de aliis cibariis & ceſſantibus legitimis impedimentis. Et anno 1626. in ſtatutis latis Cæſareæ §. De Refectorio. *Provideat Abbas ut neceſſaria Patribus in cibo & potu, & ſalubria miniſtrentur.* Et inferiùs. *Menſura cibi & potûs in omnibus locis & omnibus æqualiter conſtitui ac præſcribi cum nequeunt, Abbatum judicio relinquitur, ut ipſi quod in Domino fieri poteſt, ac expedire judicaverint faciant.*

1617. f. R.mus D. Thomas Abbas Salemitanus multa Monaſteria viſitavit, & reformavit, nec aliam cibi & potûs menſuram admiſit, quàm quæ videretur ſufficere. In chartis viſitationum anni 1618. legimus. *Providebit ille (Abbas) de ſufficientibus cibo & potu aliiſque alimentis, maximè verò pane & vino ſalubribus.* Ecce quantitatem & qualitatem ciborum determinat. Sed quales ipſi? ſalubres. quanti? ſufficientes.

1617. g. Non aliter D. Ioannes Abbas Cæſareenſes, qui in uno decreto, quod tulit anno 1624. ſic ſcribit. *D. Abbas ita conventum ſuum tractet, ut nullam cauſam habeat murmurandi, ... Providebit ergo eiſdem de ſufficientibus cibo & potu aliiſque alimentis, veſtibus inſuper tam hyemalibus quàm æſtivalibus honeſtis & tempore ſuo.*

Ita etiam alii prudentiſſimi Antiſtites; ita etiam Ego facio, & omnes facere omnino deſidero.

TEXTVS.

TEXTVS. *Caput 37.*

De Senibus, vel Infantibus.

1618. Licèt ipſa natura humana trahatur ad miſericordiam in his ætatibus, ſenum videlicet, & infantum; tamen & Regulæ authoritas eis proſpiciat. Conſideretur ſemper in eis imbecillitas, & nullatenus eis diſtrictio Regulæ teneatur in alimentis: ſed ſit in eis pia conſideratio, & præveniant horas Canonicas.

Admiror Patris noſtri pietatem; hoc caput plenum diſcretione, plenum doctrinâ. Experientia nos docet præter ægrotos omnes alios poſſe communibus horis comedere & cœnare, nec aliquod eſt Monaſterium quod Senibus careat; conceditur illis nihilominus horas communes prævenire & comedere ante Communitatem, ſciebat enim Vir Sapiens meritum non conſiſtere in difficultate operum, ſed in perfectione. Facilius eſt Patrem amaſſe quàm odiſſe. Voluntas ut Patrem diligat à Pietate inclinatur imò & determinatur, à beneficijs rapitur, à favoribus circumvenitur: eadem ut Patrem perſequatur debilis eſt; contrarationem, contra pietatem bella gerit; impetitur ab advertentijs, & tandem aut debet ultrò excutire, aut beneficiorum conſiderationi ſubſiſtere. Cæterùm licèt diligere Parentes ſit facile, perſequi vix poſſibile: illud aureolâ cœleſti dignum eſt, hoc pœnâ. Voluit igitur D. Benedictus domum Dei ſapienter gubernari; omnia illa, quæ nimis difficilia videntur, arcere; reddere ſecuras animas, non tamen importabile Chriſtianæ converſationis jugum; quod à Deo non eſt, cùm Antiſtitum aſperitate ſit, ut deſinat eſſe & ſuave & leve.

TEXTVS. *Caput 34.*

Si omnes æqualiter debeant neceſſaria accipere.

1619. Sicut ſcriptum eſt: Dividebatur ſingulis prout cuique opus erat. Vbi non dicimus, ut perſonarum (quod abſit) acceptio ſit; ſed infirmitatum conſideratio. Vbi qui minus indiget, agat Deo gratias, & non contriſtetur. Qui verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro miſericordia; & ita omnia membra erunt in pace. Ante omnia ne murmurationis malum pro qualicumque cauſa in aliquo qualicumque verbo, vel ſignificatione appareat. Quod ſi deprehenſus fuerit quis, diſtrictiori diſciplinæ ſubdatur.

Summa æqualitas iniquitas ſuprema eſt. Si omnia æqualiter diſtribuantur, neceſſariò fiet ut alter recipiat ſuperflua, alter neceſſarijs careat. Sic etiam ſi omnes exigerentur operari æqualiter, hic otiaretur, ille ſuccumberet labori intolerabili: igitur rerum diſpoſitio ſummâ diſcretione condiatur. Antiſtes morem gerat omnibus, ut omnium mores regat; negligentias corrigat, & exorbitantias eradicet.

TEXTVS. *Cap. 55.*

De indumentis Fratrum.

1620. Veſtimenta Fratribus ſecundùm locorum qualitatem ubi habitant, vel aërum temperiem dentur: quia in frigidis regionibus amplius indigetur, in calidis verò minus. Hæc ergo conſideratio penes Abbatem ſit. Nos tamen mediocribus locis ſufficere credimus Monachis per ſingulos cucullam & tunicam, cucullam in hyeme villoſam, in æſtate puram, aut vetuſtam, & ſcapulare propter opera. Indumenta pedum, pedules, & caligas. De quarum rerum omnium a colore, aut groſſitudine non cauſentur Monachi, ſed quales inveniri poſſunt in Provincia qua habitant, aut quod vilius comparari poteſt. Abbas autem de menſura provideat, ut non ſint curta ipſa veſtimenta utentibus ea, ſed menſurata. Accipientes nova, vetera ſemper reddant in præſenti, deponenda in veſtiario propter pauperes. Sufficit enim Monacho duas tunicas, & duas cucullas habere propter noctes, & propter lavare ipſas res. Iam quod ſupra fuerit, ſuperfluum eſt, & amputari debet. Et pedules, & quodcumque

eſt

eſt vetuſtum, reddant cùm accipiunt novum. Femoralia, hi qui in via diriguntur, de veſtiario accipiant: qui revertentes lota ibi reſtituant. Et cucullæ, & tunicæ ſint aliquanto his, quas habere ſoliti ſunt, modicè meliores: quas exeuntes in viam accipiant de veſtiario, & revertentes reſtituant. Stramenta autem lectorum ſufficiant matta, ſagum, lena, & capitale. Qui tamen lecti frequenter ab Abbate ſcrutandi ſunt propter opus peculiare, ne inveniatur: & ſi cui inventum fuerit, quod ab Abbate non acceperit, graviſſimæ diſciplinæ ſubjaceat. Et ut hoc vitium peculiare radicitùs amputetur, dentur ab Abbate omnia, quæ ſunt neceſſaria, id eſt, cuculla, tunica, pedules, caligæ, bracile, cultellus, graphium, acus, mapula, tabulæ, ut omnis auferatur neceſſitatis excuſatio. A quo tamen Abbate ſemper conſideretur illa ſententia Actuum Apoſtolorum: quia dabatur ſingulis prout cuique opus erat. Ita ergo & Abbas conſideret infirmitates indigentium, non malam voluntatem invidentium. In omnibus tamen judiciis ſuis Dei retributionem cogitet.

COLORE 2.] *Semper credidi nullum colorem à ſancta Regula eſſe determinatum. Purpureus, Ruber, Cæruleus & his ſimiles, quia prophani ſunt, Monachis interdicuntur, ſed à modeſtia potiùs quàm à lege. Cardinalis Ioannes de Turrecremata & alij aptè ſic explicant, De colore, ſi modeſtus is ſit, non cauſſentur Monachi. Modeſtum colorem illum nomino, quo modeſti utuntur. Talis brunus, gryſeus, niger, albus: hos enim in monaſterijs admittunt etiam Benedicto ſuperſtite; quorum ſententiam roborat communis uſus, quem expendi ſuperiùs à num. 375. ubi ago de antiquo habitu Benedictinorum.*

QVÆSTIO I. OCCVRRENS.

An in illis prioribus ſæculis Benedictinorum habitus fuerit concolor.

Noſter Craesbeckius id aſſerit *in illuſtratione hujus Capitis*, & textum Regulæ non de colorum ſpeciebus explicat, ſed de ejuſdem coloris perfectione; ſolent enim ſub eadem coloris ſpecie nitidiores & viliores reperiri. Reor tamen ex decreto Regulæ veſtes non debere eſſe concolores, poſſeq; Benedictinos Religioſos uti quocumque modeſto habitu juxta arbitrium Abbatis. Ex accidenti incepit uniformitas colorum introduci, quoniam materiæ integræ, quæ multis ſufficerent veſtibus, faciliùs texebantur, commodiùs emebantur; & ſic accidit ut plures primò comparerent in concolori habitu, poſtea ut omnes. Nec doctè illi, qui exigunt in veſtibus uniformitatem neceſſariam, multæ enim communitates optimè gubernatæ de veſtibus non curant; talis eſt Reſpublica Benedictina, cui concolores veſtes indixit conſuetudo, non lex aliqua particularis. De colore veſtium multi alii, proderit videre Conſtitutionem Caſſinenſium, qui illa verba, *De colore non cauſentur Monachi*, ſic exponunt. *Propter hanc cauſam in ſtatu Monaſtico varius inolevit mos & veſtium color: nos autem aſſumpſimus colorem nigrum, Beatiſſ. Patrem noſtrum Benedictum ſectantes, qui (ut legimus) nigro uſus eſt colore. Idcircò ordinamus quod omnes Congregationis noſtræ Monachi uniformiter eâdem qualitate pannorum nigrorum, quantum poſſibile fuerit veſtiantur. Et hoc intelligimus de Cucullis, Scapularibus, tunicis, Mantellis & viretis. De alijs veſtimentis interioribus, ſtatuimus, quod ſint alba vel nigra, vel beritina. Nec ullus colore rubro uti audeat omnino aut purpureo in quovis veſtium genere, etiamſi occultiſſimè deferri poſſent. Caligas autem & pedules albi volumus eſſe coloris. Et in prædictis veſtibus ſervetur eadem penitus æqualitas & uniformitas in omnibus. Caveant inſuper omnes cingulis ſericis, aut etiam laneis ſuper Tunicam, ſed omninò utantur cingulis ex corio confectis. De veſtibus lege aureum decretum ſanctum à D Auguſtino in ſua Reg. cap 4. infrà num. 1848. Lege Epiſtolam Petri Venerabilis (eſt libr. V. decima-ſexta) vel ſaltem verba, quæ cito num 374. ex quibus conſtabit liquidò nullam dari de habitu Benedictino legem.* Vtrùm mutatio habitus novam conſtituat Religionem expoſui *num 373.* veterum Benedictinorum habitum deſcripſi *num. 375.*

QVÆSTIO II. OCCVRRENS.

An debeant Benedictini cum cucullis comedere?

Varias conſtitutiones reperio, varios mores. D. Nicolaus Bouchetat in Specioſa-valle anno 1615. hanc legem tulit. *Refectionem conventualem omnes cucullis induti ab uno menſæ latere ſedentes accipiant.* Et anno 1624. D. Ioannes Cæſareenſis Antiſtes in eodem Monaſterio *Refectorium quoque ad religioſam regularemque comeſtionem in cucullis nigris, &c.* In totâ Hiſpanorum Ciſtercienſium obſervantia in ſcapulari (hoc eſt, ſine cucullis vadunt ad menſam.) Res eſt omninò accidentaria, nec Regulæ diſſona nec conſona, adeoque unuſquiſque mores ſui cœnobii conſervet.

DISPV-

Digitized by Google

DISPVTATIO CXXIX.

An ſit contra devotam paupertatem procurare veſtes neceſſarias, quas negaverit Abbas.

1620. b. IN Religione N. quiſpiam Antiſtes non dabat veſtes Religioſis; dicebat ſe eas eſſe daturum, ideoque nec petendi à parentibus licentiam concedebat; videbat tamen veſtes & ſupellectilia quædam quæ ipſe non dederat, & quaſi neſciret tolerabat. Conſultus ab hujuſmodi Monachis de ea re, reſpondi.

Primò, Abbatem peccaſſe graviter negando neceſſaria ſuis filiis, maximè quia monaſterium erat opulentum & dives, ſufficiens ut omnia fierent regulariter. Poterat Antiſtes ille à Religioſis coram Abbate Patre conveniri; imò & debebat condemnari.

Secundò, teneri concedere tales licentias; quia ex hypotheſi quod veſtes neget, tenetur ſaltem permittere, ut eas aliunde procurent. Eum tamen tales licentias conceſſiſſe cenſeo, qui ſua videbat præcepta violari, & ſe neſcire ſimulabat. Cæterùm, licet aliunde petendi facultas negaretur, poterant Religioſis etiam inſcio & invito Prælato ſibi de neceſſariis providere, puta, vel petendo à parentibus, vel artefacta commutando: non enim poteſt Monachus cogi ut neceſſariis ante ſententiam careat; neceſſaria inquam, quæ vel poſtulat modeſtia, vel Regula noſtra concedit. *Ante ſententiam* inquam; quia ſi culpæ ſint tales, quæ pœnam aliquam requirant, poterit Religioſus puniri & damnari ut multis rebus neceſſariis careat. & ſiquidem commiſit culpam debebit pœnitentiam admittere.

1621. *Conſulor iterum.* Petrus ejuſdem monaſterii Religioſus recepit à parente quatuor veſtes, cumque ex indicto Regulæ debeat tantummodo habere duas, petiit, An teneretur duas alias dare Antiſtiti; erant enim in Petri opinione ſuperfluæ.

Reſpondi negativè: & movebat hac ratione. Debet cibos ſervare, qui ſcit ſe poſteà non reperturum eſſe. Si Petrus ſolùm reſervaret duas veſtes, eas duobus aut tribus annis tereret, & deinceps aut cogeretur ire nudus, aut novis ſolicitudinibus ſibi neceſſarias procurare; ergo, ne ſe exponat periculis & difficultatibus, retineat illas quatuor veſtes; non enim ſuperfluæ dicendæ, illius reſpectu, qui Tyranno ſubeſt, & ſcit ſe, cùm indiguerit, decentes non impetraturum.

Verùm, cùm in Benedictinis monaſteriis ſemper provideatur Religioſis de omnibus neceſſariis, ita ut nullus juſtè cauſari queat, aſſero peccare eum qui ſine ſui Abbatis licentiâ quidpiam à peregrinis recipit, ſi velit ipſam rei ſubſtantiam occultare. Vide ea omnia quæ ſuperiùs diximus, agentes de Paupertate.

TEXTVS. *Caput 22.*

Quomodo dormiant Monachi.

1622. Singuli per ſingulos lectos dormiant. Lectiſternia pro modo converſationis ſecundùm diſpoſitionem Abbatis ſui accipiant. Si poteſt fieri, omnes in unum locum dormiant. Si autem multitudo non ſinit; deni, aut viceni cum Senioribus, qui ſuper eos ſoliciti ſint, pauſent. Candela jugiter in eadem cella ardeat uſque manè. Veſtiti dormiant, & cincti cingulis, aut funibus: & cultellos non habeant ad latus dum dormiunt, ne fortè per ſomnum vulnerentur dormientes. Et ut parati ſint Monachi ſemper, & facto ſigno, abſque mora ſurgentes, feſtinent invicem ſe prævenire ad opus Dei, cum omni gravitate & modeſtia. Adoleſcentiores Fratres juxta ſe non habeant lectos; ſed permixti cum Senioribus. Surgentes verò, ad opus Dei invicem ſe moderatè cohortentur, propter ſomnolentorum excuſationes.

Olim in dormitorio communi ſubdiviſiones erant pro lectiſterniis ſingulorum. Experientia nos docuit nonnulla inde provenire inconvenientia, ideoq; inceperunt cellæ erigi, in quibus ſeorſim ſinguli ſed in eodem dormitorio habitarent. Cætera diſcretè diſponuntur, & apprimè obſervantur.

Veſtiti jubentur dormire Religioſi, ut parati ſint audito ſigno ſurgere, & omni diligentiâ feſtinare. Petitur, An illi qui ad Matutinas non ſunt ſurrecturi, Abbate juſtè diſpenſante, teneantur veſtiti dormire. Reſpondi ſuperiùs num. 717. & 731.

Caſſinenſes in hoc caput, Declaramus, *inquiunt*, hoc modo veſtitos dormire Fratres: cum ſcapulari ſcilicet & caputio ſicut in die ſuper tunicellam propter munditiam, quod habet quaſi formam cucullæ ſecundum Clementinam. *Ciſtertienſes Hiſpani ex privilegio Pontificio dormiunt cum tunicâ togâ interiori, capucio, cui adnexum ſcapulare parvum, & tibialibus. Sed multi qui ſeveriori diſciplinæ vacant dormiunt cum cucullis.*

Digitized by Google

MAGISTER INFIRMORUM.

1623. Licèt infirmorum curam Cellerario ſpecialiter D. Benedictus commiſerit, in cœnobiis tamen majoribus deputatur Magiſter infirmorum, qui laborantibus proſpiciat. & aliquem debere denominari, qui ſpecialem habeat curam infirmorum, conſtat ex Regulæ capite 31. ubi legitur: *Si congregatio major fuerit, ſolatia ei dentur, à quibus adjutus & ipſe æquo animo impleat officium ſibi commiſſum.* Ergo Magiſter infirmorum Cellerarii quaſi Coadjutor eſt, cui committitur ægrorum cura, quæ aliàs ad Cellerarium pertineret.

Magiſtri infirmorum officium honorificum eſt, & committitur pio & prudenti ſeniori, qui ratione ſui muneris tenetur ægros frequenter inviſere, Medicum venientem comitari, jubere horis competentibus ut Converſi aut Iuniores, qui ægrotis ſerviunt, exhibeant pharmaca ordinata; invigilare laborantium ſervitio, ne incuriâ & negligentiâ ſervientium neceſſariis careant. Committitur ei Infirmitorii regimen; ergo & in ægros ac ſervitores juriſdictio abſoluta, ſed tamen delegata.

Magiſter infirmorum tenetur ſervire ægrotis etiam cum mortis periculo probabili; expendi. *num. 161.* Abbas tenetur inviſere, conſolari, & adjuvare ægrotos, etiam cum probabili mortis periculo. *ibidem.* de hoc uberiùs opuſculo particulari. Vide Auguſtinianæ Regulæ cap. 2.

TEXTUS. *Ex Capite 36.*

De infirmis Fratribus.

1624. Infirmorum cura ante omnia, & ſuper omnia adhibenda eſt, ut ſicut reverà Chriſto, ita eis ſerviatur; quia ipſe dixit: *Infirmus fui, & viſitaſtis me. Et quod feciſtis uni de his minimis meis, mihi feciſtis.* Sed & ipſi infirmi conſiderent in honorem Dei ſibi ſerviri, & non ſuperfluitate ſuâ contriſtent Fratres ſuos ſervientes ſibi. Qui tamen patienter portandi ſunt, quia de talibus copioſior merces acquiritur. Ergo cura maxima ſit Abbati, ne aliquam negligentiam patiantur. Quibus Fratribus infirmis ſit cella a ſuper ſe deputata, b & ſervitor timens Deum, & diligens, ac ſolicitus. c Balneorum uſus infirmis quotiens expedit offeratur: ſanis autem, & maximè juvenibus tardiùs concedatur. Sed & carnium eſus infirmis, omninoque debilibus pro reparatione concedatur. At ubi meliorati fuerint, à carnibus more ſolito omnes abſtineant. b Cura autem maxima ſit Abbati, ne à Cellerariis, aut ſervitoribus negligantur infirmi, quia ad ipſum reſpicit, quidquid à diſcipulis delinquitur.

Verba omnia fortia ſunt, & quæ debent altas radices in cordibus Abbatum agere. Severè admonentur Abbates à Congregationis Germanicæ Patribus, qui in Comitijs ſuis anno 1595. ſic. Abbates juxta Regulæ præceptum valdè ſolliciti ſint, ne infirmi aliquam neceſſitatem patiantur, ſed eis omnibus ſicuti Chriſto inſerviatur, provideaturque de omnibus neceſſariis, tàm medicinis, quàm de cibo & potu, aliiſque ſolatiis, & ut commodiùs omnia eiſdem infirmis præſtentur, in monaſteriis ubi non ſunt infirmitoria, præcipimus diſtrictim Abbatibus ut infra ſemeſtre curent infirmitoria parari, ubi camini conſtruantur, & cætera infirmis neceſſaria præparentur. Infirmis verò antequam cellam infirmorum ingrediatur, præmittat confeſſionem peccatorum, & S. Euchariſtiam ſumat.

a SVPER, SE.] *Hiſpanè aptè & ad litteram transferam, Deputeſe a los enfermos celda de por ſi,* hoc eſt, *cella particularis.* Sed inquiris, *An ægri poſſint in ſuis cellis curari, an verò omninò expediat dari locus ſpecialis pro illis? & ſi expediat, An hæc lex ſit conſilium an vero præceptum?* Reſpondit D. *Nicolaus Boucherat anno 1615. nam in viſitatione Specioſavallenſis Monaſterij ſic, inquit. [Iuxta Regulæ præceptum R. D. Abbas locum pro fratribus infirmis deputatum neceſſariâ inſtruat ſupellectile.]*

b *Magiſtrum eſſe infirmorum (Hiſpanè Enfermero) unò Antiſtitis primariò competit, uni Antiſtiti à Regula noſtra commendatur: cæterùm cùm Abbas omnibus rebus non poſſit immediatè proſpicere, ſubſtituat Seniorem diligentem & timentem Deum, qui ſervitoribus Converſis & Iunioribus invigilet, ne ægroti ob eorum ignaviam patiantur.*

Qualiter ipſi ægri debeant officio Divino ſatisfacere, declaravi ſuperiùs à num. 1429 ad 1436.

c BALNEORVM, ET CARNIVM VSVS.] *Ne obſoleta quidem ſolatia audet ægrotis negare Benedictus: condolet laborantibus, nec vult labores novos ſuperaddere. Si ergo Inſtitutor noſter Sanctiſſimus indulget ægris, quæ ſanis omnino interdicit; cur obſervantiæ ſpecie Præſides ſolent ægris negare, quæ omni robuſte conceduntur? Si æger ab amicis inviſatur; ſi ad hortos divertat ſolaminis & diſtractionis causâ, non deſunt ſexcenti ugerma interpretes, qui illas actiones transferant in varias linguas. Cur non legit ſuas Horas, inquiunt, qui poteſt multis horis loqui? cur non venit ad chorum, qui ſat robuſtus eſt ut ad hortum excurrat? Hæc & ſimilia audivi circum-*

ſtantis.

ferri, utinam Præſides hujuſmodi impietati non ſubſcribant. Scire velim, An ſit æquè moleſtum legere & converſare? Hoc ægrotum reſtituit, recreat, diſtrahit, conſolatur; illud vexat, torquet, & nonnunquam proſternit. Præterea quæ materiæ connexio in his diſcurſibus. Deambulat uno quadrante horæ in ſolario, aut pomærio, ergo poteſt venire ad Matutinas & totâ die cantare in choro? Ignoſcant mihi prudentes & humani Præſides, ipſos non corrigo; ipſis tamen denuncio multorum inclementiam, qui deberent deponi.

Aliqui ſunt mortificationis ſtudioſi, qui ſi prudentiâ careant, nec ſibi nec reliquis parcent. Eſto, ſibi non parcant, cur alios volunt ſubjicere eidem rigori? nemo enim cogendus eſt ultra limites ſuæ obligationis, & ægroti ad ſummum obſervantiæ rigorem non tenentur.

Sed dices. Domine, laborantibus condoleo, condeſcendo: at Petrus non ita malè habet ut aſſeris; ſatisfacere poteſt communibus obligationibus.

An non jam incipis ſævire in honorem, qui hucuſque in vitam? Non ſufficit tuæ crudelitati negare neceſſaria miſero, ſed ut tuam inhumanitatem tuearis, ipſum temerè de mendacio, & morum perverſione incuſas? Pudeat obſecro, pudeat ægrotos perſequi.

Finem impono huic materiæ, ne incipiam ſeriò illam tractare. Deſino, Deum orans, ut tanta charitas erga ægrotos & pauperes ubique vigeat, ut cenſear hæc ſine cauſa peroraſſe. Addam tamen me non eſſe ſolum, qui hæc urgeo, nam & R.mus D. Thomas Abbas Salemitanus in chartis viſitationum omnem ſuſpicionem, quæ ægrotis ſit ſevera proſcribit, jubetque [ut præſides non ſint indiſcreti, affectuum impotentes erga infirmos...... duri, immiſericordes, increduli.] Sic in Speciosâ-valle, anno 1618.

S A C R I S T A.

1625\. A Nonnullis *Miſſarum Magiſter* nominatur, debet eſſe talis, cui plurima committi poſſint. Primò ipſi creditur theſaurus Eccleſiaſticus, qui in Benedictinis cœnobiis pretioſiſſimus eſt. Ipſius curæ & cuſtodiæ committitur argentum, aurum, ſericum, fuſum, ſculptum, acupictum: nempe cruces, calices, patinæ, candelabra, æquales, & quæcumque alia pro Eccleſiæ ſervitio aurifex curioſus præparaverit. Ejus intereſt rerum nitor, altarium puritas, & cæremoniarum obſervantia. Omnia præparare debet ut Sacerdotes tam publicè, quàm privatim lecturi, habeant ornamenta decentia quotieſcumque debuerint celebrare.

TEXTVS. *Cap. 62.*

De Sacerdotibus monaſterij.

1626\. Si quis Abbas ſibi Presbyterum, aut Diaconum ordinari petierit, de ſuis eligat qui dignus ſit Sacerdotio fungi. Ordinatus autem caveat elationem, aut ſuperbiam, nec quicquam præſumat, niſi quod ei ab Abbate præcipitur, ſciens ſe multò magis diſciplinæ ſubditum. Nec occaſione Sacerdotii obliviſcatur Regulæ obedientiam & diſciplinam; ſed magis, ac magis in Deum proficiat. Locum verò illum ſemper attendat, quo ingreſſus eſt monaſterium, præter officium Altaris, & ſi fortè electio congregationis, & voluntas Abbatis, pro vitæ merito eum promovere voluerit.

Notabo hic aliqua, quæ fortè non omnibus nota. Aſſerunt communiter Theologi neminem præter Epiſcopos poſſe conferre ordines ſacros, illos, inquam, quos majores dicimus: contrarium tamen probabilius eſt legitimâ praxi confirmante; nam Abbati Ciſtercij & quatuor Primis Coabbatibus conceditur ab Innocentio VIII. anno 1489. ut Subdiaconatûs & Diaconatûs ordines conferant; ille nimirum quibuſcumque totius Ordinis, iſti ſuorum Monaſteriorum Religioſis. Hoc privilegium eſt in praxi, & hodie ſuperſunt qui ad majores ordines ab his Abbatibus fuerunt promoti. Cumq; Coabbatibus conceditur, monaſteriorum ſuorum Religioſos poſſe ad illos ordines promovere: nomine Monaſteriorum ſuorum omnes Filiationes veniunt intelligendæ; ſunt enim Coabbatum monaſteria quibus præſunt authoritate extraordinariâ. Citant hoc privilegium Victoria teſtis oculatus. Navarrus Conſil. 13. lib. 15. de privileg. Rodriguez de Regul. tom. 1. quæſt. 18. artic. 3. & 4. & Philibertus Marchinus Novarienſis tract. 1. de Sacram. Ordin. part. 2. cap. 13. num. 9. Vivaldus & Chamerota hoc à Tridentina Synodo revocatum aſſerunt, ſed notante citato Philiberto non probant; imò eos hoc improbabiliter aſſerere, conſtat ex praxi quæ etiam hodie perennat.

In ejuſdem Privilegij num. 7. conceditur his quinque Abbatibus celebrare & audire Miſſam antequam elucescat.

Digitized by Google

DISPUTATIO CXXX.

De Proceſſionibus, & Miſſis. De inclinationibus & genuflexionibus nonnulla, quæ valde notanda.

1627. IN majoribus ſolennitatibus publicæ proceſſiones fiunt, ad quas neceſſaria ſunt plurima quæ à Sacriſta debent præparari. Aliqua obſervavi, quæ juvat breviter expendere.

Cæremoniæ, non niſi cæremoniæ ſunt, ideo nunquam contemnendæ, nec ſemper maximi faciendæ. Qui res parvas magni fecerit, fortè & magnas faciet parvi. Cæterùm cenſeo nonnunquam contingere, ut cæremoniæ res magni momenti ſint judicandæ. Quid levius quàm pileum deponere? ſed crimen eſſet id non facere præſente Rege. Idcirco judico occaſiones poſſe dari, in quibus cæremoniæ Eccleſiaſticæ à fine deſumant magnitudinem, & notabiles evadant. Omnia conſideratione indigent; & ſiquidem Catholici, qui errant, pertinaces non ſunt, indigent inſtructione.

Cæremonias igitur divido in duas claſſes, quarum prima ſubſtantiales contineat, altera accidentarias. *Subſtantiales* dico, quæ cultûs ſubſtantiam reſpiciunt, & ſtantibus communibus ritibus alterari non poſſunt. *Accidentarias* verò illas, quæ cultum non conſtituunt, ſed ornant. Subſtantiales definio eſſe ſenſibiles indices cultûs inſenſibilis, in quibus formaliter conſiſtit cultus extrinſecus. Apud Græcos genuflexio erat latriæ ſignum, conſtat ex Plutarcho *in Artaxerxe*, quem Legati Thebani non audebant genuflexione colere, quia hæc tribuebatur in Græciâ ſoli Deo. Apud Hebræos circuitus erat Theolatrica adoratio, conſtat ex Poëta Rege, qui Pſalmo 22. ait: *Circumdabo Altare tuum Domine*, hoc eſt, *Adorabo*; unde ſubjicit, *Pes meus ſtetit in directo*, hoc eſt, non eſt ſequutus eos qui tibi circuitum Theolatricum negabant. Hinc breviter non brevis lux multis ſacræ paginæ teſtimoniis. Iob (cap. 10. 8) dicit Deo, *Manus tuæ fecerunt me & plaſmaverunt me totum in circuitu, & ſic repentè præcipitas me?* Ac ſi diceret, Creaſti me, ut totus ſtuderem circuitu & adorationi Theolatricæ; quî tuum altare devotus circumeam, ſi dejicis me? Peccaret ergo mortaliter Græcus ſi genuflexione, & Hebræus ſi circuitione purum hominem coleret. Chriſtiani Theolatrico cultui dicarunt reverentiam ſummam, ſummam inquam, non abſolutè ſed relativè: ideò diſcretione uti oportet, ne ſubſtantiales cæremonias & cultum confundamus.

1628. Ordiar cæremonias ſubſtantiales expendere, in quibus ratio hominem exteriorem dirigit, & non voluntas exlex, Sanctorum imagines (modò non ſit expoſitum Sacramentum, nec adſit crux, aut Chriſti imago) inclinatione.

1629. Præſente ſigno aliquo, cui debetur latria, nemini genuflectimus. Ideò in Eccleſiis genuflectimus ante venerabile Sacramentum; ante imagines inclinamur: ſi genuflectimus ante altaria, non id propter Sanctum qui ſecundariò colitur, ſed propter Crucem quæ primariò adoratur. Hæc religio rationabilis eſt; quia majori Deus veneratione coli debet quàm homines; & mortales non habent in uſu reverentiam majorem genuflectione; ergo in Eccleſiis nulli Sancto genuflectendum, ſed uni Deo. Genuflectionis cultum concedo Sanctis abſolutè, non relativè, hoc eſt, non præſente Cruce aut Dei ſigno: quia genuflectio non eſt abſolutè latriæ cultus, ſed relativè; Nam, ut dixi, coli debet Deus eminentiſſimâ reverentiâ: & genuflectione noſtrates nulla major. In Congregationibus diverſis, imò & in diverſis monaſteriis diverſi ritus ſunt, diverſi mores. Apud Caſſinenſes, ut conſtat ex ipſorum declarationibus in Caput XX. Regulæ, frequentiores genuflectiones ſunt, quàm alibi. Sic enim inquiunt. *Flectimus genua, quando incipitur Hymnus, Ave maris ſtella, & in Hymno ſanctæ Crucis, cum dicitur: O Crux ave Spes unica. Et in Hymno, Pange lingua, in feſto Corporis Chriſti, cum dicitur, Tantum ergo Sacramentum. Et in Hymno, Te Deum laudamus, quando dicitur verſus: Te ergo quæſumus tuis, &c. Et quando dicitur Antiphona, Salve Regina. Et Antiphona, Ave Regina cœlorum: excepto à vigilia Aſcenſionis uſque ad Octavam Pentecoſtes incluſivè. Item in Miſsâ, quando dicitur verſus, flectamus genua. Item quando dicitur verſus, Adjuva nos Deus ſalutaris noſter, in Tractatu Quadrageſima. Item in principio Hymni: Veni creator Spiritus. Et in Miſsâ de Dominâ, quando dicitur, Salve ſancta Parens. Et in Miſsâ de Spiritu ſancto quando dicitur: Veni ſancte Spiritus.*

1630. In proceſſionibus errat Crucifer, ſi alicui Imagini inclinet, imò ſi venerabili Sacramento. Regium labarum nulli ſubdito Signifer ſubjicit, imò nec ipſi Regi. Deo Crucem ſupponere, idololatrica aut Arianica cæremonia eſt; quia latriæ venerationem nemini concedimus, qui minor Deo. Ergo eo genere, quo Crux adoratur, Deus eſt; & ſi Deus, non eſt Deo minor; & ſi non minor, non eſt ſubjicienda Deo. De adoratione imaginum alibi uberiùs, nunc breviter. Cultus latricus non niſi Deo *Crux*, nomina *Deus*, *Ieſus*, & ſimilia non adorantur phyſicè, quoniam phyſicè illa lignum eſt, hæc voces; & phyſicè Deitatem non habent. Adorantur *ut quo*, & *ut ſigna*, & quà talia intentionalia ſunt, & in genere rerum intentionali à Deo non diſtinguuntur. Sed hoc indiget expoſitione prolixiore. Cautum eſt lege apud Ciſtercienſes Hiſpanos, ne Cruciger, aut qui Chriſti labarum ſequuntur, imaginibus Sanctorum inclinent; ratio legis eſt evidens. De Crucigero illa, quam poſui, valde efficax & ſpecialis: de reliquis hæc quæ ſubjicitur. Qui Crucem in proceſſione ſequuntur, actualiter Crucem colunt per modum communitatis; dedecet igitur quod unus particularis indiſcreta devotio actum

Digitized by Google

actum religionis diſcerpat, communitatem ſubdividat, & præponat creaturam creatori. Cùm ergo proceditur præeunte Cruce, nemo inclinetur nequidem Crucis imagini; nam crucium differentia materialis eſt, cùm formaliter intentionaliter plures cruces non dentur: quia omnes formaliter intentionaliter ſunt unus Deus, hoc eſt, ſunt indices ejuſdem Dei. Ideò Romanæ Rubricæ, genuflectente toto Clero, Cruciferum eximunt à genuflectione. Vide Sabbati ſancti Rubricam, cùm Diaconus haſtam igniferam erigit, eum ipſo omnes genuflectunt, Subdiacono ſtante, quia Crucem defert. Hinc conſtat errare etiam Cruciferum qui genuflectit ante B. Mariæ imaginem in proceſſionibus ſabbarinis dum canitur verſus *Monſtra te eſſe Matrem*; imò cruce præſente & præeunte Communitas non debet alii genuflectere quàm ipſi cruci, ni velit dici plus deferens creaturæ quàm creatori; virgo enim debet coli, ſed non plùs quàm crux.

De Miſſis, quæ coram Communitate celebrantur.

CASVS I.

1631. Dum Communitas ſtaret in choro Miſſa in altari collaterali legebatur. Elevatam hoſtiam & calicem adorabat Petrus genuflexus, Petrus inquam ſolus, quia ſolus poterat altare reſpicere ex ſuo loco, quod alii non poterant impediente opacitate columnarum. Petitur, an Petrus juſtè reprehendi poſſit.

Nunquam vidi hujuſmodi actionem non argui: quia ipſe eſt in choro non quà Petrus, ſed quà congregationis membrum; nec debet turbare actum Communitatis colentis eundem Deum non utcumque ſed adoratione latriæ; non enim à Deo interventum petimus (nam hunc à Sanctis) ſed miſericordiam, gratiam, quam Sancti non dant, ſed poſtulant noſtris orationibus ſolicitati. Ergo videtur Petrus aſſerere ſe non colere Deum quem communitas, dum cultum publicum omittens tranſit ad cultum ſingularem. Ne genuflectat ergo, quia actualiter Deo cultum latriæ exhibet poſtulantem ex indicto publico cæremonias & reverentias competentes.

CASVS II.

1632. Major eſt difficultas, quando tempore officii Canonici Miſſa aliqua in ſummo altari celebratur. A tota communitate auditur, Sacerdos videtur ab omnibus, & ſi omnes genuflectant, nulla ſingularitas eſt culpanda. Conſulor, utrùm ad elevationem debeat conventus genuflectere; an debeat cæremonias communes obſervare.

Vtrumque vidi indici in graviſſimis cœnobiis à doctis & peritis Abbatibus. Pro genuflexione ſtat indoctorum ſcandalum, qui terrerentur ſi tunc ſtantem viderent integram communitatem. Pro omiſſione talis genuflexionis eſt fortiſſima ratio; nam cæteris paribus actus communitatis non debet interrumpi propter actum privatum; atqui genuflectere ad elevationem Miſſæ privatæ, plurium ſingularium eſſet latria quæ datur Deo; ipſum Canonicum officium eſt actus latriæ quo tota communitas per modum communitatis Deum proſequitur, ergo latria publica & communis non debet interrumpi propter devotionem privatam.

Antiſtes ſummâ prudentiâ indiget. me conſule ita latriæ publicæ & communis authoritatem tueatur, ut neminem ſcandalizet. Ergo ne Communitatis latria & adoratio turbetur, & ne hæreant indocti & ignorantes, eſto in communitate prima lex, quæ interdicat privatam Miſſarum lectionem in ſummo altari. Refert authoritatis; & in multis Eccleſiis noſtris nemini permittitur, etiam dum communitas abeſt.

CASVS III.

1632. b. Cùm poſt prandium communitas Templum ingrederetur, Deo gratias agens, Sacerdos hoſtiam elevabat: petitur, An communitas debuerit genuflectere?

Hic caſus eſt idem omnino cum ſecundo; quia ille Communitatis actus latriæ eſt, quo Deum colimus, & quà rerum creatori munifico gratias agimus. Ergo ex præcedenti reſolutio petenda.

CASVS IV.

1632. c. Eadem die dum communitas egrederetur ex Eccleſiâ, in alio altari hoſtia exponebatur colenda. Debuitnè genuflectere?

Reſpondeo affirmativè, quia jam actus ille latriæ, quo gratias Deo agebat, eſt abſolutus, nec erit contra authoritatem adorationis publicæ (quæ finita ſupponitur) adoratio privata.

Idem dico de conventu egrediente ex choro poſt Divinum officium; ſimiliter cùm ad Capitulum poſt Primam tranſit.

Interim laudo Definitiones & Ritus Ciſtertienſium, interdicentes, ne quis, egrediente Communitate, ſit in loco ubi poſſit ab illa conſpici. Sed talibus horis aut nullus celebret, aut ſaltem nullus ubi videri poſſit à conventu actum aliquem communem celebrante.

CASVS V.

1632. d. Addam dubium natum ex cæremoniis. Hodie DD. Benedictini in Belgio admiſerunt Miſſæ cæremonias Romanas; in profeſto Paſchatis canunt Veſperas Romanas ſub Miſſam; petitur, An ſatisfaciant, an verò teneantur iterum legere Veſperas juxta rubricas proprii Breviarii?

Qui dicunt ſingulas horas cadere ſub diverſum præceptum, quorum ſententia probabilis eſt, debent etiam aſſerere omnes Religioſos utentes ſpeciali Breviario, ſub Miſſam ſatisfeciſſe Veſperis, nec teneri alias legere. Vide *num. 1336.* Cæterùm ego qui cenſeo officium Divinum eſſe unam orationem ſeptem vel octo horis coaleſcentem, debeo dicere Religioſos non Benedictinos non ſatisfeciſſe legendo illas Veſperas, ſed debere legere juxta ſuum Breviarium; quia licèt poſſint legere totum officium juxta Romanas rubricas, non tamen unam horam, ut probavi

num.1403. de Benedictinis eſt alia ratio ; quia cùm Breviarii diſpoſitio ſit commiſſa diſcretioni Abbatis, ſi ipſius authoritas limitata non eſt, ſequitur illas Romani officii Veſperas, eſſe Benedictinas ſi voluerit Abbas ; ſi noluerit, non eſſe : atque ideò tali die Communitatem non teneri legere alias Veſperas ſi Abbas diſpoſuerit primas ſufficere ; teneri tamen, ſi ipſe decreverit non ſufficere primas. Vide ea quæ accuratè ſcripſi totâ *diſput.99.*

DISPVTATIO CXXXI.

De collatione Ordinum.

1633. MVlta occurrunt, quæ egerent examine majori : temporis brevitas cogit multa attingere leviter, plura omittere, & illa ſolùm controvertere radicitùs, quæ fuerint magis neceſſaria.

Quæris igitur, An omnes Choriſtæ debeant ad Ordines ſacros promoveri ? & ſi debeant, quâ ætate? Reſpondit Germanica Ciſtertienſis Congregatio anno 1595. per hæc verba. *Nullus ſecundum Concil. Trident. promoveatur ad Subdiaconatûs ordinem, ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatum ante 23. ad Presbyteratum ante 25 ætatis ſuæ annum, & niſi probitate præditus, & niſi eruditioni ſufficienti per examen probatus, atque de Seniorum conſilio & conſenſu. Nec ultra differatur, niſi aliqua obſtiterit incapacitas.*

ARTICVLVS I.

De authoritate conferendi minores Ordines.

1633.b. A*Bbatibus infulatis licet minores Ordines conferre.* Omnibus quidem ex jure. C. *quoniam. d.66.* Ita Rodericus *tom.1. quæſt.18. artic.1.* Sylvius *in ſupplem. quæſt 38. artic.1.* Azorius *tom.1 moral. lib.12. cap.20. quæſt.7.* Baſæus *in floribus. verb. Abbas. num.6.* qui in ſecundâ editione me citat pag.503. f. & ſententiam propugnat. Confirmatur declaratione Sixti V. factâ anno 1586. quæ incipit, *Hieronymus Gabutius*, & mox num.1. *Cùm aliàs de jure communi, ac ſacri Concilii Tridentini deciſionibus ſit permiſſum Abbatibus —— tonſuram & minores Ordines ſuis ſubditis Regularibus conferre, ut ipſi taliter ordinati ad altiores ſacros ordines ab Epiſcopis, temporibus competentibus, admitti debeant, &c.*

Confirmatur ſecundò Clementis VIII. declaratione datâ anno 1592. in qua notavi hæc verba. *Cùm aliàs per Congregationem ſacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, decretorum Concilii Tridentini Interpretum declaratum fuerit licere Abbatibus benedictis, (vel quibus à Sede Apoſtolica conceſſum ſit privilegium, ut poſſint omnia ea facere quæ poſſunt Abbates benedicti) tonſuram minoreſq. Ordines ſuis ſubditis regularibus tantum conferre, &c.*

Id ipſum conceditur privilegio ſpeciali anno 1489 ab Innocentio VIII Ciſtercienſi Abbati & quatuor Coabbatibus. Vide Chryſoſtomi Henriquez privilegia *pag.190. num 1.* Hoc privilegium, ſi quod eſt, extendit Sixtus V. in declaratione citata, quæ exſtat apud eundem Henriquez *pag.246. num.6.* qui *pag.263.* publicavit privilegium Clementis VIII. in quo idem liberaliùs conceditur.

Abbati Montis Virginis conceduntur ſpeciales favores munificentiâ Vrbani Papæ IV. ſubjiciam clauſulam, quæ proderit reſolutioni.

N*Os itaque ob devotionem S. Mariæ in cujus honore veſtrum Monaſterium fundatum eſt, veſtris ſupplicationibus inclinati, uſum Mitræ, baculi, annuli, ſandalium, chirothecarum, tunicæ & dalmaticæ, benedictionem ſolennem ad populum, ordinationem minorum ordinum, indulgentiam quadraginta dierum, &c. Tibi fili Abba & Succeſſoribus tuis in perpetuum authoritate præſentium ex ſpeciali gratiâ concedimus & impertimur.*

Habetur *in libro privilegiorum dicti Ordinis excuſo Neapoli* & apud Stephanum Quarantam *in ſuo Bullario, ſeu in ſummâ conſtitutionum Apoſtolicorum*, *verbo* Abbas, *ſub finem.* imò & R.mus noſter Angelus Manrique in Pontificalis Hiſpano-Ciſtertienſis prologo ex hac clauſulâ probat poſſe conferri minores Ordines ab Abbatibus omnibus etiam triennalibus ratione privilegii participationis.

1633.c. Novitii ſunt verè ſubditi & filii-familias Monaſterii, & in favorabilibus audiunt regulares, ideoque poteſt eis Abbas minores Ordines conferre. Hanc negant aliqui, alii affirmant & colligunt ex Suario *de relig. tom.3. lib.5. cap 16. num.17.* Marchino *de ord. tract.1. part.6. tom.2.* Veccho *in praxi diſp.11. dub.8. num.3.* Tamburino *tom.2. diſp 2. quæſt.25. & 27.* & aliis.

Sæcularibus etiam & Monachis ſibi non ſubditis, modò Epiſcopi vel Superioris licentia accedat. Ita ex declaratione Cardinalium Caſſeus *in floribus. verb. Abbas. num.6.* Nota illud *vel* quod nomine Cardinalium poſuit Baſſeus. Senſit ergo Carmelitam v.g. non indigere dimiſſoriis ſui Epiſcopi, ſed ſufficere ſui Superioris ut recipiat minores ordines ab Antiſtite Benedictino. Cæterùm, hoc in aliquorum opinione Tridentino *ſeſſ.23. cap.3.* diſſonat. Concordat cap.8. quod plurimi credunt debere intelligi tam de ordinibus minoribus quàm majoribus. *Sentio* tamen non requiri majorem ſolennitatem pro minoribus ordinibus quàm pro majoribus : ergo exempti non indigent commendatione Diœceſani.

Subſcribo Manriquo, *jam citato*, & Stephano Quarantæ *in Conſtit. Apoſtolicarum Summa. verb. Ordo. ſub finem*, ut ex duabus declarationibus DD. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum perſuadet, Abbates poſſe tonſuram & minores Ordines conferre Sæcularibus & Religioſis mendicantibus, modò adſit Ordinarii conſenſus, nempe Epiſcopi reſpectu Sæcularium, & Superiorum Ordinis

dinis reſpectu Religioſorum. Vtramque declarationem dicit eſſe editam in Compendio Privilegiorum Patrum Minorum & aliorum mendicantium Brixiæ anno 1590. *Verbo*, Ordines ſacri *fol.457. & 458.* eaſdem adducit Marcilla *in Declarat. ad Concil. Tridens. cap.10. ſeſſ.23.* Reperiuntur etiam *in 4. Volum. Deciſionum Rotæ.*

Diſplicet Quaranta in circumſtantia quam ſubjungit: conſenſum ſpecialem ſemper pro ſingulis requiri aſſerit & generalem non ſufficere. Diſplicet, inquam, quia in omnibus rebus ſufficit conſenſus generalis Epiſcopi, ut patet in Confeſſionis communionis unctionis extremæ & aliorum Sacramentorum adminiſtratione.

1633. d. Abbas qui ordinaverit aliquem ſine licentia Epiſcopi ad quem ille pertinet, peccat quidem, ſed validè facit juxta reſolutionem Cardinalium aſſerentium laicum N. qui ſine dimiſſoriis ſui Epiſcopi fuerat promotus ad minores ordines à Caſſinenſi Abbate, indiguiſſe diſpenſatione, non tamen eſſe neceſſarium quod iterum ordinaretur.

1633. e. Interrogas. An ordine minores conferri poſſint diebus Feſtis. Reſpondeo affirmativè cum Barboſa ad caput 8. ſeſſ.23. Tridentini, citante Rebuffum, Vivaldum, P. Henriq. Fr. Emanuelem Rodriguez, Iacobum de Graffis, Thomam de Velaſco, ita etiam Diana *part 2 tr.16. reſol.28.* quod confirmari poteſt declaratione Clementis VIII. ad inſtantiam Fratrum Minorum facta.

Omnia dubia, quæ in hac materia occurrere poſſint, benignè ſunt interpretanda. Stat pro reſolutione communis Religionis praxis & Generalis Capituli Hiſpano-Ciſterrenſis authoritas, cujus juſſu editum fuit Pontificale anno 1629. è quo nonnullas Rubricas ſubjungere proderit.

Parte ſecundâ de Ordinibus-conferendis fol.38. aſſeritur *omnes minores Ordinis poſſe ſimul conferri vel etiam ſeorſim per interſtitia temporum ad Abbatis arbitrium, nempe extra vel intra tempora; ſive in miſſarum ſolemnijs, ſive extra: imò extra Eccleſiam, ſi libuerit, dum modo in aliquo Sacello.* Et pag.39. *Clericos fieri poſſe etiam diebus non feſtis, &c.* Et pag.42. *Quatuor minores Ordines dari poſſe diebus Dominicis & feſtivis.*

Si in Sabbatis quatuor temporum placeat minores Ordines intra Miſſarum ſolemnia conferre, congruum erit tonſuram dari poſt primam prophetiam, quatuor ordines poſt quatuor ſubſequentes immediatè antequam cantetur Tractus aut Alleluia. [*ibid pag 38.*] ſi celebrentur in Sabbato ante Dominicam paſſionis, tonſura dabitur poſt *Kyrie eleyſon*, duo priores Ordines poſt collectas; poſteriores duo poſt epiſtolam. Idem fieret, ſi ordinatentur in aliquâ miſſâ votivâ. In Sabbato ſancto Tonſura dabitur poſt *Kyrie eleyſon* Miſſæ, quatuor minores Ordines poſt *Gloria in excelſis.* [*ibid. fol 38.*] cum extra miſſarum ſolemnia Ordines conferuntur, tempus relinquitur diſcretioni Abbatis, cæremoniæ ſumentur à proprio aut ſaltem à Pontificali Romano.

ARTICVLVS II.

De dimiſſorijs ab Abbatibus pro collatione majorum Ordinum concedi ſolitis.

1634. Religioſi omnes à quocumque Catholico Epiſcopo poſſunt ad majores ordines promoveri, aſſerente Emanuele Rodriguez *quæſt. Regul. tom.3. q.14. art.1.* & Barboſa *ad cap.8. ſeſſ.23. Tridentini*, quod petit teſtimonium & literas commendatitias ordinarii. & *Superiores exempti poſſunt dare literas commendatitias ſeu dimiſſorias, & mittere ſuos ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos inconſulto proprio Diœceſano.*

Probatur Primò, quia tales ſunt verè Ordinarii in ſuis Monaſteriis; & ſi Abbates ſint, habent quaſi Epiſcopalem authoritatem; ergo qui à ſuo Abbate commendatur, à ſuo ordinario commendari dicendus eſt.

Secundò, quia exceptio firmat regulam in contrarium; Sed à Tridentino *cap.19. ſeſſ.23.* indicitur necui ſæculari aut religioſo ſibi non ſubdito concedant dimiſſorias: ergo eas poſſunt concedere ſuis ſubditis.

Concilium ita debere intelligi, deciſum fuit à Cardinalibus ante annum 1589. Vide *num.1634. d. & i.*

Prima lis,

Et ejus ſententia pro Regularibus.

1634. b. Nihilominus cùm nonnulli Epiſcopi authoritatis ſublimioris avidi incepiſſent aliter Tridentini verba interpretari, & Religioſos præcipuè Hiſpanos Ciſtercienſes, torquere, vel non promovendo habentes ſolius Abbatis dimiſſorias, vel inquirendo cur non haberent Diœceſani, ut obviam irent his moleſtiis Caſtellanæ obſervantiæ Antiſtites, conqueſti ſunt in tribunali DD. Cardinaliũ Concilii Trid. Interpretum: & præſentaverunt hunc libellum:

Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Domini.

Tametſi à ſacris Canonibus & Pontificibus, Privilegijs, pro ſtatu & quiete perſonarũ regularium aſſiduè Deo vacantium, monaſteria ab omni Ordinariorum & Epiſcoporum(b) *dependentia ſint exempta, quidam Reverendiſſimi Epiſcopi in Hiſpaniarum partibus totam regularium Monachorum tranquillitatem in Diœceſibus ſuis exiſtentem inquietare intentant,* (a) *volentes ordinandorum Monachorum regularium qualitates, vitam ac mores (quorum tamen nec vultum agnoſcunt) inquirere, ac in ſuis literis commendatitijs alijs Epiſcopis Pontificalia exercentibus inſerere, ut ab eiſdem ad Ordines promoveantur, nec abſq; ipſis literis Epiſcopi alterius Diœceſis (etiam ſi Prælatorum Ordinis literas deferant,* & (c) *aliàs in forma Concilij Tridentini mittantur) ad eos admittere volunt. Cùm verò hoc ſit* (c) *præter mentem Concilij, & monaſtica vita &* (b) *ejus tranquillitati contrarium, atq; ab Illuſtriſſ. DD. VV. perquàm notum & deciſum, pro parte Generalis Reformatoris, & Abbatum Congregationis S. Bernardi, Regularis Obſervantiæ Hiſpanorum Ciſtercienſis Ordinis humiliter ſupplicatur, literas ſuas ad Archiepiſcopos Compoſtellanenſem, Lucenſem, Aurienſem, Aſturicenſem, Tudenſem, Legionenſem, ubi dicta monaſteria exiſtunt, aut deciſionem in forma dare, ut ipſis intimetur, dirigere dignentur, ne ulterius dicta monaſteria moleſtare intentent, ſed cum literis commendatitijs eorumdem Abbatum ſeu Superiorum, Monachos ad quoſcumq; Ordines debitè admittere tentantur.*

a Nota benè hæc verba. Libellus ſupplex non poſtulat gratiam, ſed juſtitiam: querelofus eſt; arguit Epiſcopos nonnullos Hiſpanos de duplici culpa. Primò, eos voluiſſe

Regula-

Digitized by Google

Regularium ordinandorum vitas diſcere, mores examinare. Secundò, Noluiſſe ordinare habentes literas commendatitias ſolius Abbatis.

Vtrumque eſſe contra immunitatem Monaſticam notaverat *litera b.* Supponit enim tanquam baſim exemptionem, ut probet Religioſos non egere literis Epiſcoporum territorii in quo Monaſterium ſitum eſt, ut ab Epiſcopo extraneo promoveantur. Addit *ubi litera c.* Religioſos qui ſine literis Diœceſani mittuntur, modò à proprio Abbate commendentur, mitti ſecundum formam Tridentini, & præter ejus voluntatem Diœceſani Dimiſſoriales poſtulari. Subſumit, hoc jam fuiſſe deciſum à Cardinalibus Interpretibus Concilii Tridentini.

1634. c. Ex hoc libello ſupplici colligo *primò* ante Tridentinum non eguiſſe Religioſos Diœceſanorum literis, ut ab Epiſcopo alterius diœceſis ordinarentur: aliàs enim Malè præmitteretur exemptio & monaſtica immunitas, ſi ex illis non ſequeretur ſufficere commendationem Abbatis.

Colligo *ſecundò* Tridentinum nihil immutaviſſe, & præter ejus mentem aſſeri neceſſitatem commendationem Diœceſani.

Sufficeret utrumque aſſeri ab integra Congregatione, quæ coaleſcit pluribus Abbatibus, ſanctiſſimis, doctiſſimiſque Religioſis, ad hoc ut à nobis diceretur probabilius. Sufficeret ad tollendos omnes ſcrupulos antiqua eminentiſſimorum Interpretum declaratio. Expectemus litis exitum, & juridicam tribunalis ſententiam.

DECRETVM.

1634. d. *Congregatio Concilij cenſuit* a *Regulares poſſe concedere dimiſſorias ad Epiſcopum diœceſanum, qui ſi abſuerit, ad quemcumque, dummodo ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad* b *doctrinam. Ita eſt, A. Card. Caraf.*

a Nota illud *Regulares*. Ergo non ſolùm Monachi, ſed etiam Religioſi Mendicantes, & alii.

b Ergo contra mentem Tridentini, Epiſcopi inquirerent de vita & moribus Religioſorum: habent tamen jus examinandi in doctrina. Sed quid intelligant doctrinæ nomine, decidetur *num. 1634. p.*

In virtute hujus declarationis Hieronymus Gabrius I.V. Doct. Sixti V. Pont. Max. Referendarius,, Auditoratûs Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Generalis Vicegerens à D. Papa ſpecialiter deputatus, jubet Apoſtolicâ authoritate hoc decretum obſervari.

1634. e. Dices, hoc præceptum Romani Pontificis, ſolùm fuiſſe expeditum contra Hiſpanos Epiſcopos, non Germanos, Italos, aut alios. Ergo iſti non tenentur obedire.

Reſpondeo. Declarationes DD Cardinalium, (ut patet ex Decreti litera) univerſos comprehendere tam Hiſpanos quàm exteros. Iuſſit autem Sixtus V. Epiſcopis Hiſpanis ſpecialiter inſinuari & præcipi, à noſtris requiſitus; quia Epiſcopi hujuſmodi videbantur nolle adquieſcere Decreto Cardinalium; non juſſit Epiſcopis Germanis aut Gallis verbi gratiâ, quia non erat opus ſecundario præcepto, quandoquidem ipſi obediebant Tridentino ſecundùm expoſitionem Cardinalium. Hoc præceptum Sixti V. fuit impoſitum & latum Romæ in Palatio anno Domini 1586. Indictione 14. Decembris die 26. Pontificatûs Sixti V. ſecundo.

SECVNDA LIS.

1634. f. Sixto V. indicente, Epiſcopi obediebant Cardinalium decreto, cumque huic ad meliorem vitam tranſlato ſuccederet Clemens VIII. multi cœperunt tentare fortunam, defuncti mentem exponere, & Tridentini verba interpretari: tandem ſine Diœceſanorum dimiſſoriis ſæpe non promovebantur Regulares. Conveniuntur Epiſcopi coram Pontifice, qui reſolvit quæſtionem jam olim eſſe deciſam, litem judicatam, & obſervari præcipit veterem Cardinalium reſolutionem. Dabo Diplomatis periodos neceſſarias, reliquas curioſus lector videbit apud Chryſoſtomum Henriquez pag. 263.

CLEMENS *Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam.* —— *Cùm aliàs per Congregationem S. R. Eccleſiæ Cardinalium decretorum Concilij Tridentini Interpretum declaratum fuerit licere Abbatibus benedictis (vel quibus à Sede Apoſtolica conceſſum ſit privilegium, ut poſſint omnia facere quæ poſſunt Abbates benedicti)* —— *Monachos à Diœceſanorum ſuperioritate & juriſdictione exemptos abſque eorum literis dimiſſorijs à quibuſvis locorum Ordinarijs cum teſtimonialibus literis ſuorum Superiorum tantùm, ad omnes etiam ſacros & Preſbyteratûs Ordines admitti debere.*

Ecce fatetur Summus Pontifex veram eſſe hanc declarationem Cardinalium. Eam approbat, & addit robur, certitudinem & ſecuritatem.

1634. g. Nec valet dicere, illud ſolis Hiſpanis conceſſum eſſe, quia aſſeritur facta fuiſſe declaratio Eminentiſſimorum Cardinalium, quæ Hiſpanorum non meminit, ſed tantummodo Abbatum infulatorum: ergo ipſa omnibus infulatis favet; atqui fuit à Pontifice approbata ſicut fuit decreta; ergo eamdem Pontifex in favorem omnium Abbatum approbavit.

Antecedens probatur ex contextu ejuſdem Privilegii. *Quare Generalis Reformator & Abbates prædicti nobis humiliter ſupplicari fecerunt, quatenus ſupradicta, prout decreta ſunt, approbare, eaq; omnia ab omnibus inviolabiliter obſervari mandaremus.*

Ecce Abbates Ciſtercienſes Hiſpani non petunt ſibi hæc ſpecialiter concedi à Pontifice, ſed approbari ſupradicta prout decreta ſunt, nempe à Congregatione Cardinalium, hoc eſt, in favorem omnium infulatorum Abbatum, quorum ipſi erant non ignobilis pars. Quorum ſupplicationibus inclinatus Pontifex decreta hujuſmodi authoritate Apoſtolicâ roboravit. Ex his argumentor ſic. Hiſpani Abbates Ciſtercienſes ex vi hujus diplomatis ſæpiùs ſuos Religioſos mittunt ad alios Epiſcopos ſine dimiſſoriis Diœceſani; atqui nec Cardinalium declaratio, nec Pontificis confirmatio (quia quæ non ſunt facta, confirmari

non

non poſſunt) favet potiùs Hiſpano quàm Belgæ, Ciſterti enſi quam Præmonſtratenſi: ergo omnes Abbates, imò omnes exempti Superiores gaudent hoc privilegio. Lege, obſecro, totam Clementinam, & reperies illam tam claram eſſe, ut nullus maneat dubitationi locus.

DUBIUM I.

1634. h. Circa Decreti illius intelligentiam, quod dedimus *num.1634. d.* occurrunt dubia, quæ egent reſolutione. Nam illa verba, *ſi abfuerit*, multos ſenſus patiuntur, & ambigetur in quo ſint dicta. *Primò* poteſt abeſſe Diœceſanus phyſicè, puta ſi negotiorum cauſa extra Diœceſim agat. *Secundò* poteſt abeſſe moraliter, hoc eſt, non loco ſed functioni; puta, ſi morbo aut negotio aliquo præpeditus ordines non poſſit conferre. *Tandem* poteſt abeſſe totaliter, hoc eſt, non eſſe; nempe ſi morte, reſignatione, aut quomodocumque vacet ſedes. *Petis*; quonam exiſtis modis debeat abeſſe Diœceſanus, ut Religioſi alio mittantur.

1634. i. *Reſpondeo*, Prælatos exemptos poſſe mittere ſuos ſubditos quocumque, quoties Diœceſanus quoquo modo abfuerit, videlicet, quotieſcumq; ordines non celebraverit. Ergo cùm ordinum celebratio ob Diœceſani abſentiam, occupationes, morbum, mortem, aut reſignationem omittitur, poſſunt Regulares remitti ad alios Epiſcoposcum dimiſſoriis ſui Prælati. Subſcribo Cardinalibus, qui 15. Martii anno 1596. aſſerente Piaſecio *in praxi Epiſcopali part.2. cap.1. num 14.* Naldo *in ſumm. verbo, Ordo. num. 25.* Dianâ *part.2. tract.16. reſol 13.* Quarantâ *in ſumm. Bullarij. verbo. Ordo. ſub ſinem*, hanc declarationem publicarunt.

DECRETUM.

1634. k. *Congregatio Concilij cenſuit Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito itidem Regulari, qui praditus qualitatibus requiſitis ordines ſuſcipere voluerit, literas dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, —— & ſi Diœceſanus abfuerit, vel non eſſet habiturus ordines, ad quemcumque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo qui ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam, &c.*

DUBIUM II.

1634. l. In utroque decreto (nempe immediato, & illo quod poſui *num.1634. d.*) aſſeritur Regulares tantùm debere examinari quoad doctrinam. Ergo non poſſunt inquirere Epiſcopi de moribus Religioſorum. Hoc certum eſt; dubium tamen, quid doctrinæ nomine veniat intelligendum.

1634. m. *Primò*, non eſt opus Regulari ordinando ſublimioribus literis, quarum cognitio doctiores & inſtructiores mentes exigit; tales ſunt Mathematicæ, liberales, Philoſophicæ, Medicæ, Politicæ, & ſimiles.

1634. n. *Secundò*, Notitia linguarum neminem doctum facit, exornat & commendat doctrinam: ideo cenſeo illos violentiam inferre verbis qui dicunt illa, *examinentur quoad doctrinam* æquivalere his *examinentur quoad latinitatem*; doctus enim Plato fuit, doctus Ariſtoteles, non tamen linguam Latinam cognoverunt. Præterea non reperio inter linguam Latinam & uſum ordinum aliquam neceſſariam connexionem; nam ſine perfecta Latinitatis cognitione poſſunt eſſe idonei Sacerdotes, nempe ſi ſenſum conſecrationis intelligant, canonem percalleant, & totam Miſſam bene legant. Præter conſecrationis verba, omnes Miſſæ orationes aut ab hominibus compoſitæ ſunt, aut divinitùs revelatæ, & humanitùs ſolùm ad Miſſam pertinent. Eccleſia certo modo Miſſam exornavit, & poſſet aliter: atqui hæc non poteſt exigere intrinſecam intelligentiam, ſed extrinſecam: ergo. Minor conſtat ex iis quæ ſæpe dixi, præcipuè tamen *num.38.* Ille autem qui bene legit, bene intelligit extrinſecè: imò meliùs quàm Cicero, ſi hic malè legeret. Scit igitur ſufficienter linguam Latinam ut ſit Sacerdos ille, qui verba conſecrationis bene intelligit, Canonem mediocriter, & omnia legit & pronuntiat exactè. Ita Henriquez *lib.10. cap.16. num.2.* Villalobos *in ſumm. tom.1. tract 21. dub.34. num.5.* & Portel *in dub. Regul. verb. Ord. ſacri. num.6.* quod etiam probabile cenſet Diana *part.2. tract.16. reſol 29.*

1634. o. *Tertiò*, Sacerdos non tenetur ſcire concluſiones morales, quæ non pertinent ad ordinariam praxin ſui officii. Patet, quia quæſtiones ſpeculativæ ſunt utiles in Academiis, ſuperfluæ tamen in Altari. *Ad ordinariam praxin* conſultò dixi, quia illa quæ extraordinaria ſunt, rarò accidunt, & ſufficit ſcire circa ſimilia dubitare, & conſulere doctiores dum accidunt. Propterea citatus Villalobos putat minorem ſcientiam religioſo ſufficere quàm ſeculari. Ille errare non permittitur, dubitans inſtruitur, labens reprehenditur, & quotidie fit doctior: iſte à nemine corrigitur aut admonetur, & ſæpe caret conſiliario & magiſtro in occurrentia difficultatum. Huc reſpiciebat venerabilis D. Corrionerus Salmanticenſis Epiſcopus; examinabat quidem Religioſos, ſed de Latinitate tantùm; nec reprobabat quemquam qui Canonem ſciret explicare. Supponebat, agentem inter doctos Cæremonias & dubia communia non poſſe non ſcire, quorum vitâ, exemplo & doctrinâ licèt lapideus doceretur.

1634. o. *Quartò*, Neſcio an condemnare auderes D. Marquez, olim Vaiſſoletani Concilii Summum Præſidem, poſtea Abulenſem Epiſcopum; qui ordinandos, licèt Viros doctiſſimos, examinabat tantùm in doctrina Chriſtiana. Cenſebat hanc eſſe mentem Tridentini. Sic intelligendos Cardinales. Contingit enim multos non retinere, quæ didicere pueri, & juvenes debuiſſent recolere. Cognovi alios ejuſdem opinionis.

Reperio in Speciosâ valle chartam viſitationis à D. Edmundo à Cruce Ciſtertii Abbate factam anno 1595. in quâ utrumque conjunxit, nempe latinitatis & doctrinæ Chriſtianæ notitiam. Dabo formalia verba. *Nullus promoveatur ad ſacerdotium niſi priùs latinè congruè loqui, & Catechiſmum minorem memoriter ſciverit.*

1634. p. Prudentiores Epiſcopi ſæpe Religioſos non examinant, præcipuè ſi illorum Prælatus ſit vir integer & ſatis doctus: ſubſcribentes enim Prælatorum judicio ſuas conſcientias omni ſcrupulo exonerant. Ita Portel *in addit. ad dubia, Reg. verb. Ord. ſacri, num.1.* Miranda *in Manual.*

Præl. tom. 1. quæſt. 39. artic. 2. Villalobos *in ſumm. tom. 1. tract. 14. dub. 4. num. 5.* quem rectè aſſerere docet Diana *part. 2. tract. 16. reſol. 29. §. Sed prima.* Nec eſt contra hanc reſolutionem Tridentinum *ſeſſ. 23 de reform. cap. 12.* quia hoc permittit Epiſcopis ut examinent Regulares, ſed non jubet: aut ſi jubet (quod & putavit Vaſquez *in 3. tom. 5. diſp. 246. cap 6 num. 55.*) non tamen jubet ut Epiſcopi perſonaliter id faciant: ipſi ergo examinatorum miniſterio utuntur, & tamen dicuntur verè examinare. Cur igitur Epiſcopus, qui denominat examinatores quos mavult, non poterit regulares examinandos remittere ad proprios Prælatos?

1634. p. Hanc ſi ſtemus juri antiquo Ciſtercienſes nec deberent nec poſſent ab Epiſcopis examinari, ut conſtat ex diplomatibus Pontificiis conceſſis Ordini primitivo. Hæc inceperunt caſſari per contrarium Uſum; revocantur tamen ab Alexandro privilegio quod ſequitur:

ALEXANDER *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Dilectis filiis Abbati Ciſtercii, ejuſque Coabbatibus & Conventibus univerſis Ciſtercienſ. Ord. ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Meritis veſtræ ſacræ Religionis inducimur, ut favoris benigni gratiâ vos jugiter proſequamur, ſed in iis præcipuè, quæ noſcuntur ad cultum divini nominis pertinere. Cum itaque ſicut lecta coram nobis univerſitatis veſtræ petitio continebat, Monachi Ord. veſtri ab Inſtitutione ipſius ſoliti ſint à Prælatis Eccleſiarum ſine aliqua examinatione ad Ordines promoveri, nos devotionis veſtræ precibus inclinati, ut hoc ipſum circa Monachos ejuſdem Ordinis, iis duntaxat exceptis in quibus fuerit notorium crimen, vel enorme corporis vitium, à Prælatis eiſdem perpetuis temporibus obſervetur, authoritate præſentium duximus ſtatuendum. Nulli ergo, &c.*
[Repetitur in minori Bullario Dunenſi fol. 26. a & fol. 27 b.]

Ex hac Bulla colligo tres Concluſiones. *Primam*; Monachi Ciſtercienſes ab ipſamet Ordinis inſtitutione ſoliti ſunt promoveri ad majores Ordinis nullo examine prævio. *Secundam*; ante Alexandrum hoc Privilegium exoleverat per conſuetudinem contrariam. *Tertiam*; hodie Ciſtercienſes Religioſi debent examinari phyſicè ex commiſſione ordinarii Prælati, non vero perſonaliter ab ipſo Epiſcopo. Hoc examen ſatisfacit Tridentinæ Synodo & Alexandrino privilegio; illa præcipit ut Epiſcopus collaturus Ordines promovendos quoad doctrinam examinet; illud ne examinet: Epiſcopus qui promovendos committit eorundem Prælato ſatisfacit quidem Tridentinæ, quia illos examinat moraliter; ſatisfacit itidem Alexandrino decreto cum illos non examinat phyſicè. & hæc omnia confirmant & roborant illa quæ num. 1634. p. præmittebamus.

DUBIUM III.

1634. q. Abbas Campenſis v. g. Diœceſano non conferente ordines dedit Domino Alfonſo ſubdito ſuo dimiſſorias ad Reverendiſſimum Antuerpienſem Epiſcopum. Hic non erat ordines celebraturus; petebatur tamen ab ipſo ut ordinandos remitteret ad alium Epiſcopum ſuâ commendatione honoratos. Dubitabant multi an fieri hoc aut deberet aut poſſet.

1634. r. Reſpondeo, non poſſe ſic fieri, & religioſos, qui taliter ſuam promotionem ſolicitant, eſſe graviſſimâ pœnâ excipiendos. *Primò* non poteſt fieri ſi certò ſciatur Prælatum nolle ut ſubditi ſui ordinentur ab eo, ad quem ab Antuerpienſi remitterentur: nemini enim licet ordinare religioſum invito proprio Superiore.

1634. s. Quid ſi certò ſciretur contrarium? Si ageremus de ſecularibus, affirmarem cum Villalobos *in ſumm. tom 1. tract. 11. difficul. 9.* Paludano *in 4. ſent. dub. 18. quæſt. 1. art. 2. caſ. 19*, quod probabile cenſent Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 191.* & Ledeſma *in ſumma tom. 1. de ſacram. Ordinis cap. 8. concluſ. 4. diff. 5.* imò non peterem certitudinem, ſed probabilitatem. Cæterum agens de Religioſis, cenſeo Epiſcopos poſſe tales dimiſſorias concedere, quoties non conſtat certò, eſſe contra mentem Prælati. Addo tamen eſſe ordinis traductores, qui illas admittunt, & Superiores qui tolerant. Ratio eſt: quia experientiâ docemur jus naſci ex urbanitate; hodie enim cogimur facere ratione conſuetudinis, quæ olim ex mera devotione aut decentia faciebamus: ergo cùm Epiſcopi velint extendere authoritatem quantum poſſunt, Prælati verò conentur ne poſſint, accidet in hujuſmodi caſibus, ut Epiſcopus Politicam doctus prudenter dimiſſorias concedat; quas Religioſus imprudenter admittet; cedere enim vel leviter in materia juriſdictionis Epiſcopo, eſt exponere periculo monaſticam immunitatem.

MAGISTER ARTIFICUM.

1635. EXercitatio corporalis expedit corporis & mentis ſaluti: utrique otium opponitur, quo mens hebes redditur, & corpus obeſum. Exercitationem ſuadent omnes, ſive homini interiori ſive exteriori conſulant. Utrique proſpiciens Benedictus conſcripſit ſuæ Regulæ quadrageſimum octavum Caput, ubi de labore manuum quotidiano.

Choriſtæ ſe debent exercere & præter contemplativam vitam nonnumquam manibus operari. Labor manuum actus Communitatis eſt, MAGISTER OPERUM qui præſidet; ſinguli ea facere debent quæ præſes indicit, ſine cujus licentia nemini licitum ſe abſentare.

1636. Labor nimius permitti non poteſt, quia ex indicto Regulæ Monachi nec gravari nec otiari poſſunt. Vidi nonnumquam Præſides nimis ſeveros, cognoſco aliquos nimio labore fractos: cenſeo barbaram eorum ſævitiam, cenſeo imprudentes Antiſtites, qui tolerant exorbitantias, Illis loquitur D. Benedictus dicens, *Omnes*

menſuratè fiant propter puſillanimes. & ſub finem, *Infirmis vel delicatis talis opera aut ars injungatur, ut nec otioſi ſint, nec violentiâ laboris opprimantur.*

Singulis diebus hora una apud Benedictinos labori manuum deſtinatur. Hac horâ pridie Solennitatum Saciſtæ præparant omnia neceſſaria, Eccleſiam exornant, & diſponunt veſtes Pontificales. Poſtridie omnia purgant, & reponunt, ſubſtituentes ordinarium ornatum. Semel in hebdomada loca regularia, ad quem nulli ſeculari acceſſus, purgantur. Semel lavant tunicas aquâ calidâ à ſervitore Eccleſiæ præparatâ. Pauci dies ſuperſunt; ſed in his ad hortum communem venientes, arbores colunt, areolas purgant, & palmites audaces pectunt.

1636. b. Ecce laboris regularis leges: quem ſi tollis, privabis Communitatem ſummis utilitatibus; ſi moleſtiorem reddis, præbebis anſam multis inconvenientibus. Manuum labor non debet obſoleſcere; nec tolerari, ſi nimius fuerit. *Sine Manuum opere*, ſi Caſſiano Inſtit. lib. 10. c. 24. & in Vitis Patrum libr. 4. cap. 40. *nec in loco poteſt Monachus perdurare, nec ad perfectionis culmen conſcendere.* Adſonat D. Hieronymus epiſt. ad Ruſtic. Monach. *vel fiſcellam*, inquit, *texe junco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus: Ægyptiorum monaſteria hunc morem tenent, ut nullum abſque operis labore* (*hoc eſt*, alicujus artis inſcium) *ſuſcipiant, non tam propter victus neceſſitatem, quàm propter animæ ſalutem.* Hanc veritatem altè contemplatus fuerat D. Benedictus cùm dixit hoc cap. XLVIII. *Tunc verè Monachi ſunt, ſi labore manuum ſuarum vivunt, ſicut & Patres noſtri & Apoſtoli.* hanc D. Franciſcus, cum ſcripſit caput quintum ſuæ Regulæ.

TEXTVS. *Caput 48.*

De opere manuum quotidiano.

1637. Otioſitas inimica eſt animæ, & ideò certis a temporibus occupari debent Fratres in labore manuum, certis iterum horis in lectione divina. Ideoque hac diſpoſitione credimus utraque tempora ordinari, id eſt, ut à Paſcha uſque ad Calendas Octobris, manè exeuntes, à prima uſque ad horam b penè quartam laborent, quod neceſſarium fuerit. Ab hora autem quarta uſque ad horam quaſi ſextam lectioni vacent. Poſt ſextam autem ſurgentes à menſa, c pauſent in lectis ſuis cum omni ſilentio; aut fortè qui voluerit legere, d ſibi ſic legat, ut alium non inquietet. Et agatur nona temperiùs mediante octava e hora: & iterum quod faciendum f eſt operentur uſque ad veſperum. Si autem neceſſitas loci, aut paupertas exegerit, ut ad fruges colligendas per ſe occupentur, non contriſtentur, quia tunc verè Monachi ſunt, ſi labore manuum ſuarum vivunt: ſicut & Patres noſtri, & Apoſtoli. Omnia tamen menſuratè fiant propter puſillanimes. A Calendis autem Octobris uſque ad caput Quadrageſimæ, uſque ad horam ſecundam plenam lectioni vacent: hora ſecunda agatur tertia: & uſque ad horam nonam omnes in opus ſuum laborent quod eis injungitur. Facto autem primo ſigno horæ nonæ, disjungant ſe ab opere ſuo ſinguli; & ſint parati dum ſecundum ſignum pulſaverit. Poſt refectionem autem vacent lectionibus ſuis, aut pſalmis. In Quadrageſimæ verò diebus à manè uſque ad tertiam plenam lectioni vacent, & uſque ad decimam plenam operentur, quod eis injungitur. In quibus diebus Quadrageſimæ accipiant omnes ſingulos g codices de Bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant, qui codices in capite Quadrageſimæ dandi ſunt. h Ante omnia ſanè deputetur unus aut duo Seniores, qui circumeant Monaſterium horis quibus vacant Fratres lectioni, & videant ne fortè inveniatur Frater accidioſus, qui vacet otio aut fabulis, & non eſt intentus lectioni: & non ſolùm ſibi inutilis, ſed etiam alios extollit. Hic talis ſi (quod abſit) repertus fuerit, corripiatur ſemel & ſecundò; ſi non emendaverit, correptioni regulari ſubjaceat, & taliter ut cæteri metum habeant. Neque Frater ad Fratrem jungatur horis incompetentibus. Dominico die lectioni vacent omnes: exceptis his, qui variis officiis deputati ſunt. Si quis verò ita negligens, & deſidioſus fuerit, ut non velit, aut non poſſit meditari aut legere, injungatur ei opus quod faciat, ut non vacet. Fratribus infirmis, vel delicatis talis opera aut ars injungatur, ut nec otioſi ſint, nec violentiâ laboris opprimantur, ut effugentur. Quorum imbecillitas ab Abbate conſideranda eſt.

De manuum labore nonnulla num 1323. ubi examino an manuum labor fuerit commutatus in Marcanum officium.

a *DD Benedictini nec in faſtis Eccleſiaſticis; imò nec in feſtis ordinis manibus operantur.*

 b Vſque

b *Vſque ad horam penè quartam, hoc eſt ad medium decimæ, numerando à media nocte horas æquinoctiales. Ergo manuum labor ex Regula decreto Horarius eſt: nam juxta Hiſpanorum Ciſtercienſium mores, in Contemplatione, Primis & Capitulo ſeſquihora conſumitur, & ille Communitatis actus ſolvitur ſub medium tertiæ.*

c *In multis Monaſterijs meridiana quies ſeverè obſervatur. Nona eſt moleſtiſſima in regionibus calidis, canitur tamen poſt meridiem avitæ religionis gratiâ.*

d *Legere ſibi phraſis eſt verè Hiſpana. Leer para ſi, ille dicitur, qui tacitus ſine labiorum motu legit.*

e *Nona dicitur eſſe canenda ad medium octavæ, vel ut nos loquimur ad medium ſecundæ.*

f *Videtur indicare etiam laborem manuum veſperi, qui adventûs & quadrageſimæ tempore in multis Cœnobijs obſervatur.*

g *Eſt cæremonia devotiſſima: in ea juxta noſtros ritus, Regula datur legenda Antiſtiti, Liber uſuum Priori & Supriori.*

h *Vide inferiùs num 1685. ubi de correctione fraterna tracto.*

DVBIVM.

Petis, Vtrùm manuum labor revocari poſſit ad uſum in illis Monaſteriis in quibus obſoletus eſt.

Reſpondeo non poſſe ſi ex Pontificis privilegio ſit à Regula Benedictina expunctus, quia in tali caſu ille actus non eſſet regularis, non enim eſſet ſecundum Regulam, quæ quoad illud Monaſterium ſupponitur non habere Caput 48. cum id aſſeratur mitigatum Pontificiâ authoritate.

Addo nec revocari poſſe ad uſum, ſi conſuetudo legitima contrarium invexerit tempore immemoriali, hoc eſt, ante plurium profeſſionem, juxta ea quæ expendo *num.635.* & poſtea à *num.646.* & præcipuè *num.655.*

Cæterùm ſi nec Pontificis ſummi diſpenſatio, nec uſus legitimus contra hanc Regulæ ſanctionem præſcripſerit, labor manuum poterit indici Religioſis. Sed quæris, an expediat. Quæſtioni huic ſatisfeci ſuprà *numero 635.*

TEXTVS. *Caput 57.*

De artificibus Monaſterij.

1638. Artifices ſi ſunt in Monaſterio, cum omni humilitate faciant ipſas artes, ſi tamen juſſerit Abbas. Quod ſi aliquis ex eis extollitur pro ſcientia artis ſuæ, eò quòd videatur aliquid conferre Monaſterio, hic talis evellatur ab ipſa arte, & denuo per eam non tranſeat; niſi fortè humiliato ei iterum Abbas jubeat. Si quid verò ex operibus artificum venumdandum eſt, videant ipſi per quorum manus tranſigenda ſunt, ne aliquam fraudem præſumant inferre. Memorentur ſemper Ananiæ, & Saphyræ, ne fortè mortem, quam illi in corpore pertulerunt, hanc iſti, vel omnes qui aliquam fraudem de rebus Monaſterii fecerint, in anima patiantur. In ipſis autem pretiis non ſubrepat avaritiæ malum; ſed ſemper aliquantulum viliùs detur, quàm ab aliis ſæcularibus datur, ut in omnibus glorificetur Deus.

1639. *Admiror Benedicti pietatem: ſeverè condemnant ſcriptores Ananiæ & Saphyræ avaritiam, multi eos de peccato proprietatis arguunt: ne temerarius ſit, Benedictus non judicat. Ipſi coram Deo infallibili Iudice aut ſtant aut cadunt: ipſe arcano conſilio eos aut abſolvit aut damnat; ſed hoc ipſemet novit. Eos ob mendacij reatum à Petro Apoſtolo damnatos fuiſſe novimus, & hanc corporis mortem expenit, ne quis ejuſdem reus ſceleris, Dei vindictam non timeat. Sed de horum miſerabili morte egi ſuprà num.262.*

De artefactis nonnulla expendi cùm de Paupertate Religioſa diſſerui, num.819.

De Magiſtro Converſorum.

1640. Duobus Magiſtris Converſi indigent, temporali & ſpirituali. Hic eos competentibus horis inſtruat in fide & religione; eos ſoletur & excitet ad vitæ activæ perfectionem & meliora chariſmata quæ æmulari debent & ambire. Eorum moribus corrigendis invigilet, prudenter tamen, ne reddatur exoſus. Diebus feſtis præcipuè eos ad pietatem promoveat & ſit quaſi cunctorum pater.

Magiſter temporalis eos debet gubernare, res faciendas indicere, factas corrigere, & præeſſe operibus univerſorum. Oportet ut omnium artes ab una idea nobiliore regantur: profectò Oeconomiam non novit Antiſtes, qui permittit ut Converſi ſine Magiſtro exerceant ad libitum ſuas artes.

TEXTVS. *Caput 32.*

De ferramentis, vel rebus Monaſterij.

1641. Subſtantiæ Monaſterii in ferramentis, vel veſtibus, ſeu quibuslibet rebus, provideat Abbas Fratres, de quorum vita, & moribus ſecurus ſit, & eis ſingula, ut utile judicaverit, conſignet cuſtodienda, atque recolligenda. Ex quibus Abbas brevem a teneat, ut dum ſibi in ipſa aſſignata Fratres viciſſim ſuccedunt, ſciat quid dat, aut quid recipit.

a Breve

a BREVE *idem eſt atque Index, Memoriale, Inventarius. Libellus in quo omnis ſupellex domeſtica deſcribitur.*

Multi ſunt, quibus creduntur temporalia: Burſario ſeu Recepteri numerata pecunia, Sacriſtæ vaſa argentea & aurea dicata Deo. Veſtiario varia materia pro Monachorum veſtibus. Oeconomo victualia, &c. Omnes iſtos vult Benedictus tales qui habeant morum integritatem, quam reddat pia converſatio ab omni ſuſpicione alienam.

Si Monaſteria magna ſint, cura debent ſubdividi, ne dum alter torpeſcit otio, alter nimio labore obruatur. Interim Monaſterij intereſt, quod non multiplicentur Miniſtri ſine cauſa: temporalia tractent ita pauci, ut non ſufficiant pauciores; nam experientiâ teſte non omnes ſciunt temporalia tractare, & pereunt quæ ab imprudentibus tractantur.

OSTIARIVS.

1642. PLus uni Oſtiario creditur, quàm univerſis aliis. Si hic infidelis ſit, monaſtica diſciplina corruit, & temporalia omnia periclitantur. Sit potiùs prudèns quàm ſenex: ſenectus enim ſæpius ſoulè obeſt diligentiæ, & imprudentia univerſa perturbat. Cæteris paribus præeligendus eſt ſenex, quia hoc indicitur à noſtra Regula *Cap. 66.* & authoritas Monaſterii expoſcit.

1643. Oſtiarius debet omnes advenientes audire, epiſtolas recipere, & ſtatim omnia fideliter ſuo Antiſtiti communicare, ex cujus decreto incepta perficiat & non aliter. Nocuit multis Communitatibus Oſtiarii ignavia aut infidelitas. Expedit ut Monachi non alloquantur peregrinos, aut ſaltem neminem ſine licentia. Lege ſeveriſſimâ cautum lègo in omnibus Congregationibus Benedictinis, ne ſine licentia expreſſa Antiſtitis epiſtolæ aut ſcribantur aut mittantur. Laudo legem hujuſmodi, quoniam potiùs rimendæ ſunt epiſtolæ, quàm colloquia: hæc tranſeunt, illæ remanent, & ſi ſuſpectæ ſint, quoties leguntur, toties nocens.

1644. Occurrit tamen difficultas. In Mònaſterio N. erat vir doctus, qui à peregrinis ſæpiùs verbo & literis conſulebatur. Petit, ne legantur ſuæ epiſtolæ, eò quòd omnes contineant caſuum reſolutiones, qui ſciri non debent ab Abbate; nam conſulèntes doceri nollent ſub hoc onere. Inquiris. An dèbeat hæc exemptio concedi.

Si ille non ſolùm doctus ſed etiam prudèns & benemoratus ſit, publici honoris ſtudioſus, vir pacificus, & benè affectus erga Abbatem, laudàbiliter eximi poteſt ab hac lege. Cæterùm, ſi talis à quo prudenter timeatur, non recipiat potiùs conſultationes. Careat hoc ſplendore Communitas, ut periculis careat. Vna enim ſola epiſtola à malevolo Religioſo ſcripta plus damni inferre poteſt, quàm conſultationes plurimæ attulerint utilitatis.

1645. Antiſtès Mònaſterii N. ſummâ curâ providit, ne epiſtolę darentur ſuis ſubditis ſine ſua licentia & examine: negligens tamen erat in examinandis epiſtolis quæ ex ipſo cœnobio aliorſum mittebàntur. Negligentiam tuebatur hoc modo: cenſebat pericula imminere ſubditis ſi literas feminarum legerent, cumque hi ſcirent ſe nullas ſimiles eſſè recepturos, ſupponebat nullàs literas, aut ſaltem non periculòſas ſcriptum iri.

1646. Conſulor; & reſpondeo Antiſtitem ſufficienti diligentiâ invigilare, ſi ſolùm immineant pericula fragilitatis; ſed honos periclitatur multifariàm, & multa in aliis generibus ſcribi aſſolènt quæ non debent; multa quæ non egent reſponſo. Si inconvenientia intra Monaſterii ſepta accidant, ſopiri, & ſepeliri poſſunt; & ſic honori providetur. Si ſatyra, quæ ſcribi dicitur leporis causâ, ſeu libellus famoſus confictus non malevolè, ſed imprudenter editus murum Monaſterii tranſiliat, perit Communitatis fama. Sæcularis & peregrinus legens ſimilia cognoſcit duos, nempe illum qui pingitur, illum qui pingit. Credulus primum arguit, nec ſecundum excuſat; ſed reliquos ſimiles judicans contemnit omnia membra illius Communitatis. Aliqui etiam indiſcreti Monachi, ſi vel levem pœnitentiam habeant, ſcribere non ceſſant ad Commiſſarios, Provinciales & Superiores reliquos; quorum audacia eſt compeſcenda, nec tales epiſtolæ debent permitti ſine cauſa notabili. alii nulla curant, dummodo adepti vindictam videantur quodammodo triumphare; ſimiles Iuliano Comiti qui integram Hiſpaniam Mauris tradidit, ne inultus diceretur.

Prudens igitur Abbas non permittat temerè literas aut recipi aut ſcribi: & ſi alterutrum velit concedere, ſit potiùs negligentior in primo. Graviora enim damna emergunt ex ſcriptione incauta, quàm ex receptione epiſtolarum.

TEXTVS. *Caput 46.*

De Oſtiarijs Monaſterij.

1647. Ad portam Monaſterii ponatur ſenex a ſapiens, qui ſciat accipere reſponſum, & reddere: cujus maturitas eum non ſinat vagari. Qui Pòrtarius cellam debet habère juxta portam: ut venientes ſemper præſentem inveniant, à quo reſponſum accipiant. Et mox ut aliquis pulſaverit, aut pauper clamaverit, *Deo gratias* reſpondeat, aut benedicat: & cum omni manſuetudine timoris Dei reddat reſponſum feſtinanter cum fervore charitatis. Qui portarius ſi indiget ſolatio, juniorem Fratrem accipiat.

Monaſterium autem, ſi poſſit fieri, ita debet conſtrui; ut omnia neceſſaria, id eſt, aqua, molendinum, hortus, piſtrinum, vel artes diverſæ intra Monaſterium exerceantur: ut non ſit neceſſitas Monachis vagandi foras; quia omnino non expedit animabus eorum. b Hanc autem Regulam ſæpiùs volumus in congregatione legi, ne quis Fratrum ſe de ignorantiâ excuſet.

a *Si Abbas ſenem non habeat cui poſſit oſtium credere, vel quia nullus ſenex eſt dignus; vel quia digni, ſunt alijs in negotijs occupati: reſervet ipſe ſibi hoc officium, & ſubſtituat juniorem prudentem & morigeratum, qui ſecundi Oſtiarij titulum gerat; expedit enim criſi potiùs uti, quàm indigno committere claves obſervantiæ, honoris, & commoditatis. Praivorunt mihi & criſin & viam Patres Congregationis Germanicæ, qui illam vocem* Senex *moraliter & non naturaliter intellexerunt, ita ut* ſenex *ſit idem quod* ſapiens, ſapiens *quod* ſenex, *& idcirco anno 1595. hanc definitionem evulgarunt.* Ad oſtium clauſtri vel portæ regularis pro ratione & commoditate loci (*nota bene, quæ enim non fiunt pro loci commoditate, fient diſcenda contra rationem potiùs quam pro ratione*) conſtituatur religioſus ſapiens maturus moribus (*ecce qui* ſenex *dicitur à Legiſlatore.* Maturus moribus *à Commentatoribus vocatur; & optimè cavi enim veri ſunt ſenſus hominis maturi & mores bene regulati*) qui ſciat juxta Regulam dare reſponſum & accipere. *Conſonant Caſſinenſes, qui,* Senex, *inquiunt,* non tam ætate quàm moribus.

b *Vide quanti noſter Patriarcha clauſuram fecerit. Omnia neceſſaria inter Cœnobij muros eſſe deſiderat, ne occaſio detur Monacho egrediendi. Hoc ſtatutum Regulam vocat, & vult ſæpius legi. An non & reliquæ Sanctiones ſunt Regulæ? ſunt equidem, lex autem de clauſura per antonomaſiam Regula vocatur, quoniam eſt legum princeps & aliarum Regularum Regula.*

Doceantur obſecro, qui Moniales Benedictinas fovent legem clauſuræ recuſantes. Legiſlator, qui rigidam indixit Monachis, probabiliter cenſeri non poteſt conceſſiſſe Monialibus vagandi libertatem. Clauſura Monachis conveniens eſt, Monialibus autem neceſſaria; qui contrarium decernunt, ultrò videntur cæcutire.

TEXTVS. *Caput 67.*

De Fratribus in via c directis.

1648. Dirigendi e Fratres in via, omnium Fratrum, vel Abbatis orationi ſe commendent, & ſemper ad orationem ultimam operis Dei commemoratio omnium abſentium fiat. Revertentes autem de via Fratres, ipſo die, quo redeunt, per omnes canonicas horas dum expletur opus Dei, proſtrati ſolo oratorii, ab omnibus petant orationem propter exceſſus; ne quid fortè ſubripuerit in via viſus, aut auditus malæ rei, aut otioſi ſermonis. Nec præſumat quiſquam e aliis referre, quæcumque foris Monaſterium viderit, aut audierit, quia plurima deſtructio eſt. Quod ſi quis præſumpſerit, vindictæ a regulari ſubjaceat. Similiter f & qui præſumpſerit clauſtra Monaſterii egredi, vel quocumque ire, vel quidpiam, quamvis parum ſine b Abbatis juſſione facere.

a VINDICTA, *id eſt, pœnitentia.*

b ABBATIS IVSSIO *hic, ſicut & ſæpe alibi pro licentia uſurpatur.*

c *Cur iter agentes* directos *nominat? rationem dabo. Decet Paſtoris ſolicitudinem ovem non præſentem modò ſed abſentem dirigere, regere, & gubernare: præſentem imperio & vigilantiâ, abſentem inſtructione, admonitione, oratione Inſtruat benè antequam dimittat, admoneat, & oret Dominum ut ipſos ipſe cuſtodiat & adjuvet*

e *Subintelligo, quod nocere poſſit. Multa enim digna dictu videntur, quæ poſſunt ad audientium ædificationem narrari. Vitas Patrum legi & narrari omnes permittunt, cur non & illuſtrium Virorum eiſi ſuperſtitum? Admonitiones inclinant, exempla abripiunt voluntatem; quæ ſi præſentia ſint, adhuc majorem efficaciam habent.*

Nova etiam indifferentia audire Religioſis concederem, tum quia ſtatus publicus eget illorum orationibus, tum etiam quia eſt honeſta recreatio contemplatricis mentis hiſtorijs profanis erudiri; ſemper enim contemplari impoſſibile eſt.

f *Promittunt Benedicti ſtabilitatem duplicem; nempe & Ordinis & Monaſterij: de utraque copioſè egi à num. 521. ad 600.*

DVBIVM.

1649. Petrus de licentia Abbatis egreditur Monaſterio ut aliquanto tempore ſe foris recreet obtentâ in illum finem ab Abbate pecuniâ, quam non integrè conſumpſit; confecto itinere domum reverſus reſiduum pecuniæ in alios uſus inſcio Abbate expendit. Quæritur, utrùm id licitè faciat & abſque periculo proprietatis?

Reſolutio hujus dubii pendet ab his, quæ ſuprà diximus cùm de proprietate ageremus. Pecunia ei conceſſa congrua itineris fuit, & viaticum determinatum: qui plus inſumit non ſolet ab Abbate adjuvari: ergo qui minus, poterit *primò* hanc pecuniam convertere in alios uſus cum utilitate Monaſterii, puta emendo veſtes vel libros, juxta ea quæ dixi *num. 886. ſecundò*, poterit eandem pecuniam dare amico vel pauperi, juxta ea quæ *num. 872. 874. & 875.* expoſuimus. Neutrum poterit, non quidem ratione pauperta-

Digitized by Google

pertatis ſed obedientiæ, ſi contrarium indixerit Antiſtes; *vide num.873.*

Hic caſus non ſolum poſſibilis eſt, ſed freqnens eſſe deberet; pudeat Antiſtites avaros miſeriarum quas patiuntur iter agentes Religioſi. Dentur ipſis abundanter omnia neceſſaria, ut modeſtè victitent: hæc qui concedere noluerit, domi retineat: multum enim honoris perditur, cùm frequenter & indecenter excurrunt Religioſi. Conſultiſſimè DD. Ciſtertienſes in Generalibus Comitiis celebratis anno 1618. tulerunt hanc legem. *Renovatur antiqua Definitio de non mittendis Religioſis ad Vrbem niſi ex gravi & urgente neceſſitate & ſufficienti viatico ab Abbate mittente ſubminiſtrato.* Habeant igitur ſuas recreationes Religioſi; ne cohibeantur contra prudentiæ leges, nec ultra limites modeſtiæ laxentur. Mittantur extra Monaſterium cùm neceſſitas urget, aut cauſæ ſuadent; provideatur autem abundè de neceſſariis; nempe aut ex loculis ſuis, ſi iis concedantur; aut ſaltem ex bonis abſolutè communibus.

MAGISTER HOSPITVM.

1630. PRopheta Iſraëlitarum Rex, donatus Logicâ ſupernaturali, nempe illâ cujus objectum exponitur à Divo Ioanne in Evangelii limine dicente, *In principio erat Λόγος, & Λόγος erat apud Deum. & Deus erat Λόγος*, ut Deum probet æternum Regem eſſe, hunc diſcurſum inſtituit. Aſſumit hanc Majorem, *Dominus cuſtodit advenas, pupillum & viduam ſuſcipiet.* Subſumit; *Vias peccatorum diſperdet.* ex quibus hanc conſequentiam infert, *Regnabit Dominus in ſecula Deus tuus Sion, in generationem & generationem.* Conſequentia eſt legitima, etiam Ariſtotele invito; Peregrinorum enim cura, & ſceleratorum caſtigatio donant regimen æternitate: illa enim bonos externos adlicit, hæc indigenas ſceleratos fugat: illa communitatem exornat, iſta defæcat & purificat.

1651. Vtraque perfectio competit Deo quà bono; virtute ſuâ magnificè-infinitâ ſibi ſimiles adtrahit, & expellit diſſimiles. Participant Homines, Reges, Epiſcopi, & Abbates. Deſiderat noſter Patriarcha inſtituere Rempublicam regnaturam in ſeculum, & ideo condit talem, quæ cuſtodiat advenas, & ſuſcipiat pupillos, exteros & peregrinos; talem, quæ intemerandis legibus vias peccatorum diſperdat, & in exilium agat pertinaces. Ab hoſpitalitate illi conceditur, ut digniſſimos viros recipiat; à rigore, ut vel eradicet ſcelera à peccantium affectu, vel ſaltem impœnitentes à conventu eradicet. De dimittendis incorrigibilibus agemus inferiùs proprio loco: impræſentiarum Benedictum ſequentes, de recipiendis orthodoxis hoſpitibus breviter diſſeramus.

TEXTVS. *Ex Capite 53.*

Qualis debeat eſſe qui curam Peregrinorum habeat.

1652. Cellam Hoſpitum habeat adſignatam Frater, cujus Animam timor Dei poſſideat, ubi ſint lecti ſtrati ſufficienter; & Domus Dei à ſapientibus ſapienter adminiſtretur. Hoſpitibus autem (ille) cui non præcipitur, nullatenus ſocietur, neque colloquatur. Sed ſi obviaverit, aut viderit, ſalutatis humiliter, ut dictum eſt, & petitâ benedictione pertranſeat dicens, ſibi non licere colloqui cum Hoſpite.

1653. *Solent mercatores pretioſiſſimas merces objicere ut reliquas commendent. Non aliter Antiſtes circumſpectus, peregrinis debet exponere magis modeſtos & benemoratos Religioſos, tum ut ædificentur advenæ, tum ut Monaſterij authoritas & honor conſervetur. Qui non cognoſcunt converſationem Monaſterij, ex unius moribus judicant alios: ergo cui hoſpitum cura commendatur talis ſit, quales reliqui volunt videri. Eius miniſterium ideo eſt omnino difficile, quòd ſingulis diebus debeat cum variis converſari. Actionibus ſuis vix poteſt certas leges præſcribere; quia ea, quæ uni videbitur humana, levis erit in alius opinione, & fortè in alterius ſevera. Ne igitur ita modeſtus ſit ut ſeverus appareat, ne ita humanus ut judicetur levis; prudens tamen ſit & circumſpectus omnibus omnia fiat, modeſtiæ ſtudeat, & ſi medium exactè attingere non poſſit, vergat potiùs in ſeveritatem: præſtat enim eum difficilem dici, quàm levem, imprudentem & facilem,*

TEXTVS.

Digitized by Google

TEXTVS. *Cap 53.*

De a hoſpitibus ſuſcipiendis.

1654. Omnes ſupervenientes hoſpites tamquam Chriſtus ſuſcipiantur; quia ipſe dicturus eſt: *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me.* Et omnibus congruus b honor exhibeatur, maximè domeſticis c fidei, & peregrinis. Vt ergo nuntiatus fuerit hoſpes, occurratur ei d à Priore, vel à Fratribus cum omni officio charitatis: & primitùs orent pariter, & ſic ſibi ſocientur in pace: quod e pacis oſculum non priùs offeratur, niſi oratione præmiſsâ, propter illuſiones diabolicas. In ipſa autem ſalutatione omnis exhibeatur humilitas. Omnibus venientibus, ſive diſcedentibus hoſpitibus inclinato capite, vel proſtrato omni corpore in terra, Chriſtus in eis adoretur, qui & ſuſcipitur. Suſcepti autem hoſpites ducantur ad orationem, & poſtea ſedeat cum eis d Prior, aut cui juſſerit ipſe. Legatur coram hoſpite lex divina ut ædificetur, & poſt hæc omnis ei exhibeatur humanitas. Jejunium à d Priore frangatur propter hoſpitem niſi fortè præcipuus ſit dies jejunii, f qui non poſſit violari. Fratres autem conſuetudinem jejuniorum proſequantur. Aquam in manibus Abbas hoſpitibus det: g pedes verò hoſpitibus omnibus tam Abbas, quàm tota congregatio lavet; quibus lotis hunc verſum dicant, *Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui.* Pauperum, h & peregrinorum maximè ſuſceptio omni curâ ſolicitè exhibeatur: quia in ipſis Chriſtus magis ſuſcipitur. Nam divitum terror ipſe exigit honorem. Coquina Abbatis & hoſpitum per ſe ſit, ut incertis horis ſupervenientes hoſpites, qui numquam deſunt Monaſterio, non inquietent Fratres. In quam coquinam ad annum ingrediantur duo Fratres, qui ipſum officium bene impleant. Quibus, ut indigent, i ſolatia adminiſtrentur, ut abſque murmuratione ſerviant. Et iterum, quando occupationem minorem habent, exeant, ubi eis imperatur, in opera. Et non ſolùm in ipſis, ſed in omnibus officiis Monaſterii iſta ſit conſideratio, ut quando indigent, ſolatia miniſtrentur eis, & iterum quando vacant, obediant imperanti.

a *Peregrinus olim Hoſtis appellabatur. Sed cur? an quia veteres inhoſpitales erant, & advenientes exteros exiſtimabant inimicos? minimè; quoniam ſi hiſtorias legamus, reperimus apud Græcos & Latios olim hoſpitalitatem magni factam. Magni facti qui peregrinos excipiebant, & qui recipiebantur magni facti. Saturnus per Europam peregrinatus eſt; gratulatur ſibimetipſi Italia hoſpite tanto ſuperbeſcens. Aerio enſe commendat Hoſpitis humanitatem. Ovidius.*

At bona poſteritas puppim formavit in ære
Hoſpitis adventum teſtificata Dei.

Hoſpitem Hoſtem nominat Cicero, HOSTIS apud majores noſtros dicebatur, quem nunc PEREGRINVM dicimus. Indicant duodecim Tabulæ, ut. Status dies cum hoſte, (id eſt cum hoſpite) Itemque. Adverſus hoſtem (id eſt hoſpitem) æterna authoritas eſto. Nominis autem ratio non eſt eadem apud Doctores univerſos. nihilominus ſententia Peregrinum vocari Hoſtem ab Hoſtiendo, id eſt, ab æquando; eò quòd ſumma æquitas ſervaretur inter cives & exteros. Alij etymon deducunt ab oſtio; quia ſicut Oſtiarius dicitur qui Hoſpites recipit, ſic etiam Hoſtis, & fortè meliùs Oſtis poteſt vocari ipſemet Hoſpes qui recipitur.

b *Nulla eſt inæqualitas major, quàm omnes æquales judicare. Vnicuique detur congruus honor, nempe ſecundùm perſonæ qualitatem: congruum exhiberi Benedictus præcipit; ne ſi eis tribuatur honos minor debito, invidi; ſi major, adulatores videamur. Qualis unicuique honos ſit exhibendus, doceo in Theorijs Politicis, quibus concluditur meus Lamoraldus.*

c *Hinc conſtat Schiſmaticos nonnumquam ad Monaſteria divertiſſe, & à Benedictinis humaniſſimè fuiſſe tractatos.*

d *Sed quem intelligit Prioris nomine? fortè Abbatem, quoniam & hunc etiam Seniorem vocat alibi.*

e *De pacis oſculo egi ſuperiùs num. 979. cùm de promiſſa caſtitate. Nomine oſculi Caſſinenſes amplexum intelligunt, & in ipſis hoſpitibus docent Chriſtum adorandum mentaliter.*

f *Iejunia Regularia obſervare non tenetur Antiſtes, & qui aſſiſtunt peregrinis: ſeverè autem debent obſervari Eccleſiaſtica.*

g *Multi cenſent pedum lotionem inſtitutam ut venientes terreantur. Sanè plurimi ſunt qui ad Monaſteria, ubi hæc cæremonia viget, non auderent divertere, nam pedum ablutione fugantur. Circumſtantia eſt accidentalis, & licèt Monachis moleſta ſit, moleſtior multò eſt peregrinis. Exolevit in pleriſque orbis terrarum monaſterijs: utinam Majorum noſtrorum mores potiùs ſanctiſſimos, quàm cæremonias accidentales videam revocari!*

h *Divites ſuſcipi poſſunt, pauperes debent, nam præcipuè eos Benedictus commendat Antiſtitis benignitati. Debitum ſuſcipiendi & nutriendi pauperes morale non eſt, videtur tamen conducere ad decentiam monaſticam; aliquale enim eſſet dedecus, non opitulari pauperibus in communibus neceſſitatibus. Decentia autem videtur ſaltem extrinſecè obligare. Si pauperis neceſſitas fuerit extrema, qui poſſunt, tenentur ei ſuccurrere ſub culpa gravi.*

i *Solatia, id eſt, ſocij qui eos adjuvent: hos ſolatia Benedi-*

ctus

Quæ nominat, quoniam alios occupationum onere oppreſſos conſolantur.

Religioſi Hoſpites cui tenentur obedire? an Abbati ſuo ordinario, an illi apud quem hoſpitantur? Controverſia omnino neceſſaria eſt, non tamen ab omnibus examinata, & fortè à paucis bene. Eam decido ſuperiùs numero 802, & deinceps.

k *De pacis oſculo tractatu num. 979.*

TEXTVS. *Caput 56.*

De Menſa Abbatis.

1655. Menſa Abbatis cum hoſpitibus & peregrinis ſit ſemper. a Quotiens tamen ſunt minus hoſpites, quos vult de Fratribus vocare, in ipſius ſit poteſtate. Seniores tamen unum aut duos ſemper cum Fratribus dimittendum procuret propter diſciplinam.

a *Æquivalet ad literam huic phraſi: Todas las veces que aya menos hueſpedes, hoc eſt, Quoties pauciores ſint hoſpites. Ergo Fratres non ſolùm vocandi ſunt quando non ſunt hoſpites, ſed etiam quando ſunt, ſi ſint pauci. Nec cau eris expoſitione deſumptâ à labio peregrino, quoniam intellectus Regulæ potius à phraſibus Hiſpanis & Italis quàm à Latinis ſumi debet, ut ſtylus Benedicti confirmat, qui communibus loquendi modis utitur juxta vernaculam expoſitionem.*

In Comitijs Generalibus celebratis Ciſtertij anno 1618. reperio hanc definitionem. In menſa Abbatum, etiam in præſentia quorumcumque hoſpitum, fiat lectio ſaltem in principio & fine menſæ, ut refectionem corporalem ſpiritualia comitentur alimenta. quod etiam obſervatur in menſis Præmonſtratenſium, & aliorum.

DISPVTATIO CXXXIII.

Sitnè menſa Abbatis in Refectorio an in Hoſpitio?

1656. VTrùm Antiſtes debeat in Refectorio comedere, an in ſua aula, à Regulæ expoſitoribus nondum eſt declaratum. Omnes ferè Hiſpani credunt Divum Benedictum in Regulari refectorio & ſæpiùs communi horâ peregrinos & exteros tractaſſe. Ideo ipſi, Patriarchæ exemplo, comedunt cum communitate. Si hoſpes advenerit menſâ Antiſtitis dignus, in refectorium introducitur; ſi vir minoris qualitatis, in ſecundo conventu cum Oeconomo vel Cellerario refectionem ſumit. Sanè hæc Capitis expoſitio obviam it ſummis inconvenientibus, quæ proveniunt ex multiplicitate menſarum. Cœnobia vidimus, in quibus præter Abbatis menſam, Receptor, Oeconomus, & Officiales alii habebant ſua cœnacula, menſam, amicos, & famulos particulares. Sequitur ex hujuſmodi abuſibus everſio monaſticæ converſationis, & inutilis multiplicatio expenſarum. *Hoc ſententia probatur.* Ideo ſcimus Hoſpites non eſſe introducendos in Regulare dormitorium, quia noſter Patriarcha decernit illis cellam ſpecialem; ſed nec his nec Abbati deſignat peculiare cœnaculum: debent igitur communi horâ cum aliis comedere & cœnare.

1657. Germani, Belgæ, & ferè omnes alii judicant Antiſtitem non in Refectorio, ſed in ſua aula debere tractare exteros, & ſi hi non occurrant aut pauci occurrant, Monaſterii Seniores. Horum ſententia contextui convenientior eſt, nam Cap. 53. videtur voluiſſe culinam Abbatis & Communitatis ſeparare. *Coquina*, ait, *& Hoſpitum per ſe ſit*, clariùs Hiſpanè, *La cocina del Abbad y Hueſpedes ſea de por ſi.* hoc eſt, ſit alia à coquina Conventûs: igitur Abbas & Conventus non comedebant eâdem horâ & in eodem loco: aliàs enim eadem coquina ſufficeret. Clariùs autem hoc Capite 56. Si Abbati licebat ad ſuam menſam aliquos Religioſos vocare, certum eſt eum non comediſſe cum aliis, quia ſi in communitate comediſſet, quorſum eſſent vocandi? Hanc rationem confirmant quæ immediatè ſequuntur, Si enim, quando Abbas comedit, debet relinquere unum alterumve ſeniorem qui comedat cum Monachis ob modeſtiæ obſervantiam & morum diſciplinam, quis aſſeret illum comedere cum Religioſis?

Vtraque ſententia eſt probabilis, ſed ſtando communi Religionis uſui, hanc ultimam cenſeo probabiliorem, nam Chartæ Charitatis verba clariſſima ſunt pro hac ſententiâ. Cap. 11. ſic legitur. *Cum Abbas Novi monaſterij* (id eſt Ciſtertium) *ad aliquod horum Cœnobiorum viſitandi gratiâ venerit, Abbas illius loci ut Eccleſiam Novi monaſterij ſuæ Eccleſiæ matrem eſſe noverit, cedat ei in omnibus locis ſui Monaſterij: & ipſe adveniens locum illius Abbatis, quamdiu ibi manſerit teneat, excepto quod non in hoſpitio ſed in refectorio cum fratribus propter diſciplinam curandam comedat, niſi Abbas illius defuerit.* Quæ verba ſic urgeo. Exceptio firmat contrariam Regulam, atqui præmiſſa Conſtitutio concedit ſupervenienti Abbatis locum & omnia ad Ordinarium loci Abbatem pertinentia, præter hoc quod eſt in hoſpitio comedere, ſi Abbas loci ſit præſens, concedit etiam ut in hoſpitio comedat ſi ſit abſens. Ergo Ordinarii Abbatis menſa ad Ciſtertienſium veterum mentem debet eſſe in aulâ aut hoſpitio, non verò in refectorio. Conſonat alia periodus inferior. *Cùm autem aliquis Abbas noſtri*

Ordinis ad Novum monaſterium venerit, reverentia congrua ei exhibeatur; ſtallum Abbatis loci illius teneat, in hoſpitio comedat (nota limitationem) *ſi tamen Abbas* (puta loci) *defuerit; ſi verò præſens fuerit, nihil horum agat, ſed in Refectorio comedat: Prior verò negotia domûs diſponat.* Abbatis ergo Ordinarii menſa in hoſpitio eſt, in Refectorio verò ſupervenientis Abbatis hoſpitis. Cùm igitur Ciſtercienſis illa Reformatio non curaverit majorem rigorem inducere, ſed regulam ad punctum (ſi D. Bernardus loquitur) tenere; cumque Abbatis Ordinarii menſam in hoſpitio poſuerit, certum eſt fuiſſe creditum ſub illud tempus hanc eſſe mentem ſanctiſſimi Patris Benedicti.

NOTA.

1657. b. Occurrit tamen difficultas ſecundâ quæ inquirit, quid omnino faciendum ex hypotheſi quòd menſa Abbatis non fuiſſe à B Benedicto in Refectorio collocata dicatur, Puto debere id fieri, quod ſanctius, utilius & melius. Non omnia convenientia potuit S. Pater periclitaſſe aut prævidiſſe, nec credendus aut voluiſſe aut potuiſſe minùs bona aut mala per accidens ſanxiſſe, adeoque Congregationum illuſtriſſimarum de hac materia ſunt judicia exſpectanda.

Germanica eſt religioſiſſima, & anno 1595. Viros prudentiſſimos habuit, Præſidem Edmundum à Cruce Ciſtertii Abbatem, Regulæ vindicem & defenſorem fideliſſimum, & nihilominus tulit hanc ſanctiſſimam Legem. *Abbas quoties commodè poterit cum ſuis fratribus in conventu refectionem ſumet, niſi hoſpitum præſentiâ, vel alia legitimâ causâ impediatur. Occurrente autem rei neceſſariæ præſertim divini cultûs occaſione, ſeſe ſubtrahat hoſpitibus, qui ſi probi fuerint, non inde ſcandalizabuntur, ſed ædificabuntur plurimùm, cum viderint illum ſervire velle potiùs Deo quam hominibus.* Et in Comitiis anno 1627. in Monaſterio Salemitano celebratis §. 8. tulit hanc. In refectorio quoad ſeſſiones etiam varietas in diverſis locis fuit, dum alibi in primâ ac ſuperiore menſâ ſolus Abbas, alibi etiam cum Abbate Prior ſederet. Ad hanc deformitatem tollendam ſanxit præſens Capitulum, ut deinceps non niſi unus in ea reſideat nempe ſolus Abbas, & illo abſente ſolus Prior.

1657. Sed & in eiſdem Definitionibus anno 1595. reperio ſimilem legem de Abbatiſſis; quæ cum militent ſub eâdem Regulâ, prudenter ad eaſdem pœnaliter obligantur. Do textum. *Frequentiſſimè (ſi continuò nequit) cùm eis ſimul in Refectorio utramque refectionem Abbatiſſa ſumat: quæ omnia ad Religionem & concordiam plurimum ſunt momenti allatura, cùm etiam minima ſeparatio abſque gravi causâ facta ſuſpicione non vacet.*

1657. d. Similes etiam in privatis monaſteriis leges exſtant à Viſitatoribus latæ. Anno 1608. D. Ioannes Martinus Clari-loci Abbas ſuis monaſteriis ſubditis judicebat hanc legem, *Ipſe verò Reverendus Abbas, ſi quando nullos hoſpites habeat, refectorium ipſum cum ſuis fratribus ut frequentare velit ædificationis ergo exhortamur.* Legi in Specioſa-valle in Chartâ viſitationis ejuſdem Domini Clari-locenſis.

1657. e. Confirmavit anno 1615. D. Nicolaus Boucherat Ciſtertii Abbas jubens, *Ut ſaltem ſolennioribus feſtis, & diebus ſermonis Abbas cum ſuis Religioſis in Refectorio comedat.*

Conſonant hæc omnia Reſolutioni Caſſinenſium, qui in ſuis Conſtitutionibus pronuntiant, *Si eligit* (Abbas) *eſſe in Refectorio cum fratribus, magis laudamus.*

DISPUTATIO CXXXIII.

De Hoſpitalitate.

1658. CHaritas virtutum Imperatrix Deum primariò reſpicit, proximum ſecundariò. Hic ſecundarius reſpectus proprietas eſt inſeparabilis, & à primo exoritur. Sicut nec ſine calore ignes, nec ſine riſibilitate homo, nec ſine figura corpus; ſic nec ſine dilectione proximi theophilus amor reperitur.

1659. Miſeriæ hominum multæ, ſed graviſſimæ peregrinorum. His opitulatur Hoſpitalitas, quæ eſt attributum Divinæ Charitatis: antiquiſſima virtus, quæ illuſtres reddit in lege veteri Abrahamum, Iſaacum, Iacobum, & Patriarchas alios; in nova, Eccleſiæ Principes teſte ipſo Luciano, licèt Chriſtianæ converſationis hoſte. Gajus hac prærogativâ ſuffultus meruit à Ioanne *Epiſt. 3.* commendari, *Chariſſime,* inquit, *fideliter facis quidquid operaris in Fratres, & hoc in peregrinos: teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu Eccleſiæ, quos benefacis deducens digne Deo.* Græcus non legit *fideliter*, ſed *fidele*, hoc eſt, rem fidelem, aut fideli viro dignam (ita Oecumenius explicat) ut ſciamus Hoſpitalitatem eſſe annulum myſticum virtutes Theologicas concatenantem. ¶ *Hic obiter.* Vulgatum Interpretem Eraſmus Rhoterodamus reprehendit, quòd tranſtulerit *fideliter* cùm *fidele* deberet transferre; cæterùm carpitur Vulgatus ſine cauſa; primò, quia ſive *fideliter* dicatur, ſive *fidele*, ſenſus ſemper eſt idem, ut vidimus: ſecundò, quia Hebræi, Chaldæi, & Syri, quorum Originalia ſequutus eſt noſter vulgatus, ponunt nomina adverbialiter, quod & facit Latinus, talia enim ſunt *Tantùm, Solùm, Brevè, Recèns, Frequèns, &c.* ita Hiſpanus cùm dicit *Pedro ama mucho la virtud, Paulo precia el mal, &c.* Illa *mucho* & *mal* nomina ſunt adverbialiter ſumpta.

1660. Eleemoſyna à veteribus nominabatur *Operatio*.

Ita

Ita vocatur à Tertulliano *libr. de Idololatria ſub finem.* & *libr. 4. contra Marcionem cap. 19.* qui mulieres, quæ (*Lucæ 8.*) de facultatibus ſuis miniſtrabant Chriſto & Apoſtolis, *Operarias* nominat. Eodem modo Cyprianus loquitur, qui bonorum operum nomine intelligit Eleemoſynes prærogativam. Suffragatur Prudentius *in Pſychomachia.* opponens operarionem avaritiæ. Et tandem Leo *ſermone de octo Beatitud.* nam quintam explicans, *Secura eſto*, ait, *operantium fides*, hoc eſt, divitias erogantium. Si vocis rationem inveſtigas, opinor veteres didiciſſe hunc modum loquendi à Ioanne jam citato, qui Caij commendant benignitatem dicens, *Fideliter facis quidquid operaris in Fratres, & hoc in peregrinos*, id eſt, rem præſtas fideli homine dignam, quoties impertiris eleemoſynas Fratribus, maxime peregrinis.

1661. Incepi hanc periodum expendere, ſuſtineat obſecro quouſque illuſtrem illa verba quæ ſuperſunt. Subjunxit Ioannes, *Quos benè facis deducens dignè Deo.* Verbum *Benè facere* duplici ſignificantiâ eſt prædirum; primò ſonat *obligationi ſatisfacere*, ſecundò *opitulari alicui.* Evangeliſtæ igitur verba æquipollent ſequentibus. Rem facis Viro fideli dignam, quoties opitularis Fratribus præcipuè peregrinis, quibus cum benefacis, legi ſatisfacis, & eos deducis dignè Deo. Sed quid eſt illud *Deducens dignè Deo?* Aptè ex dialecto Hiſpana. *Enbiar con Dios* idem quod *dimittere* eſt. Laudat ergo Cajum Evangeliſta, quòd hoſpites dignè dimiſerit; hoc eſt urbanè, aut, ut Lyra explicat, concomitans eos honoris gratiâ & neceſſariâ ſubminiſtrans. Addo alteram expoſitionem nec conceptûs expertem. Peregrinorum curam ſibi Deus arrogat, ipſe eſt qui primariò eos recipit, ipſe qui in eis primariò excipitur. David Pſalm. 145. *Dominus cuſtodit advenas, pupillum & viduam ſuſcipiet.* Cajus ergo *dignè Deo* recepit hoſpites, nam illos recepit Dei nomine, & in eis Deum, iiſdem ſtudioſè & obſequioſè ſubminiſtrans.

1662. Licèt Hoſpitalitatis virtus Tertulliano *libr. de præſcript.* aſſerente omnibus conveniat Orthodoxis, propria tamen eſt divitum, quibus Deus divitias opulentiſſimas contulit ad pauperum inopiam ſublevandam. Dicebat Hyppodamus tria eſſe Principi ſolicitudini, nempe bonum publicum, orphanos, & peregrinos. Hoc optimè percallebat Iob, quem, ſi fuiſſe Regem Orientalium regionum Nyſſeno, Theophani, Cæſario, Galidentio non credimus, ſaltem fuiſſe ditiſſimum non negabimus Scripturâ affirmante. Hic igitur nec contempſit pauperes, nec egenos deſpexit. *Foris*, inquit, *non manſit peregrinus; & oſtium meum viatori patuit.* Varablus, *patuit juxta iter.* nempe, ut faciliùs diverterent iter-agentes. Hanc interpretationem Seniores ſeptuaginta corroborant vertentes *Oſtium meum omni viatori patuit.* Hebraica originalia legunt, *Oſtia mea*, ut commendent Iobi diligentiam in excipiendis peregrinis.

1663. Abrahamus, quem *Principem Dei*, hoc eſt, *locum Dei tenentem*, Filii Het Geneſeos 22 nominarunt, multis dotibus claruit, quæ ipſum laudibus dignum reddiderunt. Interim Mediolanenſis Archiepiſcopus *libr. in Iob. primi capite 5.* omnes hujus magni Patriarchæ virtutes ſuſcipit, ſed præcipuè celebrat Hoſpitalitatem. *In oſtio tabernaculi*, ait, *non otioſus ſedet, qui longè aſpicit, neque aſpexiſſe contentus occurrit obviam.* Cui Chryſologus conſonat his aureis verbis: *Abraham*, ait ſerm. 121. *venientibus longè ſemper occurrit, prætereuntes prece revocat, nolentes magna cum ſupplicatione ſuam compellit ad menſam.*

1664. Licèt omnes divites pauperibus ſuccurrere teneantur, potiori jure tenentur Eccleſiaſtici. Didici id ab Apoſtolo, qui primæ ad Timotheum tertio aſſerit Epiſcopum debere eſſe φιλόξενον, hoc eſt, non ſolùm hoſpitalem, ſed *amatorem hoſpitum.* Ideo Hieronymus ad 1 caput Epiſtolæ ad Titum, *Ante omnia*, inquit, *futuro Epiſcopo denuntiatur; ſi enim omnes illud Evangelicum audire deſiderant*, HOSPES FVI, ET SVSCEPISTIS ME, *quantò magis Epiſcopus, cujus domus commune debet eſſe hoſpitium?* & Gregorius ad Ioannem Epiſcopum, *Hoſpitalitatem neſciens*, ait, *non fiat Epiſcopus.* Et Gratianus *cap. Florentinum. 85. diſt.* adeò Epiſcopis neceſſariam exiſtimat hoſpitalitatem, ut minimè ordinandum aſſerat qui hac careat benigniſſimâ prærogativâ. Auguſtinus, Africæ honos, & ſcriptor Divinus *Confeſſionum quinto* inter alias Ambroſii virtutes hanc maximè commendat dicens, *Suſcepit me paternè ille homo Dei, & peregrinationem meam ſatis epiſcopaliter dilexit.* Pollent Afri ſcriptores energiâ dicendi & acumine ſignificandi. Auguſtini peregrinationem epiſcopaliter dilexit Ambroſius; ſed quid eſt Epiſcopaliter diligere peregrinationem? nihil aliud quàm excipere officioſè & obſequioſè peregrinos. *Epiſcopaliter* dixit, & non *hoſpitaliter*, ut ſignificaret hoſpitalitatem eſſe propriam ac præcipuam dotem Epiſcoporum: ita propriam, ut Baſianus in Chalcedonenſis Synodi act. a. ſe purgaverit ab omni ſuſpicione hæreſeos, probans ſe peregrinos & pauperes liberaliſſimè ſemper excepiſſe. Exſtant plura decreta, quæ Epiſcopis hanc virtutem indicunt. Reperitur ſanctio Concilii Aruernenſis *libr. 2. cap. 103.* Concilii Pariſienſis III. *lib. 1 cap. 14.* Concilii Aquiſgranenſis primi *cap. 141.* & ſecundi, *cap. 3.* Concilii Matiſconenſis II. *cap. 11. & 13.* Concilii Meldenſis, *cap 28.* Concilii Oxonienſis, *cap. c.* & Concilii Tridentini *ſeſſ. 25. cap 8.*

1665. Suſpexit Benedictus in Eccleſiæ & Sæculi Primoribus alias dotes, ſed maximè hoſpitalitatem. Noluit carere Monaſterii Principes hac humaniſſimâ prærogativâ. Voluit hanc virtutem, quæ Epiſcopis præcepta eſt, Monachis præceptibilem eſſe, & ne hoſpites diſciplinæ Monaſticæ ſint impedimento, Hoſpitium erigit, eique diligentem præficit Rectorem. *Cellam Hoſpitum*, ait Cap 53 *habeat adſignatam Frater, cujus animam timor Dei poſſideat; ubi ſint lecti ſtrati ſufficienter, & domus Dei à ſapientibus ſapienter adminiſtretur.* Hoſpitium debere eſſe domum à clauſtro diſtinctam experientiâ didicerat Benedictus, & ante eum multis annis Patriarcha Abrahamus, qui timens vernaculorum ſuorum quieti, fortè etiam moribus, Geneſis 21. *plantavit* אשל eſel *nemus*, vel potiùs ut Widnerus *libr. de locis fidei. tract. 1.* exponit, *erexit hoſpitium*, hoc eſt, ædificavit domum ut reciperet peregrinos & pauperes.

Digitized by Google

1666. Paulus *Roman.16.* commendans Phœben Cenchrenſis Eccleſiæ Diaconiſſam, ſic ait: *Eam accipiatis in Domino, dignè ſanctis*, hoc eſt, ut decet ſanctos recipi. Hoſpites curat non ſolùm excipi, ſed dignè, nempe ſecundùm uniuſcujuſque qualitatem, cum omni urbanitate & affectu; quoniam in unoquoque non niſi Chriſtus excipitur & adoratur. Ad menſam Abbatis eos invitat ut benigniùs tractentur, ſi enim ad communem menſam accederent, frequentiâ ſuâ & moribus indiſciplinatis modeſtiam regularem corrumperent, & ſingulorum officerent tranquillitati.

An Domini Benedictini teneantur Hoſpites recipere ſub peccato mortali.

1667. Dari aliquam obligationem ipſummet Dignitatis nomen indigitat, & manifeſtat conſuetudo: qualis & quanta ea ſit eſt examinandum. אבה Aba eſt *diligere* & אבוי Aboi *Paupertas* ſeu *Pauper* Inde אבה *Aba* Hebraicè, idem quod אבה אבוי *Aba-abo φιλόξενος* ſeu *Diligens Pauperes*. Igitur aut ne ſis Abbas, aut ſis qualis diceris, externorum & pauperum amator.

Prima ſententia.

1668. Vidi cujuſpiam Doctoris neoterici reſolutionem aſſerentem legem de ſuſcipiendis hoſpitibus obligare ſub peccato mortali.

Probabat primò, quia materia eſt gravis; & poſitâ gravi materiâ culpa eſt non levis, ſed gravis.

Secundò. Finis Ordinis Benedictini eſt recipere hoſpites; atqui finis obligat ſub peccato mortali: ergo peccabit mortaliter Antiſtes, qui hoſpites & peregrinos non recipit.

Tertiò. Bona monaſteriorum ſunt bona pauperum, Antiſtes igitur qui negaverit hoſpitium peregrino, negat pauperi quæ ſunt: iniquus igitur eſt detentor rei alienæ, & graviter delinquit.

Quartò. Subſtantialia Regulæ obligant ſub mortali; atqui Hoſpitalitas pertinet ad ſubſtantiam Regulæ: ergo obligat ſub peccato mortali.

Reſolutio.

1669. Deciſio hujus difficultatis dependet à dictis ſuperiùs *diſp.7.* ubi oſtendimus in Benedictina Regula nulla eſſe præcepta moraliter obligatoria. Breviter tamen controverſiam ſequentibus Aſſertis illuſtrabo.

Primum. *Strictiùs tenetur ad Hoſpitalitatem Epiſcopus quàm Abbas.* Non ſum facilis in condemnandis animabus, nam eas Chriſtus redemit pretio maximo. Non aſſero Epiſcopos peccare vel leviter ſi non recipiant peregrinos, quoniam & ipſi docti ſunt, & antequam dignitatem admitterent, examinarunt illius obligationes. Aſſero tamen potiùs teneri quàm Abbates. Hoſpitalitas Epiſcopo ab Eccleſia, à Canonibus, à Conciliis (ut ſuprà *num.1664.* vidimus) præcipitur: Abbati à Iure non præcipitur: ergo ſtrictiùs Epiſcopus obligatur.

1670. Dices Hoſpitalitatem indici Abbati à Regula, cui obedire graviùs tenetur, quàm Epiſcopus Conciliorum decretis. Reſpondeo Regulam nullum habere præceptum, ut oſtendi *diſput. illâ 7, num.79*, atque ideo hanc virtutem Religioſis præceptam non eſſe, ſed præceptibilem; continetur enim in Regula quam Benedictino Monacho Superior indicere poteſt.

Subſumo. Epiſcopi aut rarò aut nunquam habent hoſpites; illi, quos excipiunt, non ſunt ignoti & peregrini, ſed conſanguinei, & familiares: Ergo à fortiori id ipſum Regulares Antiſtites præſtare poſſunt.

Secundum. *Stando Iuri communi & Regulæ, nec Abbas nec Communitas tenetur moraliter peregrinos recipere.* Dixi in hujus diſputationis limine dari obligationem recipiendi hoſpites, nempe merè pœnalem: unde Abbas, qui ſine cauſâ excluderet peregrinos, deberet à Viſitatoribus reus agi, & pœnam aliquam ſubire, externam tamen. Conſtat ex Generalibus Definitionibus Ordinis Ciſtertienſis, quæ *diſt.15. cap.2.* ut poſſint ad nos divertere, & in noſtris refectoriis comedere, concedunt Abbatibus Dionyſiano, Vedaſtino, Germanenſi, Athanaſienſi, Ciſtertienſi, Cluniacenſi, Abbanenſi, eorumque Religioſis, & Legatis D. Papæ, non aliis. Contra Abbates, qui hujuſcemodi Viros non admiſerint, ſtatuunt pœnas temporales. Dicendum ergo eſt *primò* DD. Benedictinos ex vi Regulæ non teneri moraliter recipere aliquos hoſpites. *Secundò* teneri lege pœnali illos recipere, quos debere recipi Superiores indixerint ſub pœna, non alios. Vnde Domini Ciſtertienſes præter recenſitos nullum tenebuntur recipere nedum pœnaliter. Dices, malè me inferre obligationem univerſalem totius Ordinis Benedictini ex legibus Congregationis Ciſtertienſis. Sed nego. Quia leges Ciſtertienſes licèt univerſos non obligent, univerſis proſunt. Ratio eſt, quia certum eſt omnes qui tales leges tulerunt, omnes qui admiſerunt, cenſuiſſe non eſſe contra Benedictinam Regulam: ergo ſententia, quæ aſſerit Benedictinos ad hoſpitalitatem non teneri moraliter, habet tot authores, quot Ciſtertienſis congregatio pios & eruditos Religioſos. *Vide num.1672.*

1671. Hanc communem conſiderationem limitant nonnullæ circumſtantiæ, quæ moralem inferunt obligationem. *Primò* ſi pauper aut peregrinus eſſet in extrema neceſſitate, tunc Abbas jure naturæ teneretur. Hæc autem circumſtantia non reſpicit Abbatem potiùs quàm divitem quemcumque ſæcularem: pauperi enim extremè laboranti tenetur favere quiſquis poſſit, ſeu Eccleſiaſticus, ſeu ſæcularis. *Secundò* ſi Abbatis Superior immediatus, cui ipſe promiſit obedientiam, in virtute voti emiſſi præciperet, ut hoſpites venientes reciperet, teneretur facere ſub peccato mortali. Patet, quia materia gravis eſt, & lex ſupponitur eſſe legitima. *Tertiò* teneretur moraliter pauperes & externos excipere, & decenter tractare ille Abbas, cujus Monaſterium haberet aliquam dotationem ſub onere tali conceſſam. Pro recipiendis hoſpitibus dotationem non vidi, ſcio eſſe plurimas ad alendos pauperes in diverſis Cœnobiis, quæ proinde non ex charitate ſed ex juſtitia tenentur erogare eleemoſynas ad ſummam quam admiſerunt in contractu.

Argu-

Digitized by Google

Argumentis ſatis.

1672. *Ad primum* admitto, dimittere hoſpites eſſe gravis momenti; verùm inde non ſequitur eſſe peccatum grave: non enim quæcumque gravis materia infert mortalem culpam, ſed ſola illa quæ contrariatur Iuri legitimo & morali. Cæterùm hoſpites non excipi ab Abbate nec Iuri nec Regulæ opponitur: ergo. Minorem probo, quia Iura quæ Epiſcopis Hoſpitalitatem indicunt, non meminerunt Abbatum; Regula autem, ut *lib.1*, expendimus, præcepta non continet, ſed complectitur materiam præceptibilem ab Abbate. Nullum dari præceptum de Hoſpitalitate, quod Benedictinos obliget, probavi liquidò *num.616.* quod & modò confirmo. Eodem modo tenentur vivere ſecundùm Regulam Monaſteria Virorum quo Monialium, eodem modo Vrbica quo Montana; atqui in Monaſteriis erectis intra muros Vrbium (idem dico de Monaſteriis Monialium quibuſcumque) vix, aut ne vix quidem excipiuntur hoſpitio divites peregrini: ergo illos excipere non tenentur moraliter, aliàs enim deberemus pientiſſimos Viros earumdem Communitatum Antiſtites arguere de ignorantia affectata aut craſſa, & ſolùm ſubſcribere uni & ſoli Authori neoterico ita verſato in jure Benedictinæ Regulæ, ut in ſuæ Reſolutionis initio expreſsè aſſerat ſe nequidem Regulæ textum legiſſe, ſed ita judicare.

In ſecundo argumento præmiſſæ omnes ſunt falſæ, quod oſtendi ſuperiùs *num.617.*

Ad tertium reſpondeo negando antecedens, nam Monaſterii divitiæ pertinent ad Communitatem.

Ad ultimum diſtinguo majorem. Subſtantialia Regulæ obligant ſub mortali, ſi adſit Abbatis Ordinarii præceptum, concedo: aliàs nego. Minorem omitto: & nego conſequentiam.

CONCLVSIO.

1673. Ex dictis conſtat perperàm neotericum illum Theologum philoſophatum fuiſſe aſſerendo hoſpites recipi debere ſub culpa gravi. Sanè qui me conſulem ſequitur, pauperibus ſubveniat non ſolùm in magnis, ſed etiam in communibus neceſſitatibus; ſit pater egenis, & omnibus afflictis ſolamen. Cæterùm divites non invitet, venientes admittat ſi urbanè ſe excuſare non poſſit, quia tales hoſpites perturbant integras communitates. Vix eſt aliquis, qui non murmuret, & dente æmulo carpat illos ipſiſſimos, quos paulò antè fuerat expertus beneficos & liberales. Si non dantur omnia quæ deſiderat, arguit Prælaſum de avaritia, Miniſtros de inhumanitate: Si dantur, incipit invidere: accuſat Antiſtitem de luxu, & de prophanitate Religioſos, nec diviti placebis quidquid facias: præſtat non ingredi, quem ſcimus inæquali animo fore egreſſurum. Ergo quæ deberes profundere ut parares convivia paucis divitibus, eroga in eleëmoſynas & pauperes multos conſolare.

Meam Reſolutionem, quam hucuſque defendi & ratiociniis roboravi, ab omnibus debere admitti tam ſeverè declaravit Pontifex Alexander IV. ut contrarium non remaneat probabile. Agitati variis ſcrupulis Domini Ciſterſienſes hærebant dubii, nec ſciebant quid deberent reſolvere. Experiebantur hoſpitum frequentiâ mores corrumpi, fervorem remitti, pericula accreſcere, & diſtractiones perennare: ad ſe divertentes non audebant dimittere, ne temerarent Regulam, ne ſcandalizarent ipſoſmet hoſpites, qui omnia ſibi debita exiſtimabant. Erat ipſis pudori non poſſe ſæpe ſatisfacere aſſerentibus fuiſſe erecta Benedictinorum monaſteria in hoſpitium iter agentium Principum & Prælatorum. Nec deerant ſæculares qui Hoſpitum Magiſtro inſultarent, ſi quidpiam deficeret quod luxui videretur aptum. Moleſtiis hujuſmodi vexati Ciſtercienſes, ad Eccleſiæ Caput, ad Magiſtrum Vniverſalem confugerunt, rogaruntque An Religioſi qui militant ſub Regula Benedictina hoſpites recipere teneantur? An quando illos recipiunt cenſendi ſint munifici, benigni & liberales; an verò profeſſionis juri, conſuetudinis debito, aut fundationis oneri ſatisfacientes? Reſpondit Pontifex, & quæſtionem hoc diplomate decidit.

ALexander Epiſcopus, Servus Servorum Dei, Dilectis filiis Abbati Ciſtercii ejuſque Coabbatibus, & Conventibus univerſis Ciſtercienſis Ordinis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Intimantibus vobis accepimus, cùm exhibeatis vos in hoſpitalite omnibus liberales, Diœceſanis veſtris ac aliis Eccleſiarum Prælatis, eorumque familiis, cùm ad veſtra Monaſteria declinant charitativè (juxta facultatum veſtrarum exigentiam) neceſſaria miniſtrantes; nonnulli Prælatorum ipſorum hujuſmodi gratiam convertere molientes in debitum, & quod ſpontè ipſis impenditis, ſibi deberi ex antiqua conſuetudine aſſerentes, vos & Monaſteria veſtra propter hoc multipliciter aggravant & moleſtant. Nos igitur veſtris ſupplicationibus inclinati, & volentes in hac parte quieti veſtræ paternâ diligentiâ providere, ne quiſquam Prælatus, id quod ſic gratiosè impenditis, à vobis ex debito ſeu præſcripta conſuetudine præſumat exigere, authoritate præſentium diſtrictiùs inhibemus. Nulli ergo omninò hominum, &c. Datum Neapoli V. Idus Aprilis, Pontificatûs noſtri anno primo (hoc eſt Domini 1255.) eſt apud Henriquez privilegium 30. fol. 68. Confirmatur & ſpecialiter conceditur Dunenſibus ab eodem Alexandro IV. datur Lateran. 2. Idus Ianuar. Pontificatûs anno VII. ut conſtat ex majori Bullario Dunenſi folio 15. num.17. & ex minori folio 27. b.

1674. Nec poteſt objici hoc diploma eſſe datum Dominis Ciſtercienſibus non aliis, ac proinde licèt ipſi excuſentur ab hoſpitum quotidianis moleſtiis, alios Benedictinos non eſſe excuſandos. Hoc inquam objici non poteſt; quia hoc diploma, ut ex literæ tenore liquet, non concedit immunitatem Ciſtercienſibus aliàs obligatis, ſed declarat non eſſe obligatos, ut patet ex illis verbis, *Cùm exhibeatis vos in hoſpitalite omnibus liberales*; & poſt, *Charitativè — neceſſaria miniſtrantes*; & mox, *Gratiam convertere molientes in debitum, & quod ſic ſpontè ipſis impenditis, &c.* Hinc naſcitur fortis & brevis ſyllogiſmus. Diſcurro igitur ſic: Conſuetudo recipiendi hoſpites æquè viget in Ciſtercienſibus atque in reliquis monaſteriis Benedictinis; Regulam eandem ſub æqualitate fortè majori rigore profitentur: Atqui Alexandro Papâ declarante Ciſtercienſes non tenentur moraliter recipere hoſpites, & ſi quos

recipiunt, recipiunt ex mera liberalitate; Ergo idem dicendum à fortiori de aliis Congregationibus, quæ militant ſub Benedictino.

QVÆSTIO INCIDENS.

An omnia, quæ ſuperſunt in Refectorio, debeant dari pauperibus?

1674. b. Diverſos mores video in cœnobiis diverſis, Apud Hiſpanos Ciſtertienſes dantur in Quadrageſimâ, non tamen omnia aliàs. Apud Germanos liberaliùs; legem latam anno 1595. conſidera. *Ad ea quæ ſuperfuerint ex cibo & potu adjungatur eleemoſyna pro modo redditnum cujuſque monaſterij, & ea per janitorem vel per diſpenſatorem conventûs pauperibus in portâ monaſterij publicè diſtribuantur, ut etiam videant homines opera noſtra bona, & gloriſicentur, Deumq; in nobis gloriſicent. Per triginta dies ſolemnis tricenarij tres portiones pro defunctis fratribus & benefactoribus: ſimiliter portio integra cujuſque defunctæ perſonæ per triginta dies poſt ejus obitum, & portiones eorum, qui in pœnitentiâ fuerint, pauperibus ut ſuprà diſtribuantur.*

D. Nicolaus Boucherat Ciſtertii Abbas in viſitatione Specioſæ-vallenſis Cœnobii anno 1615. *At ea, quæ ſuperfuerint ex cibo & potu adjungatur eleemoſyna pro modo redituum Monaſterij: & ea per Portarium (quem Regularem eſſe volumus) pauperibus in portâ publicè diſtribuantur.*

D. Ioannes Abbas Cæſarienſis in viſitatione ipſiſſimi Cœnobii anno 1624. ſic pronuntiat, *Notum eſt illud, Date, & dabitur vobis. Ideò monemus ut eleemoſyna non negligantur; ſed ciborum potûſque, quantum fieri poteſt reliquiæ fideliter, ſi poſſibile præſente aliquo religioſo, erogentur.*

LECTORI BONARVM LITTERARVM.

1674. c. PVtaret aliquis non eſſe ſecundum Regulam litterarum ſtudium, cum tamen omnino neceſſarium ſit, & ſine ipſo Regula ſervari non poſſit. Nam cum S. Benedictus ſapientiam & doctrinam in Abbate requirat, aut impoſſibilia poſtulat, aut debet media præbere neceſſaria ut doctrina adquiratur. Summa eſt in hac materia Gallorum & Hiſpanorum diligentia; apud illos multa collegia, & Pariſienſe præcipuè ſemper floruit. apud Hiſpanos ſunt collegia quinque in ſola obſervantiâ Caſtellæ. Montiſramenſe & Meirenſe Philoſophica; Salmanticenſe, Complutenſe, Palaçuelenſe Theologica. & præterea in ſingulis etiam monaſteriis juxta Clementis VIII. præceptum, eſt Theologiæ moralis profeſſor, qui Iuniores erudiat, & poſſit à ſenioribus conſuli, ſi occurrant dubia aut aliquæ difficultates graves. Luſitani etiam collegia habent etiam alii. Germani habuerunt Herbipoli, ſed bellorum injuriâ deſeruerunt, ne tamen doctrinam deſerere viderentur hanc legem ſtatuerunt anno 1595. in Comitiis quæ præſide & præſente Edmundo à Cruce Abbate Ciſtertii celebrarunt. Fuit legis tenor. *In ſingulis Monaſterijs ſit præceptor regularis, aut ſi commodè non poſſit, ſæcularis probus & eruditus, qui certâ diei horâ lectionem ex ſacrâ Scripturâ faciat Sacerdotibus, & alijs qui capaces erunt, & caſus conſcientiæ ter ſingulis Hebdomadis illis exponat. Qui lectionibus illis defuerit, ſi Sacerdos ſit portione pitantiæ in proximâ refectione privetur, alius verò, præter eam pœnam etiam diſciplinâ corrigatur. Iuniores verò in pietate, bonis moribus & litteris erudiat, eiſque quotidie duas lectiones, in eâ arte & ſcientiâ, cujus erunt capaces, facere non prætermittat, niſi aliquod impedimentum obſtiterit. Ad otioſitatem fugiendam honeſtis illis litterarum ſtudijs & ſacris lectionibus, alijſque ſpiritualibus exercitijs ſpaciorum tempore occupabuntur. Et ſi qui nimis rudes fuerint & ad litterarum ſtudia inepti, aliqua eis opera aut ars injungatur, ut ſcribendi, pingendi, texendi aut conſuendi ornamenta Eccleſiaſtica, ligandi libros, aut alia ſimilia exercitia, ſemperq; aliquid operis faciant, ne diabolus quærens quem devoret, eos otioſos inveniat. Concedatur tamen eis certis diebus ſolatij gratiâ in hortis Monaſteriorum deambulare, & ſpaciari cum honeſtate & moderatione, ut inde magis ad devotionem & exercitia ſpiritualia excitentur. Cogantur juniores fratres latinè loqui, ut latinæ locutionis eis neceſſarium uſum ſibi comparent. Ad quos eos exemplo ſuo Sacerdotes inducent, ſi cum eis latinè loquantur, ut debent, ac ne aliter faciant admonentur. Quoniam lectio librorum prohibitorum non ſolum ſimpliciores, verùm etiam doctos ſæpè in varios errores & à fidei Catholicæ veritate alienas & damnatas opiniones inducere ſolet, propterea omnibus Ordinis noſtri regularibus perſonis ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnâ prohibetur, ne libros apud ſe habeant, teneant aut legant, ex quibus Religio, timor & amor Dei, bonique mores corrumpi & languere poſſint, quales ſunt libri nedum hæretici, verum etiam illi qui laſciva, ſcurrilia, vana, inhoneſta & impura continent, quique ſuperſtitionem, artem magicam & divinationes docent; ne eorum librorum lectione ſeipſos & alios corrumpant, ſed qui tales libros habuerit, ſub eâdem pœnâ eos ſtatim comburere teneatur.*

LIBER

Digitized by Google

LIBER DVODECIMVS.

De Tribunali Monaſtico.

TRibunal eſt forma Reipublicæ, ſi non conſtitutiva ſaltem conſervativa. Faciliùs alimentorum expers, quàm deſtituta tribunalibus perennabit. Pœnas habere debet & præmia; ut his benemeritos afficiat, iſtis excipiat delinquentes. Deficientibus præmijs concidunt generoſi animi; efferuntur & ſuperbiunt ignobiles, ſi ſupplicia obſoleſcant. Gubernet igitur Rempublicam ſuam Abbas SPE & TIMORE; *ita inquam, ut boni ſperent promotiones, mali timeant rigores.*

1675. Admirabilis apud Lacedæmonas Licurgus, cujus leges non religiosè ſolùm, ſed & ſuperſtitiosè obſervatæ: tulit Leges Licurgus Caſſinenſis diſcretione præcipuas, prudentiâ admirabiles; inter quas illæ laude majori dignæ, quæ genus concernunt judiciale. Has impræſentiarum expendam, ut nihil inexplicatum maneat. Nequit intelligi Tribunal ſine Iudice; intelligi poteſt ſine reo, intelligi ſine accuſatore: nempe, cùm proceditur viâ Inquiſitionis. Ideirco de Perſona Iudicis primo loco eſt agendum; de reliquis deinde. Iudex ille eſt, qui tenet clavem judicii, & decidendæ quæſtionis poteſtatem, qui litem poteſt extinguere, urgere, remittere, retorquere, examinare, & partem condemnare, à jure tamen manuductus: dantur enim leges, occaſiones, & tempora, quæ prudentem dirigant ut diverſimodè procedat.

Petis. Quiſnam apud Benedictinos ſit Iudex: Reſpondet ipſa Regula Cap. 70. Iuriſdictionem judicii ſolùm pertinere ad Abbatem; quæ, ſi bene expendatur; eſt triplex. Patria, Arbitraria, & Iuridica. Vtitur authoritate Patriâ, cùm ſecretò & paternè culpas corrigit, admonet & arguit peccatores: arbitrariâ, cùm in Capitulo ſine juris ſolennitatibus aut imperfectiones phyſicas, aut peccata levia, ex quibus nequidem levis infamia poſſit ſequi, proclamat; aut eum eadem, vel etiam quaſcumque actiones leviter ignominioſas extra Capitulum ſecretò corrigit & paternè eradicat: Iudiciariâ authoritate ſolùm utitur, cùm judicat res graves juxta allegata & probata.

A B B A S

quà PATER.

1676. IDem Abbas, Pater, Arbiter, & Iudex eſt, ſed magis eſt Abbas cùm Pater: inde nomini occaſio, quia אב *Ab* PATREM ſignificat, ut ſuprà diximus. Omnia peccata, quæ paternè potuerit corripere, non debet juridicè tractare. Non docet modeſtiam religioſam forenſis ſtrepitus, charitatem fraternam litigioſus ſtatus. Tunc cenſetur Antiſtes culpas paternè corrigere, cùm extra Capitulum, aut extra juris ſtrepitum juxta regulas charitatis procedit, prædicans, inſtans, arguens, obſecrans, increpans in omni patientia & doctrina.

ORDO CHARITATIS

à Chriſto expoſitus & à Benedictinis obſervandus,

Matthæi 18. 15.

1677. *Si autem* [a] *peccaverit in te frater tuus,* [b] *vade & corripe eum inter te & ipſum ſolùm. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum* [c] *vel duos; ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quòd ſi non audierit eos, dic* [d] *Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam* [e] *non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.*

a Peccat.

Digitized by Google

a *Peccaverit* mortaliter, an venialiter? Reſpondeo *num. 1692*.

b An ſtatim corripiendus, an quando videtur pertinax? Satisfacio *num. 1697*.

c An primò debeat accerſire unum teſtem, & poſtea duos: an ſufficiat ſemel accerſire unum vel duos? Vide *num. 1716*. Teſtes vocantur à Chriſto non teſtes correctionis, ſed peccati, hi aſſumendi ſunt, non qui culpam ignorent. *num. 1717*. Si non dentur teſtes, corrigatur ſecundò ſine teſtibus.

d Hoc eſt, Denuntia crimen Prælato, Superiori, Antiſtiti.

e Si Prælato non obediat, ceſſa tu, quia jam obligationi ſatisfeciſti; ipſe verò Prælatus diſpiciat, quid oporteat facere: vel ſi ceſſare nolueris, accuſa juridicè.

TEXTUS. *Ex Capite 23.*

Charitatis regulam quam Chriſtus dicit, Benedictus indicit.

1678. Si quis frater b contumax, aut inobediens, aut ſuperbus, aut murmurans, vel in aliquo contrarius exiſtens ſanctæ Regulæ, & præcepti Seniorum ſuorum contemptor repertus fuerit, hic ſecundum Domini noſtri præceptum admoneatur a ſemel & b ſecundò, & ſi non emendaverit objurgetur publicè coram omnibus.

Hinc conſtat non eſſe probabile ordinem fraternæ correctionis poſſe intermitti à Benedictinis, cùm hic expreſſè indicatur, imo aſſeratur à Chriſto Domino eſſe præceptus.

a *Admonetur primò, qui arguitur privatim: admonetur ſecundò, qui obſecratur coram teſtibus: objurgatur, qui increpatur, hoc eſt, aut denuntiatur Antiſtiti à confratre, aut à Præſide proclamatur in communi Capitulo.*

b *Contumax dicitur, qui ob ſuperbiam & tumorem inobediens eſt: differt à pertinaci, quia is inſtigante ſuperbiâ conſtans in malo eſt: ſæpe tamen hæ voces Contumax & Pertinax confundi ſolent, ſed in præſenti Contumacia ſignificat inobedientiam ſuperbam ſine pertinacia.*

Chriſti verba Paulus clariſſimo commentario illuſtravit, dabo formalia verba.

TEXTUS SACER.

2. ad Timoth. 4.

1679. *Teſtificor* a *coram Deo & Ieſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos & mortuos per adventum ipſius & regnum ejus. Prædica verbum: Inſta* b *opportunè: Argue: Obſecra: Increpa in omni patientia & doctrina.*

a Ac ſi diceret. *Teſte Chriſto Domino vivorum & mortuorum Iudice, ut proximo tuo adveniat regnum ejus prædica verbum, &c.* Hanc periodum curioſè expendo *diſp. 136. & 137.* per totas.

b *Opportunè importunè*, cur non importunè & opportunè? Quoniam inutilis erit importunitas ſi extra tempus.

Ovidius:

Temporibus medicina valet: data tempore proſunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Ergo ut importunitas tuæ correptionis proſit, prædetermineris non à zelo indiſcretè-feſtino, ſed ab ipſamet rerum & temporum opportunitate.

TEXTUS. *Ex Regula cap. 2.*

Verba Pauli aſſumit Benedictus & ſuis Religioſis indicit.

1680. Æqualis ſit omnibus ab eo *(nempe Abbate)* charitas: una præbeatur omnibus ſecundùm merita diſciplina. In doctrina namque ſua Abbas Apoſtolicam debet illam ſemper formam ſervare, in qua dicit, a Argue, obſecra, increpa. Id eſt, indiſciplinatos & inquietos debet duriùs arguere: obedientes autem & mites & patientes, ut in melius proficiant obſecrare: negligentes autem & contemnentes ut increpet & corripiat, admonemus. Neque diſſimulet peccata delinquentium, ſed mox ut cœperint oriri, radicitùs ea, ut prævalet, amputet; memor periculi Heli Sacerdotis de Sylo. Et honeſtiores quidem atque intelligibiles animos primâ vel ſecundâ admonitione verbis corripiat: improbos b autem & duros corde ac ſuperbos vel inobedientes, verberum vel corporis caſtigatione in ipſo initio peccati coërceat, ſciens ſcriptum; *Stultus verbis non corrigitur.* Et iterum, *Percute filium tuum virgâ, & liberabis animam ejus à morte.*

a *Omiſſ*

Digitized by Google

a *Omiſit illa propria Apoſtoli verba Prædica verbum, inſta opportunè importunè, quia Prædicationem & opportunam Inſtantiam facere poſſumus, ſed non debemus. Exponit Pauli verba Benedictus, ſed ejus expoſitio indiget etiam expoſitione. Si corripiendus indiſciplinatus ſit, arguatur durè, hoc eſt, in prima admonitione tractari debet acriùs & acerbiùs. Patientes & mites mitiùs ſunt ſuſtinendi, & non ſolùm blandè debent argui, ſed & blandè obſecra. Qui autem ſemel & iterum admoniti non reſipuerint, ſive negligentes ſive contemnentes ii ſint, increpari debent.*

b *Ceſſat correctionis ſecretæ & fraternæ obligatio, quando deficit ſpes utilitatis, cum ſcimus verba noſtra non eſſe profutura, juxta ea quæ ediſſere diſputationis ſubſequentis artic. 13 concluſ. 5.*

TEXTVS. *Ex Capite 43.*

Etiam negligentias publicas fraternè corrigendas eſſe.

1680, b. Omnes accedant ad menſam: qui per negligentiam aut vitium non occurrit, uſque ad ſecundam vicem propter id corripiatur *(nempe ſecretè & fraternè)* ſi non emendaverit, non permittatur ad menſæ communis participationem.

Negligentias ſecretas ſecretò corrigere tenemur ex neceſſitate; publicas ex urbanitate. Incivilis eſſet ille Antiſtes qui negligentias etiam publicas, ſtatim proclamaret. Prodeſt arguere ſecretè & obſecrare: qui ſecretò admonetur quando publicè corrigi potuit, ſi ingenuus ſit, corrigitur efficaciſſimè.

TEXTVS. *Caput 21.*

Priorem & Decanos fraternè corrigendos eſſe.

1681. Quod ſiquis ex eis *(nempe Decanis)* aliquâ fortè inflatus ſuperbiâ repertus fuerit reprehenſibilis, correptus ſemel & iterum atque tertiò ſi emendare noluerit, dejiciatur, & alter in loco ejus, qui dignus eſt, ſuccedat. Et de Præpoſito eadem conſtituimus.

1682. *Præter generalem illam admonitionem præparatoriam, quam Apoſtolus Prædicationem & inſtantiam opportunam nominat, Decanus, ſi peccet, ter fraternè eſt corripiendus; debet enim primò privatim argui; ſecundò obſecrari coram uno aut altero teſte; tertiò increpari ſeu denuntiari Antiſtiti: & ſi denuntiatus emendare noluerit, officio privari: non addit pœnam poſitivam, quia ipſa depoſitio ſufficiens pœnitentia eſt.*

NOTA.

1683. Notate Domini Abbates, & maturè hæc ponderate. Prior, Supprior, Decani aut quicumque alius communitatem authoritate delegatâ regit, in Capitulo, etiam ſi exorbitet, corrigendus non eſt, ſed excuſandus. Iuſtus non peccat quamdiu ſemen Dei manet in illo. Vicarii Antiſtitum non peccant, quamdiu authoritate delegatâ funguntur: ſi erraverint, cenſendi ſunt bono animo ſed minus cautò proceſſiſſe, etiam quibuſcumq; proclamantibus. Si Prioris aut Supprioris vita correctione indigeat, & ejus exorbitantiæ ſint tales ut celari non poſſint, non eſt in capitulo corrigendus, ne authoritas dimanans ab Abbate vapulet: ſecretè eſt admonendus; & ſi non converterit mores, miniſterio privandus, nec ulteriore puniendus pœnitentiâ extra juris ſolennitatem. Non debent ſcire ſubditi Præpoſitum reum eſſe, quod expendit optimè Auguſtinus *in cap. V. ſuæ Regul. vide num. 1849.*

Si Prior reus actus convincatur de crimine, puniendus juridicè non eſt niſi priùs depoſitus, hoc poſtulante officio, ne dicatur Præpoſitus excipi, puniri, condemnari. Periclitatur ordinis diſciplina, quoties ſubditi ſciunt Prælatos reprehenſibiles eſſe. Vel Præpoſiti crimina non innoteſcant ſubditis, vel priùs deponatur quàm innoteſcant, nequando in ſuperiore aliquid videant quod non expediat imitari. Si Prior corrigatur in Capitulo & in officio conſervetur, imminent damna plurima communitati. Dabo præcipua. Præpoſiti negligentias non ſolùm imitabuntur ſubditi, ſed inſolenter propugnabunt. Prior non audebit corrigere illas, de quibus ipſe accuſatur. Contemnetur Præpoſituræ authoritas, & corruet diſciplina Monaſtica.

TEXTVS. *Ex Capite 32.*

Fraternè corripi debent qui peccant in cura rerum temporalium.

1684. Si quis autem ſordidè aut negligenter res monaſterii tractaverit, corripiatur: ſi non emendaverit, diſciplinæ ſubjaceat.

Digitized by Google

Corripiatur, hoc eſt fraternè admoneatur, correptio enim quæ in Capitulo fit, regularis diſciplina eſt. Ergo cùm antequam proclametur in Capitulò dicatur eſſe corripiendus, privatim debet corrigi juxta regulas fraternæ charitatis.

Semel, an pluries? Tres admonitiones Chriſtus exprimit, quibus præmittit opportunam prædicationem Apoſtolus, cui ſubſcribit noſter Legislator. Verùm dum negligentiæ morales non ſunt ſed pœnales, ex natura rei admonitio fraterna in aliis Religionibus non requiritur: in Benedictina etiam tunc intermitti non poteſt: Cap. enim 48. quod jam expendo, jubet bis admoneri eum qui in clauſtri lectione fuerit accidioſus. cùm certum ſit illam lectionem omittere nec eſſe leve dedecus, nec peccatū veniale, maximè quia ſi aſſ ras lectionem clauſtri eſſe moraliter obligatoriam (oppoſitum oſtendi num 1361.) poſſet ille negligens lectionem illam privatim poſtea reſumere, & ſic non peccare venialiter.

T E X T V S. *Ex Capite 48.*

Ignavi fraternè debent corrigi.

1685. Ante omnia autem deputetur unus aut duo ſeniores, qui circumeant monaſterium horis quibus Fratres vacant lectioni, & videant ne fortè inveniatur Frater accidioſus, qui vacet otio aut fabulis, & non eſt intentus lectioni; & non ſolùm ſibi inutilis eſt, ſed etiam alios extollit. Hic talis, ſi (quod abſit) repertus fuerit, corripiatur ſemel & ſecundò; ſi non emendaverit, correptioni regulari ſubjaceat, & taliter ut cæteri metum habeant.

Etiam ipſiſſima negligentes regulares, quæ ne veniales quidem ſunt, proclamari non debent in Capitulo omiſſâ fraternâ correptione. Pœnitentiarum finis merum converſio eſt: ergo ubi admonitio ſufficit, non ſunt rigores fulminandi. Ille igitur, qui contra legem merè pœnalem operatur, ne condemnetur legis pœnâ, niſi fraternè ſaltem bis admonitus in eaſdem aut ſimiles negligentias inciderit.

T E X T V S. *Ex Capite 62.*

Sacerdos debet fraternè ſæpe corripi antequam denuntietur.

1686. Qui tamen Regulam à Decanis vel a Præpoſitis conſtitutam ſciat ſe ſervare. Quòd ſi aliter præſumpſerit, non Sacerdos ſed rebellis judicetur. Et ſæpe admonitus ſi non correxerit, etiam Epiſcopus adhibeatur in teſtimonium; quòd ſi nec ſic emendaverit clareſcentibus culpis projiciatur de monaſterio; ſi tamen talis fuerit ejus contumacia, ut ſubdi aut obedire Regulæ nolit.

a Fortè ex ſcriptorum incuria ſic legitur, cùm deberet, Regulam à Decanis vel Præpoſito conſtitutam ſciat ſe debere ſervare.

Sacerdotem vult D. Benedictus pluries admoneri privatim, nempe ſemel ſine arbitris, iterum coram uno aut altero probo Confratre, tandem coram Ordinario proclamari. Qui ſi nec ſic mores converterit, ſed in peccatis ſuis permanſerit, expellendus eſt, ne cæteros ſcandalizet.

Ordinarius qui b Olim erat diœceſanus Epiſcopus, ſed jam obtento exemptionis diplomate, ſubdimur uni & ſoli Abbati, qui Ordinarius vocatur. Impræſentiarum igitur, ut Communitas dimittat Religioſum, non tenetur Epiſcopum conſulere, ſed ſuum Abbatem: de quo inferiùs.

T E X T V S. *Ex Capite 65.*

Prior fraternè debet admoneri.

1687. Præpoſitus, ſi repertus fuerit vitioſus aut elatione deceptus ſuperbiæ, aut contemptor ſanctæ Regulæ fuerit comprobatus; admoneatur verbis uſque quater, & ſi non emendaverit, adhibeatur ei correctio diſciplinæ regularis. Quòd ſi neque ſic correxerit, tunc dejiciatur de ordine præpoſituræ, & alius, qui dignus eſt, in loco ejus ſubrogetur. Quòd & ſi poſtea in congregatione quietus & obediens non fuerit, etiam de monaſterio expellatur. Cogitet tamen Abbas ſe de omnibus judiciis ſuis Deo redditurum rationem, ne fortè invidiæ aut zeli flammâ urat animam ſuam.

Videtur

Digitized by Google

Videtur hoc Caput vigeſimo primo contradicere; ibi aſſeritur ter corrigendus Prior ante privationem, hic quinquies. An ſui oblitus Benedictus cenſendus hæc ſcripſiſſe? minimè; quia in illo loco non incluſit prædicationem, nec inſtantiam, quas ſi tribus correptionibus addideris, quinque habebis admonitiones. Videtur tamen durum illud quod addit, nempe regulariter debere Priorem corrigi antequam deponatur: verùm Correctio diſciplinæ regularis hoc loco vocatur correctio regularis ſecreta; ac ſi diceret [Admoneatur verbis uſque quater; nempe 1. prædicetur ei veritas, 2. fiant inſtantiæ opportunæ, ſed in communi, 3. arguatur ſolus, 4. obſecretur coram arbitris: & ſi non emendaverit, corrigatur regulariter, ſecretò tamen. Quòd ſi neque ſic ſe emendaverit, deponatur.] Vide quæ diximus in expoſitione Capitis 21.

Dices, omnia iſta Regulæ teſtimonia paternam correptionem, non fraternam probare. Et tibi ego inferiùs in Syntagmate poſt finem libri reſpondebo *num. 1766.*

DISPVTATIO CXXXVI.

De correctione fraternâ.

1688. OMitto ſanctiſſimam Patrum Ieſuitarum Religionem, in qua juri Secreti ceditur, & ex Virorum doctiſſimorum opinione denuntiari poſſunt crimina non præmiſsâ correctione Fraternâ: agens autem de illis quæ non habent decretum quod contrarium ſtatuat, aſſero, *neminem poſſe ſine prævia correctione Fraterna peccatum occultum confratris denuntiare ſuo Superiori tanquam Patri.* Ita noſter Lorea *2. 2. ſect. 3. diſp. 47. num 9.* Rodriguez *de ordine judiciario. cap. 9. num 1.* Thomas à Ieſu. *lib. de Viſit. tract. 1. cap 9. num. 1. & 6.* Ioannes de la Crux *in direct. conſc. part. 1. prac. 5. artic. 2. dub. 5. concl. 1.* Becanus *in 2. 2. cap 21. dub. 4.* Miranda *de ordine judiciario tom. 1. quæſt. 11. artic. 4.* Diana *part 3. tract. 2. Reſol. 37.* Sayrus *in clavi Regia lib. 11. cap. 4. num. 10. & ſequentibus.* Tannerus *in 2. 2. diſp. 2 q. 5. dub 5. num. 106.* & apud eum D. Thomas, Adrianus, Sylveſter, Sotus, Bannez, Navarrus, Valentia, Humbertus, Hugo Victorinus.

Probatur, quia *Matthæi 18.* præcipitur ut ſecreta correctio præmittatur antequam Fratris crimen Superiori ceu Patri denuntietur. Cujus præcepti æquitas eſt demonſtrabilis, quoniam fruſtrà per plura fiunt quæ poſſent per pauciora; ergo ſi Frater ſine denuntiatione poteſt reſipiſcere, denuntiandus non eſt, ſed fraternè admonendus, & ad meliorem frugem revocandus. Hæc ratio fundamentalis eſt; quam adducit me ipſo & hoc loco citato Baſæus Florum ſuorum *pag. 227. g.*

ARTICVLVS I.

An apud DD. Benedictinos probabiliter correctio fraterna omitti poſſit.

1689. ASſerit Turrianus *in 2. 2. tom. 1. diſp. 89. dub 4.* ubi citat Bonaventuram, Angelum, Roſellam, & Atevalum; nec ſolùm admittit poſſe ſecreta crimina deferri Superiori ut Patri omiſsâ fraternâ correctione, ſed & addit (hoc intolerabile eſt) Prælatum poſſe, ſi neceſſarium ſit, de illo peccato cum ſuis Conſiliariis. Ego verò cenſeo hanc opinionem eſſe evidenter falſam, & ſine nota politicæ ignominiæ à nemine defendi poſſe. Qui honorem ſuum magni facit, & pacem conventûs deſiderat, legat Sparthanum *in praxi de modo corrigendi Regul, tract. 6. cap 3. num. 3.* Dianam *part. 3. tract. 2. reſol. 69. §. Nota ſecundò.* quibus accinit ſequens.

CONCLVSIO.

1690. *Fraterna correctio præmitti debet omni denuntiationi apud DD. Benedictinos; nec contrarium probabiliter defendi poteſt.* Demonſtratur. Ideo Ieſuitæ poſſunt omittere fraternæ correctionis ordinem, quia cedunt juri ſecreti, & nemini volenti fit injuria; atqui Benedictini non cedunt huic juri: ergo. Minorem probo. Ideo dicuntur Patres Ieſuitæ cedere, quia ingrediuntur ordinem in quo ſciunt ſervari ſtatutum indicens denunciationes immediatas & omiſſionem fraternæ correptionis: atqui non datur tale ſtatutum apud Benedictinos: ergo Benedictini juri de ſervando ſecreto non cedunt.

Minorem probo. Dantur ſanctiones de ſervando ordine fraternæ correctionis non ſolùm confratres ſed & Superiores obligantes: ergo fraterna correctio lege non modò non interdicitur, ſed & indicitur. Antecedentis veritas oſtenditur, cùm ex aliis locis, tùm præcipuè ex illis, quæ ante hanc diſputationem ſum commentatus: nempe ex Capitibus 21. 32. 43. 62. 65. clariùs cap. 21. &c.

1691. His teſtimoniis convincitur, D. Benedictum non ſolùm voluiſſe ſervari correctionis fraternæ ordinem in rigore quo à Chriſto Domino fuit inſtitutus, ſed & multò ſeveriùs quàm à Chriſtianis reliquis obſervatur. Conſtat liquidò, quia cùm Chriſtus juſſerit proximum ſemel ſecretò corripi, ſemel coram uno vel altero, & tertiò deferri: indicit D. Benedictus ut Decani admoneantur ter, Prior quater, Sacerdos ſæpiùs; hoc eſt, non permittit eos denuntiari quandiu creduntur ſufficere meræ admonitiones.

ARTICVLVS II.

Neceſſariæ aliquot reſolutiones.

PRIMA.

1692. N*Vllus Confrater tenetur ſub veniali illum fraternè corripere, qui commiſerit peccata venialia.* Hæc concluſio eſt contra aliquos qui putant peccare mortaliter eos, qui non corripiunt fraternè leviter peccantes; &

contra alios, qui eos ſaltem arguunt de veniali. Ita Azorius *part.2. lib.12. cap.14. quæſt.4.* & apud eum Sylveſter & Angelus.

Probatur. Quia correctio fraterna quà præcepta à Chriſto non reſpicit peccata venialia; nec ea reſpicit quà præcepta à jure naturali: ergo levia non reſpicit. *Probatur* Chriſtum non jubere de levibus fraternam correptionem. Dixerat Matthæi 18.14. *Non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis*; & ſtatim tulit legem de correptione. Ergo legis finis eſt ne peccator pereat; atqui peccans venialiter nec perit, nec eſt in proximo pereundi periculo: ergo non juſſit Chriſtus corripi fraternè peccantem venialiter. *Probatur* etiam nullum Confratrem teneri jure naturæ corripere quempiam de venialibus. Iure naturæ tenemur ſuccurrere graviter laborantibus: ſed qui eſt in peccato veniali non laborat graviter: ergo non tenemur illi ſuccurrere præbendo conſilium & adjungendo correctionem. Minorem probo, quoniam qui eſt in gratia, non eſt in gravi animæ neceſſitate. A fortiori dicendum neminem teneri corripere confratrem non peccantem vel leviter, puta operantem contra leges merè pœnales.

SECUNDA.

1693. *Peccat mortaliter Antiſtes qui permittit peccata gravia qualiacumque.* Hanc omnes admittunt, & ideo non eſt opus probare.

TERTIA.

1694. *Peccat venialiter Superior, qui permittit levia, quæ ſunt contra vota & Monaſticas obligationes.* Ita Bannez *in 2.2. quæſt.33. art.2. dubio 2.* Azorius *part 2. lib 12. cap.14. quæſt.4.* Rodriguez *de ordine judiciario cap.9. num.7.* Vbi notandum eſt, Superiorem in tali caſu non peccare contra generale præceptum Charitatis, ſed contra ſpecialem obligationem ſui officii; debet enim levia corripere paternè, non fraternè. Superiores peccare ſi negligentes ſint in impediendis venialibus, & corrigendis iis qui illa committunt, omnes aſſerunt, & obligatio Abbatialis demonſtrat: cæterùm, venialiter illos peccare & non mortaliter, probatur ratione efficaciſſimâ. Sub majori obligatione tenetur quis habere curam animæ ſuæ quàm aliarum, tum quia Charitas incipit à ſeipſo, tum etiam quia efficaciùs ſe poteſt quis promovere ad virtutem, quàm alios: atqui nemo tenetur ſub culpa gravi vitare culpas veniales proprias, ergo nec alienas. Huic rationi ſatisfaciendum eſt, vel non aſſerendum, peccare Superiores mortaliter, dum non corripiunt levia peccata.

Vtraque concluſio eſt expreſſa in Regulæ ſecundo: *Negligentes & contemnentes ut increpet & corripiat admonemus.* Debet igitur prudens Prælatus non ſolùm increpare & corripere contemnentes, hoc eſt, eos qui ex contemptu violant ſanctiones regulares, & rei ſunt peccati mortalis, ſed etiam negligentes; illos nempe, qui ex fragilitate Regulæ non obediunt, & ideo aut ne venialiter quidem peccant, aut ut plurimùm venialiter. Vtroſque ergo debet increpare, & corripere: ſecreta correctio eſt increpatio; quia publica, regularis punitio eſt.

QVARTA.

1695. *Superior non corripiens ſubditum peccantem leviter in materia non tangente Regulam nec Monaſticas obligationes, non peccat venialiter.* Patet; quia non in omnibus Abbas eſt Superior Monacho, ſed ſolùm in rebus monaſticis: ideoque in omnibus aliis eſt quaſi Monachi confrater. Dabo exemplum. In Regula non indicitur Monachis audire Miſſam: ergo licèt Miſſæ auditio graviter obliget, non tamen ex indicto Regulæ, ſed ex præcepto Eccleſiæ. Ergo privata Miſſæ auditio non eſt actio regularis. His poſitis dico non peccare venialiter Præſidem, qui non corripit Fratrem ſæpiùs peccantem venialiter contra legem de audienda Miſſa.

Præterea hæ duæ concluſiones locum obtinent, quando ex peccatis illis venialibus non timentur gravia peccata aut damna evidenter & certò ſequutura, ſi hæc immineant, periculum eſt ponderandum.

1996. Petis, Cur Prælatus teneatur ſub mortali corripere peccata gravia quæ non ſunt contra Regulam, non teneatur tamen ſub levi corripere eadem peccata, ſi levia. Reſpondeo Abbatem teneri non permittere ut mortalia peccata committantur, & corripere propter commiſſa, non ſolùm quà Patrem, ſed etiam quà Confratrem. Quà Pater illa peccata reſpicit quæ contra Regulam, & hæc ratione officii: quà Confrater mortalia univerſa, & hæc ratione præcepti Charitatis: debet ergo non permittere peccata contra Regulam duplici titulo, officii nempe & Charitatis, cætera ſolùm ex Charitate: cumque hæc in materia levi non obliget, ut oſtendi *concluſ.3.* ſequitur Prælatum non teneri corripere ſubditum propter ejuſmodi peccata.

QVINTA.

1697. *Qui certò ſcit reprehenſionem non eſſe profuturam, non tenetur aliquem fraternè corripere.* Ratio eſt ſatis clara; quia nemo tenetur fruſtrà & ſine fructu laborare. Præterea, deficiente fine adæquato legis, ceſſat lex; hic autem ſupponitur finis deficere, qui eſt profectus ſpiritualis. Correptio bifariàm poteſt non proficere; primò, ſi peccator pertinax & incorrigibilis ſit; ſecundò, ſi ſe jam converterit. In primo caſu correptio eſſet inutilis, in ſecundo non neceſſaria, in neutro obligatoria. Eſt expreſſa ſententia Divi Benedicti in ſecundo Regulæ ſub medium; ibi hæc prudentiſſima verba: *Honeſtiores quidem atque intelligibiles animos primâ vel ſecundâ admonitione verbis corripiat; improbos autem & duros corde, ac ſuperbos vel inobedientes, verberum vel corporis caſtigatione in ipſo initio peccati coerceat, ſciens ſcriptum, Stultus verbis non corrigitur.* Cenſuit ergo Vir ſanctus incorrigibiles & pertinaces non eſſe verbis corripiendos, quoties ex correptione non ſperatur utilitas. Lege totum Capitulum, quia omnia quæ ibi dicuntur, concluſionem confirmant. Adſonat Auguſtinus, (reperitur cap. Siquis de pœnitent. *diſt.7.*) *Si ſcirem non tibi prodeſſe, non te admonerem.*

Han

Digitized by Google

Hanc concluſionem citat, ſuoque nomine confirmat Baſæus paginâ 222. e.

Patet igitur ex dictis eum, qui ſinceré judicat fraternam ſuam correctionem non eſſe profuturam, debere ad ſuperiorem immediatè confugere, modò culpâ ipſi non fuerit in conſultatione manifeſtata; in tali enim caſu ſecretum obligat etiam in Religionibus ubi ceditur jure ſecreti. Oſtendi id multis inſtantiis poſſet, ponam unicam. Regula 9. Summarii Conſtitutionum cap.4. exam. §.8. Societatis Ieſu. *Ad majorem in ſpiritu profectum, & præcipuè ad majorem ſubmiſſionem & humilitatem propriam, contentus eſſe quiſque debet ut omnes errores & defectus ipſius, & res quæcumque, quæ notata in eo & obſervata fuerint, Superioribus per quemvis, qui extra confeſſionem eas acceperit manifeſtentur*, & tamen ſexta Generalis Congregatio definit verba illa, *per quemvis extra confeſſionem eas acceperit*, de iis rebus intelligi, quas alius per ſe obſervaverit aut notaverit; non de iis, quas quis conſulendi gratiâ ſub ſecreto ad eum retulerit. Ita Alphonſus Rodriguez *in Exercitijs perfectionis tract. VIII. cap. VIII.*

SEXTA.

1698. *Probabilitas correctionem fraternam ſubjicit arbitrio correcturi.* Ideo qui probabiliter judicat crimen fuiſſe cōmiſſum, prudenter corripiet delinquentem, & prudenter etiam correptionem omittet. Non aliter, qui probabiliter judicat correptionem futuram eſſe inutilem, aut jam non eſſe neceſſariam (puta, ſi reus probabiliter cenſeatur pertinax; aut credatur probabiliter jam reſipuiſſe) poterit facere quod voluerit, quia pro utraque parte ſunt rationes: quæ ſi in alterutra deficiant, probabilitatem utrobique deficere neceſſarium eſt.

SEPTIMA.

1699. *Qui dubitat, an Petrus graviter peccaverit, non tenetur eum fraternè corripere.* Ratio eſt; quia in dubiis nihil alterandum; beatus enim qui poſſidet, & in dubiis nemo, ne privatim quidem, debet condemnari. Hanc concluſionem admittit Diana *part.4. tract.3 reſol.72.* Excipe hos caſus. Primò, ſi peccatum ſit in damnum Reipublicæ; quia in dubiis potioris pars potior eſt, & Reſpublica eſt potior homine quocumque privato. Secundò, ſi immineret proximi mors; tunc enim fortè eâ correptione non à culpa ſolùm ſed & à morte æterna liberaretur. Sed hic ultimus caſus ſuas patitur difficultates.

Major eſt difficultas, cùm dubium non tangit actum, ſed profectum; puta, ſi quis ſciat Petrum peccaſſe: dubitet tamen an ſe converterit; aut ſi ſciat non eſſe converſum, dubitet, an ſit exacerbandus ob admonitionem & pejora facturus. *Reſpondeo* correptionem non debere fieri niſi ob lucrum ſpirituale; ideo quouſque id certò ſperetur, nemo tenetur corripere proximum (probabilitas, ut diximus *concluſ.6.* obligationem non induit) nemo igitur tenetur in dubio. Ita Villalobos *in ſumma tom.2. tract.4. diff.3. num.4.* Tannerus 2 2. *diſp.2. quæſt.5, dub.4. num.86.* & Diana *part.3. tract.5. reſol.93.*

OCTAVA.

1700. *Nemo tenentur proximum fraternè corrigere, ſi ſperet probabiliter eum ab alio utiliter corrigendum.* Quia correctio eſt eleemoſyna; nemo verò eleemoſynam dare tenentur, ſi probabiliter ſciat pauperis neceſſitatem ab alio, tempore opportuno, ſublevandam. Eodem modo in propoſito philoſophandum eſt; ſi ille qui cecidit, ſit vir timoratus (tales præſumuntur Religioſi) & probabiliter cenſeatur citò convertendus nullâ etiam præmiſſâ correctione. Quæ conſideratio tollet ſcrupulos plurium zelo indiſcreto laborantium.

Lectus ab Eruditiſſimo P. Baſæo placui, quia hanc ipſe concluſionem defendit in ſuis floribus *pag. 222. g.* me citato.

ARTICVLVS III.

Poſſitnè Religioſus examinare Confratrum vitas, & inquirere peccata occulta ut corrigat fraternè.

MAteria eſt, in qua plurimos video hallucinari, multos ſcrupulis torqueri, iis ſatisfacient hæ Reſolutiones.

PRIMA.

1701. *Abbas & quicumque habens juriſdictionem ordinariam, debet invigilare ſuo gregi, & inquirere quid faciant ſubditi zelo corrigendi paternè.* Conſultò *paternè* dixi, quia judico hanc obligationem naſci ab officio, non à generali præcepto Charitatis. Ratio eſt, quia ſi hoc Prælati non facerent, diſciplina corrueret, & exorbitarent multi, ſcirent Antiſtites ſuos non eſſe circumſpectos.

Debet itaque Præſul inquirere; ut ſubditi obligationibus reſpondeant: obligationibus inquam, non ſolùm gravibus (*num.1693.*) ſed etiam levibus (*num.1694.*) imò & pœnalibus. Tenetur pœnaliter ſi habeat à ſuis Superioribus merè pœnales leges; moraliter autem, ſi ſit illi moraliter præceptum, ut corripiat, arguat, & puniat tranſgredientes leges merè pœnales: ſed de hoc *articulo ſequenti.*

Hæc concluſio eſt expreſſa D. Benedicti Regulæ ſuæ ſecundo, ubi lego: *Memor ſit ſemper Abbas, quia doctrinæ ſuæ, vel diſcipulorum obedientiæ, utrarumque rerum in tremendo Dei judicio facienda erit diſcuſſio. Sciatq; Abbas culpæ Paſtoris incumbere, quidquid in ovibus Pater familias utilitatis minus potuerit invenire. Tantum iterum liber erit, ſi inquieto vel inobedienti gregi Paſtoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus univerſa fuerit cura exhibita.*

Benedicto ſubſcribit D. Thomas 2 2. *quæſt 33. artic.6. ad 4.* ubi notanda hæc verba: *Qui habet curam ſpiritualem alicujus, debet eum quærere* (hoc eſt, de eo inquirere) *ad hoc ut eum corrigat.* Et in cap. *Quamvis cauſa.* De regulis juris, dicitur, *Non eſt Paſtoris, ſi lupus rapiat oves, & ipſe neſciat.*

1702. Inquirere de vita ſubditi, virtus eſt; ergo in medio conſiſtit. Peccant remiſſi, peccant rigidi: ſatiſfaciunt prudentes. Dabo noſtri Lorcæ verba: *Quamvis hæc ſic*

obligatio Prælatorum, prudentia moderamine temperanda eſt, ne ſit nimia ſolicitudo, & intempeſtiva inquiſitio; unde proveniat, ut Prælatus ipſe tanquam inquietus & ſuſpicioſus odio habeatur, & detractores foveat: exceſſus enim ſolicitudinis in hac parte non ſolùm inutilis, ſed & moleſtus & odibilis ſubditis eſſe ſolet. Suſpicioſus Prælatus non timeri non poteſt, & ſi ſe timendum reddat, qui ſatisfaciet Regulæ cap.64. dicenti; *Oderit vitia, diligat Fratres? —— Studeat plùs amari quàm timeri. Non ſit turbulentus & anxius; non ſit nimius & obſtinatus; non ſit zelotypus & nimis ſuſpicioſus; quia nunquam requieſcet?* Hæc S. Benedicti verba, imò & mea illorum expoſitio placuit Baſæo in Floribus *pag. 221. d.* editionis ſecundæ, ubi mihi ſubſcribit.

1703. Objicis verba ex libri Proverbiorum Capite 24. *Ne quæras impietatem in domo juſti, neque vaſtes requiem ejus.* Hæc verba noſter Lorca *num.10. diſp. jam citata.* bene explicat de privato Religioſo, hic enim non tenetur examinare ſuorum Confratrum vitas, ut inferiùs dicemus. Melius tamen exponetur in genere de invidis & detractoribus; ac ſi diceretur, *Quære in domo tua impietatem, non autem in domo juſti; quia in ea impietas non reperitur.* Expono aliter, & fortè rigidiùs. *Quærere* apud probatiſſimos authores idem eſt quod *Adquirere:* teſtor Plautum in Curt. *Qui homo maturè quæſivit pecuniam.* Hinc lux textui expendendo. *Ne adquiras impietatem in domo juſti.* Quoniam, ſi iniquum eſſe in domo peccatorum, ſceleſtum eſt, peccare in domo juſti, crimen eſt intolerabile, quod deteſtantur Scripturæ univerſæ. ¶ Quamcumque expoſitionem ſequaris, exponitur authoritas Sapientis objecta.

1704. Inſtas ſecundò melliflui Doctoris verbis, qui libri de interiori domo capite 43 ſic ait *Tamdiu qui, quæ ſua peccata ignorat, quamdiu curioſè aliena conſiderat. Qui ſemetipſum aſpicit, non quærit quid in aliis reprehendat, ſed in ſe ipſo quid lugeat.*

Sed ut Bernardi verba intelligas, ſciendum eſt dari duos homines, politicum, & realem. Hic eſt quicumque vir privatus, ille communitas. Homo igitur realis & phyſicus ſuas operationes perpendat & judicet, externas & alienas intermittat. Politicus ſimiliter ſuas actiones diſcat, ſuas examinet; non verò alienas. Homo politicus & myſticus Monaſterium eſt, cujus Caput eſt Abbas, membra quotquot ſunt in communitate religioſa. Hic ergo homo myſticus caput habeat, quod reliquis membris provideat; non quærat nec judicet aliarum communitatum vitam, ſed propriam dumtaxat: propria autem eſt, quæ uniuſcujuſque.

SECVNDA.

1705. *Prior, Supprior, Decani, debent invigilare & inquirere de moribus Religioſorum, prudenter tamen, & circumſpectè.* Probatur, quia ipſis Abbas delegat ſuam authoritatem, ipſis committit ſolicitudinem & curas. D. Benedictus Capite 48. *Deputentur unus aut duo Seniores, qui circumeant Monaſterium horis, quibus vacant fratres lectioni; & videant ne fortè inveniatur frater accidioſus, qui vacat otio, aut fabulis, & non eſt intentus lectioni.*

TERTIA.

1706. *Nullus ſimplex Religioſus poteſt inquirere peccata occulta confratris ut illa fratre ne corrigat,* imò teſte Lorca *loco ſupra citato num.10* vitioſa eſſet hujuſmodi inquiſitio. Ita D. Auguſtinus *ſerm 16. de verbis Domini,* quem citat & ſequitur Doctor Angelicus *2.2. quæſt 33. artic.7. ad 5.* quibus ſubſcribunt ferè omnes Doctores, expreſſiùs tamen Coninch *de actib. ſupernat. diſp. 28. dub.15. num.71.* Ledeſma *in ſumm. 1. m. 2. tract. 4. cap.4. concluſ. 21.* Petrus Fayus *de pœnis in add. ad 3. part. quæſt.21 artic 1 diſp. unicâ ad ult. arg* Spatarius *in pract. criminali canon. tract. 4. cap.2. num.1.* Turrianus *in 2.2. tom.1. diſp.89. dub.5.* Laymanus *in Theolog. moral. lib 2. tract 3. cap.7. num.2.* Miranda *de ordin. judic. tom 1. quæſt 9. artic 3. concluſ.3.* Diana *part 3. tract.2. reſol.42. § Sed licet.* Malderus *in 2.2. quæſt. 33. artic 3. aſſert.2.* Reginaldus *tom.1. lib.4. cap 21. num 336.* Tanneius *in 2 2 diſp 2. quæſt.5. dub 4. num.79.* Villalobos *in ſumm, tom.2. tract.4 diffic.6. num 3.* Bannez *in 2.2. quæſt. 33. artic.3. dub.3.* Baſæus *pag.221.4.* ubi etiam me citat.

DISPVTATIO CXXXV.

Quomodo fraterna correctio debeat fieri ſecundùm expoſitionem D. Pauli.

1707. TVlit Chriſtus *Matth.18.* legem de fraterna correctione, indicens ne peccator proclametur, niſi priùs bis admoneatur. Sine teſtibus vult priùs admoneri, poſtea coram teſtibus; tandem, ſi permaneat contumax, deferri ad Superiorem. Apoſtolus Gentium conſultus à Timotheo (2. Epiſtolæ cap.4.) deſiderat peccatores multoties admoneri, quem ſequitur Benedictus *cap.2.* ſuæ Regulæ, ubi ne Abbatem quidem eximit ab obligatione admittendi conſilium datum à D. Paulo; *In doctrina namque ſua, ait, Abbas* (& à fortiori quicumque privatus Religioſus) *Apoſtolicam debet illam ſemper formam ſervare, quâ dicit; Argue, obſecra, increpa.*

1708. Correctio ex charitate debet naſci, & duplex eſt Paterna & Fraterna. Paternè Antiſtes ſubditos admonet; fraternè unuſquiſque confratres. Verè correctio ſuaviter & opportunè debet fieri; eſſet enim inutilis, ſi aſpera; & fortè, ſi extra tempus, nociva. Fruſtrà cum proximi ignominiâ fiunt, quæ poſſent cum commendatione. Ad Paulum nos remittit pius Pater, navemus operam Paulo, cujus ſalutaris Acroaſis complectitur has periodos *Prædica verbum,*

Digitized by Google

rum, inſta opportunè importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Quæ verba egent expoſitione.

PRÆDICA, INSTA OPPORTVNE.

1709. Primus actus catholicæ correptionis catholicus eſt, hoc eſt univerſalis, quando in ſuggeſtu, in cathedra carpimus vitia, & non proclamamus peccatorem. Eſt ſuavis inſtitutio, qualem deſiderabat Apoſtolus, cùm ad Galatas 4. ſcribens ait, *Inſtruite in ſpiritu lenitatis:* devota enim concio, aptiſſima correctio eſt. Multi Prædicatorem audiunt, & quiſque ſibi appropriat quæ ſuâ intereſſe judicat; nemo rubore ſuffunditur, nemo ignominiâ maculatur.

1710. Concioni non ſolæ cathedræ ſunt deſtinatæ; concionatur in colloquio familiari, in regulari recreatione, qui opportunè aut virtutem aliquam commendat, aut vitium deteſtatur, quo inficitur proximus. Non debent eſſe diſcurſus quæſiti, ſed nati. Si tibi ſit quiſpiam confrater fragilis, claude ei latus in colloquio communi, præſentibus aliis de bello & Eccleſiæ afflictionibus ſermonem inſtitue; nova diſce, doce: martyres hodie ſub Chriſtianorum tyrannide pati illachrymare; reſumentes replicantes attende. INSTA hæc omnia alto Dei judicio dirigi in expiationem ſcelerum, quibus mortales inquinantur. Nos in cauſa eſſe, cùm tam diſſolutè delinquimus. Deum bellorum ſtrepitu ſæpe uti, ut admoneat unum vel alterum gravem peccatorem. Verè rigores Divinos provocant peccata occulta, quorum ultio (non enim ſubjacent humanæ correptioni & notitiæ) pertinet ad ſolum Deum. Immundis timeo, inquies, qui ſi admoniti à Deo non reſipiſcant, luent acerbiſſimas pœnas. Clamamus ad Cœlum & non audimur, quia clamantes ipſi à culpis noſtris proclamamur, &c.

1711. Hujuſmodi converſatio eſt utilis, Deo laudi, confirmationi Iuſto, & peccatori correctioni. Correctioni inquam, ſed familiari, amicæ & opportunæ; quæ ſæpe eſt efficacior correctione aſperâ & acerbâ. Huc Paulus reſpicit, cùm indicit correctionis inſtantias opportunas.

INSTA IMPORTVNE.

1712. Qui prædicatione opportunâ admonitus adhuc remanet incorrigibilis, importunè admoneatur, non tamen ſtatim carpendo & increpando, opus eſt inſtâre, hoc eſt iterum prædicare; & ſi repetita prædicatio non profuerit, non expedit deſiſtere; oportet enim primò arguere, deinde obſecrare, tandem corrigere, carpere, vituperare.

ARGVE.

1713. Prima correctio fraterna inſtantia eſt importuna, & conſiſtit in argumentatione, quæ debet fieri ſine arbitris, dicente Domino, *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum; ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Multa diſputando dicuntur, quibus aliàs non pateret aditus ad intellectum paſſionibus inordinatis infectum. Argue & diſputa cum peccatore per modum ſtudioſi examinis, ut cognoſcat quantum peccatum ſit quod commiſit, ut & confiteatur ſuos exceſſus antequam velit confiteri. Arte peccant nonnulli, arte etiam animæ lucrandæ ſunt Deo. Optimus eſt correptionis modus caſum moralem proponere, ut corripiendi mens paſſionis expers liberiùs & prudentiùs diſcurrat. Condemnamus enim actiones in aliis, quas in nobis commendabiles eſſe crederemus; ergo ut peccator clariùs peccati turpitudinem videat, crimen ſecundùm ſe debet proponi, aut ſaltem in perſona univerſa. Habemus exempla illuſtriſſima in Divinis literis, quæ hic expendere non parum proderit ad propoſitum.

1714. Nathan 2. *Reg.* 12. 7. proponenti caſum in genere reſpondit David: *Vivit Dominus quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc.* ſed ſubſumit Propheta, *Tu es ille vir: & intulit, Ergo hæc dicit Dominus Deus Iſrael, &c.* Ecce Prophetæ fraternè corrigentis ſolertiam, acumen, ſuavitatem. Non juvat improperia profundere; charitatis ſcopus eſt ut reſipiſcat proximus: ſi hoc ſine confuſione poſſit fieri, non eſt opus aſperitate. Armata etiam hoc ſuaviſſimo correctionis modo Thecuitis mulier 2. *Reg.* 14. 5. arguit Regem iratum, imò ſedavit & convicit.

Qui igitur ſcit ſuum confratrem cum pertinacia deliquiſſe, Paulo & Benedicto conſulibus debet cum peccatore arguere potiùs quàm arguat peccatorem.

OBSECRA.

1715. Ad ſecundam correctionem veniamus, quæ coram arbitris viris probis & ſecreti tenacibus facienda eſt, dicente Chriſto; *Si autem te* (nempe arguentem) *non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Coram teſtibus pertinaciam proximi reprehende, urbanè tamen & benignè. Civiliter reprehendit, qui obſecrat; rigidè imperat, qui fieri poſtulat, quæ indicere potuiſſet. Peccaminoſæ actiones omitti deberent propter Deum; ſed carpendi non ſunt qui omittunt propter homines, dummodò omittant. Ergo qui arguiſti fruſtrà, OBSECRA coram arbitris; tuam authoritatem & amicitiæ jura impende, ut ſaltem te ſuadente aut petente ſe corrigat, qui ſui obliviſcebatur.

1716. PETIS, An ſit opus priùs adhibere unum teſtem, quàm duos? Sotus *memb.* 2. *quæſt.* 4. *in fine concluſ.* 6. & Flores *de correction. difficult.* 6. aſſerunt debere priùs teſtem unum adhiberi, & poſtea duos; negant Abulenſis *in Matth. cap.* 18. *quæſt.* 102. & Navarrus *cap. Inter; verb. corol.* 46. *num.* 375. Vtramque partem probabilem cenſet Thomas Sanchez *conſil. tom.* 2 *lib.* 6 *cap.* 2. *dub.* 7 ſed ultimam probabiliorem. Ego ſanè verba Chriſti conſiderans aſſero debere ſemel proximum corripi ſine arbitro aut teſte; & ſi remeneat pertinax, denuntiari non poſſe niſi iterum coram uno vel duobus corrigitur.

1717. Sed hi quales an ex iis qui aliàs cognoſcunt crimen fratris? Alios me conſule ne accerſito; quoniam ſi crimen abſolutè ſecretum ſit & tibi uni notum, te expones ſummo periculo fratrem coram teſtibus corrigens. Mones illum coram gravibus viris ut reſipiſcat à crimine cui inhæret cum contumacia malitioſa: Eſtote illi, ſitis mihi teſtes, inquiet, quòd à N. calumniatore notor; ſum

immo-

innocens : ego juridicè contra ipſum agam, & ſe non eſſe calumniatorem (ſi potuerit) oſtendet. Die ſequenti convenitis coram judice, calumniator ageris, dantur teſtes, & pœnâ condemnatis.

Verè ſi accerſiri liceret teſtes qui crimen neſcirent, pateret aditus calumniatoribus : haberent malevoli infamandi methodum & correctionis fraternæ titulo innocentium famam aliàs integram labefactarent : falſa teſtimonia imponerent cùm liberet, & mendacia ſua veſtirent ſpecie fraternæ charitatis. Ne igitur ſimilia ſequantur inconvenientia, hi ſolummodo adhibeantur in teſtes, qui noverint crimen & patratorem.

1718. Inquiris, poſſintnè plures teſtes accerſiri. Abulenſi *in cap. 18. Matth. quæſt. 103.* videtur quod non. Reſpondeo tamen neminem teneri plures teſtes adhibere, ſufficit enim unus vel alter. Addo nullâ lege numerum teſtium limitari, quia cùm hi debeant aliàs peccatum noſſe, nil inde ſequitur contra proximi honorem.

INCREPA.

1719. Siquem arguendo & diſputando privatim admonueris, & ne obſecrando quidem flexeris, tertiò corrigito, admonito Prælato qua Patre : dicente Chriſto Domino ; *Si non audierit eos* (nempe arbitros) *dic Eccleſiæ.* Eum coram Prælato increpa, privatim tamen. Ejus pertinaciam n tam facias Antiſtiti, ſed in omni patientia & doctrina. Non proficit qui impatienter corrigit, non prodeſt qui imprudenter caſtigat.

IGITUR

1720. Quiſquis fraterno amore afficeris, contumacem ſemel & iterum in communi reprehende : poſtea Chriſto & Apoſtolo ducibus ter privatim corripe ; nempe arguendo ſine arbitris, obſecrando coram teſtibus, increpando apud Antiſtitem quà Patrem. Conſonat D. Benedictus tum alibi, tum præcipuè Capite 65. ubi quinque admonitiones depoſitioni ab officio præmittit. Conſonant Viri docti & pii qui de hac materiâ aliquid ſpeculativè aut practicè evulgarunt. Proderit virtutis & doctrinæ ſtudioſis legere ſtatutum latis à Ciſtertienſibus Germanis Cæſareæ anno 1626. ubi breviter & dilucidè graves difficultates reſolvuntur. *Quia triplici modo*, inquiunt, *in punitionibus criminum procedi poteſt, nempe per denunciationem, inquiſitionem, & accuſationem, hortamur omnes Superiores & Viſitatores, ut horum ſubſtantialia ita obſervari curent, ne alicui occaſio prabeatur agendi, vel contra charitatem, vel contra Iuſtitiam, maximè verò præcipimus Viſitatoribus, ut illi per Inquiſitionem ſpecialem non procedant, niſi eam præceſſerit infamia publica, aut ejus loco indicia æquipollentia, vel ſemiplena probatio, neque etiam circa infamatum de uno crimine inquiſitionem inſtituat de alio. Illis verò, qui in Viſitationibus aliorum delicta nuntiare volunt, mandamus, ut ad denunciationem ante factam fraternam correctionem, procedere non præſumant, niſi nulla ex fraternâ correctione eſſet ſpes emendationis : aut ex eâ quis juſto ſibi timeret de malo gravi inferendo, vel niſi in delicto gravi periculum eſſet in morâ, ut ſi vergeret in grave nocumentum corporale, vel ſpirituale proximi, aut pernitiem totius Communitatis ; aut demum niſi punitio delicti eſſet ob ſcandalum neceſſaria. Meminiſſe etiam debent denuntiari, ad denunciationem judicialem (quæ quandò eſt de re gravi, in ſcriptis redigenda eſt) nunquam eſſe veniendam, niſi præmiſsâ denunciatione Evangelicâ, quâ res defertur ad Prælatum, non ad Iudicem, ſed ut Patrem, qui delinquentem paternè admoneat, eidemque poſſit prodeſſe, non obeſſe.* In quibus omnibus nullum eſt verbum quod non ſit ſanctiſſimum, prudentiſſimum, & neceſſariiſſimum. tu relege, & ſingula advertentiâ ſpeciali conſidera.

DISPUTATIO CXXXVI.

DE PATERNA CORRECTIONE.

Quî debeat Abbas procedere admonitus de ſecreto peccato impœnitentis Religioſi.

1721. ANtiſtes quà Pater ſecretas diſcit culpas, non quà Iudex ; quia ſi quà Iudex admoneatur, publicè debet procedere, & juxta allegata & probata judicium ferre. Certior factus Antiſtes ſecreti criminis, æquo animo & prudenti procedat : manifeſtantur illi lapſus ſubditi, non ut torqueatur, ſed ut corrigat. Verba illa, *Si Eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*, oſtendunt Eccleſiam ſeu Antiſtitem debere corrigere : ſed quomodo!

1722. Prælatus cui crimen occultum denunciatur debet bene inſpicere Denunciatoris qualitatem ; cui, licèt probus habeatur, ne ſtatim aſſenſum præbeat, ſed rem altè examinet, quia ſæpè *viridi latet anguis in herbâ.* ſæpe contingit delatorem eſſe invidum, delatum innocentem. Optimè hoc percallebat D Thomas Salemitanus Abbas, multorum Monaſteriorum viſitator, qui longâ doctus experientiâ etiam nos docet non eſſe fidendum omni denunciatori. Anno 1618. Specioſam-vallem inviſit, & quia fortè Superiorum cura videbatur nimia, nam & dari ſolet nimia ſanctitas, illos hortatus eſt his verbis. *Præſides non ſint indiſcreti ..... erga informantes, duri, immiſericordes, increduli, non calumnioſi, ſuſpicioſi, aut omni delatorum ſpiritui credentes ; ſed judicium miſericordiâ ſic temperent & hanc ille, ut pravorum conatus impediant per aſpera, & obedientes ac dociles ad majora ſemper virtutum per placida provocent incrementa.*

Si Denunciatoris rationes rem probabilem reddant, ne feſtinet. In Capitulo, PRÆDICET ſive concionem habeat die ſolitâ, vel ſi malit in converſatione familiari vitium denuntiatum execretur, virtutem contrariam commendet & laudet in communi : fortè Abbati, quem ediſſerentem omnes audiunt, reus obtemperabit. Si fruſtrà prædicaſſe

Digitized by Google

dicaſſe ſe videat, INSTET iterum ſed opportunè & importunè: importunitas efficaciam induit, opportunitas mitigat importunitatem. Si ſubditus pertinax permanſerit, vocetur ab Abbate alia ex cauſa (ne ſit ſuſpicioni alicui locus) & interrogetur paternè de veritate criminis; Denuntiatus poteſt trifariam reſpondere; nempe *primò* aſſerens ſe nil feciſſe; *ſecundò* ſe peccaſſe, eſſe tamen paratum ſe corrigere & mores exorbitantes reformare; *tertiò* ſe peccaſſe quidem, nolle tamen converti.

1723. Igitur ut ab hoc ultimo incipiam, ſiquis pertinax & incorrigibilis ſit in peccato mortali ſecreto, debet Prælatus ad judicium procedere, ſi certò ſciat crimen probari poſſe; debet ceſſare ſi certò ſciat nihil poſſe juridicè convinci. Hæc aſſertio conciliat Cajetanum & Viguerium, quorum ille *2. 2. quæſt. 33. artic. 8. ſub finem* in tali caſu ceſſandum eſſe docet; iſte *lib. inſt. cap 12. §. 2. verſ. 9.* ad judicium procedendum ſtatuit. Cajetano adſonat Navarrus *cap. Inter verba. corol. 59. num. 628.* Sotus *de ſecreto memb. 2. quæſt. 4. concluſ. 8.*

1724. Si reus ſe peccaſſe fateatur, ARGVAT illum Antiſtes: ſi converſionem morum ſuorum proponat, pertinax cenſeri non poteſt, nec puniri quouſque vel accuſatus cauſâ cadat, vel reincidentiâ frequenti ſe incorrigibilem eſſe demonſtret. Si ſuis peccatis ſecretò adhæſerit, iterum ſecretò admoneatur, OBSECRETVR coram uno aut altero teſte, ſi dentur: & ſi nec obſecratus reſipuerit, INCREPETVR viâ inquiſitionis Canonicæ ſi dentur teſtes ſufficientes; aliàs ne ſit ſolicitus Prælatus, quia ſuæ obligationi ſatisfecit, ſed commendet ovem miſeram Deo Archimandritæ Optimo, deprecans ut impœnitentis aperiat oculos, & efficacibus auxiliis provehat voluntatem.

1725. Tandem ſi denunciatus neget arguenti Antiſtiti ſe talia peccata commiſiſſe, & hæc aliàs non innoteſcant, nec puniri nec corrigi poterit, præcipuè ſi ſit vir famæ integræ & inculpabilis converſationis. Prælatus debet eſſe prudens, nec ſtatim denunciata credere: fortè faciliùs eſt denunciatorem calumniatorem eſſe, quàm denunciatum peccatorem. Sumus in miſerrimo ſæculo, quod invidis multis exuberat. Sunt æmuli qui prætextu denunciationis Evangelicæ viros probos infamant. Denunciatus ergo audiri debet, & ſi negativus permaneat, nequidem admoneri poteſt; quia aliàs videretur Antiſtes denunciatori credere potiùs quàm denunciato.

Si ad judicium deveniendum ſit, proceditur per viam inquiſitionis quam alibi expono.

A B B A S

Quà ARBITER, ſeu Monaſticus Index.

1726. SIc ille vocatur, qui extra ſolennitatem juris poteſt ex æquitate judicare. Arbitrii authoritas ſoli Abbati competit ex officio; ex delegatione autem Præpoſito, Suppriori, olim etiam Decanis. Arbitrii prærogativa Iudicialis eſt, ſed quodammodo exlex: non enim ſubeſt juri ſcripto, ſed æquitati rationabili. Arbiter Græcè Διαιτητὴς dicitur, cujus officium eſt decernere non prout jus dictat, ſed prout ipſemet æquum exiſtimat.

TEXTVS. *Caput 70.*

Vt non præſumat quiſquam alium cædere.

1727. Vt vitetur in Monaſterio omnis præſumptionis occaſio, Ordinamus atque conſtituimus, ut nulli liceat quemquam Fratrum ſuorum excommunicare, aut cædere, niſi cui poteſtas ab Abbate data fuerit. Peccantes autem coram omnibus a arguantur, ut cæteri metum habeant. Infantibus verò uſque ad quintum-decimum annum ætatis, diſciplinæ diligentia ſit, & cuſtodia adhibeatur ab omnibus: ſed & hoc cum omni menſura, & ratione: nam in fortiori b ætate, qui præſumpſerit aliquatenus c ſine præcepto Abbatis, vel in ipſis Infantibus ſine diſcretione exarſerit, Diſciplinæ Regulari ſubjaceat: quia ſcriptum eſt: *Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris.*

a *Nempe præmiſſâ fraternâ imò & paternâ correptione.*

b *Fortior ætas, ut colligitur ex contextu, à ſexto decimo anno incipit: ideo Tridentinum interdixit vota ſolennia pueris qui nondum compleverint annos ſedecim, quia in tali ætate non videntur habere debitam arbitrij fortitudinem, ut ſciant quid & qualiter debeant profiteri.*

c *Sine præcepto, hoc eſt ſine licentia: modus loquendi valde communis Benedicto.*

1728. *Qui confratrem læſerit etiam ad effuſionem ſanguinis, non ſtatim cenſendus eſt contraveniſſe Canoni, Si quis ſuadente Diabolo, neque eſſe excommunicatus: ratio eſt, quia hæc ſanctio afficit actionem aliàs mortaliter peccaminoſam. Multi ſunt caſus in quibus ſimilia ex levitate aut inadvertentia poſſunt fieri, & per conſequens eſſe actus aut indifferentes, aut veniales: ſiqui joci gratiâ, ſiqui causâ experiendi vires aut dexteritatem ex levitate armis confligerent & præter intentionem ſe læderent; actionem illam de indecentia, de immodeſtia arguerem, non tamen de peccato mortali.*

Amicus ſæpe amici actionibus prædominatur, imò & regulas indicit, quas impunè non tranſeat. Talia peccata caſtigare

Non amor

amor eſt, odium non eſt: ergo caſtigationes ſimiles licèt gravem moleſtiam inferant vel leve damnum, dummodo prudentis judicio non contrarientur amicitiæ, inter jocos recenſenda ſunt, timendusq́; in eis potiùs inordinatus amor, quàm furor.

Hæc neceſſariò dicta ſunto ad tollendos imprudentium ſcrupulos, qui leviter condemnant de culpa gravi levitates. Actiones hujuſcemodi nonnunquam bonæ ſunt, nempe cùm ad bonum privatum vel publicum ordinantur; quibus in præſcribatur finis malus, malæ etiam erunt: ſecundùm ſe conſideratæ indifferentes ſæpius, veniales aliquando, ſi leves ſint & leviter prudentiæ terminos excedant; hæ enim, ſtante jocantium amicitiâ, graviter excedere non poſſunt.

TEXTVS. *Caput 69.*

Vt in Monaſterio non præſumat alter alterum defendere.

1727. Præcavendum eſt, ne quavis occaſione præſumat alius alium defendere Monachum in Monaſterio, aut quaſi tueri, etiamſi qualibét conſanguinitatis propinquitate jungantur, nec quolibet modo id à Monachis præſumatur: quia exinde graviſſima occaſio ſcandalorum oriri poteſt. Quod ſiquis hæc transgreſſus fuerit, acrius coërceatur.

Confratrum actiones à nemine defendi debent, quia ſi unicuique liceret alterum propugnare, periclitaretur diſciplina. Ergo in Capitulo dum aliquis corrigitur extra ſolennitatem juris, nemo audeat impoſitas culpas excuſare, aut negare.

Cùm agitur de rebus moralibus quæ honorem tangunt, unicuique licet ſe defendere, ſed juxta juris regulas, unicuique ingenuè præbere teſtimonium pro altero; ſed de hoc, cùm de Antiſtite quà Iudice.

DISPVTATIO CXXXVII.

An Abbas nullâ præmiſsâ ſolennitate juris poſſit quempiam punire publicè.

1730. PEccatum duplex, veniale & mortale. Id in nullo bene-diſciplinato Monaſterio committi poteſt ſine infamia, illud ſæpe ſine infamia committitur: nam omnia illa levia quæ Deum ſolum reſpiciunt, cùm ſoli peccanti nociva ſint, non inferunt aliqualem infamiam. Ex peccatis levibus contra proximum, ut levis inobedientia, iræ illi motus, quos vocant per ſe primos, honorem nedum leviter lædunt, cùm ſint tranſcendentales negligentiæ quæ univerſos pervadunt. In materia venerea actio levis leviter poterit honori officere. Cæterùm apud cordatos convicti de levi mendacio, & furto levi nullius unquam fuerunt authoritatis; hæc enim peccata venialia ſi ignominiam poſitivè non ingerant, ſaltem opinionem apud prudentes labefactant.

1731. Hæc, quæ dixi, conſonant judicio univerſorum: addam aliqua quæ non dependent ex natura rerum, ſed ex varia gentium apprehenſione. Cœci neſciunt quid ſit habere Monialem devotam in Hiſpania; interim hoc permittitur aut toleratur; & devotam habere nec levem ignominiam parit. Æternùm miſer eſſet in eadem regione, qui appareret ſemiebrius; & tamen eſſe ſemiebrium, & forſitan ebrium, non eſt ignominioſum in Germania. In materia fidei qui vel leviter in Hiſpania delinqueret, ſuſpectus eſſet, ab indigenis notaretur graviter, forté & incommoda ſumma perferret: in aliis autem regionibus liberior intellectus & labium; hæreticas propoſitiones dicunt hi leporis causâ, illi ignorantiam ſimulantes, & infames non ſunt; quoniam in regionibus multis neque ipſimet hæretici judicantur infames.

Ergo ad hoc ut diſcernatur, an actio aliqua ſit graviter aut leviter ignominioſa conſiderandæ ſunt perſonæ, provinciæ, & gentes. His poſitis ſit

CONCLVSIO I.

1732. *Poteſt Abbas (& in ipſius abſentia, qui præſidet Capitulo) proclamare, condemnare, punire quemcumque ſine ſolennitate juris, quoties materia nec leviter ignominioſa.* Patet; quia ſic conſervatur diſciplina Monaſtica, & nullum damnum emergit tertio. Ita Perez. *lib 8. ordin. tit. 4 fol. 30. pag. 2.* Angelus *verbo. Inquiſitio. num. 2.* Sylveſter, *verb. Inquiſitio. 1. quæſt. 3. diſt. 2.* Armilla. *verb. Inquiſitio. num. 11.* Corduba *ſuper Sotum de ſecreto tegen. 10. membr. 2. quæſt 4. concluſ. 7.* Thomas Sanchus *Conſiliorum lib. 6. cap. 8. dub. 2. num. 1.* & alii.

Inquiris; utrùm ſimilibus correctionibus debeat præmitti fraterna correctio. Si agamus de aliis Religionibus, reſpondeo negativè, ſubſcribens D. Thomæ 2. 2. *quæſt. 33. artic. 7. ad 4.* Abulenſi *cap. 18. in Matth. quæſt. 97. ad 8.* Soto *de ſecreto. membr. 2. quæſt. 4.* & Sanctio *ubi ſuprà.* Si verò de Ordine noſtro Benedictino, reſpondeo affirmativè; quia Regula ubique fraternam correctionem poſtulat, imo & correctiones: ſed de hoc diſputatione ſequenti.

CONCLVSIO II.

1733. *Qui in Capitulo proclamaverit actionem ſecretam, ſed leviter infamatoriam, peccat venialiter, ſive Prælatus ſit, ſive non.* Patet; quia contra jus nocet proximo in quantitate levi. Hanc veritatem tradiderunt & obſervari juſſerunt

Digitized by Google

runt Ciſtertienſes Antiſtites Congregationis Germanicæ, qui anno 1595. hanc legem ediderunt. *In Capitulo* (conventuali) *emendandi corrigendique ſunt defectus. & quæ ad ſpirituale fratrum regimen pertinent, cum ſecreti cuſtodiâ tractanda.*

CONCLVSIO III.

1734. *Proclamare actionem graviter ignominioſam ſed ſecretam, eſt peccatum mortale.* quia in his quæ tangunt vel leviter honorem proximi, nemini licet juſtitiæ limites excedere, nec Benedictini honori renunciârunt, ſed reſervârunt potiùs cæteris renunciantes. Ergo ſive Antiſtes, ſive Confrater ſis, nil agas contra proximi honorem ſine juris ſolennitatibus. Contingit levia peccata inferre ignominiam notabilem; talia ſunt mendacium & furtum etiam in materia levi, quoniam prudentum judicio contemptibiles ſunt fures, latrones, & mendaces. Hinc *Aſſero primò* aliquem poſſe peccare mortaliter qui leviter mentitur (eſto ſimile judicium de furto) non quòd mendacium leve ſit peccatū grave, ſed quòd ex eo ſequatur vel grave damnum proximo, vel mentienti gravis ignominia; unde aliud eſt aſſerere leve mendacium eſſe peccatum grave, aliud ſolere eos graviter peccare, qui leviter mentiuntur; licèt enim primum ſit apertè falſum, ſecundum eſt conſtanter verum. Quid levius quàm tripudiare, ſi tripudium conſideretur ſecundum ſe? cæterùm nonnè peccaret graviter Epiſcopus, ſi tripudiaret in choro! peccaret equidem, non quia tripudiaret, ſed quia tripudiando omnem ſuum honorem deperderet, ſe enim exponeret ludibrio & contemptui, cenſeretueq; phreneticus & ſcandaloſus. Quid levius ſaltu? Sed peccaret mortaliter qui ex turri exſiliret; non quòd ſaltaret, ſed quòd ſaliendo vitam perderet. Sic ſimiliter cenſeo Virum ingenuum (talem ſe unuſquiſque judicat) cùm convincitur de formali mendacio, notabilem honorem perdere; nemo enim auderet credere aut fidere homini in mendaciis deprehenſo. *Hinc aſſero ſecundò* peccare mortaliter Præſidem qui in Capitulo, omiſsâ ſolennitate juris, Virum gravem & in authoritate poſitum argueret levis mendacii, ſecreti tamen; quia argui de mendacio ita ignominioſum eſt, ut apud Hiſpanos nobiles purgari non ſoleat ſine duello. Huc reſpexi *num* 832. huc velim reſpiciant Antiſtites correcturi culpas veniales.

1735. Antiſtes, qui voluerit ſatisfacere juri naturæ, poterit proclamare in capitulo omnia peccata levia, ex quibus nec levis ignominia ſequatur. Hoc dico de Prælatis aliarum Religionum: Regula enim Benedictina rigidior eſt, & nullum peccatum nedum veniale publicè proclamari permittit, ſi ſecretum id fuerit & notum ſoli correctuco.

Abbas igitur, qui levem culpam moralem, ſecretam tamen & ne leviter quidem infamatoriam proclamat & punit in capitulo, non peccat venialiter nec mortaliter contra ſecretum naturale; quia certum eſt omnes habere veniales culpas, & ſupponitur ſubditus nihil in proclamatione perdidiſſe. Operatur tamen ille Prælatus contrà Regulæ Caput 46. quæ cùm ſit lex merè pœnalis non obligat in foro interiori. Cæterùm ſi Abbas Abbatis Pater, v.g. Dominus Ciſtertienſis Domino Firmitatenſi, juberet in virtute S. obedientiæ ne peccata venialia publicè corrigeret ſed privatim, teneretur obedire, & ſi contrarium faceret, peccaret venialiter: quia contraveniret legitimo & regulari præcepto in re levi.

CONCLVSIO IV.

1736. *Defectus corrigendi in communi Capitulo ſunt hi, I. Omnes actiones, quæ opponuntur Regulæ, quam eſſe legem merè pœnalem. & ante præceptum Superioris Ordinarij non obligare ad culpam, oſtendi diſp.7. & confirmavit in commendario Capitis 46. II. Ex moralibus veniales illi, qui fuerint publici. III. Ex ſecretis, qui nec leviter ſunt infamatorij.*

1737. Seniores proclamare ſolent juniores, ſed diſcretione ſummâ opus eſt, ut hoc utiliter fiat. Primò, ut in Capitulo Senioris proclamatio proficiat, debet clarè & manifeſtè naſci ex zelo prudenti, ſequi correctionem fraternam, fieri à viro famæ integræ, qui in eodem Capitulo non fuerit à Præſide aut alio quopiam proclamatus: ille enim qui defectus proprios non curans aliorum inſudat correctioni, bifariàm excipiendus eſt, cùm quia ſui obliviſcitur, tum quia reformationi ſuorum morum, quam pollicitus eſt, alienam quam non promiſit anteponit.

Suaderem proclamationes fieri à ſolo Præſide, non à Confratribus: ſæpiùs enim quæ à Confratribus fiunt occaſionem jurgiis & maximis difficultatibus præbent; vix enim & rarò reus exiſtimat illas ex vindicta aut aliqua malevolentia non oriri. Sufficeret admonere Præſidem extra Capitulum, hoc potiùs ordine correctionis fraternæ poſtulante.

Gignunt rixas & diſcordias proclamationes indiſcretæ. Si frequentes ſint, opinio & ſplendor publicus obtenebreſcit, quoniam notante Lipſio *Epiſt. 20. Cent. 5. miſc.* Amicitia eſt Sol animis; illâ exule, corpus civile languet & caligine offunditur: illâ reduce, lumen bonæ famæ recuperat, & exerit radios boni exempli.

CONCLVSIO V.

1738. *Pœnitentiæ ordinis inferunt meram incommoditatem, ſed ignominiam nullam.* Patet, quia aut ordinariæ ſunt & leves, aut graves & extraordinariæ. Leves & ordinariæ cùm culpam nedum levem arguant (ſæpè enim imponuntur prævaricantibus regulares ſanctiones, quæ merè pœnales ſunt, ſæpe non prævaricantibus mortificationis gratiâ) proclamatum nec leviter infamare poſſunt. Si extraordinariæ ſint, non imponentur niſi ob crimina juridicè probata, & qui has ſubierit infamiam contrahet, non quòd ſubierit, ſed quòd crimina commiſerit, quæ eas merentur. Vnde ſi alicui ob levem negligentiam gravis imponeretur pœna, Iudex de imprudentia quidem, ſed reus ne de levi infamiâ argueretur; Tolerantiâ indigeret, Cicerone enim *Epiſt 80. a* conſule, æquo animo *ferenda eſt fortuna, præſertim modò à culpâ abſit.*

1738. b. Hic obiter carpo Religioſos qui pœnitentias regulares ægro animo ferunt, hic Præſides remiſſos & timidos: diſciplina Monaſtica periclitatur, ſi vel regulares pœnitentiæ intermittantur, vel frequententur & cenſeantur

Nnn 2 tur

tur vel leviter dedecorare. Inſoleſcerent omnes, ſi pœnæ monaſticæ obſoleſcerent, infames eſſent omnes, ſi diſciplinâ ſeveriore dominante, pœnæ communes famam labefactarent.

1738. c. Diſtinxi inter pœnas communes & extraordinarias. Petis quænam prioris generis cenſendæ ſint. Reſpondeo, verbales correptiones, diſciplinas, excommunicationes regulares (quales hæ ſint expono *num* 1742.) proſtrationes, & ſimiles quaſcumque alias (præter incarcerationem & continua dierum plurium ſupplicia) ordinarias & leves apud Benedictinos judicari. Supplicium continuum & habituale non dicitur, quod dies octo vel decem non excedit.

CONCLVSIO VI.

1739. ***A pœnitentijs regularibus illatis ſine juris ſolennitate pro culpis ne leviter quidem infamatorijs non datur appellatio.*** Patet, quia appellatio eſt exceptio contra juridicam ſententiam, & regulares pœnitentiæ non ſunt forenſes ſed ſolùm arbitrariæ. Laudo Definitiones Generales Ciſtertienſium, ubi legitur, *Pœna conſpiratorum ſubjaceant omnes illi, qui in quotidianis capitulis Præſidentium obſtinato animo judicium Patrum Abbatum voluerint expectare.* Hoc eſt, cenſeantur eſſe conſpiratores, qui in quotidianis capitulis præſumpſeriot appellare à Suppriore ad Priorem, ab hoc ad Abbatem, aut ab Abbate ad Abbatis Patrem immediatum. Conſonant Provinciales Germanicæ Congregationis, inter quas, confirmat noſtram reſolutionem hæc. *Si quis injunctam ſibi pœnitentiam ſuperbè recuſaverit, aut ſine Præſidis licentiâ loqui auſus fuerit, in carcerem mittatur, niſi ante exitum Capituli reſipiſcat, injunctamque ſibi pœnitentiam acceptet, & præſidi ſatisfaciat. Non licet Religioſo pro quâcumque correctione capitulari appellare à ſententiâ proprij Abbatis aut Præſidis ad Superiorem, vel etiam ad Nos, ſed ejuſmodi præſumptio & inſolentia ad aliorum exemplum & terrorem ſeverè puniatur. Si quiſpiam tamen privandus ſit voce activâ & paſſivâ, vel ad perpetuos carceres condemnandus, permittatur ei ad ſuperiorem cum omni tamen modeſtia & humilitate appellare, & interim carceratus maneat, donec ejus cauſa deciſa fuerit.*

CONCLVSIO VII.

1740. ***Illa quæ aguntur in Capitulo (ſive corrigantur, ſive conſulantur Religioſi) remanent ſub ſigillo ſecreti naturalis.*** Probatur

Primò, ideo correctiones Regulares poſſunt fieri, quia ne leviter quidem lædunt opinionem; atqui læderent ſi ſæcularibus & externis narrarentur aut objicerentur à confratribus extra capitulum: ergo extra id de ſententiis in eo latis loqui non poſſumus. Quod ſi aliqui de hujuſmodi rebus agant, criminis læſæ communis vitæ rei ſunt, & ut conſpiratores debent puniri. Vnde ſi hi tolerentur ſequitur peccare Præſides quoties in capitulo aliquem corrigunt extra juris ſolennitatem. Idcirco florentiſſimæ congregationes pœnis graviſſimis excipiunt eos, qui Capituli conventualis ſecreta auſi fuerint vulgare.

Secundò. Conſiliarii & Communitatis Deputati debent ſervare ſecretum (imò & apud Ciſtertienſes ad id ſe obligant præſtito juramento. Conſtat ex Generalibus Definitionibus quas *Novellas* nominant, §. *De official. inſtit. & juram. præſt.*) Ergo à fortiori tenentur ad ſecretum omnes Religioſi. Probatur, quia levia tractantur cum Conſiliariis, gravia cum omnibus. Ergo ſi levia ſecretum poſtulant, quis aſſeret gravia ad ſecretum non obligare? Imò ideo exigitur à Conſiliariis juramentum, quia ex natura rei leviter tenerentur ſervare ſigillum ſecreti naturalis, & præſtito juramento obligabuntur graviùs, quod non exigitur à ſingulis, quoniam gravia & ſecreta ante omne juramentum obligant ad ſecretum. Omnia autem quæ aguntur in Capitulo, regulariter ſunt gravia; licèt enim ipſa ex ſe levia ſint, nihilominus quòd in Capitulo tractentur eſt Monaſticè grave: ergo Monaſticè graviter peccat, qui ſimilia non tacuerit. *Monaſticè* conſultò dixi, quia mortaliter tunc peccat, cùm ſecretum quis detegit, graviter conducens ad authoritatem publicam vel privatam.

Contra eos qui exprobrando crimina jam correcta objecerint, datur Lex apud Ciſtertienſes Definitionum General. *diſt. 7. cap. 8.* quam ſubjiciendam judico, ut diſcant omnes qualiter illa quæ in Capitulo conventuali aguntur ſervari debeant ſub ſigillo ſecreti. *Quæcumque perſona Ordinis noſtri malitioſè detraxerit, vel ſuper exceſſum jam emendatum exprobrando alteri Monacho vel converſo impoſuerit: Si Monachus ſuper hoc convictus fuerit, tribus diebus vapulet in Capitulo, & per menſem ultimus omnium habeatur: ſi verò Converſus, ſex diebus continuis ad terram comedat, pane & aquâ & uno pulmento contentus, & tribus diebus diſciplinetur in Capitulo Converſorum. Qui verò contra Superiorem ſuum prædicto modo peccaverit, graviùs puniatur, ſecundum quod in gradum peccaverit altiorem. Moniales verò vel Converſæ in caſu ſimili pœnitentiam ſuſtineant Monachorum.*

TEXTVS. *Caput 46.*

De his qui in aliquibus rebus levibus delinquunt.

1741. Si quis, dum in labore quovis, in coquina, in cellario, in miniſterio, in piſtrino, in horto, in arte aliqua, dum laborat, vel in quocumque loco aliquid deliquerit, aut fregerit quidpiam, aut perdiderit, vel aliud quid exceſſerit ubiubi, & non veniens continuò ante Abbatem, vel Congregationem, ipſe ultrò ſatisfecerit, & prodiderit delictum ſuum; dum a per alium cognitum fuerit, majori ſubjaceat emenda-

Digitized by Google

emendationi. Si Animæ b verò peccati cauſa latens fuerit, tantùm Abbati, aut ſpiritualibus ſenioribus patefaciat: qui ſciant curare ſua & aliena vulnera, non detegere aut publicare.

a *Admittit denunciationem, & correctionis fraternæ non meminit: quia in negligentijs quæ pœnas reſpiciunt & non mores, nemo tenetur ſervare correctionis Evangelicæ regulas, licèt tutiùs & amicabiliùs poſſit.*

b *Diſputationis VII. Articulus III. hanc Epigraphen habuit, Notitia penitioris gratiâ ſuppono omnia & ſingula quæ ſunt in Regula ex Legislatoris mente habere vim præcepti moralis, & utrùm ad ea in conſcientiæ foro obligemur examino. Verè notitiâ penitioris gratiâ ſupponi dicitur, quod verum non eſt. Culpas, exceſſus leves admittit noſter Legislator in coquina, in cellario, in miniſterio, in piſtrino, in horto, in artium praxi, in manuum labore, &c. aſſerit tamen hos exceſſus non eſſe morales, eos enim Animæ peccatis opponens demonſtrat Animæ peccata non eſſe. Hic ſubſumo, Quicumque delinquens leviter non peccat venialiter, non eſt operatus contra moralem legem, ſed contra merè pœnalem; atqui teſte D. Benedicto ne venialiter quidem peccant qui leviter in regularibus delinquunt: ergo vel ipſo teſte Regula eſt lex merè pœnalis.*

EXCOMMUNICATIO MONASTICA.

1742 De hac Excommunicatione multa circumferuntur à Viris doctis, ſed non omnia æquè doctè tractata. Si examinemus Hiſtorias debemus dicere, Excommunicationem hujuſmodi moralem non eſſe, imò non poſſe probabiliter moralem aſſeri. Quod ut intelligas, nota id de quo nemo ambigit, nempe non dari poteſtatem fulminandi excõmunicationes Eccleſiaſticas quæ non dimanet ab Eccleſia; Atqui quando has Excommunicationum leges ferebat Benedictus nullam habebat authoritatem Eccleſiaſticam dimanantem ex clavibus: ergo diras Eccleſiaſticas fulminare non potuit. Minorem perſuadeo. Quando ſcripſit hanc Regulam Vir ſanctus nondum erexerat Monaſterium Caſſinenſe, quoniam imprudenter procederet, ſi militem exlegem conſcriberet militaturum uni Deo: ſed antequam haberet Monaſterium non habebat aliquam authoritatem; ergo non potuit leges Eccleſiaſticæ Excommunicationis ferre. Hanc authoritatem cùm fuit Abbas non habuit, quia fuit merus Pater-familias & Caput Ordinis nondum ab Eccleſia approbati; Benedictinorum votum erat publicum non ſolenne; non enim emittebatur approbantis Eccleſiæ authoritate. Habebat igitur in ſuos juriſdictionem Eccleſiaſticam, qualem tu in amicum qui tibi voveret obedientiam; hoc eſt, nullam. Patent hæc omnia ex approbatione Regulæ facta à Gregorio Magno Summo Pontifice Benedictino Religioſo, qui poſt feliciſſimum D. Benedicti obitum, ejus vitam calamo accurato deſcripſit, & poſtea anno Pontificatûs ſui VI. duodecim Monaſteria quæ ipſe Benedictus conſtruxit, & Regulam, quam eis præſcripſit, Apoſtolicâ authoritate confirmavit. Hæc Confirmatio Regulæ eſt primus favor Apoſtolicus conceſſus Benedictino Ordini, & fundamentum reliquorum: ergo D. Benedicti tempore non habuit Ordo conceſſum Privilegium ligandi Eccleſiaſticâ Excommunicatione.

Excommunicatio igitur Monaſtica moralis non eſt, ſed cenſura merè pœnalis incommoditatem corpoream inferens, & hominem interiorem non tangens.

De Excommunicatione Eccleſiaſtica nonnulla inferiùs *num.1747.*

TEXTUS. *Ex Capite 23.*

De Excommunicatione culparum.

1743. Admonitus ſemel & ſecundò à b Senioribus, ſi non emendaverit, objurgetur publicè c coram omnibus: ſi verò neque ſic correxerit, ſi intelligit qualis d pœna ſit, Excommunicationi ſubjaceat; ſin autem improbus eſt, vindictæ f corporali ſubdatur.

a *De fraterna correptione diſputavi ſuperiùs à num.1676. ad 1728.*

b *Seniores qui? Præſides: nempe Abbas; Prior ſeu Præpoſitus, Supprior, Decani & ſi quibus alijs authoritas regendi delegatur.*

c *De modo corrigendi in Capitulo tractô num.1730.*

d *Magna pœna eſt proſcribi, licèt hoc ſit ad breve tempus. Homo animal ſociabile eſt, & ſi Cœnobita quis fuerit, non jam ſociabilis ſed ſocius eſt. Ergo pœna magna eſt ſocietate privari & confratrum communicatione.*

e *Improbus, imprudens, communionem & familiaritatem ſuarum parvi faciens.*

f *Vindicta corporalis, eſt ſenſibilis pœna, puta Abſtinentia, Verberum, &c. Pœna corporea hic non opponitur ſpirituali morali, ſed incorporea; quia Excommunicatio, ſicut & apud ſeculares Exilium, pœna corporea non dicitur, ſed civilis, politica, & phyſicè-incorporea. Phyſicè, inquam, quia etſi Animum generoſum torqueat, non ligat Animam.*

TEXTVS. *Ex Capite 24.*

In Majorem & Minorem dividitur Excommunicatio.

1744. Secundùm modum culpæ, & Excommunicationis vel a diſciplinæ debet extendi menſura: qui culparum modus b in Abbatis pendeat judicio.

Ecce non eadem Excommunicationis lex: imponi debet Major his, qui graviùs præcepta Regulæ, quæ merè pœnalia ſunt, temerant: Minor, illis qui leviùs.

a *Excommunicatio vel Diſciplina dicitur eadem pœna; quoniam Excommunicatio, Monaſtica diſciplina ſive proſcriptio eſt.*

b *In Abbatis pendeat judicio, hoc eſt, Ab Abbatis judicio pendeat.*

Hinc conſtat iterum Excommunicationem eſſe cenſuram merè pœnalem; quia moralium quantitas non ab Abbatis arbitrio pendet, ſed à materiæ quantitate. Excommunicatio Eccleſiaſtica major non imponitur quibus Abbas voluerit, neceſſariò enim præſupponit materiam peccati mortalis, quæ à rei natura pendet, non ab illius arbitrio, ut oſtendi diſput. 4. per totam.

TEXTVS. *Ex Cap. 44.*

De Excommunicatione Minori.

1744.b. Qui verò pro levioribus culpis excommunicantur tantùm à menſa, in Oratorio ſatisfaciant uſque ad juſſionem Abbatis: & hoc ſemper faciant, uſque dum benedicat & dicat, ſufficit.

TEXTVS. *Ex Capite 24.*

Qualis debeat eſſe modus Minoris excommunicationis.

1744.bb. Si quis tamen frater in levioribus culpis inveniatur, à menſæ participatione privetur: privati autem à menſæ conſortio iſta erit ratio, ut in oratorio Pſalmum, aut Antiphonam non imponat, neque lectionem recitet uſque ad ſatisfactionem; refectionem autem cibi poſt fratrum refectionem ſolus accipiat, ut ſi (verbi gratiâ) fratres reficiunt ſextâ horâ, ille frater nonâ. Si fratres nonâ, ille veſperâ, uſque dum ſatisfactione congruâ veniam conſequatur.

Excommunicatio minor Monaſtica, eſt ſententia inhibens negligenti Religioſo impoſitionem Antiphonæ aut Pſalmi, recitationem lectionis, ac reſponſorij, & comeſtionem cum aliis. Excommunicatus à menſa dicitur qui vel in pavimento aut humili ſcamno in refectorio horâ communi comedit, aut certè in ſeparata menſa juxta monaſteriorum ritus: item ille (& hujus potiùs meminit Legiſlator) qui ſeorſim comedit aut in ſecundo conventu; aut ſolus poſt omnes Religioſos cibos in quantitate & qualitate ab Antiſtite determinanda.

Excommunicationis majoris lex exponitur à Patre ſancto Capite 25. & 44.

Ille, qui horâ communi in ſuo loco comedit, licèt privatus cibo aut vinô, non debet dici excommunicatus; quia excommunicatio perſonas reſpicit, non cibos; non enim excommunicatus eſt, qui ab aliis non fuerit ſegregatus. Vide Caput 30.

TEXTVS. *Ex Capite 33.*

Excommunicantur minori excommunicatione qui ad menſam tardè advenerint.

1744. c. Ad menſam qui per negligentiam ſuam, aut vitium non occurrerit uſque ad ſecundam vicem, propter id a corripiatur; ſi denuò non emendaverit, non permittatur ad menſæ communis participationem, ſed ſequeſtratus à conſortio omnium reficiat ſolus.

a *Corripi jubet ſemel & iterum, nempe fraternè; quia licèt hæc negligentia non poſſit publica non eſſe, non omnes tamen ſciunt eſſe culpabilem. & ideo non debet publicè increpari, aut proclamari, quouſque bis ſecretò admoneatur, ſi, non obſtante correptione Evangelicâ, in negligentia prædicta perſeveret, ſubjaceat cenſuræ minoris excommunicationis Monaſticæ; nempe proſcribatur à menſa ordinaria quouſque ſatisfeciſſe videatur.*

TEXTVS. *Caput 51.*

Subjacent etiam excommunicationi minori, qui ſine licentia comedunt in amicorum domibus.

1744. cc. Fratres, qui pro quovis reſponſo proficiſcuntur & eâ die ſperant reverti ad Monaſterium, non præſumant foris manducare, etiamſi omninò rogentur: niſi fortè eis ab Abbate ſuo a præcipiatur. Quod ſi aliter fecerint, b excommunicentur.

a *Præcipere hic non ſonat præceptum imponere, ſed licentiam concedere ſeu diſpenſare.*

b *Extra monaſterium comedere aut bibere ſine licentia levis negligentia eſt, & expiatur excommunicatione minori: ſi tamen hoc contra moralem Antiſtitis legem fiat, poterit eſſe inobedientia gravis, & digna majori excommunicatione.*

Vt peccatum ſit mortiferum requiritur gravis materia: quanta igitur hic, ut quiſpiam dicatur deliquiſſe mortaliter?

Magna inconvenientia oriuntur ex commeſſationibus & epulis. Non libenter videbat ſuos in conviviis noſter Legulator. Timebat ipſis, non quidem exceſſum in cibo aut potu, quia ingenui nunquam talem committunt: ſed ruinas graves, quæ comitari ſolent converſationem liberiorem. Omnia in menſa liberiùs ſolent dici, curioſiùs cogitari. Si crederemus ſolos cibos reſpexiſſe Benedictum, dicere deberemus peccaturum fore graviter, qui contra Abbatis præceptum comederet materiam quæ aliàs jejunium Eccleſiaſticum frangeret. Cùm autem conſtet ex cap. 67. D. Benedictum cavere ſuis ſubditis colloquia ſcandaloſa, imò & periculo expoſitas converſationes interdicere: eumq́; ex capit. 39. & 40. conſtet non approbari ab eo menſam avaram, miſeram, & inclementem, facilè inferre poterimus hanc ſanctionem non reſpicere cibos ut finem, ſed pericula quibus ipſi conditi miniſtrantur. Videat igitur Monachus prudens utrùm ſe exponat alicui periculo in convivio: ſi huic ſe expoſuerit, temerabit hanc legem, & reus erit pœna non culpa ſi non egerit contra præceptum morale ſui Abbatis quodſi non ſolùm Regulæ ſed & Antiſtiti inobediens ſit, non peccabit graviter contra obedientiam, donec ſe exponat proximo periculo peccandi graviter extrinſecùs in genere, quod cavet D. Benedictus.

TEXTVS, *Ex Cap. 43.*

Excommunicantur etiam minori Excommunicatione, qui ad chorum tardè accurrerint.

1744. d. Si quis ad Nocturnas vigilias poſt Gloriam Pſalmi 94. —— occurrerit, non ſtet in ordine ſuo in choro, ſed ultimus omnium ſtet; aut in loco, quem talibus negligentibus ſeorſim conſtituerit Abbas, ut a videatur ab ipſo, vel ab omnibus, uſque dum completo opere Dei publicâ ſatisfactione pœniteat. —— Diurnis autem horis, qui ad opus Dei poſt Verſum & Gloriam primi Pſalmi —— occurrerit, lege quâ ſuperiùs diximus, in ultimo ſtet loco; nec præſumat ſociari choro pſallentium uſque ad ſatisfactionem, niſi fortè Abbas licentiam dederit permiſſione ſua: ita tamen ut ſatisfaciat reus ex hoc.

a Vt videatur ab ipſo, vel ab omnibus.] *Commendatur Abbati circumſpectio, invigilare debet, & omnia advertere, omnia bene adnotare. Si omnes cæcutiant, dum negligentiæ committuntur, nihil perditur, imò expedit cæcutiant omnes, modò Abbas videat. Quid ſi is cæcum agat? cæcè ſubditos reget, & præcipites aget. Ergo Abbatis circumſpectio ſit tanta, ut præeat omnium circumſpectioni.*

b Licentiam) *Bifariam intelligunt; tardè ad chorum venientes, excommunicandos eſſe (minori nempe cenſurâ) docent aliqui, niſi fortè ex licentia & permiſſione Abbatis id faciant: addunt, eos qui pulſant cymbala non eſſe huic pœnæ ſubjiciendos, nec veniam debere petere, eò quòd debuerint ſub hora initium ſignum facere, nec potuerint tempeſtivè occurrere.*

Alij volunt eos (& hoc eſt in uſu) ſatisfacere cùm ſerò veniunt, etiam ſi licentiam habuerint à Prælato; ac propterea debere manere in loco ſeparato (apud nos ad gradum Presbyterij) uſque ad illius horæ finem, niſi fortè Abbas (aut Præſes) licentiam dederit ut adſocientur alijs.

TEXTVS. *Caput 44.*

De Excommunicatione majori.

1744. dd. Qui pro gravioribus culpis ab oratorio, & à menſa ſimul excommunicatur, horâ, quâ opus Dei in oratorio celebratur, ante fores oratorii proſtratus jaceat, nihil dicens: niſi tantùm poſito in terra capite ſtratus pronus omnium de oratorio exeuntium pedibus. Et hoc tamdiu faciat, uſquedum

Abbas

Digitized by Google

Abbas judicaverit ſatisfactum eſſe. Qui dum juſſus ab Abbate venerit, provolvat ſe ante pedes ipſius Abbatis, deinde omnium veſtigiis, ut orent pro eo. Et tunc ſi juſſerit Abbas, recipiatur in choro vel ordine quo Abbas decreverit: ita planè ut pſalmum, aut lectionem, vel aliud quid non præſumat in oratorio imponere, niſi iterum Abbas jubeat. Et omnibus horis, dum completur opus Dei, projiciat ſe in terra in loco, in quo ſtat, & ſic ſatisfaciat, uſque dum ei iterum jubeat Abbas, ut quieſcat jam ab hac ſatisfactione.

TEXTUS. *Caput 25.*

De a gravioribus culpis.

1744. c. Is autem frater qui a gravioris culpæ noxâ tenetur, ſuſpendatur à menſa ſimul & ab oratorio: nullus ei fratrum in ullo jungatur conſortio, neque in colloquio. Solus ſit ad opus ſibi injunctum, perſiſtens in pœnitentiæ luctu, ſciens illam terribilem Apoſtoli ſententiam dicentis; Traditum hujuſmodi hominem Sathanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini. Cibi autem refectionem ſolus percipiat menſurâ, vel horâ, quâ providerit ei Abbas competere: nec à quiſquam benedicatur tranſeunte, neque cibus qui ei datur.

Graviores culpæ, de quibus Benedictus, intelligendæ ſunt comparativè ad leves ac quibus capite 46. Magnum & minus, in eodem genere eſſe debet: atqui leves culpas vocat Pater ſanctus, non leviter peccaminoſas, ſed illas quæ reſpiciunt pœnam, & non mores (oſtendi in commentario Cap.46.) ergo & ab eo graves culpæ vocantur, quæ morales non ſunt, ſed gravem pœnam merentur. Confirmatur hæc analogia nominum ex ipſomet textu. Eum qui commiſerit graves culpas, nempe contra Regulam, dicit eſſe traditum Sathanæ in interitum carnis, non in interitum ſpiritûs, ſed potiùs in ſpiritûs confirmationem, ut is ſalvus fiat in die Domini. Culpæ igitur graves quæ ſolius carnis interitum pariunt & ſpiritum confirmant, morales eſſe nequeunt; quia graves culpæ morales ſpiritum interimunt: Sed debent eſſe graves pœnaliter, quia in hujuſcemodi reperio meritum, quod & me demonſtrare puto tam clarè ut nemini contradicere liceat. Vide ea quæ dixi num.97. pag. 42. ubi oſtendi præcepta pœnalia eſſe conditionata, & ſubditum cum merito poſſe alterutram partem eligere, nempe vel rem præceptam exequi vel pœnam ſubire.

TEXTUS. *Caput 26.*

De his, qui ſine juſſione Abbatis jungunt ſe excommunicatis.

1645. Si quis frater præſumpſerit a ſine juſſione Abbatis fratri excommunicato quolibet modo ſe jungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere, ſimilem ſortiatur excommunicationis b vindictam.

a IUSSIO *idem quod licentia, ut ſuprà aliquoties. Ecce Regularis excommunicationis vires, implicat etiam & ligat omnes cum excommunicato converſantes.*

b VINDICTA, *hoc eſt, cenſura, ſententia, aut ſi malueris, pœna.*

TEXTUS. *Caput 27.*

Qualiter ſolicitus ſit Abbas circa excommunicatos.

1746. Omni ſolicitudine curam gerat Abbas circa delinquentes fratres, quia non eſt opus ſanis medicus, ſed malè habentibus. Et ideo uti debet omni modo ut ſapiens medicus: immittere quaſi occultos conſolatores a *Senipetas*, id eſt, *Seniores ſapientes fratres*, qui quaſi ſecretè conſolentur fratrem fluctuantem, & provocent eum ad humilitatis ſatisfactionem; & conſolentur eum, ne abundantiori triſtitiâ abſorbeatur. Sed ſicut ait Apoſtolus: *Confirmetur in eo charitas, & oretur pro eo ab omnibus.* Magnopere enim debet ſolicitudinem gerere Abbas, & omni ſagacitate, & induſtria curare, ne aliquam de ovibus ſibi creditis perdat. Noverit enim ſe infirmarum curam ſuſcepiſſe animarum, non ſuper ſanas tyrannidem; & metuat Prophetæ comminationem, per quem dicit Deus: *Quod craſſum videbatis, aſſumebatis: & quod debile erat projiciebatis.* & paſtoris boni pium imitetur exemplum, qui relictis nonaginta novem ovibus in montibus, abiit unam ovem, quæ perierat, quærere; cujus infirmitati in tantum compaſſus eſt, ut eam in ſacris humeris ſuis dignaretur imponere, & ſic reportare ad gregem.

a Seni-

a Senipeta, vox videtur inventa à D. Benedicto, & compoſita ex Senio & peto quaſi Senium-petens. Sed quis talis? Reſpondet Hiſpanus. El que va para viejo: nempe ad ſenectutem appropinquans; petere enim Latinè appropinquare eſt.

TEXTVS. *Caput 30.*

An pueri excommunicari debeant? qualiter corripiendi ſint.

1747. Omnis ætas, vel intellectus proprias debet habere menſuras. Ideoque quotiens pueri, vel adoleſcentiores ætatis aut qui minus poſſunt intelligere quanta pœna ſit excommunicationis; hi tales dum delinquunt, aut a jejuniis nimiis affligantur, aut acribus verberibus coërceantur ut ſanentur.

a Occurrit difficultas. Quomodo poterit Antiſtes jejunia nimia indicere, & tamen ſubditum non excommunicare? Ratio dubitandi eſt, quia in jejunio ſalvatur excommunicationis definitio. Probatur, quia ſeparatur à Communitate, qui cogitur non vivere moribus Communitatis.

Reſpondeo ex his, quæ Cap. 24 expendi excommunicationem eſſe communicationis carentiam, communicatio autem & ſocietas cum hominibus contrahitur, non cum cibis.

DVBIVM INCIDENS.

De Eccleſiaſtica Excommunicatione.

1747. b. EXcommunicatio quæ ab Abbatibus ex vi clavium fulminari ſolet major eſt, & definitur *Cenſura Eccleſiaſtica, quâ privatur homo non ſolùm activâ, verùm etiam paſſivâ Sacramentorum participatione, & hominum familiaritate, ſuffragijs, orationibus* Hanc ex natura rei Summus Pontifex fert, juris communis beneficio omnes Antiſtites. Ita Navarrus *in Manuali cap. 27. num. 5.* & probatur *ex cap. Tranſmiſſam & cap. ſuffraganeis. de electione. & cap. Cum ab Eccleſiarum. de officijs ordin.*

Abbatiſſæ, Antiſtites, & Prælatæ non ſunt, nec habent talem authoritatem. *c. nona de pœnit. & remiſſ.* Qui aſſerunt laicum eſſe capacem authoritatis excommunicativæ, debent dicere noſtras Abbatiſſas poſſe donari privilegio Apoſtolico, quo eis concedatur poteſtas ſuas ſubditas inurendi Eccleſiaſticâ Excommunicatione. *cap. præter. adjuncta Gloſſa, verb Ducibus. 32. d.*

Capitulum Cathedrale ſede vacante poteſt excommunicare *cap. Cùm olim. de major. & obed.* Capitulum Conventuale non poteſt, quia nec ex jure communi id illi conceditur, nec ex privilegio ſpeciali.

Capitulum, Monaſterium, Collegium, & Vniverſitas non poſſunt excommunicari. Ita Miranda *in Manual. quæſt. 25. artic. 10.* Sotus *in 4. diſt. 21. quæſt. 2. artic. 2.* ubi aſſerit ſe ſequi D. Thomam.

Excommunicationis armis utuntur Abbates rariſſimè, & ſolùm in graviſſimis cauſis: ſicut enim gladii acies ſi lapides percutiat retunditur, & non remanet ramis cædendis apta; ita Excommunicationis acies retundetur ſi levi ex cauſa torqueatur. Graviſſimâ ex occaſione fulminatur Ramorum die in Capitulo ſub formalibus verbis.

AVTHORITATE *Dei Omnipotentis, Patris & Filij & Spiritus ſancti, ac omnium Sanctorum, & authoritate totius Ordinis, excommunicamus conſpiratores, incendiarios, fures, proprietatem habentes. Et omnes qui proceſſum Superiorum, Viſitatorum aut Iudicium à Capitulo Generali conceſſorum, in viſitationibus, electionibus, correctionibus, ſeu alijs ordinationibus impediverint, vel qui iſta facientibus conſenſerit, per ſe, vel per alios, literas, preces, minas, inſidias, ſeu ſæcularium auxilia procuraverint, niſi intra diem Iovis proximam reſipuerint. Fiat, fiat.*

1747. c. Duæ rationes moveri ſolent circa Excommunicationem hujuſmodi à volentibus eam eſſe ſolùm comminativam, aut fortaſſis pœnalem.

Prima eſt. Excommunicatio non poteſt ferri die feſto; atqui hæc fertur Dominicâ: ergo non obligat in interiori foro. Minorem probant *ex cap Sacro. de ſent. excomm. lib. 6. & cap. nemo. 2. quæſt. 1.* cui conſonat jus *leg. actus. de ferijs. & cap. final. eodem tit.*

Secunda. Excommunicatio ferri debet in ſcriptis; hæc verbo fertur: ergo fulminatur ſolummodo ad terrorem. Minorem probant *ex cap. Sacro. jam citato.*

Concluſio.

1747. d. Omnes excommunicationis cenſuræ ferendæ ſunt in ſcriptis & diebus non feſtis: peccaretq; mortaliter Prælatus qui aliter hujuſcemodi cenſuram ferret. Ita omnes. Niſi fortè ex invincibili ignorantia omitteret, tunc enim excuſaret eum Gabriel *in 4. diſt. 18. quæſt. 2. Can. 7.* quod Navarrus *in Manual. cap 27. num. 8.* confirmat *ex cap. Ignorant. de regul juris lib. 6.* Solennitates juris magni faciendæ ſunt, præcipuè in rebus pœnoſis, qualis eſt Excommunicatio. Multi Franciſcanorum Prælati, verbo ſolebant excommunicare: dubitabatur, an tenerent Excommunicationes hujuſmodi? Reſpondet negativè totus Ordo, ut patet ex Conſtitutionibus Toletanis Generalibus. Ergo non poteſt ferri Excommunicatio die feſto & ſine ſcripto, niſi ex vi Pontificii diplomatis, aut conſtitutionis Ordinis à Sede Romana confirmatæ: aliàs cenſuræ illicitè fulminarentur ſemper, & nonnunquam invalidè. Cæterùm Excommunicatio hæc, de qua agimus, in Ordine toto fulminatur, & fuit in praxi à longo tempore, ergo fertur licitè & validè: imò non ſolùm ſcripta ſed typis mandata eſt.

Termini nonnulli explicantur.

1747. e. *Conſpiratores* illi ſunt qui in gravem ruinam boni publici aut privati conjurant; nempe vel communitatem infamando, vel innocentem perſequendo, vel promotionem impediendo, &c. Conſtat ex Diffinitionibus

Generalibus Congregationis Ciſtercienſis, in quarum diſtinct.7. cap.8. dicitur, *Eſt autem apud nos Conſpiratio, ſpecialis contra Ordinis diſciplinam & Majorum inſtituta confœderatio.* & cap.2. ejuſdem diſtinctionis Conſpirationibus adjunguntur, *qui ſpreto judicio quotidiani capituli Præſidentium obſtinato animo judicium Patrum Abbatum* (hoc eſt eorum qui ſunt Patres immediati Abbatum) *voluerint expectare.*

Incendiarij dicuntur, qui ædificiis ignem ſupponunt incendendi causâ. In hoc diſtinguitur ab Incendiario Incenſor, quod ille ignem adhibuerit, & incendere voluerit; hic de facto incendeat.

Fures & Proprietarij ſunt qui dando aut recipiendo ſine licentia ſibi appropriant rerum dominium, & illis utuntur tanquam rebus propriis; vide ea quæ de proprietate à *num.815.* diſputavi.

Petis, quæ quantitas ſit ſufficiens, ut quis incurrat excommunicationem?

Reſpondeo, certum eſſe eum qui contra paupertatis votum venialiter peccaverit, Excommunicationis hujus cenſuræ ſubjacere non poſſe: nec eum qui peccaverit graviter, ſi ſolùm intentione. Probabiliùs dicitur omnes proprietatis actiones extrinſecas mortaliter peccaminoſas hac cenſurâ comprehendi; licèt alii latiùs (non, ut dicunt, benigniùs) theologizent. Non ſolùm intendit Ordo bonum publicum materiale, ſed potiùs ſpiritualem converſionem, & providè excommunicat eos qui infra diem Iovis mores ſuos paupertatis virtute non converterint: ergo Antiſtes debet reſpicere materiam quamcunque, modò graviter peccaminoſam.

Alii minùs probabiliter pœnas reſpiciunt, & aſſerunt eos excommunicari, qui ſunt rei furti digni carcere. Candidi Ordinis Præmonſtratenſis Statuta, diſtinct. 3. cap.14. determinant ſummam ſufficientem ut aliquis detrudatur in carcerem. debere eſſe viginti florenorum viginti aſſibus conſtantium: & Definitiones Ciſtercienſes, quas vocant Generales, diſtinct.7. cap 7. aſſerunt debere eſſe majorem viginti-quinque ſolidis Turonenſibus: Adſonant decreta aliarum Religionum. Ergo probabiliter dicere poterimus minorem ſummam non ſufficere ut quis incurrat excommunicationem Eccleſiaſticam; ratio eſt, quia incarceratio, Monaſtica excommunicatio eſt, & levior omninò Eccleſiaſticâ; ergo pro minoribus culpis inferenda: ille igitur qui furatus eſt ſummam aliquam non tamen ſufficientem ut incarceretur & a communione confratrum proſcribatur, non eſt cenſendus proſcribi à communione totius Eccleſiæ & participatione ſuffragiorum. Ergo ut quis huic cenſuræ ſpirituali ſubjaceat, requiritur quantitas major.

1747. f. Florenorum quantitas apud varias gentes inæqualis: ſed dubiis obviàm iverunt inſtitutores Ordinis Præmonſtratenſis declarando Floreni quantitatem. Ciſtercienſes viginti ſolidorum furtum carceris pœnâ expiant; ſed qualium ſolidorum? Eligius Baſſæus *in ſuis Floribus verb. Donatio. num.* 13. explicans legem penult. C. de donationibus. ſub finem, nomine *ſolidi* intelligit nummum aureum æquivalentem decem & ſeptem Iulus ſeu Regalibus Italicis, vel 85. ſtupheris Belgicis: unde viginti *ſolidi* erunt 1700. ſtupheri, ſive quod idem eſt 34. Philippici. aut $35\frac{20}{48}$ Hiſpanici & Indici Patacones. Alii nomine *ſolidi* intelligunt nummum argenteum, qui eſt Pataconis octans: & ex eorum hypotheſi, viginti ſolidi ſunt duo Patacones & medius. Sed hinc in prædivite Monaſterio non eſſet materia peccati mortalis, ut conſtat ex his quæ diximus *num.942. ad 950.* Sanè definitiones noſtræ antiquiſſimæ ſunt, latæ tempore quo cenſebantur divites qui habebant paucos aſſes; ſciunt omnes, qui œconomiam tractarunt, plus potuiſſe à trecentis annis aſſe fieri, quàm modo ſolido; quamobrem cenſeo ſolidos Turonenſes fuiſſe tunc utiliores, quàm modò ſex ſtupheri; aliàs enim ſæpe contingeret carceribus macerari, & Eccleſiaſtico fulmine inuri Religioſos ſine culpa mortali, quod nemo admittet. Et probo aſſumptum; quia licèt duorum aut trium Pataconum proprietas ſit mortaliter peccaminoſa in Monaſterio paupere, non eſt condemnanda graviter in divite; Definitiones autem Generales ita exponendæ ſunt, ut omnibus Monaſteriis conveniant; aliàs enim indiſcretæ potiùs eſſent quàm Generales. Ergo Abbates, qui timent ne ſubditi Baſſæo ſubſcribant, declarent (& hoc rationabile eſt) ſe velle comprehendere quodcumque furtum grave, quâ declaratione præmiſſâ non remanet locus alicuis dubitationi.

1747. g. Olim Abbates in ſuis Monaſteriis perpetuò excommunicabant Conſpiratores, Fures & proprietarios (conſtat ex Definit. Generalium Ciſtercienſium diſt.7. cap.6.) unde talium criminum rei ipſo facto erant excommunicati; die autem Ramorum non excommunicabantur, ſed denuntiabantur. Benigniùs procedunt moderni, & nolunt his criminibus cenſuras aliquas annexas eſſe, quæ ipſo facto incurrantur; declarant tamen eſſe Eccleſiaſticam majorem Excommunicationem, contra hujuſcemodi criminum reos, ſi infra diem Iovis proximum non reſipiſcant.

Sed quid ſignificat illud *infrà?* Debentne reſipiſcere ante diem jovis, an ſufficit die jovis convertantur? Hanc locutionem reprehenderet Laurentius Valla, qui *infrà* & *ſupra* non ad tempus, ſpacium nec numerum, ſed ad locum & dignitatem refert: favet autem Plinius libr.11. *Ova incubari infra decem dies edita utiliſſimum.* Ergo *infra* eſt idem quod *ante*, & *ſupra* idem quod *poſt*. Sed poteſt illud *infra* vel *ante* bifariàm exponi; poſitivè videlicet & negativè: poſitivè quidem, ita ut aſſerantur nulli ſubjacere cenſuræ, qui reſipuerint ante feriam quintam: negativè, ita ut a cenſura ſint immunes qui reſipuerint & non poſt feriam quintam. Cùm autem hæc benignior expoſitio ſit, & de ordinis intentione non conſtet, favores amplio affirmans non incurrere hanc excommunicationem, qui ante finem feriæ quintæ (hunc duodecimâ noctis conſtituo) reſipuerit.

Accedit quod eloquenter dicatur *ante diem Iovis* pro *die Iovis*. ita ut *ante* non prioritatem ſed præſentiam ſignificet, unde *Ante Iovem peccaſſe minſue*, exponitur eſſe execrabile deliquiſſe coram ipſomet Iove. L. Annæus Seneca in ſuâ de Claudii Cæſaris morte Apocolocyntoſi (nomen

Libri

Libri eſt) ſic exorditur; *Quid actum ſit in cœlo ante diem tertium eidus Octobris Aſinio Marcello, Acilio Aviolâ Coſſ. anno novo, initio ſæculi feliciſſimi volo memoriæ tradere.* C.S. Curio in expoſitione hujus loci ſic ait; *Annum novum vocat initium ſæculi feliciſſimi, quaſi mortuo Claudio aureum ſæculum auſpicaretur, nimirum ſublato illo, qui urbi & orbi omnem infelicitatem invexerat.* & ut confirmet, citat Virgilii locum ex Eclogâ IV. deſumptum; videlicet,

Magnus ab integro ſæculorum naſcitur ordo,

hoc ordo longævus, ex plurimis ſæculis ſeu ætatibus Cæſarum coaleſcens. Conſtat igitur quòd teſte L. Annæo Seneca Claudius Cæſar obierit ante diem tertium eidus Octobris. Atqui poſt paucas lineas idem Seneca tertio eidus Octobris Claudium ſublatum fuiſſe affirmat, ait enim *Menſis erat October, dies tertius Eidus, ... Claudius animam agere cœpit:* ergo idem eſt dicere *tertio eidus*, ac *ante diem tertium Eidus*. Hanc eſſe bonam conſequentiam confirmat Adrianus Iunius in illuſtratione ejuſdem loci. Claudium diem clauſiſſe ultimum tertio Eidus Octobris probaverat ex Hiſtoriographorum conſenſu, citatis Suetonio & Dione. & ſubjungit; *Nam quod dubitationis periculum creare nonnullis poſſet illud Senecæ,* Ante diem tertium Eidus Octob *non ita accipiendum eſt, ut uno die aut altero mors Claudij tertium Idus præceſſerit: imò purè putè* (nota benè) *idem eſt dicere,* Ante diem tertium Kalend. vel Idus, *&* tertio Kalend. vel Idus. *quod ex Ciceronis epiſtolis notiſſimum eſt.*

1747. h. Sed quomodo debet reſipiſcere? ſacramentaliter per confeſſionem, an per contritionem ſupernaturaliter, an verò attritione, aut tandem dolore naturali?

Apud Lactantium Firmianum libro Divinarum inſtitutionum ſexto, *reſipiſcit qui mentem ſuam quaſi ab inſania recipit.* Ergo reſipiſcentia eſt actus merè ſpiritualis naturalis non egens ſenſibili manifeſtatione. Sunt igitur immunes ab hac excommunicatione Conſpiratores, Incendiarii & Proprietarii, qui ante diei Iovis finem decreverint mores ſuos convertere & non committere in poſterum talia peccata, licèt non confiteantur, nec eliciant actum attritionis aut contritionis; modò mentem ſuam recipiant & intentionibus malis expolient. Et hoc dictum ſit in eorum ſententia, qui actus merè intrinſecos ſubjiciunt authoritati Eccleſiæ.

Cæterùm cùm verior ſententia aſſerat Eccleſiam de occultis non judicare, dicendum eſt reſipiſcentiam, quæ hîc exigitur, debere eſſe extrinſecam. Nempe debere proprietarium tradere communitati (cautè tamen, nullus enim tenetur ſe prodere) per Prælati aut alterius manum illud quod cum reddebat proprietarium. Debere furem, incendiarium, &c. inſtrumenta deſtruere, quæ per ſe conducebant ad culpam; puta claves adulteras, aut ſimilia: quoniam in hujuſmodi actionibus politica & extrinſeca pœnitentia conſiſtit; peccatis enim merè internis non imponuntur excommunicationes.

Hæc omnia paulo aliter apud Germanos Ciſtertienſes in uſu; nam ex Comitiis anni 1595. Edmundo Ciſtercii Abbate præſide habitis, prodierunt iſtæ leges. *Dominica Palmarum Præſes Capituli pronunciet ſententiam excommunicationis contra proprietarios, conſpiratores, fures, & ordinis ſecreta revelantes, alio que caſus reſervatos ſupra deſcriptos committentes, ut eſt in Ordinario. Forma autem excommunicationis prædictæ in Ordine recepta talis eſt.* Auctoritate Dei omnipotentis, Patris & Filii & Spiritus ſancti, & B. Mariæ & omnium Sanctorum, & totius Ordinis, hodie excommunicamus, & excommunicatos denunciamus omnes conſpiratores, incendiarios, fures, Apoſtatas, proprietarios, revelatores ſecretorum ordinis, omnes qui proceſſum Viſitatorum ſuorum, aut judicium à Generali Capitulo deputatorum in Viſitationibus, electionibus, ordinationibus, correctionibus, ſeu excommunicationibus impediverint, vel ipſis procaciter & protervè ſe oppoſuerint, aut iſta facientibus conſenſerit per ſe, vel per alios, litteras, preces, minas, inſidias, vel auxilia potentum, aut ſæcularium procurando. *Tunc ipſâ excommunicatione publicatâ, dictus Præſes accenſam tenens candelam in talium excommunicatorum deteſtationem in terram projiciat. Conventus reſpondeat, Amen. Et Præſes Capituli moneat Fratres, neminem poſſe abſolvi ab ejuſmodi criminibus, niſi infra octo dies reſipuerint.* Hunc eundem octo dierum terminum reſignarunt iidem Patres in Comitiis Provincialibus habitis Cæſareæ anno 1626. §. De Capitulo.

A B B A S
quà IVDEX FORENSIS.

Agere integrum Iudicem difficillimum eſt, nam jus tranſit in vim quoties Iudex exuit integritatem.

1748. Vt æquus ſit, ſervet indifferentiam Benedicto indicente Cap. II. Nulla *ab eo perſona in monaſterio diſcernatur. Non unus plus ametur quàm alius, niſi quem in bonis actibus aut obedientia invenerit meliorem. Non præponatur ingenuus ex ſervitio convertenti niſi alia cauſa rationabilis exiſtat.*

1749. Suppoſitâ Iudicis indifferentiâ tanquam diſpoſitione ultimâ & eſſentiali, notandum eſt Abbatis tribunali juridico ſolùm peccata gravia aut actiones illas, quæ infectæ ſint gravi ignominiâ, ſubjici poſſe; leviora enim corripi debent ab Antiſtite, non quà Iudice, ſed quà Arbitro & Patre; hæc eſt ſine litigioſi juris ſolennitatibus.

Si materia ſit gravis, paternè domeſtico labori provideat, nec juridicam inquiſitionem quà forenſis & pragmaticus Iudex contra quempiam inſtituat, modò illius morbo ſuaviùs aliter mederi poſſit.

Si actoris accuſationem in materia levi recipere contingat, eum corripiat paternè de exorbitantia, alterum, ſi opus fuerit, de exceſſu: ſed judicium non implicet rebus parvi momenti.

Digitized by Google

1750. Gravém accuſationem non audiat, ſed legat (qui cùm cauſæ graves verbo aguntur, iniquè reſolvendæ ſunt, propter memoriæ fragilitatem) nec ſtatim reo communicet, ſed ſtudeat partium compoſitioni & ſecreto remedio. Si hanc obtinere nequeat, accuſationem reo communicet, & antequam is reſpondeat, concordiæ inſudet. Poſt rei reſponſionem de concordia ampliùs à Iudice tractandum non eſt, quia aliàs partialis cenſeretur. Ratio eſt, quia antequam utrumque audiat non poteſt cenſeri formaſſe dictamen de juſtitia cauſæ, & ideo nemini erit injurius ſi utrumque conciliare procuret: audito autem utroque, juſtitiam cognoſcere præſumitur, & concordiam in præjudicium partis procurare. Cùm ſemel pro tribunali ſederit, *æqualis ſit omnibus ab eo charitas: una præbeatur omnibus ſecundùm merita diſciplina.* (*cap.2.*) rem benè examinet, veritati non amicitiæ ſtudeat, nec reo convicto ignoſcat, nec accuſatori non probanti: ubi enim talionis pœna non cognoſcitur, juſtitia exulat, & patet aditus calumniis pernitioſis.

Convincendis de partium concordia ignoſcere, providentia eſt: convictis, iniquitas & delenda tyrannis. Fallitur qui benignitatis ſpecie, convictos de crimine aut calumnia, tolerat; quia remiſſio hujuſmodi eſt contra leges, & harum violatio nunquam Deo ſupremo Legiſlatori placuit. Convictos de ſceleribus oderat David (*Pſalm. 118.*) & hoc odium ex legis amore naſcebatur: conſidera mirabilem illam legis dilectæ & legirupionis inviſi connexionem: *Iniquos odio habui*, inquit, *& legem tuam dilexi:* nec legem Dei ſincerè amaret, ſi iniquos & ſceleſtos diligeret. Davidi ſimilis fuit Iuſtinianus Imperator, qui tempeſtate exortâ periclitabatur in Danubio. Oderat juſtè proditores nonnullos quorum infidelitate Cajano Bulgarorum Regi ſubjacuerat. Horum igitur ſollicitatus culpis decreverat violatas leges vindicare. Majaces ſatelles ejus, aut paſſione ductus, aut ſanctitate adulterinâ, *Ecce morimur*, ait, *vove Deo pro ſalute tua te nullum ex inimicis peremptururum.* Sed Majaci Imperator: *Iuſtos amo, iniquos perſequor, ex quibus ſi vel uni pepercero, hoc in loco demergar.* Vix dixerat, quin fluctus tranquillitate donarentur, & ipſe ſine diſcrimine tranſiret. Notarunt Paulus Diaconus *lib. 20.* Zonar. *tom. 3.* Beyerlinck *verb. Mina in fine.* & alii. Ergo ſi Prælatus videat domum ſuam procellis agitari, tempeſtatibus obrui, licèt ſibi ipſi minas & inſidias à ſceleratis ſtrui expetiatur, ſubmergi malit quàm ferre ſententiam illegitimam; quàm declarare innocentem, reum plenè convictum; quàm ignoſcere actori, qui ne ſemiplenè quidem probaverit. Credat ſe uni Deo, & vel invitis ſceleſtis juſtè judicet, experieturq; rerum ominium tranquillitatem.

F V G I T I V I E T
A P O S T A T Æ.

1751. SI rei naturam examinemus Apoſtata ſolus dicendus ille eſt qui inconſulto Prælato promiſſionem perſeverantiæ temerè violat egrediens ex Monaſterio cum reſolutione non redeundi ampliùs ad Religionem: qui enim habet animum redeundi ad ſuum Monaſterium, vel ſaltem ad Ordinem, non eſt Apoſtata, ſed Fugitivus. Ita Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 12. *artic.* 5. & Miranda *in Manual. quæſt.* 51. *artic.* 1. *concluſ.* 1. Sed ſi agamus de foro exteriori, dicendi ſunt Apoſtatæ omnes illi qui ſtabilitatis pactum ita temerant, ut prudentum judicio non reverſuri credantur.

Non quicumque diſceſſus fuga eſt aut apoſtaſia, ſed illegitimus, temerarius, & qui contra Regulam. nemo enim tenetur ſtare pacto aliter quàm promiſerit, & Benedictini promiſerunt quidem perſeverare in Monaſterio, ſed ſecundùm Regulam. Vide ea quæ expendimus diſputatione 44. per totam, quia qui licitè diſceſſit, fugitivus non eſt.

1752. Aſſeri ſolet fugitivos eſſe infamiæ ſuo Monaſterio; idque non minimam perdere authoritatem ob eorum defectionem. Sed imprudenter: quia in ſapientum ſententia illa Religio honoratior credenda eſt, quæ habueris plures fugitivos. Nemo enim ab illis diſcedit apud quos poteſt ſuo deſiderio ſatisfacere: ſimiles ſemper amant aſſimiles, diſſimiles tolerare non poſſunt. Sceleſtus eſt, qui fugitivus; ergo ideo confratres deſerit quia apud eos ſcelera patrare non licebat; fugit quidem diſſimiles, egreditur ut aſſimiles inveniat. Fugitivi igitur honori ſunt Monaſterio, cujus diſciplinam, legum rigorem, & vitæ ſeveritatem fugiendo commendant.

T E X T V S. *Caput 29.*

Si debeant Fratres iterum recipi, de Monaſterio exeuntes.

1750. Frater, qui proprio vitio egreditur, aut projicitur de Monaſterio, ſi reverti voluerit, b ſpondeat priùs omnem emendationem vitii pro quo egreſſus eſt, a & ſic in ultimo gradu recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas comprobetur. Quòd ſi denuò exierit, uſque tertiò ita recipiatur. Iam verò poſtea c ſciat omnem ſibi reverſionis aditum denegari.

a *Fugitivi & apoſtatæ ultrò ad Ordinem redeuntes debent non ſolùm recipi, ſed benignè tractari. Probatur ex varijs canonibus, quos conſultè omitto, quia tam clarum hoc eſt, ut nullâ indigeat probatione.*

b *Spondeat, ſed hæc nova promiſſio ſi circa ſubſtantialia ſit, non addit novam obligationem; quoniam hæc jam ſolenniter promiſſa ſunt.*

1751. *Petrus v.g. homicidij reus, vel fugit ne lueret, vel dimittitur à Religione. Poſt dies aliquot ad ſe & ad clauſtrum revertitur, ab Abbate recipitur ſeverè amicè, rigidè humano, & urbanè incivili. Petitur, an fugitivus redux debeat ſpondere & promittere coram Deo ſe homicidium iterum patraturum non eſſe.*

Reſpondeo primò, verbum illud ſpondere poſſe ſumi pro eo quod eſt proponere, ſeu dicere, imò hæc acceptio primaria & rigoroſior eſt; unde apud veteres ille ſpondere dicebatur qui ſpontè diceret, reſpondere qui ſpontè referret. Hinc textui lux. Siquis, inquit Legiſlator ſanctiſſimus, fugerit aut dimiſſus fuerit, ne admittatur quouſque ſpontè afferat ſe illud vitium, propter quod eſt egreſſus, emendaturum eſſe.

Secundò, ſi placeat recentior verbi acceptio; eſto, ſpondere ſit promittere: polliceatur ergo converſionem in materia illius criminis non Deo, nec Abbati coram Deo, ſed ſpondeat ſimpliciter, nempe homini, aut Antiſtiti, aut Communitati. Non enim in expoſitione Regulæ addenda ſunt gravamina, quæ Legiſlator fugit.

Hæc lex juſtiſſima, & ſcrupulis nullis obnoxia. Qui ter fugerit, non ſolùm apud Benedictinos poteſt non recipi, ſed debet; niſi fortè converſionis indicia ſint talia, ut benigniorem reſolutionem mereantur. Hæc non eſſe contemnenda ſtatuerunt Ciſtercienſes in Diffin. Gener. diſt. 11 cap. 3. ubi legitur. Qui plus quàm ter apoſtataverint & pœnitentes redire voluerint & ſatisfacere pro delicto, omnino recipiantur, vel in domibus proprijs, vel in locis aliquibus earum, ſi aliud canonicè non obſtat, tantùm ad victum non ad habitum regularem. Quæ ſunt valde notanda. Prælati Benedictini jure paternæ obligationis tenentur ſuos fugitivos quærere & reducere: tertiò fugitivos quærere non tenentur, quoniam ex vi Regulæ illos non tenentur recipere.

1752. *Miranda in Manual. Prælat. Reg. quæſt. 51. artic. 2. concluſ. 1. ſic ait. Religioſi cujuſcunque Ordinis & Religionis exiterint, exceptâ Carthuſia, admittentes ſive recipientes Fratres alterius Ordinis præter ordinem juris, prætextu cujuſlibet privilegij quod in id ſe habere dicant, niſi de novo ſit nunc conceſſum, mortaliter peccat, & ſunt ipſo facto excommunicati, & concluſione ſecundâ ait, Sæculares recipientes in ſuis domibus Fratres apoſtatas, & fugitivos occultantes, & tenentes ipſos, favoremq; impendentes ut in tali ſtatu permaneant, mortaliter peccant, & ſunt etiam ipſo facto excommunicati.*

De fugitivis, transfugis & alijs ſimilibus hominibus hæc habentur in Congregationis Germanicæ Definitionibus. Perſonæ de Ordinibus mendicantium & in Ordinem noſtrum tranſire volentes non recipiantur, niſi ex gratiâ & conceſſione Summi Pontificis: ſic autem recepti ad officia & dignitates non promoveantur, niſi hoc expreſsè mandetur, ſintque ipſi optimi meriti. Conſtitutione Apoſtolicâ prohibitum eſt, ne aliquis Ordinis noſtri Profeſſor, etiam prætextu litterarum Sedis Apoſtolicæ, ſeu Legatorum ejus, aut aliàs quovis quæſito colore, ad aliquem alium Ordinem, Reverendorum Fratrum Carthuſianorum Ordine dumtaxat excepto, ſine ſpeciali Generalis Capituli, vel Abbatis Ciſtertii pro tempore exiſtentis licentiâ & conſenſu, & niſi ex legitimâ causâ, coram ipſo Abbate, vel generali procuratore ipſius Ordinis in Romanâ curiâ exiſtente ſufficienter probatâ, & juſtâ repertâ, tranſire quoquo modo præſumat. Tranſgreſſores hujus prohibitionis declarantur inhabiles ad quæcumque officia & beneficia, tam ipſius Ordinis, quàm aliorum, ad quos ſe tranſtulerint, & Prælati & Conventus eorum Monaſteriorum & Ordinum, in quibus illi recepti fuerint, obligari ad ſatisfactionem damnorum quæ noſter ordo ex illorum tranſitu incurrit, erunt. Qui verò ad RR.PP. Carthuſianos tranſierit, ſi poſteà redeat, abſque noſtrâ permiſſione vel Capituli Provincialis Monaſterii in quod redierit, vel in quo recipi poſtulaverit, non admittatur.

Contra fugitivos ſunt Pontificum varia diplomata. Reperitur unum conceſſum à Iulio II. ad Ciſtercienſium Hiſpanorum petitionem anno 1506. Confirmatur à Leone X. Exſtat extractum authenticatum anno 1588, quod publicavit Henriquez pag. 353. Abbatis monaſterij noſtri Dunenſis ſiti in Flandriâ, Religioſis indicitur authoritate Apoſtolicâ ne poſt profeſſionem ſine licentia clauſtro exeant. Conſtat ex privilegijs Innocentij II. & Alexandri IV. quæ hodie in eodem cœnobio conſervantur. Nemo ejuſdem monaſterij fugitivos poteſt recipere, interdicente expreſſè Alexandro III. Innocentio III. Alexandro IV. Nicolao III. & alijs. Præter communia privilegia, ſinguli Ordines ſimiles gratias impetrarunt.

D I M I S S I.

1753. TAles audiunt, qui ab Ordine ſunt excorporati, vel inviti propter crimina, vel voluntarii propter rationes aliquas inconvenientibus gravibus carentes. Non expedit Antiſtites eſſe duros in Dimiſſoriis concedendis, maximè ſi Religioſus neſciat in clauſtro vivere ſine aliorum ſcandalo, vel poſſit ſanctior eſſe in clericali ſtatu, aut ſaltem in alia Religione. Sæpe ſanctus Pater eos dimittendos aſſerit, qui communitati non ſunt apti; verè inepti omnes ſunt, qui vel mœrore ſummo affecti tædioſam vitam agunt, vel agitant, & deſpondentes animos condolent ſuo arbitrio, quod cœcè in ſua ſententia promiſit perſeverantiam. Qui hos vult in clauſtro detinere, lictorem potiùs quàm Abbatem agit, maximè ſi non timeantur alia inconvenientia.

TEXTVS. *Ex Capite 71.*

De dimittendis Fratribus.

1754. Quod ſi quis contempſerit facere: aut corporali vindictæ ſubjaceat, aut ſi contumax fuerit, de monaſterio expellatur.

Aliud eſt non obedire: aliud nolle obedire, ſive Superiorem contemnere: aliud eſſe contumacem & incorrigibilem. Primum pœnalis culpa eſt ſecundum & tertium morbi ſunt, ſed ultimum aſſeritur immedicabile. Subjaceat ergo corporali ſententiæ, qui legem contempſerit, dimittatur verò qui contempſerit cum pertinacia. Vide num. 692. c.

TEXTVS. *Ex Capite 65.*

De Priore incorrigibili.

1755. Si (*Præpoſitus*) poſtea in congregatione quietus & obediens non fuerit, etiam de Monaſterio expellatur. Cogitet tamen Abbas ſe de omnibus judiciis ſuis Deo redditurum rationem, ne fortè invidiæ aut zeli flammâ urat animam ſuam.

Notate, obſecro, qui putatis nulla ex cauſa Monachos dimittendos eſſe. An inter fratres Priore quis major, ordine eminentior, authoritate illuſtrior? iſte etiam dimitti non ſolum poteſt, ſed aliquando debet. Cur? primò, ſi inquietus; ſecundò, ſi inobediens. O quàm benè Benedictus percallebat communitatis ſtatum! inobediens nocivus & malus ſibi uni eſt, inquietus multos malos & nocivos facit. Igitur ſi inquietus Prior proſcribi debet Regulæ authoritate, cur tot inquieti Priore multò minores in Monaſteriis permittuntur? Sanè qui ſimili poſte correpti tolerant, non ſunt Prælati tolerandi. Inquietos dimittere rigor non eſt: ipſis ſit favor ſimul & monaſterio.

TEXTVS. *Caput 28.*

De his, qui ſæpiùs correpti, non emendaverint.

1756. Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, ſi excommunicatus non emendaverit, acrior ei accedat correctio, id eſt, ut verberum vindicta in eum procedat. Quod ſi nec ita correxerit, aut fortè (quod abſit) in ſuperbiam elatus, etiam defendere voluerit opera ſua, tunc Abbas faciat quod ſapiens medicus, ſi exhibuit fomenta, ſi unguenta adhortationum, ſi medicamina ſcripturarum divinarum, & ſi ultimum uſtionem excommunicationis, vel plagas virgarum, & jam ſi viderit nihil ſuam prævalere induſtriam, adhibeat etiam, quod majus eſt, ſuam & omnium fratrum pro eo orationem, ut Dominus, qui omnia poteſt, operetur ſalutem circa infirmum fratrem. Quod ſi nec iſto modo ſanatus fuerit, tunc jam utatur Abbas ferro abſciſionis, ut ait Apoſtolus: ***Auferte malum ex vobis.*** & iterùm. *Infidelis, ſi diſcedit, diſcedat*: ne una ovis morbida omnem gregem contaminet.

Olim non ſolùm incorrigibiles ſed etiam crimino ſi dimittebantur. Colligo tum aliunde tum etiam ex Definitionum Generalium diſtinct. 7. cap. 5. ubi legitur. Nulla etiam perſona Ordinis noſtri pro furto de cætero emittatur, ſed ut dictum eſt ſuperiùs puniatur. Ergo ante harum Definitionum promulgationem non ſolùm pro furtis, ſed etiam pro furto à Religione emittebantur: ergo à fortiori pro lapſu carnis, & formali inobedientiâ, quoniam his duobus criminibus major ſemper imponitur pœna quàm furto. Imò & ejuſdem diſtinctionis cap. 7. ſtatuitur ne in poſterum dimittantur de peccato carnis convicti. Videat tamen antiqua Definitionis ſeveritatem revocatam eſſe à Germanis anno 1595. quorum l x eſt.

Si quis tam ipſorum converſorum, quàm ipſarum peccato carnis, furto, aut alio enormi crimine ſemel, convincitur, vel ſecreta Monaſterii & Ordinis revelaverit, ex eoque damnum notabile vel infamia accidat, uno menſe carceribus mancipetur, & omnibus feriis ſecundâ quartâ & ſextâ diſciplinâ regulari puniatur, & ſi ſecundò in eadem vel paria crimina fuerit relapſus, eandem pœnam duplicatam ſuſtineat: ſi tertiò recidiverit, veſtibus regularibus exuatur, & ex monaſterio & ordine eliminetur ſine ſpe reditûs, quod tamen non fiat, niſi priùs Vicario conſulto & conſentiente, qui pro hâc etiam tertiâ vice eliminationem relaxare & in aliam pœnam commutare pro delicti qualitate & perſonarum conditione poterit. Abbates ſub pœnâ ſuſpenſionis annuæ ea omnia exequi con-

tra

tra hujuſmodi impudicos & incontinentes teneantur. Si quis in idem Sacrilegium relapſus fuerit, ad triremes quinquennales abſque omni dilatione mittatur, vel in carcerem per quinquennium, & cum eâdem quâ priùs pœnâ. Si uſque tertiò recidivus fuerit, perpetuo carcere retentus in continuâ pœnitentiâ permaneat. Frater, qui fuerit de ipsâ incontinentiâ ſuſpectus, & qui cum mulieribus ſuſpectis & diffamatis colloquium aut commercium aliquod habuerit, ne pejus ei contingat, ſtatim quàm talis ſuſpicio orta & probata fuerit, in aliud procul monaſterium transferatur.

a *Acrior correctio dicitur eſſe verberum pœna, excommunicatione monaſticâ, acrior non major; quoniam licèt neutra animam tangat, verbera tantùm corpus affligunt, excommunicatio animum rationalem.*

b *Vindicta ſæpe pro pœna ponitur à D. Patre.*

c *Si ultimum, Hiſpanè ſi alo ultimo, ſi al fin.*

DISPVTATIO CXXXVIII.

De Dimiſſoriis, quæ incorrigibilibus concedi ſolent.

1757. Converſatio peccaminoſa & diſſoluta morbus eſt contagioſus, qui multos inficit. Pſaltes Rex: *Cum electo electus eris, & cum perverſo perverteris.* Ideo opus eſt aut malos fugere, aut fugare.

ARTICVLVS I.

An viro probo liceat homines ſceleratos fugere?

Libentiùs audietis Gentium Apoſtolum, quàm me. Ipſe igitur ſecundâ ad Corinthios Epiſtolâ ſic inquit. *Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ eſt participatio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ autem conventio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus* (Levit. cap. 26. v. 12.) *Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos* (Ierem. 31. a. 9.) *& ero vobis in Patrem & vos eritis mihi in filios & filias: dicit Dominus omnipotens.* Hæc verba illuſtrant jus naturale & demonſtrant quemlibet poſſe (imò & debere aliquando) viros ſceleſtos fugere, quos non poteſt fugare.

ARTICVLVS II.

An viro probo ſceleratos homines fugare liceat? An Abbati incorrigibiles dimittere?

1758. Eruditiſſimus & pientiſſimus D. Iacobus Merlonus Horſtius, jam cœli incola, in Adnotationibus in S. Bernardi Epiſtolas hanc quæſtionem examinat; & quia meditat, videor illi debere, ut dubitandi cauſas poſitas ab illo proponam.

Circa Regulam Benedictinam & verba Bernardi, inquit, *poſſet moveri Quæſtio. An Monaſteria habeant jus abjiciendi Religioſum incorrigibilem. Negat Cardin. in Clem. ne In agro. § Quia verò. de ſtatu Monach. Probat ex c. Impudicas 24. quæſt. 1. ubi ex Concil. Tribur. decernitur, Impudicas Moniales ergaſtulis detrudendas eſſe. Et ex c. Nec Religioſi, de Regular. ubi præcipitur fugitivos, vel ejectos inobedientes Monachos requirendos eſſe, & in ſuis vel ſui Ordin. Monaſterijs recipiendos, ut pœnitentiam agant. Item Abbates & Priores per Cenſuram, (ſi opus fuerit) Eccleſiaſticam ad illorum receptionem compelli poſſe. Addo, periculo corruptionis aliorum (quod inſinuat Regula) ſatis obviari incarceratione perpetuâ. Accedit, quod ſi tales, intra Monaſterij limites concluſi adeò depravatis ſint moribus, & tam ſcandaloſi, quid fiet, ubi dimiſſi vel ejecti extra Monaſterium, ſine omni jugo, penituſque dati in reprobum ſenſum, in omne genus nequitiæ, velut laxatis habenis, ferentur? quæ peccandi licentia potiùs videtur carcere & vinculis coercenda. Contrariam tamen ſententiam video placere alijs Canoniſtis & Theologis. Vide D. Thom. quodl. 12. q. ult. Comment. Regul. S. Auguſtini. Item S. Franciſci, & inprimis Regul. cit. S. P. Bened. Pereſium, Caramuel, &c. Ad rationem ex Concil. Tribur. Reſpondent alium eſſe rationem Monialium, quàm Monachorum. Ad illud de incarceratione reſpondent, Rem ſæpe Monaſterijs nimis gravem & onerosam, ut ea potiùs ſit futura pœnalis Conventui, quàm ipſi diſcolo Monacho.*

1758. b. Sed hanc ipſam Reſolutionem meam confirmo, quia expedit ſceleratos homines fugare & proſcribere potiùs quàm fugere. Proſcribit incorrigibiles ſæcularis Reſpublica, aut à vita cùm ultimâ ſententiâ plectit, aut ſaltem à ſuo territorio cùm in exilium mittit. Primus proſcribendi modus rarò Monaſticæ Reipublicæ permitti ſolet, ſed expediret aliquando, dum enormia ſunt crimina, & ſpes nulla correctionis. Cæterùm, hoc poſtulante ſuavitate Theophilâ; reus corrigi debet evangelicè, increpari paternè, excommunicari, flagellari, imò & incarcerari; ſi hoc non ſufficiat & communicatis addita oratio ſit inefficax, proſcribi oportet; prudenter tamen, nempe potiùs à Monaſterio, quàm ab Ordine. Ita debet ſuo gregi intaminando Abbas proſpicere, ut nè ovem quidem unam contemnat. Contigit ſæpe eos qui in uno Monaſterio non niſi inſolentes eſſe voluerunt, in alio fuiſſe benè moratos: vidimus irreligioſos Monachos qui habitis Dimiſſoriis laudabiliter vixerunt in ſeculo: vidimus contrarium, ſed rariùs; faciliùs enim eſt paucis obligationibus ſatiſfacere.

facere, quàm multis, & ſæcularis privati clerici obligationes paucæ ſunt. Ideò, me conſule, ſunto Abbates faciles in concedendis licentiis tranſmigrandi ad alia Ordinis Monaſteria, juxta ea quæ diximus *num.1499*, quæ expediet legere. Volentem Religioſum ſemper Abbas & Communitas poteſt excorporare validè, etiam ſi cauſa deſit, (probavi *num.563.164 172.*) licitè non ſemper. Non procedet iniquè Antiſtes ille, qui id intuitu majoris boni fecerit: iſtud reſpicit, qui Religioſum incorrigibilem excorporat ne reliquos inficiat, nec iniquè procedere dicetur ille, qui viro honeſto & pio tædioſam vitam & difficilem agenti inter fratres, vel quia corpore vel quia ingenio ægrotat, Dimiſſorias conceſſerit; ut alibi, nempe in alio Monaſterio, Ordine, imò in clericali habitu, ſerviat illi qui dixit, Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve.

1759. Dimiſſus ab ordine Religioſus remanet, & tenetur ſervare virtutes ſubſtantiales ſuæ profeſſionis; nec in hoc poteſt Antiſtes diſpenſare. Vnde optime Edmundus à Cruce & Abbates Congregationis Germanicæ, *Ipſe*, inquiunt, *non eſt à votis ſuis abſolutus, ſed ei erit liberum adire Reverendiſſimum D. Epiſcopum in cujus Diœceſi baptizatus eſt, ut de loco, in quo poſſit vota ſua Domino Deo reddere ſibi provideat.* Qualiter ergo obſervabit virtutes hujuſcemodi, qui habitat extra Monaſterium, nec dirigitur à ſuo Prælato? Reſpondi *num.565.*

1760. Litterarum Dimiſſorialium formulam concipiunt diverſimodè: multi ſeverè, ſuaviùs alii. Oportet, inquiunt illi, dimittendi flagitia exprimi, ut ab eo ſibi omnes caveant, qui ſimiles parentes viderint: Præſtat, inſtant iſti, dimiſſum commendare, ut honoratus ſit apud exteros & opinionis conſervandæ intuitu mores corrigat, ac reformet ingenii vagi exorbitantias. Subſcribo huic ultimo modo dicendi, non enim video quidpiam boni poſſe ſperari à viro qui ſcit ſe haberi infamem apud omnes.

1761. In Provincia hæreticæ regioni conterminâ ſint Prælati circumſpecti; ne concedantur Dimiſſoriæ ſi timeatur major Apoſtaſia; ſed hæc non illico timenda venit, quoniam qui vellet fidem deſerere, non indigeret Dimiſſoriis, cùm per fugam clandeſtinam poſſit intento ſatisfacere.

1762. Dimiſſos famulos nullus prudens perſequitur, imò favent nobiles dum occurrit occaſio. Quos ab Ordine proſcribimus, non proſcribimus à charitate & amicitia. Abbas quia diligit, ſubditum corripit; ergo & diligat, cùm Dimiſſorias ei concedit. Amicos impendat ut promoveat; ad beneficia, quorum præſentatio ad Monaſterium pertinet, primus denominetur; tractetur civiliter, ut ſaltem agat ſanctum clericum, qui egerat malum religioſum.

Modum procedendi contra fugitivos bene expendunt Definitiones Congregationis Germanicæ, latæ in Bavariâ Præſide Edmundo à Cruce anno 1595. è quibus deſumpſi clauſulas ſubſequentes. *Qui fugerint, & in Apoſtaſiâ fuerint capti, primâ vice incarcerantur per octo dies, per quorum tres diverſos in Capitulo regulari diſciplinâ vapulent, ac in pane & aquâ jejunent: Secundâ vice per ſex menſes eandem pœnam ſuſtineant; denique tertiâ vice prædictam pœnam per annum ſuſtineant, & poſteà ultimi in fratrum Ordine remaneant activâ paſſivâque voce perpetuò privati. Quod ipſi poſt breve tempus ſponte ſuâ redierint, poterunt hæ pœnæ ſecundum proprij Abbatis diſcretionem mitigari. Ad cohibendam levitatem, inconſtantiam, imò & duritiam eorum qui ſæpiùs fugerint, nec ullis correctionibus emendantur, ultimo remedio in eos utendum eſſe ferro abſciſſionis ordinat D. Benedictus ex Apoſtolo dicente; Auferte malum ex vobis, & infidelis ſi diſcedit, diſcedat, ne ovis morbida omnem gregem contaminet. Quod ſi, inquit, ſemel & denuò frater exiit, uſque tertiò recipiatur, & jam poſteà ſciat ſibi omnem reverſionem denegari. Quare qui è monaſterio fugerit, poſt tertiam vicem non eſt recipiendus, niſi fortè ex juſtâ conſideratione ad miſericordiam motus Abbas, redeuntem filium & pœnitentem pro quartâ vice recipere voluerit. Sed ſi tantâ gratiâ ipſe dignus non fuerit, ei ablato habitu regulari noſtri Ordinis, clericali veſte induatur & à monaſterio in quo fuerat profeſſus & ab univerſo ordine eliminetur, & expellatur, nunquam poſteà recipiendus.*

Conſonat ſibi prædicta Germanorum Congregatio in multis Comitiis & legibus, dabo ſtatutum latum Cæſareæ anno 1626. in quo lego. *Incorrigibiles etiam, qui nempe per frequentem punitionem ad idem vel ſimile, aut etiam priora redeant, quique aut pœnas acceptare recuſant inflictas, aut ſalvâ Ordinis diſciplinâ ſeu abſque gravi ſcandalo corrigi vel detineri non poſſunt, ſecundum Regulam habitu privati ab Ordine expellantur. Quod tamen ab eorum proprijs Abbatibus ſolis non fiat, ſed cum conſilio Vicarij Generalis, & aliorum duorum de Congregatione noſtrâ. Taliter autem ejecti ſtatim R.^mis Epiſcopis Diœceſanis denuncientur, ut deinceps ſub illorum poteſtate ac correctione vivant.*

Graviſſimis tamen ſeſe implicant difficultatibus DD. Caſſinenſes, dum in ſe ipſos crudeles, & erga nebulones & perditiſſimos homines nimiùm mites ſic pronuntiant. *Iſte modus abſciſſionis videtur* (ſed cur? an in re tam gravi ſufficit unum videtur?) *revocatus per Capitulum Finale. de regul. & tranſ. ubi expreſſè habetur fugitivos requirendos eſſe, & in carcerem retrudendos, ſi opus eſt. Cui & ſuffragatur Tridentina Synodus, quæ præcipit eos etiam requiri debere, & tanquam Apoſtatas puniri, qui aliquam juſtam cauſam ſuæ fugæ prætendentes, ſine ejuſdem tamen allegatione & approbatione, ſponte diſcedant: quod nos quoque ſervari volumus diſtrictè præcipientes omnibus Monaſteriorum noſtrorum Prælatis, ut in ſingulis Monaſterijs habeant loca cuſtodiæ ſana, & ſolida, ubi hujuſmodi fugitivi, rebelles & incorrigibiles retrudantur. Commiſſi verò noſtri incorrigibiles & contumaces, eo modo quo recipiuntur, expelli poſſunt, ſublatâ eis omni ſpe receptionis. Et ſi quis eorum poſt promiſſam ſtabilitatem vitioſus, aut ſcandaloſus repertus fuerit: ſervetur circa eum forma Regulæ, ſecundum meritum, uſque ad expulſionem incluſivè. Ad quam tamen nolumus quemquam Prælatorum procedere, niſi ſervatis quæ infra in ſuſceptione eorum ſtatuimus, ſcilicet cum conſenſu omnium Seniorum aut duarum partium Conventûs, ſi illi non convenerint. Nullâ ratione permittantur fratres cum ſic expulſis, licentiatis, aut fugitivis commercium habere, aut converſationem ullo modo.*

CON-

Digitized by Google

C O N C L V S I O.

1763. IAm tandem longo Oceano emenſo, & vaſtis tenebris devictis, ad finem uſque pervenimus hujum Aeroaſium. Breviter ad portum appulimus teſtimoniis ſacris manuducti; teſtimoniis inquam, quæ præſcribunt moribus iter breviſſimum: quoniam ſi benè examines, *quæ pagina, aut quis ſermo Divinæ authoritatis veteris ac novi Teſtamenti non eſt rectiſſima norma vitæ humanæ*? Sed via recta, quæ brevior. Pareamus ergo ſtudio & calamo, & audiamus Caſſinenſis Academiæ Ariſtotelem, Curſui Theophilo imponentem ſaluberrimam metam, & orthodoxis diſcipulis valedicentem.

T E X T V S. *Caput 73.*

Humillima noſtri Legiſlatoris PERORATIO.

1764. Regulam hanc deſcripſimus, ut eam obſervantes in Monaſteriis, aliquatenus vel honeſtatem morum, aut initium converſationis nos demonſtremus habere. Cæterùm, ad perfectionem converſationis qui feſtinat, ſunt doctrinæ ſanctorum Patrum, quarum obſervatio perducit hominem ad celſitudinem perfectionis. Quæ enim pagina, aut quis ſermo divinæ authoritatis veteris ac novi Teſtamenti non eſt rectiſſima norma vitæ humanæ? aut quis liber ſanctorum Catholicorum Patrum hoc non reſonat, ut recto curſu perveniamus ad creatorem noſtrum? nec non & collationes, & inſtituta, & vita eorum, & regula ſancti Patris noſtri Baſilii, quid aliud ſunt niſi bene viventium, & obedientium Monachorum exempla, & inſtrumenta virtutum? nobis autem deſidioſis, & malè viventibus, atque negligentibus rubor confuſionis eſt.

Quiſquis ergo ad Patriam cæleſtem feſtinas, hanc minimam inchoationis regulam deſcriptam, adjuvante Chriſto, perfice: & tunc demum ad majora, quæ ſuprà commemoravimus, doctrinæ, virtutumque culmina, Deo protegente, pervenies.

Sanctiſſimi Patriarchæ Baſilii regulam hac Poſtloquutione S. Benedictus commendat; & quæ nam ſit Baſiliana Regula aut Religio tu inquiris. Reſpondebo & Ludovico de Miranda qui in Manuali Prælatorum quæſt. 4. artic. 1. ſic inquit. *Fuit hæc religio eo tempore celeberrima, & ut refert Fr. Hieronymus Roman. Lib. 6. de Republicâ Chriſtianâ cap. 5. hujus inſtituti fuere olim ſanctiſſimus Effren. Chryſoſtomus, Greg. Nazianzenus, Eſychius, Pachomius, Ioannes Damaſcenus, Caſſianus, Eraclides, & etiam D. Hieronymus, & alij quamplures. De ipſius Regulâ, jam etiam ſuprà diximus, quod fuit prima ſcriptis tradita, approbata, & confirmata ab illius ſæculi Epiſcopis, eo modo quo nunc temporis in conſuetudine poſitum erat, Religionum Regulas approbari, & confirmari. De quo quidem quamvis nihil reperiatur expreſſum, ſat eſt, ut id dicere poſſimus, quod in Concilio generali VII. quod eſt ſecundum Nicænum; Regulæ ejuſdem fit mentio, tanquam de Regulâ jam per Eccleſiam approbatâ, & confirmatâ, D. etiam Benedictus in ſuâ Regulâ,* (nempe in præſenti Capite, vel Poſtloquutione) *de Regula prædicta B. Baſilij mentionem facit, eandemque in quampluribus rebus imitatur, atque præcipit obſervari. Et hæc breviter de Religione D. Baſilij dixiſſe ſufficiat; nam non eſt in Votis, in hoc opere de aliquâ Regulâ, aut Religione quicquam dicere amplius in particulari. Ad alia enim progrediamur oportet.* Vide ſuperiùs num. 338.

Inquiris iterum, An ex hujus capitis decreto liceat Religioſo privato, quaſcumque obſervantias aliarum Regularum admittere & obſervare. Reſpondeo Abbates Ciſt. Germaniâ congregatos in Bavariâ anno 1595. hoc caput dilucidaſſe & expoſuiſſe his verbis. *Præter illa tria ſolemnia vota, Religioſus non debet alia facere. peregrinandi, orandi, jejunandi, & ſimilia, quæ ſine Superiorum conſenſu & permiſſione complere non poteſt, ex quorum imprudenter factorum occaſione, multa ſæpè contingunt, quæ fratrum congregationem perturbant. cingula, veſtimenta & alia inſignia; & confraternitates ejuſmodi in his, quæ Ordinis noſtri uniformitati & profeſſioni noſtræ contraria ſunt, abrogamus & prohibemus.*

Laudamus verò & approbamus alia omnia pietatis opera, quæ in eis ſiunt, ut celebrare miſſas de Sanctis, orare peculiariùs pro vivis & pro defunctis, aliaque religioſa exercere officia; geſtare cruces, roſaria & ſimilia, non autem indumenta aliqua; & illud etiam modò ſit ex devotione & non ex obligatione, cui nullus religioſus ſe aſtringere poteſt ſine permiſſione ſui Superioris, quam, ut vitentur abuſus, & ſingularitates, non facilè, nec niſi pro majori bono concedere debet.

THEOLOGIÆ REGVLARIS

PARS II.

COMMENTARIVS
IN DIVI
BENEDICTI
OPVSCVLA.

Præter Regulam nonnulla etiam circumferuntur nomine D. Benedicti, quæ tametſi in contrarias ſententias dividantur Authores, non videntur S. Patri neganda. Primum eſt, Monaſticus Ordo vivendi; ſecundum, Epiſtola ad S. Remigium; Tertium, In morte S. Placidi Sermo; Quartum, Sermo in diſceſſu S. Mauri; Quintum, ad S. Maurum miſſa Epiſtola. Omnia brevia, ſed plena magno ſpiritu.

1765. *Sanè vivendi monaſticè Ordinem ſcriptum à S. Benedicto affirmant Antonius Poſſevinus Apparatûs ſacri tom. 1. Arnoldus de VVion in ligno vitæ libr. 1. cap. 1. quibus probabitur ſubſcribit noſter Balduinus Moreau in fine Regulæ Benedictinæ. In plurimis & valde antiquis exemplaribus Regula reperitur ſub nomine S. Benedicti, quem Petrus Venerabilis apud majus Turonenſe monaſterium reperiens, ſibi tranſmitti curavit, tanquam genuinum opus ejuſdem S. Benedicti.*

1766. *Epiſtolam ad S. Remigium D. Benedicto adtribuunt ex antiquis Fortunatus Presbyter, Hincmarus Rhemenſis Epiſcopus, & antiquiſſimus vitæ S. Remigij ſcriptor, qui floruit ab annis octingentis, aut ferè. Et ex junioribus Author appendicis Chronici Caſſinenſis, Arnoldus de VVion, lign. vitæ, libr. 1. Reperitur in novo Benedictino Breviario, & in fine Regulæ impreſſa unà cum Cardinalis de Turre-crematâ Commentario ann. 1517. & ſub finem Regulæ edita à Balduino Moreau ann. 1620. A quibus diſſentiunt Baronius ad annum 507. & Poſſevinus in Apparatûs ſacri, tom. 1. verb. Benedictus.*

1767. *Sermonem de S. Placido martyre adſcribunt S. Patri Poſſevinus, Arnoldus de VVion, Appendix Chronici Caſſinenſis, & Balduinus Moreau jam citati; quibus adſonat Surius ad diem V. Octobr. editione ſecundâ.*

Sermonem conſolatorium illum, quem in B. Mauri & Sociorum diſceſſu, & exhortatorias litteras quibus eorumdem gratam Deo devotionem promovit Beatus Pater, nemo eſt, quem legerim, qui alterius ſcriptoris opus eſſe contendat, adeoq; non debebo in re clara diutius immorari. Dabo igitur litteram ipſam ex Manuſcriptorum aliquot collatione correctam, ipſamq; Commentarijs, ubi obſcura videatur, illuſtrabo.

REVE-

Digitized by Google

REVER.do ADMODVM D.D.

LAVRENTIO DE CVETO,

OLIM SPINENSIVM ABBATI MERITISSIMO, IAM, VT SPERO, APVD COELITES BEATÆ MARIÆ DE VELA SVÆ SORORIS CONSORTI, LAVDEM ET REVERENTIAM.

Ad Empyreum.

PATERE Benedictinæ Regulæ Obſervator eximie, ut referam virtutes Tuas, quòniam in cœlo Tu (ſic opto) cares elationis periculo, & ego Tecum agens adulationis ſuſpicione. Sumo calamum ut mihi repræſentem quæ vidi, quæ imitari deberem. omnia illa quæ bene me docebas dum viveres; & ego male didici; vel quod miſerabilius, non didici. Mentem voluntas ſequitur, cognitâ bonitate abripitur, cognitâ ſuccenditur: & ego illam cognoſcens & cogitans, nec abripior, nec ardeo. Silex non ſemper fomitem incendit ictu primo: ſi lapis ſim, appetitui vim inferam; virtutes tuas & negligentias meas aſſiduâ meditatione componendo frangam voluntatis duritiem, ut ignem charitatis concipiam, incipiamque vel nunc ſaltem Monachus eſſe cum Exmonachos, & obſervare Regulam, cùm in Epiſcopum aſſumptus, aut minùs teneor, aut difficiliùs poſſum. Proponam Te viæ Regularis ducem, & ſi non adſequar, quod eſſet miſerum, lecturis prodero, qui cum meliores ſint, ſuccendi poterunt, ubi aut algeo, aut ſi diligentior, tepeſco.

1768. Non ero nimius in triade eſſentialium virtutum explicandâ. nam funiculus iſte triplex eſt, & difficilè rumpitur; nec datur relaxata Communitas, in quâ earumdem ſit relaxata obſervatio. Eò nullus religioſus devênit; qui enim in eſſentialibus deficit, non debet religioſus vocari. At in eſſentialibus ipſis virtutibus dotes reperio accidentales, quas ſi à Te ebibam, priores in unire potero, & animi tranquillitate defenſare. Rara virtus in divitiarum adminiſtratione rigoroſa paupertas; rara virtus in fœminarum conſortio pura caſtitas; rara virtus ſubmiſſa in imperio obedientia; & ut verbo omnia dicam, rara eſt omninò virtus, humilitas honorata. Notaſti ſcopulos, & fugiſti pericula: & in quibus fortè, ſi pugnares, ſubcumberes; fugiendo, victoriam cantaſti. Recuſaſti dignitates oblatas, indictas adimiſiſti; non enim illæ cum obedientiæ diſpendio fugi debent. Gubernaſti obediendo; & Bernardo Tuo ſimilis, res extrinſecas Cellerario relinquens, animas ſolas tibi legiſti gubernandas, per Orationis, Iejunij & Pœnitentiæ viam univerſas conducens.

1769. Intentus Orationi, totâ die, totâ nocte, unum Deum cogitabas; & quia alia etiam loqui aut tractare debebas, omnia faciebas coram Deo. Correcturo Tibi filiorum negligentias dulcem rigorem inſtillabat aſſidua legis Dei meditatio; corripiebas tam dulcis, ut à Te malemus reprehendi, quàm ab aliis laudari. Sunt qui oculos infectos habeant, & debiles artus puellorum radio viſibili penetrent & inficiant; ſunt qui morbo laborent contagioſo & venenum exhalent. nec tamen, ſi omnipotentiam Dei contempler, morbus ſanitate vegetior, ſcandalum potentius ſanctitate. Aqua frigida in nuptiis Galilæis præſentiam Dei-Hominis ſuſtinere inconverſa non potuit, nec Petrus tametſi aquâ poſt infidelitatem frigidior, potuit ſufferre Chriſti oculos, ſed qui inviſus quoniam nondum poſt culpam fuerat viſus, ſimul fuit adſpectus & protectus. Chriſtus Petrum advenit, vidit, vicit. & ita illum vincendo roboravit, ut non linguâ ſolùm ſed & umbrâ ſalutem ægris redderet inexpectatam. Aſſimilis fuiſti, Vir Dei, Viro-Deo. Nemo ita immodeſtus erat, qui non componeretur Te viſo; nemo qui Te audito non fieret melior, & Te nactus amicum, obſervantior. Nemo ita cæcus, qui diſcipulos Tuos à reliquis ſanctis non diſtingueret; & Spiritum Tuum relucentem in ſingulorum moribus non obſervaret.

 1770. Mace-

1770. Maceratus jejuniis oſſa arida circumferebas; nec carnes guſtabas appoſitas, nec apponebantur piſces, quos guſtares. A veſtitionis die, totâ vitâ, aut ferè, pane & aquâ contentus; moleſtus nulli, horâ communi menſam communem frequentaſti; comeſturus, ſi dari contingeret, piſces; aliàs, viſurus carnes.

1771. Nec in tantâ corporis debilitate negatæ divinitùs vires, quibus carnem impotentem opprimeres quinquies-millenâ vibratione flagelli. (Hæreo cùm iſta dico, ſed debent ſciri quæ ſunt vera.) Quatuor horæ diverſæ quotidie dedicatæ huic labori; & ſi aliqua ab occupatione intercepta, in diem ſubſequentem translata. Tametſi induſia talia, quæ loco cilicii haberi poſſent, zonis illa aculeatis & ſpinatis ſubarmabas; & ut notam ſingularitatis effugeres, tot exemplo moviſti, ut auſteritas illa univerſalis videretur.

1772. Munificum ſe ſanctus Laurentius oſtendit devotioni Tuæ; conſortem gloriæ habiturus in cœlis, non meri nominis in terra, ſed & paſſionis ſuæ Te participem habere voluit; & obtinuit. Æſtuabas ſine febri nonnunquam, & laborabas morbo Illi Tibique noto, ignoto optimis Medicis: & tandem illo extinctus. Quæ quoniam mihi recenſere eſt ſolamini, & pluribus ædificationi erit legere, felicem mortem tuam exponam, ut qui in reliquis Te imitari deſidero, Te poſſim in illâ admirari.

1773. Miſſus es Cardenoſam (oppidum apud Abylam, Majorum tuorum fumoſis ſtemmatibus nobilitatum) ut annuos reditus, quos Monaſterium invexiſti, ſedatis controverſiis ſubortis pacificè recuperares. Ibi, ut patrio ſolo benigniùs faveret S. Martyr, Tibi paſſionem ſuam communicavit liberaliùs. Ardes, æſtuas, ignеſcis; nec febris indicium, nec pulsûs obſervata alteratio. Igni divinitùs conceſſo medullitùs paulatim conſumeris, Tuum Tutelarem Martyrem invocas, Cuſtodem Angelum, Matrem-Virginem, Hominem-Deum. Commendas Te Benedicto & Bernardo; generali confeſsione præmiſsâ viaticum recipis, & te itineri glorioſo præparas. Extremam unctionem recipis, nec tunc detecta morbi cauſa. Tandem ultimo Vale dicto, audito, inter Tuorum pias manus & lachrymas ad ſydera (non ambigo) translatus es. Manſit inanime cadaver, dicturum de Te plura, quàm excellentiſsimi Concionatores; Oculorum judicio, toſtum totum. Sed & craticulæ tres lineæ in tibiâ, femore, & ergo expreſſæ ſuſpicionem firmabant. quam ſuffragio ſuo vocati Medici probabiliorem reddidêre, affirmantes incendium illud morbi non potuiſſe evenire violentiâ, adeoque neceſſariò adſeribendum miraculo. Iacuit diebus aliquot, ut devotioni communi ſatisfieret, tua mortalis portio immunis à mortalitate, & tandem magnificè ſepulta eſt. At immortalis portio (ſic ſpero) ad Empyreum tranſvecta ipſorum nunc fruitur conſortio, quos fuit in tellure imitata. Illam jam ad Chriſti pedes devolutam imaginor, gratias ſummas ob lythri pretium rependentem. Illam proſtratam ad Angelicæ Imperatricis genua, irruentem in Benedicti Bernardi, & aliorum Patriarcharum amplexus. Sanctiſsimum etiam Chriſti Teſtem Laurentium contemplor latus dexterum dantem Laurentio meo, lævum ejus ſorori, ut vel ſic tandem vera ſit revelatio, olim ſanctæ illi Virgini divinitùs communicata. Prævit ipſa, & præter ſcripta immortalia, quæ exaravit Superiorum imperio, corpus incorruptum, Eccleſiaſticâ authoritate elevatum, & à populo cultum Abylæ in Ciſtertienſi Virginum Aſceterio tenemus; ſequutus es, non ſine miraculoſo morbo æger, nec ſine Dei favore particulari extinctus; frueris magnorum laborum magno præmio. Miſſas & orationis heri (ſi fortè egeres) in pietatis indicium, & hodie hæc S. Benedicti Opuſcula, in quibus Caſſinenſis Legiſlator Te depingit, cùm proponit Ideam optimi Religioſi. Mihi olim ſanctum habitum, quo honoror, indulſiſti; anno probationis inſtruxiſti, juvaſti. illo elapſo Ordini incorporaſti; multò plura facturus ſi ante diem non fuiſſes ad Empyreum, (ut ſpero) translatus. Sed & ibi Te indigeo. In tremendo Dei, amici Tui, judicio lis mea, & in ipsâ de æternâ, laureolâ aut pœnâ, diſceptatur. & ideò Paternam Tuam Clementiam imploro, ut erga Iudicem Tuam & Tuorum, quos recenſui, authoritatem interponas, & cœlum impetres

Filio, Diſcipulo, Clienti, ſemper Tuo

IOANNI CARAMVEL LOBKOWITZ, Miſienſi Epiſcopo, Eminentiſſimi Principis Moguntini Vicario.

INDEX.

Digitized by Google

I N D E X.

1774. ORDO. QVALITER FRAtribus in monaſterio religioſè ac ſtudioſè converſari oportet, editus à S. P. N. Benedicto. *numero* 1780.

PROLOGVS. *De veſtium antiquarum colore.* 1781.

CAPVT I. *Ponitur renovatio votorum quotidiana, & exercitium matutinum.* 1782. *Nonnihil de exercitijs annuis.* 1783.

CAPVT II. *Quòd nemo ita tuſſiat aut expuat, ut alteri moleſtus ſit.* 1784.

CAPVT III. *De oratione, & attentione requiſitâ.* 1785. *An oblivio peccatorum juſtificet? exponitur illud Pauli,* Nihil mihi conſcius ſum, ſed in hoc juſtificatus non ſum. 1786.

CAPVT IV. *Qui debeant cantari hora canonica?* 1787.

CAPVT V. *De tempore, quod Laudibus & Primis intereſt.* 1788.

CAPVT VI. *De Pretioſâ.* 1789.

CAPVT VII. *De labore manuum.* 1789. *b.*

CAPVT VIII. *Servatum iri ſilentium in Eccleſiâ.* 1790. *Verſus ille,* Te decet hymnus Deus in Sion, *expoſitus.* 1790. *Aliqua de adnomine* Nonus & Frater. 1791.

CAPVT IX. *Commendatur obedientia.* 1792. *Simplex oratio Religioſi obedientis decem millibus contemnentis praponitur.* 1792.

CAPVT X. *De reſignatione voluntatis.* 1793.

CAPVT XI. *De veniâ ob negligentias poſtulandâ.* 1794. *An gratus Deo error, quarentis occaſionem ſubeundi regularem vindictam?* 1794.

CAPVT XII. *An cui negatur licentia adloquendi confratres, poſſit permitti agere cum ſecularibus?* 1795.

CAPVT XIII. *De clauſurâ* 1796. *Nonnihil de Monialibus; & obiter meus Bernardus Campmans Dunenſium Antiſtes laudatus.* 1796.

CAPVT XIV. *Inhibetur Monacho, ut quidpiam, licèt bonum videatur, faciat, ſine Abbatis licentiâ.* 1797. *An vota, qua Benedictinus emitteret inconſulto Pralato, eſſent valida.* 1798.

CAPVT XV. *Exponitur Fraterna correctio.* 1800.

CAPVT XVI. *Qui in contentionibus prius tacet, prudentior.* 1807.

CAPVT XVII. *De Confuſione, Exprobratione, Murmuratione, Detractione, Calumnia.* 1808. *An murmurare ſit mortale peccatum?* 1808. *Quid ſit detractori adſentire?* 1809. *Quid pacem ſeminare?* 1810. *An fabula damnentur univerſa.* 1811.

CAPVT XIX. *Manuum laborem corpori & animo prodeſſe.* 1812.

CAPVT XX. *An Religioſi membra ſint Monachi?* 1813.

CAPVT XXI. *Obedientiam non exhiberi Abbati, ſed Deo.* 1814.

CAPVT XXII. *De attentione internâ.* 1816.

CAPVT XXIII. *Aliqua de modo intrandi, ſedendi, & egrediendi è refectorio.* 1817.

CAPVT XXIV. *De lectione clauſtrali* 1818.

CAPVT XXV. *De examine conſcientia.* 1819.

1775. EPISTOLA S. BENEDICTI ad S. Remigium Rhemenſem Epiſcopum. *num.* 1820.

An ſit ſcripta à S. Benedicto. 1821. *An dentur Sacerdotes Principum terrenorum, an omnes Sacerdotes ſint Dei?* 1822. *De orationum & meritorum communione.* 1825. *An Dæmon expulſus fuerit à S. Remigio, an potiùs à S. Benedicto?* 1826. *De miraculo nuper edito à duabus Virginibus Carmelitanis.* 1827.

1776. SERMO S. BENEDICTI habitus in morte S. Placidi. *num.* 1828.

Sanctum Placidum & ejus socios fuiſſe martyres. 1829. *aliqua de ejus Majoribus.* 1830. *Offertur Monaſterio ſeptennis; Abbas eligitur; mittitur in Siciliam; Sicula Congregationis eſt author; martyrio coronatur; corpus ejus noſtrâ ætate detegitur.* 1831. *Quaritur, Qui Pyrata illi fuerint, à quibus interemptus eſt.* 1832.

Augmenta Parentum & Filiorum communia. 1833. *Placidi animus in cælos ovans à D. Benedicto viſus.* 1834 *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, nullo excepto.* 1835. *An monachi Abbatis ſint famuli.* 1836.

1777. SERMO S. BENEDICTI IN S. Mauri & Sociorum diſceſſu. *num.* 1837.

Qui ſcripſerit hiſtoriam S. Mauri? 1838. *An charitas incipiat à ſe ipsâ?* 1839. *De varijs Sanctorum unitatibus.* 1840. *An Sancti orare pro viventibus poſſint?* 1841.

1778. EPISTOLA S. BENEDICTI ad B. Maurum. *num.* 1842.

Qua dona à S. Benedicto ad D. Maurum fuerint miſſa? 1843. *Cur vocentur extrema?* 1844. *Reliquias Sanctorum colendas* 1845 *ſed eorundem honorem, prudentiam & judicium requirere* 1845. *Mors D. Mauri à D. Benedicto revelata.* 1846. *Liberi arbitrij, revelationis, ſcientia Dei, & infallibilitatis concordia.* 1846. *Nemini auxilia ſufficientia negari.* 1847.

1779. DE REGVLA TEMPLARIOrum Equitum Ciſtertienſium, compoſita à D. Bernardo. *num.* 1848.

Templarij Ordinis initium, excidium; Summus Pontifex propter ipſos, & etiam Galliæ Regem ad divinum tribunal appellati, nec ſine miraculi probabilitate mortui. 1848. *An fuerint mali? Sanctos propter aliena peccata non puniendos.* 1849. *Invidiam in Hiſpaniâ auſam contra Religiones excalceatas, cauſam ad primariam Complutenſis Vniverſitatis Profeſſorem tranſmiſſam, ab eo protectos.* 1849. *Cur Templariorum Regula fuerit addita?* 1850.

REGVLÆ titulus. 1851.

PROLOGVS exhortatorius. 1851. *Quâ ſit Regula hæc authoritate lata?* 1851. *Rem te Divo fuiſſe commiſſam Bernardo.* 1851.

PROLOGI ſecunda pars. *Nomina Patrum ſedentium in Concilio Trecenſi.* 1852. *Error Tyrij & Biny correctus.* 1852.

CAPVT I. *Qualiter divinum officium audiant?* 1852.

CAPVT II. *Quot orationes dominicas, ſi audire nequiverint dicant.* 1852. *An detur de auditione obligatio?* 1852. *An Templarij, an etiam alij Equites teneantur ad divini officij lectionem ſub peccato?* 1853. *An Benedictini Sacerdotes ſatisfaciant audiendo.* 1853.

CAPVT III. *Quid agendum ſit pro fratribus defunctis.* 1853.

CAPVT IV. *Quod Capellani victum & amictum tantùm habeant.* 1854. *Cuiuſ-nam ſint oblationes & eleemoſynæ, quæ fiunt Eccleſiis?* 1854. 2081.

CAPVT V. *De militibus defunctis.* 1855.

CAPVT VI. *Vt nullus frater remanens oblationem faciat.* 1855. b. *Eleemoſynæ privati Religioſi peccaminoſæ ſunt, Deo ingratæ. Optimè erat qui benè vivit.* 1855. b.

CAPVT VII. *De immoderata ſtatione.* 1856. *Leges debere eſſe ſuaves. melius eſt forti minus quam poſſit, quam fragili plus quam poſſit, imponere.* 1856.

CAPVT VIII. *De refectione Conventus.* 1856. b. *De nomine & etymo Palatij.* 1856. b.

CAPVT IX. *De menſæ lectione.* 1857.

CAPVT X. *De carnis refectione.* 1857. b. *An præſtet ſemper comedere piſces? An expediat ter in hebdomada comedere carnes.* 1857. b.

CAPVT XI. *Qualiter manducare milites debeant.* 1858. *An omnia quæ apponuntur in menſa poſſint comedi?* 1858.

CAPVT XII. *Vt aliis diebus duo aut tria legumınum fercula ſufficiant.* 1858. b. *Quid Pulmentariorum vocabulo intelligat S. Benedictus?* 1858. b.

CAPVT XIII. *Quo cibo feria ſexta reficere oporteat.* 1859. *An Monachi uti queant lacticineis?* 1859.

CAPVT XIV. *Poſt refectionē ſemper gratias referant.* 1859. b.

CAPVT XV. *Vt decimus panis ſemper detur eleemoſynario.* 1860.

CAPVT XVI. *Vt collatio ſit in arbitrio Magiſtri.* 1860. b. *De Monachorum collatione.* 1860. b.

CAPVT XVII. *Vt finitis completis ſilentium teneatur.* 1860. c.

CAPVT XVIII. *Vt fatigati ad matutinas non ſurgant.* 1860. d. *An idem concedi debeat Monachis? De attentione interna* 1860. b.

CAPVT XIX. *Vt communitas victus inter fratres ſervetur.* 1861. *De immoderata abſtinentia.* 1861.

CAPVT XX. *De qualitate & modo veſtimenti.* 1861. b. *An [illegible] unicolor ſit? Quid ſignificet albedo [illegible].* 1861. b.

CAPVT XXI. *Quod famuli veſtimenta alba, hoc eſt, pallia non habeant.* 1862. *De Pſeudotemplariorum inſolentia, fortè propter horum crimina ſunt Templarij damnati.* 1862. *Converſos non debere [illegible] iiſdem veſtibus quib⁹ choriſtæ.* 1862. b.

CAPVT XXII. *Quòd milites remanentes tantùm alba habeant* 1862. c.

CAPVT XXIII. *Vt pellibus tantùm agnorum utantur.* 1862. c.

CAPVT XXIV. *Vt vetuſta armigeris dividantur.* 1862. c. *An Epiſcopi & Abbates poſſint Eccleſiarum ſuarum bona donare cognatis?* 1863. *An ſaltem cognati, ſi pauperes debeant reliquis pauperibus præponi? an etiam famulis?* 1863. *Non eſt pauper, qui nihil habet, ſi laborare poſſit & nolit.* 1863. *Quid ſit ali ſecundum qualitatem ſuam?* 1863. b. *An religioſus teneatur egredi ad alendos cognatos?* 1863. c. *an ad alendos parentes.* 1863. d.

CAPVT XXV. *Vt cuſtens optima deteriora habeat.* 1865.

CAPVT XXVI. *Vt quantitas & qualitas veſtimentorum ſervetur.* 1865.

CAPVT XXVII. *Vt dator pannorum æqualitatem (proportionalem) ſervet.* 1865.

CAPVT XXVIII. *De ſuperfluitate capillorum.* 1865. b.

CAPVT XXIX. *De roſtris & laqueis.* 1865. b.

CAPVT XXX. *De numero equorum, & armigerorū.* 1865. c.

CAPVT XXXI. *Vt nullus armigerum gratis ſervientem feriat.* 1865. c. *An herus famulos percutere poſſit.* 1865. c.

CAPVT XXXII. *Qualiter ad tempus remanentes recipiantur.* 1866. *De Oratoriſtis, & Begginis. An poſſint vota ſolennia ad tempus emitti? An illa emittant novitij?* 1866.

CAPVT XXXIII. *Quod nullus juxta propriam voluntatem incedat.* 1866. b.

CAPVT XXXIV. *Si licet ire per villam ſine juſſu Magiſtri.* 1866. b.

CAPVT XXXV. *Si licet eum ambulare ſolum.* 1867. *Præſtet ne Religioſos ſolos an binos egredi?* 1972. b.

CAPVT XXXVI. *Vt nullus nominatim, quod ei neceſſarium erit, quærat.* 1867.

CAPVT XXXVII. *De frenis & calcaribus.* 1867. b.

CAPVT XXXVIII. *Quod tegimen in haſtis & clypeis non ponatur.* 1867. b.

CAPVT XXXIX. *De licentia Magiſtri.* 1867. b.

CAPVT XL. *De mala & ſacco,* 1867. b.

CAPVT XLI. *De legatione litterarum,* 1867. c. *An qui habet ſcribendi aut recipiendi epiſtolam facultatem teneatur adhuc receptam aut ſcripsam Superiori oſtendere?* 1867. c. *An teneatur Superior ſervare ſecretum, ſi aliquid invenerit in epiſtola, quod indetur grave?* 1867. c.

CAPVT XLII. *De fabulatione propriarum culparum.* 1868. *An bona, quæ fuerint extra monaſterium obſervata, poſſint monachi recenſere?* 1868

CAPVT XLIII. *De quæſtu & acceptione.* 1869.

CAPVT XLIV. *De manducaris Equorum.* 1869.

CAPVT VL. *Vt cambiare vel quærere (quæſtum facere) nullus audeat,* 1869.

CAPVT XLVI. *Vt avem cum ave capiat, nec cum capiente incedat* 1869. b.

CAPVT XLVII. *Vt null[illegible] feram (non noctivam) arcu vel [illegible] percutiat.* 1869. c.

CAPVT

CAPVT XLVIII. *Vt leo (fera nociva) ſemper feriatur.* 1869. *b.*

CAPVT IL. *Quòd licet omnibus militibus profeſſu terras & homines habere* 1870. *Poteſt communitas eſſe dives, ubi ſinguli pauperes.* 1870.

CAPVT LII. *Vt de male habentibus, cura pervigil habeatur.* 1871.

CAPVT LIII. *Vt infirmis neceſſaria ſemper dentur.* 1871. *Non ergo ſuperflua.*

CAPVT LIV. *Vt alter alterum ad iram non provocet.* 1872.

CAPVT LV. *Quomodo fratres conjugati habeantur.* 1872 *b.*

CAPVT LVI. *Vt ampliùs ſorores non habeant.* 1872. *c. Ponitur caſus quidam, taceantur alij.* 1872. *c.*

CAPVT LVII. *Vt fratres Templi cum excommunicatis non participent.* 1872. *d.*

CAPVT LVIII. *Qualiter milites recipiantur,* 1872. *e. An annus probationis poſſit minui,* 1872. *e.*

CAPVT LIX. *Vt omnes fratres ad ſecretum conſilium non vocentur.* 1872. *f. An voces conſultivæ ſint,* 1872. *f.*

CAPVT LX. *Quod cum ſilentio orare debeant.* 1872. *g.*

CAPVT LXI. *Vt fidem ſervientium accipiant.* 1872 *h.*

CAPVT LXII. *Vt pueri, quamdiu parvi ſunt, non recipiantur.* 1872. *h.*

CAPVT LXIII. *Vt ſenes ſemper venerentur.* 1872. *h.*

CAPVT LXIV. *De fratribus, qui per diverſas provincias proficiſcuntur.* 1873 *De hoſpitio, & viatico.* 1873

CAPVT LXV. *Vt victus æqualiter omnibus diſtribuatur.* 1874.

CAPVT LXVI. *Vt milites Templi habeant decimas.* 1874.

CAPVT LXVII. *De levibus & gravibus culpis* 1875.

CAPVT LXVIII. *Qua culpa frater amplius non recipiatur.* 1875. *An conſuetudo peccandi leviter ſit mala graviter?* 1875. *Exponitur verſus ille,* Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt, *& exponuntur optimi Abbatis qualitates.* 1876.

CAPVT LXIX. *Vt à paſchali ſolennitate ad feſtum omnium Sanctorum unam camiſiam lineam tantum ſumere habeant.* 1876. *b.*

CAPVT LXX. *Quot & quales panni in lecto ſunt neceſſarij.* 1876 *b.*

CAPVT LXXI. *De vitanda murmuratione & adhibenda correctione fraterna.* 1877. *Cur debeat murmurationis expoſitio conjungi cum correctione fraternâ?* 1877. *Qui murmuratio à confuſiones exprobratione, detractione, nec non calumnia diſtinguatur?* 1808. *æmulatio definita, diviſa.* 1878. *Livor, Murmur.* 1878. *Cur peſtes appellentur?* 1878.

An correctio fraterna ſit precepta? 1879. *b. An apud Templarios probabiliter omitti potuerit?* 1879 *c. an apud Benedictinos nunc poſſit?* 1879. *d. An qui dubitat utrum frater peccaverit, aut utrum graviter, teneatur eum fraternè corripere?* 1879. *e. An teneatur, ſi culpa ſit merè probabilis?* 1879. *e. An adhibendus ſit teſtis correctionis, an delicti?* 1879. *f. An qui fratrem correxit fraternè coram uno teneatur illum iterum coram duobus corrigere.* 1879. *g. An qui duos contempſerit teſtes poſſit in capitulo proclamari aut accuſari? an debeat ſecretò denuntiari?* 1879 *h. An accuſare utilius ſit, quàm proclamare?* 1880. *An qui nullam culpam videt, quam poſſit aut fraternè corripere, aut ad Superiores deferre, teneatur aut poſſit inquirere, ut fraternè corripiat?* 1880 *b. Exponuntur hæ voces,* Invenire, Reperire, Noſcere, Agnoſcere, Cognoſcere, Ignoſcere. 880 *b. Qui debeat Abbas procedere admonitus culpam ſui Religioſi?* 1881. *Difficile eſt bene judicare. Malderus ipſe ex inadvertentia ſemel graviſſimum errorem commiſit.* 1881. *b. Viri docti judicaturi viros doctos conſulunt. Concionentis propoſitus.* 1883. *Iudices, qui non ſuduerunt audentiores.* 1884. *Iudicem non excuſat ignorantia, ſi ſe ignorare ſciat.* 1885. *Viſitationes Religionum ſæpe ab imperitis graviſſimis calumnijs laborant.* 1886 *multa in ipſis æternæ damnationis indicia.* 1886 *multa in inferno luenda, & à Deo ſolo judicanda.* 1884 1885.

CAPVT LXXII. *Vt omnium mulierum fugiantur oſcula.* 1887. *An permittat Benedictina regula fœminas oſculari?* 1888. *Quid intelligat S. Benedictus nomine oſculi, cum hoſpitibus jubet oſculum pacis non negari?* 1888. *b.*

NOTA. *De numero Capitum Templariæ Regulæ.* 1888. *c.*

ERVDITISSIMO DOMINO N. AMICO SVO, de Veſtium antiquarum colore

PROLOGVS.

1780. BEnedictinorum veterum habitum non fuiſſe nigrum in Commentario meo ſuaſi, & ut video nondum Tibi perſuaſi. Perſtas ſententiæ, & quæ oculis vides, antiqua credis. Homo à natura nullas alias veſtes habet quam crines, nudus naſcitur, nudus moritur, nec plus è mundo educit quàm induxit. Sed ſi virili ætate præditus, crines habebit regulariter nigros, nec tamen qui tales ſemper fuerunt, aut erunt. nam quos adoleſcentia affecerat colore caſtaneo, gravior ætas infecit nigro, & ſenectus venerabilior reddet candidos. Hic eſt colorum luſus, in quo à natura illudimur; non enim cani faciunt ſenes, ſed vitæ maturitas canos. cani enim ſunt ſenſus hominis, & vera ſenectus conſiſtit in vita immaculata. Et quidem Ordo Benedictinus, Homo Myſticus, ſuas ætates habuit; adeoque in illis differentes colores. nam tametſi de veſtium colore ex legis præſcripto [Cap. LV.] non caveatur; Monachus, ab habitu ſe non fieri ſupponens, qui veſtibus carere non poterat, debitis coloribus intinctas habuit.

Adole-

Digitized by Google

Adoleſcens caſtaneas; in ætate virili nigras; in ſenili albas. Datæ cœlitùs Ciſtertienſibus cucullæ candidæ, Myſticum illum Hominem jam jam caneſcere monſtrarunt. Cani ſunt Ciſtertienſes Benedictini Ordines, & quia ſunt multi, jam habet ille multos canos. *Cani*, nimirùm Ciſtertienſes, *ſunt ſenſus Hominis*, nempe Myſtici; id eſt, Ordinis Benedictini. ipſi enim in Regulæ expoſitione verum ſenſum obſervant, imò & olim litteratorium rigorem. Hi candidi, alii nigri. Iſti Benedictini corporis venerandam ſenectutem inſinuant; illi oſtendunt nondum omninò canam, ſed adhuc vegetam virilemque. at utrique caſtaneum illum juvenilem ſupponunt, quem adhuc inter canos noſtri Majores ante trecentos aut quadringentos annos. Probant id multi antiqui Scriptores, & inter ipſos Author Scheirnenſis Chronici, quod demum prodiit anno 1623. & in Prologo hæc habet, quæ meam ſententiam firmant, diruunt tuam ſuſpicionem. *Author hujus Hiſtoriæ, fuit Conradus, quem Aventinus & alij paſſim vocant Philoſophum, Monachus, Cuſtos & Prior hujus Cœnobij. Vixit uſque ad annum Domini MCCXLI. ſub Abbatibus 11. & 12. Conrado videlicet & Henrico. Homo ſedulus, innumerorum librorum ſcriptor, quorum partem recenſet Aventinus in Catalogo Abbatum ad Abbatem undecimum. Artis pingendi gnarus. Qua arte pleroſque libros à ſe deſcriptos artificiosè & affabrè in capite eorundem auro depinxit. Inter cæteros libros deſcripſit etiam Hiſtoriam Eccleſiaſticam, ad quam depinxit ſeptem Artes liberales; & ad Aſtronomiam quidem Ptolomæum contemplantem aſtra & ſtellas per tubum opticum, quatuor ductus habentem. Cujus tubi optici probabile eſt ipſum habuiſſe uſum.* (Quid ad hæc Galilæus Italus, cui Tubi optici Inventio omnium populorum mirabili conſenſu adtribuitur? Quid ad hæc Brandenburgicas Marius, qui illam ſibi arrogat? Curioſi Mathematici viderint.) *Quin & ſeipſum* (hoc ſpecialiter diſputationem noſtram tangit) *in prædicto libro in habitu pruni ſeu Caſtanei coloris adumbravit genuflexum ante imaginem magnæ & admirabilis Virginis cùm iſta ſuppoſita inſcriptione,* [*F. Conradus peccator, Auctor, & Scriptor hujus Operis.*] *& adjuncto hoc Rhithmo,*

Virgo Dei Crypta mea noli temnere Scripta.
Vilia correxi, tu compleſique neglexi.

Ex quo tum etiam ex eo quod omnia ſua Scripta ad honorem B. Virginis inchoaſſe & perfeciſſe ubique adnotarit, conſtat eum ſingularem ejuſdem Magnæ Virginis fuiſſe amatorem.] Hucuſque in Prologo. ſed cur B. Mariam *Cryptam* dixerit, alibi examinabo.

Sed & ipſum D. Benedictum bino hoc lanæ naturali colore diverſis temporibus uſum imagines antiquæ oſtendunt: viſus eſt enim S. Pater tingendi contempſiſſe artificium, coloribus illis contentus, quos lana habebat naturæ ſpontaneo concurſu. De gryſeo dubitare non voles, quoniam Majores noſtri, Benedictini ordinis reſtitutores, Ciſtertienſis inſtitutores, colorem gryſeum (ideò *Gryſei* vocati) reſumpſerunt, quòd verum Benedictini Ordinis colorem crederent. De albo nonnihil dicam. Nam & ipſi hodie in reformatiſſimis Cœnobiis tunicellas & interiores omnes veſtes albas habent, & in Monaſterio Fuſtenveldenſi apud Bavaros, Religioſi tametſi Ciſtertienſes utuntur ſolùm cucullis nigris, & antiquiſſimas habent ſtatuas & picturas, oſtium primum Cœnobii, Bibliothecæ veteris aditum, Eccleſiæ altaria, & hoſpitum cubicula ornantes, in quibus S. Benedictus cuculla alba, S. Bernardus gryſea aut nigra depingitur.

Videris igitur, & viderit tecum Gallonius tuo errori conſonans, an aliquid reponi poſſit. Nam ſi anno Chriſti 1241. hoc eſt, Ciſtertii 143. Scheirnenſes Benedictini Monachi colore gryſeo uſi, faciliùs credam nigrum ex abuſu introductum, quàm in gryſeum olim degeneraſſe. VALE.

ORDO,

ORDO,

QVO MONACHI IN MONASTERIO CONVERSARI AC DEO MILITARI OPORTET, PER MODVM TESTAMENTI ET VOLVNTATIS VLTIMÆ SCRIPTVS A S. BENEDICTO.

CAPVT I.

1781. In primis nocturnis horis cùm ad opus divinum ſurrexerit frater, primum ſignum ſibi ſanctæ crucis imponat per invocationem ſanctæ Trinitatis: deinde dicat verſum, Domine labia mea aperies; poſteà pſalmum, Deus in adjutorium, cum Gloria Patri. Tunc provideat ſibi frater corporeæ neceſſitatem naturæ, & ſic ad oratorium feſtinet, pſallendo pſalmum: Ad te Domine levavi animam, uſque ad finem, cum ſummâ reverentiâ & cautelâ intrans, ne alios orantes impediat: & profectus in locum congruum, effudat preces in conſpectu Domini magis corde quàm ore; ita ut illius vox vicinior ſit Deo, quàm ſibi: & tunc referat gratias Deo, dicendo; Gratias tibi ago omnipotens Deus, qui me dignatus es in hâc nocte cuſtodire; deprecor immenſam clementiam tuam, ut concedas mihi venturum diem ſic peragere in tuo ſervitio cum humilitate & diſcretione quatenus tibi complaceam. Amen.

II.

Tunc omnes ſint parati ſtantes in loco ſuo in choro per ordinem, ut cùm ſignum noviſſimum ceſſaverit, cum ſummâ humilitate & honeſtate referant laudes Deo in conſpectu Angelorum: & ſi fortè alicui frequens tuſſis, aut flegma evenerit ex pectore aut naribus, poſt dorſum projiciat, aut juxta latus. Caveant autem curioſè, ut infirmis fratribus non vertatur in nauſeam, ſed ſemper quod ſpuitur pedibus conculcetur: ut dum ad orationem curritur, veſtimenta eorum non ſordidentur. Quod omnibus locis eis obſervandum, ſive ſint in Eccleſia, ſive in refectorio, ſive in porticu, & in omni loco & conventu, ut quod ſpuitur, pedibus conculcetur.

III.

Poſt expletionem verò nocturnæ laudis, in illo intervallo ſummum ſilentium fiat, tàm in voce, quàm in inceſſu, ſine ſono alicujus rei; ut liceat unicuique ſine alterius inquietudine peccata Domino confiteri, & veniam & remiſſionem pro ipſis flendo poſtulare.

IV.

Cùm verò inchoante hora diei ſignum inſonuerit, omnes feſtinent cum humilitate cordis, quaſi ad Deum clamantes, ac miſericordia ſibi placabilem factum matutinis laudibus prompta voluntate, vocum modulis, nec nimis productè, nec multum correptè, cum ſumma gravitate & honeſtate officium perſolvere divinum.

V.

Ex hac autem matutina laude ſummum, & præcipuum ſilentium fiat in orando vel loquendo.

VI.

Convenientes verò Fratres ad primam, poſtquam completum fuerit ipſum officium ante pſalmum quinquageſimum, donent confeſſiones ſuas viciſſim, pariter ſupplici voto pro ſe certatim orantes. Hoc expleto, veniant omnes ad capitulum, & converſi ad orientem ſalutent crucem, & cæteris Fratribus ſe undique humilient, ſimiliterque faciant in omni conventu. Poſt recitata nomina Sanctorum quorum feſta craſtina dies excipiet, ſurgentes pariter, dicant verſum, Pretioſa, quem ſequatur oratio à Priore: deinde verſus, Deus in adjutorium, tribus vicibus, cum Gloria Patri. Surgentes iterum dicant verſum: Reſpice Domine in ſervos tuos, cum Gloria Patri. Poſt hunc verſum ſequatur oratio à Priore, Dirigere & ſanctifi- are Domine, &c.

Poſt hæc qui culpabilis eſt, veniam poſtulet, & ſecundum modum culpæ vindictam recipiat: & tàm in clauſtro quàm in quolibet conventu vel loco veniam poſtulet Frater ante Domnum Abbatem, ve

Præpoſitum aut Decanum, aut quemlibet de Senioribus. Cùm enim dixerit Senior, quæ eſt cauſa, Frater ille qui veniam poſtulat, mea culpa Domine: ſi verò aliud quodcumque dixerit, judicetur exinde culpabilis. Poſteà dicatur à Domino Abbate, vel à cæteris quibus obedientia eſt facienda, quidquid eſt neceſſarium, & utile fuerit in communi Monaſterii. Frater verò qui veniam poſtulat pro culpâ, quantò plus ſe humiliat, & culpabilem aſſerit; tantò miſericordiùs & levius à Priore judicetur: neceſſe eſt enim ut omnes negligentias noſtras, vel cogitationum, vel linguæ, vel operis in præſenti vitâ, per humilem confeſſionem & humilitatem ſemper judicemus, ut non poſt mortem nos reos faciant. Surgentes à Capitulo, atque ad opera exeuntes, ſimul omnes circumſtantes dicant verſum, Deus in adjutorium, &c. Gloria Patri, & orationem Dominicam, flectentes genua: Poſt orationem Dominicam dicat Prior, Adjutorium noſtrum in nomine Domini, & reſpondentibus omnes, Qui fecit cœlum & terram, vadant omnes ſimul aut ſeparatim ad opus injunctum ſibi, cuſtodientes ſilentium, decantent pſalmos, aut Pater noſter, bini aut ſinguli, juxta id quod congruum eſt, nihil aliud loquentes; niſi fortè de ipsâ arte neceſſarium fuerit dicere; quod dicatur cautè.

VII.

Cùm ad opus divinum horis canonicis auditum fuerit ſignum (ſicut continet Regula) relinquant ſtatim quidquid in manibus eſt, ſic tamen ut non pereat: & tunc conveniant ſimul omnes ad oſtium oratorii, aut certè ſint parati ad obedientiam, & dicant verſum, Benedictus es Domine Deus, qui adjuviſti me, & conſolatus es me, tribus vicibus Priore incipiente, ſubjungentes, Gloria Patri, flectentes genua. Oratione completâ ſurgant, & dicat Prior: Miſereatur noſtri omnipotens Deus, & reſpondeant omnes, Amen. A Calendis Octobris uſque ad Paſcha, tertia hora hoc faciant: à Paſcha autem uſque ad Calendas Octobris, hoc hora ſexta & nona fiat.

VIII.

Omni tempore in Eccleſia ſummum ſilentium teneatur, excepto hoc, quod ad aures Dei pertinet. Et nullus ex fratribus alium puro nomine aliquando audeat appellare, ſed (ſicut decet) Seniores minores ſuos Fratres nominent; juniores verò Seniores ſuos Nonnos, hoc eſt paterna reverentia. Abbas autem Dominus & Pater ab omnibus vocetur. Iuramentum aliud nemo proferat, niſi crede mihi, ſicut in Evangelio legimus Dominum Samaritanæ affirmaſſe: aut certè, aut ſanè.

IX.

Si Frater increpetur à Priore qualibet de cauſa, aut ab alio quolibet etiam minore, ſtatim cum ſumma velocitate in faciem ſuam cadens veniam poſtulet; quia hæc humilitas Deo exhibetur, non homini, & ſi ex corde fiat, indulgentiam promerebitur.

Oportet autem ante omnia, ut obedientes ſibi invicem ſint, & ipſa obedientia (ſi recto corde omninò Deo offertur) ipſa eſt quæ ducit ad vitam: citiùs enim exauditur una oratio obedientis, quàm decem mille contemnentis. Cùm verò ſibi obviant Fratres, ubique dicat junior Seniori; Benedicite, Si junior ſedeat, tranſeunte Seniore ſurgat: & ſi Senior voluerit ſedere, junior non ſedeat niſi juſſus. Si deprehenſus fuerit Frater aliquis invidiam, iram, aut triſtitiam in corde retinere, ſtatim corripiatur, ut emendetur; & quot dies hoc confiteri neglexerit, tot dies pœniteat; & ſi humiliter reſponderit, & pœnitentiam poſtulaverit, cum veniâ judicetur.

X.

Cùm autem Dominus Abbas, aut certè aliquis ex Senioribus, alicui ex Fratribus aliquid opus præceperit, ſuſcipiat junior cum ſummâ honeſtate jubentis imperium, & ſit auris parata ad audiendum, ac ſi divinitùs dicatur, ſint pedes recti, manus expeditæ ad faciendum opus, & humiliato capite dicat, Benedicite.

Egredientes de domo, aut de Conventu, dicant: Benedicite, etiam ſi ſolus ſit: quia Dominus ubique præſens eſt; unicuique poſtulanti paratus reddere rationem.

XI.

Si aliquid in Cellario, vel Refectorio, vel Coquina, vel quolibet alio loco Frater neglexerit, ſtatim ſine

ſine ulla mora curat ad veniam poſtulandam: & ſi talis eſt res, quam neglexerit, manu teneat, in terram proſtratus veniam poſtulando de eo quod egerit.

XII.

Caveant à ſæculari & ſuperfluo riſu, & à frequenti locutione cum amicis ſæcularibus: ſi tamen neceſſe fuerit, ubi aliter eſſe non poterit, non loquatur quiſquam ſolus cum ſæculari, niſi præſentibus & audientibus aliis Fratribus, de quorum fide certa ſit fiducia: & hoc maximè in juvenibus obſervetur. Mens enim quæ Deo ſervire cupit, ſæcularium locutionem & converſationem contemnere & derelinquere debet.

XIII.

Non vadant infra Monaſterium paſſim ubicumque voluerint, niſi obedientia uniuſcujuſque exigat, vel licentiam impetraverint.

XIV.

Nullum opus etiamſi bonum videatur ſine juſſione agere præſumant, nihil dare aut accipere, ſine juſſu Abbatis: nec habere proprium, niſi quod Abbas dederit aut permiſerit. Non debet aliud unicuique in cibo & potu, vel veſtimento dari, quàm Regula præcipit: qui autem plus habere deſiderat, occaſionem contra ſe occulti hoſtis noſtri excitare non pertimeſcit.

XV.

Nullus alteri aliquid præteritum, vel turpe peccatum improperet. Si Senior viderit juniorem delinquere, corripiat eum inter ſe & ipſum ſolum, ſemel, ſecundò, & tertiò, de levioribus tantùm culpis: quia de gravioribus ſi contingat aliquid perpetrari, ſtatim ſecundum Regulam emendetur: & qui alium vult caſtigare, leniter ſolidare ſtudeat, ſecundum qualitatem neglecti; quia ſæpè fractura membri deteriùs frangitur, quæ incautè ligatur. Pro immundis verò cogitationibus, & nocivis, vel ineptis locutionibus, ſemper ad confeſſionem recurratur. Humiliter ſibi invicem reſpondeant Fratres.

XVI.

Hora canonica audito ſigno, citò ad oratorium recurratur. Et non contendant de aliquo: quod ſi contigerit, qui priùs tacuerit, ſapientior reputetur.

XVII.

Ante horam vel poſt horam nihil cibi percipiant, exceptis infirmis & infantibus, quorum imbecillitas ab Abbate conſideranda eſt.

XVIII.

Non detrahat quis, aut detrahenti conſentiat. Pacem inter ſe ſeminent Fratres, non diſcordiam: ſæculorum Fabulæ longè ſint ab eis.

XIX.

Statutis horis non negligant opera manuum agere: quia virtus eſt animæ & corporis. Cæteris autem horis lectioni vacent, & ſi fieri poteſt, in uno loco, aut in clauſtro ſedeant, ut invicem ſe videntes coarctentur, & ſub ſilentio legant, & ne alius ad alium jungatur, niſi neceſſitas expoſcat: idipſum tamen ſine inquietudine alterius fiat. Æſtivo tempore unuſquiſque ad proprium locum pergat, cum ſumma cautela, & ſine alterius perturbatione, aut legat, aut dormiat.

XX.

Nullus ex Fratribus ſuum aliquid dicat, aut rem aliquam, aut membrum corporis, ſed ſemper noſtrum: hoc ſolùm oportet dicere proprium: Mea culpa. Omnia quæ Deus donat, nobis communia eſſe debent, excepto peccato, quia ex noſtra fragilitate eſt.

XXI.

Providendum magnopere eſt, ut juſſum Domini Abbatis de quacumque re impleatur ſollicitè: quia hæc eadem obedientia, ſi rectè perficitur, non illi miniſtratur qui præcipit, ſed Deo. Et ſi fortè negligatur (quod abſit) qui deliquerit, citò recurrat ad indulgentiam poſtulandam.

XXII.

Quando in choro ad pſallendum ſtant, conſonâ voce, & corde pſallant, & illi incipiant verſum, qui præ cæteris utilius poſſunt, ut ad primam aut ſecundam ſyllabam, cæteri convenire poſſint juvenculi pronuntiantes voce.

XXIII.

Ad horam verò refectionis poſt expletionem expectent in Eccleſia, pſallentes in choro. Cùm audierint cymbalum, ordinatè & ſine ullo ſtrepitu feſtinent lotis manibus introire refectorium, ſalutantes crucem, verſis vultibus ad orientem, & ſedeant omnes ad menſam, ſinguli ordine ſuo, cum omni ſilentio. Nullusque præſumat quicquam accipere cibi aut potûs ante Domnum Abbatem: ipſe autem non tardet accipere. Cùm autem accipiunt panem, dicat Frater Fratri: Benedicite, & reſpondeant, Dominus: & ſimiliter faciant de potu: cùm primùm biberint; de cæteris pulmentis, quæ ſunt in menſa, non eſt neceſſe ampliùs benedictionem petere. Antequam incipiant cibum ſumere, petat Lector benedictionem, & incipiat legere, & nullius ibi vox audiatur, niſi ſolius legentis, niſi fortè pro ædificatione aliquid brevius dicatur. Poſteà verò quidquid pulmenti ex coquina miniſtratur, qui miniſtrant, à noviſſimo incipiant, & uſque ad Domnum Abbatem miniſtrando perveniant, & tunc ſonent cymbalum tacitè, & dicant Fratres, Benedicite, æqua voce & productè. Data benedictione in communi: expectent (ſicut jam diximus) ut Abbas priùs accipiat, poſteà ſinguli dicentes, Benedicite. Quando benedicunt cibum, aut potum, aut aliud, non ſedendo, ſed ſtando benedicant. Si autem cum talibus mixtum fuerit, Cellerarius faciat modicè ſignum ad miniſtrum, ſtatim ſurgant juvenculi ad miſcendum, & lotos calices impleant potu æqua menſura, & ſtent ordinati ſicut ſunt converſi. Tunc Cellerarius iterum ſonet cymbalum tacitè & dicant Fratres una voce, productè, Benedicite: & data Benedictione à Priore, Frater junior qui dat calicem in manu ſedentis, caput inclinet humiliter: cùm verò impletum fuerit opus miſcendi, inclinet ſe in circuitu ad omnes Fratres, ſic quoque ad menſas ſuas. Poma autem & quælibet naſcentia terræ, quæ cruda ſunt, ſive hora prandii, ſive æqualiter cum alio cibo, in menſa antequam Fratres veniant aut ſedeant, à Cellerario unicuique Fratri partiantur, & ſtatim poſt alium cibum, illa ad menſam adjuncta comedantur. Quo expleto ſtatim finiatur lectio, & ſurgentes à menſa dicto verſu, ſiniſter chorus exeat prior ordinatè, dexter verò poſterior, noviſſimè autem Dominus Abbas, pſallentes pſalmum: Miſerere mei Deus ſecundum, &c. diſtinctè & non feſtinanter. Cùm introierint oratorium, pſallentes inclinent ſe uſque ad Gloriam: ad Gloriam verò flectant genua, & poſt orationem Dominicam ſurgentes, vadant cum ſilentio ſecundum quod tempori congruit.

XXIV.

Poſt Veſperas autem hora competenti facto ſigno omnes conveniant in Capitulo, & legatur ſcriptura quæ ædificet audientes, quantum hora permittit, & finita lectione, ſurgant omnes pariter, & dicat Dominus Abbas, Adjutorium noſtrum in nomine Domini, & reſpondeant omnes, Qui fecit cœlum & terram: & cum ſilentio & reverentia intrent ad Completorium, & orent cum intentione mentis, & dent confeſſiones ſuas ad alterutrum, & ſic incipiant Completorium.

XXV.

Expleto vero officio, ſummum ſilentium teneant, & ore & corde fiant orationes ſecretæ, & recordationes peccatorum cum gemitu & lachrymis & fletu, ſine ſuſpirio, ita ut alteri nullus noceat. Tunc agat glorias Deo ita referendo: Gratias tibi ago Omnipotens æterne Deus, qui me per tuam ſanctam miſericordiam in hac die cuſtodire dignatus es: deprecor immenſam clementiam tuam, ut concedas mihi hanc noctem ſine ullo peccato aut impedimento Sathanæ, cum dulci & pudica requie pertranſire, ut matutino veniente tempore purè & ſtrenuè ſurgens tibi Deo meo laudes referre valeam. Et ſic cum magna cautela vadant ad dormitorium: & dum ad proprium lectum Frater acceſſerit, dum ſe collocat, dicat pſalmum, Deus in adjutorium, totum cum Gloria, & poſteà dicat verſum: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis. Et ſic muniat ſe ſigno ſanctæ Crucis, & dormiat in Domino, Amen.

COM-

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

1782. CAPITE I. S. Pater docet nos, quid agere debeamus, cum ad Matutinas exſurgimus. A Crucis ſigno initium vult S. Pater deſumi, ut qui cruce redempti, crucis ſigno muniamur pugnaturi. Monachus igitur cum primùm excitatur, dicat. *In nomine † Patris, & † Filij, & Spiritus † ſancti. Domine labia mea aperies, & os meum adnuntiabit laudem tuam.* Antiphona. *Ego Frater N. gaudeo me olim voviſſe ſolenniter Converſionem morum & Obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti Abbatis. Eadem Ego hodie vota, ſi non promiſiſſem, promitterem. Eadem Ego nunc renovo coram Deo, ſanctiſſimâ ejuſdem Genitrice ſemperque Virgine Mariâ, & Sanctis omnibus, qui hodie ab Eccleſia Romana celebrantur.* Pſalmus. *Ad te Domine levavi animam meam, &c. Gloria Patri, &c.* Antiphona. *Ego Frater N. &c.* Collecta. *Oremus.* GRATIAS *tibi ago, Omnipotens Deus, qui me hac nocte cuſtodire dignatus es, immenſamq; clementiam tuam obnixè deprecor, ut ita me præſentem diem concedas peragere, ut in converſatione regulari proficiam, & tibi ſerviam reddendo exactè vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea.* ACTIONES *meas, quas regulari inſtitutione prævenisti, efficaci tuâ clementia tua benignus præveni, ut hac die omnis mea cogitatio & operatio ad D. Benedicti Regulam Te cœlitùs præmovente, & divinitùs cooperante eliciatur.*

Hic modus præveniendi horas Matutinas, in S. Patris inſtitutione fundatus, omninò neceſſarius eſt, ut renovetur ſatisfaciendi Deo voluntas, & fragilitas enervetur.

1783. Præter quotidianam ſolennis renovationem profeſſionis, debet quicumque Religioſus anniverſarium natale celebrare, non extrinſeco aliquo apparatu, ſed cultu intrinſeco. Proderit redeuntem ſuæ profeſſionis diem (hic Monacho vere è natalis; non enim celeber, quo natus mundo, ſed quo Deo) totius anni confeſſione ſacramentali prævenire, & illum ipſum diem ab occupationibus, quas obedientia non injunxerit, liberum, totum Deo conſecrare.

1784. CAPITE II. Suadet ægris & pectore fortè laborantibus ne ſint confratribus ſuis graves, ſed ita vel tuſſiant vel exſpuant, ut nemo cauſari aut maculari valeat. Nam licèt alter alterius debeat portare onera, & imperfectiones tolerare; uniuſcujuſque eſt ita diſcriminare & corrigere ſuas, ut confratribus non ſit oneroſus ſed facilis. Iam hodie omnia diſponuntur faciliùs; nam vel patet aditus ut infra ſtalla expuere poſſis, vel dantur feneſtellæ quæ clauduntur, vel arculæ arenâ plenæ, quæ pectoris excipiant cruditates.

1785. CAPITE III. Quid fieri debeat in brevi illo intervallo, quod Vigiliis & Laudibus intereſt, nos docet S. Benedictus. Magnum ſilentium in Oratorio fieri præcipit; *ut liceat unicuique ſine alterius inquietudine peccata Domino confiteri, & veniam & remiſſionem pro ipſis flendo poſtulare.* Sed bone Deus! quæ peccata? Surrexit, ut Deum laudaret Monachus, vigilias cecinit; ſervivit igitur Deo & non peccavit, aut ſi cantando peccaviſſe dicatur, præſtaſſet in lecto manſiſſe.

Sanè qui intrinſecam attentionem requirunt, facilè peccata aliqua invenient etiam in ſummâ devotione; humana enim eſt quæcumque ſumma, & fragilia omnia humana; & nihil omnino difficiliùs quàm mentem volitaturam coërcere.

At nos qui attentionem intrinſecam conſultam dicimus, ſed non præceptam, credimus poſſe Monachum ita rem divinam peragere, ut ſub anni finem jurare poſſit ſe nullum in horarum materiâ commiſiſſe veniale, quod ſummo eſt ſolamini homini peccatori, & aliarum imperfectionum reo.

1786. Deo igitur in cujus amore videmur ardere, antequam tepeſcat devotio, delicta juventutis & ignorantias adoleſcentiæ confiteri debemus, ut lachrymis noſtris clementer uſus illa dignetur abolere & remittere, non enim in æternæ ſalutis materiâ nimia confidentia eſt laudanda. Amandus eſt nobis Deus cum timore & tremore; audiendus Paulus. *Nihil mihi conſcius ſum,* ait, *ſed in hoc non ſum juſtificatus,* non enim ignorantia ſed Dei gratia juſtificat. Ac ſi diceret. *Condolete mihi & infelici & miſero univerſi mortales. Scio certiſſimè me peccaviſſe graviter; ita ego verò; ut id jurare poſſim. ſcio me veniam poſtulaſſe; illam à Deo bene oranti ſemper concedi non ignoro: An autem bene oraverim veniam, an verò inſufficienter & remiſsè; an illam impetraverim, an habeam gratiam & charitatem ſcio? minimè. Sanè nullius rei ex iſtis conſcius ſum, ſed in hac ipſâ mea ignorantiâ non conſiſtit mea juſtificatio, ſed in illo cujus miſericordia peccata mea confiteor, à quo culparum veniam, pœnarum remiſſionem imploro.*

1787. CAPITE IV. Qui debeant Laudes cantari S. Pater exponit; & quæ de hujus horæ modulatione dicit, de univerſarum cantu eſſe intelligendum putamus. Sit igitur communis Regula è verbis Capitis præſentis deſumpta, videlicet, *Vbi primum ſignum Religioſus audierit, incipiat Oratorium accedere. Et in choro corde humili, & Dei clementiam ſuſpiciente, & voce mediocri, nec nimiùm productâ aut correptâ, laudes divinas moduletur.*

1788. CAPITE V. Agit de tempore, quod Laudibus & Primis intereſt. Hic S. Pater, *Ex hac autem matutinâ Laude ſummum & præcipuum ſilentium fiat in orando vel loquendo.* At multò clariùs in Regulæ Cap. VIII. ubi inquit, *Quod verò reſtat poſt vigilias, à Fratribus, qui Pſalterij vel Lectionem aliquid indigent, meditationi inſerviatur.* Quæ verba variè ſunt varii interpretati, & ex eis videmus varios mores exortos. Tu conſule quæ ſuperiùs diximus à num 1502.

1789. CAPITE VI. Statuit ut finitis Primis unuſquiſque dicat *Confiteor Deo*, & Pſalmum *Miſerere mei*, ut ſe præparent ad dandam Deo & hominibus per injungendam à Superiore pœnitentiam ſatisfactionem in capitulo.

tulo. Deinde quæ aut canenda aut agenda in capitulo ſingulatim exponit, & totum *Pretioſa* deſcribit.

Hodie omnia paulò aliter. Illud *Confiteor*, & *Miſerere mei*, quæ poſt primas dicuntur, videntur mutata loco & commutata; capitulum enim ſic agitur.

Petit Invitatorius primò cantandi licentiam benedictionemque, & ait, *Domne jube benedicere*, & reſpondet Præſes, *Divinum auxilium maneat ſemper nobiſcum.* Et ſtatim ille quota ſit dies ſequens, quota illa Luna correſpondeat, & qui in illa colendi ſunt Sancti, prænuntiat; etiam mobilia feſta, illa ponendo propriis locis. Sed quia juvenes qui martyrologium præcinunt, non ſolent eſſe ſatis docti, quid in ejus lectione communiter ſervandum adnotabo. Dico igitur ponendũ primo loco Sanctum illum de quo erit officium canonicum ſequente die, in ſecundo illi de quibus in choro fiet commemoratio, addendos reliquos. Subjungo hoc nunquam exactè faciendum quouſque liber ille ad noſtri Calendarii normam reſcribatur, (quem me judice deberemus recudere grandiore Ciſtertienſium Sanctorum jam Canonizatorum mentione in eorundem Natalitiis & dubiis, quibus ſpeciales à Deo aut cœlorum Reginâ ſavores receperunt, factâ) juniores enim illi non ſolum imperiti, ſed incurii, in rebus facilioribus perpetuò peccant. Vel Paſchalis ſolennitatis memineris, quæ vix unquam ad rubricas ſolet enuntiari. Sabbato enim majoris hebdomadæ legenda ſunt Sanctorum incidentium in diem ſequentium nomina, nec prænuntiandum Paſcha; at die ipſo Paſchatis immediatè poſt benedictionem proclamandum illis verbis, *Hæc eſt dies quam fecit Dominus*, &c. & poſteà prænunciandus ſequens dies, & luna, Sanctique illi correſpondentes.

Secundò *Pretioſa* à totâ Communitate cantatur, *Deus in adjutorium*, ter dicitur; additur, *Gloria Patri*, &c. Subjungitur verſus, *Reſpice Domine in ſervos tuos*, ſed non additur, *Gloria Patri*, prout indicit S. Benedictus, ſed immediatè ſuccinitur Oratio, *Dirigere & ſanctificare.*

Tertiò legitur unum caput Regulæ ab Invitatorio; & breviter exponitur à Præſide; & hoc modo videmur ſatisfacere Capiti LVIII. in quo nobis præcipitur prædicere Novitiis dura, & regulam tertiò per ordinem legere. Et quidem per ordinem & tertio aut ampliùs, ſi unum capitulum quotidie, legimus.

Quartò unuſquiſque ſuas negligentias publicè confitetur Deo, Præſidi, & Communitati; & huc opportunè videtur tranſlata illa confeſſio, quam in hoc capite fieri poſt primas ante capitulum S. Pater indicit.

Quintò adduntur Pſalmus *De profundis. Requiem æternam*, &c. *Kyrie*, &c. *Pater noſter*, &c. *A portâ inferi*, &c. *Oremus. Deus veniæ*, &c. *Fidelium*, &c. in quæ Pſalmus *Miſerere mei*, ex hujus Capitis præſcripto dicendus, videtur commutatus.

Vltimò dicitur verſus *Adjutorium noſtrum*, &c. & poſtquam Conventus reſponderit, egrediuntur ad chorum aut Eccleſiam, ubi genuflexi injunctam pœnitentiam recitant, & pro culpis capitulariter correctis ſatisfaciunt.

1789 b. CAPITE VII. Agit de manuum labore, de quo etiam cap. XLVIII. ſuæ Regulæ, quem obſervari in totâ Hiſpaniâ exactè vidi, non tamen illis verſibus claudi. Hodie ſic facimus. Congregatur communitas in capitulo; & receptâ benedictione Præſidis in ſummo omnes ſilentio vadunt ad opus ſuum, cui inſudant, quouſque Superior manuum plauſu ceſſationem indicat.

Si ſcire deſideres, An labor manuum, ubi exoleverit, poſſit revocari? lege quæ poſuimus ſuperiùs à num. 1557.

1790. CAPITE VIII. In eccleſiâ ſummum eſſe ſilentium ſervandum indicit, eſſe locum orationis, in quo Deum ſolum alloqui debeamus. Hîc condemnat illorum corruptiſſimos mores, qui audientes miſſam garriunt, nam hi attentionem extrinſecam, qualem præcipit Pontifex, habere non poſſunt, quandiu confabulantur. Haud fallor, aut huc reſpexit David, cùm dixit Pſalm. 64. *Te decet hymnus in Sion*, quem verſum expoſui num. 1287. 1288. cui modò dabo novam lucem. Loco inquam, illius vocis latinæ *Hymnus*, habet originale hebræum æquivocam, ſignificantem *laudem*, *ſilentium*-que, unde alii *Te decet hymnus*, alii *Te decet ſilentium* tranſtulerunt. Porrò conſultiſſimè Propheta Rex, hac voce uſus, nos docuit ſummum eſſe obſervandum ſilentium in loco ubi laus divina peragitur; nec alterius rei gratiâ movenda labia, quàm ut veniam & remiſſionem imploremus. Te igitur decet laus & ſilentium Deus in Eccleſiâ; laus, quam pendunt, qui celebrant; ſilentium, quod obſervant, qui interſunt.

1791. Confratrem à nemine puro vocandum nomine ſtatuerat in Regulæ cap. LXIII. & quia valde neceſſariam conſtitutionem illam judicat, hic reponit, ut ſæpiùs lata obſervetur exactiùs. Juniores præcipit vocari *Fratres*, Seniores *Nonos*, Abbatem *Dominum*. Omnia ſucceſſu temporum alterata. In Hiſpania juniorum nomine videntur intelligi Subſacerdotes, & Sacerdotes nomine Seniorum, in quorum nominibus poſſet etiam Eraſmus illa dicere, quæ de titulo *Canonicorum Regularium*. nam ſi canon eſt regula, Regulares Canonici non alii ſunt quàm Regulares regulares. Sic apud Hiſpanos, *El hermano Fray Iuan, El padre Fray Anbroſio, El Señor Padre Abbad*, quod eſſet ad litteram, *Frater Frater Ioannes, Pater Frater Ambroſius, Dominus Pater Pater.* Apud Gallos, qui Nonus diceretur, vocatur *Dom.* apud Walones *Damp.* apud Belgas *Myn heer*, aut etiam Gallicè Mon-ſieur. & quia Italicè *Don*, viſum eſt aliquibus Criticis à voce Italâ *Don* diduci debere latinam *Donus*, adeoque hanc legendam pro *Nonus*, quoniam in charactere antiquo D & N ſunt ſimillimæ, & in causâ, quòd hîc & ſæpè alibi fuerint commutatæ. Hæc omnia ſunt luci Capiti LXIII. Regulæ S. Benedicti.

Omnia deinde juramenta familiaria proſcribit, quæ & in Regulæ multis locis condemnat.

1792. CAPITE IX. ea quæ in Regulæ Capite LXXI. poſuerat, reſumit. quam doctrinam S. Pater tam neceſſariam credidit ut expelli juſſerit legirupionem, & nunc iterum eandem ſanctionem ferat, ne quis poſſit de ignorantiâ cauſari.

Sententia illa, *Citiùs exauditur una oratio obedientis, quàm decem mille contemnentis*, veriſſima eſt, & ſummo

Sola-

Digitized by Google

ſolamini Cellerariis, & rei domeſticæ Curatoribus, qui ex obedientiâ extra chorum merentur. Inter quos aliqui anxii & ſoliciti fratribus invident, qui totâ die collaudant Deum. Novi & alios, qui nolunt commoditates ſuas relinquere ſanctitatis prætextu, ſed & horum decem mille orationes non æquivalebunt uni ſimplicis Religioſi dicentis, *Paratum cor meum Deus paratum cor meum. Te laudabo in choro apud confratres meos, quandiu Abbas meus permiſerit. Te extra chorum aut inter culinarias ſordes, aut mendicorum ulcera, aut Ruſticorum ineptias, ſi mihi talia officia injungere voluerit Superior.*

Quæ ſequuntur, urbanitatem, quam maximi facit S. Pater, concernunt. & illuſtrant Caput Regulæ LXIII.

1793. CAPITE X. Summam in obediendo reſignationem commendat, & dilucidat Cap. V. LXXI. LXXII. & præcipuè LXVIII. cujus formalia verba adſumit. quod ipſe Caput videtur ad Seniores extendere. Vide quæ in Scholio dixi de hoc eodem, nam & D. Bernardus oſtenditur ſic litteram intellexiſſe.

Cùm ſubjungit Deum ubique eſſe præſentem, reſumit quod dixerat Cap. XIX.

1794. CAPITE XI. ſtatuit, ut qui fregerit aut negligenter habuerit aliquid, veniam petat. & hoc hodie obſervatur ſaltem in Communitatis præſentiâ; nam ſi in refectorio verbi causâ panis vel cultellus ceciderit, ſtatim debet proſterni ille, cujus negligentiâ fuit factum.

Sed hîc obiter examinandum, An ſit Deo gratum humilitatis causâ vel in lectione errare, aut cultrum elabi permittere, ut pœnitentiam ſubire cogaris? Audivi aſſerentes, imò & conſulentes; quibus nunquam ſubſcribam; Non enim debent obligationes negligenter impleri; nec juvat intuitu agendæ pœnitentiæ delinquere, & communitatem perturbare.

1795. CAPITE XII. Reperio periodos, quas libenter expendo. Vidi in nonnullis noſtris, Benedictinorum, imò etiam Carthuſianorum monaſteriis ſanctiſſimis arctam ſilentii legem, & tamen ſecularibus conceſſam religioſos conveniendi nimiam facilitatem; cùm potiùs ſecularium ſit timenda familiaritas, quàm confratrum Sed quia dictamen meum S. Benedicti teſtimonium confirmat, ad ſequentia progredior.

1796. CAPITE XIII. Pauca ponit, quæ tamen multas inferre poſſint conſequentias. Quid diceret Pater ſanctiſſimus, ſi hodie ſuas Moniales catervarim curſitantes per curias & plateas videret, ſiquidem Monachis tam rigidam legem injunxit? Quid modò in cœlis meo Bernardo Campmans, cui continendi in clauſtro Moniales ſumma cura, ſed caſſus labor, contradicentibus aliis, qui volebant hujus hominis pietatem & zelum ad ſuam deſidiam reformare? Permittit Deus ut gens diſcola ſuos etiam fautores ſeculares, eccleſiaſticos, imò & religioſos aliquando reperiat, ut virtus ſit in arduo, zelus in difficili; perſeverantia ad meritum.

1797. CAPITE XIV. Etiam in rebus bonis & præterregularibus, ſubordinat Prælato Religioſum, *Nullum opus*, ait, *etiam ſi bonum videatur, ſine juſſione (hoc eſt, licentiâ) agere præſumat.* & conſonat Capiti IL. ſuæ Regulæ, ubi, *Hoc ipſum*, dixerat, *quod unuſquiſque offert, Abbati ſuo ſuggerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate. Quia quod ſine permiſſione Patris ſpiritualis fit, præſumptioni deputabitur & vanæ-gloriæ, non mercedi.* Ergo *cum voluntate Abbatis omnia facienda ſunt.*

1798. HINC PATET ſolutio cujuſdam Dubii, quod ſolet Scriptores in varias ſententias redigere; nimirùm, *An Benedictini, qui res præterregulares Deo vovent, teneantur hoc voto?* & ſi tenentur, *An Abbas illud poſſit commutare aut irritare?* Ago de Benedictinis, quia ſpecialem erga eos ego rationem dubitandi repetio, & de actibus externis, quia internos nolo humanæ ſubdere authoritati. Et reſpondeo non dari votum præterregulare, quoniam ipſummet votum eſt aliquod opus, Monachuſque vi ſuæ Regulæ, omnia quæ voluerit ſuperaddere obligationi communi, debet addere ex licentiâ Prælati. Ergo emiſſio voti alicujus ſimplicis, quæ inconſulto Prælato fiat, contra Regulam eſt, & invalida eo ipſo, ni illam implicita licentia cohoneſtet.

1799. Addit S. Pater, *Monachum nihil poſſe habere proprium, niſi quod Abbas dederit aut permiſerit*; & tu inquiris, An Religioſi habere poſſint rerum directum & verum dominium etiam concedente Prælato? Et reſpondeo hic S. Benedictum agere de cibo & potu (imò de veſtibus ſuo modo) nam in res unico actu conſumptibiles, cùm ille uſus actus ſecundus ſit dominii, habere debet dominium Religioſus, ut num. 875. perſuaſi. ad cujus ſententiæ (quam ratio demonſtrare exiſtimo) confirmationem multum robotis habere judico S. Benedicti ſuffragium.

1800. CAPITE XV. Agit de correctione fraternâ, de quâ ego multa à num. 1688. quæ hujus capitis doctrinâ poterunt firmari aut illuſtrari, operæ pretium exit aliquas periodos componere.

Numero 1692. dixi; *Nullus Confrater tenetur ſub veniali illum fraternè corripere, qui commiſerit peccata venialia.* & Num. 1690. *Fraterna correctio* (ago de peccatis gravibus) *præmitti debet omni denuntiationi*; Cùm tamen S. Benedictus in hoc Capite. *Si Senior viderit juniorem delinquere corripiat eum inter ſe & ipſum ſolum ſemel, ſecundò & tertiò, de levioribus tantùm culpis: quia de gravioribus, ſi contingat aliquid perpetrari, ſtatim ſecundum Regulam emendetur.* Vnde aſſerere poſſes me abire à D. Benedicto in ſingulis: ipſe enim fraternam correctionem in levibus ponit, negat in gravibus: & ego nego in levibus, & in gravibus pono. Et reſpondeo me mentem ſanctiſſimi Patris & tenuiſſe & tenere. Dico neminem obligari mortaliter, ne ſub veniali quidem, corrigere fraternè peccata venialia ſui proximi. nec hoc negat Patriarcha ſanctiſſimus; conſulit tamen, non quibuſcumque, ſed Senioribus, ut Iuniores venialiter peccantes fraternè corripiant; quod bonum & pium conſilium, aut ſi velis, monitum eſt.

Gravior-

Graviora autem peccata non jubet ſtatim deſerri correctione fraternâ prætermiſsâ, ſed ſtatim à quocumque, qui reſciat (Seniore, Iuniore) ſecundum Regulam emendari; quæ quidem non emendarentur ſecundum Regulam ſi fraternâ correctione omiſsâ, cùm hanc ipſam præmittendam indicat S. Pater in Regulæ Capite II. XXI. XXIII. XXXII. XLIII. XLVIII. LXV. LXVI. & ſæpe alibi. Relege, quæ dixi ſuperiùs à num. *1676.*

1801. Illa verba, *Qui alium vult caſtigare, leniter conſolidare ſtudeat, ſecundum qualitatem neglecti; quia ſæpe fractura membri deterius frangitur, quæ incautè ligatur.* manu ducunt Prælatos correcturos, & illuſtrant Capita XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXX. XXXIII. XLIII. XLIV. LI. & alia in quibus S. Pater agit de correctione.

1802. Nota illud *leniter*, & in materiâ legum ferendarum obſervandarum & vindicandarum hæc obſerva. Oportet primò legem eſſe ſuavem, nec nimiam pœnam tranſgreſſori adſignari, ſed ſecundum qualitatem, imò & quantitatem neglectûs. At Superior debet omninò facere ut obſervetur; debetque contra tranſgreſſorem agere vindicem, illumque pœnâ à lege impoſitâ condemnare, leniter tamen. non quidem diminuendo pœnam, ſed illam indicendo urbanis & paternis verbis, quæ non ex odio aut ſequiore affectu, ſed ex mero orta amore videantur.

1803. Nota illud *conſolidare*; & diſcas omnia fere peccata naſci ex fragilitate, unde leges frangi dicuntur, & legirupiones violatores. Quoniam ſi præſumptionem objicias, non negabo dari culpas ex arrogantiâ & ſuperbiâ, ſed in hæc ipſa vitia labitur animus quia fragilis.

1804. Nota tandem illud *neglecti*, quod poteſt activè & paſſivè deſumi; ſi paſſivè eſt idem ac res neglecta, vel negligentia ipſa, & dicendus S. Benedictus indicere ut pœna proportionetur culpæ. At ſequentia ſenſum activum magis probant, ita ut *qualitas neglecti* ſit negligentis qualitas, quæ conſideranda etiam eſt, juxta Caput XXX. Regulæ ubi ætas ab ætate, & Caput LI. ubi ingenium ab ingenio diſtinguitur; & alium blanditiis, alium increpationibus, alium ſuaſionibus eſſe regendum definitur.

1805 Illud quod de confeſſione additur, videtur de ſacramentali ſolâ debere intelligi, quoniam de capitulari actum fuit Capite VI. (Vide inferius Cap. XVIII.)

1809. CAPITE XVI. Ponitur ſententia, quæ debet omnino notari. *Non contendant de aliquo*, ait S. Pater; *quod ſi contigerit, qui priùs tacuerit, ſapientior reputetur.* Putant aliqui ſummæ eſſe doctrinæ multum vociferari; & hi ipſi apud academicum vulgus plauſum habent; cùm potiùs ſummæ ſapientiæ ſit cedere adverſario, ubi cum laude decertare non poſſumus. Imò ita abeſt à puſillanimitate ceſſio ipſa, ut nonnunquam actus eſſe ſuperbiæ judicetur. Salmanticæ magnifici Rectores, adoleſcentes filii Principum ſunt, ſed auditores; & tametſi ingenioſi, non videntur tales, qui argumentari cum Doctoribus valeant. Vidi ſemel Magnifico D. Sfrondato in Theologicâ diſputatione ratione officii præſidi, difficultatem aliquam, nec male, proponenti reſponderi ab Eximio D. Reyes omnia eſſe vera; nimirùm, utrumque antecedens & conſequens. Inferenti Theſin, quæ propugnabatur eſſe falſam; adſenſum. nec tamen ideò Reyes minùs ſapiens creditus, quòd alii ceſſerit; Imò viſus ſuperbâ urbanitate illius Principis eruditionem compeſcuiſſe, & auditorum eſſe doceri & ſilere tacitis verbis pronuntiaſſe. Debemus igitur etiam in evidentibus cedere, ne minùs ſapientes videamur defendendo rem claram contra cœcos. prudenter tamen, ne & contemptores. nam duo inſtant pericula, & facilè ſcyllam incurrere poterunt, carybdim vitare conantes; frequenter enim ita nobis à ſapientiore ceditur, ut non vinci modo, ſed & contemni tanquam inepti ad pugnam videamur.

1807. CAPITE XVII. Medicum agit S. Pater, & medicinam unam proponit quâ Medicis omnibus carere poſſis. Legem, quam bene obſervans, habebis humores ad legem; omnes enim morbi qui in Germaniâ graſſantur à combibiis potiùs quàm à conviviis orti, exleges ſunt, quoniam foventur vitâ exlege.

1808. CAPITE XVIII. Multa comprehendit brevitee, quæ paucis illuſtrare non poſſim. Omnia poſſunt ad has Sanctiones redigi. I. *Ne detrahito.* II. *Detrahenti ne conſentito.* III. *Pacem inter Fratres ſeminato.* IV. *Ne inter eoſdem diſcordias.* V. *Fabula proſcribuntor.*

Vt intelligas primam, oportet callere aliquos vocabulorum ſignificationes; quæ tametſi aſſimiles, confundi non poſſunt. Illa ſunt. *Confuſio, Exprobratio, Murmuratio, Detractio, Calumniatio.*

Confunditur, qui contra ſpem & votum patitur cum authoritatis detrimento. Puta, ſi coram aliis ſalutet quis Petrum, nec reſalutetur; invitatus in loco indecenti ponatur. Et hæc ipſa confuſio juſtè & injuſtè illata eſſe poteſt & ſolet. oportet enim hominem confundi nonnunquam, ne noceat graviùs; ſed cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Exprobrat, qui turpe factum alicui in faciem objicit; quod & bifariam poteſt, nimirùm, verè & falsè. Non fore homines tam inſolenter, qui falſa audeant objicere, ſupponens S. Benedictus Capite hujus Ordinis XV. illorum qui vera objiciunt, voluit inſolentiam compeſcere, & ſtatuit, *Vt nullus aliquid præteritum, vel turpe factum, alteri improperaret.*

Murmurat, qui abſens & impatiens veritatem pronuntiat, nimirum formalem. materialis enim veritas ſæpe cum formali mendacio componitur; ut videre in illo eſſet, qui peccata ſacramentalis confeſſionis detegeret, qui tametſi veritatem materialiter diceret, mentiretur formaliter. Sed de hoc in Scholio, cùm de Conſultationum ſecreto.

Detrahit, qui abſens proximo crimen extrajudicialiter falſum adſingit; nempe falſum formaliter, tametſi materialiter verum. quod ipſum ſi judicialiter faceret, non jam detrahere diceretur, ſed *calumniari.*

Sed

Sed interrogas, An ſit mortale peccatum murmurare? Et reſpondeo, meram murmurationem, quæ detractoria non ſit, oon eſſe mortaliter peccaminoſam.

Legis; & Hugonem Victorinum à me legi deſideras, qui in Commentario Regulæ S. Auguſtini Cap.IX. ſic inquit. *Grave peccatum eſt murmuratio teſtante Gregorio qui ait, Regnum cælorum, nullus qui murmurat, accipit; nullus qui accipit, murmurare poterit. Et Salomon; Præcordia fatui ſicut rota cani. fœnum portat & murmurat. Tales ergo ſunt multi fratres in congregatione, qui carni ſubditi non ceſſant à murmuratione. Apoſtolus, Neque murmuraveritis, ſicut quidam eorum murmuraverunt, & à Serpentibus perierunt. Quare à Serpentibus, niſi quia Serpens venenoſus eſt, & omnis qui murmurat, venenum diaboli habet in linguâ? Iacobus, Lingua, inquietum malum plenum veneno mortifero. Cavendum eſt ergo nobis à murmure, ne mortifero & diabolico pereamus veneno.* Sed reſpondeo Hugonem & teſtimonia ab eo citata, debere, non de quacumque murmuratione intelligi, ſed de detractoriâ & injuriâ, quam in materiâ gravi eſſe mortaliter peccaminoſam non diffiteor.

Contra murmuratores, qui frequentiores ſunt, multa S. Pater in Regulâ. contra calumniatores vix aliquid; non enim putavit talia inter Monachos poſſe monſtra dari; hic agit contra detractores, & exprobratores, ſtatuitque, Ne quis audeat fratri præſenti aut abſenti & innocenti crimen adfingere.

1809. Sanctionem primam jam intelligis ſed hæres in ſecundâ, neſcis enim, quid ſit conſentire aut non conſentire detractori. An ſolus ille adſenſum præbet, qui detractoriè ab alio dicta eſſe vera teſtatur? an verò etiam ille, qui tacet? Eſt ne ſemper opus contradictio? Non ſcio: ſcio tamen eſſe opus prudentia. Si aliquis mihi uni crimina tua labio detractorio revêlet, adſentire non poſſum, diſſentire non teneor. ſed prudentiùs dicam me nihil ſcire; aut tacebo. Quòd ſi coram aliis, non ſtatim me indiges, nec debeo detractoris indignationem incurrere, ſi te aliter defendere poſſum. Timendus plus quàm calumniator, detractor; quæ enim in judicio aguntur, ſciuntur; at qui patitur detractores, andabatæ-inſtar ſentit vulnera, nec poteſt detegere invaſorem. Ergo vel potero detractorem coram univerſis confundere, ſi ſpes correctionis affulgeat; aliàs tacere, & illo diſcedente, oſtendere aliis rationes ob quas illi debeat decredi; quas nemo objicere auderet in faciem, ni & vellet illius linguæ maleſuadæ ſubeſſe. [Lege, quæ num.1877. dicenda.]

1810. Ad tertiam quartamque veniens percipis non ſolum præcipi, ut ſint Religioſi pacifici, ſed ut pacem ſeminent, quod eſt aliquid ſpeciale. Pacificus negativè eſt, qui zizania non ſeminat; poſitivè, qui inſerit pacem. Inſerit & implantat, qui aut exulem illam reſtituit, aut reſtitutam conſervat, verbo & exemplo.

1811. Tandem ad ultimam ſanctionem appulſus, fabulas interdici audis; & quid ſint fabulæ doceri cupis. An non parabolæ univerſæ ſunt fabulæ. & tamen non fuerunt longè à viris ſanctiſſimis, imò nec ab æterno Verbo, quod in parabolis multas veritates nos docuit? Non-ne & multi Patres & Ethnici ſcripſerunt Apologos? & ut alios prætercam, Non-ne cum ſummâ utilitate Æſopus lectitatur? Cur ergo illas ſuis ſanctus Pater cavet Monachis; maximè cùm ipſæ bonæ ſint & proficuæ, & mala ſolummodò caveri debeant?

Et ego puto quidem non quaſcumque fabulas eſſe interdictas Religioſis, ſed ſæculares; hoc eſt, nocivas aut inutiles. unde illud *ſæculorum*, quod apud alios *diſcordiam* adficit, ad *fabulas* à me reducitur. omnia enim Amadei, Equitis Apollinei, Roſicleri, & aliorum volumina, ut Ovidii Metamorphoſes tranſeam, non qualitercumque, ſed ſæculariter fabuloſa pronuntio, quæ cum magnâ jacturâ temporis, & fortè conſcientiæ detrimento quis legat. Hæc & alia ſimilia hominum otio vacantium acumina, legenda oculis, tractanda labio, auri excipienda inhibuit; ſatiùs judicans conſumi in piâ lectione aut meditatione tempus illud, quod fabulis impenderetur.

1812. CAPITE XIX. Iterum manuum laborem laudat & commendat. Virtutem corporis & animi dicit; corporis, quod ad valetudinem conſervandam conducat; animi, quod ad conſcientiæ puritatem. Vidimus enim aliquos in otio corruere, qui ſtetiſſent ſi occupationibus gravati aut obruti. fons enim vitiorum & altrix otioſitas, à Monacho caveri debet. Hinc lux capiti XLVIII. ſanctæ Regulæ.

Cætera, quæ ſequuntur, piam eruditionem & urbanitatem concernunt; ita enim pietati ſtudendum eſt nobis, ut nemini moleſti ſimus.

1813. CAPITE XX. Aſſerit S. Pater membra illa, quibus conſtas non eſſe tua ſed noſtra; & te de proprietate & furto arguit, ſi quæ noſtra ſunt, dixeris tua.

Sanè res difficilis eſt. & tamen apud viros ſanctiſſimos etiam in uſu. Apud Hiſpanos, creduntur pharmaca, potiones, minutiones, ſi præter Superioris fierent voluntatem, eſſe mala non ſolùm ratione inobedientiæ, ſed & ratione proprietatis; qui enim venam ſecat, aut cauterium incidit, corpus ſuum tractat tanquam ſuum, cum jam illud non illius ſit, ſed monaſterii. Cùm quis incautè cultrum aut aliquod inſtrumentum tractans læditur, ita ut ſanguis appareat, non ſecus ac ſi inſtrumentum ipſum fregiſſet, ad Superiorem ſuum recurrit, & orat veniam, hac eâdem humilitate teſtificans corpus ſuum, non minùs quàm ſupellectilia omnia, ad monaſterium (modo tamen accommodo) ſpectare. Hæc conducent ut Caput XXXIII. & LV. meliùs intelligantur. Vide num.1841.

1814. CAPITE XXI. De obedientiâ differit S. Pater, & affirmat eam, ſi recta, non exhiberi Abbati ſed Deò. Et quidem rectè. quoniam Deo illa exhibetur multis modis. Primò, quia obediendo Prælato, obedio Deo indicenti in Decalogi præcepto IV. ut faciam, quæ Superior præcipiat; obedio etiam ſecundò, quia Prælatus Vicarius Dei, & virtualiter Deus, adeoque quæ humanitus ab illo, mihi divinitus præcepta ſunt. Quartò ratione voti Deo teneor, & in Deum delinquo, ſi non obtempe-

rem Superiori, prout Deo ipſi in ſolenni profeſſione promiſi.

1815. An ita ego Deo, ut non etiam homini obediam? Reſpondet S. Pater, *Hæc eadem obedientia ...... non illi* (Abbati) *miniſtratur, qui præcipit, ſed Deo* (nimirùm, *uni*) & hoc clariſſimè monſtrari poterit. Debet tibi Franciſcus centum aureos; legas famulum, qui tuo illos nomine extorqueat, ille ſolvit. Cui? famulo, an tibi? Sanè nec famulo, nec utrique, ſed tibi ſoli. Sic ſimiliter. Deus ore Vicarii aut Miniſtri ſui te adloquitur, tibi præcepta imponit; & obediens, exhibes debitum ſervitutis non Prælato, non utrique, ſed ſoli Deo. hic enim unus, cui obeditur *ut cui* (placet rigor ſcholæ) & Prælatus cui obeditur *ut quo*; nam & Deus qui præcipit *ut qui*, & Prælatus *ut quo*. Hinc lux Capiti V. VII. LXVIII. LXXI. & LXXII. Regulæ S. Benedicti.

1816. CAPITE XXII. Internam attentionem conſulit, non præcipit; non enim dantur leges validæ de internis actibus, ut num. 38 oſtendi. *Quando in choro ad pſallendum ſtant*, ait, *conſonâ voce & corde pſallant*. & ſuæ Regulæ conſonat, dixerat enim Capite XIX. *Sic ſtemus ad pſallendum, ut mens noſtra concordet voci noſtræ.*

1817. CAPITE XXIII. Agit de refectorio. & quia multa hodie aliter, aliqua ſubnotanda ſunt.

Ad horam refectionis completo divino officio expectare jubent in choro, nec illud tempus perdi, ſed privatæ pſalmorum lectioni deſtinari. Sed jam hodie utiliùs in aliquibus locis. Non exſpectatur hora refectionis, ſed poſt ſextam vel nonam parvo intervallo neceſſitatibus conceſſo, ad refectorium itur. experientia enim docet interſtitia temporum non bene impendi, & illum dimidium horæ quadrantem, qui poſſet choro & menſæ intereſſe, utiliùs tempori pomeridiano adjungi.

Statuit, ut lotis manibus in refectorium ingrediantur; quod tunc ſpecialiter ob mechanicos labores neceſſarium, jam omittitur. cùm quia manus lotæ in altari, non potuerunt inquinari in choro; tum etiam, quia non ubique datur fons, nec aliter hæc ablutio commodè fieri poſſet.

Cùm vertere vultus ad orientem, præcipit, Refectorium Eccleſiæ Capituloque parallelum ſupponit. at quia jam loci neceſſitas multa habet aliter, huic debet ſatisfieri ſanctioni vultus ad menſam abbatialem vertendo.

Reliqua paulo aliter facimus, & ut puto decentiùs; ne lectio interrumpatur, nec religioſi conturbentur. Quæ omnia cùm merè cæremonialia ſint, non tangunt mores, nec debent ſcrupuloſè aut ſuperſtitioſè tractari. ſunt tamen illuſtrationi Capiti XLI. Regulæ.

1818. CAPITE XXIV. Lectio illa, quæ ſolet Completorio præmitti, & *clauſtralis* vocatur, haberi in clauſtro in æſtate, in hyeme in capitulo ſolet; & non videtur eſſe divini officii pars, juxta ea quæ ediſſerui ſuperiùs, à num. 1365.

1819. CAPITE XXV. Indicit, ut corde & ore conſcientiæ examen & orationes fiant; nec multa habeo quæ adjiciam, clara enim & dilucida eſt littera. & de oratione internâ egi ſuperiùs Cap. XX. & de actibus merè internis, quà præceptis, à Num. 38.

EIVSDEM S. BENEDICTI

AD S. REMIGIVM RHEMENSEM EPISCOPVM

EPISTOLA.

1820. Dominico Sacerdoti Remigio, Frater & Conſervus in Chriſto Ieſu, cœnobialis vitæ humilis cultor, Benedictus æternæ benedictionis munus.

SANCTISSIMO *tuo congratulans profectui (Sacerdos Regis æterni) quia ſummi capitis membra ſumus, quod mihi deeſſe ſentio (laus Deo) poſſidere me credo in te. Ecce quod mea peccata fieri prohibuerunt, tuæ authoritatis ſacerdotalia habent merita: & deſinant modò circa me rumores hominum, cùm apud te conſtet omnium perfectionem eſſe virtutum. Hanc captivam & ab antiquo hoſte obſeſſam tuæ delego Celſitudini, quatenus pro ejus liberatione ſacram hoſtiam offerre Deo debeas, & meam parvitatem victoriâ ipſâ non minimum lætifices. Vale Sacerdotum Chriſti limpidiſſime calcule.*

COM-

COMMENTARIVS.

Vt contextum intelligas, ſcribendi occaſionem es omnino docendus; & auditurus Balduinum Moreau, qui utrum hæc ſit Epiſtola D. Benedicti, quando & ob quam cauſam ſcripta, coploſè & eruditè examinat; & ſic inquit.

1821. Adulterinum quidem partum S. Patri ſupponere nimis inglorium eſſe judicavi: ſed ei genuinum præripere nefas & illicitum. Quid proinde ponderis habeant utrimque rationes allatæ, brevi & accuratâ veritatis hiſtoricæ perveſtigatione notandum. Quædam ergo puella ex urbe Toleſanâ, præclaris orta natalibus ab infantiâ maligni ſpiritûs tenebatur obſidione captiva. Quam cùm tenerè diligerent piiſſimi genitores, ad S. Petri ſepulchrum in Romanam Vrbem magnâ cum devotione duxerunt. Eo verò tempore in Italiâ Monaſticam vitam apud Sublacum excolebat, & pluribus effulgebat virtutibus vir vitæ venerabilis gratiâ Benedictus & nomine. Cujus famâ pereiti puellæ parentes, eandem Dei famulo recuperandæ gratiâ ſanitatis obtulerunt. Hic ergo crebrâ jejuniorum & precum inſtantiâ divinæ majeſtati pro ipſius emundatione ſupplicans, cùm nullâ puellam valuiſſet interceſſione ſanare, nec ab eâ callidiſſimi dæmonis effugare vires atque potentiam; validiſſimis tandem exorciſmis adjuratus, & divini nominis obteſtatione conſtrictus humanæ ſalutis adverſarius, ſe nunquam alterius de eodem habitaculo, niſi B. Remigii precibus aſſeruit expellendum. Tum puellæ parentes cum ipſius S. Patris Benedicti litteris, & ſupplici Regis Gothorum Alarici commendatione, Rhemenſem adierunt Antiſtitem. Eò ſiquidem tempore Alaricus cum regno Gothico magnam ſibi Galliarum partem vendicans, ſedem ſuam in civitate Toloſanâ ſtatuebat: & quantumlibet Arianus eſſet, ſanctos tamen Antiſtites Catholicæ communionis eximiè colebat, ac frequentabat officiis, eos præſertim quos editione miraculorum Deo gratiſſimos ſentiebat. Cum igitur Rhemenſem intraſſent urbem & S. Pontifex S. Patris apices inſpexiſſet; non ſine magnâ lachrymarum ubertate ſtatim in hæc verba prorupit: Gratias tibi redemptor clementiſſime, qui noſtra tempora tantâ ſublimaſti gloriâ, ut in ſpeciali famulo tuo Benedicto tota te per orbem magnificet Eccleſia. Surrexitque continuò glorioſus Archimandrita Remigius, & Epiſcopali decorus ornamento, ſacroſanctum Deo ſacrificium oblaturus Eccleſiam intravit. Cùmque miſerabilis illa parentum ſolatio limen Eccleſiæ tetigiſſet; verſipellis dæmon puellam obſidens, per ejus os hæc verba protulit invitus: O Sacerdos Remigi, noli adverſus Benedictum gloriari, quia non per tuum imperium, ſed per ejus humilitatem exire compellor. Quibus dictis ilicò fuit puella liberata, ipſiuſque parentes Deo gloriam dederunt, qui mirabilis atque glorioſus in Sanctis ſuis elucet. Nec ſolum prædictam filiam arreptitiam divinâ virtute S. Pontifex liberavit à dæmone, ſed etiam jam defunctam revocavit ad vitam: cujus rei gratiâ parens ejus Benedictus villam quandam Rhemenſi dedit Eccleſiæ. Ejus quidem ruris dum meminit idem S. Remigius in ſuo teſtamento, attigit hæc omnia verbis iſtis; Et eas res quas in Provinciâ Benedictus quidam (cujus filiam mihi ab Alarico miſſam gratia S. Spiritûs per impoſitionem manus meæ peccatricis non ſolùm à diabolicæ fraudis vinculo, ſed ab inferis revocavit) ad uſum luminis tui (Rhemenſis Eccleſiæ ſcilicet) & loci ubi corpus meum jacuerit continuatim deſeruire præcipio, &c. Hæc in ſuo teſtamento totidem verbis ipſe Remigius. Ex hujus igitur hiſtoriæ decurſu clarè ſatis & evidenter apparet, prædictam Epiſtolam verè S. Patri attribuendam: non obſtantibus iis, quæ volunt adverſæ partis Authores allegare. Primum quidem quæ illi Epiſtolæ præfixa legitur inſcriptio, non adeò facilè de impoſturâ valet ſuſpicionem augere: nec quod illi contendunt, omninò debet inuſitatum videri, priſca potiſſimum illa Religioſorum ætate non adeò curioſorum, nec aulicorum, ſed veræ ac candidæ ſimplicitatis amatorum; ut ſcribens inferior ætate & dignitate ad majorem, ſe fratrem & conſeruum in Chriſto Ieſu nominet, & benedictionis æternæ munus, non dico ſuperiori conferat, & impartiatur, ſed quâ poteſt animi demiſſione, humiliter exoptet.

1822. Sed ad ipſius litteræ textum venio, & multa obſervo digna examine. Periodum primam contemplemur, *Sanctiſſimo tuo*, inquit, *congratulan. profectui* (*Sacerdos Regis æterni*) *quia ſummi capitis membra ſumus, quod mihi deeſſe ſentio* (*laus Deo*) *poſſidere me credo in Te.* Et inquiris, An non omnes Sacerdotes ſint Regis æterni? An dentur Sacerdotes Principum terrenorum? An Benedictus Abbas, & Remigius Epiſcopus, confratres, conſervi, & commembra fuerint ejuſdem corporis? & cujus? & quid *ſummi capitis* nomine intelligendum? An virtutes & privilegia, quibus in ſe caret aliquis, verè poſſit in alio poſſidere?

1823. Et ad primum reſpondeo, omnes Iuriſconſultos vocari *Sacerdotes*; unde ſecularium Principum Sacerdotes dicendi, qui juris humani conſulti, & vindices; at illos, quibus jure competit verba ſacramentalia & præcipuè euchariſtica pronuntiare, meritò æterni Regis Sacerdotes dicendos. Videatur Iuſtinianus & Commentatores in eum.

1824. Ad ſecundum reſpondeo SS. Benedictum, Remigiumque, non fuiſſe commembra ejuſdem corporis monaſterialis, aut epiſcopalis; ſed ejuſdem Eccleſiæ Catholicæ, cujus caput eſt Chriſtus, & Procaput Romanus Pontifex, in terris Chriſti vices gerens. Erant per gratiam adoptivi Dei filii, adeoque fratres: eidem ſerviebant Deo, adeoque erant conſervi; merebant ſub eodem crucis labaro, & dici poterant commilitones.

1825. Ad ultimum reſpondeo, omnia, ſi regnet pietas, fratribus; ſi vigeat charitas, amicis; ſi ſtet vita communia membris eſſe. Ait Medicus, *Cùm caput ægrotat, cætera membra d lent*, & Politicus, *Regis ad imperium totus componitur orbis.* quia & in corpore animali caput membrum ſupremum eſt, & in myſtico Monarcha eſt caput. Si caput phyſicum doleat; manus, pes, membra reliqua, dolorem, qui ſibi deeſt, ſentient in capite, miro naturæ in illo artificio connexa. Et ſi habeat ſcandaloſum Regem Provincia, dicenda eſt capite laborare, & omnibus membris dolere. Et ex morbo ad valetudinem & ſalutem tranſgrediens. ſic diſcurro. Vni corporis parti emplaſtrum ponitur, una cauterio ſaucia; una vena ſecatur; & tamen cùm illa pars ſalutiſerè læditur, totus homo & in ipſo omnes & ſingulæ partes conſequuntur ſalutem. Sic etiam in Republica, cùm unus punitur, cautiores omnes reddimur; cùm unus plectitur, non ſolùm ipſe impeccabilis redditur, ſed & nos in Legum obſervantiâ firmamur. Gloriamur Ciſtertienſes, quod inſtituti noſtri Mellifluum Doctorem habuerimus, exiſtimamuſque omnes & ſingulos eſſe magnos majeſtate Bernardi, & confidimus, ut quæ noſtris meritis non valemus, ejus adſequi patrocinio valeamus. Honos conceſſus uni, afficit confratres univerſos; nec intelligi poteſt, duos eſſe in gratiâ Principis, nec tamen gloriam unius non poſſe in alium redundare. Sanctorum communionem credimus, & quamdiu mortifera caremus culpâ, nulla gratiâ ſaltem extrinſecè caremus. Modò habeamus charitatem intrinſecus, habebimus extrinſecus, ſed verè, divinæ dilectionis fortitudinem & robur in Petro, obedientiæ reſignationem ſummam in Paulo, paupertatem extremam in Bartholomæo, virgineam caſtitatem in Ioanne; virtutes reliquas in aliis plurimis; omnes Chriſto, omnes in Matre Virgine. quoniam in ſummo ille, hæc prope ſummum, omnes prærogativas habuit.

1826. Reliquæ periodi primæ cohærent, nec novum requirunt examen: ad miraculum venio, & inquiro, An à S. Benedicto illud, an S. Remigio fuerit factum?

Vt S. Pontifici adtribuam, urget ipſamet hiſtoria; urget ipſius Dæmonis divinitùs adjuvati proteſtatio; Chriſtiani enim nominis efficaciâ compulſus, ſe dixit aut nullius aut Remigii precibus expellendum; urget ejuſdem teſtamentum Remigii, in quo, ut vidimus, id ſibi videtur adſcribere miraculum.

Vt S. Abbati debere adtribui exiſtimem, urgere videtur Dæmonis excedentis confeſſio; qui expulſus inclamavit & dixit, *O Sacerdos Remigi, noli adverſus Benedictum gloriari, non enim imperio ego tuo, ſed illius humilitate hinc exire compellor.*

At ego non incongruum judico unum & idem miraculum poſſe duobus aut pluribus anthoribus adſcribi; ſed exiſtimo hanc juvenem primariò & phyſicè Dei voluntate, at Benedicti humilitate, Remigii fide, & Miſſæ virtute ſecundariò & moraliter fuiſſe curatam.

1827. Hinc dubio occurrenti ſolutio. Fruitur Bruxella Beatæ Annæ Carmelitanæ Monialis excalceatæ cadavere, cujus vitam Angelus Manrique eloquenter deſcripſit, & merita edita miracula firmarunt. Fruitur Antuerpia alterius Annæ exuviis etiam &. miraculis. Hærebat in lecto fœmina ſub annum 1642. deſerta à medicis, commiſſa Deo, cui ſuaſum ut ſe commendaret Bruxellenſi Annæ, & de Dei miſericordiâ ſalutem ſupra vires medicinæ confideret. Imago quæritur, & ex errore Annæ Antuerpienſis icon datur. Illam ſuſpicit venerabunda patiens, orat inſtantiſſimè, & robuſtiſſimam ſalutem obtinet. Facto miraculo error detegitur, quæriturque cui illud debeat adtribui, An Bruxellenſi, quæ orari credita; an Antuerpienſi, quæ in imagine culta. Varia vidi hominum doctorum judicia, & dum contraria ſentientes ſuſpexi, mediam ego viam iniens aſſerui illud à Deo uno divinitùs, & humanitùs ab utrâque Sanctimoniali fuiſſe factum.

EIVSDEM S. BENEDICTI
S E R M O
HABITVS IN MORTE S. PLACIDI.

1828. SICVT *Patris eſt gaudere in ſuorum profectibus filiorum; ita & filiorum eſt, augmentum Patris ſua lucra putare. Quapropter noveritis dulciſſimum & amantiſſimum filium meum Placidum, martyriali trabeâ adornatum, migraſſe ad Dominum. Iam enim meis interioribus oculis, ejus immaculatam hoſtiam, & Deo beneplacentem deduxi in alta cœlorum. Hunc nempè quo illam à patre ſuo ſuſcepi, memineram eſſe mortalem: nec fefellit opinio. Nunc non eſt quod conquerar, habeo in quo Deo gratias agam: quia ſemper optavi, ut de fructu cordis mei omnipotenti Deo ſacrificium offerretur. Nihil enim hoc ſacrificio habui pretioſius, nihil amabilius, nihil carius. Elegit namque Placidus pro Chriſto momentaneam mortem: & pervenit ad eum, in cœleſti ſolio*

ad

Digitized by Google

ad dextera patris regnantem. (2.Corinth.5.) Ob id enim Chriſtus pro omnibus mortuus eſt. ut nos non nobis, ſed Chriſto viveremus. Grates autem omnium refero Redemptori, quia ingratus eſſe non poſſum. Congaudendum enim mihi eſt, quod talem diſcipulum habuerim: non dolendum quod amiſerim. Nam illud munus fuit: hoc debitum eſt. Functus ſum famulatu Placidi diſcipuli mei, quamdiu Deus voluit: & poſt. qui ded..., recepit. Quod natura communis fuit, Placidus pro Chriſto poſuit, & quod ſingularis eſt gratia, meruit. Cur autem ego doleam mihi Placidum filium meum ereptum; cùm ob ſalutem noſtram Deus Filio ſuo non parcens, pro nobis omnibus tradidit illum? Quis unquam exceptus eſt à conditione moriendi, qui non eſt exceptus à conditione naſcendi? Non ergo Placidum defleam filium, quem ſcio tranſiſſe de morte ad vitam. In illius namque morte gaudendum eſt, non dolendum; quia illam pro veritate guſtavit. Nam cur ego te Placide fili chariſſime defleam; qui mihi ſic ereptus es, ut omnium eſſes? Non enim perdidiſti uſum naturæ, ſed commutaſti: ante corpore ſeparabilis à Deo exiſtens, nunc individuus cum Deo permanens. Fœlicia verba quæ in te expendi! fœlices labores quos in te ſuſtinui! dum viveres mecum, non te Tertulli Patricij Patrus tui amor à me divellere potuit: nec ipſe mihi unquam Patrem prætuliſti uſquequo ad æternam vitam migraſti.

COMMENTARIVS.

1829. Sanctum Placidum Socioſque illius martyrio coronatos probat hic S. Benedicti Sermo, quod multa etiam antiqua monimenta confirmant. Eos reperio antiquiſſimis Eccleſiæ inſcriptos Tabulis; nimirùm 5. Octobris die. Eorum meminere Martyrologii Romani Author, Cæſar Baronius, Beda, Vſuardus, Ado Treverenſis Epiſcopus, Abbas Franciſcus Maurolicus, Petrus Galeſinius, & alii. Conſtantiam generoſam eorumdem græcè & latinè ſcripſit Gordianus Monachus, S. Benedicti diſcipulus ex mandato Imperatoris Iuſtiniani; unde videtur Surius deſumpſiſſe, quæ in editione ſecundâ eloquitur de eorumdem paſſione ſanctiſſimâ.

1830. Sanctum igitur Placidum cognomento Probum, Tertulli Patricii filium nobiliſſimum fuiſſe, & Imperatori Iuſtiniano ſanguine conjunctum apud hiſtoricæ rei peritos indubitatum eſt. legi inter alios poteſt Ioannes Seifridus Sileſius Clarævallenſis apud Auſtrios cænobii Abbas, qui Arborem Anicianam edidit, & in illâ exhibuit D. Benedicti Anicii genealogiam, quam alibi Dêo dante expendemus.

1831. Iuxta Regulæ Caput LIX. Placidus ſeptennis S. Benedicto Patris ſui, ut multis placet, fratrueli apud ſublacum Monachos Deo conſcribenti offertur moribus inſtituendus Monaſticis. Hæſit apud S. Patriarcham ut tabulæ communes præſeferunt annis 13. fortè à profeſſione numerandis; non enim omninò videretur conſultum adoleſcentem à ſe illâ ætate dimittere, quæ ferventior magiſterium ſeverius poſtulabat. Anno igitur decimotertio monaſticæ converſationis, hoc eſt, ætatis vigeſimo, aut vigeſimo nono. [13. additi 7. ſunt 20. & 13. additi 16. ſunt 29.] cum fratribus paucis in Siciliam mittitur ſub annum 536. Meſſanam (jam Mecînam) fæliciter appellens, triginta & plures Monachos ſuſcipiens, initium dedit Congregationi novæ, quæ poſteà Sicula appellata. Sexto anno pòſt (5. die Octobris 541.) unà cum fratribus ſuis, Euthicio, & Victorino, & Flaviâ, & triginta tribus Monachis, quibus præerat, à Manuchâ barbaro, & ut multis placet Pyratâ martyrio coronatus eſt. Latuit corpus illius 1048. annis, nam ſub Sixto V. Romano Pontifice, anno videlicet 1588. die Auguſti 4. repertum, incepit multis editis miraculis clareſcere, & Europæ devotionem & venerationem erga ſe concitare.

1832. Sed eruditionis gratiâ aliquid adjungendum. nam licèt ſatis ſit devotioni Sanctos hos Monachos ob fidei confeſſionem trucidatos fuiſſe cognoſcere, videtur pia eruditio notitiam ulteriorem ſitire, & velle Tyranni patriam gentemque examinare.

Exſtat ſub Gordiani nomine hiſtoria, quæ docet eos occiſos à Manuchâ Duce, eodemque Agareno pyratâ, miſſo ab Abdalâ Agarenorum Rege in Hiſpaniis regnante. Sed quia in ipsâ multa ſunt, quæ reprehendit Baronius, ne plus temporis & ſtudii mihi Manucha hic debeat, dabo aliquas ex Balduino periodos, qui curioſius rem examinavit. Ipſe ſic:

[Saracenorum quidem, ſive Agarenorum nomen, multò ante hæc tempora Orbi innotuiſſe, pernegare non poſſum: de iis enim & Rege eorum Alamundario, qui poſtea ad Chriſti fidem pervenit, agunt Zonaras Annalium tomo tertio, & Cedrenus anno nono & decimo Anaſtaſii Imperatoris, qui erat à Chriſto nato annus 499. & 500. at Abdalam in Hiſpaniâ Regem fateri, omninò à veritate alienum eſt. Theudius enim Viſigothorum Rex decimus tertius Amalazico ſuccedens, tunc temporis Hiſpanias regebat, eratque hic annus 541. regni ipſius undecimus, ut ex Iſidoro, Ioanne Vaſæo, & aliis Hiſpanicis ſcriptoribus liquet: quibus etiam referentibus patet, longè poſt hæc tempora, Saracenos in Hiſpaniâ regnare cæpiſſe, cùm poſt Muſam Abdalazirus ſive Abdalaſſius ejus filius, captis quam pluribus Hiſpaniæ civitatibus, anno Domini ſeptingenteſimo decimo-ſexto Regem ſe geſſit. Rectiùs ergo dicendum apparet non à

Saracenis aut Agatenis, ſed à piratis quorum dux erat Manucha, occiſos. Qui autem fuerint hi piratæ, difficile eſt perveſtigare. Procopius libro de bello Perſico, agit de quibuſdam Saracenis, qui dicti ſunt Blemii, quos & fidem Chriſtianam Iuſtiniano Imperante ſuſcepiſſe affirmat: hos, antequam converterentur, rapinis & cædibus, Monachorum præcipuè, mundum repleviſſe, author eſt Nicephorus libr. 14. cap. 34. & alii. Non tamen adhuc evidenter ſatis apparet piratarum iſtorum qualitas, cùm Iuſtinianus Imperii ſui anno 4. Chriſti autem 530. Blemijos & Nabathæos adhuc in idololatriâ perſeverantes, eâ abolitâ reddiderit Chriſtianos. Si quid ergo valet hoc in loco conjectura, quod plerique ſentiunt Hiſpanici ſcriptores & D. Arnoldus Wion, breviter aperiendum. Piratæ igitur iſti populos illos Hunnorum repræſentare videntur, qui à Suidâ & Sigonio Abares vocantur: quorum incurſionibus & rapinis maxima Aſiæ & Europæ pars devaſtata legitur & deprædata. Et Suidæ quidem verba hæc ſunt, Abares internecione Bulgari deleverunt. Abares autem hi Sabinores expulerant, cum ipſi à gentibus litus Oceani incolentibus profligati fuiſſent: quæ quidem gentes ſuam regionem deſeruerant, ob caliginem ex Oceani æſtu exortam, & Gryphum multitudinem ingruentem. His itaque malis agitati impetum in finitimos fecerunt. Eadem ferè habet Sigonius libr. 20. de regno Occidentali, ſic inquiens: Eodem anno (559. ſcilicet) nova gens Hunnorum, qui Abares dicebantur, ad ripas Iſtri venit, & amnem per hyemem conglaciatum nacta, flumine tranſmiſſo, in Meſiam, provinciam Romanam irrupit, ac variè populari agros hoſtili exemplo incepit. Hi in omnibus rebus reliquorum Hunnorum cultus, præterquam in religatione capillorum, ſimiles extitêre. Hæc Sigonius. Ab his igitur paſſos S. Placidum & Socios, conformiter allegatæ ſuperiùs hiſtoricorum opinioni probabile redditur: affinitas enim maxima, quæ intercedit inter Abares ſive Agares, Abarenos ſive Agarenos non levem conjecturam parit. Et hâc fortaſſis nominum affinitate deceptus Gordianus, vel quiſquis alius author vitæ S. Placidi, Agarenos pro Abarenis ſive Abaribus poſuit, novi vocabuli illiſque temporibus incogniti adhuc & inuſitati, vim & energiam non intelligens. Quod autem Sigonius illo anno qui erat à morte SS. Placidi & Sociorum decimus Octavus, Mæſiam aggreſſos dicat, non ſic videtur intelligendum, quaſi tunc primum ex regionibus ſuis egreſſi fuerint: ſed quod illo anno, Mæſiis & Provinciis adjacentibus innotuerint, ut colligere eſt ex libris ejus præcedentibus, in quibus aliàs ſæpiùs de Hunnorum vaſtationibus & incurſionibus agit. Et hæc quidem de conjecturâ noſtrâ, qui fuerint illi privatæ, dicta ſufficiant. Si quis tamen meliora habuerit, ut ea in medium proferat, obſecramus. Pleraque alia reperire licet apud eundem pſeudo-Gordianum, quæ & temporum rectæ rationi repugnant, & contradicunt hiſtoricæ veritati: ſed talia ſunt, quæ à lectore quamvis modicum in hiſtoriis verſato facilè corrigentur.]

1833. NVNC IGITVR præmiſſo hiſtoriæ radio, litteram ipſam diſcutiamus.

Illa phraſis, *Filiorum eſt, augmentum Patris lucra ſua reputare*, Sanctorum communionem ab Eccleſiâ definitam ſupponit, & eſt familiaris viro ſancto, qui augmenta virtutum, quas ſuſpiciebat in S. Remigio, lucra & augmenta ſua reputavit ſuperiùs, cùm ad illum ſcripſit. Vide quæ nos ibidem diximus, à num. 1824.

1834. Verba illa, *Meis interioribus oculis ejus immaculatam hoſtiam & Deo bene-placentem* (id eſt) *Animam, deduxi in alta calorum*, oſtendunt S. Placidi & Sociorum paſſionem conſtantiſſimam B. Benedicto, non humanitùs amicorum relatione, ſed divinitùs ſupernaturali revelatione monſtratam.

1835. Illa, quæ ex Paulo 2. Corinth. 5. adſumit, vel univerſaliter debent intelligi, vel nihil S. Pater concludit. *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt*, ait Paulus, & poſt Lutherum & Calvinum Ianſenius, hanc univerſalitatem limitans putat ſe veteri Eccleſiæ conſonare. At non ſolùm Tridentino Concilio ille, ſed Auguſtino, ut ſæpe oſtendi; & Benedicto, ut nunc demonſtro, diſſonat; Non enim particularis ex particulari bene infertur. Quoniam nos vivere non poſſemus Deo, ſi non fuiſſet Chriſtus pro nobis mortuus; nec certò pro nobis mortuus eſt, ſi pro aliquibus mortuus non eſt. Sed quia contra Ianſenium plura alibi, hæc obiter tetigiſſe ſufficiat.

1836. Subjicit, *Functus ſum famulatu Placidi diſcipuli mei*. & Tu an Religioſi Abbatis ſint famuli inquiris. Quid dicam? Fortè oblatio non erant novitii ſed famuli, qui Communitati & Abbati ſerviebant; nam & hodie in multis monaſteriis ephœbi Abbatis, ſi modeſti & pii videantur, ad habitum poſtea ſuſcipiuntur. Fortè non ſemper dictionem curavit S. Pater; neque debent nimis rigoroſè explicari, quæ laxiùs & ſinceriùs ſcripta. Forte datur filialis famulatus, unde Pater familias dicitur, qui filios habet, & *famulatus* quaſi *familatus*, obſequium, quod præſtatur à filio. Tu videris, nam grammatica hæc ſunt, nec calamo uberiore digna.

EIVSDEM

Digitized by Google

EIVSDEM S. BENEDICTI

SERMO

IN S. MAVRI ET SOCIORVM DISCESSV.

1837. *SI triſtandum dilectiſſimi Patres ac filij, pro tali eſſet negotio; mihi magis quàm vobis in hoc eſſet mærendum, qui quantum ad præſens, magnis videor deſtitui ſolatijs. Sed quia dicente Apoſtolo* (1. Cor. 15.) *charitas benigna eſt, benignitatem charitatis noſtræ omnimodis impendere debemus his, quos aliquo modò eâ indigere cognoſcimus: nec noſtra tantum, quantum aliena quærere. Quapropter vos amoris paterni ſollicitudine, à fletibus & mærore temperare depoſcimus: quia potens eſt Deus meliores nobis poſt hujus depoſitionem corporis huic ſanctæ immittere Congregationi: quorum meritis & exemplis longè præſtantiùs quàm noſtris ædificemini. Sed & illud ſummoperè nobis procurandum eſt; ne verſutiâ antiqui hoſtis, unde alijs ſalus acquiritur, inde nobis triſtitia malo, detrimentum in aliquo ingeratur. Nos etenim quos unitatis ſemel in ſancta charitate junxit concordia, nunquam vel longiſſima terrarum divident ſpatia: quoniam ſemper interioris hominis aſpectu, qui renovatur ſecundum imaginem ejus, qui creavit eum, nos quo vixerimus tempore, invicem intuebimur.*

Poſt quæ verba S. Maurum & Socios ſic affatus eſt.

Vos autem, Fratres chariſſimi, quos ad opus Dei conſtruendum, ad illas dirigimus partes, viriliter agite, & confortetur cor veſtrum in ſancto propoſito & religione: procul dubio ſcientes, quia quantò auſteriora cauſa ſalutis aliorum, in hujus viâ ſeculi pertuleritis; tantò majora à Deo recipietis cæleſtium gaudia præmiorum. Nec vos ullo modo reſolutio hujus noſtri maſtificet corpuſculi; quoniam præſentior vobis ero carnis depoſito onere, veſtrique per Dei gratiam cooperator exiſtam aſſiduus.

COMMENTARIVS.

1838. Sanctiſſimam B. Mauri vitam B. Fauſtum Monachus Caſſinenſis & itineris in Gallias ſocius Bonifacii III. Pontificis Summi juſſu ſcripſit & exſcripſit Surius ad diem 15. Ianuarii. Quam ob rem Hiſtoriæ ſtudioſum Lectorem & tranſmittens, ad expoſitionem Sermonis, quem habuit S. Pater, cùm Maurum ſocioſque ejus in Gallias non ſine divinâ revelatione miſit, veniamus.

1839. Illa periodus, *Quia dicente Apoſtolo* (1. Corinth. 13.) *Charitas benigna eſt; benignitatem charitatis noſtræ omnimodis impendere debemus his, quos aliquo modo ea indigere cognoſcimus; nec noſtra tantùm, quantùm aliena quærere*, videntur adſtruere, charitatem non incipere à ſe ipſâ ſed à proximo; & nos ſi debemus minùs noſtra quærere quàm aliena; non ſatisfacere ſi ut noſmetipſos proximum diligamus; ſed debere ferventiùs. At teneo charitatem non poſſe facere aliena majoris, quàm propria, ſi agamus de eiſdem rebus præcisè: Addo tamen ſolere majoris facere vitam, divitias, aut commoditates proximi, ſi videat ad majorem illas Dei gloriam ſervire. Ergo, ſi agatur de ſalute æternâ, proximus es ipſemet tibi. & ſi damnari vis, ut alter, quicumque ſit ille, ſalvetur, ſtultus & delirus es. At prudenter potes temporalem tuam vitam ſaluti ſpirituali alius poſtponere, & divitias impendere ut vitam innocentis defendas. quam ob rem illa verba, *Nec debemus noſtra tantùm, quantùm aliena quærere* æquivalent iſtis, *& ſiquidem favore Altiſſimi nos eſſe in gratiæ ſtatu credimus, non debemus tanti corporis commoditates, tranquillitatem animi, imò nec tanti gratiæ augmenta, quàm alienam facere converſionem.* unde inferiùs, *Quantò auſteriora cauſâ ſalutis aliorum in hujus viâ ſæculi* (non igitur in alterius) *pertuleritis, tantò majora à Deo recipietis cæleſtium gaudia præmiorum.* Et ne quis putaret alienam ſalutem etiam cum manifeſto peccandi periculo eſſe curandam, addidit, *Sed & illud ſummoperè nobis procurandum eſt; ne verſutia antiqui hoſtis, unde alijs ſalus adquiritur, indè nobis triſtitia malo detrimentum in aliquo patiatur.* Et agit de culpâ, & peccato; non enim aliter gratia detrimentum patitur. quoniam illam ſola culpa mortalis expellit; & venialis, ſi non illius ſubſtantiam, ſaltem fervorem & activitatem remittit.

1840. Lec-

1840. Legis illam periodum ſubſequentem; nimirum, *Nos etenim, quos unitatis ſemel in ſanctâ Trinitate junxit concordia, nunquam vel longiſſima terrarum divident ſpatia: quoniam ſemper interioris hominis aſpectu, qui renovatur ſecundum imaginem ejus, qui creavit eum, nos quo viximus tempore, intuebimur.* Legis, inquam; & rogas, An ſint vera.

Reſpondeo multas dari in rebus creatis unitates; Gratia enim creationis Hominibus, Angelis; bonis malis; communis laxiſſimo nos nexu counit. Fidei vinculum nos ab infidelibus diſtinguit; non tamen cooptat Angelis aut Animabus, cœli incolis, qui non jam in ænigmate, ſed Deum intuentur facie ad faciem; non Dæmonibus, qui in apoſtaſiæ pœnam ſupernaturali fide carent; ſed Chriſtianis, nullo tametſi malo excepto. Strictius fide gratia vinculum, ſtrictius charitas comes gratiæ individua, vincit dilectionis catenis omnes Sanctos; vivos, mortuos; homines, angelos. Hoc vinculum confirmat gloria, non ut ſtrictiùs, ſed ut ſecurius fiat, & amitti non valeat. Vnitas igitur de quâ S. Pater hic agit, gratiæ eſt & amoris divini, de quâ olim Apoſtolus dixit, unum in Chriſto illos eſſe, qui unum calicem participamus. Hi igitur, cùm ita uniti ſint, ut intentionaliter ſint identificati, tam poterunt invicem, quàm à ſemetipſis ſeparari. Potiùs eſt ubi amat animus, quàm ubi animat; ergo ſi charitatis impulſu te diligo; potiùs tibi quàm mihi præſens ſum, nec hanc præſentiam ipſam, quæ in amore conſiſtit, dividere aut impedire poterunt, longiſſima terrarum ſpatia. Vnde cùm non poſſit rem ſpiritus ignotam diligere, aut amare voluntas, nec poſſit ab amore ſi fuerit intenſa ceſſare, opus eſt, ut mentem prædeterminet, ut ſibi rem quam diligit, præſentem reddat. ex quibus conſtat liquidò vera eſſe, quæ S. Benedictus adfatur.

1841. An Sancti orare pro viventibus poſſint? An illis favere & adſiſtere? Novatores inquirunt, & Lutherus Calvinuſque eorumdem Cœlitum patrocinia negantes toti Eccleſiæ & veterum Patrum doctrinæ contradicunt, & præcipuè S. Benedicto, qui etiam alibi, & in fine hujus Sermonis dilucidè hanc heterodoxam negationem condemnat. Ait enim. *Nec vos ullo modo reſolutio hujus noſtri mæſtificet corpuſculi; quoniam præſentior vobis ero carnis depoſito onere; veſtrique per Dei gratiam cooperator exiſtam aſſiduus.* Sancti igitur donati gloria præſentiùs adſunt, & potentiùs proſunt, quàm dum apud nos viverent.

Sed & obiter illud *noſtri* interlego, & quæ ſuperiùs ad Caput XX. Ordinis Monaſtici, dixi, confirmo. Vide numero 1819.

EIVSDEM D. BENEDICTI
AD S. MAVRVM
EPISTOLA.

1842. ACCIPE *Dilectiſſime extrema inſtitutoris tui dona, quæ & longum noſtrum teſtentur amorem, & tibi ac commilitonibus tuis contra omnium perpetim munimen præbeant impedimentia malorum. Poſt expletam enim totam trinam vicinorum annorum decurſionem, ex quo monaſterialem adiſti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducendus: ut nobis heſterno die, poſtquam à nobis digreſſus es, Dominus oſtendere eſt dignatus. Prædico etiam tibi, moram vos in eundo eſſe paſſuros, ac cum difficultate habilem locum inventuros, pro his quæ & DEO ordinante perficientur, & quæ inimicus humani generis, molimine calliditatis ſuæ in vos concitabit. Nuſquam tamen benignitas miſericordiæ Dei vobis deerit, ſed potiùs, differendo licet, ac deſiderium animi veſtri in longum experiendo, aliorsùs quàm ſperavimus aptiſſimam largiri dignabitur metationem. Iamque valeas fœlix in profectione, fœlicior futurus in perventione.*

COMMENTARIVS.

1843. *Accipe dilectiſſime*, ait S. Benedictus Mauro, *extrema inſtitutoris tui dona.* Sed quæ dona? Eburneam capſulam, quæ etiamnum apud S. Maurum Foſſatenſem juxta Pariſios aſſervatur, ſanctiſſimis reliquiis dives; inter quas nobiliores, Chriſtianæ Crucis tres portiunculæ, Marianæ veſtis partes aliquot, ex pallio S. Michaëlis apparitioni ſacro; ex oſſibus S. Protomartyris Stephani, & B. Confeſſoris Martini.

1844. Sed cur extrema? Quoniam ſub illud tempus non erant communes veredarii; nec alia miſſurus erat S. Pater, nec fortè iterum ſcripturus. Et quidem non ſcripſiſſe aliam ad Maurum Epiſtolam vel inde colligo, quòd ipſe moriens ſecum pro amore quem erga S. Benedictum habebat, juſſit in ſepulchrum inferri, non facturus aliàs ſi haberet multas. non enim occurrit ratio prudens ob quam contemptis reliquis hanc unicam religioſè ſervaret.

1845. Mul-

Digitized by Google

1845. Multa hinc addiſcere poteſt hæreticus; multa quæ ſuam contumaciam refellant, & quæ noſtram firment credulitatem. Sanctorum eſſe colendas reliquias; eas ipſas corporis & animæ ſaluti prodeſſe; pretioſè conſervandas, & loco theſauri faciendas aſſerimus, & nos à Patrum veterum conſenſu eſſe doctos putamus, & S. Benedicti clariſſimè loquentis teſtimonium producimus. Ait enim, *Accipe dilectiſſime ..... dona, quæ ...... Tibi ac Commilitonibus tuis contra omnium perpetim munimen præbeant impedimenta malorum.*

Sed quoniam honos Regis judicium diligit, non venit laudanda aliquorum indiſcreta devotio, qui dum carere nolunt Patronorum reliquiis, in cauſâ ſunt ut illæ cultu careant. Habet Metaplanenſe Monaſterium fila, quæ ſuis virgineis digitis nevit Deipara, ad quantitatem tantam, ut notabilem potuerit portionem largiri noſtro Collegio Complutenſi, & ſibi adhuc majorem reſervare. Inde D. Andreas Herera, & ab eo ego globum nactus, me ſemper Cræſo ditiorem credidi, & intrepidus pericula multa ſuſtinui, ſecuritatem devotione & juvenilis ſanguinis fervore promittente. Sed & cingulum (Hiſp. *Sobre cintas*) B. Mariæ de Vela, cujus hodie corpus incorruptum in ſuo Ciſtertienſi monaſterio apud Abulenſes ſervatur, aliaſque ſimiles itineris procelloſi comites tranſvexi in Belgium, & quoniam judicavi magno illas dignas cultu, nec apud me poſſe dignè ornari meo Bernardo Campmans, tunc Dunenſium Antiſtiti, jam Cœlitum Commilitoni, tradidi ſub onere, quod deberet in capſulis aureis aſſervare. An ipſe promiſſioni non urgeo; & ſi minùs, concedo; at ego ſatisfeci & devotioni & cultui, malens illis ſanctiſſimis carere reliquiis, quàm ut fideles ipſis, aut ipſæ reverentiâ carerent populari.

1846. Illis verbis, *Poſt expletam totam trium vicinorum annorum decurſionem, ex quo monaſterialem adiiſti* (fortè, *adieris*) *perfectionem, in gaudium Domini Tui es introducendus; ut nobis heſterno die, poſtquam à nobis digreſſus es, Dominus oſtendere es dignatus*, multa reperio digna ponderatione. Occurrit enim primò revelationis infallibilitas, divinæ Veracitatis neceſſitas, Omnipotentiæ infinita libertas, & illæſum B. Mauri arbitrium; quæ omnia Hæretici, tametſi Theologo bene imbuto facilia, quoniam componere neſciunt, malunt à Catholicâ religione deficere, quàm ſinceram veritatem doceri. Sanè multa hæc unica revelatio complectitur, quoniam illius virtute & Maurus anno tertio eſt certiſſimè moriturus, & infallibiliter cœlo donandus, quin vel divina aut humana vim patiatur libertas, aut infallibilitas coactione aliquâ externâ aut internâ neceſſitate inficiatur.

1847. Sed in illis *Nuſquam benignitas miſericordiæ Dei vobis deerit*, oſtendit D. Benedictus auxilia ſaltem ſufficientia nulli unquam homini negari. quæ tametſi indubitata fuerit veterum Theologorum ſententia, negatur à Luthero & Calvino; & contra clariſſimas Concilii Tridentini periodos protruditur Lovanii à Cornelii Ianſenii diſcipulis; ſed cùm id ipſum in Bayo & jam iterum in Ianſenio Eccleſia Romana condemnaverit, dicendum omninò non poſſe componi præcepti obligationem & auxilii neceſſarii carentiam, aliàs homo peccaret in hoc quod vitare non poſſit, mereretur in eo quod non poſſet non facere, & corrueret tota hominis indifferentia, & *libertas* eſſet vocabulum ſignificationis expers, aut titulus ſine re, & potiùs deberet *neceſſitas* aut *violentia* vocari. Sed de hoc uberiùs in Auguſtino meo, quem ab annis aliquot apparo, diſputabo.

DEFINITIONES MORALES LATÆ CISTERTII IN GENERALIBVS COMITIIS.

MVlta in generalibus Capitulis Religionum tractantur, quorum notitia univerſos concerneret; illa enim Viri docti & pii celebrant, Ordo integer acceptat & approbat; quam ob rem nemo negare poterit doctrinam moralem in Generalibus cujuſcumque Ordinis Comitiis definitam eſſe maximæ authoritatis. Sed de hoc *num. 1362.* nunc latas à Ciſtertienſibus morales Definitiones adjungo, prout ex multorum Exemplarium conſonantiâ licuit exſcribere. Integer enim Ordo anno 1618. legitimè congregatus Ciſtertii has edidit

DEFINITIONES.

Quænam obligent ſub peccato veniali?

SECTIO I.

[*Anno Domini 1618. die Martij 18. ad inſtantiam admod. Reverendi D. D. Thomæ Abbatis in Salem, &c. authoritate Capituli Generalis per Patres Abbates & Priores ab eodem ad hoc ſpecialiter deputatos ſequentes deciſiones & declarationes factæ ſunt; &c.*]

I. *Officium B. Mariæ quotidie recitari ſolitum.*

Digitized by Google

II. Officium pro Defunctis ordinarium.

III. Miſſa Lambertin a viginti. [*cum Collectis* Deus veniæ. *Et aliæ ſex cum collectis* Inclina & Fidelium. *Et aliæ tres de Spiritu ſancto* Deus qui charitatis.]

IV. (*Miſſæ indictæ à Capitulo Generali.*) Hæc quarta definitio in multis exemplaribus non legitur.

V. Anniverſaria quinque ſolennia. [*Singula cum unâ miſſâ à ſingulis Sacerdotibus dicendâ.*]

VI. Duodecim Anniverſaria menſium. [*cum duodecim miſſis à ſingulis Sacerdotibus dicendis.*]

VII. Tres miſſæ pro quovis Religioſo & Converſo defuncto. [*à ſingulis Sacerdotibus celebrandæ. Pro familiaribus miſſa una à ſingulis per annum dicendâ.*]

VIII. Pſalteria decem loco miſſarum Lambertinarum à Clericis recitanda.

IX. Pſalterium unum pro quovis Religioſo converſo defuncto.

X. Pſalmi pœnitentiales pro quolibet Religioſorum Patre, matre & ſorore à ſingulis non Sacerdotibus diem eorum obitus in Capitulo pronuntiatur, perſolvendi. [*Item Pſalmi pœnitentiales ab iiſdem non Sacerdotibus per annum dicendi; loco duodecim Anniverſariorum menſium, duodecies. Loco Anniverſariorum ſolennium quinquies. Loco trium miſſarum pro defunctis, ter. Loco trium miſſarum de Spiritu ſancto, ter. Loco unius miſſæ pro familiaribus, ſemel.*]

XI. Hora quotidiana Converſorum.

XII. Pſalmus Miſerere mei Deus, aut toties Pater & Ave ab iiſdem converſis mille quingentis vicibus repetendus loco decem Pſalteriorum.

XIII. Ieiunia Ordinis & abſtinentia à carnibus diebus in ordine conſuetis & ab Eccleſiâ non indictis.

℞ Supradicta, ſi omittantur, non inducunt graviorem obligationem quàm venialis culpæ; [& quidem tunc ſolùm, cum per negligentiam, non autem quando cùm rationabili causâ, & cùm Superiorum licentiâ ſeu legitimâ diſpenſatione omittuntur, aut non obſervantur.]

Quæ ad nullum peccatum obligant?

SECTIO II.

I. Pſalmi pœnitentiales feriâ ſextâ ſingularum hebdomadarum recitari conſueti.

II. Suffragia Quadrageſimæ, ſcilicet Tribularer, &c.

III. Pſalterium quod in hebdomadâ ſanctâ recitari ſolet.

IV. Item quod in die Animarum dici conſuevit.

V. Preces pro Defunctis à refectione dici ſolitæ.

VI. Quotidiana Particularis & annua Generalis confeſſio.

‡ Hæc ad nullum peccatum obligant.

Sunt & aliæ obligationes Regulares, quæ ex praxi Ordinis debent exponi.

SECTIO III.

I. Diebus quibus in Ordine duæ miſſæ aſſignantur, loco alterius cantari poteſt miſſa votiva vel anniverſaria.

II. Cum miſſæ propria conventualis in Graduali non habeatur, poteſt Abbas aliam applicare, rationabili causâ exiſtente.

III. Qui cantat miſſam Conventualem, quæ à ſingulis privatim dici debet, obligationi ſatisfacit.

IV. Hebdomadarius aliarum miſſarum, legens miſſam ad quam eſt inſcriptus, cum Collecta de anniverſario, eidem anniverſario ſatisfacit; [Excipe *Anniverſarium S. Lamberti, de quo eſt expreſſa definitio ejuſdem Capituli (reperitur inter Politicas anni 1618.) per has verba.* Capitulum generale declaravit hebdomadarios Miſſarum B. Mariæ Virginis, & pro defunctis per celebrationem dictarum miſſarum non ſatisfacere miſſis ordinis in Tricenario S. Lamberti, ſed ad eas ſeparatim celebrandas teneri.]

V. Cantans miſſam de Dominicâ aut de Sancto, ſatisfacit miſſæ REQVIEM *ſive votivæ addendo collectam.*

VI. Hebdomadarius de Beatâ occurrente feſto, ſemper debet de Beatâ legere.

VII. Miſſa Conventualis pro Eccleſiæ intentione, Miſſa de Beatâ pro Benefactoribus, & reliquis viventibus & defunctis, pro fundatoribus, pro Religioſis Ordinis, & iis qui quotidie moriuntur dici intenditur.

VIII. Moniales legata pia cum obligatione ad certas preces abſque conſenſu ſuorum Viſitatorum acceptare non poſſunt.

NOTA. Exemplaria, quæ in Belgio apud diverſos reperi omnia brevius; ſed in Germaniâ nonnulla uberius poſita Abbates ipſi qui interfuerunt teſtantur. At ego ut diſtinctionem & claritatem obſervarem, illa omnia quæ in Germanicis Exemplaribus lego, quæ in Belgicis non legeram, hâc quadratâ parentheſi [ ] incluſi, & hoc addidi ne quis hæreat in variâ lectione exemplarium. Quartam illam definitionem, quæ de miſſis à Capitulo Generali indictis eſt, in multis Exemplaribus non lego.

Totam Sectionem ſecundam, quæ illa complectitur, quibus Ciſtercienſes moraliter non obſtringuntur, augent, imminuunt aliqui. Addenda tamen judicavi, quæ in Exemplari, quod ab eodem D. Thomâ Abbate Salemitano accepit D. Matthæus Abbas Alderſpacenſis in Bavariâ, & mihi etiam communicavit: Do litteram.

PRÆTEREA *iidem Patres deciderunt & declaraverunt*

Ad dicendum duo alia ultra prædicta 10. Pſalteria à clericis in Salem per annum dici ſolita.

Ad pſalmum Miſerere, *à quolibet profeſſo ſingulis diebus per tricenarium Lambertinum recitari conſuetum.*

Ad ſuffragia item Quadrageſimæ ſcilicet Tribularer.

Ad

Ad Pſalmos pœnitentiales feria 6. ſingularum hebdomadarum uſitatos.

Ad Pſalterium quod in majori hebdomadâ integrũ dicitur.

Ad Officium item Defunctorũ quod in Salem pridie animarum à prandio ex conſuetudine cum tribus nocturnis recitatur.

Ad preces etiam pro iiſdem defunctis à refectione dici ſolitas. Nullam per ſe obligationem ne ſub veniali quidem culpa.

Cæterùm iidem Patres explicuerunt ſuæ intentionis minimè eſſe, ut per has ſuas declarationes & reſolutiones Religioſi ad præmiſſa ex tam ſolenni ſanctâ religioſâ & antiquâ conſuetudine in noſtro ordine hactenus tam religioſè & ſcrupuloſè obſervata ab omnibus & ſingulis perſolvi ſolita ſegniores & negligentiores reddantur, & hujuſmodi devotiſſima exercitia omninò uſpiam tollantur, aut abrogentur, quin potius omnes & ſingulos Religioſos quos præmiſſa concernunt, graviter monent ne hæc tam pia tam antiqua à Religioſiſſimis Patribus noſtris ad nos uſque ſtudioſiſſimè pariter ac devotiſſimè cum tanto ſpirituali eo fructu ac merito hactenus uſurpata negligenter aut alias cum ignavo tepore perſolvant. Quin potiùs conſiderent, omnes eos diligentiores & alacriores ad præmiſſa hujuſmodi religioſa & ſolita exercitationes futuros, quò ſuaviori & mitiori modo & ratione ad ea incitantur & invitantur, alioquin maximo illo fructu commodo & utilitate ſpirituali, quæ ex dictis religioſis actionibus ſentire & capere qui ſolent uberrimè ſe certiſſimè privatum & deſti tui ſciant, pudeatque eos ſe inter eos devotiſſimos Confratres ſolos tepidos & ignavos exiſtere.

Deinde iidem Patres cenſuerunt antiquum Ordinis ſtatutum de Confeſſionibus omnibus cujuſque anni ſemel coram ipſo Abbate aut ab eo ad hoc deputato, reponendis à Sixto IV. confirmatum & commendatum non cadere ſub aliquo præcepto ad aliquam culpam obligante.

Item diebus quib' in ordine duæ Miſſæ aſſignantur loco alterius cantare poſſe Miſſam votivam vel etiam Anniverſariũ.

Item Miſſam conventualem, quæ à ſingulis Sacerdotibus privatim dici debet, poſſe eam computare in ſolutionem iſtius obligationis privatim dicendi.

Item Miſſam conventualem quando in graduali propria non habent, poſſe cantari & applicari quam & cui Abbas vel chori præſes ſubſiſtente rationabili cauſâ voluerit.

Eum item qui Miſſam de Sancto vel Dominicâ occurrente applicat promiſſâ ex Ordinis præſcripto debitâ, ſive ſit Requiem ſive votiva, obligationi iſti ſatisfacere addendo collectam.

Item miſſam quotidianam de B. Virgine non eſſe permutandam cum miſſâ de occurrente Sancto in Ordine noſtro diebus conſuetis.

Atque his declarationibus non obſtantibus integrum ſemper eſt Capitulo Generali prædicta futuro tempore aliter inſtituere & ordinare, præſertim ſi nimiam negligentiam & ſocordiam irrepere intelligeret, aut alias aliter ſtatuendum judicaret.

Subjungebantur nonnulla quæ tametſi aliunde deſumpta viſa ſunt neceſſariò ſubſcribenda. Erat titulus, *Ex compendio Privilegiorum FF. Minorum. tit. Officium divinum, hæc Privilegia participant Ciſtertienſes ex communicatione.* Senſere ergo Patres Ciſtertienſes habere privilegium communicationis. Addo textum,

B. LEo X. conceſſit quod Fratres minores dicendo horas canonicas & alia officia divina in choro vel extra, ſatisfaciant præcepto Capituli Volentes *de dicendo ſtudioſi pariter & devotè, ac etiam Regulæ ſuæ, etiamſi propter aliquam fatigationem vel aliam cauſam dicant ſedendo aut deambulando vel non integrè verba proferendo, prout ſcripta ſunt, propter negligentiam aut imperitiam, vel malam pronuntiationem naturalem propter defectum linguæ ſeu aliàs quâ itercumque ore imperfectè dicant, aut cùm mentis diſtractione, & ſenſuum vagatione, dum tamen non faciant hæc malitiâ.*

C. Et ſimiliter conceſſit quod, qui cum talibus malè proferentibus vel alios ſupradictos defectus facientibus dicunt officium, non teneantur reiterare ab aliis imperfectè dicta aut ab eis non integrè audita propter diſtantiam localem, vel ſtrepitum ſeu aliam cauſam: ſed ſatisfaciant præcepto Eccleſiæ & Regulæ ſuæ qualitercumque audiendo, quæ alii debent dicere præſertim in choro.

Idem Leo conceſſit, ut ne Fratres prædicti mutuo ſe impediant in officio divino, aut aliis ſint faſtidioſi, quod illa, quæ in Ordinario jubentur dici ſecretè ſub ſilentio, tam in horis Canonicis, quam etiam in Miſſâ, non teneantur proferre voce aliter, ſed ſatisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo inter ſe per librum quia aliqui devotius ſic dicunt, & abſque impedimento & faſtidio aliorum. Et quod eodem modo poſſit facere qui ſolus dicit officium per ſe, cum prolatio verbalis ſit præcipuè ut ab aliis intelligatur.

D. Idem Leo quia fuit informatus, quod aliqui fratres ſcrupuloſi, quando ſunt in infirmitate, ferè nunquam poſſunt, nec ſciunt diſcernere & ſe determinare quando licitè poſſunt dimittere dicere Horas Canonicas, conceſſit quod ſive propter febrem aut dolorem intenſum, vel aliam infirmitatem ſi fratres fuerint gravati & afflicti, ſatisfaciant dicendo pro Horis Canonicis preces, hymnos, Pater noſter, Ave Maria, vel alia judicio Prælati aut præſidentis loci aut Conventûs aſſignanda. Et hoc quando Medicus corporalis (ſi commodè potuerit haberi) dixerit eſſe nocivum infirmo.

E. Religioſi extra ſua loca exiſtentes poſſunt ſe cum aliis Regularibus & Clericis conformare in divino officio.

Innocentius IV. conceſſit ut Prælati Religioſorum cùm ſubditis Senibus vel infirmis non valentibus ſine tædio horas Canonicas recitare, diſpenſare poſſint, aſſignando illis aliquid pro arbitrio ſuo, quod loco Horarum tempore infirmitatis, vel quando convaluerint, recitent: & hoc licet jure communi Prælati poſſint, reddit tamen Privilegium eos magis ſecuros. Tale Privilegium ſpecialiter etiam conceſſum fuit Ciſtertienſibus ab Eugen. IV. vide Bull. 21.

Martinus V. conceſſit ut infirmi & etiam Senes & Valetudinarii qui tenentur ad horas Canonicas ſatisfaciant recitando aliquos pſalmos vel id quod ſuis Confeſſoribus viſum fuerit. [Nota id bene pro Senum ſolamine. Sed qui ſenes dicendi? Qui excedunt ſexageſimum annum.]

Eugenius IV. conceſſit quod Fratres infirmi, vel ſenes aut aliàs invalidi Ord. S. Hieron. (& Ciſtertienſes per communicationem) qui horas canonicas non poſſunt dicere ſatisfaciant, dicendo illud quod Prior vel Vicarius vel Confeſſarius eis aſſignaverit.

Idem Eugenius conceſſit quod Religioſi infirmi ſeu debiles Ordin. S. Hieron. (nos per communicationem) ſatisfaciant de horis canonicis ad quas tenentur, audiendo eas ab alio vel ab alijs recitari. Ita loco citato

V. Eugenius IV. conceſſit [fortè meliùs legeres, *declaravit*] *quòd Monachi Clerici* (*Ordinis S. Benedicti*) *in ſacris tamen non conſtituti, etiam ſi profeſſi ad canonicas horas recitandas ex debito minimè teneantur. Debeat tamen Prior injungere ut ſi omittant officium, legant aliquos pſalmos, &c.*

Præfata Conceſſio (*Declaratio*) *inquit Alphonſus Caſarubios Hiſpanus, non deſervit pro Fratribus Minoribus, quia ipſi ſtatim ut profeſſionem emittunt, tenentur ratione voti ad perſolvendum officium divinum, &c. Poteris tamen hujuſmodi conceſſio prodeſſe alijs Fratribus mendicantibus.* [& confirmare quæ dicta ſuperiùs à num. 1343.

SCHOLION.

Primò occurrit, An Capitulum Generale habeat authoritatem definiendi, nempè An ejus Authoritas practica ſit, an ſolùm ſpeculativa.

Quidquid ſit de authoritate practicâ, hæ Definitiones conditæ ſunt authoritate ſpeculativâ, quæ ut expendi *num. 1362,* non habet certitudinem phyſicam infallibilem, habet tamen maximam probabilitatem, nec non moralem certitudinem; fuerunt enim latæ à doctiſſimis Viris, quibus ſanctiores aut doctiores nunquam Comitia celebrarunt, ut univerſi qui interfuerunt, affirmant.

Omnia quæ in primo hoc articulo enumerantur, ne venialiter quidem obligant; quia cum materia ſit magna, obligarent graviter, ſi in conſcientiâ obligarint, juxta ea quæ doceo *num. 42,* & conſequenter *diſput. 104. num. 1360.* Petis utrùm probabiliter defendi poſſit, ea obligatione ſub peccato veniali.

Reſpondeo affirmativè. *Primò* defendi hoc poſſet ſupponendo poſſe Legiſlatorem obligare leviter etiam ſi materia ſit gravis: quæ eſt ſapientum plurimorum opinio.

Secundò ex hypotheſi quod gravis materia non poſſit cadere ſub culpam levem, propugnari hæc definitio poterit aſſerendo omnia inibi recenſita, non præcipi propter ſe, ſed propter finem levem, quia tunc recipient ſpeciem à fine.

Tertiò ſi juberentur ob finem magnum ad quem leviter conducerent; tunc eſſent venialiter peccaminoſa. Conſonat huic doctrinæ Baſſæus, qui hoc tenet *in Florib. pag. 430. b.* & citat Commentarii hujus *num. 43.* quem recognoſce.

Quartò ſi non præciperentur per ſe, ſed conpræciperentur, hoc eſt, ſi eſſent accidentia rei præceptæ quà talis. Puta, ſi eadem ſanctio quæ Canonicum præcipit, etiam indiceret officium Marianum, tanquam Canonici accidens & modum: tunc enim qui lecto Canonico Marianum omiſiſſet, diceretur ſatisfeciſſe quod ſubſtantiam, & omiſiſſe rei præceptæ accidentarium modum, ac propterea peccaviſſe venialiter.

Quintò ſi ſupponeretur dari unum ſimplex præceptum quod plurium dierum lectionem Marianam indiceret, puta ſi ſingulis menſibus novum præceptum reſponderet, dicendum foret eſſe peccatum veniale omittere unius diei officium Marianum, ſed mortale integro menſe omittere, id perſuadente diſcurſu analogo, quem expendo *num. 1352.* ſed hoc peccatum mortale nunquam Capitulum Generale admiſit.

Ergo eliminato gravis obligationis onere, prudenter Patres Conſcripti levem Artic. 1. adſtruxerunt; prudenter quidem, quia omnia quæ Articulo illo primo recenſentur, obligare ſub peccato veniali, probabiliter defendi poteſt; imò quatuor vel quinque modis, ut vidimus. Ceterùm, inſiſtendo principiis illis ſolidioribus quæ ſtatuo & confirmo *num. 42. & 1360.* probabilius eſt non ſolum illa quæ in articulo ſecundo continentur, ſed etiam illa quæ in primo, nedum venialiter obligare.

Lege attentè diſp. 104. citatam.

THEO-

THEOLOGIÆ REGVLARIS

PARS III.

COMMENTARIVS IN REGVLAM EQVITVM DE TEMPLO COMPOSITAM A D. BERNARDO.

Digitized by Google

REVERENDISSIMO D.

D. CHRISTOPHORO SPECIOSÆ VALLIS ANTISTITI, &c.

SVO DOMINO, AMICO, CONFRATRI, S.

QVANTVM mihi profuerint B. Richalmi, priſco ævo Tui Monaſterii Antiſtitis, Apocalypſes, quantum omnibus & ſingulis prodeſſe poterunt, altiùs mente concipio, quàm lnguâ aut calamo explicabo. Sunt meillæ judice Philoſopho, Theologo, & Aſcetico, maximè neceſſariæ. Ibi prior non-nulla inveniet phyſica multò aliter revelata divinitus, quàm ab Ariſtotele aut etiam Platone ſuppoſita. Ibi alter multa, quæ Dei attributa, Angelorum ſubſtantiam, collocutionem, vires; bonorum erga homines amorem, malorum in eoſdem invidiam, utrorumque ſolicitudinem & diligentiam concernentia. Ibi poſterior virtutis amplectendæ motiva, culpæ vitandæ monita, horribiles Animarum etiam purgantium pœnas, ineffabilem triumphantium gloriam. Ibi quicumque multa varia & utilia Animo recreando, erudiendo, reformando. Notavi aliqua, & præcipuè circa confuſam Apoſtatarum Angelorum Rempublicam, quæ radio eſſe poterunt graviſſimis difficultatibus. quæ cùm Vallem-ſpecioſam venero, interlegemus. Regulam nunc Templariæ Religionis jam extinctæ tranſmitto, non extinctam; nam à Melliſluo meo Doctore ſcripta æterna eſt, & immunis ab humanâ violentiâ. Illam mihi propoſui, non tamen explicandam; quo enim fructu non exiſtentium Hominum conſcientias & leges diſcuterem? conſiderandam veriùs, ut multas ab eâ periodos excerpens Benedictinam Regulam dilucidarem; hæc enim ipſa nihil eſt aliud, quàm Benedictina moribus Religioſorum Equitum accommodata. Sed cur ipſam Tibi? Quoniam ſuppreſſi Ordinis eſt, & Tu oppreſſi Monaſterii Antiſtes. qui juſtitiam in Terris non reperiens æquè poteris ad horribile Dei tribunal provocare, in quo etiam Violentia & Injuria accuſatæ comparere coguntur. Martem agros campos, ſegetes, vineas, pagos devaſtantem, imò & in Religioſos ſævientem, te paſſum doleo; ſed patienter toleraſſe, congratulor. & felicem jacturam judico, quæ patientiæ tam heroicæ fuit cauſa. Mutua Deus dedit omnia, ſibi omne dominium reſervavit, conceſſo Hominibus uſu, non abuſu; nec uſu alio, quàm ſingulis horis revocabili. Prudenter igitur Deo divitias ſuppeditanti gratias agis, quòd dederit unde ſolenniùs coli poſſit; agis & auferenti, quòd te ab onere moleſto liberaverit. Hæc, Reverendiſſime Domine, ſcribo non tam Tibi quam Mihi; non tam Mihi quàm aliis Exulibus Abbatibus nimiùm anxiis. Tu habes à virtute ut terrena deſpicias, nec eges calcare. Ego teſtor amicos & domeſticos, à natali rerum tædio aut ignaviâ; cùm enim calamum in manu habeo, nullâ re egeo, nullius miſeriæ recordor, & quidquid inimici conentur, nihil patior. Condoleo tamen communibus nonnullis amicis, naufragii conſortibus, in quibus plus patientiæ deſidero. Quas ob peccata in Deum commiſſa effundere deberent lachrymas, obfundunt prodigè ob minimas rerum temporalium jacturas; ſe obrui gravibus obligationibus, nec ſatisfacere poſſe putantes, cùm tamen ſub Deo Iuſto omni obligationi ſatisfeciſſe de fide eſt Hominem, qui fecit quod potuit. Vive igitur Abba ditiſſime (illo, qui quâcumque Dei voluntate contentus, nemo ditior) & ſiquidem minùs impediris rei domeſticæ curis, & liberiùs contemplationi vacas, memineris apud Deum obſecro

Reverendiſſime Domine

Optimi Amici Tui

IOANNIS CARAMVEL LOBKOVVIZ.

Fürſtenveldiæ Calendis Decembris
∞. DC. XLV.

REGV-

REGVLA
PAVPERVM COMMILITONVM S. CIVITATIS, SEV MILITVM TEMPLI.

CAPVT I.

Qualiter Divinum officium audiant.

VOS Quidem, propriis voluntatibus abrenunciantes; atque alii, pro animarum ſalute vobiſcum ad terminum cum equis & armis ſummo Regi militantes, Matutinas & omne ſervitium integrum ſecundum canonicam inſtitutionem, ac Regularium Doctorum ſanctæ civitatis conſuetudinem pio ac puro affectu audire univerſaliter ſtudeatis. Idcircò vobis, venerabiles Fratres, maximè debetur, quia præſentis vitæ luce deſpectâ, contemptoque veſtrorum corporum cruciatu, ſævientem mundum pro Dei amore vileſcere perenniter promiſiſtis, divino cibo refecti ac ſatiati, & dominicis præceptis eruditi & firmati, poſt myſterii divini conſummationem nullus paveſcat ad pugnam, ſed paratus ſit ad coronam.

CAPVT II.

Quot Orationes Dominicas, ſi audire nequierint, dicant.

CÆTERVM ſi aliquis frater negotio Orientalis Chriſtianitatis fortè remotus, quod ſæpiùs evenire non dubitamus, & pro tali abſentiâ Dei ſervitium non audierit, pro Matutinis XIII. orationes Dominicas, ac pro ſingulis horis, ſeptem; ſed pro Veſperis IX. dicere collaudamus, ac liberâ voce unanimiter affirmamus: iſti etenim in ſalutifero labore ita directi, non poſſunt accurrere horâ competenti ad divinum Officium; ſed ſi fieri poteſt, horæ conſtitutæ non prætereant ante inſtitutum debitum.

CAPVT III.

Quid agendum pro Fratribus defunctis.

QVANDO verò quilibet fratrum remanentium morti, quæ nulli parcit, impendet, quod eſt impoſſibile auferri, Capellanis ac Clericis vobiſcum ad terminum caritativè ſummo Sacerdoti ſervientibus, creditum officium & Miſſam ſolenniter pro ejus animâ, Chriſto animi puritate jubemus offerre: Fratres autem ibi aſtantes, & in orationibus pro Fratris defuncti ſalute pernoctantes, centum orationes Dominicas uſque ad diem ſeptimum pro Fratre defuncto perſolvant; ab illo die, quo illis obitus Fratris denunciatus fuerit, uſque ad prædictum diem, centenarius numerus perfectionis integritatem cum fraternâ obſervatione habeat. Adhuc nempè divinâ ac miſericordi charitate deprecamur, atque paſtorali autoritate jubemus, ut quotidie, ſicuti Fratri in vicibus dabatur, & debetur, ita quod eſt neceſſarium ſuſtentationi hujus vitæ in cibo & potu tantum, cuiquam pauperi, donec ad quadrageſimam diem impendatur. Omnes enim alias obligationes, quas in morte Fratrum, & in Paſchali ſolennitate, cæteriſque ſolennitatibus, Domino pauperum commilitonum Chriſti ſpontanea paupertas indiſcretè reddere conſueverat, omninò prohibemus.

CAPVT IV.

Capellani Victum & Veſtitum tantum habeat.

ALIAS verò oblationes & omnia eleëmoſynarum genera, quoquo modò fiant, Capellanis, vel aliis ad tempus manentibus, unitati communis Capituli reddere, pervigili curâ præcipimus. Servitores itaque Eccleſiæ victum & amictum ſecundum authoritatem tantum habeant, & nihil ampliùs habere præſumant, niſi Magiſtri ſponte charitativè dederint.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT V.

De Militibus Defunctis qui ſunt ad terminum.

SVNT namque milites in domo Dei, Templique Salomonis ad terminum miſericorditer nobiſcum degentes; unde ineffabili miſeratione vos rogamus, deprecamur, & ad ultimum obnixè jubemus, ut interim tremenda poteſtas ad ultimum diem aliquem perduxerit, divino amore ac fraternâ pietate, ſeptem dies ſuſtentationis, pro animâ ejus, quidam pauper habeat.

CAPVT VI.

Vt nullus Frater remanens oblationem faciat.

DECREVIMVS, ut ſuperiùs dictum eſt, quòd nullus fratrum remanentium aliam oblationem facere præſumat; ſed diu noctuque mundo corde in ſuâ profeſſione maneat, ut ſapientiſſimo Prophetarum in hoc ſe æquipollere valeat: Calicem ſalutaris accipiam, & in morte meâ, mortem Domini imitabor: quia ſicut Chriſtus pro me animam ſuam poſuit, ita & ego pro fratribus animam ponere ſum paratus. Ecce competentem oblationem: ecce hoſtiam viventem, Deoque placentem.

CAPVT VII.

De immoderatâ Statione.

QVOD autem auribus noſtris veriſſimus teſtis inſonuit, videlicet immoderatâ ſtatione & ſine menſurâ ſtando divinum officium vos audire: ita fieri non præcipimus, imò vituperamus; ſed finito Pſalmo, & Venite exultemus Domino, cum Invitatorio & Hymno, omnes ſedere tam fortes quàm debiles, propter ſcandalum evitandum, nos jubemus. Vobis verò reſidentibus, unoquoque Pſalmo finito, in recitatione Gloria Patri, de ſedibus veſtris ad altaria ſupplicando, ob reverentiam ſanctæ Trinitatis ibi nominatæ ſurgere, & debilibus inclinare demonſtramus. Sic etiam in recitatione Evangelij, & ad Te Deum Laudamus, & per totas laudes, donec finito Benedicamus Domino, ſtare adſcribimus, & eandem Regulam in matutinis ſanctæ Mariæ teneri jubemus.

CAPVT VIII.

De Refectione Conventûs.

IN uno quidem Palatio, ſed meliùs dicitur Refectorio, communiter vos cibum accipere credimus, ubi, quando aliquid neceſſarium fuerit, pro ſignorum ignorantiâ, leniter ac privatim quærere oportet. Si omni tempore, quæ vobis neceſſaria ſunt, quærenda ſunt, cum omni humilitate & ſubjectione reverentiæ potiùs ad menſam cum Apoſtolis dicat: Panem tuum cum ſilentio manduca; & Pſalmiſta vos animare debet, dicens; Poſui ori meo cuſtodiam, id eſt, apud me deliberavi, ut non delinquerem, id eſt, linguâ; id eſt, cuſtodiam os meum, ne malè loquerer.

CAPVT IX.

De Lectione.

IN prandio & cœnâ ſemper ſit ſancta lectio recitata. Si Dominum diligimus, ſalutifera ejus verba atque præcepta intenſiſſimâ aure deſiderare debemus. Lector autem Lectionum vobis indicat ſilentium.

CAPVT X.

De Carnis Refectione.

IN hebdomadâ namque, niſi Natalis dies Domini, vel Paſcha, vel Feſtum ſanctæ Mariæ, aut omnium Sanctorum evenerit, vobis ter refectio carnis ſufficiat; quia aſſueta carnis comeſtio intelligitur honorata corruptio corporum. Si verò in die Martis tale jejunium evenerit, ut eſus carnium retrahatur, in craſtino abundanter vobis impendatur. Die autem Dominico omnibus militibus remanentibus, nec non Capellanis duo fercula in honorem S. Reſurrectionis bonum & idoneum indubitanter videtur. Alii autem, videlicet armigeri & clientes, uno contenti, cum gratiarum actione permaneant.

CAPVT

Digitized by Google

CAPUT XI.

Qualiter manducare Milites debeant.

Duos & duos manducare generaliter oportet, ut ſollerter unus de altero provideat, ne aſperitas vitæ, vel furtiva abſtinentia in omni prandio intermiſceatur. Hoc autem juſtè judicamus, ut unuſquiſque miles aut frater æqualem & æquipollentem vini menſuram per ſe ſolus habeat.

CAPUT XII.

Ut aliis diebus duo aut tria leguminum fercula ſufficiant.

Aliis nam diebus, videlicet ſecunda & quarta feria, nec non & Sabbatho duo aut tria leguminum vel aliorum ciborum fercula, aut ut ita dicam, cocta pulmentaria, omnibus ſufficere credimus: & ita teneri jubemus, ut, fortè qui ex uno non potuerit edere, ex alio reficiatur.

CAPUT XIII.

Quo cibo ſexta feria reficere oportet.

Sexta autem feria cibum quadrageſimalem ob reverentiam Paſſionis omni Congregationi, remota infirmorum imbecillitate, ſemel ſufficere à feſto omnium Sanctorum uſque in Paſcha, niſi Natalis dies Domini, vel Feſtum ſanctæ Mariæ aut Apoſtolorum evenerit, collaudamus. Alio verò tempore, niſi generale jejunium evenerit, bis reficiantur.

CAPUT XIV.

Quo cibo ſexta feria reficere oportet.

Post prandium verò & cœnam ſemper in Eccleſia, ſi propè eſt, vel ſi ita non eſt, in eodem loco, ſummo Procuratori noſtro, qui eſt Chriſtus, gratias, ut decet, cum humiliato corde referre inenodabiliter præcipimus: famulis aut pauperibus fragmenta, panibus tamen integris reſervatis, diſtribuere fraterna charitate debent & jubentur.

CAPUT XV.

Ut decimus panis ſemper Eleemoſynario detur.

Licet paupertatis præmium, quod eſt regnum cœlorum, pauperibus procul dubio debeatur; vobis tamen quos Chriſtiana Fides de illis indubitanter fatetur, decimum totius panis quotidie eleemoſynario veſtro dare jubemus.

CAPUT XVI.

Ut collatio ſit in arbitrio Magiſtri.

Cum verò Sol orientalem regionem deſerit, & ad Ibernam deſcendit, audito ſigno, ut eſt ejuſdem regionis conſuetudo, omnes ad Completas oportet incedere vos, ac priùs generalem collationem ſumere peroptamus. Hanc autem collationem in diſpoſitione & arbitrio Magiſtri ponimus, ut quando voluerit de aqua, & quando jubebit, miſericorditer ex vino temperato competenter recipiatur. Verùm hoc non ad nimiam ſatietatem oportet & in luxu fieri, ſed parciùs; quia apoſtatare etiam ſapientes videm*.

CAPUT XVII.

Ut finitis Completis ſilentium teneatur.

Finitis itaque Completis, ad ſtratum ire oportet. Fratribus igitur à Completoriis exeuntibus nulla ſit denuò licentia loqui in publico, niſi neceſſitate cogente; armigero autem ſuo quæ dicturus eſt, leniter dicat. Et verò forſitan, ut in tali intervallo vobis de Completorio exeuntibus, maxima neceſſitate cogente, de militari negocio, ut de ſtatu domûs noſtræ, quia dies ad hoc vobis ſufficere non creditur, cum quadam Fratrum parte ipſum Magiſtrum, vel illum, cui domûs dominium poſt Magiſtrum eſt debitum, oporteat loqui. Hoc autem ita fieri jubemus; & ideo, quia ſcriptum eſt; In multiloquio non effugies peccatum. Et alibi; Mores & vita in manibus linguæ. In illo colloquio ſcurrilitates & verba

 otioſa

Digitized by Google

1840. Legis illam periodum ſubſequentem; nimirum, *Nos etenim, quos unitatus ſemel in ſanctâ Trinitate junxit concordia, nunquam vel longiſſima terrarum divident ſpatia: quoniam ſemper interioris hominis aſpectu, qui renovatur ſecundum imaginem ejus, qui creavit eum, nos quo vixerimus tempore, intuebimur.* Legis, inquam; & rogas, An ſint vera.

Reſpondeo multas dari in rebus creatis unitates; Gratia enim creationis Hominibus, Angelis; bonis malis; communis laxiſſimo nos nexu counit. Fidei vinculum nos ab infidelibus diſtinguit; non tamen cooptat Angelis aut Animabus, cœli incolis, qui non jam in ænigmate, ſed Deum intuentur facie ad faciem; non Dæmonibus, qui in apoſtaſiæ pœnam ſupernaturali fide carent; ſed Chriſtianis, nullo tametſi malo excepto. Strictius fide gratia vinculum, ſtrictius charitas comes gratiæ individua. vincit dilectionis catenis omnes Sanctos; vivos, mortuos; homines, angelos. Hoc vinculum confirmat gloria, non ut ſtrictiùs, ſed ut ſecurius fiat, & amitti non valeat. Vnitas igitur de quâ S. Pater hic agit, gratiæ eſt & amoris divini, de quâ olim Apoſtolus dixit, unum in Chriſto illos eſſe, qui unum calicem participamus. Hi igitur, cùm ita uniti ſint, ut intentionaliter ſint identificati, tam poterunt invicem, quàm à ſemetipſis ſeparari. Potiùs eſt ubi amat animus, quàm ubi animat; ergo ſi charitatis impulſu te diligo; potiùs tibi quàm mihi præſens ſum, nec hanc præſentiam ipſam, quæ in amore conſiſtit, dividere aut impedire poterunt, longiſſima terrarum ſpatia. Vnde cùm non poſſit rem ſpiritus ignotam diligere, aut amare voluntas, nec poſſit ab amore ſi fuerit intenſa ceſſare, opus eſt, ut mentem prædeterminet, ut ſibi rem quam diligit, præſentem reddat. ex quibus conſtat liquidò vera eſſe, quæ S. Benedictus adfatur.

1841. An Sancti orare pro viventibus poſſint? An illis favere & adſiſtere? Novatores inquirunt, & Lutherus Calvinuſque eorumdem Cœlitum patrocinia negantes toti Eccleſiæ & veterum Patrum doctrinæ contradicunt, & præcipuè S. Benedicto, qui etiam alibi, & in fine hujus Sermonis dilucidè hanc heterodoxam negationem condemnat. Ait enim. *Nec vos ullo modo reſolutio hujus noſtri mæſtificet corpuſculi; quoniam præſentior votis ero carnis depoſito onere; veſtrique per Dei gratiam cooperator exiſtam aſſiduus.* Sancti igitur donati gloria præſentiùs adſunt, & potentiùs proſunt, quàm dum apud nos viverent.

Sed & obiter illud *noſtri* interlego, & quæ ſuperiùs ad Caput XX. Ordinis Monaſtici, dixi, confirmo. Vide numero 1819.

EIVSDEM D. BENEDICTI
AD S. MAVRVM
EPISTOLA.

1842. ACCIPE *Dilectiſſime extrema inſtitutoris tui dona, quæ & longum noſtrum teſtentur amorem, & tibi ac commilitonibus tuis contra omnium perpetim munimen præbeant impedimentia malorum. Poſt expletam enim totam trinam vicinorum annorum decurſionem, ex quo monaſterialem adiſti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducendus: ut nobis heſterno die, poſtquam à nobis digreſſus es, Dominus oſtendere eſt dignatus. Prædico etiam tibi, moram vos in eundo eſſe paſſuros, ac cum difficultate habilem locum inventuros, pro his quæ & DEO ordinante perficientur, & quæ inimicus humani generis, molimine calliditatis ſuæ in vos concitabit. Nuſquam tamen benignitas miſericordiæ Dei vobis deerit, ſed potiùs, differendo licet, ac deſiderium animi veſtri in longum experiendo, aliorsùs quàm ſperavimus aptiſſimam largiri dignabitur metationem. Iamque valeas fœlix in profectione, fœlicior futurus in perventione.*

COMMENTARIVS.

1843. *Accipe dilectiſſime*, ait S. Benedictus Mauro, *extrema Inſtitutoris tui dona.* Sed quæ dona? Eburneam capſulam, quæ etiamnum apud S. Maurum Foſſatenſem juxta Pariſios aſſervatur, ſanctiſſimis reliquiis dives; inter quas nobiliores, Chriſtianæ Crucis tres portiunculæ, Marianæ veſtis partes aliquot, ex pallio S. Michaëlis apparitioni ſacro; ex oſſibus S. Protomartyris Stephani, & B. Confeſſoris Martini.

1844. Sed cur extrema? Quoniam ſub illud tempus non erant communes veredarii; nec alia miſſurus erat S. Pater, nec fortè iterum ſcripturus. Et quidem non ſcripſiſſe aliam ad Maurum Epiſtolam vel inde colligo, quòd ipſe moriens ſecum pro amore quem erga S. Benedictum habebat, juſſit in ſepulchrum inferri, non facturus aliàs ſi haberet multas. non enim occurrit ratio prudens ob quam contemptis reliquis hanc unicam religiosè ſervaret.

1845. Mul-

1845. Multa hinc addiſcere poteſt hæreticus; multa quæ ſuam contumaciam refellant, & quæ noſtram firment credulitatem. Sanctorum eſſe colendas reliquias; eas ipſas corporis & animæ ſaluti prodeſſe; pretioſè conſervandas, & loco theſauri faciendas aſſerimus, & nos à Patrum veterum conſenſu eſſe doctos putamus, & S. Benedicti clariſſimè loquentis teſtimonium producimus. Ait enim, *Accipe dilectiſſime ..... dona, quæ ..... Tibi ac Commilitonibus tuis contra omnium perpetim munimen præbeant impedimenta malorum.*

Sed quoniam honos Regis judicium diligit, non venit laudanda aliquorum indiſcreta devotio, qui dum carere nolunt Patronorum reliquiis, in causâ ſunt ut illæ cultu careant. Habet Metaplanenſe Monaſterium fila, quæ ſuis virgineis digitis nevit Deipara, ad quantitatem tantam, ut notabilem potuerit portionem largiri noſtro Collegio Complutenſi, & ſibi adhuc majorem reſervare. Inde D. Andreas Herera, & ab eo ego globum nactus, me ſemper Cræſo ditiorem credidi, & intrepidus pericula multa ſuſtinui, ſecuritatem devotione & juvenilis ſanguinis fervore promittente. Sed & cingulum (Hiſp. *Sobre cintas*) B. Mariæ de Vela, cujus hodie corpus incorruptum in ſuo Ciſtertienſi monaſterio apud Abulenſes ſervatur, aliaſque ſimiles itineris procelloſi comites tranſvexi in Belgium, & quoniam judicavi magno illas dignas cultu, nec apud me poſſe dignè ornari meo Bernardo Campmans, tunc Dunenſium Antiſtiti, jam Cœlitum Commilitoni, tradidi ſub onere, quod deberet in capſulis aureis aſſervare, An ipſe promiſſioni non urgeo; & ſi minùs, concedo; at ego ſatisfeci & devotioni & cultui, malens illis ſanctiſſimis carere reliquiis, quàm ut fideles ipſis, aut ipſæ reverentiâ carerent populari.

1846. Illis verbis, *Poſt expletam totam trium vicinorum annorum decurſionem, ex quo monaſterialem adiiſti* (fortè, *adieris*) *perfectionem, in gaudium Domini Tui es introducendus; ut nobis heſterno die, poſtquam à nobis digreſſus es, Dominus oſtendere es dignatus,* multa reperio digna ponderatione. Occurrit enim primò revelationis infallibilitas, divinæ Veracitatis neceſſitas, Omnipotentiæ infinita libertas, & illæſum B. Mauri arbitrium; quæ omnia Hæretici, tametſi Theologo bene imbuto facilia, quoniam componere neſciunt, malunt à Catholicâ religione deficere, quàm ſinceram veritatem doceri. Sanè multa hæc unica revelatio complectitur, quoniam illius virtute & Maurus anno tertio eſt certiſſimè moriturus, & infallibiliter cœlo donandus, quin vel divina aut humana vim patiatur libertas, aut infallibilitas coactione aliquâ externâ aut internâ neceſſitate inficiatur.

1847. Sed in illis *Nuſquam benignitas miſericordis Dei vobis deerit*, oſtendit D. Benedictus auxilia ſaltem ſufficientia nulli unquam homini negari. quæ tametſi indubitata fuerit veterum Theologorum ſententia, negatur à Luthero & Calvino; & contra clariſſimas Concilii Tridentini periodos protruditur Lovanii à Cornelii Ianſenii diſcipulis; ſed cùm id ipſum in Bayo & jam iterum in Ianſenio Eccleſia Romana condemnaverit, dicendum omninò non poſſe componi præcepti obligationem & auxilii neceſſarii carentiam, aliàs homo peccaret in hoc quod vitare non poſſit, mereretur in eo quod non poſſet non facere, & corrueret tota hominis indifferentia, & *libertas* eſſet vocabulum ſignificationis expers, aut titulus ſine re, & potiùs deberet *neceſſitas* aut *violentia* vocari. Sed de hoc uberiùs in Auguſtino meo, quem ab annis aliquot apparo, diſputabo.

DEFINITIONES MORALES LATÆ CISTERTII IN GENERALIBVS COMITIIS.

MVlta in generalibus Capitulis Religionum tractantur, quorum notitia univerſos concerneret; illa enim Viri docti & pii celebrant, Ordo integer acceptat & approbat; quam ob rem nemo negare poterit doctrinam moralem in Generalibus cujuſcumque Ordinis Comitiis definitam eſſe maximæ auctoritatis. Sed de hoc *num.1362.* nunc latas à Ciſtertienſibus morales Definitiones adjungo, prout ex multorum Exemplarium conſonantiâ licuit exſcribere. Integer enim Ordo anno 1618. legitimè congregatus Ciſtertii has edidit

DEFINITIONES.

Quænam obligent ſub peccato veniali?

SECTIO I.

[*Anno Domini 1618. die Martij 18. ad inſtantiam admod. Reverendi D.D. Thomæ Abbatis in Salem, &c. authoritate Capituli Generalis per Patres Abbates & Priores ab eodem ad hoc ſpecialiter deputatos ſequentes deciſiones & declarationes factæ ſunt; &c.*]

I. Officium B. Mariæ quotidie recitari ſolitum.

Digitized by Google

II. Officium pro Defunctis ordinarium.

III. Miſſa Lambertinæ viginti. [*cum Collectis* Deus veniæ. *Et aliæ ſex cum collectis* Inclina & Fidelium. *Et aliæ tres de Spiritu ſancto* Deus qui charitatis.]

IV. (Miſſæ indictæ à Capitulo Generali.) Hæc quarta definitio in multis exemplaribus non legitur.

V. Anniverſaria quinque ſolennia. [*Singula cum unâ miſſâ à ſingulis Sacerdotibus dicendâ.*]

VI. Duodecim Anniverſaria menſium. [*cum duodecim miſſis à ſingulis Sacerdotibus dicendis.*]

VII. Tres miſſæ pro quovis Religioſo & Converſo defuncto. [*à ſingulis Sacerdotibus celebrandæ. Pro familiaribus miſſa una à ſingulis per annum dicendâ.*]

VIII. Pſalteria decem loco miſſarum Lambertinarum à Clericis recitanda.

IX. Pſalterium unum pro quovis Religioſo converſo defuncto.

X. Pſalmi pœnitentiales pro quolibet Religioſorum Patre, matre & ſorore à ſingulis non Sacerdotibus dum eorum obitus in Capitulo pronunciatur, perſolvendi. [*Item Pſalmi pœnitentiales ab eiſdem non Sacerdotibus per annum dicendi; loco duodecim Anniverſariorum menſium, duodecies. Loco Anniverſariorum ſolennium quinquies. Loco trium miſſarum pro defunctis, ter. Loco trium miſſarum de Spiritu ſancto, ter. Loco unius miſſæ pro familiaribus, ſemel.*]

XI. Hora quotidiana Converſorum.

XII. Pſalmus Miſerere mei Deus, aut toties Pater & Ave ab iiſdem converſis mille quingentis vicibus repetendus loco decem Pſalteriorum.

XIII. Ieiunia Ordinis & abſtinentia à carnibus diebus in ordine conſuetis & ab Eccleſiâ non indictis.

℟ Supradicta, ſi omittantur, non inducunt graviorem obligationem quàm venialis culpæ; [& quidem tunc ſolùm, cum per negligentiam, non autem quando cùm rationabili causâ, & cùm Superiorum licentiâ ſeu legitimâ diſpenſatione omittuntur, aut non obſervantur.]

Quæ ad nullum peccatum obligant?

SECTIO II.

I. Pſalmi pœnitentiales feriâ ſextâ ſingularum hebdomadarum recitari conſueti.

II. Suffragia Quadrageſimæ, ſcilicet, Tribulares, &c.

III. Pſalterium quod in hebdomadâ ſanctâ recitari ſolet.

IV. Item quod in die Animarum dici conſuevit.

V. Preces pro Defunctis à refectione dici ſolitæ.

VI. Quotidiana Particularis, & annua Generalis confeſſio.

‡ Hæc ad nullum peccatum obligant.

Sunt & aliæ obligationes Regulares, quæ ex praxi Ordinis debent exponi.

SECTIO III.

I. Diebus quibus in Ordine duæ miſſæ aſſignantur, loco alterius cantari poteſt miſſa votiva vel anniverſaria.

II. Cum miſſa propria conventualis in Graduali non habeatur, poteſt Abbas aliam applicare, rationabili causâ exiſtente.

III. Qui cantat miſſam Conventualem, quæ à ſingulis privatim dici debet, obligationi ſatisfacit.

IV. Hebdomadarius aliarum miſſarum, legens miſſam ad quam eſt inſcriptus, cum Collecta de anniverſario, eidem anniverſario ſatisfacit. [Excipe *Anniverſarium S. Lamberti, de quo eſt expreſſa definitio ejuſdem Capituli (reperitur inter Politicas anni 1612.) per hæc verba.* Capitulum generale declaravit hebdomadarios Miſſarum B. Mariæ Virginis, & pro defunctis per celebrationem dictarum miſſarum non ſatisfacere miſſis ordinis in Tricenario S. Lamberti, ſed ad eas ſeparatim celebrandas teneri.]

V. Cantans miſſam de Dominicâ aut de Sancto, ſatisfacit miſſæ REQVIEM *ſi ei reſerva addenda collectam.*

VI. Hebdomadarius de Beatâ occurrente feſto, ſemper debet de Beatâ legere.

VII. Miſſa Conventualis pro Eccleſiæ intentione, miſſa de Beatâ pro Benefactoribus, & reliquis viventibus & defunctis, pro fundatoribus, pro Religioſis Ordinis, & iis qui quotidie moriuntur dici intenduntur.

VIII. Moniales legata pia cum obligatione ad certas preces abſque conſenſu ſuorum Viſitatorum acceptare non poſſunt.

NOTA: Exemplaria, quæ in Belgio apud diverſos reperi omnia brevius; ſed in Germaniâ nonnulla uberius poſita Abbates ipſi qui interfuerunt teſtantur. At ego ut diſtinctionem & claritatem obſervarem, illa omnia quæ in Germanicis Exemplaribus lego, quæ in Belgicis non legeram, hâc quadratâ parentheſi [ ] incluſi; & hoc addidi ne quis hæreat in variâ lectione exemplarium. Quartam illam definitionem, quæ de miſſis à Capitulo Generali indictis eſt, in multis Exemplaribus non lego.

Totam Sectionem ſecundam, quæ illa complectitur, quibus Ciſtertienſes moraliter non obſtringuntur, augent, imminuunt aliqui. Addenda tamen judicavi, quæ in Exemplari, quod ab eodem D. Thomâ Abbate Salemitano accepit D. Matthæus Abbas Alderſpacenſis in Bavariâ, & mihi etiam communicavit: Do litteram:

PRÆTEREA *iidem Patres deciderunt & declaraverunt.*

Ad dicendum duo alia ultra prædicta 10. Pſalteria à clericis in Salem per annum dici ſolita.

Ad pſalmum Miſerere, *à quolibet profeſſo ſingulis diebus per tricenarium Lambertinum recitari conſuetum.*

Ad ſuffragia item Quadrageſimæ ſcilicet Tribulares.

Ad

Ad Pſalmos pœnitentiales feria 6. ſingularum hebdomadarum uſitatos.

Ad Pſalterium quod in majori hebdomadâ integrè dicitur.

Ad Officium item Defunctorum quod in Salem pridie animarum à prandio ex conſuetudine cum tribus nocturnis recitatur.

Ad preces etiam pro iiſdem defunctis à refectione dici ſolitas. Nullam per ſe obligationem ne ſub veniali quidem culpa.

Cæterùm iidem Patres explicuerunt ſuæ intentionis minimè eſſe, ut per has ſuas declarationes & reſolutiones Religioſi ad præmiſſa ex tam ſolenni ſanctâ religioſâ & antiquâ conſuetudine in noſtro ordine hactenùs tam religioſè & ſcrupuloſè obſervata ab omnibus & ſingulis perſolvi ſolita ſegniores & negligentiores reddantur, & hujuſmodi devotiſſima exercitia omninò uſpiam tollantur, aut abrogentur, quin potiùs omnes & ſingulos Religioſos quos præmiſſa concernunt, graviter monent ne hæc tam pia tam antiqua à Religioſiſſimis Patribus noſtris ad nos uſque ſtudioſiſſimè pariter ac devotiſſimè cum tanto ſpirituali uſu fructu ac merito hactenùs uſurpata negligenter aut aliàs cum ignavo tepore perſolvant. Quin potiùs conſiderent, omnes eò diligentiores & alacriores ad præmiſſas hujuſmodi religioſas & ſolitas exercitationes futuros, quo ſuaviore & mitiori modo & ratione ad eas incitantur & invitantur, alioquin maximo ille fructu commodo & utilitate ſpirituali, quæ ex dictis religioſis actionibus ſentiri & conſequi ſolent uberrimè ſe certiſſimè privatum & deſtitutos iri ſciant, pudeatque eos ſe inter tot devotiſſimos Confratres ſolos tepidos & ignavos exiſtere.

Demùm iidem Patres conſuerunt antiquum Ordinis ſtatutum de Confeſſionibus omnibus cujuſque anni ſemel coram ipſo Abbate aut ab eo ad hoc deputato, repetendis à Sixto IV. confirmatum & commendatum non cadere ſub aliquo præcepto ad aliquam culpam obligante.

Item diebus quib9 in ordine duæ Miſſæ aſſignantur loco alterius cantare poſſe Miſſam votivam vel etiam Anniverſariū.

Item Miſſam conventualem, quæ à ſingulis Sacerdotibus privatim dici debet, poſſe eam computare in ſolutionem iſtius obligationis privatim dicendi.

Item Miſſam conventualem quando in graduali propria non habent, poſſe cantari & applicari quam & cui Abbas vel chori præſes ſubſiſtente rationabili causâ voluerit.

Eum item qui miſſam de Sancto vel Dominicâ occurrente applicat pro miſſâ ex Ordinis præſcripto debitâ, ſive ea ſit Requiem ſive votiva, obligationi iſti ſatisfacere addendo collectam.

Item miſſam quotidianam de B. Virgine non eſſe permutandam cum miſſâ de occurrente Sancto in Ordine noſtro diebus conſuetis.

Atque his declarationibus non obſtantibus integrum ſemper eſt Capitulo Generali prædicta futuro tempore aliter inſtituere & ordinare, præſertim ſi nimiam negligentiam & ſocordiam irrepere intelligeret, aut aliàs aliter ſtatuendum judicaret.

Subjungebantur nonnulla quæ tametſi aliunde deſumpta viſa ſunt neceſſariò ſubſcribenda. Erat titulus, *Ex compendio Privilegiorum FF. Minorum. tit. Officium divinum, hac Privilegia participant Ciſtercienſes ex communicatione.* Senſere ergo Patres Ciſtercienſes habere privilegium communicationis. Addo textum,

a. LEo X. conceſſit quod Fratres minores dicendo horas canonicas & alia officia divina in choro vel extra, ſatiſfaciant præcepto Capituli Volentes de dicendo ſtudioſè pariter & devotè, ac etiam Regulæ ſuæ, etiamſi propter aliquam fatigationem vel aliam cauſam dicant ſedendo aut deambulando vel non integrè verba proferendo, prout ſcripta ſunt, propter negligentiam aut imperitiam, vel malam pronuntiationem naturalem propter defectum linguæ ſeu aliàs qua itercumque ore imperfectè dicant, aut cùm mentis diſtractione, & ſenſuum vagatione, dum tamen non faciant hoc malitiâ.

c. Et ſimiliter conceſſit quod, qui cum talibus malè proferentibus vel alios ſupradictos defectus facientibus dicunt officium, non teneantur reiterare ab aliis imperfectè dicta aut ab eis non integrè audita propter diſtantiam localem, vel ſtrepitum ſeu aliam cauſam: ſed ſatisfaciant præcepto Eccleſiæ & Regulæ ſuæ qualitercumq; audiendo, quæ alij debent dicere præſertim in choro.

Idem Leo conceſſit, ut ne Fratres prædicti mutuò ſe impediant in officio divino, aut aliis ſint faſtidioſi, quod illa, quæ in Ordinario jubentur dici ſecretò ſub ſilentio, tam in horis Canonicis, quam etiam in Miſſâ, non teneantur proferre vocaliter, ſed ſatisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo inter ſe per librum quia aliqui devotius ſic dicunt, & abſque impedimento & faſtidio aliorum. Et quod eodem modo poſſit facere qui ſolus dicit officium per ſe, cum prolatio verbalis ſit præcipuè ut ab aliis intelligatur.

D. Idem Leo quia fuit informatus, quod aliqui fratres ſcrupuloſi, quando ſunt in infirmitate, ferè nunquam poſſunt, nec ſciunt diſcernere & ſe determinare quando licitè poſſunt dimittere dicere Horas Canonicas, conceſſit quod ſive propter febrem aut dolorem intenſum, vel aliam infirmitatem fratres fuerint gravati & afflicti, ſatisfaciant dicendo pro Horis Canonicis preces, hymnos, Pater noſter, Ave Maria, vel alia judicio Prælati aut præſidentis loci aut Conventûs aſſignanda. Et hoc quando Medicus corporalis (ſi commodè potuerit haberi) dixerit eſſe nocivum infirmo.

E. Religioſi extra ſua loca exiſtentes poſſunt ſe cum aliis Regularibus & Clericis conformare in divino officio.

Innocentius IV. conceſſit ut Prælati Religioſorum cùm ſubditis Senibus vel infirmis non valentibus ſine tædio horas Canonicas recitare, diſpenſare poſſint, aſſignando illis aliquid pro arbitrio ſuo, quod loco Horarum tempore infirmitatis, vel quando convaluerint, recitent: & hoc licèt jure communi Prælati poſſint, reddit tamen Privilegium eos magis ſecuros. Tale Privilegium ſpecialiter etiam conceſſum fuit Ciſtercienſibus ab Eugen. IV. vide Bull. 21.

Martinus V. conceſſit ut infirmi & etiam Senes & Valetudinarij qui tenentur ad horas Canonicas ſatisfaciant recitando aliquos pſalmos vel id quod ſuis Confeſſoribus viſum fuerit. {Nota id bene pro Senum ſolamine. Sed qui ſenes dicendi? Qui excedunt ſexageſimum annum.}

Eugenius IV. conceſſit quod Fratres infirmi, vel ſenes aut aliàs invalidi Ord. S. Hieron. (& Ciſtercienſes per communicationem) qui horas canonicas non poſſunt dicere ſatisfaciant, dicendo illud quod Prior vel Vicarius vel Confeſſarius eis aſſignaverit.

Digitized by Google

Idem Eugenius conceſſit quod Religioſi infirmi ſeu debiles Ordin. S. Hieron. (nos per communicationem) ſatufaciant de horis canonicis ad quas tenentur, audiendo eas ab alio vel ab alijs recitari. Ita loco citato

F. *Eugenius IV. conceſſit* [fortè meliùs legeres, *declaravit*] *quòd Monachi Clerici* (*Ordinis S. Benedicti*) *in ſacris tamen non conſtituti, etiam ſi profeſſi ad canonicas horas recitandas ex debito minimè teneantur. Debeat tamen Prior injungere ut ſi omittant officium, legant aliquos pſalmos, &c.*

Præfata Conceſſio (*Declaratio*) *inquit Alphonſus Caſarubios Hiſpanus, non deſervit pro Fratribus Minoribus, quia ipſi ſtatim ut profeſſionem emittunt, tenentur ratione voti ad perſolvendum officium divinum, &c. Poterit tamen hujuſmodi conceſſio prodeſſe alijs Fratribus mendicantibus.* [& confirmare quæ dicta ſuperiùs à num.1343.

SCHOLION.

Primò occurrit, An Capitulum Generale habeat authoritatem definiendi, nempè An ejus Authoritas practica ſit, an ſolùm ſpeculativa.

Quidquid ſit de authoritate practicâ, hæ Definitiones conditæ ſunt authorirare ſpeculativâ, quæ ut expendi *num. 1362.* non habet certitudinem phyſicam infallibilem, habet tamen maximam probabilitatem, nec non moralem certitudinem; fuerunt enim latæ à doctiſſimis Viris, quibus ſanctiores aut doctiores nunquam Comitia celebrarunt, ut univerſi qui interfuerunt, affirmant.

Omnia quæ in primo hoc articulo enumerantur, ne venialiter quidem obligant; quia cum materia ſit magna, obligarent graviter, ſi in conſcientiâ obligarint, juxta ea quæ doceo *num.42,* & conſequenter *diſput.104. num.1360.* Petis utrùm probabiliter defendi poſſit, ea obligatione ſub peccato veniali.

Reſpondeo affirmativè. *Primò* defendi hoc poſſet ſupponendo poſſe Legislatorem obligare leviter etiam ſi materia ſit gravis: quæ eſt ſapientum plurimorum opinio.

Secundò ex hypotheſi quod gravis materia non poſſit cadere ſub culpam levem, propugnari hæc definitio poterit aſſerendo omnia inibi recenſita, non præcipi propter ſe, ſed propter finem levem, quia tunc recipient ſpeciem à fine.

Tertiò ſi juberentur ob finem magnum ad quem leviter conducerent; tunc eſſent venialiter peccaminoſa. Conſonat huic doctrinæ Baſſæus, qui hoc tenet *in Florib. pag. 430. b.* & citat Commentarii hujus *num. 43.* quem recognoſce.

Quartò ſi non præciperentur per ſe, ſed conpræciperentur, hoc eſt, ſi eſſent accidentia rei præceptæ quà talis. Puta, ſi eadem ſanctio quæ Canonicum præcipit, etiam indiceret officium Marianum, tanquam Canonici accidens & modum: tunc enim qui lecto Canonico Marianum omiſiſſet, diceretur ſatisfeciſſe quod ſubſtantiam, & omiſiſſe rei præceptæ accidentarium modum, ac propterеà peccaviſſe venialiter.

Quintò ſi ſupponeretur dari unum ſimplex præceptum, quod plurium dierum lectionem Marianam indiceret, puta ſi ſingulis menſibus novum præceptum reſponderet, dicendum foret eſſe peccatum veniale omittere unius diei officium Marianum, ſed mortale integro menſe omittere, id perſuadente diſcurſu analogo, quem expendo *num. 1332,* ſed hoc peccatum mortale nunquam Capitulum Generale admiſit.

Ergo eliminato gravis obligationis onere, prudenter Patres Conſcripti levem Artic.1. adſtruxerunt; prudenter quidem, quia omnia quæ Articulo illo primo recenſentur, obligare ſub peccato veniali, probabaliter defendi poteſt; imò quatuor vel quinque modis, ut vidimus. Ceterùm, inſiſtendo principiis illis ſolidioribus quæ ſtatuo & confirmo *num.42. & 1360.* probabilius eſt non ſolum illa quæ in articulo ſecundo continentur, ſed etiam illa quæ in primo, nedum venialiter obligare.

Lege attentè diſp.104.
citatam.

THEO-

Digitized by Google

THEOLOGIÆ REGVLARIS

PARS III.

COMMENTARIVS
IN REGVLAM
EQVITVM DE TEMPLO
COMPOSITAM
A D. BERNARDO.

Digitized by Google

REVERENDISSIMO D.

D. CHRISTOPHORO

SPECIOSÆ VALLIS

ANTISTITI, &c.

SVO DOMINO, AMICO, CONFRATRI, S.

QVANTVM mihi profuerint B. Richalmi, priſco ævo Tui Monaſterii Antiſtitis, Apocalypſes, quantum omnibus & ſingulis prodeſſe poterunt, altiùs mente concipio, quàm linguâ aut calamo explicabo. Sunt me illæ judice Philoſopho, Theologo, & Aſcetico, maximè neceſſariæ. Ibi prior non-nulla inveniet phyſica multò aliter revelata divinitus, quàm ab Ariſtotele aut etiam Platone ſuppoſita. Ibi alter multa, quæ Dei attributa, Angelorum ſubſtantiam, collocutionem, vires; bonorum erga homines amorem, malorum in eoſdem invîdiam, utrorumque ſolicitudinem & diligentiam concernentia. Ibi poſterior virtutis amplectendæ motiva, culpæ vitandæ monita, horribiles Animarum etiam purgantium pœnas, ineffabilem triumphantium gloriam. Ibi quicumque multa varia & utilia Animo recreando, erudiendo, reformando. Notavi aliqua, & præcipuè circa confuſam Apoſtatarum Angelorum Rempublicam, quæ radio eſſe poterunt graviſſimis difficultatibus. quæ cùm Vallem-ſpecioſam venero, interlegemus. Regulam nunc Templariæ Religionis jam extinctæ tranſmitto, non extinctam; nam à Mellifluo meo Doctore ſcripta æterna eſt, & immunis ab humanâ violentiâ. Illam mihi propoſui, non tamen explicandam; quo enim fructu non exiſtentium Hominum conſcientias & leges diſcuterem? conſiderandam veriùs, ut multas ab eâ periodos excerpens Benedictinam Regulam dilucidarem; hæc enim ipſa nihil eſt aliud, quàm Benedictina moribus Religioſorum Equitum accommodata. Sed cur ipſam Tibi? Quoniam ſuppreſſi Ordinis eſt, & Tu oppreſſi Monaſterii Antiſtes. qui juſtitiam in Terris non reperiens æquè poteris ad horribile Dei tribunal provocare, in quo etiam Violentia & Injuria accuſatæ comparere coguntur. Martem agros campos, ſegetes, vineas, pagos devaſtantem, imò & in Religioſos ſævientem, te paſſum doleo; ſed patienter toleraſſe, congratulor. & felicem jacturam judico, quæ patientiæ tam heroicæ fuit cauſa. Mutua Deus dedit omnia, ſibi omne dominium reſervavit, conceſſo Hominibus uſu, non abuſu; nec uſu alio, quàm ſingulis horis revocabili. Prudenter igitur Deo divitias ſuppeditanti gratias agis, quòd dederit unde ſolenniùs coli poſſit; agis & auferenti, quòd te ab onere moleſto liberaverit. Hæc, Reverendiſſime Domine, ſcribo non tam Tibi quam Mihi; non tam Mihi quàm aliis Exulibus Abbatibus nimiùm anxiis. Tu habes à virtute ut terrena deſpicias, nec eges calcare. Ego teſtor amicos & domeſticos, à natali rerum tædio aut ignaviâ; cùm enim calamum in manu habeo, nullâ re egeo, nullius miſeriæ recordor, & quidquid inimici conentur, nihil patior. Condoleo tamen communibus nonnullis amicis, naufragii conſortibus, in quibus plus patientiæ deſidero. Quas ob peccata in Deum commiſſa effundere deberent lachrymas, obfundunt prodigè ob minimas rerum temporalium jacturas; ſe obrui gravibus obligationibus, nec ſatisfacere poſſe putantes, cùm tamen ſub Deo Iuſto omni obligationi ſatisfeciſſe de fide eſt Hominem, qui fecit quod potuit. Vive igitur Abba ditiſſime (illo, qui quâcumque Dei voluntate contentus, nemo ditior) & ſiquidem minùs impediris rei domeſticæ curis, & liberiùs contemplationi vacas, memineris apud Deum obſecro

Reverendiſſime Domine

Optimi Amici Tui

Fürſtenveldiæ Calendis Decembris ꝏ. DC. XLV.

IOANNIS CARAMVEL LOBKOVVIZ.

REGV-

Digitized by Google

REGVLA
PAVPERVM COMMILITONVM S. CIVITATIS, SEV MILITVM TEMPLI.

CAPVT I.
Qualiter Divinum officium audiant.

VOS Quidem, propriis voluntatibus abrenunciantes; atque alii, pro animarum ſalute vobiſcum ad terminum cum equis & armis ſummo Regi militantes, Matutinas & omne ſervitium integrum ſecundum canonicam inſtitutionem, ac Regularium Doctorum ſanctæ civitatis conſuetudinem pio ac puro affectu audire univerſaliter ſtudeatis. Idcircò vobis, venerabiles Fratres, maximè debetur, quia præſentis vitæ luce deſpectâ, contemptoque veſtrorum corporum cruciatu, ſævientem mundum pro Dei amore vileſcere perenniter promiſiſtis, divino cibo refecti ac ſatiati, & dominicis præceptis eruditi & firmati, poſt myſterii divini conſummationem nullus paveſcat ad pugnam, ſed paratus ſit ad coronam.

CAPVT II.
Quot Orationes Dominicas, ſi audire nequierint, dicant.

CÆTERVM ſi aliquis frater negotio Orientalis Chriſtianitatis fortè remotus, quod ſæpiùs eveniſſe non dubitamus, & pro tali abſentiâ Dei ſervitium non audierit, pro Matutinis XIII. orationes Dominicas, ac pro ſingulis horis, ſeptem; ſed pro Veſperis IX. dicere collaudamus, ac liberâ voce unanimiter affirmamus: iſti etenim in ſalutifero labore ita directi, non poſſunt accurrere horâ competenti ad divinum Officium; ſed ſi fieri poteſt, horæ conſtitutæ non prætereant ante inſtitutum debitum.

CAPVT III.
Quid agendum pro Fratribus defunctis.

QVANDO verò quilibet fratrum remanentium morti, quæ nulli parcit, impendet, quod eſt impoſſibile auferri, Capellanis ac Clericis vobiſcum ad terminum caritativè ſummo Sacerdoti ſervientibus, creditum officium & Miſſam ſolenniter pro ejus animâ, Chriſto animi puritate jubemus offerre: Fratres autem ibi aſtantes, & in orationibus pro Fratris defuncti ſalute pernoctantes, centum orationes Dominicas uſque ad diem ſeptimum pro Fratre defuncto perſolvant; ab illo die, quo illis obitus Fratris denunciatus fuerit, uſque ad prædictum diem, centenarius numerus perfectionis integritatem cum fraternâ obſervatione habeat. Adhuc nempè divinâ ac miſericordi charitate deprecamur, atque paſtorali autoritate jubemus, ut quotidie, ſicuti Fratri in vicibus dabatur, & debetur, ita quod eſt neceſſarium ſuſtentationi hujus vitæ in cibo & potu tantum, cuiquam pauperi, donec ad quadrageſimam diem impendatur. Omnes enim alias obligationes, quas in morte Fratrum, & in Paſchali ſolennitate, cæteriſque ſolennitatibus, Domino pauperum commilitonum Chriſti ſpontanea paupertas indiſcretè reddere conſueverat, omninò prohibemus.

CAPVT IV.
Capellani Victum & Veſtitum tantum habeat.

ALIAS verò oblationes & omnia eleemoſynarum genera, quoquo modò fiant, Capellanis, vel aliis ad tempus manentibus, unitati communis Capituli reddere, pervigili curâ præcipimus. Servitores itaque Eccleſiæ victum & amictum ſecundum authoritatem tantum habeant, & nihil ampliùs habere præſumant, niſi Magiſtri ſponte charitativè dederint.

CAPVT V.

Digitized by Google

CAPUT XI.

Qualiter manducare Milites debeant.

DUOS & duos manducare generaliter oportet, ut ſollerter unus de altero provideat, ne aſperitas vitæ, vel furtiva abſtinentia in omni prandio intermiſceatur. Hoc autem juſtè judicamus, ut unuſquiſque miles aut frater æqualem & æquipollentem vini menſuram per ſe ſolus habeat.

CAPUT XII.

Ut aliis diebus duo aut tria leguminum fercula ſufficiant.

ALIIS nam diebus, videlicet ſecunda & quarta feria, nec non & Sabbatho duo aut tria leguminum vel aliorum ciborum fercula, aut ut ita dicam, cocta pulmentaria, omnibus ſufficere credimus; & ita teneri jubemus, ut, fortè qui ex uno non potuerit edere, ex alio reficiatur.

CAPUT XIII.

Quo cibo ſexta feria reficere oportet.

SEXTA autem feria cibum quadrageſimalem ob reverentiam Paſſionis omni Congregationi, remota infirmorum imbecillitate, ſemel ſufficere à feſto omnium Sanctorum uſque in Paſcha, niſi Natalis dies Domini, vel Feſtum ſanctæ Mariæ aut Apoſtolorum evenerit, collaudamus. Alio verò tempore, niſi generale jejunium evenerit, bis reficiantur.

CAPUT XIV.

Quo cibo ſexta feria reficere oportet.

POST prandium verò & cœnam ſemper in Eccleſia, ſi propè eſt, vel ſi ita non eſt, in eodem loco, ſummo Procuratori noſtro, qui eſt Chriſtus, gratias, ut decet, cum humiliato corde referre inenodabiliter præcipimus: famulis aut pauperibus fragmenta, panibus tamen integris reſervatis, diſtribuere fraterna charitate debent & jubentur.

CAPUT XV.

Ut decimus panis ſemper Eleemoſynario detur.

LICET paupertatis præmium, quod eſt regnum cœlorum, pauperibus procul dubio debeatur; vobis tamen quos Chriſtiana Fides de illis indubitanter fatetur, decimum totius panis quotidie eleemoſynario veſtro dare jubemus.

CAPUT XVI.

Ut collatio ſit in arbitrio Magiſtri.

CUM verò Sol orientalem regionem deſerit, & ad Ibernam deſcendit, audito ſigno, ut eſt ejuſdem regionis conſuetudo, omnes ad Completas oportet incedere vos, ac priùs generalem collationem ſumere peroptamus. Hanc autem collationem in diſpoſitione & arbitrio Magiſtri ponimus, ut quando voluerit de aqua, & quando jubebit, miſericorditer ex vino temperato competenter recipiatur. Verùm hoc non ad nimiam ſatietatem oportet & in luxu fieri, ſed parciùs; quia apoſtatare etiam ſapientes videm°.

CAPUT XVII.

Ut finitis Completis ſilentium teneatur.

FINITIS itaque Completis, ad ſtratum ire oportet. Fratribus igitur à Completoriis exeuntibus nulla ſit denuò licentia loqui in publico, niſi neceſſitate cogente; armigero autem ſuo quæ dicturus eſt, leniter dicat. Et verò forſitan, ut in tali intervallo vobis de Completorio exeuntibus, maxima neceſſitate cogente, de militari negocio, ut de ſtatu domûs noſtræ, quia dies ad hoc vobis ſufficere non creditur, cum quadam Fratrum parte ipſum Magiſtrum, vel illum, cui domûs dominium poſt Magiſtrum eſt debitum, oporteat loqui. Hoc autem ita fieri jubemus; & ideo, quia ſcriptum eſt; In multiloquio non effugies peccatum. Et alibi; Mores & vita in manibus linguæ. In illo colloquio ſcurrilitates & verba

otioſa ac riſum moventia omninò prohibemus. & vobis ad lectulum euntibus, Dominicam orationem, ſi aliquis quid ſtultum eſt locutus, cum humilitate & puritatis devotione dicere jubemus.

CAPUT XVIII.

Ut fatigati ad Matutinas non ſurgant.

FATIGATOS nempè milites non ita, ut vobis eſt manifeſtum, ſurgere ad Matutinas conlaudamus: ſed aſſenſu Magiſtri vel illius, cui creditum fuerit à Magiſtro, eos quieſcere, & tredecim orationes conſtitutas ſic cantare, ut mens ipſorum voci concordet, juxta illud Prophetæ: Pſallite Domino ſapienter. Et illud: In conſpectu Angelorum pſallam tibi; vos unanimes conlaudamus. Hoc autem in arbitrio Magiſtri ſemper conſiſtere debet.

CAPUT XIX.

Ut communitas Victûs inter fratres ſervetur.

LEGITUR in divina pagina: Dividebatur ſingulis, prout cuique opus erat. Ideò non dicimus ut fit perſonarum exceptio, ſed infirmitatum debet eſſe conſideratio. Ubi autem, qui minùs indiget, agat Deo gratias & non contriſtetur. Qui verò indiget, humiliter pro infirmitate, non extollatur pro miſericordia, & ita omnia membra erunt in pace. Hoc autem prohibemus, ut nulli immoderatam abſtinentiam amplecti liceat, ſed communem vitam inſtanter teneant.

CAPUT XX.

De qualitate & modo veſtimenti.

VESTIMENTA autem unius ſemper coloris eſſe jubemus, verbi gratia, Alba vel nigra, vel ut ita dicam, burella. Omnibus autem militibus profeſſis in hyeme & in æſtate, ſi fieri poteſt, alba veſtimenta concedimus, ut qui tenebroſam vitam poſtpoſuerint, per liquidam & albam ſuo conditori ſe reconciliari agnoſcant. Quid albedo? niſi integra caſtitas. Caſtitas, ſecuritas mentis, ſanitas corporis eſt. Niſi enim unuſquiſque miles caſtus perſeveraverit, ad perpetuam requiem venire, & Deum videre non poterit, teſtante Apoſtolo Paulo: Pacem ſectamini cum omnibus & caſtimoniam, ſine qua nemo videbit Dominum. Sed quia hujuſmodi indumentum arrogantiæ ac ſuperfluitatis æſtimatione carere debet, talia habere omnibus jubemus, ut ſolus leniter per ſe veſtire & exuere, & calciare & diſcalciare valeat. Procurator hujus miniſterii pervigili cura hoc vitare præſumat, ne nimis longa, aut nimis curta, ſed menſurata ipſis utentibus, ſecundum uniuſcujuſque quantitatem ſuis Fratribus tribuat. Accipientes itaque nova, vetera ſemper reddant in præſenti, reponenda in camera, vel ubi frater, cujus eſt miniſterium, decreverit, propter armigeras & clientes, & quandoque pro pauperibus.

CAPUT XXI.

Quod famuli veſtimenta alba, hoc eſt, pallia non habeant.

HOC nempè, quod erat in domo Dei ac ſuorum militum templi, ſine diſcretione ac conſilio communis Capituli, obnixè contradicimus, & funditus, q. quoddam vitium peculiare amputare præcipimus. Habebant enim olim famuli & armigeri alba veſtimenta, unde veniebant damna importabilia: Surrexerunt namque in Ultramontanis partibus quidam Pſeudo-fratres, & Conjugati & alii, dicentes ſe eſſe de Templo, cùm eſſent de mundo. Hi nempè tantas contumelias, totque damna militari Ordini acquiſierunt, & clientes remanentes plurima ſcandala oriri inde ſuperbiendo fecerunt. Habeant igitur aſſiduè nigra, ſed ſi talia non poſſint invenire, habeant, qualia inveniri poſſunt in illa provincia, qua degunt, aut quod vilius unius coloris comparari poteſt, videlicet burella.

CAPUT XXII.

Quod milites remanentes tantùm alba habeant.

NULLI ergo conceſſum eſt candidas Chlamydes deferre, aut alba pallia habere, niſi nominatis militibus Chriſti.

CAPUT

CAPUT XXIII.

Ut pellibus agnorum utantur.

DECREVIMUS communi conſilio ut nullus frater remanens pelles perenniter aut pelliciam, vel aliquid tale, quod ad uſum corporis pertineat, etiamque coopertorium niſi agnorum vel arietum habeat.

CAPUT XXIV.

Ut vetuſta Armigeris dividantur.

PROCURATOR vel dator pannorum omni obſervantia veteres ſemper armigeris & clientibus, & quandoque pauperibus fideliter æqualiterque erogare intendat.

CAPUT XXV.

Cupiens optima, deteriora habeat.

SI aliquis frater remanens ex debito aut ex motu ſuperbiæ, pulchra vel optima habere voluerit, ex tali præſumptione procul dubio viliſſima merebitur.

CAPUT XXVI.

Ut quantitas & qualitas veſtimentorum ſervetur.

QUANTITATEM ſecundum corporum magnitudinem largitatemque veſtimentorum obſervare oportet: dator pannorum ſit in hoc curioſus.

CAPUT XXVII.

Ut dator pannorum in primis æqualitatem ſervet.

LONGITUDINEM, ut ſuperiùs dictum eſt, cum æquali menſura, ne vel ſuſurronum, vel comminatorum aliquid oculus notare præſumat, Procurator fraterno intuitu conſideret, & in omnibus ſupradictis Dei retributionem humiliter cogitet.

CAPUT XXVIII.

De ſuperfluitate capillorum.

OMNES fratres, remanentes principaliter, ita tonſos habere capillos oportet, ut regulariter ante & retrò, & ordinatè, conſiderare poſſint; & in barba, & in grennionibus eadem Regula indeclinabiliter obſervetur, ne ſuperfluitas, aut facetiæ vitium denotetur.

CAPUT XXIX.

De roſtris & laqueis.

DE roſtris & laqueis manifeſtum eſt eſſe gentilitium. Et cùm abominabile hoc omnibus agnoſcatur, prohibemus & contradicimus, ut aliquis ea non habeat, imò prorſus careat. Aliis autem ad tempus famulantibus, roſtra & laquea & capillorum ſuperfluitatem, & veſtium immoderatam longitudinem habere non permittimus, ſed omninò contradicimus. Servientibus enim ſummo Conditori, munditia exteriùs interiuſque valde neceſſaria, eo ipſo atteſtante, qui ait: Eſtote mundi, quia ego mundus ſum.

CAPUT XXX.

De numero Equorum & Armigerorum.

UNICUIQUE veſtrorum militum tres equos licet habere: quia Domus Dei, Templique Salomonis eximia paupertas ampliùs non permittit impræſentiarum augere, niſi cum Magiſtri licentia.

Digitized by Google

CAPVT XXXI.

Nullus Armigerum gratis ſervientem feriat.

SOLVM autem armigerum ſingulis militibus eadem cauſa concedimus; ſed ſi gratis & charitativè ille armiger cuiquam militi fuerit, non licet ei eum verberare, nec etiam qualibet culpa percutere.

CAPVT XXXII.

Qualiter ad tempus remanentes recipiantur.

OMNIBVS militibus ſervire IESV Chriſto animi puritate in eadem domo ad terminum cupientibus: equos in tali negocio quotidiano idoneos, & arma, & quidquid ei neceſſarium fuerit, emere fideliter jubemus. Deinde verò ex utraque parte æqualitate ſervata, bonum & utile appretiari equos judicavimus. Habeatur itaque pretium in ſcripto, ne tradatur oblivioni, & quidquid militi, vel ejus equis, vel armigero erit neceſſarium, adjunctis & ferris equorum ſecundum facultatem domûs, ex eadem domo fraterna charitate impendatur. Si verò interim equos ſuos miles aliquo eventu in hoc ſervitio amiſerit, Magiſter, prout facultas domûs hoc exigit, alios adminiſtrabit. Adveniente autem termino repatriandi medietatem pretii ipſe miles divino amore concedat, alteram ex communi Fratrum, ſi ei placet, recipiat.

CAPVT XXXIII.

Quod nullus juxta propriam voluntatem incedat.

CONVENIT his nempè militibus, qui nihil ſibi Chriſto charius exiſtimant, propter ſervitium, ſecundum quod profeſſi ſunt, & propter gloriam ſummæ beatitudinis, vel metum gehennæ, ut obedientiam indeſinenter Magiſtro teneant. Tenenda eſt itaque, ut mox, ubi aliquid imperatum à Magiſtro fuerit, vel ab illo, cui Magiſter mandatum dederit, ſine mora, ac ſi divinitùs imperetur, moram pati neſciant in faciendo. De talibus enim ipſa Veritas dicit: Obauditu auris obedivit mihi.

CAPVT XXXIV.

Si licet ire per villam ſine juſſu Magiſtri.

ERGO hoſpitales milites propriam voluntatem relinquentes, & alios ad terminum ſervientes deprecamur, & firmiter eis jubemus, ut ſine Magiſtri licentia, vel cui creditum hoc fuerit, in villam ire non præſumant, præterquam noctu ad Sepulcrum, & ad ſtationes quæ intra muros ſanctæ civitatis continentur.

CAPVT XXXV.

Si licet eum ambulare ſolum.

HI verò ita ambulantes, non ſine cuſtode, id eſt, milite aut fratre remanente, nec in die, nec in nocte iter inchoare audeant. In exercitu namque, poſtquam hoſpitati fuerint, nullus miles vel armiger aut famulus per atria aliorum militum cauſa videndi, aut cum aliquo loquendi ſine juſſu, ut dictum eſt ſuperiùs, incedat. Itaque conſilio affirmamus, ut in tali domo, ordinata à Deo, quod nullus ſecundum proprietatem militet aut quieſcat, ſed ſecundum Magiſtri imperium totus ſe incumbat, ut illam Domini ſententiam imitari valeat, qua dicit: Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui me miſit.

CAPVT XXXVI.

Quod nullus nominatim, quod ei neceſſarium erit, quærat.

HANC propriè conſuetudinem inter cætera adſcribere jubemus, & cum omni conſideratione, ob quærendi vitium, teneri præcipimus. Nullus igitur frater remanens aſſignanter & nominatim equum aut equitaturam, vel arma quærere debet. Quomodo ergo? Si verò ejus infirmitas, aut equorum ſuorum debilitas, vel armorum ſuorum gravitas, talis eſſe agnoſcitur, ut ſic incedere ſit damnum commune, veniat Magiſtro, vel cui eſt debitum miniſterium poſt Magiſtrum & cauſam vera fide & pura ei demonſtret: Inde namque in diſpoſitione Magiſtri, vel poſt eum Procuratoris res ſe habeat.

CAPVT.

Digitized by Google

CAPVT XXXVII.

De frenis & calcaribus.

NOLVMVS, ut omninò aurum vel argentum, quæ ſunt divitiæ peculiares, in frenis & pectoralibus, nec calcaribus, vel in ſtrevis unquam appareant, nec alicui Fratri remanenti emere liceat. Si verò charitativè talia vetera inſtrumenta data fuerint, aurum vel argentum taliter coloretur, ne ſplendidus color vel decor cæteris arrogantia videatur. Si nova data fuerint, Magiſter de talibus quod voluerit faciat.

CAPVT XXXVIII.

Tegimen in haſtis & clypeis non habeatur.

TEGIMEN autem in clypeis & haſtis, & furellis in lanceis non habeatur, quia hoc non proficuum, imò damnum nobis omnibus intelligitur.

CAPVT XXXIX.

De licentiâ Magiſtri.

LICET Magiſtro cuiquam dare equos, vel arma, vel quamlibet rem cuilibet dare.

CAPVT XL.

De malâ & ſacco.

SACCVLVS & mala cum firmatura non conceduntur: ſic exponuntur, ne habeant abſque Magiſtri licentia, vel cui creduntur Domûs poſt eum negotia. In hoc præſenti capitulo Procuratores, & per diverſas provincias degentes non continentur; nec ipſe Magiſter intelligitur.

CAPVT XLI.

De Legatione Litterarum.

NVLLATENVS cuiquam fratrum liceat à parentibus ſuis, neque à quoquam hominum, nec ſibi invicem accipere vel dare ſine juſſu Magiſtri vel Procuratoris. Poſtquam licentiam frater habuerit, in præſentia Magiſtri, ſi ei placeat, legantur. Si verò & à parentibus ei quidquam directum fuerit, non præſumat ſuſcipere illud, niſi priùs indicatum fuerit Magiſtro. In hòc autem capitulo Magiſter & domûs Procuratores non continentur.

CAPVT XLII.

De fabulatione propriarum culparum.

CVM omne verbum otioſum generare agnoſcatur peccatum, quid ipſi jactantes de propriis culpis ante diſtrictum judicem dicturi ſunt? Oſtendit certè Propheta: Si à bonis eloquiis propter taciturnitatem debet interdum taceri; quanto magis à malis verbis propter pœnam peccati debet ceſſari. Vitamus igitur & audaciter contradicimus, ne aliquis frater remanens, ut meliùs dicam, ſtultitias, quas in ſæculo, in militari negotio, tam enormiter egit, & carnis delectationes miſerrimarum mulierum cum fratre ſuo, vel aliquo alio, vel de alio commemorare audeat: & ſi fortè referentem aliquem talia audierit, obmuteſcere faciat, vel quantociùs poterit, cito pede obedientiæ inde diſcedat, & olei venditori aurem cordis non præbeat.

CAPVT XLIII.

De quæſtu & acceptione.

VERVM enimverò, ſi aliqua res ſine quæſtu cuilibet fratri data gratis fuerit, deferat Magiſtro, vel Dapifero: ſi verò aliter ſuus amicus vel parens dare, niſi ad opus ſuum, noluerit, hoc prorsùs non recipiat, donec licentiam à Magiſtro ſuo habeat. At cui res data fuerit, non pigeat illi, ſi alteri datur; imò pro certo ſciat, quia ſi inde iraſcitur, contra Deum agit. In hac autem prædicta regula miniſtratores non continentur, quibus ſpecialiter hoc miniſterium debetur, & conceditur de mala & ſacco.

Digitized by Google

CAPVT XLIV.

De manducarijs equorum.

Vtilis res eſt cunctis hoc præceptum à nobis conſtitutum, ut indeclinabiliter amodè teneatur. Nullus autem frater facere præſumat manducaria linea vel lanea, idcirco principaliter facta, nec habeat ulla, excepto profinello.

CAPVT XLV.

Vt cambiare vel quærere nullus audeat.

Nvnc aliquid reſtat, ut nullus præſumat cambiare ſua, frater cum fratre, ſine licentia Magiſtri; & aliquid quærere, ni frater fratri, & ſit res parva, vilis, non magna.

CAPVT XLVI.

Vt nullus avem cum ave capiat, nec cum capiente incedat.

Qvod nullus avem cum ave accipere audeat, nos communiter judicamus: non convenit enim religioni, ſic cum mundanis delectationibus inhærere, ſed Domini præcepta libenter audire, orationibus frequenter incumbere, mala ſua cum lachrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. Cum homine quidem talia operante, cum accipitre, vel aliâ ave, nullus frater remanens hac principali cauſa ire præſumat.

CAPVT XLVII.

Vt nullus feram arcu vel baliſtâ percutiat.

Cvm omni religione ire deceat, ſimpliciter; & ſine riſu, humiliter; & non multa verba, ſed rationabilia loqui, & non ſic clamoſa in voce; ſpecialiter injungimus & præcipimus omni fratri profeſſo, ne in boſio cum arcu aut baliſta jaculari audeat, nec cum illo, qui hoc fecerit, ideò pergat, niſi gratia eum cuſtodiendi à perfido gentili: nec cum cane ſit auſus clamare, vel garrulare; nec equum ſuum cupiditate accipiendi feram pungat.

CAPVT XLVIII.

Vt Leo ſemper feriatur.

Nam eſt certum, quod vobis ſpecialiter creditum eſt & debitum, pro fratribus veſtris animam ponere, atque incredulos, qui ſemper Virginis filio minitantur, de terra delere. De Leone enim hoc legimus, quia ipſe circuit, quærens quem devoret: & manus ejus contra omnes, omniumque manus contra eum.

CAPVT XLIX.

De omni re ſuper vos quæſitâ, judicium audite.

Novimvs quidem perſecutores S. Eccleſiæ innumerabiles eſſe, & hos, qui contentionem non amant, inceſſanter crudeliuſque inquietare feſtinant. In hoc igitur Concilii ſententia ſerena conſideratione pendeat, ut ſi aliquis in partibus Orientalis religionis, in quocumque alio loco ſuper vos rem aliquam quæſierit, vobis per fideles & veri amatores judices audire judicium præcipimus, & quod juſtum fuerit, indeclinabiliter vobis facere præcipimus.

CAPVT L.

Vt hæc Regula in omnibus teneatur.

Hæc eadem regula in omnibus rebus, vobis immeritò ablatis, perenniter jubemus ut teneatur.

CAPVT LI.

Quod liceat omnibus Militibus profeſſis terram & homines habere.

CAPVT

DIVINA, ut credimus, providentia, à vobis in ſanctis locis ſumpſit exordium hoc genus novum religionis, ut videlicet religionis militiam admiſceretis, & ſic religio per militiam armata procedat, hoſtem ſine culpa feriat. Iure igitur judicamus, cùm milites templi dicamini, vos ipſos, ob inſigne meritum & ſpeciale probitatis, domum, terram & homines habere, & agricolas poſſidere, & juſtè eos regere, & inſtitutum debitum vobis ſpecialiter debetur impendi.

CAPUT LII.

Ut de malè habentibus cura pervigil habeatur.

MALE habentibus fratribus ſupra omnia adhibenda eſt cura pervigil, ut quaſi Chriſto eis ſerviatur; ut illud Evangelicum, Infirmus fui, & viſitaſti me, memoriter teneatur: hi etenim diligenter & patienter portandi ſunt, quia de talibus ſuperna retributio indubitanter acquiritur.

CAPUT LIII.

Ut infirmis neceſſaria ſemper dentur.

PROCURATORIBUS verò infirmantium omni obſervantia atque pervigili cura præcipimus, ut quæcumque ſuſtentationi diverſarum infirmitatum ſunt neceſſaria, fideliter ac diligenter, juxta domûs facultatem eis adminiſtrent, v. g. carnem & volatilia, & cætera, donec ſanitati reſtituatur.

CAPUT LIV.

Ut alter alterum ad iram non provocet.

PRÆCAVENDUM nempè non modicum eſt, ne aliquis aliquem commovere ad iram præſumat; quia propinquitatis & divinæ fraternitatis, tam pauperes quàm potentes ſumma clementia æqualiter conſtrinxit.

CAPUT LV.

Quomodo fratres conjugati habeantur.

FRATRES autem conjugatos hoc modo habere vobis permittimus, ut ſi fraternitatis veſtræ beneficium & participationem petunt, uterque ſuæ Subſtantiæ portionem, & quidquid ampliùs acquiſierint, unitati communis Capituli poſt mortem concedant, & interim honeſtam vitam exerceant, & bonum agere fratribus ſtudeant, ſed veſte candida & chlamyde alba non incedant. Si verò maritus antè obierit, partem ſuam fratribus relinquat, & conjux de altera vitæ ſuſtentamentum habeat: hoc enim injuſtum conſideramus, ut cum fratribus Deo caſtitatem promittentibus, fratres hujuſmodi in una eademque domo maneant.

CAPUT LVI.

Ut ampliùs Sorores non habeantur.

SORORES quidem ampliùs periculoſum eſt coadunare; quia antiquus hoſtis fœmineo conſortio complures expulit à recto tramite paradiſi. Itaque fratres chariſſimi, ut integritatis flos inter vos ſemper appareat, hac conſuetudine amodò uti non liceat.

CAPUT LVII.

Ut Fratres Templi cum excommunicatis non participent.

HOC, Fratres, valdè cavendum atque timendum eſt, ne aliquis ex Chriſti militibus homini excommunicato nominatim ac publicè aliquo modo ſe jungere, aut ſuos accipere præſumat, ne anathema maranatha ſimiliter fiat. Si verò interdictus tantum fuerit, cum eo participationem habere, rem ſuam charitativè accipere, non immeritò licebit.

CAPUT

Digitized by Google

junxerint, ſapientiæ & bonorum operum exemplum & condimentum præbeant. Apud quem hoſpitari decreverint, famâ optimâ ſit decoratus, &, ſi fieri poteſt, domus hoſpitis in illâ nocte non careat lumine, ne tenebroſus hoſtis occiſionem, quod abſit, inferat. Vbi autem milites non excommunicatos congregare audierint, illuc pergere, non conſiderantes tam temporalem utilitatem, quàm æternam animarum illorum ſalutem, dicimus. Illis autem fratribus in Vltra-marinis partibus ſpe ſubvectionis ita directis, hâc conventione eos qui militari Ordini ſe jungere perenniter voluerint, recipere collaudamus, ut in præſentiâ Epiſcopi illius provinciæ uterque conveniant, & voluntatem petentis Præſul audiat: auditâ itaque petitione, mittat eum frater ad Magiſtrum & ad Fratres, qui ſunt in Templo, quod eſt in Ieruſalem, & ſi vita ejus eſt honeſta, talique conſortio digna, miſericorditer ſuſcipiatur, ſi Magiſtro & Fratribus bonum videtur. Si verò interim obierit, pro labore & fatigatione, quaſi uni ex fratribus, totum beneficium, & fraternitas pauperum & commilitonum Chriſti ei impendatur.

CAPVT LXV.

Vt victus æqualiter omnibus diſtribuatur.

ILLVD quoque congruè & rationabiliter manutenendum cenſemus, ut omnibus fratribus remanentibus victus ſecundum loci facultatem æqualiter diſtribuatur. non enim eſt utilis perſonarum acceptio, ſed infirmitatum neceſſaria eſt conſideratio.

CAPVT LXVI.

Vt Milites Templi decimas habeant.

CREDIMVS namque relictis affluentibus divitiis vos ſpontaneæ paupertati eſſe ſubjectos, unde decimas vobis communi vitâ viventibus juſtè habere hoc modo demonſtravimus. Si Epiſcopus Eccleſiæ, cui decima jure debetur, vobis eam charitativè dare voluerit, aſſenſu communis Capituli de illis decimis, quas tunc Eccleſia poſſidere videtur, vobis tribuere debet. Si autem laicus quilibet adhuc illam vel ex patrimonio ſuo damnabiliter amplectitur, & ſe ipſum in hoc valdè redarguens, vobis eandem reliquerit, ad nutum ejus, qui præeſt tantùm, ſine conſenſu Capituli id agere poteſt.

CAPVT LXVII.

De levibus & gravibus culpis.

SI aliquis frater loquendo vel militando aut aliter aliquid leve deliquerit, ipſe ultrò delictum ſuum ſatiſfaciendo Magiſtro oſtendat. De levibus, ſi conſuetudinem non habeant, levem pœnitentiam habeat. Si verò eo tacente per aliquem alium culpa cognita fuerit, majori & evidentiori ſubjaceat diſciplinæ & emendationi. Si autem grave erit delictum, retrahatur à familiaritate fratrum, nec cum illis ſimul in eâdem menſâ edat, ſed ſolus refectionem ſumat, diſpenſationi & judicio Magiſtri totum incumbat, ut ſalvus in judicii die permaneat.

CAPVT LXVIII.

Quâ culpâ frater amplius non recipiatur.

ANTE omnia providendum eſt, ne quis frater potens aut impotens, fortis aut debilis, volens ſe exaltare & paulatim ſuperbire, ac culpam ſuam defendere, indiſciplinatus maneat: ſed ſi emendare noluerit, ei diſtrictior correptio accedat: quòd ſi piis admonitionibus, & fuſis pro eo orationibus emendare noluerit, ſed in ſuperbiâ magis ac magis erexerit, tunc ſecundum Apoſtolum de pio eradicetur grege: Auferte malum ex vobis: Neceſſe eſt ut à ſocietate fratrum fidelium ovis moribunda removeatur. Cæterùm Magiſter, qui baculum & virgam manutenere debet; baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſuſtentet: virgam quoque quâ vitia delinquentium zelo rectitudinis feriat: conſilio Patriarchæ & ſpiritali conſideratione id agere ſtudeat, ne, ut ait B. Maximus, aut ſolutior lenitas cohibentiam peccatis, aut immoderata ſeveritas à lapſu non revocet delinquentem.

Digitized by Google

CAPVT LXIX.

Vt à Paſchali ſolennitate uſque ad feſtum omnium Sanctorum unam camiſiam lineam tantum ſumere habeat.

INTEREA, quo nimio ardore Orientalis regionis miſericorditer conſideramus, ut à Paſchali feſtivitate uſque ad omnium Sanctorum ſolennitatem unicuique una camiſia linea tantum, non ex debito, ſed ſola gratia detur; illi dico, qui ea uti voluerit: alio autem tempore generaliter omnes camiſias laneas habeant.

CAPVT LXX.

Quot & quales panni in lecto ſint neceſſarij.

SINGVLORVM quidem, non aliter, per ſingula lecta dormientium dormire, niſi per maxima cauſa vel neceſſitas evenerit, communi conſilio conlaudamus. Lectualia, vel lectiſternia moderata diſpenſatione Magiſtri unuſquiſque habeat: credimus enim potiùs ſaccum, culcitram & coopertorium unicuique ſufficere. Qui verò ex his uno carebit, carpitam habeat, & in omni tempore tegmine lineo, id eſt, veluſo frui benè licebit. Veſtiti autem camiſiis dormiant, & femoralibus ſemper dormiant. Dormientibus itaque fratribus, jugiter uſque manè nunquam deſit lucerna.

CAPVT LXXI.

De vitandâ murmuratione.

ÆMVLATIONES invidas, livorem, murmur, ſuſurrationes, detractiones, divina admonitione vitare, & quaſi quandam peſtem fugere vobis præcipimus. Studeat igitur unuſquiſque vigilante animo, ne fratrem ſuum clam culpet aut reprehendat, ſed illud Apoſtoli ſtudioſè ſecum animadvertat: Ne ſis criminator, ne ſuſurro in populo. Cùm autem fratrem liquidò aliquid peccaſſe agnoverit, pacificè & fraterna pietate, juxta Domini præceptum, inter ſe & illum ſolum corripiat: & ſi eum non audierit, alium fratrem adhibeat; ſed ſi utrumque contempſerit, in conventu publicè objurgetur coram omnibus. Magnæ enim cæcitatis ſunt, qui aliis detrahunt: & nimiæ infelicitatis ſunt, qui ſe à livore minimè cuſtodiunt; unde in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demerguntur.

CAPVT LXXII.

Vt omnium mulierum fugiantur oſcula.

PERICVLOSVM eſſe credimus omni religioſo vultum mulierum nimis attendere: & ideò nec viduam, nec virginem, nec matrem, nec ſororem, nec amitam, nec ullam aliam fœminam aliquis frater oſculari præſumat. Fugiat ergo fœminea oſcula Chriſti militia, per quæ ſolent homines ſæpè periclitari, ut pura conſcientia, & ſecura vita in conſpectu Domini perenniter valeat converſari.

DE TEMPLARIORVM EQVITVM CISTERTIENSIVM REGVLA,

COMPOSITA A MELLIFLVO BERNARDO.

1848. AN Devivet Regula Hominum, qui devixerunt? quos qui condemnem, ſæviam in plura hominum millia; qui abſolvam, videbor arguere Pontificem & Regem Galliæ? Cùm poſſibile.

bile ſit & plurimos juſtè à paucis damnatos, & paucos in multorum damnatione erraviſſe, hærebo po-tiùs, quàm meum aperiam in cauſâ ſubobſcurâ dictamen. Ardua in hac controverſiâ reſolutio, & ab hi-ſtoriâ prudens; cujus arbitrium abrogare non velim, ſatius judicans carpere in aliis quæ ſcripſere animo-ſiùs, quàm ſcribere quæ ſugillent alii. Sanè Templarii Ordinis exordium ponit Regulæ Prologus in Hu-gone & anno Domini M. C. XIX. Regulæ lationem, acceptationem, adprobationem in Trecenſi Con-cilio, & anno à Chriſti Domini nativitate M. C. XXVIII. & ab Ordinis exordio IX. At ponunt excidium anno Chriſti M. CCC. XIII. ſub finem, & Ordinis. C. XCIV. multi Authores, & inter ipſos Meierus *lib. 2. Annal. & lib. 7. Chron.* Chriſtianus Maſſeus & Onuphrius Panninius *in Epitome de Romanis Ponti-ficibus.* Fulgoſus *lib. 1. exempl. cap. 6.* & ex ipſis Hieremias Drexelius *in Tribunali Chriſti lib. 2. cap. 3.* ubi rem depingit iſtis verbis.

[Certiſſimum habetur, quòd Clementi IV. Pontifici Maximo evenit. Qui cùm Templarios, cœtum Religioſum, & diu bonum atque utilem Viennæ in Concilio damnaſſet, & in ſodales ferro atque igne paſſim animadvertiſſet; vel, ut alii loquuntur, ſæviiſſet, à pluribus eorum, uno præſertim Neapo-litano Equite ad judicium divinum eſt appellatus, ita quidem ut Clemens Pontifex, & Philippus Rex Galliarum ad Tribunal ſuperûm citati intra annum ſe ſiſterent. Philippo Regi damnationes illæ fuiſſe bono putabantur. Templariorum bonis ad eum devolutis & confiſcatis. Neque vana fuit appellatio, nam intra tempus annuum, uno ſcilicet eodem anno 1314. tam Papa quàm Rex obierunt. Clemens 20. Aprilis, Philippus 29. Novembris. (Fulgoſus Pontificem repentè obiiſſe tradit.) Quis neget geniale aliquid & divinum hîc interveniſſe Supremo Numine conſciſcente?] Hæc ille. Citationis verba ponit Iacobus Marchantius Horti Paſtorum tractatu IV. Propoſitione II. videlicet, *Quando inter mortales nul-lus mihi jam ſupereſt ad quem appellem, ad juſtum Iudicem Chriſtum, qui nos redemit appello, ut ante ejus tribunal ante annum & diem vos ſiſtatis, ubi cauſam meam exponam.*

1849. Et Ego hujus ſancti Scriptoris teſtimonio animatus quid faciam? An non pro Ciſtertienſi-bus Equitibus ſtabo, arguamque de inclementiâ Clementem, de philautia Philippum? Sanè ſi aliquos ipſi accuſant, hærebo; ſi univerſos, diſſentiam; me enim judice dari congregationem, cujus membra univerſa ſint mala, impoſſibile eſt. Non diffiteor inter ipſoſmet Apoſtolos fuiſſe Iudam, ſed unum; & in ſanctiſſimis congregationibus aliquos fuiſſe aut eſſe peſſimos non ignoro ſed & ipſi ſunt pauci: at diluvii inundatio mundum, quòd corruperat viam ſuam, deletura, juſtos inter peſſimos reperit, & hos ipſos humeris ſuſtulit, & ſalvavit, cùm reliquos de medio ſuſtulit. Cœleſtis ignis Sodomas deleturus iras cohi-buit, ne Lotho & paucis juſtis noceret, malens innumeris nefariis & ſceleratis hominibus propter juſtos pauciſſimos ignoſcere; quàm ſceleratorum plurium pœnâ paucos juſtos involvere. cohibuit, inquam, indignationem ſanctiſſimè conceptam, quouſque Lothi familia, quæ regioni erat clypeus, angelitùs mo-nita diſcederet, & peccatores perditiſſimi perdi poſſent. Poſſibile, ut omnes unîus Ordinis Profeſſores, mali eſſent, credidit, à paucis hinc annis Galliæ Rex, & in PP. Ieſuitas ſævit, quos haberi voluit de fide-litate ſuſpectos. Eos extinxit quà potuit, & ubi potuit; coëgitque, ut ſi fugere acerbiora voluiſſent, excidium exſilio commutarent: at ipſe ante paucos dies ſui compos, oculos aperire & videre probabi-liùs poſſe univerſorum innocentiam defendi; univerſorum culpam ne probabiliter quidem poſſe ad-ſtrui. Reſipuit tandem aliquando; revocavit exules; in integrum injuſtè condemnatos reſtituit, & augendo favores & honores præſtitit, ut dici poſſent à calumniâ fœlices. Vidimus in Hiſpaniâ ſub Phi-lippo III. Rege pio, impiè Patres excalciatos traduci; invidiamque præter Carmelitanos, ſe tametſi magnâ majores, in quos non auſa, Auguſtinianos, Trinitarios, & Mercenarios inſimulare relaxationis priùs, & criminum etiam poſteriùs. Actum in ſanctiore Catholici Regis conſilio, de eorumdem extin-ctione, actum de reductione; & in re ventilabatur arduâ dictaminum ſumma oppoſitio. Erant qui illo-rum innocentiam defenderent, puniendos actores decernerent. erant qui illos amarent, ſed remiſſiùs; adeoque tolerandos, & reformandos pronuntiarent. Erant, qui ſequiore opinione præventi delendos extinguendos; & qui clementiùs ad mitigatos reducendos proponerent: &, ut verbo omnia exprimam, erat confuſum chaos, & ſumma animorum diſcordia. Vt igitur ſalubre ſumeretur conſilium communi

Digitized by Google

omnium decreto rem totam, prout erat ſcriptis conſignata, ad R.mum D. Petrum Lorcam Ciſtertii Ordinis ſub illud tempus Coriphæum, & apud Complutenſes primarium Theologiæ Profeſſorem, devolvunt, ejuſque Conſilium Regium, non tam conſilium, quàm judicium aut ſententiam exſpectat. Recipit ille involuntario ſimilis arbitrii onus, Deo cauſam & ſe orationibus ſuorum commendans reſolvit prudentiſſimè actionem illam contra excalceatos Ordinis inſtitutam talem, ut eſſe iniquam & invidam poſſet evidenter oſtendi, quoniam ſi aliquos ſuggilaret in particulari, rem fortè falſam, ſed evidenter poſſibilem objiceret; at omnes reos agendo, ſe prodere, dari enim vel unum Ordinem relaxatum, qui multos viros ſanctos non habeat, impoſſibile eſt. Ex hac ergo generali doctrinâ multorum annorum experientiâ fundatâ reſolvit ſapientiſſimus Arbiter, PRIMÒ, *Non poſſe illos extingui*; SECVNDÒ, *Non debere ad mitigatos redigi*. TERTIÒ, *Non poſſe declarari tolerabiles ſub reformationis ſpe*. *Sed* QVARTÒ, *Debere haberi & dici pios bene formatos & moratos*; *cenſeri nihilominus ab invidiâ & calumniâ traductos: moneri ut ſi fortè vulgo, quod poſſibile, occaſionem aliquis dederit obloquendi, eumdem punirent regulariter.* Adquievit Rex & ſummi Senatores prudentiſſimo Viri Optimi arbitrio; manſerunt confuſi malevoli; & ſancti homines, qui oppetebantur à calumniâ, in majori, quàm anteà, reverentia & æſtimatione apud omnes. Et Ego his exemplis prædeterminor, ut omnes Templarios malos fuiſſe credere prudenter non poſſim: quòd ſi ideò omnes condemnati dicantur, quòd pauci mali putarentur aut eſſent, ſententiam illam fuiſſe juſtam crediturus non ſum. pater enim non debet portare iniquitatem filii; nec propter fratris ſcelera poteſt juſtè innocens damnari confrater; aut aliàs propter noſtra frater noſter Chriſtus juſtiſſimè damnatus eſt. Sed cur hæc Ego? Iudices duo ſupremi (Summus Pontifex, & Chriſtianiſſimus Rex) à Templariis ad Dei infallibilis Iudicis tribunal ſtato termino citati, advocati, comparere divinitus juſſi, videntur tacitè perſonare, fuiſſe in illa adhuc cauſa aliquid cui reſponderetur; non enim Deus citationem & appellationem admitteret, ſi aliena eſſet à veracitate. Sed quæ tacitè videntur dici, fortè ſubaudiri potius quàm audiri dicenda. hoc alii examinent; Tu verò, Lector candide, ad Regulæ, cujus hæc ſunt occaſione dicta, textum contemplandum progredere.

1850. Sed inquiris, Cur ea ipſa, cùm à Divo ſit ſcripta Bernardo, S. Benedicti opuſculis debuerit adjungi? Et reſpondeo, me illius hîc meminiſſe, non ut exponatur, ſed ut Regulam & S. Patris Opuſcula univerſa dilucidet. multa enim in ipſa per analogiam poſitam, quî Doctor Mellifluus Regulam intellexerit, haud obſcurè teſtatur. ſingula enim, non ſolùm ad mentem D. Benedicti, ſed & ejuſdem ferè verbis ſolet pronuntiare; nam ut alias præteream, videtur mihi hæc periodus, *Omnibus in primis ſermo noſter dirigitur, quicumque proprias voluntates ſequi contemnunt, & ſummo ac vero Regi militare animi puritate cupiunt, ut obedientiæ armaturam præclaram adſumere intentiſſimâ curâ implendo præoptent, & perſeverando impleant*, eſſe ſimilis iſti, *Ad Te ergo nunc meus ſermo dirigitur, quiſquis abrenuntians propriis voluntatibus, Domino Chriſto vero Regi militaturus, obedientiæ fortiſſima atque præclara arma aſſumis*. Et ex collatione infero primò, quid reſpondendum ſit interrogantibus, An D. Benedictus *voluntatibus* ſcripſerit, an *voluptatibus*, quoniam aſſerente Balduino Moreau, qui triginta aut ampliùs contulit exemplaria, priori lectioni favent impreſſi libri, & manuſcripti poſteriori? Infero, inquam, D. Benedictum de voluntate & non de voluptate egiſſe, quoniam *abrenuntiare propriis voluntatibus*, D. Bernardo eſt, *proprias voluntates contemnere*. Infero etiam *armorum* nomine non intelligi debere offenſiva, quoniam Mellifluus Doctor apponendo *armaturam* docuit nos, neminem juſtè offendi poſſe, quod Decalogo & Regulæ magiſtræ bene obedias, quoniam obedientia tametſi armata lege, caret armis quibus nocere poſſit, non caret tamen quibus poſſit actiones ſuas, etſi ab æmulis carpantur, defendere.

1851. Cùm igitur Templariorum Regulam eſſe utilem Benedictinæ intelligendæ demonſtraverim, video Te amore & ſancta neſcio qua ambitione ſucceſſum illam deſiderare. Nec ego dedi totam, licet ſæpius reperitur impreſſa, ſed dilucidabo ſolummodo periodos illas, quas judicabo neceſſarias. Titulus igitur Regulæ eſt,

Digitized by Google

REGVLA PAVPERVM, Commilitonum Chriſti, Templique Salomonici.

Hinc patet hujus militiæ Profeſſores nominari, *Commilitones Chriſti, Templi milites*, ſed communiore nomine *Templarios*.

PROLOGVS.

In ipſo S. Bernardus periodis ex Regulæ Benedictinæ aſſumptis Templarios ad virtutem hortatur, & hujus militiæ exordium deſcribit hiſce verbis.

Nos ergo cum omni gratulatione ac fraternâ pietate precibusq; Magiſtri Hugonis, in quo prædicta Militia ſumpſit exordium cum Spiritu ſancto intimante ex diverſis Vltra-montanæ Provinciæ manſionibus in ſolennitate S. Hilarij anno M.C.XXVIII. ab incarnato Dei Filio, ab inchoatione prædictæ militiæ nono, ad Trecas, Deo duce in unum convenients, & modum & obſervantiam equeſtris Ordinis per ſingula capitula ex ore ipſius Magiſtri Hugonis audire meruimus, &c. QVA authoritate & Concilium illud coactum, & Regula approbata aut potiùs data fuerit, ſubjungitur, his verbis, *Non levitate, ſed conſultè providentiæ & diſcretioni venerabilis Patris noſtri Honorarij ac inclyti Patriarchæ Hieroſolymitani Stephani ...... nec non Pauperum Commilitonum Chriſti conſilio communis Capituli unanimiter commendavimus.* Vbi nota hanc Regulam trium conſenſu fundari; nimirùm Summi Pontificis, ſine quo canonica eſſe non potuit: Patriarchæ Hieroſolymitano, qui audiendus erat: & ipſorum Religioſorum, qui inviti non poterant ſtrictiùs aut rigoroſiùs obligari. SANÈ D. Bernardum fuiſſe hujus Regulæ authorem teſtatur Concilii Secretarius in fine Prologi hiſce verbis, *Ego Ioannes Michaëlenſis, præſentem paginam juſſu Concilij ac Venerabilis Abbatis Claræ-vallenſis* (S. Bernardum ſubintelligit) *cui creditum ac debitum* (fortè *deditum*) *hoc erat, humilis Scriba eſſe divinâ gratiâ merui.*

SECTIO II. PROLOGI.

Nomina Patrum reſidentium in Concilio Trecenſi.

1852. De hoc Concilio in Chronico Ciſtertienſi Aubertus Miræus ad ann. 1228. his verbis. [Trecis in Galliâ habitum eſt Concilium à plurimis Epiſcopis & Abbatibus, Ordinis præſertim Ciſtertienſis, ut à Stephano Ciſtertienſi, Hugone Pontiniacenſi, Bernardo Clarævallenſi, & aliis, In quo Concilio Militibus ſeu Equitibus Templariis Regula & veſtis alba eſt adſignata. Meminit hujus Concilij Guil. Tyrius *lib.12. de bello ſacro cap.7.* ſed perperam ibi ut in tomis Conciliorum à Severino Binio Coloniæ editis legitur *Concilium Cretenſe* pro *Trecenſe*. Idem Binius authoritatem Baronii ſequutus hoc Concilium anno 1127. celebratum tradit, ex Guilielmo Tyrio, male, ut arbitror, intellecto.]

CAPVT I.

Qualiter Divinum officium audiant.

CAPVT II.

Quot orationes dominicas, ſi audire nequiverint, dicant.

Sicut de audiendâ miſsâ datur lex, quæ univerſos obſtringit, ſic etiam hic lego ſpecialem ſanctionem de audiendo Canonico Officio. Conveniunt hæ duæ leges, primò in hoc quod utraque de audiendo ſit, ſecundò etiam in hoc, quod ſicut miſſam non tenetur audire ab alio Sacerdos qui illam legit, ſic etiam non tenetur Templarius horas audire, quas velit ipſe legere; nempe aut ſecundum rubricas Ciſtertienſis Breviarii, aut ſaltem juxta hujus ſecundi Capitis inſtitutionem.

1853. Sed inquiris. An ad auditionem aut lectionem ſub mortali fuerint obligati?

Et Ego reſpondeo negativè; & ratione fortiſſimâ perſuadeo. Nam ſtrictiùs omnino tenentur ad officium divinum Moniales, & Iuniores noſtri Ordinis, quàm Equites; at hi non tenentur graviter: ergo nec illi. Minorem probo num.1343. & 1775. F.

Hinc patet Equites (niſi fortè ratione proventuum particularium, quos *Commendam* vocant, aliqui teneri dicantur; de quo nihil definio) ratione habitûs & profeſſionis ad officium divinum non teneri: De Equitibus S. Iacobi id docet expreſsè Thomas Sanchez in Conſiliis, & de reliquis pariformiter debet philoſophari.

1853. b. Inquiris etiam, An Religioſi Benedictini ſatisfaciant audiendo canonicas horas? hoc eſt, An ille qui interfuit horis, ſi non legit, teneatur omiſſa reſumere; an verò ſufficiat audiviſſe?

Reſpondeo Religioſos, nondum ad ordines majores promotos, non teneri moraliter ad lectionem auditionemve. Addo Promotos ex præcepto teneri ad lectionem ſuæ partis juxta ea quæ ſuperiùs notavimus, num. 1380. & 1383. Subjungo tamen ratione Privilegii benigniùs multò obſtringi, quoniam Leo X. conceſſit Fratribus Minoribus, ut poſſint ſatisfacere Officio Divino dicendo mentaliter: ergo legendo intra ſe, vel audiendo, modò attentè. Quod nos & multi etiam alii Religioſi poſſumus participare.

CAPVT III.

Quid agendum ſit pro Fratribus defunctis.

Qualiter Ciſtertienſes ad miſſas defunctorum teneantur declaravit Generale Capitulum ann. 1628. vide num. 1767. &c.

CAPVT IV.

Capellani victum & amictum tantùm habeant.

1854. In Eccleſiâ N. ſubditâ Monaſterio Marienneſi, magnæ oblationes fieri ſolent, & quæritur, An illæ neceſſariò ad Capellanos pertineant? an omnes debeant fabricæ Eccleſiæ adpropriari? an tandem poſſint cedere Monaſterio?

Reſpondeo Capitis IV. Regulæ Templariorum litteram ſubſcribendo. *Capellani*, ait Legiſlator Mellifluus, *victum & veſtitum tantum habeant; alias verò oblationes, & omnia eleemoſynarum genera, quoquo modo fiant, Capellanis vel alijs ad tempus manentibus, unitati communis Capituli raddere pervigili curâ præcipimus. Servitores itaque Eccleſiæ victum & amictum ſecundum autoritatem* (hoc eſt, qualitatem ſuam) *tantum habeant, & nihil amplius habere præſumant, niſi Magiſter ſponte charitativè dederit.* Senſit ergo D. Bernardus eleemoſynas pertinere ad Communitatem, cui ſubeſt Eccleſia; nimirùm, daturam victum amictumque famulis, quos in miniſterio occupaverit.

CAPVT V.

De militibus Defunctis.

1855. Iubet, ut portiones, quas ille deberet ſeptem diebus comedere, dentur pauperibus. Nos id facimus diebus triginta.

CAPVT VI.

Vt nullus frater remanens oblationem faciat.

1855. b. Privatas oblationes inhibet, orationes concedit, non enim gratæ Deo munera à privatis Religioſis contra obedientiam data. Declarat optimè illum orare pro fratre occiſo, qui illius exemplo paratus eſt animam pro Eccleſiâ & Patriâ ponere, ſi fuerit neceſſarium.

CAPVT VII.

De immoderata ſtatione.

1856. Hoc Legiſlator Capite ſtatuit, leges communes debere tales eſſe, quæ poſſint à cunctis ſervari; unde ait, *Auribus noſtris veriſſimus teſtis inſonuit, videlicet immoderatâ ſtatione & ſine menſurâ ſtando divinum officium vos audire.* (quid levius? nota leges ſanciendi ſuavitatem) *Ita fieri non præcipimus, imò vituperamus; ſed finito Pſalmo, & Venite exultemus Domino, cum Invitatorio & Hymno, omnes ſedere, tam fortes quàm debiles, propter ſcandalum vitandum nos jubemus.* Vituperatur ergo à Mellifluo Doctore non lex modo ſed etiam conſuetudo, quæ debilibus nimis oneroſa videatur, mavultque fortes citra vires, quàm debiles ſupra vires impendi.

CAPVT VIII.

De Refectione Conventûs.

1856. b. Vt omnes ſimul in uno loco comedant, & ſilentium obſervent præcipit, & quia ſignorum Regularium ignari, ſiquid neceſſarium fuerit leniter & privatim, hoc eſt, ſuppreſſâ voce, & quæ ab omnibus audiri nequeant, poſtulare concedit. Locum in quo omnes conveniunt *Palatium* aut *Refectorium* dici conſtat ex primâ lineâ. Sanè à reficiendo Refectorium, à palato Palatium. Et fortaſſe nullibi aliàs hæc vox *Palatium*, in tali accipitur ſignificatione.

CAPVT IX.

De lectione.

1857. Hoc caput Eccleſiaſticorum & Religioſorum Sacerdotum non paucas menſas arguit, quod lectione careant, quâ militum menſam Mellifluus Doctor carere non voluit.

CAPVT X.

De carnis refectione.

1857. b. Carnes tribus diebus ſingularum hebdomadum, nec non feſtis Paſchæ & Natalitiæ Domini immediatè ſequentibus, Beatæ Mariæ Virginis ſolennitatibus, & feſto omnium Sanctorum, niſi aliàs ab Eccleſiâ interdictis, carnes concedit.

Experientia docuit hoc obſervantiæ genus eſſe valetudini conſervandæ aptum, & quia videbatur dictamini Mellifluï Legiſlatoris conſonum, acceptatum fuit à Ciſtercienſibus, & à ferè omnibus Benedictinis. Multi mores antiquos reſtituendos deſiderant, multi juniores retinendos, & quia pro utrâque parte gravia ſunt rationum momenta, hanc ego alibi quæſtionem radicitùs examinabo.

CAPVT XI.

Qualiter manducare Milites debeant.

1858. Quando communi menſæ adſidere non poſſunt, ſingulos ſeorſim prandere non permittit. Sed cur? Sanctus ipſe reſpondeat. *Duos & duos manducare generaliter oportet, ut ſolerter unus de altero provideat, ne aſperitas vitæ vel furtiva abſtinentia in omni prandio intermiſceatur.* Cenſuit igitur S. Bernardus melius eſſe cibos poſitos comedere, quàm furtim & ſine Superioris licentiâ jejunare, & optimè, nam primus actus fragilitatis eſt, at ſi mavelis, levis nonnunquam gulæ, at ſuperbiæ pernitioſæ poſterior.

CAPVT XII.

Vt alijs diebus duo aut tria leguminum fercula ſufficiant.

1858. b. Alios dies vocat illos, quibus non licet carnes edere; nimirùm feriam ſecundam, quartam, ſabbatum. Et quid D. Benedictus CAP. XXXIX. intellexerit pulmentariorum nomine indigitat his verbis. *Duo aut tria leguminum vel aliorum ciborum* (puto piſcium) *fercula, aut ut ita dicam, cocta pulmentaria omnibus ſufficere credimus.* Putavit igitur S. Bernardus herbas coctas *Pulmentarium* vocari, & D. Benedictum non juſſiſſe ut præter legumina duæ

Digitized by Google

duæ piſcium apponerentur ſcutellæ, ſed quod duæ ſolùm apponerentur ; videlicet, aut utraque ex leguminibus, quod durius ; aut utraque ex piſcibus, quod laxius ; aut tandem altera ex leguminibus, altera ex piſcibus, quod videretur convenientius.

CAPVT XIII.

Quo cibo feria ſexta reficere oportet.

1859. Quadrageſimalem concedit, & inſinuat Monachis tali fuiſſe die lacticinia interdicta, cur enim aliàs S. Pater caveret militi, quæ concedebantur Sacerdoti ?

CAPVT XIV.

Poſt refectionem ſemper gratias referant.

1859. b. Et in Eccleſiâ præcipit, ſi permiſerit locus & tempus. Non eſt expreſſa in Regula hæc gratiarum actio, at omitti non debet. *Gratias, ut decet*, ait Bernardus, *cum humiliato corde referre inenodabiliter præcipimus.* Igitur ſi Milites ab hoc onere enodari non poſſunt, Religioſi non debent.

CAPVT XV.

Vt decimus panis ſemper eleemoſynario detur.

1860. Præter fragmenta, quæ Capite præcedenti erogari pauperibus voluit, in hoc decimam partem illis cedere præcipit. Cùm igitur hac Milites lege obſtringi voluit, Ciſtertii & Clarâ-valle multò plura pauperibus data, quis neget? Stat igitur dedecere Ciſtertienſes Abbates, Mellifluі Doctoris diſcipulos, avaritiam tenacitatemque, ſed debere ſingulos ultra proventuum partem decimam erogare pauperibus, aut permittere quòd illos Templariis Militibus minùs obſervantes dicamus.

CAPVT XVI.

Vt collatio ſit in arbitrio Magiſtri.

1860. b. Concedit, ut ſi Magiſter judicet expedire, poſſit in collatione aut aquam puram aut vino miſericorditer temperatam concedere. & docet Monachos non debere laxiorem ſumere, quàm ſolebant homines militares. Hodie apud Hiſpanos Ciſtertienſes ſatis rigida & auſtera eſt collatio. dantur paucæ nuces ſine pane, aut ſi benigniùs parum panis ſine nucibus, & aqua vinumque conceditur, pro ſingulorum arbitrio aut devotione temperanda.

CAPVT XVII.

Vt finitis Completis ſilentium teneatur.

1860. c. Correſpondet Capiti XLII. Benedictinæ Regulæ, ubi ne quis loquatur poſt Completorium præcipit S. Benedictus.

CAPVT XVIII.

Vt fatigati ad matutinas non ſurgant.

1860. d. Mellifluі noſtri Patris benignitas conſtat ex periodo ſequenti, *Fatigatos milites*, ait, *non ita, ut vobis eſt manifeſtum, ſurgere ad matutinas collaudamus.* Vituperat igitur illos, qui ſupra vires frequentant actus Communitatis ; & concedere videtur licentiam Superioribus, ut & fatigato Religioſo matutinorum tempore in lecto manere permittant. Illis autem, qui quieſcere permiſſi, orationes conſtitutas ſic recitare conſulit, *ut mens ipſorum voci concordet*, juxta Caput XIX. Regulæ S. Benedicti.

CAPVT XIX.

Vt communitas victûs inter Fratres ſervetur.

1861. Deſumptum eſt ex trigeſimo quarto Benedictinæ Regulæ, in quo exponitur, Debeant ne omnes æqualiter neceſſaria recipere? & commendans geometricam analogiam, arithmeticam æqualitatem condemnat, ſubveniendum enim unicuique eſt pro neceſſitate cujuſcumque. Clauditur caput iſtis verbis. *Hoc autem prohibemus, ut nulli immoderatam abſtinentiam amplecti liceat, ſed communem vitam inſtanter teneant.* Immoderatam nominat, quæ irregularis, quæ inconſulto aut contradicente Superiore.

CAPVT XX.

De qualitate & modo veſtimenti.

1861. b. Hic video quinquageſimum quintum Benedictinæ Regulæ jam eiſdem jam ſimilibus verbis reſcriptum, ſed quia de colore nihil S. Benedictus ſtatuit, quid S. Bernardus diſpoſuerit, audiamus. *Veſtimenta*, ait, *unius coloris ſemper eſſe jubemus. verbi gratiâ, alba vel nigra, vel ut ita dicam, burella. Omnibus autem Militibus profeſſis in hyeme & æſtate, ſi fieri poteſt, alba veſtimenta concedimus. ut qui tenebroſam vitam poſtpoſuerint, per liquidam & albam ſuo conditori ſe reconciliari agnoſcant. Quid albedo, niſi integra caſtitas? Caſtitas ſecuritas mentis, ſanitas corporis eſt. Niſi enim unuſquiſque miles caſtus perſeveraverit, ad perpetuam requiem venire & Deum videre non poterit, teſtante Apoſtolo Paulo; Pacem ſectamini cum omnibus & caſtimoniam, ſine quâ nemo videbit Dominum.*

CAPVT XXI.

Quod famuli Veſtimenta alba, hoc eſt, pallia non habeant.

1862. Et duæ hujus Sanctionis occurrunt rationes, duo motiva. Primò enim rationi conſentaneum videtur famulos ab heris diſtingui ; Secundò cùm facilius ſit mentiri perſonam famuli quàm heri, expedire videtur, ut dominorum ſit ſecurior opinio, nec ita latronum transfigurationibus obnoxia. Hoc ipſum bene exponit Bernardus, cùm ait, *Surrexerunt in Vltramontanis partibus quidam pſeudofratres & conjugati & alij dicentes ſe eſſe de Templo, cùm*

ſint

ſint de mundo. hi nempe tantas contumelias, totque damna Ordini militari adquiſierunt, & clientes remanentes plurima ſcandala orire inde ſuperbiendo fecerunt. Et fortè propter ſimiles homines Ordo poſteà infamatus & extinctus.

1862. b. Hinc patet ad D. Bernardi mentem Converſos ſeu Fratres laicos (qui famuli religioſi ſunt) debere habere veſtem, quâ à choriſtis diſtingui poſſint; non enim ita ingenuæ domui præjudicat error qui à famulo commiſſus, quàm qui à domino.

CAPVT XXII.

Quod milites remanentes tantùm alba habeant.
XXIII. *Vt pellibus tantùm agnorum utantur.*
XXIV. *Vt vetuſta armigeris dividantur.*

1862. c. His tribus Capitibus de veſtibus ſpecialiùs diſponit. Animorum candorem vult S. Pater in veſtibus repræſentari. Pellium ſuperbiam & raritatem interdicit; multæ enim nimis pretioſæ ſunt, nec pauperibus aptæ; armigerorum etiam, qui famuli ſunt militares, curam habet, ipſoſque jubet externis pauperibus præponi; ſic enim ait, *Veteres* (veſtes) *ſemper armigeris & clientibus, & quandoque pauperibus...... intendat erogare.*

1863. Hinc ſatisfit Quæſtioni facili, ſi ſincerè tractetur, ad difficultates tamen redactæ propter Prælatorum imprudentiam. inquirent nimirùm, An Epiſcopi, Abbates, & Prælati quicumque, poſſint Eccleſiarum ſuarum bona donare cognatis? Et quidem ratio dubitandi firmatur oppoſitis exemplis; Vidi enim homines erga externos aut liberales, aut ſi ſincerè loquar prodigos, erga cognatos avaros & crudeles. & vidi etiam oneratos cognatis, religioſis ſuis neceſſaria negantes, ut conſanguineis poſſent miniſtrare ſuperflua. At utrique damnandi, virtus enim conſiſtit in medio, & extrema non amat.

Reſpondeo igitur Superiorem in eleemoſynarum & donationum materiâ debere *primò* ſe accommodare ſui Ordinis & Eccleſiæ ſtatutis; pietas enim quæ contra Regulam aut ſtatuta Ordinis, non eſt ſecundum Deum. *Secundò* exiſtimo omnibus peregrinis pauperibus religioſorum cognatos, iſtiſque Monaſterii famulos iri præpoſitum. Et ratio eſt, quia erga famulos ex Iuſtitiâ, erga cognatos & peregrinos ex merâ Charitate tenemur. Et Iuſtitia ſemper Charitatem præcedit. Inter opera tamen Charitatis illa videntur Deo gratiora, quæ ſimiliora ſunt Iuſtitiæ, & talia ſunt quæ cognatos reſpiciunt & affines. At monendus Superior ne erga hos ipſos limites clementiæ pertranſeat. pertranſibit, ſi erogabit ſuperflua. & ſuperflua erogabit, ſi vel obolum non indigenti. Cognati pauperes, ſi mediis careant, habent ſaltem pedes manuſq; & poſſunt in monaſterio impendi, nec eſt dicendus pauper qui nihil habet, ſi laborare & lucrari neceſſaria poſſit. qui enim vacanti otio ſpontaneo ſubminiſtraret alimenta, erraret proculdubio, illum in otio, & in hoc vitia ſubſequentia fovendo.

1863. b. Sed quia audis, Patrem, Matrem Prælati poſſe ali ex bonis Monaſterii ſecundum qualitatem ſuam, interrogas, An hoc ita intelligi debeat, ut alantur tanquam parentes Epiſcopi aut Abbatis; an vero ſecundum qualitatem illam quam ipſi habebant, ante quam filius promoveretur?

Reſpondeo hunc ultimum ſenſum admittendo. Alitur igitur mechanicus ſecundum qualitatem ſuam, ſi impenditur, quamdiu poteſt operari, nec reperit quid operetur; aut ſi operari nequeat, ſi dentur illi cibi quales ſolebat habere quando operabatur.

1863. c. Sed quia hic datur occaſio rem altiùs examinandi, nec anteà data, aut in poſterum danda, doceri vis, quid facere debeat Religioſus cujus Pater, Mater aut Conſanguinei ad paupertatem redacti non habent à monaſterio victui & amictui neceſſaria? an ipſe egredi poſſit, ut illorum indigentiæ ſubveniat?

Reſpondeo Religioſum nec debere nec poſſe egredi ex monaſterio propter neceſſitatem Conſanguineorum aut Affinium, imò neq; propter miſeriam & paupertatem Fratrum; his enim nec vitam, nec cõmoditatem ullam ex rei naturâ debet. Et ſubjungo erga Parentes dari rationes ſpeciales, illis enim vitam alimenta, & educationem debem'.

1863 d. Propter Parentum ergo inopiam non tenebitur *Primò*, ſi ipſe incapax ſit, qui poſſit illam ſublevare. Noto tamen incapacitatem eſſe duplicem; videlicet morum & ſcientiæ. Primâ laboraret, qui ſine æternæ damnationis proximo & evidenti periculo eſſe extra monaſterium non poſſet. Secundâ, qui careret induſtriâ, quâ poſſet neceſſaria lucrari: Simplex enim Sacerdos, qui nullam artem ſciat, miſſarum ſtipendio victurus, alienis egebit eleemoſynis, nec poterit ſavere Parentibus. Hunc igitur ab obligatione egrediendi ex ſuo monaſterio liberat ignorantia, & juvandi impotentia; qui enim non poteſt, non obſtringitur. *Secundò*, in monaſteriis, quæ non ſuccedunt in hæreditate, qualia ubique Capucinorum ſunt, & in multis locis univerſa, non datur obligatio ſuſtentandi parentes, hæc enim hæredi neceſſariò incumbit. Rationi enim eſt abſonum Ioannem eſſe tibi hæredem neceſſarium, ſi dives ſis; & ſi depaupereris, nullo tibi titulo aut obligatione teneri. *Tertiò*, in Monaſteriis, quæ ſunt hæredes ex triente (multa ſunt talia) non poteſt major eſſe quàm ſubtripla obligatio. quam ob rem in tali caſu ſatisfaceret Monaſterium, ſi tertiam partem congruæ ſuſtentationis contribueret, & alias duas tertias partes ſæcularis ille hæres, qui deberet neceſſariò ſuccedere. Hæc omnia videtur poſtulare æquitas, & moralis filiatio; quia cùm juris naturalis ſit, ut filii in hæreditate ſuccedant [aut aliàs debile eſt Pauli illud argumentum, *Filij, ergo hæredes.*] ubi moraliter incipit aliquis eſſe non-hæres, incipit moraliter eſſe non-filius, & eo ſenſu, quo incipit eſſe ſemi-hæres, incipit eſſe ſemi-filius.

1864. Igitur, ut poſſit egredi Religioſus ut alat ſuos Parentes, requiritur, ut ipſi verè in gravi ſint neceſſitate [conſultò *in gravi* dixi: quoniam homini conſtituto in extremâ non Filius ſolus, ſed & quicumque ethnicus debet opitulari.] quòd monaſterium ſit ex aſſe hæres. & nolit illos ſecundum eorumdem qualitatem tractare. & tandem ex parte religioſi egreſſuri, quòd ſit talis qui poſſit lucrari neceſſaria Parentibus, ſine æternæ damnationis periculo aut communis authoritatis detrimento.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XXV.

Vt cupiens optima, deteriora habeat. XXVI. *Vt quantitas & qualitas veſtimentorum ſervetur.* XXVII. *Vt dator pannorum æqualitatem ſervet.*

1865. Iſta tria Capita, ſicut & præcedentia ſunt illuſtrationi quinquageſimo-quinto Regulæ S. Benedicti. ubi obſervari velim, ut qui ſartoribus & cellerariis nimiâ ſunt curioſitate moleſti, deteriora, deformiora, & viliora reciperent, ut vel ſic remitterent vanam curioſitatem.

CAPVT XXVIII.

De ſuperfluitate capillorum. XXIX. *De roſtris & laqueis.*

1865. b. Legant modeſti Monachi; nam ſi Bernardo placent milites capillorum incurii, placere non poterunt Religioſi curioſi.

CAPVT XXX.

De numero equorum & armigerorum. XXXI. *Vt nullus armigerum gratis ſervientem feriat.*

1865. c. Paupertati militari conſulens, tres unicuique militi equos concedit; alterum pro famulo, duos pro domino. & ſatisfacit illi Quæſtioni, quæ inveſtigat, An famuli percuti poſſint? nam cum exceptio firmet Regulam in contrarium, qui ſtatuit non debere percuti armigeros, qui ex devotione ſerviunt, videtur ſatis clarè docere conductos pretio poſſe corripi intra terminos modeſtiæ & prudentiæ. nimirum, ita ut correptio nec moraliter ignominioſa ſit, nec phyſicè nimis acerba. Primo enim modo excederet Eques, quia Armigerum more pueriliflagellaret; ſecundo, qui aut caput frangeret, aut graviter membrum aliquod læderet.

CAPVT XXXII.

Qualiter ad tempus remanentes recipiantur.

1866. Ex hoc capite conſtat Templarios bifariam militiam profiteri ſolitos; nimirùm, perpetuam & ad tempus; & de profeſſis ad tempus agit S. Bernardus in hoc capite. & Tu inquiris, An in vita monaſticâ poſſet hæc varietas admitti? hoc eſt, An poſſet aliquis ſolenniter profiteri ſe victurum ſecundum Benedictinam, Franciſcanam, aut quamcumque aliam Regulam decennio, aut quocumque alio tempore determinato?

Reſpondeo *laudando* Oratoriſtas & Begginas (utrique in Belgio florent) apud quos nemo detinetur invitus. Profeſſi Religioſi non ſunt; agunt tamen vitam commu nem, piam & commendabilem, & ſunt optimo exemplo Reipublicæ. *Addendo* ſolennia vota, quæ hodie fiunt perpetuitatem tanquam ſolennitatis circumſtantiam involvere ſine quâ non eſſent valida; non enim alia quàm perpetua vult Eccleſia ſolennia nominari. *Subjungendo* poſſe Eccleſia inſtituere novam Religionem in qua ad tempus vota diſtinguantur; & hæc eſſet multò imperfectior inſtitutis, non tamen minus utilis, præcipuè, ſi ex illâ ad perpetuas promoverentur. Quid ſi dixero, Novitios ex Benedictinæ Regulæ præſcripto vota eadem emiſiſſe quæ nos, ſed ad tempus; hoc eſt, aut ſervanda illo anno, aut quod vero-ſimilius quadrimeſtri? Sanè magnam lucem dedero difficultatibus graviſſimis, & conſonuero veterum moribus & Regulæ magiſtræ contextui. Vide quæ ſuperius dicta num. 521. ad Caput LVIII. & hinc intellige & concilia veteres, qui circumſtantiam mutantem ſpecie in novitii fornicatione repererunt.

CAPVT XXXIII.

Quòd nullus juxta propriam voluntatem incedat. XXXIV. *Si licet ire per villam ſine juſſu Magiſtri.*

1866. b. Obedientiam & clauſam his duobus Capitibus complectitur; & ad utramque etiam teneri Monachos regulariter, manifeſtum eſt. quoniam præceptis ſunt Prælatorum obnoxii, & egredi monaſterio non poſſunt ſine Superioris licentiâ.

CAPVT XXXV.

Si licet eum (Militem Templarium) ambulare ſolum.

1867. Hic moveri poſſet illa Quæſtio, An Religioſi debeant egredi ſoli, aut cum ſocio? ſed illam examinabo inferiùs num. 1972. nunc noto quoad Templarios D. Bernardum reſpondere negativè. hoc eſt, ſolos non poſſe egredi.

CAPVT XXXVI.

Vt nullus nominatim, quod ei neceſſarium erit, quærat. XXXVII. *De frenis & calcaribus.* XXXVIII. *Quòd tegimen in haſtis & clypeis non habeatur.* XXXIX. *De licentiâ Magiſtri.* XL. *De malà & ſacco.*

1867. b. Res omnes quærendas, procurandas pro communitate ſtatuit S. Pater, & ex bonis communibus ſingulis ſubveniendum. repugnat enim aliquem eſſe ſolenni paupertatis voto obſtrictum, & nomine proprio aliquid poſſidere vel quærere. Cætera quæ adduntur obedientiam, reſignationem voluntatis, & actionum concernere videntur modeſtiam.

CAPVT XLI.

De legatione litterarum.

1867. c. Exponit hic S. Bernardus quinquageſimum-quartum Regulæ S. Benedicti. Et reſolvit illud dubium, quod rogas, An, qui litteras ex licentiâ Superioris receperit, teneatur exhibere Prælato? an verò recipiendi licentia ſit etiam licentia litteras non oſtendendi? Verba Melliflui mei Bernardi hæc ſunt, *Poſtquam licentiam Frater habuerit* (nimirùm, recipiendi aut ſcribendi litteras) *in præſentiâ Magiſtri, ſi ei placet, legantur.* Monendi tamen Superiores ſunt, ut illa quæ in Epiſtolis legunt, retineant in ſecreto; ſæpe enim honorem alienum tangunt, nec poſſunt vulgati ſine culpâ.

Digitized by Google

CAPVT XLII.

De fabulatione propriarum culparum.

1868. Exponitur Capitis LXVII. illa periodus, *Nec ſrafum et quiſquam alio (alys) referre, quæcumque foris monaſterium viderit aut audierit, quia plurima deſtructio eſt: Quod ſiquis præſumpſerit, vindictæ regulari ſubjaceat.* Nam cùm D. Benedictus quæcumque extra monaſterium viſa aut audita taceri jubeat, poſſet quis opinari etiam Bona & quæ ædificare poſſent, ſimiliter eſſe tacenda, cùm tamen D. Bernardus hoc caput de peccatis commiſſis, viſis, aut auditis, quæ poſſint ſcandalizare alios, intelligat: cui ego conſonui num. 1648. c.

CAPVT XLIII.

De quæſtu & acceptione. XLIV. *De manducarijs equorum.* VL. *Vt cambiare vel quærere nullus audeat.*

1869. Omnia materiam paupertatis concernunt, de quâ ſatis fusè ſuperiùs in num. 811.

CAPVT XLVI.

Vt nullus avem cum ave (accipitre) *capiat; nec cum capiente incedat.* XLVII. *Vt nullus feram arcu vel balliſta percutiat.* XLVIII. *Vt Leo ſemper feriatur.*

1869. b. Concernunt & iſta modeſtiam, alienus enim à religioſâ videtur venatorius ſtrepitus: qui interdictus militibus, monachis non deberet concedi.

1869 c. Vbi leonem feriri præcipit, & beſtias alias quæri inhibet, nocivas belluas à non nocivis videtur S. Bernardus diſtinguere, & præcipere, ut noxiæ ubicumque occidantur, innoxiæ conſerventur aut tolerentur.

CAPVT IL.

De omni re ſuper vos quæſita judicium audito. L. *Vt hæc regula in omnibus teneatur.*

1869. d. Verba textûs ſunt hæc. *Si aliquis ..... ſuper vos rem aliquam quæſierit, vobis per fideles & veri amatores judicis audiri judicium præcipimus; & quod juſtum fuerit* (nimirùm, illorum judicum ſententiâ) *indeclinabiliter vobis facere præcipimus.* Ergo judicavit S. Pater Bernardus non ſemper eſſe utilem immunitatem, ſed utiliùs ſolere corrigi qui ab omnibus judicibus poſſent. Sed quæ hominibus militaribus eſſent utilia, fortè eſſent ſacerdotalibus diſconvenientia aut pernitioſa, æquiùs enim & ſanctiùs Eccleſiaſticus ab Eccleſiaſtico quàm à ſæculari judicatur.

CAPVT LI.

Quod licet omnibus militibus profeſſis terram & homines habere.

1870. Quod ſingulis ſeorſim ratione paupertatis devotæ negat, omnibus ſimul ſumptis concedit; bene enim ſtat, quòd ſinguli ſint pauperes & communitas dives; bene, quòd ſinguli incapaces dominii, & communitas proprietatis ſit capax, juxta ea quæ tradidimus à num. 820.

CAPVT LII.

Vt de malè habentibus (ægris) *cura pervigil habeatur.* LIII. *Vt infirmis neceſſaria ſemper dentur.*

1871. Conſonat iſta omnia Religioſæ pietati, Capiti XXXVI. Regulæ S. Benedicti & moribus totius Eccleſiæ.

CAPVT LIV.

Vt alter alterum ad iram non provocet.

1872. Correſpondet Capiti LXIX. & LXX. Regulæ Benedictinæ; qui enim ſtudet ne aliquem ad iram provocet, debet neminem privatâ authoritate defendere aut excommunicare.

CAPVT LV.

Quomodo Fratres conjugati habeantur.

1872. b. Conjugatis, modò honeſtam agere vitam proponant, non claudit aditum ad fraternitatem. non quod S. Doctor illos velit votis obſtringere eſſentialibus; ſed quod cohabitare & convivere militibus Templariis permittat, ut & hodie fit in multis Monaſteriis, in quibus viri ſæculares emunt ſuam menſam, & gaudent vitam agere religioſam, tametſi nec religioſi ſint, nec votis vehunt initiari.

CAPVT LVI.

Vt ampliùs ſorores non habeant.

1872. c. Sed cur? An non ſorores extra omne periculum culpæ, extra omnem detractionis invidiam & obloquutionem ſunt poſitæ? Putant multi, at non omnes, & inter hos ultimos S. Bernardus. Imò dum apud Monachium in Bavariâ hæc ſcribo, adveni oppidum, cujus Parochus de inceſtu cum ſorore commiſſo convictus, & publicè ab Epiſcopo punitus, Romam iviſſe & rediiſſe dicitur, & à pudore abſolutus Iudicibus inſultare, & contra proſcriptionis legem ad ſuam domum, imò & ſororem redire. Rem ipſam non diſcutio; ſcandalum videor & Epiſcopo, Viro ſancto, condoleo, quod armatum Romanis, tametſi ſubreptitiis litteris, punire non valeat. Turbantur ſæculares, dum vident inceſtum ab ipſis commiſſum ſolere lui capite, & commiſſum à ſacrilego Parocho tolerari. Hinc immunitas Eccleſiaſtica ſumma pericula, hinc maximas jacturas paſſa. Sed hoc alios concernit, ipſi viderint. nos doceamur nullum religioſum permittere cohabitare ſuſpectæ fœminæ, tametſi ſoror aut cognata dicatur.

CAPVT LVII.

Vt Fratres Templi cum excommunicatis non participent.

1872. d.

1872. d. Intelligit excommunicati nomine hominem nominatim & publicè à communione Chriſtianorum expunctum, legitimâ Antiſtitis authoritate.

CAPVT LVIII.

Qualiter Milites recipiantur.

1872. e. Agit de receptione Novitiorum, & Caput LVIII. Regulæ Benedictinæ illuſtrans, oſtendit ſub illud ævum probationis tempus non debuiſſe eſſe annuum præcisè ſed potuiſſe eſſe brevius ex concordiâ & voluntate partium. Imò dum dicit, *Terminus verè probationis in conſideratione & providentiâ Magiſtri, ſecundum hon ſtatem vita Petentis, omninò pendeat.* videtur uni & ſoli Superiori temporis hujus determinationem committere. Iam omnia poſt Tridentinam Synodum, aliter diſponuntur; Eccleſia enim irritas & nullas declarat profeſſiones, quæ ante completum annum probationis ſunt factæ.

CAPVT LIX.

Vt omnes Fratres ad ſecretum conſilium non vocentur.

1872. f. Capite ſuæ Regulæ tertio S. Benedictus præcipit ne quidquam temerè aggrediatur Prælatus, ſed ſingula conſilio & prudentia; gravia omnibus convocatis, levia auditis Senioribus. Sed quia negotia gravia occurrunt, quæ non poſſunt omnibus manifeſtari, meritò quis interrogaret, An & ipſa deberent conventui toti capitulariter congregato proponi; an ſolùm illis, qui ſunt Abbatis Conſiliarii? Et reſpondet Mellifluus Legiſlator in titulo, Omnes Fratres ad ſecretum conſilium non vocandos. Sed quia multi dubitant, An voces eorumdem ſint conſultivæ aut deciſivæ, ſubjungam aliquas periodos. *Cùm de majoribus* (agit de publicis) *tractare voluerit* (Magiſter) *ut eſt, dare communem terram* (fundum) *vel de ipſo Or ine diſceptare, aut Fratrem recipere* (incorporare) *tunc omnem congregationem, ſi placet Magiſtro* (non ergo, ſi non placet) *convocare eſt competens. au itoque communis Capituli conſilio, quod melius & utilius Magiſter conſideraverit* (non ergo quod melius Conventus judicaverit) *illud agatur.* Nec judico potuiſſe ſtatuere S. Bernardum, ut voces Militum eſſent conſultivæ, ſi Monachorum deciſivas crederet.

CAPVT LX.

Quòd cum ſilentio orare debeant.

1872. g. Et rationem adjungit; nimirùm, ne confratrem impediat. Et totum ad litteram, aut ſaltem ad ſenſum deſumptum ex Capite LII. Regulæ Benedictinæ.

CAPVT LXI.

Vt fidem ſervientium accipiant. LXII. *Vt pueri, quamdiu ſunt parvi, non recipiantur.* LXIII. *Vt ſenes ſemper venerentur.*

1872. h. Prima lex œconomica eſt, & *fidei* nomine, non incongruè fidei juſſionem, & etiam juramentum fidelitatis intelligere poteris Secunda videtur eſſe contra Benedictinæ Regulæ Caput LIX. exceptio. Permittit enim S. Benedictus nobilium & etiam ignobilium filio, adhuc infantes aut pueros ad convictum monaſticum, imò ad novitiatum admitti. inhibet Mellifluus Doctor in Templariorum Ordine; vita enim militaris quæ adoleſcenti bene educato eſſe poteſt conveniens, eſt nociva educando; nam inter armorum ſtrepitum multa deſunt, quæ puellorum ſunt educationi neceſſaria.

CAPVT LXIV.

De Fratribus, qui per diverſas provincias proficiſcuntur.

1873. Eſt ſimile ſexageſimo-ſeptimo Benedictinæ Regulæ de Fratribus in viam directis. & in eo hanc ego periodum calamo dignam judicavi. *Apud quem hoſpitari decreverint, famâ optimâ ſit decoratus, &c.* Nam aliquando video Religioſos tenui viatico præditos non poſſe ad magna hoſpitia divertere; ſed debere ad vilia & parva, ubi vel tabacum ſumitur à milite, vel ſcandalum datur à pellice. Nec excuſari à paupertate poſſunt; quoniam Abbas, qui nequit ſufficiens Monacho in viam directo miniſtrare viaticum, ut ad hoſpitium honeſtum divertat; poterit ſaltem illum eumdem religioſum in monaſterio retinere; non enim eſt omninò neceſſarium, ut currere hac illac permittatur.

CAPVT LXV.

Vt victus æqualiter omnibus diſtribuatur. LXVI. *Vt milites templi habeant decimas.*

1874 *Æqualiter*, hoc eſt, uniformiter ſine acceptione perſonarum, ſed cum conſideratione & examine neceſſitatum, juxta Benedictinæ Regulæ Caput XXXIV.

Decimas poſſe à Templariis poſſideri decernit, & hoc non ſine causâ; nam tempore S. Bernardi quærebatur, An D. Benedictus habuerit homines ligios, ſervos, vaſallos, decimas? & quod erat arctius, An Ciſtercienſes illos, illas habere & poſſidere poſſent? & ne apud Templarios diſputatio ſimilis ſucceſſu temporis excitaretur, declarat S. Pater eos eſſe capaces, quibus decimæ ab Epiſcopis concedi poſſent.

CAPVT LXVII.

De levibus & gravibus culpis. LXVIII. *Qua culpa Frater ampliùs non recipiatur.*

1875. Noto hanc periodum Cap. 67. *De levibus, ſi conſuetudinem non habeant, levem pœnitentiam habeant.* Et cùm video ob peccandi leviter conſuetudinem gravem pœnam imponi, ſubdubito an ad mentem S. Bernardi conſuetudo peccandi leviter, ſit res gravis? At ego gravem illam non puto, reor tamen indigere notabili remedio ut eradicetur ex animo; ſæpe enim contingit dari maculam parvam, à quâ difficiliùs purgeris, quàm à magnâ.

CAPVT XLII.

De ſabulatione propriarum culparum.

1868. Exponitur Capitis LXVII. illa periodus, *Nec præſumat quiſquam alio (alyi) referre, quæcumque foris monaſterium viderit aut audierit, quia plurima deſtructio eſt. Quod ſiquis præſumpſerit, vindictæ regulari ſubjaceat.* Nam cùm D. Benedictus quæcumque extra monaſterium viſa aut audita taceri jubeat, poſſet quis opinari etiam Bona & quæ ædificare poſſent, ſimiliter eſſe tacenda, cùm tamen D. Bernardus hoc caput de peccatis commiſſis, viſis, aut auditis, quæ poſſint ſcandalizare alios, intelligat: cui ego conſonui num. 1648. e.

CAPVT XLIII.

De quæſtu & acceptione. XLIV. *De manducarijs equorum.* VL. *Vt cambiare vel quærere nullus audeat.*

1869. Omnia materiam paupertatis concernunt, de quâ ſatis fusè ſuperiùs à num. 811.

CAPVT XLVI.

Vt nullus avem cum ave (accipitre) *capiat; nec cum capiente incedat.* XLVII. *Vt nullus feram arcu vel balliſta percutiat.* XLVIII. *Vt Leo ſemper feriatur.*

1869. b. Concernunt & iſta modeſtiam, alienus enim à religiosâ videtur venatorius ſtrepitus; qui interdictus militibus, monachis non deberet concedi.

1869 c. Vbi leonem feriri præcipit, & beſtias alias quæri inhibet, nocivas beſtuas à non nocivis videtur S. Bernardus diſtinguere, & præcipere, ut noxiæ ubicumque occidantur, innoxiæ conſerventur aut tolerentur.

CAPVT IL.

De omni re ſuper vos quæſita judicium audito. L. *Vt hæc regula in omnibus teneatur.*

NB. O Roma. [illegible] tibi Roma

1869. d. Verba textûs ſunt hæc. *Si aliquis ...... ſuper vos rem aliquam quæſierit, vobis per fideles & veri amatores judices audire judicium præcipimus; & quod juſtum fuerit* (nimirùm, illorum judicum ſententiâ) *indeclinabiliter vobis facere præcipimus.* Ergo judicavit S. Pater Bernardus non ſemper eſſe utilem immunitatem, ſed utiliùs ſolere corrigi qui ab omnibus judicibus poſſent. Sed quæ hominibus militaribus eſſent utilia, fortè eſſent ſacerdotalibus diſconvenientia aut pernitioſa, æquiùs enim & ſanctiùs Eccleſiaſticus ab Eccleſiaſtico quàm à ſæculari judicatur.

CAPVT LI.

Quod licet omnibus militibus profeſſis terram & homines habere.

1870. Quod ſingulis ſeorſim ratione paupertatis devotæ negat, omnibus ſimul ſumptis concedit; bene enim ſtat, quod ſinguli ſint pauperes & communitas dives; bene, quòd ſinguli incapaces dominii, & communitas proprietatis ſit capax, juxta ea quæ tradidimus à num. 820.

CAPVT LII.

Vt de malè habentibus (ægris) *cura pervigil habeatur.* LIII. *Vt infirmis neceſſaria ſemper dentur.*

1871. Conſonat iſta omnia Religioſæ pietati, Capiti XXXVI. Regulæ S. Benedicti & moribus totius Eccleſiæ.

CAPVT LIV.

Vt alter alterum ad iram non provocet.

1872. Correſpondet Capiti LXIX. & LXX. Regulæ Benedictinæ; qui enim ſtudet ne aliquem ad iram provocet, debet neminem privatâ authoritate defendere aut excommunicare.

CAPVT LV.

Quomodo Fratres conjugati habeantur.

1872. b. Conjugatis, modò honeſtam agere vitam proponant, non claudit aditum ad fraternitatem. non quod S. Doctor illos velit votis obſtringere eſſentialibus; ſed quod cohabitare & convivere militibus Templariis permittat, ut & hodie fit in multis Monaſteriis, in quibus viri ſæculares emunt ſuam menſam, & gaudent vitam agere religioſam, tametſi nec religioſi ſint, nec votis velint initiari.

CAPVT LVI.

Vt ampliùs ſorores non habeant.

1872. c. Sed cur? An non ſorores extra omne periculum culpæ, extra omnem detractionis invidiam & obloquutionem ſunt poſitæ? Putant multi, at non omnes, & inter hos ultimus S. Bernardus. Imò dum apud Monachium in Bavariâ hæc ſcribo, adveni oppidum, cujus Parochus de inceſtu cum ſorore commiſſo convictus, & publicè ab Epiſcopo punitus, Romam iviſſe & rediiſſe dicitur, & à pudore abſolutus Iudicibus inſultare, & contra proſcriptionis legem ad ſuam domum, imò & ſororem redire. Rem ipſam non diſcutio; ſcandalum video, & Epiſcopo, Viro ſancto, condoleo, quod armatum Romanis, tametſi ſubreptitiis litteris, punire non valeat. Turbantur ſæculares, dum vident inceſtum ab ipſis commiſſum ſolere lui capite, & commiſſum à ſacrilego Parocho tolerari. Hinc immunitas Eccleſiaſtica ſumma pericula, hinc maximas jacturas paſſa. Sed hoc alios concernit, ipſi viderint. nos doceamur nullum religioſum permittere cohabitare ſuſpectæ fœminæ, tametſi ſoror aut cognata dicatur.

CAPVT LVII.

Vt Fratres Templi cum excommunicatis non participent.

1872. dd.

Digitized by Google

1872. d. Intelligit excommunicati nomine hominem nominatim & publicè à communione Chriſtianorum expunctum, legitimâ Antiſtitis authoritate.

CAPVT LVIII.

Qualiter Milites recipiantur.

1872. e. Agit de receptione Novitiorum, & Caput LVIII. Regulæ Benedictinæ illuſtrans, oſtendit ſub illud ævum probationis tempus non debuiſſe eſſe annuum præcisè ſed potuiſſe eſſe brevius ex concordiâ & voluntate partium. Imo dum dicit, *Terminus verò probationis in conſideratione & providentiâ Magiſtri, ſecundum honeſtatem vitæ Petentis, omninò pendeat.* videtur uni & ſoli Superiori temporis hujus determinationem committere. Iam omnia poſt Tridentinam Synodum, aliter diſponuntur; Eccleſia enim irritas & nullas declarat profeſſiones, quæ ante completum annum probationis ſunt factæ.

CAPVT LIX.

Vt omnes Fratres ad ſecretum conſilium non vocentur.

1872. f. Capite ſuæ Regulæ tertio S. Benedictus præcipit ne quidquam temerè aggrediatur Prælatus, ſed ſingula conſilio & prudentia; gravia omnibus convocatis, levia auditis Senioribus. Sed quia negotia gravia occurrunt, quæ non poſſunt omnibus manifeſtari, meritò quis interrogaret, An & ipſa deberent conventui toti capitulariter congregato proponi; an ſolùm illis, qui ſunt Abbatis Conſiliarii? Et reſpondet Mellifluus Legislator in titulo, Omnes Fratres ad ſecretum conſilium non vocandos. Sed quia multi dubitant, An voces eorumdem ſint conſultivæ aut diciſivæ, ſubjungam aliquas periodos. *Cùm de majoribus* (agit de publicis) *tractare voluerit* (Magiſter) *ut eſt, dare communem terram* (fundum) *vel de ipſo Ordine diſceptare, aut Fratrem recipere* (incorporare) *tunc omnem congregationem, ſi placet Magiſtro* (non ergo, ſi non placet) *convocare eſt competens. ac utoque communis Capituli conſilio, quod melius & utilius Magiſter conſideraverit* (non ergo quod melius Conventus judicaverit) *illud agatur.* Nec judico potuiſſe ſtatuere S. Bernardum, ut voces Militum eſſent conſultivæ, ſi Monachorum deciſivas crederet.

CAPVT LX.

Quòd cum ſilentio orare debeant.

1872. g. Et rationem adjungit; nimirùm, ne confratrem impediat. Et totum ad litteram, aut ſaltem ad ſenſum deſumptum ex Capite LII. Regulæ Benedictinæ.

CAPVT LXI.

Vt fidem ſervientium accipiant. LXII. *Vt pueri, quamdiu ſunt parvi, non recipiantur.* LXIII. *Vt ſenes ſemper venerentur.*

1872. h. Prima lex œconomica eſt, & *fidei* nomine, non incongruè fidei juſſionem, & etiam juramentum fidelitatis intelligere poteris. Secunda videtur eſſe contra Benedictinæ Regulæ Caput LIX. exceptio. Permittit enim S. Benedictus nobilium & etiam ignobilium filios, adhuc infantes aut pueros ad convictum monaſticum, imò ad novitiatum admitti. inhibet Mellifluus Doctor in Templariorum Ordine; vita enim militaris quæ adoleſcenti bene educato eſſe poteſt conveniens, eſt nociva educando; nam inter armorum ſtrepitum multa deſunt, quæ puellorum ſunt educationi neceſſaria.

CAPVT LXIV.

De Fratribus, qui per diverſas provincias proficiſcuntur.

1873. Eſt ſimile ſexageſimo-ſeptimo Benedictinæ Regulæ de Fratribus in viam directis. & in eo hanc ego periodum calamo dignam judicavi. *Apud quem hoſpitari decreverint, famâ optimâ ſit decoratus, &c.* Nam aliquando video Religioſos tenui viatico præditos non poſſe ad magna hoſpitia divertere; ſed debere ad vilia & parva, ubi vel tabacum ſumitur à milite, vel ſcandalum datur à pellice. Nec excuſari à paupertate poſſunt; quoniam Abbas, qui nequit ſufficiens Monacho in viam directo miniſtrare viaticum, ut ad hoſpitium honeſtum divertat; poterit ſaltem illum eumdem religioſum in monaſterio retinere; non enim eſt omninò neceſſarium, ut curtere hac illac permittatur.

CAPVT LXV.

Vt victus æqualiter omnibus diſtribuatur. LXVI. *Vt milites templi habeant decimas.*

1874 *Æqualiter*, hoc eſt, uniformiter ſine acceptione perſonarum, ſed cum conſideratione & examine neceſſitatum, juxta Benedictinæ Regulæ Caput XXXIV.

Decimas poſſe à Templariis poſſideri decernit, & hoc non ſine causâ; nam tempore S. Bernardi quærebatur, An D. Benedictus habuerit homines ligios, ſervos, vaſallos, decimas? & quod erat acrius, An Ciſtercienſes illos, illas habere & poſſidere poſſent? & ne apud Templarios diſputatio ſimilis ſucceſſu temporis excitaretur, declarat S. Pater eos eſſe capaces, quibus decimæ ab Epiſcopis concedi poſſent.

CAPVT LXVII.

De levibus & gravibus culpis. LXVIII. *Quâ culpa Frater ampliùs non recipiatur.*

1875. Noto hanc periodum Cap. 67. *De levibus, ſi conſuetudinem non habeant, levem pœnitentiam habeant.* Et cùm video ob peccandi leviter conſuetudinem gravem pœnam imponi, ſubdubito an ad mentem S. Bernardi conſuetudo peccandi leviter, ſit res gravis? At ego gravem illam non puto, reor tamen indigere notabili remedio ut eradicetur ex animo; ſæpe enim contingit dari maculam parvam, à quâ difficiliùs purgeris, quàm à magnâ.

Culpam ob quam aliquis dimitti debeat eſt incorrigibilitas. cùm nec obedire mandato frater vult, nec acceptare pœnitentiam. Legiſlator ſic ait. *Ante omnia providendum eſt* (nihil magis neceſſarium occurrere in conventu poteſt) *ne frater potens aut impotens* (ſunt qui in ipſâmet impotentia & miſeriâ habent ſuperbiendi occaſionem) *fortis aut debilis* (ſed & ipſa debilitas vanæ gloriæ occaſio ſolet eſſe) *volens ſe exaltare, & paulatim ſuperbire, ac culpam ſuam defendere, indiſciplinatus maneat. Sed ſi emendare noluerit, ei diſtrictior correctio accedat. quòd ſi piis admonitionibus & fuſis pro eo orationibus emendare noluerit, ſed in ſuperbiâ magis ac magis creverit, tunc ſecundum Apoſtolum de pio eradicetur grege. Auferte malum ex vobis. Neceſſe eſt, ut à ſocietate fratrum fidelium ovis morbida removeatur.* Quæ omnia dilucidant Caput XXVIII. Regulæ S. Benedicti.

1876. Cæterùm ſequentibus lineis optimè S. Pater unum Superiorem depingit, coloreſque, quos S. Benedictus Capite II. expreſſit, ipſe pulchrè reſumit & ſic ait.

[*Magiſter* (Abbas, Superior) *baculum & virgam manu tenere; baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſuſtentet; virgam quoque, quâ vitia delinquentium zelo rectitudinis feriat. conſilio Patriarchæ & ſpirituali conſideratione id agere ſtudeat, ne ut ait B. Maximus, aut ſolutior lenitas cohibentiam peccantis, aut immoderata ſeveritas à lapſu non revocet delinquentem.*] Vnde obiter patet, quo Rex Propheta ſenſu dixerit, *Virga tua & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.*

CAPVT LXIX.

Vt à paſchali ſolennitate ad feſtum omnium Sanctorum unam camiſiam lineam tantùm ſumere habeant. LXX. *Quot & quales panni in lecto ſunt neceſſarii.*

1876. b. Quamvis monachis interdicta ſint linea, militibus in æſtate ob æſtum & ſudorem videntur prudenter concedi; eſſet enim nimis difficile arma & equum gerere, & laneum induſium geſtare. Vide Caput LV. Regulæ S. Benedicti.

CAPVT LXXI.

De vitandâ murmuratione & adhibendâ fraternâ correctione.

1877. Quàm mala murmuratio ſit, & quàm malos effectus ipſa inferat, exploratum habebat S. Benedictus, qui multa indulget contra ſuam voluntatem Religioſis, ne occaſionem præbeat murmurandi. Optimè Mellifluus Legiſlator murmurationem cum fraternâ correctione conjungit, quaſi oppoſitos terminos, ſæpe enim quæ fraternè corripere quis poſſet, pejora reddit murmurando. Textum conſideremus. Murmurationes ſic proſcindit.

[*Æmulationes invidas, liverem, murmur, ſuſurrationes, detractiones, divinâ admonitione vitare, & quaſi quamdam peſtem fugere vobis præcipimus. Studeat igitur unuſquiſque vigilanti animo, ne fratrem ſuum clam culpet aut reprehendat, ſed illud Apoſtoli ſtudioſè ſecum animadvertat, Ne ſis criminator, nec ſuſurro in populo.*]

Murmurationem nos num. 1808. à Confuſione, Exprobratione, Detractione & Calumniâ diſtinximus, & meritò ſubdubitare poſſemus, An hîc aliquid novi doceamur? id eſt, An in his D. Bernardi verbis lateat aliquid, quod numero illo 1808. dictum non ſit? Et nullâ aliâ meliùs viâ Quæſtioni reſpondere potero, quàm ſingulas voces explicando. Singulas igitur conſideremus.

1878. Quid eſt *æmulatio*? animoſa imitatio. nec mala, ſi intra juſtitiæ & æquitatis terminos ſe contineat. *æmulamini* enim *chariſmata meliora*, inquit Paulus, & iterum, *æmulor vos Dei æmulatione.* Meritò igitur æmulatio in ſanctam & iniquam dividitur; illa Deum reſpicit, hæc gloriam vanam, quæ ſubdividi poteſt in invidam & concupiſcentem. Ex concupiſcentiâ dignitatum ſubnaſcitur virtutum ambitio, quæ virtus non eſt, ſed virtuti ſimillima, & in promotionem collimat. Et etiam ex invidiâ ſolent nonnunquam perditiſſimi viri Sanctos ſeriò aut jocosè imitari, ut qui non niſi contemptibiles ſunt, non niſi contemptibiles illos reddant, quorum ſimiles haberi geſtiunt. Et hæc ipſa æmulatio invida eſt, quoniam habenti phyſicè inutilis, & aliis ſolet eſſe nociva. adeoque in genere morum deteſtabilis, & plerumque mortaliter peccaminoſa.

Livor malevolentia quædam eſt, odio lenior: quando quis non mortem aut annihilationem proximo, ſed incommoditates molitur.

Murmur videtur à *Murmuratione* non diſtingui. ſed quid eſt *Suſurratio*? Aliquid murmuratione minus, quod ſolet per accidens eſſe multò majus. Murmurat, qui clarè, apertis verbis, & ſine fuco, impatiens veritatem, quibus non deberet, exponit; ſuſurrat, qui inſinuat, qui grávidis periodis obvolvit, & præbet occaſionem audientibus multa conſiderandi. qui pejora ſolent ex verborum obſcuritate diducere, quàm poſſent ex ipſâ claritate.

De *Detractione* & *Calumniâ*, jam ſuprà numero illo 1808. quæ utiliter perlegi poterunt.

Sed cur hæc vitia Mellifluus Legiſlator *peſtem* appellat? quoniam contagioſa; ſcandalizantia, adeoque inficientia circumſtantes. talia, ut qui hujuſmodi labo*ant* ægritudine, prudentiùs fugiantur, quam curentur. fuga enim eſt facilis, omnis medicina inefficax, familiaritas periculoſa.

Hæc de contagioſis vitiis hiſce ſufficiant; jam Bernardo duce ad Fraternam correptionem tranſeamus. Doctor Mellifluus ſic.

[*Cùm autem fratrem* (frater) *liquidò aliquid ſe oaſſe agnoverit, pacificè & fraternâ pietate, juxta Domini præceptum, inter ſe & ipſum ſolum corripiat; & ſi eum non audierit, alium fratrem adhibeat ſed ſi utrumque contempſerit, in conventu publicè objurgetur coram omnibus.*]

1879. Hinc multis quæſtionibus fit ſatis, quibus vix aliunde poſſet. Quæritur *primò*, An correctio fraterna ſit præcepta an conſulta? *Secundò*, An apud Templarios probabiliter omitti potuerit? *Tertiò*, An apud Ciſtercienſes, aut reliquos Benedictinos? *Quartò*, An qui dubitat utrùm

utrùm frater peccaverit, an ſi utrùm graviter eum teneatur fraternè corripere? *Quintò*, An teneatur, ſi culpa ſit merè probabilis? *Sextò*, An adhibendus, ſit teſtis correctionis, an delicti? *Septimò*, An qui fratrem correxit fraternè coram uno, teneatur iterum illum coram duobus corrigere. *Octavò*, An qui duos contempſerit teſtes, poſſit in Capitulo publicè proclamari, aut accuſari? an debeat ſecretò denuntiari? *Nonò*, An accuſari aut proclamari poſſit, qui tres teſtes contempſerit? *Decimò*, An accuſare utilius ſit quàm proclamare? *Vndecimò*, An qui nullam culpam vidit, quam poſſit aut fraternè corripere, aut ad Superiores deferre, teneatur aut poſſit inquirere & aliorum vitas in hunc ſanctum finem examinare? *Duodecimò*, Quì debeat Abbas procedere, culpam ſui Religioſi evangelicè admonitus. *Hæc ſunt* duodecim dubia, quæ frequenter occurrunt, quibus omnibus conabor ex verbis Melliflui Doctoris ſatisfacere.

1879. b. *Ad primum* reſpondeo Ordinem fraternæ correctionis eſſe divinitùs præceptum, ut conſtat ex illis verbis, *juxta Domini præceptum*: conſonantibus Capiti XXIII. Benedictinæ Regulæ, quod expoſui ſuperiùs à num. 1678.

1879. c. *Ad ſecundum*, reſpondeo negativè; non enim jure ſecreti & hujus correctionis cedere ſunt dicendi, qui ad fraternam correctionem ex Regulâ propriâ obligantur. Vnde ſi in præcepto illo Evangelico Chriſtus diſpenſaret, adhuc Templarii Regulæ jure tenerentur.

1879. d. *Ad tertium* reſpondi num. 1689. uſus ratione analogâ, quoniam correctionem fraternam etiam præcipit S. Benedictus. At nunc à Benedictinâ Regulâ præſcindendo, ſic arguo. Si D. Bernardus noxiam religioſis fraternam correctionem crederet, nunquam illam præcepiſſet militibus (veriſimilius enim eſt, viros militares tali correctione abuſuros, quàm monachos) at injunxit militibus, ergo & ſuo monaſterio Clarævallenſi eam obſervari curavit, & credidit in Benedictinis univerſis debere.

1879. e. *Ad quartum, quintumque* reſpondeo, neminem teneri corripere fraternè peccata venialia, & demonſtro, nam illa ita occulta ut liquido conſtare non poſſint; & Bernardo aſſerente tunc quis frater tenetur fraternè corripere, cùm eum peccaviſſe, non conjecturaliter, non probabiliter, ſed liquidò & evidenter, hoc eſt, certò cognoverit. Sanè neminem poſſe certò & liquidò aliena venialia cognoſcere, vel inde conſtat; quod ſua vix poſſit. multa ſunt in gravi materiâ, quæ certò, multa quæ probabiliter à mortifero excuſant, adeoque plura in levi quàm veniali, quæ omnia cùm ſæpe operantem lateant, aliter patere non poſſunt. Stat igitur ad mentem Bernardi neminem teneri corripere fraternè proximum ob culpas leves. Videatur num. 1692. ubi alias rationes ex propriis principiis præmitto; ſed modò placuit veſtigiis Melliflui Doctoris inſiſtere.

Si materia ſit gravis, & operatio proximi dubia, aut probabiliter peccaminoſa, liquidò mala non erit, adeoque non tenebris ex Bernardi doctrinâ correctionem fraternam adhibere. Sed doceri vis, utrum ſaltem in tali caſu poſſes? Reſpondi ſuperiùs num. 1698. 1699.

1879. f. *Ad ſextum* reſpondet S. Pater; *Si eum non audierit, alium fratrem adhibeat*, ſubintellige, *ut relapſum obſervet*. non enim corrigi quis fraternè poterit coram homine, qui teſtis peccati non fuerit. Vide num. 1717.

1879. g. *Ad ſeptimum*, aſſertivè reſpondet Sotus, Floreſque; negativè Navarrus & Toſtatus. Sanchez utrumque judicavit probabile: At ego num. 1716. negantibus adhæſi, & nunc meam ſententiam authoritate Melliflui mei Doctoris confirmo, qui duorum teſtium nullam mentionem facit, ſed correctum coram uno, ſi contumax maneat, ſtatim ſine novæ correctionis moleſtiâ præcipit denuntiari.

1879. h. *Ad octavum* reſpondeo illùm, qui fraternè correptus in peccatis ſuis manſerit, ſi duo tantum ſint oculati conteſtes, à neutro poſſe aut accuſari aut proclamari. & ratio eſt manifeſta, quia cùm accuſatoris teſtimonium ſit nullum, crimen poterit uno teſte probari; & duo requiruntur omnino ut aliquis convictus dicatur. Poſſet tamen accuſari aut proclamari ab alio tertio, qui producens duos oculatos conteſtes, illum de peccato convinceret, & ad ſatisfactionem legalem provocaret. Sed quis ille tertius, qui volet ſubire actoris ignominiam, & periculo talionis exponi? Ipſe viderit. Quam ob rem, aſſerendo tutiùs inſtitui actionem cum tres fuerint conteſtes, *ad nonum*, quod proponis, reſpondeo.

1880. *Ad decimum* dico omnes, aut ferè, proclamationes eſſe expoſitas ſummis periculis: nec ideò volo Viros ſanctos, qui illas invenerunt, damnare; bonæ enim ipſæ, ſi moderatio illa obſervetur, quæ ab Inſtitutoribus poſita vel ſuppoſita. Me judice utiliter proclamari poterit vir pius & ſuæ ſalutis ſtudioſus à Viro ſancto & pio; & ſi talis fuerint ipſi, materia aut erit regularis, quæ ad peccatum non obliget, aut ſaltem quæ venialem culpam non excedat; At quando agitur de peccatis mortalibus, reus ſupponitur non eſſe ſanctus, imò potiùs eſſe ſuæ ſalutis negligens, adeoque paſſionum ſuarum ſervus; ergo talis, qui impatienter ictum recipiat, & malevolè vindictam moliatur, reclamationem etiam injuſtam meditetur; Ergo in hoc caſu expedit ut actorem, imò & teſtes, ſi confratres ipſi, accuſatus ignoret. Igitur ſi materia ſit gravis, actio proclamatione utilior eſt.

1880. b. *Ad undecimum* reſpondi olim (num. 1705. 1706.) concedendo aliquid Superioribus, quod religioſo ſimplici negavi, & modo meam reſolutionem firmo ſententiâ Melliflui Præceptoris. *Cùm agnoverit* inquit, non *cùm repererit*; quia qui quærit invenit aut potiùs reperit; at ſæpe in multarum rerum agnitionem contra opinionem & exſpectationem devenimus. Vel ſi hæreas voces ſingulas examinato.

Invenire eſt in rem venire, incidere, & videtur, non induſtriam, ſed fortunam ſupponere. *Reperire* eſt iterum parere, perditam rem ad uſus humanos reducere, illam enim natura peperit cùm primùm condidit, & videtur idem fuiſſe periſſe ac perdi (res enim perdita virtualiter non eſt in rebus) & cùm reperitur, virtualiter pariter.

Digitized by Google

hoc eſt, moraliter producitur. Vnde cùm partus diligentias ſupponat, labores & dolores adnexos habeat, inveniri dicentur, quæ ſine dolore aut labore; reperiri autem, quæ fatigatione, diligentiâ & ſtudio.

Cæterum *noſcere* abſtrahitur ab iſtis circumſtantiis, & ſonat præcisè habere rei notitiam; & additis præpoſitionibus alterat ſignificationem. nam, *Agnoſcere, Cognoſcere Ignoſcere* non differunt in ſignificationis ſubſtantia, ſed in modo. *Cognoſcere* eſt ſimul cum alio noſcere: *Ignoſcere* eſt non-noſcere, & ſumitur pro parcere; quoniam qui ignoſcit ita ſe habere vult ac ſi culpam non noſceret. *Agnoſcere* autem idem eſt ac *Adnoſcere*, ad aliquem effectum noſcere, & quidem omnes utiles ſolent eſſe notitiæ ſive divinitùs infuſæ, ſive caſualiter ſint hauſtæ. SED de hoc ſatis.

1881. *Ad duodecimum* reſpondet diſputatio CXXXVI. num. 1721. & nunc D. Bernardus dicens, *Si utrumque contempſerit, in conventu publicè objurgetur coram omnibus.* non tamen temerè, ſed causâ deductâ ad litteras & teſtibus examinatis, & ſententiâ maturè conceptâ, in ſcriptis poſitâ, & non ſine prudentiorum conſilio. facile enim in materiâ judiciali delinquitur; ſed datur, qui cùm adſumpſerit tempus ipſas juſtitias judicabit.

Sanè, ut cautiores reddantur Superiores, ſubjungam caſum particularem, quem à R.mo meo Bernardo Campmans non ſine admiratione auditum, dignum qui legeretur judicavi.

1881. b. Fuit Maldeeus apud Duacenos ſacræ Profeſſor Theologiæ, Doctor, & multorum opinione primarius, virtutibus & doctrinâ conſpicuus, & tandem ob præclara merita ad Epiſcopatum Antuerpienſem promotus. Quis crederet poſſe Virum tam doctum in judicio delinquere aut errare? voluntatis fidei juſtor eſt pietas; mentis, ſcientia; & tamen Sacerdotem reum & convictum pronunciavit, quem innoxium deberet. Res ſic accidit. Paſtorem de fornicatione, ut dicebatur, infamatum, capi juſſit. auditur ipſe, audiuntur octuaginta ruſtici; negat ille, aſſerunt iſti; & negativus à Maldero damnatur. Sententia notificatur reo, & ipſe modeſtè & prudenter; Se nec illam acceptare, nec appellationem inſtituere, ſed inducias paucarum horarum petere, ut quatuor ſuo Epiſcopo verba dicat, aut ſi indignus judicetur colloquio, reſcribat. Nuntiatur Maldero viro pio lene condemnati reſponſum, & acceſſiri jubet filium reum, nec aures recuſat homini pœnitentiam impoſitam non recuſanti. Adeſt damnatus Paſtor, & præmiſſis amicæ civilitatis præludiis, dicit ſe noluiſſe appellare inconſulto ſuo judice, ne illum in cauſam induceret à quâ non poſſet explicari. Addit ſe damnari ut convictum virtute informationis quæ nondum erat ſemiplena: obrui teſtium numero, non veritate; neminem ex illis octuaginta oculatum, neminemque poſſe teſtibus auritis convinci. Subjungit omnes illos & adhuc plures alios crimen illud fornicationis, imò etiam alia inſolentiora habuiſſe ex ore talis vetulæ, ſibi ante aliquot menſes à ſervitiis, jam ob furtum dimiſſæ. Obſtupuit hæc audiens Malderus, amicè illum dimittit, ſed ad carcerem. Recognoſcit proceſſum, nec videt in illo, quantus erat, vel unum oculatum teſtem, imò nec auritum, ſed ſingulorum teſtimonia ſine expreſſione iſtius neceſſariæ circumſtantiæ. Mittitur, qui ruſticos ſecundò examinet; illi ſuæ depoſitioni conſtant, fornicationem à Paſtore commiſſam referunt; At rogati unde ſcirent? an viderint actum aut indicia? linguam illius vetulæ ſutis adlegant, vel fortè alios, qui audiverunt à vetulâ. Revertitur Antuerpiam Commiſſarius; tradit acta Maldero cogitabundo, mirabundo. Quid Epiſcopus faceret? Revocat ſententiam heſternam; Parrochum innocentem declarat; in vetulam animadvertit. Et quia putabat illi aliquam injuriam illatam, veniam orat, amicitiam offert, promotionem promittit.

1882. Hæc etiam auritus Ego teſtis, bonâ fide prout à D. Bernardo Campmans habui, expoſui, quæ Malderi viri laureâ, promotione, & ſcriptis clariſſimi æſtimationem diminuere non poterunt, ſed univerſos Superiores inſtruere, ne temerè ad ſententiæ pronuntiationem procedant, cum ſe minùs doctos ignorare non poſſunt, & vident doctiſſimos viros, qui nihil ignorant, errare. Requiri teſtes oculatos non ignorabat ille Epiſcopus, ut pote ſapientiſſimus; nolebat innocentem opprimere, nam erat integerrimus; ſed contra mentem erravit ex inadvertentiâ in materiâ clariſſimâ; timeant igitur indocti homines ubi ſapientes; timeant fragiles, ubi integerrimi viſi nonnunquam dormitare.

1883. Cortionerus Epiſcopus Salmanticenſis, jam ſenior, in hoc judicabatur prudentiſſimus, quod ſuæ diffideret prudentiæ. Se multos ſenes vidiſſe deliros decrepitoſque dicebat ſæpiùs, ſeque jam ſenem, & timere ne fortaſſis decrepitus. adeoque proceſſum expunctis nominibus propriis mittebat uni aut alteri Doctori examinandum, & academico prædeterminatus judicio ſententiam proferebat. Hoc illius etiam exemplo faciebant multi alii Antiſtites tametſi docti; ut mirum ſit omnia eſſe clara indoctis, cùm docti in ſingulis habeant rationes dubitandi.

1884. Si Iudices qui non ſtuduerunt, premerent Cortioneri veſtigia, nunquam errarent; at errant ſæpe aut ſemper, quia vel ſibi confidunt, aut ſuo ſocio, qui tametſi nunquam ſtuduerit, expenſis miſeri monaſterii in univerſitate habitavit. Quid conſilii habere poterunt à juvene indocto, qui vult doctus videri? ab adoleſcente non ſancto. ſi enim ſanctus eſſet, non prodegiſſet tempus, quo debuit impalleſcere chartis? Dicam. Obtinebunt, ut ſive ſeverè, ſive remiſsè judicent, ineptè judicent. Vt in viſitationibus extra judicii ſtrepitum ſe procedere dicant, hoc eſt, ſe ſine albedine albos, quoniam viſitatio ipſa judicium eſt; ut ſubditos innocentes infament; ut viſitatores ante reſtitutionem honoris injuſtè ablati mortui ad infernum deſcendant.

1885. Sancte Deus quale tribunal tuum. Si quale fides docet, ratio probat, & optimè Drexelius deſcribit, cadent in tuo omnes illi, in quorum tribunali occidere innocentes. An excuſabuntur excuſationes in peccatis? An contra ſententiam tuam excipient, & ignorantiam, cauſam iniquitatis, appellabunt? Fortè nec ſe ignorantes cognoſcent,

Digitized by Google

ſcent. Fortè malent malevoli quàm indocti vocari. Vt fateantur inſcitiam, damnandi neceſſario ſunt. nam ignorantia craſſa non excuſat, & in materiâ officii non datur ignorantia non craſſa. An Petrum video. Ad ſtuporem uſque ſe ſtupidum eſſe fatetur, incapacem qui diſcat; ergo ſaltem iſte inſuperabiliter ignorat. At non adquieſco. nam ſi non potuit addiſcere, qui deberet jus dicere, potuit non acceptare juris dicendi dignitatem; adeoque errores & omnes injuſtitiæ ipſi liberæ ſunt, qui illas potuiſſet non commiſiſſe, ſi non acceptaſſet qualitatem oblatam.

1886. O quot in viſitationibus iniquitates olim! o quot etiam nunc committuntur! Petrus ad unius hominis eloquentioris inſtantiam in carcerem negativus detruditur. Officialis ille non placere confratribus dicitur, adeoque deponendus; cùm videndum omninò fuiſſet, an ideò diſpliceat quòd juſtus ſit, & confratres minore juſtitiâ contenti, habere hominem velint, qui ſuis negligentiis, ne dicam peccatis, condeſcendat. Huic in capitulo exprobratur feciſſe propter quæ deberet deponi, at ſub ſpe correctionis benigniſſimè manuteneri; cùm tamen ipſi ante ſententiam nihil dictum. An inauditus convictus declarati poterit? Scandaloſa hæc, & mihi cogitanti moleſta: & inter alia æternæ reprobationis indicia, quæ humanitùs rimari poſſumus, fortiſſimum ſemper judicavi indigni promotionem, & ignorantis tribunal, tolli namque videntur in altum, ut lapſu majore ruant. Sed pono calamum, aliàs liberior reſumpturus. Lege interim Cæſarii libr. 4. dialog. cap. 24. & ora Deum ne multi in Ciſtertienſi Ordine Viſitatores tam ſtupidi & indocti admittantur.

CAPVT LXXII.

Vt omnium mulierum fugiantur oſcula.

1887. Hinc lux Capiti LIII. Benedictinæ Regulæ, & præcipuè hoc periodo. *Vt ergo nuntiatus fuerit hoſpes, occurratur ei à Priore vel à Fratribus cum omni officio charitatis: & primitùs orent pariter, ac ſic ſibi ſocientur in pace; quod pacis oſculum non priùs offeratur, niſi oratione præmiſſâ propter illuſiones diabolicas.* Circa quam duo occurrunt dubia. *Primum*, An S. Benedictus oſcula fœminarum permiſerit? *Secundum*, Quid oſculi nomine intelligendum veniat, cùm viro virum oſculari permittit?

1888. *Ad primum* reſpondebo verba Melliflui Legiſlatoris producendò. Capite enim hoc LXXII. Templariæ Regulæ ſic ait. *Periculoſum eſſe credimus omni Religioſo* (ſi omni, etiam ſeni, etiam docto) *vultum mulierum nimis attendere. Et ideò nec viduam, nec virginem, nec matrem* (mitum hoc) *nec ſororem* (ſed hoc non ita mirum ob dicta num. 1872.) *nec amitam, nec ullam aliam fœminam* (& hoc omnino neceſſarium) *aliquis frater oſculari præſumat. Fugiat ergo fœminea oſcula Chriſti militia, per quæ ſolent homines ſæpe periclitari.* Vide num. 979. 1654.

1888. b. *Ad ſecundum* reſpondeo à S. Benedicto nomine oſculi intelligi actum illum urbanitatis, qui ſecundum patrios mores ſervit amicis ſalutandis. Solebant veteres oſculari genam, collum poſteà, tandem manum. Iam Caſſinenſes brachiis oſculum ſignificant, non dant; unde oſculi nomine intelligi volunt amplexum. Hiſpani oſculum pacis dant, ſed puro verbo. dicunt ſupervenienti amico aut hoſpiti, *Beſo a V. m. las manos*, ſi æqualis aut inferior ſit; ſi ſuperior, *Beſo a V. S. la mano.* hoc eſt, *Oſculor Dominationis veſtræ manus* (*manum*) accedunt manum oſculaturis ſimiles, ſed ſuam & non amici, aut neutram oſculantur.

N O T A.

De numero capitum hujus Regulæ.

Vltimum Caput Benedictinæ Regulæ multa exemplaria præmittunt, ita ut ipſa habeat duos Prologos & ſeptuaginta-duo Capita; ſic videtur habuiſſe illud exemplar quo Mellifluus Doctor utebatur, nam in hujus Regulæ compoſitione Benedictinam imitatus, duos præmittit Prologos, & addit Capita ſeptuaginta-duo.

Et hæc de hominum extinctorum Regulâ, ne penitus extinguatur, ſint dicta.

THEO-

THEOLOGIÆ REGVLARIS

PARS IV.

DE

REGVLA

MAGNI BASILII,

RELIGIOSORVM ORIENTALIVM

PATRIARCHÆ.

1889. *Sancti Baſilij ſeveram Regulam obſervaverunt Monachi Græci multis annis, ad quos hic fortè Commentarius non veniet. Reperiuntur in Hiſpaniâ Baſiliani nonnulli, neſcio, an extra, pauci tamen. Habent Viros Sanctos & Doctos, & inter ipſos mihi recenſendus eſt Niſſenus, Concionator Eximius, quem non ſolùm Noſtrates, ſed etiam Galli & Itali in linguas ſuas vertendo ſummis laudibus condecorarunt. Natus ſum Madriti in platea, cui nomen (de la puebla) apud S. Baſilij monaſterium aperta, & commoditatis (utinam & devotionis) gratia illam Eccleſiam frequentavi, & ab infantia cum Sanctis illis Viris egi, & non ſine fructu notabili. Compluti Ego liberior pancas horas, quas diſcendi naturalis ambitio concedebat animo reſtaurando, conſumebam nonnunquam in eorundem refugio, ubi ab Studioſis illius Ordinis potui ſimul & litteras & virtutes addiſcere, meliùs enim illorum præceptis imbnimnr, quos amamus. Qnam ob rem credi mihi poteſt, quidquid de illornm doctrina & ſanctitate dixi, utpotè homini ntramque habenti accuratè exploratam.*

Volni illorum Regnlam explicare, ſed Typographi me turbat importunitas & feſtinatio, qui quoniam in Germania Baſilianos non videt, hnjuſmodi non cnrat Commentarios. Dabitnr, ut ſpero, oecaſio, in qna poſsim affectui reſpondere. & ne dicar nihil ex Baſilio dediſſe, ſubjiciam brevem Orationem de Regularium legum obſervantia ad mentem Baſilij conceptam, quæ prodeſſe poterit univerſis.

ORATIO

Digitized by Google

ORATIO

HABITA IN CAPITVLO S. BASILI. DIE.

PAtriarchæ illius, quem Patrem noſtrum debemus Ciſterticnſes vocare ex Regulæ noſtræ præſcripto [cap. 73.] hodie à Romana Eccleſia Matre noſtra celebratur natalis, & qui à mille ampliùs annis natus cœlo, naſcetur hodie nobis, ſi cjus confirmemur doctrina in obſervantia Regulari. *Collationes & Inſtituta & Vita eorum* (ſanctorum Patrum) *& Regula ſancti Patris noſtri Baſilij, quid aliud ſunt, niſi bene viventium & obedientium Monachorum exempla & inſtrumenta virtutum? nobis autem deſidioſis & male viventibus atque negligentibus rubor confuſionis eſt.* Hæc S. Benedictus ſub ſuæ Regulæ finem, quæ hodie in S. Patriarchæ Baſilii gloriam & vitæ noſtræ reformationem debebunt breviter explicari.

Baſis totam columnam ſuſtinet, & ædificium totum lapidi fundamentali ineſt; & inde doceor, cur Patrum Collationibus, Catholicorum Inſtitutis, Sanctorum Vitis ſupponat S. Benedictus Baſilii Magni Regulam. hæc enim baſis eſt, quæ Patres Catholicos & Sanctos ſuſtinuit: hæc fundamentalis ille lapis, cui inſunt Collationes, Inſtitutiones, Vitæ. Proponit converſationis Religioſæ Theoremata fundamentalia, quibus non ſolùm vita ſed & leges aliorum Patriarcharum ſubſiſtunt. Tradita eſt à Baſilio.

Sed iſte qualis? Luculenter Divus expreſſit Benedictus. At velim omnino doceri, Cur ita illi Sanctitatem & Paternitatem adſcribat, ut nolit illam tam inhærere Perſonæ, quàm Paternitati? *Sancti* enim *Patris noſtri Baſilij* commendat Regulam, non verò *S. Baſilij Patris noſtri*. Et reſpondeo, non omnes Sanctos ejuſdem eſſe ingenii aut genii. Sunt aliqui perſonaliter probi, qui male regunt, ſcientiæ aut experientiæ defectu: ſunt & alii perſonaliter mali, qui ſanctè regunt. Priores illi, ſi amicorum errore promoveantur, zelo reformationis æſtuant, & indiſcretè omiſſis mediis requiſitis ad finem intentum feſtinant. Poſteriores, non cavent ſibi vitia, quæ aliis; & tamen quamdiu ſecretè mali, ut Sanctis antiſtent apti ſunt. Neutri tamen vocari aut boni aut mali poſſunt ſimpliciter & abſolutè, ſed, ſi liceat terminis cathedræ uti in ſuggeſtu, boni ſecundum quid. Vnuſquiſque enim illorum meo Philarcho ſimilis, cujus tetigi mores hoc diſtico.

Evebo, quem carpo; celebro, quem damno Philarchum
Semimalumque bonum, ſemibonumque malum.

ſive enim bene vixeris & male rexeris, ſive male vixeris & bene rexeris Phylarcho poteris adnumerari. Tyranno & Regi intereſt. Ille nequam, quoniam nequaquam bonus; hic ſimpliciter bonus, quoniam ut dicitur ex cauſa integra, ex nullo defectu. Tyrannus dicitur qui malam vitam pejore regimine inveſtit: Rex, græcè *Baſileus*, qui exemplo præit, & honeſtis ſuos legibus incolumes ad ſalutem conducit. Vtrumque olim depinxi hoc triſtico.

Diſcere vis quantum diſtans à Rege Tyrannus?
Moribus hic perdit, perdit & imperio?
Ille regit vitâ, quos regit imperio.

Baſilius igitur, Regis nomine præditus, ut doceamur, vita & lingua præfuiſſe, docuiſſe, prædicaſſe. Profecit vitæ ſanctitate, & profuit ſanctitate doctrinæ. & quia hanc nobis legendam & meditandam proponit D. Benedictus, non tam perſonæ, quam paternitatis & regiminis ſanctitatem commendat.

Sed ſtatim inquiret ſtudioſa devotio, cur *Sanctum* noſter Legiſlator eum dicat, quem alii *Magnum*? Aut fallor, aut ut doceamur Quantitatem eſſe ſubſtantiæ Magnitudinem; omniaque de Magnitudine dicenda, quæ de Quantitate dicuntur. Hæc duplex: Molis, Virtutiſque. Quantitas virtutis eſt bonitas, nam in incorporeis hypoſtaſibus, idem eſt majorem quàm meliorem eſſe. Igitur in Spirituali rerum ordine idem magnum quod bonum; in morali, quod ſanctum. Et laudandus S. Benedictus, qui nominando *Sanctum*, quid omnes *Magni* nomine intelligi velint, nos docuit.

Yyy Cùm

Cùm laudavit Antiſtitem Baſilium Benedictus, ad diſcipulos illius convertit oculos, & illos *benè viventes & obedientes Monachos* nominat, & inſinuat non poſſe dici bene vivere qui male obedit; nec Monachum, qui male vivit. Oportet gerere mentem obedientiſſimam; debes enim aut ſubſiſtere Regulæ, aut ſi per ſurreptionem defeceris, veniam & pœnitentiam exorare. Nam, ut in ſuæ Capite X. (mihi num. 1973. b. c.) Auguſtinus definit, qui non vult petere veniam, aut non ex animo illam petit, ſine cauſâ eſt in Monaſterio, etſi inde non projiciatur. Et ut libro de præcepto & diſpenſatione Bernardus, ſine obedientiſſima reſignatione fruſtra de loci ſtabilitate confiditur. Qui enim in monaſterio non tamen monaſticè vivit, tunc demum dicendus eſt Monachus, cùm neganda illa Aſſertio, *Habitus non facit Monachum, ſed Monachus habitum.*

Per plateas diſcurrimus & invenîmus infantes & puellos habitu religioſo inveſtitos, nec illos Monachos vocamus; iſti enim ab habitu mero non fiunt. Videntur Monachi, nec tales ſunt; nam illam veſtem ob alienam devotionem circumferunt. & ideò à vulgo *Monachi devotionis* (Hiſpanicè *Frayles de devocion*) vocantur. Bone Deus! Quàm pauci in Monaſteriis veri & devoti, & quàm multi ſunt Monachi devotionis; videlicet, alienæ! vel quod alii Deum ament, vel quòd ipſi aliud ament quàm Deum. Veniunt ſine Deo non-nulli, non-nulli ſine Deo inducuntur in clauſtra, & hoc non rarò à perſonis indiſcretè reſpicientibus Deum. Habui Compluti condiſcipulos, quos miſeria & paupertas ab orbe ſæculari proſcripſit, & in mundum regularem invexit; ſunt enim qui mundum quærant inveniant extra mundum. Habui ſocium, cujus ſororem Pater invitam damnarat religione. & mihi contradicenti ſic fuerit quaſi ex pelvi locutus. Timendus Deus, & interponendæ ſanctæ animæ, ut ab illius nos indignatione & furore defendant. Ego audiri à Deo indignus, genui filium multò pejorem me. Et ſi pro utroque hæc virgo non intercedat apud Deum, miſerrimè periclitabimur. Sit igitur ſancta, velit nolit; ſit religioſa vel invita; commendet nos Deo licèt involuntaria; & tandem beatitudinem, quam noſtris meritis non valemus, ejus patrocinio adſequamur. Audivi à meo Bernardo Campmans Moniales etiam ſtrictiùs & ſeveriùs quàm monachos ſolere in cœnobia detrudi. Semel ipſe profeſſionem ſolennem ingenuæ adoleſcentis admiſſurus, petiit, Utrùm Spiritûs ſancti impulſu deveniſſet in clauſtrum? Hæſit Virgo imperita, & decrepita Antiſtes ſic affatur. Venit Reverendiſſime Domine Spiritûs ſancti impulſu, ſicut aliæ Moniales, tametſi in hoc fœlicior, quòd duos ſolùm, cùm aliæ plures Spiritus ſanctos paſſæ. Ego enim acta ab undecim, inter quos mea noverca, ſicut authoritate proximior, ſic etiam impulſu portentior. Ita aguntur humana; & in generalibus Comitiis & ſtatûs electione ſe frequentiſſimè ingerunt Spiritus ſancti multi bipedes.

Oportet verum Monachum nec propter homines, nec propter humana ſæculum deſeruiſſe, ſed propter unum Deum. Et in clauſtro oportet Regulam diligentiſſimè obſervare; nam qui in uno delinquit, factus eſt omnium reus. Debet Monachus fidem Deo, fidelitatem Regulæ & utramque tenetur analogicâ perfectione ſervare, quod Magni Baſilii exemplo confirmabo. *Cùm Præfectus Valentis Imperatoris*, ait apud Iacobum Marchantium Horti Paſtorum tract. I. lect. V. propoſ II. Theodoretus, *Cæſaream veniſſet ad ſe accerſitum Baſilium honorificè tractavit, & placidè eſt adloquutus.* (ſi videas Principem adulantem, diſcede; illa enim ſuavitas in tuam perditionem collimat) *hortabatur ut tempori cederet* (quod multi hodie Prælati) *neque tot Eccleſias vellet in diſcrimen adducere tenui exquiſitione dogmatis* (vide qualiter ipſamet iniquitas virtutis nomen & figuram affectet) *promittebat ab Imperatore amicitiam & multa beneficia* (& cautè, nam quos fulmina non tangunt, munera fortiſſimè proſternunt) *At ille, adoleſcentulis* (hi faciliùs decipi & reduci videntur) *tales ſermones congruere reſpondit. hos & his ſimiles* (dantur etiam ſenes repueraſcentes) *inhiare hujuſmodi rebus; At verò qui divinis nutriti eſſent litteris* (tales ſunt qui evangelica conſilia ſervant propter Deum) *eos nullam illarum ſyllabam in diſcrimen venire pati poſſe: ſolereque, ſi res poſcat* (offerre ſine neceſſitate vitam gladio eſt temeritas) *nullum genus mortis pro illis recuſare. Imperatoris quidem amicitiam magni ſe pendere cum pietate, quâ remotâ pernitioſam eſſe dicebat* (& videbatur eſſe velle, non tamen ultra aras amicus.) *Præfectus hoc ægrè ferebat* (nihil enim ingratius peccatori virtute, adulatori conſtantia) *& denuntiato exilio* (fœlices boni, cùm coguntur deſerere malos) *jubet eum cogitare.*

tare quid agat. & poſtero die ſuam explicare ſententiam. hiſque ſermonibus crebræ minæ intermiſcebantur (eſt enim magna virtus verbis, herbis, lapidibus: ſumma verbis, ſi fuſtibus & ſaxis armata) *Reſpondit Baſilius ſe poſtridie eundem futurum* (adamantem ſuſpicio) *videret ipſe, ne animum mutaret, minas exſequi nollet* (citiùs fatigatur injuſtè vim inferens, quàm pro Deo patiens) *Poſt illud colloquium occurrit Imperatori Præfectus* (nam hæc eſt palatii miſeria. Si homo pius quæratur, non comparet; ſi adulator, ſceleſtus, maleſuadus, ſtatim invocatus occurrit) *exponitque quid dixerit Baſilius, & quâ animi virtute* (ſæpe enim plus defertur dicendi conſtantiæ & fortitudini, quàm verbis) *ſicque Imperator quieſcere eſt coactus* (nimirùm ab eo, quem ipſe cogere nunquam potuit; fortior enim eſt nuda veritas, quàm armata & communita falſitas.)

Sicut fides, ſic & fidelitas ſervanda. Omne potiùs genus mortis tolerandum, quàm patiendum vel unam de Regularibus obſervantiis, ad quas religione & voto tenemur, relaxari. Vnam ſequitur altera; nec florentiſſimæ communitates ictu oculi collapſæ ſunt. Incipit ſomnus ſibi aliquas horas ſuperfluas vendicare ex mandato Expertiſſimi Medici; cibus eſſe lautior & melior prætextu pietatis: confabulatio extendi amicitiæ colore; chorus non frequentari, diſcretionis ſpecie: & tandem Deus deſeri, & ut credi volumus, propter Deum. Attende, obſecro & vide, pax dicitur & non eſt pax. Si Monaſterio præficeris, antiquas obſervantias conſerva, & contrà clocitantes ne cures. Si Te conveniat aliquis, qui videatur Deum loqui, Deum gerere, & tamen tibi relaxationem ſuadeat, ſcias Lucifero ſolennem eſſe transfigurationem, nec omnes eſſe lucis Angelos, qui videntur. Si cœleſtis ſpiritus dixerit ignaviam gratam Deo, illum apoſtatam cenſe, nec ab ipſo judicari permittas. Si honorificè tracteris ab aliquo, debitor es, ſi illum ſanctiorem feceris, ſatisfeciſti. Si placidis verbis circumveniaris, ſuavibus nega quæque injuſtè petuntur. Hortabitur ut cedas tempori, qui etiam tempori ceſſerit; Tu verò ſi generoſus es, tam ſanctè vivas, ut tempora & abuſus præſcripti cedant Tibi. Si nimius rigor Eccleſiam totam Tuam in diſcrimen adducere dicatur, modò nihil novi introducas, perge audacter, nimius enim rigor non eſt omnia exactè ſervare, nec permittere quòd aliquis peccet impunè. Si promittuntur promotiones, ne hæreas, ſemper enim peſtifer panis, quem non ſudore vultûs ſed iniquitate lucreris. Loquar ſincerè: Si Præpoſitus ſis, ad Abbatiam Tibi viam aperiet conniventia; nam Monachis, non enim irrationales ſunt, relaxatio ipſa placet, diſplicet qui concedit, nec unquam ſuffragium utile illi conferent, cujus potuerunt conniventia peccare. Guberna Magno Baſilio ſimilis, nec permitte vel unam Regulæ Benedictinæ ſyllabam, prout à nobis hodie intelligitur, in diſcrimen venire poſſe. Non ſufficit in diſcrimen non veniat, opus eſt ita omnia diſponere ut non poſſit. docemur enim experientia accidere univerſa quæ poſſunt. Multum à primitivo noſtræ inſtitutionis rigore & quidem per gradus deſcendimus, ſi adſcendere non permittamur, nec nos aliquem permittamur deſcendere. Sed vita, exemplo, lingua, calamo ſingulos in obſervantia contineamus, ut Baſilio Magno ſimiles, tremendo Iudici villicationis noſtræ congruam reddere poſſimus rationem, & in tribunali tremendo ad votum noſtrum judicari. DIXI.

Digitized by Google

THEOLOGIÆ REGVLARIS

PARS V.

COMMENTARIVS
IN REGVLAM
D. AVGVSTINI.

REVE-

Digitized by Google

REVERENDISS.° ET EXIMIO D.

FRIDERICO

BRVMBACENSIVM
ABBATI, &c.

S. THEOL. DOCTORI

SVO DOMINO, AMICO, CONFRATRI.

SANCTI Auguſtini Patriarchæ Optimi & Divini Doctoris Regula, Cœnobiarchæ Optimo, & Eximio Doctori inſcribi debuit, imò Tibi, qui doctrina vigilantiaque excellis plurimos, qui Summi audiunt. Illam Tu magno ingenio, & ut vero ſimile, Divino afflatu ſcriptam, & meis qualibuſcumque Commentariis expoſitam, benignè ſuſcipe, & in ea veteris amicitiæ teſſeram, & devotionis teſtimonium. Ita illam dilucido, ut & Benedictinam videar illuſtraſſe; aut ſi mavelis, illuſtrare. unde pluribus ſervio, cùm Auguſtinianis deſudo. An illam D. Benedictus viderit aut habuerit, non ſcio; utrumque videretur probabile; non enim Capite ultimo, ubi Baſilianæ meminit, Auguſtinianam oblivioni mandaſſet, ſi vidiſſet; nec ita conſonuiſſet Auguſtino in univerſis ſuis ſanctionibus, ſi non legiſſet illius Leges. Puto tamen illud prius probabilius; eſſet enim res indigna Benedicto, laudare Baſilium à quo nec lineam habet, & non nominare Auguſtinum quicum omnia communia. nec conſonantia communicationem, ſed ingeniorum ſimilitudinem requirit, quam in Auguſtino & Benedicto nemo negare poterit, qui utriuſque Regulam examinaverit. utraque enim benigna, eò reſpicit, ut homo exterior regulari, & ubi res tulerit, rigidæ correptioni ſubjaceat, & interior ab omni peccato ſit immunis; quæ ſuavitas in Franciſcana inveniri non poteſt, plurima enim moraliter indicit, ad quorum obſervantiam obſtringit graviter conſcientias ante omne Superiorum præceptum. Aliqui veteris hominis malignitatem urgent, ut Franciſcanum rigorem magis probent; conſcientiæ ſecuritatem alii, ut Auguſtinianam Benedictinamque ſuavitatem commendent. Vnicuique in ſuo ſenſu abundare permittitur. & ideò utrumque converſandi modum prudenter approbavit Eccleſia, ut unuſquiſque ſibi eligat, propriis moribus & neceſſitati conſentaneum. Mihi ſemper moralis adriſit benignitas ſi rigore corporali armata. & exiſtimo Benedictinæ Regulæ Profeſſores, pudentiùs ad mentem S. Benedicti, quàm S. Franciſci gubernari; nam ſicut Franciſcani Legiſlatoris ſui dictamen prudenter aſſequuntur, imprudenter deſererent; ſic noſtri Legiſlatoris nos rationis paritate ſervatâ. Patet igitur debere Abbates tunc tantùm præceptis moralibus uti, cùm vel materia talis eſt quæ probari non poſſit (talia ſunt omnia aut ferè quæ extra monaſterium eveniunt) vel cùm tanta eſt ſubditi negligentis perverſitas, ut nec panis & aquæ ſevero jejunio maceratus, nec fortiſſimis flagellis exceptus voluerit mores ſuos ſecundum communem Monaſterii Regulam, & Majorum exempla convertere. Sincerè dicam. Non ſatisfacit officio ſuo, qui moralia præcepta in communitate ſua multiplicat, ut magis tranquillè dormiat; quæ enim poteſt vigilando cavere, non debet conſcientias adligando vitare. poſſe enim obſtringere conſcientias, poſſe Religioſum à monaſterio expellere, poſſe brachio ſæculari committere, fulmina ſunt; quæ debent univerſos tenere, paucos & raró tangere. Dum hæc ſcribo, Tuam Ego prudentiam & Tuam vigilantiam deſcribo, & inſtruo juniores Antiſtites (Seniores enim ipſa puto eſſe experientia eruditos) ut internam benignitatem externo rigore temperantes Te imitentur, ſi ſua velint ad Benedicti aut etiam Auguſtini mentem Cœnobia gubernare. Vale. Dedi die naſcentis Dei ſolemnitati ſacro, quam

fauſtam lætamque apprecor Tibi, quem divinis humaniſque occupatiſſimum officiis ſciens, nolo fu-ſioribus litteris interpellare.

Tibi Reverendiſsime Domine

Fürſtenveldiæ Ann. ꝏ. DC. VI.

addictiſsimus

IOANNES CARAMVEL LOBKOWITZ.

INDEX
Capitum & Materiarum.

CAPVT I.

De Charitate Dei & proximi; de Vnitate cordium, & communitate rerum. *numer.* 1890.

In univerſis Religionibus obligationes eſſentiales aut eadem aut ſimiles.1891. Omnia à Deo incipiunt phyſicè. 1892. Actiones omnes debemus à Dei invocatione auſpicari. 1892. Proximi amor. an difficilis? an ſaltem inqui habendi odio? 1893. Amor proximi eſt divini proprietas & exterſio. 1894. infert cordium unitatem, & amicitiam, quam ſtabilitas & communitas bonorum ſequitur. 1894. Deus ante omnia amandus. 1899. Id ipſum quibus poſſit modis intelligi. 1895. Deus majoris faciendus quàm omnia; an etiam intenſius diligendus? 1895. An in primo illo inſtanti, in quo homo uti ratione incipit, teneatur diligere Deum ſuper omnia? 1895. Oratio matutina. 1896. An obliget ſub culpâ Regula Auguſtiniana? 1897. confertur cum Benedictinâ 1898. An omnia quæ in Auguſtinianâ ſunt habeant præcepti vim? 1899. an ſaltem aliqua? 1900 ad veniale obligantia? 1901. An ex hypotheſi, quòd S. Auguſtinus ſingulos voluerit obligare, ſinguli ad culpam obligarentur? 1902. An ſi omnia & ſingula Superior præciperet? 1903. An ſi omnia & ſingula privatus religioſus vovêret? 1904. De contemptu rerum regularium. 1904. Finis vitæ communis. 1905. De paupertate. 1906. An debeant omnes æqualiter neceſſaria accipere. 1907. 1908. An debeant Novitij condere teſtam entum? An omnia, ſi condant, monaſterio legare? 1909. De illis, quos paupertas in clauſtra abegit; Qui in illis ſoleant vivere, qui ad monaſteria non ut benè, ſed ut lautè viverent confugerunt. 1910.

CAPVT II.

De Humilitate. *num.* 1911.

Omnium virtutum ipſa eſt finis. Superbia opponitur. Species hujus vitij. 1912. Superbiæ & gravitatis diſcrimen. 1913. Non omnem animoſitatem & imprudentiam eſſe peccaminoſam 1914. Superbia proles Inurbanitas, Detractio, Inobedientia, Contemtus. 1915. requiſita ut iſte formalis dicatur. 1915.

CAPVT III.

De Oratione & Iejunio. *num.* 1915.

Orationis & Iejunij cognatio. 1916. 1921. In Oratorio nihil niſi orare faciendum 1917. probatur à nominis etymo. 1918. De attentione internâ. 1919. De mutatione officij. 1920. De jejunijs. Quid ſit jejunare ultra vires? 1921. De illo, qui nequit jejunare 1922 De ſenibus infantibusq; 1923. De Theologiæ Doctoribus aut Profeſſoribus. De illo, qui dicit ſe ægrotare. 1923. 1971.

CAPVT IV.

De refectione utriuſque hominis. *num.* 1924.

Homo corpore & animo componitur. 1925. utrumque reficitur. 1925. 1926. Quid ſit audire ſine tumultu aut contentione? 1927. An delicatè nutriti debeant benigniùs tractari, quàm alij? 1928 Conſuetudo poteſt adquiri. Exemplum nobile & appoſitum. 1929.

CAPVT V.

De infirmis curandis. *num.* 1931.

Quis ditior ſit? quis melior? Religioſi ditiſſimi. 1932. An ægris pueriſque plures, an verò pauciores ſint cibi miniſtrandi? 1933. 1934. Pharmacorum non meminit S. Benedictus. 1934. Optima medicina regula; moralis, naturalis 1935. Honorandus Medicus propter neceſſitatem; non ergo ſine neceſſitate adhibendus. 1936.

CAPVT VI. Sectio I.

De habitu interiori & exteriori. *num.* 1937.

Ab imperfectioribus ad perfectiora. 1938. Sanctus Auguſtinus in veſtibus modeſtiſſimus fuit. 1938. item S. Benedictus. 1939. Modeſtiſſimus fuit S. Bernardus. 1940.

CAPVT VII. Sectio II.

De pudicitia internâ. *num.* 1941.

De delectationibus moroſis, 1022. de Caſtitate multa à num. 973.

CAPVT.

CAPVT VIII.

De correctione fratrum. *num.* 1943.

An ſit contra Regulam B. Auguſtini fraterna culparum correctio? an poſſit licitè omitti? 1945. An poſſit relapſus denuntiari? 1946. De teſtibus delecti & correctionis 1947. 1948. 1949. 1950. Quid Abbas debeat facere admonitus peccatum Religioſi? 1951. An correctio fraterna apud Auguſtinianos ſit præcepta? 1952. Poſſit-ne Religioſus alienam vitam examinare, ut corrigat fraternè? 1955. Quâ debeat erga contumacem procedi? 1956. Oeconomia correctionis fraternæ. 1956. b. De epiſtolarum receptione 1957. Epiſtola duplex; Eulogium, Littera. An receptio levia ſit mortale peccatum. 1958. Summa in monaſteriis miſeria ex epiſtolis orta. 1959. munuſcula, roſaria, icones, orationes. 1959.

CAPVT VIII.

De rerum communium cuſtodiâ. *num.* 1960.

An celare & furari idem ſit? 1962. an idem ſit celare ſubſtantiam ac modum? 1963. Reſolutiones aliquæ benignæ circa paupertatis materiam. 1962.

CAPVT IX.

De munditiâ veſtium & corporum. *num.* 1964.

Munditiæ non eſt virtus, ſi nimia. 1695. veſtes non poſſunt lavari ſine licentiâ 1966. An concedenda balneat 1967. Quid ſancti Patriarchæ balneorum nomine intellexerint 1968. An aliquis teneatur uti medicinis ante Abbatis præceptum? an teneatur præcipiente Prælato? An in rebus ſalutis materiâ? 1969. Prodeſſe creditur, quod delectat, licèt noceat. 1970. An in morbo occulto credi debeat ægroto? 1923. 1971. Quid intelligat nomine famuli Dei Auguſtinus 1970. Differentia dictaminum & opinionum ſumma. 1972. An præſtet ſingulos Religioſos, an binos? 1972. De infirmorum Magiſtro. 1972. b. De Communitatis Adminiſtris. 1972. c. Omnia horis competentibus petenda & danda. 1972. d. De litibus. 1972. e. An idem ſit odiſſe & occidiſſe? An ſine odio lites haberi poſſint. 1972. f.

CAPVT X.

De veniâ poſtulandâ, & offenſâ remittendâ. *num.* 1973.

Sine causâ eſt in monaſterio, qui veniam non petit cùm errat. 1973. b. c. Quid ſit leviter ſentire? 1973. c. Quid debeat facere Superior ſi in modo correctionis exceſſit? 1973. d. An poſſit ita excedere, ut & peccet mortaliter? 1397. 1497.

CAPVT XI.

De obedientiâ. *num.* 1974.

Cur de obedientiâ agat ſub finem Auguſtinus? 1975. De Priore, Provinciale, Generale. 1975.

CAPVT XII.

De jugi Regulæ meditatione. *num.* 1976.

An hæc Regula debeat ſingulis ſeptimanis legi tota ſimul, an ſingulis diebus bina capita? 1977. Regula Speculum. 1977. Aliud eſt vivere obſervantiam Regulæ, aliud obedientiam ſecundum Regulam. 1978. Forma Profeſſionis. 1978. Quid ſit promittere obedientiam Beatæ Virgini? 1978. b. An ſi aliquis Religioſus à mortuis divinitus excitaretur, poſſet uxorem ducere? 1979.

D. AVRELII AVGVSTINI
EPISCOPI HIPPONENSIS
R E G V L A.

CAPVT I.

De charitate Dei & proximi: de unitate cordium, & communitate rerum.

1890. ANTE omnia Fratres chariſſimi diligatur Deus; deinde proximus: quia iſta præcepta ſunt principaliter nobis data. Hæc igitur ſunt, quæ ut obſervetis præcipimus in monaſterio conſtituti. Primum propter quod in unum eſtis congregati: ut unanimes habitetis in domo: & ſit vobis anima una & cor unum in Deo. Et non dicatis vobis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia: & diſtribuatur unicuique veſtrum à Præpoſito veſtro victus & tegumentum. Non æqualiter omnibus; quia non æqualiter valetis omnes: ſed potiùs unicuiq; ſicut cuique opus fuerit tribuatur. Sic enim legitis in actibus Apoſtolorum: quia erant illis omnia communia, & diſtribuebatur unicuique, ſicut cuique opus erat. Qui aliquid habebant in ſæculo, quando ingreſſi ſunt Monaſterium, libenter velint illud

illud eſſe commune. Qui autem non habebant, non ea quærant in Monaſterio: quæ nec foris habere potuerunt: ſed tamen eorum infirmitati quod opus eſt tribuatur, etiamſi paupertas eorum quando foris erant, nec ipſa neceſſaria poterat invenire. Tamen non ideò putent ſe eſſe fœlices, quia invenerunt victum & tegumentum, qualem foris habere non potuerunt.

1891. Hanc ego poſt Vitos magnos Regulam exponendam ſuſcipio, quòd expoſitam putem in Benedictinæ Commentario, quem præmiſi. Omnes obligationes regulares eædem ſunt aut ſimiles, adeoque vel eodem omnino modo, vel ſaltem ſimili exponendæ. In religioſis omnibus Communitatibus debet eſſe corporum ſtabilitas, animorum concordia: ſervati conſilia evangelica, obedientia, caſtitas, paupertas; & officium divinum privatim vel publicè legi. Omnes, ut bene gubernari dicantur, habere debent Superiores, & Adminiſtros; illos, ut diſciplina vigeat; hos, ut temporalia adquirantur, diſtribuanturque. Ne intereant Monaſteria, debent gignere in Domino novas proles, religionis & virtutum hæredes, quibus ſemper admiſſis, tametſi mortalibus perennes immortalia ipſa ſiunt. Hæc omnia libris duodecim complexus, quid hic addam vix habeo, ſed quia non omnes ſciunt in priori Commentario invenire, quod quærunt, operæ pretium judicavi Lectorem ab hoc ſublevare labore, & ad certos illum locos remittere, ubi materiam, quam D. Auguſtinus prælibat, videat uberiùs pertractatam. Addam nonnulla interim, ubi ratio uberiorem doctrinam videatur poſtulare.

1892. TEXTVS. *De charitate Dei & Proximi. de unitate cordium, & communitate rerum Caput I.*

Meritò à Dei amore incipit; quoniam & ipſimet Gentiles à Deo omnium rerum initium phyſicè ſumi, & debere civiliter moraliterque non ignorarunt, quod ego uberiùs expendo diſput. 76. num. 1126. & alibi.

1893. Poſt Dei amorem ponitur amor proximi, quem multi difficilem judicant, pauci enim ſuis meritis amore digni, & ſinguli debent amari propter Deum; adeoque non alio quam illo eodem amore, quo Deus. Vel dicito, Cur amaturus eſſes falſos fratres, inimicos, æmulos, calumniatores, detractores, tyrannos, viros ſcandaloſos, ſi legibus naturæ ſtares; omnes enim hi mali, & in malum voluntas tendere non poteſt? Fateor, nec illos amare deberes, ni præcepiſſet Deus; nec poſſes, niſi gratiam cooperantem concederet. res enim ardua invaſorem diligere. At quod naturæ lapſæ arduum, aut fortaſsè impoſſibile, facile teſtitutæ per gratiam. Pia affectio (lampas eſt, quæ fidem præmovet, ſpem excitat, charitatem conducit) eſt doctiſſima virtus, & docet in viro iniquo duo diſtinguere; perſonam, & iniquitatem; hancque à perſonâ præciſam, aut perſonam iniquam quà talem, odio habere, id enim non inhibet Deus [unde Pſalmiſta Rex. *Iniquos odio habui*, ait, *& legem tuam dilexi*. & optimè. odium enim peccati ex legis divinæ amore & dilectione exoritur.] at perſonam à culpâ & iniquitate præciſam, ſecum ſe ſumptam peramare; nimirùm, in Deo, & propter Deum.

1894. Amor igitur proximi Amoris divini eſt proprietas, & neceſſaria quædam extenſio; non enim in creaturis (in ſe illum non vidimus) poteſt diligi, quin & hæc in ipſo & ratione ipſius, modo tamen proportionato, diligantur. Amorem cordium unitas & corporum ſimultas conſequitur. Cordium unitas, quoniam charitas majorem Dei gloriam intendit; & ſi univerſi hanc habent, ſicut in amore ipſo, ſic etiam conveniunt omnes in amoris objecto. ipſe enim aut invenit ſimiles, aut facit. Hanc ipſum animorum conſenſum, ſequitur loci ſtabilitas & propoſiti perſeverantia; qui enim defectionē facit, ſchiſmaticus eſt & hanc unitatem exſcindit. Conſenſum tandem ſequitur rerum unitas, vera enim amicitia in conſenſu voluntatis conſiſtit; & amicorum ſunt, ſi verè tales univerſa communia.

1895. TEXTVS. *Ante omnia, fratres chariſſimi, diligatur Deus, deinde proximus; quia iſta præcepta ſunt principaliter nobis data.*

Illud *Ante omnia* diverſimodè poteſt exponi: nimirùm, appretiativè, intenſivè, & tempeſtivè. *Primo ſenſu* non eſt nova lex aut ſanctio hæc, ſed Decalogi divinitùs lati repetitio; Deum enim majoris debeo facere quàm omnia, & proximum immediatè poſt Deum; peccaturus aliàs ſi Deo creaturā præponerem, aut Deo proximoq; interponerem rem aliquam tametſi pretioſam, quam penderem minoris quam Deum, & majoris quàm proximum. *Si ſenſus ſecundus* teneatur, omnia ambigua. Fortè, qui Deum diligit, non poteſt intenſiùs diligere creaturam. Fortè illi habitus ſupernaturales ita ingenio ſuo ordinati, ut ſicut mala nequeunt amare, ſic nec male. Fortè ſemper operantur quod poſſunt & quantum poſſunt, & ſola eſt in noſtrâ voluntate operandi aut non operandi libertas, non tamen modus operandi. quam ſententiam videtur habere Bernardus, & ego exemplo oculorū dilucido; mihi enim illos claudere & aperire liberum adeoq; videre & non videre. non tamen iſtam chartam in debitâ & invariabili diſtantiâ poſitam videre intenſiùs & remiſſiùs. aut enim non videbo illam, aut videbo ſemper eodem modo. unde ſimiliter poſſet aliquis de rebus ſupernaturalibus philoſophari, & dicere; homini eſſe liberum actum charitatis elicere, quem omittere poteſt. at elicere jam intenſum ut quatuor, jam ut quinque non eſſe in noſtrâ poteſtate. Sed ab habitûs perfectione pendere, quem intendimus æquè intenſis (aut intenſioribus, ſi auxilium fortius habitu ſit) operationibus. non tamen remiſſioribus, quoniam iſtæ non dantur. Sed de hoc aliàs. urget enim promiſſa illuſtrationis brevitas, ut ad *tertium ſenſum* tranſeamus. Et illum ſuſpicientes, non per omnia ſuſcipim⁹. Deum diligi debere ante omnia, hoc eſt, priùs, quàm omnia aliqui aſſeruerunt, & ſcrupulis conſcientias timoratas vexarunt. Si priùs amandus Deus quàm creaturæ, primus actus liber, quem debet homo elicere, eſt Dei dilectio; & ſi hoc verum, quis ſe audebit decredere huic culpæ obnoxium? Puto equidem ſeveram hanc ſententiam à viris optimis doceri, ſed fortaſſis non ideò optima, quoniam ſolent ingenuæ & timoratæ conſcientiæ etiam ibi fateri culpam ubi culpa non eſt.

Digitized by Google

Sentio igitur hominem non ita rationis uſum divinitùs conceſſum recipere, ut ſtatim teneatur ſub mortali gratias agere; quoniam & favorem ipſe & obligationem ignorat; nec tenetur gratias agere de rebus quas neſcit, nec lege obſtringitur quam non cognoſcit: Vel dicitur; tu quicumq; oppoſitam opinionem tueris, quâ die incepiſti uti tuâ libertate? non ſcies hoc. Et progredior. Si mihi ſincerè reſpondeas, an non multis annis ante fuiſti operationum dominus quàm audires hanc controverſiam agitari? quomodo ergo potes te credere obligationi obnoxium, contra quam duæ tam fortes exceptiones occurrunt? & ut ipſas, aliùs adhuc percalleas, attende. Tibi Auguſtiniano Religioſo præcipit Generalis ut Pſalmos pœnitentiales hodie legas eâ ipsâ horâ, quâ cœnet Imperator Turcarum, & tamen legem Tibi nec per ſe immediatè, nec per alium hodie notificat, ſed cras. & poſtulo, An te die craſtinâ opinabetis peccati reum? non puto. nam contra excipies, & legem ſeriùs tibi intimatam; & ſi citiùs, adhuc illam laborare circumſtantiâ impoſſibili, non enim hora, quâ Turca hodie Conſtantinopoli menſæ adſidet, hodie Moguntiæ exactè ſciri poteſt. Ergo pariformiter de lege illâ quæ dicitur præcipere ut in primo rationis inſtanti Deum diligamus, philoſophari potes. nam & ipſa, ſi daretur, multis annis ſeriùs in tuam deveniſſet notitiam; & ſuppoſuiſſet circumſtantiam (nimirum primum rationis inſtans) quam cognoſcere nec tunc potuiſſes, nec jam potes. Cùm igitur ſenſus iſte ad ætatis humanæ primordia revocari nō debeat, ſic poterit prudenter admitti, ut ſentiamus S. Auguſtinum conſulere, ut diebus ſingulis, cùm excitamur mane, ante omnia creatorem conſervatorem, redemptorem & glorificatorem diligamus, & nos illi omni humilitate & devotionis affectu commendemus. Modum ſuperiùs poſui num. 1782. quem poteris utiliter legere. at multò utilius tibi præſcribere quotidie devotè obſervandum. Eumdem etiam olim dedit Ambroſius Auguſtini Magiſter in hymno matutinali, ubi in paucis quæ lego, multa intelligo: & ſi bene intelligo, multa Deo dico. Cū primùm oculos, aperiam labia & Archiepiſcopo Mediolanenſi duce, dicam Chriſto,

Tu lux refulge ſenſibus,
Mentiſq; ſomnum diſcute;
Te noſtra vox primum ſonet,
Et vota ſolvamus tibi

& quæ grandiùs & breviùs. Ille cecinit, ego humiliùs & uberiùs reſumam, dicamque.

1896. [A Somno corporeo excitatus, Domine Ieſu, iterum periclitari incipio, & tuâ protectione miſerabiliùs indigere. Deus igitur in adjutorium meum intende, & ſiquidem hoſtilis feſtinat in meam perditionem exercitus, Domine ad adjuvandū me feſtina. Excita, quæſo, omnipotentiam tuam, non ſomno oppreſſam, quoniā non dormitabis neq; dormies, qui nos cuſtodis; ſed meis offenſam culpis, & mihi meritas pœnas præparantem. Veni quidem, non qui abes; ſed, qui lates, appareas; ut ab imminentibus peccatorum periculis te merear protegente eripi, deliberante ſalvari. Peccavi Domine & peccare non ceſſo, quoniam ignorans ſum, (ſanè omnis peccans ignorans, & omnis ignorantia eſt cœcitas.) Habeo naturam, ſed corruptam; adeoq; humanitatem inhumanam, animam inanimem, mentem amentem, memoriam immemorem, involuntariam voluntatem. Laboro morbo periculoſo, & habeo ſenſum inſenſibilem; video meliora proboq; deteriora ſequor, quoniam ſæpe utor cæcis oculis, & aure ſurdâ. Vbique & undiq; caligine ignorantiæ, & igne concupiſcentiæ obruor. hoc æſtuo, & illa velut fumus exſurgit, imò veriùs inſurgit, & ſenſus univerſos obnubilat. Tu igitur, lux indeficiens, refulge ſenſibus interioribus, exterioribusque & mentis meæ lethargo oppreſſâ ſomnum, & mortiferam cœleſtium rerum oblivionem potenter diſcute. Vt Te ante omnia & propter Te proximum diligendo, à tuâ meus anhelitus miſericordiâ primùm motus, excitet vocem, quæ te primum ſonet & celebret; ſpiritum qui te primum ardeat & ambiat. Da, obſecro, fidei erga divinam doctrinam tuam, ſpei erga cœleſtem beatitudinem tuam; charitatis erga immenſam bonitatem tuam, & erga proximos noſtros propter amorem tuum requiſitum augmentum, ut in unitate cordis & rerum communione ſervem conſervationē piam, quam communis monaſterii Regula indicit, & Majorum perſuadent exempla; ut & omnes in unum conviventes, nos mutuo favore cohortemur & vota ſolvamus tibi, ad votumq; divini noſtri Patriarchæ viventes, gratiâ tuâ huius ſæculi ſuperatis procellis, ad portum, qui cœlū eſt, pervenire mereamur, Amen.]

TEXTUS. *Hac ſunt, quæ ut obſervetis in monaſterio conſtituti, præcipimus,*

1897. Sed ſtantem occurrit difficultas, quæ inquirit, An illa vox *præcipimus* intelligenda ſit moraliter, & de vero præcepto, an verò pœnaliter & monitoriè.

Illam Hugo Victorinus moraliter accipiendam exiſtimat, vel fruſtra teſtimonia illa congeſſit, quibus hanc periodum illuſtrat. morales enim ſunt univerſæ ſententiæ, quas cum Regulari componit; ait enim. [Ad hæc vobis divina præcepta leguntur, quatenus lecta intelligentur & impleantur. Metuenda illa ſententia quâ dicitur, ſervus qui ſcit voluntatem domini ſui & non facit, plagis vapulabit multis. Hinc Paulus ait: *Non enim auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur.* Audiamus erga ſacra præcepta pij Domini & memores ſimus mandatorum ipſius ad faciendum ea. Quia ſicut dicit beatus Iacobus: *Si quis in lege perfectâ perſpexerit libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit.* Et Dominus in Evangelio: *Beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt illud.* Igitur quæ præcipiuntur nobis in Monaſterio conſtitutis diligenter attendamus.]

1898. At ego communi ſententiæ conſentiens, hanc periodum cum initio Regulæ Benedictinæ compono, & quia nullam in ſenſu, nullam in obligatione illatā differentiam reperio. Dixerat Auguſtinus, *Hac ſunt quæ ut obſervetis in monaſterio conſtituti præcipimus*, & Benedictus, *Auſculta, o fili, præcepta magiſtri, ... efficaciter comple, ut ad eum per obedientiæ laborem redeas, à quo per inobedientiæ deſidiam receſſeras.* Hac duarum Regularum analogiâ præmiſſâ,

1899. *Quæris primò*, An omnia, quæ ſunt in Regula S. Auguſtini præcepti moralis vim habeant?

Reſpondeo multa eſſe in illâ, quæ ne pœnalis quidem rationē habent. Conſono mihi, & n.77. diſputationis VII. ſuperiùs poſitę. Et ne multis te gravē, ſuppono actus merè internos non poſſe humanitùs iniungi, nec ſolenniter in profeſſione voveri, ut ſuperius n.39. monſtravi, & multas ex Regulæ Auguſtinianæ ſanctiones, quæ merè internos actus concernunt potis ꝓducere, paucas lineas ſuppono. In ipſo limine, *Ante omnia, fratres chariſſimi, diligatur Deus, deinde proximus.* & ſtatim, *ſic vobis anima una & cor unū in Deo..... surſū cor habeant*, &c. & ſanè Dei & proximi amor, cordiū unitas, animorūq́ cōſenſus, internæ operationes ſūt.

1900. *Quæris ſecundo*, An in S. Auguſtini Regulâ aliqua præcepta reperiantur?

Severè videtur reſpondiſſe Hugo Victorinus, ut vidim⁹; at nos textum Regulæ poſſe ſumi materialiter & formaliter diximus: addimus materialiter ſumptum ſępe eſſe obligatorium ob concurrentiā alius legis; at formaliter ſumptū nullam obligationē gravem inducere. Pone exemplū. Verba illa. *Diligatur Deus, deinde proximus*, materialiter ſumpta moraliter ſunt obligatoria, vi decem pręceptorum Dęcalogi, q̄ imbibunt; at formaliter ſumpta, h. e. quà poſita in Regula, nō obligant, quoniā hæc eſt lex humana, q̄ act⁹ merè internos non ꝓcipit. Vide q̄ ſuperiùs dicta à n.79.

1901 *Quæris tertiò*. An ſaltē in Regula S. Auguſtini reperiantur ſanctiones, quæ quà regulares obligēt ſub veniali?

Reſpondeo eſſe duas probabiliſſimas authorū ſententias; alterā, quæ poſſe ſuperiorem in materia gravi leviter obligare concedit, & tribuitur D. Thomæ *quodl. 1. q. 9. art. 4.* alterā, quæ contra tenet in tali ſuperiorem materia aut præceptum non ponere, aut graviter obligatoriū. Qui priori voluerit opinioni ſubſcribere, non carebit fundamēto probabili, ut exiſtimet, omnia gravia, quæ in Auguſtiniana Regula reperiuntur, obligare ſub peccato veniali; at nos id ipſum non diſcutim⁹; credimus enim omninò defendendā opinionē contrariam, & dicendum præcepti magnitudinem non à Prælati voluntate, ſed à rei præceptæ quantitate deſumi. Vide quæ tradidit n.42.

1902. *Quæris quartò*, An ex hypotheſi quòd S. Auguſtini voluntate & ſentētia, omnia & ſingula, quæ eſſent in Regula obligarēt moraliter, tu neceſſariò cenſeri deberes obſtrict⁹.

Reſpondeo me non videre illationis neceſſitatē. bene enim ſtare poteſt, quod Petrus velit à Paulo centū impetrare imperiales, & iſte quinquaginta concedat. & conſequenter bene cōponi poſſet, ut D. Aug. voluerit obligare moraliter & pœnaliter, & ꝙ Romana eccleſia Regulā approbarit quà legē pœnalem, & quà moralem reiecerit. Nam & D. Franciſci Regula, ex intentione Legiſlatoris ad peccatum obſtringit, & tamen non dubitas poſſe eccleſiā decernere ut in poſterū nō conſtringat conſciētias, ſed vim habeat legis merè pænalis. Conſonant hæc illis quæ ſuperiùs à n.89. dicta.

1903 *Quæris quintò*, An Generali Priori aut cuicumq; alii Ordinario Prælato præcipienti, ut ſerves omnia & ſingula, quæ ſunt in Regulā S. Auguſtini in omnibus & ſingulis tenearis obedire ſub mortali?

Reſpondeo gravia in tali caſu obligatū graviter, & levia leviter, ſemper ſecundū quantitatē materiæ; juxta ea quæ diximus n. 94.

1904. *Quæris ſextò*, Vtrum, ſi quiſpiam Religioſus, militans ſub Regulâ S. Auguſtini, promittat & voveat Deo ſe exactè ſervaturum omnes eiuſdem leges, ad ſingularum obſervantiam teneatur ſub mortali?

Eſt quæſtio ſimilis præcedenti, & eodem omnino modo diſſolvenda. Vide quæ dicta ſunt num.96.

Sed quia rerum etiam minimarum contemptus, ſi formalis & abſolutus ſit, ſolet ad mortalis peccati reatum aliquando pertingere, inquiris, An de mortifero ſit incuſand⁹ qui regulares obligationes in ord. Auguſtin. contempſerit?

Et reſpondeo legendum eſſe articulū VI. Diſp. VII. n. 97.

TEXTVS. *Primū propter q in unū eſtis congregati, ut unanimes habitetis in domo, & ſit vobis anima una & cor unū in Deo.*

1905. Huic periodo commentario eſt Articulus II. Diſputationis XLVIII. præcipuè à num. 638.

TEXTVS. *Et non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia.*

1906. Hāc periodū examinat & dilucidat c. XXXIII. Regulæ Benedictinæ, in quo quęritur. An debeant Monachi aliquid propriū habere? & c. LIV. in quo præcipitur, ut ne unā quidē Religioſus epiſtolam recipiat ſine permiſſione Prælati. Vide quæ de Paupertate à n. 815. ad 973. expenduntur.

TEXTVS. *Vnicuiq; ſicut cuiq; opus fuerit, tribuatur. ſic enim legitis in actibus Apoſtolorum: Quia erant illis omnia communia, & diſtribuebatur unicuiq; ſicut cuiq; opus erat.*

1907. Huic conſonat ſanctioni, Benedictinæ Regulæ caput XXXIV. in quo quæritur, Debeantne omnes æqualiter neceſſaria recipere? & reſpondetur, *ſicut ſcriptum eſt* (Act. 4.) *Dividebatur ſingulis, prout cuiq; opus erat.* Vide n. 1619.

TEXTVS. *Diſtribuatur unicuiq; veſtrū à Præpoſito veſtro victus & tegumentū, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes.*

1908. Conſonat huic ſanctioni S. Benedictus Cap. XXXIII. ſuæ Regulæ, ubi ait, *Omnia autē neceſſaria à Patre monaſterii ſperare, nec quidquā liceat habere, q Abbas nō dederit aut permiſerit* (recipi ergo ab amicis veſtes poterūt permittēte Prælato) *omniaq; omnibus ſint cōmunia, ſicut* (Act. 4.) *ſcriptū eſt. nec quiſquā ſuum eſſe aliquid dicat aut præſumat.* & Cap. XXXIV. *Dividebatur ſingulis, prout cuiq; opus erat. Vbi non dicimus, ut perſonarum (quod abſit) acceptio ſit, ſed infirmitatum conſideratio.* Vide num. 818. 819. & 1619.

TEXTVS. *Qui aliquid habebant in ſæculo quādo ingreſſi ſūt monaſterium, libenter velint illud eſſe commune.*

1909. Hic videtur expreſsè illius fuiſſe S. Patrem ſentētiæ ut teſtamenti conditionē novitiis inhibuerit, ſed voluerit illorū omnia bona monaſterio ſuccreſcere. Id hodie in variis locis varias limitationes patitur. nam in Provinciis multis non permittitur, ut novitiorum hæreditatibus monaſteria diteſcant. in aliis eſt ſæculariū & eccleſiaſticorum concordia, vi cuius tertiā poſſit partē adquirere Religio, & duæ reliquæ pertineant ad cognatos. In Hiſpania cōceditur novitiis poteſtas diſponendi liberior, nec urgentur ut aliquid monaſterio relinquāt, non enim ipſorū bona quærimus, ſed virtutes. Veruntamen expediret ubiq; inſervire patriæ moribus, & id facere quod alii laudabiliter ſolent. Vide Cap. LIX. Regulæ Benedictinæ, ubi præcipitur filios pauperū ſimpliciter, at filios divitum cū dote monaſterio tradi. Vide etiā Cap. LVIII. in quo S. Benedictus ſtatuit, ut profeſſurus res, ſi quas habet, aut eroget priùs pauperibus,

Digitized by Google

bus, aut factâ ſolennitet donatione conferat monaſterio; nihil ſibi reſervans ex omnibus. & conſule n. 439. & 446.

Textvs. *Qui autē (aliquid) non habebant, nō ea quærāt in monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt; ſed tamen eorū infirmitati quod opus eſt, tribuatur, etſi paupertas eorum quādo foris erant, nec ipſa neceſſaria poterat invenire. Tamen non ideò ſe putent felices, quia invenerunt victum & tegumentum, qualia foris habere non potuerunt.*

1910. Hæc videtur legiſſe meus Bernard⁹, cum quæritur pauperes homunciones inſolentiores fieri in clauſtro quā eſſent in ſæculo; eosq;, cùm in mundo ubi omnes honores appetunt non niſi contēptibiles eſſe potuerint, velle ſaltem in clauſtro, ubi omnes ſuperbos fugiunt titulos, dignitates ab omnibus contemptas ambire, & licèt mali, viros eminentes contemnere. Tu verò, quoniam ſtudes modeſtiæ & diſcretioni *inquiris*, An pauperes diviteſq; in monaſterio, quoad victum & amictū debeant eodem modo tractari an illi viliùs & iſti poſſint opulentiùs; præcipuè, ſi horum liberalitate monaſterium dicatum ſit? *Reſpondeo* vitam cōmunem manutenendā eſſe, adeoq; ratione nobilitatis aut divitiarū nulli in religione obligatio aliqua remittendam. Quod ſi mala educatio tranſierit in morbum, & ita delicatus quis ſit, ut diſtrictioni regulari ſubeſſe nō poſſit, aut urbanè dimittatur ſi nulla ratio efficacior obſiſtat; aut ſi valde utilis & neceſſari⁹ iudicetur, ubi nihil nobilitati, poteſt aliquid morbo ex mala educatione ſuborto concedi ꝙ & S. Aug. indicit paulo poſt: nimirū c. xv. ubi & nos reſumem⁹.

[*Sed quia S. Auguſt non concedere teſtandi libertas è viſus, & ſummus Pontifex Nicol. jubere ut teſtamentū condatur c. IX. Regula Tertiariorū n. 2046. ponenda, audis ē dus, inquirere quis prudēter poſſit, utra eſſet cōſtitutio prudētior? Tu cū his articulis etiā n. 2074. cōpone, ut ex omniū collatione deciſione elicias.*]

CAPVT II.

De Humilitate.

1911. NEC erigant cervicem, quia ſociantur eis ad quos foris accedere non audebant: ſed ſurſum cor habeant, & terrena vana non quærant, ne incipiant Monaſteria divitibus eſſe utilia non pauperibus, ſi divites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur. Rurſus etiā illi, qui aliquid videbantur eſſe in ſæculo, nō habeant faſtidio Fratres ſuos, qui ad illam ſanctam ſocietatē ex paupertate venerunt; magis autē ſtudeant, non de parentum divitū dignitate, ſed de pauperum Fratrum ſocietate gloriari. Nec extollātur, ſi communi vitæ aliquid de ſuis facultatibus contulerint, nec de ſuis divitiis magis ſuperbiant, quia eas ipſi monaſterio partiuntur, quā ſi eis in ſæculo fruerētur. Alia quippe quæcūq; iniquitas in malis operibus exercetur ut fiant, ſuperbia verò etiam bonis operibus inſidiatur ut pereant. Et quid prodeſt diſpgendo dare pauperibus, & pauperē fieri, cùm anima miſera ſuperbior efficitur divitias contēnendo, q̃ fuerat poſſidendo? omnes ergo unanimiter & cōcorditer vivite, & honorate in nobis invicē Deum, cuius tēpla facti eſtis.

1912. Humilitatem omnium virtutum fontem & originē Hipp. Epiſc. hoc cap. 2. cōmendat, de quâ S. Benedict⁹ cap. V. & ego à n. 673. Sed quia multa ſunt ſuperbiæ genera, aliquid oportet ediſſerere, unde illa clariùs cognoſcātur. I. igitur ſuperbiunt aliqui, quòd ſint docti & dotibus eximiis prædiri, & hi optimas ꝓrogativas elatione maleſuadā coinquināt, maculant elatione. II. Superbiunt alii, ꝙ ſint divites, ꝙ habeant pulchras pecudes, & hæc ipſa ſuperbia irrationalis eſt, non ſolū quod irrationali innitatur materię ſed etiam quoniā in aliena ꝑfectione fundatur. Si equus ille tuus, cuius tu nobilitate gloriaris, ſuperbeſceret, fortè excuſari poſſet: at ꝙ tu ideò vanè glorieris, quòd equ⁹ qui irrationalis eſt ſit bonus, domus quæ inſenſibilis ingenua, eſt intollerabile omninò tibi enim ut ſis malus occaſio ex ipſa rerū bonitate deſumitur. III. Quòd pauperes ſint nec divitias quærerent etiā alii ſuꝑbiunt, putantq; eo ipſo quo ſibi aliquid deſit, ſuccurrere univerſos teneri, ꝙ ſi aliqua eos pro Deo reliquiſſe cōtingat, ſuperbiores fiunt divitias contēnendo, q̃ fuerant poſſidēdo. IV. & *ultimo*. efferuntur nonnulli quod humiles ſint, ac ſi poſſet adquiri à ſuperbo humilitas aut conſervari.

1913. His inſtructus inquiris *primò*, An differat à ſuperbia gravitas? *ſecundò*, An ſuperbia ſit peccatum mortale?

Ad primum dico ſuperbiam gravitatemq; differre toto cælo. gravitas enim virtus eſt, & ſuperbia peccatū. Gravis in moribus externis ille dicitur, qui cōpoſitus, qui modeſt⁹ & gravis internis, qui pius. Gravitas igitur eſt mentis habitus omnia, quæ ſeria non ſunt ablegans, & actiones hominis interni & externi ad legis veritatē reducēs. At ſuperbia conſiſtit in mentis elatione & exceſſu, qui cū ſoleat manifeſtari extrinſecùs, in internam & externam dividitur.

1914. Ad ſecundum reſpondeo, non omnem imprudentiā eſſe peccatū, adeoq; non omnem magnā crimen. Hac ego pennâ mihi perſuadeo poſſe carmina græca elegātiora Homericis condere, aliâ nonpoſſe: & ſiquidem ab omni pacto etiā implicito abhorreo, ſuperſtitinſus in hac opinione non ſum: non ſum in hac elatione peccator: at imprudens & ſtultus ſum, & quà me Græcorū Poetarum Principi antepono ſuperbus. Huic diſipientiæ ſubeſſe teneas omnem hominem, qui falſo ſui amore deceptus ſe putat nobiliorē iſto, ditiorem illo, ſapientiorē altero, quę opinio quamdiu occulta lateat, nemini iniuria, illi qui illā inficitur ſolet eſſe ſolamini imò nonnunq̃ devotioni ſi Deo agas gratias ob favores, quos nunq̃ recepit. At iſta ipſa, quæ peccaminoſa non dicitur ſi ſe contineat intra meræ ſpeculationis terminos, eſt Platonis idea, quę nunquā in rebus reperitur, & ſoetè nō eſt *ſuperbia* nominanda, ſed *animoſitas*. Omnis mentis conceptus hominem dirigit, & qui non vult mentem errātem corrigere, vult voluntate delinquere & digna correctione operari. Dico igitur ex mentis elatione multa peccata oriri q̃ mortalia eſſe poſſūt, & venialia eſſe frequentiſſimè ſolent. Primum eſt in materia urbanitatis parcitas, quando aliquis titulos & reverentias proximo debitas decircinat, volens aut æqualē ſibi ſuperiorem reddere, aut ſibi proximū & æqualem ſubiicere; q̃ petulantia. ſi materia ſit levis vocatur incivilitas, & erit veniale peccatum, at confuſio videtur materiam notabilem requirere, & ſi ex ſuperbia & iniuſtitiâ naſcatur à mortali excuſari non poſſe. Vnde, ſe nominum tranſpoſitiones placeant, inurbanitatē

Digitized by Google

levem confuſionem, & confuſionem dicam notabilem inurbanitatem. *Secundum* in materia detractionis ; ego enim, qui cognoſcor à multis, tametſi me ignorem, & credor habere merita ut quatuor, ſi me voluero æquare aut præponere Petro habenti merita ut quinque, aut in Iudices ipſos aut in Petrum pecco. In Iudices, ſi ego aut tam ſtupidos eſſe contendo, ut exceſſum non videant, aut tam iniquos ut illo viſo adhuc contra jus (pono materiam eſſe juſtitiæ digniori debitam) me digniori præponant. In Petrum nam & volo ut dignitate ſibi debitâ careat, & etiam opinione & laude congruente. *Tertium* crimen ſuperbiæ inobedientia eſt, quando quis ſibi putat deberi ne regulis communibus obſtringatur : qui enim non eſt homo ut cæteri, non debet ut cæteri legibus regulari. Hinc naſcitur veritatis abuſus ; hinc quòd illa ſententia, *Iuſto non eſt poſita lex*, injuſtè retorqueatur, & credi velis ab omni lege immunis, quod re juſtum delites. Hinc murmurationes, hinc etiam detractiones nonnunquam, eò periculoſiores quò majores illi contra quos inſolenter peccatur. Hæc ipſa inobedientia, tametſi ex ſuperbia ſuborta, formalis contemptus nondum eſt; aliud enim eſt dicere. *Mihi ſeni, nobili, docto, de monaſterio & ordine optimè merito non deberent leges illæ quæ novitiis, imponi*; & aliud, *Non poſſunt imponi.* & tandem aliud, *Poſſunt quidem & debent, ſed non obediam.* Tres inobedientiæ actus iſti ſunt, ſed omninò diverſi. In ultimo cùm quis fatetur obediendi debitum, veneratur illum qui præcipit, & cum obedire non vult, aut non obedit (omnis enim inobedientia voluntaria eſſe debet, ut peccaminoſa credatur) animi ſui prodit fragilitatem. Qui *Non deberent mihi hæc imponi præcepta*, ait; imprudentiam ſuperioris incuſat, & ſi paratus obedire, poterit videri an detraxerit, ſed cum dicit *Non poſſunt*, dignitatē & poteſtatem contemnit, & illo quo Lucifer peccat exceſſu ; tunc enim ſubditus, *Similis ero Præpoſito*, ait, *tametſi in hac communitate altiſſimus. Ipſi nulla lex imponi à domeſtico poteſt, adeò nec mihi. & in huius teſtimonium ſententia, ſ.mittam quidquid juſſerit facere; faciam, quidquid omittere.* & in hoc actu videtur contemptus formalis relucere.

CAPVT III.

De oratione & jejunio.

1915 ORATIONIBUS inſtate horis & temporibus conſtitutis. In oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factū eſt, unde & nomen accepit, ut ſi fortè aliqui etiam præter horas conſtitutas, ſi eis vacat, orare voluerint, non eis ſint impedimento, qui ibi aliquid agendum putaverint. Pſalmis & hymnis cùm oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore. Et nolite cantare, niſi quod legitis eſſe cantandum : quod autem non ita ſcriptum eſt ut cantetur, non cantetur : Carnem veſtram domate jejuniis & abſtinentia eſcæ & potus, quantum valetudo permittit. Quando autem aliquis non poteſt jejunare, non tamen extra horam prandii aliquid alimentorum ſumat, niſi cum ægrotat.

1916. Meritò S. Pater orationem & jeiunium coniunxit; non enim bene orat, qui lautè comeſſatur, nec libenter frequentat convivia, meditationi deditus. Ieiunium concupiſcentiæ eſt crux ; & ad menſam tanquam ad crucem, ad crucem tanquam ad menſam, ire debes, ſi credis meo Melliſluo Bernardo. Sanè ad menſam tanquam ad crucem quoniam jeiunaturus, & ſumpturus cibos præciſè neceſſarios ; ad crucem autem ieiunium & mortificationes tāquam ad menſam, quoniam ipſis nutritur & firmatur animus. Multa ego ſuperiùs de oratione, & præcipuè de officio divino à num. 1061. ad 1476. pauciora ſed ſufficientia de Ieiunio, à num. 1613. b.

TEXTUS. *Orationibus inſtate horis & temporibus conſtitutis.*

1917. De diſtinctione, numero, ſolennitate & obligatione Horarum canonicarum libro IX. & X.

TEXTUS. *In Oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factum eſt, unde & nomen accepit; ut ſi fortè aliqui etiam præter horas conſtitutas, ſi eis vacat, orare voluerint, non eis ſint impedimento. qui ibi aliquid agendum putaverint.*

1918. Hoc argumentum, quod ſumitur à nominis etymologiâ, aliquando perſuaſoribus ſervire poteſt: ſæpe enim contingit, ut qui ſublimiores capere non poſſint rationes, etymologiis delectentur. Sanctus Hieronymus arguit illos, qui cùm dicantur Monachi enim quaſi ſolitarii dicuntur, & non indigent civili ſtrepitu homines ſolitarii. Sanctus etiam Benedictus ſæpe à nominis ratione diſcurrit, & præcipuè capite LII. ubi videtur periodum totam hanc exſcripſiſſe. Ait enim. *Oratorium hoc ſit quod dicitur. Nec ibi aliquid aliud agatur aut condatur. Expleto opere Dei omnes cum ſummo ſilentio exeant, & agatur reverentia Deo; ut Frater, qui ſibi fortè peculiariter vult orare, non impediatur alterius improbitate. Sed & ſi alter vult ſibi fortè ſecretiùs orare ſimpliciter intret & oret, non in clamoſa voce, ſed in lachrymis & intentione cordis. Ergo qui ſimile opus non facit, non permittatur expleto opere Dei remorari in oratorio, ſicut dictum eſt, ne alius impedimentum patiatur.* Conſonat etiam S. Benedictus ordinis vivendi monaſticè capite III. Vide quid dixerim de oratorio num. 1063 1785.

TEXTUS. *Pſalmis & hymnis cùm oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore.*

1919. Eſt de actu merè interno conſilium, leges enim humanæ materiam merè externam concernunt ; & D. Benedictus capite XIX. *Sic ſtemus ad pſallendum, ut mens noſtra concordet voci noſtræ.*

TEX-

Digitized by Google

TEXTVS. *Et nolite cantare niſi quod legitis eſſe cantãdum, quod autem non ita ſcriptum eſt ut cantetur, non cantetur.*

1920. Huic textui videtur contradicere Regula Benedictina, in cuius capite XVIII. ait Legiſlator, *Hoc præcipuè commonentes, ut ſi cui fortè hæc diſtributio Pſalmorum diſplicuerit, ordinet, ſi melius aliter iudicaverit: dum omnimodis id attendatur, &c.* Vnde videtur illud ipſum quod S. Auguſtinus inhibet, S. Benedictus concedere.

Dico igitur Religioſum bifariam poſſe horas divinas ſolvere, aut in choro cum reliquis, aut privatim. *Primò* igitur, puto illum in choro, (Auguſtinianus aut Benedictinus ſit) non debere legere aut cantare, niſi quæ ſunt ex rubrica communi cantanda; debere omittere, quæ ſunt omittenda; aliàs enim publica turbaretur devotio, nec communitas poſſet per modum corporis officio divino ſatisfacere.

Secundò extra chorum ſtrictiùs ad rubricas Auguſtinianum teneri exiſtimo, quàm Benedictinum; illi enim indicitur ne mutet, huic tametſi cum aliquibus limitationibus conceditur. Verùm hîc non hærebo, quoniam de mutatione officii ſuperiùs à num. 1387.

TEXTVS, *Carnem veſtram domate jeiuniis & abſtinentiâ eſca & potus, quantum valetudo permittit.*

1911. De hac materiâ S. Benedictus capite XLIX quod inſcribitur, *de quadrageſima obſervatione*, & XXXIX & XL, in quibus agitur de menſura ciborum & potûs.

1921. *Sed inquiris.* An poſſit quis carnem jejuniis macerare plus quam valetudo permittit?

Et ego multa hîc intricata reperio, quæ judico debere diſtingui. Nam ſuprà vires ieiunat ille, qui ſe fame extinguit; non ille qui vitæ dies multum abbreviat, & frangit valetudinem. Definio non poſſe quempiam ſe inediâ extinguere licitè, poſſe tamen jeiunare etiam ſi evidenter prævideat citiùs ſe moriturum. Nec ideò debere dici jejunare plus quam valetudo permittit; quæ cum ipſius ſimus uſufructuarii domini, debet nobis ad finem ſublimiorem, quantum opus fuerit, ſervire, ipſa enim non permittit nobis jeiunare imprudenter, nec prodigè & ſine cauſa dilapidari patitur, at permittit ſe expendi & exponi juxta prudentiæ terminos & experti ſuperioris conſilium. Huc videtur reſpexiſſe S Abbas Caſſinenſis cùm in ſuæ Regulæ capite II. ne novitius fervor carnem ieiuniis maceraret pluſquam valetudo permitteret, & ne voluntas propria in voluntatis fractione reluceret, conſtituit, ut quidquid Monachus communi rigori addit, Abbati ſuo ſuggerit & cum eiusdem non voluntate ſolùm, ſed etiam oratione faceret. Ieiunium enim, ſi irregulare ſit, nocere poterit corpori & animo; corpori ſi nimium; animo, ſi infectum ſingularitatis ſuperbiâ Illud S. Benedictus mirâ ſapientiâ cõdit, humilitate, prudentiâ, (humile eſt, ſi Antiſtitis exponitur arbitrio; prudens, ſi eiusdem regitur voluntate) ut nec corpori nec animo nocere poſſit. Illudq; oratione acuit, ut dulcius ſapiat Deo, & oſtendat abſtinentiam orationemque duas eſſe comites individuas, quas optimè ab Auguſtino iunctas & immeritò ſeparare quis poſſet.

TEXTVS. *Quando autem aliquis non poteſt ieiunare, nõ tamen extra horam prandii, aliquid alimentorum ſumat, niſi cùm ægrotat.*

1922. Circa litteræ intelligentiam quæris *Primò*. An hora prandii debeat hîc intelligi eſſe illa, quâ communitas prandet, ita ut ſenſus ſit, quòd nec comedat nec cœnet aliâ horâ quàm communitas. an fortè illa, quâ prandet ille qui ieiunare non poteſt, ita ut ſit ſenſus, Quod ſi ex causâ ipſi concedatur, ut refectioni communi non interſit, prandeat horâ competenti, nec ante prandium nec poſt poſſit (jentaculi aut merendæ ſpecie) cibum ſumere?

1923. Sanè huic periodo ſummã lucem præbere poterit Regula Benedictina. Capite enim XXXVI. infirmorum curam commendat, vultque illis omnia miniſtrari, quæ neceſſaria ad recuperandam ſalutem: unde illos horis & regulis communibus abſolvere manifeſtum eſt. At Capite XXXVII. Senes & Infantes ſubiungit; qui tametſi ſub nomen infirmorum non veniant, ſani non ſunt. ægri ſunt debiles, & utrique (infantes ſenesq;) etiam debiles ſunt. *Conſideretur ſemper in eis*, inquit ſanctus Abbas, *imbecillitas, & nullatenus eis diſtrictio Regulæ teneatur in alimentis, ſed ſit in eis pia conſideratio, ut præveniant horas canonicas* (hoc eſt *communes omnibus & regulares.*) Quam ob rem dicendum omnino eſt, aut ægrotorum nomine intelligi à S. Auguſtino etiam ſenes (ſenectus enim ipſa morbus) imò & pueris & reliquis legem illam imponi: aut ſi ægrorum nomine nolimus ſenes intelligere, dicendum omninò hoc textu non interdici ſenibus ut citiùs prandeant, ſed ne manè aut veſpere præter prandium & cœnam recipiant reficiunculas. quod etiam ſtatuit S. Benedictus in ordine vivendi monaſticè, quem poſt Regulam ſcripſit, ut illam altiùs illuſtraret: nam capite XVII. ſic inquit, *Ante horam vel poſt horam nihil cibi percipiant; exceptis infirmis & infantibus, quorum imbecillitas ab Abbate conſideranda eſt.* An ſenes, quos Capite XXXVII. Regulæ adſcripſit infantib⁹, conſultò omittit. an illis inhibet, quod infantib⁹ & ægrotis concedit? an infirmorum nomine etiam ſenes intelligit? Hoc ultimum videtur certiùs ſi ita intelligatur, perſonæ imbecillitas conſideretur, nec ſoli ætati, ſi robuſtæ hæ refectiunculæ extraordinariæ concedantur. Sanè ſi ſenes nullâ habitâ valetudinis conſideratione, à communis diſciplinæ diſtrictione eximantur, neſcio quid intelligi debeat Caput VIII. eiusdem Benedictinæ Regulæ; in quo ſeverè indicitur, ne quidquam aliud faciat Iunior, quam quod Maiorum cohortantur exemplà. Sanè Maiores, qui ſeniores: & ſi iſtis vita libertina permittitur, cur in exemplum & imitationem iuniori proponantur, non video. Prælatus igitur, cuiuſcumque Ordinis ille ſit, non perſonam à perſonâ, nobilem ab ignobili; doctum ab indocto, ſenem à iuvene in obſervantia regulari diſtinguat; ſed ſoli & ſoli neceſſitati condeſcendat, ſciens tamen hanc ipſam in nobili, docto, & ſene faciliùs atque frequentiùs reperiri. Nobilibus S. Auguſtinus ſuæ Regulæ Capite IV. meliores cibos & veſtes tandiu dari concedit, quamdiu ſummum ipſi diſciplinæ rigorem tolerare non poſſint. Conſuetudo enim altera eſt natura, & qui delicatis nutriti à pueritia ſunt cibis, & veſtimentis duplicibus ſemper ornati, non poſſunt ad ieiunia & nuditatem evolare tranſitu re-

Zzz 3 pen-

Digitized by Google

pentino, ſine vitæ periculo, aut valetudinis manifeſto diſpendio; & quia illis non poteſt ſimul totum onus imponi permittit regularis diſcretio, ut paulatim adſueſcant, ut tandem poſſint agere vitam communem. Viris etiam doctis aliqua indulgenda aliquando, non quidem ratione doctrinæ, ſed laboris. Plus unus Theologiæ profeſſor & periculoſius laborat una die, quàm tota hebdomade faber ferrarius. Plus, non quia pluribus horis, ſed quia intenſiùs; periculoſiùs, quia manuum labor ad ſalutis conſervationem & recurationem conducit, at mentis labor corpori exitialis eſt. Ergo tametſi doctrinæ titulo nemo debet vivere laxiùs; ratione morborum, quos incurrit, ut illam eamdem doctrinam adquireret; ratione valetudinis, quâ indiget, ut reliquis prodeſſe poſſit, licebit diſcreto Superiori, in aliquibus diſpenſare, ut utiliùs Deo, Ordini & Reipublicæ ille ſervire poſſit. & eadem omninò analogiâ doctrinæ de Senibus eſt philoſophandum. Eſto nihil ætati, & authoritati cedatur, jubeantur eſſe primi qui primores. Sed ſi ætas morbos etiam invexerit, hi ipſi ſunt clementer & humanitùs conſiderandi. Nam & homines ſumus qui regimur, homines etiam qui regimus, non angeli; & ſicut ſubditus errare poteſt plùs poſtulando indulgentiæ, quàm debeat; ſic & poteſt errare ſuperior, plus quàm debeat negando. præcipuè in ordine S. Auguſtini (hoc nomine omnes Religiones intelligo, quæ militant ſub eius regulâ) qui Capite IX. præcipit, famulo Dei infirmo, ſine dubitatione credatur.

ne tamen erres vide quid famuli Dei Auguſtinus intelligat, & lege num. 1971.

CAPVT IV.

De Refectione utriusq; Hominis.

1924. CVM acceditis ad menſam donec inde ſurgatis quod vobis ſecundum conſuetudinem legitur, ſine tumultu & contentionibus audite, ne ſolæ vobis fauces ſumant cibum: Sed & aures eſuriant Dei verbum. Qui infirmi ſunt ex priſtina conſuetudine, ſi aliter tractantur in victu, non debet aliis moleſtum eſſe, nec iniuſtum videri eis, quos fecit aliqua conſuetudo fortiores: nec illos feliciores putent, quia ſumunt quod non ſumunt ipſi: Sed ſibi potiùs gratulentur, quia valent quod non valent illi. Et ſi eis, qui ex moribus delicatioribus ad monaſterium, aliquid alimentorum, veſtimentorum operimentorumve datur, quod aliis fortioribus, imò fælicioribus non datur, cogitare debent, (quibus non datur) quantum de ſua ſæculari vitâ illi ad iſtam deſcenderint, quamvis usque ad aliorum, qui ſunt corpore firmiores, fragilitatem pervenire non potuerint. Nec debent velle omnes quod paucos vident amplius, non quia honorantur, ſed quia tollerantur, accipere: ne contingat deteſtanda perverſitas, ut in Monaſterio, ubi quantum poſſunt, fiunt divites laborioſi, fiant pauperes delicati.

1925. Conſtat homo corpore & animo (materiale illud eſt, hic incorporeus) & ideo vivit materialiter & ſpiritualiter, & ita alimentis indiget utrobiq; ut faciliùs corpus ſine cibis ſuſtentet, quam animum ſine verbo Dei. Hoc ergo capite Divinus Doctor de corporis animiq; refectione luculentũ ſermonẽ conſtituit quẽ debeo breviter dilucidare.

TEXTVS. *Cùm acceditis ad menſam donec inde ſurgatis, quod vobis ſecundum conſuetudinem legitur, ſine tumultu & contentionibus audite, ne ſola vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures eſuriant Dei verbum.*

1926. Huic periodo illuſtrationi & commentario ſunt Regulæ Benedictinæ multa capita. Quibus enim horis debeant fratres refici exponit Cap. XLI. ibi docet omnes debere ſimul menſam accedere, ſimul excedere, & contra negligentes legem fert cap. XLIII. qua ſtatuit ne impune aut tardius aliis veniat monachus, aut citiùs abeat. De ieiuniis quadrageſimæ agit cap. IL. & XXXV. de coquis, ſervitoribusq; & tandem de ciborum & potûs menſura & qualitate, capitibus XXXIX & XL. & ne ſolum in menſa corpus ſed & animus reficeretur caput XXXVIII. addidit, in quo de hebdomadario Lectore.

1927. Sed quid eſt ſine tumultu & contentione audire? Legem S. Auguſtinus impoſuit, at gloſſam S. Benedictus, *Ne præſumat ibi aliquis* ait capite XXXVIII. citato, *de ipſa lectione, aut aliunde quidquam referre, ne detur occaſio, niſi fortè Prior* (nempe, qui in menſa præſidet) *pro ædificatione voluerit aliquid breviter dicere*

TEXTVS. *Qui infirmi ſunt ex priſtina conſuetudine, ſi aliter tractantur in victu, &c.*

1928. Non agit S. Pater de laborantibus actuali morbo, illis enim nemo invidet, nullus inſultat. agit de delicatè nutritis; & inquiris, an iſti debeant benigniùs tractari q̃ alii.

Sanè ad tempus, crediderim. nam ut paulo ante dixi, omnis tranſitus immediatus expoſitus eſt magno periculo Vitro fragilius nihil, & tamen illæſum ſummum tolerat frigus, ſummum calorem, modo ex extremo in extremũ immediate non tranſeat. In fornace igneum eſt, & intenſiſſimo calore præditum, ſi vento & frigori expoſueris, fregeris, non enim ſub illud tempus frigoris capax eſt. At prudens artifex, qui materiæ fragilitatem cognoſcit, illud in loco minus calido; deinde in alio adhuc minus calido, tãdem in tertio tepido, & quarto reponit in frigido; & hoc ſine ullo fragiliſſimæ materiæ periculo.

1929. Hoc olim & utiliter vidit S. Iſabella Luſitaniæ Regina curioſitatis gratiâ ad fornacem conducta, & quia intensè Deo ſervire exoptabat, & à medicorum ignorantiâ ſeducta, non poterat ſibi ſuadere, ut contemptis Galeni regulis S. Franciſci amplecteretur, ibi edocta divinitus mutavit animum, & ab reſolutionis conceptæ fortitudine ſic ipſam diſcurriſſe præſumo.

Digitized by Google

1930. [*Valete iam tandem aliquando Medici, quorum legibus aut me Dei offendendi timor, quod opto; aut valetudinis deſiderium, quod timeo, non ſine tyrannidis ſuſpicione ſubegerat, ut bene valerem; cùm tamen quo pluris apud ipſos valuerim minùs ſanè. Quippe fortunæ iniuria nata ex Regibus, in delitiis nutrita, cibis delicatis & molli lecto adſueta reſiſtebam Deo inſpiranti meliora; & quod doleo, ſanctitatis ſpecie. O quoties divinitus admonita, ut carnem macerarem jeiuniis, ſago tegerem, & ſternerem ſupra ſaxum aut lignum! ſed pluries contradictum à Medicis corporis mei ſolicitis, animi incuriis. O quàm grata eorum mihi conſilia, ne obedire cogeret monenti, ſequi præeuntem, adeſſe conducenti! Mihi impoſſibilia ſuggeri; libenter credidi; inſpirationē de ſuggeſtione incuſans ne obedire tenerer. At hodie oculos aperire cogor, vel invita. Sim fragilis; fragilius multò vitrum eſt. Sim rigori inadſueta, & ſi ſeveram vitam agam, valetudinem frangam, imo morbos incurram: ſed & vitrum in fornace liqueſcens, longè à rigore diſtat; igneum eſt, & ſi exponatur vento ſine morâ frangetur. Omnia iſta certa. At illud quod manu circumgyro, igneum fuit, frigidum eſt, fragile omnino, nec tamen à frigoris rigore fractum. Vnde igitur quod non potuerit frangi habuit manifeſta fragilitas? Vidi oculis; conſidero uti iter; non poſſum adfectare ignorantiam. Docta illud providentia Artificis tametſi fragile ſine periculo ex extremo ad extremum traduxit, quoniam per gradus intermedios & ego doceor. Delicia regia rigor monaſticus è diametro videantur opponi, at ab illis ad hunc dari poterit tranſitus ab omni periculo vacans, ſi non fuerit feſtinus. Eſto jeiunare & carnem macerare non poſſim, ſanctimoniales poſſint, quoniam illa rigori, & ego deliciis adſueverim. At potero paulatim doceri & dedoceri. potero adſueſcere paulatim auſteritati regulari, ut quæ hodie non poſſum, cras poſſim. Dediſcam cibos delicatos, quibus hodie ſi caream, morbo non caream: dediſcam mollem lectum, quem qui hodie mihi auferet, ſomnum auferet, & per gradus procedens tandem evadam doctior: ſi enim prius carere ſuperfluis didicero, ero docilis ut carere neceſſariis addiſcam. Sed quando ſceptrum obtinebo? ſerò, ſed aliquando, quoniam multa in me decircinanda ſum. Concedam ætati teneræ, corpori fragili, & motus ipſe tardior ſit: ſingulis ſeptimanis ſit mihi una ſuperfluitas dediſcenda. Primâ menſis ſecundis carere diſcam, ad gulæ irritamentum additis? altera diſcam carere pretioſo ciborum apparatu, uno ſimplici contenta ferculo: tertiâ etiam in iſto decircinabo qualitatem & quantitatem, quouſque ad communes cibos aut panem & aquam devenero. Eadem lectum mutua via in ſtratum tranſibit: & ego qui hodie ob inveteratam multorum annorum conſuetudinem neceſſaria credantur, quæ innumeris eſſent ſuperflua, ita adſueſcam rigori, ut mihi ſuperflua exiſtimem quæ innumeris præciſe videantur neceſſaria. Hæc omnia à vitro fragili in ſexu debili, in ætate tenella didiciſſe gravisa, non tam ad aulam quàm ad me ipſam revertar, & quæ ſum meditata, Deo cooperante & favente, efficiam.*] Dixit fecit: & nobis fuit exemplo ſummo, ut ſciamus nullam eſſe ætatem, ſexum, qualitatem, ſtatum, a quo non pateat aditus ad vitam rigidam, ſi modo ſervire Deo velimus.

CAPVT V.

De Infirmis curandis.

1931. SANE quemadmodum ægrotantes neceſſe habent minùs accipere ne graventur: ita & poſt ægritudinem ita tractandi ſunt, ut citiùs recreentur, etiamſi de humillima ſæculi paupertate venerint, tanquam hoc illis contulerit recentior ægritudo, quod divitibus anterior conſuetudo. Sed cùm vires priſtinas reparaverint, redeant ad fæliciorem conſuetudinem ſuam, quæ famulos DEI tanto ampliùs decet, quantò minùs indigent. Nec cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos neceſſitas levarat infirmos. Illos ſanè exiſtiment ditiores, qui in ſuſtinenda parcitate fuerint fortiores. Meliùs eſt enim minùs egere, quàm plus habere.

1932. De infirmis agit S. Pater Benedictus cap. XXXIX. ſub finem, & toto XXXVI. nos in commentario à numer. 1614. & de eorumdem obligationibus ac præcipuè de officio divino num. 1429. & 1775. E In ſcholio etiam multa, & ſæpe alibi.

Interim mihi duæ in hoc capite periodi placent. Prima, *Ille ditior, qui in parcitate ſuſtinenda ſit fortior*. Secunda. *Melius eſt minus egere, quàm plus habere*, cui conſonat antiqui Poetæ lemma.

Quis dives? qui nulla cupit. Quis pauper? avarus.

Sanè religioſi univerſi, nulla enim ipſi cupiunt, ditiſſimi ſunt, & quia nulla habent, omnia poſſident, nam re nulla indigent. qui enim paucis contenti ſunt, nullâ unquam re poterunt indigere, ſiquidem, pauca ubique reperiuntur, & multa non ſunt neceſſaria.

TEXTVS. *Ægrotantes neceſſe habent minus accipere, ne graventur.*

1933. Sunt ita moralia connexa naturalibus, ut vix ſeorſim tradantur. Vtraque ad miraculum ſapiens tractavit S. Auguſtinus, ita ut docta ſanctè, & ſancta ediſſeruerit doctè. Et in hac periodo, quam ſolam ponderare placuit, inſtruit & docet univerſos, tam religioſos quam doctores. ipſe enim ſe reponit, & vult eſſe ſuorum religioſorum medicus.

Neſcio quâ phreneſi aut ſtultitiâ illudimur, cum ægrotamus. Mox ubi capite dolemus, medicum conſulimus ac ſi

non

Digitized by Google

non poſſet ſecundo morbo carere primus, & ſicut illum fallimus, ſic ab illo decipimur. Non quærimus, A quibus debeamus abſtinere, quibus rebus carere, quas non comedere, pertæſi omnem avaram medicinam amamus prodigam, & inquirimus extraordinarios cibos, potum irregularem, & multa alia carnis ſolamina ſub ſpecie & colore pharmaci aut remedii; Et medici, ne diſpliceant, concedunt univerſa, quæ petimus; & dum nos gravant pharmacis, ſuas conſcientias onerant; & dum nobis conſentiunt indoctis, diſſentiunt à ſapientiſſimo Auguſtino, hoc enim teſte, *Ægrotantes neceſſe habent minus accipere, ne graventur.* indigent multarum rerum negatione, non poſitiva medicinarum multitudine. pharmaca enim ſemper nocent, & abſtinentia ſaluberrima eſt.

1934. Morborum qualitatem non voluit S. Benedictus examinare, ita enim abhorruit medicinas, ut ne quidem illarum nomine voluerit ſuam Regulam aut notare aut gravare. Sciebat tamen Vir prudens aliquando ipſas, tametſi rarò, neceſſarias, & quia nolebat docere Doctores, pueros, quos ægrorum nomine, propter imbecillitatem ætatis intellexerat, ſibi adſumit curandos, & Capite XXXIX. ſtatuit, ut doceantur abſtinentiam frugalitatemque, nec permittantur comedere quantum firmi & robuſti. *Pueris minore ætate*, ait, *non eadem ſervetur quantitas, ſed minor, quàm maioribus, ſervatâ in omnibus parcitate.* Hinc igitur diſcat prudens Medicus, qui debeat ſingulis applicare, ut recuperetur valetudo, quam Monachus in monaſterio perdiderit.

1935. Bonæ Medicinæ principium eſt, *Ut contraria curentur contrariis*, in quod impinget, qui aliter valetudinis habuerit curam. Non ignorabat illud S. Abbas, cum ſpiritualis Medicinæ ſcholæ præpoſitus, regulam ſalutarem ſcripſit, & in Prologo, [Recipe, ait, morale alexipharmacū & ſalutis perditæ recuperandæ regulā opportunā. Auſculta igitur, medicina enim quā præparavi, non corpori ſed cordi adhibenda, aure pia & non manu indiget diligenti. Inclina tandem aliquando aurem cordis tui, & admonitionem pii Medici, etſi dura videatur, libenter excipe; & ſi ardua, efficaciter comple, ut ad eum per obedientiæ medicinam redeas, à quo per inobedientiæ morbum receſſeras.] Et ſanè ſicut morales morbi, ſic etiam contrariis expelli poſſunt corporales. Si laboramus febri, & cauſas alias quærimus, decipimur, & nec veritas in prætenſa occaſione, nec veracitas in nobis eſt. Comedimus aut bibim᷒ aliquid, quod nocuerit. Si arguatur quantitas, favebit abſtinentia, nam ſtomachus ſi novis non gravetur cibis, illos ipſos quibus gravatur digeret. Si arguatur qualitas, etiam proderit abſtinentia. facilius enim & expeditius illos corriges, ſi parcè comedas, quam ſi alios ſimiles aut minus convenientes addas.

1936. Dum hæc ſcribo honoro medicum propter neceſſitatem, & puto contra procedere qui illi eſt ſine causâ manifeſta moleſtus. Tolle neceſſitatem, & peccaminoſa erit Iuramenti religio; non enim vult Deus denominari teſtis, ubi non periclitatur veritas. Non aliter. Tolle neceſſitatem, & ceſſabit Medici obſervantia & authoritas. nō enim vult Deus, ut deſis regulari vitæ ubi non periclitatur ſanitas.

CAPVT VI.

De Habitu exteriori & interiori.

Sectio I.

1937. NON SIT notabilis habitus veſter: nec adfectetis veſtibus placere, ſed moribus. Quando proceditis ſimul ambulate; cum veneritis, quò itis, ſimul ſtate. In inceſſu, ſtatu, habitu, & in omnibus motibus nihil fiat, quod cuiuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem.

1938. Ab imperfectioribus ad perfectiora natura conducente progredimur, & ex habitu externo internam animi compoſitionem iudicamus. Meritò illum, qui minùs modeſtè veſtes ſacerdotales induit, qui corporalia indecenter plicat vel explicat, aut irreverenter caſulam aliaſque ſacras veſtes deponit, miſſam devotè celebraſſe non credimus; quoniam interior homo in exteriore tanquam in icone relucet. nec videtur poſſibile columnæ rectæ umbram eſſe poſſe angularem. Magnâ fuerunt Patres veteres modeſtiâ præditi, nec auſi indui veſtibus pretioſioribus. De Doctore Africano, cuius textum exponimus, Hugo Victorinus hæc habet. *Fecit iſte ſanctus Vir, quod docuit. Scriptum eſt enim, quia veſtimenta eius & calceamenta, nec nitida nimium, nec abiecta plurimùm, ſed ex moderato & competenti habitu erant. Ipſe quoq; de ſe legitur dixiſſe, Fateor, quia de pretioſa veſte erubeſco. non decet* (nempe, ipſa) *hanc profeſſionem, nec decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, nec decet hos canos.* Nec decet, quod ego ulteriùs progrediar, quouſq; ſciam hanc periodum ultimam à ſenibus bene intellectam. quibus ſi ratione ingraveſcentis & morbis plenæ ætatis aliqua indulſerim, veſtes calidiores nonnunquam, ſed nunquam pretioſiores concedam. eorum enim valetudo indiget fomentis non faſtu, quiete non pretio.

1939. De S. Abbate Benedicto in ſua regula habemus. Capite LV. ſic ait, *De quarum rerum omnium colore aut groſſitudine non cauſentur Monachi, ſed quales inveniri poſſunt in provincia, quâ habitant, aut quod vilius comparari poteſt.*

1940. De

Digitized by Google

1940. De Melliſluo Bernardo in eiuſdem officio. (Reſp. I. ad mat.) *Prima virtus viri ſancti, habitus corporis ſui, quod ita compoſitè & uno ſemper modo agebat, ut nihil appareret in eo, quod poſſet offendere intuentes. Totum in eo diſciplinatum, totum inſigne virtutis, perfectionis forma.*

CAPVT VI.

De Pudicitiâ internâ.

Sectio II.

1941. OCVLI veſtri, & ſi iaciantur in aliquam fœminarum, figantur in nullam; neque enim quàndo proceditis fœminas videre prohibemini, ſed appetere, vel ab ipſis appeti velle, crimino-ſum eſt. Nec ſolo tacito affectu, ſed affectu & aſpectu quoq; appetitur & appetit concupiſcentia fœminarum. Nec dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius. Et cum ſe invicem ſibimet etiam tacente linguâ conſpectu mutuo corda, nunciant impudica, & ſecundum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam in tactis ab immundâ violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus. Nec putare debet qui in fœminâ figit oculum & illius in ſe diligit fixum ab aliis non videri cum hoc fecerit. Videtur omninò & à quibus ſe videri non arbitratur: Sed & ſi lateat, & à nemine hominum videatur, quid faciet de illo deſuper inſpectore, quem latere nihil poteſt? ideò putandus eſt non videre, quia tanto videt ſapientiùs, quantò patientius? Illi ergo vir ſanctus timeat diſplicere, ne velit fœminæ malè placere. Illum cogitet omnia videre, ne velit fœminæ malè videri. Illius namq; in hâc causâ commendandus eſt timor, ubi ſcriptum eſt: *Abominatio eſt domino defigens oculum.* Quando ergo ſimul eſtis in Eccleſia & ubicumque fœminæ ſunt, invicem veſtram pudicitiam cuſtodite. Deus enim qui habitat in vobis etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis.

1942. De delectationibus moroſis, quæ ſolent ab aſpectu, aut tactu excitari, egi ſuperiùs accuratè 1021. de quibus hîc Doctor divinus luculenter, verbis fortiſſimis, non tactum modò, ſed & oculos cohibens. Proderit legere, quæ de caſtitate S. Benedictus ſuæ Regulæ capite VII. expendit, & totum illum tractatum, quem ſuperiùs n. 973. interpoſui, ut ſubſtantialis continentiæ, quam Deo ſolenniter promiſimus obligationes noſceremus.

CAPVT VII.

De Correctione Fratrum.

1943. ET ſi hanc, de qua loquor vobis, oculi petulantiam in aliquo veſtrum adverteritis, ſtatim admonete, ne cepta progrediantur: ſed de proximo corrigatur. Si autem poſt admonitionem iterum vel alio quoque die id ipſum eum facere videritis, iam velut vulneratum ſanandum prodat quicumque hoc potuerit invenire: priùs tamen eſt alteri vel tertio demonſtrandum, ut duorum vel trium poſſit ore convinci, & competenti ſeveritate coerceri. Nec vos judicetis eſſe malevolos, quando hoc indicatis; magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus haberet in corpore quod velit occultari dum timet ſecari, nonne crudeliter à te ſileretur, & miſericorditer indicaretur? Quantò ergo potiùs eum debes manifeſtare, ne deteriùs putreſcat in corde? Sed antequam aliis demonſtretur, per quos devincendus eſt, ſi negaverit, priùs præpoſito debet oſtendi (ſi admonitus neglexerit corrigi.) ne fortè poſſit (ſecretiùs correctus) non innoteſcere cæteris. Si autem negaverit, tunc neganti adhibendi ſunt alii etiam coram omnibus, ut poſſit non ab uno teſte argui, ſed à duobus vel tribus convinci. Convictus verò ſecundum præpoſiti vel etiam presbyteri, ad cuius diſpenſationem pertinet arbitrium, debet emendatoriam ſubire vindictam. Quam ſi ferre recuſaverit, etiamſi ipſe non abſceſſerit, de

Digitized by Google

veſtra ſocietate proiiciatur. Non enim hoc fit crudeliter, ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera plurimos perdat. Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inveniendis, prohibendis, indicandis, convincẽdis, vindicandiſque peccatis diligenter & fideliter obſervetur, cum dilectione hominum & odio vitiorum. Quicumque autem in tantum progreſſus fuerit malum, ut occultè litteras ab aliquo, vel quodlibet munus acceperit, ſi hoc ultrò confiteatur, parcatur illi, & oretur pro eo: Si autem deprehenditur & convincitur, ſecundum arbitrium presbyteri, vel Præpoſiti graviùs emẽdetur.

1944. Egi libro duodecimo, à num. 1675. Benedictini commentarii de Religioſorum correctione, & præcipuè de fraterna illa quam Chriſtus Dominus inſtituit, & nonnulli valebant ab ordine Ciſtercienſi ablegare. Multa ibi quæ poterunt quibuſcumq; ſervire, & aliis Regulis accommodari: ſed quia impræſentiarum periodos Auguſtinianæ expendo, placet aliquas excitare quæſtiones, quæ militantibus ſub illa proſint.

1945. *Quæritur primò.* An ſit contra Regulam S. Auguſtini fraterna culparum correctio? & ſi non, An ſit ſecundum illam? & An intemeratâ Regula poſſit omitti?

Reſpondeo, Fraternam correctionem culparum à ſancto Legiſlatore expreſſè & accuratè indici, illis verbis, *& ſi hanc de qua loquor vobis oculi petulantiam in aliquo veſtrũ adverteritis, ſtatim admonete, ne cœpta progrediatur, ſed de proximo* (hoc eſt *ſtatim,*) *corrigatur. Si autem poſt admonitionem iterum, vel alio quoquo die id ipſum id facere videritis, iam velut vulneratum ſanandum prodat* (nempe *Præpoſito*) *quicumque hoc potuerit invenire; prius tamen eſt alteri vel tertio demonſtrandum, ut duorum vel trium poſſit ore convinci.*

1946. *Quæritur ſecundò.* An poſſit quis ſemel admonitum, ſi relabatur, denuntiare?

Stando Doctoris Africani principiis, quæ Viri doctiſſimi & Maximi frequenter amplexi, reſpondeo negativè. Simillima enim calumniæ denuntiatio; & ſe exponit periculo, qui denuntiat, quæ probari non poterit. non enim videtur ratio occurrere, ob quam ego te denuntiatum à Petro corrigam potiùs de peccato commiſſo, quàm illum de iniuriâ tibi illatâ. Sane cum utrumq; poſſibile ſit, nimirum, & te peccaſſe, & tibi falſum crimen imponi, utrum corrigere debebo denuntiantem an denuntiatum neſciam, & ne cogar dicere, Poſitus in medio quò me vertam ignoro, denuntiatorem corrigam quòd contra inſtitutionem regularem, denuntiare confratrem fuerit auſus antequam habuerit unum aut alterum conteſtem.

1947. *Quæritur tertiò.* Quî intelligi illud *demonſtrandum* debeat? hoc eſt, An ille coram teſtibus debeat confundi, an iſti debeant cautè admoneri, ut illi ignoret?

1948. Minimè hoc ultimum. Sed debent ita teſtes adhiberi, ut & lapſum videant, & videantur à lapſo hæc enim eſt ſecunda illa correctio, quam noſter Redemptor inſtituit, Matthæi enim Capite XVIII. 15. ſic inquit. *ſi peccaverit in te* (omnia peccata ſunt tibi ſcandalo, adeoque omnia ſi gravia, ſunt in te) *frater tuus* (quicumque proximus eſt frater) *vade & corripe eum, inter te & ipſum ſolum. Si te audierit lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos dic eccleſiæ* (hoc eſt, *ſuperioribus*) quæ verba obſcura ſunt, & exſcripta à D. Auguſtino ſtilo afro, nimirum ſublimi, ſed obſcuro. & utraque indigent illuſtratione. Vnde hæc habebitur? Verbis Chriſti erunt illuſtrationi Auguſtiniana, & Auguſtinianis verba Chriſti. Vtraque igitur, breviter componamus.

1949. Chriſtus ſic, *ſi peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Auguſtinus, *Si..... oculi petulantiam in aliquo veſtrum adverteritis, ſtatim admonete, ne cœpta progrediatur, ſed de proximo corrigatur.* Hinc patet *peccare in te*, eſſe ita peccare, ut advertere poſſis. Hinc etiam illud *vade* quod ponitur in Evangelio, ſignificare diligentiam, & æquivalere Auguſtiniano verbo *ſtatim.* Hinc tandem *correctionem fraternam*, debere eſſe meram admonitionem, ſecretam, factam nemine audiente, non exprobrandi impetu, ſed utilitatis intuitu; ne relabatur & impœnitens confrater pereat.

1950. Addit Chriſtus. *Si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum.* Et Auguſtinus, *Si autem poſt admonitionem iterum vel alio quoque die id ipſum eum facere videritis. iam velut vulneratum prodat....., uni vel alteri demonſtrandum, ut duorũ vel trium poſſit ore convinci.* Hinc conſtat *primo*, quid ſit *non audire corrigentem*, non eſt dicendus impœnitens & pertinax, qui fraternè correctus de furto, commiſit adulterium, ſed ille unicus, qui alio die id ipſum facere deprehenditur, ob quod correctus eſt. Conſtat *ſecundo*, quod reſpondendum ſit quærenti, an hi debeant eſſe teſtes delicti, an correctionis? Hanc ego difficultatem movi n. 1677. reſolvi n 1717. & quoniam veritas ubiq; eſt veritas, gaudeo, quod eodem modo reſolvat S. Auguſtinus, affirmans peccatum eſſe uni aut alteri prodendum, ante quam peccator Superiori prodatur. Conſtat *tertio*, hos delicti teſtes debere etiam eſſe correctionis. Satis corrigitur, qui in peccato depræhenditur, & coram viris magnis convincitur. *Sed non conſtat* an neceſſariò debeat primò adhiberi unus teſtis, poſtea duo, utrumq; enim probabiliter poteſt defendi, iuxta ea, quæ diximus n. 1716. *Tandem*, ſi quis à duobus vel tribus deprehenſus adhuc maneat impœnitens, iubet illum traduci ad Superiores Chriſtus, iubet Divinus Auguſtinus, ut vel ſic corrigatur.

1951. Hinc patet, quid reſponderi debeat illi diſputationi CXXXVI. quæ inquirit, Quid debeat Abbas facere admonitus de ſecreto peccato impœnitentis Religioſi? quoniam ſi ad mentem Auguſtini admoneatur, dabuntur duo vel tres conteſtes criminis, quibus poterit informatio fieri, ſi contingat eum non velle paternæ correptioni

obe-

obedire ; & ſi non velit privatim converti, poterit ſaltem, ut verbis Divini Legiſlatoris utar, duorum vel trium ore convinci, & competenti ſeveritate coerceri. Quæris tamen, An ſecretò denuntiatum Abbas debeat paternè & ſecretò corripere, an publicè & iudicialiter poſſit? Accuſationem à denuntiatione diſtinguo, doceoque accuſatum debere publicè, ſecretè corripi denuntiatum, quod ſi ſecreta correctio non potuit, via inquiſitionis aut accuſationis procedendum, & reus duorum vel trium conteſtatione convictus iuxta Regulæ textum emendatoriâ vindictâ condemnandus.

1952. *Sed interrogas*, An omnia iſta cadant ſub conſiliū, an ſit vera præcepta? Putaret aliquis, cùm audit Auguſtinianam Regulam non obligare animas, ſed corpora rigori religioſo ſubiicere, hoc etiam caput, ſicut & reliqua conſcientias non concernere ; adeoque poſſe, aut correctio fraterna intermitti, aut poſt adhibitam impœnitens non denuntiari. At teneo, duabus te legibus ad huius ordinis obſervantiam teneri ; evangelicâ, regularique : illâ moraliter, hac pœnaliter. hac ipsâ prioris obligationem inſinuante, dicenteque. *Nec vos iudicetis malevolos*, *quando hoc* (Confratris crimen) *indicatis* (Præpoſito) *magis quippe* (hoc eſt imò) *innocentes non eſſetis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permiſeritis*. Sed ne quiſpiam exiſtimet, ſemper ſine perſonarum diſcretione eſſe denuntiandos confratres, legat, quæ ſuperiùs dicta, num. 1692. 1695. 1697 1698. & deinceps.

1953. Cur ſub præceptum cadant, qui textum legerit, non tenebitur quærere, ibi enim ratio fortis proponitur ex corporis & animæ proportione deſumpta.

1954. Hanc ipſam legem qui corrigitur ignorare non poteſt, adeoque nec ægrè ferre, ſi prudens ſit, ſi vel moneatur evangelicè, vel ſi impænitens & contumax denuntietur. Lego in ſcripturis. *Corripe ſapientem, & amabit te*, & iterum, *ſtultus, ſi corripitur, iraſcitur*. Correctio igitur Lapis eſt lydius, aurum à cupro, ſapientem ab ſtulto diſtinguens, nam qui ſapiens fuerit, cum Victorino Hugone dicet, *Summâ diligentiâ inveſtiganda & corrigenda eſt culpa; nam ſi eam non emendamus in hoc ſeculo, damnabimur in futuro. unde Apoſtolus ait, Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis, melius eſt ergo hic emendare culpas, quàm tunc perire*, & ſi corrigatur, gratias aget.

1955. Sed quia Hugo ſummâ diligentiâ inveſtigandam culpam ait, & tu inquiris, Poſſitne Religioſus examinare confratrum vitas, & inquirere peccata occulta, ut corrigat fraternè? & ratio dubitandi eſt, quia videtur Hugo ſtare pro parte affirmativâ. Reſpondi à num. 1701. Abbatibus & reliquis Præſidibus ſummam (intra prudentiæ tamen limites) diligentiam adhibere perſuadens, & condemnans ſimplicem Religioſum, qui occulta crimina confratrum diſcit, nulla enim debet quærere, nulla inquirere, nulla examinare; ſed ſi vel invitus aliqua viderit, aut animadverterit, illa corrigere fraternè.

1956. *Quæris tandem*, Quî debeat procedere Prælatus erga incorrigibilem, nimirum contra religioſum, qui vel non acceptat pœnitentiam impoſitam, vel ſi acceptat tamen non corrigit gravem illam culpam propter quam fuit impoſita? Meritò de gravi culpâ agis, non enim credis veniales debere tanto ſtrepitu corripi, nec poſſe incorrigibilē dici, qui relabitur in ea quę vix vitare poteſt, etſi velit.

1956. b. Reſpondit S. Auguſtinus in contextu, ad cuius mentem ſic in correctione procedendum. *Primò*, Si animadverteris grave confratris tui peccatum, & relapſum prudenter timeas (ſatis enim correctus eſt, qui non relapſurus præſumitur) debes eum fraternè corrigere, hoc eſt ſecretò admonere reincidentiam dehortando, & pœnitentiam perſuadendo. *Secundò*, Si iterum relabatur, tunc poteris cautè unum vel duos adhibere ad locum ut teſtes eſſe poſſint criminis & correctionem reddant efficacem. Sed & iſtis poteris crimen & perſonam detegere, & orare ut invigilent? Non puto quoniam hac viâ multi diffamarentur innocentes, at poteris eos ad locū tempore opportuno conducere, ut teſtes oculati ſint, non auriti. *Tertiò*, Puto coram teſtibus corrigi præſentiâ phyſicâ, ſi iſti adducantur, & præſentiâ morali, ſi reo inſinues à talibus fuiſſe viſum, & poſſe convinci ſi accuſetur. *Quartò*, Si adhuc relabatur, & idem peccatum committat, denuntiandus eſt ſuperiori tanquam Patri, ut illum ſecretè moneat, & paternâ charitate convertat. *Quintò*, Si negaverit, debet teſtimonio coërceri, accuſari & convinci ; aut ſi nemo ſubire accuſatoris vices velit, viâ inquiſitionis procedendum ut ore duorum vel trium cōvincatur, & regulari ſubiaceat diſciplinæ. *Sextò*, Si noluerit impoſitam pœnitentiam admittere (non acceptat, qui mores non corrigit; præcipua enim pœnitentiæ pars eſt nova vita) in monaſterio non eſt ulteriùs tolerandus, ergo vel permittendus ire ſi velit, & cogendus ſi nolit. Carceris non meminit S. Pater, quem fortè non cognoverunt illa ſæcula, nam & D. Benedictus illius maceratione ſuperſedens, contumaces & impœnitentes excellendos ſtatuit, ne unus aut alter *contagione peſtiferâ plurimos perdat*. Vide quæ de incorrigibilib⁹ à S. Benedicto Cap. XXVIII. LXV. & LXXI. & à me numero 1753. & deinceps dicta.

Textvs. *Quicumq; in tantum progreſſus fuerit malum, ut occultè litteras ab aliquo vel quodlibet munus acceperit, ſi hoc ultro confiteatur, parcatur illi & oretur pro eo. Si autem deprehenditur & convincitur, ſecundum arbitrium Presbyteri vel Præpoſiti gravius emendetur.*

1957. Duplex epiſtolarum genus eſt, eulogicum & litterale. De ultimo hic Divinus Hipponenſis Epiſcopus, de utroq; S. Benedictus quinquageſimo quarto ſuæ Regulæ, & ego in com. n. 819. ubi diſtinctionem inſinuo, quā teneor hic exponere, ut periodus intelligatur. *Eulogia* ſunt recommendationes, munuſcula, amoris teſtimonia, quod Hiſpanos dicta, *Beſa manos, encomiendas, memorias*, quæ non indigent litteris, tametſi contingat litteras conſignari. At epiſtola, quæ non aliter quam litteris mitti poteſt & ſolet, ſeria eſt, negotia gravia tractat, quæ egent & cautelâ & ſecreto: & hanc *litterarum* nomine ſignificamus.

Legit has Regulæ Auguſtinianę lineas Hugo de S. Victore, & benigniſſimè interpretatur Auguſtinum, qui non deberet tam ſeverè execrari, quæ Hugone interprete legitur inhibuiſſe. De eulogiis S. Pater exponi-

Digitized by Google

me, qui me judice nunquam dixiſſet. *Qui in tantum progreſſus fuerit malum, ut occultè munuſcula aut eulogia receperit*, non enim debebat grande facinus credere, quod vix culpam venialem attingit. Agit S. Auguſtinus non de munuſculis ſed de muneribus; non de eulogiis, ſed de ſeriis & ſecretis litteris. Aliud enim eſt iconem & orationes poſtulare aut recipere, & aliud munera, quæ notabilem quantitatem importent. Aliud ſalutati, & aliud impendi in negotiis.

1958. Auguſtinus de materia agit gravi, & dilucidari non poteſt verbis Hieronymi ab Hugone citatis. Sic Hugo. *Si autem deprehenditur, gravius emendetur, quia ſi gravior eſt culpa, gravior competit diſciplina. Graviter quippe & mortaliter offendit, qui malum, quod agit, etiam occultat.* & ego qui leviter peccat & tacet, ſilentii cauſâ incurrere peccatum mortale improbabiliter dici exiſtimo; & gravis culpæ reum debere ſe prodere, aliàs graviter peccaturum decredo. Hugo progreditur, *De occultis litteris & munuſculis S. Hieronymus ita ſcribit. Occultas, inquit, litteras & ſudariola, & crebra munuſcula ſanctus amor non habet. Quiquis talibus delectatur magnâ vanitate ſeducitur. & quo plus delectatur inſititiis, eo ampliùs ejicitur à ſupernis. ex huiuſmodi autem mala ſolent generari. Sed qui perfectè vitia cavere deſideras, non ſolum ſtudet, ut ea quæ per ſe (mala) ſunt caveat, ſed etiam illa refugiat, unde tantùm etiam vel parva actio, vel mala opinio procedere poſſit.* Si tales litteræ talia munuſcula, ut ſecundum ſe malitiam non habeant, aut ut plurimum levem, & ex illis tantum parva actio, hoc eſt; leviter mala oriri queat, unde colliget aut probabit Hugo eſſe mortaliter peccaminoſa? ex Auguſtini textu? minimè. Sanctus enim Pater graviſſimè rem urget, quoniam de rebus ipſe ſeriis & graviſſima materia agit.

1959. Dico igitur vix maiora eſſe in cœnobiis pericula, quàm quæ ex litteris orta. Qua homo non poteſt, tranſit charta; quando ille audiri nequit, hæc legitur; & quoties aut tangitur aut aperitur toties nocere poteſt. & hoc de litteris, quæ recipiuntur, dictum. Loquar de illis, quæ emittuntur ſeveriùs. Si hoc liceat, nemo erit in monaſterio ſecurus; ipſamet traducetur communitas. & afflictus quicumque nebulo, cùm aliter ſe vindicare nequeat, folia onerabit mendaciis, & quot epiſtolas, tot infamatorios libellos, tot falſitatum buccinatores mittet. Hanc ob cauſam religioſis univerſis caventur ſecretæ litteræ; qui enim non vult litteras ſuperiori ſuo manifeſtare, deprehenditur habere extra monaſterium negotia ignota ſuperiori; quæ non debent admitti. Vnde laudandi Ciſtertienſes Hiſpani apud quos unius menſis gravi pœnitentiâ punitur, qui litteras ſecretas miſerit aut receperit (tales enim malæ ſunt, ſæpe quo ad ſubſtantiam, ſemper quoad modum) nec tamen, ſi epiſtolæ materialiter bonæ ſint, hæc ſecreti circumſtantia creditur moraliter peccaminoſa, ſed pœnitentiæ obnoxia, ut poſſit manuteneri communis authoritatis ſecuritas. Ipſi etiam munera judicant iuxta quantitatem materiæ. Icones, roſaria, orationes, dantur permittut ex licentiâ communi, hæc enim videntur eſſe nullius pretij inter amicos, nec dari ut munera, ſed ut memoriæ: at quod pretium adtingeret, interdicitur; & punitur leviter, qui rem levem donaverit aut acceperit ſine licentiâ; graviſſimè verò, qui gravem.

CAPVT VIII.

De rerum communium cuſtodiâ.

1960. VESTES veſtras in unum habeatis ſub uno cuſtode vel duobus, vel quot ſufficere poſſint ad eas excutiendas, ne à tineâ lædantur: Et ſicut paſcimini ex uno celario, ſic induamini ex uno veſtiario. Si fieri poteſt, ad vos non pertineat quod vobis indumentum pro temporum congruentiâ proferatur, utrum hoc recipiat unusquisque quod depoſuerat, an aliud quod alter habuerat; dum tamen unicuique prout cuique opus eſt, non negetur. Si autem hinc inter vos contentiones, & murmura oriuntur, & conqueritur aliquis ſe deterius accepiſſe quàm priùs habuerat, & indignum ſe eſſe quod non ita veſtiatur, ut alius frater veſtitur, hinc vos probate quantum vobis deſit in illo interiori ſancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis. Tamen ſi veſtra tolleratur infirmitas, ut hoc recipiatis quod poſueratis, in unum tamen locum ſub communibus cuſtodibus habere quod ponitis, ita ſanè ut nullus ſibi aliquid operetur, ſed omnia opera veſtra in unum fiant maiori ſtudio & frequentiori alacritate, quàm ſi vobis ſinguli propria faceretis. Charitas enim de quâ ſcriptum eſt, quod non quærit quæ ſua ſunt, ſic intelligitur, quia communia propriis, non propria communibus anteponit. Et ideò quantò ampliùs rem communem quàm propriam curaveritis, tanto vos ampliùs proficere noveritis, ut in omnibus quibus utitur tranſitoria neceſſitas, ſupereminet quæ permanet charitas. Conſequens ergo eſt, ut etiam cum quis ſuis filiis aut aliquâ neceſſitudine ad ſe pertinentibus in monaſterio conſtitutis aliquam contulerit veſtem, ſive quodlibet aliud inter neceſſaria, deputandum, non occultè accipiatur, ſed ſit in poteſtate præpoſiti, ut in rem communem redactum, cui neceſſe fuerit, præbeatur. Quod ſi aliquis rem ſibi collatam cælaverit, furti iudicio condemnetur.

1961. Di-

1961. De indumentis ſuorum Religioſorum agit S. Benedictus Regulæ ſuæ quinquageſimoquinto, & ego num. 1620. & quia contingit aliquando ſuperiores non ſatisfacere neceſſitatibus Religioſorum, diſputatione immediatè ſequenti, quæ eſt, CXXIX. inquiſivi, An ſit contra devotam paupertatem procurare veſtes neceſſarias, quas negaverit Abbas? Et ſuppoſitâ neceſſitatis veritate reſpondi affirmativè, non aliàs: ubi notari volo, non eſſe omnia verè neceſſaria, quæ à pleriſq; creduntur, natura enim humana paucis contenta, multis rebus non eget. Huius capitis illuſtrationi etiam ſervient omnia quæ de voto paupertatis ſunt dicta, à n. 815. ad 973.

1962. Sed quia ſpecialiter ait S. Auguſtinus, *ſi aliquis rem ſibi collatam celaverit, furti iudicio condemnatur*, addendæ ſunt aliquæ reſolutiones benigniores, quæ aut remittent ſeveritatem huius textus, aut exponent ſuaviùs.

Prima. *Poteſt aliquis dare Religioſo quamcunq; pecuniam ad uſum Religioſi liberè & prout voluerit diſpenſaturi* (nimirum dantis nomine) *reſervans ſibi dominium talis pecuniæ.* Eſt probabilis, ut conſtat ex iis, quæ diximus nu. 883.

Secunda. *Non peccat contra paupertatem, qui inſcio ſuperiore ab externis pecuniam accipit & libros emit, modò eos habeat in cubiculo expoſitos. Idem à fortiore dicendum ſi ipſos accipiat libros.* Eſt etiam probabilis, vide n. 886.

1963. Noto etiam aliud eſſe celare rei ſubſtantiam, aliud modum, qui enim rem ſine licentia accepit & peccavit, ſi confeſſus egerit pœnitentiam, non tenebitur ſe prodere, adeoq; poterit illum modum, nimirum quod rem illam ſine licentiâ receperit celare, & ſi aliter non poſſit, poterit occultare rem ipſam, ne ſi hæc in Superioris manus veniat eius peccatum detegatur. Sed hic opus prudentia, & ſapientis confeſſarii conſilio, ne indoctus religioſus Scyllam fugiens à Carybdi abſorbeatur.

CAPVT IX.

De mundiciâ veſtium & corporum.

1964. INDVMENTA veſtra, ſecundum arbitrium præpoſiti laventur, ſive à vobis, ſive à fulonibus, ne interiores animæ ſordes contrahat mundæ veſtis nimius appetitus. Lavacrum etiam corporis, cum infirmitatis cogit neceſſitas, minimè denegetur. fiat tamen ſine murmure de conſilio medicinæ, ita ut, etiamſi nolit, iubente præpoſito faciat quod faciendum eſt pro ſalute. Si autem velit, & fortè non expedit, ſuæ cupiditati non obediatur. Aliquando enim ſi noceat, prodeſſe creditur quod delectat. Denique ſi latens eſt dolor in corpore famulo Dei dicenti quod ſibi doleat, ſine dubitatione credatur; ſed tamen utrum ſanando illi dolori quod delectat, expediat, ſi non eſt certum, medicus conſulatur. Nec eant ad balnea, ſive quocunque ire neceſſe fuerit, minùs quam duo vel tres. Et ille qui habet aliquo eundi neceſſitatem, cum quibus præpoſitus iuſſerit, ire debebit. Ægrotantium cura ſive poſt ægritudinem reficiendorum ſive aliqua imbecillitate, ſive etiam febribus laborantium, uni alicui debet iniungi, ut ipſe de cœlario petat quod cuique opus eſſe proſpexerit. Sive autem qui cælario, ſive quæſtibus, ſive qui codicibus præponuntur, ſine murmure ſerviant fratribus ſuis. Codices certâ horâ ſingulis diebus petantur: extra horam qui petierit, non accipiat. Veſtimenta verò & calceamenta quando fuerint indigentibus neceſſaria, dare non differant, ſub quorum cuſtodiâ ſunt quæ poſcuntur. Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira creſcat in odium: & trabem faciat de feſtucâ, & animam faciat homicidam: Sic enim legitis: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.*

1965. Mundities virtus eſt, ſed debet ſuos habere terminos, illos enim qui nimirum candidas aut pexas veſtes habent duplici arguimus culpa; otio & rerum terrenarum amore. non enim tantâ diligentiâ curarent veſtiũ pulchritudinem nitoremque ſi maioribus eſſent intenti; imò nec in ipſo otio, in nimio perfectionis terrenæ amore laborarent. Vnde laudandus omnino eſt Regulæ

Textvs. *Indumenta veſtra ſecundum arbitrium Præpoſiti* (non ergo ſecundum diſpoſitionem ſingulorum) *laventur, ſive à vobis, ſive à fullonibus, ne interiores animæ ſordes contrahat mundæ veſtis nimius appetitus.*

1966. Hæc lex apud Ciſtercienſes in uſu. Die Sabbati univerſi ad lavatorium veniunt, & ibi ſua indusia ſcapularia & caputia brevia lavant excepto nemine. actus enim mortificationis & humilitatis iſte eſt, & debent ſeniores viam præire. habetur tamen hæc ſenectutis ratio, ut iuniores, cùm ſua abluerint, iuvare reliquos in ſummo ſilentio permittantur. Et hic eſt labor manuum pomeridianus illius diei, quoniam ante meridiem labor manuum reſpicit locorum regularium, quæ ſæculares non poſſunt ingredi, munditiem, & ideo poſt primas clauſtra, dormitoria, ſuperiora, inferiora ſcopis expurgantur, nimirum à Conventualibus, Præſidibus, Abbate, & etiam Diffinitoribus, aut quibuſcunq; Ordinis Primoribus, qui pro tempore degunt in monaſterio.

Cum togæ, cucullæ aut veſtes quæcunque maiores ſunt

lavan-

lavandæ, licentia petitur, & ſi videatur convenire conceditur; non tamen poterunt alibi, aut aliter.

Textus. *Lavacrum etiam corporis, cùm infirmitatis cogit neceſſitas, minime denegetur.*

1967. Suaviùs adhuc S. Benedictus Capite XXXVI. *Balneorum uſus infirmis, quoties expedit, offeratur: ſanis autem & maxime iuvenibus, tardius concedatur*, concedit enim etiam ſanis, tametſi raro; quibus non videtur balneorum uſum concedere Auguſtinus.

1968. Sæpe ego olim in Hiſpaniâ aut in Belgio etiam mirabar, balnea tam ſtrictè à Regularum ſcriptoribus fuiſſe interdicta: non enim mihi videbatur abſurdum, non modo valetudinis, ſed etiam honeſti refrigerii ratione fluvium in loco ſolitario & ſecuro ingredi, & lavari, at Belgium, & Germaniam adveniens, incæpi intelligere, quæ Religioſis cauta. Dantur loca promiſcuo populo communia, ubi omnes nudi, ſi non inſoleſcunt ſtulteſcunt, quæ honeſto viro concedi non poterunt. & tamen ſi neceſſitas urgeat vitæ conſervandæ gratiâ etiam ſolent à Viris magnis & ſanctis frequentari; alia nimirum horâ, aliâ die, ſed maioribus omnino expenſis: & de his ego balneis egiſſe Patriarchas intelligo; non tamen de illis, quæ ſine authoritatis diſpendio, aut conſcientiæ periculo poſſunt admitti honeſti ſolaminis cauſâ.

Textus. *Etiam ſi nolit* (Religioſus) *iubente Præpoſito, faciat quod faciendum eſt pro ſalute (de conſilio medicinæ) ſi autem velit, & fortè non expedit, ſuæ cupiditati non obediatur.* Legis, & quæris,

1969. An Religioſus ſub Auguſtinianâ Regulâ militans teneatur uti medicinis ante Præpoſiti præceptum? & ſi non, An ſaltem Abbate præcipiente? An contra proprium dictamen?

Reſpondeo, nullum Chriſtianum teneri uti medico vel medicinis; nam non volumus eſſe ſanctiores Paulis, Antoniis, Hylarionibus, & aliis ſanctiſſimis Viris; qui longævam egerunt vitam, & tamen pharmacopolas non habuerunt. Bernardus meus, & multi iuniores ævi ſancti noluerunt vitas ſuas committere Medicorum inſcitiæ, ſatius iudicantes committere illam Deo. Quam ob rem cum ex una parte videam tantorum Hominum præclara exempla, ex altera medicinæ ipſius incertitudinem, & illius certę aut incertæ ſummam apud noſtros medicos ignorantiam, ſtatuo neminem teneri uti pharmacis nec conſulere medicos: ſed prudenter procedere, ſi ſe Dei clementiæ commendet, & malit divinitùs à Domino, quam humanitùs occidi à medico.

Poſito Superioris imperio; tenebitur Religioſus obedire, niſi in caſu quo prudenter putet aut ſciat medicinam illam ſibi grave nocumentum illaturam.

Addo tamen, ſi tantum probabiliter timeat, & Prælatus ex Medici conſilio procedat, teneri iuxta S. Auguſtini Regulam obedire. ut conſtat ex textu, quem expendo. quem medicinas accepandi rigorem obligationemque non video in Benedictinâ expreſſum.

Textus. *Aliquando enim licet noceant, prodeſſe creditur, quod delectat.*

1970. Pulchra quidem periodus, & non phyſicè modò, ſed etiam moraliter vera. Vel dicito, cur homini tametſi ſancto, non permittitur in cauſâ propriâ iudicare? An præſumetur ſententiam contra iura laturus? minimè. Quid ergo? Arcetur à iudicio, ratione amoris proprii, & complacentiæ, quibus ita aliquando excæcamur, ut illa ipſa quæ inſus impingunt evidenter, cohærere cum Iure credamus.

Textus. *Si latens eſt dolor in corpore, famulo DEI dicenti, quod ſibi doleat, ſine dubitatione credatur.*

1971. Non intelligo. An præcipit Superiori Auguſtinus, ut credat etiam quando habet rationes decredendi? Si hoc, præcipit eſſe ſtultis. nemo enim vir prudens adſenſum præbere poterit, ubi dantur rationes cohibendi. Lego Hugonem Victorinum & iuvor. Ipſe enim *Famuli* DEI nomine, non quemcumque intelligit Religioſum, ſed pium, benemoratum, & veracem. Iudicia igitur temeraria inhibet S. Pater, non prudentia. nam ſi pius Religioſus, qui ſine querela agit in monaſterio, & chorum ſtudioſè frequentat, incipiat conqueri & morbo ſecreto & latente, debet omnino audiri, nec mentiri credendus. Quod ſi viderim prius fuiſſe levem in verbis, tepidum in actionibus, rerum regularium incurius; Si choro libenter abfuerit, ſi notatus cauſas quærere ne communi diſtrictioni ſubiaceat, mihi dixerit non poſſe adire eccleſiam propter latentem morbum, ridebo & indulgebo prima vice, fortè etiam ſecundâ incredulitate non obſtante. at tertiâ irrationabiliter poſtulatam licentiam ex cauſâ denegabo; quoniam graviſſima negandi cauſa eſt, quod illa ſine cauſâ petatur.

Textus. *Nec eant ad balnea, ſive quocumque ire neceſſe fuerit, minùs quàm duo vel tres. Et ille qui habet aliquò eundi neceſſitatem, cum quibus Præpoſitus iuſſerit ire debebit.*

1972. Angelus ab Angelo differt dictamine, finiti enim ſunt, & poſſunt duas bonitates diverſimodi apprehendere. Differt ab homine ſancto homo, etiam ſanctus. Multæ olim inter Barnabam & Paulum diſſenſiones, aliquæ inter iſtum & Petrum, & tamen omnes ex zelo & Dei amore natæ. Diſtulerunt in plurimis Hieronymus Auguſtinusque, & tamen uterque erat ſanctus. Et in hoc ipſo textu dictaminum diſcrimen video, & inquiro, An religioſi debeant egredi bini, terni, aut ſoli?

Binos ternosve vult mittere S. Auguſtinus, ſingulos D. Benedictus. & utraq; pars magno ſuffulta patricinio in genere æquè iudicanda probabilis.

Conſultò dixi, *in genere*, in ſpecie enim, unuſquiſque Superior debet dimittere ſuos ſubditos iuxta morem & conſuetudinem ſuæ Religionis.

Nec rationes pro alterutra parte convincunt. Nam ſi mittuntur duo, ne alter audeat facere quę ſolus faceret, adeoque ſodalis reverentiâ aut timore compeſcatur. melius & ſanctus eſſet utrumq; retinere domi, ſi neuter talis, qui poſſit ſolus mitti.

S. Chriſtus miſit binos & binos Diſcipulos ante faciem

Digitized by Google

ciem ſuam, & eius exemplo videantur mittendi bini & bini. Idem etiam Chriſtus ſingulos Apoſtolos legavit in diverſas provincias, & non binos & binos; & religioſi, quoniam vitam apoſtolicam agunt, deberent ut Apoſtoli mitti.

Si duo neceſſarii non ſunt, cur duo mittentur? cur duo aberunt choro, ſine neceſſitate manifeſtâ.

Dixerit Salomon, *Væ ſoli quia ſi ceciderit, non habebit ſublevantem.* id tamen de Religioſo non dixerit; nemo enim mittendus, qui caſurus præſumitur; & qui caſurus non eſt, non eget comite ſublevaturo. Accedit, quod in catholicorum provinciis ubique ſint eccleſiæ, ubique confeſſarii, ubique Dei orandi & colendi commoditas, adeoque ſolus nemo poſſit vocari, qui inter homines Chriſtianos vivit. [Vide Templariorum Regulæ cap. XXXV.]

Ex hypotheſi tamen, quod iuxta mores laudabiles ordinum mendicantium bini mittantur, tenenda omnino erit S. Auguſtini ſanctio: videlicet, *Vt ille qui habet aliquo eundi neceſſitatem, cum quo vel quibus Præpoſitus iuſſerit ire debeat.*

Textvs. *Ægrotantium cura, ſive poſt ægritudinem reficiendorum, ſive aliqua imbecillitate ſive febribus laborantium, uni alicui debet iniungi.*

1972. b. Iubet hic S. Doctor in ſingulis communitatibus eligi infirmorum Magiſtrum. cuius officii ſit curam illorum gerere, qui morbo actuali aut habituali laborant. De cuius electione & officio egi n. 1623. exponens textum Benedictinæ Regulæ ex capite XXXI.

Textvs. *Sive autem qui cellario* (& ipſe eſt *Cellerarius*) *ſive qui veſtibus* (videlicet *Veſtiarius*) *ſive qui codicillis* (*Bibliothecarius*) *præponuntur, ſine murmure ſerviant fratribus ſuis.*

1972. De Cellerario egi ad Caput XXXI. Regulæ Benedictinæ nu. 1609. & deinceps. Veſtiarius ſubcellerarius eſt, & iuxta S. Benedicti Lexicon *Cellerarii ſolatium*, hoc eſt, miniſter ſociusve. Vide num. 1620. & caput Benedictinæ Regulæ LV. Sanè codicum & Bibliothecæ meminit S. Benedictus Reg. cap. XLVIII. quam etiam videtur cellerario committere. nos unum denominamus qui illum ab iſta cura ſublevet, & librorũ univerſorum curã habeat.

Quia S. Auguſtinus illud, *ſine murmure*, poſuit, quid murmuratio, & quantum eſt peccatum, inquiris. Et ego te amando ad n. 1808.

Textvs. *Extra horam qui petierit non accipiat.*

1972. d. Eſt una linea prudentiſſimè ſcripta, & in Communitatibus magnis maximè neceſſaria. Oeconomus, qui multis debet ſervire, non habebit horam liberam ut negotiis & rebus domeſticis invigilet, ſi debeat eſſe ſemper paratus, ut ſingulos, cùm volunt, audiat. Hora determinanda omninò, quâ conveniri poſſit, & omnia neceſſaria certâ hora ſingulis diebus petantur, & qui extra horam illam aliquid peterit, non accipiat. Conſonat Auguſtino Benedictus Capite XXXI: ait enim, *Horis competentibus* (nempe iam adſignatis) *dentur, quæ danda ſunt, & petantur, quæ petenda ſunt, ut nemo perturbetur neque contriſtetur in domo Dei.*

Textvs. *Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animum faciat homicidam: ſic enim legitis, qui odit fratrem ſuum eſt homicida.*

1972. e. Lites nullas habere conſulit, ſed quia propter hominum improbitatem quibuſcum degimus hoc eſt nonnunquam impoſſibile. ſuadet ut ſi lites habere contigerit, ita tractentur, ut breviter ſententiam habeant. At hoc ipſum in noſtra poteſtate non eſt; nam videmus non rarò promoveri ad Senatum teſtudines, & cauſas univerſas protrahere nec velle ſententiam proferre. & quia nõ eſt in noſtra poteſtate non præcipitur à ſanctiſſimo Legislatore, ſed ſuadetur, ut quantum poſſimus res ipſas promoveamus, ut cito ſimus à difficultatibus liberi.

1972. f. Et quia caput clauditur illis verbis, *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt,* tu inquiris, an non differant odiſſe & occidiſſe? Et reſpondeo hoc teſtimonium eodem omnino ſenſu intelligendum, quod iſtud. *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam iam eſt mœchatus in corde ſuo.* Quoniam ſicut concupiſcere eſt mœchari in corde ſuo, ſic etiam odio habere eſt in corde ſuo occidere. igitur, qui odit proximum ſuum affectivè homicida eſt.

CAPVT X.

De veniâ poſtulandâ & offenſâ remittendâ.

1973. QVICVMQVE convitio vel maledicto, vel etiam criminis obiectu aliquem læſerit; meminerit ſatisfactione quàm citiùs curare quod fecit, & ille qui læſus eſt, diſceptatione dimittere. Si autem invicem ſe læſerint, ſibi debita relaxare debebunt, propter orationes veſtras, quas utique quantò crebriores habetis, tantò ſanctiores habere debetis. Melior eſt enim qui, quamvis ſæpè tentetur ira, tamen impetrare feſtinet, ut ſibi dimittat cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriam, quàm qui tardiùs iraſcitur, & ad veniam petendam tardiùs inclinatur: Qui autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit, ſine cauſa eſt in monaſterio, etiamſi inde non proiiciatur. Proinde vobis à verbis durioribus parcite. Quæ ſi emiſſa fuerint ex ore veſtro, non pigeat ex ipſo

ipſo ore proferre medicamenta, unde facta ſunt vulnera. Quando autem neceſſitas diſciplinæ in moribus cohercendis vos dicere dura verba compellit, ſi etiam ipſi modum vos exceſſiſſe ſentitis, non à vobis exigitur, ut à vobis ſubditis veniam poſtuletis, ne apud eos, quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimium ſervatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda eſt venia ab omnium domino, qui novit eos, quos plus iuſto fortè corripitis, quanta benevolentia diligatis. Non autem carnalis, ſed ſpiritualis inter vos debet eſſe dilectio.

1972. b. Totum hoc ſanctæ Regulæ caput pacis conſervationi proſpicit, quam magnâ D. Benedictus induſtria in cordibus omnium implantat. Et quia reprehenſiones & defenſiones magnarum difficultatum ſunt causæ utraſque privato Religioſo interdixit Regulæ cap. LXIX. & LXX. (vide num. 1727.) & in capite XVIII. Ordinis vivendi monaſticè. *Non detrahat quis aut detrahenti conſentiat. Pacem inter ſe ſeminent Fratres, non diſcordiam. ſæculorum fabula longè ſint ab eis.* Vide num. 28.

Textvs. *Qui autem non vult petere veniam, aut non ex animo petit, ſine cauſa eſt in monaſterio, etiam ſi inde non proiiciatur.*

1973. c. Et commentario huic erit periodo S. Benedictus Regulæ Capite LXXI. ubi ait. *Si quis autem frater pro quavis minima cauſa ab Abbate vel à quocumq; priore ſuo* (hoc eſt, ſeniore ſe) *corripitur quolibet modo* (hoc eſt, iuſte aut iniuſte, regulariter aut irregulariter) *vel ſi leviter ſenſerit* (leviter ſentire eſt ſuſpicari coniectari) *animum prioris* (ſenioris ſe) *cuiuſcumq; contra ſe iratum vel commotum quamvis modicè, mox ſine morâ tamdiu proſtatus in terrâ ante pedes eius iaceat ſatisfaciens, uſq; dum benedictione ſanetur illa commotio. Quod ſiquis contempſerit facere, aut corporali vindictæ ſubiaceat, at ſi contumax fuerit* (hoc eſt, acceptatæ noluerit pœnitentiam impoſitam cuius prima & præcipua pars ſit proſterni ad illius ſenioris pedes & miſericordiam orare) *de monaſterio expellatur.*

Textvs. *Quando autem neceſſitas diſciplinæ in moribus coercendis vos dicere dura compellit, &c.*

1973. d. Hic ſatisfacit Doctor Divinus Quæſtioni illi, quæ inquirit, Quæ debeat facere ſuperior, ſi in modo correctionis exceſſerit? An à ſubditis petiturus ſit veniam? An debeat Deo dicere Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci; quæſo ut iuſtificeris (in hiphil, iuſtum eſſe me facias) in ſermonibus tuis, & vincas (paſſiones meas) cũ iterum (ore meo) iudicaveris? Affirmative reſpondet S. Auguſtinus, & rationem adiungit, cui viro ſummo & ob illam ipſiſſimam rationem ſubſcribo ſupponendo nimirum exceſſum non fuiſſe ex odio aut ex malevolentiâ, ſed ex indiſcreto zelo religionis & honoris divini intra terminos veracitatis. Non gravabor tamen referre quid Ciſtercienſes faciant. Sancto die veneris Abbas in capitulo ſe apud ſuos excuſat ſi ex indiſcretione peccaverit, & urbano ſermone ſe univerſos diligere aſſerit, & intenſius amaturũ promittit, & quia homo & imperfectionibus etiam obnoxius potuit exceſſiſſe in aliquibus proſternit ſe in terrã & ab univerſis veniam petit, adnuunt piæ petitioni religioſi ſe etiam in terram proſternendo. [An poſſit Prælatus ita in correctionibus excedere, ut & peccet mortaliter, expoſui n. 1733. 1734]

CAPVT XI.

De obedientia.

1974. PRÆPOSITO tanquam patri obediatur, multò magis presbytero, qui omnium veſtrum curã gerit. Vt ergo cuncta iſta ſerventur, & ſi quid ſervatum minus fuerit, non negligenter prætereatur: Sed ut emendandum corrigendumque curetur: ad præpoſitum præcipuè pertinebit ut ad presbyterum, cui eſt apud vos maior auctoritas, referat, quod modum vel vires eius excedit. Ipſe verò qui vobis præeſt, non ſe exiſtimet poteſtate dominante, ſed charitate ſerviente fælicem. Honore coram vobis prælatus ſit vobis, timore coram Deo ſubſtratus ſit pedibus veſtris. Circa omnes ſeipſum bonorum operum præbeat exemplum. Corripiat inquietos, conſoletur puſillanimes, ſuſcipiat infirmos, patiens ſit ad omnes. Diſciplinam libens habeat, metuendus imponat. Et quamvis utrumque ſit neceſſarium, plus tamen à vobis amari appetat, quàm timeri, ſemper cogitans Deo ſe pro vobis redditurum eſſe rationem: unde vos magis obediendo non ſolum veſtri, ſed & ipſius miſeremini, quia inter vos quanto in loco ſuperiori, tanto in periculo maiori verſatur.

1975. De obedientiâ primâ & neceſſariſſimâ omnium virtutum, cur S. Auguſtinus ſub finem ſuæ Regulæ diſſerit? Alii aliter, ego diſcurro ſic, Cenſuit Divinus Doctor obedientiam formam virtutum reliquarum, & quia forma eſt ultima & conſtitutiva perfectio, ſic illam ultimo loco voluit explicare. Non enim bene ſub initium, cùm eò uni-

eò univerſa tetenderint, ut bene obedire diſcamus. ut operemur regulariter, & nobis humilis obedientia ſit finis.

Textvs. *Præpoſito tanquam Patri obediatur, multò magis Presbytero qui omnium veſtrum curam gerit.* Ac ſi diceret. Obediatur Præpoſito aut Priori, at maioris omnino ſiant Provincialis imperia, & ſupra inferiorum omnium Prælatorum mandata voluntas Generalis. Non urgeo textus voces, rem teneo.

Qualitates Superioris enumerat felici calamo, & ſingulas Capiti II. Benedictinæ Regulæ correſpondentes,

De obedientia agit S. Benedictus ſuæ Regulæ Capite V. LXVIII. LXXI. & Capite VII. in ferè omnibus gradibus humilitatis. An Religioſus teneatur obedire ſuo Prælato ſecundum Regulam ad litteram & rigore ſumptam, expoſui à num. 624. & addidi tractatum copioſum de obedientiâ à num. 690. ad 815. & quia ſolennis obedientiæ obligatio Auguſtinianis Benedictinis eſt communis non occurrit quid debeat aut poſſit addi in particulari.

CAPVT XII.

De jugi Regulæ meditatione.

1976. DONET Dominus, ut obſervetis hæc omnia, tanquam ſpiritualis pulchritudinis amatores, & bono Chriſti odore de bona converſatione fragrantes: non ſicut ſervi ſub lege, ſed ſicut liberi ſub gratia conſtituti. Vt autem in hoc libello tanquam in ſpeculo poſſitis inſpicere, ne per oblivionem aliquid negligatis, ſemel in ſeptimanâ vobis legatur. Et ubi vos inveneritis ea quæ ſcripta ſunt facientes, agite gratias Domino bonorum omnium largitori. Vbi autem ſibi quicumque veſtrum viderit aliquid deeſſe, doleat de præterito, caveat de futuro, orans ut ſibi debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur, Amen.

1977. Oblivioni mandari non poterit hæc Regula, ſi ſingulis ſeptimanis legatur. An tota ſimul? an ſingulis diebus duo capita? Hoc ultimum videtur convenientius, nam & Benedictini ſic faciunt, qui ſingulis diebus in conventuali capitulo unum Regulæ legunt & exponunt.

Meritò à Divino Doctore hæc Regula vocatur ſpeculū, nam in eâ ſiquis quotidie actiones ſuas examinet, quid perficere & quid corrigere debeat cognoſcet.

1978. Hanc Regulam nulli quod ſciam ſe ſervaturos pollicentur, ſi facerent tenerentur graviter ad ſingula gravia, leviter ad levia & hoc ante præceptum Superioris; at ipſi promittunt obedientiam ſecundum iſtam Regulam, adeoque ipſi ad ſuam, non aliter tenentur, quàm nos Ciſtercienſes ad noſtram; cohærent enim formulæ profeſſionis, & conſentiunt interpretes. Benedictinus ſic. *Ego Frater N. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum & obedientiam ſecundum Regulam S. Benedicti &c.* Et ſimiliter apud Patres Heremitas Auguſtinianus. *Ego frater N. facio profeſſionem & promitto obedientiam Deo omnipotenti, Beatæ Mariæ ſemper Virgini, & tibi Generali Priori Fratrum Heremitarum Ordinis S. Auguſtini, & Succeſſoribus tuis: vivere ſine proprio, & in caſtitate ſecundum Regulam S. Auguſtini, usq; ad mortem.* Sic habetur Capite XVIII. Conſtitutionum eorumdem Patrum, quæ ſub finem aſſeruntur confirmatæ in Capitulo Generali celebrato in Vrbe-veteri anno Domini 1287. & Florentiæ anno 1288. & Ratiſponæ ann. 1289.

1978.b. Sed ut hanc ipſe profeſſionem intelligas, inquiris, Quænam illa obedientia ſit quæ ab Auguſtinianis Beatiſſimæ Dei Genitrici promittitur? Nihil ipſa unquam, quod canonicè ſciamus, præcepit, nihil eſt præceptura; fruſtra igitur illi obedientia promittitur.

Reſpondeo tamen, illa verba, *Promitto obedientiam Beatæ virgini*, eſſe æquivoca, & poſſe bifariam exponi; nam vel poſſet dici illa verba æquivalere his, *Ego polliceor quòd obediam Beatæ Virgini*, vel his, *Ego polliceor B. Virgini, quòd obediam Generali, &c.* & teneo ſecundo eſſe ſenſu accipienda, non primo.

1979. Legis illud *usq; ad mortem*, & inquiris, An ſi aliquis Religioſus ex defunctis miraculosè reſurgeret, eſſet votis obſtrictus, An verò ita liber ut ducere poſſit uxorem?

Pro libertate ſtat apud Auguſtinianos formula profeſſionis, quæ enim usque ad mortem promiſſa non debent ultra mortem ſervari. At credo ſubtiliorem hanc ipſam expoſitionem quàm ſolidiorem eſſe, & implicitam profitentis voluntatem non eſſe ducendi uxorem ſi à mortuis miraculosè reſurgeret. quod ipſum egeret examine. Quod ſi ille Religioſus etiam eſſet Sacerdos, eſſet novæ diſputationis occaſio, quoniam Eccleſia votum illud implicitū coniungi Sacerdotio voluit, & ille excitatus à mortuis nō deberet baptizari ſecundò, nec iterum ſacris initiari. Omnia ſunt difficilia, non tamen hæreo, nullus enim ſacerdos reſurrexit à mortuis cuius interſit ut in huius dubii deciſione tempus aliàs neceſſarium teramus.

THEOLOGIÆ REGVLARIS

PARS VI.

COMMENTARIVS IN REGVLAM S. FRANCISCI.

1980. *Multi ſunt Franciſcani Ordines, nec omnes ſub eadem diſciplina. Puram enim Regulam tenent Fratres Minores, Capucini, & ferè omnes alii, ſi Conventuales excipias, qui ex privilegio Pontificio aliqua mitiùs interpretantur. Fratres de Pœnitentia, quos Tertiarios dicimus, in agentes vitam communem & etiam agentes privatam dividuntur, & utriq; ſanctiſſimè vivunt, & habent Regulam ſpecialem, ut n. 2000. & 2045. videbimus.*

REVE-

REVERENDISSIMO DD.

BERNARDO

CAMPMANS

OLIM DVNENSIS MONASTERII ANTISTITI, SVMMI PONTIFICIS ET ORDINIS AVTHORITATE PER BELGIVM VISITATORI GENERALI,

IAM, VT VOVEO, COELORVM INCOLÆ, AMICO OPTIMO, CVLTVM IMITATIONEMQVE.

Ad Empyreum.

DELIQVIVM Me Iudice Pateretur Natura, ſi exlex eſſet; ætherei fornicis ſplendor, ſyderum decus, & ſphærarum pulchritudo decircinaretur, ni ſubſiſterent legi adamantinæ: & quia didici, ſicut de Naturalibus, ſic etiam de Moralibus philoſophari, dabo Moralem Mundum & in illo Solem, Cœlos, Sydera, Legesq; alterationum incapaces. Gratia namque Mundus intellectualis eſt, habet ſuos Cælos, quos & intemeranda Regula, & ineffabili conſilio manuducit; Cælos, inquam, Dei gloriam immenſam enarrantes: tales ſunt Melliflui mei Doctoris [*Serm. 17. in cant.*] cenſurâ Religioſi. Cœli, qui ſi carerent Lege & Regulâ, omninò exorbitarent.

An Mundus Heliocentricus ſit, an Geocentricus diſceptarunt Veteres; recentiores examinant, & controvertunt. Ariſtarchus Samius motuum immunitate donat Solem; Hipparchus Terram, alii neutrum, alio ſydere in centro rerum conſtituto. Sane ubi quæſtio eſt de Mundo materiali, ipſi examinent, aut ſi malint, decircinent. Ego enim Mundo Monaſtico adſcribam centrum SOLEM, Monachorum Patrem & Ducem BENEDICTVM: ſubſcribens meæ Hildegardi, quæ in Prologo Commentarii ſui in Regulam Benedictinam ait, *Acutum clavum doctrinæ, nec nimis in altum, nec nimis in profundum, ſed in medium* (hoc eſt, in centrum) *Rotæ* (ſphæræ) *fixit*, unde intelligi poteſt Eccleſia quæ ait in ſolenni huius Doctoris officio, *In medio* (hoc eſt, in centro) *eccleſiæ aperuit os eius.* Hunc ergo Benedictum Solem complectuntur, ſuſpiciunt, imitantur tot cæli, quot Congregationes. Omnes eumdem circulum peragunt, ſed differunt Intelligentia, creditur enim probabiliter cœlis ſingulis diverſas Intelligentias eſſe. Eâdem Regulâ, eâdem lege ducitur Caſſinenſis, quâ Cluniacenſis, Ciſtertienſis & reliquę: ſed quia Intelligentia eſt alia, aliàs motus intenditur, aliàs remittitur; hîc metiuntur orbitæ latitudinem, ibi Planetę retrogreſſum. Omnes convertunt ſe ex præſcripto SOLIS BENEDICTI, quem qui arctiùs ſtringunt, per virtutum gradus velociùs & feliciùs adſcendunt. Proximus BENEDICTO meus Bernardus proficiebat de virtute in virtutem per Zodiacum transnaturalem. Illi adpropiabat ſæculi abrenuntiatione, prærogativisque ſubſtantialibus, accedebat velociſſimis virtutum paſſibus, & ad nexum arctiorem anhelans, væ mihi, ait, [in Sermone de S. Benedicto] ſi tam longè à Te fuero O Beate BENEDICTE in futuro, quàm â tuæ veſtigiis ſanctitatis longè eſſe reperior in præſenti. Sed cur Bernardus ambit periodo breviſſima circumdare BENEDICTVM SOLEM? Vt evadat ſimilis SOLI, ſimilis BENEDICTO & quidem in hac ipſe piâ ambitione profecit, & obtinuit, quòd fulgeret ut Sol & ab omnibus benediceretur. Lego in eius officio. *Opera S. Patris velut Solis conſpectu Dei.* Mellifluus enim Doctor non eſt SOL, ſed SOLI ſimilis; non BENEDICTVS, ſed ſimilis omninò BENEDICTO. Omnes imitamur Bernardum: & utinam ita omnes illum, ſicut ipſe BENEDICTVM

Digitized by Google

DICTVM ſuum. Sub Crucis ſigno militamus, DEVM SIGNIFERVM ſequimur,& quamdiu non diſcedimus à veſtigiis Signiferi, nullas exorbitantias committimus. Si igitur omnes Crucigerum CHRISTVM adſequuturi ſimus, cur circulos maiores Doctor Mellifluus reſpuit, & intimam periodum adſectat? ſatisfiet controverſiæ, ſi exhibeatur exprimaturque Religionis & ſæculi diſcrimen. Differunt à Laicis Religioſi, quia illi quidem Signiferum agunt, ſed motu irregulari, Cometarum & meteororum inſtar: Religioſi regulari procedunt; Planetæ ſunt, ſed leviter errant; & Mellifluo meo Doctore teſte, Regulam habent, rariùs cadunt, citius reſurgunt, & tandem feliciter periodum abſolvunt. Omnes SOLIS-BENEDICTI Regula, exemplo, vita, ducuntur, illuſtrantur. Qui Soli, lucis ſcaturigini, & motuum fonti propiores ſunt, illuſtriores evadunt, & per viæ compendium iter ſuum citiùs & velociùs conficiunt, qui à SOLE-BENEDICTO diſtant, fervore exanimi, vacillanti animo, & greſſu teſtudineo feſtinant. Omnes eadem Regula, eadem Lege per SIGNIFERI-CHRISTI iter ducuntur, ſed non omnes illam eodem modo intelligunt, & interpretantur. Feliciores, expeditiores, illuſtriores illi ſunt, qui reguntur Intelligentia ſinceriori: tardiores, qui excurſum liberiorem admittunt. Intelligentiæ ſpirituales quidem ſunt; & donec improbabiles evadant, à Signifero Chriſto non deviant. Vna quidem omnibus Regula, una ubique promiſſio, finis ipſiſſimus; ſed quia non eſt omnibus eadem cordis intentio, nec eadem Legis indictæ Intelligentia, poreſt indubitanter ſine detrimento ſalutis & ſine damno profeſſionis, operis quoque non una ubique obſervatio celebrari. [De præcepto & diſpenſ. ſic concludit Bernardus.]

Diverſæ equidem Intelligentiæ (Præſul Reverendiſſime), Benedictinas Congregationes Mundi huius intelligibilis Sphæras nobiliſſimas promovent, quæ emanarunt à Doctorum ideis, qui legem noſtram illuſtrarunt. Hic ſeveritati ſtuduit, ille benignitati, iſte contemplationi, alter litteræ, nonnullus ſpiritui & rigori; omnes tamen collimarunt in gloriam. Succeſſi, Te iubente, qui nec ſeveritati, nec benignitati, ſed veritati uni inſudavi. Reſtitui Intelligentiam illam veterem, quæ BENEDICTO SOLI proxima, Ciſtercienſis direxit. Periodum circinavi, quam alii anomaliis argumentis & proſtaphæriſibus interturbarunt: deſcripſi tabulas Cælo (ut exiſtimo, & Tu iam beneſcis Legiſlatore ipſo conſulto) bene correſpondentes, & SOLIS Monaſtici, qui cordi & centro inhæret, ſanctiſſimam mentem expoſui. Nec potui, nec volui alium Mecænatem eligere, quàm Te, qui ut umbra corpus, ſic ſequeris veſtigia BENEDICTI. O quàm multa de virtutibus tuis potui ſub illud tempus dicere? ſed malui laudum cenſeri avarus, quàm prodigus, candor enim dicenti libentiùs ſiccitatis quam adulationis damnatur. Non eras, qui laudari permitteres: nec eram qui Tibi vellem diſplicere. Nunc verò ad Regionem immortalem tranſlatus, ſine periculo elationis audire Tuas virtutes poteris, & ego ſine ſuſpicione referre.

Incipiam à cultu divino, cui ita aſſiduus, ut viginti annorum ſpatio (tot præfuiſti) ne una quidem die adfueris monaſterio, abfueris officio matutino : nam & morbos devotione viciſti, & occupationes ſtudio virtutis ſuperaſti. Celebrando in Eccleſia quotidie illam carpebas (dicam impietatem an hæreſin?) quæ protrudit relaxationem meam ſub colore authoritatis ſpecioſo. A morbo præoccupatus mortifero, ſummo labore ad templum aut ibas aut reptabas: nec aliter quàm quartò aut quintò in via brevi ſedendo, & tamen tanta corporis afflicti debilitas non erat Tibi impedimento, ut laudibus divinis intereſſes. Et tandem ſimilis enervato, damnatus lecto, in tribus nobis eras exemplo. Dormiebas enim veſtitus iuxta vigeſimum-ſecundum Regulæ, & iuxta trigeſimum-ſextum abſtinebas à carnibus, & iuxta quinquageſimum canonicas horas legebas: cùm tamen certum ſit non moribundos modò, ſed & debiles Legiſlatoris authoritate deobligari. Pridie obitum ſex horæ integræ in officii lectione impenſæ turbarunt Medicum, ut Te priùs, & quia fruſtrà, Me conveniret anxius, & inducias regularium obſervantiarum peteret, ne impediretur ſalutifex herbarum activitas. Adquieſco, advenio Te, & expertiſſimi Doctoris præ-

detet-

Digitized by Google

determinatus iudicio, ut amicus oro, ut Pater ſpiritualis præcipio, ne corpus morbo tanto gravatum regulari obſervantiâ proſternas. Medici querelas propono, filiorum fuſas lachrymas repræſento. Tu mihi multa fortia, quæ referrem ad litteram, ſi Tuo ſpiritu præditus ſenſum ſequar, & graviſſime dicta corrumpam ſtili negligentiâ: aut fortè non corrumpam, quia veritas non corrumpitur ſinceritate, ſed ornatu. *Scio, ais, nullam DEO gratiorem victimam obedientia, adeoque obedire paratus iuxta ſexageſimum-octavum Regulæ impoßibilitatis Ego mea cauſam patienter & opportune ſuggeram, non ſuperbiendo, aut reſiſtendo vel contradicendo, præceptum enim mihi impoſitum videtur vires excedere hominis moribundi. Quòd ſi poſt ſuggeſtionem meam Domine in priori ſententiâ perduraveris, ſciam ita mihi expedire, & ex charitate, confidens de adiutorio* DEI, *promptus & paratus obediam. Impræſentiarum igitur, ne adquieverim Medicis, hæc ratio. Ipſi unius corporis ſaluti ſtudent, Ego unius animi. illi ut in hac ego lachrymarum valle diutiùs, Ego ut in cœlo æternùm. Me illi meris conjecturis (non enim ad probabilitatem, vel Te Teſte, hæc pars Phyſica adſcendit) me torquent, & Mihi ſupra omnis probabilitatis aleam, ſi obſervavero Regulam, æterna beatitudo conceſſa. Vt Regula benignitas humanæ fragilitati condeſcendat, quid inde? favor & privilegium eſt, & non conceditur invito. An non Dominici Natalis die, quem comedendo carnes omnes celebrant, nos abſtinentia reddimus celebriorem, non quòd ſingularitatem diligamus, ſed quòd cedentes illâ die privilegio, vi Regulæ abſtinere tenemur. Si hodie moriar, hæc ipſa dies erit mihi natalis; ceßione igitur privilegiorum omnium, & ſeverâ Regulæ obſervantiâ colenda, ut vel ſaltem bonus ſim moribundus, qui dum vixi, fui malus. Accedit ratio altera, ſolamini, quod nemini negetur, innixa. Conceduntur cibi etiam communes & nocivi ægroto de cuius vitâ deſperatur, ne ſolamine careat, qui illâ debet. Ab infantiâ Ego in Eccleſiaſticorum, à veſtitione in Regularium ieiuniorum obſervantiâ tantùm non nimiùs; divini cultûs, quantum fragilitas permiſit, ſtudioſus. gravibus fui nonnunquam morbis obrutus, levibus ſemper, nec tamen aut horas canonicas omiſerim, aut ieiunia violaverim vel ſemel. qui igitur in aliis pluribus remiſſus fui, permittar in hac ſaltem virtute vitæ curſum abſolvere, & dies paucos ſuperſtites ſine morum inverſione peragere. Mihi erit, fateor, hoc ſummo ſolamini; parato tamen nec verbum dictu addere, ſed exactè obedire.* Obſtupui, hæſi: & ſummæ hominis humilitati & diligentiſſimæ obſervantiæ admirationem, & laudem Authori Deo pependi; nec habui quid obiicere poſſem. Breviarium tradidi, & horâ congruâ piſcem dari permiſi. quoniam Patris ſpiritualis authoritas extra confeſſionis tribunal abſoluta non eſt; nec ſi eſſet, aut deberem aut poſſem tam piæ reſolutioni contradicere. nam & ego, cùm æger, multa decitcino, quæ corpori ratione Theologici laboris concedo; ubi enim ſtudere non poſſum, ſolamine litteris indulto non egeo. Nec nimium audiendi illi, qui vocantur Experti; qui enim nos illorum decretis moraliter teneri doceat, errabit in Phyſicâ & in Ethicâ. In Phyſicâ adulando hominum generi imperitiſſimo; in Ethicâ ſanctiſſimis viris detrahendo. Si nos oculos habere credimus, circulationem etiam ſanguinis ab annis pauculis inventam admittemus; & ſi hanc, negabimus veteres habuiſſe rem medicam. Nova eſt ſcribenda Medicina, nova tradenda methodus, novæ ſanctiones pronuntiandæ. dicendumque Medicos Aſtrologosque per omnia ſimiles, adeoque errare etiam ubi non errant. quoniam ſicut mendacium componitur cum materiali veritate, ſic etiam cum errore ſcopus, qui caſu ſæpiùs quàm arte tangitur. unde æger, qui nimium fidat Medico, duplici morbo laborabit. quorum prior in humorum, & in conflectu Phyſicorum poſterior: è quibus morbis ſaltem iſte à Paulis, Antoniis, Hilarionibus, & aliis plurimis priſci ævi Patribus vitari potuit, valetudinem uni & ſoli committentibus Deo. Quæ omnia dicta, non ut proſcribam medicinarum uſũ ſed abuſum à philautiæ inſolenti ſuggeſtione subortum. A Te decor, Bernarde mi, Medicum propter neceſſitatem honorare, deſipit enim qui peritũ extra neceſſitatem advocat, aut in neceſſitate imperitũ. In Tua adhibitus Phyſicus & Theologus; & illum terruit pertinacia ægritudinis, & iſtum pietatis conſtantia. O quantùm mihi profuit illa Tua generalis confeſſio in mortis lecto habita: quantum illa die didici, quantum dedidici: Putabam omnes adoleſcentes ita vixiſſe aut vivere, ut deberent in ſe-

INDEX.

BVLLA Domini Papæ Honorii ſuper Regulam Fratrum Minorum. *Vivente adhuc Viro Seraphico, Regula approbatur & confirmatur. Caſſinenſium & Lateranenſium lit. Aliarum Regularum approbatio.* 1981.

CAPVT I. De fundamentalibus obligationibus. *An omnia Franciſcanorum peccata à peccatis aliorum Religioſorum diſtinguantur ſpecie?* 1982.

CAPVT II. De his, qui volunt vitam iſtam accipere, & qualiter recipi debeant. *Novitii à Provincialibus debent examinari. Debet inquiri de eorumdem & ſuorum Parentum moribus. An Minorita ad Religionem aliam tranſire poſſint? Quæ ſit inter eas perfectiſſima?* 1983.

CAPVT III. De divino officio & ieiunio. & quomodo fratres debeant ire per mundum. *An Franciſcani teneantur graviter ad rubricas Breviarii Romani? An teneantur ad horas canonicas antequam ad maiores ordines promoveantur? An ad eaſdem teneantur converſi vel laici? An ad ordinis ieiunia teneantur ſub mortali? An die Natalis Domini, ſi in feriam ſextam incidat, poſſint carnes comedere? An eadem feſtivitate, ſi incideret in Sabbatum? An excuſentur à ieiunio tempore neceſſitatis dubia aut probabilis? An equitare poſſint? An ſit conformius Evangelio ex omnibus cibis cõedere, quàm abſtinendo à carnibus hoſpites, ad quos divertere ſolemus, vexare?* 1984.

CAPVT IV. Quod fratres non recipiant pecuniam. *Nec poſſe illam recipere phyſicè nec moraliter?* 1985.

CAPVT V. De modo laborandi. *Quid Deo ſit gratius, laborare manibus, an eleemoſynas à divitibus peteret?* 1986.

CAPVT VI. Quod fratres nihil ſibi approprient; & de eleemoſyna petenda. & de fratribus infirmis. *Citationes aliquæ circa paupertatis materiam.* 1987.

CAPVT VII. De pænitentia fratribus imponendâ. *Diſtinctio fori interioris & exterioris. An in ille ſuperior non ſacerdos poſſit peccata reſervare?* 1988.

CAPVT VIII. De electione Generalis Miniſtri huius Fraternitatis. & de Capitulo Pentecoſtes. *Pontifex dicitur, ſervus ſervorum Dei: Minoritarum Generalis, ſervus totius fraternitatis.* 1989. *An in creatione Generalis Miniſtri poſſit dignus anteponi digniori?* 1989.

CAPVT IX. De Prædicatoribus. *Confertur cum Privilegiis littera.* 1990.

CAPVT X. De admonitione & correctione fratrum. *An teneatur Minorita obedire in materiâ dubiè aut probabiliter peccaminoſa?* 1991.

CAPVT XI. Quod fratres non ingrediantur monaſteria Monacharum. *Aliquid de clauſura Monialium.* 1992.

CAPVT XII. De euntibus inter Saracenos & alios infideles. & de Protectore Cardinale: *Qualitates requiſita, ut aliquis ad infidelium partes tranſmitti poſſit. De dedicationibus librorum. An ordines deſeri ſoleant à Protectoribus? Verus Protector Deus, Virgo-Mater, Cælites tutelares.* 1993.

CONFIRMATIO Regulæ S. Franciſci. 1994.

TESTAMENTVM S. Franciſci. 1995.

SVMMARIVM Præceptorum. 1997.

VERBA S. Franciſci exhortatoria. 1998.

FORMA Profeſſionis. 1199.

D. FRANCISCI
REGVLA

BVLLA

Domini Papæ HONORII III. ſuper Regulam Fratrum Minorum.

1981. HONORIVS *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis Filiis, Fratri Franciſco, & aliis Fratribus de Ordine Fratrum Minorum ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Solet annuere Sedes Apoſtolica piis votis & honeſtis petentium deſideriis favorem benevolum impartiri. Ea propter dilecti in Domino Filii, veſtris piis precibus inclinati, Ordinis veſtri Regulam à bonæ memoriæ Innocentio Papa prædeceſſore noſtro approbatam, annotatam præſentibus, auctoritate vobis Apoſtolica confirmamus, & præſentis Scripti Patrocinio communimus, quæ talis eſt.*

Accidit huius Latori Regulæ Viro Seraphico, quod vix alii Patriarchæ legitur eveniſſe. multis enim poſt mortem S. Benedicti annis noſtra Regula fuit approbata à Gregorio Pontifice Maximo. & viſa fuit Caſſinenſibus & Benedictinis aliis ante Baſilianam & Auguſtinianam approbata; illis enim hodie non deferimus, & in Tridentino concilio ad concordiam diducta fuit lis decrepita & centenariâ maior, quæ crudè acta inter Benedictinos & Canonicos Lateranenſes Ordinis S. Auguſtini. Sed de hoc uberius in mea *de præcedentia* LIBRA.

Noto

Noto obiter S. Franciſci Regulam non approbari ab Honorio, ſed confirmari, quoniam approbatam antè ab Innocentio prædeceſſore ſuo, oſtendunt Ordinis Annales, & Honorius clariſſimis verbis ſupponit.

CAPVT I.

De Fundamentalibus obligationibus.

11982. REGVLA & Vita Minorum Fratrum hæc eſt: ſcilicet Domini noſtri Ieſu Chriſti Sanctum Evangelium obſervare, vivendo *in obedientia*, *ſine proprio & in caſtitate.* Frater Franciſcus promittit obedientiam & reverentiam Domino Papæ Honorio, ac Succeſſoribus eius canonicè intrantibus, & Eccleſiæ Romanæ. Et alii Fratres teneantur Fratri Franciſco, & eius Succeſſoribus obedire.

Legis & dubitas, An omnia peccata Franciſcanorum differant ſpecie ab aliorum Religioſorum aut etiam ſecularium peccatis? Verbi gratiâ, An Franciſcanus, Benedictinus & Sæcularis, ſi non communi ſed æquali conſilio, unâ die occiderent hominem, alterâ blaſphemarent, tertiâ miſſam indictam ab Eccleſiâ omitterent, committerent peccata æqualia? & ſi non, An ſaltem homicidium ab uno commiſſum eſſet eiuſdem ſpeciei cum homicidio commiſſo ab alio? Verùm etiam differret ſpecie & blaſphemia à blaſphemiâ, & ab omiſſione miſſæ omiſſio?

Reſpondeo *primò* prudenter te conſilium communi ab æquali diſtinguere; quoniam peccatum quod committitur à duobus communi conſilio habet circumſtantias utriuſque in utroque. Pono exemplum. Si ſacerdos & uxorata cedunt carnis tentationi, & ille ſolutâ utatur & hæc ſe proſtituat ſoluto, nec adulterium ſacrilegio inficietur, nec contra. at ſi communi conſilio ſe miſceant, Sacerdos committet ſacrilegium adulterum, fæmina adulterium ſacrilegum, & fornicatio illa communi conſilio cõmiſſa erit adultera & ſacrilega; & uterque in confeſſione utramque circumſtantiam debebit explicare.

Secundò dico cæteris paribus graviùs ſolere peccare Religioſos quàm ſæculares etiam ſi intra eamdem ſpeciem, & præcipuè ſi detur ſcandalum; nemo enim dubitat, magis & periculoſiùs ſcandalizari ſæculares Religioſorum peccatis quàm militum. Accedit, quòd peccata eò ſunt graviora quò magis libera, quò faciliùs potuerint evitari; & quia faciliùs poteſt Religioſus ſervare Decalogum quã ſæcularis, ideò illum violando cenſetur culpabilior.

Tertiò exiſtimo homicidium commiſſum à ſæculari & Benedictino, cæteris paribus, eſſe eiuſdem ſpeciei; quoniã uterque tenetur ſolo quinto præcepto Decalogi. Conſultò illud *ceteris par bus* adiunxi; quoniam, ſi Sæcularis ſuum occideret patrem, Religioſus ſuum inimicum, ſpecie differrent; & Religioſus ſimplex homicidium commiſiſſet, Sæcularis verò parricîda eſſet, reus violati quarti & quinti præcepti. Idem de blaſphemiâ & miſſæ omiſſione dixero; non enim voto, iuramento, aut regulâ tenetur Benedictinus Religioſus audire miſſam diebus feſtis, à blaſphemiis & homicidiis abſtinere; ſed ſolo tenetur Decalogo hominibus univerſis communi.

Quartò dico videri omnino omnia Patrum Franciſcanorum peccata eſſe alius ſpeciei; hoc eſt, præter malitiam proprii generis habere ſacrilegii & voti violati circumſtãtiam. Vita enim & regula Minorum Fratrum eſt Domini noſtri Evangelium. hoc eſt, divina præcepta ſervare: & tamen ipſi diſertis verbis regulam obſervare promittunt, ut conſtat ex profeſſionis formulâ quæ talis eſt, *Ego Frater N. voveo & promitto Deo .... ſervare Regulam. &c.* Quod nomine Evangelii intelligenda ſint divina præcepta conſtat ex Franciſcanis Confraternitatibus, in quibus clariora huius expoſitionis argumenta reperio. Inter Tertiarios, qui agunt vitam communem formula profeſſionis proponitur ſuæ Regulæ Capite II. *Promittat*, dicitur, *ſervare mandata Dei, ac ſatisfacturum de tranſgreſſionibus quas facere poſſet* (contingeret) *in futurum contra hanc tertiã Regulam.* Et Regulæ illorum, qui in ſuis domibus habitant, Caput etiam ſecundum ſimilia promittenda diſponit. Lego enim, *Promittat ſe divina præcepta omnium ſervaturum, ac etiam ſatisfacturum, ut conveniet, de tranſgreſſionibus.* Quæ clauſulæ tametſi Tertiarios ſolùm obligent pœnaliter aut venialiter, videntur Religioſos Minores graviter obligare.

Contra hanc reſolutionem ſtare poſſet benignior expoſitio; nimirum, ſi diceretur *evangelii* nomine non præcepta evangelica, ſed conſilia in hac primâ Regulæ periodo debere intelligi, & hoc conſtare ex illo gerundio *vivendo*, quod exprimit modum quo debet Evangelium ſervari. Si hæc expoſitio obtineat ad Decalogum Patres Minores tenebuntur ut alii Religioſi. Sed hanc ipſam expoſitionem videntur elidere formulæ, quibus uti ſolent Tertiarii. quæ fortè debuiſſent mitioribus verbis concipi, quàm Minoritarum Profeſſio.

Hęc dixero, propoſuero, ſuggeſſero, nil definio; quæſtionem in medium poſui, indeciſam relinquo. non enim augere obligationes volo obligationibus gravato, nec irrationabiliter minuere; ſuadeo tamen, ut quamdiu clariora motiva non occurrant, nullus mutet præconceptam ſententiam. abundare enim in proprio ſenſu eſt licitum, ubi contrarium non poteſt demonſtrari.

De ſubſtantialium virtutum principatu diſputare nõnulli, & in varias abiere ſententias, & quia meam ſancti fuiſſe Franciſci reperio, mihi iam magis placet. Omnibus ego Obedientiam præpoſui, in ultimo loco Caſtitatem conſti-

conſtitui. & Paupertatem interponendam credidi ſuperiùs Libro VIII. à num. 673. & conſono Seraphici Legiſlatoris menti, & huius Regulæ Capiti I. in quo præcipitur *Sanctum Evangelium obſervare, vivendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate.* Et eodem virtutes eſſentiales digeruntur ordine, quo à me expoſitæ ſunt.

Multa circa ſingularum obſervantiam occurrerent; ſed quoniam libro illo octavo omnia ſunt reſoluta, non eſt cur diutiùs in huius Capitis illuſtratione maneamus.

CAPVT II.

De his qui volunt vitam iſtam accipere, & qualiter recipi debeant.

1983. SI qui voluerint hanc vitam accipere, & venerint ad Fratres noſtros, mittant eos ſuos Miniſtros Provinciales, quibus ſolummodo, & non aliis, recipiendi Fratres licentia conceditur. Miniſtri verò diligenter examinent eos de Fide Catholicâ & Eccleſiaſticis Sacramentis: & ſi hæc omnia credant, & velint ea fideliter confiteri, & usque in finem firmiter obſervare: & uxores non habent; vel ſi habent, & iam Monaſterium intraverint uxores; vel licétiam eis dederint, auctoritate Diœceſani Epiſcopi, voto Continentiæ iam emiſſo: & illius ætatis ſint uxores, quod de eis non poſſit oriri ſuſpicio: dicant eis verbum ſancti Evangelii, quod vadant & vendant omnia ſua, & ea ſtudeant pauperibus erogare. Quod ſi facere non potuerint, ſufficit eis bona voluntas. Et caveant Fratres & eorum Miniſtri, ne ſoliciti ſint de rebus ſuis temporalibus, & ut liberè faciant de rebus ſuis, quidquid Dominus inſpiraverit eis: ſi tamen conſilium requiratur, licentiam habeant Miniſtri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum conſilio bona ſua pauperibus erogentur. Poſteà concedant eis pannos probationis, videlicet, duas tunicas ſine capucio, & cingulum & braccas, & caparonem usque ad cingulum (niſi eisdem Miniſtris aliud ſecundum Deum aliquando videatur) Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper & Regulam obſervare. Et nullo modo licebit eis de iſta religione exire, iuxta mandatum Domini Papæ: quia ſecundum ſanctum Evangelium, *Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* Et illi qui iã promiſerunt obedientiam, habeant unã tunicam cum capucio, & aliã ſine capucio, qui voluerint habere. Et qui neceſſitate coguntur, poſſint portare calceamenta. Et Fratres omnes veſtimentis vilibus induantur. Et poſſint ea repeciare de ſaccis, & aliis peciis, cum benedictione Dei. Quos moneo & exhortor, ne deſpiciant neque iudicent homines quos viderint mollibus veſtimentis & coloratis indutos, uti cibis & potibus delicatis; ſed magis unusquisque iudicet & deſpiciat ſemetipſum.

Modus ille Novitios recipiendi optimus eſt, *Si qui voluerint hanc vitam accipere*, ait Seraphicus Pater, *mittant eos ad Miniſtros Provinciales, quibus ſolummodo & non aliis recipiendi fratres licentia conceditur.* Sæpe enim contingit nimium prolium habendarum amorem Superiores Conventuales decipere, adeoq; melius hoc novitios examinandi & recipiendi munus, poſſunt obire Provinciales.

Diligenter examinent eos, addit Pater ſanctiſſimus, *de fide catholicâ*, & videretur omnino hoc examen ſuperfluum; qui enim ſincerè apud Minoritas deſiderat regulariter vivere, catholicus omninò erit, & de Eccleſiâ, Sacramentis & Fidei articulis ſentiet orthodoxè. & qui fictè, ſciet mentiri, & etiam ubi hæreticus eſt, ſinceritatem ſimulare. Sed hac non obſtante ratione Marquez, Abulenſis Epiſcopus, me docuit non inutiliter Ordinum candidatos in fide Chriſtianâ examinari; non quod eſſe heterodoxos præſumamus, ſed quòd malè educatos & inſtructionis indigos. Examinabat omnes promovendos ad ordines Illuſtriſſimus Senex in catechiſmo & orationibus, nec patiebatur aliquem initiari, qui neſciret præter orationes communes, aliquas ſpeciales, quibus Cuſtodem Angelum, & tutelares Cælites imploraret.

Hiſpani Ciſtercienſes præcipuè, & eorum ritu alii, mittunt unum Religioſum expenſis Monaſterii ad locum nativitatis, & habitationis, diſcuſſurus mores & vitam Novitii & Prædeceſſorum illius; an ſcilicet, aliquis ex ipſius maioribus notatus aut damnatus fuerit in fidei orthodoxæ materiâ. Videtur enim impoſſibile quod mala arbos bonos fructus emittat, quod à Chriſto prædictum carmine expreſſum à quodam Chriſtiano Poëta, placuit adiungere.

Nulla ex lumbino de ſemine naſcitur ales
Prædatrix, taurum nulla creavit ovis.
Accipiter nullus legitur genuiſſe columbam,
Decidit nullo tempore taurus ovem.

Gnaterum mores referunt exempla parentum
Hæres virtutis filius eſſe ſolet.
A Iove perdocto nata eſt perdocta Minerva,
Cantorem genuit cantor Apollo Linum.

Prodeſt quidem ad mores maiorum recurrere, experientia enim docet ſolere ſingulos in parentum ſuorum religione libentiſſimè vivere, & ſi favore Dei ad noſtram convertantur, ſæpiſſimè ad priorem reverti. in qua materia tot leguntur exempla, ut non ſit opus diutiùs immorari.

Inqviris, An ex Minoritarum religione ad aliam pateat tranſitus? *Reſpondeo* in Regula non interdici tranſitum ad ſanctiorem. illa enim authoritas, *Nemo mittens manum ad aratrum & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei*, non urget aut concernit illos, qui ſanctioris vitæ deſiderio ad aliam tranſit Religionem; non enim retrò reſpicit, qui in chariſmata meliora collineat. Suadendum tamē unicuique ut in vocatione ſua maneat, & ne certa pro incertis relinquat, nec ſibi iudicium adſumat; quoniam odioſa eſt hæc materia, nec omninò mortali homini deciſio poſſibilis, ubi inquiritur, Quænam ſit omnium ſanctiſſima Religio? Seſe mutuò illæ excedunt, exceduntur; & quæ magis Deo placeat aut ſerviat ipſe ſcit. Nos in dubio benignas iudicamus ſuſpectas, non ſuſpicione quæ ipſas met, ſed quæ tranſituros afficiat. videtur enim veroſimile eum, qui ad benigniorem tranſit, non tam Deum quàm commoditatem inquirere.

CAPVT III.

De Divino officio & ieiunio, & quomodo Fratres debeant ire per mundum.

1984. CLERICI faciant divinum Officium ſecundum Ordinem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, excepto Pſalterio, ex quo habere poterunt Breviaria. Laici verò dicant viginti quatuor Pater noſter, pro laudibus quinq; pro Prima, Tertia, Sexta & Nona, pro qualibet iſtarum Horarum ſeptem, pro Veſperis autem duodecim: pro Completorio ſeptem, & orent pro Defunctis. Et ieiunent à Feſto omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini. Sanctam verò Quadrageſimam, quæ incipit ab Epiphania uſque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus ſuo ſancto ieiunio conſecravit, qui voluntariè eam ieiunant, benedicti ſint à Domino: & qui nolunt, non ſint adſtricti, ſed aliam uſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent. Aliis autem temporibus non teneantur niſi ſexta Feria ieiunare. Tempore verò manifeſtæ neceſſitatis, non teneantur Fratres ieiunio corporali. Conſulo verò, moneo & exhortor Fratres meos in Domino Ieſu Chriſto, ut quando vadant per mundum, non litigent, neque contendant verbis, nec alios iudicent, ſed ſint mites, pacifici, modeſti, manſueti, & humiles, honeſtè loquentes omnibus ſicut decet. Et non debeant equitare, niſi manifeſta neceſſitate vel infirmitate cogantur. In quamcumque domum intraverint, primum dicant: Pax huic domui. Et ſecundum Sanctum Evangelium, de omnibus cibis quæ apponuntur eis, liceat manducare.

Cohærent optimè ieiunium & oratio, illa Seraphicus Pater coniungit, illa etiam Divinus Doctor Capite III. ſuæ Regulæ, & S. Benedictus Capite IL. agens de obſervatione Quadrageſimæ, ſuadet extraordinaria ieiunia non tamen ſine extraordinaria oratione. *Orationes peculiares*, ait, *ciborum & potus abſtinentiam..... offerat.* Et poſt pauca, *Hoc ipſum quod unusquiſq; offert, Abbati ſuo ſuggerat. & cum eius fiat oratione & voluntate.*

Legis in prima omnium linea, *Clerici faciant divinum officium ſecundum ordinem S. Romanæ Eccleſiæ.* Et inquiris, An Patres Minoritæ iure Regulæ teneantur ſervare rubricas Romani Breviarii, nec poſſint legere de Sancto die feriali, nec feſtivo de feria? & ſi tenentur, An peccaturus ſit mortaliter Minorita, qui mutet officium divinum?

Reſpondeo teneri Minoritas legere iure Regulæ, teneri iure Ordinum ſi ad eos provecti. adeoq; officiū mutare nō poſſe. *Addo* Sacerdotem ſæcularem, qui lecturus de feſto de feriâ legeret, iuxta probabilem ſententiam, peccaturum mortaliter, & venialiter iuxta probabiliorem. Vide quæ à numer. 1399. ſunt dicta, nec aliter de Minoritis quoad officii mutationem, quàm de ſacerdotibus ſæcularibus philoſopheris. Nam vel poteſt Sacerdos ſæcularis mutare officium ſine mortali, vel non poteſt. Si ſecundum nec Minorita poterit, qui duplici lege tenetur. Si poteſt, etiam poterit Minorita, & ratio eſt, quia ſi ſæcularis Sacerdos mutando officium peccat venialiter, ideò non peccat mortaliter, quia mutatio unius officii in aliud eſt materia parva. atqui in materia parva ſicut nec Eccleſia, ita nec Regula poteſt aliquem ſub mortali obligare: ergo Minorita qui legat de feria cum de ſancto deberet, aut contrà, non peccabit mortaliter.

Qværis ſecundò, An Minoritæ choriſtæ nondum

ad or-

ad ordines maiores promoti teneantur ad horas canonicas? & ſi tenentur, An graviter ipſi teneantur.

Reſpondeo officium divinum eſſe materiam gravem, adeoque vel obſtringendos graviter, vel non obſtringendos omnino; non enim intelligi poteſt venialis obligatio, ſi ſit gravis materia, iuxta ea, quæ dicta ſunt ſuperiùs num. 42. & 1346.

Addo teneri graviter ratione Regulæ; quoniam in hac expreſsè divinum officium præcipitur, & ipſi obedire Regulæ promiſerunt. Audiendus eſt Caſſarubios in Compendio Privilegiorum Patrum Minoritarum verb. *Officium divinum*, numer. 17. ubi ponit Privilegium ab Eugenio IV. Benedictinis Iunioribus conceſſum, & ſubiicit, *Præfata conceſſio non deſervit pro Fratribus Minoribus, quia ipſi ſtatim ut profeſſionem emittunt, tenentur ratione voti ad perſolvendum officium divinum, licèt non ſint in ſacris ordinibus conſtituti, ac ſi omnes ſacros ordines haberent. Poterit tamen huiuſmodi conceſſio prodeſſe aliis Fratribus Mendicantibus.* Et ut video ſtat communi omnium Patrum Minoritarum opinioni.

QUÆRIS tertiò, An Converſi ſeu Laici (hi ſunt Religioſi non Choriſtæ) teneantur graviter ad illas orationes, quas loco divini officii dicunt?

Aſſertivè reſpondeo; Ratio enim, quæ iuniores nondum ad ordines promotos obligat, etiam Laicos obſtringit; nam & iſti voverunt obſervare Regulam, quæ præcipit ut Laici loco horarum dicant aliquibus vicibus ſuū *Pater*.

QUÆRIS quartò, An ad ieiunia ordinis teneantur ſub mortali? *Reſpondebo* affirmativè ob eandem rationem.

QUÆRIS quintò, An die Natalis Domini, ſi in feriam ſextam incidat, poſſint Patres Minores ſe accommodare totius Eccleſiæ moribus & comedere carnes?

Reſoluo eos non poſſe. Et ratio eſt; quia ad abſtinentiam à carnibus diebus Veneris illi duplici titulo tenentur, & utroque graviter; nimirum, & Eccleſiæ & Regulæ præcepto. Cùm igitur hæc præcepta ſint independentia, bene ſtat ut unum poſſit ſubſiſtere ſine alio. Eccleſiaſticum enim ſine illo regulari apud ſæculares ſubſiſtit, & illud Regulare ſine Eccleſiaſtico apud ipſos die Veneris Dominicæ Nativitati ſacro. tunc enim Eccleſia in ſua lege diſpenſat, reliquas (qualeſcumque ipſæ) in ſua viridi obſervantiâ relinquens. Addo, Minoritam, qui illâ die carnibus veſceretur, minùs graviter peccaturum, quàm qui alio die Veneris. aliis enim feriis ſextis comedendo carnes duas leges (Eccleſiaſticam & Regularem) temeraret; illâ autem die ſolam unam, nimirum Regularem. quoniam in Eccleſiaſticâ ponitur Eccleſia diſpenſaſſe.

QUÆRIS ſextò, An poſſint comedere carnes die ſabbati, ſi in eum dies Natalis inciderit? An etiam comedere carnes diebus ſabbatinis à Nativitate ad Purificationem in Belgio, iuxta morem omnium ſæcularium?

Reſpondeo non apparere cur non poſſint. imò dari rationem quæ licentiam ſuadeat. & illam ad iſtos terminos reduco. Ideò non poteſt comedi caro die Veneris Nativitati ſacro, quia Regula præcipit ieiunare omni die Veneris; at ipſa diebus Sabbatinis ieiunare non præcipit: ergo ſi aliunde non obſit, poterunt his diebus Minoritæ uti carnibus. At ſabbato, ſi in id incidat Natalis Domini in toto orbe chriſtiano, & ſabbatinis diebus ſequentibus uſque ad Purificationem in Belgio aliunde non obſtat, quia ceſſat præceptum eccleſiaſticum: ergo his ipſi diebus veſci carnibus poſſunt.

LEGIS perioſdum hanc, *Tempore manifeſtæ neceſſitatis non teneantur Fratres ieiunio corporali.* & inquiris ſeptimò. An vi Regulæ poſſint à ieiunio excuſari tempore neceſſitatis dubiæ, aut probabilis?

Reſpondeo vel iudicari morbum eò deveniſſe ut manifeſtum ſit ſine carnibus vitam ſuſtentari non poſſe, & tunc habetur neceſſitatis certitudo, & carnes non ſolùm poſſunt tutâ conſcientiâ comedi, ſed & debent. peccaretque mortaliter quicumque homo (etiam Carthuſianus) qui certò ſciens non aliter quàm eſu carnium poſſe mortem evadere, carnem non ederet. & ratio eſt, quia caro tunc non haberet rationem cibi, ſed medicinæ. In dubio deberet veſci carnibus, nam in dubio an carnes ſint omnino neceſſariæ, tenentur Decalogo obedire, & ſuam vitam defendere. Maior tamen difficultas eſt de probabilitate. Sæcularis enim poteſt in caſu probabili carnes comedere aut omittere; at poſſet etiam ſanctè ſe iurare non eſſe illas comeſturus in neceſſitate probabili, ſed in manifeſta, & tunc ratione iuramenti in probabili neceſſitate deberet omninò abſtinere. An ſicut iſte ſæcularis iuramento, ſic Minoritæ voto obſtricti? Non credo. Flueret ratibnis paritas, ſi textus eſſet affirmativus; nimirum, *Teneantur Fratres corporali ieiunio, excepto tempore manifeſtæ neceſſitatis*, nam vi huius legis etiam tenerentur ieiunare tempore neceſſitatis probabilis; at quia textus eſt negativus, probabilitatem non excludit. qui enim diceret Franciſcanos non teneri dominicis diebus ieiunare, non deberet aſſeri dixiſſe teneri ieiunare aliis diebus, ſed de dominicis egiſſe, & abſtraxiſſe ab aliis. Ergo ſic ſimiliter dicendum eſt, abſolviſſe ſuos à ieiunio S. Franciſcum tempore neceſſitatis manifeſtæ; illoſque tempore neceſſitatis probabilis, nec voluiſſe abſolvere, nec novo præcepto ligare, ſed hoc ipſum prudentum iudicio relinquere. Hæc omnia dicta ſunt, ſupponendo dari caſum, in quo carnes ad conſervandam vitam ſint manifeſtæ, & caſus in quibus probabiliter, & tandem caſus in quibus dubiè ſunt neceſſariæ, quos ego nequaquam admittam. Puto enim eſſe evidens vitam poſſe foveri & conſervari ſine carnibus. & hoc clariùs ſi agamus de hominibus, qui adſueti ſunt ab illis abſtinere, quales ſunt Carthuſiani, Minimi, & multi alii. Et ſic ceſſant difficultates graves, quæ ſolent in hac materia diſputari.

Præter vitam etiam datur valetudo & commoditas, & puto poſſe Minoritas graviter ægrotantes, carnes mani-

f.ſtè neceſſarias ad recuperandam valetudinem, & recuperandam valetudinem, & fugiendam morbi graviſſimam incommoditatem comedere. Lege quæ dicta num. 1429. poſſunt enim conducere tametſi de divino potius officio quàm & ieiunio pronuntiata; nulla enim quo ad hoc datur inter lectionem & officium diſparitas.

Qværis octavò, An poſſint Franciſcani equitare?

Reſpondeo nimis ſubtiles eſſe interpretes, qui illud *debeant*, quòd ponitur in textu, urgent; ſequamur illorum phantaſiam, ut meliùs eam poſſimus impugnare. *Non debeant equitare*, inquit, *niſi manifeſtâ neceſſitate aut infirmitate cogantur.* Et ipſi; Iubet ſanctus Pater, inquiunt, ne Frater debeat equitare; ergo quamdiu non contrahit equitandi debitum & obligationem, vivit ſecundum regulam, quam promiſit. At equitare, non eſt habere obligationem equitandi; Franciſcani igitur, qui habere debitum equitandi non poſſunt, equitare liberè poterunt; quoniam certum eſt aliud eſſe equitare, & aliud incurrere obligationem equitandi.

At puto hanc ipſam expoſitionem ſubtiliorē quàm ſinceriorem eſſe, & impingere in extremam S. Franciſci voluntatem in teſtamento ſuo dicentis, *Omnibus Fratribus meis Clericis & Laicis præcipio firmiter per obedientiam, ut non mittant gloſſas in Regulam, nec in iſtis verbis dicendo; Ita volunt intelligi; ſed ſicut Dominus dedit mihi ſimpliciter & purè dicere & ſcribere Regulam & iſta verba; ita ſimpliciter & purè ſine gloſâ intelligatis & cum ſanctâ operatione obſervetis uſq; in finem.* Quam ob rem puto quòd *non debeant* ſit idem ac *non poſſint.* & in hoc communi Minoritarum Theologorum opinioni conſentio; Nam & in indice æquipollentium, obligantium ad mortale ex Clementis V. declaratione, num. 6. dicitur. *Quod non equitent, niſi manifeſtâ neceſſitate aut infirmitate cogantur.* Vnde quia omnia præter manifeſtam neceſſitatem aut infirmitatem rationes univerſas excludit, videtur præcipere ne equitent qui non habent manifeſtam neceſſitatem aut infirmitatem. An habet manifeſtam qui probabilem? nihil reſpondeo. Videtur enim neceſſitas probabilis manifeſta non eſſe; & videtur manifeſta probabiliter eſſe; quod eſt valde obſervandum. Vide Scholium, & in ipſo nu. 290. ubi Divus Bernardus *manifeſta* nomine probabili certiorem intelligit.

Neceſſitatem ab infirmitate Seraphicus Pater diſtinguit & exiſtimo habere equitandi manifeſtam neceſſitatem, qui laborat penuriâ temporis, & debet die determinato comitiis verbi gratia inter eſſe, aut tali adeſſe Principi, & pedes equites ſequi non poſſit.

Qværis nonò, Quid ſit meliùs, comedere ex omnibus cibis, qui apponuntur, ut concedit S. Franciſcus dicens *ſecundum ſanctum evangelium de omnibus cibis, qui apponuntur eis, liceat manducare*; an habere cibos determinatos, nec poſſe alios tametſi apponantur comedere?

Quid Deo gratius ſit aut debeat credi, videtint alii, quid hominibus, qui nonnunquam, iure hoſpitalitatis vexantur, facilè poterit recenſeri. Non te gravabo hiſtoriis plurimis, proponam unicam in quâ partem confuſionis ſuſtinui, abſtinentiæ rigidioris inconvenientia expertus. Eram Brugis apud Bernardum Camp-mans meum, & labore continui ſtudii attritum animum illius ſancti viri piâ converſatione recreabam. Nocturno tempore aſſidentibus menſæ nuntiatum duos Patres ad monaſterium diverti ſſe. Gauiſus Senex pius tali nuntio, mittit œconomum, qui & eos excipiat, & ad Eccleſiam iuxta Regulæ, Cap. LIII. & inde ad ſuam menſam conducat. Veniunt deſiderati hoſpites; loco decenti collocatis cibos meliores qui in menſâ, humaniſſimè ſubminiſtramus. Se non veſci carnibus, inquiunt, & adquieſcimus; mittimusque ut præparentur piſces. At ubi illi? nec emendi erat hora, nec quærendi. Ingruerant altæ tenebræ, & famuli contra monaſterii leges non iam permiſſi, ſed & egredi iuſſi, forum examinant, amicorum domos, & etiam monaſteria adeunt, & ſummo paucŭlos & parvos piſces labore & pretio nacti, læti domum adveniunt; coquus illicò, quia menſa propter hoſpites prolongabatur, præparat, & remittit. Agimus Deo gratias, quod inventi fuerint piſces, quos poſſemus amicis & gratiſſimis hoſpitibus ſubminiſtrare; illos diſtribuimus, & inquiunt, butyro eſſe paratos, nec ſe aliis poſſe cibis quàm quadrageſimalibus uti. Quid hîc ſentiret Abbatis generoſa pietas, viderit Lector prudens. Turbatur ſecundò tota domus, & tandem cùm piſces reperiri non poſſent, & nimis diu in menſâ hæſiſſimus, herbulæ oleo conditæ appoſitæ, hiſpanicum vinum additum; illudque non ſine lepore dictum charitati eſſe ſimile, & in menſâ multitudinem peccatorum concernentium cibos operire, ſubiunctum tales hoſpites forè graviſſimos, modò reverſuri dignarentur tempeſtivè admonere quid comedere velint, ut poſſit in civitate procurari. Rem fateor & exponam ſincerè. Quicumque hoſpes ſit communi meâ menſâ contentus, mihi gratus; ingratus quicumque me aut meos conturbet; & ne aliis ego moleſtus ſim hanc regulam mihi obſervandam propoſui. ut nec meliora nec viliora poſtulem quàm ponuntur, contētus communi menſâ & victu ſanctorum apud quos diverto.

Scio alias leges ſibi poſſe præfigere, qui eſt opulentus & nullo indiget; aut qui ſolitarius & amicos deſerit aut cōtemnit. At qui cum hominibus agere vult, videtur debere vitam agere nemini moleſtam aut ingratam, nec torquere illos poſſe, qui ei ſervire deſiderant. Vnusquisque abundet in ſuo ſenſu; at meâ ſententiâ, aut debet Religioſus ad nullum amicum divertere, aut quæ amicus habet & liberaliter apponit, manducare; illi enim erit Religioſus torturæ & non ſolatio, ſi cogat horâ intempeſtâ & pretio incompetenti piſces quærere quos non habet.

CAPVT

CAPVT IV.

Quod Fratres non recipiant pecuniam.

1985. PRÆCIPIO firmiter Fratribus univerſis, ut nullo modo denarios vel pecuniam recipiant, per ſe vel per interpoſitam perſonam. Tamen pro neceſſitatibus infirmorum, & aliis Fratribus inducendis, per amicos ſpirituales, Miniſtri tantum & Cuſtodes, ſolicitam curam gerant, ſecundum loca & tempora, & frigidas regiones, ſicut neceſſitati viderint expedire: eo ſemper ſalvo, ut (ſicut dictum eſt) denarios vel pecuniam non recipiant.

Reciperet pecuniam phyſicè, qui propriis manibus; & qui interpoſitâ perſonâ moraliter. Hac lege tenentur ſub mortali peccato, & utilitatem experiuntur præcipuè belli tempore, ſine lythri conditione dimiſſi. Si capiatur ab Hæreticis monachus, vix eſt pecunia redemptioni ſufficiens; ſi capiatur religioſus mendicans, non dimittitur ſine ſtatuto pretio: At Minoritæ & Capucini, caſtra adeunt, redeunt, capiuntur, dimittuntur, nec memoria fit lythri, ſunt enim ab huiuscemodi oneribus liberi, qui nihil habent.

CAPVT V.

De modo laborandi.

1986. FRATRES illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & devotè, ita quòd excluſo otio, animæ inimico, ſanctæ orationis ac devotionis ſpiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deſervire. De mercede verò laboris, pro ſe & ſuis Fratribus, corporis neceſſaria recipiant, præter denarios vel pecuniam: & hoc humiliter, ſicut decet ſervos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſervatores.

Hoc caput & quadrageſimum-octavum Regulæ S. Benedicti mira conſonantia cohærent; adeoque videtur numerus 1637. & quæ in hoc caput notavi aliis in locis.

Petes, Quid Deo ſit gratius laborare manibus, an eleemoſynas à ditioribus petere? & ratio dubitandi eſt; quòd Reſpublica, quæ meliores maioris facit, mendicos mechanicis univerſis præponeret, ſi ipſos digniores crederet.

At reſpondeo, hominem otioſum aliReipublicę eleemoſynis tolerari nec debere nec poſſe; at hominem de illa optimè meritum, qui deberet publicis impenſis iuxta ſuã qualitatem nutriri, bene poſſe permitti ſtipem quærere maioris humilitatis cauſa. & hunc vivendi modum, cæteris paribus, eſſe ſanctiſſimum. Conſultò illud *cæteris paribus* adiunxi; ſcio enim poſſe eleemoſynis ſubornationes fieri, abſolutiones emi, gratiam & opinionem procurari, & ut verbo dicam, ſæpiuſculè malè illas concedi; ſed & ſcio male conceſſas poſſe bene recipi; & acceptari ſanctè ex mala intentione erogatas.

CAPVT VI.

Quod Fratres nihil ſibi approprient; & de eleemoſyna petenda, & de Fratribus infirmis.

1987. FRATRES nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſed tanquam peregrini & advenę in hoc ſæculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemoſyna confidenter. Nec oportet eos verecundari: quia Dominus pro nobis ſe fecit pauperem in hoc mundo. Hæc eſt illa celſitudo altiſſimæ paupertatis, quæ vos chariſſimos fratres meos, hæredes & Reges Regni cælorum instituit: pauperes rebus fecit, virtutibus autem ſublimavit. Hæc ſit portio veſtra, quæ perducit in terram viventium. Cui, dilectiſſimi Fratres, totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti in perpetuum ſub cælo habere velitis. Et ubicumque ſunt, & ſe invenerint Fratres, oſtendant ſe domeſticos invicem inter ſe, & ſecurè manifeſtet unus

alteri neceſſitatem ſuam: quia ſi mater nutrit & diligit filium ſuum carnalem: quantò diligentiùs debet quis diligere & nutrire fratrem ſuum ſpiritualem? Et ſi quis eorum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debent ei ſervire, ſicut vellent ſibi ſerviri.

De paupertate & proprietate multa olim à *numer.* 815. Sed tametſi nullius rei proprietatem habere Franciſcani dicantur, multa ſunt, quorum proprietate carere non poſſunt. Quoniam & Minorita & Capucinus habet dominium in ſua manuſcripta, *numer.* 831. magiſteriale in diſcipulos, quà tales, *numer.* 839. naturale limitatum in filios, *numer.* 849. naturale abſolutum in internas actiones, *numer.* 58. 855. & tandem in res unico actu conſumptibiles proprium, *numer.* 871. quod ita eſt verum, ut Baſſæus, author doctus & gravis, tametſi Capucinus, huius ultimæ aſſertionis probabilitatem non potuerit negare. Videantur eius flores ſecundò editi Antuerpiæ p. 286. a ubi me citat.

CAPVT VII.

De pœnitentia peccantibus fratribus imponenda.

1988. SI QVI Fratrum, inſtigante inimico, mortaliter peccaverint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter Fratres, ut recurratur ad ſolos Miniſtros Provinciales, teneantur prædicti Fratres ad eos recurrere quàm citiùs poterunt ſine mora. Ipſi verò Miniſtri, ſi Presbyteri ſunt, cum miſericordia iniungant illis pœnitentiam: ſi vero presbyteri non ſunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes Ordinis, ſicut eis ſecundum Deum meliùs videbitur expedire. Et cavere debent ne iraſcantur, & conturbentur propter peccatum alicuius, quia ira & conturbatio in ſe, & in aliis, impediunt charitatem.

Et valde difficilis littera præſentis capitis, ſi de peccatis occultis intelligatur; nec facilis ſi de publicis, modò agatur de Sacramentali confeſſione. Stando foro externo, quod *forum fori* nominant, bene intelligo dari peccata, quorum abſolutio & iudicium ſit ſæculari aut Religioſo non-ſacerdoti reſervata; nam & Reges & Principes, qui Sacerdotes non ſunt, culpas ſæculares diſcunt, examinant, & puniunt. At *foro poli* ſtando, ingruunt difficultates novæ; non enim ita clarum apparet poſſe Sub Sacerdotem peccata reſervare, aut aliis abſolvendi facultatem concedere, niſi dicas Subſacerdotem illum nec eſſe agentem perſonam, nec rationem operandi *ut quo*, ſed meram conditionem extrinſecam, quâ poſitâ Summus Pontifex reſervat peccata, aut reſervationem remittit. Quod nos admittere debemus, cùm etiam Converſis noſtris tales licentias conceſſas ab Eccleſiâ legamus.

CAPVT VIII.

De electione Generalis Miniſtri huius Fraternitatis, & de Capitulo Pentecoſtes.

1989. UNIVERSI Fratres, unum de Fratribus iſtius Religionis teneantur ſemper habere in Generalem Miniſtrum & ſervum totius Fraternitatis. Et ei teneantur firmiter obedire. Quo decedente, electio ſucceſſoris fiat à Miniſtris Provincialibus & Cuſtodibus in Capitulo Pentecoſtes. In quo Provinciales Miniſtri teneantur ſemper inſimul convenire, ubicumque à Generali Miniſtro fuerit conſtitutum: & hoc ſemel in tribus annis, vel ad alium terminum maiorem vel minorem, ſicut à prædicto Miniſtro fuerit ordinatum. Et ſi aliquo tempore appareret Vniverſitati Miniſtrorum Provincialium, & Cuſtodum, prædictum Miniſtrum non eſſe ſufficientem ad ſervitium, & communem utilitatem Fratrum; teneantur prædicti Fratres (quibus electio data

data eſt) in nomine Domini alium ſibi eligere in Cuſtodem. Poſt Capitulum vero Pentecoſtes, Miniſtri & Cuſtodes poſſint ſinguli, ſi voluerint, & eis expedire videbitur, eodem anno in ſuis cuſtodiis ſemel Fratres ſuos ad Capitulum convocare.

Vocatus Pontifex *Servus ſervorum* DEI, Generalis Ordinis S. Franciſci *Servus totius fraternitatis*, & ſi rem bene examinemus, non ſunt ficta aut ſuperſtitioſa vocabula, ſed planè vera. Nulla ſummo eſt Pontifici conceſſa authoritas, nulla Generali Miniſtro in ordine ad deſtructionem; tota, quantam habent, in ordine ad ædificationem conceditur, ut proſit ſubditis, ut ſingulorum profectui ſpirituali ſerviat. meritò igitur *ſervi dicuntur*, qui ſunt in ſervitium ſubditorum creati.

VENIS ad Capitulum Generale & inquiris, An in creatione Miniſtri poſſit dignus anteponi digniori? Et ego te regeram ad *num.* 1503. ubi ex profeſſo propoſitam difficultatem tracto.

AT QVIA permittit Regula deponi Generalem Miniſtrum, ſi inſufficiens appareat, inquiris, An debeat apparere omnibus, an poſſit deponi ſi pluribus? & doceri vis, An inſufficientia ipſius debeat eſſe manifeſta, an ſufficiat ſi ſit merè probabilis?

Reſpondeo ſtandum particularibus decretis & legibus, ſi legitimæ latæ & admiſſæ; ſpeciales non dentur, videri eligendum qui univerſitati aptus appareat, deponendum, qui ineptus. unde ſicut ad creationem ſufficit quòd fuerit dignus in opinione plurium tametſi indignus aliquorum ſententiâ. Sic etiam, quòd ſit plurium opinione inſufficiens, ad depoſitionem ſufficiet. & ratio eſt, quia hæc lex ita debet exponi ut poſſit ad praxin reduci, cùm tamen videatur impoſſibile dari Generalem Miniſtrum, qui ſit inſufficiens & indignus in opinione univerſorum.

CAPVT IX.

De Prædicatoribus.

1990. FRATRES non prædicent in Epiſcopatu alicuius Epiſcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum. Et nullus Fratrum populo penitùs audeat prædicare, niſi à Miniſtro Generali huius Fraternitatis fuerit examinatus & approbatus, & ab eo ſibi officium Prædicationis conceſſum. Moneo quoque & exhortor eoſdem Fratres, ut in prædicatione quam faciunt, ſint examinata & caſta eorum eloquia, ad utilitatem & ædificationem populi, annuntiando eis vitia, & virtutes, pœnam & gloriam, cum brevitate ſermonis, quia verbum abbreviatum fecit Dominus ſuper terram.

Hoc Caput non ſolùm iuxta litteram & D. Franciſci teſtamentum, ſed & iuxta privilegia à Pontificibus conceſſa debet exponi. Vnum punctum proponam. Sub initium ſui Teſtamenti S. Pater. *Si haberem tantam ſcientiam quantam Salomon, & invenirem pauperculos Sacerdotes huius ſæculi, in parochiis in quibus morantur, nolo prædicare contra voluntatem ipſorum.* & tamen Clemens IV. referendo ac confirmando litteras Alexandri IV. declarat, quod ſi Minoritis & Dominicanis concedatur prędicandi licentia à Legatis Sedis Apoſtolicæ, aut ab Ordinariis locorum, poſſint liberè prædicare ſine Prælatorum aut Rectorum inferiorum licentiâ. Et ſic in aliquibus aliis.

CAPVT X.

De admonitione & correctione Fratrum.

1991. FRATRES qui ſunt Miniſtri & ſervi aliorum Fratrum, viſitent & moneant Fratres ſuos, & humiliter & charitativè corrigant eos, non præcipientes eis aliquid quod ſit contra animam ſuam, & Regulam noſtram. Fratres verò qui ſunt ſubditi, recordentur quod propter Deum abnegaverũt proprias voluntates. Vnde firmiter præcipio eis ut obediãt ſuis Miniſtris in omnibus quæ promiſerunt

ſerunt Domino obſervare, & non ſunt contraria animæ ſuæ, & Regulæ noſtræ. Et ubicumque ſunt Fratres, qui ſcirent & cognoſcerent ſe non poſſe Regulam ſpiritualiter obſervare; ad ſuos Miniſtros debeant & poſſint recurrere: Miniſtri verò charitative & benignè eos recipiant; & tantam familiaritatem habeant circa ipſos, ut dicere poſſint eis, & facere ſicut domini ſervis ſuis: nam ita deber eſſe, quòd Miniſtri ſint ſervi omnium Fratrum. Moneo verò & exhortor in Domino Ieſu Chriſto, ut caveat Fratres ab omni ſuperbia, vanâ gloriâ, invidia, avaritiâ, curâ & ſollicitudine huius ſæculi, à detractatione & murmuratione. Et non curent neſcientes litteras, litteras diſcere, ſed attendant, quod ſuper omnia deſiderare debent, habere ſpiritum Domini, & ſanctam eius operationem; orare ſemper ad Deum puro corde & habere humilitatem & patientiam in perſecutione & infirmitate; & diligere eos qui nos perſequuntur, reprehendunt & arguunt; quia dicit Dominus: *Diligite inimicos veſtros, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam; quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Qui autem perſeveraverit uſq; in finem, hic ſalvus erit.*

De obedientia ſuperiùs ego frequentiſſimè, ſed uberiùs à num. 691 at nunc occurrit controverſia ſpecialis. Legis enim in textu; *Firm ter præcipio eis ut obediant ſuis Miniſtris in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſervare, & non ſunt contraria animæ ſuæ & Regulæ noſtræ*; & hunc caſum proponis.

FRATRI Alberico Miniſter præcepit aliquid, & ipſe dubitat, An ſit contra Deum & Regulam, & inquirit, An poſſit obedire vel debeat? *Et ego* nego casûs poſſibilitatē; quoniam, ut in mea morali Theologiâ demonſtravi, non poteſt dari dubium, ubi datur prudentis Superioris authoritas.

Dicis te dubii nomine probabilitatem intelligere & *reſpondeo* in materia, quæ ſit probabiliter peccaminoſa, Ieſuitam obedire debere, nec ſine culpa poſſe non obedire. Addo Benedictinum poſſe tali præcepto obedire, & non obedire ſi velit. Nec video cur Franciſcanos debeam Ieſuitis potius quàm Benedictinis adſcribere, cùm obedientiæ votum, quod omittunt Ieſuitæ, videatur eſſe ſocietatis characteriſticum, nulli alii Religioni commune. Promittūt enim ipſi obedientiam in omni materia quæ non ſit evidenter peccatum, adeoque in probabilitatis materiâ debent vi voti ſententiæ Superioris ſubſcribere.

CAPVT XI.

Quòd Fratres non ingrediantur monaſteria Monacharum.

2992. PRÆCIPIO firmiter Fratribus univerſis, ne habeant ſuſpecta conſortia, vel conſilia mulierum. Et ne ingrediantur Monaſteria Monacharum, præter illos, quibus à Sede Apoſtolicâ conceſſa eſt licentia ſpecialis. Nec fiant compatres virorum, vel mulierum, ne hac occaſione inter Fratres, vel de Fratribus ſcandalum oriatur.

O utinam illa regula quæ docet, privilegium præceptūve, quod uni relativo conceditur, ſive præcipitur, concedi etiam aut præcipi alteri relativo, eſſet univerſalis; & ſicut Religioſis præcipitur ne ingrediantur Monialium monaſteria, ſic & Monialibus præciperentur ne excurrerent per plateas virorum. Nec volo apud illas reus agi, quod privilegia cum præceptis confundam. quia clauſuram vocabo privilegium, à multis enim oneribus & moleſtiis ſunt liberæ, quæ exire non poſſunt. Scripſi de Monialium clauſurâ præ Eximio D. Franciſco Sylvio, quē Groningenſes Moniales, ut fæminarum mos eſt, deceperāt & ſcribere coegerant contra R. mum D. Abbatem Dunenſem. (oportet nominari perſonas; quoniam inter Sylvii conſilia impreſſū illud eſt, de quo agimus, & nomina perſonarum præfert) deprehenſa propoſitionis fraude aliter omnino Vir pius & doctus reſpondit, totusq; pro Deo & clauſura ſtat, & ſpeciali epiſtolâ mihi agit gratias quòd voluerim eius opinionem eruere, & contra falſas caſuum propoſitiones defenſare.

CAPVT XII.

De euntibus inter Saracenos, & alios infideles, & de Protectore Cardinale.

2993. QVICVNQVE Fratrum divina inſpiratione, voluerint ire inter Saracenos, & alios infideles, petant inde licentiam à ſuis Miniſtris Provincialibus. Miniſtri verò nullis eundi licentiam

tiam tribuant, niſi eis quos viderint eſſe idoneos ad mittendum. Ad hæc per obedientiam iniungo Miniſtris, ut petant à Domino Papâ unum de Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, qui ſit Gubernator, Protector, & Corrector iſtius Fraternitatis; ut ſemper ſubditi & ſubiecti pedibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſtabiles in Fide Catholica, paupertatem & humilitatem, & ſanctum Evangelium Domini noſtri Ieſu Christi, quod firmiter promiſimus, obſervemus.

Solent velle peregrinari, qui minus apti, nec temerè eſt licentia concedenda. Qui apti iudicarentur, ſi nolent, vi huius legis cogi non poſſent Saracenos & fidei inimicos adire. ſed ſtrictiùs eorumdem ſaluti tenentur ſtudere Ieſuitæ, qui miſſi in remotas provincias, ire debent, è quibus, ut video, ſelectiſſimi homines tranſmitti ſolent. Infidelium lucrandis animabus ſcientia non ſufficit, ſi vita diſſonet, fortiſſime enim prædicat,

Qui ſuadenda facit, qui facienda docet;

vita bona non ſufficit, ſi deſit ſcientia; utraq; infidelium converſioni neceſſaria eſt. Qui enim & linguâ & vitâ prædicat, animos abripit, & in ſui admirationem priùs, & demum in imitationem convertit.

De Cardinale Protectore nihil hîc, quia multa occurrunt, quæ ſtatui, aliqua quæ ventilari poſſent. Omittam opinionem illorum, qui exiſtimant, tam curare Ordines ſibi commiſſos Cardinales Protectores, quàm Principes libros ſibi dedicatos. Nemo eſt, qui librum editurus æmulorum livorem non timeat, aut dicat ſaltem; nemo, qui voluntarius librum edat. ſinguli amicorum precibus obruti, ne petitioni illorum qui poterant iubere, deſint, edi libros permittunt, & obtuſuri malevolentiam multi corporis Zoïli Principum implorant adſiſtentiam. Sed quis unquam Princeps, ut ſibi ſacrum opus tueretur, evaginare gladium viſus? An ideò, inquiunt, deleti ſunt Templarii à Clemente, & delendi erant ab Innocentio Ciſtercienſes, quod Cardinale Protectore caruerint, à quo contra invidos defenderentur? Annon in Galliâ Ciſtercienſes eoſdem, imò & Præmonſtratenſes oppreſſos à Richelio nomine Armando. ſed reverà armato, tametſi Cardinale vidimus, nec in urbe Protectorem repetimus? Sic philoſophari ſolent illi, qui optarent protectionis vocabulum non eſſe titulum ſine re, aut vocem ſignificationis expertem.

Omittam, inquam, opinionem illorum; nam Doctores Theologi Eximii fortè dicti, quòd ex imo aſſumpti, nō debemus Eminentiſſimos Eccleſiæ Primores iudicare. Laudabo interim meos Ciſtercienſes, qui apud Cæſarium Libr. VII. Cap. VI. in urbis imò & orbis cardine protectore carentes, in cælo repererunt. Laudabo Præmonſtratenſes etiam, & inter ipſos DD. Chryſoſtomum Stellam, S. Michaëlis apud Antuerpienſes Abbatem, Virum Magnum, pium, doctum, prudentem; qui contra invaſorem Armandum paucos aut nullos in terra armatos videns, ne purpura protectrice careret, ad Christi ſanguinem confugit, & amicorum ſolicitavit orationes & lachrymas, quas in incruento ſacrificio Deo offerret, ut quæ noſtris meritis non valerent, divinâ purpurâ dilibutæ impetrarent.

Dicam igitur ſummæ eſſe fælicitatis illum habere protectorem, quem ſocium Pontifex. Quod ſi aliqui parum profuerunt Protectores, nullus nocuit; adeoq; eorumdem procurandus eſt favor, & credendus utilis eſſe poſſe.

CONFIRMATIO

Regulæ S. Franciſci.

1994. *NVLLI ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Laterani, tertio Kalendas Decembris, Pontificatûs noſtri anno octavo.*

TESTAMENTVM

S. FRANCISCI.

Hoc eſt:

Expoſitio ſeu gloſſa ſpiritualis Regulæ præcedentis, quam iam ſacris ſtigmatibus condecoratus, & novis revelationibus inſtructus, Sancto Spiritu plenus, ſub finem vitæ ſcripſit, & ſuis legavit Religioſis in amoris teſſeram, ut Regulam ſinceriùs obſervarent.

1995. DOMINVS dedit mihi Fratri Franciſco ita incipere facere pœnitentiam: quia cum eſſem in peccatis, nimis mihi videbatur amarum videre Leproſos: & ipſe Dominus conduxit me

inter illos, & fecit miſericordiam cum illis. Et recedente me ab ipſis, id quod mihi videbatur amarum, converſum fuit mihi in dulcedinem animæ & corporis.

Et poſteà parum ſteti, & exivi de ſæculo. Et Dominus dedit mihi talem fidem in Eccleſiis, ut ita ſimpliciter adorarem & dicerem: Adoramus te ſanctiſſime Domine Ieſu Chriſte, hîc, & ad omnes Eccleſias, quæ ſunt in toto mundo, & benedicimus tibi, quia per ſanctam crucem tuam redemiſti mundum. Et poſteà dedit mihi Dominus, & dat tantam fidem in Sacerdotibus, qui vivunt ſecundum formam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, propter Ordinem ipſorum, quod ſi facerent mihi perſecutionem, volo recurrere ad ipſos. Et ſi haberem tantam ſapientiam quantam Salomon habuit, & invenirem pauperculos Sacerdotes huius ſæculi, in parochiis in quibus morantur, nolo prædicare contra voluntatem ipſorum. Et ipſos & omnes alios volo timere, amare & honorare ſicut meos Dominos. Et nolo in ipſis conſiderare peccatum, quia Filium Dei diſcerno in eis, & domini mei ſunt. Et propter hoc facio, quia nihil video corporaliter in hoc ſæculo, de ipſo altiſſimo Filio Dei, niſi ſanctiſſimum corpus eius, & ſanguinem ſuum, quod ipſi conſecrant & recipiunt, & ipſi ſoli aliis adminiſtrant. Et hæc ſanctiſſima myſteria volo ſuper omnia honorare & venerari, & in locis pretioſis collocare. Et ſanctiſſima nomina eius, & verba ſcripta ubicumque invenero in locis illicitis, volo colligere, & rogo quod colligantur, & in loco honeſto collocentur. Et omnes Theologos, & qui miniſtrant nobis ſanctiſſima verba divina, debemus honorare & venerari, ſicut qui miniſtrant nobis ſpiritum & vitam.

Et poſtquam Dominus dedit mihi de Fratribus, nemo oſtendebat mihi quid deberem facere, ſed ipſe Altiſſimus revelavit mihi, quod ego deberem ſecundum formam ſancti Evangelii vivere: & ego paucis verbis & ſimpliciter feci ſcribi, & Dominus Papa confirmavit mihi. Et illi qui veniebant ad recipiendam vitam iſtam, omnia quæ habere poterant, dabant pauperibus. Et eramus contenti tunicâ unâ, intus & foris repeciatâ, qui volebant, cum cingulo & braceis, & nolebamus plus habere.

Officium dicebamus nos Clerici ſecundum alios Clericos, Laici dicebant Pater noſter. Et ſatis libenter manebamus in Eccleſiis pauperculis & derelictis: & eramus idiotæ & ſubditi omnibus.

1995.b. Et ego manibus meis laborabam, & volo laborare, & omnes alii Fratres mei firmiter volo quod laborent de laboritio quod pertinet ad honeſtatem: & qui neſciunt addiſcant; non propter cupiditatem recipiendi pretium laboris, ſed propter bonum exemplum, & ad repellendum otioſitatē.

Et quando non daretur nobis pretium laboris, recurramus ad menſam Domini, petendò eleemoſynam oſtiatim. Salutationem hanc revelavit mihi Dominus ut diceremus. Dominus det tibi pacem. Et caveant ſibi Fratres, ut Eccleſias & habitacula, & alia omnia, quæ pro ipſis conſtruuntur, penitùs non recipiant, niſi eſſent, ſicut decet ſanctam paupertatem, quam in Regula promiſimus obſervare, ſemper ibi hoſpitantes tanquam peregrini & advenę. Præcipio firmiter per obedientiam Fratribus univerſis, ut ubicumque ſunt, non audeant petere aliquam litteram in Curiâ Romanâ, per ſe, nec per interpoſitam perſonam, neque pro Eccleſiâ, neque pro alio loco, neque ſub ſpecie prædicationis, neque pro perſecutione ſuorum corporum: ſed ubicumque non fuerint recepti, fugiant in aliam terram ad faciendum ibi pœnitentiam cum benedictione Dei.

Et firmiter volo obedire Miniſtro Generali huius Fraternitatis, & illi Guardiano quem ſibi placuerit mihi dare: & ita volo eſſe captus in manibus ſuis, ut non poſſim ire vel facere ultra obedientiam & voluntatem ſuam, quia Dominus meus eſt.

Et quamvis ſim ſimplex & infirmus, tamen volo ſemper habere Clericum, qui mihi faciat officiū ſicut in Regula continetur. Et omnes alii Fratres teneantur obedire Guardianis ſuis, & facere officium ſecundum Regulam. Et qui inventi eſſent, qui nollent facere Officium ſecundum Regulam, & vellent aliquo modo variare, aut non eſſent Catholici, omnes Fratres ubicumque ſunt, per obedientiam teneantur, ubicumque invenerint, præſentare. Et Cuſtos firmiter teneatur per obedientiam ipſū fortiter cuſtodire, ſicut hominem in vinculis, die noctuque, ita quòd non poſſit eripi de manibus ſuis, donec in propria perſona ipſum repræſentet in manibus ſui Miniſtri. Et Miniſter firmiter teneatur per obedientiam, ipſum mittere per tales Fratres, qui diu noctuque cuſtodiant ipſum, ſicut

homi-

Digitized by Google

hominem in vinculis, donec repræſentet eum coram Domino Hoſtienſi, qui eſt Dominus Protector & Corrector iſtius Fraternitatis.

Et non dicant Fratres, hæc eſt alia Regula: quia hęc eſt recordatio, admonitio & exhortatio, ac meum Teſtamentum, quod ego Frater Franciſcus parvulus veſter & ſervus facio vobis Fratribus meis benedictis, propter hoc ut Regulam, quam Domino promiſimus, meliùs Catholicè obſervemus.

1996. Et Generalis Miniſter, & omnes alii Miniſtri & Cuſtodes per obedientiam teneantur in iſtis verbis non addere vel minuere, & ſemper hoc ſcriptum habeant ſecum iuxta Regulam. Et in omnibus Capitulis quæ faciunt, quando legunt Regulam, legant & iſta verba.

Et omnibus Fratribus meis Clericis & Laicis præcipio firmiter per obedientiam, ut non mittant gloſſas in Regulam, nec in iſtis verbis, dicendo: Ita volunt intelligi: ſed ſicut Dominus dedit mihi ſimpliciter & purè dicere & ſcribere Regulam & iſta verba; ita ſimpliciter & purè ſine gloſſa intelligatis, & cum ſancta operatione obſervetis uſque in finem.

Et quiſquis obſervaverit hæc, in cælo repleatur benedictione altiſſimi Patris Cæleſtis, & in terra repleatur benedictione dilecti Filii ſui, cum ſanctiſſimo Spiritu Paraclyto, cui eſt honor & gloria, nunc & in æternum. Et ego Frater Franciſcus parvulus veſter & ſervus, quantumcumque poſſum, confirmo vobis intus & foris iſtam ſanctiſſimam benedictionem, quam habeatis cum omnibus Virtutibus cælorum, & omnibus Sanctis, nunc & in ſæcula ſæculorum.

SVMMARIVM
PRÆCEPTORVM.

1997. PRimum ſtatûs noſtri ſubſtantiale fundamentum (ut ait Hugo in 1. cap. Regula) eſt Evangelica ſervare conſilia, quæ in Regula ſunt expreſſa, & eo modo & formâ prout in ipſa poſita ſunt. Vnde aſſertivè dicendum eſt, nihil eſſe in Regula quod ſub mortali culpa, virtute voti regularis, obliget profeſſores; niſi quod ſub præceptoriis verbis in ea ponitur, ut (præcipio; iniungo per obedientiam:) vel ſub verbo habente vim præcepti; ut dicendo (teneantur:) vel ſub verbo inhibitorio, ſeu prohibitorio, ut eſt illud 6. cap. (Fratres nihil ſibi approprient) vel niſi ſit de illis æquipollentibus per Clementem V. (in ſua declaratione ſuper Regulam Fratrum Minorum quæ incipit: Exiui de paradiſo, &c.) ſpecificatis & expreſſis. Quæ omnia hic pro commoditate novitiorum ſubſcribuntur:

VII. Præcepta formalia
II. Inhibitoria.
IV. Habentia vim præcepti.
XII. Æquipollentia præceptis.

Præcepta Formalia.

1. Quòd totus Ordo tenetur præſtare obedientiam & reverentiam Domino Papæ, & Romanæ Eccleſiæ. cap. 1.

2. Quòd Fratres nullo modo denarios vel pecuniam recipiant. cap. 4.

3. Quòd Fratres obediant ſuis Miniſtris in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſervare. cap. 10.

4. Quòd Fratres non habeant ſuſpecta conſortia mulierum. cap. 11.

5. Quòd non ingrediantur Monaſteria Monacharum. cap. 11.

6. Quòd non fiant compatres virorum aut mulierum. cap. 11.

Digitized by Google

7. Quòd Miniſtri petant unum de ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, qui ſit Gubernator, Protector & Corrector iſtius Fraternitatis. cap. 12.

Inhibitoria.

1. Quòd nullo modo liceat Fratribus de iſta Religione exire. cap. 2.
2. Quòd Fratres nihil ſibi approprient. cap. 6.

Habentia vim præcepti, etiam obligantia ad mortale, ex declaratione Pontificum.

1. Quòd Fratres teneantur recurrere ad Miniſtros Provinciales pro caſibus reſervatis. cap. 7.
2. Quòd Fratres habeant unum de Fratribus iſtius Religionis in Generalem Miniſtrum, &c. cap. 8.
3. Quòd Miniſtri & Cuſtodes teneantur inſimul convenire in Capitulo Generali pro electione ſucceſſoris Generalis Miniſtri. cap. 8.
4. Quòd ſi aliquo tempore appareret Vniverſitati Miniſtrorum Provincialium & Cuſtodum, prædictum Miniſtrum non eſſe ſufficientem; debeant eligere alium, &c. cap. 8.

Æquipollentia ex declaratione Clementis V. obligantia ad mortale.

1. Quòd Fratres habeant unam tunicam cum capucio, & aliam ſine capucio, qui voluerunt habere. cap. 2.
2. Quòd illi tantum qui neceſſitate coguntur, poſſunt portare calceamenta. cap. 2.
3. Quòd vilibus veſtimentis induantur. cap. 2.
4. Quòd Clerici faciant divinum Officium ſecundum Ordinem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ: & Laici dicant Pater noſter. cap. 3.
5. Quòd Fratres ieiunent à Feſto omnium Sanctorum uſque ad Nativitatem Domini, ſanctam Quadrageſimam Reſurrectionis, & in ſextis Feriis totius anni. cap. 3.
6. Quòd non equitent, niſi manifeſtâ neceſſitate aut infirmitate cogantur. cap. 3.
7. Quòd Miniſtri & Cuſtodes ſollicitam curam gerant pro neceſſitatibus infirmorum, & aliis Fratribus induendis. cap. 4.
8. Quòd Fratres ſerviant Fratribus infirmis. cap. 6.
9. Quòd Fratres non prædicent in Epiſcopatu alicuius Epiſcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum. cap. 9.
10. Quòd nullus Fratrum populo audeat prædicare, niſi à Miniſtro Generali huius Fraternitatis fuerit approbatus. cap. 9.
11. Quòd ubicumque ſunt Fratres, qui ſcient & cognoſcerent ſe non poſſe Regulam ſpiritualiter obſervare, poſſint & debeant ad ſuos Miniſtros recurrere. cap. 10.
12. Omnia quæ ponuntur in Regulâ, quoad formam habitus, tam novitiorum quàm etiam profeſſorum, & ad modum receptionis ac profeſſionis ſpectantia; in quo multæ conditiones obligatoriæ comprehenduntur. cap. 2.

Hæc omnia ſi ſimul iungantur, conſtat quòd viginti quinque erunt obligatoria Regulæ ſub culpâ mortali. Septem ſcilicet præcepta formalia; duo inhibitoria; quatuor habentia vim præcepti: & duodecim æquipollentia; quæ omnia viginti quinq; ſunt. Et licet ſecundum declarationes Nicolai III. & Clementis V. ſunt viginti octo, reducuntur tamen ad viginti quinque. Nam reliqua tria habentia vim præcepti includuntur in ſupradictis. Id enim quod dicitur in primo Capite (quòd Fratres teneantur obedire ſucceſſoribus ſancti Franciſci) & id quod dicitur cap. 8. (quòd teneantur obedire Generali Miniſtro) includuntur utique in illo præcepto, capite decimo: Quòd obediant ſuis Prælatis in omnibus, quæ non ſunt contraria animæ ſuæ & Regulæ noſtræ. Illud autem quod dicitur de ieiu-

nio ſextæ Feriæ, ad æquipollens reducitur ubi agitur de ieiunio. Illud verò duodecimi capitis de non eundo inter Saracenos ſine licentiâ, & non mittendo niſi idoneos, potius videtur præceptum iuris communis (cap. Quàm ſit, de Iudæis & Saracenis, & cap. Cum ex iniuncto, de Hæreticis) quàm particulare Regulæ noſtræ, & ideò hîc non connumeratur.

Moriturus S. Benedictus Teſtamentum & ultimam voluntatem ſuam reliquit, quæ eſſet Regulæ compendioſa expoſitio, poſſetq; in dubiis, ſiqua naſcerentur, iuvare. Dedimus num. 1777. Sed & illum imitatus fuit S. Franciſcus, cuius Teſtamentum non obligat ſub culpa mortali. Quod & Gregorius IX. & Nicolaus III expreſſè teſtantur. Ob reverentiam tamen Seraphici Patris decet illud pro virili à Minoritis obſervari. Qui ad alia Conſilia Evangelica non tenentur, quàm quæ (ut dictum eſt) in Regula ponuntur. Eò tamen obſtringuntur ſtrictiùs, quàm cæteri Chriſtiani, quò ſtatum perfectionis profitendo, ſeipſos in holocauſtum & ſacrificium medullatum Domino obtulerint per verum mundanorum omnium contemptum, & coronari debent pro viribus, (ut monet Nicolaus III. & omnes Doctores) ut ea obſervent, cum maximè ſerviant ad ipſam perfectionem aſſequendam.

Verba ſancti Franciſci exhortatoria.

1998. O dilectiſſimi Fratres, & in æternùm benedicti Flii, audite me, audite vocem Patris veſtri. Magna promiſimus; maiora promiſſa ſunt nobis. Servemus hæc: ſuſpiremus ad illa. Voluptas brevis: pœna perpetua. Modica paſſio: gloria infinita. Multorum vocatio, paucorum electio. Omnium retributio.

Fratres dum tempus habemus operemur bonum. Gal. 6.

FORMA PROFESSIONIS

Fratum Minorum.

1999. Ego Frater N. voveo & promitto Deo omnipotenti: & Beatæ Mariæ Virgini: & B. Franciſco: & omnibus Sanctis & tibi Pater: toto tempore vitæ meæ ſervare Regulam Fratrum Minorum, per Dominum Papam Honorium confirmatam: vivendo in obedientiâ: ſine proprio: & in caſtitate.

Prælatus qui ad profeſſionem recipit reſpondet:

Et ego ex parte Dei, ſi hæc obſervaveris, promitto tibi vitam æternam. In nomine Patris † & Filii † & Spiritus ſancti †.

Omnes Fratres reſpondent: Amen.

Deinde datur ei oſculum pacis ab omnibus, Prælato incipiente, Vovete & reddite Domino Deo veſtro. Pſ. 75.

Digitized by Google

f.ſtè neceſſarias ad recuperandam valetudinem, & recuperandam valetudinem, & fugiendam morbi graviſſimam incommoditatem comedere. Lege quæ dicta num. 1429. poſſunt enim conducere tametſi de divino potius officio quàm & ieiunio pronuntiata; nulla enim quo ad hoc datur inter lectionem & officium diſparitas.

QVÆRIS octavò, An poſſint Franciſcani equitare?

Reſpondeo nimis ſubtiles eſſe interpretes, qui illud *debeant*, quòd ponitur in textu, urgent; ſequamur illorum phantaſiam, ut meliùs eam poſſimus impugnare. *Non debeant equitare*, inquit, *niſi manifeſtâ neceſſitate aut infirmitate cogantur.* Et ipſi; Iubet ſanctus Pater, inquiunt, ne Frater debeat equitare; ergo quamdiu non contrahit equitandi debitum & obligationem, vivit ſecundum regulam, quam promiſit. At equitare, non eſt habere obligationem equitandi; Franciſcani igitur, qui habere debitum equitandi non poſſunt, equitare liberè poterunt; quoniam certum eſt aliud eſſe equitare, & aliud incurrere obligationem equitandi.

At puto hanc ipſam expoſitionem ſubtiliorē quàm ſinceriorem eſſe, & impingere in extremam S. Franciſci voluntatem in teſtamento ſuo dicentis, *Omnibus Fratribus meis Clericis & Laicis præcipio firmiter per obedientiam, ut non mittant gloſſas in Regulam, nec in iſtis verbis dicendo; Ita volunt intelligi; ſed ſicut Dominus dedit mihi ſimpliciter & purè dicere & ſcribere Regulam & iſta verba; ita ſimpliciter & purè ſine gloſſâ intellegatis & cum ſanctâ operatione obſervetis uſq; in finem.* Quam ob rem puto quòd *non debeant* ſit idem ac *non poſſint*. & in hoc communi Minoritarum Theologorum opinioni conſentio; Nam & in indice æquipollentium, obligantium ad mortale ex Clementis V. declaratione, num. 6. dicitur. *Quod non equitent, niſi manifeſtâ neceſſitate aut infirmitate cogantur.* Vnde quia omnia præter manifeſtam neceſſitatem aut infirmitatem rationes univerſas excludit, videtur præcipere ne equitent qui non habent manifeſtam neceſſitatem aut infirmitatem. An habet manifeſtam qui probabilem? nihil reſpondeo. Videtur enim neceſſitas probabilis manifeſta non eſſe; & videtur manifeſta probabiliter eſſe; quod eſt valde obſervandum. Vide Scholium, & in ipſo nu. 290. ubi Divus Bernardus *manifeſta* nomine probabili certiorem intelligit.

Neceſſitatem ab infirmitate Seraphicus Pater diſtinguit & exiſtimo habere equitandi manifeſtam neceſſitatem, qui laborat penuriâ temporis, & debet die determinato comitiis verbi gratia inter eſſe, aut tali adeſſe Principi, & pedes equites ſequi non poſſit.

QVÆRIS nonò, Quid ſit meliùs, comedere ex omnibus cibis, qui apponuntur, ut concedit S. Franciſcus dicens *ſecundum ſanctum evangelium de omnibus cibis, qui apponuntur eis, liceat manducare*; an habere cibos determinatos, nec poſſe alios tametſi apponantur comedere?

Quid Deo gratius ſit aut debeat credi, viderint alii, quid hominibus, qui nonnunquam, iure hoſpitalitatis vexantur, facilè poterit recenſeri. Non te gravabo hiſtoriis plurimis, proponam unicam in quâ partem confuſionis ſuſtinui, abſtinentiæ rigidioris inconvenientia expertus. Eram Brugis apud Bernardum Camp-mans meum, & labore continui ſtudii attritum animum illius ſancti viri piâ converſatione recreabam. Nocturno tempore aſſidentibus menſæ nuntiatum duos Patres ad monaſterium divertiſſe. Gauiſus Senex pius tali nuntio, mittit œconomum, qui & eos excipiat, & ad Eccleſiam iuxta Regulæ, Cap. LIII. & inde ad ſuam menſam conducat. Veniunt deſiderati hoſpites; loco decenti collocatis cibos meliores qui in menſâ, humaniſſimè ſubminiſtramus. Se non veſci carnibus, inquiunt, & adquieſcimus; mittimusque ut præparentur piſces. At ubi illi? nec emendi erat hora, nec quærendi. Ingruerant altæ tenebræ, & famuli contra monaſterii leges non iam permiſſi, ſed & egredi iuſſi, forum examinant, amicorum domos, & etiam monaſteria adeunt, & ſummo paucolos & parvos piſces labore & pretio nacti, læti domum adveniunt; coquus illicò, quia menſa propter hoſpites prolongabatur, præparat, & remittit. Agimus Deo gratias, quod inventi fuerint piſces, quos poſſemus amicis & gratiſſimis hoſpitibus ſubminiſtrare; illos diſtribuimus, & inquiunt, butyro eſſe paratos, nec ſe aliis poſſe cibis quàm quadrageſimalibus uti. Quid hìc ſentiret Abbatis generoſa pietas, viderit Lector prudens. Turbatur ſecundò tota domus, & tandem cùm piſces reperiri non poſſent, & nimis diu in meoſâ hæſiſſimus, herbulæ oleo conditæ appoſitæ, hiſpanicum vinum additum; illudque non ſine lepore dictum charitati eſſe ſimile, & in menſâ multitudinem peccatorum concernentium cibos operire, ſubiunctum tales hoſpites forè graviſſimos, modò reverſuti dignarentur tempeſtivè admonere quid comedere velint, ut poſſit in civitate procurare. Rem fateor & exponam ſincerè. Quicumque hoſpes ſit communi meâ menſâ contentus, mihi gratus; ingratus quicumque me aut meos conturbet; & ne aliis ego moleſtus ſim hanc regulam mihi obſervandam propoſui. ut nec meliora nec viliora poſtulem quàm ponuntur, contētus communi menſâ & victu ſanctorum apud quos diverto.

Scio alias leges ſibi poſſe præfigere, qui eſt opulentus & nullo indiget; aut qui ſolitarius & amicos deſerit aut cōtemnit. At qui cum hominibus agere vult, videtur debere vitam agere nemini moleſtam aut ingratam, nec torquere illos poſſe, qui ei ſervire deſiderant. Vnusquisque abundet in ſuo ſenſu; at meâ ſententiâ, aut debet Religioſus ad nullum amicum divertere, aut quæ amicus habet & liberaliter apponit, manducare; illi enim erit Religioſus torturæ & non ſolatio, ſi cogat horâ intempeſtâ, & pretio incompetenti piſces quærere quos non habet.

CAPVT

CAPVT IV.

Quod Fratres non recipiant pecuniam.

1985. PRÆCIPIO firmiter Fratribus univerſis, ut nullo modo denarios vel pecuniam recipiant, per ſe vel per interpoſitam perſonam. Tamen pro neceſſitatibus infirmorum, & aliis Fratribus inducendis, per amicos ſpirituales, Miniſtri tantum & Cuſtodes, ſolicitam curam gerant, ſecundum loca & tempora, & frigidas regiones, ſicut neceſſitati viderint expedire: eo ſemper ſalvo, ut (ſicut dictum eſt) denarios vel pecuniam non recipiant.

Reciperet pecuniam phyſicè, qui propriis manibus; & qui interpoſitâ perſonâ moraliter. Hac lege tenentur ſub mortali peccato, & utilitatem experiuntur præcipuè belli tempore, ſine lythri conditione dimiſſi. Si capiatur ab Hæreticis monachus, vix eſt pecunia redemptioni ſufficiens; ſi capiatur religioſus mendicans, non dimittitur ſine ſtatuto pretio: At Minoritæ & Capucini, caſtra adeunt, redeunt, capiuntur, dimittuntur, nec memoria fit lythri, ſunt enim ab huiuſcemodi oneribus liberi, qui nihil habent.

CAPVT V.

De modo laborandi.

1986. FRATRES illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & devotè, ita quòd excluſo otio, animæ inimico, ſanctæ orationis ac devotionis ſpiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deſervire. De mercede verò laboris, pro ſe & ſuis Fratribus, corporis neceſſaria recipiant, præter denarios vel pecuniam: & hoc humiliter, ſicut decet ſervos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſervatores.

Hoc caput & quadrageſimum-octavum Regulæ S. Benedicti mira conſonantia cohærent; adeoque videtur numerus 1637. & quæ in hoc caput notavi aliis in locis.

PETES. Quid Deo ſit gratius laborare manibus, an eleemoſynas à ditioribus petere? & ratio dubitandi eſt; quòd Reſpublica, quæ meliores maioris facit, mendicos mechanicis univerſis præponeret, ſi ipſos digniores crederet.

At reſpondeo, hominem otioſum aliReipublicę eleemoſynis tolerati nec debere nec poſſe; at hominem de illa optimè meritum, qui deberet publicis impenſis iuxta ſuã qualitatem nutriri, bene poſſe permitti ſtipem quærere maioris humilitatis cauſa. & hunc vivendi modum, cæteris paribus, eſſe ſanctiſſimum. Conſultò illud *cæteris paribus* adiunxi; ſcio enim poſſe eleemoſynis ſubornationes fieri, abſolutiones emi, gratiam & opinionem procurari, & ut verbo dicam, ſæpiuſculè malè illas concedi; ſed & ſcio male conceſſas poſſe bene recipi; & acceptari ſanctè ex mala intentione erogatas.

CAPVT VI.

Quod Fratres nihil ſibi approprient; & de eleemoſyna petenda, & de Fratribus infirmis.

1987. FRATRES nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſed tanquam peregrini & advenę in hoc ſæculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemoſyna confidenter. Nec oportet eos verecundari: quia Dominus pro nobis ſe fecit pauperem in hoc mundo. Hæc eſt illa celſitudo altiſſimæ paupertatis, quæ vos chariſſimos fratres meos, hæredes & Reges Regni cælorum inſtituit: pauperes rebus fecit, virtutibus autem ſublimavit. Hæc ſit portio veſtra, quæ perducit in terram viventium. Cui, dilectiſſimi Fratres, totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti in perpetuum ſub cælo habere velitis. Et ubicumque ſunt, & ſe invenerint Fratres, oſtendant ſe domeſticos invicem inter ſe, & ſecurè manifeſtet unus

alteri neceſſitatem ſuam: quia ſi mater nutrit & diligit filium ſuum carnalem: quantò diligentiùs debet quis diligere & nutrire fratrem ſuum ſpiritualem? Et ſi quis eorum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debent ei ſervire, ſicut vellent ſibi ſerviri.

De paupertate & proprietate multa olim à *numer.* 815. Sed tametſi nullius rei proprietatem habere Franciſcani dicantur, multa ſunt, quorum proprietate carere non poſſunt. Quoniam & Minorita & Capucinus habet dominium in ſua manuſcripta, *numer.* 831. magiſteriale in diſcipulos, quà tales, *numer.* 839. naturale limitatum in filios, *numer.* 849. naturale abſolutum in internas actiones, *numer.* 38. 855. & tandem in res unico actu conſumptibiles proprium, *numer.* 871. quod ita eſt verum, ut Baſſæus, author doctus & gravis, tametſi Capucinus, huius ultimæ aſſertionis probabilitatem non potuerit negare. Videantur eius flores ſecundò editi Antuerpiæ p. 286. a ubi me citat.

CAPVT VII.

De pœnitentia peccantibus fratribus imponenda.

1988. SI QVI Fratrum, inſtigante inimico, mortaliter peccaverint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter Fratres, ut recurratur ad ſolos Miniſtros Provinciales, teneantur prædicti Fratres ad eos recurrere quàm citiùs poterunt ſine mora. Ipſi verò Miniſtri, ſi Presbyteri ſunt, cum miſericordia iniunganr illis pœnitentiam: ſi vero presbyteri non ſunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes Ordinis, ſicut eis ſecundum Deum meliùs videbitur expedire. Et cavere debent ne iraſcantur, & conturbentur propter peccatum alicuius, quia ira & conturbatio in ſe, & in aliis, impediunt charitatem.

Et valde difficilis littera præſentis capitis, ſi de peccatis occultis intelligatur; nec facilis ſi de publicis, modò agatur de Sacramentali confeſſione. Stando foro externo, quod *forum fori* nominant, bene intelligo dari peccata, quorum abſolutio & iudicium ſit ſæculari aut Religioſo non-ſacerdoti reſervata; nam & Reges & Principes, qui Sacerdotes non ſunt, culpas ſæculares diſcunt, examinant, & puniunt. At *foro poli* ſtando, ingruunt difficultates novæ; non enim ita clarum apparet poſſe Sub-Sacerdotem peccata reſervare, aut aliis abſolvendi facultatem concedere, niſi dicas Subſacerdotem illum nec eſſe agentem perſonam, nec rationem operandi *ut quo*, ſed meram conditionem extrinſecam, quâ poſitâ Summus Pontifex reſervat peccata, aut reſervationem remittit. Quod nos admittere debemus, cùm etiam Converſis noſtris tales licentias conceſſas ab Eccleſiâ legamus.

CAPVT VIII.

De electione Generalis Miniſtri huius Fraternitatis, & de Capitulo Pentecoſtes.

1989. UNIVERSI Fratres, unum de Fratribus iſtius Religionis teneantur ſemper habere in Generalem Miniſtrum & ſervum totius Fraternitatis. Et ei teneantur firmiter obedire. Quo decedente, electio ſucceſſoris fiat à Miniſtris Provincialibus & Cuſtodibus in Capitulo Pentecoſtes. In quo Provinciales Miniſtri teneantur ſemper inſimul convenire, ubicumque à Generali Miniſtro fuerit conſtitutum: & hoc ſemel in tribus annis, vel ad alium terminum maiorem vel minorem, ſicut à prædicto Miniſtro fuerit ordinatum. Et ſi aliquo tempore appareret Univerſitati Miniſtrorum Provincialium, & Cuſtodum, prædictum Miniſtrum non eſſe ſufficientem ad ſervitium, & communem utilitatem Fratrum; teneantur prædicti Fratres (quibus electio data

data eſt) in nomine Domini alium ſibi eligere in Cuſtodem. Poſt Capitulum vero Pentecoſtes, Miniſtri & Cuſtodes poſſint ſinguli, ſi voluerint, & eis expedire videbitur, eodem anno in ſuis cuſtodiis ſemel Fratres ſuos ad Capitulum convocare.

Vocatus Pontifex *Servus ſervorum* DEI, Generalis Ordinis S. Franciſci *Servus totius fraternitatis*, & ſi rem bene examinemus, non ſunt ficta aut ſuperſtitioſa vocabula, ſed planè vera. Nulla ſummo eſt Pontifici conceſſa authoritas, nulla Generali Miniſtro in ordine ad deſtructionem; tota, quantam habent, in ordine ad ædificationem conceditur, ut proſit ſubditis, ut ſingulorum profectui ſpirituali ſerviat. meritò igitur *ſervi dicuntur*, qui ſunt in ſervitium ſubditorum creati.

VENIS ad Capitulum Generale & inquiris, An in creatione Miniſtri poſſit dignus anteponi digniori? Et ego te regeram ad *num.* 1503. ubi ex profeſſo propoſitam difficultatem tracto.

ATQVIA permittit Regula deponi Generalem Miniſtrum, ſi inſufficiens appareat, inquiris, An debeat apparere omnibus, an poſſit deponi ſi pluribus? & doceri vis, An inſufficientia ipſius debeat eſſe manifeſta, an ſufficiat ſi ſit merè probabilis?

Reſpondeo ſtandum particularibus decretis & legibus, ſi legitimæ latæ & admiſſæ; ſpeciales non dentur, videri eligendum qui univerſitati aptus appareat, deponendum, qui ineptus. unde ſicut ad creationem ſuffecit quòd fuerit dignus in opinione pluſium tametſi indignus aliquorum ſententiâ. Sic etiam, quòd ſit plurium opinione inſufficiens, ad depoſitionem ſufficiet. & ratio eſt, quia hæc lex ita debet exponi ut poſſit ad praxin reduci, cùm tamen videatur impoſſibile dari Generalem Miniſtrum, qui ſit inſufficiens & indignus in opinione univerſorum.

CAPUT IX.

De Prædicatoribus.

1990. FRATRES non prædicent in Epiſcopatu alicuius Epiſcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum. Et nullus Fratrum populo penitùs audeat prædicare, niſi à Miniſtro Generali huius Fraternitatis fuerit examinatus & approbatus, & ab eo ſibi officium Prædicationis conceſſum. Moneo quoque & exhortor eoſdem Fratres, ut in prædicatione quam faciunt, ſint examinata & caſta eorum eloquia, ad utilitatem & ædificationem populi, annuntiando eis vitia, & virtutes, pœnam & gloriam, cum brevitate ſermonis, quia verbum abbreviatum fecit Dominus ſuper terram.

Hoc Caput non ſolùm iuxta litteram & D. Franciſci teſtamentum, ſed & iuxta privilegia à Pontificibus conceſſa debet exponi. Vnum punctum proponam. Sub initium ſui Teſtamenti S. Pater. *Si haberem tantam ſcientiam quantam Salomon, & invenirem pauperculos Sacerdotes huius ſæculi, in parochiis in quibus morantur, nolo prædicare contra voluntatem ipſorum.* & tamen Clemens IV. referendo ac confirmando litteras Alexandri IV. declarat, quod ſi Minoritis & Dominicanis concedatur prędicandi licentia à Legatis Sedis Apoſtolicæ, aut ab Ordinariis locorum, poſſint liberè prædicare ſine Prælatorum aut Rectorum inferiorum licentiâ. Et ſic in aliquibus aliis.

CAPUT X.

De admonitione & correctione Fratrum.

1991. FRATRES qui ſunt Miniſtri & ſervi aliorum Fratrum, viſitent & moneant Fratres ſuos, & humiliter & charitativè corrigant eos, non præcipientes eis aliquid quod ſit contra animam ſuam, & Regulam noſtram. Fratres verò qui ſunt ſubditi, recordentur quod propter Deum abnegaverũt proprias voluntates. Vnde firmiter præcipio eis ut obediãt ſuis Miniſtris in omnibus quæ promiſerunt

lerunt Domino obſervare, & non ſunt contraria animæ ſuæ, & Regulæ noſtræ. Et ubicumque ſunt Fratres, qui ſcirent & cognoſcerent ſe non poſſe Regulam ſpiritualiter obſervare; ad ſuos Miniſtros debeant & poſſint recurrere: Miniſtri verò charitative & benignè eos recipiant; & tantam familiaritatem habeant circa ipſos, ut dicere poſſint eis, & facere ſicut domini ſervis ſuis: nam ita debet eſſe, quòd Miniſtri ſint ſervi omnium Fratrum. Moneo verò & exhortor in Domino Ieſu Chriſto, ut caveat Fratres ab omni ſuperbia, vanâ gloriâ, invidia, avaritiâ, curâ & ſollicitudine huius ſæculi, à detractatione & murmuratione. Et non curent neſcientes litteras, litteras diſcere, ſed attendant, quod ſuper omnia deſiderare debent, habere ſpiritum Domini, & ſanctam eius operationem; orare ſemper ad Deum puro corde & habere humilitatem & patientiam in perſecutione & infirmitate; & diligere eos qui nos perſequuntur, reprehendunt & arguunt; quia dicit Dominus: *Diligite inimicos veſtros, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam; quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Qui autem perſeveraverit usq; in finem, hic ſalvus erit.*

De obedientia ſuperiùs ego frequentiſſimè, ſed uberiùs à num. 691 at nunc occurrit controverſia ſpecialis. Legis enim in textu; *Firmiter præcipio eis ut obediant ſuis Miniſtris in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſervare, & non ſunt contraria animæ ſuæ & Regulæ noſtræ*; & hunc caſum proponis.

Fratri Alberico Miniſter præcepit aliquid, & ipſe dubitat, An ſit contra Deum & Regulam, & inquirit, An poſſit obedire vel debeat? *Et ego* nego casûs poſſibilitatē; quoniam, ut in mea morali Theologiâ demonſtravi, non poteſt dari dubium, ubi datur prudentis Superioris authoritas.

Dicis te dubii nomine probabilitatem intelligere & *reſpondeo* in materia, quæ ſit probabiliter peccaminoſa, Ieſuitam obedire debere, nec ſine culpa poſſe non obedire. Addo Benedictinum poſſe tali præcepto obedire, & non obedire ſi velit. Nec video cur Franciſcanos debeam Ieſuitis potius quàm Benedictinis adſcribere, cùm obedientiæ votum, quod omittunt Ieſuitæ, videatur eſſe ſocietatis characteriſticum, nulli alii Religioni commune. Promittūt enim ipſi obedientiam in omni materia quæ non ſit evidenter peccatum, adeoque in probabilitatis materiâ debent vi voti ſententiæ Superioris ſubſcribere.

CAPVT XI.

Quòd Fratres non ingrediantur monaſteria Monacharum.

2992. PRÆCIPIO firmiter Fratribus univerſis, ne habeant ſuſpecta conſortia, vel conſilia mulierum. Et ne ingrediantur Monaſteria Monacharum, præter illos, quibus à Sede Apoſtolicâ conceſſa eſt licentia ſpecialis. Nec fiant compatres virorum, vel mulierum, ne hac occaſione inter Fratres, vel de Fratribus ſcandalum oriatur.

O utinam illa regula quæ docet, privilegium præceptūve, quod uni relativo conceditur, ſive præcipitur, concedi etiam aut præcipi alteri relativo, eſſet univerſalis; & ſicut Religioſis præcipitur ne ingrediantur Monialium monaſteria, ſic & Monialibus præciperentur ne excurrerent per plateas virorum. Nec volo apud illas reus agi, quod privilegia cum præceptis confundam, quia clauſuram vocabo privilegium, à multis enim oneribus & moleſtiis ſunt liberæ, quæ exire non poſſunt. Scripſi de Monialium clauſurâ pro Eximio D. Franciſco Sylvio, quē Groningenſes Moniales, ut fœminarum mos eſt, deceperāt & ſcribere coëgerant contra R. mum D. Abbatem Dunenſem. (oportet nominari perſonas; quoniam inter Sylvii conſilia impreſſū illud eſt, de quo agimus, & nomina perſonarum præfert) deprehenſa propoſitionis fraude aliter omnino Vir pius & doctus reſpondit, totusq; pro Deo & clauſura ſtat, & ſpeciali epiſtolâ mihi agit gratias quòd voluerim eius opinionem eruere, & contra falſas caſuum propoſitiones defenſare.

CAPVT XII.

De euntibus inter Saracenos, & alios infideles, & de Protectore Cardinale.

2993. QVICVNQVE Fratrum divina inſpiratione, voluerint ire inter Saracenos, & alios infideles, petant inde licentiam à ſuis Miniſtris Provincialibus. Miniſtri verò nullis eundi licentiam

Digitized by Google

tiam tribuant, niſi eis quos viderint eſſe idoneos ad mittendum. Ad hæc per obedientiam iniungo Miniſtris, ut petant à Domino Papâ unum de Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, qui ſit Gubernator, Protector, & Corrector iſtius Fraternitatis; ut ſemper ſubditi & ſubiecti pedibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſtabiles in Fide Catholica, paupertatem & humilitatem, & ſanctum Evangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſervemus.

Solent velle peregrinari, qui minus apti, nec temerè eſt licentia concedenda. Qui apti iudicarentur, ſi nolent, vi huius legis cogi non poſſent Saracenos & fidei inimicos adire. ſed ſtrictiùs eorumdem ſaluti tenentur ſtudère Ieſuitæ, qui miſſi in remotas provincias, ire debent, è quibus, ut video, ſelectiſſimi homines tranſmitti ſolent. Infidelium lucrandis animabus ſcientia non ſufficit, ſi vita diſſonet, fortiſſime enim prædicat,

Qui ſundenda facit, qui ſacienda docet;

vita bona non ſufficit, ſi deſit ſcientia; utraq; infidelium converſioni neceſſaria eſt. Qui enim & linguâ & vitâ prædicat, animos abripit, & in ſui admirationem priùs, & demum in imitationem convertit.

De Cardinale Protectore nihil hîc, quia multa occurrunt, quæ ſtatui, aliqua quæ ventilari poſſent. Omittam opinionem illorum, qui exiſtimant, tam curare Ordines ſibi commiſſos Cardinales Protectores, quàm Principes libros ſibi dedicatos. Nemo eſt, qui librum editurus æmulorum livorem non timeat, aut dicat ſaltem; nemo, qui voluntarius librum edat. ſinguli amicorum precibus obruti, ne petitioni illorum qui poterant iubere, deſint, edi libros permittunt, & obtuſuri malevolentiam multi corporis Zoili Principum implorant adſiſtentiam. Sed quis unquam Princeps, ut ſibi ſacrum opus tueretur, evaginare gladium viſus? An ideò, inquiunt, deleti ſunt Templarii à Clemente, & delendi erant ab Innocentio Ciſtercienſes, quod Cardinale Protectore caruerint, à quo contra invidos defenderentur? Annon in Galliâ Ciſtercienſes eoſdem, imò & Præmonſtratenſes oppreſſos à Richelio nomine Armando, ſed reverâ armato, tametſi Cardinale vidimus, nec in urbe Protectorem reperimus? Sic philoſophari ſolent illi, qui optarent protectionis vocabulum non eſſe titulum ſine re, aut vocem ſignificationis expertem.

Omittam, inquam, opinionem illorum; nam Doctores Theologi Eximii fortè dicti, quòd ex imo aſſumpti, nõ debemus Eminentiſſimos Eccleſiæ Primores iudicare. Laudabo interim meos Ciſtercienſes, qui apud Cæſarium Libr. VII. Cap. VI. in urbis imò & orbis cardine protectore carentes, in cælo repererunt. Laudabo Præmonſtratenſes etiam, & inter ipſos DD. Chryſoſtomum Stellam, S. Michaëlis apud Antuerpienſes Abbatem, Virum Magnum, pium, doctum, prudentem; qui contra invaſorem Armandum paucos aut nullos in terra armatos videns, ne purpura protectrice careret, ad Chriſti ſanguinem confugit, & amicorum ſolicitavit orationes & lachrymas, quas in incruento ſacrificio Deo offerret, ut quæ noſtris meritis non valerent, divinâ purpurâ dilibutæ impetrarent.

Dicam igitur ſummæ eſſe fælicitatis illum habere protectorem, quem ſocium Pontifex. Quod ſi aliqui parum profuerunt Protectores, nullus nocuit; adeoq; eorumdem procurandus eſt favor, & credendus utilis eſſe poſſe.

CONFIRMATIO

Regulæ S. Franciſci.

1994. *NVLLI ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtra confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Laterani, tertio Kalendas Decembris, Pontificatûs noſtri anno octavo.*

TESTAMENTVM

S. FRANCISCI.

Hoc eſt:

Expoſitio ſeu gloſſa ſpiritualis Regulæ præcedentis, quam iam ſacris ſtigmatibus condecoratus, & novis revelationibus inſtructus, Sancto Spiritu plenus, ſub finem vitæ ſcripſit, & ſuis legavit Religioſis in amoris teſſeram, ut Regulam ſinceriùs obſervarent.

1995. DOMINVS dedit mihi Fratri Franciſco ita incipere facere pœnitentiam: quia cum eſſem in peccatis, nimis mihi videbatur amarum videre Leproſos: & ipſe Dominus conduxit me

inter illos, & fecit miſericordiam cum illis. Et recedente me ab ipſis, id quod mihi videbatur amarum, converſum fuit mihi in dulcedinem animæ & corporis.

Et poſteà parum ſteti, & exivi de ſæculo. Et Dominus dedit mihi talem fidem in Eccleſiis, ut ita ſimpliciter adorarem & dicerem: Adoramus te ſanctiſſime Domine Ieſu Chriſte, hîc, & ad omnes Eccleſias, quæ ſunt in toto mundo, & benedicimus tibi, quia per ſanctam crucem tuam redemiſti mundum. Et poſteà dedit mihi Dominus, & dat tantam fidem in Sacerdotibus, qui vivunt ſecundum formam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, propter Ordinem ipſorum, quod ſi facerent mihi perſecutionem, volo recurrere ad ipſos. Et ſi haberem tantam ſapientiam quantam Salomon habuit, & invenirem pauperculos Sacerdotes huius ſæculi, in parochiis in quibus morantur, nolo prædicare contra voluntatem ipſorum. Et ipſos & omnes alios volo timere, amare & honorare ſicut meos Dominos. Et nolo in ipſis conſiderare peccatum, quia Filium Dei diſcerno in eis, & domini mei ſunt. Et propter hoc facio, quia nihil video corporaliter in hoc ſæculo, de ipſo altiſſimo Filio Dei, niſi ſanctiſſimum corpus eius, & ſanguinem ſuum, quod ipſi conſecrant & recipiunt, & ipſi ſoli aliis adminiſtrant. Et hæc ſanctiſſima myſteria volo ſuper omnia honorare & venerari, & in locis pretioſis collocare. Et ſanctiſſima nomina eius, & verba ſcripta ubicumque invenero in locis illicitis, volo colligere, & rogo quod colligantur, & in loco honeſto collocentur. Et omnes Theologos, & qui miniſtrant nobis ſanctiſſima verba divina, debemus honorare & venerari, ſicut qui miniſtrant nobis ſpiritum & vitam.

Et poſtquam Dominus dedit mihi de Fratribus, nemo oſtendebat mihi quid deberem facere, ſed ipſe Altiſſimus revelavit mihi, quod ego deberem ſecundum formam ſancti Evangelii vivere: & ego paucis verbis & ſimpliciter feci ſcribi, & Dominus Papa confirmavit mihi. Et illi qui veniebant ad recipiendam vitam iſtam, omnia quæ habere poterant, dabant pauperibus. Et eramus contenti tunicâ unâ, intus & foris repeciatâ, qui volebant, cum cingulo & braccis, & nolebamus plus habere.

Officium dicebamus nos Clerici ſecundum alios Clericos, Laici dicebant Pater noſter. Et ſatis libenter manebamus in Eccleſiis pauperculis & derelictis: & eramus idiotæ & ſubditi omnibus.

1995. b. Et ego manibus meis laborabam, & volo laborare, & omnes alii Fratres mei firmiter volo quod laborent de laboritio quod pertinet ad honeſtatem: & qui neſciunt addiſcant; non propter cupiditatem recipiendi pretium laboris, ſed propter bonum exemplum, & ad repellendum otioſitatẽ.

Et quando non daretur nobis pretium laboris, recurramus ad menſam Domini, petendo eleemoſynam oſtiatim. Salutationem hanc revelavit mihi Dominus ut diceremus. Dominus det tibi pacem. Et caveant ſibi Fratres, ut Eccleſias & habitacula, & alia omnia, quæ pro ipſis conſtruuntur, penitùs non recipiant, niſi eſſent, ſicut decet ſanctam paupertatem, quam in Regula promiſimus obſervare, ſemper ibi hoſpitantes tanquam peregrini & advenę. Præcipio firmiter per obedientiam Fratribus univerſis, ut ubicumque ſunt, non audeant petere aliquam litteram in Curiâ Romanâ, per ſe, nec per interpoſitam perſonam, neque pro Eccleſiâ, neque pro alio loco, neque ſub ſpecie prædicationis, neque pro perſecutione ſuorum corporum: ſed ubicumque non fuerint recepti, fugiant in aliam terram ad faciendum ibi pœnitentiam cum benedictione Dei.

Et firmiter volo obedire Miniſtro Generali huius Fraternitatis, & illi Guardiano quem ſibi placuerit mihi dare: & ita volo eſſe captus in manibus ſuis, ut non poſſim ire vel facere ultra obedientiam & voluntatem ſuam, quia Dominus meus eſt.

Et quamvis ſim ſimplex & infirmus, tamen volo ſemper habere Clericum, qui mihi faciat officiũ ſicut in Regula continetur. Et omnes alii Fratres teneantur obedire Guardianis ſuis, & facere officium ſecundum Regulam. Et qui inventi eſſent, qui nollent facere Officium ſecundum Regulam, & vellent aliquo modo variare, aut non eſſent Catholici, omnes Fratres ubicumque ſunt, per obedientiam teneantur, ubicumque invenerint, præſentare. Et Cuſtos firmiter teneatur per obedientiam ipſũ fortiter cuſtodire, ſicut hominem in vinculis, die noctuque, ita quòd non poſſit eripi de manibus ſuis, donec in propria perſona ipſum repræſentet in manibus ſui Miniſtri. Et Miniſter firmiter teneatur per obedientiam, ipſum mittere per tales Fratres, qui diu noctuque cuſtodiant ipſum, ſicut homi-

hominem in vinculis, donec repræſentet eum coram Domino Hoſtienſi, qui eſt Dominus Protector & Corrector iſtius Fraternitatis.

Et non dicant Fratres, hæc eſt alia Regula: quia hæc eſt recordatio, admonitio & exhortatio, ac meum Teſtamentum, quod ego Frater Franciſcus parvulus veſter & ſervus facio vobis Fratribus meis benedictis, propter hoc ut Regulam, quam Domino promiſimus, meliùs Catholicè obſervemus.

1996. Et Generalis Miniſter, & omnes alii Miniſtri & Cuſtodes per obedientiam teneantur in iſtis verbis non addere vel minuere, & ſemper hoc ſcriptum habeant ſecum iuxta Regulam. Et in omnibus Capitulis quæ faciunt, quando legunt Regulam, legant & iſta verba.

Et omnibus Fratribus meis Clericis & Laicis præcipio firmiter per obedientiam, ut non mittant gloſſas in Regulam, neciu iſtis verbis, dicendo: Ita volunt intelligi: ſed ſicut Dominus dedit mihi ſimpliciter & purè dicere & ſcribere Regulam & iſta verba; ita ſimpliciter & purè ſine gloſſa intelligatis, & cum ſancta operatione obſervetis uſque in finem.

Et quiſquis obſervaverit hæc, in cælo repleatur benedictione altiſſimi Patris Cæleſtis, & in terra repleatur benedictione dilecti Filii ſui, cum ſanctiſſimo Spiritu Paraclyto, cui eſt honor & gloria, nunc & in æternum. Et ego Frater Franciſcus parvulus veſter & ſervus, quantumcumque poſſum, confirmo vobis intus & foris iſtam ſanctiſſimam benedictionem, quam habeatis cum omnibus Virtutibus cælorum, & omnibus Sanctis, nunc & in ſæcula ſæculorum.

SVMMARIVM
PRÆCEPTORVM.

1997. PRimum ſtatûs noſtri ſubſtantiale fundamentum (ut ait Hugo in 1. cap. Regulæ) eſt Evangelica ſervare conſilia, quæ in Regula ſunt expreſſa, & eo modo & formâ prout in ipſa poſita ſunt. Vnde aſſertivè dicendum eſt, nihil eſſe in Regula quod ſub mortali culpa, virtute voti regularis, obliget profeſſores; niſi quod ſub præceptoriis verbis in ea ponitur, ut (præcipio; iniungo per obedientiam:) vel ſub verbo habente vim præcepti; ut dicendo (teneantur:) vel ſub verbo inhibitorio, ſeu prohibitorio, ut eſt illud 6. cap. (Fratres nihil ſibi approprient) vel niſi ſit de illis æquipollentibus per Clementem V. (in ſua declaratione ſuper Regulam Fratrum Minorum quæ incipit: Exivi de paradiſo, &c.) ſpecificatis & expreſſis. Quæ omnia hic pro commoditate novitiorum ſubſcribuntur:

VII. Præcepta formalia
II. Inhibitoria.
IV. Habentia vim præcepti.
XII. Æquipollentia præceptis.

Præcepta Formalia.

1. Quòd totus Ordo tenetur præſtare obedientiam & reverentiam Domino Papæ, & Romanæ Eccleſiæ. cap. 1.

2. Quòd Fratres nullo modo denarios vel pecuniam recipiant. cap. 4.

3. Quòd Fratres obediant ſuis Miniſtris in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſervare. cap. 10.

4. Quòd Fratres non habeant ſuſpecta conſortia mulierum. cap. 11.

5. Quòd non ingrediantur Monaſteria Monacharum. cap. 11.

6. Quòd non fiant compatres virorum aut mulierum. cap. 11.

nio ſextæ Feriæ, ad æquipollens reducitur ubi agitur de ieiunio. Illud verò duodecimi capitis de non eundo inter Saracenos ſine licentiâ, & non mittendo niſi idoneos, potius videtur præceptum iuris communis (cap. Quàm ſit, de Iudæis & Saracenis, & cap. Cum ex iniunčto, de Hæreticis) quàm particulare Regulæ noſtræ, & ideò hîc non connumeratur.

Moriturus S. Benedictus Teſtamentum & ultimam voluntatem ſuam reliquit, quæ eſſet Regula compendioſa expoſitio, poſſetq; in dubiis, ſiqua naſcerentur, iuvare. Dedimus num. 1777. Sed & illum imitatus fuit S. Franciſcus, cuius Teſtamentum non obligat ſub culpa mortali. Quod & Gregorius IX. & Nicolaus III expreſsè teſtantur. Ob reverentiam tamen Seraphici Patris decet illud pro virili à Minoritis obſervari. Qui ad alia Conſilia Evangelica non tenentur, quàm quæ (ut dictum eſt) in Regula ponuntur. Eò tamen obſtringuntur ſtrictiùs, quàm cæteri Chriſtiani, quò ſtatum perfectionis profitendo, ſeipſos in holocauſtum & ſacrificium medullatum Domino obtulerint per verum mundanorum omnium contemptum, & conari debent pro viribus, (ut monet Nicolaus III. & omnes Doctores) ut ea obſervent, cum maximè ſerviant ad ipſam perfectionem aſſequendam.

Verba ſancti Franciſci exhortatoria.

1998. O dilectiſſimi Fratres, & in æternùm benedicti Filii, audite me, audite vocem Patris veſtri. Magna promiſimus; maiora promiſſa ſunt nobis. Servemus hæc: ſuſpiremus ad illa. Voluptas brevis: pœna perpetua. Modica paſſio: gloria infinita. Multorum vocatio, paucorum electio. Omnium retributio.

Fratres dum tempus habemus operemur bonum. Gal. 6.

FORMA PROFESSIONIS

Fratum Minorum.

1999. Ego Frater N. voveo & promitto Deo omnipotenti: & Beatæ Mariæ Virgini: & B. Franciſco: & omnibus Sanctis & tibi Pater: toto tempore vitæ meæ ſervare Regulam Fratrum Minorum, per Dominum Papam Honorium confirmatam: vivendo in obedientiâ: ſine proprio: & in caſtitate.

Prælatus qui ad profeſſionem recipit reſpondet:

Et ego ex parte Dei, ſi hæc obſervaveris, promitto tibi vitam æternam. In nomine Patris † & Filii † & Spiritus ſancti †.

Omnes Fratres reſpondent: Amen.

Deinde datur ei oſculum pacis ab omnibus, Prælato incipiente; Vovete & reddite Domino Deo veſtro. Pſ. 75.

THEOLOGIÆ REGVLARIS

PARS VII.

COMMENTARIVS IN REGVLAM

FRATRVM ET SORORVM DE POENITENTIA, TERTII ORDINIS S. FRANCISCI. HABITANTIVM IN COMMVNITATE.

2000. Sub tertio Ordine S. Franciſci, qui Deo militant FRATRES DE POENITENTIA *nominantur, quorum alii in congregatione, & alii in propriis domibus vivunt. Pro ſingulis Regulas proprias Eccleſia edidit: utramq; dabimus, illam tamen præponemus, quæ viventes in congregatione concernit, horum enim vita ſanctior eſt.*

Primò igitur ſciendum Fratres de Pænitentiâ, qui in Congregatione degunt, tria vota eſſentialia emittere & Patrum Minorum privilegiis gaudere, ut conſtat ex Conſtitutione Pii V. quæ incipit, (ea eſt officii noſtri) & idem de Sororibus dicendum. unde in poſterum FRATRVM *nomine utriusq; ſexus pænitentes intelligam.*

Secundò hanc Regulam à Leone X. denuò fuiſſe ordinatum, ſecundò & tertiò aliquibus alteratis prout iudicatum expedire: nos ultimam, utpotè præcedentium reformationem & correctionem exponemus. Hanc enim trium Ordinum Franciſcanorum Miniſter Generalis recepit: vulgari, & Tertiariis omnibus tradi curavit: quam primò edidit Coloniæ aun. 1619. Ioannes Kinchius ſub Monocerote.

REVE-

REVERENDO ADMODVM, AMPLISS. ET ERVDITISSIMO

D. CHRISTOPHORO BVTKENS,

MONASTERII S. SALVATORIS APVD ANTVERPIENSES ANTISTITI,

SVO DOMINO, AMICO, CONFRATRI S.

DIVTVRNI ſilentii, quo ſumus his temporibus uſi, finem hodiernus dies afferat, idemque initium, quæ ſentiamus diſſentiamusve liberrimè communicandi. Ceſſat hyeme militaris ſtrepitus, & facilior patet aditus tabellariis; imò non paucas æſtate datas litteras, hyeme recipio. & quia de Tua erga me nunquam amicitia diffidam, multas datas ſuſpicor, & diebus ſingulis recipiendas ſpero. & in ipſis doceri, quænam nova volumina moliaris. O quantum Tibi Brabantia tuis nobilitata libris debet! ſentiunt ipſi, invident peregrini. An ſecunda pars prodiit? avidè expecto, & in ſingulis illam nundinis ambitioſus perquiro. An alia nova mihi inviſa, aut indicta? multa & grandia, ut opinor, nam quieſcere non poteſt ingenium, ſemper concipit, ſemper conatum parturire. Amabo; ſpecialiter monear, & reddar particeps laborum ſtudiorumque.

Integris Ego duobus annis obmutui ſtrepitu militari impeditus: nec modò immunis, ideoque malo dicta repetere, quàm nova dicere. Regularem meam Theologiam recognovi, & in octo illam Partes diſtinguens, ſingulas ſingularibus Amicis dedicavi, & hanc Tibi ſpecialiter, propter rationes ſpeciales. Nam in illa Regulam à Leone X. pronuntiatam expono, cui Te ſummo Pontifici ſpecialiter devotum lauri Tuæ oſtendunt. & urget noſter communis Amicus, Nobiliſſimus D. Hieronymus Niffus, Nepos magni Auguſtini, à Leone hoc Decimo familiæ Medicæorum adſcripti. Fuit hic Pontifex dignus qui à doctis coleretur, quoniam doctos ſuſpexit & promovit: & qui ſi viveret, Te ratione doctrinæ magni faceret; dignus eſt qui & à Te magni fiat, præcipuè cùm in hac parvâ Regulâ cauſam Dei efficaciſſimè promoveat. Commentarios adiunxi, & Leonem illuſtrando, multa loca Regulæ Benedictinæ expoſui, quæ aliàs videbantur obſcura. Tu Pontificis communium Amicorum Amici, adeoque etiam Amici, perſonam, legemque cultu & reverentiâ proſequens, patere ut à Commentatore colaris. Vive, vale; & diligere perge

Tibi Reverende adimodum & Ampliſſime Domine

addictiſſimum

IOANNEM CARAMVEL LOBKOWITZ.

INDEX

INDEX.

BVLLA Leonis Papæ X. 2001. *An quis concupiſcentiam dum vixerit frenare poterit?* 2002.

CAPVT I. De Novitiorum ſeu Novitiarum ingreſſu. 2003. *An veſtiri poſſit aliquis non confirmatus?* 2004.

CAPVT II. De his quæ habent promittere fratres & ſorores in profeſſione huius tertiæ Regulæ. De habitu. de formâ profeſſionis. 2005. *Novitii Benedictini olim emittebant vota ante profeſſionem & in quem finem? An in novitii approbatione omnes Fratres habituri ſint vocem? & ſi habituri an deciſivam?* 2007. *Quid ſit, mandatorum Dei obſervantiam promittere?* 2010. 2092

CAPVT III. De ieiuniis. De laboratoribus. 2011. *An die Natalis Domini, ſi in diem Veneris incidat, poſſint comedere carnes Tertiarii?* 2012. *Quid dicendum ſit de Ciſtercienſibus?* 2013. *Cur ipſi abſtineant à carnibus diebus ſolennibus?* 2014. *An communitas Ciſtercienſis, quæ voverit abſtinere à carnibus die Paſchatis, poſſit illas comedere poſtridie?* 2015. *De ientaculo.* 2016.

CAPVT IV. De divino officio & Oratione. De ſilentio. De miſſa audiendâ à clericis & laicis. 2017. *An ſatisfaciat miſſæ audiendæ præcepto, qui cum collateralibus garrit.* 2018. *De examine conſcientiæ veſpertino.* 2019. *De miſſa audienda diebus ſingulis.* 2020. *De concionibus. & concionatorum qualitatibus.* 2021. *An concionari mulier poſſit?* 2024. *An Tertiarii conciones poſſint Sacerdotum ſæcularium audire?* 2025. *An iuniores Tertiarii non promoti ad maiores ordines teneantur ad officium divinum?* 2026. *An debeant ſingulis hebdomadibus communicare?* 2027.

CAPVT V. De Prælatorum & officiorum ordinatione. 2028. *Quæritur, An detur preventioni locus? An Miniſter à conventu eligi debeat, an verò à Provinciale denominari?* 2029. *Præſtetne Miniſtros triennales, an perpetuos eſſe?* 2029. b.

CAPVT VI. De modo interiùs exteriùsque converſandi. De qualitate veſtium, & de parcitate ſermonum. 2030. *Damnatur omnis diſſimulatio.* 2031. *Nemo ſacer in aula.* 2031 *de choreis & ludis* 2032. *Iniurata veracitas.* 2033. *examen conſcientiæ quotidianum.* 2033.

CAPVT VII. De viſitatione & curâ infirmorum. 2034. *Superiores diebus ſingulis ægrotos viſitare tenentur. & illos veram pœnitentiam monere.* 2035. *Ciſtercienſium mores.* 2036. *Teneaturne Medicus an Prælatus ægroto dicere quod ſit in notorio periculo?* 2037.

CAPVT VIII. De viſitatione, quam Prælati debent facere circa fratres & ſorores. 2038. *Viſitationũ utilitas.* 2039. *Cur in Patriarcharum Regulis carceris mentio nulla fiat?* 2040.

CAPVT IX. De mortuorum officiis. De exequiis faciendis. De recitandis pro defunctis. 2041. *An ad defunctorum ſuffragia moraliter Tertiarii teneantur?* 2042.

CAPVT X. De obligatione contentorum in Regulâ. 2043. De tribus votis. De clauſura. 2043. *Aliqua de obligatione Regularum.*

S. FRANCISCI
TERTIA REGVLA.

Dilectis Filiis, Fratribus & Sororibus tertii Ordinis B. Franciſci ſub tribus votis eſſentialibus in congregatione viventibus.

2001. LEO Papa X. Dilecti Filii & Filiæ, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Inter cætera noſtro regimini credita, ea nos potiſſimè ſollicitos reddunt, per quæ, frenatis mundi, carniſque concupiſcentiis, innocentiæ, primæq; pacis cælitùs collatæ tranquillus ſtatus, ad ſuam primævam reduci cognoſcitur originem. ¶ Dudum ſiquidem huius gratia Nicolaus Papa VI. prædeceſſor noſter tertiam Regulam B. Franciſci, quam de pœnitentia appellavit, per quam almus Confeſſor, homines utriusque ſexus fideles, Spiritu Dei plenus ſalvare contendebat, confirmavit & approbavit. Verùm quia temporis decurſu, ſpirante illo Spiritu ſancto, non ſolùm viri coniugati, mundiq; huius incolæ, pro quibus à B. Franciſco præfata tertia Regula edita fuerat, verùm etiam innumerarum Virginum Chori tribus eſſentialibus, & à quibusdam etiam, clauſuræ, noſtrâ auctoritate aſſumptis votis, non ſine militantis Eccleſiæ fructu multiplici, & ædificatione præfati Tertii Ordinis iugo ſua colla ſubdiderunt. Et quoniam in dicta Tertia Regula, quædam Maritatis accommoda, Cælibi verò, Virgineoq; ſtatui ſub huiuſmodi Tertia Regula Domino famulantibus, nullatenus decentia innectuntur, ob quæ caſtorum animorum nitidi affectus ab ingreſſu dicti Ordinis nonnunquam avertuntur, nos iuxta Domini voluntatem, pretioſum à vili ſeparantes eandem Tertiam Regulam in modum, qui ſequitur diſtinctam, de novo confirmamus, & approbamus, ac vobis ac ſucceſſoribus veſtris ſervandam tranſmittimus, cuius tenor ſequitur & eſt talis.

2002. Sub

2002. *Sub ipſum initium verba illa difficilia ſunt: videlicet* Ea nos potiſſimè ſolicitos reddunt, per quæ frænatis mundi carniſq; concupiſcentiis, innocentiæ primæq; pacis cælitus collatæ tranquillus ſtatus ad ſuam primævam reduci cognoſcitur originem. *Quæ ſic urges. Vel frænare concupiſcentiam, eſt illam eradicare, vel manentem cohibere & remittere. Primum dici non poteſt; ipſa enim aſſerente Tridentino Concilio ad agonem relicta, in hac vita remitti & ſubigi poteſt, non tolli. Secundum etiam dici nequit, non enim homo ad primævæ tranquillitatis ſtatum concupiſcentiæ remiſſione reducitur. cum certum ſit hominem innocentem non remiſſam quidem habuiſſe. Igitur ut conſtet periodus, vel dicendum homines in hac poſſe vitâ concupiſcentiæ ignem funditùs evertere & extinguere; vel addendum ſi nequeant, primum hominem non caruiſſe peccati fomite nec concupiſcibilis portionis incendiis, ſed habuiſſe has naturæ imperfectiones in gradu remiſſo & ignobili, & gratiam in intenſo, quâ poſſet paſſiones ſubigere.*

Sed non adquieſco. Hominem innocentem caruiſſe concupiſcentiâ certum eſt, hanc non deleri & extingui baptiſmate, ſed ad agonem nobis relinqui eſt æquè certum: & tamen periodus Decimi Leonis ſuſtinenda. Dico igitur non aſſeri à Pontifice poſſe hominem in originali conceptum ad primævum innocentiæ ſtatum & tranquillitatem illam, quam habuit homo innocens, pervenire; poſſe tamen propinquiùs & propinquiùs accedere; nam & nos in cælum tanquam in patriam tēdimus, nec ante eò perveniemus, quàm corpore exuamur. Hoc ſignificat verbum reduci, *quoniam nec omnis qui ducitur finē attingit, nec principiū omnis, qui reducitur. Et ſanè Pœnitētiæ nos per vitæ verā innocentiam & ſanctitatē, per aliqualē paſſionū pacē & tranquillitatem, nos ad cælū paradiſum innocentiæ reducit, quē non adveniemus, niſi priùs à tellure excedamus.*

CAPVT I.

De Novitiorum ſeu Novitiarum ingreſſu.

2003. FRATRES, ſeu Sorores ad hunc Tertium Ordinem recipiendi, debent eſſe fideles Catholici, de hæreſi non ſuſpecti, in obedientia Romanæ Eccleſiæ firmi, matrimonio non ligati, debitis expediti, corpore ſani, animo prompti, nullâ vulgari infamiâ maculati; cum proximis reconciliati. Et de iis omnibus, antequam recipiantur, ab eo, qui recipiendi habet facultatem, ſunt diligenter examinandi.

2004. *Oriri ſtatim dubium poſſit circa illa verba*, In obedientia Romanę Eccleſię firmi. *nimirum, utrum eorumdem vi inhabiles ſint, qui hunc Ordinem ingrediantur, homines univerſi, qui non receperint confirmationis ſacramentum: iſti enim iuxta phraſin Eccleſiæ firmi non ſunt.*

Reſpondeo tamen hæc verba non debere intelligi de Confirmationis Sacramento, & perſuadeo. Quoniam ſtrictiores alij Ordines requirunt qualitates, at Sacramentalem Confirmationem non requirunt; ergo nec Ordo iſte Tertiarius. Dicendum eſt ergo illos dici in eccleſiæ Romanæ obedientiâ & religione firmos, qui conſtantes, qui nullo modo infirmi, vacillantes, ambigui ſive ipſi ſacramentaliter confirmati non ſint.

CAPVT II.

De his, quæ habent promittere Fratres & Sorores in Profeſſione huius tertiæ Regulæ.

2005. FRATRES & Sorores, poſtquàm per unum integrum annum habitum probationis detulerint (qui de vili panno arbitrio Viſitatoris eſſe debet) ſi converſatio laudabilis fuerit apud Conventum in quo quis, vel quæ, habitum probationis portaverit, de conſilio diſcretorum dicti Conventus ad profeſſionem dicti Ordinis recipiatur. In qua profeſſione promittat ſervare mandata Dei, ac ſatisfacturum de tranſgreſſionibus, quas facere poſſet in futurum contra hanc tertiam Regulam, ubi à Prælatis requiſitus fuerit, vivendo in obedientia, ſine proprio & in caſtitate.

2006. *In titulo videretur alicui aptiùs poni poſſet*, de his, quæ debent, *quàm* de his, quæ habent; *ſed mihi phraſis iſta placet: habet enim veritatem reconditam & certam. Nihil enim debent abſolutè Novitii in Profeſſione promittere, quoniam nec debent profiteri. at ex hypotheſi quòd profiteri velint, habent hæc promittenda.*

In hoc noſtri temporis Novitii differunt à Novitiis priſci ævi, quod antiqui illi debebant in Profeſſione promittere, iſti habent. illi non poterant non profiteri, iſti poſſunt. Debuiſſe illos ſtabilitatem ante veſtitionem promittere conſtat ex cap. LVIII. regulæ D. Benedicti, *& ex his, quæ in eius illuſtrationem addidi, quibus adiungi poteſt ex Cæſario notabilis quadam*

Digitized by Google

dam hiſtoria. Ipſe enim Capite XXV. libri Dialogorum I. *ſic inquit.* (Miles quidam Benneco nomine, de villa Palnirsdorp oriundus, mecum in probatione novitius fuit, vir quidem ætate grandævus, ſed circa propoſitum religionis minus devotus, multis modis tentatus, & in tentatione victus, cum non acquieſceret conſilio Fratrum ſicut canis ad vomitum, ſic miſer reverſus eſt ad ſeculum. Secundò vice id actitans, præventus infirmitate, in domo propriâ in habitu ſæculari, diem clauſit extremum, nullum pœnitentiæ demonſtrans indicium. Qui cùm moreretur, tantus fuit circa domum flatus ventorum, tanta ſuper tectum multitudo corvorum, ut, excepta unâ vetulâ omnes de domo territi fugerent, & morientem deſererent. Ecce quali morte moriuntur, qui à Deo recedunt. APOLLONIVS: Puto quia flatus ille ventorum, & turba crocitantium corvorum, evidens fuerit ſignum præſentiæ dæmoniorum. CESAREVS. Planè ita eſt; ait enim Salvator, *Nemo mittens manum ad aratrum & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Miles iſte, quia per Apoſtaſiam retrò reſpexit, de culpa non pænitendo, miniſtris gehennæ gaudium fecit.

APOLLONIVS: Si tanta eſt culpa novitio redire ad ſæculum, quid eſt quod Sanctus Benedictus præcepit, ut perlecta regula, novitio in hæc verba dicatur: Ecce lex ſub qua militare vis; ſi potes obſervare, ingredere; ſi non potes, liber diſcede?

CESAREVS: Mavult ſanctus Pater inter duo mala novitium diſcedere tempore probationis, quàm iam monachum poſt diem profeſſionis; unde eum liberum vocat à loco, non à voto: ut enim taceam de his, qui iam habitum religionis induerunt, qui ſemel, ac ſecundo in facie. Capituli ſtabilitatem ſuam promiſerunt; ſæcularibus perſonis, quæ ſolo verbo votum fecerunt inter manus Abbatis, nequaquam licitum eſt vitam ſæcularem ſectari, vel matrimonio ligari. Circa Novitium, in neceſſitate Dominus Papa diſpenſat, ut ad ordinem tranſeat mitiorem: ſed non permittit ut ad vitam redeat ſæcularem. Ex his quæ dicta ſunt dignoſcere poteris, quoſdam converti ſola vocatione Dei, alios ſolo inſtinctu ſpiritus maligni, nonnullos quadam levitate animi. Quod autem quidam convertantur per miniſterium aliorum, certum eſt; quia ſicut olim in tabernaculo Dei, cortina trahit cortinam, ita hodie in Eccleſia Dei, frater trahit fratrem, & hoc tribus modis, ſermone videlicet, oratione, exemplo religionis; Ecce funiculus triplex qui difficile rumpitur) *Hæc ille Ceſareus.* Vtor editione Colonienſi anni 1599. & lego in margine. *Author hic loquitur de Novitiis, voto aliquo obligatis.*

2007. *Annus probationis debet eſſe integer: conſtat ex illis verbis,* poſtquam per unum integrum annum habitû probationis detulerint. *Vide quæ dixero in ſimili materia ſuperius* num.

2008. QVÆRITVR. *An in Novitii approbatione omnes confratres habituati ſint vocem. & ſi habituri, an merè conſultivam?*

Regula D. Benedicti Cap. III. iubet univerſos conſuli in rebus maioris momenti, & cum gravius ſit unum fratrem incorporare Ordini, quàm fundum dare, certum omnino eſt Abbatem qui hoc ſecundum ſine fuerum conſilio facere nequit, nec poſſe inconſulta Communitate Novitium ad profeſſionem admittere. At iuxta Tertiariorum Regulam, quam expono, non omnes Fratres, ſed ſolum ſunt Diſcreti conventus conſulendi, ut ad profeſſionem dicti Ordinis ſuſcipiatur.

2009. *Sed eorundem vox erit ne merè conſultiva? Reſpondeo eſſe ſtandum rigori litteræ, & dicendum Diſcretos habere vocem deciſivam. Ratio eſt, quoniam iuxta idiomatis Latini proprietatem aliud eſt,* Rem facere conſulto Petro, *aliud & omnino diverſum,* de conſilio Petri. *hoc enim ultimum ſignificat ita rem fieri ut Petri conſilio ſubſcribatur. Ergo cùm Leo Pontifex iubet novitium ad profeſſionem* de Diſcretorum conſilio promoveri, *his concedit deciſivum ſuffragium, vultq. ita illum admitti ut horum ſtetur iudicio, atq. conſilio ſubſcribatur.*

2010. QVÆRITVR *etiam, Quid ſit promittere mandatorum Dei obſervantiam? Quoniam ſi verba valent quantum ſonant, videretur neceſſario dicendum, Tertiarium qui eccidiſſet aut mentitus fuiſſet, dupliciter peccaſſe, nempe contra præceptum ad quod materia illa ſpectat, & contra hanc profeſſionem. Sed exiſtimo hæc ipſa verba benignius fore interpretanda. quoniam male exponentur ſi ita ut contradicant ſequentibus, & ſimilibus loquendi formulis non cohæreant. Quâ ob rem, in hac formula,* Promitto ſervare mandata Dei, ac ſatisfacturum de tranſgreſſionibus, quas facere poſſum in futurum contra hanc tertiam Regulam, ubi à Prælatis requiſitus fuero: vivendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate. *Illud, ac, videtur poni loco, aut & ſumi debere disiunctive quod etiam in S. Benedicti Regula non raro reperiri in tabula ſpeciali oſtendo. Quam ob rem exiſtimo huius profeſſionis vigore teneri Tertiarios ad tria ſubſtantialia abſolute, ad reliqua quæ Dei lege interdicta, teneri virtute Decalogi, & ad acceptandam pœnitentiam, ſi corripi propter illa contigerit ratione Regulæ. Hanc meam reſolutionem Ca ut X. confirmat, ubi expreſſe dicitur,* In præſenti Regulâ ..... nulla ſunt obligatoria ad peccatum mortale vel veniale, niſi humano vel divino iure aliquis aliàs eſſet obligatus, obligantur tamen Fratres & Sorores facere pœnitentias ſibi à Superioribus impoſitas, ... obligantur etiam ad tria vota eſſentialia. &c. *quæ omnia non eſſent vera, ſi totum Decalogum ipſi promitterent.* & demonſtratur. *Quoniam ſi ex vi profeſſionis aliquis teneretur non occidere & tamen occideret, duo peccata mortalia committeret, alterum contra quintum Decalogi præceptum, & alterum contra votum. Et hoc ſecundum vi Profeſſionis contenta in Regula. falſo ergo diceretur nihil in Regula præter tria vota eſſentialia & acceptationem pænitentiarum obligare ſub culpa.*

CONFIRMATVR, *quoniam altera Tertiariorum, qui degunt in ſuis domibus, Regula lenior & benignior, eamdem quoad hoc formulam profeſſionis indicit, & tamen moralem obligationem non agnoſcit, Formula quæ in Capite* II. ei-

Digitized by Google

II. dicta ſecunda Regula ponitur, eſt hac. Promitto me divina præcepta omnium ſervaturum ac etiam ſatisfacturum, ut convenit, de tranſgreſſionibus; &c. *Vt enim videretur homicidium obligare ſub novo peccato, & tamen in Capite XX.* In præmiſſis omnibus, *ait Pontifex Nicolaus*, ad quæ Fratres veſtri Ordinis, non ex divinis præceptis, vel ſtatutis tenentur Eccleſiæ, nullum ipſorum ad mortalem culpam volumus obligare. *Obligaret tamen ad mortale ſi homicidium ſub voto comprehenderet, quod enim ſub uno ſaculares peccato, Tertiarios ſub duplici obſtringeret.*

ITERUM, *Quia Tertiarios rigidiorem & ſtrictiorem vitam agere, quàm Carthuſiani, nemo dicet, at deberemus id omnes dicere, ſi Deo promitterent ſe ſervaturos eſſe totum Decalogum: ergo hoc non promittunt abſolutè, ſed conditionate; hoc eſt, aut ſervaturos aut admiſſuros pœnitentiam. Probatur minor, Quoniam Carthuſianus ſola lege DEI adeoque ſub uno peccato tenetur Amare DEUM, non admittere Idola, non peierare, non occidere, non mentiri, & Tertiarius teneretur ad univerſa & ſingula ſtrictius, nimirum lege duplici; hoc eſt ratione Decalogi & voti. Quæ omnia mihi videntur non eſſe admittenda.*

Fateor poſſe inſtitui in Eccleſia Religionem in qua præter tria vota etiam Religioſi voveant ſe non eſſe peccaturos mortaliter; ſed hanc iudicarem ſtrictiorem illis quæ hodie florent. At Tertiariorum Religio ſi littera profeſſionis accipienda eſt ut ſonat, præcipiè ut Novitii in profeſſione voveant, non ſolum ſe non eſſe amplius peccaturos mortaliter, ſed nec venialiter; videtur enim mandatorum DEI obſervantiam promittere, cùm tamen etiam venialia opponi cenſeantur mandatis. Promiſſio autem de vitandis omnibus peccatis venialibus ſtante natura corrupta fragilitate de impoſſibili eſt. adeoque non obligatoria, ut Theologi affirmant.

Stet igitur Profeſſionis formulam bene fuiſſe à nobis expoſitam, nec debere aut poſſe aliter explicari.

CAPUT III.

De jeiunio.

2011. FRATRES & Sorores, perpetuis temporibus feriâ ſecundâ, quartâ, ſextâ, & Sabbatho (excepto Dominicæ Nativitatis feſto) carnes non comedant. Et à feſto omnium Sanctorum uſque ad Reſurrectionem Domini omni feriâ quartâ & ſexta ieiunare teneantur. Ac ſimiliter qualibet ſexta feria totius anni. Item à feſto Beati Martini uſque ad Nativitatem Domini jeiunent quotidie, iuncta Quadrageſima univerſalis Eccleſiæ, uſque ad Reſurrectionem Domini, quam tamen à Quinquageſima incipere debent. Diebus verò, quibus non ieiunatur bis tantùm die dumtaxat comedant: Excepto, quod à feſto Paſchæ uſque ad menſem Octobris, laborantes penoſo ſeu gravi labore, ter in die refici poterunt, ieiuniorum ſemper diebus exceptis. Poterunt autem itinerantes, infirmi, debiles, tempore neceſſitatis ieiunium ſolvere.

2012. *Dominica Nativitatis ſolemnitas à ieiunio ſeculares excuſat, permittitque carnes eſſe in diem Veneris incidat. huc videtur Pontifex reſpicere, cùm hunc excipit diem, adeoque exiſtimo Tertiarios poſſe carnes comedere die Veneris, ſi in illum hanc incidere ſolennitatem contingat. Et ratio eſt, quia iure Regulæ nec tenentur illâ die ieiunare, nec à carnibus abſtinere. unde cùm ex alia illos parte Romana Eccleſia ab abſtinentia præcepto liberet, ſupereſt eos poſſe illa die carnibus veſci.*

2013. *Sed inſtat difficultas notabilis, quæ quoniam aptiorem locum habere non potuit in præſentiarum debuit examinari. Peto An Ciſtertienſes die illo Veneris, in quem Dominica inciderit Nativitatis ſolennitas poſſint edere carnes?*

Et reſpondeo Romanam Eccleſiam in lege à ſe poſita diſpenſare, alias univerſas relinquere. Unde, qui voto aut lege ſpeciali obligantur ſingulis diebus Veneris ieiunare, bifariam peccaturi ſunt, ſi talibus diebus carnes comedant nimirum contra Eccleſiæ præceptum & contra illam ſpecialem legem quæ ſit ponitur. at die Natalis Domini ceſſat lex Eccleſiaſtica, & ſola manet illa obligatio ſpecialis. Ciſtertienſis igitur [idem dicito quoad hoc de Franciſcano] qui comederet carnes die Veneris Dominicæ nativitati ſacro, non eſt dicendus peccaviſſe contra Eccleſiæ præceptum, ſed contra Regulam; & idcirco id ipſum alibi examinandum.

Stando ſoli Benedictinæ Regulæ ab omni diſpenſatione & privilegio præciſa, adhuc duæ ſunt Authorum illuſtrium ſententiæ. Prior aſſerit illam ante Abbatis ſpeciale præceptum obligare ad veniale, quod non puto; alia ſolùm ad pœnam. Conſuetè illud ſpeciale fuit poſitum; exiſtimo enim contra voluntatem Abbatis Regulam ne quidem obligare pœnaliter. Poſterior ponit communem eiuſdem Regulæ obligationem eſſe merè pœnale. quod & credo; totam enim efficaciam, quam habet Regula, capit ab abbatis decreto; & Superiores ſemper

prævaricantes puniunt, nec impunè tolerant obſervantias regulares omitti. Supponendo igitur Priorem ſententiam, peccaret venialiter Benedictinus, qui carnes ſolo die Nativitatis comederet: & ſupponendo Poſteriorem, peccaret tantummodò pœnaliter: & in ſententiâ utrâque poſſet Abbas in culpâ illâ veniali aut pœnâ latâ diſpenſare. [Franciſcanus peccaret mortaliter, quia graviter à Regula obligatur.]

At hodie habemus Benedictinam Regulam condecoratam Pontificiis favoribus & privilegiis, & inter alios univerſis conceditur ut ter in hebdomada edant carnes: nimirùm, tribus diebus, qui Eccleſiaſtica abſtinentiæ præcepto impediti non ſint, cùm igitur illa dies Veneris non ſit Eccleſiaſtico impedita præcepto, eſt apta ut in illa utipoſſimus privilegio & comedere carnes.

2014. *His poſitis Belgarum mores proponis & examini ſubjicis: Dicis enim in Ciſtercienſibus Belgii Cœnobiis ſolere abſtinere à carnibus Religioſos Natalis Domini, Paſchatis, Pentecoſtes, & B. Virginis ſolemnitatibus. & dubitas, An ſit laudandus talis mos, cum enim tota Eccleſia ob reverentiam & iubilum carnibus veſcitur, videtur intempeſtiva & importuna abſtinentia triſtitiæ, quæ eſt apud Ciſtercienſes: qui viderentur ſanctiùs procedere, ſi aliorum moribus accommodarent.*

Sed reſpondeo non eò tendere Ciſtercienſium rigorem, ut velint Natalem Chriſti diem, Paſcha, & Solemnitates reliquas ieiunii feſtivitate celebrare, cùm nulla ſit in ieiunio prudentum opinione feſtivitas. Sed illos hoc modo diſcurrere cum in huiuſmodi ſolemnitatibus à carne abſtinent. Aliis diebus *inquiunt,* Regulam ſervavimus minus exactè, multum humanæ fragilitati indulſimus, multùm privilegiis pontificiis conceſſimus, at ſolennibus diebus opus vita perfectiori. Regulam igitur his diebus ſervemus accuratè omni privilegio & mitigatione cedentes. *Cùm igitur bonum ſit diebus ſolenniorібus Regulam ad litteram ſervare, eumque Regula ad litteram ſumpta carnes ſolis ægris concedat, hinc eſt quòd per accidens Ciſtercienſes Belgæ à carnibus die Natalis, Paſchatis, & aliis ſimilibus abſtineant, quin propter hoc incurrant notam aliquam ſingularitatis.*

2015. *Antequam deponam calamum caſum unum valde neceſſarium ſubiiciam. Communitas A. Ciſtercienſis vovit legitimè & validè abſtinentiam à carnibus die Paſchatis & dubitat, an illas comedere poſſit poſtridie?*

Reſpondeo primùm in Belgio carnes poſt Quadrageſimæ abſtinentiam omitti die martis, hoc tamen ex devotione fit; ut vel mortificetur appetitus, vel conſervetur quadrageſimali ieiunio adquiſita mortificatio. At puto in tali caſu poſſe carnes comedi die Lunæ; & ratio eſt manifeſta. Quoniam, cum fruatur privilegio comedendi carnes tribus diebus, illamque de facto comedamus die lunæ (ſic fit in tota Hiſpania) cùm dies martis aut iovis impeditur, illam etiam poterimus die lunæ comedere ſi dominica impedita ſit. ET HÆC de noſtris legibus ſint dicta, ita enim volo leges alienas exponere, ut & noſtras dilucidem; ſic noſtras, ut & alienæ lucem habeant.

2016. *Legunt illam huius Capituli notam: videlicet,* Diebus verò quibus non ieiunatur, bis tantùm die duntaxat comedant, *Abbates illi, ſi qui ſunt, qui permittunt ſerotinas & matutinas refectiunculas publicè in refectorio, pudeatque Tertiarios videre hac parte modeſtiores Monachis.*

CAPUT IV.

De Divino Officio & Oratione.

2017. FRATRES & Sorores in Eccleſia ſervent ſilentium, præſertim quando Miſſa celebratur, vel ſermo Dei proponitur. In aliis verò locis, ſervent quod per ſuos Superiores circa ſilentium illis fuerit ordinatum. Debent etiam quolibet die in ſero intra ſe & Deum cogitare quid fecerint, dixerint, vel cogitaverint. Quolibet autem die (ſi potuerint commodè) debeant audire Miſſam. Et procurare debent, quod habeant virum religioſum, qui illis verbum Dei certis diebus proponat, & eos ad pænitentiam, & virtutes inducat. Illi autem vel illæ, qui vel quæ horas canonicas ſciunt per ſe dicere, debent horas canonicas ſecundum uſum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ perſolvere. Qui verò horas canonicas neſciunt dicere, dicant duodecim Pater noſter pro matutino, & pro qualibet aliarum horarum ſeptem, addito Gloria Patri, in fine cuiuslibet Pater noſter, addito etiam Credo & Miſerere mei Deus in Principio Primæ & Completorii. Et qui præmiſſa neſcierit, ter Pater noſter pro pænitentia dicere debeat. Quoties autem prandium vel cibum ſumunt, gratias Deo reddere debent. De confeſſione verò Sacramentali & Sacra communione ſumenda, ſervabunt Ordinationem Nicolai Papæ IV. quod ter in anno confiteantur, atque communicent, vel etiam Statuta à ſuis Superioribus ſuper hoc ordinata.

2018. *Multæ in hoc Capite Leges ponuntur, PRIMA de ſilentio, de quo ege à numero 1287. & quia Leo Papa illud cum Miſſæ auditione compoſuit, interrogas, An ſatisfaciat Miſſæ audiendæ præcepto, qui cum collateralibus garrit? Et ego reſpondeo negativè. Quoniam vi præcepti ad attentionem teneor ſaltem extrinſecam, quam non pono cùm extrinſecùs diſtractus ſum. Qui enim diximus attentionem ad ſatisfaciendum Horarum Lectioni aut Miſſæ auditioni non requiri agimus.*

mus de attentione intrinſeca, non de extrinſeca; hanc enim præcipere poteſt Eccleſia. Nota tamen hanc attentionem vi præcepti Eccleſiaſtici non autem vi huius Regulæ graviter obligare, adeoq; neminem teneri habere attentionem extrinſecam diebus ferialibus, imò nec diebus feſtis, ſi præter miſſam ad quam ex præcepto tenetur, aliam ex devotione audiat.

2019. *Secunda eſt de examine conſcientiæ veſpertino, quæ valde neceſſaria eſt. Huic propoſitum matutinum reſpondet, nõ bene enim vitam examinamus, ſi legem nobis non indiximus. Matutino ergo tempore cùm quis evigilat, horas canonicas illa pulcherrima petitione præveniat; videlicet, (Actiones meas quæſumus Domine, aſpirando præveni & adiuvando proſequere, ut omnis hodierna actio à te incipiat, & per te incepta finiatur.) Poſtea illius diei obligationes (unuſquiſq; ſuas ignorare non poteſt) meditetur; ſpeculetur qui debeat ſingula facere, ut in ſingulis maiorem Dei gloriam & animæ ſuæ lucrũ intendat: Univerſa igitur manutim contemplando, humiliter Dei favorem implorandi ſibi ephemeridem, ſeu illius diei legem indicat, quã ſub nova culpa obligari non vult, quam exactè obſervare proponat. Et veſperè recogitet totum diem illum, videatq; an ſteterit matutino propoſito; & ſi quid bene fecerit, Deo gratias agat; ſin minus doleat, & ſibi aliquam proportionatam pænitentiam imponat.*

2020. *TERTIA eſt de miſſa audienda diebus ſingulis; indecens enim eſſet à Religioſo omitti, quod vix omittitur à male morato ſæculari.*

2021. *QVARTA de audiendo verbo Dei. Condemno in hoc multarum ſanctarum communitatum negligentiam, quæ dicuntur ſatis eſſe oneratæ, nec poſſe concionibus obrui. Sanè ſicut corpus, ſic etiam animus indiget alimentis; & verbum Dei eſt panis vivus, ſine quo areſcit ſub initium anima, deliquia tandem patitur, & tandem moritur. Sed nec laudanda quæ omnibus, nullo excepto, imponunt obligationem concionãdi, non enim omnibus datum utiliter & ſalubriter poſſe. Advenerat olim Madritum D. Angelus Manrique Ciſtertienſium apud Hiſpanos Generalis, & à regni Primoribus ut moris viſitatus, requiritur, ut Patrem N. denominet concionatorem illius urbis. Quid Vir optimus faceret? non erat ille, qui tantum onus ſubire congruè poſſet; non erant illi, quibus aliquid negari deberet; ut utriq; ſatisfaceret, urbaniſſimè & prudenter reſpondit, (Duo à ſe poſtulari longè diverſa; nimirum, & quod Tytium faciat Concionatorem, & quòd illi permittat habere conciones in urbe. Illud prius humanam excedere potentiam, & à ſolo Deo ſolere concedi, adeoq; non ſe ſed illum eſſe orandum. Cumq; ſecundum præſtare ſibi illicitum, quouſq; Deus præſtiterit primum ſe inducias petere; & tamen polliceri humanitatis locum poſt um, cùm primùm concionaturo Tytio data fuiſſet ſcientia neceſſaria divinitus)*

2022. *Sanè inconſultum fore ut omnes & ſinguli in communitate Religioſi ſine delectu concionentur, monſtrari efficaciter poterit ex Regula Benedictina Capite XXXVIII. Ibi ſic.* Fratres, non per ordinem legant, ſed qui ædificent audientes. *Quam periodum ſic urgeo. Maior omnino prærequiritur ad concionandum ſcientia, quàm ad legendum, at D. Benedictus non permiſit omnes & ſingulos in refectorio aut choro legere, ergo à fortiori id de concionatoribus erit dicendum.*

2023. *Hinc patet meritò Tertiariis iniunxiſſe Pontificem quod habeant Concionatorem, non qualemcumq; ſed [illegible]* religioſum, qui illis verbum Dei certis diebus pro[illegible] & eos ad pœnitentiam & virtutes inducat. *Verba ſunt formalia Leonis X. & ſingula digna ponderatione.*

2024. *Statuendo Concionatorem debere Virum eſſe, excludit aliquorum abuſum locorum, in quibus permittuntur fœminæ concionari. Videtur fœminina doctrina eſſe fœminis & viris gratior. illæ enim gaudent cùm audiunt eruditionem proprij ſexus, & ſibi committi magiſterium à tot ſæculis ſine intermiſſione negatum; iſti libentius audiunt ſyrenas dulcè proponentes, quàm hirſutos homines ſuavia; ita fragiles ut malint fœmineum rigorem ſequi, quam ſuavitatem maſculam. Ubi nemo non videt magna latere inconvenientia; cùm negari non poſſit Concionatrices, & ſuperbiam fœminarum augere, & laſciviam virorum; & quod peius; utramq; ſub virtutis ſpecie. (Ego ſanè nunquam eò dementem vidi fœminam, quæ ſuggeſtum adſcenderet, hoc enim illi ſexui graviſſimè interdictum eſt; vidi tamen Doctrices, quæ inſtruere præſumerent Concionatores, quæ dicta carperent, dicenda ſuggererent, iudices ſpontaneæ in dictione & ſententia præcipites. Vidi etiam quæ haberent ſpirituales exhortationes in Excellentiſſimorum Principum domibus, Monialium monaſteriis, & aliis locis piis quibus patientiam, audentibus quis diceret non eſſe mulierum concionari; Medeas, Circeſq; experiretur, putaretq; eſſe aliquas Dæmones ſubterraneas humano generi turbando immiſſas. Igitur ſiquidem fœminea dictio raro prodeſt, & ſemper aut ferè inficit, tutius illi cantilenas profanas, quàm verbi Dei interpretationem committes.*

2025. *Cùm iubet Pontifex conciones audiri à Religioſo, interdicit-ne Tertiariis, ut verbum Dei audiant à Concionatore ſæculari? Non puto. Vir religioſus dicitur, bene moratus, cuius vita etiam prædicat;* Peccatori enim dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, & adſumis Teſtamentum meũ per os tuum. *Fœminæ ſanè conciones interdixi: & dubito, An præſtaret expoſitionem verbi Dei bene moratæ, quàm ſcãdaloſo permittere. Procurent igitur huius tertii Ordinis profeſſores, Virum, cuius eloquio vita conſonet, multum enim addiſcimus cùm & linguam audimus, & vitam concionarii videmus.*

2026. *QVINTA huius Capitis lex Officium divinum concernit, & quia legiſti ſuperius num. 1343. Moniales & Religioſos Ciſtertienſes ante Abbatis præceptum ad horarum lectionem non teneri, qui Tertiarii teneantur, inveſtigas.*

Suppono nõ eſſe quæſtionem de promotis ad maiores ordines, quoniam Subdiaconos alio vel titulo credimus obligari; ſed de fœminis, aut etiam viris, qui in ſacris non ſunt: & aſſero, utroſq; teneri regulariter hoc eſt, pœnaliter. Capite enim decimo huius Regulæ lege, illa omnia quæ in toto hoc diplomate tradita, non eſſe obligatoria ad peccatum mortale vel veniale, niſi humano vel divino aliàs iure aliquis eſſet obligatus. *Quod ſi in aliquo monaſterio fuerit legendi officii admiſſa aut indicta obligatio, erit præter regularis, & ſpectabit illius loci, quod non diſcutio, qui doctrinam generalem & omnibus communem trado.*

2027. *SEXTA & ultima lex, ſic intelligi debet, ut Tertiariis iubeatur ter in anno confiteri & ſacrum communionem*

recipere, & idipſum ſingulis diebus dominicis facere conſulatur. Quorſum enim tenderet illa examinis quotidiani perfectio, ſine devotione pœnitentiæ & Eucharistiæ ſacramenta frequentari. Fortè Pontifex iubet ut ter in anno ſolenniter ſacramenta recipiant, Confeſſariorum prudentiæ committens an privatim & ſine ſolennitate debeant ſingulis hebdomadibus ſemel aut pluries communicare. Experientia enim docet pœnitentibus hominibus nihil utilius, quàm frequenter accedere ad ſacramentum pœnitentiæ; nihil fructuoſius, poſt bonam confeſſionem, quàm reſci pane cæleſti.

CAPVT V.

De prælatorum & officiorum ordinatione.

2028. QVÆLIBET domus, ſi Monaſterium virorum fuerit, habebit Superiorem iſtius Fraternitatis, qui Miniſter localis appellabitur. Si verò mulierum, Mater dicetur. Et eligentur per ſuos Conventus, vel inſtituentur per ſuos Provinciales Superiores ſeu Viſitatorem Generalem. Ita tamen quòd nullus ſit perpetuus, ſed certi temporis. Qui Miniſtri & Matres obedient per omnia, quæ ad præſentem Regulam ſpectent, Provincialibus Miniſtris Ordinis Minorum Beati Franciſci, & Viſitatoribus deputatis ab ipſis Miniſtris, quamdiu in dictis officiis fuerint. Quo vero ad alia officia intra domum, ſervabunt ſtatuta ſua.

2029. *Vides Matris in Sororum, Miniſtri in Fratrum Monaſterio electionem commiſſi vel Conventui, vel Provinciali, vel Generali Viſitatori. Et inquiris, An hic detur præventioni locus, ita ut ille Miniſter, illa Mater ſit ſi priùs electus vel electa? An penes Conventum meri eligere Superiorem denominandi modum? An Provincialis poterit nominare Matrem aut localem Miniſtrum; aut ſi id nolit, Conventui liberam electionem concedere? An ſi tres eſſent electi, unus à fratribus, alter à Provinciali, tertius à Viſitatore aut Commiſſario Generali, hic ultimus eſſet verus Monaſterij Miniſter & non alii.*

Reſpondeo iniuriam facere Summo Pontifici, qui ita illius leges interpretatur, ut videantur ſibi mali & inobedientiæ favere; Regula enim eſſet irregularis, ſi ſubditis induigeret inſultare impunè Superioribus; quamobrem in dico primò ſtandum ſtatutis & cuiuscumque Monaſterii bonis moribus, iſti enim habentur loco legum. Iudico ſecundò debere in dubio exſpectari Superioris imperium, quoniam tamen ſi reliqua eſſe dubia dicantur aut fingantur, ſubditis debere obedientiam Prælatis, his commiſſas eſſe Eccleſiaſtias leges, ut cuſtodibus, interpretibus & diſpenſatoribus dubium non eſt.

2029. b. *Progrederis, & quia Summus Pontifex iubet ne Miniſtri aut Matres ſint perpetui, Profiterne Superiores eſſe triennales aut quadriennales, quàm perpetuos, inquiris.*

Huic ego olim ſub diſtinctione controverſiæ reſpondi. Quoniam ſi bona temporalia reſpicimus, nemo Princeps non deſuperabitur, ſi habuerit triennales Oeconomos & Gubernatores adeoq; expedit Adminiſtros & rerum temporalium Rectores eſſe perpetuos. Nec non ratio militat malum & perpetuum pernitioſe contingi, timemus enim malos cum facilitate de onere. At ſi animabus conſulatur, multa mala æternitas Abbatum parturit, præcipuè in locis in quibus à monaſterio in monaſterium tranſitus eſt difficilis. V. de diſp. CXX. n. 1491.

CAPVT VI.

De modo interiùs exteriùsq; converſandi.

2030. CVM Fratres & Sorores huius Fraternitatis dicantur de pœnitentia, opoertet eos ab omni curioſitate, tàm in veſtibus, quàm in aliis quibuſcumque abſtinere. Et iuxta Apoſtolicum Principis B. Patri ſalubre conſilium, depoſitis cæteris vanis huius ſæculi ornamentis, nullum ornamentum corporale portare debent, niſi ſolum humile, & neceſſarium tegumentum corporis ſui. Debent etiam ab acceſſu Curiarum, Principum, Dominorum, ſeu Dominarum, ubi mollia huius mundi (Domino teſtante) habentur, omnino cavere. Nec ullo unquam tempore choreis, ludis, iocis, & aliis hiſtrionum vanitatibus intereſſe. Debent quoq; eſſe parci in verbis, & locutionibus, quæ rarò ſine peccato multiplicantur: Et ſuper omnia ab omni mendacio, & iuramento quocumq;, iuxta mandatum Domini, niſi pro pace, fide, calumnia & teſtimonio perhibendo, cavere debent. Et omni die in ſero, inter cætera, debent examinare ſe, ſi vel mendacium, vel iuramentum aliquod fecerint, & pro quolibet, ter Pater noſter dicere debent.

20, 1. Le-

Digitized by Google

2031. *Legimus in apophthegmatibus veterum, Æthyopi pretioſius ornata, quàm deberet, faciei turpitudinem fucata albedine tegenti, & membrorum deformitatem ditiſſima veſte diſſimulanti fuiſſe dictum*, Appareto, quod es; vel eſto, quod appares. *Quod verè dici etiam poſſet cuicumque Religioſo ſub cucullo monaſtico animam ſecularem gerenti. Hunc* Sarabaitam *nominat S. Benedictus primo Regulæ capite, & docet tali dignum vocabulo*, qui nulla regula approbatus (*ſanè nulla approbatur, ſi quam promiſit, non obſervat*) nec experientiæ Magiſtri ſicut aurum in fornace (commiſſus) ſed in plumbi natura mollitus, mentiri Deo per tonſuram dignoſcitur; *quoniam huiuſcemodi hominis intrinſecus dæmon, exteriùs angelus, nec apparet quod eſt, nec eſt quod apparet. Non eſt malum* Sanctum *dici aut videri; at malum ſanctitate carere, & nomen ſanctitatis ambire. S. Benedictus Capite IV. Regulæ Non velle dici Sanctum, antequam ſit, perſuadet Monacho, ſed fore Sanctum priùs, ut veriùs dicatur cui videtur noſter Pontifex impræſentiarum conſonare, ait enim*, Fratres & Sorores huius Fraternitatis, dicantur de pœnitentia, oportet eos ab omni curioſitate tam in veſtibus ac in aliis quibuſcumque abſtinere; &c. *Ac ſi diceret, oportet eos eſſe quales dicuntur, ne mentiri nomine hominibus, vita Deo; non enim debent velle dici pœnitentes antequam ſint; ſed priùs veram agere pœnitentiam, ut verè poſtea pœnitentes dicantur.*

Et quidem prudenter noſter Leo inhibet Pœnitentibus ſuis Palatia Principum, quoniam qui mollibus veſtiuntur, in domibus Principum ſunt, quibus non indigent qui pœnitentiam agunt & ſunt paucis contenti. Mihi ſanè vita aulæ ſuſpecta, & licèt à me nonnunquam frequentata, amata nunquam. omnium enim legum potentiſſima eſt Neceſſitas, & negotia alibi expediri non poſſunt. Pœnitentiæ nomine, quo inſigniuntur, Tertiarios monet paterna Pontifis pietas, & me etiam meo ipſo nomine cæli benignitas. IOANNES CARAMVEL *enim anagrammaticè eſt*, NEMO SACER IN AVLA. *& quia in verſionis laudo felicitatem, nominis ipſe mei recordari non potero, quin pu[...] non Tertiarius modò, ſed & mihi dictum*, quòd debeam etiam ab acceſſu Curiarum, Principum, Dominorum, ſeu Dominatū; ubi mollia huius mundi (Domino teſtante) habentur, omnino cavere.

SVBSEQVVNTVR *hæc verba*, Nec ullo unquam tempore choreis, ludis, jocis, aut aliis hiſtrionum vanitatibus intereſſe. *Et quia varia ſunt hominum iudicia; quid ſit me conſule de huiuſmodi nugis iudicandum inquiris.*

Et reſpondeo, dari laſcivas & honeſtas choreas; illas nullo unquam tempore inſtituendas aut permittendas, has poſſe in aliquibus ſolennitatibus. Addo tamen Eccleſiaſticis perſonis, & à fortiori pœnitentibus, poſſe etiam honeſtas interdici, quoniam & ipſæ laſcivis ſunt ſimiles, & videmus eò humanam fragilitatem deveniſſe, ut humilitas ſit ſuperbiæ, & caſtitas ſit materia laſcivia. ſolent enim aliqui ſuperbire quod ſe putent humilitate præditos, & caſtas quòd illibata ſint, impurè amari; amor enim laſcivus à bonitate adiicitur (nemo amat mala) & cùm caſtitas ſit pulchritudo, etiam oculos impuros adlicit & in ſui deſiderium tametſi purè provocat. [Vide quæ in Caput IV. ſequentis Regulæ dicturus ſum.]

2033. *Duo reſtant exponenda in præſenti Capitulo, veracitatem ſine iuramento aut multiloquio, & examen quotidianum conſcientiæ. De hoc ultimo ſuperius, nimirum Capit. IV. num. de primo. Et ſane ſi ad Benedictam Regulam te remiſero, multa invenies, quæ poterunt eſſe inſtructioni. Caput VI. inſcribitur* de Taciturnitate *& XLII. præcipit*, ut poſt Completorium nemo loquatur. *Multiloquium condemnat S. Benedictus Capite IV. condemnat omnia iuramenta in ore Religioſo: cui nunquam eſt opus iurare, cum tamen omne iuramentum, ſine neceſſitate malum ſit. Dabo periodos aliquas hanc Leonis ſanctionem illuſtrantes.* Non falſum teſtimonium dicere. Dolum in corde non tenere. Pacem falſam non dare. Non iurare, ne fortè periuret. Veritatem ex corde & ore proferre. Maledicentes non remaledicere, ſed magis benedicere. Non eſſe murmurioſum: Non detractorem. Os ſuum à malo vel pravo eloquio cuſtodire: Multum loqui non amare. Verba vana aut riſui apta non loqui: *Has & alias ſimiles, ex diverſis Sacræ Scripturæ locis ſumptas, Capite illo IV. nobis S. Benedictus illuſtrat, & Verbis Leonis X. & Regula Tertiaria, quam dilucidat, dilucidatur.*

CAPVT VII.

De Viſitatione & Cura infirmorum.

2034. SI quis Frater vel Soror huius Fraternitatis in infirmitatem ceciderit; Miniſter domus, vel Mater, ſemel quotidie per ſe, vel per aliam perſonam viſitare teneatur. Et de bonis communibus omnia neceſſaria faciat diligenter illi miniſtrari. Teneantur quoque infirmum, vel infirmam monere ad pœnitentiam acceptandam, veramque converſionem ad Deum faciendam, mortis propinquitatem & iudicii divini diſtrictionem, ſimulque divinam miſericordiam proponendo.

2035. *Duas hoc Capite leges reperio maximè neceſſarias; quas utinam in omnibus quorumcumq; Ordinum Monaſteriis videam obſervari.* PRIOR eſt, Vt Superiores dieb⁹ ſingulis ægrotos viſitent. POSTERIOR, ut iidem eoſdem veram pœnitentiam & ultimam diſpoſitionem moneant.

2036. *Moris eſt apud Ciſtercienſes Hiſpanos, ut Generales Refor-*

Reformator, cumprimum ad aliquod Monaſterium venit, à tota Communitate in proceſſione compoſita, Te Deum, cantante, ſuſcipiatur. Hac per clauſtra regularia ipſe pompa ad Eccleſiam conducitur, pro ipſo genuflectente communes orationes à loci Prælato dicuntur, & ex Eccleſia à tota etiam communitate ad aulam Abbatialem conducitur: ibi ſalutatus à ſingulis, ſingulos reſalutat, & inquirit an aliqui ægroti ſint, qui non potuerint adeſſe, & ſi diſcat talem ægrotare ſeniorem, iuniorem, aut novitium immediatè eò tendit, ab Abbate & uno aut altero Seniore conductus. Id ipſum faciunt Viſitatores & quicumq; hoſpites Ciſtercienſes, quibus conceditur licentia ut cum Religioſis Conventualibus agant (nemini enim ſine expreſſa licet alloqui hoſpitem) obtinuit enim, ut diebus ſingulis ægros inviſant, & illos ſua præſentia & humanitate conſolentur. Hanc ego Hiſpanorum Ciſtercienſium benignam conſuetudinem laudo, & quoniam alicubi deſiderari vidi, eamnibus admittendam perſuadeo, ne dicantur à Tertiariis in obſervantiá & morum reformatione vinci, qui putant ſe perfectiſſimā religionem tenere, & obligationibus optimè ſatisfacere. Quæ omnia erūt luci XXXVI. Regulæ Benedictinæ capiti.

2037. Secunda lex, quam hic Papa pronuntiat, reſpondet Quæſtioni, quæ inquiris, Quiſnam teneatur ægro mortis periculum manifeſtare? Vidi enim aliquando hoc onus à Prælato in Medicum, in ægri amicos reiici, ab illo ab iſtis iterum in Prælatum regeri, & multum temporis in hac miſera diſputatione inſumi, & interim non ſolum ægri vitam ſed & fortè ipſam animam periclitari. At hic imprudentiſſimè Pontifex non eſſe medici, non eſſe amicorum, ſed Prælati confeſſionem & pœnitentiam ægrotum admonere teſtatur.

Nec ideò excuſabilis Superior, quod ſubditus nō ſit accuſabilis multa enim Viri ſancti, dum vivūt probabiliter differunt, quæ in morte nō poſſent; multa ibi aliter facienda, cùm non iā tuta quæritur via, nec tutior, ſi poſſit haberi tutiſſima. Errorem, ſi quē ſanus commiſeris, poſteà corriges; ſed quē moribundus, cū poſt mortē locus correctioni non pateat, incorrectū tenebis, Cautè igitur & prudenter agendū ubi de æternitate beata agitur.

CAPVT VIII.

De Viſitatione, quam Prælati debent facere circa Fratres, & Sorores.

2038. MINISTER Provincialis Fratrum Minorum, vel Viſitator eiuſdem Ordinis, cui ipſe commiſerit, viſitabit quolibet anno, ſemel tantum in qualibet domo cum præſentia Seniorum Et facta viſitatione, non debet intrare officinas, nec alia interiora Sororum. Ipſe autem Viſitator nunquam ſolus maneat, & ſeparatus cum aliqua Sorore. Debent autem Miniſtri & Matres dicere Viſitatori defectus, qui correctione indigent. Similiter & alii Fratres & Sorores. Et ſi aliqui fuerint incorrigibiles iudicio diſcretorum, vel diſcretarum domus, tanquam morbida pecora ejiciantur de Congregatione.

2039. *Si Viſitationes auferas, ſuo ipſa pondere obſervantiæ gravitas & auſteritas corruet, & diſciplina collabetur. Sanè Ciſtercienſes, ſi non fuerunt qui prima comitia celebrarunt, & monaſteriorum viſitationes invexerunt: fuerunt ſaltem primi, qui annuas. Has vult Pontifex apud Pœnitentiæ Fratres obſervari, & modum procedendi diſponit, & ne Viſitationis prætextu (nam & Superiores homines ſunt) accidat aliquid, quod vitari expediret, Viſitatori Sororibusq; ſoliloquia interdicit.*

Sed quia expungi incorrigibiles littera præcipit, laudandus Summus Pontifex, qui illam pronuntiat, & legendum Caput XXVIII. LXV. & LXXI. Benedictinæ Regulæ, & quæ à numero 1753. de Religioſorum dimiſſione poſuimus.

2040. *Sed quia hæc Capita Benedictinæ Regulæ cum hoc VIII. Regulæ Tertiæ Franciſcanæ componis & concilias, & ſummam analogiam reſpicis ſtudioſè diſquiris, Cur olim S. Benedictus in ſua, cur etiam nunc Leo X. in hac Fratrum de pœnitentia regula dimiſſionem urſerit, carcerum non meminerit?*

Reſpondent aliqui carcerem à monaſterio non diſtingui, locus enim in quo corpora detinentur carcer eſt, & in monaſterio ... detinentur Religioſi voluntariè aut invitè. addunt que non eſſe ponendam crucem in cruce, carcerem in carcere, atq; ſupplicium in ſupplicio. Alij aliter philoſophantur.

At ego non poſſe dimitti credidero, qui aut poſſit corrigi, aut ſine communitatis torturâ puniri. At carceres in monaſteriis non laudabo, nam in ipſis unus diſcolus legirupio commodius quàm reliqui dormit, & tota vexatur Communitas. Vellem Viros prudentes, cum aliquem carcere condemnant, oculos aperirent. Carcer enim bifariam conſiderari poteſt, vel in ordine ad corpus quod macerari dicitur: vel in ordine ſpiritum honoremq;, quos inficit. Secunda ratio non habet locū in homine, qui nec Deum nec ſuæ perſonæ authoritatem curat. Ergo una è debebit examinari prima. & ſincerè loquendo in Ciſtercienſi Ordine carceres ſunt caulæ in quibus nebulones pingueſcunt. Nullis aguntur ipſi curis, chori pondere non obruuntur: non interrumpunt ſomnum mediâ nocte: non ſurgunt primo mane, ſed dormiunt tota nocte, totâ die, & agunt vitam laxiorem commodioremq; quàm ſancti plurimi de religione benemeriti. Præſtat igitur illos dimitti, quàm in carcere ſaginari: in magna enim communitate ſemper ſunt pietates indiſcretæ, ut quarum ieiunio ipſi macerari non poſſint. Et ſiquidem non fiat aliter, forte nec poſſit, nunquam credam ad Dei honorem conducere torqueri viros Sanctos, ut iniqui maiorem habeant commoditatem. Nunquam haberem

carce-

Digitized by Google

carceres & ſi aliquem vinculis detineri contingerat, eum chero & manuum labori plus quam alios addicerem, ne quòd malus ſit, habeat in otio maleſuado panem, quem alii labore & ſudore lucrantur.

CAPVT IX.

De mortuorum Officiis.

2041. POSTQVAM aliquis Frater vel Soror ab hac luce migraverit, curabit Miniſter ſeu Mater, quòd eius exequiæ ſolenniter celebrentur. Quibus exequiis omnes, Fratres vel Sorores alicuius domus, ubi ipſum mori contigerit, perſonaliter intereſſe debent, nec recedere donec corpus traditũ ſit Sepulturæ. Et pro anima cuiuslibet defuncti, vel defunctæ infra octo dies quilibet Sacerdos unam Miſſam, ſcientes pſalterium autem quinquaginta pſalmos, neſcientes verò pſalterium, quinquaginta Pater noſter, & in fine cuiuslibet Requiem æternam dicere teneantur. In fine autem cuiuslibet anni, ſeu infra quemlibet annum, quilibet Sacerdos tres Miſſas pro defunctis, ſcientes pſalterium, unũ pſalterium, neſcientes verò pſalterium centum Pater noſter cum Requiem æternam in fine cuiuslibet dicere debeant. Et circa iſta officia pro defunctis & alia officia divina in præſenti ſerie annexa, cura imponitur Miniſtris, & Matribus, ut fideliter perſolvantur.

2042. *Ad defunctorum ſuffragia & orationes Pontifex conſcientias obligare non vult & tamen obſervantiam deſiderat. nam & ipſi amici noſtri ſunt, imò & confratres; & in purgatorio fortè propter ſcandalum quod ipſis præbuimus, detenti. Et enim ita eſſe ſolicitos amicos de ſalute amicorum corporea, & tam incurios de ſpirituali. Oportet ita diligere, ut nunquam ceſſare debeamus. cui enim in hac vita deſideramus gratiam, in alia reſid rabimus gloriam. & ſicut ſalutem & commoditatem illi vovimus dum viveret, ut ſanctior eſſet; etiam orationes vovebimus defuncto, ut citiùs à purgatorio liberetur. Varia & mira ſunt Sanctarum Animarum, in purgatorio detentarum, viſiones; quarum ſi omnia credam oro faci is, ſi univerſa decredam difficilis. è quibus ſi vel una ſit vera, magna nobis eſt inſtructioni & ſolamini. Orandum nobis eſt pro animabus in igne purgatorii detentis, ut & ipſa, quidem meliores nobis ſint, utpote in gratia confirmata, apud Deum interveniant, nam & ſic earumdem ſolicitamus adſiſtentiam & digni efficimur ut cum eò devenerimus, viventium ſuffragia ſentiamus.*

CAPVT X.

De obligatione contentorum in Regula.

2043 OMNIA & ſingula in præſenti Regula contenta, ſunt conſilia ad faciliùs ſalvandas animas viatorum. Et nulla ſunt obligatoria ad peccatum mortale, vel veniale, niſi humano vel divino iure aliquis aliàs eſſet obligatus. Obligantur tamen Fratres & Sorores facere pænitentias ſibi à Superioribus impoſitas, quando ſuper hoc requiruntur. Obligantur etiam ad tria Vota eſſentialia, paupertatem, nihil habendo in ſpeciali; Caſtitatem, quia poſt Votum non poſſunt matrimonium contrahere, nec ſine tranſgreſſione vitiis carnis ſe immiſcere. Et Obedientiam, quantum ad illa, ſine quibus non poteſt commodè iſta Fraternitas manuteneri. Tenentur etiam ad clauſuram ſervandam illæ, quæ ipſam expreſsè ſervare voverint. Quod omnibus & ſingulis Conventibus concedimus, dummodo hoſpitalitas & charitas, quam exercere ſolent apud infirmos, nullum cum honeſtate patiatur detrimentum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die 20. Ianuarii 1521. Pontificatus noſtri anno octavo.

2044. *Multa ſunt controverſia apud Theologos de obligatione Regularum, quas aliqui ſtrictiſſimè, aliqui laxiſſimè exponunt. Qualiter Benedictina Ciſtertienſes obſtringat decidi diſputatione VII. & impræſentiarum hanc ipſam Tertiam, quam expono, eſſe merè pœnalem definio. Sic docet à Pontifice ſummo in hoc Capite; ſic etiam ab aliis Doctoribus. Dico igitur primò nihil eſſe in hac Tertia S. Franciſci Regula, quod vim præcepti habeat, vide à n. 77. ad 88. Quod ſi doctrina pœnitentis gratia omnia quæ ſunt in hac eadem Regula ex legulatoris mente habere vim præcepti ſtatueres, adhuc quærerem an in profeſſione omnia & ſingula te ſervaturum promiſiſſes; & ſi non ſtatuerem te ad ſingula non teneri graviter. Vide n. 89 Si Prælatus præciperet ſervari omnia & ſingula quæ ſunt in hac Regula, non omnia obligarent ſub peccato mortali; iuxta ea quæ in ſimili materia à n. 94. tradidimus. Unde ſi quiſpiam omnia & ſingula, quæ in Regula continentur voveat, non omnia & ſingula graviter obligabunt, n. 96.*

THEOLOGIÆ REGVLARIS

PARS VIII.

COMMENTARIVS IN REGVLAM

FRATRVM ET SORORVM DE POENITENTIA, TERTII ORDINIS S. FRANCISCI, IN DOMIBVS PROPRIIS HABITANTIVM.

2045. *Florentiſſimus eſt hic Tertius S. Franciſci Ordo, multos enim Reges & Principes in hac vita formavit, & purificatos cœlo dedit. Vt puto, inſtitutus divinitùs, ne quis ſerviendi Deo, & vivendi in Ordine commoditate careret. Habet Regulam ſecuram & ſuavem, quam quis poſſit in domo ſua ſervare, & ſine matrimonialis ſtatûs aut iniuria aut carentia. Hi ſunt, qui vocantur* TERTIARII, *& quamvis propria habeant aliqua, non fruuntur Patrum Minorum Privilegiis.*

Digitized by Google

EXCELLENTISSIMO

PRINCIPI

EMANOELI

DE PORTVGAL.

Ad Empyreum.

MVLTA Deo, multa Naturæ debes, Princeps Optime; multa Ego Tibi. Recenſebo in laudem tuam nonnulla, ut Te abſente amicos communes conſoler, & ad virtutem, hoc eſt, ad imitationem tuam, accendam. Omitto, quæ Natura tribuit; naturalia enim nemini ſunt laudi aut vituperio; nemini imitationi; quoniam nemini libera. Habuiſti Proavum Emanoëlem, Luſitanorum Regem, cognomento Magnum; cuius filii, Ioannes & Henricus Luſitanorum etiam Reges, Ludovicus & Eduardus Principes; filiæ, Regina Hiſpaniæ, Duces Sabauda, Parmenſis, & Bargantina. Ludovici filius fuit Antonius, Pater Tuus, à Populo coronatus Luſitanorum Rex & à Chriſtianiſſimo *Rex electus* vocatus, quem tamen excludendum cenſui in meo Philippo propter rationes ſpeciales. Paterni naufragii & periculi conſors Angliam & Galliam perluſtraſti, & in Hollandiâ tandem in uxorē duxiſti Æmiliam ſororem Principis Auriaci, cuius filius filiā Regis Angliæ. Hæc omnia habuiſſe multum fuit, multò plus contempſiſſe, nihil detuliſſe affectibus, & tandem Philippum IV. Regem Portugallenſium pronuntiaſſe, Vitam egiſſe modeſtam & privatam; & ſi beatus ille, qui procul negotiis, verè beatam. Apud Te in Belgio, alter Tu fui, non quod meum Tibi ingenium accommodarim, ſed quod Tu tanti feceris meum, ut ne minima quidem aliter quàm me conſentiente reſolveres. Confeſſionales Pſalmos, ab Antonio, iam coronæ exſpe, doctiſſimo & ferventiſſimo ſpiritu compoſitos, Hiſpanos reddidi, & Tibi ſuperſtiti inſcripſi; nunc Tertiam S. Franciſci Regulam, quam obſervaſti, huic enim Patriarchæ Seraphico devotiſſimum Te demonſtrat tumulus, habitusq; Iaces enim Franciſcano habitu, quem mortem cogitans ante viginti annos compararas, Bruxellis in templo S. Franciſci. Sed nunc, ut ſpero, empyreo adſcriptus, & fortè orationum mearum importunitate citiùs adhuc quàm aliàs debuiſſes, iure à me conveneris, ut viciſſim Me Tuum commendes Deo, ut ſic in terris vivam, ut merear in cælo coronari.

IOANNES CARAMVEL LOBKOWITZ.

INDEX.

BVLLA Summi Pontificis. 2046.

REGVLA, *tota immediate ſupponitur, cujus capita hæc ſunt.*

CAPVT I. De modo examinandi volentes intrare ordinem. 2046. *An diffamatus de furto aut adulterio admitti poſſit?* 2048.

CAPVT II. De norma recipiendi volentes intrare ordinem. De receptione ad probationem, ad profeſſionem. De ſtabilitate in ordine. De mulieribus. 2046. *Non poteſt homo recipi alteri obnoxius.* 2049. *An probationis tempus debeat eſſe annuus?* 2050. *Profeſſionis formula.* 2051. *De huius ſtatus perfectione.* 2052. *An poſſint admitti fœmina?* 2053. *An filiifamilias?* 2054.

CAPVT III. De forma habitus & qualitate indumentorum. 2046. *An iidem panni apti, ſi venderentur ſummo pretio?* 2055. 2060. *An præſtaret carnes in adventu comedere quàm piſces cariſſimos?* 2056. *An in quadrageſima?* 2056. *An comedendi carnes epiſcopalis diſpenſatio faveat religioſis?* 2057. *Eodem modo de vilitate victus ac amictus philoſophandum eſt.* 2059. *Æque quadrageſimalia ac reliqua jeiu-*

CAPVT I.

De Modo examinandi volentes intrare Ordinem.

NOs igitur Ordinem ipſum opportunis favoribus proſequentes, ad eius augmentum benignius intendentes, ſtatuimus, ut omnes, quos ad ſervandum huiuſmodi vitæ formam aſſumi contigerit, ante aſſumptionem ſeu receptionem ipſorum de Fide Catholica & obedientia erga præfatam Eccleſiam diligenti examinationi ſubdantur. Et ſi eas profeſſi firmiter fuerint, vereq; crediderint, admitti, ſeu recipi tutè poterunt ad eandem. Præcavendum eſt tamen ſollicitè, hæreticus ne quis, vel ſuſpectus de hæreſi, aut etiam infamatus, ad vitæ obſervationem ipſius quomodolibet admittatur. Et ſi talem inveniri contigerit extitiſſe receptum, aſſignetur ille, quàm citius Inquiſitoribus pravitatis hæreticæ puniendus.

CAPVT II.

De norma recipiendi volentes intrare Ordinem.

CVm autem Fraternitatem huiuſmodi quis intrare voluerit, miniſtri ad receptionem talium deputati, eius officium, ſtatum & conditionem ſolerter explorent, ſibi Fraternitatis eiusdem onera, & præcipuè alienorum reſtitutionem apertiùs exponentes. Quibus præmiſſis, ſi eidem placuerit, iuxta modum huiuſmodi induatur, & de alienis (ſi qua fuerint apud eum) ſatisfacere ſtudeat in pecunia numerata, vel ſecundum exhibitam pignoris cautionem. Sed nihilominùs proximis reconciliare procuret. Quibus omnibus ad effectum perductis, poſt unius anni ſpatium, cum aliquorum diſcretorum Fratrum conſilio, ſi eis videbitur ipſis idoneus, recipiatur hoc modo, videlicet, ut promittat ſe divina præcepta omnium ſervaturum, ac etiam ſatisfacturum (ut convenit) de tranſgreſſionibus, quas contra hunc vivendi modum commiſerit, cum interpellatus ad Viſitatoris extiterit voluntatem. Et huiuſmodi ab eo facta promiſſio per manum publicam in ſcriptis mihi redigatur. Alio autem modo nullus à Miniſtris recipiatur eisdem, niſi viſum eis aliter fuerit conditione perſonæ, ac ipſius inſtantia ſollicita conſideratione diſcuſſis. Ordinamus præterea ſtatuentes, ut nullus poſt ipſius Fraternitatis ingreſſum, eãdem egredi valeat, ad ſæculum reverſurus; Poſſit tamen tranſitum habere liberum ad Religionem aliam approbatam. Mulieribus verò viros habentibus (niſi de ipſorum licentia & conſenſu) non pateat ad conſortium dictæ Fraternitatis ingreſſus.

CAPVT III.

De forma habitûs & qualitate indumentorum.

FRatres inſuper ipſius Fraternitatis, de humili panno in pretio & colore, non prorſus albo vel nigro, communiter veſtiantur, niſi fuerit ad tempus in pretio per Viſitatores de conſilio Miniſtri ob cauſam legitimam & apertam cum aliquo diſpenſatum. Chlamydes quæq; ac pelles, absq; ſcolaturis, ſciſſas vel integras, aſſibulatas tamen vel patulas, ut congruit honeſtati, clauſasq; manicas Fratres habeant ſupradicti. Sorores etiam chlamyde induantur, & tunica de huiuſmodi humili panno factis, vel ſaltem cum chlamyde habeant guarnellum, ſeu placentinum coloris albi, vel nigri aut paludellum amplum de canabo, ſine lino absq; ulla criſpatura conſuetum. Circa humilitatem verò panni & pelliriones Sororum ipſarum iuxta conditionem cuiuslibet eorumdem, ac loci conſuetudinem poterit diſpenſari. Bindis & litigaturis ſericis non utantur, pelles dumtaxat agninas, burſas de corio & corrigias ſimpliciter, absq; ſerio ullo factas, & non alias, tam fratres habeant, quàm Sorores, depoſitis cæteris (iuxta Beati Petri Apoſtolorum Principis ſalubre conſilium) vanis huius ſæculi ornamentis.

CAPVT IV.

Quòd non vadant ad inhoneſta convivia, & ſpectacula, & quod hiſtrionibus non dent.

SItreis ad inhoneſta convivia, vel ſpectacula, ſive curias ſeu choreas acceſſus penitùs interdictus. Hiſtrionibus, ſeu vanitatis intuitu nihil donent. Et ne quidquam illis donetur à propria familia, prohibere procurent.

Digitized by Google

CAPVT V.

De Abſtinentia & Ieiunio.

A Beſu carnium ſecundâ, quartâ & ſextâ feriâ, dieque Sabbathi abſtineant univerſi; niſi aliud infirmitatis, vel debilitatis inſtantia ſuaderet. Minutis verò per triduum, carnes dentur; nec ſubtrahantur in itinere conſtitutis, ſit quoque ipſarum commeſtio licita ſingulis, cum ſollennitatem præcipuam intervenire contigerit, in qua cæteri Chriſtiani ab antiquo epulis carneis veſci ſolent. Aliis autem diebus, in quibus ieiunium non ſervatur, ova & caſeus non negentur. Sed & cum Religioſis cæteris in eorum Conventualibus domibus licitè ſumere valeant de appoſitis ab eiſdem. Sintque prandii, cænæq; refectione contenti, exceptis languidis, & viatoribus & infirmis. Sit ſanis cibus moderatus & potus, cùm textus Evangelicus habeat: *Attendite ne corda veſtra crapula & ebrietate graventur.* Prandium autem vel cæna, niſi præmiſſa ſemel Dominica oratione ſumatur, poſt ſumptionem cuilibet eum Deo gratias itineranda; quod ſi omitti contigerit, dicatur tribus vicibus Pater noſter. Qualibet verò ſexta feria totius anni ieiunium celebretur, niſi forte infirmitatis vel alia cauſa legitima excuſentur, niſi feſtum Natalis Domini feria ipſa ocurreret obſervandum. Sed à feſto omnium Sanctorum usque ad Paſcha quarta & ſexta feria ieiunabunt. Alia quæ ab Eccleſia ſunt ſtatuta, vel Ordinariis ex cauſa communiter indicta ieiunia nihilominus ſervaturi. In Quadrageſima verò Beati Martini usque ad diem Nativitatis Domini, & à Dominica Quinquageſimæ uſque ad Paſcha diebus ſingulis (exceptis Dominicis) ieiunare procurent, niſi aliud fortaſſe infirmitas, vel neceſſitas alia ſuaderet. Sorores gravidæ, uſque ad ſuæ purificationis diem ab exercitatione qualibet corporali (orationibus duntaxat exceptis) poterunt, ſi voluerint abſtinere.

Laborantes autem (propter fatigationis afficientis inſtantiam) à Dominicæ Reſurrectionis feſto uſque ad Feſtivitatem Beati Franciſci prædicti, ter in die, qua exercitio laboris incumbunt, licitè ſumere cibum poſſunt. Cum verò illos contigerit aliorum immunes laboribus, de cunctis appoſitis, die quolibet ſumere licebit eiſdem, niſi ſexta feria, vel dies ſit alia, in qua generaliter ab Eccleſia ieiunium noſcitur inſtitutum.

CAPVT VI.

Quoties debeant confiteri per annum, & ſumere Corpus Chriſti.

Singuli autem Fratrum & Sororum ipſarum, ter in anno, videlicet, in Natali Domini, in Reſurrectionis ipſius & Pentecoſtes feſtivitatibus peccata propria confiteri, & Euchariſtiam devotè ſuſcipere non poſtponant, reconciliando ſe proximis, & reſtituendo etiam aliena.

CAPVT VII.

Quòd non ferant arma impugnationis.

Impugnationis arma ſecum Fratres non deferant, niſi pro defenſione Romanæ Eccleſiæ Chriſtianæ Fidei, vel etiam terræ ipſorum, aut de ſuorum licentia Miniſtrorum.

CAPVT VIII.

De dicendis horis Canonicis.

Dicant Univerſi quotidie ſeptem horas Canonicas, videlicet Matutinam, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas & Completorium. Clerici, videlicet ſcientes pſalterium. Pro Prima Deus in nomine tuo, Beati immaculati uſque ad Legem pone, ac alios Horarum Pſalmos, iuxta Clericorum ordinem, cum Gloria Patri dicant. Cum verò ad Eccleſiam non accedent, pro Matutino pſalmos dicere ſtudeant, quos dicunt Clerici, vel Eccleſia Cathedralis, vel ſaltem ut illiterati alii, pro matutino duodecim, & pro alia qualibet hora ſeptem vicibus Pater noſter cum Gloria Patri dicere non omittant. In quibus, videlicet Primæ ac Completorii, horis minorem ſymbolum, & Miſerere mei Deus, adji-

adiiciant,qui noverunt. Sed ſi Horis non dixerint conſtitutis, dicant tribus vicibus Pater noſter. Infirmi autem Horas huiuſmodi non teneantur dicere niſi velint. In Quadrageſima verò S. Martini & etiam in Maiori, Eccleſias in quarum parochiis habitant, matutinalibus Horis perſonaliter adire procurent,niſi cauſa rationabili excuſentur.

CAPVT IX.

Quòd omnes, qui de jure poſſunt, faciant teſtamentum.

OMnes præterea, quibus de jure facultas affuerit, condant ſeu faciant teſtamentum, & de bonis ſuis infra tres menſes poſt eorum ingreſſum immediatè ſequentes ordinent & diſponant, ne quemquam illorum contingat decedere inteſtatum.

CAPVT X.

De pace reformanda inter Fratres & alios extraneos.

DE pace verò inter Fratres & Sorores, aut etiam exteros in diſcordia poſitos facienda, ſicut miniſtris videbitur, ita fiat, adhibito (ſi facultas affuerit) Epiſcopi Diœceſani conſilio in hac parte.

CAPVT XI.

Quando moleſtantur contra ius, aut eorum privilegia.

SI verò Fratres vel Sorores contra ius, vel eorum privilegia per Poteſtates, ſeu Rectores locorum, ubi domicilium obtinent, vexationibus impetantur, Miniſtri loci ad Epiſcopos & alios locorum Ordinarios ſtudeant habere recurſum, iuxta conſilium & ordinationem ipſorum in talibus proceſſuri.

CAPVT XII.

Quòd caveant in quantum poſſunt à iuramentis ſolennibus.

A Iuramentis autem ſolemnibus omnes abſtineant, niſi neceſſitate cogente, in caſibus per Indulgentiam Apoſtolicæ Sedis exceptis, videlicet, pro pace, Fide, calumnia, & teſtimonio prohibendo ac etiam in contractu emptionis, venditionis & donationis, ubi videbitur expedire. In communi quoque loquela vitent, prout poterunt, iuramenta. Et qui die aliqua minùs cautè iuraverit lapſu linguæ (prout contingere in multiloquio conſuevit) die ipſo in ſero, cùm debet recogitare quid fecerit, dicat tribus vicibus orationem Dominicam, propter incautè facta huiuſmodi iuramenta. Memor autem ſit quilibet, ut ad divina obſequia, familiam propriam exhortetur.

CAPVT XIII.

De audienda Miſſa & Congregatione facienda.

VNiverſi ſani Fratres & Sorores cuiuſcumque civitatis aut loci, diebus ſingulis, ſi commodè poterũt, Miſſę officium audiant. Et menſe quolibet ad Eccleſiam, ſive loca, ad quam vel ad quæ, Miniſtri curaverint intimare, conveniant, Miſſarum ſolemnia inibi audituri. Vnuſquiſque autem uſualis monetæ denarium Miſſario tribuat, qui pecuniam huiuſmodi colligat, & eam de conſilio Miniſtrorum inter Fratres, & Sorores paupertate gravatos & præcipuè infirmantes, ac eos, qui funeris carere dignoſcuntur exequiis, & deinde inter pauperes alios dividant congruenter. Offerant inſuper de ipſa pecunia Eccleſiæ memoratæ. Tuncq; (ſi commodè poterunt) virum Religioſum, & in verbo Dei competenter inſtructum habere procurent, qui eos ad pœnitentiam, & miſericordię opera exercenda hortetur, ſollicitè moneat & inducat. Studeat quilibet, dum Miſſæ celebratur officium, & prædicationis verbum proponitur ſervare ſilentium, orationi & officio ſit intentus, niſi eum communis utilitas fraternitatis impediat.

CAPVT

CAPVT XIV.

De Fratribus infirmis & defunctis.

CVm autem quemquam ex Fratribus infirmari contigerit, Miniſtri per ſe vel per alium ſeu alios (ſi hoc eis infirmus fecerit intimari) ſemel in hebdomada viſitare teneantur ægrotum, ipſum ſollicitè ad recipiendum pœnitentiam (prout meliùs & efficacius expedire putaverint) inducentes, neceſſaria illi de bonis communibus miniſtrando. Et ſi præfatus infirmus de præſenti luce migraverit, Fratribus & Sororibus tunc, in Civitate vel loco, ubi eum contigerit mori, præſentibus nuntietur, ut perfuncti exequiis, procurent perſonaliter intereſſe. A quibus donec Miſſarum fuerint celebrata ſolennia, & corpus tumulo conditum, non recedant. Hoc quoque circa Sorores infirmas & decedentes volumus obſervari. Præterea intra octo dies poſt ipſius ſepulti obitum immediatè ſequentes, quilibet Fratrum & Sororum ipſarum dicat pro anima eius, Sacerdos videlicet Miſſam unam; Sciens pſalterium 50. pſalmos, & illitterati totidem Pater noſter, & in fine cuiuslibet Requiem æternam adiiciant. Et poſt hæc infra annum pro Fratrum & Sororum, tam vivorum quam defunctorum ſalute, tres Miſſas faciant celebrari. Qui verò pſalterium ſciverint, illud dicant, & cæteri orationem Dominicam centies dicere non omittant, & requiem æternam in fine cuiuslibet addituri.

CAPVT XV.

De Miniſtris.

MIniſtrare quoque, ac alia officia, quæ præſentis formulæ ſeries exprimit, impoſita ſibi quiſque devotè ſuſcipiat, curetque fideliter exercere. Officium autem cuiuslibet, certi temporis ſpatio limitetur. Nullus Miniſter inſtituatur ad vitam, ſed eius miniſterium certum tempus comprehendat.

CAPVT XVI.

De Viſitatione & correctione delinquentium.

AD hæc Miniſtri & Fratres, ac Sorores Civitatis, & loci cuiuslibet, ad viſitationem communem in aliquo loco Religioſo, vel Eccleſia, ubi locum huiuſmodi contigerit deeſſe, conveniant, & viſitatorem habeant ſacerdotem, qui alicuius approbatæ Religionis exiſtat, quique illis de commiſſis exceſſibus iniungat pœnitentiam ſalutarem. Nec quivis alius poſſit eis huiuſmodi viſitationis officium exhibere. Quia verò præſens vivendi forma, inſtitutionem à Beato Franciſco prælibato ſuſcepit, conſulimus, ut Viſitatores & Informatores de Fratrum Minorum Ordine aſſumantur, quos Cuſtodes vel Guardiani eiuſdem Ordinis, cum ſuper hoc requiſiti fuerint, duxerint aſſignandos. Nolumus tamen Congregationem huiuſmodi à Laico viſitari. Huiuſmodi autem viſitationis officium ſemel exerceatur in anno, niſi neceſſitate aliqua ſuadente, fuerit pluries facienda. Incorrigibiles verò ac inobedientes monitio trina præveniat: Qui ſi ſe corrigere non curaverint, de ipſius Congregationis conſortio expellantur omninò, de conſilio diſcretorum.

CAPVT XVII.

De Vitandis Litigiis inter ſe & alios.

VItent inſuper Fratres & Sorores (iuxta poſſe) litigia inter ſe, illa (ſi ſuſcitari contigerit) ſollicitè dirimendo. Alioquin de iure coram illo reſpondeant, apud quem poteſtas reſidet iudicandi.

CAPVT

CAPVT XVIII.

Qualiter & per quos in abſtinentiis poſſit diſpenſari.

ORdinarii autem locorum, vel Viſitator cum Fratribus & Sororibus univerſis, in abſtinentiis, ieiunnis & auſteritatibus aliis, ex cauſa legitima (cum expedire viderint) poterunt diſpenſare.

CAPVT XIX.

Quòd Miniſtri eorum manifeſtas culpas denuntient Viſitatori.

MIniſtri verò manifeſtas Fratrum & Sororum culpas Viſitatori denuntient puniendas. Et ſi quiſq; incorrigibilis fuerit, poſt trinæ admonitionis inſtantiam à Miniſtris (de diſcretorum Fratrum aliquorum conſilio) viſitatori nuntietur eidem, de fraternitatis conſortio abiiciendus ab ipſo, & in Congregatione poſtmodum publicandus.

CAPVT XX.

Qualiter in prædictis nemo obligatur ad culpam mortalem.

CÆterum in præmiſſis omnibus, ad quæ Fratres veſtri Ordinis non ex divinis præceptis vel ſtatutis tenentur Eccleſiæ, nullum ipſorum ad mortalem culpam volumus obligari, ſed impoſitam ſibi pænitentiam, pro tranſgreſſionis exceſſu, prompta humilitate recipiat, & efficaciter ſtudeat adimplere.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtri Statuti & ordinationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum.

Datum Reate. 16. Kalendas Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

COMMENTARIVS.

Textus eſt ſatis clarus, nec magna indiget illuſtratione, & ſi alicubi obſcurus, cùm conſcientiam non obſtringat, non debet prolixe explicari. Notabo tamen aliqua, quæ dum legerem, viſa ſunt expoſitione digna.

2047. CAPITE I. Fidem, quam illuſtrarat in diplomatis prologo, huic inſtituto adpropriat, iubetq; nullũ omnino ad hanc vivendi formam recipi, qui ſit aut Hæreticus, aut ſuſpectus aut infamatus de hæreſi, qui tales potiùs debent tradi S. Inquiſitionis tribunali.

2048. SED INQVIRIS, An infamatus de alio crimine, puta, furto adulterio, &c. admitti poſſit?

Cur non poſſit non video. Hæreticos cavendos iubet Pontifex; eſt enim morbus contagioſus hæreſis, nec multi ab ea convaluerunt exactè. Alia peccata mentem relinquunt liberam, nec tam pernitioſa videntur. Multos infames olim viros Mellifluus meus Bernardus è patibulo in Claram vallem tranſtulit; multos alii Ciſtertienſes Antiſtites, nec ideò minoris ordo factus, quod nobiles & ignobiles, honeſtos & infames reciperet. S Benedictus in regula ne ſervos quidem vult excludi. Filios nobilium & pauperum (fortè non multum differt à divitiis nobilitas) ſuſcipit Capite LIX. & cùm Capite II. ſtatuens non debere præponi ingenuum ex ſervitio ſe convertẽti, niſi alia rationabilis cauſa exiſtat, clariſſimè exponit eos qui ex ſervitio ad monaſterium veniunt, repellendos non eſſe.

2049. CAPITE II. Non poſſe hominem recipi alteri obnoxium prudentiſſimè ſtatuit. Sunt enim aliqui, qui ære alieno gravati, aut ſceleris alicuius conſcii, non amore virtutis ſed impunitatis deſiderio ad clauſtra tranſvolunt; quos ad religionem admittere religio ſit. Creditoribus ergo vel numerata pecunia, vel ſecurâ cautione, vel alia quacumque ſatisfaciendum via, antequam aliquis non ſolùm Franciſcano, ſed quocumque alio habitu veſtiri poſſit.

2050. TEMPVS probationis in hoc mitiori vivendi modo videretur aut non requiri, aut paucorum menſiũ ſufficere; verum Ordinum uniformitas poſtulare videtur, ne ſine cauſa à communibus legibus recedatur, adeoque annus integer probationis fuit ut hic ordo quoad hoc non differret à reliquis.

Fortè & annus integer, ſi non novitio reliquis crederetur neceſſarius; cùm certum ſit non ita liquido poſſe cognoſci mores hominis in ſua domo manentis, ac cognoſcerentur, ſi degeret in communitate.

2051. Professio videtur debere his verbis concipi. *Ego Frater N. promitto me omnia divina præcepta ſervaturum, ac de tranſgreſſionibus, quas contra hunc vivendi modum commiſero, me cùm interpellatus fuero, ſatisfacturum, ut convenit, iuxta Viſitatoris voluntatem, &c.* Illud verbum *Promitto*, obnoxiam reddit perſonam promittentem illi, cui fit promiſſio; non tamen ſemper moraliter, & in præſenti tantummodo pœnaliter, ut conſtat ex ultimo huius Regulæ Capite, in quo declarat Pontifex, neminem profeſſionis aut Regulæ profeſſæ vi ad culpam, ne quidem venialem teneri. Puto tamen teneri disjunctivè moraliter: nimirùm, aut ad acceptandam pœnitentiã, iuxta ea, quæ ſuperiùs à num. 36. tradidimus.

2052. Hic Tertiariorum ſtatus videtur eſſe ſæculari & religioſo intermedius, illo perfectior, hoc ignobilior; ideò enim inhibetur ne ad ſæculum Tertiarii regrediantur, quibus ad quemcumque Ordinem approbatum tranſire permittitur.

2053. Tandem in ultima Capitis periodo fœminas non poſſe huic inſcribi Fraternitati aliter quàm ex coniugum licentia legis, & inquiris, An & Viros iſta concernat lex? hoc eſt, An ſaltem ipſi poſſint, ſine uxorum licentia?

Reſpondeo, ſummam ſemper eſſe curam Summis Pontificibus, ut ſubordinatio monarchica manu-teneatur, caverequе ne virtutis aut privilegii alicuius ſpecie detur occaſio ſubditis non obediendi, adeoq; præcipit ne in hanc Confraternitatem aliqua ſuſcipiatur ſine mariti ſui licentia. De viro ratio eſt omnino differens; nam cum ipſe caput familiæ ſit, nemini obſtrictus, non debet licentiam ab uxore implorare in materia, quæ illæſo matrimonii vinculo ſervari poteſt.

2054. Sed quæris, An filius familias poſſit Tertiarius fieri, ſine conſcientia aut licentia ſui Patris?

Reſpondeo duas dari ſententias, alteram, quæ ubiq; rationis paritatem admittit, alteram, quæ in favorabilibus ſolùm. Si ſtemus primę, dici debet à Nicolao illum excludi, non tamen excludi ſi ſecundæ. Si dicas, Filio-familias licere ingredi religionem ſine Patris licentia adeoque à fortiori iſtam fraternitatem. *Multa* occurrent dicenda. Adſumptum enim multis eſt dubium, & pure falſum nobiliſſimis ſcriptoribus Gallis, qui filium-familias hominem non ſuum ſed alterius ſupponunt, nec poſſe domo excedere ſine domini aut heri (hoc eſt Patris) licentia: Qui admittunt, adhuc reperiunt in conſequentia magnam difficultatem; non enim filio, cui permittitur domum patriam deſerere, ea ſi domi maneret permitti, quæ in monaſterio poſſent. Quoniam qui in monaſterio alienis legibus poteſt vivere, in domo paterna, ſi ibi adhuc maneret, non regularibus ſed paternis omnino deberet. Vnde concludunt Tertiarium cùm maneat in domo paterna debere veſtes ciboſque habere ad voluntatem ſui Patris, nec poſſe nomen dare confraternitati huic ſine eiuſdem licentia.

2055. CAPITE III. Præcipitur ſtatim ſub initium, ut Fratres panno utantur vili in pretio, & illo coloris nec albi nec nigri, ſed *ſubalbi*; ubi videtur Pontifex non tam materiæ perfectionem aut imperfectionem, quàm pretium curare; addit enim hoc eodem panno non veſtiendos ad tempus, quandiu ille fuerit in pretio. Et quidem paucis lineis multa nos docet. nimirùm dedecere perſonas Religioſas illa eadem facere, quæ aliàs erant facturæ, ſi debeant nimias impendere pecunias, quæ poſſent rebus ſervire nobilioribus.

2056. Hinc pateret ſolutio gravi difficultati, quæ ſolet frequenter occurrere, & ſemper viros doctos aut ancipites reddit, aut in oppoſitas ſententias trahit.

Anno Domini M. DC. XXXIII. tempore adventûs ſui Compluti, & acerrimè cum viris magnis diſputavi de voluntatis divinæ interpretatione aut epikeia; videlicet, Deone gratius eſſet Religioſos ſub illud tempus veſci carnibus, quàm piſcibus; illæ enim viliſſimo pretio proſtabant, hi vix magno veniebant, quoniam in forum non veniebant. Erant Doctores, qui aſſererent, & qui negarent; imò & communitates quæ uterentur piſcibus, erant quæ carnibus, & in ſumma morum diſſimilitudine nulla erat animorum conſenſio. In noſtro S. Bernardi collegio piſces dati; & laudandus veniret abſtinentiæ ille rigor, ni inficeretur impenſis notabilibus, quas contraria ſentientes arguebant de prodigalitate. Sed & anno M. DC. XXXIII. apud Bavaros in Epiſcopatu Auguſtano tempore quadrageſimæ domus plenæ militibus ſine incommoditate notabili non poterant eis ad victũ neceſſaria ſubminiſtrare. Piſces quidem deerant, & ſi reperirentur, deberent in ſingulis domibus duæ fervere culinæ, duæ menſæ præparari (alia pro militibus, qui veſcebantur carnibus, alia pro domeſticis, ſi veſcerentur piſcibus) & quid fieri deberet, diſputatum. Electa fuit benignior pars, nec creditum velle matrem Eccleſiam filiis ſuis abſtinentiam iniungere in tam magnis anguſtiis, ſub tam magnis expenſis. Non erat afflictis danda afflictio, nec congruum cives miſeri & haberent milites ingratiſſimos hoſpites, & deberent pro ſe alios cibos condire. Ideò Epiſcoporum providentia cum non poſſet remedium, medium poſuit, ut qui à milite & caritate annonæ terebantur, non conſumerentur à multiplicatione menſarum, ſed poſſent cibis militaribus uti.

2057. Sed quærebatur, An hæc Epiſcopalis diſpenſatio faveret religioſis? Hoc eſt, An communitates integræ in refectorio Monaſterii aut Refugii poſſent veſci carnibus intuitu Epiſcopalis illius diſpenſationis. *Videbatur* aliquibus, quod non. Exempti enim non ſubſunt Epiſcopo in ieiuniorum materia, igitur ipſis non prodeſt Epiſcopalis diſpenſatio. Antecedens probabant, Quoniam ieiuniũ indictum ab Epiſcopo, exemptos Religioſos non obligat, ita Suarius, Azorius, Fagundez, & Llamas, quibus ſubſcripſi & ego ſuperius, num. 1613. x. igitur diſpenſatio jeiunii conceſſa ab Epiſcopo Religioſis non favet. Et quidem hæc ipſa ratio fortior mihi videtur, quàm aliæ, vi quarum multæ ſolent opiniones defendi. Ex hypotheſi quòd Religioſorum exemptio, illos immunes redderet, ut jejunii præcepto à Diœceſano impoſito non deberent obſtringi, poſſe adhuc frui diſpenſatione ab eodem conceſſa, ſupponebatur à nonnullis; ſed hypotheſis ipſa diffi-

cilior

Digitized by Google

cilior videtur, quò altius conſideratur, adhuc occurrebat ſecunda difficultas, An ratio, quæ obligabat Epiſcopum ut diſpenſaret cum ſæcularibus, ceſſaret in monaſteriis & domibus Religioſorum. quoniam ad talia loca pauciores milites remiſſi, & iſti in aula cum Abbate aut Oeconomo & non in refectorio veſcebantur. Quam ob rem vir mediocris ingenii poſſet reperire diſcrimen & ſic argumentari. Ratio ob quam Epiſcopus potuit in hoc quadrageſimali ieiunio diſpenſare ſumitur ab expenſis; ſartor enim exempli gratia duplus deberet facere, ſi duas haberet culinas menſaſque alteram pro domeſticis, alterā pro militibus; ubi enim eſt anguſta ſupellex domusque, tales multiplicationes non fiunt ſine graviſſima incommoditate, Ac hæc omnia ceſſant in monaſteriis, & eccleſiaſticorum refugiis, in quibus facilè eſt reperire diverſa cænacula, & diverſas culinas, aut in una, carnes piſceſque ſine nimia incommoditate condire. Tempore Quadrageſimæ ſæpiſſimè ſunt religioſi ægroti, & eodem labore quo illorum cibi, poſſent & cibi militum præparari; ſed & expenſæ non poſſent excreſcere, quia ubi univerſi ſæculares veſcuntur carnibus, piſces ſi fortè ipſi dabantur, viliori pretio reperiri pro Religioſis poſſint; ne memorem piſcinarum, quas ipſi habent, e quibus quos volunt & quando volunt piſces extrahunt; ſed & has ipſas ſolet examinare militaris curioſitas & induſtria ruſticorum paupertas; adeoque utrinque dubia & rationes exſiliunt. *Hæc omnia* conſideras, proponiſq; & quid iudicē de ſingulis circumſtantiis, inquiris. Et ego reſponſur° dico

2058. Primò, *Pontificem Romanum cum Tertiariis dicit* (dicit, quamdiu Regulam tolerat) *Fratres ex humili panno in pretio, ... veſtiantur, etiam univerſos Religioſos alloqui.* & oſtenditur à fortiori. Quoniam ſtrictius ipſi, quam Tertiarii ad paupertatis obſervantiam tenentur.

20·9. Secundò. *Idem, quod de amictu, de victu etiam debere intelligi*, adeoque debere ſupponi Pontificem etiā dixiſſe. *Religioſi omnes cibis humilibus in pretio veſcantur.* & contra eiuſdem voluntatem procedere, qui uterentur pretioſis Igitur contra Romanæ Eccleſiæ voluntatem eſt prodigus Religioſus quicumque, qui utitur veſte aut cibo, qui chariſſimo væniret pretio. Dico

2060. Tertio, *Si per accidens lanam ſummo pretio vendi contingeret, & viliſſimo ſericum, tunc debere Tertiarios per accidens uti ſericis, nec laneis poſſe.* Patet ex littera clariſſima Summi Pontificis, indicentis ut utantur veſtib° humilibus in pretio. *Idipſum de reliquis Religioſis dicturus ſum*, nam & S. Benedictus, quem alii aut ſequuntur aut imitantur Capite LV. *De Fratrum indumentis* inſcripto, ſic ait, *De quarum omnium* (veſtium) *colore aut groſſitudine non cauſentur Monachi, ſed quales inveniri poſſunt in provincia, qua habitant, aut quod vilius comparari poteſt.* Et de cibis ſibi conſonus diceret, ſi conſuleretur, *De quorum omnium* (ciborum) *qualitate aut groſſitudine non cauſentur Monachi, ſed comedant quales inveniri poſſunt in provincia, qua habitant, aut qui poſſunt vilius comparari.* Non ergo piſces, ſi exorbitanti pretio & cura eſſent habendi.

2061. Quartò, *Non videri abſtinentiam quadrageſimalem ſtrictius quam ieiunia obligare* (utrobique obedientiæ obligatio eſt) *adeoq; nec cum rei domeſticæ immenſo diſpendio.* Nam & mechanici non tenentur ieiunare, quia ieiunando lucrari neceſſaria non poſſunt; Ergo nec tenebuntur cives pauperes comedere piſces, ſi vel ſic expendere debeant, quæ ſunt aliis uſibus preciſè neceſſaria. Puto tamen non poſſe eſſe unumquemq; iudicem in cauſa propria, ſed debere ad ſuperiores recurrere, & ab illis diſpenſationem expectare.

2062. Quintò, *Me ſinceré meam publicè fateri ignorantiam, nec poſſe intelligere Religioſos exemptos liberari à ieiunio vi diſpenſationis ab Epiſcopo dicto anno conceſſa.* Stant in ſuo vigore rationes poſitæ ſuperiùs, quarum libenter ego claram ſolutionem viderem. Si dicas illos in favorabilibus ſe poſſe Epiſcopis ſubiicere, reſpondeo privilegio cedere non eſſe favorem, & addo hanc eamdem potentiam Religionem ipſam, & non particulares concernere Addo

2063. Sextò, *Eamdem erga ſubditos ſuos Abbatem, quàm erga ſuos Epiſcopus habet, authoritatem & iurudictionem habere; adeoq; ſi ſint ſimiles cauſæ, poſſe etiam ſimilem diſpenſationem concedere.* Hanc aſſertionem exemptio clariſſimè demonſtrat, nec debet quæ claro deducta eſt ratiocinio, obſcuriore probari.

2064. Hinc patet anno illo M. DC. XXXIII. in Bavaria ſi diſpenſante in abſtinentia quadrageſimali Epiſcopo non diſpenſaret in ſuo Monaſterio Abbas N. nullum poſſe Religioſum licitè carnes comedere, nec ieiunium violare, & ratio eſt, quia ſicut ieiunandi præceptum latum à Diœceſano exemptum Religioſum non obſtringit nova obligatione, ſic diſpenſatio ab antiqua illum non liberat.

2065. Dices, Hanc meam tibi doctrinam videri inconſequentem, ſuperius enim num. 1613. XI. agens de ieiuniis hæc habeo. *Si in civitate receptum fuerit generaliter aliquod ieiunium, obligat Regulares habitantes in ea*, inferſq; non obligandos Regulares, ſi generaliter in civitate, & à fortiore in provincia, illud non obliget. At anno illo generaliter in tota Bavaria non obſervabatur Quadrageſima: ergo hæc ipſa non-obſervantia liberabat à ieiunandi obligatione Regulares.

Reſpondeo ſtando dictis, ieiunium generaliter in civitate receptum, fundari in voto civitatis, quo ipſi realiter poſſunt onerare ſuas plateas, ſuas domos, ſuos cibos, ſuos cives, ſuos famulos, ſuas eleemoſynas, ita ut hoſpes & peregrinus aut non ingrediatur illa die, aut cenſeatur implicitè vovere quod vovent. Teneo enim ieiunia quæ ſola authoritate Epiſcopi imponuntur, niſi adſit voluntas populi obligandi perſonas & res non poſſe Religioſos obſtringere: ibi enim obſtringuntur per accidens quatenus rebus utuntur, quæ ad cives pertinent, & conceduntur ſub onere convovendi quàndo illi vovent.

2066. Examinatis igitur his omnibus ad caſum propoſitum *reſpondeo* anno illo XXXIII. potuiſſe Abbates & Superiores exemptos in abſtinentia Adventus diſpenſare, ſi verum quòd duplo aut ferè pretio ſtaret menſa piſcium, quàm carnium, *Addo* Epiſcopos in Bavaria anno illo (penuria intenſiùs aut remiſſius videtur Europam univerſam vexaſſe) legitime potuiſſe diſpenſaſſe, quoniam ſubditi qui paupertate preſſi, & victualium caritate oppreſſi,

Digitized by Google

vix ſufficiebant alendis militibus, nec poterant ciborum diſtinctione & expenſarum multiplicatinne gravari. *Subiungo* potuiſſe etiam Abbates exemptos in ſuis Monaſteriis concedere ſimilem diſpenſationem, ſi ſimiles darentur cauſæ. *At dubito* (non enim ſtatum patriæ & cænobiorum vidi) an tanta apud Religioſos, quanta apud ſæculares fuerit concedendæ diſpenſationis ratio. Video enim in Belgio gregariis militibus concedi carnes in quadrageſima comedendi licentiam, tamen negari Centurionibus; creditur enim ceſſare in prædivite nobili rationem illam diſpenſandi, quæ in milite gregario urgens eſt; miles enim caret pecuniis, & debet tenui eſſe cibo contentus, & tamen viribus indiget nt Eccleſiam defendat; cùm tamen Centurin aut Legionarius opipara menſa utens miſeriæ tantæ non ſubiacea:.

20/7. NE ALIQVID in re valde utili aut fortè neceſſaria ignores, inquiris, An Abbate Quadrageſimæ aut adventus tempore in carnium abſtinentia ex iuſta cauſa diſpenſante, aut fortè Summo illam concedente Pontifice qund eſſet ſecurns & meliùs, deberent Religioſi cænare, an verò carnes comedere meridie, & veſpere collatiunculam ſumere?

Reſpnndeo duas eſſe Authorum opiniones, alteram aſſerentem abſtinenriam à carnibus eſſe de conceptu ieiunii, nec poſſe id à carnes enmedente ſervari, alteram ieiunium ab abſtinentia diſtinguentem, illudque in quantitate, hanc in cibnrum qualitate conſiſtere affirmantem.

Srando huic ultimæ opinioni dicendum Religioſos illos in quadrageſima debuiſſe veſperi collationem eodem feciſſe modo, quo in aliis quadrageſimis, aliaſque fuiſſe peccatutos eodem omnino modo, quo peccarent, ſi diſpenſatio nulla fuiſſet conceſſa.

2068. Stando alteri affirmo Religioſos in dato caſu nō privari cæna ex eccleſiæ præcepto, adeoque non peccaturos mortaliter aut venialiter contra hoc præceptum. Addo tamen teneri ad ieiunia regularia quæ etiam obſervantur diebus multis, quibus non interdicitur cæna ab Eccleſia. Habet Regula Benedictina de Quadrageſimæ obſervatione ſpeciale Capitulum, (nimirùm IL.) vi cuius etſi carnes ex cauſa comedantur, & veſperæ ante prandium dicendę & veſperi non eſt cænandum. Et Capite XLI. ieiunia omnia reperio diebus ſuis deſtinata, quæ obligabunt omnino regulariter, etſi carnes comedantnr. nam ab Idibns Septembris uſque ad caput Quadrageſimæ (aut fortè uſque ad Septuageſimam iuxta alios) ſingulis diebus ieiunant Monachi Benedictini, & tamen tertiò in hebdomade veſcuntur carnibus. Stat igitur debere ſervari formam regularis ieiunii, etſi carnes ex cauſa in Adventu aut Quadrageſima in monaſterio comedantur.

2069. CAPITE IV. Interdicuntur inhoneſta convivia. Sed quæ hæc? Illa, exiſtimo, in quibus impudicæ adoleſcētes locum habent, aut etiam in quibus uſque ad crapulam & ebrietatem comeditur.

Interdicuntur etiam choreæ & ſpectacula, & ſicut convivium, hæc eadem ego in honeſta & non-honeſta divido, & exiſtimo hęc ultima omninò, at priora nęc ſemper nęc ubique interdici. [Vide quæ in Cap. VI. præcedentis Regulæ §. *ſubſequuntur.* ſunt dicta.]

2070. VT HUIUS Capitis doctrinam altiùs intelligas propono caſum. In civitate Abulenſi in Hiſpania Epiſcopus N. (De Alphonſo Teſtato multis & bonis libris clarn hoc ſolet circumſerri) ſtatuit ut diebus ſingulis dominicis fieret tripudium publicum, ad quod omnes iuvenes utriuſque ſexus confluerent, quod etiam ad oppida & pagos extendit, ſundatis ad hunc effectum annuis reditibus pro muſica. & quia hominem alii vituperant & alii laudant, conſulor quid de huiuſmodi ſaltationibus ſentiā. Et

Reſpondeo debere ad mentem Nicolai in hoc Regulæ Tertiariæ Capite honeſtas ab inhoneſtis diſtingui, illas ad modeſtam iuvenum recreationem conducere, & eſſe in cauſa quod extirpentur & proſcribantur inhoneſtæ. In loco ſanè publico, coram omnibus, non niſi pudicè & honeſtè ſaltatur, in domibus privatis magna eſſe ſolet adoleſcentum diſſolutio, laudandi igitur, qui tripudia privata interdixerit & ſubſtituerit publica, hæc enim ex ſe mala non ſunt & per accidens bona eſſe ſolent, nam & viam aperiunt matrimoniis legitimis, quibus Reſpublica carere non poteſt. & reddunt ſuavem & intemeratam legem illam, quæ ſaltationes ſecretas & periculis obnoxias interdicit.

2071. CAPITE V. Multa de carnium eſu diximus cū caput tertium expoſuimus, ſumpta occaſione à veſtibus, putavimus enim non ſolum debere fratres vili & qui tenui pretio reperiatur, amictu eſſe contentos, ſed & victu. nunc autem aliquid de minutis dicendum.

Moris eſt in multis Mnnaſteriis ſemel aut iterum in anno univerſos diminui, & ſi cauſam inquiras, ad morem antiquum & morbos arcendos recurritur. nam quæ ab aliquibus de ſubigenda carne dicta, non videntur habere locum, ubi ſanguis novus & melior procuratur. Non ſunt, me iudice, ægrotis neganda ſolatia, & nonnunquam expedit ut aliqui ſolamine pleni occidantur à Medico, quàm ut deſperabundi ſupervivant, at ſincerè dicendum has minutiones, ſi frequentes, nocivas eſſe corpori, nec ſalubres animo. Multa enim triduo illo cauſa minutionis permiſſa quæ minutionem ipſam poſſent reddere illicitam, & habere ſpeciem medii, non tam ad ſalutem, quam ad laxiorem modum vivendi conducentis. Salutis conſervatio quàm perditio facilior, oportet enim ne inſanè bibat, qui ſanè vult vivere, & qui modico utatur medicè, non indigebit medico ne quidem modicè. Expertus loquor, qui hęc ſcribo. Olim, maioris fortè, quàm deberem, meam vitam faciens, neſcio quâ dulcedine illectus, & affectata rerum ſecuritate præventus, multum conceſſi medicis, multum pharmacis, at ab anno MDC. XXXIV. mihi iniquo & moleſto, vitam incepi parvi pendere, & ſoli illam Deo medico commendare; & qui anteà dubia utebar valetudine, & ſemper carnibus, incepi frui robuſtâ, nec pharmacopæis indigere. & iam per annos duodecim litterariis laboribus tametſi oppreſſus nunquam capite dolui, & quidem hanc ipſam conſtantiam valetudinis, quam Deo cæliùs debeo, habeo humaniùs à multis negationibus, nimirùm, Medici, pharmacorum, minutionum, ciborumq; minus communium. ex quo enim communi cibo & potu contentus, nihil matutino tempore ſpecie medicinæ, nihil

extra

extra menſam urbanitatis prætextu, nihil in menſa ob alienam ſalutem recipio, vel invitis Medicis & Pharmacopolis robuſtiſſimus ſum. Eris & tu, ſi Tibi indictam legem putes, quam Tertiariis Pontifex in hoc capite, ait enim, *ſit ſanus cibus moderatus & potus; cùm textus evangelicus habeat, Attendite ne corda veſtra crapula & ebrietate graventur.* cui conſonat S. Benedictus Capite XXXIX. dicens, *In arbitrio Abbatis erit, aliquid augere, ſi expediat, remota præ omnibus crapula, ut nunquam Monacho ſubrepat indigeries, Quia nihil ſic contrarium eſt omni Chriſtiano, quomodo crapula, ſicut ait Dominus, Videte ne graventur corda veſtra in crapula & ebrietate.* (Luc. 21.)

2071. b. CAPITE VI. Lex iſta quæ pronuntiatur de confeſſione & communione, non ita debet intelligi, ut cenſeatur ſatisfacere, ſi ter in anno confiteatur Tertiarius nam moris eſt, ut quicumq; modeſtus vir, ſingulis diebus dominicis, aut ſaltem alternis ſe divinis ſacramentis muniat. Vide ea quæ dixi in expoſitione Regulæ præcedentis capite IV. lege ſexta. Fruſtra enim multæ mortificationes inſtituuntur, ſi deſit cura ſacramentorum.

2072. CAPITE VII. Vt hoc caput intelligas, adnotato dari arma defenſionis merè, quibus offendere non poſſumus, qualia ſunt pectorale, galea, clypeus; dantur offenſiva, quibus & offendere & defendi poſſumus, & ſi benè utamur. Puto licere Tertiariis utraq; habere, utraque enim defenſiva ſunt, modò illa bona intentione & de ſuorum Miniſtrorum licentia.

2073. CAPITE VIII. Tertiarios ad horas Canonicas, aut orationes loco illarum iniunctas non teneri in conſcientia certum eſt; quia non ad illas alio tenentur titulo, quā Regulæ, quæ ad peccatum non obligat. Interim proderit legere quæ diximus à numero 1343.

2074. CAPITE IX. Eſt quæſtio difficilis apud Politicos, an præſtet homines mori inteſtatos? an teſtamenta ſint iuris naturæ corruptelæ. Multa adduci poſſent, ſed ubi Nicolaus Pontifex teſtamentum condendum præcipit, ancipitem ipſe controverſiam apoſtolica authoritate diſſolet.

2075. CAPITE X. De pace inter fratres & alios extraneos reformanda tractatur, quam maxime etiam neceſſariam iudicat D. Benedictus, iudicant alii Patres, docti à Chriſto docente victimam ante altare relinquendam, eundumq; ut quis reconcilietur inimico.

2076. CAPITE XI. Multi reperiuntur errores in editione Ioannis Kinchii ſed in hoc capite aliquid video omnino corrigendum. lege in titulo: *Quando moleſtantur contrarius aut eorum privilegia.* & in texin, *Si verò Fratres vel Sorores contrarius vel eorum privilegia, &c.* deleo autem utrobiq; *contrarius*, & lego *contra ius*.

2077 CAPITE XII. Iuramenta omnia cavenda eſſe aſſeruntur; multa enim requiruntur, ut ſine peccato emitti poſſint. nam deficiente veritate, periuria atque mortaliter peccaminoſa ſunt; & ſaltem peccaminoſa venialiter neceſſitate deficiente.

2078. Sunt, qui iuramenti rigorem non apprehendunt, nec putant ſincere à Theologis dici, quæ pro ſuggeſtu pronuntiantur. Hi inſtructione indigent, & in eorumdem gratiam hiſtoriolam aliquam recitabo.

2079. Sub annum M DC XL. accidit, ut rés, quæ videbatur valde certa, à multis negaretur Fruga, (Belgii civitas eſt) tametſi legitimè adiuratis. Hærebant Iudices, & quæ privata ſcientia certiſſima ſupponebant, cogebantur iuridica & ex proceſſu hauſta vel inviti decredere. Revocant teſtes; ſecundò illos examinant, & conſtantes, aut potiùs pertinaces reperiunt. Quid facerent? Penſionarius Vir doctus & prudens dicit uni, Mecum ſic Deum adloquere. *Domine, ſi non ſunt vera, quæ dixi, iube Dæmoni ut meam domum incendat, meam excidat ſilvam, ſegetes eradicet, filiolos auferat, uxorem trucidet, meq; ipſum in infernū demergat.* Noluit ille adquieſcere, nec tale iuramentum evomere, ſatius iudicans prioris teſtimonii execrabile periurium detegere, quam hanc maledictionem incurrere. Oportet igitur Viris indoctis hanc ita materiam proponi, ut magnitudinem peccati intelligant, & deteſtentur gravitatem. Scio nullum eſſe, qui hominem auderet occidere, adeoque ſi ſemel intelligeret periurium gravius homicidio, nunquam peieraturum. Hoc ego aliquando ſum remedio uſus; multi enim in Deo nihil mali reperientes liberè peierabant, qui poſteà peccati gravitatem docti, ab illius commiſſione abſtinuerunt.

2080. CAPITE XIII. Hoc mihi Caput favet, Pontificemq; nota liberat, quem antea vix defendere potui, & iam clarè propugno Capite huius Regulæ VI. & præcedentis IV. præcipit ut terio anno confeſſionis communionisque ſacramenta recipiant; & hærebam, qui illos deſiderarem diebus dominicis euchariſtia, & frequētiùs muniri ſacramentali confeſſione. At ſub huius capitis initium lego, *Vniverſi autem Fratres & Sorores ..... diebus ſingulis..... miſſæ officium audiant: & menſe quolibet ad Eccleſiam ſive loca, ad quam vel ad quæ Miniſtri curaverint intimare, convenient, miſſarum ſolennia inibi audituri.* Idem de confeſſione & communione dictum puta. Ter in anno ad communionem per modum corporis myſtici in Eccleſia à Miniſtro deputata convenient, & reliquis diebus dominicis (aut frequentiùs, ſi prudenti confeſſario placuerit) ſeorſim communicabunt.

2081. Occurrit circa oblationes dubium, An ipſæ ad celebrantem, an ad alium, an fortè ad Eccleſiā pertineant? Et exiſtimo nullius eſſe authoritate ſuprema id decernere: qui non poſſit ſubditos invitos cogere ad oblationem. Vnusquiſque enim eſt pecuniarum, quas legitimè lucratur, dominus, nec licite fieri poteſt, ut quæ data ſunt Petro, recipiat Ioannes, tametſi uterque pauper ſit. Qui petunt eleemoſynas, etiam dicunt pro quo, & à fidelium devotione recipiunt, quæ poſteà propria authoritate confundere nequaquam debent. Quæ enim tali ego neceſſitati ſuccurſurus donavero, me invito adeoque iniuſtè applicabuntur. *Vide num.* 1854.

Poſteà Pontifex Caput claudit, verbi Dei auditionem & ſilentium commendans, de quibus ſufficienter in præcedenti Regula capite IV.

2082. CAPITE XIV. De cura erga ægrotos habenda, & de orationibus pro ipſis aliqua in expoſitione Regulæ præcedentis Capite VII. at nunc ex littera Pontificis reſpondere valebo difficili quæſtioni, quam inquirit, An miſſæ

Digitized by Google

pro defunctis, ad quas tenemur, debeant ſtatim dici; an poſſint in multos dies differri? Circa quam varios homines vidimus, in ſuo abundantes ſenſu, iam ſcrupulis, & jam relaxatione peccantes. Ego autem, ne videar nimis rigidus vivis, aut defunctis incurius, audiam ſummum Pontificem & illo audito reſpondebo.

Ipſe ſic; *Intra octo dies ipſius defuncti obitũ immediatè ſequentes, quilibet Fratrum aut Sororum ipſarũ dicat pro anima eius, &c.* Dilatio igitur, quæ non excedit octo dies numerandos à prima die, qua quis ſatisfacere potuit, non eſt notabilis, nec nominari debet negligentia vel culpa.

2083. CAPITE XV. Vt omnis officium ſibi iniunctũ acceptet, indicit Pontifex. An excuſationi erit locus? Vide quæ de illo dicta, cui impoſſibilia iniungerentur nimirum, à num. 694. Sed & præcipit ut nullum ſit perpetuum officium, & quia nonnulli præſtare dicunt Superiores perpetuos vide quæ in expoſitione Capitis V. Regulæ præcedentis, & quæ uberiùs in expoſitione Benedictinæ à num. n. 492.

2084. CAPITE XVI. Quam neceſſariæ ſint annuæ viſitationes declaravit Summus Pontifex iniungendo ut hæc Tertiariorum tametſi confraternitas potiùs, quàm religio dicenda ſit, ſingulis annis viſitetur.

Sed cur à Sacerdote, cùm viſitandi Sacerdotes non ſint? Quoniam ſummum debet in viſitatione obſervari ſecretum, videturque id bene poſſe, qui confeſſiones audit, doctus enim tacere quæ in confeſſione ſacramentali audivit ſciet etiam illa quæ in viſitatione, celare.

Incorrigibiles iudicat, qui tertiò puniti in materia gravi ſe emendare contempſerint, & docemur quos debeamus & nos incorrigibiles vocare. Illos dimitti præcipit, ſed ex diſcretiorum conſilio, ne paſſio aliqua præcipitem agat Miniſtrum aut Superiorem aliquem in præiudicium animarum. Vide quæ dicta à num. 1757.

2085. CAPITE XVII. Cavet lites & iurgia Confratribus Pontifex Summus, ſed quando execratur morbum, nõ deſignat determinatè medicinam. hanc enim prudentis iudicio committit. Nos autem illam reperimus optimis characteribus expreſſam in Regula D. Benedicti Capite LXXI. In quo iudico hæc verba eſſe fortiſſima. *Si quis autem Frater*, ait S. Pater, *pro quavis minima cauſa ab Abbate, vel à quocumq; priore* (ſenioreve) *ſuo corripiatur quolibet modo, vel ſi leviter ſenſerit animum Prioris cuiuſcumq; contra ſe iratum, vel commotum, quamvis modicè, mox ſine mora tamdiu proſtratus in terrâ ante pedes ejus iaceat ſatisfaciens, uſq; dum benedictione ſanetur illa commotio.* Et ne rem levem quiſpiam iudicet, quam tam graviter indixit ille, ſubdit, *Quod ſi quis contempſerit facere aut corporali vindictæ ſubiaceat, aut ſi contumax fuerit* (nota bene), *de monaſterio expellatur.*

2086. CAPITE XVIII. Declarat Summus Pontifex per quos poſſit in ieiuniis & abſtinentiis diſpenſari, & inquiris, An debeat diſpenſatio peti in lege, quæ conſcientias non obligat? & ſi debeat, Quem effectum habeat hæc ipſa diſpenſatio?

Reſpondeo primò diſpenſationem eſſe neceſſariam, ne quis pœnæ debitum dicatur incurrere & à Superiore puniatur. Secundò ne peccet venialiter ieiunia regularia violando; quoniam tametſi certum ſit Tertiarios Regula non obſtringi mortaliter, poſſent probabiliter dici obligati de levi, & peccare venialiter quotieſcumq; Regulam violant in materia notabili. Sed de hoc Capite XX. uberiùs.

2087. CAPITE XIX. Pauca addit quæ ad decimumſextum ſpectare videntur, & tamen univerſos Religioſos erudit, ut ſciant, qui debeant procedere in ſuis viſitationibus. *Miniſtri*, ait Pontifex, *manifeſtas Fratrum & Sororum culpas Viſitatori denuntient puniendas.* Nota illud *manifeſtas*, fruſtra enim denuntiantur, quæ probari non poſſunt. Si accuſare ſufficeret, omnes eſſent infames; nam & omnes (nec Verbum æternum excipio) iniquas linguas patimur, ergone detur per vius aditus detractioni aut calumniæ, nemo Viſitatori occulta, quæ non poſſint probari, denuntiet; vel ſi faciat, talionis iuſtiſſimo rigori ſubiaceat.

2088. CAPITE XX. Qualiter Tertiarii ad regulares obſervantias teneantur, exponit, & quia ſcrupuloſus es, inquiris

Primò, An obſervantiæ regulares obligent ad pœnam? & ſi dicantur ad pœnam obligare, ad quam?

Reſpondeo obligare ad arbitrariam à Superiorum prudenti iudicio imponendam.

2089. *Secundò*, An obligent ad peccatum mortale ſi materia ſit gravis? Et quidem meritò de gravi agis materia, nam mortalem culpam in levi non poſſe reperiri oſtendi ſuperiùs *à n.* 41.

Et ego negativè reſpondeo, ex illis huius Capitis verbis, *nullum ipſorum ad mortalem culpam volumus obligare.*

2090. *Tertiò*, An ſaltem obligent ſub veniali?

Reſpondeo duas eſſe Doctorum ſententias, aliam docentem non eſſe poſſibilem legem, quæ obliget ad veniale ſi materia ſit magna. aliam tenentem contrà poſſe Superintentes etiam graves ſub veniali præcipere. Stando primæ, ceſſat quæſtio, multa enim in hac regula præcipiuntur, quæ gravia (talia ſunt, ieiunia, communio, cura ægrotorum, viſitationes, & ſimilia) quæ ſiquidem mortaliter non obligant, venialiter non poſſunt obligare. At ſtando ſecundæ ſententiæ, dicendum potuiſſe Summum Pontificem hanc regulam de facto ſub veniali præcipere. incertum an præceperit. Pro parte enim affirmativa ſtat ipſemet textus, nam exceptio firmat regulam in contrarium, & Pontifex cum mortale peccatum excludit, veniale videtur admittere, aliàs enim excluderet utrumq; ut fecit in præcedentis Regulæ Capite X. ubi dicitur, *nulla eſſe obligatoria ad peccatum mortale vel veniale.* Pro parte negativa ſtat hæc eadem periodus, quam pro affirmativa citavi, nam ſtrictior eſt Regula Tertiariorum in communitate viventium illa, quam reliqui in propriis ſuis domib⁹ ſervant. atqui illa nec ad mortale, nec ad veniale obligat: ergo neque hæc. At hæc ratio non eſt demonſtrativa; illa enim Regula tametſi in hoc puncto eſſet benignior, abſolutè eſſet auſterior, habet enim annexa tria

vota

Digitized by Google

vota eſſentialia, quibus hæc caret, quam impræſentiarum exponimus. Poſſet pro negativa parte addi alia ratio ex præcepti naturâ deſumpta; nemo enim prudenter præcipit homini, qui non tenetur obedire, at in materia gravi nemo ſub veniali tenetur obedire: ergo. Probatur minor. quia licitum eſt unicuique opinari ſibi non poſſe tale præceptum imponi, & hac ſtante ſententia erit liber ab obediendi obligatione.

2091. Tu igitur ſi errare nolueris, tene utrumque eſſe probabile, & ſi meis inſiſtere volueris principiis dic hanc Regulam moraliter non obligare, adeoque tranſgreſſores ne venialis quidem peccati reos eſſe.

2092. Si hoc verum. Quomodo in profeſſione iubetur Tertiarius totam divinam legem & Eccleſiæ præcepta promittere? nam ſi hæc teneat promiſſio, temerando quodcumque Dei aut Eccleſiæ præceptum, (puta, occidendo, aut comedendo carnes in quadrageſima) cōmittet ſacrilegii peccatum, nam & peccabit ut alius quicumque ſecularis, & poſteà contra promiſſionem. & quidem non ſtare promiſſioni Deo factæ in materia notabili mortiferum peccatum eſt.

Ad hæc ego reſpondeo dari promiſſionem moralem & pœnalem, dari & regularem. Pœnalis eſt, qua quis ſe intendit obligare ad pœnam, moralis, qua ad culpam: regularis, qua ſe ita vult obſtringere, ut Regula ſtatuit & non aliter, & hinc patet Tertiarios ſive hanc ſive præcedentem Regulam teneant, promiſſionem emittere regularem, vi cuius nolunt aliter obligari, quàm Regula ſancta decernit.

2093. *Et tandem* inquiris, An Tertiarius teneatur acceptare pœnitentiam, & qualiter? Reſpondeo illum ad pœnitentiæ acceptationem teneri, & his neceſſariò eſſe dandam obligationem moralem aut in infinitum progrediendum. Nam ſi Petrus exempli gratia ieiunium regulare violavit, non peccavit, cùm Regula non obliget ſub culpa. Impono illi ſalutarem pœnitentiam, & præcipio ut unam miſſam audiat; & ipſe ad acceptandam & implendam pœnitentiam tenebitur pœnaliter, aut moraliter? ſi pœnaliter, & miſſam audire non velit, dabo illi aliam pœnitentiam. Quid ſi nec illam impleat? aut dabitur proceſſus in infinitum, aut impunem contumaciam fovebit ſanctæ legis benignitas, aut veniendum eſt ad terminum, quis vel ſit lex moralis conſcientiam obligans, vel expulſio Cū igitur expulſio culpam videatur præſupponere, videtur poſſe Superiores Tertiarios ad acceptationem pœnitentiæ obligare mortaliter. Conſidera hanc Regulæ præcedentis (Cap. X.) periodum, *Nulla ſunt obligatoria ad peccatum mortale vel veniale, ... obligantur tamen Fratres & Sorores facere pœnitentias ſibi à Superioribus impoſitas.* Nota illud *tamen*, eſt enim Regulæ generalis exceptio, ergo ad acceptandas implendasq; pœnitentias tenentur Tertiarii ſub peccato. Conſonat verbis Leonis in præcedenti Regula poſitis Nicolaus, qui in Capite XX. quod nunc exponimus, ſic ait, *Nullum ipſorum ad mortalem culpam volumus obligari, ſed impoſitam pœnitentiam .... recipiat, & efficaciter ſtudeat adimplere.* Et hic nota illud *Sed*, quoniam ſicut in lege præcedente unum *tamē* fuit Regulæ generalis exceptio: ſic impræſentiarum iſtud *ſed.* Vnde dicendum reor Tertiarios ad acceptandas & implendas prudenter impoſitas pœnas teneri moraliter & pœnaliter. [Quod abſolutè de univerſis, quos Regula propria nonniſi pœnaliter obſtringit, aſſerendum ſtatuo.]

DE ALIIS REGVLIS.

Sunt præter iſtas etiam aliæ ab Eccleſia approbatæ, quæ ſpeciali expoſitione non indigent, quoniam ſpeciales non ſunt, ſed eadem ipſa aut ſimilia alio ordine tradunt adeoque videor poſſe ponere calamum, & dici nullam in hac Regulari Theologia neceſſariam Quæſtionem omiſiſſe.

INDEX

INDEX RERVM.

A.

ABBAS.

Abbas differt ab aliis Religioſis accidente, non ſpecie, *num.* 397. eſt verè Choriſta, *n.* 396. non monachorum herus aut dominus. 1836.

Abbas qualis, 1480. eius ordinatio ſeu promotio, 1479. eius obligationes, 1481. An ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam Abbates à Regibus denominari, 1481. b. Præſtetne triennales an perpetuos eſſe, 1491. Poſſitnè in electione dignus anteponi digniori, 1503 De Abbatis inſtallatione, 1508. de eius juramento, 1509. de eius confirmatione *ibid.* de eius benedictione, 1510. de poteſtate benedicendi res ſacras, 1567. An Monaſterii bona poſſit dare cognatis. 1863.

Abbatesnè poſſint conferre maiores ordines, 1626. an minores, 1633. an dimiſſorias concedere poſſint ordinandis, 1634.

Abbate præcipiente moraliter totam Regulam, ſingula obligabunt ſecundum materiæ quantitatem, 94. Hinc intelligenda venit Charta charitatis cap. 5.

Abbatum authoritas circa officii divini rubricas, 1305. 1311.

Abbatis menſa an in aula, 1656.

ABBAS MORTVVS.

Abbate mortuo communitatis authoritas, 572. religioſorum obedientia, 571. Ceſſat Prioris authoritas quâ ab ipſo defuncto delegata, 1585. etiam adminiſtrorum, 1589. Ordinaria authoritas non tranſit ad Abbatem Patrem, 1588. b. nec ad Epiſcopum, nec ad Cathedralem Eccleſiam, 1588 d Temporalis authoritas apud Communitatem. 1589. Spiritualis ceſſat, 1591 ceſſant caſus reſervati. 1594. Limitatio ex iure particulari, 1595.

ABBAS COMMENDATARIVS.

Abbatis Ordinarii & Commendatarii differentia, 1537. an Commendatarii deberent proſcribi, 1593. an habeant ſpiritualem jurisdictionem, 1543 Expenſæ Commendatarii, 1550. de Tripartita, 1552. de Concordia, 1553 de Venditione bonorum immobilium, 1554. an teneantur recipere Viſitatores, 1557. an poſſint eſſe duo Commendatarii in eodem monaſterio, 1559 an ſimul Ordinarius Abbas, & Commendatarius, 1560. an unus & idem Commendatarius poſſit recipere plures Commendas, 1562. Vtrum habeat juriſdictionem in filiationes, 1563.

ABBAS *Abbatum Pater*,

Abbas Abbatum Pater quæ & qualiter poſſit præcipere, 761.

ABBAS *Ciſtertienſis.*

An Abbas Novi-monaſterii ſit Generalis, 1511. Vtrum ſit omnium Abbas immediatus, 1516. An viſitare poſſit omnia monaſteria, 1526.

ABBAS *Claraevallenſis.*

Habet illuſtria privilegia, quorum aliqua adnoto *numer.* 1510. Eſt ipſi feudatariū regnum Luſitanicum: 1536. Poteſt benedicere Abbates in ſua linea, 1510. poteſt conferre ordines Diaconatus & Subdiaconatus, 1510, 1626. Altaria portatilia & fixa vel antiqua vel nova conſecrat, 1510. Monaſteria lineæ Claræ vallenſis non habent exēptionem aliquam contra eius authoritatem, 1536.

ABBAS *Dunenſis.*

Multi Abbates ſe Domini Dunenſis privilegia participare dicunt, ideo expedit præcipua recenſere. Poteſt conſecrare calices, lapides, aras portatiles, pyxides & omne ornamentorum genus, non ſolum pro ſua ſed pro aliis eccleſiis, ex Clementis VII. favore, *num.* 1567. b. Altaria integra conſecrat ex particulari privilegio, 1567. d. Benedictionem concedit, 1567. e. Indulgentias nonaginta dierum fidelibus concedere poteſt virtute duorū diplomatum, quorum primo conceditur ut quinquaginta, altero ut quadraginta dies de adiunctis pænitentiis valeat relaxare, 1568. Hoſpites ex mera urbanitate recipit declarante Alexandro, 1673. Contra Dunenſes fugitivos ſunt diplomata conceſſa ab Innocentio III. & Alexandro IV. contra fautores, celatores, & defenſores, ab Innocentio III. Alexandris III. & IV. Nicolao III. & aliis, 1752. Sunt plurima ſimilia privilegia, quæ aliàs aptioribus locis citantur.

ABSTINENTIA.

Abſtinentia perpetua à carnibus an fuerit in parva officia commutata, 1323. De abſtinentia diei Veneris in quem incidit Natalis Domini. 2013.

Abſtinentia à vino apud Hebræos, 150. apud DD. Benedictinos, 1617.

ACTVS *merè interni*,

Actus merè interni nec ſubſunt pœnali legi, nec morali directè. 32 ſubſunt indirectè, 40. quid ſit ſubeſſe indirectè, *ibid.* habere hanc illam opinionem probabilem poteſt quicumque etiam invito ſuo Prælato, 42. excipe Priorem & alios adminiſtros, qui in rebus officii tenentur ſequi dictamen Abbatis, 1582.

ADAM.

Adamus, mónacos fortè monachus, 121

ÆGER.

Ægroti non ſequentes præſcriptum medici quando peccent moraliter, 45

Vide Magiſter infirmorum.

ÆMÆI.

Æmæi, unde dicti, 128. ubi habitaverint, 132. ab hoc nomine nonnullæ voces Græcæ, 131.

Æmæi

Digitized by Google

Æmaei: conventuales, gentiles, familiares, ſtilitæ, 128. Oſtiarii, Liminares, 129. Diffinitores, Iudices, 130.

ÆQVALITAS.

Æqualitas rerum eſt iniquitas ſi non ſequitur neceſſitatum etiam æqualitatem, 1619.

ÆSÆI.

Æſæi, 270. an ab Eſenis & Ieſæis diſtinguantur, 273. an differant à Therapeutis, 274. Chriſto antiquiores, 275. ſanctiores Gymnoſophiſtis & Brachmannis, 277.

ALEXANDRINI.

Alexandrina Eccleſia fundatur à D. Marco, & à Philone deſcribitur, 270.

ALLELVIA.

Allelu-Ia, cur additum pſalmo pœnitentiali, 1218. eſt Hebræum verbum, exponitur, 1255. non canitur jejunii tempore, cur? 1257. de hujus vocis ſignificatione, uſu, & acceptione tracto à num. 1254.

ALOXA.

Aloxa potus, 1613. an frangat jejunium, *ibid.*

AMORTIZATIO.

Amortizatio quid? reperies aliqua acutè examinata *num.* 823. Manus mortua quæ, 822. Non poſſunt bona aliqua viva mortuis incorporari ſine licentia Principis, 824. Nequeunt Eccleſiaſtica ſæcularia reddi ſine Pontificis amortizatione, 826. Quomodo bona ſæcularia fiant ſacra aut ſacrata, 827. Non poſſunt bona ſæcularia fieri Eccleſiaſtica ſine licentia Regis, 828.

ANACHORETA.

Anachoretæ monachi, 312. an diſtinguantur ab Heremitis, 313.

ANANIA.

Ananiæ & Saphiræ hiſtoria, 262. condemnantur à multis Patribus, 262, 263. Hanc hiſtoriam D. Benedictus recenſet, nec conſcientias ipſorum audet cenſurare, nec diffinire an ſpiritualiter puniti ſint, 267.

ANIMA.

Anima eſt tabula in qua ſcribitur lex ſpiritualis, 22.

ARCA.

Arca Noe, 107.

AREA.

Area diſcretionis, 106.

ASIDÆI.

Aſidæi, 138. ſic dicti quaſi Pii, Clementes, & Miſericordes, *ibid.* Raſias fuit Aſidæus, *ibid.* utebantur inſtrumentis muſicis in choro, 139. erant incogniti, *ibid.* caſti, & cœlibes. *ibid.*

ATHEVS.

Athei non ſunt membra corporis catholici, 100.

AVGVSTINVS.

Auguſtiniani, *alias* Heremitæ, 344. inceperunt anno 1256. antè non agebant vitam communem, 344.

AVLA DEI.

Aula Dei, 106.

AVRIS.

Auris perforata, ſymbolum mancipii, 219. Inclinare aurem eſt obedire, 1.

Auſcultationis mirabilis liber Benedictinus, 5. ad 14.

AVRVM.

Auri probandi modus, 320. examinatur lapide Lydio, 321, 323. probatur igne, 322, 324. non minuatur igne, 324.

AVXILIVM.

Sufficiens nulli mortali negatur. ſi negaretur, quando inſtat præceptum, ad impoſſibilia obligaremur, 1847. Quid dicendum de illo, cui præciperetur ut aliquid faceret, quando haberet auxilium efficax? 767. libertatis & auxilii concordia, 1846.

B.

BALNEVM.

Balnea vitam abbreviant, 150. Balneorum uſus, 1624. Conceditur ægrotis, ſanis interdicitur, 1624. & 1967.

BENEDICTINI.

Benedictini monachi habent florentiſſimas congregationes, quæ recenſentur, 351. Viri illuſtres Benedictini in variis facultatibus, 340.

S. BENEDICTVS.

Compoſuit Regulam diſcretione præcipuam; illam illuſtro à num. 1. ad 1765. compoſuit etiam alia opuſcula; nimirum Ordinem vivendi Monaſticè, Epiſtolam ad S. Remigium: de S. Placidi martyrio Sermonem: in S. Mauri diſceſſu Sermonem: & ad eumdem S. Maurum Epiſtolam. Vtrum hæc opuſcula meritò S. Patri adtribuantur, diſcutitur à num. 1777. Ordo monaſticus ponitur & illuſtratur à num. 1781. Epiſtola ad S. Remigium, 1820. Sermo de paſſione S. Placidi, 1828. Sermo in diſceſſu S. Mauri, 1837. Ad eumdem Epiſtola, 1842. Vidit S. Placidi animam cœlos ingredientem, 1814. Mortem S. Mauro prædixit, 1843, 1836.

BESTIALITAS.

Differt à pollutione, ſed non ſpecie, 983.

BRANDEWYN.

Brandevvijn, 1613. an frangat jejunium, *ibid.*

BVRISFVNDENSES.

Buriſfundenſes monachi, 351 quando inceperunt, *ibid.*

C.

CAIN.

Caïni hæreſis, 114. Symbolum Sethiadum contra Caïni errores, 115. Cenſura Iudæ Apoſtoli 116. Caïnitæ vocati filii hominum, cur, 117. Cainitæ non fuerunt Caïni poſteri, ſed aſſeclæ, 117. Revelatio facta noſtris primis parentibus in Caïni genethliâ, (exponitur valde curioſè) 118. Caïnus Deo ſacrificat, & Deus ſacrificium Abelis cælitùs inflammat, 1063.

Calumnia, vide Murmuratio.

CALVVS.

Calvus Eliſæus dictus, cur? 155.

CAMALDVLENSES.

Camaldulenſes monachi, 351.

CANONICVS.

Canonici S. Auguſtini, 349. Canonici & Clerici Eccleſiæ alicui deputati potiùs tenentur legere in choro quàm Religioſi, 1317.

CAPVT.

Capitis raſio, 152. tonſura, 327.

CAPITVLVM.

Capituli acta manent ſub ſigillo ſecreti naturalis, 1740. *vide* Communitas.

CAPTIVVS.

Captivi an debeant redimi, 346.

CARMELITANI.

Carmelitani, quando & à quo inceperint, 345.

CARO.

Carnium uſus an licitus, an abrogabilis, 1616, 1624. an Converſi poſſint cogi ad abſtinentiam, 1606. *vide* Iejunium.

CARTHVSIA.

Carthuſiani monachi, 341. quando inceperint, *ibid.*

CASTITAS.

Verè caſtus quis? 973. Caſtitas virginea devota à monachis, 980. De hac ſatis copioſè uſque ad finem primæ partis.

Caſtitatis ſymbola, 140, 141, 143. circa eam errores, 240. Viduæ caſtæ, 242. Diaconiſſæ, 243. mutabant veſtes, 244.

Caſtus propior eſt Deo, 976 b.

Caſti Recabitæ, 142.

CASTRA.

Caſtrorum acies religio, 106.

CATENA.

Catena virtutum, 1059.

CAVSA.

Cauſa efficiens converſionis moralis, 9.

Cauſa exemplaris myſtica, 10. Cauſa indirecta, 1051. Cauſa finalis, *vide* Finis.

CELESTINI.

Celeſtini monachi, 351. eorum origo, *ibid.*

CELLERARIVS.

Cellerarius, qualis? 1609. an debeat juramentum præſtare, 1610. ejus obligationes, *ibid.* Cella vinaria, 107.

CHARITAS.

Charitatis actus an poſſit habere circumſtantiam leviter malam, 668.

CHOCOLATVM.

Chocolatum potus, an frangat jejunium, 1613.

CHORVS.

Choriſtæ omnes Ciſtertienſes quà tales ſunt in eadem infima Benedictina ſpecie, 395. *vide* Officium divinum, *vide* Communitas.

CHRISTVS.

An monachus, 208. 215. monachiſmi inſtitutor, 213. obediens Patri, 217. contrahit pactum cum Patre, 223. fuit virgo, 226. fuit pauper, 227. habuit aliquando dominium in particulari, 228. habuit etiam dominium in communi, 229. an fuerit mendicus, 230. an virtutes has voverit, 235. Chriſtus lapis Lydius, 321. Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, nullo dempto, 1835.

CINÆVS.

Cinæi, 139, Iethronis poſteri, 145.

CIRCVMCELLIONES.

Circumcelliones monachi, 335. Gyrovagi.

CINNAMOMVM.

Cinnamomum aromatizans religio, 112.

CIRCVMDARE.

Circumdare altare quid, 1627.

CISTERTIENSIS.

Ciſtertienſes iidem qui Benedictini, 352. 392.

Ciſtertienſes ad nigrorum Monachorum Abbatias promovi, & è converſo, 393.

Ciſtertienſes diſtrictionem litteratoriam profitentur, 393.

Ciſtertienſium ſpecies, 394. Choriſtæ quà tales non differunt ſpecie, 395.

CIVILIS.

Civiles leges an obligent, 756.

Civitas robuſtarum gentium, 107.

CLVNIACVM.

Cluniacenſes profitentur Regulam mitigatam, 93.

COADIVTOR.

Qualem authoritatem habeat, 1569.

COELVM.

Cœli Eccleſiæ qui? 137. *pag.* 191.

CÆREMONIÆ.

Cæremoniæ aliquæ ſunt ſubſtantiales. quæ? quales? 1627.

COENOBITA.

Cœnobitæ, 307. eorum laudes, 337. genera, 338. ſpecies in eodem monaſterio, 394.

COLLATIO.

Collatio profeſti natalis Domini, qualis, 1613.

COLVMNÆ.

Columnæ Sethiadum, 122. Ægyptiacæ, 123.

COMA.

Coma ingenuitatis & libertatis ſymbolum, 154. dicata Diis, Deo nonnunquam, non rarò dæmoni, 552, 153.

Confuſio. *vide* Murmuratio.

COMMVNITAS.

An poſſit vovere caſtitatem, 1060. d. an poſſit paupertatem, 1060. e. an obedientiam, 1060. f. An communitas Benedictina de facto ſit pauper, 820, 1060. g. Non obſtringitur voto obedientiæ, 1060. m. Debet obedire ſuo capiti, cur? in quibus? 1060. n. poteſt legem non acceptare, 48, 747. Quot requiruntur ut detur communitas, 1325. k. 1060. o. Quot requiruntur in choro, 1325. k. An novitii ſint partes communitatis, 1325. l. An communitas teneatur officium divinum recitare, 320. an teneatur ad officia parva, 1322. quo loco debeat recitare, 1325. an poſſit in duos conventus dividi, & ſimul duobus actibus diverſis ſatisfacere, 1325 f, g, i. quis peccet, quando dicitur peccare communitas, 1324. Communitas bene ordinata, quæ? 636, 645. quæ di-

cenda.

cenda ſit magna, 1640. a. an excommunicari poſſit, 1747. b. Communitas tota per modum unius illud facit quod plures decernunt, 493.

Communitas retinet omnem temporalem authoritatem mortuo Abbate, 1589. tenetur ſibi Præſidem eligere, 1592. poteſt vendere, alienare, commutare, 1590. an poſſit invita communitas hac authoritate privari, 1597.

Communitatis ingenium & natura, 493. an teneatur cantare, 1527.

CONCIO

Debet haberi diebus feſtis, 2021. At verbum Dei non debet unicuique committi, 2021. Fœminæ non debent concionari, 2024. Concionator debet eſſe pius, ita ut vitâ potiùs concionetur quàm labio, 2025.

CONCORDIA

Gratiæ, libertatis divinæ, omnipotentiæ, prædeſtinationis, revelationis, & libertatis humanæ, 1846.

CONCUPISCENTIA

Non fuit in Adam innocente, nulli homini peccatori ſubeſt, 2002. Verba difficilia de hac materiâ expoſita, *ibid.*

CONFESSIO.

Confeſſio 67, 68, 73. Confeſſionis materia non eſt actus qui ex dictamine bono verè probabili, 67. Nemo debet confiteri ſe peccaſſe ut Deus ſcit, ſed ut ipſe. 68. Lector caſuum conſcientiæ quales debeat opiniones dictare, 71.

Confeſſarii monaſterii caventis Abbate qui? 1593. De Confeſſarii Monialium authoritate, 1060.

CONSILIUM.

Conſiliarii Abbatis, 1602. de eorum neceſſitate, authoritate, ad *num.* 1609. in rebus gravibus ſunt omnes Religioſi, 1603 in levibus Seniores, *ibidem.* iſti vocantur in communitate *Conſiliarij*, 1607. an teneantur conſulere Abbati juxta ſuum dictamen, an juxta placitum communitatis, 1608.

Conſilia an reperiantur in Regula, an conſulibilia, 77. 1060. b. Conſiliis duobus componitur pœnalis lex, 786.

CONTEMPTUS.

Contemptus materia gravis eſt: ſumitur quantitas non à materia ſed à perſona quæ contemnitur, 97.

CONVENTUALIS.

Conventuales Monachi, 307. eorum laus, 337. *vide* Cœnobita.

CONVERSIO.

Converſio morum in profeſſione promiſſa, 600. quid importet, *ibid.*

CONVERSUS.

Converſorum ſpecies. Laici, Surdi, Donati, 406. Laici ſunt verè Religioſi. 407. Surdi qui? 408. Donati non ſunt verè Religioſi, ſed æquivocè, 409. non promittunt caſtitatem nec paupertatem, 409. 410. caſus notandus, *ibid.* poſſunt dimitti, 411. An Converſi, qui in Belgio ſunt, ſint Religioſi, 412. poſſunt veſtiri ab Abbatiſſis, 433. In Converſorum profeſſione habent vocem ſolum Choriſtæ, 1605. Non poſſunt Converſi obligari hodie ad perpetuam abſtinentiam à carnibus inviti, 1606.

Converſi, ſeu Laici, 407. an ſint Religioſi cùm vota emittunt in manibus Abbatiſſarum, 432.

CONVIVIUM.

Convivium nuptiale, 107. DD. Benedictini non poſſunt ire ad convivia ſine licentia ſui Abbatis, 1744. c.

CORPUS.

Corpus catholicum duplex, regulare & ſeculare, 106. ejus membra non ſunt athei, infideles & hæretici: peccatores perperàm excludebat Pelagius. 102.

Corpus morale, 11. Corporis moralis compoſitio, 100.

CORRECTIO *Paterna*.

Fit ab Abbate, 1693. Peccat Abbas mortaliter ſi gravia qualiacumque permittat, *ibid.* Peccat venialiter cùm permittit levia contra monaſticas obligationes, 1694. non peccat venialiter cùm permittit levia quæ non ſint contra obligationes monaſticas, 1695. tenetur invigilare ſubditis. 1701. Qualiter debeat Abbas procedere admonitus de peccato ſecreto ſubditi, 1711.

CORRECTIO *Fraterna*.

A Chriſto inſtituitur, 1677. à Paulo exponitur, 1679. à Benedicto indicitur, 1678 ad 1687. apud DD. Benedictinos probabiliter omitti non poteſt, 1688, 1879. d. Venialia evangelicè non debent corrigi, 1692. Probabilitas ſubjicit correctionem arbitrio correcturi, 1698. qui dubitat, non tenetur corripere, 1699. Nemo tenetur proximum fraternè corripere, ſi ſperet probabiliter eum ab alio utiliter iri correctum, 1700 Nullus ſimplex religioſus poteſt inquirere occulta crimina ut fraternè corrigat, 1706. Vide etiam 1800, 1879, 1943.

CORRECTIO *Capitularis*.

Fit ab eo qui in capitulo ordinario præſidet, 1730. is poteſt punire citra ſolennitatem juris quoties materia nec leviter eſt ignominioſa, 1732. Qui in capitulo proclamaverit actionem ſecretam ſed leviter ignominioſam, peccat venialiter, 1733. ſi graviter ignominioſam, peccat mortaliter, 1734. Defectus corrigendi in capitulo, qui? 1736. omnes debent ſecretum ſervare, 1740. Totum Capitulum deſcriptum, 1789. Quid debeat facere Superior qui in correctione exceſſit, 1973. d.

CORRECTIO *Forenſis*.

Debet fieri in ſcriptis juxta allegata & probata, 1748.

CORYBANTES.

Corybantium fabula, 135.

CURETES.

Κουρῆτες An qui Hiſpanè *Curas*? 134.

CULTUS.

Cultus religioſus, 1064, 1074, 1075. an detur præceptum de cultu, 1080.

D.

DECANI.

Decani, 1599. an præſtet habere Decanos quàm Priorem, 1601.

Decani Eſſenorum, 164.

Digitized by Google

DEFINITIONES.

Definitiones morales latæ Ciſtertii ad tollendos ſerupulos indoctiorum, *pag.*844.

DELECTATIO.

Delectatiooes moroſæ an ſemper graves, 1022.

Detractio, vide Murmuratio.

DEVS.

Deus nihil cognoſcit probabiliter, 62.

DIACONVS.

Diaconi an poſſint ab Abbatibus ordinari, 1626.

DIMISSI.

Dimiſſoriæ pro ordinandis, 1634.

Dimittere mooachos an liceat, 1753. quales dimiſſoriæ debeot illis concedi, 1760. ao dimiſſus ſit liber à votis, 1759. an religioſi debeant dimiſſos perſequi, 1762. Dimiſſus ab ordine aut mooaſterio remanet verò religioſus, 557.

DISPENSATIO.

Diſpenſare poteſt legislator ſine cauſa, 759. ceſſante causâ diſpenſationis oon ceſſat diſpenſatio, 760. In præceptis inferioris an poſſit ſuperior diſpenſare, 754.

DOMINICA.

Dominicæ diei inſtitutio, nomina, & excellentiæ, 1154. Dominica oratio, 1238.

DOMINICANVS.

Dominicani, 344.

DOMINIVM.

Dominium rerum io communi quibus competat, 820. quibus in particulari, 830, dominii defioitio, diviſio, 821.

DOMVS.

Domus ſpiritualis, 106.

DONATVS.

Donati an religioſi, 409. vide Converſi.

DVBIVM.

Dubium quid! negativum, poſitivum, 52.

E.

ELIAS.

Elias & Hieremias virgines, 142.

Elias Recabita, 171. idem qui Ἥλιος; Phaëtontis fabula explicata, 171.

ENOS.

Enos, 142. ejus vita mirabilis, 125. Eſſeni aut Enoſeni, 124, 126, 279.

EPISTOLÆ

Recipi non debent. Scriptæ aut receptæ etiam cum licentiâ debent oſtendi, 1867. c. Obligant ſub ſecreto, *ibid.* Vide, 2957.

ESÆVS.

Eſæi, 275.

ESENVS.

Eſeni, 161. habuerunt Decanos ut Benedictini, 164.

EVA.

Eva ipſa quæ Veſta & Pandora, 172, 173.

EXAMEN CONSCIENTIÆ.

Matutinum, 1782, 20. 9.

Veſpertinum, 1819. 2019, 1817, 2033.

EXCOMMVNICATIO.

Excommunicatio mooaſtica eſt cenſura pœnalis quæ conſcientiam oon obligat, 1742.

EXEMPLVM.

Exemplorum vis, 10, 216.

EXEMPTIO.

Exemptiones à Choro, an, & quando laudabiles, 401, 402.

EXIMIVS.

Eximii titulus convenit Benedicto, 4.b. datur ipſi titulus Doctoris, 371.

Exprobratio. *vide* Murmuratio.

F.

FASTI.

Faſti Gentilium, 1176. Hebræorum, 1181. Eccleſiaſtici, 1194. à quo determinaodi, 1198.

Feſta indicta ab Epiſcopo obligant regulares, 1613. In feſtis Eccleſiæ, nec oon in feſtis Ordinis DD. Benedictioi manibus noo operantur, 1637. a.

FILIVS.

Filii Dei qui? 117. Filii hominum qui? *ibid.* Filii Prophetarum, 166. *vide* Prophetæ.

FINIS.

Fiois pœnalium legum, 30. ceſſante fine adæquato legis in caſu aliquo particulari ceſſat in particulari ipſa lex, 50.

Finis dat ſpeciem rebus præceptis, 719.

Finis converſiooìs moralis, 9.

FOEMINA.

Fœminæ habitantes ad oſtrum tabernaculi, 188. Mare ex ſpeculis mulierum factum, 189.

FONS.

Fons ſignatus, 107.

FORMA.

Forma converſiooìs moralis, 8.

FRANCISCANI.

Fraociſcanæ Religionis initium, 313.

Franciſcanus qualiter dicatur vota emittere, 553.

S. FRANCISCVS

Compoſuit Regulam ſeveriſſimam. Sed & dantur duæ aliæ Regulæ, altera pro Tertiariis ſeu Fratribus de pœnitentiâ habitantes io communi, 2000. Et altera pro degentibus in ſuis domibus, 2045.

FVGITIVVS.

Fugitivi qui? 1751. ao debeant recipi, 1752.

FVRTVM.

Furtum peregrini quando ſit grave, 935. filii-familias, & religioſi, 942, 943. religioſi hoſpitis, 953. *vide* Paupertas, & Proprietas.

G.

GENERALIS.

Generalis nomen an conveniat Abbati Ciſtertienſi, 1316, 1512. Quis dicatur Ordinis caput, & cur? 1316. An Domini Ciſtertienſis authoritas ſit in omnes & ſingulos immediata, 1516. Verùm poſſit viſitare omnia monaſteria, 1526. Congregatio Hiſpanica habet Reformato-

Digitized by Google

maiorem quem vocant *Generalem*, de ejus authoritate ſatis pulchrè D. M. Petrus de Oviedo nunc noſtri Collegii Salmanticenſis Abbas, & D. M. Thomas de Nieva feliciſſimi ingenii vir. Curioſi eos legant, non enim potui de ſingularum Congregationum Superioribus agere.

GENUFLEXIO.

Genuflexione Dii colebantur apud Græcos, 1627.

GRANDISMONTENSIS.

Grandiſmontenſium monachorum initium, 351.

GYROVAGI.

Gyrovagi monachi, 335.

H.

HÆRESIS.

HÆreſis Caini, 114

Hæretici non ſunt membra corporis catholici, 100.

HEL.

Helia potus, 1613. an frangat jejunium, *ibid.*

HELIZÆUS.

Helizæus vocatus *calvus*, cur? 155.

HEREMITÆ.

Heremitæ qui monachi, 210. inſtaurantur à Ioanne Baptiſta, 211. nunc Auguſtiniani, 344.

HEMINA.

Heminæ quantitas, 1617.

HIERONYMIANI.

Hieronymianorum origo, 349.

HORÆ.

Horæ Canonicæ, *vide* Officium divinum.

HORTUS.

Hortus concluſus, 107.

HOSPES.

Hoſpites ſacerdotes, 448. monachi, 449. Diſtinctio inter hoſpites & filios, 802. An hoſpites teneantur obedire Antiſtiti apud quem hoſpitantur, 804. An recipi debeant ſub peccato mortali, 1667.

HUMILITAS.

Humilitas monachorum origo, 351.

Humilitas verax, 12. gradus, 673.

HYDROMEL.

Hydromel potus, 1613. an frangat jejunium, *ibid.*

I.

IEIUNIUM.

IEjunia quà præcepta, *à num.* 711.

Iejunia Eccleſiaſtica & Regularia, 1613. b. qui teneantur ad Eccleſiaſtica, *ibid.* n. v. Iejunium indictum ab Epiſcopo non obligat regulares, 1613. receptum à civitate integra an obliget, *ibid.* Die natalis Domini, ſi in feriam ſextam incidat carnes poſſunt Ciſtercienſes comedere, 2013. poſſunt Tertiarii, 2012. non poſſunt Patres Franciſcani, 2013. Diebus ſolennibus Belgæ Ciſtercienſes abſtinent, 2014. In paſchate die martis primas carnes comedunt, 2014. an die lunæ poſſint, 2015. de jentaculo, 2016.

IESUITÆ.

Ieſuitæ florent viris doctiſſimis, de quibus breviter, aliàs uberiùs tractaturus, 349.

Iephte, *vide* Iphte.

Ieſſæi, 274. *vide* Eſenus, Eſæus.

IMPOSSIBILE.

Impoſſibilia quæ fieri debent, 694, 747.

IMPROBABILE.

Improbabilis ſententia quæ? 56.

Indumenta, *vide* Veſtes.

INFIRMUS.

Infirmorum ſervitium non inquinat, 399. eorum curam commendat Benedictus, 1624. qui debeant horas legere ægroti, 1429. *vide* Magiſter infirmorum. & *vide* Æger. & *num.* 2034, 2071, 2046.

INGRESSUS.

Ingredi religionem qui voverit ad quid teneatur, 460, 461, 462. Ingredi religionem non expedit ſine matura deliberatione, 454. retrahere aliquem ab ingreſſu religionis, quale peccatum, 456.

INSTRUMENTUM.

Inſtrumenta virtutum, 1060. Inſtrumenta monaſterii curioſè debent conſervari, 1641. Corriguntur monaſticè, qui incurioſè conſervant monaſterii inſtrumenta & ſupellectilem, 1684.

S. IOANNES BAPT.

Monachorum inſtaurator, 211.

IPHTE.

Iphte quis? 201. Rabbinorum ſententia de ejus filia, 202. Iphigenia, 203.

IURAMENTUM.

Iuramentum fidelitatis debent præſtare Communitatii univerſi Adminiſtri, 1610.

Profeſſio Benedictina habet rationem juramenti facti per Deum & coram Deo, 96.

Iuramenti gravitas, 2046.

IUSTINENSES.

Iuſtinenſium monachorum Reformatio, 351.

L.

LABOR MANUUM.

LAbor manuum, 1637. an revocari poſſit, *ibid.* an ſit commutatus in officium B. Mariæ, 1322.

Laici: *vide* Converſi.

LAPIS.

Lapis Lydius Chriſtus, 321.

LEX.

Legis definitio, 15. de lege æterna, 16. de naturali, 19. eſt immutabilis, 17. de gentili, ſeu jure gentium, 23. de humana, 25. Lex triplex, 39. pœnalis an in conſcientia obliget, 30, 36. an moralis, 34. Legum materia, 38. an leges debeant acceptari, 48 an ceſſet lex ceſſante fine, 50. Leges pœnales non obligant in conſcientia niſi forte per accidens, ratione pœnæ, 31. earum finis, 30. non attingunt actus merè internos, 32. Lex disjunctiva, ſeu hypothetica, 97. *pag.* 41. Legem æternam nemo fugit, 18. Lex humana debet eſſe poſſibilis & ſuavis, 48. liberè

acceptata, *ibid.* Lex moralis eſt abſoluta, pœnalis verò eſt hypothetica, 786 Leges ſynodales an obligent religioſos, 755.

LEVE.

Levia ex Bernardo quæ? 90.

LIBERTAS.

Libertatis ſymbolum coma, 154.

LIBRA.

Libra panis propenſa, 1616.

LIBRI.

Libri non poſſunt edi ſine licentia, 847.

LICENTIA.

Licentia requiſita ad rerum uſum, 958.

LOCVLI.

Loculi religioſorum quid ſint; an liceant, 898.

LVXVS.

Luxus vitam abbreviat, 150.

M.

MAGISTER.

Magiſter Miſſarum, 1625. infirmorum, 1624. artificum ſeu conversorum, 1635, 1642. noviciorum. 439, 521, hoſpitum, 1642. *vide* Oſtiarius. Magiſter infirmorum qualis, 1624. an ægri teneantur ad lectionem canonicam, 1429.

Magiſtrum diſcipulo anteponendum eſſe, 404.

MANVS.

Manus mortua, 812. *vide* Amortizatio.

Manuum labor, *vide* Labor manuum.

MATERIA.

Materia converſionis moralis, 6. legum, 38. materiæ magnitudo & parvitas, 43, 47. in obedientia, 695, 700, 715, 719, 727. in paupertate, 912. in re venerea, 1052. in officio divino, 1451, 1461. in jejunio, 1613. Materiæ parvæ an componant magnam: an qui plures modica acceperit tandem peccaverit mortaliter, 904 Materia nulla moraliter, 47. 954, 1055. Materia magna partialis, 47. materia indifferens, 47.

MATRIMONIVM.

Matrimonium ratum non conſummatum non impedit ingreſſum in religionem, 458.

S. MAVRVS.

Ejus vita à B. Fauſto Monacho Caſſinenſi ſcribitur, 1838. In Gallias diſcedit, & in ejus exceſſu S. Pater Benedictus concionem conſolatoriam habuit, 1837. Epiſtolam à S. Benedicto Maurus recipit, 1841. item reliquias, 1843. S. Mauri fœlix tranſitus in ecſtaſi S. Benedictus diſcit, & tribus annis ante manifeſtat, 1843, 1846.

MENDACIVM.

Mendaciumne ſit edere libros nomine alieno, 845.

MENSA.

Menſa Abbatis an in aula, 1656.

MENSVRA.

Menſura ciborum, 1616. menſura potûs, 1617.

MERCENARII.

Mercenarii Religioſi, 349. captivos redimunt, *ibidem*. An expediat bono publico captivos redimi, 346, 347.

MERIDIES.

Meridiana quies, 1637. c.

MINIMI.

Minimorum religioſorum origo, 349.

MONACHVS.

Monachus unde dictus, 108. Monachorum varia nomina & ſectæ ante Chriſtum, 127. Monachorum antiquitas in novo teſtamento, 286 perennitas, 291. genera in lege gratiæ. 307. aliqui plumbo ſimiles, alii auro, 310. Monachi Angeli, 212 Monachi cœli Eccleſiæ, enarrantes gloriam Dei, 1061. Monachi monaſteriales, 307. Monachi veteres heremitæ, 110. An monachus ſit Abbatis famulus? 1836. Debeantne Monachi incedere ſoli vel bini, 1867. 1972.

MONIALIS.

Moniales tenerâ ætate offerri in monaſteriis ſolent, monachi ſolebant, 440, 441. Monialium regimen breviter exponitur à *num.* 433. & à *num.* 1060. q. De earumdem clauſurâ, 1726.

MORBVS.

Morbi medici, & eorum à ſenſibilibus diſtinctio, *pag.* 419. & *num.* 1052. *vide* Infirmus. *vide* Magiſter infirmorum.

MOROSITAS.

Moroſæ delectationes an ſemper graviter peccaminoſæ, 1021.

MORTALE.

Mortale requirit gravem materiam, 41. Gravia non poſſunt præcipi ſub culpa levi, 42.

MORS.

Morum converſio promiſſa in profeſſione qualis? 600.

MVNVS.

Munerum largitio & receptio, 829. præcipuè à *num.* 876. ad 898.

De Religioſis inter ſe, 964.

MVRMVRATIO.

Quomodo murmuratio à Confuſione, Exprobratione Detractione & Calumnia, 1808, 1877. quomodo ab Æmulatione & livore, 1877.

An murmurare ſit mortale peccatum? 1808. An poſſimus coram detractore tacere, 1809. De Murmuratione vitandâ, 1877. Cur fraterna Correctio ſimul cum murmuratione exponatur, 1877. Murmuratio eſt Cœnobiorum peſtis, 1878. *vide* 1915.

N.

NAVIS.

Navis inſtitoris, 106.

NAZARÆVS.

Nazaræorum inſtitutio, 146. etymon, *ibid.* antiquitas, authoritas, 147 ſectæ, *ibid.* abſtinentia, 150. Radebant capita, 152. ſacrabant Deo, *ibid.* obligabantur voto, an conſilio? 159.

NEPHILIMVS.

Nephilimi, 137. ab inclinationibus ſic dicti, *ibid.* Hominum piſcatores, *ibid.* de illis Iſaias expoſitus, 137

NOVI-

Digitized by Google

NOVITIUS.

Novitios recipere quis poſſit, 452. An poſſit recipi, qui non ſit confirmatus, 2004. an requiratur conſilium Religioſorum, 451, 1605. non omnes venientes debent veſtiri, 458. ille cujus parentes ſunt in extrema neceſſitate an poſſit adire religionem, *ibid.* qui in circumſtantia ſubſtantiali fefellit, & ex vi hujus erroris admittitur ad profeſſionem, non eſt verè profeſſus, 459.

Novitiorum probatio debet eſſe per annum, 463, 1872. d. in mortis articulo antè annum poſſunt profiteri, 463, 464. Probationis annus debet eſſe integer, 466, 2007. an addenda ſit una dies, 468. Tempore probationis poteſt novitius liberè redire ad ſæculum, 496. Olim non poterant, 511. & 2006.

Novitiorum cura & regimen ſunt valde neceſſaria. & difficilia: ſed de illis ago toto libro ſexto, præcipuè à *num.* 452. de novitiis qui fuerunt profeſſi in alio ordine, 540, 544. de novitio laſcivo, 1003. Profeſſionis Benedictinæ formula exponitur toto libro ſeptimo *num.* 512.

Novitius qui tranſit ex ordine ad ordinem, an teneantur agere annum probationis, 543, 544. an teneantur ſubſtantialia iterum vovere, 540. debet profiteri ſecundæ religionis characterica, 552.

Novitios approbare in dubio nemo poteſt, ſed reprobare debet, 470. approbare novitios aliàs habiles eſt materia puræ gratiæ, 472. poſſunt dimitti ab Abbate inconſulto conventu, 471. promoveri ſine conventûs conſilio & conſenſu non poſſunt, 480, 482, 2008. Qui novitium ſeducit qualiter peccet, ad quid teneatur, 477. Qualitates requiſitæ ut novitius profiteatur, 468. Nemo tenetur contra novitium alios ſollicitare, *ibidem.*

Profeſſio novitiorum qualis, 512. An debeant ſe vocare Fratres, an Dominos, 516. An promittatur Deo, an Abbati hoc quod eſt, obedire Superiori, 518.

O.

OBEDIENTIA.

Obedientia Chriſti, 217. hujus voti neceſſitas, 259. antiquitas, *ibid.* Benedictini non vovent obedire Regulæ, ſed Abbati ſecundum Regulam, 89. 512. An teneantur obedire ſecundum Regulam ad litteram, 624, 678. Ago accuratè de virtute obedientiæ, à *num.* 691. Obedientis oratio valde efficax, 1792.

Obedire Superiori contra legem, Dei peccatum eſt. Hiſtoriæ ex ſactis litteris aptæ, 691. a. *vide* 1814.

OBSERVATIO.

Obſervationes cæleſtes Chaldæorum, 1:3.

OFFICINA.

Officina unguentaria, 107.

Officina virtutum, 1059.

OFFICIUM DIVINUM.

Fuerunt varia officia in Eccleſia, 1290. Officium Sariſbericum, 1292. Officium Meſarabicum. Fuit introductum ab Apoſtolo S. Iacobo, & ejus diſcipulis. Conſtabat olim horis ſedecim, jam novem: ab eo ſuperſedens, de reliquis Breviariis, quæ 7. vel 8. horas continent dicepto duobus libris, nono videlicet & decimo. In nono quidem de ſingularum horarum inſtitutione & antiquitate; in decimo de obligatione morali legendi horas canonicas, à num. 1061. ad 1477. Officium divinum publicum quid? 1290. Officii Divini Rubricæ juxta mentem D. Benedicti, 1298. De Rubricis Breviarii impreſſi, 1299. An authoritas Abbatum ſit limitata, 1311. an limitari poſſit, 1305. An de facto liceat Abbatibus pſalmos, lectiones, reſponſoria, antiphonas mutare aut alterare, 1299. ad 1317. Choro adſiſtere tenentur omnes Religioſi pœnaliter, *ibid.* qui debent non cantare in choro, *ibid.* qui debent reſumi omiſſa in choro, *ibid.* pag 584. An Abbates moraliter teneantur ad chorum, 1317. Communitas tenetur legere officium Canonicum, 1320. An teneatur legere Marianum & Defunctorum, 1322. Quomodo peccet Communitas quando non legit perfectè, 1321. In eccleſia debet legi Officium Divinum, 1325. Quando Communitas per modum Communitatis eſt extra monaſterium, an qui in eccleſia remanent debeant, aut poſſint officio Divino ſatisfacere, 1325. e. Locus legendi privatim, quis? 1326. An officium publicum debeat cantari, 1327. Quibus horis officium debeat legi, 1328, 1411. quomodo debeat, 1787. An Sacerdotes teneantur legere quotidie, 1319. An officium divinum ſit penſum totius vitæ 1330. an ſit annuum, 1331. an ſit menſtruum, 1332. an hebdomadale, 1333. an quotidianum, hoc eſt, an totius diei officium cadat ſub unum præceptum, 1334. 1137. An horæ ſingulæ cadant ſub diverſum præceptum, 1336. Converſi & novitii non tenentur legere privatim, 1341. Moniales & juniores Ciſtertienſes non tenentur ad privatam lectionem, 1354. imò nec Benedictini, 1775. nec Tertiari, 2026. Officium Marianum & Defunctorum non obligat particulares, 1360. an obliget Communitates, 1322. Vtrùm *Pretioſa* & *Clauſtralis lectio* obligent ſub mortali, 1365. Poſſitnè Sacerdos ſub Miſſam legere horas, 1364. Quî debeas recitare cum ſocio, 1365. ſi ſocius habeat privilegium aliquod, 1366. De mutatione officii, 1371, 1372, 1387, 1399. Attentio requiſita, quæ? 1373, 1785, 1860. Pronuntiatio qualis? 1380, 1385. De legendi intentione, 1415. An matutini poſſint veſperi recitari, 1417. quâ horâ, 1418. An qui veſperi Matutinas & Laudes recitat, duorum dierum obligationi ſatisfaciat, 1420. Poſſitnè craſtinum officium ante diurnum legi, 1428. An ægri legere teneantur, 1429. an viri valde occupati, 1436. Modus facilis ſatisfaciendi, 1440. An quis poſſit nondum lectis nocturnis celebrare, 1441. De Monachis degentibus extra monaſterium, 1443. Parvitas materiæ in horis canonicis, 1451, 1462. Partes extrinſecæ & non obligatoriæ, 1464. intrinſecæ accidentariæ, 1458. Pſalmi pœnitentiales, 1468. Pſalmi graduales, 1474. Pſalmus *Lætatus ſum*, 1475. Officii Divini lectio non obligat privatim, ni præcipiat Antiſtes, 395. De Officio Divino quà præcepto, 702. De officio divino tertiariorum, 2017, 2036, 1787, 1853.

OLIVES.

Digitized by Google

OLIVETENSES.

Olivetenſes monachi, 351. 1359.

OMISSIO.

Omiſſio pura an poſſit eſſe memoria, 667.

OPINIO.

Probabilis quæ, 52. probabilitas intrinſeca & extrinſeca, *ibid.* ad probabilitatem quot authores ſufficiant, 52, 55. probabilior ſententia quæ? 56. quæ improbabilis, *ibid.* Opinio minùs probabilis eſt tuta in conſcientia, 57. 64. non dantur opiniones magis tutæ per ſe, 57. per accidens benigniores, licèt ſint minùs probabiles, ſunt magis tutæ, 58, 61. An opiniones probabiles ſint labores Eccleſiæ. 60. An omnis ſententia probabilis apud homines, ſit etiam erga Deum probabilis, 62. an puniri poſſit qui ſequitur opinionem probabilem, 66. quæ facta ſunt ex bono probabili dictamine, confeſſione Sacramentali non ſubſunt. 67. An Abbas poſſit opinionis verè probabilis notitiam interdicere, 69.

ORATORIUM.

Oratorium monaſterii, 1062. Orationis neceſſitas, 1090, 1091. Oratio Dominica, 1238. Communitas in eccleſia debet legere officium Canonicum, 1325. De oratione agitur à num. 1090.

ORDO.

Ordo quid? an diſtinguatur à Congregatione, 581, 524. Ordo ſtrictior, quis? 536. an Carthuſianus talis dicendus ſit, *ibid.*

Ordines majores an conferantur ab Abbatibus, 1626. minores, 1633. Dimiſſoriæ concedi poſſunt ab Abbate ad quemcumque Epiſcopum; quando? quomodo? à num. 1634.

OSENI.

Oſeni hæretici, 164.

OSCULUM.

Oſculum, an toleranda urbanitas, 979, 1887, 1888.

OSTIUM.

Oſtiarius, 1642. qualis eſſe debeat, 1651. qualiter debeat hoſpites recipere, 1654.

Oſtiarii erant Æmæi in ſacris literis, 129.

OVILE.

Ovile divinæ & propriæ voluntatis, 330.

P.

PADUANI.

Paduanorum Benedictinorum origo & inſtitutio, 351.

PALMA.

Palma oppreſſa adſurgit, 324.

PANDORA.

Pandora eadem quæ Veſta, 173.

PAUPERTAS.

Paupertas; De hoc voto, & obligationibus ejus ago à num. 815.

Paupertas fortalitium Dei, 817.

PECCATUM.

Peccatum. Mortale non committit, qui regularia non obſervat, imò nec veniale, niſi eadem Abbas in virtute obedientiæ præcipiat. à num. 77. ad 98. Officii divini legendi obligatio reſpectu eorum qui non ſunt in ſacris regularis eſt nec obligat ſub mortali 1343, 1775. F. Capitulum Generale anni 1618. declaravit aliqua regularia obligare ſub peccato veniali. Quæ illa? 1757. Hæc declaratio probabiliter defendi poteſt; imò quinque modis, 1776. ſed probabilius dicenda ne ad veniale quidem obligare, 41. 1360, 1776. Idem Capitulum declaravit multa eſſe quæ ad nullum peccatum obligarent, 1768. Poteſt quis ita legere horas ut jurare poſſit ſe anni ſpatio ne unum quidem veniale in hac materia commiſiſſe, 1785. Omnia peccata ex fragilitate, 1803.

PEREGRINUS.

Monachi peregrini, 451.

PERFECTIO.

Perfectionis ſtatus non eſt Religioſorum; ſed ipſi tenentur in perfectionem tendere, 657. qui debeant facere ut huic obligationi ſatisfaciant, 658. An ſæculares debeant tendere in perfectionem, 657.

Perforare aurem quid? 219.

PERICULUM.

Periculum proximum, 74, 1056. Periculi cognitio naſcitur ab experientia, 1056. Mutatis circumſtantiis ceſſat periculum, 1057. Non datur caſus in quo licitè quis ſe poſſit exponere peccandi proximo periculo, *ibid.* Nulla lex humana aut divina præcipit ut te exponas proximo peccandi periculo, *ibid.* Licet ſe exponere probabili periculo, 1058.

PHAETON.

Phaëthontis fabula juxta verum ſenſum explicata, 171.

S. PLACIDUS.

Cujus fuerit filius, 1830. quo anno ætatis S. Benedicto præſentatus, 1831. quot annis profeſſus promotus, 1831. Siculæ congregationis fuit author, 1831. Martyrio coronatur, 1831. Hiſtoriographi, qui ejus paſſionem deſcripſerunt aut aſſeruerunt, 1829. Nonnulla ſubjuncta de Manucha & Pyratis, qui eum trucidarunt, 1832. S. Placidi Anima cœlos adire à D. Benedicto in ecſtaſi viſa, 1834.

POLLUTIO.

Pollutio an differat ſpecie à beſtialitate, an à Sodomia, 983. delectatio moroſa eſt pollutio inchoata, 1049. Pollutio habita ex virginis conſideratione & ex corruptæ, non differunt ſpecie, 1012.

POENA. POENITENTIA.

Pœnalis lex eſt hypothetica. 786.

Pœnitentiæ ordinis non inferunt ignominiam, ſed meram incommoditatem, 1738. ab illis non datur appellatio, 1739.

PONTIFEX.

Pontifex non poteſt excorporare aliquem à ſuo monaſterio ſine cauſa, 554.

PRÆCEPTUM.

Præcepta Abbatis, ſi contra Deum, 691. a. 1600. c. contra Regulam, 695, 750. extra Regulam, 700. ſecundùm Regulam, 701. Præcepta de officio divino, 702. de jejuniis, 711. de ſilentio, 717. de caſtitate & paupertate præce-

præceptis Monacho, 716. præceptis Donato, 409, 410, 411. Præcepta propter aliud, à num. 718. quid requiratur ut præceptum teneat, 738. præcepta lata ab Abbatibus Abbatum Patribus, 761. De præceptis conditionatis: an poſſit poni auxilium efficax tanquam conditio, 767. Præceptorum expoſitio notanda, 796. Præcepta impoſita hoſpitibus an obligent. 802. Præceptibilia in Regula non præcepta, 79.

PRÆLATVS.

Prælati nomen an Abbatibus attribui debeat, 1478.

PRÆPOSITVS.

Præpoſitus, *vide* Prior.

PRÆTERITVM.

Præteritæ actiones qualiter debeant examinari, 74.

PRINCEPS.

Principes an debeant admitti, qui debeant inſtrui & tractari, qui corripi. 450. An violent immunitatem Eccleſiaſticam cùm Abbates denominant, 1490. an mortuo Abbate poſſint denominare rerum adminiſtratorem, 1597.

PRIOR.

Prioris nomen exponitur, 1612. eius authoritas & poteſtas qualis, 1576. abſente Abbate, 739, 1577. mortuo Abbate, 1585.

PRIVATIO.

Privatio in converſione morali quæ? 7.

PRO-ABBAS.

Qualem authoritatem habeat, 1 68.b.

Probatio Novitiorum, *vide* Novitii.

PROFESSIO.

Profeſſionis obligatio, 70. formula, 512. fiatnè Deo an Abbati, 518. Verba quæ veteri formulæ adduntur apud varias Congregationes an ſint neceſſariæ, 320. Profeſſio ſtabilitatis, *vide* Stabilitas. & num. 521. Profeſſio convertendi mores, 600; Obedientiæ, 690, Caſtitatis virgineæ, 973. Paupertatis, 815. Clauſuræ apud Moniales, 1 60.b. 1796. Tertiarii Franciſcani promittunt ſe totam legem Dei ſervaturos, qui hoc ſit intelligendum. 2010. Renovatio votorum annua, imo & quotidiana. 1782. Quid ſit promittere B. Virgini. 1978.b.

PROPHETA.

Prophetæ Reipubl oculi, 165. eorum filii, 166. numerus, 167. non differunt à Recabitis, 170. Prophetia Enochi, 516.

PROPRIETAS.

Convenit monachis in communi, 820. Abbas non eſt dominus bonorum monaſterii, 830. Habet verum dominium religioſus in manuſcripta, 831. in diſcipulos, 839. in filios, 849. in actiones naturales, 852. merè internas, 853. in externas, 858. an in arte facta, 859. an in res unico actu conſumptibiles, 861. 1799.

PVDICITIA.

Pudicitiæ & Caſtitatis diſtinctio, 981, 996.

PVER.

Pueri olim monaſteriis oblati. 439. an fuerint novitii, 440. D. Thomas Caſſinenſibus oblatus, 445.

Q.

QVADRAGESIMA.

Quadrageſimæ obſervatio, 1613. De Ieiuniis & abſtinentia vide propriis locis.

R.

RAGVEL.

Raguel binomius, 144. trinomius, *ibid.* an ipſe qui Iethro, *ibid.*

RAPHAIMI.

Raphaimi quia medici, 134. Qualiter ab Ammonitis dicti, *ibid.* Raphaimari ῥαφαιμαρεῖν Raphaimum fieri, *ibid.* Eorum vita & inſtitutio ex Philone, *ibid.* Ipſi qui ab antiquis Dactyli, Corybantes, & Curetes nominati ſunt, 135.

RASIO.

Raſio capitis apud Nazaræos, 152. Chriſtianorum tonſura, 327.

RATIO.

Rationis identitas in pœnalibus non valet, 550.

RECAB.

Recabitæ, 140. Elias Recabites, 171. non differunt à filiis Prophetarum, 170. Eorum caſtimonia, obedientia, & paupertas, 141. eorumdem mores, 143. origo & antiquitas, 144. Iethro Obab, *ibid.* Recabitæ à Iethrone originem ducunt, 145. ſunt progenitores Cinæorum, *ibid.* Filii Prophetarum reformaverunt Recabitas, 170.

RECREATIO.

Recreationes ordinariæ concedi debent, 1437. poſſunt mitti extra monaſterium religioſi animi relaxandi cauſa, ſed cum ſufficienti viatico dimitti debent, 1649.

REDEMPTIO.

Redimere captivos an expediat, 346.

REFECTIO.

Refectionis hora, 1611.

RELIQVIÆ.

A S. Benedicto ad S. Maurum miſſæ 1843. An reliquiæ habeant vires, & quas? 1845. debent coli, & cum debita decentia ſervari, 1845. ſanctius eſt ut careas reliquiis, quam quòd ipſæ cultu debito careant. 1845.

REGNVM.

Regnum Dei: civitas Solis, 106. Regna monaſteriis ſubdita per modum ſpiritualis feudi, 1536. Caſtella, Legio, & Aragonia ſunt feudatariæ Cluniacenſibus, 1536. Luſitania Claræ vallenſis, 1536.

REGVLA.

Regula D. Benedicti non habet præcepta, 77, 79. contemni non poteſt ſine culpa gravi, 97. ſi præcipiatur à Prælato obligat, 94. ſi voveatur, 96. an aptè donetur prologo, 98. Regula diſcreta, 77.

Regula S. Auguſtini non obligat ad mortale. Eſſentialia Religionis ſub ipſa obligant graviter ratione voti. Eſt ſimilis quoad hoc Regulæ S. Benedicti.

Regula S. Franciſci obligat ad mortale, 2013.

Regula Tertiariorum in communitate viventium induceit tria vota eſſentialia & in reliquis nec ad mortale nec ad veniale obligat. 2026.

Regula Tertiariorum in ſuis domibus Deo ſervientium non obligat moraliter. 2088.

RELIGIO.

Religio unde dicta, 1065. quid ſignificet, 1070. Religionis ſimulachra, 208.

RENVITÆ.

Renuitæ, ſeu renuentes monachi, 319. an iidem cum Sarabaitis, 319.

RITVS.

Ritus ethnici purificati, 184.

S.

SACERDOS.

SAcerdotes monaſterii, 1626. Sacerdotes non ſunt magis religioſi quàm reliqui choriſtæ, 398. an debeant officiis vilioribus impendi, 399. Sacerdotes monachi, 448. poſſunt officia humilia agere, 399. an debeant habere altiorem gradum, 402, 403.

SACRAMENTA.

Debent frequentari. 2027. Non poteſt fieri novitius, qui non ſit baptizatus, poteſt qui non ſit confirmatus, 2004 Confeſſio ſacramentalis debet eſſe frequens. 2027. ſubſacerdotes deberent omni die feſto communionem recipere, 2027.

Sacriſtæ officium, 1625.

SAPHIRA.

Saphiræ & Ananiæ hiſtoria, 262.

SAMARITANA.

Samaritanæ hiſtoria, 232.

SARABAITÆ.

Sarabaitæ monachi, 318. non ſunt religendi ſed relegandi, 318, An Renuitæ & Renuentes dicti, 319. ab eo quod eſt, Σάρων, ὁ, & βίο dicuntur, quòd vitam libidinoſam agerent, 319. an Saphiræ aſſeclæ, 319. ab Hieronymo *Remoboth* vocati, 319.

SCALA.

Scala Iacob exponitur, 676.

Schola veritatis, 106.

Senarii numeri ſignificatio, 1161.

SENES.

Senes an teneantur ad jejunia Eccleſiaſtica 1613. v. mitiùs à Regula obligantur, 1618.

SETH.

Sethiadum religio, 115, 122. columnæ. 122. eorum ſymbolum contra Cainitarum impietatem, 113.

SIGNIFICATIO.

Significatio verborum apud Benedictinos, 786.

SILENTIVM.

Silentium, 1278, 1288, 790. Silentium quà præceptum, à n. 715. Silentii virtute interdicitur ne Monachus loquatur confratri: at ſtrictiùs ne ſupervenienti ſæculari. num. 1795. qui priùs tacet, ſapientior eſt, 1086.

SINISTRI.

Siniſtri religioſi qui? 408.

SODOMIA.

Sodomia an differat ſpecie à pollutione, 983. peccans cum virgine Sodomiticè non tenetur virginitatis circumſtantiam in confeſſione explicare, 1013.

SOL.

Sol hominem generat, an ſolus? 183. Sol vitro armatus, 220. Solis civitas, 106.

SOMNIVM.

Somnia laſciva an ſint peccata, 1051. Non datur cauſa per ſe immediata immunditiæ habitæ in ſomniis, *ibid.* Eſt licitum deſiderare habere nocturnam ſeminis effuſionem ſub aliquibus limitationibus, 1051.

SPECVLVM.

Speculum præeminens, 107. Specula & æneum mare, 189.

STABILITAS.

Stabilitas promittenda ante veſtitionem, 521. iterum in ipſa profeſſione, 527. ad quid teneatur ratione ſtabilitatis, à 528. ad 600. an poſſit quis tranſire ad alium ordinem, 532. an ad aliud monaſterium eiuſdem ordinis, 558.

SVBDIACONI.

An poſſit ordinari ab Abbate, 1616,

Superficies homo, 21.

SVPERIOR.

Superior quotuplex, 25. naturalis, & moralis, 26. an Supprior dici debeat Superior. 1598. *vide* Abbas, Prior, Supprior, Decanus.

SVPPRIOR.

Supprioris authoritas, 1598. habeatnè authoritatem à Priore, an immediatè ab abbate, 1598.

SVRDVS.

Surdi religioſi qui dicantur, 408.

Surdi, *vide* Converſi.

SYLVESTRINI.

Sylveſtrini monachi, quando inceperint, à quo ſit dicti, 531.

SYMBOLVM.

Symbolum Sethiadum, *vide* Seth.

SYNODALES.

Synodales leges regularem non obligant, 781.

T.

TABVLA.

TAbula legis naturalis anima, 22.

Taciturnitas, *vide* Silentium.

TEMPLVM.

Templorum antiquitas, forma, 1063. Officium divinum debet à Communitate legi in Eccleſia, 1325. Religioſi in ſuo refugio non tenentur legere divinum officium per modum Communitatis, 1325. b.

Templarii. 1848. eorum Regula. 1851.

TEMPVS.

Temporis diſtributio, 11. 1, 1237. temporis opportunitas 1210.

Terra ſanctuarii, 107.

THERAPEVTÆ.

Therapeutæ, 134. Iidem qui Raphaimi, *ibid.* vocabantur olim Κυρῆτις, 135.

DTHO.

Digitized by Google

D. THOMAS.

D. Thomas an fuerit novitius Caſſinenſis, 445.

TIMOR.

Timor Dei, 677.

TONSVRA.

Tonſura Nazaræorum, 152. clericorum, 160. monachorum, 327.

TRANSITVS.

Tranſitus ex ordine ad ordinem an licitus, de hoc latè à num. 532. & de tranſitu à monaſterio ad monaſterium ago à n. 558.

TRINITARII.

Trinitarii, 346. an expediat reipublicæ redimere captivos 346.

V.

VACVVM.

VAcuum quid? 11. reperitur in moribus quando, quomodo, *ibid.*

VALLIS.

Vallis nomine inſigniuntur antiqua & nova monaſteria, 129.

Valliſoletana Benedictinorum reformatio, 351.

Vallis umbroſæ monachi, 351.

VENDITIO.

Vendi non poſſunt aut alienari bona monaſterii radicalia ſine conſenſu conventûs, 1606.

VERBA.

Verborum ſignificatio in materia obedientiæ, ſunt omnia ſcitu neceſſaria à n. 786.

VINVM.

Vinum vitam abbreviat, 150. an concedatur à Regula Benedictina, 1617. Hemina menſura vini quanta? *ibid.*

VESTA.

Veſta quæ? unde dicta? 172. eadem quæ Pandora, 173. habuit ædem rotundam, cur? *ibid.* non habuit ſimulachrum, 177. Veſta ignis, 178.

VESTALES.

Veſtales, 175. cur non fuerint introductæ in veterem Romam, 176. ſurgebant media nocte, 179. earum habitus, 180. approbationis tempus, 181. antiquitas, 182. aliquando non idololatræ, 187.

VESTES.

Veſtium color, materia, forma, 373, 1620. An veſtium colores diſtinguant religiones, 375. negante Abbate neceſſaria, qualiter Religioſi procedere debeant, 1260. b.

VIRGINITAS.

Virginitatem amittere non mutat ſpeciem, 1004. Virginitas tranſcendit omnes alias virtutes, *ibid.* an facilius ſervent continentiam virgines, 1008. Virgines dicatæ templo, 198. Qui virginitatem amiſit, non tenetur hanc circumſtantiam explicare in confeſſione, 1004, 1009. non eſt circumſtantia explicanda etiã in muliere, 1010. Virgo quæ polluitur, non tenetur exponere an ſit virgo, 1011. Iuvenis delectatus concipiens virginem, non tenetur hanc circumſtantiam aperire, 1012. De ſodomia habita cum virgine, 1013.

VIRTVS.

Virtutum catena, 1059. earumdem inſtrumenta, 1060.

VISITATIO.

Ponuntur multa valde neceſſaria à n. 1880. b. ad 1885. 2038. 2046.

VITA.

Vita eſt via, ideo ubi aliqui legunt, *lucis viam* alii *lucis vitam*, 4. k. Abbreviatur vino & venere, 150.

VITIS.

Vitis delictum honorat, qui eam tenuit, militiam mutat, qui fregit, capite punitur, 310.

VITIVM.

Vitium differt à negligentia, 1612.

VITRVM.

Vitro Sol amatur, 220.

VOLVNTAS.

Voluntas inefficax circa rem interdictam, eſt peccatum, 40.

VOTVM.

Votum quid? 213. Voti impliciti & expreſſi diſtinctio, 997. ſimplicis & ſolennis, 999. Voti θεολόγου & ϑεολόγου differentia, 1660 b.

Votum à pueris emiſſum an poſſit irritari, & à quibus, 460. Votum de ſervanda tota Regula obligat ſecundũ materiæ quantitatem, 96. An Benedictini voveant ſtabilitatem, *vide* Stabilitas, & conſule num. 512. An perpetua clauſura, quam noſtræ Moniales promittunt, ſit quarum ſolenne votum, 1060. b. An voto teneantur DD Benedictini mores convertere, 600. Votum caſtitatis, 973. votum paupertatis, 815. Votum obedientiæ, 690. Conſule hunc Indicem, verbo, *Stabilitas, Converſio, Obedientia, Caſtitas, Virginitas, Paupertas, Proprietas, Dominium.*

Votum contra Regulam in nulla Religione obligat. In Benedictina omnia & ſingula vota ſimplicia, quæ ſine Abbatis conſcientia emittitur, ſunt contra Regulam. 1798.

Tertiarii vovent ſe ſervaturos totam legem Dei. 2005. votum exponitur, 2010. Poſſet institui ab Eccleſia Religio in qua promitteretur totius Decalogi obſervantia in materia magna, an etiam in levi. *ibid.*

Votorum annua, imò & quotidiana renovatio. 1782, 1783.

VRBANITAS.

Vrbanitas virtus valde neceſſaria, 692, a.

Vrbanitatis obligatio, 1438.

Z.

ZAmzumæi, 133.

Zelus bonus & indiſcretus, 693.

Zuzimæi, 136.

Digitized by Google

INDEX HEBRÆORVM VOCABVLORVM.

NOTA.

Præter hunc legendi ſunt a'ii ſex Indices Capitum, Quæſtionum Materiarum. Quorum Primus toti Operi præponitur, & eſt Regula Benedictina. Secundus Opuſculorum D. Benedicti, & intereſt num. 1780. Tertius eſt Regula S. Auguſtini ante num. 1890. Quartus ad S. Franciſci Regulam ſpectat, & ponitur ante numer. 1981. Quintus eſt Regulæ Tertiariæ, Fratrum Sororumq́; habitantium in Communitate. num. 2000. Sextus aliorum Tertiariorum, qui habitant extra Communitatem. 2045. Legendi, inquam, ſunt ſex iſti Indices, multa enim quæ in hoc Indice Abecedario breviùs poſita, aut ſolùm tacta, in illis uberiùs diducuntur.

VOCES HEBRÆÆ.

quarum ſignificatio radicitùs examinatur.

HEbræa Linguarum univerſarum Parens, artificioſiſſimo etymo imponit nomina rebus ſignificatis: natura aut arte duce habet voces rerum eſſentiam deſcribentes, idcirco debui nonnunquam Hebraica vocabula expendere, ut adſequerer proprietates & prærogativas rei ſignificatæ.

א

אבא/אב Abbas: Chriſti eſt prænomen, *pag.* 679, a. ſignificat Patrem, *pag.* 33, a. & *pag.* 679, a. & *pag.* 803, a. Amantem, *pag* 679, b. Magnatem, Eminentem, Magiſtrum, Ducem, *pag.* 33, a. & *pag.* 680, a. Antiſtites dicitur אב *voluntas*, quia ſubditi non debent velle, quod non velit Prælatus, *pag.* 680, b. Φιλόξενος *Amator pauperum & peregrinorum*, ibidem.

אבה Amare, concupiſcere, *pag.* 679, b. & *pag.* 798, a.

אבוי Pauper, paupertas, *n.* 1667.

אביון Mendicus, *num* 234.

אדני Adonai: *eſt nomen Dei. num.* 1129.

אדר Adar, nomen menſis, qui correſpondet Februario, *num.* 1193.

און Auris. *num.* 219.

אזנימ Bilances, ſtateræ, *num.* 219.

איש Vir, *n.* 171.

אמ Mater, cœtus, conventus, familia, poſtis, *n.* 128.

אמה Cubitus, menſura. *n.* 128.

אמימ Æmæi, erant religioſi antiquæ legis: *num.* 127, 128, 131, 133.

אמנ Amen: *Adverbium affirmantis.* Verè, profecto, *Hiſp.* Si, En verdad. *num.* 1170.

אנוש Enos, qui aliàs Enius: *num.* 118, 124, 161.

אנשי- חשמ Enoſæi nomine, *num* 126. Eſeni, Enoſeni: *num.* 124. 126.

ארצ Aretſia, Tellus. *num.* 182.

איש-אנוש Vir-Enoſis, Eſenus. *n.* 124. 161, 274.

אשה Fœmina. *n.* 172. *iſta* Veſta *num.* 172, & 182.

את-יהוה ipſum - Deum. Locus curioſè expoſitus *nu.* 118.

ב

ב eſt nota Ablativi, ſed aliquando Accuſativi, *numer.* 1107.

בוא Venire, *n.* 1063.

ברכ Benedicere. *num.* 1073.

ברכת Benedictiones, Eſt nomen libri. *n.* 1129.

בתולה (Vetula) Virgo apta connubio, *n.* 205.

בתולימ Virginitates, *n.* 205.

ד.

דה-אנ Diana, *num.* 204.

ה

הביא Adducere, *num.* 1063.

חוס Roborare, *n.* 1282.

הלולימ Laudes, fructus commendabiles, *num.* 1258.

הלל Laudare, *num.* 1255. inſanire, *n.* 1258.

הללויה Allelv-Ia. Laudate Deum. *num.* 1255.

המעלות Adſcenſiones, Gradus. *n.* 1281. d.

חנכה Dedicationis Templi Hyeroſolymitani ſolennitas, *num.* 1192.

ז:

זח Radix inuſitata, *num.* 136.

זוזימ Zvzitæ, *n.* 127. 136.

זמזומימ Zamzvmæi, Viri contemplativi in veteri lege, *n.* 117. & 133.

זמזומ verbum frequentativum à radice

זממ contemplari, ſpeculari, meditari, *n.* 133.

ח.

חסד Eſſe miſericordem, *n.* 138.

חסיא Ὅσιος, Sanctus, *n.* 161, 273.

חסידה Ciconia, eſt miſericordiæ ſymbolum, inde nomini occaſio. *n.* 138.

חסידימ Asidæi, Miſericordes, clementes, *num.* 127. 138.

י.

יה Vnum ex decem Dei nominibus, verbum abbreviatum. *n.* 1256.

יהוה Nomen tetragrammaton, unde Gentiles duxerunt ſuum IOVEM, *num.* 115. Revelatio facta Evæ patienti Cainum, donata particulari illuſtratione. *n.* 118.

יומ כפרימ Dies expiationum, Hebræis valde ſolennis, *n.* 1188.

יקף Gyrare, circumdare. *n.* 1261. c.

כ

כסלו Kislev, nomen menſis noſtro Novembri reſpondentis, *n.* 1192.

כפרימ

Digitized by Google

בפרימ Expiationes, quæ ſolenniter fiebant apud Hebræos, *n.* 1188.
ברח Perfodere, *n.* 219.

ל

לבן Lavari, dealbari, candeſcere: inde לבנן Libanus, *num.* 1168.
לב Vade. *item* Tibi. *n.* 1225.
לץ Deriſor, *n.* 150.

מ

מאזנימ Bilances, *n.* 219.
מזוזה Poſtis, Columna, *n* 136.
מן Ab: *eſt etiam nota probationis*, Præ. *num.* 1128.

נ

נזר Secernere, *n.* 149.
נזרימ Nazaraei, *n.* 127, 146.
ניסן Nisan, Hebræorum menſis reſpondens primo veri, *num.* 1181.
נפילימ Inclinati, Cadentes, Nephilimi, veteres religioſi, *n.* 127, 137.
נפל Cadere, *n.* 137.

ס

סיון Sivan, menſis Hebræorum, qui correſpondebat noſtro Majo, *n.* 1186.
סכות Tabernacula. Solennitas tabernaculorum fuit valde celebris in lege veteri, *n.* 1190.

ע

עולה *ἀλώσις*, Captura, *n.* 204.
על Circum, circa, juxta, *n* 1106.
עלה Aſcenſus, *n.* 1281 d.
עצרת Cœtus, congregatio. Nomen Hebrææ feſtivitatis, *num.* 1191.
ער Ara nomen civitatis, *n.* 132.

פ

פורימ Sortes. Sortium dies celeber apud Hebræos, *nu.* 1193.
פורענ Præfectus, Gubernator, *n.* 115.
פורע (unde Gallis *Perruque*) Coma, cæſaries, *n.* 155.
פלא Mirificare, *n.* 137.
פלא/פלי Separari, *n.* 137.
פנימ Pan, veterum Deus, *n.* 127.
פסח Pascha, Tranſitus, *n.* 1184.
פרסות Sectiones libri: Capitula, *n.* 1147.
פרע Cæſaries & libertas: unde & coma libertatis ſymbolum, *n.* 155.

צ

צבא Militari, *n.* 311.
צרק Iuſtitia, *n.* 219.

ק

קינימ Cinæi, veteris legis religioſi, *n.* 111, 127, 139.
קינן Cainan, *n.* 139.
קנימ Cannæ, calami, *n.* 112.
קנמ Radix obſoleta, *n.* 112.
קנמות Cinnamomum, *num.* 112.
קרבן Gazophylacium, in quo res ſacræ condebantur, *n.* 1156.
קרבנא Chaldaica vox, idem ſignificat quod קרבן, *nu.* 1156.
קרבן-אל Oblatio Dei. 149.

ר

ראש-השנה Ros-Asana, Caput anni, Hebræorum ſolennitas, *n.* 1187.
רכס Nutrire, alere, *n.* 1074.
רכבימ Recabitae, *n.* 127, 140, 171.
רפא Mederi, *n.* 134.
רפאימ Raphaimi, erant religioſi in teſtamento veteri *n.* 127, 134.
רס *ῥάχις*, diſciplina, *n.* 204.

ש

שבועות Feſtum hebdomadarum, *n.* 1186.
שכמ Ante auroram ſurgere, manicare, *Hiſp.* Madrugar, *metaph.* Animari, *n.* 1222. *nominaliter* Cor, *n.* 1222.
שכמ-אחר unanimiter, *n.* 1222.
שמ Nomen, Numen, 126.

ת

תרוס *θρησκεία*, Religio, alimentum, *n.* 1064.
תשרי Thisri Hebræorum menſis Septembri noſtro correſpondens, *n.* 1181. 1187.

VOCES GRÆCÆ,

HEBRÆARVM PARALLELÆ,

Quarum vim, energiam, & etymon altiùs inveſtigavi.

A.

Ἀγάπη, *Charitas, dilectio, benevolentia*: unde *ἀγάπας ποιεῖν, convivia pauperibus dare*, num. 323.
ἀγάπη ἀνυπόκριτος, Charitas verax, non hypocritica, num. 323.
αἱμωδὲς, AEmæorum ſylva, 131.
αἵμων, AEmæa Theologiæ peritus, 131.
ἀκόλαστος, Prodigus, 150.
ἀκόλαστος γλῶσσα, Lingua effrænis, verborum prodiga. 351.

ἀλκιβιάδης Platonis liber.1261 c.
ἅλωσις, עולה, Captura.204.
ἀλληλού-Ια, meliùs ἀλληλοῦ-Ια Allelu-Ia, Iubilationis vox, æquivalet huic, LAVDATE DEVM. 1155.
ἁμαρτία, Peccatum.1238.
ἀμώμητος, Decorus, irreprehenſibilis: fortè quia corporis venuſtas animi & morum elegantiam arguit.131.
ἀμεμφὴς, inculpatus.131.
ἀμεμφία, factum irreprehenſibile 131
ἀμελωδικὸς, Occurſu difficilis. Hanc vocem aliqui Hebræā putant, & eſſe eandem cum אמרים, alii latinam exiſtimant, MENDICVMque à Græcis μελωδικὸ dici putant, & NON-MENDICANTEM ἀμελωδικόν. Fortè ἀμελωδικος occurſu difficilis exponitur pauci ſint divites: fortè idcirco Æmæi ἀμελωδικοι dicti, quia non erant mendicantes.131.
ἀμειμονῶ, Agere Æmæam vitam.131.
ἀμώμων, inculpatus,131.
ἀνὰ ſupra.114.
ἀναβαθμοὶ apud Dionem Coc. Gemoniæ ſunt: ſic vocabantur ſcalæ illæ Romanæ, ex quibus ſontes præcipitabantur.1281.d.
ἀναβαθμὸς, Aſcenſus ſeu deſcenſus.1281.d.
ἀναβασμὸς Aſcenſus ſeu deſcenſus 1281.d.
ἀναλίγιον Pulpitum libri. Hiſp. el Faciſt.l.114.
ἀναλογίζομαι. Diſputo.1144.
ἀναλόγιον ſuggeſtum ex quo loquimur. aliquando, ſuggeſtũ ubi ponitur liber qui legitur, ſed tunc debet ſcribi ἀναλογεῖον.1144
ἀναχωρίτης Anachorita.312.
ἀνακεχωρηκότα βιβλία, Libri non evulgati.312.
ἀναχωρία, ſeceſſio.312.
ἀσωτία Paulo eſt intemperantia.150.
ἀσιὰς, Cythara antiquæ formæ.139.
ἀσιάτις, Cythara 139.
ἀσίδηρος, Aſidaus, inermis. 139.
ἀσύνδηλος, Aſidaus, incognitus.139.
ἀσυνδύαστος, Aſidaus, Cœlebs.139.

B.

Βιβλία ἀνακεχωρηκότα, Libri nondum impreſſi. 312.
Βίος, vita.307.319.

Γ.

Γλῶσσα ἀκόλαστος, Lingua intemperans, effrænis, prodiga.151.
Γνήσιον, verum.323.

E.

Ἐξόδιον, Exitus, exodus.1194.
Εἰσαγγελία, fidelitas.247.
ἐρημίτης, Eremita.313.
Ἑστία, Heſta, Veſta, Ignis.172.128.
Εὐλογία vocabitur panis benedictus & non conſecratus in primitiva Eccleſia.1156.
εὐχωλαῖος, ου, Promiſſio, votum. 136.

Z.

Ζωοφόρια, Domus ramoſa,136.
Ζώσιμος, vitalis.136.
Ζῶσις, veſtis præcincta,136.
Ζῶσμα, Cingulum. Omnia ſic dicta à זוזים Zuzæit, quibus erant in uſu. 236.

Θ.

Θεὸς pro Θεῖος. Locus Cyrilli reſtitutus.125.
Θεραπεία, Cultus, obſervantia.134.
Θεράπευμα, Medicina, cultus, religio. 134.
Θεραπευσία, Cultus, medicina.134.
Θεραπευτὴς, Cultor, religioſus.134.
Θεραπευτής, Therapeuta, monachus.134.
Θρησκεία, Religio, Hebraicè תרוש.1064.1065.
Θρησκεύω, Colo, video, celebro.1064.

K.

Καταπλωνιάζω; Luxuriari. 247.
Καταπλωνιάω, Immodeſtè agere.247.
Κοινοβίτης, Cœnobita, Monaſterialis, Monachus, meliùs Κοινόβιος.307.
Κοινὸς, Communis.307.
Κούρητες,
Κύριος, Dominus.1234.

Λ.

Λέγω, Lego.1144.
Λόγος, Verbum.1650.

M.

Μὴν, Menſis.1182.
Μήνη, Luna, defectus ſeu lunatio.1182.
Μοναδικὸς, Monachus, ſolitarius.110.
Μοναζών, ſeu Μονόζωνος, ſimpliciter cinctus, una veſte contentus, religioſus.110.
Μονὰς, Vnitas: eſt & nomen Dei.110.
Μοναστὴς, unde Μοναστήριον 110.
Μοναχὸς qui μονάζει, ſolus.100. dicitur aut à voce μονὰς,110. aut à סינרם.112.
Μονήρης, ſolitarius,110.

N.

Νεομηνία, Novilunium, Kalendæ.1182.
Νέος, Novus. 1182.
Νεφέλη, Retetam avium quam piſcium.137. item, nubes.137.
Νεφελώδης, Nubis in modum.137.
Νεφέλιον, Nubecula,137.
Νέφος, Nubes.137.
Νεωφύλαξ, Sacerdos, æditius,137.

O.

Οἶνος, Vinum.351.
Ὅσιος חסיא Sanctus. 161, 273.
ὁσιότης, ſanctitas. 273.
ὀφείλημα, Debitum.1238.

πνευ-

Digitized by Google

Π.

Πεπληροφορημένω, meliùs verò πεπληροφορημένως, pleniſſimè abundè; Hebraicè אמן Amen, verè, profectò, 1170.

Περιφορά, Circumlatio, 1216. c.

Ρ.

Ῥαπτικὸν, vide ῥωπικόν. 134.

Ῥαχὴ, דרך, Deſciplina. 204.

Ῥαφαιμὶν, Raphaimari, fieri Raphaimum, 134.

Ῥιπίζω, Accendo. 134.

Ῥοφὸν, incurvum. Æolicè, 134.

Ῥῶπες, ſylveſtres plantæ. 134.

Ῥωπικὸν, idem quod ῥαπτικὸν, res magni precii. 134.

Σ.

Σαραβαΐτης, Sarabaita. 319.

Σάτυρος, i. Libidinoſus. 319.

Σεμνεῖα, Monaſteria. 307.

Στρηνιάω, immodeſtè ago. 247.

Στύλος, Columna. 1. 8.

Φ.

Φίλιππε, ἄνθρωπος εἶ. Philippe, homo es. 328.

Φιλόξενος, Hoſpitalis, pauperum amator. 1478. 1664. 1667.

NOMENCLATOR
REGVLÆ
BENEDICTINÆ.

Terminorum notitia, vocum acceptio, dictionum ſuppoſitio, phraſium ſignificatio ſemper exponenda eſt, præſertim TEXTUS à communi declinat: Tulit Benedictinam REGULAM noſter Licurgus alia rerum contemplatione præoccupatus, hinc ut conceptus ſæpe novos exprimeret, ſæpe etiam uti debuit ſyntaxi nova. Hanc NOMENCLATOR explicat, ut inoffenſo pede poſſis progredi, & adſequi LEGISLATORIS ſpiritum & mentem.

A.

Abbatis nomen Chriſto primariò convenit; Regulæ cap. 2. *Chriſti enim agere vices in monaſterio creditur quando ipſius vocatur prænomine, dicente Apoſtolo, Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus ABBA,* Pater. De Abbatis nomine tracto curioſè pag. 678, 679.

Abbas ſubiectus eſt Regulæ. Cap. 3: *Ipſe tamen Abbas cum timore Dei & obſervatione S. Regulæ omnia faciat.* & Cap. 64. *Præcipuè ut præſentem Regulam in omnibus conſervet.* & cap. 3. *In omnibus igitur omnes magiſtram ſequantur Regulam: neq; ab ea temerè declinetur à quoquam,* & infert meus Bernardus, *ergo nec ab ipſo Abbate.* ita lib. de præcept. & diſpenſ.

Abbas dicitur *Pater monaſterii.* Cap. 33. *Omnia verò neceſſaria* (debent) *à Patre monaſterii ſperare, nec quidquam liceat habere quod Abbas non dederit aut permiſerit.* De authoritate paterna Abbatis diſputo *pag. 326. n. 753. & p. 801. à n. 1676.* Abſente Abbate *monaſterii Pater eſt,* quicumque monaſterium gubernat. *n. 739. & 1577.*

Abſtineri. Mira hæc vocum ſyntaxis, *Carnium verò quadrupedum omnino ab omnibus abſtineatur comeſtio.* Cap. 39. hoc eſt, *Omnes omnino abſtineant à quadrupedum carnibus.*

Ad nomen Sanctorum petitionem facere, eſt inſtrumentum ſolenne & publicum condere Sanctorum nominibus corroboratum. Cap. 58. *De qua promiſſione ſua faciat petitionem ad nomen Sanctorum quorum reliquiæ ibi ſunt, & Abbatis præſentis.*

Agnoſcere pro certo, Hiſp. *Tener por cierto.* Cap. 2. *Agnoſcat pro certo, quia in die iudicii ipſarum omnium animarum redditurus eſt Domino rationem, ſine dubio addita & animæ ſuæ.* Et cap. 4. *In omni loco Deum ſe reſpicere pro certo ſciat.*

Allelu-Ia Hebraica vox eſt, adſumitur à D. Benedicto tum alibi tum cap. 15. exponitur à me *n. 1257.*

Ambroſianum Cap. 9, 12, 13. eſt Hymnus, cui id nomen inditum, quia præcipui ab Ambroſio ſunt conditi.

Ἀναλογεῖον el faciſtol, el artil, ſuggeſtum libri. Cap. 9. *Legantur viciſſim à fratribus in codice ſuper analogium tres lectiones.*

Ananiam & uxorem eius *Saphiram* pœna corporali fuiſſe punitos conſtat ex ſacra pagina, an & ſpirituali non vult Benedictus reſolvere. Cap. 57.

Anguſta ſunt in limine vitæ viæ, in prolog. *Non illico pavore perterritus refugias viam ſalutis, quæ non eſt niſi anguſto initio incipienda.* Capite verò 5. etiam ipſamet via anguſta dicitur.

Annona ab anno dicitur, ſed à noſtro Legiſlatore pro Diæta ſeu diei congrua uſurpatur: Cap 31. *Fratribus conſtitutam annonam ſine aliquo typo vel mora offerat.* & Cap. 35. *Septimanarii autem ante unam horam refectionis accipiant ſuper ſtatutam annonam ſingulos biberes & panẽ.*

Aſcendere in cor hominis; Hiſp. *Paſar por la imaginacion.* Cap. 4.

Aſpectus poſiti pro *Oculis:* Cap. 7. *Inclinato ſit ſemper capite, defixis in terram aſpectibus.* Idem quod paulo poſt: *Publicanus ille evangelicus fixis in terram oculis dixit, Domine &c.*

Aſſiſtere ad opus pro *aſſiſtere operi.*

B.

Breve, liber in quo ſupellectibilia ſcribuntur. Hiſp. *Vã Inventario.* Cap. 32. *Ex quibus Abbas Breve teneat,* hoc eſt, *quorum Inventarium habeat Abbas.*

Bonitas trãſcendẽtalis à morali apud multos Hæreticos nõ diſtinguitur, qui aſſerunt ea quæ volumus, quia volumus.

mus, quia volumus, bona & ſancta eſſe. Hunc errorē adſcribit Sarabaitis Benedictus Cap. 1. *Quidquid vel elegerint, hoc dicunt ſanctum, & quod noluerint; putant non licere.*

C.

C*Aput Quadrageſime* Cap. 48. ſumitur pro die Cinerū, qui aliàs *Caput jejunii* dicitur.

Cavere cum accuſativo uſus eſt Cato de Re ruſtica. cap. 5. *Scabiem pecori & jumentis caveto.* Benedictus videtur hac conſtructione delectari. Cap. 7. *Oſtendit nobis* (ſacra Scriptura) *omnem exaltationem genus eſſe ſuperbiæ; quod ſe cavere Propheta indicat.* Et poſtea, *Cum item cavemus illud quod de negligentibus dictum eſt: Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in voluptatibus ſuis.* & iterum, *Cavendum ergo ideo malum deſiderium.* & Cap. 11. *Quod tamen omnino caveatur ne proveniat,* & Cap. 62. *Ordinatus autem caveat elationem & ſuperbiam.*

Clauſura pro *Interdictione*. Cap 6. *Scurrilitates verò vel verba otioſa & riſum moventia æterna clauſura in omnibus locis damnamus.* Clauſtra imperii novit Cicero, pro Flac. enim ait, *Omnes ſinus, promontoria, litora, inſulas, urbes maritimas clauſtris imperii noſtri contineri.*

Cogitationes à conceptione debent ſacrificari Deo. In Prolog. *Qui malignum diabolum aliqua ſuadentem ſibi cum ipſa ſuaſione ſua à conſpectibus cordis ſui reſpuens deduxit ad nihilum, & parvulos cogitatus ejus tenuit & alliſit ad Chriſtum.* & Cap. 2. *Neq;* (Abbas) *diſſimulet peccata delinquentium: ſed mox ut cœperint oriri radicitùs ea, ut prævalet amputet.* & Cap. 4. *Cogitationes malas cordi ſuo advenientes mox ad Chriſtum alliders.* [*Cogitatio* vox frequens & communis eſt; *Cogitata* ſubſtantive dixit Cicero 2. de leg. Agr. ſed *Cogitatus* non memini me legiſſe alibi, niſi ſæpe apud Eccleſiaſticum, & præſertim cap. 30. v. 12. *Et ne deſpicias cogitatus illius.*

Color. Quæſtio celebris eſt, quæ examinat quid coloris nomine intelligatur cùm dicitur, *De colore non cauſentur monachi.* Reſolvo pag. 767. a. & nomine coloris non nitorem, ſed ipſammet coloris ſpeciē intelligi debere exiſtimo. Hinc lux Capiti 55. *Vide n* 1620.

Commiſſum adſignatum. Hiſpanicè *Comiſion ſeñalada.* Cap. 42. *Si quis fortè in adſignato ſibi commiſſo fuerit occupatus, occurrat.*

Conſignare eſt *tradere, deponere.* Cap 32 *Eis* (Abbas) *ſingula, ut utile indicaverit, conſignet cuſtodienda.* Hinc *Reconſignare* idem quod *reſtituere.* Cap. 35. *Vaſa miniſterii ſui munda & ſana Cellerario reconſignent.*

Contriſtari metaphorice dicitur de Deo. In Prolog. *Inſtantiſſima oratione depoſcas, ut qui nos jam in filiorum dignatus eſt numero computare, non debeat aliquando de malis actibus noſtris contriſtari.*

Cordis oculi In Prolog. *A conſpectibus cordis ſui reſpuens.*

Cordis voluntas. Cap 3. *Nullus in monaſterio ſequatur cordis voluntatem.*

Crapula crimen indignum ingenuo viro eſt; neſcio an omnibus aliis vitiis major, nam Cap 10. *Nihil contrarium eſt omni Chriſtiano quomodo crapula* Verba valde notāda.

Cum ponitur loco *Pro*, Cap. 59. *Qui verò ex toto nihil habent, ſimpliciter petitionem* (hoc eſt ſcripturam) *faciant, cum oblatione* (hoc eſt, pro oblatione) *offerant filium ſuum.* Et ſic debere textum exponi clarum eſt, quia quā oblationem poſſent Deo dare qui ſupponuntur non modò eſſe pauperes, ſed & nihil omnino habere.

D.

D*E* pro *Ex*. Cap. 10. *Pro ipſis tribus lectionibus una de veteri Teſtamento memoriter dicatur.*

De pro *Poſt*, vel *Vltra*. Cap 8. *Amplius de media nocte pauſetur*, hoc eſt, *Parum adhuc poſt mediam noctem.*

De loco *Pro*. Cap. 17. *Iam de Nocturnis vel Matutinis digeſſimus ordinem Pſalmodiæ.*

Degradare, ab ordine & gradu deponere. Apud DD. Benedictinos degradari dicitur, qui ex altiori gradu ad ignobiliorem detruditur. Cap. 63. *Quos, ut diximus, altiori conſilio Abbas prætulerit aut degradaverit. &c.*

Deificum Lumen. Verbum Divinum Lumen eſt de Lumine, verè Deificum, quia ſervis ſuis pignus Divinitatis communicat. In Prolog. *Apertis oculis noſtris Deificum Lumen* (hoc eſt verbum Dei) *attonitis auribus audiamus.*

Deus eſt ubiq; eſſentia, potentia & præſentia. Vbiq; eſſentialiter, quia univerſa cognoſcit & eſſe Dei eſt intelligere, ubique potentialiter, quia omnia condidit. An & ubique præſentialiter? Affirmo cum meo Authore, qui Cap 19. ait: *Vbiq; credimus Divinam eſſe præſentiam.*

Decani ab Eccleſiaſticis vocantur, qui *Decuriones* dicerentur. de illis agit D. Pater Cap 21. Decaniæ conſtare debent ſenibus & juvenibus, liquet ex 22. capite. Indicitur ut dormiant deni aut viceni in eadem aula, & additur, *Adoleſcentiores Fratres juxta ſe non habeant lectos, ſed permixti cum ſenioribus.*

Digeſtus à Benedicto dicitur, qui iam cibos digeſſit. Cap. 8. *Digeſti ſurgant*, hoc eſt, ſurgant horâ quâ poſſint cibos digeſſiſſe.

Dignus quis debeat dici; expoſui *pag.* 694. Creandus in Abbatem debet eſſe dignus, non dignior. Probo ibidem ex Regula. ¶ Abbas non tenetur eligere digniorem in Præpoſitum, aut Decanum, ſed ſatisfacit cùm eligit dignum. Cap. 65. *Quod ſi* (Decanus) *nec ſic correxerit, tunc dejiciatur de ordine Præpoſituræ, & alius qui dignus eſt in loco ejus ſubrogetur: & de Præpoſito eadem conſtituimus.* ¶ Sufficit etiam præficere dignum Oeconomum Cap. 31. indicitur ut eligatur in Cellerarium ſapiens, maturus, humilis, &c. non ſapientior, maturior, humilior. Et idem obſervavit S. Pater cùm exponeret Oſtiarii monaſtici prærogativas Cap. 46. imò nec peccat Abbas, qui omiſſis dignioribus ad ordines promovet dignum. Cap. 62. *Si quis Abbas ſibi Presbyterum vel Diaconum ordinari petierit, de ſuis eligat qui dignus ſit ſacerdotio fungi.*

Dirigi in via, eſt *iter agere*, ſed cur hac phraſi utitur D. Pater Cap. 67? ſatisfacio *p.* 790. c.

Diſciplina pro *Iuſtitia* aut *diſtributiva æquitate*. Cap. 2. *Ergo æqualis ſit ab eo omnibus* (erga omnes) *charitas: una præbeatur in omnibus ſecundum merita diſciplina.*

Diſtrictio eſt *rigor*, Cap. 37. *Nullatenus eis diſtrictio Regulæ teneatur.*

Ex

Digitized by Google

E.

EXcommunicatio monaſtica animum reſpicit non animam: hominem privat converſatione & communicatione, ſed conſcientias non ligat. De eâ agit D. Benedictus per multa capita, & ego à *pag.* 827.

Expletio. finis. Cap. 17. *Poſt expletionem vero trium Pſalmorum recitetur Lectio una.*

Extollere, eſt *turbare, interpellare*. Cap. 48. *Qui vacat otio aut fabulis, & non eſt intentus lectioni, & non ſolùm ſibi inutilis eſt, ſed etiam alios extollit.*

Extra pro *Contra*. Cap. 2. *Ideoq; Abbas nihil extra præceptũ Domini (quod abſit) debet aut docere aut conſtituere*,

F.

FOras vel *Foris* pro *Extra*. Cap. 43. *Si foras Oratorium remaneant, erit fortè aliquis, qui ſe aut recollocet & dormiat, aut certè ſedeat foris* [*Foris* pro *Extra*: vide *Intus*.

Fortior pro *Major*. [*Ætas fortior* dicitur ab anno ætatis quintodecimo. Cap. 70. [*Pſalmi fortiores* dicuntur Cap. 18. qui prolixiores.

G.

GLoria à D. Benedicto vocantur Pſalmorum diviſiones, quòd Gloria claudantur. Cap. 13. *Canticum Deuteronomii, quod dividatur in duas Glorias*, id eſt, *in duas ſectiones*. & Cap. 17. *Prima hora dicantur tres ſingulatim, & non ſub una Gloria.*

Oratia, ſi ſtemus communi ſententiæ, à Deo uno producitur & infunditur, non ab Angelis, non ab Hominibus: ſed contrarium ſenſiſſe nonnullis videtur noſter Author, cùm dixit in Prologo: *Rogemus Dominum ut gratia ſua jubeat nobis adiutorium miniſtrari*, auxilia ergo gratuita ex eius opinione nobis infunduntur ab Angelis jubente Domino. Falluntur tamen, quia bonæ inſpirationes & admonitiones, gratiæ adiutoria ſunt: & hæc nobis miniſtrant Angeli, imo & Homines, quoties mores noſtros inſpiratione, correctione & inſtructione promovent. Hoc ſenſu D. Bernardus ſerm. de triplici genere bonor. mihi columu. 382. *A ſanctis Angelis*, ait, *auxilium quærendum eſt*, & explicans quale petendum ſit ſubiungit, *ut illi ſupereminenti Maieſtati preces noſtras offerant, & referant gratiam.*

H.

HEmina menſura liquidorum. Vide comment. Cap. 40. pag. 764.

Horas temperari, diſponi. Cap. 41. *Hora ſic temperetur, ut cum luce fiant omnia.*

Hyems monaſticè eſt ſpatium temporis quod inter eſt primæ diei Novembris & Paſchati. Cap. 8. *Hyemis tempore, id eſt, à Kalendis Novembris uſque ad Paſcha.* Sed aliter computant Aſtrologi.

I.

IMponere pſalmum aut antiphonam, Hiſpanè *Levantar*, eſt cantum incipere. Cap. 24. *In Oratorio Pſalmum aut Antiphonam non imponat.*

Impoſſibile dicitur id quod eſt valde difficile, vel ſecundum ſe, vel ſaltem reſpectu illius qui debet obedire. Vide comment. ad Cap. 4. pag. 429. & ad 68. pag. 310.

In ponitur pro *Ad* Cap. 3. *Siqua minora agenda ſunt in monaſterii utilitatibus*, hoc eſt, *ad monaſterii utilitatem.*

Indeclinabilia ſæpe declinantur à D. Benedicto. *Gloria* nomen ultimi verſus in quocumque Pſalmo, per caſus & numeros inflectitur: ſed & Infinitivum declinavit Cap. 35. *Accipiant*, ait, *ſingulos biberes & panem.*

Indigeries idem quod *indigeſtio*. Cap. 10. *Nunquam ſubrepat monacho indigeries*.

Indigere ſæpe dicimus, non indigeri. Cap 55 *In frigidis regionibus ampliùs indigetur.*

In-directum, uno tono, ſine melodia. Hiſp. *En-tono* Cap. 12.

Injuria non ſignificat quantum ſonat. Cap 58. *Si veniens perſeveraverit pulſans, & illatas ſibi iniurias* (hoc eſt incommoditates, vel fortè incivilitates) *& difficultatem ingreſſus poſt quatuor aut quinque dies viſus fuerit patienter portare. &c.*

Intenſio non fit actibus æquè perfectis, hi enim habitus perficiunt extenſivè. Cap. 7. *Actibus noſtris adſcendentibus ſcala illa erigenda eſt.*, non enim erigeretur per æquè ſublimes & perfectos actus.

Intus pro *intra*. Cap. 3. *Neque præſumat quiſpiam cum Abbate pro ſuo proterve intus vel foris monaſterium contendere*, hoc eſt, *intra vel extra.*

In unùm, idem quod *ſimul*, *unà*. Cap. 42. *Mox ut ſurrexerint à menſa, ſedeant omnes in-unum.* Et inferiùs, *Omnes ergo in-unum poſiti compleant.*

Iuramentum emiſſum ſine cauſa aſſeritur eſſe malum ratione periculi. Cap. 4. *Non iurare ne fortè periuret.*

Iuſſio, vide *Præceptum.*

L.

LAudes dicuntur Pſalmi 148, 149. 150. Aliqui Laudum nomine etiam Canticum triumPuerorum intelligunt, quod licèt non contradicat Cap. 12 ubi hæc vox reperitur, contradicit tamen Cap. 13. ubi agitur de ferialibus diebus in quibus illud Canticum non legitur, & nihilominus Laudes diei iubentur.

Legere ſibi, Hiſp. *Leer paraſi*. Cap. 48. *Sibi ſic legat ut alium non inquietet.*

Libra propenſa, genus ponderis de quo num. 1616. in Com. ad cap. 39.

Lutheranus qui legeret hæc verba Prologi, *Succinctis ergo fide vel obſervantia bonorum actuum lumbis noſtris, & calceatis pedibus per ducatum Evangelii pergamus*; inferret aut bona operá non eſſe neceſſaria, aut ſaltem illi qui habet fidem. Sed notandum eſt hic, ſicut & in aliis locis, particulam *vel* ſumi copulativè, non enim Benedictus poſtulat fidem aut bona opera, ſed utrumque, quia fides ſine operibus mortua eſt; conſtat ex contextu totius Prologi, & præcipuè ex immediatè ſubſequẽtibus.

Digitized by Google

M.

MAgiſter primus Benedictinorum Chriſtus. In Prolog. *Ab ipſius nunquam magiſterio diſcedentes, in eius doctrina uſque ad mortem in monaſterio perſeverantes, paſſionibus Chriſti per patientiam participemus, ut & regni ejus mereamur eſſe conſortes.* Magiſter alter Regula Cap. 3. *In omnibus igitur omnes Magiſtram ſequantur Regulam.* Tertius Abbas. unde in Prolog. *Auſculta ò Fili præcepta Magiſtri,* hoc eſt, *tui Abbatis Ordinarii.*

Magis pro *Potiùs*. Cap. 4. *Maledicentes ſe non remaledicere, ſed magis benedicere.*

Major Congregatio; ejus meminit D. Benedictus cap. 21. *Si maior fuerit congregatio, eligantur de ipſis &c.* & cap. 31. *Si congregatio maior fuerit, ſolatia ei dentur.* & cap. 35. *Si maior congregatio fuerit, Cellerarius excuſetur.* Eam explico *num.* 1600. a.

Maior dicitur Abbas. Cap. 5. *Mox ut aliquid imperatum à Maiore* (id eſt, ab Antiſtite) *fuerit, ac ſi divinitùs imperetur, moram pati neſciunt in faciendo.* & cap. 2. dictum fuerat, *Abbas, qui præeſſe dignus eſt monaſterio ſemper meminiſſe debet quod dicitur, & nomen Maioris factis implere,* & tandem cap. 7. *Vt quis pro Dei amore omni obedientia ſe ſubdat Maiori,* hoc eſt *Abbati*, cui monachus omni obedientia tenetur, nempe pœnali, morali, filiali, & ſolenni.

Maiores vocat ſeniores paulò inferiùs, agens de octavo Humilitatis gradu. *Nihil agat monachus,* ait, *niſi quod communis monaſterii Regula vel Maiorum* (hoc eſt ſeniorum, ſaniorum, ſanctiorum) *cohortantur exempla.*

Mandatum, Hiſp. *Recado, ò beſamanos.* Cap. 26. *Si quis Frater præſumpſerit ſine iuſſione Abbatis Fratri excommunicato quolibet modo ſe iungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere &c.*

Matutini vocantur à D. Benedicto quæ iam *Laudes*, & qui nunc vocantur *Matutini*, apud eum *Nocturni* nec non *Vigiliæ* nominantur. Cap. 8, 11, 12, 35.

Meliorari idem quod *Convaleſcere*, Cap. 36. *Vbi meliorati fuerint, à carnibus more ſolito omnes abſtineant.*

Militandi verbo libenter utitur noſter Author cùm de monachis agit, & optimè, quia *militia eſt vita hominis ſuper terram,* militat enim omnis amans. Totus Regulæ Prologus fundatur hac metaphora, ſub eadem cap. 1. Cœnobitas fortiſſimum genus appellat. & cap. 2. *Omnes in Chriſto unum ſumus,* ait, *& ſub uno Domino æqualem ſervitutis militiam baiulamus* & tandem cap. 61. *In omni loco uni Domino ſervitur, & uni Regi militatur.* Vide num. 309.

Minus pro *Paucioribus* Cap 10. *Nunquam minus à duodecim Pſalmorum quantitate ad vigilias nocturnas dicatur* & cap. 18. *& quia minus veniunt tres Pſalmi.* Hiſp. *Y porque echamos menos, y nos vienen à faltar tres Salmos.* & cap. 56. *Quoties tamen ſunt minus hoſpites.* Vide num. 1655.

Miſſa. Torquet hæc vox Expoſitores. Qui putant non niſi ſacrum Euchariſticum ſignificare, non legerunt Regulæ cap. 17. præcipiens Miſſas fieri poſt Veſperas & poſt Completorium. Miſſæ igitur Orationes ſunt illæ ſeu Collectæ (fortè Commemorationes) quibus Horæ clauduntur. Videtur nihilominus *Miſſa* ſignificare ſacrum cap. 35. ubi lego culinæ Hebdomadarios ieiunios debere remanere uſque ad Miſſas; clarius cap. 38. ubi Hebdomadarius Lector poſt Miſſas & Communionem petit ab omnibus pro ſe orari.

N.

NObilis ponitur pro *Divite* cap. 59. Conſtat ex epigrapha, opponit nobiles pauperibus, dum ait, *De filiis nobilium vel pauperum.*

Neceſſitas duplex, naturalis & virtualis. Illa dicuntur neceſſaria naturaliter, quæ arbitrio carent: illa vero virtualiter neceſſaria dicuntur; quæ libera quidem ſunt, ſed liberè volunt ſic eſſe ac ſi eſſent neceſſaria. Talia ſunt agentia intellectualia, quibus eſt virtualis neceſſitas, ſeu libertas ordinata ad aliquem finem neceſſario virtualiter, aut ſanè infallibiliter ut alii loquuntur. Hinc intelligendus noſter Author cap. 7. *Voluntas habet pœnam, & neceſſitas parit coronam.* Hinc etiam intelligendus Mellifluus Doctor variis locis.

Negligentiam & Vitium diſtinguit D. Benedictus, diſtinguo & ego *num.* 1612. c. ad cap. 43. *Negligentiam* etiam diſtinguit à *Contemptu* cap. 2. Vide quæ de contemptu dico *num.* 97.

Nihil-aliquid pro *Nulla re*, Cap. 5. *Hæc convenit his qui nihil ſibi Chriſto charius aliquid exiſtimant.*

Non pro *Ne!* frequentiſſimè.

Nonus, quis? Subdecanus. Cap. 63. *Iuniores autem Priores ſuos Nonos vocent.*

Numerus pro numero (puta ſingularis pro plurali, aut è contra) occurrit aliquando in Regula. Cap. 3. grad. 1. *Ne Deus dicat nobis in futuro, Hæc feciſti & tacui* & cap. 32. *Vt dum Fratres viciſſim ſuccedunt, ſciat quid dat, aut quid recipit.* [*Feciſti, ſciat, dat, recipit,* in ſingulari ſunt, & nihilominus de multis prædicantur. ¶ Pluralem pro ſingulari reperio cap. 3. *Si qua verò minora*, ait, *agenda ſunt in monaſterii utilitatibus*, hoc eſt, *ad monaſterii utilitatem.* quo reſpiciens Bernardus ſerm. 6. de Advent. poſt medium, *Primò ſiquidem*, ait, *omnia ſua, dehinc etiam ſemetipſum expoſuit utilitatibus meis.*

Nunciare horam, non eſt pulſare, ſed deſignare horas in quibus convocandi ſint Fratres ad chorum, Sic expono cap. 47. *Nunciare hoſpitem* idem eſt ac annunciare alicuius hoſpitis Adventum. Cap. 53.

O.

OBediens fuit Chriſtus Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis. Dubitant Scholaſtici, An huiuſmodi verba inferant præceptum verum & rigoroſum. Reſolvit negativè noſter Petrus de Lorca, ſed Patres omnes affirmativè, inter quos Benedictus cap. 7. *Tertius humilitatis gradus eſt, ut quis pro Dei amore omni obedientia ſe ſubdat Maiori* (ſeu Antiſtiti) *imitans Dominum, de quo dicit Apoſtolus*: *Factus eſt obediens uſque ad mortem.* Chriſtus igitur omni obedientia, cuius fuit capax, ſe

Patri

Patri ſubdidit: habuit igitur verum & rigoroſum præceptum moriendi. Benedicti verba fortia ſunt, & omnem poſſibilem obedientiam probant, ideo ex hypotheſi, quod actuum individuatio à Chriſti libertate pendeat; non ſolùm paſſionis circumſtantiæ, ſed & actuum omnium ſingularitas fuit divinitùs ipſi præcepta.

Obedientia exterior ſemper eſt neceſſaria, & ſtante præcepto obligatorio ſine culpa deficere non poteſt. Sola autem ad meritum ſufficit, ni inficiatur malignis & demeritoriis circumſtantiis. Cap. 5. *Cum malo animo ſi obedit diſcipulus, & non ſolum ore, verùm etiam in corde ſi murmuraverit, etſi impleat iuſſionem, tamen acceptum jam non erit Deo qui cor reſpicit murmurantis. Et pro tali facto nullam conſequitur gratiam, ſed pœnam murmurantium incurrit, ſi non cum ſatisfactione emendaverit.*

Obedientia, quæ Maioribus (id eſt Prælatis) *prabetur, Deo exhibitur; ipſe enim dicit, Qui vos audit, me audit.* Sunt verba expreſſa cap. 5. Hinc patet omnes leges morales humanas, quæ obligant in conſcientia, ſumere vires à Divina; ſublato enim Decalogo nec filii tenerentur obedire parentibus, nec ſubditi Antiſtiti ſolennibus votis diſpenſatione ſublatis. Conſonat ſibi Pater ſanctus quia ſub capitis initium dixerat: *Mox ut aliquid imperatum à Maiore fuerit, ac ſi divinitùs im, eretur, moram pati neſciunt.*

Octava hora, quæ? Sexta incidit in meridiem & in mediã noctem, erat ergo ſecunda poſt noctis medium. Cap. 8.

Odire pro *Odiſſe.* Cap. 4. *Deſideria carnis non perficere, voluntatem proprium odire.* & paulò poſt, *Caſtitatem amare, nullum odire.*

Ordinare eſt ſuo quæque ordine diſponere, quia *Ordo* & *Ordinatio* recta rerum diſpoſitio eſt. Hoc ſenſu Caput 63. inſcribitur. *De ordine Congregationis.* ¶ *Ordenar.* Hiſpanicè eſt iubere, & *Orden* iuſſio. Hoc ſenſu locutus eſt noſter Author cap. 65. *Nihil contra Abbatis voluntatem aut ordinationem faciens*, hoc eſt, *nihil contra iuſſionem aut diſpoſitionem.* ¶ *Ordinare* etiam eſt promovere ad dignitatem. Suetonius in Veſpaſiano: *Ipſum candidatum ad ſe vocavit, exactaq; pecunia, quantũ is cum ſuffragatore ſuo pepigerat, ſine mora ordinavit.* Hinc *Ordinatio* Provinciæ Adminiſtratio eſt. Idem in Nerone cap. 40. *Spoponderunt tamen quidam deſtituto ei Ordinationem Orientis, nonnulli nominatim regnum Hieroſolymorum.* *Ordinatio* autem apud noſtrum Authorem *Adminiſtratio* etiam eſt, & *Creatio.* Adminiſtratio quidem, cap. 65. *Ideoq; nos prævidemus propter pacis charitatisq; cuſtodiam in Abbatis pendere arbitrio Ordinationem* (id eſt Adminiſtrationem & regimen) *monaſterii ſui.* Creatio autem capite 64. cui titulus *De Ordinando Abbate*, hoc eſt, *de eligendo, creando, promovendo, declarando.* Et mox incipit textus his verbis: *In Abbatis Ordinatione illa ſemper conſideretur ratio, ut his conſtituatur, &c.* hoc eſt, *in Abbatis creatione, electione, & nominatione.* ¶ Eccleſiaſticè *Ordinare* eſt ad ordines ſacros promovere, & in hoc ſenſu uſus eſt eodem verbo cap. 62. *Siquis Abbas ſibi Presbyterum vel Diaconum ordinari petierit.*

P.

Par conſilium, idem quod *concors, unanimis.* Cap. 64. *Quod ſi etiam omnis congregatio vitiis ſuis (quod quidem abſit) conſentientem perſonam pari conſilio elegerit.*

Paſcha, Hebræa vox eſt, plerumque indeclinabilis. Cap. 8. *A Calendis Novembris uſq; ad Paſcha.* & cap. 10. *A Paſcha uſq; ad Calendas Novembris.* Clariùs cap. 15. *A ſancto Paſcha uſque ad Pentecoſten ſine intermiſſione dicatur Alleluia*, & cap. 41. *A ſancto Paſcha uſque ad Pentecoſten ad ſextam reficiant.* Si velis declinare *Paſcha, æ.* lege in cap. 10. *A Paſcha uſq; ad Calendas*; ut declines *Paſcha, atis*, verba capitis octavi favent; ut dicas *Paſcha* per omnes caſus, omnia teſtimonia conſpirant.

Pater monaſterii vide *Abbas.*

Pelagius diverſos habuit diſcipulos, alii ſeveriùs negabãt gratiam, alii eam humanæ libertati ſubmittebant, hominem inchoare dicebant, ſed Deum perficere. In Prologo Regulæ D. Benedictus ſugillat hunc errorem, dicens, *Quidquid agendum inchoas bonum, ab eo perfici inſtantiſſima oratione depoſcas.* ne autem putes te ſaltem à te habuiſſe quod inceperis, immediate ſubiungit, *ut qui nos in filiorum dignus eſt numero computare.* Ecce boni meritorii inchoationi gratiam adoptantem & juſtificãtem præmittit, cuius virtute adjuta anima inchoat contritionis actum, quo ſe diſponit ut ab ipſamet gratia formaliter & à Deo efficienter perficiatur. Et paulò poſt admittit gratiam excitantem, dum ait; *Exſurgamus ergo tandem aliquando excitante nos Scriptura, ac dicente, Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.* Et clariùs: *Antequam me invocetis, dicam: Ecce adſum.* Ecce Deum invocamus, quia ipſe præſens per gratiam nobis fuit antequam invocaretur, ipſe etenim præmovit nos ad invocandum, & invocantibus adquievit. Ideo ſubiungit noſter Auctor, *Timentes Dominum de bona obſervantia ſua non ſe reddunt elatos, ſed ipſa in ſe bona non à ſe poſſe ſed à Domino fieri exiſtimantes, operantem in ſe Dominum magnificant, illud cum Propheta dicentes: Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Ex quibus verbis hæ naſcuntur Concluſiones. *Prima*, Datur moralis & meritoria bonitas non ſolùm orta ab homine, ſed remanens in homine. *Secunda* Has actiones bonas & meritorias à ſeipſo homo non ſolùm non facit, ſed nec poteſt facere. *Tertia*, Dei eſt auxilium quo fiunt huiuſcemodi actiones. *Vltima*, Homo à ſeipſo nec habet perficere, nec facere, nec inchoare, nec poſſe, ſed hæc omnia recipit à gratia Dei. Hanc ultimam Concluſionem roborant immediata noſtri Authoris verba: *Sicut nec Paulus*, ait, *de prædicatione ſua ſibi aliquid imputavit, dicens: Gratia DEI ſum id quod ſum: & iterum ipſe dicit: Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Igitur qui nihil ſibi imputavit, ne ipſum quidem poſſe imputavit ſibi, aliàs enim aliquid ſibi imputaſſet. Favent inſuper verba quæ paulò poſt ſequuntur: *Ergo præparanda ſunt corda & corpora noſtra ſanctæ præceptorum obedientiæ militatura, & quod minus*

habet in nobis natura poſſibile, rogemus Dominum ut gratia ſua iubeat nobis adiutorium miniſtrari. Ecce meritoria illa obedientia, de qua ſermo; nec in nobis nec à nobis habet quod ſit proximè poſſibilis, ſed à gratia DEI. Idcirco capite 4. ſtatuitur Concluſionum Concluſio, *Bonum aliquod in ſe cùm viderit, Deo adplicet, non ſibi.*

Pendere ex vel *ab aliquo*, latinè dicitur, præcipuè cùm ſonat *Dependere.* Noſter Author legit *Pendere in.* Cap. 3. *In Abbatis pendeat arbitrio.* & Cap. 24. *Culparum modus in Abbatis pendeat iudicio.* & Cap. 65. *Providemus expedire propter pacis charitatisq; concordiam in Abbatis pendere arbitrio ordinationem monaſterii.*

Per varias conſtructiones habet in Regula Benedictina; poni loco. *Pre* notavi in cap. 11. *Infirmorum contuentes imbecillitatem credimus heminam vini per ſingulos ſufficere per diem.* ¶ *Per ſe*, Hiſp. *De per ſi*, idem eſt quod *ſeorſim.* Cap. 53. *Coquina Abbatis & Hoſpitium per ſe ſit*, hoc eſt, *ſit ſeparata & peculiaris.*

Petitio, inſtrumentum publicum, autographum. Cap. 58. *De qua promiſſione faciat Petitionem*, hoc eſt *ſcripturam.* & ſub finem, *Illam tamen Petitionem* (ſeu autographum) *quam de ſuper altare Abbas tulit, non recipiat.* & cap. 59. *Parentes faciant Petitionem, quam ſuprà diximus, & cum oblatione ipſam petitionem & manum pueri involvant in palla altaris, & ſic eum offerant.* & in fine; *Qui vero ex toto nihil habent, ſimpliciter Petitionem faciant, cum oblatione offerant filium ſuum coram teſtibus.*

Præceptum ſtrictè ſumptum ſonat moralem aut pænalem ſanctionem. Cap. 4. *Memor illius Dominici præcepti. Quæ dicunt facite: quæ autem faciunt, facere nolite.* & cap. 7. *Semper ſit memor omnium quæ præcipit Deus.* & cap. 23. *Hic ſecundum Domini noſtri præceptum admoneatur ſemel & ſecundo.* In Prologo videtur agi de rigoroſis legibus cum dicitur; *Auſculta ò Fili præcepta Magiſtri*, hoc eſt *Abbatis Ordinarii.* & paulò poſt, *Cùm ergo interrogaviſſemus Dominum, Fratres, de habitatore tabernaculi ejus, audivimus habitandi præceptum.*

Præceptum pro *Conſilio* ponunt nonnulli authores, & variis in locis Benedictus;, Cap. 7. *Præceptum Domini in adverſis & in iniuriis per patientiam adimplentes percuſſi in maxillam, præbent & aliam, auferenti tunicam, dimittunt & pallium, angariati milliario, vadunt & duo.* & cap. 23. *Si quis præceptis ſeniorum ſuorum contemptor repertus fuerit.*: ſeniores enim non præcipiunt moraliter & rigoroſè, ſed conſulunt & ſuadent obſervanda junioribus.

Præceptum ponitur non raro pro *licentia*, ſicut & *præcipere* pro *permittere, indulgere, adquieſcere, facultatem concedere.* Cap. 51. *Non præſumant foris manducare etiam ſi à quovis rogentur, niſi fortè eis ab Abbate ſuo præcipiatur.* Cap. 53. *Hoſpitibus autem, cui non præcipitur, nullatenus, ocietur, neq; colloquatur.* & cap. 54. *Nullatenus liceat monacho —— munuſcula recipere aut dare ſine præcepto Abbatis ſui.* & cap 62. *Ordinatus autem caveat elationem aut ſuperbiam nec quidquam præſumat niſi quod ei ab Abbate præcipitur.*

Præceptum & *Iuſſio* ſunt ſynonymæ voces, ideo hæc ultima & verbum *Iubere*, à quo deducitur, ſignificant minus quàm ſonant. Capitis 26. titulus, *De iis qui ſine iuſſione Abbatis iunguntur excommunicatis*, textus, *Si quis Frater præſumpſerit ſine iuſſione Abbatis Fratri excommunicato quolibet modo ſe iungere —— ſimilem ſortiatur excommunicationis vindictam.* Cap. 31. *Curam gerat de omnibus, ſine iuſſione Abbatis nihil faciat.* & cap. 33. *Ne quis præſumat aliquid dare aut recipere ſine iuſſione Abbatis.* & cap. 67. *Quod ſi quis præſumpſerit, vindictæ regulari ſubiaceat. Similiter & qui præſumpſerit clauſtra monaſterii egredi, vel quocumque ire, vel quidpiam quamvis parum ſine Abbatis iuſſione facere.* In quibus omnibus locis *Iuſſio* ſignificat *licentiam*, quia ex licentia Antiſtitis Cellarius poteſt œconomicam rem gubernare, & quicumque Confrater loqui ligato excommunicatione regulari, egredi ex monaſterio, aut ſimilia facere. ¶ Capite 31. in corpore, *Iuſſio* legitur pro *Diſpoſitione.* Cellerarius *omnia menſuratè faciat, & ſecundum iuſſionem Abbatis.* ¶ *Iubere* ſæpe ſignificat *dicere*, aut ſaltem *indicere* aut *permittere.* Cap. 42. *Si inventus fuerit quiſquam prævaricari hanc taciturnitatis Regulam, graviori vindictæ ſubiaceat, excepto ſi neceſſitas hoſpitum ſupervenerit aut forte Abbas alicui aliquid iuſſerit*, hoc eſt *dixerit.* & cap. 44. *Qui dum iuſſus ab Abbate venerit*, id eſt *vocatus ab Abbate.* Cap. 47. *Pſalmos autem vel Antiphonas poſt Abbatem ordine ſuo, quibus iuſſum* (id eſt dictum) *fuerit imponant. Cantare autem aut legere non præſumat niſi qui poteſt ipſum officium implere, aut ædificentur audientes: quod cum humilitate & gravitate & tremore faciat* (nempe ille) *cui iuſſerit* (hoc eſt, dixerit) *Abbas.* & cap. 53. *Suſcepti autem hoſpites ducantur ad orationem, & poſtea ſedeat cum eis Prior, aut cui iuſſerit* (id eſt dixerit) *ipſe*, & cap. 54 *Non præſumat ſuſcipere illud niſi prius indicatum fuerit Abbati, quod ſi iuſſerit* (hoc eſt permiſerit) *ſuſcipi, in Abbatis ſit poteſtate.* & cap. 57. *Artifices, ſi ſunt in monaſterio, cum omni humilitate & reverentia faciant ipſas artes: ſi tamen iuſſerit* (id eſt permiſerit) *Abbas. Quod ſi aliquis extollitur pro ſcientia artis ſuæ —— evellatur ab ipſa arte, & denuò per eam non tranſeat, niſi forte humiliato ei iterum Abbas iubeat* (hoc eſt permittat) & cap. 60 *Concedatur ei tamen poſt Abbatem ſtare & benedicere aut Miſſas canere, ſi tamen iuſſerit* (ſive quod idem eſt, permiſerit) *ei Abbas, ſin aliàs, nullatenus aliqua præſumat.*

Portare in ſenſu morali eſt *tolerare* & *ſufferre.* Cap. 38. *Qui tamen patienter portandi ſunt.* & cap. 58. *Si veniens perſeveraverit pulſans, & illatas ſibi iniurias & difficultatem ingreſſus poſt quatuor aut quinque dies viſus fuerit patienter portare, &c.* Hoc ſenſu locutus eſt optimus Benedicti diſcipulus Bernardus ſerm. 2. in vigil. Natal. Domini. *Non ſolum ſine querela*, ait, *ſed & cum gratia inter fratres maneas portans omnes, orans pro omnibus.*

Præſens alicui rei dicitur, quam conſtructionem obſervavit noſter Author. Cap. 7. *Nobis Deum credamus ſemper eſſe præſentem* & inferiùs, *ſe tremendo iudicio Dei præſentari exiſtimet.* Sed paulo antea præpoſitionem *In* admi-

ſeru

Digitized by Google

ſerat expreſsè dicens; *Demonſtrat nobis hoc Propheta, cùm in cogitationibus noſtris ita Deum ſemper præſentem oſtendit.*

Prævidere ſumitur pro *diſponere, providere, iudicare.* Cap. 25. *Cibi autem refectionem ſolùs percipiat; menſura vel hora qua prævideris* (hoc eſt cenſuerit) *Abbas ei competere.* & cap. 65. *Nos prævidemus* (id eſt iudicamus) *expedire propter pacis charitatisq; cuſtodiam.*

Prior ſumitur comparativè & abſolutè. abſolutè loquendo, Prior à meo Authore ille dicitur qui præſidet in aliquo actu monaſtico, ſive is ſit Abbas, ſive Præpoſitus, ſive alius. Cap. 6. *Si qua requirenda ſunt à Priore* (nempe ab eo qui monaſterio præeſt) *cum omni humilitate & ſubiectione reverentiæ requirantur.* Cap. 7. *Vt oſtendat ſub Priore* (hoc eſt Superiore) *debere nos eſſe, ſubſequitur dicens; Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.* Cap. 13. *Oratio Dominica omnibus audientibus dicatur à Priore* (nempe ab eo qui choro præſidet) *propter ſcandalorum ſpinas.* & cap. 20. *In Conventu tamen omnino brevietur oratio. & facto ſigno à Priore* (hoc eſt, ab illo qui Conventui præſidet) *omnes pariter ſurgant.* & cap. 38. *Nec præſumat ibi aliquis de ipſa lectione aut aliunde quidquam requirere, ne detur occaſio maligno; niſi fortè Prior voluerit pro ædificatione aliquid breviter dicere.* & cap 43. *Sicut offertur aliquid à Priore & accipere renuerit &c.* his duobus locis Priorem eum nominat qui præſederit in Refectorio. & cap. 40. *Si aut loci neceſſitas, vel labor aut ardor æſtatis amplius popoſcerit, in arbitrio Prioris* (nempe illius qui domum gubernat) *conſiſtat,* & cap. 53. *Suſcepti autem hoſpites ducantur ad orationem, & poſtea ſedeat cum eis Prior* (nempe qui monaſterio præeſt) *aut cui iuſſerit ipſe.* & mox; *Ieiunium à Priore frangatur propter hoſpitem; niſi fortè præcipuus dies ieiunii qui non poſſit violari.* & cap. 68. *Quod ſi poſt ſuggeſtionem* (& excuſationem) *ſuam in ſua ſententia Prioris imperium perduraverit, — confidens de adiutorio Dei obediat.* Conſulto Prioris nomine uſus fuit in hoc capite potiùs quàm *Abbatis* S. Pater, ut doceremur obediendum eſſe etiam impoſſibilia (hoc eſt valde difficilia) iubenti, non modò Antiſtiti, ſed & Priori, hoc eſt illi qui in monaſterio agit Patrem-familias, ſive Abbas fuerit, ſive non: Cæterum ſoli Abbati tenemur ex vi voti, quia ipſo abſente obedimus Priori ex vi quartæ legis Decalogi, quod expendo num. 1612. 2.

Prior comparativè ſumptus reſpicit poſteriores, & in hoc ſenſu Prior poterit dici, qui ſenior. Cap. 63. *Iuniores igitur Priores* (hoc eſt, ſeniores) *ſuos honorent: Priores, iuniores ſuos diligant.* & mox; *Priores, iunioribus ſuis Fratres nominent; iuniores autem, Priores ſuos Nonnos* (hoc eſt ſubdecanos.) & ſub finem; *Vbicumq; autem ſibi obviant Fratres, iunior à Patre benedictionem petat.* & cap. 71. *Iuniores Prioribus ſuis omni charitate & ſolicitudine obediant.* & poſt, *Siquis autem Frater, pro quavis minima culpa ab Abbate vel à quocumq; Priore* (hoc eſt ſeniore) *ſuo corripiatur quolibet modo, vel ſi leviter ſenſerit animum Prioris cuiuscumq; contra ſe iratum, &c.*

Prior hodie non ſignificat quemcumque communitatis Benedictinæ Præſidem, ſed ipſummet Præpoſitum, & hoc communiori acceptione; ſunt enim aliqui qui poſt Præpoſitum voluerunt habere Priorem & Superiorem, ſed non expedit multiplicare Præſides in monaſteriis.

Pro-hoſpite. Hiſp. *Por hueſped.* Latinè, *Tanquam hoſpes.* Cap. 61. *Siquis monachus peregrinus — pro hoſpite voluerit habitare in monaſterio.* Hiſpanè, *Si algun Religioſo peregrino ſe quiſiere quedar por hueſped en otro monaſterio. &c.*

Proprietas rerum devota eſt Deo ſolenniter in profeſſione: an DD. Benedictini ſunt domini ſui corporis & voluntatis? Difficilia ſunt verba S. Patris. Cap. 33. *Quibus nec corpora ſua, nec voluntates, licet habere in propria poteſtate.* & cap. 58. *Ex illo die* (nempe profeſſionis) *nec proprii corporis poteſtatem ſe habiturum ſciat.* Reſpondeo poteſtatem negari à D. Benedicto, non vero proprietatem. Corpus, voluntas & omnes actiones Religioſi non ſunt alius veri domini, ſubſunt tamen alius imperio & poteſtati. Vide ea quæ expendo *num.* 820.

Protrahere eſt tarda, moroſa gravique voce pſallere. Cap. 43. *Siquis ad nocturnas vigilias poſt Gloriam pſalmi nonageſimiquarti* (quem propter hoc omnino protrahendo & morosè volumus dici) *occurrerit, non ſtet in ordine ſuo in choro.*

Q.

Q*Vanti* pro *Quot* Italiſmus aut Hiſpaniſmus eſt. reperitur tamen Cap. 17. cui epigraphe, *Quanti Pſalmi per eaſdem horas canendi ſunt.*

R.

R*Egula* inſcribitur totum opus D. Benedicti, duos nihilominus peculiares Articulos Regulas nominavit, nempe clauſuræ & ſilentii ſanctiones. Cap. 66. *Non ſit neceſſitas monachis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Hanc autem Regulam ſæpiùs volumus in congregatione legi.* &c. Capite autem 42. *Si inventus fuerit quiſquam,* ait, *prævaricari hanc taciturnitatis Regulam, graviori vindictæ ſubiaceat.* Fortè hos duos Articulos ſpecialiter Regulas nominat, eò quòd ſine illis Regula non poſſit obſervari.

S.

S*Anctus* in hac vita mortali ille eſt qui obligationibus ſuis ſatisfacit, inter quas ex præcipuis eſt nemini eſſe ſcandalo aut malo exemplo: teneris igitur non ſolùm cavere ne legem Dei non violes, ſed etiam ne violare videaris. Debes & velle ſanctus eſſe, & talis videri. Carpo illos qui volunt ſancti potiùs videri quàm eſſe, cùm deberent è contra velle ſancti eſſe, & ideo tantum velle tales videri, quia ſi incautè procedentes ſcelerati iudicarentur, ſcandalizarent proximos, & hoc ipſo ſancti non eſſent. Hæc mente perſtringebat Benedictus, cùm dixit cap. 4. Debere Religioſum *non velle dici ſanctum antequam ſit: ſed prius eſſe, quo veriùs dicatur.*

Secreti iure non cedunt DD. Benedictini, ideo omiſſa fra-

terna correptione denunciari non poſſunt. Putant multi Religioſos ſub noſtra Regula militantes obligari ad omnia mentis arcana Antiſtiti manifeſtanda ex præſcripto eiuſdem Regulæ dicentis, Cap. 7. gradu 5. *Omnes cogitationes malas cordi ſuo advenientes, vel mala à ſe abſconsè commiſſa, per humilem confeſſionem Abbati non celaverit ſuo.* Falluntur tamen, quia Legiſlator noſter non præcipit ut ſecreta communicentur Antiſtiti, ſed aſſerit confeſſionem huiuſmodi eſſe actum profundæ humilitatis, quod nemo negat, maxime ſi Abbas talis ſit ut de eius prudentia & fidelitate non poſſit cordate dubitari. Capite 49. indicit ut extraordinariæ abſtinentiæ ieiunia, mortificationes, pœnitentiæ, quæ ſecrete ſolent fieri, exponantur Abbati. *Hoc ipſum tamen*, ait, *quod unuſquiſq; offert, Abbati ſuo ſuggerat, & cum eius fiat oratione & voluntate.* Peccata illa quæ legi pœnali contrariantur, qualia ſunt ea omnia quæ Regulæ ſoli opponuntur, licet ſecretò commiſſa, Abbati ac toti Conventui humiliter ſunt manifeſtanda. Cap. 46. *Siquis ——al quid deliquerit aut fregerit quidpiam aut perdiderit, vel aliud quid exceſſerit ubiubi, & non veniens continuo ante Abbatem vel Congregationem ipſe ultrò ſatisfecerit & prodiderit delictum ſuum, dum per alium cognitum fuerit, maiori ſubiaceat emendationi.* Peccata autem moralia, & quidquid ad conſcientiam ſpectat nemo tenetur revelare Prælato, ipſi tamen aut alteri ea poteſt confiteri. Cap. 46. *Si animæ vero peccati cauſa latens fuerit, tantùm Abbati, aut ſpiritualibus ſenioribus patefaciat, qui ſciant curare ſua, & aliena vulnera non detegere aut publicare.*

Senior ſæpe ſine comparatione ponitur, & nihil aliud ſignificat quàm *ſenex*. Ovidius libro 2. Transformationum:

Tum ſenior quamvis obſtet mihi longa vetuſtas.

Eodem prorſus ſenſu uſurpavit hanc vocem noſter Author cap 3. *Siqua verò minora agenda ſunt in monaſterii utilitatibus, ſeniorum tantum utatur conſilio*, hoc eſt, *conſilio aliquot prudentum ſenum*: contingit enim illos qui provectioris ſunt ætatis, aliquando non ſatis percallere œconomicas & politicas difficultates.

Senior comparativè ad *Iuniorem* refertur, & ſonat *Antiquiorem*. Cap. 4. *Seniores* (id eſt, antiquiores confratres) *venerari.*

Seniores in plurali ſumuntur pro Magiſtratu, pro Senatu, quoniam is ex provectioris ætatis hominibus legi ſolet. Livius 4. Bell. Maced. *Scriptum erat Ariſtonem privatim ad nominem, publicè ad Senatum mandata habuiſſe* Hoc ſenſu B. Pater cap. 23. *Siquis --- præceptis Seniorum ſuorum contemptor repertus fuerit, hic ſecundum Domini noſtri præceptum admoneatur ſemel & ſecundo ſecretè à ſenioribus ſuis: ſi non emendaverit, &c.* Seniorum nomine aptè intelligimus Decanos, Præſides, & Prælati adminiſtros. Bernardus Homil. infra octavam Epiph. ſic ait: *Ut humilitatis & obedientiæ ſimulq; propriæ voluntatis deſerendæ ſeniorum præceptis, etiam utilibus prætermiſſis, obtemperandi expreſſius & excellentius commendaret exemplum, cum illis tam ſublimibus, tam utilibus, tam denique neceſſariis prætermiſſis ſeniorum ſe ſubdit voluntati, ut ait Evangeliſta, Et deſcendit cum eis, & erat ſubditus illis.* Ecce *Seniorum* nomine priùs intelligit Templi ſacerdotes, quos *Senes* etiam vocat ſer. 2. in Purific. ſub initium. Poſteriùs verò *Seniorum* nomine intelligit Mariam & Ioſeph.

Senipeta, qui ſenium petit, qui ad ſenectam adpropiat. Hac voce uſus eſt Benedictus cap. 27. imo eam expoſuit dicens: *Ut ſapiens Medicus* (debet Abbas) *immittere quaſi occultos conſolatores* (nempe) *ſenipetas, id eſt, ſeniores ſapientes.* Non collimavit noſter Author in vocis etymon, ſed in ſanctionis ſcopum; conſolari enim oportet afflictum monachum, & hoc præſtare nec iuvenes nec ſtolidi poſſunt: mittantur ergo viri graves prudentia eximii, ætate venerabiles, qui fluctuantem confratrem conſolentur.

Septenario Divinitatem ethnici ſcriptores adtribuunt, ſed Author noſter ſanctitatem. Cap. 16. *Septenarius ſacratus numerus à nobis ſic implebitur.*

Significare horam operis Dei. Cap. 47. non eſt pulſare cymbala, nec campanas torquere, ſed præſcribere tempora Divino officio. Vide *Nunciare*.

Silere à bonis dixit Propheta Rex, eum imitatus Benedictus non *ſileri* modò, ſed & *taceri à bonis* dixit, Cap. 6. *Ait Propheta, --- Humiliatus ſum & ſilui à bonis. Hic oſtendit Propheta, ſi à bonis eloquiis interdum propter Taciturnitatem debet taceri, quanto magis à malis verbis propter pœnam peccati debet ceſſari.*

Solatia vocat S. Pater ſubminiſtros; hoc eſt, miniſtrorū ſocios & coadiutores, quos miniſtris concedit quotieſcumque Communitas eſt tanta, ut oneri ſuo non poſſint ſine adiutorio ſatisfacere. Cap. 31. de Cellerario *Si Congregatio maior fuerit, ſolatia ei dentur*, hoc eſt, permittatur illi ut utatur unius aut alterius miniſterio. Capite 53. de Coquis ait, *In quam coquinam ad annum ingrediantur duo Fratres, qui ipſum officium bene adimpleant, quibus, ut indigent, ſolatia adminiſtrentur.* Et paulò poſt de Coadiutoribus inſtituit legem univerſalem: *In omnibus officiis iſta ſit conſideratio, ut quando indigent, ſolatia* (hoc eſt ſocii) *miniſtrentur eis, & iterum quando vacant obediant imperanti.*

Spondere verbum eſt, quo utitur D. Benedictus cap. 29. *Si reverti voluerit*, ait, *ſpondeat priùs omnem emendationem.* ſed quid eſt, emendationem ſpondere? expono num. 1750. b.

Subſtrahere vox muſica eſt, & ſignificat *intonare moroſè & graviter*. Hiſp. *Entonar deſpacio.* Cap. 13. *Sexageſimus ſextus Pſalmus dicatur ſine Antiphona, ſubſtrahendo modicè ſicut in Dominica, ut omnes occurrant.*

Super ſe. Hiſp. *De por ſi.* Lat. *Seorſum.* Cap. 36. *Fratribus infirmis ſit cella ſuper ſe deputata.*

T.

T*Emerè* diſcedere à Regula interdicitur; ergo ſi exceptio firmat regulam in contrarium, diſcedere prudenter, conceditur. Quis igitur temerè diſcedit? qui ſine ſufficienti, Capit. 3. *In omnibus igitur omnes*

omnes Magiſtram ſequantur Regulam; nec ab ea temerè devietur à quoquam.

Temporiùs, reſtituo *Temporiùs*; hoc eſt; *citiùs*. Cap. 11. *Dominico die temporiùs ſurgatur ad Vigilias.*

Typus varias ſignificationes habet, nulla tamen congruit Ca. 30. ubi Cellerario imponitur hæc lex: *Fratribus conſtitutam annonam ſine aliquo typo vel mora offerat.* In qua *Typus* nihil aliud quàm *excuſationem* poteſt ſignificare.

V.

VEl particula disjunctiva ſæpiſſimè extrema connectit & æquivalet coniunctioni; *Et* dabo periodos in quibus ut coniunctio debeat exponi neceſſario. In Prolog. *Succincti ergo fide vel obſervantia bonorum actuum lumbis noſtris, & calceatis pedibus per ducatum Evangelii pergamus.* Verè curſus noſter non eſſet iuxta Evangelii legem, ſi haberemus fidem ſine operibus, aut hæc ſine illa; inſtructi igitur & fide & bonis actibus debemus pergere. Capite 1. de primo Monachorum genere, *Primum*, ait; *Cœnobitarum, hoc eſt, Monaſteriale, militans ſub Regula vel Abbate.* ubi prudentes coniunctivè intelligunt *ſub Regula & Abbate*; non tamen incongruè disiunctivè poteſt intelligi, ſi periodus illuſtretur commẽtario adhibito *num.* 308. Vix aut ne vix quidem poterit ſumi disjunctivè in his locis; Cap 2. *Memor ſit Abbas, quia doctrina ſua vel diſcipulorum obedientia, utrarumq; rerum in tremendo iudicio Dei facienda erit diſcuſſio.* Et inferiùs: *Inobedientes, verberum vel corporis caſtigatione in ipſo initio peccati coerceat.* Capite 6. *Scurrilitates vero vel verba ocioſa & riſum moventia æterna clauſura, in omnibus locis damnamus.* Et cap. 7. grad 8. *Nihil agat Monachus niſi quod communis monaſterii Regula; vel Maiorum cohortantur exempla.* & grad. 11. *Monachus leniter & ſine riſu humiliter cum gravitate vel pauca verba* (id eſt perpauca, valde pauca) *& rationabilia loquatur.* Cap 17. *Iam de Nocturnis vel Matutinis digeſſimus ordinem Pſalmodiæ*, hoc eſt, *Iam diſpoſuimus Pſalmodiam pro Nocturnis & Laudibus* Cap. 27. *Si ad ultimum uſtionem excommunicationis vel plagas virgarũ.* Cap. 60. *Si promiſerit de obſervatione Regulæ, vel propria ſtabilitate* Et cap. 67. *Dirigendi Fratres in via, omnium Fratrum vel Abbatis orationi ſe commendent.* Similiter *Aut* nonnunquam copulativè ſumitur. Cap. 11. *Pſalmus nonageſimus quartus cum Antiphona, aut certè decantandus.* & cap. 60. *Concedatur ei tamen poſt Abbatem ſtare, & benedicere, aut Miſſas canere.*

Veracitas virtus eſt nobiliſſima quæ mendacio opponitur. Sæpe violatur ore hæc puriſſima virtus, ſæpe corde; Ore quidem cùm ex ignorantia erramus, & falſa dicimus cùm dicere putamus vera. Corde autem, cùm aliquem volumus fallere. Eſt ergo Benedictinum dogma Cap. 4. *Veritatem ex corde & ore proferre.*

Veſtiarium aula illa dicitur in qua veſtes ſervantur: Græcè *ἱματιοφυλάκιον.* Veſtes, quas noſter Legislator c. 55. concedit Religioſis, ſunt, Cucullа, Tunica, Scapulare, Pedules, Caligæ, & Femoralia, ſi iter agant. ¶ *Cuculla* nomine quid intelligi debeat, notum eſt. ¶ *Tunica* videtur *Toga* eſſe. Qui thoracis & induſii non meminit, forte neutrum indulſit. ¶ *Scapulare* tunicæ ſuperpoſitũ ne illa macularetur. ¶ *Pedules* apud Vlpianum ff. 25. *De aur. & arge.* Faſciæ ſunt quibus pedes vinciuntur, ſumuntur pro calceis & tibialibus. ¶ A *Caliga* Hiſpanus habet *Calcones*, his autem non tibias, ſed & femora tegit. Forte aptiùs intelligitur textus hoc modo. ¶ *Femoralia* quæ? femorum etiam tegmina differebant à caligis non uſu ſed figura.

Stramenta lecti, ſunt *Matta*, Hiſpanè *jergón*; & ſtraminibus aut iuncis facilibus præparabatur. *Sagum*; Hiſp. *Vna manta de ſayal, jerga o otra materia groſſa*, Hiſpano-arabicè *Vna alhombra*. Sagi nomine non intelligitur id quod Hiſpanus *Plumon* aut *Colchón* nominat, ex teſtimonio Suetonii in Othone. *Ferebatur & vagari noctibus ſolitus, atque in validum quemq; obvium vel potulentum corripere, ac diſtento ſago impoſitum in ſublime jactare.* Hiſpanicè, *Deziaſe tambien, que ſolia ſalirſe a tomar el freſco, y entretenerſe la mayor parte de la noche, y que ſe divertia manteando a los que o por violencia del vino, o por puſilanimidad y cobardia venian a ſus manos.* Cæterùm ſi *Sagum* eſſet (Hiſp. *Colchón*) nec plicari, nec ferri, nec excuti ſine magna difficultate poſſet. ¶ *Lana* veſtis eſt quæ cæteris ſuperimponitur, Belgice Nacht-tabbaert unde Hiſpan. *Vn tabbardo.* togæ eſt ſimilis, quæ clamydis & Coopertorii (Hiſp. *Vn Cobertor*) juxta rerum temporumque exigentiam vices gerit. ¶ Tandem *Capitale*; Hiſp. *Vn cabeçal*, Hiſpano-arabicè, *Vna almohada.*

Præter veſtes & lectum ſtratum, ut vidimus, concedit noſter Legislator hæc ſupellectibilia. Cultellum, Graphium ſeu calamum; Tabulas ſcriptorias, iam chartã Tabulam ſeu menſam, cur non & ſedem? acum & neceſſaria ad reficiendas veſtes, & mapulam, forte ad tergendas manus; tandem & bracile, quod & Hiſpanus nominat *Mangillo.*

Vindicta ponitur pro ſupplicio: Cap. 42. *Si inventus fuerit quiſquam prævaricari hanc Taciturnitatis Regulam, graviori vindictæ ſubiaceat.* & Cap. 67. *Quod ſiquis præſumpſerit, vindictæ regulari ſubiaceat.*

Vſufructuarius, alias *Fructuarius* dicitur qui uſum habet. Hinc deducit noſter Author *Vſufructuarium, rii*, ſubſtantivum, quod *Vſumfructum* adſignificat. Cap. 59. *Faciant ex rebus; quas dare volunt monaſterio donationem, reſervato ſibi, ſi ita voluerint, uſufructuario.*

ADLE-

Digitized by Google

AD LECTOREM.

Ingenium Eximij prodit liber ille parentis,
Dignus cœlicolas liber adire liber.
Hic liber enixus gremio virtutis, apertam
Ceu digito monachis monſtrat ad aſtra viam.
Bernardi BENEDICTE *tui tua dogmata ſcriptis*
Explicat, & duplici mellea melle fluunt.
Melle fluunt duplici, queis mellea melleus Author
Addidit, ut triplici mella melle fluant.
Dicite nunc mecum Lectores, de BENEDICTO
Tam bene quæ ſcripſit ſit benedicta manus.

D. Bernardus Bottyn.

CENSVRA.

ANtiquis illis Summorum Virorum Benedicti Decimi Pontificis maximi, Ioannis de Turre cremata ex ordine Prædicatorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, Smaragdi Abbatis monaſterii ſancti Michaëlis in Saxonia, & aliorum præclariſſimis Regulam Divi Benedicti Commentariis, hic quoque Eximii Viri Domini ac Magiſtri noſtri Ioannis Caramuelis in eandem Commentarius, varia eruditione refertus, utiliter adjungetur. Vt qui aliâ methodo, & Scholaſtico more non tantùm difficiliora omnia Regulæ loca, ac dubia, quæ circa eandem paſſim occurrunt, aut occurrere ferè poſſunt; verùm etiam doctrinam de ſtatu Religioſo præclarè illuſtret. Lovanii die exaltationi S. Crucis ſacro. 1640.

F. Andreas à Turri S. Theol. Doctor & Profeſſor
Ordinarius Prædicatorum.

CENSVRA.

INfraſcriptus S. Theologiæ Lovanienſis Doctor & Profeſſor fateor legiſſe me ea quæ hoc libro in Regulam D. Benedicti exaravit Reverendus admodum & Eximius Dominus Ioannes Caramuel Lobkovvitz Melroſæ Abbas, Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ Progeneralis; eaque, ſi religionem ſpectes, pietate plena eſſe; ſi doctrinam, quæſtionibus ſubtiliſſimis iiſque ſolidiſſimè ſolutis, imò evacuatis, referta inveniſſe, quæque ideo ut ad pietatem, obſervantiam, & pacem Religioſos omnes conditionis cujuſcumque, ita ad veritatem doctrinæ quoſcumque poſſint adducere. Omnium ergo manibus, qui vel illius vel hujus amatores ſunt, vel haberi volunt, judico familiariter proterenda. Datum Brugis 10. Iulii. 1640.

Fr. Petrus Damaſus de Conink Ordinis
D. Auguſtini.

CENSVRA.

QVæ in hoc libro ſuo, cui titulus *Commentarius in Regulam D. Benedicti*, ſeu *Deſcriptio Moralis & Hiſtorica ſpiritualium armorum militiæ Regularis*, Eximius ac Clariſſimus Vir Ioannes Caramuel Lobkovvitz commentatus eſt, omnifariæ ſcientiæ partu gravida, meritò digna cenſeo quæ cedro inſculpta æternitati conſecrentur. Sanè quod rarum eſt, ille ſe Theologiæ myſtam, juxta ac Themidis ſacerdotem opere ſuo profitetur, ut qui abſtruſis, & reconditiſſimis utriuſque ſcientiæ myſteriis aptè reſponderit, planè Aſteropeus & ambidexter, ac Ianus quidam geminus, cui quod de Iſraëlitico populo litteris ſacris proditum eſt (à ſuo è captivitate Babylonica reditu alterâ manu arreptâ trullâ Hieroſolimi-

tanæ

Digitized by Google

tanæ civitatis mœnia reædificaſſe, alterâ ſtrictum habuiſſe gladium, quo incurſantium hoſtium velitationi obſiſteret) appropriare juvat. Tum veritatis præco illuminandis & erudiendis ignaris operam navans, ruinas monaſticæ diſciplinæ, quas æras noſtra hæreticorum tyrannide apertas videt, feliciter inſtaurat, ac lapides illos, e quibus cæleſtis Hieruſalem exſtruitur, ingenii ſui limâ politos Eccleſiæ triumphantis ædificio adaptat. Gladio deinde errores qui multorum conſcientias obſident, gordioſque nodos novus Alexander diſſecat. Gladio rurſus ſpiritûs ſui, gladio illo ancipiti, & bis acuto carnem à ſpiritu ſeparat, ut inde, qui ſub Benedicti regula merent, vivant in ſpiritu, non corruptionem à carne, ſed beatorum vitam à ſpiritu in lucto repoſituri. Ita ex animo judico voveoque Lovanii 14. Calend. Octobris 1640.

Henricus Loyens I.V.D. & in Academia Lovanienſi Decretorum Profeſſor Regius.

CENSVRA.

COMMENTARIVS hic, ſeu Deſcriptio Myſtica ac Hiſtorica ſpiritualium armorum militiæ Regularis, Authore Patre Magiſtro Ioanne Caramuel Lobkovvitz Sacræ Theologiæ publico Profeſſore Lectore, Divinæ Orthodoxæq; fidei decretis conſona eſt, pro rectè efformandis moribus ad Regularis diſciplinæ exercitationem, cunctis ad Evangelicam perfectionem adſpirantibus ſummoperè profutura, ſi quantocyus excudatur. Actum Antuerpiæ 14. Aprilis 1636.

Gaſpar Eſtrix S. Theol. Licent. Canon. & Plebanus, ac Librorum Cenſor Antuerpiæ.

ACceſſit admodum Reverendorum PP. *Adriani Crommij, Ioannis de Ionghe, & Ignatij Derkennis* Soc. Ieſu, & aliorum plurium, Sacræ Theologiæ Profeſſorum Lovanii, authoritas, qui Poſitionibus moralibus ſeorſim extractis ſubſcripſerunt, aſſerentes eſſe pleraſque certas, & reliquas vetè probabiles, poſſeque omnes ſine conſcientiæ ſcrupulo defendi & practicari.

TOTIVS OPERIS

MORALES,

SYNTHESES: ET EARVMDEM CENSVRÆ.

DE probabilitate opinionum diſp. 6. num. 51. diſſerui; licere ſequi opinionem minus probabilem relictâ probabiliori non ſolùm probavi, ſed & demonſtravi, ut opinor. omnes opiniones probabiles per ſe eſſe æquè tutas & ſecuras oſtendi; & benigniores, tametſi minùs probabiles, per accidens eſſe tutiores. ſummam ſyntheſeon Moralium ſub libri finem pono, & ſapientiſſimorum Virorum authoritate roboro, & quia rationem inveſtigas, expendo.

Duplex eſt probabilitas; authentica & rationalis Hæc ſepta univerſitatum vix egreditur; pauci enim extra illa reperiuntur, qui de rationum gravitate prudenter poſſint judicare. Authentica igitur utilior, omnibus & ſingulis etiam Theologiæ imperitis prodeſſe poteſt. Eò reſpexit Diana in ſuis Reſolutionibus. Si ſolùm rationum momenta congeſſiſſet, profuiſſet paucis; at quia authorum ſuffragia profuit univerſis.

Sed cùm magnos viros, aut abſentes aut mortuos, iunior aliquis ſcriptor allegat, non ſtatim teneris adquieſcere, præcipuè ſi præventus; poſſes enim credere pro te illos eſſe, & contra te ingenioſâ elocutione retorqueri. Inter Romano-Catholicos & Hæreticos, & inter horum diverſas claſſes & ſectas continua diſſidia de mente Auguſtini invenienda: ne verbum quidem ſine Auguſtino loqui gloriatur Lutherus, & tamen ne unam quidem periodum benè explicat. Omnia ſenſa Calvinus Auguſtini teſtimoniis ſubſtruxit; & tamen non ſolùm opponitur nobis, ſed & Luthero. Auguſtini igitur authoritas nulla eſt, ſi male citati, aut obtortè expoſiti; ergo nec aliorum Authorum, quorum ſuffragiis Iuniorum ſententiæ roborantur, ſi ſine veracitate citentur, aut ſine veritate exponantur. Si à mortuis Auguſtinus reſurgeret & ſcriptis diverſorum recognitis, ſe à tali bene allegari & ſincerè exponi declararet, ille unicus triumpharet univerſos alios Expoſitores. Igitur & noſtri Scriptores Authorum aliorum mentes adſequuti dicendi eſſent, ſi & illi, quorum mentem exponunt, ad mortales reverſi, ſe bene exponi declararent; cùmque hoc ſtando communi rerum ordini impoſſibile ſit, volui citare, adlegare, explicare Authorum viventium ſententias, ut & ipſi viderent, an in meas torquerentur inviti, an verò ſpontanei &

LIII volun-

Digitized by Google

voluntarii conſpirarent. Ipſi noſtris adſertis ſeſe ſubſcribere teſtantur; ergo præter homines illuſtriſſimos, quos propriis locis cito, & me intelligere voluiſſe ſcio, potuiſſe puto, hic ſuffragia ſapientiſſimorum habes, non ſolùm me, ſed ſe ipſis judicibus noſtrarum adſertionum probabilitatem propugnantibus. Lege igitur & perfruere, & Deo, (cujus legem, vel invitis idiotis, ſuperbis, & ambitioſis hominibus, benigniorem reddidimus, & adhuc ſi ſancto meo voto ipſemet adnuat, faciliorem reddemus) meas continuas vigilias & ſtudia commenda.

De Legibus.

LEx æterna eſt liberum decretum Dei circa creaturas gubernandas (*num.16.*) phyſicè & naturaliter dirigit creaturas non-intellectuales, & intellectuales: has verò etiam moraliter circa articulos, ad quos voluit Summus Legiſlator obligare in conſcientia (*nu.21.*) malitia enim naturalis aut phyſica ante prohibitionem reperitur, nunquam verò moralis. (*n 20.*) Decalogus nec mutari nec diſpenſari poteſt humanâ authoritate (*nu.27.*) Ius particularium Gentium, pactum earumdem eſt aut expreſſum aut tacitum; univerſale aut non datur aut non debet diſtingui à jure naturali (*num.24.*)

Lex Humana triplex: Moralis, Pœnalis, & mixta (*n 29.*) Moralis obligat in conſcientia ex vi quarti præcepti Decalogi. (*num.25 34.*) qui omnes leges pœnales conſcientiam obligare ſentiunt, debent conſequenter dicere non dari leges merè pœnales (*nu 30.*) Merè pœnalis ſanctio nonnunquam infert obligationem moralem, nunquam imbibit (*num.31 36,*) Lex pœnalis ſæpe eſt moralis disjunctiva; nempe indicens aut actionem aut paſſionem; hoc eſt, aut rem talem facere, aut ſubire talem pœnitentiam. (*num.97 980.*) Sed hoc etiam poteſt præcipi purè pœnaliter.

Lex, ut cenſeatur legitima, debet acceptari liberè à ſubditis (*num.48.*) qui legem juſtam non admittunt, peccant quidem mortaliter; Cæterùm ante acceptationem Lex non obligat (*num.49.*) mancipiis & debellatis juſto bello, illis videlicet qui occidi poſſent, etiam invitis poni poſſunt validæ & legitimæ leges. Ceſſante fine adæquato legis in particulari, ceſſat etiam tum ejuſdem Legis obligatio. (*num.5.*) Actus purè interni humanæ Legi non ſubſunt directè (*num.38.*) Ad hoc ut Lex graviter obliget, requiritur gravis materia. (*num.41.*) Regula Benedictina non eſt Lex moraliter impoſita, ſed imponibilis ab ordinario Antiſtite (*num.76.*) non indiget novâ acceptatione, eſt enim in ipſa profeſſione accepta. (*num.747.*) Contemptor Regulæ peccat mortaliter (*num.97.*)

Materiæ quantitas.

MAteriam magnam in abſolutam & reſpectivam divido, placent enim in moralib' rebus termini magnitudinis & parvitatis. Res abſolutè leves videntur eſſe medius regalis. (*num.634.*) ſedecim ſalutationes Angelicæ (*num 1461.b.*) levis aſpectus, aut quaſi inſenſibilis carnis contactus ſemoto ulteriori periculo.. Videntur abſolutè graves injuſta quatuor florenorum ablatio. (*num.934.*) Pſalterii obligatorii omiſſio. (*num.1461.c.*) completa ſenſualitas, & aliæ ſimiles. Quidquid intereſt termino magnitudinis & parvitatis abſolutè, materia eſt indifferens, cui uni accidit eſſe gravem aut levem proportionaliter & relativè. (*n.936.*) Gravis quidem, ſi fuerit totum quod indicitur aut pars immediata rei præceptæ in materiâ obedientiæ, cõgruę diurnę in materiâ furti, & ſenſualitatis completæ in materiâ venereâ: levis verò, ſi fuerit pars partis.

In quot partes totum immediatè dividitur? Apud Phyſicos indeterminatas, quia ſive Ariſtoteli ſive Zenoni ſubſcribas, non eſt dabilis numerus, qui unus determinet omnium rerum continuarum partes. Medici communiùs in quatuor gradus dividunt: Theologi in octo; nonum gradum caloris nemo audivit, nemo dixit. Placet igitur Theologorum opinio, & totum morale in octo partes immediatas divido, & aſſero quidquid minus octante ſit, non eſſe partem immediatam Totius, ſed partem partis, ac propterea ſi materia aliàs ſit abſolutè indifferens, eſſe ſolùm relativè quantam, & habere non niſi levem quantitatem.

De opinione probabili.

PRobabilem ſententiam dico illam, quæ habet aut rationes aut Authores graves (*num.52.*) licet ſequi opinionem minus probabilem. (*num.57.*) omnes probabiles ſecundum ſe conſideratæ ſunt æquè ſecuræ & æquè tutæ (*num.58.*) benigniores licet minùs probabiles ſint, ſolent eſſe faciliores ac propterea non rarò ſecuriores (*n.58. 61.*)

Prælatus ex vi officii non poteſt præcipere ſimplici ſubdito ut ſubſcribat potiùs huic quàm alteri parti probabili (*num.42. §. Quiſpiam*) Si cauſæ graves ſubſint, poterit jubere ne tales opiniones doceantur, defendantur. Subditus poteſt Superiori promittere obedientiam in omnibus rebus quæ non ſint certò & evidenter malæ, & ex vi hujus voti teneretur obedire etiam in materia affecta malitiâ probabili. Tale votum emiſit Prior Benedictinus, ut conſtat ex ipſamet Regula: tale Superior: tale communitatis Adminiſtri [*n.1582.*] Qui pacto, voto, aut juramento promiſerit defendere aliquam opinionem probabilem conducentem ad utilitatem alterius, tenetur ſtare promiſſis.

De Conſcientiâ dubiâ.

CVm dubitas in Iure Divino, ſtandum eſt pro poſſeſſione rata rerum quæ fuerant ante dubium: imò & in Iure Humano. Cæterùm ipſummet dubium ſi ſit circa res humanâ authoritate indictas Azorius benignè & probabiliter interpretatur. (*num.49. §. Accedit.*)

De Novitijs.

REcipere novitios ille Prælatus poteſt, cujus Anteceſſores fecerunt, dummodò ipſe non habeat legitimam limitationem (*n.452*) Prælatus, ni contrarium lege legitimâ indicatur, poterit novitios veſtire & dimittere inconſulto Conventu (*num 452. 471.*) admittere verò ad profeſſionem non poteſt niſi ex plurium conſilio (*num.480. 482.*) Tempus eſt duplex Civile & Eccleſiaſticum: illud dies menſium reſpicit, hoc Eccleſiaſticas ſolemnitates. Prout interſtitiis uti Ordinum ita & profeſſionis probabilius

tempus

Digitized by Google

tempus Eccleſiaſticum ſumeretur, ſunt enim res Eccleſiaſticæ, ac ideò tempore Eccleſiaſtico determinandæ; ſed pro profeſſione uſus eſt abſolutè contrarius. (*n.407.*) Annus probationis debet eſſe integer (*n.466.*) Ante profeſſionem ne leviter quidem peccat qui habitum relinquit. (*n 469.*)

In dubio debet Novitius reprobari (*num.470.*) Approbare autem novitios aliàs habiles eſt materia gratiæ (*num. 942.*)

De Profeſſione.

STabilitas, quæ ſub promiſſionem cadit, duplex eſt, Ordinis & Monaſterii, & utraque ſecundum Regulam (*n. 527.*) non eſt quartum votum Theologum factum Deo, ſed votum hoc eſt, promiſſio firmata juramento facta ſanctæ Communitati. (*num.528 1060.7.*) omnes qui in ſtabilitatis pacto incundo fuerunt requiſiti, ſufficiunt ut illud annulletur ſine cauſa. (*num.539.*) ſi detur graviſſima, non ſolùm ad aliud Monaſterium, ſed & ad alium Ordinem tranſire quis poteſt, & pactum reſcindere etiam invitâ parte. (*num.592.*) ſine cauſa non poteſt Summus Pontifex aut profeſſionis aut alios legitimos contractus legitimè factos annullare. (*n 597.*) Qui ex ordine ad ordinem transfertur, debet probari (*num.543.*) ſed quamdiu ? non eſt expreſſo aliquo jure determinatum. (*num.544.*) vota ſolennia non eſt opus iterum profiteri: ſufficeret enim profiteri taleitates votorum & novi ordinis pœnalitates (*n.452.*) expediret tamen profiteri ut alii Religioſi (*ibid.*)

Converſio morum debet fieri per tres virtutes eſſentiales, nec addit novam circumſtantiam in confeſſione ipſâ aperiendam. (*n 600.*) In profeſſione non promittit Benedictinis obedire Regulæ, ſed Prælato cùm juſſerit contenta in Regulâ. *num.624.*)

Religioſus tenetur in perfectionem tendere per virtutes ſubſtantiales, non aliter; nec poteſt dici non tendere in perfectionem, quamdiu non peccaverit mortaliter. (*num. 657.*) qui mortaliter peccat, in perfectionem non tendit, ſed hanc circumſtantiam non tenetur in confeſſione exprimere.

De Obedientiâ.

ANtiſtiti præcipienti vel quæ ſunt in Regula, vel quæ ad illam conducunt, teneris obedire. (*num.701.*) item præcipienti recitare officium Divinum in choro. (*n 702.*) Præcipienti aliquid quod vel ſit contra Deum, vel contra Regulam vel contra Eccleſiam debes non obedire. (*num. 695.749.*) præcipienti ultra Regulam & non ſecundum illam, potes obedire & potes non obedire.

Omnia quæ præcipiuntur propter finem, non habent ab objecto intrinſeco, ſed à ſcopo ſpeciem. Poteſt res levis graviter obligare, ſi ad gravem graviter conducat.

Peccant venialiter qui omittunt rem gravem præceptã ut medium, *primò* ſi finis ſit levis; *ſecundò* ſi ad gravem leviter conducat. (*pag.844.*) Præceptum impoſitum Benedictino Monacho, ſi ſe prudenter excuſaverit, non obligat quouſque ſecundò imponatur, quia ſic diſpoſuit Legiſlator cap. 68. (*num.748.*)

Abbates poſſunt in ſuis præceptis concedere diſpenſationes ſine cauſa. (*n.759.*) ceſſante diſpenſationis cauſâ non ceſſat ipſa diſpenſatio, niſi fortè data fuerit pro tempore durationis ipſius cauſæ. (*num.760.*)

De Paupertate.

DOmini Benedictini habent dominium in communi, (*num.820.*) imò & in particulari habent, directum in manuſcripta, ita ut illa donare poſſint. (*num.831.*) magiſteriale in diſcipulos, (*num.839.*) naturale in actiones internas, externas, & in filios. (*num.849.852.853.858.859.*) & in res unico actu conſumptibiles. (*num.871.*) Honoris ſui ſunt domini; ni inde ſequatur damnum tertii poſſunt expendere, nunquam prodigere. vitium eſt enim prodigalitas. (*num.33.*) jure ſecreti & honoris non cedunt, poſſent tamen, (*num.1688.*) Vbicumque non relucet proprietas, non violatur paupertas. (*num 876.898.964.*) Quia paulatim modica accipit, ſolet committere peccatum grave, vel cùm vult gravem materiam tandem capit, vel cùm non vult captam reſtituere. (*num.904.*) Religioſus eſt filius-familias; Patres ergo furta filiorum creduntur ſub duplo involuntarii quàm erga furta peregrinorum. (*num 942.*) Hoſpites & amici videntur eſſe quaſi medii inter peregrinos & filios. (*num.913.*

De Caſtitate.

PEccatà contra naturam (nempe Beſtialitas, Sodomia, Mollities) ſunt contra devotam Caſtitatem, non tamen diſtinguuntur ſpecie. & ſi ratione ſcandali in confeſſione ſint explicanda. Ita D. Thomas teſtibus Filiucio *tract. 30. in 6. præcept. cap. 8.* & Armilla *verb. Luxuria num.5.* Tabiena *ibid. num 6. lib.2. tit.46. cor 7.* & aliis, præter quos etiam Diana huic parti probabiliter ſubſcribit (*vide num. 983.*) Intentio fornicandi formaliter eſt contra pudicitiam, & objectivè contra caſtitatem: (*num.984.*) in Religioſo non eſt ſacrilegium formaliter ſed objectivè, hoc eſt intentio committendi ſacrilegium (*ibid.*) Monachus non vovit Deo alienam caſtitatem, ſed propriam. (*n. 985. 9987.*) Votum implicitum & expreſſum, ſolenne & ſimplex differunt ſolummodo modaliter. (*num.997 998.999.*) Delectationes moroſæ ideo ſunt peccaminoſæ, quia ſunt principium mollitiei interdictæ. (*n.1022.1054.*) ſomniorum non datur cauſa directa (*num.1051.*) Poteſt contingere quod actio levis intrinſecè, extrinſecè gravis evadat ratione periculi (*ibid.*) Periculum proximum dicitur eſſe, cùm imprudenter quis judicaret ſe in tali occaſione non peccaturum eſſe (*num.1056.*) nemo ſe poteſt exponere proximo peccandi periculo. (*pag.425.*) liberum homini cuicumque eſt tollere proximum omne periculum. (*ibid.*) periculum probabile non eſt proximum. (*num.1058.*)

De officio Divino.

CHoriſtæ ex vi officii ſunt mancipati lectioni communi, ſed non privatæ (*num.1317.*) abeſſe à choro eſt contra legem purè-pœnalem. (*p.582.*) eſſet contra legem moralem, ſi quis abeſſet contra præceptum morale Antiſtitis. (*n.702.*) Non poteſt intelligi Petrum ſatisfeciſſe toti officio publico, & non ſatisfeciſſe officii legendi privatæ obligationi. (*pag.584.*)

Omnes Sacerdotes tenentur ſub mortifero ſingulis diebus Divinum officium recitare. (*num.1338.*) ab hoc onere immunes ſunt Novitii choriſtæ, & Converſi profeſſi. (*num.*

 1340.)

1341.) Regula Benedictina indicitne privatam lectionem junioribus nondum ad ordines promotis? Reſolvo affirmativè (*num.705.1343.1358.ref.ix.*) negativè verò Eugenius IV. io privilegio conceſſo Ciſtertienſibus anno 1437. Illud igitur probabile à ratione eſt, hoc ab authoritate. Ex ſuppoſitione quod Regula privatam lectionem eis indicat, non tenebuntur moraliter ante Abbatis præceptum. (*num.1340.*) Ad hoc ut privatim legendi conſuetudo juniores obliget, debet eſſe certa, & certò legitimè introducta: Legitimè introducitur cùm à ſcientibus ſe non eſſe obligatos, volentibus & potentibus ſe obligare introducitur. (*num.1351.*) In dubio ſtandum eſt pro libertate quæ erat ante conſuetudinem dubiam (*num.1358.*) Idem dico de reliquis conſuetudinibus.

In lectione officii Divini requiritur per ſe & directè pronunciatio actualis & reverentia & attentio actuales & extrinſecæ; intrinſeca non niſi indirectè. (*num.1373.1380.*) Mutare officium ſine cauſa non eſt peccatum mortale, licet inconſultum, cum cauſâ rationabili nec veniale. (*num.1387.*) Non eſt peccatum grave legere privatim extra tempus præſcriptum. (*num.411.*) fortè nec dantur horæ præſcriptæ legentibus privatim. (*ibid.*) Intentio ſatisfaciendi non requiritur. (*num.1415.*) Horologia tametſi cum curâ dirigantur, non diſtinguunt horas certò, ſed ſolùm probabiliter. (*pag.594.*) malè regulata nec probabiliter.

De ægrotis.

IN morbo, gravis damni probabile aut certum periculum imò & dubium & graviſſimæ incommoditatis non dubium, ſed aut certum aut probabile periculum excuſat à lectione horarum (*n.1429.*) ægrotus tamdiu poteſt ſine ſcrupulo legere, jejunare, & aliis Eccleſiæ præceptis ſatisfacere; quamdiu non ſcit certò & evidenter ſe illâ lectione aut perditurum eſſe vitam, aut paſſurum grave damnum, quod aliàs ſine culpa infligere ſibi non poſſet. (*num.1431.*) æger qui non poteſt recitare totum, non tenetur recitare partem. (*num.1433.* Diſpenſatio non facit quod ægri legendo unum *Ave Maria* v. g. ſatisfaciant officio Divino; ſed quod non teneantur illud legere, modò illud *Ave Maria* recitaverint. (*num.1368.1404.*)

Labor & occupationes ſi nimiæ ſint, etiam inter morbos recenſendæ. Suarius ab obligatione legendi excuſat eum qui totâ die aliquam actionem litterariam defendit; cùmque tales actiones in aliquibus Academiis ſint per tres horas matutinas & tres veſpertinas, in aliis per binas, videtur cenſuiſſe Suarius ſex horarum laborem eſſe ſufficientem ut quis ab officio excuſetur. (*num 1437.*) ergo probabiliùs excuſabit labor horarum duodecim: probabilius ſi fuerit legitimè injunctus, & bonum proximi aut publicum aut privatum reſpiciens. (*num.1438.*)

De parvitate materiæ in officio Divino.

OFficium conſtat partibus ſubſtantialibus & accidentalibus; ad harum lectionem teneris leviter: peccabiſque mortaliter ſi omiſeris ex ſubſtantialibus materiam magnam. (*num.1454.1458.*) Omittens unam horam ex parvis probabiliter excuſari poteſt à peccato mortali. (*num.1462.*)

CENSVRÆ.

HArum Syntheſium, quas Commentarius meus in Regulam D. Benedicti perſuadet, & hoc Scholion teſtimoniis expreſſis Melliflui mei Doctoris corroborat, pleraſque certas & reliquas verè probabiles, poſſeque omnes & ſingulas ſine conſcientiæ ſcrupulo defendi & practicari judico. Lovanii 20. April. 1639.

Ioannes Caramuel Lobkovvitz.

Idem ſenſit Lovanii die Exaltationi S. Crucis ſacro 1640.

Fr. Andreas à Turri S. Theol. Doctor & Profeſ. Ord. Prædicatorum.

Idem ſenſit Brugis 10. Iulii 1640.

Fr. Petrus Damaſus de Coninck Ord. D. Auguſt. S. Th. D & Prof. Lovanij.

Idem ſenſit Lovanii 14. Calend. Octobris 1640.

Henricus Loyens, I.V.D. & in Acad Lovan. Decretor. Profeſſ. Regius.

Idem ſenſit Antuerpiæ 14. Aprilis 1636.

Gaſpar Eſtrix S. Th. Licent. Can. & Plebanus, ac Librorum Cenſor.

Omnes iſti ſapientiſſimi Viri Cõmentariõ in Regulã, unde ipſæ theſes ſunt extractæ approbarunt. Sed & anno 1636. idem ſenſit.

Adrianus Crominus Soc. Ieſu S. Theol. Profeſſ. Lovanij.

Idem de eiſdem propoſitionibus ſenſit.

Ioannes de Ionghe Societ. Ieſu S. Theologiæ Profeſſor Lovanij.

Idem de eiſdem judicavit.

Ignatius der-kennis Societ. Ieſu S. Theol. Profeſſor Lovanij.

Sed & anno 1642. Ego, ait, etiam ſentio ſalvo meliori judicio ſupra dictas poſitiones propter auctoritatem multorum eſſe probabiles & in conſcientia tutas,

Fr. Patritius Brenanus Ord Minor. ſtrict. obſerv. S. Th. Lector Lovanij.

Idem.

Digitized by Google

Idem cenſuit etiam

Fr. Auguſtinus Eganus ejuſdem Ordinis S.Theologiæ Lector.

Idem etiam de eiſdem poſitionibus ſenſit.

Fr. Raymundus Caronus ejuſdem Ordinis S.Theol. Lector Lovanij.

Sub finem anni ejuſdem ſubſcripſit eiſdem aſſertionibus

Ludovicus de Scildere Soc.Ieſu S.Theol.Profeſſ. Lovanij.

Nec non etiam

Franciſcus de Cleyn Soc.Ieſu S.Theol. Profeſſ. Lovanij.

Subſcripſerunt etiam Duaci, eximius D. Mag. nr. Ioannes d' Eſpieres & Collegæ. Coloniæ eximius & R.mus D. Ioannes Blanquenberg, & alii nonnulli Doctores.

Sed quia toto mundo celeber D. Antoninus Diana proderit legere ejuſdem judicium expreſſum Epiſtola ſequenti.

Reverendiſſimo D.D. Ioanni Caramuel Lobkovvitz Abbati Melroſenſi Ciſtertienſis Ordinis per Angliam Hiberniam & Scotiam pro-generali.

Lovanium.

Reverendiſſime Pater. Pervenit his diebus ad manus meas Commentarius tuus in Regulam D. Benedicti, & laudes quibus in illo nomen meum condecoraſti, tanquam effectus benignitatis tuæ recognoſco, ideoque tibi nunc debitas perſolvo gratias. Exiſtimo tamen Opera noſtra à te perlecta fuiſſe Conſpicillo Galilæi, quod res parvas magnas efficit, & oſtendit. Fateor ingenuè, labores meos Pigmæos eſſe, Gigantes tuos. Deus bone, in hoc tuo Commentario quam omnia vivida, quàm acuta, & quod magis eſt, quàm ſolida? Verè in ipſo, non ſolum Moralis, & Scholaſticæ Theologiæ, ſed etiam reconditæ eruditionis, & Politioris literaturæ peritiſſimũ poſteritati te præbes. Perge, perge inceptum iter, & cum nobis, ut ait Plinius, denegetur diu vivere, relinquamus aliquid, quod nos vixiſſe teſtetur. Hoc tuuſque adhuc egregiè effeciſti; fac etiam, me impellente, in poſterum, atque ex Ærario tuæ doctrinæ ditiſſimo, aliquid novi ſemper refera, unde dites Ingenia opulentiora. Quid agit lumen Hiſpaniæ, & ornamentum Ordinis tui, ſapientiſſimus Manrique? Ejus Annales, opus abſolutiſſimum ingenti cum voluptate evolvi noviſſimè, ſtimula illum per Epiſtolam ut Theologica ſua Æternitati commendet. Vivitne Puteanus? & ſi vivit, vivat Neſtorios Annos, ut pariat felices ingenii ſui fœtus. Saluto & alios viros conſpicuos, qui in his partibus florent, & nominatim Profeſſores Regios Lovanienſes, & Patres Societatis Ieſu in tuo indice Syntheſium ſubſcriptos. Meditor copioſam tractationem, an Principes poſſint ſtatuere impedimenta matrimonii dirimentia. Rubadeus Gallus, notat Doctores Lovanienſes adverſus Parlamentum Pariſienſe pro ſimili controverſia ſcripſiſſe; uſque adhuc libellum invenire non potui; ſi tu Lovanii, ut ſpero, invenias, precor ut quantocius mihi mittas, impoſitumque gravamen condona. Tu interim, vale vir doctiſſime, & tui obſequentiſſimum redama. Romæ in Ædibus S. Silveſtri montis Quirinalis die primo Novembris 1642.

Reverendiſſimæ D. T.

Addictiſſimus ſervus

D. Antoninus Diana Clericus Regularis.

Reverendiſſimo & doctiſſimo Viro, Antonio Diana S. inquiſitionis Conſultori, &c. S. P. D.

Romam.

Eximie & ſapientiſſime vir. Quotieſcumq; honorifica tui nominis in operibus meis mentio facta, proceſſum non ex affectu, ſed ex mente. Virum non cognoſcebam, ſed admirabar; Te unum legendum conſulebam diſcipulis, Te unum ſpiritualibus filiis, Te unum amicis, utpote formandis conſcientiis generoſis aptum. Locutus ſum de te, ſcripſi, edidi plurima ab adulationis & paſſionis ſuſpicione alienus; ſed jam quid faciam? quem legebam, diligo; quem venerabar, peramo. Honoratus tuis literis ſubornatum me fateor, aucto tamen amore, tui nominis auctoritas apud me non crevit, pervenerat enim ad terminum ſupremum, ultra quem aſcendi non poteſt. Galilæi Conſpicillo leg-

 ùis

dis cæli tabulis itor, in quibus multa nova reperi, multa interlegi, & nonnulla deſcripſi; fractum enim ſublimiori contemplatione ſpiritum hæc etiam floridiora ſtudia nonnunquam recreant, vacillantem firmant, & periclitantem reſtaurant. Sed eſto libros tuos Galilæi teloſcopio perlegerim; quid inde? nil quidem aliud, quam tui nominis ſublimior exaltatio. Oculo artificiali Galilæi non niſi cœleſtia leguntur; ergo ſi tali utor, cùm tuas lucubrationes lego, vel obſcurè profiteor, tuos libros cœleſtes, literas ſydera, & te intelligentiam, tot cœlorum præſidem quot voluminum moderatricem. Ingenium tuum tametſi longè diſſitum magnum apparet oculis armatis perſpicillo; non quod illud res parvas magnas efficiat, ut modeſtia tua aſſerit, ſed quod rebus magnis, quam diſtantia ſuffuratur magnitudinem vel ex parte reſtituat, minorem tamen verâ. Solis diameter multas pedum myriades complectitur, & pedalis apparet. cùm illum ad decem pedes tranſpicilli miniſterio extendimus, nòn videmus majorem, quàm eſt, ſed millenis vicibus minorem. Non aliter de te moralium literarum Sole philoſophabor. Diſtantia in causâ, ut licet maximus, vulgo hominum æqualis eſſe Doctoribus aliis appareas; Te incepi contemplari armatus teloſcopio, quod ſinceræ literæ ſubminiſtrarunt: major mihi videris quàm vulgo, major doctis quàm imperitis, major hodie quàm ſub initium; ſed licet plus in te cognoſcamus detegamus & ſuſpiciamus, quo uberiùs reſolutionibus tuis fruimur, ex ungue tamen leonem, ex decempedali radio immenſam Solis magnitudinem, & veteris Romæ pulchritudinem ex paucis marmoribus ad nos tranſlatis ingenioſè æſtimamur.

Manriquum noſtrum tibi eſſe Hiſpaniæ lumen, & mei ordinis ornamentum gaudeo; communem enim ſententiam ſequeris. Sic ad unum amici & inimici. Re & nomine Angelus; quantus in ſcholaſticis ſit demonſtrat academica dignitas. Cathedræ primariæ emeritus profeſſor eſt; ad hanc, & aliàs priùs, promotus, non Principum favore, ſed ſapientium judicio. Quantus in ſcripturâ, libri editi concionatorii. Alii conciones publicant, quibus plauſibiliter utuntur orationes neolegi; at inter alios Manriqui libros Laurea Evangelica magnâ cum laude authoris, inutilis judicabatur. Nemo auderet vel unam inde lineam excerpere; nemo vel unam periodum declamare: nam impune non faceret; placuerat liber ille omnibus, ſciebatur memoriter ab univerſis ideoque vix poſſibile vel unam declamari lineam, quin furtum ab auditoribus incuſaretur. Artes curioſæ, ſi viros illuſtres non conſtituunt, exornant. Poëſeos & Rhetorices notitiâ ſublimiore prædictus; ligatâ oratione animos miſeriis illigatos ſolvit; ſolutâ, diſſolutos alligat rationis regulis. Ut poſteritas quantus in Architectonicis fuerit, cognoſceret; erexit crucem Architectis. Gradus Salmanticenſis Collegii ſubintelligo, pulchrè divites, & ſecuriſſimè periculoſos. Coclea optimè elaborata ſaxa intorquet; aëre vacuo immenſam molem appendère conſpicimus; ſed ſi miraculum perpendimus, reperimus illam, quanta eſt, Manriqui artificis angelico ingenio ſubcollari. Sed quia hujus Angeli authoritas nota eſt omnibus, nec verbum addam.

Sed quoniam de Manrique agimus, de alio neoterico ipſi cognomine vel verbulum ſubjungendum eſt. Manriquum contra Dianam ſcripſiſſe, librum in Galliis imprimi, ab omnibus deſiderari, vulgus vociferabatur imperitum. Mirabantur doctiores, & mirabar. illi propter communes, ego propter rationes peculiares. Contra homines de Eccleſiâ benè meritos impunè invectivas ſcribere ſolis hæreticis conceſſum eſt; ideò vix ullus ſuadere ſibi poterat Virum Eximium, cathedræ primariæ in Academiâ principe moderatorem, talem errorem commiſiſſe. quorum ſententiam ego à dotibus, quas in Manriquo ſuſpicio, confirmabam. Pientiſſimus, urbaniſſimus, & ſtudioſiſſimus virtutis eſt. illoſque tyrannicos juniorum laqueos, quibus imperitorum conſcientias implicant, ut inſolentiùs dominentur, mordicus deteſtatur. Hærebamus, inquam, diſtracti parturientium montium ſtrepitu, & abortus parviculus mus. Michaël Ferro Manrique, non ſolùm tui ſed & Priſciani infenſiſſimus hoſtis. Indiguit Dianæ inimicitiâ, ut nomen haberet, qui aliter cognoſci non poterat; ſed non eſt idem habere bonum nomen, quod magnum. Pro Priſciano, ab eo ſingulis fere lineis transfoſſo, ſcribant ſyntaxiani; nemo, me conſule, pro Dianâ ſcripſerit; diſcat Ferrus Grammaticam, & ſi natura ingenio faveat, & ſtudium non deſit, poſt decem vel duodecim annos ſcribet, quæ ſint digna adſenſu vel diſſenſu.

An Puteanus noſter vivat, inquiris. ſed cur? mori non poteſt, qui æternus; & æternitatem illæ dudum adeptus. Orbem libris, academiam noſtram ſua præſentia nobilitat vir verè magnus; ſexageſimum-ſeptimum agit annum, adhuc robuſtus & vegetus; omnium ſuorum Operum exornat editionem,

nem, ut quæ ſeorſim leguntur, poſſint ſimul in paucis voluminibus haberi; hortamur ut feſtinet, ſed indigent ſuo quoque tempore res magnæ. Quos valere jubes Profeſſores Regii Eximii ſunt, & omnes Vniverſitati neceſſarii: tanti, qui ſine diſcipulorum jactura ad altiora promoveri, & ſine meritorum injuria intermitti non poſſint.

Reverendi Patres Adrianus Crommius, Ioannes de Ionghe, Ignatius der-kennis, quos ſalvere deſideras, moribus & ingenio potentes, vita & doctrina hanc provinciam illuſtrant, à paucis menſibus illis adnumerati Ludovicus de Scildere & Franciſcus de Cleyn prædíti acri ingenio & florido, digni qui à Te etiam amentur, colantur, ſuſpiciantur.

Sed quia magnas mentes internoſcere ambis, te Dunenſium meorum nomine ſalvere jubeo. Antiſtat D. Bernardus Campmans Vir verè multis titulis magnus & illuſtris. Summis laboribus pro republica & ordine fractus agit felicem ſenectam inter filios, delicium ſingulorum. Ejus vices gerit D. Bernardus Botynus Cœnobii Prior, ſummi ingenii Vir, olim Philoſophiæ Profeſſor. Theologiam profitetur. D. Leander vander Bandt, cujus ingenio linguæ & calamo ſummam authoritatem debes, Ioannem Bargantinum à me hiſpanè editum, in idioma latinum ita tranſtulit, ut cum meos ipſos conceptus tanto donatos ſplendore conſpicio, memetipſum admirer, & vix credam me potuiſſe tantæ eloquentiæ vel levem occaſionem dare. Prodibunt poſt aliquot menſes ipſius *Epiſtolæ morales*, in quibus multa acutè propoſita, & ſolide reſoluta reperies.

Vt aliquid faciam quod me vixiſſe teſtetur, hortaris. Affectui & promovendarũ literarum amori gratias ago. Sed quid re impellente facturus ſim, ſincerè loquor, non reperio. Non ſum ex eorum numero, qui nati docti, libris non indigent, nec lectione proficiunt. Libris diu noctuque inſiſto & poſteà multa ignoro. Gratiaſque ago omnipotenti Deo, quod meis æmulis tam acre indulſerit ingenium ut conviviis & floridiori relaxationi ſtudentes ſciant evidenter Caramuelem declinaviſſe ab omni probabilitate. Hæc eſt miſeria noſtri ævi. Iudicaturiunt ſtudioſos otioſi, academicis laboribus exercitos tyrones, & modeſtos homines ſardanapali. Interim, quia ſic jubes, adhuc diligentiùs in poſterum Theologicis rebus vacabo.

Moralem Theologiam ſcripſi, nunc relego & exorno, cujus intentum omnes difficultates reducere ad prima eaque naturalia principia; coaleſcit ex quæſtionibus curioſis judicio veterum & juniorum firmatis.

Commentarium Francofurtenſes recudere deſiderant, auctiorem & locupletiorem illis dabimus.

Liber de præcepto & diſpenſatione à D. Bernardo compoſitus, & à me dilucidatus impræſentiarum hîc Lovanii apud Everardum de Witte imprimitur, quem ut ſpero, non contemnes ratione Authoris.

Reſolutionum præcipuarum librum apparo, in quo variæ, eæque difficiles controverſiæ deciduntur, caſibus propoſitis extraordinariis & variis pro opportunitate temporum & conſultorum.

Sed quia Scholaſticam Theologiam profiteor, inſudo Curſui Theologico juxta Bernardi mentem claram & facilem; qui quidem multa volumina complectitur, & debet prodire per partes.

De impedimentis Matrimonii aliqua ſcripſi, dictavi, & publicè defendi; nihil edidi. In Similibus materiis à tua ſententia abeo; cùm agitur de immunitate Eccleſiaſtica totus pro clero, & Pontifice multa pulcherrima edidiſti, quæ ſæcularibus non placent. Ego meis inſiſto principiis, nec facilis ſum in concedendo Pontifici, quæ judico Regi deberi. Impedimenta varia ſunt, & poſſunt diverſimodè conſiderari; quæ occurrerunt tumultuario calamo ſcripta, & potiùs congeſta, quam digeſta tranſmitto. In variis occaſionibus Doctores noſtri de hac materia conſulti, ſibi ſemper ſimiles creduntur prudenter reſpondiſſe: ſed quia celebrior de matrimonio Gaſtonis, Franciſci Delphini conſultatio, videntur illam Galli impugnare, illam tu quærere. Habeo quidem inter alias chartas; ſed quia librorum in albis & MSS. chaos examinare debeo, ut inveniam, eam per alium veredarium tranſmittam. Vale Vir doctiſſime, in ſacrificiis memor Tui

IOANNES CARAMVEL LOBKOWITZ.

Lovanii 4. Eid. Decemb. M. DC. XLIII.

D. FRAN.

D. FRANCISCO PENNEMAN SVO. S. P.

Brugas

INTER Multos Diſcipulos, quorum olim mihi formatio, & promotio hodie magnis curis ſtat, pauci reſpondent debito; ſed Te inter paucos video ingratitudinis notam diligenter effugere, & cùm poſſis Magiſtrum, velle apud Me non niſi diſcipulum agere. Sed & hoc ipſum laudo; oportet enim colere, per quos profecimus; & Ego in hac materiâ amicorum ſententiâ nimius ſum. multum enim illis defero, à quibus habeo quòd nihil eis deferre poſſim.

Titio, viro apud Benedictinos Gallos authoritatis eminentis, ita diſplicuiſſe iſtas Syntheſes, tametſi viginti aut plures Magni ſubſcripſerint, ut in illas ſævierit cenſuram crudelem evulgando, non miror, ſemper enim ignorantia eſt imprudens & audax. Noctua etiam, non infimæ magnitudinis inter aves, conqueſta olim in volucrum comitiis fuit, quòd Sol eſſet nimis caliginoſus. nec tamen lego Solem evulgaſſe pro lucis theſauris apologiam, ſed irriſiſſe cæcutientis calumniam, communi omnium ſuffragio & applauſu contentum. Sol autem Franciſce, eſt veritas, nec minùs clarus ille quod in eum blaſphemias noctua evomat; nec minùs certa iſta, quod in ipſam ignorantia præſumat. Hæc cum omni moderatione ſint dicta; ſed quoniam Veritati, & eximiis hominibus pro eâ ſtantibus, quibus hæ ſtupidæ inſidiæ parantur, eſt favendum, urbanè, fortiter tamen urgenda. Sic diſcurro.

Has omnes & ſingulas Syntheſes eſſe probabiles dixi, & dico; negat ille. improbabiles, laxas, pernitioſas, ſcandaloſas, (cur non etiam hæreticas?) affirmat. Furit, an docet? ſævit an cenſet? Ipſe loquitur, & in hoc nec à pſittaco differt. at ego Soles reipublicæ literariæ propugno, & meum Aſſumptum ſic demonſtro. *Quæcumq; opinio habet viginti Authores pro ſe, eſt omnino probabilis. Nulla eſt in his Syntheſibus, quæ plures non habeat. Ergo nulla, quæ verè probabilis non ſit.* Quid tuus ad iſtum ſyllogiſmum Titius? Si neget formam, oſtendet ſe ignorare Dialecticam. Si majorem, ſe moralem Theologiam ne quidem à longe ſalutaſſe; ad probabilitatem enim non jam viginti, ſed etiam multò pauciores in omnium opinione ſufficiunt. Si minorem, ſe non ſcire legere, ibi enim proſtant Subſcriptiones Superſtitum Virorum, quibus majores hodie in Orbe Chriſtiano non dabit. Ergo quidquid ad ſyllogiſmum illum dicat, erit Noctua Solem incuſans, quòd audiat lucidus, cùm tamen tenebroſus ſit. Sed hæc de illo ſufficiant. cujus nomini parcere volui, tametſi non pepercerit meo; quia demonſtrationes dedignantur cum ſtupidâ ignorantiâ confligere. Nos igitur, qui nolumus ita loqui, ut non poſſimus apud doctos non vocari ignorantes, Theſes illas relegimus, & de illis iſtas etiam ſubjicimus.

PRIMA. *Quicumq; opinionem, quam ſpecialiter conſulti, viginti illuſtriores illuſtriorum Univerſitatum Theologi probabilem judicant, iis non obſtantibus improbabilem dicit, oſtendit ſe quid probabilitas ſit, ignorare.* Patet, quia nemo doctus eſt, qui neget opinionem octo aut decem Authorum debere vocari probabilem.

SECUNDA. *Repugnat opinionem probabilem, in materiâ quæ de neceſſitate medij ad ſalutem æternam non eſt,* (quidquid de neceſſitate medii ſit, illam enim hujuſmodi Theſes non tangunt) *eſſe periculoſam, temerariam, audacem, male ſonantem, aut aures pias offendentem.* Conſtat ex probabilitatis definitione. Sanè Probabilis opinio periculoſa non eſt; nulli enim ſe exponit periculo, qui non ſe exponit periculo peccandi, & eum, qui minùs probabili ſententiæ ſubſcribit, non peccare probabilior ſententia (adeoque communis) affirmat. Nec eſt temeraria; nam motivis gravibus ſubſiſtit, quibus cum temeritas componi non poteſt. Si non ſit temeraria, nec erit audax; quoniam coincidere videntur, audacia & temeritas, aut ſaltem ſeparari non poſſe. Cùm igitur probabilis ſententia bona ſit nec pernicioſa, nec ſcandaloſa ipſa eſt. Laxa dici non debet, ſed benigna. Et per conſequens, male ſonare nequit, nec pias aures offendere, quòd ſi aliquas offendat, non ſunt piæ. COROLLARIUM. *Repugnat aliquem eſſe vel mediocriter doctum, & tamen cum probabilitate has duriſſimas notas componere.*

TERTIA. *Nulla ex prædictis Syntheſibus aliter poteſt ſuâ probabilitate privari, quàm ſi contradictoria tranſeat in Articulum fidei.* Patet; quia opinio probabilis eſt quæ à magnis & multis defenditur; & tamen humanitus non poterit fieri, quòd illi Doctores, qui ſubſcribunt, multi aut magni non ſint. Vel finge quemcumque caſum poſſibilem præter definitionem Eccleſiæ. Congregentur univerſi Europæi, docti indocti, magni parvi, non tamen poterunt facere, aut verè definire, viginti non eſſe viginti, aut Viros eximios, & ſummarum Academiarum lumina non eſſe magnos.

Videas igitur quàm ſtupidè Titius, contra tot Academiarum illuſtriſſimarum Soles fuerit auſus, & Invidiæ ignoranti condoleas, in poſterumque Syntheſes illas tanquam ſecuriſſimam baſin tuarum omnium Reſolutionum ſtatue, & diligere perge

IOANNEM CARAMVEL LOBKOWITZ.

Moguntiæ 4. Maij CIↃ. DC. VI.

FINIS

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google